OPERVM

HIPPOCRATIS

COI. ET

GALENI

PERGAMENI. MEDICORVM OMNIVM PRINCIPVM,

TOMVS V.

Φυσιολογικά τε ψυχικά ad animam facultates, functiones, & ſpiritus ſpectantia.

RENATVS CHARTERIVS VINDOCINENSIS,

Doctor Medicus Pariſ. REGIS *Chriſtianiſsimi Conſ. Medicus, ac Profeſſor Ord. plurima interpretatus, vniuerſa emendauit, inſtaurauit, notauit, auxit, edidit.*

LVTETIÆ PARISIORVM.

M. DC. LXXVIII.

Digitized by Google

TOMO V

Τὰ ψυχικὰ opera, quæ ad animam ſpectant, facultates, functiones, & ſpiritus continentur.

GALENI, De anima, fragmentum ex capite II. libri Nemeſij De natura hominis. pagina 1.

Galeni fragmentum, ex Nemeſij capite XX. De timore. 3.

Galeni, De ſubſtãtia naturaliũ facultatũ, ſegmentũ. 3

Galeno aſcriptus liber, De facultatibus noſtrum corpus diſpenſantibus. 7.

Galeni, De naturalibus facultatibus, libri III. 8

Galeni, De placitis Hippocratis & Platonis, libri nouem. 78.

Galeni fragmentum, in Timæum Platonis. 275.

Galeni, De fœtuum formatione, libellus. 285.

Hippocratis, De carnibus, ſeu principiis, liber. 302.

Hippocratis, De natura pueri, liber. 310.

Galeni liber, an omnes partes animalis quod procreatur, fiant ſimul. 326.

Galeno aſcriptus liber, De natura & ordine cuiuſque corporis. 327.

Galeno aſcriptus liber, De compagine membrorum, ſiue de natura humana. 330.

Galeni liber, an animal ſit quod in vtero eſt. 334.

Hippocratis, De ſeptimeſtri partu, liber. 342.

Galeni, De ſeptimeſtri partu, liber. 347.

Hippocratis, De octimeſtri partu, liber. 351.

Galeni, De inſtrumento odoratus, liber. 354.

Galeni, De muſculorum motu, libri duo. 364.

Galeno aſcriptus liber, De motibus manifeſtis & obſcuris. 397.

Galeni fragmentum, ex Themiſtio in paraphraſi quarti de phyſica auſcultatione. 405.

Ex eadem paraphraſi, Themiſtij fragmentum. 406.

Ex Michaële Epheſio, De inſõniis, fragmentũ. 406

Galeni fragmentum, De motu thoracis, & pulmonis. 407.

Galeno aſcriptus liber, De reſpirationis vſu. 407.

Galeni, De reſpirationis vſu, liber legitimus. 413.

Galeni, De cauſis reſpirationis, liber. 427.

Galeno aſcriptus liber, De voce & anhelitu, ſeu reſpiratione. 429.

Galeni, De vſu pulſuum, liber. 433.

Galeni, Quòd animi mores corporis temperamenta ſequantur, liber. 444.

Hippocratis ſegmentum, ex Philone de mundi opificio. 461.

Conciſæ Notæ, ac variæ Lectiones. 462.

ΓΑΛΗΝΟΥ, τὸ περὶ ψυχῆς, τμῆμα ἐκ τοῦ κεφαλαίου β΄. βιβλίου τοῦ Νεμεσίου, περὶ φύσεως ἀνθρώπου. σελὶς α΄.

Γαληνοῦ τμῆμα ἐκ τοῦ κεφαλαίου κ΄. τοῦ Νεμεσίου, περὶ φόβου. γ΄.

Γαληνοῦ τμῆμα, περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων. γ΄.

Γαληνῷ προσγεγραμμένον βιβλίον, περὶ δυνάμεων τῶν τὸ ἡμῶν σῶμα διοικουσῶν. ζ΄.

Γαληνοῦ, περὶ φυσικῶν δυνάμεων, βιβλία γ΄. η΄.

Γαληνοῦ, περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων, βιβλία ἐννέα. οη΄.

Γαληνοῦ εἰς τὸν Τιμαῖον τοῦ Πλάτωνος, τμῆμα. σοε΄.

Γαληνοῦ, περὶ κυουμένων διαπλάσεως, βιβλίον. σπε΄.

Ἱπποκράτους, περὶ σαρκῶν, ἢ ἀρχῶν, βιβλίον. τβ΄.

Ἱπποκράτους, περὶ φύσιος παιδίου, βιβλίον. τι΄.

Γαληνοῦ, εἰ τὰ πάντα ζώου τοῦ γεννωμένου μόρια συγγίνονται, βιβλίον. τκϛ΄.

Γαληνῷ προσγεγραμμένον βιβλίον, περὶ φύσεώς τε καὶ τάξεως ἑκάστου σώματος. τκζ΄.

Γαληνῷ προσγεγραμμένον βιβλίον, περὶ συστάσεως μορίων, ἢ περὶ φύσεως ἀνθρωπίνης. τλ΄.

Γαληνοῦ, εἰ ζῷον τὸ κατὰ γαστρός, βιβλίον. τλδ΄.

Ἱπποκράτους, περὶ ἑπταμήνου, βιβλίον. τμβ

Γαληνοῦ, περὶ ἑπταμηνιαίων βρέφων, βιβλίον. τμζ΄.

Ἱπποκράτους, περὶ ὀκταμήνου, βιβλίον. τνα.

Γαληνοῦ, περὶ ὀσφρήσεως ὀργάνου, βιβλίον. τνδ΄.

Γαληνοῦ, περὶ μυῶν κινήσεως, βιβλία δύο. τξδ΄.

Γαληνῷ προσγεγραμμένον βιβλίον, περὶ κινήσεων εὐδήλων τε καὶ ἀδήλων. τϛζ΄.

Γαληνοῦ τμῆμα, ἐκ Θεμιστίου ἐν τῇ παραφράσει τῆς τετάρτου φυσικῆς ἀκροάσεως. υε

Ἐξ αὐτῆς τοῦ Θεμιστίου παραφράσεως τμῆμα. υϛ

Ἐκ Μιχαήλου Ἐφεσίου, περὶ ἐνυπνίων, τμῆμα. υϛ΄

Γαληνοῦ τμῆμα, περὶ κινήσεως τοῦ θώρακός τε καὶ πνεύμονος. ζ

Γαληνῷ προσγεγραμμένον βιβλίον, περὶ χρείας ἀναπνοῆς. υζ

Γαληνοῦ, περὶ χρείας ἀναπνοῆς, βιβλίον. υιγ

Γαληνοῦ, περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτιῶν, βιβλίον. υκζ΄.

Γαληνῷ, περὶ φωνῆς τε καὶ ἀναπνοῆς προσγεγραμμένον βιβλίον. υκθ΄.

Γαληνοῦ, περὶ χρείας σφυγμῶν, βιβλίον. υλγ΄.

Γαληνοῦ βιβλίον, ὅτι τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν ἕπεται. υμγ΄.

Ἱπποκράτους τμῆμα ἐκ τοῦ Φίλωνος τῆς κοσμοποιΐας. υξα΄.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΗΣ
ΨΥΧΗΣ ΤΜΗΜΑ ΕΚ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ Β',
ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ ΝΕΜΕΣΙΟΥ ΠΕΡΙ
φύσεως ἀνθρώπου.

GALENI DE ANIMA FRAGMENTVM
EX CAPITE SECVNDO LIBRI NEMESII
DE NATVRA HOMINIS.

GALENVS verò nihil quidem aſſerit, ſed teſtatur in libro de demonſtratione, ſe nihil de anima affirmaſſe; videtur tamen ex iis quæ profert, magis probare animam eſſe temperamentum, id enim ſequitur morum differentia. Quod ex Hippocratis dictis confirmare nititur. Verùm ſi ita eſt, patet etiam ipſam mortalem exiſtimari, non tamen omnem, ſed brutam animam ſolam rationis expertem. At de rationali addubitat his verbis ita loquens. * * Deſunt Galeni verba; verùm corporis temperamentum non poſſe eſſe animam, hinc patet. Omne corpus, & animatum, & inanimatum ex quatuor elementis temperatum eſt; horum enim temperatio corpora efficit. Si igitur corporis temperamentum ſit anima, nihil erit inanimatum, & concluditur ratio ſic. Si temperamentum corporis anima eſt; omne verò corpus temperamentum habet; omne corpus animam habet. At ſi omne corpus animam habet, nullum eſt corpus inanimatum. Neque lapis igitur, neque lignum, neque ferrum, neque aliud quippiam inanimatum eſt. Si verò non vniuersè omnem temperationem corporis dixerit eſſe animam, ſed certam quandam; quærendum, qualis temperatio ſit, quæ animal efficiat, & animæ rationem obtineat. Qualecunque enim temperamentum dixerit, tale & in inanimatis reperiemus. Quum enim nouem temperamenta ſint (vt ipſe in libris de temperamentis oſtendit) octo quidem intemperata, vnum verò temperatum, ex eo temperato dicit hominem eſſe temperatum; non omnem tamen, ſed eum qui medio temperamento eſt. Reliquis intemperatis temperamentis cætera animalia pro cuiuſque ſpecie alia magis, alia minùs & remiſſionis & intenſionis eſſe temperata. Inueniuntur autem etiam in inanimatis nouem hæc temperamenta ſecundum magis & minus, vt ipſe rurſus in ſimplicibus oſtendit. Præterea ſi anima temperamentum eſt, temperamenta autem ætatibus,

A Γαληνὸς δὲ ἀποφαίνεται μὲν οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ διαμαρτύρεται ἐν τοῖς ἀποδεικτικοῖς λόγοις, ὡς οὐδὲν εἴη περὶ ψυχῆς ἀποφηνάμενος. ἔοικε δὲ ἐξ ὧν λέγει, δοκιμάζειν μᾶλλον τὸ κρᾶσιν εἶναι τὴν ψυχήν, ταύτῃ γὰρ ἐπακολουθεῖν τὴν τῶν ἠθῶν διαφοράν. ἐκ τῶν Ἱπποκράτους κατασκευάζων τὸν λόγον. εἰ δὲ τοῦτο δῆλον, ὅτι καὶ θνητὴν αὐτὴν οἴεται, οὐ πᾶσαν δὲ, ἀλλὰ τὴν ἄλογον ψυχὴν μόνην. περὶ δὲ τῆς λογικῆς ἀμφιβάλλει λέγων οὕτως. * λείπει τὰ τοῦ Γαληνοῦ ῥήματα. ὅτι δὲ οὐ δυνατὸν τοῦ σώματος ἡ κρᾶσις εἶναι ψυχή, δῆλον ἐντεῦθεν· πᾶν σῶμα ἔμψυχόν τε, καὶ ἄψυχον ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων κέκραται. ἡ γὰρ τούτων κρᾶσις τὰ σώματα ἀπεργάζεται. εἰ τοίνυν ἡ τοῦ σώματος κρᾶσίς ἐστιν ἡ ψυχή, οὐδὲν ἄψυχον ἔσται. καὶ συνάγεται ὁ λόγος οὕτως. εἰ ἡ κρᾶσις τοῦ σώματος ψυχή ἐστι, πᾶν δὲ σῶμα κρᾶσιν ἔχει, πᾶν σῶμα ψυχὴν ἔχει. εἰ δὲ πᾶν σῶμα ψυχὴν ἔχει, οὐδὲν σῶμά ἐστιν ἄψυχον. οὔτε λίθος ἄρα, οὔτε ξύλον, οὔτε σίδηρος, οὔτε ἄλλο τι ἄψυχον ἔσται. εἰ δὲ μὴ καθόλου πᾶσαν κρᾶσιν σώματος λέγοι ψυχὴν εἶναι, ἀλλὰ τὴν τοιάνδε· ἐρωτητέον ποία κρᾶσίς ἐστιν ἡ ποιοῦσα ζῶον, καὶ ψυχῆς λόγον ἐπέχουσα. ὁποίαν γὰρ ἂν εἴποι τὴν κρᾶσιν, τοιαύτην εὑρήσομεν, καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις. ἐννέα γὰρ οὐσῶν κράσεων (ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ κράσεων ἔδειξεν) ὀκτὼ μὲν τῶν δυσκράτων, μιᾶς δὲ τῆς εὐκράτου, κατὰ μὲν τὴν εὔκρατον λέγει κεκρᾶσθαι τὸν ἄνθρωπον· οὐ πάντα δὲ, ἀλλὰ τὸν τῆς μέσης κράσεως. κατὰ δὲ τὰς ἄλλας δυσκρασίας τὰ ἄλλα ζῶα κατ' εἶδος μετὰ τῆς ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀνέσεώς τε καὶ ἐπιτάσεως. εὑρίσκονται δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις αἱ ἐννέα κράσεις μετὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ὡς αὐτὸς πάλιν ἐν τοῖς ἁπλοῖς ἐπέδειξεν. ἔτι εἰ ἡ ψυχὴ κρᾶσίς ἐστιν, αἱ δὲ κράσεις ἐναλλάττονται κατά τε τὰς ἡλικίας,

καὶ τὰς ὥρας, καὶ τὰς διαίτας, ἡ ψυχὴ ἐναλλάσσεται. Εἰ δὲ A
ἐναλλάττεται, οὐ τὴν αὐτὴν ἔχομεν ψυχὴν, ἀλλὰ κατὰ τὴν κρᾶσιν, ποτὲ μὲν λέοντος, ποτὲ δὲ προβάτου, ποτὲ δὲ ἄλλου τινός, ὅπερ ἄτοπον. ἔτι ἡ κρᾶσις οὐκ ἐναντιοῦται ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ σώματος· ἀλλὰ καὶ συνεργεῖ. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ κινοῦσα, ἡ ψυχὴ ἐναντιοῦται· οὐκ ἄρα ἡ κρᾶσίς ἐστι ψυχή. ἔτι ἡ κρᾶσις ἐστὶ ψυχὴ, ἡ δὲ κρᾶσις ποιότης, ποιότης δὲ καὶ γίνεται, καὶ ἀπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς, καὶ ἡ ψυχὴ ἄρα χωρισθήσεται χωρὶς τῆς ὑποκειμένου φθορᾶς. τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές, οὐκ ἄρα κρᾶσις, οὐδὲ ποιότης ἐστὶν ἡ ψυχή. οὐ γὰρ δήπου τὸ ἕτε- B
ρον τῶν ἀντικειμένων φυσικῶς προσεῖναι φήσειε τῷ ζώῳ, ὡς ἐπὶ τοῦ πυρὸς τὸ θερμόν. ἀμετάθετον γὰρ τοῦτο· φαίνεται δὲ μετατιθεμένη ἡ κρᾶσις· μᾶλλον δὲ αὐτοί εἰσιν οἱ διὰ τῆς ἰατρικῆς τέχνης τὰς κράσεις μεταβάλλοντες. ἔτι ἡ τοῦ σώματος αἱ ποιότητες αἰσθηταί εἰσιν. ἡ δὲ ψυχὴ οὐκ αἰσθητή, ἀλλὰ νοητή. οὐκ ἄρα ποιότης σώματός ἐστιν ἡ ψυχή. ἔτι ἡ τοῦ αἵματος, καὶ πνεύματος μετὰ προσθέσεως σαρκῶν, καὶ νεύρων, καὶ τῶν ἄλλων εὐκρασία ἰσχύς ἐστι. καὶ ἡ τῶν θερμῶν δὲ καὶ ψυχρῶν, καὶ ξηρῶν, καὶ ὑγρῶν εὐκρασία ὑγίειά ἐστι. ἡ δὲ συμμετρία τῶν μελῶν μετὰ τῆς C
εὐχροίας τὸ κάλλος ποιεῖ τοῦ σώματος. Εἰ τοίνυν ἡ ἁρμονία τῆς ὑγείας, καὶ τῆς ἰσχύος, καὶ τοῦ κάλλους ψυχή ἐστιν ἀνάγκη ἕως τὸν ἄνθρωπον ζῶντα μήτε νοσεῖν, μήτε ἀσθενεῖν, μήτε ἄμορφον εἶναι. συμβαίνει δὲ πολλάκις οὐ μίαν μόνην, ἀλλ' ὁμοῦ τὰς τρεῖς ταύτας εὐκρασίας ἀπόλλυσθαι, καὶ ζῆν τὸν ἄνθρωπον. συμβαίνει γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμοῦ, καὶ ἄμορφον εἶναι, καὶ ἀσθενεῖν, καὶ νοσεῖν. οὐκ ἄρα ἡ εὐκρασία τοῦ σώματός ἐστιν ἡ ψυχή. πῶς οὖν φυσικαί τινες κακίαι, καὶ ἀρεταὶ τοῖς ἀνθρώποις ἕπονται; τοῦτο ἐκ τῆς τοῦ σώματος ἀλλοιώσεως κράσεως γίνεται. ὡς γὰρ φυσικῶς οἱ ὑγιεινοί, D
καὶ νοσώδεις εἰσὶν ἐκ τῆς κράσεως. οὕτω τινὲς φυσικῶς πικρόχολοι ὄντες ὀργίλοι εἰσὶν, ἄλλοι δειλοὶ, καὶ ἄλλοι καταφερεῖς. ἀλλ' ἔνιοι κρατοῦσι καὶ περιγίνονται. δῆλον δ' ὅτι τῆς κράσεως κρατοῦσιν. ἄλλο δέ ἐστι τὸ κρατοῦν, καὶ ἄλλο τὸ κρατούμενον, ἄλλο ἄρα κρᾶσις, καὶ ἄλλο ψυχή· ὄργανον γὰρ ὂν τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, ἐὰν μὲν ἐπιτηδείως κατασκευασθῇ συνεργεῖ τῇ ψυχῇ, καὶ αὐτὸ ἔχει ἐπιτηδείως. ἐὰν δὲ ἀνεπιτηδείως ἐμποδίζει, καὶ τό τε χρεία τῇ ψυχῇ πραγμάτων ἀπομαχομένη πρὸς τὴν ἀνεπιτηδειότητα τοῦ ὀργάνου· καὶ ἐὰν μὴ σφόδρα νήφῃ, καὶ συνδιαστρέφεται αὐτῷ E
καθάπερ μουσικὸς συνεξαμαρτάνει τῇ τῆς λύρας διαστροφῇ, ἐὰν μὴ πρότερον αὐτὴν καταρτίσῃ καλῶς. διὸ καὶ χρεία τῇ ψυχῇ τῆς ἐπιμελείας τοῦ σώματος· ἵνα καταρτίσῃ αὐτὸ ὄργανον ἐπιτήδειον ἑαυτῇ. τοῦτο δὲ ποιεῖ διά τε τοῦ λόγου, καὶ τῶν ἠθῶν ὡς ἐν ἁρμονίᾳ τὰ μὲν χαλῶσα, τὰ δὲ ἐπιτείνουσα, ἵνα ἁρμόδιον αὐτὸ ἑαυτῇ κατασκευάσῃ, καὶ χρήσηται ἐπιτηδείῳ ὀργάνῳ· ἐὰν μὴ καὶ αὐτὴ συνδιαστραφῇ αὐτῷ, συμβαίνει γὰρ καὶ τοῦτο.

A temporibus, victúque mutantur, mutatur & anima. Si mutatur *anima*, non eandem habemus animam, ſed pro temperamento aliquando leonis, aliquando ouis, aliquando alterius cuiuſdam animalis, quod abſurdum eſt. Deinde temperamentum non aduerſatur cupiditatibus corporis, ſed & adiuuat eas, ipſa enim eſt quæ mouet, & incitat, anima autem aduerſatur, non eſt ergo anima temperamentum. Præterea, ſi anima temperamentum ſit, temperamentum autem qualitas, qualitas rurſus, & oriatur, & corrumpatur, citra ſubiecti interitum; item anima quoque ſeparabitur, citra ſubiecti interitum. Hoc autem verum
B non eſt. Non ergo temperamentum, aut qualitas anima. Non enim ſanè alterum contrariorum naturaliter adeſſe animali dicent, vt calorem igni. Hic enim mutari non poteſt; at temperamentum mutari conſtat; imò hi ipſi ſunt, qui medendi ſcientiâ temperamenta mutant. Omnes inſuper corporis qualitates ſenſu percipiuntur, anima verò non ſub ſenſum, ſed ſub intelligentiam cadit; non ergo corporis qualitas anima eſt. Præterea ſanguinis, & ſpiritus, vnáque adiunctæ carnis, neruorum, cæterarúmque partium, bonum temperamentum, robur eſt; caloris etiam, frigoris, ſic-
C citatis, & humoris proba temperatio, ſanitas; membrorum autem apta commoderatio, cum coloris ſuauitate, corporis pulchritudinem gignit. Quare ſi harmonia ſanitatis, & roboris, & pulchritudinis anima eſt, neceſſe eſt hominem, quoad viuit, neque ægrotum eſſe, neque infirmum, neque deformem: contingit autem ſæpe non vnam tantùm, ſed omnes pariter has tres bonas temperaturas perire, & hominem tamen viuere. Accidit enim, vt idem ſimul, & turpis ſit, & infirmus, & ægrotus: non ergo corporis bonum temperamentum anima eſt. *Sed inquies*, quomodo ergo naturales virtutes, vitiáque naturalia hominem inſequuntur? Id reuera
D ex corporis temperamento fit. Vt enim naturaliter ex temperamento ſalubri ſunt, & inſalubri corpore; ita alij naturaliter amara bile abundantes, ad iracundiam, alij ad timorem, alij ad venerem propenſi ſunt. Verùm aliqui euincunt, & ſuperant. Dubium autem non eſt quin temperamentum coërceant, atque aliud eſt quod coërcet, aliud quod coërcetur; aliud ergo temperamentum, aliud anima. Quum enim corpus animæ ſit inſtrumentum, ſi idoneè conſtitutum fuerit, adiuuat animam, ipſúmque ſe commode habet. ſin non idoneè, impedit animam, ac tum ſatis nego-
E tij habet anima, dum cum ineptia ſui inſtrumenti luctatur: ac niſi admodum ſit ſobria, etiam cum eo peruertitur: quomodo muſicum lyræ peruerſio in errorem inducit, niſi eam primum rectè compoſuerit. Quamobrem animæ adhibenda cura eſt, vt corpus accommodatum ſibi inſtrumentum reddat, quod per rationem, & mores aſſequetur, vt in harmonia, ita hic alia laxans, alia intendens, quo ipſum ſibi aptum efficiat, eóque ac commodo inſtrumento vtatur, niſi & ipſa cum eo peruerſa fuerit, quando etiam hoc aliquando vſu venit.

ΕΚ ΝΕΜΕΣΙΟΥ ΠΕΡΙ ΦΟΒΟΥ ΚΕΦ. Κʹ.

EX NEMESII DE TIMORE
CAPITE XX.

A HOC enim eſt quod in ægritudine morſum ſentit, vt Galenus in tertio de demonſtratione ait ad hunc ferè modum; His qui in ægritudine aliqua verſantur, multum flauæ bilis defluit in ventrem, quod morſum ipſis præbet, neque prius ægri eſſe, aut morderi deſinunt, quàm bilem euomuerint. Nam morſus iis accidit, infra cartilaginem, quæ eſt in medio pectore, quod xiphoïdes nominatur. Cor autem multò ſuperius locatum eſt. Nam ſepto tranſuerſo venter inferior eſt, cor ſuperius. B Veteres tamen etiam os ventris, cor vſurpant, vt Hippocrates, & Thucydides, vbi peſtilentiam, quæ Athenis erat, deſcribit, ſic dicens, Et cum in corde dolor firmaretur, inuertebat ipſum, & purgationes bilis quotquot à medicis nominatæ ſunt inuadebant. Nam quod inuertitur, os ventris eſt, dum vomere cogitur, non ea pars viſcerum, quæ cor eſt.

A ΤΟΥΤΟ γάρ ἐστι τὸ τῆς δήξεως αἰσθανόμενον ἐν ταῖς λύπαις, ὡς ὁ Γαληνὸς ἐν τῷ τρίτῳ τῆς ἀποδεικτικῆς φησιν οὕτω πως. τοῖς λυπουμένοις οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν γαστέρα καταρρεῖ ξανθῆς χολῆς· ὃ τὴν δῆξιν αὐτοῖς παρέχει, καὶ οὐ πρότερον παύονται λυπούμενοι καὶ δακνόμενοι, πρὶν ἐξεμέσαι τὴν χολήν. γίνεται γὰρ ἡ δῆξις αὐτοῖς ὑποκάτω τοῦ κατὰ μέσα στέρνα χόνδρου τοῦ ξιφοειδοῦς ὀνομαζομένου, πολὺ δὲ ἀνωτέρω κεῖται ἡ καρδία. τοῦ γὰρ διαφράγματος, ἡ μὲν γαστὴρ κατωτέρω B ἐστὶν, ἡ δὲ καρδία ἀνωτέρω, συνήθως δὲ οἱ παλαιοὶ καρδίαν, καὶ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς καλοῦσιν, ὡς Ἱπποκράτης καὶ Θουκυδίδης ἐν τῷ λοιμῷ λέγων οὕτως, καὶ ὁπότε εἰς τὴν καρδίαν στηρίξαι ἀνέστρεφέ τε αὐτὴν, καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς· πᾶσαι ὁπόσαι ἀπὸ ἰατρῶν ὠνομασμέναι εἰσὶν ἐπῄεσαν. τὸ γὰρ ἀναστρεφόμενον τὸ στόμα τῆς γαστρός ἐστιν ἀναγκαζόμενον ἐμεῖν, οὐ τὸ σπλάγχνον ἡ καρδία.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΟΥΣΙΑΣ
ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ.

GALENI DE SVBSTANTIA
FACVLTATVM NATVRALIVM FRAGMENTVM.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.

Ἀρκεῖσθαι ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προέρχεσθαι ἐν προβλήμασι, ὅσα τὴν μὲν γνῶσιν οὐκ ἀναγκαίαν ἔχει πρὸς τὴν ὑγίειαν ἢ τὰς ἠθικὰς ἀρετάς.

ARGVMENTVM LIBRI.

Satis eſſe ad probabilitatem vſque prouehi in problematis, quæ neque ad ſanitatem, neque ad morales virtutes neceſſariam cognitionem habent.

AC quiſquam fortaſſis eorum, qui aſſerunt calida quidem eſſe animalia, frigidas verò plantas controuerſia dignum exiſtimabit; haud intelligens, quod vbi quis accuratiùs ediſſerit, id omne, quod quæſito conſequens eſt, ad perfectam vſque cognitionem perſequitur; vbi verò de re quapiam alia cogitat obiter, de his ſatis eſt, ſi dicat calidum aut frigidum, quod peruium eſt ſenſui. Plato igitur ipſe animata quidem ſemper appellat animalia; lapides verò, & herbas, &

C ΚΑΙ τις ἴσως δόξει διαφωνίας ἀξιόλογον εἶναι τῶν λεγόντων θερμὰ μὲν εἶναι τὰ ζῷα, ψυχρὰ δὲ τὰ φυτὰ, μὴ γινώσκων, ὡς ὅταν μὲν ἀκριβέστερόν τις ἐπεξέρχηται, πᾶν τὸ ἀκόλουθον ζητουμένῳ ἄχρι τῆς ἐσχάτης ἐπιστήμης· ὅταν δὲ περί τινος ἄλλου πράγματος σκοπούμενος ἐν παρέργῳ, περὶ τούτων τὸ πρὸς τὴν πρόχειρον αἴσθησιν θερμὸν, ἢ ψυχρὸν λέγων ἀρκεῖται. Πλάτων γοῦν αὐτὸς ἔμψυχα μὲν ἀεὶ λέγει τὰ ζῷα, τοὺς λίθους δὲ, καὶ τὰς πόας, καὶ

τὰ ξύλα, καὶ καθόλου φάναι τὰ φυτὰ πάντα τῶν ἀψύχων σωμάτων εἶναί φησιν. ἀλλ' ὅταν ἐν Τιμαίῳ τὴν φυσικὴν θεωρίαν ὀλιγίστοις ἀκροαταῖς, κατακολουθεῖν ἐπιστημονικοῖς λόγοις δυναμένοις, ἀποχωρήσας τῶν τοῖς πολλοῖς δοκούντων, εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἐκτετάσθαι λέγει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διαφωνίαν, οὐ χρὴ τοῦτο νομίζειν εἶναι τοῦ ἀνδρὸς ἑαυτῷ τἀναντία λέγοντος, ὥσπερ οὐδ' Ἀριστοτέλους ἢ Θεοφράστου, τὰ μὲν τοῖς πολλοῖς γεγραφότων, τὰς δὲ ἀκροάσεις, τοῖς ἑταίροις. ὅταν γάρ τι τῶν ἐκφευγόντων ἅπασαν αἴσθησιν δόγμα πολλῶν λόγων δεόμενον εἰς ἀπόδειξιν ἀκαίρως λέγηται, προσκρούει τοῖς ἀκούουσιν. οὔκουν χρὴ περὶ τῶν τοιούτων ἀποφαίνεσθαι, πρὶν τοῦ κατὰ βραχὺ διὰ μακρᾶς ἀποδείξεως ἐπὶ τὸ συμπέρασμα τοῦ λόγου παντὸς ἀφικέσθαι. οὐδὲ διὰ τῶν λίθων καὶ τῶν ὀστράκων, καὶ τῆς ψάμμου, καὶ τῶν κατακαιομένων ἢ σηπομένων νεκρῶν ζώων τὴν τοῦ κόσμου διήκειν ψυχήν. εἰ γὰρ ἁπλῶς οὕτως ἀναφανδὸν ἀκουόντων τῶν πολλῶν, ὁ Πλάτων εἶπέ τι τοιοῦτον, κατεγνώκεσαν ἂν οἱ προσιόντες αὐτῷ πάντες. ἐγὼ δὴ οὖν ἀφ' ὧν μὲν κινούμενος ἐπὶ τὴν δόξαν ταύτην ἀφίκετο, δι' ἑτέρων ὑπομνημάτων ἐδήλωσα, μὴ συναποφηνάμενος αὐτῷ ἢ διατεινόμενος. οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐκεῖνος οὕτως ἀποφαίνεται τὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἀλλ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ, καὶ εἰκότως αὐτὴν προέρχεσθαί φησιν. ὅτι μέντοι τὰ φυτὰ κινήσεως ἀρχὴν ἐν αὐτοῖς ἔχει, καὶ τὴν τῶν οἰκείων τε, καὶ ἀλλοτρίων αἴσθησιν, ἀληθὲς εἶναι νομίζω, λέγειν δὲ ἀκαίρως τὰ τοιαῦτα φυλάττομαι μᾶλλον ἢ αὐτὸς ἐκεῖνος. ἀλλ' ἐὰν ἔρηταί μέ τις, τί πλεονεκτεῖ τῶν φυτῶν τὰ ζῶα, τήν τε αἴσθησιν λέγω, καὶ τὴν καθ' ὁρμὴν κίνησιν καὶ τάς τε δυνάμεις, ἃς εἶπον ἄρτι, τήν τε ἑλκτικὴν, καὶ τὴν ἀποκριτικὴν, καὶ τὴν καθεκτικήν τε καὶ ἀλλοιωτικὴν, οὐ ψυχικὰς, ἀλλὰ φυσικὰς ὀνομάζων, μηδὲν ἐκ τούτου, μήτε τὴν ἰατρικὴν τέχνην, μήτε τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν βλαπτομένην ὁρῶν. ὅταν δὲ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τὸ φυσικὸν μέρος, ὁποῖόν τι Πλάτων ἡγεῖται, λέγειν ἀναγκαῖόν μοι γίνηται, τινὰ μὲν ἄντικρυς ἐπαινῶ, καὶ συναποφαίνομαι τῷ ἀνδρί. περὶ τινῶν δὲ ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προέρχομαι, καθάπερ ἐπ' ἐνίων ἀπορῶ παντάπασιν. οὐδεμίαν ἔχων ῥοπὴν ἐπὶ τῶν διαφωνουμένων, ὡς εἴη τὸ ἕτερον αὐτῶν πιθανώτερον. ὥσπερ ὅτι ψυχὴν ἔχομεν ἐπίστανται πάντες ἄνθρωποι, θεώμενοι μὲν ἐναργῶς καὶ τὰ διὰ τοῦ σώματος ἐνεργούμενα, βαδιζόντων καὶ τρεχόντων, καὶ παλαιόντων, αἰσθανομένων τε πολυειδῶς· ἐννοοῦντες δὲ καὶ τῶν ἔργων τούτων αἰτίαν τινὰ ὑπάρχειν ἔκ τινος ἀξιώματος πιστοῦ φύσει πᾶσιν ἡμῖν, καθ' ὃ μηδὲν ἀναιτίως γίνεσθαι νοοῦμεν. ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἥτις ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν ἔργων τούτων, ὀνοματιθεμένων ἀπὸ τοῦ δύνασθαι ποιεῖν ἃ ποιεῖ, δύναμιν εἶναι τῶν γινομένων ἑκάστου ποιητικήν. οὕτω γοῦν καὶ τὴν σκαμμωνίαν ἅπαντες φασὶ δύναμιν ἔχειν καθαρτικὴν, ὥσπερ τὸ μέσπιλον ἐφεκτικὴν γαστρός. οἱ δὲ τὴν φυσικὴν ὀνομαζομένην ἐκπονήσαντες θεωρίαν, ἄλλως ἄλλοι πείσαντες ἑαυτούς· οἱ μὲν ἀσωμάτους τινὰς ἀπεφήναντο δυνάμεις ἐνοικεῖν ταῖς αἰσθηταῖς οὐσίαις, οἱ δὲ αὐτὰς ἐνεργεῖν τὰς οὐσίας κατ' ἰδίαν ἑκάστην φύσιν, ἤτοι γε ἐκ τῆς τῶν τεττάρων στοιχείων κράσεως γινομένην, ἢ ποιᾶς συνθέσεως τῶν πρώτων σωμάτων, ἅ τινες μὲν ἄτομα, τινὲς δὲ ἀμερῆ, τινὲς δὲ ὁμοιομερῆ φασὶν εἶναι. καὶ γάρ τοι καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν αὐτὴν, οἱ μὲν ἀσώματόν τινα νομίζουσιν οὐσίαν εἶναι, τινὲς δὲ πνεῦμα, καθάπερ ἄλλοι μηδὲ εἶναί τινα ὕπαρξιν αὐτῆς ἰδίαν, ἀλλὰ τὴν ἰδιότητα τῆς τοῦ

A ligna, atque vt generatim dicam ſtirpes omnes inanimata eſſe corpora dicit. At, cum in Timæo naturalem ſpeculationem pauciſſimis auditoribus ſcientificas rationes aſſequi valentibus, ſcribens, poſthabitâ vulgi ſententia, io mundum totum extenſam ipſius aſſerit animam, ſibi ipſi virum non conſtare ac pugnãtia dicere nequaquam putandũ eſt: vti neque Ariſtotelem aut Theophraſtum qui multitudini alia, familiaribus verò ac ſodalibus auſcultationes conſcripſere. Nam dum aliquod ſenſum omnem effugiens dogma, pluribus verbis vt demonſtretur indigens intempeſtiuè recitatur, auditores offendit. B Non prius igitur de eiuſmodi rebus pronunciare conuenit, quàm paulatim per lõgam demonſtrationem ad rationis totius concluſionem fuerit peruentum: neque mundi animam per lapides, & teſtas, & arenam, & flagrantia putreſcentiáque animalium permeare cadauera. Nam ſi ſimpliciter, vt multi palam audiunt, quidquam id genus Plato dixiſſet, vtique omnes eum patrocinantes condemnarent. Ego igitur quibus ille adductus in hanc opinionem deuenerit, aliis commentariis aperui, nihil ſanè ipſi conſentiens aut repugnans. Neque enim ille ipſe ita pronunciat quæ ad naturalem pertinent ſpeculationem, ſed vſque C ad probabile ac veriſimile eam progredi inquit. Quòd igitur plantæ principiũ in ſe motus habeant & familiarium ſenſum atq; alienorum, verum eſſe arbitror, dicere autem intempeſtiuè talia magis fugio quàm ille ipſe. Verùm ſi me quis roget, quid ſuperius animalia ſtirpibus habeant, reſpondeo & ſenſum & appetitionis motum & vires modò expoſitas, nempe attractricem & expultricem & retentricem & alteratricem: quas non animales, ſed naturales voco, cum ex hoc neque medicæ arti, neque morali philoſophiæ quicquam incommodi videam accedere. At vbi de naturali moralis phi- D loſophiæ parte, qualem ducit Plato, dicere mihi fuerit neceſſe, nonnulla quidem planè approbo ac viro ſuffragor: in quibuſdam verò ad probabile vſque accedo: quemadmodum in quibuſdam prorſus addubito, cùm in diſſonis ad alterum eorum, vt quod probabilius ſit, nequaquam inclinet animus. Quemadmodum nos animæ compotes eſſe omnes homines norunt, quippe qui tum ea palàm vident quæ per corpus geruntur, cùm ambulamus, currimus, luctantur, ac variis modis ſentimus: tum verò ex quodam nobis omnibus natura probato axiomate, quo nihil ſine cauſa fieri E æſtimamus, cauſam horum ſubeſſe aliquam operum concipiunt animo, ſed cùm quænam ſit cauſa horum operum non intelligatur impoſito inde nomine quòd facere ea poſſit quæ facit, vim eſſe rerum quæ fiunt ſingularum effectricem. Sic igitur omnes & ſcammonium alui purgandæ, vt meſpilum ſupprimendæ facultatem obtinere dicunt. At qui naturalem (vt vocant) ſpeculationem elaborauere, aliter alij ſibi perſuaſerunt, alij incorporeas quaſdam habitare in ſenſilibus ſubſtantiis facultates dixerunt, alij ſubſtantias ipſas pro ſua quamque natura agere: ſiue ex quatuor elementorum conſtet temperatura, ſiue ex cer- F ta primorum corporum compoſitione, quæ aliqui atomos, alij autem inſecabilia, quidam ſimilaria inquiunt eſſe. Etenim noſtram quoque ipſam animam, ſunt qui incorpoream quandam ſubſtantiam, ſunt qui ſpiritum, ſunt alij qui ne ſubſiſtentiam quidem eius peculiarem vllam eſſe arbitrentur, ſed corporis ſubſtantiæ pro-

prietatem eorum quæ facere nata eſt, dici facultates habere: cùm nullæ ſint earum propria natura præditæ, ſed ſubſtantia per ſe agens opera ſua, & à ſe facultates ad ea quæ fiunt dicatur eorum quæ natura efficere apta eſt obtinere. Itaque ego medio quodam inter hos ordine meipſum ſtatui. Nam cùm de cæteris dogmatis abſolutè pronuociem, partim quòd veritatem in ipſis norim, partim quòd eius nihil nouerim in iis quæ modò recenſui, vſque ad probabilitatem prouehor, ſatius quidem eſſe exiſtimans de iis perinde atque in aliis, vti ſenſerim, profari: haudquaquam verò mihi ipſe, id quod alij faciunt, perſuadens horum certam habere cognitionem quorum certam demonſtratiooem minimè ſum conſecutus. Libet igitur & de iis omnibus diſſerere, quæ cogoitiooem quidem ad corporis ſanitatem, aut morales animi virtutes neceſſariam non habeot: cæterùm decus afferent, ſi ita certò cognita forent, quàm ea quæ nacta ſunt abſolutionem in medicina ac morali philoſophia: quam ego ſanè vtilem eſſe affirmo, & quæ comparari poſſit ab omnibus operam oauare volentibus: ac de hoc à me ſcripti ſunt duo libri. Nuoc quod ſum pollicitus, præſtabo, vtique hinc initio deſumpto. Corpora quidem quæ apud nos ſunt, ex quatuor elementorum temperatura conſtari voiuerſa certò me ſcire dico: & præterea ex ipſis per ſe tota temperatis, non vt putabat Empedocles, in exiguas partes comminutis. Num autem ſe totas peruadentibus corporeis inuicem ſubſtantiis, an ſolis qualitatibus, neque cognitu neceſſarium arbitror, neque pronuncio. Cæterùm qualitatibus fieri temperamenta probabilius cenſeo. Animam verò, an immortalis corporeis mixta ſubſtantiis animalia regat, quemadmodum an vlla quoque per ſe animæ eſſentia ſit, conſtanter noſſe haudquaquam profiteor. Illud tamen mihi liquidò conſtat, quòd quamuis introducatur in corpora, inſeruire tamen eorum naturis quæ ex certa, vt dixi, elementorum temperatione proueniunt. Atque hac in re oihil ſanè medicam artem inde offenſum iri puto, quòd in aoimæ vocata immigratione, & tranſmigratione exploranda hallucinemur. Namque & animam recepturum corpus idoneum eſſe oportet, & eo intemperie admodum alterato animam protinus digredi, tum vehementer algeſcente in euacuationibus ſaoguinis, ac refrigerantium medicaminum potionibus, cúmque ambiens aër frigidus impendiò fuerit: tum immodicè quoque per febres caleſcente & flammæ inſpiratus, aut ſupra modum calefacientium medicaminum hauſtus. Non ita verò ſolùm alterata corporis temperie animam videmus ab ipſo ſeparari, ſed vbi etiam priuatum omoinò reſpiratiooe fuerit: cùm quædam tunc quoque alteratio fiat in corpore. Itaque ſi naturalis in corpore æquabilitas ſeruetur temperamenti, animam ab ipſo ſeparari impoſſibile eſſe mihi videor intelligere. Proinde eius eſſentiam ſcire quæoam ſit, neque ad morborum curationes, neque ad ſanitatis tutelam neceſſe eſt, vti neque ad moralem philoſophiam, actiuámque, ac ciuilem: eam enim quiuis, vt lubet, à contemplatrice diſtinguens nominet. Sed latius à me de his in aliis commentariis ſcriptum eſt. Cùm verò quot qualéſve naturales facultates ſiot oſtenderimus, quæſtio quædam per conſequentiam oboritur, quomodo familiare eas attra-

A σώματος οὐσίας, ὧν ποιεῖν πέφυκε τούτων ἔχειν λέγεσθαι δυνάμεις· οὐκ οὐσῶν τινων ἐκείνων ἰδίαν φύσιν ἐχουσῶν, ἀλλὰ τῆς ἐνεργούσης οὐσίας κατ᾽ αὐτὴν πρὸς τὰ γινόμενα, δι᾽ αὐτῆς τε καὶ ὑπ᾽ αὐτῆς δυνάμεις ἔχειν λεγομένης, ὧν πέφυκε δρᾶν. ἐγὼ τοίνυν ἐν τούτοις, μέσην τινὰ τάξιν ἐμαυτὸν ἔταξα. περὶ γὰρ ἄλλων δογμάτων ἀποφαινόμενος ἁπλῶς, τῶν μὲν ὡς εἰδὼς τὴν ἐν αὐτοῖς ἀλήθειαν, τῶν δὲ ὡς οὐδὲν αὐτῆς εἰδὼς, ἐν οἷς ἀρτὶ διῆλθον, ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προέρχομαι, βέλτιον μὲν εἶναι νομίζων, εἴπερ ἐγνώκειν οὕτω περὶ αὐτῶν ὡς ἀποφαίνεσθαι, καθάπερ ἐπ᾽ ἄλλων· οὐ

B μὴν ἀναπείθων ἐμαυτὸν ὥσπερ ἕτεροι βεβαίαν ἔχειν γνῶσιν, ὧν οὐκ ἔχουσιν ἀπόδειξιν βεβαίαν. εἰπεῖν οὖν βούλομαι καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ὅσα τὴν μὲν γνῶσιν οὐκ ἀναγκαίαν ἔχει πρὸς ὑγίειαν σώματος, ἢ τὰς τῆς ψυχῆς ἠθικὰς ἀρετάς. ἐπεκόσμησε δ᾽ ἂν, εἴπερ ἐγνώσθη βεβαίως, διὰ τῶν γιγνωσκομένων ἀκριβῶς, ἀποτελουμένων κατὰ ἰατρικήν τε καὶ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν, ἣν ἐγώ φημι χρησίμην τε ἅμα, καὶ δυνατὴν εἶναι πᾶσι τοῖς βουλομένοις ἀσκῆσαι· καὶ γέγραπταί μοι περὶ τούτου δύο βιβλία. νυνὶ δὲ ὅπερ ὑπεσχόμην προσάξω, τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος. ὅτι

C μὲν ἐκ τῆς τῶν δ´ στοιχείων κράσεως ἅπαντα τὰ παρ᾽ ἡμῖν σώματα γέγονε, βεβαίως γιγνώσκειν φημί· καὶ προσέτι δι᾽ ὅλων αὐτῶν κεραννυμένων, οὐχ ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἡγεῖτο κατὰ σμικρὰ μόρια καταθραυομένων. εἴτε δὲ τῶν σωματικῶν οὐσιῶν ὅλων δι᾽ ἀλλήλων ἰουσῶν, εἴτε τῶν ποιοτήτων μόνων, οὔτ᾽ ἀναγκαῖον εἶναί φημι γινώσκειν, οὔτε ἀποφαίνομαι. πιθανώτερον δὲ εἶναι νομίζω, κατὰ τὰς ποιότητας γίγνεσθαι τὰς κράσεις. τὴν γε μὴν ψυχὴν, εἰ μὲν ἀθάνατος οὖσα ταῖς σωματικαῖς οὐσίαις κεραννυμένη, τὰ ζῶα διοικεῖ, γινώσκειν βεβαίως οὐκ ἀπαγγέλλομαι, καθάπερ οὐδὲ εἰ μηδεμία

D καθ᾽ ἑαυτὴν ἐστὶν ἡ οὐσία ψυχῆς. ἐκεῖνο μέντοι φαίνεταί μοι σαφῶς, ὅτι κἂν εἰσοικίζηται τοῖς σώμασι, δουλεύει ταῖς φύσεσιν αὐτῶν, αἵπερ εἰσὶν, ὡς ἔφην, ἐκ τῆς τῶν στοιχείων ποιᾶς κράσεως γεγενημέναι καὶ κατά γε τοῦτο πρὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην, οὐδὲν ἡγοῦμαι βλαβήσεσθαι, διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς καλουμένης ἐμψυχώσεώς τε καὶ μετεμψυχώσεως. ἐπιτήδειόν τι γὰρ εἶναι τὸ σῶμα χρὴ τὸ δεξόμενον τὴν ψυχὴν, ἀλλοιωθέντος τε αὐτοῦ μεγάλην ἀλλοίωσιν ἐν τῇ κράσει, παραχρῆμα τὴν ψυχὴν ἐξιέναι, ψυχομένου μέντοι σφοδρῶς ἐν ταῖς κενώσεσι τοῦ αἵματος, καὶ ἐν ταῖς πόσεσι τῶν ψυχόντων φαρμά-

E κων, ὅταν τε σφοδρῶς ᾖ τὸ περιέχον ψυχρὸν, ἀμέτρως τε θερμαινομένου κατά τε τοὺς πυρετοὺς, καὶ τὰς εἰσπνοὰς τῆς φλογὸς, ἢ τῶν ὑπερθερμαινόντων φαρμάκων πόσεις. οὐ μόνον δὲ οὕτως ἀλλοιωθείσης τῆς κράσεως τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν ὁρῶμεν αὐτοῦ χωριζομένην, ἀλλὰ κἀπειδὰν τῆς ἀναπνοῆς στερηθῇ παντάπασι, κἀνταῦθα τινος γινομένης ἀλλοιώσεως κατὰ τὸ σῶμα. τηρουμένης οὖν τῆς φυσικῆς εὐκρασίας ἐν τῷ σώματι, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ χωρισθῆναι δοκῶ μοι γινώσκειν ἀδύνατον εἶναι. καὶ διὰ τοῦτο τὴν οὐσίαν αὐτῆς, ἥ τίς ἐστιν, οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε εἰς τὰς ἰάσεις τῶν νοσημάτων, οὔτε εἰς φυλακὴν τῆς ὑγιείας

F ἐπίστασθαι, καθάπερ οὐδὲ εἰς τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν, πρακτικήν τε καὶ πολιτικήν. ὀνομαζέτω γὰρ αὐτὴν ἕκαστος, ὡς ἂν ἐθέλῃ, χωρίζων τῆς θεωρητικῆς. ἐπιπλέον δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασι γέγραπταί μοι. τῶν δὲ φυσικῶν δυνάμεων ἤδη δεδειγμένων, ὁπόσαι τε καὶ ὁποῖαί εἰσι, ζήτησις γίνεται κατὰ ἀκολουθίαν, ὅπως φαμὲν αὐτὰς ἕλκειν μὲν

τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ ἀλλότριον. ἀδύνατον γὰρ εἶναι φαίνεται προγνωρίσαι σαφῶς, ὁποῖον μέν τοι τὸ οἰκεῖόν ἐστιν, ὁποῖον δέ τι τὸ ἀλλότριον, ἢ τὴν ὁλκὴν τῶν οἰκείων, ἢ τὴν ἀπόκρισιν τῶν ἀλλοτρίων ποιήσασθαι. τὸ δὲ γνωρίζειν, αἰσθητικῆς δυνάμεως ἔργον εἶναι φαίνεται. διὰ τοῦτο οὖν ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, παρακοή τίς ἐστι, καίτοι σαφῶς εἰρηκότος τοῦ Πλάτωνος· ἕτερον ἐστὶ γένος αἰσθήσεως ἐν τοῖς φυτοῖς· οἰομένων τῶν ἀκουόντων εἶναί τινα γνωριστικὴν δύναμιν ἐν αὐτοῖς τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων. τούτων γὰρ μόνων ἐστὶν ἡ διάγνωσις αὐτοῖς, ἤτε καθ' ἡδονήν, ἤτε κατ' ἀνίαν, ἤτε κατά τινα παραπλησίαν τούτοις, ἢ ἀνάλογα τὰ παθήματα γινομένη, τῶν ἄλλων αἰσθητικῶν διαγνώσεων οὐ μετεχούσης τῆς φυτικῆς ψυχῆς. οὔτε γὰρ τῶν ὁρατῶν, οὔτε τῶν ἀκουστικῶν, οὔτε τῶν ὀσφραντῶν, οὔτε τῶν γευστῶν, οὔτε τῶν ἁπτῶν ποιοτήτων ἔχει διάγνωσιν, ἀλλὰ μόνον τῶν τρέφειν, ἢ μὴ τρέφειν δυναμένων. τὰ μὲν γὰρ τρέφειν δυνάμενα, πρὸς ἑαυτὴν ἕλκουσα, καὶ κατέχουσα, καὶ πέττουσα, καὶ μεταβάλλουσα, πρὸς τὸ οἰκεῖον τῆς τρεφομένης οὐσίας· τὰ δὲ μὴ δυνάμενα τρέφειν, οὐ προσίεται. ὥστε μοι Πλάτων ὀρθῶς δοκεῖ λέγειν, αἴσθησιν ἔχειν τὰ φυτὰ τῶν οἰκείων τε, καὶ ἀλλοτρίων δηλονότι, καὶ κατὰ τοῦτο ζῶα προσηκόντως ἂν λεχθῆναι, μετὰ τοῦ μήτε τῆς ἐξ αὐτῶν κινήσεως ἐστερῆσθαι. ἀλλὰ μηδὲ τῆς τοιαύτης γνώσεως ἀναγκαίας οὔσης εἰς τὴν ἰατρικὴν φιλοσοφίαν, ἀρκοῦμαι διὰ τὴν ἀκολουθίαν μόνην ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προερχόμενος, ἐπαινεῖν τὸν Πλάτωνα, καὶ ζῶα καλοῦντα τὰ φυτά, ἢ μετέχειν αἰσθήσεως μόνης φάσκοντα, τῆς τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων διαγνωστικῆς, ἥτις ἂν ἀκριβῶς σκοπῇς τοῦ γένους τῶν ἡδέων τε, καὶ οὐχ ἡδέων οὖσα φανεῖται. δι' οὐδὲν γὰρ ἄλλο δυνατὸν εἰπεῖν ἕλκειν αὐτὰ τὸ οἰκεῖον, ἢ ἐξομοιοῦν ἑαυτοῖς, ἢ διὰ τὴν ἀπόλαυσίν τε, καὶ τὴν ἐμφυομένην αὐτοῖς ἡδονήν. ἀλλ', ὡς ἔφην, ἀρκεῖ πρὸς ἰατρικὴν ἐπίστασθαι τοῦτο μόνον, ὡς ἕλκει μὲν τὸ οἰκεῖον, ᾧπερ καὶ τρέφεται· ἀποκρίνει δὲ τὸ ἀλλότριον. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς φιλοσοφίαν ἠθικήν, ἄχρηστος ἡ τῶν τοιούτων ἀκριβὴς γνῶσις, ὅθεν οὐδὲ ὁ Πλάτων αὐτῆς ἐμνημόνευσεν.

A here dicamus, alienum autem ſecernere. Siquidem impoſſibile eſſe videtur, vt antequam noſcant, quale familiare ſit, quale alienum, aut attractionem faciant familiarium, aut alienorum ſecretionem: at agnoſcere ſenſoriæ facultatis munus eſſe conſtat. Ob id igitur quædam in hoc ſermone obauditio eſt: tametſi Plato apertè dixerit, *genus ſenſionis in plantis diuerſum eſt*: cùm auditores quandam eis agnoſcendorum familiarium, atque alienorum vim ineſſe exiſtiment: horum enim tantùm ipſis dignotio eſt, quæ tum per voluptatem, tum per dolorem, aut aliquos ſimiles his proportioneve conuenientes affectus progignitur, cùm ſenſilium aliarum cognitionum nequaquam particeps ſit vegetans anima. Neque B enim viſibilium, neque audibilium, neque olfactilium, neque guſtabilium, neque tactilium qualitatum cognitionem obtinet, ſed eorum tantùm quæ alere vel non alere poſſunt. Nam quæ alendo ſunt, ad ſe ipſa trahit, detinet, concoquit, & immutat, ad id quod nutriendæ ſubſtantiæ familiare eſt: quæ autem nutrire non poſſunt, non admittit. Itaque rectè dicere mihi Plato videtur ſtirpes ſenſu eſſe præditas, familiarium videlicet atque alienorum: eatenúſque animalia conuenienter dici, cùm non eo motu careant qui ex ipſis eſt. Sed cùm nec eiuſmodi cognitio ad medicinalem philoſophiam neceſſaria ſit, contentus ſum ſolius gratiâ conſequentiæ ad veriſimile vſque progre- C diens Platonem commendare, & plantas appellantem animalia & ſenſus vnius, qui familiaria quidem & aliena diſcernat, participes aſſerentem: qui (ſi exactè conſideres) iucundorum, & non iucundorum generis eſſe videbitur. Non enim alia vlla de cauſa familiare eas attrahere vel ſibi ipſis aſſimilare, quàm ob fruitionem & ingenitam eis voluptatem dicere poſſumus. Verùm ſcire hoc duntaxat, vt dixi, ad medicinam ſatis eſt, nempe attrahere familiare, quo etiam aluntur; alienum autem excernere. Cæterùm magis adhuc ad moralem philoſophiam inutilis eiuſmodi rerum exquiſita cognitio eſt: quapropter neque eius meminit.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE FACVLTATIBVS NOSTRVM CORPVS DISPENSANTIBVS.

ARGVMENTVM.

Triplicem facultatem eſſe, naturalem, vitalem, & animalem quibus humanum corpus gubernatur.

DISPENSANTES corpus noſtrum facultates, quot ſint numero, & quæ ſit vnaquæque, & quæ in animali quælibet locum obtineat, neceſſarium eſt ſeire omoes medicos, ad affectus dignoſcendos, & eum maximè qui obſidet ac diuexat detegendum, ac ſaoandum. Scire igitur oportet ipſas ex tribus prouenire partibus. Ex capite quidem eam, qua ratiocinamur, & meminimus, & ſentimus, & de loco ad locum permutamur. Ex corde verò eam, qua iraſeimur, & percalidi ſumus, & adhuc pulſum habemus in ipſo corde, & in omnibus arteriis. Ex hepate autem eam, per quam nutrimur, & augemur, & cibum appetimus, & aſſumptum conficimus concoctione, & diſtributione, & ſanguificatione, & appoſitione, & agglutinatione, & ſecretione, & excretiooe. Ad has autem ſuppoſitiooes ſequitur neceſſariò deſipientias quidem, & manias, & melancholias, & phrenitides, & lethargos, & catarrhos, & apoplexias, & epilepſias, primi principij eſſe morbos; & omninò in eis pati caput, vel primum & ſolum, vel compatiens alteri parti. Febres verò alias, & epialos, & pulſuum priuationem, & malum pulſum, & frigora, & rigores, & syncopas, & maraſmos, quæcunque alia talia, alterius principij eſſe affectus, & pati in eis ipſum cor, vel compatiens alicui alteri, & maximè ortorum ab eo, vel ſolo ipſo ſecundum ſe male habente. Attophias autem, & cachexias, & cacochymias, & fœdos colores, & icteros, & diarrhœas, & vrinarum immoderatas excretiones, & elephantiaſes, & cancros, & vniuerſos hydropas tertio principio fieri patiente, vel aliquo ortorum ab eo. Spiritus autem, qui in arteriis, & corde vitalis eſt & nuncupatur. Qui verò in cetebro, animalis; oon ceu exiſtens ſubſtantia animæ, ſed vt primum eius organum habitantis in cerebro, quicuoque ſit ſecuodum ſubſtantiam. Ignotare enim eam confiteor, quum à nullo demonſtrationem euidentem didicerim; ſolùm autem

A adinuenerim, complexiooem cerebri oportere cuſtodire commoderatam neceſſariò eos, qui meditari & viuere rectè eligunt. Sicut autem vitalis ſpiritus in arteriis & corde generatur, materiam habens generationis ex inſpiratione & humorum vapore; ita aoimalis ex vitali amplius elaborato habet generatiooem; decens enim fuit magis omnibus cum tranſmutatiooe certiſſima potiri. Quocirca & velut labyrinthum telam perquam variam condidit natura propo cerebrum, retiformem plexum, diuturnam eius moram in vaſis molita. Omnes verò partes corporis à cerebro habent ſenſum & motum, peruenientibus B aliis quidem neruis ad organa ſenſuum ad dignotionem ſenſibilium; aliis autem mouentibus ea, quæcunque mouentur motu, qui ſecundum impetum. Cerebrum quidem oon ſenſile organum à natura, ſed ſenſuum, factum eſt. Hæc igitur ſufficiant ad præſens. Generatio verò animalis, diſpenſatio à tribus principiis conſiſtit. Vno quidem eo, quod in capite locatum eſt, cuius ſunt opera ſecundum ſe quidem, phantaſia, & memoria, & reminiſcentia, & ſcieotia, & intellectus, & excogitatio; ad aliquid verò, ſenſus particulis animalis ſentientibus, & eis quæ mo- C ueotur ſecundum impetum, motum præſtare. Alio autem eo quod in corde ſitum eſt; cuius opera ſecundum ſe quidem modo eſt velut vigor animæ, & permanſio in iis, quæ ratio iuſſerit, & inuicta conſtantia: ſecundum paſſionem verò, velut ebullitio innati caloris, deſiderante tunc anima punire eum, qui exiſtimatur iniuriam feciſſe, & hoc vocatur ira; ad aliquid autem, principium caloris eſſe iis, quæ ſecundum partem ſunt particulis, & arteriis motionis pulſatilis. Tertij verò principij firmati in hepate ſunt omnia, quæ ſecundum nutritionem animalis; quorum maximum in nobis, & in omnibus ferè animalibos, eſt ſanguinis generatio. Huius autem potentiæ eſt, & delectabilium fruitio, in qua cum vehementiùs quàm deceat mouetur, intemperaotiam & incontinentiam efficit.

Digitized by Google

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΥΝΑΜΕΩΝ
ΦΥΣΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΑ ΤΡΙΑ.
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

GALENI DE NATVRALIBVS
FACVLTATIBVS LIBRI TRES.
LIBER. PRIMVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΠΡΩΤΩι.

Τὸν φυσικῶν δυνάμεων ἀριθμὸν, καὶ τὰ ἔργα ζητεῖ· καὶ ἐν πρώτῳ μὲν τῷ βιβλίῳ περὶ τῆς γεννητικῆς τε, καὶ τῆς αὐξητικῆς δυνάμεως, καὶ περὶ τῆς θρέψεως· τοὺς δὲ παλαιοὺς ἐλέγχει περὶ τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως.

ARGVMENTVM LIBRI PRIMI.

Naturæ facultatum numerum & officia inquirit; ac in primo quidem libro agit de facultate generatrice, de auctrice, ac de nutritione; antiquos autem redarguit de attractrice facultate.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ διαφορὰ τῶν τῆς φύσεώς τε, καὶ τῆς ψυχῆς ἔργων.

ἘΠΕΙΔΗ τὸ μὲν αἰσθάνεσθαί τε, καὶ A κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν ἴδια τῶν ζώων ἐστί, τὸ δ' αὐξάνεσθαί τε, καὶ τρέφεσθαι κοινὰ καὶ τοῖς φυτοῖς, εἴη ἂν τὰ μὲν πρότερα τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ δεύτερα τῆς φύσεως ἔργα. εἰ δέ τις καὶ τοῖς φυτοῖς ψυχῆς μεταδίδωσι, καὶ διαιρούμενος αὐτὰς, ὀνομάζει φυτικὴν μὲν ταύτην, αἰσθητικὴν δὲ τὴν ἑτέραν. λέγει μὲν οὐδ' οὗτος ἄλλα, τῇ λέξει δ' οὐ πάνυ τῇ συνήθει χρῆται. ἀλλ' ἡμεῖς γε μεγίστην λέξεως ἀρετὴν σαφήνειαν εἶναι πεπεισμένοι, καὶ ταύτην εἰδότες ὑπ' οὐδενὸς οὕτως, ὡς ὑπὸ τῶν ἀήθων ὀνομάτων διαφθειρομένην, ὡς τοῖς πολλοῖς ἔθος, οὕτως ὀνομάζοντες, ὑπὸ μὲν ψυχῆς τε ἅμα, καὶ φύσεως τὰ ζῷα διοικεῖσθαί φαμεν, ὑπὸ δὲ φύσεως μόνης τὰ φυτά. καὶ τό γ' αὐξάνεσθαί τε, καὶ τρέφεσθαι, φύσεως ἔργα φαμὲν, οὐ ψυχῆς.

CAPVT PRIMVM.

Differentia Operum naturæ & animæ.

A QVVM & ſentire quidem, & moueri voluntariè, propria animalium ſint; augeri vero & nutriri plantis etiam communia; erunt vtique priora quidem animæ, poſteriora verò naturæ ipſius opera. Quòd ſi quis plantis quoque animam impertiat, atque ipſas ſeparans, hanc vegetantem, illam ſentientem appellet; neque hic quidem alia dicit, dictione tamen vtitur non admodum conſueta. Nos verò per-
B ſpicuitatem maximam eſſe dictionis virtutem perſuaſi, atque cognoſcentes eam nulla perinde re, atque inuſitatis nominibus corrumpi, prout vulgus hominum conſueuit ita nominantes, animal quidem ab anima ſimul, & natura gubernari dicimus, ſtirpes verò, à ſola natura; tum auctionem, ac nutritionem naturæ eſſe opera, animæ nequaquam.

A

CAPVT II.

Totius operis Propoſitum; & Vocum quarum hîc futurus eſt vſus explicatio.

ET in hoc quidem opere perquiremus, à quibus facultatibus illa ipſa, & ſi quid aliud naturæ opus eſt proueniant. Verùm priùs diſtinguere oportet, & manifeſtè ſingula, quibus in hoc opere vſuri ſumus, & ad cuius rei ſignificationem accipimus nomina declarare. Id autem quamprimum euadet naturalium operum doctrina, cum ipſis nominum interpretationibus. Ergo quum corpus aliquod nihil in iis quæ prius ipſi affuerunt immutatur, quieſcere id dicimus; quòd ſi in aliquo ab iis receſſit, ſecundum illud, id moueri. Itaque quum multis modis corpus à ſtatu, *in quo erat*, recedat, multis etiam modis mouebitur. Nam ſi quid ex albo nigrum, aut ex nigro fiat album, id mouetur in colore; & ſi quid prius dulce, poſtea fiat auſterum, vel contra ex auſtero dulce, id quoque in ſapore moueri dicitur; ambo autem genera, tum hæc, tum verò quæ priùs ſunt dicta, in qualitate moueri dicentur. Nec ea modò, quæ in colore, & ſapore mutantur, moueri dicimus; ſed etiam, ſi quid ex calidore fit frigidius, aut ex frigidiore calidius, id quoque moueri affirmamus; non minus ſanè, & ſi quid ex ſicco fiat humidum, aut ex humido ſiccum. Commune autem his omnibus nomen alteratio eſt, vnum id quoque motus genus. Alterum genus in corporibus iis eſt, quæ ſitum mutant, atque ex alio loco in alium cedere dicuntur; huic generi latio nomen eſt. Atque ij quidem duo motus ſimplices, ac primi ſunt; auctio verò & diminutio ex iis compoſiti, illa quum ex minori maius fit; hæc quum ex maiori minus, propriam ſeruans formam. Alij autem ab iis motus ſunt, generatio, & corruptio, generatio quidem ad ſubſtantiam mutatio, corruptio illi contraria. Omnibus iis motibus communis eſt prioris ſtatus immutatio; ſicut è diuerſo quieti, prioris ſtatus conſeruatio. Porrò quòd cibi in ſanguinem verſi ad viſus, guſtus, tactuſque iudicium immutentur, id quidem concedunt, quòd autem ita re vera ſit, non aſſentiuntur ſophiſtæ. Quippè ſunt ex iis, qui omnia id genus noſtrorum ſenſuum aliàs ſcilicet aliter affectorum, deceptiones eſſe, ſeductionèſque exiſtiment; nec ipſam, quæ ſubiicitur, ſubſtantiam, quicquam ex iis, quibus denominata eſt, admittere. Alij verò eſſe quidem in ipſa natura qualitates aſſentiuntur: cæterùm immutabiles has eſſe, inalterabilèſque in omne æuum; quæ autem alterationes in ea apparent, has ſecretione, ac concretione accidere aiunt; quemadmodum Anaxagoras. Ergo ſi ad hos refellendos digrediar, plus operæ in acceſſorio, quàm in propoſito, ſumam. Etenim ſi ignorant, quæ de ea alteratione, quæ per totam fit ſubſtantiam, Ariſtoteli, ac poſt ipſum Chryſippo ſunt prodita, hortandi ſunt, vt eorum ſcripta reuoluant; ſin ea noſcentes, ſua ſponte pro melioribus deteriora ſequuntur, noſtra planè inepta exiſtimabunt. Quòd autem & Hippocrates qui Ariſtotelem ætate præceſſit, ita ſicut Ariſtoteles, cenſuit, alibi oſtenſum eſt à nobis. Primus enim is omnium tum medicorum, tum verò philoſophorum nouimus, demonſtrare tentauit quatuor

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Η τοῦ ὅλου λόγου ὑπόθεσις, καὶ ἡ τῶν ὀνομάτων ὧν ἐνταῦθα χρῆσις ἐσομένη ἐστὶν, ἐξήγησις.

ΚΑὶ ζητήσομεν κατὰ τόνδε τὸν λόγον ὑπὸ τίνων γίνεται δυνάμεων αὐτά γε ταῦτα, καὶ εἴ δή τι ἄλλο φύσεως ἔργον ἐστίν. ἀλλὰ πρότερόν γε διελέσθαι τε χρὴ, καὶ μηνῦσαι σαφῶς ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, οἷς χρησόμεθα κατὰ τόνδε τὸν λόγον, καὶ ἐφ᾽ ὅτι φέρομεν πρᾶγμα. γενήσεται B δὲ τοῦτο εὐθὺς ἔργων φυσικῶν διδασκαλία, σὺν ταῖς τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεσιν. ὅταν οὖν τι σῶμα κατὰ μηδὲν ἐξαλλάττηται τῶν προϋπαρχόντων, ἡσυχάζειν αὐτὸ φαμέν· εἰ δ᾽ ἐξίσταταί πῃ τούτου, κατ᾽ ἐκεῖνο κινεῖσθαι. καὶ τοίνυν ἐπεὶ πολυειδῶς ἐξίσταται, πολυειδῶς κινηθήσεται. καὶ γὰρ εἰ λευκὸν ὑπάρχον μελαίνοιτο, καὶ εἰ μέλαν λευκαίνοιτο, κινεῖται κατὰ χρόαν. καὶ εἰ γλυκὺ τέως ὑπάρχον, αὖθις αὐστηρὸν, ἢ ἔμπαλιν ἐξ αὐστηροῦ γλυκὺ γένοιτο, καὶ τοῦτ᾽ αὖ κινεῖσθαι λέγοιτο κατὰ τὸν χυμόν. ἄμφω δὲ ταῦτά τε, καὶ τὰ προειρημένα, κατὰ ποιότητα κινεῖσθαι λεχθήσεται καὶ οὐ μό- C νον γε κατὰ τὴν χρόαν, καὶ τὸν χυμὸν ἐξαλλαττόμενα κινεῖσθαί φαμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ θερμότερον ἐκ ψυχροτέρου γενόμενον, ἢ ψυχρότερον ἐκ θερμοτέρου, κινεῖσθαι καὶ τοῦτο λέγομεν, ὥσπερ γε καὶ εἴ τι ξηρὸν ἐξ ὑγροῦ, ἢ ὑγρὸν ἐκ ξηροῦ γένοιτο. κοινὸν δὲ κατὰ τούτων ἁπάντων ὄνομα φέρομεν τὴν ἀλλοίωσιν, ἕν τι τοῦτο γένος κινήσεως. ἕτερον δὲ γένος, ἐπὶ τοῖς τὰς χώρας ἀμείβουσι σώμασι, καὶ τόπον ἐκ τόπου μεταλλάττειν λεγομένοις. ὄνομα δὲ καὶ τούτῳ φορά. αὗται μὲν οὖν αἱ δύο κινήσεις, ἁπλαῖ καὶ πρῶται. σύνθετοι δ᾽ ἐξ αὐτῶν, αὔξησίς τε καὶ φθίσις, ὅταν ἐξ ἐλάττονός τι μεῖ- D ζον, ἢ ἐκ μείζονος ἔλαττον γίνηται φυλάττον τὸ οἰκεῖον εἶδος. ἕτεραι δὲ δύο κινήσεις γένεσις, καὶ φθορά. γένεσις μὲν ἡ εἰς οὐσίαν ἀγωγὴ, φθορὰ δὲ ἡ ἐναντία. πάσαις δὲ ταῖς κινήσεσι κοινὸν, ἡ ἐξάλλαξις τοῦ προϋπάρχοντος· ὥσπερ οὖν καὶ ταῖς ἡσυχίαις ἡ φυλακὴ τῶν προϋπαρχόντων. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν ἐξαλλάττεται, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν, καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν, καὶ πρὸς τὴν ἁφὴν, αἷμα γινόμενα τὰ σιτία, συγχωροῦσιν. ὅτι δὲ καὶ κατ᾽ ἀλήθειαν, οὐκέτι τοῦθ᾽ ὁμολογοῦσιν οἱ σοφισταί. οἱ μὲν γάρ τινες αὐτῶν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων ἀπάτας τινὰς, καὶ παραγωγὰς εἶναι νο- E μίζουσιν, ἄλλοτε ἄλλως πασχουσῶν, τῆς ὑποκειμένης οὐσίας μηδὲν τούτων οἷς ἐπονομάζεται δεχομένης. οἱ δέ τινες εἶναι μὲν ἐν αὐτῇ βούλονται φύσει τὰς ποιότητας, ἀμεταβλήτους δὲ, καὶ ἀτρέπτους ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. καὶ τὰς φαινομένας ταύτας ἀλλοιώσεις ἐν αὐτῇ τῇ διακρίσει τε, καὶ συγκρίσει γίνεσθαί φασιν, ὡς Ἀναξαγόρας. εἰ δὴ τούτους ἐκτραπόμενος ἐλέγχοιμι, μεῖζον ἄν μοι τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου γένοιτο. εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἴσασιν ὅσα περὶ τῆς καθ᾽ ὅλην τὴν οὐσίαν ἀλλοιώσεως Ἀριστοτέλει τε, καὶ μετὰ τοῦτον Χρυσίππῳ γέγραπται, παρακαλέσαι χρὴ τοῖς ἐκείνων F αὐτοὺς ὁμιλῆσαι γράμμασιν· εἰ δὲ γινώσκοντες, ἔπειθ᾽ ἑκόντες, τὰ χείρω πρὸ τῶν βελτιόνων αἱροῦνται, μάταια δήπου καὶ τὰ ἡμέτερα νομιοῦσιν. ὅτι δὲ καὶ Ἱπποκράτης οὕτως ἐγίνωσκεν, Ἀριστοτέλους ὢν ἔτι πρότερος, ἐν ἑτέροις ἡμῖν ἀποδέδεικται. πρῶτος γὰρ οὗτος ἁπάντων, ὧν ἴσμεν, ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ἀποδεικνύειν ἐπεχείρησε, τέτταρας

εἶναι τὰς πάσας δραστικὰς εἰς ἀλλήλας ποιότητας, ὑφ' ὧν γίνεταί τε καὶ φθείρεται πάνθ' ὅσα γένεσίν τε καὶ φθορὰν ἐπιδέχεται. καὶ μέντοι καὶ τὸ κεράννυσθαι δι' ἀλλήλων ὅλας αὐτὰς δι' ὅλων, Ἱπποκράτης ἁπάντων ὧν ἴσμεν πρῶτος ἔγνω. καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀποδείξεων, ὧν ὕστερον Ἀριστοτέλης μετεχειρίσατο, παρ' ἐκείνῳ προτέρῳ γεγραμμένας ἐστὶν εὑρεῖν. εἰ δ' ὥσπερ τὰς ποιότητας, οὕτω καὶ τὰς οὐσίας δι' ὅλων κεράννυσθαι χρὴ νομίζειν, ὡς ὕστερον ἀπεφήνατο Ζήνων ὁ Κιττιεὺς, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν ἔτι περὶ τούτου κατὰ τόνδε τὸν λόγον ἐπεξιέναι, μόνην γὰρ εἰς τὰ παρόντα δέομαι γινώσκεσθαι, τὴν δι' ὅλης τῆς οὐσίας ἀλλοίωσιν, ἵνα μή τις ὀστοῦ, καὶ νεύρου, καὶ σαρκὸς, καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου μορίων οἷον ἐς μισγάγκειάν τινα τῷ ἄρτῳ νομίσῃ περιέχεσθαι, κἄπειτα ἐν τῷ σώματι διακρινόμενον, πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἕκαστον ἰέναι. καίτοι πρό γε τῆς διακρίσεως, αἷμα φαίνεται γινόμενος ὁ πᾶς ἄρτος. εἰ γοῦν παμπόλλῳ τις χρόνῳ, μηδὲν ἄλλο εἴη σιτίον προσφερόμενος, οὐδὲν ἧττον ἐν ταῖς φλεψὶν αἷμα περιεχόμενον ἕξει. καὶ φανερῶς τοῦτο τὴν τῶν ἀμετάβλητα τὰ στοιχεῖα τιθεμένων ἐξελέγχει δόξαν. ὥσπερ γ', οἶμαι, καὶ τοὔλαιον εἰς τὴν τοῦ λύχνου φλόγα καταναλισκόμενον ἅπαν, καὶ τὰ ξύλα πῦρ μικρὸν ὕστερον γινόμενα. καίτοι τό γ' ἀντιλέγειν αὐτοῖς ἠρνησάμην, ἀλλ' ἐπεὶ τῆς ἰατρικῆς ὕλης ἦν τὸ παράδειγμα, καὶ χρήζω πρὸς τὸν παρόντα λόγον αὐτοῦ, διὰ τοῦτ' ἐμνημόνευσα. καταλιπόντες οὖν, ὡς ἔφην, τὴν πρὸς τούτους ἀντιλογίαν, τοῖς βουλομένοις τά τε παρὰ τῶν παλαιῶν ἐκμανθάνειν, κἀξ ὧν ἡμεῖς ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν ἐπεσκέμμεθα, τὸν ἑξῆς λόγον ἅπαντα ποιησόμεθα, ζητοῦντες ὑπὲρ ὧν ἐξ ἀρχῆς προὐθέμεθα, πόσαι τε καὶ τίνες εἰσὶν αἱ τῆς φύσεως δυνάμεις, καὶ τί ποιεῖν ἔργον ἑκάστη πέφυκεν. ἔργον δὲ δηλονότι καλῶ τὸ γεγονὸς ἤδη, καὶ συμπεπληρωμένον ὑπὸ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, οἷον τὸ αἷμα, τὴν σάρκα, καὶ τὸ νεῦρον. ἐνέργειαν δὲ, τὴν δραστικὴν ὀνομάζω κίνησιν· καὶ τὴν ταύτης αἰτίαν, δύναμιν. ἐπεὶ γὰρ ἐν τῷ τὸ σιτίον αἷμα γίνεσθαι, παθητικὴ μὲν ἡ τοῦ σιτίου, δραστικὴ δ' ἡ τῆς φλεβὸς γίνεται κίνησις, ὡσαύτως δὲ κἀν τῷ μεταφέρειν τὰ κῶλα, κινεῖ μὲν ὁ μῦς, κινεῖται δὲ τὰ ὀστᾶ. τὴν μὲν τῆς φλεβὸς, καὶ τῶν μυῶν κίνησιν, ἐνέργειαν εἶναί φημι. τὴν δὲ τῶν σιτίων, καὶ τῶν ὀστῶν, σύμπτωμά τε, καὶ πάθημα. τὰ μὲν γὰρ ἀλλοιοῦται, τὰ δὲ φέρεται. τὴν μὲν οὖν ἐνέργειαν ἐγχωρεῖ καλεῖν, καὶ ἔργον τι φύσεως, οἷον τὴν πέψιν, τὴν ἀνάδοσιν, τὴν αἱμάτωσιν. οὐ μὴν τό γ' ἔργον ἐξ ἅπαντος ἐνέργειαν. ἡ γάρ τοι σὰρξ, ἔργον μὲν ἐστὶ τῆς φύσεως, οὐ μὴν ἐνέργειά γε. δῆλον οὖν ὡς θάτερον μὲν τῶν ὀνομάτων διχῶς λέγεται, θάτερον δ' οὔ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τὴν ἐνέργειαν τῶν ἑκάστου μορίων ἀπὸ τῆς τῶν ποιοτήτων κράσεως γίνεσθαι.

ΕΜοὶ μὲν οὖν καὶ φλὲψ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἕκαστον, διὰ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν, ὡδί πως ἐνεργεῖν δοκεῖ. εἰσὶ δ' οὐκ ὀλίγοι τινὲς ἄνδρες, οὐδ' ἄδοξοι φιλόσοφοί τε καὶ ἰατροὶ, οἱ τῷ μὲν θερμῷ, καὶ τῷ ψυχρῷ τὸ δρᾶν ἀναφέροντες, ὑποβάλλοντες δ' αὐτοῖς παθητικά τό τε ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρόν. καὶ πρῶτός γ' Ἀριστοτέλης

A eſſe omnes, quæ mutuò in ſe agerent qualitates; à quibus, quæ ortum & interitum admittunt, omnia gignantur, ac corrumpantur, quin etiam miſceri eas mutuò totas per totas primus omnium, quos nouimus, Hippocrates agnouit; principiáque demonſtrationũ, quas Ariſtoteles poſtea pertractauit, ſcripta apud eum priorem inuenias. Vtrum autem, ſicuti qualitates, ita etiam ſubſtantias ipſas totas per totas miſceri ſit putandum, veluti poſtea Zeno Cittieus aſſeruit, id quidem hoc libro diſquirendum non puto, quum ſolam alterationem, quæ per totam fit ſubſtantiam, ad ea, quæ nunc mihi ſunt propoſita, non ignorari poſtulem; B ne quis oſſis, nerui, carnis, & reliquorum cuiuſque partes, in pane contineri veluti in quibuſdam diſſeminatis in eo vaſis autumet, ac poſtea in corpore ſeparatas, ſingulas ſe ad ſibi ſimile conferre *genus*. Quanquam certè videtur vniuerſus panis ante ſecretionem fieri ſanguis; quum ſi quis multo tempore nullum alium cibum aſſumpſerit, nihilò ſecius ſanguinem in venis contentum habuerit. Atque hoc liquidò eorum, qui immutabilia elementa ſtatuunt, opinionem refellit; quemadmodum opinor oleum, quod in lucernæ flammam totum abſumitur; & ligna, quæ paulò poſt C fiunt ignis. Verùm diſputare contra hos recuſaueram, ſed quia quod propoſitum eſt exemplum, ad medicinæ materiam ſpectat, quo etiam ad inſtitutam diſputationem eſt vtendum, idcirco de eo hactenus egi. Ergo miſſa, ſicut promiſi, contra iſtos diſputatione, iis qui ea diſcere expetent, quæ veteres tradiderunt, idque ex iis quæ nos de illis ſeorſum meditati ſumus, omnem deinceps ſermonem faciemus, ea quæ ab initio propoſuimus, quot & quæ naturæ ſint facultates, tum quod opus edere ſingula earum ſint natæ, inquirentes. Porrò opus appello, quod D iam factum atque completum per earum actionem eſt, velut ſanguinem, carnem, neruum. Actionem verò, ipſum actiuum motum; Cauſam verò, à qua hæc procedit facultatem. Nam quoniam, vbi cibus ſanguis fit, paſſiuus quidem cibi, actiuus verò ipſius venæ, fit motus; itidem in transferendis artubus mouet quidem muſculus, mouentur autem oſſa. Venarum & muſculorum motum actionem nomino; cibi verò, & oſſium, ſymptoma ſiue alterationem, ac paſſionem; illi enim alterantur, hæc feruntur. Et actionem quidem, licet opus quoddam naturæ appelles, ceu concoctionem, diſtributionem, & E ſanguificationem; non tamen contra, licet opus actionem omninò voces; ſiquidem caro naturæ opus eſt, non tamen eſt actio; patétque alterum eorum nominum bifariam dici, alterum non item.

CAPVT III.

Actionem partium ſingularum à temperie qualitatum prouenire.

F AC mihi quidem tam vena, quàm reliquarum partium ſingulæ, ob certam quandam temperiem, quam ex quatuor qualitatibus ſunt nactæ, hoc vel illo modo agere videntur. Sunt autem non pauci viri nec incelebres, non philoſophi modò, ſed etiam medici, qui calido, & frigido actionem tribuunt, ſiccum & humidum pro patientibus, iis ſubiiciunt. Ac primus quidem Ariſtoteles

partium omnium cauſas referre ad hæc principia eſt aggreſſus; ſecutáque eum poſtmodum ſchola Stoicorum eſt. Quanquam his quidem, vtpote qui elementorum ipſorum mutuam mutationem ad fuſionem, & denſationem referant, conſentaneum erat calidum, & frigidum actiua principia ſtatuere. Ariſtoteli non item: ſed quum quatuor qualitatibus ad elementorum generationem ſit vſus, ſatius erat omnes partium cauſas in has reducere. Cur igitur in libris de generatione, & corruptione quatuor vtitur, in meteorologicis, & problematis, atque alibi tantùm duabus? Nam ſiquis in animalibus, & ſtirpibus calidum, & frigidum magis agere, ſiccum verò, & humidum minus dixerit, fortaſſe etiam Hippocratem ſubſcriptorem habuerit. Sin pari modò in omnibus, non arbitror, id concedet non modò Hippocrates, ſed nec Ariſtoteles; modò eorum, quæ in libris de generatione, & corruptione non ſimpliciter, ac nudè, ſed cum demonſtratione nos docuit, meminiſſe velit. Verùm de his etiam in opere de temperamentis, quantum medicis ſit ex vſu, diſquiſiuimus.

A τὰς τῶν κατὰ μέρος ἁπάντων αἰτίας, εἰς ταύτας ἀνάγειν πειρᾶται τὰς ἀρχάς. ἠκολούθησε δ' ὕστερον αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς στοᾶς χορός. καίτοι τούτοις μὲν, ὡς ἂν καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων τὴν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν, χύσεσί τέ τισι καὶ πιλήσεσιν ἀναφέρουσιν, εὔλογον ἦν ἀρχὰς δραστικὰς ποιήσασθαι, τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρόν. Ἀριστοτέλει δ' οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τέτταρσι ποιότησιν εἰς τὴν τῶν στοιχείων γένεσιν χρωμένῳ, βέλτιον ἦν καὶ τὰς τῶν κατὰ μέρος ἁπάσας αἰτίας εἰς ταύτας ἀνάγειν. τί δήποτ' οὖν ἐν μὲν τοῖς περὶ γενέσεως, καὶ φθορᾶς ταῖς τέτταρσι χρῆται, ἐν δὲ τοῖς μετεωρολογικοῖς, καὶ τοῖς προβλήμασι, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι, ταῖς
B δύο μόναις; εἰ μὲν γὰρ ὡς ἐν ζώοις τε, καὶ φυτοῖς μᾶλλον μὲν δρᾶν τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, ἧττον δὲ τό θ' ὑγρὸν, καὶ ξηρὸν ἀποφαίνοιτό τις, ἴσως ἂν ἔχοι καὶ τὸν Ἱπποκράτην σύμψηφον. εἰ δ' ὡσαύτως ἐν ἅπασιν, οὐκ ἔτ', οἶμαι, συγχωρήσει τοῦτο, μὴ ὅτι τὸν Ἱπποκράτην, ἀλλὰ μηδ' αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλην μεμνῆσθαί γε βουλόμενον, ὧν ἐν τοῖς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετ' ἀποδείξεως αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, κἀν τοῖς περὶ κράσεων εἰς ὅσον ἰατρῷ χρήσιμον ἐπεσκεψάμεθα.

CAPVT IV.

Facultatem, Actionem, & Opus in mutua relatione intelligi; & qua methodo Facultates inueſtigandæ.

CÆterùm vis ea, quam in venis ſanguificam appellant, atque etiam alia quæuis facultas, in relatione ad aliquid intelligitur. Primùm enim actionis ipſius, facultas eſt cauſa; deinde etiam operis ex accidenti quodam. At verò, ſi cauſa ad aliquid (eſt enim vnius eius, quod ab ea fit, reliquorum nullius) planum eſt facultatem quoque in relatione ad aliquid dici. At quoad agentis cauſæ eſſentiam ignoramus, facultatem eam appellamus, in venis quidem facultatem quandam ſanguinis effectricem dicentes; ſimiliter in ventriculo concoctricem; in corde pulſificam; ac in ſingulis reliquarum partium propriam quandam eius, quam edunt, actionis. Itaque ſi certa ratione, & via, quot, & quæ facultates ſint, inuenturi ſumus, incipiendum nobis ab ipſis operibus eſt; vnumquodque enim illorum ab aliqua procedit actione; & harum *actionum* vnamquamque aliqua præcedit cauſa.

C ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὸ ἔργον, ἐν τῷ πρὸς ἄλληλα ἐννοεῖσθαι· καὶ ᾗ μεθόδῳ δεῖ τὰς δυνάμεις ζητεῖν.

ΗΔ' οὖν δύναμις, ἡ ἐν ταῖς φλεψὶν, ἡ αἱματοποιητικὴ προσαγορευομένη, καὶ πᾶσα δ' ἄλλη δύναμις, ἐν τῷ πρός τι νενόηται. πρώτη μὲν γὰρ ἡ δύναμις τῆς ἐνεργείας αἰτία. ἤδη δὲ καὶ τοῦ ἔργου κατά τι συμβεβηκός. ἀλλ' εἴπερ ἡ αἰτία πρός τι, τοῦ γὰρ ὑπ' αὐτῆς γιγνομένου μόνου, τῶν δ'
D ἄλλων οὐδενός, εὔδηλον ὅτι καὶ ἡ δύναμις ἐν τῷ πρός τι. καὶ μέχρι γ' ἂν ἀγνοῶμεν τὴν οὐσίαν τῆς ἐνεργούσης αἰτίας, δύναμιν αὐτὴν ὀνομάζομεν, εἶναί τινα λέγοντες ἐν ταῖς φλεψὶν αἵματος ποιητικὴν δύναμιν. ὡσαύτως δὲ κἀν τῇ κοιλίᾳ πεπτικὴν, κἀν τῇ καρδίᾳ σφυγμικὴν, καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων ἰδίαν τινὰ τῆς κατὰ τὸ μόριον ἐνεργείας. εἴπερ οὖν μεθόδῳ μέλλοιμεν ἐξευρήσειν ὁπόσαι τε, καὶ ὁποῖαί τινες αἱ δυνάμεις εἰσὶν, ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῖν ἀρκτέον. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν ὑπό τινος ἐνεργείας γίγνεται, καὶ τούτων ἑκάστης προηγεῖταί τις αἰτία.

CAPVT V.

De Operibus naturæ.

ERgo naturæ opera, dum adhuc in vtero geſtatur, ac fingitur animal, omnes ſunt corporis partes, edito verò in lucem, commune in omnibus naturæ opus eſt, earum ad perfectam magnitudinem perductio; poſtea verò etiam, vt omnes quantum fieri poteſt, perdurent, molitio. Actiones quæ tribus his operibus reſpondent, neceſſariò tres ſunt, vna ſcilicet cuique, generatio, auctio, nutritio; verùm generatio, ſimplex quædam actio naturæ non eſt, ſed ex alteratione formationéque compoſita. Vt enim os fiat, item neruus, vena, & reliquarum quælibet, alteratam eſſe oportet ſubiectam, vnde animal fit ſubſtantiam; vt verò idoneam figuram, & ſitum, & cauitates quaſdam, & propagines, & coalitus,

E ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν τῆς φύσεως ἔργων.

ΕΡγα μὲν οὖν τῆς φύσεως ἔτι μὲν κυουμένου τε, καὶ διαπλαττομένου τοῦ ζώου, τὰ σύμπαντ' ἐστὶ τοῦ σώματος μόρια. γεννηθέντος δὲ τούτου, κοινὸν ἐφ' ἅπασιν ἔργον ἡ εἰς τὸ τέλειον ἑκάστῳ μέγεθος ἀγωγὴ, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ μέχρι τοῦ δυνατοῦ διαμονή. ἐνέργειαι δ' ἐπὶ τρισὶ τοῖς εἰρημένοις ἔργοις, τρεῖς ἐξ ἀνάγκης, ἐφ' ἑκάστῳ μία, γένεσίς τε,
F καὶ αὔξησις, καὶ θρέψις. ἀλλ' ἡ μὲν γένεσις, οὐχ ἁπλῆ τις ἐνέργεια τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐξ ἀλλοιώσεώς τε, καὶ διαπλάσεώς ἐστι σύνθετος. ἵνα μὲν γὰρ ὀστοῦν γένηται, καὶ νεῦρον, καὶ φλὲψ, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἀλλοιοῦσθαι χρὴ τὴν ὑποβεβλημένην οὐσίαν ἐξ ἧς γίγνεται τὸ ζῶον. ἵνα δὲ καὶ σχῆμα τὸ δέον, καὶ θέσιν, καὶ κοιλότητάς τινας, καὶ ἀποφύσεις, καὶ συμφύσεις,

καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα κτήσηται, διαπλάττεσθαι χρὴ τὴν ἀλλοιουμένην οὐσίαν, ἣν δὴ καὶ ὕλην τοῦ ζώου καλῶν, ὡς τῆς νεὼς τὰ ξύλα, καὶ τῆς εἰκόνος τὸν κηρὸν, οὐκ ἂν ἁμάρτοις. ἡ δὲ δὴ αὔξησις, ἐπίδοσίς ἐστι, καὶ διάστασις εἰς μῆκος, καὶ βάθος, καὶ πλάτος τῶν στερεῶν τοῦ ζώου μορίων, ὧνπερ καὶ ἡ διάπλασις ἦν. ἡ δὲ θρέψις, πρόσθεσίς ἐστι τοῖς αὐτοῖς ἄνευ διαστάσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ τῆς γεννητικῆς δυνάμεως.

Περὶ πρώτης οὖν τῆς γενέσεως εἴπωμεν, ἣν ἐξ ἀλλοιώσεώς τε, καὶ διαπλάσεως ἐλέγομεν γίνεσθαι. καταβληθέντος δὴ τοῦ σπέρματος εἰς τὴν μήτραν, ἢ εἰς τὴν γῆν, οὐδὲν γὰρ διαφέρει, χρόνοις τισὶν ὡρισμένοις πάμπολλα συνίσταται μόρια τῆς γεννωμένης οὐσίας, ξηρότητι, καὶ ὑγρότητι, καὶ θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὅσα τούτοις ἕπεται διαφέροντα. τὰ δ' ἑπόμενα γινώσκεις, εἴπερ ὅλως ἐφιλοσόφησάς τι περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς. αἱ λοιπαὶ γὰρ τῶν ἁπλῶν ὀνομαζομένων διαφοραὶ, ταῖς εἰρημέναις ἕπονται πρώτως καὶ μάλιστα. μετὰ δὲ ταύτας, αἱ γευσταί τε, καὶ ὀσφρηταὶ, καὶ ὁραταί. σκληρότης μὲν οὖν, καὶ μαλακότης, καὶ γλισχρότης, καὶ κραυρότης, καὶ κουφότης, καὶ βαρύτης, καὶ πυκνότης, καὶ ἀραιότης, καὶ λειότης, καὶ τραχύτης, καὶ παχύτης, καὶ λεπτότης ἁπταὶ διαφοραὶ, καὶ εἴρηται περὶ πασῶν Ἀριστοτέλει καλῶς. οἶσθα δὲ δήπου, καὶ τὰς ὀσφρητάς τε, καὶ ὁρατὰς, καὶ γευστὰς διαφοράς, ὥστ' εἰ μὲν τὰς πρώτας τε, καὶ στοιχειώδεις ἀλλοιωτικὰς δυνάμεις ζητοίης, ὑγρότης τ' ἐστὶ, καὶ ξηρότης, καὶ θερμότης, καὶ ψυχρότης. εἰ δὲ τὰς ἐκ τῆς τούτων κράσεως γινομένας, τοσαῦται καθ' ἕκαστον ἔσονται ζῶον, ὅσαπερ ἂν αὐτοῦ τὰ αἰσθητὰ στοιχεῖα ὑπάρχῃ. καλεῖται δ' αἰσθητὰ στοιχεῖα, τὰ ὁμοιομερῆ πάντα τοῦ σώματος μόρια. καὶ ταῦτ' οὐκ ἐκ μεθόδου τινὸς, ἀλλ' αὐτόπτην γενόμενον ἐκμαθεῖν χρὴ διὰ τῶν ἀνατομῶν. ὀστοῦν δὴ, καὶ χόνδρον, καὶ νεῦρον, καὶ ὑμένα, καὶ σύνδεσμον, καὶ φλέβα, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ζώου γένεσιν ἡ φύσις ἀπεργάζεται, δυνάμει χρωμένη, καθόλου μὲν εἰπεῖν τῇ γεννητικῇ τε, καὶ ἀλλοιωτικῇ. κατὰ μέρος δὲ θερμαντικῇ τε, καὶ ψυκτικῇ, καὶ ὑγραντικῇ, καὶ ξηραντικῇ, καὶ ταῖς ἐκ τῆς τούτων κράσεως γινομέναις, οἷον ὀστοποιητικῇ τε, καὶ νευροποιητικῇ, καὶ χονδροποιητικῇ. σαφηνείας γὰρ ἕνεκα, καὶ τούτοις τοῖς ὀνόμασι χρηστέον. ἔστι μὲν οὖν καὶ ἡ ἰδία σὰρξ τοῦ ἥπατος ἐκ τούτου τοῦ γένους, καὶ ἡ τοῦ σπληνὸς, καὶ ἡ τῶν νεφρῶν, καὶ ἡ τοῦ πνεύμονος, καὶ ἡ τῆς καρδίας. οὕτω δὲ καὶ τοῦ ἐγκεφάλου τὸ ἴδιον σῶμα, καὶ τῆς γαστρὸς, καὶ τοῦ στομάχου, καὶ τῶν ἐντέρων, καὶ τῶν ὑστερῶν, αἰσθητὸν στοιχεῖόν ἐστιν ὁμοιομερές τε, καὶ ἁπλοῦν, καὶ ἀσύνθετον. εἰ γὰρ ἐξέλοις ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὰς ἀρτηρίας τε, καὶ τὰς φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα, τὸ ὑπόλοιπον σῶμα, τὸ καθ' ἕκαστον ὄργανον, ἁπλοῦν ἐστι καὶ στοιχειῶδες, ὡς πρὸς αἴσθησιν. ὅσα δὲ τῶν τοιούτων ὀργάνων ἐκ δυοῖν σύγκειται χιτώνων, οὐχ ὁμοίων μὲν ἀλλήλοις, ἁπλοῦ δ' ἑκατέρου, τούτων οἱ χιτῶνές εἰσι τὰ στοιχεῖα, καθάπερ τῆς τε γαστρὸς, καὶ τοῦ στομάχου, καὶ τῶν ἐντέρων, καὶ τῶν ἀρτηριῶν. καὶ καθ' ἑκάτερόν γε τῶν χιτώνων ἰδία ἡ ἀλλοιωτικὴ δύναμις, ἡ ἐκ τοῦ παρὰ τῆς μητρὸς ἐπιμηνίου γεννήσασα τὸ μόριον. ὥστε τὰς κατὰ μέρος ἀλλοιωτικὰς δυνάμεις τοσαύτας εἶναι καθ' ἕκαστον γένος ζώου,

A aliáque id genus habeat, effingi eam oportet, quæ alteratur, materiam; quam vtique animalis materiam appellans, veluti nauis ligna, & imaginis ceram, minimè errabis. Auctio verò ſolidarum animalis partium, quarum eſſe formationem iam diximus, augmentum diductióque in longum, latum, & profundum eſt. Nutritio autem iiſdem partibus appoſitio quædã eſt, ſed ſine diſtenſione.

CAPVT VI.

De procreatrice facultate.

B De prima igitur generatione agamus, quam ex alteratione, & conformatione fieri diximus. Proiecto in vterum ſemine, ſiue etiam in terram (nihil enim refert) ſtatis quibuſdam temporibus multæ conſtantur partes eius, quæ gignitur, ſubſtantiæ, humiditate, ſiccitate, calore, frigore, cæteriſque omnibus, quæ hæc ſequuntur, qualitatibus inter ſe differentes. Quæ autem ſequantur, agnoſcis, ſi omnino quid de generatione, & corruptione philoſophatus es. Quippe primum, & maximè iam dictas ſequuntur reliquæ differentiæ earum, quæ tactiles vocatæ qua- C litates ſunt; poſt has vero, quæ guſtus, odoratus, & viſus ſunt propriæ. Ac durities quidem, & mollities, & lentitia, & friabilitas, & leuitas, & grauitas, & denſitas, & raritas, & aſperitas, & lenitas, & craſſities, & tenuitas, tactiles differentiæ ſunt; de quibus omnibus Ariſtoteles commodiſſimè diſſeruit. Odoratus enim, viſus, & guſtus differentias ipſe profectò nouiſti: quocirca ſi primas, & elementares alteratrices facultates requiris, hæ ſunt, humiditas, ſiccitas, caliditas, & frigiditas; ſi verò eas, quæ ex his inter ſe mixtis naſcuntur, tot ſanè omni in D animali erunt, quot fuerint in eo ſenſibilia elementa. Portò ſenſibilia appellantur elementa, quæcunque ſimilares corporis ſunt partes. Has autem non methodo vlla, ſed ex diſſectionibus contemplatus, oculorum inſpectione noſcas oportet. Ergo os, cartilaginem, neruum, membranam, ligamentum, venam, omnia denique id genus, in prima generatione animalis, natura perficit, vſa, vt generatim dicam, generatrice, alteratricéque facultate; ſingillatim verò excalfactoria, refrigeratoria, humectatoria, & ſiccatoria; tum quæ ex harum mixtura E fiunt, veluti oſſifica, cartilaginiſica, neruiſica, membraniſica, claritatis enim gratia his quoque nominibus vtendum. Eſt ſanè huius generis, & quæ propria iecinoris eſt caro; nec minùs quæ lienis, & renum, & pulmonis, & cordis; ita cerebri ipſius proprium corpus, ventriculi, & gulæ, & inteſtinorum, & vteri, ſenſibile elementum eſt, præterea ſimilare, ſimpléxque, ac compoſitionis expers. Si namque ex ſingulis eorum inſtrumentorum, venas, neruos, & arterias exemeris, reliquum corpus, ad ſenſum ſimplex elementaréque eſt. Cæterùm ſi F quæ eiuſmodi organorum ex geminis conſtant tunicis ſibi inuicem diſſimilibus, vtraque tamen ſimplici; horum ipſæ tunicæ elementa ſunt, veluti ventris, gulæ, inteſtinorum, & arteriarum. Atque in vtraque tunica, ſua quædam alteratrix vis eſt, quæ ex menſtruo matris ſanguine eam particulam generauit. Itaque alteratrices facultates in omni animalis genere tot ſigillatim erunt,

quot

quot habet in ſe elementares particulas. Sed, & [A] actiones proprias cuique ſigillatim particulæ neceſſe eſt eſſe, quemadmodum, & vſus, veluti meatuum eorum, qui à renibus ad veſicam pertinent, qui vreteres nominantur. Hi namque nec arteriæ ſunt, quia nec pulſant, nec ex duabus tunicis conſtant; nec venæ, quia nec ſanguinem in ſe continent, nec ſimilem habent ei, quæ venæ eſt tunicam; at à neruis quidem magis recedunt, quàm à iam dictis. Quid igitur ſunt, dicat aliquis? Quaſi verò neceſſe ſit omnem corporis partem, vel arteriam, vel venam, vel neruum eſſe, vel ex iis componi; non autem, ſicut modò dictum eſt, [B] vnicuique particulatim organo ſuam eſſe ſubſtantiam. Quippe tum ambæ veſicæ, tam ea quæ vrinam, quàm quæ flauam excipit bilem, non modò à cæteris omnibus, ſed etiam inter ſe differunt; tum meatus, qui tanquam gulæ quædam à bilis veſica exorti in iecur inſeruntur, omninò nec arteriis, nec venis, nec neruis ſunt ſimiles. Verùm de his pleniùs alibi, tum in iis, quæ de diſſectione ſecundum Hippocratem ſunt ſcripta, diximus. At alteratrices naturæ facultates quæ particulares ſunt omnes, & tunicarum ventriculi, & inteſti- [C] norum, & vteri ſubſtantiam qualis eſt, effecerunt. Compagem verò harum ipſarum inuicem & eorum, quæ in has ſe inſerunt, plexum: & inteſtinorum à ſeſe inuicem exortum, & internæ eorum cauitatis ſpeciem, aliàque eiuſmodi, altera facultas effinxit, quam conformatricem appellamus; eandémque artificioſam eſſe dicimus, imò veriùs optimam, & ſummam artem, quæ omnia alicuius gratia moliatur, ſic, vt nihil, aut ocioſum ſit, aut ſuperuacaneum, aut denique ita ſe habens, vt poſſit aliter meliùs ſe habere. Verùm hoc, in opere de partium vſu, [D] euidenti demonſtratione firmabimus.

CAPVT VII.

De Auctrice facultate.

IAm ad auctricem facultatem cõuerſi, illud primum admonemus, quod non deſit ne hæc quidem iis, quæ in vtero geſtantur; ſicuti neque facultas nutrix. Sunt tamen eo tempore prædictarum facultatum, alteratricis, ac conformatricis, hę [E] veluti miniſtræ, nec ſuſtinent ipſæ primas partes. Vbi verò perfectam magnitudinem animal eſt adeptum, toto poſtquam editum eſt tempore vſque ad ætatis vigorem, auctrix facultas dominatur; auxiliatrices autem, & veluti miniſtræ eius ſunt, alteratrix, & nutrix. Quid igitur ipſius auctricis facultatis eſt proprium? nempe in omnem partem proferre, quæ iam genita ſunt; vocantur autem ſic, ſolidæ corporis partes, arteriæ, venæ, nerui, oſſa, cartilagines, membranæ, ligamenta, denique tunicæ omnes, quas elementares, ſimilares, & ſimplices paulò ſupra nominauimus. Ad quem autem [F] modum omnes partes extendantur, proferantúrque, ipſe narrabo; ſed exemplo quodam claritatis gratia prius poſito. Solent pueri acceptas ſuum veſicas ſpiritu implere, ac iuxta ignem ſuper cineres ſic eas confricare, vt incaleſcãt, nec tamen lædãtur; eſtq; is luſus in Ionia, & in aliis gentibus nõ paucis perſrequens; accinunt verò inter fricandũ verſus quoſdam numeroſo, & cantu, & rhythmo,

[A] ὅσα περ ἐνέχει τὰ στοιχειώδη μόρια. καὶ μὴν ὅτι καὶ τὰς ἐνεργείας ἰδίας ἑκάστῳ τῶν κατὰ μέρος μορίων ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ὥσπερ καὶ τὰς χρείας. οἷον καὶ τῶν ἀπὸ τῶν νεφρῶν εἰς τὴν κύστιν διηκόντων πόρων, οἳ δὴ καὶ οὐρητῆρες καλοῦνται. οὗτοι γὰρ οὔτ᾽ ἀρτηρίαι εἰσίν, ὅτι μήτε σφύζουσι, μήτ᾽ ἐκ δυοῖν χιτώνων συνεστήκασιν. οὔτε φλέβες, ὅτι μήθ᾽ αἷμα περιέχουσι, μήτ᾽ ἔοικεν αὐτῶν ὁ χιτὼν κατά τι τῷ τῆς φλεβός. ἀλλὰ καὶ νεύρων ἐπὶ πλέον ἀφεστήκασιν, ἢ τῶν εἰρημένων. τί ποτ᾽ οὖν εἰσιν ἐρωτᾷ τις, ὥσπερ ἀναγκαῖον ἅπαν μόριον, ἢ ἀρτηρίαν, ἢ φλέβα, ἢ νεῦρον ὑπάρχειν, ἢ ἐκ τούτων [B] πεπλέχθαι. καὶ μὴ τοῦτ᾽ αὐτὸ τὸ νῦν λεγόμενον, ὡς ἴδιος ἑκάστῳ τῶν κατὰ μέρος ὀργάνων ἐστὶν ἡ οὐσία. καὶ γὰρ καὶ αἱ κύστεις ἑκάτεραι, ἥ τε τὸ οὖρον ὑποδεχομένη, καὶ ἡ τὴν ξανθὴν χολὴν, οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλων διαφέρουσι. καὶ οἱ εἰς τὸ ἧπαρ ἀποφυόμενοι πόροι, καθάπερ στόμαχοί τινες ἀπὸ τῆς χοληδόχου κύστεως, οὐδὲν οὔτ᾽ ἀρτηρίαις, οὔτε φλεψὶν, οὔτε νεύροις ἐοίκασιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἐπὶ πλέον ἐν ἄλλοις τέ τισι, κἀν τοῖς περὶ τῆς ἀνατομῆς Ἱπποκράτους εἴρηται. αἱ δὲ κατὰ μέρος [C] ἅπασαι δυνάμεις τῆς φύσεως, αἱ ἀλλοιωτικαὶ, καὶ αὐτὴν μὲν τὴν οὐσίαν τῶν χιτώνων τῆς κοιλίας, καὶ τῶν ἐντέρων, καὶ τῶν ὑστερῶν ἀπετέλεσαν οἵα πέρ ἐστι. τὴν δὲ σύνθεσιν αὐτῶν, καὶ τὴν τῶν ἐμφυομένων πλοκὴν, καὶ τὴν εἰς τὸ ἔντερον τῶν ἐντέρων ἔκφυσιν, καὶ τὴν τῆς ἔνδον κοιλότητος ἰδέαν, καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα, δύναμίς τις ἑτέρα διέπλασε, ἣν διαπλαστικὴν ὀνομάζομεν. ἣν δὴ καὶ τεχνικὴν εἶναι λέγομεν, μᾶλλον δ᾽ ἀρίστην καὶ ἄκραν τέχνην, καὶ πάντα τινὸς ἕνεκα ποιοῦσαν, ὡς αὖ μηδὲν ἀργὸν εἶναι, μήτε περιττὸν, μηδ᾽ ὅλως οὕτως ἔχον, ὡς δύνασθαι βέλ- [D] τιον ἑτέρως ἔχειν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ἀποδείξομεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς αὐξητικῆς δυνάμεως.

Ἐπὶ δὲ τὴν αὐξητικὴν ἤδη μεταβάντες δύναμιν, αὐτὸ τοῦτο πρῶτον ὑπομνήσωμεν, ὡς ὑπάρχει μὲν καὶ αὕτη τοῖς κυουμένοις, ὥσπερ καὶ ἡ θρεπτική. ἀλλ᾽ οἷον ὑπηρέτιδές τινές εἰσι τηνικαῦτα τῶν προειρημένων δυνάμεων, ἀλλοιώσεως, καὶ δια- [E] πλάσεως, οὐκ ἐν ἑαυταῖς ἔχουσαι τὸ πᾶν κῦρος. ἐπειδὰν δὲ τὸ τέλειον ἀπολάβῃ μέγεθος τὸ ζῷον, ἐν ᾧ μετὰ τὴν ἀποκύησιν χρόνῳ παντὶ, μέχρι τῆς ἀκμῆς, ἡ μὲν αὐξητικὴ τηνικαῦτα κρατεῖ. βοηθοὶ δ᾽ αὐτῆς, καὶ οἷον ὑπηρέτιδες, ἥ τ᾽ ἀλλοιωτικὴ δύναμίς ἐστι, καὶ ἡ θρεπτική. τί οὖν τὸ ἴδιόν ἐστι τῆς αὐξητικῆς δυνάμεως; εἰς πᾶν μέρος ἐκτεῖναι τὰ πεφυκότα. καλεῖται δ᾽ οὕτω τὰ στερεὰ μόρια τοῦ σώματος, ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες, καὶ νεῦρα, καὶ ὀστᾶ, καὶ χόνδροι, καὶ ὑμένες, καὶ σύνδεσμοι, καὶ οἱ χιτῶνες ἅπαντες, οὓς στοιχειώδεις καὶ ὁμοιομερεῖς καὶ ἁπλοῦς, ὀλί- [F] γον ἔμπροσθεν ἐκαλοῦμεν. ὅτῳ δὲ τρόπῳ τὴν εἰς πᾶν μέρος ἔκτασιν ἴσχουσιν, ἐγὼ φράσω, παράδειγμά τι πρότερον εἰπὼν ἕνεκα τοῦ σαφοῦς. τὰς κύστεις τῶν ὑῶν λαβόντες οἱ παῖδες, πληροῦσί τε πνεύματος, καὶ τρίβουσιν ἐπὶ τῆς τέφρας πλησίον τοῦ πυρὸς, ὡς ἀλεαίνεσθαι μὲν, βλάπτεσθαι δὲ μηδέν. καὶ πολλή γε αὕτη ἡ παιδιὰ, περί τε τὴν Ἰωνίαν, καὶ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν οὐκ ὀλίγοις ἐστίν. ἐπιλέγουσι δὲ δὴ καί τινα ἔπη, τρίβοντες, ἐμμέτρῳ τέ τινι καὶ μέλει, καὶ ῥυθμῷ,

καὶ ἔστι πάντα ταῦτα ῥήματα, παρακελεύσεις τῇ κύστει πρὸς τὴν αὔξησιν. ἐπειδὰν δ' ἱκανῶς αὐτοῖς διατετάσθαι δοκῇ, πάλιν ἐμφυσῶσί τε, καὶ ἐπιδιατείνουσι, καὶ αὖθις τρίβουσι, καὶ τοῦτο πλεονάκις ποιοῦσιν, ἄχρις ἂν αὐτοῖς ἡ κύστις ἱκανῶς ἔχειν δοκεῖ τῆς αὐξήσεως. ἀλλ' ἐν τούτοις γε τοῖς ἔργοις τῶν παίδων, ἐναργῶς ὅσον εἰς μέγεθος ἐπιδίδωσιν, ἡ ἐντὸς εὐρυχωρία τῆς κύστεως, τοσοῦτον ἀναγκαῖον εἰς λεπτότητα καθαιρεῖσθαι τὸ σῶμα. καὶ εἴγε τὴν λεπτότητα ταύτην ἀνατρέφειν οἱ παῖδες οἷοί τε ἦσαν, ὁμοίως ἂν τῇ φύσει, τὴν κύστιν ἐκ μικρᾶς μεγάλην ἀπειργάζοντο. νυνὶ δὲ τοῦτ' αὐτοῖς ἐνδεῖ τὸ ἔργον, οὐδὲ καθ' ἕνα τρόπον εἰς μίμησιν ἐνδεχόμενον ἀχθῆναι, B μὴ ὅτι τοῖς παισίν, ἀλλ' οὐδ' ἄλλῳ τινὶ τῶν τελείων. μόνης γὰρ τῆς φύσεως ἴδιόν ἐστιν, ὥστ' ἤδη σοι δῆλον, ὡς ἀναγκαία τοῖς αὐξανομένοις ἡ θρέψις. εἰ γὰρ διατείνοιτο μὲν, ἀνατρέφοιτο δὲ μὴ, φαντασίαν ψευδῆ μᾶλλον, οὐκ αὔξησιν ἀληθῆ τὰ τοιαῦτα σώματα κτήσεται. καίτοι καὶ τὸ διατείνεσθαι πάντῃ, μόνοις τοῖς ὑπὸ φύσεως αὐξανομένοις ὑπάρχει. τὰ γὰρ ὑφ' ἡμῶν διατεινόμενα σώματα, κατὰ μίαν τινὰ διάστασιν τοῦτο πάσχοντα, μειοῦται ταῖς λοιπαῖς. οὐδὲ γάρ ἐστιν εὑρεῖν οὐδὲν ὃ συνεχὲς ἔτι μένον, καὶ ἀδιάσπαστον, εἰς τὰς τρεῖς διαστάσεις ἐκτεῖναι δυνάμεθα. μόνης οὖν τῆς φύσεως, τὸ πάντῃ διϊστάναι, C συνεχὲς ἑαυτῷ μένον, ἔτι καὶ τὴν ἀρχαίαν ἅπασαν ἰδέαν φυλάττον τὸ σῶμα. καὶ τοῦτ' ἔστιν ἡ αὔξησις, ἄνευ τῆς ἐπιρρεούσης τε καὶ προσπλαττομένης τροφῆς, μὴ δυναμένη γενέσθαι.

A Súntque ea omnia verba, adhortatio veſicæ ad incrementum. Vbi verò illis abundè videtur extenſa, rurſus inflant, ac magis diſtendunt, & iterum fricant, ídque ſæpius faciunt, quoad ampliata veſica ſatis incrementi accepiſſe videatur. Cæterùm in hoc puerorum opere, quantum interna veſicæ capacitas eſt audacta, tantum neceſſe eſt, corpus eius in tenuius ſit redactum. Quòd ſi tenuitatem hanc ſarcire pueri poſſent, vtique perinde, ac natura, ex parua magnam veſicam efficerent; nunc verò id opus conſequi iis non licet, nec duci id in imitationem vlli iam perfectorum hominum quoquo pacto fas eſt, nedum pueris, B id enim ſolius naturæ proprium munus eſt; adeo vt tibi conſtet, iis quæ augentur, neceſſariam eſſe nutritionem; quippe, ſi extendantur eiuſmodi corpora, non tamen reficiantur, ſpeciem quandam falſam augmenti præbuerint, verùm augmentum adepta non fuerint. Quinimo diſtendi in omnem partem ea tantum poſſunt, quæ per naturam ipſam ſunt adaucta; quæ enim à nobis extenſa, ſicut vna dimenſione id patiuntur, ita reliquis minuuntur; neque enim eſt inuenire quicquam, quod continuitate ſua ſeruata, miniméque ſoluta, extendi in tres dimenſiones poſſit. Solius C igitur naturæ opus eſt, corpus, quod continuitatem ſuam, & ſpeciem, quam prius habuit, vniuerſam ſeruet, in omnem partem extendere; atque ea res auctio eſt, quæ ſine nutrimento affluente, adhærentéque fieri nequit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τῆς θρέψεως.

Καὶ τοίνυν ὁ λόγος ἥκειν ἔοικεν ὁ περὶ θρέψεως, ὃς δὴ λοιπός ἐστι, καὶ τρίτος ὧν γ' ἐξ ἀρχῆς προὐθέμεθα. τοῦ γὰρ ἐπιρρέοντος ἐν εἴδει τροφῆς, παντὶ μορίῳ τοῦ τρεφομένου σώματος προσπλαττομένου, θρέψις μὲν ἡ ἐνέργεια, θρεπτικὴ δὲ δύναμις ἡ αἰτία. ἀλλοίωσις μὲν δὴ κἀνταῦθα τὸ γένος τῆς ἐνεργείας, ἀλλ' οὐχ οἵα περ ἐν τῇ γενέσει. ἐκεῖ μὲν γὰρ οὐκ ὂν ὅσον πρότερον, ὕστερον ἐγένετο. κατὰ δὲ τὴν θρέψιν, τῷ ἤδη γεγονότι συνεξομοιοῦται τὸ ἐπιρρέον, καὶ διὰ τοῦτ' εὐλόγως ἐκείνην μὲν τὴν ἀλλοίωσιν, γένεσιν, ταύτην δ' ἐξομοίωσίν τε, καὶ ὁμοίωσιν ὀνομάζομεν.

CAPVT VIII.

De Nutritione.

QVo magis de ipſa nutritione, quæ reliqua eſt, & tertia propoſitorum ab initio, videtur agendi locus. Quod enim in nutrimenti af- D fluit ſpecie, cum id corporis eius, quod nutritur, omni parti affigitur, actio ipſa nutritio eſt; nutrix verò facultas, cauſa eſt. Et alteratio quidem hic quoque ipſius actionis genus eſt, non tamen talis, qualis erat in generatione. Ibi namque quod os non erat, poſtea factum eſt; in nutritione verò ei, quod iam factum eſt, id quod affluit, efficitur ſimile. Ita non immeritò alterationem illam nominamus generationem, hanc aſſimilationem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ὅσαι κυριώταται τῆς φύσεως δυνάμεις, καὶ τὰς δεῖσθαι ταύτας ἀλλήλων εἰς ὑπηρεσίαν. E

Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν τριῶν δυνάμεων τῆς φύσεως αὐταρκῶς εἴρηται, καὶ φαίνεται μηδὲ μιᾶς ἄλλης προσδεῖσθαι τὸ ζῶον, ἔχον γε καὶ ὅπως αὐξηθῇ, καὶ ὅπως τελειωθῇ, καὶ ὅπως ἕως πλείστου διαφυλαχθῇ, δόξειε μὲν ἂν ἴσως ἱκανῶς ἔχειν ὁ λόγος οὗτος ἤδη, καὶ πάσας ἐξηγεῖσθαι τὰς τῆς φύσεως δυνάμεις. ἀλλ' εἴ τις πάλιν ἐννοήσειεν, ὡς οὐδενὸς οὐδέπω τῶν τοῦ ζώου μορίων ἐφήψατο, κοιλίας λέγω, καὶ ἐντέρων, καὶ ἥπατος, καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδ' ἐξηγήσατο τὰς ἐν αὐτοῖς δυνάμεις, αὖθις ἂν δόξειεν, οἷον προοίμιόν τι μόνον F εἰρῆσθαι τῆς χρησίμου διδασκαλίας. τὸ γὰρ σύμπαν ὧδ' ἔχει. γένεσις, καὶ αὔξησις, καὶ θρέψις, τὰ πρῶτα καὶ οἷον κεφάλαια τῶν ἔργων ἐστὶ τῆς φύσεως. ὥστε καὶ αἱ τούτων ἐργαστικαὶ δυνάμεις αἱ πρῶται, τρεῖς εἰσι, καὶ κυριώταται. δέονται δ' εἰς ὑπηρεσίαν, ὡς ἤδη λέλεκται, καὶ ἀλλήλων, καὶ ἄλλων.

CAPVT IX.

Quæ Principes ſint naturæ facultates, eáſque mutuo miniſterio egere.

QVoniã autem de tribus naturæ facultatibus abundè diximus, videtúrque animal nullam aliam requirere, habens nimirum, quemadmodum & augeatur, & abſoluatur, & plurimùm duret, videbitur abundè iam diſputatio hæc ſuos numeros habere, omnéſque naturæ facultates explicaſſe. Verùm, ſiquis rurſum reputet, nullam hanc animalis partium adhuc attigiſſe, ventriculi dico, inteſtinorum, iecinoris, & aliarum eiuſmodi; nec harum facultates expoſuiſſe, F rurſus veluti procemium tantum vtilioris doctrinæ propoſitum eſſe putabit; quippe ſumma rei ſic habet. Generatio, auctio, & nutritio, prima naturæ operum, ac veluti capita ſunt; itaque etiam effectrices horum facultates primæ, principéſque tres ſunt; deſiderant tamen (vt iam dictum eſt) tum ipſarum inter ſe, tum aliorum miniſterium.

Digitized by Google

Ac quæ quidem generatrix, autrixque deſiderent, dictum iam eſt; quæ autem nutrix facultas requirat, nunc dicetur.

A τίνων μὲν οὖν ἡ γεννητική τε, καὶ αὐξητικὴ δέονται, λέλεκται· τίνων δ' ἡ θρεπτικὴ, νῦν εἰρήσεται.

CAPVT X.

Cur plurima inſtrumenta nutritioni ſeruientia natura conſtruxerit.

VIdeor enim monſtraturus tum inſtrumenta ipſa, quæ ad naturalem nutrimenti molitionem cõparata ſunt, tum eorum facultates, propter hanc eſſe conditas. Nam quum actio huius facultatis aſſimilatio ſit, nec fieri poſſit, vt aſſimilentur, mutẽtúrque inter ſe vlla, niſi ſocietatem aliquam, cognationémque in qualitatibus habeant, idcirco primum quidem nec quodque animal quocunque cibo nutriri poteſt, nec ſtatim iis, quibus poteſt. Atque huius neceſſitatis cauſa pluribus alterationis nutrimenti inſtrumentis cuique animali eſt opus, ſiquidem, vt flauum rubrum fiat, & rubrum flauum, vna, & ſimplici alteratione eſt opus; vt verò album nigrum reddatur, vel nigrum album, omnes, quæ in medio horum ſunt, alterationes requiruntur. Ita, quod molliſſimum eſt, non poteſt vno ſtatim impetu duriſſimũ fieri; nec quid duriſſimũ, illicò molliſſimum. pari modo nec quod grauiſſimè olet, odoratiſſimum; nec contra quod odoratiſſimum eſt, grauiſſimè fieri olens extẽplò poteſt. Quo pacto igitur ex ſanguine os fiet, niſi is prius, & craſſeſcat plurimũ, & dealbetur; aut quomodò ex pane gignetur ſanguis, niſi & paulatim deponat alborem, & ſenſim accipiat ruborẽ? quippe caro ex ſanguine non magno negocio fit; ſi enim eatenus naturæ operâ craſſeſcat, vt quandã conſiſtentiam habeat, nec etiam ſit fluidus, prima, & recens concreta caro iam exiſtet, at verò, vt ſanguis os fiat, longo huic tempore, multo etiam opere, ac mutatione eſt opus. Quòd autem, & pani, & multò magis lactucæ, & betæ, & ſimilibus, quo ſanguis ex iis fiat, permulta alteratio requiratur, haud eſt obſcurum. Atque hæc quidem vna cauſa eſt, cur multa ſint ad alterationem nutrimenti inſtituta organa. Altera autẽ eſt, excrementorũ natura. Sicut enim herbis nutriri planè nõ poſſumus, tametſi pecudes iis nutriũtur, ita radicula quidem nutrimur, verũ non ita, vt carne; hanc enim totam natura noſtra propemodũ vincit & mutat, & alterat, ac ſanguinẽ ſalubrẽ ex ea creat, in radicula verò, quod quidẽ conueniens eſt, & tranſmutari poteſt, quanquã ægrè planè nec ſine plurima concoctione, omninò id minimum eſt: ſed tota paulò minùs excrementoſa eſt, & permeat concoctionis inſtrumenta, exiguo ex ea in venas aſſumpto ſanguine, eóque non in totum vtili. Quare alteram rurſum ſecretionem, eorum ſcilicet, quæ in venis ſunt excrementorum, deſiderauit natura; quibus etiam aliis opus erat viis, per quas ducerentur ad exitum, quò ſcilicet ſalubribus ſuccis minimè officerent; præterea, quibus exciperentur, veluti receptaculis quibuſdam, in quibus poſtquam ſatis magna collecta vis eſſet, mox excernerentur. Ergo hoc ſecundum partium corporis genus tibi inuentum eſt, quod nutrimenti excrementis ſit deſtinatum. Eſt autem aliud tertium *genus*, quo vndequaque ferantur, eſtque id veluti viæ quædam multæ, per totum corpus ſectæ, vnus namque omnibus cibis introitus per os eſt; at non vnum eſt, quod nutritur,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Διὰ τί τὸ πλῆθος τῶν ὀργάνων θρέψεως ἕνεκεν ἡ φύσις ἐδημιούργησε.

ΔΟκῶ γάρ μοι δείξειν τά τε περὶ τὴν φυσικὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν ὄργανά τε, καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν διὰ ταύτην γεγονότα. ἐπεὶ γὰρ ἡ ἐνέργεια ταύτης τῆς δυνάμεως, ἐξομοίωσίς ἐστιν, ὁμοιοῦσθαι δὲ καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα, B πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐστὶν ἀδύνατον, εἰ μή τινα ἔχει κοινωνίαν ἤδη, καὶ συγγένειαν ἐν ταῖς ποιότησι, διὰ τοῦτο, πρῶτον μὲν οὐκ ἐκ πάντων ἐδεσμάτων πᾶν ζῶον τρέφεσθαι πέφυκεν. ἔπειτα δ' οὐκ ἐξ ὧν οἷόν τ' ἐστὶν, οὐδ' ἐκ τούτων παραχρῆμα, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην, πλειόνων ὀργάνων ἀλλοιωτικῶν τῆς τροφῆς ἕκαστον τῶν ζώων χρήζει. ἵνα μὲν γὰρ τὸ ξανθὸν ἐρυθρὸν γένηται, καὶ τὸ ἐρυθρὸν ξανθὸν, ἁπλῆς καὶ μιᾶς δεῖται τῆς ἀλλοιώσεως. ἵνα δὲ τὸ λευκὸν μέλαν, ἢ τὸ μέλαν λευκὸν, ἁπασῶν τῶν μεταξύ. καὶ τοίνυν καὶ τὸ μαλακώτατον, οὐκ ἂν ἀθρόως σκληρότατον γένοιτο, καὶ τὸ σκληρότατον, οὐκ ἂν εὐθέως μαλακώτατον. C ὥσπερ οὐδὲ τὸ δυσωδέστατον, εὐωδέστατον, οὐδ' ἔμπαλιν τὸ εὐωδέστατον, δυσωδέστατον ἐξαίφνης γένοιτο. πῶς οὖν ἐξ αἵματος ὀστοῦν ἄν ποτε γένοιτο, μὴ παχυνθέντος πρότερον ἐπὶ πλεῖστον αὐτοῦ, καὶ λευκανθέντος; ἢ πῶς ἐξ ἄρτου τὸ αἷμα, μὴ κατὰ βραχὺ μὲν ἀποθεμένου τὴν λευκότητα, κατὰ βραχὺ δὲ λαβόντος τὴν ἐρυθρότητα; σάρκα μὲν γὰρ ἐξ αἵματος γενέσθαι ῥᾷστον. εἰ γὰρ ἐς τοσοῦτον αὐτὸ παχύνειεν ἡ φύσις, ὡς σύστασίν τινα σχεῖν, καὶ μηκέτ' εἶναι ῥυτὸν, ἡ πρώτη, καὶ νεοπαγὴς οὕτως ἂν εἴη σάρξ. ὀστοῦν δ' ἵνα γένηται, πολλοῦ μὲν δεῖται χρόνου, πολλῆς δ' D ἐργασίας, καὶ μεταβολῆς τῷ αἵματι. ὅτι δὲ καὶ τῷ ἄρτῳ, καὶ πολλῷ μᾶλλον θριδακίνῃ, καὶ τεύτλῳ, καὶ τοῖς ὁμοίοις, παμπόλλης δεῖται τῆς ἀλλοιώσεως εἰς αἵματος γένεσιν, οὐδὲ τοῦτ' ἄδηλον. ἓν μὲν δὴ τοῦτ' αἴτιον, τοῦ πολλὰ γενέσθαι τὰ περὶ τὴν τῆς τροφῆς ἀλλοίωσιν ὄργανα. δεύτερον δὲ, τῶν περιττωμάτων ἡ φύσις. ὡς γὰρ ὑπὸ βοτανῶν οὐδ' ὅλως δυνάμεθα τρέφεσθαι, καίτοι τῶν βοσκημάτων τρεφομένων, οὕτως ὑπὸ ῥαφανίδων τρεφόμεθα μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς ὑπὸ τῶν κρεῶν. τούτων μὲν γὰρ, ὀλίγου δεῖν ὅλων, ἡ φύσις ἡμῶν κρατεῖ, καὶ μεταβάλλει, καὶ ἀλλοιοῖ, καὶ χρηστὸν ἐξ αὐτῶν αἷμα συνίστησιν. ἐν E δὲ τῇ ῥαφανίδι, τὸ μὲν οἰκεῖόν τε, καὶ μεταβληθῆναι δυνάμενον, μόλις καὶ τοῦτο καὶ σὺν πολλῇ τῇ κατεργασίᾳ παντάπασιν ἐλάχιστον. ὅλη δ' ὀλίγου δεῖν ἐστὶ περιττωματικὴ, καὶ διεξέρχεται τὰ τῆς πέψεως ὄργανα. βραχέος δ' ἐξ αὐτῆς εἰς τὰς φλέβας ἀναληφθέντος αἵματος, καὶ οὐδὲ τούτου τελέως χρηστοῦ. δευτέρας οὖν αὖθις ἐδέησε διακρίσεως τῇ φύσει, τῶν ἐν ταῖς φλεψὶ περιττωμάτων. καὶ χρεία καὶ τούτοις ὁδῶν τέ τινων ἑτέρων ἐπὶ τὰς ἐκκρίσεις αὐτὰ παραγουσῶν, ὡς μὴ λυμαίνοιτο τοῖς χρηστοῖς, ὑποδοχῶν τέ τινων, οἷον δεξαμενῶν, ἐν αἷς ὅταν ἱκανὸν ἀθροιζόμενον πλῆθος ἀφίκηται, F τηνικαῦτ' ἐκκριθήσεται. δεύτερον δή σοι καὶ τοῦτο γένος τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων ἐξεύρηται, τοῖς περιττώμασι τῆς τροφῆς ἀνακείμενον. ἄλλο δὲ τρίτον, ὑπὲρ τοῦ πάντῃ φέρεσθαι, καθάπερ τινὲς ὁδοὶ πολλαὶ διὰ τοῦ σώματος ὅλου κατατετμημέναι, μία μὲν γὰρ εἴσοδος ἡ διὰ τοῦ στόματος, ἅπασι τοῖς σιτίοις. οὐχ ἓν δὲ τὸ τρεφόμενον,

ἀλλὰ πάμπολλά τε, καὶ πάμπολυ διεστῶτα. μὴ τοίνυν θαυμάζε τὸ πλῆθος τῶν ὀργάνων, ὅσα θρέψεως ἕνεκεν ἡ φύσις ἐδημιούργησε. A τὰ μὲν γὰρ ἀλλοιοῦντα, παρασκευάζει τὴν ἐπιτήδειον ἑκάστῳ μορίῳ τροφήν, τὰ δὲ διακρίνει τὰ περιττώματα, τὰ δὲ παραπέμπει, τὰ δ' ὑποδέχεται, τὰ δ' ἐκκρίνει, τὰ δ' ὁδοὶ τῆς πάντη φορᾶς εἰσι τῶν χρηστῶν χυμῶν. ὥστ' εἴπερ βούλει τὰς δυνάμεις ἁπάσας τῆς φύσεως ἐκμαθεῖν, ὑπὲρ ἑκάστου τούτων ἂν εἴη σοὶ τῶν ὀργάνων ἐπισκεπτέον. ἀρχὴ δ' αὐτῶν τῆς διδασκαλίας, ὅσα τε τοῦ τέλους ἐγγὺς ἔργα τε τῆς φύσεώς ἐστι, καὶ μόρια, καὶ δυνάμεις αὐτῶν. B

ſed plurima, ac plurimum inter ſe diſtantia. Ergo admirationi eſſe cuiquam non debebit inſtrumentorum numerus, quæ nutritionis gratia natura condidit. Alia namque idoneum cuique parti alimentum alterando præparant, alia ſecernunt excrementa, alia amandant, alia ſuſcipiunt, alia excernunt, alia ſalubrium humorum in omnem partem ferendorum ſunt viæ. Quare, ſi vniuerſas naturæ facultates intelligere velis, ſingula iam dictorum organorum tibi ſunt conſideranda. Principium verò doctrinæ eorum, tum ea naturæ opera, quæ propinqua fini habentur, tum partes, partiumque facultates ſunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὴν ἀληθῆ θρέψιν.

Αὐτοῦ δὲ δὴ πάλιν ἀναμνηστέον ἡμῖν τοῦ τέλους, οὗπερ ἕνεκα τοσαῦτά τε, καὶ τοιαῦτα τῇ φύσει δεδημιούργηται μόρια. τὸ μὲν οὖν ὄνομα τοῦ πράγματος, ὥσπερ οὖν καὶ πρότερον εἴρηται, θρέψις. ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος, ὁμοίωσις τοῦ τρέφοντος, τῷ τρεφομένῳ. C ἵνα δ' αὕτη γένηται, προηγεῖσθαι δεῖ πρόσφυσιν, ἵνα δ' ἐκείνη, πρόσθεσιν. ἐπειδὰν γὰρ ἐκπέσῃ τῶν ἀγγείων ὁ μέλλων θρέψειν ὁτιοῦν τῶν τοῦ ζώου μορίων χυμός, εἰς ἅπαν αὐτὸ διασπείρεται πρῶτον, ἔπειτα προστίθεται, κἄπειτα προσφύεται, καὶ τέλος ὁμοιοῦται. δηλοῦσι δ' αἱ καλούμεναι λεῦκαι τὴν διαφορὰν τῆς ὁμοιώσεώς τε, καὶ προσφύσεως. ὥσπερ τὸ γένος ἐκεῖνο τῶν ὑδέρων, ὅ τινες ὀνομάζουσιν ἀνὰ σάρκα, δείκνυσι σαφῶς πρόσθεσιν προσφύσεως. οὐ γὰρ ἐνδείᾳ δήπου τῆς ἐπιρρεούσης ὑγρότητος, ὡς D ἔνιαι τῶν ἀτροφιῶν τε, καὶ φθίσεων, ἡ τοῦ τοιούτου γένεσις ὑδέρου συντελεῖται. φαίνεται γὰρ ἱκανῶς αὐτοῖς ἥ τε σὰρξ ὑγρά, καὶ διάβροχος, ἕκαστόν τε τῶν στερεῶν τοῦ σώματος μορίων, ὡσαύτως διακείμενον, ἀλλὰ πρόσθεσις μέν τις γίνεται τῆς ἐπιφερομένης τροφῆς. ἅτε δ' ὑδατωδεστέρας οὔσης ἔτι, καὶ μὴ πάνυ τοι κεχυμωμένης, μηδὲ τὸ γλίσχρον ἐκεῖνο καὶ κολλῶδες, ὃ δὴ τῆς ἐμφύτου θερμότητος οἰκονομίᾳ παραγίνεται κεκτημένης, ἡ πρόσφυσις ἀδύνατός ἐστιν ἐπιτελεῖσθαι, πλήθει λεπτῆς ὑγρότητος ἀπέπτου, διαρρεούσης τε, καὶ ῥᾳδίως ὀλισθαινούσης ἀπὸ τῶν στερεῶν τοῦ E σώματος μορίων τῆς τροφῆς. ἐν δὲ ταῖς λεύκαις, πρόσφυσις μέν τις γίνεται τῆς τροφῆς, οὐ μὴν ἐξομοίωσίς γε. καὶ δῆλον ἐκ τοῦδε, ὅτι τὸ μικρῷ πρόσθεν ῥηθέν, ὀρθῶς ἐλέγετο, τὸ δεῖν πρόσθεσιν μὲν πρῶτον, ἐφεξῆς δὲ πρόσφυσιν, ἔπειτ' ἐξομοίωσιν γενέσθαι τῷ μέλλοντι τρέφεσθαι. κυρίως μὲν οὖν τὸ τρέφον ἤδη, τροφή. τὸ δ' οἷον μὲν τροφή, οὔπω δὲ θρέψον, ὁποῖόν ἐστι τὸ προσφυόμενον, ἢ τὸ προστιθέμενον, τροφὴ μὲν οὐ κυρίως, ὁμωνύμως δὲ τροφή. τὸ δ' ἐν ταῖς φλεψὶ περιεχόμενον, καὶ τούτου ἔτι μᾶλλον τὸ κατὰ τὴν γαστέρα, ὡς μέλλον ποτὲ θρέψειν, F εἰ καλῶς κατεργασθείη, κέκληται τροφή. κατὰ ταῦτα δέ, καὶ τῶν ἐδεσμάτων ἕκαστα τροφὰς ὀνομάζομεν, οὔτε τῷ τρέφειν ἤδη τὸ ζῶον, οὔτε τῷ τοιοῦτον ὑπάρχειν, οἷον τὸ τρέφον, ἀλλὰ τῷ δύνασθαί τε καὶ μέλλειν τρέφειν, εἰ καλῶς κατεργασθείη. τοῦτο γὰρ ἦν καὶ τὸ πρὸς Ἱπποκράτους λεγόμενον. τροφή, τὸ τρέφον, τροφὴ τό, οἷον τροφή, καὶ τὸ μέλλον. τὸ μὲν γὰρ ὁμοιούμενον ἤδη, τροφὴν ὀνόμασε,

CAPVT XI.

De iis quæ ad veram nutritionem requiruntur.

Itaque denuò nobis reuocandus ad memoriam is finis eſt, cuius cauſa tot, ac tales partes natura inſtituit. Et nomen quidem rei, ceu prius diximus, nutritio eſt; ratio verò eius nominis eſt, ad id, quod nutritur, eius, quod nutrit, aſſimilatio. Porrò, hæc vt fiat, agglutinatio ſiue adhærentia præcedat, oportet, ſicut etiam, vt illa fiat, appoſitio. Poſtquàm enim ſuccus is, qui omnem animalis partem nutriturus eſt, à vaſis excidit, in totam eam primum diſpergitur, mox adiungitur, deinde agglutinatur, demum aſſimilatur. Porrò differre inter ſe aſſimilationem, atque adhærentiam docet vitiligo illa, quæ leuce appellatur, ſicuti etiam appoſitionis, atque agglutinationis differentiam prodit genus illud hydropis, quod nonnulli anaſarca vocant. Non enim affluentis humoris inopia, veluti quæ atrophiæ dicuntur, & tabes, eiuſmodi hydropis generatio prouenit (videtur enim tum caro his humida madenſque eſſe, tum ſolidarum quæque partium ſimiliter affecta) verùm affluentis nutrimenti appoſitio quædam fit; quod tamen propterea quod aquoſius adhuc eſt, nec ad ſuccum ſufficienter redactum, nec lentitiam glutiniſque conſiſtentiam, quæ naturalis caloris ope prouenit, adeptum, adhærentiam conſequi non valet, defluente nimirum, ac delabente, ob tenuis & crudi humoris exuberantiam, à ſolidis corporis partibus nutrimento. In leuce autem, adhærentia quidem alimenti facta cernitur, non tamen aſſimilatio. Patétque obiter id, quod paulò ſupra propoſuimus, rectè eſſe dictum, debere fieri primum quidem appoſitionem, mox agglutinationem, deinde ei, quod nutriendum eſt, aſſimilationem. Ac propriè quidem alimentum eſt, quod nutrit; quod verò veluti nutriens eſt, nondum tamen nutriuit, cuiuſmodi ſcilicet eſt quod agglutinatur, vel quod apponitur, id propriè nutrimentum eſt, ſed æquiuocè; quod autem in venis eſt, atque hoc etiam magis, quod in ventriculo eſt, id tanquam nutriturum aliquando ſit, ſi probè concoctum fuerit, alimentum appellatur. Ad hunc modum edulia quæque alimenta vocamus, non vtique quòd iam animal nutriant, neque quòd talia ſint, qualia ſunt, quæ nutriunt; ſed quòd nutritura ſint, ſi probè ſint concocta. Id namque eſt quod ab Hippocrate dicitur, *Alimentum, quod nutrit, quod veluti nutrimentum eſt; alimentum, quod nutriturum eſt.* Siquidem, quod iam aſſimilatur, alimentum appellauit,

quod verò tale eſt, quale illud nempe appoſitum A agglutinatúmve genus, veluti nutrimentum; reliquum omne, ſiue id in venis continetur, ſeu ventre, futurum alimentum.

τὸ δ' ἤδη μὲν ἐκεῖνο, προσπεπλασμένον, ἢ προσπεφυόμενον, ἤδη τροφή. τὸ δ' ἄλλο πᾶν ὅσον ἐν ταῖς φλεψὶ καὶ τῇ γαστρὶ περιέχεται, μέλλον.

CAPVT XII.

Poſitiones duæ de ſubſtantia nutritioni ſubiecta.

AC quòd neceſſe ſit nutritionem eſſe aſſimilationem nutrientis ei, quod nutritur, clarè liquet. Cæterùm non eſſe aſſimilationem veram, ſed tantum apparentem, dicunt ij, qui B nec artificioſam naturam exiſtimant, nec animalis habere prouidentiam, nec denique vllas proprias obtinere facultates; quibus ſcilicet vſa, alia trahat, alia retineat, alia alteret, alia expellat. Fuerêque tum in medicina, tum in philoſophia, eorum hominum, qui aliquid de natura tradiderunt, quique ſaltem, quod dixere intelligerent, & ſequelam eorum, quæ propoſuerunt, non modò intuerentur, ſed etiam ſeruarent duæ ſectæ, ſiquidem, qui ne id quidem intellexerunt, ſed temerè quicquid in buccam venit deblaterarunt, nec in alterutra ſectarum abſolutè perſtiterunt, horú ne meminiſſe, quidem conueniat. Quænam igitur C ſunt duæ illæ ſectæ, & quæ in iis propoſitorum ſequela? Nempe altera ſectarum ſubſtantiam eam, quæ generationi, & corruptioni eſt ſubiecta, totam tum vnitam eſſe, tum alterari poſſe proponit; altera immutabilem, inalterabilémque, & in tenuia deſectam, tum vacuitatibus quibuſdam interceptam ſtatuit. Igitur qui ſaltem conſequentiam aliquam ex propoſitis in ſecunda ſecta intelligunt, hi nec naturæ, nec animæ propriam vllam ſubſtantiam aut facultatem arbitrantur, ſed has primorum illorum corporum, quæ & impatibilia, & ſimplicia proponunt, certo quodam congreſſu Γ fieri. Iuxta verò priorem ſectam poſterior corporibus natura non eſt, ſed multo etiam prior, & antiquior. Proinde his auctoribus animalium, & ſtirpium corpora hæc fabricat, prædita quibuſdam facultatibus, aliis ſibi familiaria & trahentibus ſimul & aſſimilantibus, aliis aliena expellentibus. Eadem aliis quibuſdam facultatibus generat omnia, & artificiosè conformat; ac iis, quæ genuit, proſpicit; vna quidem, qua ſobolem diligit, eidémque prouidet; alia per quam, quæ eiuſdem ſunt generis, complectitur, eiſdémque communicat. At verò ſecun- E dum alios, nec horum quicquam natura poſſidet, nec vlla cognitio animæ ab initio eſt inſita, nec conſequentiæ, nec pugnantiæ, nec diuiſionis, nec compoſitionis, nec iuſti, nec iniuſti, nec turpis, nec honeſti, ſed ex ſenſu, & per ſenſum omnia, quæ fieri videntur, in nobis facta eſſe dicunt, ac imaginationibus quibuſdam, & recordationibus animalia gubernari. Aliqui verò ex iis dicto prodiderunt nullã eſſe in anima, quâ ratiocinetur, facultatem, imo ſenſuum affectibus duci nos pecorum ritu, nec poſſe renuere reſpueréve quicquam. Iiſdem videlicet auctoribus, F fortitudo, prudentia, temperantia, & continentia, nugæ ſunt meræ; nec nos inuicem amamus, aut prolem; nec diis vlla noſtri eſt cura. Iidem auguria, inſomnia, portenta, omnémq; aſtrologiam contemnũt de quibus ipſi alio opere ſeorſum pleniùs egimus, Aſclepiadis medici dogmata æſtimãtes. Porrò licet ei qui volet libros illos euoluere

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Δύο θέσεις περὶ τῆς τῇ θρέψει ὑποβεβλημένης οὐσίας.

ΟΤι μὲν οὖν ἀναγκαῖον ὁμοίωσιν εἶναί τινα τοῦ τρέφοντος τῷ τρεφομένῳ τὴν θρέψιν, αὐτόθεν δῆλον. οὐ μὴν ὑπάρχουσάν γε ταύτην τὴν ὁμοίωσιν, ἀλλὰ φαινομένην μόνον εἶναί φασιν, οἱ μήτε τεχνικὴν οἰόμενοι τὴν φύσιν, μήτε προνοητικὴν τοῦ ζώου, μήθ' ὅλως ἔχουσάν τινας οἰκείας δυνάμεις, αἷς χρωμένη, τὰ μὲν ἕλκει, τὰ δὲ κατέχει, τὰ δ' ἀλλοιοῖ, τὰ δ' ἐκκρίνει. καὶ δύο αὗται γεγόνασιν αἱρέσεις κατὰ γένος, ἐν ἰατρικῇ τε καὶ φιλοσοφίᾳ τῶν ἀποφηναμένων τι περὶ φύσεως ἀνδρῶν. ὅσοι γ' αὐτῶν γινώσκουσιν ὅ, τι λέγουσι, καὶ τὴν ἀκολουθίαν ὧν ὑπέθεντο θεωροῦσί τε ἅμα, καὶ διαφυλάττουσιν. ὡς ὅσοι γε μηδ' αὐτὸ τοῦτο συνιᾶσιν, ἀλλ' ἁπλῶς ὅ, τι ἂν ἐπὶ γλῶτταν ἔλθῃ ληροῦσιν, ἐν οὐδετέρᾳ τῶν αἱρέσεων ἀκριβῶς καταμένοντες, οὐδὲ μεμνῆσθαι τῶν τοιούτων προσήκει. τίνες οὖν αἱ δύο αἱρέσεις αὗται, καὶ τίς ἡ τῶν ἐν αὐταῖς ὑποθέσεων ἀκολουθία. τὴν ὑποβεβλημένην οὐσίαν γενέσει καὶ φθορᾷ, πᾶσαν ἡνωμένην τε ἅμα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι δυναμένην, ὑπέθετο θάτερον γένος τῆς αἱρέσεως. ἀμετάβλητον δὲ, καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ κατατετμημένην εἰς λεπτὰ, καὶ κεναῖς ταῖς μεταξὺ χώραις διειλημμένην, ἡ λοιπή. καὶ τοίνυν ὅσοι γε τῆς ἀκολουθίας τῶν ὑποθέσεων αἰσθάνονται, κατὰ μὲν τὴν δευτέραν αἵρεσιν, οὔτε φύσεως, οὔτε ψυχῆς ἰδίαν τινὰ νομίζουσιν οὐσίαν, ἢ δύναμιν, ὑπάρχειν. ἀλλ' ἐν τῇ ποιᾷ συνόδῳ τῶν πρώτων σωμάτων ἐκείνων καὶ ἀπαθῶν τῶν ἁπλῶν, ἀποτελεῖσθαι. κατὰ δὲ τὴν προτέραν εἰρημένην αἵρεσιν, οὐχ ὑστέρα τῶν σωμάτων ἡ φύσις, ἀλλὰ πολὺ προτέρα τε, καὶ πρεσβυτέρα. καὶ τοίνυν κατὰ μὲν τούτους, αὕτη τὰ σώματα τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, συνίστησι, δυνάμεις τινὰς ἔχουσα, τὰς μὲν ἑλκτικάς τε ἅμα, καὶ ὁμοιωτικὰς τῶν οἰκείων, τὰς δ' ἀποκριτικὰς τῶν ἀλλοτρίων. καὶ τεχνικῶς ἅπαντα διαπλάττει τε γεννῶσα, καὶ προνοεῖται τῶν γεννωμένων ἑτέραις αὖθις τισὶ δυνάμεσι, στερκτικῇ μέν τινι, καὶ προνοητικῇ τῶν ἐκγόνων, κοινωνικῇ δὲ καὶ φιλικῇ τῶν ὁμογενῶν. κατὰ δ' αὖ τοὺς ἑτέρους, οὔτε τούτων οὐδὲν ὑπάρχει ταῖς φύσεσιν, οὔτ' ἔννοιά τις ἐστὶ τῇ ψυχῇ σύμφυτος ἐξ ἀρχῆς, οὐκ ἀκολουθίας, οὐ μάχης, οὐ διαιρέσεως, οὐ συνθέσεως, οὐ δικαίων, οὐκ ἀδίκων, οὐ καλῶν, οὐκ αἰσχρῶν, ἀλλ' ἐξ αἰσθήσεώς τε, καὶ δι' αἰσθήσεως, ἅπαντα τὰ τοιαῦτά φασιν ἡμῖν ἐγγίνεσθαι, καὶ φαντασίαις τισὶ, καὶ μνήμαις οἰακίζεσθαι τὰ ζῶα. ἔνιοι δ' αὐτῶν καὶ ῥητῶς ἀπεφήναντο, μηδεμίαν εἶναι ψυχῆς δύναμιν ᾗ λογιζόμεθα, ἀλλ' ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἄγεσθαι παθῶν ἡμᾶς, καθάπερ βοσκήματα, πρὸς μηδὲν ἀνανεῦσαι, μηδ' ἀντειπεῖν δυναμένους. καθ' οὓς δηλονότι, καὶ ἀνδρεία, καὶ φρόνησις, καὶ σωφροσύνη, καὶ ἐγκράτεια, λῆρός ἐστι μακρός. καὶ φιλοῦμεν οὔτ' ἀλλήλους, οὔτε τὰ ἔκγονα, καὶ τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἡμῶν μέλει. καταφρονοῦσι δὲ καὶ τῶν ὀνειράτων, καὶ τῶν οἰωνῶν, καὶ τῶν συμβόλων, καὶ πάσης ἀστρολογίας, ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μὲν ἰδίᾳ, καὶ δι' ἑτέρου γράμματος ἐπιπλέον ἐσκεψάμεθα, περὶ τῶν Ἀσκληπιάδου τοῦ ἰατροῦ σκοπούμενοι δογμάτων. ἔξεστι δὲ τῷ βουλομένῳ, κἀκείνοις μὲν ὁμιλῆσαι τοῖς λόγοις,

Digitized by Google

καὶ νῦν δὴ ἤδη σκοπεῖν ὥσπερ τινῶν δυοῖν ὁδῶν προκειμένων, A ὁποτέραν βέλτιόν ἐστιν ἡμῖν διατρέπεσθαι. Ἱπποκράτης μὲν γὰρ, τὴν προτέραν ῥηθεῖσαν ἐτράπετο, καθ' ἣν ἥνωταί μὲν ἡ οὐσία, καὶ ἀλλοιοῦται, καὶ σύμπνουν ὅλον ἐστὶ, καὶ σύρρουν τὸ σῶμα. καὶ ἡ φύσις ἅπαντα, τεχνικῶς καὶ δικαίως πράττει, δυνάμεις ἔχουσα, καθ' ἃς ἕκαστον τῶν μορίων, ἕλκει μὲν ἐφ' ἑαυτὸ τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμὸν, ἕλξαν δὲ, προσφύει πᾶσι τοῖς μέρεσι τοῖς ἐν αὐτῷ, καὶ τελέως ἐξομοιοῖ. τὸ δὲ μὴ κρατηθὲν ἐν τούτῳ, μηδὲ τὴν παντελῆ δυνηθὲν ἀλλοίωσίν τε καὶ ὁμοιότητα τοῦ τρεφομένου καταδέξασθαι, δι' ἑτέρας αὖ τινος ἀποκριτικῆς δυνάμεως ἀποτρίβεται. B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ὅτι παραπαίει Ἀσκληπιάδης περὶ τῆς ἑλκτικῆς, καὶ τῆς ἀποκριτικῆς δυνάμεως.

Μαθεῖν δ' ἔνεστι, οὐ μόνον ἐξ ὧν οἱ τἀναντία τιθέμενοι, διαφέρονται τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, εἰς ὅσον ὀρθότητός τε καὶ ἀληθείας ἥκει τὰ Ἱπποκράτεια δόγματα, ἀλλὰ κἀξ αὐτῶν, τῶν κατὰ μέρος ἐν τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ ζητουμένων, τῶν τε ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῶν ἐν τοῖς ζώοις ἐνεργειῶν. C ὅσοι γὰρ, οὐδεμίαν οὐδενὶ μορίῳ νομίζουσιν ὑπάρχειν ἑλκτικὴν τῆς οἰκείας ποιότητος δύναμιν, ἀναγκάζονται πολλάκις ἐναντία λέγειν τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, ὥσπερ καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρὸς ἐπὶ τῶν νεφρῶν ἐποίησεν. οὓς οὐ μόνον Ἱπποκράτης, ἢ Διοκλῆς, ἢ Ἐρασίστρατος, ἢ Πραξαγόρας, ἤ τις ἄλλος ἄριστος, ὄργανα διακριτικὰ τῶν οὔρων ἐπεπιστεύκεισαν ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ οἱ μάγειροι σχεδὸν ἅπαντες ἴσασιν, ὁσημέραι θεώμενοι τήν τε θέσιν αὐτῶν, καὶ τὸν ἀφ' ἑκατέρου πόρον, εἰς τὴν κύστιν ἐμβάλλοντα, τὸν οὐρητῆρα καλούμενον, ἐξ αὐτῆς τῆς κατασκευῆς, ἀναλογιζόμενοι τήν τε D χρείαν αὐτῶν, καὶ τὴν δύναμιν. καὶ πρό γε τῶν μαγείρων, ἅπαντες ἄνθρωποι δυσουροῦντες πολλάκις, ἢ καὶ παντάπασιν ἰσχουροῦντες, ὅταν ἀλγῶσι μὲν τὰ κατὰ τὰς ψόας, ψαμμώδη δ' ἐξουρῶσιν, νεφριτικοὺς ὀνομάζουσι σφᾶς αὐτούς. Ἀσκληπιάδην δ' οἶμαι, μηδὲ λίθον οὐρηθέντα ποτὲ θεάσασθαι, πρὸς τῶν οὕτω πασχόντων, μηδ' ὡς προηγήσατο κατὰ τὰ μεταξὺ τῶν νεφρῶν καὶ τῆς κύστεως χώρας, ὀδύνη τις ὀξεῖα, διερχομένου τοῦ λίθου τὸν οὐρητῆρα. μηδ' ὡς οὐρηθέντος αὐτοῦ, τά τε τῆς ὀδύνης, καὶ τὰ E τῆς ἰσχουρίας ἐπαύσατο παραχρῆμα. πῶς οὖν εἰς τὴν κύστιν τῷ λόγῳ παράγει τὸ οὖρον, ἄξιον ἀκοῦσαι, καὶ θαυμάσαι τὴν σοφίαν τοῦ ἀνδρός. ὃς καταλιπὼν οὕτως εὐρείας ὁδοὺς ἐναργῶς φαινομένας, ἀφανεῖς, καὶ στενὰς, καὶ παντάπασιν ἀναισθήτους ὑπέθετο. βούλεται γὰρ εἰς ἀτμοὺς ἀναλυόμενον τὸ πινόμενον ὑγρὸν, εἰς τὴν κύστιν διαδίδοσθαι. κἄπειτ' ἐξ ἐκείνων αὖθις ἀλλήλοις συνιόντων, ἀπολαμβάνειν οὕτως αὖθις τὴν ἀρχαίαν ἰδέαν, καὶ γίνεσθαι πάλιν ὑγρὸν ἐξ ἀτμῶν ἀτεχνῶς, ὡς περὶ σπογγιᾶς τινος, ἢ ἐρίου, περὶ τῆς κύστεως διανοούμενος. ἀλλ' οὐ σώματος ἀκριβῶς πυκνοῦ, καὶ F στεγανοῦ, δύο χιτῶνας ἰσχυροτάτους κεκτημένου, δι' ὧν, εἴπερ διεξέρχεσθαι φήσομεν τοὺς ἀτμοὺς, τί δήποτ' οὐχὶ διὰ τοῦ περιτοναίου καὶ τῶν φρενῶν διελθόντες, ἐνέπλησαν ὕδατος, τό τ' ἐπιγάστριον ἅπαν, καὶ τὸν θώρακα; ἀλλὰ παχύτερός ἐστι, καὶ στεγανώτερος ὁ περιτόναιος χιτὼν τῆς κύστεως, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖνος μὲν ἀποστέγει τοὺς ἀτμοὺς, ἡ δὲ κύστις παραδέχεται.

A nunc autem conſiderandum eſt, tanquam duabus propoſitis viis, vtrâ nobis præſtet inſiſtere. Hippocrates namque prius dictam iniuit, quæ vnitam eſſe ſubſtantiam atque alterari proponit; præterea conſpirabile, & confluxile totum corpus eſſe: naturámque omnia artificioſè, ac iuſtè peragere, facultatibus ſcilicet præditam, quibus ſingulæ partes conuenientem ſibi ſuccum ad ſe trahant, attractum verò omnibus ſui partibus apponant, & penitus aſſimilent, quod autem interea non peruicere, quódque omnimodam alterationem, ac cum nutriendo ſimilitudinem recipere non potuit, id alia rurſus facultate ſecretri- B ce, reiiciant.

CAPVT XIII.

Perperam Aſclepiadem de Attractrice, & Excretrice facultate diſſeruiſſe.

PORrò intelligi licet, quàm recta veráque Hippocratis dogmata ſint, non ex eo tantum, quòd qui diuerſa ponunt, diuerſa quoque ac diſſidentia ponunt ab iis, quæ euidenter apparent, verùm etiam ex eorum, quæ ſigillatim in natu- C rali ſpeculatione quæruntur, tum cæteris omnibus, tum verò iis, quæ in animalibus habentur actionibus. Qui enim attractricem conuenientis qualitatis vim nulli ineſſe parti volunt, ij ſæpe iis, quæ euidenter apparent, contraria dicere coguntur; quemadmodum Aſclepiadi medico de renibus contigit; quos non ſolum Hippocrates, Diocles, Eraſiſtratus, Praxagoras, aliorúmve optimus quiſque inſtrumenta quæ vrinam ſecernant habere crediderunt; verùm etiam coqui ferè omnes norunt, quum quotidie eorum non tantum ſitum contemplentur, ſed etiam meatus, qui ab vtroque procedunt, & vreteres ſunt dicti, in veſi- D cam ſe inſerentes, nimirum ex ipſa ſtructura, tum vſum eorum, tum vim colligentes. Iam etiam priores ipſis coquis omnes homines, qui ſubinde difficulter meiunt, aut etiam ſuppreſſam vrinam omninò habent, vbi circa lumbos dolent, ac arenoſa meiunt, nephriticos ſe ipſos nominant. Verùm Aſclepiades (arbitror) ab iis, qui ſic ſunt affecti, emictum calculum non vidit: nec quòd medio inter renes, & veſicam loco præceſſit quidam acutus dolor, tranſeunte per vreteres calculo, intellexit; ſed nec, quòd emicto eo protinus tum dolor, tum vrinæ ſuppreſſio, ſedata ſunt. Ergo, E quemadmodum vrinam in veſicam oratione ſua ducat, operæpretium eſt audire, atque hominis ſapientiam ſuſpicere, qui relictis tam latis, & manifeſtè apparentibus viis, obſcuras, anguſtas, nec vllo prorſus ſenſu perceptas propoſuit. Vult namque eum, qui bibitur, humorem in halitus reſolutum in veſicam tranſmitti; inibi verò ex mutuo eorum concurſu priorem ipſum deinde recipere formam, fierique ex halitibus rurſus humorem imperitè vtique de veſica, vt de ſpongia quapiam, aut lana ratiocinatus; non de corpore planè denſo, & quod hu- F morem non tranſmittat, quum duas tunicas validiſſimas habeat, per quas ſi tranſmitti halitus dicemus, qui fit, quòd ſeptum tranſuerſum, & peritonæum non permeant, ac tum abdomen, tum pectus totum aqua non implent? At craſſior eſt, *inquiet*, ſolidiórque membrana eſt peritonæum quàm veſica, ac propterea halitus coercet ipſa; veſica verò excipit ac recipit.

Verùm, ſi ipſe veſicam diſſecuiſſet, fortaſſe non ignoraret exteriorem veſicæ tunicam, eandem cum peritonæo naturam habere vtpote ab eo ortam, internam verò, quæ ipſius veſicæ eſt propria, plus, quàm duplò, eam craſſitudine ſuperare. Verùm fortaſſe nec craſſitudo tunicarum, nec tenuitas, ſed ipſe veſicæ ſitus ferendorum in eam halituum eſt cauſa. Immò verò, ſi per reliqua corporis omnia credibile eſſet huc ferri, certè ſitus ipſe veſicæ ſatis eſſet, qui id prohiberet; quippe quum veſica in imo ſit ſita, halitus autem naturaliter ferantur in ſublime; ita longè prius, iis implerentur pectus, & pulmo, quàm ad veſicam peruenirent. Tametſi quid ſitus, & veſicæ, & peritonæi, & pectoris memini? quum halitus, ſi & ventriculi, & inteſtinorum tunicas ſint egreſſi, aut in ſpatium, quod inter eas, & peritonæum intercedit, colligentur, atque inibi humorem generabunt, veluti ipſis hydropibus eo loci plurimum aquæ aceruatur; aut prorſus per omnia, quæcunque contingunt, rectà ferri debebunt, nec vſquam ſiſti. Verùm ſi quis ſuppoſuerit hoc modo excidentes non ſolùm extra peritonæum, ſed etiam epigaſtrium, aut in circunfuſum nobis aërem diſſipabuntur, aut omninò ſub cute colligentur. Sed & his contradicere Aſclepiadis, qui nunc ſunt ſectatores, conantur, tametſi ab omnibus ſemper irriſi, quicunque in eos de his litigantes inciderunt. Adeò vt quod difficilè eluatur, malum ſit iſta circa ſectas ambitio, ac ſcabie quauis ad ſanandum rebellius. Etenim huius temporis ſophiſtarum quidam cum in aliis, tum in captioſo diſputandi genere admodum exercitatus, ac in dicendo ſi quis alius acer, quum mecum de his diſceptaret, tantùm abfuit, vt eorum, quæ diximus, aliquo deterreretur, vt admirari ſe diceret me ea, quæ liquidò apparerent, inanibus rationibus euertere conari. Quotidie enim clarè cerni, veſicas omnes, ſi quis aëre aquaue impleat, deinde ligatis earum collis vndique premat, nulla ex parte quicquam reiicere, ſed prorſus totum in ſe continere; quanquam, ſi eſſent à renibus in has ſenſiles, & ampli, omninò aiebat, quòd ſicut per hos humor ingreſſus eſt, ita prementibus nobis exiret. Atque hæc, ſimiliáque quum volubiliter, ac clara voce dixiſſet, exiliens ſubitò diſceſſit, nobis quaſi nihil, quod vel probabile eſſet, reſpondere habentibus, ibi relictis. Adeo qui ſectis eiuſmodi ſunt addicti, non ſolùm nihil norunt recti, ſed ne diſcere quidem dignantur. Quum enim audienda iis cauſa eſſet, propter quam ingredi per vreteres in veſicam humor poteſt, rurſum exire per eandem viam non poteſt; atque artis nomine ſuſpicienda natura, ij nec diſcere volunt, & hoc ampliùs mala verba dicunt, fruſtra, tum alia multa, tum verò renes, ab ea conditos affirmantes. Sunt & qui ſe præſentibus oſtendi vreteres à renibus deſcendere, atque in veſicam ſe inſerere quum ſuſtinuiſſent, auſi tamen ſunt alij quòd ij quoque fruſtra ſint conditi dicere, alij quòd quidam ex ſeminalibus ſint meatibus, ideóque in collum eius, non in corpus eſſe inſertos. Nos igitur quum oſtendiſſemus, qui verè ſeminis ſunt meatus infra vreteres in collum ſe inſerere, tunc ſaltem, ſi non priùs, à falſa eos perſuaſione abducendos putauimus, atque ad contrariam ſtatim perducendos.

A ἀλλ' εἴπερ ἀνετετμήκει, τάχ' ἂν ἠπίστατο, τὸν μὲν ἔξωθεν χιτῶνα τῆς κύστεως ἀπὸ τοῦ περιτοναίου πεφυκότα, τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ φύσιν ἔχειν. τὸν δ' ἔνδοθεν τῆς αὐτῆς κύστεως ἴδιον, πλέον ἢ διπλάσιον ἐκείνου τὸ πάχος ὑπερέχειν. ἀλλ' ἴσως οὔτε τὸ πάχος, οὔθ' ἡ λεπτότης τῶν χιτώνων, ἀλλ' ἡ θέσις τῆς κύστεως αἰτία τοῦ φέρεσθαι τοὺς ἀτμοὺς εἰς αὐτήν. καὶ μὴν εἰ διὰ τἆλλα πάντα τοῦ σώματος, πιθανὸν ἦν αὐτοὺς ἐνταῦθα συναθροίζεσθαι, τό γε τῆς θέσεως μόνης αὐτάρκης κωλῦσαι. κάτω μὲν γὰρ ἡ κύστις κεῖται, τοῖς δ' ἀτμοῖς, σύμφυτος ἡ πρὸς τὸ μετέωρον φορά, ὥστε πολὺ πρότερον ἐνέπλησαν ἂν, ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν θώρακά τε, καὶ B πνεύμονα, πρὶν ἐπὶ τὴν κύστιν ἀφικέσθαι, καίτοι τί θέσεώς τε καὶ κύστεως, καὶ περιτοναίου, καὶ θώρακος μνημονεύω; διεκπεσόντες γὰρ δήπου τούς τε τῆς κοιλίας καὶ τῶν ἐντέρων χιτῶνας, οἱ ἀτμοὶ, κατὰ τὴν μεταξὺ χώραν αὐτῶν τε τούτων, καὶ τοῦ περιτοναίου, συναθροισθήσονται, καὶ ὑγρὸν ἐνταῦθα γενήσονται. ὥσπερ καὶ τοῖς ὑδερικοῖς, ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τὸ πλεῖστον ἀθροίζεται τοῦ ὕδατος, ἢ πάντως αὐτοὺς χρὴ φέρεσθαι πρόσω διὰ πάντων τῶν ὁπωσοῦν ὁμιλούντων, καὶ μηδέποτε ἵστασθαι. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτό τις ὑπόθοιτο, διεκπεσόντες ἂν οὕτως, οὐ τὸ περιτόναιον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιγάστριον, εἰς τὸ περιέχον σκεδασθεῖεν, ἢ πάντως ἂν, ὑπὸ τῷ C δέρματι συναθροισθεῖεν. ἀλλὰ καὶ πρὸς ταῦτ' ἀντιλέγειν οἱ νῦν Ἀσκληπιάδειοι πειρῶνται, καίτοι πρὸς ἁπάντων ἀεὶ τῶν περιτυγχανόντων αὐτοῖς, ὅταν περὶ τούτων ἐρίζωσι, καταγελώμενοι. οὕτως ἄρα δυσαπότριπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλοτιμία, καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατώτερον. τῶν γοῦν καθ' ἡμᾶς τις σοφιστῶν, τά τ' ἄλλα, καὶ περὶ τοὺς ἐριστικοὺς λόγους ἱκανῶς συγκεκροτημένος, καὶ δεινὸς εἰπεῖν εἴπερ τις ἄλλος, ἀφικόμενος ἐμοί ποθ' ὑπὲρ τούτων εἰς λόγους, τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ δυσωπεῖσθαι πρός τινος τῶν εἰρημένων, ὥστε καὶ θαυμάζειν ἔφασκέ μου, ὡς τὰ σα-

D φῶς φαινόμενα, λόγοις ληρώδεσιν ἀνατρέπειν ἐπιχειροῦντος, ἐναργῶς γὰρ ὁσημέραι θεωρεῖσθαι τὰς κύστεις ἁπάσας, εἴ τις αὐτὰς ἐμπλήσειεν ὕδατος, ἢ ἀέρος, εἶτα δήσας τὸν τράχηλον πιέζοι πανταχόθεν, οὐδαμόθεν μεθιείσας μηδὲν, ἀλλ' ἀκριβῶς ἅπαν ἐντὸς ἑαυτῶν στεγούσας. καίτοι γ', εἴπερ ἦσάν τινες ἐκ τῶν νεφρῶν εἰς αὐτὰς ἥκοντες αἰσθητοὶ καὶ μεγάλοι πόροι, πάντως ἂν ἔφη, καὶ δι' ἐκείνων, ὥσπερ εἰσῄει τὸ ὑγρὸν εἰς αὐτὰς, οὕτω καὶ ἐκθλιβόντων, ἐξεκρίνετο. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπὼν, ἐξαίφνης ἀπταίστῳ καὶ σαφεῖ στόματι τελευτῶν, ἀναπηδήσας ἀπῄει καταλιπὼν ἡμᾶς, ὡς μηδὲ πιθανῆς τινος ἀντιλογίας

E εὐπορῆσαι δυναμένους. οὕτως οὐ μόνον οὐδὲν ὑγιὲς ἴσασιν οἱ ταῖς τοιαύταις αἱρέσεσι δουλεύοντες, ἀλλ' οὐδὲ μαθεῖν ὑπομένουσι. δέον γὰρ ἀκοῦσαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν εἰσιέναι μὲν δύναται διὰ τῶν οὐρητήρων εἰς τὴν κύστιν τὸ ὑγρὸν, ἐξιέναι δ' αὖθις ὀπίσω τὴν αὐτὴν ὁδὸν οὐχ οἷόν τ' αὐτῷ, καὶ θαυμάσαι τὴν τέχνην τῆς φύσεως. οἱ δ' οὔτε μαθεῖν ἐθέλουσι, καὶ λοιδοροῦσι προσέτι, μάτην ὑπ' αὐτῆς ἄλλα τε πολλὰ, καὶ τοὺς νεφροὺς γεγονέναι φάσκοντες. εἰσὶ δὲ καὶ δειχθῆναι παρόντων αὐτῶν, τοὺς ἀπὸ τῶν νεφρῶν εἰς τὴν κύστιν ἐμφυομένους οὐρητῆρας, ὑπομείναντες, ἐτόλμησαν εἰπεῖν, οἱ μὲν, ὅτι μά-

F την καὶ οὗτοι γεγόνασιν, οἱ δ', ὅτι σπερματικοί τινές εἰσι πόροι, καὶ διὰ τοῦτο, κατὰ τὸν τράχηλον αὐτῆς, οὐκ εἰς τὸ κύτος ἐμφύονται. δείξαντες οὖν ἡμεῖς αὐτοῖς τοὺς ὄντως σπερματικοὺς πόρους, κατωτέρω τῶν οὐρητήρων ἐμβάλλοντας εἰς τὸν τράχηλον, νῦν γοῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, ᾠήθημεν ἀπάξειν τε τῶν ψευδῶς ὑπειλημμένων, ἐπί τε τἀναντία μεταστήσειν αὐτίκα.

οἱ δὲ καὶ πρὸς τοῦτο ἀντιλέγειν ἐτόλμων, οὐδὲν εἶναι θαυμαστὸν εἰπόντες, ἐν ἐκείνοις μὲν, ὡς ἂν στενωτέροις οὖσιν ἐπὶ πλέον ἐναπομένειν τὸ σπέρμα, κατὰ δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν νεφρῶν ὡς ἂν ἱκανῶς εὐρυνομένους, ἐκρεῖν διὰ ταχέων. ἡμεῖς οὖν ἠναγκάσθημεν αὖθις ἐν τῷ λοιπῷ δεικνύειν, εἰσρέον τῇ κύστει διὰ τῶν οὐρητήρων τὸ οὖρον, ἐναργῶς ἐπὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, μόγις ἂν οὕτω ποτὲ τὴν φλυαρίαν αὐτῶν ἐπισχεῖν ἐλπίζοντες. ὁ δὲ τρόπος τῆς δείξεώς ἐστι τοιόσδε. διελεῖν χρὴ τὸ πρὸ τῶν οὐρητήρων περιτόναιον, εἶτα βρόχοις αὐτοὺς ἐκλαβεῖν ἰδίᾳ, κἄπειτ' ἐπιδήσαντας, ἐᾶσαι τὸ ζῷον, οὐ γὰρ ἂν οὐρήσειεν ἔτι. μετὰ δὲ ταῦτα λύειν μὲν τοὺς ἔξωθεν δεσμοὺς, δεικνύειν δὲ κενὴν μὲν τὴν κύστιν, μεστοὺς δ' ἱκανῶς, καὶ διατεταμένους τοὺς οὐρητῆρας, καὶ κινδυνεύοντας ῥαγῆναι. κἄπειτα τοὺς βρόχους αὐτῶν ἀφελόντας, ἐναργῶς ὁρᾶν ἤδη πληρουμένην οὔρου τὴν κύστιν. ἐπὶ δὲ τούτῳ φανέντι, πρὶν οὐρῆσαι τὸ ζῷον, βρόχον αὐτοῦ περιβαλεῖν χρὴ τῷ αἰδοίῳ, κἄπειτα θλίβειν πανταχόθεν τὴν κύστιν. οὐ γὰρ ἂν, οὐδὲν ἔτι διὰ τῶν οὐρητήρων ἐπανέλθοι ποτὲ πρὸς τοὺς νεφροὺς, κἀν τούτῳ δῆλον γίγνεται, τὸ μὴ μόνον ἐπὶ τεθνεῶτος, ἀλλὰ καὶ περιόντος ἔτι τοῦ ζώου, κωλύεσθαι μεταλαμβάνειν αὖθις ἐκ τῆς κύστεως τοὺς οὐρητῆρας τὸ οὖρον. ἐπὶ τούτοις ὀφθεῖσιν, ἐπιτρέπειν οὐρεῖν ἤδη τὸ ζῷον, λύσαντας αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῷ αἰδοίῳ βρόχον, εἶτ' αὖθις ἐπιβαλεῖν μὲν θατέρῳ τῶν οὐρητήρων. ἐᾶσαι δὲ τὸν ἕτερον εἰς τὴν κύστιν συρρεῖν, καί τινα διαλιπόντας χρόνον, ἐπιδεικνύειν ἤδη, πῶς ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ὁ δεδεμένος, μεστὸς καὶ διατεταμένος κατὰ τὰ πρὸς τῶν νεφρῶν μέρη φαίνεται. ὁ δ' ἕτερος ὁ λελυμένος, αὐτὸς μὲν χαλαρός ἐστι, πεπλήρωκε δ' οὔρου τὴν κύστιν, εἶτ' αὖθις διατεμεῖν, πρῶτον μὲν τὸν πλήρη, καὶ δεῖξαι πῶς ἐξακοντίζεται τὸ οὖρον ἐξ αὐτοῦ, καθάπερ ἐν ταῖς φλεβοτομίαις τὸ αἷμα. μετὰ ταῦτα δὲ, καὶ τὸν ἕτερον ἐφεξῆς διατεμεῖν, κἄπειτ' ἐπιδῆσαι τὸ ζῷον ἔξωθεν, ἀμφοτέρων διῃρημένων. εἶθ' ὅταν ἱκανῶς ἔχειν δοκῇ, λῦσαι τὸν δεσμόν. εὑρεθήσεται γὰρ ἡ μὲν κύστις κενὴ, πλῆρες δ' οὔρου τὸ μεταξὺ τῶν ἐντέρων τε, καὶ τοῦ περιτοναίου χωρίον ἅπαν, ὡς εἰ καὶ ὑδερικὸν ἦν τὸ ζῷον. ταῦτ' οὖν, εἴ τις αὐτὸς καθ' αὑτὸν βουληθείη βασανίζειν ἐπὶ ζώου, μεγάλως μοι δοκεῖ καταγνώσεσθαι τῆς Ἀσκληπιάδου προπετείας. εἰ δὲ δὴ καὶ τὴν αἰτίαν μάθοι, δι' ἣν οὐδὲν ἐκ τῆς κύστεως εἰς τοὺς οὐρητῆρας ἀντιχεῖ, πεισθῆναι γοῦν μοι δοκεῖ, καὶ διὰ τῶνδε, τὴν εἰς τὰ ζῷα πρόνοιάν τε καὶ τέχνην τῆς φύσεως. Ἱπποκράτης μὲν οὖν, ὧν ἴσμεν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων πρῶτος ἁπάντων, ὡς ἂν καὶ πρῶτος ἐπιγνοὺς τὰ τῆς φύσεως ἔργα, θαυμάζει τε, καὶ διὰ παντὸς ὑμνεῖ ταύτην, δικαίαν ὀνομάζων, καὶ μόνην ἐξαρκεῖν εἰς ἅπαντα τοῖς ζώοις φησὶν, αὐτὴν ἐξ αὐτῆς ἀδιδάκτως πράττουσαν ἅπαντα τὰ δέοντα. τοιαύτην δ' οὖσαν αὐτὴν, εὐθὺς καὶ δυνάμεις ὑπέλαβεν ἔχειν, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων μίαν, ἀποκριτικὴν δὲ ἑτέραν τῶν ἀλλοτρίων, καὶ τρέφειν, καὶ αὔξειν αὐτὴν τὰ ζῷα, καὶ κρίνειν τὰ νοσήματα ταύταις ἡγεῖται ταῖς δυνάμεσι. καὶ διὰ τοῦτο, ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν σύμπνοιάν τε μίαν εἶναί φησι, καὶ σύρροιαν, καὶ πάντα συμπαθέα. κατὰ δὲ τὸν Ἀσκληπιάδην οὐδὲν οὐδενὶ συμπαθές ἐστι, φύσει διῃρημένης τε, καὶ κατατεθραυσμένης εἰς ἄθραυστα στοιχεῖα, καὶ ληρώδεις ὄγκους, ἁπάσης τῆς οὐσίας. ἐξ ἀνάγκης οὖν ἄλλα τε μυρία τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ἐναντίως ἀπεφήνατο, καὶ τῆς φύσεως ἠγνόησε τήν τε τῶν οἰκείων ἐπισπαστικὴν δύναμιν, καὶ τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικήν. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ἐξαιματώσεώς τε, καὶ ἀναδόσεως, ἐξεῦρέ τινα ψυχρὰν ἀδολεσχίαν.

A Illi verò hîc quoque contradicere ſunt auſi, nihil eſſe miri dicentes, in illis, ceu magis anguſtis, diutiùs ſubſiſtere ſemen; in his vero, qui à renibus deſcendunt, vtpotè abundè amplis, celeriter effluere. Nos igitur de cætero coacti ſumus in animali adhuc viuo liquido in veſicam per ipſos vreteres transfluentem vrinam indicare, vix ſic quoque garrulitatem eorum coercere ſperantes. Porrò oſtenſionis modus eſt huiuſmodi. Diuidere oportet id peritonæi quod ante vreteres habetur; deinde laqueis ſingulos excipere; mox vulneris labris deligatione commiſſis inter ſe B animal dimittere; non enim meiet ampliùs. Poſt hæc ſoluere deligationem externam, ac veſicam inanem oſtendere, vreteres verò abundè refertos & diſtentos ac in diſruptionis periculum adductos; mox ademptis eorum vinculis videre manifeſtè veſicam iam lotio repletam. Poſt hæc priùs, quàm animal meiat, vinculum iniiciendum eius pudendo eſt; tum verò premenda vndique eius veſica, non enim poterit per vreteres ad ipſius renes quidquam reuerti, quò manifeſtum fit, non ſolum in mortuo animali prohiberi lotium ex veſica in vreteres rurſum redire, ſed etiam in viuo. His perſpectis permittendum iam C animali meiere, ſoluto ſcilicet, quo pudendum eius exceptum eſt, vinculo. Poſt hæc vinculum alteri vreterum iniiciendum, alter vero in veſicam confluere ſinendus; tum aliquo interpoſito ſpatio, monſtrandum iam quemadmodum alter, qui vinctus eſt, ea parte, quæ ad renes ſpectat, plenus diſtentúſque appareat; alter verò, qui ſolutus eſt, & laxus ſit, & veſicam impleuerit. Poſt hæc vero præcidendus eſt primùm is, qui plenus eſt, oſtendendũque, quemadmodũ eiaculetur ex eo lotium non aliter, quam ex inciſa vena ſanguis; deinde alter præcidendus; & mox ambobus præciſis ani-D mal extrinſecus deligandum. Poſt vbi ſatis eſſe viſum eſt, deligatio ſoluenda; inuenietur enim veſica vacua; quæ vero media capacitas eſt inter peritonæum, & inteſtina, tota lotio plena, veluti hydrope laboraret animal. Hæc igitur ſiquis ipſe per ſe explorare in animali velit, magnopere mihi videtur Aſclepiadis temeritatem damnaturus. Quòd ſi cauſam intelligat, quamobrem nihil ex veſica in vreteres refluat, vel ex eo mihi naturæ eſſe prouidentiam, artémque in animalibus credet. Atque Hippocrates quidem omniũ, quos nouimus, mediocrum philoſophorúmque primus, vt qui pri-E mus naturæ opera norit, hanc ſemper tum admiratur, tum prædicat; quam & iuſtam nominat, & ſolam animalibus ad omnia ſufficere dicit, ipſámque per ſe ſine doctore, quæ opus ſunt agere. Talis autem quum ſit, ſtatim eam facultates habere propoſuit; vnam, qua ſibi conueniens attrahat, alteram qua alienum à ſe ſecernat; ipſam præterea tum nutrire animalia, tũ augere; iam morbos quoque finire ac iudicare iiſdẽ facultatibus exiſtimat; ideoque in corporibus noſtris, conſpirationem vnam confluxúmque vnum, ac omnia inter ſe mutuò affici. Aſclepiade verò auctore nihil ex alterius affectu patitur, omni ſubſtantiâ naturaliter F diuiſâ, atque in elementa, quæ cohærere non poſſunt, & nugatorias moles conſciſſa. Quare neceſſe eſt, tum mille alia contraria iis, quæ manifeſtè apparent, protulerit; tum facultates naturæ, & quâ conuenientia trahat, & quâ aliena ſeparet, ignorarit; & in ſangnificatione quidem, ac alimenti diſtributione, quãdã frigidã garrulitatẽ excogitauit.

Ad excrementorum verò expurgationem, quum nihil prorſus quod afferre poſſet, haberet, non dubitauit iis, quæ ſenſui apparent contradicere. In vrinæ quidem ſeparatione tum renes, tum vreteres functione ſua priuans, ac incertos quoſdam inuiſibiléſque meatus in veſicam ſtatuens: hoc ſcilicet erat magnum ac præclarum repudiatis iis, quæ apparent obſcuris fidem adhibere. At in flaua bile etiam maius quiddam & inſulſius eſt auſus: gigni nãque eam in ipſis cholidocis meatibus nõ autem ſecerni ait. At quomodo igitur iis, qui morbo regio laborant, ambo ſimul incidunt, & vt deiectiones in iis nihil habeant bilis, & corpus totum bile ſit tefertum? Quo loco rurſus nugari cogitur ſimiliter, ac in iis, quæ de vrinis ſunt dicta. Nugatur ſanè non ſecus, & de bili atra & ſplene, nec quid ab Hippocrate ſit dictum, intelligens, & contradicere iis, quæ ignorat, dementi inſanóque ore aggrediens. Quid igitur ſibi ex placitis id genus ad curationes tandem lucri fecit? Nempe quòd nec nephritim, nec morbum regium, nec melancholicũ ſanare poteſt. Iam, in quo omnes homines conſentiunt, nedum Hippocrates, alia medicamentorum purgare flauam bilem, alia nigram, alia pituitam, alia tenue, & aquoſum excrementum, ne id quidem concedit: imo à pharmacis ipſis vacuationem quodque tale fieri dicit; veluti ab exceptoribus bilis meatibus, bilem. Nec quicquam interſit egregio Aſclepiade auctore medicamentum, quod aquam, an quod bilem ducat, hydropicis exhibere quippe omnia pari modo vacuare, liquaréque corpus, ac quod liquatum eſt, vt tale videatur, quum prius tale non eſſet, efficere. Num igitur inſanire putandus eſt, aut prorſus operum artis expers eſſe? Nam quis non nouit, ſi ictero laborantibus medicamentum dederis, quod pituitam ducat, ne quatuor quidem id cyathos educturum? ad eundem modum, ſi quod eorum, quæ purgant aquam; at medicamento, quod bilem trahit, plurimum quidem vacuatur bilis, ſtatim ſincerus color ſic purgatis efficitur. Nos enim non paucos poſt curatum, qui in iecinore erat, affectum, vnica purgatione à morbo vindicauimus; quum, ſi quis medicamento quod pituitam ducit, purgauerit, nihil profecerit. Atque hæc non ſolùm Hippocrates non fieri ſentit, ſed etiam omnes, qui ſola nituntur experientia, conſentiunt. Omnibus denique medicis, quibus curæ ſunt artis opera idem placet, præterquam Aſclepiadi. Quippe prodere ſe elementa, quæ ſtatuit, ſi veritati in talibus conſentiret, exiſtimauit; omninò enim, ſi inuentum ſit medicamentum aliquod, quod hunc vel illum humorem ſolum trahat, periculum eſſe, ne ratio vincat, in quoque corpore vim eſſe aliquam conuenientis ſibi qualitatis attractricem. Itaque cnicum, coccum cnidium, & hippophaës haudquaquàm ex corpore trahere, ſed facere pituitam ait, florem æris verò, & ſquamam æris, & ipſum æs vſtum, & chamædryn, & chamæleonta, corpus in aquam reſoluere, hydropáſque ab his iuuari non vtique purgatos, ſed vacuatos, quum, ſi non vacuentur, vna increſcat affectus, quippe, ſi aquoſum, qui in corpore eſt humorem non vacuat, ſed primum ipſum gignit, morbum fouet. Atqui etiam ſcammonia, præterquam quod bilem Aſclepiade auctore ex ictericorum corpore non purget, & bonum ſanguinem in bilẽ:

A Εἰς δὲ τὴν τῶν περιττωμάτων κάθαρσιν, οὐδὲν ὅλως εὑρὼν εἰπεῖν, οὐκ ὤκνησεν ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς φαινομένοις. ἐπὶ μὲν τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως, ἀποστερήσας μὲν τῶν τε νεφρῶν, καὶ τὴν τῶν οὐρητήρων ἐνέργειαν, ἀδήλους δέ τινας πόρους εἰς τὴν κύστιν ὑποθέμενος. τοῦτο γὰρ ἦν δηλαδὴ μέγα, καὶ σεμνὸν, ἀπιστήσαντα τοῖς φαινομένοις, πιστεῦσαι τοῖς ἀδήλοις. ἐπὶ δὲ τῆς ξανθῆς χολῆς, ἔτι μεῖζον αὐτῷ, καὶ νεανικώτερόν ἐστι τὸ τόλμημα. γεννᾶσθαι γὰρ αὐτὴν ἐν τοῖς χοληδόχοις ἀγγείοις, οὐ διακρίνεσθαι λέγει. πῶς οὖν τοῖς ἰκτερικοῖς ἅμ' ἄμφω συμπίπτει, τὰ μὲν διαχωρήματα μηδόλως ἔχοντα χολὴν ἐν αὐτοῖς, ἀνάπλεων δ' αὐτοῖς γινόμενον ὅλον τὸ σῶμα. ληρεῖν πάλιν ἐν- B ταῦθ' ἀναγκάζεται τοῖς ἐπὶ τῶν οὔρων εἰρημένοις παραπλησίως. ληρεῖ δ' οὐδὲν ἧττον καὶ περὶ τῆς μελαίνης χολῆς, καὶ τοῦ σπληνὸς, οὔτε τί ποθ' ὑφ' Ἱπποκράτους εἴρηται συνιεὶς, ἀντιλέγειν τ' ἐπιχειρῶν οἷς οὐκ οἶδεν, ἐμπλήκτῳ τινὶ καὶ μαινομένῳ στόματι. τί δὴ τὸ κέρδος ἐκ τῶν τοιούτων δογμάτων εἰς τὰς θεραπείας ἐκτήσατο; μήτε νεφριτικὸν νόσημα δύνασθαι θεραπεῦσαι, μήτ' ἰκτερικὸν, μήτε μελαγχολικὸν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις, οὐχ Ἱπποκράτει μόνον ὁμολογουμένου τοῦ, καθαίρειν τῶν φαρμάκων, ἔνια μὲν τὴν ξανθὴν χολὴν, ἔνια δὲ τὴν μέλαιναν, ἄλλα δέ τινα φλέγματα, καί τι- C να, τὸ λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες περίττωμα, μηδὲ περὶ τούτων συγχωρεῖν, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν γε τῶν φαρμάκων γίνεσθαι λέγειν τοιοῦτον ἕκαστον τῶν κενουμένων, ὥσπερ ὑπὸ τῶν χοληδόχων πόρων, τὴν χολήν. καὶ μηδὲν διαφέρειν κατὰ τὸν θαυμαστὸν Ἀσκληπιάδην, ἢ ὑδραγωγὸν διδόναι τοῖς ὑδεριῶσιν, ἢ χολαγωγὸν φάρμακον. ἅπαντα γὰρ ὁμοίως κενοῦν, καὶ συντήκειν τὸ σῶμα, καὶ τὸ σύντηγμα τοιόνδε τι φαίνεσθαι ποιεῖν, μὴ πρότερον ὑπάρχον τοιοῦτον. ἆρ' οὖν ἢ μαίνεσθαι νομιστέον αὐτὸν, ἢ παντάπασιν ἄπειρον εἶναι τῶν ἔργων τῆς τέχνης; τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὡς εἰ φλέγματος ἀγωγὸν δοθείη φάρμακον τοῖς ἰκτεριῶσιν, οὐκ ἂν οὐδὲ τέτταρας κυάθους καθαρθεῖεν. οὕτω δ' οὐδ' εἰ τῶν ὑδραγωγῶν τι, χολαγωγῷ δὲ φαρμάκῳ, πλεῖστον μὲν ἐκκενοῦται τῆς χολῆς. αὐτίκα δὲ καθαρὸς τοῖς οὕτω καθαρθεῖσιν ὁ χρὼς γίνεται. πολλοὺς οὖν ἡμεῖς, μετὰ τὸ θεραπεῦσαι τὴν ἐν τῷ ἥπατι διάθεσιν, ἅπαξ καθήραντες, ἀπηλλάξαμεν τοῦ παθήματος· ὡς μὴν εἰ φλέγματος ἀγωγῷ καθαίροις φαρμάκῳ, πλέον ἂν τι διαπράξαιο. καὶ ταῦτ' οὐχ Ἱπποκράτης μὲν οὕτως οἶδε γιγνόμενα. τοῖς δ' ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁρμωμένοις, ἑτέρως ἔγνωσται, ἀλλὰ κἀκείνοις ὡσαύτως πᾶσιν ἰατροῖς, E οἷς μέλει τῶν ἔργων τῆς τέχνης, οὕτω δοκεῖ, πλὴν Ἀσκληπιάδου. προδοσίαν γὰρ εἶναι νενόμικε τῶν στοιχείων ὧν ὑπέθετο, τὴν ἀληθῆ περὶ τῶν τοιούτων ὁμολογίαν. εἰ γὰρ ὅλως εὑρεθείη τι φάρμακον ἑλκτικὸν τοῦδέ τινος τοῦ χυμοῦ μόνου, κίνδυνος δηλαδὴ κρατεῖν τῷ λόγῳ, τὸ, ἐν ἑκάστῳ τῶν νοσημάτων εἶναί τινα δύναμιν ἐπισπαστικὴν τῆς οἰκείας ποιότητος. διὰ τοῦτο, κνῆκον μὲν, καὶ κόκκον κνίδιον, καὶ ἱππόφαες, οὐχ ἕλκειν ἐκ τοῦ σώματος, ἀλλὰ ποιεῖν τὸ φλέγμα φησίν· ἄνθος δὲ χαλκοῦ, καὶ λεπίδα, καὶ αὐτὸν τὸν κεκαυμένον χαλκὸν, καὶ χαμαίδρυν, καὶ χαμαιλέοντα, εἰς ὕδωρ ἀναλύειν τὸ σῶμα, καὶ τοὺς ὑδεριῶντας, ὑπὸ τού- F των οὐχὶ καθαιρομένους ὀνίνασθαι, ἀλλὰ κενουμένους. μὴ κενουμένοις δὲ συναύξεσθαι δηλαδὴ τὸ πάθος. εἰ γὰρ οὐ κενοῖ τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς σώμασιν ὑδατῶδες ὑγρὸν, ἀλλ' αὐτὸ γεννᾷ, τῷ νοσήματι προστιμωρεῖται. καὶ μήν γε καὶ ἡ σκαμμωνία, πρὸς τῷ μὴ κενοῦν ἐκ τοῦ σώματος τῶν ἰκτερικῶν, τὴν χολὴν, ἔτι καὶ τὸ χρηστὸν αἷμα χολὴν ἐργαζομένη,

A συντήκουσα τὸ σῶμα, καὶ τηλικαῦτα κακὰ δρῶσα, καὶ τὸ πάθος ἐπαυξάνουσα κατά γε τὸν Ἀσκληπιάδου λόγον, ὅμως ἐναργῶς ὁρᾶται πολλοὺς ὠφελοῦσα. ναί φησιν, ὀνίνανται μέν, ἀλλ' αὐτῷ μόνῳ τῷ λόγῳ τῆς κενώσεως. καὶ μὴν εἰ φλέγματος ἀγωγὸν δοίη τις φάρμακον, οὐκ ὀνίνανται. καὶ τοῦθ' οὕτως ἐναργές ἐστιν, ὥστε καὶ οἱ ἀπὸ μόνης τῆς ἐμπειρίας ὁρμώμενοι, γινώσκουσιν αὐτό. καίτοι τούτοις γε τοῖς ἀνδράσιν, αὐτὸ δὴ τοῦτ' ἔστι φιλοσόφημα, τὸ, μηδενὶ λόγῳ πιστεύειν, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις. ἐκεῖνοι μὲν οὖν σωφρονοῦσιν. Ἀσκληπιάδης δὲ παραπαίει, ταῖς αἰσθήσεσιν ἡμᾶς ἀπιστεῖν κελεύων, ἔνθα τὸ φαινόμενον ἀνατρέ- B πει σαφῶς αὐτοῦ τὰς ὑποθέσεις. καίτοι μακρῷ γε ἦν ἄμεινον οὐχ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς φαινομένοις, ἀλλ' ἐκείνοις ἀνατίθεσθαι τὸ πᾶν. ἆρ' οὖν ταῦτα μόνον ἐναργῶς μάχεται τοῖς Ἀσκληπιάδου δόγμασιν, ἢ καὶ τὸ θέρους πλείονα μὲν κενοῦσθαι τὴν ξανθὴν χολὴν ὑπὸ τῶν αὐτῶν φαρμάκων, χειμῶνος δὲ τὸ φλέγμα, καὶ νεανίσκῳ μὲν πλείονα τὴν χολήν, πρεσβυτέρῳ δὲ τὸ φλέγμα, φαίνεται γὰρ ἕκαστον ἕλκειν τὴν οὖσαν, οὐκ αὐτὸ γεννᾶν τὴν οὐκ οὖσαν. Εἰ γοῦν ἐθελήσαις νεανίσκῳ τινὶ τῶν ἰσχνῶν καὶ θερμῶν, ὥρᾳ θέρους, μήτ' ἀργῶς βεβιωκότι C μήτ' ἐν πλησμονῇ, φλέγματος ἀγωγὸν δοῦναι φάρμακον, ὀλίγιστον μὲν, καὶ μετὰ βίας πολλῆς, ἐκκενώσεις τοῦ χυμοῦ, βλάψεις δ' ἐσχάτως τὸν ἄνθρωπον. ἔμπαλιν δ' εἰ χολαγωγὸν δοίης, καὶ πολὺ κενώσεις, καὶ βλάψεις οὐδέν. ἆρ' ἀπιστοῦμεν ἔτι τῷ μὴ οὐχ ἕκαστον τῶν φαρμάκων ἐπισπᾶσθαι τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμόν; ἴσως φήσουσιν οἱ ἀπ' Ἀσκληπιάδου, μᾶλλον δ' οὐκ ἴσως, ἀλλὰ πάντως ἀπιστεῖν ἐροῦσι, ἵνα μὴ προδῶσι τὰ φίλτατα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'. D

Τὴν τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως ἀπίθανον αἰτίαν Ἐπίκουρον ἀποδιδόναι.

ΠΑλιν οὖν ἡμεῖς μεταβῶμεν ἐφ' ἑτέραν ἀδολεσχίαν. οὐ γὰρ ἐπιτρέπουσιν οἱ σοφισταί, τῶν ἀξίων τι ζητημάτων προχειρίζεσθαι, καίτοι παμπόλλων ὑπαρχόντων, ἀλλὰ κατατρίβειν ἀναγκάζουσι τὸν χρόνον εἰς τὴν τῶν σοφισμάτων, ὧν προβάλλονται λύσιν. τίς οὖν ἡ ἀδολεσχία ἡ ἔνδοξος αὕτη, καὶ πολυθρύλλητος; λίθος ἡ τὸν σίδηρον ἐπισπωμένη, τάχα γὰρ ἂν αὕτη E ποτὲ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐπισπάσαιτο, πιστεύειν εἶναί τινας ἐν ἑκάστῳ τῶν σωμάτων ἑλκτικὰς τῶν οἰκείων ποιοτήτων δυνάμεις. Ἐπίκουρος μὲν οὖν, καίτοι παραπλησίοις Ἀσκληπιάδῃ στοιχείοις εἰς τὴν φυσιολογίαν χρώμενος, ὅμως ὁμολογεῖ, πρὸς μὲν τῆς ἡρακλείας λίθου τὸν σίδηρον ἕλκεσθαι, πρὸς δὲ τῶν ἠλέκτρων, τὰ κυρήβια, καὶ πειρᾶταί γε καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδιδόναι τοῦ φαινομένου. τὰς γὰρ ἀπορρεούσας ἀτόμους ἀπὸ τῆς λίθου, ταῖς ἀπορρεούσαις ἀπὸ τοῦ σιδήρου, τοῖς σχήμασιν οἰκείας εἶναί φησιν, ὥστε περιπλέκεσθαι ῥᾳδίως. προσκρουούσας οὖν αὐτὰς τοῖς συγκρίμασιν ἑκατέροις, τοῖς τε τοῦ λίθου, καὶ τοῦ σιδή- F ρου, κἄπειτ' εἰς τὸ μέσον ἀποπαλλομένας, οὕτως ἀλλήλαις τε, καὶ περιπλέκεσθαι καὶ συνεπισπᾶσθαι τὸν σίδηρον. ὅτι μὲν οὖν τὸ τῶν ὑποθέσεων εἰς τὴν αἰτιολογίαν ἀπίθανον, ἄντικρυς δῆλον, ὅμως δ' οὖν ὁμολογεῖ τὴν ὁλκήν. καὶ οὕτω γε καὶ κατὰ τὰ σώματα τῶν ζώων φησὶ γίνεσθαι τάς τ' ἀναδόσεις, καὶ τὰς διακρίσεις τῶν περιττωμάτων, καὶ τὰς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἐνεργείας. Ἀσκληπιάδης δὲ τό τε τῆς εἰρημένης αἰτίας ἀπί-

colliquando corpus, vertat, ac tanta mala faciat, affectúmque ipſum adaugeat, attamen multis videtur prodeſſe. Sanè, inquit prodeſt quidem, ſed ſola vacuatioois ratione. Atqui, ſiquis pharmacũ, quod pituitam trahat, iis dederit, minimè iuuabuntur. Hócque adeo eſt manifeſtum, vt ne iis quidem, qui ſolam experiẽtiam profitentur, ignorum, quanquam his viris illud pro ſapientiæ placito habetur, quòd nulli omnino rationi ſit credendom, ſed iis tantum, quæ liquido apparent. Ergo illi quidem ſapiunt. Aſclepiades delirat, qui ipſis quidẽ ſenſibus habendam fidem prohibet, vbi, quæ iis apparent, ea, quæ ille proponit, manifeſtè euertunt: quanquam longè ſatius eſſet minimè iis, quę euidenter apparent, repugnare; imò illis rem totam tribuere. Num igitur hæc ſola cum Aſclepiadis placitis manifeſtè pugnant? an illa quoque quòd vtique æſtate plus bilis iiſdem medicamentis vacuetur, hyeme verò pituitæ? item iuueni plus bilis, ſeni verò pituitæ? videtur enim vnumquodque eam, quæ eſt, trahere; non autem eam, quæ non eſt, creare. Siquidem, ſi quis velit adoleſcenti cuipiam, qui gracilis ſit, & calidus, quique nec in ocio vixit, nec in ciborum ſatietate, dare æſtatis tẽpore medicamentũ, quod pituitam ducat, is minimum eius humoris, nec ſine multa vi ducet, hominem verò grauiſſimè læſerit. Contra ſi quod bilem detrahat, exhibuerit, & multum vacuabit, & homini nihil nocuerit. An igitur adhuc non credimus medicamentum quodque conuenientem ſibi ſuccum attrahere? Dicent fortaſſe, qui Aſclepiadem ſectantur, imò (quod fortaſſe dixi) omnino ſe non credere dicent; ne ſcilicet prodant, quæ ſibi ſunt cariſſima.

CAPVT XIIII.

Attractricis facultatis abſurdam cauſam Epicurum reddidiſſe.

NOs igitur rurſus ad aliam garrulitatem conuertamur; neque enim nos ſinunt ſophiſtæ dignas ſermone dubitationes, quanquam plurimæ ſunt, aggredi; ſed in ſoluendis iis, quæ proponunt, ſophiſmatis tempus noſtrum terere cogunt. Quæ igitur eſt illa celebris, & decantata garrulitas? nempe de lapide illo, qui ferrum attrahit. Hic enim fortaſſis illorum animos credere ſubiget attractrices, conuenientium qualitatum facultates in quoque eſſe corpore. Ac Epicurus quidem, quamuis ſimilibus Aſclepiadi elementis ad phyſiologiam ſit vſus, tamen concedit à magnete lapide ferrum attrahi, atque à ſuccino paleas; tentátque eius manifeſti effectus cauſam reddere. Quippe atomos quæ à lapide & quæ à ferro defluunt, figuris inter ſe conuenire dicit ita vt facilè ſeſe amplectantur. Has igitur quum in vtraque lapidis ferrique concreta impingunt, deinde in medium reſiliunt, obiter inter ſe connecti, ac ferrum vnà trahere. Ac quòd ea quidem, quæ ad cauſæ redditionem proponit, incredibilia ſunt, liquidò patet. Attractum tamen planè fatetur; atque ad eundem modum in animalium corpore, tum diſtributionem in partes, tum excrementorum ſecretionem, tum medicamentorum effectum fieri ait. Aſclepiades verò, tum cauſam prædictam

parum probabilem ſoſpicatus, tum verò nullam aliam probabilem facultatem ex iis, quæ propoſuit elementis inueniens, impudenter eò confugit, vt nihil ab vllo trahi dixerit quum debuiſſet potius, ſi neque iis, quæ Epicurus aſſeruit, erat contentus, neque alia dicere meliora potuit, ſuis hypotheſibus renunciare, ac naturam artificioſam dicere; præterea rerum ſubſtantiam, tum ſibi ſemper vnitam, tum à ſuis ipſius partibus mutuò inter ſe agentibus, patientibúſque alteratam. Si namque hæc ſic propoſuiſſet, nihil difficile fuiſſet artificioſam illam naturam fateri facultates habere, quibus conuenientia ad ſe trahat, aliena á ſe repellat. Neque enim profectò aliud illi erat artifici eſſe, & animalis ſeruatrici, & morborum decretrici, quàm vt, quod conueniens eſt, appeteret, ac ſeruaret; & quod alienum eſt, ſepararet. Verùm Aſclepiades hîc quoque ſicut conſequentiam ex principiis iis, quæ propoſuit, non eſt oblitus, ita pugnantiam cum iis, quæ manifeſtè apparent, nihil eſt veritus. Sed in eo omnibus refragatur, non medicis modò, verùm etiam reliquis hominibus; quòd omnem in morbis naturæ criſim, & decretorium diem, & naturam, pro animalis ſalute in vniuerſum quicquam moliri negat; vbique enim, quod conſequens eſt, tueri vult, quod manifeſtè apparet, ſubuertere; contra planè quam Epicurus. Hic enim, quod apparet, ſemper recipiens, cauſam deinde eius frigidam reddit. Parua namque illa corpuſcula, quæ à magnete lapide reſiliunt, cum aliis ſimilibus ferri corpuſculis complicari; deinde per eum, qui nuſquam appatet, complexum, tam grauem ſubſtantiam attrahere, haud ſcio, vt credi à quoquam poſſit. Quippe ſi id concedamus, certè illud, quàm pendenti ferro alia ſi admoueas, ea quoque appenduntur, eandem cauſam non recipit. Nam quid dicemus? an particularum, quæ à lapide defluunt, quaſdam, vbi ferro occurſant, reſilire, atque has eſſe, per quas ferrum pendere contingat; quaſdam ipſum ferrum ingreſſas, per vacuos meatus ocyſſimè tranſire; deinde in proximum ferrum impingere, neque illud ingredi poſſe, tametſi priùs ferrum ſint ingreſſæ, ſed rurſum ad prius reſilientes, alios atque alios efficere complexus prioribus ſimiles? Hîc namque manifeſtè vanitas cauſæ proditur. Siquidem vidimus ferreos ſtilos quinque continenter ſibi appenſos, quorum primus partem lapidis tetigit, per illum ſcilicet diffuſa in reliquos lapidis facultate. Nec eſt, quòd dicas, ſi infimæ ſtili parti alterum appendas, hærere hunc & pendere; ſi alij cuiuis parti earum, quæ à lateribus ſunt, admoueas, non hærere; ſimiliter enim vndique diffunditur lapidis vis, ſi tantùm contingat ex aliqua parte primum ſtilum; atque ex hoc in totum ſecundum ſubitò transfluat; ſicut ex illo rurſus in tertium totum. Quòd ſi exiguum mihi magnetem in domo quapiam pendere intelligas, deinde hunc vndique multa exigua ferri corpuſcula tangere, atque hæc rurſus alia, & illa itidem tertia, itaque vlterius procedatur, omnia profectò ferrea corpuſcula iis, quæ à lapide defluunt, corpuſculis impleri debebunt; fereque digeretur exiguus ille lapillus, dum in defluuia ſoluitur. Iam ſi nullum eum attingat ferrum, etiam in ipſum aëra diſſipabitur, potiſſimum ſi is calidus eſt. Sanè quidem, inquit,

A
θανὸν ὑποθέμενος, καὶ μηδεμίαν ἄλλην ἰσχὺν, ἐφ' οἷς ὑπέθετο στοιχείοις ἐξευρίσκων πιθανὴν, ἐπὶ τὸ μηδ' ὅλως ἕλκεσθαι λέγειν ὑπὸ μηδενὸς μηδὲν, ἀναισχυντήσας ἐτράπετο. δέον, εἰ μήθ' οἷς Ἐπίκουρος εἶπεν ἤρεσκετο, μήτ' ἄλλα βελτίω λέγειν εἶχεν, ἀποστῆναι τῶν ὑποθέσεων, καὶ τήν τε φύσιν εἰπεῖν τεχνικὴν, ἔτι τε καὶ οὐσίαν τῶν ὄντων ἑνουμένην τε πρὸς ἑαυτὴν ἀεὶ, καὶ ἀλλοιουμένην πρὸς τῶν ἑαυτῆς μορίων, εἰς ἄλληλα δρώντων τε, καὶ πασχόντων. εἰ γὰρ ταῦθ' οὕτως ὑπέθετο, χαλεπὸν οὐδὲν ἦν τὴν τεχνικὴν ἐκείνην φύσιν, ὁμολογῆσαι δυνάμεις ἔχειν, ἐπισπαστικὴν μὲν τῶν
B
οἰκείων, ἀποκριτικὴν δὲ τῶν ἀλλοτρίων. οὐ γὰρ δὴ ἄλλο τί γε ἦν αὐτῇ τὸ, τεχνικῇ τε εἶναι, καὶ τοῦ ζώου διασωστικῇ, καὶ τῶν νοσημάτων κριτικῇ, παρὰ τὸ, προσίεσθαι μὲν καὶ φυλάττειν τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ ἀλλότριον. ἀλλ' Ἀσκληπιάδης κἀνταῦθα, τὸ μὲν ἀκόλουθον ταῖς ἀρχαῖς αἷς ὑπέθετο συνεῖδεν. οὐ μὴν τήν γε πρὸς τὸ φαινόμενον ἐναργῶς ᾐδέσθη μάχην, ἀλλ' ὁμόσε χωρεῖ, καὶ περὶ τούτου, πᾶσιν οὐκ ἰατροῖς μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, οὔτε κρίσιν εἶναί τινα λέγων, οὔθ' ἡμέραν κρίσιμον, οὔθ' ὅλως ἐπὶ σωτηρίᾳ ζώου πραγματεύεσθαι τὴν φύσιν. ἀεὶ γὰρ τὸ μὲν ἀκόλουθον
C
φυλάττειν βούλεται, τὸ δ' ἐναργῶς φαινόμενον ἀνατρέπειν, ἔμπαλιν Ἐπικούρῳ. τιθεὶς γὰρ ἐκεῖνος ἀεὶ τὸ φαινόμενον, αἰτίαν αὐτοῦ ψυχρὰν ἀποδίδωσι. τὰ γὰρ ἀποπαλλόμενα σμικρὰ σώματα τῆς ἡρακλείας λίθου, τοιούτοις ἑτέροις περιπλέκεσθαι μορίοις τοῦ σιδήρου, κἄπειτα διὰ τῆς περιπλοκῆς ταύτης, καὶ μηδαμοῦ φαινομένης, ἐπισπᾶσθαι βαρείαν οὕτως οὐσίαν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις πεισθείη. καὶ γὰρ εἰ τοῦτο συγχωρήσαιμεν, τό γε τῷ σιδήρῳ πάλιν ἕτερον προστεθέντι συνάπτεσθαι, τὴν αὐτὴν αἰτίαν οὐκέτι προσίεται. τί γὰρ ἐροῦμεν; ἢ δηλαδὴ τῶν ἀπορρεόντων τῆς λίθου μορίων, ἔνια μὲν προσκρού-
D
σαντα τῷ σιδήρῳ, πάλιν ἀποπάλλεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν εἶναι δι' ὧν κρεμᾶσθαι συμβαίνει τὸν σίδηρον. τὰ δ' εἰς αὐτὸν εἰσδυόμενα, διὰ τῶν κενῶν πόρων διέρχεσθαι τάχιστα, κἄπειτα τῷ παρακειμένῳ σιδήρῳ προσκρούοντα, μήτ' ἐκεῖνον διαδῦναι δύνασθαι, καίτοι τόν γε πρῶτον διαδύντα. πάλιν δρομοῦντα δ' αὖθις ἐπὶ τὸν πρότερον, ἑτέρας αὖθις ἐργάζεσθαι ταῖς προτέραις ὁμοίας περιπλοκάς. ἐναργῶς γὰρ ἐνταῦθα, τὸ ληρῶδες τῆς αἰτίας ἐλέγχεται. γραφεῖα γοῦν οἶδά ποτε σιδηρᾶ πέντε, καθ' ὃ συνεχὲς ἀλλήλοις συναφθέντα, τοῦ πρώτου μὲν μόνου τῆς λίθου ψαύσαντος, ἐξ ἐκεί-
E
νου δ' εἰς τἆλλα τῆς δυνάμεως διαδοθείσης, καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς εἰ μὲν τῷ κάτω τοῦ γραφείου πέρατι προσαγάγοις ἕτερον, ἔχεταί τε, καὶ συνάπτεται, καὶ κρέμαται τὸ προσενεχθέν. εἰ δ' ἄλλῳ τινὶ μέρει τῶν πλαγίων προσαχθείη, οὐ συνάπτεται. πάντῃ γὰρ ὁμοίως ἡ τῆς λίθου διαδίδοται δύναμις, εἰ μόνον ἅψαιτο κατά τι, τοῦ πρώτου γραφείου. καὶ μέντοι κἀκ τούτου πάλιν εἰς τὸ δεύτερον ὅλον, ἡ δύναμις ἅμα νοήματι διαρρεῖ, κἀξ ἐκείνου πάλιν εἰς τὸ τρίτον ὅλον. εἰ δὴ νοήσαις μικράν τινα λίθον ἡρακλείαν ἐν οἴκῳ τινὶ κρεμαμένην, εἶτ' ἐν κύκλῳ πάμπολλα ψαύοντα σιδήρια, κἀ-
F
κείνων πάλιν ἕτερα, κἀκείνων ἄλλα, καὶ τοῦτ' ἄχρι πλείονος, ἅπαντα δήπου πίμπλασθαι χρὴ τὰ σιδήρια τῶν ἀπορρεόντων τῆς λίθου σωμάτων. καὶ κινδυνεύει διαφορηθῆναι, τὸ σμικρὸν ἐκεῖνο λιθίδιον, εἰς τὰς ἀπορροὰς διαλυθέν. καίτοι κἂν εἰ μηδὲν παράκειτο αὐτῷ σιδήριον, εἰς τὸν ἀέρα σκεδάννυται, μάλιστ' εἰ καὶ θερμὸς ὑπάρχῃ. ναί φησι,

σμικρὰ γὰρ αὐτὰ χρὴ πάνυ νοεῖν, ὥστε τῶν ἐμφερομένων τῷ ἀέρι ψηγμάτων τούτων δὴ τῶν σμικροτάτων ἐκείνων ἔνια, μυριοστὸν εἶναι μέρος. εἶτ' ἐξ οὕτω σμικρῶν, τολμᾶτε λέγειν κρεμάννυσθαι βάρη τηλικαῦτα σιδήρου. εἰ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν μυριοστόν ἐστι μέρος τῶν ἐν τῷ ἀέρι φερομένων ψηγμάτων, πηλίκον χρὴ νοῆσαι τὸ πέρας αὐτῶν, τὸ ἀγκιστρῶδες, ᾧ περιπλέκεται πρὸς ἄλληλα. πάντως γὰρ δή που τοῦτο σμικρότατόν ἐστιν ὅλου τοῦ ψήγματος. εἶτα μικρὸν μικρῷ, κινούμενον κινουμένῳ περιπλακὲν, οὐκ εὐθὺς ἀποπάλλεται. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλα ἄττα πάντως αὐτοῖς, τὰ μὲν κάτωθεν, τὰ δ' ἄνωθεν, καὶ τὰ μὲν ἔμπροσθεν, τὰ δ' ὄπισθεν, τὰ δ' ἐκ τῶν δεξιῶν, τὰ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐκρηγνύμενα, σείει τε καὶ ταράττει, καὶ μένειν οὐκ ἐᾷ. καὶ μέντοι καὶ πολλὰ χρὴ νοεῖν ἐξ ἀνάγκης, ἕκαστον ἐκείνων τῶν μικρῶν σωμάτων, ἔχειν ἀγκιστρώδη πέρατα. δι' ἑνὸς μὲν γὰρ ἀλλήλοις συνάπτεται, δι' ἑτέρου δ' ἑνὸς τοῦ μὲν, ὑπερκειμένου τῇ λίθῳ, τοῦ δ' ὑποκειμένου τῷ σιδήρῳ. εἰ γὰρ ἄνω μὲν ἐξαφθείη τῆς λίθου, κάτω δὲ τῷ σιδήρῳ μὴ συμπλακείη, πλέον οὐδέν. ὥστε τοῦ μὲν ὑπερκειμένου τὸ ἄνω μέρος ἐκκρέμασθαι χρὴ τῆς λίθου, τοῦ δ' ὑποκειμένου τῷ κάτω πέρατι συνῆφθαι τὸν σίδηρον. ἐπεὶ δὲ κἀκ τῶν πλαγίων ἀλλήλοις περιπλέκεται, πάντως που κἀνταῦθ' ἔχει τὰ ἄγκιστρα. καὶ μέμνησό μοι πρὸ πάντων, ὅπως ὄντα σμικρὰ, τὰς τοσαύτας τε, καὶ τοιαύτας ἀποφύσεις ἔχει. καὶ τούτου μᾶλλον ἔτι δεῖ μεμνῆσθαι, ὅπως ἵνα τὸ δεύτερον σιδήρειον συναφθῇ τῷ πρώτῳ, καὶ τῷ δευτέρῳ τὸ τρίτον, κἀκείνῳ τὸ τέταρτον, ἅμα μὲν διέρχεσθαι χρὴ τοὺς πόρους ταυτὶ τὰ σμικρὰ καὶ ληρώδη ψήγματα, ἅμα δ' ἀποπάλλεσθαι τοῦ μετ' αὐτὸ τεταγμένου, καίτοι κατὰ πᾶν ὁμοίου τὴν φύσιν ὑπάρχοντος. οὐδὲ γὰρ ἡ τοιαύτη πάλιν ὑπόθεσις, ἄτολμος. ἀλλ' εἰ χρὴ τ' ἀληθὲς εἰπεῖν, μακρῷ τῶν ἔμπροσθεν ἀναισχυντοτέρα. πέντε σιδηρείων ὁμοίων ἀλλήλοις ἐφεξῆς τεταγμένων, διὰ μὲν τοῦ πρώτου διαδυόμενα ῥᾳδίως τῆς λίθου τὰ μόρια, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἀποπάλλεσθαι, καὶ μὴ διὰ τούτου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑτοίμως διεξέρχεσθαι. καὶ μὴν ἑκατέρως ἄτοπον. εἰ μὲν ἀποπάλλεται, πῶς εἰς τὸ τρίτον ὠκέως διεξέρχεται. εἰ δ' οὐκ ἀποπάλλεται, πῶς κρεμάννυται τὸ δεύτερον ἐκ τοῦ πρώτου, τὴν γὰρ ἀπόπαλσιν αὐτὸς ὑπέθετο δημιουργὸν τῆς ὁλκῆς. ἀλλ' ὅπερ ἔφην, εἰς ἀδολεσχίαν ἀναγκαῖον ἐμπίπτειν, ἐπειδάν τις τοιούτοις ἀνδράσι διαλέγηται. σύντομον οὖν τινα καὶ κεφαλαιώδη λόγον εἰπὼν, ἀπαλλάττεσθαι βούλομαι. τοῖς γὰρ Ἀσκληπιάδου γράμμασιν εἴ τις ἐπιμελῶς ὁμιλήσειε, τήν τε πρὸς τὰς ἀρχὰς ἀκολουθίαν τῶν τοιούτων δογμάτων, ἀκριβῶς ἂν ἐκμάθοι, καὶ τὴν πρὸς τὰ φαινόμενα μάχην. ὁ μὲν οὖν Ἐπίκουρος, τὰ φαινόμενα φυλάττειν βουλόμενος, ἀσχημονεῖ φιλοτιμούμενος ἐπιδεικνύειν αὐτὰ ταῖς ἀρχαῖς ὁμολογοῦντα. ὁ δ' Ἀσκληπιάδης, τὸ μὲν ἀκόλουθον ταῖς ἀρχαῖς φυλάττει, τοῦ φαινομένου δ' οὐδὲν αὐτῷ μέλει. ὅστις οὖν βούλεται τὴν ἀτοπίαν ἐξελέγχειν τῶν ὑποθέσεων, εἰ μὲν πρὸς Ἀσκληπιάδην ὁ λόγος αὐτῷ γίγνοιτο, τῆς πρὸς τὸ φαινόμενον ἐπιμιμνησκέτω μάχης. εἰ δὲ πρὸς Ἐπίκουρον, τῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς διαφωνίας. αἱ δ' ἄλλαι σχεδὸν αἱρέσεις αἱ τῶν ὁμοίων ἀρχῶν ἐχόμεναι, τελέως ἀπέσβησαν. αὗται δ' ἔτι μόναι διαρκοῦσιν οὐκ ἀγεννῶς. καίτοι τὰ μὲν Ἀσκληπιάδου, Μηνόδοτος ὁ ἐμπειρικὸς, ἀφύκτως ἐξελέγχει, τήν τε πρὸς τὰ φαινόμενα μάχην ὑπομιμνήσκων αὐτὸν, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα. τὰ δ' Ἐπικούρου πάλιν, ὁ Ἀσκληπιάδης, ἐχόμενος ἀεὶ τῆς ἀκολουθίας, ἧς ἐκεῖνος οὐ πάνυ τι φαίνεται φροντίζων.

nam admodum parua ea intelligi oportebit, ita A vt minimorum horum corporum, quæ feruntur in aëre, eorũ aliqua decies milleſima pars ſint. Et tam grauia ferri pondera per tam exigua ſuſpendi dicere audetis? Si enim ſingula eorum ſunt tanquam vna ex decies milleſimis partibus corpuſculorum eorum, quæ in aëre volitant, quantus, quæſo, cenſendus eſt eorum finis, qui in vncum formatur, quo inter ſe complicantur? Omnino enim is minimum eſt totius corpuſculi, deinde exiguum exiguo, motum moto complicato, non ſtatim reſilit. Iam alia quoque quædam omnino contra ipſa partim infernè, partim supernè, par- B tim antè, partim retrò, partim à dextris, partim à ſiniſtris erumpentia, concutiunt turbántque, nec manere permittunt. Quinetiam intelligi oportebit ſingula illorum exiguorum corporum, multos vncos fines neceſſariò habere; quippe per vnum inter ſe copulantur: per alterum verò, id eſt eum qui ſupra habetur, lapidi hærent; per eum qui infra eſt, ferro. Nam, ſi supernè quidem pendeant à lapide, inferne autem cum ferro non copulentur, nihil efficitur. Quare eius, quod ſupra habetur, ſuperna pars pendere debet à lapide; eius verò, quod infra eſt, inferori parti coniungi debet ferrum. C Quum verò & lateribus inter ſe ſint complicata, omnino hic quoque vncos poſſident. Iam mihi ante omnia illius recordaberis quemadmodum exigua quum ſint, tot tantáque ex ſe habeant enata. Illud verò etiam magis meminiſſe debebis, exigua hæc ridiculáque corpuſcula, ſi modo ſecundum ferrum coniungetur cum primo, & tertium cum ſecundo, & cum illo quartũ, ſimul trãſitura eſſe exiguos prioris ſtili meatus, ſimul à ſecundo ſtilo reſultura, tametſi cũ priore is per omnia ſimilis ſit naturæ. Neque enim talis hypotheſis non audax eſt; ſed, ſi fatendum verum eſt, longè prioribus inuerecũdior, D vt quinque ſtilorũ ſimilium, qui mutuò ex ſe deinceps pendeant, per primi exiguos meatus, defluuia lapidis facilè trãſeant, à ſecundo reſiliant, nec per huius meatus pari modo promptè trãſeant. Atqui vtroque modo incommodum accidit; ſi namque reſiliunt, quo pacto in tertiũ celeriter tranſeunt? ſi autem non reſiliunt, quo pacto ſuſpenditur ſecundũ à primo, quum ipſemet tractus cauſam, non aliam, quam reſultum, faciat? Sed quod dixi, in garrulitatem neceſſe eſt incidat quiſquis cum his viris diſputat. Quare breui compendio ſumma complexus, tranſire ab his volo. Si quis enim Aſclepia- E dis ſcripta diligenter legat, tum cõſequentiam talium dogmatũ à principiis poſitis clarè agnoſcet, tum verò cum iis, quæ apparent, pugnam. Atque Epicurus quidẽ apparentia tueri volens, dum ambit ea cũ principiis ſuis conſentire oſtendere, incõcinna dicit, Aſclepiades conſequentiã ex principiis ſeruat, de apparentibus nihil curat. Quiſquis igitur, propoſitorum ab iſtis incommoda refellere ſtudet, ſi cũ Aſclepiade diſputat, pugnę cum apparentibus eum ſubmoneat; ſi cum Epicuro eius cũ principiis ſuis diſſonantiæ. Aliæ ferè ſectæ, quæ ſimilibus nituntur principiis, prorſus interciderũt, F hæ ſolæ durant, non ignobiles. Quanquam Aſclepiadis dogma Menodotus Empiricus ineuitabiliter refellit, tum eam, quæ eſt cum apparentibus, tum eam, quæ cum aliis à ſe dictis, repugnantiam illi obijciens. Rurſum Epicuri placita Aſclepiades, conſequẽtiæ ipſe ex principiis ſemper inſiſtens; quæ illi parum fuiſſe curæ videtur.

At qui

At qui hodie ſunt homines, prius, quàm vel has ſectas, vel alias his meliores didicerint, deinde longo tempore examinauerint, ac quod in ſingulis eorum verum ſit, aut falſum, iudicauerint, alij ſe medicos, alij philoſophos nominant, quum tamen nihil ſciant. Mirum igitur nihil eſt, ſi ab iis veris ac falſis par honos habeatur. Quippe qualem in præceptorem quiſque primum inciderit, talis euaſit, nihil prȩſtolatus ab alio etiam didiciſſe; aliqui verò ex iis etiam, ſi in plures inciderint, adeo tamen ſunt hebeti, & tardo ingenio, vt ne ſenes quidem orationis conſequentiam adhuc intelligant. Hos porrò olim iam ad illiberales artes ablegaui. Verùm, hæc quorſum euaſura ſint, ipſi dij viderint. Nos tametſi refugerimus diſputare contra eos, qui in ipſis ſtatim principiis falluntur, tamen, quoniam ipſa rerum conſequentia coacti ſumus contra eos aliquid dicere, hoc quoque iis, quæ dicta ſunt, adiectum volui. Non ea modò, quæ purgant medicamenta, proprias ſibi qualitates attrahere; ſed etiam, quæ aculeos euellunt, & telorum cuſpides, quæ prææltè nonnunquam in carne ſunt infixæ. Iam verò, quæcunque vel ſerpentum venena, vel quæ telis ſunt illita, educunt, hæc quoque eandem, quam magnes lapis, facultatem oſtendunt. Sane ipſe aliquando noui infixum iuuenis pedi aculeum, qui hominis digitos violenter vellentis minimè ſequebatur, eundem medicamento impoſito celeriter, & ſine offenſa euulſum. Quanquam contra hoc quoque quidam inſtant, dicentes poſt ſolutam partis phlegmonem vltrò exire aculeum, quamuis à nullo alio vellatur. Verùm hi primùm illud ignorare videntur, quod phlegmones medicamenta diuerſa ſint ab iis, quæ ſic infixa eruant; quanquam, ſi liberatis à phlegmone partibus emitterentur, quæ in iis eſſent præter naturam, ea quæ phelgmonem ſoluunt, protinus trahendi illa vim haberent. Deinde (quod vtique magis mirere, nec illud nouiſſe, quod non ſolum alia aculeos, alia venenum trahendi facultatem habeant; ſed etiam eorum, quæ venena trahunt, alia venenum viperæ, alia marinæ paſtinacæ, alia alterius cuiuſpiam trahant; liquidóque videre liceat ſuper ipſis medicamentis venena iacentia. Quo loco rurſus Epicuri erga rerum euidentiam, vt verecundiam laudare, ſic cauſæ rationem, quam aſſignat, damnare licet. Quem namque aculeum nos digitis euellere nequimus, hunc exiguis illis ramentis extrahi quo pacto putare non ſit omninò abſurdiſſimum? Nunquid iam nobis perſuaſum eſt, rebus quibuſque vim quandam ineſſe, qua conuenientem ſibi qualitatem attrahant; atque hanc huic magis ineſſe, huic minus? An tritici quoque exemplum legentibus proponemus? Videbuntur enim agricolis quoque in rebus naturalibus rudiores ij, qui nihil vſquam trahi ab vllo concedunt. Quippe ipſe, quum primum rem geſtam audirem, admiratus ſum: voluique ipſe rem oculorum fide experiri. Vbi experimentum reſpondit, quum cauſam requirerem longo tempore per omnes ſectas, nullam aliam inuenire potui, quæ vel probabilitatem aliquam præ ſe ferret, imò omnes planè ridiculas, & improbatas, præter illam, quæ trahendi facultatem proponit. Res autem, quæ geſta eſt, erat eiuſmodi. Agricolæ noſtri in Aſia, eum triticum ex agro in oppidum in plauſtris comportant, vbi ſuffurari aliquid volunt, nec tamen deprehendi, fictilia quædam aqua impleta in medium triticũ condũt.

A ἀλλ' οἱ νῦν ἄνθρωποι, πρὶν καὶ ταύτας ἐκμαθεῖν τὰς αἱρέσεις, καὶ τὰς ἄλλας τὰς βελτίους, κἄπειτα χρόνῳ πολλῷ κρῖναί τε, καὶ βασανίσαι τὸ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἀληθές τε καὶ ψευδές, οἱ μὲν ἰατροὺς ἑαυτούς, οἱ δὲ φιλοσόφους ὀνομάζουσι, μηδὲν εἰδότες. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, ἐπίσης τοῖς ἀληθέσι τὰ ψευδῆ τετιμῆσθαι. ὅτῳ γὰρ ἂν ἕκαστος πρώτῳ περιτύχῃ διδασκάλῳ, τοιοῦτος ἐγένετο, μὴ περιμείνας μηδὲν ἔτι παρ' ἄλλου μαθεῖν. ἔνιοι δ' αὐτῶν, εἰ καὶ πλείοσιν ἐντύχοιεν, ἀλλ' οὕτως γ' εἰσὶν ἀσύνετοί τε, καὶ βραδεῖς τὴν διάνοιαν, ὥστε καὶ γεγηρακότες οὔπω συνιᾶσιν ἀκολουθίαν λόγου. πάλαι δὲ τοὺς τοιούτους ἐπὶ τὰς βαναύσους τέχνας ἀπήλαυνον. B ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς ὅ, τι τελευτήσει, θεοὺς εἰδέναι. ἡμεῖς δ', ἐπειδὴ καίτοι φεύγοντες ἀντιλέγειν τοῖς ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρχαῖς εὐθὺς ἐσφαλμένοις, ὅμως ἠναγκάσθημεν ὑπ' αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας, εἰπεῖν τινα καὶ διαλεχθῆναι πρὸς αὐτούς, ἔτι καὶ τοῦτο προσθήσομεν τοῖς εἰρημένοις, ὡς οὐ μόνον τὰ καθαίροντα φάρμακα πέφυκεν ἐπισπᾶσθαι τὰς οἰκείας ποιότητας, ἀλλὰ καὶ τὰ τοὺς σκόλοπας ἀνάγοντα, καὶ τὰς τῶν βελῶν ἀκίδας, εἰς πολὺ βάθος σαρκὸς ἐμπεπαρμένας ἐνίοτε. καὶ μέντοι καὶ ὅσα τοὺς ἰοὺς τῶν θηρίων, ἢ τοὺς ἐμπεφαρμαγμένους βέλεσιν ἀνέλκει, καὶ ταῦτα, τὴν αὐτὴν ταῖς C ἡρακλείαις λίθοις ἐπιδείκνυται δύναμιν. ἔγωγ' οὖν οἶδά ποτε καταπεπαρμένον ἐν ποδὶ νεανίσκου σκόλοπα, τοῖς μὲν δακτύλοις ἑλκόντων ἡμῶν βιαίως οὐκ ἀκολουθήσαντα, φαρμάκου δ' ἐπιτεθέντος, ἀλύπως τε καὶ διὰ ταχέων ἀνελθόντα. καίτοι καὶ πρὸς τοῦτό τινες ἀντιλέγουσι, φάσκοντες, ὅταν ἡ φλεγμονὴ λυθῇ τοῦ μέρους, αὐτομάτως ἐξιέναι τὸν σκόλοπα, πρὸς οὐδενὸς ἀνελκόμενον ἄλλου. ἀλλ' οὗτοί γε, πρῶτον μὲν ἀγνοεῖν ἐοίκασιν, ὡς ἄλλα μέν ἐστι φλεγμονῆς, ἄλλα δὲ τῶν οὕτω καταπεπαρμένων ἑλκτικὰ φάρμακα· καίτοι γ' εἴπερ ἀφλεγμάντων γενομένων, ἐξεκρίνετο τὰ παρὰ φύσιν, ὅσα φλε- D γμονῆς ἐστι λυτικά, ταῦτ' εὐθὺς ἂν ἦν κἀκείνων ἑλκτικά. δεύτερον δ', ὃ καὶ μᾶλλον ἄν τις θαυμάσειεν, ὡς οὐ μόνον, ἀλλὰ μὲν τοὺς σκόλοπας, ἄλλα δὲ τοὺς ἰοὺς ἕλκει. ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τοὺς ἰοὺς ἑλκόντων, τὰ μὲν τὸν τῆς ἐχίδνης, τὰ δὲ τὸν τῆς τρυγόνος, τὰ δ' ἄλλου τινὸς ἐπισπᾶται. καὶ σαφῶς ἐστι τοῖς φαρμάκοις ἐπικειμένους ἰδεῖν αὐτούς. ἐνταῦθ' οὖν, Ἐπίκουρον μὲν πάλιν ἐπαινεῖν χρὴ τῆς πρὸς τὰ φαινόμενα αἰδοῦς, μέμφεσθαι δὲ τὸν λόγον τῆς αἰτίας. ὃν γὰρ ἡμεῖς ἕλκοντες τοῖς δακτύλοις οὐκ ἀνηγάγομεν σκόλοπα, τοῦτον ὑπὸ τῶν σμικρῶν ἐκείνων ἀνέλκεσθαι ψηγμάτων, πῶς οὐ παντάπασιν ἄτοπον εἶναι χρὴ νομίζειν; E ἆρ' οὖν ἤδη πεπείσμεθα, τῶν ὄντων ἑκάστῳ δύναμίν τινα ὑπάρχειν, ᾗ τὴν οἰκείαν ἕλκει ποιότητα, τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δ' ἧττον; ἢ καὶ τὸ τῶν πυρῶν ἔτι παράδειγμα προσχρησόμεθα τῷ λόγῳ. φανοῦνται γάρ, οἶμαι, καὶ τῶν γεωργῶν ἀμαθέστεροι τὰ περὶ φύσεως, οἱ μηδὲν ὅλως ὑπὸ μηδενὸς ἕλκεσθαι συγχωροῦντες, ὡς ἔγωγε πρῶτον μὲν ἀκούσας τὸ γινόμενον, ἐθαύμασα, καὶ αὐτὸς ἐβουλήθην αὐτόπτης αὐτοῦ καταστῆναι. μετὰ ταῦτα δέ, ὡς καὶ τὸ τῆς πείρας ὡμολόγει, τὴν αἰτίαν σκοπούμενος, ἐν παμπόλλῳ χρόνῳ κατὰ πάσας τὰς αἱρέσεις, οὐδεμίαν ἄλλην εὑρεῖν οἷός τ' ἦν, οὐδ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ F προϊοῦσαν, ἀλλὰ καταγελάστους τε, καὶ σαφῶς ἐξεληλεγμένας τὰς ἄλλας ἁπάσας, πλὴν τῆς τὴν ὁλκὴν πρεσβευούσης. ἔστι δὲ τὸ γινόμενον τοιόνδε, μετακομίζοντες οἱ παρ' ἡμῖν γεωργοὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν πυροὺς εἰς τὴν πόλιν, ἐν ἁμάξαις τισίν, ὅταν ὑφελέσθαι βουληθῶσιν, ὥστε μὴ φωραθῆναι, κεράμια ταῦτα πληρώσαντες ὕδατος, μέσοις αὐτοῖς ἐνιστᾶσιν,

ἕλκοντες ἔσω ἐκεῖνοι διὰ τοῦ κεραμίου τὸ ὑγρὸν εἰς αὐτούς, ὄγ- A
κον μὲν καὶ βάρος προσεκτήσαντο, κατάδηλοι δ' οὐ πάνυ γί-
γνονται τοῖς ὁρῶσιν. εἰ μή τις προπεπυσμένος ἤδη περιερ-
γότερον ἐπισκοποῖτο. καίτοι γ' εἰ βουληθείης ἐν ἡλίῳ κατα-
θεῖναι πάνυ θερμῷ ταὐτὸ ἀγγεῖον, ἐλάχιστον παντελῶς εὑρή-
σεις τὸ δαπανώμενον ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας. οὕτως ἄρα καὶ ἡ τῆς
ἡλιακῆς θερμασίας τῆς σφοδρᾶς, ἰσχυροτέραν οἱ πυροὶ δύνα-
μιν ἔχουσιν, ἕλκειν εἰς ἑαυτοὺς τὴν πλησιάζουσαν ὑγρότητα.
λῆρος οὖν ἐνταῦθα μακρός, ἡ πρὸς τὸ λεπτομερὲς φορὰ τοῦ
περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, καὶ μάλισθ' ὅταν ἱκανῶς ᾖ θερμός.
πολὺ μὲν ὑπάρχοντος ἢ κατὰ τοὺς πυρούς, λεπτομερεστέ- B
ρου, δεχομένου δ' οὐδὲ τὸ δέκατον μέρος τῆς εἰς ἐκείνους με-
ταλαμβανομένης ὑγρότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Τοὺς νεφροὺς τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν ἔχειν.

Ἐπεὶ δ' ἱκανῶς ἠδολεσχήσαμεν οὐχ ἑκόντες, ἀλλ' ὡς ἡ πα-
ροιμία φησί, μαινομένοις ἀναγκασθέντες συμμανῆναι, C
πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν οὔρων ἐπανέλθωμεν διάκρισιν, ἐν ᾗ τῶν μὲν Ἀσκλη-
πιάδου λήρων ἐπιλαθόμεθα. μετὰ δὲ τῶν πεπεισμένων διηθεῖσθαι
τὰ οὖρα διὰ τῶν νεφρῶν, τίς ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς ἐνεργείας ἐπισκεψώ-
μεθα. πάντως γὰρ ἢ ἐξ αὑτῶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς φέρεται τὰ οὖ-
ρα, τοῦτο βέλτιόν που εἶναι νομίζοντα, καθάπερ ἡμεῖς ὁπόταν εἰς τὴν
ἀγορὰν ἀπίωμεν. ἢ εἰ τοῦτ' ἀδύνατον, ἕτερόν τι χρὴ τῆς φορᾶς
αὐτῶν ἐξευρεῖν αἴτιον. τί δὴ τοῦτ' ἐστι; εἰ γὰρ μὴ τοῖς νεφροῖς δώ-
σομέν τινα δύναμιν ἑλκτικὴν τῆς τοιαύτης ποιότητος, ὡς Ἱπ-
ποκράτης ἐνόμιζεν, οὐδὲν ἕτερον ἐξευρήσομεν. ὅτι μὲν γὰρ ἤτοι
τούτους ἕλκειν αὐτὰ προσῆκεν, ἢ τὰς φλέβας πέμπειν, εἴπερ γε D
μὴ ἐξ ἑαυτῶν φέρεται, παντί που δῆλον. ἀλλ' εἰ μὲν αἱ φλέβες
περιστελλόμεναι προωθοῖεν, οὐκ ἐκεῖνο μόνον, ἀλλὰ σὺν αὐτῷ,
καὶ τὸ πᾶν αἷμα περιεχόμενον ἐν ἑαυταῖς, εἰς τοὺς νεφροὺς ἐκ-
θλίψουσιν. εἰ δὲ τοῦτ' ἀδύνατον, ὡς δείξομεν, λείπεται τοὺς νε-
φροὺς ἕλκειν. πῶς οὖν τοῦτ' ἀδύνατον, τῶν νεφρῶν ἡ θέσις ἀν-
τιβαίνει; οὐ γὰρ δὴ οὕτω γ' ὑπόκεινται τῇ κοίλῃ φλεβί, καθάπερ
τοῖς ἐξ ἐγκεφάλου περιττώμασιν, ἔν τε τῇ ῥινί, καὶ κατὰ τὴν ὑπε-
ρῴαν, οἱ τοῖς ἠθμοῖς ὅμοιοι πόροι. ἀλλ' ἑκατέρωθεν αὐτῇ παρά-
κεινται. καὶ μὴν εἴπερ ὁμοίως τοῖς ἠθμοῖς, ὅσον ἂν ᾖ λεπτότερον,
καὶ τελέως ὀρρῶδες, τοῦτο μὲν ἑτοίμως διαπέμπουσι· τὸ δὲ πα- E
χύτερον ἀποστέγουσιν, ἅπαν ἐπ' αὐτοὺς ἰέναι χρὴ τὸ αἷμα τὸ πε-
ριεχόμενον ἐν τῇ κοίλῃ φλεβί, καθάπερ εἰς τὸν τρυγητὸν ὁ πᾶς
οἶνος ἐμβάλλεται. καὶ μήν γε καὶ τὸ τοῦ γάλακτος τοῦ τυρουμένου
παράδειγμα, σαφῶς ἂν ὃ βούλομαι λέγειν, ἐνδείξηται. καὶ γὰρ
καὶ τοῦτο, πᾶν ἐμβληθὲν εἰς τοὺς ταλάρους, οὐ πᾶν διηθεῖται,
ἀλλ' ὅσον ἂν ᾖ λεπτότερον τῆς εὐρύτητος τῶν πλοκάμων, εἰς τὸ
κάταντες φέρεται, καὶ τοῦτο μὲν ὀρρὸς ἐπονομάζεται. τὸ λοι-
πὸν δὲ παχύ, τὸ μέλλον ἔσεσθαι τυρός, ὡς ἂν οὐ παραδεχομέ-
νων αὐτὸ τῶν ἐν τοῖς ταλάροις πόρων, οὐ διεκπίπτει κάτω. καὶ
τοίνυν εἴπερ οὕτως μέλλει διηθεῖσθαι τῶν νεφρῶν, ὁ τοῦ αἵ- F
ματος ὀρρός, ἅπαν ἐπ' αὐτοὺς ἥκειν χρὴ τὸ αἷμα. καὶ μὴ τὸ
μὲν ἥκειν, τὸ δ' οὔ. πῶς οὖν ἔχει τὸ φαινόμενον ἐκ τῆς ἀνατο-
μῆς; τὸ μὲν ἕτερον μέρος τῆς κοίλης, ἄνω πρὸς τὴν καρ-
δίαν ἀναφέρεται, τὸ λοιπὸν δ' ἐπιβαίνει τῇ ῥάχει, καθ' ὅλης
αὐτῆς ἐκτεινόμενον ἄχρι τῶν σκελῶν. ὥστε τὸ μὲν ἕτερον, οὐδ'
ἐγγὺς ἀφικνεῖται τῶν νεφρῶν, τὸ λοιπὸν δέ, πλησιάζει μέν,

A Id ergo humorem in ſe per fictilia trahens, tum
moleſ ſibi, tum pondus adiicit; quod tamen
non facilè ab intuentibus aduertitur, niſi quis
ante admonitus, curioſius rem æſtimet. Quan-
quam ſanè, ſi in Sole præcalido vas idem de-
ponere velis, quam minimum erit, quod die-
bus ſingulis abſumptum cernes; adeo etiam,
quàm vehemens calor Solis, triticum trahen-
di ad ſe vicini humoris maiorem vim habet.
Ergo nugæ meræ fuerint, ſiquis hoc loco abi-
tionem in aëris circundati nobis tenuitatem,
cauſam rei putet, potiſſimúmque vbi is admo-
dum incaluit; quippe qui, tametſi, quam tri-
B ticum, multò eſt tenuior, ne decimam qui-
dem partem accipit humoris, qui in illud eſt
abſumptus.

CAPVT XV.

Attractricem facultatem renibus ineſſe.

VErùm quum abundè garriuerimus, neque
id noſtra ſponte, ſed iuxta prouerbium, cũ
C inſanis inſanire coacti, rurſum ad vrinæ ſecretio-
nem reuertamur, vbi Aſclepiadis nugas diſſimu-
lemus; ac quum iis, quibus percolari vrinam per
renes eſt perſuaſum, quiſnam eius ſit operis mo-
dus, conſiderationem ineamus. Prorſus enim, aut
per ſe ipſam fertur ad renes vrina, id meliùs rata
non aliter, quàm nos, cum ad forum abimus; aut,
ſi hoc fieri non poteſt, alia quæpiam ferendæ eius
inuenienda eſt cauſa. Quænam igitur eſt ea? niſi
enim, ſicut Hippocrates cenſuit, renibus eiuſmo-
di qualitatis trahendæ vim quandam dederimus,
nullam aliam inueniemus. Quòd namque vel hos
D eam trahere oporteat, vel venas eam mittere, ſi
ſcilicet non per ſe feratur, cuique patet. Verùm,
ſi venæ contractæ, eam protrudant, vtique non
illam modò, ſed etiam omnem, qui in ipſis conti-
netur, ſanguinem ſimul cum ea in renes compel-
lent. Quòd ſi id fieri non poteſt, ſicut monſtrabi-
mus, reliquum eſt, vt renes trahant. At cur non
poteſt id fieri? renum ſitus obeſt; non enim
ſic cauæ ſubiecti ſunt venæ, quemadmodum
cerebri excrementis meatus in naſo, & palato
ipſis colatoriis ſimiles ſunt ſubditi; ſed vtrinque
illi ſunt adnexi. Iam ſi ad eum quem colatoria
E modum quicquid tenuius planèque ſeroſum eſt,
id promptè tranſmittunt; quod craſſius eſt, id
retinent; vtique omnem ſanguinem, qui in caua
eſt vena, conueniet in eos meare, ſicut in vimi-
neum, quod torculari ſubiicitur, totum coniici-
tur vinum. Iam coagulati lactis exemplum, id
quod paro dicere, clarè indicat. Quippe, id totum
quum eſt in qualos coniectum, non totum perco-
latur; ſed, quantum eius eſt, quam amplitudo mea-
tuum quali, tenuius, id pronum transfluit, ac ſe-
rum vocatur; reliquum, quod craſſum eſt, & ca-
ſeus fiet; quum non tranſmittant quali meatus, de-
F orſum non fertur. Ergo, ſi ad eum modum perco-
landum per renes eſt ſanguinis ſerum, vtique to-
tum ſanguinem ad eos peruenire oportebit, ac nõ
partem eius peruenire, partem non. At quo modo
igitur ſe habet, quod ex diſſectionibus apparet?
nẽpe venæ cauæ pars altera ſurſum ad cor aſcen-
dit, reliqua ſuper ſpinã incedit, per totam eam ad
crura vſq; porrecta. Itaq; altera eius pars ne prope
quidem renes accedit, altera prope quidẽ accedit,

non tamen in ipſos inſeritur. Oportebar verò ſiquidem per renes, ceu colatoria expurgandus erar, vt totus in eos ſanguis ferretur; deinde deorſum quidem tranſiret quod tenue eſt; ſupra detineretur, quod craſſum eſt. Nunc aliter res habet; quippe cauæ venæ renes à lateribus vtrinque adhærent. Minimè igitur illa mittente, colatorij more percolant, nullam ſcilicet ipſi opem conferentes, ſed trahunt videlicet; hoc enim ſupereſt. Quanam igitur ratione trahunt? Si quemadmodum Epicurus omnem tractum obiri autumat per reſilientes, amplectentéſque atomos, ſatius re vera ſit ne trahere quidem eos omninò dicere; quum, ſi ſic trahant, longè magis ridicula futura ſit ratio, ſi examinata ſit, quàm quæ paulò ſupra de magnete eſt memorata. Non igitur ſic trahunt, imò quemadmodum Hippocrates voluit. Dicetur autem id clarius in diſputationis progreſſu; nunc enim id docere non inſtitui, ſed illud potiùs, quod nec aliam ſeparationis vrinæ præter renũm tractum cauſam aſſignare licet; nec tamen ita tractum fieri, quemadmodum ij putant, qui nullam naturæ propriam facultatem concedunt. Quippe hoc conceſſo, quod in iis, quæ natura gubernantur, omninò quædam attractrix facultas ſit, meras nugas dixerit, quiſquis de diſtributione in corpus aliud dicere conatur.

CAPVT XVI.

Contra Eraſiſtratum de facultate attractrice.

PORrò Eraſiſtratus, neſcio quo modo, contra alias quaſdam opiniones receptiſſimas longa oratione diſſeruit: Hippocraticam verò omnino ſic præteriit, vt ne vel ſola mentione dignam putaret. Quod tamen fecit in iis, quæ de deglutitione prodidit. In iis enim hactenus meminit, vt vocabulum tractionis duntaxat nominaret, ad hunc modum ſcribens, *Tractio ventriculi nulla eſſe videtur.* De diſtributione verò verba faciens, ne vel ſyllaba tenus Hippocraticæ opinionis meminit. Quanquàm, ſi vel hoc tantùm ſcripſiſſet, quod Hippocrates, quum dixit, *Carnes è ventre introrſus extrorſuſque tractrices ſunt*, fallitur, neque enim ex ventriculo, neque introrſus, neque extrorſus trahere queunt, vtique nobis ſatis feciſſet. Si verò & quòd illud malè dixit, quum oris vteri imbecillitatem culpans inquit, *Non enim valet eius os ſemen attrahere*: aut ſi aliud eiuſmodi ſcribere Eraſiſtratus dignum cenſuiſſet, tum certè & nos illi reſpõdentes, diceremus. Quid ita nos rhetoricè ſine demonſtratione ô nobiliſſimè tranſcurris? dic aliquod dogmatis vitium, quo vel tibi veterem opinionem iure refellenti credamus: vel te hanc minimè intelligentem, ab errore reuocemus. Quanquam quid rhetoricè dixi? non enim quum rhetorum aliqui, quæ maximè ſoluere nõ valẽt, his riſu eluſis, ne cõtradicere quidem tentãt, hoc nos iam rhetoricè dicere, eſſe putamus; quippe probabili quapiam ratione agere, id eſt rhetoricè. ſine ratione autẽ, ſcurrile, haudquaquã rhetoricũ. Neque igitur rhetoricè, neque dialecticè Eraſiſtratus, vbi ipſe de deglutitione egit, Hippocratẽ refutauit. Quid igitur ait? Nullus igitur ventriculi tractus videtur eſſe. Inuicem igitur à nobis eandẽ rationem teſtium loco audiat. Contractio igitur ſtomachi nulla videtur. At quo modo nõ videtur, dicet fortaſſe ſectatorũ eius quiſpiam?

A οὐ μὴν εἰς αὐτούς γε καταφύεσθαι. ἐχρῆν δ᾽, εἴπερ ἔμελλεν ὡς δι᾽ ἠθμῶν αὐτῶν καθαρθήσεσθαι τὸ αἷμα, πᾶν ἐμπίπτειν εἰς αὐτούς, κἄπειτα κάτω μὲν φέρεσθαι τὸ λεπτόν, ἴσχεσθαι δ᾽ ἄνω τὸ παχύ, νυνὶ δ᾽ οὐχ οὕτως ἔχει. πλάγιοι γὰρ ἑκατέρωθεν τῆς κοίλης φλεβὸς οἱ νεφροὶ κεῖνται. οὔκουν ὡς ἠθμοὶ διηθοῦσι, πεμπούσης μὲν ἐκείνης, αὐτοὶ δ᾽ οὐδεμίαν εἰσφερόμενοι δύναμιν, ἀλλ᾽ ἕλκουσι δηλονότι. τοῦτο γὰρ ἔτι λείπεται. πῶς οὖν ἕλκουσιν; εἰ μὲν ὡς Ἐπίκουρος οἴεται, τὰς ὁλκὰς ἁπάσας γίγνεσθαι κατὰ τὰς τῶν ἀτόμων ἀποπάλσεις τε, καὶ περιπλοκάς, ἄμεινον οὕτως ἐστὶν εἰπεῖν, μηδ᾽ ἕλκειν B ὅλως αὐτούς. πολὺ γὰρ ἄν, οὕτω γε τῶν ἐπὶ τῆς ἡρακλείας λίθου μικρῷ πρόσθεν εἰρημένων, ὁ λόγος ἐξεταζόμενος, εὑρεθείη γελοιότερος, ἀλλ᾽ ὡς Ἱπποκράτης ἐβούλετο. λεχθήσεται δὲ σαφέστερον ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ. νῦν γὰρ οὐ τοῦτο πρόκειται διδάσκειν, ἀλλ᾽ ὡς οὔτ᾽ ἄλλο τι δυνατὸν ἂν εἰπεῖν αἴτιον εἶναι τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως, πλὴν ὁλκῆς τῶν νεφρῶν. οὔθ᾽ οὕτω γίγνεσθαι τὴν ὁλκήν, ὡς οἱ μηδεμίαν οἰκείαν διδόντες τῇ φύσει δύναμιν, οἴονται γίγνεσθαι. τούτου γὰρ ὁμολογηθέντος, ὡς ἔστιν ὅλως τις ἐν τοῖς φύσεως διοικουμένοις δύναμις ἑλκτική, ληρώδης εἶναι C νομίζοιτ᾽ ἄν, ὁ περὶ ἀναδόσεως ἐφεξῆς ἄλλο τι λέγειν ἐπιχειρῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙϚʹ.

Πρὸς Ἐρασίστρατον περὶ τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως.

ΕΡασίστρατος δέ, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως, ἑτέραις μέν τισι δόξαις εὐηθέσιν ἀντεῖπε διὰ μακρῶν. παρέβη δὲ τελέως τὴν Ἱπποκράτειον, οὐδ᾽ ἄχρι τοῦ μνημονεῦσαι μόνον αὐτῆς, ὡς ἐν τοῖς περὶ καταπόσεως ἐποίησεν, ἀξιώσας. ἐν ἐκείνοις D μὲν γὰρ ἄχρι τοσούτου φαίνεται μεμνημένος, ὡς τοὔνομα εἰπεῖν τῆς ὁλκῆς μόνον, ὧδέ πη γράφων. ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίης οὐδεμία φαίνεται εἶναι. περὶ δὲ τῆς ἀναδόσεως τὸν λόγον ποιούμενος, οὐδ᾽ ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς ἐμνημόνευσε τῆς Ἱπποκρατείου δόξης. καίτοι γ᾽ ἐπήρκεσεν ἂν ἡμῖν, εἰ καὶ τοῦτ᾽ ἔγραψε μόνον, ὡς Ἱπποκράτης εἰπών, σάρκας ὁλκοὺς ἐκ κοιλίης εἴσωθεν καὶ ἔξωθεν, ψεύδεται, οὔτε γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας, οὔτ᾽ εἴσωθεν, οὔτ᾽ ἔξωθεν δύναιτ᾽ ἂν ἕλκειν. εἰ δὲ καὶ ὅτι μήτρας αἰτιώμενος ἄρρωστον αὐχένα, κακῶς εἶπεν. οὐ γὰρ δύναται αὐτῆς ὁ στόμαχος εἰρύσαι τὴν γονήν. ἢ εἰ καί τι τοιοῦτον ἄλλο γράφειν ὁ E Ἐρασίστρατος ἠξίωσε, τότ᾽ ἄν, καὶ ἡμεῖς, πρὸς αὐτὸν ἀπολογούμενοι, εἴπομεν, ὦ γενναῖε, μὴ ῥητορικῶς ἡμῶν καταπέτρεχε χωρὶς ἀποδείξεως. ἀλλ᾽ εἰπέ τινα κατηγορίαν τοῦ δόγματος, ἵν᾽ ἢ πεισθῶμέν σοι καλῶς ἐξελέγχοντι τὸν παλαιὸν λόγον, ἢ μεταπείσωμεν ἀγνοοῦντα. καίτοι τί λέγω ῥητορικῶς; μὴ γάρ, ἐπειδή τινες τῶν ῥητόρων, ἃ μάλιστα ἀδυνατοῦσι διαλύεσθαι, ταῦτα διαγελάσαντες, οὐδ᾽ ἐπιχειροῦσιν ἀντιλέγειν, ἤδη που τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἡγούμεθα εἶναι τὸ ῥητορικῶς. τὸ γὰρ διὰ λόγου πιθανοῦ, ἐστὶ τὸ ῥητορικῶς. τὸ δὲ ἄνευ λόγου πιθανοῦ, βωμολοχικόν, οὐ ῥητορικόν. οὐκ οὖν οὔτε F ῥητορικῶς, οὔτε διαλεκτικῶς ἀντεῖπεν ὁ Ἐρασίστρατος ἐν τῷ περὶ τῆς καταπόσεως λόγῳ. τί γάρ φησιν; ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίης οὐδεμία φαίνεται εἶναι. πάλιν οὖν αὐτῷ παρ᾽ ἡμῶν ἀντιμαρτυρῶν ὁ αὐτὸς λόγος ἀντιπαραβαλλέσθω. περιστολὴ μὲν οὖν τοῦ στομάχου οὐδεμία φαίνεται εἶναι. καὶ πῶς οὐ φαίνεται, τάχ᾽ ἂν ἴσως εἴποι τις τῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ;

τὸ γὰρ λέγειν τῶν ἄνωθεν αὐτῆς μερῶν συστελλομένων, διαστέλλεσθαι τὰ κάτω, πῶς οὐκ ἔστι τῆς περιστολῆς ἐνδεικτικόν; αὖθις οὖν ἡμεῖς, καὶ πῶς οὐ φαίνεται, φήσομεν, ἡ τῆς κοιλίας ὁλκή. τὸ γὰρ, ἀεὶ τῶν κάτωθεν μερῶν τοῦ στομάχου διαστελλομένων, συστέλλεσθαι τὰ ἄνω, πῶς οὐκ ἔστι τῆς ὁλκῆς ἐνδεικτικόν. εἰ δὲ σωφρονήσειέ ποτε, καὶ γνοίη τὸ φαινόμενον τοῦτο, μηδὲν μᾶλλον τῆς ἑτέρας τῶν δοξῶν ὑπάρχειν ἐνδεικτικὸν, ἀλλ' ἀμφοτέρων εἶναι κοινὸν, οὕτως ἂν ἤδη δείξαιμεν αὐτῷ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν τῆς τοῦ ἀληθοῦς εὑρέσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κοιλίας αὖθις. ἡ δὲ τῆς τροφῆς ἀνάδοσις, οὐδὲν δεῖται τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας, ἅπαξ γε τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως ἐπὶ τῶν νεφρῶν ὡμολογημένης, ἣν καίτοι πάνυ σαφῶς ἀληθῆ γινώσκων ὑπάρχειν ὁ Ἐρασίστρατος, οὔτε ἐμνημόνευσεν, οὔτ' ἀντεῖπεν, οὔθ' ὅλως ἀπεφήνατο τίνα ἔχει δόξαν ὑπὲρ τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως. ἢ διὰ τί, προειπὼν εὐθὺς κατ' ἀρχὰς τοῦ καθ' ὅλου λόγου, ὡς ὑπὲρ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν ἐρεῖ, πρῶτον αἵ τινές τε εἰσι καὶ πῶς γίγνονται, καὶ διὰ τίνων τόπων, ἐπὶ τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως, ὅτι μὲν διὰ νεφρῶν ἀπεφήνατο, τὸ δ' ὅπως γίγνεται, παρέλιπε. μάτην οὖν ἡμᾶς καὶ περὶ τῆς πέψεως ἐδίδαξεν, ὅπως γίγνεται, καὶ περὶ τῆς τοῦ χολώδους περιττώματος διακρίσεως κατατρίβει. ἤρκει γὰρ εἰπεῖν καὶ ταῦτα τὰ μόρια δι' ὧν γίγνεται, τὸ δ' ὅπως, παραλιπεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνων εἶχε λέγειν, οὐ μόνον δι' ὧν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅν τινα γίνεται τρόπον, ὥσπερ, οἶμαι, καὶ περὶ τῆς ἀναδόσεως. οὐ γὰρ ἤρκεσεν αὐτῷ μόνον εἰπεῖν, ὅτι διὰ φλεβῶν, ἀλλὰ καὶ πῶς, ὑπεξῆλθεν, ὅτι τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ. περὶ δὲ τῶν οὔρων τε καὶ διακρίσεως, ὅτι μὲν διὰ νεφρῶν γίνεται, γράφει, τὸ δ' ὅπως, οὐκέτι προστίθησιν. οὔτε γὰρ, οἶμαι, τὴν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίαν ἦν εἰπεῖν. οὕτω γὰρ ἂν οὐδεὶς ὑπὸ ἰσχουρίας ἀπέθανεν οὐδέποτε, μὴ δυναμένου πλέονος ἐπιρρυῆναί ποτε, παρὰ τὸ κενούμενον. ἄλλης γὰρ αἰτίας μηδεμιᾶς προστεθείσης, ἀλλὰ μόνης τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας ποδηγούσης τὸ συνεχὲς, οὐκ ἐγχωρεῖ πλέον ἐπιρρυῆναί ποτε τοῦ κενουμένου. ἀλλ' οὐδ' ἄλλην τινὰ προσθεῖναι πιθανὴν αἰτίαν εἶχεν, ὡς ἐπὶ τῆς ἀναδόσεως, τὴν ἔκθλιψιν τῆς γαστρός. ἀλλ' αὕτη γ' ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν κοίλην αἵματος ἀπολώλει τελέως, οὐ τῷ μήκει μόνον τῆς ἀποστάσεως ἐκλυθεῖσα, ἀλλὰ καὶ τῷ τὴν καρδίαν ὑπερκειμένην ἐξαρπάζειν αὐτῆς σφοδρῶς καθ' ἑκάστην διαστολὴν οὐκ ὀλίγον αἷμα. μόνη δή τις ἔτι καὶ πάντων ἔρημος ἀπολείπεται τῶν σοφισμάτων ἐν τοῖς κάτω τῆς κοίλης, ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία, διά τε τοὺς ἐπὶ ταῖς ἰσχουρίαις ἀποθνήσκοντας ἀπολωλεκυῖα τὴν πιθανότητα, καὶ διὰ τὴν τῶν νεφρῶν θέσιν οὐδὲν ἧττον. Εἰ μὲν γὰρ ἅπαν ἐπ' αὐτοὺς ἐφέρετο τὸ αἷμα, δεόντως ἄν τις ἅπαν ἔφασκεν αὐτὸ καθαίρεσθαι. νυνὶ δὲ, οὐ γὰρ ὅλον, ἀλλὰ τοσοῦτον αὐτοῦ μέρος, ὅσον αἱ μέχρι νεφρῶν δέχονται φλέβες, ἐπ' αὐτοὺς ἔρχεται, καὶ μόνον ἐκεῖνο καθαρθήσεται. καὶ τὸ μὲν ὀρρῶδες αὐτοῦ, καὶ λεπτὸν, οἷον δι' ἠθμῶν τινων τῶν νεφρῶν διαδύσεται. τὸ δ' αἱματῶδές τε, καὶ παχὺ, κατὰ τὰς φλέβας ὑπομένον, ἐμποδὼν στήσεται τῷ κατόπιν ἐπιρρέοντι. παλινδρομεῖν οὖν αὐτὸ πρότερον ἐπὶ τὴν κοίλην ἀναγκαῖον, καὶ κενὰς οὕτως ἐργάζεσθαι τὰς ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἰούσας φλέβας·

A Quum namque ſupernis eius partibus contractis, laxentur ſemper eius partes infernæ, quo modo, non eſt contractionis indicium? Rurſum igitur nos, & quo modo, inquiemus, non apparet ventriculi tractus? quod enim infernis eius partibus laxatis ſupernæ contrahuntur, quo modo non eſt tractus indicium? Quòd ſi aliquando reſipiſcat, atque euidentem hanc apparentiam intelligat, nihilò magis alterius opinionum eſſe argumentum, ſed ambarum commune; ita iam oſtendemus illi rectam inueniendæ veritatis viam. Cæterùm de ventriculo mox. B Sanè nutrimenti diſtributio conſecutionem ad id, quod vacuatur, nihil deſiderat, modò cõceſſa ſemel ſit attractrix facultas in renibus; quam tametſi re vera eſſe, liquidò conſtat Eraſiſtratum non ignoraſſe, nec meminit tamen eius; nec contra eam dixit; nec omninò indicauit, quam haberet de vrinæ ſecretione ſententiam. Alioqui quid ita, cum ſtatim in initio ſermonum vniuerſalium præfatus fuiſſet, de naturalibus functionibus ſe dicturum, primùm quænam hæ ſint, quemadmodúmque fiant, & quibus locis, de vrinæ quidem ſeparatione, quòd ea per renes fieret, affirmauit; quemadmodum autem fiat, omiſit? C Fruſtra itaque nos tum de concoctione docuit, quemadmodum fiat, tum de bilioſi excrementi ſecretione tempus noſtrum conterit; ſatis enim fuiſſet hic quoque partes, per quas fiat, dicere; quemadmodum autem fiat, omittere. Verùm potuit de illis non ſolum, per quæ inſtrumenta, ſed etiam ad quem modum fiant, dicere, æquè (reor) ac de nutrimenti diſtributione. Non enim id modò dicere ſatis habuit, quòd ea per venas fiat, ſed etiam, qua ratione fiat, narrauit, nempè conſecutione ad id, quod vacuatur. De vrinæ verò ſeparatione, quod vtique per renes fiat, id quidem ſcribit; qua D vero ratione, non docet; neque enim (arbitror) dicere licuit per eam quæ eſt ad id, quod vacuatur, conſecutionem. Quippe eo pacto nemo vnquam ex ſuppreſſa vrina moreretur, nequeunte ſcilicet vnquam maiore copia influere, quam eſſet vacuatum. ſi enim præter vnam ac id, quod vacuatur, conſequentiam, quæ continuitatem confluxus moderetur, alia nulla cauſa ſit adiecta, nunquam fiet vt plus confluat, quàm ſit vacuatum. Sed nec aliam vllam probabilem adijcere cauſam potuit, ſicuti in nutrimẽti diſtributione adiecit expreſſionem ventriculi. Verùm ea cauſa in ſanguine, qui E in caua continetur, apparet vana, magna non ſolum diſtantiâ remiſſa, ſed etiam quòd cor ipſum, quod illi ſuperiacet, quotieſcunque dilatatur vehementer, ex ea non parum ſanguinis rapiat. Ergo ſola, & omni commentorum ope deſtituta relinquitur in partibus venæ cauæ inferioribus ad id, quod vacuatur, conſecutio, amiſſa ſcilicet eius probabilitate, tum propter eos, qui ex ſuppreſſa vrina intereunt, tum nihilò minus propter renum ſitum. Si namque omnis ad eos ferretur ſanguis, meritò quis omnem cum purgari diceret; nunc verò, cum non totus ad eos feratur, ſed tanta eius portio, quantam eæ venæ recipiunt, quæ ad F renes pertingunt, is ſolus expurgabitur; ac, quod ſeroſum eius & tenue eſt, id per renes, ceu per colatoria quædam tranſibit; quod ſanguineum, & craſſum eſt, in venis remanens, impedimento erit ei, quod à tergo confluit. Quare recurrat is priùs ad cauam venam, eſt neceſſe, atque ita vacuæ fiant venæ, quæ ad renes tendunt;

Digitized by Google

quæ ſecundò etiam non afferent ad eos impurum ſanguinem, quippe occupante eas priore, aditus nullus relinquitur. Quænam igitur nobis vis erit, quæ retrò à renibus purum ſanguinem abducet? quæ rurſus facultas exceptum hunc ad infernam cauæ partem deſcendere iubebit? quæ alteri, qui ſupernè aduenit, priùs quam ad renes abeat, ne deorſum feratur, imperabit? Hæc igitur omnia quum Eraſiſtratus videret dubitationum plena: atque vnam ſolam, quæ in omnibus ſatisfaceret, opinionem inueniret quæ tractum profitetur, nec dubitare volens, nec ea dicere, quæ ab Hippocrate ſunt dicta, ſatius eſſe duxit de modo ſecretionis ſibi ſilendum eſſe. Cæterùm, ſi ille diſſimulauit, at nos minimè diſſimulabimus; ſcimus enim fieri non poſſe, vt qui Hippocratis opinionem prætetit, deinde aliud quippiam de renum actione dicit, non omnino ſit ridendus. Itaque Eraſiſtratus quidem diſſimulauit, Aſclepiades mentitus eſt, haud aliter profectò, quàm ſerui, qui priore vita garruli, ſæpè multa crimina ſua inſigni verſutia declinarunt, tandem in furto ipſo deprehenſi, omnique excuſatione deſtituti, alter eorum, cui plus eſt verecundiæ, velut attonitus tacet; alter cui impudentiæ plus eſt, ſub pallio, quod quæritur, condit iuràtque ſe nunquam id vidiſſe. Sic namque Aſclepiades verſutiæ commentis deſtitutus, nec illud de abitione in tenuem aërem garrire hoc loco habens; ſed nec, quò à renibus ipſis gignatur id excrementum, quemadmodum à meatibus in iecinore ipſa bilis; quum fieri non poſſit, ſi hæc diceret, quin maximum moueret riſum, & iurat, & mentitur apertè, negans vrinam ad renes venire, ſed halitus vice ſtatim ex cauæ venæ partibus in veſicam colligi. Atque hi quidem attoniti ſeruorum ritu, qui in ipſo furto ſunt deprehenſi, alter eorum ſilet, alter impudenter mentitur.

CAPVT XVII.

De facultate Attractrice contra Eraſiſtrati, & Aſclepiadis ſectatores.

IVniorum verò, quicunque nominibus horum ſe venditant, Eraſiſtrateios & Aſclepiadeios ſe appellantes; hi non ſecus, ac inducti in comœdiis ab optimo Menandro ſerui, Daui quidam Getæque qui nullum operæpretium ſe feciſſe putant, niſi ter herum fefellerint: ſic per multum ocium impudentia meditati ſunt commenta, alij, quo Aſclepiades nuſquam arguatur mentitus; alij, quo malè enuncient, quæ Eraſiſtratus probè tacuit. Sed de Aſclepiadis ſequacibus ſatis. Eraſiſtratei verò dum conantur dicere, quemadmodum renes vrinam percolent, omnia faciunt, omnia patiuntur, omnimodique fiunt, quærentes cauſam aliquam probabilem inuenire, quæ tractum non deſideret. Ergo, qui ab Eraſiſtrati ætate non procul fuere, partes, quæ ſupra renes ſunt, purum accipere ſanguinem aiunt; aquoſum verò, eò excrementum quod graue ſit, deprimere, ac deorſum fluere; hunc autem in renibus ipſis percolatum, ſicque vtilem factum omnibus quæ infra renes ſunt partes immitti ſanguinem. Et ad tempus quidem placebat hæc opinio ac florebat, veráque exiſtimata eſt;

A αἱ δεύτεραι οὐκέτι προσκομιοῦσιν ἐπ' αὐτοὺς ἀκάθαρτον αἷμα, κατειληφότος γὰρ αὐτὰς τοῦ προτέρου, πάροδος οὐδεμία λέλειπται. τίς οὖν ἡμῖν δύναμις ἀπάξει πάλιν ὀπίσω τῶν νεφρῶν, τὸ καθαρὸν αἷμα; τίς δὲ τοῦτο μὲν διαδεξαμένη, κελεύσει πρὸς τὸ κάτω μέρος ἰέναι τῆς κοίλης, ἑτέρῳ δ' ἄνωθεν ἐπιφερομένῳ προστάξει, πρὶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἀπελθεῖν, μὴ φέρεσθαι; ταῦτ' οὖν ἅπαντα συνιδὼν ὁ Ἐρασίστρατος ἀπορίας μεστὰ, καὶ μίαν μόνην δόξαν εὔπορον εὑρὼν ἐν ἅπασι, τὴν τῆς ὁλκῆς, οὔτ' ἀπορεῖν βουλόμενος, οὔτε τὰ πρὸς Ἱπποκράτους ἐθέλων λέγειν, ἄμεινον ὑπέλαβε σιωπητέον εἶναι περὶ τοῦ τρόπου τῆς διακρίσεως. **B** ἀλλ' εἰ κἀκεῖνος ἐσιώπησεν, ἡμεῖς οὐ σιγήσομεν. ἴσμεν γὰρ ὡς οὐκ ἐνδέχεται παρελθόντα τὴν Ἱπποκράτειον δόξαν, εἶθ' ἕτερόν τι περὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἐνεργείας εἰπόντα, μὴ οὐ καταγέλαστον εἶναι παντάπασι. διὰ τοῦτο, Ἐρασίστρατος μὲν ἐσιώπησεν, Ἀσκληπιάδης δ' ἐψεύσατο, παραπλησίως οἰκέταις, λάλοις μὲν τὰ πρόσθεν τοῦ βίου, καὶ πολλὰ πολλάκις ἐγκλήματα διαλυσαμένοις ὑπὸ περιττῆς πανουργίας, ἐπ' αὐτοφώρῳ δέ ποτε κατειλημμένοις, εἶτ' οὐδὲν ἐξευρίσκουσι σόφισμα, κἄπειτ' ἐνταῦθα τοῦ μὲν αἰδημονεστέρου σιωπῶντος, οἷα ἀποπληξίᾳ τινὶ κατειλημμένου. τοῦ δ' ἀναισχυντοτέρου, **C** κρύπτοντος μὲν ἔθ' ὑπὸ μάλης τὸ ζητούμενον, ἐξομνυμένου δὲ, καὶ μηδ' ἑωρακέναι πώποτε φάσκοντος. οὕτω γάρ τοι ὁ Ἀσκληπιάδης, ἐπιλειπόντων αὐτὸν τῶν τῆς πανουργίας σοφισμάτων, καὶ μήτε τῆς πρὸς τὸ λεπτομερὲς φορᾶς, ἐχούσης ἐπιχείρησιν ἐνταυθοῖ ληρεῖσθαι, μήθ' ὡς ὑπὸ τῶν νεφρῶν γίγνεται τουτὶ τὸ περίττωμα, καθάπερ ὑπὸ τῶν ἐν ἥπατι πόρων ἡ χολὴ, ἀδύνατον ὂν, εἰπόντα, μὴ οὐ μέγιστον ὀφλεῖν γέλωτα, ἐξόμνυταί τε, καὶ ψεύδεται φανερῶς, οὐδ' ἥκειν λέγων ἐπὶ τοὺς νεφροὺς τὸ οὖρον, ἀλλ' ἀτμοειδῶς, εὐθὺς ἐκ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν μερῶν εἰς τὴν κύστιν ἀθροίζεσθαι. ὥσπερ μὲν οὖν τοῖς **D** ἐπ' αὐτοφώρῳ κατειλημμένοις οἰκέταις ὁμοίως ἐκπλαγέντες, ὁ μὲν ἐσιώπησεν, ὁ δ' ἀναισχύντως ψεύδεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως πρὸς τοὺς Ἐρασιστρατείους τε, καὶ Ἀσκληπιαδείους.

Τῶν δὲ νεωτέρων, ὅσοι τοῖς τούτων ὀνόμασιν ἑαυτοὺς ἐσέμνυναν, Ἐρασιστρατείους τε, καὶ Ἀσκληπιαδείους ἐπονομάσαντες, ὁμοίως τοῖς ὑπὸ τοῦ βελτίστου Μενάνδρου κατὰ τὰς **E** κωμῳδίας εἰσαγομένοις οἰκέταις, Δάοις τέ τισι καὶ Γέταις, οὐδὲν ἡγουμένοις φησὶ πεπρᾶχθαι γενναῖον, εἰ μὴ τρὶς ἐξαπατήσαιεν τὸν δεσπότην, οὕτω καὶ αὐτοὶ, κατὰ πολλὴν σχολὴν ἀναίσχυντα σοφίσματα συνέθεσαν. οἱ μὲν ἵνα μηδ' ὅλως ἐξελεγχθῇ ποτε Ἀσκληπιάδης ψευδόμενος, οἱ δ' ἵνα κακῶς ἐροῦσιν, ἃ καλῶς ἐσιώπησεν Ἐρασίστρατος. ἀλλὰ τῶν μὲν Ἀσκληπιαδείων ἅλις. οἱ δ' Ἐρασιστράτειοι λέγειν ἐπιχειροῦντες ὅπως οἱ νεφροὶ διηθοῦσι τὸ οὖρον, ἅπαντα δρῶσί τε καὶ πάσχουσι, καὶ παντοῖοι γίγνονται, πιθανόν τι ζητοῦντες ἐξευρεῖν αἴτιον, ὁλκῆς μὴ δεόμενον. οἱ μὲν δὴ πλησίον Ἐρασιστράτου τοῖς χρόνοις γε**F**νόμενοι, τὰ μὲν ἄνω τῶν νεφρῶν μόρια, καθαρὸν αἷμα λαμβάνειν φασὶ, τὸ βάρος δ' ἔχειν τὸ ὑδατῶδες περίττωμα, βρῖθόν τε, καὶ ὑπορρεῖν κάτω. διηθούμενον δ' ἐνταῦθα κατὰ τοὺς νεφροὺς αὐτοὺς, χρηστὸν οὕτω γενόμενον, ἅπασι τοῖς κάτω τῶν νεφρῶν ἐπιπέμπεσθαι τὸ αἷμα. καὶ μέχρι γέ τινος ηὐδοκίμησεν ἤδη ἡ δόξα, καὶ ἤκμασε, καὶ ἀληθὴς ἐνομίσθη.

χρόνῳ δ᾽ ὕστερον, καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἐρασιστρατείοις ὕποπτος A ἐφάνη, καὶ τελευτῶντες ἀπέστησαν αὐτῆς. αἰτεῖσθαι γὰρ ἐδόκει δύο ταῦτα, μήτε συγχωρούμενα πρός τινος, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀποδειχθῆναι δυνάμενα, πρῶτον μὲν τὸ βάρος τῆς ὀρρώδους ὑγρότητος, ἐν τῇ κοίλῃ πρώτῃ φλεβὶ γινόμενον, ὥσπερ οὐκ ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχον, ὁπότ᾽ ἐκ τῆς κοιλίας εἰς ἧπαρ ἀνεφέρετο. τί δὴ οὖν οὐκ εὐθὺς ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὑπέρρει κάτω; πῶς δ᾽ ἂν τῷ δόξειεν εὐλόγως εἰρῆσθαι συντελεῖν εἰς τὴν ἀνάδοσιν ἡ ὑδατώδης ὑγρότης, εἴπερ οὕτως ἐστὶ βαρεῖα. δεύτερον δ᾽ ἄτοπον, ὅτι κἂν κάτω συγχωρηθῇ φέρεσθαι πᾶσα, καὶ μηκέτ᾽ εἶναι B κατ᾽ ἄλλο χωρίον, ἢ τὴν κοίλην φλέβα, τίνα τρόπον εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμπεσεῖται, χαλεπόν. μᾶλλον δ᾽ ἀδύνατον εἰπεῖν, μήτ᾽ ἐν τοῖς κάτω μέρεσι κειμένων αὐτῶν τῆς φλεβός, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν πλαγίων, μήτ᾽ ἐμφυομένης αὐτοῖς τῆς κοίλης, ἀλλ᾽ ἀπόφυσίν τινα μόνην εἰς ἑκάτερον πεμπούσης, ὥσπερ καὶ εἰς τἆλλα πάντα μόρια. τίς οὖν ἡ διαδεξαμένη ταύτην δόξα, τὴν καταγνωσθεῖσαν; ἐμοὶ μὲν ἠλιθιωτέρα μακρῷ φαίνεται τῆς προτέρας. ἤκμασε δ᾽ οὖν καὶ αὕτη ποτέ. φασὶ γάρ, εἰ κατὰ τῆς γῆς ἐκχυθῇ μεμιγμένον ἔλαιον ὕδατι, διάφορον ἑκάτερον ὁδὸν βαδιεῖσθαι, C καὶ ῥυήσεσθαι, τὸ μὲν τῇδε, τὸ δὲ τῇδε. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν εἶναί φασιν, εἰ τὸ μὲν ὑδατῶδες ὑγρὸν εἰς τοὺς νεφροὺς ῥεῖ, τὸ δ᾽ αἱματῶδες διὰ τῆς κοίλης φέρεται κάτω. κατέγνωσται οὖν ἤδη καὶ ἥδε ἡ δόξα, διὰ τί γὰρ ἀπὸ τῆς κοίλης μυρίων ἐκπεφυκυιῶν φλεβῶν, αἷμα μὲν εἰς τὰς ἄλλας ἁπάσας, ἡ δ᾽ ὀρρώδης ὑγρότης, εἰς τὰς ἐπὶ τοὺς νεφροὺς φερομένας ἐκτρέπεται; τοῦτ᾽ αὐτὸ τὸ ζητούμενον οὐκ εἰρήκασιν, ἀλλὰ τὸ γινόμενον εἰπόντες μόνον, οἴονται τὴν αἰτίαν ἀποδεδωκέναι. πάλιν οὖν τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι, τὴν χειρίστην ἁπασῶν δόξαν, ἐξευρημένην δὲ νῦν ὑπὸ D Λύκου τοῦ Μακεδόνος, εὐδοκιμοῦσάν τι διὰ τὸ καινόν, ἤδη λέγωμεν. ἀπεφήνατο γὰρ δὴ ὁ Λύκος οὗτος, ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθεγγόμενος, περίττωμα τῆς τῶν νεφρῶν θρέψεως εἶναι τὸ οὖρον. ὅτι μὲν οὖν αὐτὸ τὸ πινόμενον ἅπαν οὖρον γίνεται, πλὴν εἴ τι κατὰ τῶν διαχωρημάτων ὑπεξῆλθεν, ἢ εἰς ἱδρῶτας ἀπεχώρησεν, ἢ κατὰ τὴν ἄδηλον διαπνοήν, ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὸ πλῆθος τῶν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν οὐρουμένων. ἐν χειμῶνι δὲ μάλιστα μαθεῖν ἔστιν, ἐπὶ τῶν ἀργούντων μέν, κωθωνιζομένων δέ, καὶ μάλιστ᾽ εἰ λεπτὸς ὁ οἶνος εἴη, καὶ πόριμος. οὐροῦσι γὰρ οὗτοι E διὰ ταχέων, ὀλίγου δεῖν, ὅσον περ καὶ πίνουσιν. ὅτι δὲ καὶ ὁ Ἐρασίστρατος οὕτως ἐγίνωσκεν, οἱ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἀνεγνωκότες σύγγραμμα τῶν καθόλου λόγων, ἐπίστανται. ὥσθ᾽ ὁ Λύκος οὔτ᾽ ἀληθῆ λέγων φαίνεται, οὔτ᾽ Ἐρασιστράτεια, δῆλον δὲ ὡς οὔτ᾽ Ἀσκληπιάδεια, πολὺ δὲ μᾶλλον οὐδ᾽ Ἱπποκράτεια. λευκῷ τοίνυν, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἔοικε κόρακι, μήτ᾽ αὐτοῖς τοῖς κόραξιν ἀναμιχθῆναι δυνάμενος διὰ τὴν χρόαν, μήτε ταῖς περιστεραῖς, διὰ τὸ μέγεθος. ἀλλ᾽ οὔτι που τούτου γ᾽ ἕνεκα παροπτέος. ἴσως γάρ τι λέγει θαυμαστόν, ὃ μηδεὶς τῶν ἔμπροσθεν ἔγνω. τὸ μὲν οὖν ἅπαντα F τὰ τρεφόμενα μόρια, ποιεῖν τι περίττωμα, συγχωροῦμεν, τὸ δὲ τοὺς νεφροὺς μόνους οὕτω σμικρὰ σώματα χοᾶς ὅλους τέτταρας, ἢ καὶ πλείους ἴσχειν ἐνίοτε περιττώματος, οὔθ᾽ ὁμολογούμενον, οὔτε λόγον ἔχον. τὸ γὰρ ἑκάστου τῶν μειζόνων σπλάγχνων περίττωμα, πλεῖον ἀναγκαῖον ὑπάρχειν.

A procedente autem tempore, ipſis quoque Eraſiſtrateis ſuſpecta viſa eſt: demúmque ab ea deſciuerunt. Siquidem duo hæc, quæ nec vlli ſunt conceſſa, nec demonſtrari poſſunt, poſtulare videbantur. Vnum, quòd grauitas ſeroſi humoris primum facta ſit in vena caua, ceu verò ab initio non fuerit, quando à ventriculo in iecur ferebatur; cur igitur non ſtatim in illis locis infra defluxit? quo modo autem rectè ab aliquo dici poſſe videbitur, aquoſum humorem ad alimenti in corpus diſtributionem conferre, ſi modò ita eſt grauis? Alterum abſurdum B eſt, quòd licet totus deorſum ferri concedatur, nec adhuc eſſe in alio loco, quàm in caua vena, difficile dictu eſt, aut potius impoſſibile quemadmodum in renes decidat, quum nec in infernis venæ partibus hi ſunt poſiti, ſed à lateribus; nec inſerta in eos caua ſit, ſed ſolum proceſſum quendam in vtrumque emittat, quemadmodum in alias omnes partes. Quænam igitur huic damnata ſucceſſit opinio? ſanè, vt mihi quidem videtur, multò ſtolidior priore; viguit tamen aliquandiu, & ipſa. Aiunt enim, ſi effundatur in terram oleum aquæ mixtum, diuerſa vtrumque via iturum fluxurúmque, C hanc iſta, illud altera; minimè igitur mirum eſſe, ſi aquoſus humor in renes fluat, ſanguineus per cauam deorſum feratur. Ergo damnata quoque, & hæc opinio iam eſt. Cur enim, quum ex caua innumeræ oriantur venæ, in reliquas quidem omnes ſanguis; humor autem ſeroſus in eas, quæ ad renes tendunt, conuertitur? Hoc ſcilicet ipſum, quod in quæſtione eſt, non dixerunt; ſed, vbi rem factam narrarunt, putant ſe cauſam reddidiſſe. Rurſus igitur (tertium ſeruatori) omnium peſſimam iam dicamus, & quæ à Lyco Ma- D cedone inuenta eſt, viguit autem propter nouitatis gratiam. Ergo Lycus hic, veluti oraculum quoddam ex adyto loquens, renum nutritionis excrementum eſſe vrinam inquit. At quòd totum id, quod bibimus, vrina fit, niſi ſiquid, cum aluo exiit, aut in ſudorem, aut per inuiſibilem perſpiratum abiit, oſtendit planè eius quod quotidie meiimus, copia. Hyeme autem maximè id intelligere licet in iis, qui in ocio degunt, & vino liberalius indulgent, potiſſimum ſi vinum tenue ſit, & quod facilè permeet: meiunt enim hi celeriter paulò E minus, quàm bibunt. Quòd verò, & Eraſiſtratus idem ſenſit, facilè intelligunt, qui primùm eius vniuerſalium præceptorum librum perlegunt. Quare quod Lycus ait, nec videtur verum, nec Eraſiſtrati opinioni conſentiens; patet autem quòd nec Aſclepiadis, multóque etiam magis nec Hippocratis. Albo igitur, iuxta prouerbium, coruo eſt ſimilis; qui nec cum coruis verſari poteſt, propter colorem, nec cum columbis propter magnitudinem; verùm non idcirco eſt prætereundus, fortaſſe enim dicit mirum aliquid, quod nec maiorum quiſquam nouit. Ergo quòd omnes, F quæ nutriantur partes, excrementum aliquod creent, vtique concedimus, quòd autem ſoli renes tantilla corpora, quatuor interim totos, vel etiam plures habeant excrementi congios, id nec confeſſum eſt, nec rationi conſentiens. Quippe cuiuſque maiorum, viſcerum, plus quidem eſſe excrementi eſt neceſſe.

Digitized by Google

A Verbigratiâ, pulmonum, ſi modò viſceris magnitudini ad proportionem reſpondebit, ſanè multiplex erit, reſpectu eius, quod in renibus fit; quare totum quidem pectus implebitur, animal autem illicò extinguetur. Quòd ſi etiam æquale quis dicat in ſingulis aliarum partium gigni excrementum; per quas quæſo veſicas excernitur? Si namque renes in iis, qui vino liberalius indulgent, tres interim quatuórve excrementi congios faciunt, certè aliorum viſcerum multò plures erunt; dolióque maximo opus erit, quod omnium excrementa capiat. Quanquam ſæpenumero, quantum potauit quis, B totum id paulo minus minxit, tanquam, quod bibitur, id totum ad renes feratur. Apparet igitur tertius eorum, qui nobis imponere pararunt, minimè, quod vult, efficere, ſed ſtatim deprehendi; ac, quod in dubio inter initia fuit, id tum Eraſiſtrato, tum cæteris omnibus, præterquam Hippocrati, adhuc in dubio manere. Diutius hoc loco mea ſponte ſum moratus, certò ſciens neminem eſſe alium, qui de renum opere quicquam habeat, quod dicat, ſed vel coquis neceſſariò imperitiores eſſe, qui per C renes colari vtinam non fatentur, vel qui fatentur quidem hoc, nullam poſſe aliam ſecretionis cauſam præter tractum reddere. At verò ſi vrinarum motus ad conſecutionem, quæ eſt ad id, quod vacuatur, non fit: clarum eſt, quod nec ſanguinis, nec bilis: aut ſi illarum, etiam huius; omnia enim, ipſo quoque Eraſiſtrato authore, neceſſe eſt eodem modo ferri. Sanè dicetur de illis fuſius in ſequenti libro.

A οἷς αὐτίκα τὸ τοῦ πνεύμονος, εἴπερ ἀνάλογον τῷ μεγέθει τοῦ σπλάγχνου γένοιτο, πολλαπλάσιον ἔσται δήπου τοῦ κατὰ τοὺς νεφρούς, ὥστ' ὅλος μὲν ὁ θώραξ ἐμπλησθήσεται. πνιγήσεται δ' αὐτίκα τὸ ζῶον. ἀλλ' εἰ ἴσως φήσει τις γίγνεσθαι καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων μορίων περίττωμα, διὰ ποίων κύστεων ἐκκρίνεται. εἰ γὰρ οἱ νεφροὶ τοῖς κωθωνιζομένοις, τρεῖς ἢ τέτταρας ἐνίοτε χόας ποιοῦσι περιττώματος, ἑκάστου τῶν ἄλλων σπλάγχνων, πολλῷ πλείους ἔσονται. καὶ πίθου τινὸς οὕτω μεγίστου δεήσει, τοῦ δεξομένου τὰ πάντων περιττώματα. καίτοι πολλάκις ὅσον ἔπιέ τις, B ὀλίγου δεῖν, ἅπαν οὔρησεν, ὡς ἂν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς φερομένου τοῦ πόματος ἅπαντος. ἔοικεν οὖν ὁ τὸ τρίτον ἐξαπατῶν, οὕτως οὐδὲν ἀνύειν, ἀλλ' εὐθὺς γεγονέναι κατάφωρος, καὶ μένειν ἔτι τὸ ἐξ ἀρχῆς ἄπορον, Ἐρασιστράτῳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, πλὴν Ἱπποκράτους. διατρίβω δ' ἑκὼν ἐν τῷ τόπῳ, σαφῶς εἰδώς, ὅτι μηδὲν εἰπεῖν ἔχει μηδεὶς ἄλλος, περὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἐνεργείας, ἀλλ' ἀναγκαῖον, ἢ τῶν μαγείρων ἀμαθεστέρους φαίνεσθαι, μὴ δ' ὅτι διηθεῖται δι' αὐτῶν τὸ οὖρον ὁμολογοῦντας, ἢ τοῦτο C συγχωρήσαντας, μηδὲν ἔτ' ἔχειν εἰπεῖν ἕτερον αἴτιον τῆς διακρίσεως, πλὴν τῆς ὁλκῆς. ἀλλ' εἰ μὴ τῶν οὔρων ἡ φορὰ, τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ γίγνεται, δῆλον ὡς οὐδ' ἡ τοῦ αἵματος, οὐδ' ἡ τῆς χολῆς, ἢ εἴπερ ἐκείνων, καὶ τούτου. πάντως γὰρ ὡσαύτως ἀναγκαῖον ἐπιτελεῖσθαι, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον. εἰρήσεται δὲ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα γράμματι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

GALENI DE NATVRALIBVS FACVLTATIBVS LIBER SECVNDVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΔΕΥΤΕΡΩι.

Περὶ ἀναδόσεως τῆς τροφῆς, καὶ περὶ τῆς τῶν οὔρων τε καὶ τῆς χολῆς διακρίσεως, καὶ περὶ θρέψεως, καὶ περὶ τῆς τῶν σιτίων πέψεως, καὶ περὶ τῆς τῶν χυμῶν γενέσεως πρὸς Ἐρασίστρατον.

ARGVMENTVM LIBRI SECVNDI.

De diſtributione alimenti, de vrinæ & bilis ſecretione, de nutritione, de concoctione cibi ac humorum generatione, contra Eraſiſtratum.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῆς τῶν σιτίων ἀναδόσεως πρὸς Ἐρασίστρατον.

Ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὐκ Ἐρασιστράτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὅσοι μέλλουσι περὶ διακρίσεως οὔρων ἐρεῖν τι χρηστόν, ὁμολογῆσαι δύναμίν τινα ὑπάρχειν τοῖς νεφροῖς, ἕλκουσαν εἰς ἑαυτοὺς ποιότητα τοιαύτην, οἵα ἐν τοῖς οὔροις ἐστί, διὰ τοῦ πρόσθεν ἐπιδέδεικται γράμματος. ἀναμιμνησκόντων ἅμ᾽ αὐτῷ καὶ τοῦθ᾽ ἡμῶν, ὡς οὐκ ἄλλως μὲν εἰς τὴν κύστιν τὰ οὖρα φέρεται διὰ τῶν νεφρῶν, ἄλλως δ᾽ εἰς ἅπαντα τὰ μόρια τοῦ ζῴου τὸ αἷμα, καθ᾽ ἄλλον δέ τινα τρόπον ἡ ξανθὴ χολὴ διακρίνεται. δειχθείσης γὰρ ἐναργῶς ἐφ᾽ ἑνὸς οὑτινοσοῦν ὀργάνου τῆς ἑλκτικῆς τε, καὶ ἐπισπαστικῆς ὀνομαζομένης δυνάμεως, οὐδὲν ἔτι χαλεπόν, ἐπὶ τὰ λοιπὰ μεταφέρειν αὐτήν. οὐ γὰρ δὴ τοῖς μὲν νεφροῖς ἡ φύσις ἔδωκέ τινα τοιαύτην δύναμιν, οὐκ ἔδωκε δὲ καὶ τοῖς τὸ χολῶδες ὑγρὸν ἕλκουσιν ἀγγείοις. οὐδὲ τούτοις μέν, οὐκέτι δὲ καὶ τῶν ἄλλων μορίων ἑκάστῳ. καὶ μὴν εἰ τοῦτ᾽ ἀληθές ἐστι, θαυμάζειν χρὴ τοῦ Ἐρασιστράτου, ψευδεῖς οὕτω λόγους ὑπὲρ ἀναδόσεως τροφῆς εἰπόντος, ὡς μηδ᾽ Ἀσκληπιάδην λαθεῖν. καίτοι γε οἴεται πάντων μᾶλλον ἀληθὲς ὑπάρχειν, ὡς εἴπερ ἐκ τῶν φλεβῶν ἀπορρέοι τι, δυοῖν θάτερον, ἢ κενὸς ἔσται τόπος ἀθρόως, ἢ τὸ συνεχὲς ἐπιρρυήσεται, τὴν βάσιν ἀναπληρῶσον τοῦ κενουμένου.

A

CAPVT PRIMVM.

Contra Eraſiſtratum de Alimenti diſtributione.

ET quòd neceſſe quidẽ ſit, non Eraſiſtrato modò, ſed etiam omnibus qui de vrinę ſecretione dicturi aliquid ſunt, quod ad rem pertineat, fateri facultatẽ quãpiam in renibus eſſe, eiuſmodi qualitatem, qualis in vri-
B na percipitur, ad ſe trahentem, id ſuperiori monſtrauimus libro; illud quoque commonefacientes, non eſſe diuerſam rationem, quâ vrinæ per renes ferantur in veſicam, & quâ ſanguis in omnes animalis partes, nec etiam quâ flaua ſecernatur bilis. Quippe, ſi monſtratum ſit in vno aliquo organo attractricem & attrahẽtem appellatam facultatem nullum negocium eſt eam ad reliqua transferre. Neque enim renibus natura talem facultatem cõ-
C tulit; vaſis autem iis, quæ bilioſum humorem trahunt, eandem negauit. Nec rurſus his quidem tribuit; reliquis autem omnibus ademit. Quo magis mirandum videtur, ſi id verum eſt, Eraſiſtratum tam falſa de digerendo alimento protuliſſe, vt ne Aſclepiadem quidem latuerit; quanquam illud veriſſimum putat, ſi quid ex venis effluat, duorum alterum ſequi, aut vacuum locum illico fore; aut, quod continuum eſt, affluxurum eſſe, abeuntiſque locum impleturum.

Aſclepiades verò non è duobus alterum, ſed è tribus, vnum ſequi in vacuandis vaſis aſſerit, vel vacuum locum ſimul vniuerſum fore, vel, quod continuum eſt ſecututum; vel vas ipſum eſſe contrahendum; in calamis enim & fiſtulis iis, quæ in aquā demittuntur, rectè veréque dici, quòd aëre, qui in hotum cauis continetur, abeunte, aut vacuus locus confeſtim vniuerſus ſit fututus, aut quod continens eſt, ſecuturum; in venis non ita, quum poſſit earum tunica in ſe ipſam conſidere, ac propterea in capacitatē ſuā internam ſe recipere. Atque ita quidem falſa eſt de ſucceſſione ad id, quod vacuatur Eraſiſtrati non mehercule demonſtratio, ſed hypotheſis; alio autem modo, & ſi vera eſſet etiam ſupetuacua eſſet, quum & venter à ſe exprimere in venas poſſit, veluti ipſemet proponit; & venæ id, quod continent, amplexu ſuo conſtringere, ac propellere. Nam præter alia incommoda, ne ſanguinis quidem redundantia in corpore colligi vlla poſſet, ſi vna ſucceſſione ad id, quod vacuatur, diſtributio perficeretur. Ac, ſi ventris quidem expreſſio reſoluta languenſque in progreſſu redditur, nec poteſt ad totum pertingere corpus: ac propterea alio opus fuerit artificio, quo ſanguis in omnem vſque partem feratur neceſſaria quidem ea quæ eſt ad id, quod vacuatur, ſucceſſio adinuenta eſt: redūdantia tamen in his, quæ poſt hepar ſunt, partibus nulla erit; aut certè, ſi qua erit, circa cor, & pulmonem erit. Vnicum enim id ex iis, quæ poſt iecur habentur, in dextrū ſinum ſuum alimentum trahit, deinde per arterialem venam ad pulmonem tranſmittit; reliquorum enim nullū nec Eraſiſtrato ipſi nutriri ex corde placet propter eas, quæ ſuper vaſis creſcunt, membranas. Sin autem, vt fiat plenitudo expreſſionis, quæ à vētre fit, tenorem vſque in omnem partem ſeruabimus, nuſquam etiamnum ſucceſſionem ad id, quod vacuatur, requiremus; potiſſimùm ſi venarum, eius quod continent, amplexū etiam approbamus; quod vtique Eraſiſtraro quoq. ipſi placet.

CAPVT II.

Contra Eraſiſtratum de Vrinæ, & bilis ſecretione.

Ergo rurſus, quāuis nolit, admonendus de renibus eſt, dicendúmque reprehenſionem hāc omnium, qui tractum partium repudiant eſſe manifeſtiſſimam. Nemo enim, aut probabile aliquid dixit, aut, ſicut prius monſtrauimus vllo pacto aliā ſecretionis vrinæ cauſam inuenire potuit; ſed neceſſe eſt, vel inſanos videri, ſi halitus vice vrinam ferri in veſicam dixerimus; vel impudentes, ſi ſucceſſionis ad id, quod vacuatur, meminerimus, vt quæ in ſanguine planè ſit ratio ridicula, in vrina, & talis quæ eſſe non poſſit, & prorſus inſulſa. Ac vnus quidem eorum, qui tractum auerſantur, error hic eſt. Alter, qui in flauæ bilis ſecretione committitur; neque enim illic tranſeunte ſanguine per meatuū cholidochorū ora fiet exquiſita ſecretio bilioſi excrementi. At nec ſecernatur, inquiunt, ſed vnà cum ſanguine per totum corpus feratur. Atqui ô viri ſapientiſſimi, Eraſiſtratus ipſe naturā animalibus proſpicere, artificioſámque eſſe propoſuit; Idem etiam bilioſum humorē inutilē animalibus omninò eſſe aſſeruit; nō cohærent autem ambo hæc inter ſe. Nam quomodo quæſo, videatur animali proſpicere, ſi tam noxium ſuccū vnà cum ſanguine aſcendere in corpus permittat?

A ἀλλ' ὅ γ' Ἀσκληπιάδης, οὐ δυοῖν θάτερόν φησιν, ἀλλὰ τριῶν ἕν τι χρῆναι λέγειν ἐπὶ τοῖς κενουμένοις ἀγγείοις ἕπεσθαι, ἢ κενὸν ἀθρόον τόπον, ἢ τὸ συνεχὲς ἀκολουθήσειν, ἢ συσταλήσεσθαι τὸ ἀγγεῖον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν καλάμων, καὶ τῶν αὐλίσκων, τῶν εἰς τὸ ὕδωρ καθιεμένων, ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τοῦ περιεχομένου κενουμένου κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν αὐτῶν ἀέρος, ἢ κενὸς ἀθρόος ἔσται τόπος, ἢ ἀκολουθήσει τὸ συνεχές. ἐπὶ δὲ τῶν φλεβῶν, οὐκέτ' ἐγχωρεῖ, δυναμένου δὴ τοῦ χιτῶνος αὐτῶν, εἰς ἑαυτὸν συνιζάνειν, καὶ διὰ τοῦτο καταπίπτειν εἰς τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν. οὕτως μὲν δὴ ψευδὴς ἡ περὶ τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκο- B λουθίας, οὐκ ἀπόδειξις μὰ τὸν Δία εἴποιμ' ἄν, ἀλλ' ὑπόθεσις Ἐρασιστράτειος. καθ' ἕτερον δ' αὖ τρόπον, εἰ καὶ ἀληθὴς εἴη, περιττὴ τῆς μὲν κοιλίας ἐκθλίβειν ταῖς φλεψὶ δυναμένης, ὡς αὐτὸς ὑπετίθετο. τῶν φλεβῶν δ' αὖ περιστέλλεσθαι τῷ ἐνυπάρχοντι, καὶ προωθεῖν αὐτό. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ πλῆθος οὐκ ἂν ἐν τῷ σώματι γένοιτο, τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ μόνῃ, τῆς ἀναδόσεως ἐπιτελουμένης. εἰ μὲν οὖν ἡ τῆς γαστρὸς ἔνθλιψις ἐκλύεται προϊοῦσα, καὶ μέχρι παντὸς ἀδύνατός ἐστιν ἐξικνεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο, ἄλλης τινὸς δεῖ μηχανῆς εἰς τὴν πάντη φορὰν τοῦ αἵματος, ἀναγκαία μὲν ἡ πρὸς τὸ κε- C νούμενον ἀκολουθία προσεξεύρηται. πλῆθος δ' ἐν οὐδενὶ τῶν μεθ' ἧπαρ ἔσται μορίων, ἢ εἴπερ ἄρα, περὶ τὴν καρδίαν τε, καὶ τὸν πνεύμονα. μόνη γὰρ αὕτη τῶν μεθ' ἧπαρ, εἰς τὴν δεξιὰν αὐτῆς κοιλίαν ἕλκει τὴν τροφήν, εἶτα διὰ τῆς φλεβὸς τῆς ἀρτηριώδους ἐκπέμπει τῷ πνεύμονι. τῶν δὲ ἄλλων οὐδέν, οὐδ' αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ἐκ καρδίας βούλεται τρέφεσθαι διὰ τὴν τῶν ὑμένων ἐπίφυσιν. εἰ δέ γε, ἵνα πλῆθος γένηται, φυλάξομεν ἄχρι παντὸς τὴν ῥώμην τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν ἐνθλίψεως, οὐδὲν ἔτι δεόμεθα, τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας, μάλιστα εἰ καὶ τὴν τῶν φλεβῶν συνυποθέ- D μεθα περιστολήν, ὡς αὖ καὶ τοῦτ' αὐτὸ πάλιν ἀρέσκειν τὸν Ἐρασίστρατον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Πρὸς Ἐρασίστρατον περὶ τῆς τῶν οὔρων τε, καὶ τῆς χολῆς διακρίσεως.

Ἀναμνηστέον οὖν αὖθις αὐτόν, κἂν μὴ βούληται, τῶν νεφρῶν, καὶ λεκτέον, ὡς ἔλεγχός ἐστιν οὗτος φανερώτατος ἁπάντων τῶν ἀποχωρούντων τῆς ὁλκῆς. οὐδεὶς γὰρ οὐδὲν οὔτ' εἰ- E πεῖν πιθανόν, ἀλλ' οὐδ' ἐξευρεῖν ἔχει κατ' οὐδένα τρόπον, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν, ἕτερον αἴτιον οὔρων διακρίσεως, ἀλλ' ἀναγκαῖον, ἢ μαίνεσθαι δοκεῖν, εἰ φήσαιμεν ἀτμοειδῶς εἰς τὴν κύστιν ἰέναι τὸ οὖρον, ἢ ἀσχημονεῖν, τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας μνημονεύοντας, ληρώδους μὲν οὔσης κἀπὶ τοῦ αἵματος, ἀδυνάτου δέ, καὶ ἠλιθίου παντάπασιν ἐπὶ τῶν οὔρων. ἓν μὲν δὴ τοῦτο σφάλμα τῶν ἀποστάντων τῆς ὁλκῆς. ἕτερον δέ, τὸ περὶ τὴν κατὰ τὴν ξανθὴν χολὴν διακρίσεως. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκεῖ, παραρρέοντος τοῦ αἵματος κατὰ τὰ στόματα τῶν χοληδόχων ἀγγείων, ἀκριβῶς διακριθήσεται τὸ χολῶδες περίττωμα. καὶ μὴ διακρινέσθω φασίν, ἀλλὰ συνα- F ναφερέσθω τῷ αἵματι πάντη τοῦ σώματος. ἀλλ' ὦ σοφώτατοι, προνοητικὴν τῶν ζώων καὶ τεχνικὴν αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ὑπέθετο τὴν φύσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ χολῶδες ὑγρόν, ἄχρηστον εἶναι παντάπασι τοῖς ζώοις ἔφασκεν. οὐ συμβαίνει δ' ἀλλήλοις ἄμφω ταῦτα. πῶς γὰρ ἄν; ἔτι προνοεῖσθαι τῶν ζώων δόξειεν, ἐπιτρέπουσα συναναφέρεσθαι τῷ αἵματι μοχθηρὸν οὕτω χυμόν;

A ἀλλὰ ταῦτα μὲν σμικρά. τὸ δὲ μέγιστον, καὶ σαφέστατον πάλιν ἐν τούτῳ ἁμάρτημα, καὶ δὴ φράσω. εἰ γὰρ δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅτι παχύτερον μέν ἐστι τὸ αἷμα, λεπτοτέρα δ' ἡ ξανθὴ χολή. καὶ τὰ μὲν τῶν φλεβῶν εὐρύτερα στόματα, τὰ δὲ τῶν χοληδόχων ἀγγείων στενότερα. διὰ τοῦτο, ἡ μὲν χολὴ τοῖς στενοτέροις ἀγγείοις τε, καὶ στόμασιν ἐναρμόττει, τὸ δ' αἷμα, τοῖς εὐρυτέροις. δῆλον, ὡς καὶ τὸ ὑδατῶδες τοῦτο, καὶ ὀρρῶδες περίττωμα, τοσούτῳ πρότερον εἰσρυήσεται τοῖς χοληδόχοις ἀγγείοις, ὅσῳ λεπτότερόν ἐστι τῆς χολῆς. πῶς οὖν οὐκ εἰσρεῖ; ὅτι παχύτερόν ἐστι νὴ Δία τὸ οὖρον τῆς χολῆς. τοῦτο γὰρ ἐτόλμησέ τις εἰπεῖν τῶν καθ' ἡμᾶς Ἐρασιστρατείων, ἀποστὰς δηλονότι τῆς B αἰσθήσεως ᾗς ἐπίστευσεν ἐπί τε τῆς χολῆς, καὶ τοῦ αἵματος. εἴτε γὰρ ὅτι μᾶλλον ἡ χολὴ τοῦ αἵματος ῥεῖ, διὰ τοῦτο λεπτοτέραν αὐτὴν ἡμῖν ἐστι νομιστέον. εἴθ' ὅτι δι' ὀθόνης, ἢ ῥάκους, ἤ τινος ἠθμοῦ, ῥᾷον διεξέρχεται καὶ ταύτης τὸ ὀρρῶδες περίττωμα. καὶ κατὰ ταῦτα τὰ γνωρίσματα, παχυτέρα τοῦ ὑδατώδους ὑγρότητος καὶ αὕτη γενήσεται. πάλιν γὰρ οὐδ' ἐνταῦθα λόγος οὐδείς ἐστιν, ὃς ἀποδείξει λεπτοτέραν τὴν χολὴν τῶν ὀρρωδῶν περιττωμάτων. ἀλλ' ὅταν τις ἀναισχυντῇ περιπλέκων τε, καὶ μήπω καταπεπτωκέναι συγχωρῶν, ὅμοιος ἔσται τοῖς ἰδιώταις τῶν παλαιστῶν, οἱ καταβληθέντες ὑπὸ τῶν παλαιστρικῶν, καὶ κατὰ C τῆς γῆς ὕπτιοι κείμενοι, τοσοῦτον δέουσι τὸ πτῶμα γνωρίζειν, ὥς τε καὶ κρατοῦσι τῶν αὐχένων, αὐτοὺς τοὺς καταβάλλοντας, οὐκ ἐῶντες ἀπαλλάττεσθαι, κἀν τούτῳ νικᾶν ὑπολαμβάνουσι.

Verùm hæc parua ſunt; in quo autem maximè hic clariſſimèque peccent, id nunc dicam. Si enim propter aliud nihil quàm, quod ſanguis craſſior eſt, bilis autem flaua tenuior; ac venarum ora latiora, meatuum cholidochorum anguſtiora ſunt; nec aliam ob cauſam bilis anguſtioribus vaſis oſculiſque ſe inſerit, ſanguis latioribus, manifeſtum eſt aquoſum hoc ſeroſúmque excrementum tantò prius influxurum in bilis vaſa, quàm bilem; quantò id bile eſt tenuius. Quo pacto igitur non influit (nempe quod ſcilicet craſſior eſt vrina, quam bilis) quippe id affirmare auſus eſt quidam noſtri temporis Eraſiſtrati ſectator, videlicet à ſenſuum ipſorum euidentia recedens, quibus in bile & ſanguine fidem adhibuit. Siue enim, quod bilis, quàm ſanguis, magis fluat idcirco tenuior eſt cenſenda; ſiue, quod pannum, linteúmve, aut aliud, quod percolet, ea faciliùs pertranſit, ſicut hac rurſus excrementum ſeroſum; his vtique indiciis bilis craſsior, quàm ſeroſum excrementum fuerit. Rurſus enim ne hic quidem ratio apparet vlla, quæ bilem demonſtret ſeroſo excremento eſſe tenuiorem. Verùm, vbi quis impudens eſt, deiectúſque concertatorem complectitur, ac deiectum ſe negat, is luctæ imperitis ſimilis erit, qui, cum à luctæ peritis ſunt proſtrati, ſupiníque iacent, tantum abſunt, vt ſe deiectos fateantur, vt etiam à ceruicibus eorum pendeant, à quibus ſunt proſtrati, nec eos expediri ſinant, vincere ſe interim autumantes.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πρὸς Ἐρασίστρατον, τὰς φυσικὰς δυνάμεις οὐ μεγέθεσιν ἢ σμικρότησι τῶν πόρων ἐπιτρεπομένας.

D Λῆρος οὖν μακρός ἐστιν ἅπασα τῶν πόρων ὑπόθεσις, εἰς φυσικὴν ἐνέργειαν. εἰ μὴ γὰρ δύναμίς τις σύμφυτος ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων, ὑπὸ τῆς φύσεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δοθείη, διαρκεῖν οὐ δυνήσεται τὰ ζῷα, μὴ ὅτι τοσοῦτον ἐτῶν ἀριθμόν, ἀλλ' οὐδ' ἡμερῶν ὀλιγίστων. ἀνεπιτρόπευτα γὰρ ἐάσαντες αὐτά, καὶ τέχνης, καὶ προνοίας ἔρημα, μόναις δὲ ταῖς τῶν ὑλῶν οἰακιζόμενα ῥοπαῖς, οὐδαμοῦ δυνάμεως οὐδεμιᾶς, τῆς μὲν ἑλκούσης τὸ προσῆκον ἑαυτῇ, τῆς δ' ἀπωθούσης τὸ ἀλλότριον, τῆς δ' ἀλλοιούσης τε, καὶ προσφυούσης τὸ θρέψον, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ ἂν εἴη μὲν καταγέλαστοι, περί τε τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν διαλεγόμενοι, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι περὶ τῶν ψυχικῶν, καὶ E συμπάσης γε τῆς ζωῆς. οὐδὲ γὰρ ζῆν, οὐδὲ διαμένειν οὐδενὶ τῶν ζῴων, οὐδ' εἰς ἐλάχιστον χρόνον ἔσται δυνατόν, εἰ τοσαῦτα κεκτημένον ἐν ἑαυτῷ μόρια, καὶ οὕτω διαφέροντα, μήθ' ἑλκτικῇ τῶν οἰκείων χρήσεται δυνάμει, μήτ' ἀποκριτικῇ τῶν ἀλλοτρίων, μήτ' ἀλλοιωτικῇ τῶν θρεψόντων. καὶ μὴν εἰ ταύτας ἔχοιμεν, οὐδὲν ἔτι πόρων μικρῶν, ἢ μεγάλων ἐξ ὑποθέσεως ἀναποδείκτου λαμβανομένων, εἰς οὔρου καὶ χολῆς διάκρισιν δεόμεθα, καὶ τινος ἐπικαίρου θέσεως, ἐν ᾧ μόνῳ σωφρονεῖν ἔοικεν ὁ Ἐρασίστρατος, ἅπαντα καλῶς τετάχθαι τε καὶ διαπεπλάσθαι τὰ μόρια τοῦ σώματος, ὑπὸ τῆς φύσεως F οἰόμενος. ἀλλ' εἴπερ ἠκολούθησεν ἑαυτῷ, φύσιν ὀνομάζοντι τεχνικήν, αὐτοὺς μὲν ἐξ ἀρχῆς ἅπαντα καλῶς διαπλάσασάν τε καὶ διαθεῖσαν εὑρήσει τοῦ ζῴου τὰ μόρια, μετὰ δὲ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν, ὡς οὐδὲν ἔλιπεν, ἔτι προαγαγοῦσαν εἰς φῶς αὐτὰ σύν τισι δυνάμεσιν, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἠδύνατο.

CAPVT III.

Contra Eraſiſtratum facultates naturales à magnitudine, & paruitate meatuum non pendere.

D Ergo nugæ maximæ ſunt, omnis exiguorum meatuum ad naturales functiones hypotheſis. Niſi enim à natura facultas quædam naturalis vnicuique inſtrumento ſtatim ab initio ſit tributa, durare animalia non poterunt non modò tantum annorum, ſed nec paucisſimorum dierum numerum. Quippe ſi nullius ea curæ mandemus, artéque & prouidentia deſtituamus, ac ſolius materiæ momentis gubernari velimus, nullâ vſquam facultate, vel trahente quod ſibi eſt commodum, vel amoliente quod eſt alienum, vel alterante, agglutinantéque quod eſt nutriturum, neſcio, E quo pacto non ridiculi futuri ſimus, ſi de naturalibus actionibus diſputemus, multóque magis, ſi de actionibus animalibus, totáque vita. Siquidem, neque viuere, neque durare vlli animalium, vel breuiſsimo tempore fas erit, ſi tot in ſe partes, támque diſſidentes ſortitum, nulla facultate vtetur, aut quâ conueniens trahat: aut quâ alienum ſecernat: aut quâ id, quod nutriat, alteret. Atqui, ſi præditi his ſumus, vtique exiguis magniſve, qui ex hypotheſi minimè demonſtrata ſint accepti meatibus præterea idoneo quodam ſitu ad bilis, & vrinæ ſeparationem haudquaquam indigemus, In quo vno ſapere Eraſiſtratus videF tur, quod omnes corporis partes benè diſpoſitas formatáſque à natura putat. Verùm, ſi ſibi ipſi conſtare artificioſam appellanti naturam volet, vt quę ab initio ſtatim omnes animalis partes probè diſpoſuerit, ac finxerit; poſt id verò opus, quo nihil deeſſet, etiam in lucem eum facultatibus quibuſdam protulerit, ſine quibus viuere non poſsit:

tum verò paulatim etiam ad iuſtam vſque magnitudinem auxerit, haud ſcio, quo pacto naturales actiones meatuum magnitudini, aut paruitati, vllisve tam ridiculis hypotheſibus poſſit permittere. Quippe natura illa, quæ partes effingit, & ſenſim adauget, omnino per eas totas eſt extenſa, vt quæ totas eas per totas, non tantum extrinſecus, fingat, nutriat, atque augeat. Praxiteles namque, aut Phidias, aut alius quiſpiam ſtatuarius, foris tantùm materiam ornabant, qua ſcilicet parte licebat eam attingere; internam eius partem illaboratam, ocioſam, artiſque immunem, ac neglectam reliquerunt, vt quibus in eam deſcendere ingredique, ac omnes materiæ partes tangere minimè licuerit. Natura non ita, ſed oſſis partem quamlibet os efficit, & carnis carnem, & adipis adipem, & in aliorum ſingulis ad proportionem facit: nulla enim pars eſt, quæ ab illa non tangatur, aut operam eius, cultúmve effugiat. Imò Phidias ex cera efficere ebur aurúmve non potuit, ſed nec ex auro ceram; ſiquidem horum quódque manens id, quod à principio erat, foris tantum ſpeciem figurámque artis adeptum, perfecta fit ſtatua. Natura nullius materiæ veterem formam ſeruat; quippe ita ſanguis eſſent cunctæ animalis partes, is ſcilicet, qui à matre confluit ad maris ſemen, vna vniuſque formæ materia, ceræ vice, artifici ſubiecta. Nulla verò animalis partium pro ea ratione ex hac, rubra humidáve efficitur, ſiquidem os, cartilago, arteria, vena, neruus, adeps, glandula, membrana, medulla, exanguia quidem ſunt, ex ſanguine tamen facta. Quo autem alterante, quove coagulante, aut quo formante, rogatem mihi reſponderet ipſe Eraſiſtratus, prorſus enim, vel naturam diceret, vel ſemen, vtroque nimirum idem dicens, ſed diuerſis notionibus interpterans. Quod namque ſemen prius erat, id quum primùm, & gignit, & format animal, natura quædam fit; tanquam enim Phidias ante habuit facultates artis quam materiam attigit, vſus autem ipſis eſt in materia (omnis enim facultas, ſi conueniens deſit materia, ocioſa eſt,) ita ſemen facultates quidem in ſe ipſo poſſedit; actionem verò non didicit à materia, ſed circa hanc obiuit. Iam, ſi copioſo ſemen obruatur ſanguine, corrumpetur; ſin ſanguinem omninò deſideret, quum ocioſum ſit, natura eſſe non poterit. Itaque, quo nec corrumpatur, & natura pro ſemine fiat, exiguum ad illud ſanguinis confluat, neceſſe eſt; imò verò id exiguum dicendum non eſt, ſed quod copiæ commenſuratum. Quis igitur eſt, qui affluentis ſanguinis copiam moderatur? quis vetat, quo minus iuſtò plus confluat? quis facit, ne minus quàm ſatis ſit affluat? quem hîc tertium qui animalis generationi præſit, quæremus, quique conuenientem ſemini ſanguinem ſubminiſtret? Quid dixiſſet Eraſiſtratus, ſi viuens talia rogatus fuiſſet? nempe ſemen ipſum; id enim eſt artifex, Phidiæ proportione reſpondens; ſanguis verò ceræ rationem habet. Non igitur conuenit, vt cera ſibi ipſi menſuram inueniat, ſed Phidias; trahet porrò artifex tantum ad ſe ſanguinis, quanti indiget. Verùm hîc aduertere debemus, ac videre, ne ſemini imprudentes rationem quandam intellectúmque tribuamus; quippe hac ra-

A καὶ μετὰ ταῦτα, κατὰ βραχὺ προσαυξήσαντα μέχρι τοῦ πρέποντος μεγέθους, οὐκ οἶδα πῶς ὑπομένει πόρων σμικρότησιν, ἢ μεγέθεσιν, ἢ τισιν ἄλλαις οὕτω ληρώδεσιν ὑποθέσεσι φυσικὰς ἐνεργείας ἐπιτρέπειν. ἡ γὰρ διαπλάττουσα τὰ μόρια φύσις ἐκείνη, καὶ κατὰ βραχὺ προσαύξουσα, πάντως δήπου, καὶ δι᾽ ὅλων αὐτῶν ἐκτέταται, καὶ γὰρ ὅλα δι᾽ ὅλων, οὐκ ἔξωθεν μόνον αὐτὰ διαπλάττει τε, καὶ τρέφει, καὶ προσαύξει. Πραξιτέλης μὲν γὰρ, ἢ Φειδίας, ἢ τις ἄλλος ἀγαλματοποιὸς, ἔξωθεν μόνον ἐκόσμουν τὰς ὕλας, καθὰ καὶ ψαύειν αὐτῶν ἠδύναντο, τὸ βάθος δ᾽ ἀκόσμητον, καὶ ἀργὸν, καὶ ἄ-
B τεχνον, καὶ ἀπρονόητον ἀπέλιπον, ὡς ἂν μὴ δυνάμενοι κατελθεῖν εἰς αὐτὸ, καὶ καταδῦναι, καὶ θιγεῖν ἁπάντων τῆς ὕλης τῶν μερῶν. ἡ φύσις δὲ, οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὸ μὲν ὀστοῦ μέρος ἅπαν ὀστοῦν ἀποτελεῖ, τὸ δὲ σαρκὸς, σάρκα, τὸ δὲ πιμελῆς πιμελὴν, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἄψαυστον αὐτῇ μέρος, οὐδ᾽ ἀνεξέργαστον, οὐδ᾽ ἀκόσμητον. ἀλλὰ τὸν μὲν κηρὸν ὁ Φειδίας οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν ἐλέφαντα, καὶ χρυσὸν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸν χρυσὸν, κηρόν. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν μένον οἷόν περ ἦν ἐξ ἀρχῆς, ἔξωθεν μόνον ἠμφιεσμένον εἶδός τι, καὶ σχῆμα τεχνικὸν, ἄγαλμα τέλειον γέγονεν. ἡ φύσις δὲ, οὐδεμιᾶς ἔτι
C φυλάττει τῶν ὑλῶν τὴν ἀρχαίαν ἰδέαν. αἷμα γὰρ ἂν ἦν οὕτως ἅπαντα τοῦ ζώου τὰ μόρια, τὸ παρὰ τῆς κυούσης ἐπιρρέον τῷ σπέρματι, δίκην κηροῦ τινος, ὕλης μιᾶς καὶ μονοειδοῦς ὑποβεβλημένης τῷ τεχνίτῃ. γίνεται δ᾽ ἐξ αὐτῆς οὐδὲν τῶν τοῦ ζώου μορίων, οὔτ᾽ ἐρυθρὸν οὕτως, οὔθ᾽ ὑγρόν. ὀστοῦν καὶ χόνδρος, καὶ ἀρτηρία, καὶ φλὲψ, καὶ νεῦρον, καὶ πιμελὴ, καὶ ἀδὴν, καὶ ὑμὴν, καὶ μυελὸς, ἄναιμα μὲν, ἐξ αἵματος δὲ γέγονε. τίνος δ᾽ ἀλλοιώσαντος, καὶ τίνος πήξαντος αὐτὸ, καὶ τίνος διαπλάσαντος, ἐδεόμην ἄν μοι τὸν Ἐρασίστρατον αὐτὸν ἀποκρίνασθαι. πάντως γὰρ ἂν εἶπεν, ἤτοι
D τὴν φύσιν, ἢ τὸ σπέρμα. ταὐτὸν μὲν λέγων καθ᾽ ἑκάτερον, διαφόροις δ᾽ ἐπινοίαις ἑρμηνεύων. ὃ γὰρ ἦν πρότερον σπέρμα, τοῦθ᾽ ὅταν ἄρξηται φύειν τε καὶ διαπλάττειν τὸ ζῶον, φύσις τις γίνεται. καθάπερ γὰρ ὁ Φειδίας, εἶχε μὲν τὰς δυνάμεις τῆς τέχνης, καὶ πρὶν ψαύειν τῆς ὕλης, ἐνήργει δ᾽ αὖ ἐν αὐταῖς περὶ τὴν ὕλην. ἅπασα γὰρ δύναμις ἀργεῖ, ἀποροῦσα τῆς οἰκείας ὕλης. οὕτω καὶ τὸ σπέρμα, τὰς μὲν δυνάμεις οἴκοθεν ἐκέκτητο, τὰς δ᾽ ἐνεργείας, οὐκ ἐκ τῆς ὕλης ἔλαβεν, ἀλλὰ περὶ τὴν ὕλην ἐπεδείξατο. καὶ μὴν εἰ πολλῷ μὲν ἐπικλύζοιτο τῷ αἵματι τὸ σπέρμα, διαφθείροιτ᾽
E ἄν. εἰ δ᾽ ὅλως ἀπορροίη, παντάπασιν ἀργοῦν, οὐκ ἂν γένοιτο φύσις. ἵν᾽ οὖν μήτε φθείρηται, καὶ γίνηται φύσις ἀντὶ σπέρματος, ὀλίγον ἐπιρροὴν ἀναγκαῖον αὐτῷ τοῦ αἵματος. μᾶλλον δ᾽ οὐκ ὀλίγον αὐτὸ χρὴ λέγειν, ἀλλὰ σύμμετρον τῷ πλήθει τοῦ σπέρματος. τίς οὖν ὁ μετρῶν αὐτοῦ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιρροῆς; τίς ὁ κωλύων ἰέναι πλέον; τίς ὁ προτρέπων ἵν᾽ ἐνδεέστερον μὴ εἴη; τίνα ζητήσομεν ἐνταῦθα τρίτον ἐπιστάτην τοῦ ζώου τῆς γενέσεως, ὃς χορηγήσει τὸ σύμμετρον αἷμα τῷ σπέρματι; τί ἂν εἶπεν Ἐρασίστρατος, εἰ ζῶν ταῦτ᾽ ἠρωτήθη; τὸ σπέρμα αὐτὸ δηλονότι. τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ τεχνί-
F της, ὁ ἀναλογῶν τῷ Φειδίᾳ. τὸ δ᾽ αἷμα, τῷ κηρῷ προσέοικεν. οὔκουν ἐπιτρέπει τὸν κηρὸν αὐτὸν ἑαυτῷ τὸ μέτρον ἐξευρίσκειν, ἀλλὰ τὸν Φειδίαν. ἕλξει δ᾽ αἷμα τοσοῦτον ὁ τεχνίτης εἰς ἑαυτὸν, ὁπόσου δεῖται. ἀλλ᾽ ἐνταῦθα χρὴ προσέχειν ἤδη τὸν νοῦν, καὶ σκοπεῖν μή πως λάθωμεν, τῷ σπέρματι λογισμόν τινα καὶ νοῦν χαρισάμενοι. οὕτω γὰρ ἂν,

οὔτε σπέρμα ποιήσαιμεν, οὔτε φύσιν, ἀλλ᾽ ἤδη ζῷον αὐτό. καὶ μὴν εἰ φυλάξομεν ἀμφότερα, τήν τ᾽ ὁλκὴν τοῦ συμμέτρου, καὶ χωρὶς λογισμοῦ δύναμιν, ἵνα, καθάπερ ἡ λίθος ἑλκτικὴν εἶχε τοῦ σιδήρου, καὶ τῷ σπέρματι φήσομεν ὑπάρχειν αἵματος ἐπισπαστικήν. ἀναγκασθησόμεθα οὖν πάλιν κἀνταῦθα, καθάπερ ἤδη πολλάκις ἔμπροσθεν, ἑλκτικήν τινα δύναμιν ὁμολογῆσαι κατὰ τὸ σπέρμα. τί δ᾽ ἦν τὸ σπέρμα; ἡ ἀρχὴ τοῦ ζῴου, ἡ δραστική. ἡ γὰρ δὴ ὑλική, τὸ καταμήνιόν ἐστιν. εἶτα αὐτῆς τῆς ἀρχῆς, πρώτῃ ταύτῃ τῇ δυνάμει χρωμένης, ἵνα γίνηταί τι τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς τι δεδημιουργημένων, ἄμοιρον εἶναι τῆς οἰκείας δυνάμεως οὐκ ἐνδέχεται. πῶς οὖν Ἐρασίστρατος αὐτὴν οὐκ οἶδεν, εἰ δὴ πρώτη μὲν αὕτη τοῦ σπέρματος ἐνέργεια, συμμέτρου αἵματος ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτό. σύμμετρον δ᾽ ἂν εἴη, τὸ λεπτὸν οὕτω καὶ ἀτμῶδες, ὥστ᾽ εὐθὺς εἰς πᾶν μόριον ἑλκόμενον τοῦ σπέρματος δροσοειδῶς, μηδαμοῦ τὴν ἑαυτοῦ περιεμφαίνειν ἰδέαν. οὕτω γὰρ ἂν αὐτοῦ καὶ κρατήσῃ ῥᾳδίως τὸ σπέρμα, καὶ ταχέως ἐξομοιώσει, καὶ τροφὴν ἑαυτῷ ποιήσηται. κἄπειτ᾽, οἶμαι, δεύτερον ἐπισπάσηται, καὶ τρίτον, ὡς ὄγκον ἑαυτῷ καὶ πλῆθος ἀξιόλογον ἐργάσασθαι τραφέντι. καὶ μὴν ἤδη καὶ ἡ ἀλλοιωτικὴ δύναμις ἐξεύρηται, μηδ᾽ αὐτὴ πρὸς Ἐρασιστράτου γεγραμμένη. τρίτη δ᾽ ἂν, ἡ διαπλαστικὴ φανείη, καθ᾽ ἣν πρῶτον μὲν οἷον ἐπίπαγόν τινα λεπτὸν ὑμένα περιτίθησιν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα, τὸν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους ἐπὶ τῆς ἑκταίας γονῆς, ἣν ἐκπεσεῖν ἔλεγε τῆς μουσουργοῦ, ἐοικότα τῷ τῶν ᾠῶν εἰκασθέντι χιτῶνι. μετὰ δὲ τοῦτον ἤδη, καὶ τἄλλ᾽ ὅσα πρὸς ἐκείνου λέγεται διὰ τοῦ περὶ φύσεως παιδίου γράμματος. ἀλλ᾽ εἰ τῶν διαπλασθέντων ἕκαστον, οὕτω μένοι σμικρόν, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο, τί ἂν εἴη πλέον; αὐξαίνεσθαι τοίνυν αὐτὰ χρή. πῶς οὖν αὐξηθήσεται; πάντῃ διατεινόμενά τε ἅμα, καὶ τρεφόμενα. καί μοι τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ἐπὶ τῆς κύστεως, ἣν οἱ παῖδες ἐμφυσῶντες ἔτριβον, ἀναμνησθείς, μαθήσῃ μᾶλλον, κἀκ τῶν νῦν ῥηθησομένων. ἐννόησον γὰρ δὴ τὴν καρδίαν οὕτω σμικρὰν εἶναι κατ᾽ ἀρχάς, ὡς κέγχρου μηδὲν διαφέρειν, ἢ εἰ βούλει κυάμου. καὶ ζήτησον, ὅπως ἂν ἄλλως αὕτη γένοιτο μεγάλη, χωρὶς τοῦ πάντῃ διατεινομένην τρέφεσθαι δι᾽ ὅλης αὐτῆς, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο τὸ σπέρμα τρεφόμενον. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο Ἐρασίστρατος οἶδεν, ὁ τὴν τέχνην τῆς φύσεως ὑμνῶν, ἀλλ᾽ οὕτως αὐξαίνεσθαι τὰ ζῷα νομίζει, καθάπερ τινὰ κρησσέραν, ἢ σειράν, ἢ σάκκον, ἢ τάλαρον, ὧν ἑκάστῳ κατὰ τὸ πέρας ἐπιπλεκομένων, ὁμοίων ἑτέρων τοῖς ἐξ ἀρχῆς αὐτὰ συντιθεῖσιν, ἡ πρόσθεσις γίγνεται. ἀλλὰ τοῦτό γ᾽ οὐκ αὔξησίς ἐστιν, ἀλλὰ γένεσις, ὦ σοφώτατε. γίγνεται γὰρ ὁ τάλαρος, καὶ σάκκος, καὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἡ οἰκία, καὶ τὸ πλοῖον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ὅταν μηδέπω τὸ προσῆκον εἶδος, οὗ χάριν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου δημιουργεῖται, συμπεπληρωμένον ἔχῃ. πότ᾽ οὖν αὐξάνεται; ὅταν ἤδη τέλειος ὢν ὁ τάλαρος, ὡς ἔχειν πυθμένα τινά, καὶ στόμα, καὶ οἷον γαστέρα, καὶ τὰ τούτων μεταξύ, μείζων ἅπασι τούτοις γίγνηται. καὶ πῶς ἔσται τοῦτό τις; πῶς δ᾽ ἄλλως, ἢ ζῷον ἐξαίφνης, ἢ φυτόν, ὁ τάλαρος ἡμῖν γένοιτο. μόνων γὰρ τῶν ζώντων ἡ αὔξησις. σὺ δ᾽ ἴσως οἴει τὴν οἰκοδομουμένην οἰκίαν αὐξαίνεσθαι, καὶ τὸν τάλαρον πλεκόμενον, καὶ θοἰμάτιον ὑφαινόμενον, ἀλλ᾽ οὐχ ὧδ᾽ ἔχει. τοῦ μὲν γὰρ ἤδη συμπεπληρωμένου κατὰ τὸ εἶδος, ἡ αὔξησις. τοῦ δ᾽ ἔτι γινομένου, ἡ εἰς τὸ εἶδος ὁδός, οὐκ αὔξησις, ἀλλὰ γένεσις ὀνομάζεται, αὐξάνεται μὲν γὰρ τὸ ὄν, γίνεται δὲ τὸ μὴ ὄν.

A tione, nec ſemen id, nec etiam naturam fecerimus, ſed iam animal. Atqui, ſi tueri vtrunque debebimus, & mediocre trahi, & ſine ratione, vtique quemadmodum magneti lapidi trahendi ferri, ſic ſemini trahendi ſanguinis facultatem quandam ineſſe dicemus. Atque hîc rurſus, quemadmodum ſæpe ante, coacti ſumus in ſemine trahendi vim quandam ineſſe fateri. At quid erat ſemen? principium animalis efficiens: materiale namque menſtruus eſt ſanguis. An igitur, quum ipſum principium, quo ſcilicet faciat aliquid eorum, quæ molitur, prima hac vtatur functione, expers eſſe conuenientis ad eam facultatis poteſt? B Qui igitur factum eſt, quod eam Eraſiſtratus non norit, ſi ſcilicet ea prima eſt ſeminis actio, vt conuenientem ſibi ſanguinem trahat? Conueniens verò fuerit, qui tenuis adeò halituoſúſque eſt, vt quum in omnem ſeminis partem veluti ros ſit attractus, nuſquam ſui ſpeciem repræſentet; ſic namque fiet, vt & facilè eum vincat ſemen, & celeriter aſſimilet, & ſibi nutrimentum faciat: mox (arbitror) ſecundò attrahet, & tertiò, quò ſcilicet molem ſibi magnitudinémque iuſtam ex nutritione adiiciat. Atqui iam alteratrix inuenta vis eſt, quæ nec ipſa prodita Eraſiſtrato eſt. Tertia verò C conformatrix apparebit, cuius ope ſemen primū veluti concretum quiddam tenue, membranam illam ſibi induit, quam Hippocrates ſexta die eum fœtu cantrici mulieri ouorum tunicæ ſimilem excidiſſe ait; poſt hanc verò reliqua etiam, quæcunque ſcilicet in libello de infantis natura ab eo ſunt ſcripta fingit. Verùm, ſi, quæ formantur omnia, ea paruitate manerent, quâ ſunt à principio condita, quid vtique maius eſſet? Augeri igitur illa conueniet. At quomodo augebuntur? certè tum in omnem partem extenſa; tum verò nutrita. Quòd ſi eorum, quæ ſuperiore libro de veſica di- D xi, quam pueri infantes confricabant, memineris, faciliùs, quæ nunc dicentur, intelliges. Cor igitur ab initio ita mihi paruum eſſe, vt nihil à milij ſemine diſtet, aut, ſi maius, faba, intellige. Tum illud inueſtiga, num aliter id effici poſſit magnum, quàm ſi & in omnem partem extendatur, & per totum ſe nutriatur, ſicuti ſemen ſupra paulò nutriri indicauimus. At nec id nouit Eraſiſtratus, qui naturæ artem prædicat; imò ad eum modum augeri animalia putat, quô, aut criſæram, aut catenam, aut ſaccum, aut calathum; quorum cuique applicatis ad finem eius aliis quæ ſimilia ſunt iis, ex quibus ab initio eſt conditum, fit appoſitio. At E hoc vir ſapientiſſime, non auctio eius eſt, ſed generatio. fiunt enim tandiu capſa, & ſaccus, & veſtis, & domus, & nauigium, & reliqua id genus omnia, dum conuenientem ſpeciem, cuius cauſa ab artifice ſunt incepta, conſummatam habeant. Quando igitur augeantur? nempe cum calathus iam perfectus, & fundum, & os, & veluti ventrem, & quę in medio horum ſunt, habens, omnibus his redditur amplior. At qua ratione id fiet, inquiet aliquis? quâ quæſo aliâ, quàm ſi calathus ſubitó nobis animal plantave ſit effecta? augentur enim ea tantum, quæ viuunt. Tu verò fortaſſe putas do- F mum, quæ exædificatur, & calathum, & veſtem, quæ texuntur, augeri; ſed minimè ita eſt, augetur enim id, cuius perfecta iam forma eſt; eius autem, quod fit, proceſſus ille, qui eſt ad formam, non vtique auctio, ſed generatio nominatur; quippe augetur id, quod eſt, gignitur id, quod non eſt.

CAPVT

CAPVT IV.

Eraſiſtrati opinionem de Naturæ facultatibus, Peripateticis non conſentire.

IAm hæc parum nouit Eraſiſtratus, quem nihil latet; ſi vera omninò ſunt, quæ ſectatores eius affirmant, inter Peripateticos philoſophos verſatum eum dicentes. At quod natutam quidem vt artificem prædicat, hactenus ego quoque Peripateticorum agnoſco dogma, teliquorum nullum, ne proximum. Siquis eoim in Ariſtotelis, & Theophraſti ſcriptis ſit verſatus, ceu commentarios ea phyſiologiæ Hippocratis conſcripta putabit, agere ſcilicet intet ſe patique calidum, frigidum, humidum, & ſiccum; tum horum maximè actiuum calidum eſſe: ſecundum verò poteſtate frigidum, primò Hippocrate dicente, poſt eum verò Ariſtotele. Iam quæ nutriuntur omnia, quòd per tota ſe nutriantur; & quæ miſcentur omnia, quòd per tota ſe miſceantur; pari modo, quæ alterantur omnia, quòd per tota ſe alterantur, Hippocratica ſimul Ariſtotelicáque ſunt; & concoctionem alterationem quandam eſſe, ac nutrientis in propriam qualitatem eius, quod nutritur, mutationem; ſanguificationem verò alterationem eſſe; ſimilitet nutritionem, & auctionem ex eo, quòd corpus in omnem partem extendatur nutriatúrque fieri; alterationem verò ipſam à calido potiſſimum perfici; atque idcirco tum nutritionem, tum concoctionem, tum omnem humoris generationem, iam verò & in excrementis ipſis qualitates, à calore innato prouenire. Hæc omnia atque etiam alia quamplurima, tum de prædictis facultatibus, tum de morborum generatione, tum remediorum inuentione Hippocrates omnium poſt hominum memoriam primus rectè dixit; Ariſtoteles poſt eum rectè eſt interpretatus. Atque ſi hæc omnia Peripateticis placent, ſicuti planè placent, nihil verò eorum placeat Eraſiſtrato, quid ſibi vult Eraſiſtrati ſectatoribus, auctoris ſui cum philoſophis illis conſuetudo? ſuſpiciunt namque eum tanquam Deum, omniáque ab eo dicta vera eſſe putant. At ſi hæc ita ſint, longè profecto à veritate aberrare putandi Peripatetici philoſophi ſunt, quibus nihil omninò eorum, quæ Eraſiſtratus eſt opinatus placet. Atqui ei conſuetudinem cum viris illis veluti generoſitatem quandam phyſiologiæ tribuunt. Rurſum igitur ſermonem aliter, quam modò fecimus, in eum conuertemus; ſi enim Peripatetici rectè ſint de phyſiologia locuti, nemo erit Eraſiſtrato magis ridiculus; ipſiſque eius ſectatoribus optionem do, quippe, aut priorem ſententiam propugnauerint aut hanc. Aſſerit prior ſententia, nihil rectè de natura ſenſiſſe Peripateticos; poſterior Eraſiſtratum. Ac meæ quidem partes erunt pugnam duarum ſententiarum apponere; illorum, vtram placeat eligere. Verùm illud nunquam committent, vt ab Eraſiſtrato laudando ſe retrahant: ergo de Peripateticis philoſophis ſileant. Quum enim de animalium ortu interitúque permulta placita naturalia ſint, itémque de ſanitate, & morbis, horúmque curatione, vnum modò inuenietur, in quo viris illis cum Eraſiſtrato conueniat, naturam alicuius gratia moliri omnia, nihilque ſine cauſa. Quanquam etiam hoc ipſum verbis duntaxat tenus commune eſt,

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ′.

Τὴν τοῦ Ἐρασιστράτου περὶ τῶν τῆς φύσεως δυνάμεων αἵρεσιν, τοῖς ἐκ τοῦ Περιπάτου φιλοσόφοις μὴ ὁμιλεῖν.

ΚΑὶ ταῦτ᾽ Ἐρασίστρατος οὐκ οἶδεν, ὃν οὐδὲν λανθάνει, εἴπερ ὅλως ἀληθεύουσιν, οἱ ἀπ᾽ αὐτοῦ φάσκοντες ὡμιληκέναι τοῖς ἐκ τοῦ Περιπάτου φιλοσόφοις αὐτόν. ἄχρι μὲν οὖν τὴν φύσιν ὑμνεῖν ὡς τεχνικήν, κἀγὼ γνωρίζω τὰ τοῦ Περιπάτου δόγματα, τῶν δ᾽ ἄλλων οὐδὲν οὐδ᾽ ἐγγύς. εἰ γάρ B τις ὁμιλήσειε τοῖς Ἀριστοτέλους, καὶ Θεοφράστου γράμμασι, τῆς Ἱπποκράτους αὐτὰ δόξει φυσιολογίας ὑπομνήματα συγκεῖσθαι, τὸ θερμόν, καὶ τὸ ψυχρόν, καὶ τὸ ξηρόν, καὶ τὸ ὑγρὸν εἰς ἄλληλα δρῶντα, καὶ πάσχοντα. καὶ τούτων αὐτῶν δραστικώτατον μὲν τὸ θερμόν, δεύτερον δὲ τῇ δυνάμει τὸ ψυχρόν, Ἱπποκράτους ταῦτα σύμπαντα πρώτου, δευτέρου δ᾽ Ἀριστοτέλους εἰπόντος. τρέφεσθαι δὲ δι᾽ ὅλων αὐτῶν τὰ τρεφόμενα, καὶ κεράννυσθαι δι᾽ ὅλων τὰ κεραννύμενα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι δι᾽ ὅλων τὰ ἀλλοιούμενα, καὶ ταῦτ᾽ Ἱπποκράτειά τε ἅμα, καὶ Ἀριστοτέλεια. καὶ τὴν πέψιν ἀλλοίωσίν τινα ὑπάρχειν, καὶ C μεταβολὴν τοῦ τρέφοντος εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ τρεφομένου ποιότητα, τὴν δ᾽ ἐξαιμάτωσιν ἀλλοίωσιν εἶναι, καὶ τὴν θρέψιν ὡσαύτως, καὶ τὴν αὔξησιν, ἐκ τῆς πάντῃ διατάσεως τοῦ σώματος, καὶ θρέψεως γίνεσθαι. τὴν δ᾽ ἀλλοίωσιν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ μάλιστα συντελεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ τὴν θρέψιν, καὶ τὴν πέψιν, καὶ τὴν τῶν χυμῶν ἁπάντων γένεσιν. ἤδη δὲ καὶ τοῖς περιττώμασι τὰς ποιότητας ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἐγγίνεσθαι. ταῦτα σύμπαντα, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα πολλά, τά τε τῶν προειρημένων δυνάμεων, καὶ τὰ τῶν νοσημάτων τῆς γενέσεως, καὶ τὰ τῶν ἰαμάτων τῆς εὑρέσεως, Ἱπποκράτης μὲν D πρῶτος ἁπάντων ὧν ἴσμεν ὀρθῶς εἶπεν, Ἀριστοτέλης δὲ δεύτερος ὀρθῶς ἐξηγήσατο. καὶ μὴν καὶ εἰ ταῦτα σύμπαντα τοῖς ἐκ τοῦ Περιπάτου δοκεῖ, καθάπερ οὖν δοκεῖ, μηδὲν δ᾽ αὐτῶν ἀρέσκει τὸν Ἐρασίστρατον, τί ποτε βούλεται τοῖς Ἐρασιστρατείοις ἡ πρὸς τοὺς φιλοσόφους ἐκείνους, τοῦ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἡγεμόνος ὁμιλία; θαυμάζουσι μὲν γὰρ αὐτὸν ὡς θεόν, καὶ πάντ᾽ ἀληθεύειν νομίζουσιν. εἰ δ᾽ οὕτως ἔχοι ταῦτα, πάμπολυ δήπου τῆς ἀληθείας ἐσφάλθαι χρὴ νομίζειν τοὺς ἐκ τοῦ Περιπάτου φιλοσόφους, οἷς μηδὲν ὧν Ἐρασίστρατος ὑπελάμβανεν, ἀρέσκει. καὶ μὴν ὥσπερ τιν᾽ ἀξίαν αὐτῷ τῆς E φυσιολογίας, τὴν πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους συνουσίαν ἐκπορίζουσι, πάλιν οὖν ἀναστρέψωμεν τὸν λόγον ἑτέρως, ἢ ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν ἐτύχομεν εἰπόντες. εἴπερ γὰρ οἱ ἐκ τοῦ Περιπάτου καλῶς ἐφυσιολόγησαν, οὐδὲν ἂν εἴη ληρωδέστερον Ἐρασιστράτου, καὶ δίδωμι τοῖς Ἐρασιστρατείοις αὐτοῖς τὴν αἵρεσιν, ἢ γὰρ τὸν πρότερον λόγον, ἢ τοῦτον προσποιήσονται. λέγει δ᾽ ὁ μὲν πρῶτος οὐδὲν ὀρθῶς ἐγνωκέναι περὶ φύσεως τοὺς Περιπατητικούς, ὁ δὲ δεύτερος Ἐρασίστρατον. ἐμὸν μὲν οὖν ὑπομνῆσαι τῶν δογμάτων τὴν μάχην, ἐκείνων δ᾽ ἡ αἵρεσις. ἀλλ᾽ οὐκ ἂν ἀποσταῖεν τοῦ μὴ θαυμάζειν τὸν Ἐρασίστρατον, F οὐκοῦν σιωπησάτωσαν περὶ τῶν ἐκ τοῦ Περιπάτου φιλοσόφων. παμπόλλων γὰρ ὄντων δογμάτων φυσικῶν περί τε γενέσεως, καὶ φθορᾶς τῶν ζῴων, καὶ ὑγείας, καὶ νόσου, καὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν, ἓν μόνον εὑρεθήσεται ταὐτὸν Ἐρασιστράτῳ κἀκείνοις τοῖς ἀνδράσι, τό, τινὸς ἕνεκα πάντα ποιεῖν τὴν φύσιν, καὶ μάτην μηδέν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο μέχρι λόγου κοινόν,

ἔργῳ δὲ μυριάκις Ἐρασίστρατον αὐτὸ διαφθείρει. μάτην γὰρ ὁ σπλὴν ἐγένετο, μάτην δὲ τὸ ἐπίπλοον, μάτην δὲ εἰς τοὺς νεφροὺς ἀρτηρίαι καταφυόμεναι, σχεδὸν ἁπασῶν τῶν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας βλαστανουσῶν οὖσαι μέγισται, μάτην δ' ἄλλα μυρία κατά γε τὸν Ἐρασιστράτειον λόγον. ἀλλ' εἰ μὲν οὐδ' ὅλως γινώσκει, βραχὺ μαγείρου σοφώτερός ἐστιν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς· εἰ δ' εἰδὼς οὐ λέγει τὴν χρείαν αὐτῶν, οἴεται δηλονότι παραπλησίως τῷ σπληνὶ μάτην αὐτὰ γεγονέναι. καίτοι τί ταῦτ' ἐπεξέρχομαι, τῆς περὶ χρείας μορίων οὔσης πραγματείας, μελλούσης ἡμῖν ἰδίᾳ περαίνεσθαι; πάλιν οὖν ἀναλάβωμεν τὸν αὐτὸν λόγον, εἰπόντες τι βραχὺ πρὸς τοὺς Ἐρασιστρατείους, ἔτι τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα. δοκοῦσι γάρ μοι μηδὲν ἀνεγνωκέναι τῶν Ἀριστοτέλους ἔτι συγγραμμάτων· ἀλλ' ἄλλων ἀκούοντες, ὡς δεινὸς ἦν περὶ φύσιν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὡς οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς κατ' ἴχνη τῆς ἐκείνου φυσιολογίας βαδίζουσιν, εἶθ' εὑρόντες ἕν τι τῶν περιφερομένων δογμάτων κοινὸν αὐτοῖς πρὸς Ἐρασίστρατον, ἀναπλάσαι τινὰ συνουσίαν αὐτῷ πρὸς ἐκείνους τοὺς ἄνδρας. ἀλλ' ὅτι μὲν τῆς Ἀριστοτέλους φυσιολογίας οὐδὲν Ἐρασιστράτῳ μέτεστιν, ὁ κατάλογος τῶν προειρημένων ἐνδείκνυται δογμάτων. ἃ πρώτου μὲν Ἱπποκράτους ἦν, δευτέρου δ' Ἀριστοτέλους, τρίτου δὲ τῶν Στωϊκῶν, ἑνὸς μόνου μετατεθέντος τοῦ τὰς ποιότητας εἶναι σώματα. τάχα δ' ἂν τῆς λογικῆς ἕνεκα θεωρίας ὡμιληκέναι φαῖεν τὸν Ἐρασίστρατον τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφοις, οὐκ εἰδότες ὡς ἐκεῖνοι μὲν ψευδεῖς, καὶ ἀπεράντους οὐκ ἔγραψαν λόγους, τὰ δ' Ἐρασιστράτεια βιβλία παμπόλλους ἔχει τοὺς τοιούτους. τάχ' ἂν οὖν ἤδη τις θαυμάζοι, καὶ διαπορείη, τί παθὼν ὁ Ἐρασίστρατος, εἰς τοσοῦτον τῶν Ἱπποκράτους δογμάτων ἀπετράπετο. καὶ διὰ τί τῶν ἐν ἥπατι πόρων τῶν χοληδόχων, ἅλις γὰρ ἤδη νεφρῶν, ἀφελόμενος τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν, ἐπιχειρεῖ αἰτιᾶσθαι θέσιν, καὶ στομάτων στενότητα, καὶ χώραν τινὰ κοινήν, εἰς ἣν παράγουσι μὲν αἱ ἀπὸ τῶν πυλῶν τὸ ἀκάθαρτον αἷμα, μεταλαμβάνουσι δὲ πρότεροι μὲν οἱ πόροι τὴν χολήν, δεύτεραι δ' αἱ ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς τὸ καθαρὸν αἷμα. πρὸς γὰρ τῷ μηδὲν ἂν βλαβῆναι τὴν ὁλκὴν εἰπών, ἄλλων μυρίων ἔμελλεν ἀμφισβητουμένων ἀπαλλάξασθαι λόγων.

A re enim Eraſiſtratus millies id deſtruit; quippe fruſtra ſplen, fruſtra omentum, fruſtra arteriæ, quæ inſeruntur in renes, quanquam hæ omnium, quæ à magna arteria oriuntur, ſunt propè maximæ, fruſtra mille alia, Eraſiſtrati ſaltem ſententia, ſunt condita. Quæ quidem ſi prorſus ignorat, coquo paulo eſt in diſſectionibus peritior; ſin ſciens non dicit eorum vſum, putat planè fruſtra ea lienis exemplo eſſe facta. Quanquam quid hæc perſequor, quæ operis de partium vſu, quod opus ſeorſum ſcripturi ſumus, magis ſint propria? Ergo rurſus eundem reſumamus ſermonem, paucisque in Eraſiſtrati æmulos appoſitis, ea quæ reli-
B qua ſunt proſequamur. Videntur hi mihi nullum ex Ariſtotelis ſcriptis legiſſe; ſed ab aliis audiuiſſe, eum in naturæ contemplatione magnum virum fuiſſe; tum Stoicos veſtigiis phyſiologiæ eius inſiſtere; deinde vnum ex vulgatis placitis inuenientes illi cum Eraſiſtrato commune, ſingere fuiſſe quandam Eraſiſtrato cum illis viris conſuetudinem. Cæterùm quod Eraſiſtratus expers omninò ſit Ariſtotelicæ phyſiologiæ, declarat prædictorum iam dogmatum catalogus; quæ ſcilicet primùm Hippocratis fuêre, ſecundo Ariſtotelis, tertiò Stoicorum, vno tantum
C mutato, quòd qualitates ſint corpora. Fortaſſe autem logicæ ſpeculationis gratia verſatum eſſe cum Peripateticis Eraſiſtratum dicent, parum intelligentes ſermones falſos, & parum concludentes ab iis minimè eſſe conſcriptos; quum Eraſiſtrati volumina eiuſmodi ſermonibus ſcateant. Ergo miretur fortaſſe aliquis, ac dubitet, quamobrem Eraſiſtratus tantoperè ab Hippocratis dogmate abhorruerit; ac cur meatus in iecinore, qui bilem excipiunt (de renibus enim abundè hactenus) tractatoria vi priuans, conuenientem ſitum, & oſculorum cauſetur angu-
D ſtiam, ac locum quendam communem, in quem deducant venæ, quæ à porta veniunt, ſanguinem impurum, accipiant autem priores quidem ipſi meatus bilem, poſtea venæ, quæ ad cauam pertinent, purum iam ſanguinem. Quippe quum, ſi tractum dixiſſet, præterquam quòd nihil accidiſſet incommodi, ab aliis ſexcentis dubitationibus fuiſſet liber.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὀρθῶς νοῆσαι τὸν τοῦ Ἐρασιστράτου λόγον περὶ τῆς διακρίσεως τῆς χολῆς, ἀδύνατον.

Ὡς νῦν γε πόλεμος οὐ σμικρός ἐστι τοῖς Ἐρασιστρατείοις, οὐ πρὸς τοὺς ἄλλους μόνους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἔχουσιν ὅπως ἐξηγήσωνται τὴν ἐκ τοῦ πρώτου τῶν καθόλου λόγων λέξιν, ἐν ᾗ φησιν. Εἰς τὸ αὐτὸ δ' ἀνεστομωμένων ἑτέρων δύο ἀγγείων, τῶν τ' ἐπὶ τὴν χοληδόχον τεινόντων, καὶ τῶν ἐπὶ τὴν κοίλην φλέβα, συμβαίνει τῆς ἀναφερομένης ἐκ τῆς κοιλίας τροφῆς τὰ ἐναρμόζοντα ἑκατέροις τῶν στομάτων, εἰς ἑκάτερα τῶν ἀγγείων μεταλαμβάνεσθαι, καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τὴν χοληδόχον φέρεσθαι, τὰ δ' ἐπὶ τὴν κοίλην φλέβα παραιοῦσθαι. τὸ γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ ἀνεστομωμένων, ὃ κατ' ἀρχὰς τῆς λέξεως γέγραπται, τί ποτε χρὴ νοῆσαι χαλεπὸν εἰπεῖν. ἤτοι γὰρ οὕτως εἰς ταὐτόν, ὥστε τῷ τῆς ἐν τοῖς σιμοῖς φλεβὸς πέρατι συνάπτειν δύο ἕτερα πέρατα, τό τ' ἐν τοῖς κυρτοῖς, καὶ τὸ τοῦ χοληδόχου πόρου, ἢ εἰ μὴ οὕτως, χώραν τινὰ κοινὴν ἐπινοῆσαι χρὴ τῶν τριῶν ἀγγείων ἄλλην,

---

CAPVT V.

Locum Eraſiſtrati de Bilis ſecretione rectè intelligi non poſſe.

E

QVum nunc pugna ſit Eraſiſtrati ſectatoribus non parua, neque id cum aliis modò, verùm etiam ipſis inter ſe, nequeuntibus ſcilicet interpretari verba illa in primo vniuerſalium ſermonum, quibus ait; *Adapertis autem in idem aliis duobus vaſis, tum cholidochio, tum iis quæ ad cauam venam tendunt, accidit ſubeuntis ex ventriculo alimenti partes eas, quæ vtriſque oſculis ſunt accommodæ, in vtraque transferri vaſa, atque alias ad cholidochum, ferri, alias ad venam cauam tranſmitti.* Illud enim adapertis in idem, quod
F in principio dictionis eſt poſitum, quo pacto ſit intelligendum, difficilè dictu eſt. Aut enim ita, in idem, vt venæ eius, quæ in cauo iecinoris eſt, fini copulentur alij duo fines, tum eius, quæ eſt in gibbo, tum bilis ipſius meatus; aut ſi non ita, locum quempiam communem intelligere oportet, qui à tribus vaſis ſit diuerſus,

& velut receptaculum quoddam; quod impleatur quidem ab inferiore vena, vacuetur autem in bilis meatus, & in eas, quæ à caua diſiſſæ ſunt venulas. In vtraque verò expoſitione multa ſunt incommoda; quæ ſi omnia dicam, videbor propoſiti mihi ab initio oblitus in Eraſiſtratum ſcribere enarrationem. Cæterùm commune ambabus interpretationibus incommodum eſt, quòd totus ſanguis non purgatur. Oportet enim in ipſum quod bilem recipit vas, vbi videlicet percolaretur, eum incidere, non tranſire, ac præterfluere celeriter in os maius, diſtributionis ſcilicet impetu latum. An igitur his ſolis difficultatibus implicatus hæret Eraſiſtrati ſermo, dum attractrice facultate ad quiduis vti recuſat? an vehementiſſimè quidem in his, liquidóque adeò, vt nec puerum lateat?

CAPVT VI.

Aduerſus Eraſiſtratum de Nutritione.

VErùm, ſi quis attentè conſideret, nec eius de alimento ſermo, quem in ſecundo vniuerſalium ſermonum ſcribit, eaſdem difficultates effugit. Siquidem vno illo lemmate ſucceſſionis ad id, quod vacuatur, conceſſo (ceu prius oſtendimus) concluſit quiddam de venis ſolùm, & qui in iis habetur ſanguine. Effluente enim per ora earum, ac diſtributo ſanguine, quum nec ſimul vniuerſus eſſe vacuus locus poſſit, nec venarum quicquam concidere (id namque erat omiſſum) neceſſe erat, vt quod continuum fuit ſequeretur, ac vacuati locum impleret. Atque venæ quidem nobis ita nutrientur, ſanguine ſcilicet, quem in ſe habent, fruentes. At nerui quomodo nutrientur? neque enim in his ſanguis habetur. Nobis namque in promptu eſt reſpondere, quod trahendo à venis; ſed hoc illi non placet. Quidnam igitur hic comminiſcitur? nempe neruum venas in ſe arteriáſque habere, veluti catenam ex tribus diuerſis naturâ loris contextam. Ex hac etenim ad diſputationem ſumpta hypotheſi, putauit ſe tractum poſſe declinare, neque enim amplius neruum, cum ſanguinis in ſe vas habeat, ſanguinis alterius, qui extrinſecus ex vicina vera vena confluat indigere, ſed ſatis illi ad nutrimentum eſſe vas illud confictum, quod ratio comprehendat. At hîc rurſus alia difficultas hominem excipit. Hoc namque ipſum exiguum vaſculum ſeipſum quidem nutriet; ſimplicem verò illum, qui ipſi adiunctus eſt, neruum, vel arteriam, fieri nequit, vt nutriat, niſi iis inſita quædam trahendi nutrimenti vis ſubeſſe concedatur. Nam ſucceſſione ad id, quod vacuatur, quo pacto attrahere alimentum queat ſimplex ille neruus ad eum modum, quo compoſitæ venæ? nempe quia cauitas quædam in illo eſt, ipſo auctore. At ea cauitas ſpiritu animali plena eſt, non ſanguine. Eſt autem nobis non in hanc cauitatem ratione inducendum alimentum, ſed in vas, quod eam contineat, ſiue id tantummodo nutriri, ſiue etiam augeri eſt opus. Ergo qua ratione inducemus? eſt enim adeò exiguum ſimplex illud vas, præterea reliquorum vtrumque, vt ſi minima acu partem eius aliquam pupugeris, tria ſimul diuiſeris. Itaque ſenſibilis in eo locus vacuus fieri ſimul vniuerſus non poteſt; qui verò ratione ſpectatur non cogit, quum vacuatur, vt quod continuum eſt, neceſſariò ſequatur. Velim porrò rurſus hoc loco reſpondeat mihi Eraſiſtratus ipſe de elementari illo

A ὑποδεχομένην τινά, πληρουμένην μὲν ὑπὸ τῆς κάτω φλε-
βός, ἐκκενουμένην δὲ εἴς τε τοὺς χοληδόχους πόρους, καὶ τὰς τῆς
κοίλης ἀποσχίδας. καθ' ἑκατέραν δὲ τῶν ἐξηγήσεων ἄτοπα
πολλά, περὶ ὧν εἰ πάντα λέγοιμι, λάθοιμ' ἂν ἐμαυτὸν, ἐξη-
γήσεις Ἐρασιστράτου γράφων, οὐχ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς προὐθέμην
περαίνων. κοινὸν δ' ἀμφοτέραις ταῖς ἐξηγήσεσιν ἄτοπον, τὸ μὴ
καθαίρεσθαι τὸ πᾶν αἷμα. χρὴ γὰρ ὡς εἰς ἠθμόν τινα χοληδό-
χον ἀγγεῖον ἐμπίπτειν αὐτό, οὐ παρέρχεσθαι, καὶ παραρρεῖν ὠκέως
εἰς τὸ μεῖζον στόμα, τῇ ῥύμῃ τῆς ἀναδόσεως φερόμενον. ἆρ'
οὖν ἐν τούτοις μόνοις, ἀπορίαις ἀφύκτοις ὁ Ἐρασιστράτου λό-
B γος ἐνέχεται, μὴ βουλομένου χρῆσθαι ταῖς ἑλκτικαῖς
δυνάμεσιν εἰς μηδέν, ἢ σφοδρότατα μὲν ἐν τούτοις, καὶ σα-
φῶς οὕτως, ὡς ἂν μηδὲ παῖδα λαθεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Πρὸς Ἐρασίστρατον περὶ τῆς θρέψεως.

ΕΙ δ' ἐπισκοποῖτό τις ἐπιμελῶς, οὐδὲ περὶ θρέψεως
αὐτῷ λόγος, ὃν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν καθόλου λόγων διεξέρ-
χεται, τὰς αὐτὰς ἀπορίας ἐκφεύγει. τῇ γὰρ πρὸς τὸ κενού-
C μενον ἀκολουθίᾳ συγχωρηθέντος ἑνὸς λήμματος, ὡς πρό-
σθεν ἐδείκνυμεν, ἐπέραινέ τι περὶ φλεβῶν μόνων, καὶ τοῦ κατ'
αὐτὰς αἵματος. ἐκρέοντος γάρ τινος κατὰ τὰ στόματα αὐτῶν,
καὶ διαφορουμένου, καὶ μήτ' ἀθρόου τόπου κενοῦ δυναμένου
γενέσθαι, μήτε τῶν φλεβῶν συμπεσεῖν. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ παρα-
λειπόμενον, ἀναγκαῖον ἦν ἕπεσθαι τὸ συνεχές, ἀναπληροῦν
τοῦ κενουμένου τὴν βάσιν. αἱ μὲν δὴ φλέβες ἡμῖν οὕτω θρέ-
ψονται, τοῦ περιεχομένου κατ' αὐτὰς αἵματος ἀπολαύουσαι.
τὰ δὲ νεῦρα πῶς; οὐ γὰρ δὴ κἀν τούτοις ἐστὶν αἷμα. πρόχει-
ρον μὲν γὰρ ἦν εἰπεῖν, ἕλκοντα παρὰ τῶν φλεβῶν, ἀλλ' οὐ
D βούλεται. τί ποτ' οὖν κἀνταῦθα ἐπιτεχνᾶται; φλέβας ἔχειν
ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἀρτηρίας τὸ νεῦρον, ὥσπερ τινὰ σειρὰν ἐκ τριῶν
ἱμάντων διαφερόντων τῇ φύσει πεπλεγμένον. ᾤηθη γὰρ ἐκ
ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ἐκφεύξεσθαι τῷ λόγῳ τὴν ὁλ-
κήν. οὐ γὰρ ἂν ἔτι δεήσεσθαι τὸ νεῦρον ἐν ἑαυτῷ περιέχον αἵ-
ματος ἀγγεῖον, ἐπιρρύτου τινὸς ἔξωθεν ἐκ τῆς παρακειμένης
φλεβὸς τῆς ἀληθινῆς, αἵματος ἑτέρου, ἀλλ' ἱκανὸν αὐτῷ
πρὸς τὴν θρέψιν ἔσεσθαι, τὸ κατεψευσμένον ἀγγεῖον ἐκεῖνο
τῷ λόγῳ θεωρητόν, ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν αὐτὸν ὅμοιά τις
ἀπορία διαδέξεται. τουτὶ γὰρ τὸ σμικρὸν ἀγγεῖον, ἑαυτὸ μὲν θρέψει.
E τὸ παρακείμενον δὲ νεῦρον ἐκεῖνο τὸ ἁπλοῦν, ἢ τὴν ἀρτη-
ρίαν, οὐχ οἷόν τε ἔσται τρέφειν αὖθις, τινὸς σύμφυτον ἢν ὑπαρ-
χὴν αὐτοῖς ὁλκὴν τῆς τροφῆς. τῇ μὲν γὰρ πρὸς τὸ κενούμενον
ἀκολουθίᾳ, πῶς ἂν ἔτι δύναιτο τὴν τροφὴν ἐπισπάσασθαι τὸ
ἁπλοῦν νεῦρον, ὥσπερ αἱ φλέβες αἱ σύνθετοι; κοιλότης μὲν
γάρ τις ἐστὶν ἐν αὐτῷ, κατ' αὐτόν. ἀλλ' οὐχ αἵματος αὕτη γε, ἀλλὰ
πνεύματος ψυχικοῦ μεστή. δεόμεθα δ' ἡμεῖς, οὐκ εἰς τὴν κοι-
λότητα ταύτην εἰσάγειν τῷ λόγῳ τὴν τροφήν, ἀλλ' εἰς τὸ
περιέχον αὐτὴν ἀγγεῖον, εἴτ' οὖν τρέφεσθαι μόνον, εἴτε καὶ αὐ-
ξάνεσθαι δέοιτο. πῶς οὖν εἰσάξομεν; οὕτω γάρ ἐστι μικρὸν ἐκεῖνο
F τὸ ἁπλοῦν ἀγγεῖον, καὶ μέντοι καὶ τῶν ἄλλων ἑκάτερον, ὥστ' εἰ τῇ
λεπτοτάτῃ βελόνῃ νύξειας τι μέρος, ἅμα διαιρήσεις τὰ τρία.
τόπος οὖν αἰσθητὸς ἀθρόος κενός, οὐκ ἄν ποτ' ἐν αὐτῷ γένοιτο.
λόγῳ δὲ θεωρητὸς τόπος κενούμενος, οὐκ ἦν ἀναγκαστικὸς τῆς
τοῦ συνεχοῦς ἀκολουθίας. ἐβουλόμην δ' αὖ πάλιν μοι κἀν-
ταῦθα τὸν Ἐρασίστρατον αὐτὸν ἀποκρίνασθαι περὶ τοῦ στοιχειώδους

ἐκείνου νεύρου τοῦ σμικροῦ, πότερον ἕν τι, καὶ συνεχές ἐστιν ἀκριβῶς, ἢ ἐκ πολλῶν καὶ μικρῶν σωμάτων, ὧν Ἐπίκουρος, καὶ Λεύκιππος, καὶ Δημόκριτος ὑπετίθεντο, σύγκειται. καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτου, τοὺς Ἐρασιστρατείους ὁρῶ διαφερομένους. οἱ μὲν γὰρ ἕν τι καὶ συνεχὲς αὐτὸ νομίζουσιν, ἢ οὐκ ἂν ἁπλοῦν εἰρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ φασι. τινὲς δὲ καὶ τοῦτο διαλύειν εἰς ἕτερα στοιχειώδη τολμῶσιν. ἀλλ' εἰ μὲν ἕν τι, καὶ συνεχές ἐστι, τὸ κενούμενον ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἄδηλον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὀνομαζομένην διαπνοὴν, οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ καταλείψει χώραν κενήν. οὕτω γὰρ οὐχ ἕν, ἀλλὰ πολλὰ γενήσεται, διειργόμενα δήπου ταῖς κεναῖς χώραις. εἰ δ' ἐκ πολλῶν σύγκειται, τῇ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν, πρὸς Ἀσκληπιάδην ἀποχωρήσαμεν, ἄναρμά τινα στοιχεῖα τιθέμενοι, πάλιν οὖν ἄτεχνος ἡμῖν ἡ φύσις γενέσθω. τοῖς γὰρ τοιούτοις ἐξ ἀνάγκης στοιχείοις τοῦθ' ἕπεται. διὸ δή μοι καὶ δοκοῦσιν ἀμαθῶς πάνυ, τὴν εἰς τὰ τοιαῦτα στοιχεῖα τῶν ἁπλῶν ἀγγείων εἰσάγειν διάλυσιν ἔνιοι τῶν Ἐρασιστρατείων. ἐμοὶ γοῦν οὐδὲν διαφέρει. καθ' ἑκατέρους γὰρ ἄτοπος ὁ τῆς θρέψεως ἔσται λόγος, ἐκείνοις τοῖς ἁπλοῖς ἀγγείοις τοῖς μικροῖς, τοῖς συντιθεῖσι τὰ μεγάλα τε, καὶ αἰσθητὰ νεῦρα. κατὰ μὲν τοὺς συνεχῆ φυλάττοντας αὐτὰ, μὴ δυναμένης γενέσθαι τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας, ὅτι μηδὲν ἐν τῷ συνεχεῖ γίνεται κενόν, κἂν ἀπορρέοι τι, συνέρχεταί γε πρὸς ἄλληλα τὰ καταλειπόμενα μόρια, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὕδατος ὁρᾶται. καὶ πάλιν ἓν γίνεται πάντη, τὴν χώραν τοῦ διαφορηθέντος αὐτῶν καταλαμβάνοντα. κατὰ δὲ τοὺς ἑτέρους, ὅτι τῶν στοιχείων ἐκείνων οὐδὲν δεῖται τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας. ἐπὶ γὰρ τῶν αἰσθητῶν μόνων, οὐκ ἐπὶ τῶν λόγῳ θεωρητῶν ἔχει τὴν δύναμιν, ὡς αὐτὸς Ἐρασίστρατος ὁμολογεῖ διαρρήδην, οὐ περὶ τοιούτου κενοῦ φάσκων ἑκάστοτε ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ὃ κατὰ βραχὺ παρέσπαρται τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ περὶ τοῦ σαφοῦς, τε αἰσθητοῦ, καὶ ἀθρόου, καὶ μεγάλου, καὶ ἐναργοῦς, καὶ ὅπως ἂν ἄλλως ὀνομάζειν ἐθέλοις. Ἐρασίστρατος μὲν γὰρ αὐτὸς, αἰσθητὸν ἀθρόον οὔ φησι δύνασθαι γενέσθαι κενόν. ἐγὼ δ' ἐκ περιουσίας εὐπορήσας ὀνομάτων, ταὐτὸν δηλοῦν ἕν γε τῷ νῦν προκειμένῳ λόγῳ δυναμένων, καὶ τἄλλα προσέθηκα. κάλλιον οὖν μοι δοκεῖ τι, καὶ πρὸς ἡμᾶς συνεισενέγκασθαι τοῖς Ἐρασιστρατείοις, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο γεγόναμεν, καὶ συμβουλεῦσαι τοῖς τὸ πρῶτον ἐκεῖνο, καὶ ἁπλοῦν ὑπὸ Ἐρασιστράτου καλούμενον ἀγγεῖον εἰς ἕτερ' ἄττα σώματα στοιχειώδη διαλύουσιν, ἀποστῆναι τῆς ὑπολήψεως, ὡς πρὸς τῷ μηδὲν ἔχειν πλέον, ἔτι τε διαφερομένους Ἐρασιστράτῳ. ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν ἔχει πλέον, ἐπιδέδεικται σαφῶς. οὐδὲ γὰρ ἠδυνήθη διαφυγεῖν τὴν περὶ τῆς θρέψεως ἀπορίαν ἡ ὑπόθεσις. ὅτι δ' οὐδ' Ἐρασιστράτῳ σύμφωνός ἐστιν, ὃ ἐκεῖνος ἁπλοῦν, καὶ πρῶτον ὀνομάζει σύνθετον ἀποφαίνουσα, καὶ τὴν τῆς φύσεως τέχνην ἀναιροῦσα, πρόδηλον καὶ τοῦτ' εἶναί μοι δοκεῖ. εἰ μὴ γὰρ ἐν τοῖς ἁπλοῖς τούτοις ἕνωσίν τινα τῆς οὐσίας ἀπολειψόμεθα, ἀλλ' εἰς ἄναρμα καὶ ἀμέριστα καταβησόμεθα στοιχεῖα, παντάπασιν ἀναιρήσομεν τῆς φύσεως τέχνην, ὥσπερ καὶ πάντες οἱ ἐκ ταύτης ὁρμώμενοι τῆς ὑποθέσεως ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι. δευτέρα γὰρ τῶν τοῦ ζώου μορίων κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, ἡ φύσις οὐ προτέρα γίγνεται. διαπλάττειν δὲ καὶ δημιουργεῖν, οὐ τοῦ δευτέρου γεγονότος, ἀλλὰ τοῦ προϋπάρχοντός ἐστιν, ὥστ' ἀναγκαῖον εὐθὺς ἐκ σπέρματος ὑποτίθεσθαι τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, αἷς διαπλάττει τε, καὶ αὐξάνει, καὶ τρέφει τὸ ζῶον.

A exiguo neruo, ſitne vnus, & prorſus continuus, an ex multis, & exiguis corpuſculis illis, quæ Epicurus, Leucippus, & Democritus propoſuerunt compoſitus. Nam de hoc quoque Eraſiſtrati æmulos diſſidere animaduerto; alij namque vnum eum eſſe continuúmque putant, alioqui, nec ſimplicem eum nominandum ab eo fuiſſe dicunt; alij hunc quoque audent in alia elementaria diuidere. Verum ſi vnum quiddam continuúmque eſt, quòd ex eo per inſenſibilem à medicis dictum perſpiratum vacuatur, nullum relinquet in eo locum vacuum, quum ita vnum non fuerit, ſed plura vacuis ſcilicet locis inter ſe
B diuiſa. Sin ex multis eſt conditum, per horti poſticum (vt in prouerbio eſt) ad Aſclepiadem diſceſſimus, quæ cohærere inter ſeſe non poſſunt elementa ſtatuentes. Ergo rurſus artis expertem eſſe naturam dicamus; quum eiuſmodi elementa neceſſariò hoc ſequatur. Quare parum eruditè mihi videntur Eraſiſtrati æmulorum quidam ad eiuſmodi elementa ſimplicium vaſorum ſolutionem redigere; mea enim nihil refert. Secundum vtroſque enim abſurda erit nutritionis ratio; quum in ſimplicibus illis exiguis vaſis, quæ magnos, ac ſenſibiles neruos conficiunt, non poſſit
C ſententia eorum, qui continua ea defendunt, fieri ad id, quod vacuatur ſucceſſio; quòd & in continuo nihil ſit vacuum, ac ſiquid effluat, partes quæ relinquuntur, veluti in aqua cernitur inter ſe coëant, rurſúmque vnum fiant, ipſæ digeſti locum occupantes Secundum alios verò propterea quod ſucceſſione ad id, quod vacuatur illorum elementorum nullum eget. Habet enim ea ſucceſſio in ſenſibilibus tantùm, non etiam in iis, quæ ratione ſpectantur, vim; ſicuti ipſe Eraſiſtratus manifeſtè fatetur, vbique non de vacuo id genus, quod minutim corporibus accidit, ſe agere teſtificans, ſed de manifeſto, & ſenſibili, & multo ſimul collecto,
D & magno, & euidenti, vel quomodocunque aliter nominare libuerit. Quippe Eraſiſtratus ipſe vacuum ſenſibile, quòd ſimul totum ſit, ait eſſe non poſſe. Ego verò quum nominibus abundarem, quæ idem in propoſito ſermone valerent, etiam reliqua adieci. Non alienum verò videtur, ſi ipſe quoque aliquid (quando huc veni) Eraſiſtrati ſectatoribus conferam, hortérque, vt quum primùm illud, & ſimplex ab Eraſiſtrato vocatum vas in alia ſoluunt elementaria corpora, ab ea opinione deſiſtant; quum præter id, quod nihil promouent, etiam ab Eraſiſtrato diſſideant. Ac quod
E nihil quidem promoueant, liquidò eſt monſtratum, neque enim effugere dubitationem, quæ de nutritione eſt propoſita opinio ea potuit. Quòd autem, nec cum Eraſiſtrato ſit conſentiens, quum id quod ille primùm, & ſimplex nominat, compoſitum faciat, ac naturæ artem deſtruat, manifeſtum id quoque mihi videtur. Si enim in ſimplicibus his vnitionem quandam ſubſtantiæ non relinquemus, ſed ad elementa, quæ nec coaleſcere poſſunt, nec in partes diuidi deſcendemus, omnino naturæ artem perimemus; quod vtique omnes faciunt, qui hanc hypotheſin pro principio habent,
F tum medici tum philoſophi. Quippe ſecunda & poſterior animalis partibus ſecundum hanc hypotheſin natura eſt, non prior; at formare, & condere non eius eſt, quod ſecundò fit, ſed eius, quod fuit prius. Quare neceſſe eſt ſtatim ex ipſo ſemine, naturæ facultates, quibus conformat, auget nutritque animal, eſſe præſumere.

At corporum, quæ nec vnà committi, nec diuidi poſſunt, nullum in ſe conformatricem, auctricem, nutricem, aut in ſumma artificem facultatem habet; quippe quod impatibile eſſe immutabiléque præſumitur. Prædictorum verò ſine mutatione, & alteratione, & ea, quæ per tota fit, mixtione, veluti ſupra indicauimus nullum conſiſtit. Atque ob hanc neceſſitatem omnes eiuſmodi opinionum ſectatores, quo conſentanea elementis iis, quæ propoſuerunt dicerent, naturam, vel nolentes coacti ſunt artificem eſſe negare. Verùm hæc non à nobis Eraſiſtrati ſequaces, ſed à philoſophis diſcere par erat; quibus ſcilicet illud maximè placet, omnium rerum elementa primum eſſe conſideranda. Non rectè igitur putandus eſt Eraſiſtratus eò ignorantiæ progreſſus, vt ne hanc quidem dignoſcere poſſit conſequentiam; ſed vt ſimul naturam artificioſam eſſe proponeret, ſimul in impatibilia, & quæ nec vnà coniungi, nec mutari poſſint elementa, ſubſtantiam dirimeret. Atqui ſi in elementis alterationem aliquam, & mutationem, & vnionem, & continuitatem dederit, vnum ei minimè compoſitum vas illud, quod ſimplex vocat erit; verùm ſimplex vena à ſeipſa nutrietur, neruus verò & arteria à vena. Sed qualiter quæro, & quemadmodum? hoc enim diſceptationis noſtræ loco, diſſenſus Eraſiſtrateorum ſuperius meminimus, monſtrauimúſque neutrorum ſententiâ, quemadmodum ſimplicium illorum vaſorum nutritio fiat conſtare. Sed nec indicare pugnam eorum ſumus grauati: præterea Eraſiſtrato honoris aliquid deferre, tranſlato ſcilicet in meliorem ſectam. Rurſum igitur ad eam, quæ elementarem illum neruum, vnum, ſimplicem, & ſibi vndique vnitum proponit, diſputatio conuerſa, quemadmodum nutriendus ſit conſideret; quod namque hic inuentum erit, commune id Hippocratis quoque ſectæ fuerit. Aptiùs autem mihi, quod quæritur, diſquirendum eſſe videtur in iis, qui ægrotauerunt, & vehementer ſunt extenuati; omnes enim his corporis partes, & contabuerunt, & graciles factæ ſunt, tum plurima additione refectionéque indigere videntur; ergo etiam neruus hic ſenſibilis, cuius cauſa inceptus ſermo eſt, in his gracilis admodum eſt redditus, ac nutritione eget. Habet verò in ſe partes plurimas, tum primos illos, & inuiſibiles neruos, tum paucas quaſdam ſimplices arterias, itémque venas; omnes igitur eius quoque elementares nerui extenuati ſunt; aut ſi non illi, vtique nec totus. Itaque etiam ſicut totus, ipſi quoque nutriri poſtulant. Atqui ſi nutriri poſtulant, nec poteſt illis quicquam conducere ad id, quod vacuatur, ſucceſſio, non propter iam dictas modò dubitationes, ſed etiam propter recens contractam (vt indicabo) gracilitatem, quærenda nobis alia nutritionis eſt cauſa. At quid igitur cauſæ eſt, cur fieri nequeat, vt ſucceſſio ad id, quod vacuatur, cum, qui ſic ſit affectus nutriat? nempe quod tantum ſuccedere continui, neceſſarium eſt, quantum effluit. Hoc verò iis, qui bono ſunt corporis habitu, ſatis ad nutritionem eſt, quibus ea, quæ apponuntur iis, quæ effluunt, paria eſſe oportet: at in iis, qui ad vltimum ſunt graciles, ac liberaliter refici poſtulant, niſi multò plus ſit, quod apponitur, quàm id quod vacuatur, priſtinum reſtituere habitum nunquam poterit. Liquet igitur, quòd tantò plus debent attrahere; quantò etiam pluribus egent.

A ἀλλ' ἐκείνων ἕκαστον τῶν σωμάτων τῶν ἀνάρμων καὶ ἀμε-
ρῶν, οὐδὲν ἐν ἑαυτῷ διαπλαστικὴν ἔχει δύναμιν, ἢ αὐξη-
τικήν, ἢ θρεπτικήν, ἢ ὅλως τεχνικήν. ἀπαθὲς γὰρ καὶ ἀμε-
τάβλητον ὑπόκειται. τῶν δ' εἰρημένων οὐδὲν ἄνευ μετα-
βολῆς, καὶ ἀλλοιώσεως, καὶ τῆς δι' ὅλων κράσεως γίνεται, κα-
θάπερ καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐνεδειξάμεθα. καὶ διὰ ταύ-
την τὴν ἀνάγκην, οὐκ ἔχοντες ὅπως τὰ ἀκόλουθα τοῖς
στοιχείοις, οἷς ὑπέθεντο φυλάττοιεν οἱ ἀπὸ τῶν τοιούτων αἱ-
ρέσεων ἅπαντες, ἄτεχνον ἠναγκάσθησαν ἀποφήνασθαι τὴν
φύσιν. καίτοι ταῦτά γ' οὐ παρ' ἡμῶν ἐχρῆν μανθάνειν τοὺς
B Ἐρασιστρατείους, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν τῶν φιλοσόφων, οἷς μά-
λιστα δοκεῖ πρῶτον ἐπισκοπεῖσθαι τὰ στοιχεῖα τῶν ὄντων
ἁπάντων. οὔκουν οὐδ' Ἐρασίστρατον ἄν τις ὀρθῶς ἄχρι το-
σαύτης ἀμαθίας νομίζοι προήκειν, ὡς μηδὲ ταύτην γνω-
ρίσαι δυνηθῆναι τὴν ἀκολουθίαν, ἀλλ' ἅμα μὲν ὑποθέ-
σθαι τεχνικὴν τὴν φύσιν, ἅμα δ' εἰς ἀπαθῆ, καὶ ἄναρμα,
καὶ ἀμετάβλητα στοιχεῖα καταθραῦσαι τὴν οὐσίαν. καὶ μὴν
εἰ δώσει τινὰ ἐν τοῖς στοιχείοις ἀλλοίωσίν τε, καὶ μεταβολήν,
καὶ ἕνωσιν, καὶ συνέχειαν, ἓν καὶ ἀσύνθετον αὐτῷ ἁπλοῦν ἀγ-
γεῖον ἐκεῖνο, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὀνομάζει, γενήσεται. ἀλλ' ἡ
C μὲν ἁπλῆ φλέψ, ἐξ αὐτῆς τραφήσεται, τὸ νεῦρον δέ, καὶ ἡ
ἀρτηρία παρὰ τῆς φλεβός. πῶς καὶ τίνα τρόπον; ἐν τούτῳ
γὰρ δὴ καὶ πρόσθεν γενόμενοι τοῦ λόγου, τῆς τῶν Ἐρασιστρα-
τείων διαφωνίας ἐμνημονεύσαμεν, ἐπιδείξαμεν δὲ καὶ καθ'
ἑτέρους μέν, ἄπορον εἶναι τὴν τῶν ἁπλῶν ἐκείνων ἀγγείων
θρέψιν. ἀλλὰ καὶ κρῖναι τὴν μάχην αὐτῶν οὐκ ὠκνήσαμεν,
καὶ τιμῆσαι τὸν Ἐρασίστρατον, εἰς τὴν βελτίονα μεταστήσαν-
τες αἵρεσιν. αὖθις οὖν ἐπὶ τὴν ἓν καὶ ἁπλοῦν, καὶ ἡνωμένον
ἑαυτῷ πάντη τὸ στοιχειῶδες ἐκεῖνο νεῦρον ὑποτιθεμένην, αἵ-
ρεσιν ὁ λόγος μεταβάς, ἐπισκοπείσθω πῶς τραφήσεται. τὸ γὰρ
D εὑρεθὲν ἐνταῦθα, κοινὸν ἂν ἤδη καὶ τῆς Ἱπποκράτους αἱρέ-
σεως γένοιτο. κάλλιον δ' ἄν μοι δοκῶ τὸ ζητούμενον ἐπὶ τῶν
νενοσηκότων, καὶ σφόδρα καταλελεπτυσμένων βασανι-
σθῆναι. πάντα γὰρ ἐναργῶς τούτοις φαίνεται τὰ μόρια τοῦ
σώματος ἄτροφα, καὶ λεπτά, καὶ πολλῆς προσθήκης τε, καὶ
ἀναθρέψεως δεόμενα. καὶ τοίνυν καὶ τὸ νεῦρον τοῦτο τὸ αἰ-
σθητόν, ἐφ' ὧπερ ἐξ ἀρχῆς ἐποιησάμεθα τὸν λόγον, ἰσχνὸν μὲν
ἱκανῶς γέγονε, δεῖται δὲ θρέψεως. ἔχει δ' ἐν αὐτῷ μέρη
πάμπολλα, μὲν ἐκεῖνα τὰ πρῶτα, καὶ ἀόρατα νεῦρα τὰ
σμικρά, καί τινας ἀρτηρίας ἁπλᾶς ὀλίγας, καὶ φλέβας
E ὁμοίως. ἅπαντα οὖν αὐτοῦ τὰ νεῦρα τὰ στοιχειώδη, καταλε-
λέπτυνται δηλονότι καὶ αὐτά. ἤ, εἰ μὴ δ' ἐκεῖνα, οὐδὲ τὸ
ὅλον. καὶ τοίνυν καὶ θρέψεως, οὕτω μὲν ὅλον δεῖται νεῦρον,
ἕκαστον δ' ἐκείνων οὐ δεῖται. καὶ μὴν εἰ δεῖται μὲν θρέψεως,
οὐδὲν δ' ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία βοηθεῖν αὐτοῖς δύ-
ναται, διά τε τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας ἀπορίας, καὶ διὰ τὴν
ὑπόγυιον ἰσχνότητα, καθάπερ δείξω, ζητητέον ἡμῖν ἐστιν ἑτέ-
ραν αἰτίαν θρέψεως. πῶς οὖν ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολου-
θία, τρέφειν ἀδύνατός ἐστι τὸν οὕτω διακείμενον; ὅτι τοσοῦ-
τον ἀκολουθεῖν ἀναγκάζει τῶν συνεχῶν, ὅσον ἀπορρεῖ. τοῦτο δ'
F ἐπὶ μὲν τῶν εὐεκτούντων, ἱκανόν ἐστιν εἰς τὴν θρέψιν, ἴσα
γὰρ ἐπ' αὐτῶν εἶναι χρὴ τοῖς ἀπορρέουσι τὰ προστιθέμενα. ἐπὶ
δὲ τῶν ἐσχάτως ἰσχνῶν, καὶ πολλῆς ἀναθρέψεως δεομένων, εἰ
μὴ πολλαπλάσιον εἴη τὸ προστιθέμενον τοῦ κενουμένου, τὴν ἐξ
ἀρχῆς ἕξιν ἀναλαβεῖν οὐκ ἄν ποτε δύναιντο. δῆλον οὖν ὡς
ἕλκειν αὐτὰ δεήσει τοσούτῳ πλέον, ὅσῳ καὶ δεῖται πλείονος.

Ἐρασίστρατος δὲ κἀνταῦθα πρότερον ποιήσας τὸ δεύτερον, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ αἰσθάνεται. διότι γάρ φησι πολλὴ πρόσθεσις εἰς ἀνάθρεψιν γίνεται τοῖς νενοσηκόσι, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρὸς ταύτην ἀκολουθία πολλή. πῶς δ' ἂν πολλὴ πρόσθεσις γένοιτο, μὴ προηγουμένης ἀναδόσεως δαψιλοῦς; εἰ δὲ τὴν διὰ τῶν φλεβῶν φορὰν τῆς τροφῆς, ἀνάδοσιν καλεῖ, τὴν δ' εἰς ἕκαστον τῶν ἁπλῶν, καὶ ἀοράτων ἐκείνων νεύρων, καὶ ἀρτηριῶν μετάληψιν, οὐκ ἀνάδοσιν, ἀλλὰ διάδοσιν, ὥς τινες ὀνομάζειν ἠξίωσαν, εἶτα τὴν διὰ τῶν φλεβῶν, μόνῃ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ φασὶ γίνεσθαι, τὴν εἰς τὰ λόγῳ θεωρητὰ μετάληψιν ἡμῖν ἐξηγησάσθωσαν. ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἔτ' ἐπὶ τούτων ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία λέγεσθαι δύναται, καὶ μάλιστ' ἐπὶ τῶν ἐσχάτως ἰσχνῶν, ἀποδέδεικται. τί δέ φησιν ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν καθόλου λόγων ὁ Ἐρασίστρατος, ἄξιον ἐπακοῦσαι τῆς λέξεως. τοῖς ἐσχάτοις τε καὶ ἁπλοῖς, λεπτοῖς τε καὶ στενοῖς οὖσιν, ἐκ τῶν παρακειμένων ἀγγείων ἡ πρόσθεσις συμβαίνει εἰς τὰ κενώματα τῶν ἀπενεχθέντων, κατὰ τὰ πλάγια τῶν ἀγγείων ἑλκομένης τῆς τροφῆς, καὶ καταχωριζομένης. ἐκ ταύτης τῆς λέξεως, πρῶτον μὲν, τὸ κατὰ τὰ πλάγια προσίεμαί τε καὶ ἀποδέχομαι. κατὰ μὲν γὰρ αὐτὸ τὸ στόμα τὸ ἁπλοῦν νεῦρον, οὐκ ἂν δύναιτο δεχόμενον τὴν τροφὴν, οὕτως εἰς ὅλον ἑαυτὸ διανέμειν. ἀνάκειται γὰρ ἐκεῖνο τῷ ψυχικῷ πνεύματι. κατὰ δὲ τὸ πλάγιον ἐκ τῆς παρακειμένης φλεβὸς τῆς ἁπλῆς, ἐγχωρεῖ λαβεῖν αὐτό. δεύτερον δ' ἀποδέχομαι τῶν ἐκ τῆς Ἐρασιστράτου λέξεως ὀνομάτων, τὸ γεγραμμένον ἐφεξῆς, τὸ κατὰ τὰ πλάγια. τί γάρ φησι; κατὰ τὰ πλάγια τῶν ἀγγείων ἑλκομένης τῆς τροφῆς. ὅτι μὲν οὖν ἕλκεται, καὶ ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν. ὅτι δ' οὐ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, δέδεικται πρόσθεν.

A Porrò Eraſiſtratus hîc quoque ſe prius facere id, quod ſecundum eſt, neſcio, quo pacto non aduertat. Propterea enim inquit, quòd multa appoſitio iis, qui ægrotarunt, quo reficiantur fit, idcirco multum etiam ad hanc ſuccedit; at quomodo multa fiat appoſitio, vbi copioſa non præceſſit diſtributio? Quòd ſi alimenti per venas tranſitum, diſtributionem appellant, traoslationem autem, quæ in ſingula ſimplicium illorum, & inuiſibilium neruorum arteriarúmque fit, noo diſtributionem, ſed perfuſionem dicas, veluti nonoulli nominandam cenſuerunt; poſtea qui per venas agitur, tranſitum ſola fieri ſucceſſiooe ad id, quod vacuatur, B dicant; traoslationem, quæ fit in illa; quæ ſunt ratione ſpectabilia, nobis interpretentur. Quandoquidè quod nec in his ſucceſſio ad id quod vacuatur, dici poſſit ac potiſſimum in corporibus, quæ ad vltimuoı ſunt extenuata, demonſtratum iam eſt. Quæ verò de iis verba in ſecundo vniuerſalium ſermonum Eraſiſtratus dicat, operæpretium eſt audiſſe. *Vltimis & ſimplicibus, tenuibus & anguſtis, appoſitio ex vicinis contingit vaſis, in vacua ſpatia eorum, quæ abierunt, nutrimento à lateribus vaſorum attracto, ac translato.* Ex hac dictione primum illud à lateribus admitto planè, ac reC cipio; neque enim poſſit ſimplex neruus, ſi per os nutrimeotum acciperet, id io ſe totum diſtribuere, vt qui dicatus animali ſpiritui ſit, at à latere licet à ſimplice quæ iuxta ſita eſt, vena alimentum recipiat. Secundò loco recipio ex Eraſiſtrati verbis, quod deinceps ſubiicitur illi à lateribus. Quid igitur ait? à lateribus vaſorum nutrimento attracto. Ergo quòd trahatur quidem nos quoque fatemur: quòd autem ſucceſſione ad id, quod vacuatur, non traſſatur, prius eſt mooſtratum.

D

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ἡ τοῦ Γαληνοῦ περὶ τῆς θρέψεως αἵρεσις.

Ἐξευρώμεν οὖν κοινῇ, πῶς ἕλκεται. πῶς δ' ἄλλως, ἢ ὡς σίδηρος ὑπὸ τῆς ἡρακλείας λίθου, δύναμιν ἐχούσης ἑλκτικὴν τοιαύτης ποιότητος; ἀλλ' εἰ τὴν μὲν ἀρχὴν τῆς ἀναδόσεως ἡ τῆς κοιλίας ἔκθλιψις παρέχεται, τὴν δὲ μετ' αὐτὴν φορὰν ἅπασαν, αἵ τε φλέβες περιστελλόμεναι, καὶ προωθοῦσαι, καὶ τῶν τρεφομένων ἕκαστον ἐπισπώμενον εἰς ἑαυτὸ, τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας ἀποστάντες, ὡς οὐ πρεπούσης ἀνδρὶ τεχνικὴν ὑποτιθεμένῳ τὴν φύσιν, οὕτως ἂν ἤδη καὶ τὴν ἀντιλογίαν εἴημεν πεφευγότες τὴν Ἀσκληπιάδου, μὴ δυνάμενοί γε λύειν αὐτήν. τὸ γὰρ εἰς τὴν ἀπόδειξιν παραλαμβανόμενον λῆμμα τὸ διεζευγμένον, οὐκ ἔστ' ἐκ δυοῖν, ἀλλ' ἐκ τριῶν ἐστι κατά γε τὴν ἀλήθειαν διεζευγμένον. εἰ μὲν οὖν ὡς ἐκ δυοῖν αὐτῷ χρησαίμεθα, ψεῦδος ἔσται τι τῶν εἰς τὴν ἀπόδειξιν παρειλημμένων. εἰ δ' ὡς ἐκ τριῶν, ἀπέραντος ὁ λόγος γενήσεται. καὶ ταῦτ' οὐκ ἐχρῆν ἀγνοεῖν τὸν Ἐρασίστρατον, εἴπερ κἂν κατ' ὄναρ ποτὲ τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου συνέτυχεν.

CAPVT VII.

Galeni ſententia de Nutritione.

Ergo ad quem modum trahatur, in commune inueſtigemus; quo porrò alio, quàm ſicut à magnete lapide ferrum, qui ſcilicet talis qualitatis trahendæ vim habet? At verò, ſi diſtributionis principium expreſſio ventriculi præſtat, reliquum verò eius progreſſum omnem tum venæ ipſæ contractæ, ac propellentes, tum ſingula, quæ nutriunE tur, ad ſetrahentia; ſucceſſionem ad id quod vacuatur, repudiantes; quippe, quæ hominem, qui artificioſam naturam ſtatuit, parum deceat, iam Aſclepiadis obiectionem decliuauerimus; quàm ſcilicet ſoluere non poſſumus. Lemma enim quod ad demonſtrationem diſiunctum ſumitur, non vtique ex duobus, ſed ex tribus, re vera eſt diſiunctum. At ſi quidem veluti ex duobus eo vtemur, falſum erit aliquid eorum, quæ ad demonſtrationem ſumuntur, ſin veluti ex duobus, minimè claudens ratio erit. Atque hæc minimè ignoraſſet Eraſiſtratus, ſi vel per ſomnium aliquando cum Peripateticis fuiſſet verſatus.

A

CAPVT VIII.

Aduerſus Eraſiſtratum de concoctione cibi, & humorum generatione.

QVemadmodum de humorum generatione, de quibus nihil ne mediocriter quidem probabile habens quod dicat, falli putat eum qui agit, quaſi prorſus inutilis ſit eorum contemplatio. Sed nunquid, quæſo, quemadmodum quidem cibi concoquantur in ventre, ſciuiſſe eſt vtile, quemadmodum autem in venis bilis fiat, eſt ſuperuacuum? ac ſolius vacuationis eius habenda eſt ratio, generationis eius nulla cura? ceu non longè ſatius ſit prohibere ab initio, ne multa gignatur, quàm ſolicitos, & occupatos eſſe de vacuanda. Mirum verò eſt, & illud dubitare hominem, in corporéne ſtatuenda generatio eius ſit, an protinus in ipſis cibis extrinſecus contineri dicenda. Nam ſi id commodè dubitatur, cur etiam de ſanguine non quæremus, habeatne is in corpore generationem, an in cibis ſit diffuſus, veluti aiunt, qui opinionis de partibus ſimilaribus ſunt auctores? Atqui multò magis ad rem pertinebat illud quæri, quinam cibi ſanguini faciendo maximè conueniant, qui non conueniant, quàm qui ventriculi operi facilè cedant, qui aduerſentur & pugnent; quippe horum delectus ad ſolam concoctionem, illorum ad ſanguinis boni generationem intereſt; non enim paris momenti eſt, vel ſanguinem bonum non gigni, vel alimentum in ventre probè in chylum non verti. Quo pacto autem non erubeſcit, quum concoctionis fruſtrationes diuidat, ceu multæ ſint multiſque ex occaſionibus incidant; de ſanguinis vitiis, nec verbo tenus, imò ne ſyllaba quidem tenus, mentionem facere? Atqui in venis reperitur & craſſus, & tenuis ſanguis, item aliis magis ruber, aliis flauior, aliis magis ater, aliis pituitoſior. Quòd ſiquis graueolentem eum, ídque non vno tantum genere, ſed multis planè differentiis, quæ vt ſermone explicari non poſſunt, ita ſenſu liquidò apparent, intelligat, non mediocriter, vt arbitror, Eraſiſtratum negligentiæ damnabit, qui tam neceſſariam artis contemplationem prætermiſerit. Manifeſtum enim eſt, ea, quæ de hydrope prauè ſentit, hanc negligentiam fuiſſe ſecuta. Nam quod viarum anguſtiâ prohiberi ſanguinem vltra per iecur procedere putat, nec alia ratione vlla hydropem poſſe fieri, quomodo non extremam prodit eius ignauiam? Iam quod nec vitio lienis, nec alterius cuiuſquam partis, ſed perpetuò ex iecinoris ſcirrho gigni hydropem exiſtimat, prorſus ſocordis eſt hominis, nec quicquam eorum, quæ quotidie fiunt intelligentis. Siquidem ex diuturnis hæmorrhoïdibus, vel ſuppreſſis, vel immodica profuſione hominem ad extremam frigiditatem ducentibus, non ſemel, aut bis, ſed ſæpe, iam factum hydropem vidi; ſicut mulieribus quoque tum menſtruæ purgationis omnimoda ceſſatio, tum immodica vacuatio, quum ſcilicet vteri nimio ſanguinis profluuio laborarunt, ſæpe hydropem accerſiuerunt; nonnullis verò earum & qui muliebris vocatur fluxus, in hunc terminatus eſt morbum; vt qui ab ilibus incipiunt, alióve quopiam opportunorum ad id membrorum, hydropas prætermittam: qui ipſi quoque Eraſiſtrati opinionem clarè refellunt, verùm non adeò lu-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τῆς τῶν σιτίων πέψεως, καὶ τῆς τῶν χυμῶν γενέσεως πρὸς Ἐρασίστρατον.

Ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὰ περὶ τῆς γενέσεως τῶν χυμῶν, ὑπὲρ ὧν οὐδὲν ἔχων εἰπεῖν, ἀλλ' οὐδὲ μέχρι τοῦ μετρίου πιθανόν, οἴεται παρακρούεσθαι σκηψάμενος, ὡς οὐδὲ χρήσιμος ὅλως ἐστὶν ἡ τῶν τοιούτων ἐπίσκεψις. εἶτα, ὦ πρὸς θεῶν, ὅπως μὲν τὰ σιτία κατὰ τὴν γαστέρα πέττεται χρήσιμον ἐπί- B σταθαι, πῶς δ' ἐν ταῖς φλεψὶν ἡ χολὴ γίνεται, περιττόν; καὶ τῆς κενώσεως ἄρα φροντιστέον αὐτῆς μόνης. ἀμελητέον δὲ τῆς γενέσεως, ὥσπερ οὐκ ἄμεινον ὑπάρχον μακρῷ, τὸ κωλύειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς γεννᾶσθαι πλείονα, τοῦ πράγματα ἔχειν ἐκκενοῦντας. θαυμαστὸν δὲ καὶ τὸ διαπορεῖν, εἴτ' ἐν τῷ σώματι τὴν γένεσιν αὐτῆς ὑποθετέον, εἴτ' εὐθὺς ἔξωθεν ἐν τοῖς σιτίοις περιέχεσθαι φατέον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο καλῶς ἠπόρηται, τί οὐχὶ καὶ περὶ τοῦ αἵματος ἐπισκεψόμεθα, πότερον ἐν τῷ σώματι λαμβάνει τὴν γένεσιν, ἢ ἐν τοῖς σιτίοις περιέσπαρται, καθάπερ οἱ τὰς ὁμοιομερείας ὑποτιθέμενοί φασι. καὶ μὴν πολλῷ γε τοῦ C χρησιμώτερον ζητεῖσθαι ποῖα τῶν σιτίων ὁμολογεῖ τῇ τῆς αἱματώσεως ἐνεργείᾳ, καὶ ποῖα διαφέρεται, τοῦ ζητεῖν τίνα μὲν τῇ τῆς γαστρὸς ἐνεργείᾳ νικᾶται ῥᾳδίως, τίνα δ' ἀντιβαίνει καὶ μάχεται. τούτων μὲν γὰρ ἡ ἔκλεξις, εἰς πέψιν μόνην, ἐκείνων δ' εἰς αἵματος χρηστοῦ διαφέρει γένεσιν. οὐδὲ γὰρ ἴσον ἐστὶν, ἢ μὴ χρηστὸν αἷμα γεννηθῆναι, ἢ μὴ καλῶς ἐν τῇ γαστρὶ χυλωθῆναι τὴν τροφήν. πῶς δ' οὐκ αἰδεῖται, τὰς μὲν τῆς πέψεως ἀποτυχίας διαιρούμενος, ὡς πολλαί τέ εἰσι, καὶ κατὰ πολλὰς γίνονται προφάσεις. ὑπὲρ δὲ τῶν τῆς αἱματώσεως σφαλμάτων, οὐδ' ἄχρι ῥήματος ἑνὸς, οὐδ' ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς φθεγ- D ξάμενος. καὶ μὴν εὑρίσκεταί γε καὶ παχὺ, καὶ λεπτὸν ἐν ταῖς φλεψὶν αἷμα, καὶ τοῖς μὲν ἐρυθρότερον, τοῖς δὲ ξανθότερον, τοῖς δὲ μελάντερον, τοῖς δὲ φλεγματωδέστερον. εἰ δ' ὅτι καὶ δυσῶδες οὐχ ἕνα τρόπον, ἀλλ' ἐν πολλαῖς πάνυ διαφοραῖς, ἀρρήτοις μὲν λόγῳ, σαφεστάταις δ' αἰσθήσει φαίνεται γεγενημένον, εἰδείη τις, οὐκ οἶμαι μετρίως ἔτι καταγνώσεσθαι τῆς Ἐρασιστράτου ῥᾳθυμίας αὐτὸν, οὕτω γ' ἀναγκαίαν εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης θεωρίαν παραλιπόντος. ἐναργῆ γὰρ δὴ καὶ τὰ περὶ τῶν ὑδέρων ἁμαρτήματα, τῇ ῥᾳθυμίᾳ ταύτῃ κατὰ λόγον ἠκολουθηκότα. τό τε γὰρ τῇ στενοχωρίᾳ τῶν ὁδῶν κωλύεσθαι νομίζειν πρόσω τοῦ E ἥπατος ἰέναι τὸ αἷμα, καὶ μηδέποτ' ἂν ἄλλως ὕδερον δύνασθαι συστῆναι, πῶς οὐκ ἐσχάτην ἐνδείκνυται ῥᾳθυμίαν; τό τε μὴ διὰ τὸν σπλῆνα, μήτε δι' ἄλλο τι μόριον, ἀλλ' ἀεὶ διὰ τὸν ἐν ἥπατι σκίρρον, ὕδερον οἴεσθαι γίγνεσθαι, τελέως ἀργοῦ τὴν διάνοιαν ἀνθρώπου, καὶ μηδενὶ τῶν ὁσημέραι γιγνομένων παρακολουθοῦντος. ἐπὶ μὲν γε χρονίαις αἱμορροΐσιν ἐπισχεθείσαις, ἢ διὰ κένωσιν ἄμετρον εἰς ψύξιν ἐσχάτην ἀγούσαις τὸν ἄνθρωπον, οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ πολλάκις ἤδη τεθεάμεθα συστάντας ὑδέρους. ὥσπερ γε καὶ γυναιξὶν, ἥ τε τῆς ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ καθάρσεως ἀπώλεια παντελὴς, καὶ ἄμετρος κέ- F νωσις, ὅταν αἱμορραγήσωσί ποτε αἱ μῆτραι σφοδρῶς, ἐπεκαλέσατο πολλάκις ὕδερον, καὶ τισιν αὐτῶν ὁ γυναικεῖος ὀνομαζόμενος ῥοῦς, εἰς τοῦτ' ἐτελεύτησε τὸ πάθος. ἵνα τοὺς ἀπὸ τῶν κενεώνων ἀρχομένους, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἐπικαίρων μορίων ὑδέρους παραλίπω, σαφῶς μὲν καὶ αὐτοὺς ἐξελέγχοντας τὴν Ἐρασιστράτειον ὑπόληψιν, ἀλλ' οὐχ οὕτως

A ἐναργῶς, ὡς οἱ διὰ κατάψυξιν σφοδρὰν τῆς ὅλης ἕξεως ἀποτελούμενοι. πρώτη γὰρ αὕτη γενέσεως ὑδέρων αἰτία, διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς αἱματώσεως γιγνομένη, ἔμπροσθεν ὁμοιότατον ταῖς ἐπὶ τῇ τῶν σιτίων ἀπεψίᾳ διαῤῥοίαις. οὐ μὴν ἐσκίῤῥωταί γε κατὰ τοὺς τοιούτους ὑδέρους, οὐδ' ἄλλο τι σπλάγχνον, οὐδὲ τὸ ἧπαρ. ἀλλ' Ἐρασίστρατος ὁ σοφὸς ὑπεριδὼν, καὶ καταφρονήσας, ὧν οὔθ' Ἱπποκράτης, οὔτε Διοκλῆς, οὔτε Πραξαγόρας, οὔτε Φιλιστίων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀρίστων φιλοσόφων οὐδεὶς κατεφρόνησεν, οὔτε Πλάτων, οὔτ' Ἀριστοτέλης, οὔτε Θεόφραστος, ὅλας ἐνεργείας ὑπερβαίνει, καθάπερ τι σμικρὸν, καὶ τὸ τυχὸν τῆς τέχνης παραλιπὼν μέρος, οὐδ' ἀντειπεῖν B ἀξιώσας, εἴτ' ὀρθῶς, εἴτε καὶ μὴ, σύμπαντες οὗτοι θερμῷ, ψυχρῷ, ξηρῷ, καὶ ὑγρῷ, τοῖς μὲν ὡς δρῶσι, τοῖς δ' ὡς πάσχουσι, τὰ κατὰ τὸ σῶμα τῶν ζώων ἅπαντα διοικεῖσθαί φασι. καὶ ὡς τὸ θερμὸν ἐν αὐτοῖς εἴς τε τὰς ἄλλας ἐνεργείας, καὶ μάλιστα εἰς τὴν τῶν χυμῶν γένεσιν, τὸ πλεῖστον δύναται. ἀλλὰ τὸ μὲν πείθεσθαι τοσούτοις τε, καὶ τηλικούτοις ἀνδράσι, καὶ πλεῖον αὐτὸν οἴεσθαί τι γινώσκειν, ἀνεμέσητον. τὸ δὲ μήτ' ἀντιλογίας ἀξιῶσαι, μήτε μνήμης οὕτως ἔνδοξον δόγμα, θαυμαστήν τινα τὴν ὑπεροψίαν ἐνδείκνυται. καίτοι σμικρότατός ἐστι τὴν γνώμην, καὶ ταπεινὸς ἐσχάτως ἐν ἁπάσαις C ταῖς ἀντιλογίαις. ἐν μὲν τοῖς περὶ τῆς πέψεως λόγοις, τοῖς σήπεσθαι τὰ σιτία νομίζουσι φιλοτίμως ἀντιλέγων, ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς ἀναδόσεως, τοῖς διὰ τὴν παράθεσιν τῶν ἀρτηριῶν, ἀναδίδοσθαι τὸ διὰ τῶν φλεβῶν αἷμα νομίζουσιν. ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς ἀναπνοῆς, τοῖς περιωθεῖσθαι τὸν ἀέρα φάσκουσιν, οὐκ ὤκνησε δὲ οὐδὲ τοῖς ἀτμοειδῶς εἰς τὴν κύστιν ἰέναι τὰ οὖρα νομίζουσιν ἀντειπεῖν, οὐδὲ τοῖς εἰς τὸν πνεύμονα φέρεσθαι τὸ ποτόν. οὕτως ἐν ἅπασι τὰς χείρους ἐπιλεγόμενος δόξας, ἀγάλλεται διατρίβων ἐπὶ πλέον ταῖς ἀντιλογίαις. ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ αἵματος γενέσεως, οὐδὲν ἀτιμο- D τέρας οὔσης τῆς ἐν τῇ γαστρὶ χυλώσεως τῶν σιτίων, οὔτ' ἀντειπεῖν τινι τῶν πρεσβυτέρων ἠξίωσεν, οὔτ' αὐτὸς εἰσηγήσασθαί τινα ἑτέραν γνώμην ἐτόλμησεν, ὁ περὶ πασῶν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν ἐν ἀρχῇ τῶν καθόλου λόγων ὑποσχόμενος ἐρεῖν, ὅπως τε γίνονται, καὶ δι' ὧν τινων τοῦ ζώου μορίων. ἢ τῆς μὲν πέττειν τὰ σιτία πεφυκυίας δυνάμεως ἀῤῥωστούσης, ἀπεπτήσει τὸ ζῶον, τῆς δ' αἱματούσης τὰ πεφθέντα, οὐδὲν ἔσται πάθημα τὸ παράπαν, ἀλλ' ἀδαμαντίνη τις ἡμῖν αὕτη μόνη, καὶ ἀπαθής ἐστιν. ἢ ἄλλο τι τῆς ἀῤῥωστίας αὐτῆς ἔκγονον ὑπάρξει, καὶ οὐχ ὕδερος; δῆλος οὖν ἐναργῶς E ὁ Ἐρασίστρατός ἐστιν, ἐξ ὧν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ ταῖς φαυλοτάταις δόξαις ἀντιλέγειν ὤκνησεν, ἐνταυθοῖ δ' οὐδ' ἀντειπεῖν τοῖς πρόσθεν, οὐδ' αὐτὸς εἰπεῖν τι καινὸν ἐτόλμησε, τὸ σφάλμα τῆς ἑαυτοῦ γνωρίζων αἱρέσεως. τί γὰρ ἂν καὶ λέγειν εἶχεν ὑπὲρ αἵματος, ἄνθρωπος εἰς μηδὲν τῷ συμφύτῳ θερμῷ χρώμενος; τί δὲ περὶ ξανθῆς χολῆς, ἢ μελαίνης, ἢ φλέγματος; ὅτι νὴ Δία δυνατόν ἐστιν, ἀναμεμιγμένην τοῖς σιτίοις εὐθὺς ἔξωθεν παραγίνεσθαι τὴν χολήν. λέγει γοῦν ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασι. πότερον δ' ἐν τῇ περὶ τὴν κοιλίαν κατεργασίᾳ τῆς τροφῆς γίνεταί τις τοιαύτη ὑγρασία, ἢ μεμιγμένη F τοῖς ἔξωθεν προσφερομένοις παραγίνεται, οὐδὲν χρήσιμον πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἐπισκέφθαι. καὶ μὴν, ὦ γενναιότατε, καὶ κενοῦσθαι χρῆναι φάσκεις τὸν χυμὸν τοῦτον ἐκ τοῦ ζώου, καὶ μεγάλως λυπεῖν εἰ μὴ κενωθείη. πῶς οὖν οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ χρηστὸν ὑπολαμβάνων γίνεσθαι, τολμᾷς ἄχρηστον λέγειν εἰς ἰατρικὴν εἶναι,

A culenter, vt qui ex toto corporis habitu immodicè refrigerato oriuntur. Eſt enim ea prima generandi hydropis cauſa, ex ſanguificationis defectu proueniens, ſimili genere, atque ea, quæ ex ciborum concoctionis defectu fit, diarrhœa; atqui in tali hydropis genere, nec aliud viſcus vllum, nec iecur, ſcirrho eſt affectum. Cæterùm vir ſapiens Eraſiſtratus negligens atque deſpiciens, quæ nec Hippocrates, nec Diocles, nec Praxagoras, nec Philiſtion, ſed nec quæ optimorum philoſophorum vllus contempſit, non Plato, non Ariſtoteles, non Theophraſtus, totas actiones præ- B terit, veluti exigua quadam, & momentanea artis omiſſa arte, ne quidem, vel contradicendum cenſens, ſiue rectè, ſiue non rectè, omnes hi calido, frigido, ſicco, humido, alij veluti agentibus, aliis veluti patientibus, quæ in corpore animalis ſunt, omnia gubernari dicant; quodque calidum in iis tum ad alias actiones, tum verò præcipuè ad ſuccorum generationem plurimum valeat. Verùm tot tantiſque non aſſentiri viris, ſed plus ſe ſapere, quàm illos, putare, ſine inuidia eſto; at nec refutatione, nec mentione tam celebre dogma dignari, id verò immenſam quandam eius prodit ſuperbiam. Tametſi maximè puſillo C abiectóque animo eſt, vbicunque aliquid refutat; in diſceptatione quidem de concoctione, eos qui putrefieri cibos autumant, refutandi occaſionem ambitioſè captans: in ea verò, quæ de diſtributione agit, eos qui propter appoſitionem arteriarum diſtribui venarum ſanguinem exiſtimant; in ea rurſus, quæ de reſpiratione inſtituitur eos, qui circumtrudi aërem dicunt. Sed nec grauatus eſt contra eos, qui halitus modo vrinas meare in veſicam contendunt, diſputare, nec etiam contra eos, qui in pulmonem ferri potionem aiunt: ita cum peſſimas quaſque opiniones delegerit, de- D lectatur prolixè in refutationibus immorari. De ſanguinis verò generatione, quæ tamen ciborum in chylum conuerſione nihilò eſt inferior: nec contra veterum quenquam diſputare cenſuit, nec ipſe aliam inducere opinionem eſt auſus, qui in principio vniuerſalium ſermonum, de omni naturali functione, & quemadmodum, & quibus animalis partibus quæque fiat, pollicitus eſt diſſerere. An concoquendi cibi facultate imbecilla, cruditate laborabit animans; eius verò quæ iam concocta in ſanguinem vertit, nullus omninò erit affectus, ſed hæc ſola nobis adamantina eſt, & impatibilis? an alia quæpiam E imbecillitatis eius ſoboles erit, quàm hydrops? Patet igitur liquidò Eraſiſtratum, quum in aliis ne in leuiſſimas quidem opiniones inuehi ſit grauatus, hac verò in re, nec refellere priores, nec ipſe nouum aliquid in medium afferre ſit auſus, dogmatis ſui errorem agnouiſſe. Nam quid quæſo dicere de ſanguine potuit homo, qui naturali calore ad nullum effectum ſit vſus? quid verò de bili flaua, nigráue, aut pituita? nempe quòd fieri poteſt; vt bilis mixta cibis ſtatim forinſecus adueniat. Ait namque ad hunc modum ipſis verbis; *Vtrum verò inter concoquen-* F *dum in ventre alimentum talis gignatur humor, an mixtus in exhibitis extrinſecus accedat, id conſideraſſe ad nullum pertinet medicinæ vſum.* Atqui vir egregiè, tum vacuari oportere humorem hunc ex animalis corpore, tum magnopere nocere, niſi vacuetur, ipſe fateris; quo pacto igitur, cum nihil boni ex ea fieri exiſtimes, inutilem eſſe

Digitized by Google

ad medicinam ais de generatione eius conſiderationem ? Fac namque in cibis contineatur, nec in iecinore exacta eius ſit ſecretio, ambo enim hæc fieri poſſe exiſtimas; atqui permultùm hoc loco intereſt, minimam plurimámve in ſe bilem contineant, qui exhibentur cibi; illi namque omni periculo vacant; hi verò, qui plurimam in ſe continent, quoniam non poteſt tota ea commodè in iecinore expurgari, occaſio erit tum aliorum affectuum, quos ipſe ô Eraſiſtrate ex bilis redundantia naſci ais, tum non in poſtremis icteri. Quo pacto igitur medico noſſe maximè neceſſarium non ſit primum illud, quòd extrinſecus in cibis ipſis, bilis contineatur; ſecundò quòd beta (verbi gratia) multam; panis minimam; rurſus oleum, plurimam; vinum minimam; reliquáque impari modo inter ſe bilis portionem ſingula contineant ? Quomodo enim non maximè ſit ridiculus, qui ſpontè ſua, ea quæ plus in ſe bilis contineant, potius eligit, quàm contraria ? Quid verò, ſi non continetur bilis in cibis, ſed in corpore animalium gignitur; nónne illud quoque noſſe ad rem pertinet, in quo ſtatu corporis amplior eius generatio proueniat, in quo minor ? Quippe alterandi, mutandique ſemper in melius vitioſos corporum ſtatus facultatem habemus; verùm ſi ignoramus quatenus vitioſus ſit, & qualiter à legitimo exceſſerit, quo tandem pacto licebit nobis eum in meliorem vindicare ? Non eſt igitur, vt Eraſiſtratus affirmat, ad medendum inutilis ipſa de bilis generatione veritas; ſed & illud nec difficile inuentu eſt, nec obſcurum, quòd mel non eo, quod plurimam in ſe bilem continet, ſed quod intra corpus eſt mutatum, in hanc alteratur, ac vertitur: quippe amarum guſtantibus eſſet, ſi bilem in ſe extra corpus contineret, præterea omnibus ſimiliter hominibus æqualis ex eo gigneretur bilis copia. Verùm id ſecus habet; ſiquidem qui iam in flore ſunt, potiſſimum ſi calidiore naturâ ſint, ac vitam degant laborioſam, in iis totum mel vertitur in flauam bilem; ſenibus verò admodum eſt accommodum, vtpotè quibus non in bilem, ſed in ſanguinem conuertatur. Eraſiſtratus verò, præterquam quod nihil horum nouit, neque diuiſionem ſermonis ſui ſatis aptam facit, illud æſtimaſſe inquiens, nihil ad medendum conferre, in cibisne bilis ſtatim ab initio contineatur, an per concoctionem in ventre ſit genita, quum additum ſcilicet aliquid oportuiſſet de eius, & in iecinore, & in venis generatione, quando in iis inſtrumentis gigni eam vnà cum ſanguine, veteres tum medici, tum philoſophi prodiderunt. Sed qui ab initio ſtatim errarunt, atque à recta via declinarunt, his non talia modò nugari eſt neceſſe, ſed etiam eorum, quæ ad artem ſunt vtiliſſima, diſquiſitionem omittere. Libens igitur, quum huc ratione proceſſerim, eos rogem, qui plurimum cum Peripateticis philoſophis verſatum hominem dicunt, an omnia quæ ab Ariſtotele dicta demonſtratáque ſunt de corporis noſtri ex calido, frigido, humido, & ſicco, mixtione, norint ? tum calidum in iis eſſe efficaciſſimum; & animalia, quæ calidiore ſunt natura, ea eſſe omninò ſanguine prædita; contrà quæ natura admodum ſunt frigida, ea prorſus eſſe exanguia, eóque per hyemem deliteſcentia ocioſa, & immota mortuorum ritu iacere.

A τὴν περὶ τῆς γενέσεως αὐτῆς σκέψιν. ὑποκείσθω γὰρ ἐν μὲν
τοῖς σιτίοις περιέχεσθαι, μὴ διακρίνεσθαι δ' ἀκριβῶς ἐν
ἥπατι, ταῦτα γὰρ ἀμφότερα νομίζεις εἶναι δυνατά, καὶ μὴν
οὐ σμικρὸν ἐνταῦθα τὸ διαφέρειν, ἢ ἐλαχίστην, ἢ παμπόλ-
λην χολὴν ἐν ἑαυτοῖς περιέχοντα προσφέρεσθαι τὰ σιτία. τὰ
μὲν γὰρ ἀκίνδυνα πάντη, τὰ δὲ παμπόλλην περιέχοντα, τῷ
μὴ δύνασθαι πᾶσαν αὐτὴν ἐν ἥπατι καθαρθῆναι καλῶς,
αἴτια καταστήσεται τῶν τ' ἄλλων παθῶν, ὧν αὐτὸς Ἐρασίστρα-
τος ἐπὶ πλήθει χολῆς γίνεσθαί φησι, καὶ τῶν ἰκτέρων οὐχ
ἥκιστα. πῶς οὖν οὐκ ἀναγκαιότατον ἰατρῷ γινώσκειν, πρῶ-
B τον μὲν ὡς ἐν τοῖς σιτίοις αὐτοῖς ἔξωθεν ἡ χολὴ περιέχεται.
δεύτερον δ' ὡς τὸ μὲν τεῦτλον, εἰ τύχοι, παμπόλλην, ὁ δ'
ἄρτος ἐλαχίστην, καὶ τὸ μὲν ἔλαιον πλείστην, ὁ δ' οἶνος
ἐλαχίστην, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ἄνισον τὸ πλῆθος. περιέχει
τὴν χολήν. πῶς γὰρ οὐκ ἂν εἴη γελοιότατος, ὃς ἂν ἑκὼν αἱ-
ρῆται τὰ πλείονα χολὴν ἐν ἑαυτοῖς περιέχοντα, πρὸ τῶν
ἐναντίων. τί δ' εἰ μὴ περιέχεται μὲν ἐν τοῖς σιτίοις ἡ χολή,
γίνεται δ' ἐν τοῖς τῶν ζῴων σώμασιν. ἢ οὐχὶ καὶ τοῦτο χρήσι-
μον ἐπίστασθαι, τίνι μὲν καταστάσει σώματος ἕπεται πλείων
αὐτῆς ἡ γένεσις, τίνι δ' ἐλάττων; ἀλλοιοῦν γὰρ δήπου, καὶ με-
C ταβάλλειν οἷοί τ' ἐσμὲν, καὶ τρέπειν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀεὶ, τὰς
μοχθηρὰς καταστάσεις τοῦ σώματος· ἀλλ' εἰ μὴ γινώσκοιμεν
καθότι μοχθηρά ἐστι, καὶ πῆ τῆς δεούσης ἐξίσταται, πῶς ἂν
αὐτὴν ἐπανάγειν οἷοί τε εἴημεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον; οὔκουν
ἄχρηστόν ἐστιν εἰς τὰς ἰάσεις, ὡς Ἐρασίστρατός φησιν, ἐπί-
στασθαί τ' ἀληθὲς αὐτὸ περὶ γενέσεως χολῆς. οὐ μὴν οὐδ'
ἀδύνατον, οὐδ' ἀσαφὲς ἐξευρεῖν, ὅτι μὴ τὸ πλείστην ἐν
ἑαυτῷ περιέχει τὸ μέλι τὴν ξανθὴν χολὴν, ἀλλ' ἐν τῷ σώ-
ματι μεταβαλλόμενον, εἰς αὐτὴν ἀλλοιοῦταί τε καὶ τρέπεται.
πικρὸν γὰρ ἂν ἦν γευομένοις, εἰ χολὴν ἔξωθεν εὐθὺς ἐν
D ἑαυτῷ περιεῖχεν. ἅπασί τ' ἂν ὡσαύτως τοῖς ἀνθρώποις, ἴσον
αὐτῆς ἐγέννατο πλῆθος. ἀλλ' οὐχ ὧδ' ἔχει τ' ἀληθές. ἐν
μὲν γὰρ τοῖς ἀκμάζουσι, καὶ μάλιστ' εἰ φύσει θερμότεροι,
καὶ βίον εἶεν βιοῦντες ταλαίπωρον, ἅπαν εἰς ξανθὴν χο-
λὴν μεταβάλλει τὸ μέλι. τοῖς γέρουσι δ' ἱκανῶς ἐστιν ἐπι-
τήδειον, ὡς ἂν οὐκ εἰς χολὴν, ἀλλ' εἰς αἷμα τὴν ἀλλοίω-
σιν ἐκείνοις λαμβάνον. Ἐρασίστρατος δὲ πρὸς τὸ μηδὲν τού-
των γινώσκειν, οὐδὲ περὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ λόγου σωφρονεῖ,
πότερον ἐν τοῖς σιτίοις ἡ χολὴ περιέχεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς,
ἢ κατὰ τὴν ἐν τῇ κοιλίᾳ κατεργασίαν ἐγένετο, μηδὲν εἶναι χρή-
E σιμον εἰς ἰατρικὴν ἐπισκέψασθαι λέγων. ἐχρῆν γὰρ δήπου
προσθεῖναί τι, καὶ περὶ τῆς ἐν ἥπατι, καὶ φλεψὶ γενέσεως
αὐτῆς, ἐν τοῖσδε τοῖς ὀργάνοις γεννᾶσθαι τὴν χολὴν ἅμα
τῷ αἵματι, τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε, καὶ φιλοσόφων ἀποφη-
ναμένων, ἀλλὰ τοῖς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σφαλεῖσι, καὶ διαμαρ-
τάνουσι τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ, τοιαῦτά τε ληρεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ
προσέτι τῶν χρησιμωτάτων εἰς τὴν τέχνην παραλιπεῖν
τὴν ζήτησιν. ἡδέως οὖν ἐνταῦθα τοῦ λόγου γεγονὼς, ἠρόμην
τοὺς ὁμιλητὰς φάσκοντας αὐτὸν ἐπὶ πλεῖστον, τοῖς ἐκ τοῦ περι-
πάτου φιλοσόφοις, εἰ γινώσκουσιν, ὅσα περὶ τοῦ κεκρᾶσθαι τὰ
F σώματα ἡμῶν ἐκ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ,
πρὸς Ἀριστοτέλους εἴρηταί τε, καὶ ἀποδέδεικται; καὶ ὡς τὸ
θερμὸν ἐν αὐτοῖς ἐστι τὸ δραστικώτατον, καὶ ὡς τῶν ζῴων ὅσα
μὲν θερμότερα φύσει, ταῦτα πάντως ἔναιμα. τὰ δ' ἐπὶ
πλεῖστον ψυχρότερα, πάντως ἄναιμα. καὶ διὰ τοῦτο τοῦ χει-
μῶνος, ἀργὰ καὶ ἀκίνητα κεῖται, φωλεύοντα δίκην νεκρῶν.

Εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῆς χροιᾶς τοῦ αἵματος, οὐκ Ἀριστοτέλει A μόνον, ἀλλὰ καὶ Πλάτωνι. καὶ ἡμεῖς νῦν, ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴπομεν, οὐ τὰ καλῶς ἀποδεδειγμένα τοῖς παλαιοῖς λέγειν προὐθέμεθα, μήτε τῇ γνώμῃ, μήτε τῇ λέξει τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ὑπερβαλέσθαι δυνάμενοι. τὰ δ' ἤτοι χωρὶς ἀποδείξεως, ὡς ἐναργῆ πρὸς αὐτῶν εἰρημένα, τῷ μηδ' ὑπονοῆσαι μοχθηροὺς οὕτως ἔσεσθαί τινας σοφιστάς, οἳ καταφρονήσουσι τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας, ἢ καὶ παραλελειμμένα τελέως ὑπ' ἐκείνων, ἀξιοῦμεν εὑρίσκειν τε, καὶ ἀποδεικνύναι. περὶ δὲ τῆς τῶν χυμῶν γενέσεως, οὐκ οἶδ' εἴ τις ἔχει προσθεῖναί τι σοφώτερον, ὧν Ἱπποκράτης εἶπε, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ B Πραξαγόρας, καὶ Φιλότιμος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν παλαιῶν. ἀποδέδεικται γὰρ ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν ἀλλοιουμένης τῆς τροφῆς ἐν ταῖς φλεψὶν ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, αἷμα μὲν ὑπὸ τῆς συμμετρίας τῆς κατ' αὐτήν, οἱ δ' ἄλλοι χυμοὶ διὰ τὰς ἀμετρίας γινόμενοι, καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ πάνθ' ὁμολογεῖ τὰ φαινόμενα. καὶ γὰρ τῶν ἐδεσμάτων ὅσα μέν ἐστι θερμότερα φύσει, χολωδέστερα, τὰ δὲ ψυχρότερα, φλεγματωδέστερα. καὶ τῶν ἡλικιῶν ὡσαύτως, χολωδέστεραι μὲν, αἱ θερμότεραι φύσει, φλεγματωδέστεραι δ' αἱ ψυχρότεραι. καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων δὲ, καὶ τῶν χωρῶν, καὶ τῶν ὡρῶν, καὶ πολὺ C δὴ πρότερον ἔτι τῶν φύσεων αὐτῶν. αἱ μὲν ψυχρότεραι φλεγματωδέστεραι, χολωδέστεραι δὲ, αἱ θερμότεραι. καὶ νοσήματα τὰ μὲν ψυχρὰ, τοῦ φλέγματος ἔκγονα, τὰ δὲ θερμὰ, τῆς ξανθῆς χολῆς. καὶ ὅλως οὐδὲν ἔστιν εὑρεῖν τῶν ἁπάντων, ὃ μὴ τούτῳ τῷ λόγῳ μαρτυρεῖ. πῶς δ' οὐ μέλλει; διὰ γὰρ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιοτήτων ποιὰν κρᾶσιν ἑκάστου τῶν μορίων, ὡδί πως ἐνεργοῦντος, ἀνάγκη πᾶσα, καὶ διὰ τὴν βλάβην αὐτῶν, ἢ διαφθείρεσθαι τελέως, ἢ ἐμποδίζεσθαί γε τὴν ἐνέργειαν, καὶ οὕτως νοσεῖν τὸ ζῷον, ἢ ὅλον, ἢ κατὰ μόρια. καὶ πρῶτά γε καὶ γενικώτατα νοσήματα, τέτταρα τὸν D ἀριθμὸν ὑπάρχει, θερμότητι καὶ ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι καὶ ὑγρότητι διαφέροντα. τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ὁμολογεῖ, καίτοι μὴ βουλόμενος. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς πυρετοῖς χείρους τῶν σιτίων τὰς πέψεις γίγνεσθαι λέγῃ, μὴ διότι τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἡ συμμετρία διέφθαρται, καθάπερ οἱ πρόσθεν ὑπελάμβανον, ἀλλ' ὅτι περιστέλλεσθαι, καὶ τρίβειν ἡ γαστὴρ οὐχ ὁμοίως δύναται βεβλαμμένη τὴν ἐνέργειαν. ἔρεσθαι δίκαιον αὐτὸν, ὑπὸ τίνος ἡ τῆς γαστρὸς ἐνέργεια βέβλαπται. γινομένου γὰρ εἰ τύχοι βουβῶνος ἐπὶ προσπταίσματι, πρὶν μὲν πυρέξαι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἂν E χεῖρον ἡ γαστὴρ πέψειεν. οὐ γὰρ ἱκανὸν ἦν οὐδέτερον αὐτῶν, οὔθ' ὁ βουβὼν, οὔτε τὸ ἕλκος ἐμποδίσαι τι, καὶ βλάψαι τὴν ἐνέργειαν τῆς γαστρός. εἰ δὲ πυρέξειεν, εὐθὺς μὲν αἱ πέψεις γίνονται χείρους. εὐθὺς δὲ καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς γαστρὸς βεβλάφθαι φαμὲν ὀρθῶς λέγοντες, ἀλλ' ὑπὸ τίνος ἐβλάβη, προσθεῖναι χρὴ τῷ λόγῳ. τὸ μὲν γὰρ ἕλκος οὐχ οἷόν τ' ἦν αὐτὴν βλάπτειν, ὥσπερ οὐδ' ὁ βουβών. ἢ γὰρ ἂν ἔβλαπτε καὶ πρὸ τοῦ πυρετοῦ. εἰ δὲ μὴ ταῦτα, δῆλον ὡς ἡ τῆς θερμασίας πλεονεξία. δύο γὰρ ταῦτα προσεγένετο τῷ βουβῶνι, ἥ τε κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε, καὶ τὴν καρδίαν κινή- F σεως ἀλλοίωσις, καὶ ἡ τῆς κατὰ φύσιν θερμασίας πλεονεξία. ἀλλ' ἡ μὲν τῆς κινήσεως ἀλλοίωσις, οὐ μόνον οὐδὲν βλάψει τὴν ἐνέργειαν τοῦ γαστρὸς, ἀλλὰ καὶ προσωφελήσει κατ' ἔνια τῶν ζῴων, ἐν οἷς εἰς τὴν πέψιν ὑπετίθετο πλεῖστον δύνασθαι, τὸ διὰ τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὴν κοιλίαν ἐμπῖπτον πνεῦμα.

A Porrò diſceptatum, & de colore ſanguinis eſt non Ariſtoteli modò, ſed etiam Platoni. Nos autem, ſicut prius etiam reſtati ſumus, haudquaquam quæ ab antiquis commodè ſunt demonſtrata, ea dicere in præſentia paramus, vt qui illos, nec ſentiendo, nec dicendo, ſuperare queamus; ſed aut quæ ab illis abſque demonſtratione, tanquam euidentia, ſunt prodita, quòd ſcilicet aliquos fore adeò peruerſos ſophiſtas, qui veritatem in iis, quæ ipſi tradidiſſent, contemnerent, ſuſpicati non ſunt, vel etiam ab illis omninò ſunt prætermiſſa, hæc tum inueſtigare, tum demonſtrare cenſemus. B De ſuccorum verò generatione, haud ſcio an aliquis exactius quicquam afferre in medium poſſit iis, quæ Hippocrates, Ariſtoteles, Praxagoras, Philotimus, aliíque veterum non pauci reliquerunt. Demonſtratum enim eſt ab iis viris alimentum, dum in venis ab innato calore alteratur, ſanguinem quidem à medioeri calore fieri, reliquos verò ſuccos ab eodem immodico. Atque huic ſententiæ, quæ euidenter ſenſibus apparent, omnia conſentiunt; Quando & cibi, qui natura calidiore ſunt, magis ſunt bilioſi; qui frigidiore magis pituitoſi, Simili modo ex ætatibus, quæ calidiore natura ſunt, has C biliſiores eſſe conſtat; quæ frigidiore, pituitoſiores. Iam vitæ rationum, & regionum, & anni temporum, multóque priores his ipſarum quoque naturarum, quæ frigidiores ſunt, eæ magis cernuntur pituitoſæ; quæ calidiores, magis bilioſæ: Præterea ex morbis quoque, qui frigidi ſunt, ij à pituita oriuntur; qui calidi, à bili ortum habent. Denique nihil vſquam inuenias, quod non huic ſententiæ aſtipuletur; & quomodo quæſo, non aſtipuletur? Cùm enim propter certam ex quatuor illis qualitatibus temperiem, pars quæque certam habeat functionem, neceſſe omninò eſt, propter eius tempetici vitium, aut prorſus corrum- D pi functionem, aut impediri, ac ita, vel totum, vel partibus ægrotare animal. Ac primi quidem, ac principes morbi ſunt quatuor, qui calore, frigore, ſiccitate, & humore, inter ſe diſſident. Id verò Eraſiſtratus quoque ipſe, quanquam nolens fatetur. Nam quum in febribus deteriorem eſſe ciborum concoctionem dicat, nec tamen (ſicut priores cenſuerunt) propterea, quòd naturalis caloris mediocritas corrumpitur, ſed quia ventriculus hos amplecti, & terere ſimiliter non valet, quòd eius læſa ſit actio, rogari iure poteſt, à quo ſit læſa ventris actio. Quippe ſi E ceciderit quis, & ex eo bubo excitetur prius, quàm homo febricitet, venter deteriùs non concoquet; non enim ſatis eſt, aut bubo, aut vlcus, quòd ventriculi concoctionem labefactet. At ſi febricitet, protinus concoctio redditur deterior; protinus etiam ventriculi actionem deteriorem redditam dicimus, atque id rectè. Cæterùm à quo ſit læſa, adiiciendum eſſe ſermoni videtur. Vlcus namque eam lædere non valebat, ſed nec bubo; læſiſſet enim profectò, & ante febrem. Quòd ſi hæc læſerunt, liquet quòd immodica vis caloris; quippe duo hæc buboni acceſ- F ſere, motus eius, qui in arteriis, & corde habetur alteratio, & naturalis caloris exuperantia. Verùm motus alteratio non modò ventris actionem non lædet, ſed etiam illi conferet in animalibus, in quibus ſupponitur plurimum ad concoctionem valere ſpiritum illum, qui per arterias in ventrem incidit.

Ergo à reliquo; eóque ſolo immodico calore, læditur ventris actio; etenim ſpiritus oon ſolùm vehementior, ſed etiam magis aſſiduus, & abundantior, ounc incidit, quàm priùs. Quare quod ad hunc attinet, magis concoquent ea, quæ ſpiritus gratia bene concoquunt animalia; ob reliquum verò qui etiam præter naturam eſt, calorem malè concoquent. Dicere namque proprietatem quandam in ſpiritu eſſe, quâ concoquunt; deinde quum febricitant, hanc deſtrui, eſt alio modo incommodum ipſum fateri; Quippe denuo interrogati, à quo ſit alteratus ſpiritus, ſolùm habent, quem reſpondeant, eum qui præter oaturam eſt calorem, maximè de eo, qui in ventre eſt ſpiritu; oeque enim appropinquat omninò is buboni. Et quid quæſo animalia ea, io quibus ſpiritus proprietas plurimam vim habeat, cōmemoro, quum liceat de hominibus, in quibus, vel nihil, vel omninò leue aliquid, & exiguum confert, verba facere? At quod in febribus male concoquūt hi quoque, fatetur etiam ipſe, tum cauſam rei adijciens, læſam eſſe ait ventris actionem; non tamen aliam habet, quam afferat, læſionis occaſionem, quàm eum qui præter naturam eſt calorem. At ſi nocet actioni calor, qui præter naturam eſt, nec id facit ex accidenti, ſed ipſe ſua ſubſtantia, ac poteſtate, vtique ex primorum morborum ſit numero; atqui de numero primorum morborum eſſe nequit immoderatus calor, oiſi actio ex proba naſcatur temperie. Neque enim alia de cauſa poteſt intemperies primorum morborum eſſe cauſa, niſi quod proba temperies eſt vitiata; quum enim ab hac manent actiooes, neceſſe eſt primas earum læſiones ex hac manare vitiata. At quod ipſo quoque Eraſiſtrato auctore, proba caloris temperies actionis ſit cauſa iis, qui aſſequi, quod conſequens eſt valent, ſatis eſſe demooſtratum puto. Hoc verò nobis conceſſo, oon amplius dictu difficile eſt, in omni actione id, quod melius eſt, probo temperamento referendum eſſe acceptum, quæ deteriora ſunt vitioſo. Atqui ſi hæc ita ſe habent, ſanguinem à medioeri, bilem ad immodico calore naſci, quidni putandum? ita namque tum in calida ætate, tum calida regione, tum aoni tempore calido, & tempeſtate calida, præterea naturis hominum calidis, & vitæ conditionibus, & victus rationibus, & morbis calidis, meritò nobis plurima fieri flaua bilis apparet. Dubitare verò, an in animantium corporibus is humor gignatur, an in cibis contineatur, vtique hominis eſt, qui nec illud aduertat, quemadmodum etiam iis, qui ſani citra vitium ſunt, vbi aliqua coacti occaſione, contra conſuetudinem cibo abſtinuerunt, os quidem amarum, lotium verò bilioſum reddatur, ac venter mordeatur; ſed qui quaſi ſubitò nunc in hunc mundum ſit ingreſſus, nec dum, quæ in eo ſunt nouerit. Quis namque ignorat eorum, quæ immodicè coquuntur, ſingula fieri primùm quidem ſalſiora, poſtea verò amariora; quum ſi mel ipſum, quod omnium eſt dulciſſimum, plurimùm percoquere velis, id quoque reddideris amariſſimum? Quippe quod cæteris, quæ vtique ex natura ſua calida non ſunt, per coctionem acquiritur, id melli ex ſua natura præſto eſt; atque id cauſæ eſt, cur coctum non efficiatur dulcius, quod namque ad dulcedinem generandam caloris ei accidere debebat, id totum prorſus intrà ſe obtinet. Itaque quod extrinſecus iis, quæ minus calida ſunt, conducit, id illi noxa fit, & ametria;

A διὰ λοιπὴν οὖν ἔτι καὶ μόνην τὴν ἄμετρον θερμασίαν, ἡ βλάβη τῆς ἐνεργείας τῇ γαστρί. τὸ μὲν γὰρ πνεῦμα σφοδρότερόν τε, καὶ συνεχέστερον, καὶ πλέον ἐμπίπτει νῦν ἢ πρότερον, ὥστε ταύτῃ μὲν μᾶλλον πέψει τὰ διὰ τὸ πνεῦμα καλῶς πέττοντα ζῶα. διὰ λοιπὴν δ' ἔτι τὴν παρὰ φύσιν θερμασίαν ἀπεπτήσει. τὸ γὰρ καὶ τῷ πνεύματι φάναι τιν' ὑπάρχειν ἰδιότητα καθ' ἣν πέττει, κἄπειτα ταύτην πυρεττόντων διαφθείρεσθαι, καθ' ἕτερον τρόπον ἐστὶν ὁμολογῆσαι τὸ ἄτοπον. ἐρωτηθέντες γὰρ αὖθις ὑπό τινος ἠλλοιώθη τὸ πνεῦμα, μόνην ἕξουσιν ἀποκρίνεσθαι τὴν παρὰ φύσιν θερμασίαν, καὶ μάλισθ'
B ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν κοιλίαν. οὐδὲ γὰρ πλησιάζει καί οὐδὲν τούτων τῷ βουβῶνι. καί τι τῶν ζώων ἐκείνων ἐν οἷς ἡ τοῦ πνεύματος ἰδιότης μέγα δύναται μνημονεύειν, παρὸν ἐπ' ἀνθρώποις ἐν οἷς ἢ οὐδὲν, ἢ παντάπασιν ἀμυδρόν τι, καὶ μικρὸν ὠφελεῖ, ποιεῖσθαι τὸν λόγον; ἀλλ' ὅτι μὲν ἐν τοῖς πυρετοῖς οὕτω κακῶς πέττουσιν, ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς, καὶ τήν γε αἰτίαν προστιθεὶς, βεβλάφθαι φησὶ τῆς γαστρὸς τὴν ἐνέργειαν. οὐ μὴν ἄλλην γέ τινα πρόφασιν τῆς βλάβης εἰπεῖν ἔχει, πλὴν τῆς παρὰ φύσιν θερμασίας. ἀλλ' εἰ βλάπτει τὴν ἐνέργειαν ἡ παρὰ φύσιν θερμασία, μὴ κατά τι συμβεβηκὸς, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτῆς
C οὐσίαν τε καὶ δύναμιν, ἐκ τῶν πρώτων ἂν εἴη νοσημάτων, καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται τῶν πρώτων μὲν εἶναι νοσημάτων τὴν ἀμετρίαν τῆς θερμασίας, τὴν δ' ἐνέργειαν ὑπὸ τῆς εὐκρασίας μὴ γίγνεσθαι. οὐδὲ γὰρ δι' ἄλλο δυνατὸν γίνεσθαι τὴν δυσκρασίαν, αἰτίαν τῶν πρώτων νοσημάτων, ἀλλ' ἢ διὰ τὴν εὐκρασίαν διαφθειρομένην. τῷ γὰρ ὑπὸ ταύτης γίνεσθαι τὰς ἐνεργείας, ἀνάγκη καὶ τὰς πρώτας αὐτῶν βλάβας διαφθειρομένης γίνεσθαι. ὅτι μὲν οὖν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον, ἡ εὐκρασία τοῦ θερμοῦ, τῶν ἐνεργειῶν αἰτία, τοῖς θεωρεῖν τὸ ἀκόλουθον δυναμένοις ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω. τούτου
D δ' ὑπάρχοντος ἡμῖν, οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν ἐφ' ἑκάστης ἐνεργείας, τῇ μὲν εὐκρασίᾳ τὸ βέλτιον ἕπεσθαι λέγειν, τῇ δὲ δυσκρασίᾳ, τὸ χεῖρον. καὶ τοίνυν εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχει, τὸ μὲν αἷμα τῆς συμμέτρου θερμασίας, τὴν δὲ ξανθὴν χολὴν, τῆς ἀμέτρου νομιστέον ὑπάρχειν ἔγγονον. οὕτω γὰρ καὶ ἡμῖν ἔν τε ταῖς θερμαῖς ἡλικίαις, καὶ τοῖς θερμοῖς χωρίοις, καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους, καὶ ταῖς θερμαῖς καταστάσεσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ταῖς θερμαῖς κράσεσι τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασί τε, καὶ τοῖς διαιτήμασι, καὶ τοῖς νοσήμασι τοῖς θερμοῖς, εὐλόγως ἡ ξανθὴ χολὴ πλείστη φαίνεται γιγνομένη. τὸ δ' ἀπορεῖν, εἴτ' ἐν τοῖς
E σώμασι τῶν ἀνθρώπων ὁ χυμὸς οὗτος ἔχει τὴν γένεσιν, εἴτ' ἐν τοῖς σιτίοις περιέχεται, μὴ δ' ὅτι τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀμέμπτως, ὅταν ἀσιτήσωσι παρὰ τὸ ἔθος ὑπό τινος περιστάσεως πραγμάτων ἀναγκασθέντες, ἐφ' ὧν μὲν πικρὸν τὸ στόμα γίνεται, χολώδη δὲ τὰ οὖρα, δάκνεται δ' ἡ γαστὴρ, ἑωρακότος ἐστὶν, ἀλλ' ὥσπερ ἐξαίφνης νῦν εἰς τὸν κόσμον ἐληλυθότος, καὶ μήπω τὰ κατ' αὐτὸν φαινόμενα γινώσκοντος. ἐπεὶ τίς οὐκ οἶδεν ὡς ἕκαστον τῶν ἑψομένων ἐπὶ πλέον, ἁλυκώτερον μὲν τὸ πρῶτον, ὕστερον δὲ πικρότερον γίγνεται. κἂν εἰ τὸ μέλι δὲ βουληθείης αὐτὸ τὸ πάντων γλυκύτατον ἐπὶ πλεῖστον ἕψειν, ἀποδείξεις καὶ
F τοῦτο πικρότατον; ὃ γὰρ τοῖς ἄλλοις, ὅσα μὴ φύσει θερμὰ, παρὰ τῆς ἑψήσεως ἐγγίνεται, τοῦτ' ἐκ φύσεως ὑπάρχει τῷ μέλιτι. διὰ τοῦτ' οὖν ἑψόμενον οὐ γίνεται γλυκύτερον, ὅσον γὰρ ἐχρῆν εἶναι θερμότητος εἰς γένεσιν γλυκύτητος, ἀκριβῶς αὐτῷ τοῦτο πᾶν οἴκοθεν ὑπάρχει. ὃ τοίνυν ἔξωθεν τοῖς ἐλλιπῶς θερμοῖς ἦν ὠφέλιμον, τοῦτ' ἐκείνῳ βλάβη τε, καὶ ἀμετρία γίγνεται·

καὶ διὰ τοῦτο θᾶττον τῶν ἄλλων ἑψόμενον, ἀποδείκνυται πικρόν. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο, καὶ τοῖς θερμοῖς φύσει, καὶ τοῖς ἀκμάζουσιν, ἑτοίμως εἰς χολὴν μεταβάλλεται. θερμὸν γὰρ θερμῷ πλησιάζον, εἰς ἀμετρίαν κράσεως ἑτοίμως ἐξίσταται, καὶ φθάνει χολὴ γενόμενον οὐχ αἷμα. δεῖται τοίνυν ψυχρᾶς μὲν κράσεως ἀνθρώπου, ψυχρᾶς δ' ἡλικίας, ἵν' εἰς αἵματος ἄγηται φύσιν. οὔκουν ἀπὸ τρόπου συνεβούλευσεν Ἱπποκράτης, μὴ συμφέρειν τὸ μέλι τοῖς φύσει πικροχόλοις, ὡς ἂν θερμοτέρας δηλονότι κράσεως ὑπάρχουσιν. οὕτω δὲ τοῖς νοσήμασι τοῖς πικροχόλοις πολέμιον εἶναι τὸ μέλι, καὶ τῇ τῶν γερόντων ἡλικίᾳ φίλιον, οὐχ Ἱπποκράτης μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ἰατροὶ λέγουσιν, οἱ μὲν ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐνδειξαμένης εὑρόντες, οἱ δ' ἐκ τῆς πείρας μόνης. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῖς ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἰατροῖς, ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα τετήρηται γενόμενον, ἀλλὰ χρηστὸν μὲν γέροντι, νέῳ δ' οὐ χρηστόν, καὶ τῷ μὲν φύσει πικροχόλῳ βλαβερόν, ὠφέλιμον δὲ τῷ φλεγματώδει. καὶ τῶν νοσημάτων ὡσαύτως· τοῖς μὲν πικροχόλοις ἐχθρόν, τοῖς δὲ φλεγματώδεσι φίλον. ἑνὶ δὲ λόγῳ, τοῖς μὲν θερμοῖς σώμασιν, ἢ διὰ φύσιν, ἢ διὰ νόσον, ἢ δι' ἡλικίαν, ἢ δι' ὥραν, ἢ διὰ χώραν, ἢ δι' ἐπιτήδευμα, χολῆς γεννητικόν, αἵματος δὲ τοῖς ἐναντίοις. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται ταὐτὸν ἔδεσμα, τοῖς μὲν χολὴν γεννᾶν, τοῖς δ' αἷμα, μὴ οὐκ ἐν τῷ σώματι τῆς γενέσεως αὐτῶν ἐπιτελουμένης. εἰ γὰρ δὴ οἴκοθέν γε, καὶ παρ' ἑαυτοῦ τῶν ἐδεσμάτων ἕκαστον ἔχον, καὶ οὐκ ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι μεταβαλλόμενον ἐγέννα τὴν χολήν, ἐν ἅπασιν ἂν ὁμοίως αὐτοῖς τοῖς σώμασιν ἐγέννα, καὶ τὸ μὲν πικρὸν ἔξω γευομένοις, ἦν ἄν, οἶμαι, χολῆς ποιητικόν. εἰ δέ τι γλυκὺ καὶ χρηστόν, οὐκ ἂν οὐδὲ τὸ βραχύτατον ἐξ αὐτοῦ χολῆς ἐγεννᾶτο. καὶ μὴν οὐ τὸ μέλι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν γλυκέων τοῖς προειρημένοις σώμασι, τοῖς δι' ὁποιονοῦν τῶν εἰρημένων θερμοῖς οὖσιν, εἰς χολὴν ἑτοίμως ἐξίσταται. καί τοι ταῦτ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐξηνέχθην εἰπεῖν, οὐ προελόμενος, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς τοῦ λόγου τῆς ἀκολουθίας ἀναγκασθείς. εἴρηται δ' ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ αὐτῶν Ἀριστοτέλει τε, καὶ Πραξαγόρᾳ, τὴν Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος γνώμην ὀρθῶς ἐξηγησαμένης.

A atque eam ob rem eoquendo citius quàm alia, fit amarum. Eadem verò de cauſa in iis, qui calida natura ſunt, & ætate florentibus, promptè in bilem vertitur; quippe calidum quum ſit, vbi calido adiungitur, ad immoderationem temperamenti facile labitur, ſtatimque fit bilis, non ſanguis. Poſtulat igitur, quò in ſanguinis naturam mutetur, naturam hominis frigidam, ætatémque frigidam. Non abs re igitur cenſuit Hippocrates mel biliosis naturis non eſſe ex vſu, vtpotè qui calidiore ſint temperie, ad eundem modum morbis quoque biliosis, inimicum eſſe; ſenum verò ætati amicum id eſſe non ſolùm Hippocrates, ſed etiam omnes medici B affirmant, partim id ex natura ipſius, quæ ſcilicet vim eius docet inuenientes, partim ex ſola experientia. Neque enim empirici alia, quàm hæc fieri obſeruarunt, quod ſeni ſit ſalubre, iuueni minimè ſalubre; & bilioſæ naturæ noxium, pituitoſæ vtile; ſimiliter & morbis iis, qui ex amara bile oriantur, contrarium; iis qui ex pituita naſcantur, amicum; vnóque verbo, calidis quidem corporibus, ſiue ea naturæ ratione, ſiue morbi, ſiue ætatis, ſiue temporis anni, ſiue regionis, ſiue conditionis vitæ, talia ſint, bili generandæ cauſam præbere; iis verò, quæ contrarij ſunt habitus ſanguini. Atqui C non poteſt idem cibus aliis verti in bilem, aliis in ſanguinem, niſi intra corpus eorum generatio peragatur. Etenim ſi ſinguli cibi à ſe, & in ſe bilem habentes, nec in animalis corpore mutatis bilem gignerent, vtique in omnibus eam corporibus pari modo generarent; ac quod foris amarum guſtantibus eſſet, id arbitror, bilem generaret; quod autem dulce gratúmque guſtu eſſet, eius ne, vel exigua quidem portio bilis fieret. Atque non mel modò, ſed etiam cætera dulcia vniuerſa, in ſupradictis corporibus, quæ ex qualibet iam memoratarum cauſarum ſunt calida, facilè in bilem mutantur. Verùm hæc dixiſſe, quum tamen D minimè id mihi fuiſſet propoſitum, neſcio quo pacto ex ipſa ſermonis conſequentia ſum adductus. Dictum autem latiſſimè de his eſt, tum Ariſtoteli, tum Praxagoræ, qui Hippocratis, & Platonis ſententiam rectè ſunt interpretati.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τῆς τῶν χυμῶν γενέσεως, καὶ διαφθορᾶς.

Μὴ τοίνυν ὡς ἀποδείξεις ὑφ' ἡμῶν εἰρῆσθαι νομίζειν τὰ τοιαῦτα μᾶλλον, ἢ περὶ τῆς τῶν ἄλλως γινωσκόντων ἀναισθησίας ἐνδείξεις, οἳ μηδὲ τὰ πρὸς ἁπάντων ὁμολογούμενα, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν φαινόμενα γινώσκουσι. τὰς δ' ἀποδείξεις αὐτῶν κατ' ἐπιστήμην, ἐξ ἐκείνων δεῖ λαμβάνειν τῶν ἀρχῶν, ὧν ἤδη καὶ πρόσθεν εἴπομεν. ὡς τὸ δρᾶν, καὶ τὸ πάσχειν εἰς ἄλληλα τοῖς σώμασιν ὑπάρχει, κατὰ τὸ θερμόν, καὶ ψυχρόν, καὶ ξηρόν, καὶ ὑγρόν. καὶ εἴτε φλέβας, εἴθ' ἧπαρ, εἴτ' ἀρτηρίας, εἴτε καρδίαν, εἴτε κοιλίαν, εἴτ' ἄλλο μόριον ἐνεργεῖν τις φήσειεν ἡντιναοῦν ἐνέργειαν, ἀφύκτοις ἀνάγκαις ἀναγκασθήσεται, διὰ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν, ὁμολογῆσαι τὴν ἐνέργειαν ὑπάρχειν αὐτῷ. διὰ τί γὰρ ἡ γαστὴρ περιστέλλεται τοῖς σιτίοις, διὰ τί δ' αἱ φλέβες αἷμα γεννῶσι, παρὰ τῶν Ἐρασιστρατείων ἐδεόμην ἀκοῦσαι. τὸ γὰρ ὅτι περιστέλλεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γινώσκειν, οὐδέπω χρηστόν, εἰ μὴ καὶ τὴν αἰτίαν εἰδείημεν. οὕτω γὰρ ἄν, οἶμαι, καὶ τὰ σφάλματα θεραπεύσαιμεν. οὐ μέλει, φασίν, ἡμῖν,

CAPVT IX.

De Generatione & corruptione ſuccorum.

Qvominus quiſquam hæc à nobis pro euidenti demonſtratione dicta putet potiùs E quam quo indocilitatem eorum, qui aliter ſentiunt indicarem, qui nec ea de quibus inter omnes conuenit, & quæ quotidie fieri cernuntur intelligunt. Porrò demonſtrationes eorum, quæ vtique ſcientificæ ſunt ex iis, quæ ſupra iam retulimus, principiis ſumpſiſſe conueniet; veluti quòd actio paſſióque corporum inter ſe, ex calido, frigido, humido, ſiccóque illis inſit; tum quòd ſiue quis venas, ſiue iecur, ſiue arterias, ſiue cor, ſiue ventriculum, ſiue aliam partem vllam fungi quacunque actione dicat, ineuitabili neceſſitate cogetur, propter certam ex quatuor corporibus temperiem, F edi actionem ab illa fateri. Etenim cur ventriculus circa cibum vndique contrahatur, cur venæ ſanguinem gignant, rogarem ab Eraſiſtrateis doceri; noſſe namque quod ſolummodo ipſe ſecundum ſe contrahitur, nondum vtique operæpretium vllum eſt, niſi etiam intellecta ſit cauſa; ſic namque, arbitror, & errores corrigamus. Non curamus, inquiūt,

nec ſumus ſolliciti de iſtiuſmodi cauſis, vt quæ ſupra medicum ſint, atque ad philoſophum naturalem ſpectent. Vtrum igitur neque ei contradiectis, qui probam, & quæ ſecuodum naturam eſt, temperiem, actionis cauſam in ſingulis inſtrumentis dicit; cootra quòd intemperiem iam morbum voeari, atque ab hac actionem omninò lædi? an veterum demonſtrationibus aſſentiemini? an tertium quiddam medíumque inter hæc vtraque facietis, vt nec eorum rationibus neceſſariò aſſentiamini, vt veris, oec iiſdem repugnetis, vt falſis, ſed hæſitatores, ac quidem ſubitò Pyrrhonij in medium proſilietis? Atqui ſi id facietis, experientiam neceſſe eſt propugnetis. Quo enim modo etiam medicameotorum compotes eritis ſi morbi cuiuſque ſubſtantiam ignoreris? Cur igitur oon à priocipio empiricorum nomen vobis vindieaſtis? Quid nobis negocium faceſſitis, naturales actiooes medendi cauſa pollicentes inquirere? Si namque ventriculus per imbecillitatem circa cihum contrahi, cúmque retinere noo valet, qua ratione eum in naturalem ſtatum reponemus, igoorantes ſcilieet imbeedlitatis cauſam? Ego namque eum, qui ſupra modum caleſactus eſt, ventrem refrigerandum eſſe aio; ſicut eum, qui perfrigeratus eſt caleſaciendum; ad eundem modum, & qui exiccatus eſt, humectandum; qui præhumidus eſt ſiccandum; ſed & coniunctim ſi ealidior vnà ſicciórque iuſto ſi redditus, caput eſſe ſanationis, vt reſrigeretur ſimul, & humectetur; ſin frigidior ſimul, & humidior ſit effectus, vt ſiccetur, & excalfiat, ſimilique modo in aliis. At Eraſiſtrati ſectatores quid tandem facient, quum actionis cauſas omnino non eſſe inquirendas cootendant? Quippe inquirendarum cauſarum fructus hic eſt, vt qui intemperici cauſas norit, is ad naturam ſuam eam reducat; ſiquidem vnum id nouiſſe, quænam ſit cuiuſque inſtrumenti functio, nullum adhuc præſtat ad medeodum vſum. Porrò Eraſiſtratum id quoque latere mihi videtur, quòd affectus in eorpore, qui non ex accidenti, ſed primùm, & per ſe actionem labefactat, is ipſe ſit morbus. Ergo qua demum ratione, vel agnoſcere, vel ſanare morbos poterit, quum hos, qui quotque ſint, & quales prorſus ignoret? Ac in ventriculo quidem hactenus ſaltem Eraſiſtratus inquirendum eenſuit, vt quemadmodum ſcilicet cibi concoquantur, inueſtigaret; quæ tamen ſit eiuſmodi rationis prima, & princeps cauſa, cur non quæſiuit: in venis autem, & ſanguine, etiam ipſam rationem modúmque ioquirere cur omiſit? At non Hippocrates, aliúſve ex iis, quos ſupra paulò memoraui, philoſophorum, vel medicorum quiſquam id omittendum cenſuit: ſed eum, qui in animalibus eſt temperatum calorem, & qui modicè eſt humidus, ſanguinis generandi cauſam affirmaot. Eadem de cauſa ſanguinem ipſum calidum, & humidum poteſtate humorem dicunt: æquè vt flauam bilem, calidam ſiccámque quantumuis ſit ab aſpectu humida, quippe diſſidet illis viris id, quod ſecundum apparentiam humidum eſt, ab eo quod viribus tale eſt. Alioqui quòd muria, & aqua marina carnes & ſiccant, & incorruptas ſeruant, reliquæ omnes potabiles promptè corrumpunt, ac putres faciunt, quis ignorat? Quis porrò non intelligit, quòd vbi plurima in ventriculo flaua bilis continetur, perpetua ſiti vrgemur? quódque quum eam euomuimus, protinus à ſiti magis vindicamur, quàm ſi plurimam hauſiſſemus potionem?

A οὐδὲ πολυπραγμονοῦμεν ἔτι τὰς τοιαύτας αἰτίας, ὡς ὑπὲρ
ἰατρὸν γάρ εἰσι, καὶ τῷ φυσικῷ προσήκουσι. πότερον οὖν
οὐδ' ἀντερεῖτε τῷ φάσκοντι, τὴν μὲν εὐκρασίαν τὴν κατὰ
φύσιν αἰτίαν εἶναι τῆς ἐνεργείας ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων, τὴν
δ' αὖ δυσκρασίαν νόσον τ' ἤδη καλεῖσθαι, καὶ πάντως
ὑπ' αὐτῆς βλάπτεσθαι τὴν ἐνέργειαν; ἢ πεισθήσεσθε
ταῖς τῶν παλαιῶν ἀποδείξεσιν, ἢ τρίτον τι, καὶ μέσον ἑκατέρων
τούτων πράξετε, μήθ' ὡς ἀληθέσι τοῖς λόγοις ἐξ
ἀνάγκης πειθόμενοι, μήτ' ἀντιλέγοντες ὡς ψευδέσιν, ἀλλ'
ἀπορηματικοί τινες ἐξαίφνης, καὶ Πυῤῥώνειοι γενήσεσθε; καὶ
B μὴν εἰ τοῦτο δράσετε, τὴν ἐμπειρίαν ἀναγκαῖον ὑμῖν
προστήσασθαι. πῶς γὰρ ἂν ἔτι τρόπῳ, καὶ τῶν ἰαμάτων εὐπορήσητε,
τὴν οὐσίαν ἑκάστου τῶν νοσημάτων ἀγνοοῦντες.
τί οὖν οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἐμπειρικοὺς ὑμᾶς αὐτοὺς ἐκαλέσατε;
τί δὲ πράγματα ἡμῖν παρέχετε, φυσικὰς ἐνεργείας
ἐπαγγελλόμενοι ζητεῖν, ἰάσεως ἕνεκα; εἴπερ γὰρ ἀδυνάτως
ἡ γαστὴρ ἐπί τινι περιστέλλεσθαι, καὶ τρίβειν, πῶς αὐτὴν
εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάξομεν, ἀγνοοῦντες τὴν αἰτίαν
τῆς ἀδυναμίας; ἐγὼ μὲν γάρ φημι τὴν μὲν ὑπερτεθερμασμένην,
ἐμψυκτέον ἡμῖν εἶναι, τὴν δ' ἐψυγμένην,
C θερμαντέον. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐξηραμμένην, ὑγραντέον,
τὴν δ' ὑγρασμένην, ξηραντέον. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν συζυγίαν,
εἰ θερμοτέρα τοῦ κατὰ φύσιν, ἅμα καὶ ξηροτέρα τύχοι
γεγενημένη, κεφάλαιον εἶναι τῆς ἰάσεως, ἐμψύχειν τε
ἅμα καὶ ὑγραίνειν. εἰ δ' αὖ ψυχροτέρα τε ἅμα καὶ ὑγροτέρα,
θερμαίνειν τε καὶ ξηραίνειν, κἀπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως.
οἱ δ' ἀπ' Ἐρασιστράτου τί ποτε καὶ πράξουσιν, οὐδ'
ὅλως ζητεῖν τῶν ἐνεργειῶν τὰς αἰτίας ὁμολογοῦντες; ὁ γάρ
τοι καρπὸς τῆς περὶ τῶν ἐνεργειῶν ζητήσεως, οὗτός ἐστι. τὸ,
τὰς αἰτίας τῶν δυσκρασιῶν εἰδότι, εἰς τὸ κατὰ φύσιν
D ἐπανάγειν αὐτάς, ὡς αὐτό γε τοῦτο μόνον, τὸ γνῶναι τὴν
ἑκάστου τῶν ὀργάνων ἐνέργειαν, ἥτις ἐστὶν, οὔπω χρηστὸν
εἰς τὰς ἰάσεις. Ἐρασίστρατος δέ μοι δοκεῖ, καὶ αὐτὸ τοῦτ'
ἀγνοεῖν, ὡς εἴ τις ἂν ἐν τῷ σώματι διάθεσις βλάπτῃ
τὴν ἐνέργειαν μὴ κατά τι συμβεβηκὸς, ἀλλὰ πρώτως,
καὶ καθ' ἑαυτὴν, αὕτη τὸ νόσημά ἐστιν αὐτό. πῶς οὖν ἔτι διαγνωστικός
τε, καὶ ἰατὴς τῶν νοσημάτων ἔσται, ἀγνοῶν ὅλως
αὐτὰ, τίνα τέ ἐστι, καὶ πόσα, καὶ ποῖα; κατὰ μὲν δὴ τὴν γαστέρα
τό γε τοσοῦτον Ἐρασίστρατος ἠξίωσεν ζητεῖσθαι τὸ,
πῶς πέττεται τὰ σιτία· τὸ δ' ἥ τις πρώτη τε, καὶ ἀρχηγὸς
E αἰτία τούτου, πῶς οὐκ ἐπεσκέψατο; κατὰ δὲ τὰς φλέβας,
καὶ τὸ αἷμα, καὶ αὐτὸ τοῦτο, πῶς παρέλιπεν; ἀλλ' οὔθ' Ἱπποκράτης,
οὔτ' ἄλλος τις, ὧν ὀλίγῳ πρόσθεν ἐμνημόνευσα
φιλοσόφων ἢ ἰατρῶν, ἄξιον ᾤετο εἶναι παραλιπεῖν. ἀλλὰ
τὴν κατὰ φύσιν ἑκάστῳ ζώῳ θερμασίαν εὔκρατόν τε, καὶ μετρίως
ὑγρὰν οὖσαν, αἵματος εἶναί φασι γεννητικὴν, καὶ δι'
αὐτό γε τοῦτο, καὶ τὸ αἷμα, θερμὸν καὶ ὑγρὸν εἶναί φασι τῇ δυνάμει
χυμὸν, ὥσπερ τὴν ξανθὴν χολὴν, θερμὴν καὶ ξηρὰν
εἶναι, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ὑγρὰ φαίνεται. διαφέρειν γὰρ αὐτοῖς
δοκεῖ τὸ κατὰ φαντασίαν ὑγρὸν, τοῦ κατὰ δύναμιν. ἢ τίς
F οὐκ οἶδεν, ὡς ἅλμη μὲν, καὶ θάλασσα ταριχεύει τὰ κρέα,
καὶ ἄσηπτα διαφυλάττει, τὸ δ' ἄλλο πᾶν ὕδωρ τὸ πότιμον,
ἑτοίμως διαφθείρει τε, καὶ σήπει, τίς δ' οὐκ οἶδεν, ὡς ξανθῆς
χολῆς ἐν τῇ γαστρὶ περιεχομένης πολλῆς, ἀπαύστῳ δίψει
συνεχόμεθα, καὶ ὡς ἐμέσαντες αὐτὴν, εὐθὺς ἄδιψοι γινόμεθα
μᾶλλον, ἢ εἴπερ πάμπολυ ποτὸν προσηνεγκάμεθα;

θερμὸς οὖν εὐλόγως ὁ χυμὸς οὗτος εἴρηται, καὶ ξηρὸς κατὰ δύναμιν, ὥσπερ γε καὶ τὸ φλέγμα, ψυχρὸν καὶ ὑγρόν. ἐναργεῖς γὰρ καὶ περὶ τούτου πίστεις, Ἱπποκράτει τε, καὶ τοῖς ἄλλοις εἴρηνται παλαιοῖς. Πρόδικος δ᾽ ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου γράμματι, τὸ συγκεκαυμένον, καὶ οἷον ὑπερωπτημένον ἐν τοῖς χυμοῖς, ὀνομάζει φλέγμα παρὰ τὸ πεφλέχθαι. τῇ λέξει μὲν ἑτέρως χρῆται, φυλάττει μέντοι τὸ πρᾶγμα κατὰ ταὐτὸ τοῖς ἄλλοις. τὴν δ᾽ ἐν τοῖς ὀνόμασι τοῦ ἀνδρὸς τούτου καινοτομίαν, ἱκανῶς ἐνδείκνυται καὶ Πλάτων. ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ πρὸς ἁπάντων ἀνθρώπων ὀνομαζόμενον φλέγμα τὸ λευκὸν τὴν χρόαν, ὃ βλένναν ὀνομάζει Πρόδικος, ὁ ψυχρὸς, καὶ ὑγρὸς χυμός ἐστιν οὗτος, καὶ πλεῖστος τοῖς τε γέρουσι, καὶ τοῖς ὅπως δή ποτε ψυχθεῖσιν ἀθροίζεται, καὶ οὐδεὶς οὐδὲ μαινόμενος ἂν, ἄλλο τι ἢ ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν εἴποι ἂν αὐτόν. ἆρ᾽ οὖν θερμὸς μέν τίς ἐστι, καὶ ὑγρὸς χυμὸς, καὶ θερμὸς ἕτερος καὶ ξηρὸς, καὶ ὑγρὸς, καὶ ψυχρὸς ἄλλος, οὐδεὶς δέ ἐστι ψυχρὸς καὶ ξηρὸς τὴν δύναμιν, ἀλλ᾽ ἡ τετάρτη συζυγία τῶν κράσεων ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις ὑπάρχουσα, μόνοις τοῖς χυμοῖς οὐχ ὑπάρχει; καὶ μὴν ἥ γε μέλαινα χολὴ, τοιοῦτός ἐστι χυμὸς, ἣν οἱ σωφρονοῦντες ἰατροὶ, καὶ φιλόσοφοι πλεονεκτεῖν ἔφασαν, τῶν μὲν ὡρῶν τοῦ ἔτους, ἐν φθινοπώρῳ μάλιστα, τῶν δ᾽ ἡλικιῶν, ἐν τῇ μετὰ τὴν ἀκμήν. οὕτω δὲ καὶ διαιτήματα, καὶ χωρία, καὶ καταστάσεις, καὶ νόσους τινὰς ψυχρὰς, καὶ ξηρὰς εἶναί φασιν. οὐ γὰρ δὴ χωλὴν ἐν ταύτῃ μόνῃ τῇ συζυγίᾳ, τὴν φύσιν εἶναι νομίζουσιν, ἀλλ᾽ ὥσπερ τὰς ἄλλας τρεῖς, οὕτω καὶ τήνδε διὰ πάντων ἐκτετάσθαι. ηὐξάμην οὖν κἀνταῦθ᾽ ἐρωτῆσαι δύνασθαι τὸν Ἐρασίστρατον, εἰ μηδὲν ὄργανον ἡ τεχνικὴ φύσις ἐδημιούργησε καθαρτικὸν τοῦ τοιούτου χυμοῦ; ἀλλὰ τῶν μὲν οὔρων ἄρα τῆς διακρίσεώς ἐστιν ὄργανα δύο, καὶ τῆς ξανθῆς χολῆς ἕτερον οὐ σμικρόν. ὁ δὲ τούτων κακοηθέστερος χυμὸς, ἀλᾶται διὰ παντὸς ἐν ταῖς φλεψὶν ἀναμεμιγμένος τῷ αἵματι. καίτοι δυσεντερίη, φησί που Ἱπποκράτης, ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἄρξηται, θανάσιμον. οὐ μὴν ἥ γ᾽ ἀπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς ἀρξαμένη, πάντως ὀλέθριος. ἀλλ᾽ οἱ πλείους ἐξ αὐτῆς διασώζονται, τοσούτῳ κακοηθεστέρα τε, καὶ δριμυτέρα τὴν δύναμιν ἡ μέλαινα χολὴ τῆς ξανθῆς ἐστιν. ἆρ᾽ οὖν οὔτε τῶν ἄλλων ἀνέγνω τι τῶν Ἱπποκράτους γραμμάτων Ἐρασίστρατος οὐδέν· οὔτε τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον, ἵν᾽ οὕτως ἀργῶς παρέλθοι τὴν περὶ τῶν χυμῶν ἐπίσκεψιν, ἢ γιγνώσκει μὲν, ἑκὼν δὲ παραλείπει καλλίστην τῆς τέχνης θεωρίαν; ἐχρῆν οὖν αὐτὸν μηδὲ περὶ τοῦ σπληνὸς εἰρηκέναι τι, μηδ᾽ ἀσχημονεῖν, ὑπὸ τῆς τεχνικῆς φύσεως ὄργανον τηλικοῦτον μάτην ἡγούμενον κατεσκευάσθαι. καὶ μὴν οὐχ Ἱπποκράτης μόνον, ἢ Πλάτων οὐδέν τι χείρους Ἐρασιστράτου περὶ φύσιν ἄνδρες, ἕν τι τῶν ἐκκαθαιρόντων τὸ αἷμα, καὶ τοῦτ᾽ εἶναί φασι τὸ σπλάγχνον, ἀλλὰ καὶ μύριοι σὺν αὐτοῖς ἄλλοι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε, καὶ φιλοσόφων, ὧν ἁπάντων προσποιησάμενος ὑπερφρονεῖν ὁ γενναῖος Ἐρασίστρατος, οὔτ᾽ ἀντεῖπεν, οὔθ᾽ ὅλως τῆς γνώμης αὐτῶν ἐμνημόνευσε. καὶ μὴν ὅσοις γε τὸ σῶμα θάλλει, τούτοις ὁ σπλὴν φθίνει, φησὶν Ἱπποκράτης, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ὁρμώμενοι πάντες ὁμολογοῦσιν ἰατροί. καὶ ὅσοις γ᾽ αὖ μέγας, καὶ ὕπουλος αὐξάνεται, τούτοις καταφθίνει, καὶ κακοχύμους τὰ σώματα τίθησιν. ὡς καὶ τοῦτο πάλιν οὐχ Ἱπποκράτης μόνον, ἀλλὰ καὶ Πλάτων, ἄλλοι τε πολλοὶ, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμ-

A Itaque ſuccus hic, calidus poteſtate ſiccúſque meritò eſt dictus, æquè vt pituita frigida humidáque; quippe de hoc quoque euidentes ab Hippocrate cæteriſque veteribus probationes ſunt traditæ. Sanè Prodicus in opere de hominis natura, id quod vſtum & veluti ſupra modum in ſuccis coctum eſt, phlegma nominat, à verbo πεφλέχθαι, *quod vſtum eſſe ſignificat*; cæterùm dictione aliter vtitur, quàm cæteri; de re tamen idem ſentit cum cæteris; ſed de hominis huius nominum nouatione Plato abundè indicat. Cæterùm hoc albi coloris,

B quod omnes homines pituitam vocant, Prodicus mucum appellat. Frigidus ille ſuccus, & humidus eſt; qui tum in ſenibus, tum iis, qui ratione quauis ſunt perfrigerati, plurimus aceruatur; quem nemo mentis compos aliud eſſe quippiam, quàm frigidum, & humidum dicat. Nunquid igitur ſuccus aliquis calidus humidúſque eſt; aliquis calidus & ſiccus; aliquis frigidus humidúſque; nullus autem eſt, qui poteſtate frigidus ſit, & ſiccus, ſed quarta temperamentorum coniugatio, quum in reliquis omnibus habeatur, in ſolis deficit ſuccis? Atqui atra bilis eiuſmodi ſuccus eſt, quam ſapientes medi-

C ci, ac philoſophi abundare conſueuerunt, ex anni quidem temporibus in autumno potiſſimum; ex ætatibus, in ea, quæ vigori ſuccedit. Ad eundem modum, & victus rationes, & regiones, & tempeſtates, & morbos quoſdam, frigidos ſiccóſque eſſe memorant; neque enim in hac vna coniugatione claudicare naturam putant, ſed tanquam alias tres, itidem hanc quoque per omnia, quæ memorauimus extendi. Vtinam etiam, & hoc loco interrogare liceret Eraſiſtratum, num artifex natura inſtrumentum, quo eiuſmodi ſuccus expurgetur, nullum condiderit, ſed quibus lo-

D tium expurgetur, inſtrumenta duo; quo flaua bilis, vnum neque id exiguum; qui verò iis malignior ſuccus eſt, ſanguini permixtus, in venis per totum vagetur. Quanquam dyſenteria, ſi à nigra incipiat bile, mortifera eſt, inquit Hippocrates; non tamen, quæ à flaua incipit bile omninò mortifera eſt, ſed plerique ex ea ſeruantur; tantò ſcilicet nimirum malignior, acriórque viribus nigra bilis, quàm flaua. An igitur nec reliquorum Hippocratis operum vllum legit Eraſiſtratus, nec id quod de hominis natura eſt inſcriptum, quò ſic oſcitanter inquiſitionem de ſuccis prætereat? an nouit quidem, ſed ſua

E ſponte pulcherrimam artis ſpeculationem præteriit? Oportuerat igitur cum nec de liene aliquid dixiſſe, nec impudenter tam magnum inſtrumentum exiſtimaſſe ab artificioſa natura fruſtra conditum. Atqui non ſolùm Hippocrates vel Plato, nihilo in ſpeculatione naturæ inferiores, quàm Eraſiſtratus viri, vnum eſſe id viſcus ex iis, quæ ſanguinem purgent, affirmant: ſed etiam cum iis veterum, tum medicorum, tum philoſophorum innumeri, quibus omnibus ſapientiorem ſe ſimulans generoſus Eraſiſtratus eis nec aduerſatus eſt nec opinionis eorum omninò me-

F minit. At verò, quibus corpus floret, his (inquit Hippocrates) lien minuitur: idem omnes, qui experientiam ſequuntur, medici fatentur; præterea quibus viſcus id magnum, & tumens augeſcit, his corpus minuit, & cacochymum reddit, quod ipſum quoque non Hippocrates modò, ſed etiam Plato, multique alij, ac præterea em-

Digitized by Google

piricì concedunt. Iam regij morbi, qui à liene **A** ægrotante ortum habent, nigriores ſunt, itémque vlcerum cicatrices nigræ. Perpetuò enim vbi minùs, quàm iuſtum ſit, melancholicum ad ſe humorem trahit, vt ſanguis impurior, ſic totum corpus redditur praui coloris. At quando minùs, quàm iuſtum eſt trahit? Nimirum quum malè eſt affectus. Tanquam igitur in renibus facultas ea, qua vrinam trahunt, vbi laborant, malè trahit, itidem lienis ſi inſita vis illa, qua melancholicam qualitatem attrahere poteſt, aliquando ſit imbecilla, malè hanc trahat, eſt neceſſe; atque interim craſſior, & ni- **B** grior reddatur ſanguis. Hæc igitur omnia, quum non modo ad cognoſcendos, ſed etiam ad ſanandos morbos, maximum præſtent vſum, Eraſiſtratus omninò præteriit, ac tantos viros pro nullis ſe habere ſimulanit, is ſcilicet, qui nec leuiſſima omittit, ſed vbiqoe inſulſiſſimas opiniones ambitioſè oppugnat. Quo manifeſtum eſt eum, quum nihil haberet, quod contra veteres diceret in iis, quæ de ſplenis vſu, actióneque pronunciarunt, nec ipſe nouum aliquid inueniret, huc confugiſſe, vt omninò de iis taceret. At nos primùm quidem ex iis cauſis, quibus omnia in naturalibus adminiſtrantur, cali- **C** do (dico) & frigido, & humido, & ſicco; deinde ex iis, quæ euidenter in corpore apparent, frigidum quendam ſiccúmque ſuccum debere eſſe monſtrauimus. Vbi verò & quàm breuiſſimè fieri licuit, quæ veteribus demonſtrata ſunt, tum quòd is ſuccus melancholicus ſit, tum quòd lien id viſcus ſit, quod eum à ſanguine expurget, recenſuerimus, deinceps ad ea, quæ propoſitæ diſputationis ſunt reliqua veniamus. Reliquum autem quidnam ſit aliud, quàm clarè exponere, quid tandem velint, demonſtréntque veteres de humorum generatione accidere? Porrò id luculentiùs in- **D** telligetur exemplo. Ergo vinom mihi dulce, quod non dudum ab vuis ſit expreſſum feruens, & alteraſcens ex eo, quem in ſe habet, calore intellige; poſtea ex eius mutatione duo prouenire excrementa, alterum leuius, magíſque aëreum, alterum grauius, ac magis terreum; quorum illud florem, hoc fæcem arbitror vocant. Horum ſi alteri flauam bilem, alteri nigram aſſimiles, minimè pecces; quando non eandem habent hi ſucci ſpeciem, quum animans naturæ operâ regitur, qualem cum præter naturam ſe habet, ſæpè exhibent. Quip- **E** pè quæ flaua eſt, efficitur vitellina; ita enim nominant, quoniam ouorum vitellis, tum colore, tum craſſitudine ſit aſſimilis. Rurſus nigra longè quoque malignior ea quæ naturalis eſt, redditur; non tamen tali ſucco nullum eſt inditum; niſi quod aliqui vel radentem eum vel acidum appellarunt, quoniam aceris in morem aceti ſit, & corpus animalis radit, & etiam terram, ſi ſupra eam ſit effuſus, quandámque cum bullis veluti fermentationem, ebullitionémque excitat, vbi ſcilicet adſcititia putredo nigro illi ſucco naturaliter ſe habenti acceſſit. Mihíque vi- **F** dentur veterum medicorúmque plerique id, quod è tali ſucco naturaliter ſe habet, quod & infra deiicitur, & ſæpè ſupra fluitat, atrum vocare ſuccum, non atram bilem; quod verò ex vſtione quapiam, ac putredine in acidam migrauit qualitatem, id atram nuncupare bilem.

πικρίας ὁμολογοῦσιν ἰατροί. καὶ ἀπὸ σπληνὸς δὲ κακοπραγοῦντος ἴκτεροι, μελάντεροι, καὶ τῶν ἑλκῶν αἱ οὐλαὶ, μέλαιναι. καθόλου γὰρ ὅταν ἐνδεέστερον ἢ προσῆκεν εἰς ἑαυτὸν ἕλκῃ τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν, ἀκάθαρτον μὲν τὸ αἷμα, κακόχροον δὲ τὸ πᾶν γίνεται σῶμα. πότε δ' ἐνδεέστερον ἕλκει; ἢ δηλονότι κακῶς διακείμενος; ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς νεφροῖς ἐνεργείας οὔσης ἕλκειν τὰ οὖρα, εἰ κακῶς ἕλκειν ὑπάρχει κακοπραγοῦσιν, οὕτω καὶ τῷ σπληνὶ ποιότητος μελαγχολικῆς ἑλκτικὴν ἑαυτῷ δύναμιν ἔχοντι σύμφυτον, ἀρρωστήσαντί ποτε, ταύτην ἀναγκαῖον ἕλκειν κακῶς, κἀν τῷδε παχύτερον ἤδη, καὶ μελάντερον γίγνεσθαι τὸ αἷμα. ταῦτ' οὖν ἅπαντα πρός τε τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων, καὶ τὰς ἰάσεις, μεγίστην παρεχόμενα χρείαν, ὑπερεπήδησε τελέως ὁ Ἐρασίστρατος, καὶ καταφρονεῖν προσεποιήσατο τηλικούτων ἀνδρῶν. ὁ μηδὲ τῶν τυχόντων καταφρονῶν, ἀλλ' ἀεὶ φιλοτίμως ἀντιλέγων ταῖς ἠλιθιωτάταις δόξαις, ᾧ δῆλον, ὡς οὐδὲν ἔχων, οὔτ' ἀντειπεῖν τοῖς πρεσβυτέροις ὑπὲρ ὧν ἀπεφήνατο περὶ σπληνὸς ἐνεργείας τε, καὶ χρείας, οὔτ' αὐτὸς ἐξευρίσκων τι καινὸν, εἰς τὸ μηδὲν ὅλως εἰπεῖν, ἀφίκετο. ἀλλ' ἡμεῖς γε πρῶτον μὲν ἐκ τῶν αἰτίων οἷς ἅπαντα διοικεῖται τὰ κατὰ τὰς φύσεις, τοῦ θερμοῦ λέγω, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ. δεύτερον δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων κατὰ τὸ σῶμα, ψυχρὸν καὶ ξηρὸν εἶναί τινα χρῆναι χυμὸν ἀπεδείξαμεν. ἑξῆς δὲ ὅτι μελαγχολικὸς οὗτος ὑπάρχει, καὶ τὸ καθαῖρον αὐτὸν σπλάγχνον, ὁ σπλήν ἐστιν, διὰ βραχέων ὡς ἔνι μάλιστα τῶν τοῖς παλαιοῖς ἀποδεδειγμένων ἀναμνήσαντες, ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἔτι τοῖς προκειμένοις λόγοις ἀφιξόμεθα. τί δ' ἂν εἴη λοιπὸν ἄλλο γε, ἢ ἐξηγήσασθαι σαφῶς, οἷόν τι βούλονταί τε, καὶ ἀποδεικνύουσι περὶ τὴν τῶν χυμῶν γένεσιν οἱ παλαιοὶ συμβαίνειν. ἐναργέστερον δ' ἂν γνωσθείη διὰ παραδείγματος. οἶνον δή μοι νόει γλυκὺν, οὐ πρὸ πολλοῦ τῶν σταφυλῶν ἐκτεθλιμμένον, ζέοντά τε, καὶ ἀλλοιούμενον ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ θερμασίας. ἔπειτα κατὰ τὴν αὐτοῦ μεταβολὴν δύο γεννώμενα περιττώματα, τὸ μὲν κουφότερόν τε, καὶ ἀερωδέστερον, τὸ δὲ βαρύτερόν τε, καὶ γεωδέστερον, ὧν τὸ μὲν ἄνθος, οἶμαι, τὸ δὲ τρύγα καλοῦσι. τούτων τῷ μὲν ἑτέρῳ, τὴν ξανθὴν χολὴν, τῷ δ' ἑτέρῳ τὴν μέλαιναν εἰκάζων, οὐκ ἂν ἁμάρτοις, οὐ τὴν αὐτὴν ἐχόντων ἰδέαν τῶν χυμῶν τούτων ἐν τῷ κατὰ φύσιν διοικεῖσθαι τὸ ζῷον, οἵαν καὶ τὸ παρὰ φύσιν ἔχοντες, ἐπιφαίνονται πολλάκις. ἡ μὲν γὰρ ξανθὴ, λεκιθώδης γίγνεται. καὶ γὰρ ὀνομάζουσιν οὕτως αὐτὴν, ὅτι ταῖς τῶν ᾠῶν λεκίθοις ὁμοιοῦται κατά γε χρόαν, καὶ πάχος. ἡ δ' αὖ μέλαινα κακοηθεστέρα μὲν πολὺ, καὶ αὐτὴ τῆς κατὰ φύσιν. ὄνομα δ' οὐδὲν ἴδιον κεῖται τῷ τοιούτῳ χυμῷ, πλὴν εἴ πού τινες, ἢ ξυστικὸν, ἢ ὀξώδη κεκλήκασιν αὐτόν. ὅτι καὶ δριμὺς ὁμοίως ὄξει γίγνεται, καὶ ξύει γε τὸ σῶμα τοῦ ζῴου, καὶ τὴν γῆν, εἰ κατ' αὐτῆς ἐκχυθείη, καί τινα μετὰ πομφολύγων οἷον ζύμωσίν τε, καὶ ζέσιν ἐργάζεται, σηπεδόνος ἐπικτήτου προσελθούσης ἐκείνῳ τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι χυμῷ τῷ μέλανι. καί μοι δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, αὐτὸ μὲν τὸ κατὰ φύσιν ἔχον τοῦ τοιούτου χυμοῦ, καὶ διαχωρούμενον κάτω, καὶ πολλάκις ἐπιπολάζον ἄνω, μέλανα καλεῖν χυμὸν, οὐ μέλαιναν χολήν. τὸ δ' ἐκ συγκαύσεώς τινος, καὶ σηπεδόνος εἰς τὴν ὀξεῖαν μεθιστάμενον ποιότητα, μέλαιναν ὀνομάζειν χολήν.

A ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ὀνομάτων, οὐ χρὴ διαφέρεσθαι, τὸ δ' ἀλη-
θὲς ὧδ' ἔχον εἰδέναι. κατὰ τὴν τοῦ αἵματος γένεσιν, ὅσον ἂν ἱκα-
νῶς παχὺ καὶ γεῶδες, ἐκ τῆς τῶν σιτίων φύσεως ἐμφερόμενον
τῇ τροφῇ, μὴ δέξηται καλῶς τὴν ἐκ τῆς ἐμφύτου θερμα-
σίας ἀλλοίωσιν, ὁ σπλὴν εἰς ἑαυτὸν ἕλκει τοῦτο. τὸ δ' ὀπτη-
θὲν ὡς ἄν τις εἴποι, καὶ συγκαυθὲν τῆς τροφῆς, εἴη δ' ἂν τοῦτο
τὸ θερμότατον ἐν αὐτῇ, καὶ γλυκύτατον, οἷόν τό τε μέλι, καὶ ἡ
πιμελή, ξανθὴ γενόμενον χολή, διὰ τῶν χοληδόχων ὀνομα-
ζομένων ἀγγείων ἐκκαθαίρεται. λεπτὸν δὲ ἐστὶ τοῦτο, καὶ ὑγρόν,
καὶ ῥυτόν, οὐχ ὥσπερ ὅταν ὑπεροπτηθὲν ἐσχάτως, ξανθὸν καὶ
πυρῶδες, καὶ παχὺ γίγνηται τοῖς τῶν ᾠῶν ὅμοιον λεκίθοις. B
τοῦτο μὲν γὰρ ἤδη παρὰ φύσιν. θάτερον δὲ τὸ πρότερον εἰρη-
μένον κατὰ φύσιν ἐστίν, ὥσπερ γε καὶ τοῦ μέλανος χυμοῦ, τὸ μὲν
μήπω τὴν οἰκείαν ζέσιν τε, καὶ ζύμωσιν τῆς γῆς ἐργαζόμενον,
κατὰ φύσιν ἐστί. τὸ δ' εἰς τοιαύτην μεθιστάμενον ἰδέαν τε, καὶ
δύναμιν, ἤδη παρὰ φύσιν, ὡς ἂν τὴν ἐκ τῆς συγκαύσεως
τοῦ παρὰ φύσιν θερμοῦ προσειληφὸς δριμύτητα, καὶ οἷον τέ-
φρα τις ἤδη γεγονός, ὧδέ πως καὶ ἡ κεκαυμένη τρὺξ τῆς ἀκαύ-
στου διενήνοχε. θερμὸν γάρ τοι χρῆμα αὕτη ἱκανῶς ἐστιν, ὥστε
καίειν, καὶ τήκειν, καὶ διαφθείρειν τὴν σάρκα. τῇ δ' ἑτέρᾳ, τῇ
μήπω κεκαυμένῃ, τοὺς ἰατροὺς ἐστὶν εὑρεῖν χρωμένους, εἰς ὅσα C
περ καὶ τῇ γῇ τῇ καλουμένῃ κεραμίτιδι, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα
ξηραίνειν τε, καὶ ψύχειν ἅμα πέφυκεν. εἰς τὴν τῆς οὕτω συγ-
καυθείσης μελαίνης χολῆς ἰδέαν. καὶ ἡ λεκιθώδης ἐκείνη με-
θίσταται πολλάκις, ὅταν καὶ αὐτή ποθ' οἷον ὀπτηθεῖσα τύχῃ πυ-
ρώδει θερμασίᾳ. τὰ δ' ἄλλα τῶν χολῶν εἴδη ξύμπαντα, τὰ
μὲν ἐκ τῆς τῶν εἰρημένων κράσεως γίγνεται, τὰ δ' οἷον ὁδοί
τινές εἰσι τῆς τούτων γενέσεώς τε, καὶ εἰς ἄλληλα μεταβο-
λῆς. διαφέρουσι δὲ τῷ τὰς μὲν ἀκράτους εἶναι καὶ μόνας, τὰς
δ' οἷον ὀρροῖς τισιν διεξηρασμένας. ἀλλ' οἱ μὲν ὀρροὶ τῶν χυμῶν
ἅπαντες περιττώματα, καὶ καθαρὸν αὐτῶν εἶναι δεῖται τοῦ ζώου D
τὸ σῶμα. τῶν δ' εἰρημένων ἐστί τις χρεία τῇ φύσει, καὶ τοῦ πα-
χέος, καὶ λεπτοῦ. καὶ καθαίρεται πρός τε τοῦ σπληνός, καὶ τῆς
ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως τὸ αἷμα, καὶ ἀποτίθεται τοσοῦτόν τε, καὶ
τοιοῦτον ἑκατέρου μέρος, ὅσον καὶ οἷον εἴπερ εἰς ὅλον ἀνελήφθη
τοῦ ζώου τὸ σῶμα βλάβην τινὰ ἂν εἰργάσατο. τὸ γὰρ ἱκα-
νῶς παχὺ καὶ γεῶδες, καὶ τελέως διαπεφευγὸς τὴν ἐν τῷ
ἥπατι μεταβολήν, ὁ σπλὴν εἰς ἑαυτὸν ἕλκει. τὸ δ' ἄλλο τὸ
μετρίως παχύ, σὺν τῷ κατειργάσθαι, πάντῃ φέρεται.
δεῖται γὰρ ἐν πολλοῖς τοῦ ζώου μορίοις παχύτητός τινος, τὸ
αἷμα καθάπερ, οἶμαι, καὶ τῶν ἐμφερομένων ἰνῶν. καὶ εἴρηται E
μὲν καὶ Πλάτωνι περὶ τῆς χρείας αὐτῶν. εἰρήσεται δὲ καὶ ἡμῖν
ἐν ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν, ἐν οἷς ἂν τὰς χρείας τῶν μο-
ρίων διεξερχώμεθα. δεῖται δὲ οὐχ ἥκιστα, καὶ τοῦ ξανθοῦ χυ-
μοῦ, μήπω πυρώδους ἐσχάτως γεγενημένου, τὸ αἷμα. τίς καὶ
τίς αὐτοῦ, καὶ ἡ παρὰ τοῦδε χρεία, δι' ἐκείνων εἰρήσεται.
φλέγματος δ' οὐδὲν ἐποίησεν ἡ φύσις ὄργανον καθαρτικόν,
ὅτι ψυχρὸν καὶ ὑγρόν ἐστι, καὶ οἷον ἡμίπεπτός τις τροφή. δεῖται
τοίνυν οὐ κενοῦσθαι τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐν τῷ σώματι μένον ἀλ-
λοιοῦσθαι. τὸ δ' ἐξ ἐγκεφάλου καταρρέον περίττωμα, τάχα
μὲν ἄν, οὐδὲ φλέγμα τις ὀρθῶς, ἀλλὰ βλένναν τε, καὶ κόρυ- F
ζαν, ὥσπερ οὖν καὶ ὀνομάζεται, καλοίη. εἰ δὲ μή, ἀλλ' ὅτι γε
τῆς τούτου κενώσεως ὀρθῶς ἡ φύσις προὐνοήσατο, καὶ τοῦτ' ἐν
τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρήσεται. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ κατὰ τὴν
γαστέρα τε, καὶ τὰ ἔντερα συνιστάμενον φλέγμα, ὅπως ἂν ἐκ-
κενῶται καὶ αὐτό, μάλιστά τε καὶ τάχιστα προεσκευασμένον τῇ

A Cæterùm de nominibus habenda controuerſia
non eſt, ſed veritatem ſic ſe habere intelligeodum.
In ſanguine generando quicquid abundè craſſum,
ac terreum ex ciborum natura in nutrimento fer-
tur, nec commodè a naturali calore alteratur, id
lien ad ſe trahit; quod verò aſſum (vt ſic dicam)
vſtúmque nutrimenti eſt (fuerit ſanè hoc calidiſſi-
mum in eo, ac dulciſſimum, qualia ſunt, tum mel,
tum adeps) id dum flaua bilis factum eſt, per fellis
vocata vaſa expurgatur. Eſt autem hoc tenue, hu-
midúmque & fluidum, non quale quum ad vlti-
mum eſt excoctum, flauum igneum, & craſſum, vi-
tellis ouorum ſimile, hoc namque iam præter na-
B turam eſt; alterum verò, quod prius memoraui-
mus, eſt ſecundum naturam. Pari modo, & id ni-
gri ſucci, quod nondum illam velut ebullitionem,
fermentationémque terræ efficit, eſt naturale;
quod autem in talem mutatum eſt vim ac ſpe-
ciem, id iam præter naturam eſt, ceu quod ex vſtio-
ne non naturalis caloris acrimoniam aſciuerit, ac
veluti cinis quidam ſit redditum. Sic quodammo-
do, & fæx vſta à non vſta diſſidet; illa namque ſa-
tis calida eſt, vt carnem vrat, liquet, ac corrumpat;
altera quæ nondum eſt vſta, ad omnia medicos
vti deprehendas, ad quæ terra figulari, aliiſque,
C quæ ſimul ſiccandi, ac refrigerandi facultatem ha-
bent. Sanè in atræ bilis ſic vſtæ ſpeciem, etiam vi-
tellina illa ſubinde vertitur, quoties ipſa quoque
igneo percocta eſt calore. Reliqua bilis genera
partim ex iam dictorum mixtione conſtãt vniuer-
ſa; partim tanquam viæ quædam ſunt ad harum
tum generationem, tum inter ſe mutationem. Di-
ſtant autem inter ſe, quòd aliæ meracæ ſunt ac ſo-
læ; aliæ veluti ſero quodam imbutæ. Verùm ſeri
genera omnia, quæ in ſuccis habentur, ſunt ex-
crementa; purúmque ab iis eſſe poſtulat animalis
corpus; ea verò, quæ prædicta ſunt, vſum ali-
quem naturæ conferunt, & quod craſſum eſt, &
D quod tenue. Purgatúrque ab iis ſanguis, tum per
lienem, tum per eam, quæ iecinori ſubeſt, veſi-
cam; ac ſeponitur vtriuſque partis tanta taliſque
portio, quanta qualiſque ſi in totum ferretur ani-
malis corpus, noxam aliquam inferret. Quod enim
admodum eſt craſſum, & terreum, ac prorſus eam,
quæ in iecinore fit, mutationem ſubterfugit, lien
ad ſe trahit, reliquum, quod medriocri eſt craſſi-
tudine, id & abſolutum iam eſt, & in omnem par-
tem fertur. Requirit enim ſanguis in non pau-
cis animalis partibus craſſitudinem quandam,
æquè (arbitror) vt quæ in ipſo feruntur, fibras.
E Ac dictum quidem de vſu earum etiam à Plato-
ne eſt; dicetur autem de iis, & à nobis in illis
voluminibus, quibus vſum partium perſequimur.
Poſtulat non in poſtremis ſanguis, & flauum ſuc-
cum, qui tamen adhuc igneus ad vltimum effe-
ctus non eſt, ac, quis illi accedat ad hoc vſus, in
illis voluminibus docebitur. Sanè, quod pitui-
tam expurget, natura nullum inſtrumentum con-
didit; propterea, quòd frigida humidáque eſt,
ac veluti ex dimidio coctum nutrimentum. De-
ſiderat igitur talis ſuccus non vtique vacuari, ſed
in corpore manens alterari. Excrementum verò,
F quod à cerebro deſtillat, fortaſſe nec pituitam
quis rectè appellet, ſed, ſicut & nominari ſolet,
mucum & grauedinem. Sin aliter, quòd ſaltem
huic vacuando natura rectè proſpexit, id quòque
in libris de vſu partium tradetur. quinetiam, quem-
admodum, quæ in ventriculo, & inteſtinis conſi-
ſtit pituita, commodiſſimè, ac celerrimè vacuetur,

Digitized by Google

A naturæ artificium in iiſdem voluminibus monſtrabitur. Quod igitur in venis pituitæ fertur, quum ſit animalibus ex vſu, nulla vacuatione eget. Sanè aduertere hoc loco, ac ſcire oportet; tanquam ex bilis generibus aliud vtile naturaléque in animalibus eſt, aliud inutile, ac præter naturam; ſic pituitæ, quod dulce eſt, id ſalutare eſſe animanti, & naturale; quod acidum ſalſúmque eſt, acidum quidem omninò crudum eſſe, ſalſum computruiſſe. Porrò abſoluta cruditas pituitæ intelligenda eſt, in concoctione ſecunda, quæ videlicet in venis agitur; non autem in prima quæ in ventriculo perficitur, quum ſi hanc effugiat, ne ſuccus quidem omninò eſſet. B His mihi ſatis admonuiſſe videor, quæ de generatione & corruptione ſuccorum ab Hippocrate, Ariſtotele, Praxagora, Diocle, aliiſque veterum multis ſunt dicta; neque enim omnia in hunc librum transferenda cenſui, quæ ab illis ad abſolutionem ſunt præſcripta. Tantum verò de ſingulis ſolùm dixi, quantum legentes ad antiquorum euoluenda ſcripta, niſi ſint omninò rudes, exciter, ac quò faciliùs, cum iis verſentur, auxilium præſtet. Porrò ſcripſimus, & alio libro de ſuccis, ſub auctore Praxagora Nicarchi filio. C Etſi enim is decem maximè præter ſanguinem faciat (quippe ſanguis ipſe vndecimus ſit) tamen ab Hippocratis doctrina non recedit; ſed qui ab illo ſimul omnes cum propriis demonſtrationibus primi dicti ſucci ſunt, hos in ſpecies quaſdam differentiáſque diducit. Ac laudare quidem par eſt tum eos, qui explanarunt, quæ rectè ſunt dicta; tum verò, qui ſiquid omiſſum eſt, id ſuppleerunt; non enim fieri poteſt, vt idem incipiat, ac perficiat; contra culpare, & eos qui adeò ſunt delicati, vt nihil diſcere eorum, quæ commodè dicta ſunt, ſuſtineant; & qui adeò D ſunt ambitioſi, vt ſtudio nouorum dogmatum ſemper aliquid aſtutè texant, & cauillentur, partim ſpontè aliquid prætereuntes, qualiter Eraſiſtratus in ſuccis fecit, partim callidè oppugnantes, veluti tum hic ipſe, tum alij iuniorum non pauci. Cæterùm hic liber hoc loco receptui canat; quicquid ſupereſt, id totum in tertio adijcietur.

A φύσεως μηχανήματα δι' ἐκείνων εἰρήσεται, καὶ αὐτὰ τὰ ὑπομνήματα. ὅσον οὖν ἐμφέρεται ταῖς φλεψὶ φλέγμα, χρήσιμον ὑπάρχον τοῖς ζώοις, οὐδεμιᾶς δεῖται κενώσεως. προσέχειν δὲ χρὴ κἀνταῦθα τὸν νοῦν, καὶ γινώσκειν, ὥσπερ τῆς χολῆς ἑκατέρας, τὸ μὲν τὸ χρήσιμον καὶ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ζώοις, τὸ δ' ἄχρηστόν τε, καὶ παρὰ φύσιν. οὕτω καὶ τοῦ φλέγματος, ὅσον μὲν ἂν ᾖ γλυκὺ, χρηστὸν μὲν εἶναι τοῦτο τῷ ζώῳ, καὶ κατὰ φύσιν. ὅσον δ' ὀξὺ, καὶ ἁλμυρὸν ἐγένετο, τὸ μὲν ὀξὺ, τελέως ἠπεπτῆσθαι, τὸ δ' ἁλμυρὸν διασεσῆφθαι. τελείαν δ' ἀπεψίαν φλέγματος ἀκούειν χρὴ τῆς δευτέρας πέψεως B δηλονότι τῆς ἐν φλεψίν. οὐ γὰρ δὴ τῆς γε προτέρας τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν, ἢ οὐδ' ἂν ἐγεγένητο τὴν ἀρχὴν χυμὸν, εἰ καὶ ταύτην διεπεφεύγει. ταῦτ' ἀρκεῖν μοι δοκεῖ περὶ γενέσεώς τε, καὶ διαφθορᾶς χυμῶν ὑπομνήματα εἶναι, τῶν Ἱπποκράτει τε, καὶ Πλάτωνι, καὶ Ἀριστοτέλει, καὶ Πραξαγόρᾳ, καὶ Διοκλεῖ, καὶ πολλοῖς ἄλλοις τῶν παλαιῶν εἰρημένων. οὐ γὰρ ἐδικαίωσα πάντα μεταφέρειν εἰς τόνδε τὸν λόγον αὐτὰ τελέως ἐκείνοις γεγραμμένα. τοσοῦτον δὲ μόνον ὑπὲρ ἑκάστου εἶπον, ὅσον ἐξορμήσει τε τοὺς ἐντυγχάνοντας, εἰ μὴ παντάπασιν εἶεν σκαιοὶ, τοῖς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν ὁμιλῆσαι γράμμασι, καὶ τὴν εἰς τὸ C ῥᾷον αὐτοῖς συνεῖναι, βοήθειαν πορίζει. γέγραπται δέ που, καὶ δι' ἑτέρου λόγου περὶ τῶν κατὰ Πραξαγόραν τὸν Νικάρχου χυμῶν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα δέκα ποιεῖ, χωρὶς τοῦ αἵματος, ἑνδέκατος γὰρ ἂν εἴη χυμὸς αὐτὸ τὸ αἷμα, τῆς Ἱπποκράτους οὐκ ἀποχωρεῖ διδασκαλίας. ἀλλ' εἰς εἴδη τινὰ, καὶ διαφορὰς τέμνει τοὺς ὑπ' ἐκείνου πρώτους πάντας, ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν εἰρημένους χυμούς. ἐπαινεῖν μὲν οὖν χρὴ τούς τ' ἐξηγησαμένους τὰ καλῶς εἰρημένα, καὶ τοὺς, εἴ τι παραλέλειπται προστιθέντας, οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν αὐτὸν ἄρξασθαι, καὶ τελέσαι. μέμφεσθαι δὲ τοὺς οὕτως ἀταλαιπώρους, ὡς μηδὲν ὑπομένειν μαθεῖν τῶν ὀρθῶς εἰρημένων, καὶ τοὺς εἰς τοσοῦτον D φιλοτίμους, ὥστ' ἐπιθυμίᾳ νεωτέρων δογμάτων, ἀεὶ πανουργεῖν τι καὶ σοφίζεσθαι· τὰ μὲν ἑκόντι παραλιπόντας, ὥσπερ Ἐρασίστρατος ἐπὶ τῶν χυμῶν ἐποίησε, τὰ δὲ πανούργως ἀντιλέγοντας, ὥσπερ οὗτος αὐτὸς, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν νεωτέρων. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἐνταυθοῖ τελευτάτω, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἅπαν ἐν τῷ τρίτῳ προσθήσω.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΥΝΑΜΕΩΝ
ΦΥΣΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.
GALENI DE NATVRALIBVS
FACVLTATIBVS LIBER TERTIVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΤΡΙΤΩι.

Περὶ τῆς καθεκτικῆς, καὶ τῆς ἀποκριτικῆς δυνάμεως λέγει, καὶ περὶ τῆς τῶν φυσικῶν δυνάμεων πρὸς ἀλλήλας ἀκολουθίας.

ARGVMENTVM LIBRI TERTII.

De retentrice ac expultrice facultate pertractat, ac de mutua facultatum naturalium conſequutione.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως.

ΟΤΙ μὲν οὖν ἡ θρέψις ἀλλοιουμένου A
τε, καὶ ὁμοιουμένου γίνεται τοῦ τρέφον-
τος τῷ τρεφομένῳ, καὶ ὡς ἐν ἑκάστῳ
τῶν τοῦ ζῴου μορίων ἐστί τις δύναμις,
ἣν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας, ἀλλοιωτικὴν
μὲν κατὰ γένος, ὁμοιωτικὴν δὲ καὶ θρε-
πτικὴν κατ' εἶδος ὀνομάζομεν, ἐν τῷ πρόσθεν δεδή-
λωται λόγῳ. τὴν δ' εὐπορίαν τῆς ὕλης, ἣν τροφὴν ἑαυτῷ
ποιεῖται τὸ τρεφόμενον, ἐξ ἑτέρας τινὸς ἔχειν ἐδείκνυτο δυνά-
μεως ἐπισπᾶσθαι πεφυκυίας τὸν οἰκεῖον χυμόν. εἶναι δ' οἰκεῖον B
ἑκάστῳ τῶν μορίων χυμόν, ὃς ἂν ἐπιτηδειότατος εἰς τὴν ἐξο-
μοίωσιν ᾖ, καὶ τὴν ἕλκουσαν αὐτὸν δύναμιν ἀπὸ τῆς ἐνερ-
γείας ἑλκτικήν τέ τινα, καὶ ἐπισπαστικὴν ὀνομάζεσθαι. δέ-
δεικται δὲ καὶ ὡς πρὸ μὲν τῆς ὁμοιώσεως ἡ πρόσφυσίς ἐστιν.
ἐκείνης δ' ἔμπροσθεν ἡ πρόσθεσις γίνεται, τέλος ὡς ἂν
εἴποι τις οὖσα τῆς κατὰ τὴν ἐπισπαστικὴν δύναμιν ἐνεργείας.
αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ παράγεσθαι τὴν τροφὴν ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς
ἕκαστον τῶν μορίων, τῆς ἑλκτικῆς ἐνεργούσης γίνεται δυνά-
μεως. τὸ δ' ἤδη παρῆχθαί τε καὶ προστεθῆναι τῷ μορίῳ, τὸ C
τέλος ἐστὶν αὐτό, δι' ὃ καὶ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἐδεήθημεν.
ἵνα γὰρ προστεθῇ, διὰ τοῦθ' ἕλκεται. χρόνου δ' ἐντεῦθεν ἤδη
πλείονος εἰς τὴν θρέψιν τοῦ ζῴου δεῖ. ἑλχθῆναι μὲν γὰρ καὶ
διὰ ταχέων τι δύναται. προσφῦναι δὲ καὶ ἀλλοιωθῆναι,
καὶ τελέως ὁμοιωθῆναι τῷ τρεφομένῳ, καὶ μέρος αὐτοῦ γενέ-
σθαι, παραχρῆμα μὲν οὐχ οἷόν τε, χρόνῳ δ' ἂν πλείονι
συμβαίνῃ καλῶς. ἀλλ' εἰ μὴ μένοι κατὰ τὸ μέρος ὁ προστεθεὶς
οὗτος χυμός, εἰς ἕτερον δέ τι μεθίσταιτο, καὶ παραρρέοι διὰ

CAPVT PRIMVM.

De neceſsitate Retentricis facultatis.

AC quod quidem nutritio fit,
quum id, quod nutrit, altera-
tur, & ei quod nutritur ſimile
fit: tum quòd in quaque ani-
malis particula facultas quæ-
dam inſit, quam ab actione
ipſa generaliter alteratricem,
ſpeciatim verò aſſimilatricem nutricémque no-
minamus, in proximo indicatum eſt libro. Ma-
teriæ verò copiam, ex qua ſibi nutrimentum
facit quod nutritur, ex altera ſuppeditari facul-
B tate quæ conuenientem attrahere ſibi ſuccum
natura ſit habilis, eſt monſtratum. Sed non mi-
nùs, eſſe conuenientem cuique parti ſuccum,
qui maximè, vt aſſimiletur, ſit conueniens; tum
quæ hunc ad ſe trahat, attractricem appellari.
Indicatum præterea eſt, & ante aſſimilationem
agglutinationem eſſe; hanc verò præcedere, ap-
poſitionem. Hæc (vt ſic dixerim) finis eſt actio-
nis, quæ ab attrahente vi perficitur. Siquidem
ipſa nutrimenti ex venis in ſingulas partes ad-
ductio, attrahentis facultatis eſt opus; addu-
C ctum verò iam eſſe, ac parti apponi, ipſe
eſt finis, cuius ſcilicet cauſa eiuſmodi a-
ctio eſt deſiderata; quippe idcirco eſt at-
tractio, vt ſit appoſitio. Tempus tamen
hic ad animalis nutritionem adhuc maius re-
quiritur. Attrahi namque breui tempore ali-
quid poteſt; adhærere, & alterari, & pror-
ſus ei, quod nutritur, aſſimilari, ac pars eius
effici, protinus non poteſt, tempore longiori
commodè poteſt. At ſi appoſitus is ſuccus in
parte non quieſcat, ſed in alteram aliquam

transferatur; confluátque aſſiduè alium atque alium mutans locum, vtique in ullo eorum nec agglutinatio nec aſſimilatio erit. Eſt igitur hic naturæ alia quadam facultate opus, quæ faciat vt qui appoſitus parti humor eſt, aliquandiu maneat; atque hac non extrinſecus acceſſitâ, ſed in nutriendo ipſo collocatâ; quam rurſus ab ipſa functione maiores retentricem vocare ſunt coacti. Ac eiuſmodi quidem facultatis gignendæ neceſſitatem ratio iam clarè monſtrauit; credétque vel inuitus ex iis quæ diximus quiſquis percipiendi intelligentiam habet, quòd quum propoſitum ſit, ac prius monſtratum naturam artificioſam eſſe, & animantis curam habere, neceſſe ſit eiuſmodi facultatem illi ineſſe.

A πλημυτὸς, ἀμείβων τε, καὶ ὑπαλλάττων τὰς χώρας, κατ' οὐδὲν αὐτῶν, οὔτε πρόσφυσις, οὔτ' ἐξομοίωσις ἔσται. δεῖ δὲ κἀνταῦθά τινος τῇ φύσει δυνάμεως ἑτέρας εἰς πολυχρόνιον μονὴν τοῦ προστεθέντος τῷ μορίῳ χυμοῦ, καὶ ταύτης οὐκ ἔξωθέν ποθεν ἐπιρρεούσης, ἀλλ' ἐν αὐτῷ θρεψομένῳ κατῳκισμένης, ἣν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας πάλιν οἱ πρὸ ἡμῶν ἠναγκάσθησαν ὀνομάσαι καθεκτικήν. ὁ μὲν δὴ λόγος ἤδη σαφῶς ἐνεδείξατο τὴν ἀνάγκην τῆς γενέσεως τῆς τοιαύτης δυνάμεως. καὶ ὅστις ἀκολουθοῦσαν σύνεσιν ἔχει, πέπεισται βιαίως ἐξ ὧν εἴπομεν, ὡς ὑποκειμένου τε καὶ ἀποδεδειγμένου, τοῦ B τεχνικὴν εἶναι τὴν φύσιν, καὶ τοῦ ζῴου κηδεμονικὴν, ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτῇ, καὶ τὴν τοιαύτην δύναμιν.

CAPVT II.

Quæ corporis Partes facultatem Retentricem clarius obtineant.

CÆterùm nos qui non hoc tantum demonſtrationis genere ſoliti ſumus vti, ſed illi ex iis, quæ manifeſtè apparent, neceſſarias ac cogentes probationes adiicere, ad iſtiuſmodi nunc conuertemur; monſtrabimúſque in quibuſdam corporis partibus adeò euidentem eſſe retentricem facultatem, vt ipſis ſenſibus agnoſci eius actio poſſit, in aliquibus verò ſenſui quidem minus eſſe euidentem, ratione tamen in iis quoque facilè poſſe deprehendi. Ergo inde, quod docere promiſimus, auſpicemur, nempe à ſumendis primùm methodo aliqua certis partibus, in quibus ad vnguem examinare diſquirereque licebit, qualiſnam demum retentrix vis ſit. An igitur aliundè quis meliùs, quàm à maximis maximéque cauis inſtrumentis, inquiſitionem incipiat? Mihi ſanè non videtur, ſiquidem euidentes in iis credibile eſt propter amplitudinem eorum apparere actiones; quum fortaſſis in paruis, etiam ſi eam vim habeant vehementem, ſenſu tamen agnouiſſe actionem eius in promptu non ſit. Porrò inter animalis partes maximè cauæ ampliſſimæque ſunt ventriculus, & vterus, & quæ ſecundæ vocantur. Quid igitur prohibet, quominùs has proponentes, actiones earum æſtimemus; ac earum, quæ ante diſſectionem conſpicuæ ſunt, in nobiſmet ipſis examen ineamus; quæ verò obſcuriores ſunt, ſimilia homini animalia diſſecemus? Non quò non abundè, generalem ſaltem, quæſitæ facultatis notitiam etiam diſſimilia oſtendant, ſed quò ſimul cum generali propriam quoque in nobis ipſis habentibus, ratio ad morbos tum dignoſcendos, tum ſanandos facilior ſuppetat. Ac quoniam de ambobus inſtrumentis ſimul dixiſſe non eſt, ſeorſum de vtroque ſermonem inſtituemus ab eo auſpicati, quod retentricem facultatem illuſtriùs monſtrare poſſit. Retinet namque & venter cibum, quoad eum concoxerit; retinet porrò non minus & vterus fœtum, quoad hunc perfecerit; cæterùm longè diuturnius eſt tempus fœtus perficiendi, quàm cibi concoquendi.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἄττα τοῦ σώματος μόρια τὴν καθεκτικὴν ἐναργῆ δύναμιν ἔχει.

Ἀλλ' ἡμεῖς οὐ τούτῳ μόνῳ τῷ γένει τῆς ἀποδείξεως εἰθισμένοι χρῆσθαι, προστιθέντες δὲ αὐτῷ, καὶ τὰς ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀναγκαζούσας τε, καὶ βιαζομένας C πίστεις, ἐπὶ τὰς τοιαύτας, καὶ νῦν ἀφιξόμεθα. καὶ δείξομεν ἐπὶ μὲν τινῶν μορίων τοῦ σώματος, οὕτως ἐναργῆ τὴν καθεκτικὴν δύναμιν, ὡς αὐταῖς ταῖς αἰσθήσεσι διαγινώσκεσθαι τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. ἐπὶ δέ τινων, ἧττον μὲν ἐναργῶς ταῖς αἰσθήσεσι, λόγῳ δὲ κἀνταῦθα φωραθῆναι δυναμένην. ἀρξώμεθα οὖν τῆς διδασκαλίας ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πρώτου, μεθόδῳ τινὶ προχειρίσασθαι μόρια ἄττα τοῦ σώματος, ἐφ' ὧν ἀκριβῶς ἐστι βασανίσαι τε, καὶ ζητῆσαι τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ὁποία ποτ' ἐστίν. ἆρ' οὖν ἄν τις ἄμεινον ἑτέρωθεν, ἢ ἀπὸ τῶν μεγίστων τε, καὶ κοιλοτάτων ὀργάνων ὑπάρ- D ξαιτο τῆς ζητήσεως; ἐμοὶ μὲν οὖν οὐκ ἂν δοκεῖ βέλτιον. ἐναργεῖς γοῦν εἰκὸς ἐπὶ τούτων φανῆναι τὰς ἐνεργείας διὰ τὸ μέγεθος, ὡς τά γε σμικρὰ τάχ' ἄν, εἰ καὶ σφοδρὰν ἔχει τὴν τοιαύτην δύναμιν, ἀλλ' οὐκ αἰσθήσει γ' ἑτοίμως διαγινώσκεσθαι τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. ἀλλ' ἔστιν ἐν τοῖς μάλιστα κοιλότατα, καὶ μέγιστα τῶν τοῦ ζῴου μορίων, ἥτε γαστὴρ, αἱ μῆτραί τε, καὶ αἱ ὑστέραι καλούμεναι. τί οὖν κωλύει ταῦτα προχειρισαμένους, ἐπισκέψασθαι τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, ὅσαι μὲν καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς δῆλαι, τὴν ἐξέτασιν ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ποιουμένους, ὅσαι δ' ἀμυδρότεραι, τὰ παραπλήσια E διαιροῦντας ἀνθρώπῳ ζῷα; οὐχ ὡς οὐκ ἂν ἱκανῶς τό γε καθόλου περὶ τῆς ζητουμένης δυνάμεως, καὶ τῶν ἀνομοίων ἐνδειξαμένων, ἀλλ' ὅπως ἅμα τῷ κοινῷ, καὶ τὸ ἴδιον ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐγνωκότες, εἴς τε τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων αὐτῶν, καὶ τὰς ἰάσεις εὐπορώτεροι γιγνώμεθα. περὶ μὲν οὖν ἀμφοτέρων τῶν ὀργάνων ἅμα λέγειν ἀδύνατον. ἐν μέρει δ' ὑπὲρ ἑκατέρου ποιησόμεθα τὸν λόγον, ἀπὸ τοῦ σαφέστερον ἐνδείξασθαι δυναμένου τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ἀρξάμενοι. κατέχει μὲν γὰρ καὶ ἡ γαστὴρ τὰ σιτία μέχρι περ ἂν ἐκπέψῃ. κατέχουσι δὲ καὶ αἱ μῆτραι τὸ ἔμβρυον, ἔστ' ἂν τελειώσωσιν. ἀλλὰ πολλαπλάσιός ἐστιν ὁ τῆς τῶν ἐμβρύων τελειώσεως χρόνος, τῆς τῶν σιτίων πέψεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γʹ.

Περὶ τῆς καθεκτικῆς, καὶ τῆς προωστικῆς δυνάμεως τῆς μήτρας.

Εἰκὸς οὖν καὶ τὴν δύναμιν ἐναργέστερον ἐν ταῖς μήτραις φωραθῆναι ἡμᾶς τὴν καθεκτικήν, ὅσῳ καὶ πολυχρονιωτέραν τῆς γαστρὸς τὴν ἐνέργειαν κέκτηται. μησὶ γὰρ ἐννέα που ταῖς πλείσταις τῶν γυναικῶν, ἐν αὐταῖς τελεσφορεῖται τὰ κυήματα, μεμυκυίαις μὲν ἀπάντη τὸν αὐχένα, περιεχούσαις δὲ πανταχόθεν αὐτὰ σὺν τῷ χορίῳ. καὶ πέρας γε τῆς τοῦ στόματος μύσεως, καὶ τῆς τοῦ κυουμένου κατὰ τὰς μήτρας μονῆς, ἡ χρεία τῆς ἐνεργείας ἐστίν. οὐ γάρ, ὡς ἔτυχεν, οὐδ' ἀλόγως ἱκανὰς περιστέλλεσθαι, καὶ κατέχειν τὸ ἔμβρυον, ἡ φύσις ἀπειργάσατο τὰς ὑστέρας, ἀλλ' ἵν' εἰς τὸ πρέπον ἀφίκηται μέγεθος τὸ κυούμενον. ὅταν οὖν οὗ χάριν ἐνήργουν τῇ καθεκτικῇ δυνάμει συμπεπληρωμένον ᾖ, ταύτην μὲν ἀνέπαυσάν γε, καὶ εἰς ἠρεμίαν ἤγαγον. ἀντ' αὐτῆς δ' ἑτέρᾳ χρῶνται τῇ τέως ἡσυχαζούσῃ, τῇ προωστικῇ. ἦν δ' ἄρα καὶ τῆς ἐκείνης ἡσυχίας ὅρος, ἡ χρεία, καὶ τῆς νῦν ἐνεργείας ὡσαύτως ἡ χρεία. καλούσης μὲν γὰρ αὐτῆς, ἐνεργεῖ, μὴ καλούσης δὲ ἡσυχάζει. καὶ χρὴ πάλιν κἀνταῦθα καταμαθεῖν τῆς φύσεως τὴν τέχνην, ὡς οὐ μόνον ἐνεργειῶν χρησίμων δυνάμεις ἐνέθηκεν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡσυχιῶν τε, καὶ κινήσεων καιρὸν προὐνοήσατο. καλῶς μὲν γὰρ ἁπάντων γιγνομένων τῶν κατὰ τὴν ὑστέραν, ἡ ἀποκριτικὴ δύναμις ἡσυχάζει τελέως, ὥσπερ οὐκ οὖσα. κακοπραγίας δέ τινος γενομένης, ἢ περὶ τὸ χορίον, ἢ περί τινα τῶν ἄλλων ὑμένων, ἢ περὶ τὸ κυούμενον αὐτό, καὶ τῆς τελειώσεως αὐτοῦ παντάπασιν ἀπογνωσθείσης, οὐκέτ' ἀναμένουσι τὸν ἐννεάμηνον αἱ μῆτραι χρόνον, ἀλλ' ἡ μὲν καθεκτικὴ δύναμις αὐτίκα δὴ πέπαυται, καὶ παραχωρεῖ κινεῖσθαι τῇ πρόσθεν ἀργούσῃ. πράττει δ' ἤδη τι καὶ πραγματεύεται χρηστόν, ἡ ἀποκριτική τε καὶ προωστική. καὶ γὰρ οὖν καὶ ταύτην οὕτως ἐκαλέσαμεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῇ τὰ ὀνόματα θέμενοι, καθάπερ καὶ ταῖς ἄλλαις. καί πως ὁ λόγος ἔοικεν ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀποδείξειν ἅμα, καὶ γάρ τι καὶ διαδεχομένας αὐτὰς ἀλλήλας, καὶ παραχωρούσας ἀεὶ τὴν ἑτέραν τῇ λοιπῇ, καθότι ἂν ἡ χρεία κελεύῃ, καὶ τὴν διδασκαλίαν κοινὴν οὐκ ἀπεικός ἐστι δέχεσθαι. τῆς μὲν οὖν καθεκτικῆς δυνάμεως ἔργον, περιστεῖλαι τὰς μήτρας τῷ κυουμένῳ πανταχόθεν, ὥστ' εὐλόγως ἁπτομέναις μὲν ταῖς μαιευτρίαις, τὸ στόμα μεμυκὸς αὐτῶν φαίνεται, καὶ ταῖς κυούσαις δ' αὐταῖς κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, καὶ μάλιστα κατ' αὐτὴν ἐκείνην ἐν ᾗπερ ἂν ἡ τῆς γονῆς σύλληψις γίνηται, κινουμένων τε καὶ συντρεχουσῶν εἰς ἑαυτὰς τῶν ὑστερῶν αἴσθησις γίνεται. καὶ ἢν ἄμφω ταῦτα συμβαίνῃ, μῦσαι μὲν τὸ στόμα χωρὶς φλεγμονῆς, ἤ τινος ἄλλου παθήματος, αἴσθησιν δὲ τῆς κατὰ τὴν μήτραν κινήσεως ἀκολουθῆσαι πρὸς αὐτάς, ἤδη τὸ σπέρμα τὸ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰληφέναι τε, καὶ κατέχειν αἱ γυναῖκες νομίζουσι. ταῦτα δ' οὐχ ἡμεῖς νῦν ἀναπλαττόμεθα αὐταῖς, ἀλλ' ἐκ μακρᾶς πείρας δοκιμασθέντα, πᾶσι γέγραπται σχεδόν τι τοῖς περὶ τούτων πραγματευσαμένοις. Ἡρόφιλός γε μήν, ὡς οὐδὲ πυρῆνα μήλης οὐκ ἂν δέχοιτο τῶν μητρῶν τὸ στόμα, πρὶν ἀποκυῆσαι τὴν γυναῖκα, καὶ ὡς οὐδὲ τοὐλάχιστον ἔτι διέστηκε, πρὶν ὑπάρξηται κύειν, καὶ ὡς ἐπὶ πλέον ἀναστομοῦται κατὰ τὰς τῶν ἐπιμηνίων φοράς, οὐκ ὤκνησε γράφειν. συνομολογοῦσι δ' αὐτῷ, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, οἱ περὶ τούτων πραγματευσάμενοι, καὶ πρῶτός γε πάντων ἰατρῶν τε,

A

CAPVT III.

De Retentrice, ac Expultrice vteri facultate.

QVare veriſimile eſt tantò clarius à nobis in vtero retentricem facultatem conſpici poſſe, quantò diutius, quàm ventriculus, retinendi functionem exercet; quippe nouem menſibus pleriſque mulieribus perficitur in vtero fœtus; qui tota quidem ceruice conniuet, complectitur autem fœtum vndique vnà cum ſecundis.
B Eſtque tum oris conniuentiæ, tum moræ fœtus in vtero, finis ipſe actionis vſus; neque enim temerè, aut ſine ratione condidit vterum natura, ad complectendum retinendúmque fœtum ſufficientem, ſed idcircò, vt quod geſtatur, ad debitam perueniret magnitudinem. Ergo vt id completum eſt, cuius gratia retentrice facultate vterus eſt vſus, vtique hanc inhibet, ac ceſſare facit, propultrice, quæ hactenus quieuerat, loco eius aſſumpta. Sanè erat & quietis huius facultatis finis, ipſe vſus; ita etiam actionis eiuſdem finis, ſimiliter ipſe vſus; vtpotè quo excitante
C agat, non excitante quieſcat. Licétque rurſus huc loco naturæ artem intelligere, quæ ſingulis inſtrumentis non ſolùm vtilium actionum facultates inſeruit, verùm etiam quietis, & motionis opportunitatem prævidit. Siquidem ſuccedentibus ritè omnibus, quæ in vtero fiunt, facultas expultrix, veluti nulla ſit, ita omninò quieſcit; improſperè autem cedentibus, vel circa ſecundas, vel cæterarum quampiam membranarum, vel circa ipſum, qui geſtatur, fœtum, ac deſperata prorſus eiuſdem perfectione, non amplius expectat vterus nouem menſium tem-
D poris moram, imò retentrix facultas ſtatim ab opere ceſſat, & ei quæ priùs quieuerat, moueri concedit. Porrò agit iam ac molitur ſalubre aliquid expultrix & propultrix facultas (ita enim & hanc appellarunt) ab opere ſcilicet, ſicut & aliis, illi quoque nominibus impoſitis. Videtúrque diſceptatio noſtra de ambabus ſimul demonſtrationem allatura; quippe quum ſibi mutuo ſuccedant; & altera alteri quum vſus poſtulat, ſemper cedat; etiam communem eas doctrinam ſortiri non eſt abſurdum. At retentricis facultatis opus eſt, prægnan-
E tium vteros vndique contrahere, vt non immerito contrectantibus obſtetricibus os eorum conniuere videatur. Iam verò prægnantes ipſæ primis diebus, potiſſimúmque eo ipſo, quo ſemen eſt conceptum, moueri ac in ſe ipſum concurrere vterum ſentiunt. Quòd ſi ambo hæc incidunt, vt & os vteri citra phlegmonem aliúmve affectum conniueat, & ſentiatur deinde ſuccedere vteri in ſe ipſum motus, iam ſemen à mare & cepiſſe ſe mulieres exiſtimant, & retinere cenſent. Neque nos iſta modò illis confingimus: ſed longo vſu comprobata, ab omnibus ferè, qui de iis diſſeruere ſunt pro-
F dita. Herophilus certè neque hæc ſcribere eſt grauatus, ne ſpecilli quidem mucronem admittere vteros ante, quàm mulier pariat, præterea ne vel minimum quidem hiſcere, vbi conceperint, laxiùs autem recludi, quum menſes profluunt. Huic aſtipulantur, & reliqui omnes, qui de his tractauerunt; primúſque omnium non medicorum modò,

ſed etiam philoſophorum, Hippocrates conniuere os vteri, tum conceptibus, tum phlegmonis, pronunciauit; cæterùm in conceptibus ſeruato naturali habitu; in phlegmonis verò in durum mutato. At ſub expultrice, quæ contraria iam dictæ facultas eſt, os quidem eius aperitur; fundum autem vniuerſum, quàm poteſt proximè, ad os deſcendit, fœtum propellens foràs; vnà verò cum fundo etiam, quæ continentes partes ſunt, quæ ſcilicet veluti latera totius inſtrumenti ſunt, ſuppetias in toto opere ferentes trudunt, propellúntque fœtum foràs vniuerſum. Non paucis quoque mulierum, quæ vtique immodicè huiuſmodi facultate ſunt vſæ, violenti dolores totum vterum excidere ſubegerunt, ſimili quodam in his accidente ei, quod in lucta, & contentione ſæpe viſitur, quando qui alios euertere deijcereque nituntur, ipſi vnà concidunt; ita namque vterus, dum fœtum extrudit, ipſe aliquando ſimul excidit, potiſſimum quum eius ad ſpinam ligamenta naturaliter ſunt laxa. Eſt porrò & illud miro naturæ conſilio prouiſum, quòd viuente fœtu vteri os ad vnguem conniuet, mortuo verò tantum ſtatim aperitur, quantum ad exitum ſit ex vſu. Quin etiam obſtetrices ipſæ non illicò parturientes ſurgere iubent, nec in ſella collocant; imò prius os vteri, quod paulatim ſe aperit tangunt; ac primùm quidem ſic, vt paruum digitum in id dimittas, hiſcere dicunt, poſtea verò etiam magis; parua autem interpoſita mora percontantibus nobis reſpondent dehiſcentis eius modum auctum; poſtea verò quàm ad fœtus tranſitum ſatis patet, ſurgere mulierem iubent, & in ſubſellio collocant, ac ad expellendum ſtrenuè fœtum ſe paret, adhortantur. Eſt porrò id opus, quod à ſe ipſis præſtant parientes, non vteri, ſed muſculorum qui ſunt in abdomine; qui ſcilicet tum ad deiectionem, tum ad reddendam vrinam nobis ſunt auxilio. Atque ita quidem in vtero duæ iam memoratæ facultates apparent.

A καὶ φιλοσόφων Ἱπποκράτης ἀπεφήνατο μύειν τὸ στόμα τῶν ὑστερῶν, ἔν τε ταῖς κυήσεσι, καὶ ταῖς φλεγμοναῖς. ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς κυήσεσιν οὐκ ἐξισταμένου τῆς φύσεως, ἐν δὲ ταῖς φλεγμοναῖς σκληροῦ γιγνομένου. ἐπὶ δέ γε τῆς ἐναντίας τῆς ἐκκριτικῆς, ἀνοίγνυται μὲν τὸ στόμα, προέρχεται δ' ὁ πυθμὴν ἅπας, ὅσον οἷόν τ' ἐγγυτάτω τοῦ στόματος ἀπωθούμενος ἔξω τὸ ἔμβρυον. ἅμα δ' αὐτῷ καὶ τὰ συνεχῆ μέρη, τὰ οἷον πλευρὰ τοῦ παντὸς ὀργάνου συνεπιλαμβανόμενα παντὸς τοῦ ἔργου, θλίβει τε καὶ προωθεῖ πᾶν ἔξω τὸ ἔμβρυον. καὶ πολλαῖς τῶν γυναικῶν ὠδῖνες βίαιοι, τὰς μήτρας ὅλας ἐκπεσεῖν ἠνάγ- B κασαν, ἀμέτρως χρησαμέναις τῇ τοιαύτῃ δυνάμει. παραπλησίου τινὸς γιγνομένου, τῷ πολλάκις ἐν πάλαις τισὶ, καὶ φιλονεικίαις συμβαίνοντι, ὅταν ἀνατρέψαι τι, καὶ καταβαλεῖν ἑτέρους σπεύδοντες αὐτοῖς συγκαταπίπτωμεν. οὕτω γὰρ καὶ αἱ μῆτραι τὸ ἔμβρυον ὠθοῦσαι, συνεξέπεσον ἐνίοτε, καὶ μάλιστα ὅταν οἱ πρὸς τὴν ῥάχιν αὐτῶν σύνδεσμοι χαλαροὶ φύσει τυγχάνωσιν ὄντες. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο θαυμαστόν τι τῆς φύσεως σόφισμα, τὸ, ζῶντος τοῦ κυήματος ἀκριβῶς μύειν τὸ στόμα μεμυκέναι τὴν μητρῶν, ἀποθανόντος δὲ παραχρῆμα διανοίγνυσθαι τοσοῦτον, ὅσον εἰς τὴν ἔξοδον αὐτοῦ διαφέρει. καὶ μέν τοι C καὶ αἱ μαῖαι τὰς τικτούσας οὐκ εὐθὺς ἀνιστῶσιν, οὐδ' ἐπὶ τὸν δίφρον καθίζουσιν, ἀλλ' ἅπτονται πρότερον ἀνοιγομένου τοῦ στόματος κατὰ βραχὺ, καὶ πρῶτον μὲν ὥστε τὸν μικρὸν δάκτυλον καθιέναι, διεστηκέναι φασὶν, ἔπειτα ἤδη καὶ μεῖζον, καὶ κατὰ βραχὺ δὲ πυνθανομένοις ἡμῖν ἀποκρίνονται τὸ μέγεθος τῆς διαστάσεως ἐπαυξανόμενον. ὅταν δ' ἱκανὸν ᾖ πρὸς τὴν τοῦ κυουμένου δίοδον ἀνιστῶσιν αὐτὰς, καὶ καθίζουσι, καὶ προθυμεῖσθαι κελεύουσιν ἀπώσασθαι τὸ παιδίον. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἔργον, ὃ παρ' ἑαυτῶν αἱ κύουσαι προστιθέασιν, οὐκέτι τῶν ὑστερῶν, ἀλλὰ τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν, οἳ πρός τὴν ἀποπάτησίν τε, καὶ D τὴν οὔρησιν ἡμῖν συντελοῦσιν. οὕτω μὲν ἐπὶ τῶν μητρῶν ἐναργῶς αἱ δύο φαίνονται δυνάμεις.

CAPVT IV.

De Ventriculi Retentrice, ac Expultrice.

IN ventre verò ad hunc modum; primùm quidem ex fluctuantis humoris ſonitu, qui medicis imbecilli ventris ſymptoma creditur; & certè cum ratione creditur. Interim enim quum minimum ciborum aſſumpſimus, non fiunt, complectente prorſus eos ventre, ac vndique conſtringente; interim plenus cibo venter eſt, ſonitus tamen fluctuantis in eo humoris, veluti ex vacuo, exaudiuntur. Quum enim pro ſua natura ſe habet, ac retentrice vi ritè vtitur, quamlibet exiguum ſit, quod in ſe continet, totum id vndique complexus, nullum vacuum relinquit locum, quum imbecillus eſt, quacunque parte exactè complecti aſſumpta non valet, hic laxum quoddam ſpacium efficiens, permittit ea, quæ in ſe continet humida, pro figurarum varietate ex alio loco in alium tranſire, ac fluctuationum ſonitus edere. Rationabile itaque eſt, qui hoc ſymptomate laborant, ne concoctionem quidem ſufficientem ſperare neque enim poteſt, qui imbecillus venter eſt, probè concoquere. Porrò talibus etiam diutius in ventre manere grauitas videtur, vt qui etiam tardius concoquant. Iam mirari licet in his maximè diuturnam in ventriculo moram, non ciborum modò, verùm etiam potionis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς καθεκτικῆς, καὶ τῆς προωστικῆς δυνάμεως τῆς γαστρός.

Ἐπὶ δὲ τῆς γαστρὸς ὧδε. πρῶτον μὲν τοῖς κλύδωσιν, οἳ δὴ καὶ πεπίστευνται τοῖς ἰατροῖς, ἀρρώστου κοιλίας εἶναι συμπτώματα, καὶ κατὰ λόγον πεπίστευνται. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἐλάχιστα προσενηνεγμένων, οὐ γίνονται, περιστελλομένης E αὐτοῖς ἀκριβῶς τῆς γαστρὸς, καὶ σφιγγούσης πανταχόθεν. ἐνίοτε δὲ μεστὴ μὲν ἡ γαστήρ ἐστιν, οἱ κλύδωνες δὲ ὡς ἐπὶ κενῆς ἐξακούονται. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἔχουσα, καὶ χρωμένη καλῶς περισταλτικῇ δυνάμει, κἂν ὀλίγον ᾖ τὸ περιεχόμενον, ἅπαν αὐτὸ περιλαμβάνουσα, χώραν οὐδεμίαν ἀπολείπει κενήν, ἀρρωστοῦσα δὲ καθότι ἂν ἀδυνατήσῃ περιλαβεῖν ἀκριβῶς ἐνταῦθα, εὐρυχωρίαν ἐργαζομένη τινὰ, συγχωρεῖ τοῖς περιεχομένοις ὑγροῖς κατὰ τὰς τῶν σχημάτων μεταλλαγὰς ἄλλοτε ἀλλαχόσε μεταρρεῖν, καὶ κλύδωνας ἀποτελεῖν. εὐλόγως οὖν ὅτι μηδὲ πέψουσιν ἱκανῶς, οἱ ἐν τῷδε τῷ συμπτώματι γενόμενοι προσδοκῶσιν. οὐ γὰρ ἐνδέχεται πέψαι καλῶς ἄρρωστον γαστέρα. τοῖς τοιούτοις δὲ καὶ μέχρι πλείονος ἐν αὐτῇ φαίνεται περιεχόμενον τὸ βάρος, ὡς ἂν καὶ βραδύτερον πέττουσι. καὶ μὴν θαυμαστόν ἄν τις ἐπ' αὐτῶν τούτων μάλιστα, τὸ πολυχρόνιον τῆς ἐν τῇ γαστρὶ διατριβῆς, οὐ τῶν σιτίων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ πόματος.

Digitized by Google

οὐ γὰρ ὥσπερ ἂν ᾠήθη τις, ὡς τὸ τῆς γαστρὸς στόμα τὸ κάτω στενὸν ὑπάρχον ἀκριβῶς, οὐδὲν παρίησι πρὶν ἀκριβῶς λειωθῆναι, τοῦτ' αἴτιον ὄντως ἐστί. πολλοὶ γοῦν πολλάκις, ὀπωρῶν ὀστᾶ μέγιστα κατέπινον πάμπολλα. καί τις δακτύλιον χρυσοῦν ἐν τῷ στόματι φυλάττων, ἄκων κατέπιε, καὶ ἄλλος τι νόμισμα, καὶ ἄλλος ἄλλο τι σκληρὸν, καὶ δυσκατέργαστον· ἀλλ' ὅμως ἅπαντες οὗτοι ῥαδίως ἀπεπάτησαν ἃ κατέπιον, οὐδενὸς αὐτοῖς ἀποκολουθήσαντος συμπτώματος. εἰ δέ γ' ἡ στενότης τοῦ πόρου τῆς γαστρὸς αἰτία τοῦ μένειν ἐπιπλέον ἦν τοῖς ἀπέπτοις σιτίοις, οὐδὲν ἂν τούτων ποτὲ διεχώρησεν. ἀλλὰ καὶ τὸ τὰ πόματ' αὐτοῖς ἐν τῇ γαστρὶ παραμένειν ἐπὶ πλεῖστον, ἱκανὸν ὑπαγαγεῖν τὴν ὑπόνοιαν τοῦ πόρου τῆς στενότητος. ὅλως γὰρ εἴπερ ἦν ἐν τῷ κεχυλῶσθαι τὸ θᾶττον ὑπιέναι, τά τε ῥοφήματα ἂν, οὕτω καὶ τὸ γάλα, καὶ ὁ τῆς πτισάνης χυλὸς αὐτίκα διεξῄει πᾶσιν, ἀλλ' οὐχ ὧδ' ἔχει. τοῖς μὲν γὰρ ἀσθενέσιν ἐπὶ πλεῖστον ἐμπλεῖ ταῦτα, καὶ κλύδωνας ἐργάζεται παραμένοντα, καὶ θλίβει, καὶ βαρύνει τὴν γαστέρα· τοῖς δ' ἰσχυροῖς, οὐ μόνον τούτων οὐδὲν συμβαίνει, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλῆθος ἄρτων, καὶ κρεῶν ὑποχωρεῖ ταχέως. οὐ μόνον δ' ἐκ τοῦ περιτετάσθαι, καὶ βαρύνεσθαι τὴν γαστέρα, καὶ μεταρρεῖν ἄλλοτ' εἰς ἄλλα μέρη μετὰ κλύδωνος, τὸ παραμένειν ἐπὶ πλέον ἐν αὐτῇ πάντως τοῖς οὕτως ἔχουσι τεκμήραιτ' ἄν τις, ἀλλὰ κἀκ τῶν ἐμέτων. ἔνιοι γὰρ οὐ μετὰ τρεῖς ὥρας, ἢ τέτταρας, ἀλλὰ νυκτῶν ἤδη μέσων παμπόλλου μεταξὺ χρόνου διελθόντος ἐπὶ ταῖς προσφοραῖς, ἀπήμεσαν ἀκριβῶς πάντα τὰ ἐδηδεσμένα. καὶ μὲν δὴ καὶ ζῷον ὁποιοῦν ἐμπλήσας ὑγρᾶς τροφῆς, ὥσπερ ἡμεῖς πολλάκις ἐπὶ συῶν ἐπειράθημεν, ἐξ ἀλεύρων μεθ' ὕδατος οἷον κυκεῶνά τινα δόντες αὐτοῖς, ἔπειτα μετὰ τρεῖς που, καὶ τέτταρας ὥρας ἀνατεμόντες, εἰ οὕτω καὶ σὺ πράξειας, εὑρήσεις ἔτι κατὰ τὴν γαστέρα τὰ ἐδηδεσμένα. οὐ γὰρ αὐτοῖς ἐστι τῆς ἐνταῦθα μονῆς, οὐχ ἡ χύλωσις, ἣν καὶ ἐκτὸς ἔτι οὖσιν μηχανήσασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ἡ πέψις, ἕτερόν τι τῆς χυλώσεως οὖσα, καθάπερ αἱμάτωσίς τε, καὶ θρέψις. ὡς γὰρ κἀκεῖνα δέδεικται ποιοτήτων μεταβολῇ γιγνόμενα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ἡ ἐν τῇ γαστρὶ πέψις τῶν σιτίων, εἰς τὴν οἰκείαν ἐστὶ τῷ τρεφομένῳ ποιότητα μεταβολή. καὶ ὅταν γε πεφθῇ τελέως, ἀνοίγνυται μὲν τηνικαῦτα τὸ κάτω στόμα, καὶ διεκπίπτει δι' αὐτοῦ τὰ σιτία ῥαδίως, εἰ καὶ πλῆθός τι μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντα τύχοι λίθων, ἢ ὀστῶν, ἢ γιγάρτων, ἢ τινος ἄλλου χυλωθῆναι μὴ δυναμένου. καί σοι τοῦτ' ἔνεστιν ἐπὶ ζῴου θεάσασθαι, στοχασαμένῳ τὸν καιρὸν τῆς κάτω διεξόδου. καὶ μήν γε καὶ εἰ σφαλείης ποτὲ τοῦ καιροῦ, καὶ μηδὲν μήπω κάτω παρέρχοιτο, πεττομένων ἔτι κατὰ τὴν γαστέρα τῶν σιτίων, οὐδ' οὕτως ἄκαρπος ἡ ἀνατομή σοι γενήσεται. θεάσῃ γὰρ ἐπ' αὐτῶν, ὅπερ ὀλίγῳ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἀκριβῶς μὲν μεμυκότα τὸν πυλωρὸν, ἅπασαν δὲ τὴν γαστέρα περιστελλομένην τοῖς σιτίοις, τρόπον ὁμοιότατον, ὅνπερ καὶ αἱ μῆτραι τοῖς κυουμένοις. οὐ γάρ ἐστιν οὐδέποτε κενὴν εὑρεῖν χώραν, οὔτε κατὰ τὰς ὑστέρας, οὔτε κατὰ τὴν κοιλίαν, οὔτε κατὰ τὰς κύστεις ἀμφοτέρας, οὔτε κατὰ τὴν χοληδόχον ὀνομαζομένην, οὔτε τὴν ἑτέραν· ἀλλ' εἴτε ὀλίγον εἴη τὸ περιεχόμενον ἐν αὐταῖς, εἴτε πολὺ, μεσταὶ καὶ πλήρεις αὐτῶν αἱ κοιλίαι φαίνονται, περιστελλομένων ἀεὶ τῶν χιτώνων τοῖς περιεχομένοις, ὅταν γε κατὰ φύσιν ἔχῃ τὸ ζῷον. Ἐρασίστρατος δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως τὴν περιστολὴν τῆς γαστρὸς ἁπάντων αἰτίαν ἀποφαίνει,

A Non enim, ſicut exiſtimaoerit quiſpiam, quum
ventris os inferius anguſtum prorſus ſit, nihil id
ſinere abire, quoad exactè læuigetur, hæc vera
cauſa eſt. Non pauci enim oſſa fructuum valdè
magna, ſæpè plurima deuorant; iam annulum
quidam aureum, quem ore tenebat, imprudens
deglutiuit; alter verò nummum; alius aliud du-
rum quoddam, & quod confici noo poteſt; at-
tamen hi omnes facilè excreuerunt ea, quæ de-
uoraſſent, nullo illis ſuperueniente ſymptoma-
te. Quod ſi meatus ventriculi anguſtia cauſa eſ-
ſet diutinæ in eo parum comminuti cibi moræ,
nihil ſanè horum pertranſiſſet. Quin etiam quòd
B potio ipſa longo ſpacio illis in ventriculo more-
tur, ſatis fuerit, quòd eos à ſuſpicione de meatus
anguſtia abducat. Omoinò enim ſi cauſa celeris
egreſſus eſſet ipſa tranſmutatio in ſuccum per-
acta, vtique & ſorbitiones, & lac, & ptiſſanæ
cremor in omnibus illicò tranſirent; verùm ſe-
cus eſt; nam qui imbecilli ſunt, iis diutiſſimè
hæc innatant, & fluctuationes cum ſonitu, dum
morantur, excitant, ventriculúmque premunt
pariter, & grauant; qui validi ſunt, iis adeò ni-
hil horum incidit, vt etiam panis, & carnis
magna copia facilè deſcendat. Sanè non ſolùm
C ex eo, quod vndique tenſus ſit, & grauatus ven-
triculus, ac quæ in eo ſunt, aliàs in aliam par-
tem cum ſonitu fluctuent, morari diutiùs in eo,
quæ aſſumpta ſunt iis, qui ita ſe habent, poſſis
coniicere, ſed etiam ex vomitionibus. Siquidem
ſunt, qui non poſt tres quatuórve horas, ſed iam
media nocte, cum multum interceſſiſſet à cibo
tempus, omuia prorſus, quæ ſumpſiſſeot, vo-
muerunt. Quin etiam ſi animans quoduis hu-
mido expleueris cibo, veluti ipſi io ſuibus ſub-
inde ſumus experti, ex farioa, atque aqua quan-
dam velut miſcellam illis obiicientes, deinde
D poſt tres quatuórve horas diſſecantes, ſi tu quo-
que ita feceris, inuenies adhuc in ventre ea,
quæ aſſumpſerunt. Quippe conuerſio ciborum
in cremorem non eſt moræ iſtic manendi termi-
nus, quam vtique etiam, dum foris ſunt, effi-
cere licet, ſed concoctio, quæ à conuerſione in
cremorem res eſt diuerſa, ſicut ſanguificatio,
& nutritio. Quemadmodum enim hæc quali-
tatum mutatione fieri oſtenſum eſt, eodem mo-
do concoctio ciborum in ventriculo, mutatio
eorum eſt in propriam eius, quod nutritur qua-
litatem. Vbi autem ad perfectionem cibos con-
coxit, tum aperit inferius os, excidúntque per
E ipſum facilè cibi, etiam ſi lapides, oſſa, acinos,
aliáve, quæ verti in cremorem non poſſint plu-
rima ſecum habeant; licétque hoe in animali
contemploris, coniecto deſcenſus ciborum tem-
pore. Quin ſi quando te tempus fallat, nec quic-
quam deorſum feratur, ventriculo adhuc cibos
coquente, ne ſic quidem infrugifera tibi diſſectio
erit; cernes namque in illis ea, quæ paulò ſupra di-
ximus, pylorum ad vnguem clauſum, ventriculum
autem totum cibos ſuo complexu prementem per-
inde omninò, ſicut vterus fœtum. Neque enim eſt
inuenire, nec in vtero, nec ventre, nec veſica vtra-
F uis, nec ea quæ bilem excipit, nec altera, locum
vacuum; ſed ſiue parum ſit, quod in his conti-
netur, ſiue multum, pleni eorum ſinus apparent,
tunicis ipſis ſemper ea, quæ continent, arctè com-
plectentibus, modò ſcilicet naturaliter animal ſe
habeat. Eraſiſtrato autem, neſcio quo pacto, com-
plexum hunc ventriculi omniũ eſſe cauſam placet,

tum ciborum læuitatis, tum excrementorum ſubductionis, tum diſtributionis eorum, quæ in cremorem ſunt conuerſa. Ego tamen in viuenti adhuc animali, diuiſo eius peritonæo, ſexcenties deprehendi ſemper inteſtina complexu ſuo iis, quæ continerent applicita; ventriculum verò non perpetuò ſed poſt aſſumptos cibos ſupernè eos infernéque, & vndique arctè complexum, ac immotum adeò vt cibis vniri, & iis vndique adhærere videretur. Quo tempore etiam pylorum conniuentem clauſúmque ad vnguem inueni, non ſecus ac prægnantibus os vteri; at poſt concoctionem conſummatam recluſus quidem erat pylorus, ventriculus autem complexus motu, inteſtinorum ritu mouebatur.

A καὶ τῆς λεάνσεως τῶν σιτίων, καὶ τῆς τῶν περιττωμάτων ἀποχωρήσεως, καὶ τῆς τῶν κεχυλωμένων ἀναδόσεως. ἐγὼ μέν τοι μυριάκις ἐπὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου διελὼν τὸ περιτόναιον, εὗρον ἀεὶ τὰ μὲν ἔντερα πάντα περιστελλόμενα τοῖς ἐνυπάρχουσι, τὴν κοιλίαν δ᾽ οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν ταῖς ἐδωδαῖς ἄνωθέν τε, καὶ κάτωθεν αὐτὰς, καὶ πανταχόθεν ἀκριβῶς περιειληφυῖαν ἀκίνητον, ὡς δοκεῖν ἡνῶσθαι, καὶ περιπεφυκέναι τοῖς σιτίοις. ἐν δὲ τούτῳ, καὶ τὸν πυλωρὸν εὕρισκον ἀεὶ μεμυκότα, καὶ κεκλεισμένον ἀκριβῶς, ὥσπερ τὸ τῶν ὑστερῶν στόμα ταῖς ἐγκύμοσιν. ἐπὶ μέν τοι ταῖς πέψεσι συμπεπληρωμέναις, B ἀνέῳκτο μὲν ὁ πυλωρὸς, ἡ γαστὴρ δὲ περισταλτικῶς ἐκινεῖτο παραπλησίως τοῖς ἐντέροις.

CAPVT V.

Veſica bilis & vrinæ ſimilem ventriculo ineſſe facultatem Retentricem ac Expultricem.

Omnia igitur hæc inter ſe in idem conſentiunt, quòd aliquæ ſint in ventriculo, in vtero, in veſicis ingenitæ facultates, quæ & retinere poſſint ea, quæ qualitate conueniant, & quæ aliena ſunt expellere. Siquidem quod bilem ad ſe trahat ea, quæ iecinori ſubeſt veſica, ſupra eſt monſtratum; quòd autem & in ventrem quotidie eiiciat, id quidem euidenter cernitur. Atqui ſi tractricis operam ſtatim excretricis actio exciperet, nec media ſemper inter eas intercederet vis retentrix, oportebat diſſectis animalibus, parem in veſica bilis inueniri modum; at non ſic inuenitur; quippe aliàs pleniſſima, aliàs prorſus vacua, aliàs ſub medio ſtatu, variis ſe habens modis cernitur, qualiter etiam altera, quæ lotium recipit. Hanc namque ante omnem diſſectionem colligere vrinam ſentimus, priùs etiam, quàm eam vel multitudinis pondere, vel mordentis acrimonia offendi, tanquam hîc quoque non deficiente retentrice facultate. Ita nimirum & ventriculus mordente ſubinde acrimonia irritatus, ante legitimum tempus, crudum adhuc cibum abiicit, rurſus multitudine aliquando grauatus, aut etiam ambabus coëuntibus malè affectus, diarrhœis infeſtatur. Quin etiam ſuperioris vẽtris vel multitudine grauati, vel ciborum excrementorúmve qualitatem non ferentis, ſimilis diarrhœis quidam affectus vomitio eſt. Vbi enim in imis eius partibus talis affectus incidit, ac firmæ partes ſunt, quæ circa ſtomachum habentur, diarrhœæ citantur; quum verò eius os ſi afficitur, ſi cæteræ partes ſunt valentes, vomitiones cientur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἐν τῇ γαστρὶ καὶ ταῖς κύστεσιν εἶναι τὰς τῶν οἰκείων καθεκτικὰς, καὶ τὰς τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικὰς δυνάμεις.

Ἅπαντα οὖν ἀλλήλοις ὁμολογεῖ ταῦτα ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ ταῖς ὑστέραις, καὶ ταῖς κύστεσιν εἶναι τινὰς ἐμφύτους δυνάμεις, καθεκτικὰς μὲν τῶν οἰκείων ποιοτήτων, ἀποκριτικὰς δὲ C τῶν ἀλλοτρίων. ὅτι μὲν γὰρ ἕλκει τὴν χολὴν εἰς ἑαυτὴν ἡ ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστις, ἔμπροσθεν δέδεικται. ὅτι δὲ καὶ ἀποκρίνει καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὴν γαστέρα, καὶ τοῦτ᾽ ἐναργῶς φαίνεται. καὶ μὴν εἰ διεδέχετο τὴν ἑλκτικὴν δύναμιν ἡ ἐκκριτικὴ, καὶ οὐ μέση τις ἦν ἀμφοῖν ἡ καθεκτικὴ, διὰ παντὸς ἐχρῆν ἀνατεμνομένων τῶν ζώων, ἴσον πλῆθος χολῆς εὑρίσκεσθαι κατὰ τὴν κύστιν. οὐ μὴν εὑρίσκεταί γε. ποτὲ μὲν γὰρ πληρεστάτη, ποτὲ δὲ κενωτάτη, ποτὲ δὲ τὰς ἐν μεταξὺ διαφορὰς ἔχουσα θεωρεῖται, καθάπερ καὶ ἡ ἑτέρα κύστις ἡ τὸ οὖρον ὑποδεχομένη. ταύτης μέν γε καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς αἰσθα- D νόμεθα, πρὶν ἀναθλῖψαι τῷ πλήθει βαρυνθείσης, ἢ τῇ δριμύτητι δηχθείσης, ἀθροιζούσης ἔτι τὸ οὖρον, ὡς οὔσης κἀνταῦθά τινος δυνάμεως καθεκτικῆς. οὕτω δὲ καὶ ἡ γαστὴρ ὑπὸ δριμύτητος πολλάκις δηχθεῖσα, πρωιαίτερον τοῦ δέοντος ἄπεπτον ἔτι τὴν τροφὴν ἀποτρίβεται. αὖθις δ᾽ αὖ ποτε τῷ πλήθει βαρυνθεῖσα, ἢ κατ᾽ ἄμφω συνελθόντων κακῶς διατεθεῖσα, διαῤῥοίαις ἑάλω. καὶ μέν γε καὶ οἱ ἔμετοι τῷ πλήθει βαρυνθείσης αὐτῆς, ἢ τὴν ποιότητα τῶν ἐν αὐτῇ σιτίων τε, καὶ περιττωμάτων μὴ φερούσης, ἀνάλογόν τι ταῖς διαῤῥοίαις πάθημα τῆς ἄνω γαστρός ἐστιν. ὅταν μὲν γὰρ ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν αὐτῆς E ἡ τοιαύτη γίνηται διάθεσις, ἐῤῥωμένων τῶν κατὰ τὸν στόμαχον, εἰς διαῤῥοίας ἐτελεύτησεν. ὅταν δ᾽ ἐν τοῖς κατὰ τὸ στόμα τῶν ἄλλων εὐρωστούντων, εἰς ἐμέτους.

CAPVT VI.

Quatuor Naturæ facultates mutua conſequutione indigere.

Licet porrò idem, & in iis qui cibum faſtidiunt intueri; quippe qui comeſſe coacti nec deglutire, quod comederunt, valent, nec ſi id per vim faciant; quod deglutitum eſt retinent, ſed protinus euomunt. Etiam qui aliàs quoque cibum quemlibet auerſantur, ſi vrgeantur aliquando, vt eum ſumant, celeriter euomunt; vel ſi violenter contineant, & nauſea infeſtantur, & reſupinari ſibi ventriculum ſentiunt, & quod offendit, amoliri properate. Ita nimirum ex omnibus, quæ euidenter apparent,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Τέτταρας τὰς φυσικὰς δυνάμεις τῆς πρὸς ἀλλήλας ἀκολουθίας δεῖσθαι.

Ἔνεστι δὲ καὶ τοῦτ᾽ ἐναργῶς ἰδεῖν πολλάκις ἐπὶ τῶν ἀποσίτων. ἀναγκαζόμενοι γὰρ ἐσθίειν, οὔτε καταπί- F νειν ἐθέλουσιν, οὔτ᾽ εἰ καὶ βιάσαιντο κατέχουσιν, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἀνεμοῦσι. καὶ οἱ ἄλλως δὲ τῶν ἐδεσμάτων πρὸς ὁτιοῦν δυσχεραίνοντες, βιασθέντες ἐνίοτε προσφέρεσθαι, ταχέως ἐξεμοῦσιν, ἢ εἰ καρτεροῖεν βιαζόμενοι, ναυτιώδεις τέ εἰσι καὶ τῆς γαστρὸς ὑπτίας αἰσθάνονται, καὶ σπευδούσης ἀποθέσθαι τὸ λυποῦν. οὕτως ἐξ ἁπάντων τῶν φαινομένων,

ἐξ ἀρχῆς ἐρρέθη, μαρτυρεῖται τὸ δεῖν ὑπάρχειν τοῖς τοῦ ζῴου μορίοις σχεδὸν ἅπασιν, ὄρεξιν μέν τινα, καὶ οἷον ὄρεξιν τῆς οἰκείας ποιότητος, ἀποστροφὴν δέ τινα, καὶ οἷον μῖσός τι τῆς ἀλλοτρίας, ἀλλ' ἐφιέμενα μὲν ἕλκειν εὔλογον, ἀποστρεφόμενα δ' ἐκκρίνειν. κἀκ τούτων πάλιν, ἥ τε ἑλκτικὴ δύναμις ἀποδείκνυται ὑπάρχουσα, καθάπερ καὶ ἡ προωστική. ἀλλ' εἴπερ ὄρεξίς τίς ἐστι, καὶ ὁλκὴ, εἴη ἄν τις καὶ ἀπόλαυσις. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἕλκει τι δι' αὐτὸ τὸ ἕλκειν, ἀλλ' ἵν' ἀπολαύσῃ τοῦ διὰ τῆς ὁλκῆς ἀναρπασθέντος. καὶ μὴν ἀπολαύειν οὐ δύναται, μὴ κατασχόν· κἀν τούτῳ πάλιν, ἡ καθεκτικὴ δύναμις ἀποδείκνυται τὴν γένεσιν ἀναγκαίαν ἔχουσα. σαφῶς γὰρ ἐφίεται μὲν τῶν οἰκείων ποιοτήτων ἡ γαστὴρ, ἀποστρέφεται δὲ τῶν ἀλλοτρίων. ἀλλ' εἴπερ ἐφίεταί τε, καὶ ἕλκει, καὶ ἀπολαύει κατέχουσα, καὶ περιστελλομένη, εἴη ἄν τι καὶ πέρας αὐτῆς τῆς ἀπολαύσεως, κἀπὶ τῷδε ὁ καιρὸς ἤδη τῆς ἐκκριτικῆς δυνάμεως ἐνεργούσης.

A quod inter principia diximus, confirmatur om..bus ſcilicet propemodum animalis partibus ineſſe debere deſiderium quoddã, ac velati appetentiam conuenientis ſibi qualitatis, auerſionẽ autem quandam, velutique odium alienæ. At dum expetunt, attrahere eas rationabiliter exiſtimãtur; dum auerſantur, à ſeipſis repellere; atque ex his rurſus tum attractrix facultas in toto ineſſe monſtratur, tum expultrix. At verò ſi & appetentia quædam eſt & attractio, fuerit profectò & fruitio aliqua quum nihil in rerum ſit natura, quod propter ipſum trahere, trahat, imò vt eo, cuius per tractum ſit compos B fruatur, atqui frui eo nõ licet, niſi retineat. Iam hinc rurſus retẽtrix vis neceſſariò genita eſſe probatur; quippè ventriculus manifeſtè conuenientes qualitates expetit, alienas reſpuit. Sed ſi & appetit, & trahit, & retinendo, ac vndique complectendo fruitur, erit vtique, & finis illi quiſpiam fruitionis; poſt quem iam expultricis facultatis agendi tempus ſuccedit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς τῶν ἐν τῇ γαστρὶ σιτίων ἀλλοιώσεως.

Ἀλλ' εἰ καὶ κατέχει, καὶ ἀπολαύει, καταχρῆται πρὸς ὃ πέφυκε. πέφυκε δὲ τοῦ προσήκοντος ἑαυτῇ κατὰ ποιότητα, καὶ οἰκείου μεταλαμβάνειν, ὥσθ' ἕλκει τῶν σιτίων ὅσον χρηστότατον, ἀτμοειδῶς τε, καὶ κατὰ βραχὺ, καὶ τοῦτο τοῖς ἑαυτῆς χιτῶσιν ἐναποτίθεταί τε, καὶ προστίθησιν. ὅταν δ' ἱκανῶς ἐμπλησθῇ, καθάπερ ἄχθος τι, τὴν λοιπὴν ἀποτίθεται τροφὴν, ἐγχυμίαν τινὰ χρηστὸν ἤδη, καὶ αὐτὴν ἐκ τῆς πρὸς τὴν γαστέρα κοινωνίας. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται δύο σώματα δρᾶν, καὶ πάσχειν ἐπιτήδεια συνελθόντα, μὴ οὐχ ἤτοι πάσχειν τε ἅμα, καὶ δρᾶν, ἢ θάτερον μὲν δρᾶν, θάτερον δ' αὐτὸ πάσχειν. ἐὰν μὲν γὰρ ἰσάζῃ ταῖς δυνάμεσιν, ἐξ ἴσου δράσει τε, καὶ πείσεται. ἂν δ' ὑπερέχῃ πολὺ, καὶ κρατῇ θάτερον, ἐνεργήσει περὶ τὸ πάσχον, ὥστε δρᾶσαι μέγα μέν τι, καὶ αἰσθητόν. αὐτὸ δ' ἤτοι σμικρόν τι, καὶ οὐκ αἰσθητὸν, ἢ παντάπασιν οὐδὲν πείσεται. ἀλλ' ἐν τούτῳ δὴ, καὶ μάλιστα διήνεγκε φαρμάκου δηλητηρίου, τροφή· τὸ μὲν γὰρ κρατεῖ τῆς ἐν τῷ σώματι δυνάμεως, ἡ δὲ κρατεῖται. οὔκουν ἐνδέχεται τροφὴν μὲν εἶναί τι τῷ ζῴῳ προσήκουσαν, οὐ μὴν καὶ κρατεῖσθαί γ' ὁμοίως πρὸς τῶν ἐν τῷ ζῴῳ ποιοτήτων, τὸ κρατεῖσθαι δ' ἦν ἀλλοιοῦσθαι. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν ἰσχυρότερα ταῖς δυνάμεσίν ἐστι μόρια, τὰ δ' ἀσθενέστερα, κρατήσει μὲν πάντα τῆς οἰκείας τῷ ζῴῳ τροφῆς, οὐχ ὁμοίως δὲ πάντα. κρατήσει δ' ἄρα, καὶ ἡ γαστὴρ, καὶ ἀλλοιώσει τὴν τροφήν. οὐ μὴν ὁμοίως ἥπατι, καὶ φλεψὶ, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ καρδίᾳ. πόσον οὖν ἐστιν ὃ ἀλλοιοῖ, καὶ δὴ θεασώμεθα. πλέον μὲν ἢ κατὰ στόμα, μεῖον δὲ ἢ καθ' ἧπάρ τε, καὶ τὰς φλέβας. αὕτη μὲν γὰρ ἡ ἀλλοίωσις, εἰς αἵματος οὐσίαν ἄγει τὴν τροφὴν, ἡ δ' ἐν τῷ στόματι, μεθίστησι μὲν αὐτὴν ἐναργῶς εἰς ἕτερον εἶδος, οὐ μὴν εἰς τέλος γε μετακοσμεῖ. μάθοις δ' ἂν ἐπὶ τῶν καταλειφθέντων ταῖς διαστάσεσι τῶν ὀδόντων σιτίων, καταμεινάντων δι' ὅλης νυκτός. οὔτε γὰρ ἄρτος ἀκριβῶς ὁ ἄρτος, οὔτε κρέας ἐστὶ τὸ κρέας, ἀλλ' ὄζει μὲν τοιοῦτον, οἷον καὶ τὸ τοῦ ζῴου στόμα· διαλέλυται δὲ καὶ διασέσηπται, καὶ τὰς ἐν τῷ ζῴῳ τῆς

CAPVT VII.

De Alteratione Ciborum in ventriculo.

C VErùm ſi & retinet & fruitur, etiam ad eum finem ad quem ſic retinet & fruitur, abutitur. Porrò is finis eſt, vt eius quod in qualitate conueniens, conſeotiénſque eſt, partem aliquam capiat. Itaque quod in cibis optimum eſt, id halitus ſpecie, & paulatim ſibi attrahit, atque in tunicis ſuis reponit, iiſdémque adiungit. Vbi abundè ſaturatus eſt, quicquid reliquum nutrimẽti eſt, veluti onerosum aliquid reiicit; quanquam ex eo, quod cum ventriculo habuit, commercio, ipſum quoque conſecutum eſt ſalutare aliquid. Neque enim fieri poteſt, vt duo corpora, quæ ad agendum, ac patiendum D ſunt nata, vbi conuenerunt, non vel ſimul patiantur agántque, vel alterum agat, alterum patiatur. Quippè, ſi pares iis vires ſunt, ex æquo tum agent; tum patientur; ſin longè ſuperet vineátque alterum, magnum quiddam, & quod ſenſu percipi poſſit, in id quod patitur efficiet, ipſum verò vel exiguum aliquid, & quod ſenſu deptehendi non poſſit, vel omninò nihil patietur. Porrò in hoc potiſſimum diſſidet nutrimentum à medicamento venenoſo; hoc namque vim corporis vincit, illud ab hac vincitur. Minimè igitur poteſt conueniens animali nutrimentum eſſe, quod ab iis, quæ in animali ſunt, E qualitatibus non vincitur; porrò vinci aliud non eſt, quàm alterari. At quoniam particularum aliæ viribus ſunt firmioribus, aliæ magis imbecillis, vincent quidem omnes nutrimentum id, quod animali eſt conueniens, non tamen æquali omnes modo. Ergo vincet etiam venter, ac nutrimentum alterabit, non tamen ſic, vt iecur, & venæ, & arteriæ, & cor. Quanta igitur ſit ventris alteratio, age iam videamus. Sanè ea maior eſt, quàm quæ in ore perficitur; minor verò ea, quæ in iecinore, & venis; horum namque alteratio nutrimentum in ſanguinis ſubſtantiam mutat; quæ autem in oro agitur, mutat quidem id in aleram ſpeciem mani- F feſtè, non tamen ad perfectionem transformat. Diſcas id ex iis, quæ ex cibo in dentium interual..s relicta, per totam noctem hæſerunt. Neque enim panis inibi relictus prorſus eſt panis, neque caro prorſus caro; ſed olet quidem eiuſmodi quiddam, cuiuſmodi olet animalis os; cæterùm & diſſolutum eſt, & liquatum, & carnium animalis

admiſcuit

admiſcuit ſibi qualitates. Licet autem contemplerís, quam magna ſit in ore ciborum alteratio, ſi manſum triticum crudis furunculis applicaueris: cernes namque id ocyſſimé hos mutare, & concoquere; quum tamen, ſi aquæ admiſceatur, nequeat tale quicquam efficere. Nec eſt quòd id mirere; nam pituita hæc quæ in ore habetur, & lichenum remedium eſt, & ſcorpios ſtatim necat, præterea multas ex iis, quæ venenum mittunt, beſtias partim protinus perimit, partim ſpatio, omnes certè inſigniter lædit. Sed qui manſi ſunt cibi, primùm quidem hac pituita imbuuntur, & cum ea miſcentur: deinde carnem quoque oris omnes contrectarunt, itaque maiorem mutationem ſunt conſecuti, quàm ij qui in vacuis dentium interuallis fuere impacti. Verùm quantò ij, qui manſi ſunt his qui inhæſerunt, magis ſunt alterati, tantò etiam illis magis hi, qui deuorati ſunt; ſiquidem incomparabilis erit horum alterationis exceſſus, ſi & quæ in ventre eſt pituita, & bilis, & ſpiritus, & calor, & tota ventris ſubſtantia æſtimentur. Quòd ſi viſcera quoque, quæ illi adiacent, tanquam magno lebeti plures ignis foci, pariter æſtimata ſint, à dextris quidem iecur, à ſiniſtris lien, ſupernè cor, & cum eo tranſuerſum ſeptum, & ſuſpenſum, & aſſiduè motum, his etiam amplius omentum quod prædicta tegit, ingentem quandam ciborum, qui in ventriculum ſunt deuorati, alterationem fieri credas. Quo autem pacto mutari facilè in ſanguinem poſſent, niſi tali eſſent mutatione præparati? Monſtratum namque ſupra eſt nihil in contrariam qualitatem totum ſimul migrare. Ergo quomodo fiet ſanguis ex pane; quomodo ex beta fabáve, aut reliquis id genus, niſi hæc alteram prius mutationem ſint adepta? Iam quomodo in tenuibus inteſtinis confeſtim creabitur ſtercus? quid enim quæſo in his efficaciùs ad alterationem dicas iis, quæ ſunt circa ventrem? num tunicarum numerum, an circumpoſitorum viſcerum vicinitatem, an moræ ſpatium, an innatum quendam in inſtrumentis calorem? atqui nullo horum ſuperant inteſtina ventrem. Cur igitur, vbi panis tota ſæpe nocte moratus eſt in ventre, etiam ſeruari eum volũt, ac priſtinas ſuas qualitates tueri; vbi ſemel inteſtinis incidit, ſtatim effici ſtercus? quippe ſi tantum tempus ad alterandum ſatis non eſt, certè breue ſatis non eſt; ſin breue ad alterandum eſt ſatis, quomodo non magis ſufficiat tempus longum? An igitur alteratur quidem alimentum in ventre, cæterùm diuerſa alteratione, & non tali, qualem ex mutantis inſtrumenti habet natura? An hac quidem eſt alteratum, non tamen ea, quæ eſt corpori animalis propria? hoc longè profectò minùs fieri quouis pacto poteſt, quando non aliud erat concoctio, quàm alteratio in propriam eius, quod nutritur qualitatem. Si igitur concoctio hoc eſt, & oſtenſum eſt nutrimentum in ventre ſuſcipere qualitatem, quæ ſit animali, quod ex ipſo nutriendum eſt, conueniens ex eo iam demonſtratum eſt, ſcilicet quod in ventre nutrimentum concoquitur. Eſtque ridiculus ſanè Aſclepiades quum dicit, nec in ructibus, nec in vomitionibus, nec diſſectionibus, concoctorum ciborum qualitatem vnquam apparere; ſiquidem hoc ipſum quòd corporis ventriculi odorem referunt, ex ipſa prouenit concoctione. Hic verò adeò eſt rudis, vt quum veteres dicere audiat cibos in ventre in probum chylum mutari, non eum qui viribus *ſentitur*, ſed eum qui guſtui *probetur*, quærendum putet,

ἐπ' αὐτοῖς ἀπομεμαγμένας ποιότητας. ἔνεστι δέ σοι θεάσασθαι τὸ μέγεθος τῆς ἐν τῷ στόματι τῶν σιτίων ἀλλοιώσεως, εἰ πυροὺς μασησάμενος, ἐπιθείης ἀπέπτοις δοθιῆσιν. ὄψει γὰρ αὐτοὺς τάχιστα μεταβάλλοντάς τε καὶ συμπέττοντας, οὐδὲν τοιοῦτον, ὅταν ὕδατι φυραθῶσιν, ἐργάσασθαι δυναμένους, καὶ μὴ θαυμάσῃς. τὸ γάρ τοι φλέγμα τουτὶ τὸ κατὰ τὸ στόμα, καὶ λειχήνων ἐστὶν ἄκος, καὶ σκορπίους ἀναιρεῖ παραχρῆμα, καὶ πολλὰ τῶν ἰοβόλων θηρίων, τὰ μὲν εὐθέως ἀποκτείνει, τὰ δ' ἐς ὕστερον, ἅπαντα γοῦν βλάπτει μεγάλως. ἀλλὰ τὰ μὲν μεμασημένα σιτία, πρῶτον μὲν τούτῳ τῷ φλέγματι βέβρεκταί τε, καὶ πεφύραται. δεύτερον δὲ καὶ τῷ χρωτὶ τοῦ στόματος ἅπαντα πεπλησίακεν, ὥστε πλείονα μεταβολὴν εἴληφε, τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς κεναῖς χώραις τῶν ὀδόντων ἐσφηνωμένων, ἀλλ' ὅσον τὰ μεμασημένα τούτων ἐπὶ πλέον ἠλλοίωται, τοσοῦτον ἐκείνων τὰ καταποθέντα. μὴ γὰρ οὐδὲ παραβλητὸν εἴη τὸ τῆς ὑπερβολῆς. εἰ τό τε κατὰ τὴν κοιλίαν ἐννοήσαιμεν φλέγμα, καὶ χολὴν, καὶ πνεῦμα, καὶ θερμασίαν, καὶ ὅλην τὴν οὐσίαν τῆς γαστρός. εἰ δὲ καὶ συνεπινοήσαις αὐτῇ τὰ παρακείμενα σπλάγχνα, καθάπερ τινὶ λέβητι μεγάλῳ πυρὸς ἑστίας πολλὰς, ἐκ δεξιῶν μὲν τὸ ἧπαρ, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸν σπλῆνα, τὴν καρδίαν δ' ἐκ τῶν ἄνω, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ τὰς φρένας αἰωρουμένας τε, καὶ διαπαντὸς κινουμένας, ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις σκέπον τὸ ἐπίπλοον, ἐξαίσιόν τινα πεισθήσῃ τὴν ἀλλοίωσιν γίγνεσθαι τῶν εἰς τὴν γαστέρα καταποθέντων σιτίων. πῶς δ' ἂν ἠδύνατο ῥᾳδίως αἱματοῦσθαι, μὴ προπαρασκευασθέντα τῇ τοιαύτῃ μεταβολῇ; δέδεικται γὰρ οὖν ἔμπροσθεν, ὡς οὐδὲν εἰς τὴν ἐναντίαν ἀθρόως μεθίσταται ποιότητα. πῶς οὖν ὁ ἄρτος αἷμα γίγνεται, πῶς δὲ τὸ τεῦτλον, ἢ ὁ κύαμος, ἤ τι τῶν ἄλλων, εἰ μὴ πρότερον τινὰ ἑτέραν ἀλλοίωσιν ἐδέξατο; πῶς δ' ἡ κόπρος εὐθὺς ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις ἀθρόως γεννηθήσεται; τί γὰρ ἐν τούτοις σφοδρότερον εἰς ἀλλοίωσίν ἐστι τῶν κατὰ τὴν γαστέρα, πότερον τῶν χιτώνων τὸ πλῆθος, ἢ τῶν γειτνιώντων σπλάγχνων ἡ περίθεσις, ἢ τῆς μονῆς ὁ χρόνος, ἢ σύμφυτός τις ἐν τοῖς ὀργάνοις θερμασία; καὶ μὴν κατ' οὐδὲν τούτων πλεονεκτεῖ τὰ ἔντερα τῆς γαστρός. τί ποτ' οὖν ἐν μὲν τῇ γαστρὶ νυκτὸς ὅλης πολλάκις μείναντα τὸν ἄρτον, ἔτι φυλάττεσθαι βούλονται τὰς ἀρχαίας διασῴζοντα ποιότητας, ἐπειδὰν δ' ἅπαξ ἐμπέσῃ τοῖς ἐντέροις, εὐθὺς γίγνεσθαι κόπρον; εἰ μὲν γὰρ ὁ τοσοῦτος χρόνος ἀδύνατος ἀλλοιοῦν, οὐδ' ὁ βραχὺς ἱκανός. εἰ δ' οὗτος αὐτάρκης, πῶς οὐ πολλῷ μᾶλλον ὁ μακρός; ἆρ' οὖν ἀλλοιοῦται μὲν ἡ τροφὴ κατὰ τὴν κοιλίαν, ἄλλην δέ τιν' ἀλλοίωσιν, καὶ οὐχ οἵαν ἐκ τῆς φύσεως ἴσχει τοῦ μεταβάλλοντος ὀργάνου; ἢ ταύτην μὲν, οὐ μὴν τήν γ' οἰκείαν τῷ τοῦ ζῴου σώματι; μακρῷ τοῦτ' ἀδυνατώτερόν ἐστι, καὶ μὴν οὐκ ἄλλο γέ τι ἦν ἡ πέψις, ἢ ἀλλοίωσις εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ τρεφομένου ποιότητα. εἴπερ οὖν ἡ πέψις τοῦτ' ἐστι, καὶ ἡ τροφὴ κατὰ τὴν γαστέρα δέδεικται δεχομένη ποιότητα, τῷ μέλλοντι πρὸς αὐτῆς τραφήσεσθαι ζῴῳ προσήκουσαν, ἱκανῶς ἀποδέδεικται τὸ πέττεσθαι κατὰ τὴν γαστέρα τὴν τροφήν. καὶ γελοῖος μὲν Ἀσκληπιάδης, οὔτ' ἐν ταῖς ἐρυγαῖς λέγων ἐμφαίνεσθαί ποτε τὴν ποιότητα τῶν πεφθέντων σιτίων, οὔτ' ἐν τοῖς ἐμέτοις, οὔτ' ἐν ταῖς ἀνατομαῖς. αὐτὸ γὰρ δὴ, τὸ, τοῦ σώματος ὄζειν αὐτὰ τῆς κοιλίας, ἐστὶ τὸ πεπέφθαι. ὁ δ' οὕτως ἐστὶν εὐήθης, ὥστ' ἐπειδὰν τῶν παλαιῶν ἀκούσῃ λεγόντων ἐπὶ τὸ χρηστὸν ἐν τῇ γαστρὶ μεταβάλλεσθαι τὰ σιτία, δοκιμάζει ζητεῖν οὐ τὸ κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ τὸ κατὰ γεῦσιν χρηστόν,

ὥσπερ ἢ τοῦ μήλου μηλωδέστερον, χρὴ γὰρ οὕτως αὐτῷ διαλέγεσθαι, γενομένου κατὰ τὴν κοιλίαν, ἢ τοῦ μέλιτος μελιτωδέστερον. πολὺ δ᾽ εὐηθέστερός ἐστι, καὶ γελοιότερος ὁ Ἐρασίστρατος, ἢ μὴ νοῶν ὅπως εἴρηται πρὸς τῶν παλαιῶν, ἡ πέψις ἑψήσει παραπλήσιον ὑπάρχειν, ἢ ἑκὼν σοφιζόμενος ἑαυτόν. ἑψήσει μὲν οὖν φησιν οὐκ ἐλαφρὰν ἔχουσαν θερμασίαν, οὐκ εἰκὸς εἶναι παραπλησίαν τὴν πέψιν, ὥσπερ ἢ τὴν Αἴτνην δέον ὑποθεῖναι τῇ γαστρὶ, ἢ ἄλλως αὐτῆς ἀλλοιῶσαι τὰ σιτία μὴ δυναμένης, ἢ δυναμένης ἀλλοιοῦν μὲν, οὐ κατὰ τὴν ἔμφυτον δὲ θερμασίαν, ὑγρὰν οὖσαν δηλονότι, καὶ διὰ τοῦθ᾽ ἕψειν οὐκ ὀπτᾶν εἰρημένην. ἐχρῆν δ᾽ αὐτὸν, εἴπερ περὶ πραγμάτων ἀντιλέγειν ἐβούλετο, πειραθῆναι δεῖξαι, μάλιστα μὲν καὶ πρῶτον τὴν γαστέρα, ὡς οὐδὲ μεταβάλλει τὴν ἀρχὴν, οὐδ᾽ ἀλλοιοῦται κατὰ ποιότητα πρὸς τῆς γαστρὸς τὰ σιτία. δεύτερον δὲ εἴπερ μὴ οἷός τε ἦν τοῦτο πιστώσασθαι, τὴν ἀλλοίωσιν αὐτῶν ἄχρηστον εἶναι τῷ ζώῳ. εἰ δὲ μὴ δὲ τοῦτ᾽ εἶχε διαβάλλειν, ἐξελέγξαι τὴν περὶ τῶν δραστικῶν ἀρχῶν ὑπόληψιν, καὶ δεῖξαι τὰς ἐνεργείας ἐν τοῖς μορίοις, οὐ διὰ τὴν ἐκ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ ποιὰν κρᾶσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ δι᾽ ἄλλο τι. εἰ δὲ μηδὲ τοῦτ᾽ ἐτόλμησε διαβάλλειν, ἀλλ᾽ ὅτι γε μὴ τὸ θερμόν ἐστιν ἐν τοῖς ὑπὸ φύσεως διοικουμένοις τὸ τῶν ἄλλων δραστικώτατον. ἢ εἰ μὴ δὲ τοῦτο, μήτε τῶν ἄλλων τι τῶν ἔμπροσθεν εἶχεν ἀποδεικνύναι, μὴ ληρεῖν ὀνόματι προσπαλαίοντα μάτην, ὥσπερ οὐ σαφῶς Ἀριστοτέλους ἔν τε ἄλλοις πολλοῖς, κἀν τῷ τετάρτῳ τῶν μετεωρολογικῶν, ὅπως ἡ πέψις ἑψήσει παραπλήσιος εἶναι λέγεται, καὶ ὅτι μὴ πρώτως, μηδὲ κυρίως ὀνομαζόντων εἰρηκότος. ἀλλ᾽ ὡς ἤδη λέλεκται πολλάκις, ἀρχὴ τούτων ἁπάντων ἐστὶ μία, περὶ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ διασκέψασθαι. καθάπερ Ἀριστοτέλης ἐποίησεν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ γενέσεως, καὶ φθορᾶς, ἀποδείξας ἁπάσας τὰς κατὰ τὸ σῶμα μεταβολὰς, καὶ ἀλλοιώσεις ὑπὸ τούτων γίγνεσθαι. ἀλλ᾽ Ἐρασίστρατος, οὔτε τούτοις, οὔτε ἄλλῳ τινὶ τῶν προειρημένων ἀντειπὼν, ἐπὶ τοὔνομα μόνον ἐτράπετο τῆς ἑψήσεως. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς πέψεως, εἰ καὶ τἆλλα πάντα παρέλιπε, τό γ᾽ οὖν ὅτι διαφέρει τῆς ἐκτὸς ἑψήσεως ἡ ἐν τοῖς ζῴοις πέψις ἐπειράθη δεικνύναι.

tanquam, vel pomo magis pomo (ita enim diſputandum cum hoc eſt) in ventre reddito, vel
A melle magis melle. Porrò multò magis rudis magiſque ridiculus eſt Eraſiſtratus, aut non intelligens quemadmodum à veteribus dictum ſit concoctionem eſſe elixationi ſimilem; aut ſpontè ſeipſum fallens. Atque elixationi quidem, quæ tam leuem habeat calorem, concoctionem aſſimilari poſſe, negat veriſimile eſſe tanquam, aut Ætna ſubijcienda ventri ſit, aut aliàs alterari ab eo cibi non poſſint; aut poſſint quidem alterari, non tamen per inſitum illi calorem, qui humidus ſit, eóque elixare, non torrere dicatur. Debebat au-
B tem, ſi quidem contra de rebus diſceptare voluit, maximè quidem, ac primùm illud docere, nec mutare prorſus, nec alterare in qualitate ventrem cibos, ſecundo loco, ſi id confirmare non potuiſſet, alterationem eorum in ventre animali eſſe inutilem. ſi nec id calumniari licuiſſet, opinionem, quæ de actiuis habetur principiis, refellere monſtraréque non prouenire in partibus actionem ex certa calidi, frigidi, humidi, ſiccíque temperatura, ſed alio quopiam; quòd ſi nec id calumniari eſt auſus, ſaltem illud docere, non eſſe calidum in iis, quæ naturæ adminiſtratione reguntur, cæteris effi-
C cacius; vel ſi nec id, nec cæterorum, quæ dicta ſunt, quicquam demonſtrare potuiſſet, minimè nugari, fruſtra de nomine contendendo, tanquam Ariſtoteles tum in aliis non paucis, tum in quarto Meteorologicon, quemadmodum concoctio elixationi ſit ſimilis, quódque nec primum nec propriè ſic nominetur, non clarè prodiderit. Verùm ſicuti iam dictum eſt, vnum omnium horum principium eſt, de calido, frigido, humido, & ſicco conſiderationem iniuiſſe: ſicut in ſecundo de generatione, & corruptione Ariſtoteles fecit, omnes quæ in corpore ſunt mutationes, alterationéſque,
D ab his proficiſci demonſtrans. Cæterùm Eraſiſtratus neque his, neque alio vllo ex iam dictis refutato, ad nomen elixationis tantummodo ſe conuertit. Atque de coctione quidem, tametſi cætera omnia prætermiſit, illud ſaltem demonſtrare conatus eſt, differre ab externa elixatione eam, quæ in animalibus eſt concoctionem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τῶν τῆς γαστρὸς χιτώνων.

Περὶ δὲ τῆς καταπόσεως, οὐδ᾽ ἄχρι τοσούτου. τί γάρ φησιν; ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίας οὐδὲ μία φαίνεται εἶναι, καὶ μὴν δύο χιτῶνας ἡ γαστὴρ ἔχει, πάντως ἕνεκά του γεγονότας, καὶ διήκουσιν οὗτοι μέχρι, καὶ τοῦ στόματος. ὁ μὲν ἔνδον, οἷός ἐστι κατὰ τὴν γαστέρα, τοιοῦτος διαμένων, ὁ δ᾽ ἕτερος ἐπὶ τὸ σαρκωδέστερον ἐν τῷ στομάχῳ τετραμμένος. ὅτι μὲν οὖν ἐναντίας ἀλλήλαις τὰς ἐπιβολὰς τῶν ἰνῶν ἔχουσιν οἱ χιτῶνες οὗτοι, τὸ φαινόμενον αὐτὸ μαρτυρεῖ. τίνος δ᾽ ἕνεκα τοιοῦτοι γεγόνασιν, Ἐρασίστρατος μὲν οὐδ᾽ ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ἡμεῖς δ᾽ ἐροῦμεν. ὁ μὲν ἔνδον, εὐθείας ἔχει τὰς ἶνας, ὁλκῆς γὰρ ἕνεκα γέγονεν. ὁ δ᾽ ἔξωθεν ἐγκαρσίας, ὑπὲρ τοῦ κατὰ κύκλον περιστέλλεσθαι. ἑκάστων γὰρ καὶ τῶν κινουμένων ὀργάνων ἐν τοῖς σώμασι, κατὰ τὰς τῶν ἰνῶν θέσεις αἱ κινήσεις εἰσίν. ἐπ᾽ αὐτῶν δὲ πρότερον τῶν μυῶν, εἰ βούλει, βασάνισον τὸν λόγον, ἐφ᾽ ὧν καὶ αἱ ἶνες ἐναργέσταται, καὶ αἱ κινήσεις αὐτῶν ὁρῶνται διὰ σφοδρότητα. μετὰ δὲ τοὺς μῦς,

CAPVT VIII.

De ventriculi Tunicis.

E De deglutitione verò, ne tantum quidem egit; quid enim ait? Attractio quidem ventriculi nulla eſſe videtur. Atqui ventriculus duas habet tunicas, quæ omninò alicuius gratia ſunt conditæ, pertinéntque hæ etiam vſque ad ipſum os, quæ quidem interior eſt, qualis in ipſo eſt ventre, talis perſiſtens; altera in carnoſam magis in gula conuerſa. Ac quòd contrarias inter ſe fibrarum diſpoſitiones hæ tunicæ habeant, ipſa rei euidentia teſtatur; cuius autem cauſa tales ſint conditæ, Eraſiſtratus certè ne vel conatus eſt dicere; nos verò nunc dicemus. Quæ in-
F terna eſt, in directum porrectas habet fibras, vt quæ trahendi cauſa ſit inſtituta; externa tranſuerſas, quò circulo contrahant; quippe ſingulorum, quæ mouentur inſtrumentorum corpora pro fibrarum ſitu motus habent. Primùm autem, ſi placet, in muſculis ipſis ſermonem examina; in quibus tum fibræ ipſæ, tum motus propter excellentiam euidentiſſimè cernuntur. A muſculis

ad

ad naturalia inſtrumenta te conferas, omninò videbis ea per fibras moueri; itaque etiam ſingulis inteſtinis circulares in vtraque tunica fibræ ſunt; contrahuntur enim duntaxat, nec quicquam trahunt; at venter alias fibrarum rectas habet, quibus ſcilicet trahat; alias tranſuerſas, quibus conſtringat. Quemadmodum enim in muſculis, dum fibra quæque intenditur atque ad principium retrahitur, motus eorum obitur, itidem in ventre; dum tranſuerſæ fibræ tenduntur, latitudinem contentæ inter ipſas cauitatis minorem fieri eſt neceſſe; rectæ verò dum trahuntur, ac in ſeipſas coguntur, fieri nequit, vt non minuatur longitudo. At verò deglutientibus nobis, liquidò cernitur larynx imminutus, ſurſúmque in tantum currens, quantum gula deorſum trahitur. Qúmque completa iam deglutiendi functione laxauerit ſe gula, luculenter deſcendere cernitur larynx; ſiquidem interna ventriculi tunica, quæ rectas habet fibras, quæque tum gulam intrinſecus veſtit, tum os ipſum, ea ſuper internis laryngis partibus extenditur. Itaque fieri nequit, quum ipſa à ventriculo deorſum trahitur, vt non ſimul & larynx attrahatur. Quòd autem circulares fibræ, quibus contrahuntur tum aliæ partes, tum verò ventriculus, de longitudine nihil minuant, ſed latitudinem contrahant atque anguſtent, id quidem Eraſiſtratum fateri inuenias; quippe cibos toto concoctionis tempore vndique conſtringere ventrem ait. At ſi vndique conſtringit, nec tamen quicquam de ventris longitudine aufert, non eſt eius qui conſtringit motus, proprium, vt gulam deorſum trahat. Quippe quod Eraſiſtratus ipſe dixit, id illi tantummodo contingit, vt dum ſuperiores partes contrahuntur, inferiores dilatentur; id verò quod ſi in demortui quoque gulam aquam infundas, fieri cernetur nemo ignorat; tranſitum namque materiæ per anguſtum corpus, id accidens conſequitur; mirum enim ſit, ſi tranſeunte per ipſum mole aliqua, non dilatetur. Illud ergo quòd ſupernis partibus contractis infernæ dilatentur, commune eſt tum mortuis corporibus, per quæ quoquomodo aliquid tranſit, tum viuis, idque ſiue conſtringantur ab iis, quæ tranſeunt, ſiue trahantur: at minuere longitudinem, inſtrumentorum, quibus rectæ ſunt fibræ, quò ſcilicet aliquid attrahant, proprium eſt munus; atqui demonſtratum eſt gulam attrahere, non enim aliàs laryngem traheret, patet igitur ventriculum per gulam cibos attrahere, & in vomitione eorum, quæ vomuntur, vſque ad os ipſum delatio, omninò ſiquidem & ipſa partes eas gulæ, quæ à ſubeuntibus dilatantur, hiantes habet: partium verò quæ à fronte, quamcunque complexa fuerit vndique, hanc dilatat obſequentem; quæ verò à tergo pars eſt, hanc vtrique contractam relinquit; ita vt gulæ affectus iuxta hoc omninò deglutientium affectui ſimilis ſit. Cæterùm vbi tractus nullus adeſt, longitudo tota in talibus ſymptomatis æqua ſeruatur. Atque idcircò deglutire facilius eſt, quàm vomere, quia deglutitur ambabus ventris tunicis agentibus interna quidem trahente, externa ſe contrahente vnáque trudente; vomitur autem altera tantum, quæ foris eſt agente, nec vlla in os trahente. Non enim ſicuti ventris appetentia deglutiendos cibos præcedit, ſic in vomitionibus appetit oris pars vlla excitati affectus quippiam;

A ἐπὶ τὰ φυσικὰ τῶν ὀργάνων ἴθι, καὶ πάντως ὄψει κατὰ τὰς ἶνας κινούμενα. καὶ διὰ τοῦθ' ἑκάστῳ μὲν τῶν ἐντέρων, στρογγύλαι καθ' ἑκάτερον τῶν χιτώνων αἱ ἶνές εἰσι. περιστέλλονται γὰρ μόνον, ἕλκουσι δὲ οὐδέν. ἡ γαστὴρ δὲ τῶν ἰνῶν, τὰς μὲν εὐθείας ἔχει χάριν ὁλκῆς, τὰς δ' ἐγκαρσίας, ἕνεκα περιστολῆς. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς μυσὶν ἑκάστης τῶν ἰνῶν τεινομένης τε, καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἑλκομένης, αἱ κινήσεις γίγνονται, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐν τῇ γαστρί. τῶν μὲν ἐγκαρσίων ἰνῶν τεινομένων, ἔλαττον ἀνάγκη γίγνεσθαι τὸ εὖρος τῆς περιεχομένης ὑπ' αὐτῶν κοιλότητος. τῶν δ' εὐθειῶν ἑλκομένων τε, καὶ εἰς αὑτὰς συναγομένων, οὐκ ἐνδέχεται μὴ οὐ B συναιρεῖσθαι τὸ μῆκος. ἀλλὰ μὴν ἐναργῶς φαίνεται καταπινόντων συναιρούμενον, καὶ τοσοῦτον ὁ λάρυγξ ἀνατρέχων, ὅσον ὁ στόμαχος κατασπᾶται. καὶ ὅταν γε συμπληρωθείσης τῆς ἐν τῷ καταπίνειν ἐνεργείας ἀφεθῇ τῆς τάσεως ὁ στόμαχος, ἐναργῶς πάλιν φαίνεται καταφερόμενος ὁ λάρυγξ. ὁ γὰρ ἔνδον χιτὼν τῆς γαστρός, ὁ τὰς εὐθείας ἶνας ἔχων, ὁ καὶ τὸν στόμαχον ὑπαλείφων, καὶ τὸ στόμα τοῖς ἐντὸς μέρεσιν ἐπεκτείνεται τοῦ λάρυγγος, ὥστ' οὐκ ἐνδέχεται κατασπωμένων αὐτῶν ὑπὸ τῆς κοιλίας, μὴ οὐ συνεπισπᾶσθαι C καὶ τὸν λάρυγγα. ὅτι δ' αἱ περιφερεῖς ἶνες, αἷς περιστέλλεται τά τ' ἄλλα μόρια καὶ ἡ γαστήρ, οὐ συναιροῦσι τὸ μῆκος, ἀλλὰ συστέλλουσι, καὶ στενοῦσι τὴν εὐρύτητα, καὶ παρ' αὐτῶν λαβεῖν ἐστιν ὁμολογούμενον Ἐρασιστράτου. περιστέλλεσθαι γάρ φησι τοῖς σιτίοις τὴν γαστέρα, κατὰ τὸν τῆς πέψεως ἅπαντα χρόνον. ἀλλ' εἰ περιστέλλεται μέν, οὐδὲν δὲ τοῦ μήκους ἀφαιρεῖται τῆς κοιλίας, οὐκ ἔστι τῆς περισταλτικῆς κινήσεως ἴδιον, τὸ κατασπᾶν κάτω τὸν στόμαχον. ὅπερ γὰρ αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος εἶπε, τοῦτο μόνον αὐτῷ συμβήσεται, τὸ τῶν ἄλλων συστελλομένων, διαστέλλεσθαι τὰ κάτω. τοῦτο δ' ὅτι, κἂν εἰς νεκροῦ τὸν στόμα- D χον ὕδατος ἐγχέοις φαίνεται γιγνόμενον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. ταῖς γὰρ τῶν ὑλῶν διὰ στενοῦ τοῦ σώματος ὁδοιπορίαις, ἀκόλουθόν ἐστι τὸ σύμπτωμα. θαυμαστὸν γὰρ εἰ διερχομένου τινὸς αὐτὸν ὄγκου, μὴ διαστελεῖται. οὐκοῦν τὸ μὲν τῶν ἄνω συστελλομένων, διαστέλλεσθαι τὰ κάτω, κοινόν ἐστι καὶ τοῖς νεκροῖς σώμασι, δι' ὧν ὁπωσοῦν τι διεξέρχεται, καὶ τοῖς ζῶσιν, εἴτε περιστέλλοιτο τοῖς διερχομένοις, εἴθ' ἕλκοιτο. τὸ δὲ τῆς τοῦ μήκους συναιρέσεως, ἴδιον τῶν τὰς εὐθείας ἶνας ἐχόντων ὀργάνων, ἵν' ἐπισπάσωνταί τι. ἀλλὰ μὴν ἐδείχθη κατασπώμενος ὁ στόμαχος, οὐ γὰρ ἂν εἷλκε τὸν λάρυγγα. δῆλον οὖν ὡς ἡ γαστὴρ ἕλκει E τὰ σιτία διὰ τοῦ στομάχου, καὶ ἡ κατὰ τὸν ἔμετον δὲ τῶν ἐμουμένων ἄχρι τοῦ στόματος φορά. πάντως μέν που καὶ αὐτή, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἀναφερομένων διατεινόμενα μέρη τοῦ στομάχου, διεστῶτα κέκτηται. τὸ πρόσω δ' ὅτι ἂν ἑκάστοτ' ἐπιλαμβάνηται, τοῦτ' ἀρχόμενον διαστέλλεται, τὸ δ' ὄπισθεν καταλείπει δηλονότι συστελλόμενον, ὥσθ' ὁμοίαν εἶναι πάντη τὴν διάθεσιν τοῦ στομάχου, κατά γε τοῦτο τῇ τῶν καταπινόντων. ἀλλὰ τῆς ὁλκῆς μὴ παρούσης, τὸ μῆκος ὅλον, ἴσον ἐπὶ τοῖς τοιούτοις συμπτώμασι διαφυλάττεται. διὰ τοῦτο καὶ καταπίνειν ῥᾷόν ἐστιν ἢ ἐμεῖν, ὅτι καταπίνεται μέν, ἀμφοῖν τῆς γα- F στρὸς τῶν χιτώνων ἐνεργούντων, τοῦ μὲν ἐντὸς ἕλκοντος, τοῦ δ' ἐκτὸς περιστελλομένου τε, καὶ συνεπωθοῦντος· ἐμεῖται δὲ θατέρου μόνου τοῦ ἔξωθεν ἐνεργοῦντος, οὐδενὸς ἕλκοντος εἰς τὸ στόμα. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ ἡ τῆς γαστρὸς ὄρεξις προηγεῖτο τοῦ καταπίνειν τὰ σιτία, τὸν αὐτὸν τρόπον κἂν τοῖς ἐμέτοις, ἐπιθυμεῖ τι τῶν κατὰ τὸ στόμα μορίων τοῦ γιγνομένου παθήματος,

ἀλλ' ἄμφω τῆς γαστρὸς αὐτῆς εἰσιν ἐναντίαι διαθέσεις, ὀρεγομένης μὲν καὶ προσιεμένης τὰ χρήσιμά τε καὶ οἰκεῖα, δυσχεραινούσης δὲ καὶ ἀποτριβομένης τὰ ἀλλότρια. διὸ καὶ τὸ καταπίνειν αὐτὰ, τοῖς μὲν ἱκανῶς ὀρεγομένοις τῶν οἰκείων ἐδεσμάτων τῇ γαστρὶ, τάχιστα γίγνεται, σαφῶς ἑλκούσης αὐτὰ, καὶ κατασπώσης, πρὶν μασηθῆναι. τοῖς δ' ἤτοι φαρμακόν τι κατ' ἀνάγκην πίνουσιν, ἤ τι σιτίον ἐν χώρᾳ φαρμάκου προσφερομένοις, ἀνιαρὰ, καὶ βραδεῖα, καὶ μόγις ἡ κατάποσις αὐτῶν ἐπιτελεῖται. δῆλος οὖν ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὁ μὲν ἔνδον χιτὼν τῆς γαστρὸς, ὁ τὰς εὐθείας ἔχων ἶνας, τῆς ἐκ τοῦ στόματος εἰς αὐτὴν ὁλκῆς ἕνεκα γεγονὼς, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς καταπόσεσι μόναις ἐνεργῶν. ὁ δ' ἔξωθεν ὁ τὰς ἐγκαρσίας ἶνας ἔχων, ἕνεκα μὲν τοῦ περιστέλλεσθαι τοῖς ἐνυπάρχουσι, καὶ προωθεῖν αὐτὰ τοιοῦτος ἀποτελεσθείς. ἐνεργῶν δ' οὐδὲν ἧττον ἐν τοῖς ἐμέτοις, ἢ ταῖς καταπόσεσιν. ἐναργέστατα δὲ μαρτυρεῖ τῷ λεγομένῳ, καὶ τὸ κατὰ τὰς χάνας τε, καὶ τοὺς συνόδοντας γιγνόμενον. εὑρίσκεται γὰρ ἐνίοτε τούτων ἡ γαστὴρ ἐν τῷ στόματι, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς περὶ ζῴων ἔγραψεν ἱστορίαις, καὶ προστίθησί γε τὴν αἰτίαν, ὑπὸ λαιμαργίας αὐτοῖς τοῦτο συμβαίνειν φάσκων. ἔχει γὰρ ὧδε. κατὰ τὰς σφοδροτέρας ὀρέξεις ἄνω προστρέχει πᾶσι τοῖς ζῴοις ἡ γαστὴρ, ὥστε τινὲς τοῦ πάθους αἴσθησιν ἐναργῆ ἔχοντες, ἐξέρπειν αὐτοῖς φασι τὴν κοιλίαν. ἐνίων δὲ μασωμένων ἔτι, καὶ μήπω καλῶς ἐν τῷ στόματι τὰ σιτία κατειργασμένων, ἐξαρπάζει φανερῶς ἀκόντων. ἐφ' ὧν οὖν ζῴων φύσει λαιμάργων ὑπαρχόντων, ἥ τ' εὐρυχωρία τοῦ στόματός ἐστι δαψιλὴς, ἥ τε τῆς γαστρὸς θέσις ἐγγὺς, ὡς ἐπὶ συνόδοντος καὶ χάνης, οὐδὲν θαυμαστὸν, ὁπόταν ἱκανῶς πεινάσωσι, διώκῃ τι τῶν μικροτέρων ζῴων, εἶτ' ἤδη πλησίον εἴη τοῦ συλλαβεῖν, ἀνατρέχειν ἐπειγούσης τῆς ἐπιθυμίας εἰς τὸ στόμα τὴν γαστέρα. γενέσθαι δ' ἄλλως ἀμήχανον τοῦτο, μὴ οὐχ, ὥσπερ διὰ χειρὸς τοῦ στομάχου τῆς γαστρὸς ἐπισπωμένης εἰς ἑαυτὴν τὰ σιτία. καθάπερ γὰρ καὶ ἡμεῖς ὑπὸ προθυμίας ἐνίοτε τῇ χειρὶ συνεπεκτείνομεν ὅλους ἡμᾶς αὐτοὺς, ἕνεκα τοῦ θᾶττον ἐπιδράξασθαι τοῦ προκειμένου σώματος, οὕτω καὶ ἡ γαστὴρ, οἷον χειρὶ τῷ στομάχῳ συνεπεκτείνεται. καὶ διὰ τοῦτο ἐφ' ὧν ζῴων ἅμα τὰ τρία ταυτὶ συνέπεσεν, ἔφεσίς τε σφοδρὰ τῆς τροφῆς, ὅ τε στόμαχος μικρὸς, ἥ τ' εὐρυχωρία τοῦ στόματος δαψιλὴς, ἐπὶ τούτων ὀλίγη ῥοπὴ τῆς ἐπιτάσεως, εἰς τὸ στόμα τὴν κοιλίαν ὅλην ἀναφέρει. ἤρκει μὲν οὖν ἴσως ἀνδρὶ φυσικῷ παρ' αὐτῆς μόνης τῆς κατασκευῆς τῶν ὀργάνων, τὴν ἔνδειξιν τῆς ἐνεργείας λαμβάνειν. οὐ γὰρ δὴ μάτην γε ἂν ἡ φύσις ἐκ δυοῖν χιτώνων ἐναντίως ἀλλήλοις ἐχόντων ἀπειργάσατο τὸν οἰσοφάγον, εἰ μὴ καὶ διαφόρως ἑκάτερος αὐτῶν ἐνεργεῖν ἔμελλεν. ἀλλ' ἐπεὶ πάντα μᾶλλον, ἢ τὰ τῆς φύσεως ἔργα διαγινώσκειν, οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατόν εἰσιν ἱκανοὶ, φέρε καὶ διὰ τῆς τῶν ζῴων ἀνατομῆς ἐπιδείξωμεν αὐτοῖς, ὡς ἑκάτερος τῶν χιτώνων ἐνεργεῖ τὴν εἰρημένην ἐνέργειαν. εἰ δή τι λαβὼν ζῷον, εἶτα γυμνώσας αὐτοῦ τὰ περικείμενα τῷ στομάχῳ σώματα, χωρὶς τοῦ διατεμεῖν τινα τῶν νεύρων, ἢ τῶν ἀρτηριῶν, ἢ τῶν φλεβῶν τῶν αὐτόθι τεταγμένων, ἐθέλοις ἀπὸ τῆς γένυος ἕως τοῦ θώρακος εὐθείαις τομαῖς διελεῖν τὸν ἔξω χιτῶνα, τὸν ἔχοντα τὰς ἶνας ἐγκαρσίας, κἄπειτα τῷ ζῴῳ τροφὴν προσενεγκεῖν, ὄψει καταπῖνον αὐτὸ, καίτοι τῆς περισταλτικῆς ἐνεργείας ἀπολωλυίας. εἰ δ' αὖ πάλιν ἐφ' ἑτέρου ζῴου διατέμοις ἀμφοτέρους τοὺς χιτῶνας τομαῖς ἐγκαρσίαις, θεάσῃ καὶ τοῦτο καταπῖνον, οὐκέτ' ἐνεργοῦντος τοῦ ἐντός. ᾧ δῆλον, ὅτι καὶ θατέρῳ αὐτῶν καταπίνειν οἷόν τ' ἐστὶν, ἀλλὰ χεῖρον ἢ δι' ἀμφοτέρων.

A ſed ſunt ambo ventris affectus inter ſe contrarij; alter appetentis, & ſuſcipientis, quæ vtilia ſunt, ac propria; alter abhorrentis, & reiicientis, quæ ſunt aliena. Eóque deglutitio ipſa in iis, qui conuenientes ventri cibos immodicè appetunt, ocyſſimè fit, ventre ſcilicet eos manifeſtè attrahente, ac deorſum vellente prius, quàm ſint manſi; in iis verò, qui vel medicamentum aliquod coactè bibunt, vel cibum aliquem medicamenti loco ſumunt, moleſta deglutitio eſt, ægréque perficitur. Ergo ex iam dictis patet, internam gulæ tunicam, cui rectæ ſunt fibræ, quò ab ore in ſe attrahat, eſſe inſtitutam, eóque in deglutiendo B tantum agere; externam vero cui tranſuerſæ ſunt fibræ, quò conſtringat ea quæ continet, ac protrudat, talem eſſe factam, eandem tamen non minùs in vomendo, quàm deglutiendo, operam ſuam nauantem. Clariſſimè ſubſcribit his, quæ dicimus & quod in hiatulis, & voracibus accidit; horum enim venter interim in ore inuenitur, veluti Ariſtoteles in libris de animalium hiſtoria prodidit, redditâ etiam cauſa; præ ingluuie id inquiens illis contingere; ita enim ſcribit. *In vehementiore appetentia venter omnibus animalibus ſurſum procurrit adeo, vt nonnulli, quum primum* C *incipere eum affectum ſentiunt, foràs repere ſibi venerem dicant: aliis verò cibos, quos adhuc mandunt nec dum ſatis ore confecerunt, eripit planè inuitis. Ergo in iis animalibus, quæ natura ſunt guloſa, quibúſque oris laxitas eſt ampla, ac ventris ſitus propinquus (veluti in hiatulis & voracibus cernitur) nihil miri eſt, ſi quum in admodum vehementi eſurie, minorum animalium aliquod proſequuntur, ac iam in eo propè ſunt, vt comprehendant, auiditate perurgente venter eorum in os ſurſum rapitur. Fieri autem id aliter prorſus nequit, niſi venter cibos per gulam, veluti per manum, ad ſe trahat. Sicuti enim & nos* D *præ ſtudio aliquando nos totos vnà cum manu extendimus, quò promptiùs corpus, quod petimus, apprehendamus, ita & venter cum gula, veluti cum manu, vnà extenditur. Proinde in quibus animalibus hæc tria ſimul incidunt, vehemens nutrimenti auiditas, paruus ſtomachus, & oris laxitas ampla, in his leuis extenſionis motus, totum ventrem ſurſum in os agit.* Ac phyſico quidem homini fortaſſe ſufficeret ex vna ipſa inſtrumentorum compoſitione argumentum actionis ſumpſiſſe; nam fruſtra profectò natura ex duabus tunicis, quæ contrario modo inter ſe habent, E œſophagum feciſſet niſi earum vnaquæque diſſimili modo agere poſſet. Verùm quoniam omnia citiùs, quàm naturæ opera dignoſcere Eraſiſtrati ſectatores poſſunt, agedum ex animalium diſſectione doceamus eos, vtramque tunicam prædictis fungi actionibus. Ergo ſi accepto animali quopiam, corpora quæ circa ſtomachum eius ſunt, auferens nullo eorum, quæ illic habentur, nec neruo, nec arteria, nec vena præciſa, velis à mento ad thoracem vſque externam gulæ tunicam, cui tranſuerſæ ſunt fibræ, recta ſectione diuidere, mox cibum animali obiicere, videbis id cibum deglutire, ta- F metſi conſtringendi vis illi ſit adempta. Rurſus ſi in altero animali vtramque tunicam tranſuerſa inciſione ſecueris, id quoque deglutire videbis, nullam etiam opem ferente tunica interna. Ex quo manifeſtè patet, quòd alterâ earum deglutire licet, cæterùm deterius quàm ambabus.

Etenim

Etenim prætet alia illud quoqoe perſpicere in iam dicta diſſectione licet, quòd inter deglutiendum, ſpiritu qui vnà cum cibis deglutitur, ſtomachus impletur; is autem conſtringente ſe exretnâ tunicâ, facile in veotrem cum cibis compellitur; tempore autem, quo intus eſt, deſcendentibus cibis impedimeoto fit, tum eam diſtendens, tum eius actionem impediens. Sed nec horum cuiuſquam Eraſiſtratus meminit; oec quòd obliquus ſtomachi ſitus eorum dogma clarè refellit, qui putant ea, quæ deglutiuntur, à momento illo, quo supernè ſunt impulſa, vſque in veotrem promoueri. Vnum modò rectè dixit, multa eorum animalium, quibus longum collum eſt, ioclinato corpore deglutire. Quo ſcilicet ſenſibili effectu planum eſt demonſtrare eum non vtique, quemadmodum deglutiamus, ſed quemadmodum non deglutiamus; nam quòd non ex ſolo eo, qui ſupernè incipit, impulſu planè ex hoc patet: an tamen veotre trahente, an gula ea ducente id certè adhuc non patet. Verùm nos ductis omnibus rationibus, & quæ ex inſtrumentorum compoſitione ſuppeditaotut, & quæ ex aliis ſymptomatis, quæque ante nudatam gulam, quæque poſt apparete paulò ante diximus, abundè indicauimus trahendi gratia tunicam internam, trudeodi externam eſſe cooditam. Ac propoſitum nòbis etat demonſtrare in ſingulis inſtrumentis retentricem ineſſe vim, ſicuti io ſuperiore libro attractricem, atque etiam alteratricem; ipſa verò ſermonis conſecutione ducti, quatuor eſſe in ventre facultates indicauimus, in deglutiendo, attractricem; in coocoquendo, retentricem; in vomitione, concoctione, & ciborum in teoue inteſtinum deſcenſu expultricem; ipſam verò concoctionem alterationem eſſe.

A πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, καὶ τοῦτ᾽ ἔστι σαφῶς θεάσασθαι ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἀνατομῆς, ὡς ἐν τῷ καταπίνειν ὑποπίμπλαται πνεύματος ὁ στόμαχος τοῦ συγκαταπινομένου τοῖς σιτίοις, ὃ περιστελλομένου μὲν τοῦ ἔξωθεν χιτῶνος, ὠθεῖται ῥᾳδίως εἰς τὴν γαστέρα σὺν τοῖς ἐδέσμασι. χρόνου δὲ τοῦ ἔνδον ὑπάρχοντος, ἐμποδὼν ἵσταται τῇ φορᾷ τῶν σιτίων, διατεῖνόν τε αὐτὸν, καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐμποδίζον. ἀλλ᾽ οὐδὲ τούτων οὐδὲν Ἐρασίστρατος εἶπεν, οὔθ᾽ ὡς ἡ σκολιὰ θέσις τοῦ στομάχου διαβάλλει σαφῶς τὸ δόγμα, τῶν νομιζόντων ὑπὸ τῆς ἄνωθεν βολῆς ποδηγούμενα, μέχρι τῆς γαστρὸς ἰέναι τὰ κα- B ταπινόμενα. μόνον δ᾽ ὅτι πολλὰ τῶν μακροτραχήλων ζώων ἐπικεκυφότα καταπίνει, καλῶς εἶπεν. ᾧ δῆλον ὅτι φαινόμενον, οὐ τὸ πῶς καταπίνομεν ἀποδείκνυσιν, ἀλλὰ τὸ πῶς οὐ καταπίνομεν. ὅτι γὰρ μὴ διὰ μόνης τῆς ἄνωθεν βολῆς, ἐκ τούτου δῆλον. οὐ μὴν εἴθ᾽ ἑλκούσης τῆς κοιλίας, εἴτε παράγοντος αὐτὰ τοῦ στομάχου, δῆλον ἤδη πω. ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε πάντας τοὺς λογισμοὺς εἰπόντες, τούς τ᾽ ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν ὀργάνων ὁρμωμένους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων συμπτωμάτων, τῶν τε πρὸ τοῦ γυμνωθῆναι τὸν στόμαχον, καὶ γυμνωθέντος, ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἱκανῶς ἐνεδειξάμεθα, τοῦ μὲν ἕλκειν ἕνεκα, C τὸν ἐντὸς χιτῶνα, τοῦ δ᾽ ἀπωθεῖν τὸν ἐκτὸς γεγονέναι. προὐθέμεθα μὲν οὖν ἀποδεῖξαι τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ἐν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων οὖσαν, ὥσπερ ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ τὴν ἑλκτικήν τε, καὶ προσέτι τὴν ἀλλοιωτικήν. ὑπὸ δὲ τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου, τὰς τέτταρας ἀπεδείξαμεν ὑπαρχούσας τῇ γαστρὶ, τὴν ἑλκτικὴν μὲν ἐν τῷ καταπίνειν, τὴν καθεκτικὴν δὲ ἐν τῷ πέττειν, τὴν ἀπωστικὴν δ᾽ ἐν τοῖς ἐμέτοις, καὶ ταῖς τῶν πεπεμμένων σιτίων εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον ὑποχωρήσεσιν, αὐτὴν δὲ τὴν πέψιν ἀλλοίωσιν ὑπάρχειν.

CAPVT IX.

Quatuor neceſſarias omni parti quæ nutriri debet eſſe facultates.

NOn eſt ergo, quòd de ſpleoe etiam dubitemus, an is quod ſibi conuenit attrahat; quod alienum eſt ſecernat; quod atttahere per natutam poteſt, id alteret, ac retineat; ſed nec de iecinore, vel vena, vel arteria, vel corde; vel cæterorum vllo; quuin quatuor has facultates omni parti, quæ nutriri debeat, demonſtratum ſit neceſſarias eſſe; ideóque eas miniſtras eſſe nuttitionis diximus. Tanquam eoim ſtercus hominum eſt canibus ſuauiſſimum, ita iecinoris excrementotum, aliud lieni, aliud bilis veſicæ, aliud renibus, eſt iucundum.

D ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἀναγκαῖαι τέτταρες αἱ δυνάμεις ἅπαντι μορίῳ τῷ μέλλοντι θρέψεσθαι.

ΟΥκ οὖν ἔτ᾽ ἀπορήσομεν, οὐδὲ περὶ τοῦ σπληνὸς, εἰ ἕλκει μὲν τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνει δὲ τὸ ἀλλότριον, ἀλλοιοῦν δὲ καὶ κατέχειν ὅσον ἂν ἐπισπάσασθαι πέφυκεν. οὔτε περὶ ἥπατος, ἢ φλεβὸς, ἢ ἀρτηρίας, ἢ καρδίας, ἢ τῶν ἄλλων τινός. ἀναγκαῖαι γὰρ ἐδείχθησαν αἱ τέτταρες αὗται δυνάμεις, ἅπαντι μορίῳ τῷ μέλλοντι θρέψεσθαι. καὶ διὰ τοῦτ᾽ αὐτὰς ὑπη- E ρέτιδας εἶναι θρέψεως ἔφαμεν. ὡς γὰρ τὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπόπατημα τοῖς κυσὶν ἥδιστον, οὕτω καὶ τὰ τοῦ ἥπατος περιττώματα, τὸ μὲν τῷ σπληνὶ, τὸ δὲ τῇ χοληδόχῳ κύστει, τὸ δὲ τοῖς νεφροῖς οἰκεῖον.

CAPVT X.

Quam doctrinam quibus Lectoribus Galenus ſcribat.

DIceréque de eorum generatione poſt Hippocratem, Platonem, Ariſtotelem, Dioclem, Praxagoram, & Philotimum etiam nolim; neque enim de facultatibus ipſis dicetem, ſiquis priorum exactè de his deſſeruiſſet. Sed quoniam veteres quidem, quum de iis multa commodè diſſeruiſſent, omiſerunt plura ratione confutare, ne quidem ſuſpicati, vllos fore adeò impudeotes ſophiſtas, qui rebus euidentibus contradicere conarentur. Iuniores verò

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Τίνα διδασκαλίαν, καὶ τοῖς ἀκροαταῖς γράφεται ὁ Γαληνός.

ΚΑὶ λέγειν ἔτι περὶ τῆς τούτων γενέσεως, οὐκ ἂν ἐθέλοιμι, μεθ᾽ Ἱπποκράτην, καὶ Πλάτωνα, καὶ Ἀριστοτέλην, καὶ Διο- F κλέα, καὶ Πραξαγόραν, καὶ Φιλότιμον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ περὶ τῶν δυνάμεων εἶπον ἄν, εἴ τις τῶν ἔμπροσθεν ἀκριβῶς ἐξειργάσατο τὸν περὶ αὐτῶν λόγον. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν παλαιοὶ καλῶς ὑπὲρ αὐτῶν ἀποφηνάμενοι, πολλὰ παρέλιπον ἀγωνίσασθαι τῷ λόγῳ, μηθ᾽ ὑπονοήσαντες ἔσεσθαί τινας εἰς τοσοῦτον ἀναισχύντους σοφιστὰς, ὡς ἀντιλέγειν ἐπιχειρῆσαι τοῖς ἐναργέσιν. οἱ νεώτεροι δὲ,

τὸ μέντοι, νικηθέντες ὑπὸ τῶν σοφισμάτων ἐπείσθησαν αὐτοῖς, τὸ δέ τι καὶ ἀντιλέγειν ἐπιχειρήσαντες, ἀπέδειξάν μοι πολὺ τῆς τῶν παλαιῶν ἐνδεῖξαι δυνάμεως. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ὡς ἂν ἐκείνων αὐτῶν, εἴπερ ἔτι ἦν τις, ἀγωνίσασθαί μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς ἀνατρέποντας τῆς τέχνης τὰ κάλλιστα, καὶ αὐτὸς οὕτως ἐπειράθην συνθεῖναι τοὺς λόγους. ὅτι δ᾽ οὐδὲν, ἢ πάμπαν σμικρὸν ἀνύσω τι, καὶ τοῦτο οὐκ ἀγνοῶ. πάμπολλα γὰρ εὑρίσκω τελέως μὲν ἀποδεδειγμένα τοῖς παλαιοῖς, οὔτε δὲ συνετὰ τοῖς πολλοῖς τῶν νῦν δι᾽ ἀμαθίαν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπιχειρούμενα γιγνώσκεσθαι διὰ ῥᾳθυμίαν, οὔτ᾽ εἰ καὶ γνωσθείη τινὶ, δικαίως ἐξεταζόμενα. χρὴ γὰρ τὸν μέλλοντα γνώσεσθαί τι τῶν πολλῶν ἄμεινον, εὐθὺς μὲν καὶ τῇ φύσει, καὶ τῇ πρώτῃ διδασκαλίᾳ πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκεῖν. ἐπειδὰν δὲ γένηται μειράκιον, ἀληθείας τινὸς ἔχειν ἐρωτικὴν μανίαν, ὥσπερ ἐνθουσιῶντα, καὶ μήθ᾽ ἡμέρας, μήτε νυκτὸς διαλείπειν, σπεύδοντά τε, καὶ συντεταμένον ἐκμαθεῖν, ὅσα τοῖς ἐνδοξοτάτοις εἴρηται τῶν παλαιῶν. ἐπειδὰν δ᾽ ἐκμάθοι, κρίνειν αὐτὰ, καὶ βασανίζειν χρόνῳ παμπόλλῳ, καὶ σκοπεῖν πόσα μὲν ὁμολογεῖ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, πόσα δὲ διαφέρεται. καὶ οὕτως τὰ μὲν αἱρεῖσθαι, τὰ δ᾽ ἀποστρέφεσθαι. τῷ μὲν δὴ τοιούτῳ πάνυ σφόδρα χρησίμους τοὺς ἡμετέρους ἤλπικα λόγους ἔσεσθαι. εἶεν δ᾽ ἂν ὀλίγοι παντάπασιν οὗτοι. τοῖς δ᾽ ἄλλοις οὕτω γενήσεσθαι τὸ γράμμα περιττὸν, ὡς εἰ καὶ μῦθον ὄνῳ τις λέγοι.

A partim ſophiſmatis, quibus victi erant, fidem adhibuerunt; partim etiam ſophiſmata refellere conati, longè mihi abeſſe à veterum viribus ſunt viſi; idcirco tanquam ſiquis illorum ſupereſſet, is mihi contra eos, qui artis pulcherrima ſubuertunt, diſputaturus videretur, ipſe quoque ſic libros conſcribere ſum conatus. Quod autem, aut nihil, aut ſiquid effecero, omninò exiguum id erit, haud ignoro. Multa namque inuenio ab antiquis ad vnguem demonſtrata, quæ tamen hodie à pleriſque, nec propter ignorantiam intellecta ſunt, nec propter ſocordiam intelligi tentata; adde quòd nec ſi cui ſunt cognita, ab hoc etiam iuſtè
B ſunt examinata. Quiſquis enim noſſe quid ſupra vulgum debebit, ſtatim non naturâ modò, verùm etiam primis doctrinarum rudimentis, multum cæteris præſtet oportet. Idem vbi iam adoleuerit, veritatis inſano quodam teneatur amore, veluti afflatus. Tum ſine vlla diei noctiſve intermiſſione properare, ac contendere ea quæ à clariſſimis veterum tradita ſunt diſcere; eadémque vbi didicerit iudicare, multóque tempore explorare, ac conſiderare, quæ rebus ſenſui patentibus conſentiant, quæque rurſus iiſdem diſſentiant; ac ſic illa quidem ſuſcipere, hæc reſpuere. Atque huic quidem
C admodum vtiles fore libellos noſtros ſpero. (erunt autem huius generis omninò pauci) reliquis opus hoc perinde fore ſuperfluum, ac ſiquis aſino fabulam narret.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑʹ.

Περὶ τῆς ἑλκτικῆς τε, καὶ τῆς ἀποκριτικῆς δυνάμεως τῶν ἑκάστων ὀργάνων.

Συμπεραντέον οὖν ἡμῖν τὸν λόγον, ἕνεκα τῶν τῆς ἀληθείας ἐφιεμένων, ὅσα δὲ λείπει κατ᾽ αὐτὸν, προσθεῖσιν. ὡς ἡ γαστὴρ ἕλκει μὲν ἐναργῶς, καὶ μεταπᾷ τὰ σιτία τοῖς σφόδρα πεινῶσι, πρὶν ἀκριβῶς ἐν τῷ στόματι λειωθῆναι, δυσχεραίνει δὲ καὶ ἀπωθεῖται τοῖς ἀποσίτοις τε, καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν, οὕτω καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων ἕκαστον ἀμφοτέρας ἔχει τὰς δυνάμεις, τήν τε τῶν οἰκείων ἑλκτικὴν, καὶ τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικήν. καὶ διὰ τοῦτο, κἂν ἐξ ἑνὸς ᾖ χιτῶνος, ὄργανόν τι συνεστὸς, ὥσπερ καὶ αἱ κύστεις ἀμφότεραι, καὶ αἱ μῆτραι, καὶ αἱ φλέβες, ἀμφοτέρων τῶν ἰνῶν ἔχει τὰ γένη, τῶν εὐθειῶν τε, καὶ τῶν ἐγκαρσίων. καὶ μέν γε καὶ τρίτον τι γένος ἐστὶν ἰνῶν λοξῶν, ἔλαττον πολὺ τῷ πλήθει τῶν προειρημένων δύο γενῶν. εὑρίσκεται δ᾽ ἐν μὲν τοῖς ἐκ δυοῖν χιτώνων συνεστηκόσιν ὀργάνοις, ἐν θατέρῳ μόνῳ ταῖς εὐθείαις ἰσὶν ἀναμεμιγμένον. ἐν δὲ τοῖς ἐξ ἑνὸς, ἅμα τοῖς ἄλλοις δύο γένεσιν. συνεπιλαμβάνουσι δ᾽ αὗται μέγιστον, τῇ τῆς καθεκτικῆς ὀνομασθείσης δυνάμεως ἐνεργείᾳ. δεῖται γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πανταχόθεν ἐσφίγχθαι, καὶ περιτετάσθαι τοῖς ἐνυπάρχουσι τὸ μόριον. ἡ μὲν γαστὴρ ἐν τῷ τῆς πέψεως, αἱ μῆτραι δὲ ἐν τῷ τῆς κυήσεως χρόνῳ παντί. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ ὁ τῆς φλεβὸς χιτὼν εἷς ὢν, ἐκ πολυειδῶν ἰνῶν ἐγένετο. καὶ τῶν τῆς ἀρτηρίας, ὁ μὲν ἔξωθεν ἐκ τῶν στρογγύλων, ὁ δ᾽ ἔσωθεν, ἐκ μὲν τῶν εὐθειῶν πλείστων, ὀλίγων δέ τινων σὺν αὐταῖς, καὶ τῶν λοξῶν, ὥστε τὰς μὲν φλέβας ταῖς μήτραις, καὶ ταῖς κύστεσιν ἐοικέναι κατά γε τὴν τῶν ἰνῶν θέσιν, εἰ καὶ τῷ πάχει λείπονται. τὰς δ᾽ ἀρτηρίας τῇ γαστρί. μόνα δὲ πάντων ὀργάνων ἐκ δυοῖν ἅμα, καὶ ἀμφοτέρων ἐγκαρσίας ἐχόντων τὰς ἶνας ἐγένετο τὰ ἔντερα.

CAPVT XI.

De Attractrice ac Expultrice facultate ſingulorum Inſtrumentorum.

Abſoluenda igitur nobis eorum cauſa, qui veritatis ſunt cupidi, diſputatio eſt, adiicientibus ſcilicet, quæ in ea deſiderantur. Attrahit namque vellitque ad ſe ventriculus cibos mani-
D feſtè iis, qui vehementer eſuriunt, ante quàm ſint in ore ad vnguem læuigati; recuſat autem, ac reiicit iis, qui cibos faſtidiunt, ac qui comeſſe ſunt coacti. Ad eundem modum cæterorum quoque inſtrumentorum ſingula ambas obtinent facultates; & qua conueniens trahunt, & qua alienum repellunt. Proinde ſiquod, vel ex vna tunica inſtrumentum conſtat, veluti ambæ veſicæ, vterus & vena, vtrumque fibrarum genus obtinet, rectarum, ac tranſuerſarum. Quin tertium quoque fibrarum genus obliquarum eſt, minùs omninò, quàm duo prædicta genera, numeroſum; inue-
E nitur autem id in iis inſtrumentis, quæ ex duabus tunicis conſtruuntur, in altera ſola rectis, ſcilicet ipſis fibris immixtum, in iis autem, quæ ex ſingulari conſtant tunica, vnà cum aliis duobus generibus. Sanè hæ maximè auxilium præſtant retentricis facultatis actioni; poſtulat enim in hoc opere pars ſuper ea, quæ continet, ſtringi, ac circum ea tendi; ventriculus quidem toto concoquendi cibi, vterus toto geſtandi fœtus tempore. Venæ quoque tunica quum vnica ſit, ex multifariis fibris eſt condita. Iam ex arteriæ tunicis ea, quæ externa eſt, ex circularibus; quæ interna eſt,
F ex rectis plurimis, paucis autem cum his obliquis eſt conflata. Ita venæ quod ad fibrarum ſitum pertinet, vteris, ac veſicis, quanquam craſſitudine careant, ſunt ſimiles; arteriæ verò ventri. Sola autem inſtrumentorum omnium ex duabus tunicis, atque harum vtraque ex tranſuerſis conſtante fibris, facta ſunt inteſtina. Porrò

Porrò cauſam reddere, cur melius ſit reliquorum cuique, talem ineſſe naturam qualis nunc ineſt; inteſtinis autem ex duabus hiſq; ſimilibus tunicis confici, id vtique ad ſpeculationem de vſu partium ſpectat. Quò minùs expectandum aliquid de talibus hîc eſt; velut nec propter quid de tunicarum numero cuiuſque inſtrumenti inter anatomicos parum conueniat; de his enim abundè in iis, quæ de anatomicorum diſſidio prodidimus, eſt dictum. Cur autem inſtrumentum quodque tale ſit factum, in libris de vſu partium dicetur.

A ὅτι δ' ὅτι βέλτιον ἦν τῶν ἄλλων ἑκάστῳ, τοιαύτην τὴν φύσιν ὑπάρχειν, οἵαπερ καὶ νῦν ἔστι, τοῖς ἐντέροις ἐκ δυοῖν ὁμοίων χιτώνων συγκεῖσθαι, τῆς περὶ χρείας μορίων πραγματείας ἐστίν. οὔκουν νῦν χρὴ ποθεῖν ἀκούειν ὑπὲρ τῶν τοιούτων, ὥσπερ οὐδὲ διὰ τί περὶ τοῦ πλήθους τῶν χιτώνων ἑκάστου τῶν ὀργάνων διαπεφώνηται τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν. ὑπὲρ μὲν γὰρ τούτων, αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀνατομικῆς διαφωνίας εἴρηται. περὶ δὲ τοῦ, διότι τοιοῦτον ἕκαστον ἐγένετο τῶν ὀργάνων, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρήσεται.

CAPVT XII.

Quo pacto Expultrix facultas ad agendum excitetur.

HIc neutrum horum ſtatutum eſt exequi, ſed tantum naturales facultates quatuor eſſe in ſingulis organis docere. Huc igitur denuò reuerſi, quæ prius dicta ſunt repetamus; atque eo quod reliquum adhuc eſt, adiecto ſummam iam toti diſputationi imponamus. Quum enim ſingulas animalis partes, qui conueniens ſibi ſuccus ſit, hunc in ſe trahere ſit demonſtratum, ac primam fermè naturalium facultatum hanc eſſe, illud deinceps ſcire conuenit, partem non prius eam, quàm attraxit materiam, vel ipſam totam, vel aliquod eius excrementum abijcere, quàm vel ipſa, vel eorum quæ in ſe continet, pars maxima in contrarium tranſierit affectum. Ac venter quidem poſtquam abundè cibis & ſatiatus, & quod vtiliſſimum ſibi in iis eſt, in tunicas ſuas ſugendo repoſuit, tum quod reliquum eſt, tanquam alienum onus abiicit. Idem & veſicæ faciunt, vbi quoduis eorum, quæ attraxerint, vel multitudine diſtendens, vel qualitate mordens, redditur moleſtum. Pari modo, & vteri; hi namque, vbi vel diſtendi amplius non ferunt, vel etiam qualitate humoris in ſe effuſi morderi, quod offendit, abiicere properant. Porrò prædictorum vtrumque aliquando non naturæ ſponte, ſed violenter incidit, quo caſu abortus prouocatur. Fit autem plerumque, & ex naturæ commodo; quod genus non abortus, ſed partus nominatur. Ac medicamenta quidem, quæ vel abortum prouocant, vel alio quopiam affectu fœtum perimunt, vel aliquas membranarum eius corrumpunt, ea nimirum ſequuntur abortus; iidem incidunt, & quum vterus ex diſtenſione malè eſt affectus. Ipſius verò fœtus vehementiſſimis motibus ſuccedunt partus, veluti ab Hippocrate rectè eſt dictum. Communis autem omnibus his affectibus ipſa eſt offenſio; atque huius ipſius triplex eſt cauſa; aut moles nimia, aut pondus aliquod, aut morſus; moles vbi amplius diſtendi vterus non fert; pondus, quum ſupra vires eius ſit, quod continet; morſus, vbi vel humores, qui prius in membranis continebantur, his ruptis in ipſum vterum ſunt effuſi; vel etiam totus partus corruptus, & putris, ac in noxiam ſaniem diſſolutus vteri tunicam ſic irritat, ac mordet. Ergo in omnibus inſtrumentis tum opera naturalia, tum etiam affectiones, morbique ſinguli, proportione quadam fieri videntur; quædam adeò euidenter, & clarè, vt nullam demonſtrationem eorum vllum deſideret; quædam magis obſcurè, ſed ita tamen, vt eos qui attenti ſunt, latere non poſſint.

B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒʹ.

Πῶς ἡ ἀποκριτικὴ δύναμις εἰς τὸ ἐνεργεῖν ἐπεγείρεται.

ΝΥνὶ δὲ οὐδέτερον τούτων πρόκειται λέγειν, ἀλλὰ τὰς φυσικὰς δυνάμεις μόνας ἀποδεικνύειν, ἐν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων τέτταρας ὑπαρχούσας. ἐπὶ τοῦτ' οὖν πάλιν ἐπανελθόντες, ἀναμνήσωμεν τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ἐπιθῶμέν τε κεφαλὴν ἤδη τῷ λόγῳ παντί, τὸ λοιπὸν ἔτι προσθέντες. ἐπειδὴ γὰρ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ ζώῳ μορίων ἕλκειν εἰς C ἑαυτὸ τὸν οἰκεῖον χυμὸν ἀποδέδεικται, καὶ πρώτη σχεδὸν αὕτη τῶν φυσικῶν ἐστι δυνάμεων, ἐφεξῆς ἐκείνῳ γνωστέον, ὡς οὐ πρότερον ἀποτρίβεται τὴν ἑλχθεῖσαν, ἤτοι σύμπασαν, ἢ καί τι περίττωμα αὐτῆς, πρὶν ἂν εἰς ἐναντίαν μεταπέσῃ διάθεσιν, ἢ αὐτὸ τὸ ὄργανον, ἢ καὶ τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῷ τὰ πλεῖστα. ἡ μὲν οὖν γαστήρ, ἐπειδὰν μὲν ἱκανῶς ἐμπλησθῇ τῶν σιτίων, καὶ τὸ χρηστότατον αὐτῶν εἰς τοὺς ἑαυτῆς χιτῶνας ἐναποθῆται βδάλλουσα, τηνικαῦτ' ἤδη τὸ λοιπὸν ἀποτρίβεται, καθάπερ ἄχθος ἀλλότριον. αἱ κύστεις δὲ ἐπειδὰν ἕκαστον τῶν ἑλχθέντων, ἢ τῷ πλήθει διατεῖνον, ἢ τῇ ποιότητι D δάκνον, ἀνιαρὸν γένηται. τὸν δ' αὐτὸν τρόπον, καὶ αἱ μῆτραι. ἤτοι γὰρ ἐπειδὰν μηκέτι φέρωσι διατεινόμεναι, τὸ λυποῦν ἀποθέσθαι σπεύδουσιν, ἢ τῇ ποιότητι δακνόμεναι τῶν ἐκχυθέντων εἰς αὐτὰς ὑγρῶν. ἑκάτερον δὲ τῶν εἰρημένων γίγνεται μέν, καὶ βιαίως ἐνίοτε, καὶ ἀμβλώσκουσι τηνικαῦτα. γίνεται δ' ὡς τὰ πολλά, καὶ προσηκόντως, ὅπερ οὐκ ἀμβλώσκειν, ἀλλ' ἀποκυΐσκειν τε, καὶ τίκτειν ὀνομάζεται. τοῖς μὲν οὖν ἀμβλωθριδίοις φαρμάκοις, ἢ τισιν ἄλλοις παθήμασι διαφθείρουσι τὸ ἔμβρυον, ἢ τινας τῶν ὑμένων αὐτοῦ ῥηγνύουσιν, αἱ ἀμβλώσεις ἕπονται. οὕτω δὲ κἀπειδὰν ἀνιῶνται πρὸς E αἱ μῆτραι, κακῶς ἔχουσαι τῇ διατάσει. ταῖς δὲ τῶν ἐμβρύων αὐτῶν κινήσεσι ταῖς σφοδροτάταις οἱ τόκοι, καθάπερ καὶ τοῦθ' ὑφ' Ἱπποκράτους καλῶς εἴρηται. κοινὸν δ' ἁπασῶν τῶν διαθέσεων ἡ ἀνία, καὶ ταύτης αὐτῆς αἴτιον τριττόν, ἢ ὄγκος περιττός, ἢ τι βάρος, ἢ δῆξις. ὄγκος μὲν ἐπειδὰν μηκέτι φέρωσι διατεινόμεναι, βάρος δ' ἐπειδὰν ὑπὲρ τὴν ῥώμην αὐτῶν ᾖ τὸ περιεχόμενον, δῆξις δὲ ἐπειδὰν ἤτοι τὰ πρότερον ἐν τοῖς ὑμέσιν ὑγρὰ στεγόμενα, ῥαγέντων αὐτῶν, εἰς αὐτὰς ἐκχυθῇ τὰς μήτρας, ἢ καὶ σύμπαν ἀποφθαρὲν τὸ κύημα, σηπόμενόν τε, καὶ διαλυόμενον εἰς μοχθηροὺς ἰχῶ- F ρας, οὕτως ἐρεθίζῃ, καὶ δάκνῃ τὸν χιτῶνα τῶν ὑστερῶν. ἀνάλογον οὖν ἐν ἅπασι τοῖς ὀργάνοις, ἕκαστα τῶν τ' ἔργων αὐτῶν τῶν φυσικῶν, καὶ μέντοι τῶν παθημάτων τε, καὶ νοσημάτων φαίνεται γιγνόμενα, τὰ μὲν ἐναργῶς, καὶ σαφῶς οὕτως, ὡς ἀποδείξεως δεῖσθαι μηδέν. τὰ δ' ἧττον μὲν ἐναργῶς, οὐ μὴν ἄγνωστά γε παντάπασι τοῖς θέλουσι προσέχειν τὸν νοῦν.

ἐπὶ μὲν οὖν τῆς γαστρὸς, αἵ τε δήξεις ἐναργεῖς, διότι πλείστης αἰσθήσεως μετέχει, τά τ' ἄλλα παθήματα, τά τε ναυτίας ἐμποιοῦντα, καὶ οἱ καλούμενοι καρδιωγμοὶ σαφῶς ἐνδείκνυνται τὴν ἀποκριτικήν τε, καὶ ἀπωστικὴν τῶν ἀλλοτρίων δύναμιν. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ὑστερῶν τε, καὶ τῆς κύστεως τῆς τὸ οὖρον ὑποδεχομένης. ἐναργῶς γὰρ καὶ αὕτη φαίνεται μέχρι τοσούτου τὸ ὑγρὸν ὑποδεχομένη τε, καὶ ἀθροίζουσα, ἄχρις ἂν, ἤτοι πρὸς τοῦ πλήθους αὐτοῦ διατεινομένη, μηκέτι φέρῃ τὴν ἀνίαν, ἢ πρὸς τῆς ποιότητος δακνομένη. χρονίζον γὰρ ἕκαστον τῶν περιττωμάτων ἐν τῷ σώματι, σήπεσθαι δηλονότι, τὸ μὲν ἐλάττονι, τὸ δὲ πλείονι χρόνῳ. καὶ οὕτω δακνῶδές τε, καὶ δριμὺ, καὶ ἀνιαρὸν τοῖς περιέχουσι γίγνεσθαι, οὐ μὴν ἐπί γε τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως ὁμοίως ἔχει, ᾧ δῆλον, ὅτι νεύρων ἥκιστα μετέχει. χρὴ δὲ κἀνταῦθα τόν γε φυσικὸν ἄνδρα, τὸ ἀνάλογον ἐξευρίσκειν. εἰ γὰρ ἕλκειν τε τὸν οἰκεῖον ἀποδέδεικται χυμὸν, ὡς φαίνεσθαι πολλάκις μεστὴν, ἀποκρίνειν τε τὸν αὐτὸν τοῦτον οὐκ εἰς μακρὰν, ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὴν, ἢ διὰ τὸ πλῆθος βαρυνομένην, ἢ τῆς ποιότητος μεταβαλλούσης ἐπὶ τὸ δακνῶδές τε, καὶ δριμὺ, τῆς ἀποκρίσεως ἐφίεσθαι. οὐ γὰρ δὴ τὰ μὲν σιτία τὴν ἀρχαίαν ὑπαλλάττει ποιότητα ταχέως οὕτως, ὥστ' ἐπειδὰν ἐμπέσῃ τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις, εὐθὺς εἶναι κόπρον, ἡ χολὴ δ' οὐ πολλῷ μᾶλλον, ἢ τὸ οὖρον, ἐπειδὰν ἅπαξ ἐκπέσοι τῶν φλεβῶν, ἐξαλλάττει τὴν ποιότητα, τάχιστα μεταβάλλοντα καὶ σηπόμενα. καὶ μὴν εἰ ἐπί τε τῶν κατὰ τὰς ὑστέρας, καὶ τὴν κοιλίαν, καὶ τὰ ἔντερα, καὶ προσέτι τὴν τὸ οὖρον ὑποδεχομένην κύστιν ἐναργῶς φαίνεται διάτασίς τις, ἢ δῆξις, ἢ ἄχθος ἐπεγεῖρον ἕκαστον τῶν ὀργάνων εἰς ἀπόκρισιν, οὐδὲν χαλεπὸν κἀπὶ τῆς χοληδόχου κύστεως, ταὐτὸ τοῦτο ἐννοεῖν, ἐπί τε τῶν ἄλλων ἁπάντων ὀργάνων. ἐξ ὧν δηλονότι, καὶ αἱ ἀρτηρίαι, καὶ αἱ φλέβες εἰσίν.

A Atque in ventre quidem non ſolum morſus, qui propter eius plurimùm ſenſum eſt manifeſtus, ſed etiam alij affectus, tum qui nauſeam in eo excitant, tum qui cordis morſus vocantur, manifeſtè ſecretricem expultricémque alienorum vim indicant. Ad eundem modum in vtero, & eâ quæ lotium recipit veſicâ: quippe hæc quoque humorem excipere, ac colligere hactenus cernitur, quoad vel multitudine ipſa diſtenta, vel qualitate demorſa nequeat amplius pati. Siquidem excrementa ſingula ſi moram in corpore diutiùs trahant, putreſcunt alia ſpatio breuiore, alia longiore; itaque mordacia, & B acria, atque iis, qui ea continent, infeſta redduntur. At non in ea veſica, quæ iecinori ſubeſt, ſimiliter ſe habet, vt quæ neruorum minimum habet. Debet tamen hîc quoque naturæ contemplator proportionem inuenire. Si enim demonſtràtum eſt conuenientem eam ſuccum attrahere ita, vt ſæpe cernatur plena, eundémque hunc ſuccum non multò interpoſito ſpatio excernere, neceſſe eſt eam, vel multitudine ſucci preſſam, vel ex qualitate eius in mordacem acrémque mutata offenſam, expulſionem deſiderare. Non enim profectò cibi ipſi adeò C celeriter priorem qualitatem deponunt, vt protinus, quàm in tenuia inteſtina deſcenderint, ſtercus fiant; bilis autem non multò magis, vel lotium, poſtquam à venis ſemel exciderint, qualitatem mutant; celerrimè immutata, & putrefacta. Atqui ſitum in iis, quæ in vtero ſunt, tum ventriculo, tum inteſtinis, ſupérque in veſica ea, quæ lotium recipit, luculenter apparet, vel tenſio quæpiam eſſe, vel morſus, vel pondus, quod ſingula inſtrumenta ad expulſionem prorițet, non magno negocio id in bilis quoque veſica intelligas, æquè ſcilicet, vt in reliquis inſtrumentis omnibus, D quorum è numero tam arteriæ, quàm venæ ſunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓʹ.

Διὰ τοῦ αὐτοῦ πόρου τὴν ὁλκὴν γίνεσθαι, καὶ τὴν ἀπόκρισιν· καὶ περὶ τοῦ τῆς θρέψεως χρόνου ἐν ἑκάστῳ μορίῳ.

ΟΥ μὴν οὐδὲ, τὸ διὰ τοῦ αὐτοῦ πόρου τὴν ὁλκὴν γίνεσθαι, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἐν διαφέρουσι τοῖς χρόνοις, οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν ἐξευρεῖν. εἴ γε καὶ τῆς γαστρὸς ὁ στόμαχος, οὐ μόνον ἐδέσματα, καὶ πόματα παράγων εἰς ἑαυτὴν, ἀλλὰ κἀν ταῖς ναυτίαις τὴν ἐναντίαν ὑπηρεσίαν ὑπηρετῶν ἐναργῶς φαίνεται. καὶ τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως ὁ αὐχὴν εἷς ὢν, ἅμα μὲν δι' ἑαυτοῦ πληροῖ τὴν κύστιν, ἅμα δὲ καὶ ἐκκενοῖ. καὶ τῶν μητρῶν ὡσαύτως, ὁ στόμαχος ὁδός ἐστιν, εἴσω μὲν τοῦ σπέρματος, ἔξω δὲ τοῦ κυήματος. ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν, ἡ μὲν ἐκκριτικὴ δύναμις ἐναργὴς, οὐ μὴν ὁμοίως γε σαφὴς αὐτῇ τοῖς πολλοῖς ἡ ἑλκτική. ἀλλ' Ἱπποκράτης μὲν, ἀρρώστου μήτρας αἰτιώμενος αὐχένα, φησί. οὐ γὰρ δύναται αὐτέης ὁ στόμαχος εἰρύσαι τὴν γονὴν εἴσω. Ἐρασίστρατος δὲ, καὶ Ἀσκληπιάδης εἰς τοσοῦτον ἥκουσι σοφίας, ὥστ' οὐ μόνον τὴν μήτραν, καὶ τὴν κοιλίαν ἀποστεροῦσι τῆς τοιαύτης δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστιν ἅμα τοῖς νεφροῖς. καίτοι γ' ὅτι μηδ' εἰπεῖν δυνατὸν ἕτερον αἴτιον, ἢ οὔρων, ἢ χολῆς διακρίσεως, ἐν τῷ πρώτῳ δέδεικται λόγῳ, καὶ μήτρας οὖν, καὶ γαστέρα, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστιν,

CAPVT XIII.

Per eundem meatum attractionem & excretionem fieri; item de nutritionis tempore in quaque parte.

IAm nec illud difficile compertu eſt, & attractionem & expulſionem diuerſis in temporibus per eundem meatum fieri; ſi modò orifi- E cium ventriculi, non cibos tantum potionémque in ipſum ducere, ſed etiam in nauſeis contrario fungi miniſterio cernitur. Etiam veſicæ, quæ ſub iecinore eſt, collum quum vnum ſit, tamen per ſe veſicam non ſolùm implet, ſed etiam vacuat. Vteri præterea orificium, pari modo, ſicut intrò ſeminis, ita foràs partus, via eſt; verùm hîc rurſus expultrix facultas euidens eſt, attractrix æquè, atque illa, multis non liquet. Verùm Hippocrates imbecilli vteri ceruicem accuſans ait; *Non enim poteſt eius collum ſemen intrò trahere.* Eraſi- F ſtratus verò Aſclepiadéſque eò ſapientiæ proceſſere, vt non ſolùm vterum, & ventriculum eiuſmodi facultate priuent, ſed etiam ipſam, quæ ſub iecinore eſt, veſicam, atque etiam renes; quanquam non poſſe aliam, vel vrinæ, vel bilis ſecernendæ cauſam reddi, in primo libro à nobis eſt monſtratum. Ergo quum & vterum, & ventrem, & eam, quæ hepati ſubeſt, veſicam,

veſicam, non trahere modò, ſed etiam à ſe pellere, per vnum idémque orificium videamus, mirari non debemus, ſi etiam per venas in ventrem natura nonnunquam excrementa expellit. Illud verò multò etiamnum minùs eſt mirandum, ſi per quas venas à ventre in iecur facta eſt diſtributio, rurſus ex iecinore in ipſum trahi aliquod alimentum in longiore inedia poteſt. Quippe eiuſmodi effectis fidem abrogare ſimile profectò eſt, ac ſiquis purgantia medicamenta, per quæ ora facta prius eſt diſtributio, per eadem neget ex toto corpore in ventrem proprios ſuccos trahere; ſed alia diſtributionis, alia purgationis requirat ora. Atqui ſi vnum idémque os duabus, quæ in contrarias partes diuerſis temporibus trahant, potentiis ſubſeruit; prius quidem ei quæ hepatis, purgandi verò tempore ei quæ eſt medicamenti; quid miri eſt in his venis, quæ medium ſpatium inter iecur, & partes circa ventrem occupant, duplex eſſe miniſterium atque vſum, ita vt, cum in his copia fuerit alimenti, per iam dictas venas ſurſum feratur in iecur; quum autem vacua ſint nutriríque aueant, per eaſdem ipſas ex hepate rurſus trahatur? Siquidem totum ex toto trahere, ac toti impertire, vnáque omnium confluxio ac conſpiratio eſſe videtur; quemadmodum admirabilis Hippocrates dixit. *Ac trahit quidem id, quod eſt valentius; vacuatur autem id quod eſt imbecillius.* Porrò valentior imbecilliórque vna quàm altera pars eſt, vel abſoluto ſermone, naturáque & communiter in omnibus; vel priuatim huic cuipiam talis efficitur. Et naturâ quidem omnibúſque tum hominibus tum animalibus communiter, cor quàm iecur, & iecur quàm inteſtina, & venter; item arteriæ quàm venæ; tum quod vtile eſt, ad ſe trahere, tum quod diuerſum ab hoc eſt, à ſe pellere magis valent. Et priuatim in vnoquoque noſtrum alio tempore iecur valentius trahere poteſt, alio ventriculus. Quippe vbi in ventriculo copia alimenti eſt, ac iecur vehementer appetit deſiderátque, omninò id valentius trahit; inuicémque iecinore referto, ac diſtento, ventre verò appetente, ac vacuo valentior trahendi vis in hunc transfertur. Tanquam enim ſi manibus cibos aliquos tenentes alter ab altero eos raperemus, ſi pari quidem modo his egeremus, ſuperare valentiorem par eſſet; ſi autem eſſet hic expletus, ac propterea negligenter, quæ ſuperuacua eſſent, teneret, aut etiam alicui impertire ſtuderet, imbecillior autem vehementer appeteret, nihil obſtaret quominus ipſe cuncta caperet; itidem venter ex iecinore facilè attrahit quum hic quidem vehementer nutriri appetit, illud nutrimento eſt plenum. Eſtque nonnunquam quominus animal eſuriat, cauſa nutrimenti in iecinore abundantia; quippe venter, ſi melius paratiúſque nutrimentum habet, externum non poſtulat; ſin aliquando poſtulat, nec eius copia eſt, excrementis impletur; ea ſunt ſanies quædam bilioſa pituitoſa atque ſeroſa, quam ſolam trahenti illi, cùm ſcilicet nutrimento indiget, iecur remittit. Ergo ſicuti inter ſe partes altera ab altera nutrimentum trahunt, ita altera in alteram, quod ſuperuacuum eſt à ſe deponit, &

A δι' ἑνὸς, καὶ ταὐτοῦ στομάχου τήν θ' ὁλκὴν, καὶ τὴν ἀπόκρισιν εὑρίσκοντες ποιουμένας, μηκέτι θαυμάζωμεν, εἰ καὶ διὰ τῶν φλεβῶν ἡ φύσις ἐκκρίνῃ πολλάκις εἰς τὴν γαστέρα περιττώματα. τούτου δ' ἔτι μᾶλλον οὐ χρὴ θαυμάζειν, εἰ δι' ὧν εἰς ἧπαρ ἀνεδόθη ἡ φλεβῶν ἐκ γαστρὸς, αὖθις εἰς αὐτὴν ἐξ ἥπατος ἐν ταῖς μακροτέραις ἀσιτίαις δύναται ἕλκεσθαι ἡ τροφή. τὸ γὰρ τοῖς τοιούτοις ἀπιστεῖν, ὅμοιόν ἐστι δήπου τῷ μηκέτι πιστεύειν, μηδ' ὅτι τὰ καθαίροντα φάρμακα διὰ τῶν αὐτῶν στομάτων, ἐξ ὅλου τοῦ σώματος εἰς τὴν γαστέρα τοὺς οἰκείους ἐπισπᾶ- B ται χυμοὺς, δι' ὧν ἔμπροσθεν ἡ ἀνάδοσις ἐγίνετο, ἀλλ' ἕτερα μὲν ζητεῖν ἀναδόσεως, ἕτερα δὲ καθάρσεως στόματα. καὶ μὴν εἴπερ ἓν καὶ ταὐτὸν στόμα διτταῖς ὑπηρετεῖ ταῖς δυνάμεσιν, ἐν διαφόροις χρόνοις εἰς τἀναντία τὴν ὁλκὴν ποιουμέναις, ἔμπροσθεν μὲν τῇ κατὰ τὸ ἧπαρ. ἐν δὲ τῷ τῆς καθάρσεως καιρῷ τῇ τοῦ φαρμάκου; τί θαυμαστόν ἐστι, διττὴν ὑπηρεσίαν τε, καὶ χρείαν εἶναι ταῖς φλεψὶ, ταῖς ἐν τῷ μέσῳ τεταγμέναις ἥπατός τε, καὶ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, ὥσθ' ὁπότε μὲν ἐν τούτοις ἄφθονος εἴη περιεχομένη τροφὴ, διὰ τῶν εἰρημένων εἰς C ἧπαρ ἀναφέρεσθαι φλεβῶν, ὁπότε δ' εἴη κενὰ, καὶ δεόμενα τρέφεσθαι, διὰ τῶν αὐτῶν αὖθις ἐξ ἥπατος ἕλκεσθαι. πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἕλκειν φαίνεται, καὶ παντὶ μεταδιδόναι, καὶ μίαν πάντων εἶναι σύῤῥοιαν, καὶ σύμπνοιαν, καθάπερ καὶ τοῦθ' ὁ θαυμασιώτατος Ἱπποκράτης εἶπεν. ἕλκει μὲν οὖν τὸ ἰσχυρότερον, ἐκκενοῦται δὲ τὸ ἀσθενέστερον. ἰσχυρότερον δὲ καὶ ἀσθενέστερον ἕτερον ἑτέρου μόριον, ἢ ἁπλῶς, καὶ φύσει, καὶ κοινῇ πᾶσίν ἐστιν, ἢ ἰδίως τῷ δέ τινι γίγνεται. φύσει μὲν καὶ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις τε, ἅμα καὶ ζώοις. ἡ μὲν καρδία τοῦ ἥπατος, τὸ δ' ἧπαρ D ἐντέρων τε, καὶ γαστρὸς, αἱ δ' ἀρτηρίαι τῶν φλεβῶν, ἑλκῦσαί τε τὸ χρήσιμον ἑαυταῖς, ἀποκρῖναί τε τὸ μὴ τοιοῦτον ἰσχυρότεραι. καὶ καθ' ἕκαστον δ' ἡμῶν ἰδίως, ἐν μὲν τῷδε τῷ καιρῷ τὸ ἧπαρ ἰσχυρότερον ἕλκειν, ἐν δὲ τῷδε ἡ γαστήρ. πολλῆς μὲν γὰρ ἐν τῇ κοιλίᾳ περιεχομένης τροφῆς, καὶ σφοδρῶς ὀρεγομένου τε, καὶ χρῄζοντος τοῦ ἥπατος, πάντως ἰσχυρότερον ἕλκει τὸ σπλάγχνον. ἔμπαλιν δὲ τοῦ μὲν ἐμπεπλησμένου τε, καὶ διατεταμένου, τῆς γαστρὸς δ' ὀρεγομένης τε, καὶ κενῆς ὑπαρχούσης, ἡ τῆς ὁλκῆς ἰσχὺς εἰς ἐκείνην μεθίσταται, ὥσπερ εἰ καὶ ταῖς χερσί τινα E σιτία κατέχοντες, ἀλλήλων ἁρπάζοιμεν, εἰ μὲν ὁμοίως εἴημεν δεόμενοι, περιγίνεσθαι τὸ ἰσχυρότερον εἰκός. εἰ δ' οὗτος μὲν ἐμπεπλησμένος εἴη, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελῶς κατέχων τὰ περιττὰ, ἢ καί τινι μεταδοῦναι ποθῶν, ὁ δ' ἀσθενέστερος ὀρέγοιτο δεινῶς, οὐδὲν ἂν εἴη κώλυμα τοῦ μὴ πάντα λαβεῖν αὐτόν· οὕτω καὶ ἡ γαστὴρ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐπισπᾶται ῥᾳδίως, ὅταν αὐτὴ μὲν ἱκανῶς ὀρέγοιτο τροφῆς, ἐμπεπλησμένον δ' εἴη τὸ σπλάγχνον. καὶ τοῦ γε μὴ πεινῆν ἐνίοτε τὸ ζῶον, ἡ περιουσία τῆς ἐν ἥπατι τροφῆς αἰτία. κρείττονα γὰρ ἔχουσα, καὶ ἑτοιμοτέραν τροφὴν ἡ γαστὴρ, οὐδὲν F δεῖται τῆς ἔξωθεν. εἰ δέ γέ ποτε δέοιτο μὲν, ἀποροίη δὲ, πληροῦται περιττωμάτων. ἰχῶρες δέ τινές εἰσι ταῦτα, χολώδεις τε, καὶ φλεγματώδεις, καὶ ὀῤῥώδεις, οὓς μόνους ἑλκούσῃ μεθίησιν αὐτῇ τὸ ἧπαρ, ὅταν ποτὲ καὶ αὐτὸ δεῖται τροφῆς. ὥσπερ οὖν ἐξ ἀλλήλων ἕλκει τὰ μόρια τροφὴν, οὕτω καὶ ἀποτίθεταί ποτ' εἰς ἄλληλα τὸ περιττόν· καὶ

ὥσπερ ἑλκόντων ἐπλεονέκτει τὸ ἰσχυρότερον, οὕτω καὶ ἀποτιθεμένων, καὶ τῶν γε καλουμένων ῥευμάτων, ἥδε ἡ πρόφασις. ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων ἔχει τινὰ τόνον σύμφυτον, ᾧ διωθεῖται τὸ περιττόν. ὅταν οὖν ἓν ἐξ αὐτῶν ἀῤῥωστότερον γένηται κατά τινα διάθεσιν, ἐξ ἁπάντων εἰς ἐκεῖνο συῤῥεῖν ἀνάγκη τὰ περιττά. τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρότατον, ἐναποτίθεται τοῖς πλησίον ἅπασιν. ἐκείνων δ' αὖ πάλιν ἕκαστον, εἰς ἕτερ' ἄττα τῶν ἀσθενεστέρων, εἶτ' αὖθις ἐκείνων ἕκαστον εἰς ἄλλα. καὶ τοῦτ' ἐπὶ πλεῖστον γίνεται, μέχρι περ ἂν ἐξ ἁπάντων ἐλαυνόμενον τὸ περίττωμα, καθ' ἕν τι μείνῃ τῶν ἀσθενεστάτων. ἐντεῦθεν γὰρ οὐκέτ' εἰς ἄλλο δύναται μεταῤῥεῖν, ὡς ἂν μήτε δεχομένου τινὸς αὐτὸ τῶν ἰσχυροτέρων, μήτ' ἀπώσασθαι δυναμένου τοῦ πεπονθότος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν παθῶν τῆς γενέσεως, καὶ τῆς ἰάσεως, αὖθις ἡμῖν ἐπιδεικνύουσιν, ἱκανὰ κἀξ ἐκείνων λαβεῖν ἔσται μαρτύρια τοῦ λόγου, τῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ πάντῃ διειλεγμένων ὀρθῶς. ὃ δ' ἐν τῷ παρόντι δεῖξαι προὔκειτο, πάλιν ἀναλάβωμεν, ὡς οὐδὲν θαυμαστὸν ἐξ ἥπατος ἥκειν τινὰ τροφὴν, ἐντέροις τε, καὶ γαστρὶ διὰ τῶν αὐτῶν φλεβῶν, δι' ὧν ἔμπροσθεν ἐξ ἐκείνων εἰς ἧπαρ ἀνεφέρετο· καὶ πολλοῖς ἀθρόως τε, καὶ τελέως ἀποστᾶσιν ἰσχυρῶν γυμνασίων, ἤ τι κῶλον ἀποκοπεῖσιν, αἵματος ἀθρόου διὰ τῶν ἐντέρων γίνεται κένωσις ἔκ τινων περιόδων, ὥς που καὶ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, οὐδὲν μὲν ἄλλο λυποῦσα, καθαίρουσα δ' ὀξέως τὸ πᾶν σῶμα, καὶ τὰς πλησμονὰς ἐκκενοῦσα, διὰ τῶν αὐτῶν δήπου φλεβῶν, τῆς ἔσω φορᾶς τῶν περιττῶν ἐπιτελουμένης, δι' ὧν ἔμπροσθεν ἡ ἀνάδοσις ἐγίνετο. πολλάκις δ' ἐν νόσοις ἡ φύσις διὰ μὲν τῶν αὐτῶν τούτων δήπου φλεβῶν, τὸ πᾶν ἐκκαθαίρει ζῷον· οὐ μὴν αἱματώδης γ' ἡ κένωσις αὐτοῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν λυποῦντα γίνεται χυμόν. οὕτω δὲ κἀν ταῖς χολέραις ἐκκενοῦται πᾶν σῶμα διὰ τῶν εἰς ἔντερά τε, καὶ γαστέρα καθηκουσῶν φλεβῶν, τὸ δ' οἴεσθαι μίαν εἶναι ταῖς ὕλαις φορὰν, τελέως ἀγνοοῦντός ἐστι τὰς φυσικὰς δυνάμεις, τάς τ' ἄλλας, καὶ τὴν ἐκκριτικὴν ἐναντίαν οὖσαν τῇ ἑλκτικῇ. ταῖς γὰρ ἐναντίαις δυνάμεσιν ἐναντίας κινήσεις τε, καὶ φορὰς τῶν ὑλῶν, ἀναγκαῖον ἀκολουθεῖν. ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων, ὅταν ἑλκύσῃ τὸν οἰκεῖον χυμὸν, ἔπειτα κατάσχῃ, καὶ ἀπολαύσῃ, τὸ περιττὸν ἅπαν ἀποθέσθαι σπεύδει καθ' ὅτι μάλιστα δύναται, τάχιστά τε ἅμα, καὶ κάλλιστα κατὰ τὴν τοῦ περιττοῦ ῥοπήν. ὅθεν ἡ γαστὴρ τὰ μὲν ἐπιπολάζοντα τῶν περιττωμάτων ἐμέτοις ἐκκαθαίρει, τὰ δ' ὑφιστάμενα διαῤῥοίαις. καὶ τότε ναυτιῶδες γίνεσθαι τὸ ζῷον λέγομεν, τουτέστιν ὁρμῆσαι τὴν γαστέρα κενωθῆναι δι' ἐμέτου· οὕτω δή τι βίαιον, καὶ σφοδρὸν ἡ ἐκκριτικὴ δύναμις ἔχει, ὥστ' ἐν τοῖς εἰλεοῖς, ὅταν ἀποκλεισθῇ τελέως ἡ κάτω διέξοδος, ἐμεῖται κόπρος. καίτοι πρὶν διελθεῖν τό τε λεπτὸν ἔντερον ἅπαν, καὶ τὴν νῆστιν, καὶ τὸν πυλωρὸν, καὶ τὴν γαστέρα, καὶ τὸν οἰσοφάγον, οὐχ οἷόν τε διὰ τοῦ στόματος ἐκπεσεῖν οὐδὲν, οὐδενὶ τοιούτῳ περιττώματι. τί δὴ θαυμαστὸν, εἰ κἀκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας τῆς κατὰ τὸ δέρμα μέχρι τῶν ἐντέρων τε, καὶ τῆς γαστρὸς ἀφικνεῖταί τι μεταλαμβανόμενον, ὡς καὶ τοῦθ' Ἱπποκράτης ἡμᾶς ἐδίδαξεν, οὐ πνεῦμα μόνον, ἢ περίττωμα φάσκων, ἀλλὰ καὶ τὴν τροφὴν αὐτὴν ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας, αὖθις ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὅθεν ἀνηνέχθη καταφέρεσθαι. ἐλαχίσταις γὰρ ῥοπαῖς κινήσεως τὴν ἐκκριτικὴν ταύτην οἰακί-

A ſicut trahentium ea vicit, quæ erat valentior, ſic & à ſe deponentium; éſtque hæc vocatarum fluxionum cauſa. Habet enim pars quæque natiuum quoddam robur, quo quod ſuperuacuum eſt perſequitur. Vbi igitur earum aliqua affectus cuiuſpiam occaſione imbecillior eſt reddita, ex omnibus in illam confluere, quæ ſuperuacua ſunt, eſt neceſſe; ea namque quæcunque pars valentiſſima eſt, in vicinas omnes deponit. Earum rurſus ſingulæ in alias quæ ipſis ſint imbecilliores; dein rurſus illarum ſingulæ in alias; idque eatenus longiſſimè procedit, quoad ex omnibus fugatum ſuperfluum in vnam quampiam B maximè imbecillatum procumbat; hinc namque in aliam transfluere nequit, vtpote nec valentiorum aliquâ id recipiente, nec laborante ipſa à ſe pellere valente. Cæterùm alibi quum ſcilicet de affectuum, vel generatione, vel curatione agemus, abundè ex illis teſtimonia cœpiſſe licebit iis, quæ toto hoc libro rectè ſunt demonſtrata. Quod autem oſtendere in præſenti propoſitum erat, denuò reſumamus, non eſſe ſcilicet mirum venire ex hepate in ventrem & inteſtina nutrimentum per eas ipſas venas, per quas prius ex illis in hepar ſubierat; multiſque eorum qui va- C lentem exercitationem ſubitò & prorſus dimiſerunt, aut quibus membrum aliquod præciſum eſt, ſanguinem per inteſtina certis periodis ſimul plurimum vacuari, (ſicuti quodam loco Hippocrates dixit) nullo quidem corporis incommodo, niſi quòd præ celeri impetu ipſum totum purgat, redundánſque vacuat, per eaſdem ſcilicet venas intrò latis ſuperfluis, per quas antea in corpus fuerant deducta. Porrò in morbis natura non rarò totum animal per eaſdem venas purgat, non tamen eſt ea vacuatio ſanguinis, ſed pro ratione infeſtantis ſucci. Ita nimirum & in choleris per venas, quæ ad inteſtinum, & ventrem per- D tinent, totum vacuatur corpus. Exiſtimare autem vnicum eſſe motus modum, quo materiæ in corpore ferantur, ignorantis omninò eſt naturæ potentias, cùm alias tum verò eam, quæ attractrici aduerſa eſt, excretricem. Siquidem contrarias potentias neceſſe eſt, contrarij ſequantur motus. Singulæ enim partes, vbi conuenientem ſuccum attraxerunt, deinde ex retento fructum ceperunt, totum quod ſuperfluum eſt, quàm poſſunt celerrimè commodiſſiméque, quò vergit abijcere properant. Eóque ventriculus quod excrementum in eo fluitat, per vomi- E tionem expurgat; quod ſubſidit alui deiectione. Atque id eſt quod animal eſſe nauſeabundum dicimus, ventriculum ſcilicet, vt per vomitionem vacuetur impetum capeſſere. Ergo tantam violentiam vehementiámque vis expultrix obtinet, vt vbi in ileo tranſitus omninò præcluſus eſt, vomatur ſtercus; quanquam niſi traiecto tum tenui inteſtino toto, tum ieiuno, tum pyloro ventriculóque ac gula, omninò nequeat per vllius os eijci tale vllum excrementum. Ergo quid miri eſt ſi etiam ab vltima corporis parte, quæ ad cutem eſt, ad ipſa vſque inteſtina, & F ventriculum aliquid translatum peruenit? Quod ipſum quoque Hippocrates nos docuit, ſcilicet non ſpiritum modò, aut excrementum, verùm etiam nutrimentum ipſum ab vltima, & ſumma corporis parte eò, vnde primum aſcendit, rurſum deferri. Quippe minimæ motus conuerſiones expultricem facultatem huc, vel illuc impellunt,

pellunt vt quæ per tranſuerſas fibras functionem ſuam obeat, ocyſſiméque ab eo, vnde primum eſt mota, ad eum qui contra poſitus eſt, finem traducatur. Non eſt ergo nec à ratione alienum, nec eiuſmodi quod fieri nequeat, ſi pars ea quæ ad cutim eſt; inſolito interim frigore ſubitò ſtipata, vbi & imbecillior eſt reddita, & quem prius circa offenſam inſperſum habuit humorem, vt onus potius, quàm præparatum aliquid ad nutritionem, ſuſtinet, eóque pellere à ſe ſtudet; ſimul autem viâ, quæ foràs fert, denſitate interclusâ ad alteram conuerti itaque quod offendit, in vicinam ſibi partem violenter coactum amolitur; atque illa rurſus in eam, quæ ſibi proxima eſt; neque id fieri deſinit, quoad tranſlatio ad interna venarum ora finiatur. Ac tales quidem motus celeriùs ceſſant; qui autem ab iis quæ lancinant partes interiores, veluti in medicamentorum purgatione, ac choleris, ij & vehementiores fiunt, & diuturniores; durántque dum affectus, qui in vaſorum finibus eſt, qui quod vicinom eſt, trahit permanet. Hic oamque cootinentem vacuat partem; illa rurſus in eam, quæ ſibi proxima ſuccedit; nec finis quoad peruentum ad vltimum eſt exitum, ita vt partibus quæ deinceps ſunt poſitæ, altera ſemper alteri, impartientibus primus affectus ocyſſimè ad vltima perueniat. Sic igitur ſe habet & in eleo; ipſum enim quod phlegmone laborat inteſtinum, nec pondus, nec acrimooiam tolerat excrementorum, eóque excernere expellereque eam quàm loogiſſimè à ſe nititur; prohibitum verò deorſum perſequi, quum ſcilicet hoc loco grauiſſima pars phlegmooes fuerit, in proxima ſupraposſitorum inteſtinorum extrudit; itaque iam excretricis facultatis impetu per continuum inteſtinum ſurſum verſo, excrementa vſque ad os aſcendunt. Atque hæc quidem in tractationibus de morbis fuſius proſequemur. Cæterùm quòd ex toto in totum aliquid transferatur, mutuóque recipiatur, ac vna ſit omnium (ſicut Hippocrates prodidit) conſpiratio atque conſluxio, iam mihi videor clarè indicaſſe; quódque nemo, ne ſi tardus quidem illi ſit ſenſus, de talium vllo etiamoum dubitet, qualia ſcilicet ſunt, qua ratione venter inteſtináque nutriantur, & quonam modo ab vltima corporis ſumma parte intrò aliquid perueniat. Siquidem cum voiuerſæ corporis partes attrahendi, quod conueniens amicúmque eſt; repellendi, quod grauat mordétve potentiam habeant, minimè mirandum eſt contrarios aſſiduè motus in iis fieri: veluti tum in corde liquidò cernitur, tum arteriis omnibus, thoracéque & pulmone. In his enim omnibus tantùm non omni temporis momento, ſimul inſtrumentorum, ſimul materiarum, contrarios motus euidenter fieri videas. An igitur de aſpera arteria viciſſim aliàs intrò in pulmonem, aliàs foràs ſpiritum tranſmittente non dubitas? pari modo nec de naſi meatibus, & ore toto: nec mirum etiamnum aut incredibile tibi videtur, ſi per quod ſpiritus paulò ante recipiebatur intrò, per id nunc emittitur; de his inquam non dubitas, de venis quæ à iecinore in inteſtioa & veotrem pertioent, dubitas? mirúmque tibi eſſe videtur, ſi per eaſdem ſimul, & diſtribuitur nutrimentum in iecur, & rurſus ab eo in ventriculum trahitur? Sanè diſtingui oportet illud, ſimul vtro id modo,

A ζουσι δύναμιν, ὡς ἂν διὰ τῶν ἐγκαρσίων μὲν ἰνῶν γινομένην, ὠκύτατα δὲ διαδιδομένην ἀπὸ τῆς κινησάσης ἀρχῆς, ἐπὶ τὸ καταντικρὺ πέρατα. οὔκουν ἀπεικὸς, οὐδ᾽ ἀδύνατον ἀνῆφθαι ποτὲ ψύξει τὸ πρὸς τῷ δέρματι μόριον ἐξαίφνης πιληθὲν, ἅμα μὲν ἀῤῥωστότερον αὐτὸ γενόμενον, ἅμα δ᾽ οἷον ἄχθος τι μᾶλλον, ἢ παρασκευὴν θρέψεως ἔχον τὴν ἔμπροσθεν ἀλύπως αὐτῷ περιεσπαρμένην ὑγρότητα, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἀποθέσθαι σπεῦδον. ἅμα δὲ τῆς ἔξω φορᾶς ἀποκεκλεισμένης τῇ πυκνώσει, πρὸς τὴν λοιπὴν ἐπιστραφῆναι, καὶ οὕτω βιασάμενον, εἰς τὸ παρακείμενον αὐτῷ μόριον B ἀθρόως ἀπώσασθαι τὸ περιττὸν, ἐκεῖνο δ᾽ αὖ πάλιν εἰς τὸ μετ᾽ αὐτὸ, καὶ τοῦτο μὴ παύσασθαι γινόμενον, ἄχρις ἂν ἡ μετάληψις ἐπὶ τὰ ἐντὸς πέρατα τῶν φλεβῶν τελευτήσῃ. αἱ μὲν δὴ τοιαῦται κινήσεις θᾶττον ἀποπαύονται. αἱ δ᾽ ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἐρεθιζόντων, ὡς ἔν τε τοῖς καθαίρουσι φαρμάκοις, καὶ ταῖς χολέραις, ἰσχυρότεραί τε πολὺ, καὶ μονιμώτεραι γίνονται, καὶ διαμένουσιν ἔστ᾽ ἂν καὶ ἡ περὶ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων διάθεσις, ἡ τὸ πλησίον ἕλκουσα παραμένῃ. αὕτη μὲν γὰρ εἰς τὸ συνεχὲς ἐκκενοῖ μόριον, ἐκεῖνο δ᾽ αὖ εἰς τὸ μετ᾽ αὐτὸ, καὶ τοῦτ᾽ οὐ παύεται, μέχρι τῆς ἐσχάτης ἐπι- C φανείας, ὥστε μεταδιδόντων τῶν ἐφεξῆς ἀεὶ μορίων ἑτέρων ἑτέροις, τὸ πρῶτον πάθος ὠκύτατα διικνεῖσθαι μέχρι τῶν ἐσχάτων. οὕτως οὖν ἔχει κἀπὶ τῶν εἰλεῶν. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ φλεγμαῖνον ἔντερον, οὔτε τοῦ βάρους, οὔτε τῆς δριμύτητος ἀνέχεται τῶν περιττωμάτων, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐκκρίνειν αὐτὰ σπεύδει, καὶ ἀπωθεῖσθαι πορρωτάτω. κωλυόμενον δὲ κάτω ποιεῖσθαι τὴν ὦσιν, ὅταν ἐνταυθοῖ ποτε τὸ σφοδρότατον ᾖ τῆς φλεγμονῆς, εἰς τὰ πλησιάζοντα τῶν ὑπερκειμένων ἐντέρων ἀπωθεῖται. καὶ οὕτως ἤδη κατὰ τὸ συνεχὲς, τὴν ῥοπὴν τῆς ἐκκριτικῆς δυνάμεως ἄνω ποιησαμένων, D ἄχρι τοῦ στόματος ἐπανέρχεται τὰ περιττώματα. ταῦτα μὲν δὴ κἀν τοῖς τῶν νοσημάτων λογισμοῖς, ἐπὶ πλέον εἰρήσεται. τὸ δ᾽ ἐκ παντὸς εἰς πᾶν φέρεσθαί τι, καὶ μεταλαμβάνεσθαι, καὶ μίαν ἁπάντων εἶναι σύμπνοιάν τε, καὶ σύῤῥοιαν, ὡς Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἤδη μοι δοκῶ δεδεῖχθαι σαφῶς. καὶ μηκέτ᾽ ἄν τινα, μηδ᾽ εἰ βραδὺς αὐτῷ νοῦς ἐνείη, περὶ τῶν τοιούτων ἀπορῆσαι μηδενὸς, οἷον ὅπως ἡ γαστὴρ, ἢ τὰ ἔντερα τρέφεται, καὶ τίνα τρόπον ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας εἴσω τι διικνεῖται. πάντων γὰρ τῶν μορίων ἕλκειν μὲν τὸ προσῆκόν τε, καὶ φίλιον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ βαρῦνον, E ἢ δάκνειν ἐχόντων δύναμιν, οὐδὲν θαυμαστὸν ἐναντίας συνεχῶς γίγνεσθαι κινήσεις ἐν αὐτοῖς, ὥσπερ ἐπί τε τῆς καρδίας ὁρᾶται σαφῶς, καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἁπασῶν, καὶ τοῦ θώρακος, καὶ τοῦ πνεύμονος. ἐπὶ μέν γε τούτων ἁπάντων μόνον οὐ καθ᾽ ἑκάστην καιροῦ ῥοπὴν, τὰς ἐναντίας κινήσεις τε ἅμα τῶν ὀργάνων, καὶ φορὰς τῶν ὑλῶν ἐναργῶς ἐστιν ἰδεῖν γιγνομένας. εἶτ᾽ ἐπὶ μὲν τῆς τραχείας ἀρτηρίας οὐκ ἀπορεῖς, ἐναλλὰξ, ποτὲ μὲν εἴσω παραγούσης εἰς τὸν πνεύμονα τὸ πνεῦμα, ποτὲ δ᾽ ἔξω, καὶ τῶν κατὰ τὰς ῥῖνας πόρων, καὶ ὅλου τοῦ στόματος· ὡσαύτως οὐδὲ τοῦτ᾽ εἶναι δοκεῖ σοι θαυμαστὸν, οὐδὲ παρά- F δοξον, εἰ δι᾽ οὗ μικρῷ πρόσθεν εἴσω παρεκομίζετο τὸ πνεῦμα, διὰ τούτου νῦν ἐκπέμπεται, περὶ δὲ τῶν ἐξ ἥπατος εἰς ἔντερά τε, καὶ γαστέρα καθηκουσῶν φλεβῶν ἀπορεῖς; καί σοι θαυμαστὸν εἶναι φαίνεται, διὰ τῶν αὐτῶν ἀναδίδοσθαί τε ἅμα τὴν τροφὴν εἰς ἧπαρ, ἕλκεσθαί τ᾽ ἐξ ἐκείνου πάλιν εἰς τὴν γαστέρα; διορίσασθαι δεῖ τὸ ἅμα τοῦτο ποτέρως λέγεις,

εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, οὐδὲ ἡμεῖς τοῦτό γέ φαμεν. ὥσπερ γὰρ εἰσπνέομεν ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ, καὶ αὖθις πάλιν ἐν ἑτέρῳ ἀντεκπνέομεν, οὕτω καὶ τροφήν, ἐν ἑτέρῳ μὲν χρόνῳ τὸ ἧπαρ ἐκ τῆς γαστρός, ἐν ἑτέρῳ δὲ ἡ γαστὴρ ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἐπισπᾶται. εἰ δὲ ὅτι καθ' ἓν καὶ ταὐτὸν ζῶον, ἓν ὄργανον ἐναντίαις φοραῖς ὑλῶν ὑπηρετεῖται, τοῦτό σοι βούλεται τὸ ἅμα δηλοῦν, καὶ τοῦτό σε ταράττει, τήν τε εἰσπνοὴν ἰδέ, καὶ τὴν ἐκπνοήν. πάντως που γὰρ καὶ αὗται, διὰ μὲν τῶν αὐτῶν ὀργάνων γίγνονται, τρόπῳ δὲ κινήσεώς τε, καὶ φορᾶς τῶν ὑλῶν διαφέρουσιν. ὁ πνεύμων οὖν καὶ ὁ θώραξ, καὶ αἱ ἀρτηρίαι αἱ τραχεῖαι, καὶ αἱ λεῖαι, καὶ καρδία, καὶ στόμα, καὶ ῥῖνες, ἐν ἐλαχίστοις χρόνου τμήμασιν εἰς ἐναντίας κινήσεις αὐτά τε μεταβάλλει, καὶ τὰς ὕλας μεθίστησιν. αἱ δὲ ἐξ ἥπατος εἰς ἔντερα, καὶ γαστέρα καθήκουσαι φλέβες, οὐκ ἐν οὕτω βραχέσι χρόνου μορίοις, ἀλλ' ἐν πολλαῖς ἡμέραις ἅπαξ ἐνίοτε τὴν ἐναντίαν κινοῦνται κίνησιν. ἔχει γὰρ ὧδε τὸ σύμπαν. ἕκαστον τῶν ὀργάνων εἰς ἑαυτὸ τὴν πλησιάζουσαν ἐπισπᾶται τροφήν, ἐκβοσκόμενον αὐτῆς ἅπασαν τὴν χρηστὴν ἰκμάδα, μέχρις ἂν ἱκανῶς κορεσθῇ, καὶ ταύτην, ὡς καὶ πρόσθεν ἐδείκνυμεν, ἐναποτίθεται ἐν ἑαυτῷ, καὶ μετὰ ταῦτα, προσφύει τε, καὶ ὁμοιοῖ, τουτέστι τρέφεται. διώρισται γὰρ ἱκανῶς ἔμπροσθεν, ἕτερόν τι τῆς θρέψεως ἐξ ἀνάγκης αὐτῆς προηγούμενον, ἡ πρόσφυσις ὑπάρχει, ἐκείνης δὲ ἔτι πρότερον ἡ πρόσθεσις. ὥσπερ οὖν τοῖς ζώοις αὐτοῖς ὅρος ἐστὶ τῆς ἐδωδῆς, τὸ ἐκπληρῶσαι τὴν γαστέρα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑκάστῳ τῶν μορίων ὅρος ἐστὶ τῆς προσθέσεως, ἡ πλήρωσις τῆς οἰκείας ὑγρότητος. ἐπεὶ τοίνυν ἅπαν μόριον τῇ γαστρὶ ὁμοίως ὀρέγεται, τρέφεταί τε, καὶ περιπτύσσεται τὴν τροφήν, καὶ οὕτως σφίγγει πανταχόθεν αὐτὴν ὡς ἡ γαστήρ. ἕπεται δὲ ἐξ ἀνάγκης τούτῳ, καθάπερ καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, τὸ πέττεσθαι τοῖς σιτίοις, τῆς γαστρὸς οὐ διὰ τοῦτο περιστελλομένης αὐτοῖς, ἵν' ἐπιτήδεια τοῖς ἄλλοις ἐργάσηται μορίοις, οὕτως γὰρ ἂν οὐκέτι φυσικὸν ὄργανον, ἀλλὰ ζῶόν τι γίγνοιτο, λογισμόν τε, καὶ νοῦν ἔχον, ὡς αἱρεῖσθαι τὸ βέλτιον, ἀλλὰ αὐτὴ μὲν περιστέλλεται, τῷ τὸ πᾶν σῶμα δύναμιν ἑλκτικήν τε καὶ ἀπολαυστικὴν κεκτῆσθαι τῶν οἰκείων ποιοτήτων, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο. συμβαίνει δὲ ἐν τούτῳ τοῖς σιτίοις ἀλλοιοῦσθαι. καὶ μέντοι καὶ πληρωθεῖσα τῆς ἐξ αὐτῶν ὑγρότητος, καὶ κορεσθεῖσα, βάρος ἡγεῖται λοιπὸν αὐτά. τὸ περιττὸν οὖν εὐθὺς ἀποτρίβεταί τε, καὶ ὠθεῖ κάτω, πρὸς ἕτερον ἔργον αὐτὴ τρεπομένη τὴν πρόσφυσιν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ διερχομένη τὸ ἔντερον ἅπαν ἡ τροφή, διὰ τῶν εἰς αὐτὰ καθηκόντων ἀγγείων ἀναρπάζεται. πλείστη μὲν εἰς τὰς φλέβας, ὀλίγη δέ τις εἰς τὰς ἀρτηρίας, ὡς μικρὸν ὕστερον ἀποδείξομεν. ἐν τούτῳ δὲ αὖ τῷ χρόνῳ, καὶ τοῖς τῶν ἐντέρων χιτῶσι προστίθεται. καί μοι τεμὼν ἤδη τῷ λογισμῷ τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν ἅπασαν εἰς τρεῖς μοίρας χρόνων, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ, νόει μένουσάν τε ἅμα κατὰ τὴν κοιλίαν αὐτήν, καὶ πεττομένην, καὶ προστιθεμένην εἰς κόρον τῇ γαστρί, καί τι καὶ τῷ ἥπατι παρ' αὐτῆς ἀναφερόμενον. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, διερχομένην τά τε ἔντερα, καὶ προστιθεμένην εἰς κόρον αὐτοῖς τε τούτοις, καὶ τῷ ἥπατι, καί τι βραχὺ μέρος αὐτῆς πάντῃ τοῦ σώματος φερόμενον. ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ προστεθὲν ἐν τῷ πρώτῳ χρόνῳ, προσφύεσθαι νόει τῇ γαστρί. κατὰ δὲ τὴν

dicas, nam ſi eodem tempore intelligis, ne nos A quidem id concedimus; quippe ſicut alio in tempore ſpiritum recipimus, alio rurſus foras mittimus, ita alio tempore, iecur ex ventre, alio venter ex iecore trahit. Sin quòd in vno eodémque animali vnum inſtrumentum contrariis materiarum motibus ſubſeruit, hoc tibi ſimul illud ſignificat, ídque te perturbat, age ſpiritus immiſſionem emiſſionémque conſidera; omninò enim hæ per eadem inſtrumenta fiunt; diſſident autem motus, ac ferendæ per inſtrumenta materiæ modo. Pulmo igitur, & thorax, & arteriæ, tum aſpera tum lenis, B & cor, & os, & nares, breuiſſimis temporum momentis tum ipſa contrarios ſortiuntur motus, tum materias mutant, quæ autem ex iecinore in inteſtina, & ventrem pertinent venæ, non æquè breuibus temporum ſpatiis, ſed in multis diebus ſemel aliquando contrario funguntur motu; ſic enim res tota ſe habet. Quoduis inſtrumentum, quod iuxta ſe eſt nutrimentum in ſe trahit, quicquid vtilis eſt humoris, hactenus ex eo depaſcens, quoad abundè ſit expletum; atque id, ſicuti antea diximus, in ſe recondit; poſtea verò id tum ſibi C agglutinat, tum aſſimilat, ideſt nutritur. Definitum enim abundè ſupra eſt, aliud quoddam à nutritione opus, quod ipſam neceſſariò præcedat, agglutinationem eſſe, ſicut etiam illa priorem appoſitionem. Ergo, ſicut animalibus ipſis edendi finis fit ipſa ventris impletio, ſic partium quæque apponendi ſibi finem facit, cum conuenienti humore eſt repleta. Quum itaque pars quæque ſimiliter ventri appetat, vtique & nutritur, & nutrimentum amplectitur, ad eundémque, quo venter, modum id vndique conſtringit. Conſequitur autem neceſ- D ſariò hoc opus, vt cibi quidem, ceu prius eſt dictum, concoquantur, ventre ſcilicet non idcirco circa illos ſe contrahente, quo reliquis partibus eos reddat accommodos (ſic enim non tam naturale eſſet organum, quàm animal, quod ratione mentéque præditum, quod melius eſt, eligeret) verùm ipſe idcirco circa cibos ſe conſtringit, quòd totum eius corpus, & attrahendæ propriæ ſibi qualitatis, & eadem fruendi, ſicut ante monſtratum eſt, vim obtineat; accidit verò interim, vt cibos alteret. Iam verò vbi impletus ſatiatúſque eorum humore eſt, pro onere eos de cætero habet; ergo quod redundans eſt, E ſtatim abiicit, ac deorſum trudit, ipſe ſcilicet ad aliud opus, nempe vt agglutinet, conuerſus. Hoc in tempore nutrimentum, quum per tota inteſtina permeet, per vaſa, quæ ad ea pertinent, rapitur plurimum quidem in venas; exigua quædam portio in arterias; ceu infra mox docebitur; iam hoc tempore etiam inteſtinorum tunicis apponitur. Ac mihi omnem iam naturæ circa nutrimentorum operam in tres temporum vices cogitatione partire. In prima quidem ſimul, & ma- F nere id in ventriculo, & concoqui intellige; tum ventri ipſi ad ſaturitatem apponi; aliquid verò eius etiam ad iecur aſcendere. In ſecunda, tranſire id ad inteſtina, iiſque ipſis, & iecinori ad ſaturitatem apponi; tum portiunculam eius exiguam in omnem corporis partem ferri; porrò hoc tempore, quod in primo eſt appoſitum, id ventriculo affigi intellige. In

tertia

tertia verò temporis portione ventriculum quidem iam nutriri, iis quæ affixerat, planè ſibi aſſimilatis, affigi verò tam iecinori, quàm inteſtinis, quæ iis fuerant appoſita; præterea in omnes corporis partes diſtributionem appoſitionémque fieri. Et poſt quidem, ſi animal ſtatim nutrimentum accipiat, rurſus quo tempore id venter concoquit eóque fruitur, quicquid vtile ex eo eſt, tunicis ſuis apponens, hoc inteſtina quidem eum, quem ſibi affixerant ſuccum, prorſus aſſimilabunt, pari modo iecur; in toto verò corpore partes nutrimenti, quæ fuere appoſitæ affigentur. Sin autem venter manere ſine cibo cogatur hoc tempore, à venis, quæ in lactibus, ac iecinore ſunt, nutrimentum trahet, non enim ex ipſo iecinoris corpore. (porrò corpus iecinoris appello primum, ac maximè ipſam propriam eius carnem; poſt hanc etiam ſingula, quæ ſunt in ipſo vaſa) ſiquidem, qui in quaque parte iam contentus eſt ſuccus, hunc alteram partem reuellere credibile non eſt, maximè vbi iam agglutinatur, vel aſſimilatur; quod autem eſt in venarum finibus, id quæ magis valens ſimúlque indigens pars eſt, in diuerſum ad ſe reuellit. Sic itaque & venter, quo tempore ipſe indiget nutrimento, animal verò non comedit, hoc ab iis, quæ in iecinore ſunt venis, rapit. Quoniam autem, & lienem priùs monſtrauimus, quod in iecinore craſſius eſt attrahere, præterea conficere, ac id vtilius mutare, nihil ne hîc quidem miri eſt à liene aliquid trahi in ſingula, quæ cum illo per venas ſocietatem habent, inſtrumenta, veluti in omentum, lactes, tenuè inteſtinum, colon, & ventriculum ipſum; ad eundem modum, & in ventriculum alio tempore excrementum effundere; alio rurſus ex ventre aliquid proprij illius nutrimenti attrahere. Vtque ſummatim dicam (id quod prius iam dictum eſt) quodque ex quoque trahere, ac in vnumquodque mittere, diuerſis in temporibus poteſt. Eſtque ſimillimum, quod accidit, ac ſi multa animalia intelligas, quæ pabulum abundè in medio obiectum, quantum volunt paſcuntur. Quippe quo tempore alia ceſſant, eodem veriſimile eſt alia comeſſe, alia præterea comeſſe deſitura, alia inceptura; item alia cum aliis ſimul edere, alia alternis vicibus; imò hercle alterum ab altero nonnunquam rapere, vbi ſcilicet alterum indiget, alteri abundè eſt obiectum. Atque ita mirum non eſt, ſi ab vltimo, & ſummo corpore aliquid intrò reuertitur; ſed nec ſi ab iecinore, & liene aliquid in ventriculum per ea, per quæ ex hoc in illa prius ſubiit, defertur. Siquidem in arteriis id admodum eſt euidens; non ſecus autem in corde, thorace, & pulmone; omnibus enim his dilatatis viciſſim, contractiſque neceſſe eſt, à quibus aliquid prius eſt attractum, ad ea iterum remitti. Hanc itaque neceſſitatem natura proſpiciens vaſorum, quæ in corde ſunt, oſculis membranas adiecit, quæ retrò ferri materias prohibeant. Verùm qualiter & quemadmodum id fiat, in libris de partium vſu docebitur; vbi quum alia, tum illud traditur, non poſſe planè ad vnguem ita claudi vaſorum ora, vt nihil ex iis recurrat retrò; quippe in venoſam arteriam

A τρίτῳ μοίρας τοῦ χρόνου, τρέφεσθαι μὲν ἤδη τὴν κοιλίαν, ὁμοιώσασαν ἑαυτῇ τελέως τὰ προσφυέντα. προσφύεσθαι δὲ τῷ ἥπατι, καὶ τοῖς ἐντέροις γίγνεσθαι τῶν προστεθέντων, ἀνάδοσιν δὲ πάντῃ τοῦ σώματος, καὶ πρόσθεσιν. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις εὐθέως τὸ ζῷον λαμβάνει τροφὴν, ἐν ᾧ πάλιν ἡ γαστὴρ χρόνῳ πέττει ταύτην, καὶ ἀπολαύει, προστιθεῖσα πᾶν ἐξ αὐτῆς τὸ χρηστὸν τοῖς ἑαυτῆς χιτῶσι, τὰ μὲν ἔντερα τελέως ὁμοιώσει τὸν προσφυέντα χυμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἧπαρ. ἐν ὅλῳ δὲ τῷ σώματι, πρόσφυσις τῶν προστεθέντων τῆς τροφῆς ἔσται μορίων. εἰ δ' ἄσιτος ἀναγκάζοιτο μένειν ἡ γαστὴρ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, B παρὰ τῶν ἐν μεσεντερίῳ τε, καὶ ἥπατι φλεβῶν ἕλξει τὴν τροφήν. οὐ γὰρ ἐξ αὐτοῦ γε τοῦ σώματος τοῦ ἥπατος. λέγω δὲ σῶμα τοῦ ἥπατος, αὐτήν τε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σάρκα πρώτην, καὶ μάλιστα, μετὰ δὲ ταύτην, καὶ τῶν ἀγγείων ἕκαστον τῶν κατ' αὐτό. τὸν μὲν γὰρ ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων ἤδη περιεχόμενον χυμὸν, οὐκέτ' εὔλογον ἀντισπᾶν ἑτέρῳ μορίῳ, καὶ μάλιστα ὅταν ἤδη πρόσφυσις ἢ ἐξομοίωσις αὐτοῦ γίγνηται. τὸ δ' ἐν ταῖς εὐρυχωρίαις τῶν φλεβῶν, τὸ μᾶλλον ἰσχῦόν τε ἅμα, καὶ δεόμενον ἀντισπᾷ μόριον. C οὕτως οὖν καὶ ἡ γαστὴρ, ἐν ᾧ χρόνῳ δεῖται μὲν αὐτὴ τροφῆς, ἐσθίει δ' οὐδέπω τὸ ζῷον, ἐν τούτῳ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ἐξαρπάζει φλεβῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν σπλῆνα, διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν, ὅσον ἐν ἥπατι παχύτερον ἕλκοντα, κατεργάζεσθαί τε καὶ μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ χρηστότερον, οὐδὲν οὐδ' ἐνταῦθα θαυμαστὸν, ἕλκεσθαί τι κἀκ τοῦ σπληνὸς εἰς ἕκαστον τῶν κοινωνούντων αὐτῷ κατὰ τὰς φλέβας ὀργάνων, οἷον εἰς ἐπίπλοον, καὶ μεσεντέριον, καὶ λεπτὸν ἔντερον, καὶ κῶλον, καὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐξερεύγεσθαι μὲν εἰς τὴν γαστέρα τὸ περίττωμα D καθ' ἕτερον χρόνον, αὐτὸν δ' αὖθις ἐκ τῆς γαστρὸς ἕλκειν τι τῆς οἰκείας τροφῆς ἐν ἑτέρῳ καιρῷ. καθόλου δ' εἰπεῖν, ὃ καὶ πρόσθεν ἤδη λέλεκται, πᾶν ἐκ παντὸς ἕλκειν τε, καὶ πέμπειν ἐγχωρεῖ κατὰ διαφέροντας χρόνους. ὁμοιοτάτου γιγνομένου τοῦ συμβαίνοντος, ὡς εἰ καὶ ζῷα νοήσαις πολλὰ τροφὴν ἄφθονον ἐν κοινῷ κατακειμένην, εἰς ὅσον βούλεται προσφερόμενα. καθ' ὃν γὰρ ἤδη πέπαυται χρόνον ἕτερα, κατὰ τοῦτο εἰκὸς ἐσθίειν ἕτερα, καὶ μέλλειν γε τὰ μὲν παύεσθαι, τὰ δ' ἄρχεσθαι. καὶ ἔνια μὲν συνεσθίοντα, τὰ δ' ἀναμέρος ἐσθίοντα. καὶ ναὶ μὰ Δία γε τὸ ἕτερον ἁρπάζειν θατέρου E πολλάκις, εἰ τὸ μὲν ἕτερον ἐπιδέοιτο, τῷ δ' ἀφθόνως παρακέοιτο. καὶ οὕτως οὐδὲν θαυμαστὸν, οὔτ' ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας εἴσω τι πάλιν ἀποστρέφειν, οὔτε διὰ τῶν αὐτῶν ἀγγείων ἐξ ἥπατός τε, καὶ σπληνὸς εἰς κοιλίαν ἀνενεχθῆναί τι, δι' ὧν ἐκ ταύτης εἰς ἐκεῖνα πρότερον ἀνηνέχθη. κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἀρτηρίας, ἱκανῶς ἐναργὲς τὸ τοιοῦτο, ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν καρδίαν τε, καὶ τὸν θώρακα, καὶ τὸν πνεύμονα. τούτων γὰρ ἁπάντων διαστελλομένων τε, καὶ συστελλομένων ἐναλλὰξ, ἀναγκαῖον ἐξ ὧν εἱλκύσθη τι πρότερον, εἰς ταῦθ' ὕστερον ἐκπέμπεσθαι. καὶ ταύτην ἄρα τὴν ἀνάγκην ἡ φύσις προγι-F νώσκουσα, τοῖς ἐν τῇ καρδίᾳ στόμασι τῶν ἀγγείων ὑμένας ἐπέφυσε, κωλύσοντας εἰς τοὐπίσω φέρεσθαι τὰς ὕλας. ἀλλ' ὅπως μὲν τοῦτο γίγνεται, καὶ καθ' ὅν τινα τρόπον, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρήσεται. δεικνύντων ἡμῶν τά τ' ἄλλα, καὶ ὡς ἀδύνατον, οὕτως ἀκριβῶς κλείεσθαι τὰ στόματα τῶν ἀγγείων, ὡς μηδὲν παλινδρομεῖν. εἰς μέν γε τὴν ἀρτηρίαν τὴν φλεβώδη.

καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' ἐν ἐκείνοις δειχθήσεται, πολὺ πλέον, ἢ διὰ τῶν ἄλλων στομάτων εἰς τοὐπίσω πάλιν ἀναγκαῖον ἐπανέρχεσθαι. τὸ δ' εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον, ὡς οὐκ ἐνδέχεταί τι τῶν αἰσθητὴν καὶ μεγάλην ἐχόντων εὐρύτητα, μὴ οὐχ ἤτοι διαστελλόμενον μὲν ἕλκειν ἐξ ἁπάντων τῶν πλησίον, ἢ ἐκθλίβειν δ' αὖθις εἰς ταῦτα συστελλόμενον, ἔκ τε τῶν ἤδη προειρημένων ἐν τῷδε τῷ λόγῳ σαφὲς ἂν εἴη, κἀξ ὧν Ἐρασίστρατός τε, καὶ ἡμεῖς ἑτέρωθι περὶ τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας ἐδείξαμεν.

A (nam id quoque in illis monſtrabitur) multò plus quàm per reliqua ora, retrò ferri eſt neceſſe. Quòd autem ad id quod nunc inſtat, eſt vtile; non poſſe quicquam ex iis, quæ ſenſibilem & magnam habent capacitatem, niſi quum dilatatur ex omnibus, quæ vicina ſunt trahere; aut rurſum niſi quum contrahitur, in ea exprimere; id tum ex iis, quæ in hoc libro iam prædicta ſunt conſtare poteſt, tum ex iis, quæ tam Eraſiſtratus, quàm nos alibi, de ſucceſſione ad id quod vacuatur prodidimus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως τῆς καρδίας, καὶ τῶν ἀρτηριῶν.

Ἀλλὰ μὴν, καὶ ὡς ἐν ἑκάστῃ τῶν ἀρτηριῶν ἐστί τις δύναμις, ἐκ τῆς καρδίας ἐπιῤῥέουσα, καθ' ἣν διαστέλλονταί τε, καὶ συστέλλονται, δέδεικται δι' ἑτέρων. εἴπερ οὖν συνθείης ἄμφω, τό τε ταύτην εἶναι τὴν κίνησιν αὐτῆς, τό τε πᾶν τὸ διαστελλόμενον ἕλκειν ἐκ τῶν πλησίον εἰς ἑαυτὸ, θαυμαστὸν οὐδέν σοι φανεῖται τὰς ἀρτηρίας, ὅσαι μὲν εἰς τὸ δέρμα περαίνουσιν αὐτῶν, ἐπισπᾶσθαι τὸν ἔξωθεν ἀέρα διαστελλομένας. ὅσαι δὲ κατά τι πρὸς τὰς φλέβας ἀνεστόμωνται, τὸ λεπτότατον ἐν αὐταῖς, καὶ ἀτμωδέστατον ἐπισπᾶσθαι τοῦ αἵματος. ὅσαι δ' ἐγγὺς τῆς καρδίας εἰσὶν, ἐξ αὐτῆς ἐκείνης ποιεῖσθαι τὴν ὁλκήν. ἐν γὰρ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, τὸ κουφότατόν τε, καὶ λεπτότατον ἕπεται πρότερον τοῦ βαρυτέρου τε καὶ παχυτέρου. κουφότατον δ' ἐστὶ, καὶ λεπτότατον ἁπάντων τῶν κατὰ τὸ σῶμα, πρῶτον μὲν τὸ πνεῦμα, δεύτερον δ' ὁ ἀτμός. ἐπὶ τούτῳ δὲ τρίτον, ὅσον ἂν ἀκριβῶς ᾖ κατειργασμένον τε, καὶ λελεπτυσμένον αἷμα. ταῦτ' οὖν εἰς ἑαυτὰς ἕλκουσιν αἱ ἀρτηρίαι πανταχόθεν. αἱ μὲν εἰς τὸ δέρμα καθήκουσαι, τὸν ἔξωθεν ἀέρα, πλησίον τε γὰρ αὐταῖς οὗτός ἐστιν, ἐν τοῖς μάλιστά τε κουφότατος, τῶν δ' ἄλλων, ἡ μὲν ἐπὶ τὸν τράχηλον ἐκ τῆς καρδίας ἀνιοῦσα, καὶ ἡ κατὰ τὴν ῥάχιν. ἤδη δὲ καὶ ὅσαι τούτων ἐγγὺς, ἐξ αὐτῆς μάλιστα τῆς καρδίας. ὅσαι δὲ καὶ τῆς καρδίας πορρωτέρω, καὶ τοῦ δέρματος, ἕλκειν ταύταις ἀναγκαῖον ἐκ τῶν φλεβῶν, τὸ κουφότατον τοῦ αἵματος, ὥστε καὶ τῶν εἰς τὴν γαστέρα τε, καὶ τὰ ἔντερα καθηκουσῶν ἀρτηριῶν, ἀπὸ τῆς ἐπὶ ῥάχει πεφυκυίας, ἁπασῶν τὴν ὁλκὴν ἐν τῷ διαστέλλεσθαι γίνεσθαι, παρά τε τῆς καρδίας αὐτῆς, καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ φλεβῶν παμπόλλων οὐσῶν. οὐ γὰρ δὴ ἔκ τε τῶν ἐντέρων, καὶ τῆς κοιλίας τροφὴν οὕτω παχεῖάν τε, καὶ βαρεῖαν ἐν ἑαυτοῖς ἐχόντων, δύναιταί τι μεταλαμβάνειν, ὅτι καὶ ἄξιον λόγου, φθάνουσαι πληροῦσθαι τοῖς κουφοτέροις. οὐδὲ γὰρ εἰ καθεὶς αὐλίσκον εἰς ἀγγεῖον, ὕδατός τε καὶ ψάμμου πλῆρες, ἐπισπάσαιο τῷ στόματι τὸν ἐκ τοῦ ἀγγείου ἀέρα, δύναιτ' ἂν ἀκολουθῆσαί σοι πρὸ τοῦ ὕδατος ψάμμος. ἀεὶ γὰρ ἐν τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, τὸ κουφότερον ἕπεται πρότερον. οὔκουν χρὴ θαυμάζειν εἰ παντελῶς ὀλίγον ἐκ τῆς κοιλίας, ὅσον ἂν ἀκριβῶς ᾖ κατειργασμένον, εἰς τὰς ἀρτηρίας παραγίνεται, φθανούσας πληροῦσθαι τῶν κουφοτέρων.

B

CAPVT XIV.

De facultate Attractrice cordis, & arteriarum.

IAm verò quòd in ſingulis arteriis vis quædam ſit, quæ à corde confluat, qua tum dilatantur tum contrahuntur, in aliis eſt monſtratum. Ergo ſi ambo componas, tum quòd hic eius ſit motus, tum quòd omne dilatatum ex vicinis ad ſe trahat, nihil miri tibi videbitur arterias omnes, quæ ad cutim finiuntur, externum aërem, quum dilatantur, attrahere; quæ verò parte
C aliqua ad venas ſe aperiunt, quod tenuiſſimum maximéque halituoſum in iis ſanguinis eſt, ad ſe trahere; at quæ propinquæ cordi ſunt, ab illo ipſo aliquid trahere. Quippe in ſucceſſione ad id quod vacuatur, quod leuiſſimum tenuiſſimúmque eſt, prius ei quod vacuatur, ſuccedit, quàm id quod grauius eſt, & craſſius. Eſt porrò omnium quæ in corpore ſunt, leuiſſimum tenuiſſimúmque ſpiritus; ſecundo loco halitus; tertio gradu, qui planè abſolutus attenuatúſque eſt ſanguis. Hæc igitur arteriæ ex omni parte ad ſe trahunt, quæ quidem ad cutim pertinent, externum aërem, quippe qui vicinus iis ſit, ac quàm
D maximè leuis. Reliquarum autem ea quidem, quæ à corde ſubit ad collum, & quæ porrigitur per ſpinam, quæcunque præterea iis ſunt vicinæ, ex ipſo maximè corde; quæ verò tum à corde, tum à cute abſunt longiùs, hæ quod ſanguinis eſt leuiſſimum, à venis trahant neceſſe eſt. Quare arteriarum omnium, quæ ab ea quæ ſuper ſpinam eſt, ad ventrem inteſtináque pertingunt, tractio inter dilatandum fit, tum à corde ipſo; tum quæ plurimæ ſunt, à vicinis illi venis. Neque enim ex inteſtinis, & ventre, quæ adeò craſſum graueque in ſe nutrimentum
E habeant, poſſunt aliquid, de quo ratio vlla ſit habenda, in ſe transferre, quum prius leuioribus impleantur. Neque enim ſi in vas, quod aqua arenáque ſit plenum, ſyphone demiſſo, ore aërem ex vaſe per eum attraxeris, poterit prius arena ſequi, quàm aqua; ſemper enim in ſucceſſione ad id, quod vacuatur, quod leuius eſt, prius ſequitur. Non eſt ergo mirandum, ſi ex ventre prorſus exiguum, quantum ſcilicet exquiſitiſſimè eſt confectum, in arterias venit, ceu leuiore prius impletas.

F

CAP.

A

CAPVT XV.

De Proprij alimenti Attractione.

SEd illud minimè ignorandum, duo eſſe attractionum genera; vnum quod ſucceſſione ad id quod vacuatur contingit; alterum quod qualitatis conuenientia fit, aliter namque aër in folles, aliter ferrum à magnete attrahitur. Præterea ſucceſſione ad id, quod vacuatur, prius id trahi, quod leuius eſt; conuenientia qualitatis nonnunquam (ſi ita fors tulit) quod grauius, modo id cognatâ magis naturâ ſit. Itaque etiam tum cor ipſum, tum verò arterias, quatenus inſtrumenta caua, & quæ poſſunt dilatari, ſemper id quod leuius eſt, prius petit; quatenus verò etiam nutriri poſtulant, in ipſas tunicas, quæ vtique inſtrumentorum ſunt corpora, quod conueniens eſt attrahitur. Ergo quod ſanguinis in cauitatem eorum, quum dilatantur aſſumptum eſt, id ceu maximè ſibi conueniens, maximéque nutrire ſe valens, tunicæ ipſæ vaſorum attrahunt. Quòd autem ex venis in arterias transferatur aliquid, præterea quæ dicta ſunt, illud ſatis euidenti argumento eſt. Si enim multis amplisque arteriis præciſis iugulare per eas animal velis, inuenies eius venas æquè, atque arterias vacuatas; quod ſanè nunquam fieret, niſi inter ſe haberent alteraio alteram ora recluſa. Pari autem modo in ipſo quoque corde ex dextro eius ſinu in ſiniſtrum trahitur, quod tenuiſſimum eſt, habente ſcilicet in ſe eorum interpoſito ſepto foramina quædam, quæ vtplurimum videre licet, veluti profuoditates quaſdam, ex latiſſimo ore ſemper & magis in anguſtius procedentes; ipſos tameo vltimos earum fines tum propter paruitatem, tum quòd in animali iam mortuo omnia ſint perfrigerara, ac denſata, contueri non licet. Cæterùm hîc quoque has ſinuum cordis anaſtomoſes, ratio deprehendit; Primùm quidem ea, quæ inde ducitur, quòd natura nihil molitur fruſtra; non enim temerè, aut fortuitò facti ſunt profundi illi meatus, qui adeò in anguſtum finiuntur. Secundò illa quod quum in dextro cordis ſinu duo ora ſint, vnum, quo ſanguis inuehitur, alterum quo emittitur, longè maius eſt id, quo infertur, quàm id quo emittitur, tanquam enim non omnis ſanguis, quem vena caua cordi infert, ex illo rurſus in pulmonem emittatur, vtique maior eſt ea cauæ pars, quæ in cor inſeritur, quàm vena ea, quæ in pulmonem procedit. Neque eſt quòd dicat quiſquam aſſumptum eſſe ſanguinis aliquid in ipſam corporis cordis nutritionem, ſiquidem alia vena eſt, quæ in id variè fiſſa diſpergitur, quæque nec ortum à corde habet, nec ſanguinem ab eo accipit. Quòd ſi etiam aliquid abſumitur, at non tantò minor eſt vena, quæ in pulmonem procedit, eâ quæ in cor inſeritur, quantum credibile eſt in cordis nutrimentum ſanguinis eſſe abſumptum; verùm ea longè eſt minor. Ergo manifeſtum eſt, quòd in ſiniſtrum ſinum tranſmittitur; ſiquidem etiam duorum numero, quæ in hoc ſunt vaſorum longè minus eſt id, quod à pulmone in eum ducit ſpiritum, quàm magna, quæ ex eo procedit, arteria, à quâ quæ ſunt in corpore, omnes ortum habent, ceu non ſpiritum modò à pulmone accipiat, ſed etiam ex dextro ſinu per iam dictas communes vias ſanguinem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ τῆς ὁλκῆς τῆς τροφῆς οἰκείας.

Ἀλλ' ἐκεῖνο γινώσκειν, ὡς δύο εἰσὶν ὁλκῆς εἴδη, τὸ μὲν τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, τὸ δ' οἰκειότητι ποιότητος γιγνόμενον. ἑτέρως μὲν γὰρ εἰς τὰς φύσας ὁ ἀήρ, ἑτέρως δ' ὁ σίδηρος ὑπὸ τῆς ἡρακλείας ἐπισπᾶται λίθου. καὶ ὡς ἡ μὲν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία, τὸ κουφότερον ἕλκει πρότερον. ἡ δὲ κατὰ τὴν τῆς ποιότητος οἰκειότητα, πολλάκις, εἰ οὕ-
B τως ἔτυχε, τὸ βαρύτερον ἂν τῇ φύσει συγγενέστερον ὑπάρχῃ. καὶ τοίνυν καὶ ταῖς ἀρτηρίαις τε, καὶ τῇ καρδίᾳ, ὡς μὲν κοίλοις τε, καὶ διαστέλλεσθαι δυναμένοις ὀργάνοις, ἀεὶ τὸ κουφότερον ἀκολουθεῖ πρότερον. ὡς δὲ καὶ τρέφεσθαι δεομένοις, εἰς αὐτοὺς τοὺς χιτῶνας, οἳ δὴ τὰ σώματα τῶν ὀργάνων εἰσίν, ἕλκεται τὸ οἰκεῖον. ὅσον οὖν αὖ εἰς τὴν κοιλότητα διαστελλομένων αὐτῶν αἵματος μεταληφθῇ, τοῦθ' ὡς οἰκειότατόν τε, καὶ μάλιστα τρέφειν δυνάμενον, οἱ χιτῶνες αὐτοὶ τῶν ἀγγείων ἐπισπῶνται. τοῦ δ' ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τὰς ἀρτηρίας μεταλαμβάνεσθαί τι, πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ἱκανὸν καὶ τό γε τεκμή-
C ριον. εἰ πολλὰς καὶ μεγάλας ἀρτηρίας διατεμὼν, ἀποκτεῖναι δι' ἐκείνων βουληθείης τὸ ζῷον, εὑρήσεις αὐτοῦ τὰς φλέβας ὁμοίως ταῖς ἀρτηρίαις ἐκκενουμένας. οὐκ ἂν τούτου ποτὲ γενομένου, χωρὶς τῶν πρὸς ἀλλήλας αὐταῖς ἀναστομώσεων. ὡσαύτως δὲ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν καρδίαν ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας εἰς τὴν ἀριστερὰν ἕλκεται τὸ λεπτότατον, ἐχούσης τινὰ τρήματα τοῦ μέσου διαφράγματος αὐτῶν, ἃ μέχρι μὲν πλείστου δυνατὸν ἰδεῖν οἷον βοθύνους τινὰς ἐξ εὐρυτέρου στόματος ἀεὶ, καὶ μᾶλλον εἰς στενότερον προϊόντας. οὐ μὴν αὐτά γε τὰ ἔσχατα πέρατα δυνατὸν ἔτι θεάσασθαι διά τε
D σμικρότητα, καὶ ὅτι τεθνεῶτος ἤδη τοῦ ζῴου, κατέψυκταί τε, καὶ πεπύκνωται πάντα. ἀλλ' ὁ λόγος κἀνταῦθα πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ μηδὲν ὑπὸ τῆς φύσεως γίγνεσθαι μάτην ὁρμώμενος, ἐξευρίσκει τὰς ἀναστομώσεις ταύτας τῶν κοιλιῶν τῆς καρδίας. οὐ γὰρ δὴ εἰκῇ γε, καὶ ὡς ἔτυχεν, οἱ εἰς στενὸν οὕτω τελευτῶντες ἐγένοντο βόθυνοι. δεύτερον δὲ κἀκ τοῦ δυοῖν ὄντοιν στομάτοιν ἐν τῇ δεξιᾷ τῆς καρδίας κοιλίᾳ, τοῦ μὲν εἰσάγοντος τὸ αἷμα πολλῷ μείζονος, τοῦ δ' ἐξάγοντος ἥττονος, πολλῷ μεῖζον εἶναι τὸ τοῦ εἰσάγοντος. ὡς γὰρ οὐ παντὸς τοῦ αἵματος ὅσον ἡ κοίλη φλὲψ δίδωσι τῇ καρδίᾳ, πάλιν ἐξ
E ἐκείνης ἐκπεμπομένου τῷ πνεύμονι, μείζων ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς κοίλης εἰς αὐτὴν ἔμφυσις, τῆς ἐμφυομένης εἰς τὸν πνεύμονα φλεβός. οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ἐδαπανήθη τι τοῦ αἵματος εἰς τὴν αὐτοῦ τοῦ σώματος τῆς καρδίας θρέψιν. ἑτέρα γάρ ἐστι φλὲψ ἡ εἰς ἐκεῖνο κατασχιζομένη, μήτε τὴν γένεσιν ἐκ τῆς καρδίας αὐτῆς, μήτε τὴν τοῦ αἵματος ἔχουσα μετάληψιν. εἰ δὲ καὶ δαπανᾶταί τι, ἀλλ' οὐ τοσοῦτον μείων ἐστὶν ἡ εἰς τὸν πνεύμονα φλὲψ ἄγουσα, τῆς εἰς τὴν καρδίαν ἐμφυομένης, ὅσον εἰκὸς εἰς τροφὴν ἀναλῶσθαι τῆς καρδίας, ἀλλὰ πλέονι πολλῷ. δῆλον οὖν ὡς εἰς τὴν ἀριστερὰν μεταλαμβά-
F νεται κοιλίαν. καὶ γὰρ δὴ καὶ τῶν κατ' ἐκείνην ἀγγείων δυοῖν ὄντων, ἔλαττόν ἐστι πολλῷ τὸ ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς αὐτὴν εἰσάγον τὸ πνεῦμα τῆς ἐκφυομένης ἀρτηρίας τῆς μεγάλης, ἀφ' ἧς αἱ κατὰ τὸ σῶμα σύμπασαι πεφύκασιν, ὡς ἂν μὴ μόνον ἐκ τοῦ πνεύμονος πνεῦμα μεταλαμβανούσης αὐτῆς, ἀλλὰ κἀκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας αἷμα διὰ τῶν εἰρημένων ἀναστομώσεων.

Digitized by Google

ὅτι δ᾽ ἄμεινον ἦν τοῖς τοῦ σώματος μορίοις, τοῖς μὲν ἀπὸ καθαροῦ, καὶ λεπτοῦ, καὶ ἀτμώδους αἵματος τρέφεσθαι, τοῖς δ᾽ ὑπὸ παχέος, καὶ θολεροῦ, καὶ ὡς οὐδὲν ἐν τούτῳ τι παρεώραται τῇ φύσει, τῆς περὶ χρείας μορίων πραγματείας ἐστίν. ὥστ᾽ οὐ χρὴ νῦν περὶ τούτων ἔτι λέγειν, ἀλλ᾽ ὑπομνήσαντας ὡς δύο ἐστὶν ὁλκῆς εἴδη, τῶν μὲν εὐρείαις ὁδοῖς, ἐν τῷ διαστέλλεσθαι τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ ποιουμένων τὴν ἕλξιν, τῶν δ᾽ οἰκειότητι ποιότητος, ἐφεξῆς λέγειν, ὡς τὰ μὲν πρότερα, καὶ πόρρωθεν ἕλκειν τι δύναται, τὰ δὲ δεύτερα, ἐκ τῶν ἐγγυτάτω μόνον. αὐλίσκον μὲν γὰρ ὅτι μήκιστον εἰς ὕδωρ ἔνεστι καθέντι, ῥᾳδίως ἀνασπᾶν εἰς τὸ στόμα δι᾽ αὐτοῦ τὸ ὑγρόν. οὐ μὴν εἴ γ᾽ ἐπὶ πλέον ἀπαγάγοις τῆς ἡρακλείας λίθου τὸν σίδηρον, ἢ τοὺς πυροὺς τοῦ κεραμίου, καὶ γὰρ καὶ τοιοῦτόν τι πρόσθεν ἐλέγετο παράδειγμα, δύναιτ᾽ ἂν ἔτι γενέσθαι τις ὁλκή. σαφέστατα δ᾽ ἂν αὐτὸ μάθοις ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς κήποις ὀχετῶν. ἐκ τούτων γὰρ εἰς μὲν τὰ παρακείμενα, καὶ πλησίον ἅπαντα διαδίδοταί τις ἰκμάς, εἰς δὲ τὰ πορρωτέρω προσελθεῖν οὐκέτι δύναται. καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζονται πολλοῖς ὀχετοῖς μικροῖς ἀπὸ τοῦ μεγάλου τετμημένοις, εἰς ἕκαστον μέρος τοῦ κήπου τὴν ἐπίρρευσιν τοῦ ὕδατος ἐπιτεχνᾶσθαι. καὶ τηλικαῦτά γε τὰ μεταξὺ διαστήματα τούτων τῶν μικρῶν ὀχετῶν ποιοῦσιν, ἡλίκα μάλιστα νομίζουσιν ἀρκεῖν εἰς τὸ τὴν ἰκμάδα ἀπολαύειν, ἕλκοντα τῆς ἑκατέρωθεν αὐτοῖς ἐπιρρεούσης ὑγρότητος. οὕτως οὖν ἔχει κἀν τοῖς τῶν ζῴων σώμασιν· ὀχετοὶ πολλοὶ κατὰ πάντα τὰ μέρη διεσπαρμένοι, παράγουσιν αὐτοῖς αἷμα, καθάπερ ἐν κήποις ὑδρείαν τινά. καὶ τούτων τῶν ὀχετῶν τὰ μεταξὺ διαστήματα, θαυμαστῶς ὑπὸ φύσεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς διατέτακται, πρὸς τὸ μήτ᾽ ἐνδεῶς χορηγεῖσθαι τοῖς μεταξὺ μορίοις ἕλκουσιν εἰς ἑαυτὰ τὸ αἷμα, μήτε κατακλύζεσθαί ποτ᾽ αὐτὰ πλήθει περιττῆς ὑγρότητος ἀκαίρως ἐπιρρεούσης. ὁ γὰρ δὴ τρόπος τῆς θρέψεως αὐτῶν, τοιόσδ᾽ ἐστί. τοῦ συνεχοῦς ἑαυτῷ σώματος, οἷόν περ τὸ ἁπλοῦν ἀγγεῖον Ἐρασίστρατος ὑποτίθεται, τὰ μὲν ἐπιπολῆς μέρη πρῶτα τῆς ὁμιλούσης ἀπολαύει τροφῆς, ἐκ τούτων δ᾽ αὖ μεταλαμβάνει κατὰ τὸ συνεχὲς ἕλκοντα, τὰ τούτων ἑξῆς, εἶτ᾽ ἐξ ἐκείνων αὖθις ἕτερα. καὶ τοῦτ᾽ οὐ παύεται γιγνόμενον, ἄχρις ἂν εἰς ἅπαντ᾽ αὐτοῦ διαδοθείη τὰ μόρια τῆς τρεφούσης οὐσίας ἡ ποιότης. ὅσα δὲ τῶν μορίων ἐπὶ πλέον ἀλλοιουμένου δεῖται τοῦ μέλλοντος αὐτὰ θρέψειν χυμοῦ, τούτοις ὥσπερ τι ταμεῖον ἡ φύσις παρεσκεύασεν, ἤτοι κοιλίας, ἢ σήραγγας, ἤ τι ταῖς σήραγξιν ἀνάλογον. αἱ μὲν οὖν σάρκες αἵ τε τῶν σπλάγχνων ἁπάντων, αἵ τε τῶν μυῶν, ἐξ αἵματος αὐτοῦ τρέφονται, βραχεῖαν ἀλλοίωσιν δεξαμένου. τὰ δ᾽ ὀστᾶ, παμπόλλης ἐν τῷ μεταξὺ δεῖται τῆς μεταβολῆς, ἵνα τραφῇ, καὶ ἔστιν οἷόν περ τὸ αἷμα ταῖς σαρξί, τοιοῦτον ὁ μυελὸς τοῖς ὀστοῖς· ἐν μὲν τοῖς μικροῖς τε καὶ ἀκοιλίοις, κατὰ τὰς σήραγγας αὐτῶν διεσπαρμένος, ἐν δὲ τοῖς μείζοσί τε, καὶ κοιλίας ἔχουσιν, ἐν ἐκείναις ἠθροισμένος. ὡς γὰρ καὶ διὰ τοῦ πρώτου γράμματος ἐδείκνυτο, τοῖς μὲν ὁμοίαν ἔχουσι τὴν οὐσίαν εἰς ἄλληλα μεταβάλλειν ἐγχωρεῖ. τοῖς δὲ πάμπολυ διεστῶσιν, ἀμήχανον ἀλλήλοις ὁμοιωθῆναι χωρὶς τῶν ἐν μέσῳ μεταβολῶν. τοιοῦτόν τι καὶ τοῖς χόνδροις ἐστὶ τὸ περικεχυμένον μυξῶδες, καὶ τοῖς συνδέσμοις, καὶ τοῖς ὑμέσι, καὶ τοῖς νεύροις τὸ παρεσπαρμένον ἐν αὐτοῖς ὑγρὸν γλίσχρον. ἕκαστον γὰρ τούτων ἐξ ἰνῶν σύγκειται πολλῶν, αἵ περ ὁμοιομερῆ τέ εἰσι, καὶ ὄντως αἰσθητὰ στοιχεῖα.

A Porrò quòd præſtet corporis partium alias puro tenui halituoſóque ſanguine nutriri, aliàs craſſo, & turbido; quódque hac in parte natura nihil omiſerit, id operis quod de partium vſu inſcribitur, proprium eſt. Quominus de iis agendum hoc loco eſt; ſed quòd duo attractionis ſint genera, prius admonitos, nempe aliis dum dilatantur, ſucceſſione ad id quod vacuatur, per latas vias in ſe trahentibus, aliis qualitatis conuenientia, illud deinceps docendum, priora quidem etiam eminus trahere aliquid poſſe, poſteriora comminus duntaxat. Siquidem ſi ſyphonem longiſſimum in aquam demi-
B ſeris, poteris per eum facilè humorem ſurſum in os trahere, at non ſi ferrum à magnete longius ſeponas, aut etiam à fictili frumentum (nam eiuſmodi quoque exemplum ſupra eſt poſitum) poterit adhuc fieri tractus. Sanè luculenter id intelligas ex iis, quæ in horto ſunt, canalibus; ex iis namque in omnia quidem, quæ iuxta ſunt, & vicina defertur aliquis humor; in ea verò quæ longius abſunt, peruenire non poteſt; eóque coguntur multis canaliculis paruis à magno deriuatis, in omnes horti partes confluxum aquæ moliri; tum ea magnitudine ſpatia,
C quæ inter canaliculos ſint, facere quà ſcilicet ea exiſtimant tracto ad ſe vtrinque affluente humore poſſe perfrui. Ergo ſic ſe res habet, & in animalium corporibus. Canales multi per omnes partes ſparſi ſanguinem illis, veluti in hortulo quandam irrigationem adducunt; atque horum canalium media ipſa, quæ interueniunt ſpatia, mirificè à natura ſtatim inter initia ſunt diſpoſita ſic, vt nec præparcè mediis eorum partibus ſanguis, quem ad ſe trahunt ſubminiſtretur, nec copia ſuperuacui humoris intempeſtiuè ad ea confluentis aliquando obruantur. Quippe modus nutriendorum eorum talis eſt. Cor-
D poris quod ſibi eſt continuum, cuiuſmodi Eraſiſtratus ſimplex vas eſſe proponit, ſummæ primum partes admoto ſibi nutrimento fruuntur; ab iis verò per continuum trahentes ſumunt, quæ ſunt deinceps; deinde ab illis aliæ; nec eſt eius operis finis, quoad in omnes eius partes, nutrientis ſubſtantiæ qualitas ſit perlata. Quæ verò particulæ amplius alteratum eum, quo nutriantur ſuccum deſiderant, iis veluti penum, natura vel ſinus, vel cauernulas, vel aliquid quod cauernulis proportione reſpondeat præparauit. Ac carnes quidem tum viſ-
E cerum omnium, tum verò muſculorum, ex ſanguine ipſo nutriuntur, exiguam ſcilicet alterationem conſecuto. Oſſa verò quò nutriantur, numeroſa, quæ intercedat mutatione egent, eſtque qualis carnibus ſanguis, talis oſſibus medulla, ſcilicet in iis quæ parua ſunt ſinúſque expertia, cauernulis eorum inſperſa, in magnis verò, & quibus ſinus non deſunt, vtique in ipſis collecta. Sicut enim in primo monſtratum eſt libro, quibus ſimilis eſt ſubſtantia, iis mutari inter ſe fas eſt; quibus plurimùm inter ipſa eſt diſcrimen, ea fieri ſi-
F milia citra omnes, quæ in medio ſunt mutationes, non poſſunt. Tale quiddam, & cartilagini eſt mucoſum illud, quod ei circunfunditur, præterea ligamentis membranis & neruis lentus humor, qui in iis inſperſus viſitur; ſingula namque horum ex multis conficiuntur fibris, quæ & ſimilares partes ſunt, & verè ſenſibiles.

In

In mediis verò earum ſpatiis, qui maximè ipſarum nutritioni ſuccus conuenit, eſt inſperſus; hunc verò ex ſanguine traxerant venarum, electo inde, quoad potuere, ſibi quàm ſimillimo; aſſimilant autem ſenſim, atque in ſuam naturam mutant. Ergo hæc omnia tum inter ſe conſentiunt, tum iis quæ ſupra demonſtrata ſunt, ſatis teſtimonij perhibent; nec eſt, quòd etiamnum diſceptationem producamus, ſiquidem ex iis, quæ iam dicta ſunt, inueniat quiſque non ægre, quemadmodum omnia particularia fiant; Sicut verbi gratia, multi eorum, qui immodicè bibunt, & ocyſſimè pertranſit, quod biberunt, & meijtur intra breue tempus paulo minus totum. Quippe in his quoque tum qualitatis conuenientia, tum humoris tenuitate, tum vaſorum laxitate non ipſorum modò, ſed etiam eorum oris; tum trahentis facultatis robore, celeritas diſtributionis perficitur; partibus quidem quæ iuxta ventriculum ſitæ ſunt, propter qualitatis conuenientiam ſua ipſarum cauſa potionem trahentibus; iis vero quæ proximæ ab his ſunt, ipſis quoque ad ſe rapientibus; deinde iis quæ poſt has habentur, rurſum ab iis ſumentibus, donec ad cauam peruentum ſit venam; ab hac verò renibus iam, quod ſibi conueniens eſt, attrahentibus. Quare nihil miri eſt vinum aqua propter qualitatis conuenientiam citius ſurſum aſſumi; ipſorum vero vinorum, quod album eſt, & purum, tenuitatis gratia promptè in corpus diſtribui; ſicut è contrario nigrum, & turbidum craſſitudinis vitio per viam hærere, ac tardari. Fuerint ſanè hæc & iis, quæ de arteriis ſupra diximus, non parua teſtimonia. Vbique enim qui conueniens ſimul, ac tenuis ſanguis eſt, eo qui talis non eſt, faciliùs trahentem ſequitur. Itaque cùm quando dilatantur, halitum, ſpiritum, ac tenuem ſanguinem trahant arteriæ eius, qui in ventre, & inteſtinis eſt ſucci, aut nihil, aut omninò attrahunt perexiguum.

A κατὰ δὲ τὰς μεταξὺ χώρας αὐτῶν ὁ οἰκειότατος εἰς θρέψιν περιέσπαρται χυμὸς, ὃν εἰλκύσατο μὲν ἐκ τῶν φλεβῶν τοῦ αἵματος, ὅσον οἷόν τ' ἦν ἐκλεξάμενα τὸ οἰκειότατον. ἐξομοιοῦσι δὲ κατὰ βραχὺ, καὶ μεταβάλλουσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν. ἅπαντα οὖν ταῦτα καὶ ἀλλήλοις ὁμολογεῖ, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἀποδεδειγμένοις ἱκανὰς μαρτυρεῖ, καὶ οὐ χρὴ μηκύνειν ἔτι τὸν λόγον. ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων ἔνεστιν ἑκάστῳ, τὰ κατὰ μέρος ἅπαντα καθ' ὃν τινα γίνεται τρόπον ἐξευρίσκειν ἑτοίμως. ὥσπερ καὶ νὴ Δία πολλοῖς κωθωνιζομένοις πάμπολυ, τάχιστα μὲν ἀναδίδοται τὸ ποθέν.
B οὐρεῖται δ' ὀλίγου δεῖν ἅπαν, ἐντὸς οὐ πολλοῦ χρόνου. καὶ γὰρ κἀνταῦθα τῇ τε τῆς ποιότητος οἰκειότητι, καὶ τῇ τῆς ὑγρότητος λεπτότητι, καὶ τῇ τῶν ἀγγείων τε, καὶ τῶν κατ' αὐτὰ στομάτων εὐρύτητι, καὶ τῇ τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως εὐρωστίᾳ, τὸ τάχος συντελεῖται τῆς ἀναδόσεως. τῶν μὲν πλησίον τῆς κοιλίας τεταγμένων μορίων, οἰκειότητι ποιότητος ἑαυτῶν ἕνεκα ἑλκόντων τὸ πόμα. τῶν δ' ἐξῆς τούτοις ἐξαρπαζόντων καὶ αὐτῶν εἰς ἑαυτὰ, κἄπειτα τῶν ἐφεξῆς, πάλιν ἐκ τούτων μεταλαμβανόντων, ἄχρις ἂν εἰς τὴν κοίλην ἀφίκηται φλέβα. τοὐντεῦθεν δ' ἤδη τῶν νεφρῶν τὸ οἰκεῖον ἐπισπωμένων, ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν, οἶ-
C νον μὲν ὕδατος ἀναλαμβάνεσθαι θᾶττον, οἰκειότητι ποιότητος. αὐτῶν δὲ τῶν οἴνων, τὸν μὲν λευκὸν καὶ καθαρὸν, ἑτοίμως ἀναδίδοσθαι διὰ λεπτότητα. τὸν δ' αὖ μέλανα, καὶ θολερὸν, ἴσχεσθαί τε κατὰ τὴν ὁδὸν, καὶ βραδύνειν ὑπὸ πάχους. εἴη δ' ἂν ταῦτα, καὶ τῶν ὑπὲρ τῶν ἀρτηριῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, οὐ σμικρὰ μαρτύρια. πανταχοῦ γὰρ ὅσον οἰκεῖόν τε, καὶ λεπτὸν αἷμα, τοῦ μὴ τοιούτου ῥᾷον ἕπεται τοῖς ἕλκουσιν. ἀτμὸν μὲν οὖν ἔχουσαι, καὶ πνεῦμα, καὶ λεπτὸν αἷμα, κατὰ τὰς διαστάσεις ἕλκειν αἱ ἀρτηρίαι, τὸν κατὰ τὴν κοιλίαν, καὶ τὰ ἔντερα περιεχόμενον χυμὸν, ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ παντάπασι συνεπισπῶνται βραχύ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΑ ΕΝΝΕΑ. ΠΡΩΤΟΝ ΑΚΕΦΑΛΟΝ.

GALENI DE PLACITIS HIPPOCRATIS ET PLATONIS LIBRI NOVEM. LIBER PRIMVS SINE PRINCIPIO.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΠΡΩΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Ὅτι τῶν νεύρων ἀρχὴ, ὁ ἐγκέφαλος· τῶν ἀρτηριῶν, ἡ καρδία.

ARGVMENTVM LIBRI PRIMI.

Quòd neruorum principium, cerebrum; arteriarum, cor ſit.

ΑΛΛΑ κἀκείνου τοῦ συνεχοῦς τῷ στέρνῳ A διασαπέντος, ἦν οὕτω σαφῶς θεάσασθαι τὴν καρδίαν, ὡς κἀν ταῖς τῶν ζώων ἀνατομαῖς, ἐπειδὰν ἑκόντες ἀναγυμνώσωμεν. τὸ μὲν οὖν παιδάριον ἐσώθη, συρκωθέντων τε τῶν περὶ τὸ στέρνον, καὶ συμφυέντων ἀλλήλοις, καὶ τοιοῦτον ἐπίθεμα γενομένων τῆς καρδίας, οἷόν περ ἡ ἔμπροσθεν ἦν κορυφὴ τοῦ χιτῶνος. καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν εἰ γυμνωθείσης τῆς καρδίας, ἐσώθη τὸ παιδάριον. οὐδὲν γὰρ περιττότερον ἡ διάθεσις εἶχε, τῶν ὁσημέραι γινομένων εἰς τὸν θώρακα συντρήσεων. ἡ μὲν οὖν ὁ περικάρδιος ἰδίαν ἐξαίρετον ἐπιφέρει τινὰ κίνδυνον, ὥσπερ που καὶ Ἡρόφιλος εἴρηκε, B καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἰατρῶν. οὔτε οὖν τὸ παιδάριον ἐν ὅλῳ τῷ χρόνῳ τῆς θεραπείας ἐβέβλαπτο τὴν ἐνέργειαν, οὔτε ἄν τι ζῷον ὁμοίως ἀνατέμνωμεν. τίνος οὖν ἕνεκα ταῦτ' εἴρηταί μοι; τοῦ τὴν καρδίαν αἵματος εἶναι μεστὴν τὴν ὑπὲρ ἀμφοτέρας τὰς κοιλίας. πῶς τοῦτο δῆλον; εἰ τρώσαις αὐτὴν, εὐθὺς ἐκχεῖται τὸ αἷμα. ἐχρῆν δέ γε κατὰ τὸν Χρύσιππον, ἢ τὸ πνεῦμα πρότερον ἐκκενούμενον φαίνεσθαι, κἄπειθ' οὕτως ἕπεσθαι τὸ αἷμα, ἢ μηδὲ ὅλως ἕπεσθαι, καθάπερ οὐδὲ ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν C ἐγκέφαλον ἕπεται κοιλιῶν. ἀλλ' ἐπειδὰν ἐκκόψαντες τὸ κρανίον ἀφέλωμεν τὴν παχεῖαν μήνιγγα, καὶ γυμνώσαντες ἅπαντα τὸν ἐγκέφαλον ἐπιχειρῶμεν τιτρώσκειν ἡντιναοῦν αὐτοῦ κοιλίαν, οὔτε ἐν ἀρχῇ παραχρῆμα φαίνεται κατ' αὐτὰς αἷμα περιεχόμενον, οὔτε ὕστερον ἑπόμενον. οὕτως δὲ κἀπὶ τοῦ τεθνεῶτος ἤδη ζῴου κατὰ μὲν τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας οὐκ ἔστιν ὅπου οὐκ ἂν εὕροις αἵματος θρόμβους. ἐν δὲ ταῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, οὐχ εὑρήσεις, πλὴν εἰ θλασθέντος αὐτοῦ σὺν τῷ κρανίῳ, τῶν ἐν αὐτῷ τινες ἀρτηριῶν ἢ φλεβῶν διασπασθεῖεν. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν τιτρωσκομένων κατὰ τὴν ἔκφυσιν τοῦ νωτιαίου βοῶν,

A SED & illius quod ſterno coniunctum erat, computruit, licebátque ita apertè cor videre, vt in animalium diſſectionibus, vbi conſultò & data opera id denudamus. Igitur puer ſeruatus eſt, obductis iam noua carne & connatis inter ſe partibus circa ſternum poſitis, effectíſque tale cordi operimentum, quale prius erat tunicæ *pericardij* vertex. Neque eſt cur admiremur, detecto corde, ſeruatum B fuiſſe puerum. Etenim habuit nihil amplius is affectus quàm quæ quotidie fiunt thoracis perforationes, præſertim quum pericardium nouum aliquod ex ſe nullum adfert periculum, vt Herophilus atque alij medicorum multi cenſent. Igitur ne in actione quidem vlla læſus puer erat, toto quo illi medebatur ſpatio, quemadmodum neque animal vllum, quod eo modo ſecuerimus. Sed quorſum hæc narramus? vt oſtendam cor vtroque ſuo ventre ſanguinis eſſe plenum. Hoc inde conſtat, quòd ſi ſecueris ipſum ex hoc ſtatim ſanguis effunditur. Sed ſecundum Chryſippum, C vel ſpiritum prius oportebat exhauſtum apparere, atque ita dein ſequi ſanguinem, vel omninò non ſequi, quemadmodum neque ſequitur in cerebri ventriculis. Nam ne in his quidem ſtatim ſanguis contineri, neque poſtea ſequi videtur, vbi exciſa caluaria, & ablata craſſa membrana, vniuerſóque denudato cerebro, quemcunque ventriculum eius ſecare tentamus. Itaque mortuo iam animali, in ſiniſtro quidem cordis ventriculo nunquam non grumos ſanguinis inuenire eſt. In ventriculis autem cerebri, non item, niſi ſi eo vnà cum caluaria contuſo, venarum atque arteriarum aliquæ diſrumpantur. Eodem modo & in bobus quà primum ſpinalis medulla exoritur vulneratis,

ſanguis

A ſanguis in anteriorum ventriculorum aliquem diductus aliquando inuenitur. Sed ne hîc quidem miraculi quicquam eſt, ſi ipſo ventriculo poſteriori, vnàque magnis vaſis vulneratis, ad anteriores ventriculos ſubinde ſanguis peruenire conſueuit, quum præſertim fieri aliquando poteſt, vt laqueo ſuffocato animali, ob excedentem vim illatam, aliquod vaſorum cerebri diſrumpatur. Id quod etiam in quauis alia parte propter ſanguinis vel copiam, vel qualitatem euenire, ſæpius obſeruatum eſt. Verùm ſi in aqua ſuffocetur animal, non itidem vas diſrumpitur: vti nec ſi alia quauis morte id afficias, in cere- B bri ventriculo grumum contineri, vt in corde ſemper, reperire erit. Sed de iis quæ mortuis animalibus incidunt, præter inſtitutum mihi dixiſſe videor. Redeo ad eadem viua, oſtendámque ſanguinem ſtatim effundi detecto corde, ſi in ventrem ſiniſtrum non ſolùm ſcalpellum, ſed etiam ſtylum, aut acum, aut tale quid inieceris. Quanquam profectò ſpiritum prius euacuatum iri, ſi id neceſſum eſſet, vt dein ſequatur ſanguis oportebat. Sed foraminis anguſtia quòd non niſi longo poſt tempore fluat, non parum forſan confert. At non ita ſe res habet. Statim C enim inſtrumentum quod vulnerauerit ſanguis ſequitur, adeò vt quantumuis manus vulnerando feſtinarit, inſtrumentum educere incruentum nequeas. Ex quo ſcire licet, ſiniſtrum ventriculum ſanguine plenum eſſe.

CAPVT VI.

Aduerſus Eraſiſtrati ſectatores, quòd ſanguis præter naturam non fluat in eum cordis ſinum in quo ſpiritus continetur: ſed ibi naturâ contineatur, contra verò in ventriculis cerebri animalem ſpiritum contineri; quódque Ariſtoteles & Praxagoras cor ner- D *uorum eſſe originem, præter ea quæ in diſſectionibus apparent, ſenſerunt.*

ETenim ſpiritum ſolùm in eo *corde* antequam denudatum ſit contineri, poſtquam autem denudatum ſit ſanguinem incidere, vt Eraſiſtrati ſectatores dicere ſolebãt, nihil aliud eſſe puto quàm verba hominum, quos reprehendi non pudet. Sed & impudens hoc eorum dictum refellere, facillimum eſt. Si enim præter naturam in eum cordis ventriculum, vbi ſpiritus continetur, ſanguis inciderit, omnia eius naturalia officia con- E fundi oportere puto, ita vt neque arteriæ adhuc eodem modo pulſent, quo cum à cordis ſpiritu ventriculus oppleretur, & multæ admodum actiones intercidant, perinde ac ſi earum fons iam amplius non extaret. Etenim hunc ventriculum Eraſiſtratus vitali, Chryſippus animali ſpiritu plenum eſſe dicunt. Nullum tamen omninò ſymptoma ita affectum animal corripit. Et hoc, qui volet, ex me diſcere poterit, vt ſanè non paucis qui id non credebant, ſæpius, alio ſtatim ſubſtituto animali ſimile illis oſtendimus, ſæpius, in vno & eodem, ac præterea à quantis & qualibus af- F fectibus vniuerſum animalis corpus occupatur, vulnerato cerebri ventriculo palàm fecimus. Sed quid dico vulnerato? Si enim ante premas tantum quemuis ventriculum quàm vulnus intuleris, animans ſtatim ſine motu & ſenſu, ſine ſpiritu & voce erit. Nec aliter in hominibus ipſis caput perforatis euenire conſpicitur. Interim

A διεξίσκεταί ποτε διαδιδόμενον εἰς ἕνα τῶν προσθίων κοιλιῶν αἷμα. καὶ οὐδὲν ἔστι δ' ἐνταῦθα θαυμαστὸν αὐτῆς τῆς ὀπισθίου κοιλίας τιτρωσκομένης, καὶ πολλῶν, καὶ μεγάλων αὐτῇ συντιτρωσκομένων ἀγγείων, ἀφικνεῖσθαί ποτε καὶ μέχρι τῶν προσθίων τὸ αἷμα. δύναιτο δ' ἂν ἐνίοτε ἐν βρόχῳ πνιγέντος τοῦ ζώου, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν βίαν ῥαγῆναί τι τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀγγείων. οἷα δὴ πολλάκις ὁρᾶται γιγνόμενα, καὶ καθ' ὁτιοῦν ἄλλο μέρος ὑπὸ πλήθους αἵματος ἢ χύσεως ἀναρραγέντος ἀγγείου. εἰ δ' ἐν ὕδατι πνιγείη τὸ ζῶον, οὐκ ἂν ὁμοίως ἀγγεῖον ῥαγείη. κατὰ μέν τοι τοὺς ἄλλους ἅπαντας θα- B νάτους τῶν ζώων, οὐκ ἂν εὕροις ἐν ἐγκεφάλου κοιλίᾳ περιεχόμενον θρόμβον, ὥσπερ ἐν τῇ καρδίᾳ διαπαντός. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐπὶ τῶν τεθνεώτων, ἐκ περιουσίας εἰρῆσθαί μοι δοκῶ. ἐπάνειμι δ' αὖθις ἐπὶ ζῶντα ζῶα, καὶ δείκνυμί σοι γυμνωθείσης τῆς καρδίας οὐ μόνον εἰ σμίλην καθήσεις εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν αἷμα προχεόμενον εὐθέως, ἀλλὰ κἂν γραφεῖον, ἢ βελόνην, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον. καίτοι γε εἴπερ ἀναγκαῖον ἦν, ἐχρῆν ἐκκενωθῆναι τὸ πνεῦμα πρότερον, ἵνα ἀκολουθήσῃ τὸ αἷμα. τὸ γὰρ στενὸν τῆς ὀπῆς ἂν εἰς χρόνου μῆκος οὐ σμικρὰ συντελέσειν. ἀλλ' οὐχ ὧδ' ἔχει τἀληθές. C ἕπεται γὰρ αὐτίκα μάλα τῷ τρώσαντι τὸ αἷμα, ὥστε οὐκ ἂν οὐδ' εἰ πάνυ σφόδρα ταχύνῃς ἐν τῇ χειρουργίᾳ, δυνήσῃ ποτὲ ἀναίμακτον ἐξαρπάσαι τὸ τρῶσαν. ᾧ δῆλον, ὡς πλήρης ἐστὶν αἵματος ἡ ἀριστερὰ κοιλία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, ὅτι μὴ παρὰ φύσιν εἰς τὴν πνευματικὴν κοιλίαν τῆς καρδίας, ἐμπέπτωκε τὸ αἷμα· ἀλλὰ τῇ φύσει ἐν αὐτῇ περιείχετο. ἔμπαλιν δὲ τὸ ψυχικὸν πνεῦμα κατὰ τὰς τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίας περιέχεσθαι· καὶ ὅτι D Ἀριστοτέλης, καὶ Πραξαγόρας παρὰ τὸ κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινόμενον, ἀρχὴν τῶν νεύρων εἶναι τὴν καρδίαν ἀπεφαίνοντο.

ΤΟ γὰρ ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἐρασίστρατον λεγόμενον, ὡς πρὶν μὲν τοῦ γυμνωθῆναι, πνεῦμα μόνον ἐν αὐτῇ περιείχετο, γυμνωθείσης δὲ παρεμπίπτει τὸ αἷμα, οὐδὲν ἄλλ' ἐστὶν ἢ ἀνθρώπων λόγος ἀναισχυντούντων πρὸς τὸν ἔλεγχον. ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτῶν ἐλέγξαι τὸ ἀναισχύντημα, ῥᾷστόν ἐστιν. εἰ γὰρ δὴ παρὰ φύσιν εἰς τὴν πνευματικὴν κοιλίαν τῆς καρδίας ἐκπέπτωκε τὸ αἷμα, πάντ' E ἐχρῆν οἶμαι συγκεχύσθαι τὰ κατὰ φύσιν αὐτῆς ἔργα, καὶ μήτε τὰς ἀρτηρίας ἔθ' ὁμοίως σφύζειν, ὡς ὅτ' ἐκ τοῦ παρ' αὐτῆς ἐπληροῦτο πνεύματος, ἀπολωλέναι τε παμπόλλας ἐνεργείας, ὡς ἂν τῆς πηγῆς αὐτῶν οὐκέτι οὔσης. Ἐρασίστρατος μὲν γὰρ, ζωτικοῦ πνεύματος, Χρύσιππος δὲ τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος πλήρη φασὶν εἶναι τὴν κοιλίαν ταύτην. ἀλλ' οὐδὲν ὅλως τὸ ζῶον καταλαμβάνει σύμπτωμα. καὶ τοῦτ' ἔνεστι τῷ βουλομένῳ μαθεῖν παρ' ἡμῶν, ὥσπερ ἀμέλει πολλάκις ἐδείξαμεν οὐκ ὀλίγοις τῶν ἀπιστούντων, εὐθὺς αὐτοῖς παραβάλλοντες αὖθις ἐφ' ἑτέρου ζώου. F πολλάκις δὲ καὶ καθ' ἓν ὁτιοῦν ταὐτὸν ὁπόσα τε, καὶ ὁποῖα καταλαμβάνει τὸ σύμπαν σῶμα παθήματα, κοιλίας ἐγκεφάλου τρωθείσης. καίτοι τί λέγω τρωθείσης; εἰ γὰρ καὶ πρὶν τρῶσαι θλίψεις, ἥντινοῦν αὐτῶν, ἀκίνητόν τε καὶ ἀναίσθητον, ἄπνουν τε καὶ ἄφωνον εὐθὺς ἔσται τὸ ζῶον. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἀνατιτραμένων φαίνεται συμπῖπτον. ἐν γὰρ

τοῖς γὰρ κατεαγόσι τῶν ὀστῶν ἐκκόπτειν, ὑποβάλλειν ἀναγκαζομένων ἡμῶν ἀσφαλείας ἕνεκα τοὺς καλουμένους μηνιγγοφύλακας, εἰ βραχεῖ βιαιότερον ἐπιθλίψαις αὐτοῖς τὸν ἐγκέφαλον, ἀναίσθητός τε καὶ ἀκίνητος ἁπασῶν τῶν καθ᾽ ὁρμὴν κινήσεων ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται, οὐ μὴν τήν γε καρδίαν γυμνωθεῖσαν θλιβόντων. ἀλλ᾽ ἔγωγε οἶδα καὶ πυράγρᾳ ποτὲ χαλκέως ἐπιτρέψας τινὶ περιλαβεῖν αὐτήν, ἐπειδὴ καὶ τῶν δακτύλων ἐξεπήδα βιαίως παλλομένη. ἀλλ᾽ οὐδὲν οὐδὲ τότε τὸ ζῷον ἔπασχεν, οὔτε εἰς αἴσθησιν, οὔτε εἰς κίνησιν τὴν καθ᾽ ὁρμήν, ἀλλ᾽ ἐκεκράγει τε μεγάλα, καὶ ἀκωλύτως ἀνέπνει, καὶ πάντα ἐκίνει σφοδρῶς τὰ κῶλα. μόνη γὰρ ἡ τῶν ἀρτηριῶν B βλάπτεται κίνησις οὕτω διαληφθείσης τῆς καρδίας. ἄλλο δὲ οὐδὲν πάσχει τὸ ζῷον, ἀλλ᾽ ἄχρι περ ἂν ζῇ, καὶ κινεῖ πάντα τὰ μέλη, καὶ ἀναπνεῖ. ἐγκεφάλου δὲ οὕτω θλιφθέντος, ἔμπαλιν ἅπαντα συμπίπτει. σφύζουσι μὲν αἱ ἀρτηρίαι κατὰ φύσιν ἅμα τῇ καρδίᾳ, κινεῖται δ᾽ οὐδὲν μέλος, οὐδ᾽ ἀναπνεῖ τὸ ζῷον, οὐδ᾽ ἐκφωνεῖ. ἤδη μὲν οὖν ἐκ τῶνδε καὶ ἄλλο τι μεῖζον ἐκφαίνεται, τὸ μήτε τὴν καρδίαν ἐγκεφάλου τινὸς δεῖσθαι πρὸς τὴν οἰκείαν κίνησιν, μήτε τὸν ἐγκέφαλον τῆς καρδίας. οὐ μὴν τούτου γε ἕνεκεν ἐμνημόνευσα τῶν ἐκ τῆς ἀνατομῆς φαινομένων, ἀλλ᾽ ὅπως ἐπιδείξαιμι τὸ ψυχικὸν πνεῦμα κατὰ C τὰς τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίας περιεχόμενον. ἔνθα νῦν καὶ μάλιστα μεμψαίμην τὸν Χρύσιππον, ὅτι βουλόμενος εἰλικρινές τι καὶ καθαρὸν εἶναι πνεῦμα τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, οὐ προσηκόντως ἐν τῇ καρδίᾳ καθίδρυσιν αὐτό. καίτοι Χρύσιππον μὲν ἄν τις ἀποδέξαιτο μετρίως ἀποφηνάμενον, ὡς μηδ᾽ ὅτι τῶν νεύρων ἀρχὴ ἡ καρδία τὴν γνῶσιν αὐτοῦ χαρίζεσθαι, μήτ᾽ ἄλλο μηδὲν τῶν κατὰ τὸ πρόβλημα τοῦτο ζητουμένων. ὁμολογεῖ γὰρ ἀπείρως ἔχειν τῶν ἀνατομῶν. Ἀριστοτέλει δέ γε καὶ Πραξαγόρᾳ, παρὰ τὸ φαινόμενον ἀποφαινομένοις ἀρχὴν τῶν νεύρων εἶναι τὴν καρδίαν, ἐγκαλέσειεν ἄν D τις δικαίως. ὅτι μὲν γὰρ ἄλλα πολλὰ τῶν κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἀκριβῶς οὐχ ἑωράκασιν, ἐξ ὧν ὑπελείποντο συνταγμάτων ἔνεστι καταμαθεῖν. ὅτι δὲ ἤτοι παντάπασιν αὐτοὶ τυφλώττοντες, ἢ τυφλοῖς διαλεγόμενοι, περὶ τῆς τῶν νεύρων ἀρχῆς ἔγραψαν, οὐ λόγοις χρὴ μακροῖς κατασκευάζειν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν αἴσθησιν ἰέναι. φαίνεται γάρ, ὡς ἔμπροσθεν ἐδήλωσα, τὰ μὲν τῶν νεύρων, ἐξ ἐγκεφάλου ἄντικρυς ἐκπεφυκότα. τὰ δ᾽, ἐκ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. νωτιαῖος δ᾽ αὐτός, ἐξ ἐγκεφάλου. βέλτιον οὖν ἦν οὔθ᾽ ἁπλῶς ἀρχὴν τῶν νεύρων ἀποφήνασθαι τὴν καρδίαν, ὅπερ Ἀριστοτέλης ἐποίησεν, οὔτε ἐκ πανουργίας E τινὸς ἐπιβεβουλευμένης, ὡς ὁ Πραξαγόρας. οὗτος γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐπειδὴ μηδὲν ἑώρα νεῦρον ἐκφυόμενον τῆς καρδίας, ἐφιλονείκει δὲ πρὸς Ἱπποκράτην, καὶ πάντως ἐβούλετο τὸν ἐγκέφαλον ἀφελέσθαι τῆς τῶν νεύρων ἀρχῆς, οὐ σμικρὸν ἀπετόλμησε ψεύσασθαι, τὰς ἀρτηρίας φάμενος ἐν τῷ προϊέναι, καὶ κατασχίζεσθαι στενὰς γιγνομένας, εἰς νεῦρα μεταβάλλειν. τοῦ γὰρ δὴ σώματος αὐτῶν ὑπάρχοντος νευρώδους μέν, ἀλλὰ κοίλου, κατὰ τὴν ἐπὶ πλέον ἐν τῷ ζῴῳ σχίσιν οὕτως γιγνομένων μικρῶν τῶν κοιλοτήτων, ὡς ἐπιπίπτειν ἀλλήλοις τοὺς χιτῶνας, ὁπόταν τοῦτο πρῶτον γίγνηται, νεῦρον ἤδη φαίνεσθαι τὸ ἀγ- F γεῖον. Ἐρασίστρατος μὲν οὖν, οὐδ᾽ ἀντιλογίας ἠξίωσε τὸν λόγον, ὡς ἀναισχύντως ἀποτετολμημένον.

A enim dum oſſa rupta excidimus, quas membranarum cuſtodes nominant, ſubdere cerebri tutandi gratia cogimur, ne ſi vel paulò violentius cerebrum premas, homo ſine ſenſu ſinéque omni voluntario motu reddatur, quod tamen non euenit ſi cor nudatum premas. Quin memini me aliquando cuidam permiſiſſe fabri ferrarij forcipe id comprehēdere, cum alioqui dum moueretur è manibus violentius palpitando exiliret. Sed ne ſic quidem aut ſenſu aut voluntario motu animal lædebatur. Tantùm vociferabatur magnopere, indeſinenter reſpirabat, & omnia membra vehementer conuellebat. Etenim corde ita appre- B henſo, ſolus arteriarum motus læditur, aliud nihil patitur animal, ſed quandiu viuit & omnes mouet partes, & reſpirat. Verùm ſi cerebrum ita comprimas, contraria omnia euenire videbis. Siquidem arteriæ quidem naturali ordine cum pulſat cor pulſant, ſed nullum membrum mouetur, neque reſpirat animal, neque exclamat. Ex quibus iam maius quid ſe oſtendit, videlicet neque cordi opus eſſe cerebro vt ſuo officio fungatur, neque cerebro corde. Non tamen huius gratia eorum memini quæ ex anatome apparent, ſed vt oſtendam animalem ſpiritum in cerebri ven- C triculis contineri. Vnde etiam hoc loco vel maximè reprehenderim Chryſippum, quòd cum ſpiritum qui in ea parte, quæ animæ principium eſt, continetur, purum ac ſyncerum eſſe vellet, eum non, vt conueniebat, in corde collocarit. Quanquam hunc etiam meritò quis laudarit, quòd modeſtius ſententiam ſuam protulit, ita vt neque an cor principium neruorum ſit, neque alterius cuiuſpiam quod in hanc controuerſiam incidere ſolet, ſibi cognitionem vendicet, ſed anatomes imperitum ſe eſſe dicat. Contrà Ariſtotelem & Praxagoram cum aliter quàm res apparet, pronuntient cor eſſe neruorum principium, iure D reprehenderis. Quòd autem & alia multa quæ ad anatomen pertinent diligenter non viderint, ex his quæ ſcriptis reliquerunt, ſcire licet. Sed quòd omninò vel ipſi cæcutiebant, vel cum cæcis diſſerebant cum de neruorum principio ſcripſerint, non eſt cur verbis longum faciam, ſed ad ſenſum properem. Etenim vt ante demonſtraui, neruorum quidam planè ex cerebro enaſcuntur, quidam ex ſpinali medulla: ipſa autem ſpinalis medulla ex cerebro. Melius igitur erat neque ſimpliciter cor neruorum principium eſſe dicere, vt Ariſtoteles, neque ex deliberata qua- E dam calliditate vt Praxagoras. Hic enim vir, vbi nullum vidit neruum ex corde natum, contra Hippocratem contendere cœpit, & cum omnino ne cerebrum neruorum principium ſit efficere ſtuduerit, egregiè mentiri non eſt veritus, dicens arterias, dum progreſſu in multos ramos finduntur, anguſtiores & graciliores factas, tandem in neruos degenerare. Etenim cum earum corpus neruoſum ſit & cauum, poſtquam iam in animalis corpore multum ac variè fiſſæ ac diſtributæ fuerint, adeò paruæ & anguſtæ redduntur earum cauitates, vt tunicæ partes in ſe con- F cidant. Vbi autem id primum fit, neruum iam pro arteria apparere ait. Cuius ſententiam, vt ab impudenti audacia natam Eraſiſtratus quidem ne confutatione dignam cenſuit.

CAPVT VII.

Arteriarum deſcriptio, & quòd omnes ex corde oriantur aduerſus Praxagora figmentum, qui eas in neruos degenerare aſſerebat, quódque omnium neruorum origo ſit à cerebro.

EGo verò poſtquàm hoc mihi conſtitutum eſt, de omnibus conſiderare, paucis contra Praxagoram diſputare volo. Et maximè quòd Chryſippus hominis eius meminit, diuerſum ſentiens ab his qui neruos à capite oriri cenſent. Quòd autem id quod ex anatomia apparet, ita ſe habere oportet vt Praxagoras dixit, ſi quis cor neruorum principium rectè opinetur, ne nos quidem dubitamus. Sed quòd non ita ſe res habet, iam millies iis qui veritatem ſcire cupiebant, in ipſis animalibus demonſtrauimus. Nec hîc quidem pigebit arteriarum anatomen indicare, vti nec prius neruorum explicaſſe piguit. Igitur ex ſiniſtro cordis ventriculo arteria magna enaſcitur, quæ omnium arteriarum quæ in vniuerſo animalis corpore ſunt, quaſi truncus quidam eſt. Ex ea veluti pullulat primùm quidem, quæ cor circundat. Ita ſiquidem anatomici eam vocant. Attamen ô bone Praxagora, hanc ita attenuatam vt in neruos finiat, dicere non habes. Poſt hanc magna arteria bifidò diuiſa, maior pars ad ſpinam reflexa, ſuper ipſo vertebrarum medio firmatur: altera ſublimis ad iugulum rectà ſurſum fertur. Sed primum contemplare mihi eas, quæ ab his in thoracem feruntur, & audacter dicito, quænam ex his in neruum transformatur. Sunt enim numero viginti duæ, in vnoquoque intercoſtalium muſculorum vna. Sed vnà cum ipſis à ſpinali medulla nerui quidem enaſcuntur, conſpiciuntúrque per omnem thoracem in membranam quæ coſtas ſuccingit, atque in muſculos qui ſpatia inter coſtas occupant ſimul protendi ac diuidi hæc duo vaſorum genera, tertio etiam alio his adiuncto, venoſo nimirum, quod & ab eodem loco cum eis oritur, & per eadem ſpatia decurrit, & haud diſſimiliter ſcinditur ac diſtribuitur. Sed de venis iam agere, huius non eſt inſtituti; alio enim loco de eis copioſius dicemus. Quare ad arterias redeo, ſed relictis iis quas per thoracem ſpargi diximus. Nam earum aliquam in neruos transmutari, Praxagoras dicere non audebat. Quanquam ſi in thorace quidem multi conſpiciantur nerui, nulla autem inibi arteria in neruum degeneret, manifeſtum eſt non ex arteriis neruos generari. Ergo ad arterias quæ extra thoracem ſunt tranſeamus. Ex iis primum quidem par, eæ ſunt quæ ad ſcapulas ſurſum feruntur, à quibus non exigua pars ad ſpinalem medullam per interna repit, & in ceruicis muſculos ſe diffundit. Secundum autem, quæ in manus tendunt: quæ mihi illæ maximè eſſe videntur, quas Praxagoras in neruos finiri ſignificare voluit. Etſi quantò maiores hæ ſunt, tantò his quæ in thorace ſunt apertius diduci in totas manus ad ipſos vſque digitos conſpici poſſunt. Attamen ne harum quidem vlla neruus fieri videtur. Etenim quæ in brachij carpo, quas febrium diſcernendarum gratia tangimus, quæque inter pollicem & indicem poſitæ ſunt, exiguæ omninò ſunt: non tamen nerui fiunt, & manifeſtè vel ante anatomen pulſare ſentiuntur. Sed quod

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ′.

Ἡ τῶν ἀρτηριῶν ἑρμηνεία, καὶ ὅτι ἀρτηρίαι πᾶσαι ἐκ τῆς καρδίας ἐκφύονται πρὸς τὸ τοῦ Πραξαγόρου ψεῦσμα, ὃς ταύτας εἰς νεῦρα τελευτᾶν εἴρηκε· καὶ ὅτι τῶν νεύρων ἀρχὴ ὁ ἐγκέφαλός ἐστι.

Ἐγὼ δὲ ἐπειδήπερ ἅπαξ κατέστην εἰς τὸ περὶ πάντων διασκέψασθαι, βραχέα τῷ Πραξαγόρᾳ διαλεχθῆναι βούλομαι, καὶ μάλιστα ὅτι καὶ Χρύσιππος ἐμνημόνευσε B τἀνδρός, ἀντιθεὶς τοῖς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἄρχεσθαι τὰ νεῦρα νομίζουσιν. ὅτι γὰρ οὕτως ἐχρῆν ἔχειν τὸ φαινόμενον ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ὡς ὁ Πραξαγόρας εἴρηκεν, εἰ μελλήσοι τις εὐλόγως ἀρχὴν τῶν νεύρων ὑπολήψεσθαι τὴν καρδίαν, οὐδ᾽ ἡμεῖς ἀμφισβητοῦμεν. ὅτι δ᾽ οὐχ οὕτως ἔχει, μυριάκις μὲν ἤδη τοῖς βουληθεῖσι γνῶναι τἀληθές, ἐπὶ τῶν ζώων ἐδείξαμεν. οὐκ ὀκνήσομεν δὲ καὶ νῦν τὴν ἀνατομὴν ἑρμηνεῦσαι τῶν ἀρτηριῶν, ὥσπερ ἔμπροσθεν τῶν νεύρων. ἐκφύεται μὲν γὰρ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἀρτηρία μεγίστη, καθάπερ τι πρέμνον ἁπασῶν τῶν κατὰ τὸ ζῷον ἀρτηριῶν. ἀποβλαστάνει δὲ ἀπ᾽ αὐ- C τῆς, πρῶτον μὲν ἡ τὴν καρδίαν περιστρέφουσα. καὶ δὴ καὶ ὀνομάζουσιν οὕτως αὐτὴν οἱ μελετῶντες τὴν ἀνατομήν. ἀλλ᾽ οὐκ ἂν εἴποις ὦ γενναιότατε Πραξαγόρα, μεμαθηκέναι ἐν τῷ κατασχίζεσθαι τὴν ἀρτηρίαν ταύτην εἰς νεῦρα τελευτᾶν. ἐφεξῆς δὲ τοῦδε δίχα σχισθείσης τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἡ μὲν μείζων μοῖρα κατακαμφθεῖσα πρὸς τὴν ῥάχιν, ἐπὶ μέσων στηρίζεται τῶν σπονδύλων. ἡ δ᾽ ἑτέρα, μετέωρος εὐθὺ τῶν σφαγῶν ἀναφέρεται. πρώτας οὖν ἐπίσκεψαί μοι τὰς εἰς τὸν θώρακα φερομένας ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ τόλμησον εἰπεῖν τίνα μεταβάλλει εἰς νεῦρον. εἰσὶ μὲν γὰρ δύο καὶ εἴκοσι τὸν ἀριθμόν, ἐν ἑκάστῳ μεσοπλευρίῳ μία. D συναποφύεται δ᾽ αὐταῖς ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεῦρα. καὶ φαίνεταί γε καθ᾽ ὅλον τὸν θώρακα συναποτεινόμενά τε, καὶ συγκατασχιζόμενα ταυτὶ τὰ δύο γένη τῶν ἀγγείων εἴς τε τὸν ὑπεζωκότα τὰς πλευρὰς χιτῶνα, καὶ τοὺς μεσοπλευρίους μῦς, τρίτου τινὸς αὐτοῖς συναποφυομένου τε, καὶ συναποτεινομένου, καὶ συγκατασχιζομένου τοῦ φλεβώδους ἀγγείου. ἀλλ᾽ οὐδέν τό γε νῦν εἶναι δέομαι διεξέρχεσθαι περὶ φλεβῶν. ἀναμένει γὰρ οὖν κἀκείνας ἑτέρωθι οὐ σμικρὸς λόγος. ἐπὶ δὲ τὰς ἀρτηρίας αὖθις ἐπάνειμι, καὶ καταλείπω μὲν ἤδη τὰς κατὰ τὸν θώρακα, μηδ᾽ αὐτοῦ τοῦ Πραξαγόρου τολμήσαντος ἐν θώρακι φάναι μηδεμίαν ἀρτηρίαν εἰς νεῦρον μετα- E βάλλειν. καίτοι εἴπερ ἐν θώρακι μὲν φαίνεται νεῦρα παμπολλα, μεταβάλλει δ᾽ οὐδὲ μία κατ᾽ αὐτὸν εἰς νεῦρον ἀρτηρία, δῆλον ὡς οὐκ ἔστιν ἐκ τῶν ἀρτηριῶν ἡ γένεσις τοῖς νεύροις. ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ τὰς ἔξω τοῦ θώρακος ἴωμεν. ὧν πρώτη μέν ἐστι συζυγία τῶν ἐπὶ τὰς ὠμοπλάτας ἀναφερομένων, ἀφ᾽ ὧν οὐκ ὀλίγη μοῖρα καὶ πρὸς τὸν νωτιαῖον εἴσω καταδύεται, καὶ τοῖς ἐν τραχήλῳ μυσὶ διασπείρεται. δευτέρα δὲ, τῶν εἰς τὰς χεῖρας φερομένων ἀρτηριῶν, ἅς μοι καὶ μάλιστα ὡς ἀπονευρουμένας ὁ Πραξαγόρας αἰνίττεσθαι δοκεῖ. καίτοι φανερώτεραί γε τῶν κατὰ τὸν θώρακα, καὶ ταύτας ἰδεῖν ἐστιν ὅσῳ περ καὶ μείζους εἰσίν, εἰς ὅλα τὰ κῶλα κα- F ταχιζομένας ἄχρι τῶν δακτύλων. ἀλλ᾽ οὐδὲ τούτων, οὐδὲ μία φαίνεται νεῦρον γιγνομένη. καὶ γὰρ αἱ κατὰ τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν, ὧν ἔθος ἡμῖν ἐστιν ἅπτεσθαι πυρεττόντων διαγνώσεως ἕνεκα, καὶ μεταξὺ τῶν δακτύλων λιχανοῦ τε, καὶ μεγάλου μικραὶ μὲν ὑπάρχουσι παντάπασιν. ἀλλ᾽ οὔτε εἰς νεῦρον ἤδη μεταβεβλήκασιν, ἐναργῶς τε φαίνονται σφύζουσαι, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς. ἀλλ᾽

ἐν ταύταις μὲν ἴσως, οὐ χρὴ πικρῶς διελέγχειν τὸν Πραξαγόραν,
ἀλλά τι καὶ συγγνώμης νέμειν, εἰ μικρὰς ἀρτηρίας οὐκ ἐθεά-
σατο. καίτοι γ' ὅτ' ἂν εἰς νεῦρα μεταβάλλειν αὐτὰς φάσκῃ, τὰς
σμικροτέρας οὐκ ἀμβλυωπίαν ὑποπτεύσαι δή που θεν. ἀλλ'
ὀξὺ βλέπειν ἐπαγγέλλεται. τῶν δὲ κατὰ τὰς μασχάλας ἀρτη-
ριῶν, ἔστι δὲ καθ' ἑκατέραν χεῖρα μία, μεγάλων τε οὐσῶν, ἅμα
καὶ τέτταρα ζεύγη νεύρων μεγάλων ἀμφ' αὐτὰς ἐχουσῶν, ἀνα-
μνῆσαι βούλομαι τοὺς τὰ τοῦ Πραξαγόρου πρεσβεύοντας.
οὐδέ που μὲν γὰρ οὐδ' ὑπῆρξαντο σχίζεσθαι κατὰ ταῦτα τὰ μόρια
τῶν ἀρτηριῶν οὐδετέρα. μεγάλα δ' ἐστὶν οὕτως ἤδη τὰ νεῦρα,
ὥστ' εἰ καὶ τυφλὸς εἴη τις, οὐκ ἂν λάθοιεν αὐτὸν τὴν ἁφήν. πό-
θεν οὖν ἐγεννήθη ταῦτα, καὶ τίνων ἀρτηριῶν ἀπεβλάστησε, δί-
καιος λέγειν ὁ Πραξαγόρας ἐστί. καίτοι τί προκαλοῦμαι λέγειν
ἐκεῖνον, ἐξὸν ἡμᾶς εἰπεῖν ἤδη τἀληθές. ὡς ἡ μὲν πρώτη συ-
ζυγία τῶν εἰρημένων τεττάρων νεύρων, ἀπὸ τοῦ νωτιαίου μυε-
λοῦ ταύτῃ ἀποβλαστάνει, καθ' ἃ συμβέβληκεν ὁ τέταρτος τοῦ
τραχήλου σπόνδυλος τῷ πέμπτῳ. ἡ δευτέρα δ' ἐφεξῆς αὐτῇ,
μεταξὺ τοῦ πέμπτου τε καὶ ἕκτου. καὶ δὴ καὶ ἡ τρίτη μὲν, ἵνα συμ-
βέβληκεν ὁ ἕκτος τῷ ἑβδόμῳ. ἡ τετάρτη δ', ἐπ' αὐτῇ. τὸ δὲ
τελευταῖον ζεῦγος τῶν νεύρων, ἐκ τῆς μεταξὺ χώρας ἐκ-
φύεται τοῦ θ' ἐσχάτου τῶν τοῦ τραχήλου σπονδύλων, καὶ τοῦ πρώ-
του τῶν ἐν τῷ θώρακι. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ εἰς ἄκρας ἰὸν τὰς χεῖρας.
οὕτω γὰρ οἱ ἀνατομικώτατοι τῶν πρὸ ἡμῶν ἔγραψαν, ὧν
κἀν τοῖς πρόσθεν λόγοις, κἀν τοῖς νῦν ἐνεστῶσι, φυλάττω
τὴν διδασκαλίαν, πληθυντικῶς εἴ τί που παρέλιπον, ἢ οὐκ
ἀκριβῶς ἐξειργάσαντο παραλιπών. ἐν ἑτέρᾳ γάρ μοι πραγ-
ματείᾳ περὶ τῶν τοιούτων εἰρήσεται. οὔκουν ἀρτηρίας χρὴ
ζητεῖν, ἐξ ὧν νεῦρα τῷ λόγῳ γεννήσομεν, ἢ τοὺς δακτύλους
κινήσομεν, ἤ τι τῶν κατὰ τὰς χεῖρας ἕτερον. ἔχομεν γὰρ ἤδη τὰ
νεῦρα, καὶ πλείω καὶ μείζω τῶν ἀρτηριῶν, οὐκ ἐκ τῆς ἐκείνων
τραγικῆς μεταμορφώσεως, ἀλλ' ἐκ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ γε-
γεννημένα. τὰ μὲν δὴ τοῦ Πραξαγόρου ψεύσματα, πεφώ-
ραται σαφῶς ἤδη, καὶ οὐδὲν ἔτι Πραξαγόρου γ' ἕνεκεν ἐπὶ τὰς
ἀρτηρίας ἰέναι χρὴ τῷ λόγῳ. ἀλλ' ἐπειδήπερ ὑπεσχόμην,
ὡς ἔμπροσθεν ἐδήλωσα τὴν τῶν νεύρων εἰς ἅπαντα τοῦ ζώου
τὰ μόρια νομὴν, οὕτω καὶ νῦν ἐκδιδάξαι τὴν τῶν ἀρτηριῶν, ἐπὶ
τὰς ὑπολοίπους αὖθις αὐτῶν τρέψομεν. καὶ πρώτας μὲν τὰς
ἐπὶ τοὺς μαστοὺς φερομένας προσθήσω τῷ λόγῳ. δευτέρας
δὲ, τὰς ἄνω τοῦ θώρακος. καὶ τρίτας, τὰς κάτω. καὶ τετάρτας,
ὅσαι τοῖς σκέλεσι διανέμονται. αἱ μὲν δὴ τῶν μαστῶν ἀρτη-
ρίαι, τῆς ἐπὶ τὰς σφαγὰς ἀναφερομένης ἀποφύονται. ἐπι-
βαίνουσαι δὲ τῷ στέρνῳ καλουμένῳ μικρὸν ὑποκάτω τῆς τῶν
κλειδῶν πρὸς αὐτὸ διαρθρώσεως, ὑποφέρονται διὰ παν-
τὸς αὐτοῦ. καὶ τελευτῶσαι, διεκπίπτουσιν ἐκτὸς τοῦ θώρακος
ὑπὸ τοῦ στήθους. οὐ μὴν ἐνταῦθά γε ὅλαι κατασχίζονται.
φαίνεται γάρ τις αὐτῶν μοῖρα δι' ἐπιγαστρίου κατιοῦσα, κἀν-
ταῦθ' εἰς πλείω σχιζομένη, ταῖς ἀπὸ τῶν βουβώνων ἀνιούσαις
εἰς ταὐτὸν ἥκουσα. λελέξεται δὲ ὑπὲρ ἐκείνων ὀλίγον ὕστε-
ρον, ἐπειδὰν ἡ τοῦ λόγου τάξις ὑποβάλλῃ. νυνὶ δὲ, ἐπὶ τὰς
ἄνω κλειδῶν ἰέναι καιρὸς, ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε θεμένους.
ἐπειδὰν πρῶτον ἐκ τοῦ θώρακος ἀνάγουσα, καὶ τὰς κλεῖς
ὑπερβᾶσα, κατὰ μέσην γένηται τὴν σφαγὴν ἡ ὀρθὴ ἀρ-
τηρία, δίχα σχίζεται. ποιεῖ τοὐντεῦθεν δὲ, τὸ γεννηθὲν ζεῦγος ἀρ-
τηριῶν μεγάλων. οὐκ ὀρθῶς μὲν ὀνομάζονται καρωτίδες.
ἀλλ' ἤδη κρατεῖ τοὔνομα διὰ τὴν πολλὴν ἄνοιαν ἁπάν-
των μεθ' Ἱπποκράτην φιλοσόφων τε καὶ ἰατρῶν. ἀλλ' ὅτι μὲν

ad has attinet, non ita acriter fortaſſe perſtrin-
A gendus eſt Praxagoras, ſed potius venia danda
ſi arterias paruas non viderit. Etiamſi cum ar-
terias in neruos transformari dixit, profectò
paruas eas, non obtuſum viſum inſinuare vo-
luit, ſed acutius videat, iubendum eſt. Eos ve-
ro qui Praxagoræ dogmata tantopere celebrant,
meminiſſe velim arteriarum axillarium (eſt enim
in vtroque brachio vna) quæ vt magnæ ſunt,
ita quatuor magnorum neruorum paria circa ſe
habent. Neque enim in his partibus vlla arteria
findi cœpit, neruique ita magni ſunt, vt etiam
ſi quis cæcus ſit, tamen tactum latere nullo mo-
B do poſſint. Vnde igitur hi nati ſint, & ex qui-
bus arteriis profecti ſint, æquum eſt vt Praxa-
goras dicat. Atqui Praxagoram vt hoc dicat,
prouoco, cum rem, vt eſt, nobis dicere liceat:
nimirum primum par quatuor, de quibus ante
mentionem feci, neruorum à ſpinali medulla,
qua parte quarta ceruicis vertebra quintæ com-
mittitur, profectum eſſe: ſecundum proximè
illi, inter quintam & ſextam. Sed & tertium,
vbi ſexta ſeptimæ coniungitur; quartum, pro-
pter id; vltimum autem neruorum par, ex re-
gione media inter vltimam colli vertebram &
C thoracis primam emanat. Et hoc eſt quod in
ſummas manus fertur. Ita enim inſigniores illi
anatomici qui ante nos fuerunt ſcripſere, quo-
rum docendi rationem vt ante, ita & nunc ob-
ſeruare cupio: ſicubi tamen numero quid negle-
xerunt, aut non exactè pertractarunt, omninò
prætermitto. In alio enim opere de talibus dice-
mus. Non igitur arterias, ex quibus neruos ver-
bis confingamus, quærere conuenit, quum certè
vel digitos ex his moueremus, aut aliud quid
quod in manibus eſt. At habemus iam neruos &
plures & maiores arteriis, non ex eorum tragica
D metamorphoſi, ſed ex medulla quæ in ſpina eſt
natos. Sed Praxagoræ falſa figmenta iam ſatis
conſpicua fecimus: nec eſt cur eius cauſa ad ar-
terias rurſum ſermonem conuertamus. Verùm
poſtquam recepimus, vt ante neruorum per
omnes animalis partes diſtributionem oſten-
di, ita & nunc arteriarum indicare, rurſum
ad eas quæ ſuperſunt reuertamur. Et primò
addam quæ ad mammas feruntur, ſecundò
quæ ſupra thoracem ſunt, tertiò quæ in-
fra, quartò quæcunque in crura diſtribuun-
tur. Mammarum igitur arteriæ ab ea qui-
dem quæ ad iugulum fertur, enaſcuntur.
E Verùm ſternum appellatum aſcendentes pau-
lò inſtà quam cum eo iugulum committitur,
ſub eo continuò feruntur, ac tandem ſub
ipſo pectore extra thoracem cadunt, nec ta-
men ibi totæ diſperguntur. Etenim vna earum
pars per hypogaſtrium deſcendens, ibique in
multos ramos diuiſa, cum inguinis arteriis
coit. Sed de illis paulò poſt dicemus, vbi ora-
tionis ſeries id poſtulauerit. In præſentia ad
eas quæ ſupra iugulum ſunt orationem con-
uertere tempus monet, orationis exordio hinc
aſſumpto. Vbi primum arteria recta thoracem
F egreſſa, clauiculámque excedens, ad medium iu-
gulum peruenerit, in duos ramos finditur. Ex
quibus par quoddam magnarum arteriarum fit,
quas carotidas vocant, ſed ineptè quidem: ta-
men hodie nomen id inualuit propter inſignem
imprudentiam philoſophorum & medicorum om-
nium qui poſt Hippocratem fuerunt. Sed quòd &
illi;

illi male opinati ſint, cum putarint, harum arteriarum, affectionem eſſe carum, cootra quàm ſenſerit Hippocrates, in ſecundo huius operis libro neceſſum eſt mihi pertractare; in præſeoti libro, hoc oomen arteriis non inuidebo; imò vſque carotides nominentur. Ego verò quis ſit earum ſitus, quomodo findantur, atque in omnes ſupra clauiculas partes diſtribuantur, id exponam. Feruntur autem hæ vt à principio, ita etiam nunc recto ductu. Sed quæ velut truncus earum eſt, rectà caput petit, atque obiter propagines quaſdam paruas in ceruicis muſculos emittit. Vbi verò iam maxillæ vicinæ fuerint, vtraque in duos ramos finditur, atque ita quatuor fiunt. Quarum duæ, in linguam atque in totam faciem, ac præterea in quicquid illud eſt capitis quod extra caluariam eſt, diſperguntur duæ reliquum caluariæ perreptantes, in cerebrum deueniunt. Quin & harum arteriarum meminiſſe aliquando oportet. Longam enim exigunt tractationem, quòd neque ſimplici ratione & vt ſors tulerit ad cerebrum perueniunt, & ſub craſſa membrana admirabilem illum plexum qui rete refert conficiont. In præſens, nec harum, nec vllius alterius cognitam ex anatome imaginem perſequi neceſſe habeo. Id enim operis de vſu partium, & de adminiſtrationibus anatomicis magis eſt. Hoc loco quod deſcripſiſſe ex vſu eſt, videlicet quod ex ſiniſtro cordis ventriculo arteriæ omnes pronaſcantur, id ex anatomia perſtringam. Itaque maior portio maximæ arteriæ firmatur ſuper media ſpina noo per dorſum tantum, ſed per totam lumborum regionem. Propagines ea primum, vt aote dixi, in vniuerſum thoracem à ſe mittit, deio vbi iam ſeptum elapſa fuerit, ei etiam par alterum elargitur. Poſt hanc in inferiori thoracis parte arteria gemina eſt, quæ quum ab ea quæ ſuper ſpinam poſita eſt ſtatim poſt ſeptum otiatur, ad lienem, ventrem, iecur, inteſtinaque omnia fertur, & per omnem meſenterij partem diſpergitur: deinde per paria iam, duæ priori maiores multò, in renes: aliæ duæ, per abdomen & lumborum muſculos, per ſingulas vertebras ſingulom par, ad latum vſque os proferuntur, atque inde rurſum in matricem & teſtes; ad hæc ſingularis quædam in meſenterium. Sed & in ipſa ſpinalis medullæ penetralia ex magna artetia per totam ſpinam enaſcuntur arteriæ quædam paruæ, per ſingulas quaſque vertebras duæ. Verùm poſtquam ad ſacrum os magna illa peruenerit, in duas magnas partes finditur, quarum ſingulæ in ſingula crura ſe demittunt, obiter etiam partibus quæ ad ſacrum os ſunt veſicæ; & his quæ infra matricem ſunt, atque vno verbo, genitalibus partibus omnibus ex ſe ramuſculos quoſdam diſpenſant. Sed quemadmodum diſtribuantur, nec id quidem hoc loco dicere atque explicare neceſſum eſt. Ergo ab his arteriis ad crura delatis, vbi iam prope inguen ſunt, in vtroque vna quædam exoritur, per abdomen in ſummo corpore delata. Vbi dein diſperſæ, cum mammarum arteriis coëunt, vt quatuor hæc vniri videantur. De his arteriis dictum mihi prius eſt, vbi de thoracis arteriis ſermonem feci. Reliquæ duæ crurum arteriæ, in vtroque inguine vna, per interiores femòris partes ad geoo protendun-

A οὗτοί τι κακῶς ὑπειλήφασι πάθημα τῶν εἰρημένων ἀρτηριῶν εἶναι τὸ κάρον, οὔθ' Ἱπποκράτης οὕτως ἐγίγνωσκεν, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἀναγκαῖόν ἐστί μοι διελθεῖν. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ, τοῦ τε ὀνόματος οὐ φθονήσω ταῖς ἀρτηρίαις. ἀλλ' ὀνομαζέσθωσαν ἔτι, καὶ νῦν καρωτίδες. ὅστις δὲ ὁ τρόπος αὐταῖς ἐστὶ θέσεώς τε ἅμα καὶ σχίσεως, ἁπάσης τε τῆς εἰς τὰ ὑπὲρ τῶν κλειδῶν ἄνω μόρια νομῆς, ἐγὼ διηγήσομαι. φέρονται μὲν ἔτι καὶ νῦν ὄρθιαι καθάπερ ἐξ ἀρχῆς ὡρμημέναι. τὸ δ' οἷον πρέμνον αὐτῶν, εὐθὺ τῆς κεφαλῆς. ἀποβλαστήματα δὲ κατὰ τὸν τράχηλον ἀποπέμπουσι μικρὰ τοῖς ταύτῃ μυσίν. B ἐπειδὰν δὲ πλησίον ἤδη γίνωνται τῆς γένυος, ἑκατέρα διχάζεται. καὶ οὕτως ἤδη τέτταρες αἱ πᾶσαι γινηθεῖσαι, δύο μὲν εἰς γλῶτταν τε, καὶ σύμπαν τὸ πρόσωπον, ὅσον τε τὸ τῆς κεφαλῆς ἐκτὸς τοῦ κρανίου, κατασχίζονται. δύο δὲ λοιπὸν διεξερχόμεναι τὸ κρανίον, εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἔρχονται. καὶ δεῖ καὶ τῶνδε μεμνῆσθαι τῶν ἀρτηριῶν. οὐ σμικρὸς γὰρ οὐδ' αὗται ἐνδέχεται λόγος, ὅτι μηδ' ἁπλῶς, μηδ' ὡς ἔτυχεν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀνίασιν. ἀλλ' ὑπὸ τῇ παχείᾳ μήνιγγι τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο πλέγμα τὸ τῷ δικτύῳ παραπλήσιον ἐργάζεται. νυνὶ δ', οὔτε τούτων τῶν ἀρτηριῶν, οὔτ' ἄλλης οὐδεμιᾶς C ἀνάγκη λέγειν ἅπασαν τὴν ἐκ τῆς ἀνατομῆς γιγνωσκομένην ἰδέαν. τῇ τε γὰρ περὶ χρείας μορίων πραγματείᾳ, καὶ τῇ τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, ἡ τοιαύτη διέξοδός ἐστιν οἰκειοτέρα. κατὰ δὲ τὸ παρὸν ὅσον ὑπογράψαι χρήσιμον, ὡς ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας αἱ ἀρτηρίαι πᾶσαι πεφύκασι, τὴν ἀνατομὴν αὐτῶν διέξειμι. ἡ μείζων μοῖρα τῆς μεγίστης ἀρτηρίας ἐστήρικται μὲν ἐπὶ μέσης τῆς ῥάχεως οὐ κατὰ τὸ νῶτον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ὀσφὺν ἅπασαν. ἀποφύσεις δὲ πρῶται μέν, ὡς ἔμπροσθεν εἴπομεν, εἰς ὅλον ἀποστέλλει τὸν θώρακα, κἄπειτ' ἐπειδὰν ἤδη διεκπίπτῃ τὸ διάφραγμα, D καὶ τούτῳ ζεῦγος ἕτερον. ἐφεξῆς δὲ τρίτη, τῶν κάτω τοῦ θώρακος ἀρτηρία διπλῆ μετ' αὐτὰς εὐθέως τὰς φρένας, ἀποβλαστάνουσα τῆς ἐπὶ τὴν ῥάχιν, φέρεται πρός τε σπλῆνα, καὶ γαστρὶ, καὶ ἥπατι, καὶ τοῖς ἐντέροις ἅπασι, καὶ παντὶ τῷ μεσεραίῳ διασπειρομένη. ἑξῆς δὲ κατὰ συζυγίαν ἤδη, δύο μὲν εἰς τοὺς νεφροὺς μείζονες πολλῷ τῆς προειρημένης· ἄλλαι δὲ δύο, κατ' ἐπιγάστριόν τε τὰς ψόας, καθ' ἕκαστον σπόνδυλον ἓν ζεῦγος, ἄχρι τοῦ πλατέος ὀστοῦ. καὶ μέν γε καὶ εἰς τὰς μήτρας τε, καὶ ὄρχεις ἐντεῦθεν κατέρχονται. καί τις ἄζυγης εἰς μεσεντέριον. ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν εἴσω τὸν νωτιαῖον ἀπὸ τῆς E μεγάλης ἀρτηρίας καθ' ὅλην τὴν ῥάχιν ἐκφύονταί τινες ἀρτηρίαι μικραί, δύο καθ' ἕκαστον σπόνδυλον. ἐπειδὰν δὲ κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν γένηται, σχίζεται τουντεῦθεν ἤδη εἰς μεγάλα μέρη. καὶ κατέρχεταί τις εἰς ἑκάτερον σκέλος, ἔν τε παρόδῳ τοῖς καθ' ἱερὸν ὀστοῦν ἀποβλαστήματα πέμψασα, κύστει τε καὶ τῆς μήτρας τοῖς κάτω, καὶ ξυνελόντι φάναι, τοῖς γεννητικοῖς ἅπασι μορίοις. οὐδὲν γὰρ ὅπη δύομαι λέγειν, οὐδ' ἐνταῦθα τὸν τρόπον τῆς διανομῆς. ἀπὸ τούτων τῶν ἀρτηριῶν τῶν ἐπὶ τὰ σκέλη φερομένων, ἐπειδὰν πλησίον ἥκωσι βουβώνων, ἀποφύεται μία καθ' ἑκάτερον ἄνω τοῦ σώματος ἰοῦσα δι' ἐπιγα- F στρίου. κατασχιζόμεναι δ' ἐνταῦθα, ταῖς ἀπὸ τῶν μαστῶν καταφερομέναις εἰς ταὐτὸν ἥκουσιν, ὡς ἑνοῦσθαι τὰς τέτταρας ταύτας. περὶ τούτων τῶν ἀρτηριῶν εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν, ἡνίκα τὰς κατὰ τὸν θώρακα διῄειν τῷ λόγῳ. λοιπαὶ δὲ τῶν σκελῶν αἱ ἀρτηρίαι δύο, μία καθ' ἑκάτερον ἐξελθοῦσα βουβῶνα, τοῖς ἐντὸς τοῦ μηροῦ παρατείνεται μέρεσιν ἄχρι τοῦ γόνα-

τος, ἀπὸ τούτων ἑκατέρας, εἰς τοὺς καθ᾽ ἑκάτερον τὸν μηρὸν μῦς αἱ ἀρτηρίαι κατασχίζονται. τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον αὐτῶν διὰ τῆς ἰγνύος διεξελθὸν, εἴς τε τὰ περὶ τὴν κνήμην ἅπαντα, καὶ τὸν πόδα νενέμηται. καὶ οὐδὲν οὐδ᾽ ἐνταῦθα δέομαι διέρχεσθαι τὸν τρόπον τῆς νομῆς, ἀλλ᾽ ἀρκεῖ βραχεῖ λόγῳ δεδηλωκέναι τὰς ἐν τῷ ζώῳ πάσας ἀρτηρίας ἀπὸ μιᾶς ἐκείνης πεφυκυίας, ἣν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, οἷον ἐκ γῆς τινος πρέμνον, ἐλέγομεν φύεσθαι. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα τις ἀρτηρία τῆς αὐτῆς κοιλίας ἐκφυομένη, φλεβώδης τὸν χιτῶνα. κατασχίζεται δ᾽ εἰς ὅλον αὐτὴ τὸν πνεύμονα τοῖς ζώοις ἅπασιν οἷς πνεύμων ἐστίν. οἷς δ᾽ οὐκ ἔστιν, εἰς ἕτερόν τι μόριον ἀνάλογον ὑπάρχον πνεύμονι, καθάπερ τοῖς ἰχθύσιν εἰς τὰ βράγχια. ταύτην τὴν ἀρτηρίαν εἰκάσειεν ἄν τις τῷ τοῦ πρέμνου κάτωθεν ἐν αὐτῇ τῇ γῇ ἐμπεριεχομένῳ μέρει τοῦ φυτοῦ. καὶ δὴ καὶ κατασχίζεσθαι ταύτην μὲν ὡς ἂν εἰς ῥίζας τινὰς τὰς κατὰ τὸν πνεύμονα πεφυκυίας ἀρτηρίας. τὴν μεγάλην δὲ τὴν εἰς ὅλον τὸ σῶμα νενεμημένην, οἷον κλάδους ἀπομερίζειν ἑαυτῆς ἁπάσας τὰς κατὰ τὸ ζῷον ἀρτηρίας, ἃς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. οὕτως γὰρ οἶμαι, καὶ τὸν Ἱπποκράτην προσηκόντως, ῥίζωσιν ἀρτηριῶν ἀποφαίνεσθαι τὴν καρδίαν, ὥσπερ ἀμέλει τῶν φλεβῶν τὸ ἧπαρ. εἰρήσεται δέ μοι περὶ τῆς εἰκόνος ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς, ἐπειδὰν ὑπὲρ ἥπατός τε καὶ φλεβῶν ὁ λόγος περαίνηται. νυνὶ δὲ ἀρκεῖ τὰ λεγόμενα πρὸς ἔνδειξιν τοῦ καὶ τὰς ἀρτηρίας ἁπάσας ἀπὸ τῆς καρδίας ἐκπεφυκέναι, καὶ μηδεμίαν αὐτῶν εἰς νεῦρον μεταβάλλειν, ἀλλ᾽ ἀρχὴν ἁπάντων τῶν νεύρων ὑπάρχειν τὸν ἐγκέφαλον.

A tur, à quarum vtraque in vtriuſque ſemoris muſculos arteriæ diſtribuuntur, & ex his quicquid ſupereſt per poplitem productum, in omnes partes tibiæ & pedis diſpenſatur. At ne hîc quidem modum atque diſtributionis rationem perſequi opus eſt, quum præſertim illud tribus verbis indicaſſe ſatis ſit, omnes totius animalis arterias ab vna illa proficiſci, quam ex ſiniſtro cordis ventriculo, non aliter atque ex terra truncum, originem duxiſſe retuli. Alia etiam eſt arteria ex eadem cordis cauitate manans, ſed ita vt quod ad tunicam attinet, venam referat. Ea B omnibus animalibus quibus pulmo eſt, in pulmonem totum diducitur: quibus is non eſt, in aliud aliquod membrum quod pulmoni reſpondeat, vti piſcibus in branchias. Hanc arteriam percommodè quis comparabit inferiori parti trunci plantarum quæ terra continetur, cum profecto arteriæ illæ quæ ex ea in pulmonem ſparguntur, radicum vicem atque comparationem ſuſtinere rectè poſſint. Altera illa magna, quæ in vniuerſum corpus diſtribuitur, arterias omnes quas antè commemoraui, non aliter ac ramos quoſdam, ex ſe toti animali impartit. Hac opinor, ſimilitudinis ratione adductus Hippocrates, C cor arteriarum, iecur venarum radicationem, rectè nominauit. De ſimilitudine hac copioſius dicam, vbi de iecinore & venis ſermo erit. Atquo ita ad demonſtrandum arterias omnes ex corde naſci, earũmque nullam in neruum commutari, quum neruorum omnium principium cerebrum ſit, hæc mihi ſatis iam dicta ſunto.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην, ὅτι ἡ καρδία τῶν νεύρων ἀρχὴ οὐκ ἔστι· καὶ πῶς δεῖ τὴν τοῦ νεύρου φύσιν κρίνεσθαι.

Καταλιπόντες οὖν ἤδη τὸν Πραξαγόραν ἀναισχύντως σοφιζόμενον, αὖθις ἐπὶ τὸν Ἀριστοτέλην μεταβώμεθα, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς καρδίας φύεσθαί φησι τὰ νεῦρα. συγκεχυμένως δὲ εἴρηται, καὶ ἀδιορίστως δὶς πρὸς αὐτοῦ περὶ τῆς τῶν νεύρων ἀρχῆς. ἐχρῆν γὰρ οἶμαι τὸν ἀπὸ καρδίας αὐτὰ φύεσθαι φάσκοντα, δεῖξαι πῶς ἐπὶ ἕκαστον τοῦ ζώου μόριον ἀπ᾽ αὐτῆς ἔρχεται τὸ νεῦρον, ὥσπερ ἡμεῖς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπεδείξαμεν ἀρτηρίαν, οὐ τὸ ἁπλῶς γε τοῦτο εἰπεῖν μόνον, αὐτάρκες ὑπολαμβάνειν. ὅθεν ὃ ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων ἔγραψεν, οὐδαμῶς ἦν πρέπον Ἀριστοτέλει. παραγράψω δὲ τὴν ῥῆσιν αὐτήν. ἔχει δὲ καὶ νεύρων πλῆθος ἡ καρδία, καὶ τοῦτο εὐλόγως. ἀπὸ ταύτης γὰρ αἱ κινήσεις. περαίνονται δὲ διὰ τοῦ ἕλκειν, καὶ ἀνιέναι. δεῖ οὖν τοιαύτης ὑπηρεσίας τε καὶ ἰσχύος. ὅτι μὲν γὰρ δεῖ τοιαύτης ὑπηρεσίας τε καὶ ἰσχύος ἐκείνῳ τῷ μέλει τοῦ σώματος, ὃ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἐν ἑαυτῷ περιέχει, πρόδηλον ἅπασι. τὸ μέν τοι τὴν καρδίαν τοῦτ᾽ εἶναι τὸ μέλος, οὐ μόνον οὐκ ἀπέδειξεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλ᾽ οὐδὲ πιθανῶς ἐπεχείρησεν, εἰ μὴ ἄρα τὸ νεύρων ἔχειν πλῆθος αὐτήν, ἱκανὸν εἶναι γνώρισμα νομίζει τοῦ νεύρων ὑπάρχειν ἀρχήν. ἀλλ᾽ οὕτω γε καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς πόδας ἀρχὰς ὑποληψόμεθα νεύρων. εἰ γὰρ ἱκανὸν εἶναι νομίσομεν ἔνθα ἂν ᾖ νεῦρα πολλά, τοῦτ᾽ ἀρχὴν τίθεσθαι νεύρων, οὐδὲν ἡμᾶς κωλύσει, καὶ ταῦτα τὰ μόρια νεύρων ἀρχὰς ὑπολαμβάνειν. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῷ δικτύῳ παραπλήσιον πλέγμα τὸ ὑπὸ τῇ παχείᾳ μήνιγγι, τῶν ἀρτηριῶν ἀρχὴν ἐροῦμεν, οὐ τὴν καρδίαν.

CAPVT VIII.

Aduerſus Ariſtotelem quòd cor non ſit origo neruorum; & qua ratione natura nerui ſit dijudicanda.

D Igitur relicto Praxagora impudentia quadam commento, ad Ariſtotelem reuertamur, quum præſertim & ipſe ex corde produci neruos cêſeat, ſed confuſè tamẽ & indiſtinctè admodum de neruorum principio bis loquutus. Oportebat ſiquidẽ, ſi quid ego cenſeo, cum à corde neruos pronaſci dixerat, indicaſſe quemadmodũ in vnumquodque corporis membrum à corde nerui procedant, eo modo quo nos paulò ante arteriam ex eo diſtributam oſtendimus, neq; dixiſſe tantum, ſatis eſſe exiſtimaſſe. Quocirca quod in tertio libro de partibus E animalium ſcripſit, Ariſtotelem nequaquam decebat, aſcribam autẽ verba ipſa. *Cor neruos habet multos: atqui id meritò. Ab hoc enim motuum origo eſt. At hi trahendo & remittendo peraguntur. Igitur tali miniſterio & robore opus habet.* Quòd autẽ tali miniſterio & robore opus ſit illi corporis parti quæ animæ principiũ in ſe continet, nulli non perſpicuum eſt. Cæterùm cor hanc eſſe partẽ non modò non oſtendit atq; demõſtrauit Ariſtoteles, ſed ne probabili quidem aliqua ratione id molitus aliquando eſt, niſi ſi fortè quòd neruos multos habeat, id argumentum ſatis efficax eſſe putet ad cognoſcendum cor neruorum eſſe principium. Sed ſi ita ſenſerit eadem F opera & manus & pedes neruorum principia cenſebimus. Etenim ſi vbi nerui multi ſunt, ibi neruorum principium poni ſatis iuſtam rationem putamus, certè has ipſas partes neruorum principia eſſe exiſtimare, nihil prohibebit. Eodem modo etiam plexum qui reti ſimilis & ſub craſſa membrana poſitus eſt, arteriarum principium dicemus non cor.

In

In eo enim plexu arteriarum copia, quæ numerari nequit reperitur. Sed hæc præter inſtitutum mihi dicta ſunt, vt ne quis, ſi multi in corde cernantur nerui, omninò ob id cor omnium totius animalis neruorum principium ſtatuere æquum cenſeat. At quum ne multos quidem neruos cor habeat, tantò abſurdius quod opinatus Ariſtoteles eſt, eſſe videbitur. Non enim nerui, ſed neruoſæ quædam tenuitates ſunt. Id oſtendam facilè vel ex ipſo Ariſtotele. Is ſiquidem quando membri alicuius naturam, atque quidnam ſit, velimus perpendere, vt ad eius vſum & actionem, non conſtitutionem oculos conuertamus nos docet. Si igitur quænam ſit oculi eſſentia perconteris, reſpondendum, inſtrumentum viſorium. Neque enim quod ex tantis ac talibus humoribus, tunicis, membranis, & muſculis certa ratione compoſitis conſtituatur oculus, ob id eius ſubſtantiam id eſſe velit Ariſtoteles, rectè ſanè ſentiens, vti aliàs & mihi demonſtratum eſt. Ita quum is ſenſerit, opus eſſe arbitror vt huius rei rationem & demonſtrationem ipſe adiungam. Et certè conarer oſtendere, ſi contra alium quempiam quàm contra Ariſtotelem ſermonem haberem, vnumquodque membrum non corporis ſui figura, ſed actione & vſu iudicari debere. Cæterùm cùm contra Ariſtotelem diſputatio eſt, qui longè ante nos ita cenſuerit, tantum in memoriam reuocare oportet ea quæ is in ſecundo de anima & libro de partibus dixit, quum vellet non ex corporis ſpecie, ſed functione quod inſtrumentum menbrúmque idem, & quod diuerſum eſſet, iudicare. Ergo quicquid videndi inſtrumentum eſt, oculus erit, etſi aliter homo, aliter cancer eum habuerit conſtitutum. Quicquid gradiendi, crus, ſiue id elephantis, ſiue capræ, ſiue ouis, ſiue hominis fuerit. At ita ſi res habet, Ariſtoteles chariſſime, neruum non corporis figura, vti vulgus impetitum & inexercitatum facit, ſed vſu & actione iudicabis.

CAPVT IX.

Quid differant neruus, ligamentum & tendo.

TRia enim inſtrumenta ſunt quæ corporis forma inter ſe vicina ſunt, ſed quæ tamen functione atque vſu multum variant. Horum vnum neruus, ſecundum ligamentum, tertium tendo nominatur. Ex his neruus, omninò aut ex cerebro, aut ſpinali medulla exoritur, ſenſum vel motum vel vtrumque partibus quibus inſeritur conducens. Ligamentum ſenſu quidem caret, vſum tamen talem habet qualem nomen indicat. At alterum, tendo videlicet, muſculi neruoſus finis eſt, ex ligamento & neruo genitus, vti tum in libris de motu muſculorum, tum in Adminiſtrationibus anatomicis mihi demonſtratum eſt. Iam neruus omnis exactè teres eſt, tendines verò non item omnes, & his minus ligamenta. Etenim ex his maior pars in modum membranæ dilatatur: tamen membrana omnis exquiſitè tenuis molliſque eſt, ligamentum durum & craſſum omninò; imò horum aliqua, neruicartilaginoſa & dicuntur & ſunt. Neque ſanè aut membrana, aut neruus, aut tendo in eam cum ligamento deuenit aliquando duritiem, quum præſertim neruorum aliqui, ex ſua natura valde molles ſint, ad ſenſum largiendum tantum idonei. Alij etſi ſubſtãtia corporis his duriores ſunt, longè tamen infra duritiem ligamenti ſunt;

A ἀναρίθμητον γάρ τι πλῆθος ἀρτηριῶν ἐστι κατ' ἐκεῖνο τὸ πλέγμα. ταυτὶ μὲν οὖν ἐκ περιουσίας εἰρήσθω μοι, πρὸς τὸ μηδ' εἰ πολλὰ κατὰ τὴν καρδίαν ἐφαίνετο νεῦρα, πάντως ἂν ἤδη ἐκ τούτων τίθεσθαι δικαίως ἀρχὴν ἁπάντων τῶν κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ζώου νεύρων. ἐπεὶ δ' οὐδ' ἔχει νεῦρα πολλά, μεῖζον ἂν ἔτι γίγνοιτο τοῦ Ἀριστοτέλους τὸ ἄτοπον. εἰσὶ μὲν γάρ τινες ἐν αὐτῇ νευρώδεις διαφύσεις, οὐ μὴν ἤδη γέ πω, καὶ νεῦρα. δειχθείη δὲ ἄν, οὐ διὰ μακρῶν τοῦτο κατ' αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλην. ἐκεῖνος γοῦν ἐστιν ὁ διδάξας ἡμᾶς εἰς τὴν ἐνέργειάν τε καὶ χρείαν ἀποβλέπειν ἑκάστου τῶν ὀργάνων, οὐκ εἰς τὴν κατασκευήν, ἐπειδὰν B ὅτι ποτέ ἐστιν αὐτὸ τὸ εἶναι σκοπώμεθα. τοῦ γοῦν ὀφθαλμοῦ ἵνα ᾖ, τί ποτέ ἐστιν ἐρωτηθέντες, ἀποκρινούμεθα ὀργάνῳ ὀπτικῷ. οὐ γὰρ δὴ τό γ' ἐκ τοσούτων τε καὶ τοιούτων ὑγρῶν, χιτώνων τε καὶ ὑμένων, καὶ μυῶν ὡδί πως συγκειμένων κατεσκευάσθαι, τὴν οὐσίαν αὐτὴν τὴν εἶναι βούλεται τῶν ὀφθαλμῶν ὁ Ἀριστοτέλης, ὀρθότατα γινώσκων, ὡς καὶ πρὸς ἡμῶν ἐν ἑτέροις ἐπιδέδεικται. νυνὶ δ' οἶμαι δεῖσθαι εἴς γε τὰ παρόντα τῆς παρ' ἡμῶν ἀποδείξεως, αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους δοξάζοντος οὕτως. εἰ μὲν γὰρ πρὸς ἄλλον τινὰ τὸν λόγον ἐποιούμεθα, ἐπειρώμεθα ἂν ἐπιδεικνύειν, ὡς ταῖς ἐνεργείαις τε καὶ χρείαις ἕκαστον τῶν μορίων, οὐ τῇ τοῦ C σώματος ἰδέᾳ κρίνεται. ἐπεὶ δὲ πρὸς Ἀριστοτέλην διαλεγόμεθα, τὸν αὐτὸν οὕτως γινώσκοντα πολὺ πρότερον ἡμῶν, ἀναμνῆσαι χρὴ μόνον ὧν αὐτὸς ἔν τε τῷ δευτέρῳ περὶ ψυχῆς, κἀν τῷ περὶ μορίων ἀπεφήνατο, τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον ὄργανον ἐκ τῶν ἐνεργειῶν, οὐκ ἐκ τῆς τοῦ σώματος ἰδέας κρίνεσθαι βουλόμενος. εἰ μὲν γὰρ ὀπτικὸν εἴη τὸ ὄργανον, ὀφθαλμός ἐστι, κἂν ἑτέρως ἔχῃ κατεσκευασμένον ἄνθρωπός τε καὶ καρκῖνος. εἰ δὲ βαδιστικόν, σκέλος, ἄν τ' ἐλέφαντος, ἄν τ' αἰγός, ἄν τ' οἰός, ἄν τ' ἀνθρώπου τύχοι. εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, κρινέσθω σοι τὸ νεῦρον, Ἀριστότελες φίλτατε, μὴ τῇ τοῦ σώματος D ἰδέᾳ, καθάπερ τοῖς πολλοῖς καὶ ἀγυμνάστοις περὶ λόγον, ἀλλ' ἐνεργείᾳ τε καὶ χρείᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Πῶς διαλλάττονται νεῦρον, σύνδεσμος, καὶ τένων.

ΤΡία γάρ ἐστιν ὄργανα παραπλήσια μὲν ἀλλήλοις τὴν μορφὴν τοῦ σώματος, οὐκ ὀλίγον δ' ἐνεργείαις τε καὶ χρείαις διαλλάττοντα. προσαγορεύεται δ' αὐτῶν τὸ μέν, νεῦρον, τὸ δέ, σύνδεσμος, τὸ δέ, τένων. τὸ μὲν δὴ νεῦρον, ἐξ ἐγ- E κεφάλου πάντως ἢ νωτιαίου πέφυκεν, αἴσθησιν, ἢ κίνησιν, ἢ τὸ συναμφότερον, οἷς ἂν ἐμφύηται παρέχον. ὁ σύνδεσμος δέ, ἀναίσθητος μέν ἐστιν ἡ χρεία δὲ αὐτοῦ, κατὰ τοὔνομα. λοιπὸς δὲ τένων, πέρας ἐστὶ νευρῶδες μυός, ἐκ συνδέσμου καὶ νεύρου γεννώμενος, ὡς ἔν τε τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως ἡμῖν ἐπιδέδεικται, κἀν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι. νεῦρον μὲν δὴ πᾶν ἀκριβῶς ἐστι στρογγύλον. οἱ τένοντες δ', οὐχ ἅπαντες. ἔτι δὲ μᾶλλον οἱ σύνδεσμοι. πλατύνονται γὰρ οἱ πλείους αὐτῶν εἰς ὑμένος ἰδέαν. ἀλλ' ὑμὴν μὲν ἅπας, ἀκριβῶς ἐστι λεπτὸς καὶ μαλακός. σύνδεσμος δέ, καὶ σκληρός, καὶ παχὺς τοὐπίπαν. F ἔνιοι μὲν αὐτῶν, νευροχονδρώδεις ὀνομάζονταί τε καὶ εἰσιν. οὔτε δὲ ὑμήν, οὔτε νεῦρον, οὔτε τένων εἰς τοσαύτην ποθ' ἥκει σκληρότητα. ἀλλὰ τῶν μὲν νεύρων ἔνια, καὶ πάνυ μαλακὰ τὴν φύσιν ἐστίν, εἰς αἴσθησιν ἐπιτήδεια μόνην. ἔνια δ', εἰ καὶ σκληρότερα τούτων ὑπάρχει κατὰ τὴν τοῦ σώματος οὐσίαν, ἀλλὰ παμπόλλῳ γε ἀπολείπεται συνδέσμου σκληρότητος,

οὕτω δὲ καὶ οἱ ὑμένες, εἰ καὶ διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ σκληρότητα, συνδέσμων ἀπολείπονται πάμπολυ. οἱ τένοντες δὲ, σύγκεινται μὲν ἔκ τε τῶν συνδέσμων, καὶ τῶν νεύρων τῶν σκληροτέρων. ἐν τῷ μέσῳ δὲ εἰκότως ἀμφοῖν εἰσι, τοσούτῳ νεύρου σκληρότεροι τὴν οὐσίαν ὑπάρχοντες, ὅσῳ συνδέσμου μαλακώτεροι. ἅπαντα δὲ ταῦτά ἐστι τὰ τρία γένη λευκὰ, καὶ ἄναιμα, καὶ ἀκοίλια, καὶ εἰς ἶνας εὐθείας λυόμενα, πλὴν τῶν πάνυ σκληρῶν συνδέσμων. οὐ γὰρ οἷόν τε τούτους ἀναλύσαι εἰς ἶνας. εἰ γοῦν οὕτως ὀνομάζειν ἐθέλεις, ὡς Ἱπποκράτης ὠνόμασε, τὸ μὲν αἴσθησίν τε, καὶ κίνησιν παρέχον, ἤτοι νεῦρον, ἢ τόνον (ἄμφω γὰρ αὐτὸ προσαγορεύει) τὸ δὲ ἀναίσθητον, σύνδεσμον, εἰς ὃν δὲ ὁ μῦς τελευτᾷ, τένοντα, δείξω σοι σαφῶς οὐκ ἔχουσαν πλῆθος νεύρων τὴν καρδίαν. εἰ δὲ καὶ συγχεῖν βούλοιο τὰς προσηγορίας, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν μεθ' Ἱπποκράτην, κάλει μὲν ἅπαντα νεῦρα, διαφορὰς δ' ἐν αὐτοῖς λέγε τρεῖς, τὰ αἰσθητικὰ μὲν καὶ προαιρετικὰ τὰ ἐξ ἐγκεφάλου, καὶ νωτιαίου πεφυκότα. συνδετικὰ δὲ, τὰ ἀναίσθητα. καὶ τρίτα ἔτι πρὸς τούτοις, τὰ ἐκ τῶν μυῶν ἀπονευρουμένων φυόμενα.

A eadem ratio & in membranis eſt, quæ etſi inter ſe duritie variant, ligamentis tamen molliores multò ſunt. Tendones, vt ex ligamentis & neruis durioris generis componuntur, ita inter vtrumque medij ſunt, tantò ſubſtantia ſua neruo duriores, quantò ligamento molliores ſunt. Atque hæc omnia tria illa genera ſunt alba, exanguia, & ſolida, & quæ in fibras rectas diuidi ac diſſolui poſſunt, præter dura illa ligamenta, nam hæc in fibras diuellere non ita potes. Si igitur ita hæc nominare velis vt Hippocrates nominauit, videlicet quod ſenſum ac motum præſtat, neruum ſeu τόνον B (vtroque enim nomine id vocauit) quod ſenſum non habet, ligamentum, id in quod muſculus finit, tendonem, perſpicuè ſatis oſtendam cor non habere neruorum copiam. Sed ſi nomina hæc confundere ac perturbare placet, vti maxima pars medicorum, qui poſt Hippocratem fuerunt, ſolet, voces licet neruos quidem omnia, differentias tamen in eis tres dicito: qui ex cerebro & ſpinali medulla oriuntur, ſenſitiuos & voluntarios nominans: qui non ſentiunt, colligantes: tertios illos, enatos è muſculis qui in ſubſtantiam nerueam finiunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ τῶν νεύρων πλῆθος οὐκ εἶναι, καὶ τοὺς μῦς εἶναι τὰ τῆς κατὰ τὴν προαίρεσιν κινήσεως ὄργανα, καὶ πῶς Ἀριστοτέλης ἐσφάλη.

ΚΑὶ οὕτως δὲ δείξομεν οὐκ ἔχουσαν ἀξιόλογα τὸ μέγεθος, ἢ τὸ πλῆθος αἰσθητικά τε καὶ προαιρετικὰ νεῦρα τὴν καρδίαν ἐναργῶς. ἀλλ' ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, σμικρὸν ἀπ' ἐγκεφάλου καθῆκον, εἰς αὐτὴν ἐμφύεται. τί ποτε οὖν ἐστι τὸ πρὸς Ἀριστοτέλους εἰρημένον, ἔχει δὲ καὶ νεύρων πλῆθος ἡ καρδία. οὔτε γὰρ φιλοψευδὴς ὁ ἀνὴρ, οὔτε παντάπασιν ἄπειρος τῆς ἀνατομῆς, ἵνα καὶ τοῦτόν τις ὥσπερ τοὺς περὶ τὸν Χρύσιππον ἑταίροις ἐψευσμένοις ἠκολουθηκέναι νομίσειεν. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ τὰς ὑπὸ Ἡροφίλου νευρώδεις διαφύσεις ὠνομασμένας, αὐτὰς οὐ νευρώδεις, ἀλλ' ἄντικρυς εἰρηκέναι νεῦρα. πέρατα δ' ἐστὶ ταῦτα τῶν ἐπὶ τοῖς στόμασι τῆς καρδίας ὑμένων. ὑπὲρ ὧν Ἐρασίστρατος μὲν, ἀκριβῶς ἔγραψεν, Ἡρόφιλος δ', ἀμελῶς. συμφύεται δὲ καὶ συνδοῦνται δι' αὐτῶν πρὸς τὴν καρδίαν οἱ ὑμένες οὗτοι. καὶ ἡ χρεία γε κατὰ τοὺς συνδέσμους αὐτοῖς, οὐ κατὰ τὰ νεῦρα. ἀλλ' εἰ καὶ νεῦρά τις εἶναι συγχωρήσειεν αὐτὰ, καὶ μὴ νευρώδη σώματα, τό τε τὴν καρδίαν ὑπάρχειν νεύρων ἀρχὴν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται, μὴ δυναμένων ἡμῶν ἐπιδεῖξαι μηδὲν νεῦρον εἰς μηδὲν μόριον τοῦ σώματος ἀπ' αὐτῆς φερόμενον, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν ἀπ' ἐγκεφάλου τε, καὶ νωτιαίου. δοκεῖ δή μοι δύο μὲν ἐνταῦθα ὑποθέμενος ὀρθῶς ὁ Ἀριστοτέλης, ἓν μὲν, ὡς ἰσχύος δεῖ τινος οὐκ ἀγεννοῦς εἰς τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείας, ἕτερον δ', ὡς οὐδὲ μιᾶς τοιαύτης ἰσχύος ἐγκεφάλῳ μέτεστιν, ἐπ' αὐτοῖς δὲ τρίτον ἐξ αἰσθήσεως προσλαβὼν, τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ νευρωδῶν συνδέσμων, οὐκ ἔθ' ὑπομεῖναι περὶ τὴν κατὰ μέρος ἀνατομὴν ἀσχοληθῆναι, καὶ ζητῆσαι, πῶς εἰς ἕκαστον τοῦ σώματος μόριον ἐκ καρδίας ἀφικνεῖται νεῦρον, ἀλλ' ὡς ἄντικρυς ἑπόμενον ἐν οἷς εἶπον ἀποφήνασθαι. πολλὰ γὰρ δὴ τοιαῦτα καὶ παρὰ τοῖς ἰατροῖς ἐστιν εὑρεῖν ἀνατομικὰ θεωρήματα μοχθηρῶς γεγραμμένα, μὴ βουληθέντων αὐτῶν ἀναμεῖναι τὸ φαινόμενον ἐκ τῆς ἀνατομῆς, ἀλλ' ἐξ ἀκολουθίας μέν τινος ἐλπισάντων ὡς ἑωρακότων.

C CAPVT X.

In corde copiam neruorum non eſſe, motúſque voluntarij muſculos eſſe inſtrumenta; & præterea hac in re qua Ariſtoteles ratione fuerit deceptus, explicat.

QVo etiam modo facilè oſtendam cor non habere manifeſtè neruos ſenſitiuos & voluntarios, magnitudine vel numero relatu dignos; vnum tamen exiguum, vt ante dixi, habet, & eum à cerebro in ſe diductum. Quid ergo eſt quod Ariſtoteles dixit, cor habere multos neruos? vir enim D erat qui neque vanis adeò facilè capiebatur, neque omninò adeò anatomes rudis erat, vt ita hunc, quemadmodum Chryſippum, ſociis vana referentibus accedere quis putet. Mihi profectò videtur, quas Herophilus neruoſas tenuitates vocat, eas planè neruos eſſe dicere. Sed hæ fines membranarum ſunt quæ in cordis orificiis poſitæ ſunt, de quibus Eraſiſtratus diligenter, Herophilus negligenter ſcripſit; membranæ enim horum interuentu cordi alligantur & adnaſcuntur, vſúſque his idem qui ligamentis, non qui neruis eſt. At ſi neruos eas eſſe quis concedat, ac non neruoſa corpora, certè non ex neceſſitate ſtatim E ſequetur cor neruorum principium eſſe, præſertim cum nullum neruum in aliquam corporis partem ex eo, vti antè ex cerebro & ſpinali medulla oſtendimus, deriuari oſtendere quimus. Videtur ſanè mihi Ariſtoteles quum duo hîc rectè ſuppoſuerat, alterum quòd robore cor opus habeat non vulgari ad actiones voluntarias peragendas, alterum quòd tale robur cerebro non ſit, & ad hæc tertium, putà copiam neruoſorum ligamentorum *quæ in corde viſuntur*, ex ſenſu aſſumeret, non tamen ſuſtinuiſſe ſeorſum ſingularum partium ſectioni vacaſſe, & quæſiuiſſe quomodo in vnamquamque F corporis partem ex corde deueniret neruus, ſed perinde ac ſi ad ea quæ commemoraui id planè ſequeretur, pronuntiaſſe. Multa enim talia apud medicos inuenire licet anatomica theoremata perperam ſcripta, cum nollent quod ex anatomia appareret id expectare, ſed ex conſequentia quadam, id quaſi vidiſſent, verum eſſe ſperarent;

ita

A Ita planè decipi mihi viſus eſt Ariſtoteles, duo quidem vera ponens aſſumpta, tertium, probabile & veritati propius. Vera eſſe dico, quòd & robore quodam opos ſit inſtrumentis quæ motura ſunt corporis membra: nihilque tale à cerebro prodire apparere. Probabile vero non verum, quòd in corde copia ſit neruorum. Sed nos re oſtendere poſſumus organum id à quo animalis membra moueri oportet, quòd illi ex ſermone & verbis quidem bene notum erat, ſed tamen re incognitum homini ideo permanſit, quòd ex anatome id quærere non curabat, & ex ſenſu
B inuenire recuſabat, etenim neruorum nullus talis eſt, muſculi ſiquidem, vt vocant, neruos ſuſcipiunt, & membra mouent; imò vectis cuiuſdam vim habere muſculus videbitur, ſi neruum reſpicias. Nam quemadmodum pondera quæ manibus mouere non poſſumus, vectibus admotis mouemus; ita corporis membra quum neruis mouere nequimus, muſculos ad id accepimus; neruus enim per ſingulos muſculos in fibras ſolutus, permiſcetur & implicatur cum ligamentorum fibris: poſtea ex vtriſque corpus vnum neruoſum genitum, ex muſculi corpre enaſcitur
C id quod tendo nominatur. Ad eum modum enim non ſolùm Hippocrates, ſed etiam Homerus ipſum nominant. Qui tendo ex inſtrumentis enatus, rationem habet extremæ vectis partis quæ pondera tangit. Neque enim pars aliqua noſtri corporis eſt quæ ex noſtra voluntate & arbitrio mouetur, cui non præficiatur muſculus qui ex cerebro neruum ſuſcipit. Sed de hac re qui certiorem fidem habere velit, illi duo libri à nobis ſcripti ſunt, ſeorſum ſinguli, quorum alter omnes quotquot ſunt, muſculos perſtringit & quam quiſque functionem habet edocet; alter quemadmodum in eos nerui diſpenſetur, enar-
D rat. Quin etiam in anatomicis adminiſtrationibus & libris de vſu partium copioſe de his omnibus diſſeruimus. Itaque nihil iam deeſſe mihi videtur huic libro, quin poſſit nec ſibi nec iis quæ manifeſtè ex anatome conſpiciuntur repugnando, ponere ac ſtatuere cerebrum neruorum eſſe principium, nec minus docuimus, arteriarum principium in corde poſitum: quòd autem venarum principium iecur ſit, in ſequentibus expediam. Igitur primo libro finem hic ponam, & ad ea quæ ordine coniuncta iis ſunt quæ hoc libro expoſui ac demonſtraui, in ſecundo me conuertam.

A οὕτω δή μοι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐσφάλθαι φαίνεται, δύο μὲν ἀληθῆ τιθέμενος λήμματα, τὸ δὲ τρίτον ἐγγὺς ἀληθείας πιθανόν. ἀληθῆ μὲν οὖν εἶναί φημι τό τε δεῖν ἰσχύος τινὸς τοῖς κινήσουσιν ὀργάνοις τὰ τοῦ ζώου μέλη, καὶ τὸ μηδὲν ἀπ' ἐγκεφάλου φαίνεσθαι τοιοῦτον. πιθανὸν δὲ οὐκ ἀληθές, ὡς ἐν τῇ καρδίᾳ πλῆθος εἴη νεύρων. ἀλλ' ἡμεῖς γε δεῖξαι δυνάμεθα τὸ καλῶς μὲν ὑπ' αὐτοῦ τῷ λόγῳ γνωσθὲν ὄργανον, ὑφ' οὗ χρὴ κινεῖσθαι τὰ τοῦ ζώου μέλη, διότι δ' ἠμέλησε ζητῆσαι κατὰ τὰς ἀνατομὰς αὐτό, διὰ τοῦτ' ἐκφυγόντος τὴν διὰ
B τῆς αἰσθήσεως εὕρεσιν, ἄγνωστόν τε μεῖναι τἀνδρί. τῶν μὲν γὰρ νεύρων οὐδέν ἐστι τοιοῦτον. οἱ δὲ ὀνομαζόμενοι μύες ὑποδεχόμενοι ταῦτα, κινοῦσι τὰ μέλη. καὶ δόξειεν ἂν οἷον μοχλοῦ τινος ἔχειν δύναμιν ὁ μῦς, ὡς πρὸς τὸ νεῦρον. ὥσπερ γὰρ ὅσα ταῖς χερσὶν οὐχ οἷοί τ' ἐσμὲν κινῆσαι βάρη, διὰ τῶν μοχλῶν αὐτὰ κινοῦμεν, οὕτω καὶ τὰ τοῦ σώματος μέλη τοῖς νεύροις ἀδυνατοῦντες κινεῖν, τοὺς μῦς προσεπικτησάμεθα. λυόμενον γὰρ εἰς ἶνας ἐν ἑκάστῳ μυῒ τὸ νεῦρον, ἀναμίγνυταί τε καὶ διαπλέκεται ταῖς ἐκ τῶν συνδέσμων ἰσίν. εἶτ' ἐξ ἀμφοῖν ἕν τι νευρῶδες σῶμα γεννηθὲν ἐκφύεται τοῦ σώματος
C μυὸς ὁ προσαγορευόμενος τένων. οὕτως γὰρ οὐχ Ἱπποκράτης μόνον, ἀλλὰ καὶ Ὅμηρος αὐτὸν ὀνομάζουσιν. ὅστις τένων ὀργάνων ἐκφυόμενος, ἀνάλογον ἕξει τῷ τοῦ μοχλοῦ πέρατι τῷ ψαύοντι τῶν βαρῶν. οὐδ' ἔστιν οὐδὲν εὑρεῖν ἐν τῷ σώματι μέλος, ὃ κατὰ μὲν τὴν ἡμετέραν κινεῖται προαίρεσιν, οὐ προτέτακται δ' αὐτοῦ τις μῦς ἀπ' ἐγκεφάλου δεχόμενος νεῦρον. ὅστις δὲ καὶ περὶ τοῦδε πεισθῆναι ἐθέλοι βεβαίως, τούτῳ γέγραπται πρὸς ἡμῶν ὑπομνήματα δύο, κατὰ μόνας ἑκάτερον. ἓν μέν, ἅπαντας τοὺς μῦς, ὁποία τ' ἐστὶν ἐνέργεια καθ' ἕκαστον, ἀκριβῶς διδάσκον. ἕτερον δέ, τὴν τῶν νεύρων εἰς αὐτοὺς νομὴν διηγούμενον. οὐ
D μήν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι, καὶ τοῖς περὶ χρείας μορίων ὑπομνήμασιν, ἐπὶ πλέον ὑπὲρ ἁπάντων τούτων διέξιμεν. ὥστ' οὐδενὸς ἔτι προσδεῖν ἡμῖν ἔοικεν, ἀλλ' ὁμολογουμένως ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ὑπάρχει πᾶσιν, ἀρχὴν τῶν νεύρων ἐγκέφαλον τιθέμενος. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐπιδείξαντες ἀρχὴν ὑπάρχουσαν τὴν καρδίαν. ὅτι δὲ καὶ τῶν φλεβῶν ἀρχὴ τὸ ἧπάρ ἐστιν, ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀποδειχθήσεται. ἐνταῦθ' οὖν ἤδη καταπαύσας τὸ πρῶτον βιβλίον, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς ἀποδεδειγμένοις ἐν αὐτῷ, κατὰ τὸ δεύτερον τρέψομαι.

Digitized by Google

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS PLACITIS LIBER SECVNDVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΔΕΥΤΕΡΩι.

Περὶ τῆς τῶν λημμάτων ἀτοπίας λέγει, οἷς Στωϊκοὶ, καὶ οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου χρῶνται, ὑπὲρ τοῦ, ἐν ᾧ, τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν, ὑπάρχει ἀποφαινόμενοι· καὶ ὅτι δεῖ ἐπὶ ταῖς ἀνατομαῖς τὰς τῶν ἐνεργειῶν πασῶν ἀρχὰς γνωρίζειν.

ARGVMENTVM LIBRI SECVNDI.

Agit de ſumptionum abſurditate, quibus Stoici, ac Peripatetici in rationalis facultatis ſede probanda vtebantur; ac ex diſſectionibus actionum omnium principia docet eſſe dignoſcenda,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τί ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ εἴρηται· τί ἐν τῷδε λεκτέον.

A ΠΕΡΙ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπισκέψασθαι προθέμενος, ἀπὸ τοῦ πρώτου κατὰ τὴν δύναμιν ὑπηρξάμην, ᾧ καὶ τἆλλα σχεδὸν ἅπαντα τὰ κατὰ μέρος ἀκολουθεῖν ἔδειξα. τοῦτο δὲ ἐστι, τὸ περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, ὁπόσαι τέ εἰσι τὸν ἀριθμὸν, ὁποία τέ τις ἑκάστη, καὶ τόπον ὃν τινα ἐν τῷ ζώῳ κατείληφεν. ἠξίουν τε μηδὲν οὕτω φυλάττεσθαι κατὰ τὸν λόγον, ὡς τὸ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ἐναντία τίθεσθαι, καθάπερ οἵ τε μηδὲν ἄλογον ζῶον ἐπιθυμεῖν, ἢ θυμοῦσθαι φάσκοντες, οἵ τε τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων ὑπάρχειν ἐν τῇ καρδίᾳ. B ἀποτετόλμηται γὰρ ἅπαντα τὰ τοιαῦτα πρὸς ἀνθρώπων, ἀνατρέψαι φιλονεικησάντων, ὅσα καλῶς εἴρηται τοῖς παλαιοῖς, ὑπὲρ τοῦ νεωτέραν αἵρεσιν ἰδίαν συστήσασθαι. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν ψευσμάτων, ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διήλεγξα· νυνὶ δὲ ἐπὶ θάτερον εἶδος λόγων ὧν ποιοῦνται, ἔγνωκα μεταβὰς ἐπιδεῖξαι σαφῶς, καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμὶ, πῇ ποτε σφάλλονται.

CAPVT PRIMVM.

Quid ſuperiori libro actum ſit; quid hoc agendum.

A QVVM de Hippocratis & Platonis placitis cōſiderare inſtituiſſem, ab eo quod poteſtate primum eſt, auſpicatus ſum: quod & reliqua propè vniuerſa particularia, ſubſequi monſtraui. Hoc autem eſt, facultates corpus noſtrum diſpenſantes, quot ſint numero, quales ſingulæ, & quam in animante ſedem ſortitæ ſint. Verùm nihil tam cauendum eſſe in hoc opere duxi, atque euidenter apparentibus contraria affirmare: quemadmodum B hi factitant qui bruta concupiſcere aut iraſci negant, quique neruorum principium in corde exiſtere pronunciant. Quippe auſi ſunt id genus omnia veterum pulcherrima inuenta homines contentioſi ſubuertere, vt nouam ſibi ſectam conſtituerent. Itaque huiuſmodi mendacia libro priore confutaui: nunc verò ad aliud rationum quas adducunt, genus digreſſus, euidenter pro viribus oſtendere decreui, quo tandem modo hallucinentur.

CAP.

A

CAPVT II.

Quòd falſis & vanis rationibus vſus ſit Chryſippus; & reliqui qui perperam de principibus animæ facultatibus ſenſerunt.

AT fortè ſatius fuerit perſpicuitatis gratia ſtatim operis initio rationum differentias diſtinguere, quibus omnes malè quodcunque problema tractaotes vtuntur. Dico autem ſumptionum, *lemmata vocant*, quas concluſionis gratia aſſumunt, alias quidem manifeſtò eſſe falſas, B alias verò propoſitæ contemplationi minimè proprias. Palam ſanè falſas, quales libro priore fuſiùs explicauimus, quando nonnulli, velut Stoici, nullum brutum aut concupiſcere, aut iraſci dictitarent, vel ex corde neruos eſſe ortos. Minimè verò propriæ quænam ſint, in libris de demonſtratione pleniſſimè eſt expoſitum, in quibus omnibus demonſtrandi viam ac rationem, qualisnam ſit, edocui, hortatúſque ſum in horum commentariorum primo, vt in illa priùs ſe exerceret quiſquis demonſtrare aliquid nititur. Scripſerunt autem de ea nimirum optimè veteres philoſophi Theophraſtus, C & Ariſtoteles in libris poſteriorum analyticorum. Quare de tribus animalis principiis non longam habiturum me cum illis diſputationem ſpero. Vulgares enim & rhetoricas ſumptiones ad ſcientificas demonſtrationes adducere verentur, quibus Chryſippi libri ſcatent, plebeios interim teſtes ſumptionum quas conſtituunt, citantes, interim verò poëtas, aut belliſſimam etymologiam, aut id genus aliud, quæ concludunt quidem nihil, tempus autem noſtrum conſumunt terúntque fruſtrà, dum hoc ſolùm ipſis demonſtramus concluſionis ſumptiones non eſſe ſcientificas; deinde dum in D palæſtram deſcendimus, concertamúſque cum ipſis, vt oſtendamus plebeios & poëtas non minùs nobis quàm ipſis, interdum etiam magis ſuffragari. Sic autem & etymologiam, quum liberiùs per ocium licet, oſtendimus illis non magis ſibi quàm nobis teſtimonium reddere. Verùm quòd teſtis ſit fallax etymologia, ſæpe quidem ſimiliter atteſtans his qui veritati contraria afferunt, haud raró autem mentientibus magis quàm verùm fatentibus, alio in opere quod de recto nominum vſu inſcribitur, declarauimus, in quo E etiam oſtendimus Chryſippum falſam huius vocis (ego) etymologiam expoſuiſſe. Quid igitur opus eſt adhuc de ipſis verba facere? Chryſippo ſanè & hoc familiare, non bis, aut ter, ſed & quater, interdum etiam quinquies, de eiſdem rebus in diuerſis operibus tractare; quod cauebit vtique qui tempori cupiat parcere. Quæ igitur de hac voce (ego) Chryſippus primo de anima tradidit, de principe eius facultate diſſerens cognitionis cauſa ſcribam. *Sic autem, nosipſos indicantes, dum mentem eſſe enunciamus,* F *hanc vocem (ego) proferimus, indicatione naturaliter, & propriè huc delata, atque ſine huiuſmodi manus indicatione deflectentes in nosipſos hanc vocem (ego) pronunciamus. Similiter quum vox (ego) huiuſmodi ſit, etiam in ſubſcripta deinceps indicatione ſimul effertur.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὅτι ψευδέσι καὶ μὴ οἰκείαις λόγοις χρῆται ὁ Χρύσιππος, καὶ ἄλλοι ἱκανῶς περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ ἀποφαινόμενοι.

Διελέσθαι δὲ ἴσως ἄμεινον ἕνεκα σαφηνείας εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ γράμματος, ἥτις ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῶν λόγων, οἷς χρῶνται πάντες οἱ κακῶς ὁπωσοῦν μεταχειριζόμενοι πρόβλημα. φημὶ δὴ τῶν λημμάτων ἃ ἕνεκα τοῦ συμπεράσματος λαμβάνουσιν, τὰ μὲν ἄντικρυς εἶναι ψευδῆ, τὰ δ' οὐκ οἰκεῖα τοῦ προκειμένου σκέμματος. ἄντικρυς μὲν ψευδῆ τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διῆλθον ἐπὶ πλέον, ὅταν ἤτοι μηδὲν τῶν ἀλόγων ζώων ἐπιθυμεῖν τις ἢ θυμοῦσθαι φάσκει, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς, ἢ πάλιν ἐκ καρδίας πεφυκέναι τὰ νεῦρα. τὰ δὲ οὐκ οἰκεῖα τῶν λημμάτων ὁπόσα τὴν φύσιν ἐστὶν, εἴρηται μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ὑπομνήμασιν, ἐν οἷς ἅπασαν ἐδήλωσα τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ὁποία τίς ἐστιν, παρεκάλεσα τε διὰ τοῦ πρώτου τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ἐν ἐκείνῃ γυμνάσασθαι πρότερον, ὅστις ὁπωσοῦν ἀποδεικνύειν ἐπιχειρεῖ. γεγράφθαι δὲ λέγω ὑπὲρ αὐτῆς ἄριστα τοῖς παλαιοῖς φιλοσόφοις, τοῖς περὶ Θεόφραστόν τε, καὶ Ἀριστοτέλην κατὰ τῶν δευτέρων ἀναλυτικῶν βιβλίων. καὶ διὰ τοῦτο πρὸς ἐκείνους μὲν, οὐδὲ μακρὸν ἔσεσθαι τὸν λόγον ἐλπίζω περὶ τῶν τριῶν ἀρχῶν τοῦ ζώου. τὰ γὰρ ἰδιωτικά τε, καὶ ῥητορικὰ λήμματα, αἰδοῦνται παραλαμβάνειν εἰς ἀποδείξεις ἐπιστημονικάς, ὧν πέπλησται τὰ Χρυσίππου βιβλία, ποτὲ μὲν ἰδιώτας ἐπικαλούμενα μάρτυρας, ὧν ὑποτίθεται λημμάτων, ἔστι δὲ ὅτε ποιητάς, ἢ τὴν βελτίστην ἐτυμολογίαν, ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον ἃ περαίνει μὲν οὐδὲν, ἀναλίσκει δὲ καὶ κατατρίβει μάτην ἡμῶν τὸν χρόνον αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐνδεικνυμένων αὐτοῖς, ὡς οὐκ ἔστιν ἐπιστημονικὰ τὰ τοῦ συμπεράσματος λήμματα· μετὰ ταῦτα δὲ καὶ συγκαταβαινόντων τε, καὶ συμπαλαιόντων αὐτοῖς ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι, καὶ τοὺς ἰδιώτας, καὶ τοὺς ποιητάς, οὐδὲν ἧττον ἡμῖν ἢ ἐκείνοις μαρτυροῦντας, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ μᾶλλον. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐτυμολογίαν ἐπειδὰν ἄγωμεν μακροτέραν σχολὴν, ἐπιδείκνυμεν αὐτοῖς οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνοις, ἢ παρ' ἡμῖν μαρτυροῦσαν. ἀλλ' ὅτι μὲν ἀλαζὼν ἐστὶ μάρτυς ἡ ἐτυμολογία, πολλάκις μὲν ὁμοίως μαρτυροῦσα τοῖς τἀναντία λέγουσι τῶν ἀληθῶν, οὐκ ὀλιγάκις δὲ τοῖς ψευδομένοις μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῖς ἀληθεύουσιν, ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ δέδεικταί μοι τῆς περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος, ἔνθα καὶ περὶ τῆς, ἐγὼ, φωνῆς ἐπέδειξα τὸν Χρύσιππον ἐτυμολογοῦντα ψευδῶς. τί μὲν οὖν ἔτι δέοι μέλειν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐνταῦθα διεξιέναι; Χρυσίππῳ μὲν γὰρ καὶ τοῦτο φίλον, οὐ δὶς, ἢ τρὶς, ἀλλὰ καὶ τετράκις, ἐνίοτε καὶ πεντάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐν διαφερούσαις πραγματείαις διέρχεσθαι· φυλάξαιτο δὲ ἄν τις αὐτὸ τὸν χρόνον φειδόμενον. ἃ δ' οὖν ὑπὲρ τῆς, ἐγὼ, φωνῆς ἔγραψεν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ψυχῆς ὁ Χρύσιππος ὑπὲρ ἡγεμονικοῦ διαλεγόμενος, ἤδη παραγράψω, γνωρίσματος ἕνεκα. οὕτως δὲ καὶ τὸ, ἐγὼ, λέγομεν κατὰ τοῦτο, δεικνύντες αὐτοὺς ἐν τῷ ἀποφαίνεσθαι τὴν διάνοιαν εἶναι, τῆς δείξεως φυσικῶς καὶ οἰκείως ἐνταῦθα φερομένης, καὶ ἄνευ δὲ τῆς κατὰ τὴν χεῖρα τοιαύτης δείξεως νεύοντες εἰς αὐτοὺς τὸ, ἐγὼ, λέγομεν. εὐθὺς καὶ τῆς, ἐγὼ, φωνῆς τοιαύτης οὔσης, καὶ κατὰ τὴν ἑξῆς ὑπογεγραμμένην δεῖξιν συνεκφερομένης.

τὸ γὰρ ἐγὼ προφερόμεθα κατὰ τὴν προτέραν συλλαβὴν κατασπῶντες τὸ κάτω χεῖλος εἰς αὑτοὺς δεικτικῶς, ἀκολούθως δὲ τῇ τοῦ γενείου κινήσει, καὶ ἐπὶ τὸ στῆθος νεύσει. καὶ τῇ τοιαύτῃ δείξει ἡ ἑξῆς συλλαβὴ παράκειται, οὐδὲν ἀποστηματικὸν παρεμφαίνουσα, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἐκεῖνος συντέτευχε. διὰ ταύτης οὖν ἁπάσης τῆς ῥήσεως ὁ Χρύσιππος, οὐδὲν μὲν ἐπιστημονικὸν λῆμμα τοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ὑπάρχειν ἐν τῇ καρδίᾳ παραλαμβάνει. δύο δ᾽ ἐς ταὐτὸν οὐκ οἰκεῖα τῷ προκειμένῳ συμπλέκει, τὸ μὲν ἕτερον ἀπὸ τῆς ἐτυμολογίας, ὅτι τὴν ἐγὼ φωνὴν φθεγγόμενοι κατὰ τὴν προτέραν συλλαβὴν τὴν ἐ λεγομένην τὸ στόμα κάτω που, καὶ τὴν γένυν ἀπάγομεν ὡς ἐπὶ τὰ στέρνα. τὸ δὲ ἕτερον, ὅτι καὶ τὴν χεῖρα συνεπιφέρομεν ἐνίοτε τοῖς στέρνοις, ἡμᾶς αὐτοὺς δεικνύντες. ἐν τῷ λέγειν ἐμοὶ τοῦτο προσήκει, τοῦτο ἐγώ σοι λέγω. ὅτι δὲ καὶ τῆς ῥινὸς ἅπτονται πολλάκις οἱ ἄνθρωποι λέγοντες, ἐμοὶ τοῦτο δός, ἐμοὶ τοῦτο προσήκει, τοῦτο ἐγώ σοι λέγω, παντελῶς ἐπιλέλησται. καίτοι κατά γε τὴν ἐγὼ φωνήν, οὐκ ἐπελάθετο τῆς ἐκεῖνος. οὐκ ἀπὸ παραπλησίας δέ τινος, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς συλλαβῆς ἀρχομένης τῆς ἐ. ἐχρῆν δ᾽ οἶμαι, καθάπερ ἐπὶ ταύτης ἐμνημόνευσε μέν, οὐκ ἔλυσε δὲ τὸ ἄπορον, οὕτω κἀπὶ τῆς ἐπὶ τοῦ στέρνου δείξεως, ἐπιμνησθῆναι μὲν τῆς ἐπὶ τὴν ῥῖνα φορᾶς τοῦ δακτύλου, μὴ μέντοι μηδ᾽ ἐνταῦθα διαλύεσθαι τὸ προβληθέν, εἰ μὴ ἄρα τις οἴεται τὴν ἀπόφασιν τοῦ Χρυσίππου ψιλὴν αὐτὴν μόνην ῥηθεῖσαν, ἀπόδειξιν ὑπάρχειν. τί γὰρ δὴ καί φησιν; ἀκολούθως δὲ τῇ τοῦ γενείου κινήσει, καὶ ἐπὶ τὸ στῆθος νεύσει, καὶ τῇ τοιαύτῃ δείξει ἡ ἑξῆς συλλαβὴ παράκειται, οὐδὲν ἀποστηματικὸν παρεμφαίνουσα, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἐκεῖνος συντέτυχεν. ἐννοήσας γὰρ ὅτι ἡ ἐκεῖνος φωνὴ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ποιεῖται συλλαβῆς, ὥσπερ καὶ ἡ ἐγώ, καὶ δείσας, καὶ ταύτην ἐνδείκνυσθαι ταὐτὸν σημαινόμενον, εἰς τὴν τῶν ἐπιφερομένων συλλαβῶν διαφορὰν ἀναφέρει τὴν τοῦ ζητουμένου λύσιν. ἔστι δὲ τοιάδε, εἰπὼν τῆς ἐγὼ φωνῆς τὴν δευτέραν συλλαβὴν τὴν γώ, μηδὲν ἀποστηματικὸν ἐμφαίνειν ἐπήγαγεν, ἐπὶ δὲ τῆς ἐκεῖνος ἐμφαίνειν τὴν κεῖ. τοῦτο δ᾽ ἀπόφασίς ἐστι ψιλή, μηδεμίαν ἀπόδειξιν ἔχουσα, μὴ ὅτι βεβαίαν τε, καὶ ἐπιστημονικήν, ἀλλὰ μηδ᾽ ἄχρι πιθανότητος, ἢ ῥητορικῆς, ἢ σοφιστικῆς προσιοῦσαν. διὰ τί γὰρ ἡ μὲν κεῖ συλλαβὴ ἀποστηματικόν τι δηλώσει, ἡ δὲ γὼ μὴ οὔ, προσθεῖναι δίκαιον ἦν αὐτὸν ἀπόδειξίν τινα. διὰ τί δὲ τοῖς μὲν στέρνοις ἐπιφέροντες τὸν δάκτυλον, ἐπιδεικνύμεθα τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἐνταῦθα εἶναι. τῇ ῥινὶ δὲ ἐπιφέροντες, οὐκ ἐνδεικνύμεθα. δίκαιον γὰρ εἴπερ ἡ δεῖξις ἱκανὴ πίστις εἰς εὕρεσιν ἡγεμονικοῦ μορίου ψυχῆς, οὐκ ἐπὶ μὲν τῶν στέρνων αὐτὴν ἰσχυρὰν ὑπάρχειν, ἀσθενῆ δὲ ἐπὶ τῆς ῥινός, ἀλλὰ κἀπὶ ταύτης ἰσχύειν ὁμοίως, ἢ εἴπερ οὐδ᾽ ἐπὶ ταύτης, οὐδ᾽ ἐπὶ τῶν στέρνων. διὰ τί δὲ ἐν ταῖς συγκαταθέσεσιν ἐπινεύοντες τὴν κεφαλήν, ἐφ᾽ ὃ φέρομεν αὐτὴν μέρος, ἐν ἐκείνῳ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ὑπάρχειν ἐνδεικνύμεθα μᾶλλον, καὶ οὐκ αὐτῷ τῷ κινουμένῳ. τὸ γάρ τοι πρῶτον κινούμενον ἐν ἡμῖν μόριον ἐπινευόντων, αὐτὸ δήπου πιθανώτερον ἔχειν ἐστὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, ἤπερ τι τῶν ἄλλων πρὸς ὃ φέρεται κινούμενον. ἵνα μὴ νῦν ἐκείνων μνημονεύω τῶν ἀνθρώπων, οἳ ταῖς κεφαλαῖς ἀνανεύουσιν ἐπειδὰν συγκατατίθενται. τάχα γὰρ φήσει τις βαρβάρους, ὥσπερ τἄλλα χείρους εἰσί, καὶ ἀλογώτεροι τῶν Ἑλλήνων, οὕτω κἀν τῷδε σφάλλεσθαι. πάντ᾽ οὖν ὅσα περὶ τῶν ἐπιχειρημάτων, ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ἐδείξαμεν, οὐκ οἰκεῖα τῷ ζητουμένῳ πράγματι·

A *nam (ego) proferimus priore ſyllaba labrum inferius ad noſipſos demonſtratiuè detrahentes, conſequenter autem motioni menti, & deflexioni ad pectus, ac huiuſmodi indicationi, ſubſequens ſyllaba annexa eſt, nullum interuallum oſtendens, quod in dictione* ἐκεῖνος *ille, contingit.* Hac tota oratione Chryſippus nullam ſcientificam ſumptionem, qua monſtret animæ principium in corde eſſe, adducit; duas enim ad id demonſtrandum ſumptiones rei propoſitæ improprias complectitur; alteram ſanè ab etymologia, quòd hanc vocem (ego) pronunciantes, in priore ſyllaba, nempe, è, os & mentum inferius veluti ad pectora deducimus; alteram quòd ma- B num etiam interdum pectori admouemus, nos ipſos indicantes, quum dicimus, mihi hoc conuenit, hoc ego tibi dico. Iam verò quòd etiam naſum ſubinde homines attingunt, dicentes, mihi hoc da, mihi hoc conuenit, hoc ego tibi dico, omninò oblitus eſt: quanquam illum non lateret hanc vocem ἐκεῖνος, non à ſimili, ſed omninò eadem ſyllaba nempe è, cum hac dictione (ego) incipere. Conueniebat autem meo iudicio, quemadmodum in hac meminit quidem, non autem abſurditatem diluit, ita & indicatione ad pectus, delationis quidem digiti ad naſum mentionem C facere, non tamen hic quoque id quod propoſitum erat diſſoluere, niſi fortè quis nudam ſimplicémque Chryſippi enunciationem eſſe demonſtrationem exiſtimet. Quid enim inquit? Conſequenter menti motioni, & deflectioni ad pectus, ac huiuſmodi indicationi, ſubſequens ſyllaba annexa eſt, nullum interuallum oſtendens, quod in dictione ἐκεῖνος contingit. Quum enim conſideraſſet hanc vocem ἐκεῖνος, ab eadem ſyllaba, qua & ego, ordiri, ideò etiam hanc eundem ſignificatum indicare oportere, ad ſyllabarum quæ inferuntur differentiam, quæſtionis ſolutio- D nem refert, eſt autem talis. Quum retuliſſet dictionis (ego) ſecundam ſyllabam go, nullum interuallum repræſentare, addidit, in ἐκεῖνος oſtendere κεῖ ſyllabam interuallum. Hæc nuda eſt enunciatio, nullam demonſtrationem obtinens, non ſolum non firmam ac ſcientificam, ſed ne probabilem quidem, aut rhetoricam, aut ſophiſticam. Cur enim ſyllaba κεῖ, interuallum aliquod ſignificabit, & ſyllaba go non item, par erat vt ipſe demonſtrationem aliquam adiiceret: cur autem ad pectus digitum inferentes principium animæ illic eſſe ſignificamus, naſo autem admouentes non indicamus. Æquum namque eſt, & E rationi conſentaneum, ſiquidem indicatio ſufficiens fides ſit ad principem animæ partem inueniendam, non in pectore ipſam firmam, in naſo autem infirmam eſſe, ſed in hac ſimiliter valere: vel ſi non in hac, neque in pectore valebit. Cur autem dum concedimus aliquid annuentes capite, in quam partem ipſum flectimus, in illa principium animi eſſe potius oſtendimus, quàm in ea quæ mouetur? etenim quæ primum in nobis mouetur particula dum annuimus, eam nimirum probabilius eſt animæ principium obtinere, quàm aliarum vllam, ad quam motu F perfertur: vt interim illos homines non commemorem, qui capite renuunt quum aſſentiuntur. Forte enim dicet barbaros, vt in reliquis, ſunt græcis deteriores, ac minori ratione præditi, ſic in hoc quoque hallucinari. Quæcunque igitur argumenta rei, de qua eſt quæſtio, propriè non ſunt, omnia in libris de demonſtratione expoſuimus:

quocirca

quocirca de his pluribus agendum non eſt, quemadmodum neque de his quæ ab etymologia deſumuntur, quoniam illa quoque in commentariis de recto nominum vſu abundè ſatis explicauimus.

CAPVT III.

Inde antiquos erraſſe quòd ſcientia effectrices ſumptiones non diſtinxerint à dialecticis, oratoriis, & captioſis.

VErùm quas ſumptiones inquirere conueniat, problemati inſtituto & conuenientes & proprias, ſcriptum fuit & de his abundè in his quæ de demonſtratione, tum ab antiquis tutius & compendioſius dicta ſunt, tum à nobis dum eorum dicta enarramus manifeſtò ſimul ac copioſè. Sufficiet autem in præſentia ſummam quādam ex ipſis commemorare, ad quam tanquam ad ſcopum omnis ſingularium indagatio dirigatur. Erat autem ſumma, ab ipſa rei quam quærimus, ſubſtātia ſumptiones tum conuenientes tum proprias eſſe inueniendas, quemadmodum in his, in quibus Chryſippus de animæ principatu conſiderat: & ſubſtantiæ rei illius quam inquirimus, explicata ratione, illa vtendum regula & ſcopo omnium particularium. Eſt autem, vt ipſi putant, animæ principatus, vnde ſenſus motúſque proficiſcitur arbitrarius. Non igitur aliunde demonſtrare oportet, cor in ſe principatum animæ obtinere, quàm inde, quòd omnem motum voluntarium reliquis animalis partibus diſpenſet, omnis autem ſenſus in ipſum referatur. Vnde itaq; id oſtendetur? Ex quo alio, quàm ex diſſectionibus? Si enim hoc omnibus partibus vim ſentiendi ſimul & mouendi tranſmittit, neceſſe eſt omninò vas aliquod ex eo ad miniſtranda illa omninò prodiiſſe. Quapropter ex demonſtrandi via ac ratione innotuit, & vtilius animantibus diſſectis conſpici, quæ & quot corporum genera ex corde prodeuntia, aliis animantis partibus diſtribuantur, & ex his ipſis quum talia & tot numero ſint, aliud ſenſum aut motum, aut ambo deferre: aliud verò, aliud quippiam. Atque ita iam ſcire licebit, quarum in animantibus facultatum cor fons exiſtat: quicquid extra hanc viam exciderit, ſuperfluum eſt & alienum. Atque hac ratione ſcientifica demonſtrationis ſumptio à rhetorica, exercitatoria, & ſophiſtica differt, de quibus neque ipſis vllam nos vel methodum vel exercitationem Zeno & Chryſippus docuerunt. Vnde confuſæ in eorum libris omnes ſumptiones, citráque ordinem ſparſę ſunt, ac frequenter ſanè, verbi gratia, rhetoricum argumentum præcedit, hoc autem exercitatorium & dialecticum ſequitur, deinde ſcientificum, poſtea ſi ita fors tulerit, ſophiſticum. Quippe non intelligunt ſcientificas ſumptiones ad eius quod quęritur ſubſtantiam referri: ac hunc ſcopum habere. Ex reliquis autem omnibus exterioribus, quibus dialecticus ad exercitandum vtitur, & ſophiſtas coarguendos, & experimentum de adoleſcentis ingenio capiendum, ad diſquiſitionem rei cuiuſpiam, & inuentionem, & addubitationem excogitandam, omnia hæc, ſi placet, dialectica, exercitatoria & topica vocato, de nominibus enim minimè ſum ſolicitus, verùm hæc à ſcientificis diſtinguere conator. Cæterùm quæ longiùs quàm hæc adhuc à rei ſubſtantia abſceſſerunt, & præſertim quæ per exempla probabilia & politica,

καὶ διὰ τοῦτο νῦν οὐ χρὴ μηκύνειν περὶ αὐτῶν, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῶν ἐκ τῆς ἐτυμολογίας ὁρμωμένων, εἴρηται γὰρ καὶ περὶ ἐκείνων αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γʹ.

Σφάλλεσθαι τοὺς παλαιοὺς, μὴ γνωρίζοντας τὴν διαφορὰν τῶν ἐπιστημονικῶν τε, καὶ τῶν διαλεκτικῶν, καὶ ῥητορικῶν, καὶ σοφιστικῶν λημμάτων.

Ἀλλὰ τίνα χρὴ ζητεῖν λήμματα τῷ προκειμένῳ προβλήματι προσήκοντά τε καὶ οἰκεῖα, γέγραπται μὲν δήπου, καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ὑπό τε τῶν παλαιῶν εἰρημένοις ἀσφαλέστερόν τε, καὶ συντομώτερον, ὑπό τε ἡμῶν ἐξηγουμένων ἐκεῖνα σαφῶς τε ἅμα, καὶ διὰ πολλῶν. ἀρκέσει δὲ νῦν ἐξ αὐτῶν τὸ κεφάλαιον ἀναμνῆσαι μόνον, ἐκείνῳ χρήσασθαι σκοπῷ εἰς τὴν τῶν κατὰ μέρος εὕρεσιν. ἦν δὲ τὸ κεφάλαιον, ὡς ἀπ' αὐτῆς χρὴ τῆς οὐσίας τοῦ ζητουμένου πράγματος ἐξευρίσκειν τὰ προσήκοντά τε, καὶ οἰκεῖα λήμματα, καθάπερ ἐν τούτοις ἐν οἷς Χρύσιππός τε ἐπισκοπεῖται περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ, τὸν τῆς οὐσίας λόγον εἰπόντας, ὑπὲρ οὗ ζητοῦμεν πράγματος ἐκείνῳ χρῆσθαι κανόνι τε, καὶ σκοπῷ τῶν κατὰ μέρος ἁπάντων. ἔστι δὲ τὸ ἡγεμονικὸν, ὡς αὐτοὶ βούλονται, τὸ κατάρχον αἰσθήσεώς τε καὶ ὁρμῆς. οὐκοῦν ἄλλοθεν χρὴ δεικνύναι τὴν καρδίαν ἐν αὐτῇ τὸ ἡγεμονικὸν ἔχουσαν, ἢ ἐκ τοῦ πάσης μὲν τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις, ἅπασαν δὲ αἴσθησιν εἰς αὐτὴν ἀναφέρεσθαι. πόθεν οὖν τοῦτο δειχθήσεται; πόθεν δὲ ἄλλοθεν, ἢ ἐκ τῶν ἀνατομῶν; εἰ γὰρ αὕτη τοῖς κατὰ μέρος ἅπασιν ἐπιπέμπει δύναμιν αἰσθήσεώς τε ἅμα καὶ κινήσεως, ἀποπεφυκέναι τι πάντως ἀπ' αὐτῆς ἀγγεῖον ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰς τὴν αὐτῶν ὑπηρεσίαν, ὥστε ἐκ τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου πέφηνεν, ὅτι τε χρησιμώτερον ἀνατέμνοντας τὰ ζῷα, κατασκέπτεσθαι τίνα, καὶ πόσα γένη σωμάτων ἐκ τῆς καρδίας ἐκφυόμενα διανέμεται τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις, ὅτι τε τούτων αὐτῶν ὄντων τοιούτων, καὶ τοσῶνδε, τοῦτο μὲν αἴσθησιν ἢ κίνησιν, ἢ ἄμφω παράγει, τοῦτο δ' ἄλλο τι, καὶ οὕτως ἔστιν ἤδη τινῶν ἐν τοῖς ζώοις δυνάμεων ἡ καρδία πηγή. ταύτης τῆς ὁδοῦ πάντα ὅσα ἂν ἔξω πίπτῃ, περιττόν τ' ἐστὶ καὶ ἀλλότριον, καὶ ταύτῃ διενήνοχεν ἐπιστημονικὸν δείξεως λῆμμα, ῥητορικοῦ τε, καὶ γυμναστικοῦ, καὶ σοφιστικοῦ, ὑπὲρ ὧν οὐδ' αὐτῶν οὐδεμίαν ἐδίδαξεν ἡμᾶς, οὔτε μέθοδον, οὔτε γυμνασίαν οἵ γε περὶ τὸν Ζήνωνα, καὶ τὸν Χρύσιππον. ὅθεν ἀναμέμικται φύρδην ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν ἐφεξῆς ἅπαντα τὰ λήμματα, καὶ πολλάκις ἡγεῖται μὲν εἰ οὕτως ἔτυχε ῥητορικὸν ἐπιχείρημα. τούτῳ δ' ἕπεται γυμναστικόν τε, καὶ διαλεκτικὸν, εἶθ' ἑξῆς ἐπιστημονικὸν, εἶθ' οὕτως εἰ ἔτυχε σοφιστικὸν, οὐκ εἰδότων ὡς τὰ μὲν ἐπιστημονικὰ λήμματα πρὸς τὴν οὐσίαν ἀναφέρεται τοῦ ζητουμένου, καὶ τοῦτον ἔχει τὸν σκοπόν. τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων ἔξωθεν ὄντων, ὅσοις μὲν ὁ διαλεκτικὸς εἰς τὸ γυμνάσασθαι χρῆται, καὶ σοφιστὰς ἐξελέγξαι, καὶ πεῖραν λαβεῖν μνήσεως μειρακίου, καὶ μηλώσασθαι, καὶ προσαγαγεῖν ἐπί τινος εὕρεσιν, ἀπορῆσαί τε ποιῆσαι. ταυτὶ μὲν ἅπαντα διαλεκτικά τε κάλει, εἰ βούλοιο, καὶ γυμναστικὰ, καὶ τοπικά. τῶν γὰρ ὀνομάτων οὐ φροντίζω, διορίζειν δὲ ταῦτα πειρῶ τῶν ἐπιστημονικῶν. ὅσα δ' ἔτι τούτων ἀποκεχώρηκε ἐξωτέρω, καὶ μάλιστα διὰ παραδειγμάτων ἐνδόξων τε, καὶ πολιτικῶν,

ἐπαγωγῶν τέ τινων τοιούτων, ἢ μαρτύρων εἰς σύστασιν ἀφικνοῦνται, ταῦτ' εἰ βούλοιο πιθανά τε, καὶ ῥητορικὰ προσαγορεύειν, οὔ μοι μέλει τῆς κλήσεως, γνωρίζειν δὲ αὐτῶν χρὴ πειρᾶσθαι τὴν φύσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀποκεχώρηκε τῆς οὐσίας τοῦ ζητουμένου τὰ σοφιστικά, καὶ γέγραπται περὶ τούτων ἁπάντων τοῖς παλαιοῖς, ἐν μὲν τοῖς σοφιστικοῖς ἐλέγχοις, περὶ τῶν σοφιστικῶν, εἴτε προτάσεων ἐθέλεις ὀνομάζειν, εἴτε ἀξιωμάτων, εἴτε λόγων, οὐδὲν γὰρ εἰς τὰ παρόντα διαφέρει· κατὰ δὲ τὰς ῥητορικὰς τέχνας, περὶ τῶν ῥητορικῶν. ἐν δὲ τοῖς τοπικοῖς περὶ τῶν διαλεκτικῶν. ἐν δὲ τοῖς περὶ ἀποδείξεως, ἃ δὴ καὶ δεύτερα ἀναλυτικὰ ἐπιγράφουσι, περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν, ὥστε ὅστις ὁτιοῦν ἀποδεικνύναι πειρᾶται, πρῶτα μὲν χρὴ τοῦτ' ἐγνωκέναι τὴν διαφορὰν τῶν λημμάτων αὐτῶν, εἶθ' ἑξῆς χρόνῳ πολλῷ γεγυμνάσθαι, λέγοντος μὲν ἑτέρου, γνωρίζειν αὐτὰ ποίου γένους ἐστὶν ἐκ τῶν εἰρημένων, μὴ λέγοντος δὲ ἑτέρου ταχέως ἐστὶν εὑρίσκειν αὐτὸν εἰς ἕκαστον τῶν προβληθέντων. ἐπὶ δὲ λόγῳ καθάπερ ἐπὶ τοῦ λογίζεσθαι ποιοῦμεν, οὕτω κἀνταῦθα πράττειν. ὅστις ἐθέλει γενέσθαι λογιστικός, οὗτος μὲν ἐκμανθάνειν πρῶτον ἀριθμοὺς ἅπαντας, οὓς ὀνομάζουσιν ἐκεῖνοι τετραγώνους, καὶ ἑτερομήκεις. ἐφεξῆς δὲ γυμνάζεσθαι χρόνῳ παμπόλλῳ πολλαπλασιάζειν καὶ μερίζειν. εἶθ' ἑξῆς μαθὼν ὀλιγίστας μεθόδους, οὕτως ἤδη περὶ παντὸς τοῦ προβληθέντος ἱκανὸς γίνεται λογίζεσθαι. καί μοι θαυμάζειν ἐπέρχεται τῆς τῶν πολλῶν δοξοσοφίας, εἰ προβληθέντος μὲν αὖ οὕτω τύχῃ, τίς γίνεται τόκος ἑκατοστός, ἐπὶ τῶν δισμυρίων, πεντακισχιλίων, ἑξακοσίων τριακονταεπτά, μηνῶν τεσσαρεσκαίδεκα, τοῖς λογιστικοῖς ἐπιτρέπουσιν, εἰδότες οἶμαι σαφῶς, ὡς ἑαυτοῖς οὐ μέτεστιν ἐπιστήμη οὐδεμία τοῦ λογίζεσθαι τὰ τοιαῦτα, διότι μήτ' ἤσκησαν αὐτά, μήθ' ὅλως ἔμαθον. ἀποδείξει δὲ χρῆσθαι τολμῶσιν, εὖ εἰδότες, ὡς οὔτε παρ' ἑτέρων ἔμαθον ὅλως οὐδὲν, οὔτε αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐξεῦρον. οἵ γε μηδὲ ἐζητήκασιν, ὅπου γε καὶ τὴν μεμαθηκόσιν ὁδὸν ἀποδεικτικὴν, οὐκ ἦν ἱκανόν, ἀλλ' ἐχρῆν οἶμαι πρότερον ἠσκῆσθαι κατ' αὐτήν. οὐδὲ γὰρ τοῖς ῥήτορσιν ἀπόχρη μέθοδον ἐκμαθεῖν, ὡς χρὴ διαιρεῖν ὑπόθεσιν ἅπασαν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ γνώσει τῆς μεθόδου, καὶ τὴν ἄσκησιν ὑπάγουσιν. ἐβουλόμην αὖ οὖν μοι καὶ τὸν ἀποδεικτικὸν εἶναι φάσκοντα, πρῶτον μὲν εἰπεῖν τὴν μέθοδον ᾗ χρῆται πρὸς τὰς ἀποδείξεις, εἶθ' ὅπως ἤσκηται κατ' αὐτὴν ἐπιδείξασθαι. νυνὶ δὲ πῶς μὲν οἱ διὰ δύο τροπικῶν, ἢ τριῶν ἀναλύονται συλλογισμοί, καὶ πῶς οἱ ἀδιαφόρως περαίνοντες, ἢ τινες ἄλλοι τοιοῦτοι, τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ θέματι προσχρώμενοι, πολλοῖς ἐστι συντυχεῖν ἀκριβῶς ἠσκημένοις, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ἐπ' ἄλλοις ὅσοι διὰ τοῦ τρίτου θέματος, ἢ τετάρτου συλλογισμοὺς ἀναλύουσι. καί τοι τούτων τοὺς πλείστους ἔνεστιν ἑτέρως ἀναλύειν συντομώτερον, ὡς Ἀντίπατρος ἔγραψεν, πρὸς τῷ καὶ περιεργίαν εἶναι οὐ μικρὰν ἀχρήστου πράγματος ἅπασαν τὴν τῶν τοιούτων συλλογισμῶν συμπλοκήν, ὡς αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ἔργῳ μαρτυρεῖ, μηδαμόθεν τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων εἰς ἀπόδειξιν δόγματος, ἐκείνων δεηθεὶς τῶν συλλογισμῶν. ὅπως δὲ χρὴ γνωρίζειν τε, καὶ διακρίνειν ἐπιστημονικὰ λήμματα διαλεκτικῶν τε, καὶ ῥητορικῶν, καὶ σοφιστικῶν, οὐκ ἔτι ἔγραψαν ἀξιόλογον οὐδὲν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, οὔτε φαίνονται χρώμενοι. ἀλλ' ὅτι τὰς χεῖρας ἐπιφέρομεν τῷ θώρακι δεικνύντες ἡμᾶς αὐτούς, ἢ τῇ κεφαλῇ κατανεύομεν, εἰ τὴν ἐγὼ φθεγγόμεθα φωνήν, εἰς ἔνδειξιν τοῦ τὴν καρδίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, οὐκ αἰδοῦνται γράφοντες,

A talésque inductiooes quaſdam, aut teſtes ad rei probationem adducuntur, hæc ſi probabilia & & rhetorica appellare velis, nihil curo. Sed horum natura ſit tibi cognita, ſtudioſè incumbes. Porrò ſophiſtica ampliùs adhuc à rei quæſitæ ſubſtantia receſſerunt, de quibus omnibus veteres monumeota poſteris reliquerunt: in ſophiſticis quidem elenchis, de ſophiſticis, ſiue propoſitionibus, ſiue axiomatis, ſiue rationibus malis dicere, nihil enim ad præſens inſtitutum intereſt. In rhetoricis autem artibus, de rhetoricis: in topicis, de dialecticis: in libris de de- B monſtratione, quæ & poſteriora analytica dicuntur, de ſcientificis. Quiſquis igitur rem aliquam demonſtrare nititur, primum id noſcat oportet, nimirum ipſarum ſumptiooum differentiam: deinde longo tempore ſe exerceat, vt ipſa altero quidem dicente cognoſcat, ex quo prædictorum genere exiſtant: altero verò non diceote, vt ipſe ad ſingula problemata protinus iouenire poſſit. Summatim quemadmodum in arte ſupputandi facimus, ita hic quoque agendum eſt. Quiſquis calculator fieri cupit, is ſaoè primum numeros omoes ediſcit, quos illi quadrangulos, & altera parte maiores, deinde longo tem- C pore in multiplicatione & diuiſione ſe exerceat. Poſtea vbi pauciſſimas methodos didicerit, ita iam de omni problemate poterit ratiocinari. Ac mihi ſubit mirari multorum ſapientiæ perſuaſionem, ſi propoſitum ſit, verbi gratia, quæ centeſima vſura ex viceſieſquinquies mille ſexcentis triginta ſeptem minis Atticis naſcatur quatuordecim menſibus committunt ſupputatoribus, planè intelligentes, vt arbitror, nullam ſibi talia ſupputandi peritiam ineſſe, propterea quòd nec exercuerint nec didicerint omninò, audent tamen demonſtratione vti, probe gnari ſe nihil vnquam ab aliis didiciſſe, nec ipſos D per ſe inueniſſe, qui ne quæſiuerint quidem, nec ſi demonſtrandi rationem didiciſſent, ſatis erat, ſed prius io ea meo iudicio oportebat eſſe exercitatos. Neque enim rhetoribus abunde eſt methodum didiciſſe, quomodo propoſitum, controuerſiámve omnem diuidere oporteat, verùm methodo cognita etiam exercitationem addunt. Optarem itaque eum qui demonſtrare ſe poſſe profitetur, vt primum mihi methodum exponat, qua ad demonſtrationes vtimur quæ ex duabus vel tribus modalibus conſtant, & quomodo qui indifferenter concludunt, aut qui id genus alij E primo aut ſecundo præterea themate vtantur, multis licet accuratè exercitatis aſſequi: quemadmodum denique & in aliis, qui per tertium quattúmve thema ſyllogiſmos reſoluant, etſi horum plurimos aliter reſoluere liceat compendioſius, vt Antipater memoriæ prodidit: præterea quòd ſit etiam curioſitas non exigua rei inutilis, vniuerſa eiuſmodi ſyllogiſmorum complexio, vt ipſe Chryſippus re atteſtatur, qui nuſquam in ſuis ipſius commentariis ſyllogiſmis illis ad dogmatis demonſtrationem indiguerit. Quomodo autem cognoſcere oporteat & diſtin- F guere ſcientificas ſumptiones à dialecticis, rhetoricis, & ſophiſticis, nihil mentione dignum Chryſippi ſectatores conſcripſerunt, neque vti videntur. At quòd manum thoraci admouemus, noſipſos oſtendentes, vel capite deorſum annuimus, ſi vocem (ego) pronunciamus vt oſtendatur cor eſſe animæ principium, non verentur ſcribere,

quæ

A quæ nihilo magis in corde, quàm in naſo & fronte. (hæc enim interdum ab hominibus ſolent monſtrari) principatum animæ eſſe ſignificat: verùm nutus nihil magis in capite quàm in thorace oſtendit, de, e, voce verò quantum habeat abſurditatis, in ſecundo de recto vſu nominum indicaui, Quapropter ſi quis probè exercitus fuerit in differentiis ſumptionum inueniendis cognoſcendiſque, non opus mihi erit longiore cum illo controuerſia, quemadmodum neque cum Peripateticis. Nam ex propria ipſorum doctrina diſputatio mihi cum illis futura eſt, an principis animæ facultatis origo in cerebro con- B tineatur: iraſcibilis in corde: appetitoriæ in iecinore. At contra Stoicos neceſſe eſt me fuſiùs agere, & prolixiùs, vt qui in rebus inutilibus logicam ſpeculationem abundè exercuerint, in vtilibus autem ſint inexercitatiſſimi, pariter & prauis argumentandi rationibus inſtituti, vt opus habeam, non modò ipſos docere quid bonum ſit ac vtile, ſed multò prius vt à prauo diſcedant: quanquam id difficile forſitan fuerit, perficere tamen ſperauimus, ſiquis ipſorum in opere de demonſtrationibus abundè verſatus, rationem dare & accipere in facilibus elenchis ſuſtineat. At quia hoc non ferunt, de re autem propoſita ſemper ro- C gitant, priuſquam quomodo quærendum ſit, conſtituerint; quæ ſpes nobis adhuc relinquetur auocandi homines ab iis quæ falſò ſibi perſuaſuerint?

CAPVT IV.

Qua quis ratione ſcientificas ſumptiones diſcernat à cæteris; vanam eſſe à partis ſitu ſumptam ratiocinationem, vocis principium in corde non eſſe.

SEd quia non ſolùm inſtitutum eſt perſuadere D illis, ſed aliis etiam omnibus, quicunque nondum prauis diſputandi conſuetudinibus enutriti, peruerſitatem animi habent immedicabilem, incipium rurſus ex ſuperioribus ad propoſitam ſpeculationem oſtendere, quomodo quis ſcientificas ſumptiones veram demonſtrationem conſtituentes adducat, item quomodo hæ ab aliis ſumptionibus diſcernat. Præterea ſumptionum quæ apparentem demonſtrationem, non autem exiſtentem conſtituunt, naturam in hac ipſa nobis propoſita conſideratione explicabo. Quæ verò harum ipſarum inter ſe differentia habeatur, pro virili mea E clariſſimè de omnibus tractabo. Quia igitur propoſitum eſt de corde conſiderare, an animæ principatus in eo conſiſtat, qui omnibus animantis partibus ſenſum & motum voluntarium impertit, ſciendum venit quòd quæcunque ab his quæ cordi inſunt, capiuntur ſumptiones, duplici variant diſcrimine. Erunt enim ex ipſis aliæ in re quæ proponitur diſquiriturque, ſcientificæ, reliquæ omnes ex ſecundo alio genere, quod ſcientificis propinquum eſt. Quæ verò ab hominum opinionibus ſeu plebeiorum, ſeu poëtarum, ſeu philoſophorum, ſeu ex ratione quadam nominis, ſeu nutu, ſeu adnutu, ſeu ex alio quodam hu- F iuſmodi ſumptiones capiuntur, hæ tertij erunt generis, duplici quidem interuallo à ſcientificis ſeparatæ, non multum verò à ſophiſticis differentes, quæ in homonymiis quibuſdam, & dictionis figuris potiſſimum conſtituuntur. Quare incipiendum ab iis omnibus quæ cordi inſunt,

A ὧν ἡ δεῖξις οὐδὲν μᾶλλον ἐν τῇ καρδίᾳ, ἢ ἐν τῇ ῥινί τε, καὶ τῷ μετώπῳ. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα δείκνυται πολλάκις ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐμφαίνειν τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ ἐπίνευσις οὐδὲν μᾶλλον ἐν τοῖς κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἢ ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα, ἡ δὲ ε. φωνὴ, πόσης ἀτοπίας ἔχεται, κατὰ τὸ δεύτερον ὑπέδειξα τῶν περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος. εἴ τις οὖν καλῶς ἤσκηται τὰς διαφορὰς τῶν λημμάτων ἐξευρίσκειν τε, καὶ γνωρίζειν, οὐ δεήσομαι πρὸς αὐτὸν ἀντιλογίας μακροτέρας, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τοὺς ἐκ τοῦ περιπάτου. κατὰ γὰρ τὰς ἰδίας αὐτῶν διδασκαλίας ὁ λόγος ἔσται μοι πρὸς αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ τὴν τοῦ ἡγεμονικοῦ τῆς B ψυχῆς ἀρχὴν, ἐν ἐγκεφάλῳ περιέχεσθαι. τῆς δὲ θυμοειδοῦς ἐν καρδίᾳ, τῆς δ' ἐπιθυμητικῆς ἐν ἥπατι. πρὸς μέντοι τοὺς Στωϊκοὺς ἀναγκαῖόν ἐστι μακρὸν ἀνύεσθαι λόγον ἀνθρώπους, ἐν μὲν τοῖς ἀχρήστοις τῆς λογικῆς θεωρίας ἱκανῶς γεγυμνασμένους, ἐν δὲ τοῖς χρησίμοις ἀγυμναστοτάτους τε ἅμα, καὶ μοχθηραῖς ὁδοῖς ἐπιχειρημάτων ἐντεθραμμένους· ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι μὴ μόνον διδάσκειν αὐτοὺς, ὅσον χρηστὸν, ἀλλὰ πολὺ πρότερον ἀποστῆσαι τοῦ μοχθηροῦ. τοῦτο δὲ χαλεπῶς μὲν ἂν ἴσως ἀνύσασθαι δ' ἠλπίσαμεν, εἴ τις αὐτῶν ὑπέμεινε τῇ περὶ ἀποδείξεως πραγματείᾳ, ἀκολουθήσας ἐπὶ πλέον ἐν αὐτῇ δοῦναί C τε, καὶ λαβεῖν λόγον, ἐν ῥᾳδίοις ἐλέγχοις. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὑπομένουσι μὲν τοῦτο, περὶ δὲ τοῦ προτεθέντος ἀεὶ ζητοῦσι, πρὶν ὅπως χρὴ ζητεῖν καταστήσασθαι. τίς ἂν ἡμῖν ἐλπὶς ἔτι λείποιτο τοῦ μεταστῆσαι τοὺς ἀνθρώπους, ἀφ' ὧν ψευδῶς ὑπειλήφασιν;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Πῶς τὰ ἐπιστημονικὰ λήμματα διακρίνῃ τις ἀπὸ τῶν ἄλλων· μοχθηρὸν εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς θέσεως ἐπιχείρημα, καὶ τὴν τῆς φωνῆς ἀρχὴν ἐν τῇ καρδίᾳ οὐκ εἶναι.

D ΑΛλ' ἐπεὶ μὴ μόνον ἐκείνους πρόκειται πείθειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅστις ἂν μήπω μοχθηροῖς ἔθεσι λόγων ἐντεθραμμένος, ἀνίατον ἔχῃ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ διαστροφὴν, ἀρξόμεθα πάλιν αὖθις εἰς τὸ προκείμενον σκέμμα δεικνύναι, πῶς ἄν τις ἐπιστημονικὰ λαμβάνοι λήμματα τὴν ἀληθινὴν ἀπόδειξιν συνιστάντα. πῶς δὲ ἂν ταῦτα διακρίνῃ τις ἀπὸ τῶν ἄλλων λημμάτων. ἔτι τε πρὸς τούτοις τῶν τὴν φαινομένην ἀπόδειξιν, οὐκ οὖσαν δὲ συνιστάντων λημμάτων, ἐπιδείξω τὴν φύσιν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου σκέμματος. ἥτις δὲ τούτων αὐτῶν ἐστι πρὸς ἄλληλα E διαφορὰ, καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμὶ, σαφέστατα περὶ πάντων ἐρῶ. ἐπεὶ τοίνυν πρόκειται σκέψασθαι περὶ τῆς καρδίας εἰ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν ἐστιν ἐν αὐτῇ, ὃ κατάρχει πᾶσι τοῖς τοῦ ζώου μορίοις αἰσθήσεώς τε ἅμα, καὶ τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως, ἰστέον ὡς ὅσα μὲν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῇ λαμβάνεται λήμματα, διττὴν ἕξει τὴν διαφοράν. ἔσται γὰρ αὐτῶν, τὰ μὲν κατ' αὐτὸ τὸ προκείμενόν τε καὶ ζητούμενον, ἐπιστημονικὰ, τὰ δ' ἄλλα πάντα γένους ἑτέρου δευτέρου παρακειμένου τοῖς ἐπιστημονικοῖς. ὅσα δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων δοξῶν, εἴτ' οὖν ἰδιωτῶν, εἴτε ποιητῶν, εἴτε φιλοσόφων, εἴτ' ἐξ ἐτυμολογίας τινὸς, εἴτ' F ἐκ νευμάτων, εἴτε ἐξ ἐπινευμάτων, εἴτε ἐξ ὅτου δή τινος ἑτέρου τοιούτου λαμβάνεται λήμματα, τοῦ τρίτου γένους ἔσται ταῦτα. διττὴν μὲν ἀπόστασιν ἀφεστῶτα τῶν ἐπιστημονικῶν, οὐ πολλῷ δέ τινι διαφέροντα τῶν σοφιστικῶν, ἅπερ ἐν ὁμωνυμίαις τέ τισι, καὶ τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι μάλιστα συνίσταται. ἀρκτέον οὖν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων ἁπάντων τῇ καρδίᾳ,

Digitized by Google

A καὶ λεκτέον ἐφεξῆς ταῦτα πάντα, πρῶτον μὲν ἐν κεφαλαίοις τε, καὶ κατὰ γένος, εἶθ' οὕτως καὶ κατὰ μέρος τε, καὶ κατ' εἶδος. ὑπάρχει δὴ τῇ καρδίᾳ θέσις, καὶ πηλικότης, καὶ πλοκή, καὶ διάπλασις, καὶ διάθεσις, καὶ κίνησις. ἀπὸ πρώτης οὖν τῆς θέσεως ἀρκτέον, ἐπιδεικνύντας ὅσαι προτάσεις ἀπ' αὐτῆς συνίστανται. κεῖται δὲ ὡς πρὸς μὲν τὸν θώρακα μέση πως μᾶλλον. ἡ μὲν γὰρ βάσις αὐτῆς ἀκριβῶς ἐστὶ μέση τοῦ θώρακος ἅπαντος. ἡ κορυφὴ δὲ καὶ τὰ κάτω μέρη προήκει τοσοῦτον, ἡλίκον περ ἂν ᾖ τὸ μέγεθος τῆς καρδίας. ὡς δὲ πρὸς ὅλον τὸ ζῷον ἀνωτέρω τῶν μέσων αὐτοῦ μερῶν τέτακται τοσοῦτον, ὅσον ἀπέχει τῆς κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χώρας. B ἐκεῖνα γὰρ ἀκριβέστατα τὰ μέσα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν λάρυγγα δι' οὗ ἀναπνέομεν οὕτω πως ἔχει θέσεως, ὥστε διὰ μέσου τοῦ πνεύμονος αὐτῇ συνῆφθαι. κατὰ γὰρ τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας ἐκφύεταί τις ἀρτηρία φλεβώδης τὸ σῶμα. τὸ μὲν πρῶτον εἰς τοσαῦτα μόρια σχιζομένη, ὅσοι περ ἂν ὦσιν οἱ τοῦ πνεύμονος λοβοί. μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἑκάστη διανέμεται, εἰς πολλὰ γιγνομένη μόρια, μέχρι περ ἂν ἀναλωθῇ σύμπασα. τοῖς δὲ ἐσχάτοις αὐτῆς πέρασι παμπόλλοις οὖσιν, δίκην περ δένδρου βλάσταις εἰς ταὐτὸν ἥκει τὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας πέρατα. τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς ὅλον τὸ C σπλάγχνον μεριζομένης, ὅν περ ἡ φλεβώδης ἀρτηρία. καὶ μὲν δὴ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν πνεύμονα θέσιν ἔχει τοιαύτην, ὥστ' ἔξωθεν ὑπ' αὐτοῦ πανταχόθεν ἠμφιέσθαι. τὰ μὲν οὖν τῆς θέσεως ὧδε ἔχει τῇ καρδίᾳ· καὶ δύναιτ' ἄν τις ἀπ' αὐτῆς ἐπιχειρήματα πορίσασθαι, τῇ μὲν ὡς πρὸς τὸ σύμπαν σῶμα, διότι μέση πως αὐτοῦ κεῖται δικαίας ἕνεκα νομῆς, ὧν ἐπιπέμπει δυνάμεων αὐτῷ, τῇ δὲ ὡς πρὸς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ὅτι τὴν φωνὴν διὰ ταύτης ἐκπέμπει. καὶ μὲν δὴ καὶ τὴν χρείαν τε, καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀναπνοῆς συνάπτων αὐτῇ, δύναιτ' ἄν τινα καὶ τούτων ἐπιχειρήματα λαμβάνειν. D κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅτι μέση τοῦ θώρακος, ἴσως ἂν ἔχοι τι καὶ περὶ τούτου λαβεῖν ὁ βουλόμενος ἐκ πάντων ἐπιχειρεῖν. ἀλλ' οὔπω τούτων οὐδὲν ἐπιστημονικόν, οὐδὲ ἀποδεῖξαι τὸ προκείμενον ἱκανόν. ἔστ' ἂν μηδέπω περαίνηται δι' αὐτῶν, ὡς αἰσθήσεώς τε, καὶ κινήσεως τῆς κατὰ προαίρεσιν ἀρχὴ τοῖς ζῴοις ἐστὶν ἡ καρδία. οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῷ μέσον τοῦ ζῴου κεῖσθαι, τὸ πάντων ἀρχὴν ὑπάρχειν αὐτήν. καίτοι γε οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἀληθές ἐστι τὸ μέσον ἐν τοῖς ζῴοις εἶναι τὴν καρδίαν. εἰ γὰρ ἀκριβῶς τις ἐξετάσειε, τὰ κατὰ τὸν E ὀμφαλόν ἐστι μέσα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδὲ ὅτι μέση τοῦ θώρακος ἡ καρδία, διὰ τοῦτ' ἀρχὴ τοῦ ζῴου παντός. οὐδὲ γὰρ, ὅτι καθάπερ ἐν ἀκροπόλει τῇ κεφαλῇ δίκην μεγάλου βασιλέως ὁ ἐγκέφαλος ἵδρυται, διὰ τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης ἡ τῆς ψυχῆς ἀρχὴ κατ' αὐτόν ἐστιν. οὐδὲ ὅτι καθάπερ τινὰς δορυφόρους ἔχει τὰς αἰσθήσεις περιῳκισμένας, οὔτ' εἴ γε καὶ τοῦτο λέγοι τις ὅτι περ οὐρανὸς ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, τοῦτ' ἐν ἀνθρώποις εἶναι τὴν κεφαλήν, καὶ διὰ τοῦθ' ὥσπερ ἐκεῖνος οἶκός ἐστι τῶν θεῶν, οὕτω τὸν ἐγκέφαλον οἶκον εἶναι τοῦ λογισμοῦ. καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα πάντα καί περ ὄντα πολὺ μὲν πιθανώτερα F τῶν ἐπὶ τῆς καρδίας εἰρημένων, ὅμως οὐκ ἔστιν οὐδὲ αὐτὰ πιστὰ πρὸς ἐπιστήμην ἀκριβῆ, καθάπερ οὐδὲ ὅτι τῆς φωνῆς ἡ καρδία δημιουργός ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ ἀπόδειξίν τινα διδάσκειν ἡμᾶς ἔχουσιν, ἡδέως ἀκουσόμεθα. τὸ δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως μόνης ὁρμᾶσθαι, μοχθηρόν. οὕτω γὰρ, οἶμαι, καὶ τὸν πνεύμονα, καὶ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἀρχὴν τῆς φωνῆς ἐροῦμεν,

& explicanda hæc omnia, primum in ſumma & generatim, deinde ſic membratim ſpeciatimque. Porrò inſunt cordi, ſitus, magnitudo, plexus, conformatio, diſpoſitio, & motus. A ſitu igitur primum incipiendum eſt, oſtendendo quæ præpoſitiones ex eo conſtituuntur. Situm eſt thoracis ratione, quodammodo medium magis; etenim baſis ipſius, totius thoracis media eſt: vertex autem, & infernæ partes tantum procedunt, quanta cordis extiterit magnitudo. Totius autem animantis ratione tantò ſuperius mediis eius partibus habetur, quantò ab vmbilici regionibus diſtat; illæ ſiquidem ad amuſſim mediæ ſunt, imò etiam ad laryngem, per quem reſpiramus, ita quodammodo ſitum eſt; vt per medium pulmonem ipſi committatur. Nam ex ſiniſtro cordis ventriculo arteria quædam corpore venoſa procedit: primum ſane in tot particulas diſciſſa, quot fuerint pulmonis fibræ: poſtea iam in ſingulos ipſos ſingulæ diſtribuuntur, in multas diuaricantes particulas, vſque dum omnes exhauriantur. Quum autem permulta ſint earum extrema, veluti arboris rami, eodem perueniunt aſperæ arteriæ fines, in totum viſcus ſimili diſtributæ modo, quo venoſa arteria. Quinetiam ad pulmonem ita poſitum eſt cor, vt extrinſecùs ab eo vndequaque contegatur. Itaque ſitus cordis in eum modum ſe habet: ac poteſt aliquis ab eo argumenta petere, partim ratione totius corporis, quod medium quodammodo in eo conſiſtit, iuſtæ diſtributionis gratia facultatum quas ipſi tranſmittit: partim ratione aſperæ arteriæ, quoniam vocem per hanc edit. Iam verò vſum actionémque reſpirationis ei coniungens, inde aliquas argumentationes poteris deſumere. Pari modo quòd medium in thorace habeatur, forſan poteris de hoc etiam aliquid ſumere, ſi ex omnibus argumenta petere libet. Verùm horum nullum ſcientificum eſt, neque rei quæ proponitur demonſtrandæ ſatis idoneum, quoniam nondum per ea colligitur; cor ſenſus motúſque voluntarij eſſe principium. Non enim neceſſariò ſequitur, quia medium in animante ſitum eſt, ideo omnium principium ipſum exiſtere. Etſi ne hoc ipſum quidem verum ſit medium in animante cor haberi. Nam ſi quis exactè diſcutiat, vmbilici regio media eſt. Pari modo neque quòd medium in thorace cor eſt; ideo animantis totius initium erit. Neque enim quòd cerebrum magni regis inſtar, in capite tanquam arce conſtitutum eſt, ob id neceſſariò animæ principium in eo habetur, neque quòd veluti ſatellites quoſdam ſenſus habeat circumhabitantes. Neque ſi & hoc dicat aliquis, quod cælum in toto mundo, id in hominibus eſſe caput: & propterea quemadmodum illud deorum domus eſt, ita cerebrum rationis eſſe domicilium; quippe hæc omnia etſi multò probabiliora ſint iis quæ in corde diximus, non ſunt tamen ipſa quoque ad exactam ſcientiam comprobandam efficacia, quemadmodum neque quòd cor vocis opifex ſit. Nam ſi demonſtrationem aliquam docere nos poſſunt, libenter audiemus; quòd autem à ſitu ſolum proficiſcitur, prauum vitioſúmque eſt; nam ſic puto pulmonem & aſperam arteriam vocis initium dicemus,

quòd hæc vocalibus inſtrumentis quàm cor ſiot propiora. Siquidem ipſum vocis inſtrumentum & primum peculiare larinx eſt. Si igitur ipſo inferius aſperam arteriam ioc ideris, non amplius animal vociferare audies, etſi reſpirare ipſum ſine impedimento etiamnum videas. Ac ſi homo fuerit quod ita vulneratum eſt, licebit tibi iubere ipſi, vt vocem aliquam edat; cupidè quidem enim id tentabit, nihil autem plus audies quàm expirationem ſtridulam, quam exſufflatiooem nominamus; nam abſque molimioe vocis, ſpiritus in expiratione foràs effertur, non tamen cum ſtrepitu aliquo, & confertim. At thoracis muſculos vna cum iis qui in abdomine ſuot, quum animal vocem edere molitur, vehementer extendi conſpicies; hos ſanè & prius quàm aſpera arteria vulnerata ſit, tendi manifeſtò eſt videre quum violeotius vociferamur. At ob conuuloeratam arteriam laborant fruſtra quæ ad vocis generationem faciunt; quippe ſolam exſufflationem edunt: quæ à ſimplici expiratione hoc differt, quòd cum ſtrepitu ſimul & celeritate ſpiritus euacuatur. Duplici igitur modo hîc quoque peccant, qui vocem ex corde emitti cenſent: quoniam primum à ſitu argumentum petunt, deinde verò oe ab hoc quidem vt conuenit. Tenduntur enim omnes & thoracis & abdominis muſculi, quum animal vocem edere voluerit, ad teotionem motúmque aliquem acti, corde nullam nouam inſuper actionem in hoc acquireote. Non tamen iam ſpiritus qui ab imo ſurſum effertur, priuſquam à laryngo concinnetur, vocis habet ſpeciem: ſed vt dictum eſt antea, ſolius exſufflationis vt in commentario de voce oſtendimus. Icta eoim ab iis quæ iuxta laryngem ſunt cartilaginibus veluti plectris quibuſdam efflatio hæc, vox efficitur. Cæterùm compoſitus eſt larynx ex tribus cartilaginibus, quas complures muſculi mouent. Qui autem modus ſit cartilaginum conſtitutionis, aut muſculorum motus, exactè ſanè in propriis de his operibus à me expoſitum eſt. Ij verò qui à ſitu ſolo argumenta deſumunt, nihil huiuſmodi cognorunt: deinde mirantur ſubitò vbi audiuerint ex cerebro vocem fieri: præterea magis poſtquam audierint motus omoes arbitrarios à muſculis perfici. Quin & oos admirantur, vocántque paradoxorum enarratores, etſi quę verbis promittimus, ea in animalium diſſectionibus oſtendamus; illi verò nihil aliud poſſunt dicere quàm quia cor aſperæ arteriæ vicinum eſt, ideò vocem ex illo oriri. Etenim malunt, vt opinor compendioſam leuémque in diſputationibus viam, qoam aſperam & prolixam: quamuis hæc ad id quod quæritur deducat, leuis autem & compendioſa à verò aberrat. Nec eſt qui me vnquam ſuſtinuerit oſteodentem muſculos omnes à quibus reſpiratio & vox efficiatur, licet non in his ſolis ſumma vis demonſtrationis conſiſtat, ſed tertia totius diſputationis pars. Siquidem muſculi inſtrumenta quædam mouent, vnde reſpiratio aliqua & vox ſubminiſtratur. Cæterùm vt ipſi moueantur, neruos à cerebro requirunt, ex quibus ſi aliquem fune interceperis, diſſecuerisve, ſtatim immobilem muſculum illum reddes, in quem neruus inſeritur: immobile etiam animantis membrum, quod prius à muſculo mooebatur, quàm neruus eſſet inciſus. Quicunque igitur ex animo veri ſtudioſus eſt, ad nos accedat, intellecturus manifeſtò in ipſis animantibus, modò

A ὡς ἐγγυτέρω γε ταῦτ' ἐστὶ τῆς καρδίας τοῖς φωνητικοῖς ὀργάνοις. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ πρῶτόν τε καὶ ἴδιον ὄργανον τῆς φωνῆς, ὁ λάρυγξ ἐστίν. εἰ γοῦν κατώτερον τέμοις αὐτοῦ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, οὐκέτ' ἀκούσῃ φωνοῦντος τοῦ ζώου, καίτοι γ' ἀναπνέων ἀκωλύτως ὄψει καὶ νῦν αὐτό. καὶ εἴπερ ἄνθρωπος εἴη τὸ οὕτω τρωθὲν, ἔξεστί σοι κελεύειν αὐτῷ φθέγξασθαί τι. προθυμηθήσεται μὲν γὰρ σπουδῇ, καὶ ἀκούσῃ πλέον ἐκπνοῆς ῥοιζώδους, ἣν ἡμεῖς ὀνομάζομεν ἐκφύσησιν, οὐδὲν δὲ τοῦ προθυμεῖσθαι φθέγξασθαι. φέρεται μὲν ἔξω τὸ πνεῦμα κατὰ τὰς ἐκπνοάς, οὐ μὴν σὺν ψόφῳ γέ τινι καὶ ἀθρόως. ὄψει δὲ καὶ τοὺς κατὰ τὸν θώρακα μῦς ἅμα τοῖς κατ' B ἐπιγάστριον, ὅταν προθυμῆται φθέγγεσθαι τὸ ζῶον, ἐκτεινομένους σφοδρῶς. τούτους μέν γε καὶ πρὸ τοῦ τρωθῆναι τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν τεινομένους, ἐπειδὰν βιαιότερον φωνῶμεν. ἀλλ' ἐπί γε τετρωμένῃ τῇ ἀρτηρίᾳ, πονοῦσι μάτην ὅσα γε πρὸς γένεσιν φωνῆς. ἐκφύσησιν γὰρ μόνην ἐργάζονται διαφέρουσαν ἁπλῆς ἐκπνοῆς, ὅτι μετὰ ψόφου τε ἅμα καὶ τάχους ἐκκενοῦται τὸ πνεῦμα. διττὸν οὖν ἁμαρτάνουσι κἀνταῦθα ἁμάρτημα τὴν φωνὴν ἐκ τῆς καρδίας ἐκπέμπεσθαι νομίζοντες, ὅτι πρῶτον μὲν ἀπὸ τῆς C θέσεως ἐπιχειροῦσιν. ἔπειτα δὲ οὐδὲ ἀπὸ ταύτης, ὡς χρή. τείνονται μὲν γὰρ οἵ τε κατὰ τὸν θώρακα μύες ἅπαντες, οἵ τε κατ' ἐπιγάστριον, ἐπειδὰν ἐθελήσῃ φωνῆσαι τὸ ζῶον, εἰς τάσιν δή τινα, καὶ κίνησιν ἀγόμενοι τῆς καρδίας, οὐδεμίαν ἐν τούτῳ νεωτέραν ἐπικτωμένης ἐνέργειαν. οὐ μὴν ἤδη γέ πω τὸ κάτωθεν ἀναφερόμενον πνεῦμα, πρὶν ὑπὸ τοῦ λάρυγγος ῥυθμισθῆναι, φωνῆς ἔχει ἰδέαν, ἀλλ' ὡς εἴρηται πρόσθεν ἐκφυσήσεως μόνης, ὡς ἀπεδείξαμεν ἐν τῇ περὶ φωνῆς πραγματείᾳ. πληττομένη γὰρ ὑπὸ τῶν κατὰ τὸν λάρυγγα χόνδρων, οἷον ὑπὸ πλήκτρων τινῶν, ἡ ἐκφύσησις αὕτη φωνὴ γίνεται. σύγκειται D δὲ ὁ λάρυγξ ἐκ τριῶν χόνδρων ὑπὸ μυῶν πολλῶν κινουμένων. ὅστις δὲ ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς τῶν χόνδρων συστάσεως, ἢ τῆς τῶν μυῶν κινήσεως, ἐμοὶ μὲν ἐν ταῖς περὶ τούτων πραγματείαις οἰκείαις ἀκριβῶς εἴρηται. τοῖς δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως μόνης ἐπιχειροῦσιν, οὐδὲν τῶν τοιούτων γιγνώσκεται. κἄπειτα θαυμάζουσιν ἐξαίφνης ἀκούσαντες ἐξ ἐγκεφάλου γίγνεσθαι τὴν φωνήν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπειδὰν ἀκούσωσιν, ὡς αἱ κατὰ προαίρεσιν ἅπασαι κινήσεις ὑπὸ μυῶν ἐπιτελοῦνται. θαυμάζουσι δὲ καὶ παραδοξολόγους ἡμᾶς ἀποκαλοῦσι, καίτοι γε ἡμεῖς ἅπερ ἐπαγγελλόμεθα λόγῳ, ταῦτα ἐπὶ ταῖς τῶν ζώων ἀνατομαῖς E ἐπιδείκνυμεν. οἱ δ' οὐδὲν ἄλλο ἔχουσι λέγειν, ἢ δι' ὅτι πλησίον ἐστὶν ἡ καρδία τοῦ λάρυγγος, διὰ τοῦτ' ἐξ ἐκείνης ἄρχεσθαι τὴν φωνήν. αἱροῦνται γὰρ οἶμαι τὴν σύντομόν τε καὶ λείαν ὁδὸν ἐν τοῖς λόγοις, ἀντὶ τῆς τραχείας τε καὶ μακρᾶς, κἂν αὕτη μὲν ἀπάγῃ πρὸς τὸ ζητούμενον. ἡ δὲ λεία τε καὶ βραχεῖα σφάλλῃ τ' ἀληθοῦς. οὐδ' ἐστὶν ὅστις ἐμοί ποθ' ὑπέμεινε δεικνύντι τοὺς μῦς ἅπαντας, ὑφ' ὧν ἥ τ' ἀναπνοή τε γίγνεται καὶ φωνή. καίτοι γ' οὐκ ἐν τούτοις μόνοις ἐστὶ τὸ κῦρος τῆς ἀποδείξεως, ἀλλ' ἡ τρίτη μοῖρα τοῦ λόγου παντός. οἱ μὲν γὰρ μύες ὄργανά τινα κινοῦσιν, ὑφ' ὧν ἀναπνοή τις καὶ φωνὴ γίγνεται. δέονται δ' αὐτοὶ πάλιν F ὅπως κινηθῶσι, τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων, ὧν εἴτε βρόχοις διαλάβοις, εἴτε τέμοις, ἀκίνητον αὐτίκα μάλα ποιήσεις τὸν μῦν ἐκεῖνον, εἰς ὃν τὸ νεῦρον ἐνέβαλεν. ἀκίνητον δὲ καὶ τοῦ ζώου τὸ μέλος ὃ πρότερον ὑπὸ τοῦ μυὸς ἐκινεῖτο πρὶν τμηθῆναι τὸ νεῦρον. ὅστις οὖν ὄντως ἀληθείας ἐρᾷ, πρὸς ἡμᾶς ἡκέτω, μαθησόμενος ἐναργῶς ἐπ' αὐτῶν τῶν ζώων, εἰ μόνον

ἔχει τὰς αἰσθήσεις ἀπηρώτους, ὑφ' ἑτέρων μὲν ὀργάνων τε, καὶ μυῶν, καὶ νεύρων εἰσπνοὴν ἀβίαστον γιγνομένην, ὑφ' ἑτέρων δὲ τὴν μετὰ βίας. ὀνομάζω δὲ ἀβίαστον μὲν τὴν τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ μηδεμίαν ἰσχυρὰν κίνησιν κινουμένοις ὑπάρχουσαν. βιαίαν δὲ τὴν ἔν τε παθήμασί τισι, καὶ τοῖς σφοδροῖς γυμνασίοις ἐπιτελουμένην, ἐφ' ἧς εὐθέως ὄψει συνεξαιρούμενα, καὶ τὰ κατὰ τὰς ὠμοπλάτας ἅπαντα μόρια. καὶ δὴ κατὰ τὰς ἀναλόγους αὐταῖς ἐκπνοάς, ὑφ' ἑτέρων μὲν ὀργάνων, καὶ μυῶν, καὶ νεύρων τὴν ἀβίαστόν τε, καὶ μικράν, ὑφ' ἑτέρων δὲ τὴν βίαιόν τε, καὶ μεγάλην, ἣν ὀνομάζειν ἔθος ἡμῖν ἐκφύσησιν. ἐπὶ δὲ τούτοις ἅπασιν, ἑξῆς ἀποδείξομέν σοι τὸ τῆς φωνῆς ἴδιον ὄργανον τὸν λάρυγγα, καὶ τοὺς κινοῦντας αὐτὸν μῦς, καὶ τὰ τῶν μυῶν ἐκείνων νεῦρα τὰ ἐξ ἐγκεφάλου καθήκοντα. καὶ μετὰ ταῦτα τὴν γλῶτταν ἕτερον ὄργανον, οὐ φωνῆς, ἀλλὰ διαλέκτου τε, καὶ διαλέξεως ὁποτέρως ἂν ὀνομάζειν ἐθελήσαις, καὶ τοὺς μῦς ἐπιδείξομέν σοι, καὶ τὰ νεῦρα τὰ ἐξ ἐγκεφάλου. καὶ δὴ καὶ ζῶα πλείω παρασκευάσαντες, ἀεὶ καὶ ἄλλο τῶν εἰρημένων ἐνεργειῶν ἐπιδείξομεν ἀπολλυμένην ἐφ' ἑκάστου τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων τεμνομένων. τάχα ἴσως ἐπιθυμεῖ τις ἀκοῦσαι τῶν εἰρημένων ἐνεργειῶν ἑκάστης τὸ ἴδιον ὄργανον, καὶ τοὺς κινοῦντας μῦς, οἵτινές τε εἰσί, καὶ πόσοι τὸν ἀριθμόν, ἥν τινά τε θέσιν ἔχουσι, καὶ πηλίκοι τὸ μέγεθος ὑπάρχουσι, καὶ τίνα δέχονται νεῦρα, καὶ πόσα, καὶ πηλίκα, καὶ κατὰ τί μάλιστα μέρος ἐξ ἐγκεφάλου βλαστάνονται, τίς τε τοῖς ὑπ' αὐτῶν κινουμένοις ὀργάνοις τρόπος ἐστὶ τῆς κινήσεως. ἐγὼ δὲ καὶ πρόσθεν εἶπον, ὡς πολλάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν γράφειν οὐκ ἐπαινῶ, ἀλλ' εἴπερ ὄντως ἐστί τις φιλομαθής, ἑτέρας ὑπὲρ τούτων ἁπάντων ἔχει πραγματείας ἡμῖν γεγραμμένας. πρώτην μὲν τὴν περὶ θώρακός τε, καὶ πνεύμονος κινήσεως, ἔνθα δείκνυμεν ὑπὸ τοῦ θώρακος κινούμενον τὸν πνεύμονα. καὶ κατὰ μὲν τὰς διαστολὰς διαστελλόμενον, ἕλκειν τὸν ἔξωθεν ἀέρα, καὶ τοῦτ' εἶναι τὴν εἰσπνοήν. κατὰ δὲ τὰς συστολὰς συστελλόμενον, ἐκθλίβειν τὸν ἐν αὐτῷ περιεχόμενον, εἴς τε τὸν λάρυγγα καὶ τὸ στόμα, καὶ διὰ τούτων ἐκπέμπειν ἔξω, καὶ τοῦτ' εἶναι τὴν ἐκπνοήν. ἑτέρας δὲ ἔχει πραγματείας ἐφεξῆς τήνδε περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων, ἔνθα καὶ τοὺς μῦς ἅπαντας ἐδήλωσα, καὶ τὰ πρὸς αὐτῶν ὄργανα κινούμενα, καὶ τὰ νεῦρα τὰ τοῖς μυσὶ τὴν ἐξ ἐγκεφάλου παρήκοντα δύναμιν τὴν ψυχικήν. εἶτ' αὖθις ἄλλην ἑξῆς ταύτης περὶ τῆς φωνῆς ἔχει πραγματείαν, ὑπέρ τε τῶν ταύτην κινούντων μυῶν, ἐπί τε τῶν εἰς τούτους καθηκόντων ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων. εἰς δέ γε τὰ παρόντα, καὶ τοῦτ' ἀρκεῖ μοι μόνον εἰπεῖν, ὡς εἴπερ ἡ φωνὴ τυπουμένου πως τοῦ κατὰ τὸν πνεύμονα πνεύματος ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν ἐγίγνετο, κἄπειθ' ἑαυτῷ τὸ κατὰ τὸν λάρυγγα συντυποῦντος, οὐκ ἂν ἀπώλλυτο παραχρῆμα τμηθέντων νεύρων τινῶν, ἤτοι κατὰ τὸν τράχηλον ἢ τὴν κεφαλήν. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐκ ἂν ἀπώλετο θλιβέντων τὸν ἐγκέφαλον, ἢ τρωθέντων ἄχρι κοιλίας, ἢ διατεμόντων τὸν νωτιαῖον μυελόν. τὸ μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἣν δὴ καὶ λάρυγγα προσαγορεύομεν, ἢ τοῦ πνεύμονος, ἢ τῆς καρδίας αὐτῆς βλαβείσης ἀπόλλυσθαι τὴν φωνήν, οὐδὲν ἂν εἶναι θαυμαστόν, εἴπερ ἐκ τῆς καρδίας ὡρμᾶτο. τὸ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου θλιβέντος, ἢ τινος τῶν ἐξ αὐτοῦ νεύρων τῶν εἰς τοὺς τοῦ λάρυγγος μῦς φερομένων, ἄτοπόν τε καὶ δεινῶς ἄλογον. εἴπερ γε μηδενὸς αὐτῶν ἡ τῆς φωνῆς γένεσις προσδεῖται, καὶ μὴν ἔμπαλιν ἔχει τὸ φαινόμενον ἢ δοξάζουσιν ἐκεῖνοι. καρδίας μὲν γὰρ γυμνωθείσης ὡς κἀν τῷ πρὸ τούτου μοι λέλεκται γράμματι, καὶ κρατῶν, καὶ θλίβων, καὶ θλῶν,

A ſenſu non hebeti ſit & ſtupido, ab aliis ſanè inſtrumentis, muſculis, & neruis, inſpirationem liberam fieri, ab aliis vero violentam. Nomino autem liberam, qualis ſanis adeſt nullo valido motu agitatis: violentam verò, quæ in affectibus nonnullis, & vehementibus exercitiis perficitur, in qua ſtatim videbis omnes ſcapularum partes ſimul attolli. Item in proportionalibus ipſis expirationibus, ab aliis quidem inſtrumentis, muſculis & neruis liberam & exiguam; ab aliis autem violentam magnámque fieri, quam appellare exſufflationem aſſolemus. Ad hæc omnia deinceps oſtendemus tibi proprium vocis B inſtrumentum laryngem, & muſculos eius motores, item muſculorum illorum neruos ex cerebro deſcendentes, deinde linguam aliud inſtrumentum, non vocis, ſed loquelæ, & locutionis, aut quomodocunque appellare libeat: muſculóſque tibi indicabimus & neruos qui à cerebro oriuntur. Quinetiam in plurium animantium diſſectionibus, aliam alibi commemoratarum actionum perire in vnoquoque neruorum qui à cerebro proueniunt, diſſectorum, oſtendemus. Forſan autem aliquis audire cupiet vniuſcuiuſque actionis prædictæ proprium inſtrumentum, & C mouentes id muſculos, quænam ſint, & quot numero, quem ſitum habeant, quam magnitudinem. quos neruos recipiant, & quot, & quàm magnos, & qua in parte potiſſimum ex cerebro propagentur. Item quis mouendi modus inſtrumentis quæ ab ipſis mouentur, inſit. Ego autem & prius dixi quod frequenter de eiſdem ſcribere non probem. At ſi verè quís ſit ſtudioſus, alia habet opera, in quibus de his omnibus commentati ſumus. Primùm quidem librum de thoracis & pulmonis motu, vbi docemus quomodo pulmo à thorace moueatur, ac in diaſtole diſtentus externum aërem attrahat, D atque hoc eſſe inſpirationem: in ſyſtole verò contractus aërem in ſe comprehenſum, in aſperam arteriam & os extrudat, ac per hæc foràs emittat eámque eſſe expirationem. Deinde aliud habet opus de reſpirationis cauſis: vbi etiam muſculos omnes indicaui, item inſtrumenta quæ ab ipſis mouentur, & neruos, qui muſculis facultatem animalem ex cerebro ſuppeditant. Poſtea rurſus aliud præter iam dicta de voce habet volumen, in quo de muſculis ipſa mouentibus, inſuper de neruis ex cerebro in hos pertinentibus tractatur. Impræſentiarum etiam hoc dicere E ſolum abundè eſt, quòd ſi vox ſpiritu quodammodo in pulmone firmato, ab eo qui in corde eſt, fieret, deinde hoc ſibi eum qui in larynge eſt, conformante, non aboleretur ſtatim, neruis quibuſdam vel in collo, vel in capite diſſectis. Præterea adhuc minus periret aut cerebro contuſo, aut vſque ad ventriculum vulnerato, aut ſpinali medulla diſſecta; etenim quòd aſpera arteria, quam etiam larynga appellamus, vel pulmone, vel corde ipſo oblæſo vox aboletur, nihil mirum arbitror; ſiquidem ex corde profecta eſt. At quòd cerebro contuſo, aut F aliquo ipſius neruorum qui in gutturis muſculos feruntur, abſurdum, & planè alienum à ratione: quum nullus ipſorum ad vocis generationem requiratur; verùm ſecus haber id quod apparet, quàm illi opinantur; etenim corde nudato, vt ſuperiori libro dictum eſt, & continens, & contundens, depriménſque ipſum,

neque

neque ſine ſpiratione, neque ſine voce, neque in alia quadam voluntaria actione impediri animal ſpectabis: cerebro autem oſſibus detecto, aut quocunque ipſius ventriculo compreſſo, non mutum duntaxat, neque ſpirationis expers protinus, ſed etiam omnino ſenſu, omnibúſque arbitrariis motibus animal deſtitues. Porrò dictum à me eſt antea quoque neutram thoracis capacitatem eſſe perforandam iis qui cor denudant. Si enim hoc aſſequatur aliquis, non modò ſi premere, aut contundere, aut aliud quippiam tale volet efficere, rectè ſe geret, ſed etiam vbi vniuerſim ac ſemel totum eximere libeat, non improſperè ſuccedet ei manus adminiſtratio. Accidit hoc ſanè etiam in multis ſacrificiis quæ ſic de more celebrantur: & apparent animantia, corde iam aris impoſito, non reſpirare tantum, aut clamare fortiter, ſed etiam fugere, vſque dum ſanguinis profluuio commoriantur. Celerrimè autem nimirum ex ipſis ſanguis euacuatur, quatuor maximis vaſis diuulſis: ſed quouſque adhuc viuunt, & reſpirant, & clamant, & currunt. Porrò tauros quibus ſpinalis medullæ origo iuxta primam vertebram quotidie diſſecatur, ſubito videmus non ſolum non currere adhuc poſſe, ſed ne minimum quidem procedere. Perit autem ſimul ipſis cum ſectione, & reſpiratio & vox; etenim & his ex ſuperioribus eſt initium. Verùm cor in ſic percuſſis tauris videre eſt diutiſſimè vnà cum omnibus arteriis pulſare; non enim his etiam à cerebro pulſandi vis aduenit, quemadmodum neque ipſi cordi. Vt enim motus alterius generis ſunt, ſic etiam principiorum alterum non indiget altero, ſed eſt ita & cor pulſuum motus fons, & cerebrum motus voluntarij. Neque eſt vlla ratio quæ vnum omnium animantis actionum eſſe principium coget. Neque enim tanquam multa non poſſint eſſe, neque tanquam non ſic appareant, indicabit. Verùm de hoc etiam iterum copioſius diſputabo. Nunc autem ad id quod dicebam, rurſus reuertor, nempe neque reſpiratorij motus, neque vocem edendi, cor eſſe principium opifex. Propter illud enim plurimum, non tamen ab illo reſpirationem fieri contigit: atque haud idem eſt ab aliquo fieri, & propter aliquid. Porrò de vſu reſpirationis librum vnum ſeorſim conſcripſimus.

A οὔτε ἄπνουν, οὔτε ἄφωνον, οὔτε ἄλλην τινὰ τῶν καθ' ὁρμὴν ἐνερ-
γειῶν ἐμποδιζόμενον ἐψεῖ τὸ ζῶον. ἐγκέφαλον δὲ γυμνώσας τῶν
ὀστῶν, ἢ θλίψας ἡντιναοῦν αὐτοῦ κοιλίαν, οὐκ ἄφωνον μόνον
οὐδ' ἄπνουν εὐθύς, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἀναίσθητόν τε καὶ ἀκί-
νητον ἁπασῶν τῶν καθ' ὁρμὴν κινήσεων ἐργάσῃ τὸ ζῶον. εἴρηται
δέ μοι καὶ πρόσθεν ὡς οὐ χρὴ συντιτρᾶναι τοῦ θώρακος οὐδετέ-
ραν κοιλότητα, γυμνοῦντας τὴν καρδίαν. εἰ γὰρ δὴ τούτου τύχῃ
τις, οὐ μόνον εἰ θλίβειν ἢ θλᾶν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐργάζε-
σθαι βουληθῇ, δυνήσεται κατορθοῦν, ἀλλὰ καὶ βουληθεὶς
ἀθρόως ὅλην ἐξελεῖν, οὐκ ἀτυχήσει τῆς χειρουργίας. γίνεται μὲν
B τοῦτο καὶ κατὰ πολλὰς θυσίας ἐξ ἔθους οὕτως ἐπιτελουμένας, καὶ
φαίνεται τὰ ζῶα τῆς καρδίας ἤδη κατὰ τὸν βωμὸν ἐπικειμένης,
οὐκ ἀναπνέοντα μόνον, ἢ κεκραγότα συντόνως, ἀλλὰ καὶ φεύ-
γοντα, μέχρι περ ἂν ὑπὸ τῆς αἱμοῤῥαγίας ἀποθάνῃ. τάχι-
στα δὲ δήπουθεν αὐτοῖς ἐκκενοῦται τὸ αἷμα τεττάρων μεγίστων
ἀγγείων διασπωμένων, ἀλλ' ἄχρι περ ἂν ἔτι ζῇ, καὶ ἀνα-
πνεῖ, καὶ φωνεῖ, καὶ τρέχει. τοὺς δέ γε κατὰ τὸν πρῶτον σπόνδυ-
λον ὁσημέραι διατεμνομένους ταύρους τὴν ἔκφυσιν τοῦ νω-
τιαίου μυελοῦ, παραχρῆμα θεώμεθα μὴ ὅτι δραμεῖν ἔτι δυ-
ναμένους, ἀλλὰ μηδ' ἐπ' ἐλάχιστον προβαίνειν. συναπόλ-
C λυται δ' αὐτοῖς ἅμα τῇ τομῇ, καὶ ἡ ἀναπνοὴ καὶ ἡ φωνή. καὶ γὰρ
καὶ ταύταις ἄνωθέν ἐστιν ἡ ἀρχή. τὴν μέντοι καρδίαν ἐπὶ τῶν
οὕτω πληγέντων ταύρων ἐστὶν ἰδεῖν ἄχρι πλείστου σφύζουσαν
ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις ἁπάσαις. οὐ γὰρ δὴ καὶ ταύταις γε παρ' ἐγ-
κεφάλου τὸ σφύζειν ἐστὶν, ὥσπερ οὐδὲ αὐτῇ τῇ καρδίᾳ. ὡς γὰρ
αἱ κινήσεις ἑτέρου γένους εἰσὶν, οὕτω καὶ τῶν ἀρχῶν οὐδετέρα
προσδεῖται τῆς ἑτέρας, ἀλλ' ἔστιν οὕτως ἥτε καρδία πηγὴ
τῆς κατὰ τοὺς σφυγμοὺς κινήσεως, ὅ, τ' ἐγκέφαλος, τῆς κα-
τὰ προαίρεσιν, οὐδ' ἐστὶν οὐδεὶς λόγος ὃς ἀναγκάσει μίαν ἀρ-
χὴν ἁπασῶν εἶναι τῶν κατὰ τὸ ζῶον ἐνεργειῶν. οὔτε γὰρ ὡς οὐκ
D ἐνδεχομένων εἶναι πολλῶν, οὔθ' ὡς μὴ οὕτως φαινομένων
ἐπιδείξει. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου κἀν τοῖς ἑξῆς ἐπὶ πλέον
αὖθις διαλεξόμεθα. νυνὶ δ' ἐφ' ὅπερ ἔλεγον, αὖθις ἐπάνειμι,
πρὸς τὸ μήτε τῆς ἀναπνευστικῆς κινήσεως, μήτε τῆς φωνητικῆς
δημιουργικὴν ἀρχὴν εἶναι τὴν καρδίαν. δι' ἐκείνην μὲν γὰρ
τὸ πλεῖστον, οὐ μὴν ὑπ' ἐκείνης γε τὴν ἀναπνοὴν γίγνεσθαι
συμβέβηκεν, οὐ ταὐτὸν δ' ἐστὶν ὑπό του γίνεσθαι, καὶ διά
τι. γέγραπται δὲ ἡμῖν ἐν βιβλίον ἰδίᾳ καθ' ἑαυτὸ περὶ χρείας
ἀναπνοῆς.

CAPVT V.

Aduerſus Zenonem, Diogenem Babylonium, & Cryſippum de principio vocem efficiente.

QVi verò putant vocem aut reſpirationem à corde fieri ſitus vicinitate, falſi ſunt, haud videntes quòd non planè ſi quæ pars vicina eſt, hæc neceſſariò actionis ſit principium; neque enim qui cerebrum opinantur principium eſſe ſenſus oculorum, aurium, & narium, quod ipſis propinquum ſit, rectè argumentantur: ſed hos ſitus quoque fefellit: imò verò non ſitus, ſed ſenſus opinio. Omnino enim hoc axiomate ad demonſtrationes vtuntur. Omnibus operantibus, ex propinquis eſt initium; quo vt vero poſito, deinde ex euidenti aſſumpto, quod cerebrum aures contingant, concludetur iam initium quoque actionis illinc ipſis proficiſci,

E

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Πρὸς τὸν Ζήνωνα, Διογένη Βαβυλώνιον, καὶ τὸν Χρύσιππον, περὶ τῆς δημιουργικῆς τῆς φωνῆς ἀρχῆς.

ΟΙ δ' ἡγούμενοι φωνὴν ἢ ἀναπνοὴν ὑπὸ τῆς καρδίας ἐπι-
τελεῖσθαι, πρὸς τὸ κατὰ τὴν θέσιν ἐγγύτητος ἠπατήθησαν, οὐκ εἰ-
δότες ὡς οὐ πάντως εἴ τι πλησίον ἐστὶ μορίον ἐνεργείας ἧστινοσοῦν
ἐξ ἀνάγκης τοῦτο καὶ ἀρχὴ τῆς ἐνεργείας ἐστίν. οὐδὲ γὰρ ὅσοι τὸν ἐγκέφα-
λον ὑπολαμβάνουσιν, ἀρχὴν εἶναι τῆς κατ' ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ
ῥῖνας αἰσθήσεως, ὅτι πλησίον αὐτῶν ἐστιν, ὀρθῶς ἐπιχειροῦσιν, ἀλ-
F λὰ καὶ τούτους ἡ θέσις ἔσφηλε, μᾶλλον δ' οὐχ ἡ θέσις, ἀλλ' ἡ περὶ τῆς
αἰσθήσεως δόξα. πάντως γὰρ δήπου τοιούτῳ τινὶ προσχρῶνται
κατὰ τὰς ἀποδείξεις ἀξιώματι. πᾶσι τοῖς ἐνεργοῦσιν ἐκ τῶν πλη-
σίων ἐστὶν ἡ ἀρχή. τούτου γὰρ ὑποτεθέντος ὡς ἀληθοῦς, εἶτ' ἐκ τοῦ
φαινομένου προσληφθέντος ὡς ἐγκέφαλος ψαύει τὰ ὦτα, συνάγεσθαι
αὐτοῖς ἤδη τὸ καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς τῆς ἐνεργείας ἐντεῦθεν ὑπάρχειν.

ἀλλ' οὔτε πρὸς αἴσθησιν, οὔτε πρὸς νόησιν ἐναργές ἐστιν, ὡς πρῶτόν τε καὶ ἐξ ἑαυτοῦ πιστὸν εἶναι τὸ νῦν εἰρημένον ἀξίωμα, τὸ πᾶσι τοῖς ἐνεργοῦσιν ἐκ τοῦ πλησίον εἶναι τὴν ἀρχήν. οὐ γὰρ ὅτι πλησίον ἐστὶ καρδίας τὰ φωνητικά τε καὶ ἀναπνευστικὰ μόρια, διὰ τοῦτ' ἐκ καρδίας αὐτοῖς ἡ ἀρχή. καὶ μὴν ὁ θαυμαζόμενος ὑπὸ τῶν Στωϊκῶν λόγος ὁ Ζήνωνος, ὃν καὶ πρῶτον ἁπάντων ἔγραψεν ἐν τῷ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ Διογένης ὁ Βαβυλώνιος, οὐκ ἐξ ἄλλου τινὸς ἔχει τὸ θαυμάζεσθαι, πλὴν οὗ νῦν εἶπον ἀξιώματος ἤδη. εἴσῃ δ' ἐναργέστερον, εἰ παραγράψαιμι αὐτόν, ἔχει γὰρ ὧδε. Φωνὴ διὰ φάρυγγος χωρεῖ. εἰ δὲ ἦν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦσα, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐχώρει. ὅθεν δὲ λόγος, καὶ φωνὴ ἐκεῖθεν χωρεῖ. λόγος δὲ ἀπὸ διανοίας χωρεῖ, ὥστ' οὐκ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐστὶν ἡ διάνοια. τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον λόγον Διογένης, οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐρωτᾷ λέξιν, ἀλλ' ὧδε. ὅθεν ἐκπέμπεται ἡ φωνή, καὶ ἡ ἔναρθρος, οὐκοῦν καὶ ἡ σημαίνουσα ἔναρθρος φωνή, ἐκεῖθεν. τοῦτο δὲ λόγος. καὶ λόγος ἄρα ἐκεῖθεν ἐκπέμπεται ὅθεν καὶ ἡ φωνή, ἡ δὲ φωνὴ οὐκ ἐκ τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν τόπων ἐκπέμπεται, ἀλλὰ φανερῶς ἐκ τῶν κάτωθεν μᾶλλον. ἐμφανὴς γοῦν ἐστι διὰ τῆς ἀρτηρίας διεξιοῦσα. καὶ ὁ λόγος ἄρα οὐκ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐκπέμπεται, ἀλλὰ κάτωθεν μᾶλλον. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο ἀληθὲς τὸ τὸν λόγον ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεσθαι. ἔνιοι γοῦν καὶ ὁριζόμενοι αὐτόν φασιν εἶναι φωνὴν σημαίνουσαν, ἀπὸ διανοίας ἐκπεμπομένην. καὶ ἄλλως δὲ πιθανὸν ὑπὸ τῶν ἐννοιῶν ἐνσεσημασμένον τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ οἷον ἐκτετυπωμένον, ἐκπέμπεσθαι τὸν λόγον, καὶ παρεκτείνεσθαι τῷ χρόνῳ κατά τε τὸ διανοεῖσθαι, καὶ τὴν κατὰ τὸ λέγειν ἐνέργειαν. καὶ ἡ διάνοια ἄρα οὐκ ἔστιν ἐν τῇ κεφαλῇ, ἀλλ' ἐν τοῖς κατωτέρω τόποις, μάλιστά πως περὶ τὴν καρδίαν. τοιοῦτος μέντοι καὶ ὁ τοῦ Διογένους λόγος. ἔμπαλιν ἢ κατὰ τὸν τοῦ Ζήνωνος εἰς μῆκος ῥήσεων ἐκτεταμένος, ὥστε ἐκείνῳ μὲν ἐλλείπειν τινὰ τῶν ἀναγκαίων ἀξιωμάτων, πλεονάζειν δὲ τούτῳ. βούλομαι δὲ πρὶν ἐλέγχειν αὐτοὺς, ἔτι καὶ τὸν τοῦ Χρυσίππου παραθέσθαι, τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. εὔλογον δὲ εἰς ὃ γίγνονται αἱ ἐν τούτῳ σημασίαι, καὶ ἐξ οὗ λόγος, ἐκεῖνο εἶναι τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος. οὐ γὰρ ἄλλη μὲν ἡ πηγὴ λόγου ἐστίν, ἄλλη δὲ διανοίας. οὐδὲ ἄλλη μὲν φωνῆς πηγή, ἄλλη δὲ λόγου. οὐδὲ τὸ ὅλον ἁπλῶς, ἄλλη φωνῆς πηγή ἐστιν, ἄλλο δὲ τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος. τοιούτοις δὲ, καὶ τὴν διάνοιαν συμφώνως ἀφοριζόμενοι, λέγουσιν αὐτὴν πηγὴν εἶναι λόγου. τὸ γὰρ ὅλον, ὅθεν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖσε δεῖ καὶ τὸν διαλογισμὸν γίγνεσθαι, καὶ τὰς διανοήσεις καὶ τὰς μελέτας τῶν ῥήσεων, καθάπερ ἔφην. ταῦτα δὲ ἐμφανῶς περὶ τὴν καρδίαν γίγνεται, ἐκ τῆς καρδίας διὰ φάρυγγος, καὶ τῆς φωνῆς, καὶ τοῦ λόγου, ἐκπεμπομένων. πιθανὸν δὲ καὶ ἄλλως εἰς ὃ ἐνσημαίνεται τὰ λεγόμενα, καὶ σημαίνεσθαι ἐκεῖθεν, καὶ τὰς φωνὰς ἀπ' ἐκείνου γίγνεσθαι κατὰ τὸν προειρημένον τρόπον. ἅλις ἤδη μοι τῶν περὶ τῆς φωνῆς λόγων τῶν Στωϊκῶν. εἰ γὰρ καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἠρωτημένους ἐφεξῆς γράφοιμι σύμπαντας, εἰς ἄμετρόν τι μῆκος ἐμπεσεῖται τὸ γράμμα. οὐ γὰρ ἂν οὐδὲ τῶν ὑπὸ Χρυσίππου τε καὶ Διογένους εἰρημένων ἐμνημόνευσα λόγων, ἀλλ' ἠρκέσθην ἐξετάσας τὸν τοῦ Ζήνωνος μόνον, εἰ μὴ πρός τινα τῶν Στωϊκῶν ἐγεγόνει μοί ποτε ἀμφισβήτησις ὑπὲρ τοῦ χωρεῖ ῥήματος, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Ζήνων ἐν τῷ λόγῳ γράψας ὧδε. Φωνὴ διὰ φάρυγγος χωρεῖ. τὸ γὰρ χωρεῖ τοῦτο ῥῆμα, ἐγὼ μὲν ἠξίουν ἀκούειν ἐν ἴσῳ τῷ ἐξέρχεται, ἢ ἐκπέμπεται. ὁ δὲ, τούτων μὲν μηδέτερον, ἔφη, σημαίνεσθαι πρὸς αὐτοῦ. καὶ ἕτερον ἄλλο παρὰ ταῦτα λέγειν οὐκ εἶ-

ſed nec ſenſu, nec intelligentia id euidens eſt,
A vt primum ac per ſe credibile modo dictum axioma habeatur, nempe omnibus operantibus ex propinquis eſſe principium. Neque enim quod proxima ſint cordi vocalia & reſpiratoria inſtrumenta, ideo ex corde habent originem. Atqui admiranda illa Zenonis ſententia, quam primam omnium in libro de principatu animæ Diogenes Babylonius ſcripſit, non alia ratione quàm ex pronunciato iſto, quod modò dixi, laudem illam ac plauſum ſibi ipſi conciliauit. Scies autem manifeſtius eam, ſi adſcripſerimus. Habet in hunc mo-
B dum: *Vox per aſperam arteriam procedit. Si autem à cerebro procederet, non vtique per aſperam arteriam veniret; vnde ſermo & vox illinc procedit. Sermo autem à mente procedit, quare in cerebro mens non eſt; eandem hanc rationem Diogenes, non eiſdem verbis, ſed hiſce interrogat, Vnde emittitur vox: illinc & articulata venit. Igitur & vox articulata ſignificans, illinc proficiſcitur: hæc autem ſermo eſt: igitur ſermo illinc emittitur vnde & vox. Porrò vox non ex locis capitis emittitur, ſed planè ex infernis potius. Conſtat igitur per arteriam prodire. Sermo itaque non*
C *ex capite emittitur, ſed infernis partibus magis. Atqui & illud verùm eſt, ſermonem ex mente proficiſci. Ipſi enim ſermonem definientes, vocem eſſe aiunt ſignificantem ex mente emiſſam. Ac aliter probabile eſt quod ab animi conceptionibus, intelligibilis facta & quaſi informata oratio exeat, ac quod temporis ſpacia extendatur & in intelligendo, & in dicendi functione. Itaque mens non eſt in capite, ſed in inferioribus partibus, maximè circa cor.* Talis eſt Diogenis ſermo, contra quàm Zenonis, in prolixitatem verborum extenſus; quapropter illi ſane neceſſaria axiomata deſunt, huic verò ſuperſunt. Verùm antequam eos redarguam, Chryſippi ſententiam adiicere cogito, quæ ad hunc modum habet. *Rationi conſentaneum eſt, id in quo ſignificationes fiunt, & ex qua ſermo procedit, præcipuam animæ partem exiſtere, quandoquidem non alia eſt ſermonis origo, alia mentis: neque alia quidem vocis, alia verò ſermonis: neque ſimpliciter omnium alia eſt vocis origo, alia animæ pars præcipua. His autem congruè mentem definientes, aiunt eam originem eſſe ſermonis. In vniuerſum enim vnde ſermo emittitur, illuc & oportet ratiocinationem fieri, & intelligentias & meditationes dictionum, quem in modum dixi.*
E *Hæc autem euidenter circa cor fiunt; quum & vox & ſermo per aſperam arteriam emittantur. Probabile verò etiam eſt alioqui id in quo ſignificantur ea quæ dicuntur, illinc etiam ſignificari, & voces ab illo ad prædictum modum fieri.* Satis iam verborum Stoïcorum de voce eſt. Nam ſi quæ ab aliis dicuntur, omnia ordine aſcripſero, in immenſam magnitudinem liber excreſcet; non enim verba feciſſem de his quæ Chryſippus, & Diogenes ſcripſerunt, ſed abundè mihi fuiſſet ſolam Zenonis ſententiam inueſtigare, niſi aduerſus quendam Stoïcum aliquando mi-
F hi controuerſia fuiſſet de hoc verbo procedit, quod Zeno in ſua oratione ponit, ad hunc modum ſcribens, Vox per aſperam arteriam procedit; quod verbum pro egreditur, aut emittitur, illum velle accipere exiſtimauerim: neque aliud quam hæc ſignificat, nec tertium ab iis afferri poteſt. Coactus ſum igitur

A tut ipſe aliorum Stoïcorum libros recognoſcere, qui hanc dictionem transferunt ad verbum egreditur vel emittitur, quemadmodum demonſtraui Chryſippum & Diogenem, poſt quos non duxi neceſſarium aliorum verba aſcribere: ſed ad ipſorum interpretationem iam reuertamur, principium à Zenone facientes, qui author eſt huiuſmodi de voce ſententiæ, atque totius Stoïcorum ſectæ. Prima igitur ſumptio vocis, procedit, ad manifeſtius tranſlatæ eſt huiuſmodi, Vox per aſperam arteriam emittitur. Poſt hanc ſuccedit alia, nempe hæc, Si autem ſit à cerebro emiſſa, non per aſperam arteriam emittitur. B Hanc dico ſumptionem non ſolùm non ex primo genere ſumptionum ad demonſtrationes conuenientium emanaſſe, imò ne ex ſecundo quidem & tertio: ſed in quarto ſophiſticarum ſumptionum genere continetur; ſiquidem figura quædam dictionis ſublatet, aſturè & captioſè ad ambiguitatem fabricata, vnde reprehenſionem effugere ſe ſperabat. Hæc enim ſi a cerebro procederet, non per aſperam arteriam procederet, perperam ac male habet præpoſitionem, à, orationi iniectam. Duæ C enim ſunt in eiuſmodi omnibus ſermonibus manifeſtæ præpoſitiones, nempe à & ex, quarum neutram aſſumpſit, etſi poſſet dicere, ſi ex cerebro procederet, non per aſperam arteriam procederet, vel ſi non ex cerebro certè à cerebro dicere ipſum oportebat. Etenim vox per aſperam arteriam emiſſa, & ab aliquo emittitur: ex aliquo, vt vaſe continente: ab aliquo, vt virtute, quæ id quod continet mouet. quemadmodum denique & vrina egreditur quidem per penem, emittitur autem ex vaſe, nempe veſica ſubiecta, à facultate autem, quæ veſicam D in ſe comprimit, vt vrina exprimatur. Cæterùm præpoſitio à ſiue pro ex, ſiue pro ab ſit accepta, incertum eſt. Si igitur loco, ex, capiatur, vera eſt oratio. Erit enim rurſus huiuſmodi: Si à cerebro vox eſſet emiſſa, non per aſperam arteriam emitteretur. Quòd ſi in vicem præpoſitionis à capiatur, falſa. Rurſus enim erit talis. Si à cerebro emitteretur, non per aſperam arteriam exiret. Quòd autem oratio huiuſmodi vera non ſit, nihil opus habeo vt ego probem, ſed illos ipſos de hoc ſententiam ferre cenſeo. Vrina per penem emittitur, quòd ſi à E corde emitteretur, non per pudendum exiret. Quin & noſtro arbitrio emittitur, non igitur in corde eſt arbitrium. Sic autem & de recrementis alui interrogare licet, etenim hæc per ſedem à noſtra voluntate primò mouente emittuntur; quæ mea opinione etiam ex longiſſimè ab ea ſitis quemlibet pedis digitum protinus mouet, nihil ex interuallo ad celeritatem impedimenti accipiens. Siue enim in cerebro, ſiue in corde poſueris voluntatem, aut mentem, aut quomodocunque volueris appellare, (nihil enim ad præſens inſtitutum intereſt) nul- F lum tempus reperietur interea tranſire, dum volueris digitum mouere, & inter ipſius actionem: quemadmodum mea ſententia etiam in ſenſu habet. Non enim in hoc expectare oportet aliquod tempus punctionis, aut vulnerationis, vt ſentiat animal, ſed ſimul & ſecans ſecat, & animal ſentit. Atque hoc volunt Zeno & Chryſippus vnà cum vniuerſo ſuo cœtu, nempe motum qui ex foris accidente in parte factus

χειν. ἱκανὸς καὶ ἐθέλων οὖν αὐτὸς τὰ τῶν ἄλλων Στωϊκῶν παραναγινώσκειν βιβλία, μεταλαμβανόντων τὴν λέξιν, ἢ εἰς τὸ ἐξέρχεται, ἢ εἰς τὸ ἐκπέμπεται, καθάπερ καὶ νῦν ἀπέδειξα Χρύσιππόν τε καὶ Διογένην, μεθ' οὓς οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι τὰς τῶν ἄλλων παραγράφειν ῥήσεις, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν ἤδη τρέψομαι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Ζήνωνος ποιησάμενος, ὅσπερ δὴ καὶ πατήρ ἐστι τούτου περὶ τῆς φωνῆς λόγου τοῦδε, καὶ ἁπάσης τῆς τῶν Στωϊκῶν αἱρέσεως. τὸ μὲν οὖν πρῶτον λῆμμα τῆς φωνῆς μεταληφθείσης ἐπὶ τὸ σαφέστερον, ἔσται τοιόνδε. φωνὴ διὰ φάρυγγος ἐκπέμπεται. τὸ δὲ ἐφεξῆς τούτῳ τὸ δεύτερον τοιοῦτον. εἰ δὲ ἦν ἀπ' ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐξεπέμπετο. τοῦτό φημι τὸ λῆμμα, μὴ ὅτι τοῦ πρώτου γένους ἐκπεπτωκέναι τῶν εἰς τὰς ἀποδείξεις ἐπιτηδείων, ἀλλὰ καὶ τοῦ δευτέρου τε καὶ τρίτου. περιέχεσθαι δὲ ἐν τῷ τετάρτῳ γένει τῶν σοφιστικῶν λημμάτων, εἴ γε δὴ σχῆμά τι λέξεως ὑποδύεται πεπανουργημένον τε καὶ σεσοφισμένον πρὸς ἀμφιβολίαν, ἐκ ταύτης τὸν ἔλεγχον ἐλπίζων ἀποδράσεσθαι. τὸ γάρ, εἰ δ' ἦν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦσα, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐχώρει, μοχθηρῶς ἔχει τὸ, ἀπό, πρόθεσιν ἐγκειμένην τῇ ῥήσει. δύο γάρ εἰσιν ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις λόγοις σαφεῖς προθέσεις, ἥ τε ὑπό, καὶ ἡ ἐξ, ὧν οὐδεμίαν παρέλαβεν. καίτοι δυνάμενος εἰπεῖν. εἰ δ' ἦν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦσα, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐχώρει. ἢ εἰ μή, ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου, ὑπὸ τοῦ ἐγκεφάλου γε πάντως ἐχρῆν εἰπεῖν αὐτόν. ἡ γὰρ διὰ τῆς φάρυγγος ἐκπεμπομένη φωνή, ἔκ τινός τε καὶ ὑπό τινος ἐκπέμπεται. ἔκ τινος μὲν ὡς ἀγγείου περιέχοντος, ὑπό τινος δ' ὡς δυνάμεως κινούσης τὸ περιέχον. ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὸ οὖρον ἐξέρχεται μὲν διὰ τοῦ αἰδοίου, ἐκπέμπεται δ' ἐξ ἀγγείου μὲν τῆς ὑποκειμένης κύστεως, ὑπὸ δυνάμεως δὲ τῆς τὴν κύστιν συστελλούσης εἰς ἑαυτήν, ἵν' ἐκθλίψῃ τὸ οὖρον. ἡ δ', ἀπό, πρόθεσις ἄδηλός ἐστιν, εἴτε ἀντὶ τῆς, ἐξ, εἴτε ἀντὶ τῆς ὑπό, παρείληπται. εἰ μὲν οὖν ἀντὶ τῆς, ἐξ, ἀληθής ἐστιν ὁ λόγος. ἔσται γὰρ τοιοῦτος. εἰ δὲ ἦν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη ἡ φωνή, οὐκ ἂν διὰ τῆς φάρυγγος ἐξεπέμπετο. εἰ δὲ ἀντὶ τῆς ὑπό, ψευδής. ἔσται γὰρ αὖ πάλιν τοιοῦτος. εἰ δὲ ἦν ὑπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη, οὐκ ἂν διὰ τῆς φάρυγγος ἐξῄει. ὅτι δ' οὐκ ἀληθής ἐστιν ὁ τοιοῦτος λόγος, οὐκ ἐμὲ χρὴ κατασκευάζειν, ἀλλ' ἐκείνους αὐτοὺς ἀξιοῦν ἀποφήνασθαι πρότερον ὑπὲρ τοῦ τοιούτου λόγου, τὸ οὖρον διὰ τοῦ αἰδοίου χωρεῖ. εἰ δὲ ἦν ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκπεμπόμενον, οὐκ ἂν διὰ τοῦ αἰδοίου ἐξῄει. καὶ μὴν ὑπὸ προαιρέσεώς γε τῆς ἡμετέρας ἐκπέμπεται. οὐκ ἄρα ἐν τῇ καρδίᾳ ἐστὶν ἡ προαίρεσις. οὕτω δὲ καὶ περὶ διαχωρήματος ἐρωτᾶν ἐγχωρεῖ. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο διὰ μὲν τῆς ἕδρας, ὑπὸ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως πρώτης κινούσης ἐκπέμπεται, ἥτις, οἶμαι, καὶ τῶν πορρωτάτω κειμένων ἑαυτῆς δακτύλων ὁντιναοῦν, τῶν ἐν ποδί, κινεῖ παραχρῆμα, μηδὲν ἐκ τοῦ διαστήματος ἐμποδιζομένη πρὸς τὸ τάχος. εἴτε γὰρ ἐν ἐγκεφάλῳ θείης, εἴτ' ἐν καρδίᾳ τὴν προαίρεσιν, ἢ διάνοιαν, ἢ ὅ, τί ποτε καὶ βούλει καλεῖν, οὐδὲν γὰρ εἰς τὰ παρόντα διαφέρει, χρόνος οὐδεὶς εὑρεθήσεται μεταξὺ γενόμενος τοῦ τε βουληθῆναι κινῆσαι τὸν δάκτυλον, καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. καθάπερ, οἶμαι, κἀπὶ τῆς αἰσθήσεως ἔχει. οὐ γὰρ οὖν οὐδ' ἐπὶ ταύτης ἀναμεῖναι δεῖ χρόνον τινὰ τοῦ νύξαντος ἢ τρώσαντος, ἵν' αἴσθηται τὸ ζῷον, ἀλλ' ἅμα τε τὸ τέμνον τέμνει, καὶ τὸ ζῷον αἰσθάνεται. καὶ τοῦτο βούλεταί γε Ζήνων καὶ Χρύσιππος ἅμα τῷ σφετέρῳ χορῷ παντί, διαδίδοσθαι τὴν ἐκ τοῦ προσπεσόντος ἔξωθεν ἐγγι-

A νοουμένην τοῦ μορίου κίνησιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, ἵν' αἰσθάνηται τὸ ζῶον. ὡς οὖν οὐδείς ἐστι χρόνος αἰσθητὸς ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τρωθῆναί τε τὸ μόριον, αἰσθέσθαι τε τὸ ζῶον, ὡσαύτως οὐδὲ τοῦ βουληθῆναι κάμψαι τὸν ἄνθρωπον δάκτυλον, ἢ τὸν πόδα, καὶ αὐτῆς τῆς ἐνεργείας. οὕτως οὐδὲ τοῦ βουληθῆναι τὸ οὖρον ἐκκρῖναι καὶ αὐτῆς τῆς ἐκκρίσεως, ἀλλ' ἅμα τε τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν ἐβουλήθη καὶ τὰ τῆς αἰσθήσεως ἐνήργησε ὄργανα. πῶς οὖν λύσομεν ἐκεῖνον τὸν λόγον, ὦ σοφώτατοι, εἰ γὰρ ἦν ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκπεμπόμενον τὸ οὖρον, οὐκ ἂν διὰ τοῦ αἰδοίου ἐξεκρίνετο; ἣν γὰρ ἂν εἴπητε λύσιν, ἐξέσται δήπου καὶ ἡμᾶς αὐτῇ χρήσασθαι. κατὰ μὲν δὴ τοὺς διαλόγους ἐκείνους, B ἀναγκαῖον ἦν χρὴ λύειν τὸν λόγον. ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ ποιεῖν οὕτως, ἀλλὰ χρὴ τὴν λύσιν αὐτοὺς εἰπεῖν, οὐδὲν ἔχουσαν ἀποκεκρυμμένον, ἢ μακρὸν ἢ χαλεπὸν, ἀλλ' ἐκ προχείρου φαινομένην. οὐδὲν γὰρ κωλύει φήσομεν ἐκ τῆς κύστεως ἐκκρίνεσθαι διὰ τοῦ αἰδοίου τὸ οὖρον, ἀρχὴν κινήσεως ἐπιπέμψαντος τοῦ ἡγεμονικοῦ, ἵνα συσταλῇ τὸ περιέχον ἀγγεῖον. λοιπὸν, εἴτ' ἐγκέφαλός ἐστιν, εἴτε καρδία τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν, οὐδὲν, οἶμαι, διαφέρει εἴς γε τὴν τοῦ προκειμένου λόγου διάλυσιν. ἄν τε γὰρ ἐγκέφαλος ᾖ, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, αὐτὸς ἐπιπέμψει, C καὶ τοῖς τὸ οὖρον ἐκκρίνουσιν ὀργάνοις, καὶ τοῖς τὸ περίττωμα τῆς τροφῆς, καὶ τοῖς τὸ σκέλος κινοῦσι, καὶ τοῖς τὸν πόδα, καὶ τοὺς δακτύλους, αὖθις ἡ καρδία, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. οὕτως, οἶμαι, καὶ τῆς φωνῆς ἐκπεμπομένης διὰ φάρυγγος, οὐδὲν κωλύει τὸν ἐγκέφαλον αἴτιον ὑπάρχειν τῆς κατὰ τὴν φάρυγγα κινήσεως, ὥστ' ἴσον ἔτι μένει τὸ ζητούμενον ἐξ ἀρχῆς, οὐδὲν ἔκ γε τοῦ φαινομένου πρὸς οὐδέτερον τῶν δογμάτων ἐπικλίνειν. ὡς γὰρ ἐπὶ τῆς κατὰ κύστιν καὶ τὴν ἕδραν κινήσεως ἄδηλον ὑπῆρχε, πότερον ἐγκέφαλος ἢ καρδία τὴν ἀρχὴν ἔχει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπί τε φωνῆς καὶ ἀναπνοῆς ὁμοίως ἔτ' ἄδηλον ὁπότερον τῶν σπλάγχνων ἔχει τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλ' D ὡς εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ἡ τῆς θέσεως ἐγγύτης, ἑκατέροις ἐξαπατῶσα, φαντασίαν ἀποτελεῖ τῶν λημμάτων, ὡς ἐπιστημονικῶν τε καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ἐπιτηδείων. οὐ μὴν οὕτως γ' ἔχει τἀληθές. ὅ, τε γὰρ ἁπάντων ἀρχὴν ὑποτιθέμενος εἶναι τὴν καρδίαν, οὐκ εὐλαβηθήσεται τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἐγγύτητα, ὡς μὴ καὶ τούτοις ἀπ' ἐκείνης ὥσπερ πηγῆς τινος ἀρύεσθαι φάναι τὴν αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν. ὅ, τε τὸν ἐγκέφαλον, οὐκ ἄλλο τι μόριον φήσει ἀρχὴν εἶναι τῶν ἀναπνευστικῶν τε καὶ φωνητικῶν ὀργάνων κινήσεως, ἀλλ' ἐκεῖνον, ὥσπερ τοῖς ἄλ- E λοις ἅπασιν ἐξηγεῖσθαι τῆς κατὰ προαίρεσιν κινήσεως, οὕτως καὶ τοῖσδε. ἅπερ οὖν ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως μεθόδοις ἐδιδάχθημεν καθόλου, ταῦθ' εὑρίσκεται κατὰ μέρος ἐπὶ πάσης ὕλης πραγμάτων ἀληθεύοντα. χρὴ γὰρ οὐκ ἀπὸ πάντων τῶν ὑπαρχόντων τῷ προκειμένῳ πράγματι τἀληθὲς λαμβάνειν, ἀλλ' ἀπὸ μόνου τοῦ συνημμένου τῷ προβλήματι. Ζήνων δὲ καὶ Χρύσιππος, καὶ Διογένης εἴτ' ἄλλοι Στωϊκοὶ, κἂν μυριάκις ἐπὶ τῷ λόγῳ θαρρῶσιν, οὐχ εὑρήσουσιν ἀπολογήσασθαι περὶ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ. τὸ γάρ τοι δεύτερον λῆμμα τὸ κατ' αὐτὸν, εἰ μὲν F ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς καὶ διωρισμένως εἴρητο, τῶν ἐκ δευτέρου γένους ἂν ἐφωράθη πάντως ὑπάρχον. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ τῆς λέξεως σχῆμα πεπανουργημένην ἀμφιβολίαν ἐπεσπάσατο, τοῦ τετάρτου γένους ἐν τούτῳ μετέσχεν. εἰ μὲν οὖν γινώσκων αὐτοῦ τὴν πανουργίαν ὁ Ζήνων ἑκὼν προσεχρήσατο, σοφιστὴς ἂν εἴη τις μᾶλλον ἢ φιλόσοφος· εἰ δὲ ἀγνοήσας, ἄκων

A eſt, in animæ principium diſtribui, quo animal ſentiat. Vt igitur nullum ſenſibile tempus eſt interea dum pars vulneratur, & animal ſentit: ita neque interim dum homo digitum curuare vult aut pedem, & interim dum actionem obit, tempus intercedit. Ita nec inter voluntatem conceptam vrinæ emittendæ & ipſam exeretionem: verùm ſimul atque animæ principatus voluerit, etiam ſenſus organa operantur. Quomodo igitur ſermonem illum, ô viri ſapientiſſimi, ſoluemus, quòd ſi vrina à corde emitteretur non per penem excerneretur? Quamcunque enim ſolutionem dixeritis, licebit nimirum & nos ea vti. B Siquidem igitur cum præſentibus aduerſariis diſceptatio eſſet illam rationem ſoluere cogere oporteret. Hic autem non ita licet facere, ſed ſolutionem ipſos dicere conuenit, quæ nihil habet obſcurum aut prolixum, aut difficilè, ſed promptè apparet. Nihil enim (dicemus) impedit, ex veſica vrinam per penem excerni, ſi princeps animæ pars motus initium immiſerit, vt vas quod continet, comprimatur. Reliquum, ſiue cerebrum, ſiue cor animæ ſit principatus, nihil opinor ad propoſitæ orationis diſſolutionem referre. Siue enim cerebrum ſit mouendi C principium, ipſum ſufficiet inſtrumentis, & vrinam aluique recrementa excernentibus, & crura & pedem & digitum mouentibus: ſiue cor, eodem modo. Ita, arbitror, & voce per aſperam arteriam emiſſa, nihil prohibet cerebrum motus aſperæ arteriæ eſſe cauſam: quare par adhuc manet quæſtio ab initio inſtituta, nihil ex eo quod apparet ad alterutrum dogma inclinare. Sicut enim in veſicæ & ſedis motu incertum erat cerebrúmne an cor principatum obtineret, eodem modo in voce & reſpiratione ſimiliter adhuc obſcurum eſt vtrum viſcus prin- D cipatum habeat. Sed vt à me dictum eſt iam antea, ſitus vicinitas vtriſque imponens, ſumptionum tanquam ſcientificarum, & ad demonſtrationem conuenientium imaginem exhibet, non tamen ita rei veritas ſe habet. Etenim qui omnium originem cor eſſe ſtatuit, non verebitur oculorum vicinitatem, tanquam non & hos dicat ab illo ceu fonte quodam ſenſum motúmque haurire. Qui cerebrum ponit, non aliam quampiam partem reſpiratoriorum, & vocalium inſtrumentorum motus principium eſſe dicit, ſed illud, quemadmodum E aliis omnibus, ita & his motum arbitrarium ſuppeditare. Quæ igitur in methodis de demonſtratione vniuerſaliter docuimus, hæc particulatim in omni rerum materia vera deprehenduntur; quippe non ab omnibus quæ rei propoſitæ inſunt, veritatem capere oportet, ſed ab eo ſolo quod problemati coniunctum eſt. Zeno autem, Chryſippus, & Diogenes, aliique Stoici & ſi millies rationi confidant, non poſſent defenſionem errorum ipſius inuenire. Nam ſecunda ſumptio quæ per ſe ſumitur, ſiquidem exactè ſimul & manifeſtè ac di- F ſtinctè dicta eſſet, ex ſecundo ſumptionum genere vna omnino eſſe deprehenderetur. Quoniam verò iuxta dictionis figuram, captioſè ſtructam ambiguitatem contraxit, in quartum genus hac de cauſa tranſiuit. Si itaque vafritiam ſubdolam ipſius cognoſcens Zeno ſponte vſus fuiſſet, ſophiſta potius aliquis quam philoſophus haberetur: ſi ignorans & inuitus,

logicæ

logicæ ſpeculationis imperitus, inexercitatúſque. Verùm oos neque ſponte voquam eiuſmodi ſermonibus vſi ſumus (etenim vafritia ſubdola & improba, viri eſt hoſtis veritatis) neque imprudenses præ inſcitia, ſimul & exercitatioois inopia in ipſos incidimus. Porrò ſimilem ſecundæ ſumptioni, etiam quarta obtinet abſurditatem in qua dicit, *Sermo à mente procedit*. Siquidem hic ſermo, aut vox ſignificans, à mente emittitur, quemadmodum etiam alia omnia quę ſecundum voluntatem fiunt, non tamen ex mente, ſed ex larynge. Prius autem nondum vox id quod effertur exiſtit, ſed vt diximus, materia quædam vocis propria, quam efflatiooem nuncupamus. Emittitur autem ex uſperis pulmonis arteriis, quarum nulla cor attingit. Itaque Zeno, ſiue imprudeoter, ſiue de induſtria obſcura dictione vſus eſt, in quartam ſumptionum ſpeciem incidit, Diogenes autem plerumque in ſecundam: ſemel autem & ipſe in quartam. Quum enim dicit, Vnde vox emittitur: & quando ait, Vox non ex capitis locis emittitur, ſed palam ex inferioribus potius: ex ſecundo genere argumentorum ſumptiooibus vtitur. Quando autem inquit ſermonem à mente emitti, quum oporteret dicere abs mente, quarto genere argumentationum vtitur. Huius errorum redargutio eadem eſt, qua Zenonis ſermonem reprehendimus Sic autem & Chryſippus, quum dicat etiam, ex quo ſermo emittitur illam eſſe principem animæ partem, ſermonem reciprocè & ex aduerſo accipiemus, dicemúſque, abs quo ſermo emittitur, illud principatum exiſtere, noo tamen ex quo. Ad eundem modum quum inquit, in totum vnde ſermo emittitur, illinc oportet & ratiocinationem fieri; non vnde dicemus, ſed abs qua parte ſermo emittitur, ſecundum illam quoque ratiocinandi vim, & in illa fieri. Conſtat enim quòd loco, illic, Chryſippus illuc dixit, quod æquipollet ei quod eſt in illa corporis parte. Non enim putandum eſt voluiſſe eum indicare in illam particulam, quum dixit illuc, quamuis præcipuè hoc illuc ad locum ſignificat; illic autem in loco. Etenim putandum eſt potius Chryſippum in voce ſolœciſmum committere, quàm tam manifeſtè incomprehenſibilia dicere. Quippe hoc ipſi ſatis peculiare, & tantum non in vnaquaque dictione committitur, incomprehenſibilia verò dicere, oequaquam. Aliquando enim falſa dicit, quemadmodum & io hoc ſermone, ſed non quæ non poſſint apprehendi. Differt enim plurimum falſum ab eo quod nequit intelligi. Quooiam igitur illuc pro illic, dictum eſſe à Chryſippo probabilius eſt, oratio in græcorum proprietatem tranſſumpta talis fuerit. Vnde ſermo emittitur, illic oportet & ratiocinationem fieri, hoc eſt, in illa particula; ſed mendacium id manifeſtò eſſe dicemus. Non enim ſiquid iuxta voluotatem ex aliquo emittitur, in illa particula mentem eſſe oſtendit, ſicut neque vrina, neque ſputum, neque mucur, neque alui ſedimentum. Apparet autem hoc feſelliſſe Zenonem primùm & præcipuè, & poſt eum iam alios Stoicos, maximè verò & Chryſippum, quantum ad commemoratam prius orationem pertinet. Nam in alia quadam noo multò poſt ſubſequente coactus eſt verum fateri, coactum eſſe dixi, quòd aliud ſer-

A ἐχρήσατο, λογικῆς θεωρίας ἀγύμναστος. ἀλλ' ἡμεῖς γε μήθ' ἑκόντες ποτὲ τοιούτοις χρησαίμεθα λόγοις, ἐχθροῦ γὰρ ἀληθείας ἀνδρὸς τὸ πανούργημα, μήτ' ἄκοντες ὑπὸ ἀμαθίας τε ἅμα καὶ ἀγυμνασίας ἐμπέσοιμεν εἰς αὐτούς. ὁμοίαν δὲ ἔχει τῷ δευτέρῳ λήμματι καὶ τὸ τέταρτον ἀτοπίαν, ἐν ᾧ φησιν, ὁ λόγος ἀπὸ διανοίας χωρεῖ. ὁ γάρτοι λόγος ἐστὶν, ἡ σημαίνουσα φωνὴ, ὑπὸ μὲν τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, καθάπερ καὶ τἄλλα πάντα τὰ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργούμενα. οὐ μὴν ἐκ τῆς διανοίας γε, ἀλλὰ ἐκ τοῦ λάρυγγος. ἔμπροσθεν δὲ οὐδέ πω φωνὴ τὸ ἀναφερόμενόν ἐστιν, ἀλλ' ὡς ἔφαμεν ὕλη τις οἰκεία φω-
B νῆς ἣν ὀνομάζομεν ἐκφύσησιν. ἐκπέμπεται δὲ ἐκ τῶν κατὰ πνεύμονα τραχειῶν ἀρτηριῶν, ὧν οὐδεμία τῆς καρδίας ἅπτεται. ὁ μὲν οὖν Ζήνων εἴτε ἄκων, εἴτε ἑκὼν, ἀσαφεῖ τῇ λέξει χρησάμενος, εἰς τὸ τέταρτον εἶδος ἐκπέπτωκε τῶν λημμάτων. ὁ Διογένης δὲ τὰ πολλὰ μὲν εἰς τὸ δεύτερον, ἅπαξ δέ που καὶ αὐτὸς εἰς τὸ τέταρτον. ὅταν μὲν γὰρ λέγῃ ὅθεν ἡ φωνὴ ἐκπέμπεται, καὶ ὅταν ἡ δὲ φωνὴ, οὐκ ἐκ τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν τόπων ἐκπέμπεται, ἀλλὰ φανερῶς ἐκ τῶν κάτω μᾶλλον, ἐκ τοῦ δευτέρου γένους τῶν ἐπιχειρημάτων χρῆται τοῖς λήμμασιν. ὅταν δὲ φησὶ τὸν λόγον ἀπὸ διανοίας ἐκπέμπεσθαι, δέον
C ὑπὸ διανοίας φάναι, τοῦ τετάρτου χρῆται γένους τῶν ἐπιχειρημάτων. ὁ δὲ ἔλεγχος καὶ τῶν τούτου σφαλμάτων ὁ αὐτὸς τοῖς προγεγραμμένοις κατὰ τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον. οὕτω δὲ καὶ ὁ Χρύσιππος, ἐπειδὰν μὲν λέγῃ καὶ ἐξ οὗ ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖσε εἶναι τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος. ἀντιληψόμεθα τοῦ λόγου καὶ φήσομεν, ὑφ' οὗ μὲν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, τὸ κυριεῦον ὑπάρχειν, οὐ μὴν ἐξ οὗ γε. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, κἀπειδὰν εἴπῃ, τὸ γὰρ ὅλον ὅθεν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖσε δεῖ καὶ τὸν διαλογισμὸν γίνεσθαι. οὐχ ὅθεν φήσομεν, ἀλλ' ὑφ' οὗ μέρους ὁ λόγος ἐκπέμπεται, καὶ τὸ λογίζεσθαι κατ' ἐκεῖνό τε
D καὶ ἐν ἐκείνῳ γίνεσθαι. δῆλον γὰρ δὴ, ὅτι τὸ ἐκεῖσε, ἀντὶ τοῦ ἐκεῖ ὁ Χρύσιππος εἴρηκεν, ὅπερ ἴσον δύναται τῷ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τοῦ σώματος. οὐ γὰρ δή τοι γε εἰς ἐκεῖνο τὸ μόριον ἡγητέον αὐτὸν βούλεσθαι δηλοῦν, ἐν τῷ λέγειν ἐκεῖσε, κἂν ὅτι μάλιστα τὸ μὲν ἐκεῖσε εἰς τόπον ᾖ δηλοῦν, τὸ δὲ ἐκεῖ, ἐν τόπῳ. σολοικίζειν γὰρ μᾶλλον ὑποληπτέον ἐν τῇ φωνῇ τὸν Χρύσιππον, ἤπερ οὕτω προφανῶς ἀδιανόητα λέγειν. τὸ μὲν γὰρ ἱκανῶς συνήθης αὐτῷ, καὶ μόνον οὐ καθ' ἑκάστην ῥῆσιν γινόμενον. τὸ δ' ἀδιανόητα λέγειν, οὐδαμῶς. ἐνίοτε γάρ που καὶ ψευδῆ λέγει, καθάπερ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ἀλλ'
E οὐκ ἀδιανόητά γε. διαφέρει γὰρ πάμπολυ τὸ ψεῦδος τοῦ ἀδιανοήτου. ἐπεὶ τοίνυν τὸ ἐκεῖσε ἀντὶ τοῦ ἐν ἐκείνῳ πιθανώτερόν ἐστιν εἰρῆσθαι πρὸς τοῦ Χρυσίππου, γίνοιτ' ἂν ἡ ῥῆσις εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον μεταληφθεῖσα τοιάδε. ὅθεν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖ δεῖ καὶ τὸν διαλογισμὸν γίνεσθαι, τουτέστιν ἐν ἐκείνῳ τῷ μορίῳ. τοῦτο δὲ φήσομεν ἄντικρυς εἶναι ψεῦδος. οὐ γὰρ εἴ τι κατὰ προαίρεσιν ἔκ τινος ἐκπέμπεται, κατ' ἐκεῖνο τὸ μόριον δείκνυται τὴν διάνοιαν ὑπάρχειν. καθάπερ οὐδὲ τὸ οὖρον, οὐδὲ τὸ πτύελον, οὐδὲ ἡ κόρυζα, οὐδὲ τὸ ἀποπάτημα. φαίνεται τοί-
F νυν τοῦτο σφῆλαι τόν τε Ζήνωνα πρῶτον καὶ μάλιστα, καὶ μετ' αὐτὸν ἤδη τοὺς ἄλλους Στωικούς, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸν Χρύσιππον ὅσον γε ἐπὶ τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει. κατὰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ μετ' οὐ πάνυ πολὺ ταύτης γεγραμμένην, ἠναγκάσθη τὸ ἀληθὲς ὁμολογῆσαι, ἀναγκασθῆναι δὲ εἶπον, ὅτι λόγον ἕτερον ἀνατρέψαι βου-

λεγόμενος ὡς οὐκ ἀληθῆ κἄπειτα τὸ τῆς ἀντιλογίας εἶδος, αἰσθόμενος, οὐδὲν ἧττον ἐπιστρέφον καὶ καθ' ἑαυτοῦ, συνανατρέψαι καὶ τὴν ἰδίαν οὐκ ὤκνησε σὺν τῇ τῶν ἑτεροδόξων. ἐχρῆν δ' αὖ, ἢ μὴ ταῦτα γράφειν, ἢ μὴ ἐκεῖνα, καὶ μάλιστα πλησίον οὕτως ἀλλήλων. εἰ μὲν γὰρ ἀληθὴς οὗτος ὁ λόγος, οὐκ ἀληθὴς ἐκεῖνος. εἰ δ' ἐκεῖνος ὑγιής, κίβδηλος οὗτος. ἡμεῖς μὲν οὖν ἐπιστημονικαῖς μεθόδοις γεγυμνασμένοι, γνωρίζειν τε καὶ διακρίνειν δυνάμεθα τόν τε ἀληθῆ καὶ τὸν ψευδῆ. τοῖς δ' ἀγυμνάστοις οὐ σμικρὸν ἂν εἴη ζήτημα, πότερον αὐτῶν ἕλωνται. προσγράψω δὲ καὶ τὴν ῥῆσιν αὐτὴν ἐν ᾗ δείκνυσιν ὁ Χρύσιππος, ὡς οὐκ ἔστιν ὁ προγεγραμμένος λόγος ἀποδεικτικός. ἔστι δὲ τοιάδε. ἔχει δ' ὡς ἔφην πλείονα αὐτοῖς ἐπὶ πᾶσι, μή ποτ' εἰ καὶ τοῦτο δοθείη, καθάπερ ἐπιπορεύονται ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἶναι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὰ εἰρημένα μέρη ἐπιζητήσομεν. σχεδὸν γὰρ οἷα ἄν τινα λέγοι περὶ τοῦ τὴν φωνὴν ἐκ τοῦ στήθους φέρεσθαι διὰ τῆς φάρυγγος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ποιᾶς τινος καταρχῆς γινομένης, τοιαῦτ' ἔξεστι λέγειν, ἐν τῇ καρδίᾳ μὲν τοῦ ἡγεμονικοῦ ὄντος, τῆς δὲ τῶν κινήσεων ἀρχῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς οὔσης. ὃ δὴ γὰρ βούλεται λέγειν ὁ Χρύσιππος ἐν τῇδε τῇ ῥήσει, τοιοῦτόν ἐστιν. εἰ καὶ συγχωρήσειέ τις ἀρχὴν εἶναι νεύρων τὴν κεφαλήν, οὐ πάντως ἐν αὐτῇ συγχωρήσει τὸ ἡγεμονικὸν ὑπάρχειν. ἃ γὰρ ἐκεῖνοι δύνανται λέγειν ὑπὲρ τοῦ τὴν φωνὴν ἐκ τοῦ στήθους διὰ τῆς φάρυγγος ἐκφέρεσθαι, τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνεργείας τοῖς μορίοις ἐπιπεμπούσης τῆς κεφαλῆς, τοιαῦτ' ἔξεστι λέγειν ὑπὲρ τῶν νεύρων ἡμῖν. ὡς ἐκ μὲν τῆς κεφαλῆς ἀρχομένων, ἀπὸ δὲ τῆς καρδίας τὴν ἐνέργειαν ἐχόντων. ὥσθ' ὅτι δυνατόν ἐστιν ἐκ τοῦ στήθους τε καὶ διὰ τῆς φάρυγγος ἐκπέμπεσθαι τὴν φωνήν, ἀρχὴν τῆς κινήσεως τοῖς ἐνταῦθα μορίοις παρεχούσης τῆς κεφαλῆς, αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὡμολόγησεν. οὔκουν χρηστέον ἐστὶν ὡς ἀποδεικτικῷ τῷ λόγῳ, καθάπερ οἱ πλεῖστοι τῶν Στωϊκῶν ὑπειλήφασιν. ἐπιχειρεῖται γὰρ ὡς εἶπον ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν θέσιν ἐγγύτητος, ὅθεν καὶ λείπειν ἡγητέον τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ λήμματα πρὸς τὸ τελέως ἠρωτῆσθαι. δειχθείη δ' ἂν ἐναργέστερον τοῦτο, τῶν λημμάτων μεταληφθέντων ἐπὶ τὸ σαφέστερον, ὡς εἶναι τὸν λόγον τοιόνδε· φωνὴ διὰ φάρυγγος ἐκπέμπεται. εἰ δὲ ἦν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐξεπέμπετο. ὅθεν δὲ λόγος, καὶ φωνὴ ἐκεῖθεν ἐκπέμπεται. λόγος δὲ ἐκ διανοίας ἐκπέμπεται, ὥστ' οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἡ διάνοια. τὸ μὲν οὖν πρότερον λῆμμα τῶν πρὸς αἴσθησιν ἐναργῶν ἐστιν, ὥστ' οὐδ' ἀποδείξεως αὐτὸ δεῖται. πιστὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν ὑπάρχει πάντα τὰ πρὸς αἴσθησιν ἐναργῆ. τὸ δὲ δεύτερον, οὔτε τῶν πρὸς αἴσθησιν, οὔτε τῶν πρὸς νόησιν ἐναργῶν ἐστι. τὴν ἀρχὴν γάρ, οὐδὲ ἐκ τῶν πρώτων ἀξιωμάτων ὑπάρχει. ἀλλ' ἐχρῆν ὧδέ πως ἐρωτηθῆναι τὸν λόγον· εἴπερ ἐκ τῶν πρώτων τε καὶ ἀποδεικτικῶν ἤμελλεν ἄρχεσθαι. φωνὴ διὰ φάρυγγος ἐκπέμπεται. πᾶν δὲ τὸ διά τινος ἐκπεμπόμενον, ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεται. οὐκ ἔστι δὲ ἐγκέφαλος τῇ φάρυγγι συνεχής, οὐκ ἄρα ἐξ ἐγκεφάλου ἐκπέμπεται. μετὰ δὲ τοῦτον τὸν λόγον αὖθις ἕτερον ἐχρῆν ἐρωτῆσθαι, τὸ συμπέρασμα λῆμμα ποιησάμενον, ὡς εἶναι τοιόνδε. τό, ὅθεν ἡ φωνὴ ἐκπέμπεται, ἐκεῖθεν καὶ ἡ σημαίνουσα φωνή, τουτέστιν ὁ λόγος. ἐκ δὲ διανοίας ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου· οὐκ ἄρα ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐστὶν ἡ διάνοια. οὕτω μὲν ἐχρῆν ἠρωτῆσθαι τοὺς λόγους ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος, εἴ γε μηδὲν τῶν λημμάτων ἤμελλεν μήτε παραλειφθήσεσθαι, μήτε ἐκ περιττοῦ προσληφθήσεσθαι. ἔνεστι δὲ καὶ συντομώτερον ἔτι κατὰ τόνδε τὸν λόγον ἐρωτῆσαι,

A monem euertere eupiens, ceu non verum, deinde contradictionis ſpeciem ſentiens, nihilominus ſubuertentem, & contra ſeipſum non veritus eſt ſuum ſimul cum ſententia contra opinantium ſermonem euertere. Oportebat autem aut non hæc, aut non illa ſcribere, & præſertim tam ſibi inuicem propinqua. Si etenim verus hic ſermo eſt, non verus ille, quòd ſi ille ſanus, hic corruptus erit. Quatenos ſciẽtificis methodis exercitari, cognoſcere poſſumus & diſcernere verum à falſo. At inexercitatis nõ parua erit quæſtio vtrum ipſorum eligere debeant. Adſcribam ve- B rò & verba ipſa quibus oſtendit Chryſippus ſermonem ſupra comprehenſum non eſſe demonſtratorium; ſunt autem eiuſmodi. *Res autem ſe habet vt ipſis dixi ſæpius, præter hæc omnia fortaſsè etiam ſi detur, vt poſtulatur, à capite prouenire principium in prædictas partes adhuc inquiremus. Fere enim quæcunque dixerint aliqui de eo quod vox ex pectore fertur per aſperam arteriam à capite certo quodam principio facto, talia licet dicere in corde quidem principatu animæ exiſtente, motuum verò initio à capite veniente.* Quod ſanè Chryſippus hac oratione vult dicere, tale eſt. Si etiam conceſſerit aliquis principium eſſe neruorum caput, non om- C nino principatum in eo eſſe conceſſerit. Quæ enim illi poſſunt dicere de eo quod vox ex pectore per aſperam arteriam effertur, capite initium actionis tranſmittente partibus; talia licet de neruis nobis dicere tanquam à capite procedentibus, à corde autem actionem habentibus. Quapropter quòd vox ex pectore & per aſperam arteriam emittatur, capite initium motus partibus indidem exhibente, Chryſippus ipſe fieri poſſe confeſſus eſt. Non igitur ea ratione tanquam demonſtratoria vtendum eſt, quemadmodum plurimi Stoïcorum crediderunt. Siquidem D argumentatur, vt dixi, à ſitus vicinitate; vnde etiam Zenonis rationi deeſſe ſumptiones ad abſolutam quæſtionem exiſtimandum eſt. Id autem euidentiùs oſtendi poterit ſumptionibus ad manifeſtiùs tranſlatis, vt ratio ſit huiuſmodi, Vox per aſperam arteriam emittitur, quòd ſi ex cerebro emitteretur, non per aſperam arteriam exierit. Vnde autem ſermo, illinc etiam vox emittitur; ſermo autem ex mente emittitur; quare mens non eſt in cerebro. Prima itaque ſumptio ex euidentibus ſenſui eſt; ideo neque demonſtratione ipſa indiget; etenim omnia ſen- E ſui manifeſta ex ſeipſis fidem faciunt. Secunda verò neque ſenſu, neque intellectui, euidentium numero aſſcribitur imò ne ex primis quidem axiomatibus exiſtit. Verùm hoc pacto ſermonem inſtituere conueniebat, ſiquidem ex primis & demonſtratoriis incepturus erat. Vox per aſperam arteriam emittitur. Omne autem quod per aliquod emittitur, ex partibus ipſi continuis emittitur: cerebrum autem arteriæ aſperæ non eſt continuum, ergo ex cerebro non emittitur. Poſt hanc rationem rurſus aliam proponere oportebat, concluſionem ſumptionis loco ponendo ad hunc modum. Vnde vox e- F mittitur, illinc & ſignificatiua vox, hoc eſt oratio; ex mente autem oratio emittitur, non autem ex cerebro: igitur mens non eſt in cerebro. Ita ſanè conueniebat Zenonem rationes inſtituiſſe, ſi nulla ſumptio neq; prætermittenda erat, neque ſupra modum aſſumenda. Iam verò licet adhuc compendioſiùs ad hunc modum diſceptare,

vtraque

Digitized by Google

vtraque ratione in idem collecta. Sermo per aſperam arteriam emittitur. Omne autem quod per aliquod emittitur, ex partibus ipſi continuis emittitur; quare & ſermo ex partibus aſperæ arteriæ continuis emittitur; at cerebrum aſperæ arteriæ non eſt continuum; non igitur ex cerebro ſermo emittitur, ſed ex mente; non ergo in cerebro mens eſt. Licet nimirum & principem animæ partem dicere, loco nominis mentis. Pari modo dominantem, imperantem, præſidentem, & ratiocinantem, intelligentem. Nihil enim differre putandum quocunque modo velis appellare ſi rem ſubiectam eandem ſerues. Quòd ſi ita omnes rationem inſtituiſſent, neque maximè neceſſariam ſumptionum omiſiſſet, in qua res omnis manifeſtatur, videlicet, quod per aliquod emittitur, ex partibus ipſi continuis emitti, temere autem non neceſſaria nequaquam adiecisſent, facilè erat deprehendere argumenta à ſitu procedere, nec rem propoſitam demonſtrare. Nam ſi præpoſitio ex in ſumptione ſermonem mente emitti dicente, ponatur, falſam ipſam eſſe dicemus; non enim ex mente, ſed abs mente ipſam emitti. At ſi abs præpoſitionem ſignificari pro à exiſtimemus, vt ſit talis ſumptio, Sermo abs mente emittitur, ſumptionem veram eſſe pronunciabimus, cæterùm orationem nihil concludere, tanquam non omnibus ſumptionibus ſimiliter enunciatis, ſed aliis præpoſitionem ex, aliis abs habentibus. Quòd ſi omnia ſimiliter pronuncientur ſecundum præpoſitionem ex, in priore ſumptione falſitas iudicabitur, ſi iuxta præpoſitionem abs, hæc quidem vera erit, generalis autem ab ipſis relicta, Pari modo particularis, ambæque falſæ erunt. Etenim vniuerſalis eiuſmodi euadet. Omne quod per aliquid emittitur, abs partibus ei continuis emittitur, particularis autem, ſermo abs partibus quæ in aſpera arteria cohærent, emittitur, non enim abs continuis, ſed ex continuis verè dicetur. Oſtenſum itaque iam manifeſtò eſt, principaliſſimam ſumptionem ab ipſis eſſe prætermiſſam, vel quia cauillandi ſtudio hoc ſponte voluerunt, vel quia inexercitati in arte inuiti omiſerunt. Vnde etiam falluntauditorem, qui exactè nequeat diſtinguere vtra ſumptionum vera exiſtat, ſiue ea quæ iuxta præpoſitionem ex enunciatur, ſiue quæ ſecundum abs, neutiquam enim ipſam ad verbum dicunt, verùm ad totius ſermonis conſtitutionem tanquam dixiſſent, vtuntur. Hæc enim ſumptio, Si à cerebro emitteretur, non per aſperam arteriam exiret. iuxta prætermiſſæ ſumptionis virtutem vera eſſe videtur. Itaque Zenonis ſermo erroribus ſcatet, iuxta ſecundam ſumptionem modò à me comprehenſam. Primùm quidem enim, quoniam præpoſitionem abs aſſumpſit, quum conueniret vel ex vel abs. Deinde quia maximè principales prætermiſit ſumptiones tum vniuerſalem iſtam, omne autem quod per aliquod mittitur, ex continuis ipſi partibus emittitur, tum particularem, quod vox & ſermo ex partibus aſperæ arteriæ continuis emittitur. His enim ſic diſtinctis, ſi quidem iuxta præpoſitionem ex, vniuerſæ enuncientur ſumptiones, falſa erit hęc, ſermonem ex mente emitti, Sin iuxta abs, tum vniuerſalis quæ nunc dicitur, quicquid per aliquod emittitur, abs continuis emitti, tum particularis, ſermonem abs partibus in aſpera arteria ſitis emitti.

A συνθέντα τοὺς λόγους ἀμφοτέρους εἰς ταὐτόν. ὁ λόγος διὰ φάρυγγος ἐκπέμπεται. πᾶν δὲ τὸ διά τινος ἐκπεμπόμενον, ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεται· ὥστε καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν συνεχῶν τῇ φάρυγγι μορίων ἐκπέμπεται. ἐγκέφαλος δ' οὐκ ἔστι συνεχὴς τῇ φάρυγγι· οὐκ ἄρα ἐξ ἐγκεφάλου ὁ λόγος ἐκπέμπεται· ἀλλὰ ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, οὐκ ἄρα ἐν ἐγκεφάλῳ ἐστὶν ἡ διάνοια. ἔξεστι δὲ δηλονότι καὶ τὸ κυριώτατον εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ τῆς διανοίας ὀνόματος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ τὸ ἡγεμονοῦν, καὶ τὸ ἡγούμενον, καὶ τὸ δεσπόζον, καὶ τὸ ἄρχον, καὶ τὸ λογιζόμενον, καὶ τὸ νοοῦν, καὶ τὸ φρονοῦν. οὐδὲν γὰρ διαφέρειν ἡγητέον B ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι, ταὐτὸ φυλάττων τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα. εἰ οὕτως ἅπαντες ἠρωτήκεσαν τὸν λόγον, καὶ μὴ τὸ ἀναγκαιότατον τῶν λημμάτων παραλελοίπεσαν, ἐν ᾧ δηλοῦται τὸ πᾶν τὸ διά τινος ἐκπεμπόμενον, ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεσθαι. τὰ δὲ οὐκ ἀναγκαῖα μὴ μάτην προστεθείκεσαν, εὐφώρατος ἂν ἦν ὁ λόγος, ἀπό τε τῆς θέσεως ἐπιχειρεῖν ὡρμημένος, οὐκ ἀποδεικνύς τε τὸ προκείμενον. εἰ μὲν γὰρ ἡ, ἐξ, πρόθεσις εἴληπτο κατὰ τὸ λῆμμα τὸ λέγον ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεσθαι τὸν λόγον, ψευδὲς εἶναι φήσομεν αὐτό. μὴ γὰρ ἐκ τῆς διανοίας, ἀλλ' ὑπὸ τῆς διανοίας αὐτὸν ἐκπέμπεσθαι.

C εἰ δὲ τὴν, ὑπό, πρόθεσιν ἐκ τῆς, ἀπό, δηλουμένην νομίζομεν, ὡς εἶναι τὸ λῆμμα τοιοῦτον. ὁ λόγος ὑπὸ τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, τὸ μὲν λῆμμα φήσομεν ἀληθὲς ὑπάρχειν. ἀσύνακτον δὲ εἶναι τὸν λόγον, ὡς ἂν μηκέτι πάντων τῶν λημμάτων ὁμοίως ἠρωτημένων, ἀλλὰ τῶν μὲν τὴν, ἐξ, τῶνδε τὴν, ὑπό, πρόθεσιν ἐχόντων. εἰ δέ γε πάντα ὁμοίως ἐρωτηθείη, κατὰ μὲν τὴν, ἐξ, πρόθεσιν ἐν τῷ προτέρῳ λήμματι γενήσεται τὸ ψεῦδος, κατὰ δὲ τὴν, ὑπό, τοῦτο μὲν ἀληθὲς ἔσται, τὸ καθόλου δὲ τὸ παραλελειμμένον ὑπ' αὐτῶν, ὡσαύτως δὲ τὸ κατὰ μέρος ἄμφω ψευδῆ. τὸ μὲν γὰρ καθόλου, γενήσεται τοιοῦτον. ἅπαν τὸ διά D τινος ἐκπεμπόμενον, ὑπὸ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεται. τὸ δὲ κατὰ μέρος, ὁ λόγος ὑπὸ τῶν ἐν τῇ φάρυγγι συνεχῶν μορίων ἐκπέμπεται. οὐ γὰρ ὑπὸ τῶν συνεχῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν συνεχῶν ἀληθῶς ἂν λέγοιτο. δέδεικται τοίνυν ἤδη σαφῶς τὸ κυριώτατον τῶν λημμάτων παραλελειμμένον αὐτοῖς, ἢ ἑκοῦσι σοφιστικῶς, ἢ ἄκουσιν ὑπὸ ἀγυμνασίας τῆς μεθόδου. διὸ καὶ παρακρούονται τὸν ἀκροατὴν, οὐ δυνάμενον ἀκριβῶς διελέσθαι, πότερον τῶν λημμάτων ἐστὶν ἀληθὲς, εἴτε τὸ κατὰ τὴν, ἐξ, πρόθεσιν ἠρωτημένον, εἴτε τὸ κατὰ τὴν ὑπό, τὴν ἀρχὴν μὲν γὰρ οὐδὲ λέγουσιν αὐτὸ κατά γε τὴν λέξιν. εἰς δέ γε τὴν σύστασιν τοῦ E λόγου πάντως, ὡς εἰρηκότες, προσχρῶνται. τὸ γὰρ, εἰ δ' ἦν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐξεπέμπετο, κατὰ τὴν τοῦ παραλελειμμένου λήμματος δύναμιν ἀληθὲς εἶναι φαίνεται. πᾶσι τοίνυν τοῖς ἁμαρτήμασιν ὁ τοῦ Ζήνωνος λόγος ὑπεύθυνός ἐστι κατὰ τὸ δεύτερον τῶν λημμάτων τὸ νυνί μοι λελεγμένον. πρῶτον μὲν ὅτι τὴν, ἀπό, πρόθεσιν ἐν αὐτῷ παρέλαβεν, δέον ἤτοι τὴν, ἐξ, ἢ τὴν, ὑπό. δεύτερον δ' ὅτι τὰ κυριώτατα παρέλιπε τό, τε καθόλου, τὸ πᾶν δὲ τὸ διά τινος πεμπόμενον ἐκ τῶν συνεχῶν μορίων αὐτῷ ἐκπέμπεσθαι. τό, τε κατὰ μέρος, ὅτι ἡ φωνὴ καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν συνεχῶν τῇ φάρυγγι μορίων ἐκπεμφθή- F σεται. τούτων γὰρ οὕτω διαιρεθέντων, εἰ μὲν κατὰ τὴν, ἐξ, πρόθεσιν ἅπαντα ἐρωτηθείη τὰ λήμματα, ψεῦδος ἔσται τὸ τὸν λόγον ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεσθαι. εἰ δὲ κατὰ τὴν, ὑπό, τό, τε καθόλου τὸ νυνὶ λεγόμενον. τὸ, πᾶν διά τινος ἐκπεμπόμενον, ὑπὸ τῶν συνεχῶν ἐκπέμπεσθαι, καὶ τὸ, κατὰ μέρος, τὸ τὸν λόγον ὑπὸ τῶν ἐν τῇ λάρυγγι μορίων ἐκπέμπεσθαι.

εἰ δὲ μικτῶς ἐρωτηθείη, κατά τινα μὲν λήμματα τῆς, ἐξ, προθέσεως ἀκριβῶς παραλαμβανομένης, καθ' ἑκάτερα δὲ τῆς ὑπὸ, καθάπερ κἀν τῷ τὸν λόγον ὑπὸ τῆς διανοίας ἐκπέμπεσθαι, τῶν μὲν λημμάτων οὐδὲν μεμψόμεθα, τὸν ὅλον δὲ λόγον ἀπέραντον ὑπάρχειν ἐροῦμεν. οὐ γὰρ ἔτι συναφθήσονται πρὸς ἀλλήλας αἱ κυρίαι τοῦ συμπεράσματος προτάσεις. ἔστι γὰρ αὐτῶν, ἡ μὲν ἑτέρα τοιαύτη. ὁ λόγος ὑπὸ τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, ἡ δὲ ἑτέρα, ὁ λόγος ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου οὐκ ἐκπέμπεται. ἐχρῆν δὲ γ' ἀμφότερα, ἤτοι κατὰ τὴν, ὑπὸ, πρόθεσιν, ἢ κατὰ τὴν, ἐξ, ἠρωτῆσθαι, ἵν' ἐπιφέρηταί τι κοινὸν αὐταῖς συμπέρασμα. τάχ' ἂν ἔτι πλείω λέγειν ὑπὲρ τῆς τοῦ λόγου μοχθηρίας ἐπειρώμην, εἰ μὴ καὶ ὁ Χρύσιππος ἐγνώκει τε τὴν ἀτοπίαν αὐτοῦ, καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀπολήψεως αὐτὸς ἐγεγράφει, δι' ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν παρεθέμην ῥήσεως, ἐγχωρεῖν φάσκων ἐκ τῶν κατὰ στῆθος μερῶν ἐκπέμπεσθαι τὸν λόγον, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐπιπεμπούσης τῆς κεφαλῆς. ὥσπερ γε καὶ τὰ νεῦρα πάντα τὴν ἔκφυσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα, τὴν ἀρχὴν τῆς δυνάμεως, ἀπὸ τῆς καρδίας λαμβάνειν. ταῦτα μὲν οὖν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Χρυσίππῳ, καὶ διὰ τοῦτ' ἄν τις αὐτῷ καὶ μᾶλλον μέμψαιτο, διότι καίτοι εἰδὼς τὸ ἀληθές, ὅμως οὐ χρῆται. τὰ δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως ἐπικεχειρημένα, καὶ τούτων ὅσα μᾶλλον ποιηταὶ μαρτυροῦσιν, ἢ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἢ ἐτυμολογία τις, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, οὐκ ὀρθῶς. κάλλιον γὰρ ἦν ἐπιμείναντα τοῖς κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον παραλαμβανομένοις λήμμασιν, ἐξετάσαι τε καὶ κρῖναι διὰ τῆς αἰσθήσεως. αὐτὸς δὲ ὥσπερ οὐ κατ' ἐπιστήμην, ἀλλὰ κατὰ τύχην εἰρηκὼς τὸ ἀληθές, ἀποχωρεῖ τε τῆς ζητήσεως αὐτοῦ, καὶ ποιητὰς ἐπάγεται μάρτυρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Πῶς δεῖ ἐκ τῶν ἀνατομῶν τὴν τῆς φωνῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐνεργειῶν ἀρχὴν μανθάνειν.

Ὅπερ οὖν ὁ Χρύσιππος ἐθεάσατο μὲν, οὐκ ἐπεξῆλθε δὲ τῷ λόγῳ, τοῦτ' ἐγώ μοι δοκῶ προσθήσειν. ἐπεὶ γὰρ ἐγχωρεῖ κἂν ὅτι μάλιστα πάντων τῶν νεύρων ἐγκέφαλος ἀρχὴ φαίνηται, τὴν καρδίαν ἐπιπέμπειν αὐτῷ δύναμιν αἰσθητικήν τε καὶ προαιρετικήν. ὡσαύτως δὲ κἂν ἐκ τῶν κατὰ τὸν θώρακα μορίων ὁ λόγος ἐκπέμπηται, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως αὐτοῦ ἀπ' ἐγκεφάλου καταφέρεσθαι, ζητητέον ἐφεξῆς ἐστί, πότερον οὐδέτερον οὐδετέρῳ μεταδίδωσιν, οὐδεμιᾶς δυνάμεως, ἢ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ. γένοιτο δ' ἂν ἡ ζήτησις ὧδε. τὰ συνάπτοντα τὴν καρδίαν ἐγκεφάλῳ, διασκέψασθαι χρὴ κατὰ τὰς τῶν ζῴων ἀνατομὰς ὁπόσα τ' ἐστὶ καὶ ὁποῖα, κἄπειτα κατὰ τὸν τράχηλον ἕκαστον αὐτῶν ἢ τέμνειν, ἢ θλᾶν, ἢ βρόχοις διαλαμβάνειν, εἶτ' ἐπισκέπτεσθαι, τίνα καταλαμβάνει τὸ ζῷον παθήματα. συνάπτει δὲ καρδίαν ἐγκεφάλῳ τὰ τρία γένη τῶν ἀγγείων, ἅπερ δὴ καὶ παντὸς τοῦ σώματος ὑπάρχει κοινά, φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι, καὶ νεῦρα. φλέβες μὲν αἱ σφαγίτιδες ὀνομαζόμεναι, ἀρτηρίαι δὲ αἱ καρωτίδες, νεῦρα μὲν τὰ ταύταις ταῖς ἀρτηρίαις παραπεφυκότα. τὰς μὲν δὴ σφαγίτιδας φλέβας, ἢ τὰς καρωτίδας ἀρτηρίας οὐχ ἁπλῶς χρὴ τέμνειν, ὥσπερ τὰ νεῦρα. τεθνήξεται γὰρ εὐθέως τὸ ζῷον αἱμορραγίᾳ λάβρῳ συσχεθέν, ἀλλ' ἄμεινον βρόχοις ἰσχυροῖς διαλαβόντα πρότερον ἔν τε τοῖς ἄνω καὶ κάτω μέρεσι τοῦ τραχήλου, τὸ μέσον τῶν βρόχων διατέμνειν, ὡς μηδεμίαν αἱμορραγίαν ἀκολουθῆσαι·

At ſi mixta proouncientur, io quibuſdam ſanè A ſumptionibus præpoſitione, ex, ad amuſſim ſumpta, in alterutris verò præpoſitione abs; quemadmodum in ea, ſermonem abs mente emitti, nullam ſumptionem criminabimur, totam verò rationem oihil concludere diecmus. Non enim adhuc principales concluſionis propoſitiones coaptabuntur. Eſt namque ipſarum altera talis, ſermo abs mente emittitur, altera autem, ſermo ex cerebro non emittitur. At vtramque ſumptionem, vel iuxta præpoſitionem abs, vel iuxta præpoſitionem ex pronunciatam eſſe oportebat, vt aliqua ipſis commu-B nis concluſio inferatur. Fortè plura de orationis vitio dicere tentaſſem, niſi Chryſippus ſuam abſurditatem nouiſſet, & modum deprehenſionis ipſe ſcriptitaſſet, in ſeotentia paulò ante à me adducta, fieri poſſe inquiens vt ex partibus pectoris ſermo emittatur, ſed capite principium motus ſuppeditante, quemadmodum & quod omnes nerui originem ex capite habentes, priocipium facultatis à corde ſumant. Hæc itaque rectè à Chryſippo dicta ſunt; quocirca ipſe magis accuſandus venit, quòd quum verum nouiſſet, non eſt tamen eo vſus. Ea verò quæ à ſitu argumenta petita ſunt, atque ex his magis C quæ poëtæ teſtantur, aut vulgus, aut quædam nominis ratio, aut aliud quiddam huiuſmodi, non rectè. Præſtiterat enim inſiſtendo ſumptionibus, quæ iuxta methodum demonſtratoriam adſumuntur, inueſtigare ea, & ſenſu expendere. Verùm ipſe tanquam non ex ſcientia, ſed fortuitò verum dixiſſet, ab inquiſitione ipſius diſceſſit, & poëtas teſtes citauit.

CAPVT VI.

D *Qua ratione per diſſectionem principium vocis & reliquarum actionum ſit dignoſcendum.*

QVòd igitur Chryſippus vidit quidem, ſed oratione non expoſuit, id apponere mihi viſum eſt. Quandoquidem enim fieri poteſt, vt licet quòd maximè omnium neruorum origo cerebrum videatur, cor ipſi vim ſenſoriam voluntariámque ſuppeditet; pari modo etiam ſi ex thoracis partibus ſermo emittitur, ptincipium motus ipſius à cerebro deferri; diſquirendum deinceps eſt, an neutrum al-E teri virtutem aliquam tribuat, an alterum alteri. Fiet autem ad hunc modum inueſtigatio, quæ cor cerebro connectunt, in diſſectionibus contemplari oportet, quot ſint numero, & qualia. Poſtea in collo ſingula vel ſecare, vel cootundere, vel funiculo intercipere; deinde contueri qui affectus animal inuadant. Coonectunt autem cor cerebro tria vaſorum genera, quæ ſanè etiam totius corporis ſunt communia, venæ, arteriæ, & nerui. Venæ quidem iugulares dictæ, arteriæ carotides, nerui his arteriis adnati. Sanè iu-F gulares venas, aut carotidas arterias non ſimpliciter diuidere oportet, quemadmodum neruos, moreretur enim protinus animal larga ſanguinis profuſione debilitatum, ſed præſtat funiculis validis intercipiendo, primùm in ſuperiore & inferiore ceruicis regione medium vinculorum diſſecare, vt nulla ſequatur ſanguinis profuſio:

nervos

neruos autem ſiue contundere, ſiue funiculis quibuſdam comprehendere, vel tuis ipſius digitis, ſiue ſeeate; ob hos omnes affectus vnum & idem ſymptoma animanti ſuperueniet. Quippe ſtatim obmureſeet, reliquarum verò actionum nulla, neque in præſenti tempore læſa, neque in poſterum apparebit. Arteriis autem fune intereeptis, vel vt dixi diſſectis, mutum ſanè aut ſoporoſum, vt plerique poſt Hippocratem diſſectorum perperam ſcripſerunt, non erit animal, ſed omnes quæ ſupra vulneratas habentur in totum pulſum amittent. At venas neque funibus intereipiens, neque vt dictum eſt ſecans, aliquam manifeſtò actionem aboleri videbis. Ex his apparentibus promptum eſt colligere, neque cor ad pulſuum motum cerebro indigere, neque cerebrum corde, vt ſentiat animal, iuxtáque arbitrium operetur. Quod etenim cor nihil ad proprium motum cerebro opus habet, inde elarum eſt, quod venis, arteriis, neruiſque prædictis fune comprehenſis, ſimiliter ipſum adhue pulſet, & totius animantis arteriæ. Nam ſolæ ſupra funes ſitæ omnino pulſum amittunt, dum continua ipſarum pars, quæ ad cor vſque pertingit, ſimiliter ac aliæ pulſet. Quod autem cerebri facultatum cor primam non habeat originem, inde cognoſcere licet, quod omnibus commemoratis neruis, ſiue ſectis, ſiue laqueo comprehenſis, animal ſolùm obmuteſcit, inſpirat tamen & expirat ſine impedimento, iuxta vtramque ſuperius dictatum inſpitationum & expirationum differentiam; ita verò & quatuor artubus etiamnum operatur, ſicuti & priùs, auditque & videt, omnique ſenſu percipit. Nam ſola, vt dictum eſt, vox animalis aboletur neruis iuxta arterias diſſectis. Porrò qui tum medici, tum philoſophi ob enumeratas arterias ſiue diſſectas, ſiue, vt dixi, intereeptas animal ſoporari putauerunt, deinde hinc collegerunt cor ſenſum motúmque cerebro ſuppeditare, hos nimirum falſos eſſe in eius quod apparet experientia putandum eſt; quod autem ex hypotheſi ſequitur, diligenter vidiſſe. Si enim verè ſoporoſum animal euaderet, quod ipſis nomen ſignificat ſenſus motúſque expers, neceſſariò ſequeretur cor primam & ſenſus & motus originem cerebro immittere, quã ipſum toti corpori per neruos ſuggerit. Quapropter ſecundum quoddam principium ipſum erit, non exquiſitè primum, magni regis legato dignitate reſpondens. Demonſtratum enim eſt antea, quod cor arteriarum, cerebrum neruorum ſit principium, concluderetur igitur ſi verùm eſſet quod dicitur, cor per arterias vim animalem cerebro ſuppeditare; non tamen verum eſt, ſed ementiti ſunt contra id quod in diſſectionibus apparet. Soporoſum enim neque ob neruos præciſos animal efficitur, neque ob arterias, verùm neruis oblæſis mutum quidem euadit, arteriis autem non ita, multóque minùs venis; ſed plerique medici philoſophique ſimul cum arteriis neruos funibus comprehendentes, deinde mutum protinus animal fieri conſpicientes, arteriarum affectionem eſſe crediderunt, quam ſoporem nominarunt; non rectè meo iudicio, niſi vocis amiſſionem ſoporem appellent; ſic enim nomine ſolum hallucinantur in hoc; at in re ipſa aberrant ſi ob arterias animal mutum euadere exiſtiment.

A τὰ νεῦρα δὲ εἴτε θλᾶν, εἴτε διαλαμβάνειν ἐθέλοις βρόχοις τισὶν, ἢ τοῖς σαυτοῦ δακτύλοις, εἴτε τέμνειν, ἐφ' ἅπασι τούτοις τοῖς παθήμασιν ἓν καὶ ταὐτὸν ἀκολουθήσει σύμπτωμα τῷ ζώῳ. ἄφωνον ἔσται παραχρῆμα, τῶν δ' ἄλλων ἐνεργειῶν, οὐδεμία οὔτ' ἐν τῷ παραυτίκα βεβλαμμένη, οὔτ' ἐξ ὑστέρου φανεῖται. τῶν ἀρτηριῶν δέ γε βρόχοις διαληφθεισῶν, ἢ ὡς εἴρηται τμηθεισῶν, ἄφωνον μὲν ἢ καρῶδες, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν μεθ' Ἱπποκράτην κακῶς ἀνατεμνόντων ἔγραψαν, οὐκ ἔσται τὸ ζῶον. αἱ δ' ἀνωτέρω τῶν τρωθεισῶν ἀρτηριῶν ἅπασαι τελέως ἄσφυκτοι γενήσονται. τὰς δὲ φλέβας οὔτε βρόχοις διαλαμβάνων, οὔθ' ὡς εἴρηται τέμνων, ὄψει τινὰ σαφῶς
B ἐνέργειαν ἀπολλυμένην. ἐκ τούτων τῶν φαινομένων ἕτοιμον ἐστὶ συλλογίσασθαι, μήτε τὴν καρδίαν εἰς τὴν τῶν σφυγμῶν κίνησιν, ἐγκεφάλου τι προσδεῖσθαι, μήτε τὸν ἐγκέφαλον καρδίας, ἵν' αἰσθάνηταί τε καὶ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργῇ τὸ ζῶον. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν ἡ καρδία πρὸς τὴν οἰκείαν κίνησιν, ἐγκεφάλου δεῖται, δῆλόν ἐστιν ἐκ τοῦ καὶ τῶν φλεβῶν καὶ τῶν ἀρτηριῶν καὶ τῶν νεύρων τῶν προειρημένων βρόχοις διαληφθέντων, ὁμοίως ἔτι σφύζειν αὐτὴν, καὶ τὰς καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηρίας. αἱ γὰρ ἀνωτέρω τῶν βρόχων, μόναι παντάπασιν ἄσφυκτοι γίγνονται, τοῦ συνεχοῦς αὐτῶν μέρους τοῦ μέχρι καρδίας ὡσαύτως ταῖς ἄλλαις σφύζοντος. ὅτι δὲ οὐκ ἐπὶ τῶν ἐγκε-
C φάλου δυνάμεων ἡ καρδία τὴν πρώτην ἀρχὴν ἔχει, μάθοις ἂν ἐκ τοῦ πάντων τῶν εἰρημένων νεύρων, ἤτοι τμηθέντων, ἢ βρόχοις διαληφθέντων, ἄφωνον μόνον γίγνεσθαι τὸ ζῶον, εἰσπνεῖ μέντοι καὶ ἐκπνεῖ ἀκωλύτως κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαφορὰς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων εἰσπνοῶν τε καὶ ἐκπνοῶν. οὕτω δὲ καὶ τοῖς τέτταρσι κώλοις ἔτι καὶ νῦν ἐνεργεῖν καθάπερ καὶ πρόσθεν ἀκούειν τε καὶ βλέπειν καὶ πᾶσαν αἴσθησιν αἰσθάνεσθαι. μόνη γὰρ, ὡς εἴρηται, φωνὴ διαφθείρεται τοῦ ζώου, τμηθέντων τῶν παρὰ ταῖς ἀρτηρίαις νεύρων. ὅσοι δὲ τῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ἀρτηρίαις, ἤτοι τμηθείσαις, ἢ ὡς εἴρηται
D διαληφθείσαις, ᾤοντο καροῦσθαι τὸ ζῶον, εἶτ' ἐκ τούτου συνελογίζοντο τὴν καρδίαν ἐγκεφάλῳ χορηγεῖν αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν. ἐσφάλησαν μὲν αὐτόθι ὑποληπτέον ἐν τῇ περὶ τὸ φαινόμενον ἐμπειρίᾳ, τὸ δ' ἐξ ὑποθέσεως ἀκολουθοῦν ἀκριβῶς ἑωρακέναι. εἴπερ γὰρ ὄντως ἐγίγνετο καρῶδες τὸ ζῶον, ὅπερ αὐτοῖς ὄνομα βούλεται σημαίνειν τὸ ἀναίσθητόν τε καὶ ἀκίνητον, ἐξ ἀνάγκης ἂν ἀκολουθεῖν τὸ τὴν καρδίαν ἐπιπέμπειν ἐγκεφάλῳ τὴν πρώτην ἀρχὴν αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως, ἣν αὐτὸς ἅπαντι τῷ σώματι διὰ νεύρων χορηγεῖ, ὥστ' εἶναι δευτέραν τινὰ ἀρχὴν αὐτὸν οὐκ ἀκριβῶς πρώτην, ἀνάλογον ὑπάρχῳ μεγάλου βα-
E σιλέως. ἀποδεδειγμένον γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς ἡ μὲν καρδία τῶν ἀρτηριῶν, ὁ δ' ἐγκέφαλος τῶν νεύρων ἐστὶν ἀρχή. περαίνοιτ' ἂν εἴπερ ἀληθὲς ἦν τὸ λεγόμενον, ὡς ἡ καρδία διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἐγκεφάλῳ χορηγεῖ δύναμιν ψυχικὴν, οὐ μὴν ἀληθές ἐστιν, ἀλλὰ κατεψεύσαντο τοῦ φαινομένου κατὰ τὰς ἀνατομάς. καρῶδες μὲν γὰρ οὐδ' ἐπὶ τοῖς νεύροις τμηθεῖσι γίγνεται τὸ ζῶον, μήτοι γε δὴ ταῖς ἀρτηρίαις. ἄφωνον δὲ τῶν νεύρων μὲν βλαβέντων γίγνεται, τῶν ἀρτηριῶν δ', οὐ γίγνεται, καὶ πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῶν φλεβῶν. ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις τὰ νεῦρα τοῖς βρόχοις διαλαμβάνοντες, εἶτα ἄ-
F φωνον ὁρῶντες αὐτίκα τὸ ζῶον γιγνόμενον, ἀρτηριῶν τὸ πάθος ᾠήθησαν ὑπάρχειν, καὶ κάρον ὠνόμασαν, οὐκ ὀρθῶς οἶμαι, εἰ μή τι ἄρα τὴν ἀφωνίαν ἐθέλοιεν ὀνομάζειν κάρον. οὕτω γὰρ ὀνόματι μόνον σφάλλοιντο κατά γε τοῦτο. περὶ δὲ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἁμαρτάνοιεν εἴπερ ἐπὶ ταῖς ἀρτηρίαις ὑπολαμβάνοιεν ἄφωνον γίγνεσθαι τὸ ζῶον.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζʹ.

Τὸν Χρύσιππον ἐναντιολογούμενον ἑαυτῷ διὰ τοῦ φάσκειν ἐνίοτε μὲν οὐδεμίαν αἴσθησιν ἡμῖν γίγνεσθαι τοῦ περιέχοντος τόπου τὸ ἡγεμονικόν, ἐνίοτε δὲ φαίνεσθαι λέγειν αὐτόν.

Ἐγὼ μὲν δή μοι δοκῶ τὸ κελευσθὲν ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου πεπραχέναι ζητήσας, εἴτ' ἀπὸ καρδίας ἐγκεφάλῳ δύναμίς τις, εἴτ' ἀπ' ἐγκεφάλου τῇ καρδίᾳ χορηγεῖται. Χρύσιππος δ' αὐτὸς ὀλιγώρως ἐσχηκέναι φαίνεται περὶ τὴν τοῦ πράγματος ἔρευναν, ἰδὼν μὲν τὴν ὁδὸν ᾗ χρὴ τὸ ζητούμενον ἁλῶναι, μὴ χρησάμενος δ' αὐτῇ. μέμφομαι δ' αὐτῷ, καὶ διότι καθ' ἓν βιβλίον ἐναντία λέγειν ὑπέμεινεν, οὐκ ἀπὸ μακροῦ διαστήματος ἀλλήλων ἔμπροσθεν μὲν ὡς ἀποδεικτικὸν γράψας τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον, ἐπὶ προήκοντι δὲ τῷ συγγράμματι δείξας αὐτοῦ τὴν λύσιν. εὑρίσκω δ' οὐχ ἥκιστα τὸν Χρύσιππον καὶ ἄλλας τινὰς ἐναντιολογίας ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ λόγῳ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ πεποιημένον. ἐν ἀρχῇ γὰρ προειπών, ὡς τὰ μὲν ἄλλα μέρη τῆς ψυχῆς, ἐν οἷς ἐστι τοῦ ζώου μορίοις, ὁμολογεῖται. περὶ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ μόνου ζητεῖται, διὰ τὸ μήτε αἴσθησιν ἐκφανῆ μηδεμίαν εἶναι αὐτοῦ, μήτ' ἐναργές τι τεκμήριον, ὀλίγον ὕστερον ὡς περὶ φαινομένου τοῦ μέρους διαλέγεται. ἔχουσι δ' αἱ ῥήσεις αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον. οὕτω φαίνεται διαφεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς, οὔτε αἰσθήσεως ἐκφανοῦς γιγνομένης, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συντέτευχεν, οὔτε τῶν τεκμηρίων, δι' ὧν ἄν τις συλλογίσαιτο τοῦτο. οὐδὲ γὰρ ἂν οὐδ' ἐπὶ τοσοῦτον ἀντιλογίας προῆλθεν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις. ταῦτα προειπὼν ὁ Χρύσιππος, ἐφεξῆς φησιν, ὡς ἅπαντες αἰσθάνονται τῶν τῆς διανοίας παθῶν αἰσθάνονται κατά γε τὸν θώρακα καὶ τὴν καρδίαν. ἔχει δὲ καὶ ἥδε ἡ ῥῆσις ὧδε. κοινῇ δέ μοι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ φέρεσθαι ἐπὶ τοῦθ' ὡσανεὶ αἰσθανόμενοι περὶ τὸν θώρακα αὐτοῖς τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν γιγνομένων, καὶ μάλιστα καθ' ὃν ἡ καρδία τέτακται τόπον, οἷον μάλιστα ἐπὶ τῶν φόβων, καὶ τῶν λυπῶν λέγω καὶ ἐπὶ τῆς ὀργῆς, καὶ μάλιστα τοῦ θυμοῦ. κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τὸ (γοῦν) ὡσανεὶ προσέθηκεν, οὐ τολμήσας ἄντικρυς εἰπεῖν αἰσθάνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν ἐν τῷ θώρακι γιγνομένων. ὡσανεὶ γὰρ ἔφη συναισθανόμενοι, μικρὸν δ' ὕστερον, καὶ τὸ ὡσανεὶ περιελών, οὑτωσὶ γράφει. ἡ γὰρ περὶ τὴν διάνοιαν γιγνομένη ταραχή, καθ' ἕκαστον τούτων αἰσθητῶς περὶ τὸν θώρακά ἐστιν, εἶτ' ἐφεξῆς. τῆς μὲν γὰρ ὀργῆς γιγνομένης ἐνταῦθα εὔλογον, καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθα εἶναι. καὶ πάλιν ἐν τοῖς ἑξῆς τοῦ συγγράμματος. καὶ τὰ τῶν ὀργιζομένων πάθη, φησί, φαίνεται περὶ τὸν θώρακα γιγνόμενα, καὶ τὰ τῶν ἐρώντων. καὶ λοιπὸν οὐκέτι παύεται περὶ τῶν παθῶν διαλεγόμενος, ὡς ἔν τε τῷ θώρακι καὶ περὶ τὴν καρδίαν μάλιστα συνίστασθαι φαινομένων. ὥστ' ἔγωγε θαυμάζω τἀνδρός, ὅτι τὸ κατ' ἀρχὰς ὑφ' ἑαυτοῦ γραφόμενον οὐκ ἐξήλειψεν, ἔνθα φησίν, οὔτ' αἴσθησιν οὐδεμίαν ἐμφανῆ γίγνεσθαί που τὸ κύριον τῆς ψυχῆς μέρος, οὔτε τεκμήριον. οὐ γὰρ ἐπὶ τοσοῦτον διενεχθῆναι πρὸς ἀλλήλους ἰατρούς τε καὶ φιλοσόφους, ἢ εἴπερ ἀρέσκεται τῷδε τῷ λόγῳ, πῶς οὐκ ᾐδέσθη πάλιν ἐν τοῖς ἑξῆς αἰσθήσει γε κρίνων τὸ δόγμα, καὶ φαίνεται λέγων. ἐγὼ δέ μοι δοκῶ, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔπραξα τὸν ἀληθέστερον ἑλόμενος λόγον, ὃν ὁ Χρύσιππος ἔγραψε πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιολογούμενος, οὕτω καὶ νῦν ποιήσειν. οὐδεμία γὰρ αἴσθησις ἡμῖν γίγνεται τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ κατὰ τὴν καρδίαν ἢ τὸν θώρακα περιεχομένου,

CAPVT VII.

Aduerſari ſibi ipſi Chryſippum, quod modò incertam principis animæ facultatis ſedem, modò eam ſenſu patere affirmat.

EGo ſanè iam videor mihi quod Chryſippus iuſſit feciſſe, inquirendo, à corde ne facultas aliqua cerebro, an à cerebro cordi ſuggeratur. Chryſippus porrò ipſe parui feciſſe videtur huius rei inquiſitionem, qui videns B quidem viam qua id quod quæritur, adipiſci conueniat, ea non vſus ſit: hominem autem reprehendo inſuper, quòd in vno libro contraria dicere ſuſtinuerit, non longo inuicem interuallo, qui priùs ſanè ceu demonſtratiuum Zenonis ſermonem ſcripſerit, proceſſu autem commentarij ſolutionem ipſius oſtenderit. Iam inuenio Chryſippum maximè & alia quædam in hoc ipſo de animæ principatu ſibi ipſi repugnantia adduxiſſe. Quippe inter initia præfatus, aliàs ſanè animæ partes in quibus ſunt animantis partibus confeſſum C eſſe; de principatu autem ſolo diſquiri, eò quòd nullus ſenſus euidens, neque manifeſta quædam coniectura de eo haberi poteſt. Paulò poſt tanquam de apparente parte diſſerit. Habent autem verba ipſius in hunc modum. *Sic videtur nos ſubterfugere locus, quum neque ſenſus euidens ſit, quod in reliquis contingit, neque coniectura, per quas id quis poſſet colligere. Neque enim in tantum controuerſiæ proceſſiſſent medici & philoſophi.* His præmiſſis, conſequenter Chryſippus, ait, *Vniuerſos homines affectus mentis ſentire in thorace, & in corde.* Habet D autem oratio hæc ad eum modum, *Communiter autem mihi videntur plurimi in hanc ferri opinionem, tanquam ſentientes mentis affectus in thorace, & præſertim vbi cor ſitum eſt, idque potiſſimum in timore & triſtitia & ira, & maximè iracundia.* In hac oratione ſaltem (tanquam) adiecit, non auſus palam dicere homines ſentire mentis affectus in thorace; tanquam enim, inquit, ſentientes. Paulò poſt dictione (tanquam) ablata, hoc pacto ſcribit. *Turbatio enim mentis quæ in ſingulis his fit, in thorace percipitur.* Poſteà iterum. *Quum enim hîc ira fiat, conſentaneum eſt & alias animæ cupiditates inibi eſ-* E *ſe.* Rurſus in ſubſequentibus commentarij locis, *Atque iraſcentium affectus in thorace fieri videntur, & amantium*; ac in reliquis non ceſſat de affectibus diſputare, tanquam in thorace & maximè circa cor appareant. Quare demiror hominem non aboleuiſſe quod per initia ſcripſit, inquiens, neque ſenſum neque coniecturam fieri, vbi præcipua eſt animæ pars. Non enim diſcreparent adeo medici & philoſophi inter ſe. Vel ſi contentus eſt hoc ſermone, quomodo non veritus eſt iterum in ſubſequentibus ſenſu dogma iudicare; ac dicere F manifeſtè apparet. Ego autem decreui quemadmodum paulò ante feci, veriorem deligens ſermonem, quem Chryſippus ſibi repugnans ſcripſit, etiam nunc idem facere. Nullus enim ſenſus nobis obuenit, qui principem animæ partem in corde aut thorace contineri declaret,

eóque

Digitized by Google

A eóque laudo prima Chryſippi dicta, quibus verum fatetur; non probo autem in quibus contra ſenſum mentitur. Haud enim in vno hic mihi videtur eſſe falſus, ſed duobus magnis. Primo ſanè quod vbi torũm corpus manifeſtè immutatur per animæ affectus, nunc palleſcens, frigeſcens, & tremens, vt in metu fieri conſpicitur; nunc verò rubeſcens, caleſcens, & vehementer intenſum, quemadmodum in iracundia, De nulla alia parte memioit, niſi ſolius thoracis. Poſteà vero etſi concedatur cor magis quàm alias animantis partes extra naturæ habitum egredi in timore, triſtitia, anguſtia, iracundia, B aliiſque omnibus affectibus, non ratiocinatricem animæ vim, ſed iraſcibilem, aut concupiſcentem illic eſſe indicabit; quare altera pars magis quàm ab ipſo aſſerta, hac demonſtratione concluditur. Nam ſi intelligendo, diſcendo, docendóue nullus inſignis motus in corde apparet, in omnibus autem affectibus euidenter innoteſcit, clarum opinor euadit ratiocinatricem animæ facultatem non eſſe in corde; irrationalem verò, & affectibus obnoxiam, in ipſo comprehendi. At ſi vbi affectibus obnoxiam, ibi etiam ratiocinatricem eſſe pronunciat, id C quod ab initio quærebatur, promptè aſſumetur. At multò erat ſatiùs demonſtrationem aliquam nos docere, quàm id quod quæritur, ex procinctu capere. Sed neque in priore libro de anima, neque in opere de affectibus, vllam demonſtrationem protulit, cur oporteat omnino, vbi irrationalis animæ vis exiſtit, ibi eſſe etiam ratiocinatricem; ſed promptè & ex procinctu omnino ſumit, etſi Plato nonnullas ſanè demonſtrationes quarto de republica prodiderit; nonnullas verò rurſus dicere diſtulerit, de quibus in Timæo ait, oſtenditque; quas etiam ego D ſubſequentibus commentariis vniuerſas literis mandabo. In præſentia verò nondum mihi inſtitutum eſt id oſtendere, ſed quod ratiocinatrix animæ vis, quam & præſidem, mentem, & principem Chryſippus ipſe nominauit, in cerebro habetur. Quo demonſtrato, ſi qua alia facultas in corde contineri videatur, non aliunde profecta, iam duo principia manifeſtè habebimus. Deinde verò & tertium inueniemus; ſed hoc quidem in futuram diſputationem differetur. Nunc rurſus ad illum ſermonem redeamus, vnde huc ſumus digreſſi. Quod ſanè Chryſippus ſibiipſi paſſim refragari non percipiat; quem- E admodum tum ex ſermone de voce oſtendimus; tum ex eo quod pronunciat, interim nullum ſenſum nobis obuenire loci principem animam continentis, nonnunquam verò dicit ipſum manifeſtè apparere. Neque hoc propoſuimus oſtendere, niſi quia non erit extra rem.

A καὶ διὰ τοῦτ' ἐπαινῶ μὲν τὰ πρῶτα τοῦ Χρυσίππου, δι' ὧν ὁμολογεῖ τὸ ἀληθές, οὐκ ἐπαινῶ δὲ ἐν οἷς καταψεύδεται τῆς αἰσθήσεως. οὐ γὰρ ἓν ἔτ' ἐνταῦθα δοκεῖ μοι σφάλλεσθαι κατὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ δύο μεγάλα. πρῶτον μὲν ὅτι παντὸς τοῦ σώματος ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν ἐναργῶς ἀλλοιουμένου, καὶ ποτὲ μὲν ὠχριῶντός τε, καὶ καταψυχομένου, καὶ τρέμοντος, ὡς ἐν τοῖς φόβοις φαίνεται γιγνόμενον. ἔστιν ὅτε δ' ἐρυθριῶντός τε, καὶ θερμαινομένου, καὶ σφοδρῶς ἐντεινομένου καθάπερ ἐν τοῖς θυμοῖς, οὐδενὸς μὲν ἄλλου μέμνηται μορίου, μόνων δὲ τῶν κατὰ τὸν θώρακα. ἔπειτα δ' ὅτι κἂν συγχωρηθῇ μειζόνως ἡ καρ- B δία τῶν ἄλλων τοῦ ζώου μορίων ἐξισταμένη τοῦ κατὰ φύσιν ἐν φόβοις τε καὶ λύπαις, ἀγωνίαις τε καὶ θυμοῖς, ἅπασί τε τοῖς ἄλλοις πάθεσιν, οὐ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὸ θυμούμενον, ἢ ἐπιθυμοῦν ἐνταῦθα ὑπάρχειν ἐνδείξεται. ὥστε πλέον θάτερον ἢ ὅπερ αὐτὸς βούλεται περαίνεσθαι διὰ τοῦ λόγου. εἰ γὰρ ἐν μὲν τῷ διανοεῖσθαί τε καὶ μανθάνειν, ἢ διδάσκειν, οὐδεμία κίνησις ἐξαίρετος ἐμφαίνεται κατὰ τὴν καρδίαν, ἐν ἅπασι δὲ τοῖς πάθεσιν ἐναργῶς φαίνεται. δῆλον, οἶμαι, γίγνεται, τὸ μὲν λογιζόμενον τῆς ψυχῆς οὐκ εἶναι κατὰ τὴν καρδίαν, τὸ δ' ἄλογόν τε καὶ παθητικὸν ὀνομαζόμενον ἐν αὐτῇ C περιέχεσθαι. εἰ δ' ἔνθα τὸ πάθος ἐνταῦθά φησι καὶ τὸ λογιζόμενον ὑπάρχειν, αὐτὸ τὸ ζητούμενον ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἑτοίμου λήψεται. πολλῷ δ' ἦν ἄμεινον ἀπόδειξίν τινα ἡμᾶς διδάξαι τοῦ λαβεῖν ἐκ προχείρου τὸ ζητούμενον, ἀλλ' οὔτ' ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ πρώτῳ περὶ ψυχῆς, οὔτ' ἐν τοῖς περὶ παθῶν, ἀπόδειξίν τινα εἶπε τοῦ χρῆναι πάντως, ἔνθα τὸ ἄλογόν ἐστιν, ἐνταῦθ' εἶναι καὶ τὸ λογιζόμενον, ἀλλ' ἑτοίμως τε κἀκ προχείρου παντάπασι λαμβάνει, καίτοι Πλάτωνος ἐνίας μὲν ἀποδείξεις ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας γράψαντος. ἐνίας δ' αὖθις εἰς ὕστερον ἀναβαλλομένου, περὶ ὧν ἐνδείκνυται κατὰ τὸν Τίμαιον, ἃς κἀγὼ D διὰ τῶν ἑξῆς ὑπομνημάτων ἁπάσας γράψω. νυνὶ δ' οὔπω μοι πρόκειται τοῦτο διελθεῖν, ἀλλ' ὅτι τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς, ὃ δὴ καὶ ἡγεμονικόν τε καὶ διάνοιαν, καὶ κύριον, αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὀνομάζει, κατὰ τὸν ἐγκέφαλόν ἐστι. τούτου γὰρ ἀποδειχθέντος, ἐάν τις ἑτέρα δύναμις ἐν τῇ καρδίᾳ φαίνηται περιεχομένη, μηδαμόθεν ἑτέρωθεν ὁρμωμένη, τὰς δύο μὲν ἀρχὰς ἤδη σαφῶς ἕξομεν. ἐφεξῆς δὲ καὶ τὴν τρίτην ὁμοίως ἐξευρήσομεν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς τὸν μέλλοντα λόγον ἀναβεβλήσθω. νυνὶ δ' ἐπανέλθωμεν αὖθις ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λόγον, ὅθεν εἰς τοῦτον ἐξέβημεν, ὡς ἄρα ὁ Χρύσιππος ἐναντιολογού- E μενος ἑαυτῷ παρὰ πόδας, οὐκ αἰσθάνεται, καθάπερ ἐπιδείξαμεν, διά τε τοῦ περὶ τῆς φωνῆς λόγου, καὶ τοῦ φάσκειν, ἐνίοτε μὲν οὐδεμίαν αἴσθησιν ἡμῖν γίγνεσθαι τοῦ περιέχοντος τόπου τὸ ἡγεμονικόν. ἐνίοτε δὲ φαίνεσθαι λέγειν αὐτό. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ τοῦτ' αὐτὸ πρόκειταί μοι νῦν ἀποδεικνύειν, ὅτι μὴ πρὸς ἔργον.

CAPVT VIII.

Stoicorum & Peripateticorum rationes de principis animæ facultatis ſede inefficaces eſſe, & a ſumptionibus ſcientificis differentes.

F Verũ ab initio erat hoc in libro propoſitũ, quatuor ſumptionũ differẽtias oſtẽdere. Vocabam autem primum ipſorum genus ſcientificum, demonſtratorium ſecũdum verò exercitatorium, & vt Ariſtoteles nominauit, dialecticum. tertium, probabile & rhetoricum; quartum, ſophiſticum,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Οὐκ εἶναι τὰ τῶν Στωϊκῶν τε καὶ τῶν Περιπατητικῶν λήμματα, περὶ τοῦ τόπου τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ ἰσχυρά, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν διαφέροντα.

Ἀλλ' ἦν ἐξ ἀρχῆς τὸ προκείμενον ἐν τούτῳ τῷ γράμματι περὶ τὰς τέτταρας διαφορὰς ἐπιδεῖξαι τῶν λημμάτων. ἐκάλουν δὲ τὸ μὲν πρῶτον γένος αὐτῶν, ἐπιστημονικόν τε καὶ ἀποδεικτικόν, τὸ δὲ δεύτερον γυμναστικόν τε. καὶ ὡς Ἀριστοτέλης ὀνομάζει διαλεκτικόν· τὸ δὲ τρίτον, πιθανόν τε καὶ ῥητορικόν, τὸ δὲ τέταρτον, σοφιστικόν,

ἐπιδείκνυόν τι τὰ μὲν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων τε καὶ συμβαινόντων A τῇ καρδίᾳ συνιστάμενα, κατὰ μόνον αὐτὸ τὸ ζητούμενον πρᾶγμα, τῶν ἐπιστημονικῶν εἶναι λημμάτων, τὰ δ' ἄλλα σύμπαντα διαλεκτικὰ, τὰ δ' ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μαρτύρων, ῥητορικὰ, τὰ δ' ὁμωνυμίαις τισὶν, ἢ τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι πεπανουργημένα, σοφιστικά. τὰ μὲν οὖν ἐπιστημονικὰ καθ' ἕκαστον πρᾶγμα παντάπασιν ὀλίγα τέ ἐστι καὶ εὐαρίθμητα, τὰ δὲ γυμναστικὰ, πάμπολλα. καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν ὑπαρχόντων τε καὶ συμβαινόντων τῷ πράγματι συνίσταται. τὸν γοῦν ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐρωτώμενον λόγον ἐκ τῆς θέσεως ὁρμώμενον ἐπέδειξα. οὕτω δὲ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς εἰσπνοῆς τε καὶ ἐκπνοῆς. ὡσαύτως δ' ἔχοντα εὑρήσεις καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἐν ταῖς λύ- B παις δήξεως. ἐναργῶς μὲν γὰρ ἡ δῆξίς ἐστιν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς, οἱ δ' ἐς τὴν καρδίαν ἀναφέρουσιν αὐτήν. οἱ μὲν οὖν ὅτι πλησίον ἡ καρδία τέτακται τῷ στόματι τῆς γαστρὸς, διὰ τοῦτ' ἀπ' ἐκείνης ἄρχεσθαι νομίζουσι τὸ πάθος, ἀπὸ τῆς θέσεως ἐπιχειροῦσιν. οἱ δ' αὐτὴν ὄντως οἴονται τὴν καρδίαν δάκνεσθαι, πάμπολυ σφάλλονται. κάτω μὲν γὰρ τοῦ θώρακος ἡ δῆξίς ἐστιν ὑπὸ τὸν κατὰ τὸ στέρνον χόνδρον. ἡ καρδία δ' ἐν μέσῳ τέτακται τῷ θώρακι, καὶ οὐδεὶς ᾔσθετο πώποτε τῆς καρδίας αὐτῆς δακνομένης, οὔτ' ἐν λύπαις, οὔτ' ἐν ἄλλῳ πάθει ψυχῆς ἢ σώματος. οὐ μὴν οὐδ' ἡ καρδιαλγία τοὔνομα τὴν ἐν τῷ θώρακι περιεχομένην καρδίαν C ὀδυνᾶσθαι δηλοῖ, ἀλλ' ἔστιν ὁμωνυμία τις οὐδένα λανθάνουσα τῶν ὡμιληκότων ἀρχαίων γράμμασιν. ὥσπερ γὰρ τὸ κατὰ τὸν θώρακα σπλάγχνον, οὕτω καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα καρδίαν ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ, καὶ πάμπολύ γε τοὔνομά ἐστι παρ' αὐτοῖς. ἀλλ' ἐγὼ δυοῖν ἢ τριῶν ἐπιμνησθήσομαι τῶν παραδειγμάτων, ὑπὲρ τοῦ σαφῶς ἐνδείξασθαι τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς λέξεως. ὁ μὲν δὴ Νίκανδρος ὧδέ πως φησίν.

—— τὴν καρδίην ἐπιδόρπιον οἱ δὲ δοχαίην

Κλείουσι στομάχοις. Θουκυδίδης δ' ὧδε. καὶ ὁπότε εἰς τὴν καρδίαν στηρίξειεν, ἀνέστρεφέ τε αὐτὴν καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς πᾶσαι, D ὅσαι ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εἰσιν ὠνομασμέναι ἐπῄεσαν. ὁ δ' Ἱπποκράτης, γυνὴ ἐκαρδιήλγεε, καὶ οὐδὲν καθίστη πλὴν ἐς ῥοιῆς χυλὸν ἄλφιτον ἐπιπάσσουσα, καὶ μονοσιτεῖν ἤρκεσε, καὶ ἀνῆλκεν οἷα τὰ κυρείωνος. ἅπαντες οὗτοι δηλοῦσιν ἐναργῶς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ὀνομάζεσθαι καρδίαν, ὥστε ταύτης μὲν τῆς καρδίας εἴη ἄν τι πάθος ἡ καρδιαλγία. τοῦ σπλάγχνου δ' ὑπὲρ οὗ πρόκειται σκοπεῖν, εἰ τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος ἐν ἑαυτῷ περιέχει, τοῦτο τὸ πάθος οὐδέποτε γίγνεται. οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτοῦ τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς ἅπαν ἄλγημα καρδιαλγίαν προσαγορεύουσιν, ἀλλὰ μόνον ἐπειδὰν ὑπὸ δριμέων ὑγρῶν ἐρεθίζηταί τε καὶ ἀναδάκνηται. τοῦτο δ' αὐτὸ E συμβαίνει ἐν ταῖς λύπαις, διὸ καὶ χολὴν ἐμοῦσιν οἱ λυπηθέντες. ἐνίοις δ' ὑπέρχεται κάτω, καὶ ἡ γαστὴρ αὐτοῖς ἄκρως τὰ χολώδη διαχωρεῖ. συμβαίνει δὲ οὐ μόνον τοῖς λυπηθεῖσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπὶ πλέον ἀσιτησάντων, οὐκ ὀλίγοις δάκνεσθαι τὸ τῆς γαστρὸς στόμα, καὶ μᾶλλον εἰ σφοδρῶς προγεγυμνασμένοι μὴ προσενέγκαιντο σιτία. τοῖς τε γὰρ λυπηθεῖσι, καὶ τοῖς γυμνασαμένοις ἀτονώτερον, εἰς τὴν γαστέρα συρρεῖ χολὴ ξανθή. πρὸς ταύτης οὖν δακνόμενοι, καρδιαλγοῦσιν, οὐδ' ἐστὶν ἀναγκαῖον ἐν τῷδε τῷ λόγῳ τὴν αἰτίαν ἐπισκέπτεσθαι δι' ἣν οὕτω συμβαίνει. μόνον γάρ μοι πρόκειται δεῖξαι κατά γε τὸ παρὸν, ὡς οὐκ ἔστι τῆς καρδίας τοῦ σπλάγχνου F τὸ πάθος ἡ καρδιαλγία, καθάπερ οὐδὲ τὸ δάκνεσθαι κατὰ τὰς λύπας, ἀλλὰ τὸ μὲν σύμπτωμα τοῦ στόματος τῆς γαστρός. ἐπικεχείρηται δὲ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν θέσιν ἐγγύτητος, ὥσπερ γε καὶ τὸ πάλλεσθαι τὴν καρδίαν ἐν τοῖς φόβοις, ἀπὸ συμβεβηκότος ἐπιχειρεῖται, ὧν ἑκάτερον οὐκ ἔστιν ἐπιστημονικόν. εἰ δὲ συγχωρηθείη τοιοῦτον ὑπάρχειν,

A demonſtrauique nonnullas ab iis quæ cordi inſunt accidúntque conſtitutas in ſola ipſa re de qua eſt quæſtio, ex genere ſcientificatum eſſe ſumptionum, alias verò omnes dialecticas, quæ ab externis teſtibus petuntur, rhetoricas; quæ æquiuocationibus quibuſdam, aut dictionis figuris conſtruuntur, ſophiſticas. Quapropter ſcientificæ in ſingulis rebus omninò paucæ, & faciles numeratu ſunt; exercitatoriæ permulæ. Ex ſingulis enim quæ inſunt accidúntque rei, conſtruuntur; rationem igitur quæ à voce petita eſt, ex ſitu proficiſci indicauimus; ita etiam illam B quæ ab inſpiratione & expiratione ſumitur. Pari modo habere deprehendes & eam quæ à morſu qui in triſtitia accidit petitur. Palàm ſiquidem morſus in ventriculi orificio, hi autem ad cor ipſum referunt. Qui igitur, quia cor prope os ventriculi ſitum eſt, ideo affectum ab illo oriri putant à ſitu argumentantur. Qui autem ipſum verè cor morderi cenſent, omninò errant; ſiquidem infra thoracem morſus eſt ſub pectoris cartilagine, cor autem in medio ſitum eſt thorace, & nullus vnquam cor ipſum morderi ſenſit, neque in triſtitia, neque in alio animæ aut corporis affectu. Neque tamen nomen cardial- C gia, cor in thorace contentum dolere ſignificat, ſed eſt quædam æquiuocatio, quæ neminem latet, qui antiquorum libros euoluerit. Quemadmodum enim viſcus quod in thorace eſt, ſic & ventris os antiqui cor appellant; idque nominis frequenti apud ipſos in vſu eſt. Sed ego duobus tribusve exemplis, vt ſignificatum ex dictione manifeſtò indicetur, efficiam. Nicander ſanè hoc pacto inquit.

Appellant ſtomachi cor excipiens alimentum.

Thucydides hoc pacto. *Quum in cor defixiſſet, peruertiſſétque ipſum, etiam purgationes bilis om-* D *nes, vt ſunt à medicis appellata, ſucceſſerunt.* Hippocrates autem. *Mulier corde dolebat, ac nihil adhibuit præterquam in mali granati ſuccum polentam inſpergens; ac ſemel cibum ſumere contenta erat, attraxitque cuiuſmodi cerionis ſunt.* Omnes hi palàm indicant os ventriculi appellari cor, vt huius quidem cordis affectus aliquis ſit cardialgia; illius autem viſceris, de quo propoſita eſt diſputatio, ſi principem animæ partem in ſe continet, ciuſmodi affectus nunquam oboritur. Neque enim huius ventriculi oris omnem dolorem cardialgiam appellant, ſed ſo- E lùm quum ab acribus humoribus irritatur & mordetur, quod in triſtitia contingit; ideo etiam ea affecti, bilem euomunt; nonnullis verò infra deſcendit, ac venter his ſummè biliosa deiicit. Verùm non ſolùm triſtitia affectis euenit, ſed etiam eorum qui impendio diutiùs à cibo abſtinuerunt, non paucis os ventriculi morderi, magíſque ſi poſt exercitationem vehementem cibum non aſſumpſerint; nam triſtitia affectis, exercitatíſque valentiùs in ventriculum flaua bilis confluit. Ab hac itaq; morſi, cardialgia laborant. Neq; eſt neceſſarium in hac diſputatione cauſam inſpicere, cur id accidat. Solùm enim mihi pro- F poſitum eſt oſtendere hunc affectum cardialgiam non eſſe ex corde viſcere, quemadmodum neque morſum in triſtitia, ſed oris ventriculi accidens. Argumentum verò hîc à ſitus vicinitate petitum eſt, quemadmodum & id de cordis palpitatione in metu ab accidenti ſumitur; quorum neutrum ſcientificum eſt; ſin autem concedatur tale eſſe,

non

non Stoïcis & Peripateticis, ſed Hippocrati & Platoni ſuffragatur; quemadmodum etiam quæ iraſcentibus accidere tum in thorace toto, tum in corde Chryſippus commemorat. Quatenus enim dum docet, diſcitque, & in totum mouetur anima iuxta ſcientiam aliquam nihil demonſtrant cordi accidere, in affectionibus autem oſtendunt, hic non ſolùm non ſubuertunt antiquum ſermonem, ſed etiam confirmant. Huiuſmodi ſanè argumenta ex ſecundo genere ſumptionum exiſtunt; quemadmodum opinor, etiam illud quod cor omnium animantis partium primum conformetur. Non enim ſi hoc conceſſum fuerit, initium facultate oſtendet eſſe cor, de quo nunc diſputamus, ſed ſecundum generationem. Dictum autem à me eſt, definitúmque manifeſtè libro priore de principiorum differentia. Portò quòd primum omnium animantis partium, moueri incipiat poſtremum autem ceſſet, ad ſumptiones demonſtratiuas pertinet. Oſtenditur enim id motus eſſe initium, non tamen omnis, ſed ſolius qui in pulſibus eſt, qui genere à voluntario diuerſus eſt; illum autem neque primum incipere cor, neque poſtremum ab eo deſiſtere aliquis demonſtrare poterit. Ex hac igitur ſumptione concludetur, non quod Ariſtoteli & Chryſippo, ſed quod Platoni & Hippocrati videtur, nempe principium motus voluntarij eſſe cerebrum, alterius autem cuiuſdam non voluntarij, cor. Erant itaque & hæc ad propoſitorum demonſtrationem abundè; verùm quia hoc in libro ſtatui omnes ſumptiones pertractare, quæ ex his quæ cordi inſunt, capiuntur, vbi cæteras addidero, librum finiam. Accedit ipſis & Ariſtotelis ſumptio, de qua circa primi libri finem tranſegi ex ijs quæ cordi inſunt. Copia enim aliqua neruorum, inquit, in ipſo conſpicitur. Ac à nobis indicatum eſt, neruoſa quædam eſſe corpora in corde, neruos autem non eſſe. Item quòd neruoſæ corporis partes ſpecie ſolum neruis reſpódent, non actione & vſu. Licet autem diſcernere in inſtrumentis diuerſitatem & identitatem actionibus ipſorum & vſu; quare nihil ampliùs de eiſdem tractare opus eſt. Digrediemur autem ad aliquam ex reliquis, qua de omnes ferè meminerunt, quibus cor omnium facultatum principium eſſe in animalibus, creditum eſt. Dicunt enim vnde principium nutritionis in animalibus, illic ratiocinatricem animæ eſſe facultatem. In corde autem eſſe nutritionis animalium originem, quare & vim ratiocinantem intelligentémque in ipſo exiſtere. Verùm in vtriſque ſumptionibus mentiuntur, neque enim in corde principium nutriendi, animantibus eſſe concedimus, ſed vnum aliquod. & hoc eſt ex his quæ in præſenti opere ad ſpeculationem erant propoſita. Non oportet autem quod quæritur, ceu confeſſum accipere, neque vnum eſſe principium vtriuſque facultatis, cuius nos contrarium demonſtramus. Demiror igitur hîc viros illos, ſi ambo quæ inquiruntur, promptè accipiunt, ne vnam quidem demonſtrationem proponentes. Simile verò quid efficiunt, quum animæ principem partem illic eſſe pronunciant, vnde nutrimenti principium deinde aſſumunt, in corde alimenti eſſe principium: neque enim hoc verum eſt, quoniam alimenti tum humidi tum ſicci principium eſt os, ſtomachus, & ventriculus authore Hippocrate; neque ſi

A οὐ Στωϊκοῖς καὶ Περιπατητικοῖς, ἀλλ' Ἱπποκράτει καὶ Πλάτωνι μαρτυρεῖ, καθάπερ καὶ ὁπόσα τοῖς θυμουμένοις ὁ Χρύσιππος γράφει συμπίπτειν, ὅν τε τῷ θώρακι παντὶ καὶ κατὰ τὴν καρδίαν. ἄχρι γὰρ ἂν ἐν μὲν τῷ διδάσκειν τε, καὶ μανθάνειν, καὶ ὅλως κινεῖσθαι τὴν ψυχὴν κατ' ἐπιστήμην τινὰ, μηδὲν ἐπιδεικνύουσι συμβαῖνον τῇ καρδίᾳ. κατὰ δὲ τὰ πάθη δεικνύουσιν, οὐ μόνον οὐκ ἀνατρέπουσι τὸν παλαιὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ κατασκευάζουσιν. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα τῶν ἐπιχειρημάτων, ἐκ τοῦ δευτέρου γένους ἐστὶ τῶν λημμάτων, ὥσπερ οἶμαι, καὶ τὸ πρώτην ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ ζώου B διαπλάττεσθαι τὴν καρδίαν. οὐ γὰρ τὴν κατὰ δύναμιν ἀρχὴν ἐνδείκνυται τοῦτο συγχωρηθὲν, ὑπὲρ ἧς νῦν ζητοῦμεν, ἀλλὰ τὴν κατὰ γένεσιν. εἴρηται δέ μοι καὶ διώρισται σαφῶς ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀρχῶν ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ. τὸ μέντοι πρώτην μὲν ἁπάντων ἄρχεσθαι κινεῖσθαι τῶν τοῦ ζώου μορίων αὐτήν, ὑστάτην δὲ παύεσθαι, τῶν ἀποδεικτικῶν ἐστι λημμάτων. ἐνδείκνυται γὰρ ἀρχὴν εἶναι κινήσεως αὐτήν, οὐ μὴν ἁπάσης γε, ἀλλὰ μόνης τῆς κατὰ τοὺς σφυγμούς, ἥτις ἑτέρου γένους ἐστὶ τῆς κατὰ προαίρεσιν. ἐκείνης δ' οὔτ' ἄρχεσθαι πρώτην, οὔθ' ὑστάτην παύεσθαι τὴν καρδίαν ἔχει τις δεῖξαι. περαίνοι τ' ἂν C οὕτω κἀκ τούτου τοῦ λήμματος, οὐχ ὅπερ Ἀριστοτέλης τε καὶ Χρύσιππος ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλ' ὃ Πλάτωνι καὶ Ἱπποκράτει δοκεῖ. τῆς μὲν κατὰ προαίρεσιν ἐν ἡμῖν κινήσεως, ἀρχὴν εἶναι τὸν ἐγκέφαλον, ἑτέρας δέ τινος ἀπροαιρέτου, τὴν καρδίαν. ἦν μὲν οὖν καὶ ταῦθ' ἱκανὰ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν προκειμένων, ἀλλ' ἐπεί περ ἐθέμην ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ τὰ λήμματα ἐπελθεῖν ἅπαντα τὰ λαμβανόμενα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τῇ καρδίᾳ, προσθεὶς ἔτι τὰ ὑπόλοιπα, καταπαύσω τὸν λόγον. ἐπ' αὐτοῖς δὲ ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λῆμμα, περὶ οὗ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πρώτου βιβλίου διῆλθον ἐκ D τῶν ὑπαρχόντων τῇ καρδίᾳ. πλῆθος γάρ τι νεύρων ἐν αὐτῇ φαίνεσθαί φησιν. ἐδείχθη δ' ὑφ' ἡμῶν ὡς νευρώδη μέν τινα σώματα κατὰ τὴν καρδίαν εἴη. νεῦρα δ' οὐκ εἴη, καὶ ὡς τὰ μὲν νευρώδη τοῦ σώματος, ἰδέᾳ μόνον ἔοικε τοῖς νεύροις, οὐκ ἐνεργείᾳ τε καὶ χρείᾳ. κρίνεσθαι δὲ προσήκει τὴν ἐν τοῖς ὀργάνοις ἑτερότητα, καὶ ταυτότητα ταῖς ἐνεργείαις καὶ ταῖς χρείαις αὐτῶν, ὥστ' οὐδὲν ἔτι περὶ τῶν αὐτῶν δέομαι διέρχεσθαι. μεταβήσομαι δ' ἐπί τι τῶν ὑπολοίπων οὗ σχεδὸν ἅπαντες μεμνημονεύκασιν, οἷς ἡ καρδία πασῶν τῶν δυνάμεων ἀρχὴ τῶν ἐν τοῖς ζώοις ὑπείληπται. λέγουσι γὰρ ὅθεν ἡ τοῦ τρέ- E φεσθαι τοῖς ζώοις ἀρχή, κατ' ἐκεῖνο τὸ μόριον εἶναι καὶ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς. ἐν καρδίᾳ δ' εἶναι τὴν τοῦ τρέφεσθαι τοῖς ζώοις ἀρχήν, ὥστε καὶ τὸ λογιζόμενόν τε καὶ διανοούμενον ὑπάρχειν ἐν αὐτῇ. ψεύδονται δ' ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λήμμασιν, οὔτε γὰρ ἐν καρδίᾳ τὴν ἀρχὴν τοῦ τρέφεσθαι τοῖς ζώοις εἶναι συγχωροῦμεν, ἀλλ' ἕν τι καὶ τοῦτ' ἔστι τῶν ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ προκειμένων εἰς τὴν σκέψιν. οὐ χρὴ δὲ τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον λαμβάνειν, οὔτε τὸ μίαν ἀρχὴν ἀμφοτέρων ὑπάρχειν τῶν δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ τούτου τὸ ἐναντίον ἡμεῖς ἀποδείκνυμεν. θαυμάζω τοίνυν κἀνταῦθα τῶν F ἀνδρῶν, εἰ ἄμφω τὰ ζητούμενα προχείρως λαμβάνουσιν οὐδεμίαν ἀπόδειξιν προσθέντες, ὅμοιον δέ τι ποιοῦσι, κἀπειδὰν ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς τροφῆς ἐστιν, ἐνταῦθ' εἶναι φάσκωσι καὶ τὸ ἡγεμονικόν, εἶθ' ἑξῆς προσλαμβάνωσιν ὡς ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς τροφῆς ἐστιν ἀρχή, οὔτε γὰρ τοῦτ' ἀληθές, ἀρχὴ γὰρ τροφῆς καὶ ὑγρᾶς καὶ ξηρᾶς, στόμα, στόμαχος, κοιλίη, φησὶν Ἱπποκράτης, οὔτ'

εἰ καὶ πάντως μᾶλλον αὖ ἠκολούθει ἐξ ἀνάγκης, καθ' ὃ μόριον ἡ ἀρχὴ τῆς τροφῆς ἐστι, κατὰ τοῦτο ὑπάρχειν τὸν λογισμόν, τοῦτο γὰρ ἕν τι τῶν ζητουμένων ἐστί, τὸ δ' ἕτερον τῶν ζητουμένων ψεῦδος. ἡ μὲν γὰρ πρώτη τῆς τροφῆς ἀρχὴ στόμα, στόμαχος, κοιλία, ἡ δευτέρα δ' αἱ ἐξ ἥπατος εἰς κοιλίαν καθήκουσαι φλέβες, ἐν αἷς πρώταις αἷμα γίγνεται, ἡ τρίτη δὲ τὸ ἧπαρ αὐτό, ἡ τετάρτη δὲ μετὰ τὸ ἧπαρ, ἡ κοίλη φλέψ, ἐν ᾗ πρώτῃ καθαρὸν τῶν περιττωμάτων ἀπολείπεται τὸ αἷμα, παρὰ ταύτης δ' ἤδη τῆς φλεβός, ὥσπερ τἆλλα τοῦ ζώου μόρια πάντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ καρδία λαμβάνει τὴν τροφήν. οὐ μὴν οὐδ' ὅταν εἴπωσιν, ὅθεν ἡ χορηγία τοῦ πνεύματος, ἐν ταύτῃ εἶναι τὸ ἡγεμονικόν, εἶτ' ἐπ' αὐτῷ προσλαμβάνουσιν ἐκ τῆς καρδίας χορηγεῖσθαι τὸ πνεῦμα, συγχωρητέον αὐτοῖς. καὶ γὰρ κἀνταῦθα πάλιν, εἰ μὲν τὸ ψυχικὸν πνεῦμά φασιν ἐκ τῆς καρδίας ἄρχεσθαι, τὸ ζητούμενον αὐτὸ λαμβάνουσιν. εἰ δὲ τὸ ζωτικόν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἀμφοτέροις ὑπάρχειν. Ἐρασίστρατος οὖν οὐχ ἁπλῶς ὥσπερ οὗτοι τὸ ζητούμενον λαμβάνων, ἀλλὰ μετὰ κατασκευῆς λόγων οὐκ ὀλίγων· ἐκ μὲν τῆς κεφαλῆς φησι τὸ ψυχικόν, ἐκ δὲ τῆς καρδίας τὸ ζωτικὸν ὁρμᾶσθαι πνεῦμα. εἰ δ' οὐδέτερον μὲν τούτων τῶν πνευμάτων ἠρωτῆσθαι, κατὰ τὸν λόγον ἐροῦσι. τὸ δὲ ἀνάλογον τῇ ξηρᾷ τε καὶ ὑγρᾷ τροφῇ τὸ προσαγορευόμενον ὑλικόν, ἀκούσονται καὶ περὶ τοῦδε παρ' Ἱπποκράτους. ἀρχὴ τροφῆς πνεύματος, στόμα, ῥῖνες, βρόγχος, πνεύμων, καὶ ἡ ἄλλη διαπνοή. οὔκουν οὔτε τούτων τῶν λόγων ἰσχυρὸς οὐδείς, οὔθ' ὅταν ὁ Διογένης εἴπῃ, ὃ πρῶτον τροφῆς καὶ πνεύματος ἀρύεται, ἐν τούτῳ ὑπάρχει τὸ ἡγεμονικόν. ὃ δὲ πρῶτον τροφῆς καὶ πνεύματος ἀρύεται, ἡ καρδία. τὸ γὰρ πρῶτον ἐρωτήσομεν ὅπως λέγει. εἰ μὲν γὰρ ὡς ὄργανον πρῶτον, οὐδαμῶς ἡ καρδία τροφῆς καὶ πνεύματος ἀρύεται πρώτη, ἀλλὰ τροφῆς μὲν στόμα, στόμαχος, κοιλία. πνεύματος δὲ στόμα, ῥῖνες, βρόγχος, πνεύμων. εἰ δ' ὡς ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεώς ἐστι τοῖς ἀρυομένοις, ἀληθὲς μὲν τὸ πρότερον λῆμμα, τοῦ δευτέρου δ' ἀντιληψόμεθα, φάσκοντες αὐτὸ τὸ ζητούμενον ἑτοίμως λαμβάνειν αὐτόν. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀπὸ κεφαλῆς πεμφθῆσθαι τὴν ἀρχὴν ὁμολογοῦμεν τῆς κινήσεως, ἐπειδὰν ἐσθίειν, ἢ πίνειν, ἢ ἀναπνεῖν βουλόμεθα. ὁ Διογένης δὲ τοῦτο λαβὼν χωρὶς ἀποδείξεως, ἀμφισβήτησιν πεποίηκεν ἰδίαν. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ἑαυτοῦ τοῖς λόγοις ἐχρήσατο, τὸ φησί, κινοῦν τὸν ἄνθρωπον τὰς κατὰ προαίρεσιν κινήσεις, ψυχική τίς ἐστιν ἀναθυμίασις, πᾶσα δὲ ἀναθυμίασις ἐκ τῆς τροφῆς ἀνάγεται, ὥστε τὸ κινοῦν πρῶτον τὰς κατὰ προαίρεσιν κινήσεις, καὶ τὸ τρέφον ἡμᾶς ἀνάγκη ἓν καὶ ταὐτὸν εἶναι. ὅταν ταῦτα ὁ Διογένης γράφῃ, περὶ μὲν οὖν τοῦ τὴν οὐσίαν εἶναι τῆς ψυχῆς ἀναθυμίασιν, εἴτ' οὖν ἐκ τροφῆς, εἴτ' ἐκ πνεύματος, οὐδὲν ἔν γε τῷ παρόντι φήσομεν ἀμφισβητεῖν, ἵνα μὴ τὰ πάντα λυπῶμεν τὸν ἄνδρα. περὶ δὲ τοῦ ταὐτὸν εἶναι τὸ κινοῦν πρῶτον ἡμᾶς τὰς κατὰ προαίρεσιν κινήσεις, καὶ τὸ τρέφον, ἀντιληψόμεθα. τοὐναντίον γὰρ αὐτὸ ἐξ ὧν ὑπέθετο περαίνεσθαι φήσομεν, ἐξ αἵματος μὲν ὁμολογοῦντες. *** καὶ αὐτὸς ἐπιλανθανόμενος τῶν οἰκείων δογμάτων, αἷμά φησιν εἶναι τὴν ψυχήν, ὡς Ἐμπεδοκλῆς καὶ Κριτίας ὑπέλαβον. εἰ δέ γε ἕποιτο Κλεάνθει, καὶ Χρυσίππῳ, καὶ Ζήνωνι, τρέφεσθαι μὲν ἐξ αἵματος φήσας τὴν ψυχήν, οὐσίαν δ' αὐτῆς ὑπάρχειν τὸ πνεῦμα, πῶς ἔτι ταὐτὸν ἔσται τὸ τρέφον τε καὶ κινοῦν, εἴπερ τρέφει μὲν τὸ αἷμα, κινεῖ δὲ τὸ πνεῦμα; ὥστε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀτόποις καὶ ἀπέραντός ἐστιν ὁ τοῦ Διογένους λόγος.

omnino admitteretur, conſequens eſſet, in A qua parte principium nutritionis eſt, in eadem haberi ratiocinatricem: ſiqoidem hoc vnum ex his quæ diſquiruntur, exiſtit, alterum verò quæſitorum mendacium eſt. Etenim primum alimenti principium eſt os, ſtomachus, & ventriculus; alterum venæ ex iecore in ventrem pertinentes, in quibus primis ſanguis gignitur; tertium iecur ipſum; quartum poſt iecur vena caua, in qua prima purus à recrementis ſanguis relinquitur. Ab hac iam vena, quemadmodum aliæ animantis partes omnes, eodem modo cor alimentum recipit. Non tamen quum dicunt, B vnde ſpiritus ſuggeritur, ibidem eſſe animæ principem facultatem, deinde ad id aſſumunt, ex corde ſpiritum ſuppeditari, ipſis concedendum eſt. Etenim hîc quoque rurſus ſi animalem ſpiritum ex corde oriri dicunt, quæſitum ipſum ſumunt; ſi vitalem, non neceſſariò ſequetur idem vtriſque eſſe principium. Eraſiſtratus igitur non ſimpliciter, quemadmodum hi, id quod quæritur, aſſumens, ſed longo verborum contextu, ex capite animalem, ex corde vitalem ſpiritum proficiſci affirmat. Quòd ſi horum ſpirituum neutrum in ſermone attingi dicunt, ſed dictum materialem, qui ſicco humidóque alimento C proportione reſpondet, audient hoc quoque ab Hippocrate. *Principium alimenti ſpiritus os eſt, naſus, aſpera arteria, pulmo, aliúſque perſpiratus.* Igitur nulla harum rationum valida eſt, nec quam affert Diogenes: *quod primum alimentum ſpiritúmque haurit, in hoc princeps facultas animæ exſiſtit, quod autem primum alimentum & ſpiritum haurit, cor eſt.* Nam quomodo intelligat primùm diſcutiemus. Si enim vt inſtrumentum primum, nequaquam cor alimentum ſpiritúmque haurit primum, ſed nutrimentum quidem os, ſtomachus, venter; ſpiritum vero os, nares guttur, pulmo. At ſi quod vnde principium motus ineſt partibus haurientibus, vera quidem prior ſumptio; ſecundam autem reprobabimus, aſſumere ipſam dicentes promptè id quod ab initio quærebatur. Siquidem nos motus initium à capite tranſmitti fatemur, quum edere, aut bibere, aut reſpirare volumus. At Diogenes hoc aſſumpto citra demonſtrationem, ambiguitatem propriam peperit; eodem pacto & ſuis rationibus eſt vſus dum ait. *Quod mouet hominem voluntarijs motibus, animalis quædam euaporatio eſt; omnis autem euaporatio ex nutrimento attollitur, proinde quod primum mo-* E *uet motibus voluntarijs, & quod nutrit, neceſſe eſt vnum & idem eſſe.* Quum hæc Diogenes ſcribat; de eo quidem, quod animæ ſubſtantia, ſit euaporatio, ſiue ex alimento, ſiue ex ſpiritu, nihil ad præſens ambigendum dicimus, ne omnino homini ſimus moleſti. De eo autem quod idem ſit mouens nos primum iuxta arbitrium & nutriens, refragabimur; quippe ex his quæ ſuppoſuit omnino contrarium concludi dicemus, ex ſanguine confitentes fieri euaporationem. Diogenes, etiam ipſe ſuorum dogmatum oblitus ſanguinem eſſe ait animã, vt Empedocles & Critias F exiſtimarunt. Si autẽ Cleanthem, Chryſippum, & Zenonẽ, ſequatur, qui animã ex ſanguine nutriri dixerunt, ſubſtantiam autem ipſius eſſe ſpiritum, quomodo adhuc idem erit id quod nutrit, & id quod mouet, ſiquidem ſanguis nutrit, ſpiritus autem mouet? Quapropter præter alia abſurda etiã indefinita eſt & nequit cõcludi Diogenis oratio,

nam

nam quod iofert præpoſitis ſumptionibus, non oecesſariò ſequitur, de quo ſubſequentibus commentariis agetur. Siquidem impræſentiarum tempeſtiuum mihi videtur huic libro finem impooere. Quum enim eſſem pollicitus, de iis quæ manifeſtò videntur cordi ineſſe, hoc commentatio verba facere, quid amplius opus habeam huiuſmodi arguoienta attingere, quorum initium dogmatis potius quàm eo quod apparet, ex diſſectiooe conſtituatur?

A ὃ γὰρ ἐπιφέρεται τοῖς ὑποτεθεῖσι λήμμασιν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται. δειχθήσεται δὲ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτοῦ διὰ τῶν ἑξῆς ὑπομνημάτων. ἐν μὲν γὰρ τῷ παρόντι δοκῶ μοι καιρὸς εἶναι καταπαύειν ἐνταῦθα τὸ βιβλίον. ὑποσχόμενος γὰρ περὶ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ὑπάρχειν τῇ καρδίᾳ, τὸν λόγον ἐν τῷδε τῷ γράμματι ποιήσασθαι, τί ἂν ἔτι δεοίμην ἐφάπτεσθαι τοιούτων ἐπιχειρημάτων, ὧν δόγματα μᾶλλον, οὐ τὸ φαινόμενον ἐκ τῆς ἀνατομῆς ἡ ἀρχὴ τῆς συστάσεώς ἐστιν;

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS PLACITIS LIBER TERTIVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΤΡΙΤΩι.

Ἐνταῦθα τῶν λημμάτων πάλιν ἀναμιμνήσκεται, τὸν ἀριθμόν τε καὶ τὰς τῶν δυνάμεων οὐσίας διδάσκει, τά τε πρὸς τὸ ἀνατρέπειν τὰ τοῦ Χρυσίππου λήμματα, ἐπεξέρχεται ἐλλείποντα.

ARGVMENTVM LIBRI TERTII.

Hic meminit iterum ſumptionum, numerum & ſubſtantias facultatum docet, & quæ deſunt ad dicta Chryſippi refellenda perſequitur.

CAPVT PRIMVM.

Refellitur Chryſippi ſententia, quæ quum principis animæ partis ſedem in corde eſſe probaret, aliud inferebat.

QVOD ſanè neceſſarium exiſtat, non ſolùm philoſophis, ſed medicis etiã, quicunque non abſque ratiocinatione artem attingunt, ſpeculari de facultatibus corpus noſtrum regentibus, quot genere ſint, & quales ſecundum ſpeciem ſingulæ, quámque potiſſimùm animantis partem occupent, primo libro eſt demonſtratum. Quòd autem Plato & Hippocrates ij ſunt qui optimè de ipſis proounciarunt, non paucis quidem priore etiam libro expoſui: abſolutiſſimè verò ſecundo libro, ſermone ſum executus, differentias B omnium ſumptionum exponens, quibus clariſſimi philoſophi in propoſito dogmate vſi ſunt. At operæ pretium mihi videtur, etiamnum impræſentiarum mentione de ipſis facta, reliquam diſputationem ita finire. Referebam quatuor in vniuerſum ſumptionum eſſe differentias. Nonnullas enim ipſarum ab iis quæ parti inſunt, iuxta problematis ſubſtaotiam deſumi; aliquas verò ab iis

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἀνατρέπεται τὰ τοῦ Χρυσίππου λήμματα, οἷς τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν ἐν τῇ καρδίᾳ περιέχεσθαι ἀποδεικνύων, ἄλλ' ἐπιφέρει.

A ΟΤΙ μὲν ἀναγκαῖόν ἐστιν οὐ φιλοσόφοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰατροῖς, ὅσοι γε μὴ ἀλογίστως ἅπτονται τῆς τέχνης, ἐσκέφθαι περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, ὁπόσαι τέ εἰσι κατὰ γένος, ὁποία τέ τις ἑκάστη κατ' εἶδος, ἐν τίνι τε μάλιστα τοῦ ζώου μορίῳ καθίδρυται, διὰ τοῦ προτέρου δέδεικται λόγου. ὅτι δ' οἱ κάλλιστα περὶ αὐτῶν ἀποφηνάμενοι, Πλάτων τε καὶ Ἱπποκράτης εἰσὶ, ἐρρέθη μὲν οὐκ ὀλίγα καὶ διὰ τοῦ προτέρου βιβλίου. τελεώτατα δὲ ἐπεξῆλθον τῷ λόγῳ κατὰ τὸ δεύτερον γράμμα, τὰς B διαφορὰς ἁπάντων τῶν λημμάτων ἐκθέμενος, οἷς ἐχρήσαντο περὶ τοῦ προκειμένου δόγματος οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν φιλοσόφων. ἀναγκαῖον δέ μοι δοκεῖ καὶ νῦν ἔτι περὶ αὐτῶν ἀναμνήσαντι, περαίνειν οὕτω τὸν ὑπόλοιπον λόγον. τέτταρας ἔλεγον εἶναι τὰς πάσας διαφορὰς τῶν λημμάτων. ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων τῷ μορίῳ λαμβάνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ προβλήματος οὐσίαν, ἔνια δὲ ἀπὸ τῶν

ὑπαρχόντων μέν, οὐ μὴν κατὰ τὸ προβεβλημένον τε καὶ ζητούμενον, ἕτερα δὲ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μαρτύρων. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ τέταρτον ἀπὸ τῶν σοφιστικῶν λημμάτων, τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι πρὸς ἀμφιβολίαν πεπανουργημένον. οὐκ ὀλίγα δ' ἔγραψα παραδείγματα, ἀφ' ὧν ἕκαστον τῶν λημμάτων εὑρίσκεται γένος, αὐτὰ τὰ ῥήματα τῶν χρωμένων αὐτοῖς προστιθέμενος. καὶ δὴ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀνατρέπων ἱκανῶς, βέλτιον ἐγνώκειν ἐν αὐτῷ τῷ τρίτῳ γράμματι τόν τ' ἀριθμὸν καὶ τὰς οὐσίας τῶν ἀρετῶν διδάσκειν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπάρχεταί μοι τῶν ἀρετῶν μνημονεύσαντι, τό, λέγειν τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰς διαφορὰς τῶν συμβεβηκότων, καί τις γε τῶν ἐπιφανεστάτων σοφιστῶν μὴ φήσας, ὡς οὐ δυνατὸν ἀνατρέπειν ὅσα περὶ ὁ Χρύσιππος ἔγραψε περὶ τοῦ, τὴν καρδίαν μόνην ἐν τῷ σώματι τοῦ ζῴου ἀρχὴν εἶναι τοῦ ἡγεμονικοῦ. κατὰ τοῦτο τὸ τρίτον ὑπόμνημα ἐπεξελθεῖν μετὰ λόγου τὰ γ' ἐλλείποντα προσεβίασεν. ἴσως μὲν οὖν οὐ τὸ αἴτιον αὐτὸ γενήσεται τοῦ ἐπαίνου, ἐπεί τοι οἱ μνημονεύοντες τῶν εἰρημένων ἐν τῷ δευτέρῳ λόγῳ, γινώσκουσιν ἡμᾶς τὸ ἰσχυρόν τε καὶ γενναῖον, ὧν ὁ Χρύσιππος εἶπεν, ἀνατρέποντας, ἐάσαντάς τε τὰ ἀσθενέστατα, ἐπιδεικνύντας αὐτοῦ τὰ σφάλματα. λέγω δὴ ὅτι ὁ Χρύσιππος κατὰ τὸ πρότερον αὐτοῦ περὶ ψυχῆς λόγον τοῦ μέρους αὐτῆς τοῦ ἡγεμονικοῦ μνημονεύειν ἀρχόμενος, ἔνθα δεικνύναι πειρᾶται τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ μόνῃ περιέχεσθαι, οὑτωσὶ λέγει. ἡ ψυχὴ πνεῦμά ἐστι σύμφυτον ἡμῖν συνεχὲς παντὶ τῷ σώματι, διῆκον ἔστ' ἂν ἡ τῆς ζωῆς συμμετρία παρῇ ἐν τῷ σώματι. ταύτης οὖν τῶν μερῶν ἑκάστῳ διατεταγμένον μορίῳ, τὸ διῆκον αὐτῆς εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, φωνὴν εἶναι, τὸ δὲ εἰς ὀφθαλμούς, ὄψιν, τὸ δὲ εἰς ὦτα, ἀκοήν, τὸ δὲ εἰς ῥῖνας, ὄσφρησιν, τὸ δ' εἰς γλῶτταν, γεῦσιν, τὸ δ' εἰς ὅλην τὴν σάρκα, ἁφήν, καὶ τὸ εἰς ὄρχεις, ἕτερόν τιν' ἔχον τοιοῦτον λόγον σπερματικόν, εἰς ὃ δὲ συμβαίνει πάντα ταῦτα, ἐν τῇ καρδίᾳ εἶναι, μέρος ὂν αὐτῆς τὸ ἡγεμονικόν. οὕτω δὴ ἐχόντων αὐτῶν, τὰ μὲν λοιπὰ συμφωνεῖται. περὶ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς διαφωνοῦσιν, ἄλλοι ἐν ἄλλοις λέγοντες αὐτὸ εἶναι τόποις. οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν θώρακά φασιν εἶναι αὐτό, οἱ δὲ περὶ τὴν κεφαλήν. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα διαφωνοῦσι ποῦ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακός ἐστιν, οὐ συμφωνοῦντες αὐτοῖς. Πλάτων δὲ καὶ τριμερῆ τὴν ψυχὴν φήσας εἶναι, τὸ μὲν λογιστικὸν ἔλεγεν ἐν τῇ κεφαλῇ εἶναι, τὸ δὲ θυμοειδὲς, περὶ τὸν θώρακα, τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν, περὶ τὸν ὀμφαλόν, οὕτω φαίνεται διαφεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς, οὔτ' αἰσθήσεως ἐκφανοῦς γενομένης, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συντετύχηκεν, οὔτε τῶν τεκμηρίων, δι' ὧν ἄν τις συλλογίσαιτο τοῦτο. οὐδὲ γὰρ ἂν ἀντιλογία ἐπὶ τοσοῦτον προῆλθεν, καὶ ἐν ἰατροῖς καὶ ἐν φιλοσόφοις. αὕτη πρώτη ῥῆσις γέγραπται ὑπὸ Χρυσίππου περὶ ἡγεμονικοῦ, κατὰ τὸ πρότερον περὶ ψυχῆς. τὸ μὲν γὰρ ἥμισυ μέρος αὐτοῦ τῆς βίβλου τὸ πρότερον, ὑπὲρ οὐσίας ψυχῆς ἔχει τὴν σκέψιν. κατὰ δὲ τὸ ἐφεξῆς ἥμισυ τὸ ἀπὸ τῆς γεγραμμένης ῥήσεως ἀρχόμενον, ἐπιδεικνύναι πειρᾶται τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν ἐν καρδίᾳ περιέχεσθαι. τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου δίκαιον ἀγάσασθαι, σαφῶς τε γὰρ ἅμα καὶ ἀκριβῶς ὡς ἐχρῆν εἰπεῖν ἀρχόμενον ἄνδρα τηλικούτου δόγματος εἴρηται Χρυσίππῳ. καὶ γὰρ ὅτι Πλάτων τρία μέρη τῆς ψυχῆς ἐτίθετο, καὶ ἅτινα ταῦτα εἴρηκε, καὶ καθ' οὕς τινας τόπους ἐν τοῖς ζῴοις καθιδρυμένα, καὶ ὅτι λόγῳ χρὴ διασκέψασθαι περὶ τοῦ δόγματος ἐκφυγόντος τὰς αἰσθήσεις. τὰ δ' ἐφεξῆς οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἔχει· δίκαιον γὰρ ἦν, οἶμαι, πρῶτον μὲν εἰπεῖν ὑπὸ τίνων πιθανῶν ἀναπεισθεὶς ὁ Πλάτων οὕτως ἐδόξαζεν, ἔπειτα δ' ἐξελέγξαι καὶ διαβαλεῖν αὐτά, κἄπειτα τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευάσαι δόξαν, οὐκ ἐκ πι-

ſanè quæ inſunt, non tamen ſecundum id quod propoſitū eſt, ac de quo quæſtio habetur; alias a teſtibus externis. Præterea etiam quartam differentiam à ſophiſticis ſumptionibus procedere, vocabuli figuris ad ambiguitatem doloſè conſtructam. Porrò non pauca exempla deſcripſi vnde vnumquodque ſumptionum genus adinuenitur; eadem verba eorum qui ipſis vtuntur, adiiciens. Ac iam rationes ipſorum euerteos, longè ſatius cenſui in hoc tertio libro & numerum & ſubſtantias facultatum docere. Pari modo ſubit mihi facultates recordanti enumerare numerum & diſcrimina accidentium; atque clariſſimorum ſophiſtarum aliquis profeſſus Chryſippi ſcripta de eo quòd cor ſolùm in animantis corpore animi principis ſit origo, non poſſe euerti; hoc tertio commentario ea quæ deſunt, oratione perſequi coëgit. Forſan igitur hæc ipſa mihi laudis occaſio fuerit, quandoquidem qui in memoria habent ea quæ ſecundo libro ſunt comprehenſa, norunt validas nos & generoſas Chryſippi rationes confutaſſe, & relictis infirmioribus errores eius indicaſſe. Dico ſanè Chryſippum primo ſuo de anima libro, principis ipſius partis mentionem facere, illinc exordientem vbi principium animæ in ſolo contineri corde oſtendere conatur, hiſce nimirum verbis. *Anima ſpiritus eſt nobis inſitus, continuúſque, totum corpus permeans, quamdiu vita commoderatio in illo adfuerit. Inter huius itaque partes ſingulis deſtinatas partibus ea quæ in aſperam arteriam pertingit, vox eſt; quæ in oculos, viſus; quæ in aures, auditus; quæ in nares, olfactus; quæ in linguam, guſtus; quæ in totam carnem, tactus; & quæ in teſtes, aliam quandam eiuſmodi rationem ſeminariam obtinet. At locus in quem hæc omnia conueniunt, cor eſt, vbi animæ principatus conſiſtit. Quæ quum ita ſe habeant, de reliquis ſanè inter ipſos conuenit; de animæ verò principatu diſſentiunt; dum alij in alijs eſſe locis ipſum aſſerunt; nonnulli ſiquidem in thorace ipſum eſſe tuentur, nonnulli in capite; in ijs autem ipſis rurſus diſſentiunt, dum non conſtat inter ipſos, quanam in capitis parte & thoracis habeatur. Plato autem triplicem eſſe animam profeſſus, ratiocinatricem in capite; iraſcibilem circa thoracem; appetitricem circa vmbilicum eſſe dicebat; ita nos locus ſubterfugere videtur, quum nec ſenſus euidenter appareat, quod in reliquis accidit, neque conſectariis deprehendatur quibus id aliquis poſſit colligere; neque enim eouſque & inter medicos, & inter philoſophos controuerſia proceſſiſſet.* Hæc prima verba à Chryſippo prodita ſunt de principatu animæ, in primo de eadem libro; nam dimidia libri ipſius pars prior de animæ ſubſtantia ſpeculationem continet; reliqua pars quæ à commemoratis verbis incipit, animæ principatum contineri in corde demonſtrare conatur. Principium itaque orationis admirari iuſtum eſt; quippe tum manifeſtè, tum exactè, vt conueniebat virum dicere tanti dogmatis principem, à Chryſippo dictum eſt. Etenim quòd Plato tres animæ partes ſtatuerit, & quænam hæ ſint, quibúſque locis in animantibus collocentur, expoſuit; item quòd ratione de placito quod ſenſus effugit; conſiderare oporteat. Quæ ſubſequuntur, non ita ſimili modo habent. Æquum namque erat (meo iudicio) primùm exponere quibus rationibus Plato perſuaſus ita cenſuerit, deinde redarguere eas, & euertere; poſtea ſuam ipſius opinionem ſtatuere, non probabilibus

babilibus argumentis, quibus vti mos eſt ſophiſtis & rhetoribus; verùm ex ſcientificis, & demonſtratiuis, quæ tractare philoſophos veri ſtudioſos decet. Nunquid igitur Chryſippus ita factitauit, an omnino contra? Certè oblitus eſt ſe quicquam omninò priùs de Platonis opinione dixiſſe. Incipit autem ab eo ſumptionum genere argumentari, quod ex teſtium, aut vulgi opinione, non ſecundum rei naturam credere dignum eſt. Apponam autem verba ipſa, quæ in hunc ferè modum habent. *De ſubſequentibus pari modo diſquiremus, à communi inclinatione, & ſermonibus ſecundum hanc prolatis exordientes.* Communem inclinationem Chryſippus hîc intelligit, id quod commoniter omnibus hominibus videtur: deinde inferens inquit. *Et in his abundè videntur ab initio ad hoc inclinare vt princeps ſcilicet animæ pars in corde ſita ſit.* Deinde rurſus ea ipſa argumenta attingens, ita ad verbum ſcribit; *Communiter multi reliqui huc ferri videntur, ceu in thorace mentis affectiones oboriri ſentientes, præſertim quo in loco cor eſt collocatum; quemadmodum in triſtitia, metu, & iræ præſertim autem iracundia, dum ex corde vaporis modo erumpit, foráſque aliquò propellitur, & faciem manúſque inflans, nobis fit conſpicua.* In his Chryſippum non poſſum non demirari, qui omnia ſimul confundat perturbétque. Quum enim paulò antè dixiſſet Platonem putare vim iraſcibilem in thoracis regionibus conſiſtere; deinde ea quibus incitatus huc peruenit, dicere ſuperſedit, qúmque omiſiſſet eadem reprehendere, ſuam ſtatim opinionem aperire incipit, primùm omnium eorum argumentorum in memoriam reuocans, quibus animam iraſcibilem in thorace haberi oſtendit. Neque enim aliis rebus apparentibus, quàm ex iis quæ Chryſippus protulit, nunc euidentiùs demonſtraueris ex thorace & corde iracundiam proficiſci; nam veluti, inquit, *ſi iracundia ex corde euaporet, & foràs aliquò propellatur, faciémque & manus inflet, nobis apparet*; in his vèrbis Chryſippus conſentire videtur veterum ſententiæ, qui feruorem innati caloris aliquem in corde per iracundiam oboriri dicunt; quo feruore accidit, vt & facies infletur, totum corpus rubeſcat, caleſcátque & vehementer cor vna cum omnibus animantis arteriis ſubſiliat. An itaque Plato diuerſum quiddam his dicat, quum in Timæo ſcribit; *Cor, venarum & ſanguinis per omnia membra vehementer diſcurrentis fontem in regione ſtipata collocarunt, vt quando iracundia vis exardeſcit, ratione nunciante ſi quid extrinſecus iniuſtè fiat, vel intus aliqua concupiſcentia turbet; ſubitò per meatus omnes quamuis anguſtos quicquid in corpore ſenſus eſt compos, iuſſa mináſque ſentiat, pareátque imperanti.* Præterea ſecundum hæc ita ſcribit: *At dum cor malorum expectatione & iracundia excitata ſubſultat, prænoſcentes totam eiuſmodi regionem iraſcentis partis veluti igneam fore, præſidium ipſi molientes, pulmonis ideam inſeruerunt.* Quapropter, chariſſime Chryſippe, Platonis dogma ſcribis, quum ex corde iracundiæ vim incendi, & foràs propelli, faciémque inflari dicas.

A θανῶν ἐπιχειρημάτων, οἵοις ἔθος ἐστὶ χρῆσθαι σοφισταῖς τε καὶ ῥήτορσιν, ἀλλ' ἐξ ἐπιστημονικῶν τε καὶ ἀποδεικτικῶν, ἃ δὴ μεταχειρίζεσθαι πρέπει φιλοσόφοις ἀνδράσιν ἀλήθειαν σπουδάζουσιν. ἆρ' οὖν οὕτως ὁ Χρύσιππος ἔπραξεν, ἢ πᾶν τοὐναντίον; ἐπελάθετο μὲν, ὡς μηδὲ προειρηκὼς ὅλως τι περὶ τῆς τοῦ Πλάτωνος δόξης. ἄρχεται δ' ἐπιχειρεῖν ἀπὸ τοῦ γένους τῶν λημμάτων, ὃ κατὰ μαρτύρων δόξαν, ἢ πλήθους, οὐ κατὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν ἄξιον πιστεύεσθαι. παραγράψω δὲ καὶ τὴν ῥῆσιν αὐτὴν ὧδέ πως ἔχουσαν. περὶ ὧν ἑξῆς ζητήσομεν παραπλησίως ἀπὸ τῆς κοινῆς ὁρμώμενοι φορᾶς, καὶ τῶν κατὰ ταύτην εἰρημένων λόγων. κοινὴν ἐνταῦθα B φορὰν ὁ Χρύσιππος εἴρηκε, τὸ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις δοκοῦν. εἶτ' ἐπιφέρων φησί. καὶ ἐπὶ τούτων ἱκανῶς φαίνονται κεκινῆσθαι ἀπ' ἀρχῆς, εἰς τὸ εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ, εἶτ' ἐφεξῆς τούτων ἀπολαβόμενος ἤδη τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῶν, ὧδέ πως γράφει κατὰ λέξιν. κοινῇ δέ μοι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ φέρεσθαι ἐπὶ τοῦτο, ὡσανεὶ συναισθανόμενοι περὶ τὸν θώρακα αὐτοῖς τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν γιγνομένων, καὶ μάλιστα καθ' ὃν ἡ καρδία τέτακται τόπον, οἷον μάλιστα ἐπὶ τῶν λυπῶν, καὶ τῶν φόβων, καὶ ἐπὶ τῆς ὀργῆς, καὶ μάλιστα τοῦ θυμοῦ, ἐκ τῆς καρδίας ἀναθυμιωμένου, καὶ ὠθουμένου ἐκτὸς ἐπί τινα, καὶ ἐμφυσῶντος τὸ πρόσω-C πον, καὶ τὰς χεῖρας, γίγνεται ἡμῖν ἔμφασις. ἐν τούτοις ἤδη πάνυ σφόδρα θαυμάζω τοῦ Χρυσίππου πάνθ' ἅμα συγχέοντός τε καὶ ταράττοντος. εἰρηκὼς τε γὰρ ὀλίγον ἔμπροσθεν ὡς ὁ Πλάτων ἐν τοῖς περὶ τὸν θώρακα τόποις ὑπολαμβάνει τὸ θυμοειδὲς ὑπάρχειν, εἶθ' ἀφ' ὧν κινηθεὶς ἐπὶ τοῦθ' ἧκεν ὑπερβὰς εἰπεῖν, ὑπερβὰς δὲ καὶ τὸ διελέγχειν αὐτὰ, κατασκευάζειν εὐθὺς ἄρχεται τὰ δοκοῦντα αὐτῷ πρὸ τοῦ πάντων τῶν ἐπιχειρημάτων μνημονεύων, δι' ὧν δείκνυται τὸ θυμοειδὲς ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα τόποις ὑπάρχον. οὐ γὰρ δὴ ἐξ ἄλλων πραγμάτων φαινομένων, ἢ ἐξ ὧν εἴρηκεν ὁ Χρύσιππος νῦν, ἐναργέστερον ἄν τις ἀποδεί-D ξειεν ἐκ θώρακός τε καὶ καρδίας ὁρμᾶσθαι τὸν θυμόν. ὡσανεὶ γάρ φησιν ἀναθυμιωμένου τοῦ θυμοῦ ἐκ τῆς καρδίας, καὶ ὠθουμένου ἐκτὸς ἐπί τινα, καὶ ἐμφυσῶντος τὸ πρόσωπόν τε καὶ τὰς χεῖρας, γίγνεται ἡμῖν ἔμφασις. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει συγχωρεῖν ἔοικεν ὁ Χρύσιππος τῷ παλαιῷ λόγῳ ζέσιν τινὰ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ὑπολαμβάνοντι γίγνεσθαι κατὰ τὴν καρδίαν ἐν τοῖς θυμοῖς, ἣ ζέσις ποτὲ διαφυσᾶται τὸ πρόσωπον ἐπαίρει, καὶ σύμπαν ἐρυθραίνεσθαί τε καὶ θερμαίνεσθαι τὸ σῶμα, καὶ σφοδρῶς πηδᾶν τὴν καρδίαν σὺν ταῖς κατὰ τὸ ζῷον ἁπάσαις ἀρτηρίαις. ἆρ' οὖν ὁ Πλάτων ἕτερόν τι φησὶν ἐπειδὰν ἐν Τιμαίῳ γράφῃ· τὴν δὲ καρδίαν ἅμα τῶν E φλεβῶν καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος, εἰς τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν κατέστησαν, ἵν' ὅτε ζέσειε τὸ τοῦ θυμοῦ μένος τοῦ λόγου παραγγείλαντος, ὅτι τις ἄδικος περὶ αὐτὰ γίγνεται πρᾶξις ἔξωθεν, ἢ καί τις ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἐπιθυμιῶν, ὀξέως διὰ πάντων τῶν στενωπῶν πᾶν ὅσον αἰσθητικὸν ἐν τῷ σώματι, τῶν τε παρακελεύσεων καὶ ἀπειλῶν αἰσθανόμενον, γίγνηται ἐπήκοον. ἔτι δὲ τούτοις ἐφεξῆς καὶ τάδε γράφει. τῇ δὲ δὴ πηδήσει τῆς καρδίας ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ καὶ τῇ τοῦ θυμοῦ ἐγέρσει προγιγνώσκοντες ὅτι διὰ πυρὸς ἡ τοιαύτη πᾶσα F ἔμελλεν οἴδησις γίγνεσθαι τῶν θυμουμένων, ἐπικουρίαν αὐτῇ μηχανώμενοι, τὴν τοῦ πλεύμονος ἰδέαν ἐνεφύτευσαν. ὥστε ὦ φίλτατε Χρύσιππε, τὰ Πλάτωνος δόγματα γράφεις, ἐπειδὰν ἐκ τῆς καρδίας ἀναθυμιᾶσθαί τι καὶ πρὸς τὸ ἐκτὸς ὠθεῖσθαι καὶ τὸ πρόσωπον ἐμφυσᾶν λέγῃς τὸν θυμόν.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τὰ ἐξ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου συμπεφλεγμένα τὰ ἔπη ἀπὸ τοῦ Χρυσίππου, τὴν αὐτοῦ δόξαν οὐκ ἀποδεῖξαι.

ΟΥ μὴν τοῦτό γ' ἦν σοι τὸ ἀμφισβητούμενον, εἰ τὸ θυμούμενον τῆς ψυχῆς ἐν καρδίᾳ κατῴκισται, ἀλλ' εἰ τὸ λογιζόμενον, ὅπερ ἐχρῆν ἀποδείξαντα, μὴ πολλὰ κάμνειν περὶ τοῦ θυμουμένου. μηδ' ἐμπιπλάναι τὸ βιβλίον ἐπῶν ποιητικῶν, ὧν ἐφεξῆς γράφεις ὡδί.

B Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο
Ἀνδρὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀέξεται ἠΰτε καπνός.

Καὶ πάλιν.

Ὁ θυμὸς αὐτοῦ τὰς φρένας ἐξῆρεν ἄνω. Καὶ πάλιν.
Πηδῶν δ' ὁ θυμὸς ἔνδοθεν μαντεύεται.

Καὶ μυρία ἕτερα τοιαῦτα παρ' ὅλον τὸ γράμμα, κατασκευάζοντα τὸ θυμούμενον ὑπάρχειν ἐν τῇ καρδίᾳ, δέον μὴ τοῦτο δεικνύειν, ἀλλὰ τὸ λογιζόμενον, ἢ νὴ Δία, εἴπερ ἀδυνάτως εἶχεν ἄντικρυς ἐπιδεικνύναι τοῦτο, πειραθῆναι γοῦν ἐπιχειρῆσαι δεῖξαι καθ' ἓν τοῦτο τὸ μόριον εἶναι τό, τε θυμούμενον τῆς ψυχῆς καὶ τὸ λογιζόμενον. ὁ δέ γε ταυτὶ μὲν οὐδ' ἐπεχείρησε πρᾶξαι κατ' οὐδὲν μέρος τοῦ βιβλίου, C χρῆται δὲ διὰ παντὸς ἐξ ἑτοίμου λαμβάνων. εὐθὺς γοῦν ἐν τοῖς ἐφεξῆς οὕτω γράφει. τῆς μὲν ὀργῆς γινομένης ἐνταῦθα, εὔλογον καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθ' εἶναι, καὶ νὴ Δία τὰ λοιπὰ πάθη, καὶ τοὺς διαλογισμούς, καὶ ὅσον τούτοις ἐστὶ παραπλήσιον. οὐδὲν γὰρ ἀναγκαῖον ἔνθα τὰ πάθη, καὶ τοὺς διαλογισμοὺς ἐνταῦθ' ὑπάρχειν, ὡς εἴ γε τοῦτ' ἐκ προχείρου τις ἀξιώσειε λαμβάνειν, αὐτὸ τὸ ζητούμενον λήψεται. Πλάτωνος μὲν γὰρ λέγοντος οὐκ ἐκ ταὐτοῦ μέρους ὁρμᾶσθαι λογισμόν τε, καὶ θυμόν, καὶ ἐπιθυμίαν. Ζήνωνος δὲ ἐν καρδίᾳ καθιδρύοντος ἅπαντα, προσῆκον ἦν, οἶ- D μαι, καὶ Χρυσίππῳ καὶ παντὶ τῷ μετὰ Πλάτωνα καὶ Ζήνωνα κρίνοντι τὰ δόγματα τῶν ἀνδρῶν, προσθεῖναι θατέρῳ μὲν αὐτῶν ἀπόδειξιν, θατέρῳ δ' ἔλεγχόν τινα. τὸ δὲ χωρὶς ἀποδείξεως ἀποφήνασθαι καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἐποίησεν, ὡς ἔνθ' ἂν ᾖ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθα καὶ τὸ λογιστικὸν ὑπάρχειν, τοσούτου δεῖ φιλοσόφῳ προσήκειν, ὥστ' οὐδ' οἱ ῥήτορες, οὐδ' οἱ σοφισταὶ προσίενται αὐτό. πειρῶνται γοῦν κἀκεῖνοι πίστεσί τισι πιθαναῖς χρῆσθαι. τὸ δὲ ἕκαστον τῶν ζητουμένων ἐξ ἑτοίμου λαμβάνειν, οὔτε σοφισταῖς, οὔτε E ῥήτορσιν, οὔτε διαλεκτικοῖς, οὔτ' ἀποδεικτικοῖς, οὐδ' ὅλως οὐδενὶ τῶν πάντων προσήκει. κάλλιον οὖν ἦν, οἶμαι, καθάπερ ὁ Πλάτων ἀποδεῖξαι προὐθυμήθη τὸ ἑαυτοῦ δόγμα, καὶ τὸν Χρύσιππον οὕτω, πειραθῆναι τὸ τοῦ Ζήνωνος ἀποδεῖξαι, καὶ μὴ πλῆθος ἐπῶν παραγράφειν ἐξ ἁπάντων τῶν ποιητῶν ἐκλέγοντα, δεικνύντων ὀργήν, καὶ θυμόν, καὶ φόβον, καὶ δειλίαν, καὶ θράσος, καὶ θάρσος, καὶ καρτερίαν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. τὰ μὲν ἐνεργείας τινὰς εἶναι, τὰ δὲ παθήματα τῆς καρδίας. τί γὰρ αὐτῷ βούλεται ταυτὶ τὰ ἔπη τὰ ἐξ Ὁμήρου συμπεφλεγμένα;

Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει. Καί,
F Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ,
Τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. Καί,
Ὡς πυκινὰς στήθεσσιν ἀνεστενάχιζ' Ἀγαμέμνων
Νειόθεν ἐκ κραδίης, περὶ γὰρ δίε νηυσὶν Ἀχαιῶν.

Καί,

Ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ. Καί,

CAPVT II.

Homeri & Heſiodi carmina, quæ citantur à Chryſippo eius ſententiam non confirmare.

QVanquam de hoc non ambigebas, num iraſcens animæ facultas cordi ineſſet, ſed an rationalis; quo demonſtrato, non multum de iraſcente laborare te oportebat, neque librum verſibus poëticis replere, quos in eum modum deinceps recitas:

B *Dulcior ira viri permulto melle fluento*
Augeſcit, calidus tanquã alto in pectore fumus.

Ac rurſus:

Ipſum ira detulit ſupra præcordia. Ac iterum.
Verum animus ſaliens intus dat praſagia.

Aliáque id genus infinita toto libro tractat, dum iraſcibilem facultatẽ in corde eſſe tuetur, quum non opus ſit oſtendere, ſed an rationalis in eo habeatur, aut per Iouem ſi hoc non poterat manifeſtò oſtendere, ſaltem conari debebat pro virili in hac vna parte & iraſcibilem & rationalem animæ facultatem eſſe, demõſtrare. Atqui hoc ille ne aggreſſus quidẽ eſt in vllo libri loco facere, ſed per C totum eo vtitur, ex procinctu aſſumens. Statim enim in ſubſequentibus ita ſcribit, Quum hîc ira naſcatur, ratio eſt etiã reliquas cupiditates ibidẽ exiſtere; adeóque reliquos affectus, & ratiocinationes, ad hæc quicquid eſt his perſimile. Neque enim neceſſarium eſt, vbi affectus habentur, illic etiam ratiocinationes eſſe, quare ſi quis hoc prõptè & citra examen aſſumendum putauerit, id de quo eſt quæſtio, ſumetur. Quum enim Plato affirmet, non ex eadem proficiſci parte ratiocinationem, iracundiam, & cupiditatem, Zeno autem in corde omnia collocet, officium meo iudicio erat D Chryſippi, & cuiuslibet qui poſt Platonem & Zenonem virorũ placita examinat, alteri demõſtrationem annectere, alteri reprehenſionem aliquã. At citra demonſtrationẽ ſentẽtiam dicere, quemadmodum Chryſippus factitauit, putà vbi animæ pars affectionibus obnoxia exiſtit, illic & ratiocinatricem eſſe; tãtum à philoſophi munere abeſt, vt etiam nec rhetores nec ſophiſtæ idem faciant; quippe illi probabili quadam ratione fidẽ aſtruere conantur. Singula autem quæ diſquiruntur, ex procinctu & incõſideratè aſſumere, neque ad ſophiſtas, neque ad rhetores, neque ad dialecticos, E neque ad innitentes demonſtrationibus, neque omninò ad vllum omnium pertinet. Pulchrius enim erat, mea ſentẽtia, vt Plato ſuum ipſius dogma demonſtrare inſtituit, ita Chryſippum quoq; Zenonis placitum pro virili oſtendiſſe, & nõ verſuum multitudinem ex omnibus poëtis ſelectam aſcribere, qui indicent iram iracundiam, metum, timiditatem, temeritatem, audaciam, & conſtantiam aliáq; eius generis, partim quidem actiones quaſdam, partim autem cordis eſſe affectiones. Quid igitur ſibi volunt verſus hi ex Homero collecti?

Cor ipſi intus latrat. Et,
F *Pectore percuſſo verbis cor increpat ira.*
Suffer & hæc cor, nam grauiora aliquando tuliſti.

Item.

Pectore prudenti ſurſum ſuſpiria duxit
Ex corde imo Agamemnon Græcis nauibus aſtans.

Ad hæc,

Sed mihi bile tumet cor. Et,

Iuno

Iuno non iram tenuit ſub pectore, at inquit.

Præterea,

Verùm & poſt etiam ſub pectore continet iram
Donec perſiciat.

In his omnibus, non rationalis, ſed iraſcibilis animæ facultas in corde contineri ſignificatur, quemadmodum in his quoque, vt arbitror.

Atque ira hunc quamuis ſapientē inuaſit, adurens. Et,
Dulcior hic multo quàm mel quod deſluit inſtar
Fumi in pectoribus conſcendes protinus imis. Et,
—— *Cor appetit intus*
Bellum agere inceſſans, pugnámque ſubire diurnam. Et,
Atque animum audacē ipſi in pectore dij poſuerunt. Et,
Cor Laertiade dolor aſt inuaſit Vlyſsis. Et,
Pectoribus robur validum patris indidit ipſi. Et,
—— *Sed pectore Achilles*
Gnarum animum & grandem virtutibus obtinet intus. Et,
—— *Durúmque malúmque*
Dij poſuere animum tibi pectore virginis ergo. Et,
Sic Aeneæ animus gauiſus pectore in ipſo, Et,
Et Iouis exarſit poſitum ſub pectore robur
Noſcere. Ad hæc.
Atque mihi ipſi animus bellum pugnámque ſubire
Permultū ardeſcit nunc nunc in pectore charo. Rurſus.
Ipſe autem validè clamans in pectore mulſit
His animum, aſt Hector cœpit meminiſſe timoris.
Rurſus.
Incitat ô Neſtor cor me atque animus generoſus. Et,
Eſt illi prudens cor, atque animus generoſus. Et,
O ſi clare ſinex genua haud minus ipſe valenter
Poſſideas, quam animum retines in pectore charo. Et,
Noſti etenim qualis muliebri in pectore ſueuit
Eſſe animus. Et,
Atque tuum charum cor, me patiente dolores
Sufferat. Et,
Fatus ſic, animum tandem his in pectore mouit. Et,
Telemachus magnum luctum ſub corde recepit. Et,
Sic dixit placans animum ſub pectore charum. Et,
Huic cor in requie manſit deterrima paſſum.

Omnes enim hi verſus, & præterea infiniti alij, ſi numerum ſpectes, quos Chryſippus apponit, iraſcibilē facultatem in corde haberi oſtendūt: ego autem ſi omnia aſcribam, librum, quemadmodū Chryſippus, replebo: verùm ex Homero hęc quidem ſufficiunt. Eorum autem quæ ex Heſiodo Chryſippus per multa & ipſa adiecit, abundè mihi erit, ſi duo triáue exempli gratia citauero.

Namque vbi ſuccreuit animus ſub pectore charo. Et,
Iram animum grauiter cruciantem pectore geſtans. Et,
Cunctorum creuit in corde animus generoſus.

In quibus ſanè ad Chryſippi magnanimitatē obſtupeſco. Quum enim cōueniat hominem qui tot poetas perlegerit, ſciátq; manifeſtò omnibus ipſos placitis aſſentiētes, aliàs in alijs verſibus, quēadmodum & Plutarchus in omnibus Homericis exercitationibus oſtēdit, deligere quidem ex ipſis quæ placitum cui ipſe ſtudet, atteſtantur; relinquere autem pugnantia, & quæ interim totum contrarium aſtruunt; ille ex æquo omnium deinceps meminit nam eiuſmodi verſus omnes ab eo prætermiſſos eſſe oportebat; quibus autem mentem, intellectum cogitationem & rationem in corde contineri aliquis dixerit, ea colligere, quemadmodum & hæc innuunt.

Iuppiter exemit tunc ipſi ex pectore mentem. Et,
Conſilium Neptune meum hoc in pectore noſti. Et,
Et tibi perpetuò eſt ſententia pectore talis. Et,
—— *Non mihi ſtat talis ſententia pectore.*

A Ἥρη δ' οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα.
Καί,
Ἀλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσιν.
Ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις οὐ τὸ λογιστικὸν, ἀλλὰ τὸ θυμοειδὲς ἐν τῇ καρδίᾳ περιέχεσθαι δηλοῦται, ὥσπερ, οἶμαι, κἀν τοῖσδε.
Χόλος ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι, Καί,
Ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο,
Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται ἠΰτε καπνός. Καί,
Κραδίη ἄλληκτον πόλεμον πολεμίζειν, ἠδὲ μάχεσθαι. Καί,
—— Καὶ πρὸς τούτοις ἔτι.
Οἱ γνώσει θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἔθηκε. Καί,
Δῦε δ' ἄχος κραδίην Λαερτιάδεω Ὀδυσῆος. Καί,
B Ἐν δ' ἄρα οἱ στήθεσσι μένος πατρώϊον ἧκε. Καί,
—— Αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς,
Δεινὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔχει μεγαλήτορα θυμόν. Καί,
—— Σοὶ δ' ἄλληκτόν τε κακόν τε
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι θεοὶ θέσαν εἵνεκα κούρης. Καί,
Ὡς Αἰνείᾳ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γεγήθει. Καί,
Πρῆσεν ἐνὶ στήθεσσιν ἐελδόμενος· Διὸς ἀλκὴν,
Γνώμεναι.
Καὶ πρὸς τούτοις ἔτι.
Καὶ δέ μοι αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι,
Μᾶλλον ἐφορμᾶται πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι. Καί,
Ἐπὶ δ' αὐτὸς ἄϋσε μάλα μέγα τοῖσι δὲ θυμὸν
C Ἐν στήθεσσιν ἔθελξε, φόβου δ' ἐμνήσατο Ἕκτωρ.
Καί,
Νέστορ ἐμὲ ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ, Καί,
Οἷ περὶ μὲν πρόφρων κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ. Καί,
Ὦ γέρον, εἴθ' ὡς θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι,
Ὥς τοι γούναθ' ἕποιτο. Καί,
Οἶσθα γὰρ οἷος θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γυναικός. Καί,
—— Σοὶ δὲ φίλον κῆρ
Τετλάτω ἐν στήθεσσι κακῶς πάσχοντος ἐμεῖο. Καί,
Ὣς φάτο. τοῖσι δὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε. Καί,
Τηλέμαχος δ' ἐν μὲν κραδίῃ μέγα πένθος ἄεξε. Καί,
Ὣς φάτ' ἐνὶ στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ. Καί,
Τῷ δὲ μάλ' ἐν πείσῃ κραδίη μένε τετληυῖα.
Πάντα μὲν γὰρ ταῦτα τὰ ἔπη, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μυρία ἕτερα τὸ πλῆθος, ὧν Χρύσιππος παρατίθησι, τὸ θυμοειδὲς ἐν τῇ καρδίᾳ φησὶν ὑπάρχειν. ἐγὼ δ' εἰ πάντα παραγράφοιμι, πληρώσω τὸ βιβλίον ὥσπερ καὶ ὁ Χρύσιππος ἐπλήρωσεν, ἀλλ' ἐξ Ὁμήρου μὲν ἱκανὰ καὶ ταῦτα. τῶν δ' ἐξ Ἡσιόδου παραγραφέντων ὑπὸ Χρυσίππου παμπόλλων καὶ αὐτῶν ὄντων, ἀρκέσει μοι δυοῖν ἢ τριῶν ἐπιμνησθῆναι παραδειγμάτων ἕνεκα.
Τοῦ δὲ γὰρ ἀέξετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι, Καί,
Οἷον ἐνὶ στήθεσσι χόλον θυμαλγέ' ἔχουσα. Καί,
E Πάντων ἐν στήθεσσιν ἀέξετο θυμὸς ἀγήνωρ.
Ἐν οἷς ἐγὼ μὲν ἐκπλήττομαι τῆς μεγαλοψυχίας τὸν Χρύσιππον, δέον γὰρ ὡς ἄνθρωπον ἀνεγνωκότα τοσούτους ποιητὰς, καὶ γινώσκοντα σαφῶς ἅπασι τοῖς δόγμασιν αὐτοὺς μαρτυροῦντας, ἄλλο τε κατ' ἄλλα τῶν ἐπῶν, ὥσπερ καὶ Πλούταρχος ἐπέδειξεν ἐν τοῖς τῶν Ὁμηρικῶν μελετῶν. ἐκλέγειν μὲν ἐξ αὐτῶν ὅσα μαρτυρεῖ τῷ σπουδαζομένῳ πρὸς αὐτοῦ δόγματι. παραλείπειν δὲ τὰ μαχόμενα, καὶ τὸ πᾶν ἐνίοτε κατασκευάζοντα τοὐναντίον, ὁ δ' ὁμοίως ἑξῆς ἁπάντων μέμνηται. τὰ μὲν
F γὰρ τοιαῦτα, τῶν ἐπῶν ἅπαντ' ἐχρῆν ὑπ' αὐτοῦ παραλελεῖφθαι, δι' ὧν δὲ νοῦν καὶ φρένας, καὶ διάνοιαν καὶ λογισμὸν, εἴποι τις ἐν καρδίᾳ περιέχεσθαι, συνάγειν ἔδει καθάπερ ἔχει καὶ τὰ τοιαῦτα.
Τότε δὴ στηθέων ἔξ αἷμα φρένας ἐξέλετο Ζεύς. Καί,
Ἔγνως Ἐννοσίγαιε ἐμὴν ἐν στήθεσι βουλήν. Καί,
Αἰεί τοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα. Καί,
—— Οὔ μοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα.

ὥσπερ γὰρ τοῦ προτέρου γένους τῶν ἐπῶν, δι' ὧν ἐν τῇ καρδίᾳ A δείκνυται τὰ τῆς ψυχῆς πάθη, παμπόλλη τις ἀφθονία παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐστιν. οὕτως οὐδὲ θατέρου ὀλίγα, ἐν οἷς τὸ λογιζόμενον ἐν καρδίᾳ τις ὅσον ἐπὶ τοῖς ποιηταῖς ἐπιδεῖξαι δυνήσεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Τίνων τῶν ἐπῶν Ὁμήρου, καὶ Εὐριπίδου, καὶ Τυρταίου, μνημονεύει ὁ Χρύσιππος καταβαλλόντων τὴν δόξαν αὐτοῦ.

B Ταῦτ' οὖν ἐχρῆν ἐκλέγειν μόνα τὸν Χρύσιππον, εἴπερ ὅλως κατὰ μάρτυρας ἐγνώκει διαιρεῖν τὸν ἀγῶνα. τὸ δὲ πλείω μὲν ἐκεῖνα, ταυτὶ δ' ἐλάττω γράψαι, τῷ μὲν τὸ ἀληθὲς τῆς ἱστορίας ἐπιδεικνυμένῳ τι καλῶς γίγνοιτο, πλείω γὰρ ὄντως ἐστὶν ἐκεῖνα. τῷ δ' ὅπερ ὁ Χρύσιππος σπουδάζει κατασκευάζειν ἐπιχειροῦντι πρὸς ἐναντιώματος ἂν εἴη, καὶ μάλισθ' ὅσα φανερῶς ἐπιτιμῶντα ποιεῖ τὸν λογισμὸν τῷ θυμῷ καθάπερ καὶ τάδε.

Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ.
Τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης.

Ταυτὶ γὰρ Ὅμηρος ἐποίησε τὸν Ὀδυσσέα λέγοντα πρὸς ἑαυ- C τόν, ἡνίκ' ἐφ' οἷς ἑώρα κατὰ τὴν οἰκίαν πραττομένοις ὑπὸ τῶν θεραπαινῶν ἀνέζεσέ τε τὸ κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ θερμόν, ἔμελλέ τε νικήσας ὁ θυμὸς τὸν λογισμὸν ἐπ' ἄκαιρον κόλασιν ἄξειν αὐτὸν τῶν γυναικῶν. ὃν γὰρ ἱππεὺς πρὸς ἵππον, ἢ κυνηγέτης πρὸς κύνα λόγον ἔχουσι, τοῦτον ὁ λογισμὸς πρὸς θυμόν. ἄρχειν μὲν γὰρ ἐν ἅπασι καὶ κρατεῖν ἐστι δικαιότερον τὸ φύσει κρεῖττον, ἱππεὺς μὲν ἵππου, κυνηγέτης δὲ κυνός, λογισμὸς δὲ θυμοῦ. συμβαίνει δ' οὐκ ἀεὶ νόμῳ φύσεως διοικεῖσθαι τὴν συζυγίαν. ἀλλ' ἵππος μὲν ἐνίοτε δυσπειθὴς οὐ κατὰ κόσμον ἐκ- D φερόμενος, συναπήνεγκεν αὐτῷ τὸν ἀναβάτην ἀρρωστίᾳ δυνάμεως, ἢ ἐπιστήμης ἱππικῆς ἀμαθίᾳ νικηθέντα. θυμὸς δ' ἰσχυρὸς καὶ ἐπὶ τιμωρίαν ἄκαιρον ἐξορμήσας σφοδρότερον, ἔστιν ὅτε συνεπεσπάσατο λογισμὸν ἄρρωστον ἢ ἀμαθῆ. εἰ μὲν γὰρ καὶ ῥώμην καὶ ἐπιστήμην ἔχοι, κρατήσει πάντως ὅ τε λογισμὸς τοῦ θυμοῦ, καὶ ὁ ἡνίοχος τοῦ ἵππου. εἰ δ' ἤτοι θατέρου τούτων ἢ ἀμφοῖν στέροιτο, κίνδυνος ἐνταῦθα τοῦ φύσει κρείττονος ἐπικρατῆσαι τὸ χεῖρον, ὥσπερ ἐν Σκύθαις τε καὶ Γαλάταις, καὶ πολλοῖς ἄλλοις βαρβάροις ἔθνεσιν ὁ θυμὸς κρείττων τοῦ λογισμοῦ. παρ' ἡμῖν δὲ ἔν τε παισὶ καὶ τοῖς ἀπαιδεύτοις ἀνθρώποις. Ὅμηρος γοῦν δὴ τοῦτ' αὐτὸ ἐπιδεῖξαι βουλόμενος Ἕκτορα E μὲν καὶ Ἀχιλλέα, καί τινας ἑτέρους τοιούτους θυμῷ δουλεύοντας ὑποτίθεται νεανίσκους. Ὀδυσσέα δὲ καὶ Πολυδάμαντα, καὶ Νέστορα τῷ λογισμῷ κρατοῦντας τοῦ θυμοῦ, πολλάκις μὲν οὕτως ἰσχυρῶς ὡς μηδ' ἐξορμῆσαι πρὸς ἄλογόν τινα πρᾶξιν τὸν θυμόν. ἔστιν ὅτε δ' ὁρμῶντα μέν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ κατεχόμενον, ὥσπερ κἀν τοῖσδε τοῖς ἔπεσιν Ὀδυσσέα πεποίηκεν. ἅπαντα δ' ἐφεξῆς αὐτὰ παραγράψω.

Ἔνθ' Ὀδυσσεὺς μνηστῆρσι κακὰ φρονέων ἐνὶ θυμῷ
Κεῖτ' ἐγρηγορέων· ταὶ δ' ἐκ μεγάροιο γυναῖκες
Ἤισαν, αἳ μνηστῆρσιν ἐμισγέσκοντο πάροιθεν,
Ἀλλήλοισι γέλωτα καὶ εὐφροσύνην παρέχουσαι.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσι φίλοισι.
Πολλὰ δὲ μερμήριζε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
Ἠὲ μεταΐξας θάνατον τεύξειεν ἑκάστῃ,
Ἦ ἔτ' ἐῷ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μιγῆναι
Ὕστατα καὶ πύματα· κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει.
Ὡς δὲ κύων ἀπαλοῖσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα,

A Sicut enim prioris verſuum generis, quibus in corde animæ affectus oſtenduntur, infinita apud poëtas eſt copia: ita neque alterius pauca, quibus rationalem vim in corde ſitam, quantum ad poëtas, aliquis oſtendere poterit.

CAPVT III.

Carmina quædam Homeri, Euripidis, ac Tyrtæi adducere Chryſippum, quæ ſuæ opinioni aduerſantur.

B HÆc igitur ſola Chryſippum ſeligere conueniebat, ſi omnino teſtibus litem dirimere ſtatuerat. At plura quidem illa, pauciora verò hæc ſcribere, ei qui hiſtoriæ veritatem oſtendat, probe ſucceſſerit; plura enim illa verè inueniuntur: ei verò qui quod Chryſippus ſtudet, tueri aggrediatur, aduerſabuntur; præſertim quæ manifeſtò iracundiæ aduerſantem increpantémque faciunt rationem, veluti & hæc ſonant.

Pectora ſed feriens, ipſum cor increpat ira,
Suffer & hæc cor, nam grauiora aliquando tuliſti.

Hæc ſi quidem Vlyſſem ad ſe dicentem Home- C rus introduxit, quum ob ea quæ à famulis domi agi videret, calor in corde ipſius efferueſceret, & animus ſiue iracundia ratione deuicta ad intempeſtiuam mulierum punitionem ipſum iam vi præcipitem actura eſſet. Quam enim eques ad equum, aut venator ad canem rationem obtinent, hanc ratio ad iracundiam; equidem imperare in omnibus & præualere iuſtius eſt id quod natura præcellit; equitem ſanè equo, venatorem autem cani, rationem iracundiæ. At non ſemper accidit tale coniugium lege naturæ adminiſtrari; verùm equus nonnunquam contumax non D pro decoro elatus inſeſſorem virium imbecillitate, aut equeſtris ſcientiæ ignorantia victum, ſimul cum ipſo abripit; iracundia autem valens, & ad importunam punitionem vehementiùs erumpens, nonnunquam rationem imbecillem aut ignaram vna ſecum attrahit. Si enim robur ſcientiámque habeat, vincet nimirum & ratio iram, & auriga equum. Quòd ſi verò aut alterutro aut vtroque priuetur, periculum ibi eſt, ne id quod deterius eſt, natura præſtantius deuincat. Quemadmodum ſanè in Scythis & Galatis aliiſque barbaris gentibus permultis animus rationem vincit, apud nos autem in pueris, & imperitis homi- E nibus. Homerus autem idipſum profectò volens indicare, Hectorem, Achillem, & quoſdam alios eiuſmodi iracundiæ inſeruientes, adoleſcentes inducit. Vlyſſem verò, Polydamantem, & Neſtorem ratione iracundiam continentes, ſubinde quidem tam validè, vt ne animus quidem ad irrationalem aliquam actionem proruperit; interim verò erumpat quidem, ſed à ratione contineatur, quemadmodum in his verſibus Vlyſſem expreſſit; omnia verò deinceps ea aſcribam.

Tunc ſponſis meditans animo mala diuus Vlyſſes
Decubuit vigil; interea famulæ egrediuntur
F *Ædibus, ac venerem cum ſponſis turpiter extra*
Exercent, largo riſu ſeſe exhilarantes.
Hic ira exagitabatur ſub pectore charo,
Et mente atque animo verſabat plurima, cuique
Mortem ne inſiliens conſciſſeret illico, ſponſis
Extremum an ſineret miſceri latrat at intus
Huic cor vt catulos obiens canis ipſa tenellos.

Ignotum

Ignotum allatrat, nec non pugnare parata eſt:
Latrat ſic intus, male fert dum turpia facta,
Pectora percutiens, ira cor increpat idem,
Suffer & hæc cor, nam grauiora aliquando tuliſti;
Quum in ſocios Cyclops præclaros impius eſſet:
Attamen hæc toleraſti, dum te educeret antro,
Metis, quando tibi mortem rebare paratam.
Sic inquit placans chariſſima pectore corda.

Niſi elatè Homerus in hiſce percenſet iracundiæ pugnam cum ratione in viro prudenti, & victoriam rationis, iracundiæ autem in ipſam obſequium; neque aliud quicquam aliquis nobis ex poëta condiſci conceſſerit. Quum enim ea quæ tam euidenter dicuntur, in ambiguitatem fuerint deducta, neque aliis ſanè quomodo vſus ſit, intellexeris. Quippe ancillas peccantes conſpiciens Vlyſſes, iracundia violenter ad ipſarum punitionem rapiebatur; à ratione verò detinebatur, vt quæ intempeſtiuum eſſe edoceret. Verùm quia ratio non facilè potuit perducere animum, vt in tempus magis idoneum punitionem differret, vehementius ab ea abripitur, veluti equum ferociùs ſe efferentem auriga valido freno violenter retrahens. Quinetiam hæc ſecum ait, Contine ô cor generoſiſſimum in præſentia, quemadmodum etiam prius aduerſus Cyclopem continuiſti, videns ſocios ab eo conſumi. Plato ſanè horum verſuum admodum tempeſtiuè in quarto de Republica libro meminiſſe videtur. Chryſippus autem nimiſquam intempeſtiuè, ac ineptè; multò autem magis eorum quos Euripides Medeam dicentem finxit, quum etiam in illius anima ratio aduerſus iracundiam pugnaret; nouerat enim quod impium aliquod & graue opus perpetraret, filiis occidendis manum admoliens; eóque detrectabat, differebátque, & non ſtatim concitata id deſignauit. Rurſus ipſam iracundia velut equus quidam ferox ac pertinax aurigam ſuperans, ad filios vi trahebat; deinde iterum ratio retrahebat, abducebátque; poſtea rurſus iracundia in diuerſum agebat; inde iterum ratio; vt ſubinde ſurſum & deorſum ab vtriſque impulſa, iracundiæ conceſſerit, hanc Euripides tunc loquentem ita introducit,

Equidem ſcio quæ ſum patratura mala,
Potentior ſed ira conſiliis meis.

Nouit quidem magnitudinem malorum quæ eſt perpetratura, à ratione edocta; verùm iracundiam ea fortiorem eſſe inquit, & propterea ab illa violenter ad opus abduci. Vlyſſes autem contra, ratione iracundiam coërcuit, etenim barbarorum indoctorúmque hominum exemplar Euripides Medeam poſuit, quibus iracundia ratione valentior eſt; Græcorum autem & eruditorum imaginem rurſus poëta Vlyſſem ſtatuit, in quibus ratio iracundiam vincit. Sæpe igitur in alio iraſcibilem animæ partem ratio ſuperat, vt ne pugna quidem vnquam ipſis inter ſe oboriatur, ſed hæc dominetur, illa obtemperet; atque hoc iis adeſt, qui ad ſummum philoſophiæ perueniunt. Rurſus iracundia ſubinde rationem ita vincit, vt imperet, & ducat perpetuò; id quod in multis barbaris, & pueris natura iracundis, inſuper in ferarum non paucis, & hominibus belluinis videre licet. Eſt quum ne alterum quidem vſque adeo valens ſit, vt ſtatim alterum attrahat, ſed aduerſantur inuicem pugnántque, & temporis ſpacio alterum vincit. In Vlyſſe quidem ratio,

A Ἀνδρ' ἀγνοιήσασ' ὑλάει μέμονέν τε μάχεσθαι·
Ὡς ῥα τοῦ ἔνδον ὑλάκτει ἀγαζομένου κακὰ ἔργα·
Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ.
Τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης,
Ἤματι τῷ, ὅτε τοι μένος ἄσχετος ἤσθιε Κύκλωψ
Ἰφθίμους ἑτάρους, σὺ δὲ ἔτλης ὄφρα σε μῆτις
Ἐξάγαγ' ἐξ ἄντροιο οἰόμενον θανέεσθαι.
Ὡς ἔφατ' ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.

Εἰ μὴ σαφῶς ἐν τούτοις Ὅμηρος ἐκδιηγεῖται μάχην θυμοῦ πρὸς λογισμὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, καὶ νίκην μὲν τοῦ λογισμοῦ, τοῦ θυμοῦ δ' εὐπείθειαν πρὸς αὐτόν· οὐδ' ἄλλ' οὐδὲν
B ἄν τις ἡμῖν συγχωρήσειε ἐκμανθάνειν τοῦ ποιητοῦ. τῶν γὰρ οὕτως ἐναργῶς λεγομένων εἰς ἀμφιβολίαν ἀχθέντων, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ἂν ἔχοι τις ὅτι χρήσαιτο. τὰς γὰρ θεραπαίνας ἁμαρτανούσας ὁρῶν Ὀδυσσεὺς ὑπὸ μὲν τοῦ θυμοῦ βιαίως εἵλκετο πρὸς τὴν τιμωρίαν αὐτῶν, ὑπὸ δὲ τοῦ λογισμοῦ κατείχετο τὴν ἀκαιρίαν ἐκδιδάσκοντος. ἐπεὶ δ' οὐκ ἠδύνατο ῥᾳδίως πείθειν ὁ λογισμὸς τὸν θυμὸν ἀναβάλλεσθαι τὴν τιμωρίαν εἰς ἐπιτηδειότερον καιρόν, σφοδρότερον αὐτῷ προσφέρεται, καθάπερ ἵππον ἐκφερόμενον ἡνίοχος ἀνασπῶν βιαίως ἰσχυρῷ χαλινῷ, καὶ δὴ καὶ ταῦτά φησι πρὸς
C ἑαυτόν, καρτέρει κατὰ τὸ παρὸν ὦ γενναιοτάτη καρδία, καθάπερ που καὶ πρότερον ἐκαρτέρησας ἐπὶ Κύκλωπα, ὁρῶσα τοὺς ἑταίρους ὑπ' αὐτοῦ διαφθειρομένους. ἐμοὶ μὲν δὴ τούτων τῶν ἐπῶν εὐκαιρότατα μὲν ὁ Πλάτων δοκεῖ μεμνῆσθαι ἐν τετάρτῳ πολιτείας, ἀκαιρότατα δ' ὁ Χρύσιππος. ἔτι δὲ μᾶλλον ὧν Εὐριπίδης ἐποίησε λέγουσαν τὴν Μήδειαν, ἡνίκα καὶ κατὰ τὴν ἐκείνης ψυχὴν ὁ λογισμὸς ἐστασίαζε πρὸς τὸν θυμόν. ᾔδει μὲν γὰρ ὡς ἀνόσιόν τι καὶ δεινὸν ἔργον ἐργάζοιτο τῇ τῶν παίδων ἐπιχειροῦσα σφαγῇ, καὶ διὰ τοῦτ' ὤκνει τε καὶ ἀνεβάλλετο, καὶ οὐκ εὐθὺς ὁρμήσασα ἔπραξε
D τοὖργον. αὖθις δ' αὐτὴν ὁ θυμὸς ὥσπερ τις ἵππος δυσπειθὴς νικήσας, τὸν ἡνίοχον ἐπὶ τοὺς παῖδας εἷλκε βίᾳ. καὶ ἔπειτα πάλιν ὁ λογισμὸς ἀντέσπα τε καὶ ἀπῆγεν, εἶτ' αὖθις ἀνθεῖλκεν ὁ θυμός, εἶτ' αὖθις ὁ λογισμός, ὥστε πολλάκις ἄνω καὶ κάτω πρὸς ἀμφοῖν ἀγομένη ὡς συνεχώρησε τῷ θυμῷ, τηνικαῦτα ποιεῖ λέγουσαν μὲν ὁ Εὐριπίδης αὐτήν,

Καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά.
Θυμὸς δὲ κρείττων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.

Μανθάνει μὲν δή πού τι τὸ μέγεθος, ὧν μέλλει δράσειν κακῶν, ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διδασκομένη· κρείττονα δ' εἶναί φησιν αὐτοῦ τὸν θυμόν,
E καὶ διὰ τοῦθ' ὑπ' ἐκείνου πρὸς τοὖργον ἀπάγεσθαι βιαίως, ἔμπαλιν Ὀδυσσεῖ τῷ λογισμῷ τὸν θυμὸν ἐπισχόντι. βαρβάρων μὲν γὰρ καὶ ἀπαιδεύτων ἀνθρώπων ἔθετο παράδειγμα τὴν Μήδειαν Εὐριπίδης, οἷς ὁ θυμὸς ἰσχυρότερος τοῦ λογισμοῦ. Ἑλλήνων δὲ καὶ πεπαιδευμένων, οἷόσπερ αὖ πάλιν ὁ ποιητὴς ὑπέθετο τὸν Ὀδυσσέα, κρείττων ὁ λογισμὸς τοῦ θυμοῦ. πολλάκις μὲν οὖν ὁ λογισμὸς εἰς τοσοῦτον τοῦ θυμοειδοῦς μέρους τῆς ψυχῆς κρείττων ἐστίν, ὡς μηδέποτε μάχην αὐτοῖς γίνεσθαι πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸν μὲν ἄρχειν, τὸν δ' ἄρχεσθαι. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς εἰς τέλος ἥκουσι φιλοσοφίας ὑπάρχει. πολλάκις δ' ὁ θυμὸς τοῦ λογισμοῦ κρατεῖ τοσοῦτον,
F ὡς ἄρχειν τε καὶ ἡγεῖσθαι διὰ παντός. ὁρᾶται δ' ἔν τε πολλοῖς τῶν βαρβάρων τοῦτο, καὶ τῶν παίδων τοῖς φύσει θυμικοῖς, ἔτι δὲ θηρίων οὐκ ὀλίγοις, καὶ ἀνθρώποις τοῖς θηριώδεσιν. ἔστιν ὅτε δὲ οὐδ' ἕτερον εἰς τοσοῦτον ἰσχυρότερόν ἐστιν, ὡς ἐφέλκεσθαι παραχρῆμα θάτερον, ἀλλ' ἐναντιοῦταί τε πρὸς ἄλληλα, καὶ διαμάχεται, νικήσει δὲ τῷ χρόνῳ θάτερον. ἐπ' Ὀδυσσέως μὲν ὁ λογισμός,

A ἐπὶ Μηδείας δ' ὁ θυμός, ὡς δύο ὄντα αὐτὰ μόρια τῆς ψυχῆς, ἢ εἰ μὴ μόρια, πάντως γε δυνάμεις τινές. ὁ δὲ Χρύσιππος οὔτε μόρια ψυχῆς ταῦτ' εἶναι νομίζων, οὔτε δυνάμεις ἀλόγους ἑτέρας τῆς λογικῆς, ὅμως οὐκ ὀκνεῖ τῶν Ὀδυσσέως τε καὶ Μηδείας ἐπῶν μνημονεύειν, ἐναργῶς καταβαλλόντων τὴν δόξαν αὐτοῦ. πῶς οὖν ἄν τις ἔτι διαλέγοιτο τοιούτοις ἀνδράσι, μήτε τῶν ἐναργῶς φαινομένων φροντίζουσιν, ὡς ἤδη πολλάκις ἔδειξα, καὶ τῶν ἐξελεγχόντων τὰ δόγματ' αὐτῶν ὡς μαρτυρούντων μνημονεύουσιν; ἐμπέπλησται γὰρ ὁ περὶ ἡγεμονικοῦ λόγος ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένος, ἐπῶν ποιητικῶν ἤτοι τὰ πάθη περὶ τὸν θώρακά τε καὶ τὴν καρδίαν συνίστασθαι μαρτυρούντων, B ἢ δύο εἶναι τῆς ψυχῆς δυνάμεις ὅλῳ τῷ γένει διαφερούσας ἀλλήλων, τὴν μὲν ἄλογον, τὴν δὲ λογικήν. ὥσπερ γὰρ ἐξ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου βραχέα προσθέμενος ὀλίγῳ πρόσθεν, ὧν ὁ Χρύσιππος ἔγραψεν, οὕτως ἐξ Ὀρφέως, καὶ Ἐμπεδοκλέους, καὶ Τυρταίου, καὶ Στησιχόρου, καὶ Εὐριπίδου, καὶ ἑτέρων ποιητῶν ἐπῶν μνημονεύει παμπόλλων, ὁμοίαν ἐχόντων ἀτοπίαν. οἷόν ἐστι καὶ ὅταν εἴπῃ Τυρταῖον λέγοντα.

Αἴθωνος δὲ λέοντος ἔχων ἐν στήθεσι θυμόν.

Ὅτι μὲν γὰρ ἔχει ὁ λέων θυμόν, ἀκριβῶς ἅπαντες ἄνθρωποι, καὶ πρὶν ἀκοῦσαι Τυρταίου γιγνώσκομεν, οὐ μὴν Χρυσίππῳ C γ' ἔπρεπε παρατίθεσθαι τὸ ἔπος, ἀφαιρουμένῳ τοὺς λέοντας τὸν θυμόν. οὐδὲν γὰρ ὡς οἴεται τῶν ἀλόγων ζῴων, οὔτε τὸ θυμοειδὲς, οὔτε τὸ ἐπιθυμητικὸν, οὔτε τὸ λογιστικὸν ἔχει, ἀλλ' ὡς εἴρηταί μοι καὶ κατὰ τὸ πρῶτον γράμμα, περὶ πᾶσαν τὴν ἐνέργειαν ἀφαιροῦνται τῶν εἰρημένων ἁπάντων αὐτὰ σχεδὸν ἅπαντες οἱ Στωϊκοί. Τυρταῖος δέ γε, καθάπερ οὖν καὶ Ὅμηρος, καὶ Ἡσίοδος, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπαντες οἱ ποιηταὶ, σφοδρότατον ἔχειν φασὶ τοὺς λέοντας τὸν θυμόν, ὥστε καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅστις ἂν ᾖ θυμοειδέστατος, εἰκάζουσι λέοντι. καὶ χωρὶς δὲ τῶν ποιητῶν ἅπαντες ἄνθρωποι τοὺς θυμικωτάτους λέοντας D ὀνομάζουσιν. οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀθληταῖς παύονται καθ' ἑκάστην ἡμέραν οὕτως ἐγκελευόμενοι· καὶ τοὐναντίον ἔοικεν ἅπαν, ἢ βούλεται συμπίπτειν τῷ Χρυσίππῳ. τῶν γὰρ ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ ζητουμένου πράγματος ἐπιχειρημάτων ἀποχωρῶν ἑκάστοτε, καὶ ῥητορικῶς μᾶλλον ἢ φιλοσόφως ἐν πλήθει μαρτύρων τὸ νικᾶν τιθέμενος, ὑπ' αὐτῶν, ὧν ἐπικαλεῖται, προδίδοται.

A in Mædea autem iracundia, ceu duæ ipſæ animæ partes, aut ſi non partes, certè facultates quædam. At Chryſippus neque partes animæ haſce ratus, neque facultates brutas à rationali diuerſas, tamen non dubitat Vlyſſis & Medeæ verſuum meminiſſe, quæ euidenter opinionem ipſius ſubuertunt. Quomodo igitur aliquis adhue cum talibus viris diſputet, qui neque manifeſtò apparentia curant (vt iam frequenter oſtendi) & coarguentium ipſorum dogmata, ceu atteſtantium meminerunt? Nam libet de principe animæ facultate à Chryſippo conſcriptus ſcatet verſibus poëticis, B qui vel affectus in pectore & corde contineri affirment, vel duas eſſe animæ facultates toto genere inuicem differentes, hanc irrationalem, illam rationalem. Quomodo enim ex Homero & Heſiodo pauca antè paululùm appoſui, quæ Chryſippus conſcripſit, ita is ex Orpheo, Empedocle, Tyrtæo, Steſichoro, Euripide, aliiſque poëtis multorum verſuum meminit, ſimili abſurditate ſcatentium, veluti etiam quum Tyrtæum dicentem citat.

Iram feruentis geſtans in corde leonis.

Quòd namque leo iram habet, accuratè omnes homines etiam priuſquam audiuiſſemus Tyr- C tæum, nouimus; non tamen Chryſippo verſum adiungere decorum erat, qui leonibus iram adimit. Nullum enim, vt autumat, brutum animal vel iraſcibilem vim, vel concupiſcentem, vel rationalem obtinet, ſed veluti a me dictum eſt ſuperiori libro, Stoïci ferè vniuerſi in omni functione ſupra dicta omnia eis auferunt. Tyrtæus autem, quemadmodum & Homerus, & Heſiodus, breuitérque omnes poëtæ, vehementiſſimam iram leones habere affirmant. Quapropter etiam hominem, quicunque maximè fuerit iracundus, leoni aſſimilant. Iam verò præter D poëtas vniuerſi homines eos qui ferociſſimi & maximè iracundi ſunt, leones nuncupant; ita neque Athletis ceſſant quotidie nomen hoc attribuere. Et Chryſippo contra quàm velit accidere videtur; nam dum ab argumentis rei quæ à natura ipſius diſquiritur, vbique recedit, & rhetoricè magis quàm philoſophicè in teſtium multitudine victoriam ponit, ab ipſis quos citat, proditur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

E Τίνες εἰσὶν οἱ ἄσπλαγχνοι, τίνες ἀκάρδιοι, τίνες ἀεγκέφαλοι, ὧν ὀνομάτων τὸ σημαινόμενον ἀγνοεῖ ὁ Χρύσιππος.

Καὶ γὰρ οὖν ὅταν εἴπῃ διὰ τοῦτο λέγεσθαί τινας ἀκαρδίους, ὅτι πεπιστεύκασιν ἅπαντες ἄνθρωποι τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ περιέχεσθαι, θαυμάζειν ἄξιόν τ' ἀνδρὸς, εἰ μὴ ἄχρι τοσούτου παρακολουθεῖ τοῖς λεγομένοις, ὡς γνωρίζειν ὅτι μηδένα τῶν ἀνοήτων τε καὶ ἀσυνέτων ἀκαρδίους ὀνομάζουσιν, ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἅπαντας ἐπειδὰν σκώπτωσιν, οὐκ ἔχειν ἐγκέφαλόν φασι, τοὺς ἀτόλμους δὲ καὶ δειλοὺς, ἀκαρδίους ὀνομάζουσιν. F ἐξελέγχεται τοίνυν κἀνταῦθα τὸ τοῦ Χρυσίππου δόγμα πρὸς αὐτῶν ὧν ἐπικαλεῖται μαρτύρων, ἐν ἐγκεφάλῳ μὲν ὑπολαμβανόντων εἶναι τὸ λογιζόμενον, ἐν καρδίᾳ δὲ τὸ θυμοειδές. ἀλλὰ νὴ Δία θαυμασίως ὅπως ἐξηγεῖται τοὔνομα τὸ ἀκάρδιον ἢ τίνι διανοίᾳ λέγουσιν οἱ πολλοί, συνάπτων εὐθὺς αὐτῷ καὶ τὸ ἄσπλαγχνον· ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις

CAPVT IV.

E *Qui ſint euiſcerati, qui excordes, & excerebrati, quorum nominum ſignificationem ignorauit Chryſippus.*

Etenim quum pronunciet ideo nonnullos excordes dici, quòd vniuerſi homines animæ principatum in corde contineri crediderint, virum demirari ſatis nequeo, quod non catenus aſſequitur ea quæ dicuntur, vt cognoſcat nullum ſtolidum ac imprudentem excordem nominari; ſed illos omnes quando dicteriis inceſſant, non habere cerebrum inquiunt; meticuloſos autem & timidos excor- F des appellant. Ita & hic Chryſippi dogma ab ipſis coarguitur, quos in teſtimonium adducit, dum putant in cerebro quidem eſſe rationem, in corde autem iracundiam: ſed per Iouem, mirum eſt quomodo nomen excors interpretetur, aut quo ſenſu vulgus proferat, mox ei coniungit euiſceratum: habent autem

tem verba ipſius in hunc modum: *Conferunt prædictis etiam huiuſmodi ex his quæ dicuntur euiſceratos, quatenus dicimus aliquos non habere cerebrum, & habere: ita nos ſentientes dicere, & non habere cor aliquos, & habere ſecundum prædicta, vt euiſcerati, forſan accipiantur, eò quòd nihil intus habeant condolens, iuxta contraria etiam à corde ſic ipſis communius appellatis; cerebrum verò capiatur, vel quod in eodem ſimile quiddam exiſtat, vel quia etiam hoc facultatem quandam habeat viſceribus ſimilem.* Ita quidem verba ſonant. Conuenit autem aliquem legere ea ter quatérque multo otio, mente iis quæ dicuntur, diligenter adhibita; hac enim ſola ratione puto perſuadebitur, id quod communi prouerbio dicitur, dictis ipſius ineſſe, ſcilicet: NIHIL ACCIPE, ET CONTINE PROBA. Ego enim quum in multis ſæpe libris orationes legiſſem, in quibus nomina ad verba nullo ſenſu connectuntur, nuſquam hoc tam accuratè expreſſum vidi, ſicut in hac modò citata ſententia. Ænigma enim eſt oratio Chryſippi, mirabili quadam obſcuritate cum intempeſtiua breuitate implicitum, quanquam breuitatem ne in vno quidem ipſius libro imitatus ſit; ſed adeo prolixus eſt, vt ſæpe in toto libro multifariam de eiſdem ſurſum & deorſum ſermones impliect. Iam ſanè obſcuritatis vitium ipſi familiare eſt, quod interpretatricis facultatis infirmitatem ſequitur. Ac mihi videtur etiam ipſe id ſentiens, ter & quater de eiſdem rebus non detrectare ſermones in longiſſimum producere; breuitati autem non aſſueuit, & rarò eam vſurpat, in quibus potiſſimum orationibus errorem ſuorum dogmatum ſentit ineuitabilem; vult enim (vt opinor) breuibus ipſum percurrere aliud coargui ſuſtineos. Et mihi videtur quemadmodum in aliis orationibus contendit manifeſtè interpretari, ita in quibus redarguitur ſermonem obſcuritate cum breuitate occultare, vt videlicet putetur ad crimen obiectum reſpondiſſe, & non omnino ipſum prætetiiſſe, nos autem nihil poſſimus productis contradicere, quæ nequaquam intelligimus. Statim ſanè in prępoſita oratione, qua euiſceratum, & non habere cerebrum, quomodo vulgo dicant, exponit. Mihi quidem tale quippiam videtur innuere. Euiſceratos vocant nonnullos perinde vt excordes, quoniam viſcus cor eſt; non autem habere cerebrũ, idem valere dicunt ac euiſceratum, quoniam hoc quoq; viſcus eſt, & principale. Non tamen recipiunt omnes Stoïci huiuſmodi expoſitionẽ, ſed aliud quiddam dici affirmant, id tamen non oſtendunt ex penitioribus nimirum exiſtens; ac increpant nos ſtatim, ceu præcipiti modo, contradicentes, priuſquã id quod dicitur, cognoſcamus. Alij etiã conuitiis agentes acriùs, rudes nos & contentioſos appellant; nec ineruditos homines docere ſe velle id quod proponitur, inquiunt; etſi alia etiã nobis inuitis prolixè recenſeant. Verùm quum (vt dixi) ad huiuſmodi quippiam peruenerint, vbi nulla eſt nugacitatis occaſio, qui ſane libros conſcribũt, celeriter ſimul & manifeſtò percurrunt. Qui autem horum commentarios interpretantur, ad inuidiæ potiùs ſuſpicionẽ in auditores tranſmittendam prompti redduntur, dum nolle ſe docere nos ſimulãt, quã ad ſe victos eſſe confitendũ. Verùm euiſceratos, & excerebratos iam prætergrediamur, ne ampliùs negotiũ faceſſamus Chryſippo manifeſtè reprehẽſo ab iis quos ipſe teſtes citat, ac vbi deſijmus, eò reuertamur.

A ὧδε. παραβάλλουσι δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν λεγομένων, οἷον τοὺς ἀσπλάγχνους, καθ᾽ ὃ φαμὲν μὴ ἔχειν τινὰς ἐγκέφαλον καὶ ἔχειν, οὕτως ἡμᾶς ὑπονοοῦντες λέγειν καὶ μὴ ἔχειν καρδίαν τινὰς καὶ ἔχειν, κατὰ τὰ προειρημένα, τῶν μὲν ἀσπλάγχνων παραλαμβανομένων κατὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ἔνδον συναλγοῦν κατὰ τὰ ἐναντία, καὶ ἀπὸ τῆς καρδίας οὕτως αὐτῶν κοινότερον λεγομένων, τοῦ δ᾽ ἐγκεφάλου παραλαμβανομένου. ἤτοι κατὰ τὰ αὐτὰ ὁμοίου τινὸς ὄντος, ἢ διὰ τὸ καὶ τοῦτον ἔχειν τινὰ κυρίαν τοῖς σπλάγχνοις ὁμοίαν. ἡ μὲν ῥῆσις αὕτη. χρὴ δ᾽ αὐτὴν ἀναγνῶναί τινα καὶ τρὶς καὶ τετράκις ἐπὶ σχολῇ πολλῇ ἀ-
B κριβῶς προσέχοντα τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις. οὕτω γὰρ μόνως, οἶμαι, πεισθήσεται τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον ὑπάρχειν αὐτῇ, τὸ, ΛΑΒΕ ΜΗΔΕΝ, ΚΑΙ ΚΡΑΤΕΙ ΚΑΛΩΣ. ἐγὼ γ᾽ οὖν ἐν πολλοῖς πολλάκις βιβλίοις ἀνεγνωκὼς ῥήσεις, ἐν αἷς ὀνόματα καὶ ῥήματα συνάπτεται, μηδεμίαν ἔχοντα διάνοιαν, οὐδαμόθεν τοῦτ᾽ ἀκριβούμενον εἶδον οὕτως, ὡς κατὰ τήνδε τὴν νῦν ἡμῖν προγεγραμμένην λέξιν. αἴνιγμα γάρ ἐστιν ὁ λόγος τοῦ Χρυσίππου θαυμαστῇ τινι καταπεπλεγμένον ἀσαφείᾳ μετὰ συντομίας ἀκαίρου. καίτοι τήν γε συντομίαν, οὐδὲ καθ᾽ ἕνα τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐζήλωκεν, ἀλλ᾽ οὕτω
C μακρός ἐστιν, ὡς πολλάκις ἐν ὅλῳ βιβλίῳ πολυειδῶς ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἄνω τε καὶ κάτω τοὺς λόγους ἐλίττειν. τὸ μὲν δὴ τῆς ἀσαφείας αὐτοῦ σύνηθες, ἀσθενείᾳ τῆς ἑρμηνευτικῆς δυνάμεως ἑπόμενον. καί μοι δοκεῖ καὶ αὐτὸς αἰσθανόμενος αὐτῆς, τρὶς καὶ τετράκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνειν τοὺς λόγους οὐκ ὀκνεῖ. τὸ δὲ τῆς βραχυλογίας ἀηθές τε καὶ σπανίως ὑπ᾽ αὐτοῦ γιγνόμενον, ἐν οἷς ἂν μάλιστα λόγοις ἄφυκτον αἰσθάνεται τὸ σφάλμα τῶν ἑαυτοῦ δογμάτων. βούλεται γάρ, οἶμαι, παρατρέχειν αὐτὸ διὰ ταχέων, ἄλλο ὑποσομένων ἐξελέγχεσθαι, καί μοι δοκεῖ καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις λόγοις ἀγωνίζεται σαφῶς ἑρμηνεύειν, οὕτως ἐν
D οἷς ἐξελέγχεται συγκρύπτειν τὸν λόγον ἀσαφείᾳ μετὰ βραχυλογίας, ἵνα δηλαδὴ δοκῇ μὲν ἀπολελογῆσθαι πρὸς τοὔγκλημα, καὶ μὴ παρεληλυθέναι τελέως αὐτό. μηδὲν δὲ ἡμεῖς ἔχωμεν ἀντιλέγειν τοῖς εἰρημένοις, ὧν οὐδ᾽ ὅλως μανθάνομεν. αὐτίκα γέ τοι κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ἐν ᾗ τὸ ἄσπλαγχνον, καὶ τὸ μὴ ἔχειν ἐγκέφαλον ὅπως οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ἐξηγεῖται. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ τοιόνδε τι δηλοῦν, ἀσπλάγχνους μὲν καλοῦσιν ἐνίους ἐν ἴσῳ τῷ ἀκαρδίους, ἐπειδὴ σπλάγχνον ἡ καρδία, τὸ δ᾽ ἐγκέφαλον μὴ ἔχειν ἐν ἴσῳ τῷ ἄσπλαγχνον εἶναι λέγουσιν, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο σπλάγχνον τ᾽ ἐστὶ καὶ κύριον. οὐ μὴν προσίενταί γε πάντες οἱ
E Στωϊκοὶ τὴν τοιαύτην ἐξήγησιν, ἀλλ᾽ ἕτερον μέν τι λέγεσθαί φασιν, οὐ δηλοῦσι δὲ αὐτό, τῶν ἐσωτερικῶν ὑπάρχον δηλονότι, καὶ ἐπιτιμῶσιν ἡμῖν εὐθέως ὡς προπετῶς ἀντιλέγουσι πρὶν γνῶναι τὸ λεγόμενον. οἱ δὲ καὶ λοιδοροῦντες σφοδρότερον αὐθάδεις τε καὶ φιλονείκους ἀποκαλοῦσιν, οὔ φασί τε διδάξειν τὸ λεγόμενον ἀπαιδεύτοις ἀνθρώποις· καίτοι τά γ᾽ ἄλλα καὶ μὴ βουλομένων ἡμῶν διεξέρχονται μακρῶς. ἀλλ᾽ ὅταν ὡς εἶπον ἐπί τι τοιοῦτον ἀφίκωνται, μηδεμίαν ἔχον εὐπορίας φλυαρίας, οἱ μὲν γράφοντες τὰ βιβλία, ταχέως θ᾽ ἅμα καὶ σαφῶς παρατρέχουσιν. οἱ δ᾽ ἐξηγούμενοι τὰ τούτων συγ-
F γράμματα φθόνου μᾶλλον ὑπόνοιαν εἰς τοὺς ἀκούοντας ἐκπέμπειν ἕτοιμοι γίγνονται, προσποιούμενοι μὴ βούλεσθαι διδάσκειν ἡμᾶς, ἤπερ ὁμολογοῦντες νενικῆσθαι. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσπλάγχνους τε καὶ ἀνεγκεφάλους, ἤδη παρέλθωμεν, ἵνα μὴ λυπῶμεν ἐπὶ πλέον τοὺς περὶ τὸν Χρύσιππον ἐναργῶς καταμαρτυρουμένους, ὑφ᾽ ὧν ἐπικαλοῦνται μαρτύρων.

ὅθεν δ' ἀπελίπομεν, ἐκεῖθεν πάλιν ἐπανέλθωμεν. ἐμπλήσας ὁ Χρύσιππος ὅλον τὸ βιβλίον ἐπῶν Ὁμηρικῶν, καὶ Ἡσιοδείων, καὶ Στησιχορείων, Ἐμπεδοκλείων τε, καὶ Ὀρφικῶν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐκ τῆς τραγῳδίας, καὶ παρὰ Τυρταίου, καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν οὐκ ὀλίγα παραθέμενος, εἶτα μὴ συνεὶς τῆς θαυμαστῆς ταύτης ἀπεραντολογίας τοῦτο γὰρ αὐτῇ μᾶλλον ἡγοῦμαι προσήκειν τοὔνομα, ταῦτα κατὰ λέξιν ἐπιφέρει· ταυτὶ μὲν φήσουσιν ἀδολεσχίαν εἶναι γραώδη. τυχὸν δὲ καὶ γραμματικοῦ διδασκάλου βουλομένου στίχους ὅτι πλείστους ὑπὸ τὸ αὐτὸ διανόημα τάξαι. καλῶς εἶπες ὦ Χρύσιππε ταῦτα, κάλλιον δ' ἦν εἰ μὴ μόνον εἶπες, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἐφυλάξω τὴν γραώδη ταύτην ἀδολεσχίαν. τί γὰρ ἂν εἴη γραωδέστερον, ἢ ἀδολεσχότερον, ἢ γραμματιστῇ πρεπωδέστερον, ἢ πόρρω μᾶλλον ἀπεληλαμένον ἀποδείξεως προσηκούσης ἀνδρὶ φιλοσόφῳ, τοῦ μνημονεύσαντα κατ' ἀρχὰς εὐθὺς τοῦ Πλάτωνος δόγματος, ἐᾶσαι μὲν τοῦτο καὶ ἀπορρῖψαι παντάπασιν, οὐδ' ὡς ὑπὸ τῶν μετ' αὐτὸν κατεσκευάσθαι προσγράψαντα, παρελθεῖν δὲ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἠρωτημένους ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν λόγους ἀντιλογίαν τε καὶ λύσιν, ἐφ' ᾗ δίκαιον ἦν αὐτὸν ἀποδείξεσι χρησάμενον ἐπιστημονικαῖς, ἐμπεδῶσαι τὸ ἑαυτοῦ δόγμα, ποιητῶν δὲ μεμνῆσθαι, καὶ πλῆθος ἰδιωτῶν καλεῖν μάρτυρας, καὶ τί λέγουσιν αἱ γυναῖκες, γράφειν, οὐδ' οὕτω γοῦν ἐν αὐτοῖς οἷς καλεῖ μάρτυσιν εὐτυχοῦντα. καὶ γὰρ οἱ ποιηταὶ καὶ κατ' αὐτοῦ λέγουσιν ἅπαντες τὰ πλείω καὶ οἱ ἰδιῶται. τίς γοῦν οὐκ ἔγραψε ποιητὴς ἐπιθυμεῖν τε καὶ θυμοῦσθαι πολλὰ τῶν ζώων ἀνθρώπου σφοδρότερον; τίς δ' ἰδιώτης οὐχ οὕτω χρῆται τοῖς ὀνόμασιν, ὡς τὸ Πλάτωνος βούλεται δόγμα; τὸν μὲν ἀκάρδιον ἐν ἴσῳ τῷ δειλόν, καὶ ἄτολμον, καὶ ἄνανδρον ὀνομάζων, καρδίαν δὲ λαβεῖν ἐγκελευόμενος, ἐπειδὰν εἰς ἀνδρείας πρᾶξιν ἐπιχειρῇ τὸν πέλας. ἐπιγελῶν δὲ τοῖς ἀνόητον εἰποῦσιν, ἀνεγκεφάλους καὶ ἀσυνέτους ὀνομάζων αὐτούς, ἑτέρους δ' ἀγχίνους, καὶ ἔννους φάσκων, οὓς ἂν ὡς συνετοὺς ἐπαινῇ, ἀσπλάγχνους δὲ ἀποκαλῶν, τοὺς μὴ ἐλεοῦντας μηδένα, μήτε φιλοῦντας, μήθ' ὅλως φροντίζοντας, ἢ ἐπαινούντων ἢ ψεγόντων, ἢ ἀδικούντων, ἢ ὠφελούντων, ἀλλ' ὥσπερ λίθους ἀναισθήτους ὑπάρχοντας. οὓς γὰρ ἂν εἰς ἀναισθησίαν παντελῆ σκῶψαι βουληθῶσιν, ἀσπλάγχνους ὀνομάζουσιν, ὥσπερ τοὺς ἄνδρας μὲν ἀκαρδίους, ἀνεγκεφάλους δὲ τοὺς ἄφρονας. ἐπεὶ δ' ἔστι καὶ τρίτον τι σπλάγχνον τὸ ἧπαρ, ἐν ᾧ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἵδρυται τῆς ψυχῆς, καὶ χρὴ καὶ τούτῳ συμμετρίαν τινὰ τῶν οἰκείων ὑπάρχειν κινήσεων, εἰ μέλλοι τελέως κεκοσμῆσθαι τὴν ψυχὴν ὁ ἄνθρωπος. εἴη ἂν καὶ ὁ κατὰ τοῦτ' ἀναίσθητος ὡς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς δύο, καὶ μοχθηρῶς διακείμενος, ἄσπλαγχνος ὀρθῶς ὀνομαζόμενος. ὁ δ' ἐναντίος αὐτῷ μεγαλόσπλαγχνος λέγεται, καθάπερ ὁ Εὐριπίδης εἰσάγει τὴν Μήδειαν ὄντως μεγαλόσπλαγχνον, ἁπάσας τὰς τῶν τριῶν σπλάγχνων δυνάμεις τε καὶ κινήσεις ἰσχυρὰς ἔχουσαν. ἐπιθυμητικωτάτην μὲν γὰρ προστίθεται τὴν γυναῖκα, καὶ θυμικωτάτην ἅμα, καὶ λογίσασθαι δεινήν. ἱκανὰ δὲ γνωρίσματα τοῦ μὲν ἐπιθυμητικοῦ τῆς ψυχῆς, εἰς ὅσον ἀμέτρου κινήσεως ἀφῖκται, τὰ περὶ τὸν ἔρωτα τοῦ Ἰάσονος, ὑφ' οὗ νικηθεῖσα, προὔδωκεν ἅμα καὶ κατέλιπε τοὺς οἰκείους, ἐπηκολούθησε δὲ καὶ τελέως ἐπίστευσεν ἑαυτὴν ἀνθρώπῳ ξένῳ. οὐδὲ θυμικοῦ τοῦ σφοδροτάτου, οἷα περ τοὺς παῖδας ἐμίαισεν, οὐ σμικρὰ γνωρίσματα. οὐδὲ λογιστικοῦ, τῆς συνέσεως, ὑποτίθεται γὰρ κἀν τούτοις αὐτὴν ὁ Εὐριπίδης οὐ τῆς τυχούσης, οὐ σμικρὰ σημεῖα τά τε πρὸς τὸ τιμωρήσασθαι τοὺς ἐχθροὺς ἐπινοηθέντα, καὶ ὅσα πρὸς ἑαυτὴν διεξέρχεται, καὶ στέλλουσα καὶ πείθουσα τὸν θυμὸν ἀποχωρεῖν ἔργων ἀνοσίων, ὥστ' εὐλόγως ἐπ' αὐτῇ ὁ Εὐριπίδης εἶπε.

A Quum Chryſippus totum librum repleuiſſet verſibus Homericis, Heſiodeis, Steſichoreis, Empedoclæis, & Orpheicis, quúmque præterea non pauca ex tragœdia, & ex Tyrtæo, aliiſque poëtis appoſuiſſet non aduertens poſtea mirificam hanc loquendi infinitatem (hoc enim ei nomen conuenire magis autumo) hæc ad verbum adducit: *Hæc ſanè anilem garrulitatem eſſe dicent; fortè etiam literarum magiſtri, qui verſus quamplurimos ſub eodem ſenſu ſtatuere velit.* Rectè dixiſti o Chryſippe hæc; præſtaret autem ſi non ſolùm dixiſſes, ſed etiam anilem hanc loquacitatem euitaſſes. Quid enim B eſſet anilius, aut nugacius, aut grammatiſtæ decentius, aut magis alienum à demonſtratione, quæ viro philoſopho conuenit, quàm placiti Platonis mentione ſtatim ab initio facta, ſinere quidem hoc, & prorſus abijcere; non autem vt à poſteris ipſius id adſtruatur ſcribere, ſed controuerſiam ſolutionémque quam in verbis viri mouent, relinquere, propter quam æquum erat ipſum demonſtrationibus ſcientificis vſum, placitum ipſius impedire, poëtarum autem meminiſſe, & indoctorum multitudinem in teſtimonium citare, & quæ dicant mulieres, ſcribere, neque iis ipſis (quos citat) teſtibus quod cupit aſſequi? C Etenim poëtæ contra ipſum vniuerſi pronunciant; plura etiam idiotæ. Quis igitur poëta non ſcripſit multa animalia vehementiùs homine & concupiſcere, & iraſci? Quis verò idiota non ſic vtitur nominibus, vt Platonis dogma exigit, excordem æquè vt timidum & meticuloſum, & non virum appellans; cor autem capere adhortans, quum ad virilem actionem proximum incitat? quum eos irridet qui fatuum quid dixerunt excerebratos & imprudentes nuncupans; alios callidos, & mentis compotes, quoſcunque ceu prudentes commendet; euiſceratos autem, D qui nullius miſereantur, neque ament, neque omnino curent vel laudem, vel vituperium, vel iniuriam, vel commodum; ſed veluti lapides ſenſuum expertes ſint; quos enim vt nullo prorſus ſenſu præditos mordere voluerint, euiſceratos dicunt; quemadmodum non viros, excordes; excerebratos autem dementes. At quia tertium quoque viſcus iecur exiſtit, in quo concupiſcens animæ facultas conſiſtat, huic etiam commoderationem quandam propriorum motuum ineſſe oportet, ſi homo in totum ornari anima debet. Iam etiam in hoc inſenſilis, vt in aliis duobus ſimul prauè affectus, euiſceratus rectè vocatur: E quemadmodum qui è diuerſo habet, viſceratus, megaloſplanchnus; quomodo Euripides Medeã introduxit, magnis reuera viſceribus donatam, quæ validas trium viſcerum facultates motúſque habetet; etenim maximè concupiſcentem mulierem proponit, maximéque iracundam, ſimul & ratiocinando vehementem. Abundè autem ſunt concupiſcentis animæ, quatenus à moderato motu abſceſſit, indicia in Iaſonis amore, à quo victa prodidit ſimul & reliquit domeſticos, ſecuta autẽ eſt, & omnino ſe homini peregrino concredidit. Iraſcibilis autem animæ vehementiæ, quia filios F occidit, non mediocria ſunt argumenta. At rationalis intelligentiæ fingit enim in his quoq; ipſam Euripides non vulgarem) indicia magna, quę puniẽdis hoſtibus excogitata apparent, itẽ quę apud ſe ipſam perſequitur, & ſubmittens perſuadénſque animo iracundo, vt ab impiis operibus recederet, quare Euripides meritò de ipſa dixit:

Quid.

Quidnam faciet anima
Viſcoſa, atque irrequieta
Oeſtro irritata malorum.

Hæc itaque magnis donata viſcetibus. Euiſceratus, parum viſceratus dicitur, cui tres animæ partes prauæ, exiguæ, motu & tardæ, & difficiles inſunt. Interea verò orationum quas pertracto id quod nihil ſcoffert non dubitabo efferre; dictum eſt à veteribus philoſophis, fieri oon poſſe, vt aliquis qui cum hominibus garrulis diſſerit, ab omni prorſus loquacitate abſtineat Ego igitur coactus ſum à Chryſippi garrulitate adductus & idiotarum, & Euripidis voces interpretari, quod nunquam libens auſus eſſem facere tanti dogmatis demonſtrationes perſcribens. Non ſolùm enim Euripides aut Tyrtæus, aut alius quidam poëta, aut certè etiam idiota fidem de placito facere citra omnem demonſtrationem abundè poteſt: ſed ne ipſe quidem Hippocrates omnium medicorum conſenſu præſtantiſſimus, quemadmodum neque Plato omnium philoſophorum princeps. Haud enim ſi vel omnes ipſius poſteri inuidia rumpantur, neque ſi contentionis ſtudio impudentia commenteotur, (quemadmodum Chryſippi ſectatores) aut opinionem Platonis ſuperare vnquam poterunt, aut ornatum demonſtrationis imitari. Attamen oeque his viris adeo ſuper alios ſcientiis animam ornatis, nemo mentis compos ſimpliciter loquentibus dignatur fidem accommodare, ſed demonſtrationem expectat. Chryſippus autem, quas quidem hi dicunt demonſtrationum de dogmate propoſito, ne vnius quidem aut meminit, aut reprehendere aggreſſus eſt. Interim oon veretur Tyrtæum & Steſichorum teſtes citare, quos ſi etiam viuos aliquis interrogaret, an de horum ſcientia dogmatum ambigerent, faterentur nimirum vna voce, nihil ſe ipſorum ſenſiſſe; ipſi autem potius, arbitror, à Chryſippo noooihil diſcere, quàm ex ipſis demonſtrare maluerint; deinde Chryſippus ſcilicet ad idiotas, ipſos duceret, ſapiens ad ineruditos, prudens ad inſaoicotes, oratiooum conſequentiæ peritus, ad eos qui inter ſe & apud ſeipſos omni tempore verbis ſimul & operibus diſcrepant. Verùm licet inſaniant in omnibus & iouicem, apudque ſeipſos omnes idiotæ diſcrepent, hoc ſaltem puto prudentiæ habent, ne ad ea quæ dicunt, in teſtimonium adducant qui contra ipſos pronuncient ſententiam. At Chryſippi ſapientia idiotarum inſcitiam longè ſuperat; citat enim teſtes à quibus damnatur. Huius gratia coactus ſum ego quoque impræſentiarum eſſe loquacior, vt oſtendam Chryſippum in omnibus grauiſſimè errare. Neque enim vllius demonſtrationis à Platone & Hippocrate conſcriptæ meminit, neque contradixit; neque ipſe aliam quampiam demooſtrationem protulit; neque nouit quos oporteat teſtes vocare. Iam oſtendimus etiam priori libro quomodo Chryſippus ipſe ſibi aduerſetur. Conſtat in præſentia quoque viri ſtupiditas, qui non modo non celat quæ conueniebat celare, vtpote euidenter ſermonem ſuum ſubuertentia, ſed etiam hæc ſibi atteſtari cenſet.

A

Τί ποτε ἐργάσεται
Μεγαλόσπλαγχνος, δυσκατάπαυστος
Ψυχὴ δηχθεῖσα κακοῖσι.

αὕτη μὲν οὖν μεγαλόσπλαγχνος. ἄσπλαγχνος δὲ καὶ μικρόσπλαγχνος, ᾧ φαῦλα, καὶ μικρὰ, καὶ βραδυκίνητα, καὶ δυσκίνητα τὰ τρία τῆς ψυχῆς μόρια. μεταξὺ δέ μοι τῶν λόγων ὧν διεξέρχομαι, ὃ περιττὸν οὐκ ὀκνήσω φράσαι· λέλεκται δὲ ὑπὸ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων, ὡς οὐκ ἐνδέχεταί τινα διαλεγόμενον ἀδολέσχαις ἀνθρώποις ἀπηλλάχθαι τελέως ἁπάσης ἀδολεσχίας. ἐγὼ γ' οὖν ἠναγκάσθην ὑπὸ τῆς

B Χρυσίππου περιελαθεὶς ἀδολεσχίας, ἐξηγεῖσθαι τάς τε τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὰς Εὐριπίδου φωνὰς, ὃ μήποτ' ἂν ἑκὼν ἐτόλμησα πρᾶξαι περὶ τηλικούτου δόγματος ἀποδείξεις γράφων. οὐχ ὅπως γὰρ Εὐριπίδης, ἢ Τυρταῖος, ἤ τις ἄλλος ποιητὴς, ἢ καὶ παντάπασιν ἰδιώτης ἱκανῶς πιστεύεσθαι περὶ δόγματος, ἁπάσης ἀποδείξεως χωρὶς, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἁπάντων ἰατρῶν ὁμολογουμένως ἄριστος Ἱπποκράτης, ὥσπερ οὐδ' ὁ πρῶτος ἁπάντων φιλοσόφων Πλάτων. οὐδὲ γὰρ ἂν ῥαγεῖεν ὑπὸ φθόνου σύμπαντες οἱ μετ' αὐτὸν, οὐδ' ἂν ὑπὸ φιλονεικίας ἀναίσχυντα σοφίζωνται, καθάπερ οἱ περὶ τὸν

C Χρύσιππον, ἢ τὴν δόξαν ὑπερβάλλεσθαί ποτε δυνήσονται τοῦ Πλάτωνος, ἢ τὸν τῶν ἀποδείξεων μιμήσασθαι κόσμον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τούτοις τοῖς ἀνδράσι τοσοῦτον ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐπιστήμῃ τὴν ψυχὴν κεκοσμημένοις, οὐδεὶς νοῦν ἔχων ἁπλῶς εἰποῦσιν ἀξιοῖ πιστεύειν, ἀλλ' ἀναμένει τὴν ἀπόδειξιν. ὁ δέ γε Χρύσιππος, ὧν μὲν οὗτοι λέγουσιν ἀποδείξεων ὑπὲρ τοῦ προκειμένου δόγματος, οὔτε ἐμνημόνευσεν οὐδεμιᾶς, οὔτ' ἐξελέγχειν ἐπεχείρησεν· οὐκ αἰδεῖται δὲ Τυρταῖόν τε, καὶ Στησίχορον ἐπικαλούμενος μάρτυρας, οὓς εἰ καὶ ζῶντας ἤρετό τις περὶ τούτων τῶν δογμάτων ἐπιστήμης

D ἀμφισβητοῦσιν, ἐξωμολογήσαντο ἂν δήπου οἶδ' ὅτι μηδὲν ἐπαΐειν αὐτῶν. αἰδοῖ δὲ μᾶλλον ἂν οἶμαι παρὰ Χρυσίππου τι μαθεῖν, ἢ πρὸς αὐτῶν ἀποδεικνύειν ἠξίωσαν· εἶτα δηλαδὴ Χρύσιππος ἂν ἐπὶ τοὺς ἰδιώτας ἦγεν αὐτοὺς, ὁ σοφὸς ἐπὶ τοὺς ἀμαθεῖς, ὁ σώφρων ἐπὶ τοὺς μαινομένους, ὁ λόγων ἀκολουθίαν εἰδὼς, ἐπὶ τοὺς διαφερομένους πρὸς ἀλλήλους τε, καὶ ἑαυτοὺς κατὰ πάντα σχεδὸν ἐν λόγοις τε ἅμα, καὶ πράξεσιν. ἀλλ' εἰ καὶ μαίνονται τὰ πάντα, καὶ διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους τε, καὶ ἑαυτοὺς ἅπαντες οἱ ἰδιῶται. τοῦτο γοῦν οἶμαι σώφρον ἔχουσι τὸ μὴ καλεῖν ἐφ' ἃ λέγουσι τοὺς καταμαρτυρήσοντας ἑαυτῶν.

E ἡ δὲ Χρυσίππου σοφία, καὶ τὰς τῶν ἰδιωτῶν ἀμαθίας ἐπέκεινα προελήλυθεν. ἐπικαλεῖται γὰρ μάρτυρας ἐφ' ὧν κατακρίνεται. τούτου χάριν ἠναγκάσθην κἀγὼ νῦν ἀδολεσχεῖν, ἵν' ἐπιδείξω τὸν Χρύσιππον ἐν ἅπασι μέγιστα σφαλλόμενον. οὔτε γὰρ ἐμνημόνευσεν οὐδεμιᾶς τῶν ὑπὸ Πλάτωνός τε, καὶ Ἱπποκράτους εἰρημένων ἀποδείξεων, οὔτε ἀντεῖπεν, οὔτ' αὐτός τινα εἶπεν ἑτέραν ἀπόδειξιν, οὔτε οἶδεν οὓς χρὴ καλεῖν μάρτυρας. ἐπεδείξαμεν οὖν ἤδη, καὶ διὰ τοῦ πρώτου βιβλίου περὶ τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιολογίας τοῦ Χρυσίππου. πρόδηλος δὲ καὶ νῦν ἐστιν ἡ ἀναισθησία τἀνδρὸς, ἃ

F χρῆν ἀποκρύπτειν ἐναργῶς καταβάλλοντα τὸν λόγον αὐτοῦ, ταῦτ' οὐ μόνον ἀποκρύπτοντος, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖν ὑπολαμβάνοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε′.

Ἄτοποί τινες ἄλλοι λόγοι τοῦ Χρυσίππου, πρὸς τὸ ζητούμενον μηδὲν συμφέροντες ἀνατρέπονται.

Ἀποχωρήσαντες οὖν ἤδη τῶν τοιούτων, ἴδωμεν ἑξῆς ἅπαντας τοὺς ἐρωτωμένους λόγους, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν αὖθις ἀνελθόντες ἅπαντος τοῦ λόγου, πρὸς τὸ μηδὲν παρελθεῖν. παραθήσομαι δὲ τὴν ῥῆσιν ἅπασαν, εἰ καὶ μακροτέρα πως ἐστὶν, ἔχουσαν ὧδε. τῆς μὲν οὖν ὀργῆς γινομένης ἐν ταὐτῷ, εὔλογον καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐν ταὐτῷ εἶναι, καὶ ἤδη τὰ λοιπὰ πάθη, καὶ τοὺς διαλογισμοὺς, καὶ ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια. ἀγόμενοι δὲ φήμῃ οἱ πολλοὶ τούτων, πολλὰ κατὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπιλέγουσι τοιαῦτα ἐχόμενοι τῆς ῥηθείσης φορᾶς. πρῶτον μὲν γὰρ ἵνα πάντες ἐντεῦθεν ἀρξώμεθα, κατὰ τοῦτό φασιν ἀναβαίνειν τισὶ τὸν θυμὸν, καὶ καταπίνειν τὴν χολήν τινας ἀξιοῦσι λέγοντές τε καταπίνεσθαί τινα αὐτοῖς ἀπαρέγματα, καὶ μὴ καταπίνεσθαι κατὰ τὴν τοιαύτην φορὰν λεγόμενα. οὕτω δὲ λέγεσθαι, καὶ μηδὲν αὐτοῖς τούτων καταβαίνειν, καὶ ὅτι καταπιὼν τὸ ῥηθὲν, ἀπῆλθεν. ὅτε Ζήνων πρὸς τοὺς ἐπιλαμβανομένους, ὅτι πάντα τὰ ζητούμενα εἰς τὸ στόμα φέρειν ἔφησεν, ἀλλ' οὐ πάντα καταπίνεσθαι, οὔτε τῆς καταπόσεως ἄλλως αὖ οἰκειότερον λεγομένης, οὔτε τῆς καταβάσεως τῶν ῥηθέντων, εἰ μὴ περὶ τὸν θώρακα τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἦν, εἰς ὃ ταῦτα πάντα φέρεται. ἐν γοῦν τῇ κεφαλῇ ὄντος αὐτοῦ γελοίως ῥηθήσεται, καὶ ἀλλοτρίως καταβαίνειν. ἀναβαίνειν δ' αὖ οἶμαι οἰκειότερον αὐτῶν λεγομένων, καὶ οὐ καταβαίνειν τὸν προειρημένον τρόπον τῆς κατὰ τὴν ἀκοὴν αἰσθήσεως καταφερομένης περὶ τὴν διάνοιαν, ἐὰν μὲν ᾖ περὶ τὸν θώρακα, οἰκείως κατάβασις ῥηθήσεται, ἐὰν δὲ περὶ τὴν κεφαλὴν, ἀλλοτριώτερον. ἐν τούτοις πάλιν ὁ Χρύσιππος οὐκ αἰσθάνεται τοὺς ἰδιώτας ἐφ' ἑαυτὸν καλῶν. τὸ γὰρ ἀναβαίνειν τὸν θυμὸν, ἢ καταβαίνειν τὴν χολὴν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα λέγεται, μαρτυρεῖ τοῖς τὸν θυμόν τε, καὶ ὅλως τὰ πάθη κάτω που τετάχθαι νομίζουσιν, ὥσπερ ἐν τῇ κεφαλῇ τὸν λογισμόν. τηνικαῦτα γὰρ οἶδα, καὶ τὸ μὴ καταβαίνειν ἑαυτοῖς τὰ εἰρημένα λέγοντας τοὺς πολλοὺς, οὐκ ἐπειδὰν μὴ παρακολουθῶσι, μηδὲ μανθάνωσι τῶν λεγομένων, ἐπειδὰν λέγηται μέν τινα ὡς ὀργὴν, ἢ λύπην, ἢ θυμὸν, ἤ τι τοιοῦτον πάθος ἐγκαλεσόμενα, μὴ φροντίζῃ δὲ αὐτῶν ὁ ἀκούων, μηδὲ κινῆται κατὰ πάθος. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀδολεσχία, τοῦτο τὸ πέρας ἐχέτω. μετὰ ταῦτα δ' ὁ Χρύσιππος τοιάσδε ἑτέρας μέμνηται. αἱ δὲ γυναῖκες καὶ μᾶλλόν τι τούτων ἐμφαίνουσιν. εἰ γὰρ μὴ καταβαίνει αὐταῖς τὰ λεγόμενα, πολλάκις τὸν δάκτυλον καθάγουσι ἕως τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν τόπου, οὐ φάσκουσαι καταβαίνειν ὧδε τὰ εἰρημένα. τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα τοῖς ἔμπροσθεν ὁμογενές ἐστι, δύο ἕτερα προσειληφὸς ἐπιχειρήματα πάνσοφα, τό τε γυναῖκας εἶναι τὰς λεγούσας αὐτὰ, καὶ μὴ ὥσπερ τὰ πρόσθεν τοὺς ἄνδρας, τό τε καὶ τῇ δείξει δηλοῦν ὥσπερ ὀρχουμένας, ἅπερ ὁ λόγος ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν ἐδήλου. ἀλλά τοι καὶ ταύτας, γενναιότατε Χρύσιππε, κατὰ σαυτοῦ καλεῖς τὰς γυναῖκας μάρτυρας. οὐδὲ γὰρ αὗται λέγουσιν οὕτως, οὐδ' ὀρχοῦνται τῇ χειρὶ ὡς εἴρηκας, ἐπειδὰν ἀδυνατῶσι συνιέναι τῶν λεγομένων. ἀλλ' ὅταν ὑπὸ λοιδορίας, ἢ ἀπειλῆς, ἤ τινος τοιούτου, μήτε ὀργίζεσθαι φάσκωσι, μήτε θυμοῦσθαι, μήθ' ὅλως ἀγανακτεῖν, ὅπερ οὐδ' αὐτὸν οἶμαι λανθάνει τὸν Χρύσιππον. ἀντιφθεγγόμενος γοῦν καὶ ταῦτα ἑαυτῷ, μετ' ὀλίγον ὧδέ πως γράφει. ἀφ' ἧς τε φορᾶς λέγομεν μὴ καταβαίνειν τὰ λεγόμενα, εἴτε ἀπειλὰς, εἴτε λοιδορίας, ὥστε καθικέσθαι, καὶ ἅψασθαι αὐτῶν,

A

CAPVT V.

Abſurda quadam alia Chryſippi rationes ad propoſitum nihil pertinentes refelluntur.

ITaque iam à talibus digreſſi videamus deinceps orationes quas proponit vniuerſas, toto ſermone ad caput iterum reducto, ne aliquid omittatur. Apponam autem totam ſeriem, etiamſi longior ſit; habet ea in hunc modum. *Quum itaque ira indidem oriatur, ratio eſt etiam reliquas cupiditates indidem haberi, reliquoſque iam affectus, &*
B *ratiocinationes, item quæ his ſunt conſimilia. Moti autem fama plerique horum multa eiuſmodi verè dicta addunt, prædictam inclinationem ſentit. Primum etenim omnes, vt inde incipiam, hac ratione dicunt nonnullis animum ſeu iracundiam conſcendere & deſcendere, nonnullis bilem; dicentes quoſdam ab ipſis cædes deuorari, & non deuorari ex huiuſmodi impetu dicimus; ſic autem dicitur & nihil ipſis horum deſcendere, & quòd qui deglutiuiſſet prædictum, diſceßit, & Zeno ad eos qui imparatum & incautum aggreßi erant omnia quæ quæruntur, in os ferre dixit, ſed non omnia deglutire, quum neque deglutitio aliter*
C *propriè magis appelletur, neque prædictorum deſcenſus, niſi in thorace animæ princeps facultas eſſet, quò omnia hæc ferantur. Si itaque in capite habeatur, ridiculè dicetur & impropriè deſcendere, aſcendere autem (mea ſententia) propriè magis ipſa dicerentur, & non deſcendere, ſecundum prædictum modum ſenſu audiendi ad intellectum delato; ſi in thorace exiſtat, propriè deſcenſus dicetur, ſi autem in capite, magis impropriè.* In his rurſus Chryſippus imprudens idiotas contra ſe vocat; nam aſcendere iracundiam, aut deſcendere bilem, quæque alia eiuſmodi dicuntur, iis atteſtantur, quia iracun-
D diam, ſummatimque affectus infra ſitos eſſe exiſtimant, quemadmodum in capite rationem; tunc enim noui pleróſque non deſcendere ſibi commemorata affirmantes, non quum nequeunt aſſequi, neque intelligunt quæ dicantur ſed quando dicuntur nonnulla, ceu iram, aut mœrorem, aut iracundiam, aut eiuſmodi aliquem affectum prouocatura; is autem qui audit, nullam de ipſis habet curam, neque affectu mouetur. Hæc igitur loquacitas hunc finem habeat. Poſtea Chryſippus aliarum eiuſmodi meminit; *Mulieres etiam magis aliquid horum repræſentant. Si enim ea de quibus eſt ſermo, non*
E *ipſis deſcendunt, ſæpe digitum aduſque cordi vicinum locum deducunt inducentes eò non deſcendere iam commemorata.* Hoc argumentum prioribus conſimile eſt, duobus aliis admodum ſapientibus argumentis aſſumptis, nempe mulieres eſſe quæ hæc dicunt, & non quemadmodum antea, viros; item indicando ſignificare ceu tripudiantes quæ oratio in viris indicabat. Atqui hîc etiam, generoſiſſime Chryſippe, contra teipſum mulieres in teſtimonia adducis. Neque enim hæ in eum modum dicunt, neque manibus articulant (vt dixiſti) quum negant ſe dicta intel-
F ligere; verùm quando ob conuitia, aut minas, aut huiuſmodi quippiam neque iraſci dicunt, neque excandeſcere, neque omninò indignari, quod neque ipſum, puto, latet Chryſippum. Itaque & hîc ſecum diſcordans paulò poſt ſcribit. *A quo impetu dicimus non deſcendere quæ dicuntur, ſiue minas, ſiue conuitia, vt deorſum veniant, attingántque ipſas,*

atque

atque ſic mentem commoueri hoc delationis impetu, item profundas quaſdam eſſe pronunciamus, eò quòd nihil huiuſmodi poſsit in ipſis deſcendere. Quòd igitur minitantibus aut conuitiaotibus dicitur oon deſcendere in pectus ea quæ dicta ſunt, etiam ipſe Chryſippus teſtatur; adiecit autem otationi mentis vocabulum, quum oporteret dicere iracundiæ. Etenim ratiocinari, & quæ dicuntur conſiderare, item pugnantiam aut conſequentiam rerum nouiſſe, ratioonalis facultatis opus eſt. Ob conuitia autem aut minas neque iraſci neque excandeſcere, iraſcibilis proprium exiſtit, verùm hæc quidem in ſequentibus Chryſippus tradit, ſed inter hæc quæmodò expoſita ſunt verba, & quæ paulò ante de mulieribus ſcripſi, alia habentur quæ nunc apponam, ne quicquam prorſus prætergredi videar. Habet autem hunc in modum: *Poſt hæc reuomere nonnullos dicimus ea quæ ipſis apparuerunt. Præterea profunditatem dicimus multorum eiuſmodi commemoratis ſimiliter; nam vbi deuorauerint huiuſmodi dictum, dies eſt, & repoſuerint hoc in animum, rurſúſque illud dicentes, dies noneſt, rebus manentibus non abſurdè neque impropriè reuomere dicuntur.* Ego ſanè hoc reuomere nullum audiui dicentem; ſed magis expuere, emittere, abiicete, & deponete dieunt, quum ſignificent aliquem à prauis recedere opinionibus. Quòd ſi verò etiam euomere à quibuſdam dicatur, idem nimirum erit quod expuere, abijeere, & aliis ſimile, quæ ex tralatione ſumuntur. Atquod nullum huiuſmodi argumentum non ſolùm viro philoſophiæ ſtudioſo, ſed ne rhetorico quidem tractandum ſit, oſtenſum etiam eſt à me antea; quinetiam imptæſentiarum paueis liceat indicate, teuocatis in memoriam rhetoricis artibus, quas illi tradunt, docentes nos ex quibus locis ad vnumqoodque propoſitum argumenta deſumantur. Nullius ſiquidem eiuſmodi meminetunt, qualibus Chryſippus commeotarios ſuos repleuit. At enim ſi omnem dictionum ſeriem accuratè perſequi vellem, vt nihil ex vitiis relinquatur indiſcuſſum, indictúmque, liber in infinitum extenderetur. Quare iam iis quæ prædiximus, omiſſis, ad ſubſequentia diuertemur, per qoæ Chryſippus poëtarum teſtimonia apponere incipit, pauca interim verba ſua interponens, ſæpe ceu interpretationem eorum quæ ſeries vocum ionuit, ſæpe ceu compendium aliquod, & veluti ſummam quandam vniuerſalem. Auſpicatus itaque ab aliqua Empedoclis ſententia, tum exponit ipſam, tum quoſdam interexponendom memoratu digniotes ſermones incipit, ioter quos eſt & ille in quo de voce tractatur, cuius ſetmonis ſecundo harum commeotationum libro mentionem feci; vbi ſatius mihi viſum eſt omnes rationes exponere, quæ probabile continent, & non omninò ſunt repudiandæ, neque mulieres, neque idiotas, neque etymologias, aut manuum lationes, aut inelinationes, reclinationéſve capitis, aut poëtas in teſtes aduocaot. In quibus etiam ſolis permanere decreueram, non ea ipſis adijciens, quæ nunc mihi ſcribuntur, quum autem amicis melius eſſe viſum ſit, non quę omninò Chryſippus effutiuit eadem prorſus prætermittere; ſed tum abſurditatem ipſorum prodete; tum oſteodere hæc non modò nihil ipſum iuuare, ſed & contra Stoïcorum placita adduci aduerſus Stoïcorum dogmata aſſumpta. Ideo omnia iſta iſto libro appoſui. De voce equidem non opus eſt verba adhuc facere impræſentiarum, quum vniuerſum modum ſuperiori libro abuodè tradiderim.

A καὶ οὕτως κινεῖσθαι τὴν διάνοιαν ἀπὸ τῆς φορᾶς ταύτης, καὶ βαθείας τινάς φαμεν εἶναι, τὸ διὰ μηδὲν τῶν τοιούτων ἐφικνεῖσθαι καταβῆναι αὐτῶν. ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τῶν ἀπειλούντων ἢ λοιδορούντων λέγεται τὸ μὴ καταβαίνειν εἰς τὸ στῆθος τὰ εἰρημένα, καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος, μαρτυρεῖ. προσέρριψε δὲ τῷ λόγῳ τὸ τῆς διανοίας ὄνομα δέον εἰπεῖν θυμοῦ. τὸ μὲν γὰρ λογίζεσθαί τε, καὶ νοεῖν τὰ λεγόμενα, καὶ τὸ μαχόμενον ἢ ἀκόλουθον ἐπίστασθαι τῆς λογιστικῆς δυνάμεως ἔργον. τὸ δὲ ἐπὶ λοιδορίαις ἢ ἀπειλαῖς, μήτ᾽ ὀργισθῆναι, μήτε θυμωθῆναι τῆς θυμοειδοῦς ἴδιον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὁ Χρύσιππος λέγει. μεταξὺ δὲ ταύτης τῆς τε νῦν γεγραμμένης
B ῥήσεως, καὶ τῆς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔγραψα περὶ τὴν γυναικῶν, ἑτέρα ῥῆσίς ἐστιν ἣν ἤδη παραγράψω, πρὸς τὸ μηδὲν ὅλως ὑπερβαίνειν δοκεῖν, ἔχει δὲ ὧδε. τούτοις δ᾽ ἀκολούθως ἀνεμεῖν τέ τινάς φαμεν τὰ φανέντα αὐτοῖς, καὶ ἐπὶ τοῦ βαθέως λέγομεν πολλῶν τοιούτων συμφώνως τοῖς εἰρημένοις, καταπιόντες γὰρ ὅμοιον εἰπεῖν ὅτι ἡμέρα ἐστὶ, καὶ ἐναποθέμενοι τοῦτο εἰς τὴν διάνοιαν, καὶ πάλιν ἐκ τοῦ λέγοντες ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμέρα μενόντων τῶν πραγμάτων, οὐκ ἀλλοτρίως οὐδ᾽ ἀνοικείως ἀνεμεῖν λέγονται. τοῦτο τὸ ἀνεμεῖν ἐγὼ μὲν οὐδὲ ἤκουσά τινος λέ-
C γοντος, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποπτύσαι, καὶ ἐκπτύσαι, καὶ ἐκβαλεῖν, καὶ ἀπορρῖψαι, καὶ ἀποθέσθαι λέγουσιν, ἐπειδὰν λέγωσί τινα δοξῶν ἀποστῆναι μοχθηρῶν. εἰ δ᾽ ἄρα καὶ τὸ ἐξεμέσαι λέγοιτο πρός τινων, εἴη ἂν ταυτὸν τῷ ἀποπτύσαι, καὶ ἀπορρῖψαι, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐκ μεταφορᾶς λεγομένοις ὁμοίως ἔχον. ὅτι δ᾽ οὐ μόνον ἀνδρὶ φιλοσοφοῦντι τῶν τοιούτων ἐπιχειρημάτων οὐδὲν ἐστὶ μεταχειριστέον, ἀλλ᾽ οὐδὲ ῥητορικῷ, δέδεικται μὲν ἤδη μοι, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν ἔνεστιν ἐνδείξασθαι διὰ βραχέων, ἀναμνήσαντα τῶν ῥητορικῶν τεχνῶν ἃς ἐκεῖνοι γράφουσι, διδάσκοντες ἡμᾶς τόπους ἐπιχειρημάτων εἰς ἑκάστην
D ὑπόθεσιν. οὐδενὸς γὰρ τοιούτων μνημονεύουσιν, οἵων ὁ Χρύσιππος ἐνέπλησε τὰ ἑαυτοῦ συγγράμματα. ἀλλὰ γὰρ εἰ τὴν πᾶσαν ῥῆσιν ἀκριβολογεῖσθαι βουληθείην, ὡς μηδὲν τῶν ἁμαρτημάτων ἀνέλεγκτον παραλιπεῖν, εἰς ἄπειρον ἄν τι μῆκος ἐκταθείη τὸ βιβλίον. ἀφέμενος οὖν ἤδη τῶν προγεγραμμένων, ἐπὶ τὰ ἐφεξῆς τρέψομαι, δι᾽ ὧν ὁ Χρύσιππος ἄρχεται παρατίθεσθαι τὰς τῶν ποιητῶν μαρτυρίας, μεταξὺ παρενθεὶς αὐτῶν ὀλίγους λόγους ἑαυτοῦ. πολλάκις μὲν ὥσπερ ἐξήγησιν ὧν ἡ ῥῆσις βούλεται, πολλάκις δ᾽ ὥσπερ ἐπιτομήν τινα, καὶ ἐξ ὅλου τι κεφάλαιον. ἀρξάμενος οὖν ἀπό τινος Εμπεδοκλείου
E ῥήσεως ἐξηγεῖταί τε αὐτὴν, καί τινων κατὰ τὴν ἐξήγησιν ἀξιολογωτέρων ἄρχεται λόγων, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ὁ περὶ τῆς φωνῆς, οὗ κατὰ τὸ δεύτερον ἐμνημόνευσα τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ἐν ᾧ βιβλίῳ πάντας ἔδοξέ μοι κάλλιον εἶναι παραθέσθαι τοὺς λόγους, οἳ τὸ πιθανὸν ἔχουσι, καὶ οὐχὶ ἀπόβλητοι τελέως εἰσὶν, οὐδὲ γυναῖκας, οὐδὲ ἰδιώτας, οὐδὲ ἐτυμολογίας, ἢ φορὰς χειρῶν, ἢ ἐπινεύσεις, ἢ ἀνανεύσεις κεφαλῆς, ἢ ποιητὰς ἐπικαλοῦνται μάρτυρας, ἐφ᾽ ὧν καὶ μόνων ἐγνώκειν καταμεῖναι, μὴ προσθεὶς αὐτοῖς ταυτὶ τὰ νῦν μοι γραφόμενα. δόξαν δὲ τοῖς ἑταίροις ἄμεινον εἶναι, μήτ᾽ ὅσα παντάπασιν ἠδολέσχηται τῷ Χρυσίππῳ,
F μηδὲ ταῦθ᾽ ὑπερβῆναι παντελῶς, ἀλλ᾽ ἐπισημήνασθαί τε τὴν ἀτοπίαν αὐτῶν, ἐπιδεῖξαί τε πρὸς τὸ μηδὲν πλέον αὐτῷ αὐτὰ κατὰ τῶν Στωϊκῶν δογμάτων παρειλημμένα. διὰ τοῦτο προσέθηκα πάντα ταῦτα κατὰ τόδε τὸ βιβλίον. περὶ μὲν δὴ τῆς φωνῆς, οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν ἐν τῷδε, σύμπαντα τὸν τρόπον ἱκανῶς ἐξειργασμένος ἐν τῷ περὶ τούτου βιβλίῳ.

ὅσα δὲ ἐφεξῆς ἔτι τῷ περὶ ταύτης λόγου κατὰ τὸ τοῦ Χρυσίππου βιβλίον εἰρημένα, τούτων ἤδη μνημονεύσω. ἔστι δὲ τά τε κατὰ τὰς φορὰς τῶν χειρῶν, ὅτε ἐφαπτόμεθα τῶν στέρνων ἡμᾶς αὐτοὺς δεικνύντες. ἔτι τε τὰ κατὰ τὴν, ἐγώ, φωνὴν, ἃ δὴ καὶ τοῖς ἐτυμολογικοῖς εἶπεν ἔχειν τι φάσκων αὐτὰ, δεικτικὸν ἐκ τοῦ φαινομένου διὰ τὸ κατὰ τὴν προτέραν ἐν αὐτῇ συλλαβὴν, ὡς ἐπὶ τὸ στῆθος ἀπάγεσθαι τήν τε κάτω γένυν, καὶ τὸ χεῖλος. εἴρηταί μοι καὶ περὶ τούτων ἤδη κατὰ τὸ δεύτερον τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, καὶ τοῖς περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος. ὅμοια δὲ τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρήμασι, καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν εἰσὶ τοῦ τῆς καρδίας ὀνόματος, ἐξῆς τῶν προειρημένων ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου γεγραμμένα κατὰ τὸ πρότερον περὶ ψυχῆς ὧδέ πως ἔχοντα. τούτοις πᾶσι συμφώνως, καὶ τοὔνομα τοῦτ᾽ ἔσχηκεν ἡ καρδία κατά τινα κράτησιν, καὶ κυρείαν, ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ εἶναι τὸ κυριεῦον, καὶ κρατοῦν τῆς ψυχῆς μέρος, ὡς ἂν κρατία λεγομένη, τὸ μὲν ὡς πρὸς τὸ ζῆν ἡμῶν κυριώτατον εἶναι τὸ σπλάγχνον οὐδ᾽ ἡμεῖς ἀμφισβητοῦμεν, ὦ γενναιότατε Χρύσιππε. οὐ μὴν ἁπλῶς γε κυριώτατον εἶναι συγχωροῦμεν. οὐ γὰρ ἄρχειν αὐτὴν, καὶ δεσπόζειν τῶν ἄλλων ἡ φύσις ἔδωκεν ὅτε μή γε προσηκόντως διοικήσοι τὰ κατὰ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ᾽ ἐγκεφάλῳ μὲν ἄρχειν. ὑπακούειν δὲ τῇ καρδίᾳ, καθάπερ ἡμεῖς ἀποδείκνυμεν. ἐφεξῆς δὲ τοῖς εἰρημένοις ὁ Χρύσιππος τάδε γράφει. ὁρμῶμεν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος, καὶ συγκατατιθέμεθα τούτῳ, καὶ εἰς τοῦτο συντείνει τὰ αἰσθητήρια πάντα. ταῦτα τὰ κεφάλαια μόνα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐστι, καὶ εἴπερ ἀπέδειξεν ὁ Χρύσιππος αὐτὰ, τότ᾽ ἂν ἐπῃνοῦμέν τε τὸν ἄνδρα, καὶ τοῖς δόγμασιν ἐπειθόμεθα τῶν Στωϊκῶν. ἐπεὶ δὴ ἀποδεῖξαι μὲν οὐκ ἐπεχείρησεν, ἀπεφήνατο δὲ μόνον, ἡμεῖς δὲ πρόσθεν μὲν ἤδη περὶ τῶν αὐτῶν ἀπεδείξαμεν, ὡς οὔτε κατὰ τὴν καρδίαν γίνεται, καὶ πάντων αὐτῶν ἐγκέφαλός ἐστιν ἀρχὴ, καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς δὲ, οὐδὲν ἧττον ἀποδείξομεν, οὐκ ἔτ᾽ ἂν οἶμαι δίκαιον εἶναι τοῖς Χρυσίππου πιστεύειν δόγμασιν, ἀλλὰ τοῖς Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος. ταυτὶ μὲν οὖν τὰ κεφάλαια τὸ σύμπαν κῦρος ἐν αὑτοῖς ἔχοντα περὶ τῶν προκειμένων ἡμῖν δογμάτων, οὕτως ταχέως ὁ Χρύσιππος παρέδραμεν, ὡς ἐπιμνησθῆναι μόνον. ἐν οἷς δὲ οὐ χρὴ, μηκύνει περιττῶς, ἑξῆς δὲ περί τε φωνῆς μνημονεύει καὶ νεύρων ἀρχῆς, ὑπὲρ ὧν ἀμφοτέρων εἴρηταί μοι κατὰ τὰ πρόσθεν ὑπομνήματα. καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἀκάρδιον ἐξηγεῖται προσηγορείαν, ὑπὲρ ἧς ἔμπροσθεν ἤδη μοι λέλεκται, τοσοῦτον δὲ ἐπισημανοῦμαι, καὶ νῦν ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς λέξεως τοῦ Χρυσίππου μαρτυρούσης οἷς προεῖπον. ἔχει δὲ ὧδε, κατὰ τοῦτο καὶ ἀκάρδιοι λέγονταί τινες εἶναι καθάπερ εὔψυχοι, καὶ καρδίαν ἀλγεῖν οἱ κηδόμενοί τινων, ὡς ἂν κατὰ τὴν καρδίαν τῆς κατὰ τὴν λύπην ἀλγηδόνος γινομένης. ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ῥήσει σαφῶς ὁ Χρύσιππος ἐμαρτύρησεν ἡμῖν, ὡς οὐδέποτε τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς οὐδεὶς τῶν ἰδιωτῶν ἐν καρδίᾳ νενόμικεν ὑπάρχειν, οὐδ᾽ ὁ ἀκάρδιος τὸ ἄψυχον ὡς οἴεται ὁ Χρύσιππος, ἀλλὰ τὸ ἄτολμον δηλοῖ παρ᾽ αὐτοῖς. οὕτω δὲ καὶ τὴν καρδίαν ἀλγεῖν, τὸ λυπεῖσθαι λέγουσιν, ὡς καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸς μαρτυρεῖ διὰ τῆς αὐτῆς ταύτης ῥήσεως τῆς νῦν γεγραμμένης, ἐν ᾗ φησιν, ὡς ἂν κατὰ τὴν καρδίαν τῆς κατὰ τὴν λύπην ἀλγηδόνος γινομένης. οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς λόγοις ὁ Χρύσιππος οὐκ αἰσθάνεται τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς κάτω τῆς κεφαλῆς μέρεσιν ὑπάρχειν κατασκευάζων, οὐ τὸ λογιζόμενον, ἢ ἐπιστήμην δεχόμενον, ἢ ἀλήθειαν σπουδάζον. οὕτω δὲ κἀπειδὰν ἐπιφέρων εἴπῃ· τὸ γὰρ ὅλον καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἶπον, δοκοῦσι μάλ᾽ ἐμφαίνουσιν οἵ τε φόβοι, καὶ αἱ λῦπαι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος γινόμεναι.

A Quæ autem deinceps in libro de ipſa Chryſippus prodiderit, eorum nunc meminero. Sunt autem ea quæ ex manuum lationibus petuntur, quum pectora attingimus, noſipſos oſtendentes; præterea quæ de voce, ego, protulit; quæ ſanè etiam in etymologicis poſuit; habere aliquid dicens, quod ex euidenti demonſtret, eo quòd in prima eius ſyllaba inferiorem maxillam & labrum veluti ad pectus adduci contingat. Dictum à me de his eſt etiam in ſecundo horum commentariorum volumine, item in libris de nominum rectitudine. Iam verò huiuſmodi argumentis ſimi-B lia ſunt, quæ ex ratione nominis cordis ſumuntur, poſt prædicta à Chryſippo primo de anima libro, hunc in modum perſcripta? *His omnibus concorditer nomen etiam hoc, cor, reſpondet, ex quadam præcellentia & dominio, quia princeps & imperatrix animæ facultas, veluti dominium dicta, in eo conſiſtat, hoc ſanè, quòd ad vitam noſtram viſcus ſit principaliſſimum.* Neque nos ô præclare Chryſippe ambigimus, non tamen abſoluto ſermone principaliſſimum eſſe concedimus. Non enim dominari ipſum & præeſſe aliis natura tribuit; quum conuenienter ea quæ in homine ſunt, adminiſtrantur, verùm cerebro imperare, cordi C obedire donauit; quemadmodum nos oſtendimus. Poſtea quæ dicta ſunt, Chryſippus deinceps hæc ſcribit; *ex hac parte motus impetum habemus; & hac aſſentimus; in eandem quoque omnia ſenſus inſtrumenta pertinent.* Hæc capita ſolum ſcientificorum exiſtunt: quæ ſi Chryſippus demonſtraſſet, tunc hominem laudaremus, & Stoicorum placitis auſcultaremus. Quoniam verò demonſtrate non aggreſſus eſt, ſolùm autem pronunciauit, & nos iam antea de his eiſdem oſtendimus neque in corde fieri, ſed omnium ipſorum originem eſſe cerebrum, nihilóque minus per ea D quæ ſequuntur, demonſtrabimus; non amplius æquum eſſe puto vt Chryſippi placitis, ſed Hippocratis & Platonis fidem habeamus. Hæc igitur capita totam ſummam de propoſitis nobis dogmatibus in ſe comprehendentia, tam celeriter Chryſippus tranſcurrit, vt tantum meminerit; vbi autem non oportet, ſuperfluè prolixus eſt; deinde verò vocis & neruorum principij mentionem facit; de quibus vtriſque, ſuperioribus commentariis tractatum à me eſt. Poſtea dictionem excordem interpretatur, de qua iam priùs diſſerui. Tantillum verò præterea in præſentia adnotabo ex ipſa Chryſippi dictione, quæ atteſtatur ea quæ prædixi; ha-E bet autem hunc in modum; *Hac ratione etiam bene cordati dicuntur aliqui eſſe, quemadmodum bene animoſi; & cor dolere, qui nonnulla curant, tanquam in corde triſtitiæ dolor oriatur.* Hac enim ſententia manifeſtò Chryſippus teſtatus eſt nobis, quòd nunquam rationalem animæ vim vllus idiotarum in corde haberi exiſtimauerit; neque excors, inanimatum (vt opinatur Chryſippus) ſed timidum apud ipſos ſignificat. Pari modo cor dolere, pro angi ac triſtari dicunt veluti & hoc ipſe teſtatur eadem in hac dictionum ſerie modò comprehenſa, vbi pronunciat, tanquam in corde triſtitiæ dolor naſcatur. F Similiter in omnibus orationibus Chryſippus imprudens ac inſcius animi affectus partibus cerebro inferioribus ineſſe aſtruit, non rationalem animam, aut ſcientiæ capacem, aut veritatis ſtudioſam. Sic verò etiam quum inferens, dicit; *Nam in totum, quemadmodum per initia dixi, admodum oſtendunt & metus & triſtitia eadem in parte prouenientes.*

Atteſtatur

Atteſtatur hîc quoque Platonis ſententiæ. *Item per ſubſequentia perſimili modo non intelligit ſe adſtruere, quòd iraſcens vis in corde collocetur; etenim in metu cordis palpitatio euidens eſt, & in hanc partem totius animæ concurſus; quum alioquin non accidentaliter ea eueniant, tanquam aliud aliis affectum communicare ſoleat, in quo etiam conſidunt circa ipſum vt principale in ſe contracti, tanquam ab ipſo conſeruari debeant: triſtitiæ quoque affectus indidem naturâ oboriuntur, nullius alterius conſortio, neque loci dolentis conſenſu. Quippe doloribus nonnullis vehementibus eorum cauſa infeſtantibus, alius quidem nullus locus affectiones has oſtendit, cordis autem regio maximè.* Hæc omnia verè à Chryſippo dici affirmabimus, adhortabimúrque ipſius ſectatores eorum meminiſſe, & non ampliùs à nobis aliam requirere demonſtrationem de eo quòd metus, triſtitiæ, omnéſque id genus affectus in corde conſiſtant; verùm hoc etiam ab ipſis Stoicis confeſſum aſſumitur, non ſolùm enim Chryſippus, ſed Cleanthes quoque & Zeno hæc promptè conſtituunt. Illud autem inſpicere ſolùm conuenit, in quo omnem dubitationem eſſe contingit, an etiam pars animæ rationalis inibi habeatur. Si enim quemadmodum animoſa, manifeſtò his verbis quæ Chryſippus iam ſubinde protulit, oſtenditur in corde contineri; nos autem & de rationali perſimiles has, aut etiam vehementiores adhuc demonſtrationes appoſuerimus de eo quòd in capite & cerebro ipſa exiſtat, quid aliud quàm Platonis & Hippocratis placitum oſtendetur, quum nos vtraſque demonſtrationes compoſuerimus.

CAPVT VI.

Epilogus verarum & ſcientificarum demonſtrationum de cerebro & corde.

FOrtè igitur præſtiterit, quoniam in hunc ſermonem incidimus, demonſtrationes ſcientificas in memoriam reuocare, quibus de ſuperiori commentario diffuſiùs diſputaui, aſſumptiones oſtendens vnde aliquis propoſitum demonſtrauerit. Erat autem id caput, ab iis quæ inſunt accidúntque vtrique viſceri, ſecundum rei de qua eſt quæſtio, ſubſtantiam, ordiri oportere, ac ſanè quæ inſunt accidúntque vtrique, priuatim omnia ſuprà ſumus executi. Porrò horum capita hæc quoque erant. Primùm quidem, quòd inſtrumentorum tum ſenſum tum motum arbitrarium omnibus animalis partibus diſpenſantium, qui nerui appellantur, cerebrum originem ac principium eſſe contigit, veluti arteriarum cor. Deinde, quòd contuſis aut vulneratis cerebri ventriculis, totum animans actutum torpidum euadit, non tamen interit vel arteriarum vel cordis motus; quemadmodum vbi cor ſimiliter affectum fuerit, arteriarum motus læduntur; totum verò animal nullam neque ſenſus neque motus noxam experiri videtur. Inſuper oſtendimus neutrum commemoratas facultates alteri ſubminiſtrare, neque cor cerebro ſentientem, motricémque pro arbitrio, neque cerebrum cordi pulſatricem; ſed eſt vtraque pars vtriuſque facultatis veluti fons aliquis. Iam ratio oſtendit quoque à morbis teſtimonium, de quo in ſubſequentibus copioſius agemus. Cerebro etenim patiente,

A μαρτυρεῖ κἀνταῦθα τῷ τοῦ Πλάτωνος λόγῳ. καὶ διὰ τῶν ἑξῆς δὲ κατὰ τὸ παραπλήσιον τρόπον, οὐκ αἰσθάνεται κατασκευάζων, ὡς ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ θυμοειδὲς ἵδρυται τῆς ψυχῆς. ἥ τε γὰρ ἐν τοῖς φόβοις πάλσις τῆς καρδίας ἐμφανής ἐστι, καὶ ἡ εἰς τοῦτο τῆς ὅλης ψυχῆς συνδρομή. οὐκ ἄλλως ἐπιγεννηματικῶς γινομένων αὐτῶν, καθάπερ ἄλλοις ἄλλου συμπάσχειν πεφυκότος, καθὸ καὶ συνιζάνουσιν εἰς αὐτὴν, συναγόμενοι πρὸς τοῦτο, ὡς ἂν τὸ ἡγεμονικὸν, καὶ κατὰ τὴν ὡς ἂν αὐτῶν τούτου φυλακτικήν. καὶ τὰ τῆς λύπης πάθη ἐνταῦθά που ἐμφυῶς γίνεσθαι, οὐδενὸς ἄλλου συμπάσχοντος οὐδὲ συναλγοῦντος τό-

B που. ἀλγηδόνων γὰρ ἰσχυρῶν κατὰ ταῦτα γιγνομένων σφοδρῶν, ἑτέρως μὲν οὐδεὶς ἐμφαίνει τόπος τὰ πάθη ταῦτα, ὁ δὲ περὶ τὴν καρδίαν μάλιστα. ταῦτα πάντα φήσομεν ἀληθῶς ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λέγεσθαι, καὶ παρακαλέσομέν γε τοὺς ἀπ' αὐτοῦ μεμνῆσθαί τι αὐτῶν, καὶ μηκέτι παρ' ἡμῶν ἑτέραν ἐπιζητεῖν ἀπόδειξιν ὑπὲρ τοῦ τοὺς φόβους, καὶ τὰς λύπας, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα πάθη κατὰ τὴν καρδίαν συνίστασθαι, ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ παρ' αὐτῶν ὁμολογούμενον λαμβάνεται τῶν Στωϊκῶν. οὐ μόνον γὰρ Χρύσιππος, ἀλλὰ καὶ Κλεάνθης, καὶ Ζήνων ἑτοίμως αὐτὰ τιθέασιν. ἐκεῖνο δ' ἐπισκέπτεσθαι χρὴ μόνον, ἐν ᾧ τὴν πᾶσαν

C ἀμφισβήτησιν εἶναι συμβέβηκεν, εἰ καὶ τὸ λογιζόμενόν ἐστιν ἐνταῦθα. εἰ γὰρ ὥσπερ τὸ θυμοειδὲς ἐναργῶς ἐπιδείκνυται, δι' ὧν ὁ Χρύσιππος ἤδη πολλάκις εἴρηκε λόγων περιεχόμενον ἐν τῇ καρδίᾳ. ἡμεῖς δὲ εἰ περὶ τοῦ λογιζομένου παραπλησίας ταύταις, ἢ καὶ σφοδροτέρας ἔτι προσθείημεν ἀποδείξεις ὑπὲρ τοῦ κατὰ τὴν κεφαλήν τε, καὶ τὸν ἐγκέφαλον ὑπάρχειν αὐτὸ, τί ἄλλο ἢ τὸ Πλάτωνός τε, καὶ Ἱπποκράτους ἀποδειχθήσεται δόγμα, τὰς ἀποδείξεις ἀμφοτέρας ἡμῶν συνθέντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

D Ἐπίλογος τῶν ἀληθῶν τε, καὶ ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων περὶ τοῦ ἐγκεφάλου τε, καὶ τῆς καρδίας.

Ἴσως οὖν ἄμεινον ἐπεὶ κατὰ τοῦτο τοῦ λόγου γεγόναμεν, ἀναμνῆσαι τῶν ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλέον ἐν τῷ πρὸ τούτου διελέχθην ὑπομνήματι, τὰ λήμματα δεικνὺς, ἐξ ὧν ἄν τις ἀποδείξῃ τὸ προκείμενον. ἦν δ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιον ἐκ τῶν ὑπαρχόντων, καὶ συμβεβηκότων ἑκατέρῳ τῶν σπλάγχνων κατὰ τὴν οὐσίαν τοῦ ζητουμένου πράγματος, ἄρχεσθαι χρῆναι, καὶ δὴ τὰ ὑπάρχοντά τε, καὶ συμβαίνοντα καθ' ἑκάτερον ἰδίᾳ πάντα διήλθομεν ἔμπροσθεν. ἦν δὲ καὶ τούτων κεφάλαια

E ταῦτα, πρῶτον μὲν ὡς τὴν αἴσθησίν τε, καὶ κίνησιν τὴν κατὰ προαίρεσιν ἅπασι τοῖς τοῦ ζώου γε μέλεσι παρεχόντων ὀργάνων, ἅπερ ὀνομάζεσθαι νεῦρα, τὸν ἐγκέφαλον ἀρχὴν ὑπάρχειν συμβέβηκεν, ὥσπερ τῶν ἀρτηριῶν τὴν καρδίαν. ἔπειτα δ' ὅτι θλιφθεισῶν μὲν ἢ τρωθεισῶν τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλιῶν, ὅλον τὸ ζῶον αὐτίκα γίγνεται καρῶδες, οὐ μὴν ἀπόλλυταί γε, οὔτε ἡ κατὰ τὰς ἀρτηρίας, οὔτε ἡ κατὰ τὴν καρδίαν κίνησις, ὥσπερ γε κἀπειδὰν ὁμοίως τὴν καρδίαν διαθῶμεν, αἱ μὲν κατὰ τὰς ἀρτηρίας κινήσεις παραβλάπτονται. τὸ δ' ὅλον ζῶον, οὔτε εἰς αἴσθησιν οὐδεμίαν, οὔτε κίνησιν οὐδὲν φαίνεται βλαπτόμενον. ἐπεδείξαμεν δὲ καὶ ὡς

F οὐδέτερον οὐδετέρῳ χορηγεῖ τῶν εἰρημένων δυνάμεων, οὔτ' ἡ καρδία τῷ ἐγκεφάλῳ τῆς αἰσθητικῆς τε, καὶ κατὰ προαίρεσιν κινητικῆς, οὔθ' ὁ ἐγκέφαλος τῇ καρδίᾳ τῆς σφυγμικῆς, ἀλλ' ἔστιν ἑκάτερον τῶν μορίων ἑκατέρας δυνάμεως οἷον πηγή τις. ἐνδείκνυται δ' ὁ λόγος ἤδη, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν νοσημάτων μαρτυρίαν. ὑπὲρ ἧς ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπὶ πλέον ἐροῦμεν. ἐγκεφάλου μὲν γὰρ πάσχοντος,

ἕτοιμον παραφρονῆσαί τε, καὶ ἀκίνητον, καὶ ἀναίσθητον γενέσθαι τὸ ζῶον. καρδίας δὲ, συγκοπῆναι μὲν, καὶ ἀπολέσθαι, τῶν προειρημένων δ' οὐδὲν ἐν πάθειν. εἴπερ οὖν οὕτως ταῦτ' ἔχει καθάπερ ἔχει, καὶ οἱ λέγοντες ἐκ καρδίας πεφυκέναι τὰ νεῦρα, λέγειν μὲν δύνανται τοῦτο καὶ γράφειν, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ λέγουσί τε, καὶ γράφουσιν. οὐ μὴν ἐπί γε τῶν ζώων ἐναργῶς δεικνύναι. τὴν μὲν γὰρ λεγομένην ἀρχὴν, ἀφ' ἧς τὰ νεῦρα πέφυκεν, ἐγκέφαλον ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. ὅσα δὲ Χρύσιππος ἐπὶ πλεῖστον μηκύνων ἐπὶ τῆς καρδίας διεξῆλθεν, οὐ τὸ λογίζεσθαι δείκνυσι τὸ σπλάγχνον, ἀλλὰ τὸ θυμοῦσθαι, καὶ τὸ φοβεῖσθαι, καὶ τὸ λυπεῖσθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τοῦ θυμοειδοῦς τῆς ψυχῆς ἐστιν ἔργα τε καὶ πάθη.

A prompré deſipere animal, & motus ſenſúſque expers reddi. At corde affecto, in ſyncopen prolabi, & interire, prædictorum autem ne vnum quidem perpeti. Itaque ſi in eum modum hæc ſe habent, quemadmodum habent; & qui ex corde neruos prodire tuentur, dicere quidem hoc poſſunt, & ſcribere quemadmodum etiam alia pleraque & dicunt, & ſcribunt; non tamen in animantibus euidenter oſtendere. Siquidem quod principium dicitur à quo nerui proueniunt, cerebrum exiſtere neceſſe eſt. Quæ autem Chryſippus impendiò prolixus de corde diſſeruit, non ratiocinari B viſcus indicant, ſed iraſci, timere, & triſtari, ac omnia quæ iraſcibilis animæ tum opera, tum affectus exiſtunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὑπόλοιπα τὰ τοῦ Χρυσίππου περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ λήμματα, μάταιά τε εἶναι καὶ ψευδῆ.

ΟΠερ οὖν εἶπον ἤδη πρόσθεν ἐν τῷδε τῷ γράμματι, τοῦτο καὶ νῦν ἀναγκαῖον ἀναμνῆσαι, ὅτι ὁ Χρύσιππος ἐν τῇ μετὰ τὰς προγεγραμμένας ῥήσεις λέξει, προχείρως πάλιν ἐξ ἑνὸς ἄρχεσθαι μόνου τὰς δυνάμεις ἀμφοτέρας λαμβάνει, μηδὲ μίαν ἀπόδειξιν, ἢ παραμυθίαν, ἢ πιθανότητα τῷ λόγῳ προσθεὶς, ὡς ἐξ αὐτῆς φανερὸν ἔσται τῆς λέξεως αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον ἐχούσης. ἀτόπως οὖν αὐτὸ κατὰ ταῦτα ἐξακολουθησόμενον, ἐάν τε μὴ φῶσι τὴν λύπην, καὶ τὴν ἀγωνίαν ἀλγηδόνας εἶναι, ἐάν τε ἀλγηδόνας, ἐν ἄλλῳ γίνεσθαι τόπῳ ἢ τῷ ἡγεμονικῷ. τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῆς χαρᾶς, καὶ ἐπὶ τοῦ θάρσους ἐροῦμεν, ἅπερ ἐμφαίνει περὶ τὴν καρδίαν γινόμενα. ὃν τρόπον γὰρ ὅταν τὸν πόδα πονῶμεν, ἢ τὴν κεφαλὴν, περὶ τούτοις τοῖς τόποις ὁ πόνος γίγνεται, οὕτως συναισθανόμεθα, καὶ τῆς κατὰ τὴν λύπην ἀλγηδόνος περὶ τὸν θώρακα γινομένης. οὔτε τῆς λύπης οὐκ οὔσης ἀλγηδόνος, οὔτε ἐν ἑτέρῳ τινὶ τόπῳ ἢ τῷ ἡγεμονικῷ αὐτῆς γινομένης. πρὸς ταύτην τὴν ῥῆσιν δίκαιον ἀποκρίνασθαι τῷ Χρυσίππῳ, καθ' ἕκαστον ὧν ἐρωτᾷ κεφαλαίων, εὐθέως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὸ πρῶτον ἀναλαβόντας, ἔνθα φησὶ τὴν λύπην καὶ τὴν ἀγωνίαν, καὶ τὴν ὀδύνην ἀλγηδόνας ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ ἐρωτῴη ἡμᾶς οὕτως, εἴποι τις ὡς Χρύσιππος εἴρηκεν, εἴτε ἀποφαινόμενος, ἐπαινέσομεν αὐτοῦ τὸν λόγον, καὶ φήσομεν ἀγωνίαν, καὶ λύπην, καὶ ὀδύνην ἀλγηδόνας εἶναι τῷ γένει. μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τοῖς ὀνόμασι κατὰ τὸ τῶν Ἑλλήνων χρήσασθαι συνήθειαν, ὀδύνας τε καὶ ἀλγηδόνας οὐδὲν ἕτερον ἀλλήλων διαφέρειν, ὥσπερ οὐδὲ κίονα, οὐδὲ στῦλον, οὐδὲ ὦπας καὶ ὀφθαλμούς. ἀγωνίας μέντοι καὶ λύπης οἷον γένος εἶναι τὴν ἀλγηδόνα. τὸ δ' ἐν τῷ ἡγεμονικῷ τόπῳ τὰς ἀλγηδόνας γίνεσθαι, τοῦτ' οὐκ ἔτι τῷ Χρυσίππῳ συγχωρήσομεν, αὐτῷ τὴν ἀλγηδόνα καὶ τά τε τὸ ἡγεμονικὸν συνίστασθαι. δίκαιος οὖν ἐστιν ἐπιδεῖξαι, καθ' ἓν καὶ ταὐτὸν σπλάγχνον ἀμφοτέρας ᾠκισμένας τὰς δυνάμεις. καίτοι τί λέγω καθ' ἓν καὶ ταὐτόν; οὐ γὰρ πρὸς Χρύσιππον οὕτω χρὴ ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς Ἀριστοτέλην, συγχωροῦντα μὲν εἶναι πλείους δυνάμεις ἡμῶν ἐν τῇ ψυχῇ τῷ γένει διαφερούσας. οὐ μὴν ἐν ἄλλῳ γε, καὶ ἄλλῳ σπλάγχνῳ καθιδρῦσθαι. πάντων γὰρ ἀρχὴν εἶναι βούλεται καρδίαν. ὁ δὲ Χρύσιππος, οὐδὲ τὰς δυνάμεις αὐτὰς διαλλάττειν ἀλλήλων ὁμολογεῖ, οὐδ' ἑτέρᾳ μέν τινι δυνάμει θυμοῦσθαι τὸ ζῶον, ἑτέρᾳ δ' ἐπιθυμεῖν, ἑτέρᾳ δὲ λογίζεσθαι. οὐκοῦν οὐδ' ἡμᾶς οὕτω χρὴ προβάλλειν αὐτὸ, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἐπιδεῖξαι

CAPVT VII.

Reliquas Chryſippi de principatu animæ ſumptiones, inanes eſſe ac falſas.

ID profectò quod iam antea hoc in libro dixi, nunc etiam repetere eſt neceſſarium, quod Chryſippus in oratione poſt citata verba prom- C ptè rurſus aſſumit, ex vno ſolo vtraſque facultates ordiri, ne vna quidem demonſtratione, aut perſuaſione, aut probabilitate orationi adiecta, vt ex ipſa ſententia conſtabit, quæ hunc in modum ſonat. *Abſurde itaque id ex his ducendum, ſiue non dicant triſtitiam & timorem dolores eſſe, ſiue dolores in alio loco gigni, quàm in animæ principatu. Eadem etiam de gaudio & confidentia dicemus, quæ in corde generari videntur. Nam quomodo quum pede aut capite laboramus, in his locis dolor gignitur; ita etiam triſtitia dolorem in thorace oborientem percipimus; quum neque triſtitia non ſit dolor, neque in alio quodam loco quam animæ* D *principis ipſa obueniat.* Aduerſus hæc verba æquum eſt Chryſippo reſpondere iuxta ſingula capita quæ diſcutio, priori ſtatim ab initio repetito, vbi affirmat triſtitiam, timorem, & dolorem cruciatus exiſtere. Siue enim aliquis nos interrogans ita dicat, quemadmodum Chryſippus dixit, ſiue pronuncians ſententiam, laudabimus illius ſermonem dicemúſque timorem, triſtitiam, & dolorem, cruciatus eſſe genere; imò ſi oportet ſecundum Græcorum conſuetudinem vti nominibus, dolores & cruciatus nihil inter ſe differre: quemadmodum ne- E que columnam & pylam, neque lumina & oculos; timoris verò & triſtitiæ veluti genus eſſe quoddam cruciatuum. In principis animæ facultatis loco dolores oboriri, id nondum Chryſippo concedemus doloremque in principatu animæ conſiſtere. Æquum itaque eſt oſtendere, in vno eodémque viſcere vtraſque habitare facultates. At verò quid dico in vno & eodem? Non enim ad Chryſippum ita facere verba conuenit, ſed ad Ariſtotelem, qui quidem plures in anima noſtra facultates genere diuerſas eſſe concedit, non tamen in alio atque alio viſ- F cere collocari. Omnium namque principium cor eſſe vult; Chryſippus autem neque facultates ipſas inter ſe differre profitetur, neque alia quadam facultate animal iraſci, alia concupiſcere, alia ratiocinari, quare neque nos ita idipſum proponere conuenit, quemadmodum antea diximus, oſtendere adhortantes quo-

modo

modo in eodem animantis loco, & iraſcibilis animæ facultas ſit, & rationalis, & concupiſcens. Itaque adhortabimur vel Chryſippum, vel eius ſectatorem, vt priorem hanc & generaliorem quæſtionem conſtituat & demonſtret. Hæc autem eſt, eiuſdem facultatis opera exiſtere, ratiocinari, iraſci, cibos, potúſque, ac venerem appetere. Nos ſiquidem quum in aliis animantibus euidenter ea diſtincta eſſe oſtendimus, tum præterea in pueris, qui ratione minimè vtuntur, iracundiæ autem & concupiſcentiis validiſſimis tanquam feræ inſeruiunt. Iam inter nos ipſos qui ratione maximè vtitur, minimè concupiſcit, & iraſcitur; qui verò irrationali cuipiam animæ parti obnoxius eſt, minimè ratione vtitur. Ad hæc, Medeæ Euripidis, & Vlyſſis Homerici impræſentiarum habenda eſt mentio, in quibus vtræque animæ partes inter ſe contendebant, innuentes manifeſtò non vnam exiſtere. Vicit autem in prudentiore, pars animæ potior; in indocta & barbara, deterior. Ac in pleriſque hominibus huiuſmodi ſecundum animam eueniunt, ratione nonnunquam cum parte iraſcibili pugnante, nonnunquam cum appetente. At Chryſippus vnà cum aliis Stoicis, in brutis animalibus propè recedit ad dogma, ne appetere quidem ea pronuncians. Ac mihi de ſermonis impudentia priùs dictum eſt: in pueris autem vltro citróque cauillantur, non ſimiliter omnes, ſed impudentia, & præter id quod apparet pronunciando, omnes ſibi reſpondent. Dicturus ſum autem de his vberiùs poſtea. Pari modo etiam de animæ affectuum differentia nihil dicunt in quo cum euidentibus, aut inter ſe ipſos conueniant, aut vnuſquiſque ſecum. De quibus omnibus decreui ſubſequenti libro quarto tractare. Hic enim tertius haud ſcio quomodo interruptus eſt propter Stoicorum contentiones, qui non aliquibus eorum quæ Chryſippus prodidit, ſed vniuerſis contradicere compulerunt. Ego vero eorum quidem quæ Chryſippus etiam ſenſit ſuperfluo à ſe dicta, ac quæ forſan alicui (vt ipſe ait) à grammatiſta quodam aut anu garrula videntur effutita, ſatiùs putaui eſſe non omninò meminiſſe. Reliquis autem vniuerſis bifariam partitis, ſuperiori libro percenſui quæ omnium erant validiſſima. Ea verò quæ de animæ affectibus quæruntur, hoc tertio commentationum libro ſtatueram expedire. Hoc itaque (ſi Deus nos ſeruet) omninò faciemus. At quia impræſentiarum meminiſſe omnium decreuimus quæ Chryſippus priore libro de principe animæ facultate differens prodidit, tempeſtiuum deinceps iam fuerit, commemoratis reliqua adiungere. Cohæret itaque talis quidem Chryſippi ſententia ſuperiùs commemoratæ, ſecundum quam inſuper lationis impetum, & eiuſmodi omnia dicuntur. *Attigi cor tuum ſicuti animam, & attingo cor dicimus, non æquè dicentes quod aliqui nos penetrauerint in cerebro & in viſceribus & in iecore, ſed prædictis ſimiliter. Illa enim mihi videntur dici, tanquam aliquis proferat, interiora tua attingo, maleficio euſque perueniente.* Corde autem quemadmodum anima vtimur, atque hæc innoteſcent obſeruantibus magis; quod in his præter quòd nihil demonſtrat; & idiotas vocat teſtes, nihil ex propoſitis concludit; Verùm quòd patibilis & irrationalis animæ pars, non rationalis in corde habeatur oſtendat, apertè conſtat; quapropter neque longiùs ipſis immorari conuenit, quum ſimilem

A παρακαλοῦντας ὡς ἐν ταὐτῷ τόπῳ τοῦ ζώου, καὶ τὸ θυμοειδές ἐστιν, καὶ τὸ λογιστικόν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. τὸ τοίνυν πρότερόν τε τούτου, καὶ γενικώτερον ζήτημα τοῦτο παρακαλέσομεν, ἢ Χρύσιππον, ἤ τινα τῶν ἀπ' αὐτοῦ κατασκευάσασθαί τι, καὶ ἀποδεῖξαι, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τῆς αὐτῆς εἶναι δυνάμεως ἔργα, τό τε λογίζεσθαι, καὶ τὸ θυμοῦσθαι, καὶ τὸ βρωμάτων τε, καὶ πομάτων, καὶ ἀφροδισίων ἐπιθυμεῖν. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐπί τε τῶν ἄλλων ζώων ἐναργῶς ἐπιδείκνυμεν αὐτὰ κεχωρισμένα, καὶ προσέτι τῶν παίδων, οἳ λογισμῷ μὲν ἥκιστα χρῶνται. θυμοῖς δὲ καὶ ἐπιθυμίαις ἰσχυροτάταις, ὥσπερ τὰ θηρία δουλεύουσι. καὶ ἡμῶν B γ' αὐτῶν, ὁ μὲν τῷ λογισμῷ μάλιστα χρώμενος, ἥκιστ' ἐπιθυμητικός τ' ἐστὶ καὶ θυμικός, ὁ δ' ὑπό τινος τῶν ἀλόγων τῆς ψυχῆς μορίων ἀρχόμενος, ἥκιστα χρῆται λογισμῷ. καὶ τῆς Μηδείας δ' ἀναμνηστέον ἐν τούτῳ τῆς Εὐριπίδου, καὶ τοῦ Ὁμηρικοῦ Ὀδυσσέως, ἐν οἷς ἐστασίασε μὲν ἑκάτερα πρὸς ἄλληλα τῆς ψυχῆς τὰ μόρια, δηλοῦντα σαφῶς ὡς οὐχ ἕν ἐστιν. ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τοῦ σοφωτέρου τὸ βέλτιον, ἐπὶ δὲ τῆς ἀπαιδεύτου τε, καὶ βαρβάρου, τὸ χεῖρον. καὶ ἐπὶ πολλῶν ἀνθρώπων τοιαῦτ' ἐστὶ γινόμενα κατὰ τὴν ψυχὴν τοῦ λογισμοῦ, ποτὲ μὲν τῷ θυμοειδεῖ μαχομένου, ποτὲ δὲ τῷ ἐπιθυμητικῷ. ὁ δὲ Χρύσιππος ἅμα C τοῖς ἄλλοις Στωϊκοῖς, ἐπὶ μὲν τῶν ἀλόγων ζώων ὁμόσε χωρεῖ πρὸς τὸ δόγμα, μηδ' ἐπιθυμεῖν φάσκων. καί μοι περὶ τῆς ἀναισχυντίας τοῦ λόγου πρόσθεν εἴρηται. ἐπὶ δὲ τῶν παίδων ἄνω καὶ κάτω περιπλέκουσιν, οὐχ ὡσαύτως μὲν ἅπαντες, ἀναισχυντοῦντες δὲ καὶ παρὰ τὸ φαινόμενον ἀποφαινόμενοι πάντες. εἰρήσεταί μοι δὲ καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἐφεξῆς, ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῆς κατὰ τὰ τῆς ψυχῆς πάθη τῆς διαφορᾶς οὐδὲν ὁμολογοῦμεν, οὔτε τοῖς ἐναργέσιν, οὔτ' ἀλλήλοις λέγουσιν, οὔθ' ἕκαστος ἑαυτῷ. περὶ ὧν ἁπάντων ἔγνωκα κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον τὸν δ' διελθεῖν. οὑτοσὶ γὰρ ὁ τρίτος οὐκ οἶδ' ὅπως παρενέπεσε, διὰ D τὰς τῶν Στωϊκῶν ἔριδας ἀξιούντων, μὴ ὅσα τῶν ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένων, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα τὴν ἀντιλογίαν ποιεῖσθαι. ἐγὼ δ' ὧν μὲν καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ᾔσθετο περιττῶς εἰρημένων ὑφ' ἑαυτοῦ, καὶ τάχ' ἄν τῳ δοξάντων ὡς αὐτός φησιν ὑπὸ γραμματιστοῦ τινος ἢ γραὸς ἀδολεσχούσης εἰρῆσθαι, βέλτιον ᾤμην εἶναι μηδ' ὅλως μνημονεύειν. τὰ δ' ἄλλα σύμπαντα δίχα τέμνων, ἐν μὲν τῷ πρὸ τούτου διῆλθον, ἅπερ ἦν ἁπάντων ἰσχυρότατα. τοῖς δὲ περὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ζητουμένοις ἐγνώκειν ἀναθεῖναι, κατὰ τόδε τὸ γ' τῶν ὑπομνημάτων. τοῦτο μὲν οὖν ἐὰν ὁ θεὸς ἡμᾶς σώζῃ, πάντως πράξομεν. ἐπεὶ δ' ἐν τῷ E νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ μνημονεῦσαι πάντων διέγνωμεν, ὧν εἶπεν ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ προτέρῳ περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ διαλεγόμενος, ἑξῆς ἂν εἴη καιρὸς ἤδη συνάπτειν τοῖς εἰρημένοις τὰ λοιπά. συνεχὴς οὖν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει τοῦ Χρυσίππου τοιάδε τίς ἐστι, καθ' ἣν ἔτι φορᾶς καὶ τὰ τοιαῦτα λέγεται πάντα. ἡψάμην σου τῆς καρδίας ὥσπερ τῆς ψυχῆς, καὶ ἅπτομαι τῆς καρδίας λέγομεν, οὐχ ὡς ἄν τι παρελθόντος τινὸς ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ τῶν σπλάγχνων λέγοντες, καὶ τοῦ ἥπατος, ἀλλὰ τοῖς προειρημένοις παραπλησίως. ἐκεῖνα γάρ μοι δοκεῖ λέγεσθαι, ὡς ἄν τις ἔφη τῶν ἐντός σου ἅπτομαι διικνουμένης τῆς κακοποιίας ἐπὶ τοσοῦ- F τον. τῇ δὲ καρδίᾳ καθάπερ αὖ τῇ ψυχῇ χρώμεθα. καὶ τούτων ἔσται ἔμφασις ἐφιστᾶσι μᾶλλον, ὅτι καὶ ταῦτα πρὸς τῷ μηδὲν ἀποδεικνύειν, ἀλλ' ἰδιώτας ἐπικαλεῖσθαι μάρτυρας, οὐδὲ περαίνει τι τῶν προκειμένων, ἀλλὰ τὸ παθητικόν τε, καὶ ἄλογον τῆς ψυχῆς, οὐ τὸ λογιζόμενον ἐνδείκνυται κατὰ τὴν καρδίαν ὑπάρχειν, ἄντικρυς δῆλον· ὅθεν οὐδ' ἐπὶ πλέον ἐν αὐτοῖς χρὴ διατρίβειν, ὁμοίας

ἔχουσιν ἀτοπίας οἷς ἤδη πολλάκις ἔδειξα. μετὰ δὲ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ἑτέρα τις ἐφεξῆς ἐστιν, ἐν ᾗ τοὺς ἀσπλάγχνους τε, καὶ τοὺς οὐκ ἔχοντας ἐγκέφαλον ἐξηγεῖταί πως λέγονται, περὶ ἧς αὐτάρκως ἔμπροσθεν εἴρηται. μετὰ δὲ ταῦτα, τοιάνδε τινὰ γράφει ῥῆσιν· κατὰ τοιάνδε μοι δοκοῦσι μάλιστα φοράν, καὶ οἱ τιμωρητικώτεροι πρός τινας φερόμενοι ὁρμᾶν ἐπὶ τὸ τούτων ἐκσπάσαι, καθ' ἣν φορὰν ἐπιτείνοντες, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν σπλάγχνων ὁμοειδῶς φέρονται. ἐνταῦθα πάλιν ὁ Χρύσιππος οὐκ οἶδ' ὅπως ἀγνοεῖ κατασκευάζων ἕτερόν τι τοῦ προκειμένου σκέμματος. οἱ γὰρ ἀπειλοῦντές τισιν, ὥσπερ ἐκκόψαι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐνίοτε λέγουσιν, ἢ κατάξαι τὴν κεφαλήν, ἢ συντρίψαι τὰ σκέλη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστὶν ὅτε καὶ τὴν καρδίαν ἐκσπάσαι φασὶν ἐν ἴσῳ τῷ ἀποκτεῖναι. ἀλλὰ τί τοῦτο πρὸς τὰ παρόντα; τὸ γὰρ ἀποτεμεῖν ἐνίοτε τὰ ὦτα καὶ τὴν ῥῖνα, καὶ διασπάσαι πολλάκις ἄλλοις ἀπειλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. καί πού τις εὐχομένη παρὰ τῷ ποιητῇ γυνή, τάδε λέγει.

----τοῦ ἐγὼ μέσον ἧπαρ ἔχοιμι
Ἐσθέμεναι προσφῦσα----

τί οὖν οὐ καὶ τὸ ἧπαρ ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἀποφαινόμεθα, φίλτατε Χρύσιππε; καὶ ταῦθ' Ὅμηρον ἔχοντες μάρτυρα τηλικοῦτον ποιητήν, ᾧ μᾶλλον ἦν σε πιστεύειν δίκαιον, ἢ τοῖς ἰδιώταις. οὗτος μέν γε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔτι, καὶ ταῦθ' ὑπὲρ ἥπατος ἔγραψε.

Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν
Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα.
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω, ἧπαρ ἔκειρον
Δέρτρον ἔσω δύνοντες, ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί.
Λητὼ γὰρ εἵλκυσε Διὸς Κυδρὴν παράκοιτιν.
Πυθώ τ' ἐρχομένην διὰ καλλιχόρου Πανοπῆος.

ἐν τούτοις ὁ ποιητὴς ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμητικὸν μέρος ὑπάρχειν ἐν ἥπατι. διότι γάρ φησιν ἐπεθύμησεν ὁ Τιτυὸς ὑβρίσαι τὴν Λητώ, διὰ τοῦτο γῦπες αὐτοῦ κείρουσι τὸ ἧπαρ, ὡς εἰς αὐτὸ μάλιστα τιμωρούμενοι τὸ κατάρξαν τῆς ὕβρεως. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἐπαινῶ τὸν Χρύσιππον, ἑκόντα σιωπήσαντα τὸ καταβάλλον αὐτοῦ τὴν δόξαν. ἐν οἷς δ' ἤτοι περαίνει μηδέν, ἢ καθ' ἑαυτοῦ καλεῖ τοὺς μάρτυρας, ἐνταῦθα νομίζω μὴ συνιέναι τῶν ἀκολουθούντων τε, καὶ μαχομένων ἀλλήλοις πραγμάτων, ὥσπερ γε κἀν τοῖς ἑξῆς τῶν προγεγραμμένων ἐν οἷς φησι. καὶ τὰ τῶν ὀργιζομένων δὲ πάθη περὶ τὸν θώρακα φαίνεται γινόμενα, καὶ τὰ τῶν ἐρώντων, ὥστε καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μάλιστα γίνεσθαι περὶ τούτους τοὺς τόπους. ἐφ' ἑκάστῃ τῶν τοιούτων ῥήσεων ἐπιφθέγγεσθαι προσήκει. τί οὖν, ὦ Χρύσιππε, τοῦτο πρὸς τὸ λογιστικὸν ὑπὲρ οὗ ζητοῦμεν; οὐ γὰρ δὴ περὶ τῶν ὀργιζομένων, ἢ ἐπιθυμούντων ἡ ἀμφισβήτησις ἦν, εἰ κατὰ τὸν θώρακά τε, καὶ περὶ τὸν θώρακα τοῖς οὕτως ἔχουσι κινεῖται τὰ πάθη, ἀλλ' εἰ καὶ τὸ λογιζόμενον ἐνταῦθά ἐστιν. ἐφεξῆς δὲ τούτων τάδε γράφει· εὖ μάλα δὲ παρίστασι τὸ λεγόμενον, ὡς ἔφην, καὶ αἱ ἐν αὐτοῖς γινόμεναι μελέται, καὶ ῥήσεων, καὶ τῶν παραπλησίων. ἐν ᾧ γὰρ ταῦτα πάντα συντελεῖται, πάντως εὔλογον ἐν ἐκείνῳ, καὶ τὴν τοῦ λόγου διέξοδον γίνεσθαι, καὶ λέγειν ἡμᾶς, καὶ διανοεῖσθαι κατ' ἐκεῖνο. ἀληθῆ ταῦτα γράφεις, ὦ Χρύσιππε. καθ' ὃ γὰρ ἐν ἑαυτοῖς μελετῶμεν, ἢ καὶ μετὰ σιγῆς διεξερχόμεθα διανοούμενοι, τοῦτό ἐστι τὸ λογιζόμενον. ἀλλ' ἀπότερον ἐγκέφαλος ἢ καρδία τὸ διανοούμενόν ἐστιν, ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἐζητοῦμεν, ἐχρῆν ἀποδεῖξαί σε, καὶ μὴ τὸ πρότερον λῆμμα

habeant abſurditatem iis quæ iam ſubiode indicaui; poſt præſcriptam ſententiam, alia quædam ſubſequitur, qua euiſceratos, & nullo præditos cerebro exponit, quomodo dicantur; de qua abundè ſupra diſputatum eſt. Ab bis huiuſmodi quædam tradit; *Ob talem potiſſimum propenſionem videntur mihi etiam qui maiore vlciſcendi ſtudio in quoſdam feruntur ad hoc euellendum impelli, quo impetu magis intenſo etiam ad reliqua viſcera ſimiliter feruntur.* Hîc rurſus Chryſippus, haud noui quomodo ignorat ſe diuerſum quiddam à propoſita conſideratione aſtruere. Nam qui minitantur quibuſdam, ceu oculos ipſorum nonnunquam euellere dicunt; aut confringere caput, aut comminuere crura; eodem modo interim cor quoque extrahere dicunt, eodem ſignificatu, quo eſt occidere. Sed quid hoc ad præſentia pertinet? Nam amputare nonnunquam aures, & naſum item diſcerpere frequenter aliis minantur homines. Et quædam mulier apud poëtam precando hæc dicit;

——— *Huius ego medium hepar haberem*
Veſcendum incumbens ———

Cur igitur non etiam iecur animæ initium (chariſſime Chryſippe) pronunciamus? præſertim quum Homerum tantum poëtam eius rei teſtem habeamus; cui iuſtius erat te fidem adhibere, quàm idiotis. Hic ſanè præter alia, adhuc etiam hæc de iecinore prodidit;

Et Tityum vidi claræ telluris alumnum,
Porrigitur cui tota nouem per iugera corpus.
Hinc atq; hinc geminus roſtro vrget vultur adūco,
Immortale iecur tondens; iacet ille ſupinus,
Nec depellendi manibus datur vlla poteſtas.
Latona namque auſus erat tentare cubile,
Quum Pytho Panopes peteret per amœna vireta.

In his poëta manifeſtò concupiſcentem animæ facultatem iecinori ineſſe indicat. Quod enim, ait, Tityus Latonem conſtuprare cupierit, ideo vultures iecur ipſius rodunt, tanquam illatæ contumeliæ pœnam in id potiſſimum reiicientes. Sed hîc quidem laudo Chryſippum, quòd ſua ſponte ſubticuerit id quod opinionem eius ſubuertit; in quibus autem vel nihil concludit, vel contra ſe teſtes citat, ibi autumo hominem non intelligere rerum conſequentiàm, ac inter ſe pugnantiam, quemadmodum io his quæ commemorata ſubſequuntur hoc modo; *Et iraſcentium affectus in thorace oboriri apparent: item amantium. Quapropter etiam concupiſcentia in his potiſſimum loci accidit.* In vnaquaque huiuſmodi ſerie acclamare conuenit. Quid igitur hoc, ô Chryſippe, ad vim rationalem, de qua eſt quæſtio? Non enim de iraſcentibus aut concupiſcentibus erat dubitatio, an in thorace & circa thoracem ita habentibus affectiones moueantur, ſed an etiam rationalis vis indidem habeatur. Poſt hæc autem ſic ſcribit: *Admodum confirmant id quod dicitur, vt aiebam, etiam meditationes in ipſis facta, tum verborum, tum ſimilium. In quo enim hæc omnia perficiuntur, ibi planè conſentaneum eſt & ſermonis explicationem fieri, ac indidem nos dicere, & meditari.* Hæc vera ô Chryſippe ſcribis. In qua enim parte apud nos meditamur, aut cum ſilentio quoque cogitando percenſemus, hæc eſt rationi dicata: verùm cerebrúmne, an cor, pars ſit quæ intelligit (quod per initia quærebamus) demonſtraſſe te oportebat, & non priore lemmate

ſumpto,

Digitized by Google

ſumpto, quod apud omnes in confeſſo eſt, putare te aliquid ab eo amplius ad eorum quæ diſquiruntur inuentionem habiturum. Nemo enim eſt, qui non fateatur, in qua conſideramus & diſſerimus, in ea parte principem eſſe animæ facultatem. Sed non hoc erat quod inquiritur, verùm an cor hæc ſit pars, quod non demonſtraſti, niſi fortè dicas te ſentire in corde dum ratiocinaris. Atqui inter initia totius ſermonis hunc in modum dixiſti; *Ita locus nos ſubterfugere videtur, dum neque ſenſus euidens apparet, quod in reliquis contigit; neque coniectura ſint quibus aliquis hoc poſſit colligere; neque enim eouſque controuerſia inter medicos & philoſophos proceſsiſſet.* Hæc locutus Chryſippus, ſi rurſus in eodem libro dicat nos ratiocinatiunes in corde oborientes percipere, neque ſuiipſius videbitur meminiſſe, & contra euidentia mentiri, non eſt tamen vir talis. Quare non dicet ex ſenſu quodam ſingula prædicta in corde fieri, ſe agnoſcere. Attamen ſi non ſenſu, ſed demonſtratione aliqua, quàm lubens eam audiuerim. Mihi ſanè videtur ſermone de voce etiam nunc vſus eſſe, quod ex iis quæ infert, conijcio; nam ab intellectu (inquit) dicere oportet, & apud ſeipſum dicere, aut vocem explicare, & corde cogitare, & apud ſe vocem proferre, & foràs emittere. Etenim confeſſum aliquod capiens tanquam eiuſdem partis ſit dicere, & apud ſe dicere, deinde aſſumens idem cordis opus eſſe dicere, ex ambobus concludit, in corde fieri, vt aliquis apud ſe dicat. Verùm nos ſuperiori libro rationem à Zenone propoſitam, cur vox ex corde ederetur, prauam oſtendimus. Quapropter etiam nunc ratio à Chryſippo propoſita, ſimul cum illa ſublata eſt, abolitáque. Itaque ſequentem iam inſpiciamus. *Huic autem conforme eſt, quòd gemitus quoque inde procedunt.* At gemitus, ô Chryſippe, & voces ex thorace quidem & pulmone dicemus emitti, non tamen ex corde; quemadmodum nec voces; demonſtrauimus namque hæc ſingula alibi, non ſimpliciter, nec quemadmodum tu, nulla demonſtratione adhibita. Ab his verſuum multitudinem Chryſippus citat, ex quibus plurima ſecum pugnant, vti antea oſtendi. In iis autem quæ verſibus interiecta ſunt, quamuis pauciſſima exiſtant, Chryſippus ipſe ſibi aduerſatur: quod ſubſequenti libro oſtendam, vbi de animi affectibus ſermonem inſtituere decreui. In præſentia verborum ſolùm ipſius mentionem facturus ſum, quæ hunc in modum habent. *Poëta paulò in his prolixior, multis adſtruit & rationalem vim & iraſcibilem hoc in loco conſiſtere, congregans in idem ipſas; quemadmodum & faciendum eſt;* manifeſtè enim inibi concedit diuerſum quiddam ab anima rationali eſſe, & iraſcibilem, & concupiſcentem. In corde autem habitare affirmat, quod Ariſtotelis, non Stoicorum dogma eſt, deinde præfatus quædam vbi poëta in corde rationem haberi pronunciat, ita infert ex conſequentibus; *Quod verò & concupiſcibilis hic reſideat, hinc conſtat,*

Nunquam aliàs animum languenti in pectore noſtrum
Seu Dea, ſeu mulier, tanto deuinxit amore.

Poſtea rurſus adducit, Quòd iraſcibilis facultas inibi habeatur, huiuſmodi plura declarant.

Non iram Iuno tenuit ſub pectore, at inquit.

Et,

Atque ira hunc quamuis ſapientem adurens.

A λαβόντα πρὸς ἁπάντων ὁμολογούμενον ἡγεῖσθαί τι πρὸς αὐτοῦ πλέον ἕξειν εἰς τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν. οὐδεὶς γοῦν ἐστιν ὃς οὐχ ὁμολογήσει, καθ' ὃ σκεπτόμεθα καὶ διαλεγόμεθα, κατὰ τοῦτο τὸ μόριον εἶναι τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν. ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἦν τὸ ζητούμενον, ἀλλ' εἰ καρδία τοῦθ' ὑπάρχει τὸ μόριον, ὅπερ οὐκ ἀπέδειξας, εἰ μή που ἄρα φῂς αἰσθάνεσθαι κατὰ τὴν καρδίαν λογιζομένου, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ γε τοῦ λόγου παντὸς ἔφησθα κατὰ λέξιν ὧδε. οὕτω φαίνεται διαφεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς, οὔτε αἰσθήσεως ἐκφανοῦς γενομένης, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συντέτυχεν, οὔτε τῶν τεκμηρίων, δι' ὧν ἄν τις συλλογίσαιτο τοῦτο. οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπὶ το-
B σοῦτον ἡ ἀντιλογία προῆλθε, καὶ ἐν ἰατροῖς, καὶ ἐν φιλοσόφοις. ὁ τοιοῦθ' εἰπὼν Χρύσιππος, εἰ πάλιν ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ φάσκοι τῶν διαλογισμῶν ἡμᾶς αἰσθάνεσθαι κατὰ τὴν καρδίαν γινομένων, οὔθ' ἑαυτῷ δόξει μεμνῆσθαι, καὶ καταψεύδεσθαι τῶν ἐναργῶν, οὐ μὴν τοιοῦτός γ' ὁ ἀνήρ, ὥστ' οὐκ ἂν εἴποι δι' αἰσθήσεώς τινος ἐπιγινώσκειν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν προειρημένων ἕκαστον γινόμενον. καὶ μὴν εἰ μὴ δι' αἰσθήσεως, ἀλλὰ δι' ἀποδείξεώς τινος, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμι αὐτῆς. ἐμοὶ μὲν δὴ δοκεῖ τῷ περὶ τῆς φωνῆς λόγῳ, καὶ νῦν προσκεχρῆσθαι. τεκμαίρομαι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐπιφερομένων. ἀπὸ γὰρ τῆς διανοίας φησὶ δεῖ λέγειν, καὶ ἐν ἑαυτῷ
C λέγειν ἢ φωνὴν διεξιέναι, καὶ καρδίαν νοεῖσθαι, καὶ ἐν ἑαυτοῖς φωνὴν διεξιέναι, καὶ ἐκτὸς ἐκπέμπειν. ὁμολογούμενον γάρ τι λαμβάνων ὡς τοῦ αὐτοῦ μορίου τὸ λέγειν εἴη, καὶ τὸ ἐν ἑαυτῷ λέγειν, εἶτα προσλαμβάνων αὖθις τῆς καρδίας ἔργον εἶναι τὸ λέγειν, ἐξ ἀμφοῖν ἔχει περαινόμενον, ἐν τῇ καρδίᾳ γίνεσθαι τὸ ἐν ἑαυτῷ λέγειν. ἀλλ' ἡμεῖς γε κατὰ τὸ πρὸ τούτου γράμμα τὸν ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος ἐρωτηθέντα λόγον, ὑπὲρ τοῦ τὴν φωνὴν ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκπέμπεσθαι, μοχθηρὸν ἐπεδείξαμεν, ὥστε καὶ ὁ νῦν ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λόγος, ἅμα ἐκείνῳ συνανῄρηται. ἐπισκεψώμεθα οὖν ἤδη τὸν ἑξῆς. οἰκείως δὲ τούτῳ,
D καὶ οἱ στεναγμοὶ ἐντεῦθεν προΐενται. καὶ τοὺς στεναγμούς, ὦ Χρύσιππε, καὶ τὰς φωνὰς ἐκ τοῦ θώρακος μὲν φήσομεν ἐκπέμπεσθαι καὶ τοῦ πνεύμονος, οὐ μὴν, οὐδ' ἐκ τῆς καρδίας, ὥσπερ οὐδὲ τὰς φωνάς. ἀποδέδεικται γὰρ ἡμῖν ὑπὲρ ἑκάστου τούτων ἐν ἑτέροις οὐχ ἁπλῶς, οὐδ' ὥσπερ ὑπὸ σοῦ νῦν, οὐδεμίαν ἀπόδειξιν προσθέντος. ἐφεξῆς δὲ τοῖς δὴ πλῆθος ἐπῶν, ὁ Χρύσιππος γράφει τῶν πλείστων ἑαυτῷ μαχομένων, ὡς ἔμπροσθεν ἔδειξα. τὰ δὲ μεταξὺ τῶν ἐπῶν, ἔτι μὲν ὀλίγιστα. περιέχεται δὲ τις κατὰ ταῦτ' ἐναντιολογία τοῦ Χρυσίππου πρὸς ἑαυτόν, ἣν ἐν τῷ μετὰ τοῦτ' ἐπιδείξω βιβλίῳ, καθ' ὃ περὶ τῶν τῆς ψυχῆς πα-
E θῶν ἔγνωκα ποιήσασθαι τὸν λόγον. ἐν δὲ τῷ παρόντι τῶν ῥήσεων αὐτοῦ ἐπιμνησθήσομαι μόνον, ἐχουσῶν ὧδε. ὁ δὲ ποιητὴς πλεονάζων ἐν τούτοις διὰ πολλῶν παρίστησιν, ὅτι καὶ τὸ λογιστικὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς περὶ τοῦτόν ἐστι τὸν τόπον, συνάγων εἰς ταὐτὸν αὐτὰ καθάπερ καὶ δεῖ ποιῆσαι. φανερῶς γὰρ ἐνταῦθα συγχωρεῖ μὲν ἕτερόν τι παρὰ τὸ λογιστικὸν εἶναι, τό τε θυμοειδὲς, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ κατῳκίσθαι φησὶν, ὅπερ Ἀριστοτέλους ἐστὶν, οὐ τῶν Στωϊκῶν δόγμα, καὶ διὰ τῶν ἑξῆς δὲ προειπὼν ἐν οἷς ὁ ποιητὴς ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ λογιζόμενον ὑπάρχειν ἀποφαίνεται. μετὰ ταῦτ' ἐπιφέρει, ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν
F ἐνταῦθα, διὰ τούτων ἐμφαίνει.

Οὐ γάρ πώποτε μ' ὧδε θεᾶς ἔρος οὐδὲ γυναικὸς,
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν.

εἶτ' ἐφεξῆς, ὅτι δὲ τὸ θυμοειδὲς ἐνταῦθά πού ἐστι, τὰ τοιαῦτα ἐμφαίνει πλείονα ὄντα.

Ἥρῃ δ' οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα.
Καὶ χόλον, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι.

ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ὁ Χρύσιππος ὁμολογεῖ δυνάμεις τινὰς εἶναι τῆς ψυχῆς, τήν τε θυμοειδῆ, καὶ τὴν ἐπιθυμητικὴν ἑτέρας τῆς λογιστικῆς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ὡς ἔφην, ἐν τῷ τετάρτῳ διαλέξομαι γράμματι. τὰ δ' ὑπόλοιπα τῶν κατὰ τὸ Χρυσίππου βιβλίον ἐπιδραμὼν, ἐνταῦθά που καὶ αὐτὸς ἤδη καταπαύσω τὸν ἐνεστῶτα λόγον. μετὰ δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐπῶν, ἐφεξῆς ὁ Χρύσιππος περί τε φωνῆς, καὶ λόγου, καὶ νεύρων ἀρχῆς, ὅσα τε τούτοις συνέζευκται, διῆλθεν, ἃ δὴ καὶ μόνα τῶν κατὰ τὸ βιβλίον ἔπρεπεν ἀνδρὶ φιλοσόφῳ, περὶ ὧν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ διεληλύθαμεν, ὑπερβάντες τὰ περιττῶς ἠδολεσχημένα.

A In his omnibus Chryſippus fatetur facultates quaſdam eſſe animæ, iraſcibilem, & concupiſcibilem, à rationali diuerſas, ſed de his (vt dixi) quarto libro diſſeram. Reliqua verò eorum quæ in Chryſippi volumine ſunt prætergreſſus, hic etiam ipſe iam præſentem librum finire cogito. A verſuum multitudine Chryſippus deinceps de voce, ratione & neruorum principio, quæque his coniuncta ſunt, percenſuit, quæ etiam ſola in libro comprehenſa, viro philoſopho conueniebant; ſuper quibus nos quoque ſuperiori libro tractauimus, prætergreſſi ſuperuacanea lo-B quacitate tractata.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Χρύσιππον οὐκ ὀρθῶς ἐξηγήσασθαι μῦθον τῆς γενέσεως τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ δόγμασιν ἐναντιοῦσθαι.

Νυνὶ μέντοι κατὰ τοῦτο βιβλίον ἐπεὶ καὶ ταῦτ' ἔδοξε προσθεῖναι, τά τ' ἄλλα τὰ προηγούμενα διῆλθον, ἑξῆς τε προσθήσω τὸν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς λόγον. αἰσθόμενος γὰρ ὁ Χρύσιππος ἐναντιούμενον τοῖς ἑαυτοῦ δόγμασι τὸν περὶ τῆς θεᾶς μῦθον ἀπὸ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς ὑπειλημμένης γεγενῆσθαι, C τοιάδε λέγει. προσγράψω γὰρ ἅπασαν τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ εἰ καὶ μακροτέρα πώς ἐστιν. ἀκούω δή τινας λέγειν παραμυθουμένους πρὸς τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς μέρος. τὸ γὰρ τὴν Ἀθηνᾶν Μῆτιν οὖσαν, καὶ οἷον φρόνησιν ἐκ τῆς κεφαλῆς γενέσθαι τοῦ Διὸς, σύμβολόν φασιν εἶναι, τοῦ ταύτῃ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι. οὐ γὰρ ἄλλως ἂν ἐν τῇ κεφαλῇ γενέσθαι Μῆτιν καὶ φρόνησιν, εἰ μὴ τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ταύτῃ ἐστί. πιθανοῦ μέν τινος ἐχόμενοι, διαμαρτάνοντες δ' ὡς ἐμοὶ φαίνεται, καὶ ἀγνοοῦντες τὰ περὶ τούτων ἱστορούμενα, περὶ ὧν οὐ χεῖρόν ἐστιν ἐπὶ πλέον εἰπεῖν ἐν τοῖς ἐνεστῶσι ζητήμασι. φασὶ δ' οἱ μὲν D οὕτως ἁπλῶς ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς αὐτὴν γενέσθαι, οὐδὲ προσιστοροῦντες τὸ πῶς, ἢ κατὰ τίνα λόγον. ὁ δὲ Ἡσίοδος ἐπὶ πλέον λέγει, ἐν ταῖς θεογονίαις, τινῶν μὲν ἐν τῇ θεογονίᾳ γραφόντων τὴν γένεσιν αὐτῆς. πρῶτον μὲν Μήτιδι συγγενομένου τοῦ Διὸς, δεύτερον δὲ Θέμιδι. τινῶν δὲ ἐν ἑτέροις ἄλλως γραφόντων, τὴν γένεσιν αὐτῆς. ὡς ἄρα γενομένης ἔριδος τῷ Διῒ καὶ τῇ Ἥρᾳ, γεννήσειεν ἡ μὲν Ἥρα δι' ἑαυτῆς τὸν Ἥφαιστον, ὁ δὲ Ζεὺς τὴν Ἀθηνᾶν ἐκ τῆς Μήτιδος καταποθείσης ὑπ' αὐτοῦ. ἡ μὲν γὰρ εἰς αὐτὸν κατάποσις τῆς Μήτιδος, καὶ ἔνδον τοῦ Διὸς, τῆς Ἀθηνᾶς γένεσις κατ' ἀμφοτέρους E τοὺς λόγους ἐστίν. διαφέρουσι δ' ἐν τῷ πῶς ταῦτα συνετελέσθη πρὸς τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ὅθεν ὡς ὄντος τοιούτου. τὸ γὰρ κοινὸν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχον μόνον χρήσιμόν ἐστι πρὸς τὰ ἐνεστῶτα. λέγεται δ' ἐν μὲν τῇ θεογονίᾳ, οὕτω.

> Ζεὺς δὲ θεῶν βασιλεὺς πρώτην ἄλοχον θέτο Μῆτιν.
> Πλεῖστα θεῶν εἰδυῖαν, ἰδὲ θνητῶν ἀνθρώπων.
> Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἤμελλε θεὰν γλαυκῶπιν Ἀθήνην
> Τέξεσθαι, τότ' ἔπειτα δόλῳ φρένας ἐξαπατήσας
> Αἱμυλίοισι λόγοισιν, ἑὴν ἐγκάτθετο νηδύν·
> Ὥς δ' οἱ συμφράσαιτο θεὰ ἀγαθόν τε κακόν τε.

Εἶτα προελθὼν φησὶν οὕτως,

> Αὐτὸς δ' ἐκ κεφαλῆς γλαυκώπιδα γείνατ' Ἀθήνην,
> Δεινὴν, ἐγρεκύδοιμον, ἀγέστρατον, ἀτρυτώνην,
> Πότνιαν, ᾗ κέλαδοί θ' ἅδον, πόλεμοί τε μάχαι τε.

στήθεσι γὰρ αὐτοῖς ἔνδον δῆλον ὅτι ἀπέθετο τὴν Μῆτιν, καὶ οὕτως φησὶν αὐτὴν γεννῆσαι κατὰ τὴν κεφαλήν. ἐν δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα πλείω διεληλυθότος αὐτοῦ, τοιαῦτ' ἐστὶ τὰ λεγόμενα.

CAPVT VIII.

Chryſippum ortus Mineruæ fabulam neque rectè explicaſſe, neque proprio dogmati conſonam eſſe.

Nunc verò hoc in libro, quoniam & hæc viſum eſt apponere, & alia quæ præcedunt, ſum executus, hic deinceps ſermonem de Minerua adiiciam. Nam quum Chryſippus ſentiret fabulam de dea, quæ ex Iouis capite creata C eſſe putatur, ſuis ipſius dogmatis aduerſari, huiuſmodi adfert. Aſcribam enim totam ipſius orationem, etſi prolixior ſit; *Audio ſanè quoſdam verba facere vt oſtendant principem animæ facultatem in capite contineri; nam Mineruam, quæ conſilium eſt, & veluti prudentia, ex Iouis capite natam eſſe, argumentum ferunt eius quòd principatus animæ hîc conſiſtat. Non enim alioquin dicerent in capite natum eſſe conſilium, & prudentiam, niſi principatus animæ ibidem conſiſteret. Tales ſanè qui hoc dicunt, probabile quiddam habent; ſed meo iudicio aberrant, & ignorant quæ de his* D *narrantur, de quibus nihil mali fuerit copioſius in præſentibus quæſtionibus agere. Porrò affirmant alij ita ſimpliciter ex Iouis capite ipſam proueniſſe, nec adiicientes quidem narrando, quomodo, aut qua ratione. Heſiodus autem vberiùs in deorum generationibus perſequitur; nonnullis in theogonia generationem eius ſcribentibus primum vt Iupiter cum Metide coierit, deinde cum Themide; nonnullis autem alibi aliter originem eius tradentibus, vt videlicet contentione inter Iouem & Iunonem orta, Iuno ſanè ex ſe Vulcanum procreauerit, Iupiter autem Mineruam ex Metide, quam deglutierat. Nam quòd Metis deglutita fuerit, & intro Io-* E *uem fuerit Mineruæ generatio in vtrorumque ſermonibus habetur. Differunt autem in eo, quomodo hæc facta fuerint; quod præſenti ſermoni nihil facit, nam quod commune in ipſis habetur, ſolùm præſentibus conducit.* Scribitur autem in theogonia ad eum modum:

> *Iuppiter ipſe Deum prima pro coniuge Metin*
> *Sumpſit, doctrinâ ſuperantem hominéſque Deóſque.*
> *Sed glaucis oculis Diuam paritura Mineruam*
> *Ab Ioue tum demum decepta eſt mente doloſis*
> *Ac blandis verbis, qui Pallada condidit aluo,*
> *Quò Dea conſuleret patri prauúmque bonumque.*

F Deinde progreſſus ita concinit;

> *Ex capite ipſe ſuo generauit pallada glaucam,*
> *Quæ grauis horrendas acies inuicta gubernat;*
> *Cui ſtrepitus pugnæque placent, & bella verendæ.*

Nam pectore ipſo Metin repoſuiſſe intus manifeſtò conſtat, atque ita ipſam ex capite generaſſe tradit. Poſt illa quum plura ipſe recenſuiſſet, eiuſmodi ſubnectit.

Vulcanum

Digitized by Google

A

Vulcanum ex lite hac peperit Saturnia natum
Artibus inſignem, Aegiocho ſine coniuge magno;
Artibus inſignis Diuos ſupereminet omnes.
Rurſus & Oceani, crinita & Thetyos ille
Abſente accepit pulchra Iunone puellam.
Decipit hic Metin licet hac verſuta pareret
Quam propria manibus complexam condidit aluó.
Fortius hic metuens aliud ne fulmen obiret,
Hanc ideo alta librans Saturnius ætheris hoſpes
Protinus abſorpſit; concepit & ipſa Mineruam
Protinus, & peperit cuſtos hominumque Deúmque
Vertice apud ripas fluuij Tritonis opacas.
At rurſum latitans Iouis intra viſcera Metis,
Palladis inſedit mater gnara illa Deorum
Atque hominum inuentrix ſapiens iuſtique bonique.
Tunc dea concubuit Themis artibus inclyta iuſtis
Præ cunctis Diuis ſuperas habitantibus ædes.
Aegida quæ fecit terrentia caſtra fugantem,
Pallada congenerans arma intus bellica habentem.

Ἐκ ταύτης ἔριδος, ἡ μὲν τέκε φαίδιμον υἱὸν
Ἥφαιστον τέχνῃσιν, ἄνευ Διὸς αἰγιόχοιο.
Ἐν πάντων παλάμῃσι κεκασμένον οὐρανιώνων.
Αὐτὰρ ὅ γ' Ὠκεανοῦ καὶ Τηθύος ἠϋκόμοιο
Κούρῃ νόσφ' Ἥρας παρεδέξατο καλλιπαρήου.
Ἐξαπατῶν Μῆτιν, καί περ πολὺ δινεύουσαν.
Συμμάρψας δ' ὅγε χερσὶν, ἑὴν ἐγκάτθετο νηδύν.
Δείσας μὴ τέξῃ κρατερώτερον ἄλλο κεραυνοῦ.
Τοὔνεκά μιν Κρονίδης ὑψίζυγος αἰθέρι ναίων,
Κάππιεν ἐξαπίνης. ἡ δ' αὐτίκα Παλλάδ' Ἀθήνην
Κύσατο, τὴν μὲν ἔτικτε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε
Παρ' κορυφὴν Τρίτωνος ἐπ' ὄχθῃσι ποταμοῖο.

B

Μῆτις δ' αὖτε Ζηνὸς ὑπὸ σπλάγχνοις λελαθυῖα,
Ἧστο Ἀθηναίη μήτηρ τέκτηνα δικαίων
Πλεῖστα θεῶν εἰδυῖα, καταθνητῶν τ' ἀνθρώπων.
Ἔνθα θεὰ παρέλεκτο Θέμις παλάμαις, περὶ πάντων
Ἀθανάτων ἐκέκαστο Ὀλύμπια δώματ' ἐχόντων.
Αἰγίδα ποιήσασα φοβέστρατον ἔντος Ἀθήνῃ,
Σὺν τῇ ἐγείνατό μιν πολεμήϊα τεύχε' ἔχουσαν.

Hæc præfatus Chryſippus, deinde continuato ſermone hæc prodit. *Quæ igitur de Mineruа dicuntur, huiuſmodi ſunt, quæ alterius cuiuſdam argumenti ſignificationem præbent. Primum enim Metis dicitur, tanquam prudentia quædam, & rerum vitæ neceſſariarum ars, quæ artes deglutire oportet, & reponere; qua ratione etiam* C *dicta nonnullos deuorare dicimus, propter deglutitionem autem meritò dicuntur ea in ventriculum quoque reponi. Poſtea deglutitam eiuſmodi artem parere in ipſo perſimilem matri parienti, ratio eſt. Ad hæc, ea quæ ex ſcientificis apud ſeſe pariunt, quomodonam egrediantur, & per quod, conſiderare licet. Conſtat enim quod oratione per os iuxta caput efferantur pari modo hîc capite nuncupato, quomodo ouis caput dicitur, & capita nonnullis adimunt; qua ratione proficiſciens & ex vertice naſci dicitur, quum plures huiuſmodi immutationes ſigni ratione fiant, ac citra hiſtoriam* D *hanc ab eo ſolùm quòd hæc ex capite nata ſit, perſimilia quis dixerit; non enim in capite ipſam generari dicit, niſi quidam peruertentes immutantéſque ſermonem, egredi hîc natam aliter dicant. Quare potius & hoc ſignum alterius eſt, vt dixi; nam artificia quæ in nobis ipſis naſcuntur ex capite potiſſimum prodeuntia, prædictum ſermonem declarant.* Hæc Chryſippi oratio eſt. Quoniam verò admodum longa eſt, eóque forſan nonnulli non exactè totam ipſius mentem intelligunt, ego breuiter explicare conabor, quæ ſibi velit. E Non pugnat mecum (inquit) fabula quæ Mineruam prudentiam exiſtentem ex Iouis capite prognatam eſſe refert, non enim hoc ipſum in ea ſolùm dictum eſt, ſed quòd Iupiter deglutita Metide, & veluti prægnans ex ea factus, generatam in ſe puellam ex capite peperit. Dictam autem ſic eſſe fabulam, inquit, quandoquidem artes vniuerſas in corde conſiſtentes per rationem, ſermones nonnulli in lucem elati per caput exeunt. Eſt enim os, capitis quoque pars. Quippe non piloſa duntaxat portio, ſed totum etiam quod poſt ceruicem ſupernè habetur, ca- F put nominatur, quo ſignificatu cuiuſpiam caput amputari dicimus. At ſi non ex ore Iouis, ſed ex vertice Mineruam prodiiſſe fabulata eſt, nihil abſurdi dicunt eſſe, quum plures huiuſmodi immutationes aliquid iudicandi ratione fiant. In his orationibus Chryſippus reliqua ſanè proba-

Ταῦτα προειπὼν ὁ Χρύσιππος, ἑξῆς αὐτοῖς συνάπτων τάδε γράφει. τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς λεγόμενα τοιαῦτά ἐστιν, ἄλλου τινὸς συμβόλου ποιοῦντ' ἔμφασιν. πρῶτον μὲν γὰρ ἡ Μῆτις λέγεται ὡσανεί τις φρόνησις, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον τέχνη, ἣν τὰς C τέχνας δεῖ καταπίνεσθαι, καὶ ἐναποτίθεσθαι, καθ' ὃν λόγον, καὶ τὰ λεγόμενά τινας καταπίνειν φαμέν. διὰ δὲ τὴν κατάποσιν, συνηκολουθηκότως λέγεσθαι, καὶ εἰς τὴν κοιλίαν ἀποτίθεσθαι αὐτά. μετὰ ταῦτα τῆς καταποθείσης τοιαύτην τέχνην, τίκτειν εὔλογον ἐν αὐτῷ παραπλησίαν τῇ τικτούσῃ μητρί. πρὸς τε τούτοις τὰ ὑπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν τικτόμενα ἐν αὐτοῖς πῶς δ' ἂν ἐκπορεύοιτο, καὶ διὰ τίνος μάλιστα, πάρεστι σκοπεῖν. φανερὸν γὰρ ὅτι λόγῳ ἐκφέρεται διὰ τοῦ στόματος κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐξ ἴσου, οὕτως τῆς κεφαλῆς λεγομένης, ὃν τρόπον προβάτου κεφαλὴ λέγεται, καὶ τὰς κεφαλὰς ἀφαιροῦσί τινων, καθ' ὃν λόγον παρα- D γενόμενον, καὶ ἐκ τῆς κορυφῆς λέγεται γενέσθαι τῶν τοιούτων παραλλαγῶν κατὰ σύμβολον γενομένων πλειόνων, καὶ χωρὶς τῆς ἱστορίας ταύτης ἀπ' αὐτοῦ μόνου τοῦ γενέσθαι ταύτην κατὰ τὴν κεφαλήν· τὰ παραπλήσιά τις λέγοι· οὐ γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ φησιν αὐτὴν γενέσθαι εἰ μή τινες διαστρέφοντες, ἢ παραλλάττοντες τὸν λόγον ἐξελθεῖν ταύτῃ, γενομένην δ' ἄλλως ἐρεῖτο· ὥστε μᾶλλον καὶ τοῦτο σύμβολον πρὸς τὸ ἕτερον εἶναι, ὡς ἔφην. τὰ γὰρ ἐν αὐτοῖς γενόμενα τεχνικὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐξιόντα μάλιστα, ἀποσημαίνει τὸν προειρημένον λόγον. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Χρυσίππου ῥῆσις. ἐπεὶ δ' ἐστὶ πάνυ μακρά, καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως τινὲς οὐκ ἀκριβῶς E αὐτῆς ἅπασαν τὴν νῦν καταμανθάνουσιν, ἐγὼ πειράσομαι διὰ βραχέων εἰπεῖν ἃ βούλεται δηλοῦν. οὐ μάχεταί μοι φησίν, ὁ μῦθος λέγων ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς γεγεννῆσθαι τὴν Ἀθηνᾶν, φρόνησιν ὑπάρχουσαν. οὐ γὰρ αὐτὸ τοῦτο μόνον εἴρηται κατ' αὐτόν, ἀλλ' ὅτι καταπιὼν τὴν Μῆτιν ὁ Ζεύς, καὶ ὥσπερ ἐγκύμων ἐξ αὐτῆς γενόμενος, τὴν γεννηθεῖσαν ἐν αὐτῷ κόρην ἀπεκύησε διὰ τῆς κεφαλῆς. εἰρῆσθαι δ' οὕτω φησὶ τὰ κατὰ τὸν μῦθον, ἐπειδὴ τὰς τέχνας ἁπάσας ἐν τῇ καρδίᾳ συνισταμένας, διὰ τὸν λόγον εἰς τὸ φανερὸν ἐκφερόμενοί τινες λόγοι, διὰ τῆς κεφαλῆς ἐξίασιν. ἔστι γὰρ καὶ τὸ στόμα τῆς κεφαλῆς μόριον. οὐ γὰρ τὸ τετριχωμένον μόνον, F ἀλλὰ καὶ τὸ μετὰ τὸν τράχηλον ἄνωθεν ἅπαν ὀνομάζεσθαι κεφαλήν, καθ' ὃ σημαινόμενον ἀποτμηθῆναί τινος λέγομεν τὴν κεφαλήν. εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦ στόματος τοῦ Διός, ἀλλ' ἐκ τῆς κορυφῆς ἐμυθολόγησεν ἐξεληλυθέναι τὴν Ἀθηνᾶν, οὐδὲν ἄτοπον εἶναί φασι τοιούτων παραλλαγῶν κατὰ σύμβολον γενομένων πλειόνων. ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ὁ Χρύσιππος, τὰ μὲν ἄλλα πι-

θανῶς τε ἅμα, καὶ εὐμηχάνως ἐξηγεῖται τὸν μῦθον, προσαρμόττων αὐτὸν τῷ Στωϊκῷ δόγματι. τὸ δὲ συνέχον τε, καὶ κυριώτατον τοῦ λόγου παντός, ὑπὲρ οὗ δίκαιον ἦν ἀγωνίσασθαι, μάλιστα διὰ ταχέων παρέδραμεν, ὡς κἀν τοῖς πρόσθεν ἐποίησεν ἐξηγούμενος, ὅπερ οἱ πολλοὶ λέγουσι τοὺς μὲν οὐκ ἔχειν, τοὺς δ' ἔχειν ἐγκέφαλον. ὡς γὰρ ἐν ἐκείνοις αὐτὸ τὸ ζητούμενον ταχέως παρῆλθεν, ἐν τοῖς ἔξωθεν αὐτοῦ μηκύνας ἐπὶ πλεῖστον, οὕτω κἀνταῦθα τὸ συνέχον αὐτὸ τοῦ λόγου διὰ ταχέων παρέδραμεν ἀρκεσθεὶς εἰπεῖν, διὰ τοῦτ' ἐκ τῆς κορυφῆς γεγενῆσθαι τὴν Ἀθηνᾶν, οὐκ ἐκ τοῦ στόματος τοιούτων παραλλαγῶν κατὰ σύμβολον γινομένων πλειόνων. ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν ἢ μηδ' ὅλως ἅψασθαι τοῦ μύθου, μηδὲν γ' ἀναγκαῖον ἔχοντος ἀνδρὶ φιλοσόφῳ πρὸς ἀπόδειξιν δόγματος, ἢ ἁπτόμενον, ὅπερ ἦν μάλιστα τὴν ἀντιλογίαν συνέχον, ἀκριβῶς ἅπαν διελθεῖν, καὶ εἰ πλειόνων ἔχρῃζε λόγων, οὐκ ὀκνήσαντα τοὺς πολλοὺς προσγράψαι. βουλόμενος δ' αὖ τις οἶμαι, καὶ τοὺς τοιούτους ἑτέρως ἐξηγεῖσθαι, πολλὰς ἐπιχειρημάτων ἀφορμὰς ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινομένων δύναιτο λαμβάνειν, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλέον μὲν ἐν τοῖς ἑξῆς ἀναγκαῖον ἔσται διελθεῖν, ἐπειδὰν περὶ τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος ὁ λόγος ἡμῖν γίνηται. διὰ βραχέων δ' αὖ καὶ νῦν αὐτὰ μόνον εἴποιμι τὰ κεφάλαια τῶν μελλόντων ἀποδειχθήσεσθαι. ὥσπερ γὰρ αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς καρδίας ἐξ ἑαυτοῦ διαστελλόμενόν τε, καὶ συστελλόμενον ἐν μέρει τὰς ὕλας τε ἕλκει, καὶ αὖθις ἐκπέμπει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ ἐγκέφαλος ἐπειδὰν προέληται τοῦ περιεχομένου κατὰ τὰς ἑαυτοῦ κοιλίας πνεύματος, ὃ δὴ καὶ ψυχικὸν ὀνομάζομεν, ἐπιπέμψαι τινὶ μορίῳ, τὴν εἰς τοῦτ' ἐπιτήδειον κίνησιν κινηθείς, οὕτως ἐπιπέμπει. γένεσις δὲ τῷ πνεύματι τῷδε τῷ κατὰ τὰς κοιλίας αὐτοῦ, τάχα μέν τις ὀλίγη, καὶ ἐκ τῶν εἰς αὐτὰς περαινομένων γίνεται φλεβῶν. τὴν πλείστην δὲ καὶ κυριωτάτην αἱ κατὰ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, τὸ κατὰ τὴν τοῦ ἐγκεφάλου βάσιν ἀρτηρίαι χορηγοῦσιν, αἵτινες ἀπὸ τῆς καρδίας ἀναφέρονται. ὥστ' εἴ τις βούλοιτο τοῖς ἀληθέσι συνάψαι τὸν μῦθον ἐν τοῖς κάτω μέρεσι κυηθεῖσαν τὴν φρόνησιν, τουτέστι τὸ πνεῦμα τὸ ψυχικόν, ἐν τῇ κεφαλῇ φάσι τελειοῦσθαι, καὶ μάλιστά γε κατὰ τὴν κορυφήν, ὅτι κατὰ ταύτην ἐστὶν ἡ μέση, καὶ κυριωτάτη τῶν ἐγκεφάλου κοιλιῶν. ἐγὼ μὲν οὖν ὥσπερ ὁ Πλάτων αὐτὸς εἶπε, τὰ τοιαῦτα πάντα μυθολογήματα, ἄλλως μὲν χαρίεντα ἡγοῦμαι, λίαν δὲ δεινοῦ, καὶ ἐπιπόνου, καὶ οὐ πάνυ εὐτυχοῦς ἀνδρός, κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ὅτι δ' αὐτῷ ἀνάγκη μετὰ τοῦτο, τὸ τῶν ἱπποκενταύρων εἶδος ἐπανορθοῦσθαι, καὶ αὖθις τὸ τῆς χιμαίρας. καὶ ἐπιρρεῖ δὲ ὄχλος τοιούτων γοργόνων καὶ πηγασῶν, καὶ ἄλλων ἀμηχάνων πλήθη τε, καὶ ἀτοπώτερα λόγων τινῶν φύσεων, αἷς εἴ τις ἀπιστῶν προσβιβᾷ κατὰ τὸ εἰκὸς ἕκαστον, ἅτε ἀγροίκῳ τινὶ σοφίᾳ χρώμενος, πολλῆς αὐτῷ σχολῆς δεήσει. ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐχρῆν ἀναγνόντα τὸν Χρύσιππον ἀποκεχωρηκέναι τῶν μύθων, καὶ μὴ κατατρίβειν τὸν χρόνον ἐξηγούμενον αὐτῶν τὰς ὑπονοίας. ἂν γὰρ ἅπαξ εἰς τοῦτ' ἀφίκηταί τις, ἀνάριθμον πλῆθος ἐπιρρεῖ μυθολογημάτων, ὥσθ' ὅλον ἀπολέσαι τὸν βίον, εἴ τις ἐπεξέρχοιτο πάντα. ἄμεινον δ' ἦν οἶμαι τῆς ἀληθείας ὄντως ἐφιέμενον ἄνδρα, μὴ τί λέγουσιν οἱ ποιηταὶ σκοπεῖν, ἀλλὰ τῶν ἐπιστημονικῶν λημμάτων, ὑπὲρ ὧν ἐν τῷ δευτέρῳ γράμματι διῆλθον, ἐκμαθόντα τὴν τῆς εὑρέσεως ὁδόν, ἐφεξῆς μὲν ἀσκῆσαί τε, καὶ γυμνάσασθαι κατὰ ταύτην. ὅταν δ' ἱκανῶς ἤδη τὰ κατὰ τὴν ἄσκησιν αὐτῷ προήκῃ, τηνικαῦτα ἀφικόμενον ἐφ' ἕκαστον τῶν προβλημάτων, ἐπισκέπτεσθαι περὶ τῶν εἰς τὰς ἀποδείξεις αὐτῶν λημμάτων,

A biliter ſimul & induſtriè fabulam exponit, Stoico dogmati ipſam accommodaos; principaliſſimum autem, & totius ſermonis ſummam continens pro quo æquum erat contendere potiſſimum, breuiter prætercurrit, ſicut in prioribus factitauit, expooens quòd vulgus dicit alios non habere, alios habere cerebrum. Vt enim illic id quod quæritur, percurrit obiter, in acceſſoriis, & ad rem non ſpectantibus diutiſſimè immoratus: ita hîc quoque ipſam ſermonis ſummam breuiter attigit, contentus dicere, ideo Mineruam ex vertice, non ex ore fuiſſe procreatam, quòd plures huiuſmodi immutationes ſymboli ratione fiant.
B Conueniebat autem ipſum aut non omninò attigiſſe fabulam, quæ nihil homini philoſopho ad dogmatis demonſtrationem neceſſarium continet; aut ſi attingeret, quod maximè ad controuerſiam pertineret, exactè totum explicaſſe, & ſi pluribus verbis opus eſſet, non detrectare multa aſcribere. Nam ſi quis (vt arbitror) & huiuſmodi aliter volet interpretari, multas argumeotorum occaſiones ex iis quæ in diſſectionibus apparent, poterit deſumere, ſupet quibus iterum pleniùs tractare erit neceſſarium, vbi de animali ſpiritu verba fecero. Compendioſè etiam in præſentia ipſa
C duntaxat capita illorum quæ demonſtraturus ſum, perſtringam. Quemadmodum enim ipſum cordis corpus ſua virtute dilatatum & contractum viciſſim, materias & attrahit & rurſus expellit, pari modo cerebrum vbi ſtatuerit ſpiritum in ventriculis ipſius contentum, quem ſanè animalem quoque nominamus, parti cuipiam tranſmittere, motu ad id idoneo incitatum, ita diſtribuit; hunc autem ſpiritum, qui in ventriculis ipſius eſt, fortaſſe quidem paucum etiam venæ ad ipſos pertinentes generant; copioſiſſimum verò & principaliſſimum arteriæ plexum retiformem
D (qui ad cerebri baſim eſt) perreptantes, ſuppeditant; quæ à corde ſurſum feruntur. Quare ſi quis fabulam veris volet connectere, in partibus inferioribus prudentiam conceptam, (hoc eſt ſpiritum animalem) in capite natura perfici, præſertim in vertice, quoniam in hoc, medius & principaliſſimus cerebri ſinus habetur. Ego itaque, ſicut Plato ipſe dixit, omnes eiuſmodi fabulas, aliter quidem gratas puto, ſed viri eſſe admodum difficilis, laborioſi, & non ita felicis, non alia quidem ratione quàm quia ipſi neceſſe eſt poſt modum Hippocentaurorum ſpeciem ad aliquam rectitudinem reducere & rurſus Chimeræ, etiam affluet
E turba huiuſmodi Gorgonum, Pegaſorum, & aliarum ſatuitatum copia, abſurdioréſque ſermones quarundam naturarum, quibus ſi quis fidem derogans, vnumquodque ad aliquam conuenientiam adducat, tanquam ruſtica quadam ſapientia vtens, multum ipſe otij requiret. Hac oratione perlecta conueniebat Chryſippum à fabulis receſſiſſe, & non tempus conterere, opiniooes ipſarum exponendo. Si enim huc ſemel aliquis deuenerit, innumerabilis fabularum copia affluet; quapropter totam perdet vitam, ſi quis omnia perſequatur. Satius autem erat opinot hominem veritatis
F omninò cupidum, non quid poëtæ dicant, conſiderare; ſed ſcientificarum ſumptionum, de quibus ſecundo libro tractaui, inuentionis viâ perceptâ, deinceps in ea ſe experiri, ac exercitare: vbi verò abundè iam ſe exercuerit, tunc ad ſingula problemata peruenientem, conſiderare quænam ſumptionum ad demonſtrationes ipſorum

A ex ſenſu ſimpliei ; quæ verò ab experientia aut vitæ, aut eius quæ in artibus eſt, quæ rurſus ex euidentibus intellectui, capientem, concludere iam ex ipſis id quod propoſitum eſt oportet. Si hanc viam Chryſippus ingreſſus, omiſiſſet fabulas, etymologias, reclinationes, declinationéſque capitis, manuum motus, labiorum figuras, poëtarum teſtimonia, vnà cum mulieribus, & aliis idiotis, ipſe nimirum veritatem inueniſſet, & nobis tempus non periiſſet, dum oſtendimus ei, neque in quibus citat teſtimonia, neque in his quicquam ſe ampliùs habere. Siquidem poëtæ plurima contra ipſius dogmata dicunt, & fabulæ, & idiotæ, & alij ſinguli quos B vt ſibi atteſtantes priori libro de anima produxit. Hæc ſunt quæ ego reliqueram ex libro ſuperiori, quæ Chryſippus in tractatu de animæ principatu tradiderat, putans, etſi ille non reuereatur eis diutius quàm par ſit immorari, mihi certè conuenire, ab huiuſmodi garrulitate recedere. At quia (vt dixi) viſum eſt quibuſdam familiaribus honoris ſtudio commotis, huiuſmodi orationum mentionem vt facerem; illis gratificans, hunc quoque librum ſcripſi, ita vt quatenus mihi fieri licuit, prolixius à Chryſippo dicta, breuiter tranſcurrerem, & non pauca vtilia huic operi præfatet.

A τινὰ μὲν ἐξ αἰσθήσεως ἁπλῆς, τινὰ δ' ἐξ ἐμπειρίας, ἤτοι τῆς κατὰ τὸν βίον, ἢ τῆς κατὰ τὰς τέχνας, τινὰ δὲ ἐκ τῶν πρὸς νόησιν ἐναργῶν χρὴ λαβόντα, περαίνειν ἐξ αὐτῶν ἤδη τὸ προκείμενον. εἰ ταύτην τὴν ὁδὸν ὁ Χρύσιππος ἐτράπετο παρελθὼν, τὴν κατὰ τοὺς μύθους τε, καὶ τὰς ἐτυμολογίας, ἀνανεύσεις τε, καὶ κατανεύσεις κεφαλῆς, καὶ χειρῶν κινήσεις, καὶ χειλῶν σχήματα, καὶ ποιητῶν μαρτυρίας ἅμα γυναιξὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἰδιώταις, αὐτός τ' ἂν εὑρίσκετ' ἀληθὲς, ἡμῶν τε τὸν χρόνον οὐκ ἂν ἀπώλλυεν, ἐπιδεικνυόντων αὐτῷ μηδὲ ἐν οἷς ἐπικαλεῖται μάρτυσι, μηδὲ ἐν τούτοις τι πλέον ἔχοντι. καὶ γὰρ οἱ ποιηταὶ τὰ πλείω κατὰ τῶν B δογμάτων αὐτοῦ λέγουσι, καὶ οἱ μῦθοι, καὶ οἱ ἰδιῶται, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, οὓς ὡς ἑαυτῷ μαρτυροῦντας ἐν τῷ προτέρῳ περὶ ψυχῆς ἔγραψε. ταῦτ' ἐστὶν ἃ παρελελοίπειν ἐγὼ κατὰ τὸ πρὸ τούτου βιβλίον, ὧν εἰρήκει Χρύσιππος ἐν τῷ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ λόγῳ νομίζων, εἰ κἀκεῖνος οὐκ ᾐδέσθη πλεονάζειν ἐν αὐτοῖς, ἐμοὶ γοῦν προσήκειν ἀποχωρῆσαι τῆς τοιαύτης ἀδολεσχίας. ἐπεὶ δ', ὡς ἔφην, ἔδοξε τῶν ἑταίρων τισὶ ὑπὸ φιλοτιμίας κινηθεῖσιν ἐπιμνησθῆναί με καὶ τῶν τοιούτων λόγων, ἐκείνοις χαριζόμενος ἔγραψα, καὶ τουτὶ τὸ βιβλίον. ὅσον οὖν τ' ἦν ἐμοὶ μετὰ τοῦ διὰ ταχέων παρέρχεσθαι τὰ περιττῶς ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου γεγραμμένα, καὶ τῶν χρησίμων τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ προσθεὶς οὐκ ὀλίγα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS PLACITIS LIBER QVARTVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΤΕΤΑΡΤΩι.

Γράφεται τὰ τοῦ Χρυσίππου σφάλματα περὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, καὶ περὶ τῆς ὑφ' ἧς αὐτὰ γίνεται δυνάμεως.

ARGVMENTVM LIBRI QVARTI.

Scribuntur errores Chryſippi de animi affectibus, ac de ea à qua ipſi manant facultate

CAPVT PRIMVM.

Chryſippum non rectè ſenſiſſe de concupiſcibili ac iraſcibili animæ facultate, & ſibi ipſi aduerſari.

C QVod diſputatio noſtra lõgiùs producta ſit, nõ ego accuſandus venio, ſed ij qui libros à ſe cõſcriptos prauis repleuerũt argumẽtis. Hæc ſi quis omnia prætereat, forsã in ſuſpicionẽ veniet, non poſſe ea diſſoluere potiùs quàm breuitatẽ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

C Χρύσιππον ἀμηχάνως περὶ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τε, καὶ θυμοειδοῦς τῆς ψυχῆς δυνάμεως ἐγνωκέναι, καὶ πρὸς αὑτὸν διαφέρεσθαι.

ΤΩΝ μὲν λόγων τοῦ μήκους οὐχ ἡμᾶς αἰτιατέον, ἀλλὰ τοὺς ἐμπλήσαντας ἃ συνέγραψαν βιβλία μοχθηρῶν ἐπιχειρημάτων. ἅπερ εἰ μέν τις ἅπαντα παρέρχοιτο, τάχ' ἂν ὑποπτευθείη τῷ μὴ δύνασθαι λύειν αὐτὰ, μᾶλλον ἢ τῷ καταφρονεῖν,

A αἱρεῖσθαι τὴν βραχυλογίαν. εἰ δ᾽ ἀκολουθῶν ἐξελέγχοι πάντα, κίνδυνος εἰς τοσαύτην ἐμπεσεῖν μακρολογίαν, ὡς μηδέποτε κεφαλὴν ἐπιθεῖναι τῇδε τῇ πραγματείᾳ. ταῦτά τοι κἀγὼ βουληθεὶς ἑκάτερον τῶν ἐγκλημάτων ἐκφυγεῖν, εὑρηκέναι μοι δοκῶ μέσην τινὰ, καὶ σύμμετρον ὁδὸν ἴσον ἀφεστῶσαν ἐλλιποῦς τε βραχυλογίας, καὶ περιττῆς μακρολογίας. ἐάσας γὰρ ἅπαντας τοὺς ἄλλους Στωϊκοὺς, ὅσα Χρύσιππος ἔγραψεν εἰς τὸ περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων δόγμα, ταῦτ᾽ ἔγνων χρῆναι προεγχειρισάμενος μόνα παραβάλλειν αὐτὰ τοῖς ὑφ᾽ Ἱπποκράτους τε, καὶ Πλάτωνος εἰρημένοις. παμ-

B πόλλων δ᾽ ἐπιχειρημάτων γεγραμμένων αὐτῷ περί τε τοῦ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα τόποις συνίστασθαι· περὶ δὲ τοῦ, τὸ λογιζόμενον ἐνταῦθ᾽ ὑπάρχειν, οὐδὲ μιᾶς ἀποδείξεως εἰρημένης, ἀλλ᾽ ἑτοίμως ἀεὶ λαμβάνοντος τἀνδρὸς, ἔνθα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς συνίσταται, ἐνταῦθα καὶ τὴν διάνοιαν ὑπάρχειν. εἴρηται μὲν ἤδη μοι πρὸς αὐτὸν οὐκ ὀλίγα, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ὅσον ὑπόλοιπον. εἰ μὲν οὖν ἀεὶ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ὁ Χρύσιππος ἔγραψε, καὶ μὴ διεφέρετο πρὸς αὐτὸν ἐν τοῖς πλείστοις δόγμασιν ἐπαμφοτερίζων, οὐδ᾽ ἂν ἐμοὶ μακρὸς ὁ τῆς ἀντιλογίας ἐγίνετο λόγος.

C ἐπεὶ δ᾽ ἄλλοτε ἄλλα περὶ τῶν αὐτῶν εὑρίσκεται γράφων, οὐκ ἔτι ῥᾴδιον, οὔτε τὴν γνώμην ἑρμηνεῦσαι τἀνδρὸς, οὔθ᾽ ὅπῃ σφάλλεται δεικνύναι. περὶ γοῦν τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων ἐν τῷ προτέρῳ περὶ τῆς ψυχῆς εἰπὼν ὡς ὁ Πλάτων ὑπελάμβανε, τὸ μὲν λογιστικὸν ἐν τῇ κεφαλῇ τετάχθαι, τὸ δὲ θυμοειδὲς ἐν τῇ καρδίᾳ, τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν περὶ τὸν ὀμφαλόν. ἐν τοῖς ἑξῆς αὐτὸς εἰς τὴν καρδίαν πειρᾶται τὰ τρία συνάγειν. ἔχουσι δὲ αἱ ῥήσεις ὧδε. ὁ δὲ ποιητὴς πλεονάζων ἐν τούτοις διὰ πολλῶν παρίστησιν, ὅτι καὶ τὸ λογιστικὸν, καὶ τὸ θυμοειδὲς περὶ τοῦτόν ἐστι τὸν τόπον, συνάπτων εἰς ταὐτὸν, καὶ τὸ ἐπι-

D θυμητικὸν, καθάπερ καὶ ἔδει ποιῆσαι. εἶτα ἐπιφέρων φησί. ὅτι μὲν γὰρ τὸ λογιστικόν ἐστιν ἐνταῦθα, διὰ τούτων ἐμφαίνεται.

Ἄλλος δ᾽ ἐνὶ στήθεσσι νόος, καὶ μῆτις ἀμύμων.
Ἀλλ᾽ ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.

εἶτ᾽ ἐφεξῆς ἔπη παραθέμενος πλείω, μετὰ ταῦτά φησιν. ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐνταῦθα ἐκ τούτων ἐμφαίνεται.

Οὐ γάρ πώποτ᾽ ἐμ᾽ ὧδε θεᾶς ἔρος, οὐδὲ γυναικός.
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσε.

καὶ μετ᾽ ὀλίγα πάλιν. ὅτι δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐνταῦθα αὐτοῦ ἐστι, τὰ τοιαῦτα ἐμφαίνει πλείονα ὄντα.

Ἥρης δ᾽ οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα.

E καὶ ἔτι,

Καὶ χόλον ὅς τ᾽ ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι.
Ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο,
Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται, ἠύτε καπνός.

ἐναργέστατα καὶ σαφέστατα διὰ τῶν τοιούτων ἐνδεικνύμενος, ὡς ὑπολαμβάνει καὶ αὐτὸς ὁμοίως Ἱπποκράτει, καὶ Πλάτωνι, δυνάμεις τῆς ψυχῆς ὑπάρχειν ἑτέρας παρὰ τὸν λογισμὸν, τήν τ᾽ ἐπιθυμητικὴν, καὶ τὴν θυμοειδῆ. καὶ καθ᾽ ἕτερον μόνον τοῦτο διαφερόμενος αὐτοῖς, καθ᾽ ὅσον ἐν τῇ καρδίᾳ πάσας εἶναί φησιν, ὡς Ἀριστοτέλης ὑπελάμβανεν, οὐκ ἐν τοῖς τρισὶ σπλάγχνοις, ἐγκεφάλῳ, καὶ ἥπατι, καὶ καρδίᾳ, ἀλλὰ καὶ τὰ

F τῶν δυνάμεων ἔργα τε, καὶ τὰ πάθη, διὰ τῶν ἐπῶν ὡς ἔγραψεν, αὐταρκῶς ἐνεδείξατο, διὰ μὲν τοῦ φάναι.

Οὐ γάρ πώποτ᾽ ἐμ᾽ ὧδε θεᾶς ἔρος, οὐδὲ γυναικός.
Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν,

ὡς ὁ ἔρως πάθος εἴη τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως. ἐν δὲ τῷ λέγειν,

Ἥρη δ᾽ οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα,

A velle amplecti. Si verò ordine omnia coarguat, periculum eſt ne in eam incidat prolixitatem, vt nunquam finem huic operi imponat; quæ duo crimina quum ego quoque deuitare cuperem, inueniſſe mihi videor mediam quandam & mediocrem viam æquè diſtantem à deficienti breuitate, & ſupetuacanea prolixitate. Omiſſis enim omnibus alijs Stoicis, quæ Chryſippus ad placitum de gubernantibus nos facultatibus aſſerendum prodidit, hæc ego cenſui; vbi priùs notiora omnibus reddidiſſem, cum Hippocraticis & Platonicis conferenda. Porrò quum permulta

B argumenta literis mandauerit, de eo quod animæ affectus in thoracis regionibus conſiſtant; quod autem rationalis facultas ibi contineatur, ne vna quidem demonſtratione adhibita, ſed hoc ſemper lemmate ex promptu citato, vbi animi affectus conſiſtunt, ioibi etiam iotellectus eſt; produxi ſanè aduerſus ipſum iam antea quoque non pauca, quod reliquum eſt, etiam in præſentia perſequar. Si igitur ſemper eadem de eiſdem tradidiſſet, nec ipſe ſecum diſſenſiſſet plurimis in dogmatis tergiuerſans, neutiquam ego ſermonem contradicendo longiùs produxiſſem. Quoniam verò aliàs alia de eiſdem ſcribe-

C re deprehenditur, non ampliùs facilè eſt neque viri ſententiam interpretari, neque quomodo erret, oſtendere. Quum itaque libro priore de anima facultates corpus noſtrum regentes ſecundum Platonis ſententiam explicaſſet, rationalem quidem in capite eſſe collocatam; iraſcibilem in corde; concupiſcibilem circa vmbilicum, in ſubſequentibus ad cor tres reducere conatur. Habent autem verba ipſius ad hunc modum; *Poëta in hiſce redundans, multis affirmat conſtituítque facultatem rationalem & iraſcibilem in hoc eſſe loco, coniungens eodem etiam concupiſcibilem, quemadmodum*

D *quoque faciendum erat*: deinde ita inferens, ait: *Quòd enim rationalis facultas inibi conſiſtat, ex his quæ ſequuntur, conſtat.*

Verùm aliud mens eſt in pectore, nemo fidelis. &
Aſt animum nunquam ſuaſit ſub pectore verbis.

Deinde rurſus pluribus appoſitis verſibus inquit, Quòd & concupiſcibilis ibidem ſit, ex his liquet:

Nunquam alias animum languenti in pectore noſtrum
Seu Dea, ſeu mulier, tanto deuinxit amore.

Iterum paulò poſt, Quòd etiam iraſcibilis eundem locum occupet, eiuſmodi multa declarant;

E *Pectore non iram Iuno ſuppreſsit, at inquit.*

Item,

Atque ira inuaſit ſapientem quamlibet vrens,
Dulcior & multò quam mel quod deſluit, inſtar
Fumi in pectoribus conſcendit protinus imis.

Quibus verbis euidentiſſimè ac manifeſtiſſimè indicat quam ipſe ſimiliter Hippoerati & Platoni opinatus ſit, facultates animæ alias eſſe præter rationem, nempe concupiſcibilem & iraſcibilem, ac in altero ſolùm hoc ab ipſis diſcrepat, putà quòd in corde omnem eſſe affirmet, quæ Ariſtotelis erat opinio, non in tribus viſceribus, cerebro, iecinore, & corde; imò etiam

F facultatum opera & affectus, verſibus quemadmodum ſcripſit, abundè oſtendit, hoc pacto;

Non effuſus amor mihi diuæ aut fœminæ adegit
Sic animum.

Hoc pacto amor concupiſcibilis facultatis affectus fuerit. Quum autem inquit:

Non iram Iuno ſuppreſsit corde, ſed inquit;

Sic

A Sic animoſæ facultatis erit. Refert autem in præ-
ſentia nihil, ſiue opera facultatum, ſiue affectus,
eiuſmodi omnia dicantur. Poſtea enim de ipſis ac-
curatè conſiderabimus. Chryſippus priore qui-
dem de anima libro, non ſolummodo non refraga-
tur nullam eſſe animi facultatem, aut concupiſci-
bilem, aut iraſcibilem, ſed etiam affectus ipſarum
edocet, & vnum corporis locum attribuit. Omni-
bus vero his in quibus de affectibus tractat, in tri-
bus item quibus rationales de ipſis quæſtiones
conſiderantur, ad hæc & in quo medendi ratio,
quam partem moralem nonnulli inſcribunt, non
item ſimiliter cognoſcere deprehenditur; verùm
B alia tanquam io vtramque partem declinans con-
ſcribit; alia ceu ne vnam quidem animæ facultatē
eſſe, neque concupiſcibilem, neque iraſcibilem au-
tumans. Etenim in affectus definitionum expoſi-
tione oſtendit facultatem quandam irrationalem
in anima affectuum cauſam exiſtere, vt paulò po-
ſterius indicabo, verba ipſius interpretatus. In ſub-
ſequentibus vbi quærit vtrum affectus iudiciis ſu-
peruenìant, palàm à Platonis opinione recedit,
quippe qui neque in problematis diuiſione, huius
quoq. meminiſſe dignatus eſt, quanquam hoc pri-
mùm ſtatim aliquis poſſit ipſi obiicere, quòd in di-
C uiſione patum abſoluta deliquerit. Siquidem affe-
ctus, exempli gratia amor, vel iudicium quoddam
eſt, vel iudicio accidens, aut motus aberrans con-
cupiſcibilis facultatis: ſic etiam ira, vel iudiciū, vel
affectus quidam irrationalis hoc ſubſequens, aut
motus vehemens facultatis iraſcibilis. At hic neq;
eo modo ac ſi problema poſſet trifariam partiri,
aggreditur rationem, dum conatur oſtendere, me-
lius eſſe vt iudicia ipſa putentur, & non iudiciorum
quædam accidentia, oblitus quæ ipſe priore de ani-
ma libro prodidit, nempe amorem concupiſcibi-
lis eſſe facultatis; iram, iraſcibilis.

A ὡς ὁ χόλος τοῦ θυμοειδοῦς. διαφερέτω δ' ἔν γε τῷ παρόντι
μηδέν, εἴτε ἔργα τῶν δυνάμεων, εἴτε πάθη τὰ τοιαῦτα πάντα
λέγοιμεν. ὕστερον γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἀκριβῶς ἐπισκεψόμεθα.
κατὰ μὲν τὸ πρότερον περὶ ψυχῆς βιβλίον ὁ Χρύσιππος, οὐχ
ὅπως ἀντιλέγει μηδεμίαν εἶναι τῆς ψυχῆς δύναμιν, ἢ ἐπιθυ-
μητικήν, ἢ θυμοειδῆ, ἀλλὰ καὶ τὰ παθήματ' αὐτῶν ἐκδιδά-
σκει, καὶ τόπον ἀπονέμει τοῦ σώματος ἕνα. κατὰ δὲ τὰ περὶ τῶν
παθῶν ἅπαντα τά τε τρία, δι' ὧν ἐπισκέπτεται τὰ λογικὰ
περὶ αὐτῶν ζητήματα, καὶ προσέτι τὸ θεραπευτικόν, ὃ δὴ καὶ
ἠθικὸν ἐπιγράφουσί τινες, οὐκ ἔθ' ὁμοίως εὑρίσκεται γιγνώ-
B σκων. ἀλλὰ τὰ μὲν ὡς ἐπαμφοτερίζων γράφει, τὰ δὲ ὡς μη-
δεμίαν ἡγούμενος εἶναι δύναμιν τῆς ψυχῆς, μήτε ἐπιθυμη-
τικήν, μήτε θυμοειδῆ. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὁρισμῶν
τοῦ πάθους, ἐμφαίνει τινὰ δύναμιν ἄλογον ἐν τῇ ψυχῇ τῶν
παθῶν αἰτίαν ὑπάρχειν, ὡς ὀλίγον ὕστερον ἐπιδείξω τὴν ῥῆσιν
ἐξηγησάμενος αὐτοῦ. ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς, ἔνθα ζητεῖ πότερα
κρίσεσιν ἐπιγίγνεται τὰ πάθη, προφανῶς ἀποχωρεῖ τῆς Πλά-
τωνος δόξης, ἔς γ' οὐδὲ τὴν ἀρχήν, ἐν τῇ διαιρέσει τοῦ προ-
βλήματος, ἠξίωσε καὶ ταύτης ἐπιμνησθῆναι, καί τοι τοῦτο
πρῶτον εὐθὺς ἐγκαλέσειεν ἄν τις αὐτῷ παρὰ τὸ τῆς διαιρέσεως
C ἐλλιπὲς ἐσφαλμένῳ. τὸ γάρ τοι πάθος εἶναι ὁ ἔρως ἤτοι κρίσις
τίς ἐστι, ἢ κρίσεσιν ἐπιγιγνόμενον, ἢ κίνησις ἔκφορος τῆς ἐπι-
θυμητικῆς δυνάμεως. οὕτω δὲ καὶ ὁ χόλος ἤτοι κρίσις, ἢ ἑπό-
μενόν τι ταύτῃ πάθος ἄλογον, ἢ κίνησις σφοδρὰ τῆς θυμοειδοῦς
δυνάμεως. ὁ δέ γ' οὐδ' οὕτως ἐγχωρεῖν εἰς τρία τέμνεσθαι
τὸ πρόβλημα, μεταχειρίζεται τὸν λόγον ἐπιδεικνύναι πειρώ-
μενος, ὡς ἄμεινον εἴη κρίσεις ὑπολαμβάνειν αὐτά, καὶ οὐκ ἐπι-
γιγνόμενά τινα ταῖς κρίσεσιν, ἐπιλαθόμενος ὧν αὐτὸς ἐν τῷ
προτέρῳ τῷ περὶ ψυχῆς ἔγραψε, τὸν μὲν ἔρωτα τῆς ἐπιθυ-
μητικῆς εἶναι δυνάμεως, τὸν δὲ χόλον, τῆς θυμοειδοῦς.

D

CAPVT II.

*Chryſippum aberraſſe in affectuum definitionibus, & quo-
modo inter ſe error & affectus differant.*

QVemadmodum autem in his & oblitus eſt
eorum ſimul quæ ipſe conſcripſit, & aduer-
ſus veterum dogma contradicere non eſt dignatus;
pari modo in generalium affectuum definitionibus
quas priores expoſuit, tandem à ſententia ipſorum
recedit, triſtitiam definiens recentem mali præſen-
tis opinionem, metum, expectatiooem; voluptatē,
E recentem boni præſentis opinionem. Manifeſtò
enim in his rationalis animæ duntaxat meminit,
relicta concupiſcibili & iraſcibili; quoniam opi-
nionem expectationémque, in rationali ſolâ con-
ſiſtere autumat; in cupiditatis verò finitione, quam
appetitum irrationalem eſſe pronunciat, attingit
ſanè aliquo modo, quantum ad dictionem attinet,
irrationalem animæ facultatem; deſciſcit autem &
hîc in ipſius expoſitione. ſiquidem appetitus etiam
quem in definitione aſſumpſerat, facultatis ratio-
nalis exiſtit. Definit itaque ipſum rationalem im-
petum ad aliquid, quatenus licet, iucundum. In his
F autem definitionibus impetus, opiniones, & iudi-
cia, affectus eſſe autumat; in quibuſdam verò
ſubſequentibus Epicuro & Zenoni magis, quàm
ſuis ipſius dogmatis conſentanea ſcribit; nam
mœſtitiam definiens, demiſſionem eſſe ait pro-
pter rem quæ fugienda videtur; voluptatem
elationem propter rem quæ eligenda putatur,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Χρύσιππον ἐσφάλθαι ἐν τοῖς τῶν παθῶν ὁρισμοῖς, καὶ πῶς τὸ
σφάλμα τε, καὶ τὸ πάθος ἀλλήλων διαφέρουσι.

ΩΣπερ δ' ἐν τούτοις ἐπελάθετό τε ἅμα τῶν ἑαυτῷ γε-
γραμμένων, οὐκ ἠξίωσέ τε πρὸς τὸ τῶν παλαιῶν ἀν-
τειπεῖν δόγμα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τῶν γενικῶν
παθῶν, οὓς πρώτους ἐξέθετο, τελέως ἀποχωρεῖ τῆς γνώμης
αὐτῶν, τὴν λύπην ὁριζόμενος δόξαν πρόσφατον κακοῦ
E παρουσίας· τὸν δὲ φόβον, προσδοκίαν κακοῦ· τὴν δ' ἡδο-
νήν, δόξαν πρόσφατον ἀγαθοῦ παρουσίας. ἄντικρυς γὰρ ἐν
τούτοις τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς μόνου μέμνηται, παραλεί-
πων τό τε ἐπιθυμητικόν, καὶ τὸ θυμοειδές· καὶ γὰρ τὴν δό-
ξαν, καὶ τὴν προσδοκίαν ἐν τῷ λογικῷ μόνῳ συνίστασθαι
νομίζει. κατὰ μέν τοι τὸν τῆς ἐπιθυμίας ὅρον, ἣν ὄρεξιν ἄλογον
εἶναί φησιν· ἐφάπτεται μέν πως ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει τῆς ἀλό-
γου κατὰ τὴν ψυχὴν δυνάμεως. ἀποχωρεῖ δὲ κἀνταῦθα κατὰ
τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς, εἴγε καὶ ἡ ὄρεξις ἣν κατὰ τὸν ὁρισμὸν παρέ-
λαβε, τῆς λογικῆς ἐστι δυνάμεως. ὁρίζεται γοῦν αὐτὴν ὁρ-
F μὴν λογικὴν ἐπί τινος ὅσον χρὴ ἥδοντος. ἐν μέν τοι δὴ τούτοις τοῖς
ὅροις, ὁρμάς, καὶ δόξας, καὶ κρίσεις, ὑπάρχειν οἴεται τὰ πάθη.
κατὰ δέ τινας τῶν ἐφεξῆς Ἐπικούρῳ, καὶ Ζήνωνι μᾶλλον, ἢ τοῖς
ἑαυτοῦ δόγμασιν ἀκόλουθα γράφει. τὴν τε γὰρ λύπην ὁριζό-
μενος μείωσιν εἶναί φησιν ἐπὶ φευκτῷ δοκοῦντι ὑπάρ-
χειν, τὴν δ' ἡδονὴν ἔπαρσιν ἐφ' αἱρετῷ δοκοῦντι ὑπάρχειν,

καὶ γὰρ αἱ μειώσεις, καὶ αἱ ἐπάρσεις, καὶ αἱ συστολαί, καὶ αἱ διαχύσεις, καὶ γὰρ τούτων ἐνίοτε μέμνηται, τῆς ἀλόγου δυνάμεώς ἐστι παθήματα ταῖς δόξαις ἐπιγιγνόμενα. τοιαύτην δέ τινα τὴν οὐσίαν τῶν παθῶν Ἐπίκουρος καὶ Ζήνων, οὐκ αὐτὸς ὑπολαμβάνει, ὃ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεταί μοι τἀνδρός, ἐν ἐπαγγελίᾳ λογικῆς τε ἅμα, καὶ ἀκριβοῦς διδασκαλίας, οὐκ ἀκριβοῦντος. καὶ γὰρ οὐκ αὐτὰ ταῦτα μόνον αὐτὸς ἑαυτῷ διαφέρεται φανερῶς, ἀλλὰ κἀπειδὰν ὑπὲρ τὸν κατὰ τὸ πάθος ὁρισμὸν γράφων ἄλογόν τε, καὶ παρὰ φύσιν κίνησιν ψυχῆς αὐτὸ φάσκῃ, καὶ πλεονάζουσαν ὁρμήν, εἶτα τὸ μὲν ἄλογον ἐξηγούμενος τὸ χωρὶς λόγου τε, καὶ κρίσεως εἰρῆσθαι φάσκει. τῆς δὲ πλεοναζούσης ὁρμῆς παράδειγμα, τοὺς τρέχοντας σφοδρῶς παραλαμβάνει. ταυτὶ γὰρ ἀμφότερα μάχεται τῷ κρίσεις εἶναι τὰ πάθη. εἰσόμεθα δ' ἐναργέστερον, αὐτὰς τὰς ῥήσεις αὐτοῦ παραγράψαντες. ἔχει δ' ἡ μὲν ἑτέρα, τόνδε τὸν τρόπον. δεῖ δὲ πρῶτον ἐντεθυμῆσθαι, ὅτι τὸ λογικὸν ζῷον ἀκολουθητικὸν φύσει ἐστὶ τῷ λόγῳ, καὶ κατὰ τὸν λόγον, ὡς ἂν ἡγεμόνα πρακτικόν. πολλάκις μέντοι καὶ ἄλλως φέρεται ἐπί τινα, καὶ ἀπό τινων ἀπειθῶς τῷ λόγῳ ὠθούμενον ἐπὶ πλεῖον, καθ' ἣν φορὰν ἀμφότεροι ἔχουσιν οἱ ὅροι τῆς παρὰ φύσιν κινήσεως ἀλόγως οὕτως γινομένης, καὶ τοῦ ἐν ταῖς ὁρμαῖς πλεονασμοῦ. τὸ γὰρ ἄλογον τουτὶ ληπτέον ἀπειθὲς λόγῳ, καὶ ἀπεστραμμένον τὸν λόγον, καθ' ἣν φοράν, καὶ ἐν τῷ ἔθει τινάς φαμεν ὠθεῖσθαι, καὶ ἀλόγως φέρεσθαι ἄνευ λόγου κρίσεως, οὐχ εἰ διημαρτημένως φέρεται, καὶ παριδών τι κατὰ τὸν λόγον, ταῦτ' ἐπισημαινόμεθα, ἀλλὰ μάλιστα καθ' ἣν ὑπογράφει φοράν, οὐ πεφυκότος τοῦ λογικοῦ ζῴου κινεῖσθαι, οὕτως κατὰ τὴν ψυχήν, ἀλλὰ κατὰ τὸν λόγον. ἡ μὲν οὖν ἑτέρα τῶν τοῦ Χρυσίππου ῥήσεων ἐξηγουμένη τὸν πρότερον τῶν ὅρων τοῦ πάθους, ἐνταυθοῖ τελευτᾷ. τὴν δ' ὑπόλοιπον ἐν ᾗ τὸν ἕτερον ὅρον ἐξηγεῖται γεγραμμένην, ἐφεξῆς τήνδε κατὰ τὸ πρῶτον σύγγραμμα περὶ παθῶν, ἤδη σοι παραθήσομαι. κατὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ πλεονασμὸς τῆς ὁρμῆς εἴρηται, διὰ τὸ τὴν καθ' αὑτοὺς καὶ φυσικὴν τῶν ὁρμῶν συμμετρίαν ὑπερβαίνειν. γνώριμον δ' ἂν τὸ λεγόμενον διὰ τούτων γνωριμώτερον, οἷον ἐπὶ τοῦ πορεύεσθαι καθ' ὁρμήν, οὐ πλεονάζει ἡ τῶν σκελῶν κίνησις, ἀλλὰ συναπαρτίζει τι τῇ ὁρμῇ, ὥστε καὶ στῆναι ὅταν ἐθέλῃ καὶ μεταβάλλειν. ἐπὶ δὲ τῶν τρεχόντων καθ' ὁρμὴν οὐκέτι τοιοῦτον γίνεται, ἀλλὰ πλεονάζει παρὰ τὴν ὁρμὴν ἡ τῶν σκελῶν κίνησις, ὥστ' ἐκφέρεσθαι καὶ μὴ μεταβάλλειν εὐπειθῶς οὕτως εὐθὺς ἐναρξαμένων, αἷς οἶμαί τι παραπλήσιον, καὶ ἐπὶ τῶν ὁρμῶν γίνεσθαι, διὰ τὸ τὴν κατὰ λόγον ὑπερβαίνειν συμμετρίαν, ὥσθ' ὅταν ὁρμᾷ μὴ εὐπειθῶς ἔχειν πρὸς αὐτόν. ἐπὶ μὲν τοῦ δρόμου τοῦ πλεονασμοῦ λεγομένου παρὰ τὴν ὁρμήν, ἐπὶ δὲ τῆς ὁρμῆς παρὰ τὸν λόγον. συμμετρία γάρ ἐστι φυσικῆς ὁρμῆς ἡ κατὰ τὸν λόγον, καὶ ἕως τοσούτου, καὶ ἕως αὐτὸς ἀξιοῖ. διὸ δὴ καὶ τῆς ὑπερβάσεως κατὰ τοῦτο, καὶ οὕτως γινομένης πλεονάζουσά τε ὁρμὴ λέγεται εἶναι καὶ παρὰ φύσιν, καὶ ἄλογος κίνησις ψυχῆς. αἱ μὲν τοῦ Χρυσίππου ῥήσεις αὗται. σκεψώμεθα δ' ἀκριβέστερον ὑπὲρ ἑκατέρας αὐτῶν ἀπὸ τῆς προτέρας ἀρξάμενοι, καθ' ἣν ἐξηγεῖται πῶς εἴρηται τὸ πάθος ἄλογος, καὶ παρὰ φύσιν κίνησις ψυχῆς. ἐπεὶ γὰρ ἠπίστατο δύο σημαινόμενα πρὸς τῆς, ἄλογος, φωνῆς, ὧν τὸ ἕτερον βούλεται μόνον δηλοῦσθαι κατὰ τὸν ὅρον, τὸ χωρὶς κρίσεως, ὀρθῶς ἐποίησε, μηδεμίαν ὑπολιπόμενος ἀμφιβολίαν, ἀλλ' αὐτὸς δηλώσας, ὅτι τὴν κατὰ τὸ πάθος ὁρμήν, ἄλογον εἶναί φησι καθ' ὅσον ἀπέστραπται τὸν λόγον,

A ſiquidem demiſſiones, elationes, contractiones & diffuſiones (horum enim interdum meminit) irrationalis facultatis affectus ſunt, opiniooibus ſupetuenientes. At huiuſmodi quandam affectuum ſubſtantiam Epicurus & Zeno, non ipſe exiſtimat; quod etiam admirari mihi ſubit de viro qui in rationalis ſimul & exquiſitæ doctrinæ profeſſione non exquiſitè agat. Etenim non eadem hæc ſolùm ipſe ſibi repugnantia manifeſtò adfert; verùm etiam vbi de affectus definitionibus ſcribens, irrationalem & præter naturam animæ motum ipſum pronunciat; impetum quoque redundantem; deinde irrationale expo-
B nens, id quod ſine ratione & iudicio eſt, dictum affirmat; redundantis autem impetus exemplum, currentes vehementer aſſumit. Hæc namque ambo pugnant cum eo quòd affectus ſint iudicia. Sciemus autem clariùs vbi ipſa authoris verba appoſuerimus, Habent autem altera in hunc modum; *Primum conſiderandum eſt, animal rationale natura rationem ſequi, ac ſecundum rationem tanquam ducem actiuum. Sæpe verò etiam aliter ad quadam fertur, & à quibuſdam rationi inobediens longiùs propellitur; quem lationis modum vtraque habet definitio & illa ſcilicet qua motum præter na-*
C *turam qui tam irrationaliter accidit, & quæ in impetu abundantiam obtinet; nam irrationale hoc ſumendum eſt rationi immorigerum, & ab ea auerſum; qua latione etiam per conſuetudinem, aliquem propelli dicimus, & irrationabiliter ſine rationis iudicio ferri, nequaquam ſi errabundè feratur, ac prætergreſſus aliquid ſecundum rationem, ea notamus; ſed præcipuè dum eum circumſcribit impetum ſecundum quem animal rationale ita omnia moueri natum non ſit, ſed ſecundum rationem potiùs.* Itaque altera Chryſippi oratio priorem affectus definitionem exponens hîc deſinit. Reliqua vbi
D alteram definitionem interpretatur, poſt hanc primo de affectibus libro conſcripta, iam tibi apponetur hoc modo. *Etiam exuperantia impetus dicta eſt, eò quòd propriam eorum & naturalem impetus commoderationem tranſgrediatur, fiet autem quod dicitur, per hæc manifeſtiùs, veluti in eundo iuxta animi impetum non excellit crurum motus, ſed aliquo pacto impetum adæquat, ita vt & ſiſtat quum velit, & mutetur, in currentibus autem iuxta animi arbitrium non ſanè huiuſmodi fit, ſed crurum motus præter animi impetum redundat, vt efferantur, & non obſequenter mutent tam ſubitò incæ-*
E *pta; quibus puto etiam aliquid perſimile in animi impetibus fieri, eò quòd rationalem excedant modum, vt quum appetunt, non ei ſint morigeri; in curſu quidem redundantia quoad impetum dicta; in impetu autem quoad rationem, nam naturalis appetentiæ modus ex ratione habetur, atque eouſque peruenit, quouſque ipſa cenſet; quare etiam exceſſus qui in hoc atque ita fit, & redundans impetus, præterque naturam, & irrationalis animi motus eſſe dicitur.* Hæc ſanè Chryſippi verba ſunt. Inſpiciamus autem accuratiùs vtramque ipſorum ſeriem, à priore exorſi, qua exponit quomodo affectus
F dictus ſit irrationalis, & præter naturam animi motus. Quum enim ſciuiſſet duo voce (irrationalis) ſignificari, quorum alterum duntaxat in definitione vult indicari, nempe ſine iudicio, rectè factitauit, qui ne vnam quidem ambiguitatem reliquerit, ſed ipſe oſtenderit quòd eum qui in affectu impetum animi, irrationalem eſſe pronunciat, quatenus à ratione ſit auerſus,

&

& eidem repugnet, ſinéque iudicio accidat. Hoc igitur dicto, quo à ratione eſſe auerſum protulit, irrationalem qui in affectione motum ab inanimis irrationalibúſque aoimalibus ſegregauit. Mouetur ſiquidem & lapis & lignum interdum, aliáque ſingula inanimata, ſed non vt à ratione auerſa, neque vt eidem immorigera. Cuius enim neutiquam intereſt vt obtemperet ſequatúrque ratiooem, hoc quomodo repugnare aut auerti vnquam à ratione poterit? ſed omninò non vti ratione meritò dicetur: auerſum autem eſſe, & non obſequi id dicetur, quod naturam quidem habet ſequeodi obtemperandique, ſed interim præter ſui naturam alio modo fertur. Hinc ſanè monſtratur, neque inanimato cuidam, neque irrationali animanti affectum innaſci animalem. Quum autem ſcribit ſioe ratione & iudicio affectionis motum fieri, deinde coniungens iterum dicit, nequaquam ſi errabundè feratur, & prætergrediatur aliquid ſecundum rationem, & auerſus & immorigerus ei, affectus ab erroribus diſtinguit, idque perdecenter. Etenim errores praua ſunt iudicia, & ratio veritatem ementita, & errori implicita. Affectus contra, nullum quidem erratum, oeque prætermiſſum in ratiocinatione, ſed eſt animi motus rationi inobediens. Nam qui vt patriam ſeruet, liberorum vitam contemnit, vel aliis iugulandos tradit, vel iugulare ipſe ſuſtinet, honeſti imaginatione hoc facit, & ratiocinatione quadam vſus. Medeam autem econtrario non ſolùm à nulla perſuaſa eſt ratiocinatione, vt filios interimeret; ſed etiam contra in totum (quantum ad ratiocinationem attinet) ſcire ſe ait cuiuſmodi factura ſit mala; verùm iracundiam conſiliis eſſe potentiorem, hoc eſt, non ſubijci & obtemperare & obſequi rationi taoquam dominæ cuidam affectum, ſed diſſidere, & recedere & auerſari mandatum, ceu alterius cuiuſdam opus aut affectus virtutis exiſtat, non ratiocinatricis. Quomodo enim vel non obtemperare ſibi ipſi aliquid poſſit, vel à ſeipſo aoerti, aut oon ſeipſum ſequi? Hæc igitur omnia præterquam quòd nihil accuſatiooe dignum habeant, præterea etiam tum verè, tum diſtinctè, tum iuxta Platonis ſententiam ſunt pronunciata; conſimiliter etiam ea quæ in expoſitione ſecundi definitionum libri ab ipſo ſunt perſcripta, quâ meminit itidem celeriter currentium, qui ne ſi ſiſtere quidem velint, ſtatim id poſſint facere. Clarè enim & hîc alia facultas præter ratiooem oſtenditur, à qua affectiones abſoluuntur. Cogooſcemus id euidentiùs, ſi cauſam inuenerimus, vnde fit vt oon ſubitò multi currentium poſſint cooſiſtere. Porrò inueniemus eam inde, quòd non omnibus ita euenit, ſed qui per planam quandam aut declinem feruntur viam; etenim eorum qui per accliuia currunt loca, nulli hoc euenit, ſtatim namque conſiſtunt vbi voluerint, tanquam mole corporis ipſos, non vi deorſum ferente quemadmodum illos rapiebat. Quippe compoſita ineſt ipſorum lationis cauſa; voa tanquam animalium, quæ animæ impetu moueotur, altera tanquam inanimatorum corporum, quæ pondere inclinant; ita namque & lapides ſubinde è montibus deferuntur; conſiſtere interea impoteotes, priuſquam ad locum aliquem planum aut cauum peruenerint. Quapropter etiam in hoc exemplo facultas altera præter ratiocinationem oſtenditur, natura irrationabilis, cuiuſmodi eſt in animalium corporibus grauitas.

A καὶ ἀπειθεῖ τῷ λόγῳ, καὶ χωρὶς κρίσεως γίνεται. διὰ μὲν οὖν τοῦ ἀπεστράφθαι φάναι τὸν λόγον, ἐχώρισε τὴν κατὰ τὸ πάθος ἄλογον κίνησιν τῶν ἀψύχων τε καὶ τῶν ἀλόγων ζώων. κινεῖται μὲν γὰρ καὶ λίθος, καὶ ξύλον ἐνίοτε, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν ἀψύχων, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀπεστραμμένον τὸν λόγον, οὐδ' ὡς ἀπειθοῦν. ᾧ γὰρ τὴν ἀρχὴν μὴ μέτεστι τοῦ πείθεσθαί τε καὶ ἕπεσθαι τῷ λόγῳ, τοῦτο πῶς ἂν ἢ ἀπειθεῖν, ἢ ἀπεστράφθαι ποτὲ δύναιτο τὸν λόγον; ἀλλ' ὅλως μὴ χρῆσθαι λέγοιτο ἂν εἰκότως. ἀπεστράφθαι δὲ καὶ ἀπειθεῖν λεχθήσεται, τὸ φύσιν μὲν ἔχον ἕπεσθαί τε καὶ πείθεσθαι. παρὰ φύσιν δέ πῃ
B ἑτέρως φερόμενον. ἐκ μὲν δὴ τῶν τοιούτων δείκνυται, τὸ μήτ' ἀψύχῳ τινὶ, μήτ' ἀλόγῳ ζώῳ πάθος ἐγγίνεσθαι ψυχικόν. ἐπειδὰν δὲ γράφῃ χωρὶς λόγου, καὶ κρίσεως γίγνεσθαι τὴν κατὰ τὸ πάθος κίνησιν, εἶτα συνάπτων ἐφεξῆς λέγῃ οὐχὶ εἰ διημαρτημένως φέρεται, καὶ παριδών τι κατὰ τὸν λόγον, καὶ ἀπεστραμμένως τε, καὶ ἀπειθῶς αὐτῷ, διορίζει τῶν ἁμαρτημάτων τὰ πάθη, καὶ πάνυ δεόντως. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα μοχθηραὶ κρίσεις εἰσὶ, καὶ ὁ λόγος ἐψευσμένος τῆς ἀληθείας, καὶ διημαρτημένος. τὸ δὲ πάθος ἔμπαλιν οὐδὲν μὲν ἡμαρτημένον, οὐδὲ παρορώμενον κατὰ τὸν λογισμὸν, ἀπειθὴς δέ ἐστι
C τῷ λόγῳ κίνησις ψυχῆς. ὁ μὲν γὰρ ὑπὲρ τοῦ σῶσαι τὴν πατρίδα τῆς ζωῆς, καὶ τῶν τέκνων καταφρονήσας, καὶ ἤτοι παραδοὺς ἑτέροις ἀποσφάττειν, ἢ αὐτὸς ὑπομείνας σφάξαι, τῇ γε τοῦ καλοῦ φαντασίᾳ τοῦτο δρᾷ, καὶ λογισμῷ τινι χρησάμενος. ἡ Μήδεια δ' ἔμπαλιν, οὐ μόνον ὑπ' οὐδενὸς ἐπείσθη λογισμοῦ κτείνειν τοὺς παῖδας, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἅπαν ὅσον ἐπὶ τῷ λογισμῷ μανθάνειν φησὶ οἷα δρᾶν μέλλει κακά. τὸν θυμὸν δὲ εἶναι κρείττονα τῶν βουλευμάτων, τουτέστιν οὐχ ὑποτετάχθαι, καὶ πείθεσθαι, καὶ ἕπεσθαι, καθάπερ τινὶ δεσπότῃ τῷ λόγῳ τὸ πάθος, ἀλλ' ἀφη-
D νιάζειν, καὶ ἀποχωρεῖν, καὶ ἀπωθεῖν τῷ προστάγματι, ὡς ἑτέρας τινὸς ἔργον, ἢ πάθημα δυνάμεως ὑπάρχον, οὐ τῆς λογιστικῆς. πῶς γὰρ ἂν ἢ ἀπειθεῖν ἑαυτῷ τι δύναιτο, ἢ ἀποστρέφεσθαι ἑαυτὸ, ἢ μὴ ἕπεσθαι ἑαυτῷ; ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα πρὸς τῷ μηδὲν ἔχειν μεμπτὸν, ἔτι καὶ ἀληθῶς τε καὶ διωρισμένως, καὶ κατὰ τὴν Πλάτωνος εἴρηται γνώμην. παραπλησίως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ δευτέρου τῶν ὅρων ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα, δι' ἧς ἐμνημόνευσε, καὶ τῶν τρεχόντων ὠκέως, οἳ μηδ' εἰ στῆναι βούλοιντο, παραχρῆμα δύναιντο πράττειν αὐτό. σαφῶς γὰρ κἀνταῦθα ἔνδειξις γί-
E γνεται δυνάμεως ἑτέρας παρὰ τὸν λόγον, ὑφ' ἧς ἀποτελεῖται τὰ παθήματα. γνοίημεν δ' ἂν ἐναργέστερον εἰ τὴν αἰτίαν ἐξεύροιμεν, ὑφ' ἧς συμβαίνει μὴ δύνασθαι στῆναι παραχρῆμα πολλοὺς τῶν θεόντων. ἡ δ' εὕρεσις ἐξ αὐτοῦ γένοιτ' ἂν ἡμῖν τοῦ μὴ πᾶσιν οὕτως συμβαίνειν, ἀλλ' ὅσοι δι' ὁμαλοῦς τινος ἢ κατάντους φέρονται. τῶν μὲν γὰρ ἀνάντη χωρία διαθεόντων, οὐκ ἔτι οὕτω τοῦτο συμπίπτει, παραχρῆμα γοῦν ἵστανται βουληθέντες, ὡς ἂν τῆς ῥοπῆς τοῦ σώματος μὴ φερούσης αὐτοὺς βιαίως κάτω, καθάπερ ἐκείνους ἔφερε. σύνθετος γὰρ αὐτῶν ἔνεστιν ἡ τῆς φορᾶς αἰτία. ἡ μέν τις ὡς
F ζώων ὑφ' ὁρμῆς κινουμένων, ἡ δ' ὡς ἀψύχων σωμάτων τῷ βάρει ῥεπόντων. οὕτω γοῦν καὶ λίθοι πολλάκις ὀρῶν καταφέρονται στῆναι μεταξὺ μὴ δυνάμενοι, πρὶν ἐξικέσθαι πρός τι χωρίον ὁμαλὸν, ἢ κοῖλον, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα, δυνάμεώς ἐστιν ἔνδειξις ἑτέρας παρὰ τὸν λογισμὸν, ἀλόγου τὴν φύσιν, οἷά περ ἐστὶν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώματι τὸ βάρος.

ὅτι δ' οὐ δύνανται διὰ τοῦτο στῆναι βουληθέντες, οὐ μόνον ἐκ τῆς τῶν ἀνάντων τε, καὶ κατάντων χωρίων διαφορᾶς ἔνεστι μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμαλέσι διαφόρου κινήσεως. ὁ μὲν γὰρ εἰς τοὐπίσω τὴν ῥοπὴν τοῦ σώματος ποιησάμενος ἐν τῷ τρέχειν, αὐτοκράτωρ ἐστὶ τοῦ στῆναι. ὁ δ' εἰς τοὔμπροσθεν, ὑπ' ἐκείνης κωλύεται. καὶ δι' αὐτό γε τοῦτο οὕτω θέουσιν ἅπαντες, ὑπ' αὐτῆς τοῦ πράγματος τῆς φύσεως διδασκόμενοι συντελεῖν τὴν εἰς τὸ πρόσω ῥοπὴν τῷ τάχει τῆς κινήσεως. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ παραδείγματος, ὦ γενναιότατε Χρύσιππε, τοῖς μὲν μηδὲν ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸ σῶμα βάρους εἰς τάχος κινήσεως ὠφελουμένοις, ἕτοιμον τὸ στῆναι, τοῖς δ' ἐκ διττῆς αἰτίας τὸ τάχος γεννῶσιν, οὐκ ἔθ' ἡ βούλησις ἱκανή. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν τῆς ψυχῆς ὁρμῶν, ὅταν μὲν ὁ λογισμὸς μόνος ἔχῃ τὴν αἰτίαν, ἐπ' αὐτῷ παῦσαι τὴν ὁρμήν. ὅταν δ' ἤτοι θυμὸς ἢ ἐπιθυμία τις αὐτῷ προσέλθῃ, δυνάμεις ἄλογοί τε καὶ παραπλήσιαι τῷ κατὰ τὸ σῶμα βάρει, παραχρῆμα μὲν οὐχ οἷόν τε στῆναι, χρόνῳ δ' ἂν ἴσως γένοιτο καὶ τοῦτο, καθάπερ ἐπὶ τῶν θεόντων. τὸ δ' ἴσως τῷ λόγῳ προσέθηκα διὰ τὴν τῶν κατὰ μέρος αἰτίων, ὅσα τε κινεῖ τὴν ὁρμὴν ἄνισον δύναμιν. ἐπεὶ γὰρ καὶ λογισμὸς αὐτὴν κινεῖ, καὶ ἐπιθυμία, καὶ θυμός, ἡ μὲν ὑφ' ἑνὸς αὐτῶν συστᾶσα τῶν ἄλλων ἡσυχαζόντων, ὑπ' ἐκείνου μόνου διασώζεται. ὥστ' εἰ μὲν ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ γένοιτο, καὶ καταπαῦσαι αὐτὴν, καὶ αὖθις ἐπεγεῖραι οἷόν τε διὰ μόνου τοῦ βουληθῆναι. εἰ δ' ὑπὸ θυμοῦ τινος ἢ ἐπιθυμίας, ὅταν ἐκεῖνα λωφήσῃ, εἰ δ' ὑφ' ἑκατέρων ἐνεργούντων γίγνοιτο λογισμοῦ θ' ἅμα, καὶ τινος ἀλόγου δυνάμεως. εἰ μὲν οὖν ἀντιπαροῦντος τοῦ λογισμοῦ κρατήσῃ τὸ ἰσχυρότερον, εἰ δὲ συνεκθέοντος, οὐδέποτε παύσεται. λέγω δὲ συνεκθεῖν τῷ πάθει τὸν λογισμόν, ὅταν ἅπερ ἐκεῖνος προστάττῃ, καὶ ὁ λογισμὸς δοξάζῃ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀκολάστων. δοξάζουσι γὰρ ἀγαθὸν εἶναι μέγιστον οὗτοι τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἡδίστων, ἑκουσίως ἑπομένου κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτῶν τοῦ λογισμοῦ τῇ ἐπιθυμίᾳ. ἀντιτείνειν δέ φημι τὸν λογισμὸν τῷ πάθει, μὴ δοξάζοντος μὲν τοῦ ἀνθρώπου καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι τὴν ἀπόλαυσιν τῆς προκειμένης ἡδονῆς. ἑλκομένου δέ πως ἐπ' αὐτὴν διὰ τὴν τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως ἰσχυρὰν κίνησιν. ἀλλ' εἰ μὲν ὁ λογισμὸς κρατήσειεν, ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ τε, καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπός ἐστί τε καὶ λέγεται. εἰ δ' ἐπιθυμία, τοὐναντίον τῷδε πρόσρημα λαβών, ἀκρατὴς ὀνομάζεται. ὅταν δ' ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ μόνου πρὸς τὴν τῶν ἡδέων ἄγηται χρῆσιν, ὁ τοιοῦτος σώφρων καλεῖται, σκοπὸν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν, οὐ τὴν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ τὴν ὠφέλειαν πεποιημένος. ὥσπερ γε καὶ ἀκόλαστος ὁ πρὸς τῆς ἐπιθυμίας μόνης ἀγόμενος ἀκολουθοῦντος αὐτῇ τοῦ λόγου, καθάπερ τινὸς οἰκέτου. τῇ τοιαύτῃ συμπλοκῇ τῶν τὰς ὁρμὰς κινούντων αἰτίων, μαρτυρεῖ καὶ τὸ τοῦ Χρυσίππου παράδειγμα. τῶν μὲν γὰρ πρὸς ἄναντες θεόντων, ἡ λογικὴ μόνη δύναμις ἡγεῖται. τῶν δ' ἀκουσίως ἐπὶ κρημνοῦ φερομένων, ἡ ἄλογος, ἥνπερ δὴ τὸ βάρος τοῦ σώματος ἔφαμεν ὑπάρχειν, τῶν δ' ἐς τὸ κάταντες θεόντων, ἀμφότεραι. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἐφ' ὁμαλοῖς εἰ πρόσω ῥέποιεν, ὡς εἴγε ἐνανεύοιεν ὀπίσω, θέοιεν μὲν ἂν οὕτω γε τῶν ἑτέρων ἧττον. ἵσταιντο δ' ἂν ὁπότε βουληθεῖεν, ὥστ' οὐδὲν ἄχρι γε τῆς τῶν ὅρων ἐξηγήσεως ὁ Χρύσιππος ἐναντίον ἀπεφήνατο τοῖς παλαιοῖς.

A Quòd autem eius cauſâ quum velint non poſſunt conſiſtere, non ſolùm ex accliuium decliuiúmque locorum differentia licet condiſcere; ſed etiam ex differenti in ipſis planis regionibus motu. Etenim qui retrorſum corporis inclinationem inter currendum molitur, ſiſtendi potens eſt, & ſui iuris. Qui verò in anteriorem partem, ab illa impeditur; & hac ipſa de cauſa hoc pacto omnes currunt ab ipſa rei natura edocti, corporis inclinationem in anteriora celeritati motus conferre. Quemadmodum igitur, exempli gratia, præclare Chryſippe, iis qui nihil à corporis pondere ad motus celeritatem
B iuuantur in promptu eſt vt ſiſtant; illis verò, qui ex duplici cauſa celeritatem generant, non ampliùs voluntas ſatis eſt; eodem modo in animi impetu, quum ratiocinatio ſola cauſam habuerit, promptum eſt propter ipſam ceſſare impetum; vbi verò aut iracundia, aut cupiditas quædam ei acceſſerit, vires irrationales, & corporis grauitati perſimiles ſtatim quidem neutiquam poſſe conſiſtere, ſed temporis ſpatio fortè hoc quoque fier, quemadmodum in currentibus. Fortè autem orationi appoſui, propter particularium cauſarum, ac eorum quæ impetum mo-
C uent, vim inæqualem. Quandoquidem enim & ratiocinatio ipſum mouet, & cupiditas, & iracundia; ſiquidem ab vno ipſorum conſtituatur aliis quieſcentibus, ab illo ſolo regitur; quare ſi à ratione fiat, & compeſcere ipſum, & rurſus excitare ſola voluntate licet: ſin ab iracundia quadam & cupiditate, quum illa ceſſauerint; ſin ab vtriuſque operantibus fiat, ratione ſimul, & irrationali quadam facultate, ratione quidem renitente, quod valentius eſt præcellet; ſimul autem concurrente, nunquam ceſſabit. Dico autem ſimul concurrere affectui rationem, quum quæ ille facit, etiam ratio opinatur, quemadmo-
D dum in intemperantibus & proteruis (qui autumant bonum eſſe maximum, delectabilium fruitionem) ratio in anima ipſorum cupiditatem vltrò ſequitur. At reniti ac repugnare affectui rationem dico, quum homo non opinatur propoſitæ voluptatis fruitionem honeſtum aut bonum eſſe; trahitur autem quodammodo ad eam propter valentem concupiſcibilis facultatis motum. Verùm ſi ratio ſuperauerit, talis homo, tum ſui, tum ſuorum affectuum continens & eſt, & dicitur Sin autem cupiditas, contrariam huic appellationem ſortitus, incontinens nominatur.
E Quum verò à ratione ſola ad ſuauium vſum ducitur, talis temperans vocatur, hoc conſilio ea deligens, non vt fruatur, ſed vt iuuetur: quemadmodum etiam proteruus, qui à ſola cupiditate ducitur, ratione tanquam famulo quodam ipſam ſubſequente. Eiuſmodi cauſarum impetus animi excitantium complexui atteſtatur etiam Chryſippi exemplum. Etenim aduerſus accliue currentes, ſola vi rationali ducuntur. Qui autem inuiti ad præcipitium feruntur, irrationali, quàm ſanè corporis pondus eſſe diximus in decliue currentes, vtriſque. Pari modo qui in pla-
F no currunt, ſi prorſum tendant; nam ſi retrorſum renitantur, current quidem aliis minus, ſed vbi voluerint, ſiſtentur. Quare nihil Chryſippus, vſque ad definionum expoſitionem, veteribus contrarium pronunciauit.

CAP.

A

CAPVT III.

Chryſippum ſibi ipſi & Stoicorum plurimis aduerſari in affectuum definitione.

QVum autem deinceps inſpicit, iudiciáne quædam, an quæ iudicia ſequantur, affectus eſſe putandum ſit, vtrobique à veteribus recedit: ſed multò magis dum quod deterius eſt eligit. Etenim Zenoni in hoc, & ſibi & multis aliis Stoicis repugnat, qui non iudicia ipſa animi, ſed irrationales quæ poſt hæc contractiones, ſubmiſſiones, oſtentationes, elationes, & diffuſiones, (B) animi affectus eſſe exiſtimant. Verùm Poſidonius ab vtraque opinione receſſit, vt qui neque iudicia, neque iudiciis ſuperuenientia affectus eſſe, ſed hos ab iraſcibili & concupiſcibili facultate fieri autumet, veterem ſermonem ex toto ſecutus. Ac Chryſippi ſectatores ſubinde in commentario ſuo de affectibus interrogat, quæ ſuperantis impetus ſit occaſio, quum ratio præter ipſius tum opera, tum modum nequeat excellere, quapropter conſtat aliam quandam irrationalem vim cauſam exiſtere, cur animi impetus præter rationis modum redundet; quemadmodum grauitatem corporis (C) cauſam eſſe rationis expertem, ob quam ſupra arbitrij menſuram abundet. Sed mirum hoc non eſt, ſi Chryſippus multis dicat contraria; quemadmodum neque quòd à veritate aberrauerit; condonandum enim eſt ei, quum homo ſit, & iuuenile quiddam peccet. Verùm quòd neque aggreſſus ſit omninò ea quæ veteribus dicta ſunt, diſſoluere, & ſecum ipſe repugnet, dum nunc ſine ratione & iudicio affectus fieri arbitratur; nunc non ſolùm iudicia ſubſequi affirmat, ſed idipſum eſſe iudicia; ſiquidem neutiquam attingere iudicium, maximè nimirum contrarium eſt ei, quòd affectus ſit iudicium; niſi per Iouem ſuccurrens (D) ei aliquis, affirmet plura iudicij nomen ſignificare, & in definitionis expoſitione veluti circunſpectionem, dictum eſſe iudicium, vt ſit idem ſine iudicio, & ſine circunſpectione. Vbi verò iudicia eſſe affectus dicit, & impetus & aſſenſus nominari iudicia. At ſi quis hoc receperit, redundans aſſenſus erit affectus. Ruſúſque Poſidonius interrogabit ex qua cauſa redundet præter quod etiam maximum peccatum in docendi lege Chryſippus commiſerit. Si enim in hoc ipſo caput dogmatis eſt, vt æquiuocationem diſtinguat, oſtendátque quo in ſignificatu ſine iudicio affectus (E) fiant, in quo autem iudicia ſint, is verò ne in vno quidem libro ex quatuor quos ſcripſit de affectibus id fecit quomodo non quis eum iure accuſauerit? Forſan enim ne ſummam quidem dicendi breuitatem aliquis æmulatus, rectè tam neceſſaria prætergrederetur; multò magis, quum longiſſimè ſermones protenderet, quemadmodum Chryſippus, ſed de his etiam paulò poſteriùs conſiderabimus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Χρύσιππον καὶ ἑαυτῷ τε, καὶ πολλοῖς τῶν Στωικῶν ἐν τῷ τῶν παθῶν ὁρισμῷ μάχεσθαι.

ΟΤι τοίνυν δ' ἐφεξῆς ἐπισκέπτεται, πότερον κρίσεις εἶναι ἢ κρίσεσιν ἐπόμενα χρὴ νομίζειν εἶναι τὰ πάθη, καθ' ἑκάτερον μὲν ἀποχωρεῖ τῶν παλαιῶν· πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν τῷ τὸ φαυλότερον ἡγεῖσθαι. καὶ γὰρ Ζήνωνι κατά γε τοῦτο, καὶ ἑαυτῷ, καὶ πολλοῖς ἄλλοις μάχεται τῶν Στωικῶν, οἳ οὐ τὰς κρίσεις αὐτὰς τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπὶ ταύταις ἀλόγους συστολάς, καὶ ταπεινώσεις, καὶ δήξεις, ἐπάρσεις τε καὶ διαχύσεις ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὰ τῆς ψυχῆς πάθη. Ποσειδώνιος μέν γε τελέως ἀποχώρησιν ἀμφοτέρων τῶν δοξῶν, οὔτε γὰρ κρίσεις, οὔτε ἐπιγινόμενα κρίσεσιν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς θυμοειδοῦς τε, καὶ ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως ἡγεῖται γίγνεσθαι τὰ πάθη, κατὰ πᾶν ἀκολουθήσας τῷ παλαιῷ λόγῳ, καὶ πυνθάνεταί γε τοὺς περὶ τὸν Χρύσιππον οὐκ ὀλιγάκις ἐν τῇ περὶ παθῶν ἑαυτοῦ πραγματείᾳ· τίς ἡ τῆς πλεοναζούσης ὁρμῆς ἐστιν αἰτία. ὁ μὲν γὰρ λόγος οὐκ ἂν δύναιτό γε πλεονάζειν παρὰ τὰ ἑαυτοῦ πράγματά τε καὶ μέτρα. πρόδηλον οὖν ὡς ἑτέρα τις ἄλογός ἐστι δύναμις αἰτία τοῦ πλεονάζεσθαι τὴν ὁρμὴν ὑπὲρ τὰ μέτρα τοῦ λόγου, καθάπερ τοῦ πλεονάζεσθαι τὸν δρόμον ὑπὲρ τὰ μέτρα τῆς προαιρέσεως, ἄλογος ἡ αἰτία τὸ βάρος τοῦ σώματος. ἀλλ' οὐ τοῦτο θαυμαστὸν εἰ πολλοῖς ἐναντία λέγει Χρύσιππος, ὥσπερ οὐδ' ὅτι τῆς ἀληθείας ἀποσφάλλεται. συγγνώμη γὰρ ἀνθρώπῳ γε ὄντι καὶ ἁμαρτάνοντι, ὡραῖόν τι. ἀλλ' ὅτι μήτε ἐπιχείρησιν ὅλως τὰ πρὸς τῶν παλαιῶν εἰρημένα διαλύσασθαι, καὶ πρὸς αὑτὸν διαφέρεται. νυνὶ μὲν γίνεσθαι νομίζων τὰ πάθη ἄνευ λόγου, καὶ κρίσεως, νυνὶ δ' οὐ μόνον κρίσεσιν ἕπεσθαι φάσκων, ἀλλ' αὐτὰ δὴ ταῦτα κρίσεις εἶναι. τὸ γὰρ μηδ' ὅλως ἐφάπτεσθαι κρίσεως ἐναντιώτατον δήπου τῷ κρίσιν εἶναι τὸ πάθος. εἰ μὴ νὴ Δία βοηθῶν τις αὐτῷ φαίη, πλείω σημαίνειν τὸ τῆς κρίσεως ὄνομα, καὶ κατὰ μὲν τὴν ἐξήγησιν τοῦ ὅρου τὴν οἷον περίσκεψιν εἰρῆσθαι κρίσιν, ὡς εἶναι τὸ ἄνευ κρίσεως, ἴσον ἄνευ περισκέψεως. ἔνθα δὲ κρίσεις εἶναί φησι τὰ πάθη, τάς ὁρμάς τε, καὶ τὰς συγκαταθέσεις ὀνομάζεσθαι κρίσεις. ἀλλ' εἴπερ τοῦτό τις δέξαιτο, πλεονάζουσα συγκατάθεσις ἔσται τὸ πάθος, καὶ πάλιν ὁ Ποσειδώνιος ἐρήσεται τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς πλεονάζεται πρὸς τῷ, καὶ μέγιστον ἁμάρτημα κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἡμαρτῆσθαι τῷ Χρυσίππῳ. εἰ γὰρ ἐν αὐτῷ δὴ τούτῳ τὸ κῦρος τοῦ δόγματός ἐστιν ἐν τῷ διαστείλασθαι τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ δεῖξαι κατά τι μὲν σημαινόμενον, ἄνευ κρίσεως γίγνεσθαι τὰ πάθη, κατά τι δὲ κρίσεις εἰσίν. ὁ δ' οὐδὲ καθ' ἓν τῶν τεττάρων βιβλίων, ἃ περὶ τῶν παθῶν ἔγραψεν ἐποίησεν αὐτό, πῶς οὐκ ἄν τις αὐτὸν δικαίως μέμψαιτο. τάχα μὲν γὰρ οὐδὲ βραχυλογίας τις ἄκρας ἐζηλωκώς, ὀρθῶς ἂν ὑπερβαίνοιτο τὰ οὕτως ἀναγκαῖα, πολὺ δ' οὖν μᾶλλον, ὅταν ἐπὶ μήκιστον ἐκτείνῃ τοὺς λόγους, ὥσπερ ὁ Χρύσιππος. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων καὶ μικρὸν ὕστερον ἐπισκεψόμεθα.

F

CAPVT IV.

Claris & diſtinctis nominibus vtendum, & nomina ſine ratione, ſine voce, & alia eiuſmodi bifariam ſignificare apud omnes homines.

DE eo autem quod nihil faciat, ſi ipſe ſibi contradicat, quũ infinita adhuc poſſem adferre,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Δεῖ χρῆσθαι διωρισμένως τε καὶ σαφῶς τοῖς ὀνόμασι, καὶ τὰ ὀνόματα μὲν ἄλογον, ἄφωνον καὶ τἄλλα παραπλήσια διχῶς σημαίνειν πρὸς τοὺς ἅπαντας ἀνθρώπους.

ΠΕρὶ δὲ τοῦ μὴ φροντίζειν τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιολογίας αὐτόν, ἔχων ἔτι μυρία λέγειν, ἃ τάχ'

αὖ καὶ ὕστερον εἰ μακροτέρας ἐπιλαβοίμην σχολῆς, εἰς μίαν ἀθροίσαιμι πραγματείαν ἅπαντα, παραλιπὼν τἄλλα, μόνων τῶν οἰκείων τοῖς νῦν προκειμένοις μνημονεύσω. τὴν τοίνυν ἐπιθυμίαν ἐν τῷ προτέρῳ περὶ παθῶν ὁρισάμενος ὄρεξιν ἄλογον, αὐτὴν πάλιν τὴν ὄρεξιν ἐν ἕκτῳ τῶν κατὰ γένος ὅρων, ὁρμὴν λογικὴν εἶναί φησιν ἐπί τι, ὅσον χρὴ ἧδον αὐτῷ. οὕτω δὲ αὐτὴν ὁρίζεται κἀν τοῖς περὶ τῆς ὁρμῆς, ὥστε τὸν τῆς ἐπιθυμίας ὅρον ἀναπτυσσόμενον γίγνεσθαι τοιοῦτον. ἐπιθυμία ἐστὶν ὁρμὴ λογικὴ ἐπί τι, ὅσον χρὴ ἧδον αὐτῷ, ἄλογος. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν διαφέρουσιν ἤτοι βιβλίοις, ἢ χωρίοις βιβλίων ἀναισθήτως ἔχειν τῆς ἐναντιολογίας, ἧττον δεινόν. ὅταν δ' ἐν αὐτοῖς οἷς φθέγγεταί τις ἐναντία τε, καὶ παντοίως μαχόμενα συμπλέξῃ, συγχεῖ καὶ ταράσσει τὴν διδασκαλίαν ἐν τῷδε, καὶ πολλὴν ἀπορίαν παρέχει τοῖς ἐξελέγχειν αὐτὰ πειρωμένοις. ὥσπερ ἂν εἰ καὶ οὕτω τις εἴποι γε καταβὰς ἄνω, καὶ διαλεχθεὶς τῷ λίθῳ, καὶ πλεύσας διὰ μέσης τῆς πέτρας, ἀνελθεῖν εἰς τὸν βυθὸν τῆς λίμνης. ἄν τε γὰρ ὡς οὐ καταβάντα διελέγχῃς, φάσκων αὐτὸν ἄνω μεμενηκέναι καταβάντα, τοῦτ' αὐτὸ δήπου φήσει, καὶ αὐτὸς εἰρηκέναι κατὰ τὸν λόγον ἐν τῷ προσθεῖναι τὸ ἄνω· ἄν θ' ὡς οὐδενὶ διελέχθη, καὶ τοῦτ' εἰρῆσθαι φήσει. ταὐτὸ γὰρ εἶναι τό, λίθῳ διαλέγεσθαι τῷ μηδὲ λίθῳ, τῷ λίθῳ γὰρ οὐδεὶς διαλέγεται. καὶ τἄλλα οὕτως ἅπαντα σοφιστικῶς ἐπανορθοῦσθαι δυνήσεταί τις, ὥστε κατ' ἀρχὰς εὐθὺς δεῖν ἀποδρᾶναι λόγων εἶδος τοιούτων ἐν ᾧ χρὴ τοὺς ἀκούοντας, οὐχ ἃ σημαίνεται συνήθως ὑφ' ἑκάστου τῶν ὀνομάτων μανθάνειν, ἀλλ' ἕτερα ἄττα. τοιοῦτον γάρ τι καὶ ὁ Χρύσιππος ἀξιώσει, ἐπειδὰν μὲν ἄνευ κρίσεως λέγῃ τις γίνεσθαι τὰ πάθη, τῆς ψυχῆς ἀκούειν ἡμᾶς ἀξιῶν, ὅτι μετὰ κρίσεώς τε γίνεται καὶ κρίσεις εἰσίν. ἐπειδὰν δ' ἄνευ λόγου καὶ ἄλογα, τὸ μήτ' ἄλογα, μήτ' ἐν ἀλόγῳ τινὶ δυνάμει τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐν τῇ λογιζομένῃ, καὶ λογικά. τὸ γὰρ κρίνειν ταύτης ἔργον ὑπάρχειν. ἐπειδὰν δ' ἀπειθῶς τε καὶ ἀπεστραμμένως τοῦ λόγου, τὸ μηδεμίαν ἐπιζητεῖν ἑτέραν ἐν τῇ ψυχῇ δύναμιν, ἧς κινουμένης ἀπειθῶς τῷ λόγῳ γίγνεσθαι τὰ πάθη. μηδὲν γὰρ εἶναι τοιαύτην, ὡς ἔνιοι τῶν φιλοσόφων ὑπολαμβάνουσιν ἐπιθυμητικήν τε καὶ θυμοειδῆ προσαγορεύοντες. τὸ ὅλον γὰρ εἶναι τὸ τῶν ἀνθρώπων ἡγεμονικόν, λογικόν. εἰ μὲν γὰρ εἰς πρόβλημά τις ἀπὸ στόματος ἐπιχειρῶν λέγοι, κάλλιον μὲν καὶ τούτῳ διωρισμένως τε χρῆσθαι, καὶ σαφῶς τοῖς ὀνόμασιν. ἔξεστι δ' οὖν ὅμως συγγνώμην αὐτοῦ τὰ σφάλματα. τὸ δ' ἐπιστημονικὴν καὶ λογικὴν πραγματείαν ἐπαγγειλάμενον γράφειν, ἀπειθῆ μὲν τῷ λόγῳ τινὰ κίνησιν ὀνομάζειν. ἀξιοῦν δ' ἡμᾶς ἀκούειν αὐτὴν λογικήν, ἢ ἀπεστράφθαι μὲν τὸν λόγον. εἶναι δ' οὐδὲν ἄλλο ἢ λόγον τε καὶ κρίσιν αὐτήν, οὐκ οἶδ' εἰ μὴ τῆς μεγίστης μέμψεως ἄξιος ὑπάρχει ἄνθρωπος, μὴ συγχωρῶν ἐπὶ ταὐτοῦ λέγειν αἰσχύνεσθαι καὶ αἰδεῖσθαι, μηδ' ἥδεσθαι καὶ χαίρειν. ἀλλ' ἀκριβοῦν ἅπαντα καὶ μέχρι τῶν ὀνομάτων ἀξιῶν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγράμμασιν, ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν οὐκ ἐκ λόγου καὶ κρίσεως ἔφησε γίγνεσθαι, προελθὼν ἐν λόγῳ καὶ κρίσει συνίστασθαί φησιν. ἐνὸν ἐκφυγεῖν μὲν ἁπάσας τὰς οὕτως ἀκαίρους τε ἅμα, καὶ παρὰ τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθος ἀναπιμπλαμένας ὁμωνυμίας, ἀκριβῶσαι, καὶ διαρθρῶσαι τὸν λόγον Ἑλληνικοῖς τε, καὶ σαφέσιν ὀνόμασιν.

quæ forſan etiam poſtea plus nactus otij in vnum A conferam commentarium omnia, nunc omiſſis aliis eorum duntaxat quæ propriè ad inſtitutum præſens pertinent comminiſcar. Itaque cupiditatem quum primo de affectibus definiuiſſet appetitum irrationalem, ipſum rurſus appetitum ſexto generalium definitionum libro, appetentiam ſeu impetum rationalem ad aliquid eſſe pronunciat, quantum conuenit, ei iucundum. Hoc modo ipſam definit etiam in libris de animi impetu, vt cupiditatis definitio aperta & explicata talis fiat. Cupiditas eſt impetus rationalis ad aliquid quantum cõuenit ei iucundum, rationis expers. Verùm B quòd in diuerſis vel libris, vel librorum locis contradictionem nõ percipiat, minus graue eſt. Quum autem in eiſdem quæ loquitur aliquis, contraria & omnino repugnantia connectat, diſciplinam in eo & confundit, & perturbat, magnámque dubitationem iis qui illa conantur redarguere, exhibet; veluti ſi quis etiam in eum modum dicat, deſcendit ſurſum, & diſputauit cum lapide; & nauigans per mediam petram, aſcendit in profundum ſtagni. Siue enim tanquam qui non deſcenderit arguas, dicens eum ſurſum manſiſſe, quum deſcẽdiſſet; idem hoc nimirum & ipſe referet ſe in oratione dixiſſe, C dum appoſuerit ſurſum; ſiue tanquam cum nullo diſſeruiſſet, atq; hoc dictum eſſe affirmabit. Nam idem eſſe cum lapide diſſerere, quod ne cum lapide quidem; nam cum lapide nemo diſſerit. Aliáq; ita omnia ſophiſticè corrigere poterit aliquis; quare per initia ſtatim oportet huiuſmodi orationum ſpeciem repudiare, in qua conuenit auditores non quæ conſueto modo à ſingulis nominibus ſignificantur, ſed alia quædam intelligere. Tale ſiquidem aliquid etiam Chryſippus cenſebit, quum ſanè ſine iudicio animi affectus aliquis dicat fieri, inaudire nos volens, quòd cum iudicio fiant, & D iudicia ſint; quum autem ſine ratione fieri dicat, & irrationales, cenſens nos intelligere, neque irrationales eſſe, neque in irrationali quadam facultate animi, ſed in ratiocinante, & rationabiles exiſtere; etenim iudicare, huius opus eſſe; quum autem contumaciter & inuitâ ratione fieri dicat aliquis, volens nos ne vnam quidem aliam in anima facultatem inquirere, qua mota contumaciter rationi affectus fiant, nihil ſiquidem eſſe huiuſmodi quandam facultatem, vt nonnulli philoſophorum autumant, concupiſcibilem & iraſcibilem appellantes, totum namque eſſe quod hominibus dominetur, rationem. Si enim problema aliquis me- E moriter enumeret, commentetur, præſtat etiam huic diſtinctis clariſq; vti nominibus, nihilominus tamen erroribus ipſius venia daretur. At ſi quis ſcientificum opus & rationale pollicitus ſcribere, contumacem in rationem motum quendam nominet, velit autem nos inaudire ipſum rationalem; aut auerſum quidem eſſe à ratione dicat, velit tamen nihil aliud eſſe quàm rationem ipſúmque iudicium hand noui, ſi non maxima accuſatione homo ille dignus ſit, dum non concedit de eodem dici, pudere & reuereri, neque delectari & gaudere: F ſed qui exquiſitè omnia etiam vſque ad nomina diſquirere cenſet, idem in cõmentariis, quod paulò antea non ex ratiône & iudicio dixit fieri, progreſſus, in ratione & indicio inquit cõſiſtere: quum liceret omnes inopportunas huiuſmodi, & præter conſuetudinem Græcorum refertas æquiuocationes fugere, & accuratè articulatéque ſermonem tum Græcis, tum manifeſtis nominibus illuſtrare;

nam

nam irrationale perinde vt mutum & collo carentem biſariam omnes homioes dicunt; ac tertium nullum eſt in eis ſignificatum inuenire, neque apud Græcos huius tempeſtatis, oeque apud veteres, ſi quid ex libris ipſorum conuciendum eſt. Porrò mutum & collo carentem, (cogit enim nos Chryſippica interpretatio hæc quoque verba expooere) appellant qoodammodo partim (vt opinor) vocis aut colli priuatiooe, partim vitio. Si enim dicat aliquis piſces mutos eſſe, aut ſtirpes, eò quòd omninò vocem non habeant; ita nuncupat. Si verò mutum citharœdum dicas, aut præconem; vitium aliquod vocis hominis oſtenditur. Vel enim exigua voce præditum, aut aſpera, aut obſcora, aut huiuſmodi aliud quippiam ipſum eſſe dicis, non tamen omninò voce eſſe deſtitutum. Simili ratione etiam collo priuatos quoſdam homines nomioant, non per Iouem, quemadmodum piſces priuatos dixerit aliquis quod neutiquam ipſis inſit collum (nemo enim hoc pacto homo atrachelus fuerit, vt in totum collo carear) ſed quòd exiguum habent collum, nonnulli ſic appellantur; ac manent etiam hic perſimiles duo ſignificatus, quemadmodum in dictione mutus. Ita verò etiam ſine pede, ſine ventre, ſine latere, ſine manu, atque omnia eiuſmodi, nonnunquam dictione (a) ſignificatum cuiuſque nominis cui præponitur, tollente, interim non tollente. Ita inuenio etiam irrationale nomen apud veteres omnes dictum eſſe, item ab huius ſæculi hominibus dici. Quum etenim vel piſcem aliquis vel cancrum irrationalem eſſe dicit, omninò tollit ſignificatum ex voce (irrationalis.) Quum verò aliquid quod ab aliquo dicitur incuſaotes vocitant irrationale, non ceu nullius rationis compos, ſed veluti culpandum, prauéque affectum ſic vocitant. Aliud verò tertium, vel etiam, per Iouem, quartum, vt hi vi cogunt & detorquent ſignificatum, non eſt in Græcorum conſuetudine qui interpretari vocem profitentur. Innuit hoc quoque ipſe Chryſippus his verbis: *Quare etiam non abs re dicatur à quibuſdam, animi affectum motum eſſe prater naturam, vt in metu habet, cupiditate, & ſimilibus. Omnes enim huiuſmodi motus & conſtitutiones immorigeræ ſunt rationi, & auerſa: quapropter & irrationabiliter dicimus tales ferri, non veluti malè in ratiocinando ſic aliquis dixerit, in eo quod ſecum habeat, quam bona ratio exigat, verùm ſecundum rationis auerſionem.* Manifeſtò his Chryſippus indicat duo ſignificata dictionis (irrationalis) quæ etiam verè apud Græcos habentur; alterum cui bona ratio contraria eſt; alterum quod nihil rationis participat. Proinde quod bonæ rationi opponitur, peccatum eſt, & iudicium prauum; alterum quod ſine omni ratione fit, eſt ſecundum affectum impetus, motúſque. Quòd ſi plura eſſent ſignificata nominis (irrationale) non detrectaſſet vtique de illis verba facere, oſtendens quòd in nullo alio ipſorum irrationalis dictus ſit animi affectus; verùm in illo ſolùm, quod ipſe nominauit, id quod iuxta rationis auerſiooem fit. Quæ enim malè quis iudicauit, in iis non à ratione auerſus eſt, ſed in ea errauit. At qui impetus ex iracundia aut cupiditate abſoluuotur, non vtentes ratione, hos irrationales oominat ſecundum alterum ſignificatum, in qoo vocem (a) negare & tollere poſtpoſitæ ſibi dictionis ſignificatum dicebamus, nam inobſequens, rationi motus animi, irrationalis eſt,

A τὸ γοῦν ἄλογον ὡσαύτως ἄφωνόν τι, καὶ ἀτράχηλον διχῶς ἅπαντες ἄνθρωποι λέγουσιν, καὶ τρίτον οὐδὲν ἔστιν ἐπ' αὐτῶν σημαινόμενον εὑρεῖν, οὔτε παρὰ τοῖς νῦν Ἕλλησιν, οὔτε παρὰ τοῖς παλαιοῖς, εἴ τι χρὴ τεκμαίρεσθαι τοῖς βιβλίοις αὐτῶν. ἄφωνον δὲ δή πως λέγουσι, καὶ ἀτράχηλον. ἀναγκάζει γὰρ ἡμᾶς τὰ ῥήματα ἡ Χρυσίππου ἑρμηνεία, καὶ ταῦτ' ἐξηγεῖσθαι. τὸ μὲν οἶμαι στερήσει φωνῆς, ἢ τραχήλου, τὸ δὲ κακώσει. εἰ μὲν γάρ τις φάσκει τοὺς ἰχθῦς ἀφώνους ὑπάρχειν, ἢ τὰ φυτά, τῷ μηδ' ὅλως ἔχειν φωνὴν οὕτως αὐτὰ προσαγορεύει. εἰ δέ τις ἄφωνον εἶναι λέγει τὸν κιθαρῳδόν, ἢ τὸν κή-
B ρυκα, κάκωσίν τινα ἐνδείκνυται τῆς φωνῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἢ γὰρ μικρόφωνον, ἢ τραχύφωνον, ἢ μελάμφωνον, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον εἶναι φησὶν αὐτόν, οὐ μὴν παντελῶς γ' ἐστερῆσθαι φωνῆς. οὕτω δὲ καὶ ἀτραχήλους τινὰς ὀνομάζουσιν ἄνθρωποι, οὐ μὰ Δία ὥσπερ τοὺς ἰχθῦς, ἀτραχήλους ἄν τις εἴποι διότι μηδ' ὅλως αὐτοῖς ὑπάρχει τράχηλος. οὐδεὶς γὰρ αὖ οὕτως γε ἄνθρωπος ἀτράχηλος εἴη ὡς ἐστερῆσθαι τὸ πάμπαν τραχήλου, ἀλλὰ τῷ μικρὸν ἔχειν τὸν τράχηλον ὀνομάζονταί τινες οὕτως. καὶ μένει κἀνταῦθα τὰ παραπλήσια δύο σημαινόμενα, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἀφώνου προσηγορίας. οὕτω δὲ καὶ ἄπους, καὶ
C ἀσκελής, καὶ ἀκοίλιος, καὶ ἄπλευρος, καὶ ἄχειρ, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα ποτὲ μὲν ἀναιρούσης τῆς, α', φωνῆς τὸ σημαινόμενον ἑκάστου τῶν ὀνομάτων, οὗ προστάττεται. ποτὲ δ' οὐκ ἀναιρούσης. οὕτως εὑρίσκω καὶ τὸ ἄλογον ὄνομα παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἅπασιν εἰρημένον, ὑπό τε τῶν νῦν ἀνθρώπων λεγόμενον. ἐπειδὰν μὲν γὰρ ἢ τὸν ἰχθῦν τις, ἢ τὸν καρκῖνον ἄλογον εἶναι φάσκῃ, παντάπασιν ἀναιρεῖ τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς, ἄλογος, φωνῆς. ἐπειδὰν δὲ τόδε τι τὸ ὑπὸ τοῦδε λεγόμενον, ἐπιμεμφόμενοι φάσκωσιν ἄλογον, οὐχ ὡς οὐδένα λόγον ἔχον, ἀλλ' ὡς μεμπτέον, καὶ πονηρῶς ἔχον οὕτως ὀνομάζουσιν. ἄλλο δὲ τρί-
D τον, ἢ καὶ νὴ Δία τέταρτον, ὡς οὗτοι βιάζονται σημαινόμενον, οὐκ ἔστιν ἐν ἔθει τοῖς Ἕλλησιν, οἳ ἐξηγεῖσθαι τὴν φωνὴν ἐπαγγέλλονται. δηλοῖ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. διὸ καὶ οὐκ ἀπὸ τρόπου λέγεται ὑπό τινων τὸ τῆς ψυχῆς πάθος εἶναι κίνησις παρὰ φύσιν, ὡς ἐπὶ φόβου ἔχει καὶ ἐπιθυμίας, καὶ τῶν ὁμοίων. πᾶσαι γὰρ αἱ τοιαῦται κινήσεις τε, καὶ καταστάσεις ἀπειθεῖς τε τῷ λόγῳ εἰσὶ καὶ ἀπεστραμμέναι. καθὸ καὶ ἀλόγως φαμὲν φέρεσθαι τοὺς τοιούτους, οὐχ ὅτι κακῶς ἐν τῷ διαλογίζεσθαι, ὡς ἄν τις εἴποι κατὰ τὸ ἔχειν ἐναντίως πρὸς τὸ εὐλόγως. ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ λόγου ἀποστροφήν. ἐναργῶς ἐν
E τούτοις ὁ Χρύσιππος ἐνδείκνυται τὰ δύο σημαινόμενα τῆς ἀλόγου φωνῆς, ἅπερ καὶ ὄντως ἐστὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι. τὸ μὲν ἕτερον, ᾧ τὸ εὔλογον ἐναντίον ἐστί, τὸ δ' ἕτερον, ᾧ μηδὲν μέτεστι λόγου. τὸ μὲν οὖν ἀντικείμενον τῷ εὐλόγῳ, ἁμάρτημά ἐστι καὶ κρίσις μοχθηρά. τὸ δ' ἕτερον, ὃ χωρὶς λόγου γίγνεται παντός, ἡ κατὰ τὸ πάθος ὁρμὴ καὶ κίνησις. εἰ δέ γε ἦν πλείω τὰ σημαινόμενα τοῦ, ἄλογον, ὀνόματος, οὐκ ἂν ὤκνησεν οὐδὲ περὶ ἐκείνων εἰπεῖν. ἐπιδεικνὺς ὡς οὐδὲ καθ' ἓν αὐτῶν ἄλογον εἰρῆσθαι τὸ τῆς ψυχῆς πάθος, ἀλλὰ κατὰ μόνον ὅπερ αὐτὸς ὠνόμασε τὸ κατὰ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ λόγου γιγνόμενον. ὅσα μὲν γάρ τις ἔκρινε κα-
F κῶς, οὐκ ἀπέστραπται τὸν λόγον, ἀλλ' ἔσφαλται κατ' αὐτόν. ὅσας δ' ὁρμὰς κατὰ θυμόν, ἢ ἐπιθυμίας ἀποτελοῦσι, μὴ προσχρώμενοι λόγῳ, ταύτας ἀλόγους ὀνομάζει, κατὰ τὸ ἕτερον τῶν σημαινομένων, ἐν ᾧ τὴν, α', φωνὴν ἀποφάσκειν τι, καὶ ἀναιρεῖν ἐλέγομεν τὸ σημαινόμενον τῆς μετ' αὐτὴν τεταγμένης. ἡ γὰρ ἀπειθὴς λόγῳ κίνησις ψυχῆς, ἄλογός ἐστι κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον,

Digitized by Google

ἐν ᾧ τὸ μηδ᾽ ὅλως χρῆσθαι λόγῳ περιέχεται. ὡς εἴγε χρώμεθα λόγῳ, καὶ κατ᾽ αὐτὴν οὐκ ὀρθῶς ὁ Χρύσιππος εἶπεν, ἔν τε τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν, οὐχὶ διημαρτημένως φέρεται, καὶ παριδὸν τι κατὰ τὸν λόγον, ἀλλ᾽ ἀπεστραμμένως τε καὶ ἀπειθῶς αὐτῷ. καὶ πάλιν ἐν τῷ θεραπευτικῷ τῶν παθῶν, αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ μικρῷ πρόσθεν μοι παραγεγραμμένα διὰ τῆς ῥήσεως, ἐν ᾗ τὸ μὲν ἐναντίως τῷ εὐλόγως λεγόμενον ἄλογον, οὐκ ἔφασκεν ἐν τῷ τοῦ πάθους ὁρισμῷ σημαίνεσθαι. θάτερον δὲ τὸ ἀπειθές τε, καὶ ἀπεστραμμένον τὸν λόγον. ἐπιφέρων γοῦν φησιν οἷαι καὶ ἀκρατεῖς αἱ τοιαῦται καταστάσεις εἰσίν, ὡς ἂν οὐ κρατούντων ἑαυτῶν, ἀλλ᾽ ἐκφερομένων καθάπερ οἱ τῷ τόνῳ τρέχοντες προσεκφέρονται, οὐ κρατοῦντες τῆς τοιαύτης κινήσεως. οἱ δὲ κατὰ τὸν λόγον κινούμενοι, ὡς ἂν ἡγεμόνα καὶ τούτῳ οἰακίζοντες κἂν ὁποιοσοῦν ᾖ, κρατοῦσιν ἤτοι ἀπαθεῖς εἰσι τῆς τοιαύτης κινήσεως, καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὴν ὁρμῆς. ἐνταῦθα γὰρ πάλιν τὸ κἂν ὁποιοσοῦν ᾖ προσκείμενον ἐπὶ τοῦ λόγου, σαφῶς ἐνδείκνυται τὸν ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων διορισμὸν τοῦ πάθους. εἴτε γὰρ ὑγιὴς εἴη καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος, εἴτε μοχθηρός τε καὶ ψευδής, ὁ κινούμενος κατ᾽ αὐτόν, οὐκ ἄν ποτε γένοιτ᾽ ἐν πάθει. κατὰ μὲν γὰρ τὸν ἀληθῆ, προσηκόντως τε καὶ κατορθωμένως κινεῖται, κατὰ δὲ τὸν ψευδῆ, μοχθηρῶς τε καὶ διημαρτημένως. ἵνα γὰρ ὁ λόγος ἡγεμών ἐστιν, ἢ ἀρετὴ ἕπεται, ἢ ἁμάρτημα, πάθος οὐδέποτε. τὸ γοῦν οἰηθῆναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, καθάπερ ὁ Ἐπίκουρος, ἡμαρτημένος τε λόγος ἐστὶ καὶ ψευδής, ἁπάσας τε τὰς ἐνεργείας, καὶ κατὰ μέρος κινήσεις ἐκ τῆς ψυχῆς ὅσαι τῆς ἡδονῆς, ὡς τέλους στοχάζονται μοχθηρῶς, μοχθηρὰς μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔχει καὶ διημαρτημένας, οὐ μὴν ἤδη γέ πω καὶ πάθη. τὸ γὰρ ἴδιον τοῦ πάθους, αὐτὸ δὴ τοῦτ᾽ ἐστι τὸ χωρὶς λόγου κινεῖσθαι τὴν ψυχήν, ὅθεν καὶ δεόντως ὁ Χρύσιππος ἔγραψεν. οἱ δὲ κατὰ λόγον κινούμενοι, ὡς ἂν ἡγεμόνα καὶ τοῦτον οἰακίζοντες τὰς κατὰ μέρος δηλονότι κινήσεις τῆς ψυχῆς, κρατοῦσι τῆς κατ᾽ αὐτὰς ὁρμῆς, ἀνάλογοι τοῖς περιπατοῦσιν, ἀλλ᾽ οὐχ ὑπ᾽ αὐτῶν ἐκφέρονται βιαίως, ὥσπερ οἱ κατὰ δρόμους θέοντες. συνάπτων γοῦν τῇ παραγεγραμμένῃ ῥήσει, καὶ ταυτὶ προσγράφει. οἱ δέ γε κατὰ τὸν λόγον κινούμενοι, ὡς ἂν ἡγεμόνα καὶ τούτῳ οἰακίζοντες, καὶ ἐὰν ὁποιοσοῦν ᾖ, κρατοῦσι τῆς κινήσεως, καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὰς ὁρμῆς, ὥστε πεισθῆναι ἐάνπερ ἐνδείκνυται αὐτοὺς παραπλησίως τοῖς περιπατοῦσιν. οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ τούτοις ἐπιφέρει. διὸ καὶ αἱ οὕτως ἄλογοι κινήσεις, πάθη τε λέγονται καὶ παρὰ φύσιν εἶναι, ἅτ᾽ ἐκβαίνουσαι τὴν λογικὴν σύστασιν, πῶς οὕτως; ἢ δηλονότι χωρὶς λόγου παντός, καὶ ἀπεστραμμέναι τὸν λόγον ὃν ἡγεμόνα ἔδωκεν ἡμῖν ἡ φύσις ἁπασῶν τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν. οὐχ ἡγεῖται δ᾽ ἐν τοῖς πάθεσιν, ὅθεν ἐκβεβηκέναι φησὶ τὴν λογικὴν σύστασιν, ἁπάσας τὰς κατὰ πάθος κινήσεις ὀρθότατα λέγων. εἰ γὰρ ἡ μὲν λογικὴ τοῦ ζώου σύστασις ἡγεμόνα κέκτηται τὸν λόγον, οὐ κρατεῖ δ᾽ οὗτος, οὐδ᾽ ἡγεῖται τῶν κατὰ τὸ πάθος κινήσεων, ἐκβέβηκε τὴν λογικὴν φύσιν ὁ κατὰ πάθος κινούμενος, καὶ μὴν εἴπερ οὐ λόγος ὁρμῆς ἡγεῖται, ἀποκρινάσθωσαν ἡμῖν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, ὅτι τί ποτ᾽ ἐστι τὸ ἡγούμενον. οὐ γὰρ δή γε ἀπογρήσει αὐτοῖς εἰπεῖν, ὡς οὔτε λόγος, οὔτε ἄλλη δύναμις οὐδεμία. συγχωροῦσι γὰρ οὕτως ἀναίτιόν τινα κίνησιν, ὃ πάντως μᾶλλον φυλάττεσθαι παραινοῦσι, καὶ μέμφονταί γε τὸν Ἐπίκουρον, ἐπειδὴ τινα τοιαύτην ὑποτίθησι. εἴπερ οὖν μηδὲν ἀναιτίως γίγνεται,

A in eo ſignificatu quo (neutiquam ratione vt.) comprehenditur. Nam ſi vtamur ratione etiam in eo, non rectè dixit Chryſippus in primo de affectibus libro, non, inquiens, errabunde fertur, & prætergreſſus aliquid in ratione, ſed inuitâ ipsa & in eam contumaciter ei. Rurſus commentario de curandis affectibus eadem ſanè hæc, quæ paulò prius à me ad verbum præſcripta ſunt, vbi irrationale quod contrariè ei quod bona ratione eſt, dicitur, non pronunciabat, in affectus definitione ſignificari; ſed alterum inobſequentem & auerſum à ratione, ſubinferens itaque inquit, *cuiuſmodi etiam incontinentes tales*

B *conſtitutiones exiſtunt, tanquam ſeſe non continerent, ſed efferrentur; quemadmodum qui validè currunt, vltro efferuntur, talem motum non continentes. At qui ſecundum rationem mouentur, tanquam ducem, etiam hac gubernantes, qualiſcunque ea quoque fuerit, continent, vel certè non ab eiuſmodi motu afficiuntur, eiuſque impetuoſis elationibus.* Hic enim rurſus illud qualiſcunque ſit, in ratione propoſitum, manifeſtò vitiorum ab affectu diſtinctionem indicat. Siue enim ſana & vera extiterit ratio, ſiue praua & mendax, is qui ſecundum ipſam mouetur, nunquam in affectum inciderit,

C ſiquidem ſecundum veram, decenter & rectè mouetur; ſecundum falſam prauè & vitioſè. Vbi enim ratio dux eſt, aut virtus ſequitur, aut vitium, affectus nunquam. Itaque putare voluptatem bonum exiſtere, quemadmodum Epicurus, peccans vitioſáque & falſa ratio eſt; omnéſque actiones, & particulares animi motus, qui voluptatem tanquam finem reſpiciunt prauè, prauos ſanè neceſſariò, & aberrantes facit ac vitioſos, non tamen iam affectus quoque; quippe proprium affectus hoc ipſum eſt, vt anima citra rationem moueatur. Vnde etiam decenter Chryſippus ſcripſit. *Qui autem ſecundum ratio-*

D *nem tanquam ducem mouentur, & hac particulares ſcilicet animi motus gubernant, impetus in eis continent; ſimiles iis modo qui obambulant, ſed non violenter ab ipſis efferuntur, quemadmodum qui in decliui currunt.* Connectentes itaque ſupraſcripta ſententia, hæc quoque aſcribit: *At qui ſecundum rationem tanquam ducem mouentur, & hac etiam, qualiſcunque ſit, gubernantes, motus impetúſque eorum continent, ita vt pareant, ſi modò ipſa indicet ſimiliter iis qui obambulant.* Non contentus autem his, adducit: *Quapropter etiam tam irrationales motus, & affectus, & præter naturam eſſe dicuntur,*

E *tanquam rationalem diſpoſitionem egredientes.* Quo pacto? An certè ſine omni ratione, & ab ea auerſi, quam natura omnium particularium functionum ducem nobis dedit, non præeſt autem in affectibus, vnde rationalem conſtitutionem vniuerſos affectus motiones exceſſiſſe dicit, rectiſſimè ſcribens. Si enim rationalis animi conſtitutio ducem nacta eſt rationem, non autem hæc dominatur, neque motibus ſecundum affectum præeſt, is qui pro affectu mouetur, rationalem egreſſus eſt naturam. Atqui ſi non ratio impetui præeſt, reſpondeant no-

F bis Chryſippi ſectatores, quid tandem ſit, quod præeſt. Non enim ſufficiet ipſis dicere, quòd neque ratio, neque vlla facultas alia. Concedunt namque ita motum quendam cauſæ expertem, quod multò magis vitandum ſtatuunt, accuſántque Epicurum, quum huiuſmodi quendam proponit. Si igitur nihil ſine cauſa fit

&

& hoc omnibus propè philoſophis communiter in confeſſo eſt, non Chryſippo ſolùm aut Ariſtoteli aut Platoni, reſpondeant nobis quæ tandem affectuum motus cauſa exiſtat. Non enim iam ratio dux neque cauſa ipſis eſt, quemadmodum in peccatis, & rectè geſtis. Itaque Poſidonium (vti puto) in geometria educatum, & magis quàm alij Stoici demonſtrationes ſequi aſſuetum, puduit Chryſippi, qui manifeſtò apparentibus repugnet; & ſibi ipſe contradicat: ac conatur non modò ſeipſum, ſed etiam Cittieum Zenonem Platonicis adducere: reliqui verò Stoici propè vniuerſi haud noui quomodo ſequi potius ea in quibus Chryſippus aberrauit, ſuſtinent, quàm verùm deligere.

CAPVT V.

Chryſippum erraſſe in cauſis perturbationum, & Poſidonij ea de re ſententia aduerſus Stoicos.

AC huius tempeſtatis inter eos clariſſimi, interrogantibus nobis frequenter, quæ tandem affectuum motus cauſa ſtatuenda ſit, ſurſum & deorſum ſermones implicant, ſed nihil manifeſtò expediunt. Verùm interim peccantem rationem dicunt, ſalsámque opinionem motuum ſecundum affectus cauſam eſſe pronunciant. At quum rurſus Chryſippi dictis moleſtentur, & his cedunt, & motus quoſdam cauſarum expertes ſtatuunt, manéntque nunquam in eiſdem reſponſionibus, ſed Euripi modo frequenter refluunt, reſiliúntque ab eo quòd ratio opinióque affectus cauſet, ad id quòd ſine cauſa ſic quodam modo mota anima in affectus incidat. Ab eo rurſus quòd motus vanus, & expers cauſæ ſit, ad id quòd affectuum motus rationales ſint; ſiquidem reprehenſio vtriuſque reſponſionis ex procinctu appoſita, non ſinit alterutri ipſorum immorari cum dicendo quidem affectuum motus à ratione fieri, nequeant vitium ab affectu diſcernere, dum autem hanc adimunt, in motum quendam cauſæ expertem incidant; quum liceat ipſis ex facili ambas abſurditates ſubterfugere; hanc quòd nequeant vitium ab affectu ſegregare, ſeparante ratione affectus; illam quòd fiat aliquid ſine cauſa, confeſſi irrationales quaſdam facultates in anima affectuum ipſius cauſas eſſe. Non ſolùm igitur alij, ſed etiam Chryſippus ipſe in commentariis de affectibus in nulla hæret firmiter opinione, verùm ſemper ceu in vnda fluctuat. Quinetiam ſine omni ratione fieri dicit affectus, & rurſus rationalis ſolius eſſe facultatis; vt propterea neque in irrationabilibus animalibus conſiſtant, & ſine iudicio fiant, rurſúſque ſint iudicia. Incidit autem nonnunquam vt etiam dicat temerè affectuum motus fieri; quod nihil aliud eſt, quàm ſine cauſa, ſiquis exactè verbum examinet. Verbis itaque paulò ſuperius ſcriptis ſubiungit. *Meritò autem affectuum generi etiam timor attribuitur, ſecundum quod incutitur vel temerè accidit.* At ſi ſine cauſa temerè dicis, ô Chryſippe, & tibi ipſe refragaris, & Ariſtoteli, & Platoni, & omnium hominum ſententiis, multóque prius ipſi rerum naturæ, quum nihil ſine cauſa poſſit fieri.

A καὶ τοῦτ' ἔστιν ἁπάντων σχεδὸν τῶν φιλοσόφων ὁμολόγημα κοινὸν, οὐ Χρυσίππου μόνον, ἢ Ἀριστοτέλους, ἢ Πλάτωνος· ἀποκρινάσθωσαν ἡμῖν, ἥτις ποτ' ἐστὶν αἰτία τῆς κατὰ πάθη κινήσεως. οὐ γὰρ δὴ ὁ λόγος γε νῦν ἡγεμὼν, οὐδ' αἴτιος αὐτοῖς ὑπάρχει καθάπερ ἔν τε τοῖς ἁμαρτήμασι, καὶ κατορθώμασιν. ὁ μὲν οὖν Ποσειδώνιος, ὡς ἂν οἶμαι τεθραμμένος ἐν γεωμετρίᾳ, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων Στωϊκῶν ἀποδείξεσιν ἕπεσθαι συνηθισμένος, ᾐδέσθη τήν τε πρὸς τὰ σαφῶς φαινόμενα μάχην, καὶ τὴν αὐτὴν πρὸς αὐτὸν ἐναντιολογίαν τοῦ Χρυσίππου, καὶ πειρᾶται μὴ μόνον ἑαυτὸν τοῖς Πλατωνικοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν Κιτιέα Ζή-
B νωνα προσάγειν. οἱ δ' ἄλλοι Στωϊκοὶ σχεδὸν ἅπαντες, οὐκ οἶδ' ὅπως ἕπεσθαι μᾶλλον οἷς ἐσφάλη Χρύσιππος ὑπομένουσιν, ἢ τἀληθὲς αἱρεῖσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Σφαλῆναι τοὺς Χρυσιππείους ἐν τῷ περὶ τῆς ψυχῆς τῶν παθῶν αἰτίας λέγειν, περὶ ὧν καὶ αὐτὰ πρὸς τοὺς Στωϊκοὺς εἴποι ὁ Ποσειδώνιος, δηλοῖ.

ΚΑὶ οἵ γε νῦν αὐτῶν ἐνδοξότατοι πυνθανομένων ἡμῶν ἑκάστοτε τίνα ποτὲ χρὴ τίθεσθαι τὴν αἰτίαν τῆς κατὰ τὰ
C πάθη κινήσεως, ἄνω μὲν καὶ κάτω τοὺς λόγους ἑλίττουσιν, ἀποσαφοῦσι δ' οὐδέν, ἀλλ' ἐνίοτε μὲν τὸν ἡμαρτημένον λόγον φασὶν, καὶ τὴν δόξαν τὴν ψευδῆ τῆς κατὰ τὰ πάθη κινήσεως αἴτιον ὑπάρχειν. δυσωπούμενοι δ' αὖθις ὑπὸ τῶν Χρυσίππου ῥήσεων, ἀποχωροῦσί τε τούτων, καὶ κινήσεις τινὰς ἀναιτίους ὑποτίθενται, καὶ μένουσιν οὐδέποτ' ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀποκρίσεων, ἀλλ' Εὐρίπου δίκην ἑκάστοτε μεταρρέουσιν. ἀπὸ μὲν τοῦ τὸν λόγον τε, καὶ τὴν δόξαν αἰτιᾶσθαι τῶν παθῶν, ἐπὶ τὸ χωρὶς αἰτίας οὑτωσί πως κινουμένην τὴν ψυχὴν ἐμπίπτειν τοῖς πάθεσιν. ἀπὸ δ' αὖ τῆς εἰκαίας τε καὶ
D ἀναιτίου κινήσεως, ἐπὶ τὸ λογικὰς εἶναι τὰς κινήσεις τῶν παθῶν. ὁ γὰρ ἔλεγχος ἑκατέρων τῶν ἀποκρίσεων ἐκ προχείρου παρακείμενος, οὐκ ἐᾷ καταμένειν ἐπ' οὐδετέρας αὐτῶν, ἐν μὲν τῷ τὰς κατὰ τὰ πάθη κινήσεις ὑπὸ τοῦ λόγου γίγνεσθαι φάσκειν, οὐκ ἐχόντων αὐτῶν ἁμάρτημα διακρῖναι πάθους. ἐν δὲ τῷ καὶ τοῦτον ἀφελεῖν, εἰς ἀναίτιόν τινα κίνησιν ἐμπιπτόντων, ἐνὸν αὖθις ἐξ ἑτοίμου φυγεῖν ἀμφοτέρας τὰς ἀτοπίας. τὴν μὲν τοῦ μὴ δύνασθαι διορίσαι πάθους ἁμάρτημα, χωρίζοντας τοῦ λόγου τὰ πάθη. τὴν δὲ τοῦ γίνεσθαί τι χωρὶς αἰτίας ὁμολογήσοντας, ἀλόγους τινὰς εἶναι δυνάμεις ἐν τῇ
E ψυχῇ τῶν κατ' αὐτὴν παθῶν αἰτίας. οὐ μόνον τοίνυν οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ ὁ Χρύσιππος αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ παθῶν συγγράμμασιν ἐπ' οὐδεμιᾶς ὀρθῆς βεβαίως δόξης, ἀλλ' ἀεὶ σαλεύει καθάπερ ἐν κλύδωνι. καὶ γὰρ καὶ χωρὶς λόγου πάντως γίγνεσθαί φησι τὰ πάθη, καὶ αὖθις τῆς λογικῆς εἶναι δυνάμεως μόνης, ὥστε διὰ τοῦτο μηδὲ ἐν τοῖς ἀλόγοις ζῴοις συνίστασθαι, καὶ χωρὶς κρίσεως γίνεσθαι, καὶ αὖθις κρίσεις εἶναι. ἐμπίπτει δέ ποτε καὶ εἰς τὸ φάσκειν εἰκῇ γίνεσθαι τὰς κατὰ τὰ πάθη κινήσεις, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ἀναιτίως εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάζοι τὸ ῥῆμα. αἷς γοῦν ὀλίγον ἔμπροσθεν γέγραφα
F ῥήσεσιν, ἐφεξῆς φησιν. εἰκότως δὲ τῷ τῶν παθῶν γένει ἀποδίδοται καὶ ἡ πτοιά. κατὰ τὸ ἐνσεσοβημένον τοῦτο καὶ φερόμενον εἰκῇ. ἀλλ' εἰ μὲν τὸ ἀναιτίως εἰκῇ λέγεις, ὦ Χρύσιππε, καὶ σαυτῷ μάχῃ, καὶ Ἀριστοτέλει, καὶ Πλάτωνι, καὶ ταῖς ἁπάντων ἀνθρώπων ἐννοίαις, καὶ πολὺ πρότερον αὐτῇ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει, μηδενὸς ἀναιτίως γίγνεσθαι δυναμένου.

Digitized by Google

Εἰ δὲ τὸ χωρὶς λόγου σημαίνει σοι τὸ εἰκῇ, τὸ μὲν ἄλογον οὕτω γε μετειλημμένον ἂν εἴη. τὸ δ᾽ ἐξ ἀρχῆς ζητούμενον ἔτι μένει, τὴν παράλογον ταύτην κίνησιν, ὑπὸ λόγου μὲν μὴ γενομένην, ὑπ᾽ αἰτίας δέ τινος γενομένην, ἐρωτῶμέν σε τίς ἐδημιούργησεν αἰτία; ἡμεῖς μὲν γὰρ φαμὲν ἐνίοτε μὲν τὴν θυμοειδῆ δύναμιν, ἐνίοτε δὲ τὴν ἐπιθυμητικήν. σὺ δὲ οὔτε ταῦτα ὁμολογεῖς, οὔτε τὴν λογικὴν εἰπεῖν τολμᾷς, ἀλλ᾽ εἰκῇ γίνεσθαι φήσας ἀπηλλάχθαι νομίζεις τοῦ ζητήματος, οὐκ εἰδὼς ὅτι πᾶν ὅτι περ ἂν εἰκῇ, καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου γίνεσθαι λέγηται, κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἡμᾶς γνῶσιν οὕτω προσαγορεύεται. ταῖς δ᾽ ἀληθείαις οὐδὲν αὐτῶν οὕτω γίγνεται, καθάπερ καὶ ὁ θειότατος Ἱπποκράτης εἶπεν. ἡμῖν μὲν αὐτόματον, αἰτίᾳ δ᾽ οὐκ αὐτόματον. οὕτω δὲ καὶ τὸ πλεονάζουσαν ὁρμὴν εἶναι τὸ πάθος, ἐξηγούμενος ὁ Χρύσιππος, ἔν τε τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ, κἂν τῷ πρώτῳ τῶν λογικῶν, ὑπὲρ τὴν τοῦ λόγου συμμετρίαν γίνεσθαί φησι τὴν ὑπερβολὴν τῆς κινήσεως, οὐ μὴν τήν γ᾽ αἰτίαν αὐτῆς προστίθησιν. ἐχρῆν δέ γε κἀνταῦθα μὴ περιπλέκειν, καὶ ταράττειν τὸν λόγον εἰς περιττὸν ἐκτείνοντα μῆκος, ἀλλὰ τοῦ πλεονάζεσθαι τὴν ὁρμὴν εἰπόντα τὴν αἰτίαν, ἀπηλλάχθαι. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν εἰς τὸ κάταντες θεόντων, ἅμα τῇ βουλήσει τὸ βάρος τοῦ σώματος αἴτιον ὑπάρχει τῆς κινήσεως, οὕτως ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν ὅτι ποτ᾽ ἄλλο τῇ λογικῇ δυνάμει προσιὸν, αἴτιον γίνεται τῆς ἀμέτρου, καὶ ὡς αὐτὸς εἴωθεν ὀνομάζειν ἐκφόρου κινήσεως, ἐχρῆν αὐτὸν διελθεῖν. ἡ δ᾽ οὖν ῥῆσις ἡ κατὰ τὸ θεραπευτικὸν τῶν παθῶν βιβλίον ὧδ᾽ ἔχει. οἰκείως δὲ καὶ ὁρμὴ πλεονάζουσα λέγεται εἶναι τὸ πάθος, ὡς ἄν τις ἐπὶ τῶν ἐκφερομένων κινήσεων πλεονάζουσαν κίνησιν εἴποι, τοῦ πλεονασμοῦ ἐν αὐτῇ γενομένου κατὰ τὴν τοῦ λόγου ἀποστροφὴν, καὶ τὸ ἄνευ τοῦ πλεονασμοῦ τούτου, σωστικόν. ὑπερβαίνουσα γὰρ τὸν λόγον ἡ ὁρμὴ καὶ παρὰ τοῦτον ἀθρόως φερομένη, οἰκείως τ᾽ ἂν πλεονάζειν ῥηθείη. καὶ κατὰ τοῦτο παρὰ φύσιν γίγνεσθαι, καὶ εἶναι ἄλογος, ὡς ὑπογράφομεν. ὑπερβαίνουσά φησι τὸν λόγον ἡ ὁρμὴ, καὶ παρὰ τοῦτον ἀθρόως φερομένη, τὴν κατὰ τὸ πάθος ἔκφορον ἀπεργάζεται κίνησιν. οὔκουν ὁ λόγος αἴτιος, ὦ Χρύσιππε, τῆς ἐκφόρου τε καὶ ἀμέτρου κινήσεως. αὐτὸς γὰρ ὁμολογεῖς αὐτὴν γίνεσθαι παρὰ τὸν λόγον, οὐκ ἐγχωρεῖ δ᾽ ἅμα τε παρὰ τὸν λόγον γίνεσθαί τι καὶ ὑπὸ τοῦ λόγου, πάντως δ᾽ ὑπό τινος αἰτίας. οὐκ ἔστι δ᾽ ἐκείνη λογικὴ, ἄλογος ἄρα τις ἡ τὸ πάθος ἐργαζομένη δύναμις. καὶ τάχ᾽ οὐχ ὑπ᾽ ἄλλων, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς αὐτῶν πικροῖς ἁλισκόμεθα, καίτοι γ᾽ ἐνὸν ἡμῖν λέγειν, ὦ γενναιότατε Χρύσιππε, δυοῖν θάτερον, ἢ ὡς οὐδὲν διαφέρει πάθος ἁμαρτήματος, ἢ ὡς ἐπιγίνεται τοῖς ἁμαρτήμασι τὰ πάθη. τούτων γὰρ ὁποτερονοῦν εἰπόντες, οὐκ ἂν ἀναγκαζόμεθα τὴν αἰτίαν οὐκ ἀποκρίνεσθαι τῆς παρὰ τὸν λόγον ἀμέτρου κινήσεως. ἀλλὰ τούτων μὲν οὐδέτερον ὑπέμεινας εἰπεῖν, αἰδούμενος ἐναντία λέγειν τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις. αὐτὸς δὲ πρὸς αὐτὸν ἐναντιολογούμενος οὐκ αἰσθάνῃ παρὰ τὸν λόγον γίνεσθαι φάσκων τινὰς κινήσεις, καὶ ἀπεστράφθαι τὸν λόγον καὶ ἀφηνιάζειν αὐτόν, κἄπειτα μικρὸν ὕστερον τὰς αὐτὰς ταύτας ὑπὸ λογικῆς γίνεσθαι δυνάμεως φάσκων. ἡ δ᾽ αὐτὴ μάχη κἀν ἐν τῷ κρίσεις τε φάσκειν εἶναι τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, καὶ χωρὶς κρίσεως γίνεσθαι. τὴν μὲν οὖν ἐκ τοῦ πρώτου περὶ παθῶν ῥῆσιν, ἔνθα φησὶ χωρὶς κρίσεως γίνεσθαι τὰ πάθη, παρεθέμην ἔμπροσθεν. ὅτι δὲ καὶ κατὰ τὸ θεραπευτικὸν αὐτοῦ βιβλίον, ὃ δὴ καὶ ἠθικὸν ἐπιγράφεται, τῆς αὐτῆς δόξης ἔχεται, μαθεῖν ἔστιν ἐκ τῆσδε τῆς ῥήσεως.

Quod ſi citra rationem ſignificat tibi temerè, di- A ctio (irrationale) ſic tranſumpta erit. At quod ab initio quærebatur, adhuc manet, hunc motum præter rationem qui à ratione quidem non fit, ſed à cauſa aliqua, interrogamus te quæ cauſa effecit? Nos enim affirmamus interim vim iraſcibilem interim concupiſcibilem. Tu autem neque hæc fateris, neque rationalem audes dicere, ſed temerè fieri locutus liberatum te eſſe à quæſtione putas, ignarus totum quodcunque temerè & ſua ſponte fieri dicitur, quantum nos cognoſcere poſſumus, ita appellari. Reuera autem nihil ipſorum ita fit, quemad- B modum & diuiniſſimus Hippocrates dixit. *Nobis quidem, fortuitum, cauſa autem non fortuitum.* Pari modo quòd affectus redundans ſit animi impetus, Chryſippus exponens tum in libro morali de affectibus, tum in primo logicorum motus exceſſum ſupra rationis commoderationem fieri aſſeuerat, non tamen cauſam ipſius appoſuit. Conueniebat enim hic quoque ſermonem non implicare, turbarêque ſuperflua prolixitate, ſed vbi cauſam cur impetus animi redundet, expediuiſſet, ceſſare. Sicut enim in iis qui in decliue currunt, vnà cum voluntate, C corporis grauitas motus cauſa exiſtit; ita in animi affectibus; quænam alia rationali facultati accedens, cauſa immodici, & (vt ipſe ſolebat nominare) elati motus efficiatur, oportebat ipſum pereenſuiſſe. Verba igitur in libro de medendis affectibus, in hunc modum habent: *Propriè etiam impetus animi redundans affectus eſſe dicitur, tanquam ſi quis in elatis motibus redundantem motum dicat, redundantia in eo oboriente ſecundum rationis auerſionem, & id quod ſine redundantia hac ſit facilè conſiſtens. Excedens enim rationem impetus, & præter hanc vniuerſim latus,* D *propriè redundare dicetur, & ſecundum hoc præter naturam fieri, & eſſe irrationalis, vt ſubſcribimus.* Excedens (inquit) rationem impetus, & præter hanc raptim latus, ſecundum affectum elatum efficit motum, ob quod ratio, (ô Chryſippe) elati & immodici motus cauſa non eſt. Ipſe namque confiteris eum præter rationem fieri. At non poteſt aliquid ſimul & præter rationem, & à ratione fieri, omninò autem ab aliqua cauſa; illa verò non eſt rationalis; irrationalis igitur quædam eſt facultas quæ affectum efficit; & forſan non ab aliis, ſed ipſorum amarulentiis corripimur; & ſi li- E ceat nobis dicere, Chryſippe generoſiſſime, alterutrum, vel quòd nihil affectus à vitio differat, vel quòd vitiis affectiones ſuperueniant. Horum enim quodcunque dixerimus, non cogimur cauſam immodici præter naturam motus reſpondere. Verùm neutrum horum dicere ſuſtinuiſti, reueritus contraria iis quæ manifeſtò apparent, enunciare. Ipſe verò imprudens tibimet contradicis, præter rationem inquiens motus quoſdam fieri, & auerti à ratione, & ab ea diſſidere, deinde paulò poſteriùs eoſdem hos à rationali facultate fieri pronuncians. Similiter tecum F pugnas, dum animi affectus eſſe iudicia, & ſine iudicio fieri tueris. Ea itaque verba ex primo de affectibus libro, vbi affectus fieri ſine iudicio affirmat, ſuperiùs appoſui. Quòd autem etiam in libro ipſius de medendis affectibus, qui moralis quoque inſcribitur, eandem opinionem referat, ex hiſce verbis eſt condiſcere:

Non

Non enim in iudicando ſingula bona; eorum dicuntur infirmitates hæ, ſed ex eo quòd nimium, in hu, à naturali lege exciderint. Si quis autem fortè in hac dictionum ſerie dicet, infirmitatem noo priuauit, quò minùs ſit iudicium; non tamen in ipſo ſolo mendaci falſóque iudicio generationem eius ſtatuit, ſed procedere ait nimium à naturali modo ex iis quæ adducuntur, ſententia Chryſippi manifeſtabitur, vnde non ſine ratione nonnulli mulierum amore & auium ſtudio inſani dicuntur. Si enim non fruſtra imponetur inſaniæ nomen infirmitatis appendiculo, inſania autem ab irrationali facultate oritur in corpore, nihil minùs quàm iofirmitas rationalium; ſed per Iouem forſan aliquis dixerit, inſaniam noo propter irrationalem facultatem naſci, ſed quòd amplius quàm conuenit, eductum ſit iudicium, opinióque; quemadmodum ſi etiam ita dixiſſet, infirmitates io anima fieri ſimpliciter, non quòd falſò de quibuſdam ceu bonis aut malis exiſtimauerit, ſed quòd maxima ea putauerit. Nondum enim infirmitatem eſſe diuitiis tanquam boois opinionem, ſed quum quis eas maximum eſſe bonum arbitretur; & ne vita quidem dignum cenſeat diuitiis deſtitutum; in hoc enim conſiſtere diuitiarum argentique ſtudium, quæ infirmitates ſunt. Sed hæc proouncianti Poſidonios contradicens, hunc in modum ait; *Huiuſmodi autem quæ à Chryſippo dicuntur, inquirere aliquis poterit; primùm quidem quomodo ſapientes, qui maxima & inſuperabilia bona, honeſta omnia eſſe putant, non ſecundum affectum ab eis mouentur, exoptantes quæ appetunt, & exultantes facti ea propter, vbi fuerint aſſecuti. Si enim magnitudo apparentium bonorum malorúmve mouet, vt putet aliquis ſecundum officium, & dignitatem eſſe præſentiam ipſorum, aut aduentum, & nullam rationem admittat de eo quòd aliter conueniat ab ipſis moueri; eis qui inſuperabilia ſua eſſe ſtatuunt hoc accidere oportebat; quod non videtur fieri. Similiter qui procedunt peccántque, aut magna incommoda à malitia venire autumant, eos decebat tum metu labaſcere, tum mæſtitia non mediocri concidere; quod nec ipſum contingit.* Poſt hæc deinde Poſidonius in eum modum tradit. *Si præter apparentium magnitudinem, animi quoque imbecillitatem accuſent, & propterea ſapientes liberos ab affectibus eſſe dicant, prauos autem quum imbecilles ſint, non ſecundum communem imbecillitatem, ſed magis diffuſam, neque ſic quæſtio ſoluta eſt; quod nomque propter animi morbum affectibus infeſtantur, apud omnes in confeſſo eſt. Quomodo verò commoti animi, aut commouentis, inquiritur ſanè, ſed non ſubindicatur.* Inde rurſus hæc itidem prodit. *Non ſolùm qui magis diffluenti laborant malitia, & in lapſus facilitate conſiſtunt affectibus affliguntur, verùm omnes dementes, quouſque malitiam retineant, & in magnos affectus & in exiguos incidunt.* Poſtea in hanc ſententiam ſcribit. *Putare autem decorum exigere in accidentibus, ita commotum eſſe, vt à ratione auertatur, magnum affectum indicet, neque rectè putare eſt; fit autem & propter mediocrem & exiguum.* Continua his Poſidonius mox iſta commemorat. *Quum duo ſimul eandem imbecillitatem obtinent, & ſimilem capiunt imaginationem boni aut mali, alius affectui implicatur, alius non; hic minùs, ille magis;*

A οὐ γὰρ ἐν τῷ κρίνειν ἀγαθὰ ἕκαστα τούτων, λέγεται ἀρρωστήματα ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐπὶ πλέον ἐκπεπτωκέναι πρὸς ταῦτα, τοῦ κατὰ φύσιν. ἴσως δ᾽ ἄν τινος ἐν τῇδε τῇ ῥήσει λέξοντος, οὐκ ἀπεστέρηκε μὲν τοῦ κρίσιν εἶναι τὸ ἀρρώστημα, οὐ μὴν ἐν αὐτῇ γε μόνῃ τῇ ψευδεῖ κρίσει τὴν γένεσιν αὐτοῦ τίθεται, ἀλλὰ προσέρχεσθαί φησι τὸ ἐπὶ πλέον, ἐκ τῶν ἐπιφερομένων ἡ γνώμη τοῦ Χρυσίππου καταφανήσεται, ὅθεν οὐκ ἀλόγως γυναικομανεῖς τινες λέγονται, καὶ ὀρνιθομανεῖς. εἰ γὰρ δὴ μὴ μάτην ἐγκείσεται τὸ τῆς μανίας ὄνομα τῷ τοῦ ἀρρωστήματος προσαρτήματι, μανία δ᾽ ὑπὸ τῆς ἀλόγου κατὰ τὸ σῶμα γίνεται δυνάμεως, οὐδὲν ἧττον τὸ ἀρρώστημα τῶν λο- B γικῶν. ἀλλὰ νὴ Δία ἴσως ἄν τις φήσειε τὸ μανιῶδες, οὐ διὰ τὴν ἄλογον γίνεσθαι δύναμιν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐπὶ πλέον ἢ προσῆκεν ἐξῆχθαι τήν τε κρίσιν, καὶ τὴν δόξαν, ὡς εἰ καὶ οὕτως ἔλεγεν ἀρρωστήματα γίνεσθαι κατὰ τὴν ψυχὴν, οὐχ ἁπλῶς τῷ ψευδῶς ὑπειληφέναι περί τινων, ὡς ἀγαθῶν ἢ κακῶν, ἀλλὰ τῷ μέγιστα νομίζειν αὐτά. μηδέπω γὰρ ἀρρώστημα τὴν περὶ τῶν χρημάτων εἶναι δόξαν ὡς ἀγαθῶν, ἀλλ᾽ ἐπειδὰν μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι νομίζοι, καὶ μηδὲ ζῆν ἄξιον ὑπολαμβάνοι τῷ στερηθέντι χρημάτων. ἐν τούτῳ C γὰρ συνίστασθαι τήν τε φιλοχρηματίαν, καὶ τὴν φιλαργυρίαν ἀρρωστήματα οὔσας. ἀλλὰ τῷ ταῦτα φάσκοντι Ποσειδώνιος ἀντιλέγων, ὧδέ πως φησί. τοιούτων δ᾽ ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγομένων διαπορήσειεν ἄν τις, πρῶτον μὲν, πῶς οἱ σοφοὶ, μέγιστα καὶ ἀνυπέρβλητα νομίζοντες εἶναι ἀγαθὰ τὰ καλὰ πάντα, οὐκ ἐμπαθῶς κινοῦνται ὑπ᾽ αὐτῶν ἐπιθυμοῦντές τε ὧν ὀρέγονται, καὶ περιχαρεῖς γινόμενοι ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς, ὅταν τύχωσιν αὐτῶν. εἰ γὰρ τὸ μέγεθος τῶν φαινομένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν κινεῖ τὸ νομίζειν καθῆκον, καὶ κατ᾽ ἀξίαν εἶναι παρόντων αὐτῶν, ἢ παραγινομένων, καὶ μηδένα D λόγον προσίεσθαι περὶ τοῦ ἄλλως δεῖν ὑπ᾽ αὐτῶν κινεῖσθαι, τοὺς ἀνυπέρβλητα νομίζοντας εἶναι τὰ περὶ αὐτοὺς, τοῦτ᾽ ἔδει πάσχειν ὅπερ οὐχ ὁρᾶται γινόμενον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τοὺς προκόπτοντας ἢ μεγάλας βλάβας ὑπὸ τῆς κακίας ὑπολαμβάνοντας, παρεῖναι, ἔδει δὲ καὶ ὑποφέρεσθαι φόβοις, καὶ λύπαις περιπίπτειν μὴ μετρίαις, ὅπερ οὐδ᾽ αὐτὸ συμβαίνει. τούτοις δ᾽ ἐφεξῆς ὁ Ποσειδώνιος, καὶ τάδε γράφει. εἴ τε πρὸς τῷ μεγέθει τῶν φαινομένων, καὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς αἰτιάσοιντο, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν σοφοὺς, τὸ παράπαν ἐροῦσιν ἀπηλλάχθαι τῶν παθῶν, τοὺς δὲ φαύλους, ὅτι ἀσθενεῖς εἰσι E μὴ κατὰ τὴν κοινὴν ἀσθένειαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπὶ πλεῖον ἐρρυηκυῖαν, οὐδ᾽ οὕτως λέλυται τὸ ζητούμενον. ὅτι γὰρ διὰ τὴν νόσον τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς πάθεσι γίνονται, πάντες ὁμολογοῦσι. πῶς μέντοι γε κινηθείσης, καὶ πῶς κινούσης, ζητεῖται μὲν οὐχ ὑποδείκνυται δέ. εἶτ᾽ ἐφεξῆς καὶ τάδε γράφει. οὐ μόνον δ᾽ οἱ ἐπὶ πλέον ἐρρυηκυῖαν ἔχοντες τὴν κακίαν, καὶ ἐν ταῖς εὐεμπτωσίαις ὄντες, ἐμπίπτουσιν εἰς τὰ πάθη, ἀλλὰ πάντες οἱ ἄφρονες ἕως ἂν ἔχωσι τὴν κακίαν, καὶ εἰς μεγάλα πάθη, καὶ εἰς μικρὰ ἐμπίπτουσι. καὶ τούτων ἑξῆς τάδε. τὸ δ᾽ ὑπολαμβάνειν κατ᾽ ἀξίαν εἶναι τῶν συμβεβηκότων οὕτως F κεκινῆσθαι, ὥστε ἀποστρέφεσθαι τὸν λόγον, μέγα πάθος ἐμφαίνει, οὐ καλῶς ὑπολαμβάνειν ἐστί. γίνεται δὲ καὶ διὰ σύμμετρον καὶ μικρόν. ἐχόμενα δὲ τούτων ὁ Ποσειδώνιος, καὶ τάδε γράφει. δυοῖν τε τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν ἐχόντων, καὶ τὴν ὁμοίαν λαμβανόντων φαντασίαν ἀγαθοῦ, ἢ κακοῦ, ὁ μὲν ἐν πάθει γίνεται, ὁ δὲ οὔ. καὶ ὁ μὲν ἧττον, ὁ δὲ μᾶλλον,

καὶ ἐνίοτε ὁ ἀσθενέστερος μεῖζον ὑπολαμβάνων τὸ προσπεπτωκὸς οὐ κινεῖται, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. ὅτε μὲν ἐν πάθει γίνεται, ἔστιν ὅτε δ᾽ οὔ· καὶ ὅτε μὲν μᾶλλον, ὅτε δ᾽ ἧττον. οἱ οὖν ἀήθεις μᾶλλον πάσχουσιν ἐν φόβοις, ἐν λύπαις, ἐν ἐπιθυμίαις, ἐν ἡδοναῖς. καὶ οἱ κακώτεροι, συναρπάζονται ταχέως ὑπὸ τῶν παθῶν. ἐφεξῆς δὲ τούτων ὁ Ποσειδώνιος ῥήσεις τε ποιητικὰς παρατίθεται, καὶ ἱστορίας παλαιῶν πράξεων μαρτυρούσας οἷς λέγει. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιφέρων φησί. τὸ μὲν ἄρα κακὸν ὑπὸ τοῦ ἀσυνήθους ταχὺ συναρπάζεται, τό τ᾽ ἐναντίως ἠγμένον χρόνῳ μετασκευαζόμενον· ἐν οἷς αἱ μὲν ὑπολήψεις ἴσαι πολλάκις, καὶ τὰ τῆς ἀσθενείας. τὰ πάθη δ᾽, οὔτ᾽ ἐπίσης, οὔτ᾽ ἴσα γίγνεται. καὶ μὴν καὶ τούτων ἑξῆς τοιάσδε τινὰς ἐρωτήσεις ἐρωτᾷ. παραγράψω δὲ καὶ ταύτας αὐτοῖς ὀνόμασι, κἂν μακρότεραί πως αἱ ῥήσεις ὦσι. διὰ τί δέ τινες τῶν μεγάλων νομιζόντων, καί περ ἀσθενεῖς ὄντες ταῖς γνώμαις, βουλεύονταί τε καὶ συμφράδμονας ἄλλους παραλαμβάνουσιν, ὡς ὁ διαγρυπνῶν Ἀγαμέμνων. οὗτος γὰρ διὰ τὴν ἧτταν εὐθὺς ἅμα τοῖς ἄλλοις ἀριστεῦσιν ἀρρήτῳ τινὶ πένθει βέβλητο κατὰ τὸν ποιητήν. λωφήσαντος δὲ τοῦ πάθους, καί περ τῆς τῶν συμβεβηκότων ὑπολήψεως ἅμα τῆς τῶν λογισμῶν ἀσθενείας διαμενούσης, οὐδαμῶς ἡσυχάζειν ἐδοκίμαζεν.

Ἥδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή,
Νέστορ᾽ ἔπι πρῶτον Νηλήϊον ἐλθέμεν ἀνδρῶν.
Εἴ τινα οἱ σὺν μῆτιν ἀμύμονα τεκτήναιτο,
Ἥτις ἀλεξίκακος πᾶσι Δαναοῖσι γένοιτο.

ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Νέστωρ θεασάμενος διὰ τῆς ὁρμῆς πόρρωθεν προσιόντα, τίς ἐστιν ἐπερωτᾷ, δηλώσας μετά τινος σχετλιασμοῦ, φησί.

Πλάζομαι ὧδ᾽, ἐπεὶ οὔ μοι ἐπ᾽ ὄμμασι νήδυμος ὕπνος
Ἰζάνει, ἀλλὰ μέλει πόλεμος, καὶ κήδε᾽ Ἀχαιῶν.
Αἰνῶς γὰρ Δαναῶν περιδείδια. οὐδέ μοι ἦτορ
Ἔμπεδον, ἀλλ᾽ ἀλύκτημαι· κραδίη δέ μοι ἔξω
Στηθέων ἐκθρῴσκει, τρομέει δ᾽ ὑπὸ φαίδιμα γυῖα.

Εἰ μὲν δὴ τὴν καρδίαν σαλευόμενος οὕτως ὑπὸ τοῦ φόβου, πάρεστι συμβουλευόμενος, οἱ ἐν τοῖς πάθεσιν ὄντες, οὐ κατ᾽ ἀξίαν τῶν συμβεβηκότων καθήκειν νομίζοντες μηδένα λόγον προσίεσθαι, κινοῦνται κατὰ τὰ πάθη. Εἰ δὲ μηκέτι φοβούμενος, ἀνανεούμενος δὲ τὰ ἐν τῷ φόβῳ ταῦτά φησι, διὰ τί ποτε τῆς αὐτῆς ὑπολήψεως, καὶ ἀσθενείας ὑποκειμένης, οἱ μὲν ἀποκλίνουσι τὸν λόγον, οἱ δὲ προσίενται, διαπορήσειεν ἄν τις εὐλόγως. τὸ δ᾽ αἴτιον τοῦ πάθους πάντως οὐκ εἴρηκεν. ἑξῆς τούτοις ὁ Ποσειδώνιος, καὶ τάδε φησί. τὸ δὲ δὴ μὴ μόνον ἀποστρέφεσθαι τὸν λόγον ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις, ὥς φησιν, ἀλλὰ καὶ προσυπολαμβάνειν, ὅτι εἰ καὶ μὴ φέρον ἐστί, καὶ οὕτως ἑκτέον, μάλιστα παρέχειν φέρεσθαί τε, ὡς ἐπὶ μέγα συμφέρον. καὶ διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ, εἰ καὶ ἀσύμφορόν ἐστιν ἄξιον ἡγεῖσθαι τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, εἰ καὶ μηδὲν ἔχει μέγεθος, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ὅμως ἀντέχεσθαι οὕτως αὐτοῦ. ἔστω γὰρ τινὰς λέγοντας, ὅτι οὐκ ἔστι συμφέρον ἀποστρέφεσθαι, καὶ τινὰς ἐπαγγελλομένους δεῖξαι ὅτι ἀσύμφορόν ἐστι, λήρους ἡγεῖσθαι, καὶ διὰ τὸ μέγα ὄφελος εἶναι τὸ διωκόμενον. ἀλλ᾽ ἐκεῖνό γε ἀπίθανον, διὰ τὸ μέγα αὐτὸ ἀγαθὸν ὑπολαμβάνειν οἴεσθαι δεῖν, κἂν ᾖ μέγιστον κακόν, ὅμως αὐτὸ λαμβάνειν ἐπιφωνοῦντας, ἐὰν ἀπολέσθαι τοῦτό μοι νῦν συμφέρῃ. τούτου γὰρ τὴν αἰτίαν οὐ πιθανόν ἐστιν ἐν τῇ ὑπολήψει κεῖσθαι τοῦ μέγα ἀγαθὸν ὑπάρχειν ἐφ᾽ ὃ ὠθοῦνται. ζητητέον δὲ ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω πρὸς ταῦτα, οὐ δὴ ἀποκρίνασθαι τῷ Ποσειδωνίῳ,

A *& nonnunquam imbecillior maius ſuſcipiens accidens non mouetur, atque idem in eiſdem, nunc affectibus mouetur, nunc non; interim magis, interim minus. Inſueti igitur magis afficiuntur metu, triſtitia, cupiditatibus, & voluptatibus, & peiores corripiuntur celeriter ab affectibus.* Ab his Poſidonius verba poëtica apponit, & hiſtorias veterum geſtorum, quæ dictis ipſius atteſtantur, & poſt hæc inferens ait. *Aliud malum vtique ab inconſueto celeriter corripitur, aliud autem contrario modo inducitur temporis ſpatio in aſſuetudinem veniens, in quibus* B *opiniones æquales ſubinde & imbecillitates, affectus neque æqualiter, neque æquales ſunt.* Quinetiam ſecundum hæc, tales quaſdam diſputationes introducit, aſcribam autem eas ad verbum, etſi prolixiores ſint. *Cur nonnulli qui magni putantur, licet imbecilles ſenſibus ſint, conſulunt, & conſiliarios alios adhibent, quemadmodum vigilans Agamemnon? Hic enim propter ſuperatum exercitum ſtatim vnà cum alijs principibus ineffabili quodam luctu perculſus apud poëtam; ceſſante autem affectu, licet accidentium opinio ſimul cum rationum imbecillitate permaneret, nequaquam conquieſcere proba-* C *bat.*

Optima ſed viſa eſt animi ſententia cunctis,
Neſtora Neliaden primarium adire virorum
Si quod conſilium laudabile condecet vnà,
Omnibus ac poſſet Danais præſtare ſalutem.

Poſtquam verò & Neſtor ipſe à longinquo aduenientem conſpexiſſet, quis ſit interrogauit, indicans, cum quadam miſeratione ait.

Sic erro, quoniam dulcis mihi ſomnus ocellis
Haud ſedet, at bellum eſt Græcorum & funera cura,
D *Nam Danais valdè metuo; neque tuta mihi mens*
Aſtat quum pauitat, verùm cor proſilit extra
Pectus ſollicitum claros tremor occupat artus.

Si iam in corde ita commotus metu, adeſt conſulturus, y qui aſſumuntur non ſecundum dignitatem accidentium, decorum putantes nullam rationem admittere, ſecundum affectus mouentur. At ſi non ampliùs timens, ſed renouans timorem hæc ait, quid tandem ipſa ſuſpicione & imbecillitate ſubiecta, alij declinant rationem, alij aſſumunt, iure aliquis dubitauerit. At cauſam totius affectus non expli- E cuit. Poſt hæc Poſidonius ita quoque ait. *At non ſolùm auerti à ratione in cupiditatibus, vt refert, ſed & exiſtimare, etſi non vtile ſit aliquid & ſubabendum, in illud tanquam vtile ferri repugnantiam habere; & propter eius magnitudinem quamuis inutile ſit, magnitudine dignum exiſtimare, etſi magnitudinem non habeat, imò & contrarium, ſimiliter tamen ipſum amplecti; finge enim eos qui dicunt quòd non commodum ſit auerti, & eos qui promittunt oſtendere, quòd incommodum ſit, fatuos putare, & quòd magna ſit vtilitas, id perſequi, ſed illud improbabile, eò quod magnum ipſum bonum exiſtimet putare oportere, quam-* F *uis maximum ſit malum, tamen ipſum capere acclamantes, ſi pereundum eſſet hoc mihi nunc conducit; huius enim cauſam non probabile eſt in opinione ſitam eſſe, quòd magnum bonum exiſtat, id ad quod pelluntur. Quæ omnia diſquirenda veniunt.* Ego ſanè ad hæc quid Poſidonio reſpondeam non habeo,

neque

neque alium quenquam habiturum autumo, ſi ab ipſa rerum natura, & huius ſæculi Stoicis coniectura ſumenda eſt. Siquidem ne vnum quidem ex multis, nec iis vulgaribus noſtra tempeſtate natis, audiui, qui aliquid probabile ad dubitationes à Poſidonio propoſitas adferret, ſed de illis quidem rurſus diſſeremus.

CAPVT VI.

Chryſippum fateri facultatem à rationali diuerſam in hominibus reperiri.

AT quòd Chryſippus non ſemel aut bis, verùm ſæpe admodum fatetur diuerſam à ratiocinatrice facultatem quandam eſſe in animis hominum cauſam effectuum, licet nobis ex huiuſmodi condiſcere, vbi cauſam eorum quæ fiunt ſtatuit, parum rectè, animi infirmitatem, imbecillitatémque, ſic enim ipſas nominat, ſicut & contraria, hoc firmitatem, illud robur. Quæ enim non rectè homines faciunt, partim ad prauum iudicium refert, partim ad infirmitatem animi, ac imbecillitatem; ſicut & eis quæ rectè adminiſtrant, rectum iudicium præeſt, cum bono animi robore. Sed talium quemadmodum iudicium opus eſt facultatis rationalis, ita firmitas, robur, virtúſque facultatis eſt diuerſæ à rationatrice, quam ipſe Chryſippus appellat firmitatem ſeu robur, ac recedere ait nonnunquam ab iis quæ rectè nobis decreta ſunt, robore animi remittente, neque continuò perſeuerante, neque morem gerente rationis imperiis; euidenter in huiuſmodi oſtendens qualis res ſit affectus. Iam verò & verba ipſius nonnulla de his aſcribam, ſunt autem ex morali de affectibus libro. *Præterea etiam in hoc forſan corporis robur dicitur inualidum & validum eſſe, neruoſi generis ratione, quòd in operibus per hoc obeundis poſſimus, aut non poſſimus aliquid. Item in animo robur dicitur, tanquam bonum robur, & inualidum, ac iterum. Quemadmodum enim in tremore & prehenſione alicuius, & ſimilibus quæ per neruos efficiuntur, perfectrix quædam eſt conſtitutio, & concedens neruis priùs reſolutis & relaxatis; reſpondet etiam in animo talis neruorum ratio ſecundum quam, & per translationem enerues quoſdam dicimus, & neruos habere.* Deinde rurſus hoc ipſum exponens, ita ſcribit. *Alius metu oboriente diſcedit; alius lucro aut damno illato receſſit, remiſitque, alius in aliis ſimilibus non paucis. Singula enim huiuſmodi peruertunt ſubigúntque nos in ſeruitutem, ceu ipſis concedentes, & amicos & vrbes prodere, ipſoſque in multas & indecoras actiones porrigere, impetu ad theatra ſoluto; qualis introductus eſt etiam Euripidi Menelaus. Nam arrepto gladio ad Helenam fertur tanquam occiſurus. Poſteaquam autem vidiſſet, & ad pulchritudinem eius obſtupuiſſet, abiecit gladium, neque hunc adhuc continere potens, ſicut & increpatio ipſius ei, dixit. Tu vbi mammam illius inſpexiſti, abiecto gladio oſculum accepiſti, proditori blandiens cani.* Quæ omnia rectè dicta ſunt à Chryſippo, ſed pugnant cum eo, quòd affectus ſint iudicia. Quum enim Menelaus Helenam occidere decreuiſſet, traxiſſétque gladium, quum propiùs acceſſiſſet, attonitus ob eius pulchritudinem, propter infirmitatem imbecillitatémque animi,

A νομίζω δὲ μηδ᾽ ἄλλον τινὰ ἕξειν, εἴτε χρὴ τεκμαίρεσθαι τῇ τε φύσει τῶν πραγμάτων αὐτῇ, καὶ τοῖς νῦν οὖσι Στωϊκοῖς. οὐκ ὀλίγων γὰρ οὐδὲ τῶν ἐπιτυχόντων ἐν τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς χρόνοις γεγονότων, οὐδενὸς αὐτῶν οὐδὲν ἤκουσα πιθανὸν εἰπόντος εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Ποσειδωνίου προβληθείσας ἀπορίας. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνων, καὶ αὖθις ἐροῦμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Χρύσιππον ὁμολογεῖν δύναμιν εἶναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἑτέραν τῆς λογικῆς.

B ΟΤι δ᾽ ὁ Χρύσιππος οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις αὐτὸς ὁμολογεῖ, δύναμίν τινα ἑτέραν εἶναι τῆς λογικῆς ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων αἰτίαν τῶν παθῶν, ἔνεστιν ἡμῖν ἐκ τῶν τοιούτων καταμαθεῖν ἐν οἷς αἰτιᾶται τῶν πραττομένων οὐκ ὀρθῶς ἀτονίαν τε, καὶ ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς. οὕτω γὰρ αὐτὰς ὀνομάζει καθάπερ γε, καὶ τἀναντία τὸ μὲν εὐτονίαν, τὸ δ᾽ ἰσχύν. ὅσα γὰρ οὐκ ὀρθῶς πράττουσιν ἄνθρωποι, τὰ μὲν εἰς μοχθηρὰν κρίσιν ἀναφέρει, τὰ δ᾽ εἰς ἀτονίαν, καὶ ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, ὥσπερ γε καὶ ὧν κατορθοῦ-C σιν, ἡ ὀρθὴ κρίσις ἐξηγεῖται μετὰ τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν εὐτονίας. ἀλλὰ τοιούτων ὥσπερ ἡ κρίσις ἔργον ἐστὶ τῆς λογικῆς δυνάμεως, οὕτως ἡ εὐτονία, ῥώμη τε καὶ ἀρετὴ δυνάμεως ἑτέρας παρὰ τὴν λογικὴν, ἣν αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὀνομάζει τόνον, ἀφίστασθαί τέ φησιν ἐστὶν ὅτε τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων ἡμῖν, ἐνδόντος τοῦ τόνου τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ παραμείναντος ἕως παντὸς, μήτ᾽ ἐξυπηρετήσαντος τοῖς τοῦ λόγου προστάγμασιν. ἐναργῶς ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνδεικνύμενος ὁποῖόν τι τὸ πάθος ἐστίν. ἤδη δὲ καὶ ῥῆσιν αὐτοῦ τινα παραγράψω περὶ τούτων ἐνδιδάσκουσαν. ἔστι δ᾽ ἐκ τοῦ περὶ παθῶν ἠθι-D κοῦ. ἔτι δὲ καὶ κατὰ τοῦτ᾽ ἴσως οἱ ἐπὶ τοῦ σώματος λέγονται τόνοι, ἄτονοι καὶ εὔτονοι εἶναι κατὰ τὸ νευρῶδες, τοῦ δύνασθαι ἡμᾶς ἢ ἀδυνατεῖν ἐν τοῖς διὰ τούτων ἐπιτελουμένοις ἔργοις. καὶ ὁ ἐν τῇ ψυχῇ λέγεται τόνος, ὡς εὐτονία καὶ ἀτονία, καὶ ἐφεξῆς. ὥσπερ γὰρ ἐν τρόμῳ καὶ ἀντιλήψει τινὸς, καὶ τῶν παραπλησίων ἤδη ἃ διὰ τῶν νεύρων ἐνεργεῖται, ἔστι τις ἐπιτελεστικὴ κατάστασις, καὶ ἐνδοτικὴ τῶν νεύρων προεκλελυμένων καὶ ἀνειμένων, ἀναλόγως καὶ ἐπὶ ψυχῆς ἐστι τοιοῦτον νευρῶδες, καθὸ καὶ κατὰ μεταφορὰν ἀνεύρους τινὰς λέγομεν, καὶ νεῦρα ἔχειν. εἶθ᾽ ἑξῆς ἐξηγούμενος αὐτὸ τοῦτο, E τάδε γράφει. ὁ μὲν δείμασιν ἐπιγενομένων ἀφίσταται, ὁ δὲ κέρδους ἢ ζημίας φερομένης ἐξελύθη καὶ ἐνέδωκεν. ὁ δὲ καθ᾽ ἕτερα τοιαῦτα, οὐκ ὀλίγα. ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων, τρέπεταί τε καὶ δουλοῦται ἡμᾶς, ὡς ἐνδιδόντας αὐτοῖς, καὶ φίλους, καὶ πόλεις προδιδόναι, καὶ αὑτοὺς εἰς πολλὰς, καὶ ἀσχήμονας πράξεις ἐπιδιδόναι, τῆς πρὸς θέατρα φορᾶς ἐκλυθείσης. οἷος εἰσῆκται, καὶ τῷ Εὐριπίδῃ ὁ Μενέλαος, σπασάμενος γὰρ τὴν μάχαιραν, φέρεται ἐπὶ τὴν Ἑλένην ὡς ἀναιρήσων. ἰδὼν δὲ καὶ καταπλαγεὶς εἰς τὸ κάλλος, ἐξέβαλε τὴν μάχαιραν, οὐδὲ ταύτης ἔτι δυνάμενος κρατεῖν, καθὰ καὶ ἡ ἐπί-F πληξις αὐτῆς εἴρηκεν αὐτῷ. σὺ δ᾽ ὡς ἐσεῖδες μαστὸν ἐκείνης ἐκβαλὼν ξίφος, φίλημ᾽ ἐδέξω προδότιν αἰκάλλων κύνα. ἃ πάντα εἴρηται ὀρθῶς τῷ Χρυσίππῳ, μάχεται δὲ τῷ κρίσεις εἶναι τὰ πάθη. κρίνας γοῦν ὁ Μενέλαος ἀποκτεῖναι τὴν Ἑλένην, καὶ σπασάμενος τὸ ξίφος, ἐπειδὴ πλησίον ἧκεν αὐτῆς, ἐκπλαγεὶς τοῦ κάλλους διὰ τὴν ἀτονίαν, καὶ ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς,

(τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ κατασκευάζει παρ' ὅλον τὸν λόγον ὁ Χρύσιππος) οὐ μόνον ἀπέρριψε τὸ ξίφος, ἀλλὰ καὶ καταφιλεῖ τὴν γυναῖκα, καὶ ὥσπερ ἂν εἴποι τις αὑτὸν δοῦλον ἐγχειρίζει, οὐ μεταπεισθεὶς ὑπὸ λόγου τινὸς ὡς ἑτέραν κτήσασθαι κρίσιν, ἀλλ' ἀκρίτως τε, καὶ ἀλόγως ὁρμήσας ἐπὶ τἀναντία τοῖς ἐξ ἀρχῆς κεκριμένοις. ὅθεν καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ἐπιφέρων ἔφη. διὸ πάντων τῶν φαύλων οὕτω πραττόντων ἀποστατικῶς, καὶ ἐνδοτικῶς κατὰ πολλὰς αἰτίας ἀσθενῶς, καὶ κακῶς ἕκαστα πράττειν ἂν λέγοιτο. τὸ μὲν οὖν ἀποστατικῶς μὲν τοῦ λόγου, τοῖς πάθεσι δ' ἐνδοτικῶς ἁπάντων τῶν φαύλων πραττόντων, ἀσθένειάν τινα καὶ ἀτονίαν ἐμφαίνεσθαι κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτῶν, ἀληθέστατα λέγεται. τὸ δὲ κατὰ πολλὰς αἰτίας, ὃ δὴ καὶ αὐτὸς προσέθηκεν ἐν τῇ ῥήσει. καλῶς μὲν εἴρηται πρὸς αὐτοῦ, κάλλιον δ' ἦν εἰ καὶ τὰς πολλὰς ταύτας αἰτίας, αἵ τινές ποτ' εἰσὶν, ἐφεξῆς αὐτὸς διεληλύθει. εἰ γάρ τις προσέχει τὸν νοῦν, οὐδὲν οὕτως εὑρήσει συνέχον τὴν περὶ τῶν παθῶν πραγματείαν, καὶ μάλιστα τὴν θεραπευτικὴν, ἐν ᾗ ταῦτ' ἔγραψεν, ὡς τὸ πάσας γνῶναι τὰς αἰτίας ὑφ' ὧν ἀποχωροῦσι τῶν ἐξ ἀρχῆς κρίσεων οἱ κατὰ πάθος τι πράττοντες. ὁ δέ γε τοσούτου δεῖ συμπάσας ἀκριβῶς ἐκδιδάσκειν, ὥστ' οὐδ' αὐτὴν ταύτην, ἧς μέμνηται νῦν, ἐδήλωσε σαφῶς. οὐ γὰρ δὴ ἀπαρκέσει γ' ἡμῖν εἰπεῖν, ὡς ἡ τῆς ψυχῆς ἐστιν ἀσθένεια. κοινὴ γὰρ αὕτη γε κατὰ πάντα τὰ πάθη καὶ μία. Χρύσιππος δὲ πολλὰς εἶναί φησιν αἰτίας τὰς ἐξελεγχούσας, δηλονότι τὴν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, ὥσπερ ἐπὶ μὲν τοῦ Μενέλεω, τὸ κάλλος τῆς Ἑλένης, ἐπὶ δὲ τῆς Ἐριφύλης, τὸν χρυσὸν, ἐπ' ἄλλου δέ τινος, ἄλλο. μυρία γάρ ἐστι τὰ κατὰ μέρος, ὑφ' ὧν ἐξίστανται τῆς ἀρχαίας κρίσεως οἱ κατὰ πάθος ζῶντες. ἀλλ' οὐ χρὴ τῶν μυρίων τούτων μνημονεύειν, ἀλλ' εἰς ὀλίγα κεφάλαια τὸν λόγον ἄγειν, ὡς ὁ Πλάτων ἐποίησε· βασιλικὸν μέν τι λέγων εἶναι καὶ δεσποτικὸν, ἐπιστήμην, καὶ μήποτε ἂν ἁμαρτεῖν μηδένα κατὰ μηδὲν, ἐπιστήμης παρούσης. τοὺς μέντοι μεταπεισθέντας, ἢ ἐπιλαθομένους αὐτῶν, ἢ βιασθέντας, ἢ δελεασθέντας, ἐξαμαρτάνειν ἄλλον ἐν ἄλλῃ πράξει. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπιλελῆσθαι, καὶ τὸ μεταπεισθῆναι, πάθος οὐδέπω, καθάπερ οὐδὲ τὸ μηδὲ ὅλως ἔχειν ἐπιστήμην· ἀμαθία γὰρ τοῦτο καὶ ἄγνοιά ἐστιν, οὐ πάθος. εἰ δέ τις ὑπὸ θυμοῦ βιασθεὶς, ἢ δελεασθεὶς ὑφ' ἡδονῆς, ἀπέστη τῶν ἐξ ἀρχῆς κεκριμένων, ἀσθενὴς μὲν ἡ ψυχὴ τούτου καὶ ἄτονος. ἡ κίνησις δ' αὐτῆς τὸ πάθος ἐστὶν, ὥσπερ που καὶ ἡ τοῦ κατὰ τραγῳδίαν ὑποκειμένου Μενέλεω ψυχὴ δελεασθεῖσα πρὸς τῆς ἐπιθυμίας, ἐξέστη τῶν κεκριμένων. ἡ δέ γε Μήδεια βιασθεῖσα πρὸς τοῦ θυμοῦ, περὶ ἧς καὶ αὐτῆς οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ Χρύσιππος οὐκ αἰσθάνεται καθ' ἑαυτοῦ τῶν Εὐριπίδου μεμνημένος ἐπῶν.

Καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακὰ,
Θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων.

οὐ γὰρ μανθάνειν ἐχρῆν εἰρηκέναι τὸν Εὐριπίδην, εἰ τοῖς τοῦ Χρυσίππου δόγμασιν ἔμελλε μαρτυρήσειν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐναντιώτατον ἀγνοεῖν τε, καὶ μὴ μανθάνειν οἷα δρᾶν μέλλει κακά. τὸ δὲ γινώσκειν μὲν αὐτὸ, νικᾶσθαι δ' ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, τί ἄλλο ἐστὶν, ἢ δύο ἀρχὰς εἰσάγοντος ἀνθρώπου, τὴν τῆς Μηδείας ὁρμὴν, ἑτέραν μὲν ᾗ γιγνώσκομέν τε τὰ πράγματα, καὶ ἐπιστήμην ἔχομεν αὐτῶν, ἥτις ἐστὶν ἡ λογικὴ δύναμις. ἑτέραν δ' ἄλογον, ἧς ἔργον τὸ θυμοῦσθαι. αὕτη μὲν οὖν Μηδείας ἐβιάσατο τὴν ψυχήν. ἡ δὲ ἑτέρα ἡ ἐπιθυμητικὴ, τὴν τοῦ Μενέλεω δελεάσασα, κατηνάγκασεν ἀκολουθεῖν, οἷς αὐτὴ προσέταττε.

(hoc enim Chryſippus toto libro nititur) non A ſolùm gladium abiecit, ſed etiam mulierem oſculatur, & veluti aliquis dixerit, ſeipſum ſeruum tradit, non perſuaſus ab aliqua ratione, vt aliud acquireret iudicium, verùm citra iudicium, citráque rationem, impetu ad contraria ductus iis quæ initio ſtatuerat. Vnde & Chryſippus ipſe inferens ait. *Quocirca omnibus ignauis ita facientibus deſciſcendo & ſuccumbendo ſecundum multas cauſas, imbecilliter & malè ſingula fieri dicentur.* Deſciſcendo igitur à ratione, affectibus autem ſuccumbendo, omnibus vilibus agentibus, imbecillitatem quandam & infirmitatem in anima B ipſorum oſtendi veriſſimè dicitur; at (ſecundum multas cauſas) quod & ipſe in orationeappoſuit, bene ſanè ab eo dictum eſt, ſed præſtitiſſet ſi etiam multas has cauſas, quæ tandem ſint, ipſe pertractaſſet. Si quis enim animum obtendat, nihil inueniet in quo ſumma tractationis de affectibus & præcipuè curatiuæ, (in qua hæc ipſe prodidit) ita conſiſtat, vt in cognitione omnium cauſarum, propter quas qui aliquid ſecundum affectum faciunt, à iudiciis initio inſtitutis recedunt. Hic autem tantum abeſt, vt omnes exactè edoceat, vt ne hanc ipſam C quidem cuius in præſentia meminit, apertè indicauerit. Non enim ſufficiet nobis dicere animi eſſe imbecillitatem, quippe communis hæc in omnibus affectibus & vna exiſtit. Chryſippus autem multas eſſe cauſas dicit, quæ imbecillitatem ſcilicet animi coarguant, quemadmodum in Menelao pulchritudinem Helenæ, in Eriſiphile aurum, in alio quodam aliud. Infinita enim ſunt particularia propter quæ à veteri iudicio ij qui ſecundum affectum viuunt, digrediuntur: verùm horum innumerabilium mentio facienda non eſt, ſed in pauca capita ſermo cogendus, D quemadmodum Plato factitauit, regium quiddam & dominatorium eſſe dicens ſcientiam, & nec vllum vnquam in aliqua re ſcientiá præſente aberrare. Dimotos autem à propoſito vel oblitos, aut coactos, aut deceptos, alium in alia actione errare. Sed omnino oblitum eſſe, & dimotum à propoſito, affectus nondum eſt, quemadmodum neque omnino ſcientiam habere, id namque inſcitia, ignorantiáque, non affectus eſt. At ſi quis iracundia compulſus, aut voluptate deceptus, ab iis quæ initio ſtatuerat receſſerit, imbecillis quidem huic anima & infirma eſt; motus autem ipſius affectus eſt, veluti etiam anima Menelai, qui intra-E gœdia introducitur, à cupiditate decepta receſſit ab iis quæ inſtituerat. Iam Medea iracundia compulſa, de qua haud noui quomodo Chryſippus Euripidis verſuum imprudens contra ſeſe meminerit.

Ego equidem noui patrabo quæ mala,
Potentior ſed ira eſt conſiliis meis.

Non enim intelligere Euripidem dixiſſe oportebat, ſi Chryſippi dogmatis erat atteſtaturus, verùm id quod maximè contrarium eſt, ignorare, neque ſcire quæ factura erat mala. At cognoſcere quidem id, ab iracundia autem vinci, quid aliud F eſt quàm duo principia Medeæ perturbationum introducere? alterum quo res cognoſcimus, & ſcientiam ipſarum habemus, quæ rationalis eſt facultas; alterum irrationale, cuius opus eſt iraſci. Hoc itaque Medeæ animam compulit; alterum quod concupiſcibilem Menelai animam decipiens, ſequi adegit ea, quæ ipſum imperabat.

At

At Chryſippus neque contrarietatem in his percipit, & infinita alia id genus prodit, veluti quum dicit. *Eſt meo iudicio res communiſſima irrationalis hæc animi latio, & à ratione auerſa, veluti & nonnullos iracundia ferri dicimus.* Ac rurſus. *Quare etiam in his ita affectu motis ceu de egreſſis ſentimus, & tanquam ad immutatos verba facimus, & qui nec apud ſe, nec in ſe ſunt.* Deinde etiam rurſus eadem exponit. *Immutatio fit, & ex ſe digreſſio, non in alia quadam re, quàm rationis auerſione, ſicuti prædiximus. Nam iracundia ferri, & exceſſiſſe, & non apud ſe, neque in ſe eſſe, omniáque id genus atteſtantur manifeſtò affectus iudicia eſſe, & in rationali animæ facultate conſiſtere quemadmodum quæ ita ſe habent. Quocirca huiuſmodi voces audire licet in amantibus, & alioqui vehementer appetentibus iraſcentibúſque, quòd iracundiæ volunt gratificari; & ſinere ipſos, ſiue melius, ſiue non, ac nihil eis dicere. Item quòd hoc omni modo faciendum ſit, etſi peccent, vel ipſis incommodum ſit.* Quinetiam quæ hunc in modum à Chryſippo dicuntur, iraſcibilem facultatem diuerſam quandam à ratiocinatrice oſtendunt; & impetum animantis nonnunquam ab illa incipere docet, interim à concupiſcibili, quum in affectu conſiſtit; veluti quum extra affectum, à rationali. Reſpondent autem prædictis & quæ ſic à Chryſippo dicuntur, quemadmodum hæc quoque habent. *Cuiuſmodi maximè impetu & amantes volunt apud ſe amatores habere inconſideratiùs, & ſine aliqua conuerſione rationali ſubſiſtentes, & præterea rationis ipſos admonentis tranſgreſſores; imò nequaquam eiuſmodi quiddam audire tolerantes; etenim eiuſmodi omnia veteri opinioni atteſtantur, ſicuti etiam poſt hæc quæ deinceps ſequuntur; Tamque longè à ratione abſunt, vt audiant, aut attendant id genus aliquod, vt nec iniuria hæc de illis dici poſſint.*

Nam diua Cypris admonita laxat nihil;
Si namque cogas, amplius hæc intenditur;
Amórque caſtigatus infeſtat magis.

Item hæc, & quæ ſequuntur deinceps, veteri placito atteſtantur de affectuum generatione. Habent autem in hunc modum. *Quoniam tanquam inopportunum obiurgatorem, & non arbitrum eorum quæ fiunt in amando, rationem refugiunt, ceu hominem qui intempeſtiuè admonere videatur, quum & dij videantur ipſis permittere vt peierent.* Inſuper quæ ſequuntur. Ad hæc magis licuerit ipſis (inquit) id quod ingruit facere, cupiditatem ſequentibus. Hic ſanè per Iouem dixit ſequentibus cupiditatem, quemadmodum antea dixi iracundiam; rationem verò neque in his, neque in alio quodam affectu commotos ſequi dicit, ſed auerſari omninò ipſam, fugere, & non aſſumere, atque omnia eius generis. Quinetiam quum Menandri carminis meminit in quo dicit; *Mentem ſubditam habens, in dolium tranſmiſi,* manifeſtò hîc quoque ſententiam veteri opinioni ſuffragantem apponit, veluti quum exponens non apud ſe, neque in ſe eſſe, hæc profert. *Propriè verò etiam efferri dicuntur, qui ſic iraſcuntur, ſimiliter iis qui in curſu efferuntur quoad exceſſum,*

A Χρύσιππος δ', οὔτε τῆς ἐν τούτοις ἐναντιώσεως αἰσθάνεταί τι, καὶ μυρία ἕτερα γράφει τοιαῦτα, καθάπερ ἐπειδὰν λέγῃ. ἔστι δ' ὡς οἶμαι κοινότατον ἡ ἄλογος αὕτη φορὰ, καὶ ἀπεστραμμένη τὸν λόγον, καθὸ καὶ θυμῷ φαμέν τινας φέρεσθαι. καὶ πάλιν. διὸ καὶ ἐπὶ τῶνδε τῶν ἐμπαθῶν, ὡς περὶ ἐξεστηκότων ἔχομεν, καὶ ὡς πρὸς παρηλλαχότας ποιούμεθα τὸν λόγον, καὶ οὐ παρ' ἑαυτοῖς, οὐδ' ἐν ἑαυτοῖς ὄντας. καὶ ἐφεξῆς δὲ πάλιν ἐξηγούμενος αὐτὰ ταῦτα. ἡ δὲ παραλλαγὴ γίγνεται, καὶ ἡ ἐξ αὑτῶν ἀναχώρησις, οὐ κατ' ἄλλο τι ἢ τὴν τοῦ λόγου ἀποστροφὴν, ὡς προείπομεν. τό τε γὰρ θυμῷ φέρεσθαι, καὶ ἐξεστηκέναι, καὶ οὐ παρ' ἑαυτοῖς, οὐδ' ἐν ἑαυτοῖς εἶναι, καὶ πάνθ' ὅσα B τοιαῦτα φανερῶς μαρτυρεῖ τῷ κρίσεις εἶναι τὰ πάθη, κἀν τῇ λογικῇ δυνάμει τῆς ψυχῆς συνίστασθαι, καθάπερ καὶ τὰ οὕτως ἔχοντα. διὸ καὶ τοιαύτας ἐστὶν ἀκοῦσαι φωνὰς, ἐπί τε τῶν ἐρώντων, καὶ τῶν ἄλλως σφόδρα ἐπιθυμούντων, καὶ ἐπὶ τῶν ὀργιζομένων. ὅτι τε τῷ θυμῷ θέλουσι χαρίζεσθαι, καὶ ἐᾶν αὐτοὺς εἴτ' ἄμεινον, εἴτε μὴ, καὶ μηδὲν λέγειν αὐτοῖς. καὶ ὡς τοῦτο, ἐκ παντός γε τρόπου ποιητέον, καὶ εἰ διαμαρτάνουσι, καὶ εἰ ἀσύμφορόν ἐστιν αὐτοῖς. καὶ γὰρ καὶ τὰ οὕτως ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγόμενα, τὴν θυμοειδῆ δύναμιν ἑτέραν τινὰ τῆς C λογιζομένης ἐνδείκνυται, καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦ ζώου, ποτὲ μὲν ὑπ' ἐκείνης ἄρχεσθαι διδάσκει, ποτὲ δ' ὑπὸ τῆς ἐπιθυμητικῆς, ὅταν γ' ἐν πάθει καθεστήκῃ, καθάπερ ὅταν ἔξω παθοῦς, ὑπὸ τῆς λογικῆς. ὅμοια δὲ τοῖς προγεγραμμένοις, καὶ τὰ οὕτως ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγόμενα, καθάπερ ἔχει καὶ τάδε. οἵας μάλιστα φορὰς, καὶ οἱ ἐρώμενοι ἀξιοῦσι πρὸς ἑαυτοὺς ἔχειν τοὺς ἐραστὰς, ἀπεριεσκεπτότερον, καὶ ἄνευ ἐπιστροφῆς λογικῆς ἱσταμένους, καὶ ἔτι τοῦ παραινοῦντος λόγου αὐτοῖς ὑπερβατικοὺς ὄντας, μᾶλλον δ' οὐδ' ὅλως ὑπομονητικοὺς ἀκοῦσαί τινος τοιούτου. καὶ γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τῇ παλαιᾷ δόξῃ D μαρτυρεῖ, καθάπερ καὶ τὰ ἐφεξῆς αὐτῶν τάδε. οὕτως τε μακρὰν ἀπέχουσιν ἀπὸ τοῦ λόγου, ὡς ἂν ἀκοῦσαι, ἢ προσέχειν τινὶ τοιούτῳ, ὥστε μηδὲ τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τρόπου ἔχειν γ' αὐτοῖς λέγεσθαι.

Κύπρις γὰρ οὐδὲν νουθετουμένη χαλᾷ.
Ἂν γὰρ βιάζῃ, μᾶλλον ἐντείνειν φιλεῖ.
Νουθετούμενος δ' ἔρως μᾶλλον πιέζει.

καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ τὰ ἐφεξῆς λεγόμενα τῷ παλαιῷ μαρτυρεῖ δόγματι, περὶ τῆς τῶν παθῶν γενέσεως. ἔχει δ' οὕτως. ὅτι δ' ὥσπερ ἄκαιρον ἐπιτιμητὴν, καὶ οὐκ ἐπιγνώμονα τοῖς E γινομένοις ἐν τῷ ἐρᾶν ἀποκλίνουσι τὸν λόγον, καθάπερ ἄνθρωπον ἀκαίρως δοκοῦντα νουθετεῖν. ἡνίκα δὴ καὶ οἱ θεοὶ δοκοῦσιν αὐτοῖς ἐφιέναι ἐπιορκεῖν. καὶ ἔτι τὰ τούτων ἑξῆς. ἔτι μᾶλλον ἐξεῖη φησὶν αὐτοῖς τὸ ἐπιὸν ποιεῖν, ἀκολουθοῦσι τῇ ἐπιθυμίᾳ. ἐνταῦθα μέν γε, ναὶ μὰ τὸν Δία σαφῶς εἶπεν ἀκολουθοῦσι τῇ ἐπιθυμίᾳ, καθάπερ ἔμπροσθεν ἔφην τῷ θυμῷ. λόγῳ δ' οὔτ' ἐν τούτοις, οὔτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν ἑξῆς ἀκολουθεῖν φησὶ τοὺς ἐν πάθει καθεστηκότας, ἀλλ' ἀποστρέφεσθαι διὰ παντὸς αὐτὸν, καὶ φεύγειν, καὶ μὴ προσίεσθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα. καὶ μὲν δὴ, καὶ ὅταν μνημονεύῃ τοῦ Μενανδρείου F ἔπους, ἐν ᾧ φησι τὸν νοῦν ὑποχείριον ἔχων, εἰς τὸν πίθον δέδυκα, φανερῶς κἀνταῦθα μαρτυροῦσαν ἀπόφασιν, τῇ παλαιᾷ δόξῃ προστίθεται. καθάπερ κἀπειδὰν ἐξηγούμενος τὸ μὴ παρ' ἑαυτοῖς εἶναι, μηδ' ἐν ἑαυτοῖς, λέγῃ ταυτί. οἰκείως δὲ καὶ ἐκφέρεσθαι λέγονται, οἱ οὕτως ὀργιζόμενοι, τοῖς ἐπὶ τῶν δρομέων προεκφερομένοις παραπλησίως κατὰ τὸ πλεονάζον,

Digitized by Google

τὴν μὲν περὶ τὴν ἐν τῷ τρέχειν ὁρμὴν, τὴν δὲ περὶ τὸν ἴδιον λόγον. οὐ γὰρ αὖ οὕτως οἵ γε κρατοῦντες τῆς κινήσεως καθ' ἑαυτοὺς ἂν κινεῖσθαι λέγοιντο, ἀλλὰ κατ' ἄλλην τινὰ βίαν ἔξωθεν αὐτῶν. ὁμολογεῖ κἀνταῦθα βίαν τινὰ τὴν κινοῦσαν εἶναι πᾶσι τοῖς πάθεσιν ὁρμὰς ὀρθότατα γινώσκων, πλὴν ὅτι τὴν βίαν ἔξωθεν αὐτῶν ἔφησεν εἶναι, δέον οὐκ ἔξωθεν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀνθρώποις ὑπάρχειν εἰπεῖν. οὐ γὰρ δι' αὐτὸ λέγομεν αὐτοὺς ἑαυτοὺς ἔξω καθεστηκέναι, καὶ μὴ ἐν ἑαυτοῖς εἶναι, διότι τὸ βιαζόμενον αὐτοὺς ὁρμᾶν κατὰ τὸ πάθος, ἔξωθέν ἐστιν, ἀλλ' ὅτι παρὰ φύσιν ἔχουσιν. εἴγε τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς ᾧ κρατεῖν, καὶ ἄρχειν τῶν ἄλλων ἦν κατὰ φύσιν, οὐ κρατεῖ νῦν, ἀλλὰ κρατεῖται, καὶ ἄρχεται πρὸς τῶν ἀλόγων τῆς ψυχῆς δυνάμεων. ὅπερ οἶμαι καὶ διὰ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων ὁ Χρύσιππος κατασκευάζων οὐκ αἰσθάνεται. παρατίθεται γοῦν τὸ Εὐριπίδου γεγραμμένον Ἡρακλῆ πρὸς Ἄδμητον διάλογον. ἔχει δ' ὧδε.

Τί δ' αὖ προκόπτοις εἰ θέλεις στένειν ἀεί;

Ταυτὶ μὲν Ἡρακλῆς λέγει, ὁ δ' Ἄδμητος ἀποκρίνεται,

Ἔγνωκα κ' αὐτὸς, ἀλλ' ἔρως τις ἐξάγει.

δῆλον γὰρ ὅτι τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως, οὐ τῆς λογικῆς ὁ ἔρως πάθος ὑπάρχων, ἐξάγει τὴν ὅλην ψυχὴν, καὶ ἄγει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐναντίας πράξεις, ὧν ἐξ ἀρχῆς ἐκεκρίκει. παρατίθεται δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἀχιλλέως πρὸς τὸν Πρίαμον εἰρημένα.

Ἄνσχεο μηδ' ἀλίαστον ὀδύρεο σὸν κατὰ θυμόν.
Οὐ γάρ τι πρήξεις ἀκαχήμενος υἷος ἑῆος.
Οὐδέ μιν ἀνστήσεις, πρὶν καὶ κακὸν ἄλλο πάθησθα.

Ταῦτα μὲν φησὶ λέγειν αὐτὸν παρ' αὑτοῦ διαλεγόμενον, οὕτω γὰρ ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασιν. ἐξίστασθαι δ' οὐκ ὀλιγάκις ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων κρίσεων ἐν τοῖς συμπίπτουσι, καὶ μὴ κρατεῖν ἑαυτοῦ νικώμενον ὑπὸ τῶν παθῶν. καὶ γὰρ οὖν κἀνταῦθα τό τε τῶν κρίσεων ἐξίστασθαι, καὶ τὸ μὴ κρατεῖν ἑαυτοῦ, καὶ τὸ ποτὲ μὲν εἶναι παρ' ἑαυτῷ, ποτὲ δ' οὔ. καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, τοῖς τε φαινομένοις ἐναργῶς ὁμολογεῖ, καὶ τῇ παλαιᾷ δόξῃ, περὶ παθῶν τε καὶ ψυχῆς δυνάμεων, οὐ μὴν οἷς ὑπέθετο Χρύσιππος. ὁμοίως δ' εἴρηται, καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ τὸ περὶ τῶν παθῶν βιβλίον. τὸ γὰρ δὴ συνεσοβημένον, καὶ παρηλλαχὸς ἐν ἡμῖν, καὶ ἀπειθὲς τῷ λόγῳ, οὐχ ἧττον ἐπὶ τῆς ἡδονῆς καταγίνεται. καὶ πάλιν οὕτω γὰρ ἐξιστάμεθα, καὶ ἔξω γινόμεθα ἑαυτῶν, καὶ τελέως ἀποτυφλούμεθα ἐν τοῖς σφαλλομένοις, ὥστ' ἔστιν ὅτε σπόγγον ἔχοντες, ἢ ἔριον ἐν ταῖς χερσὶν, τοῦτον διαράμενοι βάλλομεν ὡς δή τι περανοῦντες δι' αὐτῶν. εἰ δὲ τυγχάνομεν μάχαιραν ἔχοντες, ἢ ἄλλο τι, τούτῳ ἂν ἐχρησάμεθα παραπλησίως. καὶ ἐφεξῆς. πολλάκις δὲ κατὰ τὴν τοιαύτην τυφλότητα τὰς κλεῖς δάκνομεν, καὶ τὰς θύρας τύπτομεν, οὐ ταχὺ αὐτῶν ἀνοιγομένων, πρός τε τοὺς λίθους ἐὰν προσπταίσωμεν, τιμωρητικῶς προσφερόμεθα καταγνύντες, καὶ ῥιπτοῦντες αὐτοὺς εἴς τινας τόπους, καὶ ἐπιλέγοντες καθ' ἕκαστα τούτων ἀτοπώτατα. ὡσαύτως δὲ κἀν τοῖς ἑξῆς φησιν. ἐννοήσειε δ' ἄν τις ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ τὴν ἐν τοῖς πάθεσιν ἀλογιστίαν, καὶ ὡς ἐν τοῖς τοιούτοις ἀποτυφλούμεθα καιροῖς, ὡς ἂν ἕτεροί τινες γεγονότες τῶν προδιαλελογισμένων. ὅλως δ' εἴ τις ἐκλέγοι πάντα, καὶ παραγράφοι νῦν ὅσα κατὰ τὸ περὶ παθῶν εἴρηται βιβλίον αὐτῷ, μαχόμενα μὲν οἷς αὐτὸς ὑπέθετο δόγμασιν, ὁμολογοῦντα δὲ τοῖσδε φαινομένοις ἐναργῶς, καὶ τῇ Πλάτωνος δόξῃ, μῆκος ἂν ἄμετρόν τι γένοιτο τοῦ βιβλίου. μεστὸν γάρ ἐστιν αὐτῷ τὸ γραμμάτων τε, καὶ κρίσεων ἐξίστασθαι λέγοντι,

A *horum quidem in currendi impetu, eorum verò in propria ratione.* Non enim qui hoc pacto mouentur, ex ſeipſis moueri dicentur, ſed ſecundum aliam quandam vim extrinſecus adhibitam. Fatetur hîc quoque vim quandam omnibus affectibus adeſſe motricem, impetus rectiſſimè intelligens, niſi quòd vim extra ipſos eſſe dixit, quum conueniebat non extrinſecus, ſed in hominibus eſſe dicere. Quippe non ideo dicimus ipſos extra ſe conſiſtere, neque in ſeipſis eſſe, quia id quod ipſos ſecundum affectum irruere cogit, extrinſecus eſt, ſed quia præter naturam habent. Siquidem rationalis animæ pars,
B quam continere, & imperare aliis, erat ſecundum naturam, non continet nunc, ſed continetur, & gubernatur ab irrationabilibus animi potentiis, quod etiam huiuſmodi exemplis Chryſippus imprudens aſtruit. Itaque apponit ex Euripidis ſcriptis dialogum Herculis ad Admetum, qui ita habet.

Sed quid reuoluis, an ſemper mœrere vis?

Hæc quidem Hercules dicit, Admetus autem reſpondet?

Et ipſe noui, verùm amor me concitat.

Conſtat enim quum concupiſcibilis facultatis,
C non rationalis, amor ſit affectus, totum animum educere, hominémque in contrarias actiones rapere iis quæ initio ſtatuerat. Item Achillis dicta ad Priamum apponit.

Suſtineas, animo nec inemtabile plores.
Nil ſiquidem efficies lugendo funera nati,
Quem neque reſtitues, mala ni ſis altera paſſus.

Hæc quidem dicere ipſum ait, ſecum diſſerentem. Item ſcripſit ad verbum. Recedere non rarò ab ipſis his iudiciis aliquem in iis quæ accidunt, nec continere ſe quum ab affectibus vincitur. Etenim hic quoque à iudiciis rece-
D dere, & non ſe continere, & interdum eſſe apud ſe, interdum non, ac omnia id genus, tum euidentibus manifeſtò reſpondent, tum veterum opinioni, & de affectibus, & animæ facultatibus, non tamen iis quæ Chryſippus propoſuit. Similiter dicta ſunt & huiuſmodi in libro de affectibus. *Nam quod perturbatum eſt, immutatúmque in nobis, & rationi inobſequens, non minus in voluptate conuerſatur.* Ac rurſus. *Sic enim recedimus, & extra nos rapimur; & in totum excæcamur in iis quæ delinquimus; quapropter interdum ſpongiam aut lanam in manibus ha-*
E *bentes, hanc vaſtatam proiicimus, tanquam aliquid per eas abſoluentes. At ſi fiat vt gladium, vel aliud quippiam habeamus, hoc vſi fuerimus ſimiliter.* Ac deinceps. *Sæpe verò in huiuſmodi cæcitate claues mordemus, & fores pulſamus, quum non celeriter aperiuntur. Item in lapides ſi illidimus, puniendi ſtudio efferimur, damnantes, proiicientéſque ipſos in aliqua loca, & acclamantes in ſingulis hæc abſurdiſſima quæque.* Pari modo in ſubſequentibus ait; *Conſiderauerit aliquis ex huiuſmodi, rationis penuriam in affectibus: & quo pacto in talibus excæcamur temporibus, tan-*
F *quam alieni facti ab iis qui priùs ratione vtebantur.* In totum ſi quis omnia eligat, aſcribátque nunc, quæ in libro de affectibus comprehenſa ſunt, pugnantia quidem iis dogmatis, quæ ipſe ſtatuit; conſentanea autem & manifeſtò apparentibus, & Platonis opinioni, in immenſum liber excreuerit, librum enim ipſe repleuit dum homines à iudiciis recedere dicit,

&

& ab iis quæ priùs ratione erant inſtituta, propter iracundiam, aut cupiditatem, aut voluptatem, aut eiuſmodi quippiam, ac furioſè agitari, & non in ſe, neque apud ſe eſſe, excæcarique animo, irrationabiliter ferri, atque omnia eius generis. Sanè eiuſmodi verba ipſius alicui per otium ſeligere committo.

CAPVT VII.

Quæ ſcripſit Poſidonius aduerſus Chryſippum de cauſis affectuum animi.

QVum autem manifeſtè iam figura ipſorum demonſtrata ſit, digrediar ad nonnulla, quæ Poſidonius contra Chryſippum protulerit. Itaque *definitio*, inquit, *mæſtitiæ. Quemadmodum etiam multæ aliæ affectuum tum à Zenone dictæ, tum à Chryſippo ſcriptæ, manifeſtè ſententiam eius coarguunt. Nam mæſtitiæ eſſe recentem opinionem quod malum ſibi adſit, pronunciat*, in qua etiam compendioſiùs nonnunquam dicentes, hunc in modum proferunt. Mœſtitia eſt opinio recens mali præſentis. Eſſe ſanè recens dicit quod proximum tempore; cauſam verò ipſum dicere Poſidonius exigit, propter quam mali opinio quum recens eſt, animum ſubmittat, triſtitiámque efficiat. Inueterata autem, aut neutiquam, aut non adhuc ſimiliter contrahat; etſi ne (recens) quidem, in finitione apponi conueniebat, modò Chryſippi dicta vera ſint. Nam ſecundum ipſius ſententiam, potiùs magni mali, vel impatibilis, vel intolerabilis, ſicut ipſe nominare conſueuit, triſtitiam dictam eſſe opinionem non recentis; vbi & biſariam Chryſippo Poſidonius contradicit; in hac quidem ſecunda definitione mentionem faciens & ſapientum, & prouidorum; veluti prius comprehenſum eſt. Alij ſiquidem in maximis bonis, alij in maximis malis dum ſe eſſe putant, tamen propterea affectui non implicantur. In prima definitione cauſam quærit cur non mali præſentis opinio triſtitiam, ſed recens ſolùm efficiat; aítque, omne immodicum & peregrinum ſubitò irruens, & excedere, & à veteribus recedere facit opinionibus; vſitatum verò & conſuetum, inueteratúmque, aut nullo pacto immutat vt ſecundum affectum moueat, aut parum admodum; quare etiam domeſticum ac familiare ſibi facere dicit, rebus non præſentibus tanquam præſentibus vti. Significat autem Poſidonio verbum hoc προενδημεῖν, quaſi effingere & afformare ſibi rem quæ futura eſt, & tanquam cum iam facta, conſuetudinem quandam paulatim inire. Quocirca etiam Anaxagoræ dictum aſſumpſit hìc quomodo quum aliquis ei filium mortuum eſſe nunciaſſet, admodum conſtanter dixit. Noui mortalem me procreaſſe; & quemadmodum hoc ſumpto ſenſu Euripides Theſeum loquentem introduxit.

A ſapiente aliquo perdoctus ego
In curas animum, & calamitates indidi,
Atque exulem me propoſui à patria mea, ac mortes
Immaturas & vias malas alias.
Vt ſi quid paterer ex iis quæ putaueram
Aliquando, animum non morderent recentia.

Ita dicta etiam hæc eſſe pronunciat.

A καὶ τῶν προδιειλεγμένων διὰ τὸν θυμὸν, ἢ τὴν ἐπιθυμίαν, ἢ τὴν ἡδονὴν, ἤ τι τοιοῦτον μανιωδῶς τε κινεῖσθαι, καὶ οὐκ ἐν ἑαυτῷ, οὐδὲ παρ᾽ ἑαυτῷ εἶναι, τετυφλῶσθαί τε τὴν διάνοιαν, ἀλογίστως τε φέρεσθαι, καὶ πάνθ᾽ ὅσα τοιαῦτα. τὰς μὲν δὴ τοιαύτας ῥήσεις αὐτοῦ, τινὶ κατὰ σχολὴν ἐκλέγειν ἐπιτρέπω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τί εἶπεν ὁ Ποσειδώνιος πρὸς Χρύσιππον περὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν.

B ΔΕδειγμένου δὲ ἤδη σαφῶς αὐτῶν τοῦ τύπου, μεταβήσομαι δὴ ἐπί τινα τῶν ὑπὸ τοῦ Ποσειδωνίου πρὸς τὸν Χρύσιππον ἀντειρημένων. ὁ γοῦν ὅρος οὗτος, φησὶν, ὁ τῆς λύπης. ὥσπερ οὖν καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν παθῶν, ὑπό τε Ζήνωνος εἰρημένοι, καὶ πρὸς τοῦ Χρυσίππου γεγραμμένοι σαφῶς ἐξελέγχουσι τὴν γνώμην αὐτοῦ. δόξαν γὰρ εἶναι πρόσφατον τοῦ κακὸν αὐτῷ παρεῖναι, φησὶ τὴν λύπην, ἐν ᾧ καὶ συντομώτερον ἐνίοτε λέγοντες ὧδέ πως προφέρονται. λύπη ἐστὶ δόξα προσφάτου κακοῦ παρουσίας. εἶναι μὲν δὴ τὸ πρόσφατόν φησι τὸ ὑπόγυιον κατὰ τὸν χρόνον, ἀξιοῖ δὲ τὴν C αἰτίαν αὐτὸν ῥηθῆναι δι᾽ ἣν ἡ τοῦ κακοῦ δόξα πρόσφατος μὲν οὖσα, συστέλλει τε τὴν ψυχὴν, καὶ λύπην ἐργάζεται. χρονισθεῖσα δ᾽ ἢ οὐδ᾽ ὅλως, ἢ οὐκ ἔθ᾽ ὁμοίως συστέλλει, καίτοι οὐδὲ τὸ πρόσφατον ἐχρῆν ἐγκεῖσθαι κατὰ τὸν ὅρον, εἴπερ ἀληθῆ τὰ Χρυσίππου. κατὰ γὰρ τὴν γνώμην αὐτοῦ μᾶλλον τοῦ μεγάλου κακοῦ, ἢ ἀνυπομονήτου, ἢ ἀκαρτερήτου, καθάπερ αὐτὸς εἴωθεν ὀνομάζειν τὴν λύπην εἰρῆσθαι δόξαν, οὐ προσφάτου, ἔνθα καὶ διχόθεν ὁ Ποσειδώνιος ἀντιλέγει τῷ Χρυσίππῳ. κατὰ μὲν τοῦτον τὸν δεύτερον ὁρισμὸν ἀναμιμνήσκων τῶν τε σοφῶν, καὶ τῶν προκοπτόντων, D ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, οἱ μὲν γὰρ ἐν μεγίστοις ἀγαθοῖς, οἱ δ᾽ ἐν μεγίστοις κακοῖς ἑαυτοὺς ὑπολαμβάνοντες εἶναι, ὅμως οὐ γίνονται διὰ τοῦτ᾽ ἐν πάθει. κατὰ δὲ τὸν πρότερον ἐρωτᾷ τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν οὐχ ἡ τῆς τοῦ κακοῦ παρουσίας δόξα τὴν λύπην, ἀλλ᾽ ἡ πρόσφατος ἐργάζεται μόνη, καί φησι, διότι πᾶν τὸ ἀμελέτητον, καὶ ξένον, ἀθρόως προσπῖπτον, ἐκπλήττει τε, καὶ τῶν παλαιῶν ἐξίστησι κρίσεων. ἀσκηθὲν δὲ καὶ συνεθισθὲν, καὶ χρονίσαν, ἢ οὐδ᾽ ὅλως ἐξίστησιν ὡς κατὰ πάθος κινεῖν, ἢ ἐπὶ E μικρὸν κομιδῇ, διὸ καὶ προενδημεῖν φησι τοῖς πράγμασι, μήπω παροῦσιν, οἷον παροῦσι χρῆσθαι. βούλεται δὲ τὸ προενδημεῖν ῥῆμα τῷ Ποσειδωνίῳ, τὸ οἷον προαναπλάττειν τε, καὶ προτυποῦν τὸ πρᾶγμα παρ᾽ ἑαυτῷ τὸ μέλλον γενήσεσθαι, καὶ ὡς πρὸς ἤδη γινόμενον ἐθισμόν τινα ποιεῖσθαι κατὰ βραχύ. διὸ καὶ τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου παρείληφεν ἐνταῦθα, ὡς ἄρα τινὸς ἀναγγείλαντος αὐτῷ τεθνάναι τὸν υἱὸν, εὖ μάλα καθεστηκότως εἶπεν. ᾔδειν θνητὸν γεννήσας. καὶ ὡς τοῦτο λαβὼν Εὐριπίδης τὸ νόημα τὸν Θησέα πεποίηκε λέγοντα.

F Ἐγὼ δὲ παρὰ σοφοῦ τινος μαθὼν
Εἰς φροντίδας νοῦν συμφοράς τ᾽ ἐβαλλόμην.
Φυγάς τ᾽ ἐμαυτῷ προστιθεὶς πάτρης ἐμῆς
Θανάτους τ᾽ ἀώρους, καὶ κακὰς ἄλλας ὁδούς.
Ὡς εἴ τι πάσχοιμ᾽ ὧν ἐδόξαζόν ποτε
Μή μοι νεαρὸν προσπεσὸν ψυχὴν δάκοι.

οὕτω δὲ εἰρῆσθαί φησι καὶ τὰ τοιαῦτα.

Εἰ μὲν τόδ' ἦμαρ πρῶτον ἦν κακουμένῳ,
Καὶ μὴ μακρὰν δὴ διὰ πόνων ἐναυστόλουν,
Εἰκὸς σφαδάζειν ἦν ἂν ὡς νεόζυγα
Πῶλον, χαλινὸν ἀρτίως δεδεγμένον.
Νῦν δ' ἀμβλύς εἰμι καὶ κατηρτυκὼς κακῶν,
Fαθ' ὅτι τὰ τοιαῦτα μακρὸς χρόνος μαλάξει,
Νῦν δέ θ' ἢ βαίνει κακόν.

ὅτι δ' ἐν τῷ χρόνῳ μαλάττεται τὰ πάθη, κἂν αἱ δόξαι μένωσι τοῦ κακόν τι αὐτοῖς γεγονέναι, καὶ ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ παθῶν μαρτυρεῖ γράφων ὧδε. ζητήσαι δ' ἄν τις καὶ περὶ τῆς ἀνέσεως τῆς λύπης πῶς γίνεται, πότερον δόξης τινὸς μετακινουμένης, ἢ πασῶν διαμενουσῶν, καὶ διὰ τί τοῦτ' ἔσται. Εἶτ' ἐπιφέρων φησί. δοκεῖ δέ μοι ἡ μὲν τοιαύτη δόξα διαμένειν ὅτι κακὸν αὐτό, ὃ δὴ πάρεστιν. ἐγχρονιζομένης δ' ἀνίεσθαι ἡ συστολή, καὶ ὡς οἶμαι ἡ ἐπὶ τὴν συστολὴν ὁρμή. τυχὸν δὲ καὶ ταύτης διαμενούσης, οὐχ ὑπακούσεται τὰ ἑξῆς διὰ ποιὰν ἄλλην ἐπιγινομένην διάθεσιν δυσλόγιστον τούτων γινομένων. οὕτω γὰρ καὶ κλαίοντες, καὶ μὴ βουλόμενοι κλαίειν κλαίουσιν, ὅταν μὴ ὁμοίας τὰς φαντασίας τὰ ὑποκείμενα ποιῇ, καὶ ἐνίστηταί τι ἢ μηθέν. ὃν τρόπον γὰρ ἡ θρήνων παῦσις γίνεται, καὶ κλαυθμοῦ, τοιαῦτ' εὔλογον, καὶ ἐπ' ἐκείνων συντυγχάνειν ἐν ταῖς ἀρχαῖς μᾶλλον τῶν πραγμάτων κινούντων, καθάπερ ἐπὶ τῶν τὸν γέλωτα κινούντων γίνεσθαι ἔφην, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. ὅτι μὲν οὖν ἐν τῷ χρόνῳ παύεται τὰ πάθη, καίτοι τῆς δόξης διαμενούσης, αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὁμολογεῖ. διὰ τίνα μέντοι τὴν αἰτίαν τοῦτο γίνεται, δυσλόγιστον εἶναί φησιν, εἶθ' ἑξῆς ἕτερα παραπλησίως γινόμενα γράφει, περὶ ὧν οὐδ' αὐτῶν δηλονότι τὴν αἰτίαν ἐπαγγέλλεται γινώσκειν. ἀλλ' οὐ Ποσειδώνιός γε, Χρύσιππε, τὰς αἰτίας τῶν τοιούτων ἀγνοεῖν φησιν, ἀλλ' ἐπαινεῖ καὶ ἀποδέχεται τὰ ὑπὸ τῶν παλαιῶν εἰρημένα, ἃ ἐφεξῆς ἐρῶ. σὺ δ' οὔτ' ἐκείνων μνημονεύσας, οὔτ' ἄλλην αὐτὸς εἰπών, οἴει λελύσθαι τὸ ζήτουμενον ἐξ ὁμολογήσεως ἀγνοεῖν τὴν αἰτίαν. καίτοι τό γε συνέχον ὅλην τὴν πραγματείαν τήν τε τῶν λογικῶν ζητημάτων, καὶ τὴν θεραπευτικὴν τῶν παθῶν οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ τὸ τὰς αἰτίας ἐξευρεῖν ὑφ' ὧν γίνεταί τε, καὶ παύεται τὰ πάθη. οὕτω γὰρ ἄν τις οἶμαι, καὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν κωλύσειε, καὶ γενόμενα παύσαι δυνηθείη. συναναιρεῖσθαι γὰρ εὔλογον οἶμαι ταῖς αἰτίαις τάς τε γενέσεις, καὶ τὰς ὑπάρξεις τῶν πραγμάτων. ταῦτά τοι καὶ ἀπορεῖς κατὰ τὸ περὶ τῶν παθῶν βιβλίον τι, καὶ γράψαι τοιοῦτον ἡμῖν, ᾧ προσέχοντες τὸν νοῦν, κωλύσομέν τε τῶν παθῶν ἕκαστον γίνεσθαι, καὶ γενόμενον ἰασόμεθα. καίτοι καὶ τοῦ Πλάτωνος θαυμαστῶς γράψαντος, ὡς καὶ ὁ Ποσειδώνιος ἐπισημαίνεται θαυμάζων τὸν ἄνδρα, καὶ θεῖον ἀποκαλῶν, ὡς καὶ προσαγορεύων αὐτοῦ τά τε περὶ τῶν παθῶν δόγματα, καὶ τὰ περὶ τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων, ὅσα τε περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι τὴν ἀρχήν, ἢ γενόμενα παύεσθαι τάχιστα τῆς ψυχῆς τὰ πάθη, γέγραπται πρὸς αὐτοῦ. συνῆφθαι δὲ καὶ τὴν περὶ τῶν ἀρετῶν διδασκαλίαν τούτοις φησί. καὶ τὴν περὶ τοῦ τέλους, καὶ ὅλως πάντα τὰ δόγματα τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας, ὥσπερ ἐκ μιᾶς μηρίνθου δεδέσθαι τῆς γνώσεως τῶν κατὰ τὴν ψυχὴν δυνάμεων. αὐτός τε δείκνυσιν, ὡς ὑπὸ θυμοῦ τε καὶ ἐπιθυμίας γίνεται τὰ πάθη, καὶ διὰ τίνα τὴν αἰτίαν ἐν τῷ χρόνῳ καθίσταται, κἂν αἱ δόξαι τε, καὶ αἱ κρίσεις ἔτι μένωσι τοῦ κακὸν ὑπάρχειν αὐτοῖς, ἢ γεγονέναι. προσάγεται δ' εἰς τοῦτο μάρτυρα, καὶ αὐτὸν τὸν Χρύσιππον, κατὰ τὸ δεύτερον περὶ τῶν παθῶν ὧδέ πως γράφοντα. περὶ δὲ τῆς λύπης,

A *Si hic primus eſſet malorum dies mihi,*
Et non diu vexarer in laboribus,
Forſan renuerer vt pulius iugo recens
Subditus, excutiens frenum ſuſceptum nuperi
At nunc malis obdurui, & occallui.
Hæc interim emolleſcent longo tempore;
Malum pubeſcit nunc.

Quòd autem in proceſſu temporis affectus mitigatur, etſi manſerit opinio quod malum aliquod ipſis euenerit. Idem Chryſippus ſecundo de affectibus teſtatur, hunc in modum ſcribens: *Quæſierit etiam aliquis de remiſſione triſtitiæ quo-* B *modo fiat, vtrum opinione quadam dimota, an omnibus permanentibus, & propter quid hoc erit.* Deinde inferens inquit; *Videtur mihi huiuſmodi opinio permanere, quoniam malum eſt ipſum, quod iam adeſt, quum autem ea immoratur, contractio remitti, ac mea ſententia, ad contractionem impetus. Fortè etiam hac permanente non ſubaudient reliqua, quum hac propter certam aliam ſuperuenientem diſpoſitionem diſcuſſu difficilem fiant; ita namque & plorantes ceſſant, & nolentes plorare plorant, quum ſimiles imaginationes ſubiecta faciant, & inſtet aliquid, aut nihil. Quomodo enim lamentationes ceſſant & ploratus, ita* C *ratio eſt etiam in illis accidere, per initia magis rebus mouentibus, veluti in his qui riſum mouent, fieri dixi.* atque his ſimilia. Quòd igitur tempore affectus ceſſant, opinione licet permanente, ipſe Chryſippus confitetur. Cur autem id fiat, ratione id difficilè comprehendi poſſe dicit. Deinde alia ſimiliter accidentia ſcribit, quorum neque ipſorum cauſam cognoſcere promittit. At Poſidonius, ô Chryſippe, eiuſmodi rerum cauſam non ignorare ſe refert, ſed veterum dicta, quæ deinceps recenſebo, laudat & recipit. Tu neque il- D lorum memor, neque aliam ipſe prolocutus, putas quæſtionem eſſe ſolutam, ſi cauſam neſcire fatearis, quanquam totius operis, & rationalium quæſtionum, & de medendis affectibus, nihil aliud ſummam continet quàm cauſas adinuenire, ex quibus affectiones & fiant, & deſinant. Ita namque aliquis meo iudicio, tum ne ipſæ generentur, prohibebit, tum generatas ſiſtere potuerit. Etenim ratio eſt, ſiquid iudico, vna cum cauſis generationes, & rerum exiſtentias tolli. Hac ratione etiam non habes in ſecundo de affectibus libro eiuſmodi aliquid no- E bis perſcribere, cui animum aduertentes, & prohibemus ſingulos affectus oriri, & ortis medebimur, quanquam id Plato admirabili modo ſcripſerit, quemadmodum & Poſidonius indicat, admirans virum; diuinum quoque appellat, ceu maxima reputans ipſius dogmata de affectibus, déque animæ facultatibus, & quæ de eo quòd neutiquam affectus animi oboriantur, vel oborti citiſſimè deſinant ab ipſo ſcripta fuêre. Coniunctam verò de virtutibus diſciplinam his eſſe contendit, item eam quæ de fine, ac in totum omnia moralis philoſophiæ placita, veluti ex vno vinculo cognitionis ani- F mæ virium ſit alligata; ipſéque indicat, quomodo ab iracundia & cupiditate affectus proueniant, quáque de cauſa tempore ſubſidant, etſi opiniones adhuc & iudicia permaneant, de eo quòd malum ipſis ſit, aut fuerit obortum. Ad hoc citat teſtem etiam Chryſippum ex ſecundo de affectibus libro, hiſce verbis. *Verùm de triſtitia*

quod

A *quod repleti nonnulli ſimiliter ab ea recedere apparent, quemadmodum, & de Achille Patroclum lugente hæc poeta ſcribit.*

Aſt hic iam lachrymis fuerat ſatur atque querelis.

Item.

Et deſiderium luctus à mente receſſit.

Ad Priamum hortandum cum impetu properauit mæſtitia irrationabilitatem pacans. Deinde rurſus hæc adducit. *Qua ratione non deſperabit aliquis rebus ita perdurantibus, & inflammatione affectuum remittente, rationem ingredientem, & veluti locum capientem, affectionis irrationabilitatem ſiſtere.* Manifeſtò ſiquidem Chryſippus in B his confitetur & affectus inflammationem temporis ſpatio remitti, ſuſpicione adhuc & opinione permanente, & homines affectuum motionibus repleri; ac ideo quum affectus exiguam quietem ſubit, rationem ſuperiorem euadere. Hæc namque vera quidem ſunt, ſi quæ alia; verùm cum ipſius hypotheſibus diſcordant, quemadmodum etiam quæ inferuntur, hoc modo prolata dicuntur etiam eiuſmodi ab affectuum mutatione.

Luctus continuò mæſti ſatur eſt.

Præterea eiuſmodi, Ad triſtitia deductionem, infelicibus delectabile quodammodo eſt plorare, & fortunas C *deflere.*

Inſuper his deinde ſubdit;

Sic ait, at deſiderium patris obuenit illi
Deflendi. Et

Eundem ſuſcitauit luctum, Reduxit curas lachrymabiles. Denique plura adhuc alia id genus à poëtis colligere teſtimonia licet, eius quod homines triſtitia, lachrymis, ploratibus, gemitu, victoria, honore, & omnibus eiuſmodi repleantur, propter quæ nihil negotij eſt colligere cauſam, ob quam temporis ſpatio affectus deſinunt, ratio autem cupiditatum impetui dominatur. Vt D enim pars animæ affectibus obnoxia peculiaria quædam appetibilia concupiſcit: ita etiam ipſis, quum accidunt, repletur; atque in hoc ſuum ipſius motum ſiſtit; qui animalis impetu præerat, & vt ſecum ducebat quocunque ferebatur. Quare affectuum quietis cauſæ incomprehenſibiles non ſunt, quemadmodum Chryſippus dictitabat, ſed etiam admodum manifeſtæ ei qui cum veteribus nolit contendere. Nihil enim tam clarum eſt, quàm vires quaſdam in noſtris animis ineſſe natura concupiſcentes, hanc voluptatem, illam dominium & victoriam; quas euidenter E etiam in aliis animantibus videri Poſidonius affirmat, quemadmodum nos quoque ſtatim ab initio primi libri oſtendimus. Accuſat autem rectè Chryſippum in eo quod dicit. Fortè impetu permanente non obedient reliqua, ob certam aliam oborientem diſpoſitionem. Fieri ſiquidem non poſſe ait vt impetus quidem animi adſit, ab alia verò cauſa quadam ipſius actio impediatur, vnde quum dicit. Sic enim & plorantes ceſſant, & nolentes plorare plorant, quum ſimiles ſubiecta imaginationes efficiant: cauſam hîc quoque rogat Poſidonius, cur etiam pleri- F que non volentes ſubinde plorant, & lachrymas cohibere nequeunt; ac alij plorare adhuc volentes, protinus ceſſant, ob motiones affectibus ſubditas vehementer ita inhærentes, vt non euincantur à voluntate, aut ita omninò ceſſantes, vt ab ipſis excitari nequeant. Ita enim quomodo ratio & pugnet cum affectu, & ab eo

A καὶ ὡς ἂν ἐμπλησθέντες τινές, ὁμοίως φαίνονται ἀφίστασθαι· καθάπερ καὶ ἐπὶ Ἀχιλλέως ταῦτα λέγει ὁ ποιητής, πενθοῦντος τὸν Πάτροκλον.

Ἀλλ' ὅτε δὴ κλαίων τε κυλινδόμενός τ' ἐκορέσθη. Καί·
Οἱ ἀπὸ πραπίδων ἦλθ' ἵμερος ἠδ' ἀπὸ γυίων.

ἐπὶ τὸ παρακαλεῖν ὥρμησε τὸν Πρίαμον τὴν τῆς λύπης ἀλογίαν αὐτοῦ παριστάς. εἶτ' ἐφεξῆς ἐπιφέρει καὶ ταῦτα. καθ' ὃν λόγον οὐκ ἂν ἀπελπίσαι τις οὕτως τῶν πραγμάτων ἐγχρονιζομένων, καὶ τῆς παθητικῆς φλεγμονῆς ἀνειμένης, τὸν λόγον παρεισδυόμενον, καὶ οἱονεὶ χώραν λαμβάνοντα, παριστάναι τὴν τοῦ πάθους ἀλογίαν. ἐναργῶς γὰρ ἐν τούτοις ὁ Χρύσιππος ὁμο- B λογεῖ, τήν τε παθητικὴν φλεγμονὴν ἀνίεσθαι κατὰ τὸν χρόνον, ἔτι τῆς ὑπολήψεώς τε καὶ δόξης μενούσης, ἐμπίπλασθαί τε τῶν παθητικῶν κινήσεων τοὺς ἀνθρώπους. καὶ διὰ τοῦτο παῦλαν τινὰ λαμβάνοντος τοῦ πάθους, καὶ ἡσυχάσαντος, τὸν λόγον ἐπικρατέστερον γίνεσθαι. ταῦτα γὰρ ἀληθῆ μέν ἐστιν, εἴπερ τινὰ καὶ ἄλλα. μάχεται δὲ ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτοῦ, καθάπερ καὶ τὰ ἐπιφερόμενα τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. λέγεται δὲ καὶ τοιαῦτα εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν παθῶν.

----λαιψηρὸς δὲ κόρος κρυεροῖο γόοιο.

καὶ ἔτι τὰ τοιαῦτα εἰς τὸ κατὰ τὴν λύπην ἀναγαγόν. τοῖσδε δυστυ- C χοῦσί πως τερπνὸν τὸ κλαῦσαι, κἀποδύρασθαι τύχας. καὶ ἔτι τούτων ἐφεξῆς.

Ὣς φάτο, τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο. Καί
Τὸν αὐτὸν ἀνέγειρε γόον, ἀνάγει πολύδακρυν ἀηδόνα.

ἔτι δὲ ἀμελεῖ πάμπολλα καὶ ἄλλα τοιαῦτα παρὰ τῶν ποιητῶν ἀθροῖσαι μαρτύρια, τοῦ καὶ λύπης, καὶ δακρύων, καὶ κλαυθμῶν, καὶ θρήνου, καὶ νίκης, καὶ τιμῆς, καὶ πάντων τε τῶν τοιούτων ἐμπίπλασθαι τοὺς ἀνθρώπους, ἐφ' οἷς οὐδὲν χαλεπόν ἐστι συλλογίζεσθαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐν τῷ χρόνῳ παύεται μὲν τὰ πάθη, κρατεῖ δὲ τῶν ὁρμῶν D ὁ λόγος. ὡς γὰρ ἐφίεται τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς οἰκείων τινῶν ὀρεκτῶν, οὕτως καὶ τυγχανόντων αὐτῶν ἐμπίπλαται, κᾀν τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ κίνησιν καθίστησιν, ἥτις ἐκράτει τῆς ὁρμῆς τοῦ ζῴου, καὶ καθ' ἑαυτὴν ἦγεν ἐφ' ὅτι προῄρητο. οὔκουν ἀσυλλόγιστοι τῆς παύλας τῶν παθῶν εἰσὶν αἱ αἰτίαι, καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ σαφεῖς τῷ γε μὴ βουλομένῳ φιλονεικεῖν τοῖς παλαιοῖς. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐναργές ἐστιν, ὡς τὸ δυνάμεις τινὰς ἐν ταῖς ἡμετέραις εἶναι ψυχαῖς ἐφιεμένας φύσει, τὴν μὲν ἡδονῆς, τὴν δὲ κράτους καὶ νίκης, ἃς ἐναργῶς ὁρᾶσθαί φησι κᾀν E τοῖς ἄλλοις ζῴοις ὁ Ποσειδώνιος, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἐπεδείξαμεν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου γράμματος. ἐπιμέμφεται δ' ὀρθῶς τοῦ Χρυσίππου, κᾀν τῷ φάναι. τυχὸν δὲ τῆς ὁρμῆς διαμενούσης, οὐχ ὑπακούσεται τὰ ἑξῆς διά τινα ἄλλην ἐπιγινομένην διάθεσιν. ἀμήχανον γὰρ εἶναί φησι παρεῖναι μὲν τὴν ὁρμήν, ὑπ' ἄλλης δέ τινος αἰτίας κωλύεσθαι τὴν κατ' αὐτὴν ἐνέργειαν, ὅθεν κᾀπειδὰν λέγῃ, οὕτω γὰρ καὶ κλαίοντες παύονται, καὶ μὴ βουλόμενοι κλαίειν κλαίουσιν, ὅταν ὁμοίας τὰ ὑποκείμενα φαντασίας ποιῇ, τὴν αἰτίαν ἐρωτᾷ κᾀνταῦθα ὁ Ποσειδώνιος, δι' ἣν καὶ οἱ πολλοὶ F μὴ βουλόμενοι πολλάκις κλαίουσιν, ἐπισχεῖν μὴ δυνάμενοι τὰ δάκρυα. καὶ ἄλλοι κλαίειν ἔτι βουλόμενοι, φθάνουσιν ἔτι παυόμενοι διὰ τὰς παθητικὰς κινήσεις σφόδρα ἐγκειμένας, ὡς μὴ κρατεῖσθαι πρὸς τῆς βουλήσεως, ἢ παντελῶς πεπαυμένας, ὡς μηκέτ' ἐπεγείρεσθαι δύνασθαι πρὸς αὐτῶν. οὕτω γὰρ ἅ τι τοῦ λόγου μάχεται, καὶ διαφέρει

A πρὸς τὸ πάθος εὑρεθήσεται, ἐν τῆς ψυχῆς αἱ δυνάμεις ἐναργῶς σωθήσονται, οὐ μὰ Δία, ὡς Χρύσιππός φησι διά τινας αἰτίας ἀσυλλογίστους τούτων γινομένων, ἀλλὰ διὰ τὰς ὑπὸ τῶν παλαιῶν εἰρημένας. οὐ γὰρ Ἀριστοτέλης μόνον, ἢ Πλάτων ἐδόξαζον οὕτως. ἀλλ᾽ ἔτι πρόσθεν ἄλλοι τέ τινες, καὶ ὁ Πυθαγόρας, ὡς καὶ ὁ Ποσειδώνιός φησιν, ἐκείνου πρώτου τε εἶναι λέγων τὸ δόγμα, Πλάτωνα δ᾽ ἐξεργάσασθαι, καὶ κατασκευάσαι τελεώτερον αὐτό. διὰ τοῦτο τοίνυν καὶ τὰ ἔθη φαίνεται πλεῖστον δυνάμενα, καὶ ὅλως ὁ χρόνος εἰς τὰς παθητικὰς κινήσεις· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἔθεσιν οἰκειοῦται κατὰ βραχὺ τὸ τῆς ψυχῆς ἄλογον, οἷς ἂν ἐντρέφηται. κατὰ δὲ τὸν χρόνον ὡς προείρηται, παῦλα γίνεται τῶν παθῶν ἐμπιπλαμένων τῶν B ἀλόγων τῆς ψυχῆς δυνάμεων, ὧν ἐπεθύμουν ἔμπροσθεν. αἱ δὲ λογικαὶ γνώσεις τε καὶ κρίσεις, καὶ ὅλως ἐπιστῆμαι πᾶσαι καὶ τέχναι, διὰ τὸν χρόνον αὐτὸν μόνον ψιλὸν, οὔτε δύσλυτοι φαίνονται γίγνεσθαι, καθάπερ οἱ κατὰ πάθος ἐθισμοὶ, οὔτε μετατίθεσθαί τε καὶ παύεσθαι, καθάπερ ἡ λύπη καὶ ἄλλα πάθη. τίς γὰρ τοῦ τὰ δὶς δύο τέσσαρα εἶναι διὰ τὸν χρόνον ἐμπλησθεὶς, ἀπέστη καὶ μετεδόξασεν; ἢ τίς τοῦ, μὴ πάσας εἶναι τὰς ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ κύκλου, καθ᾽ ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων θεωρημάτων, οὐδείς ἐστιν ὅστις ἐμπλησθεὶς ἀπέστη τῆς παλαιᾶς δόξης, ὥσπερ ἀποτίθεται τὸ κλαίειν τε καὶ λυπεῖσθαι, καὶ στένειν, οἰμώζειν τε καὶ θρηνεῖν, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα, κἂν αἱ περὶ C τῶν γεγενημένων, ὡς κακῶν ὅμοιαι διαμένωσιν ὑπολήψεις. ἱκανὰ μὲν οὖν ἀμέλει, καὶ ταῦτα πρὸς ἔνδειξιν, ὧν οὐκ ὀρθῶς ἔγραψεν ὁ Χρύσιππος, ὑπέρ τε τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, καὶ πολὺ πρότερον ἔτι περὶ τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ δυνάμεων. οὐ μὴν ἀλλὰ διὰ τοῦ πέμπτου γράμματος ἔγνωκα περὶ τῶν αὐτῶν ἔτι διαλεχθῆναι, παραλείπων μὲν τὰ πλεῖστα τῶν οὐκ ὀρθῶς εἰρημένων αὐτῷ. μόνων δὲ ἐκείνων μνημονεύων, ἐν οἷς ἐναντιολογεῖται πρὸς ἑαυτὸν, ἐναντία τε τολμᾷ φθέγγεσθαι τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις. ἐπιμνησθήσομαι δ᾽ ἐνταῦθα ἔτι καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ποσειδωνίου πρὸς τὸν Χρύσιππον ἀντειρημένων.

A diſſetat, inuenietur, animique vires manifeſtò ſeruabuntur, non per Iouem, vt Chryſippus ait, propter cauſas aliquas incomprehenſibiles his accidentibus; verùm ob eas quæ à veteribus ſunt expoſitæ. Quippe non Ariſtoteles tantùm aut Plato ſic opinabantur, ſed adhuc priores, aliique nonnulli, & Pythagoras, vt etiam Poſidonius inquit, illius & primi dogma eſſe pronuncians, Platonem autem elaboraſſe feciſſéque ipſum abſolutius. Propterea igitur & conſuetudines, & omninò tempus ad affectuum motus plurimum poſſe videntur; etenim conſuetudine irrationabilitas animæ moleſcat in quocunque educetur. Tempore autem, vt prædi- B ctum eſt, affectus conquieſcunt, repletis irrationabilibus animi facultatibus, his quæ antea deſiderabant. At rationales cognitiones, iudicia, & ſummatim ſcientiæ omnes, artéſque propter ſolum ipſum tempus nudum, neque difficiles ad diſſolutionem fieri apparent, quemadmodum ſecundum affectum conſuetudines, neque tranſponi & ceſſare, ſicuti triſtitia, aliique affectus. Quis namque ab eo quòd bis duo ſint quatuor expletus temporis proceſſu receſſit, alitérque putauit? Vel quis de eo quòd omnes ex centro circuli æquales exiſtant; In ſinguliſque aliis ſpeculationibus nullus eſt qui expletus veterem abiecit opi- C nionem, quemadmodum deponit, ſiſtitque plorare, triſtari, ſuſpirare, lugere, lamentari, quæque huius generis ſint alia, etſi de præteritis tanquam malis opiniones permaneant. Sufficerent quidem igitur & hæc ad indicationem eorum quæ non rectè Chryſippus tradidit de animæ affectibus, & multò adhuc priùs de facultatibus ipſos efficientibus, attamen libro quinto de eiſdem inſuper diſſerere decreui, relinquens quidem plurima non rectè ab eo dicta, illorum verò duntaxat memor, in quibus ſibi ipſe aduerſatur, contrariáque audet euidenter apparentibus proferre. Cæterùm indidem ea pariter quæ Poſidonius aduerſus Chryſippum litteris mandauerit, in memoriam ſum reducturus.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS PLACITIS LIBER QVINTVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΠΕΜΠΤΩι.

Ἐνταῦθα τρεῖς εἶναι τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις τε, καὶ τὰ πάθη ἀποδείκνυται, καὶ τὰ τοῦ Χρυσίππου ἐν τῷ τὰ τῆς ψυχῆς πάθη διαγινώσκειν τε καὶ θεραπεύειν, σφάλματα λέγεται.

ARGVMENTVM LIBRI QVINTI.

Hic tres animæ facultates & affectus eſſe probatur, Chryſippique errores in affectibus animi dignoſcendis curandiſque produntur.

CAPVT PRIMVM.

Quid agitur in toto hoc libro, & diſcrepantes in definiendis animi affectibus Chryſippi, Zenonis & Poſidonij ſententiæ.

SERMO de animi affectibus, neceſſarius etiam propter ſe mihi habitus eſt; magis autem ipſum neceſſarium Chryſippi ſectatores reddiderunt, qui ad loci principem animæ facultatem continentis demonſtrationem eo ſunt vſi. Nam quum oſtendiſſent quomodo ipſi vniuerſos affectus in corde conſiſtere opinentur, vt autem veritas habet, ſolam iracundiam; deinde vbi aſſumpſiſſent, vbicunque animi affectiones ſint, ibi quoque ratiocinatricem ipſius facultatem haberi; ita iam concludunt, in corde ratiocinatricem exiſtere. Nos verò, quoniam inde iracundia proſilit, vera ipſos dicere affirmamus, non tamen quòd vno in loco & iraſcibilem & ratiocinatricem facultatem eſſe neceſſatium ſit, neque quòd vnius opera facultatis exiſtant, concedimus; verùm demonſtrare ipſos volumus, ſicuti alia quæ ad rationem attinent, ſic etiam quòd neceſſariò idem affectuum & rationis principium exiſtat. Chryſippus itaque libro priore de affectibus oſtendere conatur affectus ratiocinatricis facultatis quædam eſſe iudicia. Zeno non ipſa iudicia, ſed ſuperuenientes eis contractiones, ſolutionéſque, elationes & caſus animi affectus eſſe exiſtimauit. Poſidonius autem ab vtriſque diſſentiens, laudat ſimul & admittit Platonis dogma, aduerſatúrque Chryſippo;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τί ἐν ὅλῳ τῷ βιβλίῳ λέγεται· καὶ τὰ ἐν τῷ ὁρίζειν τὰ τῆς ψυχῆς πάθη, Χρυσίππου τε, καὶ Ζήνωνος, καὶ Ποσειδωνίου διαφέροντα δόγματα.

ΠΕΡΙ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς λόγος ἀναγκαῖος μὲν ἦν ἡμῖν ἐσκέφθαι, καὶ δι' ἑαυτόν. ἀναγκαιότερον δὲ ἐποίησαν αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον εἰς ἀπόδειξιν τοῦ περιέχοντος τόπου τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν προσχρησάμενοι. δείξαντες γὰρ ὡς μὲν αὐτοὶ νομίζουσιν ἅπαντα τὰ πάθη συνιστάμενα κατὰ τὴν καρδίαν, ὡς δὲ τἀληθὲς ἔχει τὰ κατὰ μόνον τὸν θυμόν, ἔπειτα προσλαβόντες, ὡς ἔνθα ἂν ᾖ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθ' ἐστὶ καὶ τὸ λογιζόμενον αὐτῆς, οὕτως ἤδη συναιροῦσιν, ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ λογιστικὸν ὑπάρχειν. ἡμεῖς δὲ ὅτι μὲν ἐντεῦθεν ὁρμᾶται τὰ κατὰ τὸν θυμόν, ἀληθεύειν αὐτούς φαμεν, οὐ μὴν οὔθ' ὅτι καθ' ἕνα τόπον ἀναγκαῖόν ἐστι τό τε θυμούμενον εἶναι, καὶ τὸ λογιζόμενον, οὔθ' ὅτι μιᾶς δυνάμεώς ἐστιν ἔργα συγχωροῦμεν, ἀλλ' ἀποδεικνύειν αὐτοὺς ἀξιοῦμεν ὥσπερ τἆλλα τὰ κατὰ τὸν λόγον, οὕτω καὶ ὅτι τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἀναγκαῖόν ἐστιν εἶναι, τῶν τε παθῶν, καὶ τοῦ λογισμοῦ. Χρύσιππος μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν ἀποδεικνύναι πειρᾶται κρίσεις τινὰς εἶναι τοῦ λογιστικοῦ τὰ πάθη, Ζήνων δ' οὐ τὰς κρίσεις αὐτάς, ἀλλὰ τὰς ἐπιγιγνομένας αὐταῖς συστολὰς καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε καὶ τὰς πτώσεις τῆς ψυχῆς ἐνόμιζεν εἶναι τὰ πάθη. ὁ Ποσειδώνιος δ' ἀμφοτέροις διενεχθεὶς, ἐπαινεῖ τε ἅμα καὶ προσίεται τὸ Πλάτωνος δόγμα, καὶ ἀντιλέγει τοῖς περὶ τὸν Χρύσιππον,

οὔτε κρίσεις εἶναι τὰ πάθη δεικνύων, οὔτε ἐπιγιγνόμενα κρίσεσιν, ἀλλὰ A κινήσεις τινὰς ἑτέρων δυνάμεων ἀλόγων, ἃς ὁ Πλάτων ὠνόμασεν ἐπιθυμητικήν τε καὶ θυμοειδῆ. πολλῶν δ᾽ εἰρημένων αὐτῷ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ παλαιοῦ δόγματος, ἃ μέν ἐστιν ἐπιεικῶς καίρια, ταῦτ᾽ ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ τετάρτῳ τῆς ὅλης ὄντι πραγματείας, ἐπειράθην εἰπεῖν διὰ βραχέων ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ γράμματος. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν αὐτὸς ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ διῆλθον ὅσα τε μάχεται τῶν ἐναργῶς φαινομένων τῷ Χρυσίππου δόγματι, καὶ ὅσα πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιολογούμενος εἴρηκεν, οὐκ ἀναμείνας τὸν ἔξωθεν κατήγορον. ἱκανὰ μὲν οὖν ἦν καὶ ἐκεῖνα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ πλείους εἶναι δυνάμεις, B αἷς ἐπιθυμοῦμέν τε καὶ θυμούμεθα, καὶ λογιζόμεθα, καὶ μὴ μίαν ὡς ὁ Χρύσιππος οἴεται. προσκείσεται δ᾽ οὐκ ὀλίγα, καὶ κατὰ τοῦτον ἔτι τὸν λόγον, ὅσα ὁ Χρύσιππος αὐτὸς ἐναντιολογούμενος αὑτῷ, μαρτυρεῖ τοῖς τ᾽ ἀληθέσιν ἅμα, καὶ τῷ παλαιῷ δόγματι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τὰ κακῶς εἰρημένα παρ᾽ αὐτοῦ, καί τοι πάμπολλα τὸν ἀριθμὸν ὄντα, παρελθεῖν ἔκρινα, πολύβιβλόν τε ἅμα τὴν πραγματείαν ἔσεσθαί μοι νομίζων, εἰ πάντ᾽ ἐξελέγχοιμι καλῶς, πεπεισμένος τε ὑπὸ φιλονεικίας τῆς πρὸς τοὺς παλαιοὺς ἐριστικώτερον ὑπὲρ αὐτῶν ἀντεροῦντάς μοι τοὺς ἐπαινοῦντας τὰ Χρυσίππου δόγματα. ἐν οἷς δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν C καταβάλλει μετὰ τοῦ καὶ μάχεσθαι τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, ἐν τούτοις ἡγοῦμαι τάχα ἂν αἰδεσθῆναί τινα, καὶ μεταστῆναι πρὸς τὰ βελτίω, καθάπερ καὶ ὁ Ποσειδώνιος ἐποίησεν, αἰδεσθεὶς συναγορεῦσαι ψευδεῖ φανερῶς δόγματι τῷ τῶν ἄλλων Στωϊκῶν, οἵ γε μέχρι τοσούτου φιλονεικίας ἥκουσιν, ὥστ᾽ ἐπειδὴ τῆς λογικῆς δυνάμεως ἔφασαν εἶναι τὰ πάθη, τοῖς ἀλόγοις ζώοις μὴ μετέχειν αὐτῶν συγχωρεῖν, οἱ πλεῖστοι δ᾽ οὐδὲ τοῖς παιδίοις, ὅτι δηλαδὴ καὶ ταῦτ᾽ οὐδέπω λογικά. τὸ μὲν οὖν οὕτως ἀναισχυντεῖν πρὸς τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναργῶς φαινόμενα, σοφιστῶν ἔργον ἐστί. τὸ δὲ μηδὲ ἅπερ D ὑπέθεντο δύνασθαι διαφυλάττειν, ἀλλ᾽ ἐναντία γράφειν αὐτῶν, ἀγυμνάστων περὶ λόγον ἀνθρώπων, οἷός περ καὶ ὁ θαυμασιώτατος Χρύσιππος ἐν παμπόλλαις εὑρίσκεται πραγματείαις. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἑτέρωθι.

neque iudicia eſſe affectus oſtendens, neque ſuperuenientia iudicio, verùm motiones aliquas aliarum facultatum irrationabilium, quas Plato concupiſcibilem & iraſcibilem nominauit. Quum autem multa ad veteris placiti demonſtrationem prodiderit, quæ ſanè præclara ſunt ac opportuna, eadem ſuperiori libro, qui totius operis quartus eſt, conatus ſum breuiter ad commentarij calcem explicare. Etenim in prioribus ipſe ex meo ingenio percenſui, quæ euidenter apparentia cum Chryſippi placito pugnarent, & quæ ſibimet contradicens ipſe protulerit, non remoratus accuſatorem externum, ; ſuffecerant igitur & illa ad demonſtrandum plures eſſe facultates, quibus concupiſcimus, iraſcimur, ratiocinamur, & non vnam, veluti Chryſippus autumat. Apponentur autem non pauca etiam in hoc adhuc libro, quæ Chryſippus ipſe ſibi contraria dicens, cootcſtatur veris ſimul, & veteri placito. Siquidem alia quæ perperam ab eo ſunt dicta, quamuis oumero permulta, præterire decreui; tum quia opus prolixum fore, ſi omnia probè coarguam, cenſeo; tum quia perſuaſum mihi eſt, eos qui Chryſippi placita collaudant, præ litigandi ſtudio, quo erga veteres afficiuntur, litigioſiùs de ipſis mihi contradicturos. At in quibus ipſe ſe deiicit, pugnátque cum manifeſtò apparentibus, in his puto forſan reuereri poſſe aliquem, & tranſire ad meliora, quemadmodum & Poſidonius factitauit, reueritus falsò palam dogmati aliorum Stoicorum ſuffragari, qui eò veniunt contentionis, vt cum rationalis facultatis affectus eſſe dixerunt, non concedant animalia irrationalia eorum habere communionem, plurimi ne pueros quidem, quoniam ſcilicet & hi nondum rationis compotes ſunt. Itaque tam impudenter aduerſus ea, quæ omnibus homioibus euidenter apparent, reſiſtere, ad ſophiſtas pertinet. At quòd neque ea quæ ſtatuerunt, tueri poſſint, ſed contraria ipſis ſcribant, hominum eſt in dicendo non exercitatorum, qualis etiam maximè mirabilis ille Chryſippus in multis operibus deprehenditur. Verùm de aliis alibi.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Οὐκ ὀρθῶς τὸν Χρύσιππον τὰ τῆς ψυχῆς πάθη ταῖς τῶν σωμάτων νόσοις προσεικάζειν.

Περὶ δὲ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, ὡς οὐκ ἔστι τῆς λογικῆς E δυνάμεως ἤδη μέν μοι, καὶ τὸ πρὸ τούτου πεπλήρωται βιβλίον, ὧν αὐτὸς ἄκων ὁμολογεῖ. πληρωθήσεται δ᾽ οὐδὲν ἧττον, καὶ τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησαμένῳ. τὸ πάθος τῆς ψυχῆς κίνησίν τινα παρὰ φύσιν ἄλογον ὑπάρχειν, οὐχ οἱ παλαιοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ Χρύσιππος ὁμολογεῖ. καὶ μὴν δὴ ὡς ἡ κίνησις αὕτη ταῖς τῶν ἀστείων οὐκ ἐγγίνεται ψυχαῖς, ὁμολογεῖται παρ᾽ ἀμφοῖν. ὁποία δέ τίς ἐστιν ἡ τῶν φαύλων ψυχὴ κατά τε τὰ πάθη, καὶ πρὸ τῶν παθῶν, οὐκ ἔθ᾽ ὁμοίως ἐξηγοῦνται. Χρύσιππος μὲν γὰρ ἀνάλογον ἔχειν αὐτήν φησι τοῖς ἐπιτηδείοις σώμασιν εἰς πυρετοὺς ἐμπίπτειν, ἢ διαρροίας, ἤ τι F τοιοῦτον ἕτερον ἐπὶ μικρᾷ, καὶ τυχούσῃ προφάσει. καὶ μέμφεταί γε ὁ Ποσειδώνιος αὐτοῦ τὴν εἰκόνα· χρῆναι γάρ φησιν οὐ τούτοις ἀλλὰ τοῖς ἁπλῶς ὑγιαίνουσι σώμασιν εἰκάσαι τὴν τῶν φαύλων ψυχήν. εἴτε γὰρ ἐπὶ μεγάλοις αἰτίοις, εἴτ᾽ ἐπὶ μικροῖς πυρέττοιεν, οὐδὲν διαφέρειν ὡς πρὸς τὸ πάσχειν τε αὐτά,

CAPVT II.

Ineptè Chryſippum animi affectus corporis affectionibus aſſimilare.

E AT de animi affectibus quòd rationalis facultatis non ſint, iam ſanè etiam ſuperior liber repletus eſt his quæ ipſe vel inuitus fatetur. Nihilominus & hic replebitur hinc ducto exordio. Affectum animi, motionem quandam præter naturam, rationis expertem eſſe, non veteres tantùm, ſed Chryſippus quoque concedit. Quinetiam quòd motus hic ciuilium animis non innaſcitur, apud vtroſque in confeſſo eſt. Qualis autem ſit prauorum anima, tum in affectibus, tum ante affectus, non itidem exponunt. Chryſippus namque ipſam reſpondere ait corporibus, quæ in febres, aut alui profluuium, F aut aliud quoddam eiuſmodi, leui ac fortuita occaſione incidere ſunt idonea. At Poſidonius ſimilitudinem ipſius damnat; oportere ſiquidem ait non his, verùm ſimpliciter ſanis corporibus prauorum animam aſſimilare; ſiue enim ob magnas cauſas, ſiue ob paruas febricitent, nihil intereſſe vt patiantur ea,

&

& in affectum quomodocunque ducantur. Verùm eò quòd hæc facilè, illa difficilè incidunt, inuicem differre. Non igitur rectè à Chryſippo aſſimilari dicit animæ ſanitatem, corporis ſanitati, morbum verò, corporis conſtitutioni, quæ facilè in morbum incidat. Quippe ſapientis animam ſcilicet nullis obnoxiam affectibus fieri; corpus autem nullum illis eſſe liberum; verùm iuſtius exiſtere, vt prauorum animæ, vel corporeæ ſanitati, quæ omnis procliuitatem in morbum habet (ſic enim appellauit Poſidonius) vel ipſi morbo aſſimilentur; eſſe enim vel morboſum quendam habitum, vel iam laborantem. Conſentit autem Chryſippo, vt ipſe & ægrotare dicat animo omnes prauos, ſimilérque morbum ipſorum commemoratis corporis conſtitutionibus; itaque ſic ad verbum ſcribit. *Quare & morbus animi ſimilis eſt, non quemadmodum Chryſippus exiſtimauit, morboſo corporis habitui prauo ob quem ſubijciuntur erraticis, nec periodum habentibus febribus in quas incidunt, ſed magis aſſimilatur animæ morbus vel corporeæ ſanitati, procliuitatem in morbum cadendi habenti, vel ipſi morbo. Eſt enim corporis morbus habitus iam ægrotans. At qui à Chryſippo morbus dicitur, facilitas potiùs cadendi in febres apparet.* In his ſanè laudo Poſidonium, quòd prauorum animas, quum extra affectus conſtiterint, ſanis corporibus ſimiles eſſe prædicat. Non probo autem quòd eiuſmodi conſtitutionem morbum nominet. Oportebat enim, ſi rectè ſapientum animas vellet aſſimilare, dicere, ſimili corporibus modo, quæ ab affectibus ſunt immunia, ipſas habere, ſiue ſunt, ſiue non ſunt quædam huiuſmodi; (ſuperfluum enim quantum ad propoſitam ſimilitudinem hoc conſiderare.) At prouidorum, bono habitu præditis, mediocrium verò virorum, ſanis ſine bona habitudine, vulgarium autem & prauorum, iis qui leui de cauſa laborant, ſed iraſcentium aut furibundorum, aut ſummatim affectu aliquo obſeſſorum, iis qui iam ægrotant. Sed enim cauiſſe mihi videtur, ne in omnibus à Chryſippo diſſentiens deprehendatur. Quam enim aliam cauſam dicas, eius qui animi morbum ipſe conſtitutioni corporum, tum ſanorum, tum iam laborantium conſtitutioni aſſimilet? Non enim ambobus, verùm ſolis ægrotantibus animas laborantes comparaſſe erat iuſtius. Quippe vna res, putà animi morbus, nequit duabus contrariis rebus, ſanitati pariter & morbo aſſimilari. Si enim hoc, etiam ſanitatem morbo perſimilem eſſe oportebit. Siquidem animæ morbo vtrumque ipſorum aſſimilauit. Quippe quæ eidem ſimilia ſunt, omninò etiam inter ſe ſimilia ſunt. At Chryſippus abſurdiùs adhuc ne in circuitu quidem morbis quibuſdam conſiſtentibus, veluti tertianis aut quartanis febribus, animi morbum aſſimilari concedit. Scribit itaque hunc in modum. *Cogitandum igitur animi morbum febrili corporis conſtitutioni eſſe ſimillimum, qua non circuitus modò, ſed inordinatæ febres horroréſque oboriuntur, & præſertim à diſpoſitione, paruiſque ſuperuenientibus cauſis.* Haud noui quæ tandem ipſis ſit opinio. Alios procliues ad morbum, ægrotare iam dicit: iam verò ægrotantes nequaquam ægrotare. Nam qui in quartanis, tertianiſque periodis ſunt, quum quidem concutiuntur & febricitant, affectu detinentur; quum autem morboſa ipſorum conſtitutio commouetur, nihilque horum ipſi patiuntur, ſed in dictis interuallis exiſtunt,

A καὶ εἰς πάθος ἄγεσθαι καθ' ὁτιοῦν. ἀλλὰ τὰ μὲν εὐέμπτωτα εἶναι, τὰ δὲ δυσέμπτωτα, διαφέρειν ἀλλήλων. οὔκουν ὀρθῶς εἰκάζεσθαί φησιν ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου, τὴν μὲν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς, τῇ τοῦ σώματος ὑγιείᾳ, τὴν δὲ νόσον, τῇ ῥᾳδίως εἰς νόσημα ἐμπιπτούσῃ καταστάσει τοῦ σώματος. ἀπαθῆ μὲν γὰρ γίνεσθαι ψυχὴν τὴν τοῦ σοφοῦ δηλονότι, σῶμα δ' οὐδὲν ὑπάρχειν ἀπαθές. ἀλλὰ δικαιότερον εἶναι προσεικάζειν τὰς τῶν φαύλων ψυχὰς, ἤτοι τῇ σωματικῇ ὑγιείᾳ ἐχούσῃ τὸ εὐέμπτωτον εἰς νόσον. οὕτω γὰρ ὠνόμασεν ὁ Ποσειδώνιος, ἢ αὐτῇ τῇ νόσῳ. εἶναι γὰρ ἤτοι νοσώδη τινὰ ἕξιν, ἢ ἤδη νοσοῦσαν. B συμφέρεται μέντοι τῷ Χρυσίππῳ, καὶ αὐτὸς ὡς νοσεῖν τε, καὶ λέγειν τὴν ψυχὴν ἅπαντας τοὺς φαύλους, ἐοικέναι τε τὴν νόσον αὐτῶν ταῖς εἰρημέναις τοῦ σώματος καταστάσεσι. λέγει γοῦν ὧδε κατὰ λέξιν. διὸ καὶ ἡ νόσος τῆς ψυχῆς ἔοικεν, οὐχ ὡς ὁ Χρύσιππος ὑπείληφε τῇ νοσώδει καχεξίᾳ τοῦ σώματος, καθ' ἣν ὑποφέρεται ῥεμβώδεσιν οὐχὶ περιοδικοῖς οἷς τ' ἐμπίπτει πυρετοῖς. ἀλλὰ μᾶλλον ἔοικεν ἡ ψυχικὴ νόσος ἤτοι σωματικῇ ὑγιείᾳ ἐχούσῃ τὸ εὐέμπτωτον εἰς τὴν νόσον, ἢ αὐτῇ τῇ νόσῳ. ἔστι γὰρ ἡ μὲν σωματικὴ νόσος, ἕξις ἤδη νοσοῦσα. ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγομένη νόσος, εὐεμπτωσίᾳ μᾶλλον C ἔοικεν εἰς πυρετούς. ἐν τούτοις τὸν Ποσειδώνιον ἐπαινῶ μὲν, ὅτι τοῖς ὑγιαίνουσι σώμασιν ὁμοίως ἔχειν φησὶ τὰς τῶν φαύλων ψυχὰς, ὅταν ἔξω παθῶν καθεστήκωσιν, οὐκ ἐπαινῶ δὲ νόσον ὀνομάζοντα τὴν τοιαύτην κατάστασιν. ἐχρῆν γὰρ εἴπερ ὀρθῶς εἴκαζε τὰς μὲν τῶν σπουδαίων ψυχὰς, ὁμοίως ἔχειν φάναι τοῖς ἀπαθέσι σώμασιν, εἴτ' οὖν ἐστιν, εἴτ' οὐκ ἔστι τινὰ τοιαῦτα. (περιττὸν γὰρ ὡς πρὸς τὴν προκειμένην εἰκόνα διασκέπτεσθαι τοῦτο.) τὰς δὲ τῶν προκοπτόντων τοῖς εὐεκτικοῖς, τὰς δὲ τῶν μετρίων ἀνδρῶν, τοῖς ὑγιαίνουσι χωρὶς εὐεξίας, τὰς δὲ τῶν πολλῶν τε, καὶ φαύλων τοῖς ἐπὶ σμικρᾷ προD φάσει νοσοῦσι. τὰς δὲ τῶν ὀργιζομένων, ἢ θυμουμένων, ἢ ὅλως ἐν πάθει τινὶ καθεστώτων τοῖς ἤδη νοσοῦσιν. ἀλλὰ γὰρ εὐλαβηθῆναί μοι δοκεῖ διαφερόμενος ἐν ἅπασι φανερωθῆναι Χρυσίππῳ. τίνα γὰρ ἄν τις ἄλλην αἰτίαν εἴποι τοῦ τὴν νόσον τῆς ψυχῆς ὁμοιοῦν αὐτὸς τῇ καταστάσει τῶν θ' ὑγιαινόντων σωμάτων, τῶν τ' ἤδη νοσούντων. οὐ γὰρ ἀμφοτέροις, ἀλλὰ μόνοις τοῖς νοσοῦσι δικαιότερον ἦν παραβεβλῆσθαι τὰς νοσούσας ψυχάς. ἀδύνατον γὰρ ἓν πρᾶγμα τὴν νόσον τῆς ψυχῆς δυσὶν ἐναντίοις ὁμοιοῦσθαι πράγμασιν ὑγιείᾳ τε ἅμα, καὶ νόσῳ. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο, καὶ τὴν ὑγίειαν ἀναγκαῖον ἔσται τῇ νόσῳ παραE πλησίαν ὑπάρχειν, εἴγε δὴ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς νόσῳ προσέοικεν ἑκάτερον αὐτῶν. τὰ γὰρ τῷ αὐτῷ παραπλήσια, πάντως που καὶ ἀλλήλοις ἐστὶ παραπλήσια. Χρύσιππος δ' ἀτοπώτερον ἔτι, μηδ' ἐν ταῖς περιοδικαῖς τισι νόσοις καθεστώσαις οἱονεὶ τριταίων, ἢ τεταρταίων πυρετῶν ὁμοιοῦσθαι συγχωρεῖ τὴν νόσον τῆς ψυχῆς. γράφει γοῦν ὧδε. ὑπονοητέον τοίνυν τὴν μὲν τῆς ψυχῆς νόσον ὁμοιοτάτην εἶναι τῇ τοῦ σώματος πυρετώδει καταστάσει, καθ' ἣν οὐ περιοδικῶς, ἀλλ' ἀτάκτως πυρετοὶ, καὶ φρίκαι γίνονται, καὶ ἄλλως ἀπὸ τῆς διαθέσεως, καὶ μικρῶν ἐπιγινομένων αἰτίων. οὐκ οἶδα τί ποτε δόξαν F αὐτῷ, τοὺς μὲν ἑτοίμως ἔχοντας πρὸς τὸ νοσῆσαι, νοσεῖν ἤδη φησὶ, τοὺς δ' ἤδη νοσοῦντας, οὐδ' ὅλως νοσεῖν. οἱ γὰρ ἐν τεταρταίαις, καὶ τριταίαις περιόδοις ὄντες, ἐπειδὰν μὲν ῥιγῶσί τε καὶ πυρέττωσιν, ἐν πάθει καθεστήκασι. κινουμένης δ' αὐτῶν τῆς νοσώδους κατασκευῆς, ἐπειδὰν μηδὲν τούτων πάσχωσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς καλουμένοις διαλείμμασιν ὦσιν,

ἔξω τῶν παθῶν εἰσι. τὴν μέντοι νοσώδη κατάστασιν, εἰκά-
ζοιτ' ἄν τις, ὡς οἶμαι, τοῖς ἤτοι πενθοῦσιν, ἢ ἐρῶσιν, ἢ φθονοῦσιν,
ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον πάσχουσιν. καὶ γὰρ οὗτοι καθ' ὃν μὲν ἂν χρό-
νον, ἢ ὑπνώττωσιν, ἢ πρὸς ἄλλῳ τινὶ τὴν διάνοιαν ἔχωσιν,
ἔξω τῶν παθῶν γίνονται. μετ' ὀλίγον δὲ ἀναμνησθέντες αὐ-
τῶν, εἰς παραπλησίαν τινὰ κατάστασιν ἀφικνοῦνται ταῖς κα-
ταβολαῖς τῶν πυρετῶν. ὅσοις μέντοι μήτε πένθος ἐνέστηκε,
μήτ' ἐπιθυμία τις ὑπόγυιος, ἢ θυμὸς, οὗτοι τοῖς ὑγιαίνουσι
τὰ σώματα παραπλησίως ἔχουσιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν
ἔνιοι μὲν εἰσὶν εὐάλωτοι νόσοις, ἔνιοι δ' οὐ, καὶ τῶν τὰς ψυχὰς
ὑγιαινόντων, οἱ μὲν τούτοις, οἱ δ' ἐκείνοις ὁμοίως ἕξουσιν, οὐ
μὴν λεχθήσονταί γε νοσεῖν τὰς ψυχάς· εἴπερ μηδ' ἐκεῖνοι
τὰ σώματα. ἀλλὰ νὴ Δία φήσει τις ἴσως τῶν Στωικῶν, ὥσπερ
οὖν καὶ λέγουσιν, οὐ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν εἶναι τῇ ψυχῇ πρὸς
τὸ σῶμα, κατά τε τὰ πάθη, καὶ τὰ νοσήματα, καὶ τὴν ὑγίειαν.
τί ποτ' οὖν, ὦ βέλτιστοι, φαίημεν ἂν ἡμεῖς πρὸς αὐτούς, εἰ-
κάζετε τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πάθεσί τε, καὶ νοσήμασι τὰ τῆς ψυ-
χῆς πάθη; τί δὲ Χρύσιππος ἐν τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ γράφει
ταυτί. οὔτε γὰρ περὶ τὸ νοσοῦν σῶμά ἐστί τις τέχνη, ἣν προσα-
γορεύομεν ἰατρικὴν, οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τὴν νοσοῦσαν ψυχὴν
ἐστί τις τέχνη, οὔτ' ἐν τῇ κατὰ μέρος θεωρίᾳ τε, καὶ θεραπείᾳ
δεῖ λείπεσθαι ταύτην ἐκείνης. διὸ καὶ καθάπερ τῷ περὶ τὰ
σώματα ἰατρῷ καθήκει τῶν τε συμβαινόντων αὐτοῖς παθῶν
ἐντὸς εἶναι, ὡς εἰώθασι τοῦτο λέγειν, καὶ τῆς ἑκάστῳ οἰκείας θε-
ραπείας, οὕτω καὶ τῷ τῆς ψυχῆς ἰατρῷ ἐπιβάλλει ἀμφοτέ-
ρων τούτων ἐντὸς εἶναι, ὡς ἔνι ἄριστα. καὶ ὅτι οὕτως ἔχει, μάθοι
ἄν τις τῆς πρὸς ταῦτα ἀναλογίας παρατεθείσης ἀπ' ἀρχῆς.
ἡ γὰρ πρὸς ταῦτα ἀντιπαρατείνουσα οἰκειότης, παραστήσει ὡς
οἴομαι, καὶ τὴν τῶν θεραπειῶν ὁμοιότητα. καὶ ἔτι τὴν ἀμφοτέ-
ρων τῶν ἰατρειῶν πρὸς ἀλλήλας ἀναλογίαν. ὅτι μὲν οὖν ἀνα-
λογίαν τινὲς βούλονται εἶναι τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τοῖς κατὰ τὸ σῶμα,
δῆλον οἶμαι γεγονέναι, καὶ οὐ μόνον γε διὰ τῆς προγεγραμ-
μένης ῥήσεως, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν ἐφεξῆς γράφει τόνδε τὸν τρόπον
ἐχόντων. καθάπερ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος θεωρεῖται ἰσχύς τε,
καὶ ἀσθένεια, εὐτονία, καὶ ἀτονία, καὶ τόνος, πρὸς δὲ τούτοις ὑγίειά
τε καὶ νόσος, εὐεξία τε καὶ καχεξία, καὶ τἄλλα ὅσα τούτοις ἑξῆς
καταλέγει. πάθη τε καὶ ἀρρωστήματα, καὶ νοσήματα, κατὰ τὸν αὐ-
τόν φησι τρόπον ἀνάλογόν τινα πᾶσι τούτοις, καὶ ἐν ψυχῇ λο-
γικῇ συνίσταταί τε καὶ ὀνομάζεται. εἶτ' ἐξῆς ἐπιφέρων φησίν,
ὡς οἶμαι ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀναλογίας τε καὶ ὁμοιότητος, καὶ
τῆς ἐν αὐτοῖς συνωνυμίας γεγενημένης. καὶ γὰρ καὶ κατὰ ψυχήν
τινας λέγομεν ἰσχύειν, καὶ ἀσθενεῖν, καὶ εὐτόνους, καὶ ἀτόνους εἶναι. καὶ
ἔτι νοσεῖν, καὶ ὑγιαίνειν. οὕτω πως καὶ τοῦ πάθους καὶ τοῦ κατ' αὐ-
τὴν ἀρρωστήματος λεγομένου, καὶ τῶν τούτοις παραπλη-
σίων. ἐναργῶς γὰρ ἐν τούτοις ὁ Χρύσιππος ἀναλογίαν τινὰ
βούλεται σώζεσθαι τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τοῖς κατὰ τὸ σῶμα, καὶ πα-
θῶν πρὸς πάθη, καὶ ἀρρωστημάτων πρὸς ἀρρωστήματα, καὶ
νοσημάτων πρὸς νοσήματα, καὶ ὑγιείας πρὸς ὑγίειαν, καὶ
εὐεξίας πρὸς εὐεξίαν, καὶ ἰσχύος πρὸς ἰσχὺν, καὶ ἀσθενείας
πρὸς ἀσθένειαν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἁπάντων τῶν συνωνύμως
λεγομένων πρὸς ἅπαντα. καὶ γὰρ τοὔνομα, καὶ τὸν λόγον αὐτῶν
εἶναι τὸν αὐτόν. εἴ γε δὴ συνώνυμά φησιν ὑπάρχειν αὐτά,
ὥστε ὅπως ἄν τις ὁρίζηται καθόλου τὴν ἐν τῷ σώματι νόσον,
ἀναγκαῖον εἶναι τοῦτον, καὶ τὴν ἐν ψυχῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον
ὁρίζεσθαι. ὅτι μὲν οὖν πρόκειται τῷ Χρυσίππῳ ἀναλο-
γίαν ἅπασαν ἐξηγεῖσθαί τε καὶ φυλάττειν, ἐκ τούτων δῆλον.

A extra affectus ſunt. Morboſam verò conſtitutionem aſſimilauerit aliquis meo iudicio iis qui vel lugent, vel amant, vel inuident, vel huiuſmodi quodam alio vrgentur affectu. Siquidem in quocunque tempore vel dormiunt, vel ad aliud quoddam mentem habent, extra affectum feruntur. Paulò poſt vbi ipſorum meminerint, in conſtitutionem quandam febrium inſultibus perſimilem deueniunt. Quibus verò neque luctus obuenit, neque cupiditas quædam, vel iracundia recens, hi iis qui corporibus ſani ſunt, ſimiliter habent. Quoniam verò & horum ipſo-
B rum nonnulli facilè capiuntur morbis, nonnulli minùs, & inter eos qui animo valent, alij his, alij illis ſimiliter habebunt, non tamen dicentur animis ægrotare; ſiquidem ne illi quidem corporibus. Sed per Iouem, dicet forſan aliquis Stoicorum, quemadmodum vtique dicunt, non eandem eſſe animæ cum corpore proportionem in affectibus, morbis, & ſanitate. Quidnam igitur ô præſtantiſſimi, nos ad ipſos dixerimus, aſſimilatis corporis affectibus morbiſque, animi affectus? Cur autem Chryſippus in libro morali de affectibus hæc ſcribit? *Neque enim circa ægrum corpus ars quædam eſt, quam*
C *vocamus Medicinam, non autem & circa animam ægrotantem ars quædam habetur, neque hanc in particulari ſpeculatione ac curatione illa inferiorem eſſe oportet. Quare ſicidem veluti corporum medico conuenit, & intra affectus ipſis euenientes eſſe (vt conſueuerunt hoc dicere) & intra peculiarem vniuſcuiuſque curationem: ſic & animæ medico incumbit, vt quam licet maximè intra hæc ambo exiſtat. Et quòd ita habeat, didiceris aliquis proportione quæ inter ipſa eſt ab initio expoſita; nam proprietas eorum ad hæc comparata confirmabit meo iudicio curationum quoque ſimilitudinem, præterea vtriuſque*
D *medicinæ inter ſe proportionem.* Quòd itaque nonnulli animæ proportionem cum corpore eſſe volunt, innotuiſſe arbitror, idque non ſolùm ex ſuperiùs comprehenſa ſententia, verùm ex his pariter, quæ deinceps quoque hunc in modum deſcribit. *Quemadmodum enim in corpore ſpectatur robur, imbecillitas, firmitas, infirmitas, & vis, ad hæc ſanitas, morbus, bonus, maluſque habitus, ac alia quæ poſt hæc enumerat, affectus, ægritudines, & morbi: pari, inquit, modo, proportione quadam omnibus his, & in anima rationali conſiſtunt nominanturque.* Deinde rurſus; *Inferam (inquit) tanquam, vt puto, ab huiuſmodi proportione & ſimilitudine iiſdem*
E *cognominatione in ipſis facta. Etenim animo quoſdam valere dicimus, & infirmari, validos & inualidos eſſe; ad hæc ægrotare, & ſanos eſſe.* Ita etiam affectus eiuſque infirmitas dicitur, atque his conſimilia. Manifeſtè enim in his Chryſippus proportionem quandam animi affectuum cum iis quæ corpori accidunt, ſeruare cogitat, vitiorum cum vitiis, affectionum cum affectionibus, morborum cum morbis, ſanitatis cum ſanitate, boni habitus cum bono habitu, roboris cum robore, imbecillitatis cum imbecillitate, & ſummatim omnium quæ ſimili nomine dicuntur, cum omnibus.
F Quippe nomen rationémque ipſorum eſſe eandem ſiquidem ſynonyma ipſa eſſe pronunciat; quapropter vt quis vniuerſim corporis morbum definiat, neceſſarium huic eſſe, & animi morbum pari modo definire. Quòd itaque Chryſippo inſtitutum eſt, proportionem vniuerſam & interpretari, & tueri, hinc manifeſtè conſtat.

At

At ſi aggreſſus ipſum facere, non aſſequitur quod propoſitum eſt, haud deſiſtendum eſt à ſimilitudine, verùm diſciplina tanquam minimè verax damnanda eſt. Id verò nihilominus ipſi ineſt in ſubſequenti toto ſermone qui in opere morali de affectibus habetur; ſcribit itaque hunc in modum. *Quare etiam pro more Zenonis oratio producta eſt. Animi morbus, corporis infirmitati ſimillimus eſt; dicitur autem corporis morbus eſſe immoderatio calidi in eo, frigidi, ſicci, & humidi.* Ac paulò poſt, *Corporis ſanitas, bona quadam temperies, & commoderatio commemoratorum.* Ac deinde rurſus, *Puto enim eſſe bonam corporis habitudinem optimam dictorum temperiem.* Iterúmque deinceps, *Dicuntur autem & hæc non abs re in corpore, eò quòd in calidis, frigidis, humidis, & ſiccis eueniens commoderatio aut immoderatio, eſt ſanitas, aut morbus. At in neruis commoderatio, aut immoderatio, robur vel imbecillitas, firmitas vel infirmitas exiſtit; in membris autem commoderatio vel immoderatio, pulchritudo aut turpitudo eſt.* Sed hæc, ô præclare Chryſippe, omnia rectè percenſuiſti; trade autem nobis, vt pollicitus es, proportionem eorum quæ in anima conſimili ipſis nomine appellata ſunt, auſpicatus à ſanitate & morbo. Quemadmodum enim ſanitas corporis eſt commoderatio ſimpliciſſimarum eius partium, quæ iam & elementa nuncupamus (calidi dico, & frigidi, & ſicci, & humidi): eodem modo etiam erit animi ſanitas, commoderatio quædam ſimplicium ipſis partium: quæ tandem, & quot, quomodóque inuicem ſe habeant, perſequi tibi erit neceſſarium, ſi nihil eorum quæ promiſiſti, es omiſſurus. Quinetiam morbus animi ſimiliter immoderatio quædam eſt, & diſcordia ipſarum harum partium inter ſe quarum commoderatio animi erat ſanitas. Sunt autem hæ partes, iuxta Platonis ſententiam, iraſcibilis, rationalis, præterea ad hæc tertia concupiſcibilis; vt ſeruetur ſanitatis & morbi omninò ſimilitudo animi cum corpore; etenim concordes inuicem hæ tres, & in nullo diſſidentes, ſanitatem animi efficiunt; diſcordes autem & contendentes, morbum; eſt namque morbus ſuperius quoddam & vniuerſalius veluti paulò ante dictum eſt. Comprehendimus itaque ipſius notionem hoc pacto, rei natura congenitæ diſſidium ex aliqua corruptela, ſic enim Plato in Sophiſta definiuit. Quòd autem ſuprema eſt demonſtratio hæc, & omnes particulares morbos exactè comprehendit, tum animi noſtri, tum corporis, tum aliorum animantium, ſtirpiúmque, iam verò eos etiam qui in ciuitatibus totis, haud operoſum eſt condiſcere: ſic enim, puto, ciuili bello oppreſſas ciuitates, inteſtino bello ægrotare in ſeipſis dicimus, tanquam ij qui congeneres natura in ipſis ſunt, ad pugnam deſcenderint. Hæc ſanè generaliſſima totius morbi notio eſt; at ſimpliciſſimarum partium inuicem ſeditio minus hac eſt generalis, & hac adhuc minùs, quum calidi, frigidi, ſicci, & humidi immoderatio quædam eſſe dicitur, corporis enim hæc ſolius, & aliorum nullius eſt morbus, quemadmodũ & ratiocinatricis diſſidium nullius aliorum eſt præterquam animi morbus. At Chryſippus duplici modo peccat in horum diſciplina. Primum quidem quia ipſe ſecum diſſentit, in opere quidem Ethico de affectibus, dicens animi morbum vniuocè cum corporis morbo appellari.

A Εἰ δὲ ἐπιχειρήσας αὐτὸν ποιεῖν, οὐ τυγχάνει τοῦ προτεθέντος, οὐκ ἀποστατέον ἐστὶ τῆς ὁμοιότητος, ἀλλὰ τῇ διδασκαλίᾳ μεμπτέον, ὡς οὐκ ἀληθεῖ. τοῦτο δ' οὐδὲν ἧττον αὐτῇ, καὶ κατὰ τὸν ἐφεξῆς ὑπάρχει λόγον ἅπαντα τὸν ἐν τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ. γράφει γοῦν ὧδε. διὸ καὶ κατὰ τρόπον προσῆκται Ζήνωνι λόγος. ἡ δὲ τῆς ψυχῆς νόσος ὁμοιοτάτη ἐστὶ τῇ τοῦ σώματος ἀκαταστασίᾳ. λέγεται δὲ εἶναι σώματος νόσος ἡ ἀσυμμετρία τῶν ἐν αὐτῷ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ. καὶ μετ' ὀλίγα. ἡ δ' ἐν τῷ σώματι ὑγεία, εὐκρασία τις καὶ συμμετρία τῶν διηρημένων. καὶ πάλιν ἐφεξῆς. οἶμαι γὰρ εἶναι εὐεξίαν σώματος, τὴν ἀρίστην τῶν ῥηθέντων εὐκρασίαν. B καὶ πάλιν ἐφεξῆς. λέγεται δὲ καὶ ταῦτα οὐκ ἀπὸ τρόπου ἐπὶ τοῦ σώματος, διότι ἡ ἐν θερμοῖς, καὶ ψυχροῖς, καὶ ὑγροῖς, καὶ ξηροῖς γινομένη συμμετρία, ἢ ἀσυμμετρία ἐστὶν ὑγεία, ἢ νόσος. ἡ δὲ ἐν νεύροις συμμετρία, ἢ ἀσυμμετρία, ἰσχύς, ἢ ἀσθένεια, καὶ εὐτονία, ἢ ἀτονία. ἡ δ' ἐν τοῖς μέλεσι συμμετρία, ἢ ἀσυμμετρία, κάλλος ἢ αἶσχος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὦ γενναιότατε Χρύσιππε, καλῶς ἅπαντα διῆλθες. ἀπόδος δ' ἡμῖν ὡς ἐπηγγείλω τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ συνωνύμως αὐτοῖς ὠνομασμένων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ὑγείας τε καὶ C νόσου. ὥσπερ γὰρ ὑγεία σώματός ἐστιν ἡ συμμετρία τῶν ἁπλουστάτων αὐτοῦ μορίων, ἃ δὴ καὶ στοιχεῖα προσαγορεύομεν (τοῦ θερμοῦ λέγω, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ) κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἴη ἂν οἶμαι, καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ὑγεία συμμετρία τις τῶν ἁπλῶν αὐτῆς μορίων, ἃ τινά ποτ' ἐστὶ καὶ ὁπόσα, καὶ ὅπως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, διελθεῖν ἀναγκαῖον ἔσται σοι, μέλλοντί γε μηδὲν παραλείψειν ὧν ἐπηγγείλω. καὶ δὴ καὶ ἡ νόσος, ἡ τῆς ψυχῆς ὡσαύτως ἀσυμμετρία τις ἔσται, καὶ στάσις πρὸς ἄλληλα τῶν αὐτῶν τούτων μορίων, ὧν ἡ συμμετρία τῆς ψυχῆς ἦν ὑγεία. τὰ δὲ μόρια ταῦτα κατὰ τὸν Πλάτωνα, D τὸ θυμοειδές ἐστι, καὶ τὸ λογιστικόν, ἔτι τε πρὸς τούτοις τρίτον τὸ ἐπιθυμητικόν, ὥστε σώζεσθαι τήν τε τῆς ὑγείας καὶ τὴν τῆς νόσου κατὰ πάντα ὁμοιότητα τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα. συμφωνοῦντα μὲν γὰρ ἀλλήλοις τὰ τρία, καὶ κατὰ μηδὲν στασιάζοντα, τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς ἀπεργάζεται, διαφωνήσαντα δὲ καὶ στασιάσαντα, τὴν νόσον. ἔστι γὰρ ἡ νόσος ἀνωτέρω, καὶ καθόλου μᾶλλον, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται. περιλαβώμεν οὖν αὐτῆς τὴν ἔννοιαν, ἡ τοῦ φύσει συγγενοῦς ἔκ τινος διαφθορᾶς, διαφορά, οὕτω γὰρ ἐν σοφιστῇ Πλάτων ὡρίσατο. ὅτι δ' ἀνωτάτω τ' ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις ἥδε, καὶ πάσας E τὰς κατὰ μέρος νόσους ἀκριβῶς ἐπιλαμβάνει, τάς τε τῆς ψυχῆς ἡμῶν, καὶ τὰς τοῦ σώματος, καὶ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις τε καὶ φυτοῖς, ἤδη δὲ κἀν ταῖς πόλεσιν ὅλαις οὐ χαλεπὸν καταμαθεῖν. οὕτω γὰρ οἶμαι, καὶ τὰς στασιαζούσας πόλεις ἐμφυλίῳ πολέμῳ νοσεῖν ἐν ἑαυταῖς λέγομεν, ὡς ἂν εἰς μάχην ἀφιγμένων τῶν ἐν αὐταῖς φύσει συγγενῶν. αὕτη μὲν ἡ γενικωτάτη νόσου πάσης ἔννοια. τῶν δ' ἁπλουστάτων μορίων, ἡ πρὸς ἄλληλα στάσις, ἧττον ταύτης ἐστὶ γενική, καὶ ταύτης ἔθ' ἧττον, ἐπειδὰν θερμῶν, καὶ ψυχρῶν, καὶ ξηρῶν, καὶ ὑγρῶν ἀμετρία τις εἶναι λέγηται. σώματος γὰρ αὕτη γε μόνου, F καὶ οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐστὶ νόσος, ὥσπερ γε καὶ ἡ τοῦ λογιστικοῦ στάσις οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐστὶ, πλὴν ψυχῆς νόσος. ὁ δὲ Χρύσιππος ἁμαρτάνει διττὰ κατὰ τὴν ἐν τούτοις διδασκαλίαν. πρῶτον μὲν, ὅτι διαφέρεται πρὸς αὐτόν, ἐν μὲν τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ, συνωνύμως ὀνομάζεσθαι λέγων τὴν ἐν τῇ ψυχῇ νόσον τῇ κατὰ τὸ σῶμα.

διὰ δὲ τοῦ πρώτου τὴν λογικὴν εἰκάζων αὐτὴν, εὐλύτῳ καὶ εὐδιαφθάρτῳ ὑγιείᾳ. ἔπειθ' ὅτι μηδ' ὅπερ ἀληθῶς ὑπέσχετο κατὰ τὸ θεραπευτικὸν, καὶ ἠθικὸν ἐπιγραφόμενον βιβλίον, ἠδυνήθη δεῖξαι. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς ἡ πρὸς ἄλληλα συμμετρία, καθ' ἣν ὑγιαίνειν τε λέγεσθαι, καὶ νοσεῖν. πάντα γὰρ αὐτῆς τά τε πάθη, καὶ τὰ νοσήματα, καθ' ἓν ὑποθέμενος γίγνεσθαι τὸ λογιστικὸν, εἰκότως ἀπορεῖ δεικνύναι τίνων μέν ἐστι μορίων ἡ τῆς ψυχῆς ὑγεία, συμμετρία. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν συμμετρίᾳ μερῶν ὑποθέμενος γίγνεσθαι τὸ κάλλος, ἐν ἀμετρίᾳ δέ τινι τὸ αἶσχος, εἰκότως ἀπορεῖ δεικνύναι ποίων μὲν τῆς ψυχῆς μερῶν ἡ συμμετρία κάλλος ἐστὶ, ποίων δὲ ἀμετρία, αἶσχος. καίτοι γράφει γ' ἐφεξῆς, ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν αὐτοῦ παρεθέμην ῥήσεων, ὡδί. διὸ καὶ καλὴ, ἢ αἰσχρὰ ψυχὴ ἀνάλογον ῥηθήσεται κατὰ συμμετρίαν τέ τινα, καὶ ἀσυμμετρίαν ποιῶν δέ τινων μερῶν. ὅτι μὲν οὖν κατὰ συμμετρίαν τέ τινα, καὶ ἀσυμμετρίαν τοιῶνδέ τινων μερῶν τῆς ψυχῆς, ἢ καλὴν, ἢ αἰσχρὰν αὐτὴν εἶναι λεκτέον ἐστὶ, καὶ ὑγιαίνουσαν, καὶ νοσοῦσαν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Χρυσίππῳ. τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα τὰ τῆς ψυχῆς μόρια μὴ δυνάμενος εἰπεῖν, ὡς ἂν ἐν ἑνὶ μόνῳ τῷ λογιστικῷ, καὶ τὴν ὑγείαν αὐτῆς, καὶ τὴν νόσον, καὶ τὸ κάλλος, καὶ τὸ αἶσχος τιθέμενος, ἀναγκάζεται συμπλέκειν τε τὸν λόγον, καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς, ὡς μερῶν μνημονεύειν. ἐφεξῆς γοῦν οἷς παρεθέμην, ὡδὶ γράφει. ἔστι δὲ τῆς ψυχῆς μέρη, δι' ὧν ὁ ἐν αὐτῇ λόγος συνέστηκε, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ διάθεσις. καὶ ἔστι καλὴ ἢ αἰσχρὰ ψυχὴ κατὰ τὸ ἡγεμονικὸν μόριον ἔχον, οὕτως ἢ οὕτως κατὰ τοὺς οἰκείους μερισμούς. ποίους οἰκείους μερισμοὺς, ὦ Χρύσιππε, προσγράψας ἐφεξῆς ἀπαλλάξεις ἡμᾶς πραγμάτων. ἀλλ' οὔτ' ἐνταῦθα προσέγραψας, οὔτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν σεαυτοῦ βιβλίων, ἀλλ' ὥσπερ οὐκ ἐν τούτῳ τὸ πᾶν κῦρος ὑπάρχον τῆς περὶ τῶν παθῶν πραγματείας, ἀποχωρήσεις τε παραχρῆμα τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, καὶ μηκύνεις τὸν λόγον ἐν τοῖς οὐ προσήκουσι, δέον ἐπιμεῖναι καὶ δεῖξαι τίνα ποτέ ἐστι τὰ μόρια τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς. ἐπεὶ τοίνυν σὺ παρέδραμες, εἴθ' ἑκὼν, εἴτ' ἄκων τὸν λόγον, οὐ γὰρ ἔχω συμβαλεῖν, ἐγὼ πειράσομαι τοῖς σοῖς δόγμασιν ἑπόμενος, ἐξευρεῖν τέ σου τὸ βούλημα, καὶ διασκέψασθαι περὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως ποιησάμενος, ἐχούσης ὧδε.

A Primò autem logicorum aſſimilans ipſum ſolubili & ad corruptionem procliui ſanitati; deinde quoniam neque quod verè pollicitus erat in Therapeutico & Ethico inſcripto libro potuit indicare. Quid autem hoc? partium animi inter ſe commoderatio, quâ valere dicitur & ægrotare; omnes enim ipſius tum affectus tum morbos in vno quum ſtatuiſſet fieri rationali, meritò ignorat oſtendere quarum ſit partium commoderatio animi ſanitas. Pari modo quum in commoderatione partium fieri pulchritudinem conſtituiſſet, in immoderatione verò quadam deformitatem, non iniuria neſcit indicare qualium B animi partium ſymmetria pulchritudo ſit, qualium verò immoderatio deformitas. Et ſi ſcribat ſubinde poſt ea quæ paulò antè ipſius appoſui, hunc in modum. *Quare etiam pulchra vel deformis anima ſecundum proportionem dicetur pro commoderatione quadam & immoderatione eiuſmodi nonnullarum partium.* Quòd igitur ex commoderatione quadam & immoderatione huiuſmodi nonnullarum animæ partium, vel pulchram vel turpem eſſe, dicere oportet, & ſanam & ægrotantem, rectè à Chryſippo pronunciatum eſt. At quæ huiuſmodi animæ partes ſint, quum non poſſit dicere, tan- C quam in vna ſola ratiocinatrice & ſanitatem ipſius, & morbum, & pulchritudinem, & deformitatem conſtituens, cogitur & implicare ſermonem & functionum ipſis tanquam partium meminiſſe. Ab his quæ adieci, ita ſcribit. *Sunt autem partes animæ per quas ratio in eo conſtituta eſt, & in ipſa ratione diſpoſitio, ac pulchra turpiſve eſt anima, prout principalis pars ſe habet, ſic vel ſic ſecundum peculiares partitiones.* Quales peculiares partitiones, ô Chryſippe aſcribens, deinde nos à negotiis liberabis; Sed neque hic aſcripſiſti, neque in alio tuo libro, ſed tanquam non in hoc tota ſumma operis de affectibus exiſtat, recedis ſtatim ab ipſius D diſciplina, & ſermonem in rebus non ad rem pertinentibus producis, quum referret morari, & oſtendere quæ tandem ratiocinatricis animæ partes exiſtant. Quoniam igitur tu prætermiſiſti ſiue volens ſiue inuitus ſermonem (non enim poſſum conijcere) ego conabor, placita tua ſequens, tum inuenire voluntatem tuam, tum de veritate ipſius conſiderare, initium ab oratione ſuperiùs comprehenſa ſumens, quæ hunc in modum habet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Χρύσιππον συγχεῖσθαι ταῖς ἐνεργείαις τὰ τῆς ψυχῆς μόρια, καὶ τῇ ψυχῇ τὸν λόγον· καὶ περὶ τῆς ὑγείας τε, καὶ νόσου. περὶ κάλλους τε, καὶ αἴσχους τῆς ψυχῆς, ἀλόγως τῆς τοῦ Πλάτωνος δόξης ἀποχωρεῖν.

ἜΣτι δέ γε τῆς ψυχῆς μέρη δι' ὧν ὁ ἐν αὐτῇ λόγος συνέστηκεν. ἀναμιμνήσκων ἴσως ἡμᾶς τῶν ἐν τοῖς περὶ τοῦ λόγου γεγραμμένων ὧν σὺ διῆλθες, ὡς ἔστιν ἐννοιῶν τέ τινων, καὶ προλήψεων ἄθροισμα. ἀλλ' εἴπερ ἑκάστην τῶν ἐννοιῶν, καὶ προλήψεων εἶναι μόριον νομίζεις τῆς ψυχῆς, ἁμαρτάνεις διττά. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ ψυχῆς ἐχρῆν, ἀλλὰ λόγου ταῦτ' εἶναι μόρια φάσκειν, ὥσπερ οὖν καὶ γράφεις ἐν τῇ περὶ λόγου πραγματείᾳ. οὐ γὰρ δή που ταὐτόν ἐστι ψυχὴ, καὶ λόγος. ἄλλως τε καὶ διὰ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως ἐνδείξω τῶν ἐν τῇ ψυχῇ συνισταμένων,

E

CAPVT III.

Chryſippum confundere partes cum functionibus & rationem cum anima; ac de ſanitate, de morbo, de pulchritudine ac deformitate animæ ineptè à Platone diſſentire.

SVnt autem animæ partes, per quas ratio in ea conſiſtit. In memoriam fortè reducens nobis ea quæ in libris de ratione ſcripta ſunt, per quæ tradidiſti quòd notionum quarundam & præſumptionum ſit collectio. Verùm ſi notiones F ſingulas aſſumptionéſque partes animæ eſſe arbitraris, dupliciter erras. Primum enim non animæ; ſed rationis has eſſe partes dicendum erat, quemadmodum ſanè ſcribis etiam in opere de ratione; quippe non idem eſt anima & ratio; tum etiam in hac ſuperiùs poſita oratione oſtendiſti rationem vnum aliquod eſſe eorum quæ

quæ in anima conſiſtunt. Non idem verò anima eſt, & id quod in ea conſiſtit. Deinde ſi hoc quoque aliquis irreprehenſum permiſerit, certè notiones & præſumptiones, non partes animæ, ſed actiones quaſdam eſſe dicere oportet. Nihil autem ex propriis functionibus compoſitum eſt, neque oculus, neque auris, neque manus, neque crus, neque aliud omnium quicquam; verùm ſunt actiones quidem oculi, coloris cuiuſque diſcretiones, albi & nigri, flaui & giluì, aliorumque omnium; ſicuti & auris rurſus vocum, acutæ, grauis, magnæ, paruæ, lenis, & aſperæ; non tamen hæ ſunt partes vel auris, vel oculi. Verùm nouiſti ſanè & tu manifeſtò cornu ſpecie eſſe quandam tunicam, & acini ſpecie alteram; præterea humorem, & cryſtallinum, & vitreum aliaſque huiuſmodi oculorum partes, quemadmodum & auris oſſa, cartilagines, neruos, membranas, ac id genus alias. Ne igitur in anima partes cum functionibus confundito; ſiquidem notiones præſumptioneſque, animæ actiones ſunt, veluti ipſetu alibi doces; item auditorius ſpiritus, viſoriuſque, præterea voci & generationi dicatus, ad hæc omnia, principi animæ parti, in quo etiam rationem aiebas conſiſtere, ex qua potiſſimùm parte, animæ deformitatem & pulchritudinem innaſci ei reſers. Hic inquam ſpiritus duo quidem poſſidet partes, & conſtitutiones, elementáque per tota inuicem temperata, frigidum & calidum; ſin aliis quoque nominibus à ſubſtantia voles ipſa appellare, aërem & ignem, quin imò madorem quendam aſſumpſerunt à corporibus, in quibus perviuiſcunt; ſed mirarer ſi horum commoderationem, ſanitatem aut pulchritudinem principem animæ partem eſſe voluetis. Nam corporis ipſius ſanitatem in his collocare conuenicbat; principalis autem animæ partis non item in his, ne ipſo quoque te authore. Abolitum itaque nobis totum exemplum, & vniuocationis promiſſio omninò euaneſcit, dum non poſſumus oſtendere eodem modo in principe animæ parte morbum aut ſanitatem, pulchritudinem aut deformitatem quemadmodum in toto corpore, conſiſtere; etſi hoc priùs promiſeras rectè intelligens tenenſque omnium dictorum notionem, non tamen perſequi in totum potuiſti, neque interpretatus es tum proportionem, tum ſimilitudinem eorum quæ in anima cum illis quæ in corpore fiunt. Rurſus itaque ſermonem repetam, vt aliquem finem abundè nunc conſequatur. Morbi notionem in primo de affectibus Chryſippus confudit, reſpondere inquiens animi morbum corporis conſtitutioni, quâ facile in febres, aut alui profluuia, aut huiuſmodi aliquid prolabitur. At in therapeutico morbi notionem ſeruauit, nihil ſolicitus quod ipſe ſibi aduerſaretur; exponere verò, vt pollicitus erat, animæ morbum vnà cum aliis quibus reſpondere ipſam ait corpori, omninò non potuit, præter quod etiam in idem confundit tum ſanitatem animæ, tum pulchritudinem; in corpore quidem enim ad amuſſim ea diſtinxit, ſanitatem in elementorum ſymmetria collocans, pulchritudinem in partium commoderatione. Id quòd manifeſtò indicauit oratione paulò antè commemorata, vbi ſanitatem corporis in calido, in frigido, ſicco, & humido commoderationem eſſe affirmat; quæ nimirum corporum ſunt elementa.

A ὡς ἔν τι καὶ ὁ λόγος ἐστίν. οὐ ταὐτὸν δὲ ψυχή ἐστι, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ συνιστάμενον. ἔπειτα δ' εἰ καὶ τοῦτό τις ἐάσειεν ἀνέλεγκτον, ἀλλά τοι τάς γ' ἐννοίας καὶ προλήψεις, οὐ μόρια τῆς ψυχῆς εἶναι λεκτέον, ἀλλ' ἐνεργείας τινάς. οὐδὲν δ' ἐκ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν σύγκειται, οὔτε οὖν ὁ ὀφθαλμός, οὔτε τὸ οὖς, οὔτε χείρ, οὔτε σκέλος, οὔτ' ἄλλο τῶν πάντων οὐδέν. ἀλλ' εἰσὶν ἐνέργειαι μὲν ὀφθαλμοῦ, αἱ τῶν χρωμάτων ἑκάστου διαγνώσεις λευκοῦ καὶ μέλανος, καὶ ξανθοῦ, καὶ φαιοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὥσπερ γε καὶ ὠτὸς αὖ αἱ τῶν φωνῶν, ὀξείας, καὶ βαρείας, καὶ μεγάλης, καὶ μικρᾶς, καὶ λείας, καὶ τραχείας. οὐ B μὴν τά γε μόρια ταῦτ' ἐστίν, οὔτ' ὠτός, οὔτ' ὀφθαλμοῦ. ἀλλ' οἶσθα δήπου καὶ σὺ σαφῶς, ὡς κερατοειδής τέ τίς ἐστι χιτών, καὶ ῥαγοειδὴς ἕτερος, καὶ ἔτι κρυσταλλοειδές τε, καὶ ὑαλοειδὲς ὑγρόν, ἕτερά τε τοιαῦτα μόρια τῶν ὀφθαλμῶν, ὥσπερ γε καὶ ὠτὸς ὀστᾶ, καὶ χόνδροι, καὶ νεῦρα, καὶ ὑμένες, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα. μὴ τοίνυν μηδ' ἐπὶ τῆς ψυχῆς σύγχει τὰ μόρια ταῖς ἐνεργείαις. αἱ μὲν γὰρ ἔννοιαι, καὶ αἱ προλήψεις, ἐνέργειαι τῆς ψυχῆς, ὡς αὐτὸς σὺ δι' ἑτέρων ἐκδιδάσκεις, τό τε ἀκουστικὸν πνεῦμα, καὶ τὸ ὀπτικόν, ἔτι τε πρὸς τούτοις, φωνητικόν τε καὶ γεννητικόν, καὶ πρὸ πάντων αὐτῶν τὸ ἡγεμονικόν, ἐν ᾧ καὶ τὸν λό- C γον ἔφης συνίστασθαι, καθ' ὃ δὴ καὶ μάλιστα μόριον τῆς ψυχῆς αἶσχος, καὶ κάλλος ἐγγίνεσθαι λέγεις αὐτῇ. τοῦτ' οὖν τὸ πνεῦμα, δύο μὲν κέκτηται μόριά τε, καὶ στοιχεῖα, καὶ καταστάσεις, δι' ὅλων ἀλλήλοις κεκραμένα, τὸ ψυχρὸν καὶ θερμόν. εἴπερ δ' ἑτέροις ὀνόμασι, καὶ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν ἐθέλοι τις αὐτὰ προσαγορεύειν, ἀέρα τε καὶ πῦρ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἰκμάδα τινὰ προσείληφεν ἀπὸ τῶν σωμάτων ἐν οἷς διαιτᾶται. ἀλλὰ θαυμάζοιμ' ἂν εἰ τὴν τούτων συμμετρίαν, ὑγίειαν, ἢ κάλλος εἶναι βουλήσῃ τοῦ ἡγεμονικοῦ. τοῦ μὲν γὰρ σώματος αὐτοῦ τὴν ὑγίειαν ἐν τούτοις τίθεσθαι προσῆκεν, ὡς ἡγεμονικοῦ δὲ ψυχῆς, D οὐκ ἔτ' ἐν τούτοις οὐδὲ κατ' αὐτόν σε. διέφθαρται τοίνυν ἡμῖν ὅλον τὸ παράδειγμα, καὶ ἡ τῆς συνωνυμίας ἐπαγγελία παντάπασιν οἴχεται, μὴ δυνηθέντων ἐπιδεῖξαι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τῷ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικῷ νόσον, ἢ ὑγίειαν, ἢ κάλλος, ἢ αἶσχος συνιστάμενα καθάπερ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. καίτοι τοῦτό γ' ὑπέσχου πρότερον ὀρθῶς γιγνώσκων, καὶ φυλάττων τὴν ἔννοιαν ἁπάντων τῶν εἰρημένων, οὐ μὴν ἀκολουθῆσαι μέχρι παντὸς ἠδυνήθης, οὐδ' ἐξηγήσω τὴν ἀναλογίαν τε, καὶ ὁμοιότητα τῶν κατὰ τὴν ψυχὴν ἐγγιγνομένων τοῖς κατὰ τὸ σῶμα. αὖθις οὖν ἀναλήψομαι τὸν λόγον, ἵνα δή τι πέρας ἱκα- E νὸν νῦν ἀπολάβῃ. τῆς νόσου τὴν ἔννοιαν, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν συνέχεεν ὁ Χρύσιππος, ἀνάλογον ἔχειν φάμενος τὴν ἐν τῇ ψυχῇ νόσον τῇ τοῦ σώματος καταστάσει, καθ' ἣν εὐεμπτώτως εἰς πυρετούς, ἢ διαρροίας, ἤ τι τοιοῦτον ἔχει. κατὰ μέντοι τὸ θεραπευτικόν, ἐφυλάξατο μὲν τὴν ἔννοιαν τῆς νόσου, τῆς πρὸς ἑαυτὸν οὐδὲν φροντίσας ἐναντιολογίας. ἐξηγήσασθαι δ' ὡς ὑπέσχετο τὴν ἐν τῇ ψυχῇ νόσον ἅμα τοῖς ἄλλοις οἷς ἀνάλογον ὑπάρχειν αὐτῇ φησι πρὸς τὸ σῶμα, παντάπασιν ἠδυνάτησε μετὰ τοῦ καὶ συγχεῖν εἰς ταὐτὸν τήν θ' ὑγίειαν τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ κάλλος. ἐπὶ μὲν F γὰρ τοῦ σώματος ἀκριβῶς αὐτὰ διωρίσατο, τὴν μὲν ὑγίειαν τῶν στοιχείων ἐν συμμετρίᾳ τιθέμενος, τὸ δὲ κάλλος ἐν τῇ τῶν μορίων. ἐδήλωσε γὰρ σαφῶς τοῦτο διὰ τῆς προγεγραμμένης ὀλίγον ἔμπροσθεν ῥήσεως, ἐν ᾗ τὴν μὲν ὑγίειαν τοῦ σώματος ἐν θερμοῖς, καὶ ψυχροῖς, καὶ ξηροῖς, καὶ ὑγροῖς συμμετρίαν εἶναί φησιν, ἅπερ δὴ στοιχεῖα δηλονότι τῶν σωμάτων ἐστίν.

τὸ δὲ κάλλος οὐκ ἐν τῇ τῶν στοιχείων, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν μορίων συμμετρίᾳ συνίστασθαι νομίζει, δακτύλου πρὸς δάκτυλον δηλονότι, καὶ συμπάντων αὐτῶν πρός τε μετακάρπιον καὶ καρπὸν, καὶ τούτων πρὸς πῆχυν, καὶ πήχεως πρὸς βραχίονα, καὶ πάντων πρὸς πάντα, καθάπερ ἐν τῷ Πολυκλείτου κανόνι γέγραπται. πάσας γὰρ ἐκδιδάξας ἡμᾶς ἐν ἐκείνῳ τῷ συγγράμματι τὰς συμμετρίας τοῦ σώματος ὁ Πολύκλειτος, ἔργῳ τὸν λόγον ἐβεβαίωσε, δημιουργήσας ἀνδριάντα κατὰ τὰ τοῦ λόγου προστάγματα, καὶ καλέσας δὴ καὶ αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα, καθάπερ καὶ τὸ σύγγραμμα, κανόνα. τὸ μὲν δὴ κάλλος τοῦ σώματος ἐν τῇ τῶν μορίων συμμετρίᾳ κατὰ πάντας ἰατροὺς, καὶ φιλοσόφους ἐστίν. ἡ δ' ὑγεία τῶν στοιχείων αὖ πάλιν ἅττα ποτ' ἂν ᾖ, πρὸς ἄλληλα ἐστὶ συμμετρία. εἴτε γὰρ ἐξ ὄγκων καὶ πόρων, ὡς Ἀσκληπιάδης ὑπέθετο τὰ τῶν ζώων σύγκειται σώματα, συμμετρία τούτων ἐστὶν ἡ ὑγεία. εἴτ' ἐξ ἀτόμων ὡς Ἐπίκουρος, εἴτ' ἐξ ὁμοιομερῶν ὡς Ἀναξαγόρας, εἴτ' ἐκ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ, καθάπερ ὅτε Χρύσιππος δοξάζει, καὶ πάντες οἱ Στωϊκοὶ, καὶ πρὸ αὐτῶν Ἀριστοτέλης, καὶ Θεόφραστος, καὶ πρὸ τούτων ἔτι Πλάτων, καὶ Ἱπποκράτης, ἡ τῶν στοιχείων κατὰ πάντα συμμετρία τὴν ὑγείαν ἐργάζεται. εἰ τοίνυν ἐθέλοι τις ἅπασαν τὴν ἀναλογίαν αὐτῶν κατὰ τὸ σῶμα, τοῖς κατὰ τὴν ψυχὴν διασώζειν ὡς ὑπέσχετο Χρύσιππος, ἐπιδεῖξαι χρὴ τοῦτον ἔκ τινων ἁπλῶν ὥσπερ εἰ στοιχείων συγκειμένην τὴν ὅλην ψυχὴν, ἵνα ἐν τῇ τούτων πρὸς ἄλληλα συμμετρίᾳ, τὴν ὑγείαν, καὶ τὴν νόσον αὐτῆς εὕρῃ γιγνομένην, ὅπερ ὁ Πλάτων ἐποίησε. Χρύσιππος δ' οὔτε ταύτην ἠδυνήθη τὴν ὁμοιότητα διδάξαι, καίτοι ὑποσχόμενος, οὔτε τὴν τοῦ κάλλους τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ εἰς ταὐτὸν συνέχεεν τῇ ὑγείᾳ τὸ κάλλος. κατὰ γὰρ τοὺς οἰκείους τοῦ λόγου μερισμοὺς, καλὴν ἢ αἰσχρὰν ἔφησε γίγνεσθαι ψυχήν. ὑγιαίνουσα δ' ἢ νοσοῦσα πῶς ἂν γένοιτο παρέλιπεν, εἰς ταὐτὸν οἶμαι συγχέων ἄμφω, καὶ μὴ δυνάμενος ἀκριβῶς τε, καὶ διῃρημένως ὑπὲρ αὐτῶν ἀποφήνασθαι, καθάπερ ὁ Πλάτων ἐποίησεν, ἐν ἄλλοις τέ τισι, καὶ τῷ σοφιστῇ. τὴν μὲν τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς πρὸς ἄλληλα στάσιν, ἀποφηνάμενος εἶναι νόσον ψυχῆς, τὰς δὲ παραφόρους τε, καὶ ἀμέτρους κινήσεις αὐτῆς, τουτέστι τὰς ἐνεργείας τὰς καθ' ὁρμὴν, αἶσχος, ὥσπερ γε τὴν μὲν συμφωνίαν τε, καὶ συμμετρίαν πρὸς ἄλληλα τῶν μορίων αὐτῆς, ὑγίειαν, τὴν δὲ συμμετρίαν τῶν κινήσεων, τὸ κάλλος. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα τὸ καλὸν, ἐν τῇ συμμετρίᾳ τῶν μορίων τὴν γένεσιν ἴσχει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνέργεια καλὴ διὰ τὴν τῶν κατὰ μέρος κινήσεων γίγνεσθαι συμμετρίαν. οὕτω γοῦν καὶ ὀρχεῖσθαι, καὶ παγκρατιάζειν, καὶ παλαίειν, καὶ βαδίζειν εὐσχημόνως, καὶ καλῶς λέγονταί τινες, ἕτεροι δ' ἀσχημόνως τε, καὶ αἰσχρῶς. ἐν μὲν τῇ συμμετρίᾳ τῶν κατὰ μέρος κινήσεων τὸ κάλλος τῶν ἐνεργειῶν ἐστὶ γνώριμον, κατὰ δὲ τὰς ἀμετρίας, τὸ αἶσχος. ἔχουσι δὲ καὶ αἱ τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις ἐκ τοῦ σοφιστοῦ, τόνδε τὸν τρόπον. ΞΕ. δύο μὲν εἴδη κακίας περὶ ψυχὴν ῥητέον. ΘΕ. ποῖα; ΞΕ. τὸ μὲν, οἷον νόσον ἐν σώματι, τὸ δ' οἷον αἶσχος ἐγγιγνόμενον. ΘΕ. οὐκ ἔμαθον. ΞΕ. νόσον ἴσως, καὶ στάσιν οὐ ταὐτὸν νενόμικας. ΘΕ. οὐδ' αὖ πρὸς τοῦτο ἔχω τί χρή με ἀποκρίνασθαι. ΞΕ. πότερον ἄλλο τι στάσιν ἡγούμενος, ἢ τὴν τοῦ φύσει συγγενοῦς ἔκ τινος διαφθορᾶς διαφοράν; ΘΕ. οὐδέν. ΞΕ. ἀλλ' αἶσχος, ἄλλο τι πλὴν τὸ τῆς ἀμετρίας πανταχοῦ δυσειδὲς τῶν ἐνόντων γένος;

A Pulchritudinem verò non in elementorum, ſed in partium commoderatione conſiſtere arbitratur, digiti ad digitum ſcilicet, omniúmque ipſorum ad metacarpium & carpum, & horum ad cubitum, cubiti ad brachium, & omnium ad omnia, quemadmodum in Polycleti regula ſcriptum eſt. Omnes namque corporis commoderationes, quum in illo commentario Polycletus nos docuiſſet, opere ſermonem confirmauit, fabricatus ſtatuam iuxta ſermonis exordia, & vocans etiam ipſam ſtatuam, veluti & commentarium, regulam. Pulchritudo ſanè corporis in partium commoderatione, ſecundum omnes &
B Medicos & Philoſophos conſiſtit; ſanitas verò, elementorum rurſus, quæcunque ſint, inter ſe eſt commoderatio; ſiue enim ex corpuſculis & meatibus, vt Aſclepiades putauit, animantium corpora conſtant, horum commoderatio eſt ſanitas; ſiue ex atomis, vt Epicurus; ſiue ex ſimilaribus, vt Anaxagoras; ſiue ex calido, frigido, ſicco, & humido, quemadmodum & Chryſippus opinatur, omnéſque Stoici, atque ante ipſos Ariſtoteles, & Theophraſtus, & ante hos adhuc Plato & Hippocrates, elementorum in omnibus commoderatio ſanitatem efficit. Si igitur aliquis
C volet omnem proportionem eorum quæ in corpore, cum iis quæ in anima ſunt, conſeruare, vt promiſit Chryſippus, oſtendere hunc oportet ex quibus ſimplicibus veluti elementis, compoſita ſit tota anima, vt in horum inuicem commoderatione ſanitatem & morbum ipſius fieri inueniat, id quod Plato factitauit. Verùm Chryſippus neque hanc potuit docere ſimilitudinem, etſi pollicitus, neque pulchritudinis animæ; ſed in idem pulchritudinem cum ſanitate confudit. Nam ſecundum proprias rationis partitiones pulchram aut turpem fieri animam dixit: ſana autem vel morbida quomodo fiat, reliquit, in
D idem puto ambo confundens, vt qui nequeat exactè diſtinctéque de ipſis diſputare, quemadmodum Plato fecit tum in aliis quibuſdam, tum in Sophiſta, partium animæ inter ſe diſcordiam, animæ morbum eſſe affirmans; efferatos autem & immoderatos ipſius motus, hoc eſt, functiones ex animi impetu profectas, turpitudinem; ſicuti & partium ipſius inter ſe concordiam, commoderationémque, ſanitatem; motuum verò mediocritatem, pulchritudinem. Sicut enim corporis pulchritudo in partium commoderatione generationem obti-
E net, eodem modo functio propter particularium motuum commoderationem pulchra euadit: ita ſanè & ſaltare, & Pancratium ludum agere, luctari, & ire decenter & pulchrè nonnulli dicuntur; alij verò indecorè & turpiter. Sanè in commoderatione motionum particularium, pulchritudo actionum eſt cognita; ex immoderatione, turpitudo. Platonis verba ex Sophiſta ſic habent. HOS. *Duæ ſpecies malitiæ in anima dicentur.* THE. *Quanam?* HOS. *Altera veluti morbus in corpore, altera veluti turpitudo innaſcens.* THE. *Non intelligo.* HOS. *Morbum*
F *forſan & diſcordiam non idem putas?* THE. *Neque ad hoc quod reſpondendum ſit habeo.* HOS. *Vtrum aliud quippiam ſeditionem arbitraris, quàm eius quod natura connatum eſt, diſcordiam ex corruptela quadam prouenientem?* THE. *Nihil aliud.* HOS. *Turpitudóne aliud quippiam eſt, præterquam immoderationis vndique deformatum genus?* THE. *Ne-*

THE. *Nequaquā aliud.* Sic in vniuerſum de morbo & turpitudine, quale natura vtrumque ipſorum exiſtat, Plato nos docuit, & quomodo animis innaſcantur deinceps tradens de morbo hæc quoque ſcribit. HOS. *Iam in anima nónne opiniones cum cupiditatibus; & iracundiam cum voluptatibus, & rationem cum dolore, atque omnia inter ſe hæc in prauè affectis ſentimus diſſentire?* THE. *Vehementer ſanè.* HOS. *Congenera tamen neceſſariò hæc ſunt vniuerſa.* THE. *Cur enim non?* HOS. *Diſcordiam itaque & morbum animi prauitatem dicentes rectè pronunciabimus.* THE. *Rectiſſimè omninò.* Deinde rurſus, quomodo turpitudo animis innaſcatur, perttactans ait; HOS. *Quid autem? Quæ motum participant, & ſcopum quendam ſibi præfigunt, ac dum hunc contingere nituntur, in vnoquoque impetu præter ipſum feruntur & aberrant; vtrum vis dicemus à commoderatione inter ſe mutua, vel contrà, ab incommoderatione hæc accidere?* THE. *Nimirum ab immoderatione.* HOS. *Atqui animam nouimus omnem non ſua ſponte quiduis ignorare.* THE. *Planè.* HOS. *Ignorare verò nihil aliud eſt quàm deſipere quum animæ ad veritatem incitata aberrat intelligentia.* THE. *Profectò quidem;* HOS. *Animam igitur ſtultam, turpem, & immoderatam eſſe ſtatuendum eſt.* Hæc ſanè in Sophiſta Plato tradidit & generatim membratim de ſanitate & pulchritudine, turpitudine & morbo vniuerſis quidem notione ipſorum ſubſcripta; membratim verò, quomodo animis innaſcantur, tradito. Reliqua ipſius verba non pauca, In pleriſque commentariis, vbi de ſanitate & pulchritudine, turpitudine & morbo diſſeruit, huc apponere non mihi videtur in præſentia opportunum. Sed quando de ſanitate & morbis diſputatio nobis concludetur, oſtendendo ſimiliter Hippocratem & Platonem de ipſis ſentire, pleniùs in illis huiuſmodi verbotum meminero.

A ΘΕ. οὐδαμῶς ἄλλο. οὕτως μὲν ἐν τῷ καθόλου περὶ νόσου τε, καὶ αἴσχους. ὁποῖόν τι τὴν φύσιν ἑκάτερον αὐτῶν ἐστιν, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Πλάτων. καὶ ὅπως ἐγγίγνονται ταῖς ψυχαῖς ἐφεξῆς διδάσκων, περὶ μὲν τῆς νόσου ταῦτα γράφει. ΞΕ. τί δαί; ἐν ψυχῇ δόξας ἐπιθυμίαις, καὶ θυμὸν ἡδοναῖς, καὶ λόγον λύπαις, καὶ πάντα ἀλλήλοις ταῦτα τῶν φλαύρως ἐχόντων, οὐκ ᾐσθήμεθα διαφερόμενα; ΘΕ. καὶ σφόδρα γε. ΞΕ. ξυγγενῆ γε μὴν ἐξ ἀνάγκης ξύμπαντα γέγονε. ΘΕ. πῶς γὰρ οὔ; ΞΕ. στάσιν ἄρα καὶ νόσον τῆς ψυχῆς, πονηρίαν λέγοντες ὀρθῶς ἐροῦμεν. ΘΕ. ὀρθότατα μὲν οὖν. εἶτ' ἐφεξῆς ὅπως αἶσχος ἐγγίνεται ψυχαῖς διεξιὼν φησι. B ΞΕ. τί δή; ὅσα κινήσεως μετέχοντα, καὶ σκοπόν τινα θέμενα, πειρώμενα τούτου τυγχάνειν, καθ' ἑκάστην ὁρμὴν παράφορα αὐτοῦ γίγνεται καὶ ἀποτυγχάνει, πότερον αὐτὰ φήσομεν ὑπὸ συμμετρίας τῆς πρὸς ἄλληλα, ἢ τοὐναντίον ὑπὸ ἀμετρίας αὐτὰ πάσχειν; ΘΕ. δῆλον ὡς ὑπὸ ἀμετρίας. ΞΕ. ἀλλὰ μὴν ψυχήν γε ἴσμεν ἄκουσαν πᾶσαν, πᾶν ἀγνοοῦσαν. ΘΕ. σφόδρα γε. ΞΕ. τό γε μὴν ἀγνοεῖν ἐστιν ἐπ' ἀλήθειαν ὁρμωμένης ψυχῆς παραφόρου ξυνέσεως γιγνομένης, οὐδὲν ἄλλο πλὴν παραφροσύνη. ΘΕ. πάνυ μὲν οὖν. ΞΕ. ψυχὴν ἄρ' C ἀνόητον, αἰσχρὰν καὶ ἄμετρον θετέον. οὕτω μὲν ἐν τῷ σοφιστῇ Πλάτων ἀπεφήνατο, καὶ καθόλου, καὶ κατὰ μέρος ὑπὲρ ὑγείας τε καὶ κάλλους, αἴσχους τε καὶ νόσου, καθόλου μὲν ὑπογράψας τὴν ἔννοιαν αὐτῶν, κατὰ μέρος δὲ, ὅπως ἐγγίγνεται ταῖς ψυχαῖς διδάξας. τὰς δ' ἄλλας αὐτοῦ ῥήσεις οὐκ ὀλίγας οὔσας ἐν πολλοῖς τῶν συγγραμμάτων ἐν οἷς ὑπὲρ ὑγείας τε καὶ κάλλους, αἴσχους τε καὶ νόσου διῆλθεν, οὔ μοι δοκεῖ νῦν εἶναι παρατίθεσθαι καιρός. ἀλλ' ἐπειδὰν ὑπὲρ ὑγείας τε καὶ νόσων ὁ λόγος ἡμῖν περαίνηται, δεικνύουσιν ὡσαύτως Ἱπποκράτην, καὶ τὸν Πλάτωνα γιγνώσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, ἐπὶ πλέον ἐν ἐκείνοις τῶν D τοιούτων μνημονεύσω ῥήσεων.

CAPVT IV.

Chryſippum affectuum animi curationes ignoraſſe ac ineptè tradidiſſe quòd eorum cauſas & ignorarit neque ſcripſerit.

NVnc autem quia non abſolutè dè pulchritudine, aut tutpitudine, aut morbis; neque de ſolis corpotis, ſed de animi affectibus nobis diſputatio propoſita eſt, reliqua quidem omittam, id autem ſolùm quod inſtitutum eſt, repetam. Inſtitui verò oſtendere, neque in vna animæ parte, neque in vna ipſius facultate tum iudicia fieri, tum affectus conſiſtere, quemadmodum Chryſippus affirmabat; ſed etiam facultates ipſius plures eſſe diuerſi generis, & pattes plutes. Facultates ſanè animæ quibus concupiſcimus, iraſcimur, ratiocinamur, tres eſſe numero & Poſidonius & Ariſtoteles fatentur. Quòd autem & ſedibus ipſæ inuicem disiunctæ ſint, & anima noſtra non modò multas in ſe facultates habeat, ſed etiam compoſita ex partibus ſit diuerſi generis, & ſubſtantia diffetentibus, Hippocratis eſt & Platonis placitum, ac à me ſanè multa iam de veritate ipſius ſuperiùs dicta ſunt, multáque in ſubſequentibus dicentur. Nunc ad Chryſippum rurſus reuertor, qui neque commemoratas facultates in anima noſtra eſſe fatetur,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Χρύσιππον τὰς τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν θεραπείας ἀγνοῆσαί τε, καὶ ἀμηχάνως γράψαι τὰς αὐτῶν δηλονότι αἰτίας ἀγνοοῦντα, καὶ μὴ γράψαντα.

ΝΥνὶ δ', οὔτε γὰρ ἁπλῶς περὶ κάλλους, ἢ ὑγείας, ἢ αἴσχους, ἢ νοσημάτων ὁ λόγος, οὔτε περὶ μόνων τῶν τοῦ σώματος, ἀλλὰ περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ἡμῖν προὔ-E κειτο, παραλείψω μὲν τἆλλα, τὸ προκείμενον δ' αὐτὸ μόνον ἀναλήψομαι. πρόκειται δὲ δεῖξαι, ὡς οὔτε καθ' ἓν μέρος τῆς ψυχῆς, οὔτε κατὰ μίαν αὐτῆς δύναμιν, αἵ τε κρίσεις γίγνονται, καὶ τὰ πάθη συνίσταται, καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἔφασκεν, ἀλλὰ καὶ δυνάμεις πλείους αὐτῆς εἰσιν ἑτερογενεῖς, καὶ μόρια πλείω. τὸ μὲν δὴ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς τρεῖς εἶναι τὸν ἀριθμὸν, αἷς ἐπιθυμοῦμέν τε, καὶ θυμούμεθα, καὶ λογιζόμεθα, καὶ Ποσειδώνιος ὁμολογεῖ, καὶ Ἀριστοτέλης. τὸ δὲ καὶ τοῖς τόποις αὐτὰς ἀλλήλων κεχωρίσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν μὴ μόνον ἔχειν ἐν ἑαυτῇ δυνάμεις πολλὰς, ἀλλὰ καὶ F σύνθετον ἐκ μορίων ὑπάρχειν ἑτερογενῶν τε, καὶ διαφερόντων ταῖς οὐσίαις, Ἱπποκράτους ἐστὶ, καὶ Πλάτωνος δόγμα. καί μοι πολλὰ μὲν ἤδη περὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἴρηται, πολλὰ δ' ἐν τοῖς ἐφεξῆς εἰρήσεται. νυνὶ δ' ἐπὶ τὸν Χρύσιππον αὖθις ἐπάνειμι, μήτε τὰς εἰρημένας δυνάμεις ὁμολογοῦντα κατὰ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ὑπάρχειν.

A ἀλλὰ πᾶσαν ἐνέργειάν τε, καὶ πάθος ἐν τῷ λογιστικῷ μόνῳ συνίστασθαι φάσκοντα, μήθ' ὅπως ἰᾶσθαι χρὴ τὰ πάθη γινόμενα, μήθ' ὅπως κωλύσαι γίνεσθαι διδάσκοντα. διημάρτηται μὲν οὖν καὶ περὶ τούτου πρὸς ἑαυτόν, ὥσπερ καὶ περὶ παμπόλλων ἑτέρων, ἐν μὲν τῷ προτέρῳ περὶ ψυχῆς τιθέμενος, εἶναι ταύτας δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἃς ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι, παραθέμενος αὐτοῦ τὰς ῥήσεις ἐπέδειξα. κατὰ δὲ τὰ περὶ τῶν παθῶν βιβλία κρίσεις τινὰς ὑπάρχειν τὰ πάθη, τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς ἀποφηνάμενος. ἀλλ' ἡμεῖς ἃ μὲν ἀληθῶς εἶπε, μαρτυρία τῶν Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος δογμάτων, οὐ τὰ τυχόντα νομίζομεν ὑπάρχειν, εἰρημένα τε πρὸς ἀν- B δρὸς οὐ συνετοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ σπεύδοντος ἁπάσῃ τέχνῃ τὸ παλαιὸν δόγμα διαβάλλειν. ἡ γὰρ περὶ τῶν τοιούτων μαρτυρία καταναγκαζομένων ὑπὸ τῆς ἀληθείας εἴωθε γίγνεσθαι. μεταβάντες δὲ πάλιν ἐφ' ἕτερα, τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων εἰς τὸ προκείμενον, ἐπιδείξομεν ὅπως καὶ τούτων ἔνια μὲν οἷς αὐτὸς εἶπεν οὐ συμφωνεῖ, ἔνια δ' αὖ τοῖς ἐναργέσι μάχεται, τινὰ δὲ κατ' ἄμφω πεπλημμέληται, καὶ πρῶτόν γε πάλιν ἀναλάβωμεν εἰς ὅπερ ἐτελεύτησεν ὁ προγεγραμμένος μοι λόγος, ὡς ὑγίεια καὶ νόσος, αἶσχός τε καὶ κάλλος, ψυχῆς ἐν τοῖς μέρεσι γίγνεται αὐτῆς, καὶ ὡς τὰ μέρη ταῦτα, ἔν- C νοιαί τε καὶ προλήψεις εἰσί, συγχωρήσωμεν αὐτῷ τήν γε πρώτην. ὅτι μὲν γὰρ ὅλως οὐ χρὴ κατὰ τὰς ἐνεργείας τίθεσθαι νόσον ἢ ὑγίειαν, ἀλλ' αἶσχος ἢ κάλλος μόνον, εἴρηταί μοι πρόσθεν. ὅτι δ' οὐδ' εἴ τις οὕτω συγχωρήσειε, τὰ γοῦν ἑξῆς ὀρθῶς εἴρηται, νῦν ἐπιδεῖξαι πειράσομαι. εἴπερ γὰρ ἐν τῷ μάχεσθαι δύο κρίσεις ἀλλήλαις ἡ τῶν παθῶν ἐστι γένεσις, ἀνάγκη τῶν δύο τούτων κρίσεων, ἤτοι τὴν ἑτέραν μὲν ὑπάρχειν ἀληθῆ, τὴν ἑτέραν δὲ ψευδῆ, ἢ ἀμφοτέρας ψευδεῖς. εἴ τις καὶ τοῦτο συγχωρήσειεν, ἔχει γάρ τινα ζήτησιν λογικήν. εἴτε δὲ ἀμφοτέρας ψευδεῖς, εἴτε τὴν ἑτέραν αὐτῶν ἀληθῆ φαίημεν D ὑπάρχειν, οὐδαμῶς ἡ μάχη τῶν κρίσεων ἔσται τὸ πάθος, ἀλλ' εἰ μὲν ἰσάζοιέ πως ἀλλήλαις αἱ κρίσεις, ὡς πρὸς πίστιν ἐπέχειν, ἀναγκαῖον ἡμᾶς ἔσται περὶ τῆς τοῦ πράγματος ὑπάρξεως. εἰ δ' ἡ ἑτέρα φαίνοιτο μακρῷ πιστοτέρα, συγκατατίθεσθαι μὲν καὶ πράττειν γέ τι κατὰ τὴν συγκατάθεσιν, οὐκ ἀπερισκέπτως δέ, καθάπερ εἰ καί τις τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν οἰόμενος ὑπάρχειν, ἔχοι τι βραχὺ παρέλκον εἰς τοὐναντίον. ἢ εἰ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν ὑπολαμβάνων, ὅμως ἔτι καὶ αὐτὸς ἀντιπαθοῦσαν ἑτέραν ὑπόληψιν ἔχοι πρὸς τὸ μὴ διαπεπεισμένως πιστεύειν. ἢ εἰ καθάπερ ὁ Πύρρων ἀμφοτέρας ὁμοτίμως E τιθέμενος, ἐπέχοι περὶ τῆς ἀποφάσεώς τε καὶ συγκαταθέσεως. ἐν οὐδενὶ γὰρ τῶν τοιούτων συνίσταται τὸ πάθος, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ἐναργῶς ἐδήλωσε, δι' ὧν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι παρεθέμην ῥήσεων, ἐν αἷς φησιν οὐχὶ διημαρτημένως φέρεται, καὶ παριδών τι κατὰ τὸν λόγον, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα προσέγραψε συνίστασθαι τὸ πάθος. ἀλλ' ὅταν ἀπειθὴς ἡ ὁρμὴ γίγνηται τῷ λόγῳ, ὥστε κἀνταῦθα πάλιν ἐναντιολογίαν τινὰ εὑρίσκεσθαι τοῦ Χρυσίππου πρὸς ἑαυτόν, εἴπερ ἀποχωρίσας τὸ πάθος τῶν διημαρτημένων κρίσεων, αὖθις ἐν τῇ τῶν κρίσεων πρὸς ἀλλήλας ἐναντιολογίᾳ, τά τε νοσήματα τῆς ψυ- F χῆς, καὶ τὰ πάθη συνίστασθαι λέγει. μὴ τοίνυν θαυμάζωμεν ἔτι, μηδ' ὅτι τὰς θεραπείας τῶν παθῶν ὀρθῶς μὲν ὁ Πλάτων ἔγραψεν, ὡς ὁ Ποσειδώνιος αὐτῷ μαρτυρεῖ, μοχθηρῶς δ' ὁ Χρύσιππος. ὁ γὰρ μήτε πάσας τὰς αἰτίας τῶν παθῶν ἀποφήνασθαι τολμήσας, ἀλλ' ἐν ταῖς κυριωτάταις ἀπορεῖν ὁμολογήσας,

A ſed omnem & actionem & affectum in ſola rationali parte conſiſtere tuetur, neque quomodo affectibus obortis mederi conueniat, neque quomodo ne fiant, prohibere, edoceat. Pugnat itaque & in hoc cum ſeipſo, ſicuti in pleriſque aliis; in priore ſanè libro de anima conſtituens has animæ facultates eſſe, quas ſuperiori libro appoſitis ipſis verbis indicaui; in libris autem de affectibus iudicia quædam eſſe rationalis animæ partis affectus pronuncians. Sed nos quæ quidem verè dixit, teſtimonia & Hippocratis & Platonis dogmatum non vulgatia eſſe putamus, prolatáque à viro non pru- B dente tantùm, ſed etiam quouis modo vetus placitum euertere conante. Quæ enim hoc pacto ſumuntur teſtimonia, ab iis qui à veritate coguntur fieri ſolent; digreſſi rurſus ad alia quæ ab eo ad rem propoſitam ſcripta ſunt, oſtendemus quomodo etiam horum nonnulla iis quæ ipſe dixit, non conſentiunt; nonnulla rurſus euidentibus repugnant; quædam in ambobus peccant. Ac primùm repetamus id vbi ſuperiùs comprehenſa mihi diſputatio deſiit, nempe ſanitatem & morbum, turpitudinem & pulchritudinem animæ in partibus ipſius fieri, partéſque has notiones & præſumptiones eſſe conce- C damus ei primùm. Quod enim omninò non oportet inter actiones, morbum, vel ſanitatem, ſed turpitudinem aut ſolam pulchritudinem collocare, comprehenſum à me priùs eſt. Quòd autem neque ſi quis quæſita conceſſerit, ſequentia rectè dicta ſint, nunc oſtendere tentabo. Si enim dum pugnant duo inuicem iudicia, affectus generantur, neceſſitas cogit, ex duobus his iudiciis vel alterum eſſe verum, alterum falſum, vel vtraque falſa, ſi quis etiam hoc conceſſerit (habet enim quandam logicam inquiſitionem) ſiue ambo falſa, ſiue alte- D rum ipſorum verum eſſe dixerimus, nêutiquam pugna iudiciorum erit affectus. Verùm ſi æquaueris aliquo modo inter ſe iudicia, quoad fidem, neceſſarium erit nos animo ſuſpenſos eſſe circa rei exiſtentiam, ſin alterum videatur longè fide dignius, aſſentiri quidem & agere nonnihil iuxta aſſenſum, non inconſideratè autem; quemadmodum ſi aliquis voluptatem bonum eſſe putans habeat aliquid quod in diuerſum modicè retrahat; vel ſi ſolùm honeſtum bonum exiſtimans, tamen adhuc & ipſe habeat opinionem aliam reluctantem, ne plenè credat; vel ſi E quemadmodum Pyrrho vtramque æqualiter ponens, contineat ſe ne affirmet concedátque. In nullo enim huiuſmodi affectus conſiſtit, ſicuti & ipſe Chryſippus manifeſtè indicauit verbis quæ ſuperiori libro appoſui, vbi ait; Non ſit errabundè fertur, & prætergreſſus aliquid ſecundum rationem, & cætera quæ huiuſmodi aſcripſit, affectum conſtituere: verùm quum animi impetus rationi ſit inobſequens, vt & hic rurſus ſibi nonnihil contradicere Chryſippus inueniatur, ſiquidem affectum à iudiciis peccantibus ſegregans, rurſus in iudicio- F rum inuicem pugna, & morbos animi, & affectus conſiſtere dicit. Ne igitur miremur adhuc quòd affectuum curationes rectè quidem Plato conſcripſit, vt Poſidonius ipſi atteſtatur; prauè autem Chryſippus. Qui enim neque omnium affectuum cauſas pronunciare auſus eſt, ſed in principaliſſimis dubitare ſe confeſſus eſt,

vt

Digitized by Google

A vt in ſuperiori libro oſtenſum eſt: neque in quibus pronuociare aliquid auſus eſt, rectè protulit, hic, mea ſententia, non poterit curationem ipſorum vt decet moliri: ſed quod dixi iam & antea, ſi quis quatuor Chryſippi libros coarguat, multò pluribus commentariis ei opus erit.

ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται γράμματι, μήτ' ἐν αἷς ἐτόλμησεν εἰπεῖν τι καλῶς ἀποφηνάμενος, οὐκ ἂν οἶμαι δύναιτο τὴν θεραπείαν αὐτῶν ποιήσασθαι κατὰ τρόπον, ἀλλ' ὅπερ εἶπον ἤδη καὶ πρόσθεν, εἴ τις ἐξελέγχοι τὰ τέσσαρα τοῦ Χρυσίππου βιβλία, πολὺ πλειόνων αὐτῷ δεήσει συγγραμμάτων.

CAPVT V.

Ex puerorum perturbationibus & inſtitutionibus plures animæ facultates inter ſe diſſidentes probari.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἐκ παθῶν τε καὶ διοικήσεων τῶν παίδων πολλὰς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἀλλήλων διαφερούσας ἀποφαίνεσθαι.

B QVæ igitur maximè ad inſtitutum nobis opus neceſſaria ſunt, hæc duntaxat perſequemur, ac primùm ipſorum præponemus, quod de puerorum inſtitutione dicitur. Neque enim à ratione impetus ipſorum moderari poſſis dicere, vt qui rationem necdum habeant; neque quod non iraſcantur, doleant, gaudeant, rideant, plorent, atque eiuſmodi aliis innumeris affectibus implicentur. Multò enim & plures & vehementiores affectus pueris quàm adultis oboriuntur (quanquam neque Chryſippi placitis C conſentanea ſint) ſicuti neque dicere poſſis quod nulla propenſio natura ipſis inſit ad voluptatem, aut alienatio ad laborem. Etenim inclinant à nullo docti magiſtro omnes pueri ad voluptates: auerſantur autem, fugiúntque labores. Videmus autem eos ipſos & iraſcentes, & calcitrantes, & mordentes, ac vincere cupientes, & in eiuſmodi præualere, quemadmodum nonnulla animantia nullo præmio propoſito præter ipſam victoriam; id quod euidenter apparet in coturnicibus, gallis, perdicibus, ichneumone, aſpide, crocodilo, aliíſque infinitis. Sic itaque peculiariter incli- D nare etiam pueri videntur, & ad voluptatem, & ad victoriam; quemadmodum paulò poſt oſtendunt, vbi proceſſerint ætate; quoniam ad honeſtum naturalem quandam propenſionem habent: peccantes igitur pudeſcunt, gaudéntque honeſtis operibus, & iuſtitiam aliáſque virtutes amplectuntur, ac faciunt multa ſecundum harum virtutum notiones; prius, quum adhuc eſſent parui, ex affectu viuentes, ac nullam præceptorum ex ratione curam habentes. Quum itaque hæ tres propenſiones nobis natura iuxta vnamquamque partium animi ſpeciem inſint, ad voluptatem ſanè propter concupiſcibilem, ad E victoriam verò propter iraſcibilem, ad honeſtum propter ratiocinatricem; Epicurus ſanè infimæ animæ partis propenſionem ſolùm conſpexit. Chryſippus autem optimè quum dixerit peculiariter nos affici erga ſolum honeſtum, quod eſt nimirum & bonum. At vniuerſas tres proprietates perſpicere ſolis veteribus philoſophis licuit. Relictis itaque duabus, Chryſippus meritò ambigere ſe dicit quomodo prauitas generetur, quum neque cauſam ipſius poſſit dicere, neque conſiſtentiæ modos, neque quomodo pueri peccent, queat inuenire, quæ bo- F na ratione opinor omnia etiam Poſidonius in eo damnat coarguitque. Si enim ad honeſtum protinus ab initio peculiariter pueri ducerentur, malitiam non interius, neque ex ipſis, verùm extrinſecus ſolùm innaſci ipſis oportebat. Atqui videntur etiam ſi probis motibus educentur, & vt par eſt erudiantur, omninò aliquid peccare:

Ὅσα τοίνυν ἀναγκαιότατα πρὸς τὴν προκειμένην ἡμῖν πραγματείαν ἐστί, ταῦτ' ἐπέλθωμεν μόνα, καὶ πρῶτόν γε αὐτῶν προχειρισώμεθα τὸ περὶ τῆς τῶν παίδων διοικήσεως. οὔτε γὰρ ὑπὸ λόγου τὰς ὁρμὰς αὐτῶν ἐπιτροπεύεσθαι δυνατὸν εἰπεῖν (οὐ γὰρ ἔχουσιν ἤδη τὸν λόγον) οὔθ' ὡς οὐ θυμοῦταί τε, καὶ λυπεῖται, καὶ ἥδεται, καὶ γελᾷ, καὶ κλαίει, καὶ τοιαῦθ' ἕτερα πάθη πάσχει μυρία. πολὺ γὰρ δὴ καὶ πλείω, καὶ σφοδρότερα τὰ πάθη τοῖς παιδίοις ἐστὶν ἢ τοῖς τελείοις. οὐ μὴν ἀκολουθεῖ γε ταῦτα τοῖς Χρυσίππου δόγμασιν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ μηδεμίαν οἰκείωσιν εἶναι φύσει πρὸς ἡδονήν, ἢ ἀλλοτρίωσιν πρὸς πόνον. αὐτίκα μὲν γὰρ ἀδιδάκτως ἅπαντα τὰ παιδία πρὸς τὰς ἡδονάς, ἀποστρέφεται δὲ καὶ φεύγει τοὺς πόνους. ὁρῶμεν δ' αὐτὰ καὶ θυμούμενα, καὶ λακτίζοντα, καὶ δάκνοντα, καὶ νικᾶν ἐθέλοντα, καὶ κρατεῖν τῶν τοιούτων, ὥσπερ ἔνια τῶν ζώων οὐδενὸς ἄθλου προβαλλομένου παρὰ τὸ νικᾶν αὐτό. φαίνεται δ' ἐναργῶς τὸ τοιοῦτον ἐπ' ὀρτύγων, καὶ ἀλεκτρυόνων, καὶ περδίκων, ἰχνεύμονός τε καὶ ἀσπίδος, καὶ κροκοδείλου, καὶ μυρίων ἑτέρων. οὕτως οὖν οἰκειοῦσθαι, καὶ τὰ παιδία φαίνεται, καὶ πρὸς ἡδονήν, καὶ πρὸς νίκην, ὥσπερ ὕστερόν ποτε δείκνυσιν ἐπειδὰν προβαίνῃ κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὅτι πρὸς τὸ καλὸν ἔχει τινὰ φυσικὴν οἰκείωσιν. αἰδεῖται γοῦν ἁμαρτάνοντα προϊούσης αὐτοῖς τῆς ἡλικίας, καὶ χαίρει τοῖς καλοῖς ἔργοις, καὶ δικαιοσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἀντιποιεῖται, καὶ πράττει πολλὰ κατὰ τὰς τῶν ἀρετῶν τούτων ἐννοίας, ἔμπροσθεν ἡνίκα ἦν ἔτι σμικρὰ κατὰ πάθος ζῶντα, καὶ τῶν ἐκ τοῦ λόγου προσταγμάτων οὐδεμίαν φροντίδα ποιούμενα. τριῶν οὖν τούτων ἡμῖν οἰκειώσεων ὑπαρχουσῶν φύσει καθ' ἕκαστον τῶν μορίων τῆς ψυχῆς εἶδος, πρὸς μὲν τὴν ἡδονὴν διὰ τὸ ἐπιθυμητικόν, πρὸς δὲ τὴν νίκην διὰ τὸ θυμοειδές, πρὸς δὲ τὸ καλὸν διὰ τὸ λογιστικόν. Ἐπίκουρος μὲν τὴν τοῦ χείρονος μορίου τῆς ψυχῆς οἰκείωσιν ἐθεάσατο μόνην, ὁ δὲ Χρύσιππος τὴν τοῦ βελτίονος φάμενος ἡμᾶς οἰκειοῦσθαι πρὸς μόνον τὸ καλόν, ὅπερ εἶναι δηλονότι καὶ ἀγαθόν. ἁπάσας δὲ τὰς τρεῖς οἰκειώσεις θεάσασθαι μόνοις τοῖς παλαιοῖς ὑπῆρξε φιλοσόφοις. ἐάσας οὖν τὰς δύο ὁ Χρύσιππος εἰκότως ἀπορεῖν ἐρεῖ τῆς κατὰ τὴν κακίαν γενέσεως, οὔτ' αἰτίαν ἔχων εἰπεῖν αὐτῆς, οὔτε τρόπους τῆς συστάσεως, οὔθ' ὅπως ἁμαρτάνει τὰ παιδία δυνάμενος ἐξευρεῖν, ἅπερ εὐλόγως οἶμαι πάντα, καὶ ὁ Ποσειδώνιος αὐτοῦ καταμέμφεται, καὶ ἐλέγχει. εἰ γὰρ δὴ πρὸς τὸ καλὸν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ᾠκείωται τὰ παιδία, τὴν κακίαν οὐκ ἔνδοθεν οὐδ' ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἔξωθεν μόνον ἐχρῆν αὐτοῖς ἐγγίνεσθαι, ἀλλὰ μὴν ὁρᾶταί γε κἂν χρηστοῖς ἔθεσιν ἐντρέφηται, καὶ προσηκόντως παιδεύηται, πάντως ἐξαμαρτάνοντά τι,

καὶ τοῦτ' αὐτὸ καὶ ὁ Χρύσιππος ὁμολογεῖ, καίτοι γ' ἐνὸν αὐτῷ ὑπεριδόντι τῶν ἐναργῆ φαινομένων αὐτὸ μόνον ὁμολογῆσαι, τὸ ταῖς ἰδίαις ὑποθέσεσιν ἀκόλουθον. εἰ καλῶς ἀχθείη τὰ παιδία, πάντως αὐτὰ φάσκοντι σοφοὺς ἄνδρας γενήσεσθαι τοῦ χρόνου προϊόντος, ἀλλ' οὐκ ἐτόλμησε τοῦτό γε καταψεύσασθαι τῶν φαινομένων. ἀλλὰ κἂν ὑπὸ φιλοσόφῳ τρέφηται μόνῳ, καὶ μηδὲν μήτε θεάσηται, μήτ' ἀκούσῃ πώποτε παράδειγμα κακίας, ὅμως οὐκ ἐξ ἀνάγκης αὐτὸ φιλοσοφήσειν. διττὴν γὰρ εἶναι τῆς διαστροφῆς τὴν αἰτίαν. ἑτέραν μὲν ἐκ κατηχήσεως τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἐγγινομένην. ἑτέραν δ' ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως. ἐγὼ δὲ ὑπὲρ ἑκατέρας αὐτῶν ἀπορῶ, καὶ προτέρας γε τῆς ἐκ τῶν πέλας γινομένης. καὶ γὰρ διὰ τί θεασάμενά τε, καὶ ἀκούσαντα παράδειγμα κακίας, οὐχὶ μισεῖ τοῦτο καὶ φεύγει τὸ μηδεμίαν οἰκείωσιν ἔχειν πρὸς αὐτό, θαυμάζειν ἐπέρχεταί μοι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἐπειδὰν μήτε θεασάμενα, μήτ' ἀκούσαντα πρὸς αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐξαπατηθῇ. τίς γὰρ ἀνάγκη τοὺς παῖδας ὑπὸ μὲν τῆς ἡδονῆς ὡς ἀγαθοῦ δελεάζεσθαι, μηδεμίαν οἰκείωσιν ἔχοντας πρὸς αὐτήν, ἀποστρέφεσθαι δὲ καὶ φεύγειν τὸν πόνον, εἴπερ μὴ καὶ πρὸς τοῦτον ἠλλοτρίωται φύσει; τίς δ' ἀνάγκη πρὸς μὲν τοὺς ἐπαίνους, καὶ τὰς τιμὰς ἥδεσθαί τε καὶ χαίρειν αὐτοῖς, ἄχθεσθαι δὲ καὶ φεύγειν τοὺς ψόγους, καὶ τὰς ἀτιμίας; εἴπερ μὴ καὶ πρὸς ταῦτα φύσει τινὰ ἔχουσιν οἰκείωσίν τε καὶ ἀλλοτρίωσιν. εἰ γὰρ μὴ ταῖς φωναῖς, ἀλλὰ τῇ γε δυνάμει τῶν λεγομένων ὁμολογεῖν ἔοικεν ὁ Χρύσιππος, ὡς ἔστιν οἰκείωσίς τις ἡμῖν, καὶ ἀλλοτρίωσις φύσει πρὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων. ἐπειδὰν γὰρ λέγῃ, τὰς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐγγίνεσθαι τοῖς φαύλοις διαστροφάς, διά τε τὴν πιθανότητα τῶν φαντασιῶν, καὶ τὴν κατήχησιν, ἐρωτητέον αὐτὸν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἡδονὴ μὲν ὡς ἀγαθόν, ἀλγηδὼν δ' ὡς κακόν, πιθανὴν προβάλλουσι φαντασίαν. οὕτως δὲ καὶ διὰ τί, τὴν μὲν νίκην τὴν ἐν ὀλυμπιάσι, καὶ τὴν τῶν ἀνδριάντων ἀνάθεσιν, ἐπαινούμενά τε καὶ μακαριζόμενα πρὸς τῶν πολλῶν ἀκούοντες ὡς ἀγαθά, περὶ δὲ τῆς ἥττης τε καὶ τῆς ἀτιμίας, ὡς κακὰ ἑτοίμως πειθόμεθα. καὶ γὰρ καὶ ταῦθ' ὁ Ποσειδώνιος μέμφεται, καὶ δεικνύναι πειρᾶται πασῶν τῶν ψευδῶν ὑπολήψεων τὰς αἰτίας, ἐν μὲν τῷ θεωρητικῷ διὰ τῆς παθητικῆς ὁλκῆς, προηγεῖσθαι δ' αὐτῆς τὰς ψευδεῖς δόξας, ἀσθενήσαντος περὶ τὴν κρίσιν τοῦ λογιστικοῦ, γεννᾶσθαι γὰρ τῷ ζώῳ τὴν ὁρμήν, ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ λογιστικοῦ κρίσει, πολλάκις δ' ἐπὶ τῇ κινήσει τοῦ παθητικοῦ. συνάπτει δ' εἰκότως τοῖς λόγοις τούτοις ὁ Ποσειδώνιος, τὰ κατὰ τὸν φυσιογνώμονα φαινόμενα. καὶ γὰρ τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅσα μὲν εὐρυστερνά τε καὶ θερμότερα, θυμικώτερα πάνθ' ὑπάρχει φύσει, ὅσα δὲ πλατυίσχια τε καὶ ψυχρότερα, δειλότερα. καὶ κατὰ τὰς χώρας οὐ σμικρῷ τινι διενηνοχέναι τοῖς ἤθεσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς δειλίαν καὶ τόλμαν, ἢ τὸ φιλήδονόν τε καὶ φιλόπονον, ὡς τῶν παθητικῶν κινήσεων τῆς ψυχῆς ἑπομένων ἀεὶ τῇ διαθέσει τοῦ σώματος, ἣν ἐκ τῆς κατὰ τὸ περιέχον κράσεως οὐ κατ' ὀλίγον ἀλλοιοῦσθαι. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸ αἷμα διαφέρειν ἐν τοῖς ζώοις φησὶ θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ πάχει, καὶ λεπτότητι, καὶ ἄλλαις φησὶ διαφοραῖς οὐκ ὀλίγαις, ὑπὲρ ὧν Ἀριστοτέλης ἐπὶ πλεῖστον διῆλθεν. ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ μνημονεύσομεν αὐτῶν, ἡνίκα αὖ καὶ ταύτας τὰς Ἱπποκράτους τε, καὶ Πλάτωνος ῥήσεις περὶ τούτων παραγράψομεν. ἐν δὲ

A atque hoc ipſum Chryſippus quoque confitetur, quamuis liceret ipſi euidenter apparentia prætergreſſo, hoc ſolum concedere, quod proprius hypotheſibus erat conſentaneum, ipſos ſcilicet omnino pueros, ſi probè omninò educati fuerint, in viros ſapientes temporis proceſſu euaſuros affirmando, ſed non auſus eſt hoc aduerſus euidentia mentiri; verùm quamuis ſub philoſopho duntaxat educentur, & nullum neque viderint, neque audiuerint vnquam malitiæ exemplum, tamen non neceſſariò ipſos philoſophiæ incubituros; duplicem namque cauſam eſſe peruerſitatis; alteram ex multorum hominum in-
B ſtructione innaſcentem: alteram ex ipſa rerum natura. Ego verò de vtraque ipſarum dubito, & prima quæ ex familiaribus oboritur. Etenim cur qui viderint audiuerintque malitiæ exemplum non oderint hoc, & fugerint, eò quòd nullam proprietatem erga ipſum habeant, mirari mihi ſubit, & multò magis quum neque viſo, neque audito eo, ab ipſis rebus decipiantur. Quæ enim neceſſitas pueros à voluptate tanquam bono ineſcari, ne vnam quidem propenſionem erga ipſam habentes; auerſari autem & fugere laborem, ſi non & ab hoc natura alienati ſunt? Quæ rurſus
C neceſſitas laudibus & honoribus oblectari, & ipſis gaudere, odiſſe autem & fugere reprehenſiones & ignominiam, ſi non etiam ad hæc natura inclinationem quandam habent, alienationémque? Si enim non verbis, ſaltem virtute eorum quæ dicuntur, Chryſippus videtur conſentire, quòd inſit nobis natura inclinatio quædam & alienatio; quippe quum dicit peruerſitates circa bona & mala innaſci prauis, propter imaginationum probabilitatem, & inſtitutionem; cauſa ab eo roganda eſt, cur voluptas quidem vt bonum, dolor autem vt malum, probabilem obiiciunt imaginationem. Ita
D rurſus cur victoriam in Olympicis, & ſtatuarum erectionem laudari extollique à pleriſque audientes, quòd bona ſint, cladem contra, & ignominiam, quòd mala ſint, facilè perſuademur. Etenim Poſidonius criminatur, tentátque oſtendere omnium falſarum opinionum cauſas in ſpeculatiuo ſanè per affectuum attractionem; præcedere autem ipſam falſas opiniones, vbi ratiocinatrix circa iudicium fuerit imbecillis; oboriri enim animali impetum nonnunquam ſanè propter ratiocinatricis iudicium, ſæpe verò ob motum partis affectibus obnoxiæ.
E Connectit autem meritò his rationibus Poſidonius ea quæ in phyſionomia apparent. Etenim animalium ac hominum, quæ lati pectoris & calidiora ſunt, omnia naturam habent iracundiorem; quæ verò latis coxis conſtant, & frigidiora ſunt, timidiorem. Et ſecundum varietatem regionum non parum quiddam moribus homines ad timorem & audaciam, vel voluptatis laboriſque ſtudium differunt, tanquam affectuum animi motibus, corporis diſpoſitionem, quam ex aëris temperatura non modicè immutari contingit ſequentibus. Quinetiam ſanguinem
F in animantibus differre, calore, frigiditate, craſſitie, & tenuitate pronunciat; item aliis non paucis differentiis; de quibus Ariſtoteles pleniſſimè tractauit. Nos autem ſuo tempore ſermonis proceſſu mentionem ipſarum faciemus, quando etiam eadem tum Hippocratis, tum Platonis verba de iſtis aſcribemus. In præ-

ſentiā

Digitized by Google

ſentiâ verò ad Chryſippum oratio mihi inſtituta eſt, qui neque aliud eorum quæ ſecundum affectus ſiunt, cognouit, neque quòd corporis temperamenta peculiares ipſis affectuum motus efficiunt; ita namque Poſidonius nominare conſueuit. Ariſtoteles autem apertè iam vocat animalium omnia huiuſmodi animæ conſtitutiones, exponitque quomodo ex diuerſis temperamentis conſtituantur. Quare mea ſententia etiam affectuum animi curatio in nonnullis quidem prompta & facilis eſt, eò quòd neque affectuum motus ipſis inſint validi, neque ratiocinatrix pars imbecillis natura, & imprudens, ſed propter inſcitiam, prauáſque conſuetudines id genus hominum ex affectu viuere cogatur. Nonnullis verò difficilis & ægra, quum motus affectuum qui ex corporis conſtitutione neceſſariò obueniunt, magni extiterint, & vehementes, ratiocinatrixque imbecillis facultas & imprudens; quippe & hunc veri ſcientiam adipiſci oportet, ac affectuum motus retundere, probis inſtitutionibus aſſueſcentem, ſi quis hominem moribus præſtantiorem redditurus eſt. Sic autem & ab initio hominem ad optimum conformare oportet, ante omnia quidem ipſorum ſeminum ratione habita, deinde victus quo grauida vtetur, & in alimentis, & potionibus, & exercitiis, & quiete, & ſomno; de quibus omnibus Plato accuratiſſimè diſſeruit; Chryſippus non ſolùm ipſe nihil quod ad rem pertineret dixit, ſed ne ſucceſſorum quidem ipſius alicui inuentionis occaſionem reliquit, prauam induens ſermoni crepidam. Hæc vtique Poſidonius ei obiicit, ac miratur quæ Plato de conformatione infantium qui adhuc in vtero geruntur, tradidit; editorum autem alimento & inſtitutione; ac conſcripſit veluti compendium aliquod in primo ipſius de affectibus commentario, eorum quæ à Platone dicta ſunt, ſcilicet oportere pueros educari & inſtrui, vt reddant partem animi affectibus opportunam & irrationalem, motibus commoderatam, ac rationis mandato morigeram. Hic enim optimus eſt in puerorum inſtitutione apparatus facultatis animæ affectibus obnoxiæ, ſi ad ratiocinatricis dominium quàm maximè idonea ſit, exiguam enim primum & imbecillem hanc eſſe decet, magnam verò & valentem circa quartumdecimum ætatis annum euadere, quando iam dominari & imperare ipſam conuenit, tanquam aurigam quendam pari connatorum equorum cupiditati & iracundiæ, dum non valentes nimium ſunt, neque imbecillæ, neque pigræ, neque effrenes, neque contumaces omninò, vel indecoræ, vel contumelioſæ, ſed in omne promptæ, tum ſequi, tum obedire rationi. Huius autem ipſius inſtitutionem virtutémque ſcientiam eſſe oportet rerum naturæ, quemadmodum aurigæ, ſpeculationum artis aurigandi; nam in brutis animæ facultatibus ſcientiæ non ſolent innaſci; ſicuti nec equis; ſed his ſanè propria virtus ex conſuetudine quadam irrationali proficiſci; aurigis autem ex diſciplina rationali. Porrò ſequitur rurſus hæc etiam de virtutibus ſermo duplicem continens errorem, ſiue ſcientias quis omnes ipſas, ſiue vires exiſtimet. Siquidem irrationalium animæ partium neceſſe irrationales quoque virtutes eſſe, ratiocinatricis autem ſolius rationalem, quapropter meritò illarum ſanè virtutes, facultates ſunt;

A τῷ πρέποντι πρὸς τοὺς περὶ τὸν Χρύσιππον, ὁ λόγος ἐνέστηκέ μοι μήτ' ἄλλο γιγνώσκοντας τῶν κατὰ τὰ πάθη, μήθ' ὡς αἱ τοῦ σώματος κράσεις οἰκείας ἑαυτῶν ἐργάζονται τὰς παθητικὰς κινήσεις, οὕτως γὰρ ὁ Ποσειδώνιος ὀνομάζειν εἴωθεν. Ἀριστοτέλης δ' αὐτίκα γε ἤδη καλεῖ τῶν ζώων ἁπάσας τὰς τοιαύτας τῆς ψυχῆς καταστάσεις, ἐξηγεῖταί τε καθ' ὅν τινα τρόπον ἐπὶ ταῖς διαφερούσαις κράσεσι συνίσταται. διόπερ οἶμαι καὶ ἡ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ἴασις ἐπ' ἐνίων μὲν εὔκολός τε καὶ ῥᾳδία, διὰ τὸ μήτε τὰς παθητικὰς κινήσεις αὐτοῖς ἰσχυρὰς ὑπάρχειν, μήτε τὸ λογιστικὸν ἀσθενὲς φύσει, καὶ ἀσύνετον, ἀλλὰ δι' ἀμα-
B θίαν, καὶ μοχθηροὺς ἐθισμοὺς ἐμπαθῶς ἀναγκάζεσθαι ζῆν τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους. ἐνίοις δὲ χαλεπὴ καὶ δύσκολος, ὅταν κινήσεις αἱ κατὰ πάθος, αἱ διὰ τὴν τοῦ σώματος κατασκευὴν ἀναγκαίως γιγνόμεναι, μεγάλαι δή τινες οὖσαι τύχωσι καὶ σφοδραί, τό τε λογιστικὸν ἀσθενές, καὶ ἀσύνετον φύσει. χρὴ γὰρ καὶ τοῦτον μὲν ἐπιστήμην λαβεῖν τῆς ἀληθείας, καὶ τὰς κατὰ πάθος δὲ κινήσεις ἀμβλυνθείσας χρηστοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐθισθῆναι, εἴ τις μέλλοι βελτίονα τὸ ἦθος ἀποδείξειν τὸν ἄνθρωπον· οὕτω δὲ καὶ πλάττειν ἐξ ἀρχῆς ἄνθρωπον χρὴ πρὸς τὸ βέλτιστον, ἀπὸ τούτων μὲν πρῶτον αὐτῶν τῶν
C σπερμάτων προνοουμένους, οἷς ἐφεξῆς τῆς διαίτης ἣν ἡ κύουσα διαιτήσεται, κατά τε τὰς τροφάς, καὶ τὰ πόματα, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰς ἡσυχίας, καὶ τοὺς ὕπνους, καὶ τὰς ἐγρηγόρσεις, ἐπιθυμίας τε καὶ θυμούς, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, περὶ ὧν ἁπάντων, ὁ μὲν Πλάτων ἀκριβέστατα διῆλθεν, ὁ δὲ Χρύσιππος οὐ μόνον αὐτὸς οὐδὲν ἱκνούμενον εἶπεν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ τινὶ κατέλιπεν ἀφορμὴν εὑρέσεως, μοχθηρὰν ὑποβαλλόμενος τοῦ λόγου τὴν κρηπῖδα. ταῦτά τοι καὶ ὁ Ποσειδώνιος αὐτοῦ μέμφεται, μετὰ τοῦ καὶ θαυμάζειν ὅσα Πλάτων εἶπεν ὑπὲρ τῆς τῶν παίδων ἔτι τε κυουμένων ἐν τῇ μήτρᾳ διαπλάσεως, ἀποκυηθέντων τε τροφῆς καὶ παιδείας, καὶ γρά-
D φει γε ἐπιτομήν τινα κατὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ περὶ παθῶν σύγγραμμα τῶν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένων, ὡς χρὴ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι τοὺς παῖδας, ὑπὲρ τοῦ τὸ παθητικόν τε, καὶ ἄλογον τῆς ψυχῆς σύμμετρον ἀποφαίνεσθαι ταῖς κινήσεσι, καὶ τοῖς τοῦ λόγου προστάγμασιν εὐπειθές. αὕτη γὰρ ἀρίστη παίδων παιδεία παρασκευὴ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς, ὡς ἂν ἐπιτηδειοτάτη ἡ πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ λογιστικοῦ. μικρὸν μὲν γὰρ τὰ πρῶτα, καὶ ἀσθενὲς ὑπάρχειν τοῦτο, μέγα δὲ καὶ ἰσχυρὸν ἀποτελεῖσθαι περὶ τὴν τεσσαρεσκαιδεκέτη ἡλι-
E κίαν, ἡνίκα ἤδη κρατεῖν τε καὶ ἄρχειν αὐτὸ προσήκει, καθάπερ ἡνίοχόν τινα τοῦ ζεύγους τῶν συμφύτων ἵππων ἐπιθυμίας τε καὶ θυμοῦ, μήτ' ἰσχυρῶν ὑπαρχόντων ἄγαν, μήτ' ἀσθενῶν, μήτ' ὀκνηρῶν, μήτ' ἐκφόρων, μήτε δυσπειθῶν ὅλως, ἢ ἀκόσμων, ἢ ὑβριστῶν, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἑτοίμων ἕπεσθαί τε καὶ πείθεσθαι τῷ λογισμῷ. τούτου δ' αὐτοῦ τὴν παιδείαν τε, καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπιστήμην εἶναι τῆς τῶν ὄντων φύσεως, ὥσπερ τοῦ ἡνιόχου τῶν ἡνιοχικῶν θεωρημάτων. ἐν γὰρ ταῖς ἀλόγοις τῆς ψυχῆς δυνάμεσιν ἐπιστήμας οὐκ ἐγγίνεσθαι, καθάπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἵπποις. ἀλλὰ τούτοις μὲν τὴν οἰκείαν ἀρετὴν ἐξ ἐθισμοῦ τινος
F ἀλόγου παραγίνεσθαι, τοῖς δ' ἡνιόχοις ἐκ διδασκαλίας λογικῆς. ἕπεται δ' αὖθις τοῖσδε, καὶ ὁ περὶ τῶν ἀρετῶν λόγος αὐτὸς ἔχων τὸ σφάλμα διττόν, εἴτ' ἐπιστήμας τις ἁπάσας αὐτάς, εἴτε δυνάμεις ὑπολάβοι. τῶν μὲν γὰρ ἀλόγων τῆς ψυχῆς μερῶν, ἀλόγους ἀνάγκη, καὶ τὰς ἀρετὰς εἶναι. τοῦ λογιστικοῦ δὲ μόνου λογικήν, ὥστ' εὐλόγως ἐκείνων μὲν αἱ ἀρεταὶ δυνάμεις εἰσίν,

ἐπιστήμη δὲ μόνου τοῦ λογιστικοῦ. Χρύσιππος δὲ μεγάλα σφάλλεται, οὐχ ὅτι μηδεμιᾶς ἀρετὴν ἐποίησε δύναμιν, οὐ γὰρ μέγα τὸ τοιοῦτον σφάλμα ἐστὶν, οὐδὲ διαφερόμεθα πρὸς αὐτὸν, ἀλλ᾽ ὅτι πολλὰς ἐπιστήμας τε καὶ ἀρετὰς εἶναι φήσας, μίαν ἔφησεν εἶναι δύναμιν τῆς ψυχῆς. οὐ γὰρ ἐνδέχεται μιᾶς δυνάμεως ἀρετὰς εἶναι πολλὰς, εἴ γε μηδὲ τελειότητας πολλὰς ἑνὸς πράγματος. μία γὰρ ἑκάστου τῶν ὄντων ἡ τελειότης, ἡ δ᾽ ἀρετὴ τελειότης ἐστὶ τῆς ἑκάστου φύσεως, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ. κάλλιον οὖν Ἀρίστων ὁ Χῖος, οὔτε πολλὰς εἶναι τὰς ἀρετὰς τῆς ψυχῆς ἀποφηνάμενος, ἀλλὰ μίαν, ἣν ἐπιστήμην ἀγαθῶν τε, καὶ κακῶν εἶναί φησιν, οὔτε περὶ τῶν παθῶν ἐναντία ταῖς ἰδίαις ὑποθέσεσι γράψας, ὥσπερ ὁ Χρύσιππος.

A ſolius autem ratiocinatricis ſcientia. At Chryſippus vehementer errat, non ſolùm quod ne vnam quidem virtutem, facultatem fecerit, non enim magnus is error eſt, neque in hoc diſſentimus, ſed quod multas & ſcientias & virtutes eſſe dicens, vnam eſſe animæ facultatem dixerit. Quippe fieri non poteſt, vt vnius facultatis multæ ſint virtutes, ſiquidem neque perfectiones multæ vnius rei eſſe poterunt. Vna enim cuiuſque eorum quæ ſunt perfectio eſt; at perfectio cuiuſque naturæ virtus eſt, vt ipſe fatetur. Melius itaque Ariſto Chius, neque multas eſſe animæ virtutes pronunciat, ſed B vnam, quam bonorum malorúmque ſcientiam eſſe tuetur; neque de affectibus contraria ſuis hypotheſibus ſcribit, quemadmodum Chryſippus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Ἅττα ὁ Ποσειδώνιος ἔγραψε περὶ τέλους τε, καὶ αἰτιῶν τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, καὶ τῆς τῶν αἰτιῶν διαγνώσεώς τε, καὶ ἡ τῆς διαγνώσεως χρεία.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἀρετῶν ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν, ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων ὁ Χρύσιππος ἐπηρεάζει τὸν Πλάτωνα. νυνὶ γὰρ ἐξ ἀκολουθίας πρὸς ἑαυτῶν ἐμνημόνευσα τῷ περὶ τῶν παθῶν δόγματι, καὶ τὰ περὶ τῶν ἀρετῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένου, ὥσπερ καὶ ὁ Ποσειδώνιός φησιν, ὧδέ πως γράφων αὐτοῖς ὀνόμασι, κατὰ τὸ πρῶτον περὶ παθῶν οὐ μετὰ πολλὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ βιβλίου. νομίζω γὰρ καὶ τὴν περὶ ἀγαθῶν, καὶ κακῶν, καὶ τὴν περὶ τελῶν, καὶ τὴν περὶ ἀρετῶν, ἐκ τῆς περὶ παθῶν ὀρθῶς διασκέψεως ἠρτῆσθαι. ὅτι μὲν οὖν τὴν περὶ τῶν ἀρετῶν ὀρθῶς δόξαν ἐζεῦχθαι συμβέβηκε τῇ περὶ τῶν παθῶν, αὐτάρκως ἐνδεδεῖχθαί μοι δοκῶ. ὅτι δὲ καὶ τὴν περὶ ἀγαθῶν τε καὶ τοῦ τέλους, ἀρκεῖ μοι τὰ Ποσειδωνίου παραγράψαι τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. τὸ δὴ τῶν παθῶν αἴτιον, τουτέστι τῆς τε ἀνομολογίας, καὶ τοῦ κακοδαίμονος βίου τὸ μὴ κατὰ πᾶν ἕπεσθαι, τῷ ἐν αὐτῷ δαίμονι συγγενεῖ τε ὄντι, καὶ τὴν ὁμοίαν φύσιν ἔχοντι τῷ τὸν ὅλον κόσμον διοικοῦντι, τῷ δὲ χείρονι, καὶ ζῳώδει ποτὲ συνεκκλίνοντας φέρεσθαι. οἱ δὲ τοῦτο παριδόντες, οὔτε ἐν τούτοις βελτιοῦσι τὴν αἰτίαν τῶν παθῶν, οὔτ᾽ ἐν τοῖς περὶ τῆς εὐδαιμονίας, καὶ ὁμολογίας ὀρθοδοξοῦσιν. οὐ γὰρ βλέπουσιν ὅτι πρῶτόν ἐστιν ἐν αὐτῇ τὸ κατὰ μηδὲν ἄγεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀλόγου τε, καὶ κακοδαίμονος, καὶ ἀθέου τῆς ψυχῆς. ἐν τούτοις φανερῶς ὁ Ποσειδώνιος ἐδίδαξε πηλίκον ἁμαρτάνουσιν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, οὐ μόνον ἐν τοῖς περὶ τῶν παθῶν λογισμοῖς, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ τέλους. οὐ γὰρ ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἀλλ᾽ ὡς ὁ Πλάτων ἐδίδαξε τὸ τῇ φύσει ζῆν ὁμολογουμένως ἐστίν. ὄντος γὰρ ἐν ἡμῖν τοῦ μὲν βελτίονος τῆς ψυχῆς μέρους, τοῦ δὲ χείρονος. ὁ μὲν τῷ βελτίονι συνεπόμενος, ὁμολογουμένως ἂν λέγοιτο τῇ φύσει ζῆν. ὁ δὲ τῷ χείρονι μᾶλλον ἑπόμενος ἀνομολογουμένως. ἔστι δ᾽ οὗτος μὲν ὁ κατὰ πάθος ζῶν, ἐκεῖνος δὲ ὁ κατὰ λόγον. οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ τούτοις ὁ Ποσειδώνιος, ἐναργέστερόν τε καὶ σφοδρότερον καθάπτεται τῶν περὶ τὸν Χρύσιππον, ὡς οὐκ ὀρθῶς ἐξηγουμένων τὸ τέλος. ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις ὧδε. ἃ δὴ παρέντες ἔνιοι, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν συστέλλουσιν εἰς τὸ πᾶν τὸ ἐνδεχόμενον ποιεῖν ἕνεκα τῶν πρώτων κατὰ φύσιν, ὅμοιον αὐτὸ ποιοῦντες τῷ σκοπὸν ἐκτίθεσθαι τὴν ἡδονὴν, ἢ τὴν ἀοχλησίαν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. ἔστι δὲ μάχην ἐμφαῖνον κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἐκφορὰν, καλὸν δὲ καὶ εὐδαιμονικὸν οὐδέν.

CAPVT VI.

Quæ Poſidonius ſcripſerit aduerſus Chryſippum de fine, ac de affectuum animæ cauſis cauſarumque dignotione, & dignotionis vſus.

VErum de virtutibus poſtea agetur, quia etiam in his Chryſippus calumniatur Platonem; nunc enim ex conſecutione quadam de C eis mentio facta eſt, cum decretum de affectibus, decreta de virtutibus neceſſariò conſequatur, quemadmodum & Poſidonius inquit, ita ſcribens ad verbum in primo de affectibus, non multò poſt libri initium. *Puto enim conſiderationem de bonis & malis, item de finibus, inſuper de virtutibus ſpeculationem, ex ea quæ de affectibus eſt rectè pendere. Quod itaque opinionem de virtutibus rectè ei quæ de affectibus eſt, coniungi accidit, abundè à me oſtenſum arbitror.* Quòd autem & de bonis & de fine opinio coniuncta eſt, ſufficit mihi Poſidonij verba D ſcribere, quæ hunc in modum habent. *Affectuum cauſa ſanè, hoc eſt, diſſenſionis & infelicis vitæ eſt non ſequi per omnia genium nobis inſitum, qui connatus ac ſimilis naturæ eſt ei qui totum mundum gubernat; cum deteriore verò & qui animali peculiaris eſt nonnunquam declinando efferri. Qui verò hoc præterierunt neque in his affectuum meliorem cauſam reddiderunt, neque in iis quæ de felicitate & conſenſu ſunt, rectè opinantur; quippe qui non vident primum eſſe in ea, in nulla re duci ab irrationali, infelici, & Dei experte anima.* In his manifeſtò Poſidonius do- E cuit quantum Chryſippi ſectatores aberrent, non ſolùm in diſputationibus de affectibus, ſed etiam de fine. Non enim eſt vt illi dictitant, ſed vt Plato tradidit, naturæ conſentaneam vitam agere. Quum enim in nobis alia potior ſit animæ pars, alia deterior; qui potiorem ſequitur, conſentaneam naturæ vitam agere dicetur; qui deteriorem magis æmulatur, repugnantem, hic autem ex affectu, ille ſecundum rationem viuit. Porrò non contentus his Poſidonius, euidentiùs vehementiúſque Chryſippi ſectatores attingit, qui non rectè fi- F nem interpretentur. Habent autem verba in eum modum. *Quæ ſanè prætermittentes nonnulli id quod eſt cum conſenſu naturæ viuere, contrahunt in hoc quod eſt, omne quod poteſt fieri, agere cauſâ primorum ſecundum naturam, ſimile eis facientes, qui ſcopum proponunt voluptatem, aut tranquillitatem, aut aliud quippiam eiuſmodi. Hoc autem pugnam oſtendit in ipſa prolatione, honeſtum autem & felix nihil*

comitatur

Digitized by Google

comitatur enim neceſſariò finem; finis autem non eſt; ſed ſi hoc rectè percipiatur licet eo vti ad ambiguitates auferendas, quas ſophiſtæ producunt, quod equidem non continget de eo quod eſt viuere ſecundum peritiam earum quæ in tota natura eueniunt; quod idem valet, ac ſi dicas conuenienter naturæ viuere niſi hoc ignauè ad aliquam ſuarum differentiarum vergere contingat. Sufficiebat itaque forſan & hoc ad abſurditatis indicationem eorum quæ Chryſippus de fine dixit, exponendo quomodo quis vitam naturæ conſentaneam aſſequatur. Melius tamen puto etiam poſt hæc, à Poſidonio ſcripta apponere, quæ hocce modo habent; *Hanc ſanè abſurditatem cauſa affectuum viſa diſſoluit, ac principia peruerſitatis in rebus appetendis fugiendiſque indicauit, ac modos exercitationis diuiſit.* Item quæ de affectus impetu dubitantur, declarauit. *Non exigua, neque vulgaria inquit nos conſecuturos bona, causâ affectuum inuentâ.* Nam vt diſcamus exactè quale taodem ſit vita naturæ conſentanea, ex inuenta affectuum cauſa adiuti ſumus. Siquidem qui ex affectu viuit, non conſentaneam naturæ vitam agit; qui non ex affectu, conſentaneam naturæ tranſigit. Sequitur enim hic irrationalem & attonitam animæ partem, ille rationalem & diuinam. Porrò initia peruerſitatis in rebus appetendis fugiendiſque, cauſa affectuum inuenta edocuit; nam propria facultatibus animæ irrationabilibus, nonnulli decepti quaſi ſimpliciter propria opinantur, ignari quòd voluptas & imperium in proximos, animalis partis animæ ſunt appetibilia. Sapientia verò, & omne bonum honeſtúmque, ſimul & rationalis & diuinæ partis eſt. Modos autem exercitij, inquit, affectuum cauſa cognita diſtinxit. Alios enim in huiuſmodi numeris pariter & harmoniis ſtudiíſque, alios io talibus viuere iubebimus, quemadmodum Plato nos docuit; hebetes quidem & pigros & vecordes, tum in rectis numeris, tum harmoniis animam validè mouentibus, tum eiuſmodi ſtudiis educantes; iracundiores autem & furibundos magis tractantes, cootrariis; quoniam cur per deum immortalem (interrogabo enim adhuc hoc à Chryſippo) Damon muſicus, quum eſſet apud tibicinam Phrygium modulantem, adoleſcentibus quibuſdam ebrioſis, & inſania quædam peragentibus, Doricum canere iuſſit, illi verò ſtatim à motu inſulſo ceſſarunt? Non enim nimirum opiniones ratiocinatricis facultatis docentur à cantionibus tibicinæ, ſed affectibus obnoxia pars animæ, quum ſit irrationalis, excitatur, mitigatúrque motibus irrationabilibus. Siquidem irrationali ab irrationalibus & commodum & noxa obuenit; rationali verò ex ſcientia, bonáque diſciplina. Atque hæc ex affectuum cauſa cognita accedere nobis ait, & ioare Poſidonius affirmat; & præterea quæ de affectus impetu ambiguntur, declarare. Deinde ipſe quæ tandem ea ſint, inferens, hunc in modum exponit: *Puto vtique nuper vos vidiſſe, quomodo ratione perſuaſi malum ſibi adeſſe, vel inferri, neque timent, neque dolent; imaginationes autem illorum ipſarum capiunt. Quomodo enim aliquis ratione mouebit irrationale, ſi non quandam deſcriptionem ſenſibili perſimilem adiecerit? Sic igitur ex narratione nonnulli in cupiditatem incidunt, & manifeſtè iuſſi fugere incurrentem Leonem, non videntes extimeſcunt.*

A παρέπεσθαι γὰρ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον τῷ τέλει, τέλος δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ τούτου διαληφθέντος ὀρθῶς, ἔξεστι μὲν αὐτῷ χρῆσθαι πρὸς τὸ διακόπτειν τὰς ἀπορίας ἃς οἱ σοφισταὶ προτείνουσι, μὴ μέντοι γε τὸ κατ' ἐμπειρίαν τῶν κατὰ τὴν ὅλην φύσιν συμβαινόντων ζῆν, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ τῷ ὁμολογουμένως εἰπεῖν ζῆν, ἔοικε μὴ τοῦτο μικροπρεπῶς συντείνειν εἰς τὸ τῶν διαφορῶν τυγχάνειν. ἤρκει μὲν οὖν ἴσως καὶ τοῦτο πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀτοπίας, ὧν ὁ Χρύσιππος εἴρηκε περὶ τοῦ τέλους ἐξηγούμενος, ὅπως ἄν τις τυγχάνοι τοῦ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν. ἄμεινον μὴν ἡγοῦμαι καὶ τὰ τούτοις ἑξῆς ὑπὸ τοῦ Ποσειδωνίου
B γεγραμμένα παραθέσθαι τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. Ταύτην τε δὴ τὴν ἀτοπίαν διέλυσεν ἡ αἰτία τῶν παθῶν ὀφθεῖσα, καὶ τὰς ἀρχὰς ἔδειξε τῆς ἐν τοῖς ὀρεκτοῖς καὶ φευκτοῖς διαστροφῆς, καὶ τοὺς τρόπους τῆς ἀσκήσεως διεῖλε, καὶ τὰ διαπορούμενα περὶ τῆς ἐκ πάθους ὁρμῆς ἐξέφηνεν, οὐ σμικρά γε οὐδὲ τὰ τυχόντα φησὶν ἡμᾶς ἀπολαύσειν ἀγαθά, τῆς αἰτίας τῶν παθῶν εὑρεθείσης. Εἰς γὰρ τὸ μαθεῖν ἀκριβῶς οἷόν τι τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν ἐστιν, ἐκ τῆς τῶν παθῶν αἰτίας εὑρεθείσης ὠφελήθημεν. ὁ μὲν γὰρ κατὰ πάθος, οὐχ ὁμολογουμένως ζῇ τῇ φύσει, ὁ δὲ μὴ κατὰ πάθος, ὁμολογουμένως ζῇ τῇ φύσει.
C ἕπεται γάρ, ὁ μὲν τῷ ἀλόγῳ καὶ ἐμπλήκτῳ τῆς ψυχῆς, ὁ δὲ τῷ λογικῷ τε καὶ τῷ θείῳ, καὶ τὰς ἀρχὰς δὲ τῆς ἐν τοῖς αἱρετοῖς τε καὶ φευκτοῖς διαστροφῆς ἐδίδαξεν ἡ αἰτία τῶν παθῶν εὑρεθεῖσα. τὰ γὰρ οἰκεῖα ταῖς ἀλόγοις δυνάμεσι τῆς ψυχῆς ἐξαπατώμενοί τινες ὡς ἁπλῶς οἰκεῖα δοξάζουσιν, οὐκ εἰδότες ὡς τὸ μὲν ἥδεσθαί τε καὶ τὸ κρατεῖν τῶν πέλας, τοῦ ζῳώδους τῆς ψυχῆς ἐστιν ὀρεκτά. σοφία δὲ καὶ πᾶν ὅσον ἀγαθόν τε καὶ καλόν, ἅμα τοῦ λογικοῦ τε καὶ θείου, καὶ τοὺς τρόπους δέ φησι τῆς ἀσκήσεως, ἡ τῶν παθῶν αἰτία γνωσθεῖσα διωρίσατο. τοὺς μὲν γὰρ ἐν τοιοῖσδε ῥυθμοῖς ἅμα, καὶ ἁρμονίαις, καὶ ἐπιτηδεύ-
D μασι, τοὺς δὲ ἐν τοιοῖσδε διαιτᾶσθαι κελεύσομεν, ὥσπερ ὁ Πλάτων ἡμᾶς ἐδίδαξε, τοὺς μὲν ἀμβλεῖς καὶ νωθρεῖς, καὶ ἀθύμους, ἔν τε τοῖς ὀρθίοις ῥυθμοῖς καὶ ταῖς κινούσαις ἰσχυρῶς τὴν ψυχὴν ἁρμονίαις, καὶ τοῖς τοιούτοις ἐπιτηδεύμασι τρέφοντες. τοὺς δὲ θυμικωτέρους καὶ μανικωτέρους ἄγοντες, ἐν ταῖς ἐναντίαις· ἐπεὶ διὰ τί πρὸς θεῶν. ἐρωτήσω γὰρ ἔτι τοῦτο τοὺς ἀπὸ τοῦ Χρυσίππου, Δάμων ὁ μουσικὸς αὐλητρίδι παραγενόμενος αὐλούσῃ τὸ Φρύγιον νεανίαις τισὶν οἰνωμένοις, καὶ μανικά ἄττα διαπραττομένοις, ἐκέλευσεν αὐλῆσαι τὸ Δώριον, οἱ δ' εὐθὺς ἐπαύσαντο τῆς ἐμπλήκτου φορᾶς, οὐ γὰρ
E δήπου τὰς δόξας τοῦ λογιστικοῦ μεταδιδάσκονται πρὸς τῶν αὐλημάτων, ἀλλὰ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς ἄλογον ὑπάρχον, ἐπεγείρονταί τε καὶ πραΰνονται διὰ κινήσεων ἀλόγων. τῷ μὲν γὰρ ἀλόγῳ, διὰ τῶν ἀλόγων ἥ τε ὠφέλεια καὶ ἡ βλάβη, τῷ λογικῷ δὲ δι' ἐπιστήμης τε καὶ ἀμαθίας. καὶ ταῦτ' οὖν ἐκ τῆς τῶν παθῶν αἰτίας γνωσθείσης ὠφελεῖσθαί φησιν ἡμᾶς ὁ Ποσειδώνιος· καὶ πρὸς τούτοις τὰ διαπορούμενά φησι περὶ τῆς ἐκ πάθους ὁρμῆς ἐξέφηνεν, εἶτ' αὐτὸς ἅττα ποτ' αὐτά ἐστιν ἐπιφέρων ἐξηγεῖται τόνδε τὸν τρόπον. οἶμαι γὰρ ὅτι πάλαι βλέπετε πῶς διὰ λόγου μὲν πεισθέντες κακὸν ἑαυτοῖς παρεῖναι ἢ
F ἐπιφέρεσθαι, οὔτε φοβοῦνται οὔτε λυποῦνται, φαντασίας δ' ἐκείνων αὐτῶν λαμβάνονται. πῶς γὰρ ἄν τις λόγῳ κινήσειε τὸ ἄλογον, ἐὰν μή τινα ἀναζωγράφησιν προσβάλληται αἰσθητῇ παραπλησίαν. οὕτως οὖν ἐκ διηγήσεώς τινες εἰς ἐπιθυμίαν ἐκπίπτουσι, καὶ ἐναργῶς ἐγκελευσαμένου φεύγειν τὸν ἐπιφερόμενον λέοντα, οὐκ ἰδόντες φοβοῦνται.

A ταυτά τε οὖν εἴρηται καλῶς τῷ Ποσειδωνίῳ. καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς ἔτι, συμπάσας τὰς αἰτίας ἐξηγουμένῳ τῶν ἀπορηθέντων ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου, περὶ ὧν κἀγὼ τὸ πρὸ τούτου γράμμα διῆλθον ἐπὶ τῆς τελευτῆς, ὅθεν μοι δοκῶ καὶ νῦν ἐνταῦθα καταπαύσειν τὸν λόγον, μίαν ἔτι τὴν ἐφεξῆς αὐτοῦ προσγράψας ῥῆσιν ἔχουσαν ὧδε. καὶ μὴν οἱ προσκόπτοντες, μεγάλα κακὰ δοκοῦντες ἑαυτοῖς, οὐ λυποῦνται, φέρονται γὰρ οὐ κατὰ τὸ ἄλογον τῆς ψυχῆς οὕτως, ἀλλὰ κατὰ τὸ λογικόν. εἶτ᾽ ἐφεξῆς τοῦ διὰ τί τὰ χρονίζοντά τε τῶν παθῶν ἡσυχέστερά τε καὶ ἀσθενέστερα γίγνεται, τὴν αἰτίαν ἀποδίδωσιν, ὑπὲρ ἧς ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ παθῶν ἀπορεῖν ὡμολόγησεν. B εἴρηται δὲ περὶ αὐτῆς ὑφ᾽ ἡμῶν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ τετάρτου, καὶ νῦν εἰρήσεται διὰ βραχέων οἷον ἐπιτομή τις τῆς Ποσειδωνίου ῥήσεως μακρᾶς ὑπαρχούσης. τὸ τοίνυν παθητικὸν τῆς ψυχῆς ἐν τῷ χρόνῳ, τοῦτο μὲν ἐμπίπλαται τῶν οἰκείων ἐπιθυμιῶν, τοῦτο δὲ κάμνει ταῖς πολυχρονίαις κινήσεσιν, ὥστε δι᾽ ἄμφω καθησυχάσαντος αὐτοῦ, καὶ μέτρια κινουμένου, κρατεῖν ὁ λογισμὸς ἤδη δύναται· ὥσπερ καὶ ἵππου τινὸς ἐκφέροντος τὸν ἐπιβάτην ἐξενηνοχότος βιαίως, εἶτα κάμνοντός τε ἅμα τῷ δρόμῳ καὶ προσέτι καὶ ἐμπλησθέντος ὧν ἐπεθύμησεν, αὖθις ὁ ἡνίοχος ἐγκρατὴς καθίσταται. C φαίνεται γὰρ τοῦτο πολλάκις γιγνόμενον, καὶ οἵ γε παιδεύοντες τὰ νέα τῶν ζῴων, ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς κάμνειν τε ἅμα καὶ ἐμπλησθῆναι κατὰ τὰς ἐκφόρους κινήσεις, ὕστερον ἐπιτίθενται. περί τε οὖν τῶν τοιούτων ἠπόρησεν ὁ Χρύσιππος, ὡς ἂν οὐ δυνάμενος εἰς τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς ἀναφέρεσθαι αὐτῶν τὰς αἰτίας, καὶ προσέτι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δείκνυσιν ἐν τοῖς ἑξῆς ὁ Ποσειδώνιος, οὐ τοῖς φαινομένοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ Ζήνωνι καὶ Κλεάνθει διαφέρεται. τὴν μὲν τοῦ Κλεάνθους γνώμην ὑπὲρ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς ἐκ τῶνδε φαίνεσθαί φησι τῶν ἐπῶν. ΛΟΓ. Τί ποτ᾽ ἔσθ᾽ ὅτι βούλει θυμέ; τοῦτό μοι φράσον. Θ. Ἐγὼ λογιστικὸν, πᾶν ὃ βούλομαι ποιεῖν. ΛΟΓ. D Βασιλικόν γε. Θ. Πλὴν ὅμως εἶπον πάλιν. Ὡς ἂν ἐπιθυμῶ ταῦθ᾽ ὅπως γενήσεται. ταυτὶ τὰ ἀμοιβαῖα, Κλεάνθους φησὶν εἶναι Ποσειδώνιος, ἐναργῶς ἐνδεικνύμενος τὴν περὶ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς γνώμην αὐτοῦ, εἴγε δὴ πεποίηκε τὸν λογισμὸν τῷ θυμῷ διαλεγόμενον ὡς ἕτερον ἑτέρῳ. ὁ δὲ Χρύσιππος οὔθ᾽ ἕτερον εἶναι νομίζει τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς τοῦ λογιστικοῦ καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων ἀφαιρεῖται τὰ πάθη φανερῶς ἐπιθυμίᾳ τε καὶ θυμῷ διοικούμενα, ὡς καὶ Ποσειδώνιος ὑπὲρ αὐτῶν ἐπὶ πλέον διεξέρχεται. ὅσα μὲν οὖν τῶν ζῴων δυσκίνητά ἐστι καὶ προσπεφυκότα δίκην φυτῶν πέτραις, ἤ τισιν ἑτέροις τοιούτοις, E ἐπιθυμίᾳ μόνῃ διοικεῖσθαι λέγει αὐτά, τὰ δ᾽ ἄλλα τὰ ἄλογα σύμπαντα, ταῖς δυνάμεσιν ἀμφοτέραις χρῆσθαι, τῇ τ᾽ ἐπιθυμητικῇ καὶ τῇ θυμοειδεῖ, τὸν ἄνθρωπον δὲ μόνον ταῖς τρισί. προσειληφέναι γὰρ καὶ τὴν λογιστικὴν ἀρχήν. ταῦτά τε οὖν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Ποσειδωνίῳ, καὶ ἄλλα πάμπολλα καθ᾽ ὅλην τὴν περὶ τῶν παθῶν πραγματείαν. ὥσπερ οὖν ὁ Χρύσιππος ἐσφαλμένος ἐν αὐτοῖς, ὡς ἂν τις εἴποι τοῖς στοιχείοις τῆς περὶ τῶν παθῶν θεωρίας ἐξ ἀνάγκης πάμπολλα κακῶς εἶπεν, οὕτως ἀνάγκη τὸν ἀληθέσι ταῖς ἀρχαῖς χρησάμενον, εἰ μὲν ἀκριβῶς φυλάξειε τὸ πρὸς αὐτὰς ἀκόλουθον, ἅπαν εἰπεῖν ὀρθῶς. F εἰ δ᾽ οὐκ ἀκριβῶς, ἀλλὰ τά γε πλεῖστα κατορθοῦται, δοκῶ μοι καταπαύσειν ἤδη τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἐν τῷδε. τὸ γὰρ ἐπισκέψασθαι νῦν ὁποίας τινὸς ἔχεται γνώμης ὁ Ζήνων, οὐ κατὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἄν μοι προτεθέντα γίγνοιτο σκοπόν. ἕνεκα γὰρ τοῦ μὴ μακρολογεῖν ἀποχωρήσειν ἔφην τῶν ἄλλων Στωικῶν, ἐξετάζειν δὲ μόνα τὰ Χρυσίππου.

A Hæc itaque bene à Poſidonio dicta ſunt. Item quæ hæc ſubſequuntur, vniuerſas exponenti cauſas eorum de quibus Chryſippus ambigebat; ac ego ſuperiori libro ad calcem de eiſdem diſputaui; vnde mihi videor etiam nunc in præſentia finiturus ſermonem, modò vnam adhuc ſubſequentem ipſius orationem aſcripſero, quæ hunc in modum habet: *At verò prouidi magna mala ſibi inſtare videntes, non dolent, quippe non ſecundum irrationalem animæ partem feruntur ita, ſed ſecundum rationalem.* Poſtea rurſus hic cur affectus temporis ſpatio quietiores, imbecilliorésque B redduntur, cauſam reddit; ſuper quâ Chryſippus in ſecundo de affectibus dubitare ſe confeſſus eſt. Nos de ea ad finem quarti diximus, atque nunc breuiter dicemus, ceu compendium quoddam Poſidonij orationis, quæ prolixior eſt. Itaque pars animæ affectibus obnoxia temporis ſpatio, partim repletur propriis cupiditatibus, partim laborat motibus diuturnis; quapropter amborum nomine eâ conquieſcente, & mediocriter motâ, ſuperior eſſe ratio iam poteſt: quemadmodum & equo effreni inſeſſorem violenter excutiente, deinde laborante ſimul & curſu, & præterea etiam C repleto iis quæ concupiuit, rurſus auriga ſuperior euadit, id quod ſæpe fieri ſolet. Ac qui iuuenilia animantia erudiunt, vbi ipſis conceſſerint & laborare ſimul, & ſatiari motibus effrenatis, poſtea ipſis inſident. De eiuſmodi igitur Chryſippus hæſitauit, vt qui ipſorum cauſas ad partem animæ affectibus deditam non poſſet referre; præterea (etenim & hoc in ſubſequentibus Poſidonius oſtendit) non euidentibus ſolum, verùm & Zenoni Cleanthique repugnat. Cleanthis ſanè ſententiam, de parte animi affectibus obnoxia, ex his apparere verſibus affirmat. D RA. Quid tandem eſt quid cupis anime? Hoc mihi dicito. IR. Ego, quod cupio, facere omnino, RA. id regium. IR. At dic iterum. Vt cupio, ita hoc fiet modo? Hos verſus reſponſorios Cleanthis eſſe dicit Poſidonius, manifeſtò oſtendens ſuam de affectibus obnoxia parte ſententiam; ſiquidem introduxit rationem iracundię colloquentem, ceu alterum alteri. At Chryſippus neq; diuerſam animę partem affectibus deditã à rationali arbitratur, & affectus tollit à brutis animantibus, quũ manifeſtò libidine & iracundia gubernentur, quemadmodum & Poſidonius de ipſis copioſiùs pertractat. E Quę itaque animantia ęgrè mouentur, & adnata ſunt ſtirpium modo petris, aut quibuſdam aliis eiuſmodi cupiditate ſola gubernari ipſa pronũciat; reliqua verò bruta vniuerſa vtriſque facultatibus vti, & concupiſcibili, & iraſcibili, hominem autem ſolùm tribus; nam & rationale principiũ hunc aſſumere. Hæc à Poſidonio rectè dicta ſunt, aliáque permulta in toto de affectibus opere. Quẽadmodũ igitur Chryſippus in ipſis, vt ita dicã, elementis ſpeculationis de affectibus errãs, neceſſariò multa perperã dixit: ita neceſſe eſt eum qui veris vtitur principiis, modo accuratè ipſorũ conſequen- F tia obſeruauerit, totũ rectè dicere. Sin minùs accuratè, certè plurima bene affirmare. Viſum iam mihi eſt pręſentem librũ hîc finire; nam inſpicere nunc, qualiſnã ſententię ſit Zeno diuerſum fuerit ab eo quod per initia mihi propoſui; quippe, ne fierem prolixior, ab aliis Stoïcis me receſſurum retuli; ſola verò Chryſippi dicta examinaturum.

Siquidem

Siquidem neque quid tandem ſinguli philoſophi de anima ſentirent, hoc opete petſequi me promittebam, verùm quomodo veritatem habeant Platonis & Hippocraris placita examinare. Quare & ea quæ contra Chryſippum protuli, prætet inſtitutum producta ſunt, & Zeno ſi eadem quæ Chryſippus ſentit, eorundem crimioum reus declarabitur. Quòd ſi Platonis ſequatut principia, veluti Cleanthes & Poſidonius, noſtræ ſic particeps philoſophiæ etit. Si verò, quod ego credo, affectus iudiciis ſuperuenire putat, medius erit intet peſſimam de ipſis ſectam Chryſippi, & optimam, quam tum Hippoctates, tum Plato omnium primi celebrarunt. Poſidonius etiam Pythagoram dicit, quum nullus ipſius Pythagoræ commentarius ad nos peruenerit, coniiciens autem ex iis quæ nonnulli eius diſcipuli tradiderunt. Sed quod paulò ante dixi, non hiſtoriam veterum dogmatum liber hic docturum me promiſit, verùm ſola quæ Hippocrati & Platoni dicta ſunt, inſpecturum. Ac mihi hoc quatenus licet breuiſſimè abſoluitur. Non enim quia in multos libros opus deductum eſt, ſpeculari oportet; ſed hoc ad multitudinem magnitudinémque eorum quæ inſpicimus dogmatum referre; examinaréque & inſpicere, ſi de ipſis licet breuius dicere, ita vt nihil oeceſſarium omittatur, ſicut hoc etiam ex ipſis quæ Chryſippus ſcripſit de affectibus, licet condiſcere; nam quum quatuot libros adeo grandes ipſe conſcripſerit, vt ſinguli noſtros duplò ſuperent, nos tamen ne in integris quidem duobus ſeotentiam ipſius de affectibus explicauimus, ita vt etiam eorum quæ Poſidonius in id opus conſcripſit, meminetimus. Iam ſanè controuerſia contra Chryſippum finem habeat. Puto enim ſi quis animum prędictis adhibuerit, haud ægrè ipſum adinuenturum quæ particulatim in toto opere cõmiſerit errata. Sin autẽ aliquis non hiſce attenderit, neq; ſi plura ſcribantur, attendet.

CAPVT VII.

Platonis ſuis de tribus animæ ſiue partibus ſiue facultatibus vita noſtra gubernatricibus.

DIgrediar iam ad eam quam Plato quarto de republica poſuit demonſtrationem, quòd tres animę partes ſecundum animę impetum nos mouentes habeantur. At ſciendum hic quoque eſt, Id ſanè non demonſtrari neceſſariò, quod partes ſint inter ſe differentes. Non enim magis tres eſſe facultates, quàm tres partes, ſermo oſtendit; quòd quidem tres partes ſint in totum, ſiue partes animæ, ſiue facultates vnde vita noſtra gubernatur, appelles argumentis inuictis, & quæ vel inuito fidem faciant, & quibus nemo poſſit contradicere, demonſtratur. Quare etiam ex iis quæ modò dicentur, Chryſippi opinio ſubuertetur, aſtruetur autem communc Ariſtotelis, Platonis, & Poſidonij placitum, nempe quòd in altera facultate nos ratiocinamur; in altera iraſcimur; in tertia concupiſcimus. Quòd verò & ſubſtantiis, hæc inter ſe differant, & multò magis quod in diuerſis conſiſtant locis, ex iis ſanè quæ modò dicentur, ſcientificam capere demonſtrationem non licet. Subſequenti autem commentario, qui totius operis ſextus eſt, manifeſtis ſumptionibus ſecundũ Hippocratis & Platonis methodos demonſtrabitur.

A καὶ γὰρ οὐδὲ τί ποτε ἕκαστος ἐγίγνωσκε τῶν φιλοσόφων περὶ ψυχῆς, ὑπεσχόμην ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ διελθεῖν, ἀλλ' ὅπως ἀληθείας ἔχει τά Πλάτωνός τε καὶ Ἱπποκράτους δόγματα διασκέψασθαι, ὥστε καὶ τὰ πρὸς τὸν Χρύσιππον ἀντειρημένα μοι παρὰ τὸ προκείμενον ἐγένετο, καὶ Ζήνων εἰ μὲν τὰ αὐτὰ βούλοιτο Χρυσίππῳ, τοῖς αὐτοῖς ἐγκλήμασιν ὑπεύθυνος καταστήσεται. εἰ δὲ τοῦ Πλάτωνος ἀρχαῖς ἕποιτο Κλεάνθει τε καὶ Ποσειδωνίῳ παραπλησίως, τῆς ἡμετέρας ἂν οὕτω μετέχοι φιλοσοφίας. εἰ δ' ὥσπερ ἐγὼ πείθομαι, κρίσεσιν ἐπιγίγνεσθαι τὰ πάθη νομίζει, μέσος ἂν εἴη τῆς τε χείριστης περὶ αὐτῶν αἱρέσεως τῆς Χρυσίππου καὶ τῆς ἀρίστης
B ἣν Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων ἁπάντων πρῶτοι μετεχείριζον. Ποσειδώνιος δὲ καὶ Πυθαγόραν φησὶν αὐτὸν μὲν τοῦ Πυθαγόρου συγγράμματος οὐδενὸς εἰς ἡμᾶς διασωζομένου, τεκμαιρόμενος δ' ἐξ ὧν ἔνιοι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ γεγράφασιν, ἀλλ' ὅπερ εἶπον ὀλίγον ἔμπροσθεν οὐχ ἱστορίαν δογμάτων παλαιῶν ὁ λόγος διδάξειν ἐπηγγείλατο, μόνα δὲ τὰ πρὸς Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος εἰρημένα διασκέψασθαι. καί μοι τοῦτο καθ' ὅσον οἷόν τ' ἦν περαίνεται διὰ βραχυτάτων. οὐ γὰρ ὅτι πολύβιβλος ἡ πραγματεία χρὴ σκοπεῖν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς τὸ πλῆθός τε καὶ τὸ μέγεθος, ὧν ἂν ἐπισκεπτώμεθα δογμάτων ἀναφέρειν ἐξετάζειν τε
C καὶ σκοπεῖν, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἐνεχώρει βραχύτερον εἰπεῖν αὐτὸν τι παραλιπεῖν τῶν ἀναγκαίων, ὡς τοῦτό γε καὶ ἐξ αὐτῶν ὧν ἔγραψε Χρύσιππος περὶ παθῶν ἔνεστι καταμαθεῖν. τεττάρων γὰρ βιβλίων οὕτω μεγάλων αὐτῷ γεγραμμένων, ὥσθ' ἕκαστον εἶναι διπλάσιον τῶν ἡμετέρων, ὅμως ἡμεῖς οὐδ' ἐν ὅλοις δύο τὴν περὶ τῶν παθῶν αὐτοῦ γνώμην ἐξητάκαμεν εὐθύς, καὶ τῶν ὑπὸ Ποσειδωνίου γραφέντων εἰς τὴν αὐτὴν πραγματείαν ἐπιμνησθέντες. ἡ μὲν δὴ πρὸς Χρύσιππον ἀντιλογία τέλος ἐχέτω. νομίζω γὰρ εἰ μὲν τις προσέχει τὸν νοῦν τοῖς εἰρημένοις, οὐκ ἂν χαλεπῶς αὐτὸν ἐξευρεῖν ὅσα κατὰ μέρος ἐν ὅλῃ τῇ πραγματείᾳ διημάρτηται. εἰ δὲ
D τις οὐ προσέχει τούτοις, οὐδ' ἂν ἔτι πλείω γράφηται προσέξει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τὸ τοῦ Πλάτωνος δόγμα περὶ τριῶν ἢ μορίων, ἢ δυνάμεων ἡμᾶς διοικουσῶν.

ΜΕταβήσομαι δὴ ἤδη πρὸς τὴν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένην ἐπίδειξιν, ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας περὶ τοῦ τρία τῆς ψυχῆς εἶναι μόρια τὰ καθ' ὁρμὴν ἡμᾶς κινοῦντα. γινώσκειν δὲ χρὴ κἀνταῦθα, τὸ μὲν ὅτι μόρια
E διαφέροντ' ἀλλήλων ἐστὶν, οὐκ ἀναγκαστικῶς ἀποδεικνύμενον, οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τρεῖς εἶναι δυνάμεις, ἢ τρία μόρια δείκνυσιν ὁ λόγος. ὅτι μέν γε τρία μόνα σύμπαντ' ἐστὶν, εἴτε μόρια ψυχῆς, εἴτε δυνάμεις, ὑφ' ὧν ὁ βίος ἡμῶν διοικεῖται, βιαστικῶς τε καὶ ἀναντιρρήτως ἀποδείκνυται, ὥστε καὶ ἐκ τῶν νῦν λεχθησομένων, ἡ μὲν τοῦ Χρυσίππου διαβληθήσεται δόξα, κατασκευασθήσεται δὲ τὸ κοινὸν Ἀριστοτέλους, καὶ Πλάτωνος, καὶ Ποσειδωνίου δόγμα, τὸ καθ' ἕτερον μὲν ἡμᾶς δύναμιν λογίζεσθαι, καθ' ἕτερον δὲ θυμοῦσθαι, κατ' ἄλλην δ' ἐπιθυμεῖν. ὅτι μέντοι καὶ ταῖς
F οὐσίαις ἀλλήλων ταῦτα διαφέρει, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅτι κατὰ διαφέροντας ἵδρυται τόπους, ἐκ μὲν τῶν νῦν λεχθησομένων ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν οὐκ ἔνεστι λαβεῖν. ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦθ' ὑπομνήματι γραφησομένῳ μοι, τῆς ὅλης πραγματείας ἕκτῳ γενήσεσθαι μέλλοντι, δι' ἐναργῶν λημμάτων ἀποδειχθήσεται κατὰ τὰς Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος μεθόδους.

ἰστέον δ' ὅτι καὶ ὁ Πλάτων αὐτὸς ἐπίσταται τὴν δύναμιν τῶν λεχθησομένων ἀποδείξεων. ἀρχόμενος γοῦν αὐτῶν μέλλων, τάδε προὔγραψε. καὶ εὖ ἴσθι, ὦ Γλαύκων, ὡς ἡ ἐμὴ δόξα, ἀκριβῶς μὲν τοῦτο ἐκ τοιούτων μεθόδων, οἵαις δὴ νῦν ἐν τοῖς λόγοις χρώμεθα, οὐ μή ποτε λάβωμεν. ἄλλη γὰρ μακροτέρα καὶ πλείων ὁδὸς ἐστὶ, δι' ἧς ἀποδείκνυται τρία τῆς ψυχῆς ἡμῶν εἶναι τὰ μέρη, οὐ μόνον τοῖς τόποις τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ταῖς οὐσίαις, καὶ ταῖς δυνάμεσι, καὶ ταῖς ἐνεργείαις, διαφέροντα ὡς κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ἐπιδείξω, καθ' ὃν καὶ τὴν μέθοδον αὐτὴν, ἣν ἐνταῦθα αἰνίττεται, μέλλω διεξέρχεσθαι. διὰ τί γὰρ καίτοι μὴ θαρρῶν ᾗ μέλλει λέγειν, ἀποδείξει ὅμως χρῆται, πρόδηλον ἐξ ἀρχῆς, οἶμαι, τῷ γε προσεσχηκότι τὸν νοῦν, οἷς δὲ ἀρτίως ἐλέγομεν, ὡς ὅτι μὲν τρεῖς εἰσι δυνάμεις διοικοῦσαι τὸν βίον ἡμῶν, ἐναργῶς ἀποδείκνυται, μὴ μέν τοι τό γ', ὅτι διαφέρουσαι ταῖς οὐσίαις. πρὸς γὰρ τὴν προκειμένην αὐτῷ πραγματείαν ἐν τῇ πολιτείᾳ, τὴν περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ὑπὲρ ἁπασῶν γὰρ ἐν τοῖς ἑξῆς ποιεῖται τὸν λόγον, ἤρκει τὸ διαγνῶναι τρεῖς εἶναι δυνάμεις ἑτερογενεῖς. οὕτω γοῦν καὶ ὁ Ποσειδώνιος ὑπολαβὼν, ἀπεχώρησέ τε τοῦ Χρυσίππου, καὶ μᾶλλον ἠκολούθησεν Ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι. προσέθηκα δὲ τῷ λόγῳ τὸ μᾶλλον, ἐπειδὴ κατὰ μέρος ἔν τισι διαφωνοῦντες οἱ τρεῖς ἄνδρες ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρετῶν διαφορᾶς, κατὰ δὲ τὸ συμπέρασμα ὁμολογοῦσιν ἀλλήλοις. ἐπιδείξω γὰρ καὶ αὐτὸ τοῦτο σαφῶς, ἡνίκ' ἂν ἐν τοῖς ἔπειτα τὸν ὑπὲρ τῶν ἀρετῶν διεξέρχωμαι λόγον. ἐν δὲ τῷ παρόντι τῶν ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος εἰρημένων ἀποδείξεων ἤδη μνημονεύσω, προγράψας τὴν ῥῆσιν ἀφ' ἧς ἄρχεται τοῦ λόγου, ἔχει δὲ ὧδε. Ταὐτὸν δῆλον ὅτι τἀναντία ποιεῖν, ἢ πάσχειν, κατὰ ταὐτόν γε καὶ πρὸς ταὐτὸν οὐκ ἐθελήσει ἅμα· εἶθ' ἑξῆς πιστωσάμενός τε τοῦτο καὶ περὶ τῶν δοκούντων μάχεσθαι διελθὼν ἐπιφέρει. Ἆρ' οὖν, ἦν δ' ἐγὼ, τὸ ἐπινεύειν, τῷ ἀνανεύειν, καὶ τὸ ἐφίεσθαί τινος λαβεῖν τῷ ἀπαρνεῖσθαι, καὶ τὸ προσάγεσθαι τῷ ἀπωθεῖσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις θείης, εἴτε ποιημάτων, εἴτε παθημάτων; οὐδὲν γὰρ ταύτῃ διοίσει; Ἀλλ' ἦ δ' ὅς, τῶν ἐναντίων. Τί οὖν, ἦν δ' ἐγὼ, διψῆν καὶ πεινῆν, καὶ ὅλως τὰς ἐπιθυμίας; καὶ αὖ τὸ ἐθέλειν, καὶ τὸ βούλεσθαι, οὐ ταῦτα πάντα εἰς ἐκεῖνά ποι ἂν θείης τὰ εἴδη τὰ νῦν λεχθέντα; οἷον, ἀεὶ τὴν τοῦ ἐπιθυμοῦντος ψυχὴν, οὐχὶ ἤτοι ἐφίεσθαι φήσεις ἐκείνου οὗ ἂν ἐπιθυμῇ, ἢ προσάγεσθαι τοῦτο ὃ ἂν βούληταί οἱ γενέσθαι; ἢ αὖ οὐ καθ' ὅσον ἐθέλει τί οἱ πορισθῆναι, ἐπινεύειν τοῦτο πρὸς αὐτὴν, ὥσπερ τινὸς ἐρῶντος ἐπορεγομένου αὐτοῦ τῆς γενέσεως; Ἔγωγε. τί δέ, τὸ ἀβουλεῖν, καὶ μὴ ἐθέλειν, μηδ' ἐπιθυμεῖν, οὐκ εἰς τὸ ἀπωθεῖν καὶ ἀπελαύνειν ἀπ' αὐτῆς, καὶ εἰς ἅπαντα τἀναντία ἐκείνοις θήσομεν; Πῶς γὰρ οὔ; ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει καὶ τῇ ἑξῆς ἁπάσαις δείκνυσιν ἕτερον εἶναι μέρος τῆς ψυχῆς τὸ ἐπιθυμοῦν, τοῦ λογιζομένου, πῶς καὶ τίνα τρόπον, ἐν μὲν τῷ πεινῆν ἐφιέμεθα πληρωθῆναι σιτίων, ἐν δὲ τῷ διψῆν, πόματος. ἀλλὰ παῖδες μὲν ὄντες ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἑτοίμως ἐπὶ τὸ πληρωθῆναι ἐρχόμεθα, μήτ' εἰ συνοίσει τοῦτο, μήτ' εἰ βλάψει σκοπούμενοι. κατὰ δὲ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν λογισμὸν γενόμενοι, πολλάκις μὲν οὐδ' ὅλως πίνομεν, ἐπειδὰν πεισθῶμεν ὑπὸ τοῦ πόματος βλάβην ἔσεσθαι. πολλάκις δὲ ὀλιγώτερον ἢ ὅσον ἐπιθυμοῦμεν, εἰ καὶ τοῦτο μέλλοι βλάψειν τὸ πλέον, ἐνίοτε δ' ὕδωρ πίνομεν, οἴνου ἐπιθυμοῦντες πιεῖν, ἢ σφοδρῶς ὀρεγόμενοι ψυχροῦ, θερμὸν προσφερόμεθα. οἱ δέ γε ἀλόγιστοι τῶν ἀνθρώπων ὡσαύτως τοῖς βρέφεσι, καὶ θηρίοις, οὔτε τὸν καιρὸν ἀναμένουσιν, οὔτε ποσότητα καὶ ποιότητα τοῦ σώματος ἐπισκέπτεσθαι.

A At ſciendum venir, ipſum quoque Platonem vim dicendarum demonſtrationum callere, incepturus enim ipſas, hæc præmiſit. *At certè ſcito, ô Glauco, nos, vt mea fert opinio, nunquam ex huiuſmodi methodis quibus nunc in præſenti diſputatione vtimur, exactè id comprehenſuros.* Alia enim longior ampliórque via eſt, qua tres animæ noſtræ partes eſſe demonſtrantur, non modò locis corporis, ſed etiam ſubſtantia, viribus, actionibúſque differentes, vt ſubſequenti libro oſtendam, quo & methodum ipſam, quam inibi obſcurè ſignificat, ſum perſecuturus. B Cur autem, licet ooo confidat demonſtrationi quam dicturus eſt, ea tamen vſus ſit, conſtare ei, arbitror qui animum adhibuerit eis quæ nuper dicebamus, quod tres eſſe facultates vitam noſtram gubernantes, manifeſtò oſtendit; noo autem quod ſubſtantia diuerſæ ſint. Porrò ad propoſitam ipſis tractationem in libro de republica, nempe de iuſtitia, aliiſque virtutibus (nam de vniuerſis ſubſequenti ſermone verba facit) abundè erat indicaſſe tres eſſe facultates genere diuerſas. Sic vtique & Poſidonius opinatus, à Chryſippo receſſit, potiúſque Ariſtotelem & Platonem ſe- C cutus eſt. Adiecei autem orationi (potius) quoniam in particularibus quibuſdam tres hi viri de virtutum differentia diſſentire inueniuotur; io concluſione autem inter ſe conueniunt. Id quod manifeſtò oſtendam, quum in ſubſequentibus ſermonem de virtutibus aggrediar; in præſentia verò demonſtrationum, quas Plato io quarto de republica adduxit, iam meminero, præſcripta ſerie, à qua diſputationem orditur. Habet autem huoc in modum: *Conſtat planè, idem contraria facere, aut pati, ſecundum idem & ad idem ſimul non poſſe.* Deinde fide huius fa- D cta, etiam de iis quæ videntur pugnare, diſputans, infert: *Nonne annuere & renuere; cupere aliquid accipere, & auerſari; admonere & repellere; omnia eiuſmodi inter ſe contraria pones, ſiue actiones, ſiue paſsiones? nihil enim intereſt. Certè, contraria. Quid igitur, eſurire, ſitire, & omnino appetere, velle, eligere, nonne hæc omnia ad illorum ſpecies referes quæ modò diximus? Veluti, ſemper cupientis animam, nonne vel appetere illud dixeris quod cupit, vel ſciſcere quod ſibi adeſſe eligit? vel rurſus nonne quatenus aliquid ſibi porrigi vult, annuere, illud ad ſe, amantis cuiuſdam inſtar, vt* E *fiat affectantis? Equidem. Quid verò? nolle aſpernari, negligere, non cupere, nonne in reiiciendi repellendique ab ea ſpeciem, & in omnia illis contraria conſtituemus?* Quid ni? Hac oratione & ſubſequentibus vniuerſis oſtendit aoimæ partem concupiſcibilem diuerſam eſſe à ratiocinante; quomodo etiam in fame, cibis repleri appetimus; in ſiti, potu. Verùm pueri quum ſumus, inſtar brutorum animalium promptè ad repletionem ferimur, neque an id conducet, neque an oberit, conſiderantes. Ætate verò & ratione prouecti, ſæpe ne bibimus quidem omnino vbi perſuaſum habuerimus ex po- F tu noxam ſecuturam, ſæpe minùs quàm appetimus, ſi & hîc copia obfutura eſt; interdum aquam bibimus, vinum concupiſcentes, aut frigidam vehementer appetentes, calidam aſſumimus. At rationis expertes homines, ſimiliter infantibus & feris, neq; tẽpus expectant, neq; quãtitatem qualitatémq; corporis ſuſtinẽt inſpicere.

quod

Quòd autem nec feræ, nec infantes ratione vtuntur, etiam apud Chryſippum in confeſſo eſt. At quod vi quadam alia præter rationem, ad fruendum iis quæ concupiſcuot, alliciuntur, interdum fatetur, interdum negat, implicans ſurſum & deorſum orationes; quum liceret virum ſtudioſum veritatis, ex procinctu colligere vim quandam eſſe irrationalem, quæ ad corporis fruitionem ducat, non bruta ſolùm, & pueros, ſed etiam brutis ſimiles homines. Itaque ad huiuſmodi demonſtrationem primùm oratio nos deduxit, ex conſequentia quadam; ipſámque non parum conferentem, iis quæ à Platone dicuntur. Ad viros autem iam perfectos non ætate modò, ſed etiam ratione ſermone deuenientes ſpeculabimur quo modo ratiocinatrix facultas cum appetente in nobis pugnet, tum in morbis, tum in aliis pleriſque conſtitutionibus, in quibus nondum opportunum videtur ſitientem potum aſſumere, & cibos eſurientem, calefieri rigentem, refrigerari incaleſcentem, venere vti eum qui ad illam incitatur. Etenim bruta in nobis facultas, ad ſingula quæ deſiderantur, requirentem allicit, ratio retrahit, & inopportunam commotionem continet, ac pugna frequenter vtriuſque valida inter ſe oboritur, euidenter indicans duplicem eſſe in nobis naturam facultatum inuicem diſſidentium. Si enim vna eſſet ſola, quemadmodum in pueris, nihil prohiberet intempeſtiuè nos frui appetibilibus; quemadmodum etiam ſi ſola eſſet ratio, ad nihil retrahere & reniti ſolita, nullum eſſet negotium ſitientem non bibere, aut eſurientem non eſſe; neque continens, neque ſobrius qui non bibit nominaretur, ſicuti nec qui non vadit niſi velit. Nunc autem quoniam duplices quædam ſunt facultates hominem attrahentes, eſt autem bruta potu appetens, quæ hanc continet rationalis, incontinentia in huiuſmodi, & continentia generatur. Verùm hoc nobis non exigui momenti obiter demonſtratum in ſermone de virtutibus, memoriæ mandetur; neque continentiam eſſe aliquid, neque temperantiam, ſublata rationi concupiſcibili facultate. Sed ruſus ad inſtitutum redeo, nempe ſitientis, non autem volentis bibere animã, aliquã ipſius facultate aut parte, potum concupiſcit; alterã verò aliquã fugit, & auerſatur, vni enim & eidem arripere aliquid & fugere non licet. Siue autem arripere & fugere dicas, ſiue perſequi, ſiue appetere, nihil intereſt; quemadmodum neque ſi dicas velle, aut affectare, aut amplecti, aut arripere, aut concupiſcere; nam huiuſmodi nominum diuiſio nihil ad præſentem ſpeculationem condocit, ſed è contrario importuna eſt, & quæſtionem de rebus ad ambiguitatem de nominibus deducit. Quare etiam moliuntur nonnulli de induſtria, vt nihil concludatur, ſingulis nominibus inſtare. Si enim affectare dicas potum ſitientem, non concedunt affectare dicendum eſſe Cauſam namq; aliquam affectationem eſſe, & ſolius ſapientis, nempe ipſum eſſe impetũ rationalem ad aliquod, gaudentis quantum oportet Si concupiſcere, nec ſic quidem nominandum concedunt. Etenim vt quis ſitiat nõ in prauis ſolùm, ſed ciuilibus quoq; prouenire concupiſcentiam verò ipſam & prauã eſſe, & ſolis innaſci prauis; nam eſſe affectationem affatim reptantem ad hoc vt fiat. At ſi non longam adeo definitionem ipſius fecerit,

A τὸ μὲν δὴ μὴ χρῆσθαι λογισμῷ, μήτε τὰ θηρία, μήτε τὰ βρέφη, καὶ πρὸς τῶν περὶ τὸν Χρύσιππον ὡμολόγηται. τὸ δὲ ὑπὸ δυνάμεώς τινος ἑτέρας παρὰ τὸν λογισμὸν ἐπὶ τὴν ἀπόλαυσιν, ὧν ἐπιθυμοῦσιν ἔρχεσθαι, ποτὲ μὲν ὁμολογοῦσιν, ἔστιν ὅτε δ' ἀρνοῦνται περιπλέκοντες ἄνω καὶ κάτω τοὺς λόγους, ἐνὸν ὡς ἄνδρας ἐραστὰς ἀληθείας ἐκ προχείρου συλλογίζεσθαι δύναμίν τινα ὑπάρχειν ἄλογον, ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ἀπόλαυσιν ἄγουσαν, οὐ τὰ βοσκήματα μόνα καὶ τοὺς παῖδας, ἀλλὰ καὶ τοὺς βοσκήμασιν ὁμοίους ἀνθρώπους. εἰς μὲν οὖν τὴν τοιαύτην ἀπόδειξιν ὁ λόγος ἡμᾶς ἤγαγεν, προτέραν ὁδὸν ἀκολουθίας τι-
B νός, οὐ σμικρὰ συντελοῦσαν οὐδ' αὐτὴν τοῖς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος λεγομένοις. ἐπὶ δὲ τοὺς ἤδη τελείους ἄνδρας, οὐ κατὰ τὴν ἡλικίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λογισμὸν ἀφικόμενοι τῷ λόγῳ θεασόμεθα ἤδη τὴν αὐτοῖς μάχην τῆς λογιστικῆς δυνάμεως πρὸς τὴν ἐπιθυμητικήν, ἔν τε νόσοις καὶ ἄλλαις πολλαῖς περιστάσεσιν, ἐν αἷς οὔπω δοκεῖ καιρὸς εἶναι προσφέρεσθαι πόμα τὸν διψῶντα, καὶ σιτία τὸν πεινῶντα, καὶ θάλπεσθαι τὸν ῥιγοῦντα, καὶ ψύχεσθαι τὸν θαλπόμενον, ἀφροδισίοις τε χρῆσθαι τὸν ἐπὶ ταῦτ' ὀργῶντα. ἡ μὲν γὰρ ἄλογος ἐν ἡμῖν δύναμις ἐφ' ἕκαστον τῶν ἐπιθυμουμένων ἕλκει τὸν δεόμενον, ὁ δὲ λογισμὸς ἀντισπᾷ, καὶ κατέχει
C τὴν οὐκ ἐν καιρῷ φοράν· καὶ μάχη γε πολλάκις ἑκατέρων ἰσχυρὰ γίγνεται πρὸς ἀλλήλας, φανερῶς ἐνδεικνυμένη διττὴν εἶναι φύσιν ἐν ἡμῖν τῶν στασιαζουσῶν ἀλλήλαις δυνάμεων. εἴπερ γὰρ ἦν μία μόνη, καθάπερ ἐν τοῖς παισίν, οὐδὲν ἐκώλυεν ἀκαίρως ἡμᾶς ἀπολαύειν τῶν ἐπιθυμουμένων, ὥσπερ γε καὶ εἰ μόνος ὁ λογισμὸς ἦν, πρὸς οὐδὲν ἀνθέλκειν τε καὶ στασιάζειν εἰθισμένος, οὐδὲν ἂν ἦν πρᾶγμα διψῶντα μὴ πίνειν, ἢ πεινῶντα μὴ ἐσθίειν, οὐδ' ἐγκρατὴς οὐδὲ σώφρων ἂν ὁ μὴ πίνων ὠνομάζετο, καθάπερ οὐδ' ὁ μὴ βαδίζων εἰ μὴ βούλοιτο. νυνὶ δ' ἐπειδὴ διτταί τινές εἰσιν αἱ τὸν ἄνθρωπον ἐπισπώμεναι δυνάμεις.
D ἔστι δὲ ἄλογος ἡ τοῦ πόματος ἐπιθυμοῦσα, ἡ δὲ κατέχουσα ταύτην λογική, ἀφροσύνης ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ ἐγκρατείας γένεσις. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡμῖν οὐ σμικρὸν ἐν παρέργῳ δειχθὲν εἰς τὸν περὶ τῶν ἀρετῶν λόγον, μνημονευέσθω μήτ' ἐγκράτειαν εἶναί τι, μήτε σωφροσύνην, ἀναιρεθείσης τῷ λόγῳ τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως. ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον αὖθις ἐπάνειμι, ὡς ἡ τοῦ διψῶντος μέν, μὴ βουλομένου δὲ πίνειν ψυχή, κατὰ μέν τινα τῶν ἑαυτῆς δυνάμεων ἢ μερῶν, ἐφίεται ποτοῦ, καθ' ἕτερον δέ τι φεύγει καὶ ἀποτρέπεται. οὐ γὰρ καὶ ταὐτῷ προσίεσθαί τι καὶ φεύγειν, οὐκ ἐνδέχεται. εἴτε δὲ προσίεσθαι καὶ
E φεύγειν λέγοις, εἴτε διώκειν εἴτ' ἐφίεσθαι διαφέρει οὐδέν, ὥσπερ οὐδ' εἰ βούλεσθαι, ἢ ὀρέγεσθαι, ἢ ἀντιποιεῖσθαι, ἢ ἀσπάζεσθαι, ἢ ἐπιθυμεῖν. ἡ γὰρ τῶν τοιούτων ὀνομάτων διαίρεσις, οὐδὲν εἰς τὴν παροῦσαν σκέψιν ὀνίνησιν, ἀλλ' αὖ τοὐναντίον ἄκαιρός τε ἐστὶ καὶ τὴν περὶ τῶν πραγμάτων ζήτησιν, εἰς τὴν περὶ τῶν πραγμάτων ἀμφισβήτησιν ἀπάγει. διὸ καὶ τεχνάζονταί τινες ἐξεπίτηδες ὑπὲρ τοῦ μηδὲν περαίνεσθαι πρὸς ἕκαστον τῶν ὀνομάτων ἐνίστασθαι, εἰ μὲν ὀρέγεσθαι πόματος εἴποις τὸν διψῶντα, μὴ συγχωροῦντες ὀρέγεσθαι λέγειν, αἴτιον γάρ τι τὴν ὄρεξιν εἶναι καὶ μόνου τοῦ σοφοῦ. ὑπάρχειν γοῦν αὐ-
F τὴν ὁρμὴν λογικὴν ἐπί τι ὅσον χρὴ ἥδοντος, ἐὰν δὲ ἐπιθυμεῖν, οὐδ' οὕτως ὀνομάζειν συγχωροῦντες. τὸ μὲν γὰρ διψῆν οὐκ ἐν τοῖς φαύλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀστείοις γίγνεσθαι. τὴν δ' ἐπιθυμίαν αὐτήν τε φαύλην εἶναι, καὶ μόνοις τοῖς φαύλοις ἐγγίνεσθαι. εἶναι γὰρ ὄρεξιν ἀθρόως ἐρεπτικὴν πρὸς τὸ τυγχάνειν. εἰ δὲ μὴ μακρὸν οὕτως αὐτῆς ὁρισμὸν ποιήσειεν,

Digitized by Google

ἀλλ' ὄρεξίν τι ἄλογον ὑπάρχειν εἰπών, ἐπιτιμήσει μάλα σεμνῶς ἀνδρὶ, πολλάκις οὐκ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἐπιστήμῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν ὀνομάτων χρήσει, μυρίων διαφέροντι. τοιοῦτοι δ' ἀμέλει καὶ τῶν παλαιῶν ἦσαν οὐκ ὀλίγοι, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων φησίν, ὀνόμασι χρώμενοι καινῶς μετωνομασμένοις, δι' οὓς μοι δοκεῖ καὶ νῦν οὐχ ἓν ἁπλῶς γράψαι κατὰ τὸν προκείμενον λόγον ὄνομα. χρήσασθαι δὲ ἐξεπίτηδες ἅπασιν οἷς ἐγχωρεῖ ταὐτὸν δηλῶσαι πρᾶγμα. τῷ τε γὰρ ὀρέγεσθαι, καὶ τῷ ἐπιθυμεῖν, καὶ τῷ ἐφίεσθαι, καὶ τῷ νεύειν, ἐπορέγεσθαί τε καὶ θέλειν, καὶ βούλεσθαι, καὶ προσάγεσθαι, καὶ μέντοι καὶ τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς πράγματος φαίνεται χρώμενος τῷ ἀβουλεῖν καὶ μὴ ἐθέλειν. ἐνδείξασθαι γὰρ αὐτῷ πρόκειται καὶ δηλῶσαι σαφῶς, ὃ βούλεται περὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐσπουδακότι, καὶ δουλεύοντι διὰ τῆς λέξεως τῇ μηνύσει τοῦ πράγματος, οὐ περιεργαζομένῳ περὶ τὰς συλλαβάς. ἐκ μὲν δὴ τῶν προειρημένων ἕτερον ἐπέδειξε τὸ ἐπιθυμοῦν τοῦ λογιζομένου. παραγράφειν γὰρ ἁπάσας αὐτοῦ τὰς ῥήσεις, μακρὸν ἔδοξέ μοι, δυναμένῳ γε παντὶ τῷ βουλομένῳ τὸ ἐφεξῆς ἅπαν ἀναγνῶναι τοῦ βιβλίου χωρίον. εἰ δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τῆς τελευτῆς ὁμοῦ τοῦ λόγου δέοι παραγράψαι ῥῆσιν, ὥς ἔμοιγε δοκεῖ χάριν τοῦ σαφεστέραν γενέσθαι τὴν ἐπὶ τὸ δεύτερον κεφάλαιον μετάβασιν, οὐδὲ ταύτην παρήσω. ἔχει δὲ ὧδε. Ἄρα τοῦ διψῶντος ἡ ψυχὴ, καθ' ὅσον διψῇ, οὐκ ἄλλο τι βούλεται ἢ πιεῖν, καὶ τούτου ὀρέγεται, καὶ ἐπὶ τοῦτο ὁρμᾷ; δῆλον δή. οὐκοῦν εἴ ποτέ τι αὐτὴν ἀνθέλκει διψῶσαν, ἕτερον ἄν τι ἐν αὐτῇ εἴη αὐτοῦ τοῦ διψῶντος, καὶ ἄγοντος, ὥσπερ θηρίον ἐπὶ τὸ πιεῖν· οὐ γὰρ δὴ, φαμέν, τῷ γε αὐτῷ, τὸ αὐτὸ, τῷ ἑαυτοῦ, περὶ τὸ αὐτὸ, ἅμα τἀναντία πράττοι. οὐ γὰρ οὖν. ὥσπερ γε, οἶμαι, τοῦ τοξότου οὐ καλῶς ἔχει λέγειν, ὅτι αὐτοῦ ἅμα αἱ χεῖρες τὸ τόξον ἀπωθοῦνταί τε καὶ προσέλκονται, ἀλλ' ὅτι ἄλλη μὲν ἡ ἀπωθοῦσα χείρ, ἑτέρα δ' ἡ προσαγομένη. παντάπασι μὲν οὖν, ἔφη; πότερον δὴ φῶμέν τινας, ἔστιν ὅτε διψῶντας οὐκ ἐθέλειν πιεῖν; καὶ μάλα γ', ἔφη, πολλοὺς καὶ πολλάκις. τί οὖν, ἔφην ἐγὼ, φαίη τις ἂν τούτων πέρι. οὐκ ἐνεῖναι μὲν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν τὸ κελεῦον, ἐνεῖναι δὲ τὸ κωλῦον πιεῖν, ἄλλο ὂν καὶ κρατοῦν τοῦ κελεύοντος; ἔμοιγ', ἔφη, δοκεῖ. Ἆρ' οὖν οὐ τὸ μὲν κωλῦον τὰ τοιαῦτα ἐγγίγνεται ὅταν ἐγγένηται ἐκ τοῦ λογισμοῦ; τὰ δὲ ἄγοντα καὶ ἕλκοντα, διὰ παθημάτων τε καὶ νοσημάτων παραγίγνεται; φαίνεται. οὐ δὴ ἀλόγως, ἦν δ' ἐγώ, ἀξιώσομεν αὐτὰ διττά τε καὶ ἕτερα ἀλλήλων εἶναι· τὸ μὲν ᾧ λογίζεται, λογιστικὸν προσαγορεύοντες τῆς ψυχῆς· τὸ δ' ᾧ ἐρᾷ τε καὶ πεινῇ καὶ διψῇ, καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἐπτόηται, ἀλόγιστόν τε καὶ ἐπιθυμητικὸν πληρώσεών τινων καὶ ἡδονῶν ἑταῖρον. διὰ τούτων ἔδειξεν ἕτερον εἶδος εἶναι ψυχῆς τὸ λογιστικὸν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, ἀλλ' ὡς εἶπον καὶ πρόσθεν, οὔπω μοι πρόκειται δεικνύειν ὡς ἕτερα τῷ εἴδει ταῦτα τὰ δύο μέρη τῆς ψυχῆς ἐστιν, ἀλλ' εἴς γε τὸ προκείμενον ἀπόχρη τὸ περαινόμενον ἀναμφισβητήτως, ὅτι μὴ τῆς αὐτῆς ἐστι δυνάμεως τό, τε λογίζεσθαι καὶ τὸ, σιτίων, ἢ ποτῶν, ἢ ἀφροδισίων ἐπιθυμεῖν, ὅπερ οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ Χρύσιππος ἅμα πολλοῖς Στωικοῖς ἠγνόησεν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγνοῆσαί τι συγγνωστὸν, ὡς καὶ πρόσθεν ἔλεγον, οὐ συγγνωστὸν δὲ, τὸ πλημμελῶς οὕτως μεταχειρίσασθαι τὸν λόγον, ὥστε τῶν μὲν τοῖς κωμικοῖς, ἢ τραγικοῖς ποιηταῖς εἰρημένων μνημονεύειν, εἰς τηλικούτου δόγματος ἀπόδειξιν, ἀνθρώπων οὐδ' ἐπιχειρούντων ἀποδεικνύειν οὐδὲν, ἀλλὰ μόνον οἷα ἂν αὐτοῖς δόξῃ πρέπειν τῷ λέγοντι προσώπῳ, κατὰ τὸ δρᾶμα κοσμούντων διὰ τῆς ἑρμηνείας.

A ſed affectationem irrationalem eſſe dixerit quis, increpabit admodum grauiter virum ſub ude, non in rerum duntaxat ſcientia, ſed in nomiou m quoque vſu ab infinitis euariaotem. Tales denique & veterum non pauci fuerunt quemadmodum & ipſe Plato inquit, nominibus vtentes recens tranſnominatis, propter quos mihi viſus eſt etiam nunc, non vnum ſimpliciter ſcribere nomeo in ſermone propoſito, verùm ex ioduſtria vti omnibus quibus licet eandem rem ſignificare. Nam & verbo affectare & concupiſcere, & aggredi, & annuere, & appetere, & velle, & diligere, & adducere, quinetiam contrariis ipſorum B in vna re videtur vti, non diligere, & non velle, quippe inſtitutum ipſi erat ſententiam ſoam oſtendere, & indicare manifeſto circa demonſtrationem ſtudioſo, & ſeruienti per dictiooem rei ſignificatui, oon curioſo circa ſyllabas. Ex prædictis ſanè diuerſum indicauit appetens à ratiocinante. Aſcribere enim omnem ipſius dictionem longum mihi viſum eſt, quum liceat vnicuique, ſi volet, totum ſubſequentem libri locum relegere. At ſi etiam ad finem ſermonis poſita verba neceſſe ſit apponere, vt mihi videtur, quoad ſecundum caput digreſſio fiat mani- C feſtior, neque hęc omittam, habeot autem in eum modum. *Sitientis igitur anima, quatenus ſitit, nihil aliud appetit quam bibere, idque affectat, & ad ipſum fertur. Clarum eſt omnibus. Si quid ergo ipſam quandoque retrahit ſitientem, aliud quiddam erit in ipſa ab ea parte diuerſum quæ ſitit, & quaſi beſtia ad bibendum impellit; neque enim fieri poſſe dicimus, vt idem aliquid eodem ſui circa idem ſimul agat contraria Non vtique. Quemadmodum abſurdum dictu eſt, eandem ſagittarij manum ſimul arcum impellere, & intendenda ad ſe trahere, verùm dicendum eſt alteram eſſe manum quæ impellit, alteram verò quæ con-* D *trahit. Omnino ſic eſt. Dicemúsne eſſe aliquos, qui quum ſitiant, nolint bibere? Multos planè, & ſæpe. Quid igitur de his dixerit aliquis, eſſéne in horum anima aliquid quod bibere iubeat, aliquid contra quod prohibeat, quod quidem cum dominetur aliud eſt, ab eo quod iubet? Mihi quidem ſic videtur. An non igitur quod prohibet iſta, ex ratione ineſt quoties operatur? Quæ verò ducunt alliciúntque, ex affectibus & morbis proficiſcuntur; Apparet. Meritò igitur duo hæc, & inter ſe diuerſa eſſe exiſtimabimus; hoc quo ratiocinatur animans, rationale eius appellantes; illud quo amat, eſurit, ſitit, & ad alias cupiditates inclinat, brutum, & cupidum repletionum quarun-* E *dam, & voluptatum amicum.* His indicauit rationalem animæ ſpeciem diuerſam eſſe à coocupiſcibili. Verùm vt dixi etiamprius, nondum mihi inſtitutum eſt oſtendere quomodo hæ duæ animæ partes ſpecie variant. Sed ad rem propoſitam abundè eſt, quod indubitatò colligitur, nempe non eiuſdem eſſe facultatis, ratiocinari, & cibos, aut potum, aut venerem concupiſcere; quod haud noui quomodo Chryſippus vnà cum multis Stoïcis ignorauit. At ignorare aliquid, ei condonandum eſt, ſicuti & antea dicebam. Non autem condonandum eſt, quòd tam inep- F tè ſermonem tractauerit, vt eorum quæ Comicis vel Tragicis poëtis dicta ſunt, ad tanti dogmatis demonſtrationem mentionem faciat, quum eiuſmodi homines ne conentur quidem demonſtrare quicquam, ſed ſolùm quæcunque ipſis conuenire dicenti perſonæ videantur, in fabula per interpretationem exornent.

Quæ

Digitized by Google

Quæ verò à Platone ad ipſius demonſtrationem dicta ſunt, neque meminerit, neque refellere aggrediatur, ſed ex procinctu in promptúque aſſumere, quod vbicunque animi affectus habeantur, ibidem ſit etiam rationale. Chryſippus itaq; ſemper ſui ſimilis. Plato autem vbi in præſcripta oratione concupiſcibilem facultatem à rationali diſtinxiſſet, poſtea conatut etiam iraſcibilem diſtinguere. In eum autem modum verba ipſius incipiunt. *Hæ itaque duæ in anima ſpecies definita inſint. Illa autem quæ ad iram pertinet, quâve iraſcimur; verum tertia, an alteri eorum cognata? Fortè, inquit, ei quæ voluptates cupit, eſt cognata; atque credo hoc equidem ex eo quod quondam audiui, quod videlicet quum Leontius Aglaionis filius ex Piræo ſub Borealem murum extra ciuitatem aſcendens, animaduerteret cadauera propè littus iacentia, ſimul & videre cupiebat, & horrebat tamen, absterrebatúrque, vultúmque tegebat, ſecum ipſe pugnans. Cupiditate denique ſuperatus, ad cadauera directis & patefactis oculis aduentans, dicens. Ecce iam vobis licet, ô infelices, deſiderium veſtrum pulchro explere ſpectaculo. Audiui & ipſe, inquit. Itaque ſermo, dicebam, hic teſtatur iram interdum ſuccenſere & pugnare aduerſus concupiſcentias, tanquam hæc inter ſe diuerſa ſint; ſignificat inquit.* Iterum his quoque Plato indicat concupiſcibilem facultatem ab iraſcibili diuerſam eſſe, vtés nimirum axiomate per initia ſubiecto, nempe fieri non poſſe, vt exactè vnum & ſimplex & incompoſitum affectet quippiam ſimul, & auerſetur gaudeat eodem, & moleſtetur; verùm neceſſe eſt vt aliud ſit quod concupiſcat ſpectare cadauera, aliud quod prohibeat ſpectare: & quòd concupiſcenti omnino voluptas quædam ex ſpectaculo futura eſt, prohibenti moleſtia & dolor. Nam iraſci concupiſcenti, & grauiter ferre ipſius impetus, ac prohibere, vellèque voluptates increpare, & de iis conqueri, omniáque id genus, alterius partis animæ opus ſunt, non ipſius concupiſcentis. At ſi non partis, certè facultatis omnino alterius. Dictum enim iam id ſubinde, hoc in libro nunquam nos cum Ariſtotele & Poſidonio contendere, qui quidem inter ſe conſentiunt, ratiocinari nos, iraſci & concupiſcere, non ſanè ſpeciebus, aut partibus animæ, ſed facultatibus. Etenim ſubſequenti ſermone oſtendemus, non facultatibus tantùm, ſed etiam partibus animę, inter ſe diuerſis ſpecie. At in præſentia hoc abundè eſt ſolùm demonſtraſſe, vt Chryſippi in his negligentia innoteſcat, quomodo ipſe validarum rationum quas Plato ad dogmatis nunc nobis inquirendi demonſtrationem propoſuit, neq; meminit alicuius ipſarum, neque refellere aggreſſus eſt, etſi totũ ipſius librum primum de anima verſibus poëticis repleuerit, vbi de principe parte animæ tractauit. Non ſolùm autem in hoc ſubticuit Platonis rationes, ſed in commentariis quoq; de affectibus, tribúſque logicis, & in iis qui priuatim ſine cauſis ab eo ſcripti ſunt, Therapeuticum & Ethicum nuncupant. Itaque ad reliqua Platonis verba veniamus, quæ ita habent. *Nonne & alibi frequenter animaduertimus quando diſtrahunt aliquem præter rationem cupiditates, obiurgantem ipſum ſeſe, & aduerſus id ſui quò trahitur indignantem, & quaſi duobus diſſentientibus adiutricem rationi iracundiam accurrere, cupiditatibus verò communicantem quum ſtatuit ratio nihil moliendum eſſe. Nec te arbitror vnquam affirmare vel in teipſo, vel in alio tale quippiam deprehendiſſe. Non per Iouem.*

A τῶν δ' ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένων εἰς τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ, μήτε μνημονεῦσαι μήτ' ἀντειπεῖν ἐπιχειρῆσαι, ἀλλ' ἐξ ἑτοίμου τι καὶ προχείρου λαμβάνειν, ὡς ἔνθ' ἂν ᾖ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθ' ἐστὶ καὶ τὸ λογιζόμενον. Χρύσιππος μὲν οὖν ἀεὶ τοιοῦτος. ὁ δὲ Πλάτων ἐπειδὴ διώρισεν ἐν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει τὸ ἐπιθυμητικὸν τοῦ λογιστικοῦ, μετὰ ταῦτα πειρᾶται καὶ τὸ θυμοειδὲς αὐτῶν διορίζειν. ἔχει δ' ἡ ἀρχὴ τῆς ῥήσεως ὧδε. Ταῦτα μὲν τοίνυν (ἦν δ' ἐγὼ) δύο μοι ὡρίσθω εἴδη ἐν ψυχῇ ἐνόντα. αὐτὸ δὴ τοῦ θυμοῦ καὶ ᾧ θυμούμεθα, πότερον τρίτον; ἢ τούτων ποτέρῳ εἴη ἂν ὁμοφυές; ἴσως, ἔφη, τῷ ἑτέρῳ τῷ ἐπιθυμητικῷ.

B Ἀλλ' (ἦν δ' ἐγὼ) ποτὲ ἀκούσας τι, πιστεύω τούτῳ, ὡς ἄρα Λεόντιος ὁ Ἀγλαΐωνος, ἀνιὼν ἐκ Πειραιέως, ὑπὸ τὸ Βόρειον τεῖχος, ἐκτὸς αἰσθόμενος νεκροὺς παρὰ τῷ δημίῳ κειμένους, ἅμα μὲν ἰδεῖν ἐπιθυμοῖ, ἅμα δὲ δυσχεραίνοι καὶ ἀποτρέποι ἑαυτόν, καὶ τέως μὲν μάχοιτό τε καὶ παρακαλύπτοιτο. κρατούμενος δ' οὖν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, διελκύσας τοὺς ὀφθαλμούς, προσδραμὼν πρὸς τοὺς νεκρούς, ἰδοὺ ὑμῖν, ἔφη, ὦ κακοδαίμονες, ἐμπλήσθητε τοῦ καλοῦ θεάματος. Ἤκουσα, ἔφη, καὶ αὐτός. Οὗτος μέντοι, ἔφην, ὁ λόγος σημαίνει τὴν ὀργὴν χαλεπαίνειν καὶ πολεμεῖν ἐνίοτε ταῖς ἐπιθυμίαις, ὡς ἄλλο ὂν ἄλλῳ. σημαίνει γάρ, ἔφη. πάλιν κἀν τού-

C τοις ὁ Πλάτων ἐπιδείκνυσιν ὡς ἕτερόν ἐστι τὸ ἐπιθυμητικὸν τοῦ ὀργιζομένου, προσχρώμενος δηλονότι τῷ κατ' ἀρχὰς ὑποκειμένῳ ἀξιώματι, ὡς οὐκ ἐνδέχεται τὸ ἀκριβῶς ἓν καὶ ἁπλοῦν, καὶ ἀσύνθετον ὀρέγεσθαί τινος καὶ ἀποτρέπεσθαι, καὶ χαίρειν τῷ αὐτῷ καὶ δυσχεραίνειν, ἀλλ' ἀναγκαῖον, ἕτερον μὲν τὸ ἐπιθυμοῦν θεάσασθαι τοὺς νεκρούς, ἕτερον δὲ τὸ κωλῦον θεάσασθαι, καὶ ὡς τῷ μὲν ἐπιθυμοῦντι, πάντως πού τις ἡδονὴ κατὰ τὴν θέαν ἤμελλεν ἔσεσθαι, τῷ δὲ κωλύοντι, δυσχέρειά τε καὶ ἀνία. τὸ γὰρ ὀργίζεσθαι τῷ ἐπιθυμοῦντι καὶ δυσχεραίνειν αὐτοῦ τῆς ὁρμῆς, καὶ κωλύειν, ἐθέλειν τε τῆς ἐπιθυμίας ἐπιτιμᾶν τε καὶ μέμφεσθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τοι-

D αῦτα, μέρους ἑτέρου τῆς ψυχῆς ἔργον ἐστὶν οὐκ αὐτοῦ τοῦ ἐπιθυμοῦντος. εἰ δὲ καὶ μὴ μέρους, ἀλλὰ δυνάμεώς γε πάντως ἑτέρας. εἴρηται γὰρ ἤδη γε τοῦτο πολλάκις, ὡς οὐδέποτε κατὰ τόδε τὸ βιβλίον ἀγωνιζόμεθα πρὸς Ἀριστοτέλην καὶ Ποσειδώνιον, ὁμολογοῦντας μὲν ἑτέροις ἀλλήλων, λογίζεσθαί τε, καὶ θυμοῦσθαι, καὶ ἐπιθυμεῖν ἡμᾶς, οὐ μὴν εἴδεσί γε ἢ μορίοις ψυχῆς, ἀλλὰ δυνάμεσιν. ἐν γὰρ τοῖς ἐφεξῆς λόγοις ἐπιδειξόμεθα ὅτι μὴ δυνάμεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρεσι τῆς ψυχῆς, ἑτέροις ἀλλήλων καὶ εἴδει. ἐν δὲ τῷδε τῷ νῦν ἐνεστῶτι, τοῦτ' ἀρκεῖ μόνον ἀποδεῖξαι πρὸς ἔνδειξιν τῆς Χρυσίππου περὶ τὰ τοιαῦτα ῥᾳθυ-

E μίας, ὡς αὐτὸς ἰσχυρῶν λόγων ὑπὸ Πλάτωνος ἠρωτημένων εἰς ἀπόδειξιν, τοῦ νῦν ἡμῖν ζητουμένου δόγματος, οὔτ' ἐμνήσθη τινὸς αὐτῶν, οὔτ' ἀντειπεῖν ἐπεχείρησεν, καίτοι πληρώσας λόγων μακρῶν καὶ ποιητικῶν ἐπῶν, ὅλον τὸ πρῶτον βιβλίον περὶ ψυχῆς, ἐν ᾧ περὶ ἡγεμονικοῦ διεξῆλθεν. οὐ μόνον δὲ κατὰ τοῦτο τελέως ἐσιώπησε τοὺς τοῦ Πλάτωνος λόγους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ περὶ παθῶν συγγράμματα, τά τε τρία τὰ λογικά, καὶ τὰ χωρὶς αὐτῶν ἰδίᾳ γεγραμμένα ὑπ' αὐτοῦ, τὸ θεραπευτικόν τε καὶ ἠθικὸν ἐπιγραφόμενον. ἐπὶ τὰς ὑπολοίπους οὖν τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις ἴωμεν ἐχούσας ὧδε. Οὐκοῦν καὶ ἄλλοθι, ἔφην, πολλάκις αἰσθανόμεθα, ὅταν βιάζωνταί τινα παρὰ τὸν λογισμὸν ἐπιθυμίαι, λοιδοροῦντά τε αὑτὸν καὶ θυμούμενον τῷ βιαζομένῳ ἐν ἑαυτῷ, καὶ ὥσπερ δυοῖν στασιαζόντοιν ξύμμαχον τῷ λόγῳ γιγνόμενον τὸν θυμὸν τοῦ τοιούτου· ταῖς δ' ἐπιθυμίαις αὐτὸν κοινωνήσαντα, αἱροῦντος λόγου, μηδὲν δεῖν ἀντιπράττειν, οἶμαι, σε οὐκ ἂν φάναι γενομένου ποτ' ἐν σεαυτῷ τοιούτου αἰσθέσθαι, οἶμαι δ' οὐδ' ἐν ἄλλῳ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἔφη.

Digitized by Google

κατὰ μὲν οὖν τὴν προτέραν ῥῆσιν ὁ Πλάτων ἐν ᾗ τοῦ ποθοῦντος θεάσασθαι τοὺς νεκροὺς ἐμνημόνευσεν, ἐναργῶς μὲν ἀπέδειξεν ἕτερον ὑπάρχειν τὸ θυμούμενον τοῦ ἐπιθυμοῦντος, οὐ μὴν ὅτι τὸ λογιζόμενον, ἕτερον ἀμφοῖν ἐστιν ἐναργῶς εἶπεν, ἀλλ' ἐνεδείξατο, καὶ κατ' ἐκεῖνον μέν πως τὸν λόγον, ἐνταῦθα δ' ἱκανῶς ὑπεξέρχεται. ὅταν γάρ τινα βιάζηταί τις ἐπιθυμία παρὰ τὸν λογισμόν, ὡς ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν εἰρημένου Λεοντίου, ὁ θυμὸς ἐνταῦθα κινεῖται συμμαχῶν τῷ λογισμῷ, καὶ πολλάκις μὲν ἐκράτησεν ἅμα τῷ λογισμῷ τῆς ἀμέτρου κινήσεως τοῦ ἀκολάστου τῆς ψυχῆς εἴδους, καὶ κατέσχε τε καὶ διεκώλυσεν αὐτό, καὶ τῆς ὁρμῆς ἐπέσχεν. ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Λεόντιος ἐδυνήθη λοιδορηθεὶς ἑαυτῷ, τῆς περὶ τὸ θεάσασθαι τοὺς νεκροὺς ἀκρασίας προελθεῖν μὴ θεασάμενος αὐτούς, ἐνίοτε δ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, ἀγχόντων τε καὶ λοιδορουμένων, ἀντιπαρατεινόντων τε καὶ ἀνθελκόντων, ἐκράτησε τὸ ἐπιθυμητικόν, ὥσπερ ἐπ' αὐτοῦ τοῦδε τοῦ θεασαμένου τοὺς νεκροὺς ὁ Πλάτων διηγεῖται γενέσθαι, συνενδεικνύμενος ἐν τῷ λόγῳ πολλά. καὶ γὰρ ὅτι τὸ θυμούμενον ἕτερόν ἐστι τοῦ ἐπιθυμοῦντος, καὶ ὅτι τὸ λογιζόμενον ἀμφοῖν ἄλλο, καὶ ὡς τὸ θυμούμενον οὐδέποτε συμμαχεῖ τῷ ἐπιθυμητικῷ, δι' ἑνὸς ἐνεδείξατο τοῦδε τοῦ προειρημένου παραδείγματος. οὐδεὶς γὰρ ἐπετίμησεν ἑαυτῷ ποτε καὶ ὠργίσθη, διότι τῆς ἀκαίρου ἐπιθυμίας ἀφίστασθαι προῄρηται. εἴπερ τις γὰρ ἐν νόσῳ, τῶν ἀμέτρως συνεχομένων ὀρεγόμενος πόματος τὸ ψυχρὸν ὁρμὴν πλεονάζουσαν. ἐντεῦθεν περὶ πόματος ψυχροῦ λογισάμενος, ὀλέθριον οἴσειν αὐτῷ τὸ πόμα, ἐκράτησεν εἶτ' ἐπισχὼν τὴν ὁρμήν, καὶ μετὰ ταῦτα αὖθις ἐπετίμησεν αὐτῷ καὶ ὠργίσθη, διότι καλῶς ἐλογίσατο, οὐδεὶς ὡς οἶμαι, τῶν πάντων, ἀλλ' ἔνθα μὲν ἂν ἑκὼν ὁ λογισμὸς ἕπηται τῷ ἐπιθυμητικῷ, συνέπεται καὶ τὸ θυμοειδὲς τῷ λογισμῷ. τούτῳ γὰρ ὑπηρετεῖν καὶ συμπράττειν ὥσπερ τις κύων κυνηγέτῃ κατὰ τοῦ τρίτου τῆς ψυχῆς εἴδους ὑπὸ τῆς φύσεως ἐδόθη. ἔνθα δ' ἐναντιοῦται, καὶ στασιάζει καὶ μάχεται, μετὰ τοῦ λογισμοῦ γίγνεται, καὶ τούτῳ συμμαχεῖ. ὅτι δὲ τῷ λογιστικῷ τὸ θυμοειδὲς ἀεὶ κατὰ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ συμμαχεῖ, καὶ διὰ τῆς ἐπιφερομένης ῥήσεως δῆλον ποιεῖται γράφων ὧδε. τί δέ; ὅταν ἄρ' ἐγώ, ὅταν τις οἴηται ἀδικεῖν, οὐχ, ὅσῳ ἂν γενναιότερος ᾖ, τοσούτῳ ἧττον δύναται ὀργίζεσθαι, καὶ πεινῶν καὶ ῥιγῶν, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν τοιούτων πάσχων ὑπ' ἐκείνου ὃν ἂν οἴηται δικαίως ταῦτα δρᾶν; καὶ ὃ λέγω, οὐκ ἐθέλει πρὸς τοῦτον αὐτοῦ ἐγείρεσθαι ὁ θυμός; ἀληθῆ, ἔφη. τί δέ; ὅταν ἀδικεῖσθαί τις ἡγῆται, οὐκ ἐν τούτῳ ζεῖ τε καὶ χαλεπαίνει καὶ συμμαχεῖ τῷ δοκοῦντι δικαίῳ; καὶ διὰ τὸ πεινῆν, καὶ διὰ τὸ ῥιγοῦν, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα πάσχειν, καὶ ὑπομένων νικᾷ καὶ οὐ λήγει τῶν γενναίων, πρὶν ἂν ἢ διαπράξηται, ἢ τελευτήσῃ, ἢ ὥσπερ κύων ὑπὸ νομέως, ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ παρ' αὐτῷ ἀνακληθεὶς πραϋνθῇ; ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει πάλιν ὁ Πλάτων ἐμνημόνευσεν, δυοῖν ἀνθρώποιν ἀμφοῖν μὲν ταὐτὰ πασχόντοιν ὑπό τινος ἄρχοντός τε καὶ κρατοῦντος ὡς καὶ πεινῆν, καὶ διψῆν, καὶ ῥιγοῦν, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἑτέρου δικαίως πεπεισμένου πάσχειν αὐτά, τοῦ δὲ ἑτέρου ἀδίκως, εἶτά φησιν, ὡς ὁ μὲν ἕτερος ὅστις οἴεται δικαίως πάσχειν ταῦτα, διὰ τὸ πρότερον αὐτὸς ἀδικεῖν τι, φέρει πρᾴως αὐτὰ καὶ οὐκ ὀργίζεται τῷ δικαίως κολάζοντι, καὶ τοσούτῳ γε μᾶλλόν φησι, ὅσῳ περ ἂν γενναιότερος. εἴρηκε δὲ τοῦτο περὶ αὐτοῦ τοῦ κολαζομένου· οὗτος γὰρ ὅσῳ περ ἂν εὐγενέστερος ὑπάρχῃ φύσει, τοσούτῳ μᾶλλον ὑπομένει γενναίως τὰς κολάσεις. ὁ δ' ἕτερος ὅστις ἂν ἀδικεῖσθαι νομίζῃ, θυμοῦται καὶ χαλεπαίνει, καὶ συμμαχεῖ τῷ δοκοῦντι δικαίῳ. ταῦθ' ὁσημέραι γινόμενα, κἀπὶ τῶν οἰκετῶν ἐστι θεάσασθαι. ὅσοι μὲν γὰρ ἂν αὐτῶν,

A In priori igitur ratione Plato vbi deſiderantis videre cadauera meminit, euidenter ſanè demouſtrauit iraſcibile & concupiſcibile eſſe diuerſa, non tamen rationale ab vtriſque eſſe diuerſum manifeſtò dixit, ſed indicauit aliquo pacto in illo quoque ſermone, hîc autem abundè explicat. Quum enim aliquem cogit cupiditas quædam præter rationem, vt in comprehenſo ſuperiùs Leontio, iracundia tunc mouetur rationi auxiliaria, ac ſæpe vicit vnà cum ratione immoderatum motum libidinoſæ ac intemperantis animæ ſpeciei, & continuit, pro-
B hibuitque ipſam, ab impetúque coarguit. Quemadmodum & Leontius potuit ſibiipſi conuitiatus de ſpectandi cadauera impotentia procedere, ea non contemplatus. Interim verò vtriuſque animæ partibus certantibus, conuitiantibus, renitentibus, & retrahentibus, concupiſcibilis dominatur, ſicut in hoc ipſo qui cadauera ſpectauit, Plato fieri recenſet, ſimul in oratione multa indicans. Etenim quòd iracundia diuerſa eſt à cupiditate, item quòd ratio ab vtriſque diſcrepat, ad hæc quòd iracundia nunquam cupiditati auxiliatur, vno hoc commemorato exemplo indicauit. Nullus enim ſeipſum vnquam increpa-
C uit, & iratus eſt, quod ab intempeſtiuis cupiditatibus deſiſtere inſtituerit. Quis enim in morbo ſupra modum æſtu confectus frigidam potionem appetens magno impetu, deinde cum ratiocinatus lethale ſibi poculum fore, prohibuerit impetum; ſe corripuit, & iratus eſt, eò quòd bene rationem inierit? nemo, vt opinor, omnium: ſed vbi vltro ratio ſequitur appetentiam, conſequitur & iracundia rationem. Huic enim vt ſubſeruiat & auxilietur, tanquam canis quidam venatori, contra tertiam animæ ſpeciem à natura data eſt. Vbi autem aduerſatur ratio appetentiæ,
D diſſidet & pugnat, iracundia à ratione ſtat, & huic opitulatur. Portò quòd rationi illa ſemper contra cupiditatem auxiliatur, etiam ſubſequenti oratione manifeſtum reddit, ita ſcribens. *Quid porrò? quando quis iniuriam inferre ſe putat, nonne quo generoſior eſt, eò minùs poteſt iraſci, dum eſurit, riget, & aliud quoduis tale patitur ab eo quem iure hæc agere cenſet? & quod iam dixi, iracundia iſtius in eum quodammodo non irritatur? Vera loqueris. Quid autem quando iniuriam ſe pati quis putat? nonne tunc feruet, ſatagit, & ſæuit, & auxilium præſtat ei quod iuſtum videtur, famem, frigus,*
E *& cætera einſmodi tolerans, & ad victoriam contendit, neque à generoſo opere ceſſat priùs quàm vel tranſegerit, vel obierit, vel tanquam canis à paſtore, ita denique reuocatus ab ea quæ in ipſo eſt ratione miteſcat.* In hac oratione rurſus Plato meminit duorum hominum, amborum eadem patientium à quodam imperante & dominante, vt & eſuriant, & ſitiant, & algeant; verùm vt alter quidem iuſtè ea pati perſuaſum habeat, alter iniquè. Deinde, ait, quòd alter ſanè qui iuſtè hæc pati exiſtimat, quia prius ipſe iniuriam aliquam intulerit, æquo animo ea fert, & non iraſcitur iuſtè punienti, eóque magis,
F inquit, quò fuerit generoſior; dixit autem hoc de eo qui punitur. Nam hic quantò generoſiore fuerit natura, tantò magis generosè punitiones ſuſtinet: alter verò qui iniuria ſe affici putat, iraſcitur, ægrè fert, & defendit id quod ſibi iuſtum videtur. Hæc quotidie fieri etiam in domeſticis videre licet. Qui enim ex ipſis, aut

aut ſuffurantes, aut huiuſmodi aliud quippiam facientes deprehenduntur, ſi cædantur, fame puniantur, & ignominia à dominis afficiantur, non iraſcuntur; qui verò iniquè aliquid horum aut pati putauerint, aut paſſos ſe fuiſſe, horum iracundia ſemper intus ſæuit deſideratque viciſſim iniuriam inferentem punire. Conſtat iam ex ambobus exemplis iraſcibilem animæ facultatem à natura nobis inditam eſſe, rationi adiutricem, quam ſanè videtur adiuuare, quum ab aliquo vel intus vel extrinſecus iniuria affici, & vi compelli autumat. Itaque autumare iniuria affici, rationalis facultatis eſt. Id autem vlciſci contra eum qui vim infert, animoſæ proprium eſt. Quum igitur concupiſcibilis animi facultas immoderatè ad aliquid irruens, inuitam rationem violenter traxerit, iraſcibilis contra illam rationi opitulatur. Quum autem extrinſecus iniuria quis illam afficiat, viciſſim punire conatur; vbi rurſus à nullo affici iniuria ratio putatur, neque tunc iracundia efferueſcit, etſi quàm maximè corpus iuſtè puniatur ab aliquo, vel algere, vel fameſcere, vel ſitire coactum. Vnde liquet iram naturali ſtatu præditam, opiniones rationis ſequi. Fieri enim quandoque poteſt, vt hęc quoque prauè affecta inobſequens rationi moueatur, quod paulò poſt etiam ipſe Plato indicans ſcribit. *An quemadmodum in ciuitate apparuerunt tria quadam genera quæ ipſam continent, quæſtuarium, auxiliarium, conſultorium: ita & in anima tertia quædam vis eſt iracundia, quæ naturâ ipſa rationi auxiliatur, niſi ex improba educatione fuerit deprauata?* Quæ igitur iraſcibilis animæ differentiæ ſint, non eſt tempeſtiuum nunc dicere, quippe in ſubſequenti libro de affectibus animæ, vt Platoni viſum eſt, & de morbis vitiiſque eiuſdem vniuerſis, malitiæ quomodo gignantur, curentúrque, vbi orta ſunt, percenſere decreui. Quinetiam de pulchritudine & ſanitate ipſius, omnibúſque virtutibus, non parum enim in his quoque Chryſippus errat. Nunc vnam adhuc Platonis orationem ſubſcribere cogito, qua indicat iracundiam à ratione eſſe diuerſam. Scripta eſt poſt comprehenſa ſuperius in quarto de Republica libro, hunc in modum. *Nam in puerulis hoc quiuis intelligat, qui ſtatim nati, iracundia pleni ſunt, rationis autem aliqui nunquam, multi ſerà compotes fieri mihi videntur. Per Iouem probè dixiſti. Præterea in beſtijs ita eſſe quiſque (vt ipſe dicis) comperies. Teſtatur & Homeri illud, quod ſupra adduximus.*

Pectora ſed læſa charum cor increpat ira.

In his porrò Homerus tanquam hæc inter ſe differant, alterum horum obiurgare alterum facit; ipſam videlicet rationem de meliori peiorique conſultantem, irrationalem iracundiæ impetum cohibere. Hîc euidenter Plato indicat iracundiam diuerſam eſſe à ratione. Nam pueri, quemadmodum & beſtiæ, iracundia pleni ſunt, rationis minimè compotes. Itaque in feris auſi ſunt nonnulli dicere, neque iracundiam, neque cupiditatem animis ipſorum ineſſe. In pueris autem haud ſcio quid dicent. Non enim ſanè horum quoque affectus ratiocinatione oportet condiſcere, ſed recordari ſolùm abundè eſt, ſcilicet non aliter nos nunc, aliter pueros adhuc iraſci. Quippe facultas iraſcibilis, & modus generandi affectus ſimilis eſt; vnúmque & ſolùm eximium viris adultis ineſt, quum non ex affectu degunt,

A ἢ κλέπτοντες, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον δρῶντες ἁλῶσι, καὶ μαστιγούμενοι, καὶ λιμαγχονούμενοι, καὶ ἀτιμαζόμενοι πρὸς τῶν δεσποτῶν, οὐκ ὀργίζονται. ὅσοι δ' αὖ οἰηθῶσιν ἀδίκως τι τούτων, ἢ πάσχειν, ἢ πεπονθέναι, ἀεὶ τούτων ἔνδον ὁ θυμὸς ἀγριαινόμενός ἐστι καὶ ποθῶν ἀντιτιμωρήσασθαι τὸν ἀδικοῦντα. δηλοῦται δ' ἐξ ἀμφοτέρων τῶν παραδειγμάτων ὡς τὸ θυμοειδὲς ὑπὸ τῆς φύσεως ἡμῖν ἐδόθη σύμμαχον τῷ λογιστικῷ. τούτῳ γοῦν δὴ φαίνεται συμμαχοῦν, ὅταν ὑπό τινος, ἢ ἔνδοθεν, ἢ ἔξωθεν ἀδικεῖσθαί τι καὶ βιάζεσθαι δοξάζῃ. τὸ μὲν οὖν δοξάζειν ἀδικεῖσθαι, τοῦ λογιστικοῦ, τὸ δ' ἐπαμύνειν αὐτῷ κατὰ τοῦ βιαζομένου,
B τοῦ θυμοειδοῦς ἴδιον. ἐπειδὰν μὲν οὖν ἀμέτρως ἐπί τι φερόμενον τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμητικὸν, ἄκοντα τὸν λογισμὸν ἕλκῃ βιαίως, κατ' ἐκείνου σύμμαχον τῷ λογιστικῷ τὸ θυμοειδὲς γίγνεται. ὅταν δὲ ἔξωθεν ᾖ, τις ἀδικῶν ἐκεῖνον, ἀντιτιμωρεῖσθαι σπεύδει. ἐπειδὰν δ' ὑπὸ μηδενὸς ἀδικεῖσθαι δοξάζῃ τὸ λογιστικὸν, οὐδ' ὁ θυμὸς ἀναζεῖ τηνικαῦτα, κἂν ὅτι μάλιστα κολάζηται τὸ σῶμα δικαίως ὑπό τινος, ἢ ῥιγοῦν, ἢ πεινῆν, ἢ διψῆν ἀναγκαζόμενον, ᾧ δῆλον ὡς ταῖς δόξαις ἕπεται τοῦ λογιστικοῦ, κατὰ φύσιν ἔχον τὸ θυμοειδές. ἐνδέχεται γάρ ποτε καὶ τοῦτο μοχθηρῶς διακείμενον, ἀπειθῶς κινεῖσθαι τῷ λογισμῷ. μετ' ὀλίγα
C γοῦν καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐνδεικνύμενος τοῦτό φησιν. εἰ καθάπερ ἐν τῇ πόλει συνεῖχεν αὐτὴν τρία ὄντα γένη, χρηματιστικὸν, ἐπικουρητικὸν, βουλευτικόν· οὕτω καὶ ἐν ψυχῇ τοῦτο τρίτον ἐστὶ τὸ θυμοειδὲς, ἐπίκουρον ὂν τῷ λογιστικῷ φύσει, ἐὰν μὴ ὑπὸ κακῆς τροφῆς διαφθαρῇ. τίνες μὲν οὖν εἰσιν αἱ διαφοραὶ τοῦ θυμοειδοῦς, οὐκ ἐν καιρῷ νῦν λέγειν. ἐν γὰρ τῷ μετὰ τοῦτον λόγῳ περί τε τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, ὡς ἐδόκει Πλάτωνι καὶ περὶ νοσημάτων καὶ ἁμαρτημάτων κατ' αὐτὴν ἁπασῶν, τῆς κακίας ὅπως γίγνεταί τε καὶ θεραπεύεται, μετὰ τὸ γενέσθαι διελθεῖν ἔγνωκα, καὶ δὴ καὶ περὶ κάλλους τε καὶ ὑγιείας αὐτῆς ἁπασῶν
D τε τῶν ἀρετῶν. οὐ σμικρὰ γὰρ οὐδ' ἐν τούτοις ὁ Χρύσιππος σφάλλεται. νυνὶ δὲ ἔτι μίαν ῥῆσιν ὑπογράψαι βούλομαι τοῦ Πλάτωνος, ἐν ᾗ δείκνυσιν ἕτερον ὑπάρχειν τὸ θυμοειδὲς τοῦ λογιστικοῦ. γέγραπται δ' ἐφεξῆς τῶν προειρημένων ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας τόνδε τὸν τρόπον. καὶ γὰρ ἐν τοῖς παιδίοις τοῦτό γ' ἄν τις ἴδοι, ὅτι θυμοῦ μὲν, εὐθὺς γενόμενα, μεστά ἐστι. λογισμοῦ δ' ἔνιοι μὲν ἔμοιγε δοκοῦσιν οὐδέποτε μεταλαμβάνειν, οἱ δὲ πολλοὶ, ὀψέ ποτε, ναὶ μὰ Δί', ἦν δ' ἐγὼ, καλῶς γε εἶπες. ἔτι δ' ἐν τοῖς θηρίοις ἄν τις ἴδοι ὃ λέγεις, ὅτι οὕτως ἔχει. πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὃ ἄνω που ἐκεῖ εἴ-
E πομεν, τὸ τοῦ Ὁμήρου μαρτυρήσει τό.

Στῆθος δὲ πλήξας, κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ.

Ἐνταῦθα γὰρ δὴ σαφῶς, ὡς ἕτερον ἑτέρῳ ἐπιπλῆττον πεποίηκεν Ὅμηρος, τὸ ἀναλογισάμενον περὶ βελτίονός τε καὶ χείρονος τῷ ἀλογίστως θυμουμένῳ. ἐν τούτοις ἐναργῶς ὁ Πλάτων ἐπιδείκνυσιν ἕτερον ὑπάρχον τὸ θυμούμενον τοῦ λογιζομένου. οἱ γοῦν παῖδες ὥσπερ καὶ τὰ θηρία θυμοῦ μὲν πλήρεις εἰσὶ, λογισμοῦ δὲ ἥκιστα μετέχουσιν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν θηρίων ἐτόλμησαν ἔνιοι λέγειν, οὔτε θυμὸν, οὔτ' ἐπιθυμίας ἐνυπάρχειν αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς, ἐπὶ δὲ τῶν παί-
F δων οὐκ οἶδ' ὅτι φήσουσιν. οὐ γὰρ δή γε καὶ τὰ τούτων πάθη διὰ συλλογισμοῦ χρὴ μαθεῖν, ἀλλ' ἀναμνησθῆναι μόνον αὔταρκες, ὡς οὐκ ἄλλως μὲν νῦν, ἄλλως δὲ παῖδες ὄντες θυμούμεθα. καὶ γὰρ δύναμις ἡ αὐτὴ, καὶ ὁ τρόπος τοῦ πάθους γενέσεως ὅμοιος· ἓν καὶ μόνον ἐξαίρετον ὑπάρχει τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, ὅταν γε μὴ κατὰ πάθος ὦσιν,

A ἀλλὰ λογισμὸς αὐτῶν ἐξηγεῖται τοῦ βίου, κατέχοντος ἐν πολλαῖς πράξεσι τὸν θυμόν, ὥσπερ τις νομεὺς κύνα γενναῖον ἀγριώτερον ἐκφερόμενον ἐπὶ τοὺς πέλας. ἐν δὲ τοῖς παισὶν οὐδὲν γίγνεται τοιοῦτον, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς θηρίοις, ὅτι τοῖς μὲν οὐδέπω, τοῖς δὲ οὐδέποτε λογισμὸς ἄρχει τῶν ὁρμῶν. ταῦτα μὲν οὖν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Πλάτωνι, καὶ προσέτι τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως γεγραμμένον, ἔνθα τὸν Ὅμηρον ἐπάγεται μάρτυρα ταυτὶ λέγοντα.

Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ.

Ἐνταῦθα γάρ φησιν, ὡς ἕτερον ἑτέρῳ πεποίηκεν ἐπιπλῆττον τὸ ἀναλογισάμενον περὶ τοῦ βελτίονός τε καὶ χείρονος τῷ B ἀλογίστῳ θυμουμένῳ. ἐβουλόμην δ' ἂν καὶ τὸν Χρύσιππον ἀνεγνωκέναι τε τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ, προσεσχηκέναι τε τὸν νοῦν αὐτῇ. πάντως γὰρ ἄν τι καὶ αὐτὸς ὤνητο, μαθὼν ὁπηνίκα τε προσήκει καλεῖν Ὅμηρον μάρτυρα καὶ περὶ τίνων πραγμάτων. οὔτε γὰρ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων, ἀλλ' ἐπειδὰν ἱκανῶς ἀποδείξῃ τις τὸ προκείμενον, ἀνεπίφθονον ἤδη καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἐπικαλεῖσθαι μαρτυρήσοντας, οὔτε περὶ πραγμάτων ἀδήλων παντάπασιν. ἀλλ' ἤτοι περὶ φαινομένων ἐναργῶς, ἢ παρακειμένην αἰσθήσει τὴν ἔνδειξιν ἐχόντων, οἷά περ ἐστὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, οὐ μακρῶν λόγων οὐδ' ἀποδείξεων ἀκρι- C βεστέρων δεόμενα, μόνης δὲ ἀναμνήσεως ὧν ἑκάστοτε πάσχομεν, ὡς καὶ Ποσειδώνιος εἶπεν. ὅτι μὲν γὰρ ἐν ἐγκεφάλῳ τὸ λογιζόμενόν ἐστιν, ἢ ἐν καρδίᾳ τὸ θυμούμενον, οὐ μεγάλην μοῖραν πρὸς πίστιν ἐκ τῶν μαρτύρων, ἀλλ' ἀποδείξει χρὴ τὸ πᾶν ἐπιτρέπειν ἐνταῦθα. τὸ δὲ πρότερον εἶναι τοῦ θυμουμένου τὸ λογιζόμενον, οὔτ' ἀποδείξεως δεῖται μακρᾶς, οὔτε σοφῶν τῶν μαρτυρησόντων, ἀλλ' ἀρκεῖ μὲν καὶ Ὅμηρος ἐπὶ τοῖς ἀρτίως ῥηθεῖσι μαρτυρῶν. ἀρκεῖ δὲ καὶ Θουκυδίδης λέγων. καὶ οἱ λογισμῷ ἐλάχιστα χρώμενοι, θυμῷ πλεῖστα εἰς ἔργον καθίστανται. ἀρκεῖ δὲ καὶ Δημοσθένης εἰπών. ἀλλὰ μὴν αὐτίς ἄφνω D τὸν λογισμὸν φθάσας ἐξαχθῇ, πράξεις ὑβριστικὰς ποιήσει. διὰ ὀργὴν δ' ὁ Πλάτων ἔφησε πεποιηκέναι, πρὸς τούτοις οἱ λοιποὶ πάντες, καὶ ῥήτορες, καὶ ποιηταί, καὶ μυθολόγοι. διὰ γὰρ τὴν ἐνάργειαν τοῦ πράγματος, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐχ οὕτω γιγνώσκει. προσεκτέον οὖν ἐστι τῇ προγεγραμμένῃ τοῦ Πλάτωνος ῥήσει, τῶν τε ἄλλων ἕνεκα καὶ ὅπως ἀσφαλῶς, οὐ περὶ μὲν τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸ λογιζόμενον, ἐν καρδίᾳ δὲ τὸ θυμούμενον, ἐπεκαλέσατο μαρτυρήσοντα τὸν Ὅμηρον, ἀλλὰ περὶ μόνου τοῦ διαφέρειν τὸ θυμούμενον τῆς ψυχῆς τοῦ λογιζομένου. τοῦτο μὲν γὰρ ἅπαντες ἄνθρωποι γιγνώσκουσι, δι' E ἐνάργειαν, ἐκεῖνο δ' οὐκ ἔτι ὁμοίως ἅπαντες, ἀλλ' ἀποδείξεως αὐτὸ δεῖ, διό μοι δοκῶ κἀγὼ καταπαύειν μὲν ἤδη τὸν ἐνεστῶτα λόγον. ἐν δὲ τῷ μετ' αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀπόδειξιν τρέπεσθαι τοῦ καὶ τοῖς τόποις διωρίσθαι τὰ τρία μόρια τῆς ψυχῆς.

ſed ratio ipſorum vitæ præeſt, quod ſeilicet continent in multis actionibus iracundiam, quemadmodum paſtor aliquis canem generoſum ferocius in proximos inſilientem. At in pueris nihil eiuſmodi accidit, quemadmodum neque in beſtiis, quoniam his nondum, illis nunquam ratio impetus animi coërcet. Hæc itaque rectè Platoni dicta ſunt, necnon id, quod in fine orationis ſcriptum eſt, vbi Homerum teſtimooia hæc dicentem introducit.

Pectora ſed læſo charum cor increpat ira.

Hîc enim ait quomodo alterum cupit alterum caſtigare, ipſam videlieet rationem de meliori peiorique conſultantem, irratiooalem iracuodiæ impetum cohibere. Optarem etiam Chryſippum verba hæc legiſſe, animúmque eis adhibuiſſe Omnino enim aliquid fructus ipſe retuliſſet, edoctus quomodo Homerum citare teſtem conueniat, & quibus de rebus. Neque enim initio ſermonum, ſed vbi abundè quis rem propoſitam demonſtrauit, candidum iam eſt etiam antiquiorum citare teſtimonia. Neque de rebus omnioo obſcuris, ſed vel cuideoter apparentibus, vel expoſitam ſenſui indicationem habentibus, cuiuſmodi ſunt animi affectus, qui non longis ſermonibus, neque demonſtrationibus accutarioribus indigent, verùm ſola recordatione eorum quæ nos frequenter patimur, veluti & Poſidonius aiebat. Quòd enim in eerebro ratio eonſiſtit, vel in corde iracundia, non magnam vim ad fidem faciendam ex teſtibus obtinet; verùm demonſtrationi totum hoc committere oportet. Porrò quòd ratio iracundiâ ſit prior, neque demonſtrationem requirit longam, neque ſapientium teſtimonia, ſed abundè eſt etiam Homeri, præter modò dicta, teſtimonium. Sufficit & Thucydides inquiens. *Qui ratione minimè vtuntur, iracundia plerumque in opus rapiuntur*. Satis eſt & Demoſthenis dictum. *At verò ſiquis repente extra rationem fuerit eductus, actiones contumelioſas obibit*. Propter iram autem Plato dixit feciſſe; ad hæc reliqui omnes, & Rhetores, & Poëtæ, & fabularum ſcriptores. Siquidem propter rei euidentiam, nemo eſt qui non ita ſentiat. Itaque Platonis verbis ſupra comprehenſis attendendum eſt, tum aliorum cauſa, tum quomodo ſecurè Hometum teſtem citauerit, oon de eo quòd in eerebro ratio, in corde iracuodia conſiſtat, ſed quòd ſolùm iraſeibilis anima à ratiocinatrice differat, id quod omnes homines propter euidentiam eognoſcunt; illud autem non ita ſimiliter omnes, ſed demonſtratione ipſum indiget. Quare mihi viſum eſt librum præſentem iam finire; ſubſequenti verò ad id demonſtrandum aggredi, quod etiam locis tres animæ partes ſiot diſtinctæ.

GAL.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS PLACITIS LIBER SEXTVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΕΚΤΩι.

Τρεῖς τῆς ψυχῆς δυνάμεις τοῖς τόποις διωρίσθαι, καὶ τὸ μὲν ἧπαρ φλεβῶν αἵματός τε, καὶ τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως ἀρχὴν εἶναι, ὡς καὶ τὴν καρδίαν ἀρτηριῶν τε καὶ θυμοειδοῦς, ἀποδείκνυται.

ARGVMENTVM LIBRI SEXTI.

Tres animæ facultates ſedibus eſſe diſtinctas, ac iecur venarum ſanguinis, & concupiſcibilis facultatis principium eſſe, vt cor arteriarum & iraſcibilis facultatis, demonſtratur.

CAPVT PRIMVM.

Quid actio, quid affectus.

PROPOSITVM ſanè mihi erat ab A initio de facultatibus corpus noſtrum regentibus conſiderare, ex cordéne ſolo vniuerſæ proficiſcantur, quemadmodum Ariſtoteles & Theophraſtus exiſtimabant; an tria ipſarum principia ponere ſatius ſit, vt Hippocrates & Plato opinabantur. Verùm quia Chryſippus non de principiis tantum contra veteres contendit, ſed de ipſis etiam facultatibus, vt qui neque iraſcibilem, neque concupiſcibilem eſſe concesſerit, putaui oportere opinione ipſius ante inſpecta, ita rurſus ad id quod ab initio propoſueram, reuerti, nempe cerebrum, B cor, & iecur, facultatum nos regentium eſſe principia. Huc itaque oratio iam deuenit, ac exordium à nominum interpretatione ſumet, quibus iam priùs vſi ſumus, & in medio hoc libro frequenter vtemur. Ne enim quicquam eorum quæ dicta ſunt, perperam inaudiatur, ſed in omnibus diſtinctum ſimul, & promptè manifeſtum euadat, maximè neceſſarium eſt ſingula nomina de qua re dicantur, exactè definiuiſſe. Etenim ſolui etiam nonnullas quæſtiones priùs huc delatas hoc modo contingit; quemadmodum certè & hanc, vtrum actiones

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τί ἐνέργειά τε, καὶ τί πάθος.

A ΠΡΟΥΚΕΙΤΟ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐπισκέψασθαι περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, εἴτ' ἐκ τῆς καρδίας μόνης ὁρμῶνται σύμπασαι, καθάπερ Ἀριστοτέλης τε καὶ Θεόφραστος ὑπελάμβανον, εἴτε τρεῖς ἀρχὰς αὐτῶν τίθεσθαι βέλτιον, ὡς Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων ἐδόξαζον. ἐπεὶ δὲ Χρύσιππος οὐ περὶ τῶν ἀρχῶν μόνον ἠμφισβήτησε πρὸς τοὺς παλαιούς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν δυνάμεων αὐτῶν, οὔτε τὴν θυμοειδῆ συγχωρήσας ὑπάρχειν, οὔτε τὴν ἐπιθυμητικήν, ἔδοξε χρῆναι τὴν τούτου προτέραν δόξαν ἐπισκεψαμένους, οὕτως ἐπανέρχεσθαι πάλιν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἐγκέφαλός τε καὶ καρδία, B καὶ ἧπαρ ἀρχαὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεών εἰσιν. ἀφῖκται οὖν ὁ λόγος ἤδη πρὸς τοῦτο, καὶ ἀρχὴν ἕξει τὴν τῶν ὀνομάτων ἐξήγησιν, οἷς ἔμπροσθέν τε ἤδη κεχρήμεθα, κἀν τῷ μεταξὺ τούτῳ λόγῳ πολλάκις χρησόμεθα. πρὸς γὰρ τὸ μηδενὸς τῶν εἰρημένων παρακούειν, ἀλλ' ἐν ἅπασι τὸ διωρισμένον τε ἅμα καὶ σαφὲς, ὑπάρχειν, ἀναγκαιότατόν ἐστιν ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, ἐφ' ὅτου λέγεται πράγματος ἀκριβῶς ἀφωρίσασθαι. καὶ γάρ τοι καὶ λύεσθαί τινα τῶν ἔμπροσθεν ἀναβληθέντων ζητημάτων ἐκ τούτου τοῦ τρόπου συμβέβηκεν, ὥσπερ οἶμαι, καὶ τόδε, πότερον ἐνερ-

A ἀλλ' ὁ λογισμὸς αὐτῶν ἐξηγεῖται τοῦ βίου, κατέχουσιν ἐν πολλαῖς πράξεσι τὸν θυμόν, ὥσπερ τις νομεὺς κύνα γενναῖον ἀγριώτερον ἐκφερόμενον ἐπὶ τοὺς πέλας. ἐν δὲ τοῖς παισὶν, οὐδὲν γίνεται τοιοῦτον, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς θηρίοις, ὅτι τοῖς μὲν οὐδέπω, τοῖς δὲ οὐδέποτε λογισμὸς ἄρχει τῶν ὁρμῶν. ταῦτα μὲν οὖν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Πλάτωνι, καὶ πρὸς αὐτοῖς τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως, γεγραμμένον, ἔνθα τὸν Ὅμηρον ἐπάγεται μάρτυρα ταυτὶ λέγοντα.

Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ.

Ἐνταῦθα γάρ φησιν, ὡς ἕτερον ἑτέρῳ πεποίηκεν ἐπιπλῆττον τὸ ἀναλογισάμενον περὶ τοῦ βελτίονός τε καὶ χείρονος τῷ B ἀλογίστως θυμουμένῳ. ἐβουλόμην δ' αὖ καὶ τὸν Χρύσιππον ἀνεγνωκέναι τε τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ, προσεσχηκέναι τε τὸν νοῦν αὐτῇ. πάντως γὰρ ἄν τι καὶ αὐτὸς ὤνητο, μαθὼν ὁπηνίκα τε προσήκει καλεῖν Ὅμηρον μάρτυρα καὶ περὶ τίνων πραγμάτων. οὔτε γὰρ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων, ἀλλ' ἐπειδὰν ἱκανῶς ἀποδείξῃ τις τὸ προκείμενον, ἀνεπίφθονον ἤδη καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἐπικαλεῖσθαι μαρτυρήσοντας, οὔτε περὶ πραγμάτων ἀδήλων παντάπασιν. ἀλλ' ἤτοι περὶ φαινομένων ἐναργῶς, ἢ προκειμένην αἰσθήσει τὴν ἔνδειξιν ἐχόντων, οἷά περ ἐστὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, οὐ μακρῶν λόγων οὐδ' ἀποδείξεων ἀκρι- C βεστέρων δεόμενα, μόνης δὲ ἀναμνήσεως ὧν ἑκάστοτε πάσχομεν ὡς καὶ Ποσειδώνιος εἶπεν. ὅτι μὲν γὰρ ἐν ἐγκεφάλῳ τὸ λογιζόμενόν ἐστιν, ἢ ἐν καρδίᾳ τὸ θυμούμενον, οὐ μεγάλην μοῖραν πρὸς πίστιν ἐκ τῶν μαρτύρων, ἀλλ' ἀποδείξει χρὴ τὸ πᾶν ἐπιτρέπειν ἐνταῦθα. τὸ δὲ πρότερον εἶναι τοῦ θυμουμένου τὸ λογιζόμενον, οὔτ' ἀποδείξεως δεῖται μακρᾶς, οὔτε σοφῶν τῶν μαρτυρησόντων, ἀλλ' ἀρκεῖ μὲν καὶ Ὅμηρος ἐπὶ τοῖς ἀρτίως ῥηθεῖσι μαρτυρῶν. ἀρκεῖ δὲ καὶ Θουκυδίδης λέγων. καὶ οἱ λογισμῷ ἐλάχιστα χρώμενοι, θυμῷ πλεῖστα εἰς ἔργον καθίστανται. ἀρκεῖ δὲ καὶ Δημοσθένης εἰπών. ἀλλὰ μὴν αὐτίς ἄφνω D τὸν λογισμὸν φθάσας ἐξαχθῇ, πράξεις ὑβριστικὰς ποιήσει. δι' ὀργὴν δ' ὁ Πλάτων ἔφησε πεποιηκέναι, πρὸς τούτοις οἱ λοιποὶ πάντες, καὶ ῥήτορες, καὶ ποιηταί, καὶ μυθολόγοι, διὰ γὰρ τὴν ἐνάργειαν τοῦ πράγματος, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐχ οὕτω γιγνώσκει. προσεκτέον οὖν ἐστι τῇ προγεγραμμένῃ τοῦ Πλάτωνος ῥήσει, τῶν τε ἄλλων ἕνεκα καὶ ὅπως ἀσφαλῶς, οὐ περὶ μὲν τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸ λογιζόμενον, ἐν καρδίᾳ δὲ τὸ θυμούμενον, ἐπεκαλέσατο μαρτυρήσοντα τὸν Ὅμηρον, ἀλλὰ περὶ μόνου τοῦ διαφέρειν τὸ θυμούμενον τῆς ψυχῆς τοῦ λογιζομένου. τοῦτο μὲν γὰρ ἅπαντες ἄνθρωποι γιγνώσκουσι, δι' E ἐνάργειαν, ἐκεῖνο δ' οὐκ ἔτι ὁμοίως ἅπαντες, ἀλλ' ἀποδείξεως αὐτοῦ δεῖ, διό μοι δοκῶ κἀγὼ καταπαύειν μὲν ἤδη τὸν ἐνεστῶτα λόγον. ἐν δὲ τῷ μετ' αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀπόδειξιν τρέπεσθαι τοῦ καὶ τοῖς τόποις διωρίσθαι τὰ τρία μόρια τῆς ψυχῆς.

ſed ratio ipſorum vitæ præeſt, quod ſcilicet continent in multis actionibus iracundiam, quemadmodum paſtor aliquis canem generoſum ferociusin proximos inſilientem. At in pucris nihil eiuſmodi accidit, quemadmodum neque in beſtiis, quoniam his nondum, illis nunquam ratio impetus animi coërcet. Hæc itaque rectè Platoni dicta ſunt, necnon id, quod in fine orationis ſcriptum eſt, vbi Homerum teſtimonia hæc dicentem introducit.

Pectora ſed læſo charum cor increpat ira.

Hic enim ait quomodo alterum cupit alterum caſtigare, ipſam videlicet rationem de meliori peiorique conſultantem, irrationalem iracundiæ impetum cohibere. Optarem etiam Chryſippum verba hæc legiſſe, animúmque eis adhibuiſſe Omnino enim aliquid fructus ipſe retuliſſet, edoctus quomodo Homerum citare teſtem conueniat, & quibus de rebus. Neque enim initio ſermonum, ſed vbi abundè quis rem propoſitam demonſtrauit, candidum iam eſt etiam antiquiorum citare teſtimonia. Neque de rebus omnino obſcuris, ſed vel euidenter apparentibus, vel expoſitam ſenſui indicationem habentibus, cuiuſmodi ſunt animi affectus, qui non longis ſermonibus, neque demonſtrationibus accuratioribus indigent, verùm ſola recordatione eorum quæ nos frequenter patimur, veluti & Poſidonius aiebat. Quòd enim in cerebro ratio conſiſtit, vel in corde iracundia, non magnam vim ad fidem faciendam ex teſtibus obtinet; verùm demonſtrationi totum hoc committere oportet. Porrò quòd ratio iracundiâ ſit prior, neque demonſtrationem requirit longam, neque ſapientium teſtimonia, ſed abundè eſt etiam Homeri, præter modò dicta, teſtimonium. Sufficit & Thucydides inquiens. *Qui ratione minimè vtuntur, iracundia plerumque in opus rapiuntur.* Satis eſt & Demoſthenis dictum. *At verò ſiquis repente extra rationem fuerit eductus, actiones contumelioſas obibit.* Propter iram autem Plato dixit feciſſe, ad hæc reliqui omnes, & Rhetores, & Poëtæ, & fabularum ſcriptores. Siquidem propter rei euidentiam, nemo eſt qui non ita ſentiat. Itaque Platonis verbis ſupra comprehenſis attendendum eſt, tum aliorum cauſa, tum quomodo ſecurè Homerum teſtem citauerit, non de eo quòd in cerebro ratio, in corde iracundia conſiſtat, ſed quòd ſolùm iraſcibilis anima à ratiocinatrice differat, id quod omnes homines propter euidentiam cognoſcunt; illud autem non ita ſimiliter omnes, ſed demonſtratione ipſum indiget. Quare mihi viſum eſt librum præſentem iam finire; ſubſequenti verò ad id demonſtrandum aggredi, quod etiam locis tres animæ partes ſint diſtinctæ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS PLACITIS LIBER SEXTVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΕΚΤΩι.

Τρεῖς τῆς ψυχῆς δυνάμεις τοῖς τόποις διωρίσθαι, καὶ τὸ μὲν ἧπαρ φλεβῶν αἵματός τε, καὶ τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως ἀρχὴν εἶναι, ὡς καὶ τὴν καρδίαν ἀρτηριῶν τε καὶ θυμοειδοῦς, ἀποδείκνυται.

ARGVMENTVM LIBRI SEXTI.

Tres animæ facultates ſedibus eſſe diſtinctas, ac iecur venarum ſanguinis, & concupiſcibilis facultatis principium eſſe, vt cor arteriarum & iraſcibilis facultatis, demonſtratur.

CAPVT PRIMVM.

Quid actio, quid affectus.

PROPOSITVM ſanè mihi erat ab initio de facultatibus corpus noſtrum regentibus conſiderare, ex cordéne ſolo vniuerſæ proficiſcantur, quemadmodum Ariſtoteles & Theophraſtus exiſtimabant; an tria ipſarum principia ponere ſatius ſit, vt Hippocrates & Plato opinabantur. Verùm quia Chryſippus non de principiis tantum contra veteres contendit, ſed de ipſis etiam facultatibus, vt qui neque iraſcibilem, neque concupiſcibilem eſſe conceſſerit, putaui oportere opinione ipſius ante inſpecta, ita rurſus ad id quod ab initio propoſueram, reuerti, nempe cerebrum, cor, & iecur, facultatum nos regentium eſſe principia. Huc itaque oratio iam deuenit, ac exordium à nominum interpretatione ſumet, quibus iam priùs vſi ſumus, & in medio hoc libro frequenter vtemur. Ne enim quicquam eorum quæ dicta ſunt, perperam inaudiatur, ſed in omnibus diſtinctum ſimul, & promptè manifeſtum euadat, maximè neceſſarium eſt ſingula nomina de qua re dicantur, exactè definiuiſſe. Etenim ſolui etiam nonnullas quæſtiones priùs huc delatas hoc modo contingit; quemadmodum certè & hanc, vtrum actiones

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τί ἐνέργεια τε, καὶ τί πάθος.

A ΠΡΟΥΚΕΙΤΟ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐπισκέψασθαι περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, εἴτ' ἐκ τῆς καρδίας μόνης ὁρμῶνται σύμπασαι, καθάπερ Ἀριστοτέλης τε καὶ Θεόφραστος ὑπελάμβανον, εἴτε τρεῖς ἀρχὰς αὐτῶν τίθεσθαι βέλτιον, ὡς Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων ἐδόξαζον. ἐπεὶ δὲ Χρύσιππος οὐ περὶ τῶν ἀρχῶν μόνον ἠμφισβήτησε πρὸς τοὺς παλαιούς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν δυνάμεων αὐτῶν, οὔτε τὴν θυμοειδῆ συγχωρήσας ὑπάρχειν, οὔτε τὴν ἐπιθυμητικήν, ἔδοξε χρῆναί μοι τὴν τούτου πρότερον δόξαν ἐπισκεψαμένοις, οὕτως ἐπανέρχεσθαι πάλιν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἐγκέφαλός τε καὶ καρδία, B καὶ ἧπαρ ἀρχαὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεών εἰσιν. ἀφῖκται οὖν ὁ λόγος ἤδη πρὸς τοῦτο, καὶ ἄρχειν ἔξεστι τὴν τῶν ὀνομάτων ἐξήγησιν, οἷς ἔμπροσθέν τε ἤδη κεχρήμεθα, κἀν τῷ μεταξὺ τούτῳ λόγῳ πολλάκις χρησόμεθα. πρὸς γὰρ τὸ μηδενὸς τῶν εἰρημένων παρακούειν, ἀλλ' ἐν ἅπασι τὸ διωρισμένον τε ἅμα καὶ σαφὲς ὑπάρχειν, ἀναγκαιότατόν ἐστιν ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, ἐφ' ὅτου λέγεται πράγματος ἀκριβῶς ἀφωρίσθαι. καὶ γάρ τοι καὶ λύεσθαί τινα τῶν ἔμπροσθεν ἀναβληθέντων ζητημάτων ἐκ τούτου τοῦ τρόπου συμβέβηκεν, ὥσπερ οἶμαι, καὶ τόδε, πότερον ἐνερ-

Digitized by Google

γείας ἢ πάθη προσαγορευτέον ἐστὶ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὸν θυμόν, καὶ ὅσα τἆλλα τοιαῦτα. ἡ μὲν οὖν ἐνέργεια κίνησίς ἐστιν δραστική (δραστικὴν δ' ὀνομάζω τὴν ἐξ ἑαυτῆς) τὸ δὲ πάθος, ἐν ἑτέρῳ κίνησίς ἐστιν ἐξ ἑτέρου, ὥστε ἀναγκαῖον μὲν πολλάκις εἰς ἓν ὑποκείμενον τῷ πάθει τὴν ἐνέργειαν συνέρχεσθαι, καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρειν μηδέν, τῷ λόγῳ μέντοι διαφέρειν. ἡ γὰρ ὑπὸ τοῦ τέμνοντος ἐν τῷ τεμνομένῳ διαίρεσις, ἓν καὶ ταὐτὸν ὑπάρχουσα πρᾶγμα, τοῦ μὲν τέμνοντος ἐνέργεια, τοῦ δὲ τεμνομένου πάθος ἐστίν. οὕτως οὖν καὶ ὁ θυμός, ἐνέργεια μὲν ἐστὶ τοῦ θυμοειδοῦς, πάθημα δὲ τῶν λοιπῶν τῆς ψυχῆς δύο μερῶν, καὶ προσέτι τοῦ σώματος ἡμῶν παντὸς ὅταν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ βιαίως ἄγηται πρὸς τὰς πράξεις. ἓν μὲν δὴ τοῦτο τὸ σημαινόμενον ἑκατέρων τῶν ὀνομάτων, ἕτερον δὲ τὴν μὲν ἐνέργειαν, κατὰ φύσιν τινὰ κίνησιν ἡμῶν νοούντων, τὸ δὲ πάθος παρὰ φύσιν. πολλαχοῦ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν λεγομένου, τοῦτ' ἀκούειν χρὴ νῦν, ὃ κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως γίγνεται. κατὰ πρῶτον δὲ λόγον ἐκεῖνα γίγνεσθαί φαμεν ὑπὸ τῆς φύσεως, ὧν ὥσπερ σκοπῶν αὐτὴ ποιεῖται, καὶ μὴ δι' ἀκολουθίαν τινὰ ἑτέροις ἐξ ἀνάγκης ἕπεται). ἡ τοιαύτη κίνησις κατὰ φύσιν, εἴτ' ἐξ αὐτοῦ κινοῖτο τὸ κινούμενον, εἴθ' ὑφ' ἑτέρου. ἤδη μὲν οὖν, οἶμαι, σαφὲς εἶναι τὸ λεγόμενον, ἀλλ' οὐδὲν χεῖρον ἐπὶ παραδειγμάτων αὐτὸ σαφέστερον ἀπεργάσασθαι. ἡ τῆς καρδίας κίνησις, ἡ μὲν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς ἐνέργειά ἐστιν, ἡ δὲ κατὰ τοὺς παλμούς, πάθος. ἐξ αὐτῆς μὲν γάρ ἐστι καὶ ἡ κατὰ τοὺς παλμούς, ἀλλ' οὐ κατὰ φύσιν. ἐξ ἑαυτῆς δὲ καὶ ἡ τῶν σφυγμῶν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν. δεῖ δὲ τοῦ σφυγμοῦ ὀνόματος ἀκούειν οὕτως νῦν, ὡς Πραξαγόρας, καὶ Ἡρόφιλος, ἅπαντές τε σχεδὸν οἱ μετ' αὐτοὺς ἐχρήσαντο μέχρι καὶ ἡμῶν, ὡς ἥγε παλαιοτέρα χρῆσις, ἣ κἀν τοῖς Ἐρασιστράτου τε καὶ Ἱπποκράτους εὑρίσκεται γράμμασιν, ἑτέρα τίς ἐστι, καὶ λεχθήσεται περὶ αὐτῆς ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα. τὴν μέντοι τῆς καρδίας ἰδίαν κίνησιν ὀνομαζόντων ἡμῶν σφυγμόν, ὁ παλμὸς μὲν πάθος εἶναι λεχθήσεται κατά γε τὸ δεύτερον τῆς πάθος φωνῆς σημαινόμενον, ὁ σφυγμὸς δ' οὐ πᾶς ἐνέργεια. τὸν γὰρ μείζονα τοῦ κατὰ φύσιν, ἢ μικρότερον, ἢ ὠκύτερον, ἢ βραδύτερον, ἢ πυκνότερον, ἢ ἀραιότερον, ἢ πως ἄλλως ἐξιστάμενον, οὐκ ἄν τις ἐνέργειαν εἴποι κατὰ τὸ δεύτερον τῆς ἐνεργείας σημαινόμενον, ἐξ ἑαυτῆς μὲν γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις σφυγμοῖς ἡ καρδία κινεῖται. κατὰ φύσιν δ' οὐ κινεῖται, ὥστ' εἰ οὕτως ἔτυχεν οὐδὲν εἶναι θαυμαστὸν ἓν πρᾶγμα, καὶ πάθος ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐνέργειαν, ὥσπερ τὸν μικρότερον τοῦ κατὰ φύσιν σφυγμόν, οὐ μὴν κατά γε ταὐτὸν σημαινόμενον. ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ πρότερον ῥηθέν, ἐνέργειαν. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἡ κατὰ τοῦτον τὸν σφυγμὸν κίνησις δραστική, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον οὐκ ἐνέργεια ἀλλὰ πάθος, ὅτι μὴ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ κίνησις. οὕτως οὖν ἔχει κἀπὶ τοῦ θυμοῦ, καὶ τῶν ἄλλων παθῶν. ἅπαντα γὰρ ἐνέργειαί τινές εἰσι τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς, κατά γε τὸ πρῶτον τῆς ἐνεργείας σημαινόμενον. καθ' ὅσον δ' ἔκφοροί τε καὶ ἄμετροι κινήσεις εἰσί, καὶ οὐ κατὰ φύσιν, οὐκ ἐνέργειαι λέγοιντ' ἂν ὑπάρχειν, ἀλλὰ πάθη κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον. οἷον γάρ τι κατὰ τὴν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν ὁ μέγας σφυγμός ἐστι, τοιοῦτος κατὰ τὴν τοῦ θυμοειδοῦς ὁ θυμός, οἷος δ' αὖ πάλιν ὁ μικρὸς σφυγμός, τοιοῦτον ἡ ἀθυμία. αὕτη μὲν γὰρ ἐλλιπής ἐστι κίνησις τοῦ θυμοειδοῦς. ὑπερβάλλουσα δὲ καὶ πλεονάζουσα τοῦ προσήκοντος, ἡ κατὰ τοὺς θυμούς. ταύτῃ γοῦν ἐνέργειαί τε ἅμα καὶ πάθη λεχθήσονται, καθ' ἕτερόν τε καὶ ἕτερον σημαινόμενον, ἥτε ὀργὴ καὶ ἡ λύπη, καὶ ὁ φόβος, καὶ ἡ ἐπιθυμία, καὶ ὁ θυμός.

A an affectus appellare conueniat cupiditatem, & iracundiam, aliáque eiuſmodi. Actio quidem igitur motus eſt efficiens, efficientem autem nomino qui ex ſe eſt. Affectus autem motus eſt in altero ex altero; vt neceſſariò quidem ſæpe in vnum ſubiectum cum affectu actio conueniat; & in hoc nihil eſt differentiæ, oratione autem diſcrepant. Nam à ſecante facta diuiſio in eo quod ſecatur, vna & eadem res cum ſit, ſecantis quidem actio, eius autem quod ſecatur, affectus eſt. Ira ſanè & iracundia actio quidem eſt iraſcibilis animæ; affectus autem B reliquarum ipſius duarum partium; & præterea totius noſtri corporis, quum ab iracundia violenter ad actiones ducitur. Hoc quidem vnum eſt ſignificatum vtriuſque nominis. Alterum autem, ſi actionem quidem motum quendam naturalem intelligamus, affectum autem, præter naturam. At quum multifariam id quod ſecundum naturam eſt, dicatur, hoc inaudiri nunc oportet, quod primaria ratione à natura fit. Primaria autem ratione illa fieri à natura dicimus, quæ veluti ſcopos natura amplectitur, nec ex aliqua conſequentia, alia neceſſariò ſequitur, talis motus eſt ſecundum naturam, ſiue C ex ipſo moueatur id quod mouetur, ſiue ab altero. Conſtare itaque iam arbitror id quod dicitur, ſed nihil mali fuerit, exemplis id reddere manifeſtius. Cordis motus pulſuum ratione actio eſt; palpitationum reſpectu, affectus. Ex eodem enim eſt & palpitationum motus, ſed non ſecundum naturam; ex eodem etiam pulſuum motus, ſed ſecundum naturam. At pulſus nomen ita nunc audiendum eſt, vt praxagoras, Herophilus, & prope omnes poſteri ad noſtra vſque tempora vſi ſunt. Nam vetuſtior vſus, qui in Eraſiſtrati & Hippocratis libris in- D uenitur, alius eſt, & de eo poſteriùs dicetur. Quòd ſi verò cordis peculiarem motum pulſum appellemus, palpitatio quidem affectus eſſe dicetur, pro ſecunda dictionis (affectus) ſignificatione; pulſus autem non omnis actio; nam maiorem, naturali, aut minorem, aut citatiorem, aut tardiorem, aut frequentiorem, aut rariorem, aut alio quodam modo excedentem nemo actionem dixerit, pro ſecundo actionis ſignificatu. Quippe ex ſeipſo in huiuſmodi pulſibus cor mouetur, ſed non ſecundum naturam mouetur. Quare ſi ita eueniat, nihil eſt mirum, E vnam rem & affectum, & actionem appellari; ſicuti minorem naturali pulſum, non tamen eodem ſignificatu, ſed priore dicto actio (eſt enim & huius pulſus motus efficiens) ſecundo autem non actio, ſed affectus, quoniam non ſecundum naturam eſt motus. Sic igitur in iracundia habet, & in aliis affectibus. Omnes ſiquidem actiones quædam ſunt animæ affectibus obnoxiæ, ex primo actionis ſignificatu. Quatenus autem effrenes & immoderati motus ſunt, neque ſecundum naturam, non actiones eſſe dicentur, ſed affectus, ex ſecundo ſignificatu. Qualis enim res in arteriarum motu magnus pulſus eſt, talis in iraſcibilis F animæ motu iracundia. Qualis autem rurſus paruus pulſus, talis timiditas. Hic enim deficiens motus eſt animæ iraſcibilis; exuperans autem, & amplior quàm conuenit, is qui in iracundia deprehenditur. Hac itaque ratione & actiones ſimul & affectus dicentur, alio atque alio ſignificatu, ira, dolor, metus, cupiditas, iracundia, aliáque

aliáque huiuſmodi, & præterea quatenus totum corpus cum anima ab ipſis abripitur, motus animantis affectus erit vtroque ſignificatu. Frequenter enim iracundiam reliqua duo ſequuntur. Sæpe verò concupiſcentiam, tanquam abſtracta compulſáque, iugalium equorum inſtar, quorum alter valentiùs impellens alterum attrahit ſecum cum toto curru & auriga, alter præ imbecillitate ſequitur ſubmiſſus contractúſque, ipſe autem auriga vi aufertur. Tunc enim in effreni equo motus, actio & affectus, ipſius dicetur, priore quidem ſignificatu actio (motus enim ex ſeipſo eſt) ſecundo autem non actio, quum ſit motus ei præter naturam, ſed iam affectus; aurigæ verò motus, ne ſecundum alterum quidem ſignificatum actio eſt, ſed ſecundum vtrumque, affectus ſiquidem neque ex ſeipſo, neque ſecundum naturam motus ei exiſtat. Multi enim motus etſi non efficientes quidam ſint, neque ex ſeipſis, ſed eò quód ſecundum naturam ſunt, actiones dicuntur, quemadmodum etiam cruris, vel totius manus; ex aliis enim motus initium, non ex ſeipſis hæc obtinent, quomodo & cor; attamen & inceſſus crurum actio eſt, & ſecundo ſignificatu dicitur, quanquam nonnulli parum exercitati in rerum ſignificationibus, inceſſum non crurum actionem, ſed per crura eſſe pronunciant; ac verè quidem dicentes; nam ad prius principaliúſque ſignificatum perueniunt. Quòd verò ſolùm ita dicere cenſent, nec concedunt etiam ſecundum alterum interpretari, non rectè faciunt. Sic itaque & iracundia & concupiſcentia, tum affectus, tum actiones dicentur; nam inſitarum animæ facultatum, motus quidam, & immoderati & præter naturam quum ſint, quoniam ex ſe quidem illi mouentur, ideo facultatum actiones ſunt; quoniam verò immoderatè, idcirco affectus; ac totius ſanè animæ ipſarúmque facultatum vtrarumque, dum mouentur, præter naturam motus ſunt, irrationalibus quidem potentiis propter immoderationem, toti autem animæ, eò quòd præter naturam, quia non à moribus animæ affectibus ſubditæ, ſed à rationalis iudiciis vitam noſtram regi diſpenſaríque affirmamus. Quum igitur contra gubernamur, præterque naturam, eóque etiam ſecundum affectum talis vita tranſigatur, propter has ſanè iam cauſas, ſiue actionem, ſiue affectum dicat aliquis iracundiam, aut cupiditatem, aut aliorum ſimilium affectuum quempiam, non increpare hunc oportet, priuſquam ſignificatum ex voce quæſieris ad quod intendens, ita nominarit. Inuenitur autem & Plato ipſe nonnunquam actiones, nonnunquam verò affectus appellare ſitim, famem, & in totum cupiditates, iracundiáſque. Inſuper quòd nihil ad præſentia refert, hoc an illo modo nomines, in quarto de Republica libro hunc in modum ſcribit: *Num igitur annuere, renuere, aggredi aliquid capere, auerſari, & adducere, repellere, omnia huiuſmodi inter ſe contraria poſueris, ſiue actiones, ſiue paſſiones?* Hoc exemplis euidentiùs docere inſtituens, hæc inducit. *Quid autem, eſurire, ſitire, & omninò appetere, velle, eligere? Nonne hæc omnia ad illarum ſpecies referes quæ modò diximus, veluti ſemper cupientis animam? Nonne vel aggredi dices illud quod appetit,*

A ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα, καὶ προσέτι καθ' ὅσον ὅλον τὸ σῶμα μετὰ τῆς ψυχῆς ἀπάγεται πρὸς αὐτῶν ἡ κίνησις τοῦ ζώου, πάθος ἔσται κατ' ἄμφω τὰ σημαινόμενα. πολλάκις μὲν γὰρ ἕπεται τῷ θυμῷ τὰ λοιπὰ δύο. πολλάκις δὲ τῷ ἐπιθυμητικῷ, καθάπερ ἑλκόμενά τε καὶ συρόμενα παραπλήσιον τρόπον, ὥσπερ καὶ ξυνωρίδες ἵππων, ὁ μὲν ἕτερος ἰσχυρότερος ἀΐξας ἐπισύρει τὸν ἕτερον ἅμ' ἑαυτῷ μετὰ τοῦ σύμπαντος ἅρματός τε καὶ ἡνιόχου, ὁ δ' ἕτερος δ' ὑπ' ἀσθενείας ἕπεται καταπεπληχώς, αὐτὸς δ' ὁ ἡνίοχος ἀποφέρεται βίᾳ. τηνικαῦτα γὰρ ἡ μὲν κατὰ τὸν ἔκφορον ἵππον κίνησις, ἐνέργειά τε καὶ πάθος αὐτοῦ λεχθήσεται. κατὰ μὲν τὸ B πρότερον σημαινόμενον, ἐνέργεια· κίνησις γάρ ἐστιν ἐξ ἑαυτοῦ. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον, οὐκ ἐνέργεια, παρὰ φύσιν γ' οὖσα κίνησις αὐτοῦ, ἀλλ' ἤδη πάθος. ἡ μέντοι τοῦ ἡνιόχου κίνησις οὐδὲ καθ' ἕτερον τῶν σημαινομένων ἐνέργειά ἐστιν, ἀλλὰ κατ' ἄμφω πάθος, εἴγε μήτ' ἐξ ἑαυτοῦ, μήτε κατὰ φύσιν ἡ κίνησις αὐτοῦ. πολλαὶ γὰρ τῶν κινήσεων εἰ καὶ μὴ δραστικαί τινές εἰσι, μήτ' ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλὰ τῷ γε κατὰ φύσιν ὑπάρχειν, ἐνέργειαι λέγονται, καθάπερ καὶ ἡ τοῦ σκέλους, ἢ ὅλης τῆς χειρός. ἐξ ἑτέρων γὰρ ἔχει ταῦτα τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ὥσπερ ἡ καρδία, ἀλλ' ὅμως, καὶ ἡ βάδισις ἐνέργεια σκελῶν ἐστι, καὶ λέγεται κατὰ τὸ δεύ- C τερον σημαινόμενον, εἰ καί τινες ὑπ' ἀγυμνασίας τῆς περὶ τὰ σημαινόμενα τὴν βάδισιν οὐ σκελῶν ἐνέργειαν, ἀλλὰ διὰ σκελῶν εἶναί φασιν. ἀληθὲς μέν τι λέγοντες, ἐπὶ γὰρ τὸ πρότερόν τε, καὶ κυριώτερον ἔρχονται σημαινόμενον. ὅτι μέντοι μόνον οὕτως λέγειν ἀξιοῦσιν, καὶ μὴ συγχωροῦσι, καὶ κατὰ θάτερον ἑρμηνεύειν, οὐκ ὀρθῶς ποιοῦσιν. οὕτως οὖν καὶ ὁ θυμὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία, καὶ πάθος, καὶ ἐνέργειαι λεχθήσονται. τῶν γὰρ τῆς ψυχῆς συμφύτων δυνάμεων, κινήσεις τινὲς ἄμετροί τε καὶ οὐ κατὰ φύσιν οὖσαι, διότι μὲν ἐξ ἑαυτῶν ἐκεῖναι κινοῦνται, διὰ τοῦτ' ἐνέργειαι τῶν δυνάμεών εἰσιν. διότι δ' ἀμέτρως, διὰ τοῦτο πάθη, καὶ τῆς ὅλης μὲν ψυχῆς, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν κινουμένων δυνάμεων ἀμφοτέρων αἱ κινήσεις αὐτῶν παρὰ φύσιν εἰσίν. ταῖς μὲν ἀλόγοις δυνάμεσιν διὰ τὴν ἀμετρίαν. τῇ δ' ὅλῃ ψυχῇ, διότι παρὰ φύσιν, ἐπεὶ οὐχ ὑπὸ τῶν τοῦ παθητικοῦ κινήσεων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν τοῦ λογιστικοῦ κρίσεων ἐπιτροπεύεσθαί τε, καὶ διοικεῖσθαι φαμὲν τὸν βίον ἡμῶν. ὅταν οὖν ἔμπαλιν διοικώμεθα, παρὰ φύσιν τε δηλονότι, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ κατὰ πάθος ὁ τοιοῦτος βίος ἐπιτελεῖται. διὰ ταύτας μὲν ἤδη τὰς αἰτίας, αἴτ' ἐνέργειαί τις, αἴτε πάθος εἴπῃ τὸν θυμὸν, ἢ τὴν ἐπιθυμίαν, ἤ τι τῶν ἄλλων τῶν κατὰ ταῦτα παθῶν, E οὐ χρὴ μέμφεσθαι τούτῳ, πρὶν ἔρεσθαι τὰ σημαινόμενα ἐκ τῆς φωνῆς ἐφ' ὅτι φέρων οὕτως ὠνόμασεν. εὑρίσκεται δὲ καὶ Πλάτων αὐτὸς ἐνίοτε μὲν ἐνεργείας, ἐνίοτε δὲ πάθη προσαγορεύων, τό τε διψῆν, καὶ τὸ πεινῆν, καὶ ὅλως τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τοὺς θυμούς. καὶ μὲν δὴ, καὶ ὡς οὐδὲν διαφέρει πρός γε τὰ παρόντα τὸ οὕτως, ἢ ἐκείνως ὀνομάζειν, ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας ὧδε γράφει. ἆρ' οὖν ἦν δ' ἐγὼ, τὸ ἐπινεύειν, τὸ ἀνανεύειν, καὶ τὸ ἐφίεσθαί τινος λαβεῖν, τὸ ἀπαρνεῖσθαι, καὶ τὸ προσάγεσθαι, τὸ ἀπωθεῖσθαι πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις θείης, εἴτε ποιημάτων, F εἴτε παθημάτων; διὰ παραδειγμάτων δ' ἐναργέστερον τοῦτο διδάξαι προελόμενος, ἐπιφέρων φησί. τί οὖν; ἦν δ' ἐγὼ διψῆν, καὶ πεινῆν, καὶ ὅλως τὰς ἐπιθυμίας, καὶ αὖ τὸ ἐθέλειν, καὶ τὸ βούλεσθαι, οὐ πάντα ταῦτα εἰς ἐκεῖνά ποι ἂν θείης τὰ εἴδη τὰ νῦν δὴ λεχθέντα, οἷον ἀεὶ τὴν τοῦ ἐπιθυμοῦντος ψυχὴν; οὐχὶ ἤτοι ἐφίεσθαι φήσεις ἐκείνου οὗ ἂν ἐπιθυμῇ,

A ἢ προσάγεσθαι τοῦτο ὃ ἂν βούληταί οἱ γενέσθαι; ἢ αὖ καθόσον ἐθέλει τί οἱ πορισθῆναι, ἐπινεύειν τοῦτο πρὸς αὑτήν, ὥσπερ τινὸς ἐρῶντος, ἐπορεγομένην αὐτοῦ τῆς γενέσεως; ἔγωγε. τί δέ, τὸ ἀβουλεῖν, καὶ μὴ ἐθέλειν, μηδ' ἐπιθυμεῖν, οὐκ εἰς τὸ ἀπωθεῖν καὶ ἀπελαύνειν ἀπ' αὐτῆς, καὶ εἰς ἅπαντα τἀναντία ἐκείνοις θήσομεν; αὗται μὲν αἱ τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις, οὐ μόνον ὅπερ ἐλέγομεν ἐπιδεικνύουσαι σαφῶς ὡς τὸ πεινῆν, καὶ τὸ διψῆν, καὶ ὅλως τὸ ἐπιθυμεῖν τινος, ἢ ἐφίεσθαί τε καὶ φεύγειν, εἴτε ποιήματά τις, εἴτε παθήματα, τουτέστιν εἴτε ἐνεργείας, εἴτε πάθη προσαγορεύσειεν οὐδὲν διαφέρει, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς διδάσκουσαι. B

vel adducere quod ſibi adeſſe eligit? vel rurſus nonne quatenus aliquid ſibi porrigi vult, annuere illud ad ſe, amantis cuiuſdam inſtar, id vt fiat affectantem? Equidem. Quid verò, nolle, aſpernari, negligere, non cupere? Nonne in reyciendi repellendique ab ea ſpeciem, & in omnia illis contraria referemus? Hæc ſanè Platonis verba ſunt, non ſolum quod dicebamus oſtendentia manifeſtò, nempe eſurire, ſitire, & omnino appetere aliquid, aut aggredi, & auerſari, ſiue actionem aliquis, ſiue paſſionem, hoc eſt, ſiue functionem, ſiue affectum appellauerit, nihil intereſt: ſed etiam de animi partibus docentia.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Πλάτωνα νυνὶ τρία τῆς ψυχῆς εἴδη τίθεσθαι, νυνὶ εἰς τρία μέρη διαιρεῖσθαι.

Διὸ καὶ καλῶς ἂν ἔχοι μὴ παραδραμεῖν αὐτά, ἀλλ' ὅλον ἀναλαβεῖν τὸν λόγον, ὃν ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας διῆλθεν, ὑπὲρ τοῦ τρία τὰ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ὑπάρχειν εἴδη. προσέχειν δὲ χρὴ κἀνταῦθα τῶν λεγομένων τὸν νοῦν ἀπ' αὐτῶν ἀρξαμένους αὖθις τῶν ὀνομάτων, καὶ μὴ νομίζειν C ἐπιλανθάνεσθαι τὸν Πλάτωνα τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ λεγομένων. ἐπειδὰν εἴδη τρία τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἔχειν εἰπών, αὖθις εἰς τρία μέρη διαιρεῖσθαι φάσκῃ. καὶ γὰρ εἴδη, καὶ μέρη ψυχῆς, ὀρθῶς ἄν τις ὀνομάζοι τὸ λογιστικόν, καὶ τὸ θυμοειδές, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. ὥσπερ εἰ καὶ σώματος εἴδη τις εἰπὼν εἴη φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ νεῦρον, ὀστοῦν τε καὶ χόνδρον, καὶ σάρκα, καὶ τἄλλ' ὅσα τοιαῦτα, μετὰ ταῦθ' ὡς περὶ μερῶν αὐτῶν διαλέγοιτο. καὶ γὰρ καὶ μέρη τοῦ σώματος ἡμῶν ἀληθῶς ἄν τις εἶναι λέγοι τὰ τοιαῦτα. συμπληροῦται γὰρ τὸ ὅλον ἐξ αὐτῶν, καὶ μέντοι καὶ εἴδη τοῦ σώματος οὐδὲν ἧττον, ἐν μόνοις γὰρ D τοῖς ὁμοιομερέσι τὸ διαφέρειν εἶδος οὐκ ἔστιν, ἢ τὸ τῆς σαρκὸς μέρος, ἢ τὸ τῆς φλεβός, ἢ τὸ τῆς πιμελῆς. οὐδ' ἀληθὲς εἰπεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων, ὡς ἐκ τοσῶνδέ τινων εἰδῶν σύγκειται τὸ ὅλον. ἐν δὲ τοῖς ἀνομοιομερέσιν, ἡ τῶν εἰδῶν διαφορὰ τὸν ἀριθμὸν ὁρίζει τοῖς μορίοις. τοιοῦτον δέ τι χρῆμα, καὶ ἡμῶν τὴν ψυχὴν ὁ Πλάτων εἶναί φησιν, ἐκ τριῶν μερῶν συγκειμένην. εἰκάζει δ' οὕτω, τὸ μὲν ἐπιθυμητικὸν θρέμματι ποικίλῳ τε καὶ πολυκεφάλῳ, τὸ δὲ θυμοειδὲς λέοντι, τὸ δὲ λογιστικὸν ἀνθρώπῳ. αὕτη γὰρ ἡ εἰκὼν οἰκειοτέρα τῆς κατὰ τὸν Φαῖδρον, ἐν ᾗ τῶν εἰδῶν ἱππομόρφω μέν E τινε δύο φησὶν ὑπάρχειν, ἡνίοχον δὲ τρίτον. ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τῆς πολιτείας ἐνάτῳ τῆς προτέρας εἰκόνος ἐμνημόνευσεν, ὡς σαφέστερον ἐνδεικνυμένης ὁποῖον ἕκαστόν ἐστι τῶν εἰδῶν τῆς ψυχῆς. ὁ μὲν οὖν Πλάτων, καὶ τοῖς τόποις τοῦ σώματος κεχωρίσθαι νομίζων αὐτά, καὶ ταῖς οὐσίαις πάμπολυ διαλλάττειν, εὐλόγως εἴδη τε καὶ μέρη προσαγορεύει. ὁ δ' Ἀριστοτέλης τε, καὶ ὁ Ποσειδώνιος, εἴδη μὲν ἢ μέρη ψυχῆς οὐκ ὀνομάζουσιν, δυνάμεις δ' εἶναί φασι μιᾶς οὐσίας ἐκ τῆς καρδίας ὁρμωμένης. ὁ δὲ Χρύσιππος, ὥσπερ εἰς μίαν οὐσίαν, οὕτω καὶ εἰς δύναμιν μίαν ἄγει, καὶ τὸν θυμόν, F καὶ τὴν ἐπιθυμίαν. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ὀλίγον ἁμαρτάνει τῆς ἀληθείας ὁ ἀνήρ, οὕτως αὐτάρκως ἡμῖν ἐπιδέδεικται. ὅτι δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην σφάλλονται, μιᾶς οὐσίας τὰς τρεῖς δυνάμεις εἶναι νομίζοντες, ἔν τε τοῖς ἔμπροσθεν ἱκανῶς ἐπιδέδεικται, καὶ οὐδὲν ἧττον ὁ μετὰ τοῦτον λόγος ἀποδείξει.

CAPVT II.

Platonem nunc tres eſſe animæ ſpecies ſtatuere, nunc eam in tres partes diſtinguere.

QVare etiam bene habet non prætetire ea, ſed totum ſermonem repetere, quem in quarto de Republica, de eo quòd tres animæ noſtræ ſpecies exiſtant, percenſuit. At animum & hîc iis quæ dicuntur, adhibere conuenit, ab ipſis C rurſus nominibus auſpicatos, ac non putare Platonem ſuorum ipſius dictorum oblitum fuiſſe, quandoquidem vbi tres animam noſtram ſpecies habere dixiſſet, iterum in tres diuidi partes aſſeuerat. Etenim ſpecies & partes animæ rectè aliquis nominauerit, ratiocinatricem, iraſcibilem, & concupiſcibilem, quemadmodum ſi etiam corporis ſpecies dixeris, venam, arteriam, neruum, os, cartilaginem, carnem, aliáque eiuſmodi: poſtea de ipſis tanquam partibus diſſeras; ſiquidem & partes corporis noſtri eiuſmodi eſſe, verè dixerit aliquis, vt ex quibus totum abſoluatur, compleatúrque, necnon & ſpecies corporis nihilo- D minus in ſolis enim ſimilaribus differre ſpecie non inuenias, aut carnis partem, aut venæ, aut pinguedinis; neque in huiuſmodi verum fateri poſſis, nempe totum ex tot quibuſdam ſpeciebus conſtare; in diſſimilaribus numerum finit partibus ſpecierum differentia. Talem autem quandam rem, animam quoque noſtram Plato ex tribus partibus compoſitam eſſe pronunciat. Aſſimilat autem ſic concupiſcibilem belluæ variæ, & multorum capitum, iraſcibilem, leoni; ratiocinatricem, homini. Hæc enim ſimilitudo familiarior eſt ea quam in Phædro habet; vbi E duas ſanè ſpecies equina quadam forma eſſe ſcribit; aurigam verò tertiam, quinetiam nono de Republica libro, prioris meminit comparationis, tanquam manifeſtiùs oſtendentis quales ſingulæ animæ ſint ſpecies. Itaque Plato etiam locis ipſas eſſe ſegregatas, & eſſentiis longè diuerſas arbitratus meritò & ſpecies, & partes appellat. Verùm Ariſtoteles & Poſidonius ſpecies ſanè, aut animæ partes non nominant, ſed facultates eſſe vnius ſubſtantiæ ex corde proficiſcentis, affirmant. Chryſippus, tanquam ad vnam ſubſtantiam, ita & in facultatem F vnam, tum iracundiam, tum concupiſcentiam deducit. At quod non parum à veritate vir aberret, abundè adeò iam à nobis oſtenſum eſt. Quòd autem Ariſtotelis ſectatores fallantur, qui vnius ſubſtantiæ tres eſſe facultates cenſeant, & ſuperiùs ſatis declarauimus, & nihilominus nunc ſubſequens ſermo demonſtrabit.

Priùs

Priùs autem quòd Plato ipſe ſpecies animæ & partes nominat ratiocinatricem, iraſcibilem, & concupiſcibilem, ex ipſis eiuſdem verbis aſtruemus. In Timæo igitur de appetente anima, cuius etiam plantæ natura participes ſunt diſſerens, hoc pacto ſcribit: *Particeps eſt tamen id quod nunc dicimus, tertia animæ ſpeciei, quam intra præcordia & vmbilicum collocari conſtat.* Rurſus quum hoc in libro de anima ratiocinatrice diſputat, ita ait; *At de principaliſsima animæ noſtræ ſpecie cogitare hic oportet, ſiquidem per eam cuique genium Deus tradiderit; quam ſanè in ſummo noſtro corpore habitare dicimus, ad cæleſtem verò cognationem à terra nos attollere.* Vtramque ſimul in hoc rurſus libro appetitricem & iraſcibilem hac oratione animæ ſpeciem nuncupauit. Item quòd ſpecies animæ mortalis, grauéſque & neceſſarias in ſe affectiones habens, ibidem ſimul habitet, pari modo rurſus tres animæ noſtræ partes, ſpecies animæ in eodem libro Timæo in hac enarratione appellat. Eſt enim quemadmodum diximus ſubinde, putà tres animæ ſpecies in nobis habitare. Sic etiam libro de Republica quarto, quum prædixiſſet iraſcibilem à concupiſcibili eſſe diuerſam, ac poſtea quum inquireret an etiam à rationali differat, inquit. *An igitur & iracundia à ratione variat, vel quædam ſpecies rationis, ita vt non tres, ſed duæ exiſtant in anima ſpecies, ratiocinatrix, & concupiſcibilis?* Ita libro nono in hæc verba ſcriptum reliquit. *Sed pacatis duabus quidem ſpeciebus, tertia autem commota, in qua prudentia gignitur.* Ac præterea ibidem. *Quemadmodum igitur dixi, cuiuſque ſpeciei voluptates inter ſe contendunt, ipſáque vita, non ſolùm vt honeſtius, & turpius, aut peius & melius, ſed vt ſuauius & minus moleſtè degatur.* Quoquomodo vtique cognoſcemus quis ipſorum veriſsime dicat? quid adhuc alia aſcribere verba opus habemus, quum & hæc abundè viri ſententiam poſſint ſignificare? nempe quòd tres eſſe animarum ſpecies has velit, ratiocinatricem, concupiſcibilem, & iraſcibilem? Porrò ſolas ipſas eſſe ſine mutuo conſortio tuetur; in ſtirpibus ſanè appetentem; in diis ratiocinatricem. Iraſcibilem verò cur ſolam non liceat in vllo corpore eſſe, proceſſu ſermonis demonſtrabitur, vbi appoſuerimus ex Timæo verba, quibus vſum generationis ipſius docens, appetentis cauſa creatam eſſe, rationali animæ auxiliatricem ait, tanquam canem quendam contra multorum capitum & agreſtem feram cupiditatem. Meritò igitur ſpecies animæ eas appellat prædictis orationibus, ac præterea aliis pleriſque, quarum non neceſſe eſt meminiſſe, quum euidenter iam per hæc ſententia viri ſit cognita. At ſi etiam partes animæ ſingulas ipſas nominet, nihil mirum eſt. Primùm enim ipſe nos docuit, quòd quæcunque fuerit ſpecies, hæc etiam pars nominari poſſit, non tamen quælibet pars ſtatim & ſpecies erit. Secundò autem quòd ne dicendum quidem eſt vllum compoſitum ſimilare, quum ſibiipſi ex toto continuum ſit, ex numero enim finitis conſtat partibus, nullius autem ſimilaris numero comprehendi poteſt multitudo partium. Proinde quòd bona ratione Plato ſpecies & partes animæ has appellet, pluribus verbis non opus eſt.

A πρότερον δ' ὅτι Πλάτων αὐτὸς εἴδη τε καὶ μέρη ψυχῆς ὀνομάζει τό τε λογιστικὸν, καὶ τὸ θυμικὸν, καὶ ἐπιθυμητικὸν, ἐξ αὐτῶν τῶν ῥήσεων αὐτοῦ πιστωσόμεθα. ἐν μὲν οὖν τῷ Τιμαίῳ περὶ τῆς ἐπιθυμητικῆς ψυχῆς, ἧς καὶ τὰ φυτὰ μετέχει φύσει διαλεγόμενος, ὧδέ πως γράφει. μετέχει γε μὴν τοῦτο, ὃ νῦν λέγομεν τοῦ τρίτου τῆς ψυχῆς εἴδους, ὃ μεταξὺ φρενῶν ὀμφαλοῦ τε ἵδρυται. αὖθις δ' ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ περὶ τῆς λογιστικῆς ψυχῆς διαλεγόμενος, ὧδέ πώς φησι. τὸ δὲ δὴ περὶ τοῦ κυριωτάτου παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἴδους διανοεῖσθαι δεῖ τῇδε, ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα ὁ θεὸς ἑκάστῳ δέδωκε, ὃ δή φαμεν οἰ-

B κεῖν μὲν ἡμῶν ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι. πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανῷ συγγένειαν, ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν. συναμφότερα δ' αὖ πάλιν ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ τὸ ἐπιθυμητικὸν, καὶ τὸ θυμοειδὲς, τῇδε τῇ ῥήσει, ψυχῆς εἶδος ὠνόμασεν· ἄλλο τι εἶδος ἐν αὐτῷ ψυχῆς προσῳκοδόμουν τὸ θνητὸν, καὶ ἀναγκαῖα ἐν ἑαυτῷ παθήματα ἔχον, ὁμοίως δ' αὖ πάλιν τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς ἡμῶν, εἴδη προσαγορεύει τῆς ψυχῆς ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ τῷ Τιμαίῳ κατὰ τήνδε τὴν διήγησιν. ἔστι γὰρ καθάπερ εἴπομεν πολλάκις ὅτι τρία τῆς ψυχῆς ἐν ἡμῖν εἴδη κατῴκισται, ὡσαύτως δὲ κἀν τῇ πολιτείᾳ. κατὰ μὲν τὸ τέταρτον ὑπὲρ τοῦ θυμοειδοῦς προει-

C ρηκὼς, ὡς ἕτερόν ἐστι τοῦ ἐπιθυμητικοῦ. κἄπειθ' ἑξῆς ζητῶν, εἰ καὶ τοῦ λογιστικοῦ διαφέρει, φησίν. ἆρ' οὖν ἕτερον ὂν καὶ τούτου, ἢ λογιστικοῦ τι εἶδος, ὥστε μὴ τρία, ἀλλὰ δύο εἴδη εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ λογιστικόν τε, καὶ ἐπιθυμητικόν. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὸ ἔνατον ἔγραψεν, ἔν γε τῇδε τῇ ῥήσει. ἀλλ' ἡσυχάσας μὲν τὼ δύο εἴδη, τὸ τρίτον δέ τις κινήσας ἐν ᾧ τὸ φρονεῖν ἐγγίγνεται. καὶ προσέτι τῇδε. ὅτι δὴ οὖν εἴπομεν ἀμφισβητοῦνται ἑκάστου εἴδους αἱ ἡδοναὶ, καὶ αὐτὸς ὁ βίος, μὴ ὅτι πρὸς τὸ κάλλιον καὶ αἴσχιον ζῆν, μηδὲ τὸ χεῖρον καὶ ἄμεινον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ τὸ ἥδιον, καὶ ἀλυπότερον. πῶς ἂν ἤδη μέν τις

D αὐτῶν ἀληθέστατα λέγοι; τί ἂν ἔτι δεοίμεθα ἑτέρας παραγράφειν ῥήσεις, ἱκαναὶ γὰρ καὶ αἵδε δηλῶσαι τὴν γνώμην τἀνδρός; ὡς εἴδη ψυχῶν εἶναι βούλεται τὰ τρία ταυτὶ, λογιστικὸν, ἐπιθυμητικὸν, καὶ θυμοειδές. ἀμέλει μόνας αὐτὰς εἶναι φησι χωρὶς ἀλλήλων. ἐν μὲν τοῖς φυτοῖς, τὴν ἐπιθυμητικὴν, ἐν δὲ τοῖς θεοῖς, τὴν λογιστικήν. τὴν μέντοι θυμοειδῆ διὰ τί μόνην οὐχ οἷόν τε κατ' οὐδὲν τῶν σωμάτων εἶναι, προϊὼν ὁ λόγος ἀποδείξει. παραθεμένων ἡμῶν τὴν ἐκ τοῦ Τιμαίου ῥῆσιν, ἔνθα τὴν χρείαν τῆς γενέσεως αὐτῆς διδάσκων, ἕνεκα τῆς ἐπιθυμητικῆς γεγονέναι φησὶ βοηθὸν τῇ λογικῇ ψυχῇ, κα-

E θάπερ τινὰ κύνα κατὰ τοῦ πολυκεφάλου τε, καὶ ἀγρίου θρέμματος τῆς ἐπιθυμίας. εἰκότως οὖν εἴδη ψυχῆς αὐτὰ προσαγορεύει, κατά γε τὰς προγεγραμμένας ῥήσεις, καὶ προσέτι πολλὰς ἑτέρας, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον μνημονεύειν ἐναργῶς ἤδη διὰ τούτων τῆς γνώμης τἀνδρὸς ἐγνωσμένης. εἰ δὲ καὶ μέρη ψυχῆς ἕκαστον αὐτῶν ὀνομάζει, θαυμαστὸν οὐδέν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὡς ὅτι περ ἂν εἶδος ᾖ, τοῦτο καὶ μέρος ὀνομάζειν ἐγχωρεῖ, μὴ μέντοι τό γε μέρος ἅπαν εὐθὺς, καὶ εἶδος εἶναι. δεύτερον δὲ, ὅτι μηδ' ἐγχωρεῖ λέγειν μηδὲν σύνθετον ὁμοιομερὲς, ἑαυτῷ γὰρ συνεχὲς ὅλον ὑπάρχον. ἐξ ὡρισμένων

F γὰρ τὸν ἀριθμὸν σύγκειται μορίων, οὐδενὸς γὰρ ὁμοιομεροῦς ἀριθμῷ περιληφθῆναι ἐγχωρεῖ τὸ πλῆθος τῶν μορίων. ὅτι μὲν οὖν εὐλόγως ὁ Πλάτων εἴδη τε, καὶ μέρη τῆς ψυχῆς ὀνομάζει ταῦτα, μακροτέρων οὐ δεόμεθα λόγων.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἐκ τοῦ τῶν φυτῶν τε, καὶ τῆς καρδίας παραδείγματος, ἧπαρ εἶναι τὴν φλεβῶν ἀρχὴν ἀποφαίνεται.

Ὅτι δὲ τὸ μὲν ἐν τῇ κεφαλῇ καθίδρυται, τὸ δ' ἐν τῇ καρδίᾳ, τὸ δ' ἐν τῷ ἥπατι, τοῦτο δὲ ἀρχῆς προὔκειτο, καὶ δέδεικται διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὑπὲρ τῶν δύο μερῶν. ὑπόλοιπον δὲ ἔτι τὸ ἐπιθυμητικὸν ἰδίας ἀποδείξεως δεόμενον, ἣν ἐν τῷδε δίειμι, ἐκεῖνο πρότερον ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου προειπόντες, ὡς οὐκ ἐξ ὁμοίως ἐναργῶν, οὐδ' ἐξ αὐτῆς ἄντικρυς τοῦ ζητουμένου τῆς φύσεως ἡ ἀπόδειξις ἔσοιτο, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἐκ τῶν τούτῳ συμβεβηκότων ἰδίᾳ. τῶν μὲν γὰρ νεύρων βρόχῳ διαλαμβανομένων, ἢ τεμνομένων, ἐφαίνετο τὰ μὲν ἐγκεφάλῳ συνεχῆ μόρια, διασώζοντα τὰς ἀρχαίας δυνάμεις, τὰ δ' ἐπέκεινα τοῦ βρόχου παραχρῆμα καὶ τὴν αἴσθησιν ἀπολλύντα, καὶ τὴν κίνησιν. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἀρτηριῶν αἱ μὲν τῇ καρδίᾳ συνεχεῖς τὰς ἀρχαίας ἐνεργείας ἐργάζονται. αἱ δ' ὑπὸ τοῦ βρόχου διειργόμεναι, τελέως ἄσφυκτοι γιγνόμεναι. καὶ μέντοι καὶ τὰ παθήματα τῆς ψυχῆς, ὅσα κατὰ τοὺς θυμούς τε, καὶ τοὺς φόβους συμπίπτει, προφανῶς ἐξιστάντα τὴν καρδίαν ἐφαίνετο τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας. ἐμνημονεύσαμεν δὲ καὶ ὅσα θλιβόμενος ὁ ἐγκέφαλος, ἢ τιτρωσκόμενος εἰς τὰς κοιλίας ἀποβλάπτει τὸ σῶμα, καὶ ὡς καὶ ταῦτ' ἐναργῶς ἐνδείκνυται, κινήσεώς τε καὶ αἰσθήσεως ἀρχὴν ὑπάρχειν αὐτόν. ἐπὶ δὲ τοῦ ἥπατος οὐδὲν τοιοῦτον ἔχομεν ἐπιδεῖξαι, οὔτ' εἰ γυμνώσαντες αὐτὸ θλίβοιμεν, οὔτ' εἰ βρόχῳ τὰς φλέβας διαλαμβάνοιμεν. οὔτε γὰρ ἐναργοῦς ἐστι κινήσεως ἡ ἀρχή, καθάπερ ἡ μὲν καρδία τῆς σφυγμικῆς. ὁ δ' ἐγκέφαλος τῆς αἰσθητικῆς τε καὶ προαιρετικῆς, οὔτ' ὀξείας βλάβης αἴτιον, ὡς ἐκείνων ἑκάτερον, ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ βλάπτεσθαι τὸ ζῷον εἰς ἀτροφίαν τε καὶ ἀχροιαν, ἥπατος ἀπονήσαντος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ μέρος εἰς ὅπερ ἂν ἐμβάλλουσαν φλέβα βρόχῳ διαλάβῃς, ἢ καὶ παντάπασιν ἐκτέμῃς, ἀτροφώτερόν τε καὶ ἀχροώτερον ἐν πλείονι χρόνῳ φαίνεται γιγνόμενον, οὐ μὴν ἔν γε τῷ παραυτίκα βλαπτόμενον οὐδὲν ὅτι ἄξιον λόγου. τοιαύτης γὰρ δυνάμεως ἀρχὴ τὸ ἧπαρ, οἵα καὶ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει. καλείσθω γὰρ ἔν γε τῷ παρόντι δύναμις, ὕστερον ἐπιδειξόντων ἡμῶν ἀκριβέστερον, ὡς πολλῶν ἐστι δυνάμεων ἀρχὴ τὸ ἧπαρ, καὶ κάλλιον οὐσίαν ψυχῆς ὀνομάζειν οὐ δύναμιν, ἐν ἑκάστῳ τῶν τριῶν σπλάγχνων περιεχομένην. ἐν ἐγκεφάλῳ μὲν λογιστικήν, ἐν καρδίᾳ δὲ θυμοειδῆ, κατὰ δὲ τὸ ἧπαρ ἐπιθυμητικήν, ἢ φυτικήν, ἢ γεννητικήν, ἢ ὡς οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην, θρεπτικήν, ἢ φυτικήν, ἢ γεννητικὴν ἀφ' ἑνὸς ἑκάστου τοὔνομα θέμενοι, ἀπὸ μὲν τοῦ φύειν, φυτικήν, ἀπὸ δὲ τοῦ τρέφειν, θρεπτικήν, ἀπὸ δὲ τοῦ γεννᾶν, γεννητικήν. ὁ δὲ Πλάτων ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἐπιθυμιῶν, ἐπιθυμητικήν. οἱ δὲ Στωϊκοὶ οὐδὲ ψυχὴν ὅλως ὀνομάζουσι τὴν τὰ φυτὰ διοικοῦσαν, ἀλλὰ φύσιν. ὀνομαζέτω μὲν οὖν ἕκαστος, ὡς ἂν ἐθέλῃ. περὶ δὲ τῶν ἐναργῶς τοῖς πράγμασι διαφορῶν ἀπόδειξιν ποιείσθω, καθάπερ ἡμεῖς ἐπὶ μὲν ἐγκεφάλου, καὶ καρδίας ἔμπροσθεν ἐποιησάμεθα, ἐφ' ἥπατος δὲ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον ὁρμώμεθα διελθεῖν. ἀρξόμεθα δ' ἀπὸ τῶν ἐναργεστέρων, ὥσπερ γυμνασθέντες, ἐν τούτοις ῥᾷον ἐξευρωμεν καὶ τὰ ἀμυδρότερα, ἅμα τε προτάσεων εὐπορήσωμεν εἰς αὐτά. ἐναργέστερον δ' ἐστὶν ἀπὸ τῶν φλεβῶν ἄρξασθαι,

CAPVT III.

Iecur eſſe venarum principium, plantarum & cordis exemplo demonſtratur.

QVod autem aliam in capite, aliam in corde, aliam in iecinore collocauit, id ab initio propoſitum erat, oſtenſúmque per ſuperiora eſt de duabus partibus, reliquam adhuc concupiſcibilem, quæ peculiari demonſtratione indiget, hoc loco perſequemur; illud prius initio ſermonis præfati, quòd non ex ſimiliter B euidentibus, neque ex ipſa manifeſtò eius quod quæritur natura, demonſtratio petetur, quemadmodum in prioribus, ſed ex iis quæ propriè huic accidunt. Etenim nerui ſi fune intercipiantur, aut diſſecentur, partes quidem cerebro continuæ principij ſui retinere facultates apparent, quæ vltra funem habentur, ſtatim & ſenſum perdunt, & motum. Ita ſanè & arteriæ, quæ quidem cordi ſunt continuæ, originis ſuæ functiones obeunt; quæ ſi foris intercipiuntur fune, prorſus nón pulſant. Quinetiam affectus animæ qui ex iracundia & metu accidunt, palam C cor ex naturali functione eripere videntur. Meminimus etiam quomodo contuſum cerebrum aut vulneratum in ventriculis, totum corpus offendit. Item quomodo hæc quoque euidenter demonſtrent & motus & ſenſus originem ipſum eſſe cerebrum. At in iecinore nihil huiuſmodi poſſumus oſtendere, neque ſi nudatum ipſum comprimamus, neque ſi funo venas intercipiamus; neque enim euidentis motus eſt initium, quemadmodum cor pulſatilis, cerebrum verò ſenſotij & arbitrarij, neque acutæ noxæ cauſa, vt vtrumque illud, ſed tempo- D ris ſpatio animal offenditur, iecore in totius corporis tabem, & pallorem elangueſcente. Similiter pars cuicunque inſertam venam vinculo exceperis, vel etiam omninò excideris, macrior alimenti defectu, & decoloratior longiori ſpatio fieri videtur, non tamen repente noxam mentione dignam experitur. Eiuſmodi enim facultatis initium iecur quale & ſtirpibus ineſt. Vocetur enim in præſentia facultas, quoniam oſtendemus poſtea accuratiùs, quomodo multarum facultatum origo ſit iecur; ac melius eſt ſubſtantiam animæ no- E minare, non facultatem, in ſingulis tribus viſceribus comprehenſam; in cerebro ſanè ratiocinatricem, in corde iraſcibilem, in iecore appetentem, aut vegetatiuam, aut generatricem, aut Ariſtotelico more nutritiam, aut vegetatiuam, aut generantem, ab vnaquaque re nomine impoſito, à vegetando vegetatiuam, à nutriendo nutritiam, à generando generatricem; Plato à multitudine cupiditatum, concupiſcibilem. Stoici ne animam quidem prorſus nominant eam quæ ſtirpes diſpenſat, ſed naturam. Appellet igitur vnuſquiſque quomodocunque volet; de rerum autem differentiis euidenti- F bus, demonſtratione fidem faciat, quemadmodum nos in cerebro quidem & corde priùs fecimus; de iecinore autem in præſenti libro tractare aggrediemur, ſed ab euidentioribus incipiemus; nam in his exercitati, faciliùs inueniemus obſcuriora, ſimulque propoſitiones ad ea nobis ſuppeditabuntur. Euidentiùs autem eſt à venis exordiri,

ac

Digitized by Google

ac quætere vtrum etiam harum ſit initium ie-cut, ſicuti atteriarum cor, netuorum eerebrum, vel quemadmodum nonnulli putant, non atte-riis ſolis, ſed etiam venis naturales facultates cor diſtribuit. Optinium igitur fuerit ad hoc conſiderare ptiùs quomodo ſtitpes generentur ſimul & diſpeoſeotut; veriſimile enim ſolam illis inſinuatam de qua quæritur facultatem, eui-dentiora indicia partis vnde proficiſeitur præ-buiſſe. Proiecto in terram ſemine qualieunque, ſi ſqualida fuerit ac ſicca, nihil amplius ad ſtir-pis generationem ipſum ſemen molietur, vtpo-te quum omnem ipſius inſitum madorem ad ſe terra attraxerit. Quando autem mediocriter hu-mida eſt, molle redditur ſemen, intumeſcitque iuxta ambiens ipſum natiuum cutis modo oper-culum, ac rumpitur quidem primum madore ſe-minis in aërem conuerſo, deinde protenditur iuxta tupturam germen quoddam tenue, & vtro-bique molle: ac ſuperiot ſeminis portio eeu ad aërem, inferior in terram vergit, atque hæc per-petuò augeſeere videntur, ae ſemper ferri in quæ ab initio inclinabant, tempotis proceſſu ſi ſe-men arboris cuiuſdam magnæ fuerit, pars quæ in aërem fertur, caudex ipſius euadit, quæ in imum tertæ declinat, radix, & vtraque portio variis ſeiſſuris diuaricatur, ſi multifidæ arboris ſemen extiterit. Vnum itaque principiom ge-netationis & incrementi omnibus ſtirpis parti-bus eſt locus ille, vnde ſurſum quidem eau-dex, initium verò radicis deorſum naſcitur, ac apparet tanquam ex foco quodam, virtus quæ arborem diſpenſat, illinc procedere. Mouetur itaque contrario motu, deorſum ſanè, & in imam tertam, dum in multas primas radices creſeere incipieotes germen multifariam di-ſeindit; ſurſum verò ramos quoſdam & caudi-ees prodoeit, illos rurſus in alios findit, vſ-que dum hi in extremos & ſubtiliſſimos ramu-los deſinant; ac videtur ſuperiorem partem to-tam, quæ eſt arbor, cauſa ſui & fructus effor-mate, inferiotem vt alimenti ſit copia. Quale enim animantibus os eſt, tale ſtirpibus extre-mum radicationis, planè apparere videtur, oſ-eulis pluribus ex terta alimentum à natura fabri-catum clicientibus. Age iam ſimilitudinem hanc ad animautia transferas, ac primùm quidem in-ſpicito maximam atteriam, quæ caudicis modo ex corde procedens, altera parte minore diuari-catur ad caput emergens, altera maiore per ſpi-nam exporrecta. Contemplate autem deioceps omnes ipſius propagines per totum corpus ex-currentes, quemadmodum prote libro expoſi-tum eſt; alteram verò atteriam ex ipſo cordis ſinu prouenientem, quæ in pulmones oon ſe-cus ac radicis pars in terram pertinens diffun-ditur. Quemadmodum enim ex terta per ra-dices totum alimentum attrahit arbor, ita ex pulmone cor aërem per dictas arterias hau-rit. Hæ duæ ex cotde prodeuntes arteriæ, ma-ximè ſuarum propaginum vtræque, & velnti in planta, quod extra terram eminet, truncus eſt, omnium aliorum latiſſimus; quod in radi-ces diffunditur, omnium & hoc latiſſimum in-feriorum; medium autem amborum ſtirpis principium eſt. Pari modo arteria quæ veluti caudex apparet, maxima eſt omnium quæ in toto habentur animali; quæ io pulmones inſe-titur, omnium maxima eſt quæ inibi exiſtunt,

A καὶ ζητῆσαι πότερον, καὶ τούτων ἐστὶν ἀρχή τις ἢ οὔ, ὡς ἀρτηριῶν
μὲν ἡ καρδία, τῶν νεύρων δ' ὁ ἐγκέφαλος, ἢ καθάπερ ἔνιοι νο-
μίζουσιν, οὐ ταῖς ἀρτηρίαις μόναις, ἀλλὰ καὶ ταῖς φλεψὶν ἐπι-
πέμπει τὰς φυσικὰς δυνάμεις ἡ καρδία. κάλλιστον οὖν εἰς τοῦτο
περὶ τῆς κατὰ τὰ φυτὰ γενέσεώς τε ἅμα, καὶ διοικήσεως ἐπισκέ-
ψασθαι πρότερον. εἰκὸς γάρ που μόνην ἐκείνοις ὑπάρχουσαν
τὴν ζητουμένην δύναμιν, ἐναργέστερα τεκμήρια τοῦ μέρους,
ὅθεν ὁρμᾶται παρέχεσθαι. καταβληθέντος εἰς τὴν γῆν σπέρ-
ματος ὁποιουοῦν, εἰ μὲν αὐχμώδης εἴη πλέον, οὐδὲν εἰς φυτοῦ γέ-
νεσιν αὐτὸ περιεργάσεται τὸ σπέρμα, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἔμφυτον
B ἰκμάδα πρὸς ἑαυτὴν τῆς γῆς ἑλκυσάσης, μετρίως δ' ὑπαρ-
χούσης ὑγρᾶς, μαλακὸν γίνεται τὸ σπέρμα. διοιδίσκεται δὲ κατὰ τὸ
περιέχον αὐτὸ σύμφυτον σκέπασμα τὸ, οἷον δέρμα, καὶ ῥήγνυται
μὲν πρῶτον ἀερωθείσης τῆς κατὰ τὸ σπέρμα νοτίδος. εἶθ' ἑξῆς
ἀποτείνεται κατὰ τὸ ῥαγὲν ἀποβλάστημά τι λεπτὸν, καὶ μαλακὸν
εἰς ἄμφω τὰ μέρη, τό τε ἄνω τοῦ σπέρματος ὡς πρὸς τὸν ἀέρα,
καὶ τὸ κατὰ βάθους τῆς γῆς, καὶ ταῦτα συνεχῆ φαίνεται τὴν αὔξη-
σιν ποιούμενα, καὶ φερόμενα διὰ παντὸς εἰς ἅπερ ἀρχῆθεν
ὥρμησε, καὶ τοῦ χρόνου προϊόντος εἰς τὸ σπέρμα δένδρου τινὸς εἴη
μεγάλου σπέρμα, τὸ μὲν εἰς τὸν ἀέρα φερόμενον αὐτοῦ, πρέ-
C μνον γίγνεται, τὸ δ' εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς, ῥίζα, καὶ σχίζεταί γε
πολλαῖς σχίσεσιν ἑκάτερον, εἰ πολυσχιδοῦς εἴη δένδρου τὸ σπέρμα.
μία μὲν οὖν ἀρχὴ τῆς γενέσεώς ἐστι, καὶ τῆς αὐξήσεως ἅπασι τοῦ
φυτοῦ τοῖς μέρεσιν ὁ τόπος ἐκεῖνος, ὅθεν ἄνω μὲν τὸ πρέμνον, ἡ
δ' ἀρχὴ τῆς ῥιζώσεως κάτω γίγνεται, καὶ φαίνεται καθάπερ ἔκ
τινος ἑστίας ἡ διοικοῦσα τὸ δένδρον δύναμις, ἐκεῖθεν ὁρμωμένη.
κινεῖται μὲν οὖν τὰς ἐναντίας κινήσεις, εἰς μὲν τὸ κάτω, καὶ τὸ
βάθος τῆς γῆς ἔν τε τῷ καταχίζειν τὸν βλαστὸν πολυμερῶς εἰς
πολλὰς τὰς πρώτας ῥίζας αὔξεσθαι ἀρχομένας, εἰς δὲ τὸ ἄνω,
κλάδους μέν τινας ἀποφύουσιν καὶ στελέχεις. ἐκείνους δ' αὖθις
D εἰς ἑτέρους σχίζουσιν μέχρι τῶν ἐσχάτων, καὶ λεπτοτάτων βλα-
στῶν, καὶ ἔοικε τὸ μὲν ἄνω μέρος ἅπαν, ὅπερ ἐστὶ τὸ δένδρον ἕνεκεν
ἑαυτοῦ τε, καὶ τοῦ καρποῦ διαπλάττειν, τὸ κάτω δ' ὑπὲρ τῆς
κατὰ τὴν τροφὴν εὐπορίας. ὁποῖον γάρ τι τοῖς ζώοις ἐστὶ τὸ
στόμα, τοιοῦτον τοῖς φυτοῖς τὸ πέρας τῆς ῥιζώσεως, ἀτεχνῶς
φαίνεσθαι δοκεῖ, στομάτιον πολλῶν ἑλκόντων ἐκ τῆς γῆς τροφὴν
ὑπὸ τῆς φύσεως δεδημιουργημένην. ἄγε δή μοι τὴν εἰκόνα
κἀπὶ τὰ ζῶα, καὶ πρῶτον μὲν ἐπίσκεψαι τὴν μεγίστην ἀρ-
τηρίαν, ἥ τις ὥσπερ πρέμνον ἐκφύουσα τῆς καρδίας, δια-
σχίζεται τῷ μὲν ἑτέρῳ μέρει τῷ μικροτέρῳ, πρὸς τὴν κεφα-
E λὴν ἀναφερομένη, θατέρῳ δὲ τῷ μείζονι, κατὰ τῆς ῥάχεως ἐκ-
τεταμένη. θέασαι δ' ἑξῆς ἅπαντ' αὐτῆς τὰ βλαστήματα παν-
τόσε τοῦ σώματος φερόμενα καθ' ὃν ἐν τῷ πρώτῳ γράμ-
ματι λέλεκται τρόπον. ἑτέραν δ' ἀρτηρίαν ἐκ τῆς αὐτῆς κοι-
λίας τῆς καρδίας ἐκφερομένην τὴν εἰς τὸν πνεύμονα κατα-
σχιζομένην ἀνάλογον τῷ καθήκοντι μέρει τῆς ῥιζώσεως εἰς τὴν
γῆν. ὥσπερ γὰρ ἐκ τῆς γῆς τὰ φυτὰ διὰ τῶν ῥιζῶν ἅπασαν
ἐπισπᾶται τὴν τροφὴν, οὕτως ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ καρδία τὸν
ἀέρα διὰ τῶν εἰρημένων ἀρτηριῶν. αὗται δύο μὲν τῆς καρδίας
ἐκπεφύκασιν ἀρτηρίαι, μέγισται τῶν οἰκείων ἀποβλαστημάτων
F ἑκάτεραι, καὶ καθάπερ ἐν τῷ φυτῷ, τὸ μὲν ἐξέχον τῆς γῆς τὸ
πρέμνον ἐστὶν, ἁπάντων εὐρύτατον τῶν ἄλλων, τὸ δ' εἰς τὰς
ῥίζας σχιζόμενον ἁπάντων, καὶ τοῦτ' εὐρύτατον τῶν κάτω. τὸ
μέσον δ' ἀμφοῖν ἡ ἀρχὴ τοῦ φυτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἡ μὲν
οἷον στέλεχος ἀρτηρία μεγίστη τῶν καθ' ὅλον ἐστὶ τὸ ζῶον, ἡ δ'
εἰς τὸν πνεύμονα τὴν ἔμφυσιν ἔχουσα τῶν ἐν ἐκείνῳ πασῶν,

Digitized by Google

αὕτη δὲ ἡ καρδία μέση τῶν ἀμφοτέρων ἐστί, καὶ ἀρχὴ τῶν διοικουσῶν αὐτὰ δυνάμεων. ἀνδρὶ τῷ περὶ φύσιν δεινῷ, καὶ χωρὶς τῶν εἰρημένων εὔδηλον, ὡς τὰ μείζω τῶν ἐλαττόνων ἀρχαί, καθάπερ γε καὶ ἡ πηγὴ τῶν ὀχετῶν εἰς οὓς διανέμεται. καίτοι τινὲς εἰς τοσοῦτον ἥκουσιν ἀλογίας, ὡς τῆς ἀρχῆς τὰ μετ' αὐτὴν μείζω νομίζειν, ἐξαπατώμενοι πρὸς τῶν ποταμῶν, οἳ μικροὶ παντάπασι πρὸς ταῖς πηγαῖς ὄντες, αὐξάνονται προϊόντες, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ γιγνομένου. τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν ἑτέρους ὑποδεχόμενοι ποταμούς, εἰκότως αὐξάνονται, τινὲς δ' ὀχετῶν ἀποσχιζομένων σμικρύνονται. ποταμὸς δὲ οὐδεὶς ἐκ μιᾶς ὁρμώμενος πηγῆς, ἐλάττονα τὴν κεφαλὴν ἔχει τῶν ἐφεξῆς. εἰ δὲ ἐκ πολλῶν ἀθροίζοιτο πηγῶν, εὔλογον δήπου τὸ ὅλον ἑκάστης αὐτῶν γενέσθαι μείζονα. καὶ χωρὶς δὲ τοῦ παραδείγματος, εἰ τὰ κατὰ τὸ σῶμα τῶν ζώων ἀγγεῖα τὰ μικρότερα τῶν μειζόνων ἀρχὰς θησόμεθα, μαχεῖται πρὸς ἑαυτὸν ὁ λόγος ἐν ἅπαντι μορίῳ τοῦ σώματος, ἀναγκαζόμενος ὁμολογεῖν ἀρχὴν εἶναι τῶν ἄλλων τριῶν ὀργάνων, ἀρτηρίας, καὶ νεύρου, καὶ φλεβός. ὥστ' εἰ οὕτως ἔτυχε τὴν πτέρναν, ἢ τὸν δάκτυλον ἀρχὴν εἶναι τῆς μεγίστης ἀρτηρίας, καὶ τῆς κοίλης φλεβός, καὶ τοῦ νωτιαίου. ταυτὶ γὰρ ὥσπερ τινὰ πρέμνα, τὸ μὲν ἀρτηριῶν ἐστι, τὸ δὲ φλεβῶν, τὸ δὲ νεύρων. ὥστ' ἴσως ὁ τοῦτον τὸν λόγον εἰσηγούμενος, οὐδὲ τὰ βλαστήματα τῶν δένδρων, οὐδὲ τὰ πέρατα τῶν ῥιζῶν αἰσχυνεῖται λέγειν ἀρχὰς τοῦ φυτοῦ. καίτοι τά γε πέρατα τῶν ῥιζῶν, ἀρχαὶ τῆς τροφῆς τοῦ δένδρου δύναιντ' ἂν λέγεσθαι παραπλησίως ταῖς εἰς τὴν γαστέρα καθηκούσαις φλεψί, καὶ ταῖς εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομέναις ἀρτηρίαις. ἁπλῶς δ' ἅπαντα τῶν φλεβῶν τὰ πέρατα λέγειν ἀρχάς, ἀτοπώτατον. οὔτε γὰρ τῆς τροφῆς οὐδὲν αὐτῶν ἀρχὴ πλὴν τῶν εἰρημένων, οὔτε τῆς διοικούσης δυνάμεως· οὕτω γὰρ ἅπαν ἔσται μόριον ἀρχή. εἰ δὲ τινὰ μὲν ἀρχὰς ἐροῦσι τῶν περάτων, τινὰ δ' οὐκ ἀρχάς, ἀναπόδεικτον ὑπόθεσιν θήσονται. τί γὰρ μᾶλλον τάδε τῶνδε νομιστέον ἀρχάς, εἶναι τὰ κατ' ἐγκέφαλον τῶν κατὰ πνεύμονα, καὶ τούτων τὰ κατὰ τὸ ἧπαρ, ἢ τὸν σπλῆνα, κἀκείνων, τὰ κατ' ἄλλο τι μόριον, ἢ σπλάγχνον. ἐγὼ τοῦτον τὸν λόγον οὐδ' ἔτι μειράκιον ὢν ἤκουσα παρὰ τοῦ διδασκάλου Πέλοπος, ἐπιδεικνύειν πειρωμένου τὸν ἐγκέφαλον ἁπάντων τῶν ἀγγείων ἀρχήν, οὔτ' ἐν τῷ παραχρῆμα προσηκάμην, οὔθ' ὕστερον ἀνασκεπτόμενος ἐπῄνεσα. τὰ δ' ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καταφέρεσθαι λεγόμενα, τέτταρα ζεύγη φλεβῶν ἐμβεβλῆσθαί τέ μοι δοκεῖ τοῖς ἐπιγραφομένοις Ἱπποκράτους συγγράμμασι, καὶ διεσκευάσθαι φανερῶς. οὐδὲν γοῦν αὐτῶν δείκνυται, καίτοι τ' ἄλλα τὰ περὶ φλεβῶν εἰρημένα πρὸς Ἱπποκράτους, ἅπερ ἔγραψα πάντα κατὰ τὴν περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς πραγματείαν, ὁμολογεῖται τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσι, καὶ δείκνυται, καὶ πρὸς ἡμῶν. τὰ τέτταρα δὲ ἐκεῖνα ζεύγη, πρὸς τῷ μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἄλλου λέγεσθαι τῶν ἀνατομικῶν, οὐδὲ δείκνυται πρός τινος. ἀλλ' ἔνιοι μὲν τῶν τιθεμένων αὐτὰ πιστεύειν Ἱπποκράτει φασί, κἂν οὗτοι μὴ δύνανται δεικνύειν, ὡς περὶ λόγῳ θεωρητοῦ πράγματος οὐκ αἰσθητοῦ διαλεγόμενοι. τινὲς δ' ἐπαγγέλλονται μὲν δείξειν, ἔδειξαν δ' οὐδέποτε. τὸ μὲν οὖν ἐν ἑτέρῳ τινὶ γράφεσθαι βιβλίῳ τῶν προφανῶς νόθων τὰ τέτταρα ζεύγη τῶν φλεβῶν, οὐδὲν θαυμαστόν. εὑρίσκεται δὲ καὶ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, δευτέρου δὲ τοῦ περὶ διαίτης, ᾧ τὴν ἀνατομὴν τῶν βιβλίων ἐμβεβλήκασιν, οὐδένα λόγον ἔχουσαν τῇ διαίτῃ συνῆφθαι. πολὺ γὰρ ἦν πιθανώτερον, οὐ τούτῳ τῷ μέρει τοῦ γράμματος,

A ipſum verò cor medium ambarum eſt, & origo facultatum ea gubernantium, viróque naturæ perito, etiam ſine prædictis conſtat maiora minorum eſſe principia, ſicuti & fontem riuorum in quos diſpenſatur: quamuis nonnulli eò veniunt abſurditatis, vt principio ea quæ poſt ipſum ſunt, maiora exiſtiment, decepti à fluminibus, quæ exigua planè quum prope fontes ſint, augentur progreſſu, id quod non ſemper accidit neceſſariò. Quædam enim ipſorum, dum alia excipiunt flumina, meritò augentur, quædam fluuiis variè ſe diffundentibus imminuuntur; flumen autem nullum ex vno proce- B dens fonte, minus caput obtinet iis quæ ſubſequuntur. At ſi ex multis colligatur fontibus, ratio eſt nimirum totum vnoquoque ipſorum amplius euadere, ac ſine exemplo, ſi corporis animalium vaſa minora maiorum initia ſtatuamus, pugnat ſecum oratio, quæ cogit fateri in omni corporis parte trium aliorum inſtrumentorum, arteriæ, nerui, & venæ eſſe principium. Quare exempli gratia, calx aut digitus initium eſt maximæ arteriæ, venæ cauæ, & ſpinalis medullæ. Hæc enim ſunt ceu caudices quidam, alius arteriarum, alius venarum, alius neruorum. Pro- C inde forſitan qui hanc orationem introducit, neque germina arborum, neque extrema radicum initia ſtirpis dicere vereretur, etſi radicum extrema, initia alimenti arboris, dici poſſint: quemadmodum venæ in ventrem pertinentes, & arteriæ quæ in pulmones diſperguntur; ſimpliciter autem omnia venarum extrema dicere principia abſurdiſſimum eſt, quum nullum ipſorum præter comprehenſa, ſit neque alimenti, neque facultatis diſpenſantis initium, ſic enim omnis pars erit initium. At ſi quædam extremorum principia dicunt, quædam verò non principia, D hypotheſim ſtatuunt nulla munitam demonſtratione. Cur enim magis hæc illorum putanda ſunt principia, veluti quæ in cerebro ſunt, eorum quæ in pulmone, atque horum quæ in iecore aut liene, ac illorum quæ in alia quadam parte aut viſcere habentur? Ego quum hunc ſermonem adoleſcentulus à præceptore Pelope audirem, qui cerebrum omnium vaſorum initium oſtendere conabatur, neque ſtatim eius ſententiæ acceſſi, neque poſtea repetens apud me probaui. Portò quæ à capite deferri quatuor venarum paria dicuntur, interſerta mihi videntur commentariis qui Hippocrati inſcribuntur, E & manifeſtò adornata; nihil enim de his oſtendi poteſt, etſi pleraque alia de venis ab Hippocrate tradita, quæ omnia in opere de anatome Hippocratis conſcripſi, anatomicis viris in confeſſo ſunt, & à nobis etiam oſtenduntur. Quatuor autem illa paria præter quòd à nullo anatomicorum dicuntur, neque oſtenduntur à quoquam, ſed nonnulli eorum qui ipſa ponunt, credere ſe Hippocrati pronunciant, quamuis hi oſtendere haud poſſint; ceu de ratione comprehenſibili non ſenſibili diſputantes, nonnulli oſtenſuros ſe promittunt, oſtenderunt autem nunquam. Quòd F igitur in alio quodam libro ex iis qui ſpurij ſunt, manifeſtò quatuor venarum paria ſcribantur, non eſt mirum. Inueniuntur etiam in fine libelli de natura humana: ſecundi autem eius qui eſt de victus ratione, cui opuſculo anatomen inſeruerunt, quæ nulla ratione cum victus ratione coniuncta eſt. Multò enim probabilius erat, non huic libri parti,

ſed

ſed priori ipſam connectere. At enim qui hoc fecerit, putabat poſſe ita latere magis ſi fini aſcripſiſſet. Quòd autem neque priori parti hanc adaptandi rationem habebat, conſtat omnibus qui librum legerunt. Quærit enim in eo naturam hominis quæ ex elementis, non ex diſſectione apparet. Cæterùm quòd non ſit germana neque Hippocratis, neque Polybi, commemoratarum venarum anatome, etiam ante nos alij demonſtrarunt, & nos ſi Deus conceſſerit aliquando de genuinis Hippocratis commentariis tractare, pluribus oſtendemus quæ ſit Hippocratis ſeotentia de venarum principio, quam ex opere de alimento licet capere, item ex ſecundo de morbis vulgaribus, ſed hoc in poſterum differatur. Quippe quod deſij dicere, prius oſtendere decreui, quòd & in plantis initium tum generationis, tum diſpenſationis, maiora corpora minorum exiſtant, & in animantibus conſimiliter. Reuertor enim rurſus ad Pelopem, qui cerebrum omnium eſſe neruorum originem concedit. Fatetur igitur & ipſe neruos duos ex cerebro prodeuntes, oculorum muſculis diſtribui, ex vno craſſóque proceſſu in exiguos numeroſóſque ramulos exeuntes. His adhuc magis craſſum ſubſequens par exoritur, ſed in pleraſque exiguas propagines, ſecatur, faciei & oris partibus diſpenſatum, quemadmodum & quod poſt ipſum. At ne tempus conteram, ſpinalis medulla propaginem de ſe mittere ipſi videtur, & eſſe tanquam caudex quidam numeroſæ ſobolis neruorum, inſtar ramorum ex ea procedentium. Hæc itaque vera ſunt, & iis quæ euidenter apparent, reſpondent. At quòd exigua magnorum ſint initia, pugnat, ſanè etiam cum iis quæ in neruis conſpiciuntur. Semper enim in his maiora minorum ſunt principia. At refragatur, vt dictum eſt, & iis quæ ſtirpes repræſentant, & præterea quæ arteriæ, & cor. Impudentia enim omninò eſt aliud viſcus quoddam arteriarum principium ſtatuere, quippe apparent arteriæ priuſquam ex animali excindantur, motum perdere manifeſtò, funiculo interceptæ, nondum tamen ſeparatæ foráſque eductæ. At ſolùm cor omnibus in animali partibus exemptum diutiſſimè naturalem retinet functionem, ceu initium motus tum ſibi, tum iis quæ ab ipſo proficiſcuntur. Arteriæ autem ab eo ſegregatæ aut funibus, aut ſectionibus, vnà cum affectu etiam motum perdunt. At ſi impudens eſt dicere arterias aliunde auſpicari, maximæ arteriarum partes minorum fient principia. Latiſſimæ igitur omnium animantis arteriarum exiſtunt, quæ ex corde proficiſcuntur, craſſiſſima autem & neruorum principia, quemadmodum in ſtirpibus craſſiſſimus ſanè caudex omnium ramorum, craſſiſſima verò ipſa radicatio omnium radicum. Nomino autem radicationem, inferiorem partem, quam paulò ante indicabam ſtirpis eſſe initium. At mihi videtur etiam Hippocrates inde ad animantia transferens nomen radicationem dixiſſe atteriarum ſanè cor, venarum autem iecur; quemadmodum enim à radicatione ſtirpium radices quidem infra, truncus autem ſurſum vergit: ita ex corde, tum quæ in pulmonem, tum quæ in totum animal diſpergitur; ex iecinore autem, & quæ in ventrem, & quæ in totum corpus diffunditur. Radicibus igitur ſimiles ſunt venæ quæ

A ἀλλὰ τῷ προτέρῳ συνάπτειν αὐτήν. ἀλλὰ γὰρ ὁ διασκευάζων, ᾤετο λήσεσθαι μᾶλλον, ἢ εἰ τῷ τέλει προσέγραψεν. ὅτι δ' οὐδὲ τῷ προτέρῳ μέρει προσαρμόττεσθαι λόγον εἶχεν, εὔδηλόν ἐστιν ἅπασι τοῖς ἀνεγνωκόσι τὸ σύγγραμμα. ζητεῖ γὰρ ἐν αὐτῷ φύσιν ἀνθρώπου, τὴν ὡς ἐκ στοιχείων, οὐ τὴν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένην. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἔστι γνήσιος, οὔθ' Ἱπποκράτους, οὔτε Πολύβου τῶν εἰρημένων φλεβῶν ἡ ἀνατομή, καὶ πρὸ ἡμῶν μὲν ἑτέροις ἀποδέδεικται, καὶ ἡμεῖς δ' αὖ (εἰ θεὸς δοίη ποτὲ) περὶ τῶν γνησίων Ἱπποκράτους συγγραμμάτων πραγματεύσασθαι, διὰ πλειόνων ἐπιδεί- B ξομεν ἥτις ἐστὶν Ἱπποκράτους γνώμη περὶ φλεβῶν ἀρχῆς, ἣν ἔκ τε τοῦ περὶ τροφῆς ἔνεστι λαβεῖν, καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰσαῦθις ἀναβεβλήσθω. δεῖξαι γὰρ πρότερον ὃ λέγων ἀπέλιπον ἔγνωκα, ὅτι κἂν τοῖς φυτοῖς μὲν ἀρχὴ καὶ γενέσεως, καὶ διοικήσεως τὰ μείζω σώματα τῶν μικροτέρων ὑπάρχει, οὐχ ἥκιστα κἂν τοῖς ζώοις. ἐπάνειμι γὰρ αὖθις, ὡς τὸν Πέλοπα συγχωροῦντα τὸν ἐγκέφαλον ἁπάντων εἶναι τῶν νεύρων ἀρχήν. ὁμολογεῖ γοῦν καὶ αὐτὸς ἀπ' ἐγκεφάλου φυόμενα δύο νεῦρα διασπείρεσθαι τοῖς κατ' ὀφθαλμοὺς μυσίν, ἐκ μιᾶς καὶ παχείας ἐκφύσεως C εἰς μικρὰ, καὶ πολλὰ σχιζόμενα, τούτων δ' ἔτι μᾶλλον ἡ ἐφεξῆς συζυγία παχίστη μὲν ἐστιν ἐκφυομένη. τέμνεται δ' εἰς πάμπολλα μικρὰ τοῖς περὶ τὸ πρόσωπόν τε, καὶ τὸ στόμα διανεμομένη μορίοις, ὥσπερ γε καὶ ἡ μετ' αὐτήν, ἵνα δὲ μὴ τρίβω τὸν χρόνον ὁ νωτιαῖος ἐξ ἐγκεφάλου ἐκφυόμενος βλαστάνειν αὐτῷ δοκεῖ, καὶ εἶναι καθάπερ τι πρέμνον ἀριθμοῦ παμπόλλου νεύρων, οἷον κλάδων ἀποφυομένων αὐτοῦ. ταῦτα μὲν οὖν ἀληθῆ τ' ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐναργῶς ὁρωμένοις ὁμολογούμενα, τὸ δὲ τὰ μικρὰ τῶν μεγάλων ἀρχὰς εἶναι. μάχεται μὲν καὶ τοῖς κατὰ τὰ νεῦρα φαινομένοις. ἀεὶ γὰρ ἐν τούτοις τὰ D μείζω τῶν μικροτέρων ἀρχαί. μάχεται δὲ ὡς εἴρηται, καὶ τοῖς κατὰ τὰ φυτά, καὶ προσέτι τοῖς κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε, καὶ τὴν καρδίαν. ἀναισχυντία πάντως γάρ ἐστιν ἄλλο τι σπλάγχνον ἀρτηριῶν ἀρχὴν ὑποθέσθαι. φαίνονται γοῦν αἱ μὲν ἀρτηρίαι, πρὶν ἐκτμηθῆναι τοῦ ζώου τὴν κίνησιν ἀπολλύουσαι σαφῶς, ἐπειδὰν βρόχῳ διαληφθῶσι, μήτε γε δὴ χωρισθεῖσαι, καὶ ἐκτὸς γενόμεναι. μόνη δ' ἡ καρδία πάντων τῶν ἐν τῷ ζώῳ μορίων ἐξαιρουμένη, μέχρι πλείστου διαφυλάττουσα τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν, ὡς ἀρχὴ κινήσεως ἑαυτῇ τε καὶ τοῖς ἀφ' ἑαυτῆς. αἱ δ' ἀρτηρίαι ἀποχωρισθεῖσαι E αὐτῆς, ἢ βρόχοις, ἢ τομαῖς, ἅμα τῷ πάθει, καὶ τὴν κίνησιν ἀπολλύουσιν. ἀλλ' εἴπερ ἀναίσχυντόν ἐστι τὰς ἀρτηρίας ἑτέρωθεν ἄρχεσθαι φάναι, τὰ μέγιστα μόρια τῶν ἀρτηριῶν ἀρχαὶ τῶν μικροτέρων γενήσονται. εὐρύταται μὲν οὖν ἁπασῶν εἰσι τοῦ ζώου ἀρτηριῶν, αἱ τῆς καρδίας ἐκφυόμεναι, παχύταται δὲ καὶ τῶν νεύρων αἱ ἀρχαὶ καθάπερ ἐν τοῖς φυτοῖς. παχύτατον μὲν τὸ πρέμνον ἁπάντων τῶν κλάδων, παχίστη δ' ἡ ῥίζωσις τῶν ῥιζῶν. ὀνομάζω δὲ ῥίζωσιν, ὃ πρὸ ὀλίγου ἔμπροσθεν ἐδείκνυον τὸ κάτωθεν μέρος ἀρχὴν εἶναι τοῦ φυτοῦ. καί μοι δοκεῖ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ ζῷα μεταφέρων τοὔνομα, F ῥίζωσιν εἰρηκέναι τῶν μὲν ἀρτηριῶν τὴν καρδίαν, τῶν δὲ φλεβῶν, τὸ ἧπαρ. ὡς γὰρ ἀπὸ τῆς ῥιζώσεως τῶν φυτῶν αἱ ῥίζαι μὲν κάτω, τὸ δὲ στέλεχος ἄνω φύεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐκ μὲν τῆς καρδίας ἥτε εἰς τὸν πνεύμονα, καὶ ἡ εἰς ὅλον τὸ ζῷον. ἐκ δὲ τοῦ ἥπατος ἥτ' εἰς τὴν κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ εἰς τὸ σύμπαν σῶμα. ῥίζαι μὲν οὖν ἐοίκασιν αἱ εἰς τὴν γαστέρα

A καθήκουσαι φλέβες, ὡς καὶ τοῦτ' αὐτὸς Ἱπποκράτης ἔδειξε, φάμενος. ὡς γὰρ τοῖς δένδροις ἡ γῆ, οὕτω τοῖς ζώοις ἡ γαστήρ. τὸ δὲ οἷον πρέμνον, ἡ κοίλη φλέψ ἐστιν, ἐκ μὲν τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἐκπεφυκυῖα, φερομένη δ' ἐκ τοῦ ἥπατος εὐθεῖα πρὸς ἑκάτερα τοῦ ζώου τὰ μέρη τό τε ἄνω καὶ τὸ κάτω. εὐρύτατον μὲν οὖν αὐτῆς ἐστι τὸ κάτω τοῦ ἥπατος, ἧττον δ' εὐρὺ, τὸ διὰ τῶν φρενῶν ἀνατεταμένον. ἔλαττον δὲ ἀμφοτέρων τὸ τῇ καρδίᾳ ἐμφυόμενον. καίτοι εἴπερ εἴη ἡ καρδία τῆς κοίλης φλεβὸς, ὡς καὶ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἀρχὴ, μέγιστον ἂν ἦν, οἶμαι, τὸ συνεχὲς αὐτῆς μέρος.

A ad ventrem pertinent, ſicut & hoc Hippocrates ipſe indicauit hiſce verbis. *Vt enim arboribus terra, ſic animantibus venter eſt*, quoniam veluti truncus caua vena exiſtit, ex gibbis iecinoris partibus producta, verùm à iecore rectà ad vtraſque animantis partes, ſuperiorem & inferiorem excurrens. Proinde latiſſima ipſius eſt quæ infra iecur portio, minùs autem lata quæ per ſeptum tranſuerſum ſurſum tendit, harum autem vtraque minor quæ cordi inſeritur, quanquam ſi eſſet cor venæ cauæ ſicut & magnæ arteriæ initium, maxima eſſet, opinor, ei continua venæ portio.

B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἧπαρ μὴ παρασκευάζειν τῇ καρδίᾳ τὸ αἷμα, ἀλλὰ καὶ δύναμιν αἱματοποιητικὴν ἔχειν.

Εἰ δέ τις οἴεται τῆς μὲν δυνάμεως ταῖς φλεψὶ χορηγὸν τὴν καρδίαν, τῆς δ' ὕλης τὸ ἧπαρ. ἐντεῦθεν γὰρ ὁρμᾶσθαι τὸ αἷμα, καὶ διὰ τοῦτ' εὐρυτέραν εἶναι τὴν κάτω κοιλίαν τῆς ἄνω, διότι πλείω μόρια τὰ κάτω τοῦ ἥπατός ἐστιν, οἷς ἀναγκαῖόν ἐστιν ἅπασι χορηγεῖσθαι τροφὴν, οὗτός μοι δοκεῖ δι' αὐτῶν, ὧν ὑποτίθεται συγχωρεῖν ἃ μὴ βούλεται. τὸ γὰρ ἐξ ἥπατος ὁρμᾶσθαι C τὸ αἷμα, τί ἄλλο ἐστὶν, ἢ τὴν γεννῶσαν αἷμα δύναμιν ἐν τούτῳ τῷ σπλάγχνῳ περιέχεσθαι. εἴπερ οὖν ἕνεκα μὲν τοῦ τρέφεσθαι τὸ ζῶον ἡ τοῦ αἵματός ἐστι γένεσις, ἐν ἥπατι δὲ γίνεται τὸ αἷμα, τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως ἀρχὴ, τοῦτ' ἔσται τὸ σπλάγχνον οὐχ ἡ καρδία. τὸ γὰρ προνοούμενον ὕλης ἐπιτηδείου πρὸς τρέψιν ἅπαντι τῷ σώματι, τοῦτ' εὔλογον ἀρχὴν εἶναι τῆς θρεπτικῆς τε, καὶ φυτικῆς δυνάμεως, ὥσπερ οἶμαι κἀν τοῖς φυτοῖς ἐκεῖνο τὸ μέρος ὃ ῥίζωσιν ἐκαλοῦμεν. ἕλκει τε γὰρ ἐφ' ἑαυτὸ διὰ παμπόλλων ῥιζῶν ἐκ τῆς γῆς τὴν τροφὴν, ἐπιπέμπει τε προκατεργασάμενον ἅπαντι τῷ φυτῷ διὰ τοῦ στελέχους. εἰ γὰρ καὶ D τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ὥσπερ καὶ τῆς σφυγμικῆς ἀρχὴν θησόμεθα τὴν καρδίαν, ἐκ τοῦ περιττοῦ τὸ ἧπαρ, ἡ μηδὲν μάτην ἐργαζομένη φύσις ἐποίησεν. ἐνῆν γὰρ δή που κατὰ τὴν καρδίαν αἱματοῦσθαι τὴν τροφὴν, ἀλλ' ὡς εἰς μέγα τὸ ἔργον, οἷον ὑπηρέτην τινα ἐν ἥπατι ἡ φύσις τῇ καρδίᾳ προσεστήσατο προπαρασκευάσοντα τὴν ὕλην αὐτῇ, καθάπερ ἡ γαστὴρ ἐκείνῳ. πιθανὸς μὲν ὁ λόγος, οὐ μὴν ἀληθής γε. φαίνεται γὰρ οὐχ ὡς ὑπηρέτης ἡγουμένῳ προπαρασκευάζων ἐπιτήδειον ὕλην τὸ ἧπαρ, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὁ ἡγούμενος ἐξουσίαν ἔχων τοῦ διανέμειν αὐτήν. ἐναργῆ δὲ παραδείγματα καὶ αὐτὸ τὸ ζώου τὸ σῶμα πάρεστι θεάσασθαι. E πάντα γοῦν ὅσα προπαρασκευάζει τὰς ὕλας ἑτέροις, ἐκείνοις αὐτὰς ἀκεραίους φυλάττει, καὶ οὔτ' ἐκ πνεύμονος ἄλλη τις ὁδὸς ἑτέρωσε τέτμηται, πλὴν μιᾶς τῆς εἰς τὴν καρδίαν, οὔτ' ἐκ κοιλίας τε καὶ ἐντέρων ἑτέρωσε, πλὴν εἰς ἧπαρ, οὔτ' ἐκ τοῦ δικτυοειδοῦς πλέγματος ἑτέρωσε πλὴν εἰς ἐγκέφαλον, οὔτ' ἐκ τῶν τὸ σπέρμα προπαρασκευαζόντων ἀγγείων εἰς ἄλλο τι πλὴν τῶν ὄρχεων. οὕτω δὲ καὶ οἱ τὸ χολῶδες ὑγρὸν ἀθροίζοντες πόροι, πάντες εἰς ἓν ἀγγεῖον ἀποφέρονται τὴν συνημμένην δηλονότι ἥπατι κύστιν. ἐντεῦθέν τε εἰς τὴν νῆστιν ἐκπέμπουσιν καθάπερ οἱ νεφροὶ τὸ οὖρον, εἰς τὴν μίαν δηλονότι κύστιν. οὐκ οὖν F οὐδὲ τὸ ἧπαρ εἴπερ τῇ καρδίᾳ τὸ αἷμα προπαρασκευάσον ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο, διανέμειν αὐτὸ τῇ παρασκευῇ ἡμίεργον ἐπιστεύθη τοῦτ' ἄν. οὔτε γὰρ ὑπηρέτου τὸ τοιοῦτον ἔργον, ἀλλ' ἡγεμόνος καὶ ἄρχοντος, οὔθ' ὕλης ἐλλιπῶς προπαρεσκευασμένης τὸ πάθος, ὑπηρέτου γάρ ἐστι τὸ παρασκευάζειν μόνον, ὕλης τ' ἐλλι-

CAPVT IV.

Iecur ſanguinem cordi non tanquam materiam præparare, ſed in ſe facultatem ſanguinis effectricem habere.

At ſi quis putet cor venis facultatem ſuppeditare, materiam verò iecur (inde enim ſanguis prouenit) ideóque latiorem eſſe inferiorem ventriculum ſuperiori, quòd plures partes inferiores iecoris exiſtant, quibus neceſſarium eſt omnibus alimentum ſuppeditare; hic mihi vide- C tur per ea quæ ſtatuit, concedere quæ non vult; nam ex iecore ſanguinem irrumpere, quid aliud eſt, quàm facultatem in hoc viſcere contineri ſanguinis effectricem. Si igitur animantis nutriendi gratia, ſanguinis eſt generatio, in iecore autem ſanguis gignitur, nutricis facultatis initium hoc viſcus, non cor erit. Nempe quòd materiem idoneam alendo toti corpori proſpicit, hoc bona ratione initium eſt facultatis & nutricis & vegetatiuæ; quemadmodum opinor etiam in ſtirpibus illa pars quam radicationem appellamus. Trahit enim ad ſe per numeroſas radices ex terra alimentum, D tranſmittitque elaboratum priùs toti ſtirpi per truncum. Si namque eiuſdem facultatis, quemadmodum & pulſatoriæ initium cor ſtatuerimus, ex ſuperfluo iecur natura (quæ nihil fruſtra operatur) fabricata eſt; quippe licebat in corde alimentum ſanguinis naturam induere, verùm ceu in magnum opus miniſtri cuiuſdam inſtar, iecur natura cordi adiunxit, qui alimentum priùs ipſi præpararet, quemadmodum ventriculus iecori. Probabilis quidem ſermo eſt, non tamen verus. Siquidem apparet iecur non tanquam miniſter domino materiam præparare, ſed veluti ipſe dominus po- E teſtatem habens ipſum diſtribuendi. Porrò euidentia exempla in ipſo animantis corpore licet conſpicari. Omnia igitur quæ materias aliis præparant, illis eaſdem integras tuentur, ac neque ex pulmone alia quædam via alibi ſecta eſt, præter vnam in cor pertinentem, neque ex ventriculo & inteſtinis aliò præterquam in iecur, neque ex plexu retiformi aliò quàm in cerebrum, neque ex vaſis ſemen præparantibus in aliud quoddam præterquam teſtes. Ita verò meatus omnes bilioſum humorem congregantes, in vnum vas deferuntur, nempe veſicam iecori proximam; inde in ieiunum inteſtinum illum mittunt, quemadmo- F dum renes vrinam in vnam nimirum veſicam propellunt. Neque igitur iecur, ſi vt cordi ſanguinem præpararet, à natura creatum eſt, diſtribuere ipſum ſemielaboratum credetur, neque enim miniſtri tale opus, ſed ducis & præfecti, neque materiæ non ſatis elaboratæ affectus, quippe miniſtri eſt ſolùm præparare; materiæ imper-

fectæ eſt non diſtribui. Atqui neque vt miniſter iecur, ſed vt dominus; neque vt materiam imperfectam, ſed ſanguinem diſtribuere creditum eſt. Omnes enim quæ infra ſeptum tranſuerſum animantis ſunt partes à iecore, citra controuerſiam ſanguinem obtinent, etſi plures dimidia ipſarum parte exiſtant; clarius autem ſi & ipſum ſeptum tranſuerſum & membranam cor integentem, vnà cum aliis membranis vicinis, tum quæ thoracem interſepiunt, tum quæ pulmonem ambiunt, alimentum haurire ex caua vena, priùs quàm ad cor perueniat, à diſſectione edocti fuerimus, ſciemus plures animalis partes ex iecore nutriri, & palam, & ſine controuerſia. Oſtendetur enim paulò poſt, & ſuperiorem cordis portionem totam ex iecore alimentum recipere. Sed indubitatum iam ſit, inferiorem cordis regionem ex illo nutriri, imò & ipſius thoracis inferiores omnes partes; atteſtatur huic ſermoni etiam inter alia vniuerſa, quæ in anatomis apparent, primum, & maximum, nempe, excrementorum ſanguinis expurgatio. Tanquam enim abſolutæ humoris generationi, & congruam ſpeciem obtinenti, recrementorum inſtrumenta purgantia, natura fabricata eſt, renes, lienem, veſicam bilis receptricem, neque licet quartum aliud alimenti excrementum ne cogitare quidem, vel materiæ qualiſcunque à calore mutatæ, verùm plurimum tria numero ſunt, id quod in aliis iam operibus oſtenſum eſt, rurſúſque oſtendetur in præſenti commentario, ſermonis proceſſu. Nunc autem dictum eſt, vt nihil veri relinquatur; verùm præſentia fidem ex illo non requirunt; quippe conſtat quòd renum & fellis veſicæ functio, eſt ſanguinem expurgare. In corde neque aliud quoddam purgans inſtrumentum natura fecit, neque alium machinata eſt humorem; ſimilis namque ſanguis eſt, & qui in dextro cordis ſinu, & qui in omnibus venis per totum animal continetur, quemadmodum & qui in arteriis vniuerſis habetur, ei reſpondet, qui in ſiniſtro ſinu exiſtit. Hic itaque plerumque tenuior eſt, & flauior, nonnunquam è contrario craſſior & nigrior; ſemper verò calidior ipſe eſt. At qui in dextro ſinu continetur ſanguis eandem ſpeciem habet quam omnis alius: & is qui in iecore habetur, tanquam nihil ſingulare ac eximium in dextro ſinu acquirat. Maxima autem fides, iecur nullum humorem in animalis partium nutritionem cordi præparare, ſed ipſum vniuerſam eius ſpeciem abſoluere, quòd vna ſit vena quæ ex iecore aut corde procedat; altera verò non item contra enaſcatur ex alia ipſorum parte, quæ elaboratum humorem in totum corpus deducat, etſi alia quidem arteria introducat, alia educat ſpiritum. Videtur enim natura non eiſdem vti vaſis, & ad ſemielaboratas materias, & omninò confectas, imò ne eiſdem quidem viis. Neque enim fieri poteſt, vt ſimul ſemicoctum alimentum ex iecore in cor diſpenſetur, ſimul iam elaboratum per eandem viam deferatur, verùm eſſet omnino alia quidem vena quæ ſemicoctum inueheret, alia quæ exactè elaboratum educeret; nunc autem inuehit quidem aliqua, nulla autem deducit præter eam quæ in pulmonem pergit, de qua vberiùs in libris de vſu partium conſiderabimus, cauſam indagantes cur ex corde, non ex caua vena natura in pulmonem inſeruit aliam venam, quæ viſcus enutriat.

A ποιὸς ἐστι τὸ μὴ διανέμεσθαι. καὶ μὴν οὔθ' ὡς ὑπηρέτης τὸ ἧπαρ, ἀλλ' ὡς ἄρχων, οὔθ' ὡς ὕλην ἐλλιπῆ, τὸ αἷμα διανέμειν πεπίστευται. πάντα γὰρ ὅσα κάτω τοῦ διαφράγματός ἐστι τοῦ ζώου μόρια, παρ' ἥπατος ἀναμφισβητήτως ἔχει τὸ αἷμα, καίτοι πλείω τῶν ἡμίσεων ὄντα. μᾶλλον δ' ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ διάφραγμα, καὶ ὁ περικάρδιος ὑμὴν ἅμα τοῖς ἄλλοις ὑμέσι τοῖς πλησίον, ὅσοι τε διαφράττουσι τὸν θώρακα, καὶ ὅσοι περιαλείφουσι τὸν πνεύμονα τὴν τροφὴν ἐκ τῆς κοίλης ἔχει, πρὶν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀφικέσθαι διδαχθῶμεν ὑπὸ τῆς ἀνατομῆς, εἰσόμεθα τὰ πλείω τῶν τοῦ ζώου μορίων ἐξ ἥπατος τρεφόμενα, σαφῶς τε καὶ ἀναμφισβητήτως. ἐπιδειχθήσεται μὲν
B γὰρ ὀλίγον ὕστερον, ὅτι καὶ τὸ ἄνω τῆς καρδίας ἅπαν ἐξ ἥπατος ἔχει τὴν τροφήν. ἀλλά τό γ' ἀναμφισβήτητον ἤδη λαμβανέσθω τὸ τὰ κάτω τῆς καρδίας ἐξ ἐκείνου τρέφεσθαι. ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θώρακος ὅλα τὰ κάτω μέρη. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ, καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινόμενα, καὶ πρῶτόν γε, καὶ μέγιστον ἡ κάθαρσις τῶν περιττωμάτων τοῦ αἵματος. ὡς γὰρ συμπεπληρωμένῃ τῇ τοῦ χυμοῦ γενέσει, καὶ τὸ προσῆκον εἶδος ἐχούσῃ, παρεσκεύασεν ἡ φύσις ὄργανα καθαρτικὰ τῶν περιττωμάτων, νεφροὺς καὶ σπλῆνα, καὶ τὴν χο-
C ληδόχον κύστιν. οὐδ' ἐστὶν ἄλλο τέταρτον, οὐδ' ἐπινοῆσαι περίττωμα τροφῆς, ἢ ὕλης ἡστινοσοῦν ὑπὸ θερμοῦ μεταβαλλομένης, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τρία τὸν ἀριθμόν ἐστι. τουτὶ γὰρ δέδεικταί μοι δι' ἑτέρων ἤδη πραγματειῶν, αὖθίς τε δειχθήσεται κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ πραγματείαν. νυνὶ δ' εἴρηται μὲν ὡς μηδὲν τῶν ἀληθῶν παραλίποιτο, τῆς δ' ἐξ αὐτοῦ πίστεως οὐδὲν δεῖ τοῖς παροῦσιν. ὁμολογεῖται γὰρ ἥ τε τῶν νεφρῶν ἐνέργεια, καὶ ἡ τῆς χοληδόχου κύστεως ἐκκαθαίρειν τὸ αἷμα. κατὰ δὲ τὴν καρδίαν, οὔτ' ἄλλο τι καθαρτικὸν ὄργανον ἡ φύσις ἐποίησεν, οὔτ' ἄλλον ἐργάζεται χυμόν. ὅμοιον γὰρ τό τ'
D ἐν τῇ δεξιᾷ κοιλίᾳ τῆς καρδίας αἷμα, καὶ τὸ κατὰ πάσας τὰς φλέβας ὅλου τοῦ ζώου, καθάπερ γε καὶ τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας ἁπάσας, ὅμοιόν ἐστι τῷ κατὰ τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν. τουτὶ μὲν οὖν ὡς τὰ πολλὰ λεπτότερόν τ' ἐστὶ καὶ ξανθότερον. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ τοὐναντίον, παχύτερόν τι καὶ μελάντερον· ἀεὶ μέντοι θερμότερον αὐτό ἐστι. τὸ δὲ κατὰ τὴν δεξιὰν κοιλίαν αἷμα, τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἔχει τῷ τ' ἄλλῳ παντί, καὶ τῷ κατὰ τὸ ἧπαρ, ὡς ἂν οὐδὲν ἐξαίρετον ἐπικτώμενον ἐν τῇ δεξιᾷ κοιλίᾳ. μεγίστη δὲ πίστις, ὡς οὐ προπαρασκευάζει τῇ καρδίᾳ τὸ ἧπαρ οὐδένα χυμὸν εἰς τροφὴν τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἀλλ' αὐτὸ συμπληροῖ
E τὴν σύμπασαν ἰδέαν αὐτοῦ, τὸ μίαν εἶναι φλέβα τὴν ἐξ ἥπατος εἰς καρδίαν ἐκφυομένην. ἑτέραν δὲ μηκέτι ἀντεκφύεσθαι κατ' ἄλλο μέρος αὐτῶν, εἰς ὅλον ἅπαξ φέρουσαν τὸ σῶμα τὸν κατεργασθέντα χυμόν, καίτοι γ' ἄλλης μὲν εἰσαγούσης ἀρτηρίας, ἄλλης δ' ἐξαγούσης τὸ πνεῦμα. φαίνεται γὰρ ἡ φύσις οὐ τοῖς αὐτοῖς ἀγγείοις χρωμένη, πρός τε τὰς ἡμιεργάστους ὕλας, καὶ πρὸς τὰς τελέως κατειργασμένας, οὐδὲ ταῖς αὐταῖς ὁδοῖς. οὐδὲ γὰρ δυνατόν ἐστιν ἅμα τε τὸ ἡμίπεπτον ἐξ ἥπατος εἰς καρδίαν ἀναπέμπεσθαι τροφήν, ἅμα δὲ τὴν ἤδη κατειργασμένην διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ καταφέρεσθαι. ἀλλ' ἦν
F ἂν πάντως ἑτέρα μὲν φλέψ ἡ εἰσάγουσα τὸ ἡμίπεπτον, ἑτέρα δ' ἡ τὴν ἀκριβῶς κατειργασμένην ἐξάγουσα. νυνὶ δ' εἰσάγει μέν τις, ἐξάγει δ' οὐδεμία πλὴν τῆς εἰς πνεύμονα, περὶ ἧς αὖ ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ἐπισκεψόμεθα, τὴν αἰτίαν ἐρευνῶντες, ἧς ἕνεκεν ἐκ τῆς καρδίας οὐκ ἐκ τῆς κοίλης ἐξέφυσεν ἡ φύσις εἰς τὸν πνεύμονα τὴν θρέψουσαν τὸ σπλάγχνον φλέβα.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τὰς ἐκ τοῦ ἥπατος μηδὲ ἐκ τῆς καρδίας ἐκφύεσθαι φλέβας, ἐξ ἀνατομῶν τε καὶ τῶν παραδειγμάτων ἀποδείκνυται.

Δεῖται δὲ μάλιστα εἴπερ τις ἄλλος λόγος, καὶ ὁ νῦν ἡμῖν προκείμενος, αὐτοῦ τοῦ φαινομένου κατὰ τὰς ἀνατομάς. οὐ μόνον γὰρ οὐδεμία φαίνεται φλὲψ ἐκ καρδίας εἰς τὰ κάτω μόρια φερομένη, πλὴν ἡ τῆς ἐξ ἥπατος ἀναφερούσης τὸ αἷμα, ἀλλ' οὐδ' εἰς τὸ ἄνω καρδίας ἀφικνεῖται φλὲψ οὐδεμία. φαίνεται γὰρ ἡ κοίλη φλὲψ ἀπὸ τοῦ ἥπατος εὐθὺ τῶν σφαγῶν ἀναφερομένη, καὶ ταύτης ἀποβλάστημά τι τὸ εἰς τὴν καρδίαν ἐμφυόμενον, οὐκ ἐξ ἐκείνης αὐτή. γνώρισμα δ' ἐναργέστατόν ἐστι τὸ κατὰ μὲν ἀρτηρίας τῆς μεγάλης τὸ θεωρούμενον, ἄν τινα βουλοίμην οὕτως ἐπὶ τὴν κοίλην ἔρχεσθαι φλέβα. μία γὰρ ἀρτηρία μεγίστη τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἐκφῦσα, σαφῆ σχίσιν εἰς ἀμφοτέρας ποιεῖται τὰς ἀρτηρίας, τήν τε ἄνω πρὸς τὴν κεφαλήν, τήν τ' ἐπὶ τῆς ῥάχιν ὁρωμένην καταφερομένην. οὕτως δ' οὖν ἐχρῆν καὶ τὴν ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας ἐκφυομένην φλέβα, σαφῆ τὴν νομὴν ἴσχειν εἰς ἄμφω τὰ μέρη. φαίνεται δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀναφερομένης ἐξ ἥπατος εἰς καρδίαν ἀποσχίζεται. πῶς οὖν ἔτι δυνατόν ἐστι τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας ὑπολαμβάνειν εἶναι φλεβῶν ἀρχήν, ὥσπερ τὴν ἀριστερὰν ἀρτηριῶν; ἐπὶ γὰρ ἀνομοίοις γνωρίσμασιν, ἀνόμοιον εἶναι χρὴ καὶ τὴν ἔνδειξιν. εἰ δέ τῳ δοκεῖ μικρὸν εἶναι τὸ τῆς ἐκφύσεως τῶν ἀγγείων γνώρισμα, καίτοι γ' οὐκ ὄντος μικροῦ. ἀλλ' ἐκεῖνό γ' οἶδ' ὅτι οὐ σμικρὸν εἶναι φήσει τὸ πολλὰ τῶν ζώων οὐκ ἔχειν τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας, καίτοι γ' οὐκ ἐνδέχεται τὴν κοίλην φλέβα τῆς κοιλίας ταύτης ἐκφύεσθαι νομίζειν, ὅταν ἐν παμπόλλοις γένεσι ζώων ἧπαρ μὲν ὑπάρχῃ, καὶ κοίλη φλέψ. ἡ κοιλία δ' ἡ δεξιὰ μηδ' ὅλως ᾖ, τίνα τοίνυν ἐστί, καὶ πόσα τὰ γένη τῶν ζώων ἐν οἷς φημι τὴν δεξιὰν οὐκ εἶναι τῆς καρδίας κοιλίαν, ἀριθμῷ μὲν οὐκ ἔχων διελθεῖν αὐτά, κοινὸν δ' ἐφ' ἅπασι κεφάλαιον εὗρον ἀνατεμὼν, πολλὰ ἀσύμβατα μὲν εἰς ἕτερα. πρόσεστι δὲ ἓν αὐτοῖς ἐξαίρετον, ὅπερ οὐχ ἅπασι τυγχάνει τοῖς ἐνύδροις, τὸ μηδ' ἀναπνεῖν ἐξ ἀέρος, μήτ' ἔχειν πνεύμονα. τουτὶ γὰρ ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ πάντα γένη τῶν ζώων παρεφυλαξάμην, συναπόλλυσθαί τε καὶ συγγίνεσθαι τῷ πνεύμονι τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας. ἐζήτησα δὲ χρόνῳ παμπόλλῳ καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῶν, καὶ γέγραπται τὰ φανένθ' ἡμῖν εὔλογα, κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν. ἐμπίδας μὲν οὖν καὶ μυίας, καὶ σκώληκας, καὶ μελίττας, καὶ μύρμηκας, οὔτ' ἀνέτεμον, οὔτ' ἀνατέμνειν ἐπιχειρήσαιμι ἄν. ὅπου γὰρ κἀν τοῖς μεγάλοις ζώοις εὑρίσκω πολλὰ σφαλλομένους τοὺς ἀνατέμνοντας, εὔλογον δήπου κατὰ τὰ σμικρότερα μᾶλλον σφαλῆναι. τῶν γοῦν ἀνατμηθέντων ὑπ' ἐμοῦ μέχρι γε τοῦ δεῦρο, σχεδὸν οὐκ ἔστιν ὅτῳ μὴ καὶ καρδία, καὶ ἧπαρ ὑπάρχει, καὶ κοίλη φλέψ, καὶ ἀρτηρία ἡ μεγάλη. καὶ φαίνεται καθάπερ ἡ ἀρτηρία τῆς καρδίας, οὕτως ἡ φλὲψ τοῦ ἥπατος ἐκφυομένη διὰ παντός, κἂν μηδ' ὅλως ἔχῃ δεξιὰν ἡ καρδία κοιλίαν, καὶ διὰ τοῦτο φαίνεται σχιζομένη μετὰ τὸ διελθεῖν τὰς φρένας ὑποκάτω τῆς καρδίας, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅταν ἐγγὺς ἥκῃ τῶν σφαγῶν. ἐν ἑτέροις δὲ ζώοις, οὐκ ὀλίγοις ἐστὶ μὲν δεξιὰ κοιλία. φαίνεται δ' οὐδὲν ἧττον ἡ κοίλη φλὲψ εἰς μεγάλα δύο σχιζομένη, πρὶν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἐξικνεῖσθαι, καὶ τοῦτο πᾶσι

CAPVT V.

Venas à iecore non à corde oriri, ex partium diſſectionibus & exemplis probatur.

REquirit autem maximè ſi quis alius ſermo, certè hic nobis propoſitus, id quod in diſſectionibus apparet. Noo ſolùm enim nulla vena apparet, quæ ex corde in inferiores partes deſeratur, præterquam quæ ex iecore ſanguinem ſurſum educit, imò neque in ſuperiorem cordis regionem vena vlla peruenit, quoniam caua vena à iecore rectà ad iugulum emergit, atque huius ramus quidam eſt ille qui cordi inſeritur & ex illo ipſa non oritur; at nota euidentiſſima eſt, quæ in grandi arteria conſpicitur. Hanc quum videtit aliquis velim ſic ad eauam venam pergeret, vna namque arteria maxima ex ſioiſtro cordis ſinu procedens, manifeſtò in vtraſque diuaricatur arterias, tum eam quam ſurſum ad caput, tum eam quam ad ſpinam deſerti videmus. Ita igitur conueniebat & venam quæ ex dextro ſinu enaſcitur, manifeſtò in vtraſque partes propagari. Verùm non ita apparet, ſed ab ea quæ ſurſum tendit ex iecore in cor, diſtribuitur. Quomodo igitur adhuc dexitum cordis ventriculum venarum eſſe principium, quemadmodum ſiniſteriorem arteriarum opinari quis poterit? nam in diſſimilibus notis diſſimilem eſſe indicatiooem oportet. At ſi alicui videatur exigua eſſe proceſſus vaſorum nota, quamuis exigua non ſit, certè illam, ſat ſcio, non exiguam eſſe dicet, quòd multa animalium dextro cordis ſinu careant; proindéque exiſtimari non poteſt cauam venam ex hoc procedere ventriculo, quum in permultis animalium generibus iecur quidem exiſtat, & caua vena; ſinus autem dexter nequaquam. Quæ igitur ſint, & quot animantium genera, in quibus dextrum non eſſe cordis ſinum aſſirmem, quum numero ea perſequi nequeam, commune in ipſis caput inueni, diſſectis multis varij generis animalibus, ineſt autem ipſis eximium, quod non omnibus contingit aquatilibus, putà non reſpirare ex aëre, neque habere pulmonem, hoc enim hucuſque in omnibus animantium generibus obſeruaui, dextrum cordis ſinum ſimul cum pulmone & perire & generari. Porrò diſquiſiui longo tempore etiam ipſorum cauſam, ac ſcripſi quæ mihi viſa ſunt conſentanea in opere de vſu partium. Culiees igitur, & muſcas, & lumbricos, & apes, & formicas, neque diſſecui neque diſſecare aggrederer. Quum enim in grandibus animalibus multos diſſectorum errores inueniam, conſentaneum eſt ſcilicet in minoribus magis eos aberraſſe. Sanè nullum fuit eorum quæ ego in hunc vſque diem diſſecui, in quo non eſſet cor, iecur, caua vena, & magna arteria; ac appatet, quemadmodum arteria ex corde, ſic vena ex iecioore perpetuò oriri, etſi neutiquam dextrum cor ventriculum habeat, eóque videtur in ramos ſciſſa, vbi ſeptum tranſuerſum ſubter cor permeauerit, ſicuti in aliis, quum propter iugulum venerit, in aliis animantibus non paucis eſt quidem dexter ventriculus, verùm nihilominus caua vena in magnos duos ramos diffindi apparet, priuſquam ad cor peruenerit, atque hoc prope omoibus

Margin section letters: B, C, D, E, F

omnibus volatilibus ineſt, omnibúſque ſerpentibus, atque pedeſtrium non paucis. Quare plurima animantia cauam venam manifeſtò ex iecore habent exorientem, quippe euidenter apparet vtriuſque propaginis duplo latum vas quod ex illo viſcere procedit, tanquam ſimul bifariam caua vena inibi diuaricata. Quod ſi latior quandoque altera propago altera in animali quodam appareat, ambæ tamen ſimul cauæ venæ palam ſunt æquales, tantùm oon voce declarantes hanc venam veluti caudicem quendam eſſe; ipſas verò ab ea diſciſſas naſci taoquam ramos quoſdam, aut etiam ſurculos. At non ſolum caua vena ex gibbis iecoris partibus proceſſit, verùm etiam ex cauis altera vena, quam alij portas iecoris appellant, alij portis vicinam. Non enim totam venam portas eſſe, ſed quaotum prima ipſius portio ex iecore emergit, quæ etiam omnium latiſſima eſt, nam ab ipſa vas in ambas partes diſpenſatur, tum in cauas iecoris partes omnes, tum in ventris partes & omentum ouncupatum. Venarum quæ plurimæ in his omnibus exiſtunt, nulla cordi eſt continua, quod quum aliquis veritatis ſtudioſus audiuiſſet, admirabatur, & ſermoni fidem non adhibebat, volebátque id quod dicitur, ſibi demonſtrari, ac poſtquam vidiſſet, damnabat vehementer eos qui cor venarum eſſe principium pronunciarunt. Quemadmodum ſi vnam quamlibet in toto animante venam ſegregatam adeò inuenerimus, vt neque ipſi coniungatur iecori, neque alicui venarum ab eo procedentium, non pronunciaremus venæ illius primordium eſſe iecur, ita quoniam nunc non vnam, neque duas ſolùm, ſed innumerabilem quandam multitudinem inueniamus nullam cum corde habere continuitatem, non opinor, dixerimus illarum venarum cor eſſe principium. Meritò igitur dicta eſt radicatio venarum eſſe iecur, arteriarum cor, arboris ea pars quæ regioni in qua ſemen proiectum fuerat reſpondet. In omnibus enim his radicatio totius eſt principium non primariæ generationis tantum, ſed etiam præſentis diſpenſationis. Quòd autem id ipſum quod in anatome apparet, cogit etiam contraria opinantes, inuitos verum fateri: hinc potiſſimum diſces. Nullus anatomicorum quum diſſectionem venarum ſcribere aggrederetur, aliud initium diſciplinæ idoneum potuit facere iecore prætermiſſo, verùm ſiue dubitare de principio ſe dixit, vt Herophilus, ſiue cognitionem ipſius habere, vt alij multi, & noſter Pelops, tamen diſciplinam ferè omnes de iecore iostituerunt, ac maximè mirabile & incredibile quid Pelopi accidit, qui in vno opere venarum principium cerebrum aſtruxit, diſſectionémque ipſarum ſcribens, à iecore incepit; in ſecundo quidem commentario Hippocraticarum introductionum ad modum ſtrenuè certans, vt cerebrum quod non modò neruorum, ſed etiam venarum & arteriarum principium oſtendat: in tertio autem diſſectionis venarum, à iecore auſpicatus, quemadmodum & alij prope omnes anatomici conuenienter ſcribunt, nam ad diſciplinam hoc viſcus initium fieri putant ſermoni. Miror autem ipſos, ſi citra cauſam naturalem idoneum ipſum ad diſciplinam eſſe arbitrantur. Fgo etenim noui & hoc vnum, inter ea quæ omnibus in confeſſo ſunt, nempe nihil eorum quæ facta ſunt, & quæ fiunt cauſæ eſſe expers.

A μὲν ὑπάρχει σχεδὸν τοῖς πτηνοῖς, ἅπασί τε τοῖς ἑρπετοῖς, καὶ τῶν βαδιζόντων οὐκ ὀλίγοις, ὥστε τὰ πλεῖστα τῶν ζώων τὴν κοίλην φλέβα προφανῶς ἐξ ἥπατος ἔχει ἀρχομένην. ἐναργῶς γὰρ ὁρᾶται διπλάσιον εὐρὺ τὸ ἐξ ἐκείνου τοῦ σπλάγχνου φυόμενον ἀγγεῖον ἑκατέρων τῶν τμημάτων, ὡς ἅμα δίχα τῆς κοίλης ἐνταῦθα σχισθείσης. εἰ δὲ εὐρύτερόν ποτε θάτερον ἐπί τινος ζώου φαίνοιτο θατέρου τμήματος, ἀλλὰ συναμφότερά γε τῇ κοίλῃ φλεβὶ προφανῶς ἐστιν ἴσα μονονοὺ μετὰ φωνῆς ἑρμηνεύοντα, τὴν μὲν οἷόν τι πρέμνον ὑπάρχειν, αὐτὰ δ᾽ ἀπ᾽ ἐκείνης γεγεννῆσθαι σχισθείσης B οἷόν περ κλάδους τινὰς ἢ καὶ κλῶνας. οὐ μόνον δ᾽ ἡ κοίλη φλὲψ ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἐκπέφυκεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν σιμῶν ἑτέρα φλέψ, ἣν οἱ μὲν ὀνομάζουσι πύλας ἥπατος, οἱ δὲ τὴν ἐπὶ πύλαις. οὐ γὰρ δὴ ὅλην γε τὴν φλέβα πύλας ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ ὅσον πρῶτον αὐτῆς ἐξέχει τοῦ ἥπατος, ὅπερ καὶ πάντων εὐρύτατόν ἐστιν. ἀπ᾽ αὐτοῦ γὰρ εἰς ἄμφω τὰ μέρη κατασχίζεται τὸ ἀγγεῖον, εἴς τε τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ἅπαντα, καὶ εἰς τὰ κατὰ τὴν γαστέρα τὸ καλούμενον ἐπίπλοον. τῶν ἐν τούτοις ἅπασι φλεβῶν παμπόλλων οὐσῶν οὐδεμία συνεχής ἐστι τῇ καρδίᾳ, καί τις ἀκούσας τοῦτο τῶν C ἀλήθειαν τιμώντων, ἀπεθαύμαζέ τε, καὶ ἠπίστει τῷ λόγῳ, καὶ δειχθῆναι τὸ λεγόμενον ἠξίου, καὶ ὡς εἶδε, μεγάλως κατεγίνωσκε τῶν ἀποφηναμένων ἀρχὴν εἶναι φλεβῶν τὴν καρδίαν. ὥσπερ γὰρ εἰ μίαν εὕρισκον ἐν ὅλῳ τῷ ζώῳ φλέβα κεχωρισμένην εἰς τοσοῦτον εὑρίσκομεν, ὡς μήτ᾽ αὐτῷ συνάπτειν τῷ ἥπατι, μήτε τινὶ τῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ φλεβῶν οὐκ ἂν ἀπεφηνάμεθα τῆς φλεβὸς ἐκείνης ἀρχὴν εἶναι τὸ ἧπαρ. οὕτως ἐπειδὴ νῦν οὐ μίαν, οὐδὲ δύο μόνας, ἀλλ᾽ ἀναρίθμητόν τι πλῆθος εὑρίσκομεν, οὐδεμίαν ἐχούσας τῇ καρδίᾳ συνέχειαν, οὐκ ἂν οἶμαι φαίημεν ἐκείνων τῶν φλεβῶν ἀρχὴν εἶναι τὴν D καρδίαν. εὐλόγως οὖν εἴρηται ῥίζωσις τῶν φλεβῶν εἶναι τὸ ἧπαρ, τῶν ἀρτηριῶν ἡ καρδία, τοῦ δένδρου ὃ καὶ χώρα τοῦ καταβληθέντος σπέρματος. ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις ἡ ῥίζωσις ἀρχὴ τοῦ παντός ἐστιν, οὐ τῆς ἐξ ἀρχῆς γενέσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς νῦν διοικήσεως. ὅτι δὲ τὸ φαινόμενον αὐτὸ διὰ τῆς ἀνατομῆς, βιάζεται καὶ τοὺς τἀναντία δοξάζοντας, ἄκοντας ὁμολογεῖν τἀληθές, ἐκ τοῦδε ἂν μάλιστα μάθοις. οὐδεὶς τῶν ἀνατομικῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τὸ γράφειν ἀφικόμενος, ἀνατομὴν φλεβῶν, ἑτέραν ἀρχὴν διδασκαλίας ἐπιτήδειον ἠδυνήθη ποιήσασθαι παρελθὼν τὸ ἧπαρ. ἀλλ᾽ εἴτ᾽ ἀπορεῖν ὑπὲρ ἀρχῆς ἔφη E σεν, ὡς Ἡρόφιλος, εἴτ᾽ εὐπορεῖν, ὡς ἄλλοι πολλοί, καὶ ὁ ἡμέτερος Πέλοψ, ὅμως τήν γε διδασκαλίαν ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ἐφ᾽ ἥπατος ἐποιήσαντο, καὶ τό γε θαυμασιώτατόν τε καὶ ἀπιστότατον ὁ Πέλοψ ἔπαθεν, ἐν μιᾷ πραγματείᾳ, τῶν τε φλεβῶν ἀρχὴν κατασκευάσας τὸν ἐγκέφαλον, ἀνατομήν τε γράφων αὐτῶν ἀφ᾽ ἥπατος ἤρξατο, κατὰ μὲν τὸ δεύτερον σύγγραμμα τῶν Ἱπποκρατείων εἰσαγωγῶν εὖ μάλα γενναίως ἀγωνισάμενος ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι τὸν ἐγκέφαλον, οὐ νεύρων μόνον, ἀλλὰ καὶ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν ἀρχήν. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῆς ἀνατομῆς τῶν φλεβῶν, ἀφ᾽ ἥπατος ἀρξάμενος, F ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες ἀνατομικοὶ εἶναι γράφουσι. πρὸς γὰρ τὴν διδασκαλίαν ἐπίτηδες τουτὶ τὸ σπλάγχνον ἀρχὴν γενέσθαι τοῦ λόγου. θαυμάζω δ᾽ αὐτῶν, εἰ χωρὶς αἰτίας φυσικῆς ἐπιτήδειον εἶναι νομίζουσι πρὸς τὴν διδασκαλίαν αὐτό. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶδα καὶ τοῦθ᾽ ἕν τι τῶν ὡμολογημένων ἅπασιν, ὡς οὐδὲν τῶν γεγονότων τε καὶ γινομένων ἀναίτιόν ἐστιν.

Εἰ μὲν οὖν ἀπορεῖν ὁμολογοῦσιν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν ἀδήλων ὁμοίως τοῖς ἐμπειρικοῖς, οὐδ' ἂν ἐμοὶ πρὸς αὐτοὺς εἴη τις λόγος, οὔτε γὰρ ἀρχὴν αὐτῶν ζητήσουσιν, οὔθ' ὅμως ἀνατεμοῦσιν. Εἰ δὲ λόγον ἔχειν φασὶν ἐξ οὗ τὰ διαφεύγοντα τὴν αἴσθησιν εὑρίσκουσιν, τί οὐκ αὐτοῦ τούτου πρώτου οὗ λέγουσιν ἐπεσκέψαντο τὴν αἰτίαν, ἐπιτήδειόν ἐστιν εἰς διδασκαλίαν φλεβῶν ἀνατομῆς ἀρχὴ τῷ λόγῳ γενέσθαι τὸ ἧπαρ ἀναιτίως, ὦ σοφώτατοι; ἢ ὅτι πάντως τῇ φύσει πλεονεκτεῖ, καὶ πρὸς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀρχὴν ἐπιτηδειότερόν ἐστι, τίς ἡ πλεονεξία ζητῆσαι δίκαιον, οὐκ ἀργῶς οὐδὲ ῥαθύμως ὑπερβῆναι. τὴν δὴ ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως αὐτὸ τοῦτο οἶμαι παρέξειν, ὃ πρὸς ἁπάντων ὡμολόγηται τῶν ἀνατομικῶν ἐπιτήδειον εἶναι, φασκόντων αὐτὸ πρὸς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀρχήν. Εἰ γὰρ καὶ μηδενὸς ἄλλου τούτου αὐτοῦ τὸν λόγον ἡμῖν ἀποδοῦναι δυνήσονται τοῦ φάσκειν, ἐπιτήδειον εἰς ἀρχὴν διδασκαλίας ἐστίν, οὔθ' ὅτι τὴν χρόαν ἐρυθρόν ἐστιν, οὔθ' ὅτι διείληπται λοβοῖς, οὔθ' ὅτι καθ' ἑνὸς αὐτῶν ἐπιτέταται τὸ τῆς χολῆς ἀγγεῖον, οὔτε δι' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλ' ὅτι πᾶσαι συνεχεῖς αἱ φλέβες ὑπάρχουσιν αὐτῷ, καὶ μὴν οὔτ' ἄλλου τινός ἐστι τοῦτ' αὐτὸ γνώρισμα πλὴν τῆς ἀρχῆς. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δι' ἄλλο τι νεύρων ἀνατομῆς ἀδύνατόν ἐστιν ἑτέραν ἀρχὴν ποιήσασθαι διδασκαλίας ἐγκέφαλον ὑπερβάντα, ἢ ὅτι ἀρχὴ τούτων ἐστί. τούτου γὰρ μὴ διδομένου οὐκ ἂν δύναιτό τις ἄλλην ἐξευρεῖν αἰτίαν, οὐδὲ διότι τῶν ἀρτηριῶν τὴν καρδίαν. ἡ γὰρ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀρχὴ κατασταθεῖσα, καὶ τὴν διδασκαλίαν ἀφ' ἑαυτῆς ἀναγκάζει ποιήσασθαι. οὐδὲ γὰρ εἴ τις ἐθελήσειεν ὕδατος ἐξηγήσασθαι διανομὴν ἐπεισάκτου πόλει, τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως οὐκ ἂν ἄλλοθεν εὕροι ποιήσασθαι παρελθὼν τὴν πρώτην εἴσοδον, ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα τούτῳ προσφέροντι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῆς πόλεως, οὗ εἴσω πρότερον ἔξωθεν ἀφικνεῖται τὸ ὕδωρ, ἀπ' ἐκείνου ποιήσασθαι τὴν ἑξῆς ἅπασαν διήγησιν. ὥστ' οὐ χρὴ ζητεῖν ἄλλην μὲν ἀρχὴν τῆς τοῦ πράγματος φύσεως, ἄλλην δὲ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. κατὰ γὰρ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν ἡ διδασκαλία γιγνομένη, τὴν αὐτὴν ἕξει τῷ διδασκομένῳ τὴν ἀρχήν, οὐδ' ἐστὶν ὀρθῶς διηγήσασθαι βουλομένῳ, ἢ γένεσιν τῶν γεγονότων, ἢ διοίκησιν τῶν διοικουμένων ἑτέραν ἀρχὴν ἐπιτηδειοτέραν εὑρεῖν τῆς ἀληθοῦς. ἡ μὲν γὰρ τῆς οἰκίας γένεσις, ἀναγκάσει πρώτων μνημονεῦσαι τῶν θεμελίων. ἡ δὲ τῆς νεὼς, τῆς τρόπεως. οὕτω δὲ καὶ εἰ βουληθείης διηγήσασθαι πόλεως, ἢ ἔθνους, ἢ στρατοπέδου διοίκησιν, ἀναγκασθείη τῆς πρώτης ἀρχῆς ἐν ἑκάστῳ μνημονεῦσαι. θαυμάζειν οὖν ἄξιον ὅσοι διδάξαι μὲν ὀρθῶς ἑτέρωθεν ἀρξάμενοι, ἀδύνατον εἶναι φασιν, ἀγνοεῖν δὲ τὴν ὄντως ἀρχὴν τῶν φλεβῶν. ἀλλήλοις γὰρ ἄμφω συνῆφθαι ταῦτα. καὶ οὐχ οἷόν τ' ἐστι χωρὶς ἀλλήλων γενέσθαι διασπασθέντα, τὴν ὀρθὴν ἀρχὴν λέγω τῆς διδασκαλίας τῆς ὄντως ἀρχῆς τοῦ πράγματος. ἀλλ' εἴτ' ὀρθῶς διδάσκει τις, ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἀρχῆς ἄρχεται. εἴτε δὲ τὴν ὄντως ἀρχὴν οἶδέ τις, τὴν τῆς διδασκαλίας οὐκ ἀγνοεῖ.

Quòd ſi igitur dubitare ſe fatentur de omnibus
A occultis ſimiliter empiricis, neque mihi aduerſus eos diſputatio quædam erit, vt qui nec initium ipſorum inquirant, neque ſimiliter diſſecent. At ſi rationem ſe habere affirment, ex qua ea quæ ſenſum ſubterfugiunt, inueniant: cur non huius ipſius primùm quod dicunt, cauſam inſpexerunt; idoneúmne eſt ad diſciplinam, à iecore venarum diſſectionem in ſermone incepiſſe ſine cauſa; ô viri ſapientiſſimi? An quoniam omninò natura aliis excellit ad diſciplinæ initium accommodatius eſt? Quæ autem ſit illius eminentia, inquirere æquum eſt
B non ociosè, neque ſegniter præterire. Porrò initium inuentionis id ipſum puto exhibiturum, quod ab omnibus confeſſum eſt anatomicis, qui affirmant ipſum ad diſciplinæ initium eſſe accommodum. Et ſi enim nullius alterius huius ſaltem rationem nobis poterunt reddere, cur dicant idoneum ad diſciplinæ initium exiſtere, neque quod colore rubrum eſt, neque quod libris comprehenſum, neque quod in vno ipſorum fellis vas exporrectum eſt, neque propter huiuſmodi aliud vllum; ſed quia omnes ei continuæ venæ exiſtunt. Atqui ne-
C que alterius cuiuſquam hæc ipſa nota eſt, præterquam initij; neque enim propter aliud quippiam neruorum diſſectionis alterum diſciplinæ initium facere licet cerebro prætermiſſo, quàm quia initium horum exiſtat. Hoc enim non conceſſo, nemo aliam poterit inuenire cauſam, neque propter quid arteriarum diſſectionis cor; nam initium à natura conſtitutum, etiam diſciplinam à ſeipſo cogit fieri; neque enim ſi quis aquæ diſtributionem quæ in ciuitatem introducitur, volet exponere, initium narrationis aliunde poterit facere pri-
D mo ingreſſu prætermiſſo, ſed neceſſitas omnis cogit, hunc regionem illam vrbis præfatum, intra quam prius à foris aqua peruenit, ab illa ſubſequentem totam narrationem exordiri. Quare inquirendum non eſt aliud rei naturæ principium, aliud ipſius diſciplinæ; nam ſecundum rei naturam diſciplina inſtituta, idem habet cum eo quod docetur initium, neque licet rectè volenti exponere vel generationem factorum, vel diſtributionem eorum quæ diſpenſantur, aliud principium commodius quàm verùm adinuenire. Siquidem domus generatio primum cogit meminiſſe fundamentorum
E nauis, carinæ; ita etiam ſi vrbis, aut gentis, aut exercitus gubernationem cogites percenſere, neceſſe erit primi initij in vnoquoque meminiſſe. Mirari itaque ratio eſt eos, qui docere ſe quidem rectè aliunde ſumpto initio poſſe aſſeuerant; ignorare autem verùm venarum principium, & verùm rei initium. Sed ſiue rectè quis docet, à naturæ principio exordietur; ſiue verum principium nouit aliquis diſciplinæ, non ignorat.

F

A

CAPVT VI.

Cor neque generationis ſanguinis, neque venarum eſſe principium, ſed arteriarum; idque in fœtibus apparere aduerſus Eraſiſtratum.

SVfficiunt itaque & hæc ad venarum ptincipij demonſtrationem. Iam nihilominus & illa quæ dicentur à me, firma ſunt indicia eius quòd cor neutiquam ſit neque initium ſanguinis B totum corpus nuttientis opifex, neque inſtrumentorum ipſius. Oſtendam autem vtrumque ſeorſim, ac priùs quòd non ſit animanti ſanguinis nutrientis ioitium. At cur iterum nuttientis adiectum eſt in otatione? quia oſtendebam me nou negare in corde generari alium quendam ſanguinem, alium animantibus vſum exhibentem, ſed quòd nunc eſt propoſitum, eum à quo omnia animantis membra nutriuntur, ex iecore, non ex corde proficiſci, monſtraturum polliceor, ab iis quæ ex anatome appateot, ſermonem exorſus, quod maximè pugnat cum Eraſiſtrateis, qui ounc nos dicunt patadoxa & noua C aſtruere. Porrò dictum eſt ab Etaſiſtrato id quod apparet in opere de febribus, nempe quòd membranæ oſculis vaſorum adhæreſcant, quibus ad miniſterium materiæ introducendæ, & rurſus educendæ cor vtitur. Has membranas noo eſſe quidam dicete auſi ſunt, ſed ab Eraſiſtrato effictas, dogmatis conſtituendi gratia. Verumtamen catenus omnes medici cognoſcunt, vt rudis omninò eſſe videatur, qui non eas oouerit. Sunt autem in oſtiolo caoæ venæ ttes ſpiculorum ſulcis ſtructuta ſimillimæ: vnde puto etiam triſulcas oonnulli Eraſiſtrateo- D rum ipſas nuncuparunt. At in artetia venoſa (ſic oomino eam quæ ex ſiniſtro cordis ſinu in pulmooem diſcinditur) ſimillimæ quidem forma, numero autem impares. Huic enim ſoli orificio duæ membranæ adhærent; aliorum otificiorum vtrique ttes membranæ ſunt vniuerſæ ſigmoides. Educit autem, (vt Eraſiſtratus inquit, exponens id quod apparet) vtrumque oſtium, ſanguinem in pulmones alterum ipſorum, ſpiritum verò in totum animal alterum. Quò fit vt hæ membranæ (vt illi videtur) cootraria cordi miniſteria præſtent viciſſitudine opportuna E alternantes; quæ enim vaſis materias introducentibus adnatæ ſunt, foris intrò tendentes, hoc eſt interiùs ab extetnis pergentes, attolluotur quidem à materiarum introitu, atque reſupinatæ in cotdis ſinus, aperientes oras, exhibent facilem ingreſſum iis quæ in ipſum trahuntur. Non enim ſua ſponte materias ingredi inquit, tanquam in ſolium quoddam inanimatum, ſed ipſum cor dilatatum, tanquam fabrotum folles, attrahere, & in dilatatione repleri. At eas quæ vaſis matetias educentibus incumbere dicebamus, contrario modo affici. Nam ab internis foràs F tendentes, teclinatas quidem ab exeuntibus ora aperite, quo tempore cor materias diſtribuit, in reliquo autem toto claudere omninò oras, neque cor quidpiam quod egreſſum ſit redite concedentes. Ita verò & illas quæ ſunt in introducentibus, vbi cor conttahatur, ora claudere nihil attractorum ab eo turſus recurrere petmittentes.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Τὴν καρδίαν μήτε τοῦ αἵματος γεννητικὴν ἀρχὴν, μήτε φλεβῶν, ἀλλὰ τῶν ἀρτηριῶν· καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἐμβρύων πρὸς τὸν Ἐρασίστρατον φαίνεσθαι.

ΗΡκει μὲν οὖν καὶ ταῦτα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀρχῆς τῶν φλεβῶν, οὐδὲν μὲν ἧττόν ἐστι καὶ τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι βέβαια γνωρίσματα τοῦ μηδαμῶς εἶναι τὴν καρδίαν, μήτε τοῦ τρέφοντος αἵματος ὅλον τὸ σῶμα γεννητικὴν ἀρ- B χὴν, μήτε τῶν ὀργάνων αὐτοῦ. δείξω δὲ ἑκάτερον ἰδίᾳ, καὶ πρότερον ὡς οὐκ ἔστι τῷ ζώῳ τοῦ θρέψαντος αἵματος ἀρχή. διὰ τί δὲ τοῦ θρέψαντος πρόσκειται κατὰ τὸν λόγον αὖθις; διότι ἐδείκνυον ὡς ἑτέρου τινὸς αἵματος, ἑτέραν χρείαν τοῖς ζώοις παρεχομένου, τῆς γενέσεως οὐκ ἀφαιρούμενον τὴν καρδίαν, ἀλλὰ τό γε νῦν εἶναι προκείμενον, ὡς ὑφ᾽ οὗ τρέφεται τὰ σύμπαντα μέλη τοῦ ζώου τοῦτ᾽ ἐξ ἥπατος, οὐκ ἐκ τῆς καρδίας ὁρμᾶται, δείξειν ἐπαγγέλλομαι τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων ἀρχὴν τῷ λόγῳ ποιησάμενος, ὃ μάλιστα μάχεται τοῖς Ἐρασιστρατείοις, οἳ νῦν ἡμᾶς ἐροῦσιν, ὡς παράδοξά τι καὶ καινὰ κα- C τασκευάζουσιν. εἴρηται δὲ τὸ φαινόμενον ὑπὸ Ἐρασιστράτου κατὰ τὴν τῶν πυρετῶν πραγματείαν, ὡς ὑμένες ἐπιπεφύκασι τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων, οἷς εἰς ὑπηρεσίαν ὑλῶν εἰσαγωγῆς τε, καὶ αὖθις ἐξαγωγῆς ἡ καρδία προσχρῆται, τούτους τοὺς ὑμένας ἐτόλμησάν τινες οὐκ εἶναι λέγειν, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ Ἐρασιστράτου διεσκευάσθαι δόγματος ἕνεκεν κατασκευῆς. πλὴν εἰς τοσοῦτον ἥκουσι γνώσεως ἅπασι τοῖς ἰατροῖς, ὥστ᾽ ἀρχαῖος ὄντως εἶναι δόξειεν ἂν ὁ μὴ γινώσκων αὐτούς. εἰσὶ δ᾽ ἐπὶ μὲν τῷ στόματι τῆς κοίλης φλεβὸς τρεῖς ἀκίδων γλωχῖσιν ὁμοιότατοι τὴν σύνταξιν, ὅθεν οἶμαι καὶ τριγλώχινας ἔνιοι τῶν Ἐρασιστρατείων ἐκάλεσαν D αὐτούς. ἐπὶ δὲ τῆς ἀρτηρίας τῆς φλεβώδους (οὕτω δὲ ὀνομάζω τὴν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομένην) ὁμοιότατοι μὲν τὸ εἶδος, ἀριθμῷ δ᾽ οὐκ ἴσοι. μόνῳ γὰρ τούτῳ τῷ στόματι δυοῖν ὑμένων ἐπίφυσίς ἐστι. τῶν δ᾽ ἄλλων στομάτων ἑκατέρῳ τρεῖς ὑμένες εἰσὶν ἅπαντες σιγμοειδεῖς. ἐξάγει δ᾽, ὡς Ἐρασίστρατός φησιν ἐξηγούμενος τὸ φαινόμενον, ἑκάτερον μὲν τῶν στομάτων, αἷμα μὲν εἰς τὸν πνεύμονα ἕτερον αὐτῶν, πνεῦμα δ᾽ εἰς ὅλον τὸ ζῶον ἕτερον. τῶν ὑμένων, ὡς ἐκείνῳ δοκεῖ, πρὸς ἐναντίας ὑπηρεσίας τῇ καρδίᾳ χρόνον, ἀμοιβαῖς ἐγκαίροις ὑπαλλαττο- E μένας, τοὺς μὲν ἐπὶ τοῖς εἰσάγουσι τὰς ὕλας ἀγγείοις ἐπιπεφυκότας ἔξωθεν εἴσω φερομένους. ἀνατρέπεσθαι μὲν ὑπὸ τῆς εἰσόδου τῶν ὑλῶν. ἀναπίπτοντας δ᾽ εἰς τὰς κοιλότητας τῆς καρδίας ἀνοιγνύντας τὰ στόματα παρέχειν ἀκώλυτον τὴν φορὰν τοῖς εἰς αὐτὴν ἑλκομένοις. οὐ γὰρ δὴ αὐτομάτως γε τὰς ὕλας εἰσθεῖν φησιν, ὡς εἰς ἄψυχόν τινα δεξαμενὴν, ἀλλ᾽ αὐτὴν τὴν καρδίαν διαστελλομένην, ὥσπερ τὰς τῶν χαλκέων φύσας ἐπισπᾶσθαι πληροῦσθαι τῇ διαστολῇ. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξάγουσιν ἀγγείοις τὰς ὕλας ἐλέγομεν ἐπικεῖσθαι, καὶ τοὐναντίον ἡγεῖσθαι πάθος πάσχειν. ἔσωθεν γὰρ ἔξω ῥέποντας, ἀνατρεπο- F μένους μὲν ὑπὸ τῶν ἐξιόντων ἀνοιγνύναι τὰ στόματα, καθ᾽ ὃν ἂν ἡ καρδία λόγον ἐπιχορηγῇ τὰς ὕλας. ἐν δὲ τῷ λοιπῷ παντὶ κλείειν ἀκριβῶς τὰ στόματα, μηδ᾽ ἐνίας τῶν ἐκπεμφθέντων ἐπανέρχεσθαι συγχωροῦντας. οὕτως δὲ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς εἰσάγουσιν, ὅταν ἡ καρδία συστέλληται κλείειν τὰ στόματα, μηδὲν τῶν ἑλχθέντων ὑπ᾽ αὐτῆς αὖθις ἔξω παλινδρομεῖν ἐπιτρέποντας.

εἴπερ οὖν ἔχει ταῦθ' οὕτως ἄνδρες Ἐρασιστράτειοι, τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀγγείων ἐάσωμεν ἤδη τοῦ λόγου· τὸ δ' ἀμφισβητούμενον ἐπισκεψώμεθα, τὴν κοίλην φλέβα τὴν ἐξ ἥπατος εἰς καρδίαν εἰσάγουσαν τὸ αἷμα, πότερον ἔχει τοὺς ἐπιπεφυκότας ὑμένας. ἆρ' ἔσωθεν ἔξω ῥέποντας, ἢ τοὐναντίον ἔξωθεν ἔσω φερομένους, ἀλλ' ἴσως οὐδὲ τοῦτο μέγα πρὸς τὸ προπαρεσκευάσθαι μὲν ἐν ἥπατι τὸ αἷμα. φέρεσθαι δ' ἐντεῦθεν εἰς τὴν καρδίαν, ἀποληψόμενον ἐνταῦθα τὸ λοιπὸν τῆς οἰκείας ἰδέας εἰς ἀκριβῆ τελειότητα. καὶ γὰρ καὶ λόγον ἔχει, μηδὲν τῶν τελείων τε καὶ μεγάλων ἔργων ἀθρόως δύνασθαι γίνεσθαι, μηδ' ὑφ' ἑνὸς ὀργάνου φυσικοῦ τὸν οἰκεῖον κόσμον ἅπαντα κτήσασθαι. δείξατε οὖν ἡμῖν ἕτερον ἀγγεῖον ἐξάγον ἐκ τῆς καρδίας τουτὶ τὸ κοσμηθὲν αἷμα, καὶ διανεμόμενον εἰς ἅπαντα τὰ σώματα, καθάπερ ἡ ἀρτηρία τὸ πνεῦμα. καὶ μὴν τὰ σύμπαντα τέτταρά ἐστι στόματα, δύο καθ' ἑκατέραν κοιλίαν, ἓν μὲν ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰσάγον τὸ πνεῦμα, τὸ δ' ἕτερον ἐξάγον μὲν ἄμφω ταῦτα κατὰ τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν. τὰ λοιπὰ δὲ δύο κατὰ τὴν δεξιάν, εἰς μὲν τὸν πνεύμονα τὸ ἕτερον αἷμα φερόμενόν τε καὶ διανεμόμενον, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν κοιλίαν ἐκ τοῦ ἥπατος εἰσάγον τὸ ἕτερον· ὑπὲρ οὗ σύμπας ὁ λόγος ἐστίν. πέμπτον δ' ἄλλο στόμα οὐκ ἔχει κατὰ τὴν καρδίαν, ᾧ τὸ ἐξ ἥπατος ἀφικνούμενον εἰς αὐτὴν αἷμα πρὸς ὅλον ἀποπέμψει τὸ σῶμα. μὴ τοίνυν ἐπιπέμπεσθαι λέγετε τῷ παντὶ σώματι παρὰ τῆς καρδίας αἷμα, καὶ πνεῦμα μηδ' εἶναι τοῦτο τὸ σπλάγχνον ὡς ἀρτηριῶν, οὕτω καὶ φλεβῶν ἀρχήν. οὔτε γὰρ ἀγγεῖον ἕτερον ἔχετε δεῖξαι ἐκφυόμενον τῆς καρδίας, οὔτ' ἄλλου τινὸς πλὴν τῶν ὑμένων, οὓς οὐκ ἂν ἡ μηδὲν εἰκῆ ποιοῦσα φύσις ἐν τῷ κυριωτάτῳ σπλάγχνῳ κατέθετο, μὴ μέγιστόν τι μέλλοντας εἰς ὑπηρεσίαν παρέχειν αὐτῷ. καί μοι θαυμάζειν ἐπέρχεται μάλιστα πάντων Ἐρασιστράτου, καθ' ἓν βιβλίον τὸ πρῶτον περὶ πυρετῶν, ἅμα μὲν ἀρχὴν ἀποφηναμένου, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν εἶναι τὴν καρδίαν. ἅμα δὲ τοὺς ἔξωθεν ἔσω νεύοντας ὑμένας ἐπὶ τοῖς εἰσάγουσι τὰς ὕλας ἀγγείοις ἐπιπεφυκέναι φάσκοντος. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν εἰπεῖν, ὡς τοῦ μὲν αἵματος ἀρχὴ τὸ ἧπάρ ἐστι, τῆς διοικούσης δὲ τὰς φλέβας δυνάμεως ἡ καρδία. ὅπου γὰρ οὐδὲ ταῖς ἀρτηρίαις ἐκ καρδίας ἐμπέμπεσθαι διὰ τῶν χιτώνων ὁμολογεῖ τὴν δύναμιν, ἦπου γε ταῖς φλεψὶν ὁμολογήσει; εἴπερ οὖν ἀρχὴν ἐκεῖνό φαμεν εἶναι τὸ μόριον, ὃ τοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ πεφυκόσιν ἤτοι τὴν δύναμιν, ἢ πάντως γε τὴν ὕλην χορηγήσει, τὴν καρδίαν οὐχ οἷόν τε φάναι τῶν φλεβῶν ἀρχήν. δύναμιν μὲν γὰρ αὐταῖς οὐ χορηγεῖ κατὰ τὸν Ἐρασίστρατον, ὅτι μηδὲ ταῖς ἀρτηρίαις. ἡ δ' ὕλη τοῦ αἵματος ἐξ ἥπατος ὁρμᾶται σαφῶς· οὐ μὴν ὅτι πᾶσαι συνάπτουσιν εἰς τὴν καρδίαν, αἱ φλέβες ἀρχὴν αὐτῶν οἷόν τε τὴν καρδίαν αὐτὴν εἰπεῖν. οὐ συνάπτουσι γὰρ ὡς δέδεικται πρόσθεν. ἆρ' οὖν ὅτι κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν ἐκ καρδίας ἡ γένεσις αὐτῶν ἐστιν, διὰ τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἕξουσι τὴν καρδίαν αἱ φλέβες. ἀλλ' οὔτε περὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἡ ζήτησις ἦν, ὡς ἐν τῷ προτέρῳ γράμματι κατ' ἀρχὰς εὐθέως διώρισται, καὶ πρὸς τῷ μὴ ζητεῖσθαι τὴν τῆς γενέσεως αὐτῶν ἀρχήν, οὐδ' ἀπόδειξίν τινα ἐπεχείρησεν Ἐρασίστρατος εἰπεῖν, ὡς ἐκ καρδίας ἡ φύσις ἐν τῷ διαπλάττεσθαι τὸ ἔμβρυον ἐξέφυσε τὸ φλεβῶδες γένος. οὐ μὴν οὐδ' ἐπὶ νεύρων ἐζήτησε τὴν τοιαύτην ἀρχήν, ὥσπερ οὐδ' ἐπ' ἀρτηριῶν, ἀλλὰ μόνης τῆς ἐπὶ τοῦ διαπεπλασμένου τελέως ζῴου διοικήσεως ἀρχὰς ἀπεφήνατο. τῆς μὲν τῶν ἀρτηριῶν ἐνεργείας, τὴν καρδίαν, τῆς δὲ τῶν νεύρων, τὴν κεφαλήν.

A Si igitur hæc ita ſe habent, ô viri Eraſiſtratei, alia vaſa iam ſermone dimittamus; id autem de quo ambigitur, inſpiciamus, cauam ſcilicet venam, quæ ex iecore in cor ſanguinem inuehit, quas habeat obductas membranas, an ab internis foràs tendentes, an contrà à foris intro vergentes, ſed fortè neque hoc magni eſt momenti contra id quod dicitis ſanguinem in iecore prius eſſe præparatum; inde autem in cor deferri recepturum inibi reſiduum peculiaris ſpeciei vt exactè abſoluatur. Quinctiam rationem habet, nullum perfectum magnumque opus B ſubitò poſſe fieri, neque ab vno inſtrumento naturali peculiarem ornatum omnia conſequi. Oſtendite igitur nobis aliud vas quod ex corde hunc exornatum ſanguinem educat, & diſtribuat per omnia corpora, quemadmodum arteria ſpiritum. Atqui vniuerſa quatuor ſunt ora; duo in vtroque ventriculo; vnum ex pulmone ſpiritum introducens; alterum educens. Ambo hæc in ſiniſtro ventriculo conſiſtunt, reliqua duo in dextro. In pulmonem ſanè alterum ſanguinem vehit, diſtribuitque; in dextrum autem ventriculum à iecore alterum introducit, de quo totus ſermo eſt. Quintum verò aliud C os non eſt in corde, quo ſanguinem ex iecore ad ipſum peruenientem in totum corpus tranſmittat. Ne igitur dicatis ſanguinem & ſpiritum ex corde toti corpori diſtribui, neque hoc eſſe viſcus vt arteriarum, ſic etiam venarum originem, neque enim vas alterum oſtendere poteſtis ex corde procedens, neque alio quodam, præterquam ex membranis, quas nihil vnquam fruſtra faciens natura in principaliſſimo viſcere haud conſtituit, niſi magnum miniſterium ipſi fuiſſent præſtituræ. Ac mihi mirari ſubit omnium maximè Eraſiſtratum, qui libro primo D de febribus ſimul pronunciet cor eſſe & arteriarum & venarum principium, ſimul autem dictiter membranas à foris intrò ſpectantes, vaſis materias introducentibus ſupercreuiſſe, neque enim hoc licet dicere quòd ſanguinis quidem initium iecur ſit, virtutis autem venas regentis cor. Nam vbi neque arteriis ex corde facultatem per tunicas emitti fatetur, an venis fatebitur? Quòd ſi initium illam eſſe partem dicimus, quæ à ſe procreatis aut virtutem aut omninò materiam ſuppeditabit cor non liceat venarum dicere principium, quoniam facultatem ipſis, E authore Eraſiſtrato non ſubminiſtrat, quia neque ipſis arteriis. At materia ſanguinis ex iecore manifeſtò proficiſcitur, nec etiam quoniam omnes in cor venæ pertinent, initium earum cor ipſum licet dicere; non enim pertinent, vt prius demonſtratum eſt. Num igitur qui in prima conformatione ex corde generatio ipſarum eſt, ideo principium venæ cor habebunt. Sed neque de tali principio erat quæſtio, vt in primo commentatio per initia ſtatim definitum eſt, ac Eraſiſtratus præter id quòd generationis ipſarum initium non quærebamus, ne demonſtrationem quidem vllam dicere aggreſſus eſt F ad probandum quod ex corde natura fœtum formando, venoſum genus produxerit; ſed nec in neruis tale quæſiuit principium, quemadmodum neque in arteriis; verùm ſolius in animante abſolutè conformato gubernationis principium enunciauit, arteriarum ſanè functionis cor, neruorum caput.

Itaque

Itaque neque venarum aliter diceret initium cor exiſtere, ob quam rem obſcura eſt viri ſententia de venis, vt qui nihil de ſanguinis generatione prodiderit, ſed totam hanc functionem reliquerit inconſideratam, quum ſit multò magis neceſſaria animantibus quàm ea quæ in ventriculo eſt. Viuere ſiquidem licet nobis etiam ſi neutiquam venter cibos cocterat, quum offerre ſuccos poſſimus, vt in multis gentibus lac. Mori autem neceſſarium eſt, ſi ſanguinis pereat generatio, quæ neque an iecori, neque an venis, neque an cordi concredita ſit, manifeſtò auſus eſt pronunciare, tantùm abeſt vt demonſtrationem aliquam ſermoni adiecerit. Verùm non modò hanc actionem quæ cibos ſecundum qualitatem alterat, percenſere neglexit, ſed etiam nutritionem ſimiliter fieri, exponere aggreſſus, omnium magis quàm alterationis meminit. Quòd ſi verò huius meminiſſet, ſtatim putò etiam hoc conſideraſſet, quòd omnia quæ ab aliquo alterantur, in alterantium ſpeciem mutentur. Quemadmodum enim ignis, qui lignum ſibi ipſi aſſimilat, ex eodem ſimul generationem, & alimentum obtinet, ſimili videntur modo etiam ſtirpes & animalia alimentum ſibi aſſimilare: id quod innoteſcit ex ſemicoctis recrementis, quæ ſimilia ſemper corporibus quæ nutriuntur, quorum ſunt excrementa, redduntur. Phyſicus itaque magis ſermo eſt, & requirit auditores prius exercitatos in naturalium facultatum ſpeculationibus, quas priuatim aliàs ſumus perſecuti. Dicetur & de iis hoc opere paulò poſterius. Nam in præſentia abſoluere cogito totum de Eraſiſtrati ſententia ſermonem quo demonſtratur, ex prima in vtero fœtuum conformatione, non ex corde venas habere originem. Omnes enim ſecundarum venæ quæ vtero conceptum annectunt, propagines ſunt vnius venæ maximæ ex iecore profectæ. Hæc autem veluti truncus aliquis in ramis permultis vaſorum ex ipſo in ſecundas procedentium, longiſſimè integra, vnáque manens, magnum quod in ipſo viſcere eſt interuallum permeat; emergens autem iam foràs, alterum maximum ſpatium in duplicem fiſſa ramum pertranſit; atque hoc definitum terminis, vno ſanè quem nunc dicere deſij, quum emergit primum extra cutem; altero quum ſupergreditur amnium, nam omnis per hoc tranſitus venam à iecore ad vmbilicum contractam comprehendit, in duos ramos diuaricatam. Tertia alia regio duas has accipit venas in ſecundis, non amplius duas permanentes. Finditur enim vtraque multifariam, in complures alias variè ſecundis diſperſas. Rurſus ab illis aliæ quædam, deinde ab illis aliæ generantur, quemadmodum ſurculi à ramis, vſque dum in minima vaſa veluti extremas venas ſtirpis deſinant. Peculiaris autem erat vtique, neque venam à iecore profectam caudici in multos diſciſſo ramos, aſſimilare, neque extremos fines germinibus, verùm has ipſis quidem radicum extremis quæ terræ inſeruntur, maximam autem venam vniuerſo radicationis initio. Apparent enim fines venarum, quaſi in vtero radicatæ, alimentum ex ipſo ſanguinem videlicet, ad iecur tanquam totius ſtirpis principium ſurſum efferre. At ſi nolis iecur initium ſtatuere, cordi quidem neutiquam poteris adhuc principium attribuere, cogeris autem omnia quæ in vterum inſeruntur extrema, initium venarum pronunciare.

A ἐκείνων οὐδὲ φλεβῶν ἑτέρως ἂν ἔλεγεν ἀρχὴν εἶναι τὴν καρδίαν, εἰκότως μὲν οὖν ἀσαφὴς ἡ γνώμη τἀνδρός ἐστιν ἡ περὶ τῶν φλεβῶν, οὐδὲν εἰπόντος ὑπὲρ αἵματος γενέσεως, ἀλλ' ὅλην ταύτην παραλιπόντος ἄσκεπτον τὴν ἐνέργειαν, ἀναγκαιοτέραν οὖσαν μακρῷ τοῖς ζώοις τῆς κατὰ τὴν γαστέρα. ζῆν μὲν γὰρ οἷόν τ' ἐστὶν ἡμῖν, εἰ καὶ μηδὲ ὅλως ἡ γαστὴρ πέττοι τὰ σιτία, δυναμένοις γε προσφέρεσθαι χυλοὺς, ὡς ἐν πολλοῖς ἔθνεσι γάλα. τεθνάναι δ' ἀναγκαῖον, εἰ ἡ τοῦ αἵματος ἀπόλοιτο γένεσις, ἣν οὔτε εἰ τὸ ἧπαρ, οὔθ' αἱ φλέβες, οὔθ' ἡ καρδία πεπίστευται, σαφῶς ἐτόλμησεν ἀποφήνασθαι· τοσοῦτον ἀποδεῖ προσθεῖναί
B τινα ἀπόδειξιν τῷ λόγῳ. οὐ μόνον δὲ ταύτην τὴν ἐνέργειαν ἀλλοιοῦσαν τὰ σιτία κατὰ ποιότητα διελθεῖν ὠλιγώρησεν, ἀλλὰ καὶ τὴν θρέψιν ὁμοίως γιγνομένην ἐπιχειρήσας ἐξηγεῖσθαι, μᾶλλον πάντων ἢ ἀλλοιώσεως ἐμνημόνευσεν. εἰ δὲ ταύτης ἐμνημόνευσεν εὐθὺς ἂν οἶμαι καὶ τοῦτο συνεπενόησεν, ὅτι πᾶσι τοῖς ὑπό τινος ἀλλοιουμένοις εἰς τὴν τῶν ἀλλοιούντων ἰδέαν ἡ μεταβολὴ γίγνεται. καθάπερ γὰρ τὸ πῦρ ὁμοιοῦσαν ἑαυτῷ τὸ ξύλον ἐξ ἑαυτοῦ ἅμα γένεσίν τε ἅμα καὶ τροφὴν ἴσχει· κατὰ τὸν αὐτὸν ὁρᾶται τρόπον, καὶ τὰ φυτὰ, καὶ τὰ ζῷα τὴν τροφὴν ἑαυτοῖς ὁμοιοῦντα. δηλοῦται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ἡμιπέπτων περιττω-
C μάτων ὁμοίων ἀεὶ γιγνομένων τοῖς τρεφομένοις σώμασιν, ὧν ἐστι περιττώματα. φυσικώτερος μὲν οὖν ὁ λόγος ἐστὶ, καὶ δεόμενος ἀκοῆς προγεγυμνασμένων ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λογισμοῖς, οὓς ἰδίᾳ διήλθομεν ἔμπροσθεν. λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν ὀλίγον ὕστερον. ἐν δὲ τῷ παρόντι συντελέσαι βούλομαι τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐρασιστράτου γνώμης ἅπαντα λόγον, ᾧ ἀποδείκνυται ὡς κατὰ τὴν πρώτην ἐν τῇ μήτρᾳ τῶν ἐμβρύων διάπλασιν, οὐκ ἐκ τῆς καρδίας αἱ φλέβες ἔχουσι τὴν γένεσιν. ἅπασαι γὰρ αἱ κατὰ τὸ χορίον φλέβες, αἳ συνάπτουσι τῇ μήτρᾳ τὸ κυούμενον, ἀποβλαστήματ' εἰσὶ μιᾶς μεγίστης φλεβὸς ἐξ
D ἥπατος ὡρμημένης. αὕτη δ' ὥσπερ τι στέλεχός ἐστι προπόρθων παμπόλλων τῶν ἐξ αὐτῆς ἐκπεφυκότων ἀγγείων εἰς τὸ χορίον, ἄχρι πλείστου μὲν ἄσχιστος καὶ μία μένουσα, διεξέρχεται μέγα διάστημα τὸ κατ' αὐτὸ τὸ σπλάγχνον. ἀνίσχουσα δ' ἤδη πρὸς τοὐκτὸς, ἕτερον μέγιστον διάστημα διεξέρχεται δίχα σχισθεῖσα διπλοῖς, καὶ τοῦτο ὁριζόμενον ἑνὶ μὲν, ᾧ νῦν δὴ πέπαυμαι λέγων, ὅταν ἀνίσχῃ πρῶτον ἔξω τοῦ δέρματος, ἑτέρῳ δ' ὅταν ὑπερκύψῃ τὸ ἀμνειόν. ἡ γὰρ διὰ τούτου διέξοδος ἅπασα, τὴν ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν συνηνεγμένην φλέβα περιέχει σχιζομένην εἰς δύο. τρίτη δ' ἄλλη χώρα τὰς δύο ταύτας ἐκ-
E δέχεται φλέβας, ἡ κατὰ τὸ χορίον οὐκέτι μενούσας δύο. σχίζεται γὰρ ἑκατέρα πολυειδῶς εἰς παμπόλλας ἄλλας ἀλλαχόσε τοῦ χορίου διασπειρομένας, αὖθις δ' ἀπ' ἐκείνων ἕτεραί τινες. εἶτ' ἀπ' ἐκείνων ἄλλαι γεννῶνται, καθάπερ οἱ κλῶνες ἀπὸ τῶν προπόρθων ἄχρις ἂν εἰς μικρότατα τελευτήσωσιν ἀγγεῖα, τὰς οἷον ἐσχάτας φλέβας τὰς τοῦ φυτοῦ. οἰκειότερον δ' ἦν ἄρα, μήτε τὴν ἐκ τοῦ ἥπατος ὁρμηθεῖσαν φλέβα πρέμνῳ προσεικάζειν εἰς πολλοὺς κλάδους σχιζομένην, μήτε τὰς ἐσχάτας τελευτὰς βλαστήμασιν. ἀλλὰ ταύτας μὲν αὐτοῖς τοῖς πέρασι τῶν ῥιζῶν τοῖς εἰς τὴν γῆν ἐμπεφυκόσι. τὴν μεγίστην δὲ φλέβα, τῇ συμπάσῃ
F τῆς ῥιζώσεως ἀρχῇ. φαίνονται γάρ πως εἰς τὴν μήτραν αἱ τελευταὶ τῶν φλεβῶν ἐρριζωμέναι τροφὴν ἐξ αὐτῆς αἷμα ἀναφέρειν ἐπὶ τὸ ἧπαρ, ὡς ἀρχὴν ἅπαντος τοῦ φυτοῦ. εἰ δ' οὐ βούλει τὸ ἧπαρ ἀρχὴν τίθεσθαι, τῇ καρδίᾳ μὲν οὐδαμῶς ἂν ἔχοις ἔτι προσνέμειν τὴν ἀρχὴν, ἀναγκασθήσῃ δὲ πάντα τὰ εἰς τὴν μήτραν ἐμπεφυκότα πέρατα τὴν ἀρχὴν ἀποφήνασθαι τῶν φλεβῶν,

ἀλλ' εἰ τοῦτο, καὶ τὴν τῶν ἀρτηριῶν ἀρχὴν ἀναγκαῖον ἔσται τὰς εἰς τὰς μήτρας καθήκουσας περάτων θέσθαι, τὴν καρδίαν ὑπερβάντι. δεῖξον οὖν ἡμῖν ἔτι καὶ τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρμωμένην. ἀλλ' ὅμως οὔτ' ἐστί τι νεῦρον ἐκφυόμενον τῆς μήτρας εἰς χορίον, οὔτ' ἐν τῷ χορίῳ φαινόμενον, οὔτε κατὰ τὸν ὀμφαλὸν, ἢ ἔξωθεν ἔσω χωροῦν, ἢ ἔσωθεν ἔξω περιερχόμενον. οὐδὲ γὰρ ἦν ὅλως χρεία τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν τοῦ γεννωμένου συναφθῆναι τῇ μήτρᾳ, καθάπερ τὴν τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν. αὗται μὲν γὰρ δέονται τῆς ἐκ τῆς κυούσης ὕλης, ἡ δ' ἀρχὴ τῶν νεύρων οὐ δεῖται. δέδεικται δὲ κἀν τοῖς ἔμπροσθεν ἤδη λόγοις, ὑπὲρ τοῦ τὰ μέγιστα τῶν ἀγγείων ἀρχὰς εἶναι τοῖς ἐλάττοσιν, ὥστε καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐκφυομένη φλὲψ, ἀρχὴ ταῖς κατὰ τὸ χορίον ἁπάσαις ἐστὶν, ὥσπερ γε καὶ ἡ ἐκ τῆς καρδίας ἀρτηρία. καὶ γὰρ καὶ αὕτη ταῖς κατὰ τὸ χορίον ἁπάσαις χορηγεῖ τῆς οἰκείας δυνάμεως, οὐκ ἐκεῖναι ταύτῃ. ἐκ γὰρ τοῦ σπέρματος ἡ ἀρχὴ τοῖς ἐμβρύοις ἐστὶ τῶν διοικουσῶν αὐτὰ δυνάμεων, οὐκ ἐκ τῆς μήτρας. ἀμέλει κἂν βρόχῳ διαλάβῃς, ἢ τοῖς σαυτοῦ δακτύλοις πιέσῃς τὰς κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ἀρτηρίας, ἀσφύκτους ὄψει παραχρῆμα τὰς κατὰ τὸ χορίον ἁπάσας, οὗ τοὐναντίον ἐφαίνετ' ἂν, εἰ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως αὐταῖς ἡ μήτρα παρεῖχεν. ἔοικα δὲ διατρίβειν ἐπὶ πλέον ἐν πράγματι σαφεῖ τε ἅμα, καὶ τοῖς ἀνατομικοῖς σχεδὸν ἅπασιν ὡμολογημένῳ. καὶ γὰρ ὅπως διαιρεῖν χρὴ τῆς κυούσης τὸ ἐπιγάστριον, καὶ ὅπως γυμνὸν ἐργάζεσθαι τὸ ἔμβρυον, ἔτι τῇ μήτρᾳ προσεχόμενον, οὐχ ἡμέτερον εὕρημά ἐστιν, ἀλλὰ πολλοῖς τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις ὡμολόγηται, καὶ ὅτι τὸ κυούμενον ἐν ἑαυτῷ τὰς ἀρχὰς ἔχει τῶν διοικουσῶν αὐτὰ δυνάμεων, ὥστε τούτου μὲν ἀποχωρεῖν ἤδη προσήκει τῇ ζητήσει, εἴτε τὸ ἔμβρυον ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν ἔχει τῶν φλεβῶν, εἴθ' ἡ μήτρα τῆς κυούσης. ἐπισκέπτεσθαι δ' ἐξ ὅτου τῶν σπλάγχνων αὗται πεφύκασιν, ἑτοίμη δ' εὕρεσις ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς φαινομένων. εἰς ὃ γὰρ ἅπασαι περαίνουσιν αἱ κατὰ τὸ χορίον, ἐκ τούτου πεφύκασιν. ἀλλὰ μὴν ἐναργῶς τοῦτό γε φαίνεται πᾶσι τοῖς ὀφθαλμοὺς ἔχουσιν, εἰς μίαν ἅπασαι συνιοῦσαι φλέβα τὴν ἐκ τοῦ ἥπατος ἐκπεφυκυῖαν, ὥσπερ γε καὶ αἱ ἀρτηρίαι πᾶσαι πρὸς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν τὴν κατὰ ῥάχιν. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ὥσπερ ἔξωθεν τοῦ ἐμβρύου δίεισιν ἡ ἀρτηρία καθ' ὅλον τὸν ἀμνειὸν, οὕτω καὶ μέχρι τῆς κατὰ ῥάχιν ἀρτηρίας δύο διαμένουσαι παρέρχονται. συνέρχονται δ' εἰς φλέβα μίαν αἱ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ὁρμώμεναι δύο φλέβες. αὕτη μὲν οὖν ἡ φλὲψ εὐθὺ τοῦ ἥπατος ἀφικνεῖται. τὰς δύο ἀρτηρίας, οὔτ' ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτὴν ἀνήκεις, οὔτ' ἐπὶ τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν ἡ φορά. περιλαβοῦσαι γὰρ ἑκατέρωθεν τὴν κύστιν εἰς τὸ κάταντες ἔρχονται, μέχρις ἂν αἱ ἐντύχωσι ταῖς ἐπὶ τὰ σκέλη τοῦ κυουμένου φερομέναις ἀρτηρίαις. ἀλλ' ἐπεὶ τῆς κατὰ τὴν ὀσφὺν ἀφώρμηνται τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, διὰ τοῦτ' ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν, ὡς ἐκείνην αὐτὰς ἔφασαν περαίνειν, εἰ μὲν ἀκριβολογεῖταί τις, οὐκ ἀληθεύοντες. εἰ δὲ ὡς εἴρηται νῦν ἀκούει τῶν λεγομένων, οὔτε ἀκριβοῦντες τοῦ φαινομένου τὴν διήγησιν, οὔτε μέγα τι σφαλλόμενοι. θαυμαστὸν οὖν εἶναί μοι δοκεῖ τῶν ἀνδρῶν ὅτι τὰς μὲν ἀρτηρίας ἁπάσας τὰς κατὰ τὸ χορίον τε, καὶ τὸν ὀμφαλὸν ἐκ τῆς καρδίας πεφυκέναι φασὶν, καίτοι οὔτ' ἐξ ἐκείνης ἐκφυομένας, οὔτ' ἐκ τῆς μεγάλης τῆς κατ' ὀσφῦν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπ' ἐκείνης εἰς τὰ σκέλη πεφυκυιῶν ἑτέρων.

A At ſi hoc fiat, etiam arteriarum originem neceſſe erit extremas illas quæ in vuluam pertinent, corde prætermiſſo ſtatuere. Oſtende igitur nobis præterea neruorum etiam principium ex his ipſis procedere. At neque eſt aliquis neruus ex vtero emanans in ſecundas, neque in ſecundis apparens, neque iuxta vmbilicum vel extrinſecus intrò procedens, vel ab internis foràs excurrens, neque enim erat omnino neceſſe, neruorum principium eius quod gignitur, vtero eſſe commiſſum, quemadmodum arteriarum venarúmque initium. Hæ ſiquidem materias ex ea quæ vterum fert requirunt, initium verò neruo- B rum non requirunt. Oſtenſum eſt etiam in prioribus iam ſermonibus, quomodo maxima vaſa minorum ſint principia. Proinde & vena ex iecore procedens, omnium quæ ſecundas perreptant, initium exiſtit, ſicuti & arteria quæ ex corde proficiſcitur. Etenim hæc quoque omnibus quæ in ſecundis ſunt propriam facultatem ſuppeditat, non ille huic, quippe ex ſemine infantibus prouenit initium facultatum eos regentium, non ex vtero. Porrò ſi fune interceperis, aut tuiſmet digitis vmbilici arterias compreſſeris, omnes quæ in ſecundis habentur, ſtatim pul- C ſu videbis deſtitutas; cuius contrarium appareret, ſi motus initium ipſis vterus exhiberet. Videor autem diutius immorari in re manifeſta, ſimul & anatomicis propemodum omnibus confeſſa; etenim quomodo diuidendum ſit fœminæ in vtero gerentis abdomen, & quomodo infans nudus reddatur, vtero adhuc affixus, non noſtrum inuentum eſt, ſed à multis vetuſtioribus expoſitum. Apud hos ipſos in confeſſo eſt etiam, quod conceptus facultatum quæ ipſum gubernent, in ſeipſo habeat principia; quare digredi iam conuenit ab ea inquiſitione, vtrum fœtus in ſe venarum habeat initium, an vulua grauidæ. Inſpicere autem quo ex viſcere hæ proceſſerint, prompta autem eſt inuentio ex iis quæ in diſſectionibus apparent; nam in quod omnes ſecundarum venæ terminantur, inde procedunt. Atqui manifeſtò hoc apparet omnibus qui oculos habent, vniuerſæ in vnam coëunt venam ex iecore profectam, ſicuti & arteriæ omnes ad magnam ſpinæ arteriam concurrunt; ſed hîc ſanè quemadmodum extra fœtum permeat arteria per totum amnium, ita etiam vſque ad ſpinæ arteriam duæ permanentes, procedunt. Venæ autem duæ per vmbilicum excurrentes, in v- E nam venam coëunt, quæ rectà ad iecur accedit; duæ autem arteriæ, neque ad cor ipſum manifeſtò, neque ad magnam arteriam deferuntur; nam vtrobique veſicam circumplexæ in decliue pergunt, vſque dum arteriis inciderint quæ ad crura fœtus feruntur. Sed quoniam ex magna lumborum arteria deſluxerunt, ideò nonnulli anatomicorum ad illam, has terminari dixerunt. Qod ſi quis exactè conſideret, vera non dicunt; ſin autem, quis, vt dictum eſt, nunc intelligat ea quæ recenſentur, neque exactè eius quod F apparet, narrationem tractant, neque multùm adeò aberrant. Mirabile igitur mihi videtur de viris qui arterias quidem omnes, tum ſecundas, tum vmbilicum perreptantes, ex corde proueniſſe dicunt, quum neque ex illo procedant, neque ex magna per lumbos excurrente, ſed ex iis quæ ab illa in crura enaſcuntur.

At

At æquium erat arbitror iecur principium ponere omnium & vmbilicum ſecundas perreptantium venarum, ſicuti & cor arteriarum ſtatuimus. Quæ enim vaſa ex iis quæ ab alio nata ſunt prodierunt, idem cum illis initium obtinent. Multò magis ergo iecur venarum initium poni debet, quàm cor arteriarum, quantum ad ea pertinet quæ ex diſſectione apparent; quippe quoniam euidentiora ei inſunt principij indicia. Sed nec illud quoque te lateat, quod omninò pulſarent venæ, ſi ex corde ducerent originem.

CAPVT VII.

Aduerſus Praxagoram & Philotimum de arteriarum pulſatione.

DIſputatio autem non ampliùs mihi cum Eraſiſtrato, aut Eraſiſtrateis eſt, ſed aduerſus eos qui putant, non quia ſpiritu arteriæ implentur, ideo eleuari ipſas & pulſare, ſed quia eleuantur, pulſántque, ideo repleri. Commune igitur hoc placitum multorum & inſignium virorum eſt, ſicuti etiam quòd facultatem ex corde tunicæ arteriarum dilatandi & contrahendi ſuſcipiunt. In quo haud noui qua ratione deſciuerint ab eis Praxagoras & Philotimus quum in aliis conſentiant, arbitrantur tamen arterias planè ex ſeipſis pulſare; proindéque ſi quis carnem ex animali exciſam palpitantem in terram deiiciat, euidenter arteriarum motum viderit. Nollem profectò eatènus aberrare tales viros ab eo quod apparet, vt non poſſint palpitationem à pulſu diſtinguere. Hoc quidem, ſiquid iudico, eos viros nouiſſe oportebat; non ignoraſſe autem & illud, quòd ſi ſolam excideris arteriam, non mouetur, quemadmodum neque ſi vinculo interceperis, adhuc cordi connexam. Atqui mirabile, quum quidem extra animal eſt, non ſolùm cordis, ſed aliarum omnium partium ablato conſortio, citra impedimentum ipſam pulſare; quando autem commiſſa eſt omnibus, pulſu deſtitui, fune interceptam. Sed neque extrinſecus, admirande Praxagora, ſemper palpitat ex corde exciſa. Verùm quid in hoc ipſum coarguere contendam? Satis enim eſt oſtendiſſe ſolas arterias & motu & pulſu omninò deſtitutas, quum ex animante fuerint exemptæ; à corde igitur ipſis motus eſt: atque id rectè etiam dixit Eraſiſtratus, non rectè autem motus generationem expoſuit. Etenim ſingulæ arteriæ non quaſi vter qui inflatur, à corde ſpiritum exprimente replentur, verùm quòd ei commiſſæ ſint, & ex illo proceſſerint, eiuſdem cum toto viſcere facultatis euaſerunt compotes. Quòd autem totum cordis corpus pulſat dilatatum contractúmque ex ſeipſo, ferè iam hoc etiam ex diſſectionibus cognoſces, tunc vbi dextram ipſius partem explicueris. Cæterum cor nudatur thorace non diſſecto, modò cartilago xiphoeides fuerit exciſa, prope quam ſuſpenſum eſt cordis inuolucrum pericardium. Porrò tertia hæc thoracis capacitas eſt in medio pectore, à reliquis duabus diuerſa. Si igitur & hoc feceris & rectum, vt dictum eſt, dextrum thoracem ſecueris, dextri cordis ſinus pulſum euidenter contuebere. Non latebit te etiam vas ei inſertum, quod eſt propago cauæ venæ, quemadmodum & arteria pulſans.

A δίκαιον ἦν οἶμαι τὸ ἧπαρ ἀρχὴν τίθεσθαι τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλόν τε, καὶ τὸ χορίον ἁπασῶν τῶν φλεβῶν, ὥσπερ καὶ τὴν καρδίαν ἐθέμεθα τῶν ἀρτηριῶν. ὅσα γὰρ ἀγγεῖα τῶν ἐξ ἑτέρου πεφυκότων ἐκπέφυκε, τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἐκείνοις ἔχει. πολὺ μᾶλλον οὖν τὸ ἧπαρ ἀρχὴν τῶν φλεβῶν ἐστι θετέον, ἢ τὴν καρδίαν τῶν ἀρτηριῶν, ὅσον ἐπὶ τοῖς ἐξ ἀνατομῆς φαινομένοις. ἐναργέστερα γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς ὑπάρχει γνωρίσματα. μὴ τοίνυν μηδὲ ἐκεῖνό σε λανθανέτω, διότι πάντως ἂν ἔσφυζον αἱ φλέβες, εἴπερ ἐκ τῆς καρδίας ἐπεφύκεισαν.

B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Πρὸς τὸν Πραξαγόραν τε, καὶ τὸν Φιλότιμον περὶ τοῦ τῶν ἀρτηριῶν σφυγμοῦ.

Ὁ λόγος δ' οὐκ ἔτι μοι πρὸς Ἐρασίστρατον, ἢ τοὺς Ἐρασιστρατείους ἐστὶν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἡγουμένους οὐ διότι πληροῦνται πνεύματος αἱ ἀρτηρίαι, διὰ τοῦτο διαστέλλεσθαί τε καὶ σφύζειν αὐτάς, ἀλλὰ διότι διαστέλλονταί τε καὶ σφύζουσι, διὰ τοῦτο πληροῦσθαι. κοινὸν μὲν οὖν τουτὶ τὸ δόγμα πολλῶν τ' ἐστὶ καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, ὥσπερ γε καὶ ὅτι τὴν δύνα-
C μιν ἐκ τῆς καρδίας, οἱ χιτῶνες τῶν ἀρτηριῶν τοῦ διαστέλλεσθαι, καὶ συστέλλεσθαι λαμβάνουσιν. ἀποχωρῆσαι δ' οὖν οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτῶν ἐν τῷδε Πραξαγόρας τε, καὶ Φιλότιμος ὁμολογήσαντες τἄλλα, καὶ νομίζουσι τὸ παράπαν ἐξ ἑαυτῶν σφύζειν τὰς ἀρτηρίας, ὥστε καὶ εἰ σάρκα τις ἐκτεμὼν ζώου, καταθείη παλλομένην ἐπὶ τῆς γῆς, ἐναργῶς ὁρᾶσθαι τὴν κίνησιν τῶν ἀρτηριῶν. οὔκουν ἐβουλόμην ἐς τοσόνδε διαμαρτεῖν τοῦ φαινομένου τηλικούτους ἄνδρας, ὡς μὴ δύνασθαι διορίσαι παλμὸν σφυγμοῦ. χρὴ δ' οἶμαι γινώσκεσθαι μὲν καὶ τοῦτο τοῖς ἀνδράσι, γινώσκεσθαι δὲ καὶ ὡς εἰ μόνην ἐκτέμοις ἀρτηρίαν, οὐ κινεῖται κα-
D θάπερ οὐδ' εἰ βρόχῳ διαλάβοις ἔτι συνημμένην τῇ καρδίᾳ, καίτοι θαυμαστὸν ἡνίκα μέν ἐστιν ἔξω τοῦ ζώου, μὴ μόνον τῆς καρδίας, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἄλλων ἁπάντων μορίων ἀφῃρημένης συμπνοίας, ἀκωλύτως σφύζειν αὐτήν. ἡνίκα δὲ συνῆπται πᾶσιν, ἄσφυκτον γίνεσθαι βρόχῳ διαληφθεῖσαν. ἀλλ' οὐδὲ γὰρ ἔξω θαυμασιώτατε Πραξαγόρα πάλλεται διὰ παντὸς ἐκτεμνομένη τοῦ ζώου, καίτοι τί περὶ τούτου φιλοτιμοῦμαι διελέγχειν αὐτόν; ἀρκεῖ γὰρ ἐπιδεῖξαι μόνας τὰς ἀρτηρίας ἀκινήτους τε καὶ ἀσφύκτους ἀκριβῶς γινομένας, ὅταν ἐκτμηθῶσι τοῦ ζώου, παρὰ τῆς καρδίας οὖν αὐταῖς τὸ κινεῖσθαι. καὶ
E τοῦτ' ὀρθῶς μὲν εἶπε καὶ ὁ Ἐρασίστρατος, οὐκ ὀρθῶς δ' ἐξηγήσατο τῆς κινήσεως τὴν γένεσιν. οὐ γὰρ ὡς ἀσκὸς ἐμφυσώμενος ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκθλιβούσης τὸ πνεῦμα πληροῦται τῶν ἀρτηριῶν ἑκάστη, τῷ συνῆφθαι δ' αὐτῇ καὶ ἐξ ἐκείνης πεφυκέναι τῆς αὐτῆς ὅλῳ τῷ σπλάγχνῳ κεκοινώνηκε δυνάμεως. ὅτι δ' ὅλον σφύζει τῆς καρδίας τὸ σῶμα, διαστελλόμενόν τε καὶ συστελλόμενον ἐξ ἑαυτοῦ, σχεδὸν ἤδη τοῦτο καὶ διὰ τῶν ἀνατομῶν γνωριεῖς, τηνικαῦτα τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος ἀναπτύξας. γυμνοῦται δ' ἡ καρδία χωρὶς τοῦ συντμηθῆναι τὸν θώρακα τοῦ ξιφοειδοῦς ἐκκοπέντος, ᾧ ἐγγὺς ἤρτηται τὸ περικάρδιον σκέπασμα. τρίτη
F δὲ αὕτη τοῦ θώρακός ἐστιν εὐρυχωρία κατὰ μέσα τὰ στέρνα, μηδετέρα οὖσα τῶν ὑπολοίπων δυοῖν. ἐὰν οὖν ἅμα τε τοῦτο ποιήσῃς, καὶ τέμῃς ὀρθῶς ὡς εἴρηται, τὸν δεξιὸν θώρακα τῆς δεξιᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἐναργῶς ὄψει τὸν σφυγμόν. οὐ λήσεταί σε οὐδὲ τὸ καταφυόμενον εἰς αὐτὴν ἀγγεῖον, ὅπερ ἐστὶν ἀποβλάστημα τῆς κοίλης, ὁμοίως ταῖς ἀρτηρίαις σφύζον.

εἴτε δὲ τῷ δέχεσθαι δύναμιν ἐκ τῆς καρδίας ἄχρι τοῦ βράττεσθαι ἐπιρρέουσαν, εἴτε τοῦ αἵματος τῆς ἐπὶ τἀναντία φορᾶς τῆς κατὰ τὸ δεξιὸν οὖς, εἴτε ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ τὴν κίνησιν ταύτην ἡ κοίλη φλὲψ λαμβάνοι, περιττὸν ἐν τῷ παρόντι σκοπεῖν. ἱκανὸν γὰρ εἰς τὰ προκείμενα, τὸ μηδ' ὅλως σφύζειν αὐτὴν ὥσπερ τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, ἅμα ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ταῖς κατὰ τὸ σῶμα. ὅτι μὲν οὖν οὔτε τῆς πρώτης γενέσεως τῶν φλεβῶν, οὔτε τῆς μετὰ ταῦτα διοικήσεώς ἐστιν ἀρχὴ ἡ καρδία, δέδεικται σαφῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Πρὸς τὰ τινῶν λήμματα τῶν τὴν μὲν καρδίαν τῶν φλεβῶν ἀρχὴν νομισάντων, ἧπαρ δὲ ἐκ τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας τὴν τῆς ἐξαιματώσεως ἀρχὴν εἶναι.

Ὑπόλοιπον δ' ἐστὶν ὑπὲρ οὗ ἐδόξασάν τινες ἄτοπον μὲν ἱκανῶς, ὅμως δὲ ἀρέσαν ἐνίοις τῶν ἐνδόξων ἰατρῶν, ἐξηγήσασθαι μὲν πρότερον, ἐπιδεῖξαι δέ τι καθὸ ἡμάρτηται. φασὶ γὰρ ὥσπερ ὁδοῦ τις ἀρχὴ λέγεται, κατὰ τὸν αὐτὸν ἐγχωρεῖν τρόπον εἶναί τινα καὶ φλεβῶν ἀρχὴν, οὐδὲν κωλύον εἰ καὶ τελευτὴν ὀνομάζει τις αὐτήν. ἐν γὰρ τῷ πρός τι τὴν τοιαύτην ἀρχὴν εἶναι τὰς Ἀθήνας. ἀλλὰ κατὰ τοῦτόν γε τὸν τρόπον οὐχ ἡ καρδία μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο μόριον ἀρχή τε ἅμα δύναται, καὶ τελευτὴ λέγεσθαι τῶν εἰς αὐτὸ καταφερομένων ἀγγείων. οὕτως οὖν καὶ ἡ καρδία τῆς κοίλης φλεβὸς οὐδὲν μᾶλλον ἀρχὴ, ἢ τελευτὴ νομίζοιτο. τῆς δ' ἐπὶ ταῖς πύλαις οὐδαμῶς ἂν ἀρχὴ ἢ τελευτὴ νομίζοιτο, μήτ' αὐτῆς ἐκείνης τῆς φλεβὸς εἰς τὴν καρδίαν ἡκούσης, μήτε τῶν ἀπ' αὐτῆς ἀποσχιζομένων μηδεμιᾶς, ἐκείνων οὐδὲ τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλεβῶν. ὥστε διὰ μάτην θρυλοῦσιν εἰ μηδὲν ὧν οἴδασι δέον ὁδοῦ μνημονεύοντες. ἄχρηστος γὰρ ἡ τοιαύτη ζήτησις, τοῖς ὑποτιθεμένοις γε χρήσιμον ὑπάρχειν αὐτήν. τὸ μὲν δὴ ἧπαρ ἀρχή τε ἅμα καὶ τελευτὴ συμπασῶν ἔσται τῶν φλεβῶν, ἄλλο δ' οὐδὲν, οὔτε σπλάγχνον, οὔτε μέρος, ὅτι μηδὲ συνεχεῖς εἰσιν αἱ καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλέβες ἑτέρῳ τινὶ μορίῳ. πάλιν οὖν ἄνωθεν ἐπὶ κεφαλαίων ἀναλάβωμεν τὸν λόγον. εἰ τὴν τῆς πρώτης γενέσεως ἀρχὴν τῶν φλεβῶν ζητεῖς, ἧπάρ ἐστιν, εἰ τῆς κατὰ τὴν ὕλην διοικήσεως ᾗ τρέφεται τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ δυνάμεως, οὐδ' οὕτως ἄλλο τι σπλάγχνον εὑρήσεις ἐπιτηδειότατον ἀρχὴν νομισθῆναι. φημὶ γὰρ καὶ τὰς φύσει παρελθὼν ἀρχὰς εἰ τὴν, ὡς διδασκαλίας ἀρχὴν, ἢ τὴν ὡς ὁδόν, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἐθέλοι σκοπεῖσθαι, πᾶσαν ἐπίνοιαν ἀρχῆς ἐπιτήδειόν ἐστι δέξασθαι τὸ ἧπαρ. εἰ γὰρ ὄντως τε καὶ φύσει τῶν φλεβῶν ἐστιν ἀρχὴ, θαυμαστὸν τοῦτο κατὰ πάντα τρόπον ἀρχὴν αὐτῶν εὑρίσκεσθαι. ἆρ' οὖν ἤδη καταπαύσωμεν ἐνταῦθοι τὸν λόγον, ἢ προσθῶμεν αὐτῷ κεφάλαιον ἕν τι τῶν ἔμπροσθεν ἀναβληθέντων, ἡνίκ' ἐλέγομεν οὐκ ἄν τινα γεγυμνασμένον ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λογισμοῖς, ἄλλο γενέσεως αἵματος ἀποφαίνεσθαι σπλάγχνον αἰτιώτερον ἥπατος. ἄμεινον ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ πάντ' εἰρῆσθαι προσθεῖναι, κἂν ὅτι μάλιστα τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς ἀποδεδειγμένον ὑπάρχῃ τελέως, ὅτι μὲν ἀλλοιοῦται τὸ τρέφον εἰς τὴν τοῦ τρεφομένου μεταβαλλόμενον οὐσίαν, ἡμῖν τε δι' ἑτέρων ἀποδέδεικται, καὶ σχεδὸν ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἰατρῶν τε, καὶ φιλοσόφων ἀποδέδεικται. ὅτι δ' εἴπερ ὁ ἐκ τῆς γαστρὸς εἰς ἧπαρ ἀναδιδόμενος χυμὸς αἷμα φαίνεται γιγνόμενος,

A An verò facultatem ex corde recipiat, adeò vt eouſque ebulliat, influentem, an eò quòd ſanguis in contrariam partem in dextra auricula feratur, ſiue alio quodam modo motum hunc caua vena ſuſcipiat, ſuperfluum eſt in præſentia conſiderare. Abundè enim ad inſtitutum eſt, quòd neutiquam ſic ipſa pulſat, quemadmodum magna arteria ſimul cum aliis vniuerſis corpus percurrentibus. Quòd igitur neque primæ venarum generationis, neque gubernationis poſt hæc initium cor ſit, manifeſtò oſtenſum eſt.

B

CAPVT VIII.

In quorumdam obiectiones qui cor venarum principium eſſe exiſtimarunt, & iecur ex propria ſubſtantia ſanguinis procreandi principium eſſe.

Reliquum eſt, id quod nonnulli opinati ſunt, abſurdum ſanè admodum, verumtamen nonnullis nobilium medicorum gratum, interpretari priùs, deinde oſtendere in quo aberratint. Aiunt enim, ſicut viæ quoddam initium dicitur, ita poſſe quoddam & venarum eſſe principium, quod tamen nihil prohibet, quin & finem ipſum C quis nominet, quippe quod in ratione ad aliquid eiuſmodi principium Athenas eſſe dicimus; ſed hoe pacto non cor ſolùm, ſed quælibet alia pars initium ſimul & finis dici poteſt vaſorum in ipſam decurrentium. Sic igitur & cor cauæ venæ nihilomagis initium quàm finis putaretur; venæ autem ad portas ſitæ nequaquam initium aut finis diceretur, dum neque iſta ipſa vena in cor deſinit, neque earum quæ ab ea propagantur vlla, quare neque earum quæ in vniuerſo ſunt corpore venarum. Quapropter errant qui viarum mentionem faciunt D quarum conuenientem notitiam non habent; inutilis huiuſmodi quæſtio eſt iis qui vtilem ipſam eſſe ponunt. Iecur etenim principium ſimul & finis vniuerſarum venarum erit; aliud autem nullum, neque viſcus, neque pars, quoniam totius corporis venæ nulli alteri parti ne continuæ quidem exiſtunt. Rurſus igitur ex ſuperioribus ſermonem ad caput repetamus. Si primæ generationis exordium venarum requiris, iecur eſt; ſi materiæ diſpenſationis, qua vniuerſum corpus nutritur, & facultatis, ne ſic quidem aliud viſcus reperias, quod aptius initium cenſeatur, duo etiam & naturalia præter- E greſſus initia, ſi tanquam diſciplinæ initium, vel tanquam viæ, vel quocunque alio modo conſiderare voles, omnem principij notionem recipere iecur eſt idoneum. Si enim verè & natura venarum eſt principium, nihil mirum omni modo, principium ipſarum inueniri. An igitur iam ſermonem hic finiemus, an apponemus ei caput vnum ex iis quæ ſuperiùs diſtuleramus, quum diceremus nullum in naturalium facultatum ſpeculationibus exercitatum, aliud generationis ſanguinis viſcus, cauſam magis quam iecur pronunciare. Satiùs forſan eſt, vt omnia F dicta ſint, hoc adiicere, licet quàm maximè res propoſita ab initio abſolutè ſit demonſtrata, nempe id quod nutrit, alterari in eius ſubſtantiam tranſiens, quod nutritur; id quod nos alibi, & propè præſtantiſſimi tum medici, tum philoſophi demonſtrarunt. Porrò quòd ſi humor qui ex ventriculo in iecur diſtribuitur, ſanguis fieri apparet,

necessarium

neceſſarium ſit mutationem ipſam à propria iecoris ſubſtantia effici, id non ita omnes conſentiunt, verùm opinantur nonnulli ipſas venarum tunicas ſanguinem efficere, licet ſi ipſas inanieris, nihil à membranoſa nerueáve ſubſtantia differre videas. Quemadmodum igitur ſiquis à neruis, aut membranis, aut oſſibus, aut cartilaginibus, aut pinguedine, aut ſummatim ab exangui corpore ſanguinem gigni diceret, promptè eum damnatemus: eodem opinor modo, ſi etiam ad venarum tunicas ex ſua ipſarum natura ſanguinis generationem referas. Non enim rubrum illum humorem, ſed album & viſcoſum reddere idoneæ ſunt, vnde & generatio ipſis eſt, & incrementum, & nutritio. Demonſtratum verò eſt de his priore de ſemine libro; & ſanè ſi id quod mutatur, in ſimilem ſpeciem ei quod mutat, peruenit, iecoris ipſius carne nihil ad ſanguinis generatiooem accoomodatius reperias. Si enim ſanguis fuerit incraſſatus, exacta iecoris caro efficietur. At naturalium plurimi interpretes multa quum ignorent, tum alia nonnulla, tum ea quæ de oaturalibus facultatibus opere demonſtrauimus, negotlum nobis faceſſunt. Nam ventriculus cibis circumdatur, peculiarem ſibi humorem ex ipſis eliciens, donec fruitus & omninò repletus, ſuperfluum totum ad ieiunum inteſtinum propellat. Inde rurſus iecur ad ſe trahit ipſum, in ventriculo priori tempore elaboratum, non per Iouem ventre iecoris cauſa ipſum alterante, ſed fieri nequit vt quum duo corpora io idem mutuò coëunt, non in ſe agant, patiantúrque; nam & hoc à nobis in illo commentario oſtenſum eſt, & quomodo fortius vincit, & alterum immutat. Sicut igitur veotris reliquum iecori fit idoneum, ita huius rurſus ipſius ſuperfluum iis quæ poſt iecur habentur omnibus; quum neque iecur ipſum illorum cauſa alimentum alteret, ſed quo dixi modo, quum mutaret, alteraréetque, id accommodatius interea redditur partibus poſt iecur ſitis; ſiquidem vti ipſum per venas ex ventriculo, & inteſtinis alimentum attraxit, ita quæ poſt illud conſtituta ſunt, per alias ad ſe venas alliciunt, deinde rurſus alia: atque hoc fieri ſolet vſque dum in omnem animantis partem alimentum peruenerit; ac præparat vnumquodque ſemper, ac præcoquit ei quod ſequitur ſecundum diſtributionis continuitatem. Sic igitur & iecur ſuccum ex ventriculo diſtributum, ſibi ipſi, hoc eſt carni, & ipſius ſubſtantiæ (quod à nonnulllis medicis parenchyma dicitur) aſſimilat. Singulæ enim inſtrumentariæ animantis partes quum ex aliis ſimplicioribus conſteot partibus, omnino peculiari quadam eiuſmodi ſubſtantia conſtant, quali non aliud totius animantis corpus. Sanè ventriculi corpus proprium, quale noo aliud omnium exiſtit. Similiter & lienis, cerebri, renum, linguæ, oculorum, veſicæ, & vteri; arteriæ verò, nerui, & venæ inſtrumentis inſeruntur communis vſus gratia; ita verò nonnullis ipſorum membranæ & ligamenta. Proprium autem cuiuſque corporis fine his exiſtit; quare etiam actionem eximiè diuerſa ab aliis poſſident. Siquidem ex communi neceſſe eſt ſcilicet actionem communem quoque eſſe, non enim poteſt ex corporis loco, venæ, aut arteriæ, aut nerui actio immutari;

A ἀναγκαῖον ὑπὸ τῆς οἰκείας οὐσίας τοῦ ἥπατος ἐγγίγνεσθαι τὴν ἀλλοίωσιν αὐτήν, τοῦτ' οὐκέτι σύμπαντες ὁμολογοῦσιν, ἀλλ' ἡγοῦνταί τινες αὐτοὺς τοὺς τῶν φλεβῶν χιτῶνας ἐργάζεσθαι τὸ αἷμα, καίτοι γ' εἰ ἐκκενώσαις αὐτούς, οὐδὲν ὑμενώδους ἢ νευρώδους οὐσίας θεάσῃ διαφέροντας. ὥσπερ οὖν εἴ τις ὑπὸ νεύρων, ἢ ὑμένων, ἢ ὀστῶν, ἢ χόνδρων, ἢ πιμελῆς, ἢ ὅλως ἀναίμου σώματος ἔφασκε γίγνεσθαι τὸ αἷμα, κατεγνώκαμεν ἂν ἑτοίμως αὐτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, εἰ καὶ τοῖς τῶν φλεβῶν χιτῶσι κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἀναφέροι γένεσιν αἵματος. οὐ γὰρ ἐρυθρὸν ἐκεῖνοί γε χυμόν, ἀλλὰ λευκὸν καὶ B γλίσχρον ἐργάζεσθαι πεφύκασιν, ἐξ οὗ ἥ τε γένεσις αὐτοῖς ἐστιν, ἥ τ' αὔξησίς τε καὶ θρέψις. ἀποδέδεικται δὲ περὶ τούτων ἐν τῷ προτέρῳ περὶ σπέρματος γράμματι, καὶ μὴν εἴπερ εἰς ὁμοίαν ἰδέαν τῷ μεταβάλλοντι τὸ μεταβαλλόμενον ἀφικνεῖται, τῆς τοῦ ἥπατος αὐτοῦ σαρκὸς οὐδὲν ἂν εὕροις ἐπιτηδειότερον εἰς αἵματος γένεσιν. εἰ γὰρ παχυνθείη τὸ αἷμα, σὰρξ ἥπατος ἀκριβὴς ἀποτελεσθήσεται. πολλὰ δ' ἀγνοήσαντες οἶμαι τῶν φυσικῶν οἱ πλεῖστοι, πράγματα ἡμῖν παρέχουσιν, ὧν ἄλλα τέ τινά ἐστι, καὶ τὰ διὰ τῆς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων πραγματείας ἀποδεδειγμένα. περιστέλλεται γὰρ ἡ γαστὴρ τοῖς σι- C τίοις, ἕλκουσα τὸν οἰκεῖον ἑαυτῇ χυμὸν ἐξ αὐτῶν, ἔς τ' ἂν ἀπολαύσασα, καὶ τελέως ἐμπλησθεῖσα διώσηται τὸ περιττὸν ἅπαν εἰς τὴν νῆστιν, ἐντεῦθεν δ' αὖθις ἕλκει τὸ ἧπαρ εἰς ἑαυτό, προκατειργασμένον αὐτὸν ἐν τῇ γαστρὶ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον, οὐ μὰ Δία τῆς γαστρὸς ἕνεκα τοῦ ἥπατος ἀλλοιούσης αὐτόν, ἀλλ' ἀδύνατον εἰς ταὐτὸν ἀλλήλοις ἰόντα δύο σώματα μὴ δρᾶν, καὶ πάσχειν εἰς ἄλληλα. δέδεικται γὰρ δὴ καὶ τοῦθ' ἡμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ, καὶ ὡς τὸ ἰσχυρότερον νικᾷ, καὶ μεταβάλλει θάτερον. ὥσπερ οὖν τὸ τῆς γαστρὸς λείψανον ἐπιτήδειον γίνεται τῷ ἥπατι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τοῖς μεθ' ἧπαρ ἅπασι τὸ τούτου πάλιν αὐτοῦ περιττόν. οὐδ' D οὖν οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ἥπατος ἐκείνων ἕνεκεν ἀλλοιώσαντος τὴν τροφήν, ἀλλὰ καθ' ὃν εἴρηκα τρόπον ἀνάγκῃ μεταβάλλοντός τε, καὶ ἀλλοιοῦντος ἐπιτηδειότερα ἐν τῷδε γίνεται τοῖς μεθ' ἧπαρ μορίοις. ὡς γὰρ αὐτὸ διὰ τῶν φλεβῶν εἵλκυσεν ἐκ γαστρός τε, καὶ τῶν ἐντέρων τὴν τροφήν, οὕτως ὅσα μετ' ἐκεῖνο τέτακται, δι' ἄλλων ἕλκει φλεβῶν εἰς ἑαυτά· κἄπειτ' αὖθις ἕτερα, καὶ τοῦτο ὑπάρχει γιγνόμενον ἄχρι περ ἂν εἰς ἅπαν ἀφίκηται τοῦ ζώου μόριον ἡ τροφή, προπαρασκευάζει δ' ἕκαστον ἀεὶ καὶ προπέττει τὸ μεθ' αὐτὸ κατὰ τὸ συνεχὲς τῆς δια- E δόσεως. οὕτως οὖν καὶ τὸ ἧπαρ ἐξομοιοῖ τὸν ἐκ τῆς κοιλίας ἀναδοθέντα χυλὸν ἑαυτῷ, τουτέστι τῇ σαρκί τε καὶ τῇ οὐσίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, τῷ καλουμένῳ πρὸς ἐνίων ἰατρῶν παρεγχύματι. ἕκαστον γὰρ τῶν ὀργανικῶν τοῦ ζώου μορίων σύνθετον ὑπάρχον ἐξ ἑτέρων ἁπλουστέρων μορίων, πάντως ἴδιόν τι τοιοῦτον ὑπάρχει κατὰ τὴν οὐσίαν, οἷον οὐκ ἄλλο καθ' ὅλου τοῦ ζώου τὸ σῶμα. τὸ γοῦν τῆς γαστρὸς σῶμα τὸ ἴδιον, οἷον οὐκ ἄλλο τῶν πάντων ἐστίν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τοῦ σπληνός, ἐγκεφάλου τε καὶ νεφρῶν, καὶ γλώττης, καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ κύστεων, καὶ μητρῶν. ἀρτηρίαι μὲν οὖν καὶ νεῦρα, καὶ φλέβες ἐμφύονται F τοῖς ὀργάνοις ἕνεκα χρείας κοινῆς, ὡσαύτως δ' ἐνίοις αὐτῶν ὑμένες τε καὶ σύνδεσμοι. τὸ δ' ἴδιον ἑκάστου σώματος χωρὶς τούτων ἐστί, διὸ καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐξαίρετον, ἥν τ' ἄλλα κέκτηται. κατὰ μὲν γὰρ τὸ κοινὸν ἀνάγκη δή που, καὶ τὴν ἐνέργειαν εἶναι κοινήν. οὐ γὰρ οἷόν τε παρὰ τοὺς τόπους τοῦ σώματος ὑπαλλάττεσθαι φλεβός, ἢ ἀρτηρίας, ἢ νεύρου τὴν ἐνέργειαν,

ἀλλ' εἴ τι κατὰ τὴν πτέρναν, εἴ τι κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀρτηρίας A ἐννοήσεις, εὐθὺς αὐτῆς συνεπινοήσεις τὴν κοινὴν ἁπασῶν ἀρτηριῶν ἐνέργειαν. ὡσαύτως δὲ καὶ νεύρῳ, καὶ φλεβί, καὶ ὀστῷ, καὶ χόνδρῳ, καὶ ὑμένι, καὶ συνδέσμῳ, καὶ πιμελῇ. κατὰ δὲ τὸ ἴδιον εἶδος ἑκάστης οὐσίας ἰδίαν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν ἐνέργειαν. οἷον γάρ ἐστι τὸ τοῦ πνεύμονος σῶμα κατὰ τὴν οὐσίαν οὐκ ἂν εὕροις ἕτερον, οὐδ' οἷον ἐγκεφάλου οὐδὲν ἄλλο τοιοῦτον, ὥσπερ οὐδ' ὁποῖον ἡ καρδία σῶμα κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστίν, οὐδὲν ἀκριβῶς ἄλλο τοιοῦτον ὑπάρχει. καὶ νεφροὶ δὲ καὶ σπλὴν ἑκάτερον αὐτῶν οἷον οὐκ ἄλλο, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐνέργεια καθ' ἕκαστον ἰδία ἐστὶ τῇ τῆς οὐσίας ἰδιότητι, καὶ ἡ τοῦδε σὰρξ ἰδιότητα B πολλὴν ἔχει παρὰ τὰς ἄλλας σάρκας. ἐν ὀφθαλμῷ δὲ τί δεῖ καὶ λέγειν, ὡς ἴδιον ἐξαίρετον, καὶ οὐδ' ἑνὶ οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἐοικός ἐστι τὸ κρυσταλλοειδές; ὅτι καὶ τὸ τῆς ἐνεργείας τῆς κατ' αὐτὸ μηδενὶ προσέοικεν. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν ἐστιν, οὐδὲ τὸ τοῦ ἥπατος ἴδιον σῶμα κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν κεκτῆσθαι τὴν ἐνέργειαν. ἐρυθρότατον μὲν γάρ ἐστιν, ὥστε τὸ αἷμα καὶ τῷ πεπῆχθαι μόνον αὐτοῦ διαφέρειν· θρόμβου μὲν γὰρ ἡ πῆξις ὑπὸ τοῦ περιέχοντος γίγνεται. σβεννύουσα μὲν ἐξ αὐτοῦ τὴν θερμότητα, μελαίνουσα δὲ διὰ τὴν ψύξιν, οὐχ οὕτως καὶ κατὰ τὸ ἧπαρ, ἀλλ' ὑπό γε τῆς ἐμφύτου θερμασίας, κοσμούσης αὐτὸ C μᾶλλον ἢ φθειρούσης. ἀλλοιοῦται μὲν γὰρ ἑκατέρως τὸ αἷμα, κἂν θρόμβος γένηται, κἂν ἥπατος σάρξ. ἀλλ' ἡ μὲν εἰς θρόμβον ἀλλοίωσις, ὁδὸς ἐπὶ φθοράν ἐστιν, ἡ δ' εἰς τὴν ἥπατος οὐσίαν, ἐνέργεια φύσεως. οὐδ' ἔστιν οὐδὲν ὁμοιότερον εὑρεῖν αἵματι τῆς ἥπατος ἰδέας. εἴρηται μὲν οὐ καλῶς οὐδ' ὑπὸ τῶν εἰπόντων τῇ πρώτῃ καὶ νεοπαγεῖ σαρκὶ παραπλήσιον γίγνεσθαι στάξαν εἰς ὕδωρ χλιαρὸν αἷμα. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἡ συμμετρία τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀκριβῆ περιτίθησιν αὐτῷ τὸν κόσμον. εἴπερ οὖν ἕκαστον μέρος ἐξ ὁμοιοτάτου κατὰ τὴν οὐσίαν ἑαυτῷ τρέφεται χυμοῦ, καὶ τοῦτον παρασκευάζειν ἑαυτῷ πέφυ- D κεν, ἀλλοιοῦν τε καὶ μεταβάλλειν ἡ τοῦ αἵματος γένεσις, ἔργον τῆς ἥπατος σαρκός. αὕτη δ' ἐστὶν ὡς ἐδείχθη τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ σῶμα, διὸ τῶν ἄλλων ἀποκριθέν, ἕν τι τῶν σπλάγχνων ἐστὶ μονογενές. μετέχει μὲν οὖν καὶ ἡ καρδία τοῦ τοιούτου χρώματος, ἀλλ' οὐκ εἰς ὅσον ἧπαρ, ὑγρότερον γάρ ἐστι τὸ σπλάγχνον τοῦτο τῆς καρδίας, καὶ διὰ τοῦτ' ἐρυθρότερόν τε καὶ μαλακώτερον, ἡ δὲ ξηροτέρα τε καὶ θερμοτέρα τοῦ ἥπατος ὑπάρχει· οὕτως γὰρ ἤμελλεν ἅμα τε σκληροτέρα γενήσεσθαι καὶ κινήσεσθαι διττὴν κίνησιν, ὁμοίως ταῖς ἀρτηρίαις, ἵν' ἐκ μὲν τῆς τοιαύτης κινήσεως ἡ συμμετρία φυλάττηται τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ὡς ἐν τοῖς περὶ E χρείας σφυγμῶν ἐπεδείξαμεν. ἡ σκληρότης δὲ τὸ δυσπαθὲς αὐτῇ παρέχει, συνεχέσι τε κινήσεσι, καὶ σφόδρα ἰσχυραῖς ἐνίοτε παρεσκευασμέναις ὑπὸ τῆς φύσεως· ὅθεν οὐδὲ τὸ ἴδιον αὐτῆς αἷμα τοιοῦτόν ἐστιν, οἷόνπερ τὸ τοῦ ἥπατος, ἀλλ' ὅσῳ θερμότερον τὸ σπλάγχνον τοῦ σπλάγχνου, τοσούτῳ ξανθότερον, ὥσπερ ἴδιον αἵματος ξηροτέρου, καθάπερ τοῦ ὑγροτέρου τὸ ἐρυθρόν. εἴρηται δὲ καὶ ὑπὸ Πλάτωνος μὲν ἐν Τιμαίῳ περὶ τῆς τῶνδε τῶν χρωμάτων γενέσεως. ἅπερ οὖν καὶ ἡμεῖς αὖθις ἐξηγησάμεθά τε καὶ ἀποδείξαμεν, ὡς ἀληθῶς εἴρηται πάντα, γεγραφότες ὑπὲρ αὐτῶν ἰδίᾳ καθ' ἕτερον λόγον. ἀλλὰ νῦν γε τὸ προκεί- F μενον ἡμῖν περαίνωμεν. αἵματος ὑγροῦ μὲν τὴν κρᾶσιν, ἐρυθροῦ δὲ τὴν χρόαν, ἡ πρώτη μὲν ἐν ἥπατι γένεσις· ὀχετοὶ δὲ παράγοντές τε καὶ διανέμοντες αὐτὸ παντὶ τῷ σώματι φλέβες. αἵματος δὲ ξανθοῦ καὶ λεπτοῦ, καὶ λεπτομεροῦς, καὶ πνευματώδους, ἡ μὲν πρώτη γένεσις ἐν τῇ τῆς καρδίας ἀριστερᾷ κοιλίᾳ,

A verùm ſiue in calce, ſiue in cerebro arteriam conſideraueris, ſtatim ipſius commuuem omnium arteriarum functionem ſimul perpendes. Simili ratione nerui, venæ, oſſis, cartilaginis, membranæ, ligamenti, & pinguedinis. At ſecundum propriam vniuſcuiuſque ſubſtantiæ ſpeciem propriam neceſſe functionem eſſe. Quale enim pulmonis corpus ſubſtantia eſt, non reperies aliud; neque quale cerebri, vllum eiuſmodi aliud; quemadmodum neque quale cordis corpus ſubſtantia exiſtit, nullum exactè aliud tale reperias. Item renes & lien, vtrumque ipſum, quale non aliud. Atque ideo actio cuiuſque propria eſt, propter ſubſtantiæ B proprietatem. Iam caro in his multam proprietatem præter alias carnes obtinet. In oculo autem quid etiam dicendum eſt quod peculiare corpus eximiúmque cryſtallinus humor ſit, nulli aliorum vel propemodum ſimile, quoniam & actionis ipſius proprium nulli reſpondet. Nihil itaque mirum eſt iecoris proprium corpus ſecundum ipſius naturam actionem acquiſiuiſſe, vt quod maximè rubrum ſit veluti ſanguis, & ſolùm eo quod coagulatum ſit ab eo differens; grumi ſiquidem coagulatio ab ambiente fit extinguente eo quidem ipſius calorem, denigrante C autem propter refrigerationem. At non ita etiam in hepate accidit, ſed ab inſito calore, qui exornet id eò magis, quàm corrumpat. Alteratur enim vtroque modo ſanguis, & ſi grumus euaſerit, & ſi iecoris caro. Verùm in grumum alteratio, via ad corruptionem eſt: in iecoris autem ſubſtantiam, actio naturæ; neque eſt quicquam ſanguini ſimilius inuenire, quàm iecoris ſpeciem. Dictum ſanè non rectè eſt ab iis qui aſſeuerant ſanguinem tepidum in aquam diſtillatum, primæ & recens compactæ carni ſimilem effici. Sed multò magis natiui caloris commoderatio, exactum ornamentum ei circundat. Si igi- D tur ſingulæ partes ex ſucco ſimillimo ſibi ſubſtantia nutriuntur, atque hunc præparare ſibi natura poſſunt, & alterare & mutare, ſanguinis generatio opus iecoris ipſius carnis exiſtit. Hæc autem eſt, vt oſtendi, corpus ipſius peculiare; quocirca ab aliis ſegregatum aliquod viſcus ſui generis eſt. Itaque compos eſt etiam cor huiuſmodi coloris, ſed non quantum iecur; quippe hoc viſcus corde humidius eſt, cóque rubrum magis & mollius; cor autem ſiccius calidiúſque iecore exiſtit. Ita enim futurum eſt ſimul durius, & duplici motu arteriis ſimiliter agitabitur, vt E ex huiuſmodi motu natiui caloris ſymmetria conſeruetur, vt in opere de pulſuum vſu oſtendimus. At durities ipſius, ne facilè afficiatur, efficit motibus & continuis & valentiſſimis nonnunquam à natura præparatis, vnde neque proprius ipſius ſanguis talis eſt qualis iecoris, ſed quantò calidius viſcus viſcere eſt, tantò flauior ille; quod proprium ſanguinis ſiccioris exiſtit: ſicuti & humidioris, rubrum. Porrò dictum eſt, & à Platone in Timæo de colorum horum generatione. Seorſim & nos exponemus rurſus demonſtrabimúſque omnia verè eſſe dicta, ſcriben- F tes de ipſis particulatim in alio commentatio. Sed nunc quod nobis erat inſtitutum, finiemus; ſanguinis humidi temperamento, rubri autem colore, prima ſanè in iecore eſt generatio; riui autem venæ id toti corpori traducunt, diſtribuúntque. At ſanguinis flaui, tenuis, ſubtilis, ſpirituoſi, prima ſanè in ſiniſtro cordis ſinu eſt origo,

verùm

verùm talem arteriæ diſpenſant, in totúmque corpus deducunt; id quod vberiùs in commentariis de naturalibus facultatibus oſtenſum eſt. Quare ſitoul quod in ſuperiotibus ſermonibus de cordis ſanguine iterum dicere diſtuleram, io præſentia expoſuii; ſimúlque quòd errauerint, qui cor venarum principium eſſe proounciarunt, indicatum eſt. Si enim ſanguinis cuiuſdam, ſtatim nimirum & venarum cenſuerunt, tanquam non etiam arteriæ ſanguinem ſubtiliſſimum, calidiſſimúmque haberent. Vt igitur arteriarum, ſic & ſpirituoſi feruidique ſaoguinis initium & fons, animantibus cor ineſt; & ideo iraſcibilis anima indidem habitare oſtenditur. Hac ratione itaque & Plato cor ſanguinis, qui per omnia membra vehementer rapitur, fontem appellabat. Non idem enim eſt, aut fontem ſanguinis ſimpliciter dicere, aut apponere, qui validè circumfertur. Nam ex iecore proficiſcens ſanguis non validè circumfertur, quooiam neque ſpirituoſus eſt, neque omnino venæ eum continentes pulſant. At qui ex ſiniſtro cordis ſinu prouenit, calidior hoc, & ſpirituoſus admodum eſt, vt cuius vaſa pulſent. Vocatur autem à vetuſtiſſimis medicis philoſophiſque hoc vaſorum genus alteri ſimiliter, vena, ab aliis verò arteria, id quod pulſat; quod pulſus expers eſt, vena. Porrò quod veteres ſic nominabant, multi iam qui ante me fuerunt oſtendere, nec non ego alio in loco indicaui. Nunc tantillum, quaotum ad præſentia conducit, meminero, arteriæ quæ cubitum, & præſertim ſiniſtrum excurrit, quum motus ex generatione eſt citatus, ſimul & magnus, validúſque robuſtam in corde facultatem iraſcibilem innuit, calorem verò in eo vigeotem & feruidum, quem nominare furioſum iracundúmque conſuetudo eſt. Itaque Hippocrates appellans venam arteriam haoc, ita ſcribit in ſecundo Epidemiorum libro. *Cui vena in cubito pulſat, is furioſus & iracundus erit; cui autem lentè, torpidus.* Quod & pulſare verbum, & ab eo deductum nomen pulſus, in vehementi adeò artetiarum motu vt priuſquam manus adiooueatur, ſit homini ſenſibilis, à veteribus dicebatur, atque per alios demonſtratum eſt; ac nunc quoque maximè apparet ex oppoſitione facta eſt ad verbum quiete moueri, & nomen torpidum, nimirum contrarium furioſo, vel etiam iracundo; quod videlicet iracundum non eſt. Quare obiter & præter iuſtitutum in expoſitiooe nomiois venæ, noo exiguum quidpiam à oobis confectum eſt qui oſtenderimus Hippocratem ante Platonem iraſcibilis facultatis initium in corde ſtatuiſſe, ſed huius quoque paulò poſt meminero. Ad Platonis verba reuertor, quibus arterias nominans venas dicit; cor autem, & venarum & ſanguinis qui per omnia membra validè defertur, fontem. Quandoquidem enim pulſans vas, nondum quemadmodum nunc arteriæ, nomeo ſortitum erat, ſolas autem pulmonis quæ à recentioribus aſperæ nominatæ ſunt, ita nuocupabantur, bona ratione Plato ad diſtinctionem qualiúmnam principium cor eſſe vellet, adiecit etiam fontem ſanguinis, qui rapidè per omnia membra circumfertur. Ad quid autem hic in animali ſanguis conducat, poſtea dicetur. Qui verò ex iecore prouenit, in alimentum omnibus corporis partibus præparatus eſt; vnde puto etiam Plato de illo diſſerens inquit. *Vbi*

A διανέμουσι δὲ καὶ περιάγουσιν εἰς ὅλον τὸ ζῷον αἱ ἀρτηρίαι τὸ τοιοῦτον αἷμα. δέδεικται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν. ὥσθ' ἅμα μὲν ὅπερ ἀνεβαλόμην ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐρεῖν, αὖθις ὑπὲρ τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν αἵματος, τὰ νῦν εἴρηται, ἅμα δὲ ὡς ἐσφάλησαν, οἱ καὶ τὴν καρδίαν ἀρχὴν εἰπόντες εἶναι τῶν φλεβῶν, ἐπιδέδεικται. εἴπερ γὰρ αἵματός τινος εὐθὺς δήπου καὶ φλεβῶν ἐνόμισαν, ὥσπερ μὴ καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐχουσῶν αἷμα λεπτομερέστατον καὶ θερμότατον. ὡς οὖν ἀρτηριῶν οὕτως καὶ τοῦ πνευματώδους τε καὶ τοῦ ζέοντος αἵματος, ἀρχή τε καὶ πηγὴ τοῖς ζῴοις

B ἐστὶν ἡ καρδία, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐνδείκνυται τῆς ψυχῆς ἐν αὐτῇ κατῳκίσθαι. ταῦτ' ἄρα καὶ ὁ Πλάτων τὴν καρδίαν ἔλεγεν πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα μέλη σφοδρῶς αἵματος. οὐ ταὐτὸν γάρ ἐστιν, ἢ πηγὴν αἵματος ἁπλῶς εἰπεῖν, ἢ προσθεῖναι τοῦ περιφερομένου σφοδρῶς. τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἥπατος ὁρμώμενον, οὐ περιφέρεται σφοδρῶς, ὅτι μήτε πνευματῶδές ἐστι, μήθ' ὅλως σφύζουσιν αἱ περιέχουσαι φλέβες αὐτό. τὸ δ' ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ὁρμώμενον, θερμότερόν τε τοῦδε, καὶ πνευματῶδες ἱκανῶς ἐστιν, ὡς αὖ σφυζόντων αὐτοῦ τῶν ἀγγείων. καλεῖται δ' ὑπὸ μὲν τῶν παλαιοτάτων

C ἰατρῶν καὶ φιλοσόφων, καὶ τουτὶ τὸ γένος τῶν ἀγγείων ὡσαύτως θατέρῳ φλέψ, ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων, ἀρτηρία μὲν τὸ σφύζον, τὸ δὲ ἄσφυκτον φλέψ. ὅτι δ' οὕτως ὠνόμαζον οἱ παλαιοί, δέδεικται μὲν ἤδη πολλοῖς τῶν ἔμπροσθεν, ἐπιδέδεικται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ἑτέρωθεν. νυνὶ δὲ τοσοῦτον μόνον ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον ὑπομνήσω τῆς κατὰ τὸν ἀγκῶνα, καὶ μάλιστα τὸν ἀριστερὸν ἀρτηρίας, ὅταν ἡ κίνησις ἐκ γενέσεως ὑπάρχῃ ταχεῖά τε ἅμα καὶ μεγάλη, καὶ εὔτονος, ἰσχυρὰν μὲν ἐνδείκνυται τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ θυμοειδῆ δύναμιν, ἀκμαῖον δὲ καὶ ζέον τὸ κατ' αὐτὴν θερμόν, ὅπερ ὀνομάζειν μανιῶδές τε, καὶ ὀξύθυμον ἔθος. ὁ

D τοίνυν Ἱπποκράτης ὀνομάζων φλέβα τὴν ἀρτηρίαν ταύτην, ὧδέ πως γράφει κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν. ᾧ δ' ἂν ἡ φλὲψ ἡ ἐν ἀγκῶνι σφύζῃ, μανικὸς καὶ ὀξύθυμος, ᾧ δ' ἂν ἀτρεμέως, τυφώδης. ὅτι δὲ καὶ τὸ σφύζειν ὄνομα, καὶ ὁ σφυγμὸς ἐπὶ τῆς σφοδρᾶς εἰς τοσοῦτον τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως, ὡς καὶ πρὶν ἐπιλαβεῖν τὴν ἁφὴν αἰσθητὴν εἶναι τῷ αἰσθανομένῳ τὴν κίνησιν ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐλέγετο, καὶ δι' ἄλλων μὲν ἀποδέδεικται, καὶ νῦν δ' οὐχ ἥκιστα φαίνεται διὰ τῆς πρὸς τὸ ἀτρεμέως ἀντιθέσεως, καὶ τὸ τυφώδη δὲ δηλονότι τὸ ἐναντίον τῷ μανικῷ, ἢ καὶ ὀξυθύμῳ, καὶ ἀόργητον. ὥσθ' ἡμῖν οὐδὲ τὸ πάρεργον

E ἡμῖν οὐ σμικρὸν ἤνυσται κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ τῆς φλεβὸς ὀνόματος ἐπιδείξασιν Ἱπποκράτην πρότερον Πλάτωνος ἐν καρδίᾳ τιθέμενον ἀρχὴν τῆς θυμοειδοῦς δυνάμεως· ἀλλὰ τούτου μὲν καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιμνησθήσομαι. πρὸς δὲ τὴν τοῦ Πλάτωνος λέξιν ἐπάνειμι, καθ' ἣν τὰς ἀρτηρίας ὀνομάζων φλέβας ἔλεγε, τὴν δὲ καρδίαν ἅμα τῶν φλεβῶν, καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος. ἐπεὶ γὰρ οὐδέπω τὸ σφύζον ἀγγεῖον, ὥσπερ νῦν ἀρτηρίαι προσηγόρευται, μόνας δὲ τὰς κατὰ τὸν πνεύμονα, τὰς ὑπὸ τῶν νεωτέρων τραχείας ὀνομασθείσας οὕτως ἐκάλουν, εὐλόγως ὁ Πλάτων

F εἰς διορισμὸν ὁποίων αὖ τινων βούλεται φλεβῶν εἶναι τὴν καρδίαν ἀρχήν, προσέθηκε καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος. εἰς ὅτι μὲν οὖν ἐστι τοῦτο τὸ αἷμα τῷ ζῴῳ χρηστόν, αὖθις εἰρήσεται, τὸ δὲ ἐξ ἥπατος ὁρμώμενον εἰς τροφὴν παρεσκεύασται τοῖς τοῦ σώματος ἅπασι μέρεσιν. ὅθεν οἶμαι καὶ ὁ Πλάτων ὑπὲρ ἐκείνου διαλεγόμενος ἔφη. ὅπ

φάτνην ἐν ἅπαντι τούτῳ τῷ τόπῳ τῆς τοῦ σώματος τροφῆς τεκτηνάμενοι. καὶ μέντοι καὶ ἐκ τοῦ λέγειν, τουτὶ μὲν τὸ καθ' ἧπαρ εἶδος τῆς ψυχῆς, σιτίων τε καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν ὑπάρχειν, οὐ μὴν ἐπί γε τῆς καρδίας οὐδὲν ἔτι προσθεῖναι τοιοῦτον, δῆλός ἐστιν ἐκ μὲν τῆς γαστρὸς, εἰς ἧπαρ βουλόμενος ἀναφέρεσθαι τὴν τροφὴν, ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὴν καρδίαν ἰέναι τι μέρος εἰς τὴν τοῦ κατ' ἐκείνην αἵματος γένεσιν. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἐκ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα χωρίων τῆς τροφῆς ἀνάδοσις εἰς τὴν καρδίαν εὐθέως, ἀλλ' εἰς ἧπαρ γίγνεται, πρόσθεν αὐτάρκως ἀποδέδεικται ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, οὐδὲν ἔτι δέομαι νῦν ἐπεξέρχεσθαι, προσθεῖναι δ' ἄμεινον τῷ λόγῳ τοσόνδε. θερμὸν μὲν ἱκανῶς, ἀναγκαῖον εἶναι τὸ θυμοειδὲς σπλάγχνον. οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ θερμὸν ἱκανῶς τὸ ἐπιθυμητικὸν, ἀλλ' ἐν φυτοῖς μὲν καὶ πάμπολυ τοῦ θυμοειδοῦς ἀπολειπόμενον, ἐν ζώοις δ' οὐ τοσοῦτον μὲν, ὅμως δ' οὐκ ὀλίγον. οὔτε γὰρ ἂν οὕτως θερμὸν εἰργάζετο χυμὸν, εἰ μὴ καὶ αὐτὸ τοιοῦτον ὑπῆρχεν, οὔτ' ἀσφύκτους ἂν εἶχε τὰς φλέβας, εἰ ζεούσης θερμασίας ἦν ἀρχή. ταῦτ' ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἐνδεικνύμενος ἔγραφε. ῥίζωσις φλεβῶν ἧπαρ, ῥίζωσις ἀρτηριῶν καρδίη, ἐκ τουτέων ἀποπλανᾶται εἰς πάνθ' αἷμα, καὶ πνεῦμα, καὶ θερμασίη διὰ τούτων φοιτᾷ. αἷμα μὲν ἐξ ἥπατος ἀποπλανᾶσθαι λέγων, πνεῦμα δ' ἐκ καρδίας, θερμασίαν δ' ἐξ ἀμφοῖν, ὅθεν οὐδὲ διώρισεν ἢ φλεβῶν ἀρχὴν εἰπεῖν τὸ ἧπαρ, ἢ αἵματος, ἢ τῆς ἐπιθυμητικῆς ψυχῆς, ἀλλ' οἰκειότερόν πως ἰατρῷ μὲν ἐπὶ τοῖς σωματικοῖς ὀργάνοις, φιλοσόφῳ δ' ἐπὶ ταῖς ψυχικαῖς δυνάμεσι ποιεῖσθαι τὴν διδασκαλίαν. ἕπεται δὲ ἐπιδειχθέντι θατέρῳ θάτερον, καὶ τοίνυν φαίνονται γεγραφότες οὕτως ὑπὲρ αὐτῶν Ἱπποκράτης καὶ Πλάτων. ὁ μὲν ὑπὲρ τῶν σωματικῶν ὀργάνων τὸν πλείω λόγον ποιησάμενος, ὁ δ' ὑπὲρ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων. διὰ τοῦτ' οὖν ὁ μὲν Ἱπποκράτης ἔφη. ῥίζωσις φλεβῶν ἧπαρ, ἀνατεμὼν τε γράφει φλεβῶν τήνδε. ἡπατῖτις ἐν ὀσφύϊ μέχρι τοῦ μεγάλου σπονδύλου κάτωθεν, καὶ σπονδύλοισι προσδίδοι. ἐντεῦθεν μετέωρος δι' ἥπατος, καὶ διὰ φρενῶν εἰς καρδίαν. καὶ ἡ μὲν ἰθεῖα ἐς κληῖδας, ἐντεῦθεν δ' αἱ μὲν εἰς τράχηλον, αἱ δ' ἐπ' ὠμοπλάτην, αἱ δ' ἀποκαμφθεῖσαι κάτω παρὰ σπονδύλου, καὶ πλευρὰς ἀποκλίνουσιν, ἐξ ἀριστερῶν μὲν μία ἐγγὺς κληΐδων, ἐκ δεξιῶν δὲ ἐπί τι ταύτης χωρίον. ἄλλη δὲ σμικρὸν κατωτέρω ἀποκαμφθεῖσα, ὁκόθεν μὲν ἐκείνη ἀπέλιπε, προσέδωκε τῇσι πλευρῇσιν. ἔστ' ἂν δὲ τὴν ἐπ' αὐτῆς καρδίας προστύχῃ, ἀποκαμπτομένη εἰς τὰ ἀριστερά, ἀποκαμφθεῖσα δὲ κάτω ἐπὶ σπονδύλους καταβαίνει, ἔστ' ἂν ἀφίκηται ὅθεν ἤρξατο μετεωρίζεσθαι, ἀποδιδοῦσα τῇσι πλευρῇσι τὴν ἐπίλοιπον ἁπάσῃς, καὶ ἔνθεν ἀποσχίδας, παρ' ἑκάστην διδοῦσα, μιᾶς δ' οὖσα. ἀπὸ μὲν τῆς καρδίας ἐπί τι χωρίον, ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον ἐοῦσα, ἔπειτα ὑποκάτω τῆς ἀρτηρίας ἔστ' ἂν καταναλωθῇ καὶ ἔλθῃ ὅθεν ἡ ἡπατῖτις ἐμετεωρίσθη, πρότερόν γε πρὶν ἐς ταῦτ' ἐλθεῖν παρὰ τὰς ἐσχάτας δύο πλευρὰς ἐδιχώθη, καὶ ἡ μὲν ἔνθεν, ἡ δὲ ἔνθεν τῶν σπονδύλων ἐλθοῦσα κατηναλώθη. ἡ δ' ἰθεῖα ἀπὸ τῆς καρδίας πρὸς κληῖδας τείνουσα, ἄνωθεν τῆς ἀρτηρίας ἐστὶ, καὶ ἀπὸ ταύτης ὥσπερ καὶ παρ' ὀσφὺν κάτωθεν τῆς καρδίας, καὶ ἀπὸ ταύτης ἀΐσσει εἰς τὸ ἧπαρ. ἡ μὲν ἐπὶ πύλας καὶ λοβὸν, ἡ δ' ἐς τὸ ἄλλο ἑξῆς ἀφωρμήκει σμικρὸν κατωτέρω φρενῶν. φρένες δὲ προσπεφύκασι τῷ ἥπατι, ἃς οὐ ῥηΐδιον χωρίσαι. διασσαὶ δ' ἀπὸ κληΐδων αἱ μὲν ἔνθεν, αἱ δ' ἔνθεν ὑπὸ στῆθος ἐς ἦτρον. ὅπη δ' ἐντεῦθεν, οὔπω οἶδα. φρένες δὲ κατὰ τὸν σπόνδυλον τὸν κάτω πλευρέων, ᾗ νεφροὶ ἐξ ἀρτηρίας ταύτῃ ἀμφιβεβηκώς.

A *quoddam quaſi præſepe ad totius corporis alimoniam fabricati.* Iam ex eo quod dicit, hanc ſanè in iecore animæ ſpeciem, quæ eſculenta, poculentáque concupiſcit, exiſtere, nec de corde quicquam eiuſmodi adhuc apponat, innuit ex ventriculo in iecur referri velle alimentum; illinc ad cor ire quandam eius portionem, ad ſanguinis in eo generationem. Verùm quòd non ex ventris regionibus alimentum in cor ſtatim, ſed in iecur prius diſtribuitur, quum abundè in libris de naturalibus facultatibus demonſtratum ſit; nihil præterea opus habeo impræſentiarum repetere, B ſatius autem eſt ſermoni tantillum adiicere. Calidum ſanè affatim neceſſariò eſſe viſcus iraſcibile, non autem neceſſariò calidum vehementer appetens; ſed in ſtirpibus quidem permultum iraſcibili inferius, in animalibus non tantùm quidem, ſed tamen non parum, neque etiam adeò calidum efficeret humorem, niſi id ſimul eiuſmodi fuerit; neque pulſus expertes haberet venas, ſi feruentis eſſet caloris initium. Hæc vtique & Hippocrates indicans conſcripſit. *Venarum iecur radicatio, arteriarum cor; ex his diſpergitur in omnia ſanguis, ſpiritus, calor per* C *hac tranſit*; ſanguinem ſanè ex iecore proficiſci dicens, ſpiritum ex corde, calorem ex vtriſque; vnde nihil differt venarum principium dicas iecur, aut ſanguinis, aut appetentis animæ; ſed familiarius medico de corporeis inſtrumentis, philoſopho de animæ facultatibus diſciplinam inſtituere. Alterum autem alterius demonſtrati comes eſt. Itaque videntur in hunc modum de ipſis Hippocrates & Plato ſcripſiſſe, ille de corporis inſtrumentis longiore ſermone facto, hic verò de animæ facultatibus. Quapropter Hippocra- D tes inquit. *Radicatio venarum iecur eſt*, diſſectionémque venarum hanc deſcribit. *Iecoraria in lumbis vſque ad maiorem vertebram ab inferiori parte etiam vertebris communicatur, inde ſublimis per iecur & ſeptum tranſuerſum ad cor, atque rectà ad clauiculas pergit; inde alia in ceruicem; alia ad ſcapulas; alia reflexa inferius circa notham vertebram & coſtam declinant; ex ſiniſtris vna prope clauiculas; ex dextris ad aliquam huius regionem. Alia paulò inferiùs deflexa, vnde illa deſiit, annectitur coſtis; vbi autem quæ ad ipſum cor pertinet occurrerit, in ſiniſtram deflectit; vbi deflexerit, inferius ad vertebras* E *deſcendit, vnde inceperat attolli, coſtis reliquam omnibus impertiens; inde propagines ſingulis, vna quum ſit, exhibens. A corde quidem in locum aliquem pergit, in ſiniſtris magis inhærens, deinde ſubter arteriam, donec inſumpta fuerit, eóque vnde iecoraria eleuata eſt; priuſquam illuc veniat, iuxta extremas duas coſtas ſcinditur atque altera ſoboles hinc, altera illinc ad vertebras tendens inſumitur. Quæ autem rectà à corde ad clauiculas tendit, ſupra arteriam habetur, & ab hac, ſicuti quæ iuxta lumbos eſt, ſubter cor exporrigitur, hinc in iecur emergit, partim ad portas & lobum, partim in* F *aliam eius partem, à paulò inferiore phrenum parte. Phrenes autem iecori cohærent, quas haud facilè eſt ſeparare. Duæ à clauiculis, hac illinc, illa hinc ſub pectus ad pectinem pertingit, quò verò inde pergat, nondum noui. Phrenes ad vertebram quæ ſubter coſtas eſt, habentur, vel quà renes ex arteria prodeunt, iſthac comprehenduntur.*

Arteria

Arteriæ autem ex his procedunt , hinc & illinc robur aſſumentes. Hac autem recurrens à corde iecoraria deſinit , verùm à iecoraria per ipſas phrenas grandes duæ venæ , partim hinc , partim illinc , feruntur ſublimes , multifariamque per phrenas diuiſæ ipſas amplectuntur circumeúntque. At ſupra phrenes hæ magis conſpicuæ ſunt. Hoc pacto ſanè Hippocrates diſſectionem venarum ex iecore procedentium conſcripſit , indicans illinc eſſe ipſum initium. Expoſuimus autem ipſius verba , tum alibi , tum in ſecundo de Hippocratis anatome. At Plato non de venis , ſed de facultate ipſa diſpenſante , quæ à iecore ducit originem , in Timæo diſſerens , hoc modo diſputationem perſequitur. *At eam animæ partem quæ cibum potúmque & reliqua omninò quibus corpus indiget , concupiſcit , media regione inter ſeptum tranſuerſum & vmbilici terminum collocarunt , quoddam quaſi præſepe ad totius corporis alimoniam fabricati , ac ibidem illam animæ vim , ceu feram agreſtem , illigarunt , quam ſanè corpus ſuum alere neceſſarium eſt , ſi mortale genus aliquandiu permanſurum eſt.* Et paulò progreſſus. *Quod* , inquit , *Deus perpendens , hanc ipſius iecoris ſpeciem conſtituit.* In hoc ſanè viſcere tanquam diſpartiti diſputationem , hic de inſtrumentis , ille de virtute ipſa gubernante diſſeruit. De corde autem ſimiliter ambo tractarunt. Plato ſanè in Timæo in eum modum ſcribens. *Cor , & venarum & ſanguinis qui per omnes partes vehementer circumfertur , fontem , in domicilium munitum conſtituerunt , vt quum iracundia vehementia ferueret , ratione hortante ſi quid iniquè in eis fiat , extrinſecus , vel etiam ab internis cupiditatibus , ſtatim per omnes anguſtos meatus , quicquid ſenſus eſt particeps in corpore , iuſſa minaſque ſentiens , fiat propitium , & obſequatur vndequaque , præſtantiſſimumque in ipſis omnibus , principatum gerere ſinat.* Plato igitur vtrumque ſermonem in idem ſic miſcuit , tum qui de iraſcibili anima eſt , tum qui de corde , & vaſis ab eo procedentibus. Hippocrates autem rurſus ipſe ab huiuſmodi dicto abſtinet, præſertim in ſuperiori oratione , qua ex pulſu venæ cubiti conijciebat de animi moribus. Iam verò dum curat prauum corporis colorem & gracilitatem in habitu refrigerato , quippe iracundiam dicit ſtudioſè excitandam , tum coloris recipiendi gratia , tum effuſionis humorum. Interpretari itaque hæc Plato videtur, vbi inquit. *In corde quum iracundia vehementia efferbuerit.* At poſt eum philoſophi hanc quoque iracundiæ finitionem ſtatuerunt , dicentes *ipſam caloris in corde feruorem eſſe.* Quinetiam quum de febris generatione Hippocrates diſſerit. *Augeſcit enim* , inquiens , *pedes refrigerans, incenſa à thorace , in caput emittit veluti flammam, natiui caloris initium cor nouit.* Verùm inſtitutum non eſt in hoc opere , omnia horum virorum verba colligere , neque interpretari , quum in aliis commentariis priuatim ea ſim expoſiturus ; ſed quod ab initio dixi , conſiderare, indicaréque dogmata tantùm , in omnibúſne inter ſe conſentiant , an non : tempeſtiuum iam eſt hîc etiam librum præſentem finire, quum iecur , & venarum , & ſanguinis , & concupiſcibilis animæ principium eſſe demonſtrauerim.

A ἀρτηρίαι δὲ ἐκ τούτου ἐκπεφύκασιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀρτηρίη τόνον ἔχουσα. αὕτη δὲ παλινδρομήσασα ἀπὸ καρδίης, ἡ ἡπατῖτις ἐλήγεν. ἀπὸ δὲ τῆς ἡπατίτιδος διὰ τῶν φρενῶν αἱ μέγισται δύο, ἡ μὲν ἔνθεν, ἡ δὲ ἔνθεν φέρονται μετέωροι, πολυσχιδεῖς τε διὰ τῶν φρενῶν εἰσιν, ἀμφὶ ταύτας αἷς καὶ πεφύκασιν, ἄνω δὲ φρενῶν αὗται μᾶλλον ἐκφανέες. οὕτως μὲν ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν τὴν ἀνατομὴν τῶν ἐξ ἥπατος ἐκφυομένων φλεβῶν, ἐνδεικνύμενος ἐντεῦθεν εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. ἐξηγησάμεθα δὲ τὴν ῥῆσιν ἑτέρωθί τε κἀν τῷ δευτέρῳ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς. ὁ δὲ Πλάτων οὐ κατὰ τὰς φλέβας, ἀλλὰ κατὰ τὴν διοικοῦσαν αὐτὰς δύναμιν ὑφ' ἥπατος ὁρμωμένην, ἐν Τι- B μαίῳ διαλεγόμενος ὧδέ πως ποιεῖται τὴν τοῦ λόγου διέξοδον. τὸ δὲ δὴ σιτίων τε καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς, καὶ ὅσων ἔνδειαν διὰ τὴν τοῦ σώματος ἴσχει φύσιν, τοῦτο εἰς τὸ μεταξὺ τῶν τε φρενῶν, καὶ τοῦ εἰς τὸν ὀμφαλὸν ὅρου κατῴκισαν, οἷον φάτνην ἐν ἅπαντι τούτῳ τῷ τόπῳ τῇ τοῦ σώματος τροφῇ κεκτημένοι, καὶ κατέδησαν δὴ τὸ τοιοῦτον ἐνταῦθα, ὡς θρέμμα ἄγριον. τρέφειν δὲ συνημμένον ἀναγκαῖον εἴπερ τι μέλλοι τὸ θνητὸν ἔσεσθαι γένος. καὶ μικρὸν προελθών, τοῦτο δή φησιν. ὁ θεὸς ἐπιβουλεύσας αὐτῷ τὴν ἥπατος ἰδέαν συνέστησεν. ἐπὶ μὲν δὴ τοῦδε C τοῦ σπλάγχνου καθάπερ νειμάμενοι τοὺς λόγους, ὁ μὲν ὑπὲρ τῶν ὀργάνων, ὁ δὲ ὑπὲρ τῆς διοικούσης αὐτὰ δυνάμεως διελέχθη. ἐπὶ δὲ τῆς καρδίας ἑκατέρως ἀμφότεροι μετεχειρίσαντο, Πλάτων μὲν ἐν Τιμαίῳ γράφων ὧδε. τὴν δὲ δὴ καρδίαν ἅμα τῶν φλεβῶν, καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέρη σφοδρῶς αἵματος εἰς τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν κατέστησαν, ἵν' ὅτε ζέσειε τὸ τοῦ θυμοῦ μένος τοῦ λόγου παραγγείλαντος, εἴ τις ἄδικος περὶ αὐτὰ γίγνεται πρᾶξις ἔξωθεν, ἢ καί τις ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἐπιθυμιῶν, ὀξέως διὰ πάντων τῶν στενωπῶν, πᾶν ὅσον αἰσθητικὸν ἐν τῷ σώματι τῶν παρακελεύσεων, καὶ ἀπειλῶν αἰ- D σθανόμενον γίγνοιτο τὸ ἐπήκοον, καὶ ἕποιτο πάντῃ, καὶ τὸ βέλτιστον οὕτως ἐν αὐτοῖς πᾶσιν ἡγεμονεῖν ἐῷ. Πλάτων μὲν οὖν οὕτως ἀμφοτέρους τοὺς λόγους ἔμιξεν εἰς ταὐτὸ τούς τε περὶ θυμοειδοῦς ψυχῆς, καὶ τοὺς περὶ τῆς καρδίας, καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς πεφυκότων ἀγγείων. Ἱπποκράτης δ' αὖ πάλιν ὁ δ' αὐτὸς ἀπέχεται τοῦ περὶ τῆς τοιαύτης εἰπεῖν τι, μάλιστα μὲν ἐν ᾗ μικρὸν πρόσθεν ἔγραψα ῥήσει, καθ' ἣν ἐκ τοῦ σφυγμοῦ τῆς κατ' ἀγκῶνα φλεβὸς ἐτεκμαίρετο περὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἠθῶν, ἤδη δὲ κἀν τῷ θεραπεύειν ἀχροίας τε καὶ ἰσχνότητας ἐν κατεψυγμέναις ἕξεσι σώματος. ἐπιτήδειον γάρ φησιν ὀξυθυμίην ἐμποιέειν, καὶ χροιῆς E ἀναλήψιος ἕνεκα καὶ ἐκχυμώσιος. ἐξηγεῖσθαι γοῦν σοι δόξει ταῦτα Πλάτων ἐν οἷς φησιν, ἐπὶ τῆς καρδίας, ἵν' ὅτε ζέσειε τὸ τοῦ θυμοῦ μένος. οἱ δὲ μετ' αὐτὸν φιλόσοφοι, καὶ ὁρισμὸν τοῦτον ἐποιήσαντο τοῦ θυμοῦ, ζέσιν εἶναι φάσκοντες αὐτὸν τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν θερμοῦ. καὶ μὲν δὴ καὶ ὁπότε περὶ γενέσεως πυρετοῦ διαλεγόμενος ὁ Ἱπποκράτης φησίν. αὔξεται μὲν γὰρ ψύχων τοὺς πόδας ἐξαπτόμενος ἀπὸ τοῦ θώρακος, καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν ἀναπέμπων οἷα φλόγα, τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀρχὴν οἶδε τὴν καρδίαν. ἀλλὰ γὰρ οὐ πρόκειταί μοι κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν, οὔτε ἀθροίζειν ἁπάσας τῶν ἀνδρῶν τὰς ῥή- F σεις, οὔτ' ἐξηγεῖσθαι, μέλλοντί γε δι' ἑτέρων ὑπομνημάτων ἰδίᾳ ποιεῖσθαι τὰς ἐξηγήσεις. ὅπερ δὲ ἐναρχόμενος εἶπον ἐπισκέψασθαί τε, καὶ κρῖναι τὰ δόγματα μόνον, εἴτε κατὰ πάντα ἀλλήλοις ὁμολογοῦσιν, εἴτε καὶ μή. καταπαύειν ἤδη καιρὸς ἐνταυθοῖ, καὶ τόνδε τὸν λόγον, ἀρχῆς τοῦ ἥπατος ἀποδεδειγμένου, καὶ φλεβῶν, καὶ αἵματος, καὶ τῆς ἐπιθυμητικῆς ψυχῆς.

A ἐπεὶ δ᾽ οὐ μόνον Ιπποκράτης, καὶ Πλάτων οὕτως ἐδόξαζον, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν, οἷς ὡς μάρτυσι χρῆται Χρύσιππος, οὐχ οἱ φαυλότατοι ἔγνωκασιν, ἔτι καὶ τοῦτο προσθεῖναι τῷ λόγῳ διὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτοῦ σοφίαν, ὃς ἀποχωρῶν ἑκάστοτε τῶν ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων, ποιηταῖς καὶ μυθολογήμασι, καὶ γυναιξὶν εἰς πίστιν δογμάτων χρῆται, οὐ μὴν οὐδ᾽ αὐτὸ τοῦτ᾽ αἰσθανόμενος, ὡς ἀντιμαρτυροῦσιν αὐτῷ, καὶ τἀναντία τίθενται σύμπαντες αὐτοί, καθάπερ ἔμπροσθεν ἔδειξα, τὸν μὲν θυμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ, τὸν λογισμὸν δ᾽ ἐγκεφάλῳ περιέχεσθαι πεπιστευκότες. ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐν ἥπατι κατοικίζουσιν, ἐνῆν μέν μοι καὶ τοῦτο διὰ πλειόνων πιστοῦσθαι μαρτύρων. ὅπως δὲ μὴ δόξαιμι σπουδάζειν ἃ φεύγειν παραινῶ, καὶ τρίβειν τὸν χρόνον ἀχρήστοις πράγμασιν, Ομήρου μνημονεύσω, τὸν Τιτυὸν εἰς ᾅδου κολαζόμενον εἰσάγοντος, ἐφ᾽ οἷς ἀκολασταίνειν ἐπεχείρησεν εἰς τὴν Λητώ.

Καὶ Τιτυὸν εἶδον, γαίης ἐρικυδέος υἱὸν
Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ᾽ ἐπ᾽ ἐννέα κεῖτο πέλεθρα,
Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον
Δέρτρον ἔσω δύνοντες, ὁ δ᾽ οὐκ ἀπαμύνετο χερσί.
Λητὼ γὰρ εἵλκυσε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν,
Πυθῶδ᾽ ἐρχομένην διὰ καλλιχόρου Πανοπῆος.

οὐ τὴν καρδίαν ἢ τὸν ἐγκέφαλον, ἤ τι τῶν ἄλλων μορίων ἐσθιόμενον ἐποίησε τοῦ Τιτυοῦ, δι᾽ ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐξυβρίζειν ἐπιχειρήσαντος, ἀλλὰ τὸ ἧπαρ μόνον εἰς τὸ τῆς ὕβρεως αἴτιον σπλάγχνον κολάζεσθαι φάμενος αὐτόν, ὥσπερ ἦν εὔλογον. C οὕτω γοῦν εἰώθασι καὶ νῦν ποιεῖν οἱ τοὺς ἁμαρτάνοντας οἰκέτας καταδικάζοντες, τῶν μὲν ἀποδιδρασκόντων τὰ σκέλη καίοντές τε, καὶ καταχαράζοντες, καὶ παίοντες, τῶν δὲ κλεψάντων, τὰς χεῖρας, ὥσπερ γε καὶ τῶν γαστριμάργων, τὴν γαστέρα, καὶ τῶν φλυαρούντων τὴν γλῶτταν, ἁπλῶς δ᾽ εἰπεῖν ἐκεῖνα κολάζοντες τὰ μόρια, δι᾽ ὧν ἐνεργοῦσι τὰς μοχθηρὰς ἐνεργείας. εἰ δ᾽ ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἔχει τις εἰπεῖν τῶν ἐπαινούντων τὰ Χρυσίππου, δι᾽ ἣν οὕτως Ομηρος ἐποίησε κολαζόμενον τὸν Τιτυόν, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμι. μὴ λεγόντων μέντοι μηδ᾽ εὑρισκόντων, εὔλογον οἶμαι πρὸ Ιπποκράτους, καὶ Πλάτωνος ἐπαινεῖν Ομηρον οὕτω δοξάζοντα, καὶ μάρτυρα τίθεσθαι καὶ αὐτόν, ὧν ἡμεῖς δι᾽ ἀποδείξεως ἐπιστάμεθα.

A Quoniam verò non ſolùm Hippocrates & Plato ſic opinati ſunt, ſed etiam poetarum, quorum ceu teſtimoniis vtitur Chryſippus, non peſſimi cenſuerunt, hoc præterea adiicere ſermoni oportet, propter admirabilem ipſius ſapientiam, qui recedens ſubinde à ſcientificis demonſtrationibus, poëtis, fabulis, & mulieribus ad fidem dogmatum faciendam vtitur, non tamen hoc ipſum percipiens, quòd contra ſeipſum teſtantur, & contraria omnes ipſi ponunt, quemadmodum priùs iudicaui, iracundiam in corde, rationem in cerebro contineri credentes. Quòd autem & concupiſcibilem in iecore collocant, licebit mihi & hoc B pluribus approbare teſtibus. Ne autem videar affectare, quod fugere adhortor, & tempus rebus inutilibus conterere, Homeri mentionem faciam, qui Tityum apud inferos pœnam ſubeuntem introducit, eò quòd Latonam ſollicitauerat impudicè.

Et Tityum vidi claræ telluris alumnum,
Porrigitur cui tota nouem per iugera corpus:
Hinc atque hinc geminus roſtro vrget vultur adunco
Immortale iecur tondens; iacet ille ſupinus.
Nec depellendi manibus datur vlla poteſtas.
Latonæ namque auſus erat tentare cubile
Quum Pytho Panopei peteret per amœna vireta.

Non cor aut cerebrum, aut aliquam aliam particulam Tityi propter amatoriam cupiditatem C contumeliam inferre auſi, ſed iecur tantum arrodi finxit, contumeliæ cauſa, viſcere ipſum puniri inquiens, quemadmodum erat conſentaneum. Sic itaque & nunc factitare ſolent, qui famulos peccantes puniunt: eorum ſanè qui fugitiui ſunt crura vrentes, ſcarificantes, & ferientes: eorum qui furantur, manus, quemadmodum & guloſorum ventrem, & garrientium linguam: ſummatim illas punientes partes, quibus prauas obeunt actiones. At ſi aliam quandam cauſam dicere quis eorum qui Chryſippi ſcripta laudant, poſſit, cur ita Homerus Tityum puniri effinxerit, libenter audiuero. Quod ſi non dicunt neque inueniunt, æquum puto præ Hippocrate & Platone Homerum laudare, ſic opinantem, & teſtem etiam ipſum citare eorum quæ nos per demonſtrationem cognouimus.

GAL.

Digitized by Google

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS PLACITIS LIBER SEPTIMVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΕΒΔΟΜΩι.

Ἐγκέφαλον τῶν νεύρων τε καὶ πάσης τῆς αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ἀρχὴν εἶναι, καὶ πῶς ἡ δύναμις εἰς τὰ τῆς αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ὄργανα ἀπ' ἐγκεφάλου ἐπιρρέῃ, καὶ αὐτὰ τὰ ὄργανα ἀλλοιῶνται.

ARGVMENTVM LIBRI SEPTIMI.

Cerebrum neruorum et omnis tum ſenſus, tum motus originem eſſe, et quomodo ad ſentiendi & mouendi organa facultas à cerebro deferatur, & organa ipſa alterentur.

CAPVT PRIMVM.

Quæ cauſa prolixitatis ſuperiorum librorum, & quid hic agendum.

NON ego prolixi operis author ſum, ſed A ij qui fallis rationibus, quas de animæ principatu in argumentis proponunt, non paucos libros repleuerũt, quos niſi quis coarguat, ſicuti ego per initia ſtatueram, nequaquam videretur verum validè demonſtraſſe. Sin autem reprehendat, omnes deinceps aggreſſus, vt nullum prætermiſerit, in prolixitatem non neceſſariam totum opus produceretur. Quoniam igitur primorum iam commentariorum diſputationes nonnulli commendare non dubitarent tanquam veras, quas Chryſippus & alij quidam de animæ principatu propoſuerunt; viſum mihi eſt, familiaribus, quibus potiſſimùm gratificans hæc conſcripſi, ſolutiones ipſarum apponere. Neceſſarium enim quum ſit, aut prolixum eſſe in hoc opere, aut B videri non demonſtraſſe perfectè quòd animal à tribus principiis gubernetur, malui eligere prolixitatem. Quinetiam finis ipſe rei oſtendet rectè nos elegiſſe, omnes quæſtionum illarum ſermones reprehendere. Neque enim Stoicus adhuc philoſophus, neque Peripateticus, neque medicus aliquis ſimiliter audax vt priùs dixi erit, verùm nonnulli etiam manifeſtò ad veri partes tranſierunt. Medici quidem ex cerebro concedentes ſenſus motúſque facultatem, omnibus in animante membris influere; philoſophi autem ratiocinatricem animam inibi conſiſtere. Reueriti enim ſunt palàm ex anatome reprehenſi alteram

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τίς αἰτία τοῦ τῆς πραγματείας μήκους· καὶ τί ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ λεκτέον.

ΟΥΚ ἐγὼ τοῦ μήκους τῆς πραγματείας αἴτιος, ὡς καὶ πρόσθεν εἶπον, ἀλλ' οἱ τοὺς ψευδεῖς λόγους ὧν ἠρώτησαν περὶ ἡγεμονικοῦ ψυχῆς οὐκ ὀλίγας πληρώσαντες βίβλους, ἃς εἰ μὴ ἀνελέγκτους τις εἰάσειν, ὥσπερ ἐγνώκειν ἐγὼ τό τε κατ' ἀρχὰς, οὐκ ἂν ἔδοξεν βεβαίως ἀποδεδεῖχθαι τἀληθές. εἰ δὲ ἐξήλεγχε πάντας ἐξῆς ἐπιὼν, ὡς μηδένα παραλιπεῖν, εἰ μῆκος οὐκ ἀναγκαῖον ἐκτείνεσθαι συνέβαινε τὴν ὅλην πραγματείαν. ἐπεὶ τοίνυν τῶν προτέρων ἤδη ὑπομνημάτων οὐκ ὤκνουν τινὲς ἐπαινεῖν, ὡς ἀληθεῖς, οὓς Χρύσιππός τε καὶ ἄλλοι τινὲς περὶ ἡγεμονικοῦ ψυχῆς ἠρώτησαν λόγους, ἔδοξε τοῖς ἑταίροις οἷς μάλιστα χαριζόμενος, ἔγραφον ταῦτα, προσθεῖναι τὰς λύσεις αὐτῶν. ἀναγκαῖον γὰρ ὂν ἢ μηκῦναι κατὰ τὴν πραγματείαν, ἢ μὴ δοκεῖν ἀποδεδειχέναι τελέως ὑπὸ τριῶν ἀρχῶν διοικούμενον τὸ ζῷον, αἱρετώτερον ἔδοξεν εἰς μῆκος ἐκτεῖναι. καὶ μέντοι καὶ τὸ τέλος αὐτὸ τοῦ γιγνομένου δείκνυσιν ὀρθῶς ἡμᾶς ἑλομένους ἅπαντας ἐλέγξαι τοὺς ἠρωτημένους λόγους. οὔτε Στωϊκὸς ἔτι φιλόσοφος, οὔτε Περιπατητικὸς, οὔτε ἰατρὸς τις ὁμοίως θρασὺς, ὡς πρόσθεν εἴρηται ἐστι, ἀλλ' ἔνιοί γε καὶ φανερῶς ἐπὶ τὸν ἀληθῆ μετέστησαν λόγον. ἰατροὶ μὲν ἐξ ἐγκεφάλου συγχωροῦντες ἐπιρρεῖν αἰσθήσεώς τε, καὶ κινήσεως δύναμιν ἅπασι τοῖς κατὰ τὸ ζῷον μέλεσι, φιλόσοφοι δὲ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς ἐνταῦθ' ὑπάρχειν. ᾐδέσθησαν γὰρ ἐναργῶς ὑπὸ τῆς ἀνατομῆς ἐλεγχθέντες θα-

A πέρου τῶν λημμάτων προηγουμένως, ᾧ χρώμενοι ψευδῶς συνελογίζοντο, προστιθέντες αὐτῷ τὸ πρὸς ἁπάντων ὁμολογούμενον, καθ' ὅ φασιν ἔνθα τῶν νεύρων ἡ ἀρχή, ἐνταῦθ' εἶναι τὸ ἡγεμονικόν, ὅπερ καὶ ἀληθές ἐστιν, ἀλλ' ἥγε προσληφθεῖσα δεομένη μὲν ἐξ ἀνατομῆς εὑρεθῆναι, κατεψευσμένη δ' ὑπ' ἐκείνων, οἰομένων ἐκ τῆς καρδίας ὁρμᾶσθαι τὰ νεῦρα, ψευδὲς εἰκότως εἰργάζετο τοῦ παντὸς λόγου τὸ συμπέρασμα, καί τινές γε τὴν οὐκ ἀλήθειαν, ἀλλ' ἅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔθεντο στεργόντων, ἐπιχειρήσαντες ἀνατρέπειν πᾶσιν ὁμολογούμενον ἔμπροσθεν λῆμμα, καταγέλαστοι τελέως ἐφάνησαν. ἐδείχθη γὰρ ἀπ' αὐτῆς τοῦ ζητουμένου πράγματος τῆς οἰκείας, φύσεως ἢ οὐσίας, ἢ B ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ, τὴν πίστιν ἔχειν ἡγεμονικόν, ἁπάντων νοούντων καὶ λεγόντων τὸ κατάρχον αἰσθήσεώς τε, καὶ τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως. ἐδείχθη δὲ καὶ ὡς αὐτὸς ὁ λόγος ἀρχαῖς μὲν ἐστὶν μόνον οὐκ ἐνδόξοις, οὐ μὴν ἀλλ' ἐπιστημονικοῖς τοῖς λήμμασι κεχρημένος, ὅπερ ἴδιόν ἐστιν ἀποδεικτικῆς μεθόδου, οὐ μόνον δὲ τοὺς περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ λόγους ἠρωτημένους ὑπ' αὐτῶν ἐλέγχοντες ἐμηκύναμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένα. τοῦτο μὲν ἐν τοῖς λογικοῖς ὑπομνήμασι τρισί, τοῦτο δ' ἐν τῷ θεραπευτικῷ, μετὰ τοῦ καὶ δεικνύειν αὐτὸν ἑαυτῷ διαφερόμενον τὸν Χρύσιππον. C ἐπεμνήσθημεν δὲ καὶ τῶν Ποσειδωνίου συγγραμμάτων, ἐν οἷς ἐπαινεῖ τὸν παλαιὸν λόγον, ἐλέγχων τὰ Χρυσίππῳ κακῶς εἰρημένα, περί τε τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, καὶ τῶν ἀρετῶν τῆς διαφορᾶς. ὥσπερ γὰρ ἀναιρεῖται τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, εἰ μόνον εἴη τὸ λογιστικὸν τῆς ψυχῆς αὐτῆς, μηδενὸς μήτ' ἐπιθυμητικοῦ, μήτε τοῦ θυμοειδοῦς ὄντος, οὕτω καὶ τῶν ἀρετῶν πλὴν φρονήσεως αἱ λοιπαὶ πᾶσαι· καίτοι κἀνταῦθ' εἴ τις ἐπεξέρχοιτο τῷ λόγῳ, τάς τε περὶ τῆς ψυχῆς διαφορὰς τῶν ἀρετῶν, ἐν τέτταρσι βιβλίοις ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένα βασανίζων, ὅσα τε καθ' ἓν ἄλλο διῆλθεν, ᾧ δείκνυσι ποιὰς εἶναι τὰς ἀρετάς, ἐλέγχων D τὸν Ἀρίστωνος λόγον, οὐχ ἑνὸς ἢ δυοῖν, ἀλλὰ τριῶν ἢ τεττάρων δεηθεὶς βιβλίων. ἔστι μὲν γὰρ κἀνταῦθα λόγος εἷς βραχὺς ἐπιστημονικὸς ἐλέγχων τὸν Χρύσιππον, οὔτε τἀληθῆ πρεσβεύοντα, καὶ μηκύνοντα περιττῶς, ἀλλ' οἱ μήτε παιδευθέντες ἐν ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ, μήθ' ὅλως γνόντες ὁποία τίς ἐστι, μόνῳ δὲ τῷ μεγέθει καὶ πλήθει τῶν ὑπὸ Χρυσίππου γραφέντων βιβλίων προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀληθῆ νομίζουσι πάνθ' ὑπάρχειν αὐτά. καὶ γὰρ καὶ ὄντως ἐστὶ τὰ πλεῖστα αὐτῶν ἀληθῆ, καὶ μάλιστά γε τὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ δείκνυσι ποιὰς εἶναι τὰς ἀρετάς. E ἀλλ' ὅτι τῷ μίαν ὑποθεμένῳ δύναμιν ὑπάρχειν ἐν τῇ ψυχῇ τὴν λογικήν τε, καὶ κριτικὴν ὀνομαζομένην, ἀνελόντι δὲ τὴν ἐπιθυμητικήν τε, καὶ θυμοειδῆ, καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἀνεῖλε, μάχεται τὰ κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον εἰρημένα ταυτί, μέμψαιτ' ἄν τις αὐτῷ, τὸ μέντοι καταβάλλεσθαι τὴν Ἀρίστωνος αἵρεσιν, ἀληθῶς ὑπὸ τῶν γεγραμμένων οὐκ ἄν τις μέμψαιτο. νομίζει γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, μίαν οὖσαν τὴν ἀρετὴν ὀνόμασι πλείοσιν ὀνομάζεσθαι κατὰ τὴν πρός τι σχέσιν. ὁ τοίνυν Χρύσιππος δείκνυσιν οὐκ ἐν τῇ πρός τι σχέσει γινόμενον τὸ πλῆθος τῶν ἀρετῶν τε καὶ κακιῶν, ἀλλ' ἐν ταῖς οἰκείαις οὐσίαις ὑπαλλαττομέναις κατὰ τὰς ποιότητας, ὡς ὁ τῶν παλαιῶν ἐβούλετο λόγος, ὅπερ καὶ αὐτὸ βραχὺ F παρατρέψας ὁ Χρύσιππος, ἑτέραις λέξεσι διῆλθε ποιὰς εἶναι τὰς ἀρετάς· τοῖς τ' ἐπιχειρήμασιν οὐ πρέπουσι τῷ τὸ λογικὸν εἶναι μόνον τῆς ψυχῆς τεθειμένῳ, τὸ παθητικὸν δ' ἀνῃρηκότι. πῶς οὖν ἐγὼ τοῦ μήκους τῶν λόγων αἴτιος, ἐὰν ἀναγκασθῶ νῦν ἐπιδεικνύειν ἀλλοτρίας αἱρέσεως ἐπιχειρήμασι χρώμενον τὸν Χρύσιππον,

A ſumptionum propoſitarum, quâ vtentes falsò collegerunt, apponentes ei quod apud omnes in confeſſo eſt, ſecundum quod dicunt, vbi neruorum principium, ibi eſſe aoimæ principatum; quod & verum eſt, ſed aſſumptio cũ ex anatome inueniri deberet, emẽtita autem ab illis ſit qui ex corde neruos proficiſci putant, falſam merito totius diſputationis concluſionem effecit; & nonnulli qui non veritatem, ſed quod ab initio ſtatuerunt amant aggreſſi ſumptionem quæ omnibus priùs io cõfeſſo erat, peruertere, ridiculos planè ſe præbuerunt, nã ab ipſa tei de qua eſt quæſtio, peculiari natura vel B ſubſtantia, vel quomodocunque appellare voles, demonſtrata eſt ſidem habere, dum omnes & ſentiant & dicant animæ principatum præeſſe & ſenſui & motui arbitrario. Indicatũ etiam eſt quomodo idem ſermo initiis quidem probabilibus ſolùm non ſatis habet, imò & ſcientificis ſumptionibus vſus, quòd proprium eſt methodi demonſtratoriç. Verùm nõ modò diſputationes de principatu animæ inſtitutas ab ipſis, coarguendo, longiores facti ſumus, ſed & ea quæ de affectibus animi Chryſippus prodidit, partim in logicis commẽtariis tribus, partim in medicatorio, ſimul oſtendendo Chryſippum ipſum ſibi diſſentire. Item commemini quæ C Poſidonius conſcripſerit, quibus antiquum ſermonem laudat, reprehendens quæ Chryſippus perperam de animæ affectibus, & facultatum differentia, memoriæ mandauit. Quemadmodum enim affectus ab anima tollũntur, ſi ſola eſſet vis ratiocinatrix ipſius animæ, quum nulla neque concupiſcibilis, neque iraſcibilis exiſteret: ſic & virtutes præter prudentiam reliquæ omnes. Verùm ſi hîc quoque ſermone perſequatur aliquis, tum aoimæ virtutum differentias, ea quæ quatuor libris à Chryſippo explicata ſunt diſquirens, tum quæ vno alio enarrauit ille vbi quales eſſe virtutes oſtendit, Ariſtonis D ſermooem reprehendens, non vno aut duobus, ſed tribus aut quatuor libris indigeret. Eſt etenim & hîc oratio vna breuis, ſcientifica, Chryſippum coarguens, qui neque vera profitetur, & ſupra modum prolixus eſt. Verùm qui neque in methodo demonſtratiua eruditi ſunt, neque omninò cognoſcunt qualis ſit, ſoli verò magoitudini & copiæ librorum Chryſippi animum aduertunt, vera cenſeot omnia exiſtere. Siquidem plurima ipſorum omninò vera ſunt, & præſertim in illo libro in quo oſtendit quales eſſe virtutes. At quia ei qui ſtatuit vnam eſſe in anima facultatem, rationalem, & iudiciariam nominatam, tollitque concupiſci- E bilem & iraſcibilem, quemadmodum Chryſippus autumabat, repugnant hæc quæ hoc in libro comprehenſa ſunt accuſauerit quis ipſum meritò. Quòd autem Ariſtonis ſecta verè à præſcriptis ſubuertatur, nulla eum accuſatione dignum aliquis exiſtimauerit. Putat enim vir ille virtutem, vna quum ſit, pluribus nominibus appellari, ratione qua ad aliquid refertur. Igitur Chryſippus multitudinem virtutum & vitiorum noo io reſpectu ad aliud ſitam eſſe oſtendit, ſed in propriis ſubſtantiis, ſecundum qualitates variantibus, vt veterum ſententia volebat; id quòd & paucis ferè mutatis F Chryſippus, aliiſque dictionibus quales eſſe virtutes percenſuit, argumentis nimirum non congruis ei qui vim tantum rationalem animæ ſtatuerit, & eam quæ affectibus obnoxia eſt, patheticen ſuſtulerit. Quomodo igitur ego prolixitatis diſputationum author ſum, ſi cogar nunc oſtendere alterius ſectæ argumentis Chryſippum vtentem,

Ariſtonis

Ariſtonis opinionem meritò euertere? Nam qui neque nouerunt qualis res ſit methodus demonſtratiua, neque exercitati ſunt in ea, neque veritatem in precio habent, hi iuſtiùs prolixitatis diſputationum cauſam ſuſtinent. Hi enim ſunt qui ad omnem ſemper demonſtrationem ratiocinantur, & tergiuerſationes indecentes moliuntur, vt tota ratio imperfecta eſſe videatur. Quandoquidem & nunc quum libri iampridem conſcripti ſint, anniſque multis à viris optimis, tum Peripateticis, tum Stoicis examinati, repentè aliquis Peripateticorum appareuerit, qui membranas à corde proficiſcentes in cerebrum & meningas ſurſum tendentes dictitet, à quibus animalis facultas diſpenſatur. Atque hæc dicere aggreditur homo, qui neutiquam anatomen attigerit. At quia à nobis indicatum eſt etiam ſuperiùs, cerebrum neruis facultates tranſmittere, quaſi fons quidam ſit ipſum, non ex corde, quemadmodum nonnulli, per eos quos dixerunt neruos, aſſumens; vt autem alij, per arterias carotidas: coacti ſumus nos iterum oſtendere, neque membranas omninò ex corde ad caput efferri, & ſi nonnullæ circa ceruicem membranæ ſunt, ex corde tamen eas non eſſe dicant, dum præciduntur exciduntúrque animali illæſo. Nam membranæ tegumenta ſunt, in quacunque parte fuerint, nullam aliam actionem ac vſum habentes, qualem arteriæ, nerui, & venæ. Quemadmodum igitur in his prolixitas diſputationum in me referenda non eſt, ſed in eos qui neque in methodo demonſtratiua exercitati ſunt, neque veritatem amant: ita & in virtutum multitudine ratio quidem ſcientifica, breuiſſima & vna; quæ autem ex inſcitia & contentione, permultæ. Quæ verò oratio ſcientifica eſt? nimirum quæ ab ipſa rerum natura proficiſcitur, vt in opere de demonſtrationibus oſtenſum eſt. Conuenit enim auſpicari à virtutis notione; inde autem ad eſſentiæ inuentionem deuenire, inſpiciendo num vna animæ virtutis, an plures ſint eſſentiæ ſecundum ſignificatum communiſſimum, vt in libris de demonſtratione tractatum eſt, vbi nos eſſentiæ nomen accipimus, quod eſt veluti ſubſtantia, vt inquiunt, optima abſolutiſſimáque cuiuſque naturæ perfectio. Verùm ſi huiuſmodi quædam res eſt virtus, vna in ſingulis erit rebus. Si enim præſtantiſſimum vnum, & perfectio vna eſt, in rationali quidem animæ parte; ſcientiam eſſe virtutem neceſſe eſt: & ſi vna hæc eſt ſola in animis noſtris ratiocinandi facultas, non oportet multas quærere virtutes: quòd ſi iracundiam, concedamus neceſſarium etit & illius fieri virtutem. Ita verò ſi & tertia alia præter hæc ſit concupiſcibilis, deinceps ſanè hæ tres erunt, porrò alia ex mutua earum inter ſe habitudine quarta efficitur. Itaque diſputatio nequaquam prolixa eſt, quemadmodum neque alia vlla ſcientifica: verùm prolixè dicere nos cogunt, qui prolixè garriunt ſicuti ſanè, & nunc neceſſarium eſt, ſi non omninò longa, certè mediocria de animæ virtutibus diſſerere. Nam ſi, vt prius oſtenſum eſt, alia facultas ratiocinatrix, alia concupiſcibilis exiſtit, alia iraſcibilis, vna quædam in ſingulis ipſis virtus erit. Vocato igitur ſi libet eam quæ in ratiocinatrice eſt, ſapientiam, aut prudentiam, aut ſcientiam, vel quodcunque aliud tibi videbitur; eam quæ in iraſcibili rurſus habetur, virilitatem, vel quodcunque aliud volueris.

A εἰκότως καταβαλεῖν τὴν Ἀρίστωνος δόξαν. οἱ γὰρ μήτε γνόντες ὅτι τι πρᾶγμά ἐστι μέθοδος ἀποδεικτική, μήτ' ἀσκηθέντες ἐν αὐτῇ, μήτε ἀλήθειαν τιμῶντες, οὗτοι δικαιότεροι τοῦ μήκους τῶν λόγων ἔχειν τὴν αἰτίαν. οὗτοι γάρ εἰσι, καὶ οἱ πρὸς ἅπασαν ἀπόδειξιν ἀεὶ λογιζόμενοι καὶ στροφὰς ἀσχήμονας στρεφόμενοι, χάριν τοῦ δοκεῖν ἀτελῆ τὸν ὅλον ὑπάρχειν λόγον, ὅπου καὶ νῦν ἐκ πολλοῦ γεγραμμένων τῶν περὶ τούτου βιβλίων, ἔτεσί τε πολλοῖς βεβασανισμένων ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν, ἔκ τε τοῦ Περιπάτου καὶ τῆς Στοᾶς, ἐξαίφνης τις ἀναφαίνη τῶν Περιπατητικῶν ὑμένας εἶναι λέγων, τοὺς ἀπὸ τῆς B καρδίας εἰς ἐγκέφαλόν τε καὶ μήνιγγας ἀναφερομένους, ὑφ' ὧν ἡ ψυχικὴ δύναμις ἀνακομίζεται, καὶ τοῦτ' ἐπιχειρεῖ λέγειν, ἄνθρωπος οὐδ' ὅλως ἀνατομῆς ἁψάμενος. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἡμῶν ἐδέδεικτο καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν, ὡς τοῖς νεύροις ἐγκέφαλος ἐπιπέμπει δυνάμεις, οἷον πηγή τις ὑπάρχων αὐτός, οὐκ ἐκ καρδίας λαμβάνων, ὡς μὲν ἔνιοι δι' αὐτῶν ὧν ἔφασαν νεύρων, ὡς δ' ἄλλοι διὰ τῶν καρωτίδων ἀρτηριῶν. ἠναγκάσθημεν οὖν αὖθις ἡμεῖς ἐπιδεικνύναι, μηθ' ὑμένας ἀναφερομένους ὅλως ἐκ καρδίας εἰς κεφαλήν. εἰ δὲ καί τινες τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ὑμένων ἐκ καρδίας μὴ εἶναι φάσκοιεν δια- C τέμνοντές τε πάντας αὐτούς, ἐκκόπτοντές τε μηδὲν τοῦ ζώου βλαπτομένου. σκεπάσματα γάρ εἰσιν οἱ ὑμένες, ἔνθα περ ἂν ὑπάρχωσι μορίων, μηδεμίαν ἐνέργειαν ἢ χρείαν ἑτέραν ἔχοντες, ὁποίαν ἀρτηρίαι, καὶ νεῦρα, καὶ φλέβες. ὥσπερ οὖν ἐν τούτοις, οὐκ ἐγὼ τοῦ μήκους τῶν λόγων αἴτιος, ἀλλ' ὅσοι μήτ' ἠσκήθησαν ἐν ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ, μήτ' ἀληθείας ἐρῶσιν. οὕτω κἀπὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀρετῶν, ὁ μὲν ἐπιστημονικὸς λόγος ἐλάχιστος, οἱ δ' ἐξ ἀμαθίας τε καὶ φιλονεικίας ὁρμώμενοι πολλοί. τίς οὖν ὁ ἐπιστημονικὸς λόγος ὁ ἀπ' αὐτῆς δηλονότι τῆς τοῦ πράγματος οὐσίας ὁρμώμενος, ὡς ἐν τῇ περὶ τῆς ἀπο- D δείξεως ἐδείχθη πραγματείᾳ. χρὴ γὰρ ἄρξασθαι μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐννοίας, μεταβῆναι δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν τῆς οὐσίας εὕρεσιν ἐπισκοπούμενον, εἴτε μία τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς, εἴτε πλείους εἰσὶν αἱ οὐσίαι κατὰ τὸ κοινότατον τῶν σημαινομένων, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως εἴρηται βιβλίοις, ἀκουόντων ἡμῶν τοῦ τῆς οὐσίας ὀνόματος, ὅπερ ἐστὶν οἷον ὕπαρξις ὥς φασιν, ἡ βελτίστη τελειότης τῆς ἑκάστου φύσεως, ἀλλ' εἴπερ τι τοιοῦτον πρᾶγμά ἐστι, ἡ ἀρετὴ μία καθ' ἕκαστον ὑπάρξει τῶν ὄντων. εἴπερ γὰρ τὸ βέλτιστον ἕν, καὶ ἡ τελειότης ἐστὶ μία, κατὰ μὲν τὸ λογιστικὸν μέρος τῆς ψυ- E χῆς, ἐπιστήμην ἀναγκαῖον εἶναι τὴν ἀρετήν, καὶ εἴπερ ἓν τοῦτό ἐστι μόνον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ λογιζόμενον, οὐ χρὴ ζητεῖν ἀρετὰς πολλάς. εἰ δὲ καὶ τὸν θυμόν, ἀναγκαῖον ἔσται κἀκείνου γενέσθαι τὴν ἀρετήν. οὕτω δὲ εἰ καὶ τρίτον ἄλλο πρὸς τούτοις εἴη τὸ ἐπιθυμητικόν, ἑξῆς μὲν αὗται τρεῖς, ἄλλη δ' ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν σχέσεως γίγνεται τετάρτη. ἆρα μή τι μακρὸς ὁ λόγος οὐδαμῶς, ὥσπερ οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν ἐπιστημονικῶν. ἀλλὰ μακρὰ λέγειν ἡμᾶς ἀναγκάζουσιν οἱ ληρῶντες μακρά, καθάπερ ἀμέλει καὶ νῦν ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰ καὶ μὴ τελέως μακρά, μέτρια γοῦν ἔτι διελ- F θεῖν ὑπὲρ τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν. εἰ γὰρ ὡς ἔμπροσθεν δέδεικται, ἕτερον μέν ἐστι τὸ λογιζόμενον, ἕτερον δὲ τὸ ἐπιθυμοῦν, ἄλλο δὲ τὸ θυμούμενον, ἔσται τις ἀρετὴ καθ' ἕκαστον αὐτῶν μία. κάλει τοίνυν εἰ βούλει τὴν μὲν ἐν τῷ λογιζομένῳ σοφίαν, ἢ φρόνησιν, ἢ ἐπιστήμην, ἢ ὅτι περ ἂν ἄλλο σοι δόξῃ. τὴν δ' ἐν τῷ θυμουμένῳ πάλιν ἀνδρείαν, ἢ ὅτι περ ἂν ἄλλο βουληθῇς,

οὐ γάρ μοι μέλει τῶν ὀνομάτων, ἀλλ' ὅτι μίαν αὐτὴν ἀναγκαῖον εἶναι. κάλει δ' εἴπερ ἐθέλεις, καὶ τὴν ἐν τῷ λοιπῷ τῷ ἐπιθυμητικῷ γιγνομένην ἀρετὴν, σωφροσύνην· αὖθις ἡμῖν ἐπισκεπτομένοις περὶ τῆς κατ' αὐτὴν Ἀριστοτέλει τε, καὶ Πλάτωνι γεγενημένης διαφωνίας, οὐ μεγάλης ὑπαρχούσης. ἐπεὶ δ' ἕκαστον μόριον τῆς ὅλης ψυχῆς τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἑαυτοῦ κάλλος ἔχει, τὴν ψυχὴν ὅλην εἰκότως ἂν εἴποις δικαίαν. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀλόγοις μέρεσιν αὐτῆς, ἕξεις τέ τινές εἰσι, καὶ δυνάμεις μόνον αἱ ἀρεταὶ, κατὰ δὲ τὸ λογικὸν οὐχ ἕξις μόνον ἢ δύναμίς ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἐπιστήμη ἡ ἀρετή. μόνῳ γὰρ τούτῳ τῷ μέρει τῆς ψυχῆς ἐπιστήμης μέτεστι. τὰ δὲ ἄλλα δυνάμεις μέν τινας, καὶ ἕξεις βελτίους τε, καὶ χείρους κτᾶσθαι δύναται, μετασχεῖν δ' ἐπιστήμης ἀμήχανον αὐτοῖς, ἄχρι περ ἂν μηδὲ λόγου. τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς οὕτω βραχύ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τῇ τοῦ Ἀρίστωνος περὶ ἀρετῆς δόξῃ, Χρύσιππόν ποτε μοχθηρῶς ἀντιλέξαι.

Μεταβῶμεν δ' ἑξῆς ἐπὶ τὸ διημαρτημένον. ἔστι γὰρ οὐδ' αὐτὸ μακρὸν ἀνδρὶ κατὰ φύσιν ἔχοντι. νομίσας γοῦν ὁ Ἀρίστων μίαν εἶναι τῆς ψυχῆς δύναμιν, ᾗ λογιζόμεθα, καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἔθετο μίαν, ἐπιστήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ὅταν μὲν οὖν αἱρεῖσθαί τε δέῃ τἀγαθὰ, καὶ φεύγειν τὰ κατὰ τὴν ἐπιστήμην τήνδε, καλεῖ σωφροσύνην. ὅταν δὲ πράττειν μὲν τἀγαθὰ, μὴ πράττειν δὲ τὰ κακὰ, φρόνησιν. ἀνδρείαν δ' ὅταν τὰ μὲν θαρρῇ, τὰ δὲ φεύγῃ. ὅταν δὲ τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ νέμει, δικαιοσύνην, ἑνὶ δὲ λόγῳ γινώσκουσα μὲν ἡ ψυχὴ, χωρὶς τοῦ πράττειν τἀγαθά τε καὶ κακὰ, σοφία τ' ἐστὶ καὶ ἐπιστήμη. πρὸς δὲ τὰς πράξεις ἀφικνουμένη τὰς κατὰ τὸν βίον, ὀνόματα πλείω λαμβάνει, τὰ προειρημένα, φρόνησίς τε, καὶ σωφροσύνη, καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἀνδρεία καλουμένη. τοιαύτη μὲν οὖν ἡ Ἀρίστωνος δόξα περὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν. ὅγε μὴν Χρύσιππος οὐκ οἶδ' ὅπως ἀντιλέγειν ἐπιχειρεῖ τἀνδρὶ, τὴν κοινὴν πρὸς ἑαυτὸν ὑπόθεσιν ἀκριβῶς διαφυλάττοντι. καλῶς γὰρ ἅπαντα γιγνωσκόντων τε, καὶ πραττόντων ἡμῶν, ὁ βίος διοικοῖτο κατ' ἐπιστήμην, κακῶς δὲ καὶ ψευδῶς γιγνωσκόντων τε, καὶ πραττόντων κατ' ἄγνοιαν, ὡς αὐτὸς ὁ Χρύσιππος βούλεται· καὶ διὰ ταῦτα μία μὲν ἀρετὴ γένοιτ' ἂν ἡ ἐπιστήμη, μία δ' ὡσαύτως, καὶ ἡ κακία προσαγορευομένη, ἥδε, ποτὲ μὲν ἄγνοια, ποτὲ δ' ἀνεπιστημοσύνη. ἐὰν οὖν τις τὸν θάνατον, ἢ τὴν πενίαν, ἢ τὴν νόσον, ὡς κακὰ δεδιὼς ᾖ, δέον θαρρεῖν, ὡς ἐπὶ ἀδιαφόροις, ἐνδείᾳ μὲν ἐπιστήμης αὐτὸν τίθενται ἀγνοοῦντα τἀληθὲς, ὡς ἂν Ἀρίστων τε καὶ Χρύσιππος εἴποι. κακίαν δ' ἔχει ψυχῆς, ἣν ὀνομάζουσι δειλίαν, οἷς ἐναντίαν ἀρετὴν αὐτοί φασιν εἶναι τὴν ἀνδρείαν ἐπιστήμην οὖσαν, ὧν χρὴ θαρρεῖν, ἢ μὴ θαρρεῖν, τουτέστιν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν τῶν ὄντως δηλονότι τοιούτων, οὐ κατὰ ψευδῆ δόξαν ὑπειλημμένων, οἷά περ ἐστὶν ὑγίεια, καὶ πλοῦτος, καὶ νόσος, καὶ πενία. τούτων γὰρ οὐδὲν οὔτ' ἀγαθὸν, οὔτε κακὸν εἶναί φασιν, ἀλλ' ἀδιάφορα πάντα. καὶ τοίνυν εἰ τὸ μὲν ἡδὺ νομίσας τις ἀγαθὸν, τὸ δ' ἀλγεινὸν κακὸν, ἀκολουθῶν τῇ δόξῃ τῇδε, τοῦ μὲν τὴν αἵρεσιν ποιοῖτο, τοῦδε τὴν φυγὴν, ἀμαθής ἐστιν οὐσίας ἀγαθοῦ, καὶ διὰ τοῦτ' ἀκόλαστος. ἐν ἁπάσαις γὰρ πράξεσιν αἱρουμένων ἡμῶν τὸ φαινόμενον ἀγαθὸν, φευγόντων δὲ τὸ φαινόμενον κακὸν,

A Non enim mihi nomina curæ ſunt; ſed quòd vnam ipſam eſſe neceſſarium ſit, nuncupato ſi libet virtutem in reliqua concupiſcibili naſcentem, temperantiam: ſed nos quomodo Ariſtoteles & Plato in ea diſſenſerint, (quæ ſanè diſcordia haud ita magna eſt) alias diſquiremus. At quoniam ſingulæ partes totius animæ ſecundum ſuam ipſarum dignitatem pulchritudinem obtinent, totam animam meritò dixeris iuſtam. Proinde virtutes ipſæ in partibus ipſius irrationalibus habitus quidam ſunt & facultates tantummodo; in rationali aut non habitus ſolùm aut facultas eſt, ſed etiam B ſcientia, aut virtus. Sola enim hæc animæ pars ſcientiæ compos eſt, aliæ autem, facultates ſanè quaſdam & meliores facultates tum habitus peioréſve comparare poſſunt, ſcientiæ autem fieri participes nequaquam quatenus neque etiam rationis. Verùm igitur ipſum adeò exiguum eſt.

CAPVT II.

Ariſtonis de virtute ſententiam Chryſippum pravè aliquando confutaſſe.

Sed poſt reprehenſionem ad erratum deinceps tranſeamus. Erit enim hoc non prolixum viro C qui ſecundum naturam ſit affectus. Arbitratus igitur Ariſton vnam eſſe animæ facultatem qua ratiocinamur, etiam virtutem animæ vnam ponebat, ſcientiam bonorum & malorum. Quum igitur deligere oportet bona, & vitare mala; hanc ſcientiam vocat temperantiam; quum autem agere bona, nō agere mala oportet, prudentiam, virilitatem autem quum alia audaciter aggreditur quis, alia fugit. Quum autem ſecundum dignitatem vnicuique diſtribuit, iuſtitiam; ſummatim cognoſcens quidem anima, non autem agens bona & mala, ſapientia eſt, & ſcientia. At vbi ad actiones vitæ peruenit, D nomina plura ſumit prædicta, prudentia, temperantia, & iuſtitia, virilitáſque. Huiuſmodi ſanè Ariſtonis opinio eſt de animæ virtutibus. At Chryſippus haud noui quomodo contradicere conatur viro, qui communem ad ipſum hypotheſim exactè tuetur. Pulchrè enim omnia quum ſcimus facimúſque nos, vita gubernatur ſecundum ſcientiam. At ſi malè & falsò tum cognoſcamus, tum agamus. ſecundum ignorantiam, vt ipſe Chryſippus vult; & propterea vna virtus fiet ſcientia, vnum etiam ſimiliter vitium nuncupatum; atque hæc nonnunquam ignorantia, nonnunquam inE ſcitia. Si igitur quis mortem, aut paupertatem, aut morbum, tanquam mala veritus ſit, quum oporteret audenti eſſe animo, tanquam ea indifferentia ſint, ad defectum quidem ſcientiæ id referunt: ignorat enim veritatem, vt Ariſton & Chryſippus dicerent, animi autem vitio obnoxius eſt, quod vocant timiditatem, his contrariam virtutem ipſi affirmant virilitatem, quæ ſcientia eſt eorum quibus oportet confidere, aut non confidere, hoc eſt bonorum & malorum quæ reuera huiuſmodi ſunt, non falſa opinione exiſtimata, qualia ſunt ſanitas, diuitiæ, morbus, paupertas; horum enim nullum, neque bonum, neque malum eſſe pronunciant, F ſed indifferentia omnia, vnde ſi ſuaue ratus quis bonum, moleſtum autem malum, ſequens opinionem hanc, hoc deligat, illud fugiat, hoc ad ignorationem ſubſtantiæ boni ſpectat, & inde etiam intemperans redditur. Quum enim in omnibus functionibus, quod videtur bonum deligamus, & quod videtur malum vitemus,

habeamus-

habeamúſque natura impetus hos ad horum vtrumque, philoſophia quæ verè bonum malúmque docet, à peccatis immunes reddit. At Chryſippus haud ſcio quomodo, idiotarum inſtar, in oratione differentiæ vocum, non ipſis quæ inſunt rebus animum attendit, diuerſum quippiam putans ſignificari in ſingulis his dictionibus, deligendum, faciendum, bonum, & cui confidendum, quod tamen diuerſum non eſt, ſed in omnibus idem, quod ex dictione, bonum, ſignificatur; id enim ſolùm eſt, quod aliquis eligat, aut faciat, aut cui fidat, quemadmodum malum quod neque eligat, neque faciat, neque cui fidat. Vt enim qui dicit nos habere oculos, non aliud quid habere nos dicit, quàm luminaria, aut lumina, quemadmodum neque ab his digreſſus nominibus, habere nos dicat partem viſiuam, aut partem viſoriam, aut inſtrumentum viſorium; ita qui dicit habere nos ſcientiam bonorum, malorúmque, non diuerſum quid dicit ab eo qui pronunciat ſcientiam eligibilium, & non eligibilium, aut faciendorum, & non faciendorum, aut quibus fidendum, & non fidendum: quippe his dictionibus bonum malúmque explicat etiam authore Chryſippo, ſiquidem bonum ipſum ſolùm eſt eligendum, faciendum, & ei fidendum. Quare bonorum ſcientia; quæ in diuerſis materiis aut actionibus adminiſtratur, nomina plurima ſumit, quorum vnumquodque ratione ad aliquid in materia aut actione ſubſiſtit. Quemadmodum igitur de partibus animæ noſtræ diſputationem Plato vna breui & ſcientifica ratione complexus eſt in quarto de Republica libro, ſic etiam de virtutibus ipſius deinceps breuiter docuit. At in Lachete aſcripſit. *Si quis ſcientias eſſe virtutes exiſtimet, non multa erunt vtique, ſed & vna, bonorum videlicet malorúmque cognitio.* Neque igitur Plato, neque ego prolixitatis author ſum, quemadmodum neque Ariſton, ſed qui longos producit ſermones ex ſumptionibus vel dialecticis ſolùm non tamen ſcientificis, vel neque eiuſmodi, ſed vel rhetoricis, vel ſophiſticis exordientes. Oſtendi autem hoc in ſecundo huius operis commentario, indicans ſumptionum differentiam, quod non eſt propoſitæ ſpeculationis. Sic igitur & in libris de virtutum differentia Chryſippus recedere à ſcientificis, & demonſtratiuis ſumptionibus & in reliquis tribus generibus vagari deprehenditur, vt in eo quòd virtutes ſint quales, ſcientificas magis attingit, quæ omninò Ariſtonis opinionem euertunt; non tamen propriæ hypotheſi conueniunt.

A ἐχόντων δὲ φύσει τὰς ὁρμὰς ταύτας ἐφ' ἑκάτερον, ἡ φιλοσοφία διδάσκουσα τὸ κατ' ἀλήθειαν ἀγαθόν τε καὶ κακόν, ἀναμαρτήτους ἐργάζεται. Χρύσιππος δὲ, οὐκ οἶδ' ὅπως ὥσπερ οἱ ἰδιῶται λόγων τῇ διαφορᾷ τῶν φωνῶν, οὐ τοῖς συγκειμένοις αὐτοῖς πράγμασι προσέχει τὸν νοῦν, ἕτερόν τι νομίζων δηλοῦσθαι καθ' ἑκάστην τήνδε τὴν φωνὴν αἱρετέον, ποιητέον, θαρρητέον. ἀγαθὸν ἐστὶ δ' οὐχ ἕτερον, ἀλλ' ἐν ἁπάσαις ταὐτὸν, ὅπερ ἐκ τῆς ἀγαθὸν δηλοῦται. τοῦτο γάρ ἐστι μόνον, ὅπερ ἂν ἕλοιτό τις, ἢ πράξειεν, ἢ θαρρήσειεν, ὥσπερ γε καὶ τὸ κακὸν, ὃ μήτε ἂν ἕλοιτο, μήτε πράξειε, μήτε θαρρήσειεν. ὡς B οὖν ὁ λέγων ἔχειν ἡμᾶς ὀφθαλμοὺς, οὐχ ἕτερόν τι λέγει τοῦ φάσκοντος ἔχειν ἡμᾶς ὦπας, ἢ ὄμματα, καθάπερ οὐδ' εἰ τούτων ἀποχωρήσας τῶν ὀνομάτων, ἡμᾶς ἔχειν φαίη μόριον ὀπτικὸν, ἢ μόριον ὁρατικὸν, ἢ ὄργανον ὁρατικόν. οὕτως ὁ λέγων ἔχειν ἡμᾶς ἐπιστήμην ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, οὐχ ἕτερόν τι λέγει φάσκοντος ἐπιστήμην αἱρετέων, καὶ οὐχ αἱρετέων, ἢ ποιητέων, καὶ οὐ ποιητέων, ἢ θαρραλέων, καὶ οὐ θαρραλέων ἔχειν ἡμᾶς. ἁπάσαις γὰρ ταύταις ταῖς λέξεσιν, ἀγαθὸν καὶ κακὸν λέγει, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Χρύσιππον. εἴ γε δὴ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ μόνον, ἐστὶν αἱρετέον, καὶ ποιητέον, καὶ θαρρη- C τέον, ὥστε τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐπιστήμην ἐν διαφόροις ὕλαις, ἢ πράξεσιν ἐργαζομένην ὀνόματα πλείω λαμβάνειν, ἕκαστον ἐν τῷ πρός τι κατὰ τὴν ὕλην, ἢ τὴν πρᾶξιν ὑφιστάμενον. ὥσπερ οὖν τὸν περὶ τῆς ψυχῆς ἡμῶν μερῶν λόγον ὁ Πλάτων ἑνὶ λόγῳ βραχεῖ περιέλαβεν ἐπιστημονικῷ, κατὰ τὸ τέταρτον τῆς πολιτείας, οὕτω καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν αὐτῆς ἐφεξῆς ἐδίδαξε διὰ βραχέων. ἐν δέ γε τῷ Λάχητι προέγραψεν, εἴ τις ἐπιστήμας εἶναι νομίζει τὰς ἀρετὰς, οὐ πολλαὶ γίνοιτ' ἂν, ἀλλὰ καὶ μία γνῶσις ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν. οὐκ οὖν οὔτε Πλάτων, οὔτ' ἐγὼ πολυλογίας αἴτιος, καθάπερ οὐδ' Ἀρί- D στων, ἀλλ' ὁ μακροὺς μὲν ἀποτείνων λόγους ἐκ λημμάτων ἀρχομένους ἤτοι διαλεκτικῶν μόνον, οὐ μὴν ἐπιστημονικῶν, ἢ οὐδὲ τοιούτων, ἀλλ' ἤτοι ῥητορικῶν, ἢ σοφιστικῶν. ἐπιδέδεικται δέ μοι τοῦτο κατὰ τὸ δεύτερον ὑπόμνημα τῆσδε τῆς πραγματείας, διακρινούσῃ τὴν διαφορὰν τῶν λημμάτων, ὅπερ οὐ τοῦ προκειμένου ἐστὶ σκέμματος. οὕτως οὖν κἂν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἀρετῶν διαφορᾶς ὁ Χρύσιππος ἀποχωρῶν τῶν ἐπιστημονικῶν, καὶ ἀποδεικτικῶν λημμάτων ἐν τοῖς ὑπολοίποις ἀλᾶται τρισὶ γένεσιν, ὡς ἔν γε τῷ ποιὰς εἶναι τὰς ἀρετὰς, ἐπιστημονικῶν μᾶλλον ἅπτεται, καταβαλλόντων μὲν ὄν- E τως τὸν Ἀρίστωνος λόγον, οὐ μὴν τῇ γε οἰκείᾳ πρέπον τῇ ὑποθέσει.

CAPVT III.

Ex cerebro neruos oriri, ab eóque ſpiritum animalem ſenſus & motus inſtrumentum produci.

ITaque illorum cauſa qui ob longitudinem præſentis operis indignantur, alibi ſeparatim de virtutum differentia rurſus ſermonem inſtituere decreui. Impræſentiarum verò propter ſtudioſos, qui me reliqua præſentibus adiicere compellunt, ad ea quæ iam dictis proxima ſunt, deueniam. Siquidem oſtenſum eſt quomodo nati animalis diſpenſatio à tribus obeatur principiis; vno in capite collocato, cuius opera per ſe quidem imaginatio, memoria, intellectio, cogitatióque; in relatione autem ad aliud,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἀπ' ἐγκεφάλου νεῦρα ἐκφύεσθαι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα, αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ὄργανον ἀποφύεσθαι.

Διὰ τοὺς ἀγανακτοῦντας οὖν ἐπὶ τῷ μήκει τῆς ἐνεστώσης πραγματείας, ἑτέρωθι μὲν ἰδίᾳ περὶ τῆς τῶν ἀρετῶν διαφορᾶς αὖθις ἔγνωκα ποιήσασθαι τὸν λόγον, ἐν δὲ τῷ παρόντι F διὰ τοὺς φιλομαθεῖς ἐπείγοντάς με τὰ λείποντα προσθεῖναι τοῖς ἐνεστῶσιν, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς εἰρημένοις ἀφίξομαι. δέδεικται μὲν γὰρ ὡς ἡ τῶν γεννητῶν ζώων διοίκησις ὑπὸ τριῶν ἀρχῶν γίνεται, μιᾶς μὲν τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ κατῳκισμένης, ἧς ἔργα καθ' ἑαυτὴν μὲν, ἥ τε φαντασία, καὶ ἡ μνήμη, καὶ νόησις, καὶ διανόησις· ἐν δὲ τῷ πρός τι τῆς τ' αἰσθήσεως ἡγεῖσθαι,

τοῖς τ' αἰσθανομένοις τοῦ ζώου μέρεσι, καὶ τῆς κινήσεως τοῖς κινουμένοις καθ' ὁρμήν, ἑτέρας δὲ τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ καθιδρυμένης, ἧς ἔργα καθ' ἑαυτὴν μὲν ὁ τόνος ἐστὶ τῆς ψυχῆς. καὶ τὸ μόνιμον ἐν οἷς ἂν ὁ λογισμὸς κελεύσῃ, καὶ τὸ ἀήττητον· κατὰ πάθος δὲ οἷον ζέσις τῆς ἐμφύτου θερμασίας ποθούσης τιμωρήσασθαι τῆς ψυχῆς τηνικαῦτα τὸν ἀδικεῖν δόξαντα, καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτον θυμός. ἐν δὲ τῇ πρὸς τὴν θερμασίας ἀρχὴν τῆς κατὰ μέρος εἶναι μορίοις ἀρτηρίαις τε κινήσεως σφυγμικῆς, τῆς δ' ὑπολοίπου δυνάμεως ἐν ἥπατι καθιδρυμένης, ἔργα τὰ περὶ τὴν θρέψιν ἅπαντα κατὰ τὸ ζῶον, ὧν μέγιστον μέρος ἡμῖν τε, καὶ πᾶσι τοῖς ἐναίμοις ζώοις ἐστὶν ἡ τοῦ αἵματος γένεσις. τῆς δ' αὐτῆς ταύτης δυνάμεως, καὶ ἡ τῶν ἡδέων ἐστὶν ἀπόλαυσις, ἐν ᾗ σφοδρότερον τοῦ δέοντος κινουμένη, τήν τ' ἀκρασίαν, καὶ τὴν ἀσέλγειαν ἐργάζεται. ἡ μὲν οὖν ἀπόδειξις ἡ δεικνῦσα τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν εἶναι, κατὰ τὴν κεφαλὴν εὐθὺς ἔχει, καὶ τὸ μέρος αὐτῆς συνενδεικνύμενον. ὄντων γὰρ τοῦ λόγου δυοῖν λημμάτων, ἑνὸς μὲν κατὰ τὴν τοῦ προβλήματος ἔννοιαν, ἢ οὐσίαν, ἢ φύσιν, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλῃς ὀνομάζειν. ἑτέρου δὲ φαινομένου διὰ τῆς ἀνατομῆς, τούτῳ τῷ φαινομένῳ μετ' ἀκριβείας γιγνωσκομένῳ συνδιαγιγνώσκεται τῆς κεφαλῆς τὸ μέρος, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐστίν, οὐχ αἱ μήνιγγες, ἀλλ' ἐγκέφαλος. ἕκαστον γὰρ τῶν ἀποφυομένων νεύρων, τριπλοῦν τὴν οὐσίαν ἐστί, τὸ μέσον μὲν τοῦ αὐτοῦ, καὶ διὰ βάθους, ὅπερ ἀνάλογόν ἐστι τῇ τῶν δένδρων ἐντεριώνῃ, τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἔχον ἐξ ἐγκεφάλου, περιεχόμενον δ' ἐν κύκλῳ πρώτῃ μὲν τῇ τῆς λεπτῆς μήνιγγος ἀποφύσει, δευτέρᾳ δὲ τῇ τῆς παχείας. Ἐρασίστρατος δ' ἄχρι πολλοῦ τὴν ἔξωθεν μοῖραν ὁρῶν μόνην τοῦ νεύρου τὴν ἀπὸ τῆς παχείας μήνιγγος ὁρμωμένην, ἀπ' ἐκείνης ᾤετο πεφυκέναι σύμπαν τὸ νεῦρον, καὶ μεστά γε τὰ πλεῖστα τούτου τῶν συγγραμμάτων ἐστὶν ἀπὸ τῆς περιεχούσης τὸν ἐγκέφαλον μήνιγγος πεφυκέναι φάσκοντος τὰ νεῦρα. ἀλλ' ὅγε πρεσβύτης ὢν ἤδη, καὶ σχολὴν ἄγων μόνοις τοῖς τῆς τέχνης θεωρήμασιν, ἀκριβεστέρας ἐποιεῖτο τὰς ἀνατομάς, ἔγνω καὶ τὴν οἷον ἐντεριώνην τῶν νεύρων ἀπ' ἐγκεφάλου πεφυκυῖαν. ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις αὐτοῦ, τόνδε τὸν τρόπον. ἐθεωροῦμεν δὲ καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ ἦν ὁ μὲν ἐγκέφαλος διμερής, καθάπερ καὶ τῶν λοιπῶν ζώων, καὶ κοιλίας παρὰ τὸ μῆκος τὸ εἶδος κειμένας, συντέτρηντο δ' αὗται εἰς μίαν κατὰ τὴν συναφὴν τῶν μερῶν. ἐκ δὲ ταύτης ἔφερεν εἰς τὴν ἐπεγκρανίδα καλουμένην, καὶ ἐκεῖ ἑτέρα ἦν μικρὰ κοιλία, διεπέφρακτο δὲ ταῖς μήνιγξιν ἕκαστον τῶν μερῶν. ἥ τε γὰρ ἐπεγκρανὶς διεπέφρακτο αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, καὶ ὁ ἐγκέφαλος παραπλήσιος ὢν νήστει καὶ πολύπλοκος, πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον τούτου ἡ ἐπεγκρανὶς πολλοῖς ἑλιγμοῖς καὶ ποικίλοις κατεσκεύαστο, ὥστε μαθεῖν τούτων τὸν θεωροῦντα, ὅτι ὥσπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ζώων, ἐλάφου τε καὶ λαγωοῦ, καὶ εἴ τι ἄλλο κατὰ τὸ τρέχειν πολύ τι τῶν λοιπῶν ζώων ὑπεραίρει τοῖς πρὸς ταῦτα χρησίμοις, εὖ κατεσκευασμένοις μυσί τε καὶ νεύροις, οὕτω καὶ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ τῶν λοιπῶν ζώων πολὺ τῷ διανοεῖσθαι περίεστι, πολὺ τοῦτ' ἐστὶ πολύπλοκον. ἦσαν δὲ καὶ ἀποφύσεις τῶν νεύρων πᾶσαι αἱ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ καθ' ὅλον εἰπεῖν, ἀρχὴ φαίνεται εἶναι τῶν κατὰ τὸ σῶμα ὁ ἐγκέφαλος. ἥ τε γὰρ ἀπὸ τῶν ῥινῶν γιγνομένη αἴσθησις συντέτρητο ἐπὶ τοῦτον, καὶ αἱ ἀπὸ τῶν ὤτων. ἐφέροντο δὲ καὶ ἐπὶ τὴν γλῶτταν, καὶ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποφύσεις ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου. ἐν τούτοις ὁ Ἐρασίστρατος ὁμολογεῖ καὶ πρότερον ἀγνοούμενον ἑαυτῷ,

A ſenſum partibus animalis ſenſilibus impartiri, motúmque his quæ mouentur, arbitrarium; altero autem in corde conſiſtente, cuius opera per ſe robur eſt animi, & firmitas in iis quæcunque ratio iuſſerit & inuictus animus; ſecundum affectum autem veluti feruor natiui caloris, anima tunc eum qui iniuriam inferre viſus eſt, punire deſiderante; ac vocatur huiuſmodi iracundia, in relatione ad aliud caloris initium, particularis in partibus arteriiſque motus pulſatilis. Reliquæ autem virtutis in iecore collocatæ opera ſunt nutritioni dicata omnia in animante, quorum maxima pars tum nobis tum omnibus ſangui-
B neis animantibus ineſt, ſanguinis generatio. Eiuſdem autem huius virtutis etiam ſuauium fruitio eſt, qua vehementiùs quàm par eſt mota, intemperantiam libidinémque efficit. Itaque demonſtratio neruorum principium eſſe in capite indicans, ſtatim habet & partem ipſius ſimul indicatam; nam quum duæ ſint rationis ſumptiones; vna, ſecundum eius quod proponitur notionem, vel ſubſtantiam, vel naturam, vel quomodocunque voles nominare: altera quæ ex anatome apparet; euidenti hac exactè cognita, ſimul cognoſcitur capitis pars, vnde ner-
C uorum eſt principium, non membranas eſſe, quæ meninges dicuntur, ſed cerebrum. Vnuſquiſque enim enaſcentium neruorum triplici præditus eſt ſubſtantia, nam ipſorum pars media, & profundior, quæ proportione reſpondet arborum medullæ, initium generationis ex cerebro obtinet. Comprehenditur autem circulatim primo tenuis membranæ proceſſu, ſecundo craſſioris. Ac Eraſiſtratus tamdiu exteriorem nerui partem ſolam videns, quæ à craſſiore membrana proficiſcitur, ab illa totum neruum procedere autumabat. Ac plurimi hu-
D ius libri pleni ſunt, quibus dicat neruos à membrana cerebrum ambiente proficiſci. At quum ſenex eſſet iam, & vacaret ſolis artis ſpeculationibus, exactiores moliebatur diſſectiones. Nouerat etiam veluti medullam neruorum à cerebro profectam. Habent autem eius verba hunc in modum. *Speculabamur autem & naturam cerebri; ac erat ſanè cerebrum bipartitum, quemadmodum & reliquorum animalium; & ventriculum iuxta longitudinem ſitum habebat, hi verò perforati erant in vnum iuxta partium commiſſuram. Ex hoc autem tendebat ad cerebellum appellatum, illíc-*
L *que alter erat minor ventriculus, obſepta autem membranis vnaquaque pars; nam cerebellum interſeptum eſt ipſum per ſe, & cerebrum quod ſimile eſt inteſtino ieiuno, & vehementer implicitum. Multò adhuc magis hoc, cerebellum, plerisque amfractibus & diuerſis conſtructum eſt; vt hinc liceat condiſcere ſpectatorem, quòd ſicuti in reliquis animalibus, ceruo, lepore, & ſi quod aliud in currendo multùm reliqua animantia ſuperat, vtilibus ad hæc benè conſtructis, tum muſculis, tum neruis, ſic etiam homini, quoniam reliquis animantibus multùm intelligendo præcellit, vehe-*
F *menter hoc eſt implicitum. Erant autem & proceſſus neruorum omnes à cerebro; ac vt ſummatim dicam, cerebrum initium eſſe apparet eorum qui in corpore ſunt nerui; nam ſenſus qui à naribus prouenit, ad hoc foramen pertingit; Item ab auribus venientes. Ferebantur etiam ad linguam & ad oculos proceſſus à cerebro.* Hic Eraſiſtratus fatetur quod priùs ipſi erat incognitum, manifeſtò

manifeſtò tunc vidiſſe neruos ſingulos ex cerebro procedentes. Exactè etiam de quatuor ipſius ventriculis ſcripſit, quos ne ipſe quidem anno priore viderat. At ſi in viuentibus etiam animantibus experimentum feciſſet, quod nos non ſemel oeque bis, ſed admodum frequenter fecimus, firmam habuiſſet dutæ & craſſæ membtanæ cognitiooem, quòd cerebti contegeodi gratia procreata ſit mollis autem & tenuis, etiam huius ipſius gratia; prætcrea vt omoia cerebri vaſa, arteriæ nimirum & venæ colligarentur. Porrò quænam ſpectanda in diſſectionibus ad huiuſmodi dogmatum inuentionem putem, vberiùs io admioiſtrationibus anatomicis explicatur. Meminero etiam nunc ipſorum quantum ad præſentia potiſſimum cooducat. Exciſo capitis oſſe viuente adhuc aoimali, & craſſiore membrana denudata, ſi vtrobique medio tectitudinis, qua cerebro hæc plexu duplici incumbit, per hamulos ipſam eleuatam, aut ſolam incideris, aut totam excideris, neque inſenſile, neque immobile animal euadit; quemadmodum neque ſi obtegengentem ipſius partem, rotum poſterius cerebrum, aur totum incideris, aut excindas; non tamen etſi cerebrum ab ipſis quomodocunque excindas, ſic quoque animans motus aut ſenſus expers redditur, ptiuſquam ad aliquem ventriculum ipſius ſectio perueniat. Maximè igitur poſterior ventriculus animal offendit, deinde medius; vterque autem prior minorem læſionem perficit, ac magis ſanè in animalibus ætate prouectioribus, minùs autem in iunioribus. Contuſiones quoque illud idem quod ſectiooes ad ventriculos vſque peruenientes, efficiunt, quas non de induſtria noſtra, ſed etiam nobis admodum cauentibus, videmus nonnunquam fieri in iis qui perforantur, quum oſſa capitis fracta fuerint. Ex his igitur apparentibus forſitan aliquis ſuſpicetur ſpiritum in ventriculis cerebri contentum, duorum alterum, ſiquidem anima eſt incorporea, primum ipſius, vr ira dicam, domicilium exiſtere; ſin autem corpus, hunc ipſum ſpiritum animam eſſe. Verùm quum coniunctis ventriculis paulò poſt rurſum ſentiat, moueatúrque animal, non ampliùs licet dicere prædicta, hunc eſſe ſpiritum. Præſtat igitur exiſtimare in ipſo corpore cerebri animam habitare, cuiuſcunque tandem ſit ſubſtaoriæ, (nondum enim de hoc venit conſideratio) primùm autem ipſius organum, tum ad vniuerſos animantis ſenſus, tum etiam ad arbitrarios hunc eſſe ſpiritum. Quare & euacuatus, vſque dum rurſus tecolligatur, vita non priuat animal, ſed ſenſus motúſque reddit expers. Atqui ſi is eſſet aoimæ ſubſtantia, ſimul cum eo vbi euacuatur, animal protinus periret. Meritò igitur generatur bic ſpiritus in cerebri ventriculo, ac ideò illuc deſinit arteriarum venarúmque copia noo exigua, ex qua plexus choroïdes, vt vocant, efformati ſunt, inſtrumentum verò, vt dixi, eſt primum ipſum animæ. Præretea magis ſperaueris ſpiritum hunc fieri, vaſis ipſum expirantibus, & præſertim arteriis in cetebri ventriculos, plexum retiformem ex arteriis io caput venientibus fieri conſpicatus, quando primum ſupergreſſæ caluariam intrò conduntur iuxta cerebri baſim. Ibi enim non exiguam tegionem natura veluti thalamum

A σαφῶς ἑωρακέναι τηνικαῦτα, τῶν νεύρων ἕκαστον ἐξ ἐγκε-
φάλου φυόμενον. ἀκριβῶς δὲ καὶ περὶ τῶν τεττάρων αὐτοῦ κοι-
λιῶν ἔγραψεν, ἃς οὐδ' αὐτὸς ἔτει τῷ προτέρῳ ἴδεν. εἰ δὲ
κἀπὶ τῶν ζώντων ζώων ἐπεποίητο τὴν πεῖραν, ἣν ἡμεῖς οὐχ
ἅπαξ οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις ἐποιησάμεθα, βε-
βαίως ἂν ἔγνω τὴν μὲν σκληρὰν, καὶ παχεῖαν μήνιγγα σκέ-
πης ἕνεκεν γεγενημένην ἐγκεφάλου, τὴν δὲ μαλακὴν καὶ
λεπτὴν, καὶ τούτου μὲν αὐτοῦ χάριν, ἔτι δὲ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ
συνδεῖν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀγγεῖα τάς τ' ἀρτηρίας,
καὶ τὰς φλέβας. τίνα δέ ἐστιν ἃ χρῆναί φημι τεθεᾶσθαι κατὰ
B τὰς ἀνατομὰς εἰς τὴν τῶν τοιούτων δογμάτων εὕρεσιν, ἐπὶ
πλέον μὲν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγεται, μνημο-
νεύσω δὲ καὶ νῦν αὐτῶν τοσούτου μέρους, ὅσον εἰς τὰ προκείμενα
μάλιστ' ἐστὶ χρήσιμον, ἐκκοπέντος τοῦ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦ,
ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, καὶ γυμνῆς τῆς παχείας μήνιγγος γενο-
μένης, ἐὰν ἑκατέρωθεν τῆς μέσης εὐθείας καθ' ἣν ἐγκατα-
βαίνει τῷ ἐγκεφάλῳ διπλουμένη, δι' ἀγκίστρων ἀνατείνας
αὐτὴν, ἢ τέμῃς μόνην, ἢ ἐκτέμῃς ὅλην, οὔτ' ἀναίσθητον,
οὔτ' ἀκίνητον γίγνεται τὸ ζῶον, ὥσπερ οὐδ' εἰ τὸ σκέπον αὐ-
τῆς μέρος ὅλον τὸν ὄπισθεν ἐγκέφαλον, ἢ τέμοις μόνον, ἢ ἐκ-
C τέμοις. οὐ μὴν οὐδ' εἰ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ὁπωσοῦν ἐκ-
τέμνοις, οὐδ' οὕτως τὸ ζῶον ἀκίνητον, ἢ ἀναίσθητον γίγνεται,
πρὶν ἐπί τινα τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ τὴν τομὴν ἐξικέσθαι. μά-
λιστα μὲν οὖν ἡ ὀπίσω βλάπτει τὸ ζῶον, ἐφεξῆς δὲ ἡ μέση. τῶν
προσθίων δ' ἑκατέρα βραχυτέραν ἐργάζεται τὴν βλάβην,
καὶ μᾶλλον μὲν ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων ζώων, ἧττον δ' ἐπὶ τῶν
νέων. τὰ δ' αὐτὰ ταῖς εἰς τὰς κοιλίας τομαῖς αἱ κατ' αὐτῶν
ἐργάζονται θλίψεις, ἃς οὐδ' ἐπιτηδευόντων, ἀλλὰ καὶ πάνυ
φυλαττομένων ὁρῶμεν ἐνίοτε γιγνομένας ἐπὶ τῶν ἀνατιτρω-
μένων ἀνθρώπων, ὅταν τὰ τῆς κεφαλῆς ὀστᾶ κατεαγῶσιν. ἐκ
D τούτων οὖν τῶν φαινομένων ἴσως ἄν τις ὑπονοήσειε τὸ κατὰ τὰς
κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου πνεῦμα δυοῖν θάτερον, εἰ μὲν ἀσώ-
ματός ἐστιν ἡ ψυχὴ, τὸ πρῶτον αὐτῆς ὑπάρχειν, ὡς ἂν εἴ-
ποι τις οἰκητήριον. εἰ δὲ σῶμα, τοῦτ' αὐτὸ πνεῦμα τὴν ψυ-
χὴν εἶναι. ἀλλ' ὅταν γε συναχθεισῶν τῶν κοιλιῶν, ὀλίγον ὕστε-
ρον αὖθις αἰσθάνηται, καὶ κινῆται τὸ ζῶον οὐκ ἔθ' οἷόν τε φάναι
τῶν εἰρημένων ὑπάρχειν τουτὶ τὸ πνεῦμα. βέλτιον οὖν ὑπο-
λαβεῖν ἐν αὐτῷ μὲν τῷ σώματι τοῦ ἐγκεφάλου τὴν ψυχὴν
οἰκεῖν, ἥτις ποτ' ἂν ᾖ κατὰ τὴν οὐσίαν. οὔπω γὰρ περὶ τούτου σκέ-
ψις ἥκει, τὸ πρῶτον δ' αὐτῆς ὄργανον εἴς τε τὰς αἰσθήσεις
E ἁπάσας τοῦ ζώου, καὶ προσέτι τὰς καθ' ὁρμὴν κινήσεις τοῦτ'
εἶναι τὸ πνεῦμα, διὸ καὶ κενωθὲν ἄχρις ἂν αὖθις ἀθροισθῇ,
τὴν μὲν ζωὴν οὐκ ἀφαιρεῖσθαι τὸ ζῶον, ἀναίσθητον δὲ καὶ
ἀκίνητον ἐργάζεσθαι. καίτοι γε εἴπερ ἦν αὐτὸ ἡ τῆς ψυχῆς οὐ-
σία, συνδιεφθείρετ' ἂν αὐτῷ κενουμένῳ παραχρῆμα τὸ ζῶον.
εὔλογον οὖν γεννᾶσθαι μὲν τουτὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τὰς κοιλίας
τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ διὰ τοῦτο ἐκεῖσε τελευτᾶν ἀρτηριῶν τε,
καὶ φλεβῶν οὐκ ὀλίγον πλῆθος, ἐξ οὗ τὰ καλούμενα χο-
ροειδῆ πλέγματα γέγονεν, ὄργανον δ', ὡς ἔφην, εἶναι τὸ πρῶ-
τον αὐτὸ τῆς ψυχῆς. ἔτι δ' ἂν μᾶλλον ἐλπίσαις γεννᾶσθαι τὸ
F πνεῦμα τοῦτο τῶν ἀγγείων ἀναπνεόντων αὐτὸ, καὶ μάλιστα τῶν
ἀρτηριῶν εἰς τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ δικτυοειδὲς
ἰδὼν πλέγμα γιγνόμενον ἐκ τῶν ἐρχομένων εἰς τὴν κεφα-
λὴν ἀρτηριῶν, ὅταν πρῶτον ὑπερβᾶσαι τὸ κρανίον ἐν-
τὸς αὐτοῦ γίνωνται κατὰ τὴν καλουμένην ἐγκεφάλου βάσιν.
ἐνταῦθα γὰρ οὐκ ὀλίγην χώραν ἡ φύσις οἷον θαλάμην

Digitized by Google

ἵνα τῷ δικτυοειδεῖ τῷδε παρεσκεύασε πλέγματι περιεχομένῳ ὑπὸ τῆς παχείας μήνιγγος, εἰς ἣν χώραν ἀπὸ τῶν καρωτίδων ὀνομαζομένων ἀρτηριῶν οὐ σμικρά τις ἀφικνεῖται μοῖρα, καθ' ἑκάτερον μέρος ἓν ἀγγεῖον, εἶτα κατασχιζόμεναι πολυειδῶς οὐχ ἁπλοῦν ἐργάζονται τὸ δίκτυον, ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλοις κείμενα πολλά, μετὰ τοῦ συνῆφθαί τε καὶ συμπεφυκέναι πάντα. καὶ πάλιν γε κατὰ τοῦ πλέγματος τοῦδε τηλικοῦτον ζεῦγος ἀρτηριῶν ἐκφυόμενον ἡλίκον ἐξ ἀρχῆς ἦν τὸ παρὰ τῶν καρωτίδων ἧκον, εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀναφέρεται, τά τ' ἄλλα μέρη διαπλέκον αὐτοῦ παμπόλλαις ἀπονεμήσεσι, καὶ τὰ κατὰ τὰς κοιλίας ἐργαζόμενα πλέγματα. τὸ μὲν οὖν κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεῦμα, ζωτικόν ἐστί τε καὶ προσαγορεύεται, τὸ δὲ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ψυχικόν, οὐχ ὡς οὐσία ψυχῆς ὑπάρχον, ἀλλ' ὡς ὄργανον πρῶτον αὐτῆς οἰκούσης κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ὁποία τις ἂν ᾖ τὴν οὐσίαν. ὥσπερ δὲ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε, καὶ τὴν καρδίαν γεννᾶται, τὴν ὕλην ἔχον τῆς γενέσεως ἔκ τε τῆς εἰσπνοῆς, καὶ τῆς τῶν χυμῶν ἀναθυμιάσεως, οὕτω τὸ ψυχικὸν ἐκ τοῦ ζωτικοῦ κατεργασθέντος ἐπὶ πλέον, ἔχει τὴν γένεσιν. ἐχρῆν γὰρ δήπου μᾶλλον ἁπάντων αὐτὸ μεταβολῆς ἀκριβοῦς τυχεῖν. εἴπερ οὖν τό τε σπέρμα καὶ τὸ γάλα, καίτοι γ' ἀπολειπόμενα τῇ δυνάμει τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος ὅμως ἡ φύσις ἀκριβῶς κατεργάζεσθαι δεομένη, πολυχρόνιον αὐτοῖς ἐμηχανήσατο τὴν ἐν τοῖς πεπτικοῖς ὀργάνοις διατριβήν, καὶ διὰ τοῦτο τῷ μὲν σπέρματι, τὴν περὶ τῶν ὄρχεων ἕλικα παρεσκεύασε, τῷ δὲ γάλακτι, τὸ μῆκος τῶν εἰς τοὺς τιτθοὺς ἰόντων ἀγγείων, εἰκότως καὶ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐκ τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος ἐργαζομένη τὸ ψυχικόν, οἷον λαβύρινθόν τινα ποικίλον ἐδημιούργησε πλησίον ἐγκεφάλου τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα. τοῦτό τε οὖν αὐτὸ τῆς κατασκευῆς τῶν μορίων ἐνδειξαμένης, ἐδιδάχθημεν ὅτι τε τὸ ψυχικὸν πνεῦμα, μήτ' οὐσία ψυχῆς ἐστί, μήτε οἶκος αὐτῆς, ἀλλ' ὄργανον πρῶτον ἐκ τοῦ κενωθέντος αὐτοῦ κατὰ τὰς τρώσεις, αὐτίκα μὲν οἷον περ νεκρὸν γίγνεσθαι τὸ ζῷον, ἀθροισθέντος δὲ αὖθις ἀναβιώσκεσθαι, καὶ πάνθ' ἁπλῶς ὅσα περ εἴρηταί τε καὶ μέλλει λεχθήσεται, τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν μορίων κατασκευῆς, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἑπομένων συμπτωμάτων, ἐπὶ ταῖς τομαῖς ἢ θλίψεσιν ἔχει τὴν εὕρεσιν. αὐτίκα γέ τοι τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον πόρων, οἱ μὲν διὰ τῆς καλουμένης χώνης εἰς ὑπερῴαν καθήκουσιν, οἱ δ' εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ῥινὸς τελευτῶσιν, οἱ δ' ἐν τοῖς ὀπτικοῖς φαίνονται νεύροις. καί τις ἄλλος εἰς γῆς ἐμβάλλει τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ νωτιαίου, καθ' ὃ μέρος μάλιστα τῆς παχείας μήνιγγος τρωθείσης, ὁ πόρος ὅλος γίγνεται γυμνὸς ἅμα τῷ πέρατι τῆς ὄπισθεν ἐγκεφάλου κοιλίας, ὅπερ οὐχ ἥκιστα τὸν Ἐρασίστρατον ἠπάτησεν, ὡς οἰηθῆναι διὰ τὴν τῆς μήνιγγος τρῶσιν, ἀκίνητον αὐτίκα γίγνεσθαι τὸ ζῷον. ἑώρα γὰρ ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν πρῶτον σπόνδυλον τιτρωσκομένων βοῶν, ἅμα τῷ διαιρεθῆναι τὴν μήνιγγα ἀκίνητον αὐτίκα τὸ ζῷον γενόμενον, ἀλλ' οὐ τῷ πάθει τῆς μήνιγγος, ἀλλὰ τῷ γυμνοῦσθαι τὴν ὀπίσω κοιλίαν γίγνεται τοῦτο. δῆλον δ' ἐστὶν ἐκ τοῦ κατὰ πάντα τἄλλα μέρη, τὴν μήνιγγα μηδὲν τοιοῦτον τιτρωσκομένην ἐργάζεσθαι. περὶ μὲν οὖν τῆς ὅλης φύσεως ἐγκεφάλου, δι' ἑτέρων λέγεται πραγματειῶν, τὰ μὲν ἐξ ἀνατομῆς φαινόμενα, κατὰ τὴν τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, ἡ δὲ χρεία τῆς κατασκευῆς ἑκάστου τῶν μελῶν ἐν τῇ περὶ χρείας μορίων εἴρηται. οὐκ ὀλίγα δὲ κἀν τοῖς περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ὑπομνήμασιν. ἐν δὲ τῷ παρόντι τὰ χρήσιμα μόνα πρὸς τὰ προκείμενα διέρχομαι. τῶν γάρ τοι νεύρων ἐκπεφυκότων, ἐγκεφάλου τε καὶ τῶν περικειμένων αὐτῷ μηνίγγων,

A quendam retiformi huic plexui præparauit, qui a craſſiore membrana continetur, in quam regionem ab arteriis carotidibus appellatis haud parua quædam portio peruenit, vti obique ſingula vaſa, deinde multifariam propagatæ, non ſimplex efficiunt rete, ſed multa ſibi inuicem ſuperpoſita, eaque commiſſa, connatáque omnia. Ac rurſus in plexum hunc tanto pari arteriarum enaſcente, quantum ab initio erat, id quod à carotidibus venit, in cerebrum effertur, tum alias partes multis ipſius ramis implicans, tum illas quæ ventriculorum plexus efficiunt. Itaque arteriarum ſpiritus vitalis B eſt, & appellatur; animalis autem in cerebro, non tanquam animæ ſubſtantia ſit, ſed ſicut organum primarium ipſius in cerebro habitantis, qualiſcunque ſit ſubſtantiæ. Quemadmodum autem vitalis ſpiritus in arteriis & corde generatur, materiam generationis habens ex inſpiratione, & humorum vapore; ita animalis ex vitali magis elaborato habet originem. Conueniebat enim nimirum omnium maximè hunc accuratam mutationem conſequi. Si igitur & ſemen & lac, quamuis virtute ab animali ſpiritu abſint, tamen natura exactè ea elaborare C deſiderans, fecit vt ea diutiùs in concoquendi inſtrumentis immorarentur, ac propterea ſemini circumuolutionem, anfractúmque ante teſticulos præparauit, lacti verò longitudinem vaſorum ad mammas tendentium; meritò etiam id cerebro ex vitali ſpiritu animalem efficienti, veluti labyrinthum quendam varium, plexum retiformem prope cerebrum fabricata eſt. Atque hoc ipſum ſtructura partium indicante docti ſumus, quòd animalis ſpiritus, neque ſubſtantiæ animæ ſit, neque domicilium ipſius, ſed inſtumentum primarium, inde videlicet quòd ipſo per vulnera euacuato, ſtatim veluti mor- D tuum animal redditur: collecto autem reuiuiſcit; ac omnia ſummatim quæ dicta ſunt, dicentúrque, partim ex partium ſtructura, partim ex ſymptomatis ſuperuenientibus ob ſectiones aut compreſſiones, inuentionem obtinent. Statim ſiquidem cerebri meatuum alij per infundibulum in palatum deſcendunt; alij in narium initium deſinunt; alij in opticis neruis apparent. Et aliquis alius inſerit ſe primæ ſpinalis medullæ origini, qua parte potiſſimum craſſiore membrana vulnerata, totus meatus nudus redditur vnà cum extremo poſterioris ce- E rebri ſinu; quod maximè Eraſiſtrato impoſuit, qui putauerit per cerebri membranæ vulnus ſtatim immobile reddi animal: videbat enim in bobus circa primam vertebram vulneratis ſimul atque membrana cerebri diuiſa fuerit, immobile protinus animal fieri. Verùm non membranæ affectu, ſed quia poſterior ventriculus nudatur, id accidit. Conſtat autem inde quòd in omnibus aliis partibus membrana vulnerata nihil huiuſmodi efficiat. Itaque de tota cerebri natura in aliis operibus tractatur; quæ ex diſſectione apparent in adminiſtrationibus F anatomicis; vſus ſtructuræ cuiuſque membri in opere de vſu partium expoſitus. Non pauca etiam in commentariis de Hippocratis anatome tractantur. In præſentiarum ea ſolùm quæ ad præſens inſtitutum vtilia ſunt, perſequor; etenim quum nerui ex cerebro, & membranis id ambientibus ortum habent per partem eam

quæ

quæ ex cerebro prodit, & ſenſus omnibus mem- A bris, & motus ſuppeditatur. Quæ autem vtriuſque membranæ propago eſt, eundem neruis vſum præbet, quem cerebro illæ exhibebant. Quare ſi ambo exemeris, nihil læditur pars in quam neruus pertinet; quemadmodum neque ſi ipſi cerebro exteriores membranas abſtuleris, nihil enim ne ob has animal in præſenti quidem offenditur: quòd ſi proceſſu temporis poſtea ex affinitate conſenſúque periculum ſequitur, nihil hoc facit ad id quod quæritur.

CAPVT IV. B

Quibus neruis ſpiritus, quibus facultas ad ſenſum & motum efficiendum ad partes influat.

Vtrum igitur quemadmodum in ventriculis cerebri ſpiritu inanito, totum animal ſenſus expers euadit, & propterea dicimus eum eſſe vtilem, tum ad partium ſenſus, tum ad motus, ita exiſtimandum eſt etiam in ſingulis neruis ſpiritum eſſe aliquem; ac vtrum hic quaſi inteſtinus & connatus ipſis ſit, qui ab eo qui à principio venit tanquam nuncio quodam pulſatus excitatur, an connatus quidem ſit ipſis nullus, ſed C ex cerebro influit eo tempore, quo mouere partem volumus, ego ſanè non poſſum promptè pronunciare. Proponantur autem vulgari ratione conſideranda, & hæc ambo modo commemorata, & præterea tertium, ſecundum qualitatem continuorum alteratio, quod obſcure mihi videntur ſignificare, qui ſecundum facultatem influere quædam ſine ſubſtantia affirmant. Nam quæ per alterationem in continua corpora qualitatum diſtributiones fiunt, facultatis influxus ab ipſis dicuntur, quemadmodum quum in ambiente aëre ex ſolari ſplendore profecta quædam qualitas, in omnem ipſius partem diſtribu- D tio peruenit, ipſa ſolis ſubſtantia in loco ſuo permanente. Oſtenſum enim hoc nobis eſt in opere de demonſtratione. Neque itaque promptè ſic pronunciari, vtrum ſic facultas ex cerebro partibus per neruos influit, an ſpiritus ſubſtantia vſque ad ſenſibiles mobilésque partes proficiſcente, aut aliquo vſque neruis incidente, vt vehementer ipſos alteret, deinde ſic alteratione vſque ad membra mobilia diſtributâ. Huiuſmodi etiam quippiam in ſenſu viſorio fieri, in libris de demonſtratione indicatum eſt. Quod enim in illis neruis ſplendidus fertur ſpiritus foramina ma- E nifeſta habentibus, tum in ſuperiori initio, tum qua in oculos inſeruntur, in grandium animalium diſſectionibus eſt conſpicere. Inferiorem itaque partem, & iuxta oculos ſitam plurimi diſſectores cognouerunt. Superius autem initium horum neruorum prope omnibus ipſis ignoratum eſt, quod ſit qua priores ventriculi in obliquum diſtorquentur. Quum enim vterque ipſorum arctum prolixúmque inferiorem finem habeat, ibi narium meatuum radix habetur. Superius autem extremum quod ad medium pertingit ventriculum dilatatum, conuerſum quodammodo inde F in obliquum porrigitur, paulatim ad infernam regionem & baſim tendens; non tamen ad illam perueniunt, ſed paulò poſt in anguſtum redacti deſinunt cornu inſtar non admodum citò, ſed paulatim auerſi. Itaque ad hoc ventriculorum extremum emergit opticorum neruorum principium,

διὰ μέσης τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀποφύσεως, ἥ τ' αἴσθησις ἅπασι τοῖς μέλεσι, καὶ ἡ κίνησις χορηγεῖται. ὃ δ' ἑκατέρας τῶν μηνίγγων ἐστὶν ἀποβλάστημα, τὴν αὐτὴν χρείαν παρέχει τοῖς νεύροις, ἥνπερ ἐγκεφάλῳ πρόσθεν ἐκεῖναι, διὸ κἂν ἄμφω περιέλῃς, οὐδὲν βλάπτεται τὸ μόριον εἰς ὃ τὸ νεῦρον ἀφικνεῖται, καθάπερ οὐδ' εἰ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ἀφέλοιο τὰς ἔξωθεν μήνιγγας. οὐδὲν γὰρ οὐδ' ἐπὶ ταύταις βλάπτεται τὸ ζῷον ἔν γε τῷ παραυτίκα χρόνῳ δ' ὕστερον εἰ κατὰ συμπάθειαν ἕπεται κίνδυνος. οὐδὲν τούτων ἐστὶ πρὸς τὸ ζητούμενον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δʹ.

Διὰ τίνων νεύρων τὸ πνεῦμα, καὶ διὰ τίνων ἡ δύναμις πρὸς τὴν αἴσθησίν τε, καὶ τὴν κίνησιν εἰς τὰ μόρια ἐπιρρεῖ.

Πότερον οὖν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου κενωθέντος τοῦ πνεύματος, ὅλον τὸ ζῷον ἀναίσθητον ἐγίνετο, καὶ διὰ τοῦτ' ἔφαμεν αὐτὸ χρήσιμον ὑπάρχειν εἰς τὰς τῶν μορίων αἰσθήσεις τε καὶ κινήσεις. οὕτως ἡγητέον ἐστὶ, καὶ καθ' ἕκαστον νεῦρον εἶναί τι πνεῦμα, καὶ πότερον ἐγχώριόν γέ τι καὶ σύμφυτον αὐτοῖς εἶναι, τοῦτο δὲ πληττόμενον ὑπὸ τοῦ παρὰ τῆς ἀρχῆς ἥκοντος ὥσπερ ἀγγέλου τινὸς, ἢ σύμφυτον μὲν ἐστὶν αὐτοῖς οὐδὲν, ἐπιρρεῖ δ' ἐξ ἐγκεφάλου κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν ᾧ κινῆσαι προαιρούμεθα τὸ μέρος, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω προχείρως ἀποφήνασθαι· προκείσθω δ' ἐν κοινῷ σκοπεῖσθαι, καὶ ταῦτα μὲν ἄμφω τὰ νῦν εἰρημένα, καὶ πρὸς τοῖς δὲ τρίτον, ἡ κατὰ ποιότητα τῶν συνεχῶν ἀλλοίωσις, ὅπερ αἰνίττεσθαί μοι δοκοῦσιν οἱ κατὰ δύναμιν ἐπιρρεῖν τινα χωρὶς οὐσίας φάσκοντες. αἱ γὰρ κατ' ἀλλοίωσιν εἰς τὰ συνεχῆ σώματα διαδόσεις τῶν ποιοτήτων, ἐπιρροαὶ δυνάμεως ὑπ' αὐτῶν λέγονται, καθάπερ ὅταν ἐπὶ τοῦ περιέχοντος ἀέρος ἐκ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς ὁρμηθεῖσά τις ποιότης, εἰς ἅπαν αὐτοῦ μέρος ἀφικνῆται διάδοσις, αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ ἡλίου μενούσης κατὰ χώραν. ἐπιδέδεικται γὰρ ἡμῖν τοῦτο κατὰ τὴν περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματείαν. οὔκουν ἔστι τι προχείρως ἀποφήνασθαι πότερον οὕτως ἐξ ἐγκεφάλου δύναμις ἐπιρρεῖ τοῖς μέλεσι διὰ νεύρων, ἢ τῆς τοῦ πνεύματος οὐσίας παραγινομένης ἄχρι τῶν αἰσθανομένων, καὶ κινουμένων μορίων, ἢ μέχρι τινὸς ἐμπιπτούσης τοῖς νεύροις, ὡς ἀλλοιοῦσθαι σφοδρῶς αὐτὰ, κἄπειθ' οὕτως τῆς ἀλλοιώσεως ἄχρι τῶν κινουμένων μελῶν διαδιδομένης. τοιοῦτον γοῦν τι καὶ κατὰ τὴν ὀπτικὴν αἴσθησιν, ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως ἐδείχθη γιγνόμενον. ὅτι γὰρ ἐπ' ἐκείνων τῶν νεύρων αὐγοειδὲς φέρεται πνεῦμα, τρήματα ἐχόντων σαφῆ, κατά τε τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν, καὶ τὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔμφυσιν, ἐν ταῖς τῶν μεγάλων ζῴων ἀνατομαῖς ἐστι θεάσασθαι. τὸ μὲν οὖν κάτωθεν, καὶ πρὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς, οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνατομικῶν ἐγνώκασιν, ἡ δ' ἄνωθεν ἀρχὴ τῶνδε τῶν νεύρων, σχεδὸν ἅπασιν αὐτοῖς ἠγνόηται κατὰ τὴν εἰς τὸ πλάγιον ἐπιστροφὴν, οὖσαν τῶν προσθίων κοιλιῶν. ἑκατέρας γὰρ αὐτῶν στενὴν, καὶ προμήκη τὴν κάτω τελευτὴν ἐχούσης, ἔνθα τῶν τῆς ῥινὸς πόρων ἐστὶν ἡ ῥίζα. τὸ δὲ ἄνω πέρας ὃ πρὸς τὴν μέσην ἀνήκει κοιλίαν εὐρυνόμενον, ἐπιστροφή τις ἐντεῦθεν εἰς τὸ πλάγιον γίνεται ῥέπουσα βραχὺ, πρός τε τὸ κάτω καὶ τὴν βάσιν. οὐ μὴν ἐξικνοῦνταί γ' ἐπ' ἐκείνην, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον στενωθεῖσαι παύονται κέρατος δίκην, οὐκ ἀκριβῶς εὐθέος, ἀλλ' ἀτρέμα πως ἀποστρεφομένου. πρὸς τοῦτο οὖν τὸ πέρας τῶν κοιλιῶν ἀνήκει τῶν ὀπτικῶν νεύρων ἡ ἀρχὴ,

τρῆμα δυσθεώρητον ἔχουσα. θεάσῃ δὲ αὐτὸ τελέως τούτων στοχαζόμενος, ἑνὸς μὲν τοῦ μέγα τὸ ζῷον εἶναι, δευτέρου δὲ τοῦ παραχρῆμα μετὰ τὸν θάνατον ἀνατέμνεσθαι, καὶ τρίτου, τοῦ τὸν πέριξ ἀέρα φωτεινὸν εἶναι. ἐὰν γὰρ ἐπὶ τούτοις οὕτω παρεσκευασμένοις γυμνώσῃς, ἐπιτηδείως τὸ πέρας τῆς κοιλίας ἀφελὼν, ἅπαντά τε τὰ κατ' αὐτῆς ἐπικείμενα σώματα χωρὶς τοῦ διασπᾶσαί τε, καὶ θλάσαι τὴν ἔκφυσιν τοῦ νεύρου, θεάσῃ τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τρῆμα. ὅτι μὲν οὖν φέρεταί τι πνεῦμα διὰ τῶν πόρων τούτων ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἥ τε κατασκευή σε διδάσκει, καὶ προσέτι τὸ, κλεισθέντος μὲν αὐτῶν ἑνὸς, εὐρύνεσθαι θατέρου τὴν κόρην. ἀνοιχθέντος δὲ παραχρῆμα πάλιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέρχεσθαι μέγεθος. ὅτι τε γὰρ ὑπό τινος οὐσίας διατεινομένου τοῦ ῥαγοειδοῦς χιτῶνος ἐν τῷ πληροῦσθαι τὴν ἔνδον αὐτοῦ χώραν, ἀναγκαῖόν ἐστιν εὐρύνεσθαι τῷ κατὰ τὴν κόρην τρήματι, καὶ ἄλλως ἀμήχανον, ὅτι τε τὸ τάχος τῆς κενώσεώς τε καὶ πληρώσεως, οὐχ ὑγροῦ τινος ἐπιρρέοντός τε, ἀλλὰ μόνης ἐστὶ πνευματικῆς ἔργον οὐσίας, οὐ χαλεπὸν συνιδεῖν. ἐπεὶ δ' ἐς ταὐτὸ ἀμφότεροι οἱ πόροι παραγίγνονται, καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' ἐναργῶς φαίνεται διὰ τῆς ἀνατομῆς, εἰκός ἐστι τὴν κοινὴν χώραν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πόρων τὸ πνεῦμα δεχομένην ἐν τῷ μύσαι τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν, ἐπιπέμπειν τῷ λοιπῷ σύμπαν αὐτό. μέγιστον δὲ μαρτύριον τοῦ λεγομένου, καὶ τὸ τῶν ὑποκεχυμένων, οἷς μὲν ἀνευρύνεται τὸ τρῆμα κλεισθέντος θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, ἔτι σώζεσθαι τὴν ὀπτικὴν δύναμιν. οἷς δ' ἂν μὴ γίγνηται τοῦτο, τελέως ἀπολωλέναι. καὶ διὰ τοῦτο κἂν καλῶς καταχθῇ τὸ ὑπόχυμα, μὴ βλέπειν αὐτούς, ἄλλοις δέ τισι συνέβη μὴ βλέπειν ὑποχύματος χωρὶς, ἐφ' ὧν εἰ κλεισθείη θατέρου τὸ βλέφαρον, ἡ κόρη τὸ ἴσον ὁρᾶται κύκλον ἔχουσα τῷ πρόσθεν, ὡς ἂν μηκέτι πνευματικῆς οὐσίας ἀφικνουμένης εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, ὑφ' ἧς διατείνεται πληρούμενος ἔνδοθεν ὁ ῥαγοειδὴς χιτών. εἰκότως οὖν ἐπὶ τούτων ἐμπεφράχθαι τοὺς πόρους τῶν ὀπτικῶν νεύρων, ὑπὸ πολλῶν εὐδοκίμων ἰατρῶν εἴρηται, καὶ οἶδά γέ τινα τῶν οὕτω παθόντων διηγούμενον ἡμῖν, ὡς πρὶν μὲν παθεῖν ἐπὶ τοῖς ὕπνοις, ἀνοιχθέντων τῶν βλεφάρων, ἑώρα φῶς πολὺ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ὅπερ ἀμέλει κἀμοὶ, καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὑπάρχειν. κατὰ βραχὺ δ' ἔφη μειωθῆναι τό τε φῶς αὐτοῦ μέχρι τοῦ μηδ' ὅλως ἔτι φαίνεσθαι, καὶ τὴν ὀπτικὴν αἴσθησιν ἀμαυρουμένην ὁμοίως εἰς ἀπώλειαν ἀφικέσθαι παντελῶς, λέουσι δὲ καὶ παρδάλεσι, καὶ τῶν ἄλλων ζώων οἷς αὐγοειδής ἐστιν ἱκανῶς ὁ ὀφθαλμὸς, ἔνεστί σοι θεάσασθαι νύκτωρ, ὅταν ἐπιστρέψωσι τὴν κόρην ἐπὶ τὴν ῥῖνα, κύκλον αὐγῆς ἐπ' αὐτῆς φαινόμενον, ὡς ἀναλογίσασθαι τοσοῦτον ἀπὸ τῆς κόρης ἐν τῷ μεταξὺ τὸν ὀπτικὸν ηὐξῆσθαι κῶνον, ἡλίκος ἂν ᾖ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ διαστήματος ὁ κύκλος αὐτῆς. τοῖς μὲν γὰρ μείζονα τοῦτον ἔχουσι φύσει, καὶ ὁ τῆς αὐγῆς κύκλος μείζων φαίνεται, τοῖς δ' ἐλάττονα τοσοῦτον ἀνάλογον ἐλάττων, ὅσον κἀκεῖνος. πότερον οὖν ὥσπερ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφικνεῖταί τι πνεῦμα διὰ τῶν ὀπτικῶν νεύρων, οὕτω καὶ κατὰ τἄλλα ἔχει σύμπαντα· καὶ τίς ὁδός ἐστι καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἀόρατος ὑπὸ σμικρότητος, ἢ τοῦτο ἀδύνατον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς νεύροις λεπτοτάτων ὑπάρχειν ἰνῶν. δεήσει γὰρ ἡμᾶς ἐπινοῆσαι τῷ πόρῳ περικείμενον ἐν κύκλῳ τι τοῦ νεύρου σῶμα, λεπτότερον καὶ τῶν ἀραχνίων, ὥστ' αὐτό τε διασπασθήσεται τάχιστα, καὶ ὁ πόρος ἐμφραχθήσεται μόνον οὐ καθ' ἑκάστην ῥοπήν. διὰ ταῦτα μὲν ἡγοῦμαι, μὴ πᾶσι τοῖς νεύροις ὑπάρχειν πόρους.

A foramen vix viſibile obtinens. Spectabis autem ipſum, hæc tria conſiderans; vnum, vt magnum ſit animal; ſecundum, vt ſtatim poſt mortem incidatur; & terium, vt ambiens aër ſit lucidus. Si enim his ſic præparatis nudaueris, commodè extremo ventriculo ablato, omnia quæ ei incumbunt corpora, ſic vt non diuellas comprimáſque nerui proceſſum, videbis iuxta initium ipſius foramen. Quòd igitur ſpiritus aliquis per meatus hos ad oculos deſertur, & ſtructura te docet, & præterea quòd vno ipſorum clauſo, alterius pupilla dilatatur; aperto autem, ſtatim rurſus in naturalem magnitudinem reuertitur. B Nam quòd cum tunica acini ſpeciem referens, à ſubſtantia quadam diſtenditur, ❡ n repletur interior ipſius regio, neceſſarium eſt pupillæ foramen dilatari, ac alioquin fieri nequit. Item quòd inanitionis repletionísque celeritas non humoris cuiuſdam influentis, ſed ſolius ſpiritalis opus eſt ſubſtantiæ, haud difficile eſt contueri. Quoniam verò in idem vtrique meatus perueniunt (etenim & hoc euidenter apparet in diſſectionibus) veriſimile eſt communem regionem, ex vtriſque meatibus ſpiritum recipientem, dum alter oculus clauditur totum C ipſum alteri tranſmittere. Porrò maximum huius rei teſtimonium eſt & quòd ſuffuſorum, quibus ſanè ſi foramen dilatetur, clauſo altero oculo facultas adhuc viſoria ſeruetur incolumis; quibus autem ſi hoc non eueniat, omninò perierit, ac proptereà etſi probè ſuffuſio curata fuerit, ipſi non vident. Aliis verò quibuſdam accidit, vt non videant, vel citra ſuffuſionem, in quibus ſi alterius palpebra clauſa fuerit, pupilla æqualem priori circulum habere videtur, tanquam non amplius ſpiritali ſubſtantia in oculum perueniente; vnde diſtenditur tepleta in-D trinſecus tunica rhagoides dicta. Meritò igitur in his opticorum neruorum meatus obſtructi eſſe, à multis præclatis medicis dicuntur; ac noui quendam ita affectum recenſuiſſe nobis, quòd priuſquam pateretur, per ſomnum apertis palpebris lumen copioſum ante oculos videbat, quod denique & mihi, & multis aliis ineſt. Paulatim autem dicebat decreuiſſe lumen ipſius, vſque dum nihil omnino appareret amplius, & viſorium ſenſum obſcurari ſimiliter, ita vt in totum interiret. Porrò leonibus & pardalis aliíſque animalibus, quibus ſplendidus I admodum eſt oculus, licet tibi noctu ſpectare, quum pupillam ad nares conuerterint, circulum ſplendoris in ipſa apparentem, vt colligas tantum à pupilla interim viſorium conum increuiſſe, quatenus fuerit iuxta interualli proportionem ipſius circulus. Etenim quî hunc natura maiorem habent, in iis etiam ſplendoris circulus maior apparet; iis qui minorem, tantò ad portionem minor, quantò etiam ille. Vtrum igitur quemadmodum ad oculos ſpiritus aliquis per neruos opticos peruenit, ita etiam in aliis omnibus habet; ac quædam via eſt in ſingulis inuiſibilis propter paruitatem; an hoc eſſe non poteſt in fibris neruorum tenuiſſimis. Oportebit enim nos conſiderare corpus aliquod netui etiam araneis tenuius meatui orbiculatim circundatum. Quapropter ipſum diuelletur celerrimè, & meatus obſtruetur, quacunque ferè occaſione; ideò ſanè arbitror non omnibus neruis ineſſe meatus.

Forſan

Forſan igitur dicet aliquis, ſi omninò vnus neruus membris inferioribus facultates à principio poteſt proferre ſinus expers, poterunt & omnes. Cur igitur & meatus iuxta ſpinalis medullæ proceſſum ita ſenſilis eſt, vt in viſoriis neruis, an quòd continuitate virtutum diſtributio redditur imbecillis, & præſertim quum vel maius, vel durius ſit quod recipit, aut vehementiorem alterationem deſiderat. Si autem tenuior ſubſtantia aliquatenus incidat cum violentia & ictu, augebitur alteratio. Dictum enim eſt quòd hoc ſanè, quod à pleriſque vocatur diſtributio facultatis, alterationis ſit communicatio; qualis etiam in aëre à ſolari ſplendore accidit; ſic vtique conſentaneum eſt etiam ſpiritum qui in oculos proficiſcitur, primo illapſu vniri cum ambiente, & ſimul ipſum in ſuam ipſius naturam alterare, non tamen plurimùm extendi.

CAPVT V.

Quomodo fiat viſio, quidque inter ſe differant ſenſus & motus nerui, & ipſa ſentiendi media & inſtrumenta.

PRæſertim autem credet hoc aliquis fieri, doctus quomodo conſentaneum ſit nos videre. Porrò initium etiam huius ſermonis tale eſt. Corpus videns è duobus alterum efficit, aut mittens de ſe aliquid ad nos, cum illo etiam propriam indicat dignotionem; aut ſi ipſum nihil mittit, expectat aliquam à nobis ad ſe venire facultatem ſentientem. Vtrum igitur ipſorum ſit verius, hoc potiſſimùm modo iudicabitur. Per pupillæ foramen videmus; quod ſi expectaſſet portionem aliquam, aut facultatem, aut imaginem, aut qualitatem corporum extrinſecus ſubiectorum ad ſe proficiſci, non eius quod videtur, magnitudinem cognouiſſemus, montis verbi gratia, maximi. Tanta enim imago ab eo oculis noſtris incidiſſet, quanta ipſa eſt; quod omninò ratione caret; ſimul & eodem temporis momento ad ſingulos videntes, etiam ſi mille fuerint, peruenirent quum viſorius etiam ſpiritus nequeat fluore ſuo tantum extendi, vt toti corpori quod videtur, circumfundatur. Hoc enim ſimile eſt Stoicorum guttæ toti mari temperatæ. Relinquitur itaque adhuc ambientem aërem tale nobis inſtrumentum fieri, quo tempore videmus, quale in corpore neruus perpetuò exiſtit. Eiuſmodi enim quippiam accidere videtur ambienti nos aëri à ſpiritu, quum excidit, cuiuſmodi etiam à ſolis ſplendore. Ille ſiquidem ſupernum ipſius extremum attingens, in totam ſe facultatem communicat, & viſus per neruos viſorios apparens, ſuſtantiam habet ſpiritalem. At incidens ambienti, & primo incurſu alterationem efficiens, tradit ei, quàm longiſſimè, quod illi continuum eſt, ſcilicet ambiens corpus, vt in momento temporis alterationem in totum ipſum tranſmittat. Euidenter enim huiuſmodi apparet in ſolis virtute; nam poſito quodam ſolido corpore, in medio ſubſequentis aëris ſtatim videmus ſplendorem perire, ceu qui dum immutatur lucidus euadat, non autem, quòd permutatus ita permaneat. Firmum enim lumen in ſe diu teneret, etiam ſi id quod illuminat, fuerit ablatum.

A ἴσως οὖν ἐρεῖ τις, εἴπερ ὅλως ἓν νεῦρον οἷόν τ' ἐστὶ διακομίζειν τοῖς κάτω μέλεσι τὰς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς δυνάμεις, ἀκοίλιον ὑπάρχον, ἐξεχώρησε καὶ πάντα τί δήποτ' οὖν ὅτε κατὰ τὴν ἔκφυσιν τοῦ νωτιαίου πόρος αἰσθητός ἐστιν οὕτως, ὡς ἐν τοῖς ὀπτικοῖς νεύροις, ἢ ὅτι τῷ μὲν συνεχεῖ ἡ μετάδοσις ἀσθενὴς γίγνεται τῆς δυνάμεως, καὶ μάλιστα ὅταν ἤτοι μεῖζον, ἢ σκληρότερον ᾖ τὸ δεχόμενον, ἢ σφοδροτέρας ἀλλοιώσεως δεόμενον. εἰ δέ γε λεπτομεροῦς οὐσίας ἄχρι τινὸς ἔμπτωσις γίγνοιτο μετὰ βίας τε καὶ πληγῆς, αὐξηθήσεται τὰ τῆς ἀλλοιώσεως. ἐλέχθη γὰρ ὅτι τοῦτο δὴ τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν διάδοσις δυνάμεως, ἀλλοιώ-
B σεώς ἐστι μετάδοσις, οἷα καὶ κατὰ τὸν ἀέρα γίγνεται πρὸς τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς. οὕτως γοῦν εἰκός ἐστι, καὶ τὸ παραγιγνόμενον εἰς ὀφθαλμοὺς πνεῦμα, κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἔμπτωσιν ἑνοῦσθαί τε τῷ περιέχοντι, καὶ συναλλοιοῦν αὐτὸ πρὸς τὴν ἰδιότητα τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, οὐ μὴν ἐπὶ πλεῖστόν γ' ἐκτείνεσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὅπως ὁρῶμεν, καὶ τί ἀλλήλων διαφέρει τὰ αἰσθητικά τε, καὶ κινητικὰ νεῦρα, καὶ αὐτὰ μὲν τὰ τῆς αἰσθήσεως μέσα τε καὶ ὄργανα.

C Μάλιστα δ' ἂν πεισθείη τις τοῦτο γίνεσθαι, μαθὼν ὅπως εὔλογόν ἐστιν ὁρᾶν ἡμᾶς. ἀρχὴ δὲ καὶ τῷδε τῷ λόγῳ τοιάδε. τὸ βλεπόμενον σῶμα δυοῖν θάτερον, ἢ πέμπον τι πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ἑαυτοῦ, σὺν ἐκείνῳ καὶ τὴν ἰδίαν ἐνδείκνυται διάγνωσιν, ἢ εἴπερ αὐτὸ μηδὲν πέμπει, περιμένει τινὰ παρ' ἡμῶν ἀφικέσθαι δύναμιν αἰσθητικὴν ἑαυτῷ. πότερον οὖν αὐτῶν ἐστιν ἀληθέστερον, ὧδ' ἂν μάλιστα κριθείη. διὰ τοῦ κατὰ τὴν κόρην τρήματος ὁρῶμεν, ὅπερ εἰ περιέμενε πρὸς ἑαυτὸ παραγενέσθαι τινὰ μοῖραν, ἢ δύναμιν, ἢ εἴδωλον, ἢ ποιό-
D τητα τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων σωμάτων, οὐκ ἂν τοῦ βλεπομένου τὸ μέγεθος ἐγνώκαμεν, οἷον ὄρους εἰ τύχοι μεγίστου. τηλικοῦτον γὰρ εἴδωλον ἐνέπεσεν ἀπ' αὐτοῦ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ἡλίκον ἐστὶν αὐτό, ὅπερ παντάπασιν ἄλογον, ἅμα τῷ καὶ κατὰ μίαν ῥοπὴν χρόνου πρὸς ἕκαστον τῶν ὁρώντων. εἰ καὶ μυρίοι τύχοιεν ὄντες, ἀφικνεῖσθαι τῷ τε ὀπτικῷ, οὐχ οἷόν τε τοσαύτην ῥύσιν ἐκτεινομένῳ λαμβάνειν, ὡς περιχεῖσθαι παντὶ τῷ βλεπομένῳ σώματι. τοῦτο γὰρ ὅμοιόν ἐστι τῷ τῶν Στωϊκῶν σταλαγμῷ, κεραννυμένῳ τῇ πάσῃ θαλάττῃ. λείπεται οὖν ἔτι τὸν πέριξ ἀέρα τοιοῦτον ὄργανον ἡμῖν γί-
E γνεσθαι καθ' ὃν ὁρῶμεν χρόνον, ὁποῖον ἐν τῷ σώματι τὸ νεῦρον ὑπάρχει διὰ παντός. τοιοῦτον γάρ τι πάσχειν ἔοικεν ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀὴρ ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύματος ἐκπτώσεως, ὁποῖόν τι καὶ πρὸς τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς. ἐκείνη τε γὰρ ψαύουσα τοῦ ἄνω πέρατος αὐτοῦ, δίδωσιν εἰς ὅλον τὴν δύναμιν, ἥτε διὰ τῶν ὀπτικῶν νεύρων ὄψις φερομένη, τὴν μὲν οὐσίαν ἔχει πνευματικήν. ἐμπίπτουσα δὲ τῷ περιέχοντι, καὶ τῇ πρώτῃ προσβολῇ τὴν ἀλλοίωσιν ἐργαζομένη, διαδίδωσιν ἄχρι πλείστου συνεχοῦς αὐτῷ, δηλονότι τοῦ πέριξ σώματος ὑπάρχοντος, ὡς ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ τὴν ἀλλοίωσιν εἰς
F ὅλον αὐτὸ διαπέμπειν. ἐναργῶς γὰρ τοιοῦτον φαίνεται κἀπὶ τῆς κατὰ τὸν ἥλιον ὑπαρχούσης δυνάμεως. θέντες γοῦν τι στερεὸν σῶμα μεταξύ, τὸν ἐφεξῆς ἀέρα βλέπομεν εὐθέως ἀπολλύντα τὴν αὐγήν, ὡς ἐν τῷ μεταβάλλειν φωτοειδῆ γιγνόμενον, οὐκ ἐν τῷ μεταβεβληκέναι διαμένοντα. μένειν μὲν γὰρ ἂν ἦν τὸ φῶς ἐν ἑαυτῷ, μέχρι πολλοῦ κἂν ἤρθη τὸ φωτίζον.

A tunicis intus humores orbiculares doplices, alium ita mollem, cuiuſmodi eſt vitrum mediocriter ſolutum; alium ita durum, cuiuſmodi eſt glacies modicè concreta. Nominatur autem à medicis mollior vitreus, durior Cryſtallinus, à vitri & cryſtalli ſimilitudine, quibus non ſolùm ſubſtantia, ſed etiam coloribus reſpoodent. Siquidem exactè purus eſt, pellucidus, & ſplendidus. Prius igitur meatum ex cerebro in vtrumque ipſorum deſcendentem vitreus excipit, poſt ipſum Cryſtallinus, ſimilis paulatim orbi dilatato. Quapropter meatus ipſe vnà cum neruo ambiente exteriorem permeans tunicam, in oculo ambo hæc B patitur; qua primum in regionem ipſius excidit, illic ſanè ſpiritus humoribus miſcetur, vt ſubſtantia ipſorum tota fiat ſenſibilis. Porrò amplectitur rurſus ſoluta dilatatáque nerui ſubſtantia vitreum humorem ingrediens, iuxta extremum ipſius maximum Cryſtallini circulum. Quapropter tibi figura videbitur nerui dilatari, ſimilis reti euaſiſſe, ob idque etiam corpus hoc tunicam appellant retiformem; quòd ſi toto eo adempto coneris omnem ſimul partem coaceruare, cerebrum tibi apparebit; ac ſi oſtenderis alicui non ſpeculato vnde collectum ſit, dicet C partem eſſe cerebri corpus quod oſtenditur, ac fidem non adhibebit, in oculis ipſum contineri. Tantam ſanè excellentiam ſtructuræ oculus præter alia ſenſuum inſtrumenta aſſecutus eſt; ac mirabile nihil, quantò ipſius primùm ſenſibile exactius eſt & ſubtilios quàm alia, tantò etiam magis quàm illa cerebri naturæ eſſe particeps. Neque enim ipſam amplius cerebri ſubſtantiam in vllo alio inſtrumento inuenias, neque in ventriculis, vt in ipſo ſpiritus animalis copiam permultam. Meritò autem, vt dixi, ſic coostructus eſt, ioſtrumento vſurus aëre D circumfluo. Fit autem tale inſtrumentum ad propriam ſenſilium dignotionem, cuiuſmodi cerebro neruus eſt. Quocirca quam habet rationem cerebrum cum neruo, talem oculus habet cum aëre. At proprium viſus ſenſile, quod & primum ipſius ſenſile nominaui, colorum genus eſt. Illud enim primùm & per ſe, & ſolus inter alios ſentit; quemadmodum guſtus ſapores. At coloratum corpus ſimul cum eo cognoſcit, quemadmodum guſtus, quod ſapores obtinet. Verùm guſtus perinde atque alij ſenſus ad animantis corpus ſenſile proficiſci expectat. E Viſus per medium aërem ad coloratum extenditur, vndo ipſe ſolus, vnà cum colore eius quod videtur cognoſcit & magnitudinem ipſius, & figuram, quum ne hoc quidem alius ſenſus poſſit percipere, niſi per accidens nonnunquam tactus. Itaque diſputatio in quinto de demonſtratione eatenus producta eſt. At viſu præter alia licet & ſitum & interuallum pariter corporis colorati dignoſcere, quum nullum aliorum ſentire queat. Porrò qui aggrediuntur & olfactu & auditu ſitum corporis quod vaporem emittit, aut F ferientis aërem dignoſcere, quomodo errent, non eſt huius loci dicere. Quippe fuſiſſimè de omnibus quæ ex duobus ſenſibus apparent, in quinto de demonſtratione expoſitum eſt, quemadmodum diximus; in quo opere exercitatus aliquis promptiùs aſſequetur ea quæ nunc dicuntur. Nam in

A τοῖς χιτῶσιν ἔνδον ὑγρὰ σφαιροειδῆ διπλᾶ, τὸ μὲν οὕτω μαλακόν, οἷά περ ἐστὶν ὕαλος ἡ μετρίως λυθεῖσα, τὸ δ' οὕτω σκληρόν, οἷος ὁ μετρίως παγεὶς κρύσταλλος. ὀνομάζεται δ' ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὑαλοειδὲς μὲν τὸ μαλακώτερον, κρυσταλλοειδὲς δὲ τὸ σκληρότερον, ἀπὸ τῆς πρὸς ὕαλόν τε καὶ κρύσταλλον ὁμοιότητος, οἷς οὐ μόνον ταῖς συστάσεσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς χροιαῖς ἔοικεν. ἀκριβῶς γάρ ἐστι καθαρά, καὶ διαυγής, καὶ λαμπρά. πρότερον μὲν οὖν ἐκδέχεται τὸν ἐξ ἐγκεφάλου καθήκοντα πόρον εἰς ἑκάτερον αὐτῶν τὸ ὑαλοειδές, ἐφεξῆς δ' αὐτῷ τὸ κρυσταλλοειδὲς ἐοικὸς ἠρέμα πεπλατυσμένῃ σφαί- B ρᾳ. καὶ τοίνυν ὁ πόρος αὐτὸς ἅμα τῷ περιέχοντι νεύρῳ διεξελθὼν τὸν ἔξωθεν χιτῶνα κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἄμφω ταῦτα πάσχει, κατὰ τὴν πρώτην ἔκπτωσιν ἣν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ποιεῖται, ἐκεῖ μὲν τὸ πνεῦμα κεραννύον τοῖς ὑγροῖς ἕνεκα τοῦ γενέσθαι τὴν οὐσίαν αὐτῶν ὅλην αἰσθητικήν. περιλαμβάνει δ' αὖθις λυθεῖσά τε καὶ πλατυνθεῖσα ἡ κατὰ τὸ νεῦρον οὐσία, τὸ ὑαλοειδὲς ὑγρὸν ἐμφυομένη κατὰ τὸ πέρας ἴσως τῷ μεγίστῳ κύκλῳ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ὥστε σοι τὸ σχῆμα δόξει τοῦ πλατυνθέντος νεύρου παραπλήσιον ἀμφιβλήστρῳ γεγονέναι, διὸ καὶ προσηγορεύκασιν ἀμφιβληστροειδῆ χιτῶνα τουτὶ τὸ σῶμα. καὶ C εἰ περιελὼν ὅλον αὐτὸ πειραθείης ὁμοῦ πᾶν ἀθροῖσαι μόριον, ἐγκέφαλός σοι φανεῖται, καὶ εἰ δείξαις γέ τινι μὴ τεθεαμένῳ πόθεν ἠθροίσθη, φήσει μέρος ὑπάρχειν ἐγκεφάλου τὸ δεικνύμενον σῶμα, καὶ ἀπιστήσει κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτὸ περιέχεσθαι. τοσαύτῃ μὲν ὑπεροχῇ τῆς κατασκευῆς ὀφθαλμὸς κέχρηται παρὰ τἆλλα τῶν αἰσθήσεων ὄργανα· καὶ θαυμαστὸν οὐδέν, εἰς ὅσον αὐτοῦ τὸ πρῶτον αἰσθητὸν ἀκριβέστερόν τ' ἐστὶ καὶ λεπτομερέστερον, ἢ τοῖς ἄλλοις εἰς τοσοῦτον, καὶ τῆς ἐγκεφάλου φύσεως αὐτὸ ἐπὶ πλέον ἐκείνων μετειληφέναι. οὔτε γὰρ εὕροις αὐτὴν ἔτι τὴν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον οὐσίαν ἐν οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὀρ- D γάνων, οὔτε κατὰ τὰς κοιλίας, ὡς ἐν αὐτῷ πνεύματος ψυχικοῦ τοσοῦτον πλῆθος. εἰκότως δ', ὡς ἔφην, οὕτω κατεσκευάσθη, διότι μέλλει ὀργάνῳ χρῆσθαι τῷ πέριξ ἀέρι. καὶ γίνεται δὲ τοιοῦτον ὄργανον αὐτῷ πρὸς τὴν τῶν αἰσθητῶν οἰκείαν διάγνωσιν ἐγκεφάλῳ τὸ νεῦρον, ὥσθ' ὃν ἔχει λόγον ἐγκέφαλος πρὸς τὸ νεῦρον, τοιοῦτον ὀφθαλμὸς ἔχει πρὸς τὸν ἀέρα. τὸ δ' οἰκεῖον αἰσθητὸν ὄψεως, ὅπερ καὶ πρῶτον αὐτῆς αἰσθητὸν ὠνόμασα, τὸ τῶν χρωμάτων ἐστὶ γένος. ἐκείνου μὲν γὰρ πρώτου τε καὶ καθ' αὑτήν, καὶ μόνη τῶν ἄλλων αἰσθάνεται καθάπερ ἡ γεῦσις τῶν χυμῶν. συνδιαγιγνώσκει δ' αὐτῷ τὸ κεχρωσμένον σῶμα κα- E θάπερ ἡ γεῦσις τὸ τοὺς χυμοὺς ἔχον. ἀλλ' ἡ μὲν γεῦσις ὁμοίως ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν ἐπὶ τὸ τοῦ ζώου σῶμα περιμένει παραγενέσθαι τὸ αἰσθητόν, ἡ δ' ὄψις ἐκτείνεται διὰ μέσου τοῦ ἀέρος ἐπὶ τὸ κεχρωσμένον, ὅθεν αὐτῇ μόνῃ συνδιαγιγνώσκειν ὑπάρχει τῇ χροιᾷ τοῦ βλεπομένου, τό τε μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὸ σχῆμα, μηδὲ τούτου δυναμένης αἰσθάνεσθαι αἰσθήσεως ἄλλης, ὅτι μὴ κατὰ συμβεβηκός, ἐνίοτε τῆς ἁφῆς. ἐξείργασται γοῦν τοσοῦτον ὁ λόγος ἐν τῷ πέμπτῳ περὶ ἀποδείξεως. τῇ δ' οὖν ὄψει πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει καὶ θέσιν καὶ διάστημα συνδιαγιγνώσκειν τοῦ κεχρωσμένου σώματος, οὐδενὸς τῶν ἄλλων αἰσθέσθαι δυναμένου. ὅσοι δ' ἐπιχει- F ροῦσι καὶ ὀσφρήσει, καὶ ἀκοῇ τὴν θέσιν τοῦ ἀτμὸν ἀποπέμποντος σώματος, ἢ τοῦ πλήξαντος τὸν ἀέρα μεταδιδόναι τὴν διάγνωσιν, ὅπως ἁμαρτάνουσιν οὐ νῦν καιρὸς ἐρεῖν. εἴρηται γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ ἁπάντων τῶν κατὰ τὰς δύο αἰσθήσεις φαινομένων ἐν τῷ πέμπτῳ περὶ τῆς ἀποδείξεως, ὥσπερ γ' ἔφαμεν. ἐν ᾗ πραγματείᾳ γυμνασάμενός τις, ἑτοιμότερον ἀκολουθήσει τοῖς νῦν λεγομένοις. ἐπει-

δέδεικται γὰρ ἐν ἐκείνοις ἅπαντα μαρτυροῦντα τῷ τὸ βλεπόμενον σῶμα καθ᾽ ὃν ἂν ὑπάρχῃ τόπον ὁρᾶσθαι. φαίνεται δὲ τοῦτ᾽ ἐναργῶς, καὶ δι᾽ αὐτῆς τῆς αἰσθήσεως· ὅθεν οὐδ᾽ οἱ γεωμετρικοὶ μετ᾽ ἀποδείξεως, ἀλλ᾽ αὐτόθεν ὡς ἐναργὲς αὐτὸ τιθέασι, καίτοι τοῦ γε κατ᾽ εὐθείας ὁρᾶν ἡμᾶς γραμμάς, ἢ τοῦ τὴν ὄψιν, ἐπειδὰν ἀκριβῶς τινι λείῳ καὶ στίλβοντι προσπέσῃ, κατὰ τὴν ἴσην ἀνακλᾶσθαι γωνίαν ᾗ προσέπεσεν, ἀποδείξεις φέρονταί τινες. εἴπερ οὖν ἡ ὄψις μόνη τῶν ἄλλων αἰσθήσεων αἰσθάνεται τοῦ κινοῦντος αὐτὴν αἰσθητοῦ διὰ μέσου τοῦ ἀέρος, οὐχ ὡς βακτηρίας τινός, ἀλλ᾽ ὡς ὁμοειδοῦς τε καὶ συμφυοῦς ἑαυτῇ μορίου, καὶ μόνῃ τοῦτ᾽ ἐξαίρετον αὐτῇ δέδοται, μετὰ τοῦ καὶ δι᾽ ἀνακλάσεως ὁρᾶν, εἰκότως ἐδεήθη πνεύματος ἄνωθεν ἐπιρρέοντος αὐγοειδοῦς, ὃ προσπῖπτον τῷ πέριξ ἀέρι, καὶ οἷον ἐπιπλῆττον αὐτὸν ἑαυτῷ συνεξομοιώσει. ὄντως οὖν ἐροῦμεν, αὐγοειδὲς μὲν εἶναι τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον, ἀεροειδὲς δὲ τὸ τῆς ἀκοῆς, ἀτμοειδὲς δὲ τὸ τῆς ὀδμῆς, καὶ τὸ μὲν τῆς γεύσεως ὑγρόν, τὸ δὲ τῆς ἁφῆς, γεῶδες. οὐδὲ γὰρ οἷόν τ᾽ ἦν ἑτέρως ἔχειν αὐτὰ τῆς ἐκ τῶν ὁμοίων ἀλλοιώσεως χρῄζοντα, καὶ τοῦτ᾽ ἄρ᾽ ἦν ὃ βούλεται δηλοῦν ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐν οἷς φησι.

Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ᾽ ὕδωρ,
Αἰθέρι δ᾽ αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον.

αἰσθανόμεθα γὰρ ὄντως, τῷ μὲν γὰρ γεωδεστέρῳ τῶν αἰσθητηρίων, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἁφή, τῆς γεώδους φύσεως ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, τῷ δ᾽ αὐγοειδεστάτῳ τῆς ὄψεως, τῆς αὐγοειδοῦς, καθάπερ γε καὶ τῷ κατὰ τὴν ἀκοὴν ἀεροειδεῖ γιγνομένῳ, τῶν ἰδίων ἀέρος παθημάτων ἡ διάγνωσις ἀποτελεῖται. καὶ μὲν δὴ καὶ τῷ κατὰ τὴν γεῦσιν ὑγρῷ, καὶ σπογγοειδεῖ τὴν φύσιν ὄντι, τῶν χυμῶν ἡμῖν αἴσθησις γίγνεται. λοιπὸν δ᾽ ἐστὶ τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον, οὐκ ἐν τοῖς κατὰ τὴν ῥῖνα πόροις, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐμπροσθίων ἐγκεφάλου κοιλιῶν, εἰς ἅπερ ἀνήκουσιν οἱ κατὰ τὴν ῥῖνα πόροι. κατὰ τοῦτο γάρ τι τὸ μόριον, ἀτμοειδεστάτας εἶναι συμβέβηκε τὰς κοιλίας αὐτοῦ. γέγραπται δὲ τῷ βουλομένῳ, καὶ περὶ τοῦδε βιβλίον ἓν ἡμέτερον, ᾧ καὶ τὸ ἐπίγραμμά ἐστι, περὶ τοῦ τῆς ὀσφρήσεως ὀργάνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Τὰ τοῦ Πλάτωνος περὶ τῶν τῆς αἰσθήσεως ὀργάνων μαρτύρια, καὶ δι᾽ ἀλλοιώσεως γίνεσθαι τὴν αἴσθησιν.

Πέμπτον γὰρ δὴ τοῦτ᾽ ἐστιν αἰσθητήριον, οὐκ ὄντων πέντε στοιχείων, ἐπεὶ τὸ τῶν ὀσμῶν γένος, ἐν τῷ μεταξὺ τὴν φύσιν ἐστὶν ἀέρος καὶ ὕδατος, ὡς καὶ Πλάτων εἶπεν ἐν Τιμαίῳ μετὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. μεταβάλλοντος γὰρ ὕδατος εἰς ἀέρα, ἀέρος τε εἰς ὕδωρ ἐν τῷ μεταξὺ γεγόνασιν ὀδμαὶ σύμπασαι. λέγει δὲ καὶ περὶ τοῦ τῆς ὄψεως ὀργάνου, ὅτι πυρός ἐστι τοῦ καθαρωτάτου γένους, ὅπερ αὐτὸς αὐγήν τε καὶ φῶς ὀνομάζει, διαφέρον ἄνθρακός τε καὶ φλογός φησι γοῦν. μετὰ δὲ ταῦτα δεῖ νοεῖν, ὅτι πυρός τε γένη πολλὰ γέγονεν, οἷον, φλὸξ τό τ᾽ ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπιόν, ὃ καίει μέν, οὐ φῶς δὲ τοῖς ὄμμασι παρέχει, τό τε φλογὸς ἀποσβεσθείσης, ἐν τοῖς διαπύροις καταλειπόμενον αὐτοῦ. τούτων οὖν τῶν τριῶν γενῶν τὸ μὴ καῖον μέν, ὡς αὐτὸς ἔφη, φῶς δὲ τοῖς ὄμμασι παρέχον, ἐν τῷ τῆς ὄψεως ὀργάνῳ πλεῖστόν ἐστιν, ὃ καὶ τοῦτο πάλιν αὐτὸς ἐδήλωσεν ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ τῷ Τιμαίῳ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. τῶν δ᾽ ὀργάνων πρῶτον μὲν φωσφόρα συνετεκτήναντο ὄμματα, τοιᾷδε ἐνδήσαντες αἰτίᾳ· τοῦ πυρὸς ὅσον τὸ μὲν καίειν οὐκ ἔσχε, τὸ δὲ

A illis oſtenſa ſunt omnia quæ teſtentur corpus viſibile quocunque ſit loco, videri; id quod euidenter etiam apparet ex ipſo ſenſu, vnde neque geometrici cum demonſtratione, ſed per ſe tanquam euidens ipſum ponunt, quanquam eius quòd ſecundum rectas nos videmus lineas, aut quòd viſus vbi exactè læui cuipiam & lucenti inciderit, ſecundum æqualem reflectatur angulum cui occurrerit, demonſtrationes nonnullæ feruntur. Si igitur viſus ſolus ex aliis ſenſibus percipit ſenſile quod ipſum mouet per medium aërem, non ceu per baculum quendam, ſed partem conſimilem ſpecie & cognatam ipſi, ac ſoli hoc ipſi eximium B datum eſt, ſimul quòd per reflexum videt, meritò opus habuit ſpiritu deſuper influente pellucido, qui ambienti aëri incidens, & veluti conuerberans ipſum ſibi aſſimilabit. Neceſſariò igitur dicetur, viſus inſtrumentum eſſe pellucidum ſplendidúmque: auditus aëreum; olfactus vaporoſum; guſtus liquidum; tactus terreſtre. Neque enim aliter liceret habere ea, vt quæ alterationem ex ſimilibus requirant. Atque hoc vtique erat quod Empedocles his verſibus voluit ſignificare.

Terram equidem terrâ, ſed aquam ſpectamus aquâ,
C *ignem,*
Conſpicuum ignem, ſed aëra cernimus aëre clarum.

Percipimus enim ſic, ſenſorio enim magis terreſtri, qui eſt tactus, terreſtrem in ſenſibilibus naturam, lucidiſſimo viſus, lucidam, quemadmodum & aërio auditus ſenſorio, propriorum aëris affectuum dignotio abſoluitur. Quinetiam humido guſtatus ſenſorio, & natura ſpongioſo, humores à nobis percipiuntur. Reliquum eſt olfactus inſtrumentum, non in narium meatibus, vt multi arbitrantur, ſed in priorum cerebri ventriculorum extremis, in quæ narium meatus D emergunt. Si quidem in hac parte vaporoſiſſimos ipſius meatus eſſe contigit. Porrò ſcriptus eſt, ſi quis cupiat, etiam de hoc liber vnus à nobis, cui titulum indidi De olfactus inſtrumento.

CAPVT VI.

Teſtimonia Platonis de ſenſuum organis, & ſenſum fieri per alterationem.

QVintum enim hoc eſt ſenſorium inſtrumen-E tum, quum non ſint quinque elementa, quoniam odorum genus natura medium eſt inter aërem & aquam; quemadmodum & Plato dixit in Timæo, poſt hæc verba. *Mutata enim aqua in aërem, vel aëre in aquam, in medio iſtorum odores fiunt vniuerſi.* Dicit & de viſus inſtrumento, quod ignis ſit puriſſimi. Quem ipſe ſplendorem & lumen nominat, à carbone & flamma variantem. Verba eius hæc ſunt. *Poſt hæc ſciendum eſt multa eſſe ignis genera, flammam videlicet, & quod à flamma procedit, quod minimè vrit quidem, lumen autem oculis nullum adfert: quod-F que extincta flamma, intra illa quæ accenſa fuerant, remanet.* Ex his itaque tribus generibus, quod non vrit quidem, vt ipſe dicit, lumen autem oculis exhibet, in viſus inſtrumento plurimum eſt. Quinetiam hoc rurſus in eodem libro Timæo indicauit, ad hunc modum. *Sed ex inſtrumentis faciei primùm luciferos exporrexerunt oculorum orbes, hac cauſa ipſos illigantes, ex igne qui non vrit quidem, ſed*

illumi-

illuminando ſuauiter, cuiuſque diei corpus fieri machinati ſunt. Intimum ſiquidem noſtri corporis ignem, huius ignis germanum ſyncerúmque per oculos leuiter emanare voluerunt, toto nimirum corpore oculi, ſed media in primis eius parte condenſata vt ignis huiuſmodi qui purior eſt tranſeat, craſſior verò cohibeatur. Quale igitur ſit viſus inſtrumentum in hiſce indicauit: quomodo autem videamus, deinceps prædictis coniungens ſequentia, ait. *Quum itaque diurnum lumen viſus fluori radióque ſe obijcit, tunc ſimile cum ſimili compactum vnum efficitur corpus cognatum & affine, è directo oculorum ſitum, videlicet tam intimi quàm externi luminis ſit concurſus. Totum igitur hoc propter ſimilitudinem ſimili affectui obnoxium, quum quid aliud tangit, vel ipſum ab alio tangitur, motum huiuſmodi ad corpus omne, pérque id ad animam vſque diffundens, ſenſum efficit, qui viſus vocatur.* Hæc ſanè Platonis verba ſplendidum viſus inſtrumentum eſſe dicunt, ſenſúmque fieri per ipſum ſplendoris affectum, quemadmodum & aëris affectum per auditum. Nam ſimile cum ſimili in affectuum communionem peruenit. At quoniam tota huiuſmodi dictio duo ſignificat, qualem & Empedocles fecit, inquiens.

Terram equidem terra, ſed aquam ſpectamus aqua ipſa.

Vnum ſanè, quoniam per inſtrumentum hoc; alterum, quia per virtutem talem; quod ſanè per inſtrumentum, verùm eſſe concedendum eſt; quod ceu per virtutem, non item. Etenim primum ſenſorium quodcunque fuerit, commune omnium eſt partium ſenſuum, ſicut & hoc Plato quum in aliis quibuſdam, tum in Theæteto docet, illa libri parte vbi inquit. *Graue enim eſſet ô puer, ſi multi in nobis ſenſus, quemadmodum ligneis equis inſiderent, nec omnia hæc in vnam, ſiue ideam, ſiue animam, ſiue quocunque modo vocare libet, tenderent, quò per iſta tanquam inſtrumenta quæcunque ſenſibus ſubiacent, ſentiamus.* Hæc copioſius deinceps Plato aſtruens, ita ſcribit. *Dic igitur ea per quæ ſentis, calida & ſicca, lenia atque dulcia, nónne corporis partes ſingula ponis, an alterius cuiuſpiam? Nullius alterius. An etiam voles fateri, quæ per aliam facultatem ſentis, per alia eadem non poſſe ſentire? veluti quæ per auditum, eadem per viſum; vel quæ per viſum, eadem per auditum? Quidni hoc velim? Si quid ergo de vtriſque cogitas, non vtique per aliud inſtrumentum, neque etiam per aliud de ambobus id ſentis. Non certè. De voce & colore primum quidem id cogitas, quòd vtraque ſunt. Vtique. Item quòd alterutrum ab alterutro diuerſum eſt, & ſibimet idem. Et hoc ſanè. Quid igitur? & quòd ambo duo ſunt, alterutrum verò vnum? Id quoque. Igitur ſiue diſſimilia, ſiue ſimilia inter ſe ſint, potes inſpicere ac iudicare? Fortè. Hæc itaque omnia, per quod potiſſimum de ipſis exiſtimas, non per auditum, non per viſum, commune de illis quicquam accipi poteſt. Præterea & hoc indicium eius eſt, de quo dicimus. Si enim de vtroque licet conſiderare, ſalsáne ſint, an non, vtique poſſes dicere, quò conſiderares, id neque viſum, neque auditum apparere, ſed aliud quippiam. Cur non, ſi linguæ vis id efficiat? Probè dicis. Illa verò potentia, per quod tibi oſtendit quod ſingulis eſt commune, quodque ſuper ſingula quo eſſe, & non eſſe nominas, & quæ modò de ipſis percunctamur, omnibus certa aſſignabis inſtrumento, per quæ id quod ſentit, in nobis ſingula ſentiat.*

A παρέχειν φῶς ἥμερον, οἰκεῖον ἑκάστης ἡμέρας σῶμα ἐμηχανήσαντο γίγνεσθαι. τὸ γὰρ ἐντὸς ἡμῶν ἀδελφὸν ὂν τούτου πῦρ εἰλικρινὲς, ἐποίησαν διὰ τῶν ὀμμάτων ῥεῖν, λεῖον καὶ πυκνὸν, ὅλον μὲν μάλιστα δὲ τὸ μέσον ξυμπιλήσαντες τῶν ὀμμάτων ὥστε τὸ μὲν ἄλλο ὅσον παχύτερον, στέγειν πᾶν, τὸ τοιοῦτον δὲ μόνον αὐτὸ καθαρὸν διηθεῖν. ὁποῖον μὲν οὖν τι τὸ τῆς ὄψεως ἐστὶν ὄργανον, ἐν τούτοις ἐδήλωσεν. ὅπως δὲ ὁρῶμεν, ἐν τοῖς ἐφεξῆς, συνάπτων γοῦν τοῖς προειρημένοις φησίν. ὅταν μὲν οὖν μεθημερινὸν ᾖ φῶς περὶ τὸ τῆς ὄψεως ῥεῦμα, τότ' ἐκπῖπτον ὅμοιον πρὸς ὅμοιον ξυμπαγὲς γενόμενον, ἓν σῶμα οἰκειωθὲν B ξυνέστη κατὰ τὴν τῶν ὀμμάτων εὐθυωρίαν, ὅπῃπερ ἂν ἀντερείδῃ τὸ προσπῖπτον ἔνδοθεν, πρὸς ὃ τὸ ἔξω συνέπεσεν. ὁμοιοπαθὲς δὴ δι' ὁμοιότητα πᾶν γενόμενον, ὅτου τε ἂν αὐτὸ ποτε ἐφάπτηται, καὶ ὃ ἂν ἄλλο ἐκείνου, τούτων τὰς κινήσεις διαδιδὸν εἰς ἅπαν τὸ σῶμα, μέχρι τῆς ψυχῆς αἴσθησιν παρέσχετο ταύτην, ᾗ δὴ ὁρᾶν φαμέν. αὗται μὲν αἱ τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις, αὐγοειδὲς τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον εἶναι λέγοντος, αἴσθησίν τε γίγνεσθαι δι' αὐτοῦ τῶν κατὰ τὴν αὐγὴν παθημάτων, ὥσπερ τῶν κατὰ τὸν ἀέρα διὰ τῆς ἀκοῆς. τῷ γὰρ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον εἰς τὴν τῶν παθημάτων ἀφικνεῖται κοινωνίαν. δύο δὲ σημαινούσης C ἁπάσης τῆς τοιαύτης λέξεως, οἵαν καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐποιήσατο λέγων,

Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ.

ἓν μὲν, ὅτι δι' ὀργάνου τοιοῦδε, δεύτερον δὲ, ὅτι διὰ δυνάμεως τοιᾶσδε. τὸ μὲν ὡς δι' ὀργάνου, συγχωρητέον ἀληθὲς εἶναι, τὸ δ' ὡς διὰ δυνάμεως οὐκέτι. τὸ γάρ τοι πρῶτον αἰσθητικὸν ὅτι περ ἂν ᾖ, κοινὸν ἁπασῶν ἐστὶ τῶν κατὰ μέρος αἰσθήσεων, ὡς καὶ τοῦτο Πλάτων ἐν ἄλλοις τέ τισι, καὶ μέντοι καὶ Θεαιτήτῳ διδάσκει κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ συγγράμματος ἔνθα φησί. δεινὸν γάρ που ὦ παῖ. εἰ πολλαί τινες ἐν ἡμῖν ὥσπερ ἐν δουρείοις ἵπποις αἰσθήσεις ἐγκάθηνται, ἀλλὰ μὴ εἰς μίαν D τινὰ ἰδέαν εἴτε ψυχὴν, εἴθ' ὅτι δεῖ καλεῖν πάντα ταῦτα συντείνει, ᾗ διὰ τούτων οἷον ὀργάνων αἰσθανόμεθα ὅσα αἰσθητά. καὶ κατασκευάζων γε διὰ πλειόνων ἑξῆς ὁ Πλάτων τὸν λόγον, ὧδέ φησι. θερμὰ καὶ σκληρὰ, καὶ κοῦφα, καὶ γλυκέα, δι' ὧν αἰσθάνῃ. ἆρ' αὐτοῦ σώματος ἕκαστα τίθης, ἢ ἄλλου τινός; οὐδενὸς ἄλλου. ἦ καὶ ἐθελήσεις ὁμολογεῖν ἃ δι' ἑτέρας δυνάμεως αἰσθάνῃ, ἀδύνατον εἶναι δι' ἄλλης ταῦτ' αἰσθέσθαι, οἷον ἃ δι' ἀκοῆς, δι' ὄψεως, ἢ ἃ δι' ὄψεως, δι' ἀκοῆς. πῶς γὰρ οὐκ ἐθελήσω; εἴ τι ἄρα περὶ ἀμφοτέρων διανοῇ, οὐκ ἂν διά γε τοῦ ἑτέρου ὀρ- E γάνου, οὐδ' αὖ διὰ τοῦ ἑτέρου περὶ ἀμφοτέρων αἰσθάνοιο ἄν; οὐ γὰρ οὖν. περὶ δὴ φωνῆς, καὶ τῆς χρόας, πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦτο περὶ ἀμφοτέρων διανοῇ, ὅτι ἀμφοτέρω ἐστόν. ἔγωγε. οὐκοῦν καὶ ὅτι ἑκάτερον μὲν ἑκατέρου ἕτερον, ἑαυτῷ δὲ ταὐτόν; τί μοι; καὶ ὅτι ἀμφοτέρω δύο, ἑκάτερον δὲ ἕν; καὶ τοῦτο. οὐκοῦν καὶ εἴτε ἀνομοίω, εἴτε ὁμοίω ἀλλήλοιν, δυνατὸς εἶ ἐπισκέψασθαι; ἴσως. ταῦτα δὴ πάντα διά τινος περὶ αὐτοῖν διανοῇ. οὔτε γὰρ δι' ἀκοῆς, οὔτε δι' ὄψεως, οἷόν τε τὸ κοινὸν λαμβάνειν περὶ αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ τόδε τεκμήριον περὶ οὗ λέγομεν. εἰ γὰρ δυνατὸν εἴη ἀμφοτέρω σκέψασθαι, ἆρ' ἐστὸν ἁλμυρὼ ἢ οὔ, οἶσθ' ὅτι ἕξεις F εἰπεῖν ᾧ ἐπισκέψῃ, καὶ τοῦτο οὔτε ὄψις, οὔτε ἀκοὴ φαίνεται, ἀλλά τι ἄλλο. τί δ' οὐ μέλλει ἥ γε διὰ τῆς γλώττης δύναμις; καλῶς λέγεις. ἡ δὲ δὴ διά τινος δύναμις, τό τ' ἐφ' ἅπασι κοινὸν, καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις δηλοῖ σοι, ᾧ τὸ ἔστιν ὀνομάζεις, καὶ τὸ οὐκ ἔστι, καὶ ἃ νῦν δὴ ἠρωτῶμεν περὶ αὐτῶν πᾶσι ποῖα ἀποδώσεις ὄργανα, δι' ὧν αἰσθάνεται, ἡμῶν τὸ αἰσθανόμενον ἕκαστα.

Digitized by Google

ἔν τε οὖν τούτοις ὁ Πλάτων, ὥσπερ οὖν κἀν τοῖς ἐφεξῆς, ἐν ἄλλοις τέ τισι διαλόγοις ἐδίδαξεν ἡμᾶς περὶ τῆς κοινῆς δυνάμεως, ἥτις ἐξ ἐγκεφάλου διὰ τῶν νεύρων εἰς ἕκαστον τῶν αἰσθητηρίων ἀφικνουμένη, τῶν ἐν αὐτοῖς ἀλλοιώσεων αἰσθάνεται, ὡς εἴγε δυνατὸν ἦν τοῖς ἰδίοις παθήμασιν αὐτῆς ἄλλο τι συναλλοιωθῆναι παρὰ τὸ φωτοειδὲς ὄργανον, ἢ τοῖς τῶν ἀτμῶν ἕτερόν τι τοῦ ἀτμοειδοῦς, ἢ τοῖς τοῦ ἀέρος ἄλλο τι παρὰ τὸ ἀεροειδές, ἢ τοῖς τῶν ὑγρῶν ἕτερόν τι παρὰ τὸ γευστόν τε καὶ πλῆρες χυμῶν, οὐκ ἂν ἐγεγόνει τὰ τῶν αἰσθητηρίων ὄργανα. νυνὶ δ᾽ οὐχ οὕτως ἔχει. τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἀντιβαίνουσι σώμασιν, ὅσα περ ἦν ἴδια τῆς οἰκείας διαφορᾶς, ἅπαντι μορίῳ νεύρων μεταλαβόντι, δυνατὸν αἰσθάνεσθαι, διότι μηδὲ παθεῖν ἅπαν ὑπὸ τῆς τοῦ γεώδους σώματος προσβολῆς ἐπιτήδειόν ἐστιν. ἦν δ᾽ αὐτῶν πρώτη μὲν ἡ κατ᾽ ὀξύτητα, καὶ ἀμβλύτητα· δευτέρα δ᾽ ἡ κατὰ θερμότητα, καὶ ψυχρότητα· κατὰ συμβεβηκὸς δ᾽ αἱ λοιπαί, μέγεθός τε καὶ σχῆμα, καὶ κίνησις, καὶ ἀριθμός, αἳ καὶ μετὰ συλλογισμοῦ, καὶ μνήμης, οὐ μόνον τῆς αἰσθήσεως ἐδείχθησαν γινόμεναι, κατά γε τὴν ἁφήν, καὶ τὴν ὄψιν ἐν τῇ περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ, καθ᾽ ἣν πρότερον ἀξιῶ γεγυμνάσθαι τὸν ἀκριβῶς ἕπεσθαι τοῖς νῦν λεγομένοις ἐφιέμενον· ὥσπερ δὲ τὰ τῆς ἁπτικῆς αἰσθήσεως αἰσθητὰ δι᾽ ἀντιβάσεως, οὕτω τὰ τῆς γευστικῆς δι᾽ ὑγρότητός τε, καὶ χυμῶν εἰς γνῶσιν ἥκει, καὶ ἢν ξηρανθεῖσά ποτε τύχῃ σφοδρῶς ἡ γλῶττα, διαφθείρεται τῶν χυμῶν ἡ διάγνωσις, μὴ δυναμένου τοῦ παθόντος αὐτοῦ διακρῖναι, τί μὲν ὀξύ, τί δὲ πικρόν ἐστιν, ἢ δριμύ, τί δὲ αὐστηρόν, ἢ στρυφνόν, ἢ ὅλως στῦφον, ὥσπερ οὐδέ, τί μὲν γλυκύ, τί δ᾽ ἁλμυρόν. ἐμφράξεως δὲ γινομένης τῶν πόρων τῆς ῥινός, ἡ ἐκ τῶν ὀδμῶν αἴσθησις ἀπόλλυται, καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν φωνῶν ἐὰν ἐμφραχθῇ τὰ ὦτα, μὴ διικνουμένης εἰς ἑκάτερον τῶν ὀργάνων τῆς οἰκείας ἀλλοιώσεως, εἰς μὲν τὸ ἀτμοειδὲς ἐκ τῶν ὀδμῶν (ἀτμὸς γὰρ ἡ τούτων οὐσία) εἰς δὲ τὸ ἀεροειδὲς ἐκ τῶν φωνῶν, ὅτι περ καὶ τούτων ἀήρ ἐστιν ἡ οὐσία. ταῖς τοιαύταις ἐμφράξεσιν, ἀνάλογόν ἐστι καὶ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάθημα, καλεῖται δὲ ὑπόχυσις, ἐμφράττεται δὲ ἐν αὐτῷ τῆς ἡλιοειδοῦς αὐγῆς ὁ κατὰ τὸν ῥαγοειδῆ χιτῶνα πόρος, ὡς μηκέτι συνάπτεσθαι τὸ τῆς ὄψεως ἴδιον ὄργανον, τῷ περιέχοντι τὸν ὅλον ὀφθαλμὸν ἔξωθεν ἀέρι. τοῦτ᾽ οὖν αὐτὸ καὶ κατ᾽ ἐκείνην τὴν ῥῆσιν ὁ Πλάτων ἐδήλωσεν ἔνθα φησί. σωματοειδὲς δὴ καὶ ὁρατὸν αὐτὸ τέλεον γινόμενον εἶναι, χωρισθὲν δὲ πυρός, οὐδὲν ἄν ποτε ὁρατὸν γένοιτο, οὐδὲ ἁπτὸν ἄνευ τινὸς στερεοῦ. στερεὸν δὲ οὐκ ἄνευ γῆς, ὅθεν ἐκ πυρὸς καὶ γῆς, τὸ τοῦ παντὸς σῶμα ἀρχόμενον συνιστᾶν ὁ θεὸς ἐποίει. ἐκ πυρὸς γὰρ καὶ γῆς πεποιῆσθαί φησι τὸ σῶμα τοῦ παντός, ἵν᾽ ὁρατόν τε καὶ ἁπτὸν ᾖ. διὰ τοῦτ᾽ οὖν καὶ τὰ κατὰ τῶν ζώων σώματα, τὸ μὲν ἁπτικὸν ὄργανον γεῶδές ἐστι, τὸ δ᾽ ὀπτικὸν πυροειδές, ἅπερ ἀλλοιοῦσθαι μὲν ἐδύνατο, καὶ χωρὶς αἰσθήσεως εἰ μὴ μετεῖχεν νεύρων, αἰσθάνεται τῆς ἀλλοιώσεως μετουσίᾳ τούτων. οὐκ οὖν ἀλλοίωσίς ἐστιν ἡ αἴσθησις, ὡς ἔνιοί φασιν, ἀλλὰ διάγνωσις ἀλλοιώσεως, οὐ μὴν οὐδ᾽ ἀρκεῖ λεῖαν, ἢ τραχεῖαν ἐν τῷ σώματι γίνεσθαι κίνησιν εἰς ἡδονῆς, ἢ πόνου γένεσιν, ἀλλὰ χρὴ προσελθεῖν αἴσθησιν ἑκατέρᾳ τῶν τοιούτων κινήσεων. εἰ δὲ καὶ τὴν διάθεσιν αὐτὴν ἐθέλοις καλεῖν ὀδύνην ἢ πόνον, οὔ μοι διαφέρει. μόνον γὰρ ἀξιῶ σε μεμνῆσθαι τοῦ διαφέρειν ἀλλήλων τήν τε διάθεσιν ἣν ἴσχει τὰ σώματα τῆς φύσεως ἐξιστάμενα, καὶ τὴν αἴσθησιν αὐτῆς, ἐπεί τοι γε καθάπερ

A Itaque in his Plato, quemadmodum in ſubſequentibus, aliiſque nonnullis dialogis, de communi nos facultate edocuit, quæ ex cerebro per neruos in ſingula ſenſoria perueniens, alterationes quæ in ipſis ſuot ſeotit. Nam ſi poſſibile eſſet proptiis ipſius affectionibus diuerſum quippiam ſimul alterare præter inſtrumentum lucem repræſentans, aut affectibus vaporum, diuerſum quiddam à vaporifero, aut affectibus aëris, aliud quiddam prætet quod aëris imaginem tefert, aut humorum, diuerſum aliquod ab eo quod guſtat, plenúmque ſaporibus eſt, non facta eſſent ſenſoriorum inſtrumenta. B At nunc non ſic habet; etenim in corporibus occurrentibus, quæcunque propria erant ſuæ differentiæ, omni parti neruorum participi licet ſentire, eò quòd ne pati quidem totum à terreſtris corporis occurſu idoneum eſt. Erat autem ipſorum primus, ſecundum acutiem & hebetudinem; ſecundus, caliditatis & frigiditatis; ex accidenti verò reliqui, magnitudo, figura, motus, & numerus; qui etiam cum ratiocinatione & memoria, non ſolùm ſenſu fieri demonſtrati ſunt, tum tactus, tum viſus, in opere de demonſtratione, in quo primùm exer- C citatum eſſe deſidero eum qui exactè aſſequi ea quæ nunc dicuntur, cupiat; quemadmodum & tactilis ſenſus ſenſilia per renixum, ita guſtatorij ſenſus ſenſilia per humiditatem & humores in cognitionem veniunt. Et ſi inarefacta vehementer nonnunquam lingua fuerit, humorum dignotio corrumpitur, dum id quod affectum eſt, nequeat diſcernere quid acidum, quid amarum, aut acre, quid auſterum, aut acerbum, aut in totum aſtringens; quemadmodum neque quid dulce, quid ſalſum exiſtat. At narium meatibus obſtructis, ſenſus odorum aboletur; quemadmodum & vocum, ſi aures obſtru- D ctæ ſint, propria alteratione in vtrumque inſtrumentum non perueniente, nempe in vaporificum ex odoribus, (vapor enim horum ſubſtantia eſt) in aëreum verò ex vocibus, quoniam & horum aër eſt ſubſtantia. Eiuſmodi obſtructionibus reſpondet & oculorum affectus, vocatur autem ſuffuſio, in qua obſtruitur ſolaris luminis meatus, qui in tunica rhagoïde habetur, vt proprium viſus inſtrumentum non amplius cum aëre qui totum extrinſecus oculum ambit, coniungatur. Hoc idem in illa oratione Plato ſignificauit, vbi inquit. *Corporeum autem, viſilem, ipſum abſolu-* E *tum euaſiſſe, ſeparatum autem ab igne nihil vnquam videri poteſt, neque ſine ſolido quicquam tangi. Solidum verò abſque terra nihil; ideo in operis huius exordio Deus ignem primo, terrámque creauit. Ex igne enim & terra mundi corpus factum inquit, vt ſpectari contrectarique poſſit.* Igitur etiam animantium corpora, tactus organum, terreſtre eſt; viſus, igneum, quæ alterari etiam potuiſſent ſine ſenſu niſi neruos haberent, alterationem autem percipit neruorum perturbatio. Non igitur ſenſus eſt alteratio, vt nonnulli inquiunt, verùm alterationis dignotio. Haud tamen ſufficit leuem aut aſperum in corpore fieri F motum ad voluptatis aut laboris generationē, ſed vtriq. id genus motui ſenſum accidere conuenit. At ſi etiam diſpoſitionē ipſam voles nominare dolorem, aut laborē, nihil intereſt. Id enim ſolùm meminiſſe te velim, diſpoſitionem in qua corpora naturæ modū excedentia habentur, & ſenſum ipſius, inuicē differre, quoniam nonnulli, quemadmodū

Hippocrates

A Hippocrates aliquando ſenſum ſolum laborem vocat, vbi ſcribit. *Qui aliqua parte corporis laborantes plerumque laborem non ſentiunt, his mens ægrotat.* Nam læſos quacunque parte tam vehementer, vt niſi deſiperent, dolerent, nominauit laborantes. Quum itaque dicit, dolor fit & propter calorem & frigiditatem, item propter plus, & propter minus; & in perfrigeratis quidem corporis partibus, propter calorem ſanè; in excalefactis autem, propter frigus; ac iis quibus natura corrumpitur, dolores oboriuntur; ne putes ipſum alterationem quandam exiguam indicare, ſed vehementis alterationis ſenſum; qui inquam ſenſus non poteſt fieri, niſi corpus affectum in ſtatum præter naturam tranſeat. At exigua corporum immutatio ſenſum quidem efficit, qui efficientis facultatem diſcernat, quum ſenſibile ſcilicet id quod alteratur, exiſtat; dolorem verò nondum exhibet. Patiuntur autem ſingula promptè exiguas mutationes ex finitimis genere.

Ἱπποκράτει κέκληταί ποθ' ἡ αἴσθησις μόνη, πόνος, ἔνθα φησίν. ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τούτοισιν ἡ γνώμη νοσεῖ. τοὺς γὰρ βεβλαμμένους ὁποιονοῦν μέρος οὕτως σφοδρῶς, ὡς εἰ μὴ παρεφρόνουν ἀλγεῖν, ὠνόμασε πονοῦντας. ὅταν μὲν οὖν φησι ὀδύνη γίγνεται, καὶ διὰ τὸ θερμὸν, καὶ διὰ τὸ ψυχρὸν, καὶ διὰ τὸ πλέον, καὶ διὰ τὸ ἔλαττον, καὶ ἐν μὲν τοῖσιν ἐψυγμένοισι τοῦ σώματος, διὰ τὸ θερμὸν μὲν, ἐν δὲ τοῖσι τεθερμασμένοισι, διὰ τὸ ψυχρὸν, καὶ τοῖσι τὴν φύσιν διαφθειρομένοισιν ὀδύναι γίγνονται, μὴ νομίσῃς αὐτὸν ἀλλοίωσίν τινα βραχεῖαν φάναι, ἀλλὰ σφο- B δρᾶς ἀλλοιώσεως αἴσθησιν, ἥτις αἴσθησις οὐ δύναται γενέσθαι χωρὶς τῆς τοῦ πάσχοντος σώματος εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐξαλλαγῆς. ἡ δέ γε βραχεῖα μεταβολὴ τῶν σωμάτων, αἴσθησιν μὲν ἐργάζεται διαγνωστικὴν τῆς τοῦ ποιήσαντος δυνάμεως, ὅταν γ' αἰσθητικὸν ὑπάρχῃ δηλονότι τὸ ἀλλοιούμενον, ὀδύνην δ' οὐδέπω παρέχει. πάσχει δ' ἑτοίμως τὰς βραχείας μεταβολὰς ἀπὸ τῶν ὁμογενῶν ἓν ἕκαστον.

CAPVT VII.

Quæ de viſione problemata Ariſtoteli perſpecta ſint, & quæ ab ipſo & Stoicis malè explicentur.

IAm verò, viſus inſtrumentum quoniam coloribus diſcernendis idoneum ipſum eſſe conueniebat, ſplendidum creatum eſt, quòd ſola huiuſmodi corpora à coloribus alterari ſoleant; quemadmodum indicat etiam aër ambiens, qui quum maximè purus eſt, tunc à coloribus alteratur. Itaque videre licet, quum in aëre eiuſmodi aliquis ſub arbore decumbat, arboris colorem ipſum ambientem, & parietis colorem ſubinde aër ſplendidus vbi contigiſſet, ſuſcepit, in D aliúdque corpus tranſtulit, præſertim vbi color ſit cœruleus aut flauus, aut quocunque alio modo floridus. Quinetiam vt à ſolis ſplendore ſolo tactu totus aër ſtatim ei aſſimilatur, ita à colore protinus mutatur. Hæc igitur etiam rectiſſimè ab Ariſtotele dicta ſunt, tum de ſubita eorum quæ ſic alterantur, mutatione, vt periclitetur eſſe temporis expers; & circa hanc etiam, quia aër ſplendidus à coloribus alterari conſueuit, vſque ad viſus idſtrumentum alterationem tranſmittens; non tamen quomodo ſitum, aut magnitudinem, aut interuallum cuiuſque ſenſi- E bilis cognoſcamus. Ariſtoteles expoſuit. Verùm ratiocinantes de placito, multi quoque ipſius ſectatores deliri redduntur, mentientes, quum neque odorum, neque vocum loci demonſtrentur vnde veniant, vt in opere de demonſtratione oſtenſum eſt. Inſuper quòd per ſpecula, aliáque lucida corpora interim nos ipſi ſpectamur, interim alij quidem ex obliquo, aut retro, quemadmodum aliis omnibus, excepto Platone, ſic etiam Ariſtoteli repugnat, quum ſolus color per repercuſſum ab iis quæ videntur ad noſtrum viſum perueniat, forma autem aut magnitudo F non item. Etenim formam quum efficiat figurarum circa partes varietas, neque cogitare licet ipſas ſpeculis occurrere, neque ſi occurrant, ſine flexu ad nos repercuſſum peruenire. Probabiliores namque ſunt quantum ad hoc pertinet, Epicuri imagines; magnitudinem verò minus adhuc poſſibile eſt pupillam ingredi;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

C Τίνα περὶ τῆς ὄψεως προβλήματα νενόηκεν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ τίνα αὐτός τε, καὶ οἱ Στωικοὶ σοφίζονται.

Αὐτίκα γέ τοι τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον, ἐπειδὴ χρωμάτων ἐχρῆν αὐτὸ διαγνωστικὸν ὑπάρχειν, αὐγοειδὲς ἐγένετο, μόνων τῶν τοιούτων σωμάτων ἀλλοιοῦσθαι πεφυκότων ὑπὸ χρωμάτων, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ περιέχων ἀὴρ, ἡνίκα μάλιστα καθαρὸς ὑπάρχῃ, τηνικαῦθ' ὑπὸ χρωμάτων ἀλλοιούμενος. ἰδεῖν γοῦν ἐστιν, ὅταν ἐν ἀέρι τοιούτῳ τις ὑπὸ δένδρῳ κατακείμενος ᾖ, τὸ τοῦ δένδρου χρῶμα περιεχόμενον αὐτῷ, καὶ τὸ τοῦ τείχους δὲ χρῶμα πολλάκις ἀὴρ λαμπρὸς ψαύσας, ἐδέ- D ξατό τε καὶ διεκόμισεν ἐφ' ἕτερον σῶμα, καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ τὸ χρῶμα κυανοῦν, ἢ ξανθὸν, ἢ ὁπωσοῦν ἑτέρως ἀνθηρόν. καὶ μὲν δὴ καὶ ὥσπερ ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς αὐτῷ τῷ ψαῦσαι μόνον, ὁ πᾶς ἀὴρ ἀθρόως ὁμοιοῦται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τοῦ χρώματος αὐτίκα μεταβάλλεται. ταυτὶ μὲν οὖν ὀρθότατα, καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους εἴρηται, περί τε τῆς παραχρῆμα μεταβολῆς τῶν οὕτως ἀλλοιουμένων, ὡς κινδυνεύειν ἄχρονον εἶναι, καὶ ἐπὶ ταύτην, καὶ διότι πέφυκεν ὑπὸ χρωμάτων ὁ λαμπρὸς ἀὴρ ἀλλοιούμενος, ἄχρι τοῦ τῆς ὄψεως ὀργάνου διαπέμπων τὴν ἀλλοίωσιν, οὐ μὴν ὅπως γε τὴν θέσιν, ἢ τὸ μέγεθος, E ἢ τὸ διάστημα γνωρίζομεν ἑκάστου τῶν αἰσθητῶν εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ καὶ συλλογιζόμενοι περὶ τὸ δόγμα, πολλοὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ καταφορεῖ γίγνονται ψευδόμενοι, μήτ' ὀσμῶν, μήτε φωνῶν συναποδεικνυμένων τὸν τόπον ὅθεν ἥκουσιν, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ δέδεικται περὶ ἀποδείξεως. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ διὰ τῶν κατόπτρων, ὅσα τε ἄλλα στιλπνὰ σώματα, ποτὲ μὲν ἡμᾶς αὐτοὺς θεᾶσθαι, ποτὲ δὲ ἄλλους τινὰς ἐκ πλαγίων, ἢ ὄπισθεν ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, πλὴν Πλάτωνος, οὕτω καὶ Ἀριστοτέλει μάχεται, μόνου τοῦ χρώματος δυναμένου κατ' ἀνάκλασιν ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ὄψιν ἀφικέσθαι, μορ- F φῆς δ' ἢ μεγέθους, οὐκέτι. μορφὴν μὲν γὰρ τῆς ποικιλίας τῶν περὶ τὰ μόρια σχημάτων ἐργαζομένης, οὔτ' ἐπινοῆσαι δυνατὸν ἀπ' αὐτῶν τινα γενέσθαι προσβολὴν τοῖς κατόπτροις, οὔτ' εἰ καὶ γένοιτο χωρὶς τοῦ κλασθῆναι τὴν ἀνάκλασιν ἐφ' ἡμᾶς ἀφικέσθαι. πιθανώτερα γὰρ ὅσον ἐπὶ τῷδε τὰ κατ' Ἐπίκουρον εἴδωλα, τὸ δὲ μέγεθος ἔτ' ἀδυνατώτερον εἰσκαταβαίνειν τῇ κόρῃ,

καίτοι τοῦτό γε τὰς ἁπάντων τῶν ἄλλων καταβάλλον δόξας, ὥσπερ τι μικρὸν παρέρχονται. περὶ μὲν τοῦ διαστήματός τε, καὶ τῆς θέσεως ἐπιχειροῦντες σοφίζεσθαι, τὴν δὲ τοῦ μεγέθους διάγνωσιν ὅπως γίγνεται, παρερχόμενοι, καίπερ διαῤῥήδην αὐτῶν ἀνατρέπουσαν τὰς δόξας. ἀδύνατον γὰρ αἰσθέσθαι τοῦ μεγέθους τῶν ὁρατῶν, ἄνευ τοῦ θεωρεῖσθαι τὸ βλεπόμενον, ἐν ᾧ περ ἂν ὑπάρχῃ τόπῳ, καίτοι περὶ τῆς ἀνακλάσεως τῶν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐφ' ἡμᾶς ὁ Ἀριστοτέλης ἥκειν λέγει, τῷ λόγῳ δοκεῖ μοι κατεγνωκέναι τὴν ἀτοπίαν οὐδαμόθι τολμῶν αὐτῇ χρῆσθαι, παρελκόμενος δ' ὡς ἀπίθανον ἀεί. καὶ γὰρ ὅπως ἡ ἶρις γίγνεται, καὶ ὅπως ἅλως, ἤτοι περὶ τὸν ἥλιον ἢ τὴν σελήνην, οἵ τ' ἀνθήλιοι, καὶ οἱ παρήλιοι καλούμενοι, τά τε διὰ τῶν κατόπτρων ὁρώμενα διερχόμενος, εἰς ἀνάκλασιν ὄψεως ἀναφέρει πάντα, μηδενὶ διαφέρειν λέγων, ἢ τὴν ὄψιν ἀνακλᾶσθαι νομίζειν, ἢ τὰς ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἀλλοιώσεις τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος ὁμοιότατον, κατά γε τοῦτο σοφιζόμενος Ἀσκληπιάδῃ τῷ τῆς ὁλκῆς ἀντὶ τοῦ τῆς φορᾶς ὀνόματι χρωμένῳ. τὸ γὰρ ἀπίθανον τῆς φορᾶς ὑποφειδόμενος, ἐπετόλμησε τῇ μεταθέσει τῆς προσηγορίας. οὕτως οὖν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐπειδὴ σαφῶς ἠπίστατο τὰς κατὰ μέρος ἀπιθάνους ἐρεῖν τὰς ὀπτικὰς αἰτίας, εἰ φυλάττοι τὴν ἑαυτοῦ δόξαν, ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν ἀφίκετο, μηδὲν διαφέρειν λέγων ὁποτέρως ἂν ἑρμηνεύῃ· καίτοι δικαιότατ' εἴποι πρὸς αὐτὸν ἄν τις, εἰ μηδὲν διαφέρει λέγειν οὕτως, ἢ ἐκείνως, τί καταλιπὼν τὴν ἀληθῆ τε, καὶ σὴν δόξαν, ἀλλοτρίᾳ χρῇ ψευδεῖ; εἰς γὰρ τοὐναντίον σοι περιτραπήσεται τὸ σόφισμα, μηδεμίαν αἰτίαν εἰπόντι τῆς ἀλόγου τῶν δογμάτων μεταλλαγῆς, ὥστε ὑποπτευθήσῃ μᾶλλον ἢ πιστευθήσῃ. εἰ μὲν εἰ διότι πιθανώτερόν σοι τὸ λέγειν ἐστὶν, διὰ τοῦτο φαίης προσχρῆσθαι δόγμασιν ἀλλοτρίοις, ἐρωτηθήσεται πάλιν αὐτοῦ τοῦ πιθανοῦ τὴν αἰτίαν. εἰ γὰρ ἡ ψευδὴς δόξα τὰς κατὰ μέρος ἁπάσας αἰτίας πιθανωτέρας ἔχει τῆς ἀληθοῦς, ἀπιστηθήσεται πάντ' αὐτοῦ τὰ τῶν προβλημάτων βιβλία. τὸ μὲν οὖν διὰ μέσου τοῦ ἀέρος ὁρᾶν ἡμᾶς, ἐναργές ἐστι καὶ πᾶσιν ὁμολογούμενον. ἡ ζήτησις δὲ ἐπὶ τῷδε γίγνεται, πότερον ὡς δι' ὁδοῦ τινος μέσης ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἀφικνεῖταί τι πρὸς ἡμᾶς, ἢ τοιοῦτον ὄργανον ὁ ἀήρ ἐστιν ἡμῖν εἰς τὴν τῶν ὁρατῶν διάγνωσιν, οἷόν περ τὸ νεῦρον εἰς τὴν τῶν ἁπτῶν. οἴονται μὲν οὖν οἱ πολλοί, καὶ διὰ τοῦ νεύρου τὴν ἀπὸ τῶν προσπιπτόντων ἀλλοίωσιν ἀναδιδομένην, ἐπὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν εἰς διάγνωσιν ἄγειν ἡμᾶς αὐτῶν. οὐκ ἐννοοῦντες, ὡς οὐκ ἂν ἡ τῆς ὀδύνης αἴσθησις ἐγίγνετο κατὰ τὸ τεμνόμενον, ἢ θλώμενον, ἢ καιόμενον μόριον, εἰ μὴ καὶ τῆς αἰσθήσεως ἡ δύναμις ἦν ἐν αὐτοῖς. ἔχει δ' ἐναντίως, ἢ δοξάζουσιν ἐκεῖνοι τὸ ἀληθές. αὐτό τι γὰρ τὸ νεῦρον ἐγκεφάλου μέρος ἐστὶν, οἷόν περ ἀκρέμων, ἢ βλάστημα δένδρου, τό τε μέρος εἰς ὃ ἐμφύεται τὴν δύναμιν αὐτοῦ δεχόμενον, εἰς ὅλον ἑαυτοῦ διαγνωστικὸν γίγνεται τῶν ψαυόντων αὐτοῦ. παραπλήσιον οὖν τι κἀπὶ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος γίγνεται. πεφωτισμένος γὰρ ὑφ' ἡλίου, τοιοῦτόν ἐστιν ἤδη τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον, οἷον τὸ παραγιγνόμενον ἐξ ἐγκεφάλου πνεῦμα. πρὶν φωτισθῆναι δὲ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ πνεύματος εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς βολῆς ἐναποτελουμένην ἀλλοίωσιν, ὁμοιοπαθὲς ὄργανον οὐ γίγνεται. μὴ τοίνυν ὡς διὰ βακτηρίας τοῦ πέριξ ἀέρος ὁρᾶν ἡμᾶς οἱ Στωικοὶ λεγέτωσαν. ἡ γὰρ τοιαύτη διάγνωσις ἀντιβαινόντων ἐστὶ σωμάτων κατὰ συλλογισμὸν, ἔτι δὲ μᾶλλον οὐ πιλητοῦ αἰσθητικὴ ἡ τοῦ ὄμματος αἴσθησις ἡμῖν ἐστιν, οὔτε

hoc tamen omnium aliorum opiniones deil-
A ciens,tanquam aliquid paruum prætergrediuntur;
de interuallo ſanè & ſitu conantur argumentari;
magnitudo autem quomodo dignoſci debeat,
prætereunt, etſi manifeſtè eorum opiniones per-
uertat. Nemo ſiquidem poteſt magnitudinem
rerum viſibilium ſentire, niſi id quod videtur,
contempletur, in quocunque exiſtat loco, & ſi
de reflexione quam à ſenſibilibus ad nos Ariſto-
teles venire dicit, ratione videtur mihi conſide-
raſſe abſurditatem, nuſquam ea vti auſus; ve-
rùm ceu improbabilem rem ſemper declinat.
Quippe quomodo iris fiat, & qua ratione areæ
B vel circa ſolem vel lunam creentur tum quæ præ-
cedunt, tum quæ contra ſolem occurrunt, quæ
Anthelij, & quæ Prothelij dicuntur. item quæ per
ſpecula videntur, enumerans, ad reflexionem vi-
ſus omnia refert, nihil differre inquiens, vel ſi vi-
ſum reflecti putes, vel alterationes aëris nos am-
bientis, ab iis quæ videntur: ſimiliter omninò
hac in re ac Aſclepiades cauillatus, qui attractio-
nis nomine vice lationis vtitur, nam improbabi-
litatem lationis ſubueritus, translatione nominis
fiduciam ſibi aſciuit. Sic igitur & Ariſtoteles
quum manifeſtò ſciuiſſet, fore vt particulatim
C improbabiles diceret viſorias cauſas, ſi ſuam ipſius
opinionem tueretur, ad alienam peruenit, nihil
intereſſe pronuncians quomodocunque inter-
preteris, & ſi optimo iure ad ipſum poſſis dice-
re, ſi nihil refert, hoc, vel illo pacto dicere; cur
relicta vera, tuáque opinione, aliena vteris falſa?
Nam contra te ſophiſma dirigetur, quum nullam
cauſam habeas, cur citra rationem dogmata
tranſmutaueris, vt ſuſpicionem potius quàm fi-
dem aſtruxeris. Atqui ſi, quòd probabilius tibi
dicere ſit, ideo dicas alienis te vti dogmatis, in-
terrogabitur turſus ipſius probabilitatis cauſa. Si
enim falſa opinio vniuerſas particulares cauſas
probabiliores quàm vera obtinet, omnibus tuis
problematum libris fides derogabitur. Quapro-
pter per medium aërem videre nos euidens eſt,
& omnibus in confeſſo. At quæſtio ob hoc
oboritur, vtrum ceu per viam quandam mediam
ab his quæ videntur, aliquid ad nos peruenit;
an huiuſmodi inſtrumentum aër eſt nobis ad vi-
ſibilium dignotionem, cuiuſmodi neruus dignoſ-
cendis tactilibus. Putant igitur plerique etiam
per neruum alterationem ab iis quæ accidunt
diſtributam ad animæ facultatem principem;
nos ad dignotionem ipſorum ducere, non con-
E ſiderantes quòd doloris ſenſus parti quæ di-
uiditur, vel contunditur, vel vritur, haud in-
eſſet, niſi etiam ſenſus facultas in ipſis conſiſte-
ret. Habet ſe autem veritas ſecus quàm illi
opinantur; nam neruus ipſe cerebri pars eſt,
veluti ſurculus aut germen arboris; & pars in
quam inſeritur, virtutem ipſius in ſeſe exci-
piens totam, diſcernit ea quæ ipſam contin-
gunt. Perſimile quid, etiam in aëre nos am-
biente accidit; nam illuminatus à ſole, tale iam
eſt nobis viſus inſtrumentum, qualis ex cere-
bro proficiſcens ſpiritus. At priùs quàm illumina-
F tus fuerit, ex alteratione quæ à ſpiritu in ipſum
emiſſione abſoluitur, ſimile affectu inſtrumentum
non efficitur. Ne igitur per ambientem aërem
tanquam per baculum videre nos Stoïci dicti-
tent. Nam eiuſmodi dignotio corporum eſt reſi-
ſtentium, atque magis etiam per ratiocinationem;
oculorum verò ſenſus non denſum corpus, aut
duritiem,

Digitized by Google

duritiem, vel mollitiem ſentit, ſed colorem, magnitudinem, & ſitum, ex quibus nullum baculus poteſt dignoſcere. Multò igitur melius, vt in erratis Epicurus Stoïcorum pronunciauit. Illi ſiquidē nullum viſibile vſque ad vim viſoriam tradiderunt, Epicurus autem, cóque multò præſtantius Ariſtoteles, non imaginem corpoream, ſed qualitatem per actis ambientis alterationem à viſibilibus ad vſque viſum traducit. Etenim veritus eſt omninò ambientem aërem ſentiendi facultatis capacem efficere, quum tamen carnem manifeſtò ſenſus participem fieri conſpiciat, ex facultate quæ ab initio in ipſam perueniebat. Quid autem negotij eſt ſolis ſplendorem ſentiendi vim habere ſtatuere, qualis maximè ſpiritus in oculis manifeſtò conſpicitur, qui ex cerebro deſcendit, quum lucidus ſit. At ſi de animæ ſubſtantia pronunciare oportet, alterutrum neceſſario dicetur, aut hanc eſſe veluti lucidum & æthereum corpus affirmandum; in quam ſententiam vel inuiti ex conſecutione Stoïci & Ariſtoteles perueniunt; aut ipſam incorpoream eſſe ſubſtantiam, primúmque ipſius vehiculum hoc corpus, quo ceu medio cum reliquis corporibus communionem ſuſcipit. Hoc itaque ipſum per totum cerebrum expotrectum eſſe dicemus; communione verò ipſius ſpiritum qui in viſu ipſorum habetur, lucidum euadere.

A τῆς σκληρότητος, ἢ μαλακότητος, ἀλλὰ χρόας, καὶ μεγέθους, καὶ θέσεως, ὧν οὐδὲν ἡ βακτηρία διαγνῶναι δύναται. πολὺ τοίνυν ἄμεινον, ὃ ἐν ἐσφαλμένοις Ἐπίκουρος ἀπεφήνατο τῶν Στωϊκῶν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τῶν ὁρατῶν, οὐδὲν ἄγουσιν ἄχρι τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως. ὁ δὴ Ἐπίκουρος, καὶ πολύ γε τούτου κρείττων Ἀριστοτέλης, οὐκ εἴδωλον σωματικὸν, ἀλλὰ ποιότητα δι' ἀλλοιώσεως τοῦ περιέχοντος ἀέρος ἀπὸ τῶν ὁρατῶν ἄγων ἄχρι τῆς ὄψεως. εὐλαβήθη γὰρ ὅλως αἰσθητικὸν ποιῆσαι τὸν περιέχοντα ἀέρα, καίτοι τὴν γε σάρκα σαφῶς ὁρῶν αἰσθητικὴν γιγνομένην, ἐκ τῆς ἀφικνουμένης εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς δυνάμεως. τί δὲ
B χαλεπόν ἐστι τὴν ἡλιακὴν αὐγὴν αἰσθητικὴν ὑποθέσθαι, οἷον μάλιστα τὸ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς πνεῦμα τὸ παραγενόμενον ἐξ ἐγκεφάλου προδήλως ὁρᾶται, καὶ γὰρ φωτοειδές ἐστιν; εἰ δὲ καὶ περὶ ψυχῆς οὐσίας ἀποφήνασθαι χρὴ δυοῖν θάτερον, ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ἤτοι τοῦτ' εἶναι τὸ οἷον αὐγοειδές τε καὶ αἰθερῶδες σῶμα. λεκτέον αὐτὴν, εἰς ὃ κἂν μὴ βούλωνται κατ' ἀκολουθίαν ἀφικνοῦνται Στωϊκοί τε καὶ Ἀριστοτέλης, ἢ αὐτὴν μὲν ἀσώματον ὑπάρχειν οὐσίαν, ὄχημα δὲ τὸ πρῶτον αὐτῆς εἶναι τουτὶ τὸ σῶμα, δι' οὗ μέσου τὴν πρὸς τἄλλα σώματα κοινωνίαν λαμβάνει. τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ δι' ὅλου λεκτέον ἡμῖν ἐκτε-
C τάσθαι τοῦ ἐγκεφάλου, τῇ δέ γε πρὸς αὐτὸ κοινωνίᾳ τὸ κατὰ τὰς ὄψεις αὐτῶν πνεῦμα φωτοειδὲς γίγνεσθαι.

CAPVT VIII.

Epilogus libri, cerebrum tum neruorum, tum ſenſus & motus originem eſſe concludit.

IAm verò de Ariſtotelis & Stoïcorum opinione dicere paululum differam, ſenſum verò ſenſilium corporum ex alteratione & dignotione fieri, ea quæ dixi, declatant. Alteratur itaque ſenſus inſtrumentum; dignotio autem ipſius alterationis fit ex vna facultate omnium ſenſoriorum communi, quæ à principio influit. Porrò principium ipſorum ſiue communem ſenſum, ſiue princeps ſenſorium nuncupare voles, nihil intererit, atque hoc prior diſputatio indicauit eſſe cerebrum à quo omnes partes ſenſum & motum obtinent, deſcendentibus aliis neruis in ſenſuum inſtrumenta, vt ſenſilia dignoſcantur; aliis mouentibus ea quæ moueri deſiderant, veluti oculos, linguam, & aures. Quinetiam hæc plurimis animantibus mouentur, muſculis qui in capite ſunt, eos comprehendentibus, per quos omnis motus arbitrarius animalibus adminiſtratur. Quæ omnia teſtimonia ſunt, conuenienter dici cerebrum eſſe principium partim totius animantium ſenſus, partim motus arbitrarij. At ſi non propter hæc, cuiuſnam alterius cauſa factum eſt? aut cur membranas meningas dictas exterius ei natura circumdedit, ſi in illis quidem animæ origo eſt, fruſtra autem cerebrum creatum eſt? Item cur ſinguli ipſius ventriculi vulnerati periculum acutiſſimum inferunt; cur rurſus ab eo omnes nerui prodierunt, & ſpinalis medulla, quæ quòd cerebri ſubſtantiæ ſoboles ſit, & propago, euidenter in diſſectionibus apparet, vt ne coci quidem ignorent? Qualem verò facultatem obtineat, facilè diſces, ſi priùs ad diſſectionem digrediens, neruos ab eo prodeuntes, numero ſexaginta conſpicias. Condiſces autem vniuſcuiuſque vſum, ſtructurâ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐπίλογος τῶν ἐν τῷδε, ἐγκέφαλον τὴν τῶν νεύρων τε καὶ τῆς αἰσθήσεως, καὶ τῆς κινήσεως ἀρχὴν εἶναι συνάγει.

ΠΕρὶ μὲν οὖν τῆς Ἀριστοτέλους τε καὶ τῶν Στωϊκῶν δόξης, ὀλίγον ἀναβαλλόμεθα, τὸ δὲ τὴν αἴσθησιν τῶν αἰσθητῶν γίγνεσθαι δι' ἀλλοιώσεώς τε καὶ διαγνώσεως, ἐξ ὧν
D εἶπον δῆλον. ἀλλοιοῦται μὲν οὖν τὸ τῆς αἰσθήσεως ὄργανον, ἡ διάγνωσις δ' αὐτῆς τῆς ἀλλοιώσεως γίγνεται ἐκ μιᾶς δυνάμεως κοινῆς πάντων τῶν αἰσθητηρίων ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐπιρρεούσης. τὴν δὲ ἀρχὴν αὐτῶν, εἴτε κοινὴν αἴσθησιν, εἴτε πρῶτον αἰσθητικὸν ἐθέλοις ὀνομάζειν, οὐ διοίσει. καὶ ταύτην ἔδειξεν ὁ πρόσθεν λόγος ἐγκέφαλον οὖσαν, ἀφ' οὗ πάντα τὰ μόρια αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν ἔχει, καθηκόντων ἑτέρων μὲν νεύρων εἰς τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, διαγνώσεως ἕνεκα τῶν αἰσθητῶν, ἑτέρων δὲ τῶν κινούντων αὐτὰ, τά γε κινεῖσθαι δεόμενα, καθάπερ ὀφθαλμούς τε, καὶ γλῶτταν, καὶ ὦτα. καὶ γὰρ οὖν καὶ
E ταῦτα τοῖς πλείστοις τῶν ζῴων κινεῖται, μυῶν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ περιλαμβανόντων αὐτὰ, δι' ὧν αἱ καθ' ὁρμὴν ἅπασαι κινήσεις τοῖς ζῴοις εἰσίν, ἐξ ὧν ἁπάντων μαρτυρεῖται προσηκόντως εἰρῆσθαι τὸν ἐγκέφαλον ἀρχὴν εἶναι, τοῦτο μὲν αἰσθήσεως ἁπάσης τοῖς ζῴοις, τοῦτο δὲ τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως. εἰ δέ γε μὴ διὰ ταῦτα τινὸς ἕνεκα ἄλλου γέγονεν, ἢ διότι τὰς μήνιγγας ἔξωθεν αὐτῷ περιέτεινεν ἡ φύσις, εἴπερ ἐν ἐκείναις μέν ἐστιν ἡ τῆς ψυχῆς ἀρχὴ, μάτην ἐγκέφαλος ἐγένετο. διὰ τί δ' ἑκάστη τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ τιτρωσκομένη, κίνδυνον ὀξύτατον ἐπιφέρει, διὰ τί δ' ἀπ' αὐτοῦ πάντα πέφυκε τὰ νεῦρα, καὶ
F ὁ νωτιαῖος μυελὸς, ὃς ὅτι μὲν ἀποβλάστημα τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον οὐσίας ἐστὶν, ἐναργῶς φαίνεται διὰ τῶν ἀνατομῶν, ὡς μηδὲ τοὺς μαγείρους ἀγνοεῖν. ὁποίαν δὲ τινα τὴν δύναμιν ἔχει, μάθοις ῥᾳδίως, εἰ πρότερον μὲν ἐπὶ τὴν ἀνατομὴν ἀφικόμενος, ἴδοις ἀπ' αὐτοῦ νεῦρα φυόμενα τὸν ἀριθμὸν ἑξήκοντά που. καταμάθοις δ' ἑκάστου τὴν χρείαν, ἐνδειξαμένης

Digitized by Google

τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ἅμα τοῖς γιγνομένοις παθήμασιν ἐπὶ ταῖς τομαῖς. ἡ μὲν γε κατασκευὴ παραπλησία τοῖς ἀπ' ἐγκεφάλου φυομένοις, τῆς μὲν εἴσω ἐντεριώνης ἑκάστου τῶν νεύρων, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νωτιαίου βλαστανούσης, ἐν κύκλῳ δ' αὐτὴν τῶν μηνίγγων περιλαμβανουσῶν. ἔχει γὰρ δὴ καὶ ὁ νωτιαῖος ὁμοίως ἐγκεφάλῳ τὰς μήνιγγας ἕνεκα τῆς αὐτῆς χρείας, ἃς εἰ καὶ περιέλοις ἑκάστου τῶν ἀποφυομένων νεύρων, οὐδὲν βλάπτεται τὸ μέλος, εἰς ὃ τὸ νεῦρον ἐμφύεται, μαρτυροῦντος καὶ τοῦδε τοῦ φαινομένου, σκεπάσματα μὲν εἶναι τὰς μήνιγγας ἐγκεφάλου τε καὶ νωτιαίου. τὴν δὲ τῆς αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως δύναμιν, ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῶν περιεχομένοις ὑπάρχειν. ὅταν οὖν διατέμῃς τὴν ἐντεριώνην τοῦ νεύρου, παραχρῆμα τὸ μέλος εἰς ὃ τὸ νεῦρον ἀφικνεῖται φαίνεται, παντάπασιν ἀναίσθητόν τε καὶ ἀκίνητον. ὅτι δὲ καὶ ὁ νωτιαῖος αὐτὸς ἀπ' ἐγκεφάλου τὴν ἀρχὴν ἔχει τῶν δυνάμεων, εὔδηλον ἐκ τοῦ διατμηθέντος αὐτοῦ καθ' ὁποιονοῦν μέρος, ὅσον μὲν ἀνωτέρω τῆς τομῆς ἐστιν, ὑγιὲς διαφυλάττεσθαι, τοῦ κατωτέρω δὲ τὴν αἴσθησιν ἀπόλλυσθαι παραχρῆμα, καὶ τὴν κίνησιν ἁπάντων τῶν ἀπ' αὐτοῦ λαμβανόντων τὰ νεῦρα μυῶν, ἀναισθήτων τε καὶ ἀκινήτων γιγνομένων. Ἐρασίστρατος μὲν οὖν, εἰ καὶ μὴ πρόσθεν, ἀλλ' ἐπὶ γήρως γε τὴν ἀληθῆ τῶν νεύρων ἀρχὴν κατενόησεν. Ἀριστοτέλης δὲ μέχρι παντὸς ἀγνοήσας, εἰκότως ἀπορεῖ χρείας εἰπεῖν ἐγκεφάλου. τίνα δ' ἐστὶν ἃ λέγει, καὶ ὅπως ἐξελέγχεται, μαθεῖν ἔνεστί σοι τὸ περὶ χρείας μορίων ὄγδοον ὑπόμνημα τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἀναγνόντι, καθάπερ γε καὶ ὅτι τούτων ἁπάντων τῶν δογμάτων ὧν διῆλθον Ἱπποκράτης ἐστὶν ἡγεμών, ἐν ἄλλοις τέ τισι, κἀν τοῖς περὶ Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ὑπομνήμασι δέδεικται, διὸ καὶ νῦν οὐ γέγραφα τὰς ῥήσεις ὥσπερ τὰς Πλάτωνος, ὅπως μὴ δὶς ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λέγοιμι. τῶν Πλάτωνος δὲ κατ' ἄλλην οὐδεμίαν μεμνημονευκὼς πραγματείαν, εἰκότως ἐν τῇδε παρεθέμην.

A ipſorum vnà cum affectibus, qui ob ſectione accidunt, indicante. Siquidem ſtructura pers ſimilis eſt iis quæ à cerebro naſcuntur, dum veluti interior par cuiuſque nerui, ab ipſa ſpinali procedit, membranæ autem orbiculatim ipſam comprehendunt. Habet enim & ſpinalis medulla ſimiliter cerebro membranas eiuſdem vſus gratia; quas ſi etiam ademeris, ſingulorum procedentium neruorum nulla pars offenditur, in quam neruus inſinuatur, atteſtante & hoc euidentia, quòd ſcilicet membranæ tegumina ſint & cerebri, & ſpinalis medullæ; ſenſus autem & motus vis, in iis quæ ab ipſis comprehen-
B duntur, exiſtat. Quum igitur nerui partem medullarem diſſecueris, ſtatim membrum in quod neruus peruenit, ſenſus, motúſque omninò expers apparet. Quod autem & ſpinalis medulla ipſa à cerebro facultatum habeat originem, liquet ex eo, quòd diſſecta ipſa quacunque in parte, quæ regio ſupra ſectionem habetur, ſana conſeruatur; quæ inferiùs eſt, ſenſum ſtatim amittit & motum, dum omnes muſculi qui ab ipſa neruos mutuantur, inſenſiles immobileſque fiunt. Eraſiſtratus igitur & ſi non antea, certè in ſenectute verum neruorum principium conſiderauit. At Ariſtoteles perpetuò ignorans, meritò vſum cerebri neſcit
C explicare. Porrò quæ ſint illius dicta, & quomodo coarguantur, diſcere tibi licet perlecto octauo operis noſtri de vſu partium commentario; quemadmodum etiam quòd horum omnium dogmatum quæ precenſui Hippocrates princeps exiſtit, tum in aliis quibuſdam, tum in commentariis de diſſectione Hippocratis oſtenſum eſt. Quare etiam nunc verba ipſius, quemadmodum Platonis non aſcripſi, ne bis de eiſdem dicam. Platonis autem, quoniam in alio nullo opere mentionem feci, meritò in præſentiarum appoſui.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ
ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS PLACITIS
LIBER OCTAVVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΟΓΔΟΩι.

Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος περὶ τῶν δ΄. στοιχείων δόγμα ἐξηγεῖται· περὶ πρώτης τῆς ἐξ αὐτῶν σωμάτων, καὶ δευτέρας ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν συστάσεως· περὶ τῶν τῆς ὑγιείας τε καὶ νόσου αἰτίων· περὶ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ· καὶ περὶ τῆς διαπνοῆς.

ARGVMENTVM LIBRI OCTAVI.

Explicatur Hippocratis & Platonis ſententia de quatuor elementis; de prima corporum ex ipſis, & de ſecunda ex quatuor humoribus conſtitutione; de ſanitatis & morbi cauſis; de calido innato, ac de reſpiratione.

CAPVT PRIMVM.

Breuis repetitio eorum quæ in ſeptem prioribus libris explicata ſunt.

DE Hippocratis & Platonis placitis tra- A
ctare inſtituens, primum ſanè docui,
maximè neceſſarium eſſe tum medici-
næ, tum philoſophiæ, ſiue plures ſint
facultates quæ hominem gubernant,
ſiue vna, firmiter adinuenire. Deinde ad quæſtio-
nem ipſarum conuerſus, lege demonſtratiua no-
tionem omnibus confeſſam animæ partem prin-
cipem eſſe diximus, id quod præeſt ſenſui mo-
tuique voluntario, nam ad præſens inſtitutum
ne quicquam refert motum & voluntate vel
ex appetitione dicere. Conſtat autem quòd alij
motus ſunt dum extendimus contrahimúſ-
que crura, imus & currimus, ſtamus & ſede-
mus, aliáque id genus agimus. Alij motus ſunt,
B qui in corde & arteriis non noſtro arbitrio
perficiuntur; ſicuti & tertium motuum ge-
nus, quod in alimenti diſpenſatione verſa-
tur. Verùm à motibus arbitrariis exorſi, in
quibus etiam propriè dictus animæ principatus
eſt, vnam rationem oſtendimus ſolam ab eius
quod quæritur ſubſtantia, ſcientificè interro-
gari, quæ propoſitiones habet in hunc modum.
Vbi neruorum principium, ibi etiam animæ
principatus. Hæc ſanè rationis principaliſſima
propoſitio, omnibus & medicis & philoſophis

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν διὰ τῶν ἑπτὰ προτέρων βι-
βλίων ἀποδεδειγμένων.

A ΠΕΡΙ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων
ἐπισκέψασθαι προθέμενοι, πρῶτον μὲν ἐδι-
δάξαμεν ἀναγκαιότατον ὑπάρχειν ἰατρικῇ τε καὶ
φιλοσοφίᾳ, εἴτε πλείους εἰσὶ δυνάμεις αἱ διοι-
κοῦσαι τὸν ἄνθρωπον, εἴτε μία, βεβαίως ἐξευρεῖν. ἐφεξῆς δὲ
ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν τραπόμενοι κατὰ τὸν ἀποδεικτικὸν νόμον,
ἔννοιαν ὁμολογουμένην ἔφαμεν εἶναι τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ,
ὃ κατάρχει αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως τῆς κατὰ προαίρεσιν, οὐδὲν
ὡς πρὸς τὰ παρόντα διαφέροντος, ἢ κατὰ προαίρεσιν, ἢ καθ'
ὁρμὴν εἰπεῖν. δῆλον δὲ ὅτι ἕτεραι μέν εἰσιν αἱ κινήσεις ἐκ-
τεινόντων τε καὶ στελλόντων τὰ κῶλα, βαδιζόντων τε καὶ τρε-
χόντων, ἑστώτων τε καὶ καθημένων, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα διαπραττόν-
B των· ἕτεραι δὲ αἱ κατὰ τὴν καρδίαν τε καὶ τὰς ἀρτηρίας, οὐ κατὰ τὴν
ἡμετέραν προαίρεσιν ἀποτελούμεναι, καθάπερ καὶ τρίτον γένος
κινήσεων, αἱ περὶ τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν. ἀλλ' ἀπό γε
τῶν προαιρετικῶν ἀρξάμενοι, καθ' ἅς γε τὸ καλούμενον ἰδίως
ἡγεμονικόν ἐστι τῆς ψυχῆς, ἕνα λόγον ἐδείκνυμεν ἠρωτῆσθαι μόνον
ἐπιστημονικῶς, ἀπ' αὐτῆς τοῦ ζητουμένου τῆς οὐσίας ἔχοντα τὰς
προτάσεις ὄντα τοιόνδε, ὅπου τῶν νεύρων ἡ ἀρχή, ἐνταῦθα ἐστὶ
τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν. αὕτη μὲν ἡ τοῦ λόγου κυριωτάτη πρό-
τασις ὁμολογημένη πᾶσιν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις, ἡ δ' εἰς

περίληψις αὐτῆς. ἀληθὴς μὲν ἡ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. ψευδὴς δὲ ἡ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐν τῇ καρδίᾳ. γράφειν μὲν ταύτην τὴν πρότασιν, ἢ καὶ λέγειν τοῖς ἀπείροις ἀνατομῆς, δυναμένου τινὸς, οὐ μὴν δεῖξαί γε δυναμένου. πάντα γὰρ ἐν τοῖς ζώοις τὰ μόρια νεύρων μετέχει. τὰ μὲν ἄντικρυς ἐξ ἐγκεφάλου παραγιγνομένων εἰς αὐτὰ, τὰ δὲ διὰ μέσου τοῦ νωτιαίου. πρῶτοι οὖν μακρολογίας αἴτιοι κατέστησαν οἱ καταψευσάμενοι τῶν φαινομένων, οὐχ Ἱπποκράτης, ἢ Ἐρασίστρατος, ἢ Εὔδημος, ἢ Ἡρόφιλος, ἢ Μαρῖνος, οἱ μετὰ τοὺς παλαιοὺς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν ἠμελημένην ἀνακτησάμενοι, ὡς εἴ γε τὸ φαινόμενον ἐκ τῆς ἀνατομῆς εἶπον, οὐκ ἂν ἐμακρολογοῦμεν δι' ἀποδείξεως μιᾶς εὑρημένου τοῦ ζητουμένου. μακροτέρων οὖν λόγων ἐδεήθημεν εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ, διὰ τοὺς ἃ μηδ' ὅλως ἴσαν, ὡς ἀκριβῶς ἰδόντας, ἐπιχειρήσαντας γράφειν, ἠναγκάσθημεν τε καὶ νεύρων, καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομὴν ἐπὶ κεφαλαίων ἐν αὐτῷ διελθεῖν. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν ἠρωτημένων λόγων περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ, τοὺς πιθανωτάτους ἀπεδείξαμεν, οὐ κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ὑπ' αὐτῶν συντεθέντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐγγὺς αὐτῶν, οὓς διαλεκτικοὺς ἔθος ἐστὶν Ἀριστοτέλει καλεῖν. ἑτέρους δὲ πορρωτέρω, οὓς διαιροῦμεν, εἴς τε τοὺς ῥητορικούς τε, καὶ τοὺς σοφιστικούς. ἔπραξα δὲ τοῦτο καὶ τοῦ ὑποκειμένου μὲν ἕνεκεν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοὺς ἑταίρους δὲ βουλομένους ἐκ παραλλήλου τῶν λόγων ἔχειν τὰς διαφοράς, ἐφ' ἑνὸς προβλήματος ἐσομένης τῆς γυμνασίας ταύτης εἰς πολλὰ χρησίμης. ἐπεὶ δὲ καὶ τοιοῦτόν τινα λόγον ὁ Χρύσιππος ἔγραψεν, ἔνθα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθα καὶ τὸ ἡγεμονικόν. τὰ δὲ πάθη τῆς ψυχῆς ἐν καρδίᾳ, ἐν ταύτῃ ἄρα καὶ τὸ ἡγεμονικόν. ἐδείκνυον αὐτὸ τὸ ζητούμενον αὐτὸν, ἐν τῷ κυριωτάτῳ λήμματι λαμβάνοντα. Πλάτωνος γὰρ εἰρηκότος, ἐν μὲν τῇ κεφαλῇ τὸ λογιστικὸν ὑπάρχειν, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ τὸ θυμοειδές. ἐν ἥπατι δὲ τὸ ἐπιθυμητικόν, ἐχρῆν αὐτὸν ἐλέγξαι πρότερον ὅσα κατασκευάζων ἑαυτοῦ τὸ δόγμα εἴρηκεν ὁ Πλάτων· οὐχ ἁπλῶς ἀποφηνάμενος, ἀξιοπιστοτέραν ἡγεῖσθαι τὴν ἰδίαν ἀπόφασιν τῶν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένων λόγων. ἐδείκνυον δὲ καὶ ὡς οὐδ' ἐπεχείρησέ που τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων ὁ Χρύσιππος ἀντειπεῖν τοῖς τοῦ Πλάτωνος λόγοις. ἅπαντες μὲν οὖν ὅσοι μηδέ πω φιλοσοφίας ἦσαν ἡμμένοι γεωμέτραι, καὶ ἀριθμητικοὶ, καὶ λογιστικοὶ, καὶ ἀστρονόμοι, καὶ ἀρχιτέκτονες, ἔτι τε μουσικοὶ, καὶ γνωμονικοὶ, καὶ ῥητορικοὶ, καὶ γραμματικοὶ, καὶ ὅλως εἴ τις ἐν τέχνῃ λογικῇ γεγύμναστο, πίστιν βεβαίαν ἔχον, ἐξεληλέγχθαι μὲν τοὺς τῶν ἄλλων λόγους, ὅσους ἐγεγράφεσαν περὶ ἡγεμονικοῦ ψυχῆς, ἀληθεῖς δ' εἶναι τοὺς Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος. ἐπεὶ δὲ τὰ τοῦ Χρυσίππου βιβλία, περὶ παθῶν γεγραμμένα, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου, ὡς ἐν ἐκείνοις ἀπέδειξεν ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ λογιστικῷ τῆς ψυχῆς εἶναι τὰ πάθη, τοὺς θυμοὺς, καὶ τοὺς φόβους, καὶ τὰς λύπας, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, δι' ἐκείνους ἠναγκάσθην ἐπιδεῖξαι, μὴ μόνον ψευδῶς εἰρηκότα πολλὰ κατὰ τὰ περὶ τῶν παθῶν βιβλία τὸν Χρύσιππον, ἀλλὰ καὶ μαχόμενα αὑτῷ. καὶ κατὰ τοῦτο προσέθηκα τοῖς πρώτοις δύο βιβλίοις ἕτερα τρία, δείξας εὐθέως ἐν αὐτοῖς, ὅτι καὶ Ποσειδώνιος ὁ ἐπιστημονικώτατος τῶν Στωικῶν διὰ τὸ γεγυμνάσθαι κατὰ γεωμετρίαν, ἀπέστη τε τοῦ Χρυσίππου, καὶ δείκνυσιν ἐν τῇ περὶ παθῶν πραγματείᾳ, διοικουμένους ἡμᾶς ὑπὸ τριῶν δυνάμεων, ἐπιθυμητικῆς τε, καὶ θυμοειδοῦς, καὶ λογιστικῆς.

A confeſſa eſt. Hæc autem veluti aſſumptio illius vera ſanè eſt. Principium neruorum in cerebro: falſa autem. Initium neruorum in corde eſt; quum ſcribere ſanè hanc propoſitionem, aut etiam dicere anatomes imperitis aliquis poſſit, non tamen oſtendere. Omnes ſiquidem in animantibus partes, neruorum compotes ſunt; hæ manifeſtò ex cerebro in ipſas deſcendentium; illæ per mediam ſpinæ medullam. Primi igitur prolixitatis authores extiterunt, qui contra euidentia, falſa attulere, non Hippocrates, aut Eraſiſtratus, aut Eudemus, aut Herophilus, aut B Marinus, qui poſt veteres anatomicam ſpeculationem interea temporis neglectam recuperarunt. Nam ſi quod ex anatome apparet, dixiſſent, non vtique prolixi eſſemus, eo quod quæritur, per demonſtrationem vnam inuento. Longioribus itaque verbis ſtatim in primo libro opus habuimus; nam propter eos, qui, quæ neutiquam ſciebant, tanquam exactè ſcientes, ſcribere aggreſſi ſunt, coacti ſumus & neruorum & arteriarum diſſectionem ſummatim in eo percenſere. At in ſecundo libro, ex rationibus quæ de animæ principatu interrogatæ fuerant, probabiliſſimas oſtendimus, non ſecundum rationem demonſtra- C tiuam ab ipſis compoſitas, ſed alias quidem illis propinquas quas dialecticas Ariſtoteles vocare conſueuit; alias autem longiùs ab his recedentes, quas diuidimus in rhetoricas & ſophiſticas. Feci autem hoc, tum rei ipſius ſubiectæ gratia, tum propter familiares, qui ex mutua collatione rationum habere differentias cupiunt, quum hæc exercitatio in vna quadam propoſita quæſtione ad multa vtilis, futura ſit. Quoniam verò & huiuſmodi orationem Chryſippus ſcripſit. Vbi animi affectus, ibi etiam principatus: affectus autem animi in corde: ibi igitur & prin- D cipatus, oſtendebam id quod in quæſtionem vertitur, ipſum in principaliſſima ſumptione aſſumi. Nam quum Plato dixiſſet in capite facultatem rationalem exiſtere, in corde iraſcibilem, in iecore concupiſcibilem, conueniebat ipſum priùs reprehendere, quæ Plato ſuum ipſius dogma aſtruens, percenſuit, non ſimpliciter eloquutum ſuam ipſius enunciationem fide digniorem cenſere iis quæ à Platone prolata ſunt. Porrò oſtendi etiam quòd ne aggreſſus quidem ſit Chryſippus in ſuis commentariis Platonis verbis refragari. Itaque omnes qui nondum philoſophiam attigerunt, geometræ, arithmetici, calculatores, E aſtronomi, architectones, prætetea muſici, gnomici, rhetorici, grammatici, ſummatim ſi quis in arte logica exercitatus ſit, firmam fidem habuerint aliorum ſanè rationes de animæ principatu conſcriptas, fuiſſe reiectas; Hippocratis autem & Platonis eſſe veras. At quia Chryſippi libri de affectibus extant in quibus eius ſectatores affirmant, quod in illis oſtendit vir, in rationali animæ parte eſſe affectus, iracundiam, metum, dolorem, alióſque eius generis; coactus ſum oſtendere non ſolum falſa multa in libris de affectibus Chryſippum dixiſſe, ſed etiam ſibi re- F pugnantia, ac in hoc appoſui duobus prioribus libris alios tres, indicans ſtatim in his, quod & Poſidonius Stoïcorum ſcientiſſimus, quoniam in geometria ſe exercuerit, à Chryſippóque deſciuit, & in opere de affectibus oſtendit, à tribus corpus noſtrum facultatibus, concupiſcibili, iraſcibili, & ratiocinatrice gubernari.

Cuius

Cuius opinionis & Cleanthem eſſe Poſidonius
A indicat. Quinetiam ſermonem de virtutibus
principiis iſtis rectè abſolui pronunciat, atque
idipſum magno opere ſeorſim ei conſcripto
monſtrat: quare non ego diſputationis prolixæ
author ſum, verùm qui temerè Chryſippi ſcri-
pta laudant, tum de animæ principatu, tum de
affectibus; quæ omnia ſtatueram ego irrepre-
henſa præterire. Deos autem omnes teſtes in-
uoco, quòd rationum impudentium refutationes
afferre pudebat, præſtare exiſtimans, vt vulgus
ipſas ignoret, ne offendatur conſpiciens viros
philoſophos, ea quæ nunquam viderunt, tan-
B quam videntes ſcribere; minùs enim pudet
etiam ipſum vulgus, vbi in mendacio depre-
henditur. Pudor autem eſt, illos viros qui in
philoſophia conſenuerint, ignorare, vnam ſo-
lam hanc rationem de animæ principatu, lege
demonſtratiua eſſe interrogatam, in qua vera
quidem aſſumptio eſt; nempe cerebrum neruo-
rum eſſe originem; falſa autem, cor. Quare non
ſolùm in quinque libris non erat neceſſarium
ſermonem de animæ principatu tradere, imò ne
per vnum quidem totum, ad eos qui didicerunt
qualis res ſit demonſtratio ſcientifica; quæ ſanè,
C vt ego arbitror, philoſophis magis conuenit,
quàm geometris, arithmeticis, logicis, aſtro-
nomis, & architectonibus, non tamen exercita-
tis ipſis, quemadmodum illis. Propterea igitur
Euclides in theoremate primo in libro apparen-
tium paucis verſibus oſtendit terram mundi eſſe
mediam, & ſigni centrique rationem habere il-
lius collatione, quod qui didicerunt, concluſio-
ni demonſtrationis ſic fidem adhibent, quem-
admodum etiam bis duo eſſe quatuor. Porrò
nonnulli philoſophi talia de magnitudine & ter-
ræ ſitu nugantur, vt ſint quos deinde totius ſui
inſtituti pudeat. Quum enim qui ſemper hor-
D tantur nihil vel facere, vel dicere præpoſterè,
tales in ipſo opere apparent; dictorum verò ſu-
periùs artificum, nullus quidem ſeipſum ſa-
pientem, quemadmodum illi, exiſtimat: de-
monſtrationibus autem conuenienter vtuntur,
nuſquam repugnantes, neque diſſentientes in-
uicem, neque de incognitis impudenter pro-
nunciantes, quomodo aliquem haud pudebit
de toto philoſophiæ ſtudio? Sic itaque vera
ratio breuis eſt vt ego tibi oſtendam paucis ſyl-
labis abſoluitur, quæ talis eſt. Vbi neruorum ini-
tium, ibi animæ principatus. Initium verò ner-
E uorum in cerebro, ibi ergo principatus. Vna
quidem hæc oratio nouem & triginta ſyllabis
conſtat, quod eſt duobus verſibus hexametris
cum dimidio; altera verò quinque in totum ver-
ſibus. Vbi affectus animæ euidentiùs corporis
partes mouent, inibi pars animæ patibilis eſt.
Atqui cor apparet magnam motus immutatio-
nem obtinere in iracundia & metu; inibi igitur
patibilis animæ pars exiſtit. At ſi has duas ora-
tiones compoſueris, non plures hexametris
octo, compoſitus ex ipſis numerus erit. Qui
igitur authores ſunt, quòd quinque de his libri
F ſcripti ſint, quæ octo verſibus heroïcis demon
ſtrationem habebant ſcientificam, haud nos ni-
mirum, ſed ij qui linearibus vti demonſtratio-
nibus philoſophi nolunt quorum dixi me pu-
dere. Nonnulli verò authores ſunt, cur ſextus
liber in ipſis de tertio principio conſcriptus ſit,
quód ſanè longiorem diſputationem requirit,

τῆς δ' αὐτῆς δόξης ὁ Ποσειδώνιος ἔδειξεν εἶναι, καὶ τὸν Κλεάν-
A θην. καὶ μέντοι καὶ τὸν περὶ τῶν ἀρετῶν λόγον ἐπὶ ταύταις ταῖς
ἀρχαῖς ὀρθῶς φησι περαίνεσθαι, καὶ δείκνυσιν αὐτὸ τοῦτο διὰ
μεγάλης πραγματείας ἰδίᾳ γεγραμμένης αὐτῷ· ὥστ' οὐκ
ἐγὼ τοῦ μήκους τῶν λόγων αἴτιος, ἀλλ' οἱ προπετῶς ἐπαι-
νοῦντες τὰ γεγραμμένα Χρυσίππῳ, περί τε τοῦ τῆς ψυχῆς
ἡγεμονικοῦ, καὶ περὶ παθῶν, ἃ πάντ' ἐγνώκειν ἐγὼ παρελθεῖν
ἐάσας ἀνέλεγκτα. θεοὺς δ' ἅπαντας ἐπικαλοῦμαι μάρτυ-
ρας, ὡς τοὺς ἀναισχύντους τῶν λόγων ἐλέγχους αὐτὸς αἰδούμενος,
βέλτιον εἶναι νομίζων ἀγνοεῖσθαι τοῖς πολλοῖς αὐτούς, ὅπως μὴ
βλάπτοιντο θεώμενοι φιλοσόφους ἄνδρας, ἃ μηδέ ποτ' ἴδον,
B ὡς ἰδόντας, γράφοντας. ἧττον γὰρ αἰδοῦνται, καὶ αὐτοὶ φωρα-
θῶσι ψευδόμενοι. αἰδεσθῆναι δ' ἐστὶ καὶ οἱ μὴ γινώσκουσιν,
ἐν φιλοσοφίᾳ γεγηρακότες ἄνδρες, ὡς εἷς μόνος οὗτος ἠρώ-
τηται λόγος ἀποδεικτικῷ νόμῳ περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ, καθ'
ὃ ἡ μὲν ἀληθὴς πρόσληψίς ἐστιν, ἐγκέφαλον εἶναι τῶν νεύ-
ρων ἀρχήν, ἡ ψευδὴς δὲ τὴν καρδίαν. ὥστε οὐ μόνον ἐν
πέντε βιβλίοις οὐκ ἦν ἀνάγκη γράψαι τὸν περὶ ψυχῆς
ἡγεμονικοῦ λόγον, ἀλλ' οὐδὲ δι' ἑνὸς ὅλου, πρός γε τοὺς με-
μαθηκότας ὁποῖόν τι πρᾶγμά ἐστιν ἀπόδειξις ἐπιστημονική.
C προσήκουσα μὲν, ὡς ἐγώ φημι, φιλοσόφοις μᾶλλον, ἢ γεω-
μέτραις, ἀριθμητικοῖς τε καὶ λογιστικοῖς, ἀστρονόμοις τε καὶ
ἀρχιτέκτοσιν, οὐ μὴν ἠσκημένοις γ' αὐτοῖς ὥσπερ ἐκείνοις.
διὰ τοῦτ' οὖν Εὐκλείδης μὲν ἐν θεωρήματι τῷ πρώτῳ κατὰ
τὸ τῶν φαινομένων βιβλίον ἐπέδειξε δι' ὀλιγίστων ἐπῶν τὴν
γῆν μέσην εἶναι τοῦ κόσμου, καὶ σημείου, καὶ κέντρου λόγον
ἔχειν πρὸς αὐτόν, ἣν οἱ μαθόντες οὕτω πιστεύουσι τῷ συμ-
περάσματι τῆς ἀποδείξεως, ὡς καὶ τὸ τὰ δὶς δύο, τέτταρα
εἶναι. τῶν φιλοσόφων δ' ἔνιοι τοιαῦτα ληροῦσι περὶ μεγέθους
τε καὶ θέσεως γῆς, ὡς αἰδεσθῆναί τινα περὶ τοῦ παντὸς ἐπι-
D τηδεύματος. ὅπου γὰρ οἱ μὲν ἀεὶ παρακελευόμενοι, μηδὲν
μήτε πράττειν, μήτε λέγειν προπετῶς, ἔργῳ φαίνονται
τοιοῦτοι. τῶν δ' εἰρημένων ἄνωθεν αὐτοτεχνιτῶν, οὐδεὶς μὲν
ἑαυτὸν νομίζει σοφὸν ὡς ἐκεῖνοι. ταῖς δ' ἀποδείξεσι προση-
κόντως χρῶνται, μηδαμόθεν μαχόμενοι, μηδὲ διαφω-
νοῦντες ἀλλήλοις, μηδὲ ἀναισχύντως ἀποφαινόμενοι περὶ
ὧν οὐκ ἴσασι, πῶς οὖν ἄν τις αἰδεσθείη περὶ παντὸς τοῦ τῆς
φιλοσοφίας ἐπιτηδεύματος; οὕτως γοῦν ὁ ἀληθὴς λόγος
ἐστὶ βραχύς, ὡς ἐγὼ δείξω σοι, δι' ὀλίγων συλλαβῶν περαι-
νόμενον αὐτὸν ὄντα τοιοῦτον. ἔνθα τῶν νεύρων ἡ ἀρχή, ἐν-
E ταῦθα τὸ ἡγεμονικόν. ἡ δ' ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐν ἐγκεφάλῳ
ἐστίν, ἐνταῦθα ἄρα τὸ ἡγεμονικόν. εἷς μὲν οὗτος λόγος ἐν-
νέα, καὶ τριάκοντα συλλαβῶν, ὅπερ ἐστὶ δυοῖν καὶ ἡμίσεως
ἐπῶν ἑξαμέτρων. ἕτερος δ' ἐστὶν πέντε τῶν πάντων ἐπῶν.
ἔνθα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἐπιφανέστερον κινεῖ τὰ μόρια τοῦ
σώματος, ἐνταῦθα παθητικὸν τὸ τῆς ψυχῆς ἐστιν. ἀλλὰ μὴν
ἡ καρδία φαίνεται μεγάλην ἐξαλλαγὴν ἴσχουσα τῆς κινή-
σεως ἐν θυμοῖς, καὶ φόβοις, ἐν ταύτῃ ἄρα παθητικὸν τὸ τῆς
ψυχῆς ἐστιν. εἰ δὲ συνθείης ὡδὶ τούτους τοὺς δύο λόγους, οὐ
πλείονες τῶν ἑξαμέτρων ὀκτὼ τὸ συγκείμενον ἐξ αὐτῶν πλῆ-
F θος ἔσται. τίνες οὖν αἴτιοι τοῦ πέντε βιβλία γραφῆναι περὶ
τούτων, ἃ διὰ ὀκτὼ στίχων ἡρωικῶν, ἐπιστημονικὴν ἀπόδει-
ξιν εἶχεν, οὐχ ἡμεῖς δήπουθεν, ἀλλ' οἱ μὴ βουλόμενοι γραμ-
μικαῖς χρῆσθαι ἀποδείξεσι φιλόσοφοι, περὶ ὧν ἔφην αἰδεῖ-
σθαι. τίνες δὲ αἴτιοι τοῦ καὶ τὸ ἕκτον βιβλίον ἐν αὐτοῖς γραφῆναι
περὶ τῆς τρίτης ἀρχῆς, μακροτέρου μὲν λόγου δεομένης,

οὐ μὴν ὥσθ' ὅλον ἓν πληρωθῆναι βιβλίον, οἱ μὴ γεγυμνασμένοι γραμμικῶν ἀποδείξεων ἀκούειν, ἐπεί τοι καὶ τούτου τοῦ σκέμματος ἐν ὀλίγοις κεφαλαίοις ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις. ἐδείχθη γὰρ ἔν τε τοῖς φυτοῖς τὰ παχύτατα μέρη τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἐκφυόμενα, καὶ τῶν προαποδεδειγμένων δυοῖν ἀρχῶν τῆς τῶν νεύρων, καὶ τῶν ἀρτηριῶν. τὰ μὲν δὴ στελέχη πρὸς ταῖς ἀρχαῖς εἶναι, τὰ δὲ ἀνάλογον κλάδοις, ἐν τῷ προϊέναι τὰ στελέχη γινόμενα. τοῦτο μὲν ἓν λῆμμα, δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων ἐδείχθη. δεύτερον δὲ ἐπ' αὐτῷ τῆς φυτικῆς ἐν ἡμῖν δυνάμεως, ἣν κοινὴν ἔχομεν πρὸς τὰ φυτὰ, τὰς φλέβας ὑπάρχειν ὄργανα. καθηκουσῶν μὲν εἰς δὲ τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα λεπτῶν φλεβῶν, ὥσπερ εἰς τὴν γῆν αἱ ῥίζαι τῶν δένδρων, ἁπασῶν μὲν ἀπὸ μιᾶς φλεβὸς πεφυκυιῶν, τῆς ἐπὶ πύλαις ἥπατος. αὖθις δὲ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐκφυομένης μεγίστης φλεβὸς, ἣν κοίλην ὀνομάζουσιν, ἧς ὥσπερ κλάδοις τινὲς σχίζονται φλέβες ἄλλαι πάντη τοῦ σώματος φερόμεναι. ἐξ ὧν ἐπεραίνετο ἡ τῶν φλεβῶν ἀρχὴ τὸ ἧπαρ ὑπάρχειν, ᾧ πάλιν εἵπετο, καὶ τῆς κοινῆς πρὸς τὰ φυτὰ δυνάμεως ἀρχὴν εἶναι τοῦτο τὸ σπλάγχνον, ἣν τινὰ δύναμιν ὁ Πλάτων ἐπιθυμητικὴν ὀνομάζει. αὕτη μὲν ἀπόδειξις μία, τοῦ τὸ ἧπαρ ἀρχὴν εἶναι τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως, καὶ τῶν φλεβῶν. ἑτέρα δ' ἐκ τοῦ μηδὲν ἄλλο μόριον εὑρίσκεσθαι κατὰ τὸ ζῶον ᾧ συμφυεῖς εἰσιν αἱ φλέβες ἅπασαι, λαμβανομένη. τὴν γὰρ ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἐκφυομένην φλέβα τὴν κοίλην, ἔνιοί φασι τῆς δεξιᾶς ἐν τῇ καρδίᾳ κοιλίας ἐκπεφυκέναι. εἴπερ οὖν ἀπ' ἐκείνης ἀνάλογον κλάδοις αἱ κατὰ τὸ σῶμα πᾶν ἀποσχίζονται φλέβες, εἴη ἂν ἁπασῶν αὐτῶν ἀρχὴ, καρδία. ἀλλ' αἵ γ' ἐκ τῶν σιμῶν τοῦ ἥπατος ἀνάλογον ῥίζαις εἰς τὴν γαστέρα, τήν τε νῆστιν καὶ τὸ λεπτὸν ἔντερον, καὶ τὸ τυφλὸν, καὶ τὸ κῶλον, εἴς τε τὸ ἀπευθυσμένον ὀνομαζόμενον, καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὸ ἐπίπλοον ἥκουσαι φλέβες, οὐκ ἀπὸ ταύτης πεφύκασιν, ἀλλ' ἔστιν ἑτέρα φλὲψ ἁπασῶν τούτων ἀρχὴ κατὰ τὰς πύλας τοῦ ἥπατος τεταγμένη. πῶς οὖν ἔτι ἀρχὴ τῶν φλεβῶν ἡ δεξιὰ τῆς καρδίας ἔσται κοιλία, μήτε τῶν εἰρημένων φλεβῶν, μήτε πρὸς αὐταῖς τῶν ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος συναπτομένων τῇ καρδίᾳ. ἧπαρ δὲ καὶ ταύταις ἁπάσαις συνῆπται ταῖς φλεψὶ, καὶ ταῖς καθ' ὅλον τὸ σῶμα, διὰ τῆς ἐκ τῶν κυρτῶν αὐτοῦ μερῶν ἐκπεφυκυίας, ἣν οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν κοίλην ὀνομάζουσι, διὰ τὸ μέγεθος. Ἱπποκράτης δὲ καὶ ὅσοι τὰ τούτου πρεσβεύουσιν, ἡπατίτιν ἀπὸ τοῦ σπλάγχνου προσονομάζουσιν, ὅθεν ἐκπέφυκεν αὕτη. τοιγαροῦν ἤδη σοι δευτέρα περὶ ἥπατος ἀπόδειξις, ὡς ἁπασῶν ἐστι φλεβῶν ἀρχή. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως, ἄλλη δ' ἐκ περιουσίας τρίτη, τοιάδε τις. ἐὰν τὴν δεξιὰν τῆς καρδίας κοιλίαν ἀρχὴν ὑποθώμεθα τῆς κοίλης φλεβὸς, ἐναντίως ἔσται τῷ φαινομένῳ, καὶ ἐν ταῖς τῶν ἰχθύων ἀνατομαῖς εὑρισκομένῳ. οὐδενὸς οὖν αὐτῶν ἡ καρδία δεξιὰν ἔχει κοιλίαν, ὅτι μηδὲ πνεύμων ἐστὶ τοῖς ζώοις ἐκείνοις. διὰ τί δὲ γίνεταί τε καὶ συναπόλλυται πνεύμονι τῆς καρδίας ἡ δεξιὰ κοιλία, δέδεικταί μοι κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν. ἐκ περιουσίας μὲν, ὡς ἔφην, οὐ σμικρὰ τῷ δόγματι πίστις ἐστὶ, καὶ ἐκ τοῦ νῦν εἰρημένου λόγου. προσέρχεται δὲ καὶ ἄλλη τις ὁμοία τῇδε, τὴν εὐθύτητα τῆς κοίλης ἡμῶν ἐπισκοπουμένων. ὁρᾶται γὰρ ἀπὸ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἄχρι τῶν σφαγῶν, ἅπαν μὲν αὐτῆς τὸ δεξιὸν μέρος εὐθείᾳ μιᾷ ἄκλαστον φυλάττον αὐτήν. ἐκ δὲ τῶν ἀριστερῶν ἀπόφυσις εἰς τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας γινομένη.

A non tamen vt vnus totus impleatur liber; neutiquam exercitati lineas demonſtrationes audire, quoniam,& hæc conſideratio paucis capitibus demonſtratur. Quippe oſtenſum eſt in ſtirpibus craſſiſſimas partes ex principio ipſarum procedere, & qùum duo primordia neruorum arteriarúmque priùs ſint indicata, hæc veluti caudices ratione principiorum eſſe; illa reſpondere proportione ramis, caudicum progreſſu genitis. Hæc ſanè vna ſumptio manifeſtis demonſtrationibus indicata eſt, ſecunda præter hanc, vegetantis in nobis facultatis, quam communem cum ſtirpibus habe- B mus, venas eſſe inſtrumenta, dum exiles venæ in ventrem & inteſtina, quemadmodum in terram arborum radices deſcendunt, omnes quidem ab vna vena iuxta portas iecoris ſita procedunt. Rurſus ex iecore maxima vena prodit, quam cauam nuncupant, cuius veluti rami quidam ſcinduntur venæ aliæ, per totum corpus diſcurrentes. Ex quibus concludebatur venarum principium eſſe iecur. Quod rurſus ſequebatur etiam communis cum ſtirpibus facultatis principium eſſe hoc viſcus, quam ſanè facultatem Plato appetentem nominat. Hæc demonſtratio vna eſt eius, quòd iecur origo ſit facultatis concupiſci- C bilis, & venarum; altera ſumitur ex eo, quòd nulla alia pars in animante reperiatur, cui omnes venæ ſint connatæ. Quippe ex gibba iecinoris parte procedentem venam cauam nonnulli ex dextro cordis ſinu prodiiſſe affirmant. Si igitur ab illa ſimiliter ramis totius corporis venæ propagantur, eſſet vtique omnium ipſarum principium cor. Verùm quæ ex caua iecoris regione proficiſcuntur, radicum modo in ventrem, ieiunum inteſtinum, tenuè, cæcum, colum, rectum dictum, lienem & omentum veniunt, non ab hac oriuntur, ſed eſt altera vena D omnium harum origo iuxta portas iecinoris ſita. Quomodo igitur adhuc venarum principium dextri cordis ſinus erit, quum neque commemoratæ venæ, neque præter ipſas in caua iecoris parte ſitæ cordi committantur; iecur autem his omnibus venis commiſſum ſit, & illis quæ in totum corpus excurrunt, per illam quæ ex gibba ipſius parte procedit, quam plerique medicorum propter magnitudinem, cauam nominant. Hippocrates autem, & qui huius ſcripta profitentur, iecorariam à viſcere nuncupant, vnde ipſa prodiit. Quapropter ſecunda E iam de iecore demonſtratio habeatur, nempe quòd vniuerſarum venarum ſit principium, cóque etiam facultatis nutritiæ. Alia porrò ex abundanti tertia huiuſmodi eſto. Si dextrum cordis ſinum cauæ venæ principium ſtatuamus, aduerſabitur ei quod apparet, & quod in piſcium diſſectionibus inuenitur. Quippe nullius ipſorum cor dextrum habet ventriculum, quoniam neque pulmo illis animantibus ineſt. Cur autem generetur, ſimúlque pereat cum pulmone cordis dexter ſinus, oſtenſum à me eſt in opere de vſu partium. Ex abundanti, vt dixi, non parua dogmati fides eſt etiam F ex ſermone qui nunc expoſitus eſt. Porrò accedit alia adhuc quæpiam huic ſimilis, dum rectitudinem cauæ venæ nos inſpicimus. Nam tota ipſius dextra pars, à gibba iecoris regione vſque ad iugulum linea vna recta inflexilem eam ſeruare videtur; ex ſiniſtris autem proceſſum in dextrum cordis ſinum fieri;

quam

quam venam aliqui putant truncum ſeu caudicem, vt ita dicam, eſſe totius corporis venarum. Quod ſi verum eſſet, omnino ſcinderetur & ipſa poſt exortum, magnæ arteriæ ſimiliter, quam ſine controuerſia omnium in toto animante arteriarum principium videre licet, qua primùm ex corde oritur, duplici propagine diſcindi, vt partium ipſius altera ſurſum, altera deorſum in corpore educatur. Quare etiam ſi caua vena ex corde produiſſet, omnino hæc quoque ſimiliter arteriæ bifariam ſciſſa, altera parte ad iugulum emergeret, altera ad iecur deferretur. Quod quum non appareat, clarum eſt neque ex corde ipſam originem ducere. Hæ quatuor demonſtrationes ſunt in ſexto propoſiti operis libro abundè ſatis explicatæ, iis qui norunt quid tandem ſit demonſtratio. Dicta ſunt & alia quædam in libro ad fidem dogmatis approbandam, quæ tamen ſcientificam demonſtrationem non habent, quemadmodum primæ duæ rationes. Quinetiam controuerſia quædam ad aliorum opiniones declarata eſt. Quare quantum ad me attinet, pauciſſimis iam id quod inſtitui, demonſtratum eſt. Ac prulixitatis verborum non in nos qui reprehendamus, quas vitioſas illi prodiderunt rationes, ſed in ipſarum authores culpa reiicienda eſt. Quum itaque tres libri logici de affectibus à Chryſippo ſint traditi, contradicere quum poſſem, & ea quibus ab ipſo diſſentirem protrahere, id facere non ſuſtinui, ſicuti nec quæ de virtutum differentia quatuor in libris prodidit, ſuper quibus eum & Poſidonius criminatur. Verùm de his quoque vbi indicaſſem iis qui ſcientificas demonſtrationes poſſunt audire, cum otio rurſus oſtenſurus hoc agere diſtuli, quæ ſibi etiam ipſe, & veritati eorum quæ euidenter apparent, refragatus, conſcripſit. Illud itaque opus per ſe elaboratum eſt.

A ἣν τινα φλέβα νομίζουσιν ἔνιοι, τὸ πρέμνον, ὡς ἂν εἴποι τις, εἶναι, τῶν καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα φλεβῶν. εἰ δὲ περ ἦν ἀληθὲς τοῦτο, πάντως ἂν ἐσχίζετο καὶ αὐτὴ μετὰ τὴν ἔκφυσιν, ὡσαύτως τῇ μεγάλῃ ἀρτηρίᾳ, ἣν ὁμολογουμένως ἁπασῶν τῶν καθ᾽ ὅλον τὸ ζῷον ἀρτηριῶν ἀρχὴν οὖσαν ἰδεῖν ἐστι μετὰ τὸ πρῶτον ἐκφῦναι τῆς καρδίας δίχα σχιζομένην. ὅπως τῶν μερῶν αὐτῆς, τὸ μὲν ἕτερον ἄνω, τὸ δὲ ἕτερον ἐνεχθείη κάτω τοῦ σώματος, ὥστε καὶ εἰ ἡ κοίλη φλὲψ τῆς καρδίας ἐφύετο, πάντως ἂν καὶ αὐτὴ παραπλησίως τῇ ἀρτηρίᾳ δίχα σχισθεῖσα, τῷ μὲν ἑτέρῳ μέρει, πρὸς τὰς σφαγὰς ἀνηνέχθη, τῷ δὲ ἑτέρῳ κατηνέχθη πρὸς τὸ ἧπαρ. οὐ B μὴ φαινομένου δηλόν ἐστιν οὐδὲ ἐκ τῆς καρδίας αὐτὴν ἄρχεσθαι. αὗται τέτταρες ἀποδείξεις εἰσὶν εἰρημέναι κατὰ τὸ τῆς προκειμένης πραγματείας ἕκτον γράμμα τοῖς εἰδόσι τί ποτ᾽ ἐστὶν ἀπόδειξις αὐτάρκως. εἴρηται δὲ καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ τὸ βιβλίον εἰς πίστιν τοῦ δόγματος, οὐ μὴν ἐπιστημονικήν γε τὴν ἀπόδειξιν ἔχοντα, καθάπερ οἱ πρῶτοι δύο λόγοι. καὶ μέντοι καὶ ἀντιλογία τις εἴρηται πρὸς τοὺς ἑτέρως δοξάζοντας. ὥστε ὅσον ἐπ᾽ ἐμοὶ, διὰ βραχυτάτων ἂν ἤδη τὸ προκείμενον ἀποδέδεικται, καὶ χρὴ τοῦ μήκους τῶν λόγων, οὐχ ἡμῖν ἐλέγχουσιν οὓς ἡμαρτημένους ἔγραψαν ἐκεῖνοι λόγους, ἀλλὰ τοῖς συνθεῖσιν αὐτοὺς μέμφε- C σθαι. τριῶν οὖν βιβλίων λογικῶν περὶ παθῶν γεγραμμένων, Χρυσίππου, δυνάμενος ἀντειπεῖν, ἃ πρὸς αὐτὸν διηνέχθην διελέγχων, μηκῦναι, οὐχ ὑπέμεινα τοῦτο πρᾶξαι. καθάπερ οὐδ᾽ ὅσα περὶ τῆς τῶν ἀρετῶν διαφορᾶς ἔγραψεν ἐν τέτταρσι βιβλίοις, ὑπὲρ ὧν αὐτῷ καὶ ὁ Ποσειδώνιος μέμφεται. ἀλλὰ καὶ περὶ τούτων ἐνδειξάμενος τοῖς ἀκούειν δυναμένοις ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων, ἀνεβαλόμην ἐπὶ σχολῆς αὖθις ἐπιδείξειν, ὅσα καὶ πρὸς αὐτὸν ἐναντιολογούμενος ἔγραψε, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀλήθειαν. ἐκείνη μὲν οὖν ἡ πραγματεία καθ᾽ ἑαυτὴν γέγραπται. D

CAPVT II.

Quid elementum; ac Hippocratem & Platonem de quatuor elementis, & de ſanitatis ac morborum cauſis conſenſiſſe.

NVnc verò quum plerique amicorum reliqua Hippocratis & Platonis dogmata iam habere deſiderent, illuc me conuertam, à naturalibus elementis exorſus. Nominatur itaque elementum, quodcunque minima ſit pars illius rei, cuius fuerit elementum. Nam ex appellatione ad aliquid vox elementum, capitur, quemadmodum & partis; nam & elementum, alicuius elementum eſt, & pars, alicuius pars eſt. Sicut igitur linguæ noſtræ, qua vtimur diſſerentes inuicem, quatuor & viginti ſunt elementa, eodem modo omnium generabilium corruptibiliúmque corporum minimæ partis terra eſt, & aër, & aqua, & ignis. Minimum autem dicitur, quod non ampliùs ſectionem ſuſtinet; etenim ſecundum magnitudinem ſectio, eiuſmodi minimum nullum obtinet. Sola autem ſpeciei diuiſio quandóque conſiſtit, veluti in voce, quum aliqua compoſita talis exiſtat.

Iram cane Dea Pelidæ Achillis.

Tota quidem hæc eſt; partes autem, iram, & cane, & Dea, & Pelidæ, & Achillis. Singula hæc rurſus in ſyllabas ſecantur, & ſyllabæ iterum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τί ἐστι στοιχεῖον· καὶ τὸν Ἱπποκράτην τε καὶ τὸν Πλάτωνα περὶ τῶν τεσσάρων στοιχείων, καὶ περὶ τῆς ὑγιείας τε καὶ νόσων αἰτίων ὡμολογηκέναι.

Νῦν δὲ ποθοῦσιν ἔχειν ἤδη πολλοῖς τῶν φίλων τὰ κατάλοιπα τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων, ἐνταῦθα τρέψομαι, ἀρχὴν ἀπὸ τῶν φυσικῶν στοιχείων ποιη- E σάμενος. ὀνομάζεται μὲν οὖν στοιχεῖον ὅπερ ἂν ἐλάχιστον ᾖ μέρος ἐκείνου τοῦ πράγματος οὗπερ ἂν ᾖ στοιχεῖον. ἐκ γὰρ τῶν τῆς πρός τι κατηγορίας ἐστὶν ἡ στοιχεῖον φωνὴ, καθάπερ καὶ τοῦ μέρους. τό, τε γὰρ στοιχεῖον, τινός ἐστι στοιχεῖον, τό, τε μέρος, τινός ἐστι μέρος. ὥσπερ οὖν τῆς φωνῆς ἡμῶν ᾗ χρώμεθα διαλεγόμενοι πρὸς ἀλλήλους, τέτταρα καὶ εἴκοσί ἐστι στοιχεῖα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἁπάντων τῶν γεννητῶν, καὶ φθαρτῶν σωμάτων ἐλάχιστα μόρια, γῆ καὶ ἀήρ ἐστιν, ὕδωρ τε καὶ πῦρ. ἐλαχίστου δὲ λεγομένου, τοῦ μηκέτι τομὴν ἐγχωροῦντος. ἡ μὲν γὰρ κατὰ τὸ μέγεθος τομὴ, τοιοῦτον οὐδὲν ἐλάχιστον ἔχει. μόνη F δὲ ἡ κατ᾽ εἶδος ἵσταταί ποτε καθάπερ ἐπὶ τῆς φωνῆς οὔσης γάρ τινος συνθέτου τοιᾶσδε.

Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος.

Ὅλη μὲν ἐστὶν αὕτη, μέρη δὲ, τὸ, μῆνιν. καὶ τὸ, ἄειδε, καὶ τὸ, θεά, καὶ τὸ, Πηληϊάδεω, καὶ τὸ, Ἀχιλῆος. ἕκαστον δὲ τούτων πάλιν εἰς τὰς συλλαβὰς τέμνεται, καὶ τῶν συλλαβῶν αὖθις

ἑκάστη διαίρεσιν εἰς τὰ στοιχεῖα λαμβανεῖ. τῆς γοῦν πρώτης
συλλαβῆς τῆς, μη, συγκειμένης ἐκ δυοῖν στοιχείων, οὐδέτερον
αὐτῶν εἰς ἄλλας ἑαυτοῦ φωνὰς ἐλάττους δυνάσθαι τμηθῆναι,
καὶ διὰ τοῦτο τὴν, μη, φωνὴν ἐλαχίστην τε καὶ ἄτμητον εἶναί
φαμεν. ὡς καὶ τὸν Δίωνα καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς φιλοσόφοις ἄτο-
μον οὐσίαν. οὕτως δὲ καὶ λόγον βραχύτατον εἴρηκεν ὁ Πλά-
των, τὸν συγκείμενον ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος, ὡς λόγον δη-
λονότι καλῶν βραχύτατον αὐτόν. ἕκαστον γὰρ τῶν κατ' εἶδος
λεγομένων τε καὶ νοουμένων, ὅταν μηκέτι χωρῇ τομὴν εἰς εἴ-
δη πλείω, τοῖς τοιούτοις ὀνόμασι προσαγορεύομεν, βραχύ-
τατον, ἄτμητον, στοιχεῖον. περὶ μὲν οὖν τοῦ στοιχείου ὀνόματος,
ὅλον ἔχεις γεγραμμένον βιβλίον ἐν τῇ τῶν ἰατρικῶν ὀνομάτων
πραγματείᾳ. περὶ δὲ τῆς κατὰ μέγεθος τομῆς τῶν σωμά-
των, ἐπιδέδεικται τοῖς γεωμετρικοῖς ἀνδράσιν, ὡς οὐδέ πο-
τε στῆναι δυναμένης, ἀλλ' αἰεὶ τοῦ τεμνομένου μικρότερον
ἑαυτοῦ τὸ μέγεθος ἔχοντος, ἀπολειπομένης δὲ μόνης τῆς κατ' εἶ-
δος τομῆς, ὡμολόγηται πάλιν αὖθις, περὶ τῆς καθ' ἕκα-
στον γένος τῶν ὄντων, ἄτομον εἶδος εἶναί τι τοιοῦτον ὁποῖόν ἐστιν
ἐν τοῖς φυσικοῖς σώμασι στοιχεῖον, ἡ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ, ὅ, τε ἀὴρ
καὶ τὸ πῦρ. ἀποδείξεις δὲ τούτων οὐ δέομαι γράφειν ἐνταῦ-
θα, φθάσαντος γραφῆναι ὑπομνήματος ἑτέρωθι περὶ τῶν
καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, ὃ σαφέστερον μὲν ἂν ἐγεγρά-
φει καθάπερ καὶ ἄλλα πολλά, μὴ πρὸς μόνον ἀποβλέπον-
τα τὸν λαμβάνοντά μου τὸ βιβλίον, ἀλλ' ὡς καὶ τῶν ἀμαθε-
στέρων ἐκείνου μελλόντων ὁμιλήσειν αὐτῷ. πολλῶν δ' ἐχόν-
των φθασάντων, οὐκ ἔτ' ἔδοξέ μοι γράφειν ἄλλο, ὃ εἰ καὶ ὀλίγους
τινὰς ἐν αὐτῷ λόγους μακροτέρας ἐξεργασίας δεομένους, ὧν
οὐχ ἥκιστα καὶ ἔστιν αὐτὸς ὁ νῦν εἰρημένος ὑπὲρ τῆς κατὰ τὸ στοι-
χεῖον ἐννοίας ἐπὶ πλεῖστον μὲν ἐξειργασμένος, ὡς ἔφην ἐν ἑνὶ
βιβλίῳ· διὰ κεφαλαίων δὲ νῦν εἴρηται μὲν ὅσα που μᾶλλον
ἂν εἴρητο κἂν τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, εἴ-
περ αὐτῶν συλλαβῶν τὸ στοιχεῖον ἐδεῖτο. γεγραμμένου δὲ τοῦ
Ἱπποκράτη βιβλίου περὶ φύσεως ἀνθρώπου, προστεθέντος δ'
αὐτῷ, καὶ τοῦ περὶ διαίτης μικροῦ βιβλιδίου, καί τινος παρεν-
τεθείσης ἀνατομῆς φλεβῶν, ἣν ὁ διασκευάσας δοκεῖ μοι
προσθεῖναι τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, καὶ τῷ περὶ δι-
αίτης, ἐξήγησίς ἐστι τὸ ἡμέτερον γράμμα τὸ περὶ τῶν καθ'
Ἱπποκράτην στοιχείων τοῦ γεγραμμένου περὶ φύσεως ἀν-
θρώπου. τὴν δὲ ἐξήγησιν οὐχ οὕτως ἔχει γεγονυῖαν, ὡς
εἰώθασιν οἱ τὰς ἐξηγήσεις γράφοντες ποιεῖσθαι καθ' ἑκά-
στην λέξιν, ἀλλὰ τῶν συνεχόντων τὸ δόγμα μόνων, ἅμα
ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν, ἃς εἴπερ ἐθέλεις μανθάνειν, ἐπ'
ἐκεῖνο μεταβῆθι τὸ βιβλίον. ἐγὼ δ' οὐκ εἴωθα πολλάκις τὰ
αὐτὰ γράφειν ἐν διαφόροις ὑπομνήμασιν, ἀλλ' ἐνταῦθα
τὰς μόνου τοῦ Πλάτωνος παραγράψω ῥήσεις, ἐν αἷς ἠκολού-
θησε τῷ Ἱπποκράτει, τὰ σώματα ἡμῶν ἐκ γῆς, καὶ πυρὸς,
ἀέρος τε, καὶ ὕδατος συγκεῖσθαι λέγων. εἰρημένου δ' αὐτῷ
τούτου, καὶ κατὰ τἄλλα βιβλία, νῦν ἡμῖν ἀρκέσει τὴν ἐκ
τοῦ Τιμαίου παραγράψαι ῥῆσιν ἔχουσαν ὧδε. τεττάρων γὰρ
ὄντων γενῶν, ἐξ ὧν συμπέπηγε τὸ σῶμα, γῆς, πυρὸς, ὕδα-
τός τε, καὶ ἀέρος. τούτων ἡ παρὰ φύσιν πλεονεξία, καὶ ἔν-
δεια, καὶ τῆς χώρας μετάστασις ἐξ οἰκείας ἐπ' ἀλλοτρίαν γι-
γνομένη, πυρός τ' αὖ καὶ τῶν ἑτέρων, ἐπειδή γε πλείω ἑνὸς
ὄντα τυγχάνει. τὸ μὴ προσῆκον ἕκαστον ἑαυτῷ προσλαμβά-
νει, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, στάσεις, καὶ νόσους παρέχει. ἐν
ταύτῃ τῇ ῥήσει σαφῶς ἐδήλωσεν ὁ Πλάτων, οὐ μόνον ἐκ

A ſingulæ diuiſionem in elementa recipiunt. Itaq;
primæ ſyllabæ, μη, compoſitæ ex duobus ele-
mentis, neutrum ipſorum in alias ſui voces mino-
res diuidi poteſt. Ideo vocem, μη, minimam &
indiuiſibilem eſſe dicimus, vt etiam Dionem vo-
care mos eſt philoſophis ſubſtãtiam indiuiduam,
ſic orationem breuiſſimam Plato dixit, compoſi-
tam ex nomine & verbo, orationem videlicet,
quatenus eſt oratio, breuiſſimam appellans. Sin-
gula enim quæ ſecundum ſpeciem & dicuntur, &
intelliguntur, quum non amplius ſectionem io
plures ſpecies concedunt, eiuſmodi nominibus
B appellamus, minimum, inſectile, elementum: de
cuius nomine totum habes librum in medicina-
lium nominum opere conſcriptum. At de ſectio-
ne corporum ſecundum magnitudinem geome-
træ viri oſtenderunt, ceu illa nunquam conſiſtere
poſſit, verùm ſemper id quod ſecatur, minorem
quàm priùs, magnitudinem habeat. Quum autem
ſola ſecundum ſpeciem ſectio tandem deſinat, in
confeſſo rurſus de ea eſt, in vnoquoque rerum
genere indiuiduam quandam ſpeciem haberi ta-
lem, quale eſt in naturalibus corporibus elemen-
tum terra, aqua, aër, & ignis. Horum verò de-
monſtrationes non opus habeo huc aſcribere,
C quum aliàs commentarium de elementis ex Hip-
pocratis ſenteotia ediderim, quem clariùs mani-
feſtiúſque ſanè quemadmodum & alios complu-
res ſcripſiſſem niſi illius tantum qui illum a me
erat accepturus, non imperitorum quoque in
quorum manus erat venturus rationem habuiſ-
ſem. Quum autem multi eum iam habeant, non
amplius viſum mihi eſt ſcribere alium, eò quòd
paucæ quædam in eo diſputatiooes ſint, quę lon-
giùs tractari deſiderent, ex quibus maximè &
hæc ipſa nunc comprehenſa de elementi no-
tione, plurimum quidem vno in libro elabo-
D rata, vt dixi, in pręſentia autem ſummatim ex-
poſita ſunt ea, quæ magis vtique declarata fuiſ-
ſent in libro de elementis ſecundum Hippocra-
tem, ſi ipſis ſyllabis elementum opus habuiſſet.
Porrò quum liber de natura hominis ab Hippo-
crate ſit conſcriptus, adiectus autem ei exiguus
libellus de victus ratione, & quędam venarum
diſſectio interpoſita, quam author videtur mihi
adiecisſe opuſculo de natura hominis, & de victus
ratione; noſter de elementis ſecundum Hippo-
cratem liber expoſitio eſt eius qui de natura hu-
maoa proditus eſt. At expoſitionem non ita ha-
E bet deſcriptam, vt conſueuerunt qui interpreta-
tiones perſequuntur, in ſingulis dictionibus fa-
ctitare, ſed de eorum duntaxat quæ dogma com-
plectuntur, vnà cum propriis demonſtrationibus;
quas ſi voles diſcere, ad illum librum te conferas.
Ego autem non conſueui ſubinde eadem diuer-
ſis in commentariis ſcribere: ſed hîc ſolius Pla-
tonis verba ſubiiciam, in quibus ſecutus eſt Hip-
pocratem, corpora noſtra inquiens ex terra, igne,
aëre, & aqua conſtare. Quod ipſum quum in
aliis quoque libris tradiderit, in præſentia ſuffi-
ciet verba ex Timæo exponere, quæ in eum mo-
dum habent. *Nam quum quatuor illa ſint, ex qui-*
F *bus compactum eſt corpus, terra, ignis, aqua, aër;*
horum præter naturam exceſſus, defectúſque, & ex
loco proprio in alienum tranſlatio, tum ignis, tum
aliorum, quandoquidem plura vno ſunt, ſingula
id quod ſibi conueniens non eſt, aſſumunt, ac om-
nia eiuſmodi ſeditiones & morbos exhibent. In hac
oratione Plato palam indicauit, non ſolùm ex
terra,

terra, aqua, aëre, & igne corpora noſtra eſſe procreata, verùm etiam quia propter hæc menſura quidem inuicem temperata ſecundum naturam habemus, quod idem eſt ac ſi dicas, ſani ſumus. Si autem aliquod deficiat, aut redundet, aut in alium locum tranſgrediatur, ægrotamus. Quod igitur exceſſus defectúſque bonam temperiem corrumpit, in qua primorum corporum ſanitas conſiſtit, omnibus conſpicuum eſt; item quòd tranſlatio, ſi conſideremus quomodo ſimul atque thoraeis, & aſperæ arteriæ inſtrumentis, ſanguis, aut alius quidam humor coincidit, inculpata ipſorum ſanitas aboletur. Ad hæc in ventre, inteſtinis, venis, & carnibus, aërea ſubſtantia coacervata; ſed ipſe Plato per ea quæ prædictæ orationi continua ſunt, docebit te id, hunc in modum ſcribens. *Quando enim præter naturam vnumquodque fit, aut transfertur, caleſcunt vtique quæ ante frigebant, arida madent, graueſcunt leuia, & cætera omnia ſimiliter permutantur. Solummodo verò dicimus idem aliquid ſibimet ſecundùm idem, atque ſimiliter, & debita proportione ſeruata, accedens vel decedens, permittet ſe idem ſibipſi ſoſpes integrumque manere. Sed ſi peccauerit aliquid, præter hæc accedens, vel recedens, alterationes perquam varias & morbos interitúſque innumerabiles inducet.* Quòd igitur ex terra, igne, aëre, & aqua corpora noſtra conſtant, item quòd ob horũ defectũ, aut redundantiam, aut trãſmutationẽ morbi oboriuntur, manifeſtò indicauit.

A γῆς καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ πυρὸς γεγονέναι τὰ σώματα ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ διότι διὰ ταῦτα μέτρῳ μὲν ἀλλήλοις κεκραμένα κατὰ φύσιν ἔχομεν, ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ ὑγιαίνομεν. ἐλλείποντος δὲ τινος, ἢ πλεονάσαντος, ἢ μεταστάντος εἰς ἀλλοτρίαν χώραν, νοσοῦμεν. ὅτι μὲν οὖν ἥ τε πλεονεξία, καὶ ἡ ἔνδεια διαφθείρει τὴν εὐκρασίαν, ἐν ᾗ τῶν πρώτων σωμάτων ἡ ὑγίεια. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ ἡ μετάστασις, ἐὰν ἐννοήσωμεν, ὡς τοῖς κατὰ τὸν θώρακα, καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ὀργάνοις, αἵματος, ἢ τινος ἄλλου χυμοῦ παρεμπεσόντος συγχαράξαι τὴν ἄμεμπτον ὑγίειαν αὐτῶν, ἔν τε τοῖς κατὰ γαστέρα, καὶ ἔντερα, καὶ φλέβας, καὶ σάρκας, ἀερώδους οὐσίας B ἀθροισθείσης. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων διὰ τῆς συνεχοῦς τῇ προειρημένῃ ῥήσει, διδάξει σε τοῦτο λέγων ὧδε. παρὰ φύσιν γὰρ ἑκάστου γιγνομένου, καὶ μεθισταμένου, θερμαίνεται μὲν ὅσα ἂν πρότερον ψύχηται, ξηρὰ δ' ὄντα, εἰς ὕστερον γίγνεται ὑγρότερα. καὶ κοῦφα δὴ καὶ βαρέα, καὶ πάσας πάντῃ μεταβολὰς δέχεται. μόνως γὰρ δή φαμεν κατὰ ταὐτὸν ταὐτῷ, καὶ ὡσαύτως ἀνάλογον προσγιγνόμενον καὶ ἀπογιγνόμενον, ἐάσει ταὐτὸν ὂν αὐτῷ σῶον καὶ ὑγιὲς μένειν. ὃ δ' ἂν πλημμελήσῃ τι, τούτων ἐκτὸς ἀπιὸν, ἢ προσιὸν, ἀλλοιότητας παμποικίλας, καὶ νόσους, φθοράς τε ἀπείρους παρέξεται. ὅτι μὲν οὖν ἐκ γῆς καὶ πυρὸς, ἀέρος τε C καὶ ὕδατος, ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐστι σύστασις, ὅτι τε διὰ τὴν τούτων ἔνδειαν, ἢ πλεονεξίαν, ἢ μετάστασιν αἱ νόσοι γίγνονται, σαφῶς ἐδήλωσε.

CAPVT III.

Cur Plato quatuor prima corpora non appellauerit elementa.

VIdebitur autem in eo quòd elementa ipſa non vocat, ab Hippocrate diſſentire. Atqui neque ille nominauit ea elementa, ſed ſolùm, D quod his coëuntibus, contemperatiſque, naturalia creantur corpora, atque quòd vltra hæc procedere Hippocrates quidem nullam ſanè neceſſitatem eſſe dicit, practicam, non theoreticam artem perſequens. Plato autem tanquam philoſophiam theoreticam laudatiſſimam eſſe cenſeat, non contentus fuit ſolis, quæ apparent in elementis, facultatibus, ſed etiam cauſam generationis ipſorum inquirit; ſpeculationem medico inutilem. Cur enim humectet aqua, vrat ignis, aut cur fluat quidem aqua, ſurſum autem ignis feratur; item cur ſtabiliſſima grauiſſimáque elementorum ſit terra, ad morborum curationes nihil conduci- E tur. Solùm enim ſufficit ſanitatem ſeruaturo, curaturòque morbos, ſcire, propter bonam temperiem calidi, frigidi, ſicci, & humidi, ſanitatem animantibus conſiſtere; ob intemperies autem horum morbos oboriri. Porrò inquirere an ignis ex partibus figuræ pyramidalis compoſitus ſit, ſiue alia quædam cauſa exiſtat, propter quam ſecet, & proxima corpora diuidat, theoretica philoſophiæ opus eſt, quam Plato perſequeos ignis ſanè partes pyramidis ſpeciem referre ſcribit, terræ cubicam. Figuram autem octooorum ſeſſuum, aëris peculiarem eſſe cenſet; quemadmodum eam F quę viginti baſes obtinet, aquę. Num igitur rectè, an ſecus de his Plato opinatus ſit, noo ad diſputationem nobis nũc propoſitam pertinet. Cur enim noo nominet elementa terram, aquam, aërem, & ignem, ratiooem nos quęrebamus, vt expoſitũ eſt, nõ an falſò ſingulas quas dixit figuras ipſis tribue-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Διὰ τί ὁ Πλάτων τὰ τέσσαρα πρῶτα σώματα οὐ καλήσει στοιχεῖα.

ΔΟξει δ' ἐν τῷ μὴ καλεῖν αὐτὰ στοιχεῖα διαφέρεσθαι πρὸς Ἱπποκράτην. καίτοι γε οὐδ' ἐκεῖνος ὠνόμασεν D αὐτὰ στοιχεῖα. μόνον δ' ὅτι τούτων συνιόντων καὶ κεραννυμένων, τὰ φυσικὰ γίγνεται σώματα, καὶ τούτων περαιτέρω χωρεῖν, ὁ μὲν Ἱπποκράτης οὐδεμίαν ἀνάγκην εἶναί φησι, πρακτικὴν, οὐ θεωρητικὴν μεταχειριζόμενος τέχνην. ὁ δὲ Πλάτων ὡς ἂν τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν ἡγούμενος εἶναι τιμιωτάτην, οὐκ ἠρκέσθη μόναις ταῖς φαινομέναις ἐν τοῖς στοιχείοις δυνάμεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν ἐπιζητεῖ τῆς γενέσεως αὐτῶν, ἄχρηστον ἰατρῷ σκέμμα. διὰ τί γὰρ ὑγραίνει μὲν τὸ ὕδωρ, καίει δὲ τὸ πῦρ, ἢ διὰ τί ῥεῖ μὲν τὸ ὕδωρ, ἄνω δὲ φέρεται τὸ πῦρ. ἑδραιοτάτη δὲ καὶ βαρυτάτη τῶν στοιχείων ἐστὶν ἡ γῆ πρὸς τὰς τῶν E νόσων ἰάσεις, οὐδὲν συντελεῖ. μόνον γὰρ ἀρκεῖ τῷ φυλάξοντι μὲν τὴν ὑγίειαν, ἰασομένῳ δὲ τὰς νόσους, ἐπίστασθαι, διά τε τὴν εὐκρασίαν τοῦ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ τὴν ὑγίειαν ὑπάρχειν τοῖς ζώοις. ἐπὶ δὲ ταῖς τούτων δυσκρασίαις, τὰς νόσους γίγνεσθαι. τὸ δ' ἐκζητεῖν, εἴτ' ἐκ πυραμοειδῶν τῷ σχήματι μορίων σύγκειται τὸ πῦρ, εἴτ' ἄλλη τίς ἐστιν αἰτία, δι' ἣν τέμνει τε καὶ διαιρεῖ τὰ πλησιάζοντα σώματα, τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας ἔργον ἐστὶν, ἣν μεταχειριζόμενος ὁ Πλάτων, τὰ μὲν τοῦ πυρὸς μόρια, πυραμοειδῆ φησιν εἶναι, τὰ δὲ τῆς γῆς, κυβοειδῆ. τὸ δὲ καλού- F μενον ὀκτάεδρον σχῆμα, τοῦ ἀέρος ἴδιον εἶναι νομίζει, καθάπερ καὶ τὸ εἰκοσάεδρον, ὕδατος. εἰ μὲν οὖν ὀρθῶς, ἢ οὐκ ὀρθῶς ἐδόξαζε περὶ τούτων ὁ Πλάτων, οὐκ ἔστι τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου λόγου. διὰ τί γὰρ οὐκ ὀνομάζει στοιχεῖα γῆν καὶ ὕδωρ, ἀέρα τε καὶ πῦρ, ἐζητοῦμεν λόγον ἡμεῖς δοῦναι, ὡς εἴρηται, οὐκ εἰ ψευδῶς ἕκαστον ὧν εἶπε σχημάτων αὐτοῖς ἀποδί-

Digitized by Google

μοι. διαιρεῖ δὲ τῷ λόγῳ πάλιν αὐτὰ ταῦτα κατ' ἐπίνοιαν, εἴς τε τὴν ὕλην καὶ τὸ σχῆμα. καὶ ἐπειδὴ τὸ σχῆμα συνθετόν ἐστι, τὸ μὲν τῆς πυραμίδος, ἐκ τεσσάρων ἰσοπλεύρων τριγώνων. τὸ δὲ ἑξάεδρον, τοῦ κύβου τετραγώνων ἕξ, τὸ δὲ ὀκτάεδρον, ὀκτὼ τριγώνων ἰσοπλεύρων, ὥσπερ γε καὶ τὸ εἰκοσάεδρον, εἴκοσι τριγώνων. πάλιν ἐπισκοπεῖται τῶν τὰ στερεὰ σχήματα περιοριζόντων ἐπιπέδων τὴν τάξιν, καί φησι, τὸ μὲν ἰσόπλευρον τρίγωνον, ἐκ τριγώνων ὀρθογωνίων δυοῖν γενέσθαι. τὸ δὲ τετράγωνον, ἐκ τεττάρων, ἐπεὶ δὲ μηκέτι περαιτέρω προελθεῖν εἶχεν, ὡς ἐν ἐλαχίστοις ἵσταται τούτοις, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὰ προσαγορεύει στοιχεῖα, τὸ μὲν ἕτερον, ἰσοπλεύρου τριγώνου, τὸ δ' ἕτερον, τετραγώνου. παραγράψω δέ σοι καὶ τὰς ῥήσεις αὐτοῦ. προτέραν μὲν τὴν ἐπὶ τῆς πυραμίδος εἰρημένων ἔχουσαν ὧδε κατὰ λέξιν. ἀρξάσθω δὴ τό τε πρῶτον μὲν εἶδος, καὶ σμικρότατον συνιστάμενον. στοιχεῖον δ' αὐτοῦ τὸ τὴν ὑποτείνουσαν τῆς ἐλάττονος πλευρᾶς, διπλασίαν ἔχον μήκει. δευτέρας δὲ ἐπὶ τῇδε, τὴν ἐπὶ τοῦ εἰκοσαέδρου, καὶ αὐτὴν οὕτως ἔχουσαν αὐτοῖς ὀνόμασι. τὸ δὲ τρίτον ἐκ δὶς ἑξήκοντα τῶν στοιχείων συμπαγέντων, στερεῶν δὲ γωνιῶν δώδεκα, ὑπὸ πέντε ἐπιπέδων τριγώνων ἰσοπλεύρων, περιεχομένης ἑκάστης εἴκοσι βάσεις, ἔχον τριγώνους ἰσοπλεύρους, γέγονε. νῦν μὲν οὖν τὰ συστατικὰ τρίγωνα τῶν ὁριζόντων ἐπιπέδων τὰ στερεὰ σχήματα, κέκληται στοιχεῖα. προελθὼν δὲ καὶ αὐτὰ τὰ περιοριζόμενα σώματα πρὸς τῶν εἰρημένων ἐπιπέδων ὀνομάζει στοιχεῖα, γράφων οὕτως. ἔστω δὴ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ κατὰ τὸν εἰκότα, τὸ μὲν τῆς πυραμίδος γεγονὸς στερεὸν εἶδος, πυρὸς στοιχεῖόν τε καὶ σπέρμα, τὸ αἰσθητὸν τουτὶ πῦρ ἀθρόον ἄθροισμα νομίζειν μικρῶν εἶναι σωμάτων, τὸ σχῆμα πάντων ἐχόντων πυραμίδος. ἐκεῖνον οὖν ἕκαστον στοιχεῖον εἶναί φησι τοῦ πυρός, ὡς εἰ καὶ τοῦ τῶν πυρῶν σωροῦ στοιχεῖον ἔλεγεν εἶναί τις ἕκαστον τῶν πυρῶν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τὰ μὲν τῆς φωνῆς στοιχεῖα γεννᾶν πρώτας μὲν τὰς συλλαβάς, εἶτ' ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαί τι, τό τε ὄνομα, καὶ τὸ ῥῆμα, καὶ τὴν πρόθεσιν, ἄρθρον τε καὶ σύνδεσμον, ἃ πάλιν ὁ Χρύσιππος ὀνομάζει τοῦ λόγου στοιχεῖα. ταυτὶ μὲν οὖν σοι, καίτοι γε οὐκ οὔσης ἀνάγκης, διῆλθον, ὅπως μή τις ἐριστικὸς ἐπηρεάζῃ μου τῷ λόγῳ, διαφέρεσθαι φάσκων ἐν τῷ περὶ τῶν στοιχείων δόγματι τὸν Πλάτωνα τῷ Ἱπποκράτει. τὴν ἀρχὴν μὲν γὰρ οὐδ' ὠνόμασεν Ἱπποκράτης στοιχεῖα τὴν γῆν, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὸ πῦρ, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἡμᾶς ἔφη συνεστάναι, μηκέτι ζητῶν διὰ τίνα αἰτίαν ἕκαστον αὐτῶν ἔχει δύναμιν ἰδίαν, ἣν ἐναργῶς ὁρῶμεν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσαν. ὁ Πλάτων δὲ καὶ τοῦτ' ἐζήτησε πρὸς τῷ συγχωρεῖν ἐκ τῶν τεττάρων ἅπαντα τὰ γεννητά, καὶ φθαρτὰ σώματα συμπεπηγέναι.

A rit. Cæterùm ſermonis proceſſu eadem hæc rurſus diuidit ſecundum conſiderationem & rationem in materiam & figuram; ac quoniam figura compoſita eſt, pyramidis ſanè ex quatuor æquilateribus triangulis: cubi ſex baſes ſiue ſeſſus obtinens, quadrangulis ſex; octo baſes continens figura, octo triangulis æquilateribus; quemadmodum & viginti baſes habens, viginti triangulis. Iterum inſpicit ordinem planorum ſolidas figuras circunſcribentium, ac ait æquilaterem triangulum ex triangulis rectangulis duobus procreari, quadrangulum ex quatuor. Quoniam verò non vlterius procedere poterat, B tanquam in minimis his conſiſtit, atque propter hoc ipſum elementa nuncupat, alterum æquilateris trianguli, alterum quadranguli. Sed aſcribam tibi etiam verba ipſius, primùm quidem quæ de pyramide in hunc modum ad verbum dicta ſunt. *Erit vtique prima ſpecies & minima conſtituta; elementum vero ipſius quod latus ſubſtratum breuiori latere duplò maius habet. Secunda ad hæc quæ in figura viginti baſibus compoſita habetur, ipſamque iiſdem nominibus ſic ſe habentem. Tertia ex elementis bis ſexaginta copulatis, & angulis ſolidis duodecim, quorum quilibet quinque planis trian-* C *gulis æquilateribus continetur, habens viginti baſes triangulas æquilateres, naſcitur. Nunc igitur trianguli qui conſtituunt planos circumſcribentes ſolidas figuras, elementa vocata ſunt.* Progreſſus etiam ipſe, quæ circunſcribuntur corpora à prædictis planis angulis, elementa nominat, his verbis. *Igitur eſto ſecundum rectam probabilémque rationem, pyramidis ſpecies ſolida ignis elementum, & ſemen; ſenſibiliſque hic ignis cumulata paruorum corporum coaceruatio cenſeatur; quæ figuram pyramidis omnia habens.* Illa igitur ſingula ignis elementum eſſe affirmant, quemadmodum ſi etiam tritici acer- D ui elementum vnumquodque triticum aliquis eſſe diceret. Eademque ratione & vocis elementa generare primas ſyllabas, deinde ex ipſis gigni nomen, verbum, præpoſitionem, articulum, & coniunctionem. Quæ rurſus Chryſippus appellat orationis elementa. Hæc itaque tibi, etſi non fuerit neceſſitas, retuli, ne aliquis contentioſus ſermoni noſtro inſultet, diſſentire pronuncians in dogmate de elementis Platonem ab Hippocrate, quum ne appellauerit quidem Hippocrates elementa terram, aquam, aërem, & ignem: verùm ex ipſis nos conſtare aiebat, E non amplius inquirens propter quam cauſam ſingula ipſorum propriam habeant virtutem, quam euidenter in ipſis eſſe conſpicimus. Plato autem & hoc diſquiſiuit, præterquam quod omnia corpora, quæ corruptioni & generationi ſubiecta ſunt, ex quatuor illis conflata eſſe admittat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὅπως ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων συνίσταται τὰ σώματα, καὶ περὶ τῶν ἐξ Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος ὑγιείας τε, καὶ νόσων αἰτιῶν. F

Καὶ μὴν ὅτι καὶ τὸν τρόπον ὃν ἐκ τῶν στοιχείων τὰ σώματα ἡμῶν συνίσταται τὸν αὐτὸν ἀμφότεροι λέγουσιν, οὐ δήπου τῆς γῆς ὕδατι φυραθείσης, εἶτ' ἐν ἡλίῳ θερμανθείσης γεννᾶσθαι τὰ ζῷα φάσκοντες, ἀλλὰ διὰ πλειόνων τῶν μεταξὺ μεταβολῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν τεττάρων στοιχείων, ἥ τε τῶν φυτῶν ἐστι γένεσις, οἵ τ' ἐξ

CAPVT IV.

Quomodo ex quatuor elementis corpora conſtituantur, ac de cauſis morborum & ſanitatis ex Hippocrate & Platone.

QVinetiam quomodo ex elementis corpora noſtra conſtituuntur, ita ambo affirmant, non ſcilicet terra aqua conſperſa, deinde in ſole calefacta, animalia procreari pronunciantes, ſed mediis pluribus mutationibus. Etenim ex quatuor elemẽtis & ſtirpiũ generatio eſt, & fructus ex ipſis,

ipſis & ſemina. Alimentum verò hæc omnia, ouibus, ſuibus, capris, bobus, aliiſque animantibus, quæ herbas, aut arborum fructus, aut ſurculos aut radices comedunt, hominibus eadem hæc animantia alimenta ſunt; atque hinc ipſis generantur ſanguis, pituita, & bilis vtraque. Plurimus quidem ſanguis, quare etiam ſolus in venis apparet; modicum verò ex aliis ſingulis. Atque hic eſt ipſe ſanguis generationis noſtræ ceu materia, ex quatuor humoribus conſtans, ex dominio verò ſic nuncupatus; nam ex eo procreamur in vtero concepti, & primam hinc conformationem accipimus, deinde partibus efformatis, articulationem, incrementum, & abſolutionem, in lucem editi recipimus, ac primùm lacte nutrimur, originem ex ſanguine habentes; deinde perfectis ac ſolidis ipſis alimentis, vnde rurſus ſanguis, pituita, bilis flaua & atra proueniunt. Interſit autem nihil ad præſentem diſputationem, flauam an pallidam bilem nomines. Verùm hæc omnia Hippocrates omnium primus, quorum memoria ad nos peruenit, tum medicorum, tum philoſophorum, accuratè definiuit, eóque morbos primorum corporum ex intemperie fieri dicebat. Quæ autem appellem prima corpora, priùs indicabo; ne quicquam in oratione ſit obſcurum. Etenim ipſe Hippocrates non appellauit corpus primum aut ſecundum quemadmodum Ariſtoteles: Plato autem ſecundam quandam corporum conſiſtentiam eſſe dicebat; prima verò ne ipſe quidem nominauit, ſed ex eo quòd ſecundam quandam dixerit, certum eſt ante eam poſuiſſe cum alteram, quam oomine ſimilarium Ariſtoteles ita nuncupauit, vt qui plenius de animantium partibus & earum generatione pertractauerit. Quantò enim quis exactiùs ſubtiliúſque naturam rerum quancunque elaborat, tantò pluribus nominibus vtatur neceſſe eſt. Quæ igitur in vna deſcriptione corpora comprehenduntur, ſubinde quidem ſimilaria vocantur, eò quòd omnes ipſæ partes & inuicem, & toti ſint ſimiles; ſubinde verò ſimplices & primariæ, vtpote ex quibus compoſitæ & inſtrumentariæ dictæ conſtent, digiti, carpus totus, cubitus totus, brachiúmque totum. Item quæ reſpondent ipſis proportione, crurum partes, digiti, pes, tibia, femur; item oculus, lingua, cor, pulmo, omniáque viſcera, & venter, & inteſtina ex inſtrumentariis partibus ſunt, ex quibus rurſus totum corpus componitur. Prima itaque generatio noſtri eſt ex ſanguine qui ex alimento, quod intra corpus aſſumitur, fit, eſt & ſemen. Sanguinem verò nomino qui ex dominio ſic appellatur, qui etiam in venis contineri videtur. Ex his primariæ partes generantur cartilago, os, netuus, membrana, ligamentum, aliáq; eiuſmodi. Deinde ex his oculus, lingua, caput, viſcera, artus, atque ex his rurſus totum corpus. Eóque Hippocrates in libello de natura humana, vnionem ex elementis omnium naturalium corporum communem eſſe protulit, ex qua ad animantium vnionem digreſſus eſt, atque horum non omnium, ſed ſanguineorum, inter quæ & homo exiſtit. Scribit itaque de eo hunc in modum. *Corpus humanum in ſe continet ſanguinem, pituitam, flauam bilem, & nigram, atque hæc eſt ipſius corporis natura, & propter ea dolet, & ſanum eſt.*

A αὐτῶν καρποὶ, καὶ τὰ σπέρματα. τροφὴ δὲ ταῦτα πάντα προβάτοις τε καὶ ὑσὶν, αἰξί τε, καὶ βοσὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὁπόσα πόας, ἢ καρποὺς δένδρων, ἢ ἀκρέμονας, ἢ ῥίζας ἐσθίει. τοῖς δ᾽ ἀνθρώποις, αὐτά τε ταῦτα τροφαὶ τὰ ζῶα, καὶ γίνεται δ᾽ ἐν αὐτοῖς ἐκ τούτων αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολαὶ διτταί. πλεῖστον μὲν αἷμα, διὸ καὶ φαίνεται μόνον ἐν ταῖς φλεψίν. ὀλίγον δὲ τῶν ἄλλων ἑκάστου. καὶ τοῦτό ἐστιν αὐτὸ τὸ αἷμα τῆς γενέσεως ἡμῶν, ὡς ὕλη, τὸ συγκείμενον μὲν ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν, κατ᾽ ἐπικράτειαν δ᾽ ὠνομασμένον οὕτως. γεννώμεθα γὰρ ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὰς μήτρας κυούμενοι, καὶ τήν τε πρώτην διάπλασιν ἐκ τούτου λαμβάνομεν. B ἐφεξῆς δὲ ταύτῃ τῶν διαπλασθέντων μορίων, τήν τε διάρθρωσιν καὶ τὴν αὔξησιν, καὶ τὴν τελείωσιν ἀποκυηθέντες, καὶ πρῶτα μὲν τῷ γάλακτι τρεφόμεθα, τὴν γένεσιν ἐξ αἵματος ἔχοντες. μετὰ δὲ ταῦτα ταῖς αὐταῖς τελείοις τροφαῖς, ἐξ ὧν πάλιν αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ χολὴ ξανθὴ, καὶ μέλαινα γίνονται. διαφερέτω δὲ μηδὲν, εἰς τὰ παρόντα, ξανθὴν ἢ ὠχρὰν ὀνομάζειν χολήν. ἀλλὰ ταῦτά γε πάντα Ἱπποκράτης ἁπάντων πρῶτος, ὧν ἴσμεν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀκριβῶς ὡρίσατο, καὶ διὰ τοῦτο τὰ νοσήματα, τῶν πρώτων σωμάτων κατὰ δυσκρασίαν ἔφη γίνεσθαι. τίνα δ᾽ ὀνομάζω πρῶτα σώματα δηλώσω πρό- C τερον, ὅπως μηδὲν ἀσαφὲς ᾖ κατὰ τὸν λόγον. αὐτὸς μὲν γὰρ Ἱπποκράτης οὐκ ὠνόμασε σῶμα πρῶτον, ἢ δεύτερον ὥσπερ Ἀριστοτέλης. ὁ δὲ Πλάτων δευτέραν μέν τινα σύστασιν εἶπεν εἶναι σωμάτων. πρώτην δ᾽ οὐδ᾽ αὐτὸς ὠνόμασεν, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ δευτέραν τινὰ φάναι, δῆλός ἐστι πρὸ αὐτῆς ἑτέραν τιθέμενος, ἣν ὀνόματι τῷ τῶν ὁμοιομερῶν ὁ Ἀριστοτέλης οὕτως ὠνόμασεν, ὡς ἂν ἐπὶ πλέον περί τε τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων, καὶ περὶ τῆς γενέσεως αὐτῶν διελθών. ὅσον γὰρ ἄν τις ἀκριβέστερόν τε καὶ λεπτομερέστερον ἡντιναοῦν φύσιν πραγμάτων ἐξεργάζηται, τοσούτῳ πλειόνων ὀνομάτων αὐτῷ γίγνεται χρεία. τὰ τοίνυν ἐν μιᾷ D περιγραφῇ σώματα, πολλάκις μὲν ὁμοιομερῆ καλεῖται τῷ πάντ᾽ αὐτὰ τὰ μόρια, καὶ ἀλλήλοις ὑπάρχειν ὅμοια, καὶ τῷ παντὶ, πολλάκις δ᾽ ἁπλᾶ, καὶ πρῶτα. καὶ γὰρ συντίθεται ἐξ αὐτῶν τὰ συνθετά τε καὶ ὀργανικὰ προσαγορευόμενα, δάκτυλοι καὶ καρπὸς ὅλος, καὶ πῆχυς ὅλος, καὶ βραχίων ὅλος. ἀνάλογον δ᾽ αὖθις τὰ κατὰ τὰ σκέλη μόρια, δάκτυλοι καὶ πούς, καὶ κνήμη, καὶ μηρὸς, καὶ μὴν καὶ ὀφθαλμὸς, καὶ γλῶττα, καὶ καρδία, καὶ πνεύμων, ἅπαντά τε τὰ σπλάγχνα, καὶ ἡ γαστὴρ, καὶ τὰ ἔντερα, τῶν ὀργανικῶν μορίων ἐστὶν, ἐξ ὧν πάλιν ὅλον τὸ σῶμα συντίθεται. πρώτη μὲν οὖν ἐστι γένεσις E ἡμῶν, ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ γινομένου ἐκ τῆς λαμβανομένης τροφῆς εἴσω τοῦ σώματος, ἔτι δὲ καὶ σπέρματος. αἷμα δ᾽ ὀνομάζω τὸ κατ᾽ ἐπικράτειαν οὕτω καλούμενον, ὃ καὶ περιεχόμενον ὁρᾶται κατὰ τὰς φλέβας. ἐκ τούτων δὲ τὰ πρῶτα μόρια γεννᾶται, χόνδρος καὶ ὀστοῦν, καὶ νεῦρον, καὶ ὑμὴν, καὶ σύνδεσμος, καὶ ὅσα τἆλλα τοιαῦτα. κἄπειτ᾽ ἐκ τούτων ὀφθαλμὸς, καὶ γλῶττα, καὶ κεφαλὴ, καὶ τὰ σπλάγχνα, καὶ τὰ κῶλα, καὶ πάλιν ἐκ τούτων ὅλον τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτ᾽ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσιος ἀνθρώπου, τὴν ἐκ τῶν στοιχείων ἕνωσιν ἁπάντων τῶν φυσικῶν σωμάτων κοινὴν εἰπὼν ὑπάρχειν, ἐξ ἧς F ἐπὶ τὴν τῶν ζώων μετέβη, καὶ τούτων οὐχ ἁπάντων, ἀλλὰ τῶν ἐναίμων, ἐν οἷς ἐστι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐφ᾽ ὃν ἑξῆς ὁ λόγος ἔσπευδεν αὐτῷ. καὶ τοίνυν φησὶ ὧδέ πως ὑπὲρ αὐτοῦ. τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐν ἑαυτῷ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν ξανθήν τε, καὶ μέλαιναν, καὶ ταῦτ᾽ ἐστὶν αὐτῷ φύσις τοῦ σώματος, καὶ διὰ ταῦτ᾽ ἀλγεῖ, καὶ ὑγιαίνει.

ὑγιαίνει μὲν οὖν μάλιστα, ὅταν μετρίως ἔχῃ ταῦτα τῆς πρὸς ἄλληλα δυνάμεως, καὶ τοῦ πλήθεος, καὶ μάλιστα μὲν μεμιγμένα ᾖ. ἀλγεῖ δ' ὅταν τι τούτων ἔλαττον, ἢ πλέον χωρισθῇ ἐν τῷ σώματι, καὶ μὴ κεκρημένον ᾖ τοῖσι πᾶσιν. ἀνάγκη γὰρ ὅταν τι τούτων χωρισθῇ, καὶ ἐφ' ἑωυτοῦ στῇ, οὐ μόνον τὸ χωρισθὲν ἐπίνοσον γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἔνθα αὖ στῇ, καὶ ἐπιχυθῇ ὑπερεμπιπλάμενον, ὀδύνην τε καὶ πόνον παρέχειν. καὶ γὰρ ὅταν τι τούτων ἔξω τοῦ σώματος ἐκρυῇ πλέον τοῦ ἐπιπολάζοντος, ὀδύνην παρέχει, ἢ καὶ νόσον. ἤν τ' αὖθις ἔσω ποιήσηται τὴν κίνησιν, καὶ τὴν μετάστασιν, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλλων, πολλή γ' αὐτῷ ἀνάγκη διπλῆν τὴν ὀδύνην παρέχειν κατὰ τὰ εἰρημένα, ἔνθα τε ἐξέστη, καὶ ὅθεν ὑπερέβαλεν. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἱπποκράτους ῥῆσις, ᾗ μοι δοκεῖ βουλόμενος ἀκολουθεῖν ὁ Πλάτων εἰπεῖν ἐκεῖνα τὰ μικρὸν ἀνωτέρω γεγραμμένα, περί τε τῶν τεσσάρων στοιχείων τῆς γενέσεως ἡμῶν, καὶ περὶ τοῦ καθόλου τρόπου τῶν νοσημάτων. ἀρχὴ δὲ τῆς ῥήσεώς ἐστιν ἥδε. τεττάρων γὰρ ὄντων τῶν γενῶν, ἐξ ὧν συμπέπηγε τὸ σῶμα, γῆς, πυρός, ὕδατός τε καὶ ἀέρος, ἀκριβέστερον φαίνεται, καὶ μέντοι, καὶ χρησιμώτερον ἰατρῷ περὶ αὐτῶν ὁ Ἱπποκράτης γεγραφώς. ἐκ μὲν γὰρ τῶν τεττάρων στοιχείων φησὶ γεγονέναι τὸ σῶμα, καλῶν τοὐπίπαν ἀπὸ τῶν δραστικῶν ποιοτήτων αὐτά, τὸ μὲν ξηρόν, τὸ δ' ὑγρόν, καὶ τὸ μὲν θερμόν, τὸ δὲ ψυχρόν. οὐ μὴν κατ' ἐκεῖνα τὸν περὶ τῶν νοσημάτων λόγον ἐποιήσατο. δυνάμει μὲν γάρ ἐστιν ἐν τοῖς σώμασιν, ἐνεργείᾳ δὲ οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγονότα, διὰ μέσων τῶν τροφῶν αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ ἡ ξανθὴ καὶ μέλαινα χολή. πυρὶ μὲν ἀνάλογον ἡ ξανθὴ χολή, ἡ δὲ μέλαινα τῇ γῇ. τὸ δὲ φλέγμα, τῷ ὕδατι, καὶ διὰ τοῦτο θερμὴ μὲν καὶ ξηρά, τὴν δύναμίν ἐστιν, ἡ ξανθὴ χολή, καθάπερ τὸ πῦρ. ψυχρὰ δὲ ἡ μέλαινα, καὶ ξηρὰ παραπλησίως τῇ γῇ, τὸ δὲ φλέγμα ψυχρόν, καὶ ὑγρόν, ὥσπερ τὸ ὕδωρ. μόνον δὲ τὸ ἀερῶδες στοιχεῖον ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ὁρᾶται πλησίον τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, ἔν τε ταῖς ἀναπνοαῖς, καὶ κατὰ τοὺς σφυγμούς, ἤδη δὲ κἀν τοῖς παλμώδεσι πάθεσιν ἐμφυσήμασί τε καὶ οἰδήμασίν ἐστιν, ἔν τε ταῖς καλουμέναις πνευματώσεσιν. ἡ δ' ἐξ ἁπάντων τῶν τεττάρων στοιχείων σύμμετρος κρᾶσις, ἐγέννησε τὸ ἀκριβὲς αἷμα, καὶ βέλτιόν ἐστιν ἐπὶ τῶν χυμῶν λέγειν ἅπερ ὁ Πλάτων ἐπὶ τῶν στοιχείων ἔγραψεν. ἀλλ' ὁ Ἱπποκράτης προειπὼν τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐν ἑαυτῷ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν ξανθήν τε καὶ μέλαιναν, ἐφεξῆς φησι, καὶ διὰ ταῦτα ἀλγεῖ, καὶ ὑγιαίνει. τὸ μὲν ἀλγεῖ, κατ' ἐξοχὴν μεγάλου νοσήματος, ἐπὶ πάντων τῶν παρὰ φύσιν τέτακται, τὸ δὲ ὑγιαίνει, κατὰ τὴν πρὸς τὰ παρὰ φύσιν ἀντίθεσιν πάντα, κἄπειτα πάλιν ἐφεξῆς ὅπως μὲν ὑγιαίνει διδάσκων φησίν. ὑγιαίνει μὲν οὖν μάλιστα ὅταν μετρίως ἔχῃ ταῦτα πρὸς ἄλληλα, δυνάμεως, καὶ τοῦ πλήθεος, καὶ μάλιστα μεμιγμένα ᾖ. τίνα ταῦτα; οὐ τὰ στοιχεῖα δήπουθεν, ἀλλὰ καὶ τὰ προσεχῶς γεννητικὰ τῶν τοῦ σώματος μορίων, αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ δύο χολαί. ἀλγεῖ δέ φησιν ὅταν τι τούτων ἔλαττον ἢ πλέον ᾖ, ἢ χωρισθῇ ἐν τῷ σώματι καὶ μὴ κεκρημένον ᾖ τοῖσι πᾶσιν, ὅπερ ὁ Πλάτων περιφράζων ἔφη. καὶ τῆς χώρας μετάστασιν ἐξ οἰκείας ἐπ' ἀλλοτρίας γιγνομένων. ἀλλ' ἐνταῦθα μέν, ὡς ἔφην, ἁμαρτάνει, προσθείς, πυρός τε καὶ τῶν ἑτέρων, ἐπεὶ καὶ γένη πλέονα ἑνὸς ὄντα τυγχάνει. ταῦτα γὰρ οὐκ ἔστι τὰ μεθιστάμενα, καὶ χώραν ἀμείβοντα κατὰ τὰ τῶν ζώων σώματα, φλέγμα δὲ καὶ χολαί, καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πολλάκις εἰς ἀλλοτρίας ἀφικόμενον ἕδρας, αἴτιον ὀλεθρίων νοσημάτων γίγνεται. ἄχρι μὲν οὖν

A *Sanum itaque potiſſimum eſt, quum hæc moderatè habuerint inter ſe facultate & copia, & maximè fuerint temperata. Dolet autem, quum aliquid horum minùs aut ampliùs ſeparatum fuerit in corpore, & non ſit omnibus contemperatum. Neceſſe enim, quum aliquid horum receſſerit, & per ſe conſtiterit, non ſolùm locum ex quo receſſit, morbidum euadere, ſed cum etiam vbi conſtiterit, retineatúrque, nimis repletum, dolorem laborémque exhibere. Etenim quum aliquid horum extra corpus effluxerit plus quàm ſit id quod ſuperabundat dolorem exhibet; ſi rurſus intrò agatur, transferatur, excernatúrque ab alijs,* B *neceſſe omnino eſt vt duplicem in prædictis dolorem conciliet, & vnde exceſſit, & vbi exuperat.* Hæc ſanè Hippocratis oratio eſt, quam mihi videtur Plato imitatus, dicere illa quæ paulò ſuperiùs de quatuor elementis, noſtri generatione, & de generali morborum modo, comprehenſa ſunt. Initium orationis hoc eſt. *Quum enim quatuor ſint genera ex quibus corpus compactum eſt, terra, ignis, aqua, & aer. Exactiùs videtur atque etiam vtilius medico Hippocrates de his ſcripſiſſe.* Etenim ex quatuor elementis corpus creatum eſſe dictitat, vocans omnino ea ab efficientibus qualitatibus aliud ſiccum; aliud hu- C midum; aliud calidum; aliud frigidum. Non tamen ſecundum illa ſermonem de morbis habuit. Poteſtate etenim ſunt in corporibus; actu verò non ſunt, verùm ex ipſis procreata alimentorum interuentu, ſanguis, pituita, flaua, nigráque bilis. Igni ſanè reſpondet flaua bilis; atra terræ; pituita aquæ. Ideóque calida & ſicca facultate eſt flaua bilis, quemadmodum ignis, frigida autem atra & ſicca, terræ conſimiliter: pituita verò frigida & humida, quemadmodum aqua. At ſolùm aëreum inſtrumentum in animantium corporibus propinquum D ſuæ ipſius naturæ videtur, & in reſpirationibus, & pulſibus: iam verò & in tremulis palpitantium modo affectibus, inflationibúſque, & laxis tumoribus, item in flatibus appellatis. At moderata ex omnibus quatuor elementis temperies, exactum ſanguinem produxit, ſatiúſque eſt io humoribus dicere, quæ Plato in elementis conſcripſit. Verùm Hippocrates præfatus, corpus hominis in ſe cootinet ſanguinem, pituitam, bilem, flauam, & nigram; deinde ait, *& propter hæc dolet, & ſanum eſt.* Dolet ſanè, per excellentiam magni morbi, E omoibus præter naturam ponitur; ſanum eſt, per oppoſitionem eorum quæ præter naturam omnia exiſtunt. Poſtea rurſus quomodo ſanum eſt edocens, inquit, *Sanum igitur eſt maximè, quum moderatè hæc inuicem facultate & copia habuerint, & præſertim ſi mixta ſint.* Quæ hæc? non elementa nimirum, ſed etiam quæ partes corporis continenter generant; ſanguis, pituita, & vtraque bilis. Dolet autem, ait, quum aliquid horum parciùs aut copioſius fuerit, aut in corpore ſeparatum eſt, & non omnibus contemperatum. Quod Plato circumloquens dixit, *Et ex loco proprio in alienum tranſlatio.* Verùm hîc, vt monui, aberrat, qui appoſuerit ignis & aliorum; quoniam & genere plura vno exiſtunt. Quippe hæc non transferuntur, locúmque in animantium corporibus mutant, ſed pituita, bilis vtraque, ipſéque ſanguis; nam & hic ſubinde in alienam perueniens ſedem, lethalium morborum cauſa efficitur. Quatenus igitur

A igitur ampliora ; aut mioora ſingula quæ nos componunt, efficiantur, morbi conſtituuntur, communis tatio eſt tuni in humotibus, tum in elementis: in eo autem quod ſecundum ſeipſum in vno corporis locu conſtiterit, non item ſimiliter in vtriſque oratio vera eſt. Etenim humotes manifeſto videntur quacunque in corporis parte exiſtant, morbos efficientes; eryſipelata & berpetas, flaua bilis; cancros autem atra bilis, œdemata verò, pituita; porrò ſanguis quum in pulmone & ſpatio inter thoracem & pulmonem ex propriis inſtrumentis effuſus conſtiterit, putteſcens, tempore procedente B tabem efficit. Item in ventre & magnis vuloeribus in grumum coaleſcens, extrema affert pericula. Terram verò nullibi per ſe videre eſt ſolam io corpore coaceruatam, quemadmodum neque ignem etiam per ſe ſolum, neque aquam elementum, ſed quaſdam ſanies, inuicem permixtis, tum aquoſo elemento, tum igneo, quæ non modò non pura ſyncerâque, ſed etiam craſſitiem fæculentam aſſumpſeriot. Ita verò & flatulentus ſpiritus in animantibus generatur, aërea ſubſtantia humidum madorem aſſumente. Rectè igitur Hippocrates in humotibus ſetipſit, ſeparatos ab aliis, & in vna quacunque parte ſubſiſteo- C tes morborum fieri authores. Non rectè autem Plato in elementis idem dixit.

CAPVT V.

De ſecunda conſtitutione corporis humani ex quatuor humoribus, quódque humorum naturam diligentius quàm Plato pertractarit Hippocrates.

SAnè quomodo ex elementis ſimilariũ & primorum corporum ſanitas morbúſq; generetur, abundè & hęc ſunt. Digrediamur autem ad D ſubſequentem orationem in Timæo conſcriptã, quam ante expoſuimus quæ hoc pacto habet. *Ex ſecundis quoque compoſitionibus ſecundum naturam conſtitutis, ſecunda morborum conſideratio id volenti cuique datur. Quum enim medulla ex illis, & os, & caro, & nerui conſtiterint, præterea ſanguis alio quidem modo, ſed ex eiſdem creatus ſit, cæteri ſanè euentus plurimi, quemadmodum ſuperiora contingunt, maximi verò morbi ac grauiſsimi hoc pacto coincidunt.* His rurſus Plato rectè quidem dixit ſecundam omnium elementorum eſſe conſtitutionem medullæ, oſſis, carnis, & nerui (hæc enim ex humotibus qui E primam habẽt generationem, ptocreantur) haud rectè autem cum ipſis enumerauit ſanguinem, quum primam non ſecundam conſtitutionem habeat. Itaq; videtur mihi & ipſe ad notionem diſſimilitudinis ſanguinis ab his, perueniens, nõ ſimpliciter dicere. Quũ enim medulla ex illis, & os, & caro & nerui cõſtiterint, pręterea ſanguinis adijcere ſermoni videtur, alio quidem modo, ſed ex eiſdem creatus eſt. Nã fatetur in his non ex eadẽ conſiſtẽtia quatuot elementorũ cum oſſe, medulla, carue & neruo, ſanguinem prouenisſe, vt qui prior ipſis exiſtat, cõmunem aliis humoribus ge- F nerationẽ obtinens, ex quibus prima corpora cõſtituũtur, medulla, caro, neruus, os, aliáque multa. Libet enim totus à me de ſimilariũ corporũ differentia cõſcriptus eſt At ſi quis Platonem intertogauerit, quiſnã ſit alius corporis generãdi modus, quẽ obſcurè indicat, mirater ſi aliũ quẽpiã pręter eum qui ab Hippoctate traditus eſt, poſſet dicere.

A τοῦ πλέον, ἢ ἔλαττον ἕκαστον τῶν συντιθέντων ἡμᾶς γιγνόμενον, αἱ νόσοι καθίστανται, κοινὸς ὁ λόγος ἐστὶν ἐπί τε τῶν χυμῶν καὶ τῶν στοιχείων. ἐπὶ δὲ τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸ που στάντος ἔν τινι τόπῳ τοῦ σώματος, οὐκ ἔθ᾽ ὁμοίως ἐπ᾽ ἀμφοῖν ὁ λόγος ἀληθής. οἱ μὲν γὰρ χυμοὶ σαφῶς ὁρῶνται καθ᾽ ὅπερ ἂν ἐν τῷ σώματι μόριον στῶσι, νόσους ἐργαζόμενοι. τὰ ἐρυσιπέλατα, καὶ τοὺς ἕρπητας, ἡ ξανθὴ χολή· τοὺς καρκίνους δὲ ἡ μέλαινα· τὰ δ᾽ οἰδήματα τὸ φλέγμα· τὸ δ᾽ αἷμα, κατά τε τὸν πνεύμονα, καὶ μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος, ὅταν ἐκχυθὲν τῶν οἰκείων ὀργάνων στῇ σηπόμενον, ἐν τῷ χρόνῳ φθορὰς ἐργάζε- B ται, καὶ κατὰ γαστέρα, καὶ κατὰ τὰ μεγάλα τῶν τραυμάτων θρομβούμενον, ἐσχάτους κινδύνους ἐπιφέρει. γῆν δ᾽ οὐδαμοῦ καθ᾽ ἑαυτὴν ἰδεῖν ἐστι μόνην ἐν τῷ σώματι ἀθροισθεῖσαν, ὥσπερ οὐδὲ πῦρ αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ μόνον, οὐδ᾽ ὕδωρ στοιχεῖον, ἀλλ᾽ ἰχῶράς τινας, ἐπιμιχθέντων ἀλλήλοις, τοῦ θ᾽ ὑδατώδους στοιχείου, καὶ τοῦ πυρώδους, οὐ μόνον οὐκ εἰλικρινῶν, ἀλλὰ καὶ πάχους ἰλυώδους προσλαβόντων. οὕτω δὲ καὶ τὸ φυσῶδες πνεῦμα γεννᾶται κατὰ τὰ ζῷα, προσλαβούσης γε τῆς ἀερώδους οὐσίας ὑγρὰν ἰκμάδα. καλῶς μὲν οὖν Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν χυμῶν ἔγραψεν, χωριζομένους τε τῶν ἄλλων, καὶ καθ᾽ ἓν ὁποιονοῦν ἱσταμένους C μόριον αἰτίους γίγνεσθαι νοσημάτων. οὐκ ὀρθῶς δὲ ὁ Πλάτων ἐπὶ τῶν στοιχείων εἶπεν αὐτό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ δευτέρας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν συστάσεως, καὶ περὶ τῶν χυμῶν οὐσίας ἀκριβέστερον Ἱπποκράτει τοῦ Πλάτωνος διέρχεσθαι.

ΠΕρὶ μὲν δὴ τῆς ἐκ στοιχείων γενέσεως, ὑγιείας τε καὶ νόσου τῶν ὁμοιομερῶν, καὶ πρώτων σωμάτων ἱκανὰ καὶ ταῦτα. D μεταβαίνωμεν δ᾽ ἐπὶ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν ἐν τῷ Τιμαίῳ γεγραμμένην, ἣν φθάνομεν ἐξηγεῖσθαι κατὰ λέξιν οὕτως ἔχουσαν. δευτέρων δὴ συστάσεων αὖ κατὰ φύσιν συνεστηκυιῶν, δευτέρα κατανόησις νοσημάτων τῷ βουλομένῳ συννοῆσαι γίγνεται. μυελοῦ γὰρ ἐξ ἐκείνων, ὀστοῦ τε, καὶ σαρκὸς, καὶ νεύρου συμπαγέντος, ἔτι τε αἵματος, ἄλλον μὲν τρόπον, ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν γεγονότος, τῶν μὲν ἄλλων τὰ πλεῖστα ἧπερ τὰ πρόσθεν, τὰ δὲ μέγιστα τῶν νοσημάτων τῇδε χαλεπὰ συμπέπτωκε. τούτοις πάλιν ὁ Πλάτων ὀρθῶς μὲν ἔφη δευτέραν ἁπάντων στοιχείων εἶναι σύστασιν, μυελοῦ καὶ ὀστοῦ, καὶ σαρκὸς, καὶ νεύρου. ταῦτα γὰρ ἐκ τῶν χυμῶν γί- E γνεται, τὴν πρώτην ἐχόντων γένεσιν. οὐκ ὀρθῶς δὲ αὖθις συγκατέλεξε τὸ αἷμα πρώτην ἔχον, οὐ δευτέραν σύστασιν. εἰς ἔννοιαν οὖν μοι δοκεῖ, καὶ αὐτὸς ἀφικόμενος τῆς ἀνομοιότητος τοῦ αἵματος πρὸς ταῦτα, μὴ ἁπλῶς εἰπεῖν. μυελοῦ γὰρ ἐξ ἐκείνων ὀστοῦ τε, καὶ σαρκὸς, καὶ νεύρου συμπαγέντος, ἔτι τε αἵματος, ἀλλὰ προσθεῖναι τῷ λόγῳ καὶ τὸ, ἄλλον μὲν τρόπον, ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν γεγονότος. ὁμολογεῖ γὰρ ἐν τούτοις οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν σύστασιν ἐκ τῶν τεττάρων στοιχείων, ὀστῷ καὶ μυελῷ, καὶ σαρκὶ, καὶ νεύρῳ γεγονέναι τὸ αἷμα. πρότερον γὰρ αὐτῶν ἐστι κοινὴν τοῖς ἄλλοις χυμοῖς ἔχον τὴν γένεσιν, ἐξ F ὧν συνίσταται τὰ πρῶτα σώματα, μυελὸς, καὶ σὰρξ, καὶ νεῦρον, καὶ ὀστοῦν, ἕτερά τε πολλά. βιβλίον γὰρ ὅλον ἐμοὶ γέγραπται περὶ τῆς τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων διαφορᾶς. εἰ δέ τις ἠρώτησε τὸν Πλάτωνα, τίς ἕτερος τρόπος ἐστὶ τῆς τοῦ σώματος γενέσεως, ὃν αἰνίττῃ, θαυμάζοιμ᾽ ἂν εἰ ἄλλον τινὰ παρὰ τὸν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους εἰρημένον ἔχει εἰπεῖν,

ἐπὶ πλεῖστον γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐξείργασται τά τε περὶ γενέσεως τῶν χυμῶν, καὶ διαφορᾶς, καὶ δυνάμεως, ὅστις τε καθ' ἣν τινα χώραν, ἢ ὥραν, ἢ ἡλικίαν, ἢ σώματος ἕξιν ἐπικρατεῖ. οὐ μὴν ἀναγκαῖον ἦν Πλάτωνι ταῦθ' ὁμοίως Ἱπποκράτει διέρχεσθαι πάντα, καθάπερ οὐδ' Ἱπποκράτει ζητεῖν, διὰ τί λευκὸς μὲν ὁ τοῦ φλέγματος χυμός, ἐρυθρὸς δ' ὁ τοῦ αἵματος, ἢ ξανθὸς ὁ τῆς πικρᾶς χολῆς, ἢ μέλας ὁ τῆς ὀξείας. ἀφορμὰς μὲν γὰρ αὐτὸς ἔδωκε τῆς τούτων εὑρέσεως, ὥσπερ ὅταν ἐκ τῶν τῆς γλώττης χρωμάτων διαγινώσκῃ τὰς ἐν τῷ σώματι διαθέσεις, μελαίνας λέγων αὐτὰς ἀπὸ ἐγκαύσεως λιγνυώδεις γίγνεσθαι. καθάπερ γὰρ ἐκτὸς ἡ λιγνὺς κατά τε τοὺς λύχνους, καὶ τὰς δᾷδας, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν λιπαρῶν γίνεσθαι πέφυκεν, οὕτω καὶ κατὰ τὰ σώματα τῶν ζώων πολλάκις ὑπεροπτηθέντων τῶν χυμῶν, καὶ μάλιστα τῶν λιπαρῶν, γίνεταί τι παραπλήσιον λιγνύϊ. τὸ μὲν δὴ λευκὸν φαίνεσθαι τὸ φλέγμα, διότι κατὰ τὴν γένεσιν αὐτοῦ μικραὶ πολλαὶ πομφόλυγες ἐναπολαμβάνονται, λέγειν Ἱπποκράτης οὐκ ἐτόλμησεν, ὡς μείζονος ἤδη φυσιολογίας, ἢ κατὰ τέχνην ἰατρικήν, ἀλλ' ὅ, τε Πλάτων, καὶ τοῦτ' εἶπεν. καὶ περὶ τῆς τοῦ αἵματος χρόας ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ διῆλθεν, ἃ νῦν ἐμοὶ γράφειν οὐκ ἀναγκαῖον. ἄμεινον γὰρ ὡς ἀξιοῦσιν ἔνιοι τῶν φίλων, ἐξηγήσεις ἑτέρωθι ποιήσασθαί με τῶν ἰατρικῶν ἐν τῷ Τιμαίῳ γεγραμμένων. εἰς μὲν γὰρ τἄλλα πολλοῖς ὑπομνήματα γέγραπται, καί τισί γ' αὐτῶν μακρότερα τοῦ προσήκοντος, εἰς ταῦτα δ' ὀλίγοι τε καὶ οὐδ' οὗτοι καλῶς ἔγραψαν. ἀρκεῖ τοιγαροῦν, ἔν γε τῷ παρόντι, τό γε τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς τοὺς τέτταρας χυμοὺς ὁ Πλάτων αἰτιᾶται τῶν πλείστων νοσημάτων ὡσαύτως Ἱπποκράτει, καὶ καθ' ἕκαστόν γε αὐτῶν ἔγραψεν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ βιβλίου. παραθήσομαι δέ σοι τὰς ἀρχὰς τῶν ῥήσεων ἀναμνήσεως ἕνεκα. περὶ μὲν οὖν τῆς ἐν τῇ χολῇ διαφορᾶς, ἀρκέσει παραγράψαι ταῦτα. ὅσον μὲν οὖν ἂν παλαιότατον ὂν τῆς σαρκὸς τακῇ, δύσπεπτον γιγνόμενον, μελαῖνον μὲν ὑπὸ πολλῆς συγκαύσεως, διὰ δὲ τὸ πάντῃ διαβεβρῶσθαι πικρὸν ὄν, παντὶ χαλεπὸν προσπίπτει τοῦ σώματος ὅσον ἂν μήπω διεφθαρμένον ᾖ. καί ποτε μὲν ἀντὶ τῆς πικρότητος, ὀξύτητα ἔσχε τὸ μέλαν χρῶμα, ἀπολεπτυνθέντος μᾶλλον τοῦ πικροῦ. ποτὲ δ' ἡ πικρότης αὖ βαφεῖσα αἵματι, χρῶμα ἔσχεν ἐρυθρότερον. τοῦ δὲ μέλανος τούτῳ συγκεραννυμένου, χλοῶδες. ἔτι δὲ συμμίγνυται ξανθὸν χρῶμα μετὰ τῆς πικρότητος, ὅταν νέα συντακῇ σὰρξ ὑπὸ τοῦ περὶ τὴν φλόγα πυρός, καὶ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα πᾶσι τούτοις, ἤ τινες ἰατρῶν που χολὴν ἐπωνόμασαν, ἢ καί τις ὢν δυνατὸς εἰς πολλὰ μὲν καὶ ἀνόμοια βλέπειν. ὁρᾶν δὲ ἐν αὐτοῖς ἓν γένος ἐνὸν ἄξιον ἐπωνυμίας πᾶσι. τὰ δ' ἄλλα ὅσα χολῆς εἴδη λέγεται, κατὰ τὴν χρόαν, λόγον ἔσχεν αὐτῶν ἕκαστον ἴδιον. ταῦτα μὲν οὖν τῷ Πλάτωνι γέγραπται περὶ τῆς τῶν χολῶν διαφορᾶς πάσας αὐτὰς γίγνεσθαι βουλομένῳ, καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης εἶπε διὰ θερμασίας ὑπερβολήν. περὶ δὲ τῶν νοσημάτων ὅσα διὰ χολὴν γίγνεται, τὸν λόγον ποιούμενος ὁ Πλάτων, ὧδέ πως ἄρχεται. ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται, τοῦ σώματος ἀπὸ τοῦ κάεσθαί τε καὶ φλέγεσθαι διὰ χολὴν γέγονε πάντα. καὶ μὴν καὶ περὶ φλέγματος ὧδέ πως ἤρξατο. φλέγμα δ' ὀξὺ καὶ ἁλμυρόν, πηγὴ πάντων νοσημάτων ὅσα γίγνεται καταρροϊκά. καὶ περὶ μελαίνης χολῆς ἄλλα τέ τινα λέγει, καὶ ταῦτα. ἰχὼρ δ', ὁ μὲν αἵματος ὀρρός, πρᾷος, ὁ δὲ μελαίνης χολῆς ὀξεὺς καὶ ἄγριος. οὐ μόνος δὲ Πλάτων, ἀλλὰ καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Θεόφραστος, οἵ τε ἄλλοι μαθηταὶ Πλάτωνός τε καὶ Ἀριστοτέλους, οἱ τὸν περὶ τῶν χυμῶν λόγον ἐζήλωσαν Ἱπποκράτους, ὥσπερ γε καὶ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν,

A Pleniſſimè enim vir hic elaborauit ea quæ de humorum generatione, & differentia, & facultate diſputantur. Item qui in qualibet regione, aut anni tempore, aut ætate, aut corporis habitu excellit. Non tamen neceſſarium erat Platoni, hæc ſimiliter ac Hippocrates pertractare omnia; quemadmodum neque Hippocrati quærere cur albus quidem pituitæ humor, ruber autem, ſanguinis, aut flauus, amaræ bilis; aut niger acidæ. Etenim occaſiones horum inuentionis ipſe præſtitit, ſicuti quum ex linguę coloribus corporis diſpoſitiones cognoſcit, nigras dicens ipſas ex aduſtione fuliginoſa fieri. Quemadmodum enim extrinſe- B cus fuligo in lucernis, facibus, aliiſq. pleriſq; pinguibus generari ſolet, ita etiam in animantiũ corporibus frequẽter humoribus ſupra modum aduſtis, & pręſertim pinguibus, ſimile qoippiam fuligini gignitur. Quod ſanè pituita alba appareat, eò quòd in generatione ipſius exiguæ multæ bullæ excitantur, Hippocrates dicere auſus non eſt, ceu maioris iam naturæ contemplationis ſit, quàm ad artem medicam pertineat. Verùm Plato & hoc expoſuit, & de ſanguinis colore in eodem libro percenſuit, quę nunc mihi ſcribere non eſt neceſſarium. Pręſtat enim, vt nonnulli amicorum cen- C ſent, interpretationes medicinalium, quæ in Timæo cõprehenſa ſunt, alio in loco aggredi. Quippe in alia multi commentarios ſcripſerunt, ac nõnulli ipſorum prolixiùs quàm par eſt, in hæc autẽ pauci, neq; hi rectè ſcripſerunt. Abundè igitur in præſentia eſt, tantùm dicere, quòd Plato humoribus plurimos morbos, ſimiliter ac Hippocrates, tanquam authoribus tribuit, ac de ſingulis ipſis ad calcem libri conſcripſit. Initia verborum tibi apponam, quo in memoriam reuoces. Itaq. de vtriuſque bilis differẽtia hęc aſcripſiſſe ſufficiet. *Portio itaque carnis vetuſtiſſima vbi colliqueſcit, ad conco-* D *ctionem contumax, nigreſcit præ multa aduſtione. Quæ verò vndequaq. eroſa eſt, p. nitúſque exeſa, quum amara exiſtat, omnibus corporis partibus nondum corruptis, moleſta grauiſque incidit & tunc quidem loco amaritudinis, maximè acidum nigrum colorem obtinet, eò quòd amarum fuit, magis extenuato. Tunc verò amaritudo rurſus ſanguine tincta, colorem habet rubrum magis; nigro autem huic contemperato viridem. Præterea flauus color cum amaritudine miſcetur, quando noua caro ab igne, qui circa flammam eſt, colliqueſcit, & nomen quidem omnibus his commune, quam nonnulli medicorum bilem nuncuparunt, vel etiam aliquis qui multa & diſſimilia poſſit diſpicere, ac genus* E *vnum in ipſis videre, quod omnibus cognomento dignum ſit. Quæ verò aliæ bilis ſpecies dicuntur, præter colorem, rationem ſingulæ ipſarum propriam obtinent.* Hæc igitur à Platone ſcripta ſunt de vtriuſque bilis differentia, qui omnes eaſdem generari velit, quemadmodum Hippocrates dixit, ex caloris exceſſu. At de morbis qui ex bile fiunt, Plato ſermonem inſtituens, hoc pacto orditur. *Quæ autem inflammari dicuntur in corpore, propter vſtionem incendiúmque bilis omnia fiunt.* Quinetiam de pituita hoc modo incipit. *Pituita acida atque ſalſa, fons omnium morborum eſt,* F *qui deſtillatione creantur.* Ac de atra bile, tum alia quædam, tum hæc tradit. *Sanies quidem, ſanguinis ſerum mitis eſt; atra verò bilis, acida & fera.* Verùm non ſolus Plato, ſed etiam Ariſtoteles & Theophraſtus, aliíq. Platonis, & Ariſtotelis diſcipuli, qui ſermonem Hippocratis de humoribus imitati ſunt; quemadmodum & veterum medico-

rum

rum probatiſſimi, Diocles, Pliſtonicus, Mneſitheus, Praxagoras, Philotimus, Herophilus. Eraſiſtratus autem cum Cois contendere notus eſt, vt alibi oſtendimus, non veri ſtudioſus; eóque veritus pronunciare calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum, aliquem humorem. At Hippocrates in libro de natura humana, præter alia, etiam ordinem diſciplinæ meliùs Platone effecit. Quòd enim quatuor humores ſecundum naturam ſint, demonſtrauit, id quod Plato facere ne aggreſſus quidem eſt. Item quod in anni temporibus, alius in alio redundat. Apponam autem tibi etiam de hoc pauca ipſius verba. *Affirmo quacunque hominem eſſe dixerim, hæc ſemper eadem eſſe me oſtenſurum, & ſecundum legem, & ſecundum naturam; duo autem eſſe ſanguinem, pituitam, bilem flauam, & nigram. Horum primum ſecundum legem nomina diſtingui pronuncio, & nulli ipſorum idem nomen. Deinde ſecundum naturam ſpecies ſeparari, & neque pituitam ullam ſimilem eſſe ſanguini, neque ſanguinem bili, neque bilem pituitæ. Quomodo enim ſimilia hæc eſſent inuicem, quæ nec colore ad viſum, nec ſubſtantia ad tactum ſimilia eſſe videntur; neque enim calida ſimiliter ſunt, neque frigida, neque ſicca, neque humida. Quare neceſſe eſt, quoniam tantùm inter ſe differunt, ſpecie & facultate non vnum ipſa eſſe. Siquidem non ignis & aqua idem ſunt. Cognoſces autem quod non vnum omnia hæc ſint, ſed ſingula vim habeant & naturam propriam, hac ratione. Si enim alicui homini dederis medicamentum quod pituitam educit, euomet tibi pituitam; & ſi exhibeas medicamentum quod bilem purgat, euomet tibi bilem. Pari modo & atram bilem purgat, ſi dederis medicamentum quod atram bilem elicit. Ac ſi vulneraueris rurſus corporis partem aliquam, vt vulnus fiat, profluet inde ſanguis. Atque hæc omnia fient quouis die ac nocte, hyeme & vere, vſque dum poßit ſpiritum ad ſe attrahere, & rurſus emittere, donec aliquo horum connatorum deſtituatur. Connata autem ſunt hæc prædicta, quomodo enim non connata ſint? Primùm ſiquidem homo hæc omnia ſemper, quoad vita fruitur, in ſe continet. Deinde facta ſunt ex homine, omnia hæc poßidente. Poſt nutrita ſunt in homine, omnia hæc obtinente, quæ ego & dico, & demonſtro.* His Hippocrates quatuor humores ſecundum naturam in nobis eſſe demonſtrauit, & non, ſicut nonnulli putant, ſolùm ſanguinem. Item ex abundanti rurſus corripit in ſubſequentibus eos qui vnum aliquod horum hominem eſſe tuentur, vt etiam ſuperiùs comprehenſis coarguit eos qui vnum elementum generationi & corruptioni ſubiacentium eſſe dictitabant; de quorum demonſtratione, vt dixi, tractatum à me in illo libro eſt, qui de elementis ſecundum Hippocratem inſcriptus eſt. Atque hunc totum ſermonem Plato omiſit: Hippocrates autem, vt prædixi, in iis quæ ſuperiùs comprehenſam orationem ſequuntur, percenſuit. Sufficiet autem mihi ſolùm ipſius initium aſcribere, quod hunc in modum habet. *Qui hominem vnum eſſe ducunt, videntur mihi ita ſentire, quod ex iis qui aſſumptis medicamentis in purgationibus perierint, alios bilem vomere, alios pituitam, conſpicati, putauerint vnumquodque id eſſe hominem, quod eum qui purgaretur morientem reiicere viderent. Item qui ſanguinem eſſe hominẽ pronunciarunt, eiuſdem ſunt ſententiæ; nam conſpicientes in homini-*

A οἱ δοκιμώτατοι, Διοκλῆς, Πλειστόνικος, Μνησίθεος, Πραξαγόρας, Φιλότιμος, Ἡρόφιλος. Ἐρασίστρατος δὲ δῆλός ἐστι πρὸς τοὺς ἀπὸ Κῶ φιλοτιμούμενος, ὡς ἐν ἑτέροις ἐδείξαμεν, οὐκ ἀλήθειαν ζητῶν, καὶ διὰ τοῦτο δεδιὼς φθέγξασθαι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ ξηρὸν εἶναι τῶν χυμῶν. ὁ δ' Ἱπποκράτης ἔν γε τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ, τά τ' ἄλλα καὶ τὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας ἀμείνω ἐποιήσατο Πλάτωνος. ὅτι τε γὰρ οἱ τέσσαρες χυμοὶ κατὰ φύσιν εἰσὶν, ἀπέδειξεν, οὐδ' ἐπιχειρήσαντος τοῦτο πρᾶξαι τοῦ Πλάτωνος, ὅτι τε κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἄλλος ἐν ἄλλῃ πλεονάζει. παραθήσομαι δέ σοι, καὶ περὶ
B τούτου ὀλίγα τῶν ῥήσεων αὐτοῦ. εἶπον δὲ, ἃ ἂν φήσω τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀποφανέειν αἰεὶ ταὐτὰ ἐόντα, καὶ κατὰ νόμον, καὶ κατὰ φύσιν, φημὶ δὴ εἶναι αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν ξανθήν τε καὶ μέλαιναν. τουτέων πρῶτον μὲν κατὰ τὸν νόμον τὰ ὀνόματα διηρῆσθαί φημι, καὶ οὐδενὶ αὐτέων τωὐτὸ ὄνομα, ἔπειτα κατὰ φύσιν τὰς ἰδέας κεχωρίσθαι, καὶ οὔτε τὸ φλέγμα οὐδὲν ἐοικέναι τῷ αἵματι, οὔτε τὸ αἷμα τῇ χολῇ, οὔτε τὴν χολὴν τῷ φλέγματι. πῶς γὰρ ἂν ἐοικότα εἴη ταῦτ' ἀλλήλοισιν, ὧν οὔτε τὰ χρώματα ὅμοια φαίνεται προσορώμενα, οὔτε τῇ χειρὶ ψαυούσῃ, ὅμοια δοκέει εἶναι. οὔτε γὰρ θερμὰ ὁμοίως ἐστὶν, οὔτε
C ψυχρὰ, οὔτε ξηρὰ, οὔτε ὑγρά. ἀνάγκη τοίνυν, ὅτι τοσοῦτον διήλλακται ἀλλήλων, τὴν ἰδέαν τε καὶ τὴν δύναμιν, μὴ ἓν αὐτὰ εἶναι, εἴπερ μὴ πῦρ τε καὶ ὕδωρ ταὐτόν ἐστι, γνοίης δ' ἂν τοῖσδε. ὅτι οὐχ ἓν ταῦτα πάντα ἐστὶν, ἀλλ' ἕκαστον αὐτέων ἔχει δύναμίν τε καὶ φύσιν τὴν ἑωυτοῦ. εἰ γάρ τινι διδοίης ἀνθρώπῳ φάρμακον, ὅ, τι φλέγμα ἄγει, ἐμεῖταί σοι φλέγμα, καὶ ἢν διδῷς φάρμακον ὅ, τι χολὴν ἄγει, ἐμεῖταί σοι χολήν. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ χολὴν μέλαιναν καθαίρει, ἢν διδῷς φάρμακον ὅ, τι χολὴν μέλαιναν ἄγει, καὶ ἢν τρώσῃς αὐτοῦ τοῦ σώματος μέρος τι, ὥστε ἕλκος γενέσθαι, ῥυήσεται αὐτῷ αἷμα, καὶ ταῦτα
D ποιήσει πάντα πᾶσαν ἡμέραν, καὶ νύκτα, καὶ χειμῶνος, καὶ ἦρος, μέχρις ἂν δυνατὸς ᾖ τὸ πνεῦμα ἕλκειν εἰς ἑωυτὸν, καὶ πάλιν μεθιέναι, καὶ δυνατὸς ἔσται, ἔστ' ἂν τινος τούτων στερηθῇ τῶν συγγεγονότων. συγγέγονε δὲ ταῦτα τὰ εἰρημένα. πῶς γὰρ οὐ συγγέγονε; πρῶτον μὲν φανερῶς ἐστιν ἄνθρωπος ἔχων ἐν ἑωυτῷ πάντα ταῦτα αἰεὶ ἕως ἂν ζῇ, ἔπειτα δὲ γέγονεν ἐξ ἀνθρώπου πάντα ταῦτα ἔχοντος, ἔπειτα τέθραπται ἐν ἀνθρώπῳ πάντα ταῦτα ἔχοντι, ἅ ἐγώ τε φημὶ, καὶ ἀποδείκνυμι. διὰ τούτων ὁ Ἱπποκράτης ἀπέδειξε τοὺς τέτταρας χυμοὺς κατὰ φύσιν ἐν ἡμῖν εἶναι, καὶ οὐχ ὥσπερ ἔνιοι νομίζουσι τὸ αἷμα
E μόνον, ἐκ περιουσίας τε πάλιν ἐλέγχων διὰ τῶν ἑξῆς τοὺς ἓν ὁτιοῦν τούτων εἰπόντας εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὡς καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἤλεγξε τοὺς ἓν εἰπόντας εἶναι τὸ στοιχεῖον τῶν ἐν γενέσει, καὶ φθορᾷ σωμάτων, ὑπὲρ ὧν τῆς ἀποδείξεως, ὡς ἔφην, γέγραπταί μοι κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ὃ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπιγέγραπται. καὶ τοῦτον οὖν τὸν λόγον ὁ Πλάτων ἅπαντα παρέλιπεν, ὁ δ' Ἱπποκράτης, ὡς ἔφην διῆλθε διὰ τῶν ἐφεξῆς τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει. μόνην δ' ἀρκέσει μοι τὴν ἀρχὴν αὐτῆς παραγράψαι, κατὰ λέξιν οὕτως ἔχουσαν. οἱ δὲ λέγοντες ὡς ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, δοκέουσί μοι
F ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρῆσθαι. ὁρῶντες τοὺς πίνοντας ἀνθρώπους τὰ φάρμακα ἀπολλυμένους ἐν τῇσι καθάρσεσι, τοὺς μὲν χολὴν ἐμέοντας, τοὺς δέ τινας φλέγμα, τοῦθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐνόμισαν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὅτι καθαιρόμενον εἶδον ἀποθανόντα. καὶ οἱ τὸ αἷμα φάντες εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τῇ αὐτῇ γνώμῃ χρέωνται, ὁρῶντες ἀποσφαζομένους τοὺς ἀνθρώ-

τοις, καὶ τὸ αἷμα καταῤῥέον ἐκ τοῦ σώματος, τοῦτο νομίζουσιν εἶναι τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μαρτυρίοισι τούτοισι χρέωνται ἐν τοῖσι λόγοισι. ταῦτα προειπὼν ὁ Ἱπποκράτης, ἐφεξῆς ἐλέγχει τὴν δόξαν τῶν οὕτως ὑπολαμβανόντων, ἅπερ εἴ τις μέλλει πάντα ἀναγινώσκειν ἐκ τοῦ περὶ φύσιος ἀνθρώπου βιβλίου, πάρεστιν αὐτῷ. τὸ γὰρ σύγγραμμα παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐστί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Ὅτι κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας, ἄλλος ἐν ἄλλῃ πλεονάζει χυμός, καὶ τἄλλα νοσήματα κατὰ τὸν Ἱπποκράτην· καὶ ὅτι ὁ Πλάτων οὐχ ἕπεται αὐτῷ.

Ἐγὼ δὲ μήκους φειδόμενος, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῦ λόγου τρέψομαι. μετὰ γὰρ τὸ κατασκευάσαι τοὺς τέτταρας χυμοὺς ἡμῖν εἶναι κατὰ φύσιν, ὑπερβάλλοντας δὲ ποσότητι καὶ ἀλλοιουμένους κατὰ ποιότητα, νόσων αἰτίους γίγνεσθαι, μετὰ ταῦτα δείκνυσιν ἐν μὲν τῷ χειμῶνι πλεονάζον τὸ φλέγμα, τοῦ δ' ἦρος, τὸ αἷμα, καὶ τοῦ θέρους τὴν ξανθὴν χολὴν, καὶ τοῦ φθινοπώρου τὴν μέλαιναν. ἄμεινον δ' ἐστὶν αὐτὴν τὴν ῥῆσιν ὅλην αὐτοῦ παραγράψαι κατὰ λέξιν οὕτως ἔχουσαν. Αὔξεται δ' ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ φλέγμα τοῦ χειμῶνος, τοῦτο γὰρ τῷ χειμῶνι κατὰ φύσιν μάλιστα τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων. ψυχρότατόν ἐστι. τεκμήρια δὲ τούτων, ὅτι τὸ φλέγμα ψυχρότατον, εἰ θέλεις ψαῦσαι φλέγματος, καὶ χολῆς, καὶ αἵματος, τὸ φλέγμα εὑρήσεις ψυχρότατον ἐόν, καίτοι γλισχρότατόν ἐστι, καὶ βίᾳ μάλιστα ἄγεται μετά γε χολὴν μέλαιναν· ὅσα δὲ βίῃ ἔρχεται θερμότερα γίγνεται, ἀναγκαζόμενα ὑπὸ τῆς βίης. ἀλλ' ὅμως καὶ πρὸς ταῦτα πάντα ψυχρότατον ἐὸν τὸ φλέγμα, φαίνεται ὑπὸ τῆς φύσιος τῆς ἑαυτοῦ. ὅτι δ' ὁ χειμὼν πληροῖ φλέγματος τὸ σῶμα, γνοίης ἂν τοῖσδε, οἱ ἄνθρωποι πτύουσι, καὶ ἀπομύσσονται φλεγματωδέστατον τοῦ χειμῶνος, καὶ τὰ οἰδήματα λευκὰ γίγνονται μάλιστα κατὰ ταύτην τὴν ὥραν, καὶ τἄλλα νοσήματα φλεγματώδεα. τοῦ δ' ἦρος ἔτι μὲν ἰσχυρὸν τὸ φλέγμα ἐστὶν ἐν τῷ σώματι, καὶ τὸ αἷμα αὔξεται. τά τε γὰρ ψύχεα ἐξανίει, καὶ τὰ ὕδατα ἐπιγίγνεται, τὸ δ' αἷμα αὔξεται ὑπό τε τῶν ὄμβρων, καὶ ὑπὸ τῶν θερμημεριῶν. κατὰ φύσιν γὰρ αὐτῷ ταῦτ' ἐστὶ μάλιστα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὑγρόν τε γάρ ἐστι καὶ θερμόν. γνοίης δ' ἂν τοῖσδε, οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἦρος, καὶ τοῦ θέρεος μάλιστα ὑπὸ τῶν δυσεντεριῶν ἁλίσκονται, καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν τὰ αἵματα ῥεῖ αὐτοῖσι, καὶ θερμότατοί εἰσι, καὶ ἐρυθροί. τοῦ δὲ θέρεος τό, τε αἷμα ἰσχύει ἔτι, καὶ ἡ χολὴ αἴρεται ἐν τῷ σώματι, καὶ παρατείνει εἰς τὸ φθινόπωρον. ἐν δὲ τῷ φθινοπώρῳ, τὸ μὲν αἷμα ὀλίγον γίγνεται. ἐναντίον γὰρ αὐτοῦ τῇ φύσει τὸ φθινόπωρόν ἐστιν· ἡ δὲ χολὴ, τὸ θέρος κατέχει τὸ σῶμα, καὶ τὸ φθινόπωρον. γνοίης δ' ἂν τοῖσδε, οἱ ἄνθρωποι αὐτόματοι ταύτην τὴν ὥρην χολὴν ἐμέουσι, καὶ ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσι χολωδέστατα καθαίρονται. δῆλον δὲ καὶ τοῖσι πυρετοῖσι, καὶ τοῖσι χρώμασι τῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ φλέγμα τοῦ θέρεος ἀσθενέστατόν ἐστιν αὐτὸ ἑωυτοῦ. ἐναντίη γὰρ αὐτοῦ τῇ φύσει ἡ ὥρη ἐστί, ξηρή τε οὖσα καὶ θερμή. τὸ δ' αἷμα τοῦ φθινοπώρου ἐλάχιστόν ἐστιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ξηρόν τε γάρ ἐστι τὸ φθινόπωρον, καὶ ψύχειν ἄρχεται ἤδη τὸν ἄνθρωπον. ἡ δὲ μέλαινα χολὴ τοῦ φθινοπώρου πλείστη τε καὶ ἰσχυροτάτη ἐστίν. ὅταν δ' ὁ χειμὼν καταλαμβάνῃ, ἥ τε χολὴ ψυχομένη ὀλίγη γίγνεται, καὶ τὸ φλέγμα αὔξεται πάλιν, ἀπό τε τῶν ὑετῶν τοῦ πλήθεος, καὶ ὑπὸ τῶν νυκτῶν τοῦ μήκεος. ἔχει μὲν οὖν ταῦτα πάντα ἀεὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. ὑπὸ δὲ τῆς ὥρης περιϊσταμένης, ποτὲ μὲν πλείω γίγνεται αὐτὰ ἑωυτῶν, ποτὲ δ' ἐλάσσω ἕκαστα κατὰ μέρος τε καὶ κατὰ φύσιν.

A *bus qui ingulantur ſanguinem ex corpore effluere, hanc animam eſſe cenſent, ac teſtimoniis his vtuntur inter diſputandum.* Hæc præfatus Hippocrates, deinde opinionem ita exiſtimantium reprehendit, quæ ſiquis omnia volet legere, in libro de natura hominis ei licebit. Nam commentarius in omnium hominum manibus verſatur.

CAPVT VI.

B *Quòd alij humores, & alij morbi aliis tempeſtatibus & ætatibus vigeant ex Hippocratis ſententia; quòdque ab eo Plato defecerit.*

Ego verò prolixitati parcens, ad ea quæ diſputationi propria ſunt, me conuertam. Nam quum aſtruxiſſet quatuor humores nobis eſſe ſecundum naturam, excedentes autem quantitate, & alteratos qualitate, morborum fieri authores, poſtea oſtendit hyeme pituitam redundare; vere ſanguinem; æſtate flauam bilem; autumno nigram. Satius autem eſt, totam iqſius ſeriem ſubiungere, quæ ita ad verbum habet. *Augeſcit in homine pituita per hyemem;* C *hac enim hyeme ſecundum naturam præſertim eorum quæ in corpore ſunt, frigidiſſima eſt. Indicia horum ſunt, nempe pituitæ frigidiſſimæ, quòd ſi pituitam, bilem, & ſanguinem voles attingere, pituitam reperies frigidiſſimum, etſi viſcoſiſſima ſit, & vi potiſſimum poſt atram bilem agatur. Quæ autem vi eunt, calidiora redduntur à vi coacta. Attamen etiam ad hæc omnia, frigidiſſima ex ſua natura eſſe pituita apparet. Porrò quòd hyems pituita corpus replet, hinc cognoueris; homines ſpuunt reſtcúntque per nares pituitoſiſſima hyeme. Item alba œdemata potiſſimum* D *in hoc anni tempore proueniunt, aliique morbi pituitoſi. Vere autem adhuc valida quidem pituita in corpore exiſtit, & ſanguis augetur; nam frigora remittunt, & aqua ſuperueniunt; ſanguis autem augeſcit à pluuiis, & diebus calidis; nam ſecundum naturam ipſi hæc anni pars eſt potiſſimum: quippe humida eſt & calida, id quod ſic cognoſces. Vere homines & æſtate potiſſimum à dyſenteriis corripiuntur, ex naribus ſanguis profluit; calidiſſimi ipſi ſunt, & rubicundi; æſtate ſanguis inualeſcit adhuc, & bilis in corpore attollitur, producitúrque in autumnum. At in eo* E *ſanguis quidem paucus generatur. Contrarius enim ipſius naturæ autumnus eſt; bilis autem æſtate & autumno corpus occupat; id quod hinc diſcere licet. Homines ſua ſponte hoc anni tempore bilem vomunt, & in medicamentorum purgationibus biliſiſſima purgantur. Conſtat autem & febribus, & hominum coloribus. Pituita verò æſtate imbecillima eſt, ipſa ſui ratione. Contrarium enim ipſius natura anni tempus eſt ſiccum & calidum. Sanguis porrò per autumnum pauciſſimus eſt in homine, quoniam ſiccus eſt autumnus, & refrigerare iam hominem incipit. At atra bilis in autumno plurima valentiſſimaque eſt.* F *Quum verò hyems inuadit, bilis refrigerata pauca gignitur, & pituita rurſus augeſcit, tum à pluuiarum copia, tum à noctium prolixitate. Hæc igitur omnia ſemper corpus humanum occupant. At ab anni tempore conſiſtente, interdum plura ipſa quàm prius gignuntur, interdum pauciora ſingula particulatim, & ſecundum naturam.*

ſic

Sic enim annus particeps eſt omnium, & calidorum, & frigidorum, & ſiccorum, & humidorum, quia nullum ex his vllo tempore manſerit, ſine omnibus quæ hoc in mundo ſunt. At ſi vnum aliquod deficiat, omnia vaneſcent. Etenim ab eadem neceſſitate omnia conſtituta ſunt, & nutriuntur à ſeſe inuicem. Si autem etiam aliquid ex homine deficiat horum connatorum, homo non poterit viuere. Porrò in anno tunc quidem hyems inualeſcit maximè, tunc autem ver, tunc æſtas, tunc autumnus. Ita etiam in homine tunc ſanè pituita inualeſcit, tunc autem ſanguis, tunc bilis; primùm quidem flaua, deinde nigra dicta. Teſtimonium huius manifeſtiſſimum eſt ſi voles eidem homini idem medicamentum quater in anno exhibere, euomet quidem hyeme pituitoſiora, vere humidiora, æſtate bilioſiſſima, autumno nigerrima. Hæc de tempeſtatum differentia locutus Hippocrates, docuit in ipſis facultate etiam de ætatibus & regionibus; ſemper enim in omnibus quibus ſermonem quemcunque recenſet, iubet inſpicere anni tempus, regionem, ætatem; & quod in vno horum intelligis, id vult te etiam ad reliqua duo iuxta ſimilitudinem transferre; eandem ſiquidem rationem in ætatibus habet puer, quàm in quatuor temporibus ver habet; eandem iuuenis quàm æſtas; eandem ſenex, quàm autumnus; eandem decrepitus quàm hyems. Similiter etiam ex regionibus temperata veri reſpondet: calida æſtati; inæqualis calore & frigiditate, ſed redundans tamen frigiditate & ſiccitate, autumno; humida & frigida, hyemi. Hæc itaque quum docuiſſet, & præterea quod contraria contrariorum ſunt remedia, artis methodi elementa tradidit; poſtea vbi ea quæ in aphoriſmis ſunt pertractaſſet, de exuperantibus in vnoquoque anni tempore & ætate morbis, veluti ſyllabas his elementis adiunxit. Aſcribam tibi etiam orationem ipſius, quæ ad verbum ſic habet. *Morbi omnes quidem omnibus temporibus anni accidunt, ſed nonnulli magis certis quibuſdam & oriuntur & exacerbantur. Vere quidem melancholiæ, maniæ, epilepſiæ, ſanguinis profluuia, anginæ, grauedines, raucedines, tuſſes, lepra, impetigines, vitiligines, puſtulæ vulceroſæ plurimæ, phymata, articulorum dolores. Æſtate nonnulli ex his, febres continuæ & ardentes, tertianæ, & quartanæ, vomitiones, alui profluuia, lippitudines, aurium dolores, oris vlcera, genitalium putredines, & ſudamina. Autumno magna pars æſtiuorum, atque etiam febres quartanæ & erraticæ, lienes, aqua ſubter cutem, tabes, ſtillicidia vrinæ, leuitates inteſtinorum, & tormina, anginæ, aſthmata, ilei cruciatus, inſania, & melancholia. Hyeme pleuritides, peripneumoniæ, grauedines, lethargi, raucedines, tuſſes, dolores pectorum, laterum, lumborum, dolores capitis, vertigines, apoplexi.* Hæc de anni temporibus Hippocrates perſecutus, deinceps de ætatibus ita ſcribit. *Per ætates hæc accidunt paruis, & recens natis puerulis, vlcera oris, vomitus, tuſſes, vigiliæ, pauores, inflammationes vmbilici, aurium humiditates. Paulò ætate progredientibus quum dentire incipiunt, gingiuarum prurigines, febres, conuulſiones, alui fluores, maximè quum caninos edunt, & ijs potiſſimùm pueris qui corpulentiſſimi ſunt, & aluos habent aſtrictas. Adultioribus iam tonſillæ, vertebræ in occipitio ſitæ luxatio in partem interiorem,*

A ὥσπερ γὰρ ὁ ἐνιαυτὸς μετέχει μὲν πᾶσι πάντων, καὶ τῶν θερμῶν, καὶ τῶν ψυχρῶν, καὶ τῶν ξηρῶν, καὶ τῶν ὑγρῶν, οὐ γὰρ ἂν μείνειε τουτέων οὐδὲν οὐδένα χρόνον, ἄνευ πάντων τῶν ἐνεόντων ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, ἀλλ' εἰ ἕν τί γε ἐκλείποι, πάντα ἂν ἀφανισθείη. ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς ἀνάγκης πάντα συνέστηκέ τε καὶ τρέφεται ὑπ' ἀλλήλων. οὕτω δὲ καὶ εἴ τι ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκλείποι τουτέων τῶν συγγεγονότων, οὐκ ἂν δύναιτο ζῆν ὁ ἄνθρωπος. ἰσχύει δ' ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, τοτὲ μὲν ὁ χειμὼν μάλιστα, τοτὲ δὲ τὸ ἔαρ, τοτὲ δὲ τὸ θέρος, τοτὲ δὲ τὸ φθινόπωρον. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, τοτὲ μὲν τὸ φλέγμα ἰσχύει, τοτὲ δὲ τὸ αἷμα, τοτὲ δ' ἡ χολή. πρῶτον μὲν ἡ ξανθὴ, ἔπειτα δὲ B ἡ μέλαινα καλεομένη. μαρτύριον δὲ σαφέστατον εἰ θέλοις τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ δοῦναι, τὸ αὐτὸ φάρμακον τετράκις τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐμεῖται τοῦ μὲν χειμῶνος φλεγματωδέστερα, τοῦ δ' ἦρος ὑγρότερα, τοῦ δὲ θέρεος χολωδέστατα, τοῦ δὲ φθινοπώρου μελάντατα. Ταῦτα περὶ τῶν κατὰ τὰς ὥρας διαφορῶν εἰπὼν ὁ Ἱπποκράτης, ἐδίδαξεν ἐν αὐτοῖς δυνάμει περὶ τῶν ἡλικιῶν, καὶ χωρῶν. ἀεὶ γὰρ ἐν ἅπασιν οἷς ἂν ὑφηγῆται, καθ' ὁντιναοῦν λόγον ἐπιβλέπειν κελεύει, καὶ ὥραν, καὶ χώραν, καὶ ἡλικίαν. καὶ ὅτι δὲ ἐφ' ἑνὸς τούτων ἀκούεις, μεταφέρειν ἀξιοῖ σε τοῦτο, καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ δύο καθ' ὁμοιότητα. τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον ἐν ἡλικίαις ὁ παῖς ἔχει τῷ τοῦ ἦρος C ἐν ὥραις, ὡσαύτως δ' ὁ μὲν νεανίσκος, τῷ τοῦ θέρους. ὁ δὲ παρακμάζων, τῷ τοῦ φθινοπώρου, καὶ τελευταῖος ὁ γέρων τῷ τοῦ χειμῶνος. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν χωρῶν, ἡ μὲν εὔκρατος, τῷ τοῦ ἦρος, ἡ δὲ θερμὴ, τῷ τοῦ θέρους. ἡ δ' ἀνωμάλως ἔχουσα κατὰ θερμότητα, καὶ ψυχρότητα. πλεονεκτοῦσα δ' ὅμως ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι τῷ τοῦ φθινοπώρου, ἡ δ' ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ τῷ τοῦ χειμῶνος. Ταῦτά τε οὖν διδάξας, καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα, τῆς κατὰ τὴν τέχνην μεθόδου τὰ στοιχεῖα παρέδωκεν, οἷς ἐφεξῆς τὰ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς διελθὼν περὶ τῶν πλεοναζόντων καθ' ἑκάστην ὥραν τε καὶ ἡλικίαν νοσημάτων, τὰς D οἷον συλλαβὰς ἐπὶ τοῖς στοιχείοις ὑφηγήσατο. παραγράψω δέ σοι καὶ τὰς ῥήσεις αὐτοῦ κατὰ λέξιν ἐχούσας ὧδε. Νοσήματα δὲ πάντα μὲν ἐν πάσῃσιν ὥρῃσιν γίνεται, μᾶλλον δ' ἔνια κατ' ἐνίας αὐτῶν καὶ γίνεται, καὶ παροξύνεται. τοῦ μὲν ἦρος, τὰ μελαγχολικὰ, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ ἐπιληπτικὰ, καὶ αἱμάτων ῥύσιες, καὶ κυνάγχαι, καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχοι, καὶ βῆχες, καὶ λέπραι, καὶ λειχῆνες, καὶ ἀλφοὶ, καὶ ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, καὶ φύματα, καὶ ἀρθριτικά. τοῦ δὲ θέρεος, ἔνιά τε τουτέων, καὶ πυρετοὶ συνεχέες καὶ καῦσοι, καὶ τριταῖοι πυρετοὶ, καὶ τεταρταῖοι, ἔμετοί τε καὶ διάρροιαι, καὶ ὀφθαλμίαι, καὶ ὤτων πόνοι, καὶ στομάτων E ἑλκώσιες, καὶ σηπεδόνες αἰδοίων, καὶ ἱδρῶα. τοῦ δὲ φθινοπώρου, καὶ τῶν θερινῶν τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι, καὶ πλάνητες, καὶ σπλῆνες, ὕδρωπες, φθίσιες, καὶ στραγγουρίαι, καὶ λειεντερίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ κυνάγχαι, καὶ ἄσθματα, καὶ εἰλεοὶ, καὶ ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά. τοῦ δὲ χειμῶνος, πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, κόρυζαι, λήθαργοι, βράγχοι, βῆχες, πόνοι στηθέων, πλευρέων, ὀσφύος, κεφαλαλγίαι, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι. Ταῦτα περὶ τῶν ὡρῶν εἰπὼν ὁ Ἱπποκράτης, ἐφεξῆς περὶ τῶν ἡλικιῶν ὧδε γράφει. ἐν δὲ τῇσιν ἡλικίῃσι συμβαίνει τοῖσι μὲν μικροῖσι, καὶ νεογνοῖσι παιδίοισιν, ἄφθαι, ἔμετοι, βῆ- F χες, ἀγρυπνίαι, φόβοι, ὀμφαλοῦ φλεγμοναὶ, ὤτων ὑγρότητες, πρὸς δὲ τὸ ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν, οὔλων ὀδαξισμοὶ, πυρετοὶ, σπασμοὶ, διάρροιαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας, καὶ τοῖσι παχυτάτοισι τῶν παιδίων καὶ τοῖσι κοιλίας σκληρὰς ἔχουσι. πρεσβυτέροισι δὲ γινομένοισι, παρίσθμια, σπονδύλου τοῦ κατὰ ἰνίον εἴσω ὤσιες,

ἄσθματα, λιθιάσιες, ἕλμινθες στρογγύλαι, ἀσκαρίδες, ἀκροχορδόνες, σατυριασμοί, χοιράδες, στραγγουρίαι, καὶ τ' ἄλλα φύματα. τοῖσι δ' ἔτι πρεσβυτέροισι, καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι, τουτέων τε πολλὰ, καὶ πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν αἵματος ῥύσιες. τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθεα κρίνεται, τὰ μὲν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ μησὶ, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ ἔτεσι, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσιν. ὅσα δ' ἂν διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι, καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβάσκειν, ἢ τοῖσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας, χρονίζειν εἴωθε. τοῖσι δὲ νεηνίσκοισιν, αἵματος πτύσιες, φθίσιες, πυρετοὶ ὀξέες, ἐπιληψίαι, καὶ τ' ἄλλα νοσήματα, μάλιστα δὲ τὰ εἰρημένα. τοῖσι δ' ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν ταύτην, πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, λήθαργοι, φρενίτιδες, καῦσοι, διάῤῥοιαι, χολέραι, δυσεντερίαι, αἱμοῤῥοΐδες. τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι, δύσπνοιαι, κατάῤῥοι βηχώδεες, στραγγουρίαι, δυσουρίαι, ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι, καχεξίαι, ξυσμοὶ τοῦ σώματος, ἀγρυπνίαι, κοιλίης καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, ἀμβλυωπίαι, γλαυκώσιες, βαρυηκοΐαι. ταύτην τὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας ἐχρῆν πεποιῆσθαι τὸν Πλάτωνα μᾶλλον, εἴπερ γε φιλοσόφῳ προσήκει ὁ περὶ τάξιν καὶ μέθοδον χρῆσθαι, καὶ διδασκαλίᾳ, καὶ μᾶλλον ἢ τοῖς ἰατροῖς. ἀλλ' ἴσως οὐκ ἠδύνατο περὶ τῶν τοιούτων ἀκριβῶς διελθεῖν ἐμπειρίας δεομένων, αὐτὸς οὐκ ἐντρίβων τῶν ἔργων τῆς ἰατρικῆς· καὶ κατὰ τοῦτο ἐπαινεῖν αὐτὸν προσήκει, περὶ ὧν ἀκριβῶς οὐκ ἠπίστατο μηδ' ἐπιχειρήσαντα λέγειν. ἀλλ' ἐκεῖνά γε δυνατὸν ἦν αὐτῷ παρ' αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως μεμαθηκέναι τὰ λελεγμένα κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. κατὰ δὲ τὰς ὥρας, τοῦ μὲν ἦρος καὶ ἄκρου τοῦ θέρεος, οἱ παῖδες καὶ οἱ τούτων ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν ἄριστά τε διάγουσι, καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα. τοῦ δὲ θέρεος, καὶ τοῦ φθινοπώρου, μέχρι μέν τινος, οἱ γέροντες. τὸ δὲ λοιπὸν, καὶ τοῦ χειμῶνος οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσιν. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν εἰρημένων ἡλικιῶν ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὁμοδιαίτων ἐξετάσαι τις δύναται, προήκων ἤδη κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὡς εἰκὸς ἦν Πλάτωνα προήκειν ὅτε ἔγραφε τὸν Τίμαιον. ἀμελῶς οὖν ἔσχε περί τε τὴν αὐτῶν τούτων ἐξέτασιν. ἔτι τε μᾶλλον ὧν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης περὶ τῶν πλεοναζόντων νοσημάτων ἐν ἑκάστῃ τῶν ἡλικιῶν τε καὶ ὡρῶν, ὡς εἴγε προσέσχηκε τὸν νοῦν αὐτοῖς, οὐκ ἂν ἐγεγράφει ταῦτα. τὸ μὲν οὖν ἐκ πυρὸς ὑπερβολῆς μάλιστα νοσῆσαν σῶμα, συνεχῆ καύματα καὶ πυρετοὺς ἀπεργάζεται. τὸ δὲ ἐξ ἀέρος, ἀμφημερινούς, τριταίους δὲ ἐξ ὕδατος, διὰ τὸ νωθέστερον ἀέρος καὶ πυρὸς αὐτὸ εἶναι. τὸ δὲ γῆς τέταρτον ὂν νωθέστατον τούτων ἐν τετραπλασίαις περιόδοις χρόνου καθαιρόμενον, τεταρταίους πυρετοὺς ποιῆσαν, ἀπαλλάττεται μόλις. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ πρῶτον μὲν ἡμάρτηκε κατὰ τὰ κοινὰ στοιχεῖα ἁπάντων σωμάτων, οὐ κατὰ τὰ τῶν ἐναίμων ζῴων ποιησάμενος τὴν αἰτιολογίαν τῶν περιοδικῶν πυρετῶν. ἄμεινον γὰρ ἦν ἃ καὶ δεῖξαι δυνάμεθα κατὰ τὸ σῶμα πλεονάζοντα, ταῦτ' ἰᾶσθαι. δεύτερον δ' ὅτι τῶν ἀμφημερινῶν καὶ τριταίων πυρετῶν, οὐδ' ἐγγὺς ἧκε τῆς ἀληθοῦς αἰτίας. φαίνεται γὰρ ἐναργῶς ἐπὶ μὲν τῶν ἀμφημερινῶν ὁ φλεγματώδης πλεονάζων χυμὸς, ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς ὤν. ἐπὶ δὲ τῶν τριταίων, ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς. πάλιν αὖ καὶ οὗτος ἄκρως θερμὸς, καὶ ξηρός. ὥστ' ἐπὶ τούτου μὲν ἐχρῆν εἰρῆσθαι πλεονάζειν τὸ τοῦ πυρὸς στοιχεῖον, ἐπ' ἀμφημερινοῦ δὲ τὸ τοῦ ὕδατος, ὥσπερ ἐν τοῖς τεταρταίοις, χυμὸν μὲν τὴν μέλαιναν χολὴν, στοιχεῖον δὲ τὴν γῆν. ὅστις δ' ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἀκριβῶς ἐκμαθεῖν βούλεται τὴν φύσιν, ἔν τε τοῖς περὶ κρίσεων ὑπομνήμασι, κἀν τοῖς περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πυρετῶν, ἐξειργασμένον τὸν λόγον ἔχει.

A *aſthmata, calculi, lumbrici teretes, aſcarides, verrucæ, ſatyriaſis, ſtruma, urinæ ſtillicidia, alſáque tubercula. Prouectioribus adhuc & iam puberibus magna horum pars accidit, atque etiam febres diuturnæ potius, & ſanguinis è naribus profuſiones. Plurimi verò affectus puerorum iudicantur aut intra quadrageſimum diem, aut intra ſeptimum menſem, aut intra ſeptimum annum, aut quum ad pubertatem itur. Qui autem perdurarint, nec ſolui potuerint pubeſcenti, aut fœminæ quum menſtrua erumpunt, eis conſeneſcere aſſolent. Adoleſcentibus ſanguinis excreationes, tabes, febres acutæ, comitiales, & reliqui morbi, ſed præcipuè quos enumeraui. Qui hanc* B *ætatem exceſſerunt, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, phrenitides, ardores, alui fluores, choleræ, difficultates inteſtinorum, hæmorrhoides. Maioribus natu difficultates ſpirandi, deſtillationes cum tuſſi, ſtillicidia urinæ, difficultates urinæ, articulorum dolores, nephritides, vertigines, apoplexiæ, cachexia, aſpredines totius corporis, vigiliæ, alui, oculorum, & narium humiditates, lippitudines oculorum, glaucomata, aurium grauitates.* Hunc ordinem diſciplinæ Platonem feciſſe oportebat potius, Siquidem philoſopho conuenit & methodo & diſciplina etiam magis quàm medicis C vti; ſed fortè non potuit de eiuſmodi, quæ experientiam requirunt, exactè tractare, vt qui non verſatus ſit in medicinæ operibus: atque hoc nomine laudare ipſum oportet, quod ne aggreſſus quidem ſit dicere de iis quæ exactè non pernouerat, verùm illa poterat ab ipſa rerum natura didiciſſe, quæ in aphoriſmis in hunc modum dicta ſunt. *Per tempora anni pueri, & qui ætate his proximi ſunt, vere, atque prima æſtate optimè degunt; ſenes æſtate & autumno aliquandiu, reliquo autumni tempore & hyeme qui media ſunt ætate, melius valent.* Proinde hæc de D commemoratis ætatibus in ſeipſo, & coætaneis & conuictoribus aliquis poteſt exquirere ætate iam prouectior, vt conſentaneum erat Platonem prouectiorem eſſe, quum Timæum conſcriberet. Itaque de his ipſis diſquiſitionem neglexit, magiſque adhuc eorum quæ Hippocrates conſcripſit de morbis quibus ſingulę & ætates, & anni tempora abundant. *Itaque corpus ignis exceſſu potiſſimùm laborans, continuos æſtus & febres efficit; quod aëris exceſſu, quotidianas; aquæ, tertianas, eóque aqua ſegnior ſit quàm ignis & aër; terra autem elementum quartum quum ſit* E *horum tardiſſimum, quadruplici temporis circuitu purgatum, quartanas febres molitum, vix diſcedit.* In hac oratione primum quidem errauit quod in communia omnium corporum, non in ſanguineorum animantium elementa, febrium circuitu redeuntium cauſam retulit. Satius enim erat quæ etiam oſtendere poſſumus in corpore redundare, his mederi; deinde quoniam ad veram quotidianarum tertianarúmque febrium cauſam ne propè quidem acceſſit. Apparet enim euidenter in quotidianis pituiroſus ſuperare humor, qui humidus eſt & frigidus; in tertianis F flauæ bilis, & hic rurſus calidus & ſiccus. Quare in hac dicendum erat ignis elementum ſuperare, in quotidiana aquæ, quemadmodum in quartanis humorem quidem atram bilem, elementum verò terram. Porrò qui ſingulorum quę dicta ſunt naturam exactè volet condiſcere, in commentariis, tum de criſibus, tum de febrium differentiis, elaboratam diſputationem habet.

Ego

Ego autem non conſueui frequenter de eiſdem eadem ſcribere, verùm ſemel, vel etiam bis nonnunquam demonſtrationem interpretatus, in aliis libris concluſione demonſtrationis vtor; quemadmodum etiam de eo quòd tria ſint principia facultatum corpus noſtrum regentium, quum ſemel in primis huius operis libris demonſtraſſem, in aliis omnibus ex parato ſumo, ſolùm in memoriam reducens nonnullis quòd id monſtratum eſt; atque in præſentia abundè eſt tantùm repetere de iis quæ illic oſtenſa ſunt, nempe febres acutiſſimas ardentiſſimáſque ex flaua bile generari, & ex genere ardentium febrium tertianam quoque exiſtere. Porrò explicata in illis cauſa eſt, cur non ſit continua, quemadmodum ardens, ſed intermittens fiat. Hæc igitur Plato non accuratè nouit ex Hippocratis arte, etſi conaretur virum ſequi, ac de pituita prætereà alba, quòd enim ampullæ aſſumptæ quæ ſigillatim propter paruitatem videri non poſſunt, vt ioquit, iunctæ autem ſimul, & in molem excitatæ, viſibilem generant huiuſmodi humorem, rationi conſentaneum ſimul eſt, & probabile. Quòd autem ex colliquata molli carne pituita nonnunquam fiat, abſurdiſſimum, niſi quis Prodicus nomen immutans, amaram bilem, pituitam nuncupet, eò quòd ſentiat appellationem ei inditam eſſe à verbo πεφλέχθαι, quod eſt incenſum eſſe. Verùm Plato ipſe huiuſmodi bilem humorem calidiſſimum, eſſe pernouit, in quibus ait; *Quæ autem corporis partes incendi dicuntur, à bilis æſtu & flamma omnes infeſtantur.* Et poſt hæc deinceps. *Quæ quum reſpirat extrinſecus, omnigenas tuberculorum ſpecies feruens emittit; intus autem cohibita, igneos morbos plurimos procreat.* Conſtat itaque Platonem conſueta amaræ bilis appellatione vti, quæ in totum flaua colore eſt, pallida autem nonnunquam efficitur, vbi copioſam humiditatem ſeroſam aſſumpſerit. Quinetiam ex eo ipſo quod appoſuerit, inflammari ob bilem, certum eſt non in appellatione erraſſe ipſum, ſicuti Prodicum, ſed in naturæ humoris cognitione. Dicit autem de eo in hunc modum. *Rurſus mollis recentiſque carnis portio quadam cum aere colliqueſcit; hac autem vbi ventum conceperit, & circumprehenſa ab humiditate, & ampullæ ex hoc affectu conſtituta ſigillatim propter paruitatem inuiſibiles, vniuerſa autem in molem coëuntes, viſibilem colorem habeant, ob ſpumæ generationem aſpectu album, hanc omnem carnis mollis colliquationem cum ſpiritu implicatam, albam eſſe pituitam dicimus.* Ac non multò poſt rurſus ſic de eadem ſcribit. *Alba verò pituita propter ampullarum ſpiritum difficilis intus incluſa, ad exteriorem cutem reſpirans, mitior quidem, ſed corpus albis vitiliginibus inficit, & harum vicinos morbos procreat.* In hac ſanè oratione probè de affectibus pronunciauit, qui à pituita oriuntur. Quum autem ſcriberet priùs omnem teneræ carnis colliquationem cum ſpiritu iunctam, albam eſſe pituitam dicimus, non rectè. Quippe oſtenſum eſt quomodo pituita ex alimento natura frigidiore, minùs quàm par eſt ab inſito calore elaborato, generetur. Caro verò colliquata ſimilem facit colore colliquationem pallidæ bilis in albedinem magis vergens, vt is color ſit qui ſubpallidus, fuluus appellatur;

A ἐγὼ δ' οὐκ εἴωθα πολλάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ γράφειν, ἀλλ' ἅπαξ ἢ καὶ δὶς, ἐνίοτε τὴν ἀπόδειξιν εἰπὼν ἐν τοῖς ἄλλοις βιβλίοις τῷ συμπεράσματι τῆς ἀποδείξεως χρῶμαι. καθάπερ καὶ περὶ τοῦ τρεῖς εἶναι τὰς ἀρχὰς τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, ἅπαξ ἀποδείξας ἐν τοῖς πρώτοις βιβλίοις τῆσδε τῆς πραγματείας, ἐν ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἐξ ἑτοίμου λαμβάνω, μόνον ἀναμιμνήσκων ἐνίοις ὡς ἀποδέδεικται. καὶ νῦν γοῦν ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτον ἀναμνῆσαι περὶ τῶν ἐν ἐκείνοις δεδειγμένων, ὡς τοὺς ὀξυτάτους τε καὶ καυσωδεστάτους πυρετοὺς ἡ ξανθὴ χολὴ γεννᾷ, καὶ ὡς τοῦ γένους
B τῶν καυσωδῶν πυρετῶν ἐστὶ, καὶ ὁ τριταῖος. εἴρηται δ' ἐν ἐκείνοις ἡ αἰτία, δι' ἣν οὐκ ἔστι συνεχὴς ὥσπερ ὁ καῦσος, ἀλλὰ διαλείπων γίγνεται. τοῦτο οὖν ὁ Πλάτων οὐκ ἀκριβῶς ἔγνω τῆς Ἱπποκράτους τέχνης, καίτοι πειρώμενος ἕπεσθαι τἀνδρὶ, καὶ προσέτι γε περὶ τοῦ λευκοῦ φλέγματος. τὸ μὲν γὰρ πομφολύγων ἐναπολαμβανομένων, ἀοράτων μὲν διὰ σμικρότητα, καθάπερ αὐτὸς ἔφη, συναπασῶν δὲ τὸν ὄγκον παρεχομένων, ὁρατὸν γεννᾶσθαι τὸν τοιοῦτον χυμὸν, εὔλογόν τε ἅμα καὶ πιθανόν. τὸ δ' ἐκ συντήξεως ἁπαλῆς σαρκὸς γενέσθαι ποτὲ φλέγμα, τῶν ἀτοπωτάτων ἐστὶ, πλὴν
C εἴ τις Πρόδικος ὑπαλλάττων τοὔνομα τὸν πικρόχολον χυμὸν ὀνομάζει φλέγμα, διὰ τὸ νομίζειν ἀπὸ τοῦ πεφλέχθαι τὴν προσηγορίαν αὐτῷ γεγονέναι. ἀλλ' ὅ γε Πλάτων αὐτὸς οἶδε θερμότατον ὄντα τὸν τῆς τοιαύτης χολῆς χυμὸν ἐν οἷς φησιν. ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται τοῦ σώματος ἀπὸ τοῦ καίεσθαί τε, καὶ φλέγεσθαι διὰ χολὴν γέγονε πάντα, καὶ τούτων ἐφεξῆς. λαμβάνουσα μὲν ἀναπνοὴν ἔξω παντοίας, ἀναπέμπει ζέουσα φύματα, καθειργνυμένη δ' ἐντὸς, πυρίκαυτα νοσήματα πολλὰ ἐμποιεῖ. δῆλος οὖν ἐστι τῇ συνήθει προσηγορίᾳ κατὰ τοῦ πικροχόλου χυμοῦ χρώμενος, ὥσπερ
D τοὐπίπαν ἐστὶν ξανθὸς τὴν χρόαν. καὶ ὠχρὸς δ' ἐνίοτε γίγνεται πολλὴν ὀῤῥώδη προσλαβὼν ὑγρότητα. καὶ μέντοι κἀξ αὐτοῦ τοῦ προσθεῖναι τῷ φλέγεσθαι διὰ τὴν χολὴν, δῆλός ἐστιν οὐκ ἐν τῇ προσηγορίᾳ σφαλλόμενος ὥσπερ ὁ Πρόδικος, ἀλλ' ἐν τῇ γνώσει τῆς φύσεως τοῦ χυμοῦ. λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον. τὸ δ' αὖ μετ' ἀέρος τηκόμενον ἐκ νέας, καὶ ἁπαλῆς σαρκός· τούτου δ' ἀνεμωθέντος καὶ ξυμπεριληφθέντος ἀπὸ ὑγρότητος, καὶ πομφολύγων ξυστασῶν ἐκ τοῦ πάθους τούτου, καθ' ἑκάστην μὲν ἀοράτων διὰ σμικρότητα, ξυναπασῶν δὲ τὸν ὄγκον παρεχομένων ὁρατὸν χρῶμα
E ἐχουσῶν, διὰ τὴν τοῦ ἀφροῦ γένεσιν ἰδεῖν λευκόν. ταύτην πᾶσαν τηκεδόνα ἁπαλῆς σαρκὸς μετὰ πνεύματος συμπλακεῖσαν, λευκὸν εἶναι φλέγμα φαμέν. καὶ μετ' οὐ πολλὰ δὲ πάλιν, οὕτως ὑπὲρ αὐτοῦ γράφει. τὸ δὲ λευκὸν φλέγμα διὰ τὸ τῶν πομφολύγων πνεῦμα χαλεπὸν ἀποληφθὲν, ἔξω δὲ τοῦ σώματος ἀναπνοὰς ἴσχον ἠπιώτερον μὲν, καταποικίλλει δὲ τὸ σῶμα λεύκας ἀλφούς τε, καὶ τὰ τούτων ξυγγενῆ νοσήματα ἀποτίκτει. ἐν ταύτῃ μὲν τῇ ῥήσει, καλῶς ἀπεφήνατο περὶ τῶν γινομένων ἀπὸ τοῦ φλέγματος παθῶν, ἡνίκα δ' ἔλεγεν ἔμπροσθεν τὴν πᾶσαν τηκεδόνα ἁπαλῆς σαρ-
F κὸς μετὰ πνεύματος συμπλακεῖσαν, λευκὸν εἶναι φλέγμα φαμὲν, οὐκ ὀρθῶς. δέδεικται γὰρ ὅτι τοῦ φλέγματος γένεσις ἐκ τροφῆς φύσει ψυχροτέρας ἐνδεῶς ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας κατεργασθείσης ἀποτελουμένη. τηκομένη δὲ σὰρξ, ὅμοιόν τι ποιεῖ τὸ σύντηγμα τῇ χρόᾳ τῆς ὠχρᾶς χολῆς, ἐπὶ τὸ λευκότερον ῥέπον, ὡς εἶναι τὸ καλούμενον ὕπωχρον πυῤῥόν.

ἔστι δὲ καὶ παχύτερον τὸ σύντηγμα τοῦτο τῆς ὠχρᾶς χολῆς, καὶ δυσωδέστερον, καί τινα γλισχρότητα πολλάκις ἔχον ἐν ἑαυτῷ, καὶ λιπαρότητα. ταῦτα μὲν ἱκανὰ περὶ χυμῶν ἐγνῶσθαι πρός γε τὸ παρὸν εἰ μέλλοιμεν, ὥς τινες τῶν φίλων ἀξιοῦσιν, ἐξηγεῖσθαι τὰ κατὰ τὸν Τίμαιον ἰατρικῶς εἰρημένα.

A eſt autem craſſior hæc colliquatio quàm ſit pallida bilis & peius olet, nonnullámque viſcoſitatem ſubinde, & pinguedinem io ſe continet. Hæc ſaoè abundè ad præſens inſtitutum de humoribus cogoita ſunt, ſi interpretaturi ſumus, vt nonnulli amicorum cẽſent, ea quæ io Timæo medicè dicta ſunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τίς ἡ τοῦ Ἱπποκράτους τε, καὶ τίς ἡ τοῦ Πλάτωνος δόξα περὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας.

Καὶ τὰ λοιπὰ δὲ τῶν κατὰ τὸ βιβλίον λόγων διὰ κεφαλαίων ῥηθήσεται, συνόψεως ἕνεκεν, ἐν οἷς τε ὁμολογοῦσιν οἱ ἄνδρες ἀλλήλοις, ἐν οἷς τε διαφέρονται, διὰ μακροτέρων τε κατὰ τὴν ἐσομένην ἡμῖν ἐξήγησιν αὖθις εἰρήσεται. λέγοντος οὖν Ἱπποκράτους ἀεὶ τὸ σύμφυτον θερμὸν αἴτιον εἶναι πάντων τῶν φυσικῶν ἔργων, ὁ Πλάτων οὐ θερμὸν, ἀλλὰ πῦρ ὀνομάζει. ἴδωμεν δὴ ὅπως ὑπ' αὐτοῦ διοικεῖσθαι λέγει τὰ τῶν ζώων σώματα. πᾶν ζῶον πάντως περὶ τὸ αἷμα, καὶ τὰς φλέβας αὐτοῦ θερμότητα ἔχει, οἷον ἐν ἑαυτῷ πηγήν τινα ἐνοῦσαν πυρός. πλὴν μὲν οὖν πάντα καλῶς εἶπεν. οὐ γὰρ ἐκ παρατρίψεως τοῦ κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεύματος ἡ θερμασία γεννᾶται κατὰ τὰ τῶν ζώων σώματα, καθάπερ ἐκτὸς ἐπὶ λίθων τε καὶ ξύλων, ἀλλ' ἔμπαλιν ὑπὸ τῆς συμφύτου θερμασίας αἱ κινήσεις αὐτῶν γίνονται. ὅταν οὖν ψυχθῇ τὸ σῶμα διὰ κρύος, ἢ φάρμακον, ἢ οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἀλλοιουμένου τῶν κατ' αὐτὸ, παύονται μὲν αὐτίκα αἱ τῶν ἀρτηριῶν κινήσεις· αἵτε κατὰ τὰ νεῦρα καὶ μῦς. οὐ μὴν πυρός γε πηγὴν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐμφύτου θερμοῦ βέλτιον ἦν εἰρῆσθαι κατὰ τὰ σώματα ἡμῶν, ὡς Ἱπποκράτης ὀνομάζει διὰ παντός. εἴπερ γὰρ ὑπὸ πυρὸς ἡ πέψις γίνεται τῶν σιτίων, ἥτ' ἀνάδοσις, ἥθ' αἱμάτωσις, ἥτε θρέψις, ἄμεινον ἂν ἐπὶ τῶν πυρεττόντων ὀξέως ἐφαίνετο ταῦτα ἐπιτελούμενα. τὸ δὴ ἔμφυτον θερμὸν, εὔκρατόν ἐστι κατὰ μὲν οὐσίαν ἐν αἵματι, καὶ φλέγματι τὴν ὕπαρξιν ἔχον μάλιστα, κατὰ δὲ ποιότητα μικτὸν ὂν εὐκράτως ἐκ θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος. ἀσφαλέστερον οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἔφη, τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς, εἰ δὲ μὴ τὸ σῶμα ἀναλίσκεται. γέρουσι δ' ὀλίγον τὸ θερμὸν, διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέονται, ὑπὸ πολλῶν μὲν γὰρ ἀποσβέννυνται· διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες, ψυχρὸν γὰρ τὸ σῶμα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον κἀν τῷ περὶ φύσιος ἀνθρώπου, τῇ πρώτῃ τῶν ἡλικιῶν τὸν ἄνθρωπον ἔφη θερμότατον ὑπάρχειν αὐτῇ, καθάπερ ψυχρότατον ἐν τῇ τοῦ γήρως ἐσχάτῃ. οὐχ ἁπλῶς θερμότατον, ὥσπερ ἐν τοῖς καύσοις πυρετοῖς, ἀλλὰ τῷ ἐμφύτῳ θερμῷ θερμότατον εἴπομεν εἶναι τὸ γεννηθὲν ἄρτι παιδίον τῇ οὐσίᾳ. διὰ τοῦτο οὖν ἐν ἀφορισμοῖς, πρῶτον μὲν ἔφη. τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν, ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἤδη προὔγραψα τὸν ἀφορισμόν. ἄλλα δ' ὁμολογοῦντα αὐτῷ, γράφει κατὰ λέξιν οὕτως αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος, θερμόταται φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι. ἐν ταύτῃσιν οὖν τῇσιν ὥρῃσι, καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον, καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πολὺ, τροφῆς οὖν πλείονος δεῖται, σημεῖον δὲ αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί. τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἔφη πλεῖστον εἶναι χειμῶνος, οὗ τὸ ἐπίκτητον ἐπὶ τοῦ θέρους πλεονάζει. μηκύνειν δ' οὐ χρὴ περὶ τῆς γνώμης αὐτοῦ, κατὰ τόνδε τὸν λόγον,

CAPVT VII.

Quæ Hippocratis, quæ Platonis ſententia fuerit de calore natiuo.

B AC reliquæ ſanè libri rationes ſummatim compendij gratia explicabuntur, in quibus inter ſe viri conſentiunt, & in quibus diſſentiunt, vberiúſque in futura expoſitione iterum dicetur. Quum itaque Hippocrates dicat ſemper inſitum calorem omnium naturæ operum eſſe quammaximè cauſam, Plato non calorem, ſed ignem nominet, videamus autem quomodo animantium corpora ab eo gubernari pronunciet. Omne animal in ſanguine & venis calorem ſuum prorſus obtinet, ceu in ſeipſo fontem quendam ignis; itaque omnia probè dixit. Non enim ex attritu arteria- C rum, ſpiritus calor in animantium corporibus generatur, ſicuti foris in lapidibus & lignis, ſed contrà ab innato calore motus ipſorum fiunt. Quum igitur corpus perfrigeratum eſt algore, aut medicamento, aut nullo aliorum quæ in ipſo ſunt alterato, ceſſant quidem protinus arteriarum motus, item in neruis & muſculis. Non igitur ignis fontem, ſed potiùs inſiti caloris, præſtiterat dixiſſe in corporibus noſtris, quemadmodum Hippocrates ſemper nominat. Si enim ab igne ciborum fit concoctio, diſtributio, ſanguificatio, & nutritio; meliùs vtique in febricitantibus acutè, D hæc perfici viderentur. Sed inſitus calor temperatus eſt, ſubſtantia quidem in ſangine, & pituita conſiſtens potiſſimum; qualitate autem mixtus temperatè ex caliditate & frigiditate. Tutius igitur Hippocrates dixit. *Qui creſcunt, plurimum innati caloris obtinent; itaque plurimo cibo indigent; alioqui corpus abſumitur. Senibus verò parum caloris ineſt, & ob eam rem paucis egent fomitibus, quippe quia multis oppreſſi extinguantur. Hinc etiam febres non æquè acutæ ſenibus accidunt, corpus enim eorum frigidum eſt.* Hac igitur ratione etiam in libro de E natura hominis, prima ætate hominem calidiſſimum eſſe ſe ipſo retulit, ſicuti frigidiſſimum in extrema ſenecta, non ſimpliciter calidiſſimum, quemadmodum in ardentibus febribus, ſed inſito calore calidiſſimum eſſe diximus ſubſtantiâ puerum nuper natum. Propterea igitur in aphoriſmis primum quidem ſcripſit. Qui creſcunt, plurimum habent caloris innati. Sed iam priùs citaui aphoriſmum. Alia verò quæ ipſi conſentiunt, ad verbum ſic tradit. *Ventres hyeme & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi.* F *Itaque per ea tempora cibi liberalius dari debent. Caloris enim natiui copia magna ineſt, vt cibus proinde plenior requiratur, argumento ætates ſunt, & athletæ.* Inſitum calorem hyeme eſſe copioſiſſimum tradidit, cuius aſcititius æſtate abundant. Verùm in ſententia hoc ſermone explicanda immorari diutius non oportet,

quum

A quum aphoriſmos commentariis ſeptem expoſuerim; alium verò librum aduerſus Quinti diſcipulum Lycum conſcripſerim, qui quum non intelligeret cuiuſmodi inſitum calorem vellet, aphoriſmis nuper citatis contradixit. In præſentia igitur ſufficiet Platonis verba apponere, quæ in Timæo de alimenti diſtributione diſputans conſcripſit. Orditur ea hoc pacto. *Hinc verò aquæductum hoc modo deduxerunt, quem facilius perſpiciemus, ſi hoc inter nos primum conueniat, nempe quòd quæcunque ex minutioribus componuntur, ea matora continent; quæ verò ex grandioribus, minutiora non poſſunt. Ignis autem præ* B *cæteris omnibus minutiſſimis conſtat particulis; ideóque aquam, aërem, terram, & quæ ex his componuntur omnia, penetrat, vſque adeò vt nihil ipſum valeat cohibere. Idem quoque de noſtro ventre cogitandum eſt; quippe cibos & potus ingeſtos retinet; ſpiritum verò & ignem, quum y conſiſtentia tenuiſſimi ſint, cohibere non poteſt. His igitur vſus eſt Deus ad irrigationem ex ventre in venas perficiendam, quare reticulum ex aëre & igne inſtar gibboſæ lagenæ contexuit.* Ideò aëre & igne vti naturam ad cibi concoctionem, ſanguificationem & diſtributionem rectè dictum eſt. Rete C autem ex ipſis factum eſſe, & non per tota temperamentum, minus laudo, ſicuti oec quòd ignem nominet ipſe, quum liceat, vt Hippocrates ait, inſitum calorem, ſed videtur ita appellare, vt nos admoneat, propter ignis mixtionem cum aliis elemeotis calorem corporis foràs ex alto efferri. Videtur autem noonuoquam etiam ignis oomen ad calidi appellationem transferre, veluti & in hac oratione. *Calorem ſanè ſecundum naturam putandum eſt in regionem ſuam extra ad id quod ſibi connatum eſt, emanare.* His conſentiunt hæc quoque. D *Et ob hanc rationem per totum omnium animalium corpus, alimenti liquores ita fluxiles euaſerunt, recenter autem inciſi, & à cognatis ſuis accepti, partim fructibus, partim germinibus, quæ Deus alimoniam corporis noſtri produxit. Colores quidem propter commiſtionem omnigenos obtinent, ſed rubens color plurimus in his præualet, cuius natura ex ignis portione & abſterſione in humido facta prouenit. Propterea eius quod in totum corpus permanet, color, talis aſpectus eſt, qualem diximus, quod etiam ſanguinem appellamus.* Rubrum colorem generari dicit in ſanguine, propter ignis abſterſionem, quod eſt veluti depoſitio ſuæ qualitatis facultatiſque. E Quare ex ignei elementi & humiditatis ſuſcipientis id, temperamento, generari ſanguinem affirmat. Quum autem humiditas noo exacta aquæ ſit, ſed terreſtre etiam aliquid obtineat, vt craſſities eius innuit, ex omnibus ſanguis procreatus eſt, aſſumens neceſſariò ſubſtantiæ aëreæ quoque nonnihil, vt alibi oſtenſum eſt. Apparet autem & in his Plato Hippocratem ſequi, nam inſitum calorem authorem eſſe proouneiat ciborum in ventriculo concoctionis, & inde in iecur venáſque diſtributionis, præterea F vt ſanguis fiat, & in totum corpus feratur, concoquatúrque.

A τοὺς μὲν ἀφορισμοὺς ἐξηγησάμενος δι' ὑπομνημάτων ἑπτά, βιβλίον δ' ἄλλο γεγραφότος πρὸς τὸν Κοΐντου μαθητὴν Λύκον, ὃς οὐ νοήσας ὁποῖόν τι τὸ ἔμφυτον θερμὸν ὁ Ἱπποκράτης βούλεται, ἀντεῖπε πρὸς τοὺς εἰρημένους ἀρτίως ἀφορισμούς. νυνὶ οὖν ἀρκέσει τὰς τοῦ Πλάτωνος παραγράψαι ῥήσεις, ἃς ἐν τῷ περὶ τροφῆς ἀναδόσεως λόγῳ κατὰ τὸν Τίμαιον ἔγραψεν, ἄρχεται δ' αὐτῶν ὧδε. τὸ ἐντεῦθεν ἤδη τὴν ὑδραγωγίαν προεσκεύασαν τρόπῳ τινὶ τοιῷδε, ὃν κατοψόμεθα ῥᾷον προδιομολογησάμενοι τὸ τοιόνδε· ὅτι πάντα ὅσα ἐξ ἐλαττόνων συνίσταται, στέγει τὰ μείζω, τὰ δ' ἐκ μειζόνων τὰ B σμικρότερα οὐ δύναται. πῦρ δὲ πάντων μερῶν μικρομερέστατον, ὅθεν δι' ὕδατος, καὶ γῆς ἀέρος τε, καὶ ὅσα ἐκ τούτων συνίσταται διαχωρεῖν, καὶ στέγειν οὐδὲν αὐτὸ δύναται. ταὐτὸν δὴ καὶ περὶ τῆς παρ' ἡμῖν κοιλίας διανοητέον, ὅτι σιτία μὲν καὶ ποτὰ ὅσα ἂν εἰς αὐτὴν ἐμπίσῃ, στέγει. πνεῦμα δὲ καὶ πῦρ σμικρομερέστατα ὄντα, τῆς αὐτῆς συστάσεως οὐ δύναται. τούτοις οὖν κατεχρήσατο θεὸς εἰς τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὰς φλέβας ὑδρείαν, πλέγμα ἐξ ἀέρος, καὶ πυρὸς ὃν οἷον οἱ κυρτοὶ ξυνυφηνάμενος. τὸ μὲν οὖν ἀέρι, καὶ πυρὶ χρῆσθαι τὴν φύσιν πρὸς πέψιν τροφῆς, αἱματωσίν τε καὶ ἀνάδοσιν C ὀρθῶς εἴρηται. τὸ δ' ἐξ αὐτῶν πλέγμα γεγονέναι, καὶ μὴ δι' ὅλων κεκρᾶσθαι, οὐκέτ' ἐπαινῶ, καθάπερ οὐδὲ τὸ πῦρ ὀνομάζειν αὐτόν, ἐξὸν ὡς Ἱπποκράτης, ἔμφυτον θερμόν. ἀλλ' ἔοικεν οὕτω καλεῖν, ἀναμιμνήσκειν ἡμᾶς βουλόμενος, ὅτι διὰ τὴν τοῦ πυρὸς μῖξιν σὺν τοῖς ἄλλοις στοιχείοις, ἡ πρὸς τὰ ἐκτὸς ἐκ τοῦ βάθους φορὰ γίγνεται τῆς κατὰ τὸ σῶμα θερμασίας. φαίνεται γοῦν ποτε καὶ μεταλαμβάνων αὐτὸς εἰς τὴν τοῦ θερμοῦ προσηγορίαν, τὸ τοῦ πυρὸς ὄνομα. καθάπερ καὶ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. τὸ θερμὸν δὴ κατὰ φύσιν εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἔξω, πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμολογητέον ἰέναι. τούτοις δ' ὁμολογεῖ, καὶ τάδε. D καὶ διὰ ταῦτα δὴ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ἅπασι τοῖς ζώοις τὰ τῆς τροφῆς νάματα οὕτως ἐπίρρυτα γεγονέναι. νεότμητα δὲ καὶ ἀπὸ συγγενῶν ὄντα, τὰ μὲν καρπῶν, τὰ δὲ χλόης, ἃ ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἡμῖν ἐφύτευσεν εἶναι τροφήν, παντοδαπὰ μὲν χρώματα ἴσχει διὰ τὴν σύμμιξιν. ἡ δ' ἐρυθρὰ πλείστη περὶ αὐτὰ χρόα διαθεῖ, τῆς τοῦ πυρὸς τομῆς τε καὶ ἐξομόρξεως ἐν ὑγρῷ δεδημιουργημένης φύσεως, ὅθεν τοῦ κατὰ τὸ σῶμα ῥέοντος τὸ χρῶμα ἔσχεν οἵαν ὄψιν διεληλύθαμεν, ὃ καλοῦμεν αἷμα. τὴν ἐρυθρὰν χρόαν γεννᾶσθαί φησιν ἐν τῷ αἵματι διὰ τὴν τοῦ πυρὸς ἐξόμορξιν, E ὅπερ ἐστὶν οἷον ἐναπόθεσις τῆς αὐτοῦ ποιότητός τε καὶ δυνάμεως, ὥστ' ἐκ κράσεως τοῦ τε πυρώδους στοιχείου, καὶ τῆς δεξαμένης ὑγρότητος, αὐτὸ γεννᾶσθαί φημι τὸ αἷμα. τῆς δ' ὑγρότητος οὐκ ἀκριβοῦς ὕδατος ὄντος, ἀλλά τι καὶ γεῶδες ἐχούσης, ὡς δηλοῖ τὸ πάχος αὐτοῦ, ἐξ ἁπάντων ἐγεννήθη τὸ αἷμα, προσλαμβάνον ἐξ ἀνάγκης τι καὶ τῆς ἀερώδους οὐσίας, ὡς ἐν ἑτέροις δέδεικται. φαίνεται τοιγαροῦν κἀν τούτοις ὁ Πλάτων ἑπόμενος τῷ Ἱπποκράτει. τὸ γὰρ ἔμφυτον θερμὸν αἴτιον εἶναί φησι, τῆς τε κατὰ τὴν γαστέρα πέψεως τῶν σιτίων, καὶ τῆς ἐντεῦθεν εἰς ἧπάρ τε, καὶ φλέβας ἀναδόσεως, καὶ F προσέτι τῆς αἱματώσεως, καὶ τῆς εἰς ὅλον τὸ σῶμα φορᾶς τε καὶ πέψεως.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ὅτι τὴν ὁλκὴν οὐκ ἔγνω ὁ Πλάτων, καὶ διὰ τοῦτο τὴν περὶ τῆς αἰτίας τῆς ἀναπνοῆς ψευδῆ κατέλιπε δόξαν.

ἘΝ μέντοι τῇ περὶ ἀναπνοῆς δόξῃ διενήνεκται πρὸς ἑαυτὸν οὐ σμικρά. πρῶτον μὲν τῷ διαπνοῆς μᾶλλον αἰτίαν εἰπεῖν, οὐκ ἀναπνοῆς, εἶτ' οὐδὲ ταύτης ἀμέμπτως, ἀναιρεῖ γὰρ ὁλκὴν, ᾗ πρὸς πολλὰ τῶν φυσικῶν ἔργων ὁ Ἱπποκράτης χρῆται, διὰ τοῦτ' ἠναγκάσθη τῶν ἐνεργειῶν ἐνίας οὐκ ἄνευ τῆς ὁλκῆς γινομένας εἰς περίωσιν ἀναφέρειν. ὁποῖον μὲν οὖν τι τὸ τῆς ὁλκῆς ἐστιν, ἔνεστί σοι μαθεῖν, αὐλίσκου τὸ μὲν ἕτερον στόμιον εἰς ὕδωρ καθέντι, τὸ δὲ ἕτερον περιλαβόντι τοῖς χείλεσιν. ἕλκοντι γὰρ καὶ μυζῶντι διὰ τῶν χειλέων τὸν ἐκ τοῦ αὐλίσκου ἀέρα, συνακολουθήσει τὸ ὕδωρ. οὕτως δὲ καὶ τὰ παιδία τῇ περιθέσει τῶν χειλέων, ἔκ τε τῶν τιτθῶν ἕλκει τὸ γάλα, κἀκ τῶν βομβυλιῶν τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτοῖς ὑγρόν. ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν χαλκέων φῦσαι διαστελλόμεναι τὸν ἔξωθεν ἀέρα, διὰ τῶν προσκειμένων αὐταῖς αὐλίσκων ἕλκουσιν ἐκπληροῦσαί τε τὴν διαστολήν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ζῴοις ὁ θώραξ διαστελλόμενος, ἕλκει διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἀναγκαίως εἰς τὸ στόμα τὸν ἔξωθεν ἀέρα, μικρὸν δ' ὕστερον ἐκθλίβει συστελλόμενος ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς. τουτὶ μὲν τὸ ἔργον ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ μυῶν κινήσεως ἐδείχθη προαιρετικόν. τὸ δὲ ἕτερον ὃ καλεῖται σφυγμὸς, ὑπό τε τῆς καρδίας, καὶ τῶν ἀρτηριῶν, γίγνεται τῇ μὲν διαστολῇ, διὰ τῶν εἰς τὸ δέρμα καθηκόντων στομάτων ἑλκουσῶν τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὸ σῶμα τὸν ἔξωθεν ἀέρα, τριῶν ἕνεκα χρειῶν, ἐμψύξεως, ῥιπίσεως, γενέσεως πνεύματος ψυχικοῦ. τῇ συστολῇ δ' ἐκθλιβουσῶν ὅσον αἰθαλῶδες, ἢ καπνῶδες ἐγγεννηθῇ κατ' αὐτὰς τῶν χυμῶν. ἀποδέδεικται δὲ περὶ μὲν ἀναπνοῆς, ἐν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς ὑπομνήματι, περὶ δὲ σφυγμῶν, ἐν τῷ περὶ χρείας σφυγμῶν. ὅτι δ' ὁ θώραξ διαστελλόμενος ἕλκει τὸν ἔξωθεν ἀέρα, κατὰ τὰ περὶ θώρακος, καὶ πνεύμονος κινήσεως ὑπομνήματα δέδεικται. τίνες δ' εἰσὶν οἱ διαστέλλοντες αὐτὸν μύες ἢ τίνες οἱ συστέλλοντες, ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἐδείχθη. τὰ δ' ἕκαστον τούτων τῶν μυῶν νεῦρα κινοῦντα πάντ' ἐκ τοῦ νωτιαίου πέφυκεν, οὐ κατ' ἐμὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντας τοὺς ἀνατομικούς, αὐτὸς δ' ὁ νωτιαῖος ἐξ ἐγκεφάλου, ὥστ' ἐκείνου διὰ μέσου τοῦ νωτιαίου τὰ νεῦρα τὰ καθ' ὁρμὴν κίνησιν ἐπιφέρει τοῖς τοῦ θώρακος μυσὶν, ἐφ' ὧν διαστελλόμενος, ἕλκει τὸν ἔξωθεν ἀέρα διὰ τοῦ λάρυγγός τε, καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας εἰς τὸν πνεύμονα, συστελλόμενος δ' ἐκθλίβει διὰ τῶν αὐτῶν. ἥμαρτεν οὖν ὁ Πλάτων, μὴ βουληθεὶς ἀκολουθῆσαι τῷ Ἱπποκράτει λέγοντι κατὰ τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου βιβλίον. καὶ ταῦτα ποιήσει σοι πάντα πᾶσαν ἡμέραν καὶ νύκτα, καὶ χειμῶνα, καὶ θέρος, μέχρις ἂν δυνατὸς ᾖ τὸ πνεῦμα ἕλκειν εἰς ἑωυτὸν, καὶ πάλιν μεθιέναι. ἕλκει μὲν οὖν ἐς ἑωυτὸν ὁ ἄνθρωπος τὸν ἔξωθεν ἀέρα διὰ τοῦ στόματος εἰς τὸν πνεύμονα, διὰ δὲ τοῦ δέρματος, εἰς τὰς ἀρτηρίας, ἀντιπέμπει δὲ δι' ὧν ἔλαβεν αὖθις. ἡ μὲν οὖν ἑτέρα τῶν ἐνεργειῶν, ἀναπνοὴ καλεῖται. διαπνοὴ δ' ἡ διὰ τοῦ δέρματος. ἃς ἀμφοτέρας εἰς ἓν συναγαγὼν ὁ Πλάτων, οὔτε συνημμένας ἀλλήλαις, οὔθ' ὑπὸ μιᾶς δυνάμεως γιγνομένας ὡς ἐπιδέδεικται, δι' ὧν εἶπον ἀρτίως ὑπομνημάτων τὸν περὶ τῆς ἀναπνοῆς λόγον ἐν Τιμαίῳ συνέθηκεν ἔχοντα κατὰ λέξιν ὧδε. πάλιν δὲ τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἴδωμεν πάθος αἷς χρώμενον αἰτίαις, τοιοῦτον γέγονεν οἷόνπερ τανῦν ἐστιν. ὧδ' οὖν ἐπεὶ κενὸν οὐδέν ἐστι

CAPVT VIII.

Quòd attractionem non nouerit Plato, ac ideo de cauſa reſpirationis falſam protulerit ſententiam.

SEd in opiniooe de reſpiratioue, ipſe ab eo non mediocriter diſſentit. Primùm ſanè quòd perſpirationis potiùs cauſam dicat, quàm reſpirationis, deinde neque huius inculparè, tollit enim attractiooem, quà ad multa naturæ opera Hippocrates vtitur, eóque coactus eſt actioonm B nonnullas, quæ non citra attractionem fiunt, ad circuitum referre. Qualis igitur attractio ſit, licet tibi condiſcere, fiſtulæ altero orificio in aquam demiſſo, altero labris compreheoſo. Trahentem namque & ſugentem labris aërem ex fiſtula, aqua ſubſequetur. Ita etiam ioſantes labris impoſitis ex papillis lac extrahunt, & vaſculis anguſti oris, bombyliis dictis, liquorem in ipſis comprehenſum; imò etiam fabrorum folles quum attolluntur, exteriorem aërem per fiſtulas ipſis annexas trahunt, eleuationem expleturum. Similiter & animantibus thorax eleuatus per aſperam arteriam neceſſariò externum C aërem in os attrahit pauló poſt contractus in expiratiooibus extundit. Hoc ſanè opus in ſecundo de muſculorum motu, oſteoſum eſt arbitrarium; alrerum verò, quod vocarur pulſus, à corde & arteriis fit, dilatatione quidem per arteriarum ora in cutem pertinentia, quæ externum aërem in corpus trahunt, triplicis vſus gratia, reſtigerij, euentilationis, & ſpiritus animalis generationis; contractione verò, arteriæ extrudunt quicquid fuliginoſum fumoſúmve ex humoribus in ipſis procreatum eſt. Verùm de reſpiratione in commeotario de vſu reſpirationis de- D monſtratum eſt, de pulſibus autem in commentario de vſu pulſuum. Quòd autem thorax eleuarus externum aërem trahat, in commentariis de thoracis & pulmonis motu agitatum eſt. Qui ruſus ipſos attuilant muſculi, aut qui contrahant, in libris de reſpirationis cauſis oſtendi. Cæterùm nerui ſingulos hos muſculos mouentes, omnes ex ſpinali medulla proceſſetunt, noo me authore ſolùm, ſed etiam omnibus anatomicis. Ipſa verò ſpinalis medulla ex cerebro oritur; quare illius per mediam ſpinalem medullam nerui, arbitrarium motum thoracis muſculis communi- E cant, à quibus eleuatus externum aërem per fauces & aſperam arteriam in pulmonem attahit; contractus autem per eadem exprimit. Itaque Plato peccauit, qui Hippoctatem ſequi noluerit in libro de natura hominis ita ſcribentem. *Atque hac fient tibi omnia, omni die & nocte, hyeme & aſtate quouſque ſpiritum in te ipſo poſſis attrahere, & rurſus emittere.* Trahit itaque in ſe externum aërem homo per os in pulmonem, per cutim in arterias. Remittit autem rurſus per quas vias acceepit; quapropter altera actionum reſpiratio vocatur, perſpiratio altera, quæ per cutem fit. Quas vtraſque quum in vnum Pla- F to congregaſſet, neque commiſſas inuicem, neque ab vna facultate factas, vt oſtenſum eſt, commentariis quos nuper citaui ſermooem de reſpiratione in Timæo compoſuit, qui ad verbum ita habet. *Sed videamus iterum quibus cauſis reſpiratio hunc in modum, quem nunc cernimus, fuerit inſtituta. cuius quidem res talis erit conſideratio,*

cum

cum vacuum nuſquam ſit, quo quicquam eorum quæ perferuntur, ingredi queat; ſpiritus autem è nobis extra effertur, mox autem omnibus conſtat non in vacuum quidem hunc ſpiritum euolare, ſed proximum ſibi è ſua ſede depellere, depulſum rurſus illum proximum ſibi ſemper extrudere, ac ſecundum neceſſitatem huiuſmodi, quicquid in ſedem illam repercutitur atque impellitur, vnde excluſus eſt ſpiritus, ingreſſum illuc, replenſque ipſam, ſpiritum comitatur, idque totum ſimul reuolutione quadam quaſi circumacta rota, quia nuſquam ſit vacuum efficitur. Quamobrem quum pectus pulmonéſque ſpiritum efflauerint, mox aëre corpori circumfuſo, intrò per rariores carnes ſubeunte circumactóque locus repletur. Rurſus autem auerſus aër, & per corpus forâs emanans, reſpirationem intrò retrahit per oris nariúmque tranſitum. Rotæ circumuolutione non ſimplicem intelligere conuenit, ſed ex contrariis compoſitam motibus quando ſanè ad cutem natiuus calor eruperit, externo aëre in corpus per os impulſo adactóque; quando autem rurſus per os forâs eruperit, aëre nobis circumfluo per cutem in corpus impulſo, vt actio quidem ſit per naturam noſtram expiratio & perſpiratio, affectus autem inſpiratio, non ſolùm quæ per os fit, ſed etiam quæ per cutem, neque in altera ipſarum Plato vtitur arbitrio noſtro, & ſi manifeſtò in nobis ſit citiùs, tardiùs, minùs, magis & frequentiùs inſpirare & expirare. Præterea ſermo Platonis coarguitur, & quòd poſt arteriarum contractionem oportebat ſtatim inſpirationem fieri, poſt expirationem, protinus arteriarum eleuationem. Verùm hoc ita accidere non videtur. At ſi velimus longiori tempore reſpirationem cohibere, ſtatim arteriæ cum corde mouentur. Quin etiam eleuantur inſpirantibus nonnunquam; contrahuntur expirantibus, & in vnius reſpirationis tempore ſepties aut octies aut etiam decies cor cum arteriis apparet eleuari, contrahique. Verùm & circumuolutionis ratio abſurda eſt, nam ab expiratione aërem intrò rurſus per cutem compulſum ferri, non neceſſarium eſt. Quippe quum expiratio contractionem reſpiratoriorum inſtrumentorum ſequatur, illam contractionem ſubſequens aër nobis circumfuſus, locum præbet ei quod expiratur. Porrò quòd & alia quæ tractionem è medio tollens Plato dixerit, abſurdè ſit aggreſſus, in expoſitione ipſorum dicetur.

CAPVT IX.

De cibi & potus receptaculo.

NVnc enim abundè eſt oſtendiſſe ſolùm in quibus conſentiat diſſentiátque cum Hippocrate. Apponamus igitur ei & reliqua; nam in ſermone de vſu reſpirationis, Plato videtur Hippocratem imitari, qui inſpirationem vult natiui caloris refrigerandi gratia fieri, expirationem verò vt fuliginoſa recrementa effundantur, perſpiréntque. In qua autem oratione hæc docet, etiam percenſuit quomodo potus in pulmonem feratur. Verba ipſius hæc ſunt. *Quum verò cognoſcerent cordis ſaltu in malorum expectatione & iracundiæ æſtu, quòd eiuſmodi omnis diſpoſitio iraſcentium per ignem futura ſit, ſubſidium ipſi moliences pulmonis ſpe-*

A εἰς ὃ τῶν φερομένων δυνάμενον αὖ εἰσελθεῖν ᾖ. τὸ δὲ πνεῦμα φέρεται παρ' ἡμῶν ἔξω, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη παντὶ δῆλον, ὡς οὐκ εἰς κενόν, ἀλλὰ τὸ πλησίον ἐκ τῆς ἕδρας ὠθεῖ. τὸ δὲ ὠθούμενον ἐξελαύνει τὸ πλησίον ἀεί, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην πᾶν περιελαυνόμενον εἰς τὴν ἕδραν, ὅθεν ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα, εἰσιὸν ἐκεῖσε καὶ ἀναπληροῦν αὐτὴν συνέπεται τῷ πνεύματι, καὶ τοῦτο ἅμα πᾶν οἷον τροχοῦ περιαγομένου γίγνεται, διὰ τὸ κενὸν μηδὲν εἶναι. διὸ δὴ τὸ τῶν στηθῶν καὶ τοῦ πνεύμονος ἔξω μεθιὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκῶν δυομένου, καὶ περιελαυνομένου γίγνεται B πλῆρες. αὖθις δὲ ἀποτρεπόμενος ὁ ἀήρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰών, εἴσω τὴν ἀναπνοὴν περιωθεῖ, κατὰ τὴν τοῦ στόματος, καὶ τὴν τῶν μυκτήρων δίοδον. τὴν τοῦ τροχοῦ περιαγωγὴν οὐχ ἁπλῆν δεῖ νοεῖν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων κινήσεων συγκειμένην, ὅταν μὲν ἐπὶ τὸ δέρμα τὸ ἔμφυτον ὁρμήσῃ θερμόν, ὠθουμένου τε καὶ περιελαυνομένου τοῦ ἐκτὸς ἀέρος εἰς τὸ σῶμα διὰ τοῦ στόματος. ὅταν δ' αὖ πάλιν ὁρμήσῃ διὰ τοῦ στόματος ἔξω φέρεσθαι, περιωθουμένου τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος εἰς τὸ σῶμα διὰ τοῦ δέρματος, ὡς ἐνέργειαν μὲν εἶναι διὰ τῆς φύσεως ἡμῶν τὴν ἐκπνοήν, καὶ διαπνοήν, πάθος δὲ τὴν εἰσπνοήν, οὐ μόνον τὴν διὰ τοῦ C στόματος, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ τοῦ δέρματος. ἐν οὐδετέρᾳ δ' αὐτῶν ὁ Πλάτων προσχρῆται τῇ προαιρέσει, καίτοι φανερῶς ἐν ἡμῖν ὄντος, καὶ τοῦ θᾶττον, καὶ βραδύτερον, ἔλαττόν τε, καὶ πλέον, καὶ πυκνότερον εἰσπνεῦσαί τε καὶ ἐκπνεῦσαι. ἔτι γ' οὖν ὁ λόγος τοῦ Πλάτωνος ἐλέγχεται, καὶ ὅτι μετὰ τὴν συστολὴν τῶν ἀρτηριῶν ἐχρῆν εὐθέως εἰσπνοὴν γίγνεσθαι, μετὰ δὲ τὴν ἐκπνοήν, εὐθέως διαστολὴν τῶν ἀρτηριῶν. φαίνεται δ' οὐχ οὕτω συμβαῖνον, ἀλλ' ἐὰν θελήσωμεν ἐπισχεῖν πλείονι χρόνῳ τὴν ἀναπνοήν, εὐθέως αἱ ἀρτηρίαι μετὰ τῆς καρδίας κινοῦνται. καὶ μέντοι καὶ διαστέλλονται μὲν εἰσπνεόντων ἐνίοτε, συστέλ- D λονται δ' ἐκπνεόντων, καὶ κατὰ μιᾶς ἀναπνοῆς χρόνον ἑπτάκις, ἢ ὀκτάκις, ἢ καὶ δεκάκις ἡ καρδία μετὰ τῶν ἀρτηριῶν φαίνεται διαστελλομένη τε καὶ συστελλομένη. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς περιώσεως λόγος ἄτοπος, ὑπὸ γὰρ τῆς ἐκπνοῆς περιελαυνόμενον τὸν ἀέρα φέρεσθαι πάλιν εἴσω διὰ τοῦ δέρματος, οὐκ ἀναγκαῖον. ἑπομένης γὰρ τῆς ἐκπνοῆς τῇ συστολῇ τῶν ἀναπνευστικῶν, οὐκ εἰκῇ τῇ συστολῇ ἀκόλουθον ὁ περικεχυμένος ἡμῖν ἀήρ, χώραν παρέχει τῷ ἐκπνεομένῳ. ὅτι δὲ καὶ τἄλλα ὅσα τὴν ὁλκὴν ἀναιρῶν εἶπεν ὁ Πλάτων ἀτόπως ἐπικεχείρηται, κατὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν εἰρήσεται.

E

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ ὑποδοχῆς τοῦ πόματός τε καὶ τοῦ ἐδέσματος.

Νῦν γὰρ ἀρκεῖ μόνον δεδηλῶσθαι περὶ ὧν ὁμολογεῖται καὶ διαφέρεται τῷ Ἱπποκράτει. προσθῶμεν οὖν αὐτῷ καὶ τἄλλα. φαίνεται γὰρ ἐν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς λόγῳ συνακολουθῶν ὁ Πλάτων τῷ Ἱπποκράτει, βουλομένῳ τὴν μὲν εἰσπνοὴν ἐμψύξεως ἕνεκα γίγνεσθαι τῆς ἐμφύτου θερμασίας, τὴν δὲ ἐκπνοὴν ἀποχύσεως καὶ δια- F πνοῆς τῶν λιγνυωδῶν περιττωμάτων. ἐν ᾗ δὲ ταῦτα λέγει ῥήσει, καὶ περὶ τοῦ φέρεσθαι τὸ ποτὸν εἰς τὸν πνεύμονα διῆλθεν ἐχούσῃ κατὰ λέξιν οὕτως. τῇ δὲ δὴ πηδήσει τῆς καρδίας ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ, καὶ τῇ τοῦ θυμοῦ ἐγέρσει προγιγνώσκοντες, ὅτι διὰ πυρὸς ἡ τοιαύτη πᾶσα ἔμελλε διοίκησις γενέσθαι τῶν θυμουμένων, ἐπικουρίαν αὐτῇ μηχανώμενοι τὴν

τοῦ πνεύμονος ἰδέαν ἐνεφύτευσαν, πρῶτον μὲν μαλακὸν καὶ ἄναιμον, εἶτα σήραγγας ἐντὸς ἔχουσαν οἷον σπόγγου κατατετρημένας, ἵνα τὸ πνεῦμα καὶ πόμα δεχομένη ψύχουσα, ἀναπνοὴν καὶ ῥᾳστώνην ἐν τῷ καύματι παρέχοι. Εἰ μὲν οὖν ἡγεῖται Πλάτων ἅπαν τὸ πόμα καταπίνειν ἡμᾶς εἰς τὸν πνεύμονα, δικαιός ἐστι καταγινώσκεσθαι περιφανέστατον πρᾶγμα μὴ γινώσκων. εἰ δὲ μέρος τι τοῦ πόματος ἡγεῖτο διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας παρωθούμενον, εἰς τὸν πνεύμονα καταφέρεσθαι, τῶν ἐνδεχομένων τι λέγει, παραπλησίως τε ἄλλων δογματικῶν, περὶ ὧν διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι. οὐ ταὐτὸν δ' ἐστὶν ἢ ψευδές τι λέγειν, ἢ καταγέλαστον, ἐπεί τοι καὶ αὐτὸν Ἐρασίστρατον ἐδείξαμεν ἔν τε τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς, καὶ σφυγμῶν χρείας τε ἅμα καὶ γενέσεως, ἔτι δὲ καταπόσεώς τε καὶ πέψεως ἐσφαλμένον, ἀλλ' οὐ κατεγελάσαμεν αὐτοῦ, διότι μὴ πᾶν τὸ ψεῦδος, εὐθύς ἐστι καὶ καταγέλαστον. ἐπεί τοι δὲ καὶ περὶ φλεγμονῆς γενέσεως, καὶ πυρετοῦ διαγνώσεως ἔν τε τοῖς περὶ φλεβοτομίας λόγοις, καὶ ἄλλοις τισὶ θεραπευτικοῖς λογισμοῖς ἐδείχθη ἐσφαλμένος. καὶ μέντοι καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ τις ἀντιστρέψας τὸν λόγον, ἡμᾶς φησι περὶ τούτων οὐκ Ἐρασίστρατον ἐσφάλθαι, οὐ μὴν οὔτε ἡμεῖς ἐκείνου καταγελάσομεν, οὔτ' ἐκεῖνος ἡμῶν. ἀδήλων γὰρ ὄντων τῶν δογμάτων, καὶ τῇ διὰ τοῦ λόγου πίστει τοῖς μὲν πιθανῶν, τοῖς δ' ἀπιθάνων φαινομένων, ὥσπερ τὸ τοῖς δόξασιν ἀληθὲς εἶναι συναγορεύειν ἀνεμέσητόν ἐστιν, οὕτω καὶ τὸ συγχωρεῖν ἑτέροις ἀντιλέγειν αὐτοῖς. τὸ δὲ σκώπτειν καὶ καταγελᾶν ὡς ἠλίθιον, ὃ δογματικῶς ἀμφισβητεῖται προπετές, οἷόν ἐστι καὶ τὸ παραρρεῖν τι τοῦ πόματος εἰς τὸν πνεύμονα, διά τε τοῦ λάρυγγος, καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, οὐκ ἀθρόον, οὐδὲ διὰ μέσης τῆς εὐρυχωρίας τοῦ ὀργάνου φερόμενον, ἀλλὰ περὶ τὸν χιτῶνα αὐτὸν δροσοειδὲς καταρρέον. τοῦτο μὲν οὖν εἴτ' ἀληθές, εἴτε ψεῦδός ἐστιν, ὀλίγον ὕστερον ἐπισκεψόμεθα. τὸν δὲ καταγέλαστον ὄντως λόγον, ὡς οὐκ εἰς τὴν γαστέρα φέροιτο διὰ τοῦ στομάχου τὸ ποτὸν, ἀλλ' εἰς τὸν πνεύμονα διὰ τῆς ἀρτηρίας ἅπαν, οὐδαμόθι Πλάτων εἶπεν. ἐν γοῦν αὐτῷ τούτῳ τῷ βιβλίῳ καθ' ὃ τὴν προειρημένην περὶ τοῦ πόματος ῥῆσιν ἔγραψεν, εἰς τὴν κοιλίαν ἔφη τὸ πινόμενον ὥσπερ τὰ σιτία φέρεσθαι, καὶ οὐχ ἅπαξ τοῦτ' εἶπεν, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις, ὡς ἔνεστί σοι μαθεῖν ἐκ τῶν ῥήσεων αὐτοῦ, πρώτης μὲν τῆσδε, μετὰ τέτταρας πρώτους στίχους τῆς προειρημένης ὑπ' αὐτοῦ ῥήσεως γεγραμμένης. Τὸ δὲ δὴ σιτίων τε καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς, καὶ ὅσων ἔνδειαν διὰ τὴν τοῦ σώματος ἴσχει φύσιν, τοῦτο εἰς τὸ μεταξὺ τῶν φρενῶν, καὶ τοῦ πρὸς τὸν ὀμφαλὸν ὅρου κατῴκισαν. οὐκ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῷ πνεύμονί φησι τὸ τῶν σιτίων καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν, ἀλλὰ κατωτέρω τοῦ διαφράγματος εἶναι. φρένας γὰρ οὐχ οὗτος μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι παλαιοὶ τὸ διάφραγμα προσηγόρευον. κατωτέρω δὲ τῶν φρενῶν τούτων, ἥ τε γαστὴρ κεῖται καὶ τὰ ἔντερα, καὶ τὸ ἧπαρ αὐτὸ περὶ οὗ νῦν ποιεῖται τὸν λόγον. καὶ μέντοι καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν φησί. Τὴν ἐσομένην ἡμῖν ποτῶν, καὶ ἐδεσμάτων ἀκολασίαν ᾔδεσαν οἱ ξυνιστάντες ἡμῶν τὸ γένος, καὶ ὅτι τοῦ μετρίου καὶ ἀναγκαίου διὰ μαργότητα πολλῷ χρησοίμεθα πλέονι. ἵν' οὖν μὴ φθορὰ διὰ νόσους ὀξείας γίγνοιτο, καὶ ἀτελὲς εὐθὺς τὸ γένος τὸ θνητὸν τελευτῴη, ταῦτα προορώμενοι, τὴν γενησομένην πόματος ἐδέσματός τε, τὴν ὀνομαζομένην κάτω κοιλίαν ὑποδοχὴν ἔθεσαν. καὶ κατωτέρω δὲ πάλιν ἐν ταὐτῷ συγγράμματι τάδε γράφει. ταὐτὸν δὴ καὶ περὶ τῆς παρ' ἡμῖν κοιλίας διανοητέον, ὅτι σιτία μὲν καὶ ποτὰ ὅταν εἰς αὐτὴν ἐμπίπτῃ, στέγ-

A *ciem conſtruxerunt; primum quidem mollem & exanguem, deinde autem fiſtulas intus ſpongiæ modo perforatas habentem, vt ſpiritum potúmque excipiens, refrigerium reſpiratione & refocillationem in æſtu exhibeat.* Si igitur Plato autumat omnem nos potum in pulmonem haurire, iure damnatur manifeſtiſſimæ rei inſcius. Si autem partem aliquam potus per aſperam arteriam adactam in pulmonem deferri cenſet; dicit aliquid eorum quæ fieri poſſunt, ſimiliterque aliorum dogmatum, de quibus inter ſe & medici & philoſophi diſſentiunt. Non idem autem eſt mendacium aliquod dicere, aut ridiculum, quoniam B & ipſum Eraſiſtratum oſtendimus, tum in libro de vſu reſpirationis, tum de pulſuum vſu ſimul & generatione, præterea deglutitionis concoctioniſque, erraſſe, ſed non ipſum deriſimus, quoniam non quodlibet mendacium ſtatim eſt etiam ridiculum. Item nec quia de inflammationis generatione, & febris dignotione in libris de miſſione ſanguinis per venas, aliiſque nonnullis curatoriis diſputationibus aberraſſe oſtenſus eſt. Quinetiam ipſius ſectatorum aliquis ſermonem inuertens. Nos, inquit, in his non Eraſiſtratum falſum eſſe, non tamen ne- C que nos illum deriſimus, neque ille nos. Nam quum dogmata obſcura ſunt, & fide quæ rationibus fit, aliis probabilia, aliis improbabilia videntur, vt opinantibus verum eſſe aſſentiri, culpa vacat, ita etiam conecdere aliis vt ipſis contradicant. At conuitiari & deridere tanquam ſtultum, de quo dogmaticè ambigitur, temerarium; cuiuſmodi eſt, & nonnihil potus in pulmonem confluere, & per laryngem, & per aſperam arteriam non confertim, neque per mediam ſpatij laxitatem inſtrumenti delatum, ſed circa tunicam roris modo defluens. Hoc igitur D verúmne ſit an falſum, paulò poſt conſiderabimus. At ridiculum reuerà ſermonem, quòd non in ventrem per ſtomachum potus tendat, ſed in pulmonem per arteriam totus, nuſquam Plato dixit; nam in ipſo hoc libro, quo commemoratam de potu orationem ſcripſit potum quemadmodum cibos in ventrem deferri pronunciauit, ídque non ſemel, ſed admodum frequenter, vt licet ex verbis ipſius tibi condiſceere; primis quidem his poſt quatuor primos verſus comprehenſæ ab eo ſententiæ conſcriptis. *Eam animæ facultatem, quæ cibum &* E *potum concupiſcit, & reliqua, quibus propter corporis naturam indiget, medias inter phrenas & vmbilici terminum regione collocarunt.* Non in corde & pulmone cibi potúſque appetitoria, ſed infra ſeptum tranſuerſum eſſe tuetur. Phrenas enim non hic ſolus, ſed etiam alij veteres ſeptum tranſuerſum appellarunt. Cæterùm infra has phrenas & venter ſitus eſt, & inteſtina, & iecur ipſum, de quo nunc eſt mentio. Quinetiam paulò poſt rurſus inquit. *Cognoſcebant profectò generis noſtri fabricatores, nos ad cibum potúmque fore intemperatos, ac pro-* F *pter ingluuiem pluſquam modus & neceſſitas poſtularet, ex his ſumpturos. Igitur ne interitus propter morbos acutos oboriretur, & imperfectum mox genus deſineret, hæc prouidentes, inferiorem ventrem appellatum fabricati ſunt, qui potum cibúmque ſuſciperet.* Rurſus autem paulò inferiùs eodem in libro hæc ſcribit. *Idem porrò de noſtro ventre conſiderandum eſt quod cibos & potus ingeſtos poteſt retinere,*

ſpiritum

Digitized by Google

ſpiritum autem & ignem quæ conſiſtentiâ eius longe ſunt tenuiora non poteſt. Rurſus igitur & hic manifeſtè dixit cibum potumque in ventriculum noſtrum venire, ac humoris qui in ipſo ex horum mixtione factus eſt, in venas diſtributionem, irrigationem nominauit, propter humiditatem. poſt ſuperiùs comprehenſa in eum modum ſcribens. *His itaque vſus eſt Deus, ad irrigationem ex ventriculo in venas.* Ac deinde iterum non multò poſt commemorata hoc pacto inquit. *Quando enim intrò & foras reſpiratione meante, ignis interior coniunctus ſequitur diuiſus ſemper per ventrem ingreſſus cibum potúmque capit, liquefacit ſanè, & minutim diuidens, tanquam ex fonte quodam educit ad riuos videlicet venarum, quæcunque exhauſit, atque per corpus quaſi conuallem venarum quædam fluenta facit.* Porrò ſubſequentibus tueri videtur eandem opinionem, tum in ſermonibus de reſpiratione & concoctione vniuerſis; quare à ſtolida opinione receſſit; ac oportet eos potiùs qui putarunt ipſum tam eſſe imperitum rudémque vt exiſtimauerit potum omnem in pulmones deſerri, criminari quòd mentiantur. Porrò ſi quis an potus aliquid in pulmonem ſecundum interiorem tunicam laryngis, & aſperæ arteriæ feratur, ipſe in ſe volet experiri, poteſt, accepta dum ſtat, copioſa aqua in os, deinde decumbens ſupinus, aperiénſque modicè laryngis orificium. Penes nos enim eſt id tum aperire, tum claudere, ſiquidem quum aliquid ex ore in ipſum præterfluit, ſtatim ſentitur, quod ſanè & ſtrangulat, & excruciat amplius affectum. Quin & ipſam tuſſim irritantem tolerando aliquis poteſt cohibere, vt ſtatim exiguum quod ſtrangulat, ceſſet, nonnunquam, & tuſſicula oborta id quod angit, diſcuſſit, ne vna quidem ſpuitione facta; quo etiam conſtat, cumulatam potionem multam, tantámque, vt ſpiritus vias intercipiat, animal ad tuſſim irritare. At modicam adeò, vt circa interiorem tunicam laryngis & aſperæ arteriæ toris modo effundatur, neque irritare, neque omninò ſenſum ſui, quum per arteriam defertur, præbere. Verùm ſi etiam animal quodcunque volueris, ſitire facias, vt coloratam aquam bibere ſuſtineat, ac dederis vel cæruleo colore infectam, vel minio, deinde ſtatim iugulatum diſſecueris, pulmonem coloratum offendes. Liquet igitur manifeſtò aliquid ex potu in ipſum deferri.

A πνεῦμα δὲ καὶ πῦρ μικρομερέστερα ὄντα τῆς αὐτῆς συστάσεως, οὐ δύναται. πάλιν οὖν κἀνταῦθα σαφῶς εἶπεν εἰς τὴν κοιλίαν ἡμῶν ἀφικνεῖσθαι τά τε σιτία, καὶ τὰ πόματα, καὶ τοῦ γ' ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν τούτων μῖξιν γινομένου χυμοῦ τὴν εἰς τὰς φλέβας ἀνάδοσιν, ὑδρείαν ὀνόμασε διὰ τὴν ὑγρότητα, λέγων ἐφεξῆς τοῖς προγεγραμμένοις οὕτως. τούτοις οὖν κατεχρήσατο ὁ θεὸς εἰς τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὰς φλέβας ὑδρείαν. κἀν τοῖς ἑξῆς δὲ πάλιν οὐ μετὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων, ὧδέ πώς φησι. ὅταν γὰρ εἴσω καὶ ἔξω τῆς ἀναπνοῆς ἰούσης τὸ πῦρ ἐντὸς συνημμένον ἕπηται, διαιωρούμενον δ' ἀεὶ διὰ τῆς κοιλίας εἰσελθὸν τὰ σιτία καὶ ποτὰ λάβῃ, τήκει δὴ καὶ κατὰ τὰ σμικρὰ B διαιροῦν διὰ τῶν ἐξόδων, ᾗ περ πορεύεται διάγον οἷον ἐκ κρήνης ἐπ' ὀχετοὺς ἐπὶ τὰς φλέβας ἀντλοῦν ταῦτα ῥεῖν, ἢ ὥσπερ αὐλῶνος, διὰ τοῦ σώματος τὰ τῶν φλεβῶν ποιεῖ ῥεύματα, καὶ διὰ τῶν ἑξῆς δὲ φυλάττειν φαίνεται τὴν αὐτὴν γνώμην, ἔν τε τοῖς περὶ τῆς ἀναπνοῆς καὶ πέψεως λόγοις ἅπασιν, ὥστε τῆς μὲν ἠλιθίου δόξης ἀπήλλακται, καὶ χρὴ τοὺς οἰηθέντας αὐτὸν οὕτως ἀνόητον ὑπάρχειν, ὡς ὑπολαβεῖν εἰς τὸν πνεύμονα φέρεσθαι τὸ ποτὸν ἅπαν, αὐτοὺς ἐγκαλεῖσθαι μᾶλλον ἐφ' οἷς καταψεύδονται. περὶ δὲ τοῦ φέρεσθαί τι τοῦ πόματος εἰς τὸν πνεύμονα περὶ τὸν ἔνδοθεν χιτῶνα τοῦ τε λάρυγγος, καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, βουλόμενός τις αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ πει- C ραθῆναι, δύναται λαβὼν μὲν ἑστὼς τοῦ ὕδατος εἰς τὸ στόμα δαψιλές, εἶτα κατακλιθεὶς ὕπτιος, ὑπανοίγειν τι βραχὺ τὸ στόμιον τοῦ λάρυγγος, ἐφ' ἡμῖν γάρ ἐστιν ἀνοιγνύναι τε καὶ κλείειν αὐτό. παραρρέοντος γάρ τινος εἰς αὐτὸ ἐκ τοῦ στόματος, αἰσθήσεται βραχέος, ὃ δὴ καὶ γαργαλίζει καὶ προσεξανίστησι πλέον γινόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐρεθιζομένην βῆχα καρτερήσας, τὶς δύναται κατασχεῖν, ὡς αὐτίκα παύσασθαι βραχέος τοῦ γαργαλίζοντος ὄντος. ἐνίοτε δὲ καὶ βηχίον μικρὸν γινόμενον, ἐσκέδασε τὸ γαργαλίζον, οὐδὲ μιᾶς ἀναπτύσεως γινομένης, ᾧ καὶ δῆλόν ἐστι τὸ ἀθρόον πόμα, καὶ πολύ, καὶ τοσοῦτον, ὡς καταλαμβάνειν τὰς ὁδοὺς τοῦ πνεύματος ἐρεθίζειν τὸ ζῷον εἰς D βῆχα. τὸ δ' οὕτως ὀλίγον, ὡς περὶ τὸν ἔνδον χιτῶνα τοῦ λάρυγγός τε, καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἐκχεῖσθαι δροσοειδῶς, οὔτε ἐρεθίζειν, οὐθ' ὅλως αἴσθησιν ἐργαζόμενον ἑαυτοῦ καταφερόμενον διὰ τῆς ἀρτηρίας, ἀλλ' εἰ καὶ ζῷον ὅτι ἂν ἐθελήσαις διψῆσαι ποιήσεις, ὡς κεχρωσμένον ὕδωρ ὑπομεῖναι πιεῖν εἰ δοίης, εἴτε κυανῷ χρώματι χρώσας, εἴτε μίλτῳ, εἶτ' εὐθέως σφάξας ἀνατέμοις, εὑρήσεις κεχρωσμένον τὸν πνεύμονα, δῆλον οὖν ἐστιν ὅτι φέρεταί τι τοῦ πόματος εἰς αὐτόν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ.

GALENI DE HIPPOCRATIS ET PLATONIS PLACITIS LIBER NONVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΕΝΝΑΤΩι.

Τὸν τοῦ διακρίνειν τὰς ὁμοιότητάς τε, καὶ τὰς ἀνομοιότητας λόγον διδάσκει, καὶ τοῦ τὴν ἀλήθειαν καθόλου ἐξευρίσκειν, προκειμένων τῶν παραδειγμάτων ἐξ Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος.

ARGVMENTVM LIBRI NONI.

Docet rationem ſimilitudinis, & diſsimilitudinis diſtinguendæ, & veritatis in vniuerſum indagandæ, propoſitis exemplis ex Hippocrate & Platone.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ μεθόδου τῆς τὴν ἀλήθειάν τε, καὶ τὸ ψεῦδος διακρίνειν ἐκ τῶν ὁμοίων, καὶ τῶν ἀνομοίων παραβαλλομένων.

A ΕΠΕΙΔΗ περὶ πάντων ὧν ἀμφότεροι λέγουσιν, ὁ Ἱπποκράτης καὶ ὁ Πλάτων ἐπισκέψασθαι προὔκειτο, λέλεκται δ' ἤδη περὶ τῶν μεγίστην δύναμιν ἐχόντων εἰς ἰατρικήν τε καὶ φιλοσοφίαν, καιρὸς ἂν εἴη τρέπεσθαι πρὸς τἆλλα. φαίνεται δ' ἐν αὐτοῖς οὐ σμικρὰν δύναμιν ἔχειν ἐπίστασθαι διακρίνειν ἀπ' ἀλλήλων τὰ ὁμοιότατα. οὐ μόνον γὰρ ὅπου κοινωνοῦσιν ἐπίστασθαι χρήσιμον, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐν οἷς διαφέρουσι. τὴν ἀρχὴν οὖν ἀπὸ τούτων ποιησόμεθα, δεικνύντες ὅτι τε καθόλου περὶ αὐτῶν ὡσαύτως ἀπεφήναντο, διά τε τῶν ἐν εἴδει παραδειγμάτων, ὁ μὲν τῆς ἰατρικῆς τέχνης, ὁ δὲ τῆς φιλοσοφίας ἐγύμνασεν ἡμᾶς. καὶ τρίτον, ὅτι δι' αὐτῶν ὧν ἐγύμνασαν ἐδίδαξαν ὁδὸν, ἣν προϊόντες ἐπὶ τὸ προκείμενον ἀφιξόμεθα. καθόλου μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἀπεφήνατο, περὶ ὧν πλάνας καὶ διαπορείας, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἰατροῖς παρέχει, ὁ δὲ Πλάτων, ὧδε. δεῖ ἄρα τὸν μέλλοντα ἀπατήσειν μὲν ἄλλον, αὐτὸν δὲ μὴ ἀπατήσεσθαι, τὴν ὁμοιότητα τῶν ὄντων καὶ ἀνομοιότητα ἀκριβῶς εἰδέναι. ὅπως δ' ἄν τις τοῦτο περιέλθοι, τοῦτο ὁ Πλάτων σε διδάξει λέγων. ἆρ' οὖν οἷός τε ἔσται ἀλήθειαν ἀγνοῶν ἑκάστου τὴν τοῦ ἀγνοουμένου ὁμοιότητα σμικράν τε, καὶ μεγάλην ἐν τοῖς ἄλλοις διαγιγνώσκειν; ἀδύνατον. ὅπως δὲ τὴν ἀλήθειαν ἑκάστου τῶν ζητουμένων,

CAPVT PRIMVM.

De methodo quâ & verum, & falſum dignoſcitur, ex ſimilium & diſsimilium comparatione.

A QVONIAM de omnibus quæ vtrique, Hippocrates & Plato tradunt, conſiderare erat inſtitutum, tractatúmque à me iam eſt de iis quæ plurimum poſſunt tum ad medicinam tum ad philoſophiam, tempeſtiuum fuerit vt ad alia me conuertam. Porrò videtur in ipſis non parum valere, ſimilitudinem rerum inuicem poſſe diſcernere. Non ſolùm enim quomodo inter ſe conueniant, ſcire conducit, ſed multò magis in quibus diſſentiant. Itaque initium ab his ſumemus, oſtendentes tum quod vniuerſim illi de ipſis ſimiliter pronunciarunt, tum quod exemplis ſpecialibus, hic artis medicæ, ille philoſophiæ nos exer- B cuit. Ac tertium, quod per ea ipſa quæ propoſuerunt nobis, loco exercitij, viam oſtendêre, qua procedentes ad inſtitutum perueniemus. Generatim itaque Hippocrates protulit ea, de quibus dubitandi errandique occaſionem vel optimis medicis præbet. Plato autem hunc in modum. *Conuenit igitur primùm, vt is qui decepturus alium eſt, ipſe autem non decipiatur, ſimilitudinem rerum, & diſsimilitudinẽ exactè cognoſcat.* Quomodo autem aliquis aſſequatur id Plato te docebit inquiens. *Nunquid igitur ſingulorũ veritatis inſcius poterit eius quod ignoratur, ſimilitudinẽ in vniuerſis paruam aut magnã dijudicare? Nullus poteſt.* Quomodo autem vniuſcuiuſque quod inquiritur veritatem

veritatem inuenias, priùs me audito, & manifeſtò & compendioſè differentem; ea verò quæ audis, memoriæ recoode, ita ad illorum orationes perpendendas te conferas. Ego te veritatem eorum quæ inquiris, inuenturum affirmo, ſi primùm initium viæ quæ ad ea ducit, cognoueris; à qua aberrans, in permagnam verborum captionem, errorémque decides. Cæterùm per eadem iudicij inſtrumenta quibus principium inueniſti, etiam id quod initium ſequitur reperies, deinde ſimiliter tertium, & vnumquodque poſtea. Quomodo igitur initium licet inuenire? quandoquidem & Plato laudatâ parœmiâ, quâ dicimus. Principium dimidium totius, ipſe appoſuit maximum. Principium, inquiens, totius operis maximum, quemadmodum & alij nonnulli, non ſolùm dimidium totius principium eſſe dixerunt, ſed etiam amplius quàm medium, alij verò & totum potentiâ. Oſtendemus igitur iam, quomodo initium inuentionis eorum quæ diſquiruntur, inuenias iis in memoriam reuocatis, quæ prolixè tum in opere de demonſtrationibus, tum in aliis quibuſdam comprehenſa ſunt. Si igitur nullum nobis ineſt naturale iudicij inſtrumentum, neque artificioſum, nihil poterimus inuenire. At quum naturalia habeamus, inueniremus etiam aliquod artificioſum; igitur habemus omnes homines quædam naturalia iudicij inſtrumenta communia, neque enim licet naturalia dicere ea quæ non ſunt omnibus communia; nam oportet oimirum oaturalia, præter quòd omnibus ſunt communia, etiam oaturam habere communem. Ego ſanè pronuncio nos omnes naturalia iudicij inſtrumenta habere, idque in memoriam reuocans, non docens, neque demonſtrans, neque tanquam ipſe dixerim, adduco. Quæ autem ſunt hæc? Oculi ſecundum naturam habeotes, qui viſibilia conſpiciunt; aures naturali modo habentes, quæ audibilia percipiant, lingua humorum guſtatrix, nares odorum, & tota cutis tactuum. Ad hæc intellectus, vel notio, vel quomodocunque voles appellare, quo conſequentiam repugnantiámque internoſcimus, ac alia quæ his incidunt, in quibus eſt & diuiſio, & compoſitio, ſimilitudo & diſſimilitudo à quibus præſens diſputatio exorſa eſt. Itaque Hippocrates de ipſis hoc pacto ſcripſit. *Similiáne an diſſimilia ſint, ab initio à maximis faciliſſimiſque, quæ ab omnibus vbique cognoſcuntur diſcimus, quæ & videre & audire eſt, quæ etiam viſu, naſo, lingua, & intellectu licet ſentire, quæ & quibus cognita omnibus licet ſcire.* Hanc orationem interpretatus primo commentariorum in opere de re medica, oihil etiam nunc opus habeo perſequi, ſed abundè erit capita ipſius ſolùm explicaſſe, quoniam ad exactam ſimilium diſſimiliúmque dignotionem peruenire conuenit, principio inuentionis ipſorum à naturalibus naturæ iudiciis deſumpto, qui ſenſus ſunt & intellectus. Licet autem tibi appellare, vt à me ſubinde dictum eſt variis in locis, & intellectum, & mentem, & rationem, vel vtcunque velis, modò notionem ſerues, vt vult Hippocrates. Vt enim ſenſibilium iudex eſt ſenſus, ita intelligibilium alia quædam facultas, quam vt appellare aliquis volet, ei concedimus, ne nobis acceſſorium ipſo opere fiat maius. Vtimur enim nominibus, & ſummatim vſitata inter nos linguæ proprietate, qua animi opiniones ſignificentur, quas ex rerum naturæ contemplatione conquiſiuimus. Ridiculum igitur eſt hac relicta, de oominibus contendere. Quomodo autem Hippocrates inquit rerum naturam inueniri,

A εὑρίσκοι τις, ἄκουσον ἐμοῦ πρότερον διηγησαμένου σαφῶς
τε, καὶ διὰ συντόμων, ἃ δ᾽ ἂν ἀκούσῃς τῇ μνήμῃ παρα-
θέμενος, ἐπὶ τὰς ἐκείνων ἧκε ῥήσεις. ἐγὼ δέ σοί φημι τὴν
τῶν ζητουμένων ἀλήθειαν εὑρεθήσεσθαι, πρῶτον μὲν γνόντι
τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπ᾽ αὐτὰ ὁδοῦ, ταύτης γὰρ ἁμαρτὼν, εἰς
πολλήν ἄλην τε καὶ πλάνην ἀφίξῃ λόγων. διὰ τῶν αὐτῶν
δὲ κριτηρίων, δι᾽ ὧν τὴν ἀρχὴν εὗρες, εὑρήσεις καὶ τὸ μετὰ
τὴν ἀρχὴν δεύτερον, εἶθ᾽ ὁμοίως τὸ τρίτον, καὶ ἕκαστον τῶν
ἐφεξῆς. πῶς οὖν ἔστι τὴν ἀρχὴν εὑρίσκειν, ἐπειδὴ καὶ ὁ
Πλάτων ἐπαινέσας τὴν παροιμίαν ἐν ᾗ λέγομεν, ἀρχὴ
B δέ τοι ἥμισυ παντὸς, αὐτὸς προσέθηκε τὸ μέγιστον, εἰπὼν
ἀρχὴν παντὸς ἔργου μέγιστον εἶναι. ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινὲς, οἱ
μὲν οὐ μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς εἶναι τὴν ἀρχὴν ἔφασαν,
ἀλλὰ καὶ πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, τινὲς δὲ καὶ τὸ πᾶν δυνάμει. δεί-
ξομεν οὖν ἤδη πῶς ἄν τις εὑρίσκοι τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν ζη-
τουμένων εὑρέσεως, ἀναμνήσαντες ἃ διὰ μακρῶν ἔν τε τῇ
περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ λέλεκται, καὶ κατ᾽ ἄλ-
λας τινάς. εἰ μὲν γὰρ οὐδὲν ἡμῖν ἐστι φυσικὸν κριτήριον, οὐδὲ
τεχνικὸν οὐδὲν εὑρεῖν δυνησόμεθα. φυσικὰ δ᾽ ἔχοντες,
εὕροιμεν ἂν τι καὶ τεχνικόν. ἆρ᾽ οὖν ἔχομέν τινα φυσικὰ
C κριτήρια κοινὰ πάντες ἄνθρωποι, οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται φυ-
σικὰ λέγειν αὐτὰ τὰ μὴ κοινὰ πάντων ὄντα. χρὴ γὰρ δή
που τὰ φυσικὰ πρὸς τῷ πάντων εἶναι κοινὰ, καὶ τὴν φυ-
σικὴν ἔχειν κοινήν. ἐγὼ μὲν ἔχειν φημὶ πάντας ἡμᾶς φυ-
σικὰ κριτήρια, καὶ τοῦτ᾽ ἀναμιμνήσκων οὐ διδάσκων, οὐδ᾽
ἀποδεικνὺς, οὐδ᾽ ὡς αὐτὸς εἰρηκὼς λέγω. τίνα δέ ἐστι ταῦ-
τα; τοὺς κατὰ φύσιν ἔχοντας τῶν ὀφθαλμῶν, ὁρῶντας τὰ ὁ-
ρατὰ, καὶ κατὰ φύσιν ἔχοντας τῶν ὤτων ἀκούοντας τὰ ἀκουστὰ,
καὶ γλῶτταν γευομένην χυμῶν, καὶ ῥῖνας, ὀσμῶν, καὶ σύμ-
παν τὸ δέρμα τῶν ἁπτῶν. ἐπὶ δὲ τούτοις, τὴν γνώμην, ἢ
D ἔννοιαν, ἢ ὅτι ποτ᾽ ἂν ἐθέλῃ τις ὀνομάζειν, ᾧ διαγινώ-
σκομεν ἀκόλουθόν τε καὶ μαχόμενον, καὶ ἄλλα ἃ καταπέ-
πλεκται τούτοις, ἐν οἷς ἐστι καὶ διαίρεσις καὶ σύνθεσις, ὁμοιό-
της τε καὶ ἀνομοιότης, ἀφ᾽ ὧν ὁ παρὼν ὡρμήθη λόγος. ὁ μὲν
οὖν Ἱπποκράτης οὕτως ἔγραψε περὶ αὐτῶν. ἢ ὅμοια, ἢ
ἀνόμοια ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν μεγίστων καὶ ῥηΐστων, ἀπὸ τῶν πάν-
τως πάντῃ γινωσκομένων, ἃ καὶ ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαί ἐστιν, ἃ
καὶ τῇ ὄψει, καὶ τῇ ῥινὶ, καὶ τῇ γλώσσῃ, καὶ τῇ γνώμῃ ἐστὶν
αἰσθέσθαι, οἷς γινώσκομεν ἅπασίν ἐστι γνῶναι. ταύτην τὴν
ῥῆσιν ἐξηγησάμενος τελέως ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εἰς τὸ κατ᾽
E ἰητρεῖον ὑπομνημάτων, οὐδὲν ἔτι δέομαι διέρχεσθαι νῦν,
ἀλλ᾽ ἀρκέσει τὰ κεφάλαια μόνον αὐτῆς εἰπεῖν, ὅτι πρὸς
τὴν τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων ἀκριβῆ διάγνωσιν ἀφικνεῖ-
σθαι χρὴ, τὴν ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ποιούμενον, ἀπὸ
τῶν φυσικῶν κριτηρίων, ἅπερ ἐστὶν αἴσθησίς τε καὶ γνώμη. κα-
λεῖν δ᾽ ἔξεστί σοι ὡς πολλάκις εἴρηταί μοι πολλαχόθι, καὶ δι-
άνοιαν, καὶ νοῦν, καὶ λογισμὸν, ἢ ὅπως ἄν τις ἐθέλοι, φυλάττων
τὴν ἔννοιαν ὡς Ἱπποκράτης βούλεται. ὡς γὰρ τῶν αἰσθητῶν
αἴσθησίς ἐστι τὸ κριτήριον, οὕτω τῶν νοητῶν ἑτέρα τις δύνα-
μις, ἣν ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν βούληται, συγχωρητέον αὐτῷ,
F μή πως ἡμῖν τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου μεῖζον γένηται. χρώμεθα
γὰρ ὀνόμασι, καὶ ὅλως τῇ πρὸς ἀλλήλους διαλέκτῳ χάριν
τοῦ δηλῶσαι τὰς κατὰ τὴν ψυχὴν δόξας, ἃς ἐκ τοῦ σκοπεῖσθαι
τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ἐκτησάμεθα. γελοῖον οὖν ἐστι
καταλιπόντας τοῦτο, περὶ τῶν ὀνομάτων ἁμιλλᾶσθαι. πῶς δέ
φησιν ὁ Ἱπποκράτης τὴν τῶν πραγμάτων εὑρίσκεσθαι φύσιν,

ἐὰν ἀπὸ τῶν μεγίστων καὶ ῥᾴστων ἀρξώμεθα; μεγίστων μὲν κατὰ τὴν χρείαν, ῥᾴστων δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνῶσιν. ἡ γάρ τοι φύσις ἀμφότερα ταῦθ' ἡμῖν ἔδωκεν, αὐτά τε τὰ κριτήρια, καὶ τὸ πιστεύειν αὐτοῖς ἀδιδάκτως. αὐτὰ μὲν οὖν τὰ κριτήρια τά τε ὄργανα τῶν αἰσθήσεών ἐστι, καὶ αἱ χρώμεναι τοῖς ὀργάνοις δυνάμεις. ἡ δὲ πίστις αὐτῶν, ἀδίδακτός τε, καὶ φυσικὴ οὐκ ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὑπάρχουσα. καὶ γὰρ ὁρῶντα τὸν προσιόντα, καὶ ἀκούοντα ψόφου τινὸς ἢ φωνῆς, ὑποφεύγει μὲν αὐτίκα, μείζονος ὀφθέντος ζώου, μένει δὲ κατὰ χώραν, ἐὰν ἐλάττονός τε καὶ ἀσθενεστέρου τοῦ προσιόντος αἰσθάνηται. B εἰ μὲν οὖν ἀπιστεῖ τις τοῖς δι' αἰσθήσεως, ἢ νοήσεως ἐναργῶς φαινομένοις, οὐδ' ἐπιχειρεῖν χρὴ συστάσει τέχνης οὐδεμιᾶς. εἰ δὲ φαίνεται τὰ τῶν τεχνῶν ἔργα τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων χρήσιμα πάντως, τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις οἱ πιστεύοντες ἄνθρωποι, τὴν κρίσιν αὐτῶν ἐποιήσαντο. καὶ ἡμεῖς εὐτυχέστεροι κατὰ τοσοῦτον ἐκείνων ἐσμὲν, ὅτι τὰ χρήσιμα πολλῷ χρόνῳ μετὰ καμάτων τε καὶ φροντίδων εὑρεθέντα τοῖς πρὸ ἡμῶν, αὐτοὶ μανθάνομεν ὀλίγῳ χρόνῳ. ἐὰν οὖν τῷ λοιπῷ τοῦ βίου μὴ κατὰ τὸ πάρεργον ἀσκῶμεν τὰς τέχνας, ἀλλὰ περὶ τὴν τῶν ὁμοίων τε, καὶ ἀνομοίων διάγνωσιν ἀεὶ φροντίζωμεν, οὐδὲν κωλύει τῶν ἔμπροσθεν ἡμᾶς γενέσθαι C βελτίους. πῶς οὖν γυμνασόμεθα, καὶ ἀσκήσομεν ἡμᾶς αὐτούς; ἀπὸ τῶν γνωσθῆναι ῥᾴστων ἀρξάμενοι καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης εἶπε. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ μεγάλην ἔχοντα τήν τε εἰς ὅλον τὸν βίον χρείαν, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα διαφοράν.

A ſiá maximis & facillimis inceperimus? Maximis quidem vſu, facillimis autem noſtra cognitione. Etenim natura ambo nobis hæc dedit, & ipſa iudicij inſtrumenta & quòd ipſis à nullo docti præceptore credimus. Eadem igitur quibus iudicamus, & inſtrumenta ſenſuum ſunt, & facultates inſtrumentis vtentes. At fides ipſorum citra diſciplinam, & naturâ, non hominibus tantum, ſed aliis etiam animantibus ineſt. Etenim dum conſpiciunt accedentem, audiúntque ſtrepitum aliquem, aut vocem, ſubterfugiunt quidem protinus maiore viſo animali, manent autem in loco ſi minus imbecilliúſque accedere ſentiant. B Quare ſi fidem aliquis derogat iis quæ ſenſu aut intellectu manifeſtò apparent, cum ne aggredi quidem vllius conſtitutionem artis oportet. At ſi apparent artium opera vitæ hominum conducibilia, omninò ferè naturalibus iudiciis fidem accommodantes homines de ipſis iudicarunt, ac nos illis tantò feliciores ſumus, quòd vtilia longo tempore cum laboribus, & curis inuenta antiquis, ipſi pauco tempore condiſcimus. Si igitur reliquo vitæ ſpatio non perfunctoriè artes exerceamus, ſed ſimilium diſſimiliúmque dignotioni ſemper ſolicitè inſiſtamus, nihil prohibet nos prioribus C euadere præſtantiores. Quomodo igitur exercebimus noſipſos? Si à cognitu facillimis, quemadmodum Hippocrates præcipit, fuerimus auſpicati. Hæc enim ſunt, quæ magnum ad totam vitam habent vſum, & ad differentiam inter ſe.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἕνεκα νοήσεως ἐναργεστέρας τῆς προειρημένης μεθόδου, ἐρεῖ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἱπποκράτους περὶ τοῦ προσώπου τοῦ νοσοῦντος, καὶ τοῦ Πλάτωνος περὶ τοῦ ἐν τῇ πόλει τε, καὶ τῇ ψυχῇ δικαίου. D

Ἐρῶ δὲ καὶ παράδειγμά σοι παρ' ἑκατέρου τῶν ἀνδρῶν ἕνεκα νοήσεως ἐναργεστέρας. ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης, οὕτως φησὶν ἐν προγνωστικῷ. σκέπτεσθαι δὲ χρὴ ὧδε ἐν τοῖσιν τῶν ὑγιαινόντων, μάλιστα δὲ εἰ αὐτὸ ἑωυτῷ, οὕτως γὰρ ἂν εἴη ἄριστον, τὸ δὲ ἐναντιώτατον τοῦ ὁμοίου, δεινότατον. εἴη δ' ἂν τὸ τοιοῦτον ῥὶς ὀξεῖα, ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐφεξῆς εἰρημένα. φαίνεται γὰρ ἐν τούτοις τὴν ἀρχὴν τῆς διαγνώσεως τῶν προγνωστικῶν χωρίων, ἀπὸ τῶν ἐναντιωτάτων τοῖς E κατὰ φύσιν ἔχουσι πεποιημένος, ἅπερ καὶ μέγιστά ἐστι, καὶ πᾶσι γνωσθήσεται ῥᾷστα. ταῦτα δέ τις προμαθὼν, δυνήσεται κατὰ βραχὺ μεταβαίνων ἐπὶ τὰ πλησίον ἀλλήλοις ἀφικέσθαι ποτὲ, καθάπερ ἐπεδείξαμεν ἐν τῷ προγνωστικῷ πεποιηκότα τὸν Ἱπποκράτην. ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων, οὕτως ἔγραψε περὶ αὐτῶν, ἡνίκα πεποίηκεν ἐν πολιτείᾳ παρακαλούμενον Σωκράτην ὑπὸ Γλαύκωνός τε καὶ Ἀδειμάντου, διελθεῖν αὐτοῖς πάντα τὸν περὶ δικαιοσύνης λόγον. ἐπεὶ γὰρ ἠπίστατο δεησόμενον αὐτὸν εἰς τὸ δεῖξαι τὸ προτεθὲν, ὡς οὐκ ἔστι μία τῆς ὅλης ἡμῶν ψυχῆς ἡ οὐσία, διὰ τοῦτο πρότερον ἐπὶ πόλεως ἀξιοῖ ποιήσασθαι τὸν λόγον. ἔχει δ' ἡ λέξις ὧδε. εἶπον οὖν ὅπερ μοι ἔδοξεν, F ὅτι τὸ ζήτημα ᾧ ἐπιχειροῦμεν, οὐ φαῦλον, ἀλλ' ὀξὺ βλέποντος, ὡς ἐμοὶ φαίνεται. ἐπεὶ μὲν οὖν ἡμεῖς οὐ δεινοὶ, δοκεῖ μοι, ἦν δ' ἐγὼ τοιαύτην ποιήσασθαι ζήτησιν αὐτοῦ, οἵανπερ ἂν εἰ προσέταξέ τις γράμματα σμικρὰ πόῤῥωθεν ἀναγνῶναι, μὴ πάνυ ὀξὺ βλέπουσιν, ἔπειτά τις ἐνόησεν ὅτι τὰ αὐτὰ

CAPVT II.

Ad faciliorem prædictæ methodi intelligentiam profert exemplum Hippocratis de facie ægrotantium, ac Platonis de iuſtitia quæ in ciuitate, & in anima reperitur.

D Apponam autem tibi exemplum ex vtroque viro, quo cognoſcatur res euidentiùs. Itaque Hippocrates hoc pacto in præſagiis ſcriptum reliquit. *Conſiderandum eſt ita in morbis acutis, primum an ægrotantis facies ſani ſimilis ſit, præſertim verò ſi ipſa ſibi, ſic enim optimè ſperandum eſt, ſi autem contraria ſimili permultum, peſſimè. Erit autem huiuſmodi, nares acutæ, oculi concaui, aliáque deinceps comprehenſa.* Videtur enim in his initium dignotionis præſagientium locorum ab his feciſſe, quæ E maximè naturaliter habentibus ſunt contraria, quæ etiam maximè ſunt, & omnibus cognitu facilia. Porrò hæc vbi quis prædidicerit, aliquando poterit tranſiens paulatim ad vicina inter ſe peruenire, quemadmodum Hippocratem in præſagiorum libro factitaſſe oſtendimus, imò etiam Plato de ipſis diſputauit, quum in libro de Republica introduxit Socratem à Glaucone & Adamanto interpellari, vt ipſis totum de iuſtitia ſermonem diſtingueret. Quoniam enim ſciuerat rogaturum ipſum, quò propoſitum oſtenderet, nempe non vnam eſſe totius animæ noſtræ ſubſtantiam, ideò priùs de ciuitate verba facere mauult, quæ F hoc pacto habent. *Dixi igitur, vt mea erat opinio, quæſtionem hanc quam aggredimur, non eſſe contemnendam, ſed hominis acutè cernentis opus, vt mihi videtur. Quoniam igitur nos non periti ſumus, perinde inueſtigandam eſſe iuſtitiam, ac ſi quis non acutè cernentibus, literas paruas, procúlque poſitas, legendas mandaſſet, deinde animaduertiſſet aliquis eaſdem*

literas

literas eſſe alibi in maiori quoque loco maiores, atque inde operapretium cenſuiſſet, vt eas primo legentes, ita demum minores, an eadem ſint, conſiderarent. Ita protſus Adamantus inquit. *Sed quid tu ſimile in hac de iuſtitia inquiſitione, vides ô Socrates? Dicam inquam. Dicimúſne iuſtitiam hominis vnius eſſe: & dicimúſne etiam totius ciuitatis? Planè, inquit ille. Atque ciuitas nónne maior vno viro? maior, inquit. Fortaſſe autem iuſtitia amplior in maiori ineſt, faciliórque cognitu. Quare ſi vultis, primùm in ciuitatibus inquiramus, qualiſnam ſit. Deinde ſic in ſingulis conſiderabimus, maioris ipſius ſimilitudinem in minoris idea contemplantes.* Itaque Plato quum priùs nos in ciuitate exercuiſſet, indicaſſétque aliam populi partem dominari, aliam propugnare, tertiam aliam opificem eſſe in ea, digreſſus ad animam, etiam in ea oſtendit aliam partem eſſe, quæ dominetur quum bene habet; alteram quæ ipſi miniſtret, quemadmodum in vrbibus miniſtrat militaris; reliquam verò tertiam, quam alendi corporis gratia opifices noſtri appoſuerunt: etſi diſcernendo ſimilitudines inter ſe imperiti vnam eſſe ſentiant, non tres commemoratas animæ partes. Quomodo igitur in diſcretione ipſarum exerceri conueniat, Plato docuit, & in ciuitate per totum ferè opus de Republica, & in anima ſanè principaliſſimam mentis partem in quarto libro, quæ verò eam ſequitur, in aliis. Opportunum itaque iam eſt ea quæ in Phædro complexus eſt, audire. *An deceptio in his quæ multùm, an quæ parum differunt, accidit? In his quæ parum. Atqui ſi paulatim tranſieris, inſcius magis, ac imprudens ad contrarium venies, quàm ſi multum tranſilieris. Quidni? Oportet igitur eum, quicunque decepturus alium eſt, ipſe minimè decipiendus ſimilitudinem & diſſimilitudinem rerum exquiſitè dignoſcat. Neceſſarium eſt. Nunquid igitur vniuſcuiuſque veritatis inſcius poterit eius quod ignorat, ſimilitudinem in vniuerſis paruam aut magnam dijudicare? Nequaquam. Ergo illos qui præter rerum naturam opinantur, falſique ſunt, conſtat propter ſimilitudines aliquas ſic eſſe affectos. Sic accidit. Non igitur poterit quiſquam, ſi rem quamcunque ignorauerit, artificiosè aliquem ſenſimque à verò in contrarium per ſimilitudines aliquas ſigillatim traducere, aut errorem hunc in ſeipſo vitare? Nunquam. Igitur quicunque veritatem ignorat, & opinionibus ducitur, dicendi quoque facultatem, vt videtur, inertem exhibet & ridiculam.* Cæterùm vt Hippocrates dixit, alia eſſe cognitu facillima, aliqua non eſſe, initium à facillimis faciendum eſt, quæ etiam omnibus hominibus propter euidentiam in confeſſo ſunt. Ita etiam Plato ſenſit, id quod ex ipſius verbis condiſcas. *An non conſtat cuique, quòd in aliis dum loquimur, idem ſentimus omnes, in aliis verò non idem? Quamuis quod ais, intelligere videor, planiùs tamen vt dicas cupio. Quando quis ferri nomen aut argenti pronunciat, id omnes protinus intelligimus? Prorſus. Quid cum iuſti vel boni nomen? Nónne alius aliò fertur, atque cùm aliis, atque nobiſcum ipſi ambigimus? Magnopere. In aliis ergo conſentimus, in aliis diſſentimus. Sic eſt. Vbinam facilius falli poſſumus, & in quibus horum rhetorica plus valet? Nimirum in quibus ambigimus. Oportet igitur eum qui rhetoricam ſit aſſecuturus, primùm hac via adinueniſſe, & quendam characterem vtriuſque ſpeciei percepiſſe, & vbi neceſſe eſt multitudinem falli, & vbi non.*

A γράμματά ἐστί που καὶ ἄλλοθι μείζω τε καὶ ἐν μείζονι, ἕρμαιον
ἂν ἐφάνη, οἶμαι, ἐκεῖνα πρῶτον ἀναγνόντας οὕτως ἐπισκοπεῖν
τὰ ἐλάττω, εἰ τὰ αὐτὰ ὄντα τυγχάνει. πάνυ μὲν οὖν ἔφη ὁ
Ἀδείμαντος. ἀλλὰ τί τοιοῦτον, ὦ Σώκρατες, ἐν τῇ περὶ δι-
καίου ζητήσει καθορᾷς; ἐγώ σοι ἔφην ἐρῶ, δικαιοσύνη φαμὲν
ἐστὶν ἑνὸς ἀνδρὸς, ἔστι δέ που καὶ ὅλης πόλεως; πάνυ γε
ἦ δ' ὅς. οὐκοῦν μεῖζον πόλις ἑνὸς ἀνδρός; μεῖζον ἔφη. ἴσως
τοίνυν πλείων ἂν δικαιοσύνη ἐν τῷ μείζονι ἂν εἴη, καὶ ἔστι κα-
ταμαθεῖν. εἰ οὖν βούλεσθε, πρῶτον ἐν ταῖς πόλεσι ζητήσωμεν
ποῖόν τί ἐστιν, ἔπειτα οὕτως ἐπισκεψόμεθα, καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ
τὴν τοῦ μείζονος ὁμοιότητα, ἐν τῇ τοῦ ἐλάττονος ἰδέᾳ ἐπισκο-
B ποῦντες. προγυμνάσας οὖν ἡμᾶς ἐπὶ πόλεως ὁ Πλάτων,
καὶ δείξας ὅτι ἄλλο μέν τι τὸ ἄρχον, ἄλλο δέ τι τὸ προπολε-
μοῦν, καὶ τρίτον ἄλλο τὸ δημιουργικὸν ἔθνος ἐν αὐτῇ, μεταβὰς
ἐπὶ τὴν ψυχὴν, καὶ κατ' αὐτὴν ἐπιδείκνυσιν ἓν μέν τι μέρος
εἶναι τὸ ἄρχον ὅταν εὖ ἔχῃ, ἕτερον δὲ τὸ ὑπηρετοῦν αὐτῷ, καθάπερ
ἐν ταῖς πόλεσιν ὑπηρετεῖ τὸ στρατιωτικόν. τρίτον δὲ τὸ λοιπὸν
ὃ τῆς τροφῆς τὸ σῶμα χάριν οἱ δημιουργοῦντες ἡμᾶς προσέ-
θεσαν, κἂν οἱ ἀγύμναστοι τοῦ διακρίνειν, ἀπ' ἀλλήλων τὰς
ὁμοιότητας, ἓν εἶναι νομίζωσιν, οὐ τρία τὰ εἰρημένα μόρια τῆς
C ψυχῆς. ὅπως οὖν χρὴ γυμνάζεσθαι περὶ τὴν διάκρισιν αὐτῶν,
ἐδίδαξεν ὁ Πλάτων ἐπί τε τῆς πόλεως διὰ πάσης σχεδόν τι
τῆς πολιτείας, ἐπί τε τῆς ψυχῆς τὸ μὲν κυριώτατον τῆς δια-
νοίας, ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ, τὸ δὲ ἑπόμενον αὐτῷ κατὰ τὰ
ἄλλα. καιρὸς οὖν ἤδη καὶ τῶν εἰρημένων αὐτῷ κατὰ τὸν Φαῖδρον
ἀκοῦσαι. ἡ ἀπάτη πότερον ἐν πολὺ διαφέρουσι γίγνεται
μᾶλλον, ἢ ὀλίγον; ἐν τοῖς ὀλίγον. ἀλλὰ μὴν κατὰ σμικρὸν κα-
ταβαίνων μᾶλλον λήσεις, ἐλθὼν ἐπὶ τὸ ἐναντίον ἢ κατὰ μέγα.
πῶς δ' οὔ; δεῖ ἄρα τὸν μέλλοντα ἀπατήσειν μὲν ἄλλον, αὐτὸν
δὲ μὴ ἀπατηθήσεσθαι τὴν ὁμοιότητα τῶν ὄντων, καὶ ἀνομοιό-
τητα ἀκριβῶς διειδέναι. ἀνάγκη μὲν οὖν. ἦ οὖν οἷός τ' ἔσται ἀλή-
θειαν ἀγνοῶν ἑκάστου, τὴν τοῦ ἀγνοουμένου ὁμοιότητα μικράν τε
καὶ μεγάλην ἐν τοῖς ἄλλοις διαγιγνώσκειν; ἀδύνατον. οὐκ-
οῦν τοῖς παρὰ τὰ ὄντα δοξάζουσι καὶ ἀπατωμένοις δῆλον, ὡς
τὸ πάθος τοῦτο δι' ὁμοιοτήτων τινῶν εἰσέρρυη; γίγνεται οὖν
οὕτω. ἔστιν οὖν ὅπως τεχνικὸς ἔσται, μεταβιβάζειν κατὰ σμικρὸν
διὰ τῶν ὁμοιοτήτων ἀπὸ τοῦ ὄντος ἑκάστοτε ἐπὶ τοὐναντίον
ἀπάγων, ἢ αὐτὸς τοῦτο διαφεύγειν ὁ μὴ ἐγνωρικὼς, ὃ ἐστιν ἕκα-
στον τῶν ὄντων; οὐ μή ποτε. λόγων ἄρα τέχνην ὦ ἑταῖρε ὁ τὴν
ἀλήθειαν μὴ εἰδὼς, δόξας δὲ τεθηρευκὼς, γελοίαν τινὰ ὡς
E ἔοικε, καὶ ἄτεχνον παρέξεται. ὅτι δ' ὡς Ἱπποκράτης ἔλεγε, τινὰ
μὲν ἐστὶ ῥᾷστα γνωσθῆναι, τινὰ δ' οὐκ ἔστι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ
τῶν ῥᾷστων ποιητέον, ἃ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὡμολόγηται διὰ
τὴν ἐνάργειαν, οὕτω καὶ ὁ Πλάτων ἐγίγνωσκεν. μάθοις δ' ἂν
ἐκ τῆσδε τῆς ῥήσεως αὐτοῦ. ἆρ' οὖν οὐ παντὶ δῆλον τό γε τοιόνδε,
ὡς περὶ μὲν ἔνια τῶν τοιούτων ὁμονοητικῶς ἔχομεν, περὶ δ'
ἔνια στασιαστικῶς; δοκῶ μὲν ὃ λέγεις μανθάνειν, ἔτι δ' εἰπὲ
σαφέστερον. ὅταν τις ὄνομα εἴπῃ σιδήρου ἢ ἀργύρου, ἆρ' οὐ τὸ
αὐτὸ πάντες διενοήθημεν; καὶ μάλα. τί δ' ὅταν δικαίου ἢ ἀγα-
θοῦ, οὐκ ἄλλος ἄλλῃ φέρεται, καὶ ἀμφισβητοῦσιν ἀλλήλοις τε καὶ
F ἡμῖν αὐτοῖς; πάνυ μὲν οὖν. ἐν μὲν ἄρα τοῖς συμφωνοῦμεν, ἐν δὲ
τοῖς, οὔ. οὕτω. ποτέρωθεν οὖν εὐαπατητότεροί ἐσμεν, καὶ ἡ ῥητορικὴ
ἐν ποτέροις μεῖζον δύναται εἶναι; δῆλον ὅτι ἐν οἷς πλανώμεθα.
οὐκοῦν τὸν μέλλοντα τέχνην ῥητορικὴν μετιέναι, πρῶτον μὲν
δεῖ ταῦτα ὁδῷ διῃρῆσθαι, καὶ εἰληφέναι τινὰ χαρακτῆρα ἑκατέρου
τοῦ εἴδους, ἐν ᾧ τε ἀνάγκη τὸ πλῆθος πλανᾶσθαι, καὶ ἐν ᾧ μή.

καλὸν γοῦν ὦ Σώκρατες εἶδος εἴη ἂν κατατεμνομένως ὃ τοῦτο λαβών, ἔπειτά γε οἶμαι πρὸς ἑκάστῳ γιγνόμενον μὴ λανθάνειν, ἀλλ' ὀξέως αἰσθάνεσθαι, περὶ οὗ ἂν μέλλῃ ἐρεῖν, ποτέρου ὂν τοῦ εἴδους τυγχάνει; τί μήν; τί οὖν τὸν ἔρωτα; πότερον φῶμεν εἶναι τῶν ἀμφισβητησίμων, ἢ τῶν μή; ἀμφισβητησίμων δήπου. ἢ οἴει ἄν σοι συγχωρῆσαι εἰπεῖν ἃ δὴ εἶπες περὶ αὐτοῦ, ὡς βλάβη τέ ἐστι τῷ ἐρωμένῳ καὶ ἐρῶντι, καὶ αὖθις ὡς μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τυγχάνει; ἄριστα λέγεις. αὕτη μὲν ἡ ῥῆσις, ἐν τῷ Φαίδρῳ γέγραπται, διδάσκοντος αὐτοῦ μηδεμίαν ἀμφισβήτησιν ἔχειν, τὰ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις ἐναργῶς ὑποπίπτοντα, ἐν B οἷς δή τι μηδ' ὅλως ὑποπίπτει τοῖς κριτηρίοις τούτοις, ἢ ἀμυδρῶς ὑποπίπτει, τὴν ἀμφισβήτησιν γίγνεσθαι, καὶ χρὴ γεγυμνάσθαι κατὰ ταῦτα διακρίνοντα τὰς τῶν πραγμάτων ὁμοιότητας. ἔνια γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα κατὰ τὰς τῶν ἐν αὐτοῖς ὁμοιότητας, ἢ τὴν παραλλαγήν, ὡς κατά τι μὲν ὑπάρχειν ὅμοια, κατά τι δ' ἀνόμοια. καὶ χρὴ τῶν τοιούτων διαγνωστικὸν τὸν τεχνίτην εἶναι, ὡς ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ ταχέως δύνασθαι γνωρίζειν, εἰ ὅμοιά ἐστιν ἀλλήλοις ἢ ἀνόμοια. ὅπερ οὖν ἀεὶ καὶ λέγοντός μου, καὶ γράφοντος ἀκούεις, ἀκούσῃ πάντως καὶ νῦν. ἡ καθόλου μέθοδος χωρὶς τοῦ γυμνάσασθαι κατὰ πολλὰ τῶν ἐν μέρει, τεχνίτην ἀγαθὸν οὐχ οἷά τέ ἐστιν ἐργά- C σασθαι, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πασῶν ἔνεστί σοι θεάσασθαι τῶν τοιούτων, ἐπ' ἐνίας γε μὴν οὕτως ἰσχυρὰν δύναμιν ἔχων, ὡς τὴν μὲν καθόλου μέθοδον ἐνιαυτῷ μόνῳ δύνασθαι τελεώτατα μαθεῖν. τὴν δ' ἄσκησιν εἰ μὴ δι' ὅλου τοῦ βίου γίγνοιτο, κωλύειν εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα. καὶ φαίνεταί γε σαφῶς οὖσα τοιαύτη τέχνη, λογιστική τε καὶ ῥητορική, καὶ ἡ διὰ τῶν ὀργάνων ἐνεργοῦσα μουσική. τοσαύτης μὲν οὖν ἀσκήσεως ἀποδεικτικὴ μέθοδος οὐ δεῖται. χρῄζει γοῦν οὐκ ὀλίγης καὶ αὐτή. γυμνάζεσθαι γοῦν χρὴ γυμνασίαν καθ' ἑκάστην ἄσκησιν τέχνης ἐν ὕλαις ὧν τὰς χρησίμους τῷ βίῳ πράξεις δεόμεθα. κἂν γὰρ ὅτι μά- D λιστα τὴν φύσιν ἀρίστην τις ἔχων εἰς ὁποιονοῦν ἔργον ἀμελήσῃ τῆς ἀσκήσεως, οὐδενὸς τῶν ἀπολειπομένων μὲν τῇ φύσει, πλεονεκτούντων δὲ τῇ κατὰ τὴν ἄσκησιν ἐπιμελείᾳ, βελτίων ἐστί. νόησον γοῦν τινα τῇ τε τῶν σκελῶν κατασκευῇ, καὶ τῇ τοῦ παντὸς σώματος ῥώμῃ κάλλιστα διακείμενον, ἠμεληκότα δὲ τῆς φύσεως εἰς τοσοῦτον, ὡς πρὸς τῷ μηδέποτε δραμεῖν, ἔτι κἀν τῷ περιπατεῖν ἀεὶ βλακεύοντα διατελεῖν, ὡς ἀδύνατόν ἐστι τοῦτον ὀλυμπιονίκην γενέσθαι, χωρὶς τοῦ τὴν ἔμπροσθεν ἀργίαν ἀποθέμενον, εἰς ἔθος ἑαυτὸν μεταστῆσαι γυμνασίων τῶν κατὰ φύσιν, οὐδὲ τούτων τῶν τυχόντων, ἀλλὰ μάλιστα οἷά ἐστιν E οἰκεῖα σκέλεσιν. ὡς ἐάν γέ τις παραλαβὼν τὸν οὕτως πεφυκότα, μεταβαίνειν μὲν ἐπὶ λεπτοῦ σχοινίου διδάξῃ, πρὸς ξύλον δὲ ὄρθιον ἀναρριχᾶσθαι, καθάπερ οἱ θαυματοποιοὶ διδάσκουσι τοὺς μαθητάς, οὐ μόνον οὐκ ἂν ἔλοιτο νίκην ὀλυμπιονίκην, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐπιτυχόντων ἀνθρώπων ὠκύτερος ἄν ποτε ὀφθείη. τοῦτ' οὖν Ἱπποκράτει τε καὶ Πλάτωνι γέγραπται, παραδείγματα γράψασιν εἴς τε τὰς τέχνας, καὶ πάσας τὰς κατὰ τὸν βίον πράξεις χρήσιμα. παραθήσομαι δὲ ὀλίγα χάριν τοῦ συνοφθῆναι τὴν ἰδέαν αὐτῶν, οὐ μὴν καὶ ἀρκεσθῆναί γε τούτοις ἀξιῶ τοὺς βουλομένους γενέσθαι τε- F χνίτας κατὰ τὰς τέχνας, ἃς ἂν αὐτοὶ τυγχάνωσιν ἀσκοῦντες, ἀλλὰ γυμνάζεσθαι διὰ παντός, ὥσπερ οἱ ῥητορικοὶ γυμνάζονται καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὑποθέσεις εὑρίσκοντες ἐπιτηδείους εἰς τὴν προκειμένην ἄσκησιν.

A *Praclaram quand m ó Socrates agroſceret ſpeciem, qui cogitatione id caperet. Deinde arbitror oportere nihil eum ſubterfugere, quum ad ſingula venerit, ſed acute perſentire id de quo dicturus ſit, vtrius ſit generis. Cur non? Quid porrò amorem? vtrum ex iis de quibus ambigitur, an ex iis de quibus non ambigitur, eſſe dicimus? Ex iis de quibus ambigitur nimirum. An putas eum tibi vlla de ſe dicere conceſſurum, quæ ſupra dicebas, quòd videlicet amato ſimul atque amanti pernicioſum eſt, ac rurſus quod omnium maximum eſt bonorum. Optimè dicis.* Hæc verba in Phædro ſcripta ſunt, vbi docet ipſe ne vnam B quidem dubitationem habere, quæ naturalibus iudicij inſtrumentis manifeſtò ſubiiciuntur; in quibus vero neutiquam his inſtrumentis ſubiiciuntur, aut obſcurè ſubiiciuntur, ambiguitatem fieri; ac conuenit eſſe exercitatum eum qui in his rerum ſimilitudines diſcernat. Nonnulla enim ſecundum ſimilitudines vel immutationem eorum quæ ipſis inſunt, ita ſibi inuicem reſpondent vt in aliquo ſint ſimilia, in aliquo diſſimilia, oportètque talia internoſcentem eſſe artificem, vt accuratè ſimul & celeriter queat deprehendere an inter ſe ſimilia ſint, an diſſimilia. Quod igitur ſemper & dicentem me & ſcriben- C tem audis, id in præſentia etiam omninò auditurus es. Generalis methodus citra multorum particularium exercitationem bonum efficere artificem non poteſt: id quod in omnibus eiuſmodi licet conſpicias, in nonnullis tamen adeò validam obtinet vim, vt vniuerſalem methodum vno anno ſolo abſolutiſſimè queas diſcere. Exercitationem verò, niſi per totam vitam fiat, ad artis opera parum proficere; atque apparet manifeſtò eſſe talis ars ratiocinatrix & rhetorica, item quæ per inſtrumenta operatur muſica. Tanta igitur exercitatione demonſtratiua methodus non indi- D get, etſi ipſa quoque haud exiguam requirat. Itaque laborandum eſt in vnaquaque artis exercitatione circa materias, quarum actiones vitæ vtiles expetimus. Quamuis enim naturam aliquis vel multo præſtantiſſimam ad quodcunque opus habeat, exercitationem vero negligat, nullo eorum qui natura deſtituuntur, exercitationis autem cura ac ſedulitate vincunt, præſtantior eſt. Conſidera igitur quendam, crurum ſtructura, & totius corporis robore optimè diſpoſitum, ſed qui naturam adeò neglexerit, vt præter quod nunquam currat, etiam inter ambulandum ſemper vacillet, nullo modo hic in Olypicis victor euadere poterit, niſi E priore ſegnitie depoſita, ad naturalium exercitationum conſuetudinem ſeipſum transferat, neque harum quarumlibet, ſed maximè qualis eſt cruribus propria. Nam ſi quis hoc pacto natum accipiens per funiculum tenuem ambulare doceat, ad lignum autem rectum aſcendere, quemadmodum rerum mirabilium geſtores illi diſcipulos docent; non modò non Olympiorum victoriam retulerit, ſed ne vulgaribus quidem hominibus velocior vnquam videbitur. Hoc itaque Platoni & Hippocrati proditum eſt, qui exempla artibus & omnibus vitæ actionibus vtilia conſcripſerunt. F Apponam autem pauca, vt ſpecies ipſorum inſpiciatur non tamen ſufficere hæc exiſtimo iis qui artifices volunt fieri illarum artium quaſcunque ipſi colant, verùm vt exerceitentur perpetuò, quemadmodum rhetorici qui argumenta quotidie propoſito inſtituto idonea inueniunt.

CAP.

A

CAPVT III.

Exercitatio eiuſdem methodi ex Platonis loco de mulierum natura.

SVmatur iam à Platone primum, quod in quinto de Republica docuit, vbi de natura mulierum incipit, eadem ipſis cum viris ſtudia tractare præcipiens; deinde ipſe ſermonem aggreditur, aitque non conceſſurum fore aliquem, eandem eſſe naturam & maris & fœminæ corporis; ac oſtendit in quo eandem dixerit; tota verò ipſius oratio ſic habet. *Vtrum inter canes gregis cuſtodes fœminas ipſas cenſemus vnà eadem cuſtodire debere, & vnà venari, ac cætera omnia communiter facere? An fœminas quidem intus quaſi domeſtica aſſeruare opera, vt quæ nequeant alia obire propter ipſum catulorum partum, & nutrimentum, maſculos autem labores ſubire, omnémque armenti curam gerere? Communiter his*, inquit, *omnia tribuimus, niſi quòd fœminis vt imbecillioribus, maribus vt robuſtioribus vtimur. Fierine poteſt, vt animali aliquo ad eadem vtaris, niſi eadem ratione nutriueris erudierisque? Non profectò. Si ergo fœminis ad eadem vtemur ac viris, in eiſdem erudire decet. Certè. Muſica autem & gymnaſtica illis conceſſa eſt. Sanè. Mulieribus igitur artes hæ ſimiliter & res bellicæ tribuendæ ſunt, ad eadémque his vti decet.* In his generatim Plato præfatus quòd omnia eadem muliebri generi diſtribuenda ſunt, poſtea etiam de exercitiis quæ nudi obimus, & de equitatu, quæque bellorum cauſa docentur exercentúrque, cenſet etiam mulieres aggredi. Porrò de ipſis ſermonem occipiens, hæc ait. *Vis ergo vt nos aliorum cauſa nobis ipſis aduerſemur, dubitando num ſine defenſione quæ ſunt rationis alterius, oppugnentur? Nihil prohibet. Dicam igitur ſub eorum perſona hunc in modum, Nihil opus eſt, ô Socrates atque Glauco, vt alij vobis repugnent; nam inter vos ſtatim à principio condendæ ciuitatis conſtitit, oportere ſecundum naturam vnumquemque vnum quippiam quod ſuum eſſet, peragere. Conſtitit, quidni? Eſtne igitur vbi non longè mulier ipſa natura à viro differt? Cur non defferat? Ergo nónne opus vtrique aliud pro natura vtriuſque eſt tribuendum? Proculdubio. Quomodo igitur aberratis nunc, vobiſque ipſi contradicitis, quandoquidem affirmatis viros & mulieres oportere eadem operari, cum tamen naturâ valde inter ſe diſcrepent? Habebiſne ô vir mirifice quid ad hæc reſpondeas:* Quum is quædam de facultate contradictoria dixiſſet, deinceps ſubiungit verba contradictionis, hunc in modum. *Adducimur ſanè inuiti contradictionem attingere. Qua ratione? quòd natura eadem, opera eadem tractare non debeat, fortiter admodum & contentiosè, ſi verba inſpicias, contendimus. Conſiderauimus autem nullo pacto quæ ſpecies alterius eiuſdémue naturæ ſit, & quorſum reſpicientes tunc deſcripſerimus, quando diuerſæ naturæ ſtudia diuerſa, eidem verò eadem attribuebamus. Certè nequaquam id cogitauimus. Cæterùm licet nobis, vt videtur, à nobiſipſis exquirere, nunquid eadem natura caluorum ſit & comatorum, an contraria potius; ac poſtquam conceſſerimus eſſe contrariam, ſi calui coria incidant, calceóſque conficiant, haudquaquam ſinere comatos homines eadem facere; ſin autem comati, caluos nequaquam permittere.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἄσκησις τῆς αὐτῆς μεθόδου ἐκ τοῦ Πλάτωνος περὶ τῆς τῶν γυναικῶν φύσεως.

Εἰλήφθω δὴ παρὰ Πλάτωνος μὲν πρῶτον, ὃ κατὰ τὸ πέμ-
πτον τῆς πολιτείας ἐδίδαξεν, ἔνθα περὶ τῆς τῶν γυναικῶν
φύσεως ἄρχεται τῶν αὐτῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς ἀνδράσιν
ἀξιῶν μετέχειν αὐτάς, ὡς ἂν καὶ τὴν αὐτὴν ἐχούσας φύσιν, εἶτ'
αὐτὸς ἀντιλαμβάνεται τοῦ λόγου. Φησὶ δ' οὐκ ἂν ἴσως συγχω-
B ρῆσαί τινα τὴν αὐτὴν εἶναι φύσιν ἄρρενός τε καὶ θήλεος σώμα-
τος, ἐπιδείκνυσί τε καθ' ὃ τὴν αὐτὴν ἔφη. ἔχει δ' ὁ σύμπας
λόγος αὐτῷ, κατὰ τάδε. τὰς θηλείας τῶν φυλάκων κυνῶν πό-
τερα ξυμφυλάττειν οἰόμεθα δεῖν, ἅπερ ἂν οἱ ἄρρενες φυλάτ-
τωσι, καὶ ξυνθηρεύειν, καὶ τὰ ἄλλα κοινῇ πράττειν, ἢ τὰς μὲν οἰ-
κουρεῖν ἔνδον, ὡς ἀδυνάτους διὰ τὸν τῶν σκυλάκων τόκον τε καὶ
τροφήν, τοὺς δὲ πονεῖν τε καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν περὶ τὰ
ποίμνια; κοινῇ, ἔφη πάντα, πλὴν ὡς ἀσθενεστέραις χρώμεθα,
τοῖς δ' ὡς ἰσχυροτέροις. οἷόν τ' οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐπὶ τὰ αὐτὰ
χρῆσθαί τινι ζώῳ, ἐὰν μὴ τὴν αὐτὴν τροφήν τε καὶ παιδείαν
C ἀποδιδῷς; οὐχ οἷόν τε. εἰ ἄρα ταῖς γυναιξὶν ἐπὶ τὰ αὐτὰ
χρησόμεθα, καὶ τοῖς ἀνδράσι τὰ αὐτά, καὶ διδακτέον αὐτάς.
ναί. μουσικὴ μὲν ἐκείνοις καὶ γυμναστικὴ ἐδόθη. ναί. καὶ ταῖς
γυναιξὶν ἄρα τούτω τὼ τέχνα, καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἀπο-
δοτέον τε καὶ χρηστέον κατὰ ταὐτά. ἐν τούτοις καθόλου προει-
πὼν ὁ Πλάτων ὅτι τῶν αὐτῶν ἁπάντων ἐστὶ μεταδοτέον τῷ
θήλει γένει, μετὰ ταῦτα καὶ περὶ γυμνασίων ὅσα γυμνοὶ γυ-
μναζόμεθα, καὶ περὶ τῆς ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχήσεως, ὅσα τε πο-
λέμων ἕνεκα διδάσκεται καὶ ἀσκεῖται, μετέχειν ἀξιοῖ καὶ τὰς
γυναῖκας, ἐπ' αὐτῶν δ' ἀντιλαμβανόμενος τοῦ λόγου, τάδε
D φησί. βούλει οὖν δῆτ' ἐγώ, ἡμεῖς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ
τῶν ἄλλων ἀμφισβητήσωμεν, ἵνα μὴ ἔρημα τὰ τοῦ ἑτέρου
λόγου πολιορκῆται; οὐδέν, ἔφη, κωλύει. λέγωμεν δὴ ὑπὲρ
αὐτῶν, ὅτι ὦ Σώκρατές τε καὶ Γλαύκων οὐδὲν δεῖ ὑμῖν ἄλ-
λους ἀμφισβητεῖν, αὐτοὶ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς κατοικήσεως, ἣν οἰ-
κίζετε πόλιν, ὁμολογεῖτε δεῖν κατὰ φύσιν ἕκαστον ἕνα ἓν τὸ αὑτοῦ
πράττειν, ὡμολογήσαμεν οἶμαι, πῶς γὰρ οὔ; ἔστιν οὖν ὅπως
οὐ πάμπολυ διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς τὴν φύσιν; πῶς οὐ
διαφέρει; οὐκ οὖν ἄλλο καὶ ἔργον ἑκατέρῳ προσήκει προσ-
τάττειν τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν; τί μήν; πῶς οὖν οὐχ ἁμαρ-
E τάνετε νυνί, καὶ τἀναντία ὑμῖν αὐτοῖς λέγετε φάσκοντες αὖ
τοὺς ἄνδρας, καὶ τὰς γυναῖκας δεῖν τὰ αὐτὰ πράττειν, πλεῖ-
στον κεχωρισμένην φύσιν ἔχοντας; ἕξεις τι ὦ θαυμάσιε πρὸς
ταῦτ' ἀπολογεῖσθαι. ἐν τούτοις εἰπών τινα περὶ τῆς ἀντι-
λογικῆς δυνάμεως, ἐφεξῆς γράφει τὴν ῥῆσιν τῆς ἀντιλογίας
ὧδέ πως. κινδυνεύομεν οὖν ἄκοντες ἀντιλογίας ἅπτεσθαι·
πῶς; τὸ τὴν αὐτὴν φύσιν, ὅτι οὐ τῶν αὐτῶν δεῖ ἐπιτηδευμά-
των τυγχάνειν, πάνυ ἀνδρείως τε καὶ ἐριστικῶς κατὰ τὸ ὄνομα
διώκομεν, ἐπεσκεψάμεθα δὲ οὐδ' ὁπῃοῦν τι εἶδος τὸ τῆς
ἑτέρας τε καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, καὶ πρὸς τί τεῖνον ὡριζό-
F μεθα τό τε τὰ ἐπιτηδεύματα ἄλλῃ φύσει ἄλλα, τῇ δὲ αὐτῇ
τὰ αὐτὰ ἀπεδίδομεν. οὐ γὰρ οὖν ἔφη ἐπεσκεψάμεθα. τοιγάρ-
τοι, εἶπον, ἔξεστιν ἡμῖν ὡς ἔοικεν ἀνερωτᾶν ἡμᾶς αὐτούς, εἰ
ἡ αὐτὴ φύσις φαλακρῶν καὶ κομητῶν, καὶ οὐχ ἡ ἐναντία, καὶ
ἐπειδὰν ὁμολογῶμεν ἐναντίαν εἶναι, ἐὰν φαλακροὶ σκυτο-
τομῶσι, μὴ ἐᾶν κομήτας, ἐὰν δ' αὖ κομῆται, μὴ τοὺς ἑτέρους.

γελοῖον μὲν τ' ἂν εἴη, ἔφη. ἆρα κατ' ἄλλο τι εἶπον ἐγὼ γελοῖον, ἢ ὅτι τό τε, οὐ πάντως τὴν αὐτὴν, καὶ τὴν ἑτέραν φύσιν ἐτιθέμεθα, ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἀλλοιώσεώς τε, καὶ ὁμοιώσεως μόνον ἐφυλάττομεν τὸ πρὸς αὐτὰ τεῖνον τὰ ἐπιτηδεύματα; οἷον ἰατρικὸν μὲν, καὶ ἰατρικὴν τὴν ψυχὴν ὄντα, τὴν αὐτὴν φύσιν ἔχειν ἐλέγομεν. ἢ οὐκ οἴει; ἔγωγε. ἰατρικὸν δέ γε καὶ τεκτονικὸν ἄλλην; πάντως που. οὐκοῦν ἦν δ' ἐγώ, καὶ τὸ τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὸ τῶν γυναικῶν γένος, ἐὰν μὲν πρὸς τέχνην τινὰ, ἢ ἄλλο ἐπιτήδευμα διαφέρον φαίνηται, τοῦτο δὴ φήσομεν ἑκατέρῳ δεῖν ἀποδιδόναι. ἐὰν δ' αὐτῷ τούτῳ φαίνηται διαφέρειν τῷ τὸ μὲν θῆλυ τίκτειν, τὸ δ' ἄρρεν ὀχεύειν, οὐδέν τί πω φήσομεν μᾶλλον ἀποδεδεῖχθαι. ὡς πρὸς ὃ ἡμεῖς λέγομεν, διαφέρει γυνὴ ἀνδρός, ἀλλ' ἔτι οἰησόμεθα δεῖν τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύειν, τούς τε φύλακας ἡμῖν, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν. καὶ ὀρθῶς γ' ἔφη. οὐκοῦν μετὰ τοῦτο κελεύομεν τὸν τὰ ἐναντία λέγοντα, τοῦτο αὐτὸ διδάσκειν ἡμᾶς, πρὸς τίνα τέχνην ἤ τι ἐπιτήδευμα τῶν περὶ πόλεως κατασκευὴν, οὐχ ἡ αὐτὴ, ἀλλ' ἑτέρα φύσις γυναικός τε καὶ ἀνδρός; δίκαιον γ' οὖν. τάχα τοίνυν ἂν ὅπερ σὺ ὀλίγον πρότερον ἔλεγες, εἴποι ἂν καὶ ἄλλος, ὅτι ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα ἱκανῶς εἰπεῖν, οὐ ῥᾴδιον, ἐπισκεψαμένῳ δὲ, οὐδὲν χαλεπόν. εἴποι γὰρ ἄν. βούλει οὖν δεώμεθα τοῦ τὰ τοιαῦτα ἀντιλέγοντός μου ἀκολουθῆσαι ἡμῖν, ἐάν πως ἡμεῖς ἐκείνῳ ἐνδειξώμεθα, ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐπιτήδευμα ἴδιον γυναικὶ πρὸς διοίκησιν πόλεως; πάνυ γε. ἴθι δὴ φήσομεν πρὸς αὐτόν. ἀποκρίνου· ἆρ' οὕτως ἔλεγες, τὸν μὲν εὐφυῆ πρός τι εἶναι, τὸν δὲ ἀφυῆ, ἐν ᾧ ὁ μὲν ῥᾳδίως τι μανθάνοι, ὁ δὲ χαλεπῶς, καὶ ὁ μὲν ἀπὸ βραχείας μαθήσεως ἐπὶ πολὺ εὑρετικὸς εἴη οὗ ἔμαθεν, ὁ δὲ πολλῆς μαθήσεως τυχὼν καὶ μελέτης, μηδ' ἃ ἔμαθε σώζοιτο, καὶ τῷ μὲν τὰ τοῦ σώματος ἱκανῶς ὑπηρετεῖ τῇ διανοίᾳ, τῷ δ' ἐναντιοῖτο. ἆρα ἀλλ' ἄττα ἐστὶν, ἢ ταῦτα οἷς τὸν εὐφυῆ πρὸς ἕκαστα, καὶ τὸν μὴ ὡρίζου; οὐδεὶς ἤδη ὃς ἄλλα φήσει. οἶσθά τι οὖν ὑπὸ ἀνθρώπων μελετώμενον, ἐν ᾧ οὐ πάντα ταῦτα τὸ τῶν ἀνδρῶν γένος, διαφερόντως ἔχει τοῦ τῶν γυναικῶν; ἢ μακρολογῶμεν τήν θ' ὑφαντικὴν λέγοντες, καὶ τὴν τῶν ποπάνων τε, καὶ ἑψημάτων θεραπείαν, ἐν οἷς δή τι δοκεῖ τὸ γυναικεῖον γένος εἶναι, οὗ καὶ καταγελαστότατόν ἐστι πάμπολυ ἡττώμενον; ἀληθῆ λέγεις ἔφη, ὅτι πολὺ κρατεῖται ἐν ἅπασιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὸ γένος τοῦ γένους. γυναῖκες μέντοι πολλαὶ πολλῶν ἀνδρῶν βελτίους εἰς πολλά, τὸ δ' ὅλον ἔχει, ὡς σὺ λέγεις. οὐδὲν ἐστιν ἄρα, ὦ φίλε, ἐπιτήδευμα τῶν πόλιν διοικούντων γυναικὸς, διότι γυνὴ οὐδὲ ἀνδρὸς, διότι ἀνήρ, ἀλλ' ὁμοίως διεσπαρμέναι αἱ φύσεις ἐν ἀμφοῖν τοῖν ζώοιν, καὶ πάντων μὲν μετέχει γυνὴ ἐπιτηδευμάτων κατὰ φύσιν, πάντων δ' ἀνήρ, ἐπὶ πᾶσι δ' ἀσθενέστερον γυνὴ ἀνδρός; πάνυ γε. τί οὖν ἀνδράσι ταῦτα προστάξομεν, γυναικὶ δ' οὐδέν; ἢ καὶ πῶς; ἀλλ' ἔστι γὰρ, οἶμαι, ὡς φήσομεν, καὶ γυνὴ ἰατρικὴ, ἡ δ' οὔ, καὶ μουσικὴ, ἡ δ' ἄμουσος φύσει; τί μήν; γυμναστικὴ δὲ, ἆρ' ἥ, καὶ πολεμικὴ, ἡ δὲ ἀπόλεμος, καὶ οὐ φιλογυμναστική; οἶμαι ἔγωγε. τί δὲ φιλόσοφός τε καὶ θυμοειδής, ἡ δὲ ἄθυμος καὶ μισόσοφος; ἔστι καὶ ταῦτα. ἔστιν ἄρα καὶ φυλακικὴ γυνή, ἡ δ' οὔ. ἢ οὐ τοιαύτην, καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν φυλακικῶν φύσιν ἐξελεξάμεθα; τοιαύτην μὲν οὖν. καὶ γυναικὸς ἄρα καὶ ἀνδρὸς, ἡ αὐτὴ φύσις εἰς φυλακὴν πόλεως, πλὴν ὅσα, ἡ μὲν ἀσθενεστέρα, ὁ δ' ἰσχυρότερός ἐστι. φαίνεται.

A *At ridiculum id eſſet, inquit. An ob aliud ridendum iſtud, quòd tunc non omninò eandem & diuerſam naturam poſuimus, ſed illam duntaxat diſsimilitudinis & ſimilitudinis ſpeciem obſeruauimus, quæ ad ipſa eadem ſtudia pertinebat? Quemadmodum medicum & hominem habentem animum idoneum medicinæ ſtudiis, naturam eandem habere diximus, an non cenſes? Equidem. Medicum verò architectum alium; Omnino. Quare virorum, mulierúmque genus ſi ad artem aliquam aut ſtudium aliud inter ſe in aliquo differre videantur, hoc vtrique aſsignandum eſſe dicemus; ſin autem hoc ipſo duntaxat diſcrepare inuicem videantur, quòd fœmina* B *quidem concipit, vir gignit, nihilo magis admittemus oſtenſum fuiſſe, quantum ad id de quo nunc nos loquimur, ſpectat, quòd à viro fœmina differat, ſed adhuc cenſebimus tam cuſtodes noſtros quàm mulieres ipſorum eadem apud nos exercere debere. Rectè nimirum. Nónne poſt hæc iubemus eum qui contraria dicit hoc ipſum nobis oſtendere, ad quam artem quódve officium ex iis quæ inſtituendæ ciuitati conducunt, non eadem ſit, ſed diuerſa viri mulieriſve natura? Sic vtique decet. Fortè quod tu paulò ante dicebas, alius quoque dicere poterit. Subitò quidem quantum ſatis ſit dicere, non facilè eſſe. Sin* C *autem cogitetur, haud multum difficilè. Diceret vtique. Vis ergo oremus eum qui hæc nobis opponit, vt aures nobis præbeat, attendátque, ſi qua ratione oſtendere queamus nullum eſſe ſtudium ad gubernandam ciuitatem mulieri proprium? Omninò. Age itaque dicamus ad eum, reſponde, nunquid ita dicebas, ad aliquod opus aliquem dextro ſiniſtróque ingenio præditum eſſe, ex eo intelligi, quòd ille facilè quippiam addiſcit, ille difficile, & hic ſi exiguum quid ab aliquo didicerit, ex eo ipſe plurimùm inueniat, ille verò cùm plura didicerit, meditatúſque ſit, paulò poſt obliuiſcitur: atque alteri corporis membra a-* D *bundè menti ſubſeruiunt, alteri contra. An alia præter hæc ſunt, quibus hominem aliqua indole bona præditum à mala prædito diſtinguis? Nullus alia dixerit. Noſtíne aliquid ab hominibus exerceri, in quo non omnes eadem virorum genus & excellentius habeat, quàm mulierum genus? An latè verbis vagabimur, texendi artificium commemorantes, placentarúmque & obſoniorum confectionem, in quibus aliquid eſſe genus mulierum videtur, vbi maximè ridiculum ſanè apparet, quum vincitur? Vera loqueris, quia longè in omnibus (vt ſic dixerim) genus à genere ſuperatur. Mulieres autem multæ multis viris ad multa præſtantiores. Totum ita habet vt dicis. Nullum igitur eſt ô amice inter eos qui* E *ciuitatem gubernant, ſtudium mulieris proprium quà mulier eſt, aut viri proprium quà vir, ſed æquè diſperſa in animantibus vtriuſque natura, & omnium ſtudiorum natura compos eſt mulier, item & vir, in omnibus autem fœmina imbecillior viro. Sic eſt prorſus. Quid igitur? viris omnia præcipiemus, mulieri autem nihil? At quomodo? Eſt vtique, vt nos affirmamus, inter mulieres quoque alia medicinæ apta, alia minimè, alia muſica, alia à muſis naturâ abhorret. Quidni? Et alia quidem ad exercitationes gymnaſticas & rem militarem prompta, alia verò ad hæc inepta. Sic arbitror. An non vna quidem ſapientiæ ſtudioſa eſt, altera* F *ſapientiam ſpernit? & vna elato animo, altera demiſſo? Et his aſſentior. Eſt ergo & inter fœminas quædam ad cuſtodiendum idonea, quædam minimè. An non naturam quandam huiuſmodi ciuitatem cuſtodientium virorum elegimus? Eiuſmodi certè. Mulieris itaque & viri eadem ad cuſtodiendam ciuitatem natura, niſi quòd hæc imbecillior, illa robuſtior exiſtat. Ita apparet.*

Mulieres

Mulieres itaque tales eligendæ ſunt, vt vnà cum viris & colant & cuſtodiant ciuitatem, poſtquam idoneæ ſunt, & natura ipſis cognatæ. Omninò. Studia verò nónne eadem eiſdem naturis ſunt tribuenda? Eadem. Venimus igitur ad priora illa longo circuitu, fatemúrque non eſſe contra naturam, vt cuſtodum mulieres muſicam & gymnaſticam exerceantur. Prorſus. In his omnibus vno exemplo mulierum exercuit nos quomodo inuenire ac diſcernere poſſimus, in quo quidem ſimilia naturis, in quo diſſimilia ea quæ conferuntur, exiſtant. Nam mulieres viris ſimiles quidem ſunt quatenus & hæ animalia exiſtunt rationalia, hoc eſt ſcientiæ capacia; quatenus autem virorum genus fortius eſt, & ad omne opus & diſciplinam præſtantius, mulieres autem imbecilliores deterioréſque, diſſimiles in hoc exiſtunt; quemadmodum rurſus è contrario habent, quatenus hæ quidem ſunt fœminæ, cóque ad concipiendum idoneæ; mulieribus autem certæ quædam ſunt corporis partes à natura conſtructæ, maſculis autem non ſunt. Quare verè aliquis dixerit, in aliquo mulieres viris reſpondere ſtructurâ ſimili, in aliquo contrà. Quum igitur aliquis ſecundum ſimilitudinem ab alio ad aliud tranſgreditur, vera dicet Vbi autem ſecundum diſſimilitudinem, mentietur; & multò magis ſecundum contrarietatem. Vt enim Hippocrates in opere de re medica prodidit, præcipiens nos ab initio an ſimilia vel diſſimilia ſint contemplari, appoſuit in opere Prognoſtico etiam contrarium iis quæ in facie enumerauit; quod maximè contrarium eſt ſimili, peſſimum eſt. Sic & Plato videtur demonſtrationem in oratione ſuperiùs comprehenſa feciſſe.

A καὶ γυναῖκες ἄρα τοιαῦται τοῖς τοιούτοις ἀνδράσιν ἐκλεκτέαι, συνοικεῖν τε καὶ φυλάττειν, ἐπείπερ εἰσὶν ἱκαναὶ, καὶ ξυγγενεῖς αὐτοῖς τὴν φύσιν. πάνυ γε. τὰ δὲ ἐπιτηδεύματα, οὐ τὰ αὐτὰ ἀποδοτέα ταῖς αὐταῖς φύσεσι. ταὐτά. ἥκομεν ἄρα εἰς τὰ πρότερα περιφερόμενοι, καὶ ὁμολογοῦμεν μὴ παρὰ φύσιν εἶναι ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξὶ, μουσικήν τε καὶ γυμναστικὴν ἀποδιδόναι. παντάπασι μὲν οὖν. ἐν τούτοις ἅπασιν ἐφ' ἑνὸς παραδείγματος τοῦ τῶν γυναικῶν, ἐγύμνασεν ἡμᾶς εὑρετικούς τε καὶ διακριτικοὺς εἶναι, κατὰ τί μὲν ὅμοια ταῖς φύσεσίν ἐστι, κατὰ τί δὲ ἀνόμοια τὰ παραβαλλόμενα. γυναῖκες γὰρ ἀνδράσιν ὅμοιαι μέν εἰσι, καθὸ καὶ αὗται ὑπάρχουσι λογικὰ ζῶα, τουτέστιν ἐπιστήμης δεκτικά. καθ' ὅσον δὲ τὸ μὲν τῶν ἀνδρῶν γένος ἰσχυρότερον ὑπάρχει, καὶ εἰς ἅπαν ἔργον τε καὶ μάθημα βέλτιον, αἱ γυναῖκες δὲ ἀσθενέστεραί τε καὶ χείρους, ἀνόμοιαί γε κατὰ τοῦτ' εἰσίν. ὥσπερ γε πάλιν ἐναντίως ἔχουσι, καθ' ὅσον αὗται μὲν ὑπάρχουσι θήλειαι, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς κύησιν ἐπιτήδειαι. ταῖς μὲν γυναιξίν ἐστι μόρια ἄττα τοῦ σώματος ἀπὸ τῆς φύσεως παρεσκευασμένα, τοῖς δὲ ἄρρεσιν οὐκ ἔστιν, ὥστ' ἀληθῶς ἄν τις φαίη, κατὰ τί μὲν ὁμοίως διακεῖσθαι τὰς γυναῖκας τοῖς ἀνδράσι, κατὰ τί δὲ ἐναντίως. ἐπειδὰν μὲν C οὖν τις κατὰ τὴν ὁμοιότητα τὴν μετάβασιν ἀπὸ θατέρου ποιῆται πρὸς τὸ ἕτερον, ἀληθεύσει. ἐπειδὰν δὲ κατὰ τὴν ὁμοιότητα ψεύσεται, καὶ πολὺ μᾶλλον κατὰ τὴν ἐναντίωσιν. ὡς γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον ἔγραψε, κελεύων ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς, ἢ ὅμοια, ἢ ἀνόμοια σκοπεῖσθαι. προσέθηκε δὲ ἐν τῷ προγνωστικῷ, καὶ τὸ ἐναντίον οἷς ἔλεγεν ἐπὶ τοῦ προσώπου, τὸ δὲ ἐναντιώτατον τοῦ ὁμοίου δεινότατον. οὕτως φαίνεται καὶ ὁ Πλάτων τὴν ἀπόδειξιν πεποιημένος ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει.

CAPVT IV.

Eiuſdem methodi demonſtratio ex Hippocratis libro de articulis.

ADiungamus igitur & aliud adhuc ex Hippocratis ſcriptis, exempli gratia, vt diſcernamus quid ſimile & quid diſſimile exiſtat. Verba ipſius ex commentario de articulis hæc ſunt. *An brachium exciderit, his notis cognoſcendum eſt. Hoc ſanè, quum dextrum habent corpus homines, manus & crura, exemplo conuenit vti ſano ad non ſanum, non alienos articulos inſpiciendo (alij ſiquidem aliis magis ſunt exarticulati) ſed ipſius ægrotantis, an ſanum laborantis ſit diſſimile. Atque hoc ſanè dictum eſt rectè. Verùm deceptionem, non exiguam propter talia continet. Ac non ſatis eſt ſermone tantum perſequi hanc artem, verùm & vſu tractare oportet. Nam multi præ dolore, vel alia etiam occaſione articuli quamuis non exceſſerint ipſis loco, nequeunt tamen in ſimiles ipſis figuras reuerti, ac ſubſiſtere quomodo ſanum corpus figuratur. Itaque perpendere prius & conſiderare etiam talem figuram oportet. Sed in ſcapulis caput brachij inſitum fertur multò magis elapſi, quàm ſani. Hic autem ſuperiori parte in clauicula caua apparet regio, & os ſummi humeri excedere videtur, tanquam articulo iam in internam partem ſubmerſo; deceptionem tamen etiam in hoc aliquam habet. Verùm de hoc poſtea ſcribetur, dignum enim eſt, cuius fiat mentio.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

D Ἀπόδειξις τῆς αὐτῆς μεθόδου ἐκ τοῦ περὶ τῶν ἄρθρων γράμματος τοῦ Ἱπποκράτους.

ΠΡοσθῶμεν οὖν ἔτι καὶ ἄλλο τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους γεγραμμένων, παραδείγματος ἕνεκα τοῦ διακρίνειν ἐν τοῖς παραβαλλομένοις, ὅσον καθ' ὅμοιόν ἐστι, καὶ ὅσον ἀνόμοιον. ἔστι δὲ ἡ λέξις ἐκ τοῦ περὶ ἄρθρων συγγράμματος ὧδέ πως ἔχουσα. γιγνώσκειν δὲ εἰ ἐκπέπτωκεν ὁ βραχίων, τοῖσι χρὴ τοῖσι σημείοισι, τοῦτο μὲν ἐπειδὴ δίκαιον ἔχουσι τὸ σῶμα οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὰ σκέλη παραδείγματι χρὴ χρῆσθαι τῷ ὑγιεῖ E πρὸς τὸ μὴ ὑγιὲς, μὴ τὰ ἀλλότρια ἄρθρα καθορῶντα. ἄλλοι γὰρ μᾶλλον ἄλλων ἔξαρθροι πεφύκασιν, ἀλλὰ τὰ αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος, ἢν ἀνόμοιον τὸ ὑγιὲς τῷ κάμνοντι. καὶ τοῦτο εἴρηται μὲν ὀρθῶς. παραξυνίεσιν δὲ ἔχει πάνυ πολλὴν διὰ τοιαῦτα, καὶ οὐκ ἀρκεῖ μοῦνον λόγῳ εἰδέναι τὴν τέχνην ταύτην, ἀλλὰ καὶ ὁμιλίῃ ὁμιλέειν. πολλοὶ γὰρ ὑπὸ ὀδύνης, ἢ καὶ ὑπὸ ἀλλοίης προφάσιος οὐκ ἐξεστεώτων αὐτοῖσι τῶν ἄρθρων, ὅμως οὐ δύνανται εἰς τὰ ὅμοια σχήματα καθιστάναι, ἐς οἷά περ τὸ ὑγιαῖνον σῶμα σχηματίζεται. προσξυνιέναι οὖν καὶ ἐννοεῖν, καὶ τὸ τοιόνδε σχῆμα χρή· ἀτὰρ καὶ ἐν τῇ μασχάλῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος φέρεται F ἐγκειμένη πολλῷ μᾶλλον τοῦ ἐκπεπτωκότος, ἢ τοῦ ὑγιέος. τοῦτο δὲ ἄνωθεν κατὰ τὴν ἐπωμίδα κοῖλον φαίνεται τὸ χωρίον, καὶ τὸ τοῦ ἀκρωμίου ὀστέον ἐξέχον φαίνεται, ἅτε ὑποδεδυκότος ἤδη τοῦ ἄρθρου ἐς τὸ κάτω τοῦ χωρίου. παραξυνίεσιν μὲν καὶ τούτῳ ἔχει τινά. ἀλλ' ὕστερον περὶ αὐτοῦ γραφήσεται, ἄξιον γὰρ γραφῆς ἐστι, τούτου δὲ τοῦ ἐκπεπτωκότος ὁ ἀγκὼν φαίνεται,

Digitized by Google

ἀφεστηκὼς μᾶλλον ἀπὸ τῶν πλευρέων, ἢ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου. εἰ μέντοι τις προσαναγκάζοι, προσάγεται μὲν ἐπιπόνως δέ. τοῦτο δ' ἄνωθεν τὴν χεῖρα ἆραι ἰθεῖαν παρὰ τὸ οὖς ἐκτεταμένου τοῦ ἀγκῶνος, οὐ μᾶλλον δύνανται, ὥσπερ τὴν ὑγιέα, οὐδὲ περιάγειν ἔνθα καὶ ἔνθα ὁμοίως. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἱπποκράτους ῥῆσις, αὐτῇ τῇ κατὰ τὸ προγνωστικόν· ὡς γὰρ ἐκεῖ τὸ πρόσωπον ἡμᾶς τοῦ νοσοῦντος ἐκέλευσε σκοπεῖσθαι, πότερον ὅμοιόν ἐστιν ἢ ἀνόμοιον τῶν ὑγιαινόντων, μάλιστα δ' εἰ αὐτὸ ἑαυτῷ, οὕτως νῦν τὸ ἐκπεπτωκὸς ἄρθρον τῷ ὑγιεῖ παραβάλλει τὴν παραβολὴν ποιούμενος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος ἀνθρώπου, ἀπάτη γὰρ ἣν παραξυνέσει ὀνομάζουσι, γίγνεται πολλάκις, ἐὰν τοῖς ἀλλοτρίοις ἄρθροις παραβάλλοις αὐτό. καὶ μέντοι καὶ ὡς ἐκ τῶν κατὰ μέρος εἰ ὅμοιόν ἐστι τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι τό γε πεπονθὸς, ἔνεστι διαγνῶναι, καθάπερ ἐν τῷ προγνωστικῷ διῆλθεν. οὕτως κἀνταῦθα, τὰ μὲν ἄλλα γράψας καλῶς ἐν ᾧ δ' ἄν τις σφαλείη διὰ τὴν πρὸς τὸ ἐξηρθρηκὸς ὁμοιότητα τοῦτ' ἐπισημηνάμενος, ὡς παραξύνεσιν ἔχον καὶ αὐτό. ταπεινὴ γὰρ ἡ ἐπωμὶς οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπόσπασμα κατὰ τὸ ἀκρώμιον ἐχόντων, ὥστε συγχεῖσθαι κατὰ τοῦτο τὴν διάγνωσιν τῶν ἐξαρθρημάτων, εἰς κοινὸν σημεῖον ἀφικνουμένων τοῖς ἀπεσπασμένον ἔχουσι τὸ ἀκρώμιον, ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν ὅπερ καθόλου διὰ τῆς κατ' ἰητρεῖον ἀπεφήνατο. τοῦτο νῦν ἑνὸς εἴδους ἐποίησεν, ἐπιδείξας οὐ μόνον ᾗ ὅμοια τὰ σημεῖα τῶν δύο παθῶν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ᾗ ἀνόμοια. κοίλη μὲν οὖν ἡ ἐπωμὶς ἐπ' ἀμφοῖν φαίνεται. τῶν δὲ ἄλλων συμπτωμάτων ὧν τὸν κατάλογον ἔγραψεν ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων ὤμων, οὐδὲν συμβαίνει κατὰ τὰ τῶν ἀκρωμίων ἀποσπάσματα, περὶ ὧν κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν οὕτως εἶπε. τούτου δὲ τοῦ ἐκπεπτωκότος ὁ ἀγκὼν φαίνεται ἀφεστηκὼς μᾶλλον ἀπὸ τῶν πλευρέων, ἢ τοῦ ἑτέρου, εἰ μέντοι τις προσαναγκάζοι, προσάγεται μὲν, ἐπιπόνως δὲ, τοῦτο δὲ ἄνω ἆραι τὴν χεῖρα ἰθεῖαν παρὰ τὸ οὖς ἐκτεταμένου τοῦ ἀγκῶνος, οὐ μάλα δύναται, ὥσπερ καὶ τὴν ὑγιέα, οὐδὲ περιάγειν ἔνθα καὶ ἔνθα ὁμοίως. ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων φαίνεται γιγνόμενα, μηδὲν τοιοῦτον πασχόντων οἷς ἀπέσπασται τὸ ἀκρώμιον. μόνοις γὰρ αὐτοῖς κοινόν ἐστι τὸ τὴν ἐπωμίδα φαίνεσθαι κοίλην. ἔστι δὲ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ κοινὸν, οὐ μόνον ὁμοιότης, ἀλλὰ καὶ ἀνομοιότης. φαίνεται γὰρ ὁ τόπος ὢν ταπεινότερος, οὐ μὴν καὶ γεγονώς γε κατ' ἀλήθειαν ἑαυτοῦ ταπεινότερος, ὡς ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων ὤμων. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος εἰς τὴν μασχάλην καταπεσούσης, ὁ πρότερον ὑπάρχων ὄγκος ἐν τῷ κατὰ τὴν ἐπωμίδα τόπῳ, κατ' ἀλήθειαν ἀπόλωλεν, ἐν δὲ τοῖς ἀποσπάσμασιν, οὗτος μὲν ὁ αὐτὸς διαμένει, μεταστάντος δ' εἰς ὕψος τοῦ ἀκρωμίου, φαντασία ψευδὴς γίγνεται τῆς τοῦ τόπου ταπεινώσεως. ἴσως οὖν ἄμεινόν ἐστι καὶ μίαν ἄλλην ἔτι παραγράψαι ῥῆσιν ἐκ τοῦ περὶ ἄρθρων, ἐν ᾗ καθ' ἓν πάθος ἐπιδείκνυσιν ὁ Ἱπποκράτης ὁμοιότητά τε καὶ ἀνομοιότητα σφάλλουσαν τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, ὅταν τις ἐξαρθρήσῃ σπόνδυλος εἰς τὸ πρόσω ταπεινὸν κατὰ τοῦτο γίγνεται τὸ χωρίον τῆς ῥάχεως, ἐνίοτε δὲ περιθραυσθεισῶν τῶν κατὰ τοὺς σπονδύλους ὄπισθεν ἀποφύσεων ἐξ ὧν ἡ τῆς ῥάχεως ἄκρα γίγνεται, κοῖλος καὶ ταπεινὸς ὁ τόπος φαίνεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων εἰς τὸ πρόσω σπονδύλων. ἔστι δὲ τοῦτο μὲν τὸ πάθος εὐιατότατον, ὀλεθριώτατον δὲ τὸ ἕτερον. ἀγνοοῦντας δὲ τῶν ἰατρῶν ἐνίους τὴν διαφορὰν αὐτῶν, ὁ Ἱπποκράτης φησὶν, οἴεσθαι τεθεραπευκέναι ῥᾳδίως τὴν εἰς τὰ πρόσω τῶν σπονδύλων μετάστασιν. ὀνομάζει δὲ τὴν εἰς τὸ πρόσω ταύτην οὐ μόνον οὕτως, ἀλλὰ καὶ ἔσω καλῶν. ἔσω μὲν δηλονότι, τὸ βάθος τοῦ σώματος,

A *Hoc elapſo, interior cubitus apparet recedere magis à coſtis, quam ab altero. Si verò aliquis adigat, adducitur quidem, ſed laborioſè. In hoc autem manum rectà ad aurem cubito extenſo attollere, non magis poſſunt, quam ſanam, neque circumducere huc & illuc ſimiliter.* Hæc ſanè Hippocratis verba ſunt, ſimilia iis quæ in opere prognoſtico tradit. Quemadmodum enim illic faciem nos ægrotantis iuſſit inſpicere, vtrum ſimilis ſit an diſſimilis ſanis, præſertim an ipſa ſibi reſpondeat, ita nunc elapſum articulum ſano comparat, comparatione in ipſo affecto homine facta. Deceptio enim, quam falſam notitiam vocant, fre-
B quenter accidit, ſi alienis articulis ipſum conferas. Quinetiam ex particularibus an ſimilis ſit naturaliter habenti, affectus, licet dignoſcere; quemadmodum in opere prognoſtico percenſuit, ita & hic, alia quidem rectè ſcribens; in quo autem quis nonnihil aberraret propter ſimilitudinem ad luxatum, id ſignificans, quomodo & ipſum deceptionem habeat. Humilis enim clauicula non ſolùm in luxatis eſt, ſed etiam qui diuulſionem in ſummo humero ſuſtinent, vt in hoc confundatur dignotio luxationum, quæ ſignum commune ſortitur iis qui ſummum hume-
C rum habent auulſum. Sed hic quoque rurſus quod generatim in opere de re medica pronunciauit, id nunc vnius ſpeciei fecit: oſtendens non ſolùm quatenus ſimilia duorum affectuum ſunt, ſed etiam quatenus diſſimilia. Caua igitur clauicula in vtriſque apparet. Ex aliis autem ſymptomatis quæ enumerauit in luxatis articulis, nullum in ſummorum humerorum auulſionibus accidit; de quibus ad præſcripta verba ita ait. *Hoc elapſo interior cubitus recedere magis à coſtis quàm ab altero videtur. Si verò quis compellat, adducitur quidem; ſed cum dolore in hoc ſurſum manum tollere rectà ad aurem cubito extenſo non admodum poteſt; quemadmodum & ſanam ne adducere quidem huc & illuc ſimiliter.* Hæc in luxatis fieri apparent, quum nihil eiuſmodi accidat iis quibus ſummus humerus auulſus eſt. Quippe ſolis ipſis commune eſt, clauiculam apparere concauam. Eſt autem & in hoc commune, non modò ſimilitudo, ſed etiam diſſimilitudo. Nam locus videtur eſſe humilior, cum tamen re vera non ſit humilior quàm fuerit affectus, vt in luxatis humeris. In quibus enim capite brachij in ſcapulas delapſo tumor primum clauicularum loco eminens verè euanuit; in auul-
E ſionibus autem hic quidem ipſe permanet; ſed humero ſummo in altum traducto, falſa loci depreſſionis imaginatio oboritur. Forſitan præſtiterit etiam aliam vnam adhuc ſententiam aſcribere ex commentario de articulis, vbi in vno affectu Hippocrates oſtendit ſimilitudinem & diſſimilitudinem pleroſque medicos fallere; quum aliqua vertebra luxata fuerit in anteriora, iuxta eam ſpinæ locus humilis efficitur; nonnunquam & poſterioribus vertebrarum proceſſibus refractis, vnde ſpinæ eleuatio fit: cauus & depreſſus locus appa-
F ret; quemadmodum in vertebris in anteriora luxatis. Eſt autem hic affectus curatu facillimus, alter verò pernicioſiſſimus: quorum differentiam ignorantes nonnullos medicos Hippocrates ait putare vertebrarum in anteriora prolapſum curaſſe ex facili. Nominat porrò hunc in priora tranſitum, non ita ſolum, ſed etiam ad interiora. Intra ſanè profunditatem corporis:

extra autem ſuperficiem ante & poſt, oratio ipſius
A eſt hæc, quâ illa tradidit. *Ex poſteriori parte non facilè eſt huiuſmodi luxationem in anteriora fieri, niſi pergraue aliquod pondus incidat. Nam ex oſſibus extrinſecus enatis vnumquodque tale eſt, vt anterius ipſum frangatur, prius quam multum intrò declinauerit, & ligamenta violenter adigens, & articulos è ſede ſua in aliam motos. Item ſpinalis medulla laborat, ſi modicè è loco inflectatur, vertebra in eum modum exiliente, item vertebra luxata comprimit ſpinalem medullam, niſi etiam abruperit, preſſa verò & grauata hæc, multorum magnorum & inſignium membrorum ſtuporem efficeret. Quare non poterit medicus*
B *quomodo oportet vertebram dirigere, multis violentiſque aliis malis inſtantibus, ac ideò quòd ne inſere quidem liceat, neque conquaſſare, neque alio vllo modo, conſtat, niſi quis diſſecto homine, deinde iniecta in cauitatem ab interiori parte manu, foràs repellat, atque hæc mortuo licet facere, viuo non admodum. Cur autem hæc ſcribo? quoniam putant nonnulli, homines ſe ſanaſſe, quibus ab interiore parte vertebræ inciderant, omninò articulos prætergreſſi. Atqui facillimam curatu diſtortionem hanc quidam putant, ac nihil indigere iniectione, ſed ſponte ſua eiuſmodi ſanos fieri. Ignorant autem multum, & hoc lucrantur, quod ignorant. Nam proximis ſua*-
C *dent, ſed propter hoc decipiuntur. Putant ſpinam excedentem in dorſo hoc vertebras ipſas eſſe: quoniam ſingulæ rotundæ ad tactum apparent; ignorantes quòd oſſa hæc ſint à vertebris profecta, de quibus paulò ante dictum eſt, at quibus vertebræ multæ in anteriora recedunt, arctiſſimum enim inter omnia animantia homo ſinum habet, quantum ad magnitudinem attinet, à poſterioribus in anteriora, aliquando etiam in pectore. Quum igitur aliquod ex his oſſibus eminentibus validè confractum fuerit, ſiue vnum, ſiue plura, hac depreſſior locus efficitur, vel hinc, vel inde; propterea decipiuntur, dum*
D *putant vertebras intrò prolabi.* Porrò quòd maximam vim habet ſimilium & diſſimilium dignotio, omniſque artifex deſiderat diſcernere, ſimilésne an diſſimiles res ſint circa quas verſatur, ex hoc exemplo licet colligere. Quum enim in exercitatione magna pars propoſitæ cognitionis conſiſtat, non in generalibus exemplis videre conuenit, ſed in multis variiſque exercitari; & præſertim quæ ab his petita ſunt, qui optimè horum artem elaborauerunt, qualis eſt Hippocrates & Plato.

E

CAPVT V.

Alia demonſtratio ſuperioris methodi ex Platone; ac de Methodo componendi & diuidendi eiuſdem Platonis teſtimonio.

QVum igitur Plato primo libro de Republica oſtendiſſet variis exemplis, ex quorum numero eſt, & ciuitatis gubernatores, & medicos artificibus quibus præſunt, imperántque, quóſque regunt, illis vtilitatem, non ſibi ſuppeditare, deri-
F dens Thraſymachus paſtorum & bubulcorum meminit, qui ſibi ipſis commodum, non ouibus & bobus exhibent. Verùm Socrates oſtendit ipſorum ſcopum & finem eſſe, alium ſanè iis qui in paſtoritia & bucolica arte nihil præter ouium & boum vtilitatem reſpiciunt, alium verò qui animalia ad epulas & venditionem alunt.

A ἔξω δὲ τὸ ἐπιπολῆς ὄπισθέν τε καὶ ἔμπροσθεν, ἔστι δὴ ἡ ῥῆσις αὐτοῦ καθ' ἣν γέγραπται ταῦτα αὕτη. ἐκ δὲ τοῦ ὄπισθεν, οὐ ῥηΐδιον τοιαύτην ἐξάρθρησιν γενέσθαι εἰς τὸ εἴσω, εἰ μὴ ὑπὸ βαρύ τι ἄχθος ἐμπέσοι. τῶν τε γὰρ ὀστέων τῶν ἐκπεφυκότων ἔξωθεν ἕκαστον τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστε πρόσθεν ἂν αὐτὸ καταγῆναι, πρὶν ἢ μεγάλην ῥοπὴν εἴσω ποιῆσαι, τούς τε ξυνδέσμους βιασάμενον, καὶ τὰ ἄρθρα τὰ ἐνηλλαγμένα, ὅ τε αὖ νωτιαῖος πονοίη ἄν, εἰ ἐξ ὀλίγου χωρίου τὴν περικαμπὴν ἔχοι τοιαύτην ἐξάλσιος ἐξαλλομένου σπονδύλου, ὅ τε ἐκπηδήσας σπόνδυλος, πιέζοι ἂν τὸν νωτιαῖον εἰ μὴ καὶ ἀπορρήξειε, πιεσθεὶς δ' ἂν καὶ ἀπολελαμμένος, πολλῶν καὶ
B μεγάλων καὶ ἐπικαίρων ἀπονάρκωσιν ποιήσειεν. ὥστ' οὐκ ἂν μέλοι τῷ ἰατρῷ ὅπως χρὴ τὸν σπόνδυλον κατορθῶσαι, πολλῶν καὶ βιαίων ἄλλων κακῶν παρεόντων. ὥστε δὴ οὐδ' ἐμβαλεῖν οἷόν τε, οὔτε κατασείσει, οὔτ' ἄλλῳ οὐδενὶ τρόπῳ πρόδηλον τῶν τοιούτων, εἰ μή τις διαταμὼν τὸν ἄνθρωπον, ἔπειτα ἐμβαλλόμενος ἐς τὴν κοιλίην ἐκ τοῦ εἴσωθεν τῇ χειρὶ ἐς τὸ ἔξω ἀντωθέοι, καὶ ταῦτα νεκρῷ μὲν οἷόν τε ποιέειν, ζῶντι δὴ οὐ πάνυ. διὰ τί δὲ ταῦτα γράφω; ὅτι οἴονταί τινες ἰητρευκέναι τοὺς ἀνθρώπους οἷσιν ἔσωθεν ἔπεσον σπόνδυλοι τελέως ὑπερβάντες τὰ ἄρθρα, καίτοι ῥηΐστην εἰς τὸ περιγενέσθαι τῶν διαστροφέων ταύτην ἔνιοι νομίζουσι καὶ οὐδὲν
C δέεσθαι ἐμβολῆς, ἀλλ' αὐτομάτως ὑγιέα γενέσθαι τὰ τοιαῦτα. ἀγνοοῦσι δὲ πολύ, καὶ κερδαίνουσιν ὅτι ἀγνοοῦσι. πείθουσι γὰρ τοὺς πέλας, ἐξαπατῶνται δέ, διὰ τόδε· οἴονται τὴν ἄκανθαν τὴν ἐξέχουσαν κατὰ τὴν ῥάχιν ταύτην τοὺς σπονδύλους αὐτοὺς εἶναι, ὅτι στρογγύλον αὐτῶν ἕκαστον φαίνεται ψαυόμενον, ἀγνοοῦντες ὅτι τὰ ὀστέα ταῦτά ἐστι τὰ ἀπὸ τῶν σπονδύλων πεφυκότα, περὶ ὧν ὀλίγῳ ἔμπροσθεν εἴρηται. οἱ δὲ σπόνδυλοι πολλῷ προσωτέρω ἄπεισι, στενοτάτην γὰρ πάντων ζῴων ἄνθρωπος κοιλίην ἔχει, ὡς ἐπὶ μεγέθει, ἀπὸ τοῦ ὄπισθεν εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὅτι καὶ κατὰ τὸ στῆθος. ὅταν οὖν τι τούτων τῶν ὀστέων τῶν ὑπερεχόντων ἰσχυρῶς καταγῇ, ἤν τε ἕν, ἤν τε πλείω, ταύτῃ ταπεινότερον τὸ χωρίον
D γίνεται, ἢ τὸ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, διὰ τοῦτο ἐξαπατῶνται οἰόμενοι τοὺς σπονδύλους εἴσω οἴχεσθαι. ὅτι δὲ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἡ τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων διάγνωσις, καὶ πᾶς τεχνίτης δεῖται διακρίνειν εἰ ὅμοια, ἢ ἀνόμοια τὰ πράγματά ἐστι, περὶ ἃ διατρίβει, ἀθρεῖν ἔξεστι κἀκ τοῦδε τοῦ παραδείγματος. ἐπεὶ γὰρ ἐν γυμνασίᾳ κεῖται τὸ πλεῖστον τῆς προειρημένης γνώσεως, οὐκ ἐν τοῖς καθόλου παραδείγμασι χρὴ βλέπειν, ἀλλ' ἐν πολλοῖς τε καὶ ποικίλοις γυμνάζεσθαι, καὶ μάλιστα περὶ τοῖς ἄριστα μεταχειρισαμένοις τὴν περὶ ταῦτα τέχνην Ἱπποκράτει τε καὶ Πλάτωνι.

E

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἄλλη ἀπόδειξις τῆς προειρημένης μεθόδου ἐκ τοῦ Πλάτωνος· καὶ περὶ τῆς διαιρετικῆς τε, καὶ συνθετικῆς μεθόδου κατὰ τὸν Πλάτωνα.

ΔΕίξαντος οὖν τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ πρώτῳ τῆς πολιτείας ἐπὶ πλειόνων παραδειγμάτων, ὧν εἰσι καὶ κυβερνῆται καὶ ἰατροὶ τοὺς τεχνίτας, ὧν ἄρχουσι καὶ διοικοῦσιν, ἐκείνοις τὴν ὠφέλειαν οὐχ ἑαυτοῖς ἐκπορίζεσθαι, καταγελάσας Θρασύμα-
F χος, ποιμένων τε καὶ βουκόλων μνημονεύει, τὸ ἑαυτοῖς συμφέρον, οὐ τὸ τοῖς προβάτοις τε καὶ βουσὶν ἐκπορίζοντων. ἀλλὰ Σωκράτης ἐπιδείκνυσιν αὐτῶν σκοπὸν εἶναι καὶ τέλος, ἕτερον μὲν τοῖς παρὰ τῇ ποιμαντικῇ τε, καὶ βουκολικῇ τέχνῃ, μηδὲν ἄλλο σκοπουμένοις παρὰ τὴν τῶν προβάτων τε, καὶ βοῶν ὠφέλειαν, ἄλλο δὲ τοῖς εἰς πρᾶσιν, ἢ θοίνην παρασκευάζουσι τὰ ζῷα.

προὔδηλον οὖν ὅτι καὶ ἰατρὸς, ᾗ μὲν ἰατρός ἐστι, ταύτῃ προνοεῖται τῆς τοῦ σώματος ὑγιείας, ᾗ δὲ δι' ἄλλο τι τοῦτο πράττει, κατ' ἐκεῖνο καὶ τὴν προσηγορίαν ἕξει. τινὲς μὲν γὰρ ἕνεκα χρηματισμοῦ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐργάζονται, τινὲς δὲ διὰ τὴν ἐκ τῶν νόμων αὐτοῖς διδομένην ἀλειτουργησίαν, ἔνιοι δὲ διὰ φιλανθρωπίαν, ὥσπερ ἄλλοι διὰ τὴν ἐπὶ ταύτῃ δόξαν ἢ τιμήν. ὀνομασθήσονται τοιγαροῦν, ᾗ μὲν ὑγιείας εἰσὶ δημιουργοὶ, κοινῇ πάντες ἰατροὶ, ὅσοι πρὸς τὰς πράξεις ἐπὶ διαφόροις ποιοῦνται σκοποῖς, ὁ μέν τις φιλάνθρωπος, ὁ δὲ φιλότιμος, ὁ δὲ φιλόδοξος, ὁ δὲ χρηματιστής. οὐκοῦν τοῖς ἰατροῖς τὸ τέλος ἐστὶν, ὡς ἰατροῖς ἔνδοξον ἢ πόριμον, ὡς Μηνόδοτος ἐμπειρικὸς ἔγραψεν, ἀλλὰ Μηνοδότῳ μὲν τοῦτο, Διοκλεῖ δ' οὐ τοῦτο, καθάπερ οὐδὲ Ἱπποκράτει καὶ Ἐμπεδοκλεῖ, οὐδ' ἄλλοις τῶν παλαιῶν οὐκ ὀλίγοις, ὅσοι διὰ φιλανθρωπίαν ἐθεράπευον τοὺς ἀνθρώπους. γυμνασάμενος οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις τις παραδείγμασι, πάμπολλα δ' ἐστὶ παρ' Ἱπποκράτει καὶ Πλάτωνι, ῥᾳδίως καθόψεται, τά τε ἴδια τέχνης ἑκάστης, καὶ τὰ κοινά. πρὸς μὲν γὰρ Θρασύμαχον ἐν τῷ πρώτῳ τῆς πολιτείας Σωκράτης διαλεγόμενος, ἔδειξεν ἐπὶ ποιμένων τε καὶ βουκόλων, ὡς κοινωνοῦσι μὲν, καθ' ὅσον εἰσὶ ποιμένες καὶ βουκόλοι, διαφέρονται δὲ, καθ' ὅσον ὁ μὲν ὡς χρηματιστής, ὁ δ' ὡς ἵνα κατεσθίωνται κατασκευάζουσιν αὐτὰ πίονα. κατὰ μέντοι τὸ περὶ ἀγμῶν διὰ πλειόνων ἔδειξεν ἡμᾶς, διακρίνειν τά τε κοινὰ, καὶ τὰ ἴδια. κατὰ δὲ τὰς τέχνας, τουτέστιν εἰ ὅμοιά τ' εἰσὶ καὶ ἀνόμοια. ἓν γάρ ἐστι τῇ δυνάμει τὰ τρία ταῦτα σκέμματα, τό τε περὶ τῶν κοινῶν καὶ ἰδίων, καὶ τὸ διακρίνειν εἰ ὅμοια, ἢ ἀνόμοια τὰ παραβαλλόμενα πράγματά εἰσι, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις, τί ταὐτὸν ἐν αὐτοῖς ἐστι, καὶ τί ἕτερον. εἰώθασι γὰρ οἱ Ἕλληνες ὅμοια καλεῖν ἐνίοτε, τὰ ταὐτὸν ἔχοντά τι, καὶ τά γε παραδείγματα κατὰ ταὐτὸν ἐν τοῖς παραβαλλομένοις ἐκέλευσεν ἡμᾶς ὁ Πλάτων ποιεῖσθαι, γειτνιᾷ δέ πως τούτῳ τῷ σκέμματι, καὶ τὸ κατὰ τὴν διαιρετικὴν ὀνομαζομένην μέθοδον, ἧς τὴν μὲν γυμνασίαν ὁ Πλάτων ἐν σοφιστῇ καὶ πολιτικῷ πεποίηται, τὴν δὲ ἐξ αὐτῆς χρείαν ἐπέδειξεν οὐκ ἐν τούτοις μόνον, ἀλλὰ σαφέστατα μὲν ἅμα καὶ τελεώτατα, κατά τε Φίληβον, καὶ Φαῖδρον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν πολιτείαν τε, καὶ ἄλλα ἄττα τῶν συγγραμμάτων. ἐν μὲν οὖν τῷ σοφιστῇ καὶ πολιτικῷ διδάσκει, πῶς ἄν τις ἀντὶ τῆς προσηγορίας ἑρμηνεύσῃ, λόγῳ σαφεῖ τε ἅμα καὶ συντόμῳ τὸ σημαινόμενον ἑαυτῆς, ὃν τινα λόγον ὡρισμένον τε καὶ ὅρον ἐξαιρέτως ἐκάλεσαν οἱ μετὰ Πλάτωνα. ἐν δὲ τῷ Φιλήβῳ καὶ τῷ Φαίδρῳ, δείκνυσιν εἰς τεχνῶν σύστασιν, ἀναγκαιοτάτην εἶναι τὴν διαιρετικὴν καὶ συνθετικὴν θεωρίαν, γυμνάσασθαί τε κελεύει διττῶς κατ' αὐτήν. ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου καὶ γενικωτάτου καταβαίνοντας ἐπὶ τὰ μηκέτι τομὴν δεχόμενα, διὰ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ διαφορῶν, δι' ὧν καὶ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν εἰδῶν ἐδεδείχει συνισταμένους ἐν σοφιστῇ καὶ πολιτικῷ. ἔμπαλιν δ' ἀπὸ τῶν εἰδικωτάτων πολλῶν ὄντων, ἀναβαίνοντας ἐπὶ τὸ πρῶτον γένος κατὰ σύνθεσιν. ὁδὸν μὲν γὰρ εἶναι μίαν ἀμφοῖν, ὁδοιπορίαν δὲ διττὴν, ἀπὸ θατέρου τῶν πρώτων ἐπὶ θάτερον ἐναλλὰξ ἰόντι. λέγει δὲ περὶ αὐτῶν, ἐν μὲν τῷ Φαίδρῳ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. ἐμοὶ δὲ φαίνεται τὰ μὲν ἄλλα τῷ ὄντι παιδιᾷ πεπαῖσθαι. τούτων δέ τινων ἐκ τύχης ῥηθέντων δυοῖν εἰδῶν, εἰ αὐτοῖν τὴν δύναμιν τέχνῃ λαβεῖν δύναιτό τις, οὐκ ἄχαρι. τίνων δή; εἰς μίαν τε ἰδέαν συνορῶντα ἄγειν τὰ πολλαχῇ διεσπαρμένα, ἵν' ἕκαστον ὁριζόμενος δῆλον ποιῇ, περὶ οὗ ἂν ἀεὶ διδάσκειν ἐθέλῃ, ὥσπερ τὰ νῦν δὴ περὶ ἔρωτος ὅ ἐστιν

A Itaque conſtat, quòd & medicus, quatenus medicus eſt, eatenus corporis ſanitati proſpicit. Quatenus autem aliud quid agit, inde appellationem quoque habebit. Nonnulli etiam diuitiarum gratia artem medicam tractant; nonnulli propter mulctam ex legibus ipſis impoſitam; quidam verò propter humanitatem, quemadmodum alij ob gloriam inde aut honorem comparandum. Nominabuntur igitur quatenus ſanitatis ſunt opifices, communiter omnes medici. Quatenus autem ob diuerſa conſilia actiones aggrediuntur, hic humanus, ille honoris ſtudioſus, alius gloriæ, alius diuitiarum affectator. Non igitur medicis finis eſt,
B tanquam medicis, vt gloriam, aut fructum percipiant, ſicut Menodotus Empiricus ſcriptum reliquit, idquod curæ fuit Menodoto, Diocli verò minimè; quemadmodum nec Hippocrati, & Empedocli, neque aliis veterum permultis, qui ob humanitatem benignitatémque naturæ ægrotis medebantur. Qui igitur in huiuſmodi exemplis ſe exercuerit, cuiuſmodi valde multa apud Hippocratem & Platonem reperiuntur, facilè inſpiciet, & propria cuiuſque artis, & communia. Etenim Socrates cum Thraſymacho in primo de Republica diſſerens, oſtendit opiliones & bubulcos com-
C municare inter ſe quatenus ſunt opiliones & bubulci, differre autem quatenus hic tanquam diuitiis inhians, ille ad epulas animalia reddit pinguia. Quinetiam Hippocrates de fracturis pleniùs docuit diſcernere, vt communia, & propria. In artibus autem hoc eſt, ſimiliáne ſint, an diſſimilia. Vnū enim ſunt tres hæ conſiderationes, tum quæ de cōmunibus & propriis, tum quæ diſcernimus num ſimiles an diſſimiles res quæ comparantur, exiſtant; tertia ad hæc, qua ſpeculamur quid idem in ipſis ſit, & quid diuerſum. Conſueuerunt enim Græci ſimilia nonnunquam vocare, quæ idem aliquid ob-
D tinent. Item exempla ſecundum idem in iis quæ conferuntur, Plato nos facere præcepit. Vicina eſt huic contemplationi & ea quæ diuidendi conſtat methodo, cuius exercitium Plato in ſophiſta & ciuili opere tractauit; vſum verò ipſius non in his modo, verùm clariſſimè ſimul & abſolutiſſimè in Philebo & Phædro, quinetiam in commentario de Republica, aliiſque multis oſtendit. In Sophiſta igitur & Politico docet quomodo aliquis loco appellationis ſermone interpretatur claro pariter & compendioſo ipſius ſignificatum, quem ſermonem finem, & definitionem eximiè Platonis ſectatores vocarunt. In Philebo autem & Phædro diui-
E ſotiam compoſitoriamque ſpeculationem maximè neceſſariam eſſe ad artium conſtitutionem oſtendit, qui duplici modo in ea exercitari præcipit, à primo ſanè & generaliſſimo deſcendentes ad ea quæ non ampliùs diuidi queunt per differentias in medio conſiſtentes, quibus & definitiones ſpecierum conſtitui in Sophiſta & Politico monſtrauerat. Contra verò à ſpecialiſſimis, quæ multa ſunt, ad primum genus per compoſitionem aſcendentes. Viam enim eſſe vtriuſque vnam, ſed iter duplex, ab altero primorum ad alterum viciſſim eun-
I ti. Dicit itaque de ipſis in Phædro ad hunc modum. *Mihi quidem videmur cætera reuera luſiſſe. At ſi quis duarum ſpecierum in quas modo fortuna incidimus, vim arte comprehenderit, opus non ingratum fuerit conſecutus. Quas ſpecies dicis? Vt in vnam ideam conſpiciens paſſim diſperſa ducat; quo ſingula definiens, manifeſtum reddat ſemper id de quo agitur; quemadmodum nos in præſentia quid amor ſit*

definiuimus

deſcainimus, ſiue bene, ſiue malè id factum ſit. Certè hinc diſputatio noſtra claritatem in ſe habuit, conſtantémque ſibi ipſi concordiam. Alteram verò ſpeciem quam dicis ô Socrates, vt rurſus ſecundum ſpecies articulatim pro rerum natura incidat, neque imperiti coqui ritu vlla membra confringere aggrediatur. Hæc igitur generatim de diuidendi componendique methodo à Platone ſunt comprehenſa. Digreſſus autem ad artem rhetoricam, (erit nobis vnum aliquod totius operis exemplum) hæc ſcribit. *Quandoquidem dicendi facultas quædam animi euocatio, & oblectatio eſt, futurum oratorem neceſſe eſt, quot ſpecies anima habeat, cognoſcere. Sunt itaque tot, taléſque, vnde hi tales, illi tales efficiuntur. His ita diſtinctis, orationum quoque tot taléſque ſunt ſpecies; eiuſmodi verò ſingulæ. Tales igitur talibus quibuſdam orationibus, certa quadam de cauſa ad eiuſmodi rec facile perſuadentur; aliter autem affecti ob aliquam cauſam, minimè. Oportet itaque eum qui hæc ſatis perſpexerit, poſtea in ipſis negotiis, quæ ſunt, aguntúrque animaduerſa acutè poſſe ſenſu aſſequi: aut nihil ampliùs quàm verba quæ audiuit, habet. At quum abundè poteſt dicere quis quibus orationibus capiatur, præſentémque hominem acutè percipit eo ingenio præditam, de quo antea fuerit diſputatum, ſic ipſum eſſe talibus orationibus ad ea-lia compellandum, is ita inſtructus, tum demum perfectè artem hanc erit conſecutus, quam ad ſuperiora hæc adiunxerit, vt opportunitatem loquendi tacendíque calleat. Item quando conueniat vti, & quando non breuiloquentia, commiſeratione, vehementia acriori, amplificationéque; cæterum partium orationis quas didicerit vſum tempeſtiuum vel intempeſtiuum cognouerit, abſolutè hanc erit artem executus, priùs verò minimè, in quocunque verò horum defecerit vel dicendo, vel ſcribendo, licet ex arte verba facere ſe dicat, ipſe cui non perſuadetur, vincit.* Hæc protulit de rhetorica, docens inibi quomodo aliquis optimè ipſam coſtituat methodo vſus, non quemadmodum vulgus, experientia & conuerſatione. Ad hæc quum inferiùs multa interim vtilia commemoraſſet, in caput ipſa redigens, ad verbum ſic dixit. *Quapropter ſi aliud quippiam de arte dixeris, auſcultabimus quidem; ſin minus, his quæ paulò ante recenſuimus, fidem adhibebimus, quòd videlicet niſi quis auditorum ingenia nouerit, diſtinxeritque, atque res ipſas in ſpecies ſuas diſcreuerit, rurſúſque ſingula ſpecie vna comprehenderit, nunquam dicendi artem quoad homini licet, adipiſcetur.* In hoc libro ſuccinctè egit de generali omnium artium conſtitutiooe, & de rhetorica; exactiſſimè verò totum ſermonem io Philebo perſecutus eſt. Ego à principaliſſimis exordiar, prima hac ipſius oratione aſcripta. *Vox inquam ex ore nobis erumpens vna eſt, & infinita rurſus voces numero & cunctorum pariter, & cuiuſque. Quidni? Neutro tamen horum docti efficimur ſapientéſque, nec quod eius infinitum, nec iterum quod eius vnum aliud cognoſcimus, item quod & quales ſunt, tenemus; hoc enim vnumquemque noſtrum grammaticum reddit. Veriſſima loqueres. Quinetiam id quod muſicum non efficit, hoc eſt idem. Qua ratione? Vna quodammodo & in hac arte vox eſt. Quidni? Duo item ponenda ſuat, graue, & acutum, ac tertium, tonus æquiualens. Nónne ita? Ita. Veramtam[illegible]nundum muſica peritus eris, ſi hæc ſola cognoueris, & iſta ignorans, vt ita loquar, nullius eris in muſica pretij. Nullius. Sed poſtquam, ô amice, acceperis quot interualla vocis*

A ὀρθωθὲν, εἴτε εὖ, εἴτε κακῶς ἐλέχθη. τὸ γοῦν σαφὲς, καὶ τὸ αὐτὸ αὑτῷ ὁμολογούμενον, διὰ ταῦτα ἔσχεν εἰπεῖν ὁ λόγος. τὸ δ' ἕτερον δὴ εἶδος τί λέγεις, ὦ Σώκρατες; τὸ πάλιν κατ' εἴδη δύνασθαι διατέμνειν κατ' ἄρθρα ᾗ πέφυκε, καὶ μὴ ἐπιχειρεῖν καταγνύναι μέρος μηδὲν, κακοῦ μαγείρου τρόπῳ χρώμενον. ταῦτα μὲν οὖν καθόλου περὶ τῆς διαιρετικῆς τε, καὶ συνθετικῆς μεθόδου λέλεκται τῷ Πλάτωνι. μεταβὰς δ' ἐπὶ τὴν ῥητορικὴν τέχνην, εἴη δ' ἂν ἡμῖν ἕν τι τοῦτο παράδειγμα τῆς ὅλης πραγματείας, τάδε γράφει. ἐπειδὴ λόγου δύναμις τυγχάνει ψυχαγωγία οὖσα, τὸν μέλλοντα ῥητορικὸν ἔσεσθαι,
B ἀνάγκη εἰδέναι ψυχὴ ὅσα εἴδη ἔχει. ἔστιν οὖν τόσα καὶ τόσα, καὶ τοῖα καὶ τοῖα, ὅθεν οἱ μὲν τοιοίδε, οἱ δὲ τοιοίδε γίγνονται. τούτων δ' οὕτω διηρημένων λόγων αὖ τόσα καὶ τόσα ἐστὶν εἴδη, τοιόνδε δὲ ἕκαστον. οἱ μὲν οὖν τοιοίδε ὑπὸ τῶν τοιῶνδε λόγων, διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν εἰς τὰ τοιάδε εὐπειθεῖς, οἱ δὲ τοιοίδε διὰ τάδε δυσπειθεῖς. δεῖ δὴ ταῦτα ἱκανῶς νοήσαντα, μετὰ ταῦτα θεώμενον αὐτὰ ἐν ταῖς πράξεσιν ὄντα τε, καὶ πραττόμενα ὀξέως δύνασθαι ἐπακολουθεῖν τῇ αἰσθήσει, ἢ μηδὲν εἶναί πω πλέον αὐτῷ, ὧν τότε ἤκουε λόγων ξυνών. ὅταν δ' εἰπεῖν τε ἱκανῶς ἔχῃ οἷος ὑφ' οἵων πείθεται, παραγιγνόμενόν τε δυνα-
C τὸς ᾖ διαισθανόμενος ἑαυτῷ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι οὗτός ἐστι καὶ αὕτη ἡ φύσις, περὶ ἧς τότε ἦσαν οἱ λόγοι, νῦν ἔργῳ παροῦσά οἱ, ᾗ προσοιστέον τούσδε ὧδε τοὺς λόγους ἐπὶ τὴν τῶνδε πειθώ. ταῦτα δὴ ταῦτ' ἔχοντι, προσλαβόντι καιροὺς τοῦ πότε λεκτέον καὶ ἐπισχετέον, βραχυλογίας τε καὶ αὖ καὶ ἐλεεινολογίας, καὶ δεινώσεως ἑκάστων τε ὅσα ἂν εἴδη λόγων μάθῃ, τούτων τὴν εὐκαιρίαν τε καὶ ἀκαιρίαν διαγνόντι, καλῶς τε καὶ τελέως ἐστὶν ἡ τέχνη ἀπειργασμένη, πρότερον δ' οὔ. ἀλλ' ὅτι ἂν αὐτῶν τις ἐλλίπῃ λέγων, ἢ διδάσκων, ἢ γράφων, φησὶ δὲ τέχνῃ λέγειν ὁ μὴ πειθόμενος, κρατεῖ. ταῦτα οὖν αὐτῷ λέλεκται
D περὶ τῆς ῥητορικῆς, ἐνταῦθα διδάσκοντι, πῶς ἄν τις αὐτὴν ἄριστα συστήσαιτο μεθόδῳ χρώμενος, οὐ καθάπερ οἱ πολλοὶ δι' ἐμπειρίας τε καὶ τριβῆς. ἔτι τε πρὸς τούτοις κατωτέρω μετὰ τὸ διελθεῖν ἐν τῷ μεταξὺ χρήσιμα. πολλὰ συγκεφαλαιούμενος αὐτὰ, κατὰ λέξιν οὕτως ἔφη. ὥστ' εἰ μὲν ἄλλο τι περὶ τέχνης λόγων λέγεις, ἀκούοιμεν ἄν, εἰ δὲ μὴ, οἷς νῦν δὴ διήλθομεν πεισόμεθα, ὡς ἐὰν μή τις τῶν τ' ἀκουσομένων τὰς φύσεις διαριθμήσηται, καὶ κατ' εἴδη τε διαιρῆται τὰ ὄντα, καὶ μιᾷ ἰδέᾳ, ἀδύνατος ᾖ καθ' ἓν ἕκαστον περιλαμβάνειν, οὔποτ' ἔσται τεχνικὸς λόγων πέρι, καθ' ὅσον δυνατὸν ἀνθρώ-
E πῳ. ἐν τούτῳ μὲν τῷ βιβλίῳ διὰ συντόμων ἐδήλωσε περί τε τῆς τῶν τεχνῶν ἁπασῶν καθόλου συστάσεως, καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. ἀκριβέστατα δὲ τὸν λόγον ὅλον ἐν τῷ Φιλήβῳ διῆλθεν. ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ἐπικαιροτάτων ἄρξομαι παραγράψας αὐτοῦ πρώτην τήνδε τὴν ῥῆσιν. φωνὴ μὲν ἡμῖν ἐστί που μία διὰ τοῦ στόματος ἰοῦσα, καὶ ἄπειρος αὖ πλήθει πάντων τε καὶ ἑκάστου. τί μήν; καὶ οὐδὲν ἑτέρων γε τούτων ἐσμέν πως σοφοὶ, οὔτε ὅτι τὸ ἄπειρον αὐτῆς ἴσμεν, οὔθ' ὅτι τὸ ἓν ἄλλο τι, ὁπόσα τέ ἐστι καὶ ὁποῖα, τοῦτό ἐστι τὸ γραμματικὸν ἕκαστον ποιοῦν ἡμῶν. ἀληθέστατα. καὶ μὴν, καὶ τὸ μουσικὸν οὐ τυγ-
F χάνει ποιοῦν τοῦτ' ἐστὶ ταὐτόν. πῶς; φωνὴ μέν που, καὶ τὸ κατ' ἐκείνην τὴν τέχνην ἐστὶ μία ἐν αὐτῇ. πῶς δ' οὔ; δύο δὲ θῶμεν βαρὺ, καὶ ὀξὺ, καὶ τρίτον ὁμότονον. ἢ πῶς; οὕτως. ἀλλ' οὔπω σοφὸς ἂν εἴης τὴν μουσικὴν εἰδὼς ταῦτα μόνα, μὴ εἰδὼς δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν, εἰς ταῦτα, οὐδενὸς ἄξιος ἔσῃ. οὐ γὰρ οὖν. ἀλλ' ὦ φίλε ἐπειδὰν λάβῃς ὁπόσα τὰ διαστήματά ἐστι

τὸν ἀριθμὸν τῆς φωνῆς ὀξύτητός τε πέρι καὶ βαρύτητος, καὶ ὁποῖα, καὶ τοὺς ὅρους τῶν διαστημάτων, καὶ τὰ ἐκ τούτων ὅσα συστήματα γέγονεν, ἃ κατιδόντες οἱ πρόσθεν, παρέδοσαν ἡμῖν τοῖς ἑπομένοις ἐκείνοις καλεῖν αὐτὰ ἁρμονίας. ἔν τε ταῖς κινήσεσιν αὖ τοῦ σώματος ἕτερα τοιαῦτα ἐνόντα πάθη γιγνόμενα, ἃ δὴ δι' ἀριθμῶν μετρηθέντα, δεῖν αὐτά φασι ῥυθμοὺς, καὶ μέτρα ἐπονομάζειν, καὶ ἅμα ἐννοεῖν, ὡς οὕτω δεῖ περὶ παντὸς ἑνὸς, καὶ πολλῶν σκοπεῖν. ὅταν γὰρ ταῦτά τε λάβῃς, οὕτω τότε ἐγένου σοφός. ὅταν δ' ἄλλο τῶν ὄντων ὁτιοῦν ταύτῃ σκοπούμενος ἕλῃς, οὕτως ἔμφρων περὶ τούτου γέγονας. τὸ δ' ἄπειρόν σε ἑκάστων, καὶ ἐν ἑκάστοις πλῆθος ἄπειρον ἑκάστοτε ποιεῖ τοῦ φρονεῖν, καὶ οὐκ ἐλλόγιμον, οὐδ' ἐνάριθμον, ἅτ' οὐκ εἰς ἀριθμὸν οὐδένα ἐν οὐδενὶ πώποτε ἀπιδόντα. κάλλιστα, ὦ Φίληβε, ἔμοιγε τὰ νῦν λεγόμενα εἰρηκέναι φαίνεται Σωκράτης. καὶ ἐμοὶ ταῦτά γε αὐτά. ἀλλὰ τί δή ποτε πρὸς ἡμᾶς οὗτος ὁ λόγος εἴρηται νῦν, καὶ τί ποτε βουλόμενος; ὀρθῶς μέντοι τοῦθ' ἡμᾶς, ὦ Πρώταρχε, ἠρώτησε Φίληβος. πάνυ μὲν οὖν, καὶ ἀποκρίνου γε αὐτῷ. δράσω ταῦτα, διελθὼν σμικρὸν ἔτι περὶ αὐτῶν τούτων. ὥσπερ γὰρ ἓν ὁτιοῦν εἴ τίς ποτε λάβοι τούτων, ὥς φαμεν, οὐκ ἐπ' ἀπείρου φύσιν δεῖ βλέπειν εὐθὺς, ἀλλ' ἐπί τινα ἀριθμόν. οὕτω καὶ τὸ ἐναντίον, ὅταν τις τὸ ἄπειρον ἀναγκασθῇ πρῶτον λαμβάνειν, μὴ ἐπὶ τὸ ἓν τοῦτο εὐθὺς, ἀλλ' ἐπ' ἀριθμὸν αὖ τινα πλῆθος ἕκαστον ἔχοντά τι κατανοεῖν, τελευτᾶν τ' ἐκ πάντων εἰς ἕν. πάλιν δὲ ἐν τοῖς γράμμασι τὸ νῦν λεγόμενον λάβωμεν. πῶς. ἐπειδὴ φωνὴν ἄπειρον κατενόησεν, εἴτε τις θεὸς, εἴτε καὶ θεῖος ἄνθρωπος, ὡς λόγος ἐν Αἰγύπτῳ Θεῦθ τινα τούτων γενέσθαι λέγων, ὃς πρῶτος τὰ φωνήεντα ἐν τῷ ἀπείρῳ κατενόησεν οὐχ ἓν ὄντα, ἀλλὰ πλείω. καὶ πάλιν ἕτερα φωνῆς μὲν, οὐ φθόγγου δὲ μετέχοντά τινος, ἀριθμὸν δέ τινα καὶ τούτων εἶναι. τρίτον δὲ εἶδος γραμμάτων διεστήσατο τὰ νῦν λεγόμενα ἄφωνα ἡμῖν. τὸ μετὰ τοῦτο διῄρει τά τε ἄφωνα, καὶ ἄφθογγα μέχρις ἑνὸς ἑκάστου, καὶ τὰ φωνήεντα, καὶ τὰ μέσα. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕως ἀριθμὸν αὐτῶν λαβὼν ἑνί τε ἑκάστῳ, καὶ σύμπασι, στοιχεῖον ἐπωνόμασε. καθορῶν δ' ὡς οὐδεὶς ἡμῶν, οὐδ' ἂν ἓν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἄνευ πάντων αὐτῶν μάθοι, τοῦτον τὸν δεσμὸν αὖ λογισάμενος, ὡς ὄντα ἕνα, καὶ ταῦτα πάντα ἕν πως ποιοῦντα, μίαν ἐπ' αὐτοῖς ὡς οὖσαν γραμματικὴν τέχνην ἐπεφθέγξατο προσειπών. ταῦτα μὲν ὁ Πλάτων ἔγραψεν ἐν Φιλήβῳ περὶ συστάσεως τεχνῶν, τῆς κατὰ μέθοδον δηλονότι τὴν λογικὴν, οὐ τῆς ἐκ τῆς πολυχρονίου τηρήσεως, ἐκ τῆς τῶν κατὰ μέρος ἀθροιζομένης ἐμπειρίας. ὅτι δ' οὐκ ἄνευ τοῦ γεγυμνάσθαι περὶ διαίρεσίν τε, καὶ σύνθεσιν οἷόν τε γενέσθαι τὴν λογικὴν σύστασιν τῶν τεχνῶν, εὔδηλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἄχρι τοῦ δεῦρο λέλεκταί μοι. καὶ μέντοι καὶ καθ' ὅλον τὸ βιβλίον τὸν Φίληβον ἐν τοῖς ἑξῆς ἔργῳ δείκνυσι τὴν μέθοδον ἐπὶ τῆς ἡδονῆς, ἁπάσας αὐτῆς τὰς διαφορὰς διελθών.

numero ſunt circa graue atque acutum, & qualia, necnon interuallorum termini, & quotcunque ex his compoſitione prouenient. Quæ maiores noſtri conſpicientes, nobis eorum ſectatoribus, vt huiuſmodi quedam harmonias appellaremus, tradiderunt. In motibus præterea corporis alios quoſdam tales ineſſe affectus monſtrarunt, quos numeris dimenſis rhythmos atque menſuras vocari iuſſere; cogitare præterea quòd eadem ratione de omni quod vnum eſt & multa, conſiderare debemus. Nam quando iſta ſic accipis, ſapiens tunc euadis. Quum verò & aliud quicquam ita conſiderans capis, ſapiens rurſus circa illud efficeris. Infinita autem ſingulorum & in ſingulis multitudo, vagum te, incertúmque, & rationis ac numeri reddit expertem, vtpote in nullum cuiuſque numerum reſpicientem. Præclare hæc, ô Philebe, Socrates mihi dixiſſe videtur. Mihi quoque: ſed quid ad rem hic ſermo, quidve ſibi vult? Rectè id ô Protarche Philebus iſte quæſiuit. Prorſus. Reſponde igitur ipſi. Faciam quod vultis, vbi de hiſipſis paulisper etiam adhuc diſputauero. Vt enim ſi quis vnum aliquid accipit, is, vt diximus, haud mox in infiniti naturam, ſed in aliquem numerùm deſcendere debet: ita viciſſim ſi quis infinitum primo ſumere cogitur, nequaquam in vnum continuo, ſed in numerum quendam qui multitudinem aliquam habeat, debet intendere, ex omnibúſque tandem in vnum deſinere. Quod verà nunc diximus, rurſus in literis coniectari licet. Quomodo? Poſtquam infinitam vocem cogitauit ſiue Deus aliquis, ſiue homo diuinus, qualis apud Ægyptios Theuth fuiſſe fertur, primo in ipſa vocis infinitate vocales literas conſiderauit, quæ non vna, ſed plures ſunt: rurſúſque alias, quæ non vocis, ſed ſoni participes eſſent, atque harum numerum certum ſimiliter definiuit. Tertiam deinde ſpeciem literarum diſtinxit, earum quas nunc mutas vocamus. Poſtremo liquidas mutáſque diſcreuit, vſque ſingula quadam vocaléſque & medias eodem modo, donec earum numero in ſingulis ſpeciebus & in vniuerſis reperto, elementum vocauit. Quúmque videret neminem noſtrum, horum quicquam ſeorſum percepturum, niſi omnia ipſa percepiſſet, hoc vinculum veluti vnum quiddam exiſtens, & hæc omnia vnum facere meditatus, quam vnam in his eſſe artem grammaticam animaduertit, eo nomine appellauit. Hæc quidem Plato de artium conſtitutione in Philebo tradidit, quæ iuxta methodum ſcilicet rationalem, non quæ ex diutina inquiſitione, ſed particularium experientia colligitur. Quòd autem niſi in diuiſione & compoſitione exercitatio acceſſerit, nequeat rationalis artium conſtitutio fieri, palàm eſt ex iis quæ hucvſque à me ſunt comprehenſa. Quinetiam in toto libro Philebo, deinceps opere methodum in voluptate oſtendit, vniuerſas ipſius differentias perſecutus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ χρείας τῆς συνθετικῆς τε, καὶ τῆς διαιρετικῆς μεθόδου κατὰ τὸν Ἱπποκράτην καὶ τὸν Πλάτωνα.

ΟΥτω δὲ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἔφθασεν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, μεμψάμενος τοὺς Κνιδίους ἰατροὺς, ὡς ἀγνοοῦντας τὰ κατ' εἴδη, καὶ γένη διαφορὰς τῶν νοσημάτων. αὐτὸς δὲ δείκνυσι τοὺς διορισμοὺς, καθ' οὓς τὸ δοκοῦν

CAPVT VI.

De vſu methodi componendi & diuidendi ex Hippocratis & Platonis ſententia.

SIc autem & Hippocrates factitauit in opere de victus ratione acutorum, accuſans medicos Cnidios tanquam ſpeciales generaléſque morborum differentias ignorantes. Ipſe autem indicat diſtinctiones, ſecundum quas id quod vnum videtur

videtur eſſe, multa fiant cum diuiditur, non in morbis tantùm, ſed etiam in aliis omnibus; in quo plurimos ex clariſſimis medicis in errorem lapſos inuenire licet, adeóque in ipſis remediis. Nonnulli ſiquidem ad particulares ipſorum vſus profecti, diſciplinam fecerunt ordine carentem. Quidam cõmuniſſimum loquuti, vſque ad promptam imaginationem ſermonem fecerunt maximè methodicum, re vera autem vitioſiſſimum; inde inter ſe diſſenſerunt, alij quidem, vt qui in remedio certi cuiuſdam affectus, exempli gratia pleuritidis, ſanguinis miſſionem pronunciarunt; alij purgationem quemadmodum & fomentum, hi per ſpongias, illi per ſacculos à medicis dictos, aut per aliud quoddam. Inibi etiam de balneis & balnei abſtinentia diſſentiunt oxymel, vel hydromel, aquam, vinum, ptiſanam, vel percolatum ſuccum duntaxat exhibentes, vel hordeaceum ſolum: alij & cibos; aliter alio diſtinguente differentias & ægrotantium, & prædictorum, indicauit quid pleuritidis affectus requireret. Quomodo igitur ipſe enumerauerit inordinatius primus inueniens commentariis in opere de victus ratione acutorum expono, quod aliqui inſcribunt ad Cnidias ſententias, quidam de ptiſana; vtrique male. At ego, vt huius quoque ſermonis manifeſtam diſciplinam ſtudioſi compendioſè habeant, non pigebit capita ſignificare. Etenim in pleuriticis nuper incipientibus latus dolere, tanquam diſpoſitione nondum manifeſta tentare iubet fomenta, foribúſque calidis; ac ipſe materiam recenſuit: deinde ſi non ſoluatur, conſiderandum ne paulò antea cibum aſſumpſerit, an aluum deiecerit, vel ne, ac quid faciendum ſit, docet. At ſi his non ceſſerit, diſtinctiones ſcribit eorum qui ſanguinis miſſione indigent, & qui purgatione. Porrò in quibus mulſæ potu vtendum eſt, aut oxymelite, aut aqua vſque ad iudicationem nullum dando cibum, in quibus ſuccum ptiſanæ, aut hordeo vtendum, tunc & cibi dandi ſunt. Pari modo etiam de vini exhibitione diſtinguit, quibus dandum ſit, & quibus non, & quando, & quale. Similiter de balneis, aliiſque id genus. Porrò quum duplex ſit error in diuiſionibus, quòd alij minùs ac conueniat, diuidant, alij exuperent ſecundum multitudinem quæ ad id quod ſecatur, propria non eſt; vtroſque Hippocrates accuſans, initio quidem libri hæc tradit. *Varietates morborum, & diuiſionem multijugam aliqui non ignorarunt; numeros autem ſingulorum morborum dum manifeſtè vellent explicare, haud rectè ſcripſerunt, vt qui difficilè comprehendi poſſint: ſi hoc aliquis laborantium ægritudinem alteram ab altera nonnihil differre ſignificabit, non ſolùm idem morbus eſſe videbitur, ſi neque idem nomen habeat. Porrò in remediis contrà, quum ipſi minùs quàm par eſt, complectuntur, in hunc modum ait. Ac non ſolum ob id non laudo, ſed quoniam etiam paucis numero remediis vtuntur.* Poſtea vbi præſumpſiſſet id quod problemati vtiliſſimum eſt, non manifeſtò ipſius ſolutionem conſcripſit, atque ideò pleriſque medicis tota problematis vis ignoratur. Proinde totum hunc ſermonem in primo de victus ratione acutorum commentario ſum interpretatus. Nunc autem compendioſè exponere vim neceſſarium eſt. Ipſum ſanè problema ſic ad verbum ſcripſit Hippocrates. *Videntur autem digna mihi eſſe quæ ſcribuntur,*

A εἶναι), πολλὰ γίγνεται τεμνόμενον, οὐκ ἐπὶ νοσημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἐν ᾧ τοὺς πλείστους τῶν ἐνδοξοτάτων ἰατρῶν εὑρεῖν ἐστιν ἐσφαλμένους, ἄχρι καὶ τῶν βοηθημάτων. ἔνιοι μὲν γὰρ ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος αὐτῶν ἐλθόντες χρείας, ἀμέθοδον εἰργάσαντο τὴν διδασκαλίαν. ἔνιοι δὲ τὸ κοινότατον εἰπόντες, ἄχρι μὲν τῆς προχείρου φαντασίας, μεθοδικώτατον ἐποιήσαντο τὸν λόγον, τῇ ἀληθείᾳ δὲ, μοχθηρότατον. ἐντεῦθεν δὲ διεφώνησαν ἀλλήλοις, ἔνιοι μὲν ὡς οἱ κατὰ βοήθημα τοῦ δεῖνος τοῦ πάθους, οἷον εἰ τύχῃ πλευρίτιδος, ἀποφηνάμενοι τὴν φλεβοτομίαν. ἔνιοι δὲ τὴν κάθαρσιν, ὥσπερ
B γε καὶ πυρίαν, οἱ μὲν, διὰ σπόγγων, οἱ δὲ διὰ τῶν καλουμένων ὑπὸ τῶν ἰατρῶν μαρσίππων, ἤ τινος ἑτέρου. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ λουτρῶν, καὶ περὶ ἀλουσίας διηνέχθησαν, ὀξυμέλιτός τε καὶ μελικράτου, καὶ ὕδατος, καὶ οἴνου, καὶ πτισάνης, ἤτοι τοῦ διηθημένου χυλοῦ μόνου διδόντες, ἢ τῆς κριθώδους μόνης. οἱ δὲ καὶ σιτίων, ἄλλως ἄλλου διορισαμένου, τάς τε διαφορὰς τῶν καμνόντων, καὶ τῶν εἰρημένων ἔδειξε χρῇζον τὸ τῆς πλευρίτιδος πάθος. ὅπως μὲν οὖν αὐτὸς διῆλθεν ἀτακτότερον πρῶτος εὑρίσκων, ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἐξήγημαι τοῦ περὶ διαίτης ὀξέων, ὅ τινες μὲν ἐπιγράφουσι, πρὸς τὰς Κνιδίας γνώμας.
C ἔνιοι δὲ περὶ πτισάνης, ἑκάτεροι μοχθηρῶς. ἐγὼ δ᾽, ἵνα καὶ τούτου τοῦ λόγου ἔχωσι διὰ συντόμων σαφῆ τὴν διδασκαλίαν, οἱ φιλομαθεῖς, οὐκ ὀκνήσω δηλῶσαι τὰ κεφάλαια. τῶν γάρ τοι πλευριτικῶν ἄρτι μὲν ἀρχομένων, ὀδυνᾶσθαι τὴν πλευρὰν, ὡς ἂν οὐδέπω τῆς διαθέσεως οὔσης σαφοῦς, ἀποπειρᾶσθαι κελεύει τῶν πυριάσεών τε, καὶ θερμασμάτων ὀνομαζομένων, καὶ διῆλθεν αὐτὸς τὴν ὕλην. εἶτα ἂν μὴ λύηται σκεψάμενον, εἴτε νεοβρῶτι ἐόντι, καὶ εἴτε ὑποκεχωρηκυίας τῆς κοιλίας, εἴτε μὴ, διδάσκει τί ποιητέον ἐστίν. ἐὰν δὲ μὴ ὑπείκῃ πρὸς ταῦτα, διορισμοὺς ἔγραψεν τῶν τε φλεβοτο-
D μίας δεομένων, καὶ τῶν καθάρσεως. ἐπὶ τίνων τε χρὴ μελικράτῳ ποτῷ χρῆσθαι, ἢ ὀξυμέλιτι, ἢ ὕδατι, μέχρι κρίσεως, μηδεμίαν διδόντα τροφήν. ἐπὶ τίνων τε χυλὸν πτισάνης, ἢ τῇ κριθῇ χρηστέον τηνικαῦτα, καὶ σιτία δοτέον ἐστί. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ περὶ οἴνου δόσεως διορίζεται, τίσι τε χρὴ διδόναι, καὶ τίσι μὴ, καὶ ὁπότε, καὶ ὁποῖον. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ λουτρῶν, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα. διττῆς δ᾽ οὔσης ἁμαρτίας ἐν ταῖς διαιρέσεσι, διὰ τὸ τοὺς μὲν ἐλλιπέστερον τέμνειν, τοὺς δ᾽ ὑπερβάλλειν εἰς οὐκ οἰκεῖον τῷ τεμνομένῳ πλῆθος, ἑκατέρων αὐτῶν ὁ Ἱπποκράτης μεμφόμενος. ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ βιβλίου,
E τάδε φησί. τὰς μέντοι πολυτροπίας τὰς ἐν ἑκάστῃ τῶν νούσων, καὶ τὴν πολυσχιδίαν αὐτῶν, οὐκ ἠγνόουν ἔνιοι. τοὺς δ᾽ ἀριθμοὺς ἑκάστου τῶν νοσημάτων σάφα ἐθέλοντες φράζειν, οὐκ ὀρθῶς ἔγραψαν. μὴ γὰρ καὶ οὐκ εὐαρίθμητον ᾖ. εἰ τουτέῳ τις σημαίνεται τὴν τῶν καμνόντων νοῦσον, τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρειν τι, ὃ μὴ ὠυτὸν δὲ νόσημα δοκέειν εἶναι, ἢν μὴ τωὔνομα ἔχῃ. ἐπὶ δὲ τῶν ἰημάτων ἔμπαλιν ὡς ἐλλιπόντων αὐτῶν, ὧδέ πώς φησιν. καὶ οὐ μόνον διὰ τοῦτο οὐκ ἐπαινέω, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ὀλίγοισι τὸν ἀριθμὸν τοῖσιν ἄκεσι χρέονται. μετὰ δὲ ταῦτα προλαβὼν τὸ τῷ προβλήματι χρησιμώτατον, οὐ σαφῶς
F αὐτοῦ τὴν λύσιν ἔγραψεν, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἠγνοήθη πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, ὅλη τοῦ προβλήματος ἡ δύναμις. ἐξηγησάμην μὲν οὖν ὅλον τὸν λόγον τοῦτον ἐν τῷ πρώτῳ περὶ διαίτης ὀξέων ὑπομνήματι. συντόμως δ᾽ αὐτοῦ καὶ νῦν εἰπεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι τὴν δύναμιν. αὐτὸ μὲν τὸ πρόβλημα κατὰ τήνδε τὴν λέξιν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης. δοκεῖ δέ μοι ἄξια γραφῆς εἶναι,

καὶ μάλιστα ὁκόσα τε ἀκατάμαθητά ἐστι τοῖς ἰητροῖσιν, ἐπικαίρια ἐόντα εἰδέναι, καὶ ὁκόσας μεγάλας ὠφελείας φέρει, ἢ μεγάλας βλάβας. ἀκατάμαθητα δή ἐστι, καὶ τάδε. διὰ τί δή ἄρα, ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισιν, οἱ μὲν τινὲς τῶν ἰητρῶν πάμπαν ἐς τὸν αἰῶνα διατελέουσι, πτισσάνην διδόντες ἀήθητον, καὶ νομίζουσιν ὀρθῶς ἰητρεύειν. οἱ δέ τινες περὶ παντὸς ποιοῦνται, ὅπως κριθὴν μὲν μηδεμίαν καταπίνῃ ὁ κάμνων. μεγάλην γὰρ βλάβην ἡγέονται εἶναι, ἀλλὰ δι᾽ ὀθονίου τὸν χυλὸν διηθέοντες διδόασιν. οἱ δ᾽ αὖ τινὲς αὐτέων, οὔτ᾽ ἂν πτισσάνην παχείην δοῖεν, οὔτ᾽ αὖ χυλόν. οἱ μὲν, μέχρις ἂν ἑβδομαῖος ὁ κάμνων γένηται, οἱ δὲ καὶ διὰ τέλεος ἄχρις ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος. μάλα μὲν οὖν οὐδὲ προβάλλεσθαι τὰ τοιαῦτα ζητήματα εἰθισμένοι εἰσὶν, οἱ ἰητροί. ἴσως δ᾽ οὐδὲ προβαλλόμενα γινώσκεται, καίτοι διαβολήν γ᾽ ἔχει ὅλη ἡ τέχνη πρὸς τῶν δημοτέων μεγάλην, ὡς μηδὲ δοκεῖν ὅλως ἰητρικὴν εἶναι, ὥστ᾽ ἔν γε τοῖσιν ὀξυτάτοισι τῶν νοσημάτων τοσόνδε διοίσουσιν ἀλλήλων οἱ χειρώνακτες, ὥστε ἃ ὁ ἕτερος προσφέρει ἡγεύμενος ἄριστα εἶναι, ταῦτα νομίζειν ἤδη τὸν ἕτερον κακὰ εἶναι. καὶ μετ᾽ ὀλίγα, φημὶ δὴ, πάνυ καλὸν εἶναι τοῦτο τὸ σκέμμα καὶ ἠδελφισμένον τοῖσι πλείστοισι τῶν ἐν τῇ τέχνῃ, καὶ ἐπικαιροτάτοισι. καὶ γὰρ τοῖσι νοσέουσι πᾶσιν ἐς ὑγείην τι μέγα δύνασθαι, καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν, εἰς ἀσφάλειαν, καὶ τοῖσιν ἀσκέουσιν ἐς εὐεξίην, καὶ ἐς ὅτι ἕκαστος ἐθέλοι. τὸ περὶ διαφωνίας φησὶ τῶν τεχνιτῶν σκέμμα, μεγίστην ἔχει δύναμιν, οὐ μόνοις τοῖς νοσοῦσιν ἐς ὑγείας κτῆσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἐς φυλακὴν αὐτῆς δηλονότι, καὶ τοῖς ἀσκοῦσιν ἀξίαν τοῦ σώματος πρός τε τὴν κτῆσιν αὐτῆς, καὶ διαμονήν. εἶτα προσέθηκε, καὶ ἐς ὅτι ἕκαστος ἐθέλοι, δηλῶν, οὐ μόνον εἰς ἰατρικὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας τέχνας ἐκτείνεσθαι τὸ σκέμμα τὴν λύσιν αὐτοῦ. θαυμάσαι γάρ ἐστι, διὰ τί τέχνην μετιόντες οἱ ἰατροὶ, καθ᾽ ἣν τῇ πείρᾳ τὰ προσφερόμενα βοηθήματα κριθῆναι δύναται, πότερον ὠφέλησεν, ἢ ἔβλαψεν, ὅμως ἐναντιωτάτας ἀποφάσεις ἐποιήσαντο, περὶ τῶν ὠφελούντων τε καὶ βλαπτόντων. ἐν μὲν γὰρ φιλοσοφίᾳ μὴ πεπαῦσθαι τὰς πλείστας τῶν διαφωνιῶν, οὐδὲν θαυμαστὸν, ὡς ἂν μὴ δυναμένων τῶν πραγμάτων ἐναργῶς κριθῆναι τῇ πείρᾳ, καὶ διὰ τοῦτο τινῶν μὲν ἀποφηναμένων ἀγέννητον εἶναι τὸν κόσμον, τινῶν δὲ γεννητὸν, ὥσπερ γε καὶ τινῶν μὲν, οὐδὲν ἔξωθεν αὐτοῦ περιέχειν εἶναι, τινῶν δὲ εἶναι λεγόντων, καὶ τούτων αὐτῶν περιεχόμενόν τι φασκόντων. ἐνίων μὲν, κενὸν ἀποφηναμένων εἶναι τοῦτο, μηδεμίαν οὐσίαν ἔχον ἐν ἑαυτῷ, τινῶν δὲ, κόσμους ἄλλους ἀριθμῷ ἀπεριλήπτους, ὡς εἰς ἄπειρον ἐκτετάσθαι πλῆθος. αἰσθήσει γὰρ ἐναργεῖ τὴν τοιαύτην διαφωνίαν ἀδύνατον κριθῆναι. οὐ μὴν ὅμοιόν γε τὸ τῆς ὠφελείας, καὶ βλάβης τῶν προσφερομένων τοῖς σώμασιν ἰαμάτων, εἰς διαφωνίαν ἀφιγμένον ἐν τοῖς ἰατροῖς, δυναμένων γε αὐτῶν κρῖναι τῇ πείρᾳ τό τ᾽ ὠφελοῦν, καὶ τὸ βλάπτον. τούτου τοίνυν τοῦ ζητήματος ἡ λύσις, οὐ πάνυ τοι σαφῶς εἴρηται τῷ Ἱπποκράτει, καὶ διὰ τοῦτο σχεδὸν ἅπαντας ἔλαθε τοὺς ἐξηγησαμένους τὸ βιβλίον. ἔστι δὲ τοιάδε. τῶν νοσούντων ἔνιοι μὲν ἀσιτίας χρῄζουσιν, ἄχρις ἂν ἡ νόσος κριθῇ, τινὲς δὲ τροφῆς. καὶ τούτων ἔνιοι μὲν, τῆς κριθώδους πτισάνης, ἔνιοι δὲ, τοῦ χυλοῦ μόνου, καθάπερ γε καὶ στερεωτέρας ἔνιοι. καὶ μέντοι καί τινες μὲν ὀξυμέλιτος, ἢ μελικράτου, τινὲς δ᾽ ὕδατος, ἢ οἴνου. διὰ τοῦτο τοῖς ἰατροῖς ὅσοι τῇ πείρᾳ μόνῃ τὴν τέχνην συνεστήσαντο, χρήσιμον ἔδοξεν ἐκεῖνο μόνον, ὃ κατὰ τὴν τύχην αὐτοῖς ἐφάνη, πλεονάκις ὠφεληκέναι. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοὐναντίον εἶδος ἀφικέσθαι τῆς διαίτης τολμῶσιν, ὡς κἀκείνου πειραθῆναι, τὴν ἀτυχίαν δεδιότες. μόνος οὖν ὁ τήν τε φύσιν εἰδὼς τοῦ κάμνον-

A *& præſertim, impercepta medicis, quum ſint tamen ſcitu vtilia, item quæ magnam vtilitatem aut noxam adferunt. Impercepta autem ſunt & hæc, cur in morbis acutis alij medici in omnem vitam ptiſanam non percolatam exhibent, putántque rectè ſe medicari; alij verò magnifaciunt, conantúrque vt nullum hordeum æger deuoret (magnum enim offenſionem eſſe arbitrantur.) ſed ſuccum linteo percolatum præbent. Quidam ipſorum neque ptiſanam craſſam, neque ſuccum exhibent; alij vſque dum ſeptimanus æger fuerit, alij etiam in fine, quoad morbus fuerit iudicatus. Huiuſmodi igitur quæſtiones ne proponere quidem medici* B *conſueuerunt, forſan neque ſi proponantur, inueniunt. Atqui magnam à vulgaribus calumniam tota ars ſuſtinet, ne videatur quidem omninò medicina eſſe, quòd in morbis acutiſsimis tantum inter ſe artifices differunt, vt quæ alter adhibet optima eſſe putans, ea iam alter mala eſſe cenſeat.* Ac paulò poſt. *Dico autem perpulchram eſſe hanc ſpeculationem, plurimis & principaliſsimis eorum quæ in arte ſunt, affinitate iunctam, nam ægrotantibus omnibus ad ſanitatem aliquid magnum poteſt, & ſanis ad ſecuritatem exercentibus ad bonam habitudinem, & ad quodcunque vnuſ-* C *quiſque velit. Speculatio* (inquit) *de artificum diſcordia, magnam vim obtinet, non ſolis laborantibus ad ſanitatem conciliandam, ſed etiam ſanis ad eam tuendam ſcilicet, exercentibus, ad corporis dignitatem tum comparandam, tum retinendam.* Poſtea adiecit & ad quod vnuſquiſque velit, indicans non modò ad medicinam, ſed etiam alias artes, ſpeculationem, ipſius ſolutionem extendere. Nam mirari licet cur artem medici pertractantes, in qua remedia quæ offeruntur, vſu poſſint iudicare, vtrum proſint, an noceant; tamen maximè contraria de iis quæ proſunt & nocent, pronunciarint. Siquidem in D philoſophia non ſedatas eſſe plurimas diſſenſiones nihil miri eſt; quippe quum res experientia iudicari euidenter nequeant, ac ideò nonnulli pronuncient mundum eſſe non genitum, nonnulli genitum; quemadmodum alij nihil extra ipſius ambitum eſſe, alij eſſe dicant, atque hi ipſi aliquid contineri affirment, quidam vacuum hoc eſſe, nullam in ſe continens ſubſtantiam dictitent; aliqui verò mundos alios numero incomprehenſibiles; vt in infinitum multitudo extendatur, nam eiuſmodi diſcordiam ſenſu euidenti non licet dijudicare. At ſecus habet quod me- E dici de remediorum quæ corpori applicantur, auxilio & noxa inter ſe diſſentiunt, quum ipſi poſſint vtile & nocuum vſu experiri ac iudicare. Huius igitur quæſtionis ſolutio non admodum manifeſtò ab Hippocrate eſt explicata, ac ideò propè vniuerſos libri interpretes latuit. Eſt autem talis. Nonnulli ſanè ægrotantium inediam requirunt vſque dum morbus fuerit iudicatus; nonnulli verò cibum; atque ex his alij hordeaceam ptiſanam, alij ſuccum ſolum, quemadmodum & ſolidiorem aliqui. Quinetiam oxymel quidam aut mulſam: quidam verò aquam & vi- F num. Idcirco medicis qui experientia ſola artem conſtituerunt, illud ſolùm viſum eſt vtile, quod fortè fortuna ipſis frequenter profuiſſe apparuit. Neque etiam ad contrariam ſpeciem victus rationis peruenire audent, vt illam quoque experiantur, improſperum veriti ſucceſſum. Proinde ſolus qui naturam ægrotantis nouit,

&

& morbi diſpoſitionem; & vim auxilij quod A adhibebitur, prætetea tempus quo vtendum ipſo eſt, audere poterit, viſus auxilio ratione conſiderato, ſpem experientia confirmare. Quare ſolus inueniet diſſidij cauſam, & diſtinctiones, quibus animum adhibens, ad id quod ægrotanti conducit perueniet: aliorum verò nullus hoc cognoſcit. Nam qui cognitis per experientiam adhærent, immorantûrque, illa ſola aſſumunt, cauſantes naturam, aut artem, aut huiuſmodi aliquid offenſæ cauſam extitiſſe; id quod etiam in opere de fracturis Hippocrates oſtendit, nempe in fracturis quæ cum vlcere B fiunt, hiſce verbis. *At alij quidam ſunt, qui linteis eiuſmodi ſtatim medicantur, atque hinc & illinc linteolis deligant. Super vlcus autem ipſum deſinunt ac ſinunt refrigerari; deinde ipſi imponunt purgatorium aliquod medicamentum, & ſplenijs vino madidis, aut lanis ſuccidis curant; qui modus medicandi malus eſt, ac veriſimile eſt ita medentes maxima non intelligere, tum in alijs fracturis, tum in huiuſmodi. Maximum enim eſt cognoſcere quomodo oporteat lintei principium inijcere, & quomodo potiſſimum comprimere. Item quantum auxilij adferat, ſi rectè quis initium accommodet, ac premat, quò potiſſimum conuenit. Rurſus quomodo C noceant, niſi rectè quis inijciat, neque premat, ſed hinc & illinc. Quare dictum à me eſt etiam in his quæ ſcripſimus antea, cuiuſmodi in vtroque eueniant, teſtatur hoc etiam ipſa medicina. Neceſſe enim eſt, vt ei qui ſic deligatur, tumor in ipſo vlcere attollatur, etenim ſi cutis ſana hinc quidem & illinc deligatur, in medio autem intermittatur ſpatium, in eo potiſſimùm tumebit, & decolorabitur. Quomodo igitur non vlcus hæc patietur? Neceſſario enim vlcus decolor erit, & expreſſum, mordax, & ſine pure; oſſa autem aut artus, quæ non erant abſceſſu laboratura, illo infeſtabuntur, & vlcus pulſatile & igneum erit. Coguntur autem propter D tumorem cataplaſma inducere; ſed illud quoque his hinc & illinc deligatis eſt inutile, nam pondus incommodum præter alium pulſum oboritur: deſinentes autem vincula diſſoluunt, quum ipſis rurſus faceſſunt negotium, & reliquum ſine deligatura medicantur; nihil autem minus etſi aliud quoddam eiuſmodi acceperint, eodem modo curantur. Non enim putant deligaturam quæ hinc & illinc fit, & refrigerationem cauſam eſſe vlceris, ſed aliam quandam infœlicitatem.* Non arbitrantur (inquit) malam deligaturam læſionis eſſe cauſam, ſed aliam quandam infœlicitatem; ob quam rem E neque recedunt à conſueta ipſis traductione, ſed malè cognitis immorantur. Hæc mihi problematis ſolutio eſt, in quo cauſam diſcordiæ in remedijs conſiderare oportet, quam generatim comprehenſam, dixerit aliquis eſſe differentiam rei, quæ generatim intelligitur, dicitur & proponitur, ſiue affectus, ſiue auxilij aliqua ſit materia. Dico autem affectum exempli gratia pleuritidem; de qua velut in exemplari ſermonem inſtituit; materiam verò mulſam, aut vinum, aut aquam, aut poſcam; nam in his ſingulis propriæ quædam ſunt differen- F tiæ, de quibus omnibus Hippocrates non ſolùm compendioſè, ſed etiam manifeſtò diſtinctiones edocuit, quemadmodum differentias diuidere conueniebat. At mihi exempli cuiuſdam ex ipſis gratia abundè erit meminiſſe ſermonis de vino ad hæc verba conſcripti.

A τος, καὶ τὴν τοῦ νοσήματος διάθεσιν, καὶ τὴν τοῦ προσαχθησομένου βοηθήματος δύναμιν. ἔτι τε τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ χρηστέον αὐτῷ, τολμῆσαι δυνήσεται χρησάμενος τῷ λογικῶς ἐπινοηθέντι βοηθήματι, τῇ πείρᾳ βεβαιῶσαι τὴν ἐλπίδα, ὥστε μόνος εὑρήσει τῆς τε ἀφωνίας τὴν αἰτίαν, καὶ τοὺς διορισμοὺς, οἷς προσέχων τις, ἐπὶ τὸ τῷ κάμνοντι συμφέρον ἀφίξεται, τῶν δ' ἄλλων, οὐδεὶς γινώσκει τοῦτο. τοῖς τε γὰρ ἐγνωσμένοις διὰ πείρας ἐπιμένοντες, ἐκεῖνα μόνα προσλαμβάνουσιν, αἰτιώμενοι φύσιν, ἢ τέχνην, ἤ τι τοιοῦτον τῆς βλάβης αἴτιον γενέσθαι. τοῦτ' οὖν αὐτὸ, καὶ κατὰ τὸ περὶ ἀγμῶν ἐδήλωσεν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν μεθ' ἕλκους καταγμάτων, ἐν τῇδε B τῇ ῥήσει· ἄλλοι δέ τινες εἰσὶν, οἳ ὀθονίοισι τὰ τοιαῦτ' ἰητρεύουσιν αὐτίκα, καὶ ἔνθεν μὲν καὶ ἔνθεν ἐπιδέουσι τοῖσιν ὀθονίοισι. κατὰ δὲ τὸ ἕλκος δὲ αὐτὸ διαλείπουσι, καὶ ἐῶσιν ἀναψύχεσθαι. ἔπειτα δὲ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τὸ ἕλκος τῶν καθαρτικῶν τι, καὶ σπλήνεσιν οἰνηροῖσιν, ἢ ἐρίοισιν οἰσυπηροῖσι θεραπεύουσιν. αὕτη ἡ ἴασις κακὴ, καὶ εἰκὸς τοὺς οὕτως ἰητρεύοντας τὰ μέγιστα ἀξυνετέειν, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισι κατάγμασι, καὶ ἐν τοῖσι τοιούτοισι. μέγιστον γάρ ἐστι γινώσκειν καθ' ὁποῖον τρόπον χρὴ τὴν ἀρχὴν βάλλεσθαι τοῦ ὀθονίου, καὶ καθ' ὁποῖον μάλιστα πιεζέ- C σθαι, καὶ οἷά τε ὠφελέονται, ἢν ὀρθῶς τις βάλληται τὴν ἀρχὴν, καὶ πιέζῃ ᾗ μάλιστα χρὴ, καὶ οἷα βλάπτονται, ἢν μὴ ὀρθῶς τις βάλληται, μηδὲ πιέζῃ, ἀλλ' ἔνθεν καὶ ἔνθεν. εἴρηται μὲν οὖν καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν γεγραμμένοισιν ὁποῖα ἀφ' ἑκατέρου ἐπιβαίνει, μαρτυρέει δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἰητρική. ἀνάγκη γὰρ τῷ οὕτως ἐπιδεομένῳ, τὸ οἶδος ἐξαείρεσθαι εἰς αὐτὸ τὸ ἕλκος. καὶ γὰρ εἰ ὑγιὲς χρῶς ἔνθεν μὲν καὶ ἔνθεν ἐπιδεθείη, ἐν μέσῳ δὲ διαλειφθείη, μάλιστα κατὰ τὴν διάληψιν οἰδήσειεν ἂν καὶ ἀχροίσειε. πῶς οὖν οὐχὶ ἕλκος γε ταῦτ' ἂν πάθοι; ἀναγκαίως οὖν ἔχει ἄχροον μὲν καὶ ἐκπεπιεσμένον εἶναι τὸ ἕλκος, δακνῶδές τε καὶ ἀνεκπύητον, ὀστέα δ' ἢ μέλη ἀπο- D στῆναι συστατικὰ γενέσθαι, σφυγματῶδές τε καὶ πυρετῶδες τὸ ἕλκος ἂν εἴη. ἀναγκάζονται διὰ τὸ οἶδος ἐπικαταπλάσσειν. ἀσύμφορον δὲ καὶ τοῦτο τοῖσιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπιδεομένοισιν. ἄχθος γὰρ ἀνωφελὲς πρὸς τῷ ἄλλῳ σφυγμῷ ἐπιγίγνεται. τελευτῶντες δ' ἀπολύουσι τὰ ἐπιδέσματα. ὁπότ' ἂν σφιν πάλιν κοπιῇ, καὶ ἰητρεύουσι τὸ λοιπὸν ἄνευ ἐπιδέσιος. οὐδὲν δὲ ἧσσον, καὶ ἢν τι ἄλλο τοιοῦτον λάβωσι, τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἰητρεύουσιν. οὐ γὰρ οἴονται τὴν ἐπίδεσιν τὴν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ τὴν ἀνάψυξιν αἰτίαν εἶναι τοῦ ἕλκεος, ἀλλ' ἄλλην E τινὰ ἀτυχίην. οὐκ οἴονται, φησὶ, τὴν κακὴν ἐπίδεσιν αἰτίαν εἶναι τῆς βλάβης, ἀλλ' ἄλλην τινὰ ἀτυχίαν. διὰ τοῦτ' οὖν οὐδ' ἀφίστανται τῆς εἰωθυίας αὐτοῖς ἀγωγῆς, ἀλλ' ἐπιμένουσι τοῖς κακῶς ἐγνωσμένοις. αὕτη μοι ἡ τοῦ προβλήματος λύσις ἐστὶ, καθ' ὃ τὴν αἰτίαν ἡμᾶς σκέψασθαι τῆς ἐν τοῖς ἰάμασι δεῖ διαφωνίας, ἣν καθόλου περιλαβὼν ἄν τις εἴποι διαφορὰν εἶναι τοῦ γενικῶς νοουμένου τε καὶ λεγομένου, καὶ προβαλλομένου πράγματος, ἐάν τε πάθος, ἐάν τε ὕλη τις ἡ βοηθήματος. λέγω δὲ πάθος μὲν, οἷον τὴν πλευρῖτιν, ἐφ' ἧς ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐποιήσατο τὸν λόγον. ὕλη δὲ F μελίκρατον, ἢ οἶνον, ἢ ὕδωρ, ἢ ὀξύκρατον. καθ' ἕκαστον γὰρ τούτων, ἴδιαί τινες εἰσὶ διαφοραὶ, περὶ ὧν ἁπασῶν ὁ Ἱπποκράτης, οὐ μόνον δι' ὀλίγων ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ σαφῶς ἐδίδαξε τοὺς διορισμοὺς, ὡς ἐχρῆν διαιρεῖσθαι τὰς διαφοράς. ἐμοὶ δὲ ἀρκέσει παραδείγματός τινος, ἐξ αὐτῶν μνημονεῦσαι τοῦ περὶ τὸν οἶνον λόγου, κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν εἰρημένου.

γλυκὺν τε οἶνον, καὶ οἰνώδεα, λευκὸν καὶ μέλανα, καὶ μελίκρατον, καὶ ὕδωρ, καὶ ὀξύμελι. τοῖσδε σημαινόμενον χρὴ ἐξετάζειν ἐν τοῖσιν ὀξείῃσι νούσοισιν. ὁ μὲν γλυκὺς ἧσσόν ἐστι καρηβαρικὸς τοῦ οἰνώδεος, καὶ ἧσσον φρενῶν ἁπτόμενος, καὶ διαχωρητικώτερος δή τι τοῦ ἑτέρου κατ' ἔντερον. μεγαλόσπλαγχνος δὲ σπληνὸς, καὶ ἥπατος, οὐκ ἐπιτήδειος δ' οὐδὲ τοῖσι πικροχόλοισι, καὶ γὰρ οὖν, καὶ διψώδης τοῖσί γε τοιούτοις ἐστὶ, ἀτὰρ καὶ φυσώδης τοῦ ἐντέρου τοῦ ἄνω. οὐ μὴν πολέμιός γε τῷ κάτω ἐντέρῳ, κατὰ λόγον τῆς φύσης, καίτοι οὐ πάνυ πορίμη ἐστὶν, ἡ ἀπὸ τοῦ γλυκέος οἴνου φῦσα, ἀλλ' ἐγχρονίζει περὶ ὑποχόνδρια. καὶ γὰρ οὖν ἧσσον οὐρητικός ἐστιν ὡς ἐπίπαν τοῦ οἰνώδεος λευκοῦ. πτυάλου δ' ἀναγωγὸς μᾶλλόν ἐστι τοῦ ἑτέρου ὁ γλυκὺς, καὶ οἷσι μὲν διψώδης ἐστὶ πινόμενος, ἧσσον ἂν τούτοισιν ἀνάγοι, ἢ ὁ ἕτερος οἶνος. οἷσι δὲ μὴ διψώδης, οἶνος ἐπῄνηται μὲν καὶ ἔψεκται τὰ πλεῖστα, καὶ μέγιστα ἤδη ἐν τῇ τοῦ γλυκέος οἴνου διηγήσει. εἰς δὲ κύστιν μᾶλλον πόριμος ἐὼν τοῦ ἑτέρου, καὶ διουρητικὸς δὲ ὢν καὶ καταρρηκτικὸς, ἀεὶ πολλὰ πρὸς ὠφελῆσαι ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισι. καὶ γὰρ εἰ πρὸς ἄλλα ἀνεπιτηδειότερος τοῦ ἑτέρου πέφυκεν, ἀλλ' ὅμως κατὰ κύστιν ἡ κάθαρσις ὑπ' αὐτοῦ γιγνομένη ῥύεται, ἣν προτρέπηται ὁκοίαν δεῖ. καλὰ δὲ ταῦτα τεκμήρια ἐστὶ τὰ περὶ οἴνου, καὶ ὠφελείας, καὶ βλάβης, ὅσα ἀκατάμαθητα ἦν τοῖσιν ἐμεῦ γεραιτέροισι. κιρρῷ δ' αὖ οἴνῳ καὶ μέλανι αὐστηρῷ ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισιν, ἐς τάδε ἂν χρήσαιο. εἰ καρηβαρίη μὲν μὴ ἐνείη, μηδὲ φρενῶν ἅψις, μηδὲ τὸ πτύαλον κωλύοιτο τῆς ὁδοῦ, μηδὲ τὸ οὖρον ἴσχοιτο. διαχωρήματα δὲ πλαδαρώτερα, καὶ ξυσματωδέστερα εἴη. ἐν δὲ τοῖσι τοιούτοισι, πρέποι ἂν μάλιστα, μεταβάλλειν ἐκ τοῦ λευκοῦ, καὶ ὅσα τούτοισιν ἐμφερέα. προξυνιέναι δὲ, διότι τὰ μὲν ἄνω πάντα, καὶ τὰ κατὰ κύστιν ἧσσον βλάψει, ἢν ὑδαρέστερος ᾖ. τὰ δὲ κατ' ἔντερον, καὶ μᾶλλον ὀνήσει ἢν ἀκρατέστερος ᾖ. κατὰ ταῦτά φησι τὰ περὶ τὰς τῶν οἴνων διαφοράς τε καὶ χρήσιος, ἀκατάμαθητα ἦν τοῖσιν ἐμεῦ πρεσβυτέροισιν. ἐγὼ δὲ ταῦτα διορισμοῖσι διακρίνων, τὴν ἐπ' αὐτοῖσι τέχνην συνεστησάμην. οὕτω δὲ καὶ περὶ μελικράτου, καὶ μέλιτος, ὕδατός τε, καὶ ὀξυμέλιτος, καὶ πτισάνης, καὶ βαλανείων ἔγραψε τοὺς διορισμοὺς, μεμφόμενος τοὺς ἐπὶ πάντων τῶν ὀξέως νοσούντων, ἤτοι κελεύοντας, ἢ κωλύοντας ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων χρῆσθαι. πρὸς γὰρ τὸν ἐρωτώμενον, εἰ δοτέον οἶνον τοῖς πυρέττουσιν, ἀποκριτέον, ὡς τῷδε μέν τινι δοτέον ἐστί. ταὐτὸν δὲ τοῦτο καὶ περὶ ἡδονῆς ὁ Πλάτων ἐποίησε, τινὰς μὲν αὐτῶν φεύγειν ἡμᾶς κελεύων, τινὰς δὲ προσίεσθαι. τὰς μὲν γὰρ ἐπὶ μαθήμασιν ὠφελίμοις τε καὶ καλοῖς, καὶ ὅλως ἁπάσαις τῶν καλαῖς πράξεσι προσίεσθαι χρή. τὰς δ' ἐπ' οἰνοφλυγίαις, ἢ λιχνείαις, ἢ ἀφροδισίοις φεύγειν. ὅσαι δὲ μηδὲν τούτων ἀποκεκριμένον ἔχουσι, μήτε φεύγειν, μήτε διώκειν. εὑρίσκονται δὲ δηλονότι τῶν γενῶν τῶν ἡδονῶν, αἱ διαφοραὶ κατὰ τὴν διαιρετικὴν μέθοδον, ὡς ἐν ὅλῳ τῷ Φιλήβῳ δείκνυσιν ὁ Πλάτων, τὰς διαφορὰς ἁπάσας αὐτῶν διδάσκων. διὰ τοῦτ' οὖν ἔφην προσδεχεῖσθαι, καὶ κοινωνεῖν κατὰ τὴν διαιρετικὴν ὁδὸν εὑρισκόμενα τοῖς κατὰ τὴν ὁμοίου γνῶσιν. ὁμοιότης μὲν γάρ ἐστι τῶν ἡδοναῖς πρὸς ἀλλήλας. ἡ μὲν κοινότης κατὰ τὸ γένος. ἓν γάρ τοι κοινόν ἐστιν ἐν αὐταῖς, καθ' ὃ τὴν προσηγορίαν ἐκτήσαντο κοινήν. ἕτεραι δὲ κατὰ τὴν ἐν ταῖς ἰδίαις διαφοραῖς ἰδέαν. αἱ μὲν γὰρ ἁπλαῖ ταῖς ἁπλαῖς πρὸς τῷ κοινῷ τῆς ἡδονῆς εἴδει, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἁπλότητα προσλαβοῦσαι, μείζονα τὴν ὁμοιότητα προσαλαμβάνουσιν. ὥσπερ γε καὶ ἐν τοῖς συνθέτοις αἱ σύνθετοι, καὶ αἱ σωματικαὶ, ταῖς σωματικαῖς, αἵ τε ψυχικαὶ, ταῖς ψυχικαῖς, αἵ τε ὠφέλιμοι, ταῖς ὠφελίμοις, αἵ τε βλαβεραὶ, ταῖς βλαβεραῖς.

A *Dulce vinum, vinoſum, album & nigrum, mulſum, aquam, & oxymel. His autem ſignificatum in morbis acutis diſtinguendum eſt. Dulce minus quàm vinoſum caput tentat, aggrauátque, minúſque mentem attingit, & facilius quàm alterum per inteſtinum deſcendit. Sed lienem & iecur auget, biliosis etiam incommodum, quippe talibus ſitim excitat; imò etiam ſuperius inteſtinum inflat, non tamen inferiori inteſtina inimicum flatus ratione, etſi non admodum flatus à vino dulci profectus, facilè penetrabile ſit, ſed circa præcordia immoretur. Etenim minus vrinam hoc ciet omninò, quàm vinoſum album. Dulce autem ſputum magis educit quàm alterum;* B *at quibus ſitim conciliat potum, his minus quàm alterum vinum educit, quibus autem non ſitim facit, magis quàm alterum educit. At vinum album vinoſum laudatur quidem & deprehenditur & ſæpe & multum in vini dulcis expoſitione. Verùm quum ad veſicam magis quàm alterum tranſeat, vrinámque cieat; & diſtillationem, ſemper multa ad præſidium in his morbis confert. Siquidem ſi ad alia minùs idoneum eſt quàm alterum, attamen in veſica purgatio ab eo facta demittit aut promouet qualia conuenit. Cæterùm bona hæc ſunt indicia auxilij & læſionis à vino proficiſcentia, quæ incognita erant iis qui* C *me præceſſerunt. Porrò ruffo vino & nigro auſtero in his morbis ad hæc vteris, ſi capitis grauitas non adſit, neque præcordia attingantur, neque ſputum à via prohibeatur, neque vrina retineatur, verùm quod deijcitur, lubricum ſit, & ramentoſum. Cæterùm in his conuenit potiſſimùm mutari ex albo, & quæ his ſunt ſimilia. Item intelligendum eſt præterea quod omnia ſuperiora & veſicæ loca minus oſtendet, ſi aquoſum magis ſit.* Inteſtinum verò etiam magis adiuuabit, ſi meracius ſit. Hic inquit, quæ de vinorum differentia & vſu expoſui, incognita me ſenioribus fuerunt. Ego autem hæc diſtinctionibus ſegregans, artem in D ipſis comprehenſam conſtitui. Ita etiam de mulſa, melle, aqua, oxymelite, & ptiſana, & balneis diſtinctiones conſcripſit, accuſans eos qui in omnibus acutè laborantibus, vel iubeant, vel prohibeant ſingulis commemoratis vti. Nam interroganti an vinum febricitantibus ſit exhibendum, reſponderi debet quòd huic quidem alicui dandum ſit. Idem verò hoc de voluptate Plato factitauit, quaſdam ipſarum fugere nos præcipiens, quaſdam verò appetere. Nam diſciplinarum vtilium honeſtarúmque, & in totum omnium honeſtarum actionum voluptates affectare conuenit; E ebrietatis autem aut gulæ, aut veneris vitare; quæ verò nihil ab his ſecretum obtinent, illas neque fugere, neque perſequi. Porrò inueniuntur nimirum generis voluptatum differentiæ ex methodo diuiſoria, vt in toto Philebo Plato oſtendit, differentias omnes ipſarum enumerans. Propterea dixi affinia eſſe & communia, quæ ex diuiſoria via inueniuntur, iis quæ ex ſimilis cognitione intelligi ſolent. Etenim ſimilitudinem voluptates inter ſe obtinent; communitatem ſanè generatim. Vnum namque commune eſt in ipſis, ex quo communem ſortiuntur appellationem. Aliæ verò ſecun- F dum peculiarium differentiarum ſpeciem: quandoquidem ſimplices ſimplicibus, præter communem voluptatis ſpeciem, etiam eam quæ ſimplicitate conſtat, conſecutæ, maiorem ſimilitudinem aſſumunt; quemadmodum in compoſitis compoſitæ, corporeæ corporeis, animales animalibus, vtiles vtilibus, noxiæ noxiis:

quemad-

Digitized by Google

quemadmodum etiam quę in honeſtis actionibus
verſantur, & quæ in malis inuicem vtræque re-
ſpondent. Conſimiliter etiam quæ in rationali
animæ ſpecie ſunt, inuicem conſentiunt. Item
quæ in iraſcibili aut concupiſcibili conſiſtunt, pa-
riter & hæ eodem modò inuicem reſpondent. At
niſi vnumquodque genus in peculiares differen-
tias ſecent, pronunciantes aliquid generatim &
indiſtinctè tum medici tum philoſophi, multa quę
euidenter apparent, quotidie iis ipſis quæ tuen-
tur, affirmántque, repugnantia tenent. Nam di-
ſtinctio ab omnibus artibus claris viris laudata,
exercitatione harum duarum ſpeculationum, de
quibus hoc libro tranſegi, abſoluitur. Dico autem
duas ſpeculationes, & eam quæ diſcretione ſimi-
lium & diſſimilium conſtat, & eam quæ via iuxta
diuiſionem generum vſque ad indiuidua tendit,
& reciproco hoc modo, ſcilicet ex particularibus
ad primum genus reditu per differentias interce-
dentes, atque has vtraſque methodos optimè at-
que elegantiſſimè inter priores tum medicos tum
philoſophos Hippocrates & Plato inuenerunt,
oſtenderúntque multos commentarios falsò con-
ſcriptos ab iis qui communia à propriis nequeunt
diſtinguere. Quinetiam diſſentiones priùs indi-
caui illinc tales obortas, quales ſanè apud medicos
extiterunt de ptiſanæ vſu, ac aliis quæ ægrotanti-
bus offeruntur. Apud philoſophos autem de ani-
mæ virtutibus, dum nonnulli putant ipſas eſſe do-
ciles, nõ nulli verò naturales, vel moribus & exer-
citatione acquiſitas. Si enim animæ ſpecies diui-
ſiſſent, manifestò etiam cognouiſſent alteram eſſe
rationalem, alteram verò irrationalem, quæ &
ipſa duplicem habet ſectionem; neque ſcientiam
à rationali ſuſtuliſſent, neque irrationalibus eam
conceſſiſſent. Quapropter & illa oratio in qua Pla-
to dicit. Vniuſcuiuſque rei exiſtentis circa quam
artem aliquam conſtituere cogitamus, naturam
ſubſtantiæ exactè cognitam habere oportet, con-
iuncta eſt communiſq; methodis nuper compre-
henſis. Nam qui nouit non ſimplicem vnam ani-
mæ in nobis ſpeciem eſſe, ſicuti in ſtirpibus appe-
tentem, in diis rationalem, in homine autem am-
bas eſſe, & tertiam præterea iraſcibilem, nouit
cum hac virtutum numerũ, vim & poſſeſſionem,
quemadmodum qui naturalem corporis noſtri
ſtructuram habet perſpectam, in ſimilaribus qui-
dem elementorum commoderationem, in inſtru-
mentariis ex ſimilarium quantitate & qualitate,
item vniuſcuiuſque conformatione & ſitu natura-
lem habitum effici, in vnoquoque animantis cor-
pore ſymmetria, videlicet ſingulorum prædicto-
rum per vnamquamque vitæ ſubſtantiam con-
ſeruata ipſe morborum curationis cuique conue-
nientis, & præſeruationis copiam habebit.

CAPVT VII.

De iis qui ſimilitudine quæſtionum vtilium ad inutiles, & vanas pertractandas ſenſim prolapſi ſunt.

MEritò igitur nonnulli exactam ſimilium &
diſſimilium cognitionem ſufficere ad me-
thodicam cuiuſlibet artis conſtitutionem arbi-
trantur, ſiquidem etiam ad iudicandum de iis quæ
in ambiguo ſunt, dux hæc eſt abundè faciens.
Nam quum multa ſit ſimilitudo quibuſdam pro-
babilibus, non autem veris, cum ſermonibus om-
ninò veris, qui eos diſcernere inuicem eſt exer-
citatus, manifestò ſciet quantum dogmatis

A ὥσπερ καὶ αἱ κατὰ τὰς καλὰς πράξεις, καὶ αἱ κατὰ τὰς κακὰς ἀλλή-
λαις ἑκάτεραι. παραπλησίως δὲ, καὶ αἱ μὲν κατὰ τὸ λογιστι-
κὸν εἶδος τῆς ψυχῆς ἀλλήλαις. αἱ δὲ κατὰ τὸ θυμοειδὲς, ἢ ἐπι-
θυμητικὸν, ὁμοίως καὶ αἵδε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀλλήλαις. εἰ
δὲ χωρὶς τοῦ τέμνειν εἰς τὰς οἰκείας διαφορὰς ἕκαστον τῶν
γενῶν ἀποφηνάμενοί τι καθόλου, καὶ ἀδιορίστως ἰατροί τε καὶ φι-
λόσοφοι, πολλὰ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ὁσημέραι μαχό-
μενα ταῖς ἑαυτῶν ἀποφάσεσιν ἴσχουσιν. ὁ γὰρ ἐπαινούμενος ὑπὸ
τῶν κατὰ τὰς τέχνας ἁπάντων ἀξιολόγων ἀνδρῶν διορισμὸς, ἐκ
τοῦ γεγυμνάσθαι κατὰ τὰς δύο ταύτας θεωρίας, ὑπὲρ ὧν ἐν
B τῷδε τῷ γράμματι διῆλθον, ἀποτελεῖται. λέγω δὲ δύο
θεωρίας, τήν τ' ἐκ τῆς τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων διακρί-
σεως, καὶ τὴν ἐκ τῆς κατὰ διαίρεσίν τε τῶν γενῶν ἄχρι τῶν ἀτό-
μων ὁδοῦ. τῆς τ' ἀντιστρόφου ταύτης θέσεως δηλονότι, ἐκ τῶν
κατὰ μέρος ἐπὶ τὸ πρῶτον γένος ἀνόδου, διὰ τῶν ἐν τῷ με-
ταξὺ διαφορῶν. καὶ ταύτας ἀμφοτέρας τὰς μεθόδους κάλλιστα,
καὶ ἄριστα τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν τε, καὶ φιλοσόφων Ἱπποκρά-
της τε καὶ Πλάτων εὗρον, ἐπιδεῖξαί τε πολλὰ συγγράμματα
ψευδῶς λελεγμένα, πρὸς τῶν ἀγνοούντων διορίζεσθαι τὰ
κοινὰ τῶν ἰδίων. καὶ μέντοι καὶ τὰς διαφωνίας πρόσθεν ἔδειξα
C ἐντεῦθεν γεγονυίας τοιαύτας, ὁποίας παρὰ μὲν τοῖς ἰατροῖς
ἐγένοντο περί τε πτισάνης χρήσεως, ἔστι τε ἄλλα προσφέ-
ρεται τοῖς νοσοῦσι. παρὰ δὲ τοῖς φιλοσόφοις, περὶ τῆς τῆς ψυ-
χῆς ἀρετῆς, ἐνίων μὲν οἰομένων διδακτὰς ὑπάρχειν αὐτὰς,
ἐνίων δὲ φυσικὰς, ἢ δι' ἐθῶν καὶ ἀσκήσεως κτητάς. εἰ γὰρ διῄ-
ρουντο τὰ τῆς ψυχῆς εἴδη, καὶ σαφῶς ἐγνώκεσαν, ἕτερον μὲν
εἶναι τὸ λογιστικὸν, ἕτερον δὲ τὸ ἄλογον, διττὴν ἔχον καὶ τοῦτο το-
μήν. οὔτ' ἂν τοῦ λογιστικοῦ τήν τ' ἐπιστήμην ἀφῃροῦντο τοῖς
τ' ἀλόγοις, οὐκ ἂν αὐτῆς μετεδίδοσαν, ὥστε κἀκεῖνος ὁ λόγος,
ἐφ' ᾧ φησιν ὁ Πλάτων ἑκάστου τῶν ὄντων περὶ ὃ τέχνην τινὰ
D συστήσασθαι βουλόμεθα, τὴν φύσιν τῆς οὐσίας ἀκριβῶς χρὴ
γνῶναι, συνῆπταί τε καὶ κοινωνεῖ ταῖς νῦν εἰρημέναις μεθόδοις.
ὁ γὰρ γνοὺς οὐχ ἁπλοῦν ἓν εἶδος ἐν ἡμῖν εἶναι ψυχῆς, ὥσπερ ἐν
τοῖς φυτοῖς μὲν τὸ ἐπιθυμητικὸν, ἐν θεοῖς δὲ τὸ λογιστικὸν, ἀν-
θρώπῳ δ' ἄμφω τε ταῦτα, καὶ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς τὸ θυμοειδές.
ἔγνω σὺν τούτῳ τῶν ἀρετῶν τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ
τὴν κτῆσιν, ὥσπερ ὁ γνοὺς τὴν φυσικὴν κατασκευὴν τοῦ σώ-
ματος ἡμῶν, ἐν μὲν τοῖς ὁμοιομερέσι συμμετρίαν τῶν στοι-
χείων, ἐν δὲ τοῖς ὀργανικοῖς ἐκ τῆς τῶν ὁμοιομερῶν ποσότητός
τε καὶ πηλικότητος, ἔτι τε διαπλάσεως ἑκάστου, καὶ θέσεως
E ἀποτελεῖσθαι τὸ κατὰ φύσιν ἐν ἑκάστῳ σώματι ζώου, τῆς συμ-
μετρίας δηλονότι καθ' ἑκάστην ζωὴν τῶν εἰρημένων φυλαττο-
μένης οἰκείας, αὐτός γε τῶν νοσημάτων εὐπορήσει τῆς προση-
κούσης ἑκάστῳ θεραπείας τε καὶ προφυλακῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῶν ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν χρησίμως ζητουμένων, κατὰ βραχὺ προελθόντων εἰς τὴν τῶν ἀχρήστων ζήτησιν.

Εἰκότως οὖν ἔνιοι τὴν τῶν ὁμοίων τε, καὶ οὐχ ὁμοίων
F ἀκριβῆ γνῶσιν αὐτάρκη νομίζουσιν ὑπάρχειν εἰς με-
θοδικὴν σύστασιν ἁπάσης τέχνης, εἴ γε καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀμ-
φισβητουμένων κρίσιν ἱκανὴ ποδηγός ἐστιν. ὁμοιότητος γὰρ οὔ-
σης πολλῆς, ἐνίοις τῶν πιθανῶν μὲν, οὐκ ἀληθῶν δὲ πρὸς τοὺς
ὄντας ἀληθεῖς λόγους, ὁ γεγυμνασμένος διακρίνειν ἀπ' ἀλλή-
λων αὐτοὺς, εἴσεται σαφῶς, ὅσον γε χρὴ δόγμασι πιστεύειν,

ὡς ἀληθέσιν, ὅσον τε καταγνωστέον, ὡς ψευδῶν, ὅσον τε τὸ πιθανὸν ἄδηλον, ὅπως ἀδηλίας ἔχον, προσέοικε τῷ ἀπιθάνῳ, ὥσπερ γε καὶ τῶν ἐπίσης ἀλλήλοις, εἴτε ἐν δυσίν, εἴτε ἐν τρισίν, εἴτε ἐν πλείοσιν ἡ ἔκτασις γένοιτο, μηδὲν ἡγεῖσθαι πιστότερον. ἀνάγεται δὲ ἡ τούτων κρίσις εἰς φαντασίαν, ὡς μὲν οἱ νεώτεροι τῶν Ἀκαδημαϊκῶν λέγουσιν, οὐ μόνον πιθανήν, ἀλλὰ καὶ περιοδευομένην, καὶ ἀπερίσπαστον. ὡς δ' οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, εἰς καταληπτικήν· ὡς δὲ κοινῇ πάντες ἄνθρωποι πεπιστεύκασιν, εἰς αἴσθησίν τε καὶ νόησιν ἐναργῆ. διαφέρειν μὲν οὖν ἀλλήλων δοκοῦσιν αἱ εἰρημέναι λέξεις. εἰ δ' ἐπιμελέστερόν τις σκοποῖτο, τὴν αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν, ὥσπερ γε κἀπειδὰν φησί τις ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν ἄρχεσθαι, καὶ ταύτας τίθεσθαι πρῶτον ἁπάντων κριτήριον ἐξ ἑαυτοῦ πιστόν. ὅτι μὲν γὰρ τὸ πρῶτον κριτήριον ἀναποδείκτως εἶναι δεῖ πιστόν, ὡμολόγηται πᾶσιν, οὐ μὴν ὅτι γε φυσικὸν εἶναι δεῖ τοῦτο, καὶ πάντων ἀνθρώπων κοινόν, συνοῦσιν ἅπαντες, καὶ οἱ πλεῖστοι προκρίνουσιν, ἐνίοτε τοῦ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναργῶς φαινομένου τῇ ἑαυτῶν ὑπολήψει ἐμμένειν, καὶ προσποιοῦνται πεπιστευκέναι βεβαίως οἷς αὐτοὶ λέγουσιν εἰκῆ, ἕνεκα τοῦ κατασκευάζειν τι δόγμα τῶν ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν αἱρέσεως. ὥσπερ γε πάλιν ἕτεροί τινες εἰς τὸ διαβάλλειν τι τῶν ἑτεροδόξων ὑπομένουσιν ἑκουσίως ψεύδεσθαι. τοῖς γὰρ ἑαυτοὺς ἀπό τινος αἱρέσεως ἀναγορεύσασιν ἀγωνίζεσθαι πρόκειται περὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν αἵρεσιν, εἰ καὶ μηδεμίαν ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν ἔχει πρὸς τὴν στοιχείωσιν, ὥσπερ ἀμέλει κἀπὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ δόγματος. τοῦτο γὰρ ἰατροῖς ἐπίστασθαι χρήσιμόν ἐστιν, ἕνεκα τοῦ προσφέρειν τὰ βοηθήματα τῷ πεπονθότι τόπῳ, βεβλαμμένου τοῦ λογισμοῦ. φιλοσόφοις δ' οὔτε εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς διαφορᾶς τῶν ἀρετῶν, οὔτ' εἰς τὴν ἄσκησιν αὐτῶν ἐστι χρήσιμον. ἐάν τε γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν ὑπάρχῃ μόριον, ἐάν τε ἐν τῇ κεφαλῇ, δυνησόμεθα καὶ φρόνησιν κτήσασθαι, καὶ σωφροσύνην, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀνδρείαν, ἐξ ἄλλων δογμάτων τε καὶ ἀσκήσεων, ἐπὶ τὴν κτῆσιν αὐτῶν ἀφικόμενοι. μόνοις οὖν ἐκείνοις τοῖς φιλοσόφοις, καὶ τὰ μηδὲν εἰς ἦθός τε καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις χρήσιμα ζητεῖν, ἀκόλουθόν ἐστιν, ὅσοι τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν εἵλοντο, καθάπερ γε καὶ εἰ μετὰ κόσμον τοῦτόν ἐστί τι, καὶ εἰ ἔστιν, ὁποῖόν τι τοῦτο, καὶ εἰ ὁ κόσμος οὗτος ἐν ἑαυτῷ περιέχεται, καὶ εἰ πλείους ἑνός, καὶ εἰ πάμπολύ τι πλῆθος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ γεννητός, ἢ ἀγέννητος οὗτος ὁ κόσμος ἐστίν. ὥσπερ γε καὶ εἰ γεγονότος αὐτοῦ, θεός τις ἐγένετο δημιουργός, ἢ θεὸς μὲν οὐδείς, αἰτία δέ τις ἄλογός τε καὶ ἄτεχνος εἰργάσατο κατὰ τὴν τύχην οὕτως καλὸν αὐτόν, ὡς εἰ καὶ θεὸς ἐπεστάτει τῇ κατασκευῇ, σοφώτατος ἅμα καὶ δυνατώτατος. ἀλλὰ τά γε τοιαῦτα ζητήματα, πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὸν ἴδιον οἶκον, ἢ τὸ τῆς πόλεως πραγμάτων προνοεῖσθαι προσηκόντως, ἢ συγγενέσι καὶ πολίταις, καὶ ξένοις προσφέρεσθαι δικαίως τε καὶ κοινωνικῶς, οὐδὲν συντελεῖ. προήγοντο δ' ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν ἔνιοι τῶν πρακτικῶν ὑποτιθεμένων, τὸ τέλος ἐκ τῶν χρησίμως ζητουμένων, κατὰ βραχὺ προσελθόντες, ὡς ἐφ' ὅμοια. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ γεγονέναι τὸν κόσμον, ἢ μὴ γεγονέναι ζητεῖν ἄχρηστον, οὕτω καὶ περὶ προνοίας καὶ θεῶν. ὅτι γάρ τι κρεῖττον ἀνθρώπου δυνάμει τε καὶ σοφίᾳ, κατὰ τὸν κόσμον ἅπασιν ἡμῖν ζητεῖσθαι βέλτιον,

tanquam veris credendum ſit, quantumque derogandum tanquam falſis, & quantum probabile, haud ſcio quàm incertum, improbabili reſpondeat: quemadmodum etiam iis quæ æqualiter inuicem reſpondent, ſiue in duobus, ſiue in tribus, ſiue in pluribus fiat extenſio, nihil putandum fide dignius. At horum iudicium ad imaginationem reducitur, vt recentiores Academici dicunt, non ſolùm probabilem, ſed etiam circumeuntem, & immobilem; vt autem Chryſippi ſectatores aiunt, ad comprehenſoriam, vt communiter omnes homines crediderunt, ad ſenſum intellectúmque euidentem. Itaque verba prædicta differre inter ſe videntur. Si autem accuratiùs quis inſpiciat, eandem vim obtinent, veluti etiam quum quis cenſet à communibus notionibus incipere, atque has primum omnium iudicium ex ſeipſo fide dignum conſtituere. Quod enim primum iudicij locum citra demonſtrationem fide dignum eſſe conuenit, omnibus in confeſſo eſt, non tamen quòd naturale hoc eſſe oporteat, & omnium hominum commune, vniuerſi intelligant, & plerique nonnunquam præ eo, quod omnibus ex æquo hominibus euidenter apparet, malunt ſuæ ipſorum adhærere opinioni, & ſimulant firmam ſe fidem addidiſſe iis quæ ipſi dicunt veriſimilia, vt dogma aliquod ſectæ ipſorum approbent, aſtruántque; quemadmodum rurſus alij nonnulli, vt aliquid ſecus opinantium calumnientur, ſponte ſua mentiri ſuſtinent. Nam iis qui ſe à quadam ſecta appellant, contendere propoſitum eſt, de omnibus quæ in ſecta habentur, etſi nullam neceſſariam ad principij elementa habeant conſequentiam; quemadmodum ſanè in dogmate de animę principatu. Hoc enim medicis ſcire ex vſu eſt, vt ratione læſa, loco affecto auxilia adhibeant philoſophis autem neque ad inueniendum virtutum differentiam, neque ad exercitationem ipſorum eſt vtile. Siue enim in corde princeps animæ pars exiſtat, ſiue in cerebro, poterimus & prudentiam & temperantiam iuſtitiam & fortitudinem conſequi, ex aliis placitis & exercitationibus ad ipſarum poſſeſſionem peruenientes. Itaque ſolis in philoſophis etiam id quod nihil ad mores, ciuileſque actiones conducit, inquirere conſequens eſt, qui ſpeculatoriam philoſophiam delegerunt, quemadmodum, & an poſt mundum hunc ſit aliquid; & ſi eſt, quale hoc tandem. Item num mundus hic in ſe contineatur, & an plures vno, & an copioſa quædam multitudo. Similiter generatuſne an ingenitus mundus hic exiſtat. Sicut etiam an geniti ipſius Deus aliquis opifex fuerit, an Deus nullus quidem, ſed cauſa quædam irrationalis & inartificioſa fortuitò ipſum adeò pulchrum effecerit, ſic an etiam Deus præſit ſtructuræ mundi ſapientiſſimus ſimul & potentiſſimus. Verùm huiuſmodi quæſtiones nihil conferunt ad domum propriam honeſtè adminiſtrandam, aut ciuitatis rebus conuenienter proſpiciendum, vel cognatis & ciuibus, & hoſpitibus iuſtè, & cõmunicatoriè impartiendum. Proceſſerunt autem ad quæſtionem ipſorum nonnulli qui practici ſtatuuntur, tandem ex iis quæ vtiliter diſquiruntur, paulatim tanquam ad ſimilia progreſſi. Non enim ſicut mundum generatum eſſe, aut non generatum eſſe, quærere inutile eſt; ita etiam de prouidentia, & diis. Quod enim ſit aliquid homini præſtantius virtute & ſapiẽtia in mũdo, omnibus nobis diſquirere præſtat non

A non tamen quales dij ſint ſubſtantia, vtrum incorporei omninò, an quemadmodum nos, ita ipſi cum corporibus exiſtant, neceſſarium eſt conſiderare. Etenim hæc, aliáque multa prorſus nihil conducunt ad virtutes actionéſque morales & ciuiles appellatas; quemadmodum etiam ad animi affectuum remedia. Scripſit de iis Xenophon optimè, qui non ſolùm inutilitatem ipſorum damnauerit, ſed etiam Socratem ita ſentire pronunciet. Conſentiunt ipſi & alij Socratis ſodales, & Plato ipſe, qui naturalem ſpeculationem philoſophiæ adiungens, Timæo diſputationem de ea defert, non Socrati; ſicut B etiam dialecticam longiùs exporrectam ad Parmenidem & ſodalem ipſius Zenonem. Sanè propter ſimilitudinem aliquam vtilibus rationalium naturaliúmque ſpeculationum etiam inutilium quæſtio appoſita eſt. Neutiquam enim licet vel attingere in morali & ciuili ſpeculatione ſiue naturalem, ſiue ratiocinatricem; ſed hæc quoque inutilibus adſcribuntur. Cæterùm multa falſa veris ſunt ſimilia, & in demonſtrationum initiis, & omnibus ſubſequentibus; item ſophiſmata ex ſimilitudine quam cum veris ſermonibus habent, componuntur; ſed internoſcere ea, & inuicem diſcernere nouerunt, in illa C materia circa quam ars verſatur, exercitati nimirum, & naturali induſtria præditi, quam oportebat potiſſimùm in puerili ætate à cuiuſque ciuitatis ſenioribus prudentiſſimis indicari, ac vnumquemque artem naturæ congruam ediſcere, vt nunc multos videmus artes rationales exercentes, qui ne ea ſanè quæ ipſi dicunt, aſſequuntur.

A οὐ μὴν ὁποῖοί τινές εἰσι τὴν οὐσίαν οἱ θεοὶ, πότερον ἀσώματοι παντάπασιν, ἢ καθάπερ ἡμεῖς οὕτως αὐτοὶ μετὰ σωμάτων ἀναγκαῖον σκοπεῖσθαι. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ ἄλλα πολλὰ τελέως ἄχρηστ' ἐστὶν εἰς τὰς ἠθικάς τε, καὶ πολιτικὰς ὀνομαζομένας ἀρετάς τε καὶ πράξεις, ὥσπερ γε καὶ εἰς τὰς τῶν ψυχικῶν παθῶν ἰάσεις. καὶ γέγραπται περὶ αὐτῶν ὑπὸ Ξενοφῶντος ἄριστα, μὴ μόνον αὐτοῦ τῆς ἀχρηστίας κατεγνωκότος, ἀλλὰ καὶ Σωκράτην φάσκοντος οὕτω φρονεῖν. ὁμολογοῦσι δ' αὐτῷ, καὶ οἱ ἄλλοι τοῦ Σωκράτους ἑταῖροι, καὶ Πλάτων αὐτὸς, ὃς τὴν φυσικὴν θεωρίαν τῇ φιλοσοφίᾳ προσθεὶς, Τιμαίῳ B ἀναφέρει τὸν περὶ αὐτῆς λόγον, οὐχὶ Σωκράτει, καθάπερ καὶ τὴν ἐπὶ πλέον ἐκτεταμένην διαλεκτικὴν, εἰς Παρμενίδην τε καὶ τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ Ζήνωνα. δι' ὁμοιότητα μέν τινα τοῖς χρησίμοις τῶν λογικῶν καὶ φυσικῶν θεωρημάτων, καὶ ἡ τῶν ἀχρήστων προσετέθη ζήτησις. ἀδύνατον γάρ ἐστι μηδ' ὅλως ἐφάψασθαι, κατὰ τὴν ἠθικήν τε καὶ πολιτικὴν θεωρίαν, μήτε τῆς φυσικῆς, μήτε τῆς συλλογιστικῆς, ἀλλὰ καὶ ταῦτα τῶν ἀχρήστων εἴρηται. παραπλήσια δὲ πολλὰ τῶν ψευδῶν ἐστι τοῖς ἀληθέσιν, ἔν τε ταῖς ἀρχαῖς τῶν ἀποδείξεων, καὶ πᾶσι τοῖς μετὰ ταῦτα, καὶ τὰ σοφίσματα καθ' ὁμοιότητα τῶν πρὸς C τοὺς ἀληθεῖς λόγους συντίθενται, διαγινώσκειν καὶ διακρίνειν αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων οἱ γεγυμνασμένοι κατὰ τὴν ὕλην ἐκείνην ἴσασι, περὶ ἣν ἡ τέχνη διατρίβει, μετὰ τοῦ δηλονότι, καὶ τὴν φυσικὴν ἔχειν ἀγχίνοιαν, ἣν ἐχρῆν μάλιστα κρίνεσθαι κατὰ τὴν ἡλικίαν τῶν παίδων, ὑπὸ τῶν ἑκάστῃ πόλει συνετωτάτων πρεσβυτέρων, ἐκμανθάνειν τε τὴν προσήκουσαν τῇ φύσει τέχνην ἕκαστον, ὡς νῦν γε πολλοὺς ὁρῶμεν τέχνας λογικὰς μετιόντας, οὐδ' οἷς αὐτοὶ φθέγγονται παρακολουθοῦντας.

CAPVT VIII.

D *De ſummi opificis prouidentia in ſtructura Corporis humani, ex ſimilitudine eorum quæ arte ab hominibus fiunt.*

Porrò quod ad logica principia cuiuslibet dogmatis demonſtratio reducatur, in omnibus fere operibus à me oſtenſum eſt. Sed & nunc, quoniam vt res inuicem diſcernere poſſis, & ſimilitudines diſſimilitudinéſque ſingulorum exactè ſpeculari ab initio conſiderare inſtitui, apponam exemplum aliquod exercitationis gratia. Quippe non conuenit eſſe contentum eo quod oſtenſum eſt, nos in particulari- E bus exercitari oportere, ſed etiam ita facere. Neque enim Plato ipſe neque Hippocrates ſatis habuerunt vniuerſim hoc conſuluiſſe, ſed exemplis quoque particularibus pleriſque nos exercitarunt. Promatur autem quædam materia ſpeculationis, quæ tractat an opifex noſtri habeat prouidentiam, principio à ſtructura corporis deſumpto. Nonnulli enim fortuna quadam arti & rationis experte, non prouidentia ſapientis opificis conformari pronunciant, obſcura ad fidem eorum quæ dicunt, ſimilitudine vtentes, quemadmodum aliqua in vita à fortuna ſimilia redduntur iis quæ iuxta artes fiunt. Quum F namque aliquis nonnullorum deſcriptionem aut figuram leonis aſpectui eſſe perſimilem conſpicit, ſicuti quorumdam draconis, aut alterius cuiuſdam animantis vt inquiunt, ac vbi quis forſan petram feriens, tantum ab ea confregit, vt reliqua pars reſpondeat leonis formæ,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

D *Περὶ τῆς τοῦ δημιουργοῦ προνοίας ἐν τῇ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος κατασκευῇ, ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν κατὰ τὰς τέχνας.*

Ὅτι δ' εἰς τὰς λογικὰς ἀρχὰς ἀνάγεται παντὸς δόγματος ἡ ἀπόδειξις, ἐπιδέδεικται μὲν ἡμῖν ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς πραγματείαις, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐπὶ τὸ διακρίνειν ἀπ' ἀλλήλων δύνασθαι τὰ πράγματα, καὶ θεωρεῖν ἀκριβῶς τὰς ἐν ἑκάστοις ὁμοιότητάς τε, καὶ ἀνομοιότητας, ἐξ ἀρχῆς σκοπεῖσθαι προὐθέμεθα, προσθήσω τι παράδειγμα, γυμνασίας ἕνεκεν, ὡς οὐ χρὴ μό- E νον ἀρκεῖσθαι τῷ δεῖξαι τοῦ δεῖν ἡμᾶς γυμνάζεσθαι περὶ τὰ κατὰ μέρος, ἀλλὰ καὶ πράττειν οὕτω. οὐδὲ γὰρ ὁ Πλάτων αὐτὸς, οὔθ' Ἱπποκράτης ἠρκέσθησαν ἐν τῷ καθόλου τοῦτο συμβουλεῦσαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν παραδειγμάτων ἐγύμνασαν ἡμᾶς ἐν πολλοῖς κατὰ μέρος. προκεχειρίσθω δέ τις ὕλη θεωρίας, ἡ περὶ τῆς ἡμᾶς προνοίας τοῦ δημιουργοῦ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος ποιησαμένοις. ἔνια γὰρ κατά τινα τύχην ἄτεχνον καὶ ἄλογον, οὐ κατὰ πρόνοιαν σοφοῦ δημιουργοῦ διαπλάττεσθαί φασιν, ἀμυδρᾷ πρὸς τὴν πίστιν ὧν λέγου- F σιν ὁμοιότητι χρώμενοι, ὡς ἔνια κατὰ τὸν βίον ὑπὸ τύχης ὅμοια γίνεται τῶν κατὰ τὰς τέχνας. ὁρῶν γάρ τις τινῶν τὴν περιγραφὴν ἢ τὸ σχῆμα, παραπλήσιον τῷ λέοντος προσώπῳ, καθάπερ ἐνίων δράκοντος, ἢ ἄλλου τινὸς ζώου ὥς φασι, καί πού τις πατάξας πέτραν, ἀπέρρηξεν αὐτῆς τηλικοῦτον, ὡς τὸ καταλειπόμενον ἐοικέναι λέοντος μορφῇ,

Digitized by Google

A ἕτερα τε τοιαῦτα λέγουσιν ἅπαξ ἐν μακρῷ χρόνῳ, καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην γεγονότα. τοῦ δὲ τῆς τεχνικῆς φύσεως, ἣν ἅπαντες ἄνθρωποι φύσει ποιοῦνται, καὶ τῆς πρὸς αὐτὰς ὁμοιότητος ἡμῶν διαπλάσεως, παντάπασιν ἐπιλανθάνονται. καίτοι γε ὁρῶντες ἐνεργοῦντας περὶ τὰς ὕλας πολλούς, οὔτε σκυτοτόμους ὀνομαζομένους, οὔτε τέκτονας, οὔτε πλάστας, ἐάν γε μὴ φαίνηται χρησίμου ἕνεκά τινος ἕκαστον, ὧν ἐκεῖνοι ἐδημιούργησαν γεγονέναι, ὡς οὐδὲν ἄλλο τέχνης ὑπάρχει γνώρισμα παρὰ τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν ἐν τῷ δημιουργηθέντι μορίων. ἐὰν μὲν οὖν ὁ τὰ ξύλα τέμνων τε καὶ πρίων, καὶ συμπηγνὺς ἀπεργάσηται σκίμ- B ποδα, πάντ' ἐπιτήδεια τὰ μόρια ἔχοντα πρὸς τὴν χρείαν ἧς ἕνεκα πήγνυται γεγονότα, τεχνίτην φασὶν εἶναι τὸν τοιοῦτον. ἐὰν δ' ἤτοι τοὺς δεξιοὺς πόδας τοῖς ἀριστεροῖς ἀνίσους ἀπεργάσηται κατὰ τὸ μῆκος, ἢ τὸ πάχος, ἢ τὸ σχῆμα διαφέροντας, ἢ τι τοιοῦτον κατὰ τὸ ἐπίκλιντρον, ἢ τὰ διήκοντα ξύλα κατὰ τὸ μῆκος τι τῶν ἄνω μερῶν ἐπὶ τὰ κάτω φαίνηται σφαλείς, ἄτεχνον εἶναί φασι. καὶ πολύ γε μᾶλλον ἂν τὸ κατασκευαζόμενον ἐκ πολλῶν μερῶν ᾖ συγκείμενον. εἶτα μηδὲν ἐν αὐτοῖς ὁ συμπηγνὺς αὐτὰ σφάλληται, τεχνίτην εἶναί φασι τὸν κατασκευάσαντα, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἁμάξης ὁ Ἡσίοδος εἶπεν,

----ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἁμάξης.

C εἴτε γὰρ ὄντως ἑκατόν, εἴτε ἀντὶ τοῦ πολλὰ τοσαῦτα εἶπεν, ὥσπερ Ὅμηρος,

Τῆς ἑκατὸν θύσανοι παγχρύσεοι ἠερέθοντο.

καὶ διὰ τοῦτο οἱ γραμματικοί φασιν, ἀντὶ τοῦ πολλά, ἑκατὸν εἰρηκέναι, τὸ μὴ σφαλῆναι κατά τι τῶν μορίων, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος αὐτοῖς, καὶ τὸ σχῆμα περιθεῖναι τὸ πρέπον, ἐν χώρᾳ τε τῇ προσηκούσῃ τάξαι, καὶ τὴν πρὸς τὰ πλησιάζοντα σύνθεσιν ἀσφαλῆ, καὶ δύσλυτον ἐργάζεσθαι, τέχνης ἐπιδείγματα πάντες ἡγοῦνται, οὐχ ὑπ' ἀνθρώπου διδαχθέντες οὕτω κρί- D νειν, ἀλλ' ἔχοντες φύσει τέχνης ἔννοιαν ἀφωρισμένην τύχης. τὸ μὲν γὰρ ἐν ἅπασι κατορθούμενον, εἰς τέχνην ἀναφέρουσι, τὸ δὲ καθ' ἓν ἢ δύο, τύχης ἔργον οὐ τέχνης εἶναι πεπιστεύκασι. ταύτην οὖν ἔννοιαν ἀνατομικοὶ τῶν ἰατρῶν, ἐθαύμασαν ἅπαντες τὴν τέχνην τῆς φύσεως. οὐ γὰρ ὡς ἔξωθεν ὁρᾶται τὸ σῶμα συγκείμενον ἐκ μερῶν ὂν δέκα που καὶ δώδεκα, ἢ εἰ βούλει καὶ εἴκοσιν, οὕτω καὶ κατ' ἀλήθειαν ἔχει. σύγκειται γὰρ ἐξ ὀστέων πλειόνων, ἢ διακοσίων, ὥσπερ γε καὶ μυῶν πολὺ πλειόνων, ἢ διακοσίων. εἰς ἕκαστον δὲ τῶν ὀστῶν μὲν ἀφικνεῖται τὸ τρέφον ἀγγεῖον, ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι φλέβα, τῶν δὲ μυῶν, οὐ τοῦτο E μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρτηρία, καὶ νεῦρα. ἴσα τε πάντα ἐστὶν ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ ζώου, τοῖς κατὰ θάτερον, ὀστοῦν ὀστῷ, καὶ μῦς μυΐ, καὶ φλὲψ φλεβί, καὶ νεῦρον νεύρῳ, καὶ ταῖς ἀρτηρίαις ἀρτηρία. διὸ καὶ θαυμαστῶς ὁ Ἱπποκράτης ἔφη, τοῦτο μὲν ἐπεὶ δίκαιον ἔχουσι τὸ σῶμα οἱ ἄνθρωποι. μέγιστον γάρ ἐστι σημεῖον τῆς ἐν τοῖς μορίοις δικαιοσύνης, καὶ ἡ τοῦ σχήματος ὁμοιότης, ἥ τε τῆς χώρας καθ' ἣν ἐμφύεται τὰ τρία ταῦτα ὄργανα, τὴν φλέβα λέγω καὶ τὴν ἀρτηρίαν, καὶ τὸ νεῦρον ἐν ἑκάστῳ τῶν μυῶν, ἥ τε τῆς ἐν αὐτοῖς θέσεως ἐναντιότης, οὐ δικαιοσύνην μόνον, ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ σώματος ἐνδείκνυται σαφῶς, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ἄκραν τοῦ κατασκευάσαντος αὐτὸ τὸ σῶμα. τοὺς F γάρ τοι σκοποὺς τῆς κατασκευῆς ἐὰν ἀριθμήσῃς, εἶθ' ἕκαστον αὐτῶν εὕρῃς κατωρθωμένον, ἐναργῶς σοι φανεῖται τὸ μέγεθος αὐτοῦ, φημὶ τοῦ δημιουργοῦ. οὐ γὰρ ἁπλῶς οὕτως, ὡς ἂν ἀμελῶς τις ἐννοήσειεν ἰσάριθμόν ἐστι τὸ πλῆθος τῶν ὀστῶν καὶ τῶν μυῶν, τοῖς ὀστοῖς τε καὶ μυσίν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς,

A aliáque huiuſmodi dicunt, quæ vel ſemel longo tempore in vniuerſo fiunt; artium verò naturæ quam vniuerſi homines naturâ moliuntur, & conformationis noſtri ipſis ſimillimæ prorſus obliuiſcuntur. At qui vident multos circa materias operari qui neque coriarij, neque fabri, neque figuli dicuntur, niſi appareant vtilis cuiuſdam gratia eſſe quæ illi fabricati ſunt. Quippe quòd nulla alia artis nota ſit præter vſum vtilitatémque vniuſcuiuſque partis, in re fabricata. Si igitur qui ligna ſecat, vrit, & compingit, lecticam effi- B cict, omnes continentem partes, conuenientes vſui propter quem factæ compinguntur, eiuſmodi eſſe artificem dictitant. Si verò dextros pedes ſiniſtris effecerit, longitudine, aut craſſitie, aut figurâ differentes, aut tale quippiam in lecto, aut lignis pertingentibus longitudine ſuperiores partes ad infernas aberraſſe videatur, imperitum eſſe dicunt; ac multò magis ſi id quod apparatur, ex multis conſtet partibus, deinde ſi nihil in ipſis qui compingit, erroris commiſerit, artificem eſſe conſtructorem aiunt, quemadmodum in curru Heſiodus ſcripſit.

C ——— *centum lignáque plauſtri.*

Siue enim re vera centum, ſiue loco multorum tot dixerit, ſicuti Homerus.

Centum pendebant ex auro fimbriæ.

Eóque grammatici dicunt loco multorum centum poſuiſſe, ne in aliqua parte aberraret, ſed etiam magnitudinem ipſis figuramque decentem circumpoſuerit, collocaritque in regione congrua, & compoſitionem cum propinquis tutam, & ſolutu difficilem effecerit, artis indicia omnes arbitrantur, non ab homine docti ita iudicare, ſed naturâ habentes artis notionem à fortuna D ſecretam. Quod etenim in omnibus rectè fit, ad artem referunt, quod in vno, aut duobus fortunæ non artis opus eſſe credidimus. Eadem itaque notione anatomici medici admirati ſunt omnes artem naturæ. Neque enim tanquam extrinſecus videtur corpus compoſitum ex partibus decem, & duodecim, aut ſi libet etiam viginti, ſic etiam reuera habet. Conſtat enim ex oſſibus pluribus quàm ducentis, quemadmodum etiam muſculis paulò pluribus quàm ducentis, ad ſingula vera oſſa peruenit vas nutriens, quod homines vocant venam. At ad muſculos non hoc E ſolum, ſed etiam arteria & nerui. Pariáque omnia ſunt ad amuſſim in dextra animantis parte ſita, iis quæ in altera ſunt, os oſſi, muſculus muſculo, vena venæ, neruus neruo, arteriis arteriæ. Quapropter etiam mirificè Hippocrates dixit hoc quidem, quum homines iuſtum obtinent corpus; maximum enim indicium eſt iuſtitiæ, in partibus figuræ ſimilitudo & loci, in quo hæc tria inſtrumenta inſeruntur, venam dico, & arteriam, & neruum in ſingulis muſculis; item diſpoſitionis in ipſis contrarietas non iuſtitiam modò in corporis ſtructura manifeſtè oſtendit, ſed etiam vim ſummam eius qui corpus ipſum F conſtruxerit, nam ſcopos ſtructuræ ſi numeres, deinde vnumquodque ipſorum rectè factum inuenias, euidenter tibi magnitudo ipſius opificis dico, apparebit. Neque enim ſimpliciter ita, veluti ſi quis negligenter conſideret, oſſium muſculorúmque multitudo par eſt numero oſſibus & muſculis, ſed etiam eorum quæ ipſis inſunt, putà

putà magnitudinis, ſitus, compoſitioois, oumeri, figuræ, totiúſque conformationis, quæ & in arteriis, & venis, & neruis ſeruari videntur. Etenim quale voumquodque ipſorum eſſe conuenit, & quantum & vbi pars muſculi inſerta, & quomodo etiam in ramos diuaricata, exactè in ſiogulis ipſorum conſeruatur, præterea omnium paritas ſiniſtrorum cum dextris, tot & ipſa particulares ſcopos obtinens, quot etiam partes. Atque hæc tibi dico nondum mentionem faciens ſingulorum viſcerum, aut aliarum partium, quæ particulari deſcriptione videntur. Nam apparet in his quoque noo paucis numerus ſcoporum cuique coouenieus. Quum igitur duo nobis inſint oculi, par vtrique multitudo partium eſt, neque figura diuerſa, neque magnitudine, aut ſitu, aut conformatione, aut compoſitione, connexúque cum propinquis, ſed etiam humor cryſtallinus æqualis ad amuſſim in vtroque eſt, item vitreus ſimilitudine, & colotis & figuræ & conſiſtentiæ. Voco autem conſiſtentium partium in mollitie duritiéque diuerſitatem. Non tamen membranarum & tunicarum vlla ſecus habens in vtroque oculo exiſtit, ſed exactè æqualis longitudo, æqualis latitudo, vel tenuitate ſicut & colore, & conſiſtentia ne paululum quidem varians. Ita etiam muſculorum numerus par; item in vooquoque ipſorum moles corporis reſpondet, vnà cum figura, colore & conſiſtentia. Iam eandem inuenies iuſtitiam in omnibus corporis organicis partibus. Non enim ſolùm quæ duplices, quemadmodum oculi, aures, maxillæ, renes, teſticuli, manus totæ, & crura, ſtructuram exactè habent eandem dextræ cum ſiniſtris, ſed etiam ex iis quæ ſimplices eſſe videntur, duplices tamen reuera ſunt, exempli gratia cerebrum, lingua, maxilla, pulmo, thorax, vteri fœminarum, aliáque id genus. Nam in ſingulis ipſis dextra ſiuiſtris parem oumerum partium obtinent, pariter cum magnitudioe, craſſitie, tenuitate, colore, & conſiſtentia, & natura omninò immutabilem. Sic etiam arteriarum, venarum neruorúmque genus dextras partes æquales habent ſiniſtris, & omninò immutabiles, ſecundum ſubſtantiarum ſimilitudines. Quemadmodum igitur de humanis affectibus facimus iudicium, ita etiam de diuinis facere conuenit, ac corporis noſtri opificem admirari, quicunque tandem Deorum exiſtat. Si autem quòd non videmus ipſum, ideò neque eſſe dicamus, non adhuc ſimilitudinem iudicij ad artes ſeruabimus, in quibus non ſpeculando compactam nauim, aut lecticam artis iudicium faciebamus, omitteotes conſiderare vniuſcuiuſque partis vſum, ſed in hoc ſummam ipſius poſuimus. Ridiculum enim ſi quis in ſpeculando eum qui horum aliquod cooſtruit, artificem eſſe cenſeat, etſi quaſdam partes malè conſtructas inueniat. Ridiculum verò etſi optimè conſtructa naui, aut domo, aut lecto, incognito autem opifice, putare eiuſmodi citra artem eſſe facta, vel fortuitò iudicantibus omnibus hanc quidem raro à ſcopo errare, illam verò aſſequi raro, inutilem autem & non artificioſam corporis noſtri ſtructuræ cauſam eſſe opinari, ſeruando iudicij ſimilitudinem in artificibus qui videntur ad eos qui non videntur. Non enim extrinſecus adducere iudicium oportet ad eorum conſiderationem quæ omnes naturâ habemus.

A μεγέθους λέγω καὶ θέσεως, καὶ συνθέσεως, καὶ ἀριθμοῦ, καὶ σχήματος, ὅλης τε τῆς διαπλάσεως, ἅπερ καὶ κατὰ τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα φαίνεται φυλαττόμενα. καὶ γὰρ ὁποῖον αὐτῶν ἕκαστον εἶναι προσήκει καὶ ὁπηλίκον, ὅπῃ τε μέρος ἐμφυόμενον τοῦ μυός, ὅπως τε καὶ κατασχιζόμενον ἀκριβῶς φυλάττεται καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἔτι τε πρὸς τούτοις, ἡ πάντων ἰσότης τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά, τοσούτους ἔχουσα καὶ αὐτή, τοὺς κατὰ μέρος σκοπούς, ὅσους καὶ τὰ μόρια. καὶ ταῦτά σοι λέγω μηδέπω μνημονεύων ἑκάστου τῶν σπλάγχνων, ἢ τῶν ἄλλων μορίων, ὅσα κατὰ περιγραφὴν ἰδίαν ὁρᾶται. φαίνεται γὰρ κἀν τούτοις οὐκ ὀλίγος ἀριθμὸς σκοπῶν ἐν ἑκάστῳ. δυοῖν B γοῦν ὀφθαλμῶν ὑπαρχόντων ἡμῖν, ἴσον ἑκατέρῳ τὸ πλῆθος τῶν μορίων ἐστί, οὔτε κατὰ σχῆμα παραλλάττον, οὔτε κατὰ τὸ μέγεθος, ἢ τὴν θέσιν, ἢ τὴν διάπλασιν, ἢ τὴν πρὸς τὰ πλησιάζοντά τε σύνθεσιν καὶ σύμφυσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν ἴσον ἀκριβῶς ἐν ἑκατέρῳ, καὶ τὸ ὑαλοειδὲς ὁμοιότητι, κατά τε χρόαν, καὶ σχῆμα, καὶ σύστασιν. ὀνομάζω δὲ σύστασιν, τὴν κατὰ μαλακότητα καὶ σκληρότητα διαφορὰν τῶν μορίων. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ὑμένων τε καὶ χιτώνων, οὐδεὶς ἑτέρως ἔχων, ἐν ἑκατέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν ἐστίν, ἀλλ' ἀκριβῶς ἴσον μὲν τὸ μῆκος, C ἴσον δὲ τὸ πάχος, ἢ τὴν λεπτότητα καθάπερ γε καὶ τὴν χρόαν, καὶ τὴν σύστασιν, οὐδὲ βραχὺ παραλλάττων. οὕτω δὲ καὶ ὁ τῶν μυῶν ἀριθμὸς ἴσος, ὅτε καθ' ἕκαστον αὐτῶν ὄγκος τοῦ σώματος, ἅμα τῷ σχήματι, καὶ τῇ χρόᾳ, καὶ τῇ συστάσει. τὴν δὲ αὐτὴν εὑρήσεις δικαιοσύνην, ἐν ἅπασι τοῖς ὀργανικοῖς τοῦ σώματος μορίοις. οὐ γὰρ μόνον ὅσα διττὰ καθάπερ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ τὰ ὦτα, καὶ αἱ γένυες, οἵ τε νεφροὶ καὶ οἱ ὄρχεις, καὶ αἱ χεῖρες ὅλαι, καὶ τὰ σκέλη, τὴν κατασκευὴν ἀκριβῶς ἔχει τὴν αὐτὴν τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν μονοφυῶν εἶναι δοκούντων, ὅσα διφυῆ κατ' ἀλήθειάν εἰσιν, οἷον ἐγκέφαλος, γλῶττα, γένυς, πνεύμων, θώραξ, καὶ μῆτραι τῶν γυναικῶν, ἕτερά τε τοιαῦτα. D καθ' ἕκαστον γὰρ αὐτῶν τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς, τὸν ἀριθμὸν ἴσον ἔχει τῶν μορίων, ἅμα τῷ μεγέθει, καὶ τῷ πάχει, καὶ τῇ λεπτότητι, καὶ τῇ χρόᾳ, καὶ τῇ συστάσει, καὶ τῇ φύσει πάντως ἀπαράλλακτον. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῶν ἀρτηριῶν τε, καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων γένος ἴσα τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς, παντοίως ἐστὶν ἀπαράλλακτά τε κατὰ τὰς τῶν οὐσιῶν ὁμοιότητας. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπείων παθῶν ποιούμεθα τὰς κρίσεις, οὕτω χρὴ κἀπὶ τῶν θείων ποιεῖσθαι, καὶ θαυμάζειν τὸν τοῦ σώματος ἡμῶν δημιουργόν, ὅστις ποτέ ἐστι θεῶν. εἰ δ' ἐκ τοῦ μὴ βλέπειν αὐ- E τόν, οὐδ' εἶναι φήσομεν, οὐ φυλάξομεν ἔτι τὴν ὁμοιότητα, τῆς πρὸς τὰς τέχνας κρίσεως, ἐφ' ὧν οὐκ ἐν τῷ θεᾶσθαι τὸν συμπήξαντα τὴν ναῦν, ἢ τὸν σκίμποδα, τὴν κρίσιν τῆς τέχνης ἐποιούμεθα, παραλιπόντες σκοπεῖσθαι τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν μορίων, ἀλλ' ἐν τούτῳ τὸ κῦρος αὐτῆς ἐθέμεθα. γελοῖον γὰρ εἴ τις ἐν τῷ θεάσασθαι τὸν κατασκευάζοντα τούτων τι, τεχνίτην εἶναι νομίζοι, καὶ εἰ ἕνια τῶν μορίων εὑρίσκοι κακῶς κατεσκευασμένα. γελοῖον δὲ κἂν ἄριστα κατεσκευασμένης τῆς νεώς, ἢ τῆς οἰκίας, ἢ τῆς κλίνης. ἀγνώστου δ' ὄντος τοῦ κατασκευάσαντος, νομίζειν ἄνευ τῆς τέχνης γεγονέναι τὰ τοιαῦτα, ἢ κατὰ τύ- F χην διακρινόντων ἁπάντων, καὶ τὴν μὲν πολλάκις ἁμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ, τὴν δ' ἐπιτυγχάνειν ὀλιγάκις. ἀχρείαν δὲ καὶ μὴ τεχνικὴν ἡγεῖσθαι τὴν τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευῆς αἰτίαν εἶναι, φυλάττοιτα τὴν ὁμοιότητα τῆς κρίσεως ἐπὶ τῶν ὁρατῶν τεχνιτῶν, πρὸς τοὺς μὴ ὁρωμένους. οὐ γὰρ ἔξωθεν ἐπεισάγειν προσήκει κριτήριον εἰς ἐπίσκεψιν ὧν ἅπαντες ἔχομεν φύσει.

τούτοις τοῖς κριτηρίοις χρώμενος ὁ Ἱπποκράτης, ἔγραψε τάς τε φωνάς. ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα, οὐ μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιέει, καὶ ἐν ἄλλαις, ἄλλως. φύσιες νούσων οἱ ἰητροί. ὡσαύτως ἔχει καὶ τοῦτο. φύσις ἐξαρκέσει πάντα πᾶσιν. καλεῖ δὲ αὐτὴν καὶ δικαίαν ἐνίοτε, καὶ τὸν ἰατρὸν ὑπηρέτην τε καὶ μιμητὴν αὐτῆς εἶναί φησι, καὶ διὰ παντὸς ἐν τοῖς κατὰ μέρος λόγοις, ὑμνεῖ τε καὶ θαυμάζει τὴν δύναμιν αὐτῆς, ἥτις μέν ἐστιν ἡ οὐσία τῆς διαπλαττούσης τε καὶ διοικούσης ἡμᾶς φύσεως, οὐ τολμῶν ἀποφήνασθαι· τὸ δὲ δημιουργικὸν ἡμῶν αἴτιον, ὡς ἔθος ἐστὶν ἅπασιν ἀνθρώποις, ὀνομάζων, φύσιν.

A His iudicij locis Hippocrates vtens, tradidit hæc verba. *Natura quum facilè erudiatur, non didicit quæ oportet facere.* Similiter habet & hoc: *Natura morborum medici.* Nec non & hoc; *Natura ſufficiet omninò.* Vocat autem ipſam & iuſtam interim, & medicum miniſtrum imitatorémque ipſius eſſe dicit, ac perpetuò in particularibus ſermonibus celebrat, miratúrque ipſius virtutem; quæ ſanè ſubſtantia exiſtat naturæ conformantis nos & regentis, non auſus pronunciare, opificem verò noſtri cauſam vt omnibus mos eſt hominibus, naturam nominans.

B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τοῦ διακρίνειν τὴν ὁμοιότητα τῶν εἰκότων τε, καὶ τῶν ἀναγκαίων πιθανῶν· καὶ περὶ τοῦ θεωρεῖν μὴ σφάλλεσθαι ἐκ τῆς ἀγνοήσεως τῆς διαιρέσεως.

Ἀλλὰ Πλάτων γε καὶ τὸ κατασκευάσαν ἡμᾶς αἴτιον ἀπεφήνατο, τὸν τοῦ κόσμου δημιουργὸν θεὸν, τοῖς ἑαυτοῦ παισὶ κελεῦσαι λόγῳ διαπλάσαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, λαβόντας μὲν παρ' αὐτοῦ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς τὴν οὐσίαν, προσθέντας δὲ ἐν αὐτῇ τὸ γεννητόν. ἀλλ' ἐκεῖνό γε χρὴ γινώσκειν ἡμᾶς, ὡς οὐκ ἔστιν ὅμοιον εἶδος ἀποδείξεώς τε, καὶ θέσεως τοῦ κατὰ πρόνοιαν θεοῦ τινος, ἢ θεῶν ἡμᾶς κατεσκευάσθαι, καὶ τοῦ γνῶναι τὴν οὐσίαν τοῦ κατασκευάσαντος, ὥσπερ οὐδὲ τῆς ψυχῆς ἡμῶν. ὅτι μὲν ἄκρας ἐστὶ σοφίας, καὶ δυνάμεως ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευὴ, δι' ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἐπιδείκνυται. τὰ δὲ περὶ τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς, καὶ τῶν διαπλασάντων ἡμᾶς θεῶν, ἔτι τε μᾶλλον ὅσα περὶ τοῦ σώματος ἡμῶν λέγεται παντὸς ὑπὸ τοῦ θειοτάτου Πλάτωνος, ἄχρι τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότος ἐκτείνεται, ὡς αὐτὸς ἐδήλωσεν ἐν Τιμαίῳ, πρῶτον ἐνάρχεσθαι μέλλων τῆς φυσιολογίας, εἶτα καὶ μεταξὺ κατὰ τὴν διέξοδον λόγου, παρενθεὶς τὴν ἀπόφασιν. ἄρχεσθαι μὲν οὖν μέλλων αὐτοῦ ὁ Τίμαιος, τοῦτο γὰρ ὑπέθετο τοὺς περὶ φύσεως τῶν κατὰ τὸν κόσμον ἅπαντας λόγους διερχόμενον ὧδέ πώς φησι. ἐὰν οὖν, ὦ Σώκρατες πολλὰ πολλῶν εἰπόντων περὶ θεῶν, καὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως μὴ δυνατοὶ γινώμεθα, πάντῃ πάντως αὐτοὺς αὐτοῖς ὁμολογουμένους λόγους, καὶ ἀπηκριβωμένους ἀποδοῦναι, μὴ θαυμάσῃς. ἀλλ' ἐὰν ἄρα μηδενὸς ἧττον παρεχώμεθα, εἰκότως ἀγαπᾶν χρὴ, μεμνημένους ὡς ὁ λέγων, ὑμεῖς τε οἱ κριταὶ φύσιν ἀνθρωπίνην ἔχομεν, ὥστε περὶ τούτου τὸν εἰκότα μῦθον ἀποδεχομένους, πρέπει μηδὲν ἔτι πέρα ζητεῖν. οὕτω δὲ καὶ τὰ περὶ ψυχῆς αὐτοῦ γεγραμμένα, τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότως ἔχεσθαί φησιν, ὧδέ πως εἰπών. τὰ μὲν οὖν περὶ ψυχῆς ὅσον θνητὸν ἔχει, καὶ ὅσον θεῖον, καὶ ὅπῃ, καὶ μεθ' ὧν, καὶ δι' ἃ χωρὶς ᾠκίσθη, τὸ μὲν ἀληθὲς ὡς εἴρηται, θεοῦ ξυμφήσαντος, τότ' ἂν οὕτω μόνως διισχυριζοίμεθα. τό γε μὴν εἰκὸς ἡμῖν εἰρῆσθαι, καὶ νῦν ἔτι μᾶλλον ἀνασκοποῦσι διακινδυνευτέον τε φάναι καὶ πεφάσθω. ὥσπερ οὖν ταῦτα περὶ ψυχῆς εἶπεν ἄχρι τοῦ πιθανοῦ, καὶ εἰκότως ἡμῖν γιγνώσκεσθαι προειρημένα, καὶ διὰ τοῦτο κἀγὼ τολμηρῶς ἀποφήνασθαι περὶ αὐτῶν οὐ θαρρῶ, κατὰ δὲ τοὐναντίον ὅτι πλείω τὰ τῆς ψυχῆς ἐστιν εἴδη, καὶ ὅτι τριχῇ κατῴκισται, καὶ ὅτι τὸ μὲν αὐτῶν θεῖόν ἐστιν ᾧ λογιζόμεθα. τὰ δὲ λοιπὰ δύο παθητικά, τὸ μὲν ᾧ θυμούμεθα, τὸ δὲ ᾧ τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν ἐπιθυμοῦμεν, ὃ κἀν τοῖς φυτοῖς ἐστιν ἀποδείξεις ἔχειν φημί. καὶ μέντοι καὶ ὅτι τὸ μὲν ἐν ἐγκεφάλῳ κατῴκισται, τὸ δὲ ἐν καρδίᾳ, τὸ δὲ ἐν ἥπατι.

CAPVT IX.

De ſimilitudine veriſimilium, & neceſſariarum probationum diſtinguenda; ac deceptione euitanda, quæ oritur ex diuiſionis ignoratione.

VErùm Plato etiam cauſam quæ nos conſtruxit, mundi opificem Deum pronunciauit, qui ſuis filiis iuſſerit humanum genus conformare, accepta ab eo immortalis animæ ſubſtantia, appoſito autem in ea quod generatur. At C illud nos ſcire conuenit, non eſſe ſimilem ſpeciem demonſtrationis, & poſitionis eius, quòd nos ad prouidentiam alicuius Dei aut Deorum compoſiti ſimus, & illius quòd opificis ſubſtantiam cognoſcamus, quemadmodum neque animæ noſtræ. Quod ſanè corporis noſtri ſtructura ſummæ ſit ſapientiæ & virtutis, paulò ante comprehenſis oſtenditur. Porrò quæ de animæ ſubſtantia, & diis qui nos conformarunt, præterea quæ de toto noſtro corpore dicuntur à Platone diuiniſſimo, vſque ad probabile ac veriſimile protenduntur, vt ipſe in Timæo indicauit, primum exorſurus à D phyſiologia, deinde etiam inter narrandum ſententiam interponens. Incepturus itaque Timæus (is enim ſtatuitur de natura mundi totam diſputationem pertractare) hoc modo inquit. *Quum ergo Socrates multa de Diis mundique generatione à multis dicta ſint, ne mireris obſecro ſi rationes de his probatiſſimas exactiſſimáſque afferre non poſſim. Satis enim factum putare debebis, ſi non minùs probabiles quàm quiuis alius rationes attulerim. Æquum eſt meminiſſe & me qui diſſeram, & vos qui iudicabitis nos homines eſſe, vt ſi probabilia dicantur, nihil vlterius requiratis.* Sic etiam de anima ab eo con- E ſcripta, probabile & veriſimile haberi dicit, hunc in modum ſcribens. *De anima igitur quod mortale habet, & quod diuinum, & quomodo, & cum quibus, & propter quæ ſeorſim collocata eſt, re vera, vt dictum eſt, Deo conſentiente, tunc quidem ſic ſolùm confirmamur.* At quod probabile à nobis dictum eſt, etiam nunc, & poſtea adhuc magis conſiderantibus affirmare tentandum eſt. Itaque ita nunc dictum ſit. Quemadmodum igitur hæc de anima protulit, quouſque probabilia & veriſimilia ſunt, à nobis cognoſcuntur; ac ideò audacter de ipſis pronunciare quomodo poſſim, non video. Contrà autem quòd plures animæ ſint ſpecies, quòd tri- F plici ſede collocatæ ſint, item quòd diuina ex ipſis ſit qua ratiocinamur, reliquæ autem duæ affectibus obnoxiæ, hæc qua iraſcimur, illa qua corporis voluptates appetimus, quæ etiam in ſtirpibus exiſtit, demonſtrationes habere me affirmo. Quinetiam quòd alia in cerebro, alia in corde, alia in iecinore ſedem obtinea[t]

Etenim

Etenim horum demonſtrationes ſunt ſcientificæ, & de ipſis contendi in primis ſex operis huius commentariis, neque de ſubſtantia trium animæ ſpecierum elocutus quicquam, neque de immortalitate, neque omninò diſquirens vtrum proprio vocabulo duas animæ partes mortales in Timæo dixerit, an hanc ipſis appellationem indiderit, immortalibus alioqui, ſed tanquam peioribus ratiocinatrice, & in mortalibus tantùm animalibus operantibus. Nam quòd triplicem ſedem animæ ſpecies occupent, item quòd tot vires ſingulæ habeant, & tales, medicæ arti quum vtile ſit, morali quoque & ciuili dictæ philoſophiæ, meritò ab Hippocrate & nobis quæritur. Vtrum verò iraſcibilis & appetitoria immortales ſint, quemadmodum multi Platonici opinantur, an mortales, propriè in Timæo dictum eſt, quum non admodum conducat aut medicinæ, aut morali ciuilique philoſophiæ dictæ, meritò à medicis & pleriſque philoſophorum omiſſum eſt, vt quod theoreticæ philoſophiæ proprium magis ſit, quàm practicæ. Sed quòd firmæ de his demonſtrationes non habeantur, ipſum indicaui Platonem, adductis verbis in Timæo fateri: non tamen de iis quæ in quarto de Republica prodidit, dicere licet, quòd ſolùm ad probabile procedant. Sed mihi videntur ſcientificæ demonſtrationes eſſe, quum ipſe oſtendat aliud eſſe rationale, aliud iraſcibile, aliud appetitorium. Quo etiam conſtat, quod ab initio dixi, difficillimum eſſe ſimilitudines diſcernere. Quum enim ipſorum Platonicorum plerique contrario modo iis quæ Plato pronunciauit, opinati ſunt, quomodo quis in aliis philoſophis mirabitur, quòd probabile quidem, non autem verum ignorent à firmiter vero diſtinguere: quod non euenisset, ſi nulla eſſet ſimilitudo falſis & probabilibus, cum iis quæ cum ſcientia oſtenduntur: id quod euidenter ex quarto de Republica didiceris. Nam axiomate ad demonſtrationem vſurus, quòd plures animæ noſtræ ſint partes, animum diligenter ei attendere præcipit, cognoſcens quoſdam contradicturos, ceu non veris, eò quòd nequeant à veris probabilia quidem, ſed non vera diſcernere, quòd multa ipſis inſit ſimilitudo. Inde enim & dogmatum multitudo oborta eſt, tum in medicina, tum philoſophia, quòd omnes nequeant ab iis quæ neceſſariò quibuſdam inſunt, aut ſequuntur, aut pugnant, aut aliam quandam diſpoſitionem inter ſe obtinent, diſtinguere illa quæ poſſibile dumtaxat ſortiuntur. Similitudo enim & hîc eſt pleriſque neceſſariis cum iis quæ poſſibilia quidem ſunt quantum ad intellectum pertinent, non autem re vera inſunt: imò etiam horum hîc quoque ſoli exercitati in eis pulchrè dignotionem fecisse putantur, ac ſola ſatis erit eis qui volunt demonſtratorij euadere, vbi ſimul natura perſpicaces ac ingenioſi fuerint. Mirari igitur iuſtum eſt deinde Platonem, qui non ſolùm methodos compendioſè expoſuerit, ſed etiam in ſingulis nos exercuerit. Sunt etenim tria capita, primum quod diuiſione & compoſitione conſtat, ſecundum quod ſequentium pugnantiúmque cognitione, poſtea tertium rerum inter ſe mutatione, in maioris & minoris, æqualis & ſimilis ratione. Reſpondet etiam huic tum eiuſdem, tum alterius cognitio, quibus communia omnibus accidunt, in qui-

A καὶ γὰρ τούτων εἰσὶν ἀποδείξεις ἐπιστημονικαί, καὶ περὶ αὐτῶν ἠγω-
νισάμην ἐν τοῖς πρώτοις ἓξ ὑπομνήμασι τῆσδε τῆς πραγ-
ματείας, οὔτε περὶ τῆς οὐσίας εἰπὼν τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς ψυ-
χῆς, οὔτε περὶ τῆς ἀθανασίας, οὐδ᾽ ὅλως ζητήσας πότερα κυρίως
ὀνομάζων, εἴρηκεν ἐν Τιμαίῳ θνητὰ τὰ δύο μέρη τῆς ψυχῆς,
ἢ ταύτην αὐτοῖς ἐπήνεγκε τὴν προσηγορίαν, ἀθανάτοις οὖ-
σιν, ὡς χείροσι τοῦ λογιστικοῦ, καὶ ὡς κατὰ τὰ θνητὰ τῶν ζώων ἐνερ-
γοῦσι μόνον. τὸ γὰρ ὅτι τριχῇ κατῴκισται τὰ τῆς ψυχῆς εἴδη, καὶ ὅτι
τοσαύτας δὲ τὰς δυνάμεις ἕκαστον αὐτῶν ἔχει, καὶ ὅτι τοιάσδε τινάς,
εἴς τε τὴν ἰατρικὴν τέχνην χρήσιμον ὑπάρχει, εἴς τε τὴν
B ἠθικήν τε καὶ πολιτικὴν ὀνομαζομένην φιλοσοφίαν, ὡς λέγων
Ἱπποκράτει τε καὶ ἡμῖν ζητεῖται. πότερον δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς, καὶ
τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀθάνατα τετύχηκεν ὄντα, καθάπερ ἡγοῦνται
πολλοὶ τῶν Πλατωνικῶν, ἢ θνητὰ κυρίως εἴρηται κατὰ Τιμαῖον
οὐ μᾶλλον, οὐ πάνυ τι χρήσιμον, οὔτ᾽ εἰς ἰατρικήν, οὔτε τὴν ἠθι-
κήν τε καὶ πολιτικὴν φιλοσοφίαν ὀνομαζομένην ὑπάρχον, εἰ-
κότως τοῖς ἰατροῖς καὶ πολλοῖς τῶν φιλοσόφων παραλέλειπται.
τῆς θεωρητικῆς οὔσης φιλοσοφίας ἐστὶ μᾶλλον, ἢ τῆς πρακτικῆς.
ἀλλ᾽ ὅτι τὸ βέβαιον αἱ περὶ τούτων ἀποδείξεις οὐκ ἔχουσιν, αὐ-
τὸν ἐπέδειξα τὸν Πλάτωνα διὰ τῆς ἐν Τιμαίῳ ῥήσεως ὁμολο-
C γοῦντα, οὐ μὴν περί γε τῶν ἐν τῷ τετάρτῳ πολιτείας ὑπ᾽
αὐτοῦ γεγραμμένων ἐστὶν εἰπεῖν, ὡς ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προερ-
χομένων μόνον ἀλλ᾽ ἐμοὶ μὲν ἐπιστημονικαὶ δοκοῦσιν αἱ ἀποδεί-
ξεις ὑπάρχειν, ἄλλο μὲν εἶναι τὸ λογιστικόν, ἄλλο δὲ τὸ θυμοειδές,
ἄλλο δὲ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀποδεικνύντος αὐτοῦ, ᾧ δὴ καὶ δῆλον ὅπερ
ἐξ ἀρχῆς λέγω, χαλεπώτατον εἶναι διακρίνειν τὰς ὁμοιότητας.
ὅπου γὰρ αὐτῶν τῶν Πλατωνικῶν πολλοὶ ἐναντίως, οἷς ὁ Πλά-
των ἀπεφήνατο ἐδόξασαν, πῶς ἄν τις ἐπὶ τοῖς ἄλλοις φιλοσό-
φοις θαυμάσειεν ἀγνοοῦσι διακρίνειν τὸ πιθανὸν μὲν, οὐκ ἀλη-
θὲς δὲ τοῦ βεβαίως ἀληθοῦς, ὅπερ οὐκ ἂν ἐγίνετο, οὐδὲ μιᾶς
D ὁμοιότητος οὔσης, τοῖς ψευδέσι καὶ πιθανοῖς πρὸς τὰ μετ᾽ ἐπι-
στήμης δεικνύμενα. μάθοις δ᾽ ἂν ἐναργῶς αὐτὸ τοῦτο κἀκ
τοῦ τετάρτου τῆς πολιτείας. ἀξιώματι γὰρ εἰς τὴν ἀπόδειξιν
μέλλων χρῆσθαι, τὰ πλείω τὰ τῆς ψυχῆς ἡμῶν εἶναι μόρια,
προσέχειν ἀκριβῶς αὐτῷ παρακελεύεται, γινώσκων ἐνίους
ἀντεροῦντας ὡς οὐκ ἀληθεῖ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀποκρίνειν
ἀπὸ τῶν ἀληθινῶν τὰ πιθανὰ μὲν, οὐκ ἀληθῆ δὲ πολλῆς ἐν
αὐτοῖς οὔσης ὁμοιότητος. ἐντεῦθεν γάρ τοι καὶ τὸ τῶν δογμά-
των πλῆθος ἐγένετο κατ᾽ ἰατρικήν τε καὶ φιλοσοφίαν, οὐ δυνα-
μένων ἁπάντων διακρίνειν ἀπὸ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόν-
E των τισίν, ἢ ἑπομένων, ἢ μαχομένων, ἢ τινα ἄλλην σχέσιν ἐχόν-
των πρὸς ἄλληλα, τὰ τὸ δυνατὸν ἔχοντα μόνον. ὁμοιότης γάρ
ἐστι κἀνταῦθα πολλοῖς τῶν ἀναγκαίων, πρὸς τὰ δυνατὰ μὲν
ὅσον ἐπὶ τῷ νοῆσαι, μὴ μέντοι γε ὑπάρχοντα κατ᾽ ἀλήθειαν.
ἀλλὰ καὶ τούτων κἀνταῦθα μόνοις τοῖς γεγυμνασμένοις κατ᾽
αὐτὰ καλῶς τὴν διάγνωσιν οἴονται πεποιῆσθαι, καὶ μόνη γ᾽
ἀρκέσει τοῖς βουλομένοις ἀποδεικτικοῖς γενέσθαι, μετὰ τοῦ δη-
λονότι συνετοῖς εἶναι φύσει. θαυμάζειν οὖν δίκαιόν ἐστι, καὶ
μετὰ τοῦτο τὸν Πλάτωνα, μὴ μόνον τὰς μεθόδους εἰπόντα
διὰ συντόμων, ἀλλὰ καὶ γυμνάσαντα καθ᾽ ἑκάστην. ἔστι
F μὲν γὰρ τρία κεφάλαια, πρῶτον μὲν τὸ περὶ διαίρεσιν καὶ
σύνθεσιν, δεύτερον δὲ τὸ περὶ τὴν τῶν ἀκολούθων τε καὶ μα-
χομένων γνῶσιν, ἐπ᾽ αὐτοῖς δὲ τρίτον, τὸ κατὰ τὴν πρὸς ἄλ-
ληλα τῶν πραγμάτων μεταβολήν, ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ
ἧττον, ἴσως τε καὶ ὁμοίως. καὶ ἀνάλογόν ἐστιν, ἥτε ταὐτοῦ καὶ
ἡ ἑτέρου γνῶσις, οἷς ἅπασι κοινὰ συμβέβηκε, περὶ ἃ γα-

γυμνάσασθαι χρὴ τὸ δυνατὸν, καὶ ἀναγκαῖον, ἥτ᾽ ἐν τούτοις ὁμοιότης τε καὶ ἀνομοιότης. οἱ μὲν οὖν σκοποὶ καθ᾽ οὓς ἕκαστα τούτων ὀρθῶς ἄν τις μεταχειρίζοιτο, παντάπασιν ὀλίγοι, καὶ τὸ κατ᾽ αὐτοὺς γυμνάσιον, οὐκ ὀλίγου χρόνου δεόμενον. ἐνδείκνυται δὲ τοῦτο καὶ κατὰ τὸ τέταρτον τῆς πολιτείας ὁ Πλάτων, ἔνθα βούλεται δεῖξαι τὴν ψυχὴν ἡμῶν, οὐχ ἁπλῆν οὐδὲ μονοειδῆ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ σύνθετον ἐκ τριῶν μερῶν, ὧν ἕκαστον μὲν ἴδιον ἔχει τὸ εἶδος, οὐ μίαν δὲ δύναμιν, ἀλλὰ πλείους. εἰς γὰρ τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ χρῆταί τινι τῶν πρὸς νόησιν ἐναργῶν, λόγῳ τοιῷδε. δῆλον ὅτι ταὐτὸν τἀναντία ποιεῖν ἢ πάσχειν, κατὰ ταὐτόν τε καὶ πρὸς ταὐτὸν οὐκ ἐθελήσει ἅμα. τοῦτο μὲν οὖν τὸ ἀξίωμα καθ᾽ ὃ τὴν ἀπόδειξιν ἐγχειρεῖ ποιήσασθαι, γιγνώσκων δὲ μὴ παντὶ τὸν εἰρημένον εἶναι λόγον σαφῆ, ἐπάγει. αὐτὸ τοίνυν ὧδε ἑστάναι εἶπον, καὶ κινεῖσθαι τὸ αὐτὸ ἅμα, κατὰ τὸ αὐτὸ ἀδύνατον. οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ οὐδὲ τούτῳ διὰ τὸ συντόμως εἰρῆσθαι, μακρότερον αὖθις διέρχεται τὸν αὐτὸν λόγον, ὧδέ πως γράφων. ἔτι τοίνυν ἀκριβέστερον διομολογησώμεθα, μήπως προϊόντες ἀμφισβητήσωμεν. εἰ γάρ τις λέγοι ἄνθρωπον ἑστηκότα, κινοῦντα δὲ τὰς χεῖράς τε καὶ τὴν κεφαλὴν, ὅτι ὁ αὐτὸς ἕστηκε καὶ κινεῖται ἅμα, οὐκ ἂν οἶμαι ἀξιοῖμεν οὕτως λέγειν δεῖν, ἀλλ᾽ ὅτι τὸ μέν τι αὐτοῦ ἕστηκε, τὸ δὲ κινεῖται, οὐχ οὕτως; οὕτω. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ παράδειγμα, χρησιμώτερον ἕτερον εἰς ἀντιλογίαν τοῦ προκειμένου ἀξιώματος ἐπιφέρων, ὧδέ πως γράφει. οὐκοῦν, καὶ εἰ ἔτι μᾶλλον χαριεντίζοιτο, ὁ ταῦτα λέγων κομψευόμενος ὡς οἵτε στρόμβοι ὅλοι ἑστᾶσί τε ἅμα καὶ κινοῦνται, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ πήξαντες τὸ κέντρον περιφέρωνται, ἢ καὶ ἄλλο τι κύκλῳ περιιὸν, ἐν τῇ αὐτῇ ἕδρᾳ τοῦτο δρᾷν, οὐκ ἂν ἀποδεχοίμεθα, ὡς οὐ κατὰ ταὐτὰ ἑαυτῶν τὰ τοιαῦτα μενόντων τε καὶ φερομένων. ἀλλὰ φαῖμεν ἂν ἔχειν αὐτὰ εὐθύ τε καὶ περιφερὲς ἐν ἑαυτοῖς, καὶ κατὰ μὲν τὸ εὐθὺ ἑστάναι, οὐδαμῇ γὰρ ἀποκλίνειν, κατὰ δὲ τὸ περιφερὲς κύκλῳ κινεῖσθαι· καὶ ὅταν δὲ τὴν εὐθυωρίαν, ἢ εἰς δεξιὰ, ἢ εἰς ἀριστερὰ, ἢ εἰς τὸ πρόσθεν, ἢ εἰς τὸ ὄπισθεν ἐγκλίνῃ ἅμα περιφερόμενόν τι, οὐδαμῇ ἑστάναι. ταῦτα προειπὼν ὁ Πλάτων, σαφέστατα συνάπτων αὐτοῖς ἐφεξῆς φησιν. οὐδὲν ἄρα ἡμᾶς τῶν τοιούτων λεγομένων ἐκπλήξει, οὐδὲ μᾶλλόν τι πείσει, ὥς ποτέ τι ἂν τὸ αὐτὸ ὂν ἅμα, κατὰ τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτὸ τἀναντία πάθοι, ἢ καὶ εἴη, ἢ καὶ ποιήσειεν. ἐν τούτοις διορίζει τὰς ἐν τοῖς εἰρημένοις πράγμασιν ὁμοιότητας, ἐπιδεικνὺς ὅπως ἐνδέχεταί τινα τῶν μὴ καθορώντων ἀκριβῶς αὐτὰς, οἴεσθαι τὸν εἰρημένον ὑπ᾽ αὐτοῦ καθόλου λόγον οὐκ εἶναι διὰ παντὸς, οὐδ᾽ ἐπὶ πάντων ἀληθῆ. δύνασθαι γὰρ τἀναντία κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, πρὸς τὸ αὐτὸ ποιεῖν, ἢ πάσχειν, ἐπὶ τὰ μόρια τὸν λόγον ἀνάγοντα, καθάπερ ἐπ᾽ ἀνθρώπου κινουμένου μὲν τοῖσδε τοῖς μορίοις, ἡσυχάζοντος δὲ τοῖσδε. πρόδηλον γὰρ ὡς οὐ σώζεται τὸ ταὐτὸν ἀκριβῶς ἐν τοῖς τοιούτοις. ἀλλ᾽ ἐάν τις ἐπιδεῖξαι δύναιτο τὸν δάκτυλον ἡσυχάζειν τε ἅμα καὶ κινεῖσθαι, οὗτος ἂν εἴη τὸ προειρημένον ἀξίωμα διαβεβληκώς. δείξας οὖν ὁ Πλάτων κἀνταῦθα τὴν ὁμοιότητα τοῦ βουληθέντος ἀντειπεῖν κατὰ τὸν εἰρημένον λόγον, ἐφ᾽ ἑτέραν ἀντιλογίαν πιθανωτέραν μεταβὰς, ἐπιδείκνυσι κἀκείνην, κατὰ τὸ μὴ δύνασθαι διακρίνειν τὴν ὁμοιότητα τῆς ἀνομοιότητος ἐσομένην. ἐν γὰρ τοῖς στρόμβοις δύναιτ᾽ ἄν τις λέγειν τἀναντία, μὴ περὶ ταὐτὸν σῶμα συμβαίνοντα, ὅταν ἑνὶ τόπῳ πήξαντες τὸ κέντρον περιφέρονται. ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμά φησιν ὁ Πλάτων,

A bus exercere conuenit poſſibile & neceſſarium, & in his ſimilitudinem & diſſimilitudinem. Itaque ſcopi ſecundum quos ſingula hæc rectè aliquis aggrediatur, omninò pauci ſunt, nempe in ipſis exercitatio, quæ non parum temporis requirit. Oſtendit hoc etiam quarto de Republica Plato, vbi conatur animam noſtram non ſimplicem, neque vniformem ſubſtantia, ſed ex tribus partibus compoſitam oſtendere, quæ ſingulæ propriam habent ſpeciem, non vnam autem vim, ſed plures. Nam ad demonſtrationem ipſius quodam intellectu euideoti hoc ſer-B mone vtitur. *Conſtat planè idem contraria facere ſeu pati ſecundum idem & ad idem ſimul non poſſe.* Hoc igitur axioma, quo demonſtratioοem facere aggreditur. Cognoſcens autem non cuiuis prædictum ſermonem eſſe manifeſtum, inducit. *Stare ſimul atque moueri ſecundum idem nunquam poteſt.* At quum non ſatis haberet hoc compendioſè & breuiter eſſe dictum, longiorem rurſus eundem ſermonem perecenſet, hoc pacto ſcribens. *Præterea hæc diligentiùs confirmemus, ne qua procedentibus nobis ambiguitas fortè ſuboriatur. Si quis enim dixerit hominem ſtantem quidem, mouentem verò manus & caput, eundem C ſtare ſimul atque moueri, haudquaquam ita dicendum cenſebimus, ſed partem quidem eius manere, partem verò moueri, an non ita? Ita.* Poſt hoc exemplum vtilius alterum, ad propoſiti axiomatis contradictionem inferens hòc modo tradit. *Quod ſi artificioſiùs iſte luſerit, aſſerens turbinem trocúmque totum ſimul mouere, & ſimul ſtare, quando in eodem puncto centrum aculeúmque figens reuoluitur, vel aliud quicquam, dicens idem agere quum eidem affixum cardine circumfertur, nequaquam aſſentiemur, quòd non ſecundum eadem ſui hæc tunc moueantur & maneant. Di-D cendum quippe habere ipſa rectum in ſe atque rotundum; & ſecundum rectum quidem ſtare, quum nulla ex parte declinet; ſecundum verò rotundum circummoueri. Quoties autem dum quid reuoluitur, in rectum quoque deuehitur, ſiue ad dextram, ſiue ad ſiniſtram, vel ante vel retrò, tunc nuſquam permanet.* Hæc præfatus Plato manifeſtiſſimè connectens ipſis ſequentia ſcribit. *Quare nulla ex his obiectionibus perturbabit perſuadebítque, quòd idem quandoque ſimul ſecundum idem, atque ad idem, contraria ſic vel agat, vel patiatur.* In his prædictarum rerum magnitudines diſtinguit, in-E dicans quomodo poſſit aliquis qui oon accuratè ipſas inſpexerit, putare ſermonem generatim ab eo pronunciatum non eſſe perpetuò, neque in omnibus verum. Poſſe enim contraria eodem tempore ad idem facere aut pati, rationem ad particulas referendo, ſicuti in homine, qui mouetur quidem hiſce particulis, illis autem conquieſcit. Manifeſtum nempe eſt idem exactè in talibus non ſeruari; verùm ſi quis oſtendere queat digitum quieſcere ſimul & moueri, hic vtique prædictum axioma calumniatus erit, ſubuerteritque. Proinde quum Plato hîc quoque monſtraſſet ſimilitudinem eius qui velit io com-F prehenſo ſermone refragari ad alteram obiectionem probabiliorem progreſſus, oſtendit illam quoque futuram ex eo quòd nequeant ſimilitudinem à diſſimilitudine diſcernere. Nam in turbine contraria aliquis dixerit, quæ non in ipſo corpore eueniunt, quum vno modo figens centrum circumfertur. Quinetiam in hoc exemplo Plato dicit

dicit aliam turbinis partem eſſe quæ ſtat, aliam verò quæ circumfertur, quem circulum ipſe appellauit. In hoc toto ſermone ſcopum nos docuit diſcretionis eorum quæ ſic dicuntur, in differentia moueri, & eius quòd exactè idem dicitur, & craſſi, latíque, & non exactè. Siquidem idem equus non poteſt eodem ſimul tempore Athenas & Corinthum adire; quemadmodum ne eſſe quidem eodem ſimul tempore Athenis & Corinthi, neque niger & albus tum eſſe, tum dici, vno eodémque tempore, niſi dimidia corporis ipſius pars alba fuerit, altera verò nigra; imò quòd neque alba pars ſiſimul nigra & alba eſſe poteſt, neque nigra, pariter nigra & alba. Iuxta hunc igitur ſcopum in ſubſequentibus nos exercitans, diſcernit idem à diuerſo, ſimile à diſſimili. Et quum hæc ipſe feciſſet, ita ad verbum deinde conſcribit. *Cauendum autem eſt, ne quis nos improuidos turbet, inferens neminem potum cupere, ſed potum bonum, vel cibum, ſed bonum cibum; nempe bona omnes expetunt.* Conſtat igitur quòd vbi ſtatim per initia in ſermone poſuiſſet, ne quis nos improuidos turbet, ideò adiecit (improuidos) ſciens verſatum exercitatúmque multifariam, de ſingulis his conſideraſſe oportere. Talis enim circumſpecta imaginatio ab Academicis poſt eum nominata eſt; ac mirum nihil, ex multa circa rem propoſitam conſideratione exactam magis cognitionem ipſius fieri, quandoquidem & ea quæ ſenſibus pernoſcuntur, accuratiùs ab iis qui cotinuè ipſa vident, cognoſcuntur, veluti in multis gemellis apparet, qui videntur inconſuetis quidem in nullo eſſe diuerſi, conſuetis etiam facilè admodum diſcernuntur: quemadmodum in axiomatis ſimilitudines diſſimilitudinéſque inexercitatis improuidiſque imponunt, ſic etiam res quæ inquiruntur, ſæpe decipiunt plurimùm propter æquiuocationes, quæ duplices ſunt, vna ex ſimilis linguæ conſuetudine, altera ex ipſis linguæ proprietatibus, quemadmodum vtique de animæ partibus quæſtio oborta eſt, oſtendente quidem Platone idem non poſſe contraria facere aut pati in idem, & ad idem. Nam in iis quæ ab eo palàm inferuntur, hoc percenſuit, eandem animæ tum ſpeciem, tum partem nominans. Nonnulli verò idem de virtute dictum eſſe affirmant, & vt ipſe dixit, eandem vim vno tempore ad vnam quandam rem non poſſe contraria facere aut pati, ne hoc quidem intelligentes, quòd facere quidem de virtute inaudire licet, pati verò non licet. Nam in verbo (facere) Plato ſemper nomen virtutis adſerre videtur, non in verbo pati. Singula enim quæ ſunt, facere aliquid virtute quam habent, poſſe arbitratur, non tamen & pati virtute, ſed imbecillitate potiùs, quum id quod contingit, ipſo validius exiſtat, clarúmque ex toto ſermone euaſit quatenus à me oſtenſum eſt etiam hoc opere vbi animæ ſpecierum memini iuxta Platonis ſententiam ſermonem inſtituens, vnum quidem ipſum dicere quodcunque ſubiectum ſit, in quæſtione peculiarem obtinens ſubſtantiam, aut accidens. Subſtantia verò quæ non poteſt contraria circa idem eodem tempore pariter facere & pati, ſed & diuiſionis vocabulum, dicitur ſanè propriè quum totum aliquod continuum in partes ſecatur. Dicitur etiam ſe-

A ἕτερον μὲν εἶναι τὸ ἑστὸς τοῦ στρόμβου, ἕτερον δὲ τὸ περιφερόμενον ὃ δὴ κύκλον προσηγόρευσεν αὐτός. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ παντὶ σκοπὸν ἡμᾶς ἐδίδαξε τῆς διακρίσεως τῶν οὕτω λεγομένων ἐν διαφορᾷ κινεῖσθαι, τοῦ τε ἀκριβῶς λεγομένου ταὐτοῦ, καὶ τοῦ παχέος τε καὶ πλατέος, καὶ οὐκ ἀκριβῶς. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸς ἵππος, οὐ δύναται κατὰ τὸν αὐτὸν ἅμα χρόνον εἰς Ἀθήνας τε καὶ Κόρινθον ἀπιέναι, καθάπερ οὐδ᾽ εἶναι κατὰ τὸν αὐτὸν ἅμα χρόνον Ἀθήνησι καὶ ἐν Κορίνθῳ, οὐδὲ μέλας καὶ λευκὸς εἶναί τε, καὶ λέγεσθαι καθ᾽ ἕνα χρόνον τὸν αὐτὸν, εἰ μὴ τὸ μὲν ἥμισυ φέρε τοῦ σώματος λευκὸν αὐτοῦ εἴη, τὸ δ᾽ ἕτερον αὐτοῦ μέλαν, ἀλλ᾽ ὅτι οὔτε τὸ B λευκὸν μέρος ἅμα τε λευκὸν εἶναι καὶ μέλαν, οὔτε τὸ μέλαν ἅμα μέλαν τε καὶ λευκὸν οἷόν τ᾽ εἶναι. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν σκοπὸν, ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς γυμνάζων ἡμᾶς, διακρίνει τό τε ταὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, καὶ τὸ ὅμοιον ἀπὸ τοῦ ἀνομοίου. κἄπειδὴ ταῦτα ἔπραξεν αὐτὸς ἐφεξῆς, κατὰ λέξιν ὧδέ πως ἔγραψε. μήτοι τις ἦν δ᾽ ἐγὼ ἀσκέπτους ἡμᾶς ὄντας θορυβήσῃ, ὡς οὐδεὶς ποτοῦ ἐπιθυμεῖ, ἀλλὰ χρηστοῦ ποτοῦ, καὶ οὐ σίτου, ἀλλὰ χρηστοῦ σίτου, τῶν δ᾽ αὐτὰ ἕκαστα αὐτοῦ ἑκάστου μόνον. εὔδηλον οὖν ὅτι προσθεὶς κατὰ τὸν λόγον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, μήτοι τις ἦν δ᾽ ἐγὼ, ἀσκέπτους ἡμᾶς ὄντας θορυβήσῃ, διὰ τοῦτο προσέθηκε τὸ ἀσκέπτους, εἰδὼς ὅτι περὶ ἕκαστον τούτων ἐσκέφθαι χρὴ διατετριφότα, C καὶ γεγυμνασμένον πολυειδῶς. τοιαύτη γάρ τις ἡ περιεσκεμμένη φαντασία παρὰ τοῖς μετ᾽ αὐτὸν Ἀκαδημαϊκοῖς ὠνομάσθη. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ἐκ τῆς πολλῆς τῆς περὶ τὸ προκείμενον πρᾶγμα σκέψεως, ἀκριβεστέραν αὐτοῦ γίγνεσθαι τὴν γνῶσιν. ὅπου γε καὶ τῶν ταῖς αἰσθήσεσι διαγιγνωσκομένων ἡ γνῶσις ἀκριβεστέρα τοῖς συνεχῶς αὐτὰ θεωμένοις γίγνεται, καθάπερ ἐπὶ πολλῶν διδύμων φαίνεται. δοκούντων τοῖς μὲν ἀήθεσιν ἀπαραλλάκτως εἶναι, τοῖς δὲ συνήθεσι, καὶ πάνυ ῥᾳδίως διακρινομένων. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἀξιωμάτων αἱ ὁμοιότητες πλά-D νας, καὶ αἱ ἀνομοιότητες παρέχουσι τοῖς ἀγυμνάστοις τε καὶ ἀσκέπτοις, οὕτω καὶ περὶ τῶν ζητουμένων πραγμάτων, ἀπάτη γίγνεται πολλάκις οὐχ ἥκιστα, καὶ διὰ τὰς ὁμωνυμίας διττὰς οὔσας, ἑτέρας μὲν ἐκ τῶν ὁμογλώττων ἔθους, ἑτέρας δ᾽ ἐξ αὐτοῦ τοῦ τῶν διαλέκτων, ὥσπερ ἀμέλει καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν ψυχὴν μερῶν ἡ ζήτησις γέγονεν, ἀποδεικνύντος μὲν τοῦ Πλάτωνος μὴ δύνασθαι τὸ ταὐτὸ τἀναντία ποιεῖν, ἢ πάσχειν, κατὰ ταὐτόν τε καὶ πρὸς ταὐτόν. ἐν γὰρ τοῖς ἐπιφερομένοις σαφῶς αὐτοῦ τοῦτο δηλοῦν, ὀνομάζων ταὐτὸν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδός τε καὶ μέρος. ἔνιοι δὲ τὸ ταὐτὸν ἐπὶ δυνάμεως εἰρῆσθαί φασιν, ὡς καὶ οὗτος εἶπεν, τὴν αὐτὴν E δύναμιν ἑνὶ χρόνῳ πρὸς ἕν τι πρᾶγμα μὴ δύνασθαι τἀναντία ποιεῖν, ἢ πάσχειν. οὐδὲ τοῦτ᾽ ἐννοήσαντες, ὅτι τὸ μὲν ποιεῖν ἐπὶ τῆς δυνάμεως, ἀκούειν ἐγχωρεῖ, τὸ πάσχειν δ᾽ οὐκ ἐγχωρεῖ. κατὰ γὰρ τὸ δρᾶν ὁ Πλάτων ἀεὶ φαίνεται τὸ τῆς δυνάμεως ὄνομα προσφερόμενος, οὐ κατὰ τὸ πάσχειν. ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων δρᾶν μέν τι δύνασθαι καθ᾽ ἣν ἔχει δύναμιν, ἡγούμενος οὐ μὴν καὶ πάσχειν κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ ἀσθένειαν μᾶλλον, ὅτε ἰσχυρότερον αὐτοῦ τὸ συντυγχάνον ὑπάρχει. καὶ πρόδηλον δ᾽ ἐξ ὅλου τοῦ λόγου γέγονε, καθ᾽ ὅτι μοι δέδεικται, καὶ διὰ τῆσδε τῆς πραγματείας, ἐν ᾗ περὶ τῶν τῆς ψυχῆς εἰδῶν ἐμνημόνευσα, κατὰ τὴν F τοῦ Πλάτωνος γνώμην τὸν λόγον ποιούμενος. ἓν μὲν λέγειν αὐτὸ, ὅτι περ ἂν ὑποκείμενον ᾖ κατὰ τὴν ζήτησιν οὐσίαν ἰδίαν ἔχον, ἢ συμβεβηκός. οὐσία δὲ, ἥτις μὴ δύναται τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἅμα δρᾶν τε καὶ πάσχειν, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς διαιρέσεως ὄνομα, λέγεται μὲν κυρίως ὅταν ὅλον τι συνεχὲς ὂν τὰ μόρια τέμνηται. λέγεται δὲ

καὶ κατὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ μεταφορὰν, ὅταν εἰς διαφορὰς ἢ εἴδη συγχέωνταί τινες ἐν ταῖς τοιαύταις τομαῖς, ὡς οὐ δύνασθαι διακρῖναι, τὴν τῆς οὐσίας εἰς τὰ μέρη διαίρεσιν, ἀπὸ τῆς τῶν γενῶν τε καὶ διαφορῶν, καὶ εἰδῶν διαιρέσεως. ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅτε κατὰ τὸ τρίτον σημαινόμενον οἱ διαλεκτικοὶ διαίρεσιν ὀνομάζουσι, τὴν τῶν φωνῶν εἰς τὰ σημαινόμενα, καὶ κατ' ἄλλην, ὅταν τὰς φυσικὰς οὐσίας ἐξ ὕλης, καὶ εἴδους ἀποίους συγκεῖσθαι λέγωσιν, ὥσπερ δή γε κἀπειδὰν ἔκ τε τῆς ὑποκειμένης οὐσίας ἀποίου, καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ. λέγουσι γὰρ ἔνιοι φιλόσοφοι, καὶ τὸ τοιοῦτον διαίρεσιν, ὥσπερ καὶ ἀνάλυσιν. οὐ μὴν τάς γε οὐσίας διαιρεῖσθαί φασιν εἰς τὰς ἐν αὐταῖς δυνάμεις, ἀλλ' ἑκάστην ἄτμητον οὖσαν, ἐνεργεῖν τι κατὰ τὰς ἐν αὐτῇ δυνάμεις. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς λέγουσι δύναμιν ἔχειν τινὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ προστιθέασι, ποτὲ μὲν τοῦ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν, ποτὲ δὲ τοῦ φαντασιοῦσθαι, καὶ λογίζεσθαι, καὶ κινεῖν ἑαυτὴν, ἢ τι τῶν ἄλλων, ὅσα τε τοιαῦτα κατὰ τὴν λογιστικὴν ψυχὴν ἐνεργοῦμεν, αὐτὴν μὲν οὖσαν μίαν. ἔχουσαν δὲ δυνάμεις πολλὰς, ἃς ἁπάσας ἐν τῇ προειρημένῃ πραγματείᾳ διῆλθον.

A eundum translationem ab eo ſumptam, quum in differentias aut ſpecies diſſecatur. At nonnulli in huiuſmodi diuiſionibus confunduntur, quòd nequeant ſubſtantiæ in partes diuiſionem à generum, differentiarum & ſpecierum diſtinctione ſeparare. Præterea magis quum iuxta tertium ſignificatum dialectici diuiſionem nominant, quæ vocum eſt in ſignificata. Item ſecundum aliam, quum naturales ſubſtantias ex materia & ſpecie qualitatis expertes componi dicunt, quemadmodum ſanè etiam quum ex ſubiecta ſubſtantia citra qualitatem & ipſius accidentibus. Dicunt enim quidam B philoſophi, etiam talem diuiſionem, quemadmodum etiam reſolutionem: non tamen ſubſtantias in ipſarum facultates diuidi aiunt, ſed vnamquamque inſectilem ſecundum ipſius facultate[m] aliquid efficere. Neque enim abſolutè dicunt facultatem habere aliquam ſubſtantiam, ſed apponunt interim calefaciendi, aut refrigerandi, aut ſiccandi, aut humectandi, interim imaginandi, ratiocinandi, & mouendi ſeipſam, aut aliud eiuſmodi quæ in ratiocinatrice anima perficimus, quæ inquam anima, quum vna ſit, multas habet facultates, quas vniuerſas in prædicto opere commemoraui.

ΤΟΜΙΟΝ ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΙΜΑΙΟΝ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ.

Η,

ΕΚ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΠ' ΑΥΤΟΥ ΕΠΙΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ,

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΑΤΡΙΚΩΣ ΕΙΡΗΜΕΝΩΝ ΕΝ ΤΩι ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΤΙΜΑΙΩι.

GALENI FRAGMENTVM IN TIMAEVM PLATONIS.

VEL,

EX QVATVOR COMMENTARIIS QVOS IPSE INSCRIPSIT,

DE IIS QVAE MEDICE DICTA SVNT IN PLATONIS TIMÆO.

PLATO I.

De cutis & vnguium procreatione.

QVÆ verò in eo qui circum eſt digitos A *contextu nerui, cutis, & oſsis ex tribus coaluit, areſacta, communis omnium vna dura cutis facta eſt; ab his quidem cauſis adiuuantibus fabrefacta, ſed à primaria cauſarum cauſa intelligentia condita, propter ea, quæ futura ſunt, effecta. Quod enim aliquando ex viris mulieres, & aliæ feræ gignendæ erant, opifices illi noſtri ſciebant. Et ſanè etiam, quod vnguium vſu multis pecudibus ad multa opus foret, cognoſcebant. Quare in hominibus ſtatim, dum eos gignerent, vnguium generationem ſubfigurarunt. Hac ſanè ratione, hiſque cauſis cutim, pilos, ac vngues in extremis membris genuerant.*

ΠΛΑΤΩΝ. Α'.

Περὶ γενέσεως τοῦ δέρματός τε καὶ τῶν ὀνύχων.

Τὸ δ' ἐν τῇ περὶ τοὺς δακτύλους καταπλοκῇ τοῦ νεύρου καὶ τοῦ δέρματος, ὀστοῦ τε συμμιχθὲν ἐκ τριῶν, ἀποξηρανθὲν, ἓν κοινὸν ξυμπάντων σκληρὸν γέγονε δέρμα· τοῖς μὲν ξυναιτίοις τούτοις δημιουργηθὲν, τῇ δ' αἰτιωτάτῃ διανοίᾳ, τῶν ἔπειτα ἐσομένων ἕνεκα εἰργασμένον. ὡς γάρ ποτε ἐξ ἀνδρῶν γυναῖκες, καὶ τἄλλα θηρία γενήσοιντο, ἠπίσταντο οἱ ξυνιστάντες ἡμᾶς. καὶ δὴ καὶ τῆς τῶν ὀνύχων χρείας, ὅτι πολλὰ τῶν θρεμμάτων, καὶ ἐπὶ πολλὰ δεήσοιτο ᾔδεσαν. ὅθεν ἐν ἀνθρώποις, εὐθὺς γιγνομένοις ὑπετυπώσαντο τὴν τῶν ὀνύχων γένεσιν. τούτῳ δὴ τῷ λόγῳ, καὶ ταῖς προφάσεσι ταύταις, δέρμα, τρίχας, ὄνυχάς τε ἐπ' ἄκροις τοῖς κώλοις ἔφυσαν.

Digitized by Google

GALENVS.

* * * * * * *

propoſitis partibus; cutis verò ita eorum radices complectitur, vt gingiuæ dentes; & ſanè vngues ſubiectis venis apertè connaſcuntur. Quare non ex oſſe ſolo, neruóque & cute, ſed etiam ex carne, venie, membranis, & ligamentis, vngues conflatos fuiſſe, quicunque vult, opinari poteſt. Sed de his, tum in aliis quibuſdam, tum in tertio de diſſectione Hippocratis libro, copioſiùs dictum eſt.

A

ΠΛΑΤΩΝ Β'.

Περὶ θρέψεώς τε καὶ τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως. καὶ τρεῖς εἶναι τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις δι' ἑδρῶν, ἐνεργειῶν τε καὶ μάχης, καὶ τοῦ βοηθήματος διωρισμένας.

Ἐπεὶ δὲ πάντ' ἦν τὰ τοῦ θνητοῦ ζῴου ξυμπεφυκότα μέρη καὶ μέλη, τὴν δὲ ζωὴν ἐν πυρὶ, καὶ πνεύματι ξυνέβαινεν ἐξ ἀνάγκης ἔχειν αὐτὸ, καὶ διὰ ταῦτα ὑπὸ τούτων τηκόμενον, κενούμενόν τε ἔφθινε, βοήθειαν αὐτῷ θεοὶ μηχανῶνται. B τῆς γὰρ ἀνθρωπίνης ξυγγενῆ φύσεως, φύσιν ἄλλαις ἰδέαις καὶ αἰσθήσεσι κεραννύντες, ὥσθ' ἕτερον ζῷον εἶναι, φυτεύουσιν. ἃ νῦν ἥμερα δένδρα καὶ φυτὰ, καὶ σπέρματα φυτευθέντα ὑπὸ γεωργίας τιθασῶς πρὸς ἡμᾶς ἔσχε. πρὶν δ' ἦν μόνα τὰ τῶν ἀγρίων γένη, πρεσβύτερα τῶν ἡμέρων ὄντα. πᾶν γὰρ ὅτι περ ἂν μετάσχῃ τοῦ ζῆν, ζῷον μὲν ἂν ἐν δίκῃ λέγοιτο ὀρθότατα· μετέχει γε μὴν τοῦτο ὃ νῦν λέγομεν, τοῦ τρίτου ψυχῆς εἴδους, C ὃ μεταξὺ φρενῶν ὀμφαλοῦ τε ἱδρῦσθαι λόγος· ᾧ δόξης μὲν λογισμοῦ τε καὶ νοῦ μέτεστι τὸ μηδὲν, αἰσθήσεως δὲ ἡδείας καὶ ἀλγεινῆς, μετ' ἐπιθυμιῶν. πάσχον γὰρ διατελεῖ πάντα· στραφέντι δ' αὐτῷ περὶ αὑτὸ, τὴν μὲν ἔξωθεν ἀπωσαμένῳ κίνησιν, τῇ δὲ οἰκείᾳ χρησαμένῳ, τῶν αὐτοῦ τι λογίσασθαι κατιδόντι φύσιν, οὐ παραδέδωκεν ἡ γένεσις. διὸ δὴ ζῇ μὲν, ἔστι δὲ οὐχ ἕτερον ζῴου. μόνιμον δὲ κατερριζωμένον πέπηγε, διὰ τὸ τῆς ὑφ' ἑαυτοῦ κινήσεως ἐστερῆσθαι.

PLATO II.

De nutritione, & facultate nutrice; ac tres eſſe animæ facultates ſedibus, functionibus, pugna, & ope distinctas.

QVoniam autem omnia mortalis animalis membra, & partes connata erant, ipſúmque in igne, & ſpiritu vitam habere ex neceſſitate contingebat, atque ob hæc ab iis liquatum vacuatúmque deficeret, præſidium huic Dij machinantur. Quippe humanæ naturæ, cognatam quandam naturam aliis ideis ac ſenſibus miſcentes, ita vt aliud animal ſit, plantant. Talia ſanè nunc ſunt domeſticæ arbores, & ſtirpes, & ſemina: quæ nunc ab agricultura conſita, mitia erga nos ſeſe habent, quondam verò ſola erant agreſtium genera, domeſticis nimirum antiquiora. Quicquid igitur vitæ eſt particeps, iure ſanè animal rectiſſimè appellari poteſt. Id autem quod nunc dicimus, tertiæ eſt particeps ſpeciei animæ, quam inter phrenas, & vmbilicum locari ſermo eſt; cui nulla prorſus, aut opinio, aut ratio, aut mens ineſt, ſed ſenſus ſuauis, & triſtis cum cupiditatibus coniunctus. Omnia ſiquidem continuè patitur. Quia verò ipſum in ſe ipſo circa ſe ipſum conuertitur, externúmque auerſatur motum, proprio verò vtitur, idcirco non ei conceſſit natura, vt ſuum quicquam, ac peculiare conſideraret. Quamobrem viuit quidem nec eſt ab animali diuerſum: at ſtabile, radicatúmque defixum eſt, propterea quod motu extra ſeipſum facto fuit orbatum.

GALENVS.

PArtes omnia ea appellantur, quæ totum complent, vel in quæ totum diuiditur; priuatim verò membra, animalium partes vocantur. Quum igitur hoc in loco Plato membra partibus oppoſuerit, aliam nobis ſignificati capiendi in vtroque nomine ſuſpicionem iniecit; ita vt quæ propriam habent circumſcriptionem, altero illorum nominum indicarit, quæ verò horum ipſorum ſunt partes, altero, vtro tamen alterutrum, haud dum firmiter aſſeuerare poſſumus; hoc ergo in nominibus & ſignificatis quæſtionem habet, nihil ad rerum ſcientiam conferens. Sed iam nos potiùs videamus, quæ de rebus ipſis diſputat Plato, vbi ait, vitam noſtram in igne & ſpiritu ex neceſſitate eſſe. Nam quum quatuor ſint elementa, ex quibus ſingula, quæ generantur, ortum habent, ignis, terra, aqua, & aër; ex his materialiora quidem, terram & aquam; efficaciora verò præcipuéque in animalibus, ignem & ſpiritum eſſe, ab omnibus ferè conceſſum eſt. Id autem quod ab iis gubernatur corpus, multas non ſolùm vacuationes manifeſtas, ſed & ſenſu ignotas perſpirationes, & effluxiones habere eſt neceſſe. Ob hæc igitur nutrimento indiget, à quo id quod ex eius ſubſtantia digeritur, repleatur; atque huius nutrimenti cauſa Dei ſtirpes fabricarunt, quas etiam ſuperiùs probabili ratione ab ipſo animalia fuiſſe appellatas oſtendimus. Quum enim priùs ſupponatur, animam eſſe principium motus, ſtirpéſque principium motus in ſeipſis habere concedatur, animatæ illæ meritò nominabuntur. Animatum verò corpus ab omnibus vocatur animal. Quòd ſi etiam Ariſtoteles velit corpus ipſum, non ob id ſolùm, quoniam animatum ſit meritò appellari animal, ſed ſibi opus eſſe vt ſenſibile addatur, ne hoc certè etiam ipſo ſtirpes deſtituuntur. Oſtenſum enim à nobis eſt in commentariis de ſubſtantia facultatum naturalium ſtirpes facultatem eam poſſidere, qua tum familiares ſubſtantias, à quibus nutriuntur, tum alienas, à quibus læduntur, agnoſcunt; ideóque familiares quidem attrahere, alienas verò auertere, atque propulſare. Ob id ergo, & ipſe Plato ſtirpes peculiaris generis ſenſus participes eſſe dixit, nam & familiare & alienum agnoſcunt. Hæc igitur in Platonis orationem ſatis abundè breuibus à me dicta ſunt. Supereſt autem, vt eorum mentionem faciamus, qui vnam aſſerunt eſſe animæ noſtræ ſubſtantiam, quæ tres facultates, rationalem, iraſcibilem, & concupiſcibilem habeat; quum & ipſe etiam Plato, tum ſæpè aliàs

vt

(vt oſtenſum eſt)tum nihilo ſecius, io præſeoti quoq; oratione ſpeciē animæ ipſam concupiſcibilē eſſe dixerit, quæ haud aliam quidem in ſtirpibus, aliam vero in nobis, ſed eandem oaturam habeat; atque in iecore ſedem obtinere, non in eodem profectò loco vbi iraſcibilis, & rationalis habitant: quod tamen rationi cooſentaneum erat, ſi vnius ſubſtantiæ, tres illę eſſent facultates, quemadmodum illi aſſerunt, qui cor eiuſmodi eſſe ſupponunt. Iure enim illi vnam ſtatuentes ſubſtantiam aoimæ, tres ipſius eſſe maximè generales facultates dicunt. Plato vero non eandem eſſe rationalis partis animæ ſubſtaotiam, quæ eſt ipſius iraſcibilis, & concupiſcibilis, ſed inter ſeſe diuerſas aſſerit; ac ſæpiùs quidem rationalem cum iraſcibili pugnare, oonnunquam verò iraſcibilem rationali aduerſus concupiſcibilem in corpore habitantem opitulari. Ipſe igitur totius noſtræ animæ ſimilitudinem, atque imaginem ad fabuloſa animalia reduxit; qualem ſanè eſſe Chymæræ, Scyllæ, Cerberíque imaginem poetæ fingunt. Nullum enim aliud, ex iis quæ in modo nunc ſunt, inuenit, cui magis propriè, magíſque accommodatè animam noſtram aſſimilaret. Haud abſimilis quoque, quæ ad aurigam, equóſque fit comparatio, eſt; ab ea tamen quam in nono de Republica libro tradit, ſuperatur, in quam animam noſtram compoſitis animalibus, qualis eſſe Chymæra fabulatur, aſſimilari dixit. Superiùs autem eius verba, vbi hæc ipſa narrat, appoſui. Maledicant igitur vt ſui moris eſt, ridentes ſimul, ac ſcurrantes, detrahentéſque ſermonī noſtro, quaſi nos nugemur, ſi tres, quas demonſtrauimus, dicamus eſſe animas. Atque in cerebro quidem neruorum, voluntariorúmque motuum, ac quioque præterea ſenſuum, principium eſſe; in iecore, ſanguinis, & venarum, nutriendique corpus, ac familiarem ſibi ſubſtantiam agnoſcendi; in corde, arteriarum, & innati caloris, pulſúſque, ac iræ. Plato verò hæc ipſa principia, ſpecies animarum appellat, non vnius ſubſtantiæ facultates duntaxat. Itaque quum diuerſæ ſint earum ſubſtantiæ, ac ſingularum in ſingulis prædictis viſceribus ſit habitatio, ei qui facultates tres oos habere vult, principia non animas appellare liceat. Nequaquam enim medicinæ, vel philoſophiæ officiemus, ſi animal à tribus principiis gubernari dixerimus, quorum alterum in cerebro, in corde alterum, tertium io iecore, ſedem obtineat. Sed de his ſatis. Quod verò in huius orationis fine ſcripſit, cooſideremus, quonam pacto de ſtirpibus, & de tertia animæ ſpecie dictum ſit. *Quia verò ipſa in ſe ipſa circa ſeipſam verſa fuit, externúmque repudiauit motum, proprio verò eſt vſa, idcirco eam huic naturam generatio non tribuit, vt perſpiciendo ſuorum aliquid conſideret.* Videtur enim mox cootraria huic dicere, vbi ait, ſtabilem, radicatámque defixam eſſe, propterea quòd motu extra ſe ipſam facto, priuata fuerit. Verùm in priori oratione de proprio ipſius motu intelligendum eſt, quemadmodum etiam re vera eſt, in quo ex pauciſſimo ſemine incipiens, tum ſurſum in aërem eleuatur, tum deorſum radices protendit, atque ex terra nutrimentum trahit, ipſúmque ad extrema vſque germina aſportat, omniúmque particularum incrementum longiſſimè protrahit; ſed eo motu immobilem eſſe, qui ab aliquibus μεταβατικὸς tranſitiuus appellatur; qui dum nos ſitum permutamus, & ex alio loco in alium cedimus, fit. Nam ſecundum hunc motum ipſam ſtabilem radicatámque eſſe dixit. Atque hanc ego certè explanationem feci, Atticorum oimirum exemplarium editionem ſecutus. Nam quum in aliis codicibus ſcriptum compererim, διὰ τὸ τῆς ἐξ αὐτοῦ κινήσεως, id eſt, propterea quòd motu à ſe ipſa facto, deeſſe ω elementum exiſtimaui; atque hoc modo Platonem ſcripſiſſe, διὰ τὸ τῆς ἔξω ἑαυτοῦ κινήσεως, id eſt, propterea quòd motu extra ſe ipſam facto, vt tranſgreſſorium duntaxat motum ſtirpibus denegauerit.

PLATO III.

Stirpes ad hominis nutritionem eſſe factas.

QVū igitur meliores illi, hæc omnia genera inſeuiſſent iis, quæ nobis ſūt inferiora: cibū in corpus noſtrum deduxerunt, ſecantes veluti in hortis riuulos, vt tanquā latice manante rigaretur.

ΠΛΑΤΩ Γ.

Τὰ φυτὰ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων θρέψιν γεγονέναι.

Ταῦτα δὴ τὰ γένη φυτεύσαντες οἱ κρείττους τοῖς ἥττοσιν ἡμῖν, τροφὴν τῷ σώματι ἡμῶν διωχέτευσαν, τέμνοντες οἷον ἐν κήποις ὀχετούς, ἵν' ὥσπερ ἐκ νάματος ἐπιόντος ἄρδοιτο.

GALENVS.

STirpes ait à Deis factas fuiſſe nutriendi corporis noſtri cauſa; earum nimirùm fructibus, ac partibus in noſtrum ventriculum deuoratis, ac deinde in minutas portiones confractis, vt poſtea per venas ſimili diſtribuerentur modo, quo per riuos hortorum fit; per ipſos etenim riuos aqua fertur, atque ad propinquas in hortis partes diſtribuitur, tantúmque interualli hortorum cultores inter riuos faciunt, vt per id totum aqua, quæ per diſtributionem intermedios locos ex riuis irrigatura eſt, meare valeat.

PLATO IV.

De venis ac arterijs maioribus.

AC primùm quidem riuos occultos ad cutis ac carnis coalitum, duas venas, dorſales diuiſerunt, ſicut geminum erat corpus, in dextris nimirum, & ſiniſtris.

ΠΛΑΤΩ Δ.

Περὶ φλεβῶν τε καὶ μειζόνων ἀρτηριῶν.

Καὶ πρῶτον μὲν ὀχετοὺς κρυφαίους ὑπὸ τὴν σύμφυσιν τοῦ δέρματος καὶ τῆς σαρκὸς δύο φλέβας ἔτεμον νωτιαίας, δίδυμον ὡς τὸ σῶμα ἐτύγχανεν δεξιοῖς τε καὶ ἀριστεροῖς ὄν.

GALENVS.

AB hortorum exemplo riuorum appellationem ad venas tranſtulit. Maximarum autem venarum meminit, à quibus omnes, quæ in toto exiſtunt corpore, oriuntur: atque ipſas dorſales appellauit, quòd per totum dorſum ab internis nimirum ipſius regionibus extendantur. Vera igitur loquitur, quum vaſa quæ in dorſo ſunt, venas appellat, quandoquidem ita etiam ab antiquis (vt ſuperius dictum eſt) arteriæ vocabantur: haud vera autem dicit, quum duas idcirco eſſe venas, ait, propterea quòd geminum ſit corpus. Neque enim eiuſdem ſpeciei ſunt dorſi vaſa, quum alterum tenuem, ac pulſu priuatam habeat tunicam; alterum pulſantem, venæque craſſitudine quintuplam, vel ſextuplam, quam peculiariter arteriam vocamus. Neque etiam ex iis, alterum in dextris, alterum in ſiniſtris eſt partibus, ſed ambo in media ſpina ſunt: ab vtraque verò horum regione neruus vnus, alter in dextris, alter in ſiniſtris eſt.

ΠΛΑΤΩΝ Ε'.

Διὰ τί αἱ μεγάλαι φλέβες τῇ ῥάχει τοῦ νώτου ἐπίκεινται.

ΤΑύτας δὲ καθεῖσαν παρὰ τὴν ῥάχιν καὶ τὸν γόνιμον μεταξὺ λαβόντες μυελὸν, ἵνα οὗτός τε, ὅ,τι μάλιστα θάλλοι, καὶ ἐπὶ τἆλλα εὔρους ἐντεῦθεν, ἅτ' ἐπὶ κάταντες, ἡ ἐπίχυσις γιγνομένη, παρέχῃ τὴν ὑδρείαν ὁμαλήν.

PLATO V.

Cur venæ magnæ ſpinæ dorſi incumbant.

HAs autem ad ſpinã demiſerunt, genitalémque medullam mediam comprehenderunt, vt & hæc quammaximè pulluler, & bene fluens hinc ad alia quaſi ad decliue effuſio facta, irrigationem æquabilem præbeat.

GALENVS.

GEnitalem medullam, dorſalem intelligit, quum & hæc vetus ſit opinio, ita vt Hippocrates quoque eiuſdem particeps fuiſſe videatur, cenſuiſſéque à dorſali medulla ſemen ad maris pudendum deſcendere. Pullulare verò medullam dixit, ob ſanguineorum vaſorum communicationem, quòd ſcilicet ab ipſis nutriatur. Atque ad alias corporis partes hinc ait æquabilem fieri effuſionem, tanquam ſanè ex magnis riuis in exiguos diſtributio fiat. Illud autem, quaſi ad decliue, non admodum rectè dictum eſt· quippe ſublimiores partes, quæ circa collum, & caput ſunt, per venas nutriuntur. In iis igitur ſpinæ partibus, quæ infra ſeptum tranſuerſum ſunt, tum vena caua, tum maxima arteria, ſuper vertebras incumbit, quouſque ad eiuſdem ſpinæ finem in crura ſciſſio facta fuerit; in eis verò partibus, quæ ſupra ſeptum ſunt, arteria quidem longiſſimè ſuper vertebras exporrigitur; ipſi verò vena parua adiacet, eas duntaxat infernas thoracis partes, quæ in octo nothis coſtis habentur, nutriens. Reliqua autem tota ſpinæ pars ſuperior, in qua, tum quatuor primæ thoracis vertebræ, tum ſupra has etiam ad caput vſque vniuerſæ colli vertebræ ſitæ ſunt, nec arteriam, nec venam ſibi incumbentem habet Sed nil (vt dixi) mirum eſt ea, quæ ex anatome conſpiciuntur ignoraſſe Platonem, quemadmodum etiam Homerum, qui ita cecinit.

—— Totam venam abſcidit enſe,
Perpetuò quæ ad ceruicem per dorſa recurrit.

ΠΛΑΤΩΝ ϛ'.

Περὶ τῆς τῶν φλεβῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναβάσεώς τε, καὶ τοῦ εἰς τὰ κάτω ὀχετεύματος.

ΜΕτὰ δὲ ταῦτα σχίσαντες περὶ τὴν κεφαλὴν τὰς φλέβας, καὶ δι' ἀλλήλων ἐναντίας πλέξαντες, διεῖσαν, τὰς μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ τοῦ σώματος, τὰς δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ κλίναντες· ὅπως δεσμὸς ἅμα τῇ κεφαλῇ πρὸς τὸ σῶμα εἴη μετὰ τοῦ δέρματος, ἐπειδὴ νεύροις οὐκ ἦν κύκλῳ κατὰ κορυφὴν διειλημμένη· καὶ δὴ τὸ τῶν αἰσθήσεων πάθος ἵν' ἀφ' ἑκατέρων τῶν μερῶν εἰς ἅπαν τὸ σῶμα ᾖ διαδιδόμενον.

PLATO VI.

De venarum ad caput aſcenſu, ac diuaricatione in inferiora.

POſt hæc verò quũ ad caput venas diſſecuiſſent, ac inuicẽ aduerſas implicuiſſẽt, has quidẽ à dextris ad ſiniſtra, illas verò à ſiniſtris ad dextra corporis inclinãdo, tranſmiſerunt, vt capiti ad reliquũ corpus vnà cũ cute vinculũ foret, quandoquidẽ caput ſecundũ verticẽ à neruis in orbem nõ cõprehendebatur; atq; etiã vt ſenſuum affectio, ab vtriſq; partibus in totum corpus diſtribueretur.

GALENVS.

* * opinati ſunt nonnulli venas partim ex ſiniſtris ad dextra, partim ex dextris ad ſiniſtra, pertranſire. Qui verò diligentiùs diſſecant, extrema ipſarum ſibi mutuò vniri aſſerunt; quod & in aliis etiam corporis partibus fit. Vinculum autem capitis, earum eſſe vnitionem exiſtimat, vera nimirum ipſius vincula ignorans, maxima quidem, quæ in futuris ſunt; exigua verò, tum membranam pericranion, id eſt quæ circa caluariam eſt, tum ipſam cutim; quæ adeo omni alia corporis cute craſſior eſt, vt in interna ipſius parte

quædam

quædam carni ſimilis ſubſtantia tenuis exporrigi, circáque caluariam conſtriogi videatur. Neruum verò in capite nullum eſſe ait, tum quia nec voluntarios, nec copulatiuos, in capite eſſe ſciat: tum etiam quia venarum cum neruis mutuam fieri complicatiooem ignoret. Quum verò dicit, vt ſenſuum affectio in totum corpus distribuetetur; hoc etiam in loco haud intelligit ſenſus per neruos fieri; quod ſanè etiam oonnulli (vt diximus) ex antiquis medicis ignorarunt.

PLATO VII.

De aquaductu ſanguinis.

HInc iam aquæductum eiuſmodi quodam modo præparauerunt, quod faciliùs perſpiciemus, ſi hoc prius inter nos conceſſum fuerit, omnia quæ ex minutioribus conſtituta ſunt, continere maiora, quæ verò ex maioribus, minora non poſſe. Ignem autem præ omnibus generibus, minutiſsimis conſtare partibus; vnde per aquam, & terram, & aërem, & quæ ex eis conſtituuntur, permeat, ipſéque à nullo contineri poteſt. Idem de noſtro ventriculo cogitandum, qui eſculenea, & poculenta cùm in ipſum ingeſta fuerint, continet: ſpiritum verò, & ignem, qui longè tenuiorum ſunt partium, quàm ſit eius conſtitutio, continere haud poteſt.

ΠΛΑΤΩΝ Ζ'.

Περὶ τῆς τοῦ αἵματος ὑδραγωγίας.

ΤΟ δὲ ἐντεῦθεν ἤδη τὴν ὑδραγωγίαν προσεσκευάσθη τρόπῳ τινὶ τοιῷδε, ὃν κατοψόμεθα ῥᾷον, προδιομολογησάμενοι τὸ τοιόνδε, ὅτι πάντα ὅσα ἐξ ἐλαττόνων συνίσταται, στέγει τὰ μείζω. τὰ δὲ ἐκ μειζόνων, τὰ σμικρότερα οὐ δύναται. πῦρ δὲ πάντων γενῶν σμικρομερέστατον. ὅθεν δι' ὕδατος καὶ γῆς, ἀέρος τε, καὶ ὅσα ἐκ τούτων συνίσταται, διαχωρεῖ καὶ στέγειν οὐδὲν αὐτὸ δύναται. ταὐτὸ δὴ καὶ περὶ τῆς παρ' ἡμῖν κοιλίας διανοητέον. ὅτι σιτία μὲν καὶ ποτὰ ὅταν εἰς αὐτὴν ἐμπέσῃ, στέγει· πνεῦμα δὲ καὶ πῦρ, μικρομερέστερα ὄντα τῆς αὐτῆς ξυστάσεως, οὐ δύναται.

GALENVS.

AQuæductum ſanguinis lationem per venas, nomine à prędicta ſimilitudine ad riuum tranſlato appellauit. Nunc verò aquæductum fieri ait, ſpiritu vnà cum calore per ventrẽ exeunte, ac deinde ſecum coocifas nutrimenti particulas aſportante. Caput porrò orationis breuiter ſimul, ac clarè mihi dictum eſt. Quæ verò deinceps dicuntur intellectu dictúque difficilia ſunt. Obídque poſtquam eorum explanatiooem in ſingulis dictionibus fecero, in voumdeinde compeodium omnia colligam.

PLATO VIII.

De diſtributione chyli à ventriculo ad venas.

HIs igitur Deus ad irrigationem à ventre ad venas traducendam abuſus fuit.

ΠΛΑΤΩΝ Η'.

Περὶ τῆς τοῦ χυλοῦ ἐκ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὰς φλέβας διανομῆς.

ΤΟύτοις οὖν κατεχρήσατο ὁ Θεὸς εἰς τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὰς φλέβας ὑδρείαν.

GALENVS.

HIs ioquit præmemoratis ſpiritu, & igne. Ignem enim oominat calorem, qui eſt in corpore, appellationem ab elemento ipſum generante transferens; omne enim calidum per ignis exuperaotiam tale euadit.

PLATO IX.

De piſcatorum naſsis.

QVi rete ex aëre, & igne, cuiuſmodi naſſæ ſunt, contexuit.

ΠΛΑΤΩΝ Θ'.

Περὶ κύρτων τῶν ἁλιέων.

ΠΛέγμα ἐξ ἀέρος καὶ πυρὸς οἷοι κύρτοι, ξυνυφηνάμενος.

GALENVS.

PIſcatorum oaſſas intelligit, quas niſi quis priùs conſpexerit, ea quæ dicentur, mente conſequi non poterit; explicatu difficilia quum ſint, ita vt ab iis etiam, qui naſſas inſpexere, vix intelligi poſſiot. Si quis maritimum domicilium habet, inſpicere prius cooetur piſcatorum oaſſas. Si verò in locis ſolitatiis montuoſiſque habitet, at ſaltem calathos omninò vidit. Vbi igitur hos in baſi quidem haud eſſe perforatos, ſupernum verò oſculum reſeratum habere excogitarit, animum ſic deinde dicendis adhibeat.

PLATO X.

De naſſæ ſpeculatione.

QVæ duplices ad introitum naſſulas habeant.

ΠΛΑΤΩΝ Ι'.

Περὶ θεωρίας τοῦ κύρτου.

Διπλᾶ κατὰ τὴν εἴσοδον ἐγκύρτια ἔχοντα.

GALENVS.

EXcogitata abs te piſcatorum naſſa, quod certè eſt rete ſimplex, in ipſa quoque alteram naſſam excogitato, magnæ quidem aſſimilem, paruam tamen contineri· quod porrò eſt rete ex funibus confectum (quemadmodum etiam totum rete fit) à baſi magnæ naſſæ exporrectum, cuius ſaoè retis baſis quidem illi communis exiſtat, oſculum verò oon ad æqualem cum contioenti naſſa altitudinem aſcendat, ſed multò deſinat inferius. Profectò ſi ſimplicem naſſulam animo excogitaris, iam faciliùs duplicem cootemplari poteris; qualis enim eſt ea, quam explicui, talem, & aliam in magna naſſa contentam ſupponas. Qúmque hac mento conceperis, excogita deinde ab vtraque naſſula plexum queodam oblongum, ad oſculum vſque magnæ naſſæ extendi; ita vt piſcibus in magnam oaſſam introitus bipartitò ſit ſciſſus, cum hi per vnum, alij per alterum ingrediantur. Ita enim eueniet, vt quamuis à ſeipſis mutuò diſgregati ſint piſces, in voa tameo magna naſſa contineri dicantur: quemadmodum ſanè, & alio modo, non in vna, quòd paruæ ſint naſſæ, quas ἐγκύρτια, naſſulas, appellauit.

ΠΛΑΤΩΝ ΙΑ'.

Τοῦ κύρτου μετὰ τῶν τῆς ἀναπνοῆς τε, καὶ τῆς διαπνοῆς, καὶ τῆς καταπόσεως ὀργάνων παραβολή.

ΩΝ θάτερον πάλιν διέπλεξε δίκρουν.

PLATO XI.

Naſſa cum organis reſpirationis, tranſpirationis, & deglutitionis comparatio.

QVarum alterum rurſus bicornum pertexnit.

GALENVS.

QVarum inquit naſſularum alteram bicornem pertexuit. Communi autem vſu à Græcis lignum bicorne, δίκρουν nominatur, quod duo habeat cornua; Plato verò nunc appellationem ad alterius naſſulæ oſculum tranſtulit, vt & ſecundum hoc ipſum eam duplicem animo contemplemur. Obſcuritatem verò attulit, quum hoc haud neceſſariò, in hac ſermonis parte interpoſuerit: clarior enim foret interpretatio, ſi nos diceremus, quemadmodum duas naſſulas oratione deſcripſit, ita & oſculum in ſuperiotem extremitatem magnæ naſſæ terminari. Vult eoim, vt oos excogitemus cutim, quæ extrinſecus vniuerſo corpori circumiecta eſt, externæ circunſcriptioni magnæ naſſæ comparari: quæ verò veluti naſſulæ vacuæ in ipſa continentur, eis, quæ intra cutim habentur regionibus, ei inquam quæ ſecundum ventrem, & ei quæ ſecundum thoracem eſt, aſſimilari. Duæ enim ex iis veluti tibiæ, ad oris capacitatem aſcendunt. Mihi verò in præſenti, clarioris ſermonis cauſa, excogitato nequaquam in corpore linguam contineri. Ita enim, quæ in internam oris capacitatem aſcendunt tibiæ, erunt tum ſtomachus ſeu gula ex ventre: tum aſpera vocata arteria perueniens ad pulmonem, in ea locatum cauitate, quæ alteri naſſulæ ſimilitudine reſpoodet. Per hoc igitur oſculum reſpiratio fit ingrediente, & egrediente ſpiritu; per alterum verò comeſta, & bibita in ventriculum feruntur. Plurima igitur vtrarumque materiarum portio hoc pacto per os in corpus intrat. Paucam verò portionem per vtrumque oſculum, tum ſpiritus nimirum in ventrem, tum potionis in aſperam arteriao pulmonémque ſimul ingredi vult. Quum ipſe ergo (vt diximus) interpoſuerit alteram naſſularum bicornem eſſe, obſcurum ſermonem, cuique etiam ſimul contradici poſſit, efficit. Reſpiratiooem enim aſperæ arteriæ bicornem eſſe dixit. Hoc autem dixit, propterea, quòd reſpiratio nobis per nares, & os fit, manducatio verò, & potio, per os ſolum. Quo in loco accuſandi cupidos contradicturos dico. Neque enim alterius duntaxat naſſulæ eſſe dicent duo illa extrema, tum quod per os peruenit; quandoquidem os, alterius etiam naſſulæ, quæ ad ventrem eſt, communis eſt terminus. Poſtquam ergo iam mente conceptum eſt, quæoam in noſtro corpore magnæ naſſæ, & quæ naſſulis aſſimilari velit, ad alia deinceps eius verba accedendum eſt.

ΠΛΑΤΩΝ ΙΒ'.

Τὴν τῶν φλεβῶν τε, καὶ τῶν ἀρτηριῶν παραβολὴν τῆς τῶν κύρτων ἑτέραν εἶναι.

ΚΑὶ ἀπὸ τῶν ἐγκυρτίων δὴ διετείνατο οἷον σχοίνους κύκλῳ διὰ παντὸς πρὸς τὰ ἔσχατα τοῦ πλέγματος.

PLATO XII.

Venarum & arteriarum comparationem cum naſſulis eſſe diſsimilem.

ET ſanè à naſſulis veluti funes circulo per totum corpus ad retis extrema extendit.

GALENVS.

NOn amplius in piſcatotum naſſis reperitur, quod huic proportione reſpondeat: neque enim io naſſulis ad cootineotis circuli rete funis vllus peruenit, quum tota illa iotetcapedo vacua ſit: in oobis autem ex ventre, & ex pulmone in totum corpus ad extremos vſque fines foràs pertingunt venæ, & arteriæ, quas funibus, qui à naſſulis ad oaſſam extenduntur, aſſimilat.

ΠΛΑΤΩΝ ΙΓ'.

Τὴν τῆς παραβολῆς ἀνομοιότητά τε καὶ τὴν ἀσάφειαν ἐξηγεῖται.

ΤΑ μὲν οὖν ἔνδον ἐκ πυρὸς συνεστήσατο τοῦ πλοκάνου ἅπαντα· τὰ δ' ἐγκύρτια, καὶ τὸ κύτος, ἀεροειδῆ.

PLATO XIII.

Diſsimilitudinem comparationis & obſcuritatem explicat.

INteriora igitur ipſius tricæ omnia ex igne, naſſulas autem, & receptaculum aëri ſimilia conſtituit.

GALENVS.

GALENVS.

TRicam, πλόκανον hoc loco intelligit totum id, quod naſſæ adſimile eſt, quandoquidem & intra ipſam etiam naſſulæ ſunt. Vult autem regionem ab his contentam aëri magis, quàm igni ſimilem eſſe: atq; ideo ſermoni de tota trica habito adiecit, naſſulas, & receptaculum aëri ſimilia eſſe. Naſſulæ igitur tales manifeſtò ſunt: vacua enim regio ſolum aërem continens, in thorace apparet. Receptaculum verò cur aëri ſimile dictum fuerit, non item manifeſtum eſt. Videtur enim κύτος, id eſt receptaculum, tanquam totum corpus, de quo ſermo habeatur, ſignificare; hoc autem cum ſuperioribus pugnare videtur. Siquidem totum naſſæ receptaculum, tum à naſſulis repletur, tum ab eo etiam vniuerſo quodcunque ab his in exteriorem naſſæ circunſcriptionem peruenit: quò * quoſdam veluti funes extenſos à nobis excogitandos eſſe inquirat, quos arterias venáſque eſſe diximus. Relinquitur ergo ſanè, vt prædictum naſſæ receptaculum, extrinſecum ipſius rete eſſe excogitemus; hoc enim eſt, quod totam naſſæ ſubſtantiam conſtituit. Quemadmodum igitur, quod inter naſſam, & naſſulas erat, ab igne exuperari mente concipiebamus: ita etiam excogitari eſt neceſſe extrinſecum ipſius finem ab aëre exuperari, quod ſanè eſt tricæ receptaculum: hoc autem in nobis vtique ſit cutis, frigida exiſtens, vt ea, quæ continentur * huic ambienti aëri continua. Ac mihi ſanè videtur velle Plato circunſtantem aërem, qui tricæ contiguus eſt, portionem quandam naſſæ eſſe: in hócque præcipuè eius ſermo obſcuritatem habuiſſe videtur. Si enim hoc ſupponatur, omnia ſibi mutuò in ſequenti conſentient oratione, ad quam accedere iam tempus eſt.

PLATO XIV.

Explicationis progreſſus.

CVmque hæc aſſumpſiſſet, animali formato, hunc in modum circumpoſuit.

ΠΛΑΤΩΝ ΙΔ'.

Ἐπίβασις τῆς ἐξηγήσεως.

ΚΑὶ λαβὼν αὐτὰ περιέστησεν ἐν τῷ πλασθέντι ζώῳ, τρόπῳ τοιῷδε.

GALENVS.

PRædicta ab ipſo trica re vera quidem, ac per ſe ipſam non eſt: eius autem intelligentia per ſeipſam ſumpta, ita poſtea animali accommodanda eſt.

PLATO XV.

Ductus aëris & excrementorum.

ALteram quidem naſſularum in os traiecit; ſed quum & hæc ipſa duplex ſit, hanc per arterias in pulmonem, illam ab arterijs in ventrem demiſit. Alteram verò partitus, vtramque ipſius partem per narium canales communem emiſit; vt quando non per os iret altera, per hanc omnes eius excretiones complerentur. Reliquum verò receptaculum naſſæ circa corpus, quodcunque concauum in nobis eſt, circumplantauit.

ΠΛΑΤΩΝ ΙΕ'.

Ὀχετὸς τοῦ ἀέρος καὶ τῶν περιττωμάτων.

ΤΟ μὲν τῶν ἐγκυρτίων, εἰς τὸ στόμα μεθῆκε· διπλοῦ δὲ ὄντος αὐτοῦ, κατὰ μὲν τὰς ἀρτηρίας εἰς τὸν πνεύμονα καθῆκε θάτερον, τὸ δ' εἰς τὴν κοιλίαν, παρὰ τὰς ἀρτηρίας· τὸ δ' ἕτερον, σχίσας τὸ μέρος ἑκάτερον, κατὰ τοὺς ὀχετοὺς τῆς ῥινὸς ἀφῆκε κοινόν. ὥσθ' ὅτε μὴ κατὰ στόμα ἴοι θάτερον, ἐκ τούτου πάντα καὶ τὰ ἐκείνου ῥεύματα ἀναπληροῦσθαι. τὸ δ' ἄλλο κύτος τοῦ κύρτου, περὶ τὸ σῶμα ὅσον κοῖλον ἡμῶν περιέφυσε.

GALENVS.

NOn hoc dicit, quòd alteram naſſularum in os demiſit; nam deinceps vtique dixiſſet, alteram verò in hanc corporis partem demiſit; ſed ad tricam referens dixit, vt tota eius oratio talis, vt dixi, ſit. Tres cum ſint tricæ, vna quidem, quæ magna naſſa eſt: duæ verò reliquæ, quæ veluti naſſulæ ſunt; naſſularum quidem tricam in os traiecit; ſed, quum & hæc duplex ſit, per arterias quidem alteram ipſarum in pulmonem, ab arteriis verò alteram in ventrem demiſit. Quum verò hæ ipſæ naſſulæ duæ (vt dictum eſt) ſint, alteram, quam ſanè etiam priùs bicornem eſſe dixit, partitus, vtramque ipſius partem bipartitò per canales narium communem emiſit. Cur igitur communem ipſam dixerit, ipſe mox declarat inquiens: vt quando non per os eat altera, ex hac omnia etiam illius, fluxu repleantur. Nam reſpirationis naſſula bicornis facta, duas ſpiritus vias habuit, vnam per os, alteram per nares, quæ ſanè, cùm fluxionis introitus, qui per os fit, aliquo modo quieuerit, illius vicem ſuppleat. Hæc cùm de naſſulis dixiſſet Plato, mox dicenda ſubiungit. Vocat autem ipſas radios, ἀκτῖνας ab exuperante ſubſtantia ignis.

ΠΛΑΤΩΝ Ιϛʹ.

Περὶ ἀναπνοῆς.

ΚΑὶ πᾶν δὴ τοῦτο, τοτὲ μὲν εἰς τὰ ἐγκύρτια ξυῤῥεῖν μαλακῶς, ἅτε ἀέρα ὄντα, ἐποίησε. τοτὲ δ᾽ ἀναῤῥεῖν μὲν τὰ ἐγκύρτια, τὸ δὲ πλέγμα, ὡς ὄντος τοῦ σώματος μανοῦ, δύεσθαι εἴσω δι᾽ αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἔξω. τὰς δ᾽ ἐντὸς τοῦ πυρὸς ἀκτῖνας διαδεδεμένας ἀκολουθεῖν, ἐφ᾽ ἑκάτερα ἰόντος τοῦ ἀέρος. καὶ τοῦτο, ἕωσπερ ἂν ξυνεστήκῃ τὸ θνητὸν ζῶον, μὴ διαπαύεσθαι γιγνόμενον. τούτῳ δὲ δὴ τῷ γένει τὸν τὰς ἐπωνυμίας θέμενον, ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν λέγομεν θέσθαι τοὔνομα. πᾶν δὲ δὴ τό, τ᾽ ἔργον καὶ τὸ πάθος τοῦθ᾽ ἡμῶν τῷ σώματι γέγονεν ἀρδομένῳ καὶ ἀναψυχομένῳ τρέφεσθαι καὶ ζῆν. ὁπόταν γὰρ εἴσω καὶ ἔξω, τῆς ἀναπνοῆς ἰούσης, τὸ πῦρ ἐντὸς ξυνημμένον ἕπηται, διαιωρούμενον δὲ ἀεὶ, διὰ τῆς κοιλίας εἰσελθὸν τὰ σιτία καὶ ποτὰ λάβοι, τήκει δή· καὶ κατὰ σμικρὰ διαιροῦν, διὰ τῶν ἐξόδων, ᾗπερ πορεύεται, διάγον, οἷον ἐκ κρήνης ἐπ᾽ ὀχετοὺς ἐπὶ τὰς φλέβας ἀντλοῦν αὐτὰ, ῥεῖν ὥσπερ αὐλῶνος, διὰ τοῦ σώματος, τὰ τῶν φλεβῶν ποιεῖ ῥεύματα.

PLATO XVI.

De reſpiratione.

ET ſanè vniuerſum iſtud, aliàs in naſſulas vt placidè conflueret, nempe quum aër ſit, effecit: aliàs verò à naſſulis quidem ſurſum fluere, per rete verò ipſum, tanquam rarum ſit corpus, tum intrò mergi, tum rurſus extra emergere; internos verò ignis radios extenſos ſubſequi in vtramque partem migrante aëre: Hócque, donec mortale conſiſtit animal fieri nunquam ceſſat. Huic ſanè generi reſpirationem, & expirationem, nomen ab eo, qui cognomina poſuit, fuiſſe poſitum dicimus. Omne autem, hoc opus, omniſque noſtra hac affectio, corpori, quod irrigatur, & refrigeratur, nutrimentum, & vita exiſtit. Quando enim intrò foráſque reſpiratione eunte internus ignis connexus ſequitur; aſsiduè verò diuiſus, ventrem ingreſſus, eſculenta poculentáque offendit, ea certè liquefacit; ac in minutas particulas diuidens, per exitus, per quos ipſe proficiſcitur, traducens veluti ex fonte in riuos, ideſt venas, ipſa hauriens, fluere per corpus tanquam per canalem, venarum fluenta facit.

GALENVS.

QVum in memoriam nobis ſuggeſſiſſet totam quidem iſtius corporis naſſam ad ipſam cutim, quæ extrinſeco aëri contioua eſt, terminari, vult, vt nos excogitemus ipſam in ſe ipſam veluti naſſulas duas, aëris regiones, alteram in ventriculo, alteram in thorace habere: totum verò id, quod inter has medium eſt, quod ſanè eſt corpus, extenſos ignis radios obtinere; quos, rationi conſentaneum eſt, vt nos excogitemus per arterias, & venas extendi; & has ipſas eſſe vias lationis ad vtraque tum ab interiori ad exterius, tum rurſus ab exteriori ad interius. Duas enim eſſe motiones ſibi mutuò contrarias toti ipſi tricæ ait, aliquando quidem à naſſulis ad ambientem vſque aërem, aliquando verò ab ipſo aëre ad naſſulas latione facta. Quonam verò pacto motiones iſtæ fiant, & quid cauſæ ſit, cur nunquam quamdiu corpus viuit, ceſſent, in ſequentibus dicet. Verùm in præſentia totum propoſitum ſermonem in ſummam redigens, motionem, quæ ad vtraque fit, duplicem tum reſpirationem, tum diſtributionem nutrimenti, facere ait. Ego ſanè totum id, quod ex inſpiratione, & expiratione componitur, ἀναπνοὴν, reſpirationem, antiquos ferè omnes medicos ſecutus appellaui. Nam quum tres ſint res, vna quidem ipſa, quæ introrſum fit latio, ſecunda quæ extrorſum, & tertia, quæ ex ambabus compoſita eſt, eam quidem ſpiritus lationem quæ introrſum fit, εἰσπνοὴν, inſpirationem, nominant quæ verò extrorſum, ἐκπνοὴν, expirationem; quod autem ex ambobus componitur, ἀναπνοὴν, reſpirationem, appellant Plato verò inſpirationem ipſam, reſpirationem nuncupauit: quam in arteriam, aſperam ſcilicet, & ventrem fieri ait. Sed quum illa, quæ extrorſum fit ſpiritus latio, eam, quæ introrſum, in ea regione, quæ media inter naſſulas, & magnam naſſam ſita eſt, ſuſcipiat, ſecari quidem aſſerit cibos, & potus ſecundum eam, quæ introrſum fit motionem lationémque totius tricæ, ſimul verò in corpus aſportari calore, & ſpiritu confractos. Hoc ſanè eſt, quæ à medicis ἀνάδοσις, diſtributio, appellatur, nutrimento per venas, & per arterias in omnes corporis particulas migrante. Quid autem cauſæ ſit, vt ſpiritus, & calor vltro, citróque ferantur, poſt hæc ipſe declarat.

ΠΛΑΤΩΝ ΙΖʹ.

Διατί καὶ ὅπως γίνηται ἡ ἀναπνοή.

ΠΑλιν δὲ τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἴδωμεν πάθος, αἷς χρώμενον αἰτίαις τοιοῦτον γέγονεν οἷόνπερ τὰ νῦν ἐστιν. ὧδ᾽ οὖν, ἐπεὶ κενὸν οὐδέν ἐστιν εἰς ὃ τῶν φερομένων δύναιτ᾽ ἂν εἰσελθεῖν τι, τὸ δὲ πνεῦμα φέρεται παρ᾽ ἡμῶν ἔξω, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη παντὶ δῆλον, ὡς οὐκ εἰς κενόν, ἀλλὰ τὸ πλησίον ἐκ τῆς ἕδρας ὠθεῖ. τὸ δ᾽ ὠθούμενον ἐξελαύνει τὸ πλησίον

PLATO XVII.

Qua cauſa & quomodo fiat reſpiratio.

SEd rurſus inſpiciamus, quibus cauſis reſpirationis affectio in hunc modum, qualis nunc eſt, facta fuerit, hoc ſanè pacto. Quum vacuum nullum ſit, in quod quippiam ex iis, quæ feruntur, poſsit ingredi, ſpiritus autem è nobis extra feratur, omnibus iam poſthac perſpicuum eſt, eum non in vacuum ferri, ſed proximum ſibi è ſua ſede pellere; idque quod pellitur, proximum etiam ſibi extrudere.

trudere. Atque ſecundum hanc neceſsitatem quicquid in eam ſedem, vnde ſpiritus exijt, circumtruditur, illuc ingrediens ipſámque replens, ſpiritum comitari; totúmque hoc inſtar rotæ, qua circumagatur, fieri, propterea, quòd vacuum nullum eſt. Quare cum pectus pulmóque extra ſpiritum emiſerint, rurſus replentur ab aëre corpus ambiente; qui intrò per raras carnes mergitur, & circumtruditur, rurſus verò aër reuertens, ac per corpus foras exiens, intrò reſpirationem per oris, ac narium tranſitum circumpellit.

ἀεὶ, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην πᾶν περιελαυνόμενον εἰς τὴν ἕδραν, ὅθεν ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα, εἰσιὸν ἐκεῖσε, καὶ ἀναπληροῦν αὐτὴν, ξυνέπεσθαι τῷ πνεύματι. καὶ τοῦτο ἅμα πᾶν οἷον τροχοῦ περιαγομένου γίγνεσθαι, διὰ τὸ κενὸν μηδὲν εἶναι. διὸ δὴ τὸ τῶν στηθῶν καὶ τὸ τοῦ πνεύμονος ἔξω μεθιὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος, εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκῶν δυομένου καὶ περιελαυνομένου, γίγνεται πλῆρες. αὖθις δὲ ἀποτρεπόμενος ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν, εἴσω τὴν ἀναπνοὴν περιωθεῖ κατὰ τὴν τοῦ στόματος, καὶ τὴν τῶν μυκτήρων δίοδον.

GALENVS.

NEc in hac oratione Plato primam reſpirationis cauſam attulit: quandoquidem, poſtquam hanc abſoluit, aliam deinceps ſubſequentem inchoat, in hunc ſanè modum. Cauſa verò principij horum hæc ſtatuenda eſt, &c. Quid igitur eſt id, quod in præſenti oratione dixit? Ipſum profectò dogma circumpulſionis, quæ græcè περίωσις nominatur, per quam vult reſpirationem perſpirationémque fieri. Ita autem nos appellamus, reſpirationem quidem, ſiue ἀναπνοὴν, vt diximus, quod ex inſpiratione & expiratione componitur, quando per os ambo fiunt, perſpirationem verò, ſiue διαπνοὴν, quando per totum corpus. Hæc autem vtraque per circumpulſionem vult fieri, hoc pacto. Cum per os expiramus, accipere ait, vt qui ex naſſulis extra fertur aër, externum aërem per cutim ſolam circumpellat: hic autem ad corporis profundum feratur, locum aëris extra per expirationem migrantis replens. Quum verò rurſus aër in externam lationem, quæ per cutim fit, impetum facit, tunc accidere ait, vt à calore, & ſpiritu circumpulſus rurſus externus aër, per os intra corpus feratur. Quæ ſanè res (vt diximus) inſpiratio magis propriè, quàm reſpiratio, à medicis appellatur. Hanc autem circumpulſionem fieri ait Plato ob vacui neceſſitatem, id eſt, ne vllus locus vacuus euadat, ob idque, cùm aliquid vacuatur, quod continuum eſt, ſequitur, illius locum replens: quod Eraſiſtratus τὴν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίαν, conſecutionem ad id quod vacuatur, nominare ſolet.

PLATO XVIII.

Cauſa finalis reſpirationis deſcribitur.

CAuſa verò principij horum hæc ſtatuenda eſt. Omne animal omninò in ſui ipſius ſanguine veníſq; calorẽ, veluti in ſe ipſo fontem quendam ignis exiſtentẽ, habet, quod ſanè reti naſſæ aſſimilatũ, per mediũ extenſum, totum ex igne contextũ eſt: reliqua verò, quæcunq; extrinſecus ſunt, ex aëre. Calidũ ſanè ſecundum naturam in ſuam regionem foras ad id, quod ſibi cognatũ, migrare eſt faciendum. Quum verò duo ſint exitus, alter per corpus extra, alter per os, ac nares, quando in alterã partem impetum fecerit, id, quod in altera parte eſt, circũpellit; quod verò circumpulſum eſt, in ignem incidens caleſit; quod exit, refrigeratur. Quũ verò mutatur calor, & quæ ad alterum exitum ſunt, calidiora fiunt, rurſus quod illud vergit, calidius multò redditũ, ad ſuam ipſius naturã migrans, id, quod in altera parte eſt, circumpellit; id autẽ eadem patiens eadémq; retribuens ſemper, circulo ita huc illúcq; fluctuans, ab vtríſq; elaboratum, reſpirationis, & expirationis generationem præbet.

ΠΛΑΤΩΝ ΙΗ'.

Οὗ ἕνεκα ἡ ἀναπνοὴ, ἀναγράφεται.

ΤΗν δὲ αἰτίαν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ θετέον τήνδε. πᾶν ζῷον αὑτοῦ πάντως περὶ τὸ αἷμα καὶ τὰς φλέβας θερμότατα ἔχει, οἷον ἐν αὑτῷ πηγήν τινα ἐνοῦσαν πυρός. ὃ δὴ καὶ προσῃκάζομεν τῷ τοῦ κύρτου πλέγματι κατὰ μέσον διατεταμένον ἐκ πυρὸς πεπλέχθαι πᾶν. τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἔξωθεν, ἀέρος. τὸ θερμὸν δὲ κατὰ φύσιν εἰς τὴν αὑτοῦ χώραν ἔξω πρὸς τὸ ξυγγενὲς ὁμολογητέον ἰέναι. δυοῖν δὲ ταῖν διεξόδοιν οὔσαιν, τῆς μὲν, κατὰ τὸ σῶμα ἔξω, τῆς δὲ αὖ κατὰ τὸ στόμα καὶ τὰς ῥῖνας, ὅταν μὲν ἐπὶ θάτερα ὁρμήσῃ, θάτερα περιωθεῖ. τὸ δὲ περιωσθὲν, εἰς τὸ πῦρ ἐμπῖπτον, θερμαίνεσθαι, τὸ δ' ἐξιὸν, ψύχεται. μεταβαλλούσης δὲ τῆς θερμότητος, καὶ τῶν κατὰ τὴν ἑτέραν ἔξοδον θερμοτέρων γιγνομένων, πάλιν ἐκείνῃ ῥέπον αὖ τὸ θερμότερον μᾶλλον, πρὸς τὴν αὑτοῦ φύσιν φερόμενον, περιωθεῖ τὸ κατὰ θάτερα. τὸ δὲ τὰ αὐτὰ πάσχον καὶ τὰ αὐτὰ ἀνταποδιδὸν ἀεὶ, κύκλῳ οὕτω σαλευόμενον, ἔνθα καὶ ἔνθα ἀπειργασμένον ὑπ' ἀμφοτέρων, τὴν ἀναπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν γίγνεσθαι παρέχει.

GALENVS.

APertè nunc indicauit regionem, quæ in profundo eſt, in qua ait eſſe veluti naſſam, quam fontem quendam ignis nominauit. Hunc igitur calorem ſurſum ad id, quod ſibi cognatum eſt, recurrere vult. Si igitur per oris exitum caloris impetus migrare præuertit, calidum tunc internis cauitatibus aëri ſimilibus

incidens, ſimul quidem ſecare, ac frangere ea, quæ in ipſis cauitatibus ſunt, ſimul verò extrinſecum quoque aërem ſecum trahere air: ſicque vſu venire, vt id, quod circumpulſum eſt, in calidum, quem ſanè ignem appellauit, incidens, calefiat, quod verò exit, refrigeretur; túncque rurſus ſequi, vt, quod calefactum eſt, ad ſibi cognatum per externam ſuperficiem recurrat; hócque ſurſus conſequatur is, qui in internis cauitatibus eſt aër, quem mox ſequatur is, qui vſque ad os eſt, quem rurſus externus conſequatur ab exeunte circumpulſus, propterea, quòd nulla ſit vacua regio, quæ id, quod à corpore extra fertur, ſuſcipiat; & in hunc modum rurſus pulſus propinquus aër, ipſe quoque ſurſus continuum pellat, ac ille itidem eum, qui poſt ipſum eſt, quouſque tandem in hac circumpulſione rurſus in id, quod ex corpore vacuatur, aër ipſum replens aduenerit. Eiuſmodi igitur motio non exquiſitus ſit circulus, qui ad eadem omninò circumfertur, ſed, vt ipſe dixit, ἔνθα καὶ ἔνθα, id-eſt huc, & illuc. In hócque Platonis opinio ab Academicorum opinione, non quemadmodum Eraſiſtratus dicebat, differt. Volunt enim Academici, vt per exquiſitum circulum perpetuò aër ad eadem, ac ſimili modo circumferatur; Plato verò non per circulum vult, ſed per duos, vt quiſpiam dicat, ſemicirculos, qui contrario inter ſe motu moueantur.

ΠΛΑΤΩΝ ΙΘ'.

Πλάτων τὴν περίωσιν, Ἱπποκράτης δὲ τὴν ὁλκὴν τίθεται τῆς ἀναπνοῆς τε καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων αἰτίας.

Καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν περὶ τὰς ἰατρικὰς σικύας παθημάτων αἴτια, καὶ τὰ τῆς πόσεως τά τε τῶν ῥιπτουμένων, ὅσα ἀφεθέντα μετέωρα, καὶ ὅσα ἐπὶ γῆς φέρεται, ταύτῃ διωκτέον, καὶ ὅσοι φθόγγοι ταχεῖς καὶ βραδεῖς, ὀξεῖς τε καὶ βαρεῖς φαίνονται. τοτὲ μὲν ἀνάρμοστοι φερόμενοι, δι᾽ ἀνομοιότητα τῆς ἐν ἡμῖν ὑπ᾽ αὐτῶν κινήσεως. τοτὲ δὲ, ξύμφωνοι, δι᾽ ὁμοιότητα. τὰς γὰρ τῶν προτέρων καὶ θαττόνων οἱ βραδύτεροι κινήσεις ἀποπαυομένας, ἤδη τε εἰς ὅμοιον ἐληλυθυίας, αἷς ὕστερον αὐτοὶ προσφερόμενοι κινοῦσιν ἐκείνας, καταλαμβάνουσι. καταλαμβάνοντες δὲ, οὐκ ἄλλην ἐπεμβάλλοντες ἀνετάραξαν κίνησιν, ἀλλ᾽ ἀρχὴν βραδυτέρας φορᾶς, κατὰ τὴν τῆς θάττονος. ἀποληγούσης δὲ ὁμοιότητα προσάψαντες, μίαν ἐξ ὀξείας καὶ βαρείας συνεκεράσαντο πάθην. ὅθεν ἡδονὴν μὲν τοῖς ἄφροσιν, εὐφροσύνην δὲ τοῖς ἔμφροσι, διὰ τὴν τῆς θείας ἁρμονίας μίμησιν, ἐν θνηταῖς γενομένην φοραῖς παρέσχον. καὶ δὴ καὶ τὰ τῶν ὑδάτων πάντα ῥεύματα, ἔτι δὲ τῶν κεραυνῶν πτώματα, καὶ τὰ θαυμαζόμενα ἠλέκτρων περὶ τῆς ἕλξεως καὶ τῶν Ἡρακλείων λίθων. πάντων τούτων ὁλκὴ μὲν οὐκ ἔστιν οὐδενί ποτε. τὸ δὲ κενὸν εἶναι μηδὲν, περιωθεῖν τε αὑτὰ ταῦτα εἰς ἄλληλα, τό, τε διακρινόμενα, καὶ συγκρινόμενα πρὸς τὴν αὑτῶν διαμειβόμενα ἕδραν ἕκαστα ἰέναι πάντα, τούτοις τοῖς παθήμασι πρὸς ἄλληλα συμπλεχθεῖσι, τεθαυματουργημένα τῷ κατὰ τρόπον ζητοῦντι φανήσεται.

PLATO XIX.

Plato propulſionem, Hippocrates verò attractionem conſtituit reſpirationis & aliorum ſimilium cauſam.

Qvin etiam cauſæ affectionum, quæ ob cucurbitulas medicas fiant, atque etiam potiones, & eorum inſuper, quæ iaciuntur, ſiue emittantur ſublimia, ſiue deferantur humi, hoc vtiq; modo tractandæ ſunt: ſoni præterea, quicunque veloces, & tardi, acuti, & graues videntur, aliàs diſſoni propter motionis, quæ in nobis ab ipſis fit, diſſimilitudinẽ, aliàs conſoni propter ſimilitudinem. Priorum enim velociorúmq; motiones ceſſantes, iámq; ad ſimile progreſſas, tardiores ipſi ſoni illis deinceps ſeſe offerentes, illáſq; mouentes, comprehendunt: comprehendentes verò, non aliam quidem motionem iniiciendo perturbant, ſed tardioris lationis initium ſecundum principium velocioris inducunt. Dum verò deſinentis motionis ſimilitudinem accommodant, vnam ex acuta, & graui affectionem contemperant. Unde inſipientibus voluptatem, ſapientibus gaudium, propter diuinæ harmoniæ imitationem in mortalibus lationibus factam tribuunt. Eadem ratio eſt de omnibus aquarum fluentis, de fulminum caſu, de admirabili illo electri attractu, herculeorúmque lapidum. Horum enim omnium nulli ſanè attractio vnquam eſt. Sed, quum vacuum nullum ſit, & hæc ſeſe mutuo circumpellant, concretáq; & diſcreta in ſuam ſedem ſingula tranſeuntia migrent, diligenti harum rerum inueſtigatori ex mutuis affectionibus complicatis omnia admirabiliter fabricata eſſe videbuntur.

GALENVS.

Haud ſcio, quid Platoni viſum fuerit, vt circumpulſionis opinionem potiùs, quàm attractionis, eligeret, in hoc ſolo ferè ab Hippocrate diſcrepans. Nam, quòd reſpiratio, ſiue ea opus, ſiue affectio appellanda ſit, non per circumpulſionem fiat, Eraſiſtratus Heſtiæi opinionem redarguens, oſtendit. Quòd verò attractio inter naturales facultates maximè præcipua ſit, tum in tractatione de facultatibus naturalibus in primo ſtatim libro oſtenſum eſt, tum etiam apertè ante, quàm longioribus verbis demonſtretur, apparet. Si quis enim tibiam, vel arundinem vtrinque perforatam in aquam demittens, ore aërem attraxerit, aqua ſuccedet, nulla alia cauſa actionem quàm quæ per attractionem fit, præcedente. Noſtrum igitur eſt, quotieſcunque voluerimus, labris arundini circumiectis, quod in ea continetur, ad noſmetipſos trahere. Quòd ſi hoc noſtrum opus non eſt, haudquaquam principium motionis ex nobis habebit. Sed, & ipſum etiam cor, quamuis ex animali extractum fuerit, motionem diutius tum in contractione, tum in dilatatione ſeruare conſpicitur. Quemadmodum igitur in contractione cor id, quod in ſe ipſo continetur, apertè exprimit, ita quoque in dilatatione, quod repleturum eſt id, quod eo vacuatum fuit, attrahit.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΥΟΥΜΕΝΩΝ ΔΙΑΠΛΑΣΕΩΣ.

GALENI DE FOETVVM FORMATIONE LIBELLVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Ἀποδείκνυσι τὸν ἀριθμόν τε, καὶ τὴν τῶν ἑκάστου μορίων τάξιν, οἷς τὸ κυούμενον ἀποτελεῖται· καὶ ἔτι ζητεῖ, τί περὶ τῆς διαπλαστικῆς αἰτίας, σφαλμάτων τῶν φιλοσόφων ἀναβαλλομένων, νομιστέον.

ARGVMENTVM LIBRI.

Declarat numerum, & ordinem ſingularum partium, quibus fœtus abſoluitur; ac etiamnum inueſtigat, quid de cauſa formatrice, omiſsis philoſophorum erroribus, ſentiendum.

CAPVT PRIMVM.

Ratio, cur Philoſophi aberrarint in formatione fœtuum deſcribenda, & quid de ea Hippocrates ſcripſerit.

A DE fœtuum formatione ſcribere equidem aggreſſi ſunt etiam Philoſophi, nullam eorum quæ dicunt confirmationem ex diſſectione adhibentes. Ac mirum nihil eſt, ſi à vero ipſi aberrent & inter ſe diſſentiant. Quum enim ij quoque qui diligenter corpora diſſecuerunt, nonnulla ignorarint; multo certè magis illos, qui ſuis ipſorum opinionibus ſine ijs quæ ex diſſectione apparent, crediderunt, erraſſe eſt veriſimile. Hippocrates B autem primus omnium quos nouimus, verè de fœtuum formatione conſcripſit; qui non probabilibus opinionibus, ſed dignotionibus ſenſui expoſitis ſummam rei de qua agitur, credidit, atque his non paucis, vt nonnulli ſolent, qui quum ſemel aut bis aliquid ſunt conſpicati, ſtatim de eo in vniuerſum pronunciare non dubitant: id quod nunc quidam medicus fecit, qui quum ſemel abortiuum fœtum duorum & triginta dierum maC nifeſta iam formationis lineamenta habere vidiſſet, id quaſi in omnibus fœtibus ita fieret, affirmare eſt auſus, ne Hippocratis quidem ſcriptis, nedum aliorum qui de his memoriæ prodiderunt, perlectis. Non enim fœtibus, neque manifeſtæ conformationis, neque motionis, neque editionis in lucem vnus definitus eſt terminus; ſed ita

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Διὰ τί οἱ φιλόσοφοι ἐν τῇ τῶν κυουμένων διαπλάσει ἥμαρτον; καὶ τί περὶ αὐτῆς ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης.

ΠΕΡΙ τῆς τῶν κυουμένων διαπλάσεως, ἐπιχειρήσαν μὲν ἔνιοι καὶ φιλόσοφοι γράφειν, μηδεμίαν ἀφορμὴν, ὡς λέγουσιν, ἐξ ἀνατομῆς προειλημμένοι. καὶ θαυμαστὸν γε οὐδὲν ἐστιν ἁμαρτεῖν τῆς ἀληθείας αὐτοὺς, διαφωνῆσαί τε πρὸς ἀλλήλους. ὅπου γὰρ τοῖς ἀνατεμοῦσιν ἐπιμελῶς ἠγνοήθη τινὰ, πολὺ δήπου μᾶλλον εἰκὸς ἦν ἁμαρτεῖν, ὅσοι ταῖς ἑαυτῶν ὑπονοίαις ἐπίστευσαν, ἄνευ τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων. Ἱπποκράτης δὲ B πρῶτος, ὧν ἴσμεν, ἔγραψέ τι περὶ διαπλάσεως ἐμβρύων ἀληθῶς, οὐ λογικαῖς ὑπονοίαις τὴν ἀκολουθίαν τῆς ζητήσεως ἐπιτρέψας, ἀλλ' αἰσθηταῖς διαγνώσεσιν, οὐδ' οὕτως οὐδὲ ταύταις ὀλίγαις, ὥσπερ ἔνιοι καθολικὰς ἀποφάσεις ἐκ τῶν ἅπαξ ἢ δὶς ὀφθέντων, ποιησάμενοι. καὶ νῦν γοῦν τις ἰατρὸς θεασάμενος, ἐκτρωθὲν ἔμβρυον ἡμερῶν τριάκοντα καὶ δυοῖν, ἔχον ἤδη σαφῆ τὴν τῆς διαπλάC σεως ὑπογραφὴν, ὡς ἐπὶ πάντων, ἐμβρύων οὕτω γιγνόμενον ἀπεφήνατο, μὴ δὲ τὰ πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένα, μή τί γε δὴ τῶν ἄλλων, ὅσοι περὶ τούτων ἱστόρησαν, ἀνεγνωκώς. οὐ γὰρ ἀποτετμημένος εἷς ὅρος ἐστὶ τοῖς ἐμβρύοις, οὔτε τῆς σαφοῦς διαπλάσεως, οὔτε τῆς κινήσεως, οὔτε τῆς ἀποκυήσεως, ἀλλ' ὡς Ἱππο-

Digitized by Google

κεχώρηκε γεγραφέναι, καὶ τοῖς ἀξιοπιστοτάτοις τοῖς μετ' αὐτόν, A ὧδ' ἔχει τὸ σύμπτωμα. ἑκταίαν γονὴν ἐμπεσοῦσαν ἰδὼν ὁ γράψας τὸ περὶ φύσεως παιδίου βιβλίον, εἴτ' αὐτὸς Ἱπποκράτης ἐστὶν, εἴθ' ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Πόλυβος, ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς διηγήσατο κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. Καὶ μὴν ἓξ ἡμέρας μείνασαν ἐν τῇσι μήτρῃσι γονὴν, καὶ ἔξω πεσοῦσαν, αὐτὸς τε εἶδον, καὶ ὁκοίη μοι ἐφαίνετο ἐν τῇ γνώμῃ τότε, ἀπ' ἐκείνων τὰ λοιπὰ τεκμήρια ποιέομαι. ὡς δὲ εἶδον τὴν γονὴν ἑκταίην οὖσαν, ἐγὼ διηγήσομαι. γυναικὸς οἰκέτις μουσουργὸς ἦν πολύτιμος, παρ' ἄνδρας φοιτῶσα, ἣν οὐκ ἔδει λαβεῖν ἐν γαστρὶ, ὅκως μὴ ἀτιμοτέρη εἴη. ἠκηκόει δὲ ἡ μουσουργὸς, οἷα αἱ γυναῖκες B πρὸς ἀλλήλας λέγουσιν, ὅτ' ἢν γυνὴ μέλλῃ λήψεσθαι ἐν γαστρὶ, οὐκ ἐξέρχεται ἡ γονὴ, ἀλλ' ἐμμένει. Ταῦτα ἀκούσασα, ξυνῆκε, καὶ τοῦτ' ἐφυλάσσετο ἀεί. καὶ ὡς ᾔσθετο οὐκ ἐξιοῦσαν τὴν γονὴν, καὶ ἔφρασε τῇ δεσποίνῃ, καὶ ὁ λόγος ἦλθεν πρὸς ἐμέ. καὶ ἐγὼ ἀκούσας, ἐκέλευσα αὐτὴν πρὸς τὴν γῆν πηδῆσαι, καὶ ἐπεὶ ἑπτάκις ἐπεπήδητο, ἡ γονὴ κατεῤῥύη ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ψόφος ἐγένετο, κἀκείνη ἐθεᾶτο, καὶ ἐθαύμαζεν. ὁκοίη δὲ ἦν, ἐγὼ ἐρέω, οἷον εἴ τις ὠοῦ ὠμοῦ τὸ ἔξω λεπύριον περιέλοι, ἐν δὲ τῷ ἔνδον ὑμένι, τὸ ἔσω ὑγρὸν διαφαίνοιτο. τρόπος μέν τις ἦν τοιοῦτος, ὡς εἰπεῖν, ἦν δὲ ἐρυθρὸν καὶ στρογγύλον. C ἐν δὲ τῷ ὑμένι ἐφαίνοντο ἐνεοῦσαι τινες ἶνες λευκαὶ καὶ παχεῖαι, εἰλημμέναι ξὺν ἰχῶρι παχεῖ καὶ ἐρυθρῷ, καὶ ἀμφὶ τὸν ὑμένα ἔξωθεν αἱμάλωπες, κατὰ δὲ τὸ μέσον ἀπεῖχε λεπτὸν, ὅ, τι μοι ἐδόκει εἶναι ὀμφαλὸς, καὶ ἐκείνῳ τὴν πνοὴν, καὶ ἔξω καὶ ἔσω ποιέεσθαι τὸ πρῶτον, καὶ ὁ ὑμὴν ἐξ ἐκείνου ἐτέτατο πᾶς, ὁ περιέχων τὴν γονήν.

in vniuerſum res ſe habet, vt ab Hippocrate, grauiſſimiſque authoribus, qui poſt ipſum fuerunt, ſcriptis mandatum eſt. Genituram ſexto poſt die eiectam intuitus, qui libellum de natura pueri ſcripſit, ſiue is Hippocrates, ſiue eius diſcipulus Polybus fuit, & exquiſitè, & manifeſtò his verbis recenſuit. *Atqui genituram*, ait, *quæ dies ſex in vtero hæſerat, & poſtea exciderat, ipſe vidi, & quæ mihi tunc videbantur ab illis reliqua ſumo indicia. Quomodo autem poſt genituram ſex dierum viderim, ego tibi percenſebo. Vxoris meæ cantrix, magno in honore habita, viros frequentabat, quam vterum gerere non oportebat, ne minori eſſet in pretio. Audierat autem cantrix illa, qualia mulieres inter ſe dicere ſoleant; quum fœmina conceptura eſt, ſemen genitale non exire, ſed intus remanere. Hæc audiens intellexit, atque id perpetuò obſeruauit; quúmque ſemen genitale non exire ſenſiſſet, heræ dixit, ac rumor vſque ad me peruenit. Ego re audita, conſului vt in terram ſaliret; quod vbi ſepties feciſſet, genitura in terram cum ſonitu erupit. Illa id contemplata, admiratur. Quale autem fuerit ego commemorabo, nempe tanquam oui crudi putamine exterius adempto, in membrana penitiori liquor internus apparebat. Modus quidem talis erat, & vt abunde dicam, ruber erat liquor & rotundus. In pellicula verò fibræ quædam albæ ac craſſæ ineſſe videbantur cum cruore craſſo & rubro obuolutæ; circum autem pelliculam foris cruenta veſtigia inſtar ſugillatorum; iuxta medium verò tenue quid eminebat, quod mihi vmbilicus eſſe videbatur, & per illum ſanè ſpirationem extrà & intrò primùm facere apparebat, quin & pellicula genituram ambiens ac complectens, tota ex illo tendebatur.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς τῶν μορίων τῶν ἔξω τοῦ κυουμένου διαπλάσεώς τε, καὶ τῶν κατ' αὐτὸ τὸ κυούμενον ἰδίων. D

ΕΝ τούτῳ τῷ λόγῳ τὸν μὲν περιέχοντα τὴν γονὴν ὑμένα, τὸ καλούμενον χορίον ἦν. τὸ δὲ τὰς λευκὰς καὶ παχείας ἶνας ἔχειν ἐν ἑαυτῷ ξὺν ἰχῶρι παχεῖ καὶ ἐρυθρῷ, φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν ὑπογραφὴν τῆς γενέσεως ἡγητέον ὑπάρχειν. αὐξανομένου γοῦν τοῦ κυήματος διὰ παντὸς ὁρᾶται περιεχόμενον ὑπὸ τοῦ χορίου, μεστοῦ φλεβῶν τε καὶ ἀρτηριῶν ὄντος. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα τὰ τρία τὴν οὐσίαν αὐτοῦ συνίστησιν, ἀλλ' εἰσὶ πάμπολλαι φλέβες καὶ ἀρτηρίαι, πλησίον ἀλλήλων ἐκτεταμέναι, περιλαμβανόμεναί τε καὶ συναπτόμεναι συνεχεῖ σώματι λεπτῷ καὶ ὑμενώδει. διαιρουμένων δὲ τῶν κυούντων ζώων, ὅσα μὴ πόρρω τῆς ἀνθρωπίνης ἐστὶ φύσεως, οἷον αἰγῶν, καὶ προβάτων, καὶ ὑῶν, βοῶν τε, καὶ ἵππων, καὶ ὄνων, φαίνεται τὸ χορίον τοῦτο συμπεφυκὸς τῇ μήτρᾳ τοῦ κυοῦντος ζώου, κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας. ἡ δ' ἀρχὴ τῆς γενέσεως τῶν ἀγγείων τούτων ἐστὶν ἐκ τῶν κατὰ τὰς μήτρας ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν, ὧν εἰς τὴν ἐντὸς χώραν τῆς μήτρας ἀνεστόμωται τὰ πέρατα, καὶ διὰ τούτων μόνων ἡ κοινωνία τοῖς κυουμένοις ἐστὶ πρὸς τὰς κυούσας. οὐδαμόθι γὰρ ἄλλοθι τέτρηται τὸ χορίον, ἀλλ' οὐδὲ ψαύει κατά γε τὰς μήτρας, ὅτι μὴ κατὰ ταῦτα μόνα, τὸ δ' ἄλλο κύτος αὐτοῦ, τὸ μεταξὺ, F ταῖς μήτραις μὲν ἔνδοθεν ὑποτέταται, ψαύει δ' αὐτῶν μόνον ἄνευ συμφύσεως. τά γε μὴν ἀγγεῖα τὰ κατ' αὐτὸ, στενοτάτας μὲν ἔχει τὰς ἀρχὰς, δι' ὧν, ὡς ἔφην, ἑνοῦται τοῖς πέρασι τῶν κατὰ τὴν μήτραν ἀγγείων. ἀποχωροῦντα δ' αὐτῆς, ἐς ταὐτὸν ἀλλήλοις ἀφικνεῖται, τρόπον ὁμοιότατον ταῖς ῥίζαις τῶν φυτῶν.

CAPVT II.

De formatione partium quæ extra fœtum ſunt, & illarum quæ ipſius fœtus ſunt propria.

MEmbrana quæ in hac oratione continere genituram dicitur, chorion erat. Quòd autem albas & craſſas fibras cum ſanie craſſa rubráque in ſe habebat, venarum & arteriarum delineationem in generatione fœtus fuiſſe exiſtimandum eſt; ſemper enim, donec augetur fœtus, contineri à chorio venarum & arteriarum pleno cernitur: quippe quum nihil aliud niſi hæc tria ſubſtantiam eius conſtituant: ſunt enim quamplurimæ & venæ & arteriæ iuxta ſeipſas porrectæ à tenui quodam & membraneo corpore comprehenſæ, atque inter ſe connexæ. Sique incidantur aliqua animalia grauida quæ à natura hominis non longè recedunt, cuiuſmodi ſunt capræ, oues, equæ, & aſinæ, chorion vteri prægnantis animalis arteriarum, & venarum interuentu coaluiſſe videtur. Origo horum vaſorum eſt ex arteriis & venis vteri, quarum extrema in interiorem eius regionem oris hiant quibus ſolis fœtus cum grauida communio eſt. nulla enim alia in parte perforatum chorion eſt, ſed ne tangit quidem fœtus vterum, niſi his ſolis. Reliqua verò chorij laxitas ſpatioſa intermedia intus vtero ſubſtrata eſt; attingit autem ſolummodò ipſam citra commiſſuram. Vaſa porrò quæ in ipſa ſunt, arctiſſima quidem habent initia, quibus, vt dixi, cum venarum & arteriarum extremis vniuntur; quæ tamen quum vlteriùs procedunt, non ſecus ac ſtirpium radices, inter ſe poſtea coëunt.

Nam

Nam quemadmodum in illis ex multis & tenuibus extremis inter ſe coëuntibus aliæ craſſiores radices efficiuntur, atque in his rurſus vnitis aliæ, idque fieri priùs non deſinit, quàm omnes in vnum trunci principium deſierint: ita chorij arteriæ & venę inter ſe coniunctę alias ſe latiores gignunt; ex quibus inuicē coëuntibus, aliæ atque ex his item alię fiunt. Quúmque hoc ſæpius contigerit, in duas ſanè arterias, duáſq; venas, veluti corpora, omnium vaſorum particularium concurſus redigitur. Quarum in medio meatus quidā gignitur in fundum veſicæ infantis perforatus, quem diſſectionum periti, *quod vrinam recipiat*, vrachum nuncuparunt; alterum meatus os à quatuor vaſis ſeparatum paulatim dilatatur, tenuémque membranam farcimini figurâ perſimilē conſtituit, alteri ſimili ei qua fœtus inuoluitur extrinſecus exporrectam. Nomina hiſce duabus membranis anatomici impoſuerunt, huic à figura, allantoeidem, alteri verò quæ fœtum continet amnion. Atq; hæc extra fœtum habētur. Ipſius verò fœtus propriæ partes hæ ſunt; prima omniū cutis, operimentum atq; amiculum inſitum ab opifice procreatum; deinde ſtatim ſub ipſa partes cum his quatuor vaſis intra cutem continuatæ, quarum nulla generari prius poteſt, quàm omnia quæ in chorio ſunt vaſa, in quatuor hæc antedicta *capita* conuenerint. Quippe ſingulę fœtus partes, tum ad primam generationem, tum ad reliquam omnem diſpenſationem idoneo alimento indigent. Nulla autem alia fœtibus idonea ad alimentum materia eſt, quàm quæ à grauida ſuppeditatur. Vnde fieri non poteſt, vt aliqua pars abſque ſubſtantia ſanguinea in ipſis gignatur; quæcunq; tamen albæ & exangues partes ſunt, non ex ipſo ſanguine vt iocineris ſubſtantia procreari poteſt; celerrimè enim viſcus hoc è ſanguine generationem habet, vtpote ſanguini, corporis ſubſtantiâ quàm ſimillimū. Nam ſi vena animalis inciſa, ſanguinem effluere in aquam modicè calidam ſinas, iocineris ſubſtantiæ perſimilē coagulationem adipiſcitur. Hoc igitur viſcus promptiſſimè concreſcit, id quod illi ſtatim accidit, vbi intra vuluę corpus cōprehenſum fuerit: reliquę verò partes, quæ carnoſæ ac ſanguineę ſunt, vt generentur longius tēpus requirunt. Quemadmodū arteriarū & venarum corpus quum prorſus exangue ſit, primā è ſemine generationem habere veriſimile eſt: continuò vbi id vaſorum in vterum pertinentiū orificiis adhæſerit, quippe facillimū promptiſſimúmq; eſt, vt ex eius ſubſtantia quæ viſcoſa multū lentáq; eſt, talis membrorū ſpecies procreetur. Facto autē primo vaſorum rudimento in orificiis eorū quę in vterum pertingunt, cōſentaneū videtur, vt ſemen, quod ipſum formauit, ipſis etiā ex vtero ſanguinem attrahendo alimentum ſuppeditet, & paulatim ita quæ prima genita ſunt dilatet; atq; in longitudinē producat, tū augendo, tum in vnum paulatim cogendo tenuiora ad latiorū procreationem. Ac vaſa quidē & mēbranas ita gigni conſentaneū rationi eſt, vt ex feminis ſubſtantia & primum eorum rudimētum, & reliquum in longitudinem & latitudinem incrementum ſuggeratur; quemadmodum in arboribus videmus ex trunci origine reliquam ipſius partem & in altum emergentem, & in ramos diffuſam generari. Atque hoc eorum quæ deinceps dicenda erunt, quaſi fundamentum quoddam à nobis iactum ſit.

A ὡς γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἐκ πολλῶν καὶ λεπτῶν περάτων ἀλλήλαις
συνιόντων, ἕτεραι ῥίζαι παχύτεραι γίνονται, κἀκείνων αὖθις
ἀλλήλαις ἑνωθεισῶν ἕτεραι, καὶ τοῦτο γινόμενον οὐ παύεται, μέ-
χρις ἂν ἅπασαι τελευτήσωσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πρέμνου. κατὰ
τὸν αὐτὸν τρόπον αἱ κατὰ τὸ χορίον ἀρτηρίαι καὶ φλέβες συνιοῦ-
σαι πρὸς ἀλλήλας, ἑτέρας γεννῶσιν ἑαυτῶν εὐρυτέρας, ἐξ ὧν
ἀλλήλαις συνιουσῶν, εἶτα γενομένων αὖθις ἄλλας, καὶ τούτου
πάνυ πολλάκις αὐταῖς συμβάντος, εἰς δύο μὲν ἀρτηρίας, δύο
δὲ φλέβας, ἡ πάντων τῶν κατὰ μέρος ἀγγείων κεφαλαιοῦται
σύνοδος, ὧν ἐν τῷ μεταξὺ γίνεταί τις πόρος εἰς τὸν πυθμένα
B τῆς κύστεως τοῦ κυουμένου συντετρημένος, ὃν οἱ δεινοὶ περὶ τὰς ἀνα-
τομὰς, ὠνόμασαν οὐραχόν. τὸ δ' ἕτερον τοῦ πόρου τοῦδε στόμα
χωριζόμενον τῶν τεττάρων ἀγγείων, εὐρύνεται κατὰ βραχύ.
λεπτὸν ὑμένα παραπλήσιον ἀλλαντι τὸ σχῆμα γεννῶν, ἐκτε-
ταμένον ἔξωθεν ἑτέρῳ τοιούτῳ, ᾧ περιέχεται τὸ ἔμβρυον. ὀνόμα-
τα δὲ τοῖς δύο τούτοις ὑμέσιν οἱ ἀνατομικοὶ τέθεινται, τῷ μὲν
ἀπὸ τοῦ σχήματος, ἀλλαντοειδῆ, θατέρῳ δὲ τῷ περιέχοντι τὸ ἔμ-
βρυον, ἀμνεῖον. ταῦτα μὲν ἔξωθέν ἐστι τοῦ κυουμένου. κατ' αὐτὸ δὲ
τὸ ἔμβρυον ἴδια μόρια, πρῶτον μὲν ἁπάντων τὸ δέρμα, σκέ-
πασμα καὶ ἀμφίεσμα σύμφυτον ὑπὸ τοῦ δημιουργήσαντος αὐ-
C τὸ γεγονός, εἶθ' ἑξῆς ὑπ' αὐτῷ τὰ συνεχῆ τοῖς τέτταρσιν ἀγ-
γείοις ἔνδον τοῦ δέρματος μόρια, ὧν οὐδὲν οἷόν τ' ἐστὶ γεννηθῆ-
ναι, πρὶν τὰ πάντα τὰ κατὰ τὸ χορίον ἀγγεῖα, τὴν συνα-
γωγὴν εἰς τὰ προειρημένα τέτταρα σχεῖν. δεῖται γὰρ δηλονότι
τῶν τοῦ κυουμένου μορίων ἕκαστον, εἴς τε τὴν πρώτην γένεσιν,
ἅπασάν τε τὴν μετὰ ταῦτα διοίκησιν, ἐπιτηδείου τροφῆς, οὐδε-
μία δ' ἄλλη τοῖς ἐμβρύοις ἐστὶ τρόφιμος ὕλη, παρὰ τὴν ἐκ τῆς
κυούσης αὐτοῖς χορηγουμένην. οὐκ οὖν οἷόν τε γεννηθῆναί τι τῶν
κατ' αὐτὰ μορίων ἄνευ τῆς αἱματικῆς οὐσίας. οὐ μὴν οὐδ' ὅσα
λευκὰ καὶ ἄναιμα τῶν μορίων ἐστὶν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ αἵματος οἷόν τε
D γενέσθαι, καθάπερ ἡ τοῦ ἥπατος οὐσία. ταχίστην οὖν ἴσχει τὸ
σπλάγχνον τοῦτο τὴν γένεσιν ἐξ αἵματος, ὡς ἂν ὁμοιοτάτην
αὐτῷ τὴν τοῦ σώματος οὐσίαν ἔχον. ἐὰν γὰρ διατεμὼν φλέβα
ζώου, τὸ ῥέον τοῦ αἵματος, ἐάσῃς ἐμπεσεῖν συμμέτρως ὕδατι θερ-
μῷ, παραπλησίαν ἴσχει τὴν πῆξιν ἥπατος οὐσίᾳ. τοῦτο μὲν οὖν τὸ
σπλάγχνον ἑτοιμότατον πήγνυται μόνον τῷ περιέχεσθαι κατὰ τὸ
τὸ τῆς μήτρας σῶμα πάσχον τοῦτο. τῶν δ' ἄλλων μορίων ἕκαστον, ὅσα
σαρκῶδές τ' ἐστὶ καὶ ἔναιμα πλείονος χρόνου δεῖται πρὸς τὴν γέ-
νεσιν, ὥσπερ γε τὸ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν σῶμα, παντάπασιν
ἄναιμον ὑπάρχον, ἐκ τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας εὔλογον ἐστὶ τὴν
E πρώτην γένεσιν ἐσχηκέναι, προσαπτομένου αὐτοῦ τοῖς πέρασι τῶν
εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων. ἕτοιμόν τε γάρ ἐστι καὶ
ῥᾷστον ἐκ τῆς οὐσίας ἑαυτοῦ, γλισχρότητα πολλὴν ἐχούσης, τοιαύ-
την ἰδέαν ἐργάσασθαι μορίου. γενομένης δὲ τῆς πρώτης ῥιζώ-
σεως τῶν ἀγγείων, ἐπὶ τοῖς στόμασι τῶν εἰς τὴν μήτραν καθηκόν-
των, εἰκὸς δήπου τὸ διαπλάσαν αὐτὸ σπέρμα τροφὴν αὐτοῖς ἐκ-
πορίζειν, ἕλκον ἐκ τῆς μήτρας τὸ αἷμα, καὶ κατὰ σμικρὸν, οὕτως
εὐρύνειν μὲν τὰ πρῶτα γεννηθέντα, προάγειν δ' εἰς μῆκος, αὐ-
ξάνον τε καὶ κατὰ βραχὺ συνάγον ἐς ταὐτὸ, τὰ λεπτότερα
πρὸς τὴν τῶν εὐρυτέρων γένεσιν. τὰ μὲν οὖν ἀγγεῖα καὶ τοὺς ὑμέ-
F νας, εὔλογον οὕτως γίνεσθαι, τὴν μὲν πρώτην σύστασιν ἐκ τῆς τοῦ
σπέρματος οὐσίας λαβόντα, τὴν δ' ἐφεξῆς, εἰς μῆκός τε καὶ εὖ-
ρος ἐπίδοσιν, ὡς ἐπὶ τῶν δένδρων ὁρῶμεν, ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ πρέ-
μνου τό θ' ὑπόλοιπον αὐτοῦ, πρὸς ὕψος ἀνατεινόμενον, εἴς τε
τοὺς κλάδους σχιζόμενον γίνεσθαι. τοῦτο μὲν ἡμῖν οἷον θεμέλιον
τῶν ἐφεξῆς εἰρησομένων ὑποβεβλήσθω.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Περὶ τάξεως τῆς διαπλάσεως τῶν μορίων κυουμένου, τῆς ἐκ τῆς φυτῶν ὁμοιότητος ἀναλαμβανομένης.

Σκοπώμεθα δ' ἐπ' αὐτοῖς, ὅπως εἰκός ἐστι τὸ κυούμενον ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ σπέρμα δυνάμεως ἅπαν ἐφεξῆς διαπλασθῆναι, τὴν ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως αὐτῆς ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς ἀνατομὰς ὁρωμένων ποιησάμενοι. φαίνεται γὰρ τῶν εἰρημένων τεττάρων ἀγγείων, ἃ κατὰ τὸν ὀνομαζόμενον ὀμφαλὸν, ἅμα τῷ κατὰ τὸν οὐραχὸν πόρῳ συνίστησιν, εὐθὺς ἅμα τῷ διελθεῖν τὸ δέρμα τοῦ κυουμένου, τὸ μὲν ἕτερον ζεῦγος ἑνούμενόν τι παραχρῆμα, καὶ μίαν φλέβα μεγάλην γεννᾶσθαι, ἐμφύεσθαι τῷ ἥπατι. λέγω δὴ ἐμφύεσθαι, τὴν ἐκ τῆς ἀνατομικῆς ἰδέας ἑρμηνεύων. οὐ γὰρ δὴ προϋπάρχοντί γε τῷ ἥπατι τὴν ἔμφυσιν ἡ φλὲψ αὕτη ποιεῖται, τοὐναντίον γὰρ ἅπαν εἰκός ἐστι γίνεσθαι· ὁπότε μὲν εἴσω διεξῆλθε καθάπερ τι δένδρου στέλεχος ἡ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν φλὲψ, διχασθῆναι μὲν τὸ πρῶτον γίνεσθαι· τῶν μερῶν δ' αὐτοῦ ἑκάτερον ἀποφύσεις ποιεῖσθαι πολλὰς, ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τῶν δένδρων κλάδοις, εἶτα τῷ μὲν ἑτέρῳ μορίῳ τῆς σχίσεως τῶν φλεβῶν ἐπιφύεσθαι τὴν εἰρημένην σάρκα τὴν κατὰ τὸ ἧπαρ οὐσίας· τῷ δ' ἑτέρῳ, τῷ τὸ μεσεντέριον γεννῶντι, τήν τε γαστέρα καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὴν τῶν ἐντέρων ἕλικα πᾶσαν, ἐπίπλοόν τε καὶ τὸ καλούμενον ἀπευθυσμένον ἔντερον. οὐ δήπου καὶ ταῦτα προϋπάρχοντα, συγγεννώμενα δὲ τῇ σχίσει τῶν φλεβῶν, ὥσπερ ἡ κατὰ τὸ ἧπαρ οὐσία καθ' ἑκάστην τε τῶν φλεβῶν ἰδίᾳ παραφυομένη, καὶ κοινῇ συμπάσαις ἔξωθεν, ἅμα πρὸς μίαν ἰδέαν σπλάγχνου διαπλαττομένη. οὐ μὴν οὕτω γε καὶ αἱ ἀρτηρίαι μετὰ τὸ διεξελθεῖν ἔσω τοῦ δέρματος εὐθέως, οὔτε παραφυομένην ἑαυταῖς ἔχουσι τὴν οὐσίαν ἑτέραν, οὔτ' εἰς πολλὰ μόρια κατασχίζονται· διαμένουσι δὲ μέχρι πολλοῦ δύο, προσλαμβάνουσαί τε τὴν κύστιν τοῦ κυουμένου, καὶ πρὸς αὐτὴν στηριζόμεναι, φέρονται, κατά τε ἄλλα καὶ πρὸς τὸ βάθος τοῦ σώματος, ἄχρι περ ἂν ἐπὶ τὸ πλατὺ καὶ ἱερὸν ὀστοῦν ὀνομαζόμενον ἀφίκωνται, καθ' οὗ φαίνονται δύο τινὲς ἀρτηρίαι, μία καθ' ἑκάτερον μέρος ἐπὶ τὰ σκέλη φερομένη, τῆς ἐπὶ τῇ ῥάχει μεγίστης εἰς αὐτὰς ἐσχισμένης, ἥτις φαίνεται τῇ τῆς καρδίας ἀριστερᾷ κοιλίᾳ συνημμένη. οὐ μὴν ὥσπερ ἐπὶ τῆς τοῦ ἥπατος γενέσεως οὐδὲν ὑπολείπεται ζήτημα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς καρδίας φαίνεται. τὸ μὲν γὰρ ἧπαρ, ἐπὶ θατέρῳ μέρει τῆς ἐξ ὀμφαλοῦ φερομένης φλεβὸς σχισθὲν πολυειδῶς, τὴν πολυειδῆ διάφυσίν τε καὶ πρόσφυσιν ἔσχε· τῇ καρδίᾳ δὲ τὴν ὕλην, ἐξ ἧς τὴν γένεσιν ἕξει, παρὰ τῆς κυούσης, ἤτοι διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἢ διὰ μέσου τοῦ ἥπατος χορηγεῖσθαι κατὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ φερομένην φλέβα μετέωρον, εἰς τὴν τῶν ἄνω τοῦδε τοῦ σπλάγχνου μορίων γένεσιν. μακρὸς δ' ἂν οὗτος ὁ χρόνος εἴη, καὶ οὐκ εὐθέως ἅμα ταῖς πρώταις ἡμέραις, ἐν αἷς τὸ ἧπαρ ἀρχὴν ἴσχει τῆς γενέσεως, ὀλίγον ἀπέχει τοῦ τῆς μήτρας σώματος. ὃ γὰρ ὑποφαίνεσθαι στρογγύλον, ἐρυθρὸν, ἔνδον τῶν χορίων κατὰ τὴν ἑκταίαν γονὴν Ἱπποκράτης ἔφη, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ἧπαρ ἀδιάρθρωτον ἔτι καὶ ἀδιάπλαστον. ἔν γε μὴν ταῖς ὑπὲρ τὰς τριάκοντα ἡμέρας τῶν ἐμβρύων ἐκτρώσεσιν, ἐγγὺς ἀλλήλων σαφῶς φαίνεται τὰ τρία ταῦτα τοῦ ζώου μόρια, τό θ' ἧπαρ καὶ ἡ καρδία καὶ ὁ ἐγκέφαλος, μεῖζον μὲν ἀμφοῖν τῶν ἑτέρων τὸ ἧπαρ, ἀπολειπόμενα δ' αὐτοῦ πάμπολυ κατὰ μέγεθος, ἥ τε καρδία καὶ ὁ ἐγκέφαλος· οὐ μὴν ὁπηνίκα γε πρώτη ἡ καρδία τὴν ἀρχὴν τῆς διαπλάσεως ἔχει, δυνατὸν εὑρεῖν, αἵ τε γὰρ ἀμβλώσεις αἱ κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα γινόμεναι, σαφὲς οὐδὲν διδάσκουσιν, ἥ τ' ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἀνθρώποις ζώων ἀνατομὴ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ' αὐτὴ τι δηλοῖ βέβαιον, ἕστ' ἂν

CAPVT III.

De ordine formationis partium fœtus, ſumptâ è plantis ſimilitudine.

VIdeamus autem poſt hæc quomodo reliquum fœtum à vi ſeminis totum formari ſit veriſimile, initio inuentionis ab iis quæ in diſſectione ſpectantur, ſumpto. Ex quatuor antedictis vaſis, quæ vnà cum vracho, vmbilicum
B conſtituunt, ſtatim vbi cutem fœtus tranſierunt, alterum par vnìri ſtatim cernitur, magnámque vnam venam, vbi effecerit, iecori inſeri. Inſeri dico, vt ſpeciem quæ ex diſſectione ſumitur, interpreter; non enim priùs conſiſtcos iecut vena hæc ingreditur, ſed è contrario prorſus omnia fieri cenſendum eſt; primò ſcilicet venam vmbilici, vbi intrò penetrauerit, non ſecus ac truncum arboris diuaricari; deinde vtramque eius partem in multas germinationes, ad ramorum ſimilitudinem propagati; tum alteri ſciſſionis venarum parti antedictam carnem ſubſtantiæ iecoris adnaſci, alteri qui meſenterium gignit,
C ventrem, lienem, omnem inteſtinorum reuolutionem, omentum, & quod rectum vocatur *adiungi*. Neque hæc priùs exiſtunt, ſed vnà cum diuaricatu ipſo procreantur; quemadmodum & ipſa iecoris ſubſtantia ſingulis venis priuatim adnaſcens, & communiter omnibus extrinſecus, ſimul ad vnius viſceris ſpeciem efformata. Non tamen ita etiam arteriæ ſtatim vbi intra cutem diſtributæ fuerint, neque aliam ſibi adnaſcentem ſubſtantiam obtinent, neque in multas partes diffinduntur; verùm duæ longo ſpatio permanent, aſſumentéſque conceptus veſicam, &
D inibi firmatæ, tum per alia, tum io altum corporis feruntur, vſque dum ad latum ſacrúmque os dictum perueniant; in quo duæ quædam arteriæ in conſpectum prodeunt, ſingulæ in vtraque parte ad crura procurrentes, à maxima illa propagatæ quæ ſpinam perreptat, & ſiniſtro cordis ſinui commiſſa apparet. Atqui vt de iecoris generatione nihil inquirendum reſtat, non eodem item modo in corde apparet. Etenim iecur in altera parte venę ex vmbilico procedentis ſciſſum multifariam, diuerſum & connexum & annexum obtinet; cordi autem materiam vnde generationem
E habebit, à prægnante vel per arterias, vel per medium iecur iuxta venam ſublimem ex eo proficiſcentem ad ſuperiorem huius viſceris partium generationem ſuppeditari neceſſe. At longum hoc tempus erit & non ſtatim primis diebus, quibus hepar generationis ſuæ rudimenta ſuſcipit, parum ab vteri corpore abeſt. Quod enim rotundum, rubens, intra ſecundas in ſextana genitura Hippocrates apparere dixit, id nimirum erit iecur, rude adhuc, & informe. Atqui in fœtuum abortibus, qui poſt triginta dies accidunt, hæ tres animantis partes iecur, cor, & cerebrũ prope ſe mutuò clarè apparent, iecur ſanè aliis duo-
F bus maius; cor & cerebrũ longè hoc magnitudine inferiora; non tamen quando primum conformationis initium cor habet, inuenire licet, quippe nec abortus qui primo menſe accidunt manifeſtum quicquam docent, nec diſſectio animalium hominibus ſimilium eodem modo & ipſa firmum quid indicat, dum conceptus indiſtinctus rudiſque

rudiſque fuerit. Vbi verò diſtingui incepe-rit, aliarum ſanè partium plurimæ nullam manifeſtam delineationem obtinent; hæc autem tria, ſicut nuper dixi, cor, cerebrum, & iecur ſola prope ſeſe inuicem conſpiciuntur. Per initia igitur quum commentarios de ſemine ſcribens cogeret etiam de ſingularium partium formationis ordine nonnihil afferre, cor dixi iecori ſimiliter primis conceptionis diebus veluti fundamentum quoddam generationis iacere, ex vſu ipſius qui in adultis eſt longè digniſſimo, ad hanc opinionem deductus. Quum autem aliis omnibus, tum medicis, tum philoſophis placere inuenirem conceptum vſque ad manifeſtam conformationem ſtirpibus ſimiliter diſpenſari, probabilius viſum mihi eſt, nullum ipſius vſum per generationis primordia haberi, ſed poſt iecur omnino cor ipſum formari; id autem quomodo fieret inquirendum cenſui. Alterum enim ex duobus mihi videbatur eſſe neceſſarium, vel ex iecore, aſcendente ſanguine ſimul cum iecorariæ venæ generatione cor procreari; vel per magnam arteriam, quæ etiam ipſa ſanguinem, non modò ſpiritum, vt opinabatur Eraſiſtratus, continet. Pleroſque verò hac in re veriſimile eſt fuiſſe deceptos, ac præcipuè philoſophos, vt qui ex iis quæ in animalium diſſectionibus apparent, nihil cognoſcant; ex quibus ea potiſſimum vtilia ſunt, quæ in virorum diſſectione artificioſè adminiſtrata, ad partium in imo latentium, denudationem apparent. Vnde etiam hic longior ac prolixior oratio euadet, ſi quis eam totam ſcientificè diſcere voluerit; vnus enim eſt commentarius à nobis ſcriptus de vſu reſpirationis, cui alterum de arteriarum, & pulſuum vſu adiunximus; in quibus quicunque exercitatus fuerit, cognoſcet fœtum neque arteriarum, neque pulſuum, neque cordis vllo neceſſario vſu in principio generationis, quemadmodum nec ſtirpes, indigere. Veruntamen de ſtirpium etiam ortu aliquid priùs conſiderandum videtur; ex iis enim quæ neceſſaria plantis ſunt, licebit cognoſcere quot & qualibus fœtus indigeat, quouſque vna anima perinde ac plantæ diſpenſetur. Hanc autem animam vocamus, quum hac de re propoſita non ſit diſputatio, communi omnis ſubſtantiæ nomine naturam appellantes, id quod in exquiſitis diſſertationibus Chryſippi ſectatores diligenter obſeruarunt; non ſicut Ariſtoteles & Plato recedentes, vocarunt quidem vtrique animam, ſed Ariſtoteles altricem, Plato concupiſcibilem adiunxit. Quoniam igitur nobis propoſita hæc diſputatio non obiter, quemadmodum quum aliud quid perfunctoriè conſideramus, ſed ſumma diligentia de plantarum generatione ac diſpenſatione elaboratur, nonnulla priùs in memoriam reuocabimus. Nam quum pura ac ſola ea ſit tanquam neque vim iraſcibilem, neque rationalem habeant, ſpes eſt nos & ſynceram germanámque, ipſarum diſpenſationem atque adminiſtrationem inuenturos. Incipiamus igitur rurſus à pulſuum generatione, ſeminis in terram modicè humidam, calidámque iniecti memores: ſit autem hoc aut quercus,

A ἀδιάρθρωτον ᾖ τὸ κύημα. διαρθροῦσθαι δ' ἀρξαμένου, τῶν μὲν ἄλλων μορίων τὰ πλεῖστα περιγραφὴν οὐδεμίαν ἴσχει σαφῆ, μόνα δ' ἀλλήλοις ἐγγὺς ὁρᾶται τρία ταῦτα, καθάπερ ἀρτίως εἶπον, ἥ τε καρδία, καὶ ὁ ἐγκέφαλος, καὶ τὸ ἧπαρ. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἡνίκα τὰ περὶ σπέρματος ὑπομνήματα γράφων, ἠναγκάσθην καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸν χρόνον τάξεως ἑκάστου τῶν μορίων τῆς διαπλάσεως εἰπεῖν τι, τὴν καρδίαν ἔφην ὁμοίως τῷ ἥπατι κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς κυήσεως, οἷον κρηπῖδά τινα τῆς γενέσεως ἴσχειν, ἐκ τῆς ἐπὶ
B τῶν τελείων χρείας, αὐτῆς ἀξιολογωτάτης οὔσης, ἐπὶ τὸν λογισμὸν τοῦτον ἀγόμενος, ὥστε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις εὗρον ἀρέσκον, ὁμοίως τοῖς φυτοῖς, ἄχρι τῆς σαφοῦς διαπλάσεως διοικούμενον τὸ κύημα, πιθανώτερον ἔδοξέ μοι, μηδεμίαν αὐτῆς εἶναι χρείαν ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἥπατος ὕστερον αὐτὴν διαπλάττεσθαι πάντως. ἐζήτουν δ' ὅπως γίγνεται τοῦτο. δυοῖν γὰρ δή που τούτων, ἀναγκαῖον εἶναι τὸ ἕτερον, ἢ παρὰ τοῦ ἥπατος, αἵματος ἀνιόντος, ἅμα τῇ τῆς ἡπατίτιδος φλεβὸς γενέσει, καὶ τὴν καρδίαν ἐκ τούτου
C γεννᾶσθαι δεῖν, ἢ διὰ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἐχούσης αἷμα καὶ αὐτῆς, οὐχ, ὡς Ἐρασίστρατος οἴεται, μόνον πνεῦμα. τοὺς πολλοὺς δ' εἰκὸς ἐξηπατῆσθαι, καὶ μάλιστα τοὺς φιλοσόφους, ὡς ἂν οὐδὲν ἐπισταμένους τῶν ἐν ταῖς διαιρέσεσι τῶν ζώων φαινομένων, ὧν μάλιστ' ἐστὶ χρήσιμα τὰ κατὰ τὴν ἐπὶ τῶν ζώντων ἀνατομὴν ἐγχειρουμένην τεχνικῶς, εἰς γύμνωσιν τῶν ἐν τῷ βάθει μορίων. ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο, μακρὸς ὁ λόγος γίγνεται τοῖς ἐπιστημονικῶς αὐτὸν ὅλον ἐκμαθεῖν ὀρεγομένοις· ἓν μὲν γάρ ἐστιν ὑπόμνημά μοι γεγραμμένον, ἐν ᾧ σκοποῦμαι τὴν χρείαν
D τῆς ἀναπνοῆς, ἕτερον δ' ἐπ' αὐτῷ τὸ περὶ τῆς τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ τῶν ἐν αὐταῖς σφυγμῶν, ἐν οἷς ὁ γεγυμνασμένος, εἴσεται τὸ κυούμενον, οὔτ' ἀρτηριῶν ἔχον ἀναγκαίαν χρείαν ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως, οὔτε σφυγμῶν, οὔτε καρδίας, ὥσπερ οὐδὲ τὰ φυτά· καὶ μέντοι καὶ περὶ τῆς τῶν φυτῶν γενέσεως ἐσκέφθαι τι χρὴ πρότερον. ἐκ γὰρ τῶν εἰς ταῦτα ἀναγκαίων, ἔνεστι καὶ τὸ γινώσκειν, ὁποίων τε καὶ ὁπόσων δεῖται τὸ κύημα, μέχρις ἂν ὑπὸ μιᾶς διοικῆται ψυχῆς, ὡς τὰ φυτά. καλοῦμεν δὲ τὴν ψυχὴν ταύτην, ὅταν μὴ περὶ τούτου προκείμενον ᾖ
E σκοπεῖν, τῷ κοινῷ πάσης οὐσίας προσρήματι, φύσιν ὀνομάζοντες, ὃ κἀν ταῖς ἀκριβέσι σκέψεσιν, οἱ περὶ Χρύσιππον ἐφύλαξαν, οὐχ ὡς Ἀριστοτέλης τε καὶ Πλάτων, ἀποστάντες ὠνόμασαν, ἀμφότεροι μὲν ψυχήν, ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, τὸ θρεπτικὸν αὐτῆς προσθείς, ὁ δὲ Πλάτων τὸ ἐπιθυμητικόν. ἐπεὶ τοίνυν ὁ νῦν ἡμῖν προκείμενος λόγος, οὐ κατὰ τὸ πάρεργον, ὥσπερ ὅταν ἄλλο τι προηγουμένως σκοπῶμεν, ἀλλ' εἰς ἐσχάτην ἀκρίβειαν ἐκπονεῖται, τῆς κατὰ τὰ φυτὰ γενέσεώς τε καὶ διοικήσεως, ἀναμνήσωμεν ὑμᾶς ἔνια πρότερον, ἅτε γὰρ
F ἀμίκτου τε καὶ μόνης οὔσης αὐτῆς, ὡς ἂν μήτε τὸ θυμοειδὲς ἐχόντων, μήτε τὸ λογιστικόν, ἐλπίς ἐστιν εἰλικρινῆ τε καὶ ἀνόθευτον εὑρεῖν αὐτῶν τὴν διοίκησιν. ἡ δ' οὖν αὖθις ἀρχὴ περὶ τῆς τῶν φυτῶν γενέσεως ἡμῖν γιγνέσθω, σπέρματος ἀναμνησθεῖσιν, εἰς γῆν συμμέτρως ὑγρὰν, καὶ θερμὴν ἐμβληθέντος. ἔστω δὲ τοῦτο δρυὸς,

ἤ τινος οὕτως ὑψηλοῦ φυτοῦ, ῥᾷον μὲν γὰρ ἐν μεγάλῳ σώματι κατοψόμεθα τῆς διοικούσης αὐτὰ φύσεως τὰς ἐνεργείας. αὐτίκα μὲν ἐκ τοῦ σπέρματος ὁρᾶται διττή τις ἀπόφυσις γινομένη, κάτω μὲν εἰς τὴν γῆν ἑτέρα, πρὸς δὲ τὸν ὑπὲρ γῆς ἀέρα παραπλησία τις ἄλλη. λεπταὶ δ' οὖσαι τήν γε κατ' ἀρχὰς αἱ ἀποφύσεις, αὖθις τοῦ χρόνου προϊόντος, ἀδρύνονταί τε ἅμα καὶ κατὰ τὸ μῆκος ἐκτείνονται, κἀπειδὰν ἤδη μέγεθος ἀξιόλογον ἔχωσιν, εἰς ἀποφύσεις σχίζονται, καὶ μέντοι τούτων αὐτῶν αὖθις εἰς ἑτέρας ἀποφύσεις διαιρουμένων, εἶτ' ἐκείνων εἰς ἄλλας, ἐν ἑκάστῳ μορίῳ τοῦ χρόνου, πάσας αὐτὰς ἅμα τρέφεσθαί τε καὶ αὐξάνεσθαι συμβαίνει, καὶ δὴ καὶ καρποὺς ἐπιφύεσθαι τοῖς πέρασιν αὐτῶν ἅπασι, τελειωθέντος τοῦ φυτοῦ. τὴν αὐτὴν οὖν ἔχοντος τοῦ κυήματος ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῖς φυτοῖς διοίκησιν, ἐλαχίστη μὲν εἰκότως ἡ αὔξησις αὐτοῦ γίνεται κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον· ὁπότε δὲ σαφῶς ἄρξηται διαρθροῦσθαι, πλείων, ὥσπερ γε καὶ διαρθρωθέντων μεγίστη, κατὰ πολλὰ μόρια τῆς διοικούσης αὐτὸ φύσεως ἐνεργούσης ἅμα. τίς οὖν ὅρος ἐστὶ τοῦ πρώτου χρόνου, καθ' ὃν οὐδέπω δεῖται τῆς καρδίας τὸ κυούμενον; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, καθ' ὃν οὐδέπω τῶν φλεβῶν ἡ κατὰ τὸ ἧπαρ ἐγένετο σύμπασα σχίσις. καλῶ δὲ σύμπασαν, ἐπεὶ διττή τίς ἐστιν, οὐκ ἐμοὶ πρώτῳ φανεῖσα τοιαύτη, συμφωνουμένη δὲ τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν ἅπασιν. ἡ γὰρ ἐξ ὀμφαλοῦ φλὲψ ἅμα τῷ πρώτως εἰς τὴν ἐντὸς χώραν ἀφικέσθαι τοῦ περὶ τὸ κυούμενον δέρματος, εὐθέως σχίζεται δίχα, καθάπερ εἰς δύο μόρια μέγιστα κατὰ τὰ πολλὰ τῶν δένδρων ὁρᾶται τὸ πρέμνον διαιρούμενον, εἶθ' ἑκατέρας τῶν φλεβῶν τῶνδε, δίκην κλάδου ἀποφυούσης ἑτέρας φλέβας, ἐκείνων τε πάλιν ἑτέρας, εἶτα τούτων γεννωμένων ἄλλας, ἄχρι περ ἂν εἴς τινα πέρατα τελευτήσωσιν ἑκάτεραι τῶν κατασχίσεων, ἡ τοῦ ἥπατος ἰδία οὐσία, περὶ ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἐν κύκλῳ τε περιφύεται, καὶ τὰ μεταξὺ τῶν σχίσεων ἀναπληροῖ, καθάπερ τις στοιβή. καὶ οὕτως αἱ μὲν ἀπὸ τῆς ταπεινοτέρας φλεβὸς ἀποφύσεις, ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ σπλάγχνου γίγνονται μέρεσιν, οἷς περιλαμβάνει τὰ δεξιὰ τῆς γαστρός, αἱ δ' ἀπὸ τῆς ὑψηλοτέρας, ἐν τοῖς κυρτοῖς, ἔνθα τοῦ διαφράγματος ψαύει· καὶ διὰ ταύτην γε τὴν αἰτίαν, αἱ δύο πύλαι τοῦ ἥπατος, ἐγένοντο τοῖς ἐμβρύοις· τῆς γάρ τοι μεγάλης φλεβός, ἣν δι' ὀμφαλοῦ φερομένην ὁρῶμεν, αἱ κατὰ τὸ σῶμα φλέβες ἅπασαι, μόριά τε καὶ ἀποβλαστήματά εἰσιν. τῆς μὲν ὑψηλοτέρας πύλης γενομένης ἕνεκα τοῦ γεννηθῆναι τὰς κατὰ τὸ ἧπαρ ἁπάσας, τῆς ταπεινοτέρας δέ, ἕνεκα τοῦ τὰς εἰς τὴν γαστέρα καὶ σπλῆνα, καὶ τὸ ὑπόλοιπον, ἔντερά τε πάντα. συμπληρωθέντος δὲ τοῦ ἥπατος, ἐκ μὲν τῶν κατὰ τὰ κυρτὰ μέρη φλεβῶν αὐτοῦ, καθάπερ ἔκ τινων ῥιζῶν ἀθροίζεται στέλεχος, ἡ μεγίστη τῶν ἐν τῷ σώματι φλεβῶν, ἣν διὰ τοῦτο, κοίλην ὀνομάζουσιν, κατ' ἐξοχὴν δή τινα πρὸς τὰς ἄλλας φλέβας, ἐνδεικνύμενοι τὸ μέγεθος αὐτῆς. Ἱπποκράτης δ' ἀπὸ τοῦ ἥπατος ὅθεν ἑώρα τὴν ἔκφυσιν ἔχουσαν, ἡπατῖτιν ἐκάλεσεν. ταύτης οὖν τῆς φλεβὸς ἐκτεταμένης κατὰ τὸ μῆκος τοῦ ζώου, τὸ μέν τοι κάτω φέρεται κατὰ μέσης τῆς ῥάχεως ἐστηριγμένον, τὸ δ' ἄνω διὰ μέσου τοῦ θώρακος ἐπὶ τὸν τράχηλον ἀναφέρεται, πρώτας μὲν ἀποφύσεις εἰς τὸ διάφραγμα ποιούμενον οὐ σμικράς, ἐπ' αὐταῖς δ' ἑτέρας πάντως λεπτάς, εἶτά τινας διαφράττουσας ὑμένας τὸν θώρακα,

A aut alterius cuiuſdam adeò ſublimis ſtirpis, quippe faciliùs in magno corpore functiones naturæ id gubernantis, contuebimur. Exempli gratia, ex ſemine duplex quædam propagatio fieri conſpicitur, deorſum ſanè in terram vna, in aërem verò ſupra terram alia quædam perſimilis. Quæ propagationes quum per initia graciles exiſtant, temporis proceſſu grandeſcunt ſimul, & in longum porriguntur; ac vbi iam magnitudinem notandam obtinent, in ramos ſcinduntur; quùmque hi ipſi prorſus in alias propagines diuidantur, deinde illæ in alias, quolibet temporis
B momento omnes ipſas ſimul & nutrire & augere contingit; quin & fructus vniuerſis ipſorum extremis, vbi ſtirps adoleuerit, innaſci. Conceptus igitur eandem cum ſtirpibus diſpenſationem in prima generatione obtinet; nam parciſſimè primo tempore increſcit; quum diſtingui iam manifeſtè incipit, amplius; quemadmodum quum iam diſtinctus eſt, maximè; multis in partibus naturâ quæ ipſum diſpenſat ſimul operante. Quis ergo primi temporis terminus eſt quo fœtus corde nondum indiget? Mihi quidem
C videtur, quum nondum in iecur vniuerſa venarum diſciſſio facta eſt. Vniuerſam appello, propterea quòd eſt duplex; nec mihi primò cognita, ſed Anatomicis, quibus etiam perſpecta. Vena enim ex vmbilico proueniens, vbi primùm cutem fœtus ſubit, ſtatim bifariam ſcinditur, quemadmodum in duas maximas partes plerumque caudicem arborum diuaricari videmus; deinde quum vtraque hæc vena rami modo alias venas procreet, ac illæ rurſus alias, deinde hæ generent alias, donec ad fines quoſdam vtræque
D propagines peruenerint; propria iecoris ſubſtantia, de qua modò diximus, circumcirca agnaſcitur, ita vt ramulorum interſtitia perinde ac tomentum aliquod impleat. Atque ita depreſsioris venæ germinationes in caua viſceris parte efficiuntur, quâ dextrum ventriculi latus circundat; altioris in gibba, quâ ſeptum tranſuerſum attingit; ac propterea duæ iecoris portæ in fœtibus procreatæ ſunt; ex magna enim vena, quam per vmbilicum ferri videmus, omnes totius corporis venæ, partes item omnes ipſarum & germinationes prodeunt. Sublimior autem por-
E ta facta eſt, vt omnes quæ in iecore ſunt venæ gignerentur; humilior, vt illæ quæ in ventrem, lienem, inteſtina omnia, & reliqua pertinent, procrearentur. Abſoluto autem iecore, ex venis quæ in gibbis partibus ſunt, quaſi ex radicibus quibuſdam caudex colligitur, nempe maxima venarum quæ in corpore ſunt; quam ideo ob præſtantiam quâ omnes alias antecellit, cauam nuncupatunt, magnitudinem eius hoc nomine indicantes. Hippocrates iecorariam dixit à iecore, vnde eam exoriri videbat. Hæc igi-
F tur vena per animalis longitudinem ita protenditur, vt altera eius pars deorſum mediæ ſpinæ innixa feratur, altera ſurſum per medium thoracem ad collum aſcendat, primos ſanè ramos non paruos in ſeptum tranſuerſum diffundens; ſuperiùs autem alios planè exiles, & in diſtinguentes thoracem membranas,

& cor

& cor inuoluentem tunicam, pericardion, emittens, deinde in dextrum cordis ventriculum, & thoracem. Eodem tempore etiam ab inferioribus portis venas in omnes ventris partes diſpenſatas generationis cauſam ipſis fieri; dum verò ſuperior iecorariæ pars cor adit, interea deorſum tendens propagines ex ſe, tum ad renes qui primi iecori proximi occurrunt, & ad lumborum regiones circa ſpinam mittit; quemadmodum & partem ſpinæ, & thoracis, quæ ſupra ſeptum tranſuerſum eſt, ab aſcendenti iecoraria ramulos ſumens, materiam ad ſui procreationem ex ipſis accipere veriſimile eſt, quo tempore etiam cor formatur. Poteſt enim iam ad ipſum commemoratum illud arteriarum par, in vnam reductum pertingere; atque id in media dorſi ſpina firmatum videmus procedere, quoad iuxta cor peruenerit. Ex hac igitur arteria credibile eſt cor, quum ſanguinem longè calidiorem quàm is ſit qui in venis continetur, hauriat, tantò etiam calidius iecore euaſiſſe, quantò ſanguis ſanguine calidior eſt. At quum duo ſint cordis ventriculi, in dextrum ſanguis è iecore mediocriter calidus, in ſiniſtrum longè hoc calidior ex arteriis ingreditur. Quandoquidem vtroſque ſinus iam habeat cor, & vtraſque has materias, tanquam perfecta iam ipſarum ſubſtantia, & ipſum pulſat, & vnà ſecum arterias etiam mouet eodem per ſe motu. Quapropter fœtus non amplius, vt planta ſolum, ſed vt animal iam adminiſtratur, quales ſunt hiatulæ, buccina, pinnæ, oſtreæ, patellæ, quæ vel minimo, vel nullo prorſus pulſatili motu indigent. Demonſtratum ſiquidem eſt pulſus calidis ineſſe corporibus; nullum verò vel exangue animal manifeſtè calidum eſt, vel planè calidum exangue viſitur. Ineſt igitur ſanguini venis contento genuina caliditas tepida, citra calorem à corde prodeuntem, atque idcirco etiam iecori. Porrò animantia cor habent tanquam ignis cuiuſdam officinam; etenim ſine hoc ſanguineorum animalium calor, ei reſpondet, qui per æſtatem in ædibus exiſtit; ſed vt domus incenſo in ipſa igne calidior euadit, ita etiam corpus animalium ex corde caliditatem acquirit calidiorem, quàm quæ venis, iecori, & nimirum etiam ſanguini qui in ipſis comprehenditur, inſita eſt. Nam in arteriis Eraſiſtratus quidem hunc humorem neutiquam contineri arbitratur, nos autem putamus ſicut etiam apparet, ſubtiliorem calidioremque in ipſis eſſe ſanguinem; talis enim ex ipſis vulneratis effluit. Id quod mihi videtur etiam Plato, in Timæo his verbis indicare. *Cor autem & venarum & ſanguinis, qui per omnia membra rapidè fertur, originem ac fontem in domicilium, veluti ſatellitum præſidio munitum collocarunt.* Non enim ſimpliciter dixit ipſum ſanguinis eſſe fontem, ſed eius qui per omnia membra rapidè etiam circunfertur; qualis non eſt qui in venis propriè dictis continetur. Etenim veteres commune venarum nomen vbique vaſorum generi impoſuerunt. Porrò quemadmodum cor iecore poſterius naſci ratio erat, eóque propius prægnantis vterum iecur collocatum eſt:

A καὶ τὸν περικάρδιον χιτῶνα, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας, καὶ τὸν θώρακα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, εὔλογόν ἐστι καὶ τὰς ἐκ τῶν ταπεινοτέρων πυλῶν φλέβας, εἰς πάντα τὰ κατὰ τὴν γαστέρα μόρια κατασχιζομένας, αἰτίας τῆς γενέσεως αὐτοῖς γίγνεσθαι· ἐν ᾧ δ' ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀναφέρεται τὸ ἄνω μέρος τῆς ἡπατίτιδος, ἐν τούτῳ τὸ καταφερόμενον, ἀποφύσεις ἑαυτοῦ τάς τ' ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ποιεῖται· πρῶτοι μὲν γὰρ οὗτοι κεῖνται πλησίον τοῦ ἥπατος, καὶ εἰς τὰ περὶ τὴν ῥάχιν χωρία τὰ κατ' ὀσφύν, ὥσπερ γε τὸ ἄνω τοῦ διαφράγματος μέρος τῆς ῥάχεώς τε καὶ τοῦ θώρακος, εὔλογον ἀπὸ B τῆς ἀναφερομένης ἡπατίτιδος ἀποφύσεις λαμβάνον, ὕλην τῆς γενέσεως ἐξ αὐτῶν ἴσχειν, ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ καρδία πλάττεται. παραγίγνεσθαι γὰρ ἐπ' αὐτὴν ἤδη δύναται καὶ τὸ τῶν ἀρτηριῶν προειρημένον ζεῦγος εἰς μίαν ἀνηγμένον, καὶ αὐτὸ ἐπὶ μέσης τῆς ῥάχεως ἐστηριγμένον ὁρῶμεν, ἄχρι περ ἂν ἐγγὺς ἀφίκηται τῆς καρδίας. ἐκ ταύτης οὖν, τὴν καρδίαν πιθανόν ἐστιν ἀρυομένην αἷμα, θερμότερον πολλῷ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας, εἰς τοσοῦτον καὶ αὐτὴν θερμοτέραν γίνεσθαι τοῦ ἥπατος, εἰς ὅσον καὶ τὸ αἷμα τοῦ αἵματός ἐστι θερμότερον. οὐσῶν δὲ δυοῖν αὐτῆς κοιλιῶν, εἰς μὲν τὴν δεξιὰν, τὸ ἐκ τοῦ ἥπατος αἷ- C μα παραγίγνεται, μετρίως θερμὸν ὑπάρχον, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν, πολλῷ θερμότερον τοῦδε τὸ διὰ τῶν ἀρτηριῶν. ὅταν δὲ τὰς κοιλίας ἔχῃ, καὶ τὰς ὕλας ἀμφοτέρας, ὡς ἂν ἤδη πεπληρωμένης αὐτῶν τῆς οὐσίας, αὐτή τε σφύζει, καὶ τὰς ἀρτηρίας ἅμα ἑαυτῇ κινεῖ, τὴν αὐτὴν ἑαυτῆς κίνησιν. ὥστε τὸ κυούμενον οὐ μόνον ὡς φυτὸν ἔτι τὴν διοίκησιν ἔχειν, ἀλλ' ἤδη καὶ ὡς ζῶον, ὁποῖα ζῶα, χῆμαί τ' εἰσὶ καὶ κήρυκες, καὶ πίνναι, καὶ ὄστρεα καὶ λοπάδες, ἤτοι γ' ὀλιγίστης, ἢ οὐδ' ὅλως δεόμενα κινήσεως σφυγμικῆς. ἐδείχθησαν γὰρ οἱ σφυγμοὶ τοῖς θερμοῖς σώμασιν ὑπάρχοντες, D οὐδὲν δ' οὔτ' ἄναιμον ζῶόν ἐστι σαφῶς θερμὸν, οὔτε τῶν σαφῶς θερμῶν ἄναιμον. ἦν μὲν οὖν καὶ χωρὶς τοῦ παρὰ τῆς καρδίας θερμοῦ, σύμφυτος ὑπάρχουσα χλιαρὰ θερμότης τῷ κατὰ τὰς φλέβας αἵματι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῷ ἥπατι. τὴν καρδίαν δ' ἔχει τὰ ζῶα καθάπερ τινὸς πυρὸς ἑστίαν, καὶ γὰρ καὶ χωρὶς ταύτης, ἡ θερμασία τῶν ἐναίμων ζώων, παραπλησία τῇ κατὰ τοὺς οἴκους ἐστὶν ἐν θέρει· ἀλλ' ὥσπερ οἶκος, ἀναφθέντος ἐν αὐτῷ πυρὸς, γίνεται θερμότερος, οὕτω καὶ τὸ σῶμα τῶν ζώων, ἐκ τῆς καρδίας ἐπικτᾶται θερμότητα πλείονα τῆς ἐμφύτου ταῖς E τε φλεψὶ καὶ τῷ ἥπατι, καὶ δηλονότι καὶ τῷ αἵματι, τῷ κατ' αὐτά. κατὰ γὰρ τὰς ἀρτηρίας, Ἐρασίστρατος μὲν οὐδ' ὅλως οἴεται περιέχεσθαι τὸν χυμὸν τοῦτον, ἡμεῖς δ' ἡγούμεθα, καθάπερ καὶ φαίνεται, λεπτομερέστερον καὶ θερμότερον ἐν αὐταῖς ὑπάρχον αἷμα· τοιοῦτον γὰρ ὅτι κἂν τῷ τρωθῆναι τὸ ῥέον ἐξ αὐτῶν ἐστιν, καί μοι δοκεῖ καὶ Πλάτων ἐνδείκνυσθαι τοῦτο, δι' ὧν φησιν ἐν Τιμαίῳ. τὴν δὲ καρδίαν ἅμα τῶν φλεβῶν, καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος, εἰς τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν κατέστησαν. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν αἵμα- F τος αὐτὴν εἶναι πηγὴν, ἀλλὰ τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς· οὐ τοιοῦτον δ' ἐστὶ τὸ κατὰ τὰς ἰδίως ὀνομαζομένας φλέβας. ὡς οἵ γε παλαιοὶ κοινὸν ὄνομα τὸ τῶν φλεβῶν, ἑκατέρῳ τῷ γένει τῶν ἀγγείων ἐπέφερον. ὥσπερ δὲ τὴν καρδίαν ὑστέραν ἥπατος εὔλογον ἦν γενέσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τῇ τῆς κυούσης μήτρᾳ πλησιέστερον ἐτάχθη τὸ ἧπαρ·

οὕτω τὸν ἐγκέφαλον ἔτι καὶ ταύτης πορρωτέρω τετάχθαι προσῆκεν, ὡς ἂν καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ γινομένης ὑστέρας, ὅτι μηδὲ χρῄζει τι τὸ κυούμενον ζῷον ἐγκεφάλου, διὰ τὸ μήθ' ὁρᾶν αὐτὸ δεῖσθαι, μήτ' ἀκούειν, μήτε γεύεσθαι, μήτ' ὀσφραίνεσθαι, καθάπερ οὐδὲ τοῖς κώλοις ἐνεργεῖν, οὐδ' ὅλως ἑτέραν τινὰ προαιρετικὴν ἐνέργειαν, ἢ τὴν τῆς ἁφῆς αἴσθησιν ἔχειν, ἢ φαντασίαν, ἢ λογισμὸν, ἢ μνήμην. ὕστερον οὖν ποτε κατὰ τρίτην τάξιν χρόνου, ἐγκέφαλός τε, καὶ τὰ κατὰ τὸ πρόσωπον ἅπαντα διεπλάσθη, καθ' ὃν καιρὸν ἤδη καὶ τὰ κῶλα διηρθρώθη, καὶ πᾶν εἴ τι πρόσθεν εἴρηται μόριον, εἰς τελειότητα τῆς ἑαυτοῦ κατασκευῆς ἀφίκετο. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, ὕστερον ἁπάντων τῶν ἄλλων ὀστῶν ἐπάγη, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸ βρέγμα λεπτὸν οὕτως ἐστὶ καὶ ἀσθενὲς, ὡς ἐπὶ τῶν νεογνῶν παιδίων ὁρᾶσθαι τὴν κίνησιν τοῦ ἐγκεφάλου, μὴ μόνον ψαυόντων ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ βλεπόντων. καὶ τέταρτος ἤδη χρόνος οὗτος ἥκει μετὰ τὴν πρώτην σύλληψιν, ἐν ᾧ κρατύνεται τὰ κατὰ τὴν κίνησιν ὕστερα διαπλασθέντα μόρια. καὶ διὰ τοῦτο ταῖς μὲν τῆς θρεπτικῆς ψυχῆς ἐνεργείαις τὰ βρέφη ῥωμαλεωτάταις χρῆται· δευτέραις δὲ κατὰ ῥώμην ταῖς ἀπὸ τῆς καρδίας, ἀρρώστοις δὲ ταῖς ἀπ' ἐγκεφάλου, μὴ ὅτι θεῖν ἤδη τοῖς σκέλεσιν ἢ βαδίζειν, ἀλλὰ μηδὲ στῆναι δυνάμενα, πολὺ δὲ μᾶλλον, ἢ λογίσασθαί τι τῶν συμφερόντων, ἢ μαθεῖν, ἢ μνημονεῦσαί τινος αἰσθητοῦ παθήματος, ἢ λογικοῦ μαθήματος. ὕστερον δ' αὖθις, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν κρατύνεται, καὶ οἱ ὀδόντες ἐκφύονται, τριχοῦταί τε τὸ κρανίον, ὥστε καὶ τοῖς σώμασιν ἀτελῆ τὰ γεννηθέντα, καὶ τῷ τῆς ψυχῆς ἀρίστῳ τῷ μορίῳ λογιστικῷ σαφῶς φαίνεται· σὺν γὰρ τοῖς ὀργάνοις τελειούμεναι αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, ἐνεργοῦσιν. ἔνεστι καὶ τοῦτο μαθεῖν τῷ βουληθέντι τὸ βιβλίον ἀναγνῶναι, καθ' ὃ δείκνυμι ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν ἑπομένας τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις.

A ita cerebrum hoc etiam adhuc remotius ſitum eſſe coouenicbat, vt cuius conſtructio quoque poſterior ſit futura: quoniam animal conceptum ne indiget quidem cerebro, non enim videre, nec audire, nec guſtare, nec odorati, veluti nec artubus fungi, nec aliam omnino actionem voluntariam, vel tactus ſenſum habere, vel imaginationem, vel ratiocinationem, vel memoriam, fœtus indiget. Poſtea igitur tandem tertio temporis ordine, cerebrum, & omnes faciei partes formatæ ſunt, quando iam & artus diſtinguntur, & omnis ſi quæ prius dicta eſt pars, B ad ſtructuræ ſuæ abſolutiooem venit. Conſtat autem cuilibet etiam capitis os poſt omnia alia oſſa concreſcere, atque ideo iuxta ſinciput tenue adeò eſt, & imbecillum, vt in recens natis puerulis cerebri motus appareat, non tangentibus nobis tantùm, ſed etiam intuentibus. Ac quartum iam tempus hoc poſt primam conceptionem ſequitur, quo partes quæ motui ſeruiunt poſteriùs formatæ confirmantur. Hac de cauſa infantuli functionibus nutrientis animæ validiſſimis vtuntur; ſecundo roboris loco, his quæ à corde proueniunt; imbecillibus autem quas cerebrum ſuppeditat, vtpote quum non ſulùm iam curre- C re crutibus, aut incedere, ſed ne ſtare quidem poſſint, multò autem minus vel vtile quid ratiocinari, aut diſcere, aut ſenſibilis cuiuſdam affectus, aut rationalis diſciplinæ meminiſſe. Poſt hæc omnia & caluaria roboratur, & dentes erumpunt, piliſque caput obducitur: quapropter & corpore & præſtantiſſima animæ parte, ratiocinatrice ſcilicet, imperfecti pueri apparent; etenim facultates animæ ſimul cum inſtrumẽtis abſolutè functiooẽ obeunt, id quod diſcere licet ei qui librum voluerit legere, quo animæ facultates córporis temperamentum ſequi oſtendimus.

D

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Πρὸς τοὺς φιλοσόφους, τοὺς τὴν μὲν καρδίαν πρώτην φύεσθαι, ὑπ' αὐτῆς δὲ τἄλλα μόρια γίγνεσθαι νομίσαντας.

Τί ποτ' οὖν ἔδοξε Χρυσίππῳ, καὶ ἄλλοις πολλοῖς φιλοσόφοις, Στωϊκοῖς τε καὶ Περιπατητικοῖς ἀποφήνασθαι περὶ καρδίας, ὡς πρώτη τε φύεται τῶν τοῦ ζώου μορίων, ὑπ' αὐτῆς τε τἄλλα γίγνοιτο; καὶ ὡς τῷ πρώτως διαπλασθέντι, καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων, ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ἀρχήν; οὔτε γὰρ πρώτη σαφῶς φαίνεται γινομένη, καὶ δέδεικται πρόσθεν, ὡς ἐπὶ πασῶν τῶν τεχνῶν, ὁ αὐτὸς τεχνίτης ἐργάζεται, τό, τε πρῶτον μέρος τοῦ δημιουργουμένου, καὶ τὰ μετ' αὐτὸ πάντα μέχρι τῆς συμπληρώσεως, ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας ἀναγκαῖον ἐστιν ἐκ τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας πρώτας ἁπάντων γεννηθῆναι, καθ', ὅ, τι κἀν τοῖς περὶ σπέρματος ὑπομνήμασι δέδεικται. ὥστε κἂν ἄλλος τις ὁμοίως τοῖς ἀποφηναμένοις περὶ καρδίας, ἢ τὸ χορίον ἢ τὸ ἧπαρ ἀρχὴν εἶναι λέγῃ πασῶν τῶν κατὰ τὸ ζῷον ἐνεργειῶν, οὐ πεισθησόμεθα, γενέσεως μὲν ἀρχὰς ἑκάστῳ τῷ γένει τῶν σωμάτων ἑτέρας εἰδότες, ἑτέρας δὲ τῆς διοικήσεως· οἰκοδομοῦσι μὲν γὰρ ἄλλοι τὰς πόλεις, διοικοῦσι δ' ἄλλοι, καθάπερ γε καὶ τὰς ναῦς καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο, δημιουργοῦσι μὲν ἕτεροι, χρῶνται δ' ὀρθῶς ἕτεροι τοῖς δημιουργηθεῖσι. καὶ κατά γε τὰς διοικούσας τὸν βίον ἡμῶν δυνάμεις, ὁ λογισμὸς ἁπασῶν ὕστατος γινόμενός τε καὶ τελειούμενος, ὅμως αὐτὸς ἄρχει·

CAPVT IV.

Aduerſus eos Philoſophos, qui cor primum oriri, ex eóque deinde reliquas produci partes exiſtimarunt.

CVr igitur Chryſippo aliiſque multis philoſophis, tum Stoïcis, tum Peripateticis de corde pronunciare viſum eſt, & quod primum inter animales partes naſcatur, & quòd ab eo E alia gignantur? item quòd ipſum prius formatum tum venarum, tum neruorum originem eſſe neceſſe ſit? neque enim primum naſci manifeſtò apparet; oſtenſúmque antea eſt in omnibus artibus eundem artificem & primam partem rei quæ fabricatur, & reliquas omnes vſque ad abſolutionem operis efficere; arteriáſque & venas è ſeminis ſubſtantia primas omnium generari neceſſe eſt, ſicut in commentariis de ſemine oſtendimus. Quare ſi quis alius quemadmodum iſti de corde affirmarunt, vel chorion, vel iecur dixerit omnium quæ in animante ſunt functionum originem eſſe, minimè erit credendum; F quippe quum vnicuique generi corporum alia videamus generationis, alia diſpenſationis principia; alij enim extruunt vrbes, alij adminiſtrant, ita de nauibus & qualibet alia re dicendum eſt; alij ſunt qui fabricant, alij qui fabricatis rectè vtuntur. Itã in iis quæ vitam noſtrã adminiſtrant facultatibus, ratio quæ omnium extrema & gignitur: & per-

& perficitur, imperat poſtea, atque humanas actiones gubernat feliciter, quum vniuerſa anima ſecundum naturam habuerit; infeliciter, quum extra naturalem ſtatum eſt. Verùm de animæ actionibus mihi in præſentia noo eſt propoſitum diſputare, ſed de fœtuum formatione, quæ ſanè diſputatio, per ſe non philoſophis tantùm, verùm etiam medicis perquam vtilis eſt; propter eos autem qui vnde non debent, lemmata ad demonſtrationes aſſumunt, neceſſariò etiam inquirenda venit; omittentes enim nonnulli ex propria rei, de qua eſt quæſtio, natura, demonſtrationem auſpicari, ex incertis aſſumunt. Porrò medicis vtile admodum eſt, quum vel dimidia corporis pars, vel totum ferè corpus repente reſolutum functionibus voluntariis immobile redditur, ac præterea vel nihil planè, vel imbecilliter ſentiens, ſcire cui corporis parti admouenda ſint remedia. Quod profectò cognoſci nullo modo poterit, niſi priùs quæratur, vtrum ex ſe ſenſum motúmque dictum omnes animalis partes habeant, an per neruos aliqua facultas ad ipſas, vel à cerebro, vt omnes Anatomici fatentur, vel, vt noonulli dicunt, ex corde influat. Nam Stoïci neſcio quomodo inutilem quæſtionem ad finem ioueniendum, in quo rectè iudicato, felicitatem ſtatuunt, indagare aggreſſi ſunt; ſed ſine iis quæ ex diſſectione apparent, vnde alioquin ea poterant inueniri. Verumtamen ſicut in aliis multis, ita hîc quoque ad rei ſibi inutilis indagationem venerunt, debebant ex iis quæ euidenter patent, ſicut Anatomici medici fecerunt, principia demonſtrationis ſumere. Illi verò cor primum omnium eſſe formatum affirmantes, cùm neque ex diſſectione euidens quiddam, vnde inuentionis initium ſumpſerint, neque rationalem quandam aliam demonſtrationem poſſent afferre, ignorantiam ignorantiæ annectunt, dicúntque alia omnia ex corde ortum habere, eſſéque id ſicut generationis ipſorum, ita quoque adminiſtrationis authorem. Antea quidem, quum Anatome nondum vt nuoc, eſſet cognita, dubitare fortaſſe par erat non abſque ratione de principio, quod per neruos & ſenſum, & motum, animalis partibus tranſmittit. Hoc tempore, quo iam de harum affectionum curatione inter pleróſque Anatomicos conuenit, & ab omnibus medicis diuturna ac conſentiente experientia comprobata eſt, nullúſque magis in inſanientibus abſque febre, in atra bile agitatis, in iis qui mente, aut memoria quomodocúnque læſi fuerint, in phreniticis cum febre, in lethargicis, comitialibus, attonitis, capitis curam habendam non cenſet, ſoli ipſi adhuc inquirunt hæc quæ omnibus qui modò inuenire ipſa voluerint, manifeſtè cognoſcuntur. Sed de his in præſentiarum ſatis, alibi enim dicta ſunt de quibus nonnulli philoſophi inutiliter ſi finem reſpicias diſſertantes, longis quæſtionibus ſeſe intricarunt, quum nullam ne probabilem quidem quęſtionis ipſorum occaſionem inuenire poſſent; perinde ac theoretici, qui proponunt ſiue philoſophiam, ſiue beatitudinem dicere oporteat.

A καὶ διοικεῖ τὰ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους, εὐδαιμόνως μὲν ὅταν ἡ σύμπασα ψυχὴ κατὰ φύσιν ἔχῃ, κακοδαιμόνως δ' ὅταν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτραπῇ. ἀλλ' οὔ μοι πρόκειται νῦν σκοπεῖσθαι περὶ τῆς κατὰ τὰς πράξεις ἐνεργείας, ἐνεστησάμην γὰρ ἐν τῷδε τῷ λόγῳ, περὶ διαπλάσεως τῶν κυουμένων εἰπεῖν, εὔχρηστον μὲν λόγον αὐτὸν καθ' αὑτὸν, οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰατροῖς· διὰ δὲ τοὺς ἀφ' ὧν οὐ χρὴ τὰ λήμματα πρὸς τὰς ἀποδείξεις λαμβάνοντας, ἀναγκαίως ἡμῖν ζητηθέντα· παρέντες γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ζητουμένου τῆς οἰκείας φύσεως, ἄρχεσθαι τῶν ἀποδείξεων ἔνιοι, τὰς ἐκ τῶν ἀδήλων
B μετέρχονται. τοῖς δ' ἰατροῖς χρήσιμον ἱκανῶς ἐστιν, ὁπόταν ἤτοι τὸ ἥμισυ τοῦ σώματος, ἢ καὶ ἅπαν ὀλίγου δεῖν ἐξαίφνης παραλυθὲν, ἀκίνητόν τε ταῖς κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείαις γενόμενον, καὶ πρὸς τούτοις γε, ἤτοι παντάπασιν ἀναίσθητον, ἢ ἀμυδρῶς αἰσθανόμενον, ἐπίστασθαι τίνι χρὴ τόπῳ τοῦ σώματος ἐπιβάλλειν τὰ βοηθήματα. τοῦτο δὲ οὐχ οἷόν τε γνῶναι, πρὶν τοῦ ζητηθῆναι πότερον ἐξ αὑτῶν τήν τ' αἴσθησιν ἔχει καὶ τὴν εἰρημένην κίνησιν ἅπαντα τοῦ ζώου τὰ μόρια, ἢ διὰ νεύρων αὐτοῖς ἐπιρρεῖ τις ἐξ ἐγκεφάλου δύναμις, ὡς πᾶσιν ὡμολόγηται τοῖς ἀνατομικοῖς, ἢ, καθάπερ ἔνιοί φασιν, ἐκ καρδίας. οἱ
C Στωϊκοὶ δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἀχρήστως εἰς τὴν τοῦ τέλους εὕρεσιν, ἐν ᾧ κριθέντι, τὴν εὐδαιμονίαν εἶναί φασιν, ἐπεχείρησαν οὐ ζητῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, ἐξ ὧν εὑρεθῆναι δυνατὸν ἦν αὐτά. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδή περ ἧκον ὥσπερ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, οὕτω κἀν τῇ περὶ τοῦ ἀχρήστου πράγματος ἑαυτοῖς ἐπίσκεψιν, ἐχρῆν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ὁμοίως τοῖς ἀνατομικοῖς ἰατροῖς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀποδείξεως πεποιῆσθαι. οἱ δέ γε ἀποφηνάμενοι τὴν καρδίαν πρώτην διαπεπλάσθαι, μήτε φαινόμενον ἐξ ἀνατομῆς ἔχοντες εἰπεῖν, ἐξ οὗ τὴν ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως ἐποιήσαντο, μή-
D τε λογικήν τινα ἀπόδειξιν ἄλλην, ἑτέραν ἀφ' ἑτέρας συνάπτουσιν ἄγνοιαν, ὑπὸ τῆς καρδίας τἄλλα γεγονέναι φάσκοντες, εἶναί τε ταύτην, ὥσπερ τῆς γενέσεως αὐτῶν, οὕτω καὶ τῆς διοικήσεως ἡγεμόνα. πρότερον μὲν οὖν ὅτ' οὔπω τὰ τῆς ἀνατομῆς εἰς τοσοῦτον προεληλύθει γνώσεως, εἰς ὅσον νῦν προελήλυθεν, εἰκὸς ἦν ἀπορεῖν τι περὶ τῆς ἐπιπεμπούσης ἀρχῆς διὰ τῶν νεύρων τοῖς τοῦ ζώου μορίοις, αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν. ἤδη δὲ καὶ πολλοῖς τοῖς τ' ἀνατομικοῖς ὡμολογουμένης ταύτης τῶν παθῶν τῆς ἰάσεως ἐκ πολυχρονίας τε καὶ συμφώνου πείρας ἅπασι τοῖς ἰατροῖς κεκριμένης, καὶ μηδενὸς ἔτι μήτ' ἐπὶ τῶν ἄνευ πυ-
E ρετοῦ μαινομένων, ἢ μελαγχολώντων, ἢ τὸν λογισμὸν, ἢ τὴν μνήμην ὁπωσοῦν βεβλαμμένων, ἢ μετὰ πυρετοῦ φρενιτιζόντων, ἢ ληθάργῳ κατειλημμένων, ἢ ἐπιληπτικῶν, ἢ ἀποπληκτικῶν, ἀφισταμένου τῆς κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐπιμελείας, αὐτοὶ μόνοι ζητοῦσιν ἔτι τὰ σαφῶς γιγνωσκόμενα πᾶσι τοῖς εὑρεῖν αὐτὰ βουληθεῖσιν. ἀλλὰ τούτων μὲν ἅλις, ἔν γε τῷ παρόντι, δέδεικται γὰρ ἑτέρωθι περὶ ὧν ἀχρήστως ὡς πρὸς τὸ τέλος εἰς μακρὰς ζητήσεις ἐνέβαλον ἑαυτοὺς ἔνιοι τῶν φιλοσόφων, οὐδὲ πιθανὴν πρόφασιν εὑρεῖν τῆς ζητήσεως αὐτῶν δυνάμενοι, καθάπερ οἱ θεωρητι-
F κοὶ ὑποθέμενοι τὴν, εἴτε φιλοσοφίαν χρὴ λέγειν, εἴτ' εὐδαιμονίαν.

Digitized by Google

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Διορισμοὶ ἐξ ὧν γνωσόμεθα εἰ τόδε μόριον ἐκ τοῦδε πέφυκεν· καὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ πρώτως γεγονότος οὐκ ἐξ ἀνάγκης καὶ τἄλλα γέγονε.

Ὁ Δὲ προσθεῖναι τοῖς προειρημένοις ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀγνοούμενον καὶ αὐτὸ τοῖς γενναίοις φιλοσόφοις, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ ἐξ ἀνατομῆς φαινόμενα, καιρὸς ἤδη μοι φράσαι, τὴν ἀρχὴν, ἀφ' ὧν Ἡρόφιλος ἔγραψε ποιησαμένῳ. τὰς γὰρ ἀνατομικὰς διηγήσεις ἀξιοῖ μηδεμίαν ἐκ τοῦ φάναι τὸ δέ τι μόριον ἐκ τοῦδε πεφυκέναι πρόληψιν ἐργάζεσθαι πρὸς τὰ δόγματα, καθάπερ ἔνιοι κακῶς ἀκούοντες ποιοῦσιν· ἐξ ἄλλων γὰρ φαινομένων, τὰς διοικούσας ἡμᾶς εὑρίσκεσθαι δυνάμεις, οὐκ ἐξ αὐτῆς ἁπλῶς τῆς θέας τῶν μορίων. διορισμῶν δὲ τινῶν ὁ λόγος οὗτος χρῄζει, λελεγμένων μὲν ἐπιπλέον ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ὑπομνήμασιν, ἐν κεφαλαίοις δὲ καὶ νῦν ἀναγκαίοις οὖσι λεχθῆναι. πρῶτος μὲν οὖν διορισμός ἐστιν, ἀπὸ τῶν ἀποτεμνομένων, ἢ βρόχῳ διαλαμβανομένων, ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων, ἐφ' ὧν ὁρᾶται τὰ μὲν ἐπὶ θάτερα μέρη τῶν βρόχων ἐνεργοῦντα τὰς οἰκείας ἐνεργείας, τὰ δ' ἀπολλύντα τελέως. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο κἀπὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ φαινόμενον, ἐναργῶς ἰδεῖν ἐστιν. διαιρεθέντος γὰρ αὐτοῦ κατά τινα τόπον τῆς ῥάχεως, ὅσα μὲν ἀνωτέρω τῆς ἀπ' αὐτοῦ πέφυκε νεῦρα, διασώζοντα φαίνεται τήν τε κίνησιν καὶ τὴν αἴσθησιν· ὅσα δὲ κατωτέρω, πάντ' ἀπόλλυται παραχρῆμα. δῆλον οὖν ἐκ τούτου γε τὰς δυνάμεις ταύτας ἄνωθεν ἐπιρρεῖν αὐτῷ παρ' ἐγκεφάλου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ὅταν ἀρτηρίας ἡστινοσοῦν βροχισθείσης, ὅσα μὲν ἀνωτέρω τοῦ βρόχου συνεχῆ τῇ καρδίᾳ φαίνεται σφύζοντα, ὡς ἔμπροσθεν, ἄσφυκτον δ' αὐτίκα γίνεται τὸ ἄλλο, πρόδηλον δή που κἀνταῦθα ταῖς ἀρτηρίαις ἀπὸ τῆς καρδίας τὴν ἀρχὴν εἶναι τῆς κινήσεως. αὕτη μὲν οὖν ἀρίστη τε καὶ σαφεστάτη κρίσις ἀρχῆς ἐνεργειῶν. ἐφεξῆς δ' αὐτῆς, τῶν ἐξεταζομένων σωμάτων ἡ οὐσία, πότερον ἡ αὐτὴ κατὰ πάντ' ἐστὶ, ἢ διαφέρουσα παντοίως. ἡ μὲν γὰρ τοῦ νωτιαίου τε καὶ τῶν νεύρων ἡ αὐτὴ κατὰ πάντ' ἐστὶ τῇ ἐγκεφάλου, καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν περιεχόντων αὐτὰ σκεπασμάτων τῇ τῶν περιεχουσῶν μηνίγγων τὸν ἐγκέφαλον. ἡ δὲ τῶν ἀρτηριῶν, οὐδὲν οὐδ' ἐγγὺς ἔχουσα τῇ τῆς καρδίας οὐσίᾳ, καθάπερ οὐδὲ ἡ τῶν φλεβῶν τῇ τοῦ ἥπατος. ὅταν μὲν οὖν ἡ αὐτὴ φαίνηται, πρόδηλόν ἐστιν ἀποβλαστήματ' εἶναι τὰ λεπτότερα τῶν παχυτέρων, οὐ δυνάμενα γεννηθῆναι χωρὶς ἐκείνων, ὥσπερ οὐδ' οἱ κλάδοι, χωρὶς τοῦ στελέχους. ὅταν δ' ἄλλη μὲν ἡ τῆς φλεβὸς οὐσία φαίνηται σαφῶς, ἄλλη δ' ἥ τε τῆς καρδίας, καὶ τοῦ ἥπατος, ἄδηλόν ἐστιν ὅσον ἐπὶ τοῖσδε τοῖς φαινομένοις, εἴτ' ἐκ καρδίας ἡ κοίλη φλὲψ ἐκπεφυκυῖα τὴν ἔκφυσιν εἰς ἧπαρ προβέβηκεν, εἴτ' ἐξ ἥπατος ἔχουσα τὴν ἀρχὴν, εἰς τὴν καρδίαν καταπέφυκεν, ἢ τούτων μὲν οὐδέτερον, ἄλλο δέ τι τρίτον ἐστὶ μόριον, ἀρχὴ τῆς φλεβὸς ταύτης. ὥστ' εἰκότως, ἐπὶ μὲν τῆς ἡπατίτιδος φλεβὸς, ἐζήτηται τοῖς ἀνατομικοῖς ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως, περὶ δὲ τῶν νεύρων ὡμολόγηται, κἂν εὑρεθῇ τὸ ἧπαρ ἀρχὴ τῆς γενέσεως τῇ κοίλῃ φλεβὶ, καὶ οὕτως ἄδηλον, ὅσον ἐπὶ τῷδε, πότερον ὥσπερ ἐγένετο πρότερον, οὕτω καὶ τὸ ἐν τοῖς τελείοις διοικήσεως ἀρχὴ καθέστηκεν, ἢ παρ' ἄλλου τινὸς αὐτοῖς τοῦθ' ὑπάρχει.

CAPVT V.

Diſtinctiones quibus cognoſcimus, an vna pars ex alia oriatur; & quòd ab ea, quæ primum genita eſt, non neceſſariò reliquæ oriantur.

NVnc iam tempus eſt vt id quod antedictis adiici neceſſarium eſt, generoſis his philoſophis, & ipſum ignotum, vt cætera quæ ex diſſectione apparent, ab Herophili B ſcriptis exorſi, qui anatomicas narrationes cenſet ex eo ſi dicas, hanc partem ab illa originem traxiſſe, nullam ad decreta ſtatuenda occaſionem afferre, quemadmodum prauè intelligentes nonnulli faciunt; ex aliis enim apparentibus facultates nos adminiſtrantes, non ex ipſa ſimpliciter membrorum inſpectione inueniri. Verùm hæc oratio diſtinctionibus quibuſdam indiget; quas etſi in commentariis de Hippocratis & Platonis placitis vbetiùs explicauerimus, nunc tamen eas ſummatim perſtringere neceſſe eſt. Prima igitur diſtinctio ſumitur ab arteriis, aut venis, C aut neruis, vel præſectis, vel laqueo interceptis, in quibus altera à laqueo ſita pars functiones proprias retinet, altera penitus amittit. Idem etiam in ſpinali medulla euidenter apparet; nam ſi aliquo in loco ſpina diuidatur, qui ſupra inciſionem ab ipſa prodeunt nerui, ſenſum & motum integrum ſeruant; qui inferiùs ſunt, omnes protinus amittunt. Qua ex re facultates has deſuper à cerebro in ipſam influere cuiuis perſpicuum eſt. Simili ratione quum arteriæ cuiuslibet laqueo conſtrictæ, pars quæ cordi continua ſupra D vinculum exiſtit, pulſare ſicut priùs apparet; alia verò quæ infra eſt, pulſu ſtatim priuari; conſtat nimirum & hîc arteriis originem motus à corde procedere. Hoc igitur & optimum eſt & clariſſimum principij functionum indicium. Poſt iſtud, vtrum corporum, de quibus eſt quæſtio, ſubſtantia in omnibus eadem ſit, an prorſus diuerſa. Etenim ſpinalis medullæ, & neruorum ſubſtantia in omnibus cerebro reſpondet; ſicut & horum operimenta cum cerebri operimentis, quas meningas dicunt, eadem ſunt. Verùm arteriarum ſubſtantia, ne propè quidem ad cordis, E ſicut nec iecoris, ad venarum naturam accedit. Quum igitur eadem eſſe appareat, liquet tenuiora à craſſioribus fuiſſe propagata, vt quę gigni abſque illis, quemadmodum nec rami abſque caudice, minimè poſſint. At quum alia venæ, alia cordis & iecoris ſubſtantia manifeſtè deprehendatur, incertum relinquitur, quantum ad hæc apparentia ſpectat, an ex corde exorta caua vena in iecur inſeratur, an à iecore procedens in cor inſinuetur, an horum neutrum ſit, ſed alia quædam tertia pars venæ huius origo exiſtat. Quare non iniuria de hu- F ius iecorariæ venæ origine ab Anatomicis quęſitum eſt, de neruorum autem principio inter omnes conuenit. Et ſi iecur cauæ venæ origo eſſe inueniretur: ſic quoque in dubio eſſet quantum ad hoc, vtrum ſicut prius fuit, ita quoque in perfectis gubernationis principium ſit, an ab alio quodam hoc ipſis contingat.

Diſtin-

Diſtinguendum autem eſt, magnáne vaſa paruorum, an parua magnorum principia ſint; nam in hoc quoque à nonnullis medicis erratum eſt, quemadmodum ab eo qui venarum quæ in ventrem & inteſtina pertingunt, fines eſſe originem dicebat, qui quidem fines ne excogitari quidem poſſunt, niſi etiam vena quæ in chorio ad iecur tendit, propaginem in ipſa diſtribuendam emiſerit. Conſentaneum igitur eſt, ex eo quod apparet, inferre venarum initia quæ in vtero ſunt, extremis radicum arborum fibris, venam, quæ ad iecur per vmbilicum tendit, trunco aſſimilari. Quæ quum ita ſe habeant omnes quæ in corpore ſunt animalis fines venarum, ſurculis, non radicibus reſpondebunt. Iam ego quoque aliquando rationem hanc conſiderare ſum conatus, quomodo liceret dicere primas omnium è ſemine tunicas fuiſſe procreatas duorum horum vaſorum quæ in fœtibus, & in perfectis maxima habentur; intelligo magnam arteriam, & venam quæ inter vmbilicum & iecur eſt; & his diſciſſis ea quæ in chorio ſunt, *omnes* generari, deinde horum extrema arborum radicum finibus comparari. Verùm hac quoque ratione, nec iecur, nec cor primò naſci videntur, vt quæ ſanguinea ſubſtantia planè ad ſui conſtitutionem indigeant, quam per vaſa ex vtero afferri neceſſe eſt. Vnde rurſus, quemadmodum ſuperius etiam dicebamus, ſemen opificis rationem ſubibit; vaſa verò hæc, quibus ſanguinem ex prægnante attrahi ad viſcerum procreationem neceſſe eſt, omnium prima generabuntur. Deinde autem poſt ipſa, iecur & cor, quemadmodum domus fundamentum, & nauigij carina. Quo verò tempore ſeminis vis hæc format, quædam etiam alia veriſimile eſt, tum his adiacentia, tum inter hæc & vterum ſita, formari. Nunquam enim facultatem, quæ plantas & animalia fingit, ſiſtere ac ceſſare credibile eſt, ſed totam omnibus ſimul partibus & innaſci & augeri. Nequaquam igitur quæ animalia fingit natura, ab aliarum partium fabricatione deſiſtet, ſed & venas & arterias ſemper ſcindendo producet, hiſque alia viſcera ſicut iecur & cor diximus, aggenerabit; ſimul & conuenientem formam & ſitum, aliáque omnia, quæ partes ſingulas habere conuenit, decenter efficiet. Omnibus igitur modis conuincuntur iſti qui temerè ab ea parte quæ prima fuerit formata, reliquas gigni pronunciant: non enim profectò opifex illa cauſa, vbi partem aliquam abſoluit, à fœtu recedit, imperans ei quæ fecit, vt reliqua generent; hac enim ratione arteriæ & venæ primùm generatæ alia generabunt. Neque enim arteriarum & venarum corpora videntur è iecoris aut cordis ſubſtantia progerminaſſe, ſicut è cerebro & membranis medulla ſpinalis & nerui. Quare maximè probabile eſt, quantùm de incertis pronunciari licet, ipſam vim quæ arterias & venas creauit, eandem illas ſcindendo omnibus fœtus partibus applicare, ipſas partes in propriis ſedibus vndique collocantem. Maximè item probari poteſt, formatas partes vbi primùm perfectè abſolutæ ſunt, incipere proprias ſubſtantiæ ſuæ functiones obire, & neque renes, neque vuluam, neque lienem, neque inteſtina, aut demum aliquam aliam partem naturalem alterius auxilio ad pro-

A διασκέψασθαι δὲ χρὴ καὶ περὶ τοῦ, πότερον τὰ μεγάλα τῶν ἀγγείων ἀρχαὶ τοῖς μικροῖς εἰσιν, ἢ τὰ μικρὰ τοῖς μεγάλοις· ἡμάρτηται γάρ τι καὶ περὶ τοῦδε τῶν ἰατρῶν ἐνίοις, ὥσπερ καὶ τοῦ φάναι, τῶν εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα καθηκουσῶν φλεβῶν, ἀρχὴν εἶναι τὰ πέρατα, μηδ' ἐπινοηθῆναι δυναμένοις τοῖς πέρασι τούτοις τῆς γενέσεως, αὐτοῦ, τὴν ἐκ τοῦ χορίου φλέβα παραγενομένην εἰς ἧπαρ, ἀπόφυσιν ἑαυτῆς πέμψαι διανεμηθησομένην εἰς αὐτά. εὔλογον γάρ ἐστιν ἐκ τοῦ φαινομένου τούτου λογίζεσθαι, τὰς μὲν ἐν τῇ μήτρᾳ τῶν φλεβῶν ἀρχὰς, ἐοικέναι τοῖς ἐπὶ τῶν δένδρων πέρασι τῶν ῥιζῶν, στελέχει δέ τινι τὴν εἰς ἧπαρ ἀφικνουμένην B δι' ὀμφαλοῦ. καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ ζῶον ὁρώμενα πέρατα τῶν φλεβῶν, ἀκρέμοσιν οὐ ῥίζαις ἀνάλογον ἔχειν. ἐπεχείρησα δέ ποτε καὶ περὶ τοῦδε τοῦ λόγου διασκέψασθαι, καθ' ὃν ἐνεχώρει φάναι τινὰ, πρώτους ἁπάντων ἐκ τοῦ σπέρματος γενέσθαι τοὺς χιτῶνας τῶν δύο τούτων ἀγγείων, ἃ καὶ τοῖς ἐμβρύοις καὶ τοῖς τελείοις φαίνεται τὰ μέγιστα· λέγω δὲ τήν τε μεγάλην ἀρτηρίαν, καὶ τὴν μεταξὺ τοῦ ὀμφαλοῦ τε καὶ τοῦ ἥπατος φλέβα, καὶ τούτων σχιζομένων, τὰς κατὰ τὸ χορίον γίνεσθαι, κἄπειτα τούτων τὰ πέρατα τοῖς ἐπὶ τῶν δένδρων ἐοικέναι πέρασι τῶν ῥιζῶν. ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, οὔτε τὸ ἧπαρ, οὔθ' ἡ C καρδία φαίνεται προηγούμενα. δεῖται γὰρ δή που προφανῶς εἰς τὴν γένεσιν αἱματικῆς οὐσίας, ἣν διὰ τῶν ἀγγείων ἐκ τῆς μήτρας ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀφικνεῖσθαι. πάλιν οὖν ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν ἔφαμεν, τὸ μὲν σπέρμα τὸν τοῦ δημιουργοῦ λόγον ἔξει, τὰ δ' ἀγγεῖα, δι' ὧν ἐπισπᾶται παρὰ τῆς κυούσης αἷμα, πρὸς τὴν τῶν σπλάγχνων γένεσιν, ἁπάντων πρῶτα γεννηθήσονται. δεύτερα δ' ἐπ' αὐτοῖς ἧπάρ τε καὶ καρδία, καθάπερ οἰκίας θεμέλιον, καὶ πλοίου τρόπις. ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ διαπλάττει ταῦτα ἡ ἐν τῷ σπέρματι δύναμις, εὔλογον δή που καὶ ἄλλα τινὰ διαπλάττεσθαι, παρακείμενά τε τοῖσδε, καὶ μεταξὺ κείμενα τούτων τε καὶ τῆς D μήτρας. οὐδέποτε γὰρ εἰκὸς ἵστασθαι τὴν περὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα διαπλάττουσαν δύναμιν, ἀλλὰ πᾶσαν δύναμιν ἅπασιν ἅμα τοῖς μέρεσιν, ἐπιφύειν τε καὶ προσαυξάνειν. οὐκ οὖν ἀποστήσεται τῆς τῶν ἄλλων δημιουργίας ἡ διαπλάττουσα τὰ ζῶα φύσις, ἀλλὰ τάς γε φλέβας, ὥσπερ γε καὶ τὰς ἀρτηρίας ἀεὶ προάξει κατασχίζουσα, ταύταις τε τἄλλα σπλάγχνα, καθάπερ ἧπάρ τε καὶ καρδίαν ἐλέχθη παραφύειν, ἅμα καὶ τὸ σχῆμα τὸ πρέπον καὶ θέσιν, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα προσήκει τοῖς μορίοις ἔχειν, ἀπεργάζεσθαι προσηκόντως. παντοίως οὖν ἐλέγχονται προπετῶς ἀποφαινόμενοί τινες ὑπὸ τοῦ πρώτου διαπλα- E σθέντος μορίου, τἄλλα γεννᾶσθαι. τὸ γὰρ ἐκείνου δημιουργῆσαν αἴτιον, οὐ δή που μετὰ τὸ συμπληρῶσαι τὸ μόριον ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κυουμένου, προστάξαν οἷς ἐποίησε τἄλλα γεννῆσαι· κατὰ γάρ τοι τὸν λόγον τοῦτον, αἱ ἀρτηρίαι καὶ φλέβες αἱ πρῶται γεννηθεῖσαι, τἄλλα γεννήσουσιν. οὐ μὴν οὐδὲ φαίνονται τῆς ἥπατος ἢ καρδίας οὐσίας ἀποφύσεις οὖσαι τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν σώματα, καθάπερ ἐγκεφάλου τε καὶ μηνίγγων, ὅ τε νωτιαῖος καὶ τὰ νεῦρα. πιθανώτατον οὖν ἐστιν ὡς ἐν ἀδήλοις ἀποφήνασθαι, τὸ τὰς ἀρτηρίας καὶ φλέβας γεννῆσαν, αὐτὸ τοῦτο κατασχίζον αὐτὰς, προσάγειν ἐπὶ πάντα τοῦ κυουμένου τὰ μέρη, προσ- F πλάττον αὐτὰ κατὰ τοὺς οἰκείους τὰ μόρια. πιθανώτατα δὲ καὶ τὰ διαπλασθέντα τὴν τελεωτάτην ἴσχοντα συμπλήρωσιν, ἐνεργεῖν ἄρξασθαι ταῖς οἰκείαις τῆς ἑαυτῶν οὐσίας ἐνεργείαις· καὶ μήτε τοὺς νεφροὺς δεῖσθαί τινος ἄλλου μορίου, πρὸς τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν, μήτε τὰς μήτρας, μήτε σπλῆνα, μήτ' ἔντερα, μήθ' ὅλως ἄλλο μηδὲν

ὄργανον φυτικόν. ἐπεὶ δὲ οὔτε κατὰ τὸ ποσὸν ἡ οὐσία διαμένει τῶν μορίων, ἀπορροῆς αὐτῶν ἱκανῆς ὁσημέραι γιγνομένης, οὔτε ἡ κατὰ τὸ ποιόν, ἀλλοιοῦται γὰρ καὶ κατὰ τοῦτο πολυειδῶς, ἐπικουρίας δεῖται τῆς ἐξ ἀλλήλων, ὅπως ἀναπληρῶται τὸ κενούμενον, ἐπανορθοῦταί τι ἀλλοιούμενον. ἅς τινας ἐπικουρίας, ὅσαι τέ εἰσι καὶ ὁποῖαι, μὴ ὅτι τῶν φιλοσόφων τις εὗρεν ἀκριβῶς, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι χωρὶς ἀνατομῆς ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν ἧκον. ἡ γοῦν καρδία (ταύτην γὰρ μόνην ἔνιοι διοικεῖν βούλονται τὸ ζῷον) ἐπειδὰν στερηθῇ τῆς ἀναπνοῆς, αὐτή τε παύεται κινουμένη, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ πᾶν ζῷον ἀ- B πόλλυται. στερίσκεται δὲ τῆς ἀναπνοῆς, οὐ μόνοις τοῖς ἀπαγξαμένοις, ἢ διὰ τὴν φλεγμονὴν τῶν περὶ λάρυγγα μορίων φραχθέντος τοῦ πόρου τῆς εἰσπνοῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν κινούντων τὸν θώρακα νεύρων κακωθέντων, ἤτοι διὰ τομῆς ἢ θλάσεως ἢ βρόχου, ὧν ἁπάντων ἐστὶν ὁ νωτιαῖος μυελὸς ἀρχή, καθάπερ ἐγκέφαλος ἐκείνου. ὥσπερ οὖν ὁ ἐγκέφαλος εἰς τὴν διαμονὴν τῇ καρδίᾳ χρήσιμος ὑπάρχει, διὰ νεύρων τὸν θώρακα κινῶν, οὗ διαστελλομένου μὲν εἰσπνοὴ γίγνεται, συστελλομένου δ' ἐκπνοή, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγκεφάλῳ παρέχει τινὰ χρείαν C ἡ καρδία, καὶ τούτοις τὸ ἧπαρ, ὡς ἐν τοῖς περὶ τούτων ἀποδέδεικται λόγοις· οὐ μόνον δὲ ταῖς τρισὶ ταύταις ἀρχαῖς ὑπ' ἀλλήλων ὠφελεῖσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις. αὐτίκα γοῦν ἵν' ἀφ' ἑνὸς ἀναμνήσω, τὰ καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρημένα, δι' ἧπαρ ἐγένοντο, καὶ οἱ νεφροί, καὶ κύστεις δύο. κατὰ μὲν αὐτὸ τοῦ σπλάγχνου τὴν ἐπίφυσιν ἡ χοληδόχος ἔχουσα, τοῖς νεφροῖς δ' αὖθις, ἡ οὐροδόχος τεταγμένη, τὰ δ' ἰλυώδη περιττώματα τοῦ σπλάγχνου καθαίρων ὁ σπλήν. ὅτι δὲ καὶ ἡ γαστὴρ προπέττει τῷ ἥπα- D τι τὴν τροφήν, ἥ τε τῶν ἐντέρων ἕλιξ ἀναδόσεως ἕνεκα ἐγένετο τῆς εἰς αὐτά, δέδεικται, καὶ ταῦτα καὶ τἆλλα πάντα τὰ καθ' ἕκαστον τόπον τοῦ σώματος, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ὑπομνήμασιν, ὧν οὐδὲν, οὐδ' ἄχρι βραχέος ἐγνωκότες οἱ τῇ καρδίᾳ πάντ' ἀνατιθέντες, ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι, τολμηρῶς ἀποφαίνονται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως ἐπὶ πλέον ἢ κατὰ τὸ προκείμενον νῦν ἐκτέταται πάντα, εἰκότως τῶν ἀνατομικῶν ἰατρῶν ἀγανακτούντων, ἐφ' οἷς οὐ μόνον ἀποφαίνονταί τινες ὑπὲρ ὧν οὐκ ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ θρασέως ἐπιτιμῶσι τοῖς ἐπισταμέ- E νοις. οἵ γε νομίζουσι τὸ πρῶτον διαπλασθὲν ὑπὸ τῆς φύσεως μόριον, αὐτὸ διαπλάττειν τἆλλα, καὶ τοῦτ' εἶναι τὴν καρδίαν, οὐ μόνον ἀπατώμενοι κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀποφάσεις, ἀλλὰ κἂν συγχωρηθῇ, μὴ μόνον ἁπάντων πρώτην διαπλάττεσθαι τὴν καρδίαν, ἀλλὰ καὶ τἆλλα διαπλάττειν αὐτήν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον, τοῖς δὲ τὰς ἐν τοῖς τελείοις ζῴοις ἐνεργείας ὑπ' ἐκείνης γίγνεσθαι, οὐδὲ ταὐτόν ἐστιν ἢ γενέσεως ἢ διοικήσεως ἀρχὴν εἶναί τι.

A priam functionem indigere. Quoniam verò partium ſubſtantia neque ſecundum quantitatem eadem permanet, quum multum quotidie ex ipſis defluat; neque ſecundum qualitatem, varias enim alterationes experitur, mutuo ſubſidio indiget, quò & exinanitum repleatur, & alteratum corrigatur. Quæ quidem auxilia, quot & qualia ſint, non modò philoſophorum aliquis accuratè deprehendit, ſed ne medicorum quidem, qui abſque Anatomes peritia ad quæſtionem hanc acceſſerit. Cor quippe (hoc enim ſolum regere animal nonnulli B exiſtimant) vbi reſpiratione fuerit priuatum, & ipſum moueri deſinit, & cum ipſo animal etiam totum interit. Priuatur autem reſpiratione, non tantum ſuſpendio ſuffocatis hominibus, aut ex inflammatione faucium inſpirationis meatu obſtructo, verùm etiam neruis qui thoracem mouent vitiatis, vel præciſione, vel colliſione, vel laqueo, qui omnes à ſpinali medulla, quemadmodum ipſa à cerebro originem habent. Sicut igitur cerebrum ad tuendum cor vtile eſt neruis thoracem mouens, quo diſtento, inſpiratio; contracto, reſpiratio fit: eodem modo cerebro vſum C quendam cor ipſum præſtat, atque his vtriſque iecur, vt in ſcriptis de his commentariis demonſtratum eſt; neque hæc tria tantum principia, ſed omnes etiam aliæ partes ſibi inuicem auxiliari ſolent. Verbi gratia, vt ex vno reliqua ſigillatim omnia quæ in libris de vſu partium dicta ſunt, in memoriam reuocem, ob iecur, & renes & veſicæ duæ factæ ſunt; quæ bilem recipit, ipſi viſceri innexa; quæ verò vrinam, ad renes collocata, fæculenta autem viſceris excrementa, lien expurgat. Quòd autem & ventriculus iecori præco- D quat alimentum, quódque inteſtinorum anfractus digeſtionis quæ ipſa inteſtina fit, cauſa, fuerit effectus, ſatis indicatum eſt, aliáque omnia quæ in vnaquaque corporis parte habentur, in commentariis de vſu partium; quorum nihil ne paululum quidem agnouerant illi tum medici, tum philoſophi, qui omnia cordi attribuentes arroganter pronunciant. Verùm hæc prolixiùs etiam fortaſſe quàm præſens inſtitutum exigebat, protracta ſunt omnia; quanquam meritò diſſectionis periti medici indignentur, quòd nonnulli non modò de iis quæ ignorant, proferre ſententiam, ve- E rùm etiam iactabundè eos qui ſciunt increpent; qui quidem primò à natura formatam partem, reliquas formare cenſent, atque hanc eſſe cor; non tantùm in duabus his ſententiis decepti, ſed quamuis etiam ipſis concedatur, & primum omnium cor fuiſſe procreatum & reliqua ipſum procreaſſe, non neceſſariò tamen ſequitur, vt functiones in adultis animalibus ab illo fiant, neque enim idem generationis & diſpenſationis principium exiſtit.

CAPVT

A

CAPVT VI.

Quæ à Philoſophis dicta ſunt de animæ ſubſtantia, ac de cauſa fœtuum formatrice, partim incerta eſſe, partim falſa, neq; ſe habere quiquam certi quod aſſerat.

SEd iam ad id quod præcipuè eſt in hac diſputatione propoſitum, digreſſi, iſtos ipſos oſtendemus ne illa quidem quæ à medicis inquiruntur, rectè fuiſſe perſcrutatos, ſed putare ſi à natura fœtum formari dicant, nihil ſanè ſe amplius quàm nomen omnibus conſuetum dixiſſe. B Nemo enim tam ſtolidus eſt, vt non intelligat quandam fœtus generationis cauſam eſſe, quam omnes naturam appellamus, quæ eius ſit ſubſtantia ignorantes. Ego verò ſicut oſtendi corporis noſtri ſtructuram, ſummam eius qui illud fabricatus eſt, & ſapientiam ſimul, & poteſtatem repræſentare; ita velim mihi philoſophos iſtos opificem indicare, Deúſne aliquis ſit ſapiens qui primùm ſanè cogitauerit, quale cuiuſque animantis corpus fingere conueniret; deinde potentiam ipſius qua quæ propoſuit, abſoluit; an anima quædam à diuina differens; C non enim naturæ dictæ ſubſtaotiam ſiue corporea, ſiue incorporea ſit, ſummè prudentem eſſe dictitant, quam tam artificioſè fœtuum formationem moliri nulla ratione perſuaderi poſſe pronunciant. Hoc enim ab Epicuro & iis qui citra prouidentiam omnia fieri arbitrantur, audientes non credimus. Atqui neceſſarium eſt, vel ex motu quodam irrationali & inartificioſo, fœtuum formationem optimum finem conſequi, aut quemadmodum qui miracula moliuntur, vbi motus initium ipſis exhibuerint, ipſi quidem diſcedunt; opificia verò ipſa ac machinæ aliquouſque non multo tem- D pore artificioſè mouentur, ita etiam Deos, poſtquam ſtirpium animaliúmque ſemina in tantam motuum ſucceſſionem idonea præpararint, nihil pręterea ipſos agere. Verùm priorem opinionem conuincere opus non habeo, vt quam hi ipſi ad quos potiſſimum hæc mihi diſputatio inſtituta eſt, damnarint; alteram accuratiùs inſpiciendam cenſeo, an fieri poſſit vt talis humiditas, qualis in genitura apparet, in tanta motuum mutuò ſe excipientium ſerie nihil aberret, donec congruum finem fuerit conſequuta. Quemadmodum E enim optimum eſt nuſquam in tanta partium copia caſu delinquere, ita etiam artificioſam motus conſequentiam ab irrationali quadam fieri ſubſtantia, quemadmodum ipſi dicunt, affirmare temerarium eſt. Hoc adhuc admirabilius quod per totam vitam omnibus nobis videntibus accidit, quod nemo eorum qui naturæ cognitionem profitentur vel intellexit, vel ioquirere quomodo fieret digoatus eſt. Quid autem eſt illud, quod in partium functionibus accidit? Perſpicuitatis verò cauſa, vno aut altero exemplo abſoluemus orationem. Proponatur primùm ma- F nus, quæ omnes digitos tribus oſſibus compoſitos, atque inter ſe articulis commiſſos habet; in quibus nimirum primum exerceri ſatius eſſet, illos qui cœlum ac mundum vniuerſum erant contemplaturi, quomodo ſcilicet ſint fabricati, quibúſque inſtrumentis motus ipſis accederet, quomodo aliquando articulis, vel ſimul omnibus, vel priuatim ſingulis extenderentur; aliquando in latus flecterentur, idque dupliciter,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Τῶν ἀπὸ τῶν φιλοσόφων εἰρημένων περὶ τῆς διαπλαστικῆς αἰτίας, τὰ μὲν εἶναι ψευδῆ, τὰ δὲ ἄπορα· καὶ οὐδ' ἄχρι πιθανοῦ αὐτὸν δύνασθαι προελθεῖν.

Μεταβαίντες οὖν ἐπὶ τὸ μάλιστα προκείμενον ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ, δείξομεν αὐτοὺς μηδὲ τὰ πρὸς τῶν ἰατρῶν ἐζητημένα καλῶς ἀξιώσαντας ζητῆσαι, ἀλλ' οἰομένους ἐὰν εἴπωσιν ὑπὸ τῆς φύσεως διαπλάττεσθαι τὸ κυούμενον, οὐ μανθάνουσιν εἰρηκέναι μηδὲν πλέον ὀνόματος ἅπασι συνήθους. οὐδεὶς οὖν οὕτως ἐστὶν ἀνόητος ὡς μὴ νοεῖν εἶναί τινα τῆς τοῦ κυουμένου γενέσεως αἰτίαν, ἣν ὀνομάζομεν ἅπαντες φύσιν, ἀγνοοῦντες αὐτῆς τὴν οὐσίαν. ἐγὼ δ' ὥσπερ ἔδειξα τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος ἡμῶν, ἄχρι ἐνδείκνυσθαι τοῦ ποιήσαντος αὐτὸ σοφίαν τε ἅμα καὶ δύναμιν, οὕτως εὔχομαι δεῖξαί μοι τοὺς φιλοσόφους τὸν διαπλάσαντα, πότερον θεός τίς ἐστι σοφὸς καὶ δυνατός, ὡς ἐννοῆσαι μὲν πρότερον, ὁποῖον ἑκάστου ζώου προσήκει κατασκευασθῆναι τὸ σῶμα· δεύτερον δὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καθ' ἣν ἃ προὔθετο κατεσκεύασεν, ἢ ψυχή τις ἑτέρα παρὰ τὴν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ δὴ τῆς ὀνομαζομένης φύσεως τὴν οὐσίαν, εἴτ' ἀσώματός τίς ἐστιν, εἴτε σωματική, σοφίας εἰς ἄκρον ἥκειν ἐπίδοσιν, ἥν γε μηδ' ὅλως ἔχειν φασίν, οὕτω τεχνικῶς ἐνεργῆσαι περὶ τὴν τῶν ἐμβρύων διάπλασιν οἷόν τε πεισθῆναι. τοῦτο γὰρ Ἐπικούρου τε καὶ τῶν ἄνευ προνοίας ἅπαντα γίγνεσθαι νομιζόντων ἀκούοντες, οὐ πειθόμεθα. καὶ μὴν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἢ κατά τινα κίνησιν ἄλογόν τε καὶ ἄτεχνον, εἰς χρηστὸν τέλος ἀφικνεῖσθαι τὴν διάπλασιν τῶν ἐμβρύων, ἢ καθάπερ οἱ τὰ θαύματα κατασκευάζοντες, ἀρχὴν κινήσεως αὐτοῖς παρασχόντες, ἀπέρχονται μὲν αὐτοί, τὰ δὲ κατασκευασθέντα μέχρι τινὸς οὐ πολλοῦ χρόνου κινεῖται τεχνικῶς· οὕτω καὶ τὰ σπέρματα τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων κατασκευάσαντας τοὺς θεοὺς εἰς τοσαύτην διαδοχὴν κινήσεων ἐπιτήδεια, μηδὲν ἔτι πράττειν αὐτούς. ἀλλὰ τὸ μὲν πρότερον ἐλέγχειν οὐ χρῄζω, κατεγνωσμένον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, πρὸς οὓς ὁ λόγος ἐστί μοι μάλιστα· τὸ δεύτερον δ' ἐπισκεπτέον ἀκριβέστερον, εἰ δυνατόν ἐστιν ὑγρότητι τοιαύτῃ, οἵα γε νῦν φαίνεται κατὰ τὴν γονήν, εἰς τοσοῦτον ἀριθμὸν ἀλλήλας διαδεχομένων κινήσεων, μηδὲν ἁμαρτεῖν, ἄχρι τοῦ προσήκοντος τέλους. ὥσπερ γὰρ ἄριστον τὸ κατὰ τύχην ἐν τοσούτῳ πλήθει μορίων ἁμαρτηθῆναι μηδέν, οὕτω καὶ τολμηρὸν τὴν ἀκολουθίαν τῆς κινήσεως γίγνεσθαι τεχνικὴν ὑπό τινος οὐσίας ἀλόγου καθάπερ αὐτοί φασιν. ἔτι δὲ θαυμαστότερον τὸ διὰ παντὸς τοῦ βίου γιγνόμενον, ἁπάντων ἡμῶν ὁρώντων, ὅτι οὐδεὶς τὴν φυσιολογίαν ἐπαγγελλομένων, οὔτε κατενόησεν, οὔτε ἐζήτησεν, ὅπως γίγνεται. τί δὲ τοῦτ' ἔστι τὸ κατὰ τὰς ἐνεργείας τῶν μορίων; ἕνεκα δὲ σαφηνείας ἐφ' ἑνὸς ἢ δευτέρου παραδείγματος, ὁ λόγος περανθήσεται. προκεχειρίσθω δὴ πρότερον μὲν ἄκρα χείρ, ἔχουσα δακτύλους πάντας συγκειμένους ἐκ τριῶν ὀστῶν, ἀλλήλοις διηρθρωμένους. ἐφ' ὧν, οἶμαι, πρότερον ἄμεινον ἦν γυμνάσασθαι τοὺς μέλλοντας εὑρήσειν τὰ κατὰ τὸν οὐρανόν, καὶ σύμπαντα τὸν κόσμον, ὅπως κατεσκεύασται διά τινων ὀργάνων ἡ κίνησις αὐτοῖς γίγνεται, πῶς ποτε μὲν ἐκτεινομένων κατὰ τὰς διαρθρώσεις ὁμοῦ τε καὶ πολλάς, ἑκάστου τ' ἐν μέρει, ποτὲ δὲ καμπτομένων εἰς πλάγια διττῶς,

ἤτοι πρὸς τὸν μικρὸν ἢ τὸν μέγαν δάκτυλον. εἰ γὰρ ἐγνώσθη ὅτι διὰ μυῶν ἅπασαι γίγνονται, μὴ γινωσκομένων ἡμῖν, πρὶν γυμνωθῆναι διὰ τῆς ἀνατομῆς, ἐθαυμάσθη ἄν, ὅπως οὐ μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ παιδία, κελευσθέντων ἐκτεῖναι τόνδε τὸν δάκτυλον, ἢ κάμψαι, παραχρῆμα τὸ κελευσθὲν πράττει, μηδὲ γινώσκοντα τὸν κινοῦντα μῦν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῆς γλώττης, ἐφ᾽ ἧς οὐδὲ τοῖς ἀνατομικοῖς συμπεφώνηται περὶ τοῦ πλήθους τῶν κινούντων αὐτὴν μυῶν· τοσοῦτον ἀποδέουσι βεβαίως γιγνώσκειν τὸν ἐξηγούμενον μῦν ἑκάστης τῶν κατὰ μέρος κινήσεων. ἀλλὰ καὶ τοῦτο τοῖς ἐπιμελεστέροις τῶν ἰατρῶν ἐζήτηται· καί τις ἔφη, καθάπερ τι ζῶον, ἕκαστον μῦν τῆς βουλήσεως ἡμῶν αἰσθανόμενον, ἐπισπᾶσθαί τε καὶ περιάγειν τὴν γλῶτταν εἰς τὸ προσῆκον σχῆμα τῆς ῥυθμιζομένης φωνῆς· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἅπασι τοῖς ἄλλοις οὐ πιθανὸν εἶναι δοκεῖ. θαυμαστὸν δὲ φαίνεται παιδίον σμικρὸν ἀκοῦσαν τὴν, ἄρτος, φωνὴν, οὔτε πῶς ἡ γλῶττα σχηματίζεται γιγνῶσκον, οὔθ᾽ ὑπὸ τίνων μυῶν ἄγεται πρὸς τὰς κατὰ μέρος κινήσεις, καὶ στίχον γε ὅλον ἐφεξῆς λέγειν πολλὰς μεταβολὰς τῆς γλώττης ποιουμένης, ἑκάστῃ φωνῇ προσηκούσας. ὄντων οὖν ἐν ἡμῖν πλειόνων ἢ τριακοσίων τῶν μυῶν, οὐ πιθανὸν ἕκαστον αὐτῶν ζῶον ὑπάρχειν, ὥστ᾽ ἐγὼ διὰ τοῦτ᾽ ἀποστὰς, ὡς ἀπιθάνου τῆς δόξης, ἐπ᾽ ἄλλην μετῆλθον, ὑφ᾽ ἑτέρων ἀνδρῶν πρεσβευθεῖσαν, ὡς ἑλκόντων τοὺς μῦς ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν τῶν νεύρων, συμβαίνει ἕπεσθαι τὸ κατωτέρω τῶν τὴν διάρθρωσιν ἐργαζομένων ὀστῶν, εἰς ἃ τοῦ μυὸς ἐμφύεται τὸ πέρας. ἀλλὰ κἀνταῦθα πρὸς τὸ μὴ γινώσκειν ἡμᾶς, ὅντινα μῦν ἐπισπᾶσθαι χρὴ, ἔτι καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἀντιμαρτυρεῖ, σμικροτάτων νεύρων εἰς τοὺς μῦς ἐμφυομένων, ἃ μήτ᾽ ἐπὶ ζῶντος τοῦ ζώου φαίνεται, κινούμενα κατὰ τὰς προαιρετικὰς ἐνεργείας ὥσπερ οἱ μύες. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τεθνεῶτος ἑλκόμενα διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἐπισπᾶσθαι φαίνεται τοὺς μῦς, ὥσπερ ἐκεῖνοι τὰ κατὰ τὰς διαρθρώσεις ὀστᾶ, καὶ μὴν κἀκ τοῦ κινεῖσθαι τῶν μυῶν ἕκαστον, οἰκείαν τῇ βουλήσει κίνησιν, οὐ πιθανόν ἐστιν ὁμοίως τοῖς θαύμασι κατεσκευάσθαι τὸ σπέρμα, μὴ γιγνώσκειν δ᾽ αὐτὸ μηδ᾽ ὅλως παρακολουθεῖν οἷς πράττει. διὸ καὶ τῶν λεγόντων ἑαυτῇ διαπλάττειν τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν, ὁ λόγος ἔκ τινων φαινομένων πιθανῶς κατασκευαζόμενος, ἐντεῦθεν ἀντιλογίαν ἴσχει. κατασκευάζει μὲν γὰρ αὐτὸν ἡ τῶν μερῶν τοῦ σώματος χρῆσις ἅμα τῷ γεννηθῆναι τοῖς ζώοις ὑπάρχουσα· φαίνεται γοῦν ἕκαστον ἐκείνῳ τῷ μέρει τοῦ σώματος ἀμυνόμενον, ὃ τῶν ἄλλων ὑπερέχει, μόσχος μὲν κυρίττων πρὶν φῦσαι τὰ κέρατα, πῶλος δ᾽ ἵππου λακτίζων, οὐδέπω στερεαῖς ταῖς ὁπλαῖς, ὥσπερ γε τὸ μὲν σκυλάκιον δάκνειν ἐπιχειροῦν, καὶ μηδέπω κρατεροὺς ἔχει τοὺς ὀδόντας· ὅσα δὲ πτηνὰ τῶν ζώων ἐστὶν, ἐγχειροῦντα πέτεσθαι, καὶ εἰ μήπω δύναται. ταῦτα γὰρ ἐνδείκνυσθαι δοκεῖ τὴν χρωμένην τοῖς μορίοις ψυχὴν ἐπίστασθαι τὴν χρείαν αὐτῶν, ὡς δὴ αὐτὴν κατεσκευακυῖαν, οὐχ ὑπ᾽ ἄλλου γεγονόσι χρωμένην. ἀλλὰ διὰ τί βουληθέντων ἡμῶν κινῆσαι μόριον ὁποιανοῦν κίνησιν, εὐθέως κινεῖται μὴ γινωσκόντων τὸν κινοῦντα μῦν, αὐτὸ τῶν ἀπορωτάτων ἐστίν· μόγις γοῦν ἐξ ἀνατομῆς ἑκάστου μυὸς εὕρηται τοῖς ἀνατομικοῖς ἡ ἰδία ἐνέργεια. καὶ διὰ τοῦτο ἐνίοις ἔδοξεν, ἄλλην μὲν εἶναι ψυχὴν τὴν κατασκευάσασαν ἕκαστον τῶν μορίων, ἄλλην δὲ τὴν ἐξορμῶσαν ἐπὶ τὰς προαιρετικὰς ἐνεργείας· καὶ φαίνεσθαι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, ἔτι διαμένειν ἡ διαπλάσασα

A vel ad paruum vel ad magnum digitum. Si enim nouiſſent per muſculos omnes hos *motus* fieri, nobis ignorantibus, priuſquam per diſſectionem in conſpectum veniſſent, admirati ſanè eſſent quomodo non ſolum nos, ſed paruuli etiam infantes quum aliquem digitum vel extendere, vel inflectere iubentur, ſtatim id faciant, licet mouentem muſculum non cognoſcant. Quod in lingua magis adhuc mirabile eſt, de cuius muſculorum numero inter Anatomicos non conuenit; tantum abeſt, vt eos qui ſingulis motionibus pręſunt, certò cognoſcant. Verùm hoc quoque à diligentioribus medicis indagatum eſt; ac quidam fuit qui dixit, B vnumquemque muſculum quaſi animal voluntatem noſtram perſentientem, attrahere ac circumducere linguam in conuenientem figuram ad vocem exprimendam; atque hoc omnibus aliis probabile minimè videtur. Mirum autem illud omnes putant, paruum puerulum vbi audiuerit hanc vocem, panis, quum neque quomodo lingua figuretur cognoſcat, neque à quibus muſculis ad ſingulas vocum motiones agatur, eam, imò totum etiam deinceps verſum exprimere; in qua re lingua multas mutationes ſingulis vocibus accommodatas moliatur.

C Cæterùm quum plures quàm trecenti muſculi in nobis ſint, non eſt ſanè credendum, vnumquemque ex ipſis animal eſſe. Ab hac igitur opinione, vtpote abſurda ego digreſſus, ad aliam ab aliis viris celebratam deſcendi; nempe à neruis ad originem ſuam muſculos trahi, atque hinc fieri, vt ad eorum attractionem inferior oſſium, quæ articulos conſtituunt, pars, cui muſculi caput inſeritur, etiam ſequatur. Sed hîc quoque pręterquam quod non cognoſcimus adhuc quiſnam muſculus attrahendus ſit, ipſorū etiam neruorum magnitudo adhuc refragatur; vtpote quum minimi nerui D muſculis inſerantur, qui neq; dum viuit animal in voluntariis functionibus moueri quemadmodū muſculi apparent; imò neq; in mortuo ſi noſtris manibus trahamus muſculos, ſicut illi articulorū oſſa trahere cernuntur. Atqui inde quod ſinguli muſculi mouentur, prout voluntas fuerit, non eſt credibile ſemen perinde ac miracula fuiſſe conſtructum; ignorare autem ipſum, neque quid agat prorſus intelligere. Nam eorum oratio qui animam ſuum ſibi corpus formare dicunt ex quibuſdam apparentibus probabiliter confirmata, hinc controuerſiā obtinet. Etenim ſtabilit ipſam ſin- E gularū corporis partium vſus, qui ſimul dum etiā generantur, ineſſe animalibus ipſis videtur: vnūquodq; enim animal cernimus ea pręcipuè parte, quę aliis pręſtat, ſeſe defendere, vitulū ſanè cornu petere prius etiam quā cornua produxerit; pullum equinū calcitrare, nondū ſolidis vngulis, ſicut catulū quoq; licet dentes nō validos habeat, morſu aggredi, volucres, volare conari, etſi non poſſint. Hęc omnia videntur ſignificare animam quę partibus his vtitur, ipſarū vſum cognoſcere, quaſi ipſa eas fabricarit, non ab alio fabricatis vtatur. Sed cur vbi partem aliquam mouere voluerimus F quocunq; modo, ea ſtatim moueatur, licet mouētem muſculū non agnoſcamus, longè difficillimū eſt; vix enim ex diſſectione, Anatomicis propria, vniuſcuiuſq; muſculi functio inuēta eſt. Ob quod nōnulli exiſtimarunt aliā eſſe animā quæ vnamquāq; partē conſtruxiſſet, aliā quæ ad voluntarias functiones incitaret; atq; hac ratione videtur adhuc in animalium corporibus permanere ea quæ

partes

partes effingit; non enim fieri poteſt vt ea quæ nunc adeſt, conuenienter ſingulis vtatur; ea verò quæ eſt fabricata, abierit. Itaque oratio de anima hac quæ partes conformarit, omnino incerta eſt, miniméque probari poteſt; vnum illud ſaltem manifeſtè indicare mihi videtur, ſcilicet opificis qui nos condidit artificium; quod nemo, qui modò libero animo rem perpendat, teferre in irrationalem fortunam poteſt. Nam quum in animalis cotpore muſculi ſunt multò plures quàm trecenti illi qui pro voluntate partes mouent, vnuſquiſque ex ipſis & fotmam, & magnitudinem, & caput, & finem, & ſitum admodum conuenientem habet; neruúſque ac vena, & arteria tam aptè pro muſculi magnitudine & loco inſeruntur; vt nullum ex iis, quum tam multa ſint, reptehendi poſſit; id quod in libris de vſu partium demonſtratum eſt. Attamen ſi trecentarum partium ſtructuræ, ſingulæ decem ſcopos obtinentes, in totum ſint abſolutæ, ad trium millium numerum omnes euadent, & nondum tamen, id quod maximè mirandum in harum fabricatione eſt, diximus æquales prorſus eſſe in ſiniſtris partibus muſculos iis qui in dextris ſunt, arteriis item arterias, venis venas, ac neruis neruos, vt tria millia ſcoporum duplicanda iam ſint. Idem eſt in oſſibus, quæ plura quàm ducenta numerantur. Etenim & horum ſingulorum ſcopi quum ſint longè plutes quàm decem, conſtat ſi duplicentur, plura quàm millia quatuor fore. Eadem ars in viſceribus omnibus & demum omnibus partibus ſpectari poteſt; vt ſi quis ſcopos vniuſcuiuſque ſtructuræ numerare velit, numerus omnium integrè abſolutorum, in dena millia, non millia tedigatur, quos ego nequaquam, vt dixi, niſi à ſapientiſſimo ac potentiſſimo opifice factos eſſe crediderim. Quis antem hic ſit, ſpetabam me priùs à philoſophis eſſe auditurum, qui de mundo rerúmque vniuerſarum generatione pronunciant; multò enim facilius quomodo cotpus conſtructum ſit, noſci exiſtimabam Sed quum vni horum qui ptimus obtigiſſet, diſcipulum me tradidiſſem, ſperarémque ab eo demonſtrationes, quemadmodum in Geometria didicetam, auditurum me eſſe, cognouiſſémque eum non modò non Geometricas *lineares* demonſtrationes, ſed ne otatorias quidem argumentationes callere, ad alium me contuli, qui etiam ipſe ex propriis argumentis, contraria iis quæ à prioti audiueram, pronunciabat; quúmque & tertio & quarto fuiſſem expertus, nullius tei (vt dixi) potui inculpatam aliquam demonſtrationem audire. Quamobrem maximo dolore affectus, mecum ipſe cœpi inueſtigare, an aliquam de ſtructura animalium validam rationem poſſem inuenire; ac nullam deinde inueni; id quod hoc in libro fateor ingenuè, peritos hac in re philoſophos hortatus, vt ſi quid titulo ipſorum dignum inuenerint, nobis id velint ſine inuidia communicate. Nam quum puetulos videamus ſonare quæcunque eos iuſſerimus, verbi cauſa, ſmyrnam, ſcalpellum, ſmegma, neque tamen muſculos qui linguam commodè, vt hæc vox exigit, mouent, multò minus etiam netuos cognoſcere. maximè probabile exiſtimo eſſe, illum qui linguam noſtram finxit, quicunque is fuerit, vel ipſum adhuc in fotmatis partibus permanere, vel partes ipſas animantia conſtituiſſe, quę voluntatem principis partis animæ noſtræ cognoſ-

A ψυχῆς τὰ μόρια, οὐ γὰρ οἷός τε χρῆσθαι μὲν ἑκάστῳ προσ-
ηκόντως τὴν νῦν οὖσαν, οἴχεσθαι δὲ τὴν κατασκευάσα-
σαν. ἄπορος οὖν ὁ περὶ τῆς διαπλασάσης τὰ μόρια ψυχῆς
λόγος ἐκ πάσης λαβῆς ὑπάρχει· ἓν μόνον ἐμοὶ γοῦν δο-
κεῖ σαφῶς ἐνδείκνυσθαι τὴν τέχνην τοῦ κατασκευάσαντος
ἡμᾶς, ἣν οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν τὸν ἐλευθέρᾳ γνώμῃ σκοπούμενον,
εἰς τύχην ἄλογον ἀναφέρειν. ὄντων γοῦν ἐν τῷ σώματι
μυῶν πολὺ πλειόνων ἢ τῶν τριακοσίων, ὑφ' ὧν κινεῖται τὰ μό-
ρια ταῖς προαιρετικαῖς κινήσεσι, ἕκαστος αὐτῶν, καὶ σχῆμα τὸ
πρέπον ἔχει, καὶ μέγεθος, καὶ κεφαλὴν, καὶ τελευτὴν, καὶ
B θέσιν, ἔμφυσιν τε νεύρου καὶ φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας, ἁρμοτ-
τόντων τῷ μυὶ κατά τε τὸ μέγεθος καὶ τὸν τόπον τῆς ἐμφύ-
σεως, ὧν οὐδὲν ὄντων τοσούτων, εὕροις ἂν μέμψασθαι, δέ-
δεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων τοῦτο. καὶ μὴν εἰ
τριακοσίων μορίων κατασκευῆς ἑκάστης ἐχούσης σκοποὺς ι',
πάντα φαίνεται κατορθούμενα, τρισχίλιοι γένοιντ' ἂν οἱ
πάντες, καὶ οὔπω λέλεκται τὸ θαυμασιώτατον ἐν ταῖς κατα-
σκευαῖς αὐτῶν, ἴσον ἀκριβῶς εἶναι τῶν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι
μυῶν, τοῖς κατὰ τὰ δεξιὰ, καθάπερ γε καὶ τὰς ἀρτηρίας ταῖς
ἀρτηρίαις, καὶ τὰς φλέβας ταῖς φλεψὶ, καὶ τὰ νεῦρα τοῖς
C νεύροις, ὥστε τοὺς τρισχιλίους σκοποὺς διπλασιάζεσθαι.
τὸ δ' αὐτὸ κἀπὶ τῶν ὀστῶν ἐστὶ, πλειόνων ὑπαρχόντων ἢ δια-
κοσίων. καὶ γὰρ καὶ τούτων, οἱ σκοποὶ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ὄν-
τες, πολὺ πλείους τῶν, δέκα γίγνονται, καὶ δῆλον ὅτι
διπλασιασθέντες, ἔσονται πλείους τῶν δ'. ἡ δ' αὐτὴ τέ-
χνη καὶ κατὰ τὰ σπλάγχνα πάντ' ἐστὶ, καὶ ὅλως ὁποι-
ουοῦν μορίου, ὡς αὖθις ἀριθμεῖ τοὺς σκοποὺς τῆς κατασκευῆς,
εἰς μυριάδας οὐ χιλιάδας ἀριθμὸν ἀναχθῆναι, κατορ-
θουμένων εἰς ἄκρον ἁπάντων, οὓς ἐγὼ μὲν, ὡς ἔφην,
οὐκ ἄν ποτε πεισθείην, ἄνευ σοφωτάτου τε καὶ δυνατω-
D τάτου δημιουργοῦ γεγονέναι. τίς δ' οὗτός ἐστιν ἐλπίζων
ἔμπροσθεν ἀκούσεσθαι παρὰ τῶν φιλοσόφων, οἵ γε καὶ
περὶ τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ὅλης γενέσεως ἀποφαίνονται· πο-
λὺ γὰρ εἶναι ῥᾷον ἡγούμην ἐγνῶσθαι τοῦτο, ὅπως αὐτοῖς κα-
τεσκευάσται τὸ σῶμα. καὶ μαθητήν γε ἐμαυτὸν ὑποβαλὼν
ἑνὶ τῷ πρώτῳ, καθ' ὃν ἐν γεωμετρίᾳ τρόπον ἀποδείξεις
ἠκηκόειν, οὕτως ἤλπιζον ἀκούσεσθαι καὶ παρ' ἐκείνου· γνοὺς
δ' αὐτὸν μὴ ὅτι γραμμικὰς ἀποδείξεις, ἀλλὰ μηδὲ ῥη-
τορικὰς πίστεις λέγοντα, μετῆλθον ἐφ' ἕτερον, ὃς καὶ αὐ-
τὸς ἐξ ἰδίων ὑποθέσεων ἐναντία τῷ πρόσθεν ἀπεφαίνε-
E το, καὶ τρίτου γε καὶ τετάρτου πειραθεὶς, οὐδενὸς, ὡς
ἔφην, ἄμεμπτον ἀπόδειξιν ἤκουσα. λυπηθεὶς οὖν ἐπὶ
τούτῳ μεγάλως, ἐζήτησα μέχρι κατ' ἐμαυτὸν εὑρεῖν τι-
να λόγον ἰσχυρὸν ἐπὶ ταῖς τῶν ζώων κατασκευαῖς, εἶθ' εὑ-
ρίσκον οὐδένα· τοῦτό γε αὐτὸ διὰ τοῦδε τοῦ γράμματος
ὁμολογῶ, παρακαλῶν τοὺς περὶ ταῦτα δεινοὺς τῶν φιλο-
σόφων ζητήσαντας εἴ τι σοφὸν εὑρίσκοιεν, ἀφθόνως ἡμῖν
αὐτοὺς κοινωνῆσαι. ὅταν γὰρ θεασώμεθα τὰ παιδία φθεγ-
γόμενα μὲν ἅτ' ἂν αὐτοῖς φθέγξασθαι κελεύσωμεν, οἷον εἰ
τύχῃ σμύρναν, καὶ σμίλην, καὶ σμῆγμα, μήτε τοὺς κι-
F νοῦντας ἐπιτηδείως τῇ τοιαύτῃ φωνῇ τὴν γλῶτταν μῦς
ἐπιστάμενα, μήτε πολὺ μᾶλλον ἔτι τὰ τούτοις αὐτῶν νεῦ-
ρα, πιθανώτατον μὲν ἡγοῦμαι τὸν διαπλάσαντα τὴν
γλῶτταν, ὅστις ποτ' ἐστὶν, ἢ αὐτὸν ἔτι διαμένειν ἐν τοῖς δια-
πλασθεῖσι μορίοις, ἢ ζῷα τὰ μόρια κατεσκευακέναι, γνω-
ρίζοντα τὸ βούλημα. τοῦ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἡγεμον-

κοῦ. τούτου δ' ἀκόλουθον εὑρίσκων, ἄλλην μὲν εἶναι τὴν κατὰ τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ψυχήν, ἄλλας δὲ τὰς ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων, ἢ πάντως γε μίαν κοινὴν τὴν ἅπαντα διοικοῦσαν, εἰς ἀπορίαν ἔρχομαι, μηδ' ἄχρι δυνατῆς ἐπινοίας, μήτι γε βεβαίας γνώσεως, εὑρίσκοντι περὶ τοῦ διαπλάσαντος ἡμᾶς τεχνίτου. καὶ γὰρ ὅταν ἀκούσω τινῶν φιλοσόφων λεγόντων, τὴν ὕλην ἔμψυχον οὖσαν ἐξ αἰῶνος, ἀποβλέπουσαν πρὸς τὰς ἰδέας, ἑαυτὴν κοσμεῖν, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐννοῶ, μίαν εἶναι δεῖν ψυχήν, τήν τε διαπλάσασαν ἡμᾶς, καὶ τὴν νῦν χρωμένην ἑκάστῳ τῶν μορίων. αὐξάνεται δὲ τούτου πάλιν ἡ ἄγνοια τῆς διοικούσης ἡμᾶς ψυχῆς, τῶν ὑπηρετούντων ταῖς ὁρμαῖς B αὐτῆς μορίων. οἱ γὰρ ἐπιχειρήσαντες εἰπεῖν περὶ τῶν στοιχειωδῶν φωνῶν, ἄχρι τοσούτου προῆλθον, ὡς ἀποφήνασθαι τήνδε μέν τινα γίγνεσθαι στηριζομένης τῆς γλώττης, πρὸς τοὺς τομέας ὀνομαζομένους ὀδόντας, ἤτοι τοὺς κατὰ τὴν ἄνω γένυν, ἢ τὴν κάτω· τὰς δὲ πρὸς τὸν οὐρανίσκον ἀνακλωμένης, ἢ πρὸς ἄλλο τι μόριον. ὥσπερ γε καὶ τὸ ἀναφερόμενον ἐκ τοῦ λάρυγγος πνεῦμα, ποτὲ μὲν ἐπὶ τὰς εἰς τὴν ῥῖνα συντρήσεις ἀφικνεῖσθαι, ποτὲ δ' ἀνεῳγμένου τοῦ στόματος ἐκφυσᾶσθαι, καί ποτε ἀθρόου καὶ πολλοῦ, ποτὲ δ' ἐλάττονός τε καὶ κατὰ C βραχύ. τοὺς δὲ τὰς κινήσεις ταύτας ἐργαζομένους μῦς, οὐδεὶς οὐδὲ τοῦτο εἶπεν, ὅπου γε οὐδὲ τοῖς ἐπὶ πλεῖστον ἀνατομικῆς ἐμπειρίας ἀφικομένοις, εὕρηνταί πω βεβαίως. ἀλλ' οἱ μηδὲν τούτων μήθ' εὑρόντες, μήθ' ὅλως ζητήσαντες, ἀποφαίνονται προπετῶς οὐ μίαν ἀπόφασιν, ἀλλ' ἐφεξῆς ὁρμαθόν τινα συνάπτοντες, οὗ τὴν πρώτην εὐθέως ὑπόθεσιν, ἄγνωστον μὲν αἰσθήσει, λόγῳ δ' ἀνεύρετον ὑποτίθενται, τὴν καρδίαν ἁπάντων πρώτην εὐθέως ὑπόθεσιν, ἄγνωστον μὲν αἰσθήσει, λόγῳ δ' ἀνεύρετον ὑποτίθενται, τὴν καρδίαν ἁπάντων πρώτην γίγνεσθαι λέγοντες. δευτέραν δ' ἐπὶ τῇδε, τἆλ- D λα μόρια διαπλάττειν ἐκείνην, ὡς ἀπολλυμένου τοῦ διαπλάσαντος αὐτήν, ὅστις ποτ' ἐστί, καὶ μηκέτ' ὄντος. εἶτ' ἐφεξῆς ὡς ἀκόλουθον ἐπιφέροντες, ὅτι καὶ τὸ βουλευόμενον ἡμῶν μέρος τῆς ψυχῆς ἐν ταύτῃ καθέστηκεν. εἰ δὲ τὸ βουλευόμενον, καὶ τῶν σιτίων, ὥς φασι, καὶ πομάτων καὶ ἀφροδισίων, καὶ χρημάτων ἐπιθυμοῦν, καὶ δηλαδή, καὶ τὸ θυμούμενόν τε καὶ φιλονεικοῦν, ὧν οὐδὲν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ πρώτην μὲν ἐπιβολὴν ἐνίοις ἐνδεχόμενον εἶναι δοκοῦν, ὕστερον δὲ διὰ πολλῶν φαινομένων ἐλεγχόμενον. ἡ μέν γε πρώτη διάπλα- E σις ἐπ' ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας, χορίον τε καὶ ἧπαρ, οὐκ ἐπὶ τὴν καρδίαν ἡμᾶς ποδηγεῖ, λόγῳ τε σκοπουμένους, καὶ τοῖς ἐξ ἀνατομῆς φαινομένοις. ἡ δ' ἐπὶ ταύτῃ δευτέρα τε καὶ τρίτη, καθότι προείρηται πρόσθεν ἡμῖν, καὶ ὅσα μετὰ τὸ τεχθῆναι, τὰ μὲν οὐδ' ὅλως ὄντα προσγίγνεται, τὰ δ' ἐλλιπῆ ὄντα τελειοῦται. μάλιστα δ' ἄν τις θαυμάσειε τὴν πρὸς τοὺς γεννήσαντας ὁμοιότητα τῶν ἐκγόνων, ὅπως γίγνεται· φαίνεται γὰρ πάλιν ἡ διαπλάττουσα τὸ σῶμα ψυχή, παρὰ τῶν γονέων εἰς τὸ κυούμενον ἥκειν, ὡς ἐν τῷ σπέρματι περιεχομένη· τίς μὲν οὖν αὐτῆς ἐστιν ἡ οὐσία, λέγειν οὐκ ἔχω διὰ τὸ F παρά τινων ἀκηκοέναι πεπεισμένων, ὥς φασιν, ἀσώματον ὑπάρχουσαν τὴν ψυχήν, συνεισέρχεσθαι τῷ σπέρματι, χρωμένην αὐτῷ πρὸς τὴν τοῦ κυηθησομένου διάπλασιν, ὡς ὕλῃ προσηκούσῃ. καί τινες αὐτῶν, οὐχ ὕλην, ἀλλ' ὄργανον ὑπάρχειν αὐτῆς τὸ σπέρμα φασίν, ὕλην γὰρ εἶναι τὸ τῆς μητρὸς αἷμα, λεγόντων ἑτέρων τοὐναντία. δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς ὁ τεχνίτης αὐτὸς εἶναι τὸ σπέρμα, τισὶ μὲν ὅλον, ἐνίοις δὲ τὸ

cerent. Sed quum hinc ſequi videam, aliam eſſe principis partis noſtri animam, aliam quæ in ſingulis partibus eſt, vel prorſus vnam eſſe communem, quæ omnia gubernet, adeò dubius hæſito, vt ne vel quod fieri poſſit intelligam, tantùm abeſt vt rectam cognitionem aliquam de artifice qui nos finxit, habeam. Quum enim audio quoſdam philoſophos dicere materiam animatam quæ ab æterno eſt, in ideas reſpiciendo, ſe ipſam exornare, magis adhuc intelligo, vnam oportere eſſe animam, quæ & nos formet, & quæ ſingulis particulis nunc vtatur. Huic autem opinioni aduerſatur, quod quæ nos regit anima, appetitionibus ipſius inſeruientes partes ignoret. Nam qui de elementaribus vocibus ſcribere aggreſſi ſunt, eò proceſſere, vt definierint aliam firmata lingua ad dentes qui inciſorij vocantur, vel ſuperioris vel inferioris maxillæ; aliam item ad palatum, aut in aliquam aliam partem reflexam, fieri. Quemadmodum etiam ſpiritum qui è gutture aſcendit, interdum ad narium foramina peruenire inquiunt, interdum aperto ore efflari, atque eum nunc copioſum atque vniuerſum, nunc paucum ac paulatim exire. De muſculis verò qui motiones has præſtant, nullus mentionem fecit; quando neque illi qui ad plurimam diſſectionis experientiam peruenerunt, certi aliquid inuenerunt. Verùm qui nihil horum inuenerunt, neque penitus inueſtigarunt, non vnum modò, ſed ſeriem quandam enunciatorum connexam temerè pronunciant; quorum primum, verbi cauſa, quod nec ſenſu percipi, nec ratione inueniri poteſt, ſtatuunt, nempe cor primum omnium generari; poſt hoc alterum, aliáſque partes illud effingere; quaſi qui id fabricatus eſt, quicunque ille ſit, perierit, neque amplius adſit. Poſtea quaſi conſequens inferunt, gubernantem animæ noſtræ partem in corde conſtitui. Si autem imperans facultas ineſt, ciborum quoque, vt aiunt, potuum, venereorum & diuitiarum appetentem ineſſe; quinetiam iraſcibilem, & contendentem, quorum ſanè nullum neceſſarium eſt, ſed quum primo aſpectu fieri poſſe nonnullis videatur, poſtea verò multis euidentibus redarguitur. Prima quidem conformatio ad arterias, venas, chorion, iecur, non ad cor nos ducit, ſi & rationem, & ea quæ ex diſſectione apparent, in iudicium adhibeamus. Secunda deinde & tertia, ſicut priùs à nobis dictum eſt, & ad ea quæ, vbi in lucem editus eſt fœtus, partim quum priùs neutiquam eſſent, adnaſcuntur, partim inchoata perficiuntur. Maximè verò admirari aliquis poſſet, quomodo natorum ſimilitudo ad parentes efficiatur; videtur ſiquidem rurſus quæ corpus conformat anima, vtpote in ſemine contenta, à parentibus in fœtum peruenire: cuius quidem ſubſtantia quænam ſit, dicere non poſſum, quum à quibuſdam audiuerim eam quum incorporea ſit, vt aiunt, ſimul cum ſemine ingredi, ipſo tanquam materia idonea ad formandum fœtum vtentem. Quidam ipſorum non materiam, ſed inſtrumentum ipſius ſemen eſſe produnt, materiam enim eſſe matris ſanguinem, quum nonnulli contraria penitus affirment. Videtur enim ipſis artifex eſſe ſemen, nonnullis ſanè totum,

totum, aliis ſpiritus in ipſo contentus. Sed de his ſeorſim quodam in libro à nobis ſcriptum eſt, vbi ea quæ à Chryſippo in libris de anima dicuntur, conſideramus; atque item in altero, vbi recenſemus in quibus Plato, quum de anima agit, à ſe ipſo diſſentire videatur. Cæterùm quum nullam quod dixi inueniam opinionem ſcientificè demonſtratam, fateor me de ſubſtantia animæ dubitare, nec vel probabile quippiam de ea quod aſſeram habere. Fateor itaque & de fœtuum formatrice cauſa nihilo plus certi me ſcire. Nam ſummam in horum conformatione & ſapientiam & potentiam video, neque poſſum exiſtimare eam quæ in fœtu eſt animam, ab Ariſtotele vegetantem, appetentem à Platone, à Stoïcis ne animam quidem prorſus, ſed naturam appellatam, fœtum ipſum formare; vt quæ non modò ſapiens non ſit, ſed omni prorſus ratione careat. Neque rurſus ab hac opinione in totum poſſum recedere, quum ſimilitudinem, quam filij habent cum parentibus ſpecto; ac poſt partum, in reliqua vita *corpus noſtrum* à rationali anima *diſpenſari* nego, quòd ante diſſectionem, neque partes corporis, neque ipſarum functiones cognoſcamus. Quum autem quidam mihi ex Platonicis magiſtris diceret, animam quæ per totum mundum diffuſa extenſáque eſt, fœtus formare, artem & potentiam illa dignam exiſtimaui; ſcorpiones autem, phalangia, muſcas, culices, viperas, vermes, lumbricos, aſcaridas, ab eadem fingi ac formari nunquam credidi, propè ad impietatem accedere hanc opinionem ratus; neque etiam materiæ animam tantum artificij adeptam eſſe, rationi conſentaneum videtur. Tantum igitur hoc de cauſa animalium formatrice pronunciare me poſſe confido, quòd & ars, & ſapientia in ea ſit maxima; ſicut & quòd poſteaquam formatum corpus fuerit vniuerſum, per totam vitam tribus motuum principiis ex cerebro per neruos & muſculos; ex corde, per arterias; è iecore, per venas gubernetur. Ex quibus autem principiis, quod manifeſtè non auſus ſim ſtatuere, quum aliis in libris declaraui, tum in eo præcipuè qui eſt de animæ ſpeciebus, animæ ſubſtantiam nuſquam auſus definire. Neq; enim an corporea ſit anima omnino, an incorporea, æternáne prorſus, an corruptioni obnoxia, linearibus demonſtrationibus vſum quempiam inueni, quemadmodum à nobis commentario de animæ ſpeciebus comprehenſum eſt.

A περιεχόμενον ἐν αὐτῇ πνεῦμα. καί μοι περὶ τούτων ἰδίᾳ γέγραπται κατά τι τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῶν ὑπὸ Χρυσίππου λεγομένων ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς αὐτοῦ γράμμασιν ἐπισκέπτομαι, καὶ προσέτι καθ' ἕτερον, ἐν ᾧ σκοποῦμαι, περὶ ὧν ἑαυτῷ διαφέρεσθαι δοκεῖ Πλάτων ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς λόγοις. ἀλλ' ὥσπερ οὖν οὐδεμίαν εὑρίσκων δόξαν ἀποδεδειγμένην ἐπιστημονικῶς, ἀπορεῖν ὁμολογῶ περὶ ψυχῆς οὐσίας, οὐδ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προελθεῖν δυνάμενος. ἐγὼ μὲν οὖν ἀπορεῖν ὁμολογῶ περὶ τοῦ διαπλάσαντος αἰτίου τὸ ἔμβρυον. ἄκραν γὰρ ὁρῶν ἐν τῇ διαπλάσει σοφίαν τε ἅμα καὶ δύναμιν, οὔτε τὴν ἐν τῷ B σπέρματι ψυχήν, φυτικὴν μὲν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀριστοτέλην καλουμένην, ἐπιθυμητικὴν δὲ ὑπὸ Πλάτωνος, ὑπὸ δὲ τῶν Στωϊκῶν οὐδὲ ψυχὴν ὅλως ἀλλὰ φύσιν ἡγουμένων, διαπλάττειν τὸ ἔμβρυον· οὐ μόνον, οὐκ οὖσαν σοφήν, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄλογον. οὔτε αὖ πάλιν ἀποστῆναι τελέως αὐτῆς δύναμαι, διὰ τὴν πρὸς τὰ γεννήσαντα τῶν ἐκγόνων ὁμοιότητα, τῆς τε μετὰ τὸν τόκον ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ λογικῆς ψυχῆς ἀφίσταμαι, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἡμᾶς πρὸ τῆς ἀνατομῆς, μήτε τὰ μόρια τοῦ σώματος, μήτε τὰς ἐνεργείας αὐτῶν. εἰπόντος δέ τινος τῶν διδασκάλων μοι τῶν Πλατωνικῶν τὴν δι' ὅλου κόσμου C ψυχὴν ἐκτεταμένην, διαπλάττειν τὰ κυούμενα, τὴν μὲν τέχνην καὶ δύναμιν ἀξίαν ἐκείνης ἐνόμισα, σκορπίους δὲ καὶ φαλάγγια, καὶ μυῖας καὶ κώνωπας, ἐχίδνας τε καὶ σκώληκας, ἕλμινθάς τε καὶ ἀσκαρίδας ὑπ' ἐκείνης διαπλάττεσθαι νομίζειν, οὐχ ὑπέμεινα, πλησίον ἀσεβείας ἥκειν ὑπολαβὼν τὴν τοιαύτην δόξαν· οὐ μὴν οὐδὲ τὴν τῆς ὕλης ψυχήν, εἰς τοσοῦτον τέχνης ἥκειν εὔλογον εἶναί μοι δοκεῖ. μόνον οὖν τοῦτο περὶ τῆς διαπλαττούσης αἰτίας τὰ ζῶα δυνατὸν ἀποφήνασθαί με νομίζω, τό, τέχνην τε καὶ σοφίαν αὐτὴν μεγίστην ὑπάρχειν, ὥσπερ γε καὶ μετὰ τὸ διαπλασθῆναι τὸ σῶμα, σύμ- D παν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ διοικεῖσθαι τρισὶν ἀρχαῖς αὐτοῦ κινήσεων, τῆς τ' ἐξ ἐγκεφάλου, διὰ νεύρων καὶ μυῶν· καὶ τῆς ἐκ καρδίας, δι' ἀρτηριῶν· καὶ τῆς ἐξ ἥπατος, διὰ φλεβῶν. ἐκ τίνων δ' ἀρχῶν ἐναργῶς, ὅτι οὔτ' ἐτόλμησα δοξάζειν, ἐν πολλαῖς πραγματείαις ἐδήλωσα, καὶ μάλιστα τῇ τε περὶ τῶν τῆς ψυχῆς εἰδῶν, οὐσίαν ψυχῆς ἀποφήνασθαι μηδαμόθι τολμήσας. οὔτε γὰρ εἰ παντάπασιν ἀσώματος, οὔτ' εἰ σωματική τίς ἐστιν, οὔτ' εἰ τελέως ἀΐδιος, οὔτ' εἰ φθαρτή, γραμμικαῖς ἀποδείξεσιν εὑρεῖν τινα κεχρημένον, ὡς ἐν τῇ περὶ τῶν εἰδῶν τῆς ψυχῆς πραγματείᾳ διῆλθον.

E

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΣΑΡΚΩΝ, Η ΑΡΧΩΝ.

HIPPOCRATIS DE CARNIBVS SEV PRINCIPIIS LIBER.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΥ.

Περὶ ἀρχῶν τῶν ἑκάστου μορίων γενέσεώς τε καὶ διαπλάσεως· περὶ τῶν τῆς ὄψεώς τε, καὶ τῆς ἀκοῆς, καὶ τῆς ὀσμῆς ὀργάνων· περὶ δυνάμεως τοῦ ἑπταίου ἀριθμοῦ ἐν τοῖς τόκοις, καὶ τοῖς ὀξέσι νοσήμασιν, ἕλκεσί τε καὶ ταῖς φλεγμοναῖς, καὶ τῇ τῶν ὀδόντων ἀναπληρώσει.

PROPOSITVM LIBRI.

De ſingularum partium principÿs, generatione & formatione: de viſus, odoratus, & auditus organis, de ſeptenarÿ numeri facultate in partu, morbis acutis, vlceribus, atque inflammationibus, dentiúmque complemento.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

A Ὅτι μέλλει λέξειν· περὶ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ· περὶ τε τῶν στοιχείων ἀποκρίσεώς τε, καὶ τῶν τόπων, καὶ τῶν ποιοτήτων· περὶ τῶν ἐξ αὐτῶν γεγενημένων μορίων· περὶ τε τῶν ὀστῶν τε καὶ τῶν νεύρων, καὶ τῶν χιτώνων γενέσεως.

ΕΓΩ τὰ μέχρι τοῦ λόγου τούτου κοινῇσι γνώμῃσι χρέομαι, ἑτέρων τε τῶν ἔμπροσθεν ἀτὰρ καὶ ἐμεωυτοῦ. ἀναγκαίως γὰρ ἔχει κοινὴν ἀρχὴν ὑποθέσθαι τῇσι γνώμῃσι βουλόμενον ξυνθεῖναι τὸν λόγον τόνδε περὶ τῆς τέχνης τῆς ἰητρικῆς. B περὶ δὲ τῶν μετεώρων, οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἢν μὴ τοσοῦτον ἐς ἄνθρωπον ἀποδείξω, καὶ τὰ ἄλλα ζῶα, ὁκόσα ἔφυ καὶ ἐγένετο· καὶ ὅ, τι ψυχή ἐστιν· καὶ ὅ, τι τὸ ὑγιαίνειν· καὶ ὅ, τι τὸ κάμνειν· καὶ ὅ, τι τὸ ἐν ἀνθρώπῳ κακὸν καὶ ἀγαθὸν, καὶ ὅθεν ἀποθνήσκει. νῦν δὲ ἀποφαίνομαι αὐτὸς ἐμεωυτοῦ γνώμας. δοκέει δέ μοι ὃ καλέομεν θερμὸν, ἀθάνατόν τε εἶναι, καὶ νοεῖν πάντα, καὶ ὁρῆν, καὶ ἀκούειν, καὶ εἰδέναι πάντα, καὶ τὰ ὄντα, καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. τοῦτο οὖν τὸ πλεῖστον, ὅτε ἐταράχθη πάντα, ἐξεχώρησεν C εἰς τὴν ἀνωτάτω περιφορήν. καὶ ὀνομῆναί μοι αὐτὸ δοκέουσιν οἱ παλαιοὶ αἰθέρα. ἡ δευτέρη μοίρη κάτωθεν αὐτῆ, καλέεται μὲν γῆ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, καὶ πουλὺ κινέον· καὶ ἐν τούτῳ ἔνι δὴ πουλὺ τοῦ θερμοῦ. ἡ δὲ τρίτη μοίρη, καὶ τοῦ ἠέρος μέσον χωρίον εἴληφε θερμόν τι ὂν καὶ ὑγρόν. ἡ δὲ τετάρτη τοῦ ἐγγυτάτω πρὸς τῇ γῇ, ὑγρότατόν τε καὶ παχύτατον.

CAPVT PRIMVM.

A *Quid ſit dicturus: de calido innato: de elementorum ſecretione, ſedibus, & qualitatibus: de partibus ex ipſis procreatis: de oſsium, neruorum, ac membranarum generatione.*

EGo ad hunc vſque ſermonem communibus ſententiis vtor tum aliorũ, qui ante me fuerunt, tum etiam meis. Neceſſariò namque decet eum, qui hanc de arte Medica tractationem B componere decernit, commune ſententiis principium ſupponere. De ſublimibus autem diſſerere neque mihi opus eſt, niſi quod quantum conferunt ad hominẽ, & reliqua animantia quæ ſunt, & procreata ſunt, demonſtrabo & quid anima ſit, & quid ſanitas & quid morbus, quidque in homine prauum, ac bonum, & vnde moritur. Nunc autẽ ipſe meas ſententias profero. Quod calidum vocamus, id mihi & immortale eſſe videtur, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & ſcire omnia tum præſentia tum futura. Hoc igitur plurimum, C quum omnia perturbata eſſent, in ſupremũ ambitũ ſeceſſit, ac ipſum mihi veteres vidẽtur Æthera nominaſſe. Altera pars inferior, terra quidem vocatur, frigidũ & ſiccum *elementum*, multaſque motiones habens; in eóq; multũ ſanè calidi ineſt. Tertia verò pars, mediũ aëris locũ occupauit, calidũ quid ac humidũ exiſtẽs. Quarta, terrę proximũ *locũ obtinet elementum*, humidiſſimũ & craſſiſſimũ.

Quum

A Quum autem in orbem hæc circumuoluerentur, ac turbata eſſent, multa calidi pars io terra relicta eſt, alibi quidem magoa, alibi verò minor, alibi etiam valde parua, alibi copia multa. Et temporis ſucceſſu a calido reſiccata terra, iſta in ea tanquam in membranis contenta, circum ſe putredines excitant. Ac longo tempore incaleſceos, quod quidem ex terræ putredine pinguedinem ſortitum eſt, & minimum humidi habet, id citiſſimè exuſtum eſt, ac oſſa procreata ſuot. Quæ verò glutinoſiota fuerunt, & frigidi communionem habuerunt, ea calefacta exuti non potuerunt, neque etiam humida fieri, ideo formam B magis diuerſam ab aliis acceperunt, & nerui ſolidi facti ſunt, neque enim multum frigidi iis inerat. At venæ frigidi multum habebant, atque huius frigidi quod circumcirca erat glutinoſiſſimum, à calido exaſſatum, membrana euaſit; quod verò erat frigidum à calido ſuperatum, diſſolutum eſt, ideóque humidum factum.

CAPVT II.

De cauarum partium ſtomachi, ventriculi, inteſtinorum, tunicarum, veſicæ, & oſſium procreatione; de cerebro, cur liquari nequeat, ac de ſpinali medulla.

AD eandem autem rationem, fauces, gula, venter, & inteſtina ad podicem vſque caua facta ſunt. Frigido enim ſemper incaleſcente, quod in eius ambitu glutinoſum erat, exaſſatum eſt, & ambiens membrana tunica euaſit. Quod verò frigidum intus erat, quoniam in ipſo neque pingue, neque glutinoſum multum inerat, colliquatum eſt, & humidum extitit. Eâdem quoque D ratione veſica, frigidum multum relictum io eius ambitu, à calido calefactum & diſſolutum, humidum extitit, in eo namque non erat pingue, neque glutinoſum. Quod verò ſuperfuit tunica euaſit. Sed & alia quæ caua ſunt ad eundem habent ſe modum. Vbi enim plus glutinoſi quàm pinguis erat, membrana in tunicam euaſit. Et vbi pingue ſupra glutinoſum abundauit, oſſa facta ſunt. Oſſium verò eadem eſt ratio. Vbi enim glutinoſum minime inerat, ſed pingue & frigidum abundauit, id celeriter propter pinguedinem exuſtum fuit, oſſáque duriſſima & maximè E ſolida facta ſunt. Vbi verò pingue & glutinoſum ſimili portione reſpondent, hæc oſſa ſunt cauernoſa. Ac de his quidem hæc videtur eſſe ratio. Frigidum quidem denſat, calidum verò diffundit, longo etiam interpoſito tempore exiccat. Quod ſi quid pinguedinis affuerit, citius exurit & exiccat. Verùm vbi glutinoſum cum frigido affuerit, citra pinguedinem exuri non ſolet, ſed temporis ſucceſſu incaleſceos condenſatur. At verò cerebrum frigidi & glutinoſi ſedes eſt & matrix, calidum verò pinguedinis ſedes & matrix. Quod enim dum incaleſcit, primum omnium diffunditur, pingue fit. Atque iccirco cerebrum, F quod minimum pinguedinis, plurimum verò glutinoſi habeat, à calido exuti nequit, ſed temporis ſpatio, tunicam membranam, meningem craſſam, accepit, circa membranam verò oſſa, ex eo quod calidum ſuperauit, & in quo pingue inerat. Medulla etiam, quæ dorſalis appellatur, à cerebro ducitur, & non in ipſa eſt pinguis, vel

A κυκλεομένων δὲ τουτέων· ὅτε δὴ ἐταράχθη, ἀπελείφθη τοῦ θερμοῦ πουλὺ ἐν τῇ γῇ ἄλλοθι· τὰ μὲν, μεγάλα· τὰ δὲ ἐλάσσω· τὰ δὲ καὶ πάνυ σμικρά· τὰ δὲ πλῆθος πολλά. καὶ τῷ χρόνῳ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ξηραινομένης τῆς γῆς, ταῦτα καταληφθέντα περὶ αὐτὰ, σηπεδόνας ποιέει οἷον περὶ χιτῶνας. καὶ πολλῷ χρόνῳ θερμαινόμενον, ὁκόσον μὲν ἐτύγχανεν ἐκ τῆς γαίης σηπεδόνος λιπαρόν τε ἐὸν καὶ ὀλίγιστον τοῦ ὑγροῦ ἔχον, τάχιστα ἐξεκαύθη καὶ ἐγένετο ὀστέα. ὁκόσα δὲ ἐτύγχανε κολλωδέστερα ἐόντα καὶ τοῦ ψυχροῦ μετέχοντα, ταῦτα θερμαινόμενα, οὐκ ἠδύνατο ἐκκαυθῆναι, οὐδὲ μὴν τοῦ ὑγροῦ γενέσθαι· B διὰ τοῦτο εἰδέην ἀλλοιοτέρην ἔλαβε τῶν ἄλλων, καὶ ἐγένετο νεῦρα στερεὰ, οὐδὲ γὰρ ἐνῆν τοῦ ψυχροῦ αὐτοῖς. αἱ δὲ φλέβες τοῦ ψυχροῦ εἶχον πουλύ. καὶ τούτου τοῦ ψυχροῦ, τὸ μὲν περιέξ, ὅσον κολλωδέστατον ἦν, ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἐξοπτηθὲν, μῆνιγξ ἐγένετο. τὸ δὲ ψυχρὸν ἐὸν, κρατηθὲν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, διελύθη, καὶ ἐγένετο ὑγρὸν διὰ τοῦτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

C Περὶ γενέσιος τῶν τοῦ στομάχου τε, καὶ τῆς γαστρὸς, καὶ τῶν ἐντέρων, καὶ τῶν χιτώνων, καὶ τῆς κύστεως, καὶ τῶν ὀστῶν, κοίλων μορίων· περὶ τοῦ ἐγκεφάλου, διότι οὐ δύναται ἐκκαυθῆναι, καὶ περὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ.

ΚΑτὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἡ φάρυγξ, καὶ ὁ στόμαχος· καὶ ἡ γαστὴρ, καὶ τὰ ἔντερα ἐς τὸν ἀρχὸν, κοῖλα ἐγένοντο. τοῦ γὰρ ψυχροῦ αἰεὶ θερμαινομένου, τὸ μὲν περιέξ ἐξωπτήθη ὅσον αὐτοῦ κολλῶδες ἦν, καὶ ἐγένετο χιτὼν ὁ περὶ αὐτὸν, μῆνιγξ. τὸ δὲ ἐντὸς τοῦ ὑγροῦ, οὐ γὰρ ἐν αὐτῷ, οὔτε λιπαρὸν, οὔτε κολλῶδες πουλύ· διετάκη καὶ ἐγένετο D ὑγρόν. κατὰ δὲ αὐτὸν λόγον καὶ ἡ κύστις· πουλὺ ψυχρὸν ἀπολειφθὲν, τὸ περιέξ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ θερμοῦ θερμαινόμενον διελύθη καὶ ἐγένετο ὑγρόν. οὐ γὰρ ἐνῆν ἐν αὐτῷ οὔτε τοῦ λιπαροῦ, οὔτε τοῦ κολλώδεος. ὅσα δὲ περιῆν, χιτὼν ἐγένετο. ἀτὰρ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα κοῖλα, τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον. ὅκου μὲν ἦν τοῦ κολλώδεος πλέον, ἢ τοῦ λιπαροῦ, χιτὼν, μῆνιγξ ἐγένετο. ὅκου δὲ τοῦ λιπαροῦ πλέον, ἢ τοῦ κολλώδεος, ὀστέα ἐγένετο. ωὑτὸς δὲ λόγος καὶ τῶν ὀστέων. ὅκου μὲν μὴ ἐνῆν τοῦ κολλώδεος, τοῦ δὲ λιπαροῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ· ἐξεκαίετο θᾶσσον διὰ τὸ λιπαρόν. καὶ ταῦτα τῶν ὀστέων καὶ σκληρότατα E καὶ στριφνότατα. ὅκου δὲ λιπαρὸν καὶ κολλῶδες, παραπλήσια. ταῦτα δὲ τῶν ὀστέων, σηραγγώδεα. περὶ μὲν τουτέων οὕτως. τὸ μὲν ψυχρὸν, πήγνυσι· τὸ δὲ θερμὸν, διαχέει. ἐν δὲ τῷ πολλῷ καὶ ξηραίνει χρόνῳ. ὅκου δὲ τοῦ λιπαροῦ ξυνῇ τι, τουτέοισι θᾶσσον ἐκκαίει καὶ ξηραίνει. ὅκου δὲ αὖ τὸ κολλῶδες ξυνῇ τῷ ψυχρῷ, ἄνευ τοῦ λιπαροῦ, οὐκ ἐθέλει ἐκκαίεσθαι, ἀλλὰ τῷ χρόνῳ θερμαινόμενον, πήγνυται. ὁ δὲ ἐγκέφαλος, ἐστὶ μητρόπολις τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ κολλώδεος. τὸ δὲ θερμὸν, τοῦ λιπαροῦ μητρόπολις. θερμαινόμενον γὰρ, τὸ πρῶτον πάντων διαχεόμενον, λιπαρὸν γίνεται, καὶ διὰ F τοῦτο ὁ ἐγκέφαλος, ὅτι ὀλίγιστον ἔχει τοῦ λιπαροῦ, τοῦ δὲ κολλώδεος πλεῖστον, οὐ δύναται ἐκκαυθῆναι ὑπὸ τοῦ θερμοῦ. ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ χιτῶνα μήνιγγα παχεῖαν ἔλαβεν· περὶ δὲ τὴν μήνιγγα ὀστέα, ὁκόσον τὸ θερμὸν ἐκράτησεν, καὶ ἐν ὅσοισι τοῦ λιπαροῦ ἐνῆν· καὶ ὁ μυελὸς ὁ καλεόμενος νωτιαῖος, καθήκει ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ τοῦ λιπαροῦ ἢ

τοῦ κολλώδεος πουλὺ, ὥσπερ καὶ περὶ ἐγκεφάλου. διὰ τοῦτο A οὐκ ἂν δικαίως καὶ αὐτοῦ εἴη μυελὸς οὔνομα. οὐ γὰρ ὁμοίως τῷ ἄλλῳ μυελῷ ὡς ἐν τοῖσιν ἄλλοισιν ὀστέοισιν ἔνι. μοῦνος γὰρ μήνιγγας ἔχει, ὁ δὲ ἄλλος οὐκ ἔχει. τεκμήρια δὲ τουτέων σαφέα, εἴ τις ἐθέλοι ὀπτᾶν νευρώδεα, καὶ τὰ ἄλλα δὲ μὲν ἄλλα, ταχὺ ὀπτᾶται. τὰ δὲ νευρώδεά τε καὶ κολλώδεα, οὐκ ἐθέλει ὀπτᾶσθαι. ἐλάχιστον γὰρ ἔχει τοῦ λιπαροῦ. τὸ δὲ πιότατον καὶ λιπαρὸν, τάχιστα ὀπτᾶται. τὰ δὲ σπλάγχνα ὧδέ μοι δοκέει ξυστῆναι. περὶ μὲν οὖν τῶν φλεβῶν, εἴρηταί μοι πρότερον.

B

glutinoſi multum, quemadmodum & cerebro, eamque ob cauſam neque medullæ nomine iure donatur Neque enim teliquorum oſſium medullæ ſimilis eſt, quum ſola membraoas habeat, quas alia medulla non habet. Atque horum manifeſta ſunt indicia, quod, ſi quis neruoſa & glutinoſa, itemque alia aſſare volet, cætera quidem cito aſſentur, neruoſa tamen & glutinoſa aſſari nequeant, quum minimum pinguedinis habeant, quod verò dulciſſimum eſt, & pingue, celerrime aſſatur. At verò viſcera hoc modo mihi conſtare videntut. Et de venis quidem antea à nobis dictum eſt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ κατασκευῆς τε καὶ θέσιος, καὶ κρήσιος, καὶ ἐνεργείας τῆς καρδίας. περὶ γενέσιος τῆς κοίλης φλεβὸς καὶ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, διανομῆς τε καὶ τῶν κοιλιῶν καὶ ὅτι τὸ παιδίον ἐν τῇ γαστρὶ τὴν τροφὴν ἕλκει.

Ἡ δὲ καρδίη, πουλὺ τοῦ κολλώδεος καὶ τοῦ ψυχροῦ ἔχει. καὶ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ θερμαινόμενον, κρέας ἐγένετο σκληρὸν C καὶ γλίσχρον. καὶ μῆνιγξ περὶ αὐτὴν, καὶ ἐκοιλώθη, οὐχ ὥσπερ φλέβες. καὶ ἔστιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς φλεβὸς τῆς κοιλοτάτης. δύο γάρ εἰσι κοῖλαι φλέβες ἀπὸ τῆς καρδίης. τῇ μὲν οὔνομα ἀρτηρίη· τῇ δὲ κοίλη φλέψ. πρὸς ᾗ, καρδίη ἐστίν. καὶ πλεῖστον ἔχει τοῦ θερμοῦ ἡ ἀρτηρίη, ἢ ἡ κοίλη φλέψ. καὶ ταμιεύει τὸ πνεῦμα. πρὸς δὲ τούτοιν τοῖν φλεβοῖν ἄλλαι κατὰ τὸ σῶμα. ἡ δὲ κοιλοτάτη φλὲψ πρὸς ᾗ ἡ καρδίη διὰ τῆς κοιλίης ἁπάσης διήκει καὶ διὰ τῶν φρενῶν. καὶ σχίζεται ἐς ἑκάτερον τῶν νεφρῶν. καὶ ἐπὶ τῇ ὀσφύϊ σχίζεται, καὶ ἀΐσσει ἐπί τε τὰ ἄλλα, καὶ ἐς ἑκάτερον σκέλος. ἀτὰρ καὶ ἄνωθεν τῆς καρδίης πρὸς τὸν αὐχένα, τὰ D μὲν, ἐπὶ δεξιά, τὰ δ' ἐπ' ἀριστερά. καὶ τότε ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἄγει, καὶ ἐν τοῖς κροτάφοισι σχίζεται ἑκατέρη. ἔστι δὲ καὶ ἀριθμῷ εἰπεῖν τὰς φλέβας τὰς μεγίστας. ἑνὶ δὲ λόγῳ ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρτηρίης, ἄλλαι φλέβες ἐσχισμέναι εἰσὶ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα. κοιλόταται γὰρ αἱ πρὸς τῇ καρδίῃ, καὶ τὸν αὐχένα, καὶ τῇ κεφαλῇ. καὶ κάτωθεν τῆς καρδίης μέχρι τῶν ἰσχίων. καὶ τὸ θερμὸν πλεῖστον ἔνι τῇσι φλεψὶ καὶ τῇ καρδίῃ. καὶ διὰ τοῦτο πνεῦμα ἡ καρδίη ἔχει θερμὴ ἐοῦσα μάλιστα τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ῥηΐδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν, ὅτι θερμόν ἐστι τὸ πνεῦμα. ἡ καρδίη καὶ αἱ κοῖλαι φλέβες κινέονται E αἰεὶ, καὶ τὸ θερμότατον πλεῖστον ἔνεστιν ἐν τῇσι φλεψίν, καὶ διὰ τοῦτο, πνεῦμα ἡ καρδίη ἕλκει θερμὴ ἐοῦσα μάλιστα τῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως γνῶναι. πῦρ εἴ τις θέλει καίειν ἐν οἰκήματι ὁκότ᾽ ἂν ἄνεμος μὴ εἰσπνέῃ, φλὸξ κινέεται, τοτὲ μὲν, μᾶλλον, τοτὲ δὲ, ἧσσον. καὶ λύχνος καιόμενος, τὸν αὐτὸν τρόπον κινέεται. τοτὲ μὲν, μᾶλλον, τοτὲ δὲ, ἧσσον, ἀνέμου οὐδενὸς κινέοντος, ὅντινα καὶ ἡμεῖς οἷοί τε ἐσμὲν γινώσκειν πνέοντα. καὶ τροφή ἐστι τοῦ θερμοῦ τὸ ψυχρόν. τὸ δὲ παιδίον ἐν τῇ γαστρὶ, συνέχον τὰ χείλεα, μύζει ἐκ τῶν μητρέων τῆς μητρὸς, F καὶ ἕλκει τήν τε τροφὴν, καὶ τὸ πνεῦμα τῇ καρδίῃ εἴσω, τοῦτο γὰρ θερμότατόν ἐστιν ἐν τῷ παιδίῳ, ἔστ᾽ ἂν περ ἡ μήτηρ ἀναπνέῃ. τοῦτο δὲ, καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι τὴν κίνησιν παρέχει τὸ θερμὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι. εἰ δέ τις ἐρωτοίη, πῶς τοῦτο οἶδέ τις, ὅτι ἐν τῇ μήτρῃ τὸ παιδίον ἕλκει καὶ μύζει, τάδε αὐτῷ ἐστιν ἀποκρίνασθαι. κόπρον ἔχοντα ἐν τοῖσιν ἐντέροισι γίνεται· καὶ ἀποπατέει ἐπειδὰν γένηται,

CAPVT III.

De cordis ſtructura, ſitu, temperamento, & functione; de vena caua, & arteria magna ortu, diſtributione, cauitatibus, ac fœtum in vtero alimentum trabere.

Cor autem multum glutinoſi ac frigidi obtinet, quod à calido calefactum, caro dura & viſcida euaſit, & circum ipſum membrana, & cauum factum eſt, non quemadmodum venæ, & ad venæ maximæ cauæ caput annexum eſt. Duæ enim ſunt à corde venæ cauæ, alteri nomen quidem arteria, alteri verò vena caua eſt, iuxta quam cor ſitum habet. Arteria verò calidi plus continet quàm vena caua, & ſpiritum condit ac aſſeruat. Verùm præter has duas venas, aliæ quoque in corpore ſunt. Maximè autem caua vena ad quam cor ſitum eſt, ventrem totum, & ſeptum tranſuerſum peruadit, & in vtrumque renem ſcinditur, & in lumbis finditur, tumque alias in partes, tum in vtrumque crus fertut. Sed & ſupta cor ad ceruicem, partim quidem in dextram, partim etiam io ſiniſtram *tendit*; tuneque ad caput aſcendit, & in tempora vtraque ſcinditur. Poſſunt autem & maximæ venæ numero recenſeri; ſed vt vno verbo comprehendam, à vena caua, & ab arteria teliquæ venæ in totum corpus diſperſæ ſunt. Sunt autem maximè cauæ, quæ ad cor, ceruicem, & caput tendunt, & infra cor ad coxendices vſque. Calidúmque plurimum in venis & corde ineſt; eámque ob cauſam ſpiritum cor in ſe continet, quod ſit omnium quæ in homine ſunt membrorum calidiſſimum. Quod autem ſpiritus ſit calidus, facile eſt intelligere. Cor & venæ cauæ ſemper mouentur, calidique plurimum in venis ineſt; & quia ex omnibus hominis membris cor eſt maximè calidum, eam ob cauſam ſpiritum attrahit. Id vero & aliter cognoſcere licet. Si quis ignem in domo, quum ventus non inſpirat, accendere velit, flamma modò minùs, modo magis mouetur. Sed & lucerna accenſa ad euodem modum, modò magis, modò minùs agitatur, nullo, quem quidem ſpirare ſentiamus, vento mouente, frigidúmque calido alimentum eſt. At verò puer in vtero compreſſis labris ex matris vtero ſugit; ac tum alimentum, tum etiam ſpititum, qui in puero calidiſſimus eſt, vbi ſane mater reſpirat, in cor attrahit. Quinetiã hoc calidum teliquo corpori, & omnibus aliis partibus motum præbet. Quòd ſi quis roget, quomodo hoc quis noſcit, quod puer in vtero trahat & ſugat, hoc illi reſpondere licet. Pueri quum naſcuntur, ſtercus in inteſtinis habent, ac in lucem editi,

Digitized by Google

editi, tum homines, tum pecora, celerrimè ventrem exonerant. Atqui ſtercus non haberent, niſi in vtero ſugerent, neque vt primum puer natus eſt, vbera ſugere noſſet, niſi in vtero ſuxiſſet. Ac de cordis quidem & venarum motione, ad hunc ſe res habet modum.

CAPVT IV.

De pulmonis, iecoris, ſplenis, tunicarum, articulorum, neruorum, ſaliua, & vnguium generatione.

PVlmo autem iuxta cor ſic extitit. Quod in humido glutinoſiſſimum erat, cor calefaciens, celeriter exiccauit, veluti ſpumam, & cauernoſum fecit, multáſque in eo venulas. At venulas eam ob cauſam condidit. Quod in glutinoſo inerat frigidi, idipſum à calido colliquatum, humidum eſt redditum, à glutinoſo vero ipſa tunica facta eſt. Iecur verò ſic conſtitutum eſt. Humido multo cum calido relicto, abſque glutinoſo & pingui, frigidum ſuperauit calidum, & condenſatum eſt. Certum autem id mihi indicium eſt. Quum quis victimam iugulat, quandiu ſanguis calidus eſt, liquidus exiſtit, vbi verò perfrixit, concreſcit. Quòd ſi quis ipſum agitet, minimè concreſcit; fibræ namque frigidæ ac glutinoſæ ſunt. At lien hũc in modum conſtitutus eſt. Cũ calido & glutinoſo, calidi quidem plurimum, frigidi vero minimum *remanſit*, tantum ſolummodo, quantum ipſum glutinoſum cogat, ſunt autem id fibræ in liene exiſtentes, & propter has fibras ſplen mollis & fibroſus eſt. At renes hoc modo compacti ſunt. Glutinoſi parùm, parum calidi, plurimum frigidi ab ipſo condenſatum eſt, & viſcus duriſſimum extitit, & minimè rubrum, quod non multum calidi ſimul coïerit. Eadem quoque de carnibus ratio eſt; frigidum quidem carnem conſtituit, condenſauit, & fecit, glutinoſum autem in foramina abiit, in foraminibus autem, velut in magnis venis, humidum ineſt. Calidum autem in vniuerſo corpore eſt, plurimum verò & humidi in corpore, & multum frigidi in humido, tantum autem eſt frigidi quantum humidum condenſare queat, verùm à calido ſuperatur quare etiã ab eo diffunditur. Hæc autẽ humidi quòd ſit calidũ, demõſtratio eſt. Si quis corpus hominis ſecare velit, vbicumque voluerit, ſanguis calidus effluet, & quandiu quidem calidus fuerit, liquidus erit. Vbi verò, tum ab inſito, tum ab externo frigido perfrixerit, pellicula & membrana obducitur; qua detracta, ſi quis pauco tempore ſinat, aliam enatam pelliculam videbit; eámque ſi quis ſemper auferat, alia à frigido pellicula producetur. Sed huius rei gratia plura dixi, vt oſtendam corporis ſummum aëri obuerſum, à frigido & ventis ingruentibus neceſſariò pelliculam contrahere. Articuli verò ſic producti ſunt. Quum oſſa conſtituta ſunt, quæ quidem ex his pinguia fuerunt, celerrimè exuſta ſunt, quemadmodum ſuperiore oratione dictum fuit. Quod autem ex his glutinoſum erat, id quum peruri nequiret, medio loco inter vſtum & exiccatum comprehenſum, à calido in neruos ac ſaliuam & mucum tranſiit. In mucum verò, quatenus quod ex glutinoſo humidiſſimũ erat, calefactũ craſſius euaſit, quũ humidum eſſet, indéque mucus extitit. Ex hoc ipſo autẽ glutinoſo vngues producti ſunt.

A τάχιστα, καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ πρόβατα. καίτοι οὐκ ἂν εἶχε κόπρον, εἰ μὴ ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἔμυζεν. οὐδ' ἂν θηλάζειν τὸν μαζὸν ἠπίστατο γινόμενον αὐτίκα, εἰ μὴ καὶ ἐν τῇ μήτρῃ ἔμυζε. καὶ περὶ μὲν τῆς κινήσιος τῆς καρδίης καὶ τῶν φλεβῶν οὕτως ἔχει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ γενέσιος τοῦ πνεύμονός τε καὶ τοῦ ἥπατος, καὶ σπληνὸς, καὶ χιτώνων, καὶ τῶν ἄρθρων, νεύρων τε, καὶ τοῦ σιάλου, καὶ τῶν ὀνύχων.

B Ὁ δὲ πνεύμων πρὸς τῇ καρδίῃ ἐγένετο ὧδε. τοῦ ὑγροῦ ὁκόσον ἦν κολλωδέστατον, ἡ καρδίη θερμαίνουσα, ταχὺ ἐξήρανεν, ὅκωσπερ ἀφρόν· καὶ ἐποίησε σηραγγῶδες· καὶ φλέβια πολλὰ ἐν αὐτέῳ. διὰ δὲ τοῦτο ἐποίησε τὰ φλέβια. ὁκόσον ἐν τῷ κολλώδει ἐνῆν ψυχρὸν τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ διετάκη, καὶ ἐγένετο ὑγρόν. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ κολλώδεος, αὐτὸς ὁ χιτών. τὸ δὲ ἧπαρ ὧδε ξυνέστη. ξὺν τῷ θερμῷ πουλύ. τοῦ ὑγροῦ ἀπολειφθὲν ἄνευ τοῦ κολλώδεος καὶ τοῦ λιπαροῦ, ἐκράτησε τὸ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ καὶ ἐπάγη. τεκμήριον δέ μοι τόδε. ὁκόταν σφάξῃ τις ἱερεῖον, C τέως μὲν ἂν θερμὸν ᾖ, ὑγρόν ἐστι τὸ αἷμα· ἐπειδὰν δὲ ψυχθῇ, ἐπάγη. ἢν δέ τις αὐτὸ σινάσσῃ, οὐ πήγνυται. αἱ γὰρ ἶνές εἰσι ψυχραὶ καὶ κολλώδεες. ὁ δὲ σπλὴν συνέστη ὧδε. σὺν τῷ θερμῷ καὶ κολλώδει, καὶ τοῦ θερμοῦ πλεῖστον, τοῦ δὲ ψυχροῦ ἐλάχιστον. τοσοῦτον μόνον, ὁκόσον πῆξαι τὸ κολλῶδες αὐτό. ὅ εἰσιν αἱ ἶνες αἱ ἐνοῦσαι ἐν τῷ σπληνί. καὶ διὰ τὰς ἶνας ταύτας, μαλακός ἐστιν ὁ σπλὴν καὶ ἰνώδης. οἱ δὲ νεφροὶ, ξυνέστησαν ὧδε. ὀλίγον τοῦ κολλώδεος, τοῦ θερμοῦ ὀλίγον. τοῦ ψυχροῦ πλεῖστον, καὶ ἐπάγη ὑπὸ τούτου, καὶ ἐγένετο σκληρότατον τὸ σπλάγχνον, καὶ ἥκιστα ἐρυθρόν, D ὅτι οὐ πουλὺ τοῦ θερμοῦ ξυνέστη. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν σαρκῶν. τὸ μὲν ψυχρὸν, ἔστησε, καὶ ξυνέπηξε, καὶ ἐποίησε σάρκα. τὸ δὲ κολλῶδες, τρῶγλαι ἐγένοντο. ἐν δὲ τῇσι τρώγλῃσι ταύτῃσι, τὸ ὑγρὸν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇσι φλεψὶ, τῇσι μεγάλῃσιν. τὸ δὲ θερμὸν ἐν παντὶ τῷ σώματι, πλεῖστον δὲ τοῦ ὑγροῦ ἐν τῷ σώματι· καὶ τοῦ ψυχροῦ πουλὺ ἐν τῷ ὑγρῷ. τοσοῦτο δέ ἐστι τοῦ ψυχροῦ, ὁκόσον δύναται πῆξαι τὸ ὑγρόν· ἀλλὰ νενίκηται ὥστε διακέχυται ὑπὸ τοῦ θερμοῦ. ἡ δὲ ἀπόδειξις τοῦ ὑγροῦ ὅτι θερμόν ἐστιν. εἴ τις ἐθέλοι τάμνειν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ σώματος, ὅκου ἐθέλοι. ῥεύσει τε αἷμα E θερμόν· καὶ τέως μὲν ἂν θερμὸν ᾖ, ὑγρὸν ἔσται· ἐπειδὰν δὲ ψυχθῇ, ὑπό τε τοῦ ἐνεόντος ψυχροῦ, καὶ τοῦ ἐκτὸς, ἐγένετο δέρμα καὶ ὑμήν. καὶ εἴ τις ἀφελὼν τοῦτο τὸ δέρμα, ἐάσειεν ὀλίγου χρόνου, ὄψεται ἄλλο δέρμα γενόμενον. εἰ δέ τις τοῦτο ἀεὶ ἀφαιρεῖ, ἄλλο δέρμα γίνοιτ' ἂν πρὸς τοῦ ψυχροῦ. τούτου δὲ εἵνεκα πλείω ἔλεξα, τέως ἀποδείξω, ὅτι τὸ ἔσχατον τοῦ σώματος πρὸς τὸν ἠέρος, ἀναγκαίως ἔχει δέρμα γενέσθαι ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, καὶ τῶν πνευμάτων προσβαλλόντων. Τὰ δὲ ἄρθρα ὧδε ἐγένετο. ὅτε τὰ ὀστέα ξυνίστατο, ὁκόσα μὲν αὐτέων λιπαρὰ ἦν, τάχιστα ἐξεκαύθη, ὥσπερ πρόσθεν λέλεκται ἐν τῷ F προτέρῳ λόγῳ· ὁκόσον δὲ αὐτέων κολλῶδες ἦν, τοῦτο δὲ οὐκ ἠδύνατο ἐκκαυθῆναι, ἀλλὰ μεταξὺ ἀπολειφθὲν τοῦ καιομένου καὶ ξηραινομένου, ὑπὸ τοῦ θερμοῦ νεῦρα καὶ σίαλον ἐγένετο· τὸ δὲ σίαλον, ὁκόσον τοῦ κολλώδεος ὑγρότατον ἦν· τὸ δὲ θερμαινόμενον, παχύτερον ἐγένετο ὑγρὸν ἐόν· καὶ ἀπὸ τούτου σίαλον ἐγένετο. οἱ δὲ ὄνυχες, ἀπὸ τουτέου ἐγένοντο τοῦ κολλώδεος.

ἀπὸ γὰρ τῶν ὀστέων, καὶ τῶν ἄρθρων αἰεὶ τὸ ὑγρότατον αὐ- A
τέου αἴτιον, κολλῶδες γὰρ, ἀπὸ τοῦ θερμοῦ ξηραινόμενον καὶ
ἐξαυαινόμενον θύραζε εἰς ὄνυχας.

A Quod enim in eo maximè eſt humidum, ab oſſi-
bus & articulis ſemper ſecedens glutinoſum red-
ditur, & à calido ſiccatum, arefactum forâs in vn-
gues abit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν ὀδόντων τε καὶ τῶν τῆς γνάθου φλεβῶν, καὶ τῶν ὀστέων, φλεβῶν μεσαραϊκῶν, τριχῶν, καὶ τῆς αὐτῶν γενέσεως.

ΟΙ δὲ ὀδόντες ὕστερον γίνονται, διὰ τόδε. ἀπὸ τῶν ὀστέων B
τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῶν γνάθων, ἡ αὔξησις γὰρ τοῦ
κολλώδεος τοῦ λιπαροῦ. τὸ ἐνεὸν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ξηραινό-
μενον ἐκκαίεται, καὶ γίνονται ὀδόντες σκληρότεροι τῶν ἄλ-
λων ὀστέων, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ ψυχροῦ. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ὀδόν-
τες, φύονται ἀπὸ τῆς διαίτης ἐν τῇ μήτρῃ· καὶ ἐπὴν γέ-
νηται, ἀπὸ τοῦ γάλακτος θηλάζοντι τῷ παιδίῳ. ἐπειδὰν δὲ
οὗτοι ἐκπέσωσιν, ἀπὸ τῶν σιτίων καὶ τῶν ποτῶν. ἐκπίπτουσι
δὲ ἐπειδὰν ἐπὶ τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς πρώτης τροφῆς, ἔστι δὲ
καὶ οἷς πρότερον, ἢν ἀπὸ νοσηρῆς τροφῆς φύσωσιν. τοῖς δὲ
πλείστοισιν, ἐπειδὰν ἑπτὰ ἔτεα γένηται. οἱ δὲ μετὰ φύοντες C
συγκαταγηράσκουσιν, ἢν μὴ ὑπὸ νόσου διαφθαρέωσι. διὰ
δὲ τοῦτο φύονται οἱ ὀδόντες ὕστερον τῶν ἄλλων. ἐν τῇ γνάθῳ
φλέβες εἰσί, καὶ ἐν τῇ κάτω κοιλίῃ μουνώτατον τῶν ὀστέων,
αὗται τὴν τροφὴν παρέχουσι τῷ ὀστέῳ. τὰ δὲ ὀστέα τοιαύτην
αὔξησιν ὁποία περ ἐστὶν, καὶ τὰ ἄλλα δὲ πάντα, τοιαύτην ἀπο-
διδοῦσιν αὔξησιν, ὁποῖα αὐτά ἐστιν. καὶ γὰρ αἱ φλέβες αἱ ἐκ τῆς
νηδύος τῶν ἐντέρων, εἰς ἃ συλλέγεται τὰ σιτία καὶ τὰ ποτά,
ἐπειδὰν θερμανθῇ ταῦτα, ἕλκουσι τὸ λεπτότατον καὶ τὸ ὑγρό-
τατον. τὸ δὲ παχύτατον, αὐτοῦ καταλείπεται, καὶ γὰρ κόπρος
ἐν τοῖσιν ἐντέροισι τοῖσι κάτω. τὸ δὲ λεπτότατον, αἱ φλέβες ἕλ- D
κουσιν ἐκ τῆς νηδύος καὶ τῶν ἐντέρων τῶν ἄνωθεν τῆς νήστιος, θερ-
μαινομένων τῶν σιτίων. ἐπὴν δὲ περήσῃ τὴν νῆστιν, ἐς τὰ κάτω
ἔντερα ξυνεστράφη, καὶ κόπρος ἐγένετο. ἡ δὲ τροφὴ ἐπειδὰν
ἀφίκηται, ἕκαστον τοιαύτην ἀπέδωκε τὴν εἰδέην ἑκάστου
ὁκοία περ ἦν. ἀρδόμενα γὰρ ὑπὸ τῆς τροφῆς, αὔξεται ἕκαστα,
τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ κολλῶδες, καὶ τὸ λιπαρὸν, καὶ τὸ
γλυκὺ, καὶ τὸ πικρὸν, καὶ τὰ ὀστέα, καὶ τὰ ἄλλα ξύμπαντα, ὁκό-
σα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐστί. διὰ τοῦτο ὕστερον οἱ ὀδόντες φύονται.
Εἴρηται δέ μοι καὶ πρότερον ὅτι μοῦναι τῶν ὀστέων αἱ γνάθοι,
φλέβας ἔχουσιν αὗται ἐν ἑωυτῇσι. καὶ διὰ τοῦτο τροφὴ ἕλκεται E
πλέον ἢ ἐς τὰ ἄλλα ὀστέα. καὶ πλέονα τὴν τροφὴν ἔχοντα, καὶ
ἀθροωτέρην τὴν ἐπιῤῥοὴν, ἀποτίκτει αὔξησιν αὐτὰ ἀφ'
ἑωυτέων τοιαύτην, οἷά περ ἐστὶν αὐτά, τέως ἂν περ καὶ ἄνθρωπος
ὅλος αὐξάνῃ)· αὐξάνει) δὲ, ἐπὴν γένηται ἐπίδηλος. ἐπίδηλος
δὲ μάλιστα γὰρ ἀπὸ ἑπταέτεος, μέχρι τεσσαρεσκαιδεκαέτεος.
καὶ ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ, οἵ τε μέγιστοι τῶν ὀδόντων φύονται, καὶ
ἄλλοι πάντες, ἐπὴν ἐκπέσωσιν, οἳ ἐγένοντο ἀπὸ τῆς τροφῆς τῆς
ἐν τῇ μήτρῃ. αὐξάνεται δὲ καὶ ἐς τὴν τρίτην ἑβδομάδα, ἐν ᾗ
νεηνίσκος γὰρ, μέχρι τεσσάρων καὶ πέντε ἑβδομάδων. καὶ ἐν
τῇ τετάρτῃ δὲ ἑβδομάδι, ὀδόντες φύονται δύο τοῖσι πολλοῖσι τῶν F
ἀνθρώπων, οἳ καλέονται σωφρονιστῆρες. αἱ δὲ τρίχες φύον-
ται ὧδε. ὀστέα εἰσί, καὶ ἐγκέφαλος, ἀφ' ὧν ἡ τοιαύτη αὔξησις,
ὅτι τοῦ πέριξ κολλώδεος, ὅπως περ τοῖσι νεύροισιν, καὶ οὐ λι-
παροῦ οὐκ ἔνεστιν. εἰ γὰρ ἐνῆν τοῦ λιπαροῦ, ἐξεκαίετο ἂν ἐκ
τοῦ θερμοῦ. τάχα δὲ θαυμάσειεν ἄν τις ὅτι καὶ ἐν τῇσι μασχάλῃσι,

CAPVT V.

De dentibus, venis maxillæ, oſſibus, venis meſaraicis, pilis, ac eorum generatione.

B DEntes autem poſterius iſtam ob caoſam gi-
gnuntur. Ex capitis & maxillarum oſſibus
glutinoſo incrementum accedit, & pingue quod
ineſt, à calido exiccatum exuritur, & dentes fiunt
reliquis oſſibus duriores, quia nihil frigidi ineſt.
Ac primi quidem deotes ex victu in vtero naſ-
cuntur, & poſt partum, ex lacte, lactenti puero.
Quum verò hi exciderint, ex cibo & potu. Exci-
dunt autem, vbi ad primi alimenti annos deue-
nerint; quibuſdam etiam priùs, ſi ex morbido
alimento pullularint; plurimis verò quum ad ao-
nos ſeptem peruenerint. Atqui poſtea naſcun-
tur, ſimul conſeneſcunt, niſi ex morbo corrum-
C pantur. Iſtam verò ob cauſam dentes reliquis
partibus poſteriores naſcuntur. In maxilla venæ
ſunt, eæque huic oſſi inter omnia oſſa ex ventre
inferiore alimentum exhibeot. Oſſa autem qualia
quidem ſunt, tale dant incrementum, vt & reli-
qua omnia tale exhibent incrementum, qualia
ipſa exiſtunt. Venæ enim ex veotre & inteſtinis,
in quibus cibi & potus coaceruantur, vbi hi in-
caluerint, tenuiſſimum & humidiſsimum attra-
hunt, craſſiſſimum autem iſthic relictum, in infe-
rioribus inteſtinis in ſtercus abit. Tenuiſſimum
verò, venæ trahunt ex ventre & inteſtinis quę ſu-
D pra ieiunum ſunt, vbi cibi incaluerint. Qui quum
ieiunum tranſierint in inferiora inteſtina collecti,
ſtercus fiunt. At poſtquam alimentum eo perue-
nerit, vnumquodque eam quam habuerat for-
mam cuique reddit. Irrigata namque alimeoto
ſingula incrementum accipiunt, calidum, frigi-
dum, glutinoſum, pingue, dulce, amarum, & oſ-
ſa, & reliqua omnia quę in homine inſunt. Ideó-
que poſterius dentes producuntur. Dictum au-
tem à me etiam eſt antea, maxillas ſolas inter oſ-
ſa venas in ſe habere, ac proinde copioſius ad
ipſas alimentum, quam ad reliqua oſſa trahi. Et
E quę copioſius habent alimentum & vberiorem
affluxum, eæ tale ex ſe incrementum pariunt,
qualia ſane ipſa exiſtunt, quandiu homo integer
creſcit. Creſcit autem vbi conſpicuus adoleſcit:
conſpicuus autem adoleſcit maximè à ſeptennio
ad decimum quartum annum. Atque eo tempo-
re tum maximi, quum cęteri omnes dêtes produ-
cuntur, poſtquam exciderint, hi qui ab alimento
in vtero orti ſunt. Creſcit autem & ad tertium
annorum ſeptenarium, in quo adoleſcens euadit,
ad quartum vſque & quintum ſeptenariū. Quin-
etiam hominibus pleriſque quarto ſeptenario
duo dentes enaſcuntur, qui Sophroniſteres *mo-*
F *deratores* nominantur. Capilli autem ad hunc mo-
dum oriuntur. Oſſa ſunt & cerebrum à quibus
eiuſmodi incrementum prouenit, ab eo videli-
cet glutinoſo, quod circumcirca exiſtit, in quo
pinguis nihil ineſt, quemadmodum & neruis ac-
cidit. Si quid enim pinguis ineſſet, à calido exu-
ſtum eſſet. Ac fortaſſis mirabitur aliquis, quod
etiam

etiam in axillis & pube, & reliquo corpore pili A multi ſuccreſcant. Cuius rei hæc eſt ratio, quod vbicunque in corpore glutinoſum exiſtit, ibi pili à calore gignuntur.

CAPVT VI.

De auditu, odoratu, viſu ac eorum organis, obiectis, cauſis.

HAnc verò ob cauſam auditio fit. Aurium B foramina ad os durum & ſiccum lapidi ſimile perueniunt; huic autem cauitas cauernoſa eſt. Soni autem in durum impingunt, & os cauum per ipſum durum reſonat. Pellicula verò in ipſo meatu auditorio iuxta os durum tenuis eſt, vt aranei tela, cæterarum pellicularum ſiccissima. Quod autem ſiccissimum eſt, id maximè reſonare, multa ſigna ſunt. Cum ergo plurimùm reſonat, tum maximè audimus. Etſi nonnulli naturæ hiſtoriam ſcriptis mandantes, cerebrum ipſum ſonum edere dixerunt, quod tamen nullo C modo fieri poteſt. Cerebrum enim ipſum humidum eſt, & ipſum ambiens membrana humida & craſſa, eámque oſſa circundant. Nullum igitur humidum reſonat, ſed quæ ſicca ſunt. Quæ verò reſonant, auditionem faciunt. Olfacit autem cerebrum, quum humidum exiſtat, aridorum odorem cum aëre per cartilaginoſa corpora, quæ ſicca ſunt, attrahens. Cerebrum enim ad naſi cauitatem progreditur, hacque parte nullum ei os obtenditur, ſed mollis cartilago, ſpongiæ inſtar, quæ neque caro, neque os exiſtit. Et quum quidem narium caua ſicca fuerint, ipſum per ſe exquiſitè magis arida olfacit. Non enim aquam ol- D facit, nam cerebro humidior eſt, niſi computruerit. Putrefacta namque aqua craſſior euadit, & reliqua omnia. At quum nares humidæ fuerint, olfacere nequit, non enim ad ſe *cerebrum* ipſum aërem attrahit. Ea quoque ratione quum cerebrum ipſum eliquet plurimam materiam ex ſe in palatum, & fauces, & pulmonem, reliquúmque ventrem, id percipiunt homines, & ex capite deſtillare dicunt, ſed & in reliquum corpus deſtillat, ídque calidi ratione contingit. Viſionem autem obit eas ob res. E A cerebri membrana vena ad vtrúmque oculum per os deſcendit. Per has duas venas quod eſt glutinoſiſſimi tenuiſſimum, ex cerebro percolatur, atque ideò ipſam circum ſe tunicam quæ aëri obuerſatur, & ad quam venti ingruunt, talem facit, quale eſt ipſum oculi pellucidum; eadem planè ratione quam de cæteris tunicis diximus. Sunt autem multæ hæ tunicæ, quæ oculi pellucido prætenduntur, ipſíque ſunt ſimiles. In hoc enim pellucido lumen & ſplendida cuncta lucem reflectunt. Per hoc igitur in quo lumen reflectitur, viſio fit. F Quod verò minimè eſt ſplendidum, neque oblucet, per illud viſio non fit. Reliquum circum oculos album, caro eſt. Pupilla autem oculi nominata, nigra ob id apparet, quòd in profundo collocata ſit, & tunicæ eam ambientes nigræ exiſtant. Tunicam verò appellamus, id quod velut pellicula ineſt, quæ neutiquam conſpectui nigra apparet, ſed alba, & pellucida, & oculi humidum, glutinoſum.

καὶ ἐν τῷ ἐπισείῳ τρίχες πολλαί, καὶ ἐν τῷ σώματι πάντη εἰσιν. οἷσιν ὅδε ὁ λόγος περὶ τουτέου. ὅπου τυγχάνει τοῦ σώματος τὸ κολλῶδες ὂν, ἐνταῦθα αἱ τρίχες γίνονται ὑπὸ τοῦ θερμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ τῆς ἀκοῆς τε, καὶ ὀσφρήσιος, καὶ ὄψιος, καὶ περὶ τῶν ὀργάνων αὐτῶν, καὶ προβληθέντων, καὶ αἰτιῶν.

ΑΚοὴ δὲ διὰ τόδε. τὰ τρήματα τῶν οὐάτων, προσέχει πρὸς ὀστέον σκληρόν τι καὶ ξηρὸν, ὅμοιον λίθῳ. τοῦτο δὲ πέφυκε πρὸς ὀστέον κοίλωσις σπογγώδης. οἱ δὲ ψόφοι, ἀπερείδονται πρὸς τὸ σκληρόν. τὸ δὲ ὀστέον τὸ κοῖλον ἐπηχεῖ διὰ τοῦ σκληροῦ. τὸ δέρμα τὸ πρὸς τῇ ἀκοῇ, πρὸς τῷ ὀστέῳ τῷ σκληρῷ, λεπτόν ἐστιν ὥσπερ ἀράχνιον, ξηρότατον τοῦ ἄλλου δέρματος. τεκμήρια δὲ πολλὰ, ὅτι ξηρότατον ἠχεῖ μάλιστα. ὅταν δὲ μέγιστον ἠχήσῃ τό τε μάλιστα ἀκούομεν. καί εἰσί τινες, οἳ ἔλεξαν φύσιν ξυγγράφοντες, ὅτι ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ ἠχέων. τοῦτο δὲ οὐκ ἂν γένοιτο. αὐτός τε γὰρ ὁ ἐγκέφαλος ὑγρός ἐστιν, καὶ μήνιγξ περὶ αὐτόν ἐστιν ὑγρὴ καὶ παχείη· καὶ περὶ τὴν μήνιγγα ὀστέα. οὐδὲν οὖν τῶν ὑγρῶν ἠχεῖ, ἀλλὰ ξηρά. τὰ δὲ ἠχέοντα, ἀκοὴν ποιεῖ. ὀσφραίνεται δ' ὁ ἐγκέφαλος ὑγρὸς ἐὼν αὐτὸς, τῶν ξηρῶν ἕλκων τὴν ὀδμὴν ξὺν τῷ ἠέρι διὰ τῶν βρογχίων ξηρῶν ἐόντων. προσήκει γὰρ ὁ ἐγκέφαλος τῆς ῥινὸς ἐς τὰ κοῖλα. καὶ ταύτῃ αὐτῷ οὐκ ἔστιν ἐπίπροσθεν ὀστέον οὐδὲν, ἀλλὰ χόνδριον μαλακὸν, ὅκως περ σπόγγος, οὔτε κρέας, οὔτε ὀστέον. καὶ ὅταν μὲν ξηρὰ ᾖ τὰ κοῖλα τῆς ῥινὸς, ὀσμᾶσθαι τῶν ξηροτέρων αὐτὸς ἑωυτοῦ ἀκριβέστερός ἐστιν. ὕδατος γὰρ οὐκ ὀδμᾶται. ὑγρότερον γάρ ἐστι τοῦ ἐγκεφάλου, ἐὰν μὴ σαπῇ. σηπόμενον γὰρ τὸ ὕδωρ, παχύτερον γίνεται καὶ τὰ ἄλλα πάντα. ὁκόταν δὲ ὑγρανθέωσιν αἱ ῥῖνες, οὐ δύναται ὀσφραίνεσθαι. οὐ γὰρ τὸν ἠέρα ἕλκει αὐτὸς πρὸς ἑωυτόν. ταύτῃ δὲ καὶ ὅταν ἀποτήκῃ ὁ ἐγκέφαλος, πλεῖστον αὐτὸς ἀφ' ἑωυτοῦ ἐς τὴν ὑπερῴην καὶ τὴν φάρυγγα, καὶ τὸν πνεύμονα, καὶ ἐς τὴν ἄλλην κοιλίην· γινώσκουσιν οἱ ἄνθρωποι, καί φασι καταρρέειν ἐκ τῆς κεφαλῆς. καταρρέει δὲ καὶ ἐς τὸ ἄλλο σῶμα. καὶ ἔστι τρόπῳ τῷ θερμῷ. ὁρῇ δὲ διὰ τοῦτο. ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου τῆς μήνιγγος φλὲψ καθήκει ἐς τὸν ὀφθαλμὸν διὰ τοῦ ὀστέου ἑκάτερον. διὰ ταύταιν τῶν φλεβοῖν, ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου διηθέεται τὸ λεπτότατον τοῦ κολλωδεστάτου. καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ περὶ αὐτὸ δέρμα ποιέει τοιοῦτον, οἷόν περ περὶ αὐτό ἐστι τὸ διαφανὲς τοῦ ὀφθαλμοῦ, τὸ πρὸς τὸν ἠέρα, πρὸς ὃ προσβάλλει τὰ πνεύματα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὥσπερ περὶ τοῦ ἄλλου δέρματος ἔλεξα. πολλὰ δὲ ταῦτ' ἐστι τὰ δέρματα, πρὸ τοῦ ὁρέοντος διαφανέος, ὁκοῖόν περ αὐτό ἐστιν. τούτῳ γὰρ τῷ διαφανεῖ αὐγάζει τὸ φῶς, καὶ τὰ λαμπρὰ πάντα. τουτέῳ οὖν ὁρῇ τῷ αὐγάζοντι. ὅ, τι δὲ μὴ λαμπρόν ἐστι, μηδὲ αὐγάζει, τουτέῳ οὐχ ὁρῇ. τὸ δὲ ἄλλο τὸ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς λευκὸν, κρέας ἐστίν. ἡ δὲ κόρη καλεομένη τοῦ ὀφθαλμοῦ. μέλαν φαίνεται διὰ τοῦτο, ὅτι ἐν βάθει ἐστὶν, καὶ χιτῶνες περὶ αὐτό εἰσι μέλανες. χιτῶνα δὲ καλέομεν, τὸ ἐὸν ὥσπερ δέρμα. ἔστι δὲ οὐ μέλαν ὄψει, ἀλλὰ λευκὸν διαφανές· τὸ δὲ ὑγρὸν, κολλῶδες.

πολλάκις γὰρ ὀπώπαμεν ἐπὶ συῤῥαγέντος ὀφθαλμοῦ, ἐξιὸν ὑγρὸν, κολλῶδες. καὶ ἢν μὲν ᾖ ἔτι θερμὸν, ὑγρόν ἐστιν. ἐπειδὰν δὲ ψυχθῇ, ἐγένετο ξηρὸν, ὥσπερ λιβανωτὸς διαφανής· καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν θηρίων ὅμοιόν ἐστι. τὸν δὲ ὀφθαλμὸν ἀνιᾷ πᾶν ὅ, τι ἂν ἐμπέσῃ, καὶ τὰ πνεύματα προσβάλλοντα, καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα λαμπρότερα ἢ κατ' αὐτόν ἐστι. τὸ ἴσον τις ἐκκρίνει διὰ τόδε, ὅτι ὁμόχροιά ἐστιν. ὥσπερ τὸ στόμα καὶ ἡ γλῶσσα, καὶ ἡ ἄλλη κοιλίη, ἔνυγρά ἐστιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς τοῦ λόγου ποιήσεως, καὶ δυνάμεως, καὶ τῶν ὀργάνων, καὶ αἰτιῶν· καὶ ὅτι τοῦ φάρυγγος ἀποτμηθέντος οὐδὲν φθέγγονται.

Διαλέγεται δὲ διὰ τὸ πνεῦμα ἕλκων εἴσω, πᾶν τὸ σῶμα, τὸ πλεῖστον δὲ, ἐς τὰ κοῖλα, αὐτὸς ἑωυτῷ. αὐτὸ δὲ θύραζε ὠθεόμενον διὰ τὸ κενὸν, ψόφον ποιέει. ἡ κεφαλὴ γὰρ ἐπηχεῖ· ἡ δὲ γλῶσσα ἀρθροῖ, προσβάλλουσα ἐν τῷ φάρυγγι, ἀποφράσσουσα, καὶ προσβάλλουσα πρὸς τὴν ὑπερῴην καὶ πρὸς τοὺς ὀδόντας, ποιέει σαφηνίζειν. ἢν δὲ μὴ ἡ γλῶσσα ἀρθροῖ προσβάλλουσα ἑκάστοτε, οὐκ ἂν σαφέως διαλέγοιτο, ἀλλ' ἢ ἕκαστα φύσει τὰ μονόφωνα. τεκμήριον δέ ἐστι τουτέῳ. οἱ κωφοὶ οἱ ἐκ γενεῆς, οὐκ ἐπίστανται διαλέγεσθαι· ἀλλὰ τὰ μονόφωνα μοῦνον φωνέουσιν. οὐδ' εἴ τις τὸ πνεῦμα ἐκπνεύσας πειρῷτο διαλέγεσθαι. δῆλον δὲ τόδε. οἱ ἄνθρωποι ὁκόταν βούλωνται μέγα φωνῆσαι, ἕλκοντες τὸ πνεῦμα τὸ ἔξω, ὠθέουσι θύραζε, καὶ φθέγγονται μέγα, ὡς ἀντέχῃ τὸ πνεῦμα. ἔπειτα δὲ, καταμαραίνεται τὸ φθέγμα. καὶ οἱ κιθαρῳδοὶ, ὁκόταν δέῃ αὐτοῖς μακροφωνέειν, ἐπ' ἄκρον ἑλκύσαντες τὸ πνεῦμα ἔσω πουλὺ, ἐκτείνουσι τὴν ἐκφορὴν, καὶ φωνοῦσι, καὶ φθέγγονται μέγα, ὡς ἀντέχωσι τῷ πνεύματι. ἐπὴν δὲ τὸ πνεῦμα ἐπιλίπῃ, καταπαύονται. τουτέοισι δῆλον ὅτι τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ φθεγγόμενον. εἶδον δὲ ἤδη οἱ σφάξαντες ἑωυτοὺς, ἀπέταμον τὴν φάρυγγα παντάπασιν. οὗτοι, ζῶσι μὲν· φθέγγονται δὲ οὐδὲν, εἰ μή τις συλλάβῃ τὴν φάρυγγα. οὕτω δὲ φθέγγονται. δῆλον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ πνεῦμα οὐ δύναται διατετμημένου τοῦ λάρυγγος ἕλκειν ἔσω ἐς τὰ κοῖλα, ἀλλὰ κατὰ τὸ διατετμημένον ἐκπνέει. οὕτως ἔχει περὶ φωνῆς ἴσως καὶ διαλέξεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ὅτι αἰών ἐστι τοῦ ἀνθρώπου ἑπταήμερος· περὶ διαφθορῶν τῶν ἀπὸ τῆς συλλήψεως· περὶ ἀσιτίας τῆς θανασίμου· καὶ περὶ παιδίου ζωτικοῦ τε καὶ μὴ ζωτικοῦ.

Ὁ δὲ αἰών ἐστι τοῦ ἀνθρώπου, ἑπταήμερος. πρῶτον μὲν ἐπὴν ἐς τὰς μήτρας ἔλθῃ ὁ γόνος, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἔχει ὁκόσαπερ ἐστὶν ἔχειν τοῦ σώματος. τοῦτο δέ τις ἂν θαυμάσειεν, ὅκως ἐγὼ οἶδα. πολλὰ δὲ εἶδον τρόπῳ τοιῷδε. αἱ ἑταῖραι αἱ δημόσιαι, αἵ τινες αὐτέων πεπείρηνται πολλάκις ὁκόταν παρὰ ἄνδρα ἔλθῃ, γινώσκουσιν ὁκόταν λάβωσιν ἐν γαστρί. κἄπειτ' ἐνδιαφθείρουσιν. ἐπειδὰν δὲ ἤδη διαφθαρῇ, ἐκπίπτει ὥσπερ σάρξ. ταύτην τὴν σάρκα ἐς ὕδωρ ἐμβαλὼν, σκεπτόμενος ἐν τῷ ὕδατι, εὑρήσεις ἔχειν πάντα μέλεα, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὰς χώρας, καὶ τὰ οὔατα, καὶ τὰ γυῖα. καὶ τῶν χειρῶν οἱ δάκτυλοι, καὶ τὰ σκέλεα, καὶ οἱ πόδες, καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν· καὶ τὸ αἰδοῖον, καὶ τὸ ἄλλο πᾶν σῶμα δῆλον.

A Sæpè enim conſpeximus oculo rupto, prodiiſſe humorem glutinoſum, qui quandiu calidus eſt, liquidus exiſtit; vbi verò perfrixit, ſiccus euadit, veluti thus tranſparens. Quod in hominibus & feris ad eundem modum ſe habet. At oculo infeſtum eſt, quicquid in eum inciderit, & venti irruentes, & quæcunque ſplendidiora quàm ipſe eſt. Ac, ſiquis probauerit ea ratio eſt, quòd eiuſdem ſint coloris. Quemadmodum os & lingua, & reliquus venter, humida exiſtunt.

CAPVT VII.

B *De ſermonis formatione, facultate, organis, cauſis; & perſecto gutture vocem non edi.*

Sermonis autem cauſa eſt, quòd totum corpus ſpiritum intrò trahit, eúmque plurimum in ſuas quiſque cauitates. Is verò per inane foràs pulſus, ſtrepitum facit. Caput enim reſonat, lingua verò articulat, occurrens in faucibus, obturánſque ac pellens ad palatum ac dentes clarum reddit. Quòd niſi lingua ſuo appulſu ſermonem formaret, non diſtinctè homo loqueretur, ſed
C ſingula vnam naturá vocem ederent. Cuius rei indicio ſunt muti ab ortu, qui diſtinctè loqui nequeunt, ſed ſulam vocem edunt. Neque verò ſi quis ſpiritu foràs emiſſo loqui conetur, id facere queat, quod hinc conſtat. Qui homines magnam volunt vocem edere, ij attractum externum ſpiritum foràs propellunt, & quandiu perdurat ſpiritus, magnam vocem fundunt, quæ poſtea deficit. Sed & citharœdi, quum ipſos magna voce vti opus ſit, ſpiritum intrò ſummopere attrahunt, & plurimum emittunt, ac vociferantur, vocémque quandiu ſpiritus ſuffecerit, magnam
D edunt. Vbi verò ſpiritus defecerit, deſinunt. Ex quibus manifeſtum eſt, ſpiritum vocem edere. Vidi præterea quoſdam, qui, cùm ſeipſos iugulaſſent, guttur in totum ſibi præſecuerant. Atque hi viuunt quidem, verùm nullam vocem edunt, niſi quis guttur conſtringat, ac ij vocem edunt. Quin & hoc patet, quod præſecto gutture, ſpiritus in cauitates internas attrahi nequit, ſed per præſectam partem foràs effertur. Ita ſanè de voce ac ſermone ſimili modo ſe res habet.

CAPVT VIII.

E *Vitam hominis ſeptem dierum eſſe; de conceptionis affectibus; de lethali ieiunio; ac de fœtu vitali, & non vitali.*

Hominis autem vita ſeptem dierum eſt. Ac primùm quidem, vbi genitura ad vteros peruenerit, habet intra ſeptem dies, quæcunque ex corpore ei accidere neceſſe eſt. Id verò quomodo nouerim fortaſſe quis mirabitur, verùm multa ad hunc modum vidi. Meretrices publicę, quæ in ſeipſis ſępiùs id expertę ſunt, vbi cum viro congreſſę ſunt, noſcunt quando conceperint,
F móxque conceptum intra ſe perdunt. Quo poſtea iam perdito, veluti caro excidit. Eam carnem in aquam coniectam ſi accuratiùs inſpexeris, mēbra omnia habere deprehēndas, & oculorum regiones, & aures, & brachia. Quin & manuum digiti, & crura, & pedes, & pedum digiti, & pudendum, & reliquum totum corpus in conſpicuo eſt.

Liquidò

Liquidò autẽ conſtat harum rerum peritis, quòd mulier vbi concepit, ſtatim inhorreſcit, & incaleſcit, ac dentibus ſtridet, & articulũ reliquúmq; corpus conuulſio ptehendit, & vterũ torpor, idq; iis quæ puræ ſunt accidit. Quæ verò craſſę & mucoſæ iſtud experiuntur, earũ plęræq; hoc non ſentiunt. Ac ſanè quantum illæ mihi ita indicarunt, tantũ etiam me ſcire profiteor. Quòd verò hominis vita ſeptem dierum ſit, hoc quoq; manifeſtũ eſt. Plerique quidem ex his qui ſeptem diebus nihil edere aut bibere volũt, in his moriuntur; quòd ſi qui eos ſuperauerint, nihilominus tamen moriuntur. Nonnulli etiam ne per inediam à vita diſcederent, ſed vt comederent & biberent perſuaſi ſunt, verùm venter non ampliùs admittit. Ieiunũ enim inteſtinum in his diebus cohæreſcit, quin etiam illi moriuntur. Quin & illud ipſum ex his coniicere licet. Puer ſeptimo menſe natus, certa ratione in lucẽ prodiit & vitalis eſt, quum is rationem & numerũ exactè ad hebdomadas reſpondentẽ habeat. Octimeſtris autem natus, nullus vnquam vixit. Nouem autem menſium & decem dierũ fœtus editur, & vitalis eſt, numerúmq; ad hebdomadas exactè reſpondentẽ habet. Quatuor nempe decades hebdomadarũ, dies ſunt ducenti & octoginta. Hebdomadarũ autem decuriã dies ſeptuaginta conſtituunt. At ſeptimo menſe editus partus tres hebdomadarum decurias obtinet, & ad vnamquamq; decuriam dies concurrunt ſeptuaginta. Tres itaque hebdomadarum decuriæ, in totum dies ducentos decem faciunt.

A Εὔδηλον δὲ καὶ ὅταν λάβῃ ἐς γαστέρα τῇσιν ἐπισταμένῃσιν· αὐτίκα ἔφριξεν, καὶ θέρμη, καὶ βρυγμὸς, καὶ σπασμὸς, ἔχει καὶ τὸ ἄρθρον, καὶ τὸ σῶμα τὸ πᾶν, καὶ τὴν ὑστέρην ὄκνος. καὶ ὁκόσαι καθαραί εἰσι, τοῦτο πάσχουσιν. ὁκόσαι δὲ πάσχουσι παχεῖαι καὶ τὸ βλεννώδεις, οὐ γινώσκουσι τουτέων τῶν γυναικῶν πολλαί. ἤδη μοι ἔδειξαν, κατὰ τοῦτο δὴ καὶ ἐπίσταμαι εἰδέναι. δῆλον δὲ τόδε ὅτι ἑπτήμερος ὁ αἰὼν, εἴ τις ἐθέλῃ ἑπτὰ ἡμέρας φαγέειν ἢ πιέειν μηδὲν οἱ μὲν πολλοὶ ἀποθνήσκουσιν ἐν αὐτῇσιν· εἰσὶ δὲ τινες καὶ οἳ ὑπερβάλλουσιν, ἀποθνήσκουσι δ' ὅμως. εἰσὶ δέ τινες οἳ B καὶ ἐπείσθησαν ὥστε μὴ ἀποκαρτερῆσαι, ἀλλὰ φαγέειν τε καὶ πιεῖν· ἀλλ' ἡ κοιλίη, οὐκέτι καταδέχεται. ἡ γὰρ νῆστις συνεφύη ἐν ταύτῃσι τῇσιν ἡμέρῃσιν· ἀλλὰ θνήσκουσιν καὶ οὗτοι. ἔστι δὲ καὶ τόδε τεκμήρασθαι. τὸ παιδίον ἑπτάμηνον γόνον γενόμενον, λόγῳ γεγένηται καὶ ζῇ, καὶ λόγον ἔχει τοιοῦτον καὶ ἀριθμὸν ἀτρεκέα εἰς τὰς ἑβδομάδας. ὀκτάμηνον δὲ γενόμενον, οὐδὲν βιοῖ πώποτε. ἐννέα δὲ μηνῶν καὶ δέκα ἡμερέων γόνος, γίγνεται καὶ ζῇ, καὶ ἔχει τὸν ἀριθμὸν ἀτρεκέα ἐς τὰς ἑβδομάδας. τέσσαρες δεκάδες ἑβδομάδων ἡμέραι εἰσὶν διηκόσιαι ὀγδοήκοντα. C ἐς δὲ τὴν δεκάδα τῶν ἑβδομάδων, ἑβδομήκοντα ἡμέραι. ἔχει δὲ καὶ τὸ ἑπτάμηνον γενόμενον, τρεῖς δεκάδας ἑβδομάδων. ἐς δὲ τὴν δεκάδα ἑκάστην ἑβδομήκοντα ἡμέραι. τρεῖς δεκάδες δὲ ἑβδομάδων αἱ σύμπασαι, δέκα καὶ διηκόσιαι.

CAPVT IX.

Morbos acutiſſimos ſeptimo die iudicari, vt & magna vlcera, & inflammationes ſedari; & ſeptimo anno dentes abſolui.

SIc & morbi acutiſſimi hominibus contingunt, voluentibus diebus quibus iudicantur, & moriuntur, aut conualeſcunt. Et tertianæ diebus vndecim, vna & dimidia hebdomada. Quartanæ duabus hebdomadis. Quintanæ duodeuiginti diebus, hoc eſt, duabus hebdomadis & dimidia. In cæteris verò morbis, quoto tempore homines ſani euadent, certa ſententia pronunciati non poteſt. Ad eundem autem modum, vlcera quoque magna in capite & reliquo corpore, quarto die inflammatione tentari incipiunt, ſeptimo verò inflammatio ſedatur, aut decimo quarto, aut duodeuigeſimo. Quòd ſi quis diligentem curam adhibeat, neque vlcera capitis magna hoc tempore ſedentur, homines moriuntur. Ac fortè quis harum rerum imperitus, mirabitur fœtum ſeptimo menſe naſci, atque id quidem certè, & ſæpiùs vidi. Quòd ſi quis volet, id facilè deprehendet, obſtetrices quæ parturientibus pręſunt adeundo & percontando. Eſt verò & aliud argumentum. Pueri ſæpiùs ſeptimo anno exacto dentes explent. Et ſeptem annos pleno & iuſto numero exactè trecentæ & quinquaginta hebdomades conficiunt. Quòd autem horum ſingula ſeptenariis à natura regantur, aliàs declarabo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Τὰς ὀξυτάτας νόσους ἐν τῇσιν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀνακρίνεσθαι· ὥσπερ καὶ τὰ ἕλκεα τὰ μεγάλα, καὶ τὰς φλεγμονὰς καθίστασθαι· καὶ τοὺς ὀδόντας ἐν τοῖς ἑπτὰ ἔτεσιν πληροῦσθαι.

D Καὶ αἱ νοῦσοι οὕτω τοῖς ἀνθρώποις ὀξύταται γίνονται, ἡμερέων παρεληλυθυσέων ἐν τῇσιν ἀνακρίνονται, καὶ ἀπέθανον, ἢ ὑγιέες ἐγένοντο. καὶ τριταῖοι ἕνδεκα ἡμέρῃσιν ἐν μιᾷ ἑβδομάδι καὶ ἥμισυ ἑβδομάδος. καὶ τεταρταῖοι ἐν δυσὶν ἑβδομάσιν. καὶ αἱ πεμπταῖαι, ἐν δυοῖν δεούσαιν εἴκοσιν ἡμέρῃσιν. δυοῖν τε ἑβδομάδοιν καὶ ἥμισυ ἑβδομάδος. αἱ δὲ ἄλλαι νοῦσοι οὐκ ἔχουσι διαγνώμην ἐν ὁκόσῳ ὑγιέες ἔσονται ἀποφαίνεσθαι. οὕτω δὲ καὶ τὰ ἕλκεα τὰ μεγάλα, τὰ ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τὰ ἐν τῷ ἄλλῳ σώματι, E τεταρταῖα φλεγμαίνειν ἄρχεται, ἐν ἑπτὰ δὲ καθίσταται φλεγμαίνοντα, καὶ ἐν τεσσαρεσκαίδεκα, δυοῖν δεούσῃσιν. ἢν δέ τις ἀνακῶς θεραπεύῃ, καὶ μὴ καταστῇ ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ, τὰ ἐν τῇσι κεφαλῇσι μεγάλα ἕλκεα, ἀποθνήσκουσιν οἱ ἄνθρωποι. θαυμάσειε δ' ἄν τις καὶ τοῦτο ὅς τις ἄπειρός ἐστι, εἰ ἑπτάμηνον γίνεται παιδίον. ἐγὼ μὲν οὖν αὐτὸς ὄπωπα καὶ συχνά. εἰ δέ τις βούλεται καὶ τοῦτο ἐλέγξαι, ῥηΐδιον· πρὸς τὰς ἀκεστρίδας, αἳ πάρεισι τῇσι τικτούσῃσι ἐλθὼν πυθέσθω. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο τεκμήριον. τοὺς ὀδόντας οἱ παῖδες ἑπτὰ ἐτέων διελθόντων πληροῦσι. καὶ ἐν ἑπτὰ ἔτεσιν. ἔστι δὲ λόγῳ καὶ ἀριθμῷ ἀτρεκέως δεκάδες ἑβδομάδων ἑξήκοντα καὶ τριηκόσιαι. F τῆς δὲ φύσιος τὴν ἀνάγκην, διότι ἐν ἑπτὰ τουτέων ἕκαστα διοικεῖται, ἐγὼ φράσω ἐν ἄλλοισιν.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ.

HIPPOCRATIS DE NATVRA PVERI, LIBER.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΥ.

Περὶ γενέσεώς τε καὶ τῶν τοῦ παιδίου ἀρχῶν· καὶ περὶ πάντων τῶν πρὸς τὸ κυούμενόν τε καὶ τὴν ἔγκυον· περὶ τοῦ τῆς διαρθρώσεως χρόνου· περὶ κινήσεως κούρου τε, καὶ τῆς κούρης· περὶ μηνῶν καὶ τῆς τοῦ γάλακτος γενέσεως· ἅπερ τοῖς φυτοῖς τε καὶ τοῖς ᾠοῖς παραβάλλεται· περὶ διδύμων καὶ τῆς διαφόρου φύσεως.

PROPOSITVM LIBRI.

De fœtus ſeu pueri procreatione ac principiis; ac de omnibus tum ad fœtum, tum ad fœtam pertinentibus; de tempore formationis; de motu in vtroque ſexu: de menſibus & lactis generatione; quæ omnia cum terra plantis & ouis conferuntur; de gemellis ac diuerſo ſexu.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὴν γονὴν ἐν τῇ γαστρὶ ἕλκειν τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ μὲν θερμὸν ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ τρέφεσθαι· αὐτὸ δὲ τὸ θερμαινόμενον, τὸ πνεῦμα ἀφιέναι τε, καὶ ἕτερον ψυχρὸν ἀντισπᾶν. A

ἮΝ ἡ γονὴ μείνῃ ἀπ' ἀμφοῖν, ἐν τῇσι μήτρῃσι τῆς γυναικὸς, πρῶτον μὲν μίσγεται ὁμοῦ, ἅτε τῆς γυναικὸς οὐκ ἀτρεμεούσης, καὶ ἀθροίζεται, καὶ παχύνεται θερμαινομένη· ἔπειτα πνεῦμα ἴσχει, ἅτε ἐν θερμῷ ἐοῦσα ἔπειτα τῆς μητρὸς πνεούσης. B ἔπειτα δὲ τοῦ πνεύματος ὅταν πλησθῇ, ὁδὸν οἱ αὐτὸ ἑωυτῷ ἔξω ποιέει, καὶ κατὰ μέσον τῆς γονῆς τὸ πνεῦμα ἔξεισιν. ὅταν δὲ ὁδὸς γένηται τῷ πνεύματι ἔξω θερμῷ ἐόντι, αὖθις ἕτερον ψυχρὸν εἰσπνέει ἀπὸ τῆς μητρός. καὶ τοῦτο ποιέει διὰ παντὸς τοῦ χρόνου. θερμαίνεται μὲν γὰρ, ἅτε ἐν τῷ θερμῷ ἐοῦσα· ψυχρὸν δὲ ἴσχει, ἀπὸ τῆς μητρὸς πνεούσης. C πάντα δὲ ὁκόσα θερμαίνεται, πνεῦμα ἴσχει· τὸ δὲ πνεῦμα ῥήγνυσι καὶ ποιέει οἱ ὁδὸν αὐτὸ ἑωυτῷ, καὶ χωρέει ἔξω. αὐτὸ δὲ τὸ θερμαινόμενον, ἕλκει ἐς ἑωυτὸ αὖθις ἕτερον πνεῦμα ψυχρὸν διὰ τῆς ῥαγῆς, ἀφ' οὗ τρέφεται. τοῦτο δὲ γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ξύλων, καὶ ἐπὶ τῶν φύλλων, καὶ βρωτῶν, καὶ ποτῶν, ὁκόσα θερμαίνεται ἰσχυρῶς.

CAPVT PRIMVM.

Geniturам in vtero ſpiritum trahere, & calidum frigido nutriri; & quod caleſcit, id ſpiritum emittere; & alium frigidum attrahere.

SI genitura ab vtriſque in mulieris vtero manſerit, primùm quidem miſcetur ſimul, muliere non quieſcente; & coaceruatur & craſſeſcit caleſcens: deinde ſpiritum habet, quippe quæ in calido eſt, deinde matre ſpirante. Deinde verò quum ſpiritus plena fuerit, viam ipſe ſibimet foràs facit, & per mediam geniturам ſpiritus exit. Vbi verò via facta fuerit foràs ſpiritui calido, rurſus alterum frigidum à matre inſpirat, idque toto tempore facit. Incaleſcit enim vtpote in calido exiſtens; frigidum verò habet à matre ſpirante. Omnia verò quæcunque caleſcunt, ſpiritum habent: ſpiritus autem erumpit, viámque ſibi facit, & foràs excedit. Id verò quod caleſcit, trahit ad ſeſe rurſus alium ſpiritum frigidum per ſciſſuram, à quo nutritur. Hoc autem fit & in lignis, & in foliis, & cibis, & potibus quæcunque vehementer caleſcunt. Id verò

Id verò intelligendum præbebunt ligna ardentia. Omnia enim ligna id facient, maximè verò quæ ſubuiridia ; tranſmittunt enim per ſectionem, ſpiritum: ſpiritus verò vbi foràs prodierit, circa cæſuram conuoluitur, idque ſemper fieri videmus. Perſpicua igitur eſt ratiocinatio quòd ſpiritus in ligno calidus exiſtens, alium frigidum à quo nutriatur ad ſe trahat, & à ſeipſo dimittat. Niſi enim viciſſim traheret, ſpiritus foràs prodiens non conuolueretur : omne namque calidum frigido commoderato nutritur. Et vbi percalefactum fuerit humidum quod in ligno eſt, in ſpiritum conuerſum foràs prodit ; & hac via exiens foràs, qui calor in ligno eſt, alium frigidum attrahit à quo nutritur. Hoc autem faciunt & folia viridia ; quum autem vruntur, ſpiritum concipiunt, deinde erumpit ſpiritus & viam ſibi facit, & foràs prodit volutans ; cedens autem ſtrepitum præbet qua parte inſpirationem facit. Et legumina, & triticum, & arborei fructus, dum caleſcunt, ſpiritum concipiunt, qui ruptura facta foràs prodit, ac ſi humida fuerint, vberiorem ſpiritum emittunt, & rupturam maiorem efficiunt. Et quid prolixè loqui opus eſt? Nam quæcunque calefiunt, ſpiritum emittunt, & alium frigidum ob id viciſſim trahunt à quo nutriuntur. Atque eæ mihi neceſſariæ rationes productæ ſunt, quòd genitura in vtero caleſcens ſpiritum habeat & emittat.

CAPVT II.

De geniture ſpiritu, de tunicarum fœtus procreatione & incremento ; & grauidis ſano fœtu menſtrua non fluere.

Simul autem & à matre ſpirante ſpirationem habet genitura ; quum enim mater frigidum in ſeipſam traxerit ab aere, eo genitura fruitur, calida autem eſt vtpote quæ in calido exiſtit, túncque ſanè ſpiritum habet & emittit, & genitura, quum inflatur, membrana obducitur. Circumtenſum enim eſt quiddam ipſam ambiens exteriùs, continuum, quod nimirum viſcidum ſit, quemadmodum in pane torrente tenue quid extat in ſuperficie inſtar membranæ: nam quum caleſcit & inflatur, attollitur. Qua verò parte inflatur, illic pelliculæ ſpecies exoritur. At toti genituræ calenti & flatu tumenti exteriore parte membrana circumducitur, verùm per membranam ad mediam genituram intrò & foràs ſpiritui tranſitus fit, eáque parte membranæ tenue quiddam à genitura recedit, quæ in his locis pauciſſima ineſt, ipſa verò reliqua genitura rotunda eſt in membrana. Equidem genituram ſex diebus in vtero retentam & foras prolapſam ipſe vidi, & qualis tunc meo iudicio viſa eſt, ex eo reliquorum coniecturam facio. Vt autem genituram ſex dierum exiſtentem viderim, ego narrabo. Mulieri nobis familiari per elegans erat pſaltria, quæ cum viris conuerſabatur, & quam minimè decebat grauidam eſſe, ne viliore loco haberetur. Hæc autem cantrix audierat quæ mulieres inter ſe narrant, ſi quando mulier conceptura ſit, genituram intus manere, neque foràs egredi. Quibus auditis & intellectis, ea ſemper in animo habuit, quúmque aliquando genituram non exire percepiſſet, dominæ expoſuit, ſermóque ad me

A ἐνοικῆσαι δὲ περὶ ξύλα καιόμενα. ἅπαντα μὲν γὰρ τὰ ξύλα καιόμενα ποιέει τοῦτο. μάλιστα δὲ τὰ ὑπόχλωρα· μεθίησι γὰρ κατὰ τὴν τομὴν τὸ πνεῦμα. τὸ δὲ πνεῦμα ὁκόταν ἔξω χωρήσῃ, ἑλίσσεται περὶ τὴν τομὴν, καὶ τοῦτο γενόμενον ὁρῶμεν αἰεί. δῆλος οὖν ὁ ἐκλογισμός ἐστι τοῦ πνεύματος, ὅτι ἐν τῷ ξύλῳ ἐὸν θερμὸν, ἀντισπᾷ ἕτερον ψυχρὸν, ἀφ' οὗ τρέφεται ἐς ἑωυτὸ, καὶ ὑπὸ ἑωυτοῦ ἀφίησιν. εἰ μὲν γὰρ μὴ ἀντέσπασε, οὐκ ἂν τὸ πνεῦμα εἱλίσσετο ἔξω ἰόν· πᾶν γὰρ τὸ θερμὸν, τῷ ψυχρῷ τρέφεσθαι τῷ μετρίῳ. καὶ ὁκόταν διαθερμανθῇ τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν τῷ ξύλῳ ἐνεὸν, πνεῦμα γινόμενον,
B χωρέει ἔξω· καὶ τῇδε ἐξιὸν ἔξω, τὸ θερμὸν τὸ ἐν τῷ ξύλῳ ἐνεὸν, ἀντισπᾷ ἕτερον ψυχρὸν, ἀφ' οὗ τρέφεται. ποιέει δὲ τοῦτο καὶ φύλλα χλωρά· ὅταν δὲ καίηται, πνεῦμα ἴσχει. ἔπειτα ῥήγνυσι τὸ πνεῦμα, καὶ ὁδὸν ποιέεται, καὶ χωρέει ἔξω ἑλισσόμενον· χωρέον δὲ ψόφον παρέχει, ᾗ τὴν εἰσπνοὴν ποιέεται. καὶ χέδροπα, καὶ σῖτος, καὶ ἀκρόδρυα θερμαινόμενα, πνεῦμα ἴσχει, καὶ ἔξω ἐξέρχεται ῥαγὴν ποιησάμενον. καὶ ἢν νοτερὰ ἔῃ, πλέον τὸ πνεῦμα ἀφίησι, καὶ τὴν ῥαγὴν μέζω ποιέεται. καὶ τί δεῖ μακρηγορέειν; πάντα γὰρ ὁκόσα θερμαίνεται, πνεῦμα ἀφίησι, καὶ ἕτερον ψυχρὸν κατὰ
C τοῦτο ἀντισπᾷ, ἀφ' οὗ τρέφεται. καὶ αὗταί μοι ἀνάγκαι παρηγημέναι εἰσὶν, ὅτι ἡ γονὴ θερμαινομένη ἐν τῇσι μήτρῃσι, πνεῦμα ἴσχει καὶ ἀφίησι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

Περὶ πνεύματος τῆς γονῆς, καὶ τῆς γενέσιός τε καὶ αὐξήσιος τῶν τοῦ κυουμένου χιτώνων· καὶ τὰ καταμήνια τῇσιν ἐν γαστρὶ ἐχούσῃσιν οὐ χωρέειν ἢν μέλλῃ τὸ παιδίον ὑγιαίνειν.

D Ἅμα δὲ καὶ ἀπὸ τῆς μητρὸς πνεούσης, πνοὴν ἴσχει καὶ ἡ γονή· ὁκόταν γὰρ ἡ μήτηρ ψυχρὸν ἑλκύσῃ ἐς ἑωυτὴν ἀπὸ τοῦ ἠέρος, ἐπαυρίσκεται ἡ γονή. θερμὴ δέ ἐστιν, ἅτε δὴ ἐν θερμῷ ἐοῦσα· καὶ τότε δὴ πνεῦμα ἴσχει καὶ ἀφίησι, καὶ ἡ γονὴ, ὑμενοῦται φυσωμένη. περιτέταται γὰρ ἀμφ' αὐτὴν τὸ ἔξωθεν συνεχὲς γενόμενον, ἅτε γλίσχρον ἐὸν, ὥσπερ ἐπ' ἄρτῳ ὀπτωμένῳ, λεπτὸν ἐξίσταται ἐπιπολῆς ὑμενοειδές· θερμαινόμενος γὰρ καὶ φυσώμενος αἴρεται. ᾗ δ' ἂν φυσᾶται, κείνῃ τὸ ὑμενῶδες γίνεται. τῇ δὲ γονῇ θερμαινομένῃ καὶ φυσωμένῃ πάσῃ, ὑμὴν ἔξωθεν περιγίνεται·
E κατὰ δὲ τὸ μέσον τῆς γονῆς, τῷ πνεύματι δίοδος, καὶ ἔξω καὶ ἔσω γίνεται διὰ τοῦ ὑμένος. καὶ ταύτῃ τοῦ ὑμένος ἀπέχει τὸ λεπτὸν, καὶ τῆς γονῆς ἐν αὐτέῃσιν ὀλίγιστόν ἐστιν. αὕτη δὲ ἡ ἄλλη γονὴ στρογγύλη ἐστὶν ἐν ὑμένι. καὶ μὴν ἓξ ἡμέρας μείνασαν ἐν τῇ γαστρὶ γονὴν, καὶ ἔξω πεσοῦσαν αὐτὸς εἶδον. καὶ ὁκοίη μοι ἐφαίνετο ἐν τῇ γνώμῃ τότε, ἀπ' ἐκείνων τὰ λοιπὰ τεκμήρια ποιεῦμαι. ὡς δὲ εἶδον τὴν γονὴν ἑκταίην ἐοῦσαν, ἐγὼ διηγήσομαι. γυναικὸς οἰκείης μουσοεργὸς ἦν πολύ-
F τιμος, παρ' ἄνδρας φοιτέουσα, ἣν οὐκ ἔδει λαβεῖν ἐν γαστρὶ, ὅκως μὴ ἀτιμοτέρη ἔῃ. ἠκηκόει δὲ ἡ μουσοεργὸς, ὁκοῖα γυναῖκες λέγουσι πρὸς ἀλλήλας· ὅτι ἢν γυνὴ μέλλῃ λήψεσθαι ἐν γαστρὶ, οὐκ ἐξέρχεται ἡ γονὴ, ἀλλ' ἔνδον μένει. ταῦτα ἀκούσασα, ξυνῆκε· καὶ τοῦτο ἐφυλάσσετο αἰεί. καί πως ὡς ᾔσθετο οὐκ ἐξιοῦσαν τὴν γονὴν, καὶ ἔφρασε τῇ δεσποίνῃ, καὶ ὁ λόγος ἦλθεν ἕως

ἐμέ. καὶ ἐγὼ ἀκούσας ἐκελευσάμην αὐτὴν πρὸς πυγὴν πηδῆσαι, καὶ ἑπτάκις ἤδη ἐπεπήδητο, καὶ ἡ γονὴ κατεῤῥύη ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ψόφος ἐγένετο. κἀκείνη δ' ἰδοῦσα, ἐθηεῖτο καὶ ἐθαύμασεν. ὁκοίη δὲ ἦν, ἐγὼ ἐρέω. οἷον εἴ τις ᾠοῦ ὠμοῦ τὸ ἔξω λεπύριον περιέλοι, ἐν τῷ ἔνδον ὑμένι, τὸ ἔνδον ὑγρὸν διαφαίνοιτο. τρόπος μέν τις ἦν τοιοῦτος, ἅλις εἰπεῖν. ἦν δὲ καὶ ἐρυθρὸν καὶ στρογγύλον. ἐν δὲ τῷ ὑμένι ἐφαίνοντο ἐνεοῦσαι ἶνες λευκαὶ καὶ παχεῖαι, εἰλημμέναι ξὺν ἰχῶρι παχεῖ καὶ ἐρυθρῷ, καὶ ἀμφὶ τὸν ὑμένα ἔξωθεν αἱμάλωπες. κατὰ δὲ μέσον τοῦ ὑμένος, ἀπεῖχε λεπτόν τι, ὅ τί μοι ἐδόκεεν εἶναι ὀμφαλός· κἀκείνῳ τὴν πνοὴν καὶ εἴσω καὶ ἔξω ποιέεσθαι τὸ πρῶτον. καὶ ὁ ὑμὴν ἐξ ἐκείνου ἐτέτατο ἅπας, περιέχων τὴν γονήν. τοιαύτην μὲν ἐγὼ εἶδον ἑκταίην ἐοῦσαν τὴν γονήν. ἐρέω δὲ καὶ ἄλλην διήγησιν ὀλίγον ἐπὶ τούτῳ ὕστερον, ἐκφανέα παντὶ τῷ βουλομένῳ εἰδέναι τούτου πέρι. καὶ ἱστόριον, παντὶ τῷ ἐμῷ λόγῳ, ὅτι ἐστὶν ἀληθής, ὡς εἰπεῖν ἄνθρωπον περὶ τοιούτου πρήγματος. καὶ ταῦτα μὲν, ἐς τοῦτό μοι εἴρηται. ὅτι δὲ ἡ γονὴ ἐν ὑμένι ἐστὶ, καὶ πνοὴν ἔχει, καὶ εἴσω, καὶ ἔξω, καὶ αὔξεται ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ αἵματος κατιόντος ἐπὶ τὰς μήτρας. τὰ γὰρ καταμήνια οὐ χωρέει, ὁκόταν γυνὴ λάβῃ πρὸς ἑωυτὴν, ἢν μέλλῃ τὸ παιδίον ὑγιαίνειν· εἰ μὴ ἔστιν ᾗσιν ἐπισημαίνει τὸν πρῶτον μῆνα ὁκόσον ὀλίγον. ἀλλὰ κατιὸν τὸ αἷμα ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος τῆς γυναικὸς, κυκλόσε περιίσταται περὶ τὸν ὑμένα ἔξω. αἷμα δὲ τῇ πνοῇ ἑλκομένου εἴσω τοῦ αἵματος διὰ τοῦ ὑμένος, κατὰ τὸ τετρημένον καὶ ἀπέχον, συμπήγνυται, καὶ αὔξει τὸ μέλλον ζῶον ἔσεσθαι. ὁκόταν δὲ χρόνος ἐγγένηται, αὖθις ἕτεροι ὑμένες εἴσω τοῦ πρώτου ὑμένος λεπτοὶ καὶ πολλοὶ περιτείνονται, τρόπῳ τοιούτῳ, οἵῳ καὶ ὁ πρῶτος ὑμὴν ἐγένετο. τεταμένοι δὲ εἰσὶ καὶ οὗτοι ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ, καὶ ἐς ἀλλήλους διαδέσμους ἔχουσιν. ὁκόταν δὲ ἤδη τοῦτο γένηται, κατιόντος τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς μητρὸς καὶ πηγνυμένου σὰρξ γίνεται. κατὰ δὲ μέσον τῆς σαρκὸς ὁ ὀμφαλὸς ἀπέχει, δι' οὗ πνέει καὶ τὴν αὔξησιν ἴσχει.

A peruenit. Quo audito ego ipſa vt in terram deſiliret iuſſi. Quod quum iam ſepties exiliiſſet, genitura in terram cum ſonitu defluxit. Quam illa videns non ſine admiratione ſpectauit, ego verò qualis erat referam. Vt ſi quis ouo crudo externam teſtam vndique auferat, in quo interiore membrana contentus humor pelluceat, modus quidem talis erat (vt abundè dicam) ruber erat liquor & rotundus. In membrana autem fibræ albæ & tenues ineſſe videbantur cum cruore craſſo & rubro obuolutæ; & circum membranam exteriore parte cruenta veſtigia inſtar ſugillatorum. B In cujus medio tenue quiddam eminebat, quod mihi vmbilicus eſſe videbatur, & per illum ſpirationem intrò & extrà facere; ex eoque protendebatur membrana tota genituram complectens. Talem equidem ego vidi genituram ſex diebus conceptam. Adducam autem paulo poſt aliam cognitionis rationem, his omnibus qui horum deſiderio tenentur manifeſtam, quæ quantum homini de re eiuſmodi dicere conceditur, omnem orationem meam probabit. Ac de his quidem hactenus. Quòd vero genitura in membrana ſit, ſpirationem intrò & foràs habet, & ſanguine à matre in vterum delapſo incremen- C tum accipit. Menſtrua namque haud prodeunt vbi mulier in ſe conceperit; ſi puer ſanus futurus ſit, præter quàm quibuſdam, quod perpuſillum primo menſe grauiditatis indicationem facit; ſed promanans ab vniuerſo muliebri corpore ſanguis, in orbem foris membranam circunſtat; ſimúlque cum ſpiritu ſanguis per membranam, quâ perforata eſt & extat, attrahitur, condenſatur, & in futuri animalis augmentum cedit. Succedente autem tempore rurſus aliæ multæ tenues membranæ, eo modo quo prima, intra primam protenduntur, eæque ex vmbilico D dependentes, mutuis inter ſe vinculis connexæ ſunt. Quum verò iam hoc factum eſt, ex delapſo & concreto materno ſanguine caro gignitur; ſed ex carnis medio vmbilicus extat, per quem ſpirat & incrementum recipit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὁκόθεν ἡ γυνὴ ὁκόταν ἐν γαστρὶ ἔχῃ, μὴ δὲ ὁκόταν μὴ ἔχῃ, ὑπὸ τῶν καταμηνίων οὐ πονέεται. ὁκόθεν τὸ παιδίον τὴν πνοὴν ἴσχει τε καὶ τρέφεται· ὁκότε γὰρ ἡ σύλληψις, καὶ τίνα τὰ συμπτώματα τῇ ἐπισχέσει ἕπεται.

Ἡ δὲ γυνὴ ὁκόταν ἐν γαστρὶ ἔχῃ, ὑπὸ τῶν καταμηνίων μὴ χωρεόντων, διὰ τόδε οὐ πονέεται, ὅτι τὸ αἷμα οὐ ταράσσεται, βύζην ἀπιὸν κατὰ μῆνα ἕκαστον· ἀλλὰ χωρέει ἡσυχῇ καὶ κατ' ὀλίγον ἄνευ πόνου καθ' ἡμέρην ἐς τὰς μήτρας. καὶ τὸ ἔνδον ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐὸν αὔξεται. καθ' ἡμέρην δὲ ἑκάστην, τούτου ἕνεκα χωρέει, ἀλλ' οὐκ ἐς ἅπαξ κατὰ μῆνα· ὅτι ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἡ γονὴ ἐνεοῦσα, ἕλκει ἀπὸ τοῦ σώματος αἰεὶ, ὅκως αὖ καὶ δυνάμιος ἔχῃ ταύτῃ καὶ ἡ πνοή. καὶ τὸ μὲν πρῶτον σμικρὴ ἡ πνοὴ γίνεται. καὶ τὸ αἷμα ὀλίγον χωρέει ἀπὸ τῆς μητρὸς. ὁκόταν δὲ ἡ πνοὴ ἐπὶ πλέον γένηται, μᾶλλον ἕλκει τὸ αἷμα, καὶ ἐπὶ πλέον κατέρχεται ἐπὶ τὰς μήτρας. τῇσι δ' ἐν γαστρὶ μὴ ἐχούσῃσιν, ὁκόταν τὰ καταμήνια μὴ χωρέῃ, διὰ τάδε ὁ πόνος γίνεται. πρῶτα μὲν ταράσσεται τὸ αἷμα

CAPVT III.

Vnde menſtrua grauidis, ſed vtero non gerentibus moleſta ſint; vnde fœtus ſpirat, ac nutritur; quando ſit conceptio; & quæ menſtrui ſuppreſsionem ſymptomata ſequuntur.

E

At verò mulier quum vtero gerit, à menſibus minimè prodeuntibus, iccirco non laborat, quòd ſanguis ſingulis menſibus cumulatè exire ſolitus, non agitetur, ſed ſenſim paulatimque quotidie in vterum citra dolorem ſecedit, ex quo augetur, quod intro in vtero continetur. Singulis autem diebus, & non ſemel per menſem icciroo defertur, quòd genitura quæ in vtero continetur, ſemper aliquid è corpore, pro virium ratione trahit, ad eundémque modum F etiam ſpiratio habet. Ac primò quidem parua eſt ſpiratio, & paucus ſanguis ex matre fertur. Quum verò amplior ſit ſpiratio, plus quoque ſanguinis attrahit, & maiore copia in vterum deſcendit. Iis verò quæ minimè vtero gerunt, vbi menſes non prodierint, eas ob cauſas dolor oboritur. Primùm quidem quolibet menſe ſanguis

in

in corpore ex eo neceſſariò agitatur, quòd menſes multùm inter ſe frigore & calore differant, idque mulieris corpus ſenſu percipit, humidius enim eſt, quam viri. Vbi autem agitatus eſt ſanguis & venas impleuit, ab ipſo deorſum fertur, id quod ei quodammodo ab initio à natura inſitum eſt. Quare ſi illo quidem ſanguine vacuetur mulier, in ventre concipit, ſi verò eo plena fuerit minimè. Vteris enim & venis ſanguine vacuis, mulieres in ſe fœtus concipiunt. Hæ namque mulieres poſt menſtruam purgationem, vtero concipiunt. Cauſa verò dicta eſt. Quum autem agitatus & ſecretus ſanguis, minime foràs, ſed in vteros feratur, vterique non hiarint, tum ſanè diutiùs immorante, ſanguine vteri incaleſcentes, calorem reliquo corpori excitant. Quandoque etiam ſanguinem in venas corporis transfundunt, vt & venæ impletæ doleant, & ædemata excitent. Nonnunquam verò ex eo claudicationis periculum impendet. Quinetiam interdum veſicam obſident premúntque & claudunt, ſtranguriámque adferunt. Quandóque verò vteri ſanguine pleni exiſtentes, aut ad coxendicem, aut ad lumbos procidunt, doloréſque exhibent. Aliquando verò vbi ſanguis quinque aut ſex menſes in vterò immoratus eſt, putreſcens pus fit, & quibuſdam pus per pudendum exit. Nonnullis etiam in inguine velut tuberculum oboritur, ibíque pus factum foràs prodit, & plæráque alia eiuſmodi mala mulieribus contingunt, quum menſtrua non expurgantur. Sed quid ea hìc recenſere opus eſt? De his ſiquidem in morbis muliebribus dicetur.

CAPVT IV.

De ſecundarum, ac mirabili primáque partium conformatione vt fiat.

VErùm eo vnde digreſſus ſum ſermonem abſoluam. Quum autem generatur, caro tum ſanguine in vtero increſcente, etiam ipſæ membranæ, augentur, ac ſinuantur, præcipuéque externæ. Et ſanguis à matre deſcendens, quem ſanè caro ſpirando attraxerit, in incrementum cedit, quodque vtile non fuerit, in membranarum ſinus ſecernitur; quæ vbi in ſinus excauatæ fuerint, & ſanguinem exceperint, tum iam Secundæ appellantur. At hæc hactenus mihi dicta ſint. At verò caro augeſcens à ſpiritu articulatur, in eáque ſimile quodque ad id, quod ſibi ſimile fertur, denſum ad denſum, rarum ad rarum, humidum ad humidum, & vnumquodque in propriam regionem abi td a, id cum quo cognationem habet, & ex quo etiam ortum eſt. Et quęcunque ex denſis orta ſunt, denſa ſunt, & quęcunque ex humidis, humida, reliquáque ad eandem rationem in incremento fiunt. Atque oſſa calore condenſata dureſcunt. Ac ſanè, vt arbor, in ramos etiam diuiduntur, multóque meliùs membra tum corporis interna, tum externa articulantur; ipſúmque caput ab humeris diſtans exoritur, brachia item & cubiti à lateribus; & crura inter ſe ſeparantur, neruíque circum naturas articulorum exſiliunt; os per ſe diducitur, naſus & aures in carne eminent, & perforantur, oculi humore puro im-

A ἐν τῷ σώματι κατὰ μῆνα ἕκαστον, ὑπ' ἀνάγκης τοιῆσδε, ὅτι μὴν μηνὸς διαφέρει πουλὺ, καὶ κατὰ ψῦξιν καὶ κατὰ θερμασίην. καὶ τούτου αἰσθάνεται τῆς γυναικὸς τὸ σῶμα, ὑγρότερον γάρ ἐστιν ἢ τὸ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ταραχθέντος τοῦ αἵματος, καὶ πληρώσαντος τὰς φλέβας, ἀπέρχεται ἀπ' αὐτοῦ. καί πως τοῦτο ἐν τῇ ἀρχῇ τῇ φύσει ὑπῆρξεν. ὥστε ἢν μὲν ἀποκενῶται τοῦ αἵματος ἡ γυνὴ, λαμβάνει ἐν γαστρί. ἢν δὲ πλήρης ἔῃ, οὔ. κενῶν γὰρ τῶν μητρέων καὶ τῶν φλεβῶν γινομένων τοῦ αἵματος, λαμβάνουσι πρὸς σφᾶς αἱ γυναῖκες τοὺς παῖδας. μετὰ γὰρ τῶν καταμηνίων τὴν κάθαρσιν, αἱ γυναῖκες λαμβάνουσιν ἐν γαστρί.
B αἴτιον δὲ τὸ εἰρημένον. ὁκόταν δὲ ταραχθὲν τὸ αἷμα καὶ ἀποκριθὲν, μὴ χωρέῃ ἔξω, ἀλλ' ἐς τὰς μήτρας· αἱ δὲ μῆτραι μὴ χάνωσι, θερμαινόμεναι δὲ ὑπὸ τοῦ αἵματος χρονιώτερον μένοντος, αἱ μῆτραι θέρμην τῷ ἄλλῳ σώματι παρέχουσιν. ἔστι δ' ὅτε καὶ διαδιδοῦσιν αἵματος ἐς τὰς φλέβας τοῦ σώματος, ὥστε αἱ φλέβες πληρεύμεναι πονέουσι, καὶ οἰδήματα παρέχουσιν. ἔστι δ' ὅτε καὶ κίνδυνος ἐκ τοῦ τοιούτου χωλωθῆναι. ἔστι δ' ὅτε καὶ πρὸς τὴν κύστιν προσίστανται, καὶ πιέζουσι, καὶ κλείουσι τὴν κύστιν, καὶ στραγγουρίην παρέχουσιν. ἔστι δ' ὅτε πλήρεες αἵματος ἐοῦσαι αἱ μῆτραι, προσπίπτουσιν ἢ πρὸς τὰ ἰσχία, ἢ πρὸς ὀσφὺν, καὶ πόνον
C παρέχουσιν. ἔστι δὲ ὁκόταν ἐγχρονίσῃ τὸ αἷμα μῆνας πέντε ἢ ἓξ ἐν τῇσι μήτρῃσι σαπὲν, πύος γίνεται. καὶ ἐνίῃσι μὲν τὸ αἰδοῖον διέρχεται τὸ πύος. ἔστι δὲ ᾗσι καὶ κατὰ τὸν βουβῶνα ὡς φῦμα γίνεται, κἀκεῖ πύον γινόμενον, ἐξῆλθε. καὶ ἄλλα πολλὰ κακὰ τῇσι γυναιξὶ τοιουτότροπα γίνονται, ὁκόταν μὴ ἀποκαθαίρωνται τὰ καταμήνια. ἀλλὰ τί δεῖ λέγειν αὐτὰ ἐνθάδε; εἰρήσεται γὰρ ἐν τοῖσι γυναικείοισι νοσήμασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

D Περὶ χορίων τε καὶ τῆς θαυμαστοῦ τε καὶ τῆς πρώτης διαπλάσιος τῶν μορίων ὅπως γίνεται.

Ἀλλ' ὅθεν ἀπέλιπον περανέω τὸν λόγον. ὁκόταν δὲ γίνηται σὰρξ, τότε οἱ ὑμένες αὐξομένου τοῦ ἐν τῇσι μήτρῃσιν αἵματος, αὔξονται καὶ αὐτοὶ, καὶ κολποῦνται, καὶ μάλιστα οἱ ἔξωθεν. καὶ τὸ αἷμα κατελθὸν, τὸ ἀπὸ τῆς μητρὸς, ὅ, τι ἂν ἡ σὰρξ πνέουσα ἑλκύσῃ, καὶ ἡ αὔξη γίνηται καὶ ἢν μὴ χρηστὸν ἔῃ, ἐς τοὺς κόλπους τῶν ὑμένων ἀποκρίνεται. καὶ ὁκόταν κολπωθῶσι, καὶ τὸ αἷμα
E δέξωνται, τότε ἤδη καλέεται χορίον. ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἴρηται. ἡ δὲ σὰρξ αὐξομένη, ὑπὸ τοῦ πνεύματος διαρθροῦται, καὶ ἔρχεται ἐν ταύτῃ ἕκαστον ὅμοιον, ὡς τὸ ὅμοιον, τὸ πυκνὸν, ὡς τὸ πυκνόν· τὸ ἀραιὸν, ὡς τὸ ἀραιόν· τὸ ὑγρὸν, ὡς τὸ ὑγρόν. καὶ ἕκαστον ἔρχεται εἰς χώρην ἰδίην κατὰ τὸ ξυγγενὲς, ἀφ' οὗ καὶ ἐγένετο. καὶ ὅσ' ἀπὸ πυκνῶν ἐγένετο, πυκνά ἐστι. καὶ ὅσα ἀπὸ ὑγρῶν, ὑγρά. καὶ τἄλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον γίνεται ἐν τῇ αὐξήσει. καὶ τὰ ὀστέα σκληρύνεται ὑπὸ τῆς θέρμης πηγνύμενα. καὶ δὴ καὶ διοζοῦται ὡς δένδρον, καὶ διαρθροῦται ἔτι ἄμεινον, καὶ τὰ εἴσω τοῦ σώματος, καὶ τὰ
F ἔξω. καὶ ἥτε κεφαλὴ γίνεται ἀφεστηκυῖα ἀπὸ τῶν ὤμων, καὶ οἱ βραχίονες καὶ οἱ πήχεες ἀπὸ τῶν πλευρέων· καὶ τὰ σκέλεα διίσταται ἀπ' ἀλλήλων· καὶ τὰ νεῦρα ἐπαίονται ἀμφὶ τὰς φύσιας τῶν ἄρθρων, καὶ αὐλοσομεῦνται, καὶ ἡ ῥὶς, καὶ τὰ οὔατα ἀφίσταται ἐν τῇσι σαρξὶ, καὶ τιτραίνεται· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐμπίπλανται ὑγροῦ καθαροῦ

καὶ τὸ αἰδοῖον δῆλον γίνεται, ὁκότερόν ἐστι, καὶ τὰ σπλάγχνα διαρθροῦται. καὶ δὴ καὶ τοῖσιν ἄνω τὴν πνοὴν ποιέεται, τῷ τε στόματι καὶ τῇ ῥινὶ, καὶ ἥ τε κοιλίη φυσᾶται. καὶ τὰ ἔντερα καὶ τὰ φυσώμενα κατὰ τὸ ἄνωθεν ἐπιλαμβάνει τὴν διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ πνοὴν καὶ ἀμαλδύνει. καὶ ἐς τὸν κύσσαρον ὁδὸς γίνεται ἀπὸ τῆς κοιλίης καὶ τῶν ἐντέρων ἔξω, καὶ ἐς τὴν κύστιν ὁδὸς ἔξω. τούτων δὲ διαρθροῦται ὑπὸ τῆς πνοῆς ἕκαστα. φυσώμενα γὰρ διΐσταται ξύμπαντα κατὰ συγγένειαν. καὶ γὰρ εἰ θέλοις αὐλίσκον προσδῆσαι τῇ κύστει, καὶ διὰ τοῦ αὐλίσκου ἐμβάλλειν ἐς τὴν κύστιν γῆν τε καὶ ψάμμον, καὶ μολίβδου ῥινήσματα λεπτὰ, καὶ ὕδωρ ἐπιχέας φυσῆν διὰ τοῦ αὐλίσκου, πρῶτον μὲν ἐκεῖνα ἀναμεμίξεται τῷ ὕδατι. ἔπειτα δὲ, χρόνῳ φυσώμενα ἐλεύσεται ὅ, τι μόλιβδος, ὡς τὸν μόλιβδον· καὶ ἡ ψάμμος, ὡς τὴν ψάμμον. καὶ ἡ γῆ ὡς τὴν γῆν. καὶ ἤν τις αὐτὰ ἀναθεῦσαι ἐάσῃ, καὶ περιρρήξας τὴν κύστιν σκέψηται, εὑρήσει αὐτέων τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον ἐληλυθός. οὕτω δὴ καὶ ἡ γονὴ καὶ ἡ σὰρξ διαρθροῦται, καὶ ἔρχεται ἕκαστον ἐν αὐτῇ, τὸ ὅμοιον ὡς τὸ ὅμοιον. ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἴρηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ χρόνου τοῦ ἄρσενός τε καὶ τοῦ θήλεος πήξεως, καὶ τῆς τῶν λοχίων καθάρσεως τῆς τῇσι γυναιξὶν ἀναγκαίης· ἧς ἐπίσχεσις οὐκ ἀκίνδυνος.

Καὶ γέγονεν ἤδη παιδίον, καὶ εἰς τοῦτο ἀφικνέεται, τὸ μὲν θῆλυ τὴν πρώτην πῆξιν, ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι καὶ δύο τὸ μακρότατον· τὸ δὲ ἄρσεν, ἐν τριήκοντα ἡμέρῃσι τὸ μακρότατον. ὡς γὰρ ἐπιπολὺ ξυμβαίνει ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἢ ὀλίγῳ μείονι, ἢ ὀλίγῳ πλείονι, ταῦτα διαρθροῦσθαι. καὶ γὰρ ἡ κάθαρσις γίνεται τῇσι γυναιξὶ μετὰ τὸν τόκον ὡς ἐπιτοπολὺ, ἐπὶ μὲν τῇ κούρῃ, ἡμέρῃσι τεσσαράκοντα καὶ δύο. οὕτως ἡ χρονιωτάτη, τελείη. ἀκίνδυνος δ᾽ ἂν εἴη, καὶ ἐν εἴκοσι καὶ πέντε ἡμέρῃσιν, εἰ καθαίροιτο. ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ, ἡ κάθαρσις γίνεται ἡμέρῃσι τριήκοντα. οὕτως ἡ χρονιωτάτη τελείη. ἀκίνδυνος δ᾽ ἂν εἴη καὶ ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσιν εἰ καθαίροιτο. τοῦ δὲ ὑστάτου χρόνου, ἐλαχίστη χωρέει ἡ κάθαρσις. ἐπὶ δὲ τῇσι νεωτέρῃσιν ἐλάσσοσιν ἡμέρῃσι καθαίρονται· ἐπὶ δὲ τῇσι πρεσβυτέρῃσι, πλείοσι. μάλιστα δὲ πονέονται αἱ γυναῖκες ἐν τῷ τόκῳ, καὶ ἐν τοῖσι λοχίοισιν αἱ πρωτοτόκοι, καὶ αἱ ἐλάσσω τετοκυῖαι, τῶν πλείω τετοκυιέων, μᾶλλον πονέονται. αἱ δὲ καθάρσιες αἱ ἐκ τοῦ τόκου τῇσι γυναιξὶ, τούτου εἵνεκα γίνονται, ὅτι ἐν τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ, μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερέων καὶ δύο ἐπὶ τῇ κούρῃ, ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ, μέχρι τριήκοντα ἡμερέων, ἐλάχιστον αἷμα κατέρχεται, ἐπὶ τὴν αὔξην τοῦ παιδίου. τὸ δὲ ἀπὸ τούτου πλεῖστον, μέχρι τέκῃ. δεῖ δὴ τὴν κάθαρσιν ἀποδοθεῖσαν ἐν τοῖσι λοχίοισι, καὶ ἐξιέναι ἔξω, κατὰ τὸν λόγον τῶν ἡμερέων. ἀρχὴ δὲ γίνεται τοιαύτη τῇ γυναικί. ἐν τῇ ὠδῖνι τὸ αἷμα ταράσσεται τῇ γυναικὶ, καὶ θερμαίνεται πολὺ ὑπὸ τῆς κινήσιος τοῦ παιδίου σθεναρῆς ἐούσης. ταραχθὲν δὲ, πρῶτον μὲν ἔρχεται ἔξω, ἔπειτα τὸ παιδίον· μετὰ δὲ τὸ παιδίον, ἰχὼρ παχὺς αἱματώδης· καὶ ὑφήγησις ἐγένετο τούτῳ, ὥσπερ ὕδατι ἐπὶ τραπέζης. ἔπειτα μετ᾽ ἐκεῖνον ἀνὰ πάσας τὰς ἡμέρας χωρέει ἡ κάθαρσις, ἕως τοῦ εἰρημένου χρόνου, πλῆθος Ἀττικὴ κοτύλη ὅλη καὶ ἡμίσεα τὸ πρῶτον,

A plentur, pudendum quodnam ſit, manifeſtum eſt; & viſcera ipſa formantur. Ac ſanè ſuperioribus etiam partibus, tum ore, tum naribus, ſpirationem facit, & venter ſpiritu inflatur, cóque inflata inteſtina, ex ſuperioribus per vmbilicum inſuper ſpiritum accipiunt, & abſumunt; & à ventre ac inteſtinis in podicem, ſimilitérque in veſicam via foràs patet. Atque horum ſingula à ſpiritu efformantur. Spiritu namque perflata omnia pro generis affinitate ſeparantur. Etenim ſi veſicæ fiſtulam alligare velis, & per fiſtulam in veſicam terram, arenam, & tenuia plumbi ra-
B menta immittere, inſupérque aqua per fiſtulam affuſa inflare, primum quidem illa aquæ permiſcebuntur, deinde vero temporis progreſſu, flatu agitata ſecedent plumbúmque ad plumbum, arena ad arenam, & terra ad terram abibit. Ac ſi quis ea areſcere permittat, diſruptáque veſica contempletur, ſimile ad ſui ſimile ſe contuliſſe comperiet. Sic certè genitura & caro diſcernuntur, in eáque ſimile quodque ad ſui ſimile ſecedit. Atque iſta quidem ea de re à me dicta ſunt.

C

CAPVT V.

De tempore conformationis pueri & puellæ, & purgationis lochiorum mulieribus neceſſariæ, cuius ſuppreſſio periculoſa.

IAm vero genitus eſt infans, cóque peruenit, vt fœmina quidem primam concretionem ac conformationem duobus & quadraginta diebus, quod longiſſimum accipiat, maſculus verò triginta diebus, quod longiſſimum. Vtplurimum enim hoc tempore, aut paulò breuiori, aut paulò lon-
D giori fœtus efformari contingit. Nam & purgatio à partu fit mulieribus vt plurimum, in puella quidem concepta, duobus & quadraginta diebus, eàque vt maximè diuturna, ita perfecta eſt. (Extra tamen periculum fuerit, ſi etiam quinque & viginti diebus purgetur.) In maſculo vero purgatio diebus triginta contingit, ſícque hæc longiſſima, perfecta eſt; extra tamen periculum fuerit, ſi diebus viginti purgetur. Poſtremo vero tempore, quàm parciſſima purgatio procedit. Quin & iuniores paucioribus diebus, ſeniores verò, pluribus repurgantur. In partu autem &
E puerperij purgamentis maximè laborant, ac dolent mulieres, primiparæ, & quæ minùs ſæpe, quàm quæ ſæpiùs peperere, magis cruciantur. At verò purgationes à partu ea de cauſa mulieribus contingunt, quòd primo tempore ad duos & quadraginta dies in fœmina, in maſculo verò ad dies triginta pauciſſimus ſanguis in pueri incrementum deſcendat; ab eo vero ad partum vſque tempore, copioſior. Ac ſanè purgationem in partus purgamentis reddi, & foras exire pro dierum ratione oportet. Principium autem in eiuſmodi
F muliere tale eſt. In partus doloribus ſanguis mulieri commouetur, & à valido pueri motu vehementer incaleſcit. Commotus vero is quidem primus foràs prodit; deinde puer; poſt puerum verò ſanies craſſa & cruenta; fitque huic ductus quidam, non ſecus ac aqua in menſam effuſa. Poſtea poſt illum per omnes dies, aduſque prædictum tempus, purgatio procedit, primò quidem quantum hemina Attica vna & dimidia, vel

Digitized by Google

vel paulò plus, aut minus, pro eius ratione, dum ceſſet. Prodit autem velut à victima ſanguis, ſi ſana ſit, ſana futura, mulier, citóque concreſcit. Si verò ſana non ſit mulier, neque ſana futura, purgatio tum parcior, tum ſpecie deterior prodit, neque citò concreſcit. Sic autem ſe res habet. Si mulier vterum gerens morbo aliquo minimè cognato laboret, in puerpera purgatione perit. Si verò vterum gerens prioribus diebus non repurgetur, ſtatim ſana exiſtens, ſiue etiam non, eique de repente purgatio ſiue ſponte, ſiue à medicamento commoueatur, pro ratione dierum, quibus non ſemel profluxit, procedit. Niſi enim à lochiis mulier repurgetur, magno morbo corripietur, vitæque periculum incurret, niſi citò curetur & aliquis conuenientem ipſi purgationem promoueat. Hæc propterea à me adducta ſunt, quò demonſtrarem membrorum diſtinctionem in pueris fieri, fœminæ quidem intra duos & quadraginta dies, & longiſſimam, maſculo verò intra dies triginta. Argumentum eſt lochiorum purgatio, quæ quidem in puella, duobus & quadraginta diebus contingit, in maſculo verò quæ longiſſima triginta diebus. Ac ſanè denuò idem perſpicuitatis gratia, repetam. Aſſeuero enim quòd ſemine in vtero contento, ſanguis ille qui à muliere in vtero fœmineam genituram gerente pauciſſimus venit, duobus & quadraginta diebus viciſſim redditur. Puerorum enim membra his diebus diſtinguuntur. Ex eo verò tempore copioſior ſanguis affluit. Quod rurſum in maſculo pro ratione triginta dierum accidit. Quæ quidem ita ſe habere & vera eſſe hoc altero argumento conſtat. Poſtea quam in vteros genitura delapſa eſt, primis diebus pauciſſimus ſanguis à muliere in vterum fertur, deinde verò copioſior. Si enim confertus multúſque vnico impetu accederet, genitura ſpirationem habere non poſſet, ſed ſanguinis irruentis copia ſuffocaretur. Contra verò in purgatione viciſſim redditur. Lochiorum enim purgatio primis diebus plurima prodit, deinde paucior, donec deſinat. Pleræque autem iam mulieres fœtum maſculum paulò ante trigeſimum diem abortione perdidere, ſed non articulatus conſpectus eſt. Qui verò paulò pòſt, aut eo ipſo die reiecti ſunt, omnes articuli apparuerunt. Sic etiam in femella pro ratione duorum & quadraginta dierum, ſi quando aborta perierit, membrorum articulatio apparet. Siue autem prius, ſiue poſterius puer abortione pereat, ſic ſe habere membrorum articulatio & ratione & neceſſitate conſpicitur; in puella quidem duobus & quadraginta diebus, in puero verò, triginta. Huius ſiquidem rei fidem faciunt fœtuum abortiones & lochiorum purgationes. Quòd autem fœmina poſteriùs conformetur, & articuletur, hæc cauſa eſt, quod ipſius genitura imbecillior & humidior quàm maſcula, eâque ratione fœminam tardiùs quàm maſculum conformari neceſſe eſt, & in puella diuturniorem eſſe purgationem quàm in maſculo. Nunc verò ad id, vnde digreſſus ſum, reuertar.

A ἢ ὀλίγῳ πλείω, ἢ ὀλίγῳ ἐλάσσω. κατὰ λόγον τούτου μέχρις ἂν λήξῃ. χωρέει δὲ αἷμα, ὥσπερ ἀπὸ ἱερείου ἢν ὑγιαίνῃ ἡ γυνὴ, καὶ ἢν μέλλῃ ὑγιαίνειν, καὶ ταχὺ πήγνυται· ἢν δὲ μὴ ὑγιαίνῃ ἡ γυνὴ, μηδὲ μέλλῃ ὑγιαίνειν, χωρέει ἡ κάθαρσις ἐλάσσων, καὶ εἶδος πονηροτέρη, καὶ οὐ ταχὺ πήγνυται. ὧδε δὲ τοῦτο ἔχει. ἤν τι ἡ γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα νόσημα ἔχῃ μὴ συγγενὲς, ἐν τῇ λοχίῃ καθάρσει ἀπόλλυται. ἢν δὲ μὴ ἀποκαθαίρηται ἐν τῇσι πρόσθεν ἡμέρῃσιν ἐν γαστρὶ ἔχουσα, εὐθὺς ὑγιεινὴ ἐοῦσα, εἴτε καὶ μὴ, ἐσορμηθῇ δέ οἱ ἡ κάθαρσις, εἴτε ὑπὸ φαρμάκων, εἴτε καὶ αὐτομάτη, B ἐξαίφνης κατὰ λόγον τῶν ἡμερέων χωρήσει, ὧν οὐ χωρέει ἐς ἅπαξ. ἢν γὰρ μὴ ἀποκαθαίρηται τὰ λόχια ἡ γυνὴ, νοῦσος αὐτῇ μεγάλη ἔσται καὶ κινδυνεύσει ἀποθανεῖν, ἢν μὴ μελεδαίνηται ἐν τάχει, καί τις αὐτῇ προσήκουσαν ἐπάγῃ τὴν κάθαρσιν. ταῦτα εἰσενήνεγμαι ὧδε διὰ τοῦτο, ὅκως ἀποφήνω ὅτι τῶν παιδίων γὰρ ἡ διάκρισις τῶν μελέων ἡ μακροτάτη, ἐπὶ μὲν τῇ κούρῃ, ἐν τεσσαράκοντα καὶ δυοῖν ἡμέρῃσιν· ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ, ἐν τριήκοντα ἡμέρῃσιν. ἱστόριον ἡ κάθαρσις τῶν λοχίων, ὅτι ἐπὶ μὲν τῇ κούρῃ γὰρ ἐν τεσσαράκοντα καὶ δυοῖν ἡμέρῃσιν, ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ C ἐν τριήκοντα ἡμέρῃσιν, ἡ χρονιωτάτη. μέλλω δὴ τὸ δεύτερον νῦν ὀνομάζειν, σαφηνείης ἕνεκα. φημὶ γὰρ ἀνταποδίδοσθαι, ὅτι ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐνεούσῃ τῇ γονῇ, ἐλάχιστον αἷμα ἔρχεται ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἐπὶ τὰς μήτρας, θήλειαν γονὴν ἐχούσης, ἐν τεσσαράκοντα καὶ δυοῖν ἡμέρῃσιν. ἐν γὰρ ταύτῃσι διαρθροῦται τὰ μέλεα τῶν παιδίων. ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου, ἐπὶ πλέον ἔρχεται τὸ αἷμα. καὶ ἐπὶ τῷ κούρῳ πάλιν, κατὰ λόγον τῶν τριήκοντα ἡμερέων. ὧδε δὲ ἔχει ἕτερον ἱστόριον τοιόνδε ὅτι ταῦτά ἐστιν ἀληθέα. τῇσι πρώτῃσι τῶν ἡμερέων, ὁκόταν ἡ γονὴ ἐς τὰς μήτρας πέσῃ, ἐλάχιστον D αἷμα ἔρχεται ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἐς τὰς μήτρας, ἔπειτα δὲ ἐπὶ πλέον. εἰ γὰρ ἀθρόον καὶ πολὺ ἔλθοι ἐς ἅπαξ, οὐκ ἂν δύναιτο ἡ γονὴ πνοιὴν ἔχειν, ἀλλ' ἀποπνιγείη ἂν τοῦ αἵματος ἰόντος πολλοῦ· ἀνταποδίδοται δὲ ἐν τῇ καθάρσει τοὐναντίον. χωρέει γὰρ ἡ κάθαρσις τῶν λοχίων ἐν τῇσι πρώτῃσι τῶν ἡμερέων πλείστη, εἶτα ἐπ' ἐλάσσω, ἕως λήξῃ. πολλαὶ δὲ γυναῖκες ἤδη διέφθειραν κοῦρον ὀλίγῳ πρόσθεν τριήκοντα ἡμερέων, καὶ ἄναρθρον ἐφαίνετο. ὁκόσα δὲ ὕστερον, ἢ ἅμα τῇσι τριήκοντα ἡμέρῃσι, διηρθρωμένα ἐφαίνετο ἐόντα. καὶ ἐπὶ τῇ κούρῃ κατὰ λόγον τῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμε- E ρέων, ὁκόταν διαφθαρῇ, φαίνεται ἡ διάρθρωσις τῶν μελέων. ἤν τε πρόσθεν φθαρῇ τὸ παιδίον, ἤν τε ὕστερον, ὧδε φαίνεται, καὶ λόγῳ καὶ ἀνάγκῃ ἡ διάρθρωσις ἐοῦσα. ἐπὶ μὲν τῇ κούρῃ, ἐν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἡμέρῃσιν. ἐπὶ δὲ τῷ κούρῳ, ἐν τριήκοντα. ἰσορρέουσι γὰρ αἱ ἐξαμβλώσιες τῶν παιδίων, καὶ τῶν λοχίων αἱ καθάρσιες. αἴτιον δέ ἐστιν, ὅτι τὸ θῆλυ πήγνυται ὕστερον, καὶ διαρθροῦται· ὅτι ἡ γονὴ ἀσθενεστέρη ἐστὶ, καὶ ὑγροτέρη τῆς θηλείης ἢ τοῦ ἄρρενος. καὶ ἀνάγκη ἐστὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὕστερον πήγνυσθαι τὸ θῆλυ, ἢ τὸ ἄρρεν· καὶ ἡ κάθαρσις χρονιωτέρη τούτου εἵνεκεν F ἐπὶ τῇ θηλείῃ ἢ τῷ ἄρσενι. ἀναβήσομαι δὲ αὖθις, ὀπίσω, ὅθεν ἀπέλιπον.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ τῆς θαυμασίου τῶν μορίων διαρθρώσεως, ὅκως καὶ ὁκότε γίνηται· ὀστῶν τε καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων, καὶ ὀνύχων, ἐπιδερμίδος τε καὶ τῶν τριχῶν.

Ὁκόταν δὲ διαρθρωθῇ τὸ παιδίον, τὰ εἴδεα τῶν μελέων αὐξομένου αὐτοῦ, τά τε ὀστέα σκληρότερα γίνεται, καὶ κοιλαίνεται, καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ πνεύματος γίνεται. κοῖλα δὲ ἐόντα, ἕλκει ἐς ἑωυτὰ ἀπὸ τῶν σαρκῶν τοῦ αἱμάλωπος τὸ πιότατον. καὶ χρόνῳ διοζοῦται αὖθις τὰ ἄκρα τῶν ὀστέων, ὥσπερ δενδρέου τὰ ἀκρότατα ὕστατα ὀζοῦται· οὕτω καὶ τοῦ παιδίου διΐστανται ἀπ' ἀλλήλων οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν· ἐπὶ δ' αὐτῶν τῶν ἄκρων οἱ ὄνυχες φύονται. τελευτῶσι γὰρ αἱ φλέβες αἱ τοῦ ἀνθρώπου πᾶσαι, εἰς τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν, καὶ τῶν χειρῶν. καὶ παχύταται μέν εἰσιν αἱ ἐν τῷ σώματι φλέβες, αἱ ἐν τῇ κεφαλῇ. ἔπειτα δὲ ἐν τοῖσι σκέλεσι, καὶ τοῖσι βραχίοσι, καὶ τοῖσι πήχεσιν. ἐν δὲ τοῖσι ποσὶ, καὶ τῇσι χερσὶ, λεπτόταται, καὶ πυκνόταται, καὶ πλεῖσται φλέβες εἰσὶ, καὶ νεῦρα λεπτότατα καὶ πυκνότατα, καὶ πλεῖστα· καὶ ὀστέα ἐλάχιστα τῷ μεγέθει· τῶν δὲ χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, ἐν τοῖσι δακτύλοισι ταῦτα μάλιστά ἐστιν. ἐκ δὲ τῶν δακτύλων, ἅτε πυκνὰ ἐχόντων ὀστέα σμικρὰ, καὶ φλέβας καὶ νεῦρα, οὕτως οἱ ὄνυχες φύονται ἐξ αὐτῶν, λεπτοὶ καὶ πυκνοί. καὶ ἀπολαμβάνουσι τῶν φλεβῶν τὰ ἄκρα, ὥστε μηκέτι αὔξεσθαι αὐτὰς, μηδὲ προέχειν ἑτέρην ἑτέρης. ὥστε μὴ θαυμάζειν, ὅτι οἱ ὄνυχες ἐξωτάτω τοῦ σώματος πυκνότατοί εἰσιν, ἐκ γὰρ τῶν πυκνοτάτων εἰσίν. ἅμα δὲ τοῖσιν ὄνυξι, καὶ αἱ τρίχες ἐν τῇ κεφαλῇ ῥιζοῦνται. ἔχει δὲ ὧδε τὰ ἀμφὶ τῶν τριχῶν τῆς φύσιος. φύονται μὲν γὰρ μέγισται καὶ πλεῖσται, ὅκου τοῦ σώματος ἡ ἐπιδερμὶς ἀραιοτάτη ἐστὶ, καὶ ὅκου ἡ θρὶξ μετρίην ἰκμάδα ἐς τὴν τροφὴν ἔχει. καὶ ὅκου ἡ ἐπιδερμὶς ὕστερον ἀραιὴ γίνεται, ἐκεῖ καὶ ὕστερον αἱ τρίχες φύονται, ἐπί τε τῷ γενείῳ καὶ τῇ ἥβῃ, καὶ εἴ που ἄλλοθι. ἅμα γὰρ τῷ γόνῳ γινομένῳ, ἡ σὰρξ ἀραιὴ γίνεται, καὶ ἡ ἐπιδερμὶς, καὶ τὰ φλέβια στομοῦνται μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ. παιδὶ γὰρ ἐόντι, καὶ τῶν φλεβίων λεπτῶν ἐόντων, οὐκ ἐγχωρέει δι' αὐτῶν ἡ γονή. καὶ τῇσι παρθένοισι περὶ τῶν καταμηνίων, ωὑτὸς λόγος. ἅμα δὲ ὁδὸς προσγίνεται, καὶ τοῖσι καταμηνίοισι καὶ τῇ γονῇ, τῇσι παρθένοισι. καὶ τριχοῦται ἡ ἥβη τοῦ παιδὸς καὶ τῆς παρθένου, ἀραιῆς τῆς ἐπιδερμίδος γινομένης. καὶ ἅμα ἡ θρὶξ ἰκμάδα μετρίην εἰς τὴν τροφὴν ἔχει καὶ οὐκ ἐλάσσονα. οὕτω δὲ καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ γενείου τοῦ ἀνδρὸς ἔχει. ἀραιὴ γὰρ γίνεται ἡ ἐπιδερμὶς, χωρεούσης εἰς αὐτὴν τῆς ἰκμάδος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. ἅμα μὲν γὰρ καὶ ἐν τῇ λαγνείῃ, ἅμα δὲ καὶ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἡ θρὶξ μετρίην ἔχει τὴν ἰκμάδα ἐς τὴν τροφὴν τότε μάλιστα, ὁκόταν ὁ χρόνος ἐγγένηται τῷ ὑγρῷ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καταβαίνοντι ἐν τῇ λαγνείῃ. ἀπέχων τῶν στηθέων, ἐπὶ τὸ γένειον. σημεῖον δὲ ὅτι ἐν τοῖσι ἀραιοτάτοισι τῆς ἐπιδερμίδος φύονται αἱ τρίχες, εἴ τις ἐθέλοι ἐπικαῦσαι τὴν ἐπιδερμίδα, καὶ φλύκταιναν μόνον ποιῆσαι καὶ ὑγιῆναι, πυκνὴ γενομένη ἡ ἐπιδερμὶς, κατὰ τὴν οὐλὴν τὰς τρίχας οὐκ ἐκφύονται.

CAPVT VI.

De mirabili partium formatione, vt, & quando fiat, oſſium, venarum, neruorum, vnguium, pilorum & epidermidis.

POſteaquam verò articulatus puer fuerit, ſpeciebus membrorum ipſius increſcentibus, tum etiam oſſa duriora euadunt & excauantur, atque hæc à ſpiritu fiunt. Caua autem exiſtentia ad ſeſe à carnibus, quod in ſanguine B pinguiſſimum eſt, attrahunt, & temporis ſucceſſu extrema oſſa in ramos diducuntur; & quemadmodum arboris ſumma poſtremò ramos ſpargunt; ſic & in puero manuum & pedum digiti inter ſe diſſident; in ipſis autem partibus extremis vngues naſcuntur. Venæ enim omnes corporis humani in pedum & manuum digitos deſinunt. Et craſſiſſimæ quidem venæ ſunt in corpore, & in capite, deinde in cruribus, brachiis, & cubitis. At in pedibus & manibus tenuiſſimæ, denſiſſimæ, & plurimæ venæ ſunt; itémque nerui tenuiſſimi, den- C ſiſſimi, & plurimi; oſſáque magnitudine minima; eáque præcipuè in manuum ac pedum digitis. Ex digitis autem, nimirum quum oſſa denſa & parua habeant, venas etiam ac neruos itidem paruos ac denſos; ita ex ipſis vngues tenues & denſi oriuntur, qui extremas venas comprehendunt, adeò vt nec amplius augeſcant, neque alia aliam excedat. Vt minimè mirum ſit, ſi vngues exteriore corporis parte denſiſſimi ſint, quum ex denſiſſimis conſtent. Simul autem cum vnguibus etiam pili in capite radices acci- D piunt; ac pilorum natura ſic ſe habet. Hi ſiquidem maximi & plurimi naſcuntur, qua ſumma corporis cuticula rariſsima eſt, & vbi pilus moderatum humorem in alimentum habet. Ac vbi ſumma cuticula poſtea rara fit, ibi poſtea quoque pili naſcuntur, veluti in mento, pube, & alio quouis loco. Nam ſimul ac genitale ſemen oritur, caro & extrema cuticula rarior euadit, venulæque magis quàm antea aperiuntur. Quum enim adhuc puer eſt, venulæque tenues exiſtunt, neque per eas genitura ferri poteſt. Eadémque ratio eſt de menſibus virginum. E At ſimul ac menſibus & geniture via patet, tum puero & virgini, extrema cuticula rareſcente, pilus in pube naſcitur, ſimúlque moderatum neque pauciorem in alimentum humorem habet. Sic verò de pilo in viri mento ſe res habet. Rareſcit enim ſumma cuticula, delata eam à capite humiditate. Simul ſiquidem & in coitu, ſimúlque intermedio tempore, moderatam humiditatem in alimentum & nutritionem pilus habet, túmque maximè, quum humiditas in coitu à capite deſcendens, in mento longè à F pectore reſtiterit, ibíque moram fecerit. In rariſſimis autem ſummæ cuticulæ partibus pilos enaſci indicio eſt, quod ſi accenſa & inuſta face extrema cuticula, puſtulam ſolùm excites, eámque curaueris ac denuò perſanaueris, vbi ſumma cutis denſior euaſerit, nullum prorſus ex cicatrice pilum emittet.

A Qui verò ætate adhuc pucrili eunuchi exiſtunt, eam ob cauſam neque in pube, neque in mento pilos producunt, læuéſque toti ſunt quod, quum nondum via geniture facta, cuticulam non rarefacit in vniuerſa cute. Nam quemadmodum paulo ante à me dictum eſt, intercepta eſt geniture via. Mulieres autem mento & toto corpore læues ac glabræ ſunt, quod ipſis in actu venereo non perinde agitatus humor ac viris, cuticulam raram non efficiat. At qui caluеſcunt, ij ſanè pituitoſi ſunt, & phlegma per coitum in eorum capite agitatum & incaleſcens, in ſummam cuticulam illapſum, pilorum radices exurit, ita vt B pili effluant. Eunuchi autem eam ob cauſam non caluеſcunt, quòd iis non ſit vehemens motus, neque phlegma in coitu incaleſcens, pilorum radices exurat. Cani autem ob id fiunt, quòd longo tempore permeante in homine humido, id quod candidiſſimum eſt ſecernitur, & in ſummam cuticulam illabitur, ita vt attracta candidiore humiditate pilus quàm antea candidior euadat, ipsáque ſumma cuticula, eo præſertim loco vbi cani ſunt, quàm quouis alio candidior exiſtat. Quicunque ex natiuitate canum C quid habent in capite, illis ſumma cuticula, vbi cani ſunt, quàm alia quæuis candidior exiſtit, quod illic albiſſima humiditas inſit. Sic autem ſe res habet. Qualem humorem caro attraxerit, ſiue album, ſiue flauum, ſiue nigrum, talem etiam colorem capillus imbuit. Ac de his quidem hactenus.

A ὁκόσοι δὲ εὐνοῦχοι παῖδες ἐόντες γίνονται, διὰ τοῦτο οὔτε ἡβῶσιν, οὔτε γενειῶσι, λεῖοί τε γίνονται ὅλοι, ὅτι ἡ ὁδὸς τῇ γονῇ οὐκ ἐπιγενομένη, οὐκ ἀραιοῖ τὴν ἐπιδερμίδα ἐπὶ τῷ ξύμπαντι δέρματι. ἀπολέλειπται γὰρ ἡ ὁδὸς τῆς γονῆς ὥσπερ μοι εἴρηται, ὀλίγῳ πρότερον. αἱ δὲ γυναῖκες λεῖαι γίνονται τό, τε γένειον καὶ τὸ σῶμα, ὅτι ἐν τῇ λαγνείῃ, σφέων τὸ ὑγρὸν, οὐχ ὁμοίως κλονεόμενον ὡς τὸ τοῦ ἀνδρὸς, τὴν ἐπιδερμίδα οὐ ποιέει ἀραιήν. ὁκόσοι δὲ φαλακροὶ γίνονται, οὗτοι δὲ φλεγματώδεές εἰσι. καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτέων ἅμα τῇ λαγνείῃ κλονεόμενον καὶ θερμαινόμενον τὸ φλέγμα, προσπίπτον πρὸς τὴν ἐπιδερμίδα, καίει τῶν τριχῶν τὰς ῥίζας, καὶ ἐκρέουσιν αἱ τρίχες. B οἱ δὲ εὐνοῦχοι διὰ τοῦτο οὐ γίνονται φαλακροὶ, ὅτι σφέων οὐ γίνεται κίνησις ἰσχυρή· οὐδὲ θερμαινόμενον τὸ φλέγμα ἐν τῇ λαγνείῃ, καίει τῶν τριχῶν τὰς ῥίζας. αἱ δὲ πολιαὶ διὰ τοῦτο γίνονται, ὅτι ἐν πολλῷ χρόνῳ δινευμένου τοῦ ὑγροῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀποκρίνεται τὸ λευκότατον, καὶ πίπτει πρὸς τὴν ἐπιδερμίδα. καὶ ἡ θρὶξ λευκοτέρην ἰκμάδα ἕλκουσα, ἢ ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ, λευκοτέρη γίνεται, καὶ ἡ ἐπιδερμὶς, καὶ μᾶλλον ὅκου αἱ πολιαί εἰσι, λευκοτέρη τῆς ἄλλης γίνεται. καὶ ὁκόσοι C ἐκ γενετῆς πολιόν τι ἔχουσιν ἐν τῇ κεφαλῇ, κείνοισιν ἡ ἐπιδερμὶς, ὅκου αἱ πολιαί εἰσι, λευκοτέρη τῆς ἄλλης ἐστὶν, ἐκεῖ γὰρ τὸ λευκότατον ὑγρόν ἐστιν. ἔχει δὲ καὶ τόδε, ὧδε. ὁκοίην ἂν ἡ θρὶξ ἰκμάδα ἕλκῃ, ἤν τε λευκὴν, ἤν τε πυῤῥὴν, ἤν τε μέλαιναν, τοιαύτην τὴν χροιὴν καὶ ἡ θρὶξ γίνεται. ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἴρηται.

CAPVT VII.

De fœtus motu lactis generatione eiuſque ad vterum & ad mammas aditu.

D

AT verò rurſum ad quod eſt reliquum orationis accedam. Quum autem ſummæ corporis pueri partes ramos foràs emiſerint, vnguéſque ac capilli radices egerint, tunc ſanè etiam mouetur; ad idque maſculo trium menſium tempus conceditur, fœminæ verò quatuor. Sic enim vt plurimùm contingit, etſi etiam quidam pueri ante hoc tempus mouentur. Primum autem mas mouetur, quòd fœmina ſit robuſtior: primum quoque confor- E matur maſculus, nam ex validiore & craſſiore genitura fit. Quum autem fœtus mouetur, tunc ſanè lac de ſe ſignificationem matri exhibet. Mammæ enim attolluntur, & papillæ turgeſcunt, neque tamen lac prodit. Et mulieribus quidem quæ denſo & craſſo ſunt corporis habitu, tardior eſt lactis ſignificatio, poſteriúſque fertur, priùs verò his quæ rarum habent corporis habitum. Lac autem propter eam neceſſitatem gignitur. Quum vterus fœtu tumeſcens, mulieris ventrem comprimit, F ſi eo pleno compreſſio illa contingat, quod in cibo & potu eſt pingniſſimum foràs in omentum & carnem proſilit. Ac veluti ſi corium copioſo oleo perunctum quis imbibi ſinat eóque imbibito corium premat, quo compreſſo foràs oleum exilierit: ſic certè vbi venter pinguedinem à cibis & potibus continet, & ab vtero comprimitur quod pingue eſt in omentum & carnem tranſilit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ κινήσιος παιδίου, καὶ τῆς γενέσιος γάλακτος, καὶ τῆς αὐτοῦ εἰς τὴν μήτραν τε καὶ τοὺς μαζοὺς προσόδου.

ΕΛεύσομαι δὲ αὖθις εἰς τὸ ἀπολιπὲς τοῦ λόγου. ὅταν δὲ δὴ τὰ ἄκρα τοῦ σώματος τοῦ παιδίου ὀζωθῇ ἔξω, καὶ οἱ ὄνυχες καὶ αἱ τρίχες ἐῤῥιζώθησαν, τότε δὴ καὶ κινέεται. καὶ ὁ χρόνος ἐς τοῦτο γίνεται τῷ μὲν ἄρσενι, τρεῖς μῆνες· τῇ δὲ θηλείῃ, τέσσαρες. ὧδε γὰρ ἐπιτοπλεῖστον ξυμβαίνει. ἔστι δ' ἃ καὶ πρόσθεν τῶν παιδίων τούτου τοῦ χρόνου κινέεται. κινέεται δὲ πρότερον τὸ ἄρσεν, ὅτι ἐστὶν ἰσχυρότερον τοῦ θήλεος. καὶ πρότερον πή- E γνυται τὸ ἄρσεν, ἀπὸ γὰρ ἰσχυροτέρης, καὶ παχυτέρης γονῆς γίνεται. ὁκόταν δὲ κινηθῇ τὸ ἔμβρυον, τότε δὴ ἐπισημαίνει καὶ τὸ γάλα τῇ μητρί. οἱ γὰρ μαζοὶ αἴρονται, καὶ αἱ θηλαὶ ὀργῶσι, τὸ δὲ γάλα, οὐ χωρέει. καὶ τῇσι μὲν πυκνοσάρκοισι τῶν γυναικῶν, ὕστερον τὸ γάλα ἐπισημαίνει, καὶ ἔρχεται· τῇσι δὲ ἀραιοσάρκοισι, πρόσθεν. δι' ἀνάγκην δὲ τοιήνδε γίνεται τὸ γάλα. ὁκόταν αἱ μῆτραι ὀγκηραὶ ἐοῦσαι ὑπὸ τοῦ παιδίου, πιέζωσι τὴν κοιλίην τῆς γυναικὸς, τῆς δ' ὁκόταν πλήρεος ἐούσης ὁ F πιεσμὸς γίνηται, ἀποπηδᾷ τὸ πιότατον ἀπό τε τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν ἔξω, ἐς τὸ ἐπίπλοον, καὶ τὴν σάρκα. ὥσπερ δέρμα εἴ τις ἀλείψας ἐν ἐλαίῳ πολλῷ, καὶ ἐάσῃ ἀναπιεῖν, καὶ ἐπὴν ἀναπίῃ πιέζῃ τὸ δέρμα, διαπηδήσει αὖ πιεζευμένου τοῦ δέρματος ἔξω τὸ ἔλαιον. οὕτω δὴ καὶ τῆς κοιλίης τὸ πιαρὸν ἐν αὐτῇ ἐχούσης ἀπὸ τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν πιεζευμένης ὑπὸ τῶν μητρέων διαπηδᾷ τὸ πῖαρ εἰς τὸ ἐπίπλοον καὶ ἐς τὴν σάρκα.

κἢν ἀραιόσαρκος ἔῃ ἡ γυνή, θᾶσσον αἰσθάνεσθαι τῆς διαπηδήσιος· ἢν δὲ μή, ὕστερον. καὶ τὰ ἐν γαστρὶ ἔχοντα κτήνεα, ἢν μή τι νοσέῃ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποτοῦ καὶ σίτου, πιότερα γίνεται διὰ τοῦτο· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνή. ἀπὸ γὰρ τοῦ πίονος διαθερμαινομένου, καὶ λευκοῦ ἐόντος, τὸ γλυκαινόμενον ἀπὸ τῆς θέρμης τῆς ἀπὸ τῶν μητρέων ἀποθλιβόμενον, ἔρχεται εἰς τοὺς μαζούς· καὶ εἰς τὰς μήτρας δὲ ὀλίγον ἔρχεται, διὰ τῶν αὐτέων φλεβῶν. τείνουσι γὰρ εἰς τοὺς μαζοὺς καὶ εἰς τὰς μήτρας, φλέβια ταῦτά τε καὶ παραπλήσια ἄλλα. καὶ ὁκόταν ἀφίκηται εἰς τὰς μήτρας, ἰδέην ἴσχει τοῦ γάλακτος, καὶ τὸ παιδίον ἀπ' αὐτοῦ ἐπαυρίσκεται ὀλίγον. οἱ δὲ μαζοὶ δεχόμενοι τὸ γάλα, αἴρονται πιμπλάμενοι. καὶ ὁκόταν τέκῃ, ἀρχῆς κινήσιος ὑπογινομένης, χωρέει τὸ γάλα ἐς τοὺς μαζοὺς τούτους, ἢν θηλάζῃ. ἔχει γὰρ οὕτω. θηλαζομένοιιν τοῖιν μαζοῖιν, εὐρυώτερα γίνεται τὰ φλέβια ἐς τοὺς μαζούς, εὐρυώτερα δὲ γινόμενα, ἀπὸ τῆς κοιλίης ἕλκοντα τὸ πιαρόν, τοῖιν μαζοῖιν διαδιδόασι. καὶ γὰρ καὶ ὁ ἀνὴρ ἢν λαγνεύῃ πολλά, εὐρυώτερα γενόμενα τὰ φλέβια, μᾶλλον ἐπάγει τὴν λαγνείην. ἔχει δὲ καὶ τόδε, ὧδε· ἡ τροφὴ καὶ ἡ αὔξησις τῶν παιδίων γίνεται, ὁκόταν ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἴῃ τὰ ἀπὸ τῆς μητρός. καὶ ὅκως ἂν ἡ μήτηρ ἔχῃ ὑγιείης ἢ ἀσθενείης, ὧδε καὶ τὸ παιδίον ἔχει.

A Et ſi raræ carnis mulier fuerit, hanc exudationem faciliùs percipit, ſin minùs, tardiùs. Quin & pecora quum vterum gerunt, niſi morbo aliquo laborent, potu cibóque ob eam cauſam pinguiora euadunt, itidemque mulier. Pingui namque incaleſcente & candido effecto, quod vteri calore edulcatum eſt, in mammas expreſſum tendit; & in vteros quoque exigua portio per eaſdem venas defertur, ad mammas enim & vteros eiuſmodi venulæ & conſimiles aliæ feruntur. Quumque ad vterum peruenerit, lactis formam habet, eóque exiguo puer fruitur. Mammæ verò vbi lac exce-
B perint, attolluntur & implentur. Atque vbi mulier peperit, ſuppeditato motus initio, lac in ipſas mammas fertur, ſi pucrum lactauerit. Sic enim ſe res habet. Dum mammæ exuguntur, venæ quæ ad eas tendunt, ampliores redduntur, & ampliores effectæ, quod pingue eſt à ventre attrahunt, & in mammas diſtribuunt. Vir namque ſi venerem crebrò exerceat, ampliores venæ redditæ, venerem magis inducunt. Quin etiam hæc ſe res habet ad hunc modum. Alimentum & incrementum puerorum fit, vbi ea, quæ à matre veniunt, ad vterum proceſſerint, atque vt mater ſana ac debllis eſt, ita etiam
C puer valet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ γενέσιος φυτοῦ τῷ παιδίῳ ἐοικότος, περὶ θρέψιός τε καὶ αὐξήσιος, ῥιζῶν τε καὶ κλάδων, φύλλων, καρπῶν, σπερμάτων, ἀποβλαστημάτων· τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν, ὕδατος, οὐρανοῦ, ἡλίου, καὶ τῶν τοῦ ἔτεος ὡρέων.

Ὥσπερ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ φυόμενα τρέφεται ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ὅκως ἂν ἡ γῆ ἔχῃ, οὕτω καὶ τὰ φυόμενα ἔχει ἐν τῇ γῇ. τό, τε γὰρ σπέρμα, ὁκόταν καταβληθῇ εἰς τὴν γῆν, ἰκμάδος τινὸς ἐμπίμπλαται ἀπ' αὐτῆς. ἔχει γὰρ ἐν αὐτῇ ἡ γῆ ἰκμάδα παντοίην, ὥστε τρέφειν τὰ φυόμενα. ἰκμάδος δὲ πλησθὲν τὸ σπέρμα, φυσᾶται, καὶ οἰδέει, καὶ ἀναγκάζεται ὑπὸ τῆς ἰκμάδος συστρέφεσθαι ἡ δύναμις, ἥ ἐστι κουφοτάτη ἐν τῷ σπέρματι. συστραφεῖσα δὲ ἡ δύναμις ὑπὸ τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς ἰκμάδος φύλλα γινομένη, ῥήγνυσι τὸ σπέρμα, καὶ ἀνατέλλει πρῶτον ἔξω τὰ φύλλα. ἀνατείλαντα δέ, ὁκόταν μηκέτι δύνηται τρέφεσθαι τὰ φύλλα ὑπὸ τῆς ἰκμάδος τῆς ἐν τῷ σπέρματι ἐνεούσης, ῥήγνυταί τε ἐς τὸ κάτω τό, τε σπέρμα καὶ τὰ φύλλα. καὶ βιώμενον ὑπὸ τῶν φύλλων, μεθίησι τῆς δυνάμιος ἐς τὸ κάτω, ἣ ἐν αὐτῷ ὑπολείπεται διὰ τὴν βαρύτητα. καὶ γίνονται ῥίζαι ἐκ τῶν φύλλων διατεταμέναι. ὁκόταν δὲ κάτω βεβαίως ῥιζωθῇ τὸ φυέν, καὶ τὴν τροφὴν ἀπὸ τῆς γῆς ποιέηται, τότε ἤδη ἠφάνισται πᾶν, καὶ ἀνήλωται ἐς τὸ φυὲν πλὴν τοῦ λεπυρίου, ὅτι στερεώτατόν ἐστιν. αὖθις δὲ τὸ λεπύριον σαπὲν ἐν τῇ γῇ, ἄδηλον γίνεται χρόνῳ δή, καὶ ὀζοῦταί τινα τῶν φύλλων. ἐκ σπέρματος γοῦν ἅτε ἀφ' ὑγροῦ γινόμενον, τέως μὲν ἁπαλόν ἐστι καὶ ὑδαρές, εἰς αὔξησιν ὡρμημένον καὶ ἐς τὸ κάτω καὶ ἐς τὸ ἄνω, οὐ δύναται τὸν καρπὸν ἐκβάλλειν. οὐ γάρ ἐστιν αὐτῷ δύναμις ἰσχυρὴ καὶ πίειρα ἐξ ἧς τὸ σπέρμα συστραφήσεται. ὁκόταν δὲ στερεωθῇ μᾶλλον καὶ ῥιζωθῇ τὸ πεφυκὸς ὑπὸ χρόνου, τότε ἤδη καὶ φλέβας ἴσχει εὐρείας, καὶ ἐς τὸ ἄνω καὶ ἐς τὸ κάτω. καὶ τότε δὴ ἐκ τῆς γῆς ἕλκεται, οὐκ ἔτι ὑδαρές, ἀλλὰ παχύτερον, καὶ πιότερον, καὶ πλεῖον. τὸ δὲ θερμαινόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἐκζέει ἐς τὰ ἄκρα,

CAPVT VIII.

De plantæ fœtui comparatæ ortu, nutritione, incremento, radicibus, ramis, folys, fructibus, ſeminibus, gubernatione, cauſis externis, aqua, cælo, ſole, & anni tempeſtatibus.

ET quemadmodum quæ è terra gignuntur, è terra nutriuntur, & prout terra habuerit, ſic etiam, è terra naſcentia ſe habent. Semen enim
D quum in terram deiectum fuerit, humore quodam ab ipſa impletur. Habet enim cuiuſuis generis humorem terra in ſe, quo quæ ex ea naſcuntur, nutrire poſſit. At ſemen humoris plenum, inflatur & intumeſcit, & vis quæ in ſemine leuiſſima eſt, ab humore condenſari cogitur; condenſata autem à ſpiritu facultas, & humore in folia verſo, ſemen rumpit, & primùm folia foràs emergunt. Quum vero emerſerint, vbi ampliùs ab humore, qui in ſemine ineſt, nutriti non poſſunt, tũ folia inferiore parte rumpuntur, ipſúmque à foliis coactum, vim ſuam, quæ in
E eo propter grauitatem eſt reliqua, ad inferiota demittit, ex foliis oriuntur radices, ex iiſque dependent. Vbi vero planta firma radices in terram iecerit, ex eáque alimentum ſumpſerit, tum ſanè totum euaneſcit, & in plantam, excepto cortice qui ſolidiſſimus eſt, abſumitur. Rurſus autem cortex in terra putreſcens, progreſſu ſanè temporis euaneſcit, & folia quædam in ramos finduntur. Ex ſemine igitur vtpote ex humido totum, quandiu quidem molle & aquoſum fuerit, ad incrementum tum inferne, tum ſuperne procedens, & nullum fructum excludere poteſt. Neque enim facultas valida & pinguis ei
F ineſt, vt ex eo ſemen cogatur. Vbi verò temporis ſucceſſu ſoliditatem maiorem acceperit, & firmiores radices egerit, tum iam etiam venas amplas, tum ſuperiore, tum inferiore parte obtinet, túncque ſanè ex terra non amplius aquoſum attrahit, ſed craſſius, pinguius, & copioſius, quod à ſole calefactũ, in extremitates efferueſcit,

&

& fructus naſcitur, cum eo ex quo ortum eſt cognarionem habens; multúſque ex pauco icciroo oritur, quòd quæ è terra naſcuntur ſingula, copioſiorem ex ea vim trahant, quàm ex quo orta ſunt, neque vno in loco, ſed pluribus efferueſcunt. Quo ex feruore prodiens fœtus, planta ſua nutritur, quæ quicquid ex terra trahit, in fructum transfert. Sol autem ab ipſo aquoſum ad ſe alliciens, fructum coquit & ſolidiorem reddit. Atque hæc à me quidem dicta ſunt de his, quæ ex ſemine de terra & aqua producuntur. At de planratis io terram ſurculis, ex arboribus aliæ arbores hunc in modum producuntur. Ramus in infima ad terram parte, qua ab arbore euulſus eſt, vulnus habet, & vnde radices prodeunt, quod hoc fit modo. Quum planta in terra exiſtens, ab ea humorem acceperit, tumeſcit & ſpiritum concipit, quod non facit quod terræ ſupereminet. Spiritus autem & humor, collecta in inferiore plantæ parte vi, efficiunt vt quod grauiſſimum eſt deorſum erumpat, ex eóque teneræ radices oriantur. Quod quum inferiore parte acceperit, tunc ſanè ex radice attractum humorem ei, quod ſupra terram eminet, transmittit; túncque certè ſuperiore parte intumeſcit & ſpiritum concipit, & collecta facultate quæ in planta leuis ineſt, folia germinant, iamque tam ſuperiore quàm inferiore parte incrementum capeſſit. Sic iam contrario modo in germinatione quæ ex ſemine, & quæ ex taleis contingit iis proueniunt. Prius enim ex ſemine folium ſurſum oritur, deinde radices deorſum demittuntur. At arbor primùm radices agit, deinde folia accipit, propterea quòd in ipſo ſemine humoris copia ineſt, & ei quòd terræ mandatur toti alimentum ineſt quod primum folio ſuppetat vnde folium nutriatur, donec radices iecerit. Id autem in talea non contingit. Non enim ex alio naſcitur vnde folium primùm alimentum habeat, verùm ramus ipſe eſt, & vt arbor ſe habet, eiúſque multa pars ſupra terram prominet; quare quum ſupra terrã exiſtat humore repleri nequit, niſi ex inferioribus partibus magna vis quædam procedens ad ſuperiora humorem diſtribuat. Et primùm neceſſe eſt taleam è terra ſibi ad radices alimentum ſubminiſtrare, deinde ſic à terra attractum ſurſum emittere, atque folia in ramulos & ſurculos erumpere. Quum autem planta increuerit ea quam referam cauſa neceſſaria ramos emittit. Vbi plus humoris è terra attracti acceſſerit, præ copia erumpit, qua parte quamplurimus fuerit, illicque planta ramos emittit. Increſcit autem & in latum, tum ſupra, tum infra; propterea quòd terræ inferiora hyeme quidem ſint calida, æſtate verò frigida. Id autem ea de cauſa contingit quoniam terra hyeme aquis è cœlo decidentibus madet, iiſque grauioribus exiſtentibus in ſeſe comprimitur, ideóque denſior euadit, & nullam prorſus tranſpirationem habet. Non enim ampliùs magna raritas adeſt, ideóque terræ inferior pars hyeme calida eſt. Nam & fimum coactum, in ſe calidius eſt, quàm quod ratum exiſtit, prætereáque humecta quidem & compreſſa à ſeipſis concaleſcunt, & breui à calore exuſta putreſcunt, non enim quum denſa ſint, per ea ſpiritus permeare poteſt. Si verò ſicca fuerint, ac rarò poſita, multò minus incaleſcunt, & putreſcunt.

A καὶ γίνεται καρπὸς, κατὰ τὸ ξυγγενὲς, ἐξ ὁκοίου καὶ ἐγένετο. καὶ πολὺς ἐξ ὀλίγου διὰ τόδε γίνεται, ὅτι ἕλκει ἕκαστον τῶν φυομένων ἐκ τῆς γῆς δύναμιν πλείονα, ἢ ἐξ οὗ ἐγένετο. καὶ ἐκζέει οὐ κατὰ ἓν, ἀλλὰ κατὰ πολλά. ὁκόταν δὲ ὁ καρπὸς ἐκζέσῃ, τρέφεται ὑπὸ τοῦ φυομένου, ἕλκον γὰρ τὸ φυόμενον ἀπὸ τῆς γῆς, τῷ καρπῷ ἐκδίδωσιν. ὁ δὲ ἥλιος πήσσει καὶ στερεοῖ τὸν καρπὸν, τὸ ὑδαρέστερον πρὸς ἑωυτὸν ἕλκων ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν εἴρηταί μοι, περὶ τῶν ἐκ σπέρματος φυομένων, ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος. τὰ δὲ ἐκ φυτευτηρίων, ἀπὸ δενδρέων δένδρεα γίνεται, οὕτω ποιέ-

B εται. τρῶμα ἔχει ὁ κλάδος ἐν τῷ κατωτάτω πρὸς τὴν γῆν, ᾗ ἀπὸ τοῦ δένδρου ἐκλάσθη, ὅθεν αἱ ῥίζαι ἀφίενται, οὕτω δὲ τοιούτῳ μεθίενται. ὁκόταν τὸ φυτὸν τὸ ἐν τῇ γῇ ἐνεὸν, ἰκμάδα λάβῃ ἀπὸ τῆς γῆς, οἰδέει καὶ πνεῦμα ἴσχει· τὸ δὲ ὑπὲρ τῆς γῆς, οὐκ ἔτι. τὸ δὲ πνεῦμα καὶ ἡ ἰκμὰς συστρέψασα ἐν τῷ κάτω τοῦ φυτοῦ, τὴν δύναμιν, ὅση ἦν βαρυτάτη, ἔρρηξεν εἰς τὸ κάτω, καὶ γίνονται ἐξ αὐτοῦ ῥίζαι ἁπαλαί. ὁκόταν δὲ ἐς τὸ κάτω λάβηται, τότε δὴ ἕλκει ἐκ τῆς ῥίζης ἰκμάδα, καὶ διαδίδωσι τῷ ὑπὲρ γῆς ἐόντι. καὶ τότε δὴ αὖθις τὸ ἄνω οἰδέει, καὶ πνεῦμα ἴσχει. καὶ

C ὅση δύναμις ἐν τῷ φυτῷ, κούφη ἔνεστι ξυστραφεῖσα, φύλλα γινομένη βλαστάνει, καὶ ἐς τὸ ἄνω ἤδη τὴν αὔξησιν ποιέεται, καὶ ἐς τὸ κάτω· οὕτως ἐς τὸ ἐναντίον ξυμβαίνει ἤδη τῶν ἐκ τοῦ σπέρματος γινομένων, καὶ τῶν ἐκ τοῦ φυτευτηρίου περὶ τοῦ βλαστοῦ. πρότερον γὰρ ἐκ τοῦ σπέρματος τὸ φύλλον ἀνατέλλει· ἔπειτα αἱ ῥίζαι εἰς τὸ κάτω ἀφίενται. τὸ δὲ δένδρον, ῥιζοῦται πρῶτον· ἔπειτα φυλλοῦται διὰ τόδε, ὅτι ἐν μὲν τῷ σπέρματι αὐτῷ, ἰκμάδος πλῆθος ἔνεστι, καὶ ἐν τῇ γῇ πάντη ἐόντι, τροφὴ ἔνεστι, τῷ πρώτῳ τῷ φύλλῳ ἀρκέουσα, ὅθεν τὸ φύλλον θρέψεται, μέχρις ἂν ῥι-

D ζωθῇ. ἐν δὲ τῷ κλάδῳ οὐ γίνεται· οὐ γὰρ γίνεται ἐξ ἑτέρου ὅθεν τὸ φύλλον τὸ πρῶτον τροφὴν ἕξει· ἀλλ' αὐτὸς ὁ κλάδος ἐστὶν, ὥσπερ καὶ τὸ δένδρον ἔχει· καὶ τοῦτο ὑπὲρ γῆς ἐστι πολύ. ὥστε οὐκ ἂν δύναιτο ὑπὲρ γῆς ἐὸν, ἰκμάδος πληθῦσαι. εἰ μὴ ἐκ τοῦ κάτω μεγάλη τις δύναμις ἐλθοῦσα, τῷ ἄνω ἐνδιδοίη τῆς ἰκμάδος. καὶ πρῶτον τὸ φυτευτήριον, ἀνάγκη ἐστὶν ἑωυτῷ τροφὴν ποιήσασθαι ἀπὸ τῆς γῆς τῇσι ῥίζῃσι· ἔπειτα οὕτως ἀπὸ τῆς γῆς ἕλκον ἄνω ἀποδιδόναι, καὶ φύλλα ὁρμῆσαι εἰς βλαστόν τε καὶ αὔξησιν. ὅταν δὲ αὔξηται τὸ φυτὸν, ὀζοῦται ὑπ' ἀνάγκης τοιῆσδε, ἣν ἐρέω,

E ὁκόταν ἰκμὰς αὐτῷ πλείων προσγένηται, ἐκ τῆς γῆς ἑλκομένης, ὑπὸ τοῦ πλήθεος ῥήγνυσιν, ᾗ ἂν πλείστη ᾖ, καὶ ταύτῃ ὀζοῦται τὸ φυτόν. αὔξεται δὲ καὶ ἐς τὸ εὖρος, καὶ ἐς τὸ ἄνω, καὶ ἐς τὸ κάτω, διὰ τόδε, ὅτι τὸ κάτω τῆς γῆς, τοῦ μὲν χειμῶνος, θερμόν ἐστι· τοῦ δὲ θέρεος, ψυχρόν. τοῦτο δὲ διὰ τόδε ἐστίν. ὅτι ἡ γῆ ἰκμαλέη ἐστὶν ἐν χειμῶνι ὑπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντος, καὶ πιέζεται ἐφ' ἑωυτῇ, ἅτε βαρυτέρης ἐούσης τῆς ἰκμάδος. πυκνοτέρη δέ ἐστιν ὑπὸ τούτου, καὶ οὐκ ἔχει διαπνοὴν οὐδεμίαν. οὐ γὰρ ἔτι ἔνεστι τὸ ἀραιὸν μέγα, καὶ διὰ τοῦτο τὸ κάτω τῆς γῆς τοῦ χειμῶνος θερμόν

F ἐστι. καὶ γὰρ ἡ κόπρος ξυνεαγμένη μὲν θερμοτέρη ἐστὶν, ἢ ἡ ἀραιὴ ἐοῦσα, καὶ ἄλλως, τὰ μὲν ἰκμαλέα καὶ πεπιεσμένα, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐκθερμαίνεται, καὶ ἐν τάχει κάρτα ὑπὸ τῆς θερμασίης συγκαιόμενα σήπεται. οὐ γὰρ διέξεισι τὸ πνεῦμα δι' αὐτῶν, ἅτε πυκνῶν ἐόντων. ἢν δὲ ξηρὰ ᾖ καὶ ἀραιῶς κείμενα, πολλῷ ἧσσον θερμαίνεται, καὶ σήπεται.

οὕτω δὲ καὶ πυροὶ, καὶ κριθαὶ, νοτεραὶ ἐοῦσαι καὶ βεβρεγμένα, A θερμότερα ἔσω, ἢ εἰ ξηραὶ εἶεν καὶ ἀραιῶς κείμενα. καὶ ἱμάτια συνδεδεμένα καὶ κατεσφιγμένα ἰσχυρῶς, ἀδελκῶ, κατακαίεται ὑπὸ σφέων αὐτῶν, ὡς ἐγὼ ἤδη εἶδον, ὥσπερ ὑπὸ πυρὸς ἐκκαέντα. καὶ τ' ἄλλα εἴ τις θέλοι ἐνθυμηθῆναι πάντα ὅσα πεπίεσται ὑπὸ σφῶν αὐτῶν, θερμότερα εὑρήσει, ἢ τὰ ἀραιῶς κείμενα. οὐ γὰρ ἔχει ἀναπνέειν ψυχρὸν ὑπὸ τῶν ἀνέμων, οὕτω δὲ καὶ τῆς γῆς τὸ κάτω, πλείης ἐούσης, καὶ αὐτῆς ὑφ' ἑωυτῆς πεπιεσμένης, ἅτε βαρείης καὶ πυκνῆς ἐούσης ὑπὸ τῆς ἰκμάδος θερμαίνεται ἐν χειμῶνι. οὐ γάρ ἐστιν αὐτῆς διαπνοὴ οὐδεμία τοῦ θερμοῦ. ἀλλ' ὁκόταν πέσῃ B ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτὴν, ὅταν ἀποπνέῃ ἐν τῇ γῇ ἀπ' αὐτοῦ, οὐ δίεισι πρόσω, ἅτε πυκνῆς ἐούσης τῆς γῆς· ἀλλ' ἡ πνοὴ, ὀπίσω ἐς τὸ ὕδωρ ἔρχεται. καὶ διὰ τοῦτο αἱ πηγαὶ καὶ ἡ θάλασσα θερμότεραί εἰσι τοῦ χειμῶνος, καὶ μείζους, ἢ τοῦ θέρεος· ὅτι ἀποπνέοντος τοῦ πνεύματος, ὀπίσω ἔρχεται ἐς τὸ ὕδωρ, ἅτε τῆς γῆς πυκνοτέρης ἐούσης, καὶ οὐ διιείσης δι' αὐτῆς τὸ πνεῦμα. καὶ τὸ ὕδωρ πολὺ ἐὸν, ᾗ ἂν τύχῃ, ταύτῃ δὴ ῥόγισι χωρέον, καὶ ὁδὸν οἱ αὐτῷ ποιέεται εὐρυτέρην, ἢ εἰ ὀλίγον εἴη. τὸ γὰρ ὕδωρ ἐν τῇ γῇ οὐκ ἕστηκεν, ἀλλ' αἰεὶ χωρέει εἰς τὸ κάταντες. εἰ δὲ δίιησι τοῦ χειμῶνος ἀπὸ τοῦ ὕδατος τὸ πνεῦμα, ἡ C γῆ δι' ἑωυτῆς, ἔλασσον τὸ ὕδωρ ἐχώρεεν ἐξ αὐτῆς, καὶ αἱ πηγαὶ οὐκ ἂν ἦσαν τοῦ χειμῶνος μεγάλαι. πάντα ταῦτα εἴρηταί μοι, ὅτι τῆς γῆς τὸ κάτω θερμότερον φαίνεται ἐὸν τοῦ χειμῶνος, ἢ τοῦ θέρεος. νῦν δὲ θέλω εἰπεῖν ὅτι τοῦ θέρεος, τὸ κάτω τῆς γῆς, ψυχρότερον φαίνεται ἐὸν ἢ τοῦ χειμῶνος. ἡ γῆ τοῦ θέρεος ἀραιή ἐστι καὶ κούφη, ἅτε τοῦ ἡλίου σφοδρότερον προσβάλλοντος, καὶ ἕλκοντος ἀπ' αὐτῆς πρὸς ἑωυτὸν τὰς ἰκμάδας. ἔχει δὲ ὕδωρ ἡ γῆ ἐν αὐτῇ αἰεὶ πλέον ἢ ἔλασσον. τὰ δὲ πνεύματα ἡμῖν ἐστι πάντα ἀφ' ὕδατος. τούτου δὲ πέρι, ἐπιδείξω συμβάλλεσθαι, ὅτι οὕτως ἔχει. ἀπὸ γὰρ τῶν ποταμῶν πάντων, D πνεύματα χωρέει ἑκάστοτε, καὶ τῶν νεφέων. τὰ δὲ νέφεά ἐστιν ὕδωρ ξυνεχὲς ἐν ἀέρι, καὶ τότε δὴ ἡ γῆ ἀραιή ἐστι καὶ κούφη τοῦ θέρεος· καὶ ὕδωρ ἐν αὐτῇ ἔχουσα· καὶ τὸ ὕδωρ ῥέει εἰς τὰ κατάντεα· χωρέοντος δὲ τοῦ ὕδατος, αἰεὶ ἀποπνέει ἀλλόθεν ἕτερον ἐξ ἑτέρου πνεῦμα. τὸ δὲ ἀποπνέον διὰ τῆς γῆς ἔρχεται κούφης καὶ ἀραιῆς ἐούσης, καὶ ψῦχος τῇ γῇ ποιέει· καὶ αὐτὸ τὸ ὕδωρ συμψύχεται. ἔχει δὲ οὕτως. ὥσπερ εἴ τις ἐν ἀσκῷ ὕδωρ ἐνεὸν ἀποπιέσειεν ἰσχυρῶς, καὶ διέκπνοιαν τῷ ὕδατι ποιήσειεν, νύγματι βελόνης ἢ μικρῷ μείζονι, καὶ τὸν ἀσκὸν κρεμάσας αἰωρεῖν, οὐδὲν διὰ τοῦ τετρημένου πνεῦμα E χωρήσει, ἀλλ' ὕδωρ. οὐ γὰρ ἔχει εὐρυχωρίην ᾗ ἀποπνεύσεται τὸ ὕδωρ. ὧδε δὴ ἔχει καὶ τοῦ χειμῶνος, τῷ ὕδατι ἐν τῇ γῇ. ἢν δὲ τῷ ὕδατι ἐν τῷ ἀσκῷ τὴν εὐρυχωρίην ποιήσῃς, καὶ κρεμάσας αἰωρέῃς τὸν ἀσκὸν, πνεῦμα διαχωρήσει διὰ τοῦ *τετρημένου. εὐρυχωρίη γάρ ἐστι τῷ πνεύματι ἀπὸ τοῦ ὕδατος κινευμένου διαχωρέειν διὰ τοῦ ἀσκοῦ. καὶ διὰ τοῦ τετρημένου τὸ πνεῦμα διὰ τόδε δίεισιν. ὧδε δὴ ἔχει καὶ τοῦ θέρεος, ἐν τῇ γῇ, τῷ ὕδατι. εὐρυχωρίη γάρ ἐστιν αὐτῷ, ἅτε τῆς γῆς ἀραιῆς ἐούσης, καὶ τοῦ ἡλίου ἕλκοντος ἀπ' αὐτῆς τῆς ἰκμάδος πρὸς ἑωυτὸν, καὶ διιεῖσα τὸ πνεῦμα, ἅτε ψυχρὸν F ἐὸν ἀπὸ τοῦ ὕδατος δι' αὐτῆς ἀραιῆς ἐούσης καὶ κούφης. διὰ τοῦτο ψυχρὸν ἐὸν αὐτῆς τὸ κάτω τοῦ θέρεος. καὶ τὸ ὕδωρ μᾶλλον τοῦ πνεύματος, τοῦ ἐν τῇ γῇ ψυχροῦ ἐόντος, καὶ αὐτὸ ἀφίησιν ἐς ἑωυτὸ τὸ πνεῦμα, καὶ ἐς τὴν γῆν. καὶ ἅμα τὸ ἀντλεόμενον ἐν τῷ φρέατι, αἰεὶ διακινέει τὸ πνεῦμα,

A Sic verò & triticum & hordeum humida & madefacta, intus calidiora ſunt, quàm ſi ſicca fuerint & rarè poſita. Quin & veſtes pelliceæ colligatæ & vehementer compreſſæ, à ſeipſis exuruntur, velut ego vidi, vt ſi ab igne conflagrarint. Sed & ſi quis alia conſiderare velit, is ea quæcunque à ſeipſis compreſſa ſunt, omnia calidiora comperiet, quàm quæ laxiùs ſunt poſita; non enim habent, vnde frigus à ventis inſpirent. Sic autem & pars terræ inferior quum *humore* plena ſit, ipſáque quum humore grauis ſit & denſa, à ſe comprimatur, per hyemē ab humore incaleſcit, quòd nullam prorſus habeat caloris perſpiratio- B nem. Verùm quū de cœlo aqua in ipſam delapſa eſt, quum in terra ex ſe ſpiritum excitarit, is non vlteriùs, vtpotè terra denſa exiſtente, permeare non poteſt, ſed ſpiritus rurſus abit in aquam, eámque ob cauſam & fontes & mare hyeme quàm æſtate, tum calidiores, tum ampliores ſunt. Quod exhalante ſpiritu is quum terra denſior exiſtat, per ſe ſpiritum non tranſmittat, poſtea in aquam abit. & aqua multa exiſtens quocunque fertur, eò prorumpit, viámque ſibi ampliorem facit, quàm ſi modica eſſet Neque enim aqua in terra cōſiſtit, ſed ſemper in decliue fertur At ſi ſpiritū ex aqua C prouenientem terra per ſe hyeme tranſmitteret, paucior ex ipſa aqua prodiret, neque per hyemem fontes magni exiſterent. Atque iſta omnia eò à me dicta ſunt, quo terræ inferiora hyeme quàm æſtate calidiora eſſe conſtet. Nunc autem dicere volo, quòd pars terræ inferior æſtate quàm hyeme frigidior eſſe videatur. Terra æſtate rara eſt & leuis, nimirum quum ſol vehementiùs irruat, & omnem ad ſe ex ea humorem attrahat. Aquam autem plus minúſve terra ſemper in ſe continet. Spiritus verò omnes nobis ſunt ab aquis. Quod ita ſe habere vt D coniicere poſſis demonſtrabo. Ab omnibus enim fluminibus & nubibus ſemper ſpiritus prodeunt. Sunt autem nubes aqua in aëre continua, ac tunc ſanè terra per æſtatem rara eſt & leuis, aquámque in ſe continet, & aqua in decliue profluit[aqua verò decurrente; alius ex alio ſpiritus inde ſemper exhalat. Qui verò exhalat, per terram leuem & raram fertur, terrámque ita refrigerat, vt ſimul quoque aqua perfrigeretur. Sic autem ſe res habet. Quemadmodum ſi quis aquam vtre contentam vehementer premat, & per acus puncturam, vel paulò maiorem, aquæ perſpiramentum exhibeat, vtremque ipſum in E ſublimi ſuſpendat, ſpiritus quidem nullus, ſed aqua tantùm per foramen prodibit, quod amplum ſatis ſpatium, quo exhalet, aqua non habeat. Sic ſanè aqua in terra per hyemem ſe habet. At ſi vtre ſublimi ſuſpenſo, aquæ in eo contentæ amplius ſpatium conceſſeris, per foramen ſpiritus exibit. Spatium enim amplius quo per vtrem exeat, aqua mota habet, eámque ob cauſam per foramen ſpiritus peruadit. Sic certè per æſtatem in terra aqua ſe habet. Amplum enim ſatis locum ob terræ raritatem obtinet, quódque ſol ab ea ad ſe hu- F morem attrahit, ipſáque terra ſpiritum frigidum ab aqua excitatum, quum rara ſit & leuis, per ſe tranſmittit. Ideoque pars eius inferior frigida exiſtit, quin & aqua multo magis quàm ſpiritus in terra frigidus, ipſáque in ſeſe & in terram ſpiritum immittit. Simul quoque aquam quæ ex puteo hauritur, ſemper ſpiritus,

velut

velut flabellum agitat, qui & aquæ frigiditatem induerit. Quæ verò non hauritur æſtate, ſed immota manens denſatur, ea neque perinde vt illa ſpiritum à terra in ſeſe ſuſcipit, neque ex ſeſe in terram tranſmittit, ſimúlque à ſole & aëre per puteum minimè diſperſo, ſed ſtabili manente, ſumma eius ſuperficie primum incaleſcit, deinde altera pars alteri, ad imum vſque caliditatem ſummam communicat. Eáque cauſa eſt cur aqua, quæ æſtate non hauritur, ſit calidior. Quin & fontes multùm profundi, æſtate ſemper frigidi ſunt, & aqua ex iis per hyemem hauſta, quando terra calet, ea quidem calida eſt, intercedente verò tempore frigida eſt, ab aëre ſcilicet frigido refrigerata. A vento quippe perflatur, & per eam ſpiritus percolatur. Quemadmodum etiam aqua per æſtatem protinus ac hauſta fuerit, frigida eſt, eámque ob cauſam caleſcit. Refrigeratur ſiquidem quod terra rara ſit, & ſpiritum in ſe contineat. At poſtquam hauſta fuerit, ſi tempus intercedat, quia immota manet, calida conſpicitur. Incaleſcit ſiquidem ab aëre calido, vt & putealis aqua per æſtatem, quæ non hauritur, ob idipſum calida redditur. Ac iſta quidem hac de re à me dicta ſunt. Rurſus autem repetam, quod inferior terræ pars æſtate frigida eſt, hyeme verò calida. Superior autem terræ pars, contrario ſe habet modo. Neque arbori opus eſt, ſi modò valere debeat, geminum ſimul calorem aut frigus adeſſe; verùm ſi ex ſuperiore quidem parte calor acceſſerit, ex inferiore frigus accedere oportet; contráque, ſi ex ſuperiore parte frigus accedat, ex inferiore calorem ipſe contingere neceſſe eſt. Ac radices vbi attraxerint, arbori communicant, arbórque radicibus, ſicque calidi & frigidi *mutua* ſit diſpenſatio. Quemadmodum homini, ingeſtis in ventriculum cibis, qui dum concoquuntur, calefaciunt, refrigerationem à potu reddi oportet; ſic & arbori, contrarium rependi oportet, ex imis ad ſumma, & vice verſa. Ideóque tum in ſuperiorem, tum inferiorem partem arbor increſcit, quòd alimentum ex inferiore & ſuperiore parte capeſſat. Et quandiu tenella admodum fuerit, fructum non profert. Non enim facultas illi pinguis & craſſa ineſt, quæ ad fructum ſatis eſſe poſſit. Procedente verò tempore, tunc iam in ipſa ampliores venæ effectæ, in eam ex terra pinguem & craſſum *humoris* fluxum moliuntur, ſol autem ipſum diffundens, efferueſcere facit in ſumma vtpote leuem exiſtentem, fructúmque proferre, ac ab eo fructu tenuem quidem humorem deducit, craſſiorem verò concoquens ſol & calefaciens edulcat. Quæ verò arbores fructum non ferunt, non tantum habent in ſe pinguedinis, quantum in fructum conſumatur. Omnis autem arbor quum per tempus ſolida facta fuerit, & infernè radices ceperit, iam penitus ſtabilis creſcere deſiit. Quibuſcunque oculi ex diuerſis arboribus ad arbores inſerti ſunt, hi arbores facti in arboribus viuunt, & fructiferæ fructum edunt non ſimilem iis quibus ſunt inſitæ. Id hoc modo fit. Contingit oculo primùm quidem germinare alimentum enim habuit, primùm quidem ab arbore à qua auulſus eſt, tum verò ab ea in quam inſitus eſt. Vbi autem germinauerit, ſic tenues ex ſe radices in arborem demittit, primúmque arboris humore, in quam inſitus eſt exiſtente, fruitur.

A ὥσπερ ῥιπὶς, καὶ ποιέει αὐτὸ ψύχος παρέχειν τῷ ὕδατι. τὸ δὲ μὴ ἀντλεόμενον τοῦ ὕδατος τοῦ θέρεος, ἀλλ' ἑστηκὸς, πυκνὸν ἐὸν, οὐχ ὁμοίως δέχεται τὸ πνεῦμα ἐς ἑωυτὸ ἀπὸ τῆς γῆς· οὐδὲ ἐς τὴν γῆν ἀφ' ἑωυτοῦ ἀποδίδωσι, καὶ ἅμα ἀπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ τοῦ ἀέρος, οὐ σκιδναμένου ἐν τῷ φρέατι, ἀλλὰ στασίμου ἐόντος, θερμαίνεσθαι πρῶτον αὐτοῦ τὸ ἐπιπολῆς· ἔπειτα τὸ ἕτερον ἐπὶ τῷ ἑτέρῳ ἐς τὸ κάτω διαδίδωσι τὴν θερμασίην. καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὴ ἀντλεόμενον ὕδωρ τοῦ θέρεος, θερμότερόν ἐστι τοῦ ἀντλεομένου. αἵ τε πηγαὶ αἱ βαθεῖαι μάλα τοῦ θέρεος ἀεὶ ψυχραί εἰσι, καὶ ἀρυσθὲν τὸ ὕδωρ, τοῦ χειμῶνος τῆς γῆς θερμῆς ἐούσης, ἐκ ταύτης τὸ μὲν παραυτίκα θερμόν ἐστιν· **B** ὅταν δὲ χρόνος διῇ, ψυχρόν ἐστιν ὑπὸ τοῦ ἠέρος [illegible] ψυχόμενον, ψυχροῦ ἐόντος. διασείεται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καὶ τὸ πνεῦμα δι' αὐτοῦ διηθέει. καθάπερ καὶ τὸ ἀντλεόμενον ὕδωρ τοῦ θέρεος, ὁκόταν ἀρυσθῇ, ψυχρὸν αὐτίκα ἐστί· θερμὸν δὲ γίνεται διὰ τόδε. ὅτι τῆς γῆς ἀραιῆς ἐούσης, καὶ πνεύματος ἐόντος ἐν αὐτῇ, ψύχεται. ὅταν δὲ ἀρυσθέντι χρόνος ἐγγένηται, στάσιμον γίνεται, καὶ θερμὸν ὁρᾶται. θερμαίνεται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἠέρος, θερμοῦ ἐόντος, ὥσπερ καὶ **C** τὸ μὴ ἀντλεόμενον ὕδωρ ἐν τῷ φρέατι τοῦ θέρεος, διὰ τοῦτο θερμὸν γίνεται. ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται. ἀναλήψομαι δὲ αὖθις, ὅτι τοῦ θέρεος, τὸ κάτω τῆς γῆς ψυχρόν ἐστι· τοῦ δὲ χειμῶνος, θερμόν. τὸ δὲ ἄνω τῆς γῆς, τοὐναντίον τούτου. καὶ δεῖ τῷ δενδρέῳ, μὴ δύο θερμὰ ὁμοῦ προσγίνεσθαι, μηδὲ δύο ψυχρὰ ὁμοῦ, ἢν μέλλῃ ὑγιαίνειν· ἀλλ' ἢν μὲν ἐκ τοῦ ἄνωθεν προσγένηται θερμὸν, ἐκ τοῦ κάτωθεν δεῖ ψυχρὸν αὐτῷ προσγίνεσθαι· καὶ πάλιν, ἢν ἐκ τοῦ ἄνωθεν προσγένηται ψυχρὸν, ἐκ τοῦ κάτωθεν δεῖ θερμὸν αὐτῷ προσγίνεσθαι. αἵ τε ῥίζαι ὅταν ἑλκύσωσι, τῷ δενδρέῳ προσδιδόασι, καὶ τὸ **D** δένδρεον τῇσι ῥίζῃσι· καὶ γὰρ οὕτω ταμιείη καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ. ὥσπερ τῷ ἀνθρώπῳ ἐσιόντων ἐς τὴν κοιλίην σιτίων, ὅσα πεσσόμενα θερμαίνει, δεῖ ψύξιν ἀποδίδοσθαι ἀπὸ τοῦ ποτοῦ, οὕτω καὶ τῷ δενδρέῳ δεῖ ἀνταποδίδοσθαι ἐκ τοῦ κάτω πρὸς τὸ ἄνω, καὶ ἀνάπαλιν. καὶ αὔξεται τὸ δένδρεον, καὶ ἐς τὸ ἄνω, καὶ ἐς τὸ κάτω, διὰ τόδε. ὅτι ἡ τροφή ἐστι καὶ ἐκ τοῦ κάτωθεν καὶ ἐκ τοῦ ἄνωθεν. καὶ ἕως μὲν ἂν ἁπαλὸν ᾖ σφόδρα, οὐ καρποφορεῖ. οὐ γάρ ἐστιν αὐτῷ πίειρα δύναμις, οὐδὲ παχείη, ἥτις ἐς καρπὸν ξυμβάλλεσθαι οἵη τέ ἐστιν. ὁκόταν δὲ χρόνος ἐγγένηται, τότε ἤδη ἐν αὐτῷ αἱ φλέβες εὐρεῖαι γενόμεναι, **E** ποιεῦνται ἐν αὐτῷ ἐκ τῆς γῆς πίειραν καὶ παχεῖαν τὴν ῥύσιν. ὁ δὲ ἥλιος διαχέων αὐτὴν, ποιέει ἐκζεῖν ἅτε κούφην ἐοῦσαν ἐς τὰ ἄκρα, καὶ καρποῦσθαι. καὶ τὴν μὲν λεπτὴν ἰκμάδα, ἀπὸ τοῦ καρποῦ ἀποφέρει· τὴν δὲ παχείην, πέσσων ὁ ἥλιος καὶ θερμαίνων γλυκαίνει. τὰ δὲ οὐ καρποφορέοντα τῶν δενδρέων, οὐκ ἔχει πιαρὸν αὐτοῖσιν, ὅσον ἐς τὸν καρπὸν ἐκδοῦναι. τὸ δὲ πᾶν δένδρεον ὁκόταν ὑπὸ χρόνου στερεωθῇ, καὶ λάβηται ἐκ τοῦ κάτω τῇσι ῥίζῃσιν, ἤδη βεβαίως πέπαυται αὐξόμενον πάμπαν. **F** ὁκόσοισι δὲ ἐς δένδρεα, ἀφ' ἑτέρων δενδρέων, ὀφθαλμοὶ ἐνετέθησαν, καὶ δένδρεα γενόμενα ἐν τοῖσι δενδρέοισι ζῇ, καὶ καρποφορεῖ καρπὸν οὐχ ὅμοιον οἷσιν ἐγκείμενά ἐστιν. γίνεται τοιῷδε τρόπῳ. ξυμβαίνει τῷ ὀφθαλμῷ, πρῶτον μὲν βλαστάνειν τροφὴν γὰρ εἶχε, πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ δενδρέου, ἀφ' οὗ ἀπηνέχθη. ἔπειτα ἐν ᾧ ἐνετέθη. ὁκόταν δὲ βλαστήσῃ, οὕτως μεθίησιν ἐς τὸ δένδρεον ῥίζας ἀπ' αὐτοῦ λεπτάς. καὶ πρῶτον ἀπαυρίσκεται ἀπὸ τῆς ἰκμάδος τῆς ἐν τῷ δενδρέῳ ἐνεούσης, ἐν ᾧ ἔγκειται.

ἔπειτα χρόνου ἐγγινομένου, ἀφίησι ῥίζας ἐς τὴν γῆν, διὰ τοῦ ἐν ᾧ ἐνεστάθη· καὶ ἐπαυρίσκεται ἀπὸ τῆς γῆς ἕλκον τὴν ἰκμάδα· καὶ ἡ τροφὴ αὐτῷ ἐκ ταύτης ἐστίν· ὥστε μὴ θαυμάζειν ἑτερόκαρπα εἶναι τὰ ἔνθετα τῶν δενδρέων, ζῇ γὰρ ἀπὸ τῆς γῆς. Ταῦτά μοι εἴρηται περὶ τῶν δενδρέων καὶ τῶν καρπῶν, διὰ τόδε, ὅτι οὐχ οἷόν τε ἦν μοι τὸν λόγον ἡμιτελέα καταλιπεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἐκ τῆς διαθέσιος τῆς μητρὸς τὸ παιδίον καλῶς ἢ κακῶς ἔχειν· περὶ θέσιος τοῦ ἐν τῇ γαστρὶ παιδίου, καὶ δι' ὀμφαλοῦ ἀναπνοῆς, καὶ ὁμοιότητος τοῦ ἐπωασμοῦ, καὶ τοῦ δέκα μηνῶν τόκου, καὶ πλείονα τῶν δέκα, καὶ οὐ πλείονα χρόνον, καὶ διὰ τί πρὸ τοῦ δεκάτου, καὶ περὶ τῆς μετὰ τὴν τῶν καταμηνίων κάθαρσιν εὐκυΐας.

ΑΝαβήσομαι δ' αὖθις ὀπίσω οὗ εἵνεκά μοι λόγου τάδε ἀμφὶ τῶνδε εἴρηται. Φημὶ γὰρ τὰ ἐν τῇ γῇ φυόμενα, πάντα ζῆν ἀπὸ τῆς γῆς τῆς ἰκμάδος, καὶ ὅκως ἂν ἡ γῆ ἔχῃ ἰκμάδος ἐν ἑωυτῇ, οὕτω καὶ τὰ φυόμενα ἔχειν. οὕτω καὶ παιδίον ζῇ ἀπὸ τῆς μητρὸς ἐν τῇσι μήτρῃσι, καὶ ὅκως ἂν ἡ μήτηρ ὑγιείης ἔχῃ, οὕτω καὶ τὸ παιδίον ἔχει. ἢν δέ τις βούλεται ἐννοεῖν τὰ ῥηθέντα ἀμφὶ τούτων, ἐξ ἀρχῆς ἐς τέλος εὑρήσει τὴν φύσιν πᾶσαν παραπλησίην ἐοῦσαν, τῶν τε ἐκ γῆς φυομένων, καὶ τῶν ἐξ ἀνθρώπων. καὶ ταῦτά μοι ἐς τοῦτο εἴρηται. Τὸ δὲ παιδίον ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐὸν, τὼ χεῖρε ἔχει πρὸς τοῖσι γνάθοισι, καὶ τὴν κεφαλὴν πλησίον τοῖν ποδοῖν· καὶ οὐκ ἔστιν ἀτρεκέως κρῖναι, οὐδ' ἢν ἴδῃς ἐν τῇσι μήτρῃσι τὸ παιδίον, πότερον τὴν κεφαλὴν ἄνω ἔχει, ἢ κάτω. ἐκ δὲ τοῦ ὀμφαλοῦ, τεταμένοι εἰσὶν οἱ ὑμένες, ἀντέχοντες αὐτό. νῦν δὲ ἐρέω τὴν διάγνωσιν, ἣν ἔφην ἀποφανέειν ὀλίγῳ πρότερον· ὡς δυνατὸν ἀνθρωπίνῃ γνώμῃ ἐμφανέα ἐοῦσαν, πάντῃ τῷ θέλοντι εἰδέναι τούτου πέρι. ὅτι ἡ γονὴ, ἐν ὑμένι ἐστὶν, ἐπὶ κατὰ μέσον αὐτῆς ὁ ὀμφαλός ἐστι. κἀκείνη πρῶτον τὴν πνοὴν ἕλκει ἐς ἑωυτὴν, καὶ μεθίησιν ἔξω. καὶ ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ ὑμένες εἰσί· καὶ τὴν ἄλλην φύσιν τοῦ παιδίου ἣν εἴρηκα, ὧδε ἔχουσαν εὑρήσεις πᾶσαν, μέχρις ἐς τέλος, ὅκως μοι ἐν τοῖσι λόγοισιν ἀποπέφανται, εἰ βούλεταί τις τοῖσιν ἰσορέουσιν, ὁκόσοισι μέλλω λέγειν, χρῆσθαι. εἰ γάρ τις ἐθέλει ὠὰ εἴκοσιν, ἢ καὶ πλείονα, ὅκως ἐκλεπίσηται, ὑποθεῖναι ἀλεκτορίσιν, εἴτε δυοῖν εἰ καὶ πλείοσι· καὶ ἑκάστης ἡμέρης ἀπὸ τῆς δευτέρης ἀρξάμενος μέχρι τῆς ὑστάτης, ἣ ἐκλέψει τὸ ὠὸν, ἀφαιρέων, καὶ καταγνύων, σκοπέων, εὑρήσει ἔχοντα πάντα κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον, ὡς χρὴ ὄρνιθος φύσιν ξυμβάλλειν ἀνθρώπου φύσει. ὅτι γὰρ ὑμένες εἰσὶν ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ τεταμένοι, καὶ τ' ἄλλα ὁπόσα εἴρηται περὶ τοῦ παιδίου, οὕτως ἔχοντα ἐν τῷ ὠῷ τῷ ὀρνιθείῳ εὑρήσεις ἐξ ἀρχῆς ἐς τέλος. καίτοι ἤν τις μηδέπω εἶδε, θαυμάσει ἐν ὀρνιθείῳ ὠῷ ἐνεόντα ὀμφαλόν. ἔχει δὲ ὧδε τάδε. καὶ ταῦτα δέ μοι ὧδε εἴρηται. ὁκόταν δὲ τῇ γυναικὶ ὁ τόκος παραγένηται, ξυμβαίνει τότε τοῦ παιδίου κινεομένου, καὶ ἀσπαίροντος χερσί τε καὶ ποσὶ, ῥῆξαί τινα τῶν ὑμένων τῶν ἔνδον. ῥαγέντος δὲ ἤδη ἑνὸς, καὶ οἱ ἄλλοι ἀκιδνοτέρην δύναμιν ἔχουσι. καὶ ῥήγνυνται πρῶτον μὲν, οἱ κείνου ἐχόμενοι· ἔπειτα ὁ ὕστατος. ὁκόταν δὲ ῥαγέωσιν οἱ ὑμένες, τότε λύεται ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τὸ ἔμβρυον· καὶ χωρέει ἔξω κλονηθέν. οὐ γὰρ ἔτι ἔχει σθένος τῶν ὑμένων προδόντων. οὐδὲ αἱ μῆτραι δύνανται ἔτι τὸ παιδίον ἴσχειν, τῶν ὑμένων, ὡς ἔφην προδόντων, καὶ τούτων ἀπενεχθέντων.

A Deinde temporis acceſſu radices in terram demittit, per eam in quam inſitus eſt. & attracto è terra humore fruitur, indéque ipſi alimentum eſt. vt proinde minimè mirum ſit, inſitas arbores alios fructus ducere nam a terra viuunt. Hæc mihi de arboribus & fructibus iſtam ob cauſam dicta ſunt, quòd imperfecta oratio relinqui à me non debuerit.

CAPVT X.

B *Ex matris valetudine puerum benè vel malè habere, de fœtus in vtero ſitu, reſpiratione per vmbilicum, ſimilitudine cum ouo incubatu, partu decimo menſe, & vltra, & non vltra decimum, & cur ante decimum, ac de conceptu à menſtruali purgatione facili.*

AT verò ad eam iterum orationem reuertar, cuius gratia iſta a me dicta ſint. Quæ ex terra naſcuntur, ea omnia ex terræ humore viuere aſſero, & quemadmodum terræ humor habet, ita & ſe habere, quæ ex ipſa oriuntur. Sic & puer in vtero ex matre viuit, & vt valet mater, ita & puer habet. Quod ſi quis, quæ de iſtis dicta ſunt, C ab initio ad finem vſque conſiderare velit, is eorum quæ è terra naſcuntur, & hominum naturam vniuerſam ſimilem eſſe comperiet. Et hæc mihi hactenus dicta ſunt. At verò puer quum in vtero exiſtit, manibus ad genas adhæret, capútque pedibus proximum habet, neque certò dignoſcere datur, etiamſi puerum in vtero videas, vtrum caput ſurſum, an deorſum vergat. Verùm quæ eum ſuſtinent membranæ, ex vmbilico protenduntur. Nunc verò dignotionem explicabo, quam paulò anteà me demonſtraturum dixi, quæ, quantum humanum ingenium conſequi poteſt, aperta eſt in D iis omnibus, qui ea de re noſſe volent, quòd genitura membrana ſit, & in eius medio vmbilicus extet, per quem primum ſpiritum ad ſe attrahit, & foras emittit, quódque ex vmbilico membranæ protenduntur. Quin & reliquam pueri naturam, quam dixi, ſic totam ſe habere adusque finem comperiet quomodo à me in his ſermonibus declaratum eſt; ſi quis his argumentis, quæ à me proferentur, vti volet. Si quis enim oua viginti, aut etiam plura, gallinis duabus, aut pluribus, vt excludantur, ſupponat, & ſingulis diebus, à ſecundo exorſus, ad vltimum vſque, quo oui E putamen detrahetur ſubtrahat, frãgat, diligenter inſpiciat, is eo, quo dixi, modo, omnia ſe habere deprehendet, vt oportet auis naturam cum humana conferre. Ex vmbilico enim membranæ protendi, aliáque omnia quæ de puero dicta ſunt, eodem prorſus ſe habere modo in ouo gallinaceo comperies. Quanquam, qui hæc nondum obſeruauit, is in ouo gallinaceo vmbilicum ineſſe mirabitur. Atque hęc ſic ſe habent, eáque ſic à me relata ſunt. Quando verò mulieri partus inſtat, tum ſe mouente puero, & manibus ac pedibus ſe iactante membranam quãdam internam abrumpi contingit. Rupta autem iam vna, etiam cæteræ F imbecilliorem facultatem habent, primúmque rumpuntur, quæ illam contingunt, deinde poſtremo. Ruptis autẽ membranis, tũ fœtus vinculo exoluitur, & agitatus foràs prodit. Neque enim deſertis membranis quicquam amplius virium habet, neque vteri puerũ ampliùs continere poſſunt, deſertis vti dixi mẽbranis & ab ipſis ablatis.

Et membranæ quæ puerum circumplectuntur, non admodum magna vi vtero adhæreſcunt. Quum vero puer prodit, violat ac dilatat vterum in exitu vtpote tenerum exiſtentem. Prodit autem in caput, ſi ſecundum naturam prodierit. Grauiſſimæ enim ei ſunt ſuperiores partes, ex vmbilico libratæ. Quandiu autem in vteris manet, validior ac continens ſemper euadit, aduſque membranarum diſruptionem decimo menſe, quando matri partus inſtat. Si verò violentum affectum perpetiatur puer, etiam ante præfinitum tempus ruptis membranis foràs prodit. Quin etiam ſi alimento à matre prius deſtituatur, ſic quoque ante tempus matri partio ingruit, & ante decimum menſem puer egreditur. At verò ſi quæ vltra decem menſes vtero geſtare ſibi viſæ ſunt, (quod iam ſæpe audiui) eæ hoc, quem referam, modo falluntur. Quum vteri à ventre flatum ſuppeditante ſpiritu diſtenduntur & intumeſcunt (id enim contingit) tunc mulieres ſe concepiſſe exiſtimant. Et ſi menſes minimè prodeuntes in vteris collecti fuerint, longiorémque moram fecerint, ſubinde alij eò confluunt, interdum quidem flatibus, qui à ventre procedunt, permixti, interdum verò incaleſcentes. Tunc quoque ſanè non prodeuntibus menſibus, & in tumorem ſublatis vteris, mulieres vtero ſibi geſtare videntur. Deinde quandoque menſes ſua ſponte erumpunt, aut quum alij inſuper ad vteros ferantur, & priores deturbent, etiam flatus egreditur: ac multis iam ſtatim poſt menſtruam purgationem vteri dehiſcunt, & ad pudendum conuertuntur, atque eo tempore cum viris congreſſæ, eodem ipſo die, vel paulò poſt, concipiunt. Atque harum rationum ac rerum ignaræ, eo tempore ſe concepiſſe reputant, quo menſes ſuppreſſi erant & vteri intumuerant. Cur autem non longiore quàm decem menſium ſpatio, fœtum vtero geſtari contingat, referam. Poſt exactos decem menſes, vbi fœtus grandior eſt, alimentum & incrementum, quod à matre demittitur, non amplius puero ſufficere poteſt. Quod enim in ſanguine dulciſſimum eſt, ad ſeſe attrahit, ſimúlque aliquantula lactis portione fruitur. Quæ quum ipſi pauciora ſint, puérque iam plenior factus, plus alimenti quàm adſit, requirat, ipſe ſeſe iactans, membranas diſrumpens initium partus matri inducit. Idque frequentius experiuntur mulieres quæ primum pariunt. Neque enim pueris alimentũ ad decimum menſem ſatis eſſe poteſt. Quod ad hunc modum deficit. Mulieribus quibuſdam quidem menſtruæ purgationes abundantes, quibuſdam pauciores expurgantur. Quod ſi in natura & in genere ſemper contingat, ipſis vterinum eſt. At quibus pauciora menſtrua effluunt, hæ pueris quoque ſub poſtremũ tempus, vbi iam auctiores fuerint, cum parcius alimentum ſuppeditent, eos vt iactentur cogunt, & vt ante decimum menſem prodeant, compellunt. Paucus enim ſanguis de iuuenculis *matribus* fertur. Vt plurimũ vero, quæ pauca menſtrua demittunt, eas ſine lacte eſſe contingit. Sicciores enim ſunt, & denſiore corporis habitu. Quod vero deficiente alimento fœtus exeat, niſi vis quædam inferatur, hoc argumento comprobatur.

A προσλαμβάνονται γὰρ αἱ ὑμένες καὶ τῶν μητρέων, ὁκόταν ἀμφὶ τὸ παιδίον ἑλίσσωνται οὐ πολλῇ δυνάμει. ὁκόταν δὲ χωρέῃ τὸ παιδίον, βιῆται καὶ εὐρύνει τὰς μήτρας ἐν τῇ διεξόδῳ, ἅτε ἁπαλὰς ἐούσας. χωρέει δὲ ἐπὶ κεφαλὴν, εἰ κατὰ φύσιν ἴῃ. βαρύτατα γάρ ἐστιν αὐτοῦ τὰ ἄνω, ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ σταθμεόμενα. ἐν δὲ τῇσι μήτρῃσιν ἐνεὸν, ἐγκρατὲς μᾶλλον γίνεται εἰς ὑμένων τὴν καταῤῥηξιν, ἅμα δεκάτῳ μηνὶ, ὅτε ὁ τόκος τῇ μητρὶ παραγίνεται. ἢν δὲ βίαιον πάθημα πάθῃ τὸ παιδίον, καὶ πρόσθεν τοῦ ὡρισμένου χρόνου ῥαγέντων τῶν ὑμένων ἐξέρχεται. καὶ ἢν ἡ τροφὴ πρόσθεν λήξῃ ἀπὸ τῆς μητρὸς τοῦ παιδίου,

B καὶ οὕτω πρόσθεν ὁ τόκος τῇ μητρὶ παραγίνεται, θᾶσσον δὲ δέκα μηνῶν ἐξέρχεται. ἀλλ' ὅσαι δὴ ἔδοξαν πλείονα χρόνον δέκα μηνῶν ἔχειν, ἤδη γὰρ τοῦτο πολλάκις ἤκουσα, κεῖναι διελήφθησαν τρόπῳ τοιῷδε, ὃ μέλλω ἐρέειν. ὁκόταν αἱ μῆτραι πνεῦμα λάβωσιν ἐς σφᾶς αὐτὰς ἀπὸ τῆς κοιλίης φύσαν παρεχούσης, καὶ ἐξαρθῶσι, γίνεται γὰρ τοῦτο, δοκέουσι δὴ αἱ γυναῖκες πρὸς σφᾶς ἔχειν τότε. καὶ ἢν καταμήνια μὴ χωρέοντα ξυστραφῇ ἐν τῇσι μήτρῃσι, καὶ ἔῃ χρονιώτερα, ἀεὶ διαῤῥεῖ ἐς τὰς μήτρας· ἔστι μὲν ὅτε ξὺν τῷ ἀπὸ τῆς κοιλίης πνεύματι· ἔστι δ' ὅτε καὶ θερμαινόμενα. καὶ δὴ καὶ τότε ἐν γαστρὶ δοκέουσιν ἔχειν αἱ γυναῖκες,

C ἅτε τῶν καταμηνίων μὴ χωρεόντων, καὶ τῶν μητρέων ἠρμένων. εἶτα ἔστιν ὅτε τὰ καταμήνια ἐῤῥάγη αὐτόματα, ἢ ἑτέρων ἐπικατελθόντων ἀπὸ τοῦ σώματος ἐς τὰς μήτρας, καὶ κατενεχθέντων τὰ πρότερα, καὶ φῦσα ἐξῆλθε, καὶ πολλοῖσιν ἤδη εὐθὺς μετὰ τὴν τῶν καταμηνίων κάθαρσιν αἱ μῆτραι ἔχανον, καὶ κατὰ τὸ αἰδοῖον ἐστράφησαν, καὶ τηνικαῦτα μιχθεῖσαι ἀνδράσιν, ἔλαβον πρὸς σφᾶς τὸν γόνον, αὐθήμερον, ἢ ἅμα ὀλίγῃσιν ἡμέρῃσιν. λογίζονται δὲ αἱ ἄπειροι τούτων τῶν λόγων, καὶ τῶν πρηγμάτων, κἀκεῖνον τὸν χρόνον ἐν γαστρὶ ἔχειν, ὅτε τὰ καταμήνια οὐκ ἐχώρεεν αὐτῇσι, καὶ αἱ μῆτραι ἠρμέναι ἐτύγχανον.

D ὅτι δὲ οὐκ ἔστι χρονιώτερον δέκα μηνῶν ἐν γαστρὶ ἔχειν, ἐγὼ φράσω. ἡ τροφὴ καὶ ἡ αὔξησις ἡ ἀπὸ τῆς μητρὸς κατιοῦσα, οὐκ ἔτι ἀρκέουσα τῷ παιδίῳ ἐστὶν, ἐπήν οἱ δέκα μῆνες παρέλθωσι, καὶ τὸ ἔμβρυον αὐξηθῇ. ἕλκει γὰρ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐς ἑωυτὸ τὸ γλυκύτατον, ἅμα δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γάλακτος ἐπαυρίσκεται ὀλίγον. ὁκόταν δ' αὐτῷ σπανιώτερα ταῦτα γένηται, καὶ ἁδρὸν ἔῃ τὸ παιδίον, ποθέον πλείονα τῆς ὑπαρχούσης τροφῆς, ἀσκαρίζει καὶ τοὺς ὑμένας ῥήγνυσι, τὴν ἀρχὴν ἀποκυήσιος παρέχει τῇ μητρί. καὶ μᾶλλον τοῦτο πάσχουσιν αἱ τῶν γυναικῶν πρωτοτόκοι. ἐπιλείπει γὰρ τοῖσι παιδίοισιν ἡ τροφὴ

E ἐς τὸ ἀρκέσαι, ἄχρις αὖ τῶν δέκα μηνῶν. ἐπιλείπει δὲ διὰ τρόπον τοιόνδε. εἰσὶ τῶν γυναικῶν τινες, αἳ μὲν, ἀρκέοντα τὰ καταμήνια καθαίρονται, αἱ δὲ ἐλάσσονα. τοῦτο δὲ ἢν ἀεὶ γίνεται ἐν φύσει καὶ ἐν γένει, μητρῷον σφίν ἐστιν, αἱ δὲ τὰ καταμήνια ὀλίγα μεθιέουσαι, αὗται καὶ τοῖς παιδίοισι, τοῦ χρόνου τὸ ὕστατον, ὅταν ἤδη ἁδρὸν ἔῃ, τὴν τροφὴν σπανιωτέρην παρέχουσαι, ποιέουσιν ἀσκαρίζειν, καὶ πρόσθεν τῶν δέκα μηνῶν ἐξελθεῖν ἐπείγεσθαι. ὀλίγον γὰρ ἀπὸ τῶν νέων μητρῶν χωρέει τὸ αἷμα. ὡς δὲ καὶ ἐπὶ τὸ πλεῖστον ξυμβαίνει, καὶ ἀγαλάκτους εἶναι ταύτας τὰς γυναῖκας, τὰς ὀλίγα τὰ καταμήνια μεθιείσας.

F ξηρότεραι γὰρ καὶ πυκνοσαρκότεραί εἰσι. τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ ὅτι ἐπιλειπούσης τῆς τροφῆς, ἐξέρχεται τὸ ἔμβρυον, ἢν μή τι αὐτῷ βίαιον πάθημα προσπέσῃ, καὶ ἰσχυρὸν τόδε ἐστί.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ γενέσεως τῶν ὀρνέων ἐκ τοῦ ὠοῦ τοῦ χλωροῦ, καὶ ὠὸν τὸ πνεῦμα διϊέναι, τοὺς νεοσσοὺς ἐν εἴκοσιν ἡμέραις ἐκλεπίζεσθαι· περὶ τοῦ τῶν ὀρνέων τόκου πρὸς τὸν ἀνθρώπων τόκον ἀναλογίας· περὶ εὐτοκίας τε καὶ δυστοκίας, καὶ μετὰ πόνων τόκου, καὶ τὸν ὀμφαλὸν ὕστατον χωρέειν.

ΤΟ ὄρνεον γὰρ ἐκ τοῦ ὠοῦ τοῦ χλωροῦ, ἔστι τοιῷδε· ἐπικαθεζομένης τῆς μητρὸς θερμαίνεται τὸ ὠόν. καὶ τὸ ἐν τῷ ὠῷ ἐνεὸν, ἀπὸ τῆς μητρὸς κινέεται. θερμαινόμενον δὲ πνεῦμα ἴσχει τὸ ἐν τῷ ὠῷ ἐνεὸν, καὶ ἀντισπᾷ ἕτερον ψυχρὸν ἀπὸ τοῦ ἠέρος, διὰ τοῦ ὠοῦ. τὸ γὰρ ὠὸν ἀραιόν ἐστιν οὕτως, ὡς πολλὴν ἑλκομένην ἀρκέουσαν διϊέναι τῷ ἔνδον ἐόντι. καὶ αὔξεται τὸ ὄρνεον ἐν τῷ ὠῷ. καὶ διαρθροῦται ἔστι τῷ αὐτῷ τε καὶ παραπλησίῳ, ὥσπερ καὶ τὸ παιδίον, ὡς μοι ἤδη καὶ πρότερον εἴρηται. γίνεται δὲ ἐκ τοῦ χλωροῦ τοῦ ὠοῦ τὸ ὄρνεον. τροφὴν δὲ καὶ αὔξησιν ἔχει, τὸ λευκὸν τὸ ἐν τῷ ὠῷ. τοῦτο ἤδη πᾶσιν ἐμφανὲς ἐγένετο, ὁκόσοι προσέσχον τὸν νόον. ὁκόταν δὲ ἐπιλείπῃ ἡ τροφὴ τῷ νεοσσῷ ἐκ τοῦ ὠοῦ, οὐκ ἔχον ἀρκέουσαν ἀφ᾽ ἧς ζήσεται, κινέεται ἰσχυρῶς ἐν τῷ ὠῷ, ζητέον τροφὴν πλείονα. καὶ οἱ ὑμένες περιρρήγνυνται. καὶ ὁκόταν ἡ ὄρνις αἴσθηται τὸν νεοσσὸν κινηθέντα ἰσχυρῶς, κολάψασα ἐξέλεψεν. καὶ ταῦτα ξυμβαίνει γίνεσθαι, ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσι. καὶ ἐμφανές ἐστιν, ὅτι ὧδε ἔχει. ὁκόταν γὰρ κολαφθῇ τὸ ὄρνεον, ἐπὶ τοῖσι λεπυρίοισι τοῦ ὠοῦ, ὑγρὸν ἔνεστιν οὐδὲν, ὅ, τι καὶ ἄξιον λόγου. ἐξαναλοῦται γὰρ ἐς τὸν νεοσσόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ παιδίον, ὁκόταν αὐξηθῇ, οὐκ ἔτι δύναται ἡ μήτηρ τροφὴν παρέχειν ἀρκέουσαν. ζητέον οὖν πλείω τροφὴν τῆς παρεούσης τὸ ἔμβρυον, ἀσκαρίζον ῥήγνυσι τοὺς ὑμένας. καὶ λυθὲν τοῦ δεσμοῦ χωρέει ὅμου ἔξω. καὶ ταῦτα γίνεται ἐν δέκα μησὶ τὸ μακρότατον. καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον; καὶ τοῖσι κτήνεσι καὶ τοῖσι θηρίοισιν, ὁ τόκος παραγίνεται ἐν χρόνῳ ᾧ ἕκαστον τίκτει οὐ μακρότερον. ἑκάστῳ γὰρ τῶν ζώων ἀνάγκη ἐστὶ χρόνον εἶναι), ἐν ᾧ ἡ τροφὴ ἀσθενεστέρη ἔσται τῷ ἐμβρύῳ καὶ ἐπιλείψει, καὶ ὁ τόκος παρέσται. καὶ τὰ μὲν ἐλάσσω τροφὴν ἐν τοῖσιν ἐμβρύοισιν ἔχοντα θᾶσσον τίκτει. τὰ δὲ πλείω, ὕστερον. καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται. τὸ δὲ παιδίον ὅταν περιρραγῶσιν οἱ ὑμένες, ἢν μὲν δὴ ἐπικρατέσῃ ἡ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ῥοπὴ, ῥηιδίως τίκτει ἡ γυνή. ἢν δὲ πλάγιον, ἢ ἐπὶ πόδας χωρήσῃ, γίνεται γὰρ οὕτω πολλάκις, ἢν οὕτως ἡ ῥοπὴ τύχῃ, γινομένη ἢ ὑπὸ εὐρυχωρίης τῶν μητρέων, ἢ καὶ ἢν ἡ μήτηρ ἐν τῇ ὠδῖνι μὴ ἡσυχάσῃ τὸ πρῶτον. κἢν οὕτω χωρέῃ, χαλεπῶς τέξεται ἡ γυνή. πολλαὶ δὲ ἤδη ἢ αὗται ὤλοντο, ἢ τὰ παιδία, ἢ ἅμα αἱ μητέρες, καὶ τὰ ἐν αὐτῇσιν. ἐκ δὲ τῶν τικτουσῶν μάλιστα πονέουσιν αἱ πρωτοτόκοι, διὰ τὴν ἀπειρίην τῶν πόνων. καὶ πονέουσι μὲν πᾶν τὸ σῶμα· μάλιστα δὲ τὴν ὀσφὺν τε καὶ τὰ ἰσχία. διΐσταται γὰρ σφέων τὰ ἰσχία. αἱ δὲ μᾶλλον ἔμπειροι τόκων, ἧσσον πονέουσι τῶν πρωτοτόκων. αἱ δὲ πολυτόκοι, πάνυ ἧσσον πονέουσι. ἢν δὲ ἐπὶ κεφαλὴν ἴῃ τὸ ἔμβρυον, ἡ κεφαλὴ πρῶτον ἔξω χωρέει. ἔπειτα τ᾽ ἄλλα μέλεα ἑπόμενα. ὕστατος δὲ ὁ ὀμφαλός. ἐκ δὲ τοῦ ὀμφαλοῦ, τὸ χορίον τεταμένον ἐστί. μετὰ δὲ ταῦτα, ὕδρωψ ἔρχεται αἱματώδης, ἀπό τε τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ ἄλλου σώματος, ἀποκριθεὶς ὑπὸ βίης τε, καὶ πόνου, καὶ θέρμης. καὶ ὁδὸν ἀφηγήσατο τῇ τῶν λοχίων καθάρσει.

CAPVT XI.

De auium generatione ex luteo oui; ouum ſpiritum tranſmittere; pullos viginti diebus excludi; de partus auium cum homine analogia; de partu faciei difficili & laborioſo; & vmbilicum poſtremum edi.

AVis ex oui luteo naſcitur hoc modo. Incubante matre, ouum incaleſcit, & quod in
B ouo ineſt, à matre mouetur; caleſcens autem quod ouo ineſt, id ſpiritum concipit, & alium frigidum ab aëre per ouum attrahit. Ouum enim adeo rarum eſt, vt attractum ſpiritum ſatis copioſum ei, quod intus eſt, tranſmittat. Et increſcit auis in ouo, & eodem prorſus conſimiliſque modo articulatur, velut puer, vti iam antea à me dictum eſt. Procreatur autem auis ex oui luteo, alimenmentum verò & incrementum ex eo habet, quod in ouo eſt candidum. Quod omnibus qui animum aduerterint, conſpicuum eſſe poteſt. Quum autem alimentum ex ouo pullo deficit, neque ſatis ei ſuppetit vnde viuat, copioſius alimentum po-
C ſtulans, vehementer mouetur in ouo, & membranæ circumcirca diſrumpuntur. Et vbi auis pullum vehementer mooeri ſenſerit, putamen tundendo excauans, ipſum excludit. Atque hæc intra viginti dies contingere ſolent, idque ita ſe habere manifeſtum eſt. Nam vbi volucris excluſa eſt, nihil penitus humoris, quod alicuius ſit momenti, in ea ineſt, quod totus in pullum abſumptus ſit Sic etiam quum puer iocreuerit, mater ei ſufficiens alimentum amplius ſuppeditare non poteſt. Plus itaque alimenti quàm quod adſit fœtus quęrens, ſeſe iactando membranas diſrumpit,
D ſimulque vinculis ſolutus foras prodit. Atque iſta, vt longiſſimè, decimo menſe contingunt. Eáque eſt ratio, cur brutis & feris eo ipſo tempore, quo quæque parere conſueuit, nec tardiùs, partus ingruat. Vnicuique enim animanti tempus eſſe neceſſe eſt, in quo fœtui parcius alimentum ſuppetat ac deficiat, túmque partus inſtet. Et quæ quidem minus alimenti fœtui ſuppeditant, celeriùs pariunt, quę vero vberius, tardiùs. Atque de his quidē hactenus. Puer autem, vbi circumcirca diſruptæ ſunt membranæ, ſiquidem ſuo momento in caput magis inclinet, facilè mulier parit. Quod ſi
E in latus, aut in pedes prodeat, (id enim ſæpius cōtingit, ſi illuc momentum vergat, vel propter vteri amplitudinem, vel ſi mater in ipſo partus dolore primùm non quieuerit) ſi ſic inquam prodeat, difficilem partum mulier ſentiet. Iam vero ex his plurimæ, vel ipſi fœtus, vel vna etiam cum ſuis fœtibus matres periere. Ex puerperis autem præcipuè laborant, quæ primos partus experiuntur, eò quod doloribus non aſſueuerint, & totum quidē corpus dolor occupat; præcipuè verò lumbos & coxendices, nam coxendices ipſis diducūtur. Quæ vero magis partus expertæ ſunt, minores dolores ſentiunt, quam quæ primum pariunt.
F At quæ multoties peperere, omnium minimè dolent. Quod ſi fœtus in caput feratur, primum caput foras prodit, deinde alia membra conſequuntur, poſtremus eſt vmbilicus, ex vmbilico autem ſecundæ dependent. Poſt hæc humor exit cruentus, à capite & reliquo copore vī doloris & caloris ſecretus, qui viam partus purgamentis facit.

Poſt

A Poſt exitum autem ſanici, purgatio procedit, quo ante dictum eſt tempore. Et tum mammæ, tum aliæ partes humidiores, mulieribus effunduntur, minimum quidem in ea quæ primum parit, ac in aliis deinceps, quo plures partus expertæ ſunt, eo magis offenduntur, venis a puerperij purgamentis euacuatione exinanitis. Atque iſta à me hac de re dicta ſunt.

CAPVT XII.

B *Quomodo gemelli tum mares, tum fœminæ, ac fœtus multiplices generentur.*

GEmelli autem ex vno coitu procreantur ad hunc modum. Vteri ſinus plures & incuruos habent, hos quidem longiùs diſtantes, illos vero pudendo viciniores. Et ex animalibus, quæ plura gignunt, plures ſinus habent, quàm quæ pauca, vt oues, feræ & volucres. Quum genitura ad duos ſinus diuiſa peruenerit: eamque vteri receperint, neque ſinus alter ad alterum tranſmiſerit, ea vtroque ſinu ſeparata, membrana veſtitur, vitámque eo modo accipit, quo & vnus fœtus, de quo hæc diximus. C Quod verò ex vno congreſſu gemini procreentur, hoc argumento conſtat. Canis, ſus, & alia animalia, vno coitu duos & plures fœtus pariunt, quorum quiſque in vtero ſuo ſinu & membrana conditur. Atque hæc ipſi contingere cernimus, eóſque omnes eodem vt plurimùm die parere. Sic autem in muliere, ex vno veneris complexu nati gemelli, vterque ſuo ſinu & inuolucro conditur, & eadem die in lucem prodit, alterúmque prius cum ſuo inuolucro foras egreditur. Quod autem ex gemellis vnus mas ſit, alter fœmina, id ideo contingere aſſeuero. D In muliere & in viro, & in quouis animalium genere, in vnoquoque tum imbecillior, tum valentior genitura ineſt; neque ſemel ac ſimul genitura procedit, ſed & bis & ter feruens effunditur, neque fieri poteſt, vt quæ priùs, & quæ poſteriùs exit, eiuſdem ſint roboris. Quemcunque ergo ſinum craſſior validiórque genitura ſubierit, in eo mas procreatur, quemcunque verò humidior ac imbecillior, in eo fœmina generatur. At ſi in vtrumque valida ſubeat, ambo mares naſcuntur, ſin debilis in vtrumque, ambo fœmellæ. Atque omnis iſta oratio, ad hunc expoſita modum, ad finem E perducta eſt.

A μετὰ δὲ τὴν ἔξοδον τοῦ ἰχῶρος, ἡ κάθαρσις γίνεται, χρόνον τὸν πρόσθεν εἰρημένον, καὶ οἵ τε μαζοὶ καὶ τἄλλα μέλεα ὁκόσα ὑγρότερά ἐστι, καταῤῥήγνυνται τῇσι γυναιξὶν, ἥκιστα μὲν ἐν τῷ πρώτῳ τόκῳ. ἔπειτα δὲ, ὡς ἂν πλειόνων πειρέωνται τόκων, ἔτι μᾶλλον καταῤῥήγνυνται, διακενουμένων τῶν φλεβῶν ὑπὸ τῆς καθάρσιος τῶν λοχίων. ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἴρηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒʹ.

B Ὅπως τὰ δίδυμα τὰ ἄρσενά τε καὶ τὰ θήλεα, καὶ αἱ πολυτεκνίαι γίνονται.

ΔΙδυμα δὲ γίνονται ἀφ' ἑνὸς λαγνεύματος, οὕτως. ἔχουσιν αἱ μῆτραι κόλπους συχνοὺς καὶ καμπύλους· τοὺς μὲν τηλοτέρω, τοὺς δὲ πλησιαιτέρω τοῦ αἰδοίου. καὶ τὰ πολύγονα τῶν ζώων, πλείους ἔχει κόλπους, τῶν ὀλίγα κυόντων. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ πρόβατα, θηρία τε καὶ ὄρνεα. ὅταν δὲ ἡ γονὴ τύχῃ σχεθεῖσα, εἰς δύο κόλπους ἀφικομένη, καὶ αἱ μῆτραι δέξωνται τὴν γονὴν, εἰ κόλποι τε μὴ ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον χαλάσῃ, ἡ χωρισθεῖσα ἐν ἑκατέρῳ κόλπῳ, C ὑμενοῦται καὶ ζωοῦται τῷ αὐτῷ τρόπῳ, ὥσπερ καὶ τὸ ἓν οὗ εἵνεκεν εἴπομεν. ὅτι δὲ ἀφ' ἑνὸς λαγνεύματος, δίδυμα γίνεται, ἱστόριον τόδε. ἔστι κύων, καὶ ὗς καὶ ἄλλα ζῶα, ὅσα ἀφ' ἑνὸς λαγνεύματος τίκτει καὶ δύο καὶ πλείονα, καὶ ἕκαστον τῶν ζώων, ἐν τῇσι μήτρῃσιν, ἐν κόλπῳ καὶ ὑμένι ἐστί. καὶ ταῦτα αὐτοὶ ὁρέομεν γινόμενα. καὶ ταῦτα τίκτει τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ πάντα ὡς ἐπιτοπλεῖστον. ὧδε δὲ καὶ τῇ γυναικὶ ἀπὸ μιῆς μίξιος γινόμενα τὰ παιδία, ἑκάτερον ἐν κόλπῳ καὶ χορίῳ ἐστί. καὶ τίκτει τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ ἀμφότερα, καὶ πρότερον θάτερον χωρέει ἔξω, καὶ τὸ χορίον αὐτοῦ. ὅτι δὲ D θῆλυ καὶ ἄρσεν δίδυμα γίνεται, φημί· ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἐν τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἐν παντὶ ζώῳ ἑκάστῳ, γονῆς ἔνι καὶ ἀσθενεστέρης καὶ ἰσχυροτέρης. καὶ οὐκ ἐς ἅπαξ χωρέει ἡ γονὴ, ἀλλὰ καὶ ἐς δὶς καὶ τρὶς ἀποθρώσκει. καὶ οὐκ οἷόν τε ἀεὶ ὁμοίως εἶναι πάνυ ἰσχυρὸν, τό, τε πρόσθεν ἐξιὸν, καὶ τὸ ὕστερον. ἐς ὁκότερον δ' ἂν οὖν τῶν κόλπων τύχῃ ἡ γονὴ παχυτέρη καὶ ἰσχυροτέρη ἐσελθοῦσα, κεῖθι ἄρσεν γίνεται. ἐς ὁκότερον δ' αὖ ὑγροτέρη καὶ ἀσθενεστέρη, κεῖθι θῆλυ γίνεται. ἢν δ' ἐς ἄμφω ἰσχυρὴ εἰσέλθῃ, ἄμφω ἄρσενα γίνεται. ἢν δὲ ἀσθενὴς ἐς ἄμφω, ἄμφω θήλεα γίνεται. οὗτος ὁ λόγος ὧδε εἰρη- E μένος ἅπας, τέλος ἔχει.

GALENI LIBER AN OMNES PARTES ANIMALIS, QVOD PROCREATVR, FIANT SIMVL.

ARGVMENTVM LIBRI.

Non omnes animalis quod procreatur, partes ſimul fiunt, quoniam nec eo tempore vtilitas hoc requirit.

VTRVM omnes ſimul eius, quod fœtatur, fiant partes, vel vna aliqua priùs aliis, habet non à philoſophia conſiderationem. Quæ quidem igitur ſit pars, quæ prius conſiſtit, ipſe nouit euidenter, qui formauit eam creator. Quoniam autem non omnes conſiſtunt ſimul, diſces vtique ex his. Portio quædam eſt, & ſimilitudo naturalibus ad artificialia. Sicut igitur in iis quæ ſecundum artem efficiuntur, non omnes ſimul perficiuntur particulæ eius, quod conſtituitur; ſed in domo quidem fundamentum, in naui verò carina initiantur, velut elementa ipſorum quæ fiunt: ita oportet intelligere, & de partibus animalis, quia non in vno tempore proueniunt vniuerſæ ad generationem. At etiam, ſiquidem omnis generatio via ex imperfecto ad actum perfectum, incipere oportet id, quod ducitur ex imperfecto ad perfectum, ab aliqua particula, quæ prius aliis fit; quoniam, etiam ſi aliquis voluerit id aſſerere nuper prægnatione incipiente, inueniet tunc alias quidem particulas iam formatas, alias verò nondum figuratas. Et quid oportet dicere de his, cum videamus poſt partum naſci dentes, & cornua; etenim, & hæ particulæ ſubſtantiam totius, & vſum ſimul, & actionem præbentia, apparent tardè generari. At verò, ſi intentio generationis vniuſcuiuſque particulæ erat vſus eius, tunc vnaquæque conformabitur, quando vſus requirit. Non igitur oportet, vt, qui fœtatur

A ſimul, quando formatur, conſtituatur cum omnibus eius particulis. Sed dicunt quidam, qui aiunt ſimul omnes generari; ſi nequaquam eius quod procreatur, ſimul, quando formatur, conſtituuntur omnes eius particulæ, vana erit conformatio partis, quum nullam actionem habeat; ac etiam indigent vniuerſæ corporis particulæ vna alia, ſicut & partes politicæ ordinationis gubernatore, & duce in militibus, & artificibus, & vniuerſis ſubſeruientibus, ſe inuicem coadiuuantibus, & ſimul commorantibus: ſimiliter ſe habent corporis partes: recipit enim venter cibum, ſicut pulmo aërem; ſed ille quidem ela-

B borans cibum mittit hepati, hoc autem poſtquam mutauit cibum in ſanguinem, tribuit eum cordi; id autem rurſus accipiens à pulmone ſpiritum, diſtribuit ſecundum dignitatem vnicuique corporis particulæ cibum, & ſpiritum in iuſta menſura. Quomodo igitur non concurrunt ſimul illæ, quæ indigent auxilio quod ab inuicem? Quia videlicet non audiunt, quæ dicuntur à nobis ad eos. In his enim quæ completa ſunt, vera ſunt, quæ dicuntur, mentiuntur autem in iis, quæ nunc fœtantur: in illis enim iam vniuerſæ agunt particulæ, & propterea apparent alteratæ auxilio ab inuicem, par-

C ticulæ verò eius, quod fœtatur, formantur quidẽ, non tamen agunt. Non igitur comparetis eas politicæ ordinationi, quando ſunt otioſæ, & non agentes; perfectorum enim particulæ bene aſſimilatæ ſunt politicæ, eorũ verò quæ in vtero continentur, incompletæ ſunt actibus, & ideo non rationabiliter aſſimilãtur politicæ.

GALENO

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE NATVRA ET ORDINE CVIVSLIBET CORPORIS.

CAPVT PRIMVM.

De quatuor humorum natura.

LICET te ſciam, chariſſime nepos, Græcis litteris eruditum ad hanc diſciplinam poſſe pertingere, tamen ne quid tibi poſcenti ad memoriam denegetur, ex libris medicis Hippocratis, intima Latina feci; quæ, quia dignus es, fideliter trado, daturus tibi aui tui patris mei librum, ex quo mundi rationem cognoſcas, vt noſſe poſſis quanta fuerit generis noſtri ſapientia. Nunc verò tibi corporis vniuſcuiuſque naturam, & ordinem aggrediar explicare. Corpus igitur hominis ex quatuor humoribus conſtat; nam habet in ſe ſanguinem, bilem flauam, bilem nigram, & pituitam. Qui quatuor humores habitant, vel dominantur in locis ſuis. Sanguis dominatur in dextro latere in hepate, quod iecur vocamus; ſic & bilis flaua ibidem dominatur; in ſiniſtro verò latere, id eſt, in ſplene bilis nigra dominatur; phlegmatis autem pars alia in capite, & alia pars in veſica; alia pars ſanguinis dominatur in corde. Virtus autem ipſorum talis eſt. Sanguis eſt calidus, humidus, & dulcis; bilis flaua eſt calida, ſicca, amara, & ignea, bilis nigra eſt frigida, ſicca, & acida; phlegma verò eſt frigidum, humidum, ſalſum. Hæc omnia creſcunt ſuis temporibus. Sanguis enim creſcit tempore verno ab octauo Idus Februarij vſque in octauum Idus Maij, & ſunt dies nonaginta duo. Bilis verò flaua æſtate ab octauo Idus Maij vſque in octauum Idus Auguſti, & ſunt dies nonaginta nouem. Bilis autem nigra autumno ab octauo Idus Auguſti vſque in octauum Idus Nouembris, & ſunt dies nonaginta vnus. Phlegma verò hyeme ab octauo Idus Nouembris, vſque in octauum Idus Februarij, & ſunt dies nonaginta tres. Hi quatuor humores hoc idem patiuntur die, ac nocte. Sanguis enim dominatur horis ſeptem ab hora noctis nona vſque in horam diei tertiam. Exinde dominatur bilis flaua vſque in nonam diei horam. Deinde bilis nigra dominatur ex hora diei nona vſque in horam noctis tertiam. Phlegma autem dominatur ex hora noctis tertia vſque in horam noctis nonam. Hæc omnia habent emiſſaria ſua per ſingulas partes corporis, ſanguis per nares, bilis flaua per aures, bilis nigra per oculos, phlegma per os. Diuiduntur etiam hi quatuor humores per quatuor ætates, id eſt phlegma in pueris ab ineunte ætate vſque ad xiij. annos cum ſanguine; exinde bilis flaua dominatur vſque in annos xxv. & exinde dominatur vſque in annos xlij. maxima pars ſanguinis cum bile nigra; dominatur exinde vſque in ſummam ætatem phlegma, ſicut in pueris dominatur. Præterea hi quatuor humores faciunt in hominibus tales mores. A Sanguis facit homines iucundos, hilares, affabiles, ſimplices, modeſtos, blandos; euchymos, ſiue bene habitos. Bilis flaua facit homines iracundos, ingenioſos, acutos, leues, macilentos, plurimùm comedentes, & citò digerentes. Bilis nigra facit homines ſubdolos cum iracundia, auaros, timidos, triſtes, ſeditioſos, inuidioſos, habentes ſæpius cicatrices nigras in pedibus, vel in aliis membris. Phlegma facit homines compoſitos, deſides, inter ſe cogitantes, citò ferentes canos in capite pilos, minùs audaces. Omnia ergo, quæ calidas habent virtutes in ſuperioribus locis corporis dominantur. Pulſus autem ſuos hi quatuor humores habent, vel faciunt. Sanguis enim pulſus facit plenos, humidos, æquales. Bilis flaua facit pulſum tenuem, citatúmque. Bilis nigra facit pulſum plus tenuem, ſed labentem, B veluti percuſſum, & aſperitatem. Phlegma facit pulſum minus plenum, humectatum, æqualem pondere. Hi humores per ſe eſſe non poſſunt, & in omnibus ætatibus dominantur; ſed quoties ex his humoribus aliquis excreuerit, tunc facit morbum longum, & cauſæ veteres pro ſua vetuſtate. Et temperantiam, & æquitatem, & æqualitatem pro corpore ætatum omnium, hi humores ſingulis ætatibus faciunt, quoties quiſque eorum augmentum acceperit. Et tunc longum morbum facit, ſi imperitum medicum habuerit, aut certè negligentem, aut qui cauſam non intellexit, aut ex quo humore morbus ortus fuit. Equidem tunc diligens, & doctus ægrotanti poteſt ſuccurrere; ſi verò negligens fuerit, aut non intelligens, tandiu protrahit morbum, quandiu tranſeat humoris ipſius tempus, & alius C exterius humor augmentum accipiat, ita vt iſte humor excludatur, ex quo morbus fuerat productus. Nam ſi cauſam habeat ſanguinem, qui ſanguis eſt dulcis, & calidus, & humidus, occurrendum eſt ſic; adhibetur ei contrarium, quod ſit frigidum, amarum, & ſiccum. Si fuerit bilis flaua, quæ eſt calida, ſicca, & ignea, & acris, debet adhiberi quod ſit frigidum, & humidum. Si autem bilis nigra fuerit cauſa, debet adhiberi, quum ſit frigida, & acetoſa, illud quod eſt calidum, & humidum, & dulce. Si ex phlegmate nata fuerit ægritudo, quum ipſum ſit frigidum, ſalſum, & humidum, debet adhiberi quod ſit dulce calidum, & ſiccum. Hæc quando adhibita fuerint, tunc & peritus medicus inuenitur, & æger citò ad ſanitatem reuertitur. Hæc tibi pro noſtri memoria, religioſe nepos dedi, maiora te putans adepturum.

CAPVT II.

De diſpoſitione formationis fœtus in vtero.

EXpoſitionem membrorum, quo ordine, vel quibus iuncturis, vel qua figura homo in vtero materno formetur, hîc docemus, exordium á capite ſumentes. Maioribus enim noſtris, Apollini, Hippocrati, Apollonio, & cæteris Santonicis placuit mortuorum viſcera ſcrutari, vt ſcirent vnde, vel quomodo morerentur: hoc autem nobis facere ipſa humanitas prohibet, eò quòd ipſis ſcrutantibus omnia manifeſta, atque aperta ſunt. Et quid dixerunt? Caput noſtrum commiſſuras habet quinque angulofas ſe inuicem continentes, ſicut ſummus anatomicus philoſophus hîc memorans dicit; maſculus in galea commiſſuras habet quinque; fœmina verò in circuitu commiſſuras habet; cui galea ſuperpoſita eſt, quam Græci cranium appellant, quæ cohæret membranis, & ſoperpoſita eſt cunčti, quæ habet cauſam decoris, ſcilicet, vt ab æſtu, & frigore oculos cuſtodiat. Vbi verò galea eſt, ſubiacent tempora, quæ continetur ſpiritualibus venis cerebri; quibus ſuperpoſita ſunt ſupercilia, vt ſi copioſus ſudor fronti aduenerit, oppoſita ſtatione pilorum contineatur, donec excuſſus ab oculo ſudor auferatur. Oculi quoque iſto ſchemate continentur. Ex naſo cerebri foramina orta ſunt duo, per quæ tenuiſſimæ venæ dextrâ, læuáque alterius inuicem ſibi continentur. Oculi tunicæ ſunt quatuor, vel quinque; prima tunica appellatur ceratoides, ſecunda choroides, tertia arachnoides, quarta amphibleſtroides, quinta hyaloides. Suppoſita ſunt oſſa oculis, quæ malas vocamus. Dentes etiam habent viri xxxij. mulieres autem xxx. auctor Apollonius memorat, dicens, Dentes vſque ad caninos ſingulas habent radices; alij verò interiores, qui molares dicuntur, habent ternas, & quaternas radices. Palato lingua ſubiacet, quæ cooperit canalem ſpiritualem, quem Græci pneumaticum dicunt: quem canalem modò aperit, modò claudit; aperit enim ſpiritualem canalem quando loquimur, claudit autem quando manducamus. Quod probare poſſumus, quando forti cibo, vel potu vtimur, & currit ex ſupradicto cibo in ſpiritualem canalem aliquid, ſtatim tuſſis conſequitur, donec impellente ſpiritu illud tepat, & in propria iterum reuocet. Huic linguæ dextra læuáque parte glandulæ ſuprapoſitæ; quod autem ſuperpendet, vuula appellatur; poſtquam cauernæ ſunt duæ, per quas fit infuſio, vel raptus, quod Græci anarrophæma vocant, naréſque cum ſupradictis cauernis inſerunt, & per eaſdem vſque ad cerebrum teodunt. Aures verò viæ ſunt auditoriæ ſicut rerum natura compoſuit ad cerebrum, & à cerebro deſcendentes faciunt exhalationem. Coniungitur autem gula pulmoni. Pulmo verò in modum fabri ferrari foliis eſt conſtitutus, alter alteri ſpiritum tradens, & implet pectoris concaua. Stomachus autem ventri continuus eſt, qui intra lobos pulmonis medium poſſidet. Cor verò venas habet quatuor; duas quæ ſpiritum continent, & duas quæ ſanguinem trahunt. Quæ ſpiritum continent, pulmoni affixæ ſunt, quarum firma facta catenatione totum per corpus ſanguis diffunditur, & ſic venæ pulſum reddunt. Pulſus ita nutritur, modo recipit ſanguinem, modò repellit. Cor verò, vt diximus, eſt coniunctum pulmoni; in ſiniſtra parte dominationem tenet. Id circa poſitum eſt, quod Græci pericardium vocant, atti ιgens extremas partes pulmonis. Sed hic poſitæ ſunt phrenes, quas Græci diaphragma vocant; continet autem pulmonis ſubſtantiam, ventrémque, & in-
A teſtina; cui iuncta ſunt latera, & ſpina. Venter autem orificia habet duo, vnum proximum membranæ, quod Græci pericardium vocant, in ſiniſtra inclinatum, hoc Græci ſtomachum vocant; aliud verò in dextra parte circa iecur poſitum eſt, extenſum vſque ad longaonem, quod Græci pyloron vocant. Inde ad vtramque partem renes. Deinde verò ineſt foliis veſicæ. In ſitiiſtra parte poſitus eſt ſplen, oblongus, ventri coniunctus, continens membranas tenues, habens pinguiſſimas venas, quæ inteſtina tegunt, & calefaciunt; hoc Græci epiploum vocant, ab orbo extenſum vſque ad renem ſiniſtrum. Subiacet autem
B ſub hoc inteſtinum, quod Græci colon vocant. Sub hoc autem eſt locus continens longaonem, qui iunctus eſt veſicæ habenti collum longum, quod veretro ineſt. Veſica verò renibus continetur media vtriuſque: ex quibus renibus decurrit ad neruos, quibus teſticuli pendent, quos Græci vocant cremaſteres, quibus iunctæ ſunt venæ tenuiſſimæ, quæ ſperma deducunt ex cerebro; oritúrque ex ſpinæ medulla. Viris quoque teſticulos ineſſe manifeſtum eſt: ſed alio ſchemate formati ſunt viris. Mulierum verò teſticuli breuiores, & fragiliores ſunt; nam quæ maiores habent, viragines appellantur. Igitur manifeſtum eſt vnam eſſe viris, & mulieribus interiorum viſcerum compa-
C ctam lineationem. Sed multæ ſunt tunicæ teſticulorum; prima εὐςρεφὴς, id eſt bene retorta; ſecunda περιχυλιώδης circuntorſura; tertia περίζωμα, id eſt circuncinctorium; quarta verò tunica tenuiſſima Ἄρκυς id eſt rete appellatur. Similiter & matrix habet ſubiecta membra, quibus continetur, quæ Græci γεννητικὰ, id eſt genitalia vocant; nam vt eſt maſculo veretrum, ita eſt matrix mulieri columna. Matrix enim naturaliter fragilis, & mobiliſſima eſt, conſtans ex neruis, & minimis venulis, & tunicis duabus; exteriùs neruis eſt firma; interiùs carnoſa, & mollis, quæ poſita eſt ſupra inteſtinum rectum; cuius ceruix tribus fora-
D minibus erigitur vſque ad longaonem. Siniſtra verò eſt matrix, in qua ſperma miſcetur, quando conceptio celebratur natura volente, id eſt viri ſemine, & mulieris ſanguine; quamuis & virile ſperma ſanguis noſcatur eſſe. Vnde maiores noſtri conſanguineos appellauerunt ex conſanguinitate paterna, vel materna natos. Nunc dicitur ab imperitis, quomodo ſperma ſanguis eſſe poteſt, quum ſit album? Nos tamen orta ratione probauimus. Mare enim, vt ei natura tribuit, eſt col re viride: quando autem in tempeſtatibus mouetur ſpumam albam emittit; veluti ſi vinum nigrum in quolibet vaſe exagitaretur, ſpu-
E mam candidam faceret. Simili verò ratione, & ſanguinis feruor concuſſus in albedinem vertitur. Dum enim coitio fit, non ſtatim formatur infans; nam ſi quoties coitus fit, toties conceptio fieret, innumerabilis eſſet multitudo filiorum. Certo enim tempore mulier concipit, aut in initio purgationis, aut in fine; nam purgatio ſperma corrumpit, plurimo vſu ſanguinis materia ſuperante. Temporibus certis infantem componi, atque formari in vtero materno manifeſtum eſt; omnis enim figura formatur in quadraginta diebus, aliquando io diebus triginta. Qui verò quadrageſimo die formantur, nono, vel decimo menſe impingente naſcuntur. Manifeſtum eſt
F etiam in vtero materno formari. Primo enim menſe iactu ſeminis congregatur in vmbilico, & fit thyſis, id eſt congregatio ſanguinis. Secundo menſe expreſſio corporis animam tribuit. Tertio menſe vngulæ, atque capilli naſcuntur, & motum facit infans. Ideóque & quarto menſe mulieribus nauſeæ fiunt, quas Græci ναυτίας nautias vocant.

Quinto

Quinto autem menſe facit catharri vel incrementi ſignum, atque adulteria demooſtrat. Sexto menſe facit neruorum compoſitionem. Septimo menſe medullam confirmat. Octauo cum pelliculis oſſa confirmat. Nooo verò menſe maturũ mouet infantẽ. Infans verò maſculus in dextra matricis continetur, fœmina vero in ſiniſtra; nam & hæc ſigna præcedere ſolent. Quod ſi maſculus fuerit in vtero materno dextro, robuſtior eſt, ſi fœmina, ſiniſtro. Dum ergo infans in vtero matris eſt, oculi genibus appoſiti ſunt. Vnde hoc probauimus? quia genua tumentia, oculi autem concaui; ideóque cognita retum natura, ita natura impoſuit genua. Et genæ quoque cum acri dolore, vel nimium percuſſus homo fuerit, & genua curuauerit, oculi contiouò lachrymantur; noo enim vult natura eos obliuiſci ſocietateoı genuum. Dentes autem noſtri organa ſunt quodammodo linguæ. Infans verò dum dentes non habuerit, vagit; dum verò duos, vel quatuor dentes hahuerit, muſſitat: dum verò os dentes repleueriot, loquitur. Dentes enim noſtri quos habemus, alij vocaotur cynodontes, quos caninos dicimus, quos ad frangendum habemus. Dentes enim noſtri oſſa non ſunt, nec medullam habent; ideóque omnia oſſa confringunt, ſed aſſiduo humore capitis veniente vitiantur. Sicut eoim aſſiduus humor ex alto in naſũ venieos perforat, ita dentes vitiantur à capite.

CAPVT III.

De Febrium dignotione.

DE dignoſcendis febribus omnibus ſuperiùs ſcriptum eſt; nunc illud ſciendum. Scito quòd maximè iam dixi primum cognoſcendas cauſas & origines, & ſpecies febrium; & vt ſciamus, quæ ſuot generales, & quæ ſunt ſpeciales, id eſt quæ ſunt veræ, & quæ non ſunt veræ; & quæ ſunt erraticæ, & quæ

A ſunt acutæ; vel quæ ſunt ſimplices, & quæ ſunt duplices; vel quæ ſunt, quæ cum aliis febribus germinatæ ſiunt; & quomodo accedant, & quomodo recedant, id eſt qualiter moueantur, & qualiter declinent, & quibus horis, diebus, noctibus, vel quot horis paroxyſmus, id eſt commotio teneat, vel quando faciet paraemen, id eſt declinationem: quidve ſignificent, & quò ægrum ducant conſiderandum eſt: & iterum virtus ægrotantis, qualitas, & impetus ægritudinis, & quantitas: ex hoc enim vitæ mortíſque indicia maximè, & ex pulſu, & cooſideratione vrinæ, ac genus febris præuidere poteris, ſi fuerit aſſiduus lectionis doctiſſimus vſus; necnon ex aliis ſignis, quæ noſter Hippocrates in prognoſticis probat; & futura ante prædicit.

B Indicant enim & quaſi tacitè loquuntur ægrotantis color, oculi, vultus, vox, taciturnitas, poſitio iacentis, ſchema, corporis habitudo: qoæ omnia in ægris diligenter conſideranda ſunt, vt ſciamus manifeſtè quid tenere, vel quid refugere debeamus, ne fortè hoc ignorantes, ægros lædamus. Addas & illud in his, vt conſideres in omnibus ſemper ægritudinibus regionum qualitatem, poſitionem locorum, aëris temperaotiam, temporum mutationem, ætatem, conſuetudinem ægrotantis, naturam corporis, animi vigorem, cauſas, & originem; nec non & illud, aut animi, aut corporis vitio ægritudo nata ſit, aut ne extrinſecus aduenerit ex cibo, aut potu, vel ex cor-

C ruptela aëris. Quando enim hæc omnia conſideras, tunc rationem benè, & verè eſſe cognoueris, & optimè facies quidquid ad hæc omnia facere conueniat; quoniam tunc medici beneficia vincuntur, quando non in ſuo tempore adiutoria offeruntur, aut natura corporis à morbo fugata beneficia non ſentit. Itaque præuidenti omnia diligenter perſpicienda, & præuiſis, atque cognitis cauſis (vt dixi) ſuis curis, ſuíſque temporibus curanda.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE COMPAGINE MEMBRORVM, SIVE DE NATVRA HVMANA.

CAPVT I.

De Cerebro.

CEREBRVM natura quidem frigidum, & humidum eſt, & ideo, vt facillimè ad ſuſceptionem diuerſorum conuertatur, & vt membris mouendis habilitatem præſtet; & vt calido, & ſicco ſpiritui ad caput exhalato temperiem inferat. Cuius meninx frigida eſt, & ſicca, & denſa; & intra quam ſunt diuiſiones tres; prima dicitur phantaſia, ſecunda rationalis, tertia memorialis. Inter phantaſiam, & rationalem eſt pannus quidam frigidus, & ſiccus, denſior, eo qui diuidit inter memorialem, & rationalem, habens in ſe modicum tenuiſſimæ carnis Ex memoriali verò procedunt duo canales tenues, & humidi, vt ſpinalis medulla, qui penetrant per totam compaginem, & veniunt vſque ad phantaſiæ cellulam, per quos poſſint phantaſticus ſpiritus & rationalis commendari memoriæ, & iterum memorialis duci ad rationem, & phantaſiam.

CAPVT II.

Qualiter fiat Auditus.

VNicuique auri ſupponitur vnum os frigidum, & ſiccum, & ſine ſpiritu quidem, inferius adhærens illi tenui membranæ, quæ diuidit inter phantaſiam, & rationem: quibus ſunt ſingula foramina in obliquo facta, habentia tenue initium ab ipſo panno: quæ intrinſecus habent indumentum tenuiſſimum, frigidum tamen & ſiccum, per quod dicitur animalis ſpiritus ab ipſo interiori panno, præſtans auribus virtutem audiendi. Et eſt audibilis qualitas calida, & humida, vt qualiſcunque ſonus per aëra infertur auri, atque ab humiditate ſuſcipitur, à calore attrahatur ad cerebrum, vt ſciatur qualis ſit. Siccitas verò oſſium ad hoc eſt, vt ſonitus in eis æquè obſeruetur ſecundum exteriorem euentum.

CAPVT III.

Qualiter viſus oculis adueniat.

OCulorum autem tres ſunt humores interiores frigidi, & humidi: primus eſt, vt aqua coagulata lucidiſſima, in qua virtus viſibilis eſt; ſecundus eſt, vt tenue oui album; tertius, vt vitrum modicum habens A citrini coloris ab ipſa. Sunt autem ſeptem tunicæ, quarum nomina ad præſens tacemus. Dicendum autem eſt, quo modo viſibilis qualitas adueniat oculis, & vnde. Ab ipſo ſcilicet tenuiſſimo panno, qui diuidit inter phantaſiam, & rationem, procedunt duo tenuiſſimi canales frigidi, & ſicci, per quos fertur ſpiritus ab eodem panno ad humiditates oculorum calidus, & ſiccus, & tenuis; qui penetrans omnes compagines oculorum præſtat eis viſibilem qualitatem; quæ progrediens longiùs propè album ampliatur: vnde quæ propè ſunt, largiùs videntur, quæ verò longè tenuius. quæ ſtatim quando egreditur ſi ſint viſibiles res, rurſus reuertitur ad eoſdem oculos, & præſcriptis humiditatibus imprimit cognitam in ſe rei ſimilitudi- B nem, vnde producitur cerebro, & à cerebro cordi præſtatur notitia. Eſt autem viſibilis qualitas calida, & ſicca; calida, vt per eam apperiat, & exeat; ſicca verò, vt per eam ad præſcripta loca proprios habeat reditus.

CAPVT IV.

Qualiter Odoratus naribus adueniat.

NAribus virtus odorabilis præſtatur, quarum poſitio ſe habet ita. Superius oſſeæ ſunt, & foratæ, intrinſecus inuolutæ tenuibus tunicis, frigidis tamen, & ſiccis, quæ principium à phantaſtico panno habentes, ferunt ab eodem ſpiritum odorabilem, qualita- C tem naribus præſtantem. Inferius autem ab oſſe, cartilaginoſæ, & mobiles ſunt, quarum natura frigida eſt, & ſicca, frigida eſt, vt prædictam virtutem intus obſeruent ſicca, vt aëreum odorem naribus applicatum intus attrahant, & cerebro ad diſcretionem miniſtrent. Sunt & alia duo foramina intra cartilaginoſas cauitates ſita, principium à palato, & finem infra ipſas nares habentia, quibus duæ virtutes ſunt, ſcilicet attractiua. & redditiua; quarum vnam attractiuam à ſuperioribus habent partibus, & ideo quando attrahunt, nares deponunt; alteram verò, vt redditiuam, ab interioribus palato adhærentibus, & ideo quando reddunt, quaſi replendo eleuant.

D

CAPVT V.

Quibus partibus guſtabilem qualitatem præſtent.

IN toto autem ore præſtatur guſtabilis qualitas gingiuis, palato, capiti gurgulionis, & linguę, ſed magis omnibus linguæ, quoniam tenuiſſimæ carnis, & ſpongioſæ eſt, habens tenuiſſimum intra ſe humorem, qui

qui ſaporatis rebus intra os poſitis ſe admiſcens, eodem A ad ſertacto, infert ſibi varios ſapores. Intra quos ſpecies ſunt nouem, dulce, amarum, acre, ſalſum, pingue, acidum, aſperum, auſterum, & inſipidum; quorum alios amicè ſuſcipit, ſcilicet dulce, & pingue, & inſipidum. Alios verò inuoluntariè. Guſtabilis qualitas frigida, & humida eſt, frigida, vt obtineat, humida, vt saporum humiditatem excipiat.

CAPVT VI.

Quod qualitas Tactilis toti corpori præſtetur.

TActilis facultas toti attribuitur corpori, ſed maximè B manibus: magnis autem harum interioribus partibus, eo quòd ſingulariter nerui lati, & tenues ſpiritum tactilem à cerebro ferentes, per medias plantas vſque ad digitos tranſeunt; ibíque naturaliter manentes, ea loca ſenſibiliora cæteris reddunt. Natura verò tactilis virtutis penè æqua eſt, media ſcilicet inter calidum, & frigidum, & ſiccum, & humidum; vnde calidum, & frigidum, durum, & molle, aſperum, & lene, & cætera æqualiter ſentit. Operationes autem cerebrum alias accidentales habet, alias naturales; accidentales verò amittit quando ab aliquo vicino membro viciſſim patitur; vt in epilepſia, ſenſus, & intellectus, & memoria perduntur; illud verò humidum: C quod per ſpinæ medullam dorſo, & cæteris membris, & per viam conſimilem linguæ naturaliter ab eodem conceditur cerebro, inter ipſas omnes anguſtias præſtare non ceſſat, & non amittit humiditatem.

CAPVT VII.

Qualitas Vuulæ, & Organorum reſpirationis.

VVula propterea palato ſuſpenſa eſt, vt tenuiter conſimilem linguæ humiditatem tribuat, eàmque flexibilem præſtet, vt cibum ori applicitum D dentibus ad molendum ſubdat; œſophago ad gluttiendum concedat, etenim aliter inglutire non poſſet. Canales ad interiora ferentes duo ſunt, vnus pneumaticus, quem Latini ſpiritualem dicunt; alter œſophagus, cui nomen Latini gulam attribuunt: ſpiritualis autem ipſe gulæ ſuperponitur. Quorum capita quadam tenuiſſima cartilagine nectuntur, vt aperto ore, quando aliquid gulæ infertur, ex ipſa cartilagine ſpiritualis porus conſtrictus quicquam ex eo ſuſcipere non permittatur: quando verò os clauditur, eadem cartilagine œſophago conſtricto, ſpiritualis potus ad inſpirandum aptus, aut apertus redda- E tur. Eius conſtitutio non arteria, vel vena continuatur, ſed partihus quidem quibuſdam lacertoſis, & tenuibus vnitis carnibus, conſtituitur; quod ita factum ad hoc aſſeritur, vt quando pulmo dextrâ, læuáqe dilatatur ad ſuſcipiendum aërem exteriorem, valeat ad ſuperiora aſcendere; quando verò ad expellendas ſuperfluitates innati ſpiritus conſtringitur, facillimo motu ad inferiora deſcendat. Eius inferior pars pulmoni affigitur. quæ diuiditur in duos canales, quorum vnus per dextram pennam pulmonis, alter per ſiniſtram deriuatur: quorum dexter dextræ auri cordis, ſiniſter verò ſiniſtræ ſuppoſitus adhærer; qui ſuperius ſuſcipientes frigidum, & F humidum aërem aliquantulum excoquuot, & excoctum aurihus cordis miniſtrant; ibique pauliſper detentus iterum excoquitur; & ſic interiori cellulæ cordis ad temperiem, & extra & circa cor intra marſupium, quo circundatur, ad euentillationem faciendam præſtatur.

CAPVT VIII.

Qualitas Cordis.

COr verò in ſummo craſſum eſt, & in fine acutum. Eſt autem ſpiritualium membrorum principaliſſimum; & naturalis caloris fundamentum; & omnibus membris corporis calidius; quia inde calor naturalis ad omnia membra viuificanda procedit, calidum enim eſt & ſiccum. De cuius interiori parte procedit arteria, quæ in ſimo hepatis coniungitur, per quam attrahat ſibi nutritium ſanguinem. Et ab exteriore alia procedit, quæ in duos diuiſa canales, per vnum nutritium ſanguinem, & ſpiritum cerebro præſtat; per alium verò in multis ſubdiuiſa canalibus, naturalem calorem ſimul cum ſanguine per totum corpus ad miniſterium naturale infundit. Marſupium quo ipſum cor tegitur duabus exiſtit, & conſtat membranis, vna interiore, & altera exteriore, media tenui carne qua nectuntur. Et propterea ita à natura factum aſſeritur, vt ſit obſtaculum contra ea, quæ exteriùs cordi nocere poſſunt; & obſeruet frigidum, & humidum aërem; qui cordi ad temperiem faciendam tribuitur, vt ſuperiùs admonitum, aut commendatum eſt; cuius natura ſimilitudinem dat, aut fert epiglottidis membranæ, quæ diuidit ſpiritalia membra, id eſt pulmonem, & cor in ſuperiori cella manentia à nutritiis membris in inferiori degentibus; Et de eorum natura in ſequenti tractabo.

CAPVT IX.

De Oeſophago.

OEſophagus, per quem cibus, & potus ſtomacho fertur, frigidus, & ſiccus eſt. Et ex altera parte pneumatico canali ſupponitur velatus; ex alia verò ceruici quibuſdam tenuibus muſculis nectitur, in ſimilitudinem ſpinoſæ cameræ ſublatus, quouſque ad epiglottidis membranam producitur; quò penetrans ori circumplicatur ſtomachi; quod ipſi epiglottidi ſuſpenſum eſt.

CAPVT X.

Qualitas Stomachi.

STomachus autem conſtat ex neruis tenuibus, & longis, qui lineares, & ex tranſuerſis, qui textiles, & ex obliquis, qui vertentes dicuntur, quorum lineares helcticen, id eſt attractricem, & anelcticen, id eſt retentricem tranſuerſis, apocreticen verò, id eſt excretricem obliqui ſibi vendicant facultatem. Qui intrinſecus quibuſdam obteguntur membranulis trino ſchemate conſiſtentibus, breui ſcilicet, & medio prolixiore, quibus potum, & cibum naturali calore in lacteum ſuccum conuerſum, & ita quaſi remis quibuſdam ad portam impingit ſtomachi. Quæ ideo porta dicitur, quoniam muſculis in ea poſitis, miniſterio naturali vſque ad perfectam decoctionem nutritiæ materiæ conſtricta clauditur; qua decocta, eiſdem mitificatis aperta redditur, quouſque præſcriptum ſuccum duodeno inteſtino infundat, quod propterea duodenum dicitur, eo quod duodecim digitis ſpatietur; à quo accepta vice ieiunum inteſtinum ſuccum ipſum ſuſcipiens aliquantulum decoquit. Quod in duo diuiſum, alterum, quod tenue eſt, in meſaraicis venis ſibi ſpongioſis capitibus inhærentibus ab ipſo ſubtrahitur; alterum verò ideſt

craſſum, longo & patulo, cuidam axungiæ innexo inteſtino conceditur; à quo monomacum ſuſcipiens aliquantulum decoquit, & ſic craſſo concedit inteſtino, quod manica dicitur; deinde ex tali diffuſum, & ibidem à bile decoctum coloratur, cuius tranſlatione, aut titillatione per pudicum circulum foras dimittitur. Monomacum enim ideo dicitur, quia vno aperitur foramine, quod inſitum eſt ori manicæ, vt ſibi quicquid à longo accipit, ſine contrarietate reddere poſſit: nam manica, eo quòd largum magis cæteris eſt nominatur. Subtilis vero pars per meſaraicas de ieiuno ſubtrahitur. Quæ in obliquum poſitæ ſubtractum ad ſe ſuccum decoquunt; & excoctum hepaticæ ſummæ miniſtrant; quo ibidem moram faciente, adminiculo virtutis naturalis in ſanguinem vertitur; qui in duas diuiditur partes, quarum quæ tenuior eſt, & vrina dicitur, arte conceditur hepatis; quæ per duos vrinarios canales renibus deriuatur, ibique manens decoquitur; de qua ſibi renes, quod vtilius eſt ad nutrimentum ſeruant, cæterùm vero de eiſdem poris veſicæ dimittitur; quæ quum ad collum veſicæ deueniunt, coadunata ruunt. Collum autem veſicæ diuiditur quodam panno mediante, cui vritis porus ex vna parte, & ex altera ſuperiori membranæ ſcimatico ſchemate conglutinatur; vnde vrina, & quicquid ex renibus affluit, fundo deſtinatur veſicæ. Per aliam vero, id eſt per inferiorem, cum virga quadam continuitate coniungitur, & ſecundum naturam, & extra naturam veſica ipſam vrinam exiſtentem foras tranſmittit. Altera verò pars, quæ adicialis dicitur bilem flauam felli, melancholicum ſpleni tranſmittit, aut attribuit. Sanguinis verò, quod vtilius eſt, ipſum hepar ſibi ad nutrimentum ſeruat, de quo quod tenuius eſt cordi, ipſum cor cerebro, vt præparatum eſt, miniſtrat. Cæterùm verò diuerſis corporis partibus per quaſdam venas vnicuique propriè deſtinatas additionem largitur diuturnam, quod bene coquentes ad ſimilitudinem ſuæ naturæ à proprio eſſe mutantes, quod nutritium eſt ſibi retinent; inutile autem, quum fortes ſint, extrinſecus per hæc decenter expellunt, per capillos, per vngues, per aures ceratas gummas, per lachrymas per ſputa, per egeſtiones, per vrinas, per ſudorem, & per cutis ſordes.

CAPVT XI.

De Senſibus animalibus.

PEr animales quinque ſenſus corpus fruitur nouem voluptatibus, ſibi à cerebro illatis, ſcilicet dilectione, odio; triſtitia, gaudio; audacia, timore, verecundia, ira, & furore. Nam per viſum, auditum, guſtum, odoratum, & tactum, diligit vel odit, gaudet vel triſtatur, audet vel timet, verecundatur vel iraſcitur vel furit. Quando autem aliquis per aliquem horum quinque ad alicuius amorem erigitur, cor concutitur, & eius concuſſione duo quidem prodeunt ſpiritus calidi, & ſicci. Quorum vnus, qui tenuior eſt, cerebrum adit; alter verò, qui denſior eſt ſubito per neruos diffuſus ad virgam ducitur, qui inter neruos, quibus conſtituitur, & membranulas, quibus inuoluitur, inſiliens erigit eam, & tenſione quadam eam inflexibilem reddit. Alter verò, quem cerebro adeſſe diximus, humidum quoddam ab ipſo ſuſcipiens, per ſpinalem medullam ad viam renum deducitur; per cuius duo foramina immiſſus, ſibi ſubſtratum attingit membranulum quod calefactum penetrat. Et ſicut membranulum egreditur, & penetrat, ſic venarum retinaculum prædicto membranulo annexum aggreditur; ex quo tenuiſſimum ſanguinem

A ſecum à cerebro delatum hunc miſcet. & per duos canales inde procedentes ad teſticulos funditur, ibique paulíſper permanens excoquitur; & in lacteum, & tenacem ſuccum conuertens, inde per geminos canales virgæ applicitos completo communi opere ſecum foras educit. Nam pterygomatibus, id eſt alis (& ſunt orificia vaſorum ſpermatis, ex quibus mulieris ſperma ad fundum matricis mittitur) ſugentibus, per collum matricis ſubtrahitur, & ſic ad inferiores cellulas eiuſdem deſtinatur.

CAPVT XII.

B

De Communi ſapore Coitus.

SApor igitur communis huiuſmodi viris in rota virga, ſed maximè in præputio eſt, mulieribus verò circa pectinem in confinio vteri. Mulierum teſticuli duo ſunt, quorum vnus ſub dextro rene, alter ſub ſiniſtro tenetur; qui fundo matricis coniuncti per ſingulos ex ſe procedentes, incitata venere, ad cellulas eiuſdem ſperma miniſtrant. Quod ſi ſimul cum viri ſpermate conueniat, vel modicum ante, vel poſt, prius quam prælatum frigeſcat, vnitur. Si verò in ſiniſtra cellula matricis ſimul ſpermata conueniunt, fœmineum embryum generant, ſi verò in dextera maſcu-
C linum procreant. Si verò in media, quæ ſecundum plus, vel minus vtriuſque ſpermatis, aut maſculinum, aut fœmininum procreant.

CAPVT XIII.

De Embryo.

OPortet autem in embryi diſpoſitione aliquantiſper immorari; & dicetur quid in vnoquoque menſe à primo vſque ad nonum ſibi naturaliter fiat; & qualiter à primo menſe vſque ad ſeptimum, & à ſeptimo vſque ad nonum, ſi genitum fuerit, pereat; &
D in ipſo ſeptimo, vel nono ſi editum fuerit, ſalubre perduret. Quum ergo vtrumque ſperma viri ſcilicet, & mulieris in matrice conuenerint, ſi frigidum, & humidum fuerit, omninò diſſoluitur; ſi verò calidum, & ſiccum, conſumptionem incurret; ſi autem æqualitate perfruitur, nulla impediente concipiet qualitate.

CAPVT XIV.

De Coniunctione Spermatis.

SPermate igitur vtriuſque coniuncto, in ſpecie conchulæ expanditur; & radice producta ſibi ſuperficie renus alligatur; ex cuius calore præfati ſper-
E matis ſummitatibus decoctis ab ipſa diuiditur. & ex ſola radice, per quam nutrimentum accipit, cum ipſo tenetur. Medium autem, quod infra decoctas ſummitates in modum nucis eminet, inter eadem ſpatia ſanguineam globulam quadam frigiditate conſtrictam primo menſe obſeruat, nulla alicuius ſimilitudinis imagine in ea impreſſa. Secundo, in vermiculi longi ſcilicet, & rotundi producitur ſpeciem. Tertio, in eo crura diuiduntur, & à lateribus brachia collum capútque perficitur. Quarto, formatur cor, & hepar, & anima id ingreditur, & naturaliter mouetur. Quinto, omnis interior completur compoſitio, inteſtina
F ſcilicet quadam diſpoſitione formantur; digiti manuum. pedúmque ſcinduntur aures, nares, os, veretrum, & ipſe pudicus formatur circulus. Sexto, oculi ſcinduntur. ſupercilia formantur, palpebræ creſcunt, capilli, & vngulæ producuntur. Septimo, fiunt axungiæ, & caro perficitur; cutis, & omnis humiditas ſecundum diuerſas vaſculorum compoſitiones conſtituitur;

tuitur; & completis ſecundum naturalem diſpoſitionem omnibus, laborat, vt exeat; matrix autem nititur, vt obtineat, & vt calore, quæ completa ſunt, confirmet, & muniat; ſi verò debilis eſt, concedit ei vt exeat. & durat, eò quòd naturaliter completum eſt, ſi autem matricis natura fortis eſt, nititur, vt id retineat. octauo, embryo expugnato exitu non ſibi conceſſo, fatigatus quieſcit. In nono, matricis calore iam firmato, & craſſine confecto, natura concedente, patet ei aditus, & exire permittitur.

CAPVT XV.

De ætate planetarum in embryone.

HAbent autem ſeptem planetæ aliquid in compoſitione embryonis ſpeciale. Saturnus quidem frigidus, & ſiccus, ſua frigiditate primo menſe ſpermati grauitatem, & ſua ſiccitate compaginem parat; & ideo non creſcit embryo, ſed à ſuo calore in ſanguinem commutatus ſine augmento permanet. Secundo, Iuppiter calidus, & humidus, calefaciendo confortans, & humectando replens, in longi, & rotundi vermiculi ſpeciem ſperma producit. Tertio, Mars calidus, & ſiccus, calore roborans, & ſiccitate incidens, crura diuidit; à lateribus brachia ſeparat, collum, & caput informat. Quarto, Sol minùs Marte calidus, & ſiccus, & animam, & cor, & hepar creat, & cerebrum; & creatis animam ingerens, naturaliter embryoni motum præſtat. Quinto, Venus frigida, & humida, omnia interiora format, aures, nares, os, virgam, & pudicum circulum format, pedum, & manuum digitos diuidit. Sexto, Mercurius ſecundum calidum, & humidum frigidum, & ſiccum æquus, in quo manualis habetur ſcientia; & ponit ſupercilia, oculos ſcindit, palpebras creſcere facit, capillos, & vngulas producit. Septimo, Luna frigida, & humida, replens axungias, carnem, & ſuperficiem complet; venis, & arteriis humiditatem tribuens, toti corpori nutrimentum præſtat; & quia omnia perfecta ſunt, ſi prægnans parturiet; ſalubriter per-

A durat; ſed quoniam adhuc in eo ſunt membra non bene firmata indiget alio tempore ad id operis explendum. In octauo, Saturnus iterata vice ſimiliter refrigerando embryonem, matrici grauitatem infert; ſuáque ſiccitate humores extenuans, embryoni nutrimentum parcius tribuit; & propterea ægrè prægnantes in hac tenuitate exiſtunt. Nono autem, Iupiter calefaciendo frigida, & replendo tenuia, embryonem corroborat, & matricis aperit aditus, & ſic exitus omnibus naturaliter perfectis conceditur. A primo autem menſe vſque ad ſeptimum ſi genitus fuerit, non perdurat, eo quod naturaliter imperfectus habetur, à ſeptimo vſque ad perfectum nonum, quamuis natura perfectus ſit, tamen ſi generetur non ſubſiſtit; quia Saturni perfri-
B geratione ſtupidus, & eius ſiccitate minori nutrimento afflictus, vel obſtrictus, corrupta matricis natura calore materno exuſtus, ſi excuſſus fuerit, diſſoluitur. Solet autem non omnibus membris perfectus, vt in pluribus apparet, embryo generari; plerumque verò craſſo capite, & tenui collo, vel magnis pedibus, & ſubtilibus crutibus, pedibus genibus applicatis, aut manuum ſingulis, vel duobus digitis perditis, hac luce perfrui. Sed hoc dupliciter in embryonis compoſitione contingit; aut enim natura æquam habet materiam, & redarguentem ſpiritum, & ſecundum horum duorum æquitatem, moderatè, vel perfectè informat; aut abundantia materiæ, & ſpiritu moderato, eidem materiei abundantiam alicui addit membro, ex qua naſcitur maius cæteris; vel
C ampliato ſpiritu, & materia imminuta, aut ex parte membra attenuat, aut ex toto non dimittit procreari: & hæc omnia, aut æquitate vtriuſque materiei ſcilicet, & ſpiritus natura perficit, aut augmentatione horum vnius. Solet etiam in generatione quibuſdam viris illud muliebre, & quibuſdam fœminis illud virile, quo luxuriatur, adiici; ſed illud impedita, vel oblita natura ſic perficitur. Nam quando aliquo euentu impeditur, vel obliuiſcitur illud materiei humidum ſuperfluum, quod ad naturalem, vel ad numerum alicuius membri ſolet diſponere, ad alterius naturæ membrum ſine ratione mutat.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙ ΖΩΟΝ
ΤΟ ΚΑΤΑ ΓΑΣΤΡΟΣ.
GALENI LIBER FALSO
ASCRIPTVS AN ANIMAL SIT ID, QVOD IN VTERO EST.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τὸ ἔμβρυον κἂν τῇ γαστρὶ προσερριζωμένον, τῆς φύσεώς τε καὶ τῆς ψυχῆς μετέχειν, καὶ πάντη ζῷον εἶναι.

ARGVMENTVM LIBRI.

Fœtum, tametſi vtero radicitus inhæſerit, naturæ & animæ participem, ac omninò animal eſſe.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τί ἐστι τὸ ζῷον, καὶ ὅτι ζῷόν ἐστιν ὁ κόσμος.

A Ὅπερ φυσικοῖς καὶ πᾶσι φιλοσόφοις παρέχει μέχρι τῆς σήμερον περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως ζήτησιν, τοῦτο τοῖς Ἀσκληπιάδου, καὶ τοῖς τούτων ἐγγόνοις ἡ τοῦ γινομένου καὶ συνισταμένου βρέφους ἐν μήτρᾳ ἀμφίβολος ἔννοια. ὡς γὰρ οἱ τοῦ ὅλου ἔρευναν ποιούμενοι, οὐδὲν σαφῶς ὡρίσαντο πότερον ζῷον, ἢ μή, τὸ αὐτὸ ἐστιν, καὶ οἱ τῆς τέχνης τῆς ἰατρικῆς προεστάμενοι, ἀόριστον τὸν ὑπὲρ τοῦ φυομένου παιδίου παρέδοσαν λόγον. ὡς οὖν δυσκόλου καὶ δυσκαταλήπτου, καὶ μήπω στάσιν εἰληφότος πράγματος, τῶν εἰς αὐτὸ ῥηθέντων ποιήσασθαι χρὴ κοινὴν ἀκρόασιν. B ὅ,τι γὰρ λέγων ἐγώ, ὑμεῖς τε οἱ κριταί, φύσεως ἀνθρωπίνης κατὰ τὸν Σωκράτην λελόγχαμεν, διόπερ μᾶλλον ἀγαπᾶν χρὴ τὰ λεγόμενα, ἢ παρὰ τὸ προσῆκον ἐπιζητεῖν. τὰ γὰρ ὑπεραίρω τοῦ προκειμένου, ὁ πρῶτος Θεὸς οἶδε, καὶ ὁ τούτου συνοπαδὸς, καὶ ἀνδρῶν, ὅς ἂν ἐκείνῳ φίλος ᾖ κατὰ Πλάτωνα. ἔστω δὲ φιλία τε ἅμα καὶ μὴ φθόνος, ἢ ὕβρις ὑπὸ τῶν τὰ τοιαῦτα πειρωμένων, οὕτω γὰρ ἂν ἡμεῖς τε φιλικώτερον προσίοιμεν εἰς τὰ τοιαῦτα χωρία, ὑμεῖς δ' ἕξετε τὴν διὰ παντὸς εἰς πάντα αἰῶνα εὔνοιαν, καὶ τὴν πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀνεπίφθονον ἀρετήν. ἀλλὰ γὰρ ὥσπερ περὶ σμικροῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου μέλλοντες λέγειν, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ

CAPVT PRIMVM.

Quid ſit animal, & quòd mundus animal ſit.

A QVOD phyſicis omnibúſque philoſophis quæſtionem de natura vniuerſitatis præbet in hunc vſque diem, id Aſclepiadis ſectatoribus horúmque poſteris eſt incerta de infante, qui in vtero ſit conſtituitúrque ſententia. Vt enim qui de vniuerſitate ſcrutati ſunt vtrum animal ſit, néene, nihil apertè definiuerunt: ſic artis medicæ principes de puero qui naſcitur, incertam reliquere doctrinam. Quum igitur res difficilis, nec perceptu facilis, neque dum ſtabilita ſit, iis, quæ de ea dicta ſunt, B communem præbere auditum oportet. Ego enim qui dico, vóſque qui iudices eſtis, naturam humanam ſecundum Socratem ſortiti ſumus; quapropter oportet iis, quæ dicuntur, potiùs eſſe contentos, quam plus iuſto etiam quærere. Quæ enim propoſitam rem ſuperant, Deus ipſe primus nouit, Deique aſſecla, & qui ipſi, vt inquit Plato, amicus homo eſt. Porro amor ſit, abſitque ſimul inuidia, vel conuitium ab iis, qui talia conantur; ſic enim nos quidem amantius ad locos huiuſmodi progrediemur; vos verò perpetuò beneuolentiam in omnia ſecula habebitis, ipſámque in eiuſdem generis rem non inuidam virtutem. Sed enim de homine, quaſi de paruo mundo, dicturi, initium à magno

magno, cuius veluti fœnota ac partes ſumus, facicmus. præparata verò apud nos huius natura, perſpicua magis humana fiet cõſtitutio. Hoc ipſũ ſanè priùs, quid mundus ſit, definiemus: facillimè enim quum definitio totum ſignificet, vniuerſi ſubſtantia conſtituetur. Sed antè quàm hæc poſita ſit, quid ſit animal, dicamus, vt præmiſſa propoſitæ rei definitione, ipſius vniuerſi naturæ perſpicua ſemina ſint. Animal igitur ſubſtantia eſt animæ particeps, & ſenſitiua, quod genere de omnibus, quæ ſub ipſo ſunt, ſimpliciter dicitur. Quoad igitur tale dicatur, omnia in ſe complectens habet; quum verò id, quod ſpeciem efficit, adiectum cuique ſit, tum genus, vt differat, effectum eſt, in ſpecies diuiſum. Videamus igitur num mundus animal ſit, ac num primùm quidem genitus ſit, deinde verò integram naturam aſſumpſerit. Mundus igitur ex cœlo terráque ac mediis naturis aqua & aëre coagmentatio eſt, habénſque per omnia hæc principem, ac primogenitum diffuſum ſpiritum, quem philoſophorum ſoboles, aut animam, aut vnitatem, aut atomum, id eſt, *indiuiduum corpus*, aut ignem, aut communi ei generis nomine ſpiritum primum vocat. Hæc quidem ante fuerunt, quàm cognomẽ hoc aſſumerent; ſed tunc confuſi erant, & inter ſe differentia, & (vt quidam dicunt) materia nominabãtur: nunc verò mundus, propterea quòd aptè ordinatímque, ac veluti in conſonantia, atque ornatu, fieri motum ipſum efficiat: immobiles enim eſſe putabo, ſimiléſque lapidibus eos, qui ipſum hoc vniuerſum immobile dicunt. Mundus igitur ex integris integer concinnatus eſt, atque ex perfectis perfectus, & ex abſolutis abſolutus: fuitque & erit animal, quod mouetur. Sed tum quidem ſatam vim ipſiúſque vniuerſi rationem habentem poſſidebat: diſcretus verò atque è tenebris prodiens inſitam ſeminum virtutem patefecit, hîc quidem ſe terram oſtendens, illic aquam, vbi verò ignem cum aëre ſeſe quacunque porrexit incrementi modo, atque elementorum naturâ, ipſum vniuerſum Sole ac Luna quaſi oculis illuminans, & luce horum claróque ſplendore motui cuique dux effectus: etenim ei commixtus eſt, & ſic ab initio genito, & in natura prima conſtituto: nam & primum animal, & ſpirans, & intelligens mundus hic, & tunc erat, & nunc apparet. Quemadmodum igitur audax nemo eum animal tum eſſe negaret, cum effingebatur (integrum enim ex integris, perfectúmque ex perfectis, ipſum demonſtrauimus: quomodo enim integra præberet, ni integer eſſet?) ſic, quod in vtero eſt, animal eſſe quiſpiam non negaret: ſicut ærarium, aut ferrarium fabrum, aut ſtatuarium, aut nauium fabricatorem, aut alium id genus quempiam, nihil ex operibus ſuis perfectum præbere, aut integrum diceres, quum quidpiam deeſt, aut ſtatuæ manus péſve, aut cuſpis gladio, aut naui clauus: quod verò nulla in re mutilum eſt, partibúſque omnibus æquatum, cum nihil deficit, id perfectum eſt; ſic & mundus, & quod in vtero eſt, nunquam perfecti rationem habuiſſet, niſi, quum primùm eſſentiam acceperunt, tum ipſius vniuerſi ſubſtantiam accepiſſent.

A μεγάλου ποιησόμεθα, οὗπερ δὴ δημιούργημα καὶ μόρια ὑπάρχομεν. προκατασκευασθείσης δὲ παρ' ἡμῖν τῆς περὶ τούτου φύσεως, εὐδηλοτέρα ἡ ἀνθρωπεία γενήσεται σύστασις. περὶ αὐτοῦ δὴ πρότερον τοῦ, ὅτι ποτ' ἐστὶν ὁ κόσμος, ὁρισόμεθα. συστήσεται γὰρ ῥᾷστα ἡ οὐσία τοῦ ὅλου ὅρου τὸ πᾶν σημαίνοντος. περὶ δὲ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ τί ἐστι ζῶον εἴπωμεν, ἵνα τοῦ ὅρου τοῦ προκειμένου ἐπαγγελλομένου, φανῇ τὰ τῆς φύσεως τοῦ παντὸς σπέρματος. ζῶον τοίνυν ἐστὶν οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ τῷ γένει πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατηγορουμένων. μέχρι μὲν οὖν ἁπλῶς τοιοῦτον
B λέγηται ἄν, πάντα περιλαβὼν ἐν ἑαυτῷ ἔχει. ἐπειδὰν δὲ τὸ εἰδοποιοῦν ἑκάστῳ προστεθῇ, τὸ διαφέρον ἐδείχθη γένος, εἰς εἴδη μεριζόμενον. ἴδωμεν οὖν εἰ ζῶόν ἐστιν ὁ κόσμος, καὶ εἴ γε τὴν ἀρχὴν ἐγένετο εἶτ' αὖ πάλιν τὴν ὁλόκληρον ἔσχε φύσιν. κόσμος τοίνυν ἐστὶ, σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν μεταξὺ φύσεων, ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ τὸ διῆκον ἔχον διὰ πάντων αὐτῶν ἀρχηγὸν, καὶ πρωτόγονον πνεῦμα, ὅπερ καλοῦσι παῖδες φιλοσόφων, ἢ ψυχὴν, ἢ μονάδα, ἢ ἄτομον, ἢ πῦρ, ἢ ὁμωνύμως τῷ γένει πνεῦμα τὸ πρῶτον. ταῦτα δὲ ἦν μὲν καὶ
C πρὸ τούτων ταύτην ἔχειν τὴν ἐπωνυμίαν, ἀλλά τό τε μὲν ἄκριτα ἦν ἀδιάλλακτα, καὶ ὥς φασί τινες ὕλην εἶχε τοὔνομα, κόσμον δὲ νῦν, διὰ τὸ ποιεῖν εὐμελῶς καὶ εὐτάκτως, καὶ ὡς ἂν ἐν ῥυθμῷ, καὶ κόσμῳ ποιεῖσθαι τὴν κίνησιν. ἀκινήτους γὰρ ἡγήσομαι εἶναι, καὶ λίθοις παραπλησίους, τοὺς ἀκίνητον τοῦτο λέγοντας τὸ πᾶν. ἐξ ὅλων μὲν οὖν ὁ κόσμος ὅλος ἥρμοσται· καὶ ἐκ τελείων τέλειος· καὶ ἐξ αὐτοτελῶν, αὐτοτελής· καὶ ἦν καὶ ἔσται κινούμενον ζῶον. ἀλλά τότε μὲν ἐσπαρμένην, καὶ τὴν τοῦ παντὸς ἔχουσαν λόγου δύναμιν ἐκέκτητο. διακριθεὶς δὲ, καὶ τοῦ σκότους προελθὼν, τὴν οἰκείαν τῶν
D σπερμάτων ἀρετὴν ἔδειξεν. ἔνθα μὲν, γῆ φαινόμενος, ἔνθα δ' ὕδωρ. ὅπου δὲ πῦρ σὺν ἀέρι ἐκτεινόμενος, πανταχοῦ τῷ τῆς αὐξήσεως τρόπῳ, τῇ τῶν στοιχείων φύσει φωτίζων τὸ ὅλον, οἷ' ὀφθαλμοῖς, ἡλίῳ καὶ σελήνῃ, καὶ τῇ τούτων διαυγείᾳ, καὶ λαμπρᾷ στιλπνότητι, κινήσει πάσῃ ὁδηγὸς γενόμενος. συγκέκραται γὰρ αὐτῷ, καὶ οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἐπιγενομένῳ, καὶ τὴν πρώτην συνισταμένῳ φύσιν. ζῶόν τε γὰρ πρῶτον καὶ ἔμπνουν τι, καὶ ἔννουν ὅδε ὁ κόσμος, καὶ τότε ἦν, καὶ νῦν φαίνεται. ὥσπερ οὖν οὐκ ἄν τις τολμήσας εἴποι μὴ ζῶον αὐτὸν ἡνίκα ἐκυΐσκετο, ἀπεδείξαμεν γὰρ ὡς ἐξ ὅλων, ὅλος,
E καὶ ὡς ἐκ τελείων, τέλειος. πῶς γὰρ ἂν ὁλοτελῆ παρείχετο μὴ ὢν ὅλως; οὕτω καὶ τὸ κατὰ γαστρὸς μὴ ζῶον εἴποι τις ἄν, ὃν τρόπον ὁ χαλκουργὸς, ἢ ὁ σιδηρεὺς, ἢ ὁ ἀνδριαντουργὸς, ἢ ὁ ναυπηγὸς, ἢ τις τῶν ὁμοίων οὐκ ἂν λέγοιτο τέλειόν τι τῶν ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὁλόκληρον παρεσχηκέναι, ἐλλείποντός τινος, ἢ τῷ ἀνδριάντι χειρὸς, ἢ ποδὸς, ἢ τῇ μαχαίρᾳ τῆς ἀκμῆς, ἢ τῷ σκάφει τοῦ πηδαλίου· τὸ δ' ἀνελλιπὲς, καὶ τοῖς ἅπασιν ἀπηρτισμένον, ἡνίκα λείπει μηδὲν, τέλειόν ἐστι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ὁ κόσμος, καὶ τὸ κατὰ γαστρὸς, οὐκ ἄν ποτε τὸν τελείου ἔσχε λόγον, εἰ μή τί τι, ὅτε
F πρῶτον τὸ εἶναι μεταλαμβάνων τὴν τοῦ παντὸς ἀνεδέξατο οὐσίαν.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τὸ κατὰ γαστρὸς ζῶον λέγεσθαι· ἐπὶ ὁμοιότητος τοῦ κόσμου τε καὶ κατὰ τὸν Ἱπποκράτην.

Ἀλλὰ καὶ ὅτι ἦν ὁ κόσμος ζῶον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἐστιν εἰρηκότες, ἐπὶ τὸν περὶ ἀνθρώπου, τοῦ μετ' αὐτὸν κόσμου δευτέρου, μετέλθωμεν λόγον. προδιωρισμένον ἡμῖν ἐστι ζῶον, καὶ ἐξ ὧν μὲν, ὅτι τὴν τοῦ ζώου παρείχετο χρείαν, ὅτε ἦν καὶ ἐν τῇ μήτρᾳ τὸ παιδίον. εἰρηκότος γε δὴ καὶ προθεσπίζοντος καὶ προκηρύττοντος, ὥσπερ ἐκ δελφικοῦ τρίποδος B τοῦ τῶν Ἀσκληπιαδῶν Ἱπποκράτους. τὴν γὰρ πρώτην καταβολὴν αὐτοῦ, καὶ οἱονεὶ ζωότητα συνίστησιν ἀπὸ τῶν ὅλων. οἰηθεὶς μὴ ἄλλως δυνήσεσθαι τὸ αὐτοτελὲς παρέξειν, εἰ μὴ τὴν ἀπὸ τῶν τελείων ζωογονίαν λάβοι. ἔρχεται μὲν ὁ γόνος, φησὶν, ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος, καὶ ἀπὸ μὲν τῶν ὑγιεινῶν, ὑγιεινός. ἀπὸ δὲ τῶν νοσερῶν, νοσερός. ἀπὸ παντὸς εἶπε μέρους, καὶ ὅλον ἐξ ὅλου· καὶ τοσοῦτον ἐνεδέησε τοῦ μὴ ζῶον εἰπεῖν, ὥστε καὶ ἀπελύσατο τὰ ἐγκλήματα τῶν φησάντων ἂν πρὸς αὐτὸν τὰ ἀνάπηρα μὴ εἶναι τέλειον. βουλόμενος γὰρ μὴ ἀμφιβάλλειν, ζῶον ἔφη. τοῖς μὲν ὑγιεινοῖς ἔχουσι τὸ πᾶν αὐτοτελὲς, εἰς C ἀρτιότητα τὸ σπέρμα καταβάλλεται. τοῖς κεκωλυμένοις δὲ ἐλλειπὲς τοῦτο. οὐ τὴν ἀπορίαν οὐκ ἔχει· πῶς γὰρ αὐτὸ μὴ ὂν, ἐν γενέσει ὑγιὲς ἂν γένοιτο. μόνου γὰρ τοῦ ὄντος μὲν, οὐδέπω δὲ γεγενημένου. ὑγιοῦς δὲ δυνάμει ὄντος, καὶ διὰ τοῦτο γένεσιν ἐπιδεχομένου. τῶν γὰρ οὐκ ὄντων ἐμφανῶς, τὰ μὲν οὕτω γέγονεν, τὰ δὲ δύναται ὥσπερ καὶ τὸ οὐδέτερον σπέρμα. τὸ μὲν δύνασθαι ζῶον γενέσθαι, ἔχει δὲ τότε καὶ ἐνεργείᾳ, ἡνίκα ἀντ' ἀνθρώπου παρέχηται. τὰ δὲ οὔτ' ἐστὶν, οὔτε δύναται γενέσθαι, οὔτε λόγον ἔχει. ὥσπερ αὐτὸ φύσει μὴ ὄν. τοῦτο γὰρ οὔτε τὸν τοῦ ὄντος, οὔτε τὸν τοῦ γενησομένου δέχεται λόγον. ὀρ- D θῶς τοίνυν κατὰ τὸν Ἱπποκράτην ζῶον αὐτὸ κατὰ γαστρὸς λέγοιτο, καὶ τοῦ σπείραντος αὐτὸ ἐξ ὅλων, καὶ τὴν ὅλου παρέχοντος δύναμιν. οὐ μόνον δὲ ὅτι ἀπὸ παντὸς, καὶ ὅτι ζῶον ἐδήλωσεν, ἀλλ' ἔδειξεν ἐπὶ ποσότητος, ὅτι τὰς τοῦ παντὸς ἀρχὰς ἔχει, καὶ δύναται τὰ ὅμοια τῶν ἀφ' ὧν τὴν ῥίζαν ἔχει, λέγων δίδυμα, τὰ γὰρ μὲν ὑφ' ἑνὸς λαγνεύματος. ἔχουσι δὲ κόλπους καὶ γόμφους αἱ μῆτραι. ἐνταῦθα γὰρ σαφῶς νοεῖν ἔνεστι δύναμιν τούτου τὸ καταβληθὲν εἰς τὴν μήτραν σπέρμα, ὅπερ ἦν ζώου φύσις. ὀλίγον γὰρ ὂν τῷ πλήθει πολὺ τῇ δυνάμει γίνεται καὶ E δείκνυσι τὴν ἀρχηγὸν αἴτιον, καὶ τὴν τῆς ζωότητος οὐσίαν. καὶ ὥσπερ τὸ ἐν τοῖς πυρίταις πῦρ, καὶ τὸ ἐν τιτάνῳ συνεσπαρμένον, οὐκ ἄν τις φήσει μὴ εἶναι πῦρ, ὅτι μὴ καίει. γίνεται γὰρ ἐνεργείᾳ τότε καὶ τὸ πῦρ, ἡνίκα ἂν ὕλης λάβηται, καὶ τῆς ἔξωθεν ἀπὸ τοῦ παντὸς εἰσπνοῆς. οὕτω καὶ τὸ καταβληθὲν εἰς τὰς γυναῖκας σπέρμα, ἀληθεύσει τις ζῶον εἶναι λέγων. καὶ γὰρ τοῦτο δυνάμει μὲν ἐστι ζῶον ἤδη, τότε δὲ καὶ ἐνεργείᾳ, ἡνίκα προελθὸν ἔξω τῆς μήτρας ἑαυτῷ συνάψει τῷ τὴν ἀρχὴν παρεσχηκότι. μέρος γὰρ καὶ ἀπόσπασμα ὂν τοῦ μεγάλου ζώου τοῦ κόσμου, μέχρι μὲν ἐν μυχοῖς καὶ φωλεύει, συγκρίσεως ἐπέχει λόγον, διακριθὲν δὲ καὶ γενόμενον ἔξω τούτου τοῦ βάθους ὥσπερ χάους, ἀσπά- F ζεται τὴν ὁμόφυλον καὶ ὁμοίαν φύσιν ταῖς τῆς ἐνεργείας πράξεσιν· κινεῖσθαι γὰρ τοῖς ἐξ αὐτοῦ κινήσεσιν ἄρχεται. καὶ τὰ φωσφόρα ὄμματα τείνει διὰ παντὸς τοῦ ἡλίου καὶ σελήνης, μιμούμενον φύσιν καὶ τὸν νοῦν ἵστησι τῇ πρὸς τὸ ὅμοιον ἀπεικαζόμενον φορᾷ.

CAPVT II.

Quod in vtero eſt animal dici, mundi ſimilitudine & Hippocratis ſententia.

SEd mundum fuiſſe animal & propter hanc cauſam nunc quoque eſſe quum dixerimus, de homine qui poſt ipſum mundum ſecundus eſt, dicamus. Ante a nobis definitum animal eſt, quibus de cauſis quum in vtero puer eſſet, animalis vſum præberet, dicente ac veluti ex delphico tripode prædiuinante ac prædicante Hippocrate è genere Aſclepiadarum; eius enim conſtitutionem primam ac veluti animalitatem ex integris conſtituit, quum non aliter ipſum abſolutum præbere poſſe videret, niſi ab ipſis perfectis animal generati acciperet. *Decidit*, inquit, *ab omni corporis parte ſemen, à ſalubris ſalubre, à morboſis verò morboſum.* Ab omni parte, dixit, totum à toto: tantúmque abſuit ne animal diceret, vt dicentis contra ipſum quæ mutilata ſunt non eſſe perfecta, crimina ſoluerit: quum enim nollet dubitari quin animal ſit, dixit ſalubria quidem corpora ipſum vniuerſum ſic vt nihil deſit habentia, integrum ſemen deponere: impedita verò, cum defectu. Quod difficultatem non habet: quomodo enim, cum ipſum non ſit, in generatione ſanum fieri poterit? hoc enim vnius eius eſt, quod ipſum quidem eſt, nondum verò genitum, ſanum autem potentia, ac eam ob cauſam generationem ſuſcipit. Etenim eorũ, quæ manifeſtè non ſunt, alia ſic genita ſunt, alia verò poſſunt: quemadmodum neutrum quoque accidit: itémque ſemen aliud, vt animal fieri poſſit habet, tunc verò actu eſt, quum pro homine præbeatur; aliud verò neque eſt, neque fieri poteſt, neque rationem habet, tanquam id ipſum natura non ſit: hoc enim neque eius quod eſt, neque eius quod futurum eſt, rationem ſuſcipit. Rectè igitur ſecundum Hippocratem id quod in vtero eſt, animal dicetur, & ipſum qui ex totis ſeminat, & vim totius ei præbet. Non ſolum verò id & ex ipſo vniuerſo & animal eſſe declarauit, ſed etiam in numero oſtendit principia ipſius habere vniuerſi, ſimilémque poteſtatem eorum, è quibus radicem habet, cum inquit: *Gemini ex vnico concubitu fiunt: ſinus verò & clauſtra vteri habent.* Hic enim apertè intelligere licet hanc vim in vterum ſemen immiſſum habere, quod natura animalis erat: quum enim paruæ molis ſit, multum potentiâ ſit, & principem cauſam oſtendit, ipſámque animalitatis ſubſtantiã. Ac quemadmodum qui in ſilice aut in calce ignis inſitus eſt, hunc nemo ignem idcirco eſſe negaret, quia non vrit (tunc enim ignis actu fit, cum materiæ aliquid aſſumit, & ab ipſo vniuerſo extrinſecus venientis inſpirationis) ſic quod in mulieres iniectum ſemen eſt, id animal eſſe verè quiſpiam dicet: etenim ipſum iam potentia animal eſt: actu verò tum fit, quum ab vtero prodiens ſe ipſum coniungit ei quod principium præbuit. Quum enim pars & diuulſum membrum magni animalis, hoc eſt mundi, ſit dum in ſinibus conditum eſt ac latitat, miſcellæ rationem retinet: ab hoc autem ſeparatum profundo, quod tanquam chaos eſt, atque erurum, cognatam ſimilémque naturam ipſis operationibus amplectitur: nam ex ſe moueri incipit, luciferóſque oculos perpetuò, Solis Lunæque naturam imitans, tendit.

CAPVT

A

CAPVT III.

Animal quod in vtero eſt natura opera edere.

VT igitur immeritò quidam, quod in vtero eſt animal eſſe negarūt, ex iis quæ dicta ſunt coniectari licet: quæ verò & qualia animal faciat, nunc dicam. Cum igitur animal ab anima, & à natura regatur, itémque nutrimento & ſpiritu (nutritur enim anima ſpiritu, humidis verò ſiccíſque nutrimentis natura,) omnibus his quod in vtero eſt, adminiſtrationibus vtens reperiemus, & quæ B ad motū animæ attinent, & quæ ad naturæ incrementum. Nam deuorat: & (vt Hippocrati videtur) ſpirat, ore enim naſóque reſpirationem deſuper fieri ſcribit: ipſúmque ex Aſclepiadis quidam ſugere, quæ in vtero ſunt, cotylidonas, ac coquere dicunt, ſiquidem ea quæ deuorata ſunt, coctio neceſſariò ſequitur, etſi quàm maximè iā cōfectum ab vtero nutrimentum aſſumat: apponi verò id, niſi natura ſuſcipiat, non poteſt: neque aſſimilari antequam neceſſariò nutrientem rem ei quæ nutritur, pueri natura aſſimilet: ac tum opera naturæ præbet, ac recipit, & ad ſecretionem promptum C eſt, & ad id quod alienum eſt ſeparandum: hanc enim ob rem bilis, & humores omnes ſecreto nutrimento fiunt; nō enim ab ea ſolùm quæ per vmbilicum ad portas in iecur è ſecundis fertur materia, nutriri putatur, etenim per has quoque vias alitur, maximè verò per eas quæ perfectiores ſunt: ac per quaſcunque defertur, nutrimento fruitur. Neque enim putabis Hippocratē dicentem, *quod antiquius eſt nutrimentum per abdomen, qua vmbilicus eſt, inuchi*, ignoraſſe num id ore nutriatur: etenim de hac quoque via locutus eſt, vt ante propoſitum eſt. Quod verò in vtero ore nutrimentum ſumat, D teſtis eſt poſt partum protinus mammæ appetitio: neque enim, niſi antea huic viæ aſſuetus eſſet, tam citò ad mammam ferretur. In vapores verò & ſpiritus ſecretum nutrimentum fundit, facilèque ſingulis partibus apponit: mutátque id quod è ſemine eſt, in humores: quod ex humoribus, in carnes venáſque & neruos, ac arterias & oſſa, viſceráque & adipem: itémque quod è pauco eſt, in multum; & quod paruum eſt, magnum fit, ipſum ad proprios vſque incrementi terminos extendente, terminantéque augendi virtute.

E

CAPVT IV.

Quod in vtero eſt, anima & rationis particeps eſſe.

QVæ igitur naturæ opera ſunt, ea ab iis quæ in vtero ſunt fieri ſatis à nobis demonſtratum eſt: quòd verò & animæ & rationis participia ſint, deinceps monſtrare conabor. Quum enim ſenſoria ad animales inuehendas facultates natura molita ſit, oculos quidem ad viſiuam, aures verò ad audiendum, linguam autem naſúmque, vt per hæc guſtandi facultas & olfaciendi vehatur, per manus verò & reliquum contrectans corpus, quæ ad tactum attinet, patet locum va- F cuum nullum relinqui: ſed prædicta loca, etiam quum infans in vtero eſt, animæ ſubſtantiam habebunt, ipſúmque huius domicilium cerebrum ab initio etiam conſtitutum in intimo capite locatum habent. Eo perſpicuum eſt vnà cum iacto in vterum ſemine inſitam à creatore vniuerſi eſſe animam, vt gubernandi vim corporis haberet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Τὸ κατὰ γαστρὸς ζῶον, τὰ τῆς φύσεως ἔργα προσδέχειν.

ΩΣ μὲν οὖν ἀπεικότως τινὲς εἶπον οὐ ζῶον τὸ κατὰ γαστρός, ἐκ τῶν εἰρημένων τεκμήρασθαι. ὅσα δὲ καὶ ποῖα ζῶον ποιεῖ, νῦν φράσω. τοῦ γοῦν ζώου διοικουμένου ὑπὸ ψυχῆς καὶ φύσεως καὶ τροφῆς καὶ πνεύματος (τρέφεται μὲν γὰρ ψυχὴ πνεύματι, τροφαῖς δὲ ὑγραῖς καὶ ξηραῖς ἡ φύσις) εὑρήσομεν δὲ καὶ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ πάσαις ταῖς οἰκονομίαις χρώμενον. καὶ τὰ πρὸς τὴν τῆς ψυ- B χῆς κίνησιν, καὶ τὰ πρὸς τὴν τῆς φύσεως αὔξησιν. καταπίνει τε γάρ, καὶ ὡς Ἱπποκράτει δοκεῖ ἀναπνεῖ· τῷ τε γὰρ στόματι καὶ τῇ ῥινὶ τὴν πνοὴν ἄνωθεν ποιεῖσθαί φησι. τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἀσκληπιαδῶν, καὶ θηλάζειν αὐτὰ τὰς ἐν τῇ μήτρᾳ κοτυληδόνας λέγουσί τε καὶ πέττειν. ἕπεσθαι γὰρ ἀνάγκη τοῖς καταποθεῖσι καὶ πέψιν, κἂν ὅτι μάλιστα κατειργασμένην ἤδη παρὰ τῆς μήτρας λαμβάνῃ τὴν τροφήν. προστιθέναι δὲ χωρὶς τῆς δεξαμένης αὐτὴν φύσεως, οὐκ ἂν δυνατὸν οὐδὲ ὁμοιωθῆναι πρότερον. εἰ μὴ ἐξ ἀνάγκης τῷ τρεφομένῳ τὸ τρέφον τῆς τοῦ παιδὸς φύσεως τὴν ὁμοίωσιν ἐργαζομένης. καὶ τότε τὰ ἔργα τῆς φύσεως προσδέχειν, καὶ ἀναλαμβά- C νειν. καὶ ἕτοιμον πρὸς διάκρισιν, καὶ διακρίνειν τὸ ἀλλότριον. τούτου γὰρ χολαί τε οἱ σύμπαντες χυμοὶ διακριθείσης τῆς τροφῆς γίνονται. μὴ γὰρ δὴ μόνον τῇ διὰ πυλῶν εἰς ἧπαρ δι᾽ ὀμφαλοῦ φερομένην ἐκ τῶν ἐμβρύων ὕλην τρέφεσθαι νομίζετε. τρέφεται μὲν γὰρ καὶ διὰ τούτων τῶν ὁδῶν, μάλιστα καὶ διὰ τῶν τελεωτέρων, καὶ δι᾽ ὅσων ἂν κατενεχθείη, ἀπολαύει τροφῆς. μὴ γὰρ δὴ δόξης τοῦ Ἱπποκράτους εἰπόντος, ἡ δὲ ἀρχαιοτέρη τροφὴ δι᾽ ἐπιγαστρίου ὀμφαλοῦ, ἀγνοεῖν αὐτὸν μὴ καὶ διὰ στόματος τρέφεσθαι. εἶπε γὰρ καὶ περὶ ταύτης τῆς ὁδοῦ ὡς ἐπὶ πλεῖον προείρηται. μαρτύριον δὲ τοῦ καὶ ἐν μήτρᾳ διὰ στόματος τὴν τροφὴν λαμβάνειν τὸ ἅμα τῷ D προελθεῖν τὴν ὁρμὴν πρὸς τὸν μαστὸν ἔχειν. οὐ γὰρ μὴ προεθισθέν, κατέλαβε τὴν ἐδωδὴν ταχεῖαν οὕτω τὴν πρὸς αὐτὸν ὁρμᾶν ὁδόν. ἀτμίζει δὲ καὶ πνευματοῖ τὴν διακριθεῖσαν τροφήν, καὶ προστίθησιν ἑκάστῳ μορίῳ ῥᾳδίως. μεταβάλλει δὲ καὶ τὴν ἐκ σπέρματος εἰς χυμούς, καὶ τὴν ἐκ χυμῶν εἰς σάρκας, καὶ φλέβας, καὶ νεῦρα, καὶ ἀρτηρίας, καὶ ὀστᾶ, καὶ σπλάγχνα, καὶ πιμελήν· καὶ τὴν ἐξ ὀλίγου εἰς πολύ, καὶ τὸ ἐκ μικροῦ γίνεται μέγα, τῆς αὐξητικῆς δυνάμεως μέχρι τῶν οἰκείων ὅρων τῆς αὐξήσεως ἐκτεινούσης αὐτὸ καὶ περατούσης.

E

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

Τὸ κατὰ γαστρός, ψυχῆς τε καὶ λογισμοῦ μετέχειν.

ΑΜὲν οὖν τῆς φύσεως ἔργα ἱκανῶς ἡμῖν ἐδείχθη λογοποιοῦντι τὸ κατὰ γαστρός· ὡς δὲ καὶ ψυχῆς μετέχει καὶ λογισμοῦ, διὰ τῶν ἑξῆς πειρασόμεθα δεῖξαι. τῶν γὰρ αἰσθητηρίων ὑπὸ τῆς φύσεως μεμηχανημένων, εἰς τὸ διαπορθμεύειν τὰς ψυχικὰς δυνάμεις, δι᾽ ὀφθαλμῶν μὲν τὴν ὁρατικήν· δι᾽ ὤτων δέ, τὴν ἀκουστικήν· γευστικὴν δὲ καὶ ὀσφρητικὴν διὰ γλώττης καὶ ῥινός· καὶ τὴν ἁφὴν δὲ διὰ τῶν χειρῶν, καὶ τῆς λοιπῆς τοῦ σώματος ἐπαφῆς, φανερὸν ὅτι κενὸς οὐ λείπεται τόπος, ἀλλ᾽ ἔχει τὰ προειρημένα χω- F ρία, καὶ κατὰ γαστρὸς ὄντος τοῦ βρέφους, τῆς ψυχῆς οὐσίας καὶ τὸν ἐγκέφαλον δὲ ὄντα ταύτης οἰκητήριον, ἐξ ἀρχῆς ἔτι συνισταμένου ἐν αὐτοῦ τῷ κύτει τῆς κεφαλῆς ἐγγενόμενον ἔχει. δῆλον οὖν κἀν τούτῳ ὡς ἅμα τῇ τοῦ σπέρματος εἰς τὴν μήτραν ἐξακοντίσει, συγκατέσπειρεν ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς καὶ τὴν ψυχήν, ἵνα τῷ σώματι καὶ τὴν διοικοῦσαν αὐτοῦ δύναμιν ἔχῃ.

ἢ γὰρ οὐκ ἴσμεν τοὺς ἔξωθεν δημιουργοὺς ὄργανά τινων κατασκευὴν ποιουμένους, πρὸς τινῶν ἐνεργειῶν πρᾶξιν; τοῦτο μὲν τὸν ναυπηγὸν ὑποβάθραν τὴν νεὼς ἕνεκα γινομένην. χαράκωμα δὲ τῶν κυμάτων, καὶ τεῖχος ἀσφαλὲς, καὶ ἕρκος τῶν ὑφάλων πετρῶν. κοιλαίνοντα δὲ μακραῖς σύριγξι τὸν αὐλοποιὸν τὴν ὕλην τοῦ χαλκοῦ πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐπιπνεομένων πνευμάτων. τὸν δὲ μουσικὸν ἐκτείνοντα τὰς χορδὰς, πρὸς φθόγγων μελῳδίαν. καὶ τὸν ἑτοιμάζοντα ἰατρὸν παιωνικὰ φάρμακα, πρὸς ἄμυναν τῶν παθῶν. καὶ τὸν στρατηγὸν πρὸ τῆς παρατάξεως τακτικὰ προδιδάσκοντα πρὸς ὑπομονὴν τῶν πολεμίων. ὥσπερ οὖν οἱ τὰ τοιαῦτα μηχανώμενοι, τινὸς ἕνεκα τὴν παρασκευὴν ἐργάζονται, οὕτω καὶ ἡ φύσις διαπλάττει τῶν ἐν ἡμῖν ἕκαστον, ὡς ἐσομένου τινὸς ὄργανον. οὕτως τε καὶ ἡ τῶν νεύρων φύσις οὖσα ψυχῆς οἰκητήριον ἐξ ἀρχῆς ἅμα τῷ πνεύματι συμβλαστάνουσα, δηλοῖ τὴν ψυχὴν, ἅμα τῷ σώματι συνισταμένῳ συνίστασθαι. καὶ γὰρ εἰ μήπω ὀφθαλμὸς ὁρᾷ, γλῶττα δὲ γεύεται, οὐς δὲ φωνῶν ἀντιλαμβάνεται· καὶ θερμῶν, ἢ ψυχρῶν, ἢ ὑγρῶν, ἢ ξηρῶν, αἰσθητικὴ ἡ ἁφὴ, γὰρ κατ' ἐνέργειαν, ἀλλ' οὕτω γε ὑπόκειται φωλεύειν, καὶ δύναται ταῦτα μετ' ὀλίγον τεχθέντος τοῦ βρέφους ἐργάζεσθαι. τολμήσας δ' ἂν εἴποιμι τὴν ἡσυχίαν ἐνέργειαν. τὸ γὰρ ἔτι ἐν μήτρᾳ ὄντος τοῦ παιδίου, μύειν τοῖς βλεφάροις, καὶ τῇ ῥινὶ συνεστάλθαι, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀνηκουστεῖν, ἔργον ἐστὶ προεστώσης ψυχῆς. τὴν γλῶτταν δὲ, οὐκ ἄν τις φήσῃ μὴ γεύεσθαι ἐπὶ τῶν κυουμένων, ἔτι καὶ τῆς ποιότητος ἀντιλαμβάνεσθαι, φανεροῦ τοῦ πράγματος γινομένου διά τι πάθος. πολλάκις γὰρ ἴσμεν ἐναποθνήσκοντα ἐν ταῖς μήτραις παιδία, φαυλότητι τῶν προσφερομένων διὰ στόματος, τὴν τροφὴν ἀποστραφέντα καὶ ἀπαγορεύσαντα. ἐπειπούσης διὰ τῆς ἐν τῇ γλώττῃ γευστικῆς δυνάμεως τῆς φύσεως πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς διαμονήν. καὶ τὸ ἀναπνεῖν δὲ ὂν ἔργον τῆς ψυχῆς περιεχόμενα τὰ ἔμβρυα. ἀναπνεῖ γὰρ διὰ στόματος, ὡς καὶ μικρὸν πρόσθεν εἴπομεν. δῆλον ἐκ τοῦ συμπεφυκέναι καὶ τῷ σπέρματι καὶ τὴν ψυχὴν ἅμα τῇ φύσει. ψυχικὸν γὰρ ἐνέργημα, καὶ οὐ φυτικὸν, ἰατρῶν παῖδες οἱ πλεῖστοι τὴν ἀναπνοὴν ὡρίσαντο. παιδαριώδες γὰρ οἴεσθαι περιγράφειν εἶναι τοῦ μὴ ψυχῆς ἔργον ὑπάρχειν αὐτὴν, τῷ φάναι τὸν καθεύδοντα ἀναπνεῖν ἀπροαιρέτως, οὔσης τῆς ἀναπνευστικῆς καὶ προαιρετικῆς. ὥσπερ γὰρ ἐγρηγορότος τοῦ ζώου, τῷ πάσας ὑπάρχειν τὰς ἐνεργείας ἡ ψυχὴ, ὁρᾷ τε γὰρ καὶ ἀκούει, καὶ διὰ τῶν λοιπῶν αἰσθητηρίων ἐπιτελεῖ, κινεῖται δὲ καὶ τούτων δι' αἰσθήσεως ἀντιλαμβάνεται), καὶ πᾶσαν ὑφίσταται πραγματείαν, τείνασα ἑαυτὴν ἀκτινοειδῶς καὶ παρασπείρασα τοῖς ὀργάνοις, δι' ὧν τὰ χρειώδη συντελεῖ. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ νύκτωρ συσταλεῖσα, καὶ συναθροισθεῖσα μήτε ὑπὸ τῶν ὁρατῶν ἐνοχλουμένη, μήτε ὑπὸ τῶν ἀκουστῶν διακρινομένη, μήτε ὑπὸ τῶν ὀσφραντῶν ἀνατρεπομένη, μήτε ὑπὸ τῶν ἁφῇ προσαπτομένων ἀλλοιουμένη, μήτε δρόμοις, ἢ περιπάτοις, ἢ ἄλλοις γυμνασίοις διαπονουμένη, μηδὲ ἐν αὐτοῖς γινομένη, τὴν κατὰ ἀναπνοὴν ἐνέργειαν ἀπεργάζεται. ἢ τὴν μὲν φύσιν ἑκουσίως, καὶ οὐ παθοῦσαν, τὰ δέοντα ποιεῖν πεπιστεύκαμεν, ψυχὴν δὲ τῆς θειοτέρας μοίρας λαχοῦσαν, οὐ παρακολουθεῖν τοῖς ἰδίοις ἐνεργήμασιν. θνητὸν καὶ γεῶδες ἡ φύσις, καὶ διανοίας ἐκτός ἐστιν, ἢ οὔτε λογισμὸν ἔχει, τήν τε θνητὴν μόνην οἶδε περίοδον, τήν τε φθαρτὴν πρᾶξιν εἴληφεν. ἡ ψυχὴ δὲ ἀπόρροια μὲν τῆς πάσης ψυχῆς, καὶ τῆς οὐρανίου χορείας, ἐπιστήμης ἀντιλαμβάνεται. ἀεὶ δὲ ἐπὶ τὴν πρὸς τὸ ὅμοιον ἐπιγινομένην ὁδὸν ὑπερβαίνει μὲν γῆν. τὴν ἐν ὕδατι πλάνην ἀποστρέφεται. καὶ ὑπεραναβαίνει τὸν ἀέρα. καὶ πυρὸς ἀνωτέρα γίνεται. καὶ τῆς οὐρανίου θειότητος τυγχάνει. καὶ τὸν ὑπερουράνιον πολλάκις βλέπει τόπον, συμπαρίσταται τῷ τῶν ὅλων δεσπότῃ περιοδεύει τῶν ἄνω γῆς.

A Nam an non ſcimus extrinſecos opifices inſtrumenta quædam ad certas actiones fabricari? vt ſentinam nauis opificẽ, quò parte hac nauis ſubnatet, vallum vero ad violentos fluctus cohibendos, tum tutum parietem ſeptúmque ob ſaxa, quæ ſub mari latitant: tibiæ verò opificem, materiam æneam io longas fiſtulas excauantem ad illabentes ſpiritus ſuſcipiendos: muſicum verò fides extendentem ad ſonos modulandos: medicum autem pœonica medicamenta ad morbos pellẽdos parantem: imperatorem acies ante conflictum inſtruendas perdocentem, ad ſuſtinendũ hoſtem. B Vt igitur qui talia moliuntur, alicuius rei gratia ea parant, ſic quæ in nobis ſunt, ſingula natura effingit, tanquam inſtrumentum certæ rei futurum. Sic quoque neruorum natura, quæ animæ domicilium eſt, à principe parte vnà cum ſpiritu orta, animam conſtitui ſimul cum corporis conſtitutione declarat. Etenim ſi nondum oculus videt, lingua verò guſtat, voces auris ſuſcipit, calidum aut frigidum, humidúmve aut ſiccum tangendi inſtrumenta non ſentiunt, idque actu, ſed quidem latitare hæc poſita ſunt, verùm paulò poſt infante iam orto agere poſſunt, auderem ipſam quietem actum dicere: compoſitas enim palpebras C tenere, quom adhuc in vtero puer eſt, ac contractum naſum, auréſque non audientes, imperantis animæ opus eſt. Linguam verò iis quæ vtero geruntur, guſtare negaret nemo, itémque qualitatem ſuſcipere, quum res ipſa ex certo affectu perſpicua ſit: ſcimus enim in vteris ſæpè fœtus emori quum vitium per os adhibiti nutrimenti auerſaotes renuunt: ſiquidem natura de linguæ facultate, quæ guſtandi eſt, ad conſeruandum fœtum ſolicita eſt, & reſpirare fœtum, quod opus animæ eſt, ore enim, vt paulò ante dictum eſt, reſpirat. Ex eo perſpicuum eſt, quòd anima D ſemini vnà cum natura ineſt: nam animalẽ actionem medicorum ſoboles plurima ipſam reſpirationem ſtatuit, non autẽ naturalem: puerile enim eſt putare eã extra opera animæ praſcribi, quum ſine voluntate reſpirare dormiens dicitur: ſiquidem reſpiraodi actio voluntaria eſt. Quemadmodum enim, quum vigilat animal, propterea quòd omnes actiones inſunt (videt enim & audit, ac per reliqua ſenſoria agit,) mouetur anima, & has actiones per ſenſoria perficit, ſéque ipſam per organa, per quæ opportuna peragit, extendens diffundénſque, negotium omne ſuſtinet, E ſic noctu contracta collectáque, neque à viſis rebus turbata, neque ab auditis territa, neque à guſtatis alicoata, neque ab olfactis euerſa, neque ab iis, quæ tactui occurrunt alterata, nec curſu, ambulationéve aut alia exercitatione fatigata, neque in his verſans, reſpirationis actionem obit: aut naturam quidem ſpoote, & non affectã, quę opportuna ſunt, facere credimus: animam autem diuinius quidpiam ſortitam non operas proprias aſſequi. Quin mortalis natura eſt, atque terreſtris, & intelligeotiæ expers, quæ neque rationem habet, & mortalem ſolum circuitum nouit, operámque interitui obnoxiam accipit, anima F autem ab vniuerſis animis, & cœleſti choro delapſa ſcientiam ſuſcipit: ſemper verò viam quæ ad ſimile ducit, ſequens, terram quidem ſuperat: ab erroribus aquæ ſeſe auertit: tranſcẽdit aërem: fit igne ſuperior, & cœleſtem diuinitatem attingit: ſæpéque trans cœleſtem locum intuetur: rerum omnium domino aſſiſtit: ſuperas res circunſtat:

cunſtat: ſæpè occurrit iis quibuſcum cõmune genus habet: nouit vnde ſit, quamuis in corpore ſit, ipſúmque rerum omnium partem vniuerſis rebus ineſſe, his in quibus ab illo locata eſt, vtens oculis. Ne igitur reſpirationẽ dicant neſcia anima fieri, ſomno languente corpore: ad omnia enim anima magis quàm natura idonea eſt, vímque maiorem habet. Ergo poterit natura, vigilãte æquè ac dormiente animali, agere: eoquit enim in vtroque tempore ac diſtribuit, ſecernitque & apponit & auget: anima verò ſola vigiliis ea quæ corpori conueniunt, operari; in ſomno autem ſimilia non poterit? Abſurdum verò eſt, quum iam ſatis monſtratum ſit quod in vtero eſt, id eſſe animal, niſi ex rebus extrinſecus fides de iis quæ dicta ſunt, fiat. Mutes enim ac vermes in materia, quaſi in vtero, fieri videntes, animalia nominamus, ea limo inuoluta ſpectantes, ſed hæc quoque fiunt (arbitror) prouidente eorum præſide facultate: ea verò quæ in vtero animalia fiunt, an apertè animalia vocari conueniat, dubitamus? præſertim prædicante hæc Hippocrate. *Quæ non animalia ſunt, ab animalibus animalia fiunt, naturæ omnium indociles.* Decuit enim dicere non animalia, aut partes fieri: perfecto autem nomine vſus eſt, vt animalia ſimul eſſe & conſtitui intelligeremus. Magnificum verò illud, & à controuerſia longiſſimè remotum quaſi diuinitus edixit, *naturæ omnium indociles:* vt, ſi modus à quopiam aut ratio animalis creandi quæratur, in ipſam omnia indoctè gignentem naturam referat. Atqui natura ſatis eſt, quæ prorſus hand credentium ſententias excludat, & animalia eſſe negantium: ſi enim rebus omnibus, vt hæ ſint, fines ipſa præbet, certè ei quod vtero geritur, perfectionem vt animal ſit, affert. Cur verò non amentia eſt, quod animal eſt, id animam ſimul & corpus dicere, rei autem nomen auferre? Siquidem id haud aliter eſt, quàm ſi rei cuipiam ignis inducta forma, quod eſt, vt vim vrendi habeat, rem quidem quiſpiam fateatur, nomen autem neget: aut, quum à ſole illuſtrantur tenebræ, factum quidem concedatur, diem verò id nomine eſſe negetur: aut, ſi quis humidas res ſolidáſque in vnum coactas nutrire dicat, id verò nutrimentum dici non concedat: aut æs ferrúmve ſecare, nomen autem gladij fugere, aut ſectionem ſecantis. Verum neque quiſpiam tenebroſi aëris à Sole illuminati rem ipſam inſpiciens, id ipſum diem eſſe negaret: neque quod ignis vſum habet, id iguem dici: nec quod ſecantis actionem, huic nomen eſſe gladio; nec ei quod animatur ſemen, & animationem ſuſcipit, nomen quiſpiam auferet.

A πολλάκις τοῖς αὐτοῖς ὁμοιοειδέσι τυγχάνει, οἶδε κἂν ἐν σώματι γένηται, πόθεν ἐστὶ, καὶ ὅθεν. καὶ ὅτι συνίεσι τοῖς ὅλοις ὁ τῶν πάντων πατὴρ, τούτοις τοῖς ὄμμασιν, ἐν οἷς αὐτὸ καθιδρύσατο αὐτὴν, χρωμένη. μὴ τοίνυν ἀγνοούσης φασκέτωσαν τῆς ψυχῆς γίγνεσθαι τὴν ἀναπνοὴν, ὕπνῳ χαλάζοντος τοῦ σώματος. ἱκανωτέρα γὰρ πρὸς πάντα φύσεως ἡ ψυχή. καὶ δυναμωτέρα ἐστί. καὶ μὲν φύσιν ὁμοίως τῶν ἐγρηγορότων καὶ καθευδόντων, ἐνεργεῖν δύνασθαι. πέττει γὰρ καὶ ἀναδίδωσι· καὶ διακρίνει, καὶ προστίθησι καὶ αὐξάνει, ἐν ἑκατέρῳ χρόνῳ. ψυχὴν δὲ μόνων ἐγρηγορότων πράττειν, ἃ προσῆκε τῷ σώματι. κοιμωμένων B δὲ τὰ ὅμοια μὴ δύνασθαι ἐστί. ἄτοπον δὲ καὶ τὸ ἱκανῶς δεδειγμένου τοῦ ζῶον εἶναι τὸ κατὰ γαστρὸς, μὴ καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν πιστοῦσθαι τὰ προειρημένα. μυίας τε καὶ σκώληκας ἐν μήτρᾳ τῇ ὕλῃ ὁρῶντες γινόμενα ὀνομάζομεν ζῷα, ἀποβλέποντες ἐλυτρωμένα, κἀκεῖνα δὲ, οἶμαι, τῆς προνοούσης αὐτῶν δυνάμεως ἐπιστατούσης. ἀμφισβητοῦμεν δὲ αὐτὴν, περὶ τῶν ἐν μήτρᾳ ζωουμένων, εἰ δεῖ σαφῶς ζῷον καλεῖν; καὶ ταῦτα κηρύττοντος Ἱπποκράτους. ζῶονται τὰ μὴ ζῷα ἐκ τῶν ζώων, φύσιες πάντων ἀδίδακτοι. δέον γὰρ εἰπεῖν, μὴ ζῷα, ἢ εἰπεῖν, γὰρ τὰ μέρεα. τοῦτο μὲν γὰρ παρέλειπε, τὸ δὲ τοῦ τελείου ὀνό- C ματος κατεχρήσατο, ἵνα ἅμα συνίστασθαι, καὶ ζῷα εἶναι νοῶμεν. φιλοτιμότερον δὲ τὸ ἀμαχώτατον καὶ τὸ φύσιες δὲ πάντων ἀδίδακτοι, προτέθεικεν. ἵν' εἴ τις τρόπῳ ἢ λόγῳ ἀπαιτοίη τῆς ζωώσεως τὴν πάντα γεννῶσαν αὐτήν· ἀδιδάκτως ἀναφέρεσθαι φύσιν. καὶ τὸ φύσιες δ' ἐξαρκεῖ παντάπασι περιγράφεσθαι τῶν ἀπίστων τὰς γνώμας, καὶ τῶν μὴ ζῷων φασκόντων. εἰ γὰρ ἑκάστῳ τῶν ὄντων τὰ τέλη πρὸς τὸ εἶναι παρεχομένην δίδωσι καὶ τῷ κυοφορουμένῳ τὴν τοῦ ζῷον εἶναι τελείωσιν. πῶς δ' οὐκ εὐηθὲς, ψυχὴν μὲν καὶ σῶμα, ζῷον εἶναι φάσκειν, ἀφαιρεῖν δὲ τοῦ ὄντος τοὔνομα. ὅμοιον γὰρ εἰ καὶ τοῦ D τὸ πῦρ εἰδοποιοῦντος. ὅπερ ἐστὶν τὸ καίειν ἔχοντος τοῦ πυρὸς, τὸ μὲν ἔργον τις ὁμολογοίη, τὸ δ' ὄνομα μὴ λέγοι. ἢ πάλιν τοῦ ἡλίου φωτίζοντος τὸ σκότος, τὸ μὲν γινόμενόν τις ὁμολογοίη. τὸ δ' ἡμέραν εἶναι τοῦτο, ἀρνοῖτο τοὔνομα. ἢ εἴ τις τὴν ἐξ ὑγρῶν καὶ στερεῶν εἰς τοῦτο σύνοδον τρέφειν λέγει, τὸ δὲ τροφὴν λέγεσθαι μὴ συντίθοιτο. ἢ τὸ μὲν τέμνον τὸν χαλκὸν ἢ σίδηρον, φεύγει δὲ τὸ ὄνομα τῆς μαχαίρας. ἢ τὸ τμῆμα τοῦ τέμνοντος. ἀλλ' οὐδὲ τοῦ ζοφώδους ἀέρος ὑπὸ ἡλίου φωτιζομένου τὸ ἔργον βλέπων εἴποι τις ἂν τὸ τοιοῦτον, μὴ εἶναι ἡμέραν. οὔτε τοῦ πυρὸς τὴν χρείαν τὸ πῦρ μὴ λέγεσθαι. οὔτε τοῦ E τέμνοντος τὴν ἐνέργειαν, τὸ μὴ μάχαιραν εἶναι τούτου τὸ ὄνομα. οὔτε τὸ σπέρμα ζωούμενον. καὶ καταλαμβανόμενον τῆς ζωώσεως ἀφαιρήσεταί τις τὴν προσηγορίαν.

CAPVT V.

Quod in vteri ſinubus adhuc continetur, animal eſſe.

VT igitur & naturæ & animæ particeps fœtus ſit, vtriuſque actionum, & quomodo animal ſit, & ſatis demonſtrauimus. Reliquum autem eſt vt quod vteri ſinubus adhuc iucumbit, id animal eſſe monſtremus. Si quiſpiam verò à nobis naturæ rationes quærat, eã omnia à ſe ipſa doctã, ex ſéque diſcentem agere ſciat. Neque enim quo pacto vermes in plantis gignuntur, aut ex equis bobúſque veſpæ atque apes, facile nos dicere licet, verùm à natura ſimpliciter fiunt. Nã neque aues docet volare quiſpiam, neque nos intelli-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τὸ τοῖς μυχοῖς τῆς μήτρας ἔτι ἐγκείμενον, ζῷον εἶναι.

ΩΣ μὲν οὖν καὶ φύσεως καὶ ψυχῆς μετέχει τὸ ἔμβρυον, καὶ τῶν ἐφ' ἑκατέρας ἐνεργειῶν, καὶ πῶς ἐστι ζῷον, ἀποχρώντως ἐδείξαμεν. λοιπὸν δὲ δείξομεν ζῷον εἶναι τὸ τοῖς μυχοῖς τῆς μή- F τρας ἔτι ἐγκείμενον. εἰ δέ τις ἡμᾶς ἀπαιτοίη φύσεως λογισμοὺς, ἴστω πάντα πράττουσαν αὐτὴν αὐτοδιδάκτως τε καὶ αὐτομαθῶς. οὐδὲ γὰρ ὅπως ἐν φυτοῖς σκώληκες γίνονται, ἢ ἀφ' ἵππων καὶ βοῶν οἱ σφῆκες, καὶ μέλιτται, ῥᾴδιον ἡμῖν λέγειν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως ἁπλῶς γίνεται. οὐδὲ γὰρ τοὺς ὄρνεις πέτεσθαι διδάσκει τις. οὐδὲ τὸ νοεῖν ἡμᾶς ἢ ἀκούειν ἢ βλέπειν.

A ἀλλ' ὅμως καὶ τοὺς ὄρνιθας ὁρῶμεν πετομένους, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς, χωρὶς μαθήσεως νοεῖν τε καὶ βλέπειν. ἀπόρρητος γάρ τις καὶ κεκρυμμένη καὶ πολὺ τῆς ἡμετέρας διανοίας βυθιωτέρα, ἡ περὶ τὴν φύσιν αὐτουργία. μὴ τοίνυν μηδὲ περὶ τὴν τὰ ἔμβρυα ζωογονίαν ἀπιστῶμεν εἶναι ζώωσιν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνα μανθάνει πρός τινος μετὰ τὸ τεχθῆναι τι τῶν οἰκείων ἔργων, ἀλλ' ἐνόντα ταῖς μήτραις καταπίνει καὶ πέττει καὶ διακρίνει τὴν ἀναδοθεῖσαν, καὶ προστίθησι τὴν καθαρθεῖσαν, καὶ τὴν περιττὴν ἀποθλίβει. ἵν' ἐπειδὰν πρὸς φῶς προέλθῃ, τὴν περιττεύουσαν ἐκκρίνει. τό τε γὰρ μηκώνιον καλούμενον περίττωμα ὂν, ἐξ ὅλης τῆς τοῦ ἐμβρύου τροφῆς ἐστιν. B καὶ τὸ ἐν τῷ οὐραχῷ ὑγρόν. ἥτε γὰρ κοιλίη φυσᾶται, φησὶν ὁ παλαιὸς, ἀπὸ τῆς διὰ στόματος εἰσπνοῆς, καὶ τὰ ἔντερα, καὶ εἰς τὸν κύσσαρον ὁδός τις ἐπιγίνεται. κατὰ μικρὸν γὰρ, ἐμπίπτον τὸ περιττὸν εἰς τὸν ἀρχὸν παραγίνεται. κύσσαρον γὰρ τὸν ἀρχὸν εἴρηκε. καὶ μηδεὶς ἡμᾶς παραγέτω διὰ τὴν τοῦ ἀμνίου ὑμένος παράθεσιν, μὴ δύνασθαι διὰ στόματος τρέφεσθαι τὰ ἔμβρυα, ἱκανὴ γὰρ ἡ φύσις διὰ τῶν πόρων εὐπορίαν παρασχεῖν, καὶ ὁδὸν ἐς εὐπρέπειαν οὖσαν αὐτάρκη. φησὶ δὲ Δημόκριτος ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπου ἐξεσεῖσθαι· καὶ κύνα ἐκ κυνὸς, καὶ βοῦν ἐκ βοός. ἀνὴρ εἰδὼς μὲν καὶ τὴν οὐράνιον θεωρίαν. C θεωρίας δὲ καὶ τὴν ἐν ἡμῖν φύσιν, οὐχ οἷόν τε ἀγνωμονεῖν χρῆναι λέγειν, μὴ ζῶον τὸ κατὰ γαστρὸς, ὅλον ἐξ ὅλου συστάντος αὐτοῦ δράσαντος νή * * * καὶ γὰρ οὐδὲ ἂν εἶχεν ἀνθρώπου λόγον τὸ γενόμενον. εἰ μὴ πάντας μὲν ἐν ἑαυτῷ περιεῖχε, τοὺς τελείους λόγους. ἔμελλε δὲ ποιήσειν, οἷα ταῦτα ἀφ' ὧν τὸ σπέρμα κατεσπάρη. ὥσπερ γὰρ ἢ τὰ τῷ ποσῷ, ἢ τὰ τῇ ποιότητι καταβληθέντα σπέρματα ἀναδέχεται τόποις. ἢ πηρεῖ τε τὰ ὅλα κολοῦντα, ἢ μὴ τοῖς πᾶσιν ἀπηρτισμένα, ἢ μορφὰς ἄλλων ζώων ἔχοντα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὅσα ἐκκαθαρθῆ καὶ διακεκριμένα σπέρματα τυγχάνει, τὸν ἐν τέλει τῶν ζώων D ἐπιδέχεται λόγον. τὸ γὰρ λεῖπον παραποδισμὸν τῆς ὅλης φύσεως εἴληφε, καὶ ἐκλείποντα τὰ ἔμβρυα, καὶ διὰ τὸ αὐτὸ τοῦτο μὴ παραποδισθὲν ζῶα ποιεῖται ἐκ σπέρματος. μήτ' οὖν φιλόσοφός τις ὡς ἀμύητος τῶν θείων, μήτ' ἰατρὸς τῶν ἀπὸ Ἀσκληπιάδου, ὡς ἀθεώρητος, τῆς ἀνθρώπου τῆς φύσεως ἀποκηρυττέτω, καὶ ἀποξενούτω τὰ ἔμβρυα, ἀλλ' αὐτὸς πολὺ πρότερον ἀναθεωρησάτω ἐπ' ἑαυτόν· καὶ ἢ παρὰ πρεσβυτέρων μαθέτω. ἢ ὑπὸ τῶν γεννησάντων ἀναμνησθήτω, ὡς ἦν ποτε καὶ αὐτὸς ἔμβρυον. καὶ τοίνυν αὐτοῦ ἥ τε ὡς ὑπὸ μήτρας πρότερον τελείως ἐν μήτρᾳ ἐσχηματουργῆσθαι, καὶ ὡς ἐκ E σπέρματος τοῦ εἶναι γέγονεν ἡ ῥίζα αὐτῷ. καὶ ὡς οὐκ ὀφείλει παρανοίᾳ ἄγειν τὴν φύσιν. ῥᾳδιουργῆται γάρ ἐστι τὰ ἐκείνης θέσμια, εἰ τοὺς τῆς γῆς δημιουργουμένους ὑπ' αὐτῆς φασὶ ζῶον μὲν ὑπάρχειν τὴν αὐτὴν τῆς γενέσεως, καὶ πάντα ἐσχηκότα, τοῖς αὐτοῖς μυχοῖς ἐντεθραμμένον. φάσκειν δὲ μὴ ζῶα τοὺς ἐν μήτρᾳ τεθραμμένους. ἢ ἐκ μὲν πυρῶν, οἱ πυροὶ γεννήσονται καὶ ἐκ τῶν ἄλλων σπερμάτων τὰ ὅμοια, καὶ ἐκ φυτῶν, φυτὰ, τὴν αὐτὴν τοῖς γεγεννημένοις φύσιν εἰληφότα. ἄνθρωπος δὲ τὸ θειότερον τῶν ἄλλων καὶ τῶν ὅλων κρεῖττον, τὸ ὅμοιον κατὰ δύναμιν Θεῷ, μὴ τὴν αὐτὴν τοῖς σπείρασιν ἀναδέξασθαι θειότητα; F ἀλλὰ γὰρ ἤδη καὶ νόμῳ καὶ τοῖς συμβεβηκόσι δείξομεν ζῶα τὰ ἔμβρυα. ἢ τοῦ μὲν ζῆν τῇ φύσει τὴν αἰτίαν προστιθέντες. τοῦ δ' εὖ ζῆν μετὰ τῆς ψυχῆς αὐτοὶ τὴν πρόφασιν ἀναδεξάμενοι νομοθέται. τοῦτο γάρ εἰσιν οἱ νόμοι, κωλύειν μὲν τὰ κακὰ πραχθῆναι. φυλάττειν δὲ τὰ ἤδη ὄντα καλά.

A gere, aut audire viderêve; ſed tamen & aues volare videmus, & nos ipſos ſine diſciplina intelligere atque videre, ineffabilis enim eſt atque recōdita longéque noſtra cogitatione profundior, ipſa per ſe naturæ operatio. Ne igitur fœtus, qui viuificantur, animari diffidamus, neque enim hi poſt partum proprias operas ab aliquo diſcunt, ſed in vteris contenti deuorant coquúntque ac expurgant diſtributum alimentum, apponúntque quod purgatum eſt ac ſuperuacuum depellunt, vt poſtquam in lucem prodierint, quod ſuperuacuum eſt, excernant. Meconium enim vocatum B quum excrementum ſit, ex toto fœtus nutrimento eſt, humórque is qui in vracho eſt. Ventriculus enim (inquit ille antiquus) ea inſpiratione quæ ore fit, inflatur, inteſtináque & in cyſſaron via quædam deducitur: paulatim enim quod ſuperuacuum eſt, incidens, in rectum inteſtinum peruenit, nam cyſſarō rectum inteſtinum appellauit. Atqui nemo id obiiciat, ideo fœtum ore ali non poſſe, quia amnium membranam ſibi appoſitam habet: natura enim idonea eſt, quæ per foramina facultatem viámque ad id, quod conuenit aptam præbeat. Democritus verò hominem ex homine excuti, canem ex cane, ex boue bouem dicit. Vir C qui cœleſtem ſpeculationem nouit, naturámque noſtram ſpeculatur, non poteſt tam ignarus eſſe, vt eum oportcat, quod in vtero eſt, id animal eſſe negare, quum totum ex toto, qui ipſum conſtituit, faciat:* etenim id ipſum quod fit, hominis rationem non haberet, niſi quum omnes in ſe perfectas rationes contineret, tum omnia facturum eſſet, qualia ſunt, à quibus ſemen fuit ſeminatum. Quemadmodum enim iacta ſemina, quibus vitioſa quantitas, aut qualitas eſt, eos fœtus excipiunt, quibus pars, aut ſupereſt, aut deeſt, aut formam alienam habent, ſic, D quæ integra, ac expurgata ſemina ſunt, perfectis animalis rationem retinent: quod enim deeſt, impedimētum totius naturæ accepit, & fœtus haud integros: ac propter id ipſum non impeditum animalia in ſemine fiunt. Nemo igitur philoſophus, vt diuinarum rerum ignarus: non medicus Aſclepiadis diſcipulus, vt ſpeculatione priuatus, à natura hominis fœtus abdicet, atque excludat: ſed ipſe prius in ſe ſpeculetur, ac, aut à ſenioribus diſcat, aut à parentibus memoria repetat, ipſum quoque olim fœtum fuiſſe: itaque tum à matre perfectè priùs in vtero formatum, atque radicem eſſentiæ è ſemine ſumpſiſſe: ac na- E turam ſine ratione agere non debere. Non aliud enim eſt, quàm eius iura violare, quum, quæ ab eadē è terra creantur, omnia idem principium generationis habētia, atque ipſis in ſinubus nutrita, animalia eſſe dicuntur, quæ autem in vtero nutriuntur, non animalia eſſe. An è tritico triticum, è cæteríſque ſeminibus ea, quæ ſimilia ſunt, atque è plantis plantæ gignuntur, omnia eandem cum gignentibus naturam habentia: homo autem cæteris diuinis quidpiam ſortitus, & rebus vniuerſis melior, Deóque poteſtate ſimilis, non F eandem cum parentibus diuinitatem excipiet? Ac iam quidem, & lege, & per accidentia ipſa, fœtus animalia eſſe oſtendamus. Qui viuere, in naturam, vt in cauſam, referunt: in ipſos verò legiſlatores, ab anima tamen occaſione ſumpta, bene viuere (etenim leges hæ ſunt, quæ mala quidem ſunt prohibere, ne fiant: cuſtodire autem ea, quæ honeſta iā ſunt,

quæque

A quæque aut futura ſunt; aut iam inſtant, aſciſce-re,) ij duabus maximis, quas ipſi tulerunt, legibus, quæ in vtero ſunt, animalia eſſe demonſtrarunt; altera ei, qui abortus cauſa fuiſſet, pœnam ſtatuente; altera, qui nondum nati erant, hos hæredes inſtitui poſſe iubente. Videbant enim exactiùs, quàm multi, vt qui Deorum facta imitabantur: legem enim ferre in primis Deorum eſt: ſiquidem rerum omnium pater inter Deos omnia lege diſpoſuit. Nam mundus illius imperio mouetur, ſtellæque errantes, propriis ſingulæ orbibus, in præſcriptum tempus, & Sol ipſe, & **B** Luna curſibus deſinitis; terra, vt radix, opificis iuſſu poſita eſt; fuſa aqua; expanſus eſt aër; permeat ignis; ſingula proprias actiones ſeruantia metu legis propriæ prætereundæ. Leges Cretenſibus Iupiter dedit; Lacedæmoniis Pythius ipſe; Pallas Athenienſibus. Horum igitur diſcipuli legiſlatores Lycurgus, & Solon per hæc, quæ modò dixi, capita duo, firmum nobis de fœtu, ac indubitatum argumentum præbuerunt: niſi enim animalia eſſent, non in ipſos abortus auctores legibus apertè propoſita pœna animaduertiſſent; quoniam verò animalia eſſe dicebant, idcirco pœnam inſtituerunt. Quis perfectus iam ac in-**C** dubitatus homo ius exigens, cauſa eius, qui in vtero non homo, ac ne animatus quidem eſt, vnquam hæreditatem dimittet, ignarus an animal ſit, quod in vtero eſt? Quid igitur animal eſſe, quod in vtero eſt, negare contẽdis? quis ſucceſſore vtitur eo, quem nondum eſſe credimus? quis ſibi dominum dicet eum, de quo dubitatio eſt? Nondum natus erat Pericles Olympius, & iam Græcos omnes ob inſomnium terrebat: nondum Piſiſtratus, & tyrannus erat: Alexander ex Olympiade nondum natus, ab omnibus iam Ammonis filius dicebatur, & regni prin-**D** ceps; Cypſelúſque, cum adhuc generaretur, & ſi Bacchiadis non videbatur, terrente ipſos ſpectro, Hecuba quoque ante partum formidaſſe Alexandrum dicitur graui viſione perterrita, ac ipſi Phryges omnes ex igne nondum genito calamitates accepiſſe, itèmque Alcmena Herculem procreans, terrorem aduerſariis, ac vt diffiderent hoſtes effecit quum adhuc infantem vtero gereret. Tantum igitur abeſt, vt fœtus non animal dicatur; vt non modò animal ſit, ſed etiam humanæ naturæ vim habeat, quamuis adhuc vtero radicitus hæreat. Sed iam ad fœtum ipſum, tanquam animal id formatum, vt **E** nihil ipſi, quo minus homo ſit, deſit, noſtra vertatur oratio. Prodite quæſo è ſinubus nihil timentes ô fœtus, neque generis demiſſionem, neque chariſſimos alienatos, neque opes auferendas. Non vos multorum calumnia, neque horum, qui naturam ipſam iniuria afficiunt, excludit malignitas. Quapropter eos pœnis vos afficietis, vt Pericles, vt Piſiſtratus, vt Paris, illéque Macedon Alexander, atque Hercules.

A ἢ τὰ μέλλοντα ἢ τὰ παρόντα προσεποιοῦντο, τιθέμενοι περὶ νόμους δύο τοῖς μεγίστοις ἀπεδείξαντο εἶναι τὰ ἐν τῇ γαστρὶ ζῶα· ἕνα μὲν τὸν προσαθεῖσαι τιμωρίαν τῷ αἰτίῳ τῆς ἐξαμβλώσεως γενομένῳ· ἕτερον δὲ καὶ δεύτερον, τὸ δύνασθαι καὶ κλήρου μεταλαμβάνειν, καὶ τοὺς μήπω γεγενημένους. εἰδότες γὰρ ἀκριβέστερον τῶν πλειόνων, ὡς ἂν καὶ θεῶν ἔργα μιμούμενοι. θεῶν γὰρ τὸ νομοθετεῖν πρῶτον, εἴπερ ὁ μὲν τῶν ὅλων πατὴρ ἐν θεοῖς πάντα διέταξε νόμῳ, κινεῖται γὰρ καὶ ὁ κόσμος τοῖς ἐκείνου προστάξεσι. καὶ οἱ πλανῆται δὲ τὴν οἰκείαν ἕκαστος σφαῖραν ἐν νενομοθετημένῳ χρόνῳ, καὶ ἥλιος καὶ σελήνη τοὺς ὡρισμένους δρόμους. ἐρρίζωται δὲ ἡ **B** γῆ, τοῖς τοῦ δημιουργοῦ κελεύσμασιν. κέχυται ὕδωρ, καὶ ἀὴρ ἥπλωται, καὶ πῦρ ἵεται, καὶ τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν ἕκαστον τηρεῖ, φοβούμενον ὑπερβῆναι τὸν ἴδιον νόμον, ἐνομοθέτησε μὲν καὶ Κρησὶν ὁ Ζεύς, καὶ Λακεδαιμονίοις ὁ Πύθιος, καὶ Ἀθηναίοις ἡ Παλλάς. οἱ δὲ τούτων μαθηταὶ νομοθέται Λυκοῦργος καὶ Σόλων. βεβαίως ἡμῖν δι' ὧν προεῖπον κεφαλαίων δύο, τὴν ὑπὲρ τῶν ἐμβρύων ἀναμφισβήτητον παρέχουσιν ὑπόθεσιν. εἰ γὰρ ὄντως μὴ ζῶα ἦν, οὐκ ἂν ἐκόλασαν οἱ νόμοι φανερῶς τιμωρησάμενοι τοὺς αἰτίους τῆς ἐξαμβλώσεως. ἐπεὶ δὲ ἔφησαν ζῶα εἶναι τὴν τιμωρίαν ἐπήγαγον. τίς γὰρ τὸν ἤδη τέλειον καὶ ὁμολογου-**C** μένον ἄνθρωπον εἰς πρᾶξιν ἐλθεῖν δίκαιον, ὑπὲρ τοῦ μήτε κατὰ τὴν μήτραν ὄντος ἀνθρώπου, μήτε τὴν ἀρχὴν ἐζωωμένου ποτὲ κλῆρον ἀφήσειν, οὐ γινώσκειν, εἰ ζῶον τὸ ἔμβρυον, πῶς οὖν ἐπισκήψεις τὸ κατὰ γαστρὸς μὴ ζῶον εἶναι λέγειν; τίς χρῆται διαδόχῳ τῷ μήπω εἶναι πεπιστευμένῳ; τίς ἐρεῖ τὸν αὐτὸν κύριον τὸν ἀμφισβητούμενον; οὔπω Περικλῆς ἐγεγόνει Ὀλύμπιος, καὶ πᾶσιν ἤδη φοβερὸς τοῖς Ἕλλησι διὰ τὸ ἐνύπνιον ἦν. οὔπω Πεισίστρατος, καὶ τύραννος ἦν· οὔπω Ὀλυμπιὰς Ἀλέξανδρον ἐκύει, καὶ πάντες Ἄμμωνος ἔλεγον ἤδη παῖδα, καὶ βασιλείας ἦρχε καὶ Κύψελος ἔτι ζωογονούμενος, καὶ εἰ τοῖς Βακ-**D** χιάδαις οὐκ ἐδόκει, φοβοῦντος αὐτοὺς ἰνδάλματος. λέγεται δὲ ὡς καὶ Ἑκάβη τὸν Ἀλέξανδρον ἐδεδοίκει πρὶν τεκεῖν, ἐκπλήξαντα αὐτὴν ἐμφανεστέρου θεάματος, ἀλλὰ καὶ πάντες Φρύγες ἐκ τοῦ μήπω γεγεννημένου πυρὸς ἐδέχοντο τὰς συμφοράς. καὶ Ἀλκμήνη δὲ γεννήσασα τὸν Ἡρακλέα, φοβερὰ τοῖς ἀντιστρατιώταις ἐγένετο, καὶ τοὺς ἐχθροὺς μὴ θαρρεῖν ἐποίει, τὸν παῖδα κατὰ γαστρὸς ἔχουσα. τοσοῦτον οὖν ἀπέχει τοῦ μὴ ζῶα λέγειν τὰ ἔμβρυα, πρὸς τὸ καὶ τοῦ μὴ μόνον ὡς ζῶα, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνθρώπου φύσεως ἀλκιμώτερα, κἂν ἔτι ταῖς μήτραις ᾖ προσερριζωμένα. ἀλλὰ γὰρ ἤδη καὶ πρὸς αὐτά μοι τὰ **E** ἔμβρυα γινέσθω ὁ λόγος, ὡς ἤδη τὴν ἀνθρώπου ἐντελῆ ζωότητα μεμορφωμένα. προΐετέ μοι τῶν μυχῶν μηδὲν πεφοβημένα μήτε γένους πάρεσιν, μήτε φιλτάτων ἀπαλλοτρίωσιν, μήτε κτημάτων ἀφαίρεσιν, οὐδὲν ὑμᾶς ἡ τῶν πολλῶν συκοφαντία, καὶ τῶν αὐτὴν ἀδικούντων τὴν φύσιν δημιουργίαν παραχαράξει, ὅθεν αὐτοὺς ὑμεῖς τιμωροὶ καθίστασθε, ὡς Περικλῆς, ὡς Πεισίστρατος, ὡς Πάρις, ὡς ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος, καὶ ὡς Ἡρακλῆς.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΠΤΑΜΗΝΟΥ.

HIPPOCRATIS DE SEPTIMESTRI PARTV, LIBER.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΥ.

Ἐκ πόσων τὸν ἀριθμὸν ἡμερῶν γίνονται οἱ ἑπτάμηνοι, καὶ διατὶ ζωτικοί· τοῦ ἑπταίου ἀριθμοῦ ἐν τοῖς μησίν τε καὶ ταῖς ἡμέραις δύναμις καὶ ἐξοχή· περὶ ὀκταμήνου τε καὶ ἐνναμήνου, καὶ δεκαμήνου τόκου ἔνια· καὶ περὶ τοῦ τε ἄρσενός τε καὶ τοῦ θήλεος τελειώσεως χρόνου.

PROPOSITVM LIBRI.

Septimeſtris partus quot dierum numero perficiatur, & cur vitalis; ſeptenarij numeri in menſibus ac diebus vis ac præſtantia; de octimeſtri partu, nonimeſtri ac decimeſtri nonnulla; ac de maſculi & fœminei fœtus perfectionis tempore.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῶν τοῦ ἑπταμήνου ἐμβρύου ἡμερῶν τε καὶ μηνῶν· διότι περιγινόμενοι οἱ ἑπτάμηνοι καὶ πολλοὶ ἀπόλλυνται.

Οἱ δὲ ἑπτάμηνοι γίνονται ἐκ τῶν ἑκατὸν ἡμερέων καὶ ὀγδοήκοντα, καὶ δύο, καὶ ἡμίσεος καὶ προσεόντος μορίου. ἢν γὰρ τοῦ πρώτου λογίσῃ μηνὸς πεντεκαίδεκα ἡμέρας, τῶν δὲ πέντε μηνῶν ρμ', καὶ ζ', καὶ B ἥμισυ ἡμέρας. ἐν γὰρ ἑξήκοντα μιῆς δεούσης ἡμέρης, ἐγγύτατα δύο μῆνες ἐκπληροῦνται. οὕτως δὲ τούτων ἐόντων, ἐς τὸν ἕβδομον μῆνα περιγίνονται ἡμέραι πλέον ἢ εἴκοσιν, ἥμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ τῆς ἡμέρης τοῦ μέρεος, τοῦ μορίου προσγενομένου. ὁκόταν ἐς τὴν ἀρχὴν τῆς τελειώσεως ἔλθῃ ταύτην ἁδρυνομένου τοῦ ἐμβρύου, καὶ τὴν ἰσχὺν πουλὺ ἐπιδιδόντος ἐν τῇ τελειώσει μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις χρόνοις, C οἱ ὑμένες ἐν οἷς τὴν ἀρχὴν ἐτράφη, ὥσπερ καὶ τῶν ἀσταχύων, ὁπότ' ἐξεχάλασαν, προσάθεν ἀναγκαζόμενοι, ἢ τελείως ἐξαδρυνθῆναι τὸν καρπὸν, τὰ μὲν ἰσχυρότατα καὶ ἁδρότατα τῶν ἐμβρύων βιησάμενα, καὶ διαρρήξαντα τοὺς ὑμένας, ἠνάγκασε τὸν τόκον γίνεσθαι. καὶ τὰ μὲν πλεῖστα τουτέων ἀπόλλυνται. μικρὰ γὰρ ὄντα, τῇ μεταβολῇ μείζονι χρέονται τῶν ἄλλων. καὶ τὴν τεσσαρακονθήμερον κακοπάθειαν ἀναγκάζονται κακοπαθεῖν, ἐξελθόντα ἐκ τῆς μήτρης. καὶ τῶν δεκαμήνων πολ-

CAPVT I.

A *De partus ſeptimeſtris diebus ac menſibus, cur vitales ſeptimeſtres & multi pereant.*

SEPTIMESTRES naſcuntur diebus centum & octoginta duobus, ac dimidio, & inſuper addita quadam diei particula. Si enim primi menſis dies quindecim ſupputaueris, quinque verò menſium B dies centum quadraginta ſeptem & dimidium (ſexaginta namque diebus, vno dempto, ferè duo menſes conſtant) his ſic ſe habentibus, ad ſeptimum menſem ſuperſunt dies plus quàm viginti, quod eſt anni dimidium, vnà cum aliquantula parte ad diei partem accedente. Quum fœtus ad hoc perfectionis principium deuenerit, & ro- C bur increuerit, in perfectione magis quàm cæteris temporibus, membranæ in quibus ab initio nutritus eſt, elaxantur, vt ſpicarum membranæ, ad id vi impulſæ, antequam fructus perfectè matureſcat, & fructus quidem robuſtiſſimi & pleniſſimi, vi illata membranas dilacerant, partúmque accelerant, & ex his plerique pereunt. Nam quum parui ſint, maiore quàm cæteri vtuntur mutatione, & ex vtero expreſſi per quadraginta dies ex neceſsitate malè afficiuntur, quod etiam multos decimo menſe natos interemit.

intereмit. Ex his autẽ, ſeptimo mẽſe natis, ſuperſunt quidam, ex multis pauci, propterea quòd ratio & tempus, quo enutriti ſunt in vtero, effecit, vt ea omnia conſequantur, quorum etiam perfectiſſimi, & qui maximè ſuperſtites euadunt, compotes fiunt, tum etiam quòd permutationem ſenſerunt, priùs à matre in lucem emiſsi, quam octauo menſe ægrotarent. Etenim ſi hos labores ſuperant, ita vt in lucem puer prodeat, is tamen ſupereſſe neque ob commemoratas affectiones, quas octauo menſe, multos quoque decimo natos, interimere affirmo. Multi autem fœtus eius ætatis, quæ eſt ſeptem menſium, quum laxatis membranis in id quod cedit ſecedunt ibique alimentum capiunt, primis quidem quadraginta diebus, hi quidem magis, alij minùs laborant. Ac propter permutationem ex locis in quibus alebantur, alterationem ſentiunt, & circa vmbilicum vellicantur, alióque migrant, tum etiam propter matris labores. Membranæ nanque dum tenduntur, & vmbilicus vellicatur, dolores matri pariunt, fœtúſque priſtino vinculo exolutus grauior euadit. Pleræque etiam mulieres ex hoc caſu inſuper febre corripiuntur, quædam quoque vnà cum fœtu pereunt: verùm omnes hac febre paucis diebus tentantur.

A γὰρ ἀποκτείνει. ἔστι δὲ αὖ τούτων τῶν ἑπταμήνων καὶ περιγίνονται, ἐκ πολλῶν ὀλίγα· ὅτι ὁ λόγος καὶ ὁ χρόνος ἐς ὃν ἐτράφη ἐν τῇ μήτρῃ κατέστησεν· ὥστε μετέχειν πάντων, ὧν περ καὶ τὰ τελεώτατα μετέχει, καὶ μάλιστα περιγινόμενα. καὶ ἐξήλλαξε τῆς μήτρης πρόσθεν νοσούσης, ἅτε ἐν τῷ ὀγδόῳ μηνὶ νενοσευμένα. τούτοις γὰρ τοὺς πόνους ἢν ἐπιγένωνται, ὥστ᾽ εἰς τοὐμφανὲς ἐλθεῖν τὸ παιδίον, ἀδύνατον περιγενέσθαι, διὰ τὰ πάθεα τὰ προειρημένα, ἅ ἐγώ φημι τοὺς ὀκταμήνους ἀποκτείνειν· πολλοὺς δὲ καὶ τῶν δεκαμήνων. τὰ δὲ πολλὰ τῶν ἐμβρύων τῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἡλικίῃ τῇ ἑπταμήνῳ, B ὅταν οἱ ὑμένες χαλάσωσι, μεταχωρήσαντα ἐς τὸ ὑπεῖξαι, καὶ ἐντεῦθεν τὴν τροφὴν ποιέεται. τὰς μὲν τεσσαράκοντα ἡμέρας τὰς πρώτας πονοῦντα, τὰ μὲν, μᾶλλον, τὰ δὲ, ἧσσον. διὰ δὲ τὴν μεταβολὴν τὴν ἐκ τῶν χωρίων τῶν θρεψαμένων, μεταβάλλεται, καὶ αἰτίη τοῦ ὀμφαλοῦ ἔσπασι, καὶ μεταχώρησις· καὶ διὰ τῆς μήτρης τοὺς πόνους. οἱ γὰρ ὑμένες τεινόμενοι, καὶ ὁ ὀμφαλὸς σπασθεὶς, ὀδύνας ποιεῖ τῇ μητρί. καὶ τὸ ἔμβρυον ἐκ τοῦ παλαιοῦ συνδέσμου ἐκλυθὲν, βαρύτερον γίνεται. πολλαὶ δὲ τῶν γυναικῶν, καὶ ἐπιπυρεταίνουσι τούτων γινομένων. αἱ δὲ καὶ ἀπόλλυνται σὺν τοῖς ἐμβρύοις. χαλῶνται δὲ C πᾶσαι ἐν ὀλίγῳ περὶ τούτου.

CAPVT II.

De difficili tum fœtus octimeſtris geſtatione, tum partus dignotione, & prænotione; fidem de partu mulieribus adhibendam eſſe, & abortus fieri quadraginta primis diebus plurimos.

AT verò ſe vteros difficillimè geſtare octauo menſe rectè dicunt. Eſt autem octauus menſis, non ſolùm tempus hoc, verùm etiam dies à ſeptimo menſe, & à nono, & ab ipſo anno accedunt. Verùm dies eodem modo, neque dicunt, neque agnoſcunt mulieres. Ex eo enim decipiuntur, quòd neque eodem modo ſe habent, verùm etiam quòd quandoque plures dies à ſeptimo ad quadraginta accedunt, quandoque verò à nono. Sic enim pro ratione menſis ac temporis in quo mulier conceperit, contingere neceſſe eſt. At menſis octauus minimè ambiguus eſt. Per hunc enim contingit, vt iudicatio difficilis ſit. Mea ſententia pars etiam in vndecim menſibus, menſis eſt, licèt non admodum commemorari debeat; mulieribus autẽ de partu fides habenda eſt. Nam & omnia narrant, ſempérque dicunt, & ſemper proferunt. Neque enim aut opere aut ſermone ſe perſuaderi ſinunt, ſed ex eo, quod ſibi contigiſſe norunt. Etſi verò volentibus aliud dicere licet, quæ tamen decernendi, aut de hac ſententia pronuntiandi victoriæ poteſtatem habent, ſemper proferunt & affirmant ſeptimo menſe, & octauo, & nono, & decimo, & vndecimo, partus in lucem prodire, & ex his octauo menſe natos minimè ſupereſſe. Quin & abortus plurimos primis quadraginta diebus contingere aſſeuerant, & cætera quæ in quadragenariis ac ſingulis menſibus euenire conſcripta ſunt. Quum verò ſeptimo menſe diſruptis membranis fœtus ſedem mutarit, labores, qui circa octauum menſem, & circa ſextum quadragenarium in partu edendo fieri cenſentur, prehendunt. Hoc autem tempore elapſo, quibus *partus* fœliciter ſucceſſurus eſt, inflammationes tum fœtus,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ τοῦ χαλεπώτατα φέρειν τοὺς ὀγδόους τῶν μηνῶν, καὶ τῆς διαγνώσιός τε καὶ προγνώσιος τοῦ τόκου. χρῆναι οὐκ ἀπιστεῖν ταῖς γυναιξὶ περὶ τοῦ τόκου· καὶ τοὺς τρωσμοὺς πλείστους ἐν τῇ πρώτῃ τεσσαρακοντάδι γίνεσθαι.

ΦΑσὶ δὲ τοὺς ὀγδόους τῶν μηνῶν, καὶ χαλεπώτατα φέρειν τὰς γαστέρας, ὀρθῶς λέγουσαι. ἔστι δὲ ὄγδοος μὴν, οὐ μόνον χρόνος οὗτος, ἀλλὰ καὶ ἡμέρας προσέσονται D ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου μηνὸς, καὶ τοῦ ἐνάτου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνιαυτοῦ. ἀλλὰ τὰς ἡμέρας οὐχ ὁμοίως, οὔτε λέγουσιν, οὔτε γινώσκουσιν αἱ γυναῖκες. πλανῶνται γὰρ διὰ τὸ μήτε κατὰ ταὐτὸ γίνεσθαι, ἀλλ᾽ ὅτε μὲν ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου μηνὸς, πλέονας ἡμέρας προσγίνεσθαι, ἐς τὰς τεσσαράκοντα· ὅτε δὲ ἀπὸ τοῦ ἐνάτου. τότε γὰρ ἀνάγκη γίνεσθαι, ὅκως ἂν τύχῃ ἡ γυνὴ ἐν γαστρὶ λαβοῦσα, τοῦ μηνός τε καὶ τοῦ χρόνου. ὁ δὲ μὴν ὁ ὄγδοος ἀναμφισβήτητός ἐστι. κατὰ τοῦτον γὰρ γίνεται, ὥστε δυσκρίτως ἔχειν. κατ᾽ ἐμὲ, καὶ τὸ μέρος ἐν τοῖς ἕνδεκα μησὶ, μείς ἐστιν, ὥστε τοῦτον οὐ μνημο-E νευτὸν εἶναι. χρὴ δὲ οὐκ ἀπιστεῖν ταῖς γυναιξὶ περὶ τῶν τόκων. λέγουσι γὰρ πάντα, καὶ αἰεὶ λέγουσι, καὶ αἰεὶ ἐρέουσιν. οὐ γὰρ ἂν πεισθείησαν οὔτ᾽ ἔργῳ, οὔτε λόγῳ, ἀλλ᾽ ὅ, τι γνῶναι ἐν τοῖσι σώμασιν αὐτέων γινόμενον. τὰς δὲ βουλομένας ἄλλο λέγειν, ἔξεστιν, αἱ δὲ κρίνουσαι, καὶ τὰ νικητήρια διδοῦσαι περὶ αὐτέου τοῦ λόγου, αἰεὶ ἐρέουσι, καὶ φήσουσι τίκτειν καὶ ἑπτάμηνα, καὶ ὀκτάμηνα, καὶ ἐννεάμηνα, καὶ δεκάμηνα, καὶ τουτέων τὰ ὀκτάμηνα οὐ περιγίνεσθαι. φήσουσι δὲ καὶ τοὺς τρωσμοὺς πλείστους ἐν τῇ πρώτῃ τεσσαρακοντάδι γίνεσθαι, καὶ τ᾽ ἄλλα τὰ καταγεγραμμένα ἐν τῇ-F σι τεσσαρακοντάσι, καὶ ἐν τοῖσι μησὶν ἑκάστοισιν. ὅταν δὲ τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ περιρραγέωσιν οἱ ὑμένες, καὶ τὸ ἔμβρυον μεταχωρήσῃ, ὑπέλαβον οἱ πόνοι οἱ περὶ τὸν μῆνα τὸν ὄγδοον συλλογιζόμενοι, καὶ περὶ τὴν ἕκτην τεσσαρακοντάδα. τούτου δὲ τοῦ χρόνου παρελθόντος, ὁπόσοις μέλλει εὖ ἔσεσθαι, αἱ φλεγμοναὶ ἐλύθησαν, καὶ τοῦ ἐμβρύου,

A καὶ τῆς μήτρης, ὥστε γαστὴρ μαλαχθῇ, καὶ ὁ ὄγκος ὑποκαταβῇ, ἀπὸ τῶν ὑποχονδρίων, καὶ τῶν κενεώνων εἰς τὰ κάτω χωρία ἐς εὐτρεπίην, τὴν ἐπὶ τοὺς τόκους ἔξοδον. καὶ τὴν ἑβδόμην τεσσαρακοντάδα, ἐντεῦθεν ἐστὶ τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου τὰ ἔμβρυα. τὰ γὰρ χωρία αὐτοῖς μαλθακά, καὶ αἱ μετακινήσιες αὐτοῖς εὐπετέστεραι γίνονται καὶ πυκνότεραι. καὶ διὰ ταῦτα κατέστη πρὸς τὸν τόκον εὐλυτώτερα. καὶ πάσης τῆς τεσσαρακοντάδος, ταύτας αἱ γυναῖκες φέρουσι τὰς τελευταίας ἡμέρας εὐπετέστερον τὰς γαστέρας, ἔστ' ἂν ἁρμόσῃ τὸ ἔμβρυον στρέφεσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα, αἵ τε ὠδῖνές εἰσι καὶ οἱ πόνοι ἐπίκεινται, ἔστ' ἂν ἐλευθερωθῇ τοῦ παιδίου καὶ τοῦ ὑστέρου.

tum matris diſſoluuntur, adeò vt venter emolliatur, tumórque ab hypocondriis & laterum inanitate io loca inferiora deſcendat, ad aptam conuerſiooem, quæ facilem partus progreſſionem faciat. Et ſeptimo quadragenario plurimo tempore fœtus illic permanent. Nam & loci ipſis molles ſunt, & tranſmotiones ipſis faciliores & frequeotiores contingunt, ideóque ad partum expeditiores tedduntur. Et ex toto quadragenario, per vltimos hos dies mulieres faciliùs vteros feruot, quoad fœtum conuerti contigerit. Poſtea verò partus dolores & labores incumbũt, donec puero & ſecundis muliet liberetur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

B

Τὸν ὄγδοον μῆνα ἐπὶ τῶν τυφλοῦ ἢ χωλοῦ χαλεπώτερον διαγαγεῖν. καὶ τὰ τοιαῦτα ἔμβρυα, ἄλλα δὲ μὴ περιγινέσθαι. ὁποῖα τὰ ἔμβρυα τοῦ ἐνάτου τε καὶ δεκάτου μηνὸς ζῇ. πόθεν τὸ μέγεθος τοῦ σώματος.

ΟΣαι δὲ τῶν γυναικῶν ἔτεκον πολλὰ παιδία, καί τι αὐτέων ἐγένετο χωλὸν, ἢ τυφλὸν, ἢ ἄλλο τι κακὸν ἔχον, C φάσκουσιν ἐπὶ τῶν τουτέων παιδίων τὸν ὄγδοον μῆνα, χαλεπώτερον διαγαγεῖν, ἢ ἐφ' ὧν ἔτεκον, οὐδὲν κακὸν ἐχόντων. τὸ γὰρ ἔμβρυον τὸ πηρωθὲν, ἐν τῷ ὀγδόῳ μηνὶ ἰσχυρῶς ἐνόσησεν, ὥς τι καὶ ἀπόστασιν ἐποίησεν ἡ νοῦσος· ὡς καὶ τοῖς ἀνδράσιν αἱ ἰσχυραὶ νόσοι ἐποίησαν. ὅσα δ' αὖ τῶν ἐμβρύων ἐν ἄλλῳ χρόνῳ ἰσχυρῶς νοσήσῃ, ἀπόλλυται πρόσθεν, ἢ αὐτέῳ ἀπόστασιν γενέσθαι· ὅσα δ' αὖ τῶν ὀκταμηνιαίων ἐμβρύων μὴ σφόδρα νοσήσῃ, ἀλλὰ κατά ἕν τι, ἐκ τῆς μεθόδου κακοπαθήσῃ, τὰς μὲν τεσσαράκοντα ἡμέρας διετέλεσεν ἐν ἀσθενείῃ. τὰ δὲ πλεῖστα, ἐν τῇ μήτρῃ, διὰ τὰς ἀνάγκας τὰς προειρημένας· ἐγένοντο δὲ ὑγιαίνοντα. ὅ, τι δ' αὖ γένηται ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις ταύταις, D ἀδύνατον περιγενέσθαι. νοσέοντι γὰρ αὐτέῳ ἔτι ἐν τῇ μήτρῃ, ἐπιγίνονται αἱ μεταβολαὶ, καὶ αἱ κακοπάθειαι, μετὰ τὸν τόκον. ὅτι δ' αὖ ἀπονοσήσῃ ἐν τῇ μήτρῃ, ἐς τὸν ἔνατον μῆνα ἔλθῃ, καὶ ἐν τουτέῳ τῷ μηνὶ γένηται, περιγίνονται. περιγίνεται μὲν οὐκ ἔλασσον ἢ ἑπτάμηνα, ὀλίγα δὲ καὶ τουτέων ἐκτρέφεται. οὔτε γὰρ τὴν παχύτητα ἰσχύουσι τὰ τελεώτατα ἔχουσιν, οὔτε πόνοι οἱ ἐν τῇ μήτρῃ, οὐ πάλαι πεπονημένοι εἰσὶν αὐτέοις, ὥστε λεπτὸν γενέσθαι. σωθείη δ' ἂν μάλιστα, εἰ τοῦ ἐνάτου μηνὸς γένοιτο ἐν ἐξόδῳ. ἰσχυρότερον δ' ἂν γένοιτο, καὶ πλεῖστον ἀπέχοι τῶν νούσων, τῶν τοῖς ὀκταμηνιαίοις γινομένων. καὶ γὰρ τὰ ἐν ἑπτὰ E τεσσαρακοντάσι τικτόμενα, τὰ δεκάμηνα καλεόμενα, διὰ ταῦτα μάλιστα ἐκτρέφεται, ὅτι ἰσχυρότατά ἐστι καὶ πλεῖστον ἀπέχει τῶν γνωρίμων παιδίων τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ἐκακοπάθησε τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας τὰς νοσευμένας, περὶ τὸν μῆνα τὸν ὄγδοον. σαφηνίζει δὲ περὶ τῶν νοσημάτων καὶ παθημάτων τῶν τοῖς ὀκταμηνιαίοις γινομένων. καὶ τὰ ἐννεάμηνα λεπτὰ τικτόμενα κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου ἐγεγόνει καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, ἐκ νόσων κακοπαθείης ἀφιγμένης, οὐχ ὥσπερ τὰ ἑπτάμηνα F τίκτεται σεσαρκωμένα, καὶ τὸ πάχος ἔχοντα, εὐτραφέως αὔξοντα διατετελεκότα, ὃν χρόνον ἐν τῇ μήτρῃ διεφέρετο.

CAPVT III.

Octauum menſem, fœtum cæcum ac mutilum gerentibus difficiliorem eſſe; eiuſmodi fœtum, non autem alios ſupereſſe. Qui fœtus nono menſe ac decimo viuant; vnde corporis magnitudo.

QVæ verò mulieres multos poetos pepererunt, in quibus aliquis claudus, aut cœcus, aut alio qui malè affectus fuit, eæ affirmãt ſe in his geſtandis, pueri octauũ menſem moleſtiùs tuliſſe, quàm in his quos nullo modo malè affectos pepereruot. Mutilus enim fœtus octauo menſe vehemẽter ægrotauit, adeò vt etiã morbus abſceſſum feeerit, peræquè ac viris morbi grauiſſimi facere conſueuerunt. At fœtus, qui alio tempote vehementer ægrotarint, ij priùs intereunt, quàm ipſis eiuſmodi abſceſſus fiat. Octimeſtres autem fœtus, qui non valdè ægrotant, ſed vna quapiã parte propter digreſſionem malè affecti ſunt, eorum plerique per quadraginta quidem dies, ob commemoratas cauſas oeceſſatias, in vtero imbecilles ſunt, verùm ſani euadũt. Qui verò intra hos quadraginta dies oatus fuerit, is ſupereſſe nequit, cùm huie adhuc in vtero ægrotanti, poſt partum m tationes, & afflictiones præterea aceedant. At qui in vtero ægrotans ad nonum menſem peruenerit, eóque editus fuerit, is quidem ſupereſſe poterit. Et ſuperſunt quidem hi non minùs quàm ſeptimeſtres, quanquam etiam ex his pauei educantur. Neque enim eam habent corpulentiam, quam perfectiſſimi nacti ſunt, & laboribus quos in vtero non ita pridem pertuleruot, conflictantur, ita vt tenues reddantur. Is verò potiſſimùm fœtus ſeruatur, qui nooo menſe iam affecto in lucem editur. Validiot autem euadit, plurimúmque abeſt à morbis, qui octimeſtribus contingere conſueuerunt. Qui enim ſeptimo quadragenario in lucem eduntur, deeimeſtres appellati; hanc ob cauſam præeipuè educantur, quod validiſſimi ſunt, plurimúmque abſunt ab vſitatorum puerorum tempore, in quo eirca octauum menſem diebus quadraginta ægrotantes, malè habent. Quin & nonimeſtres tenues editi in lucem, eorum qui octauo menſe nati ſuot morbos & affectiones deelaraot. Quamuis enim pro tẽporis longitudine corporis magnitudo exiſtit, aecedente tamen motborum affectiooe, neque edũtur carnoſi, neque vegetam habent corpuleotiã, velut ſeptimeſtres, qui geſtationis tempus in vtero ſine morbis peregerunt.

CAPVT

A

CAPVT IV.

De diebus ac menſibus iudiciariis ac decretoriis conceptionis, abortus, partus.

AT verò mulieribus fœtuum cōceptiones, & abortiones, & partiones, eodem tempore iudicantur, quo & morbi, & ſanitas, & mors cunctis hominibus contingunt. Sed iſtorum omnium alia quidem diebus, alia menſibus, alia dierum quadragenariis, alia annuo ſpatio de ſe ſignificationem præbent. In his enim omnibus temporibus B multa quidem cuique conferentia, multa quoque adu ſa inſunt. Ex quibus quæ conducunt, ſanitatem & incrementa contraria verò r· orbos & mortem adferuut. Dies igitur inter alios maximè inſignes ſunt primi & ſeptimi, ac multùm quidem in morbis, multùm etiam in fœtibus poſſunt. Abortiones enim plurimæ his diebus contingunt. Tales verò effluxiones nominantur, non abortus. Reliqui autem dies intra quadrageſimum, minùs quidem inſignes ſunt, multi tamen decernunt. In menſibus verò omnia, quæ in diebus contingunt, eadem ratione. C Et ſingulis menſibus bene valentibus mulieribus menſtrua comparent, tanquam peculiarem in corporibus vim menſis habeat Ex quibus ſanè ſeptimi menſes in prægnantibus, fœtibus perfectionis initium adferunt. Pueris verò vbi ſeptem menſes attigerunt, tum alia eximia in corporibus fiunt, tum eo tempore dentes apparere incipiunt. Eadem quoque eſt ratio dierum iudicatoriorū, ſi quis fortè ea quæ à me dicta ſunt, quæque cognitionis gratia dicentur, iſtis accommodare velit. Etenim Medicum qui de ægrorum ſalute rectè coniectare volet, animaduertere oportet, D vt omnes quidem dies in contemplationem adhibeat, ex paribus verò decimum quartum, & vigeſimum octauum, & quadrageſimum ſecundum. Hic enim terminus pro harmoniæ ratione, & integer perfectúſque numerus à quibuſdam ponitur. Quam verò ob cauſam longum foret in præſentia referre. Ad hunc autem modum per ternarios aut quaternarios contemplari oportet, ternariis quidem omnibus copulatis, quaternariis verò duobus ad duos connexis, & duobus ad duos coniugatis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν κριτικῶν τε καὶ κρισίμων ἡμερῶν καὶ μηνῶν τῆς συλλήψιός τε, καὶ τοῦ τρωσμοῦ, καὶ τοῦ τόκου.

ΤΑῖς δὲ γυναιξὶν αἱ συλλήψιες τῶν ἐμβρύων, καὶ οἱ τρωσμοί τε, καὶ οἱ τόκοι ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ κρίνονται, ἐν ᾧπερ αἵ τε νοῦσοι, καὶ αἱ ὑγιείαι, καὶ οἱ θάνατοι τοῖς σύμπασιν ἀνθρώποισιν. ταῦτα δὲ πάντα τὰ μὲν, καθ' ἡμέρας· τὰ δὲ, κατὰ μῆνας ἐπισημαίνει· τὰ δὲ κατὰ τεσσαρακοντάδας ἡμερῶν· τὰ B δὲ, κατ' ἐνιαυτόν. ἐν πᾶσι γὰρ τοῖσι χρόνοισι τουτέοισιν, ἔνεστι πρὸς ἕκαστον, πολλὰ μὲν ξυμφέροντα, πολλὰ δὲ πολέμια· ἐκ μὲν οὖν τῶν συμφερόντων αἵ τε ὑγιείαι γίνονται, καὶ αἱ αὐξήσιες· ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων, αἵ τε νοῦσοι καὶ οἱ θάνατοι. αἱ μὲν οὖν ἡμέραι ἐπισημότεταί εἰσιν ἐν τοῖς πλείστοις, αἵ τε πρῶται καὶ ἑβδομαῖαι· πολλαὶ μὲν, περὶ νούσων, πολλαὶ δὲ, καὶ τοῖς ἐμβρύοις. τρωσμοί τε γὰρ γίνονται καὶ οἱ πλεῖστοι ταύτῃς ταῖς ἡμέραις. ὀνομάζεται δὲ τὰ τηλικαῦτα, ἐκρύσιες, ἀλλ' οὐ τρωσμοί. αἱ δὲ ἄλλαι ἡμέραι ὅσαι ἐντὸς τῆς τεσσαρακοντάδος, ἐπίσημοι μὲν ἧσσον, πολλαὶ δὲ, κρίνουσιν. ἐν δὲ τοῖς μησὶ ταῦτά τε καὶ C ἐν τῇ ἡμέρῃ γινόμενα ἔνεστι κατὰ λόγον. καὶ καταμήνια γυναιξὶ ταῖς ὑγιαινούσαις φαίνονται καθ' ἕκαστον τῶν μηνῶν, ὡς ἔχοντος τοῦ μηνὸς ἰδίην δύναμιν ἐν τοῖς σώμασιν. ἐξ ὧν δὴ καὶ οἱ ἕβδομοι μῆνες ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, τὰ ἔμβρυα εἰς τὴν ἀρχὴν καθιστᾶσι τῆς τελειώσιος. τοῖσι δὲ παιδίοις ἑπταμήνοισιν ἐοῦσιν, καὶ ἄλλα διαφέροντα γίνονται ἐν τοῖς σώμασι, καὶ οἱ ὀδόντες φαίνεσθαι ἄρχονται ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ κρισίμων, ἣν περ ἴσως καὶ τοῖσδέ τις συγχέοιτο, ὁκοίας ἔλεξα ἱστορίας τε ἕνεκα εἰρῆσθαι. σκοπεῖν γὰρ χρὴ τὸν μέλλοντα ἰητρὸν ὀρθῶς στοχάζεσθαι τῆς τῶν καμνόν- D των σωτηρίας, θεωρεῦντα μὲν, περὶ τὰς πάσας. τῶν δὲ ἀρτίων, τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην, καὶ τὴν ὀγδόην εἰκοστὴν, καὶ τεσσαρακοστὴν καὶ δευτέρην. οὗτος γὰρ ὁ ὅρος τίθεται τοῦ τῆς ἁρμονίης λόγῳ πρός τινων, καὶ ὁ ἀρτιφυής τε καὶ τέλειος ἀριθμός. δι' ἣν δὲ αἰτίην, μακρότερον ἂν εἴη ἐπὶ τοῦ παρεόντος διεξελθεῖν. θεωρεῖν δὲ χρὴ οὕτως, τριάσι τε καὶ τετράσι. ταῖς μὲν, τριάσι συνημμέναις ἁπάσαις· ταῖς δὲ, τετράσι. δύο μὲν, παρὰ δύο συνημμέναις· δύο δὲ, παρὰ δύο συνεζευγμέναις.

E

CAPVT V.

De quadragenarij primi, ſecundi, & tertij viribus, ac de morte.

AT verò quadragenariæ primùm quidem in fœtibus iudicant. Qui verò primos quadraginta dies ſuperauerit, is abortiones quæ ex omni cauſa contingunt effugit. Plures autem primis quadraginta diebus, quàm aliis omnibus abortiones fiunt. Quo tempore præterito, fœ- F tus valentiores exiſtunt, & ſingula corporis membra diſcernuntur. Et in maribus quidem valde manifeſta fiunt omnia. In fœminis verò per hoc tempus carnes conſpicuæ ſunt, protuberantias tantùm habentes. Longiore enim tempore ſimilia in ſimilibus ſimiliter ſe habent, & propter familiaritatem ac amicitiam tardiùs diſcernuntur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς ἰσχύος τῆς πρώτης τε, καὶ τῆς δευτέρης, καὶ τῆς τρίτης τεσσαρακοντάδος τε, καὶ θανάτου.

ΑΙ δὲ τεσσαρακοντάδες, πρῶτον μὲν κρίνουσιν ἐπὶ τῶν ἐμβρύων. ὅ,τι δ' ἂν ὑπερβάλλῃ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας τὰς πρώτας, ἐκφεύγει τοὺς τρωσμοὺς ἐπὶ πάντας γινομένους. πλέονες δὲ γίνονται ἐν τῇ πρώτῃ τεσσαρακοντάδι τρωσμοὶ, ἢ ἐν τῇσιν F ἄλλαις ἐούσαις. τοῦ δὲ τοῦ χρόνου παρεληλυθότος, ἰσχυρότερά ἐστι τὰ ἔμβρυα, καὶ διακρίνεται καθ' ἕκαστα τῶν μελέων τὸ σῶμα. καὶ τῶν μὲν ἀρσένων, σφόδρα διάδηλα γὰρ πάντα· τὰ δὲ θήλεα, ἐς τοῦτον τὸν χρόνον, σάρκες φαίνονται ἀποφύσιας μοῦνον ἔχουσαι. πλείονα γὰρ χρόνον τὰ ὅμοια ἐν τῷ ὁμοίῳ ὁμοιούσθαι, καὶ κρίνεται βραδύτερον, διὰ τὴν συνήθειάν τε καὶ φιλότητα.

καίτοι τά γε ἄλλα ὅταν χωρισθῶσι τῆς μητρὸς, αἱ θυγατέρες τῶν κούρων θᾶσσον ἡβῶσι, καὶ φρονέουσι, καὶ γηράσκουσι διὰ τὴν ἀσθενείην τε τῶν σωμάτων, καὶ τὴν δίαιταν. ἄλλη δὲ τεσσαρακοντὰς, ἐν ᾗ περὶ τὸν ὄγδοον μῆνα τὰ ἔμβρυα ἐν τῇ μήτρῃ νοσεῖ, περὶ ὧν ὁ λόγος λέγεται ὧδε σύμπας. τρίτη δὲ, ἐν ᾗ τὰ παιδία, ὅταν γένηται τὰ κακοπαθήσαντα, ἣν περιφύγῃ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἐφάνη ἰσχύοντα δήπου μᾶλλον καὶ φρονέοντα. καὶ γὰρ τὰς αὐγὰς ὁρᾷ σαφέστερον, καὶ τὸν ψόφον ἀκούει, πρόσθεν μὴ δυνάμενα, ὡς ἐπίδοσιν ἔχοντος τοῦ χρόνου τούτου κατὰ τὰ ἄλλα, καὶ κατὰ τὴν φρόνησιν (B) τὴν διὰ τοῦ σώματος. τὸ μὲν γὰρ ἴδιον φρόνημα δῆλόν ἐστιν ἐὸν ἐν τῷ σώματι, ἔν γε τῇ πρώτῃ ἡμέρῃ. ἔν τε γὰρ τοῖς ὕπνοισιν ἐοῦσιν, εὐθέως, ἐπὴν γένωνται, γελῶντα φαίνεται τὰ παιδία, καὶ κλαίοντα. ἐγρηγορότα τε αὐτόματα, εὐθέως γελᾷ τε καὶ κλαίει. πρόσθεν ἢ τεσσαράκοντα ἡμέραι γένοιατο. οὐδὲ γελᾷ, ψαυόμενά τε, καὶ ἐρεθιζόμενα, πρόσθεν, ἢ αὐτὸς ὁ χρόνος οὗτος γένηται. ἀμβλυώσονται γὰρ αἱ δυνάμεις, ἐν τῇς μύξῃσι. καί γε ὁ θάνατος διὰ τὴν μοιρέην ἔλαχεν. ὥστε τεκμήριον τοῖς πᾶσιν ἐστὶν, ὅτι πάντα φύσιν ἔχει, ἐκ τῶν αὐτέων ἐόντα, μεταβολὰς ἔχειν διὰ χρόνων τῶν ἱκνουμένων. (C) σαφηνίζεται δὲ ἐν ἑκάστοισι ἄλλο τι τῶν γινομένων καὶ ἀπογινομένων. ἐν δὲ τῷ ἐνιαυτῷ πληρευμένῳ, πολλαὶ μὲν νοῦσοι γίνονται, πολλαὶ δὲ ὑγιεῖαι, κατὰ λόγον τοῦ χρόνου, πρὸς τοὺς μῆνάς τε καὶ τὰς ἡμέρας ἑκάστας, τοῖς ἑβδόμοις, καὶ τ᾽ ἄλλα πολλὰ γὰρ διαφέρονται τοῖς σώμασι. τοῖσι δὲ παιδίοισιν οἱ ὀδόντες ἐκπίπτουσι, καὶ ἕτεροι φύονται. τὰ γὰρ ἐπὶ σώμασι, τάδε γράψω.

A Etſi in cæteris, vbi à matre ſeiunctæ fuerint, puellæ citiùs quàm pueri pubeſcunt, ſapiunt & ſeneſcunt, propter corporum imbecillitatem, & victus rationem. Altera verò eſt quadragenaria, in qua per octauum menſem fœtus in vtero ægrotaot, de quibus hæc tota oratio ad hunc modum eſt inſtituta. Tertia verò, in qua, ſi naſcuntur pueri, licet malè affecti, ſi quadraginta dies euaſerint, valentiores ſanè magiſque intelligentes eſſe videntur. Nam & ſplendorem pleniùs intuentur, & ſtrepitum audiunt, quum antea non poſſent, tanquam hoc tempus B plurimùm conferat, tum ad alia tum ad intelligentiam, quæ in corpore ineſſe percipitur. Singulatem ſiquidem intelligentiam in corpore ineſſe prima ſanè die conſtat. Nam & in ſomnis pueri ſtatim vbi nati ſunt, & ridere & plorare conſpiciuntur. Quin etiam ſponte vigilantes ſtatim rident ac plorant, etiam priuſquam diem quadrageſimum attigerint. Neque verò tacti aut irritati ante hoc ipſum tempus rident. Hebetantur enim vires muccorum copia. Quin & mors fatali ſorte contingit. Quod omnibus documento eſt, omnia quæ exiſtunt, ex C iiſdem natura conſtare, & mutationes per congruentia tempore obtinere. Quod ex ſingulis manifeſtum fit, quæ partim oriuntur, partim decedunt. Anno voluente multi quidem morbi, multæ etiam ſanitates contingunt, pro temporis ratione quam habent meoſes aut dies ſinguli ad ſeptenarios. Quin etiam multa alia eximia in corporibus fiunt, pueris verò dentes excidunt, & alij oriuntur. Quæ autem corporibus accidunt, hæc à me ſcribentur.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΕΠΤΑΜΗΝΩΝ ΒΡΕΦΩΝ.

GALENI DE SEPTIMESTRI PARTV, LIBER.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Ἐκ τῆς κατὰ τὸν Ἱπποκράτην δογμάτων διδάσκει ἐκ πόσων ἡμερῶν οἱ ἑπτάμηνοι τελειῶνται.

ARGVMENTVM LIBRI.

Ex Hippocratis ſententia docet, quot dies ſeptimeſtrem partum perſiciant.

A DE ſeptimeſtri partu eà dicam, quæ per omoe tempus cognita ſunt, quum ſeminis in vtero cooceptiones à mulieribus diligenter obſeruatas cognoſcere ſtuduerim, quibus ignoratis geſtationis vteri quidem tempus inueniri minimè poteſt. Plurimas equidem ipſarum inter medium terminũ centum nonaginta ducentorum dierum, geſtaſſe fœtum deptehendi diſtinctiùs, aut tardiùs, paucas; nullas planè celerius centeſimo & octogeſimo ſecundo die cum dimidio & quibuſdam horis, vel poſt quartum ſupra ducenteſimum. Iure igitur ortus
B ſeptimeſtris partus edendi primus terminus eſſe dimidij anni tempus reperiatur; nulla namque celerius partum edidit, ſed tardiùs omnes, quod ſanè tempus centeſimo, & octogeſimo tertio poſt conceptum die, expletur. Atque voam ſolam mulierem noui, quæ centeſimo, & octogeſimo quarto die exacto, atque expleto partum edidit. Quatuor autem, & viginti horarum interuallum diem appello; ita enim, & annum trecentis, & ſexaginta quinque diebus, & quarta inſuper diei parto conſtare dicuot; men-
C ſtruum verò tempus viginti nouem, & dimidio. Nam menſem nominari ſpatium, quod ab vno Luoæ coitu cum Sole vſque ad alterum intercedit, omnibus notum eſt. Huic autem dierum numero adiici etiam quaodam particulam, quæ ſit totius diei quingenteſima ſeptuageſima ſexta, demonſtrauit Hipparcus, quæ tamen adeò parua eſt, vt de ea conſiderare ſuperuacaneum ad præſens propoſitum eſſe videatur. Nam propoſita res iam finem habet; quum Hippocrates, & in ſecundo libro epide-

A ΠΕΡΙ δὲ ἑπταμηνιαίων βρεφῶν, ἐρῶ τὰ δῆλα τοῦ χρόνου γνωσθέντα μοι πάνυ φιλοπόνως βουληθέντι γνῶναι τὰς ἀκριβῶς παραφυλαχθείσας ταῖς γυναιξὶ συλλήψεις τοῦ σπέρματος· ὧν ἀγνοουμένων, οὐδ᾽ ὁ τῆς κυήσεως χρόνος εὑρεθῆναι δύναται. τὰς μὲν δὴ πλείστας αὐτῶν εὗρον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἑκατὸν ἐνενήκοντα καὶ διακοσίων ἡμερῶν κεκυηκυίας. ὀλίγας δ᾽ ἤτοι θᾶττον ἢ βραδύτερον. οὐδεμίας οὔτε θᾶττον ἑκατοστῆς καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ δευτέρας ἡμέρας, καὶ ἡμίσεος, καί τινων ὡρῶν. οὔτε ἐξωτέρω τετάρτης ἐπὶ ταῖς διακοσίαις. ὀρθῶς οὖν περὶ
B ἑπταμηνιαίων γενέσεως εὑρίσκεται πρῶτος ὅρος εἶναι ὁ τῆς ἀποκυήσεως ὁ τοῦ ἡμίσεος ἐνιαυτοῦ χρόνος. οὐδεμία γὰρ ἀπεκύησε τούτου θᾶττον, ἀλλ᾽ ἐξώτεραι πᾶσαι. συμπληροῦται δ᾽ οὗτος ὁ χρόνος ἐν τῇ μετὰ τὴν σύλληψιν ἑκατοστῇ καὶ ὀγδοηκοστῇ καὶ τρίτῃ. καί τινα μίαν οἶδα γυναῖκα τεκοῦσαν ἑκατοστῆς, καὶ ὀγδοηκοστῆς, καὶ τετάρτης ἡμέρας συμπληρωθείσης. ἡμέραν δ᾽ ὀνομάζω νῦν δηλονότι, τὸν τεττάρων καὶ εἴκοσι ὡρῶν ἀριθμόν. οὕτω γὰρ καὶ τὸν ἐνιαυτὸν ἡμερῶν εἶναι
C λέγουσι τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε καὶ τετάρτου. καὶ τὸν μηνιαῖον χρόνον, κθ´. καὶ ἡμίσεος. ὅτι δὲ μὴν ὁ ἀπὸ συνόδου σελήνης πρὸς ἥλιον ἄχρι τῆς ἑξῆς συνόδου χρόνος ὀνομάζεται, ἢ γινώσκεται πᾶσιν. προσέρχεσθαι δὲ καὶ ἄλλο τι μόριον Ἵππαρχος ἀπέδειξε, ὃ τῆς ὅλης ἡμέρας εἰς τριακοστόν τε καὶ εἰκοστὸν καὶ δυσμυριοστοπλάκις χιλιοστόν. ἀλλ᾽ ὅτε τι πρὸς τοῦτον πάνυ σμικρόν. οὐ περιττὸν εἰς τὰ παρόντα μεμνῆσθαι. τὸ γάρτοι προκείμενον ἤδη πέρας ἔχει, κατὰ μὲν τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδη-

A μηνῶν, ὅπερ ἐν ὑπομνήματι τῷ Ἱπποκράτους, ἔτι ζητοῦντος αὐτοῦ, πότερον ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίαις ἡμέραις οἱ Ἑλληνικοὶ μῆνες ἐννέα τὴν συμπλήρωσιν ἴσχουσιν, ὅπερ ἐπὶ τῶν τριακονθημέρων αὐτοὺς ἡγουμένους ὑπάρχειν, οὐκ ἀκριβῶς ἐν τοσαύταις κυΐσκεται, τὰ ἐννεαμηνιαῖα παιδία. κατὰ δὲ τῆς περὶ ἑπταμήνου γενέσεως ἀκριβῶς ἤδη πάντα μοι εἰρηκότος. ἐν ᾧ δῆλον ὅτι μετὰ τὸ ἥμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ δύναται γεννᾶσθαι τὰ ἑπτάμηνα. τοῖς δὲ καὶ τὴν λέξιν ὅλην ἣν προεθέμεθα ἐν τῷ περὶ ἑπταμήνων βρεφῶν τῆς γενέσεως ἐπιθυμοῦσι νοεῖσθαι, τὴν ἐξήγησιν ὑπογράψω. οἱ δὲ ἑπτάμηνοί φησι γίνονται ἐκ τῶν ἑκατὸν ἡμερῶν καὶ ὀγδοήκοντα καὶ δύο, καὶ προστιθέντες μορίου. ἑπταμήνους ἤτοι παῖδας, ἢ τόκους. τὸ δὲ ἐπὶ ταῖς ἑκατὸν καὶ ὀγδοηκονταδύο ἡμέραις μόριον, τὰς πεντεκαίδεκα ὥρας λέγει, μετά τινος, ὡς ἔμπροσθεν ἔφην, μορίου σμικροῦ. ὃ καὶ αὐτὸ μιᾶς ὥρας ἐστὶν, εἰκοστὸν τέταρτον ἔγγιστα. δῆλον γὰρ ὅτι τὰς ἰσημερινὰς ὥρας λεγομένας ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις. ὧν ἐστι τὸ νυχθήμερον ὀνομαζόμενον ὑπὸ τῶν ἀστρονομικῶν εἴκοσι καὶ τεττάρων, ὡς ἁπασῶν αὐτῶν ἴσων ὄντων. ἐπειδὴ τὸ παραλλάττον ἐλάχιστόν ἐστιν, ὥς τινας νομίζειν ὅλως αὐτὸ, μηδ' εἶναι. μέσαι τε γάρ πως εἰσι κατὰ τὸ μέγεθος, αἱ κατὰ τὴν ἰσημερίαν ὧραι. τῶν τε μεγίστων ἐν ἑκάστῳ χωρίῳ, καὶ τῶν ἐλαχίστων. οὕτω δὲ καὶ περὶ τοῦ μηνιαίου χρόνου νόει μοι λελέχθαι, καίτοι γε ἀνίσων ὄντων τῶν μηνῶν, ὅγε μέσος μὴν, ὁμαλῶς ἀριθμούμενος, τοσούτων ἐστὶν ἡμερῶν, ὅσων ἀρτίως εἶπον. οὐ μὴν οὕτως ἔχει κἀπὶ τῶν ἐνιαυτῶν. ἴσοι γὰρ πάντες εἰσὶν, ἐάν τε γὰρ τὴν ἀπὸ τούτου τοῦ μορίου ἐπάνοδον τοῦ ἡλίου λέγῃ τις ἐνιαυσιαῖον εἶναι χρόνον. ἐάν τε τὴν ἀπὸ τροπῶν, ἐπὶ τροπάς. ἠγνοεῖτο δὲ τῶν ἔμπροσθεν ἀστρονομία, ὁ ἀπὸ τροπῆς ἐπὶ τροπὰς χρόνος ἕτερος ὢν, τοῦ ἀπὸ σημείου πάλιν ἐπὶ ταὐτὸ σημεῖον ἀποκαθιστάντος τὸν ἥλιον. ὀνομάζω γὰρ σημεῖον, ὡς οἱ γεωμέτραι καλεῖν εἰσιν εἰθισμένοι, τὸ αὐτὸ τῇ στιγμῇ. μετὰ δὲ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ῥήσεως, ὃ νῦν ἐξήγημαι, δεύτερον δὲ κατὰ λέξιν οὕτως ἔχει. ἢν γὰρ τοῦ πρώτου μηνὸς λογίσῃ τὰς πεντεκαίδεκα ἡμέρας. ἢν γὰρ τοῦ πρώτου λογίσῃ μηνὸς πεντεκαίδεκα ἡμέρας, τῶν δὲ πέντε μηνῶν ρμ', καὶ ζ', καὶ ἥμισυ ἡμέρας. ἢν γὰρ ἑξήκοντα μιῆς δεούσης ἡμέρης, ἐγγύτατα δύο μῆνες ἐκτελεῦνται. οὕτως οὖν τούτων ἐόντων, ἐς τὸν ἕβδομον μῆνα παραγίνονται ἡμέραι πλεῖον ἢ εἴκοσιν, ἥμισυ τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ τῆς ἡμέρης τοῦ μέρεος, τῷ μέρει προσγινομένῳ. τοῦτον δὲ οὕτως ἔγραψεν, ἐπειδὴ βούλεται κἂν πλείω ἢ τὸ ἥμισυ τοῦ σεληνιακοῦ μηνὸς ἡ γυνὴ κυήσῃ, καὶ οὕτως αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον ἀριθμεῖσθαι μηνός· καὶ διὰ τοῦτο πέντε μὲν ὁλοκλήρους γίνεσθαι μῆνας, ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τε πρώτου καὶ ἑβδόμου. δύο δὲ ἐλλιπεῖς, τόν τε πρῶτον καὶ τὸν ἕβδομον. οὐ μὴν οὕτως ἐλλιπεῖς ὡς λείπειν αὐτοὺς πλέον, ἢ τὸ ἥμισυ τοῦ μηνός. ἔστι δὲ τὸ ἥμισυ τοῦ μηνὸς, ἡμερῶν ἔγγιστα δεκατεσσάρων καὶ ἡμίσεως, καὶ τετάρτου μιᾶς ἡμέρας. ὥστε εὔδηλον ὅτι τοσούτου χρόνου, καὶ τὸν τοῦ πρώτου μηνὸς εἶναι προσήκει μείζονα, καὶ τὸν τοῦ τελευταίου. ἐὰν μὲν οὖν ποτε τοῦ πρώτου μηνὸς ὁ μετὰ τὴν σύλληψιν χρόνος ἡμερῶν ᾖ πλειόνων εἴκοσιν, οἷον εἰ τύχοι τριῶν καὶ εἴκοσι. τῶν δ' ἑξῆς

A mion, adhuc quærat, vtrum nouem lunares menſes ducentis, & ſeptuaginta diebus expleantur, eò quòd ſi triginta diebus conſtare eos exiſtimemus, exactè talem dierum rationem nouimeſtres partus non æquent : & in ſuo de ſeptimeſtri partu tractatu exquiſitè omnia iam inuenerit : in quo docet poſt dimidium annum in lucem etiam fœtus ſeptimeſtres edi poſſe. Si autem qui totam Hippocratis orationem, quam initio tractationis de ſeptimeſtri partu habuit intelligere velint, eius explanationem ſubiungam. *Septimeſtres inquit oriuntur ex cẽtum octogina duobus diebus, addita inſuper diei particula.* Septimeſtres, ſiue infantes vocat, ſiue fœtus : particula verò diei, quam diebus B centum octoginta duobus adiungendam inquit, quindecim horæ ſunt cum ea inſuper parua admodum parte, vt prius dixi, quæ ad vigeſimam quartam vnius horæ quàm proximè accedit Perſpicuum enim eſt nos æquinoctiales horas in his omnibus intelligere quarum nox dieſque viginti quatuor ab aſtronomis conſtare dicuntur : hæ enim omnes horæ æquales inter ſeſe ſunt, adeò enim quod mutationem eſt affert exiguum, vt totum hoc C eſſe nihil quidam arbitrentur : ſunt quippe ſecundum longitudinem mediæ hæ æquinoctiales horæ inter maximas, & minimas in vnaquaque regione. Ita quoque de menſtruo tempore dictum eſſe putes : nam licet menſes ſint inæquales, medius tamen menſis æqualiter menſuratur, tot enim dierum eſt quot nunc dixi, quod tamen in annis non ſic ſe habet, omnes enim æquales ſunt. Siue enim ab hac parte in eamdem, ſiue à ſolſtitio in ſolſtitium, reditum Solis annuum tempus quiſpiam vocet, & antiqua ignoretur aſtronomia, nullo modo fiet, vt, quæ à ſolſtitio in ſolſtitium facta D fuerit reuolutio, diuerſus annus ſit ab eo, quo Sol à ſigno quodam in idem ſignum fuerit reſtitutus, ſignum enim appello, quemadmodum ſumere geometræ conſueuerunt. Poſt prima hæc Hippocratis verba, quæ expoſuimus reliqua autem ad hunc ſe habent modum. *Si enim primi menſis quindecim dies computaris, quinque verò ſequentium centum quadraginta ſeptem, & dimidium : ſexaginta enim diebus vno dempto quàm proximè duo menſes conſtituunt : ſi igitur ita hæc ſe habeant, in ſeptimum menſem amplius, quàm viginti dies, ſuper-* E *ſunt ad dimidium anni, quadam diei parte parti accidente.*

Hoc autem ita ſcripſit, quòd vult, etiam ſi ſupra dimidium lunaris menſis fœtum geſtarit mulier, ſic quoque ipſum id tempus huius menſis debere numerari : atque idcirco quinque integros eſſe menſes, inter primum & ſeptimum medios : deficientes autem duos, primum & ſeptimum: qui autem non ſic deficiant, vt amplior eis, F quàm dimidia pars deſit : dimidium enim menſis dierum eſt quatuordecim cum dimidio, & quarta inſuper diei parte. Hinc patet quod hoc tempore, & primi menſis, & vltimi, maius eſſe conueniat. Si igitur primi menſis tempus poſt conceptum viginti dies exceſſerit, ſitque, verbi cauſa, dierum viginti, & trium horarum : reliqui verò quinque

que menſes centum quadraginta ſeptem dierum, & vnius dimidij ſunt, ex vtriſque dierum centum ſexaginta ſeptem cum dimidio, tempus efficietur, in quo poſt quindecim ad minimum dies ſeptimeſtris fœtus edi poterit: nam vt ſexti menſis terminum excedere fœtus reperiatur, hic dimidium menſem ineat, neceſſe eſt: ſic omnium dierum numerus centum octoginta quinque dierum, & dimidij, & partis diei vnius erit. Sicut igitur, neque citius hoc termino, ſic neque tardius ducentis, & quatuor diebus fœtus naſci poteſt. Si enim his centum & ſeptuaginta cum dimidio, nouem, & viginti addideris, omnes efficientur centum nonaginta nouem cum dimidio. Supponamus autem viginti nouem dies primi menſis eſſe, ex quo conceptus fœtus eſt: quinque verò ſequentium menſium, centum quadraginta ſeptem, & dimidium: menſis ſeptimi viginti nouem, totum tempus in ducentis & quinque diebus cum dimidio fiet vt vtrique coniuncti longiſſimi euadant: fœtum hunc non eſſe vitalem vult. Quoad enim menſes lunares, in minore tempore, quam dimidio anno, oriri ſeptimeſtris infans poteſt: hoc enim deinceps oſtendam. Cum enim ſeptimeſtris partus in minori tempore quàm dimidio anno, id eſt ante centum octoginta duos dies, & quindecim horas, vel circiter, naſci vitalis partus vllo modo nequeat, in lunaribus menſibus ante dimidium anni poſſet: aduerte enim animum. Supponamus ſedecim diebus primi menſis fœtum geſtaſſe mulierem, & poſt quinque menſes, ſedecim aliis peperiſſe, vniuerſum tempus centum, & ſeptuaginta nouem dierum, & dimidij erit. Sed ſicut dixi, neque in minori tempore, quàm dimidio anno, fieri ſeptimeſtrem partum vitalem vult: neque in minori, quàm dimidio menſe vel primo vel ſeptimo geſtare vterum mulierem cenſet, tota autem Hippocratis ſententia iam explicata, reliquum ex verbis ipſius, explicabimus. Iubet enim deinceps poſt primum menſem, centum quadraginta ſeptem dies, & dimidium computare nos debere: & cur tot cenſeat, cauſam ſubiungit, ita inquiens, ſexaginta enim diebus vno dempto quàm proximè duo menſes conſtant. Vbi aduertendum eſt eum, non abſolutè dixiſſe nouem & quinquaginta diebus duos menſes prorſus abſolui, ſed addidiſſe, quam proximè, non enim nouem & viginti dies cum dimidio exactum eſſe dierum menſis numerum voluit, ſed quamproximè: quod vt patet ſoli & optimi aſtronomi ſciunt, & ſi alij diebus viginti nouem cum dimidio, menſem circumſcribi putent. Sed ſi quinque menſium dies centum quadraginta ſeptem cum dimidio computaris, primi verò menſis non pauciores quàm quindecim, ad explendum dimidium annum, deeſſent dies viginti, horæ tres, & paululum quid inſuper. Propterea igitur inquit, pluſquàm viginti dies, in ſeptimum incidere: cur autem plus addiderit declarauit dicens; quadam diei parte parti adiuncta, diei ſcilicet partem intelligens, quæ quartæ diei partis dimidia eſt: quæ quidem trecentis ſexaginta quinque anni diebus adiungitur. Parti autem hæc dimidia dies additur; dimidia

A πέντε μηνῶν, ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἑπτά, καὶ ἡμίσεως
ἡμέρας μιᾶς, ἔσται μὲν ὁ ἐξ ἀμφοτέρων χρόνος ἡμερῶν ἑκατὸν
ἑβδομήκοντα καὶ ἡμίσεως ἡμέρας. ἑπτάμηνον δὲ ἐν αὐτοῖς
δυνήσεται κυηθῆναι παιδίον μετὰ πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἐλα-
χίστας, ἐπεὶ πάντως ἵνα πλέον τοῦ ἕκτου μηνὸς εὑρεθῇ τὸ βρέ-
φος, τὸ ἥμισυ τοῦ μηνὸς ἐπιλαμβάνεσθαι χρὴ τὸ κυούμενον. ὥστ'
ἔσται τῶν πασῶν ἡμερῶν, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε καὶ ἡμίσεως
μέρους ἡμέρας μιᾶς. ὥσπερ οὖν θᾶττον τῆς προθεσμίας οὐχ
οἷόν τε γεννηθῆναι τὸ οὕτως συλληφθὲν παιδίον, οὕτως οὐδὲ
βραδύτερον τῶν διακοσίων. ἐὰν γὰρ ταῖς ἑκατὸν ἑβδομήκοντα καὶ
B ἥμισυ προσθῇς τὰς ἐννέα καὶ εἴκοσιν, αἱ πᾶσαι γενήσονται
ἑκατὸν ἐνενήκοντα ἐννέα καὶ ἥμισυ. καὶ τοίνυν ὑποκείσθω
τοῦ μὲν πρώτου μηνός, ἡμέρας ὀκτὼ καὶ ἥμισυ κεκυηκέναι.
τῶν δ' ἐφεξῆς πέντε μηνῶν, ἑκατὸν τεσσαράκοντα, καὶ ἑπτὰ
καὶ ἥμισυ· τοῦ δ' ἑβδόμου μηνός, ἡμέρας εἰκοσιεννέα, γενή-
σεται σύμπας ὁ χρόνος ἡμερῶν διακοσίων καὶ τεττάρων, καὶ
ἡμίσεως. ἐν μεγίσταις προθεσμίαις ἀμφότεροι γένοιντο, τὸ
τοιοῦτον παιδίον οὔπω γόνιμον εἶναι βούλεται. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ
τοῖς σεληνιακοῖς μησὶ δυνατὸν ἦν γενέσθαι τὸ βρέφος ἑπτά-
μηνον, ἢ ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἐνιαυτοῦ. δείξω
C γὰρ τοῦτ' ἐφεξῆς. ὅσον ἐπὶ τὸ μὴ δύνασθαι παιδίον ἑπτά-
μηνον ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἐνιαυτοῦ περὶ τῶν
ἑκατὸν ὀγδοήκοντα καὶ δύο ἡμερῶν, καὶ τῶν πεντεκαίδεκα
ὡρῶν, ὡς ἔγγιστα, γόνιμον οὐκ ἂν γένοιτο ὁπωσοῦν. ὅσον δὲ ἐπὶ
τοῖς σεληνιακοῖς μησί, δυνατὸν ἦν καὶ πρότερον αὐτὸ γενέ-
σθαι γόνιμον. ἐφεξῆς ἤδη πρόσεχε τὸν νοῦν. ὑποκείσθω τοῦ
πρώτου μηνὸς ἐν ἡμέραις ἑκκαίδεκα κεκυηκέναι τὴν γυ-
ναῖκα, καὶ μετὰ τοὺς πέντε μῆνας, ἑκκαιδεκάτην πάλιν ἡμέ-
ραν τετοκέναι, γένοιτ' ἂν οὕτως ὁ σύμπας χρόνος, ἡμερῶν ἑκα-
τὸν ἑβδομήκοντα ἐννέα, καὶ ἡμίσεως ἡμέρας μιᾶς. ἀλλ' ὅπερ
D ἔφην, οὔτ' ἐν ἐλάττονι χρόνῳ τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἐνιαυτοῦ βούλεται
γίνεσθαι γόνιμα ἑπτάμηνα παιδία· οὔτ' ἐν ἐλάττονι ἡμί-
σεως μηνός, ἢ κατὰ τὸν πρῶτον, ἢ κατὰ τὸν ἕβδομον μῆνα κυήσασαν
τὴν γυναῖκα. γεγυμνασμένης δ' ἤδη σαφῶς ὅλης τῆς γνώμης τοῦ
Ἱπποκράτους, ὅσον ὑπόλοιπόν ἐστι τῆς λέξεως ἐξηγήσομαι. κε-
λεύει γὰρ ἐφεξῆς τοῦ πρώτου μηνὸς τῶν μετ' αὐτὸν πέντε λογί-
ζεσθαι δεῖν ἡμᾶς ἡμέρας ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἑπτὰ καὶ ἥμισυ.
εἶτα διὰ τί τοσαύτας ἀξιοῖ, προστίθησι τὴν αἰτίαν λέγων οὕ-
τως. ἐν γὰρ ἑξήκοντα μιᾶς δεούσης ἡμέρας ἔγγιστα δύο μῆνες
ἐκτελοῦνται. καί μοι μάλιστα ἐνταῦθα πρόσεχε τὸν νοῦν, οὐχ
E ἁπλῶς εἰπόντος αὐτοῦ ταῖς ἐννέα καὶ πεντήκοντα ἡμέραις ἐκ-
πληροῦσθαι δύο μῆνες, ἀλλὰ προσθέντος τὸ ἔγγιστα. βούλεται
γὰρ οὐδὲ τὸν τῶν εἴκοσι καὶ ἐννέα καὶ ἡμίσεως ἡμέρας ἀριθμὸν ἡμε-
ρῶν ἀκριβῶς εἶναι μηνιαῖον, ἀλλ' ὡς ἔγγιστα. τοῦτο δ' ὡς ἔφησθα
οἱ ἄριστοι τῶν ἀστρονόμων ἐπίστανται μόνοι. τῶν ἄλλων οἰομένων
ἡμέραις εἴκοσι, ἐννέα καὶ ἥμισυ περιγράφεσθαι μῆνας. ἀλλ'
ἐὰν λογίσῃ τῶν μὲν πέντε μηνῶν τὰς ἡμέρας ἑκατὸν τεσσα-
ράκοντα ἑπτὰ καὶ ἥμισυ, τοῦ δὲ πρώτου μηνὸς οὐκ ἐλάττους
τῶν πεντεκαίδεκα, λείποι δ' ἂν εἰς τὸ συμπληρωθῆναι τὸ ἥμισυ
τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἡμέραι μὲν εἴκοσι, ὧραι δὲ τρεῖς, καὶ μικρόν τι πρός.
F διὰ τοῦτο οὖν εἶπεν εἴκοσι ἡμερῶν πλέον εἰς τὸν ἕβδομον ἐμ-
πίπτειν μῆνα. καὶ διότι τοῦτο προσέθηκε πλέον, αὐτὸς ἐδήλωσεν
εἰπὼν τῆς ἡμέρας τὸ μέρος τῷ μέρει προσγιγνομένου. ἡμέρας μὲν
οὖν μέρος εἰπὼν τὸ ἥμισυ τοῦ τετάρτου μέρους τῆς ἡμέρας, ὃ
ταῖς τριακοσίαις ἑξήκοντα πέντε τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέραις προστί-
θεται. τῷ μέρει δὲ τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας προσέρχεσθαι. τὸ γὰρ

ἡμίσου μέρους τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἡμερῶν ἐστὶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δύο καὶ ἡμίσεως, καὶ ἔτι ὀγδόου μέρους ἡμέρας. τοῦ δὲ ἡμίσου τῆς ἡμέρας μέρει τοῦ ὀγδόου προστιθεμένου, γένοιτο ἂν ὁ τῆς ἡμίσεως ἐνιαυτοῦ χρόνος ἡμερῶν ὀγδοήκοντα δύο καὶ ἡμίσεως, καὶ ὀγδόου μιᾶς ἡμέρας, ὅπερ ἔμπροσθεν ἔφην, ὥρας εἶναι πεντεκαίδεκα πάσας. συνήγοντο δὲ τοῦ τε πρώτου μηνὸς, καὶ τῶν μετ' αὐτὸν πέντε μηνῶν, ἑκατὸν ἑξήκοντα δύο καὶ ἥμισυ. τούτων δὲ ὑπερέχουσιν αἱ τοῦ ἡμίσεως τοῦ ἔτους ἡμέραι ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δύο καὶ ἥμισυ καὶ ὄγδοον, ταῖς εἴκοσι ἡμέραις καὶ ἔτι ὀγδόῳ μέρει μιᾶς ἡμέρας. διόπερ εἰπὼν Ἱπποκράτης εἰς τὸν ἕβδομον μῆνα γενέσθαι πλείους τῶν εἴκοσι ἡμερῶν, προσέθηκε τὴν αἰτίαν ἐν τῷ φάναι, τῆς ἡμέρας τοῦ μέρεος τῷ μέρει προσγιγνομένου. τουτέστι τοῦ ὀγδόου μέρους τῷ ἡμίσου προστιθεμένου, πλέον ἢ εἴκοσιν ἡμέρας ἐμπίπτειν εἰς τὸν ἕβδομον μῆνα.

A enim anni pars centum & octoginta duobus cum dimidio die conſtat, octaua inſuper diei parte adiuncta. Si igitur dimidiæ diei parti octaua etiam pars addatur, dimidij anni tempus octoginta dierum & dimidij efficietur, octaua inſuper diei parte *adiuncta*: quod quindecim horas explere prius diximus. Si itaque & ptimi menſis & quinque ſequentium centum ſexaginta duo dies cum dimidio colligantur, dimidij quidem anni dies centum & octoginta duo cum dimidio, & adhuc octaua diei parte, id tempus diebus viginti & inſuper octaua diei vnius parte ſuperabunt. Vnde dicens Hippocrates B pluſquam viginti dies, in ſeptimum menſem incidere, cauſam adiecit inquiens, parte diei parti addita, hoc eſt, octaua diei parte diei dimidio adiuncta fieri, hinc conſtat, pluſquam viginti dies, in menſem ſeptimum incidere.

GALENO

Digitized by Google

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΟΚΤΑΜΗΝΟΥ.

HIPPOCRATIS DE OCTIMESTRI PARTV, LIBER.

ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΥ.

Διατί οὐ πάντη περιγίνονται τὰ ὀκτάμηνα· τὰ δεκάμηνα συχνότατα· πῶς τὸ ἔμβρυον ἀσφαλέστερον ἐκφέρεται· περὶ τοῦ ὀμφαλοῦ ἔνια· περὶ τῆς τῶν καταμηνίων καθάρσιος, καὶ περὶ τοῦ ἐνδεκαμήνου τόκου.

PROPOSITVM LIBRI.

Octimeſtris partus cur minimè vitalis; decimeſtris frequentiſsimus; fœtus quomodo ſecurius edatur; de vmbilico quædam; de menſtruis purgationibus, & de vndecimo partus menſe.

A

CAPVT I.

Cur octimeſtris partus non vitalis, ſed decimeſtris; de multiplici fœtus periculo; ac partum in caput procumbentem ſecuriorem eſſe.

De octimeſtri partu, fieri nõ poſſe aſſeuero, vt duas continenter conſequentes afflictiones pueri perferre queant, proindéque octimeſtres minimè ſupereſſe. Hic etenim accidit, vt ea quæ in vtero eſt, & ea quæ in partu fit afflictione conſequenter laborent, proptereáque octimeſtris nullus eſt ſuperſtes. Quin & decimeſtres nuncupatos, ſeptem dierum quadragenariis potiſſimùm, in lucem edi ſentio, maximéque vt educentur, conuenire. Et perfectiſſimus fœtus eſt primis quadraginta diebus, ſi verò plures acceſſerint, perit. Quum enim multa pro tempore aſſumere coguntur, eos multum ægrotare neceſſe eſt, ex quibus mors conſequitur. Puer autem quum partus inſtat, laborare incipit, & in vitæ periculum venire, quum in vtero vertitur. Producuntur ſiquidem omnes capite ſurſum, in lucem verò prodeunt in caput multi, ac multò ſecuriùs liberant, quàm in pedes eduntur. Neque enim corporis flexiones puerum in caput procedentem impediunt. Verùm vbi in pedes erumpit, obturamenta magis contingunt. Quin & conuerſiones in vtero, aliud creant periculum, & puerorum vmbilici iam ſæpè circa colla implicati conſpecti ſunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Διατί οὐ περιγίνονται τὰ ὀκτάμηνα, ἀλλά γε τὰ δεκάμηνα· περὶ πολλῶν τῶν τοῦ ἐμβρύου κινδύνων, καὶ τὰ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν συγκαμπτόμενα ἀσφαλέστερα εἶναι.

ΠΕΡΙ δὲ ὀκταμήνου γενέσιός φημι, διὰ τὰς ἐφεξῆς κακοπαθείας γενομένας, ἀδυνάτους εἶναι ποιέειν φέρειν τὰ παιδία, καὶ διὰ τοῦτο οὐ περιγίνεσθαι τὰ ὀκτάμηνα· συγκυρεῖ γὰρ αὐτοῖς ἐφε-

B ξῆς κακοπαθεῖν, τήν τε ἐν τῇ μήτρῃ γενομένην κακοπαθείην, καὶ τὴν ὅταν ὁ τόκος γένηται, καὶ διὰ τοῦτο τῶν ὀκταμηνιαίων οὐδὲν περιγίνεται. ἐπεὶ καὶ τὰ δεκάμηνα καλεόμενα, λέγω ἐν ἑπτὰ τεσσαρακονθ' ἡμέρῃσι, μᾶλλον τίκτεσθαι· καὶ μάλιστα προσήκει ἐκτρέφεσθαι· καὶ πλεῖστά ἐστιν ἐν ταῖς πρώταις τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι. ἐπὴν δὲ γένηται πλείω, ἀπόλλυται. ἀναγκάζεται γὰρ πολλὰ μεταλαμβάνοντα ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλὰ νοσεῖν, ἐξ ὧν οἱ θάνατοι γίνονται. ἄρχεται δὲ πονέειν τὸ παιδίον πρὸς τοῦ τόκου γινόμενον, καὶ κινδυνεύειν ἀπολέσθαι, ὅταν ἐν τῇ μήτρῃ στρέφηται. φύεται γὰρ πάν-

C τα ἄνω τὴν κεφαλὴν ἔχοντα. τίκτεται δὲ πολλὰ ἐπὶ κεφαλήν· καὶ ἀσφαλέστερον ἀπαλλάσσει, τῶν ἐπὶ πόδας τικτομένων. τὰ γὰρ συγκαμπτόμενα τοῦ σώματος ἐπὶ κεφαλὴν οὕτω κωλύει ἰόντος τοῦ παιδίου. ἀλλὰ μᾶλλον ὅταν ἐπὶ πόδας ὁρμήσῃ, τὰ ἐμφράγματα γίνονται. αἱ γὰρ στροφαὶ ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ ἄλλος κίνδυνος. καὶ οἱ ὀμφαλοὶ πολλάκις ἤδη τῶν παιδίων ἐφάνησαν περὶ τοὺς τραχήλους.

ἢν γὰρ κατὰ τὸ μέσον ὁπότερον ἂν τύχῃ ὁ ὀμφαλὸς τῇ μήτρῃ A παρατεταμένος, μᾶλλον ταύτῃ τὸ παιδίον τῆς κεφαλῆς τὴν περιαγωγὴν τοῦ ὀμφαλοῦ στρεφόμενον ποιήσεται, ἢ περὶ τὸν αὐχένα. ἢν δὲ κατὰ τὸν ὦμον τὴν περιβολὴν τοῦ ὀμφαλοῦ ἀντιτείνειν, τούτου δὲ γινομένου, καὶ τὴν μητέρα ἀνάγκη πονῆσαι μᾶλλον, καὶ τὸ παιδίον, ἢ ἀπολέσθαι, ἢ χαλεπώτερον ἐξελθεῖν. ὥστε ἤδη καὶ πολλὰ ἔνδον, τὴν ἀρχὴν τῆς νόσου τῶν παιδίων ἦλθεν ἔχοντα. ἐξῆς τὰ μὲν, ἀπώλετο· τὰ δὲ νοσήσαντα περιεγένετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'. B

Τὰ ἔμβρυα ἀπὸ τοῦ τόκου μείζω γίνεσθαι· περὶ τῆς κινδυνώδεος τῶν τροφῶν τε καὶ τῶν χωρίων, καὶ τῶν αἰσθημάτων μεταλλαγῆς· τὸν τοῦ παιδίου ὀμφαλὸν τῇ μήτρῃ προσέρχεσθαί τε καὶ ἀναστομοῦσθαι· ἔξω διὰ τῆς μήτρας ξυμμύειν, καὶ τἄλλα ἀνοίγνυσθαι.

Ὁκόσα δ' ἂν εὐπορήσῃ, καὶ ἀσφαλέως, καὶ ἐς τοὐμφανὲς ἐξίῃ, ἀνεθέντα ἐξαίφνης ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐν τῇ γαστρὶ, παχύτερα καὶ μέζω παραυτίκα ἢ κατὰ λόγον ἐγένετο. οὐκ αὐξήματος, ἀλλ' οἰδήματος γε- C νομένου· ἐξ ὧν δὴ πολλὰ ἀπώλετο. ἢν γὰρ μὴ στηρίζῃ τὸ οἴδημα θᾶσσον, ἢ τριταῖον, ἢ ὀλίγῳ πολυχρονιώτερον, νοῦσοι γίνονται ἐπ' αὐτέου. ὥστε τροφαὶ καὶ ἀναπνοαὶ σφαλεραὶ μεταλλασσόμεναι. ἢν τι γὰρ νοσηρὸν ἐπάγωνται, κατὰ τὸ στόμα, καὶ κατὰ τὰς ῥῖνας ἐπάγονται. καὶ ἀντὶ τοῦ τοσαῦτα εἶναι τὰ ἐσιόντα ὅσα ἐξαρκέει, καὶ μὴ περιγίνεσθαι, πολλῷ πλέω ἐσέρχεται. ὥστε ἀναγκάζεσθαι ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν ἐσιόντων, καὶ ὑπὸ τῆς διαθέσιος, ἧς διάκειται τὸ σῶμα τοῦ παιδίου, ἤδη τὰ μὲν κατὰ τὸ σῶμά τε καὶ τὰς ῥῖνας πάλιν ἐξιέναι· τὰ δὲ κατὰ τὸ ἔντε- D ρον καὶ τὴν κύστιν κάτω περαιοῦσθαι, πρόσθεν οὐδενὸς τουτέων οὕτως γινομένων. καὶ ἀντὶ πνευμάτων τε καὶ χυμῶν, οὕτω συγγενέων. οἷς δ' ἀνάγκη ἐν τῇσι μήτρῃσι γενέσθαι συνήθειάν τε ἔχοντα καὶ φιλίην, πᾶσι ξένοις χρῆται ὠμοτέροισι καὶ ξηροτέροισι, καὶ ἧσσον ἐξηνθρωπισμένοισιν, ἐξ ὧν ἀνάγκη πόνους γίνεσθαι πολλούς· πολλοὺς δὲ καὶ θανάτους. ἐπεὶ καὶ τοῖς ἀνδράσι πολλάκις αἱ μεταλλαγαὶ τῶν χωρίων τε καὶ τῶν διαιτημάτων, τὰς νούσους ποιέουσιν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος ἐστὶ, καὶ περὶ τῶν ἐσθημάτων. ἀντὶ γὰρ τοῦ σαρκὶ καὶ χυμοῖς ἠμφιέσθαι χλιαροῖς τε, καὶ E ὑγροῖς, καὶ συγγενέσι, τοιαῦτα ἀμφιέννυται τὰ παιδία οἷάπερ οἱ ἄνδρες. ὁ δὲ ὀμφαλὸς, δι' οὗ αἱ εἴσοδοί εἰσι τοῖσι παιδίοισι, μοῦνον τοῦ σώματος τῇ μήτρῃ προσέρχεται. διὰ τουτέου καὶ κοινωνεῖ τῶν ἐσιόντων. τὰ δ' ἄλλα ξυμμύει· καὶ οὐκ ἀνεστομωμένα ἐστὶ πρόσθεν, ἢ ἐν ἐξόδῳ ᾖ τὸ παιδίον ἐκ τῆς γαστρός. ὁκόταν δὲ ἐν ἐξόδῳ ᾖ, τὰ μὲν ἄλλα ἀναστομοῦται· ὁ δὲ ὀμφαλὸς λεπτύνεταί τε καὶ ξυμμύει, καὶ ἀποξηραίνεται. ὥσπερ δὲ τοῖς ἐκ τῆς γῆς φυομένοις, οἱ καρποὶ ἁδρυνόμενοι ἀποκρίνονται καὶ ἀποπίπτουσι κατὰ τὴν διάφυσιν· οὕτω καὶ τοῖσι παιδίοισι ἁδρυνομένοις τε καὶ τελείοις F γινομένοις, ὁ μὲν ὀμφαλὸς ξυμμύει, τὰ δὲ ἄλλα ἀνεστομώθη. ὥστε εἰσδέχεσθαί τε τὰ ἐσιόντα, καὶ ἐξόδους ἔχειν κατὰ φύσιν, ἧσιν ἀνάγκη τοὺς ζῶντας χρέεσθαι. ἕκαστα γὰρ χωρίζεται ῥέποντα, κατὰ τὰς συλλοχίας. κράτιστα δὲ τὰ τῷ ἡλίῳ ξυντροφώτατα.

A Ad quamcunque enim partem vmbilicus in vtero ſe extenderit, per hanc, dum vmbilicus vertitur, puer caput potiùs circumaget, quàm ſi circa ceruicem conuoluatur. Quòd ſi ad humerum vmbilici iniectio obnitatur, tunc etiam matrem magis laborare, & puerum aut interire, aut difficiliùs exire neceſſe eſt. Quare multi iam pueri morbi initium intus obtinentes, in lucem prodiere, ex quo alij quidem perierunt, alij verò morbum trahentes ſuperfuerunt.

CAPVT II. B

A partu pueros maiores fieri, de alimentorum, locorum, & veſtimentorum mutatione periculoſa; vmbilicum fœtus vtero adhærere ac patere, extra vterum conniuere ac claudi, & reliquas partes patere.

AT verò qui facilem & tutum exitum nacti, de repente ſublata vi, quam in vtero pertulerunt, in lucem exierunt, ij craſſiores & maiores ſtatim quàm ratio poſtulet euaſerunt. Quod C cum iis non incremento, ſed ex corporis laxo tumore contingat, ex his ſane multi perierunt. Niſi enim tumor citiùs quàm tertio die, aut paulo longiore tempore ſubſidat, ex eo morbi oriuntur. Quin & lubricæ ſunt alimenti & reſpirationis permutationes. Nam ſi quid morboſum inuehunt, per os, & nares inducunt. Et vt tantum alimenti aſſumatur quantum ſatis ſit, ac minimè ſuperet, multò plura ingeruntur, ita vt pro ingeſtorum copia, & pro corporis pueri affectu, alia quidem tum per os, tum per nares rurſus exire cogantur, alia verò per inteſtinum & D veſicam infernè tranſmitti; quum nihil tale antea contingeret. Quin & loco ſpirituum & tam cognatorum humorum, cum quibus familiaritatem ac amicitiam in vtero interceſſiſſe neceſſe eſt, externis omnibus vtitur, crudioribus, ſiccioribus, & ad vſum humanum minus accommodatis, ex quibus multos ſuboriri dolores, pleriſque etiã mortes neceſſe eſt, quandoquidem & plerumque viris, tum locorum, tum victuum mutationes, morbos pariunt. Eadem etiam de veſtibus eſt ratio. Pro eo enim quod carne & ſuccis veſtiebantur, tepidis, & liquidis ac cognatis; iiſdem quibus viri veſtibus, induuntur pueri. Vmbili- E cus autem, per quem pueris alimenti ac ſpiritus ingreſſus patet, ſolus ex reliquis corporis partibus *matri* adhæreſcit, per quas vias eorum, quæ ingrediuntur, participes fiunt, cum reliquæ clauſæ ſint, nec priùs apertæ quam puer exitum ex vtero tentarit. Quod quum fit, tum reliqua quidem omnia patent, vmbilicus verò extenuatur, conniuet, & exiccatur. Quemadmodum enim in his, quæ ex terra oriuntur, fructus turgeſcentes ad interſtitium, ex quo enati ſunt, ſecernuntur ac decidunt: ſic etiam adultis pueris & perfectis, vmbilicus quidem clauditur, reliqua F verò aperiuntur, tum vt ea quæ ingrediuntur, ſuſcipiant, tum exitus ſecundum naturam habeant, qui ad vitæ vſum ſunt neceſſarij. Secedunt enim ſingula, quæ ſenſim tepentia in modum collectæ cohortis coarceruata fuerunt. Sunt autem validiſſimi fœtus, qui ſole maximè nutriti ſunt.

CAPVT

A

CAPVT III.

De decimeſtri & vndecimeſtri partu, menſtruam purgationem breuiſſimam eſſe trium dierum, à qua purgatione fieri conceptionem.

Decimeſtres autem & vndecimeſtres partus ſeptem quadragenariis eduntur, eodem modo quo & dimidio anno ſeptimeſtres. Plæræque enim mulieres poſt menſtruas purgationes neceſſariò concipiunt, quum ab his liberatæ fuerint. Mulieri igitur tempus menſtruum, in quo B purgatio ipſa procedet concedendum, quod vt breuiſſimum tres dies implet. Plæriſque autem etiam multò plures. Sunt etiam & alia multa, quæ in viris conceptiones impediunt & morantur. In his iſtud vel maximè in conſiderationem adhibendum, quòd nouilunium, quum dies vnus exiſtat, propè trigeſima menſis pars eſt. Duo autem dies ferè decimam qnintam menſis partẽ conſtituunt, tres verò dies decimã menſis partẽ, cæteráque ad horum rationem conſideranda, quódque nec minori ſpatio menſium C ſolutio contingere poteſt, neque fœtuum conceptio fieri. Ex his igitur omnibus neceſſe eſt plæraſque mulieres circa plenilunium & vlteriùs vtero concipere, ita vt ſæpè videantur ducenti triginta dies vndecimum menſem attingere. Hi ſiquidem dies ſeptem quadragenarios complent. Quum enim vltra plenilunium mulier concipit, hoc totum vndecimum menſem attingere neceſſe eſt, vt ſiquidem ad extremum circuitum perueniat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ δεκαμήνου τε καὶ ἑνδεκαμήνου τόκου, τὴν τῶν καταμηνίων κάθαρσιν τριῶν ἡμερῶν βραχυτάτην εἶναι, καὶ μετ' αὐτὴν τὰς γυναῖκας ἐν γαστρὶ λαμβάνειν.

Οἱ δὲ δεκάμηνοι τῶν τόκων, καὶ ἑνδεκάμηνοι, ἐκ τῶν ἑπτὰ τεσσαρακοντάδων τὸν αὐτὸν τρόπον γίνονται. καὶ ἐκ τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐνιαυτοῦ οἱ ἑπτάμηνοι. ταῖς γὰρ πλείσταις τῶν γυναικῶν, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν γαστρὶ λαμβάνειν, μετὰ τὰ καταμήνια, ἢν ἴῃ ἡ λύσις. B πρῶτον τῇ γυναικὶ χρόνον δοκέειν τοῦ μηνὸς ἐν ᾧ αὐτῇ ἡ κάθαρσις ἔσται. καὶ ὁ χρόνος οὗτος ἥσσων ἐλάχιστος γίνεται, τρεῖς ἡμέραι, ταῖς δὲ πλείσταις, καὶ πολὺ πλείονες. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ κωλύματα καὶ τοῖς ἀνδράσιν, ἐξ ὧν βραδύνεται ἡ σύλληψις. χρὴ δὲ ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τόδε λογίζεσθαι· ὅτι ἡ νουμηνίη, ἡμέρη μία ἐοῦσα, ἐγγύτατα τριηκοστημόριόν ἐστι τοῦ μηνός. αἱ δὲ δύο ἡμέραι, σχεδὸν πεντεκαιδεκατημόριον τοῦ μηνός· αἱ δὲ τρεῖς ἡμέραι, δεκατημόριον τοῦ μηνός, καὶ τἆλλα κατὰ λόγον τουτέων, καὶ οὐχ οἷόν τε ἐν τοῖς ἐλάσσοσί τε μορίοις μᾶλλον γίνεσθαι, οὔτε τὴν λύσιν τῶν C καταμηνίων, οὔτε τὴν σύλληψιν τῶν ἐμβρύων. ἐκ τούτων οὖν ἁπάντων, ἀναγκαῖόν ἐστι ταῖς πλείσταις τῶν γυναικῶν, περὶ διχομηνίην ἐν γαστρὶ λαβούσαις, καὶ προσωτέρω· ὥστε πολλάκις δοκεῖν ἐπιλαμβάνειν τοῦ ἑνδεκάτου μηνός, τὰς ὀγδοήκοντα καὶ διηκοσίας. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἑπτὰ τεσσαρακοντάδες. ὅτι γὰρ ἢν ἔξω τῆς διχομηνίης ξυλλαμβάνῃ ἡ γυνή, τοῦτο πᾶν ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦ ἑνδεκάτου μηνὸς ἐπιλαμβάνειν, ἵνα περ ἐς τελευταίην περίοδον καταστῇ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΟΣΦΡΗΣΕΩΣ ΟΡΓΑΝΟΥ.

GALENI DE INSTRVMENTO ODORATVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον ἐν ταῖς προσθίαις τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίαις κεῖσθαι.

ARGVMENTVM LIBRI.

Odoratus Inſtrumentum in anterioribus cerebri ventriculis ſitum eſſe.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τί ἐστιν ἡ ὄσφρησις, καὶ ὅτι τὸ τῆς ῥινὸς σῶμα οὐκ ἔστι τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον.

ΟΣΦΡΗΣΙΝ ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες, οὐ μόνον τὴν διάγνωσιν τῶν ὀσμῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν, ἧς τοῦτο ἔργον ἐστίν· ὥσπερ γε καὶ τὴν γεῦσιν, οὐ τὴν διάγνωσιν μόνον τῶν γευστῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν· καὶ κατ' ἄμφω δὲ τὰ σημαινόμενα, τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον ἓν ἂν εἶναι λέγοιτο, δι' οὗ ποιεῖται τὴν ἰδίων αἰσθητῶν τὴν διάγνωσιν ἡ δύναμις, ἀνάλογον ὀφθαλμῷ καὶ γλώττῃ. δοκεῖ δὲ εἶναι τοῦτο, κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν τῆς διανοίας, ἡ ῥίς. ἐν γοῦν τῷ διὰ τοῦ στόματος εἰσπνεῖν, στεγνώσαντες αὐτὴν ὁπωσοῦν, οὐδενὸς τῶν ὀσφρητῶν ἀντιλαμβανόμεθα, καθάπερ γε κἀπειδὰν ἀνοίξαντες τοὺς μυκτῆρας εἰσπνεύσωμεν, εὐθέως αἰσθανόμεθα. πότερον οὖν ὁ ὑπαλείφων ἔνδοθεν ἑκατέρους τῶν κατὰ τὴν ῥῖνα πόρων ὑμὴν, ἢ χιτὼν (ἀμφοτέρως γὰρ ὀνομάζουσιν αὐτὸν) αἰσθάνεται τῶν ὀσφρητῶν. οὐ γὰρ δὴ τό γε ὀστοῦν αὐτὸ τῆς ῥινὸς, ἤ τι τῶν ἔνδον τῶνδε, τῶν ὀσμῶν ἐστὶν ὄργανον ἄξιον ἐπισκέψεως. ἂν γοῦν πληρώσῃς τοὺς πόρους, ἤτ' οὖν μύρων τῶν εὐωδῶν, ἤ τινος ἄλλου σφοδρὰν ὀσμὴν ἔχοντος, οὐκ αἰσθήσῃ, πρὶν εἰσπνεῦσαι. διὸ καὶ δοκεῖ τισιν, ἡ μὲν ῥὶς πόρος εἶναι τῶν ὀσφρητῶν, αὐτὸ δὲ τὸ τῶν ὀσμῶν αἰσθανόμενον σῶμα, ἀνωτέρω που τετάχθαι. καὶ διὰ τοῦτ' ἀναγκαῖόν ἐστι τὰ συνεχῆ τοῖς πόροις τῆς ῥινὸς ἐπίστασθαι σώματα, πρὸς τῆς ἀνατομῆς διδαχθέντας· γιγνωσκόντων δ' οὐ πάντων αὐτὰ, διηγήσασθαι βέλτιον ὅπως κατεσκεύασται.

CAPVT I.

Quid ſit odoratus, & quòd ipſum naſi corpus non ſit odorandi inſtrumentum..

A ODORATVM Græci nominant, non ſolum odorum dignotionem, ſed etiam vim ipſam, cuius odorandi officium eſt; quemadmodum & guſtum nõ ſolùm guſtabilium dignotionem, ſed & facultatem ad quam hæc pertinent: vnum tamen in vtraque ſignificatione odoratus inſtru-

B mentum, per quod facultas propria ſenſibilia dignoſcit, eſſe putandum eſt, quod oculo & linguæ proportione reſpondeat. Hoc igitur primo mentis intuitu naſus eſſe videtur: quandoquidem ſi occluſis naribus ſpiritum ore adducimus, odorem nullum ſentimus: ſin autem ſpiritum apertis naribus attrahimus, odor ſenſum protinus mouet. An igitur membrana ſiue tunica, (nam vtroque modo nominant) quæ naribus ſubſternitur, odores dignoſcat, dignum inquiſitione videtur: ſiquidem non os naſi, aut quidquam intra os, odoratus inſtrumentum eſt. Si quis igitur ſibi nares aut odoramentis, aut alia re vehemen-

C ter olente impleat, non ante odorem percipiet, quàm ſpiritum attraxerit: quam ob cauſam quibuſdam naſus ſemita quidem olentium rerum videtur, at ipſum corpus quod odores ſentit, ſuperius eſſe alicubi locatum. Quare neceſſe eſt corporum, quæ naſi ſpiraminibus continua ſunt, cognitionem habere ab ipſa anatome edoctos: ſed quoniam non omnibus hæ partes cognitæ ſunt, ſatius eſt quonam modo conſtitutæ ſint, exponere.

CAPVT II.

Naſi conſtitutio, & earum partium quæ ipſius foraminibus adiacent.

QVum naſus igitur in ſe ſeptum quoddā per media loca deductum habeat, duoque foramina ſatis conſpicua, hæc inquam, quæ cernuntur & in ſingulis naribus ſingula ſunt, ſciendum eſt eorū vtrumque ſupra media naſi loca in duas partes eſſe diuiſum: quarum altera pars oris intima peruadit: altera alta, vt ab initio ferebatur, ad ipſum cerebrum ſcandit, quod & ipſum proceſſus duos ad hæc ipſa loca ſpectantes habet, eóſque oblongos & cōcauos, qui ex anterioribus cerebri ventriculis ortum habent, & ad eam caluariæ partem, vnde naſus oritur, deſcendunt: quo loco oſſa coli ſimilia, quaſi colatoria dixeris, poſita ſunt: quorum quæ vtilitas ſit, ſatis ex ipſo nomine declaratur. Craſſa autem meninx, quæ oſſibus modò nominatis ſubſternitur, minutis eſt peruia foraminibus: per quæ primùm quæ craſſiora cerebri ſuperuacua ſunt tranſmittuntur (quæ cæteráque ſimilia poſt Ariſtotelem, ſolemus excremēta nominare) Nam quæ vapori ſimilia ſunt, in ſublime lata per caluariæ ſuturas excernuntur: quæ verò craſſa ſunt, vt mucus, prona feruntur: primúmque per craſſam meningem, deinde per oſſa coli ſimilia traiecta, tandem in ipſas nares incidunt. Sed tamen dum hæc ita defluunt, pars eorum in os per ea foramina, quæ à naribus, ipſum tranſire diximus, interdum delabuntur. Muccúſque qui craſſior eſt, præſertim ſi & glutinoſus ſit in duas partes ſic diuiſus, vt altera in eas vias quæ ad os pertinent, interdum influat, altera in nares vtrinque excernitur, è naribus, per efflatum vehementem: ex ore, per ſcreatum. Naſi autem foraminibus, quæ recta ſunt, & ad oſſa colo ſimilia aſcendunt: itémque iis quæ obliqua, vt in os ipſum, traducta ſunt: exanguis tunica craſſior, quàm membrana, ſubſternitur: quæ ei tunicæ continua eſt, quæ totam oris circunferentiam interiorem, linguámque complectitur: & præterea fauces & laryngem & aſperam arteriam, & gulam ambit. In quam tunicam, quæ vna eſt & ſibi vndique continua, & in omnibus memoratis partibus eandem ſubſtantiæ ſpeciem habere cernitur, quanquam non æqualem craſſitiem, nerui quidam à cerebro orti diſtribuuntur, & ij quidem exiles, exceptis iis, qui in linguam inſeruntur, quibus natura ſatis craſſitudinis dedit; propterea quòd partem hanc acutiori ſenſu præditam eſſe oportuit, quippe quam natura guſtus inſtrumentum eſſe voluit: Similem ob cauſam nerui etiam craſſiores iis, quos lingua recepit, oculis dati ſunt: poſt quos auribus, & ori ventriculi, quandoquidem & ipſum ſenſu exquiſito pollere oportuit, vt quum ſermo de eo haberetur, demonſtratum eſt: vt igitur oculus viſus eſt inſtrumentum, auris auditus, lingua guſtus, ſic ventriculus cibi & potionis appetendæ inſtrumentum conſtitutus eſt, præſertim eius os. Vim verò tangendi valdè hebetem in ſenſibilium dignotione natura creauit: nec eam certo loco ſecluſit (quod in iis omnibus fecit, de quibus modò dictum eſt) ſed in vniuerſum corpus diſtribuit: itaque ei neruos minores dedit, eoſdémque duros, qui maxima ex parte à ſpinali medulla ortum habent,

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Η τῆς ῥινός τε καὶ τῶν στομάτων τοῖς αὐτῆς πόροις συνεχῶν κατασκευή.

ΚΑὶ τοίνυν ῥινὸς ἐχούσης μέσον διάφραγμα, καὶ πόρους ἀξιολόγους δύο, τούτους δὴ τοὺς φαινομένους, ἕνα καθ' ἑκάτερον μυκτῆρα, χρὴ γινώσκειν ἀνωτέρω τῶν μέσων τῆς ῥινὸς ἑκάτερον αὐτῶν δίχα σχιζόμενον. ἥκει δὲ τῶν μερῶν, τὸ μὲν ἕτερον, εἰς τὸ τοῦ στόματος ἔνδον, τὸ δ' ἕτερον ὄρθιον, ὡς ἐξ ἀρχῆς B ἐφέρετο, πρὸς αὐτὸν ἀναβαίνει τὸν ἐγκέφαλον. εἰσὶ γὰρ αὐτοῦ καὶ δύο κατὰ τοῦτο ἀποφύσεις προμήκεις τε καὶ κοῖλαι, τὴν ἀρχὴν μὲν ἐκ τῶν προσθίων ἔχουσαι κοιλιῶν, καθήκουσαι δὲ ἐπ' ἐκεῖνο τοῦ κρανίου τὸ μέρος, ὅθεν ἡ ῥὶς ἄρχεται. κατὰ τοῦτο καὶ ἡ τῶν ἠθμοειδῶν ὀστῶν ἐστι θέσις, ὧν τὴν χρείαν ἱκανῶς ἐνδείξασθαι τοὔνομα, καὶ ἥ γε μῆνιγξ ἡ παχεῖα, καθὸ ψαύει τῶνδε τῶν ὀστῶν, ὀπαῖς λεπταῖς τέτρηται. διὰ ταύτης γέ τοι πρώτης διηθεῖται τὰ παχύτερα, τῶν τοῦ ἐγκεφάλου περιττῶν (ἔθος δ' ἐστὶν ἀπ' Ἀριστοτέλους ἀρξαμένοις ὀνομάζεσθαι τὰ τοιαῦτα πάντα περιττώματα) τὰ μὲν γὰρ ἀτμωδέστερα κατὰ C τὰς ῥαφὰς ἀναθεῖ, καὶ ταύτην κένωσιν. ὅσα δὲ τούτων παχέα καθάπερ ἡ βλέννα καὶ ἡ κόρυζα, κατάντη φέρεται, πρώτην μὲν τὴν παχεῖαν μήνιγγα διεξερχόμενα, μετ' ἐκείνην δὲ, διὰ τῶν ἠθμοειδῶν ὀστῶν ἠθούμενα, κἄπειθ' οὕτως ἐμπίπτοντα τοῖς πόροις τῆς ῥινός. ἐν δὲ τῇ διὰ τούτων πορείᾳ, μέρος ἐστὶν ὅτε καταῤῥεῖ τῶν καταφερομένων εἰς τὸ στόμα, διὰ τῶν εἰρημένων ἐκ τῆς ῥινὸς εἰς αὐτὸ συντρήσεων. καὶ τάς γε παχυτέρας βλέννας, καὶ μάλισθ' ὅσαι γλίσχραι, κατὰ μὲν τὸ ἕτερον αὐτῶν ἐνίοτε πέρας ἐμπεπλωκυίας ταῖς εἰς τὸ στόμα συντρήσεσιν, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἐν τοῖς τῆς ῥινὸς ὑστάτοις πόροις ἑκατέρων ἐκκενούμε-D νον, ἐκφυσήσει μὲν βιαιοτέρᾳ χρησάμενον, διὰ μυκτήρων, ἀναχρέμψει δὲ, διὰ τοῦ στόματος. ὑπαλείφει δ' ἄναιμος χιτὼν, ὑμένος παχύτερος, αὐτούς τε τῆς ῥινὸς τοὺς εὐθεῖς πόρους, ἀναφερομένους ἄχρι τῶν ἠθμοειδῶν, καὶ πρὸς τούτοις τοὺς ἄλλους τοὺς λοξοὺς, οὓς εἰς τὸ στόμα τελευτᾶν ἔφην. ἔστι δὲ συνεχὴς ὁ χιτὼν οὗτος, καὶ αὐτῷ τῷ τὴν τοῦ στόματος ὅλου περιγραφὴν ἔνδοθεν ὑπαλείφοντι, καὶ γλῶτταν ἀμφιεννύντι, καὶ πρός γε τούτοις φάρυγγά τε, καὶ λάρυγγα, καὶ τραχεῖαν ἀρτηρίαν, καὶ στόμαχον. εἰς δὲ δὴ τὸν χιτῶνα τοῦτον, ἕνα μὲν ὑπάρχοντα καὶ συνεχῆ, καὶ τῷ τῆς οὐσίας εἴδει τὸν αὐτὸν ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις E φαινόμενον, οὐ μὴν ἴσον γε τὸ πάχος ἐν ἅπασιν αὐτοῖς ἔχοντα, διασπείρεταί τινα τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων μικρὰ, πλὴν τῶν εἰς τὴν γλῶτταν ἰόντων, ἱκανὸν ὡς γὰρ ἐκεῖνα πάχος· διότι περιττοτέρας αἰσθήσεως δεῖ τῷ μορίῳ τῷδε, γεύσεως αἰσθητικῷ γεγενημένῳ· ταῦτ' ἄρα καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔτι παχύτερα τῶν εἰς τὴν γλῶτταν ἰόντων, ἡ φύσις ἔνειμεν νεῦρα, καὶ μετ' αὐτοὺς ὠσὶ καὶ στόματι κοιλίας, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο αἰσθητικώτατον ὑπάρχειν ἐχρῆν, ὡς ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ δέδεικται λόγοις. ὀφθαλμὸς μὲν οὖν ὄργανον ὀπτικὸν, καὶ οὖς ἀκουστικὸν, καὶ γλῶττα γευστικὸν, ὀρέξεως δὲ σιτίων καὶ πομάτων ἡ γαστήρ ἐστιν F ὄργανον, καὶ ταύτης μάλιστα τὸ στόμα. παχυμερεστάτην δὲ εἰς διάγνωσιν ἡ φύσις ἐποίησε τὴν ἁπτικὴν δύναμιν, οὐκ ἔτι τὴν ταύτην γε καθ' ἓν ἀποκεκριμένην χωρίον ὡς ἑκάστην τῶν εἰρημένων, ἀλλ' εἰς ὅλον ἐκτεταμένην τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ νεύρων αὐτῇ μικροτέρων ἔνειμεν πλῆθος, καὶ τούτων σκληρῶν ἐκ νωτιαίου μυελοῦ τῶν πλείστων ἀρχομένων,

εἰς δὲ τὰ προειρημένα μόρια, ἀκριβεστέρας αἰσθήσεως δεόμενα, καὶ μείζω καὶ μαλακώτερα νεῦρα κατέφυσιν, ἐξ ἐγκεφάλου πάντα βλαστάνοντα. φωτοειδέστατον μὲν οὖν ἐποίησε τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον, ὡς ἂν καὶ μόνον αὐγῆς καὶ φωτὸς αἰσθανόμενον, ἀεροειδὲς δὲ τὸ τῆς ἀκοῆς αἰσθητὸν ἐσόμενον καὶ τοῦτο τῶν κατὰ τὸν ἀέρα ψόφων. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῶν χυμῶν διαγνωστικὸν ὄργανον τὴν γλῶτταν, ἐκ τῆς ὑγροτέρας ἰδέας τοῦ σώματος ἡ φύσις εἰργάσατο. μεταξὺ δὲ ἀέρος τε καὶ ὑγροῦ καὶ πυρὸς, τὸ τῆς ὀσφρήσεώς ἐστιν αἰσθητὸν, οὐδ᾽ οὕτω λεπτομερὲς ὑπάρχον, ὡς ὁ ἀὴρ, οὐδ᾽ οὕτω παχυμερὲς, ὡς ὑγρόν. ὅσον γὰρ ἀποῤῥεῖ τῶν σωμάτων ἑκάστου, τοῦτ᾽ ἔστι τῶν ὀσφρητῶν ἡ οὐσία, μαθεῖν δ᾽ ἔστι μάλιστα ἐπὶ ῥόδων αὐτῶν, καὶ τῶν οὕτω ἁπαλῶν, ἃ διὰ ταχέων ἑαυτῶν ἐλάττω τε ἅμα, καὶ ξηρότερα γίνεται. φανερῶς ἐνδεικνύμενα τὴν ὑγροτέραν μοῖραν ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν διαφορεῖσθαι.

in partes verò, quas ſupra nominaui, quæ exqui- A ſitiori ſenſu indigebant neruos & maiores, & molliores inſeruit, eoſdémque omnes à cerebro deductos. Cernendi igitur inſtrumentum natura lucidiſſimum fecit, vt quod lucem tantum & ſplendorem ſentire debebat: quod autem ad auditum attinet, aëris ſimilem conſtituit, ſiquidem ad ſonos, qui vehuntur aëre recipiendos dicauerat: ſic & quod ſapores dignoſcit, quod linguam appellamus, ex humidiori corporis ſubſtãtia molita eſt: aliquid verò, quod inter naturam aëris, & humoris eſt, in odorandi ſenſum cadit, quod neque ita tenue eſt, vt aër, neque ita B craſſum, vt humor: id enim, quod à rerum corporibus exhalat, odoris ſubſtantia eſt, quod ex roſis maximè, ſimilibúſque, quæ ſic tenera ſunt, cognoſcere licet, quorum omnium corpora celeriter minora, & ſicciora redduntur: ex quo apertè intelligitur ex earum rerum ſubſtantia partem humidiorem in halitum digeri.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Οὐδὲ τὸ τῆς ῥινὸς ὀστοῦν, οὐδὲ τὸν ἔσωθεν αὐτῆς χιτῶνα, οὐδ᾽ ἄλλο τι τῶν τῆς ῥινὸς μορίων εἶναι τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον.

Ζητήσωμεν οὖν ἤδη τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον, ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ τῆς τῶν συνεχῶν κατασκευῆς τοῖς μυκτῆρσι μορίων, ἑξῆς δὲ τούτοις ἐπισκεψάμενοι τὰ τῆς ἐνεργείας ἴδια συμβεβηκότα. ἐπεὶ τοίνυν τοῖς κατὰ τὴν ῥῖνα πόροις ὑποτέτακται τοῖς ὀστοῖς ὁ χιτὼν ἐκεῖνος, ὃν καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ συνεχείᾳ τὸν αὐτὸν ἔφαμεν εἶναι τῷ κατά γε τὸ στόμα, καὶ τὴν γλῶτταν, καὶ τὴν φάρυγγα, πλὴν γε ὅτι λεπτομερής ἐστιν, ἢ τοῦτο αἰσθητήριον εἶναι χρὴ νομίζειν ὀσμῶν, ἢ τὸ τῆς ῥινὸς ὀστοῦν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο τρίτον ἐν τοῖς μορίοις ἐστὶν, ἀλλὰ τῷ μὲν τῆς ῥινὸς ὀστῷ, μὴ ὅτι τῆς ὀσφρητικῆς, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῆς ἁπτικῆς αἰσθήσεως μέτεστιν. ὁ δ᾽ ὑποτεταμένος ἔνδον χιτὼν, ὁμοιότατος μὲν ὑπάρχει, τῷ κατὰ τὸν οὐρανίσκον τε καὶ τὴν ὑπερῴαν, καὶ ταύτῃ γε ἀδύνατον αὐτῷ πλεονεκτεῖν ἐκείνων εἰς ἀκρίβειαν αἰσθήσεως, ἠδύνατο μέντοι μεγέθει μόνων νεύρων πλεονεκτῆσαι, καθάπερ ἡ γλῶττα. φαίνεταί γε μὴν οὐδὲ ταῦτα, οὐδὲ πλέον ἔχων, ἀλλ᾽ ὅσον ἀναγκαῖον εἰς αἴσθησιν ἁπτικὴν, τοσοῦτον νεύρων μεταλαβών. καὶ μὲν δὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ χιτῶνος ἡ φύσις, οὐ κατὰ τὴν τῶν αἰσθητηρίων οὐσίαν ἐστὶν, ὥσπερ αἱ λοιπαί. τὸ μὲν γὰρ τῆς ὄψεως ὄργανον φωτοειδές. τὸ δὲ τῆς ἀκοῆς, ἀεροειδές. ὥσπερ τὸ τῆς γεύσεως ὑγρὸν καὶ σπογγοειδές. τὸ δὲ τῆς ἁφῆς, σκληρὸν καὶ γεῶδες. προσπαρασκευασθέντος ἑκάστου τῶν ὀργάνων ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς ὁμοιότητα τῶν αἰσθητῶν. ἐχρῆν οὖν καὶ τὸ τῶν ὀσμῶν αἰσθητήριον, ἀτμοειδὲς ὑπάρχειν, οὐ σκληρὸν καὶ γεῶδες, ὁποῖόν ἐστιν ὁ κατὰ τοὺς μυκτῆρας χιτὼν, πρὸς τῷ τοιοῦτος εἶναι, μηδὲ νεύρων ἀξιολόγων τυχών. ἃ πάντα ἂν ἔτυχε καὶ παρὰ τῆς γλώττης, ὡς ἂν καὶ τρίτην ἔχων τάξιν ἐν τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργάνοις εἰς διάγνωσιν οὐσίας λεπτομεροῦς. τὸ μέν γε τῆς ὄψεως νεῦρον, εἰς τοσοῦτον ἥκει μεγέθους, ὥστε τοῦ καθήκοντος εἰς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, μεῖζον εἶναι πολύ. καίτοι οὐκ εἰς ὅλον διανεμόμενον τὸν ὀφθαλμὸν, ἀλλ᾽ ἐπὶ μόνον ἧκον τὸ κρυσταλλοειδὲς σῶμα (τοῦτο γὰρ ἐδείχθη τὸ κυριώτατον ὄργανον τῆς ὄψεως.) ὅ γε μὴν ἀκουστικὸς πόρος, βραχύτατον ἔχων τὸ ἔνδον πέρας, ὅ τοῦ νεύρου ψαύει, παχὺ καὶ τοῦτ᾽ κατὰ τὴν τοῦ μεγέθους ἀναλογίαν εἴληφε νεῦρον. οὐ μὴν οὐδὲ ἡ γλῶττα μικρῶν μετέχει τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων.

CAPVT III.

C *Neque ipſum os naſi, neque interiorem eius tunicam, neque vllam naribus attinentem partem odoratus eſſe inſtrumentum.*

SEd iam odoratus inſtrumentũ quæramus: primúmque conſtitutionẽ partium quæ naribus cótinuæ ſunt, cõſideremus: deinde propria actionis accidentia Quum igitur in vtroque naſi meatu tunica oſſibus obducta ſit: quã & eiuſdem naturæ & continuam eum ea eſſe diximus, quæ os linguámque & fauces ambit, quanquam eò differat, quòd tenuior eſt: aut hæc inſtrumentum odoris ſentiendi ſtatuenda eſt, aut os ipſum naſi, quandoquidẽ pars tertia nulla relinquitur. Sed oſſi non D modò non odorandi, ſed ne tangendi quidẽ, ſenſus datus eſt: tunica verò, quæ intus ſubſternitur, vt ei ſimillima eſt, quæ cœlum capitis & palatum ambit, ſic eandem ſuperare ſenſus acumine non poteſt, poterat tamen ſola neruorum magnitudine præſtare, vt lingua: at nec ea re præſtare cernitur, ſed neruorũ tantùm adepta eſt, quantũ ad ſenſum tactus neceſſarium erat. Item natura eius tunicæ, ſubſtantiæ earum rerum quæ odoratum mouent non reſpondet: at reliquæ reſpondent: quandoquidem videndi inſtrumẽtum ſplendidum eſt: audiendi autem, aëreum; ſicuti guſtandi humidũ E & ſpongioſum eſt; quod verò ad tactum attinet, durũ ac terreſtre eſt: cũ natura in fabricãdis cuiuſque ſenſus inſtrumentis ſimilitudinẽ ſenſibilium ſecuta ſit. Itaque & odoratus inſtrumentum vaporis ſimile eſſe oportebat, non durum, & terreſtre, vt tunica, quæ naribus indita eſt, quæ non ſolum talis eſt, ſed etiam neruis iuſtæ magnitudinis caret, quos certè habuiſſet, & in ea re linguæ prælata eſſet, cum in ordine inſtrumentorum ſenſus, tertium locum ad dignoſcendam tenuem ſubſtantiam teneat. Neruus enim opticus ad id magnitudinis peruenit, vt eo multò maior ſit, qui ad F os ventriculi deductus eſt, quamuis nõ in oculum totum diſtributus ſit, ſed cryſtallinum corpus tantùm attingat (hoc enim, vt aliàs demonſtrauimus, præcipuũ cernendi inſtrumentũ eſt.) Auditus autẽ foramen, cuius interior terminus valdè exiguus eſt. qui neruum excipit, tantũ nerui & ipſum accepit, quantum magnitudinis ſuæ ratio ferebat. Nec verò linguæ nerui à cerebro orti exiles tributi sũt.

Ergo

Ergo nec id inſtrumentum, quod ab odore mo- mouetur, gracilem à natura neruum accepiſſet, vt is, qui in narium tunicas diſtributus eſt: atque hoc idem vaporis ſimile eſſe neceſſe eſt, talis enim eſt odorum ſubſtantia. Ex quibus rebus efficitur, vt ipſi quoque in inueſtigando odoratus inſtrumento; à naribus abducamur, ſi quæſtionem quidem ad iudicandum à conſtitutione partium ſumamus: ſi verò rem à propriis actionis accidentibus inueſtigare volumus, nullum odoris ſenſum, niſi ſpir tu naribus attracto, moueri videbimus, quamquam ipſæ nares quandoque vapore etiam vehementer olente repletæ ſint. Si quis igitur in cubiculo admodum anguſto bitumen, caſiámve, aut mirrham, thúſve, aut ſtyracem in ſuffitum colliquet, vt vndique circunfuſum aërem odore vehementi repleat, mox eundem ſic naribus excipiat, vt attrahere per interualla longa conetur, hic rei veritatem intelliget. Siquidem tantummodo, dum ſpiritum adducet, odorẽ ſentiet: interiectis autem temporibus, cum ſpiritum cõtinebit, odorem nullum percipiet, quanquam nares olenti vapore repletæ ſunt: huc idem eueniet, ſi in ipſas aliquid vehementis odoris inſtilles, nam ita quoque ſolo attracti ſpiritus tempore odorem percipies. His de cauſis pars corporis, quæ odores dignoſcit, alia eſſe videtur, eáque interius in corpore poſita, non quæ tam in promptu eſt, & in ſummo corpore locata, vt tunica, quæ naribus indita eſt. Pectus igitur (vt ex ſermone, qui de reſpiratione habitus eſt, intelleximus,) à muſculis quibuſdã dilatatur: eodémque tempore motus pulmonis conſequitur: ita aërem trahi continui ratione neceſſe eſt & per aſperam arteriam, & per fauces, & ore, & naribus: quare videndum eſt, cum naſi tunica non odoratus inſtrumentum ſit, an ei, quæ palatum ambit, hoc delatum munus ſit: mox idem de faucibus, & aſpera arteria quærendum eſt. Palati igitur tunica ſanè haud erit odoratus inſtrumentum: quandoquidem obſtructis naribus, aut digito ſic compreſſis, vt claudantur, ſpiritu autem ore adducto, nullus odoris ſenſus mouetur: eandem ob cauſam nec faucium, nec aſperæ arteriæ, id officium eſſe putandum eſt.

A οὐκοῦν οὐδὲ τὸ τῶν ὀσμῶν αἰσθητήριον ἔχειν ἄν ποτε ἰσχνὸν, ὁποῖόν ἐστι τὸ κατὰ τὸν τῆς ῥινὸς χιτῶνα. καὶ μὲν δὴ καὶ ἀτμοειδὲς ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτό. τοιαύτη γὰρ ἡ τῶν ὀσμῶν οὐσία. ταύτῃ μὲν οὖν καὶ ἡμᾶς ἀπάγει τῶν κατὰ τοὺς μυκτῆρας χωρίων, ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τὴν ἔνδειξιν τοῦ ζητουμένου λαμβάνοντας. ἐφεξῆς ἀπὸ τῶν ἰδίων τῆς ἐνεργείας ἐπισκεπτομένοις φαίνεται οὐδεμία γιγνομένη διάγνωσις ὀσμῶν, ἄνευ τῆς εἰσπνοῆς. καίτοι γ' ἐνίοτε πεπληρωμένων τῶν πόρων τῆς ῥινὸς ἀτμοῦ σφοδροτάτου ἔχοντος δύναμιν. ἐὰν οὖν τις ἐν οἴκῳ σμικροτάτῳ θυμιάσας ἄσφαλτον, ἢ κασίαν, ἢ σμύρναν, ἢ λιβανωτὸν, ἢ
B στύρακα, καὶ πληρώσας ὀσμῆς ἰσχυροτάτης αὐτὸν, εἰσελθὼν ἀποπειρῷτο τοῦ διὰ πολλοῦ χρόνου ποιούμενος τὴν εἰσπνοὴν, εἴσεται τοῦ λεγομένου τὴν ἀλήθειαν. ἐν μὲν τῷ τῆς εἰσπνοῆς χρόνῳ μόνῳ τῆς ὀσμῆς αἰσθανόμενος, ἐν δὲ τῷ λοιπῷ παντὶ, μηδεμίαν ἔχων αὐτῆς διάγνωσιν, καίτοι γε πληρωμένων τῶν πόρων τῆς ῥινός. οὕτω δὲ κἂν ἐνστάξῃς εἰς τοὺς μυκτῆρας ὁποιονοῦν ἔχον ἰσχυρὰν ὀδμὴν, ἐν ἐκείνῳ μόνῳ τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ λήψῃ, καθ' ὃν εἰσπνέομεν. ἔοικεν οὖν ἕτερόν τι μόριον εἶναι τὸ τῶν ὀδμῶν διαγνωστικὸν, ἔνδον που τεταγμένον ἐν βαθυτέρῳ τοῦ σώματος, οὐ προχείρως οὕτως, οὐδ' ἐκτὸς, ὡς ὁ κατὰ τὴν
C ῥῖνα χιτών. ἀλλ' ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς εἰσπνοῆς λόγοις ἐμάθομεν, ὡς ὁ μὲν θώραξ ὑπό τινων μυῶν διαστέλλοιτο, συνέποιτο δὲ ὁ πνεύμων αὐτῷ, κἄπειτα ἐξ ἀνάγκης τῷδε κατὰ τὸ συνεχὲς ὁ ἔξωθεν ἀὴρ, διά τε τῆς τραχείας ἀρτηρίας, καὶ τῆς φάρυγγος, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τῆς ῥινός. εἴπερ οὖν ὁ κατὰ τὴν ῥῖνα χιτὼν οὐκ ἔστι τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον, ἑξῆς ἐπισκεπτέον ἡμῖν περὶ τοῦ κατὰ τὸν οὐρανίσκον, εἶθ' ἑξῆς φάρυγγός τε καὶ τραχείας ἀρτηρίας. ὁ μὲν δὴ κατὰ τὸν οὐρανίσκον χιτὼν, οὐκ ἂν εἴη τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον. εἴ γε τοῖς ἐμφράξασι μὲν τοὺς μυκτῆρας, ἢ καὶ σφίγ-
D ξασι διὰ τῶν δακτύλων τὰ τῆς ῥινὸς πτερύγια, καὶ κλείσασιν ἀμφοτέρους τοὺς πόρους, ἀναπνέουσι δὲ ἐν τῷδε διὰ τοῦ στόματος, οὐδεμία τῶν ὀσμῶν αἴσθησις γίνεται. διὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν φάρυγγα καὶ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, οὐχ ὑποληπτέον ὑπάρχειν αὐτό.

CAPVT IV.

Quibus argumentis odorabilium ſenſum in anterioribus cerebri ventriculis moueri compererit.

E SEd iam reſtat vt de reliqua foraminum parte conſideremus, quæ per oſſa colo ſimilia ad ipſum cerebrum aſcendit, quæ & ipſa cæterarum ſimilitudinem in conſtitutione ſecuta eſt: nam ea tunica quæ hanc meatuum partem ſuccingit, ſubſtantiam cum inferiori tunica eandem habet, eandémque neruorum tenuitatem, accidentium verò ratio diuerſa eſt. Licet enim cerebro, dum in adducendo ſpiritu per ſua quaſi germina quædam agit pectúſque dilatat, aliquid & ipſi ad ſuos ventriculos attrahere: nec enim ei impoſſibile
F eſt, quum alia moueat, ſibi motum quemdam, eúmque exiguũ præbere, modò in ſe ipſum, modò ex ſe ipſo, ita vt tum compreſſius ſit quum ſeſe contrahit, fuſius verò quum ſe ex omni parte dilatat: quum autem in ſe ipſum colligitur, tunc extrinſecus aër continui ratione ſequatur, idémque repulſus effletur, quum cerebrũ diffunditur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἐξ ὧν ἀναλογιζόμενος τὴν τῶν ὀσφρητῶν αἴσθησιν ἐν ταῖς προσθίαις τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίαις γίγνεσθαι ἐπίστευσεν.

Λείπει τοίνυν ἐπισκέψασθαι περὶ τοῦ λοιποῦ πέρατος τῶν κατὰ τὴν ῥῖνα πόρων, ὃ διὰ τῶν ἠθμοειδῶν ὀστῶν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀναφέρεται. ἀλλὰ καὶ τοῦτο, τὰ μὲν τῆς κατασκευῆς ὅμοια, χιτὼν ὑπαλείφων τὸν πόρον, ὡσαύτως ἔχων τῷ κάτω κατά τε τὴν οἰκείαν οὐσίαν, καὶ τὴν τῶν νεύρων ἰσχνότητα, τὰ δὲ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων ἕτερα. κατὰ γάρ τοι τὴν εἰσπνοὴν, ἐγχωρεῖ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ἐνεργοῦντα, καὶ διαστέλλοντα τὸν θώρακα διὰ τῶν οἰκείων ἀποβλαστημάτων, ἐπισπᾶσθαί τι καὶ πρὸς τὰς ἑαυτοῦ κοιλίας. οὐ μὴν ἀδύνατον τοῦτο, ἀλλὰ κινοῦντι βραχυτάτην ἑαυτῷ παρέχεσθαι κίνησιν, εἰς ἑαυτόν τε καὶ ἐξ ἑαυτοῦ, πιλούμενον μὲν ἡνίκα εἰς ἑαυτὸ συνάγεται, χεόμενον δὲ ὁπότ' ἂν ἀποτείνηται πάντῃ. συνακολουθεῖν δὲ αὐτῷ κατὰ τὸ συνεχὲς, ἐπειδὰν εἰς ἑαυτὸ συνάγηται τὸν ἔξωθεν ἀέρα. καθάπερ γε καὶ ἀντεκπνεῖσθαι πάλιν, ἐπειδὰν χέηται.

τῶν ἡμῶν σκοπουμένων ποτὲ, κατά τινα τύχην συνέβη βεβλαμμένον ἄνθρωπον ἐκ κορύζης τε καὶ κατάῤῥου πολυχρονίου τὴν αἰσθητικὴν ὄσφρησιν, ἐπὶ τὴν τοῦ μελανθίου βοήθειαν ἀφικέσθαι. κόπτεται δὲ ἀκριβῶς τοῦτο, χάριν τοῦ χνοώδες γενέσθαι, καὶ ἔπειτα μιχθὲν ἐλαίῳ παλαιῷ, τρίβεται μετ' ἐκείνου πάλιν ἐπιμελῶς, εἶτα πληρώσας ὁ θεραπευόμενος ὕδατος τὸ στόμα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀνακλίνας, ἐπὶ πλεῖστον ἐγχεόμενον διὰ τῶν μυκτήρων τὸ φάρμακον, εἰσπνέων ἕλκει σφοδρότερον. ἐπὶ δὲ τριῶν ἐφεξῆς ἡμερῶν ὁ νεανίσκος χρησάμενος τῷ βοηθήματι, μεγάλως ὤνηται. φιλοτιμότερον δὲ εἰσπνεύσας τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν, ἰσχυρᾶς ᾔσθετο δήξεως ἐν τῷ βάθει τῆς κεφαλῆς, καὶ μάλιστ' αὐτῆς κατὰ βραχὺ μειουμένης, παντάπασιν ἐπαύσατο κατὰ τὴν ὑστεραίαν. ἐδόκει τοιγαροῦν ἡμῖν ἀνενεχθῆναί τι τοῦ μελανθίου κατὰ τὰς τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίας, ὃ προσεστήριξεν, ἤτοι τοῖς χοροειδέσι πλέγμασιν, ἴσως δὲ καὶ αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ παρασχεῖν τὴν ὀδύνην. ὁμολογεῖν δὲ φαίνεται τοῖσδε, καὶ τὸ δεῖν ἀτμοειδῶς πως εἶναι τὸ τῶν ὀσμῶν ἴδιον ὄργανον, καὶ διὰ τοῦθ' ἕνεκα τοῦ βεβαίως πεισθῆναι, καὶ ἄλλῳ τινὶ καὶ ἄλλῳ, καὶ πολλοῖς ἐφεξῆς οἰκέταις ἐνεγχέαμεν τοῦ φαρμάκου, σφοδρῶς ἀναπνεῦσαι κελεύσαντες. ἐξ ὧν ἔνιοι μὲν οὐδ' ὅλως, ἔνιοι δὲ ἀμυδρῶς, εἰσὶ δ' οἳ καὶ σαφῶς ᾔσθοντο δήξεως, ἐν τῷ βάθει τῆς κεφαλῆς. ἡμεῖς μὲν οὖν ἔκ τε τούτων ἀναλογιζόμενοι, καὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων ἐν ταῖς προσθίαις κοιλίαις τοῦ ἐγκεφάλου τὴν τῶν ὀσφρητῶν αἴσθησιν ἐπιστεύομεν γίγνεσθαι. προσῆρχοντο δὲ ἡμῖν ἐξ ἐπιμέτρου πίστεις οὐ σμικραί· πρώτη μὲν ἡ τῶν πταρμῶν, ὠφελούντων ἐναργῶς τὸ βάρος τῆς κεφαλῆς, ὅταν ὑπὸ ἀτμῶν παχέων ὁ ἐγκέφαλος ἐμπλησθῇ· δευτέρα δὲ ὅτι πληροῦταί τε καὶ θερμαίνεται κατὰ τὰς τῆς ἀναπνοῆς ἐπισχέσεις ὁ ἐγκέφαλος, ὡς ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ· εἰκὸς οὖν ἐστι διττῶς, τῇ μὲν ἐκπνοῇ αὐτὸν, ἕνεκα τοῦ τὰ λυποῦντα κενῶσαι, τῆς δ' εἰσπνοῆς ἀναψύξεως χάριν· ἔτι τε τρίτον, τοὺς τῆς ἐγκεκαυμένης, ἢ καὶ ἄλλως ὁπωσοῦν θερμῆς τῆς κεφαλῆς, αἰσθανόμεθα τήν τε τῶν ῥόδων ὀσμὴν, καὶ τινῶν ἄλλων ὅσα προσηνῶς ἐμψύχει, ἐπιφανῶς ἰᾶσθαι τὴν θέρμην. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ μηδένα τρόπον ἐγχωρεῖν ἐν τῷ ῥινὸς χιτῶνι τὴν αἴσθησιν γίνεσθαι τῶν ὀσμῶν· ὃ γὰρ εἶχε μόνον βραχὺ τὸ πιθανὸν ὑπ' Ἀριστοτέλους εἰρημένον, ἐξεταζόμενον ηὑρίσκετο ψεῦδος.

A Quum hæc igitur nós olim nobiſcum cogitaremus, fortè contigit vt quidam cui odorandi ſenſus à diuturna tum grauedine tum deſtillatione læſus eſſet, ad nigellam remedij cauſa confugeret: quam vt ratio medicamenti poſtular, quum contudiſſet diligenter & in puluerem liquaſſet, veteríque oleo immiſcuiſſet, iterum eandem cum eo humorem minutiſſimè triuit; mox aquam ore excepit, & ſupino capite nõ minimam medicamenti partẽ ſibi naribus inſtillatã adducto ſpiritu vehemẽtius attraxit: eodémque modo triduũ medicamento vtens, magnum ex eo iuuenis ille adiumẽtum cepit. B Quarto autẽ die quum eodem medicamento ſic vſus eſſet vt ſpiritũ violentius quã ante attraheret, grauem in intimo capite morſum percepit: qui tamen quum ſenſim leniretur, poſtera die prorſus ſedatus eſt. Qui euentus mihi argumento fuit nigellæ paulàm vſque ad cerebri ventriculos eſſe attractum, quod aut membranæ quæ ſecundarum modo, quibus inuoluuntur fœtus, intexta eſt, aut fortaſſe ipſi cerebro inhærens, dolorem intulit: atque hoc idem illius rei conſenſu approbatum apparet, quòd vaporis quodammodo ſimile proprium odoratus inſtrumentum eſſe oportet. Ex quibus rebus ego commotus aliis C quibuſdam, aliiſque aliàs, multíſque deinceps famulis eodem medicamento in nares inſtillato, eos ſpiritum vehementer trahere iuſſi: quorum alij nullum, alij leuem, alij grauem morſum altè in capite ſenſerunt. Ex quibus rebus cæteríſque de quibus ante diſputatum eſt quum ratiocinaremur, ſenſum odoris in ventriculis cerebri anterioribus fieri exiſtimauimus. Ad erant autem inſuper argumenta multa quæ huic rei fidem non exiguam afferebant, primum quidem quoniam is quem grauedo capitis ob repletum craſſis vaporibus cerebrum opprimebat euidens à ſternu- D tamentis adiumentum cepit: alterum verò quoniam ipſum cerebrum in retentione ſpiritus impletur & calefit, vt paulò poſt dicam: æquum eſt igitur cerebrum nunc ſpiritum trahere, vt refrigerium capiat, nunc eundem reddere, vt noxia à ſe expellat: quibus tertium quoque argumentum adiunctum eſt, quòd ij quibus caput in Sole exuſtũ eſt, aut modo quodã alio incaleſcit, odore roſarũ, aut ſi qua alia ſunt quæ naribus admota nõ iniucundè refrigerent, haud dubiam ſibi medelã accipiunt. Sed & illud aderat, quod ad eandem fidem faciendam concurreret, quòd odoris ſen- E ſus in narium tunica moueri nullo modo poteſt: id enim quod paulum probabilitatis ab Ariſtotele acceperat, quum exquireretur, falſum inuentũ eſt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη περὶ τῶν ἐπιθημάτων τῶν τῆς ῥινὸς πόρων οὓς ἐν τῇ τῶν ὀσμῶν αἰσθήσει ἀνοίγνυσθαί φησι.

ΟΠως οὖν ἀκριβεστέρα γένοιτο πάντως τοῦ δόγματος ἡ βάσανος, ἀρξώμεθα τῶν προειρημένων κεφαλαίων ἀπὸ τοῦ τελευταίου. τί δή ποτε γὰρ εἰσπνεόντων ἡ τῶν ὀσμῶν αἴσθησις γίγνεται; κατ' ἄλλον δὲ οὐδένα χρόνον, εἴπερ ἐν τοῖς τῆς ῥινὸς πόροις ἡ γένεσις αὐτῆς ἐστιν, ἐπισκεπτομένοις ἡμῖν ἓν τοῦτο μόνον ηὑρίσκετο πιθανὸν, ὡς μὴ κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν τοῦ τῆς ῥινὸς χιτῶνος, ἀλλὰ διὰ βάθους συχνοῦ τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον τετάχθαι, πόρων μέν τινων ἐπ' αὐτὸ τεινόντων, οὐ μὴν ἀνεῳγμένων γε διὰ παντὸς, ἀλλ' ἔστιν ἐπιθήματα

CAPVT V.

Aduerſus Ariſtotelem de operculis foraminum naſi, quæ aperiri in odorum ſenſu exiſtimauit.

VT igitur totum eius in ea re decretum diligenti inquiſitione exploretur, à ſecundo capite ſuperiùs poſito differentes exordiamur. Mihi igitur cogitanti, quid cauſæ ſit, ſi in natis tunica odotum ſenſus poſitus eſt, cur tantum- F modo, dum ſpiritum trahimus odorem percipiamus, reliquo autem tempore odoris ſenſu careamus? illud tantum probabile repertum eſt, inſtrumentum odoratus non in ſumma ſuperficie tunicæ narium, ſed multò interiùs in ea eſſe locatum ſic vt foramina quædam ad ipſum pertinentia habeat, quæ non ſemper aperta ſint, ſed operculis quibuſdam

quibuſdam membranæ ſimilibus tenuibúſque regantur: quæ opercula ab impetu attracti ſpiritus referentur, vt ad eam partem, in qua vis odoris dignoſcendi poſita eſt, proprium eius ſenſibile perueniat. Tale eſt, quod Ariſtoteles ſentire videtur & eo libro, quem de anima ſecundum ſcripſit, & eo quem de ſenſu & ſenſibilibus, qui liber idem de ſenſu & ſenſoriis, vt ita dicam, inſcribitur: ſic enim inſtrumenta ſenſus appellare Ariſtoteles ſolet. In ſecundo igitur de anima hæc ab eo ſcripta ſunt: *Sic & odoratus inſtrumentum in aliis operculo caret, vt oculi: in aliis quæ aërem recipiunt, operculo tegitur, quod reſpirante animali ex dilatatione venarum & foraminum abducitur.* In volumine verò de ſenſu, & ſenſoriis. *Sed in iis, inquit, quæ reſpirant, ſpiritus id quod veluti operculum incumbit, abducit, ratione cuius non ſentiunt, niſi reſpirent: in iis verò, quæ non reſpirant, id operculum non eſt, vt in oculis accidit: nam animantes quædam palpebras habent, quæ niſi abducantur, cernere nequeunt: non nulla, quibus oculi duri ſunt palpebris carent, vt nullo egeant, quod eas abducat, ſed tantum protinus cernant, quantum earum natura patiatur.* Hæc Ariſtoteles, qui locum quærere, in quo primum odoris ſenſus poſitus ſit, nulla ex parte tentauit: eique quæ de foraminibus apertis, quanquam non intelligentiam fugiunt, vt quædam à quibuſdam dicta, non tamen locum habere in naſi meatibus poſſunt. In palpebris igitur motus animalis voluntate cietur, & ob eam rem nobis licet, quoties volumus, & componere, & abducere: in odorandi verò ſenſu non ita ſe res habet: apertio enim, quam dixit, foraminum attracti ſpiritus accidens eſt, non opus noſtrum. Sed quonam modo accidat, deinceps videndum. Quamquam æquum erat Ariſtotelem rationis parentem, ſuam opinionem ſtabilire: non abſolutè pronunciare, nobiſque relinquere, vt quænam eius ſententia fuiſſet, veluti vaticinaremur, cum nihil ipſe dilucidè dixiſſet, nec eam, quam in ſcriptis poſuit, foraminum conſtitutionem declaraſſet, in tunicáne narium, an loco quodam alio, hæc ſua odoratus foramina eſſe arbitraretur. Quæ non in naribus eſſe ex eo patet, quòd ſi ita eſſet, ea impetus aëris foris irruentis aperiret, etiam ſine vllo attracto ſpiritu: hoc autem non fieri perſpicuum eſſe poteſt, ſiquis aut motum aëris in cubiculo odore admodum vehementi, repleto moliatur, aut eodem in loco nares vento objiciat, aut naribus inſtrumenta quædam caua admoueat, quibus aër poteſt impelli: ea calami ſunt, & veſicæ vtrinque foratæ, quibus cornicula inhæreant: attamen his omnibus aërem impellentibus nullus odoris ſenſus excitatur. Nec verò id quenquam dicere licet, talem naſi tunicæ foramina habere motum, qualem cordis ventriculi habent, qui cum dilatantur, ora vaſorum aperiuntur, quibus in cor materiæ inuehuntur: aut enim dicendum eſt motum foraminum nobis volentibus cieri, aut ſine voluntatis imperio, vt cor ipſum mouetur. Si igitur ea foramina noſtra voluntate moueantur, licebit ſine vllo etiam attracto ſpiritu eadem dilatare, indéque odorem percipere: ſin autem naturalis motus eorum ſit, nihilominùs hoc idem licere perſpicuum eſt: at nunquam niſi adducto ſpiritu, odorem ſentimus; ex quo apertum relinquitur foramina, vt ait,

A τινα ἐχόντων ὑμενώδη λεπτά. τούτων δ' ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς ὑπὸ τῆς ῥύμης τοῦ πνεύματος ἀνοιγομένων, οὕτως ἀφικνεῖσθαι τὸ αἰσθητὸν ἐπὶ τὸ διαγνωστικὸν αὐτοῦ μόριον. ἔοικε δὲ τὸ τοιοῦτον καὶ Ἀριστοτέλης ἔν τε τῷ δευτέρῳ περὶ ψυχῆς, κἂν τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν. ἐπιγράφεται δὲ τοῦτο καὶ δι' ἑτέρου τρόπου ὧδε. περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητηρίων, ἐπεὶ τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα καλεῖν οὕτως ἔθος ἐστὶ καὶ Ἀριστοτέλει. κατὰ μὲν οὖν τὸ δεύτερον περὶ ψυχῆς ταυτὶ γέγραπται, οὕτως μὲν οὖν καὶ τὸ ὀσφραντικὸν ὄργανον, τοῖς μὲν, ἀκάλυφες ὥσπερ τὸ ὄμμα· τοῖς δὲ τὸν ἀέρα δεχομένοις ἔχει ἐπικά-
B λυμμα, ὃ ἀναπνεόντων, ἀποκαλύπτεσθαι, διευρυνομένων τῶν φλεβῶν καὶ τῶν πόρων. ἐν δὲ τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητηρίων, τάδε φησί. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀναπνέουσι, τὸ πνεῦμα ἀφαιρεῖ τὸ ἐπικείμενον, ὥσπερ πῶμά τι, διὸ οὐκ αἰσθάνεται μὴ ἀναπνέοντα. τοῖς δὲ ἀναπνέουσιν, ἀφῄρηται τοῦτο, καθάπερ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, τὰ μὲν ἔχει βλέφαρα τῶν ζώων, ὧν μὴ ἀνακαλυφθέντων, οὐ δύναται ὁρᾷν. τὰ δὲ σκληρόφθαλμα, οὐκ ἔχει, διόπερ οὐ προσδεῖται οὐδενὸς τοῦ ἀνακαλύψαντος. ἀλλ' ὁρᾷ ἐκ τοῦ δυνατοῦ ὁρᾷν αὐτοῦ εὐθύς. αὗται μὲν αἱ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥήσεις, οὐδ' ὅλως ἐπιχειρήσαντος ζητῆσαι μό-
C ριον, ἐν ᾧ πρώτως τὴν τῶν ὀσμῶν αἴσθησιν ἔχομεν. ἀλλὰ καὶ τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῶν ἀνακαλυπτομένων πόρων, ἀδύνατον μὲν οὐκ ἔστιν ὥσπερ ἔνια τῶν λεγομένων ὑπό τινων, οὐ μὴν δυνατόν γε συστῆναι κατὰ τοὺς πόρους τῆς ῥινός. ἐπὶ μὲν γε τῶν βλεφάρων ἡ κίνησις κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπιτελεῖται προαίρεσιν. καὶ διὰ τοῦτο ἔξεστιν ἡμῖν ὁπότε βουλώμεθα, καὶ κλείειν αὐτοῖς καὶ ἀνοίγειν, ἐπὶ δὲ τῆς τῶν ὀσμῶν αἰσθήσεως, οὐχ ὧδ' ἔχει. συμβεβηκὸς γάρ ἐστιν ταῖς εἰσπνοαῖς τὸ κατὰ τὴν ἄνοιξιν τῶν πόρων, οὐχ ἡμέτερον ἔργον. πῶς οὖν συμβήσεται, σκεπτέον ἐφεξῆς. καίτοι γε δίκαιος ἦν ὁ Ἀριστοτέλης ὁ πατὴρ τοῦ
D λόγου, κατεσκευακέναι μὲν τὴν ἑαυτοῦ δόξαν, οὐκ ἀποφηνάμενος ἁπλῶς, ἡμῖν ἐπιτρέψας περὶ τῆς ἐκείνου γνώμης ἀπομαντεύσασθαι, μηδὲν εἰπόντος σαφὲς, ὥστε οὐδὲ κατασκευὴν, ἣν λέγει τῶν πόρων ἐδήλωσεν, εἴτ' ἐν τῷ χιτῶνι τῶν μυκτήρων, εἴτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει βούλεται τούτους δὴ τοὺς ὀσφρητικοὺς πόρους ὑπάρχειν. ἀλλ' ὅτι γε μὴ κατὰ τοὺς μυκτῆρας, ἐνθένδε δῆλον. εἰ γὰρ οὕτως ἔχοιεν, ἡ φορὰ τοῦ προσπίπτοντος ἔξωθεν ἀέρος ἀνοίγνυσιν αὐτοὺς, ἐὰν καὶ χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς ἐμπίπτῃ τὸ πνεῦμα. ὅτι δὲ οὐκ ἐργάζεται, σαφῶς ἔνεστι θεάσασθαι. πρῶτον μὲν αὐτοῦ τεχνησάμενον κίνησιν ἀέρος ἐν οἴκῳ σμικρῷ
E μεστῷ σφοδροτάτης ὀσμῆς, δεύτερον δὲ καὶ πρὸς ἄνεμον τρέψαντα τοὺς μυκτῆρας ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ, καὶ τρίτον ἐπιθέντα κατὰ τῶν μυκτήρων ἔνια τῶν ὀργάνων τῶν δυναμένων ὠθεῖν ἀέρα. καλαμίσκοι δ' εἰσὶ τοιοῦτοι, καὶ κύστεις ἐκτετρημέναι, καὶ πρὸς ἑαυτοῖς ἔχουσαι κέρατα. ἀλλὰ τοι τούτων πάντων κινούντων ἀέρα, διάγνωσις οὐδεμία γίγνεται τῆς ὀσμῆς. οὐ μὴν τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν, ὡς τοιαύτη κίνησίς ἐστι τῶν κατὰ τὸν χιτῶνα πόρων, οἵα τῶν τῆς καρδίας κοιλιῶν. ὧν διαστελλομένων, ἀνοίγνυσθαι συμβαίνει τὰ στόματα τῶν εἰσαγόντων τὰς ὕλας ἀγγείων. ἤτοι γὰρ κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν ἔνεστιν ὑποθέσθαι τὴν
F κίνησιν γίνεσθαι τῶν πόρων, ἢ χωρὶς προαιρέσεως, οἵα καὶ τῆς καρδίας ἐστί. εἰ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν, δυνατὸν καὶ χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς διαστέλλειν αὐτοὺς, καὶ αἰσθάνεσθαι τῆς ὀσμῆς. εἰ δὲ φυσικῶς ᾖ, εὔδηλον ὅτι καὶ οὕτως ἄνευ τῆς εἰσπνοῆς. ἀλλὰ μὴν οὐδέποτε χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς αἰσθανόμεθα. φανερὸν οὖν ὅτι τοῖς αἰσθητικοῖς τῶν ὀσμῶν πόροις

οὔτε κατὰ προαίρεσιν, οὔτε ἄνευ προαιρέσεως ἐστὶν οἰκεία κίνησις ἡ διοιγνῦσα τὸ ὀζόμενον. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ἀναπνευστικῶν πόρων κίνησις διαστεῖλαι δυνήσεται τοὺς ὀσφρητικοὺς πόρους· αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ θώραξ, ἐν τοῖς περὶ τούτων λόγοις ἐπιδέδεικται διαστελλόμενος ὑπὸ μυῶν· ὁ πνεύμων δ' αὐτὸς συνεπόμενός τε πάντη, καὶ συνδιαστελλόμενος τῇ πρὸς τὸ κινούμενον ἀκολουθίᾳ. τούτῳ δ' ἀκολουθῶν ὁ ἔξωθεν ἀήρ, οὐκ ἔτι ἐξ ἀνάγκης διαστελλομένων τῶν παραπεμπόντων αὐτὸν σωμάτων, οὔτε τοῦ στόματος, οὔτε τῆς ῥινός, οὔτε τοῦ φάρυγγος. ἀναπεπταμένων γὰρ αὐτῶν μόνον δεῖ, μείζονος, ἧς ἔμπροσθεν εἶχον εὐρύτητος, ἐπικτωμένων οὐ δεῖ. δῆλον οὖν ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς ἡ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων κίνησις, οὐ δύναται τοὺς λεπτοὺς ἐκείνους πόρους τῶν κατὰ τοὺς μυκτῆρας χιτώνων ἀνοιγνύναι. ὥστ' ἐκ τῆς φορᾶς τοῦ ἀέρος ἀνοιχθήσονται μόνης, ἣν ὡς ἔφην, ἐγχωρεῖ καὶ χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς ἐπιτεχνήσασθαι. εἰ δέ τις φαίη τῶν δι' ἀναισθησίαν εἰκῇ πολλὰ φθεγγομένων, ἐν τῷ τῆς εἰσπνοῆς χρόνῳ τοὺς πόρους ἀνοίγνυσθαι μόνον, καὶ ἡμεῖς ἀναμνήσομεν αὖθις αὐτόν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις ἐξελήλεγκται τοῦτο, κατ' ἐκεῖνο τοῦ λόγου τὸ μέρος, ἡνίκα ἤτοι καθ' ὁρμὴν τοῦ ζώου τὴν ἄνοιξιν αὐτῶν ἔφαμεν, ἢ φυσικήν τινα εἶναι. κατὰ προαίρεσιν μὲν οὖν οὐκ ἔστιν. ἐφ' ἡμῖν γὰρ ἂν ἦν ὁπότ' ἂν βουληθείημεν ἀνοίγειν αὐτούς, καὶ χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς, οὐ μὴν οὐδὲ φυσική, καθάπερ ἡ τῆς καρδίας. οὐ γὰρ ἂν οὐδ' οὕτω κατὰ τὸν τῆς εἰσπνοῆς χρόνον ἐγίνετο διὰ παντός, ἀλλ' ἰδίαν εἶχε τάξιν κινήσεως. ἐνίοτε μὲν εἰς ταὐτὸν τῷ τῆς εἰσπνοῆς ἀφικνουμένη χρόνῳ, πολλάκις δὲ τῷ τῆς ἐκπνοῆς, ἢ ἐπισχέσεως ὅλης τῆς ἀναπνοῆς. εἰ τοίνυν οὔτε ἐξ αὐτῶν, οὔθ' ὑπὸ τῆς τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων κινήσεως οἱ πόροι τοῦ κατὰ τὴν ῥῖνα χιτῶνος ἀνοίγνυνται, λείπεται πρὸς τῆς τοῦ πνεύματος ῥύμης, εἰς τοῦθ' ἥκειν αὐτούς, ἣν, ὡς ἔφην, οἷόν τ' ἐστὶ τεχνήσασθαι, καὶ χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς. εἰ δέ τις ἀπορεῖ, διὰ τίνα αἰτίαν ὑπὸ τῆς τοιαύτης κινήσεως, εἰ σφοδροτάτη γένοιτο, μηδὲν ὀσμῆς μέρος εἰς τὸν ἐγκέφαλον συνελαύνεται, καίτοι τρημάτων ὄντων εἰς τοσοῦτον εὐρέων, ὡς καὶ τὰς παχυτάτας βλέννας ἐγκεφάλου δι' αὐτῶν φέρεσθαι, διδάξομεν αὐτόν, ὡς οὐδὲ εἰς τὸν λάρυγγα, καὶ τὸν πνεύμονα φέρεταί τι κατὰ τὰς εἰρημένας κινήσεις, τοῦ κατὰ τοὺς μυκτῆρας ἀέρος, ἐπειδὴ φθάνουσιν οἰκείου πεπληρῶσθαι πνεύματος. ὁπότ' οὖν οὐδ' εἰς τοὺς μεγάλους πόρους οὐδὲν ἔξωθεν ἐμπίπτει πνεῦμα, χωρὶς τῆς τῶν ὀργάνων διαστολῆς, εἰκὸς δή που μηδ' εἰς τοσοῦτον λεπτοὺς εἶναι, ὡς τισι τῶν ἀμελῶς ἀνατεμνόντων μηδ' εἶναι δοκεῖν. ἀμέλει κἂν εἰς τὸν μυκτῆρα καθεὶς αὐλίσκον ἀκριβῶς στεγνώσῃς τὸν πόρον, οὐ δυνήσεται πνεῦμά τι ἐνδῦναι, πρὶν ἀνοῖξαι τὸ στόμα. διανοιχθέντος δ' αὐτοῦ, τὸ κατὰ τὴν ὑπερῴαν ἐμπίπτον πνεῦμα πρὸς τοὺς ἐκτὸς ἀποχωρεῖν ἀκολουθοῦν ἐπισπᾶται τὸ συνεχές. μὴ τοίνυν ἀξίου μηδ' εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀνέρχεσθαί τι κατὰ τὰς εἰρημένας ἐμπτώσεις εἰς τὴν ῥῖνα τοῦ πνεύματος. ἄχρι γὰρ ἂν ἡ κατ' αὐτὸν εὐρυχωρία φθάνῃ πεπληρωμένη πρὸς ἑτέρου πνεύματος, οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν ἐπεισελθεῖν ἄλλο, πρὶν διαστεῖλαι τὸν ἐγκέφαλον, ὅπερ εἰσπνεόντων μὲν οἷόν τ' ἐστὶ γενέσθαι. διαστέλλεται γὰρ πρῶτον, ἵν' ἕλξῃ, κᾆπειθ' οὕτως εἰσδέχεται τὸν ἔξωθεν ἀέρα. χωρὶς δὲ τῆς ἑαυτοῦ διαστολῆς, οὐκ ἐνδέχεται παραδέξασθαι πνεῦμά τι αὐτόν, οὐδ' εἰ βιαίως ὠθοῖτο, εἰ δ' ὥσπερ καὶ βούλοιτό τις, βιαίως ὠθούμενον ἐμπίπτει. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν εἶναι πολύ.

odores dignoſcentia neque animali volẽte, neque
A ſine eiuſdem voluntate, proprium motum habere, quo eorum oſtiola referentur. Nec verò motus inſtrumentorum, quæ reſpirationi accommodata ſunt, illos odorandi meatus dilatare poterunt: pectus enim (vt cùm ſermo de inſtrumentis reſpirationi ſeruientibus haberetur, demonſtratum eſt,) à muſculis dilatatur: pulmo autem ex omni parte conſequitur, vnáque cum pectore continui ratione dilatatur, cuius item motum aër extrinſecus ſequitur: corpora verò aërem vehentia, ſiue ſit os, ſiue nares, ſiue guttur, non dilatari neceſſe eſt: quandoquidem his, vt tantummodo pateant, opus eſt,
B non vt maiorem latitudinem ſibi aſſumant. Ex quo intelligitur tenuia illa tunicę narium foramina motu inſtrumentorum, quæ ad ducendum ſpiritum natura aptauit, aperiri non poſſe: vt reliquum ſit, eoſdem ſolo aëris impetu reſerari, quem vt dictum eſt, moliri etiam non attracto ſpiritu poſſumus. Quòd ſiquis eorum, qui ob ſtuporem multa temerè pronunciant, foramina eo tantum tempore aperiri dicat, quo ſpiritum trahimus, is à nobis admonebitur, vt ea meminiſſe velit, quę ſupra, dum hoc idem redargueremus, diſputata ſunt, eo orationis loco, vbi illa foramina aut animalis voluntate, aut quo-
C dam naturali motu, aperiri diximus: quorum neutrum fieri apertum eſt. Nam ſi animalis voluntate aperirentur, noſtræ poteſtatis eſſet, quoties vellemus, ea aperire, etiam nullo ſpiritu adducto: idem verò, ſi naturæ opera fieret, qualis motus cordis eſt, non ſemper cum adducto ſpiritu contingeret, ſed proprium ſui motus ordinem haberet, vt in idem tempus nunc cum accepto ſpiritu concurreret, nunc cum eodem reddito, nunc cum tota reſpiratione retenta. Si igitur neque per ſe, neque cum motu inſtrumentorum, quæ ad ducendum ſpiritum accommodata ſunt, illa tunicę narium fo-
D ramina aperiuntur, reliquum eſt id ſpiritus impetu fieri, quem vt dixi, ſine inſpiratione mouere poſſumus. Siquis autem dubitet, quid cauſæ ſit, cur tali motu, etiam ſi valdè violentus ſit, nulla tamen odoris pars in cerebrum impellatur: quanquam tam lata extant foramina, vt à cerebro mucus etiam craſſiſſimus per ea transfluat: nos eum docebimus in tali aëris per nares impulſu neque in guttur quicquam, neque in pulmonem propelli, quandoquidem ea à proprio repleta ſpiritu præoccupantur. Quum igitur ne in amplas quidem vias quicquam externi aëris illabatur, niſi inſtrumenta dilatentur, conſentaneum eſt, nec in ea illabi foramina,
E quæ tam anguſta ſunt, vt quibuſdam oſcitanter diſſecantibus ne quidem exiſtere videantur. Si in alterum igitur naſi foramen fiſtulam immiſeris, vt id ad vnguem obſtruas, nullus ſpiritus inire ante poterit, quàm os aperueris: quo aperto, ſpiritus is, qui palato continebatur, cum foràs effunditur eum, qui continuus eſt, ſequela quadam ſecum trahit. Ne arbitreris igitur in eiuſmodi ſpiritus per nares impetu quicquam in cerebrum impelli: quandiu enim alter ſpiritus cerebri anfractus locáque vacua occupat, tandiu nulli alteri vllus eſt ineundi locus prius, quàm cere-
F brum dilatetur: id quod fieri nobis ſpiritum trahentibus poteſt: primum enim dilatatur, vt attrahat, deinde ſic aërem foris in ſe recipit: at idem cerebrum ſpiritum recipere, niſi dilatetur, non poteſt, ne ſi quidem is violenter impulſus ſit. Quòd ſi aliquis velit ſpiritum vi impulſum ingredi: nunquam tamen is multus eſſe poterit,

aër

aër enim, vt ſcimus, vi comprimitur, idémque vndique funditur, cum horum alterutrum pati contra naturam ſuam cogitur, vt nulla eiuſmodi violenta cauſa eum à loco, quem iam occupat, dimouere valeat: nec verò, cum idem compreſſus in anguſtiorem locum cogitur, aut fuſus in ampliorem extenditur, magnam ad vtramuis partem efficit mutationem, ſed exiguo & proceſſu & receſſu comprimitur idem, & funditur. Quam ob cauſam nihil in cerebrum impellitur, quamuis vehementer ſpiritum plenis naribus comprimas: tunica verò, quæ illas ambit, in qua illa odoratus foramina exquirenda poſuimus, ſe ab aëre foris violenter irruente verberari haud dubiè ſentit: itaque ea foramina ex tam vehementi aëris in nares impetu reſerari oporteret, & ſimul, ac aperta eſſent, odoris ſenſum moueri: at non mouetur: ergo ea eſſe non poſſunt. Sed nec probabile eſt, naturam tale quidquam fruſtra machinatam eſſe: nam ſi foramina quædam ad odores percipiendos conſtituiſſet, non ea impoſitis operculis occluſiſſet: vt nec ea occluſit, quæ in auribus extant. Melius enim eſt omnem ſenſum aptum eſſe, qui proprium ſenſibile ſemper dignoſcat, non tantummodo, dum ſpiritum trahimus. Nec natura propterea oculis operimenta dedit, quia melius eſſet eos non perpetua in actione teneri, ſed quia molles erant, & ob eam rem lædi ab incurſantibus rebus facile poterant: à quibus vt defenderetur, natura palpebras ipſis, quaſi quædam propugnacula, dedit. Sed nonne & ab ipſo Ariſtotele dictum eſt, naturam animantibus iis, quorum oculos exterior tunica dura protegit, ideò palpebras non dediſſe, quod eos non facile lædere eſſet, & ipſi per ſe nullum vel munimentum, vel tegumentum, vel operculum in eo animalium genere deſiderarent? At nos iure deſideramus, egemúſque, & ob cauſam proximè expoſitam, & ſomni gratia: quiſquam enim in aëre lucido dormire, niſi tectis oculis, non poteſt. Itaque illis ipſis animalibus: quæ palpebris carent, vt locuſtæ, gammari, paguri, cancri, natura ſinus quoſdam tribuit, qui inſtante ſomno quaſi cubicula quædam oculos totos reciperent: qui mox inde, cum cernendi voluntas ſubiret, eruerentur, vnáque cum ceruicibus ſuis in ſublime extollerentur, quarum in ſummis partibus oculi tanquam in ſede ſua collocati ſunt: quæ in excelſis animalium partibus poſita eſt. Sed hæc, cæteráque ſimilia in libris, quos de vſu partium ſcripſimus, ſatis explicata ſunt: quæ ſiquis colligat, is & palpebrarum vtilitatem cognoſcet, & naturam in id ſemper eſſe intentam, vt ſenſus in ſuis actionibus retineantur. Quòd ſi maioris vtilitatis cauſâ eos certo tempore ceſſare neceſſe eſt, in nullam ea de re noſter ſermo difficultatem incurrit: nam, quæ ſimul eſſe non poſſunt, ea ne dij quidem omnes, ſi vellent, coniungere poſſent. Quidquid enim ſuapte natura fieri nequit, id diis etiam ipſis impoſſibile eſt. Ne mireris igitur, cur natura, cum ſenſus ſemper agere velit, his tamen per ſomnos quieſcere mandet: eo enim tempore ſomnum, rem ab his actionibus diuerſam, mauult. Sed hic locus non eſt, vt ſomni naturam aperiam: naturalia enim & opera quæque, & affectus, aliis in locis explicata ſunt. Dum igitur ſimul dormit, (ſiue ſomnus naturale ſit opus, ſiue actio, id quod iudicare non facile eſt) ſenſus ipſi non adeò

A θλίβεται μὲν γὰρ βιαίως ὡς ἴσμεν ὁ ἀὴρ, καὶ πάλιν χεῖται πανταχόθεν παρὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ἑκάτερον τούτων ἀναγκαζόμενος πάσχειν, ὡς μηδεμιᾶς τε τοιαύτης αὐτὸν αἰτίας βιαζομένης, ἣ τῆς ἣν κατείληφε χώρας. οὐ μὴν οὐδ᾽ ὅτε πιλούμενος εἰς ἐλάττω συνέρχεται τόπον, ἢ χεόμενος ἐπὶ πλέον ἐκτείνεται, μεγάλην ἐργάζεται τὴν ἐφ᾽ ἑκάτερα μεταβολὴν, ἀλλὰ καὶ συστέλλεται, καὶ χεῖται, βραχὺ παραχωρῶν ἐφ᾽ ἑκάτερα. διὰ τοῦτο γοῦν οὐδὲν εἰς αὐτὸν ἐμπίπτει, κἂν σφοδρῶς ἐκθλίβῃ τις ἀνεῳγμένων τῶν μυκτήρων. ὁ δὲ κατ᾽ αὐτοὺς χιτὼν, ἐν ᾧ τοὺς αἰσθητικοὺς πόρους ὑποτιθέμεθα, B φανερῶς αἰσθάνεται πληττόμενος ὑπὸ τοῦ παρεισπίπτοντος ἔξωθεν ἀέρος βιαίως, ὥστε ἀνοίγνυσθαι τοὺς πόρους ἐχρῆν ἐν ταῖς τοσαύταις ἐμπνεύσεσιν εἰς τὴν ῥῖνα τοῦ ἔξωθεν ἀέρος, ἀνοιχθέντων δὲ ἕπεσθαι τὴν αἴσθησιν τῶν ὀσμῶν. εἰ τοίνυν οὐχ ἕπεται, τοὺς εἰρημένους πόρους ἀδύνατον ὑπάρχειν, οὐ μὴν οὐδὲ πιθανὸν τὴν φύσιν ἐπιτεχνήσασθαί τι τοιοῦτον μηδενὸς ἕνεκα. εἰ γὰρ ἐπεποιήκει τινὰς αἰσθητικοὺς πόρους ὀσμῶν, οὐκ ἂν ἐπέφραξεν αὐτοὺς, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατὰ τὰ ὦτα. βέλτιον γάρ ἐστι διὰ παντὸς ἑκάστην αἴσθησιν διαγνωστικὴν εἶναι τῶν ἰδίων αἰσθητῶν, οὐκ ἐν χρόνῳ μόνῳ τῷ τῆς εἰσπνοῆς. οὐδὲ C διὰ τοῦτο τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐποίησεν ἡ φύσις ἐπιθέματα, διότι βέλτιον ἦν αὐτοὺς μὴ διὰ παντὸς ἐνεργεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ αὐτοὺς εἶναι μαλακοὺς, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν προσπιπτόντων ῥᾳδίως βλάπτεσθαι, ἀφ᾽ ὧν ἵνα φρουρῶνται, ἡ φύσις αὐτοὺς τοῖς βλεφάροις ὠχύρωσεν οἷόν τισι προβλήμασι. ἀμέλει καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης εἴρηκεν, ὡς ἐν τοῖς σκληρὸν ἔχουσι ζώοις τὸν ἔξωθεν χιτῶνα τῶν ὀφθαλμῶν, ἡ φύσις οὐκ ἐποίησε βλέφαρα, διότι δυσπαθεῖς εἰσιν, καὶ αὐτὰ καθ᾽ ἑαυτὰ οὐδὲν οὔτε προβλημάτων, οὔτε σκεπασμάτων, οὐδὲ καλυμμάτων ἐπὶ τούτων χρῄζουσι τῶν ζώων; ἀλλ᾽ ἡμεῖς τε χρῄζομεν δεόντως, ἕνεκά τε τῶν εἰρημένων, κἀπειδὰν ὕπνου καιρὸς D ἥκῃ. ἀδύνατον γὰρ ἐν ἀέρι φῶς ἔχοντι, καθυπνῶσαί τινα, χωρὶς τοῦ σκεπασθῆναι τοὺς ὀφθαλμούς. οὕτω γοῦν καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς ζώοις, οἷς οὐκ ἔστι βλέφαρα, καράβοις, καὶ ἀστακοῖς, καὶ παγούροις, καὶ καρκίνοις, ἡ φύσις ἐποίησε κοιλότητάς τινας, οἷον θαλάμους ὑποδεχομένους ὅλους τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐπειδὰν ὑπνοῦν ἐθέλωσιν, ὡς ὅταν γε χρῆσθαι βουληθῶσιν αὐτοῖς, ἐξαίρουσιν ὅλους ὀρθίους, ἅμα τοῖς αὐχέσιν ἐφ᾽ ὧν βεβήκασιν, εἰς τὴν οἰκείαν ὀφθαλμοὺς καθιστῶντες χώραν, ἥπερ ἐστὶν ἐπὶ τῶν ὑψηλοτάτων ἐν τοῖς ζώοις E μορίων. εἴρηται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων αὐτάρκως, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων, ἅπερ εἴ τις ἀναλέξεται, γνώσεται μὲν καὶ τὴν βλεφάρων τὴν χρῆσιν. γνώσεται δὲ καὶ ὡς ἀεὶ τῇ φύσει πρόκειται τὰς αἰσθήσεις ἐνεργεῖν. εἰ δὲ ποτ᾽ ἄλλου τινὸς ἕνεκα χρησιμωτέρου, κατά τινα καιρὸν ἡσυχάζειν ἀναγκαῖον αὐτάς ἐστιν, οὐδὲν τοῦτό γε ἀπόρημα τῷ λόγῳ. τὰ γὰρ μὴ δυνάμενα μετ᾽ ἀλλήλων ὑπάρχειν, οὐδ᾽ ἂν οἱ πάντες θεοὶ ζεῦξαι βουληθῶσιν, οἷοί τε αὐτοῖς ἐργάσασθαι τοῦτο. ὅσα γοῦν ἀδύνατα τῇ σφῶν αὐτῶν φύσει, καὶ θεοῖς ἐστιν ἀδύνατα. μὴ τοίνυν θαύμαζε τὸ πῶς ἡ φύσις ἀεὶ βουλομένη F τὰς αἰσθήσεις ἐνεργεῖν, ἡσυχάζειν ἐπιτρέπει κατὰ τοὺς ὕπνους. βούλεται γὰρ ἐν τῷδε τὸν ὕπνον, ἀλλ᾽ ὅτι μᾶλλον. οὐ μὴν οὐδ᾽ ἐν καιρῷ μοι νῦν ἐστιν ἐξηγεῖσθαι φύσεως ὕπνου. λέλεκται γὰρ ἐν ἑτέροις ὑπὲρ ἑκάστου τῶν φυσικῶν ἐν ἡμῖν ἔργων τε καὶ παθημάτων. εἴτ᾽ οὖν ἔργον ἐστὶ φυσικὸν, εἴτε πάθος ὁ ὕπνος, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο εὐδιαίτητον, ἀδύνατο αὐτοὺς τὰς αἰσθή-

A τὰς ἀκριβῶς αἰσθανομένας φυλάττειν. οὔτ' οὖν ὅτι κατὰ τοὺς ὕπνους ἐνεργεῖν ὁμοίως οὐ δυνάμεθα ταῖς αἰσθήσεσιν, διὰ τοῦθ' ὁ λόγος ἐστὶ ψευδὴς, ἄμεινον εἶναι φάσκων διὰ παντὸς ἑκάστην αἴσθησιν ἐνεργεῖν, τοῦ διαλείπειν. οὔθ' ὅτι φυλαττόμενοί τινα τῶν ἐμπιπτόντων τε καὶ προσπιπτόντων ἔξωθεν, ἀναγκαζόμεθα κλείειν τὰ βλέφαρα, διὰ τοῦτ' ἔστιν μὴ ὁρᾶν τηνικαῦτα. βέλτιον γὰρ εἶναι, εἴπερ οἷός τε ἦν ἀβλαβεῖς αὐτοὺς φυλάττεσθαι, καὶ τοῦθ' ἡμᾶς ὁρᾶν. ἐπεὶ δ' οὐχ οἷόν τε ἐνεργαζομένων ἀναγκαζόμεθα κλείειν τὰ βλέφαρα. ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω μοι περὶ βλεφάρων χρείας. ἀπὸ γὰρ πολλῶν ὀλίγα, μηκύνειν γὰρ οὐ καιρός. B μεταφερώμεθα ἤδη τὸν λόγον ἐπὶ τοὺς ὀσφρητικοὺς πόρους, οὓς Ἀριστοτέλης φησὶν ἐπιθήματα γεγονέναι πρὸς τῆς φύσεως, οὔτε χρείαν τινὰ εἰπὼν τῆς τοιαύτης κατασκευῆς, οὔτ' ἀπόδειξιν ὑπάρχειν. οὐ μόνον γὰρ αὖ σωτηρίας ἕνεκα χρηστοῦ τοιοῦτοι γεγόνασιν οἵους Ἀριστοτέλης αὐτοὺς εἶναι λέγει, ἀλλὰ καὶ βλάβην ἐργάζονται μεγάλην ἐν τῷ πλείονι χρόνῳ τῆς ζωῆς πηροῦντες ἡμῶν τὴν ὀσφρητικὴν αἴσθησιν, ὅπερ οὔτε κατὰ μίαν τῶν ἄλλων ὁρᾶται γεγονός. ἐγρηγορότων γὰρ ἐνεργοῦσιν ἅπασαι διὰ παντὸς, ὅταν γε εὐπορῶσι τῶν οἰκείων αἰσθητῶν. C ὅτι μὲν οὖν τὰ καλύμματα τῶν ὀσφρητικῶν πόρων, ἄδηλός ἐστιν, καὶ ἀναπόδεικτος ὑπόθεσις, οὐδ' ὑφ' ἑνὸς τῶν ἐναργῶν μαρτυρουμένη, δεδειχέναι μοι δοκῶ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Ὅπως οἱ πταρμοὶ τὰ τῆς κεφαλῆς ἰῶνται βάρη, καὶ περὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἐγκεφάλου κινήσεως.

Σκεψώμεθα δ' ἐφεξῆς ὅπως οἱ πταρμοὶ, τὰ τῆς κεφαλῆς ἰῶνται βάρη. D γίνονται μὲν γὰρ ἐπὶ προηγησαμέναις μεγίσταις ἐκπνοαῖς, ἐκφυσήσεως ἑπομένης τάχιστα. ὀνομάζω δὲ ἐκφύσησιν τὴν ἀθρόαν ἐκπνοήν. εἰ δέ γε μηδὲν ἐξ ἐγκεφάλου δι' αὐτῶν ἐκενοῦτο, πρὸς τὸ μὴ παύσασθαι τὰ βάρη τῆς κεφαλῆς, ὑπὸ τῶν πταρμῶν πολλάκις, ἔτι καὶ συνεπληροῦτο ἂν μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀθρόας ἔξω τοῦ πνεύματος φορᾶς, καὶ προσέτι τῆς ὑπ' αὐτοῦ γινομένης πληγῆς. οὕτως οὖν φαίνεται, καὶ ἐπὶ ταῖς μεγάλαις φωναῖς διαπιπτομένη. καὶ μὲν δὴ καὶ πάθη τινὰ τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον συνισταμένων, οἷα μάλιστά ἐστι τὰ ληθαργικὰ, καὶ καρώδη, καὶ διὰ τῶν πταρμικῶν οὐχ ἥκιστα E θεραπεύεται φαρμάκων. ἅμα γε καὶ πρὸς τὸν ἥλιον ἀποβλέποντες ἐρεθιζομένων ἡμῶν πρὸς πταρμὸν, ὡς ἂν οἶμαι χεομένων ὑπ' αὐτοῦ τῶν ἀτμοειδῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον πνευμάτων. καθαιροῦσι δὲ καὶ βλέννας ἀθρόας ἐξ ἐγκεφάλου παχείας, καὶ γλίσχρας οἱ πταρμοὶ τῇ τοῦ πνεύματος ἔξω φορᾷ συνεκβάλλοντες. οὐ μὴν εἰκὸς φέρεσθαι μὲν ἔξω τι πνεῦμα, κατὰ τοὺς πταρμοὺς ἐξ ἐγκεφάλου, μηδὲν δὲ εἴσω μηδέποτε. καὶ ταῦτα μὲν τῶν πόρων ὑπαρχόντων πολλῶν, κατά τε τὸ καλούμενον ἠθμοειδὲς ὀστοῦν, καὶ τὴν ὑπαλείφουσαν ἐκ τῶν ἄνω μερῶν αὐτοῦ μήνιγγα. F καὶ μὴν καὶ τῷ βλάπτεσθαι παραχρῆμα, καὶ πληροῦσθαι, καὶ βαρύνεσθαι τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ὀσμῶν, ἐνίοτε καὶ παραφροσύναις ἁλίσκεσθαι, σημεῖόν ἐστι τοῦ φέρεσθαί τι τῆς οὐσίας αὐτῶν εἰς τὸν ἐγκέφαλον. οὐ γὰρ δὴ κατά γε τὴν τῆς ποιότητος κοινωνίαν μόνην, ἀθρόως ἂν οὕτως καὶ σφοδρῶς ἐλυπεῖτο.

A agere poſſunt, vt bene ſentiant: ex quo intelligitur, quanquam per ſomnos non æquè, atque per vigilias, ſenſibus agere poſſumus, non tamen falſum eſſe, quod dictum eſt, ſenſum omnem melius eſſe in perpetua actione teneri, quàm eam intermittere: nec quamuis à quibuſdam rebus foris incurſantibus cauentes, oculos claudere interdum cogimur, tamen ſatius eſt nos eo tempore non cernere: melius enim, ſi oculi ſine noxa ſeruari poſſent, vt per id temporis etiam cerneremus: ſed, quoniam id fieri nequit, iccirco cogimur palpebras occludere. Hæc in præſenti de vtilitate palpebrarum dicta ſint. Pauca quidem B è multis: nam hîc plura dicere tempeſtiuum non eſt. Redeamus igitur ad illa odoratus foramina, quibus Ariſtoteles ait naturam opercula quædam dediſſe, neque tamen, quæ vtilitas ab ea re animali præbeatur, expoſuit, neque rem eſſe demonſtrauit. Talia igitur foramina, qualia ab Ariſtotele dicta ſunt, nedum vllius ſunt vtilitatis, ſed etiam per longa vitæ ſpatia magnum animalibus detrimentum afferunt. quando quidem eorum vitio odorandi ſenſu ſumus orbati: quod nulli ex reliquis ſenſibus contigiſſe videmus: qui omnes, dum vigilamus, in continuis actionibus C verſantur, ſi modò propria ſenſibilia habeant, à quibus moueantur. Odoratus igitur foraminum opercula ab Ariſtotele poſita rem eſſe & incertam, & demonſtratione carentem, & quam nulla euidens fides teſtificetur, equidem mihi demonſtraſſe videor.

CAPVT VI.

Quo pacto ſternutamenta grauedini medeantur, ac de proprio cerebri motu.

NVnc verò videndum eſt, quonam modo grauedini capitis ſternutamenta medeantur: id D quod ea ratione fieri arbitror, quoniam ex præcedentibus magnis expirationibus, conſequente autem celerrimè efflatu, ſternutamenta mouentur: efflatum voco expirationem confertim concitatam. Si autem nihil per ſternutamenta ex cerebro educeretur, ea grauedinem capitis non modò non leuarent, verùm etiam à ſpiritu tum foràs confertim ruente, tum etiam verberante, caput magis & plenum & graue redderetur: vt ex magnis vocibus fieri cernimus. Quin & morbi quidam ex iis, qui cerebrum occupant, vt lethargici & ſoporoſi: à ſternutatoriis medica- E mentis, non minimam curationem recipiunt: itémque ab iis, quæ directo in ſolem aſpectu euocantur: quod ex eo fieri arbitror, quia cerebri ſpiritus vapori ſimiles à ſole funduntur. Mucum etiam ex cerebro craſſum, & glutinoſum ſternutamenta detrahunt, quem vnà cum ſpiritu foràs impulſo educunt. Non igitur rationi conſentaneum eſt, vt quum ſpiritus aliquis è cerebro per ſternutamenta extrà feratur, idem tamen nullus vnquam ingrediatur, præſertim quum & oſſibus colli ſimilibus, & cerebri mem- F branæ, quæ iiſdem in ſuperiori parte ſubſternitur, inſunt multa foramina. Ad hæc, quòd validi odores caput ſtatim lædant, & impleant, & grauent, & in delirium interdum prouocent, argumentum eſt non nihil ſubſtantiæ eorum cerebrum tentare: quandoquidem non ob ſolam communicatam qualitatem in tam ſubitos támque vehementes affectus incurreret.

Eadem-

Eadémque ratione idem ab odore roſatum iuuari conſentaneum eſt, cum à ſolis exuſtione laborat: atque hoc idem adiumentum ab aere frigido naribus attracto nihilominus capit, cum ad eundem modum affectum eſt: contra verò à valdè calido idem grauiter lædi videmus. Adde quòd, cum reſpiratio tota eam ob cauſam à cerebro moueatur, vt cordis calor in quadam moderatione ſeruetur, æquum eſt ipſum cerebrum hanc ipſam reſpirationem ſibi primum parare: ſiquidem ſuaptè natura iis rebus facillime obnoxium eſt, quæ immoderatè aut calfaciunt, aut refrigerant. Quid igitur? an cerebro natura motum nullum ingenitum ad hanc vtilitatem dedit, quo ſpiritum trahat, vt ſeſe ventilet, atque refrigerium captet: ruſſus autem eundem reddat, vt & cætera excrementa, & pituitoſa, atque mucoſa effundat? nam (vt in libris, quos de facultatibus naturalibus conſcripſimus, demonſtratum eſt,) partes corporis omnes, & eam facultatem habent, qua, quod alienum eſt, expellant: & eam, qua, quod ſibi conuenit, attrahant: quæ in vẽtriculo & in vtero facilè apparent. Num igitur natura ventriculo vim vtramque dedit, alteram, qua id attrahat, quod bonum eſt, alteram, qua id expellat, quod malum: eaſdem verò ſoli cerebro deeſſe voluit, quam ob cauſam pati cogatur, vt ea excrementa, quæ in ventriculis eiuſdem colliguntur, ſolo pondere expreſſa defluant, & ſenſim delabentia tandem in ipſas nares incidant? Id igitur credendum non eſt, præſertim cum ſupini tota nocte cubamus: impediret enim ne apoplexia, aut carus, aut morbus comitialis oppletis cerebri ventriculis fierent, vt eos quibus cranium perforatur ſæpius ſtatim carus inuadit, ſi contingat, vt, qui operanti medico miniſtrant, cerebri ventriculos immoderatè comprimant: ſed quid inquam ventriculos.

A κατὰ τὸν αὐτὸν γοῦν τρόπον, εἰκός ἐστι καὶ τὸν ὑπ' ἐγκαύσεως πονούμενον ἐγκέφαλον ὀνίνασθαι πρὸς τῆς τῶν ῥόδων ὀσμῆς. οὐδὲν δὲ αὐτὸν ἧττον ῥόδων ὀνίνησιν τηνικαῦτα, καὶ ὁ ψυχρὸς ἀὴρ εἰσπνεόμενος, ὥσπερ καὶ ὁ πάνυ θερμὸς, ἱκανῶς φαίνεται βλάπτων. καὶ μήν τοι τῆς ἀναπνοῆς ὅλης ὑπ' ἐγκεφάλου γενομένης ἕνεκα τοῦ φυλάττεσθαι τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ θερμασίας τὴν συμμετρίαν, εὔλογον δή που πρώτην ταύτην πορίζειν αὐτῷ, ἑτοιμότατον βλάπτεσθαι πεφυκότι πρὸς τῶν ἀμετροτέρων, ἤτοι θερμαινόντων, ἢ ψυχόντων. πῶς οὖν ἵνα πρὸς τοῦτο κίνησιν ἡ φύσις ἔδωκεν αὐτῷ σύμφυτον, ἐν μὲν
B ταῖς εἰσπνοαῖς, ῥιπίζουσάν τε καὶ σφύζουσαν, ἐν δὲ ταῖς ἐκπνοαῖς, ἀποχέουσαν μὲν ἐνίοτε τὸ φλεγματῶδες, καὶ βλέννας, καὶ κόρυζαν; ἐδείχθη δὲ ἡμῖν κἀν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ἅπαντα τὰ τοῦ σώματος μόρια, τήν τε τῶν ἀλλοτρίων ἐκκριτικὴν ἔχοντα δύναμιν, καὶ τὴν τῶν οἰκείων ἑλκτικήν. καὶ φαίνεται δ' ἐναργῶς ἐπί τε γαστρὸς τοῦτο, καὶ μήτρας. ἆρ' οὖν ἡ φύσις, τῇ μὲν γαστρὶ δυνάμεις ἔδωκεν, ἑλκούσας μὲν ἑτέραν τὸ χρηστὸν, ἐκκρινούσας δὲ ἄλλην τὸ μοχθηρὸν, ἐγκέφαλος δὲ μόνος οὐκ ἔχει ταύτας; ἀλλὰ μόνῳ τὰ κατὰ τῆς κοιλίας αὐτοῦ περιττώματα,
C τῷ βάρει μόνῳ κάτω φερόμενα, κατὰ βραχὺ δ' ἐκπίπτει ποτὲ εἰς τὰς ῥῖνας; οὔκουν οἴεσθαι χρὴ, καὶ μάλισθ' ὅταν ὕπτιοι τύχωμεν, ὅλης νυκτὸς κατακείμενοι. φθάσει γὰρ ἀποπληξία τις, ἢ κάρος, ἢ ἐπιληψία, συνιστᾶσα τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ πληρωθεισῶν. ἀνατιτρωμένοις γοῦν πολλάκις παραχρῆμα καρώσεις γίνονται, τῶν ὑπηρετουμένων τοῖς χειρουργοῦσιν, ἀμετρότερον ἐνίοτε θλιψάντων τὰς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας, καίτοι τί λέγω κοιλίας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΒΙΒΛΙΟΝ Α'.

GALENI DE MOTV MVSCVLORVM LIBER PRIMVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΠΡΩΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Μίαν εἶναι καὶ μόνην τὴν τῶν μυῶν ἐνέργειαν, τὰς δὲ κινήσεις πολλάς, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὰς κινήσεις συμπτωμάτων αἰτιῶν.

ARGVMENTVM PRIMI LIBRI.

Vnicam eſſe muſculorum actionem, plures motus; ac de accidentium cauſa quæ in motu contingunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τί ἐστι μῦς, καὶ πῶς διαφέρουσιν ὁ τένων τε καὶ τὸ νεῦρον, καὶ ὁ συνδεσμός, καὶ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς αἰσθήσεως, καὶ τῆς κινήσεως τοῦ μυός.

Ὄργανα κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν οἱ A μύες εἰσίν, οὕτω δή τι πολὺ πλῆθος ὄντες, ὡς οὐδ' ἀριθμῆσαι ῥᾴδιον αὐτούς. καὶ γὰρ καὶ συμφύονταί τινες ἀλλήλοις, ὡς δοκεῖν εἷς εἶναι, καί τις εἷς ὢν εἰς πολλοὺς τελευτήσας τένοντας, οὐχ εἷς ἔτι μόνος, ἀλλ' ὅσοι περ οἱ τένοντες εἶναι δοκεῖ. διὰ ταῦτ' οὖν καὶ ὅτι πολυειδεῖς εἰσι τοῖς σχήμασιν, εἰς ἀνόμοιά τε καταφύονται μόρια, δυσφώρατον ἔχουσι τὸν τῆς κινήσεως τρόπον. εἴη δ' ἂν οὐ μικρὸν οὐδὲ τὸ κατὰ διαφέροντας τόπους, καὶ πολλάκις ἐναντίους ἐμφύεσθαι τοῖς κινουμένοις μορίοις αὐτούς. οἱ μὲν γὰρ ἄνωθεν, οἱ δὲ κάτωθεν, οἱ δ' ἐκ τοῦ πρόσθεν, B ἢ ὄπισθεν, ἢ ἔνθεν, ἢ ἔνθεν ἐμβάλλουσιν. ἀλλὰ καὶ τμηθεὶς ἅπας μῦς ἐγκάρσιος, μὴ πάνυ λεπτῇ, μηδ' ἐπιπολῆς τῇ τομῇ, βλάπτει μέν τινα πάντως τῶν τοῦ μορίου κινήσεων εἰς ὃ κατεφύετο. τῷ δ' εἶναι πολυειδεῖς τὰς βλάβας, καὶ ταύτῃ δυσφώρατος αὐτῶν ὁ τῆς κινήσεως τρόπος. αὐτίκα τῶν κατὰ σκέλη μυῶν, ἄλλοτ' ἄλλου τμηθέντος, ἢ κάμπτειν, ἢ ἐκτείνειν, ἢ ἐπαίρειν, ἢ καθιέναι, ἢ ἐπιστρέφειν ἀδυνατοῦσι τὸ κῶλον. ταὐτὰ δ' αὖ ταῦτα, καὶ φλεγμοναί, καὶ σκίρροι, καὶ σήψεις, καὶ θλάσεις αὐτῶν, καὶ σκληρότητες οὐλῶν ἐργάζονται, κατά τε τὰ σκέλη, καὶ τὰς χεῖρας οὐχ ἥκιστα. καὶ γὰρ τῶν ἐν αὐταῖς μυῶν πασχόντων, τινὲς μὲν ἐπαίρειν, ἢ ἐκτείνειν, ἢ κάμπτειν, ἢ καθιέναι τὰς χεῖρας οὐκ ἔτι δύνανται, τινὲς δ' ἑκατέρωσε περιάγειν, ἢ ἐπιστρέφειν ὀπίσω.

CAPVT PRIMVM.

Quid ſit muſculus, quidve differant tendo, neruus, & ligamentum, ac de ortu ſenſus, & motus muſculi.

A INSTRVMENTA motus voluntarij muſculi ſunt, quorum ſanè adeò ingens multitudo eſt, vt ne numerare quidem eos facilè ſit. Nam & oaturâ ita quidã coaleſcunt inter ſeſe, vt videâtur vnus eſſe, & quum vnus aliquis in multos deſinit tendones, non vnus ampliùs ſolus, ſed tot, quot ſunt tendones eſſe videntur. Idcirco, & quia multiplici ſunt figura, & in diſſimiles inſeruntur partes; modum motus difficulter comprehenſibilẽ habent. Erit autem ne id quidem paruum, videlicet ipſos muſculos innaſci partibus, quæ mouẽtur, in diuerſa loca, & ſępenumero contraria: alij enim deorſum, alij ſurſum, nonnulli ex anteriori parte, B vel poſteriori, aut hinc, aut illinc inſeruntur. Quin etiam omnis muſculus ſectus per tranſuerſum nõ valdè tenui neque ſuperficiali ſectione, nocet quidem omninò quibuſdam motibus partis, in quam inſerebatur. Sed quia multiplicia ſunt nocumenta, & hoc etiam pacto modus ipſorũ motus difficulter cõprehendi poteſt. Siquidẽ muſculi, qui in cruribus ſunt, quum alius aliâs ſciſſus fuerit, vel flectere, vel extendere, vel extollere, vel demittere, vel cõuertere mẽbrũ ſtatim nequeũt. Eadẽ, & phlegmone, & ſcirrhi, & putredines, & contuſiones eorũ, & duritics cicatricũ efficiunt, & in cruribus, & in manibus maximè: etenim ex muſculis manuũ patientibus quidã tollere, vel extendere, vel flectere, vel demittere eas nõ amplius poſſunt; quidam verò in vtramq. partem circũducere, vel cõuertere retrò.

Eadem

Eadem tendonibus patientibus fiunt. Vocant autem eos recentiores aponeuroſes muſculorum, quoniam, vt puto, muſculos in eos vident finire. Mixta autem quædam eorum natura eſt, & media inter ligamentum & neruum; ligamentum enim propriè non communiter appellatum, eſt corpus neruoſum, ex oſſe quidem omninò ortum habens, inſertum autem in os, aut in muſculum; conſtat etiam nomen ei ab vſu eſſe inditum; Neruus autem, & tonus, ex cerebro; aut ſpinæ medulla oriuntur; nuncupatur autem ab ipſis actionibus vnum inſtrumentum duobus nominibus, eo quod nutare, ſeu flectere; & tendere, natum eſt. Subſtantia verò corporis eorum ea eſt, ac ſi intelligas ſtipatum, & denſatum, ideóque duriuſculum factum cerebrum. Eſt etiam & ſpinalis medullæ corpus ſimile cerebro compacto, & ob id duro facto; nam & ipſius cerebri poſterior pars, quæ medullæ ſpinali continuatur, durior eſt anteriori; &, quicunque neruorum molliores ſunt, hi nihil à medulla ſpinæ differre tibi videbuntur. Medulla tamen, quæ in aliis oſſibus eſt, non talis viſitur, ſed humida, & propemodum fluxilis, maximè verò ipſius mollem ſubſtantiam aſſimilare pinguedini poſſes; quapropter nec exoriri ex hac medulla neruum aliquem inueoies, neque mollem, neque durum; quin nec cerebri, & medullæ ſpinalis tegumentis operta eſt; nec præterea arteriæ atque venæ intexunt eam; itaque nullo pacto cerebro, & medullæ ſpioali ſimilis eſt; nec ipſi vlla communicatio cum muſculis. Sed cum cerebro, & medulla ſpinæ, omnibus muſculis non parua communicatio eſt; nam aut à cerebro, aut à medulla ſpinæ, neruum accipiant, neceſſe eſt; qui viſu quidem paruus, ſed facultate minimè paruus. Cognoſces autem ex affectibus; nam inciſus, oppreſſus, contuſus, laqueo interceptus, ſcirrhis affectus, & corruptus, aufert muſculo omnem motum, & ſenſum. Quin & neruo inflammato non pauci conuulſione correpti ſunt, & mente alienati; quorum quidam ſic affecti, quum ſapientiorem medicum nacti eſſent, neruo inciſo, ſtatim conuulſione, & mentis alienatione liberati ſunt: ſed poſtea muſculum, in quem neruus inſertus erat, inſenſilem, atque inutilem ad motum habuerunt. Adeò certè magna quædam vis eſt in neruis, supernè à magno principio affluens: non enim ex ſe ipſis eam, neque connatam habent. Cognoſcere etiam potes hinc maximè, ſi incideris quemcunque iſtorum neruorum, aut ſpioalem ipſam medullam, quantum enim ſuperius eſt inciſione, continuum cerebro, id quidem adhuc conſeruabit principij facultates; omne autem, quod inferius eſt, neque ſenſum, neq; motum vlli præbere poterit. Nerui itaque riuorum in morem à cerebro, ceu ex quodam fonte deducunt muſculis facultates, quos quum primùm attigerint, ſcinduntur multipliciter in aliam ſubinde, atque aliam ſectionem, tandémque in tenues, & membraneas fibras toti ſoluti totum ſic muſculi corpus intertexunt. Ligamenta verò, per quæ muſculi oſſibus colligantur & coaleſcunt, & membranas circa ipſos gignunt, & quaſdam intrò propagines in ipſam carnem muſculorum mittunt; quam veluti quendam locum intellige multis riuis irriguum, vno quidem prædicto neruo; duobus verò aliis, altero ſanguinis calidi, & tenuis, & vaporoſi; altero frigidioris, & craſſioris;

A ταῦτα δ' αὐτὰ καὶ τῶν τενόντων παθόντων γίνεται. καλοῦσι δ' αὐτοὺς ἀπονευρώσεις μυῶν οἱ νεώτεροι. ὅτι, οἶμαι, τοὺς μῦς εἰς αὐτοὺς ὁρῶσι τελευτῶντας. μικτὴ δέ τις ἡ φύσις αὐτῶν ἐστι, καὶ μέση συνδέσμου τε καὶ νεύρου. σύνδεσμος γάρ ἐστιν ὁ χρὴ ἰδίως οὐ κοινῶς ὀνομαζόμενος, σῶμα νευρῶδες ἐξ ὀστοῦ μὲν ὁρμώμενον πάντως, διαπεφυκὸς δὲ ἢ εἰς ὀστοῦν, ἢ εἰς μῦν. καὶ δῆλον ὡς ἀπὸ τῆς χρείας αὐτοῦ τοὔνομα, νεῦρον δὲ καὶ τόνος ἐξ ἐγκεφάλου, ἢ νωτιαίου φύεται. κέκληται δ' ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν, δυοῖν ὀνόμασιν ἓν ὄργανον, ὅτι νεύειν καὶ τείνειν πέφυκεν. ἡ
B δ' οὐσία τοῦ σώματος αὐτῶν, ὡς εἰ νοήσαις πεπιλημένον τε καὶ πεπυκνωμένον, καὶ διὰ τοῦτο σκληρότερον γεγονότα τὸν ἐγκέφαλον. ἔστι δὲ καὶ τὸ τοῦ νωτιαίου σῶμα παραπλήσιον ἐγκεφάλῳ πεπιλημένῳ τε, καὶ διὰ τοῦτο σκληρῷ γεγονότι. καὶ γὰρ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ ὀπίσω μέρος τὸ τῷ νωτιαίῳ συνεχές, σκληρότερον τοῦ πρόσω, καὶ ὅσα τῶν νεύρων ἐστὶ μαλακώτερα, ταῦτα οὐδὲν δόξει σοι νωτιαίου διαφέρειν. οὐ μὴν ὅ γ' ἐν τοῖς ἄλλοις ὀστοῖς μυελὸς τοιοῦτος, ἀλλ' ὑγρὸς καὶ ῥυτὸς ὀλίγου δεῖν. μάλιστα δ' αὖ αὐτοῦ τὸ μαλακὸν εἰκάσαις πιμελῇ. τοιγαροῦν οὐδ' ἐκφυόμενον
C εὑρήσεις τοῦ μυελοῦ τούτου νεῦρον οὐδέν, οὔτ' οὖν μαλακόν, οὔτε σκληρόν. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐγκεφάλου τε καὶ νωτιαίου σκεπάσμασιν ἐσκέπασται, οὐδ' ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες διαπλέκουσιν αὐτόν, ὥστε κατ' οὐδὲν ἐγκεφάλῳ καὶ νωτιαίῳ προσέοικεν, οὐδ' ἐστὶν αὐτῷ κοινωνία πρὸς μῦς οὐδεμία. πρὸς ἐγκέφαλον δὲ καὶ νωτιαῖον, ἅπασι μυσὶν οὐ σμικρὰ κοινωνία. δέονται γὰρ ἢ παρ' ἐγκεφάλου νεῦρον, ἢ παρὰ νωτιαίου λαβεῖν. καὶ τοῦτο τὸ νεῦρον, ἰδέσθαι μὲν μικρόν, οὐ μὴν τὴν δύναμιν μικρόν, ἐπιγνώσῃ δὲ τοῖς παθήμασι. καὶ γὰρ καὶ τεμνόμενον, καὶ θλιβόμενον, καὶ θλώμενον, καὶ
D βρόχῳ διαλαμβανόμενον, καὶ σκιρρούμενον, καὶ σηπόμενον, ἀφαιρεῖται τοῦ μυὸς ἅπασαν κίνησίν τε καὶ αἴσθησιν. ἀλλὰ καὶ φλεγμαίνοντος ἐσπάσθησάν τε, καὶ παρέπαισαν οὐκ ὀλίγοι. καί τινες τῶν οὕτως ἐχόντων, ἰατροῦ σοφωτέρου τυχόντες τεμόντος τὸ νεῦρον, αὐτίκα μὲν ἐπαύσαντο τοῦ σπᾶσθαί τε καὶ παραπαίειν. ὕστερον δὲ τὸν μῦν εἰς ὃν ἐνέβαλε τὸ νεῦρον, ἀναίσθητόν τε καὶ ἀργὸν εἰς τὰς κινήσεις ἔσχον. οὕτως ἄρα μεγάλη τις δύναμις ἐν τοῖς νεύροις ἐστίν, ἄνωθεν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρχῆς ἐπιρρέουσα. οὐ γὰρ δὴ ἐξ αὐτῶν γε, οὐδὲ σύμφυτον αὐτὴν ἔχει. γνοίης
E δ' ἂν τῷδε μάλιστα, εἰ τέμοις τῶν νεύρων τούτων ὁποιοῦν, ἢ τὸν νωτιαῖον αὐτόν. ὅσον μὲν γὰρ ἀνωτέρω τῆς τομῆς συνεχὲς ἐγκεφάλῳ, τοῦτο μὲν ἔτι διασώσει τὰς τῆς ἀρχῆς δυνάμεις. τὸ κατωτέρω δὲ πᾶν, οὔτ' αἴσθησιν, οὔτε κίνησιν οὐδενὶ χορηγεῖν δυνήσεται. λόγον οὖν ὀχετῶν ἔχοντα τὰ νεῦρα, καθάπερ ἔκ τινος πηγῆς τοῦ ἐγκεφάλου τοῖς μυσὶ παράγονται τὰς δυνάμεις, ἐπειδὰν πρῶτον αὐτοῖς ὁμιλήσῃ, σχίζεται πολυειδῶς, ἄλλην ἐπ' ἄλλης σχίσιν, καὶ τέλος εἰς λεπτὰς καὶ ὑμενώδεις ἶνας ὅλα λυθέντα, πᾶν οὕτω τοῦ μυὸς σῶμα διαπλέκει. οἱ δ' αὖ σύνδεσμοι, καθ' οὓς τοῖς ὀστοῖς
F οἱ μύες συνδοῦνται καὶ συμφύονται, τούς θ' ὑμένας τοὺς ἀμφ' αὐτοὺς γεννῶσι, καί τινας εἴσω διαφύσεις εἰς αὐτὴν τὴν σάρκα τῶν μυῶν πέμπουσιν, ἣν ὥσπερ τινὰ χώραν νόει πολλοῖς ὀχετοῖς ἀρδευομένην. ἑνὶ μὲν τῷ προειρημένῳ τῷ νεύρῳ, δύο δ' ἄλλοις, τῷ μὲν αἵματος θερμοῦ, καὶ λεπτοῦ, καὶ ἀτμώδους, τῷ δὲ ψυχροτέρου τε, καὶ παχυτέρου.

καλεῖται δ' αὐτῶν, ὁ μὲν ἀρτηρία, ὁ δὲ φλέψ. οὗτοι μὲν οὖν οἱ ὀχετοὶ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ καρδίας καὶ ἥπατος ἔχοντες, τὸ σῶμα τῶν μυῶν ἀρδεύουσι, καὶ διὰ τούτους οὐκέτι χώρα τις ἁπλῶς, ἀλλ' ἤδη φυτὸν ὁ μῦς γίνεται. διὰ δὲ τὸν τρίτον ὀχετὸν τὸν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρχῆς, οὐ φυτὸν, ἀλλ' ἤδη κρεῖττον φυτοῦ, προσλαβὼν αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν τὴν καθ' ὁρμὴν, οἷς τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζώου διαφέρει. διὰ ταύτας οὖν τὰς δυνάμεις ὄργανον ψυχικὸν ὁ μῦς ἐγένετο, καθάπερ δι' ἀρτηρίαν, καὶ φλέβα φυσικόν. καὶ γὰρ οὖν καὶ τῶν κινήσεων, αἱ μὲν ἀρτηρίας τε, καὶ φλεβὸς φυσικαί τε, καὶ χωρὶς ὁρμῆς, αἱ δὲ τῶν μυῶν ψυχικαί τε, καὶ μεθ' ὁρμῆς. εἴτε δὲ μετὰ προαιρέσεως λέγοις τὰς τῶν μυῶν γίνεσθαι κινήσεις, ἢ ἑκουσίως, ἢ μετὰ βουλήσεως, οὐδὲν διοίσει. ἑνὸς γὰρ ἐν ἅπασι τούτοις ἐστοχάσθαι χρὴ, τοῦ διορίσασθαι τὴν κίνησιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς τῶν ἀρτηριῶν τε, καὶ φλεβῶν κινήσεως, ὥστ' εἰ καὶ μὴ ἱκανὸς εἴης ἐν ὀνόμασιν ἐνδείξασθαι τὴν διαφορὰν, αὐτάρκως ὃ βούλει δηλώσεις. τί δή ποτε δ' οὐκ αἰσθήσεως ὄργανον εἴπομεν εἶναι τὸν μῦν, ἀλλὰ κινήσεως μόνης, καίτοι γ' ἀμφοτέρων ὁμοίως αὐτῷ μέτεστι; ἢ ὅτι κίνησις μὲν οὐκ ἂν γένοιτο τοῖς ζώοις οὐδεμία καθ' ὁρμὴν, ἄνευ τῶν μυῶν; ὥστ' ἴδιον αὐτῆς ὄργανον ὁ μῦς· αἴσθησις δὲ ὑπάρχει τοῖς αἰσθητικοῖς μορίοις ἅπασι, καὶ χωρὶς μυῶν. ὅ,τι γὰρ ἂν αὐτῶν μετέχοι νεύρου, τοῦτο πάντως αἰσθάνεται. τί μὲν οὖν ὁ μῦς ἐστιν, εἴρηται σαφῶς ὅτι τῆς κινήσεως καθ' ὁρμὴν ὄργανον. εἴρηται δὲ καὶ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως αὐτῷ, καὶ δι' ὧν, ὡς ἀπ' ἐγκεφάλου τε, καὶ διὰ νεύρων. εἴρηται δὲ καὶ ὅπως εἰς αὐτὸν ταῦτα σχίζεται, καὶ ὅπως οἱ σύνδεσμοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ τένοντος, καὶ πῶς τοῦ νεύρου, καὶ τοῦ συνδέσμου μετέχει.

Λείπει δ' αὖ ἔτι περὶ τῆς τῶν τενόντων φύσεως εἰπεῖν, πρὸς τὸ μηδὲν ἀσαφὲς ὑπολείπεσθαι τοῖς ἑξῆς λόγοις. ὅτι μὲν οὖν ἤδη μικτή τις ἡ φύσις ἐστὶ τῶν τενόντων, ἔκ τε τῶν συνδέσμων, καὶ τῶν νεύρων. εἴρηται μὲν οὖν καὶ τοῦτο πρόσθεν, ἀλλ' ὁ λογισμὸς αὐτοῦ παραλέλειπται, νῦν δὲ προσκείσεται. σκληρότερός ἐστιν ὁ τένων νεύρου τοσοῦτον, ὅσον συνδέσμου μαλακώτερος, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος τηλικοῦτος, οἷος ἐξ ἀμφοῖν μάλιστα γεγονέναι. καὶ σύνδεσμος μὲν ἅπας ἀναίσθητος, νεῦρον δὲ ἅπαν αἰσθητικόν. ὁ δὲ τένων, οὔτ' ἀναίσθητος, ὅτι καὶ νεύρου μετέχει, οὔθ' οὕτως αἰσθητικὸς, ὡς τὸ νεῦρον, οὐ γάρ ἐστι νεῦρον μόνον. εἰς ὅσον οὖν μέτεστιν αὐτῷ συνδέσμου φύσεως, εἰς τοσοῦτον ἤμβλυνται τὸ τῆς αἰσθήσεως ἀκριβές. ἀλλὰ καὶ τοῦ φύεσθαι μὲν ἐκ τῆς τελευτῆς τοῦ μυὸς τὸν τένοντα, καταφύεσθαι δ' εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τό τε νεῦρον καὶ τοὺς συνδέσμους, εἶτ' εἰς ὅλον διασπείρεσθαι τὸν μῦν, εὔλογον ἐξ ἀμφοῖν γεγονέναι τὸν τένοντα. σαφέστερον δ' ἂν μάθοις αὐτὸ, διὰ τῆς ἀνατομῆς. ἐναργῶς γὰρ ὄψει τὴν μὲν ἀρχὴν, ἣν καλοῦσι κεφαλὴν μυὸς νευρωδεστέραν, τὰ δὲ μέσα σαρκωδέστερα, ἵνα περ αἱ καλούμεναι κοιλίαι τῶν μυῶν εἰσιν. ἐντεῦθεν δ' αὖθις ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπὶ νευρωδέστερος γίνεται, κατὰ τὴν αὐτὴν τῇ πρόσθεν ἀναλογίαν. καὶ τέλος εἰς τοσοῦτον μᾶλλον νευρῶδες φαίνεται τὸ κάτω πέρας, εἰς ὅσον περ καὶ κατὰ τὴν κεφαλήν. τὸ δὲ νεῦρον, τὸ καθῆκον εἰς αὐτὸν,

A voeatur autem ipſorum alter, arteria; alter, vena. Iſti igitur riui principium à corde, & hepate habentes, corpus muſculorum irrigant, quorum gratia non amplius locus quidam nomine abſoluto, ſed iam quaſi planta muſculus fit: iam verò propter tertium riuum, qui à principio magno deducitur, non planta, ſed quoddam præſtantius planta redditur, aſſumpto ſenſu, & motu voluntario, quibus animal à non animali differt. Propter has igitur facultates inſtrumentum animale, muſculus factus eſt; quemadmodum propter arteriam, & venam, naturale: etenim motus, qui ex arteria, & vena procedunt, naturales ſunt,
B & voluntatis expertes; qui autem à muſculis, animales, & voluntarij. Sioe autem conſultò dicas muſculorum fieri motus, ſiue ſpontaneos, aut cum voluntate, nihil refert: vnum enim in omnibus his coniectari oportet, quomodo videlicet diſcernas motum ipſorum à motu arteriarum, & venarum. Itaque etiam ſi nequeas in nominibus oſtendere doctrinam, abundè ſatis, quod vis, ſignificabis. Cur igitur non ſenſus inſtrumentum eſſe muſculum diximus, ſed motus duntaxat, quanquam planè vtriuſque ſimiliter ipſe ſit particeps? an quia motus quidem nullus vtique fieri poſſet
C animalibus voluntarius abſque muſculis? Quare proprium ipſius inſtrumentum muſculus eſt. Senſus autem ineſt omnibus ſenſilibus partibus, etiam ſine muſculis; quæcunque enim ipſarum particeps ſit nerui, ea omninò ſentit. Quid igitur ſit muſculus, claré dictum eſt, nempe motus voluntarij inſtrumentum. Dictum eſt etiam, vnde principium motus ſit ipſi, & per quæ; puta à cerebro, & per neruos. Dictum præterea, & quemadmodum in ipſum hi diſtribuantur, & quemadmodum ligamenta.

CAPVT II.

D

De Tendone, & quo pacto nerui & ligamenti naturæ particeps ſit.

REliquum autem adhuc eſt de natura tendonum dicere, quò nihil obſcurum relinquatur ſermonibus, qui deinceps ſequuntur. Quòd igitur mixta quædam natura tendonum ſit ex ligamentis, & neruis, dictum quidem & hoc ante; ſed ratiocinatio eius omiſſa eſt, nunc verò adiungetur. Tendo tantò durior eſt neruo, quantù ligamento mollior; quin & mole corporis talis, vt qui ex ambobus maximè factus ſit. Et
E ligamentum quidem omne inſenſile; neruus autem omnis ſenſu præditus; tendo verò neque inſenſilis, quia etiam nerui eſt particeps; nec ita ſenſilis vt neruus, non enim neruus eſt tantùm. Quatenus igitur particeps eſt ligamenti naturæ, eatenus hebetatur acrimonia ſenſus. Quinetiam, quia naſcitur quidem tendo ex fine muſculi; inſeruntur autem in caput ipſius, & neruus & ligamenta, deinde in totum muſculum diſperguntur, rationabile eſt ex ambobus tendonem eſſe factum. Clarius autem id ſcire poſſis per diſſectionem. Euidenter enim vi-
F debis principium quidem, quod vocant caput muſculi, magis neruoſum, media verò carnoſiora, vbi ventres (vt vocant) muſculorum ſunt; inde rurſus eadem, qua prius, proportione multo ſemper neruoſior efficitur; tandem eo magis neruoſus apparet finis inferior, quo etiam apparet in capite. Neruus autem perueniens ad ipſum,

in

in ptima quidem inſertione in pauciotes diſtribuitur portiones; illis rurſus in alias ſeiſſis, hiſque iterum ſectis in alias, eo vſque tandem ſeiſſura ptoeedit, vt in membraneas, & valde tenues fibras deſinat; rutſus hæ particulæ iouieem coëunt, ae netuos mole quidem ptioribus maiores, cæterùm numero pauciores generant; qui in fine muſculi, & numero, & magnitudine pares iis, qui initio primo locantur, euadunt. Quoniam verò rurſus tendo naſeitur multò maior neruo, qui io muſculum deſeendit, manifeſtum eſt, quòd oon ſolum ex neruo factus eſt, verùm etiam aliquid ex natura ligamenturum aſſumpſit, nee ſanè hoe modieum; multis enim locis ſexcupla, multis etiam deeupla craſſitudine neruum ſuperat. Et meritò ſaoè tantus & talis factus eſt, vt qui & ligamenti, & nerui vſum exhibiturus erat; alligat enim muſculum ſubiectis oſſibus, in quæ inſeritur, & hae quidem ratione nihil differt à ligamento; ſentit autem, & mouetur, qua ratione nerui eſt partieeps. Maior autem factus eſt oeruo, quippe qui os moturus ſit; inſetitur enim vt plurimum omnis tendo in oſſis terminum, cartilagine illitum. Sed oon eſt hie terminus quilibet, nee ipſe tendo quiuis; verùm ipſe quidem dilatatus inuoluitur eirea ſuperiotem partem oſſis, quæ vocatur caput: ſie enim quum ipſe ttahitur à muſculo, erat contracturus os ſubiectum, connatum ſibi; vinculo enim tuto quodam erat opus muſculo cum oſſe à ſe mouendo, nee erat aliud ad boc aptius, ligamento, netuus autem, qui à eetebro procedit, via quædam exiſtens facultatis motricis, vt eam eoinmunem faciat, ſimul extenſus eſt, & commixtus ligamento; & ita tendo factus eſt ex vtriſque.

A κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἔμφυσιν, εἰς ὀλίγας νενέμηται μοίρας. ἐκείνων δ' αὖθις εἰς ἑτέρας τεμνομένων, καὶ τούτων τεμνομένων αὖθις εἰς ἄλλας, καὶ μέχρι τοσούτου τῆς σχίσεως προϊούσης, ὥστ' εἰς ὑμενώδεις, καὶ πάνυ λεπτὰς ἶνας τελευτῆσαι, καὶ πάλιν ἐκ τούτων τῶν μορίων συνιόντων πρὸς ἄλληλα, καὶ ποιούντων νεῦρα, μείζονα μὲν τὸν ὄγκον τῶν ἔμπροσθεν, ἐλάττονα δὲ τὸ πλῆθος, ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ μυός, ἴσα τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος ταῦτα τοῖς κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν [illegible]. ἐπεὶ δ' αὖθις ὁ τένων φύεται, πολὺ μείζων τοῦ καθήκοντος εἰς τὸν μῦν νεύρου, δῆλον οὖν, ὡς οὐκ ἐκ τοῦ νεύρου μόνον ἐγένετο, B ἀλλά τι καὶ τῆς συνδέσμων τῆς φύσεως προσέλαβε, καὶ οὐκ ὀλίγον γε τοῦτο. πολλαχόθι μὲν γὰρ ἑξαπλάσιος, πολλαχόθι δὲ καὶ δεκαπλάσιος τῷ πάχει τοῦ νεύρου φαίνεται. καὶ προσηκόντως ἄρα τοιοῦτός τε, καὶ τηλικοῦτος ἐγένετο, μέλλων γε καὶ τὴν τοῦ νεύρου, καὶ τὴν τοῦ συνδέσμου χρείαν παρέξειν. συνδεῖ μὲν γὰρ τὸν μῦν, τοῖς ὑποκειμένοις ὀστοῖς εἰς ἃ καταφύεται, καὶ ταύτῃ μὲν οὐδὲν διαφέρει συνδέσμου. αἰσθάνεται δὲ καὶ κινεῖται, καὶ ταύτῃ πάλιν νεύρου μετέχει, μείζων δὲ ἐγένετο τοῦ νεύρου, μέλλων γε κινήσειν αὐτὸς τὸ ὀστοῦν. καταφύεται γὰρ ὡς τὸ πολὺ πᾶς τένων, εἰς ὀστοῦ μὲν πέρας περι- C ηλειμμένον χόνδρῳ, οὐ μὴν τὸ τυχόν γε τούτου πέρας, οὐδ' ὡς ἔτυχεν αὐτός, ἀλλ' αὐτὸς μὲν πλατυνθείς, ἑλίττεται περὶ τὸ ὀστοῦ τὸ ἄνω, ὃ καλεῖται κεφαλή. οὕτως γὰρ ἔμελλεν ὑπὸ τοῦ μυὸς ἑλκόμενος ὁ τένων αὐτός, συμφυὲς ὂν αὐτῷ τὸ ὑποκείμενον ὀστοῦν συνεφέλκεσθαι. δεσμοῦ μὲν γὰρ ἀσφαλοῦς τινος ἔδει τῷ μυΐ, πρὸς τὸ κινηθησόμενον ὀστοῦν ὑφ' ἑαυτοῦ, καὶ οὐδὲν ἦν ἐπιτηδειότερον συνδέσμου εἰς τοῦτο. τὸ δὲ νεῦρον τὸ ἀπ' ἐγκεφάλου, ὁδός τις ὂν δυνάμεως κινητικῆς, ἕνεκα τοῦ μεταδοῦναι ταύτης, συμπαρεξετάθη τε καὶ συνανεμίχθη τῷ συνδέσμῳ, καὶ οὕτως ἐξ ἀμφοῖν ὁ τένων ἐγένετο.

D

CAPVT III.

Qui Muſculi per Tendones in os inſerantur, qui tendone careant, ac quos motus vtrique edant.

OMnis igitur tendo in os omninò inſeritur; non tamen omnis muſculus in tendooem deſinit. In nullo enim muſculorum mouentium linguam naſeitur tendo; nullum enim os lingua erat motura, ſed vocem editura artieulatam, & ſapores diiudieatura, & maſticationi, atque deglutitioni adiumento futura. Quòd ſi euiuidetur eor ſimiliter habere, hie non diligenter eooſiderauit muſculi eotpus: alioquin cognoſeeret ipſum à muſculo multùm differre, & craſſitudine, & conformatione, & contextu, duritiéque, quin etiam & operibus nequaquam eonueniunt, hoc enim ad duplicem, & compoſitum motum, qui perpetuò ex diaſtole, & ſyſtole, conſiſtit, faciendum minimè indiget voluntate animalis, muſculis verò, neque motus ſimiles ſunt, eitráque voluntatem ounquam fieri poſſent. Sunt enim quædam ligamenta in ventriculis cordis, ad vnguem ſimilia tendonibus, de quotum vſu alibi dieemus, intelligatur autem nune nomen ligamenti, ſeeundum communem ſignificarum. At labra oris exacta planè compactione cutis, & muſculi facta, abſque oſſe mouentur. Similiter & ipſi oculi motum habent voluntarium à muſculis; oullum autem os cum eis mouetur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τίνες οἱ μύες ἐπὶ τοῖς τένουσι εἰς ὀστοῦν καταφύονται, καὶ τίνες οὐκ ἔχουσι τένοντας, καὶ τίνας κινοῦσιν ἑκάτεροι κινήσεις.

ΑΠας μὲν οὖν τένων εἰς ὀστοῦν καταφύεται τοὐπίπαν, οὐ μὴν ἅπας γε μῦς εἰς τένοντα τελευτᾷ. τῶν γ' οὖν τὴν γλῶτταν κινούντων μυῶν, οὐδενὶ τένων φύεται, οὐδὲ γὰρ ἐδεῖτο κινεῖν οὐδὲν ὀστοῦν ἡ γλῶττα, μέλλουσά γε καὶ φωνὴν E διαρθρώσειν, καὶ χυμοὺς διακρίνειν, καὶ τῇ μασήσει τε, καὶ τῇ καταπόσει συνεργήσειν. εἰ δέ τῳ δοκεῖ καὶ ἡ καρδία παραπλησίως ἔχειν, οὐκ ἀκριβῶς οὗτος κατεσκέψατο σῶμα μυός, ἢ πάντως ἂν ἔγνω πολὺ διαφέρουσαν αὐτὴν καὶ πάχει, καὶ διαπλάσει, καὶ πλοκῇ, καὶ σκληρότητι μυός. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῖς ἔργοις οὐδὲν ἐοίκασιν. ἡ μὲν γὰρ ἐν τῇ διπλῇ, καὶ συνθέτῳ κινήσει διὰ παντὸς ἐκ διαστολῆς καὶ συστολῆς συγκειμένῃ, μηδὲν τῆς ὁρμῆς τοῦ ζώου πρὸς τὸ γίνεσθαι δεομένη. τοῖς μυσὶ δ' οὔθ' αἱ κινήσεις ὅμοιαι, καὶ χωρὶς ὁρμῆς οὐκ ἂν γένοιντο. σύνδεσμοι μὲν γάρ τινές εἰσιν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς F καρδίας, ἀκριβῶς ἐοικότες τένουσιν, ὑπὲρ ὧν τῆς χρείας ἑτέρωθι λέγομεν. ἀκουέτω δὲ νῦν τοὔνομα, κατὰ τὸ κοινὸν τοῦ συνδέσμου σημαινόμενον. ἀλλὰ τά γε χείλη τοῦ στόματος, ἀκριβεῖ συγκράσει δέρματος καὶ μυὸς γεγονότα, χωρὶς ὀστοῦ κινεῖται. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ὀφθαλμοί, κινοῦνται μὲν καθ' ὁρμὴν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ μυῶν, οὐδὲν δ' αὐτοῖς ὀστοῦν συγκινεῖται.

Digitized by Google

καὶ μὴν καὶ τὸ δέρμα, τὸ κατὰ τὸ μέτωπόν τε, καὶ τὰς ὀφρῦς, καὶ τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ προσώπου, τῶν ὀστῶν ἀτρεμούντων κινεῖται καθ' ὁρμήν. τοσόνδε μέντοι τὸ διαφέρον ἐστὶ τῷ δέρματι τούτῳ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς χείλεσιν, ὅτι τῷ μὲν αὐτὸ τούτου ὑποτέτακται μυώδης φύσις λεπτή, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς μᾶλλον οἱ μύες κινοῦσιν. ἡ δὲ τῶν χειλῶν φύσις, δέρματος κερασθέντος μυῒ γέγονεν. εἰ δὲ καὶ ὁ στόμαχος τῆς γαστρὸς, ὃν οἰσοφάγον ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ, αὐτός τε μῦς ἐστι, καὶ τὰ τοῦ μυὸς ἔργα τοῖς ζώοις ὑπηρετεῖ, εἴη ἂν καὶ οὗτος ὁ μῦς, οὔτε εἰς τένοντα τελευτῶν, οὔτε ὀστοῦν συγκινῶν. ὁ μέντοι κατὰ τὸν τράχηλον τῆς τὸ οὖρον ὑποδεχομένης κύστεως, τήν τε οὐσίαν τοῦ σώματος ἀκριβῶς ἔοικε μυῒ, καὶ τοὔργον αὐτοῦ μυός. ὥσπερ οὖν καὶ ὁ κατὰ τὴν ἕδραν, εἴτ' οὖν ἕνα μόνον ἐκεῖνον τὸν μῦν, εἴτε πλείους συμφυεῖς χρὴ νομίζειν. κινεῖται δ' οὐδ' ὑπὸ τούτων οὐδὲν ὀστοῦν, ὥσπερ οὐδ' ὑπὸ τῶν εἰς τοὺς ὄρχεις, καὶ τὸ αἰδοῖον καθηκόντων. ἐν κεφαλαίῳ δὲ κατὰ πάντων τῶν μυῶν λεκτέον, ὅτι κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν ὄντες ὄργανα, ποτὲ μὲν ἑαυτοὺς μόνους κινοῦσι συστέλλοντες, ὡς οἱ τῆς ἕδρας τε καὶ τῆς κύστεως. ποτὲ δὲ καὶ τὸ δέρμα πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν ἑλκόμενοι συνεπισπῶνται, καθάπερ οἱ κατὰ τὰ χείλη, καὶ τὸ μέτωπον, καὶ ὅλως οἱ κατὰ τὸ πρόσωπον. ἐκ τούτων μὲν οὖν, οὐδεὶς ἀποφύεται τένων. οἱ δ' ἄλλοι πάντες μύες, ὅσοι μὲν ὀστᾶ κινοῦσιν εἰς τένοντας τελευτῶσι τοὐπίπαν, ἢ μείζους, ἢ ἐλάττους. ὅσοι δ' ἄλλο τι, τούτων τοῖς μὲν εἰσὶ τένοντες, τοῖς δ' οὔ. κινοῦσι δὲ ἄλλο τι, καὶ οὐκ ὀστοῦν, οἵ τε τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ οἱ τῆς γλώττης, καὶ οἱ τῶν ὄρχεών τε, καὶ τοῦ αἰδοίου, καὶ οἱ τῆς φάρυγγος, καὶ οἱ κατὰ τὸν λάρυγγα μάλιστα, καλεῖται δ' οὕτω τὸ ἄνω πέρας τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ὅπερ καὶ κεφαλὴν ὀνομάζουσι βρόγχου τε καὶ φάρυγγα. οἱ μὲν οὖν τῶν ὀφθαλμῶν, ὑμενώδεσι μὲν, ἀλλ' ἰσχυραῖς ἀπονευρώσεσιν, εἰς τὸν σκληρὸν καὶ νευρώδη χιτῶνα τὸν παρακείμενον τῷ ῥαγοειδεῖ καθήκουσιν. οἱ δὲ τοῦ αἰδοίου τε καὶ τῶν ὄρχεων, οὐδεμίαν ἀπονεύρωσιν ποιησάμενοι, τοῖς σαρκώδεσι σφῶν αὐτῶν μορίοις ἐμφύονται. τῶν δὲ κατὰ τὴν φάρυγγα, καὶ τὸν λάρυγγα μυῶν, τοῖς μὲν ἀμυδραί τινες ἀπονευρώσεις, τοῖς δὲ οὐδ' ὅλως εἰσί. κινήσεως δὲ τρόπος ἄλλος ἄλλοθι φαίνεται. κατὰ μέν γε τὴν γλῶτταν, οὐκ ἔστιν ἥν τινα κίνησιν οὐκ ἂν ἴδοις. ἄνω τε γὰρ καὶ κάτω, καὶ πρόσω, καὶ ὀπίσω, καὶ τῇδε κἀκεῖσε φαίνεται περιφερομένη, καὶ τὰ μὲν οἷον ἀνακλωμένη τε, καὶ ἀναπτυσσομένη, τὰ δὲ καὶ κυκλοτερῶς πάντη περιφερομένη· κατὰ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς, τέτταρες μὲν εἰσὶν εὐθεῖαι κινήσεις ἄνω καὶ κάτω, καὶ εἰς δεξιὰ, καὶ ἀριστερά. δύο δ' ἄλλαι περιστρεφομένων ἐν κύκλῳ. δύο δὲ τῶν κατὰ τοὺς κροτάφους μυῶν, ἐρειδόντων μὲν γὰρ ἀλλήλοις τοὺς ὀδόντας, τείνονταί τε, καὶ κυρτοῦνται, κεχηνότων δὲ χαλῶνται καὶ προστέλλονται. καὶ μὴν καὶ ἡ τοῦ κατὰ τὸν βραχίονα μυὸς μεγάλου κίνησις ἱκανῶς ἐπιφανὴς, ἐν μὲν τῷ κάμπτειν κατ' ἀγκῶνα, κυρτουμένου τε καὶ εἰς ἑαυτὸν συνιόντος, ἐν δὲ ταῖς ἐκτάσεσι, χαλωμένου τε καὶ προστελλομένου. τὰς δ' αὐτὰς κινήσεις ὁ τοῦ πήχεως μῦς ὁ μέγας ἐναργῶς ἐντὸς ἔχει φαινόμενος, ἐν μὲν τῷ κατακάμπτειν τοὺς δακτύλους κυρτούμενός τε, καὶ συντεινόμενος, ἐκτεινόντων δὲ καὶ αὐτὸς ἐκτεινόμενός τε καὶ χαλώμενος, καὶ προστελλόμενος. οὕτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι μύες ὀλίγου δεῖν ἅπαντες, οἱ κατὰ τὰ κῶλα, διπλᾶς ἔχοντες φανοῦνται κινήσεις, εἰ γυμνώσεις αὐτοὺς τοῦ δέρματος. οἱ μὲν γὰρ εἰρημένοι, καὶ χωρὶς τοῦ γυμνῶσαι, διὰ μέγεθος. ἐν τοῖς ἰσχνοῖς γὰρ καὶ μυώδεσι σώμασιν,

A Præterea & cutis, quæ in fronte, & ſuperciliis eſt, tum plurimæ partes faciei, oſſibus quieſcentibus, motu mouentur voluntario. Ea tamen doctrina eſt inter hanc cutem, & oculos, & labra, quod illi quidem pro muſculo ſubiecta eſt natura muſculoſa tenuis; oculos autem magis muſculi mouent; labrorum verò natura, cute admixta muſculo, fit. Quòd ſi etiam ſtomachus ventriculi, quem œſophagum vocabant veteres, muſculus eſt & ipſe, & muſculi officia animalibus miniſtrat, erit vtique & hic muſculus, neque in tendonem deſinens, neque os ſimul mouens. At qui in ceruice veſicæ ſuſcipientis B vrinam eſt, & ſubſtantia corporis omninò muſculo ſimilis eſt, & actione; quemadmodum ſanè, & qui in ſede, ſiue illum vnum ſolum muſculum, ſiue plures vnitos exiſtimare oportet; mouetur autem ab his os nullum, quemadmodum ne ab illis quidem, qui in teſtes, & penem deſcendunt. In ſumma de omnibus muſculis dicendum, quòd motus voluntarij ſunt inſtrumenta; tum quandqoue ſe ipſos duntaxat mouent contracti, vt muſculi ſedis, & veſicæ; quandoque verò & cutem, ad principium ſuum dum trahuntur, ſimul attrahunt, velut ij qui in labris, C & fronte, & omninò in facie ſunt; ab his itaque nullus naſcitur tendo. Cæteri omnes muſculi, quicunque oſſa mouent, in tendones omninò, vel maiores, vel minores, terminantur; qui verò aliud quidpiam, quàm os mouent, horum quibuſdam ſunt tendones, quibuſdam verò non. Mouent autem aliud quiddam, non os, muſculi oculorum, linguæ, teſtium, & penis, item & pharyngis, tum qui maximè ſunt laryngis; vocatur ita ſuperior terminus aſperæ arteriæ, quod & caput appellant bronchi, & larynga. Muſculi igitur oculorum membraneis quidem, ſed validis aponeuroſibus in duram, & neruoſam tunicam adiacentem rhagoidi perueniunt. D Penis autem, & teſtium, nulla aponeuroſi facta, carneis ipſorum partibus innaſcuntur. Portò muſculorum, qui in pharynge, & larynge ſunt, quibuſdam obſcuræ quædam aponeuroſes, quibuſdam omninò non ſunt. Motus autem modus alibi exiſtit. In lingua quidem motum omnem videre poſſis: ſurſum enim & deorſum, ante & retrò, ſiniſtrorſum, & dextrorſum, apparet circumferri; & partim quidem quaſi replicata, & explicata, partim verò etiam circulariter vndique circumducta. Sed in oculis qua- E tuor quidem ſunt recti motus, ſurſum, & deorſum, dextrorſum, & ſiniſtrorſum, duo autem alij circulares. Duo etiam muſculorum circa tempora; firmantibus enim dentes, inuicem tenduntur, atque curuantur; hiantibus verò laxantur, & porriguntur. Quin etiam motus magni muſculi in brachio ſatis perſpicuus, dum flectendo cubitum curuatur & in ſe ipſum coit; in extenſionibus autem laxatur, & exporrigitur. Eoſdem motus, & muſculus magnus interna parte cubiti euidenter habet apparentes; in flectendis quidem digitis curuatur contra- F hitúrque; extendentibus verò ipſe quoque extenditur, & laxatur, & porrigitur. Sic etiam & alij muſculi penè omnes, qui in artubus ſunt, duplices motus videbuntur habere, ſi eos denudaueris cute; namque prædicti etiam non denudati apparent propter magnitudinem. In macilentis autem, & muſculoſis corporibus, complu-

A compluriũ muſculorum motus euidenter apparent priùs, quàm cutis adimatur. Sed muſculus, qui in ſede eſt, proprium quendam motum, quoniam & figuram diuerſam poſſedit, contractis erumenis ſimilem. Cæterùm ſeptum tranſuerſum ſimile eſt tali cuipiam rei, niſi quòd non perforatum eſt. Huius igitur motum euidenter videbis diuiſo quidem peritonæo, diſtractis autem ſubiectis viſceribus; aliorum autem muſculorum, qui in thorace, & toto abdomine ſunt, ſufficit cutem tantum auferre. Accidit autem illis, qui ſunt in abdomine contrarium ac iis, qui in artubus, & B faciei locum obtinent; hi enim, cum tenduntur, & ad principium retrahuntur, curuantur; illi autem, dum tenduntur, exporriguntur; curuantur verò, dum laxantur.

CAPVT IV.

Vnius Muſculi vnum eſſe per ſe motum; duos autem per accidens.

VTrum igitur (id enim à principio propoſitum erat conſiderare) tot modi motus inſunt, muſculis, quot etiam apparent, & in diſſectioni- C bus, & priùs quàm denudes partes; an multò quidem pauciores ſunt, apparent autem multi? Nam vt alia omittam, abſurdum videtur non vnum motum muſculis omnibus ineſſe; tanquam ſi & arteriarum alium alius motum quiſpiam exiſtere dicat; ſemper enim natura videtur per ſimilia inſtrumenta ſimiliter operari. Quocirca ſex ineſſe motus omnibus muſculis (quod iam quidam dixerunt) euidenter redarguitur; nullus enim muſculorum, qui in cruribus, & manibus ſunt, habet tertium quendam motum diuerſum ab extenſione, & contractione; quemadmodum nec temporales muſculi, euidenter enim & horum v- D trique duo ſunt motus. Si autem totum membrum in ſex loca muſculi transferunt, nullum hinc ſanè dubium, quin per ſingulos eorum duplex ſit motus. Si enim vnus muſculus totum membrum moueret, neceſſe eſſet, quot ſint membri, tot eſſe & muſculi motus; quoniam verò non ſolum ſex, ſed & multò plures in vnoquoque membro muſculi ſunt, nihil profectò mirum alium ab alio muſculo, ipſi membro fieri motum. Sed puto linguam eos decepiſſe, qui eiuſmodi dixerunt, ratos vnum muſculum ipſam exiſtere. Quòd ſi verè E vnus muſculus eſſet, euidenter vtique demonſtraretur vnius muſculi multos eſſe motus, nunc autem (non enim vnus eſt, ſed multi muſculi ipſam mouent;) contrarium puto concluſum iri, videlicet non multos vniuſcuiuſque muſculi eſſe motus; alioqui fruſtra eſſet eorum multitudo, ſi per vnum omnes effici poſſibile eſſet. At vterque oculorum, aiunt, quatuor rectos obtinet motus. Rectè (ô viri) etenim & muſculi recti quatuor; eſſet autem vnus in vtroque ſi omnes mouere idoneus eſſet. Vt igitur, ſi vnus eſſet, concluderetur quatuor eſſe motus, ſic, quoniam tot numero ſunt, F quot motus, ab vno quoque ipſorum vnum fieri concludetur, quemadmodum & eorum, qui circumuertunt ipſum, vtriuſque vnum. Atqui apud vos ipſos, inquiunt, in confeſſo eſt, etſi non plures, duos ſaltem per ſingulos muſculos motus fieri, quomodo igitur ratio vnum eſſe vult? Eſt autem hoc nihil abſurdum; motus enim, vt actio, vnus in ſingulis, contrarius verò per accidens;

A οἱ πλεῖστοι τῶν μυῶν ἐναργῶς φαίνονται κινούμενοι, πρὶν γυμνωθῆναι τοῦ δέρματος. ἰδίαν δὲ ἕνα κίνησιν, ὅτι καὶ τὸ σχῆμα διάφορον, ὃ κατὰ τὴν ἕδραν ἐκτήσατο μῦς τοῖς συσπαστοῖς βαλαντίοις ἀνάλογον. ἀτὰρ οὖν καὶ τὸ διάφραγμα, τοιούτῳ τινὶ προσέοικε, πλὴν ὅτι μὴ διατέτρηται. τούτου μὲν οὖν τὴν κίνησιν ἐναργῶς κατόψει, διελὼν μὲν τὸ περιτόναιον, περιστείλας δὲ τὰ ὑποκείμενα σπλάγχνα. τῶν δ' ἄλλων τῶν κατά τε τὸν θώρακα, καὶ τὸ σύμπαν ἐπιγάστριον μυῶν, ἀρκεῖ τὸ δέρμα μόνον ἀφελεῖν. συμβέβηκε δ' αὐτοῖς κατ' ἐπιγάστριον ἐναντίον πάθος τοῖς ἐν τοῖς κώλοις τε, καὶ κατὰ τὸ πρόσω- B πον μῦς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἡνίκα ἐκτείνονταί τε, καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀνασπῶνται, κυρτοῦνται. οὗτοι δὲ τεινόμενοι μὲν προστέλλονται, κυρτοῦνται δὲ χαλώμενοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Μίαν εἶναι ἑνὸς τοῦ μυὸς κίνησιν, δύο δὲ κατὰ συμβεβηκός.

ΠΟτερον οὖν (τοῦτο γὰρ ἐξ ἀρχῆς προὔκειτο σκοπεῖσθαι) τοσοῦτοι τρόποι κινήσεως ὑπάρχουσι τοῖς C μυσὶν, ὅσοιπερ καὶ φαίνονται κατά τε τὰς διαιρέσεις, καὶ πρὶν γυμνῶσαι τὰ μόρια, ἢ πολὺ μὲν ἐλάττους εἰσὶ, φαίνονται δὲ πολλοί. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸ μὴ μίαν πᾶσι τοῖς μυσὶν ὑπάρχειν κίνησιν ἄτοπον, ὥσπερ εἰ καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἄλλην ἄλλης κίνησιν ἔφασκέ τις ὑπάρχειν. ἀεὶ γὰρ φαίνεται διὰ τῶν ὁμοίων ὀργάνων ὁμοίως ἐνεργεῖν ἡ φύσις. τὸ μὲν οὖν ἓξ ὑπάρχειν κινήσεις ἅπασι τοῖς μυσὶν, ὅπερ ἤδη τινὲς ἔφασαν, ἐναργῶς ἐξελέγχεται. τῶν γὰρ κατὰ τὰς χεῖρας, καὶ τὰ σκέλη μυῶν, οὐδεὶς ἐκτάσεως καὶ συστολῆς, τρίτην τινὰ ἴσχει κίνησιν ἑτέραν, ὥσπερ οὐδ' οἱ κροταφῖται μύες. ἐναρ- D γῶς γὰρ καὶ τούτων ἑκατέρῳ δύο κινήσεις εἰσίν. εἰ δὲ τὸ κῶλον ὅλον εἰς ἓξ τόπους μεταφέρουσιν οἱ μύες, οὐδὲν τοῦτό γε ἀπόρημα πρὸς τὸ μὴ οὐ καθ' ἕκαστον αὐτῶν διπλῆν εἶναι τὴν κίνησιν. εἰ μὲν γὰρ εἷς μῦς ἐκίνει τὸ κῶλον ὅλον, ἀναγκαῖον ἂν ἦν ὅσαιπερ αἱ τοῦ κώλου, τοσαύτας εἶναι καὶ τὰς τοῦ μυὸς κινήσεις. ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ἕξ, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλείους εἰσὶν ἑκάστῳ τῶν κώλων οἱ μύες, οὐδὲν δή που θαυμαστὸν, ἄλλην ὑπ' ἄλλου τῷ κώλῳ γίνεσθαι κίνησιν. ἀλλ' οἶμαι τὴν γλῶτταν ἐξαπατῆσαι τοὺς τὰ τοιαῦτα ἀποφηναμένους, οἰηθέντας ἕνα μῦν αὐτὴν ὑπάρχειν. καὶ εἰ ὄντως E εἷς ἦν μῦς, ἐναργῶς ἂν ἀπεδείκνυτο πολλὰς εἶναι κινήσεις ἑνὸς μυός. νῦν δὲ οὐ γάρ ἐστιν εἷς, ἀλλὰ πολλοὶ κινοῦσι μύες αὐτὴν, τοὐναντίον οἶμαι περαίνεσθαι τὸ μὴ πολλὰς ἑκάστου μυὸς εἶναι τὰς κινήσεις. ἢ μάταιον ἂν εἴη τὸ πλῆθος αὐτῶν, εἰ δι' ἑνὸς ἁπάσας ἀποτελεῖσθαι δυνατὸν ἦν. ἀλλ' ἑκάτερός φασι τῶν ὀφθαλμῶν τέτταρας ἰδίας κινεῖται κινήσεις, ὀρθῶς ὦ τᾶν. καὶ γὰρ καὶ μύες ἰδίοις τέτταρες. ἦν δ' ἂν εἷς καθ' ἑκάτερον, εἰ πάσας κινεῖν ἐπεπεφύκει. ὡς οὖν εἴπερ ἦν εἷς ἐφαίνετο τέτταρας εἶναι τὰς κινήσεις, οὕτως ἐπεὶ τοσοῦτοι τὸν ἀριθμόν εἰσιν, ὅσαιπερ αἱ κινήσεις, ὑφ' ἑνὸς ἑκά- F στου αὐτῶν μίαν γίνεσθαι περαίνεται, καθάπερ καὶ τῶν περιστρεφόντων αὐτὸν ἑκατέρου μίαν. καὶ μὴν καὶ πρὸς ἡμῶν αὐτῶν, φασὶν, ὡμολόγηται, κἂν εἰ μὴ πλείους, δύο γοῦν καθ' ἕκαστον μυῶν φαίνεσθαι κινήσεις. πῶς οὖν ὁ λόγος μίαν εἶναι βούλεται; ἔστι δὲ τοῦτο οὐδὲν ἄτοπον. ἡ μὲν γὰρ, ὡς ἐνέργεια, κίνησις μία καθ' ἕκαστον. ἡ δ' ἐναντία, κατὰ συμβεβηκός.

Digitized by Google

ἐνεργεῖ μὲν γὰρ ἕλκων ἐφ' ἑαυτὸν τὸ κινούμενον μόριον, οὐκ ἐνεργεῖ δ' ὅταν εἰς τὸν ἐναντίον τόπον ὑπ' ἄλλου μυὸς ἀπάγηται, καὶ διὰ τοῦτ' οὐδὲν τῶν κινουμένων μορίων ἑνὶ κέχρηται μυΐ, ἀλλ' εἰ μὲν ἄνωθέν τις ἐμφύοιτο, πάντως ἄλλος ἀντεμφύεται κάτωθεν. εἰ δ' ἐκ τῶν δεξιῶν, πάντως ἄλλος ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ἕκαστον γὰρ τῶν κινουμένων μορίων, οἷον ὑφ' ἡνιῶν τινων τῶν μυῶν εἰς τἀναντία διειλημμένων, ἐναλλὰξ ἔχει τὸν μὲν ἐκτεινόμενον αὐτόν, τὸν δὲ χαλώμενον. ὁ μὲν οὖν ἐκταθεὶς, ἕλκει πρὸς ἑαυτὸν, ὁ δὲ χαλασθεὶς, ἕλκεται σὺν τῷ μορίῳ, καὶ διὰ τοῦτο κινοῦνται μὲν κατ' ἀμφοτέρας τὰς κινήσεις ἀμφότεροι. τὸ δ' ἐνεργεῖν, τείνεσθαι τὸ κινοῦμενόν ἐστιν, οὐχ ἕπεσθαι. ἕπεται δὲ, ὅταν αὐτὸς ἀργῶν, ὥσπερ καὶ ἄλλο τι τῶν τοῦ κώλου μορίων μεταφέρηται. ἆρ' οὖν ἤδη τολμῶμεν ἀποφαίνεσθαι μὲν, μίαν ἁπάντων μυῶν ξύμφυτον κίνησιν εἶναι, ἢ μηδέπω, πρὶν ἂν ἡμῖν ὁμολογήσῃ πάντα τὰ κατ' αὐτοὺς φαινόμενα; ἐμοὶ μὲν οὖν τοῦτο μακρῷ δοκεῖ βέλτιον ὑπάρχειν. τίνα τοίνυν τὰ κατ' αὐτοὺς φαινόμενα, λέγωμεν ἑξῆς μηδὲν παραλιπόντες. ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον, οὗ μέρος εἴρηταί πως ἤδη κατ' ἀρχὰς, ὅτι διατεμνομένων αὐτῶν ὅλων ἐγκαρσίων, ἀπόλλυται τελέως κίνησίς τις ἐν τοῖς ὑποτεταγμένοις μορίοις, ἐντεμνομένων δὲ παραβλάπτεται. τὸ δὲ τῆς βλάβης ποσὸν τῷ ποσῷ τῆς τομῆς ἕπεται, μᾶλλον μὲν ἀπολλυμένης τῆς κινήσεως ἐν ταῖς μείζοσι διαιρέσεσιν, ἧττον δὲ ἐπ' ἐλάττοσι. τὰ δ' αὐτὰ νόμιζέ μοι πάντα, καὶ ἐπὶ τῶν τενόντων εἰρῆσθαι. καὶ γὰρ οὖν καὶ τούτους, εἰ μὲν ὅλους διατέμοις, παραλύσεις τῆς κινήσεως τῶν μορίων. εἰ δὲ ἐντέμοις, παραβλάψεις τοσοῦτον, ὅσον ἐνέτεμες. εἰ μὲν οὖν ἅπασα κίνησις ἀπώλλυτο τοῦ μέρους, ἑνὸς τμηθέντος μυὸς, ἐφαίνετ' ἂν οἶμαι, πασῶν τῶν κινήσεων ἐξηγεῖσθαι τὸν ἕνα τοῦτον μῦν. εἰ δ' αὖθις μία μόνη κίνησις ἀπώλλυτο, ἑνὸς τμηθέντος μυὸς, ἐφαίνετ' ἂν οἶμαι ταύτης μιᾶς μόνης, ἦν ὁ τμηθεὶς ἡγεμών. ἐπεὶ δὲ οὔτε μίαν μόνην, οὔτε πάσας ἀπόλλυσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ πάντως δύο φαίνεσθαι δόξειεν ἂν ὑφ' ἑνὸς μυὸς γίνεσθαι κινήσεις δύο. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ὁ ἐκ τῶν ἐναντίων μερῶν τεταγμένος μῦς, ἢ τένων τμηθεὶς, τὰς αὐτὰς δύο κινήσεις ἀπόλλυσιν, αὖθις ἂν κἀκεῖνον ἴσως κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον κύριον ἐροῦμεν τῶν αὐτῶν δυοῖν κινήσεων, ὧν καὶ ἐπιτροπεύουσιν, ἢ βλάπτουσιν ὁμοίως, ὥστε κἂν εἷς ὁστισοῦν τῶν μυῶν ἀπόλλυται τὴν ἐναντίαν κίνησιν συναπόλλυσθαι, ποιεῖν δὲ οὐχ ὁμοίως πεφύκασιν, ἀλλ' ἑκάτερος τὴν ἑτέραν μόνην. ἀνάγκη γὰρ τούτων θάτερον ἀληθὲς ὑπάρχειν, ὁπότερον δὲ, πειρατέον ἀποδεῖξαι, πρότερόν γε σαφέστερον εἰπόντες, ὅτι τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας κινήσεων, ἀνάγκη τῆς ἑτέρας ἀπολλυμένης, καὶ τὴν λοιπὴν συναπόλλυσθαι. ἔστω γὰρ ἀπολωλέναι τὴν ἐκτείνειν πεφυκυῖαν τὸ μόριον κίνησιν, οὐκοῦν καμφθήσεται μὲν τὴν πρώτην, μενεῖ δὲ ἐν τούτῳ διὰ παντὸς, ἐκταθῆναι μὲν οὐκ ἔτι δυνάμενον, ὅτι τῆς ἐκτεινούσης ἐστέρηται κινήσεως. ὅτι δὲ ἐκταθῆναι μηκέτι δύναται, διὰ τοῦτ' οὐδὲ ἔτι καμφθῆναι, κάμπτεται γὰρ τὸ φθάνον ἐκτετάσθαι. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὴν κάμπτειν πεφυκυῖαν τὸ μόριον κίνησιν, εἴπερ ἀπολέσθαι συμβῇ, ἐκταθήσεται μὲν τήν γε πρώτην, ἀκίνητον δὲ τοῦ λοιποῦ γενήσεται, μηκέτι δυνηθὲν ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν κάμψιν, ἧς προηγουμένης ἕπεται τὸ ἐκτείνεσθαι. τοῦτο μὲν δὴ παντὸς ἀληθὲς μᾶλλον εἶναι φαίνεται, τὸ συναπόλλυσθαι τὰς διαδεχομένας ἀλλήλας ἐναντίας κινήσεις.

A ſiquidem operatur trahens ad ſe ipſum partem, quæ mouetur, non operatur autem, quum in contratium locum ab alio muſculo abducitur. Ideóque nulla pars, quæ mouetur, vno vtitur muſculo; ſed ſi quidem deſuper aliquis innaſcatur, omninò alius parte interna contrà innaſcitur; & ſi ex dextris, omnino alius ex ſiniſtris. Vnaquæque enim partium, quæ mouentur à muſculis, veluti à quibuſdam habenis in conttarium diſtracta, viciſſim habet alterum ipſum intenſum, alterum laxatum; intenſus igitur ttahit ad ſe, laxatus autem trahitur cum parte: & propter hoc mouen- B tur ambo in vtroque motu. Agere autem eſt, eum qui mouet, intendi, non ſequi; ſequitur, quum ipſe ocioſus transfertur, ſicut quæuis alia membri pars. Nunquid igitur audemus dicere, vnum omnium muſculorum connatum eſſe motum, an non prius, quàm nobis omnia, quæ in ipſis apparent, confeſſa fuetint? mihi id longè melius eſſe videtur. Quæ igitur ſunt, quæ in ipſis apparent, deinceps dicamus, nihil omittentes. Vnum itaque & primum (cuius pars iam in principio quodammodo dicta eſt) quod abſciſſis quidem ipſis totis per tranſuerſum, motus penitus perit in ſubiectis partibus, inciſis C autem læditur; læſionis autem quantitas, quantitatem ſectionis ſequitur, magis quidem pereunte motu in maioribus diuiſionibus, minus autem in minoribus. Hæc eadem de tendonibus quoque mihi dicta eſſe puta: etenim & hos ſi quidem totos abſcideris, diſſolues motus partium; ſi verò incideris, tantum lædes, quantum inciſiſti. Si itaque motus omnis periret pattis vno inciſo muſculo, concludetetur vtique omnium motuum hunc vnum muſculum ducem eſſe; ſi verò rurſus vnus duntaxat motus periret vno inciſo muſculo, conclude- D retur, opinor, huius ſolius ducem eſſe, qui eſſet inciſus, ſed quia neque vnum ſolùm, neque omnes petire accidit, ſed omninò duos, concludi videbit vtique ab vno muſculo duos fieri motus. Sed quia & muſculus ex contrariis partibus locatus, aut tendo ſectus, eoſdem duos motus amittit, rurſus vtique & illum fore ſecundum eandem rationem dominum eorumdem duorum motuum dicemus, quos tuetur, aut lædit pari modo. Quare, etiam ſi vnus quiuis muſculorum pereat, contrariorum motio ſimplex petibit; facere autem non ſimiliter am- E bo nati ſunt, ſed vterque alteram ſolum, namque neceſſe eſt horum alterum verum eſſe, vtrum autem ſit, conabimur oſtendere, quum priùs clariùs dixerimus, quòd motuum, qui ſibi inuicem ſuccedunt, neceſſe eſt altero pereunte, & reliquum ſimul perire. Finge enim eum motum periiſſe, qui natus eſt partem extendere, igitur flectetur quidem primum, manebit autem in hoc ſtatu ſemper, quòd non ampliùs extendi poſſit, quæ motu extenſorio priuata eſt, quia autem extendi non amplius poteſt, idcirco nec flecti quidem, flectitur enim, quæ antea extenſa fuit. F Similiter motum, qui natus eſt flectere partem, ſi accidat perire, extendetur quidem ea primum, ſed immobilis in poſterum fiet, quum non amplius ad flexionem venire potuerit; qua præcedente extenſio ſequitur. Id igitur omnium eſt veriſſimum, videlicet motus contrarios ſibi inuicem ſuccedentes ſimul corrumpi.

Quam-

Quamobrem rectè ſe habet quæſtio, vtrum duo motus ab vtriſque muſculis fiant, an vnus quidem ab vtroque? tum ne ſimul reliquus cum altero pereat.

A καὶ διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἔχει ζητῆσαι, πότερον δύο κινήσεις ὑπ' ἀμφοτέρων γίνονται μυῶν, ἢ μία μὲν ὑφ' ἑκατέρου, συναπόλλυται δ' ἡ λοιπὴ τῇ ἑτέρᾳ.

CAPVT V.

Internos muſculos flexionis, Externos extenſionis auctores eſſe.

QVo igitur pacto id diſtinguetur? diuerſis ſymptomatibus. Vt enim communia ſunt demonſtratiua alicuius communis, quantum eſt in ipſis, ideóque incertum erat, quod proprium erat in vtroque, ſic quæ diuerſa ſunt, & demonſtrationem propriam vtriuſque muſculorum actionis, & veritatem manifeſtam facient. At propria in vtroque muſculorum hæc inſunt. Eo quidem, qui intus eſt, abſciſſo, extenſa pars in hac figura perpetuò manet; eo autem qui foris, flexa non amplius extenditur, Quòd ſi tuis manibus capiens flectas extenſam, vel extendas inflexam, vtrumque quidem ipſorum facilè efficies, dimiſſa autem pars, ſtatim in priſtiuum ſtatum reſtituetur. Quid igitur ex his demonſtratur? Nempe flexionem venire à muſculis qui intus ſunt: extenſionem autem ab iis qui foris ſunt. Quapropter ſi externus vulneratus amiſerit actionem, internus vero maneat adhuc agens, flectitur pars, tanquam is, qui natus eſt ipſam flectere, illæſus exiſtat. Si verò qui intus eſt abſcindatur, contrarium fit: extenditur quidem membrum, ſed non amplius flectitur. Cur autem in vtraque figura permanet pars immobilis? an quia motus inuicem ſuccedentes corrumpi accidit? Nam muſculus flectere natus, ſi ſanus ſit, primùm quidem flectit; ſecuncundò autem, & tertiò non amplius flectere poteſt, niſi parte rurſus extenſa; extenſæ enim flexio eſt. Qui natus eſt extendere, eadem ratione ſemel quidem extendit; ſecundò autem, vel tertiò non ampliùs poterit, niſi pars denuò flectatur, flexæ enim extenſio eſt. Quòd ſi tu tunc amiſſam vulnerati muſculi actionem imitatus extendas tuis manibus flexam, videbis ſaluum eſſe motum ei flectendæ idoneum: nihil enim tua opera indigens ſua ſponte flectetur, à muſculo intus conſtituto operante tracta; non tamen vnquam ab vllo muſculo extendetur, ſed ſemper tua opera ad hoc indigebit; veluti ſi eum, qui intus eſt, vulneraueris, extendetur quidem ſemper pars abſque tua opera, non tamen flectetur ab vllo muſculo, ſed præterea motum abs te requiret. Manifeſtum igitur ex dictis, quòd flectere quidem officium eſt muſculorum internorum; extendere autem externorum. Perſpicuum autem eſt, quòd tenſio, & in ſe ipſos contractio, inſita muſculis eſt actio; extenſio autem, & laxatio, oppoſitorum intenſorum, & ad ſe ipſos trahentium. Diſcas autem id ex aliis apparentibus non paucis, vt ex hoc primo didiciſti. Auicularum crura ab animali exempta tractans, extendere tuis digitis tendones, qui in ipſis ſunt, conare: priùs quidem internos, deinde externos; cernes enim illis tractis flecti membrum, tractis verò his extendi. Quinetiam, ſi crure adhuc toti corpori adhærente capto, eiuſdem mortui animalis vtrumque tendonem, aut muſculum velis viciſſim extendere,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τὸ κάμπτεσθαι μὲν ὑπὸ τῶν ἐντὸς μυῶν, ἐκτείνεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ἐκτός.

Πῶς οὖν τοῦτο διαγνωσθήσεται; τοῖς διαφόροις συμπτώμασιν. ὡς γὰρ τὰ κοινὰ κοινοῦ τινος ἦν, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς
B ἐνδεικτικά, καὶ διὰ τοῦτο ἄδηλον ἐγίνετο τὸ καθ' ἑκάτερον ἴδιον, οὕτω τὰ διαφέροντα τήν τε ἔνδειξιν ἰδίαν ἑκατέρου τῶν μυῶν τῆς ἐνεργείας ποιήσεται, καὶ δῆλον τ' ἀληθές. ἴδια δ' ἐφ' ἑκατέρου τῶν μυῶν τάδε γίνεται. τοῦ μὲν ἐντὸς διακοπέντος, ἐκταθὲν τὸ μέρος, ἐν τούτῳ τῷ σχήματι διὰ παντὸς μένει· τοῦ δ' ἐκτὸς καμφθὲν, οὐκέτ' ἐκτείνεται. καὶ εἰ λαβόμενος ταῖς χερσὶ σαυτοῦ, κάμπτοις τὸ ἐκτεταμένον, ἢ ἐκτείνοις τὸ κεκαμμένον, ἑκάτερον μὲν αὐτῶν ῥᾳδίως ἐργάσῃ. ἐαθὲν δὲ παραχρῆμα τὸ μόριον, εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν ἀχθήσεται. τί τοίνυν ἐκ τούτων ἀποδείκνυται; τὸ κάμπτεσθαι
C μὲν ὑπὸ τῶν ἐντὸς μυῶν, ἐκτείνεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ἐκτός. καὶ διὰ τοῦτο εἰ μὲν ὁ ἐκτὸς τρωθεὶς ἀπολέσῃ τὴν ἐνέργειαν, ὁ δ' ἐντὸς ἐνεργῶν ἔτι μένῃ, κάμπτεται τὸ μόριον, ὡς ἂν τοῦ κάμπτειν αὐτὸ πεφυκότος ἀβλαβοῦς ὑπάρχοντος. εἰ δ' ὁ ἐντὸς διακοπείη, τὸ ἔμπαλιν γίνεται. ἐκτείνεται μὲν τὸ κῶλον, κάμπτεται δ' οὐκέτι. διὰ τί δ' ἐν ἑκατέρῳ τῷ σχήματι, καταμένει τὸ μόριον ἀκίνητον; ἢ ὅτι ἀπόλλυσθαι συμβέβηκε τὰς διαδεχομένας ἀλλήλας κινήσεις; ὅτε γὰρ κάμπτειν πεφυκὼς μῦς ὑγιὴς μὲν ὢν, τὸ μὲν πρῶτον ἔκαμψε, δεύτερον δὲ καὶ τρίτον οὐκέτι κάμπτειν δύναται, μὴ παραλαβὼν αὖθις ἐκτεινόμενον τὸ
D κῶλον. τοῦ γὰρ ἐκτεταμένου ἡ κάμψις. ὅ, τ' ἐκτείνειν πεφυκὼς, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἅπαξ μὲν ἐκτείνει, δεύτερον δὲ ἢ τρίτον, οὐκέτι δυνήσεται, μὴ παραλαβὼν αὖθις κεκαμμένον τὸ μόριον. τοῦ γὰρ κεκαμμένου ἡ ἔκτασις. εἰ δὲ σὺ τηνικαῦτα τὴν ἀπολωλυῖαν τοῦ τετρωμένου μυὸς ἐνέργειαν μιμησάμενος, ἐκτείναις ταῖς σαυτοῦ χερσὶ τὸ κεκαμμένον, ὄψει σωζομένην τὴν κάμπτειν αὐτὸ πεφυκυῖαν κίνησιν. οὐδὲ γὰρ ἔτι σου δεηθὲν, αὐτόματον καμφθήσεται ὑπὸ τοῦ κατὰ τὰ εἴσω μέρη, τεταγμένου μυὸς ἐνεργοῦντος ἑλκόμενον. οὐ μὴν ἐκταθήσεταί γε οὐδέποτ' ὑπ' οὐδενὸς μυὸς, ἀλλ' ἀεί σου πρὸς τοῦτο
E δεηθήσεται. καθάπερ εἰ τὸν ἐντὸς τρώσεις, ἐκταθήσεται μὲν ἀεὶ χωρὶς σοῦ τὸ μόριον, οὐ μὴν καμφθήσεταί γε ὑπ' οὐδενὸς μυὸς, ἀλλ' εἰς τοῦτο τῆς παρά σου δεηθήσεται κινήσεως. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς τὸ μὲν κάμπτειν, τῶν ἐντὸς ἔργον ἐστὶ μυῶν, τὸ δὲ ἐκτείνειν τῶν ἐκτός. οὐκ ἄδηλον δ' ὅτι τὸ μὲν τείνεσθαί τε καὶ εἰς ἑαυτοὺς συνέλκεσθαι, σύμφυτος ἐνέργεια τοῖς μυσὶ, τὸ δ' ἐκτείνεσθαι, καὶ χαλᾶσθαι τῶν ἀντιτεταγμένων ἐνταθέντων τε, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἑλκυσάντων γίνεται. μάθοις δ' ἂν αὐτὸ, καὶ δι' ἑτέρων φαινομένων, οὐκ ὀλίγων οἷα ἔμαθες, καὶ τῶνδε πρώτου. τῶν ὀρνιθείων μεταχειρισάμενος σκε-
F λῶν, ἀφῃρημένων δηλονότι τοῦ ζώου, τείνειν τοῖς αὑτοῦ δακτύλοις ἐπιχείρει τοὺς ἐν αὐτοῖς τένοντας, πρότερον μὲν τοὺς ἐντὸς, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἐκτός. ὄψει γὰρ ἐπὶ μὲν τοῖς, καμπτόμενον τὸ κῶλον, ἐπὶ δὲ τοῖς, ἐκτεινόμενον. ἀλλὰ καὶ εἰ προσκείμενον ὅλῳ τῷ σώματι τὸ σκέλος ἐπὶ τοῦ τεθνεῶτος τούτου τοῦ ζώου λαβὼν, ἑκατέρους τῶν τενόντων, ἢ τῶν μυῶν ἐθέλοις τείνειν,

ἐν μέρει καὶ οὕτως ἂν ἴδοις. ἐπὶ μὲν τοῖς ἐντὸς καμπτόμενον τὸ κῶλον, ἐπὶ δὲ τοῖς ἐκτὸς ἐκτεινόμενον. ἀλλὰ καὶ εἰ μῦν ὅλον ἐγκάρσιον ἐθέλοις διατεμεῖν, εἴτ' ἐπὶ τεθνεῶτος, εἴτε καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, τῶν μερῶν αὐτοῦ, τὸ μὲν ἄνω, τὸ δὲ κάτω φερόμενον, ἐναργῶς ὄψει πρὸς τὸ ἴδιον πέρας ἑκάτερον ἑλκόμενον. καὶ τοῦτο καθ' ὁποῖον ἂν μέρος τὸν μῦν ὅλον ἐγκάρσιον διατέμοις, ἐναργῶς ὄψει γιγνόμενον. ᾧ δῆλον, ὅτι πᾶν μόριον αὐτοῦ, σύμφυτον ἔχει τὴν κίνησιν τὴν εἰς ἑαυτὸ σύνοδον. καὶ γὰρ οὖν καὶ εἰ τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν μόνην ἀποτέμοις τοῦ μυὸς, ὅλος ἐπὶ τὸ πέρας ἐνεχθήσεται. καὶ εἰ τὴν κάτω τελευτὴν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνασπασθήσεται. καὶ εἰ ἑκατέρωθεν ἀποτέμοις αὐτὸν, οἷον σφαιρούμενον ὄψει, καὶ συντρέχοντα πρὸς τὸ μέσον ἐξ ἀμφοῖν τῶν περάτων. οἶδα μὲν οὖν ὅτι καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἱκανῶς ἀποδείκνυται τὸ προκείμενον.

A etiam hoc pacto cernas per internos quidem membrum flecti, per externos verò extendi. Præterea, ſi totum muſculum per tranſuerſum abſcindere velis, ſiue in animali mortuo, ſiue adhuc viuente, partem eius aliam ſurſum, aliam deorſum ferri euidenter videbis, ad ſuum terminum vtramque tractam; idque ſi quauis in parte totum muſculum per tranſuerſum abſcideris, fieri euidenter videbis; quo manifeſtum eſt, quòd omnis eius pars connatum habet motum, in ſe ipſam ſcilicet coitionem. Etenim, & ſi principium ſupernum ſolùm abſcideris muſculi, totus ad caudam feretur, ſi finem inferiorem, ad caput retrahetur; ſi B vtrinque abſcideris, eum quaſi conglobatum videbis, & concurrentem ad medium ex vtriſque finibus. Scio ergo, quod per vnumquodque dictorum ſatis demonſtratur, quod erat propoſitum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ τῆς βλάβης, τῆς ἀπὸ τῶν νοσωδῶν παθημάτων κινήσεως, καὶ περὶ τῆς κινήσεως τῆς χειρός.

Ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἔργον πεποιημένους, ἰατρούς τε καὶ φιλοσόφους περὶ ἁπάσης ἀπορεῖν ἐνεργείας εὑρέσιν. οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα λεχθησόμενα σύμπαντα προσκείσεται. σκιρρωθέντος δὲ μυὸς, ἢ τένοντος οὑτινοσοῦν τῶν μὲν ἐντὸς τοῦ κώλου τεταγμένων, καμφθὲν τὸ μέρος οὐκ ἔτι ἐκτείνεται. τῶν δὲ ἐκτὸς ἐκταθὲν, οὐκ ἔτι κάμπτεται, ἔμπαλιν ἢ κατὰ τὰς τρώσεις εἶχεν. ἐπὶ μὲν γὰρ ἐκείνων εἰς τοὐναντίον τοῦ τρωθέντος ἀνεσπᾶτο τὸ μέρος, ἐνταῦθα δὲ ἐπ' αὐτὸ τὸ πεπονθὸς ἕλκεται. φαίνεται δὲ δὴ καὶ τοῦτο μὲν, οὐχ ὅτι μαχόμενον τοῖς ἔμπροσθεν, ἀλλὰ καὶ μεγάλως μαρτυροῦν. τὸ γὰρ σκιρρωθὲν ἅπαν ἀπὸ τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου τείνεται. τοῦτ' οὖν αὐτῷ πρὸς τοῦ παθήματος φαίνεται γινόμενον, ὅπερ ἐῤῥωμένῳ πρὸς τῆς ὁρμῆς, πλὴν ὅτι πρὸς τῆς ὁρμῆς μὲν ἑκούσιος ἡ κίνησις, πρὸς δὲ τοῦ παθήματος ἀκούσιος. οὐκοῦν οὐδ' ὑπὸ τῶν σῶν χειρῶν, οὐδὲν τῶν οὕτω πεπονθότων ἀντισπασθῆναι πρὸς τοὐναντίον δυνήσεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν τρώσεων εἶχεν. ἀντιτείνει γὰρ ὁ σκίῤῥος, ἀντὶ δεσμοῦ τῷ μυῒ γεγονώς. ὡς εἴπερ ἦν δυνατὸν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων χειρῶν εἰς τὸν ἀντικείμενον τόπον ἀχθῆναι τὸ μόριον, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν, αὐτὸ καὶ πρὸς τῶν ἀντιτεταγμένων ἀπάγεσθαι μυῶν, ὡς κινεῖσθαί τε κἀκείνοις τὴν κατὰ φύσιν κίνησιν ἱκανοῖς. ἅπερ δ' ἐπὶ τῶν σκίῤῥων, ταῦτα κἀπὶ τῶν φλεγμονῶν ὁρᾶται γιγνόμενα. καὶ γὰρ καὶ μύες, καὶ τένοντες φλεγμήναντες πολλάκις, ἐφ' ἑαυτοὺς τείναντες τὸ κῶλον, ἀκίνητον εἰργάσαντο. καὶ σκληρότης δ' οὐλῶν, οὐδὲν ἧττον τῶν προκειμένων παθῶν, πολλάκις ἐπέδησεν αὐτό. φαίνεται γοῦν ταῦτ' αὐτοῖς συμβαίνειν ἅπαντα, καὶ τούτων οὐδὲν ἧττον τὰ λεχθησόμενα, μεθ' ὧν καὶ πολλὰς ἄλλας ἀπορίας διαλύεσθαι. θαυμαστὸν γὰρ ἐδόκει, καὶ σχεδὸν ἀδύνατον ἕνα τρόπον κινήσεως ἐχόντων ἁπάντων τῶν μυῶν, ἓν κῶλον τὴν χεῖρα, ποτὲ μὲν ἐκτείνεσθαι, ποτὲ δὲ κάμπτεσθαι, ποτὲ δ' ἑκατέρωσε περιάγεσθαι, καὶ ποτὲ μὲν ἀνατείνεσθαι, ποτὲ δὲ κάτω καθίεσθαι, ποτὲ δ' εἰς τοὐπίσω πρὸς τὴν ῥάχιν ἐπιστρέφεσθαι. ἀλλ' οὐκέτι θαυμαστὸν οὐδὲν τῶν τοιούτων φαίνεται, γνόντων ἡμῶν τὸ μὲν ἀνατείνεσθαι, καὶ καθίεσθαι τὴν χεῖρα, τῆς κατὰ τὸν ὦμον ἄρθρου, καὶ τῶν κινούντων αὐτὸν μυῶν, ἐνέργειαν εἶναι, τὸ δ' ἐκτείνεσθαι, καὶ κάμπτεσθαι τῆς κατ' ἀγκῶνα πήχεως, τὸ δ' ἐπὶ τὸ πρανὲς, ἢ τὸ ὕπτιον στρέ-

CAPVT VI.

De motus læſione ex morboſis affectibus, ac de Motibus manus.

Verùm & propter medicos & philoſophos, qui de omni actionis inuentione dubitare C contendunt, non ſolùm hæc, verùm etiam quæ poſtea dicenda ſunt omnia, adiungentur. Scirrho enim genito in muſculo, aut quocunque tendone, eorum quidem, qui parte membri interna conſtituti ſunt, pars flexa non ampliùs extenditur; eorum verò, qui foris ſunt, extenſa non amplius flectitur; contrario modo, quam in vulneribus ſe habebat; in illis enim in contrariam partem vulneratæ, pars retrahebatur, hîc autem ad ipſam paſſam trahitur. Videtur autem & hoc non modò non repugnare iis, quæ antea dicta ſunt, verùm etiam mirificè atteſtari. Omne enim, quod ſcirrhum con-D traxerit, à tumore præter naturam tenditur. Hoc certè ipſi à morbo accidere videtur, quod bene valenti ab impetu voluntatio; niſi quod ab hoc motus eſt ſpontaneus, ab illo verò non ſpontaneus. Quare ne tuis quidem manibus vllum eorum, quæ ita affecta ſunt, ad contraria retrahere queas, quemadmodum in vulneribus fieri ſolebat; contra enim tendit ſcirrhus, vice ligamenti muſculo factus. Quare, ſi poſſibile eſſet manibus noſtris in oppoſitum locum duci partem, nihil vtique prohiberet eam, & à muſculis oppoſitis abduci, vtpote qui & ipſi naturalem motum obire poſſint. Quæ autem in ſcirrhis, eadem in E phlegmone fieri cernuntur. Nam & muſculi, & tendones phlegmonem patientes membro ad ſe ipſos tracto, ſæpe motu ipſum priuarunt. Item durities cicatricum nihilominus, quam præpoſiti affectus, frequenter ipſum impediuit. Videntur certè & hæc omnia ipſis accidere & his non minùs ea, quæ dicentur, ſimúlque multæ aliæ ambiguitates ſoluuntur. Mirum enim videbatur, & ferè impoſſibile, quum vnum modum motus omnes muſculi habeant, vnum membrum, nempe manum, aliquando extendi, aliquando verò flecti; interdum in vtramque partem circumduci; & modò ſurſum F tendi, modò deorſum demitti; & interim retrò ad ſpinam verti. Verùm non ampliùs mirum aliquid huiuſcemodi videbitur, quum nobis exploratum iam ſit, tendi quidem ſurſum, & demitti manum, articuli qui in humero eſt, & muſculorum ipſum mouentium actionem eſſe, extendi autem, & flecti, brachij ad vlnam; volui ad pronum, aut ſupinum,

pinum, brachij ad radium. Quòd autem ſpinam tangat, & motus in manus in tali actione à quatuor articulis ſimul motis, fit, hoc modo, demiſſo quidem brachio, flexa autem vlna; circunducto verò radio in pronum, conuerſo autem carpo. Verùm omnes ſanè per muſculos agentes fiunt: atque impræſentiarum non eſt dicendi tempus, à quo quis fiat; nam & in diſſectione muſculorum, & in tractatione de vſu partium, item in anatomicis adminiſtrationibus dicetur, tum numerus omnium, tum motus partium, qui à ſingulis ipſis fit. Quòd autem ad propoſitum confert, id hic tractatus repetit, nihil mirum eſſe, quomodo quum vnus modus ſit motus ipſis muſculis, adeò variè membra figuret. Nam quòd vnuſquiſque trahit ad ſe ipſum partem, in quam inſeritur, alter ex dextris ad ſiniſtra circumagere, alter ex ſiniſtris ad contraria poterit; ſic & alius flectit, alius extendit. Quid igitur mirum eſt, quum multi muſculi per multos articulos ſimul agant, admodum variam membrorum eſſe figuram? Nam qui in caput brachij inſeruntur, ſurſum tendunt ipſum; cubiti os verò extendunt, qui in cubito ſunt foris in ipſum ancona finientes; radium verò ad pronum, qui intus in cubito ſunt, quaſi obliquum circumducunt; carpum extendunt, qui in cubito ſunt, in ipſum extrinſecus deſinentes; porrò vnuſquiſque digitorum ab internis tendonibus flectitur. Quòd ſi digiti omnes ſint flexi, tota figura manus iis, qui in pancratio ipſam protulerint, ſimilis potiſſimum fiat. Si autem brachium quidem ſurſum tenſum fuerit mediocriter, cubitus verò exactè ad ſupinum ſit extenſus, radium verò muſculi in cubito foris conſtituti reflectant; & carpus vnà cum digitis extenſus ſit, figura totius manus ſimilis extendentibus eam cauſa recipienda aliquid fiet. Quod quum ita habeat, ſi cæteris ſeruatis ſolùm ſupinum ſubmutes, conſtituáſque medium inter exactè ſupinum, & pronum, totam formam manus talem efficies, qualis maximè fit iaculantibus, quum telum iecerint, vt inquit Hippocrates. Sic quoque & in ſingulis figuris totius manus non difficile eſt inuenire ſingulorum articulorum conſtitutionem; modò illius memineris, quòd vnuſquiſque muſculorum, dum tenditur, ad ſe ipſum trahit partem in quam inſeritur. Hoc enim pacto omnia manus opera luctantibus, ſagittas cuibrantibus, fabricantibus, & quodcunque aliud agentibus inuenies à muſculis, qui in ipſa ſunt perfici. Hoc igitur iam mihi videtur clarum eſſe, nec pluribus verbis indigere.

CAPVT VII.

Non omnem Motum fieri actione muſculorum, nec omnem Immobilitatem quiete.

QVod autem nondum dictum eſt, & idcirco obſcurum adhuc eſt, dicendum deinceps, videlicet neque omnem manus motum actione fieri muſculorum; neque omnem immobilitatem quietem. Nam & motum aliquem poſſibile eſt inuenire omnibus muſculis, qui in ea ſunt,

A στρέφεσθαι, τοῦ βραχίονος πρὸς τὴν κερκίδα. τὸ δὲ τῆς ῥάχεως ἅπτεσθαι, καὶ ἡ κατὰ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν κίνησις τῆς χειρὸς, ὑπὸ τῶν τεττάρων ἄρθρων ὁμοῦ κινουμένων γίνεται. οὕτω καθιεμένου μὲν τοῦ βραχίονος, καμπτομένου δὲ τοῦ πήχεος, περιαγομένης δὲ τῆς κερκίδος ἐπὶ τὸ πρηνὲς, ἐπιστρεφομένου δὲ τοῦ καρποῦ πάλιν. ἀλλὰ πᾶσαί γε διὰ μυῶν ἐνεργούντων γίνονται, καὶ οὐ νῦν καιρὸς λέγειν ὑπὸ τίνος τίς. ἔν τε γὰρ τῇ τῶν μυῶν ἀνατομῇ, κἀν τῇ περὶ τῆς χρείας μορίων, ἔτι δὲ ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λεχθήσεται, τό τε πλῆθος ἁπάντων, καὶ ἡ δι' ἕκαστον αὐτῶν τοῖς μορίοις ὑπάρχουσα κίνησις. B ὅπερ δ' εἰς τὰ προκείμενα συντελεῖ, τοῦτ' ὑπομνήσει ὁ λόγος, τὸ μηδὲν θαυμάζειν, πῶς εἷς τρόπος κινήσεως τοῖς μυσὶν ὑπάρχων, οὕτω πολυειδῶς σχηματίζει τὰ κῶλα. τῷ γὰρ ἕκαστον ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκειν τὸ μέρος, εἰς ὃ καταφύεται, ὁ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ περιάγειν, ὁ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν, ἐπὶ τἀναντία δυνήσεται· οὕτω δὲ καὶ κάμπτει μὲν ἕτερος, ἐκτείνει δὲ ἄλλος. ὅταν δὲ καὶ οἱ πολλοὶ μύες, κατὰ πολλὰ τῶν ἄρθρων ἐνεργῶσιν ἅμα, τί θαυμαστὸν ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο, πολλὴν ποικιλίαν γίνεσθαι τῶν ἐν τοῖς κώλοις σχημάτων; οἱ γὰρ, οἶμαι, εἰς C τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἐμβάλλοντες, ἀνατείνουσιν αὐτὸν, τὸν πῆχυν δὲ ἐκτείνουσιν οἱ κατὰ τὸν πῆχυν, ἐκτὸς εἰς αὐτὸν τελευτῶντες τὸν ἀγκῶνα. τὴν κερκίδα δὲ ἐπὶ τὸ πρηνὲς, οἱ κατὰ τὸν πῆχυν ἐντὸς, οἷον λοξὴν περιάγουσι. τὸν καρπὸν δ' ἐκτείνουσιν οἱ κατὰ τὸν πῆχυν, εἰς αὐτὸν ἐκτὸς τελευτῶντες. ἕκαστος δὲ τῶν δακτύλων, ὑπὸ τῶν ἐντὸς τενόντων κάμπτεται. εἰ δ' ἕκαστος τῶν δακτύλων καμφθῇ, τὸ σχῆμα τῆς χειρὸς γένοιτο μάλιστα, τοῖς ἐν παγκρατίῳ προτεταχῶσιν αὐτὴν ὅμοιον. εἰ δὲ ὁ μὲν βραχίων ἀνατεθείη συμμέτρως, ὁ δὲ πῆχυς ἀκριβῶς ἐκταθείη ἐπὶ τὸ D ὕπτιον, τὴν κερκίδα δὲ οἱ κατὰ τὸν πῆχυν ἐκτὸς τεταγμένοι μύες ἀνακλάσωσιν, ὁ δὲ καρπὸς ἅμα τοῖς δακτύλοις ἐκταθείη, τὸ σχῆμα τῆς ὅλης χειρὸς οἷον τοῖς ἐκτείνουσιν αὐτὴν, ἕνεκα τοῦ δέξασθαί τι, γένοιτ' ἄν. τοιούτου δ' ὄντος αὐτοῦ, τὰ μὲν ἄλλα φυλάξας, μόνον δὲ ὑπαλλάξας τὸ ὕπτιον, καὶ καταστήσας ἐν τῷ μέσῳ τοῦτ' ἀκριβῶς, ὑπτίου καὶ τοῦ πρανοῦς, τὸ σύμπαν εἶδος τῆς χειρὸς ἐργάσῃ τοιοῦτον, οἷον μάλιστα γίνεται τοῖς τοξεύουσιν, ἐπὴν τὸν ἰὸν βάλωσιν, ὥς φησιν Ἱπποκράτης. οὕτω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων τῆς ὅλης χειρὸς σχημάτων, οὐ χαλεπὸν ἐξευρεῖν ἑκάστου τῶν ἄρ- E θρων τὴν κατάστασιν, εἰ μόνον ἐκείνου μνημονεύοις, ὅτι τεινόμενος ἕκαστος τῶν μυῶν, ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκει τὸ μόριον, εἰς ὃ καταφύεται. πάντα γὰρ οὕτως εὑρήσεις τὰ τῆς χειρὸς ἔργα, παλαιόντων, καὶ τοξευόντων, καὶ τεκταινομένων, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο πραττόντων, ὑπὸ τῶν κατ' αὐτὴν μυῶν ἐπιτελούμενα. τοῦτο μὲν οὖν ἤδη μοι δοκεῖ σαφὲς ὑπάρχειν, καὶ μηκέτι λόγου πλείονος δεῖσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

F Μήτε πᾶσαν κίνησιν ἐνεργείᾳ γίνεσθαι τῶν μυῶν, μήτε πᾶσαν ἀκινησίαν ἡσυχίᾳ.

ΟΔ' οὔτ' εἴρηταί πω, καὶ διὰ τοῦτ' ἀσαφές ἐστιν ἔτι, λεκτέον ἐφεξῆς, τὸ μήτε πᾶσαν κίνησιν τῆς χειρὸς ἐνεργείᾳ γίνεσθαι μυῶν, μήτε πᾶσαν ἀκινησίαν, ἡσυχίᾳ. καὶ γὰρ κίνησίν τινα δυνατὸν εὑρεῖν, ἀργούντων ἁπάντων τῶν κατ' αὐτὴν μυῶν, καὶ τὴν ἡσυ-

χίαν, ἐνεργούντων πάνυ πολλῶν. λεγέσθω δὲ πρότερον ὑπὲρ τῆς κινήσεως. ἵνα δὲ ἢ σαφὴς ὁ λόγος, ἀναμνησθῶμεν πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ παντὸς σώματος. δυοῖν οὖν τούτοιν κινήσεων ἀλλήλαις μὲν παρακειμένων, οὐχ ὁμοίως δὲ γινομένων, καλεῖται δ' αὐτῶν ἡ μὲν κατάκλισις, ἡ δὲ κατάπτωσις, καὶ γίνεται δηλονότι καθ' ὁρμὴν μὲν τὸ κατακλίνεσθαι, τὸ καταπίπτειν δ' ἀκουσίως. τὸ μὲν οὖν κατακλίνεσθαι, μυῶν ἐνεργείᾳ συντελεῖται, καὶ διὰ τοῦτο ἔργον ἑκούσιόν ἐστι τοῦ ζώου· τὸ δὲ καταπίπτειν, οὔτ' ἔργον, ἀλλ' ἀκούσιον πάθημα, καὶ μυὸς οὐδενὸς ἐνεργοῦντος δεῖται. μόνον γὰρ ἀρκεῖ πάντας ἐκλῦσαι τοὺς μῦς τῆς τάσεως, ἐπιτρέψαντας τῷ βάρει τοῦ σώματος, ᾗ ῥέπει φέρεσθαι. ταύτῃ μὲν τὸ καταπίπτειν τοῦ κατακλίνεσθαι διήνεγκε, ταύτῃ δὲ καὶ τὸ καταφέρεσθαι, τὴν χεῖρα τοῦ καθίεσθαι. καταφέρεται μὲν γὰρ ἁπάντων ἀργούντων τῶν ἐν αὐτῇ μυῶν, ὑπὸ τοῦ συμφύτου τοῖς σώμασι βάρους κατασπωμένη, καθίεται δὲ τῶν κατὰ μασχάλην μυῶν πρὸς ἑαυτοὺς ἑλκόντων τὸν βραχίονα. τρίτη τοίνυν αὕτη κίνησις εὑρέθη τῶν μυῶν, παρὰ τὰς δύο, τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας. ἐκείνων γὰρ ἡ μὲν ἑτέρα καθ' ἣν ἐνεργοῦσιν, εἰς ἑαυτοὺς ἦν σύνοδος, ἡ δ' ἑτέρα καθ' ἣν ἀργοῦσιν, ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων ἐκτεινόμενοι μυῶν, οὐκ ἦν μὲν αὐτοῖς σύμφυτος, κατὰ δέ τι συμβεβηκὸς ἐγίγνετο. ἡ δὲ νῦν προστεθεῖσα, κατ' οὐδὲν ἐκείναις ἔοικεν. οὔτε γὰρ συστέλλεται κατ' αὐτὴν, οὔτ' ἐκτείνεται μῦς οὐδείς. τί γὰρ οὖν οὐδὲ κινεῖται τὸ παράπαν; καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται τοῦ κώλου παντὸς κάτω φερομένου, μόρια ὄντα τοῦ κώλου, τὸν μῦν ἀκίνητον μένειν. ἀλλὰ κινεῖται μὲν, οὐ μὴν ἐκτείνεταί γε, οὐδὲ συστέλλεται τηνικαῦτα. τίς οὖν ὁ τρόπος αὐτοῦ τῆς κινήσεως; οἷος καὶ τοῖς ὀστοῖς δηλονότι. οὐδὲ γὰρ ταῦτ' ἐκτεινόμενα, καὶ συστελλόμενα, συμπεριφέρεται τοῖς κώλοις, ἀλλ' ὥσπερ εἰ καὶ τῶν ἀψύχων τι σωμάτων προσδήσας αὐτοῖς ἔτυχες. ἐπεὶ τοίνυν τῶν κινήσεων ἡ μὲν σύντασις, ἐνέργεια τοῦ μυός ἐστιν, ὡς ἂν ὀργάνου ψυχῆς. ἡ δ' ἔκτασις, ὡς ὀργάνου μὲν, οὐ μὴν ἐνέργειά γε, ἀλλ' ἁπλῶς κίνησις. ἡ δὲ νῦν προστεθεῖσα τρίτη κίνησις, οὐδ' ὡς ζώου ὑπάρχει τοῖς μυσὶν, ἀλλ' ὡς τοῖς ἀψύχοις τε, καὶ τελέως ἐξ ἑαυτῶν ἀκινήτοις, ἐπὶ τὴν λοιπὴν καὶ τετάρτην μεταβάντες κίνησιν, ἐπισκεψώμεθα καὶ τὸν ταύτης τρόπον. ἀντίστροφος γάρ τις ἔοικεν ὑπάρχειν τῇ τρίτῃ. κατὰ μὲν γὰρ τὸν τρίτον τρόπον τῆς κινήσεως, ἀργεῖν οἱ μύες ἀπεδείχθησαν, καίτοι κινούμενοι. κατὰ δὲ τὸν τέταρτον, ἐνεργεῖν ἀποδειχθήσονται, καίτοι μηδαμῶς κινεῖσθαι φαινόμενοι. ἐννοήσωμεν γὰρ ἀνατεταμένην τὴν χεῖρα, κἄπειτ' ἐν τούτῳ τῷ σχήματι φυλαττομένην, εἶτ' ἐρώμεθα ἑξῆς ἡμᾶς αὐτούς. τί δή ποτ' οὐ καταφέρεται τῷ βάρει ῥέπουσα, κἄπειτ' ἀποκρινώμεθα, διότι τῶν ἀνατεινόντων αὐτὴν μυῶν, ἡ τάσις διαμένει. πρὶν οὖν ταύτης ἐκλυθῆναι τελέως, οὐχ οἷόν τε μετακινηθῆναι τὴν χεῖρα. παυσαμένων μέντοι τῆς τάσεως, εἰ μὲν μηδεὶς ἄλλος ταθείη μῦς, ἀλλ' ἀργοὶ μένοιεν ἅπαντες, ᾗ τὸ βάρος αὐτὴν ἄγει, ταύτῃ κατενεχθήσεται. εἰ δέ τις ἄλλος ταθείη μῦς, ἵναπερ ἐκεῖνος ἕλκῃ, ταύτῃ κινηθήσεται. δῆλον οὖν, ὡς ἐν τῷ τεταμένην φυλάττειν τὴν χεῖρα, τῶν εἰς τοῦτο αὐτὴν καταστησάντων μυῶν ἡ τάσις διασώζεται. ἆρ' οὖν ἐνεργεῖν μὲν, καὶ τείνεσθαι, κινεῖσθαι δ' αὐτοὺς οὐ λεκτέον; καὶ μὴν εἰ τοῦτ' εὐλαβησόμεθα λέγειν, οὐδ' ἐνεργεῖν αὐτοὺς ῥητέον. ἄτοπον γὰρ ὅτι μὲν ἐνεργοῦσιν ὁμολογεῖν κατὰ τὴν σύμφυτόν τε, καὶ οἰκειοτάτην ἐνέργειαν·

cesſantibus ab actione, & quandam quietem A quàm plurimis agentibus. Dicatur autem priùs de motu; ſed, vt clarior ſermo ſit, recordemur primùm in omni corpore horum duorum motuum, qui quidem inter ſe ſunt affines, ſed non ſimiliter fiunt; vocatur autem alter ipſorum reclinatio, alter decidentia; & reclinare quidem fit voluotariè, decidere autem non ſponte; reclinare igitur muſculorum actione perficitur, & ideò opus eſt ſpontaneum animalis; decidere autem non eſt opus, ſed affectus præter voluntatem, & muſculo nullo agente indiget: ſufficit enim ſolum omnes muſculos à tenſione quieſcere B permittentes grauitati corporis, quò vergat, ferri. Hac quidem ratione decidere & recelioare, differunt; eadémque & deorſum ferri manum, & demitti. Deorſum enim fertur cesſaotibus muſculis omnibus, qui in ea ſunt, & corporibus ab innata grauitate deorſum tractis; demittitur autem, muſculis, quæ in ala ſunt, ad ſe ipſos trahentibus brachium. Tertius igitur hic motus inuentus eſt muſculotum præter duos antea dictos; illorum enim alter, ſecundum quem agunt, in ſe ipſos erat contractio, alter verò, ſecundum quem cesſant, dum ab oppoſitis muſculis extenduntur, C non erat quidem ipſis inſitus, ſed ſecundum aliquod accidens factus erat; at qui nunc inuentus eſt, nulla in re illis ſimilis eſt, neque enim in ipſo contrahitur neque extenditur vllus muſculus: Nunquid igitur, nec penitus mouetur? atqui fieri non poteſt, vt quum totum membrum deorſum feratur, muſculus, qui eſt pars membri, immobilis maoeat, quare mouetur quidem tunc, non tamen extenditur, neque contrahitur. Quis igitur modus ipſi motus? qualis videlicet & osſibus, neque enim hæc extenſa, & contracta ſimul circunferuntur cum membris, ſed ira mouentur, ac ſi aliquod inanime corpus ipſis alligares. Quoniam igitur ex mo-D tibus contractio quidem muſculi eſt tanquam inſtrumenti animæ actio; extenſio autem tanquam inſtrumenti quidem, oon tamen actio, ſed ſimplicìter motus, qui modò propoſitus eſt tertius motus, neque vt viuentibus quidem muſculis ineſt omninò, ſed vt inanimatis, ac peoitus ex ſe ipſis immobilibus. Ad reliquum, & quartum motum tranſgresſi conſideremus etiam modum ipſius, qui oppoſitus quodam modo tertio esſe videtur. Tertio enim modo motus, muſculi demonſtrati ſunt quieſcere, quamuis moueantur; quarto autem demooſtrabuutur agere, quamuis mo-E ueri nequaquam videaotur. Fingamus enim manum ſurſum tenſam esſe, & deinde in hac figura ſeruari; poſt interrogemus iterum nos ipſos, cur iam non deorſum feratur grauitate vergens; ac deinde reſpondeamus, quòd muſculorum eleuantium ipſam tenſio permanet, prius igitur quàm hæc exoluatur perfectè, oon eſt posſibile manum tranſmoueri, cesſantibus tamen à tenſione, ſi nullus alius muſculus teodatur, ſed omnes quieſcant, quò grauitas eam ducit, eò deferetur: ſi autem aliquis alius muſculus tenſus, quò ille trahet, illuc mouebitur. Manifeſtum igitur, quòd F dum manus tenſa ſeruatur, tenſio muſculorum, qui ipſam conſtituerunt in eo ſtatu conſeruatur. Nunquid igitur diceodum eſt, eos agere quidem & tendi, ſed noo moueri? Atqui, ſi hoc verebimur dicere, oon agere quidem eos dicendum, abſurdum enim eſt fateri eos agere ſecundum innatam, & maximè propriam actionem; moueri

A mouеri autem eos negate. Atqui non apparent moueri, cur igitur non oportet etiam conttaria ponere, etiam ſi quàm maximè atdua, & diſtinctu difficilis eotum ſit pugna? Si enim argumentandi cupidi io conttaria atgueremus, malè faceremus; quum autem non ſimus de numero eorum, qui ideò mouent dubitationes, vt nihil inueniatur, ſed de iis potiùs, qui vndique diligenter idcircò conſiderant, vt exactè inueniatur, oportet alacriter omne, quod in controuerſiam venit, in medium profetre, nihil formidantes. Quia namque muſculi agunt, ideò eos moueri dicimus; quia vero nec totum membrum, B cuius pars ſunt, neque ipſi ſingillatim apparent moueri, propter hoc rurſus non audemus fateri eos moueri. Quam igitur quiſpiam ſolutionem dubitationis inueniat? vtrum eam, quam afferuot, qui ſupponunt motus tonicos appellatos, an aliquam aliam meliorem? Ao oe de hoc quidem temerè pronunciemus ptiùs, quàm accuratè conſideraueriniis, quidnam tandem dicant? mihi multò quidem melius ei videtur eſſe.

ὅτι δὲ κινοῦνται, οὐκέθ' ὁμολογεῖν, καὶ μὴν οὐ φαίνονται κινούμενοι. τί γὰρ καὶ οὐ χρὴ τὰ ἐναντία ζητῆσαι, κἂν ὅτι μάλιστα χαλεπὴ, καὶ δυσδιαίρετος αὐτῶν ἡ μάχη γένηται; εἰ μὲν γὰρ ἀπορίας ἐρῶντες, ἐπιχειροῦμεν εἰς τἀναντία, κακῶς ἂν ἐδρῶμεν. ἐπεὶ δὲ οὐ τῶν, ἵνα μηδὲν εὑρεθῇ, διὰ τοῦτο ἀπορίας ἐσμὲν κινούντων, ἀλλὰ τῶν, ἵν' ἀκριβῶς εὑρεθῇ, διὰ τοῦτο πανταχόσε περισκεπτομένων ἑτοίμως, χρὴ πᾶν τὸ ἀντιπῖπτον εἰς τὸ μέσον ἐκφέρειν, μηδὲν ὑποστελλομένους. διότι μὲν γὰρ ἐνεργοῦσιν οἱ μύες, διὰ τοῦτ' αὐτοὺς κινεῖσθαι λέγομεν. διότι δ' οὔθ' ὅλον τὸ κῶλον, οὗ μέρος εἰσὶν, οὔτ' αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς μόνοι φαίνονται κινούμενοι, διὰ τοῦτ' αὐτοὺς πάλιν οὐ τολμῶμεν ὁμολογεῖν κινεῖσθαι. τίνα οὖν ἄν τις λύσιν εὕροι τῆς ἀπορίας; πότερον ἣν οἱ τὰς τονικὰς καλουμένας ὑποθέμενοι κινήσεις, ἢ τινα ἑτέραν βελτίονα, ἢ μηδὲ περὶ τούτου προπετῶς ἀποφαινώμεθα, πρὶν ἀκριβῶς διασκέψασθαι, τί ποτε καὶ λέγουσιν. ἐμοὶ μὲν πολὺ τοῦτο δοκεῖ βέλτιον εἶναι.

CAPVT VIII.

C

De Motu tonico, ac quo pacto contractio fit corporis muſculi, & animalis facultate.

Atque iam ita agamus, & primum (vt certè illi docent) ſic ſermo procedat. Intelligamus trahi aliquod corpus inanimatum, vt puta lapidem, aut lignum, ab aliquo, rurſus conſideremus ab altero quodam ad contraria hoc idem iterum retrahi, vincere tamen robore priorem tractum, & propter hoc ſequi illum corpus, multò autem minus, quàm ſi à nullo in contrarium tra- D heretur; tertiam autem conſtitutionem huiuſcemodi corpori afferamus, quando videlicet æquis viribus in contraria teoditur. Non igitur prima quidem cooſtitutio mouit ipſum voo motu, quantò vires mouentis poterant, & in tantam coëgit diſtantiam progredi, in quantam id, quod mouet, potuit ducere; ſecunda autem tantò minorem diſtantiam priore effecit, quantò alterum mouentium in contrarium attraxit id quod mouetur; tertia conſtitutio, quantum alter motuum trahebat prorſum, tantum alter rettahens retrorſum in eodem loco corpus manere coëgit, non vt peni- E tus immobile. Manet enim & hoc in eodem perpetuò, ſed non ſimiliter illi, hoc quia oequaquam mouetur, illud, quia dupliciter, velut qui aduerſus curſum fluuij natat. Hic enim, ſi viribus æqualis ſit vehementiæ curſus, in eodem ſemper permanet loco, non tanquam is, qui nullo pacto mouetur, ſed prorſum proprio motu fertur tantum, quantum externo retrorſum rapitur. Nihil autem obfuerit rem ita obſcuram pluribus exemplis explicati. Sit aliqua auis in ſublimi, quæ in eodem loco manere videatur; vtrum dicendum eſt hanc immobilem eſſe, ceu ſi ſuſpenſa ſupernè fuerit, an mo- F ueri ad ſuperiora tantum, quantum grauitas corporis eam deorſum duxerit? Mihi ſanè hoc verius eſſe videtur, oam ſi ipſam priuaueris anima, vel vigore muſculorum, celeriter ad terram deferri cernes; quò manifeſtum connatam lationem grauitati corporis deorſum, æqualem ad ſuperiora latiooi, vigore animi eſſe. Vtrum igitur in

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τῆς τονικῆς κινήσεως, καὶ πῶς ἡ συστολὴ ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ μυὸς, καὶ ἀπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως γίνεται.

Καὶ δὴ ποιῶμεν οὕτως, καὶ πρῶτον μὲν, ὥσπερ ἐκεῖνοι διδάσκουσιν ὁ λόγος προΐτω. νοήσωμεν ἕλκεσθαί τι σῶμα τῶν ἀψύχων, οἷον ξύλον, ἢ λίθον ὑπό του, αὖθις δ' αὖ νοήσωμεν ὑφ' ἑτέρου τινὸς ἐπὶ τἀναντία ταὐτὸ τοῦτο πάλιν ἀντισπᾶσθαι, κρατεῖν μέντοι τῇ ῥώμῃ τὴν προτέραν ὁλκὴν, καὶ διὰ τοῦθ' ἕπεσθαι μὲν ἐκείνῃ τὸ σῶμα. πολὺ δ' ἧττον, ἢ εἰ πρὸς D μηδενὸς ἀνθείλκετο. τρίτην δὲ κατάστασιν τῷ τοιούτῳ σώματι προσφέρωμεν, ὅταν ἰσοσθενῶς εἰς τἀναντία τείνηται. οὐκοῦν ἡ μὲν πρώτη κατάστασις ἐκίνησεν αὐτὸ μίαν κίνησιν, ὅσην ἡ τοῦ κινοῦντος ἰσχὺς ἠδύνατο, καὶ εἰς τοσαύτην ἠνάγκασε προελθεῖν διάστασιν, εἰς ὅσην οἷόν τ' ἦν ἄγειν τὸ κινοῦν. ἡ δὲ δευτέρα, τοσοῦτον ἐλάττονα τῆς πρόσθεν τὴν διάστασιν ἀπέδειξεν, ὅσον θάτερον τῶν κινούντων εἰς τὸ ἐναντίον ἀντέσπασε τὸ κινούμενον. ἡ δὲ τρίτη κατάστασις, ὅσον ἡ ἑτέρα τῶν κινήσεων εἷλκε πρόσω, τοσοῦτον ἀντισπώσης εἰς τοὐπίσω τῆς ἑτέρας, ἐν ταὐτῷ τόπῳ τὸ σῶμα μένειν ἠνάγκασεν, οὐχ ὡς τὸ παντελῶς E ἀκίνητον. μένει γὰρ καὶ τοῦτ' ἐν ταὐτῷ διὰ παντὸς, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἐκείνῳ. τὸ μὲν γὰρ ὅτι μηδ' ὅλως κινεῖται, τὸ δὲ ὅτι διττῶς, ὥσπερ καὶ ὁ πρὸς ῥοῦν ποταμοῦ νήχων ἐναντίως. καὶ γὰρ οὗτος, ἐὰν ἰσοσθενὴς εἴη τῇ τοῦ ῥοῦ σφοδρότητι, κατὰ τὸν αὐτὸν ἀεὶ διαμένει τόπον. οὐχ ὡς μηδ' ὅλως κινούμενος, ἀλλ' ὅτι πρόσω τοσοῦτον, ὑπὸ τῆς οἰκείας διαφέρεται κινήσεως, ὅσον ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ὀπίσω φέρεται. οὐδὲν δὲ χεῖρον, οὕτω σαφὲς πρᾶγμα διὰ πλειόνων ἐξετάζεσθαι παραδειγμάτων. ἔστω τις ὑψηλὸς ὄρνις ἐν ταὐτῷ τόπῳ φαινόμενος μένειν, πότερον ἀκίνητον εἶναι τοῦτο λεκτέον, ὥσπερ εἰ καὶ κρεμάμενος ἄνωθεν ἔτυχεν, ἢ κινεῖ- F σθαι τὴν ἐπὶ τὰ ἄνω κίνησιν εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον ἦγεν αὐτὸν κάτω τὸ τοῦ σώματος βάρος. ἐμοὶ μὲν τοῦτο ἀληθέστερον εἶναι δοκεῖ. στερήσας γοῦν αὐτὸν τῆς ψυχῆς, ἢ τοῦ τῶν μυῶν τόνου, ταχέως ἐπὶ τὴν γῆν ὄψει καταφερόμενον. ᾧ δῆλον, ὅτι τὴν σύμφυτον τῷ τοῦ σώματος βάρει κάτω ῥοπὴν, εἰς ἴσον ἀντισπᾷ τῇ κατὰ τὸν τῆς ψυχῆς τόνον ἄνω φορᾷ. πότερον οὖν ἐν

τοῖς τοιούτοις ἁπάσαις καταστάσεσι, ποτὲ μὲν κάτω, ποτὲ δὲ ἄνω τὸ σῶμα φέρεται τἀναντία πάσχον ἐν μέρει. διὰ δὲ τὸ ταχείας τε, καὶ ὀξυρρόπους γίνεσθαι τὰς μεταβολὰς, καὶ κατὰ βραχυτάτων διαστημάτων φέρεσθαι τὰς κινήσεις, ἐν ταὐτῷ φαίνεται τόπῳ μένειν, ἢ ὄντως ἕνα διὰ παντὸς τοῦ χρόνου κατέχει τόπον, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ διελθεῖν· ἐν γὰρ τοῖς φυσικοῖς περὶ κινήσεως λόγοις, τὰ τοιαῦτα ἐρευνᾶσθαι δικαιότερον· ἀλλ' ἀρκεῖ πρός γε τὰ παρόντα τοῦτο ἐξευρῆσθαι, τὸ γίγνεσθαί τι, καὶ τοιοῦτον εἶδος ἐνεργείας, ὃ καλεῖν μὲν, εἴτε τονικὸν, εἴτ' ἄλλως ὡς ἂν ἐθέλῃς, οὐ διοίσει. γινώσκειν δ' ὁποῖόν ἐστι, κάλλιον· ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀργοὺς εἶναι τοὺς μῦς, ἀνατεταμένης τῆς χειρός. τέτταρες οὖν αἱ πᾶσαι διαφοραὶ τῶν κατὰ τοὺς μῦς εἰσι κινήσεων. ἢ γὰρ συστέλλονται, ἢ ἐπεκτείνονται, ἢ μεταφέρονται, ἢ τεταμένοι μένουσιν. ἔστι δὲ τοῦ αὐτοῦ γένους ἡ τετάρτη διαφορὰ τῇ πρώτῃ, ἀμφότεραι γὰρ ἐνέργειαι μυός. ἐπεὶ δὲ τὸν νεκρὸν μῦν, ᾧ μηκέτι μέτεστι τοῦ ψυχικοῦ τόνου, διατεμόντες ἐγκάρσιον ὅλον, ἐπὶ τὰ πέρατα συνελκόμενον ὁρῶμεν, δόξειεν ἂν οὐκ ἀλόγως ἔργον τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ κατασκευῆς τοῦθ' ὑπάρχειν. καὶ μὴν εἰ τὸ σῶμα τοῦ μυὸς εἰς αὑτὸ συνέλκεσθαι πέφυκε, τίς ἔτι χρεία τῆς ψυχικῆς δυνάμεως κινούσης αὐτὸν, εἰ μή τι πρὸς τὸ παραχωρεῖν ἀλλήλοις τῶν κινήσεων τοὺς μῦς; ἡ παρὰ τῆς ψυχῆς δύναμις χρήσιμος. εἰ γὰρ ὅπερ ποιεῖν ἑκάτερος ἐπεφύκει, τοῦτ' ἔδρα διὰ παντὸς, οὐδὲν ἂν ἐκώλυε παθήματι τῷ καλουμένῳ τετάνῳ συνέχεσθαι τὸ σῶμα. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τέτανος, ἢ ὅταν εἰς τἀναντία πρὸς τῶν ἀντιτεταγμένων μυῶν ἀκουσίως ἀντισπᾶται τὰ μόρια; τοῦ δὲ μὴ γίνεσθαι τοῦτο, τὴν τῆς ψυχῆς ἴσως ἄν τις αἰτιάσαιτο δύναμιν. καὶ φαίη κελεύουσαν τοῖς μυσὶν ἄγειν σχολὴν, ὅταν τοὺς ἀντικειμένους αὐτοῖς δέῃ κινεῖσθαι, ἀλλ' εἰ τοῦθ' ὁμολογήσαιμεν, πρῶτον μὲν τοὐναντία τοῖς πρόσθεν ἐροῦμεν. οὐ γὰρ ἔτι τὸ κινεῖσθαι τοῖς μυσὶ παρὰ τοῦ ψυχικοῦ τόνου δώσομεν, ἀλλὰ τὸ μὴ κινεῖσθαι. πολλά τε τῶν φαινομένων κατ' αὐτοὺς ἕξομεν ἐναντιούμενα. καὶ πρῶτόν γε, καὶ μέγιστον, τὸ τοῦ καθήκοντος εἰς τὸν ἐντὸς μῦν νεύρου τμηθέντος, ἐκτεινόμενον αὐτίκα τὸν μῦν ἐκεῖνον ὁρᾶσθαι, καὶ διὰ παντὸς ἐν τούτῳ μένοντα. χρὴ γὰρ εἴπερ ἡ μὲν συστολὴ σύμφυτος αὐτοῦ τῷ σώματι, τὸ δὲ, ἐκτείνεσθαι τῆς ψυχῆς κελευούσης ἐγίνετο, τὴν ἔκτασιν ἀπόλλυσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν συστολὴν, ἡνίκα πρὸς τὴν ἀρχὴν κοινωνίας ἀπέσχισται μῦν τμηθέντα. νυνὶ δ' ἔμπαλιν ἔχει, συστέλλεται μὲν, οὗ τὸ νεῦρον ἄτμητον, ὁ δ' ἐναντίως ἐκτείνεται. ἐχρῆν δὲ, οὐ μόνον τοῦ τμηθέντος τὸ νεῦρον ἀπόλλυσθαι τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ τμηθέντος ἄμφω διασώζεσθαι τήν τ' ἔκτασιν, καὶ τὴν συστολήν. εἴπερ γε τὸ μὲν ἐκτείνεσθαι παρὰ τοῦ νεύρου, τὸ δὲ συστέλλεσθαι παρ' ἑαυτῶν ἔχουσιν οἱ μύες. τίνα οὖν καὶ ταύτης τῆς ἀπορίας ἕξομεν λύσιν; ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς διαφορᾶς χρὴ κἀνταῦθα τὸ διάφορον εὑρεῖν, τῆς τε τοῦ σώματος τῶν μυῶν κινήσεως, καὶ τῆς χρωμένης αὐτῶν δυνάμεως. τίς οὖν ἡ διαφορά; τμηθέντος τοῦ ἔξω μυὸς, ἢ τένοντος, κάμπτεσθαι παραχρῆμα τὸ μόριον, κἂν μὴ προαιρούμεθα κάμπτειν αὐτὸ ὑπό τινος καμφθέν. οὐδὲ γὰρ τοῦτο χρὴ παραδραμεῖν, ὑπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ δηλονότι τῶν ἐντὸς μυῶν εἰς ἑαυτοὺς πεφυκότων συντρέχειν. εἰ γὰρ οὐ τῆς ἡμετέρας ὁρμῆς ἡ κάμψις τοῦ μορίου, πῶς ἂν ὑπὸ τῆς ψυχικῆς γίνεσθαι λέγοιτ' ἂν δυνάμεως; ἵν' οὖν γνῷς, τίς ἐστιν ἡ τῆς δυνάμεως ἴδιος κίνησις,

A omnibus huiuſmodi conſtitutionibus, aliàs deorſum, aliàs ſurſum corpus feratur contraria viciſſim patiens, quod autem celeres, & momentaneæ fiunt mutationes, & motus in breuiſſimis ſpatiis ferantur, in eodem loco manere videatur, an verè vnum locum perpetuò obtineat, non eſt præſentis temporis diſſerere, nam in naturalibus de motu diſputationibus eiuſmodi ſcrutari eſt æquius: ſed ſufficit in præſenti hoc inuentum eſſe, quòd ea actionis ſpecies fiat, quam ſiue tonicam, ſiue aliter appellare velis, nihil intererit, quam cognoſcere cuiuſmodi ſit, eſt ſatius, ne
B muſculi videantur eſſe otioſi, quum manus ſurſum eſt tenſa. Quatuor igitur omninò doctrinæ motuum ſunt in muſculis; nam aut contrahuntur, aut extenduntur, aut transferuntur, aut tenſi manent: eſt autem eiuſdem generis quarta doctrina cum prima, ambæ enim actiones muſculi ſunt. Quum autem muſculum mortuum, qui non eſt amplius particeps animalis vigoris, totum incidentes per tranſuerſum, ad ſuos fines contrahi conſpiciamus, videbitur vtique non immeritò hoc eſſe officium conſtitutionis corporis ipſius. Atqui, ſi corpus muſculi in ſe ipſum contrahi natum eſt, quis vſus adhuc erit animalis facul-
C tatis ipſum mouentis, niſi ad hoc, vt muſculi mutuò motibus cedant? Nam ſi quod vterque facere natus erat, id ageret perpetuò, nihil certè prohiberet corpus obnoxium ſemper eſſe affectui, qui tetanus nuncupatur; quid enim aliud tetanus eſt, quàm quum partes inuitæ in contraria retrahantur à muſculis oppoſitis? Vt autem id non fiat, aliquis fortè facultatem animæ cauſetur; dicátque iubere ipſam muſculis ocium agere, cum oppoſitos ipſis moueri oporteat. Verùm, ſi id fatebimur, ptimùm quidem contraria iis, quæ antea dicta ſunt, dicemus: non enim amplius
D muſculos moueri ab animali vigore, ſed potius non moueri concedemus; tum multa, quæ in ipſis apparent, habebimus ſibi ipſis aduerſantia. Primum ſanè, & maximum, quòd neruo perueniente ad muſculum, qui intus eſt, abſciſſo, ſtatim muſculus ille extenſus videtur, ac ſemper in extenſione manere. Oportet enim, ſi modò contractio quidem connata eſt eius corpori, extenſio autem anima iubente fiebat, extenſionem perire potius, quàm contractionem, quando is, cui neruus abſciſſus eſt, muſculus à communione cum principio eſt ſeiunctus: nunc verò con-
E trario modo ſe habet, contrahitur ſiquidem ille, cui non eſt abſciſſus neruus, qui autem illi eſt contrarius, extenditur. Oportebat autem non ſolum eius, cui neruus abſciſſus eſt, extenſionem perire, ſed & eius cui non eſt abſciſſus, ambo conſeruari, & extenſionem, & contractionem, ſi modò extendi quidem à neruo, contrahi verò à ſe ipſis, muſculi habent. Quomodo igitur & huius dubitationis ſolutionem habebimus? Ex ipſa rerum diuerſitate oportet, & hîc diſcrimen inuenire, & motus corporis muſculorum, & facultatis, quæ ipſis vtitur. Quod igitur eſt diſcrimen? Abſciſſo muſculo externo, aut tendone
F ſtatim partem flecti, rametſi flectere ipſam nolimus. At à quo flectitur? (neque enim id præterire oportet) ab ipſo ſcilicet muſculorum internorum corpore in ſe ipſum natura confidente. Quòd ſi flexio partis non eſt voluntatis noſtræ, quonam pacto fieri dicatur ab animali facultate? Vt igitur diſcas, quis ſit facultatis proprius motus,

iubeto

iubeto hominem conari partem læſam impenſiùs flectere, videbis ſanè euidenter ipſam flecti. Rurſus iubeto exoluere voluntarium motum flectendi, videbis certè iterum eam extendi, quouſque primam flexionem reſomat, ad quam deducta eſt abſque voluntario cooatu. Ex his enim, quæ apparent, euidenter intelligi poteſt, quòd in exactam, & perfectam flexionem nunquam corpus muſculi ex ſe ipſo peruenire poſſet, niſi ab animali facultate adiuuaretur. Fruſtra igitur fortè quiſpiam dicet, corpus moſculorum eâ naturâ, vt contrahi poſſit, factum eſſe, quum ab anima id ipſum perfectiùs, ac meliùs efficiat. Sed, qui hoc dicet, vnus ex iis eſt, qui de nullo pronunciare, ſed de omnibus dubitare, vt ipſi loquuntur, ſoleot; quem libenter percunctarer, an partem, quæ nata eſt extendi, putet aptiſſimum inſtrumentum potentię, cuius officium eſt cogere, an contra. Equidem ne excogitare quidem poſſum, quooam pacto quis inſtrumentum ineptius ad motum conſtruxiſſet, quàm ſi ipſum ad contraria voluntati mouentis vergẽs feciſſet; quòd ſi hoc eſt ineptum, contrarium profectò eſt aptiſſimum omne qnod ex ſe ipſo inclinat, quò moturum velit. Quum igitur facultas animalis feſtinet muſculum ad proprium principium trahere, ſtructura ad hoc apta ipſi fuit. Hoc quidem tale eſt.

A καμπτῆς ἐπὶ πλέον τὸ ἄρθρον πειρᾶσθαι, κέλευσον τὸ κεκοιλωμένον μέλος. ὄψει γὰρ ἐναργῶς αὐτὸ καμπτόμενον αὖθις οὕτω ἐκλύσαι τὴν τῆς κάμψεως ὁρμὴν κέλευσον, ὄψει γὰρ αὐτὸ πάλιν ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ τὴν πρότερον ἀπολαβεῖν καμπὴν, εἰς ἣν ἤχθη χωρὶς ὁρμῆς. ἐκ γὰρ τούτων τῶν φαινομένων ἐναργῶς ἐστι μαθεῖν, ὡς εἰς ἀκριβῆ καὶ τελείαν καμπὴν, οὐκ ἄν ποτε ἀφίκοιτ' ἐξ αὐτοῦ σῶμα τοῦ μυὸς, μὴ βοηθούμενον ὑπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως. μάτην οὖν φήσει τις ἴσως, τὸ φύσιν ἔχον συστέλλεσθαι τὸ σῶμα τῶν μυῶν ἐγένετο ἀπὸ τῆς ψυχῆς τελεώτερον αὐτὸ, καὶ κάλλιον B ἐργαζομένης. ὁ δὲ τοῦτ' ἐρῶν, εἷς τίς ἐστι τῶν τῆς ἀπορίας τε καὶ ἀοριστίας, ὡς αὐτοὶ καλοῦσιν ἐραστῶν, ὃν ἡδέως ἂν ἠρόμην, εἰ τὸ πεφυκὸς ἐκτείνεσθαι ἂν μέλος, ἐπιτηδειότατον ὄργανον ἡγεῖται τῆς συνάγειν ἔργον ἐχούσης δυνάμεως, ἢ τὸ ἐναντίον. ἐγὼ μὲν γὰρ, οὐδ' ἐπινοῆσαι εὑρίσκω, πῶς ἀφυέστερον εἰς κίνησιν ὄργανόν τις κατεσκεύασεν, ἢ εἰ πρὸς τοὐναντία ῥέπον αὐτὸ τῆς τοῦ κινοῦντος ὁρμῆς ἐποίησεν. εἰ δὲ τοῦτ' ἀφυὲς, τοὐναντίον ἄριστον τὸ νεῦον ἐξ ἑαυτοῦ, πρὸς ὃ τὸ κινοῦν βούλεται. εὐφυέστατον τῆς οὖν ψυχικῆς δυνάμεως ἕλκειν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν τὸν μῦν σπευδούσης, ἡ κατασκευὴ πρὸς τοῦτ' ἐπιτήδειος C αὐτῷ γέγονε. τοῦτο μὲν τοιοῦτόν ἐστιν.

CAPVT IX.

Cur contractio corporis muſculi magis propria dicatur eſſe, quàm extenſio; ac de Symptomatis, quæ in contractione, & exenſione muſculorum apparent.

ILlud verò quis iuſtiùs quærat dubitẽtque, curnam omninò proprium motum dixerimus eſſe corpori muſculi, extremam contractionem, quum & poſt pérfectam extenſionem contrahatur, & poſt extremam contractiooem extendatur? Aut enim oeutrum ipſi motum proprium eſſe diceodum, ſed caſu aliquo fieri; ant vtroſque ſimiliter proprios eſſe exiſtimaodum eſt. An quòd plurimùm quidem recedit à perfecta extenſiooe, parum verò à perfecta contractione, idcirco magis propria ei contractio putanda eſt? Quum enim duo ſint (vt ſic dixerit aliquis) io figuris exceſſus, videlicet ſumoia extenſio, & perfecta contractio; ſi non magis proprium eſſet corpori muſculi contrahi, quàm extendi; mediam amborum figuram exactè ſumeret, ſempérque ad eam dimiſſus tenderet; nunc verò non apparet, accedit enim propiùs ad perfectam membri flexionem, quàm extenſionem. Verùm, ſi hoc concedatur, ac dicatur, vt ſanè æqoum eſt concedi, & dici (apparet enim ita habere,) adhuc videtur mihi coosiderandum eſſe, cur extrema flexione membri voluntaria facta, quum ipſam ſoluerimus, parum diſcedere muſculus appareat, paulatimque quodammodo extendi; id enim haudquaquam erat neceſſe, ſiquidem natura ipſius corporis ad contractionem vergit. Quas verò ad hoc rationes adducere poſſimus, in medio ponatur conſiderandum veritatis amatoribus; vt ſi quidem rectè demonſtrauerimus, neque ipſi falli appareant, totum iam propoſitum inuentum eſſe dicamus, ſin id minus, ſaltem, quum plurima quidem partim iam inuenerimus, partim verò alia diligenter ſimus perſcrutati, alius quis, & alius, quòd deeſt, inueniat. Vt autem futurus ſermo ſit dilucidus, aliqua ſimilitudine eſt opus, quam non modò intelligere potes,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Διὰ τί ἡ συστολὴ ἰδία τῷ σώματι τοῦ μυὸς λέγεται ἢ ἔκτασις, καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ συστολῇ, καὶ τῇ ἐκτάσει τῶν μυῶν, φαινομένων συμπτωμάτων.

ΕΚεῖνο δ' ἄν τις εὐλογώτερον ζητήσειέ τε, καὶ ἀπορήσειε, τί δή ποθ' ὅλως ἰδίαν ἔφαμεν εἶναι κίνησιν τῷ σώματι τοῦ μυὸς, ἐσχάτην τὴν συστολὴν, εἴ γε καὶ μετὰ τὴν τελείαν ἔκτασιν συστέλλεται, καὶ μετὰ τὴν τελείαν συστολὴν ἐκ-D τείνεται; ἢ γὰρ οὐδ' ἑτέραν αὐτῷ κίνησιν οἰκείαν εἶναι λεκτέον. ἀλλὰ κατά τι σύμπτωμα γίνεσθαι, ἢ ἀμφοτέρας ὁμοίως οἰκείας ὑπάρχειν ἡγητέον, ἢ ὅτι πλεῖστον μὲν ἀποχωρεῖ τῆς τελείας ἐκτάσεως, ὀλίγον δὲ τῆς τελείας συστολῆς, διὰ τοῦτο οἰκειοτέραν αὐτοῦ τὴν συστολὴν ἡγητέον. ὄντων γὰρ δυοῖν ὑπερβολικῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, σχημάτων ἄκρας ἐκτάσεως, καὶ τελείας συστολῆς, εἰ μηδὲν μᾶλλον οἰκεῖον ἦν τῷ σώματι τοῦ μυὸς τὸ συστέλλεσθαι τοῦ ἐκτείνεσθαι, τὸ μέσον ἀκριβῶς ἀμφοῖν ἐλάμβανε σχῆμα. καὶ διὰ E παντὸς εἰς τοῦτ' ἤρχετ' ἂν ἀφεθεὶς, νυνὶ δ' οὐ φαίνεται. προσέρχεται γὰρ ἐγγύτερον τῆς τελείας τοῦ κώλου κάμψεως, ἤπερ τῆς ἐκτάσεως. ἀλλὰ κἂν τοῦτο δοθῇ τε καὶ ῥηθῇ, ὥσπερ οὖν δίκαιον δίδοσθαι ταῦτα καὶ λέγεσθαι, φαίνεται γὰρ οὕτως ἔχειν. ἔτι μοι δοκεῖ σκεπτέον εἶναι, τί δή ποτε τῆς ἐσχάτης καμπῆς τοῦ κώλου γινομένης καθ' ὁρμὴν, ἐπειδὰν ἐκλύσωμεν ταύτην, ὀλίγον ἀποχωρεῖν ὁ μῦς φαίνεται, καὶ πρὸς βραχύ πως ἐκτεινόμενος. ἐχρῆν γὰρ μηδ' ὅλως, εἴπερ ἡ τοῦ σώματος αὐτοῦ φύσις ἐπὶ τὸ συστέλλεσθαι ῥέπει. τινὰ δ' οὖν εἰς τοῦτο λογισμὸν εὐπορήσομεν, ἐν μέσῳ κείσθω σκο-F πεῖν τοῖς ἀληθείας ἐρασταῖς. ἵν' εἰ μὲν ἀποδεικνύντες ὀρθῶς καὶ μηδαμῶς σφαλλόμενοι φαίνοιντο, πᾶν ἤδη τὸ προτεθὲν εὑρῆσθαι λέγωμεν. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ τῶν γε πλείστων, τῶν μὲν εὑρημένων ἤδη, τῶν δ' ἐμμελῶς ἠπορημένων, ἄλλος τις καὶ ἄλλος τὸ λεῖπον ἐξεύρῃ. ἵνα δὲ ὁ μέλλων λόγος ᾖ μοι σαφὴς, δέομαί τινος εἰκόνος, ἣν οὐ μόνον σοὶ νοῆσαι δυνατὸν,

ἀλλὰ καὶ κατασκευάσαι βουληθείη. δύο γὰρ ὀστᾶ λαβὼν οὗ βούλει ζώου, κατ' ἄρθρον ἀλλήλοις συμβάλλοντα δύο σειρὰς ἐκ νεύρων πλειόνων πλεξάμενος, ἤτοι κατακόλλησον ἀκριβῶς, πρὸς οἷς ἂν ἐγὼ κελεύσω μέρεσι τῶν ὀστῶν, ἢ προσδῆσον. κελεύω δὲ κολλᾶν, ἢ προσδεῖν, ἵνα περ οἱ μύες τοῖς ὀστοῖς ἐνεφύοντο. διττοῦ δὲ ὄντος τρόπου τῆς ἐμφύσεως ἅπασι τοῖς μυσίν, οὐδὲν χεῖρον, ἑκάτερον αὐτῶν μιμήσασθαι διὰ τῆς εἰκόνος. ἐγχειρητέον οὖν σαφῶς ἑρμηνεῦσαι τὸν διττὸν τοῦτον τρόπον. οὐδὲ γὰρ ὀρθῶς ἄν τις αὐτὸν μιμήσαιτο, μὴ ἀκριβῶς ἐκμαθών. ἀρχὴ δ' ἂν ἤδη γένοιτο τοῦ λόγου δικαιοτάτη, τῶν συμβαλλόντων ἀλλήλοις ὀστῶν, ἵν' ἄρθρον γένηται. τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν ἐστι, τὸ κινούμενον, θάτερον δὲ οἷον ἕδρα τις ὑπήρεισται τοῦ κινουμένου, καθάπερ ὁρᾷς τοὺς τῶν θυρῶν στρόφιγγας ἐχούσας, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης τῷ μένοντι μὲν ἡ κοιλότης, τῷ κινουμένῳ δ' ἡ κυρτότης ὑπῆρξε. καλεῖται δ' ἡ μὲν κοιλότης, κοτύλη τε καὶ γλήνη. ἡ δ' αὖ κυρτότης, κεφαλή τε καὶ κόνδυλος. τοσοῦτον δ' ἡ κοτύλη τῆς γλήνης βαθυτέρα, ὅσον ἡ κεφαλὴ τοῦ κονδύλου προμηκεστέρα. ἑκάτερον γὰρ ἑκατέρῳ, καθάπερ στρόφιγγι χώραν ἐπιτηδείαν ἡ φύσις παρεσκεύασεν. ἐπεὶ δὲ οὕτω καλῶς εἶχε τὰ κινησόμενα, πολὺ κάλλιον αὐτῆς ἔτι καὶ τεχνικώτερον συνῆψε τὰ κινήσοντα. τὰ γὰρ τῶν κινήσεων ὄργανα, τοὺς μῦς ἐξέφυσε μὲν τῶν ὑπερκειμένων ὀστῶν, ἐν οἷς αἱ κοτύλαι. κατέφυσε δὲ εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ὑποκειμένων, ἅπερ ἔμελλε κινεῖσθαι. καὶ διὰ τούτων ἐκτεινομένων ἀνασπωμένων τῶν κεφαλῶν, συνανασπᾶται πᾶν τὸ κῶλον. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν αὐτῶν μεῖζον, ὁ δὲ ἔλαττον ὀστοῦν ἔμελλε κινήσειν, ἀνάλογον τοῖς ὄγκοις τῶν κινηθησομένων ὀστῶν, τὸ μέγεθος τῶν κινησόντων ἐδημιούργησε μυῶν, ὥστε εὐλόγως οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν κεφαλῶν, ἢ κονδύλων τῶν ὑπερκειμένων ὀστῶν ἐξέφυσαν. οἱ δὲ μικρὸν τούτων κατωτέρω, πλησίον τῆς κοτύλης, ἢ γλήνης, οὐ πάνυ τι. μικροὶ γὰρ ἂν οὕτω παντάπασιν ἐγένοντο, καὶ ἀδύνατοι κινεῖν τὸ ὑποκείμενον ὀστοῦν. αὕτη μὲν ἡ φύσις τῶν τ' ἀλλήλοις συντεταγμένων ὀστῶν κατ' ἄρθρα, καὶ τῶν κινούντων αὐτὰ μυῶν. μιμήσαιο δ' ἂν αὐτὴν ὀρθῶς εἰ τὴν σειρὰν ἐξάψας θατέρου τῶν ὀστῶν, καθ' ὃ μέρος ὁ μῦς ἐξεφύετο, καθάψεις αὐτῆς τὸ λοιπὸν πέρας εἰς τὴν κεφαλὴν θατέρου τῶν ὀστῶν. ἵνα περ ὁ μῦς κατεφύετο, δυοῖν τούτοις στοχαζόμενος. ἑτέρου μέν, τοῦ τὸ πάχος τῆς σειρᾶς ἱκανὸν εἶναι κινεῖν, καὶ ὀχεῖν τὸ ὑποτεταγμένον ὀστοῦν, ἑτέρου δὲ τοῦ κατὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν σχημάτων, μηδ' ὅλως τετάσθαι τὴν σειράν. ἀλλ' οὕτως ἔχειν, ὡς εἰ καὶ κατὰ τῆς γῆς ἔρριπτο μηδενὸς ἐξηρτημένη. δύο οὖν ἔστωσαν αἱ σειραὶ τὰς χώρας τῶν ἀντιτεταγμένων μυῶν, τῶν ἐκτείνειν καὶ κάμπτειν τὸ κῶλον πεφυκότων κατειληφυῖαι, τὴν καθ' ἑκατέρας παντελῶς, ἐλευθερουμένης τῆς ἐντάσεως, ἡνίκα ἔσχατον ἔχει τὸ κῶλον σχῆμα. ἡ μὲν ἐκτός, ὅταν ἀκριβῶς ἐκτεταμένον ᾖ, ἡ δ' ἐντός ἐπειδὰν κεκαμμένον. τούτων ὧδε κατασκευασθέντων, πρόδηλον ὅτι τῶν σειρῶν ἑκατέρα, πρὸς μὲν τῶν ἡμετέρων ἑλκομένη χειρῶν εἰς ἐσχάτην ἔκτασιν, ἢ καμπὴν ἄγει τὴν τῶν ὀστῶν σύνταξιν. αὗται δὲ καθ' ἑαυτὰς ἀφεθεῖσαι, μέσον σχῆμα τῆς τῶν ὀστῶν συνθέσεως ἐνεργήσασαι, τὸ λοιπὸν μὲν ἡσυχάζουσι. προσέχειν δὲ δεῖ τὸν νοῦν, μὴ παρέργως αὐτῷ τῷ σχήματι. τὸ μέσον γὰρ ἀκριβῶς τοῦτό ἐστιν ἐσχάτης ἐκτάσεως καὶ συστολῆς. εἰ μέντοι τὴν ἑτέραν τῶν σειρῶν ἐπιτέμοις μὲν κατά τι, μὴ διατέμοις δ' ὅλην, βραχὺ παντελῶς ἐπὶ θάτερα τοῦ μέσου σχήματος, μεταστήσεις τῶν ὀστῶν τὴν σύνταξιν.

verùm etiam, ſi vis, compatare. Duo enim oſſa A capiens cuiuſuis animalis, ad articulum inter ſe coniuncta, duas catenas ex pluribus neruis connectens, aut conglutinato accuratè, in quibus ego partibus oſſium iuſſero, aut alligato. Iubeo autem eoglutinare, vel alligare, quo loco muſculi oſſibus inſerebantur. Quum autem ſit duplex modus inſertionis omnibus muſculis, nihil obeſt, quominus vtrumque ipſorum per ſimilitudioem imitemut. Conandum eſt igitut clarè interptetari duplieem hune modum; non enim rectè quis ipſum imitetut, niſi exactè nouerit. Principium autem hoc orationi iuſtiſſimum fue-B rit. Quum oſſa inuicem coëant, vt articulus fiat, altetum quidem ipſorum eſt, quod mouetur; alterum verò veluti ſedes quædam ei, quod mouetur, eſt ſubfirmatum; quomodo cetnis oſtiorum catdines ſe habere. Quare neceſſariò manenti quidem eauitas, ei verò, quod mouetur, deuexitas adeſt. Vocatur autem cauitas, & cotyle, & præterea glene, deuexitas verò, caput & condylus. Tantò autem cotyle, quam glene, eſt profundiot, quantò caput condylo eſt longius, vtramqoe enim vtrique, velut catdini, locum aptum natura comparauit. Quum verò hoe modo bene haberent, quæ mouendæ erant, multò adhue aptiùs, atque artifi-C cioſiùs eis coniunxit, quæ motura erant. Nam muſculos inſtrumenta motuum ptoduxit quidem ex ſuperiacentibus oſſibus, in quibus ſunt cotylæ; inſeruit autem in capita ſubiaceotium, quæ erant mouenda; & per hos intenſos capitibus ſurſum tractis, ſimul cum eis totum membrum ſurſum trahitur. Quum aurem alter ipſotum maius, alter verò minus os erat moturus, magnitudinem muſculorum, qui moturi ſunt, cteauit proportione parem moli mouendorum oſſium. Quare alij quidem iure ex ipſis capitibus, aut eondylis ſuperiacentium oſſium ſuut exorti; alij verò pau-lo his inferius iuxta cotylem, aut glenen, ſed non multum; parui ſiquidem hoc pacto penitus fuiſſent, nec potuiſſent mouete ſubiectum os. Hæc quidem oatura eſt oſſium coniunctorum inter ſeſe articulos, & muſculorum ipſa mouentium. Imitari autem eam rectè poſſis, ſi catenam ex altero oſſium appendens ea parte, qua muſculus enaſcebatut, applices eius alium finem in caput altetius oſſium, quò muſeulus inſerebatur, duo hæc obſeruans, nempe vt craſſities catenæ ſatis ſir mouendo, ac vehendo oſſi ſubiecto; tum ne in exceſſibus figutarum catena ſit tenſa, E ſed ita ſe habeat, quaſi humi iaceret à nullo appenſa. Sint igitur duæ catenæ, quæ loea occuparunt oppoſitorum muſculorum, qui extendere, & flectere membtum nati ſunt, vttaque tune penitus liberata à tenſione, quando membrum extremam habet figuram, altera quidem externa, eum exactè eſt extenſum; altera autem interna, cum flexum. His ita ſtructis manifeſtum, quòd catenarum vtraque à manibus noſtris tracta, in extremam extenſionem, uut flexionem, ducit oſſium conſtructionem; ipſæ verò per ſe ipſas dimiſſæ, mediam figuram compoſitionis oſſium vbi effe-F cerint, poſtea quieſcunt. Adhibere autem mentem oportere præcipuè huic ipſi figuræ; media enim exactè hæc eſt inter extenſionem, & conttactionem. Si tamen alteram catenarum incideris quidem in aliquo, non autem abſcideris totam, parum omninò ad alteram partem mediæ figuræ transferes oſſium conſtructiooem: quòd,

quòd ſi penitus abſcideris, impenſiùs, non tameo ita, vt ad vltimam veniat figuram; extremæ namque figuræ non aliter fieri videntur, niſi quum catenas manibus trahas ad proprium principium. Eadem hæc accidere, & io muſculis euidenter eernuntur, quippe quum muſculus catenæ proportione reſpondeat, anima verò manui mouenti ipſam; neutra enim catenarum abſque manu ad extremam figuram conſtructionem oſſium deducere poteſt, neque vllus muſculorum abſque animali impetu extremam flexionem, aut ſummam extenſiouem partis efficere, priuatis autem muſculis quidem animali impetu, catenis vero manu, mediam videbis figuram oſſium inter ſe mutuò fieri. Quòd ſi incideris muſculum externum, flecti membrum vltra mediam figuram videbis, quemadmodum ſi catenam externam incidiſſes: pari modo ſi muſculum internum incideris, extendi partem plus medio videbis. Quænam igitur cauſæ ſunt, tum horum, tum aliorum omnium affectuum, qui muſculis accidunt? Principium quidem omnium vnum eſt, videlicet muſculos perfectam habere cootractionem in excedentibus figuris, quemadmodum in catenis habebat; reliquæ autem omnes hanc conſequuntur. Principium autem hinc pariter oſtendemus, non enim ex hypotheſi quadam nobis incerta ſumendum eſt ipſum, ſed ex quodam ſymptomate, quod euideoter apparet in omnibus muſculis. Quidnam autem eſt id? cujus certè ante meminimus, quòd muſculus tantùm contrahitur, quum tendo abſciſſus à membri capite fuerit, quantum motu voluntario incitatus, in extremam flexionem duxerit membrum; oſtenditur enim manifeſtè huiuſmodi apparere muſculum ſuapte natura in extremam cootractionem progredi, quantum in ſtructura corporis eſt poſituto. Quum enim ſolutus fuerit continuitate, quam habet cum oſſe obnitente, tunc, quaſi vinculis ſolutus, & perfectè liber factus, ſuam ipſius naturam oſtendit, quandiu verò à muſculo ex oppoſito conſtituto pars retrahitur, qui & ipſe eandem naturam habet, vt ſtatim ad extremam cootractionem feſtinet, alter muſculus ab altero æqualiter priuatur coitu in ſe ipſum; atque ita accidit oppoſitorum in membris muſculorum vtrumque in dimidio contractionis lædi. Porrò, quòd vterque quidem ſua natura in extremam contractionem ſemper feſtinet, alligati autem ſint è partibus oppoſitis capiti vnius oſſis; omninò neceſſe eſt membrum æquipollentibus motibus intereeptum, neuttum ſequi. Neutrum autem ſequi idem eſt, ac ſi mediam haberet figuram extremorum; illorum enim vtrumque fiebat altero ipſorum prævalente, extenſio quidem, externo: flexio verò, interoo. Æquipollens igitur motus ipſius corporis muſculorum fit quaodo neuter totum animalem habet auxiliarem, non æquipollens verò, quum alter ſolus dominatur. Quare neceſſe eſt, vincat contractio illius muſculi, qui ab animali facultate adiuuetur. Trium igitur apparentium cauſas inuenimus, ab vno principio profecti, quod ne ipſum quidem ex hypotheſi noſtra, ſed ex euidenter apparentibus, ſompſimus. Quòd enim muſculi videotur accipere extremam contractionem, quum ſoluti fuerint vinculo, quo ad capita membrorum ſunt alligati, palàm nobis factum eſt, eos ſua natura quidem, quaotum ad ſtructuram eorum pertinet, perfectè contrahi, ſed propter

A Εἰ δὲ καὶ διατέμοις ἅπασαν, ἐπὶ πλέον μὲν, οὐ μὴν ὥστ' εἰς ἔσχατον ἐλθεῖν σχῆμα. τὰ γὰρ δὴ ἔσχατα σχήματα, μετὰ τὸ ταῖς χερσὶν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἕλκειν τὰς σειράς, οὐκ ἄλλως φαίνεται γιγνόμενα. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα συμπτώματα, κἀπὶ τῶν μυῶν ἐναργῶς ὁρᾶται, ἀνάλογον μὲν ἔχοντος τῇ σειρᾷ τοῦ μυός, τῇ κινούσῃ δ' αὐτὴν χειρὶ τῆς ψυχῆς. οὔτε γὰρ ἄνευ τῆς χειρὸς ὁποτέρα τῶν σειρῶν εἰς ἔσχατον σχῆμα τὴν τῶν ὀστῶν ἀγαγεῖν δύναται σύνταξιν. οὔτ' ἄνευ τῆς ψυχικῆς ὁρμῆς ὁπότερος τῶν μυῶν, οὔτ' ἐσχάτην καμπήν, οὔτ' ἔκτασιν ἄκραν ἐργάσασθαι τοῦ μο-
B ρίου. στερήσας δὲ τοὺς μὲν μῦς τῆς ψυχικῆς ὁρμῆς, τὰς δὲ σειρὰς τῆς χειρός, τὸ μέσον ὄψει σχῆμα τῶν ὀστῶν πρὸς ἄλληλα γιγνόμενον. εἰ δὲ τέμοις τὸν ἐκτὸς μῦν, καμπτόμενον ἐπὶ πλέον, τοῦ μέσου σχήματος ὄψει τὸ κῶλον, ὥσπερ εἰ τὴν ἐκτὸς σειρὰν ἔτεμες. οὕτω δὲ καὶ εἰ τὸν ἐντὸς μῦν τέμοις ἐκτεινόμενον ἐπὶ πλέον τοῦ μέσου, θεάσῃ τὸ μόριον. τίνες οὖν αἰτίαι καὶ τούτων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν κατὰ τοὺς μῦς παθημάτων; ἀρχὴ μὲν ἁπασῶν μία, τὸ τοὺς μῦς τελείαν ἔχειν συστολὴν ἐν τοῖς ὑπερβαλλικοῖς σχήμασιν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν σειρῶν εἶχεν. αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι, ταύτῃ ἀκολουθεῖ.
C τὴν οὖν ἀρχὴν αὐτόθεν ἀποδείξομεν. οὐ γὰρ ἐξ ὑποθέσεώς τινος ἡμῖν ἀδήλου ληπτέον αὐτήν, ἀλλ' ἔκ τινος ἐναργῶς φαινομένου κατὰ τοὺς μῦς ἅπαντας συμπτώματος. τίνος τούτου; τοῦ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένου, τοῦ συστέλλεσθαι τὸν μῦν εἰς τοσοῦτον, ὅταν ὁ τένων ἀποτμηθῇ τοῦ κώλου τῆς κεφαλῆς, εἰς ὅσον ὅταν ὑπὸ τῆς προαιρέσεως κινούμενος, εἰς τὴν ἐσχάτην καμπὴν ἀγάγῃ τὸ κῶλον. ἐνδείκνυται γὰρ ἐναργῶς τὸ τοιοῦτον φαινόμενον, εἰς ἐσχάτην πεφυκότα συστολὴν ἔρχεσθαι τὸν μῦν, ὅσον ἐπὶ τῇ κατασκευῇ τοῦ σώματος. ὅταν γὰρ ἀφαιρεθῇ τῆς πρὸς τὸ ἀν-
D τιτεῖνον ὀστοῦν συνεχείας, τόθ' ὥσπερ ἐκ δεσμοῦ λυθεὶς, καὶ τελέως ἐλεύθερος γενόμενος, ἐνεδείξατο τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. ἕως δὲ ὑπὸ τοῦ κατ' ἀντικρὺ τεταγμένου μυὸς ἀνεσπᾶτο τὸ μόριον, ἔχοντος δηλονότι κἀκείνου τὴν αὐτὴν φύσιν, ὡς δὴ σπεύδειν ὑπὸ τὴν ἐσχάτην συστολὴν τὸ ἴσον, ὁ ἕτερος μῦς ὑπὸ θατέρου, τῆς εἰς ἑαυτὸν ἀπεστερεῖτο συνόδου, καὶ οὕτω συνέβαινε τῶν ἀντιτεταγμένων ἐν τοῖς κώλοις μυῶν ἑκάτερον, τὸ τῆς συστολῆς ἥμισυ βλάπτεσθαι. τὸ γὰρ πεφυκέναι μὲν ἀμφοτέρους εἰς ἐσχάτην ἀεὶ συστολὴν ἐπείγεσθαι, προσδεδέσθαι δ' ἐκ τῶν ἀντικειμένων μερῶν ἑνὸς
E ὀστοῦ κεφαλῆς, πάντως ἀναγκαῖον ἦν ἰσοσθενέσι κινήσεσι διειλημμένον τὸ κῶλον, ἕπεσθαι μηδετέρᾳ. τὸ μηδετέρᾳ δ' ἕπεσθαι, ταὐτὸν ἦν τὸ μέσον ἔχειν σχῆμα τῶν ἐσχάτων. ἐκείνων γὰρ ἑκάτερον ἐγίνετο, τῆς ἑτέρας αὐτῶν κρατούσης. ἡ μὲν ἔκτασις, τῆς ἐκτὸς, ἡ δὲ κάμψις, τῆς ἐντός. ἰσοσθενὴς μὲν οὖν ἡ τοῦ σώματος αὐτῶν τῶν μυῶν γίνεται κίνησις, ὅταν μηδετέρα σύμμαχον ἔχῃ τὸν ψυχικὸν τόνον. ἀνισοσθενὴς δέ, ὅταν ἡ ἑτέρα μόνη κρατῇ, ὥστε ἀναγκαῖον νικᾶν ἐκείνου τοῦ μυὸς τὴν συστολήν, ὁπότερος ἂν ὑπὸ ψυχικῆς βοηθῆται δυνάμεως. τριῶν μὲν δὴ φαινομένων αἰτίας
F εὑρήκαμεν, ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ὁρμηθέντες, ἣν οὐδ' αὐτὴν ἐξ ὑποθέσεως ἡμετέρας, ἀλλ' ἐξ ἐναργοῦς ἐλάβομεν φαινομένου. διὰ γὰρ τὸ φαίνεσθαι τὴν ἐσχάτην συστολὴν λαμβάνοντας τοὺς μῦς, ὅταν ἀπολυθῶσι τοῦ πρὸς τὰς κεφαλὰς τῶν κώλων δεσμοῦ, δῆλον ἡμῖν ἐγένετο πεφυκέναι μὲν αὐτούς, ὅσον ἐπὶ τῇ κατασκευῇ, συστέλλεσθαι τελέως. δι' ἄλλο δέ τι

κωλύεσθαι, τί δ' ἦν τὸ κωλῦον ζητοῦντες, προσεχῶς μὲν τὸν δεσμὸν εὕρομεν. οὗ γὰρ ἀποκοπέντος εἰς ἔσχατον συνεστέλλοντο, τοῦτο τοῦ μὴ συστέλλεσθαι πρότερον αἴτιον ἐτιθέμεθα. τὸν δεσμὸν δ' οὐχ ἁπλῶς ὅτι δεσμός ἐστι, διὰ τοῦτο κωλῦον εὕρομεν συστέλλεσθαι τοὺς μῦς, ἀλλ' ὅτι καταφύεται εἰς ὀστοῦ κεφαλὴν, εἰς τἀναντία μέρη τεινομένου. καὶ διὰ τοῦτο εὐπορήσαμεν αἰτίας δευτέρου φαινομένου, τοῦ τὸ μέσον σχῆμα λαμβάνειν τὰ κῶλα, μηδετέρου τῶν μυῶν ὑπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως κινουμένου. τρίτον δ' ἦν ἐπὶ τούτοις φαινόμενον τὸ κάμπτεσθαι, καὶ συστέλλεσθαι, ἢ ἐκτείνεσθαι πεπονθότα τὸ κῶλον, ὅταν τὸν μὲν τὸν ἕτερον μόνον ἡ προαίρεσις κινῇ. νικᾶσθαι γὰρ ἐν τούτῳ τὸν ἕτερον, καὶ συνεκτείνεσθαι βιαίως ἀναγκάζεσθαι τῷ σύμπαντι κώλῳ. φέρε δὴ πρὸς τούτοις, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων φαινομένων εἴπωμεν τὰς αἰτίας, ἵν' εἰ μὲν ὁμολογοῖεν ἀλλήλαις πιστεύωμεν, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν λογισμοῖς. εἰ δέ πῃ καὶ διαφέροιντο κἂν καθ' ἓν ὁτιοῦν, πάντας ὁμοίως ὑποπτεύοιμεν. ἔστω δὴ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, πρῶτον μὲν, τόδε τὸ φαινόμενον, τμηθέντος μὲν τοῦ ἔξω μυὸς, ἐπέκεινα μὲν τοῦ μέσου σχήματος κάμπτεται τὸ κῶλον, οὐ μὴν εἰς ἔσχατόν γε, καίτοι τάχ' ἂν ἴσως δόξειεν εὔλογον εἶναι μηκέτι ἀντισπῶντος εἰς τἀναντία τοῦ ἐντὸς μυὸς μηδενὸς, εἰς ἐσχάτην ἰέναι δεῖν αὐτὸν συστολὴν, ἀλλ' ὁ γινώσκων οὕτως ἐπιλέλησται τοῦ κατὰ τὸ κῶλον βάρους, ἀντιβαίνοντος τῇ παντελεῖ τοῦ μυὸς συστολῇ. καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς διὰ τῶν σειρῶν εἰκόνος, ὁμοίως ἐμφαίνεται γινόμενον. οὐδὲ γὰρ ἐκείνων τῆς ἐκτὸς τμηθείσης, εἰς ἐσχάτην ἠδύνατο ἐλθεῖν ἡ λοιπὴ συστολὴν, πρὶν ἀποτμηθῆναι τὸ κινούμενον ὑπ' αὐτῆς ὀστοῦν. ἕως δ' ἦν συνεχὲς, ἀντέσπα πρὸς ἑαυτὸ τὴν σειράν. ἐκ τούτου κἀπειδὰν τὸν ἐντὸς μῦν διατέμῃς ὅλον ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ μέσου σχήματος, καὶ τῆς ἐσχάτης ἐκτάσεως, τὸ κῶλον καθίσταται. τελέως γὰρ ἐκτείνειν αὐτὸ χωρὶς τῆς ψυχικῆς ὁρμῆς ἀδύνατος ὁ ἐκτὸς μῦς, ὥστε καὶ ταῦτα τὰ φαινόμενα τοῖς τ' ἔμπροσθεν εἰρημένοις, καὶ ἀλλήλοις ὁμολογεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

Τοῖς εἰρημένοις, τὰ τῷ Ἱπποκράτει γεγραμμένα, περὶ τῶν σχημάτων κατὰ τὰ ἐν ταῖς κινήσεσι μόρια, θαυμαστῶς ὁμολογεῖν.

Ἔτι δὲ ὅσα περὶ πάντων τῶν κατὰ τὰ μόρια σχημάτων Ἱπποκράτει τε γέγραπται πάλαι, καὶ νῦν οὕτως ἔχειν φαίνεται. ἆρ' οὖν θαυμαστῶς ὁμολογεῖ, καὶ ταῦτα; πρῶτον μὲν ὅτι κάμψαντες τελέως ὁτιοῦν μόριον, ἢ ἐκτείναντες ἐσχάτως ὀδυνώμεθα. δεύτερον δὲ ὅτι τὸ μέσον τούτων σχῆμα, τὸ ἀνωδυνώτατόν ἐστι. τρίτον δ', ὅτι μεταβολῆς ταχείας ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις σχήμασιν ὀρεγόμεθα. τέταρτον δὲ, ὅτι μέχρι πλείστου τὸ μέσον σχῆμα φυλάττομεν, οὐδεμιᾶς ἐπιθυμοῦντες μεταβολῆς. πέμπτον δὲ, ὅτι καὶ τοῦτό ποτε μεταβάλλειν ἐπιθυμοῦμεν. ἕκτον δὲ, ὅτι πᾶν σχῆμα δύσφορον τοῖς ἐσχάτως ἀσθενέσιν. αἱ μὲν γὰρ ὑπερβολαὶ τῶν σχημάτων, εὐλόγως ὀδυνηραὶ, τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν μυῶν ἐνεργοῦντος, τοῦ δ' ἑτέρου παρὰ φύσιν ἐκτεινομένου. τὸ μέσον δὲ τούτων σχῆμα, καὶ τῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς ἀμέτρου τάσεως ἀμφοτέρους ἀναπαῦον, εἰκότως ἥδιστον, ὥστε καὶ τῆς μεταβολῆς, τῶν μὲν ὀδυνηρῶν σχημάτων ταχείας δεόμεθα, τῆς δ' ἀνωδύνου

A aliud quiddam impedirı ; quid autem eſſet, quod impediret, quærentes, proximam cauſam, vinculum iouenimus; quo enim abſciſſo in extremum contrahebantur, hanc cauſam priorem, cur non contraherentur, poſuimus. Vinculum autem non ſimpliciter, quia vinculum eſt, idcirco prohibere inuenimus, quo minus muſculi cootraherentur, ſed quia inſeritur in caput oſſis quòd io contrarias partes tenditur, eóque aſſecuti ſumus cauſam eius, quod ſecundo loco apparet, videlicet quòd membra mediam figuram accipiuot, quum neuter muſculorum ab animali facultate mouetur. Tertium
B erat adhæc appareos, videlicet flecti, & contrahi, aut extendi tunc membrum, quum alterum duntaxat muſculum voluntas mouet; vinci enim interim alterum, atque violenter cogi, vt ſimul cum toto membro extendatur. Age igitur præter hæc, & aliorum omnium, quæ apparent, cauſas recenſeamus, vt ſi ſibi ipſis conſentaneæ fuerint, credamus ob id rationibus, quæ de ipſis afferuntur; ſicubi verò diffideant, vel in vno quouis, omoes ſimiliter ſuſpectas habeamus. Sit itaque præter dicta primum quidem hoc euidens. Abſciſſo namque externo muſculo, vltra quidem mediam figuram deflectitur membrum, non tamen ad extremam;
C quanquam forte videbitur æquum eſſe, quum nullus ampliùs retrahat in contraria muſculum internom, oportere eum in extremam venire contractionem. Sed qui ita ſeotit, oblitus eſt grauitatis, quæ membro ineſt; quæ perfectæ contractioni muſculi reſiſtit. Nam & in ſimilitudine, quam fecimus per catenas, ſimiliter apparet accidere, neque eoim illarum abſciſſa externa, reliqua contractio in extremum poterat venire priùs, quam abſcinderetur os, quod ab ipſa mouetur, quandiu auteo1 cootinuum erat, retrahebat ad ſe ipſum catenam. Igitur quum etiam muſculum internum quis
D totum ſecuerit, membrum conſiſtit in eo ſitu, qui eſt ioter mediam figuram, & extremam extenſioem; muſculus enim externus non poteſt penitus extendere ipſum, abſque animali impetu. Quare & hæc apparentia iis, quæ antea dicta ſunt, & ſibi inuicem ſunt conſentanea.

CAPVT X.

Conſentire iis, quæ dicta ſunt, quæcunque ſcripſit Hippocrates de figuris partium, quæ ſiunt in motu.

E PRæterea, quæ ab Hippocrate ſcripta ſunt olim de omnibus figuris, quæ in partibus ſunt, nunc quoque ita ſe habere videntur. Nonne mirificè hæc concordant? primùm quidem, quòd flectentes penitus quamcunque partem, aut extendentes, ſummè dolemus; ſecundum verò, quòd media iſtarum figura minimè dolorem affert; tertium, quia mutationem celerem in extremis figuris appetimus; quartum, quòd diutiſſimè mediam figuram ſeruamus, nullam cupientes mutationem; quintum, quòd hanc quoque mutare aliquaodo deſideramus; ſextum, quòd omnis figura moleſta eſt ſummè imbecillis. Nam fi-
F gurarum exceſſus meritò dolorem afferuot, nempe cum alter muſculorum agat, alter præter naturam extendatur; media verò iſtorum figura, & ab actione, & à nimia teoſione vtroſque inhibens, meritò eſt iucundiſſima. Quare & mutationem figurarum quidem, quæ dolorem afferunt, celerem optamus, eius verò, quæ dolore caret, tardam.

dam. At cur omninò ipſam mutare deſideramus, quamuis ſine dolore ſit? quia in hac etiam figura tenſionem quandam muſculi ſuſtinent, minorem tamen quàm in omnibus aliis; eam autem dolore carere dicimus, non quia nullius penitus doloris ſit particeps, ſed quia minimi, & eius fermè inſenſibilis ptoptet paucitatem; atque ipſam mutari tum cupimus, dum paulatim congeſtus ſit ſenſilis. Quòd autem, & in hac figura tenſionem quandam muſculi habeant, ſi eorum meminimus, quæ antea diximus, non ampliùs demonſtratione egemus. Tendi enim eos diximus à membris, in quæ inſeruntur, ob eámque cauſam liberatos ab illa tenſione, quum tendo eſt ſectus, contractionem ſecundum naturam promptè reſumere. Nunquam igitur vllus muſculus ſine tenſione eſt, ne quum in mediis quidem figuris conſiſtit; ſed quòd hanc quidem, vt exiguam contemnimus, aliàs verò, vt vehementes, ac violentas non ferimus, hanc quidem eligimus, illas verò fugimus. Quum autem imbecilliſſimè fuerimus, vt in ſtomachicis, & cardiacis ſyncopis, tunc nec breuem tenſionem ferimus, neque mediam figuram toleramus; quo fit, vt quamuis impotenteſſimus ad motus, tamen alias alio ptoijciamus partes, aliquam quidem conſequi figuram dolore carentem optantes, ſed nihil tale prorſus inuenire potentes. Vt igitur, ſiquis noſtrum cogatur lapidem aliquem non magnum ex collo ſuſpenſum circumferre, robuſtus quidem abſque moleſtia ferat; imbecillus autem redditus, ſtatim tanquam onus deponere deſideret: eodem modo, & muſculorum quiſque quaſi quendam lapidem geſtans appenſum os, donec quidem validus eſt, contemnit, plerumque ne tantillum quidem grauitatem eius ſentiens; quum autem imbecillus fuerit, tunc ſentit, & ægrè fert, & quaſi quoddam onus excutere cupiens, aliàs aliam figuram appetit. Omnia igitur, quæ muſculis accidunt, omnibus conuenire videntur, & communi principio omnia hærete; quo demonſtrati ſunt ex ſe quidem ipſis feſtinare ſemper in extremam contractionem, ſed non poſſe hanc conſequi, quòd tum oppoſitos in contraria trahentes habeant, tum grauitatem oſſium annexam.

A βραχείας. διὰ τί δὴ ὅλως μεταβάλλειν αὐτὸ δεόμεθα, καίτοι γε ἀνώδυνον ὄν; ὅτι καὶ τούτῳ τάσιν τινὰ ὑπομένουσιν οἱ μύες, ἀλλ' ἧττον μὲν ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ἀνώδυνον δὲ οὕτως αὐτὸ λέγομεν, οὐχ ὡς οὐδὲ ὅλως ὀδύνης μετέχον, ἀλλ' ὡς ἐλαχίστης τε ταύτης, καὶ σχεδὸν ἀναισθήτου διὰ βραχύτητα, καὶ τότ' αὐτὸ μεταβάλλειν ἐπιθυμοῦμεν, ὅταν ἀθροισθεῖσα κατὰ βραχὺ γένηταί ποτε αἰσθητή. τοῦ δὲ ὅτι καὶ τούτῳ τῷ σχήματι τάσιν τινὰ ἔχουσιν οἱ μύες, εἰ μεμνήμεθα τῶν ἔμπροσθεν λόγων, οὐκέτ' ἀποδείξεως χρῄζομεν. τείνεσθαι γὰρ ἔφαμεν αὐτοὺς πρὸς τῶν κώλων εἰς ἃ καταφύονται, καὶ
B διὰ τοῦτο ἐλευθερωθέντας ἐκείνης τῆς τάσεως, ἐν τῷ τμηθῆναι τὸν τένοντα, τὴν κατὰ φύσιν συστολὴν ἑτοίμως ἀπολαμβάνειν. οὐδὲ ποτ' οὖν ἔξω τάσεως οὐδεὶς μῦς, ὅτε οὐδὲ ἐν τοῖς μέσοις σχήμασιν, ἀλλὰ τὸ ταύτης μὲν καταφρονεῖν ὡς βραχείας, τὰς δὲ ἄλλας ὡς σφοδρὰς, καὶ βιαίους μὴ φέρειν. τοῦτο μὲν αἱρούμεθα, τὰ δὲ ἄλλα φεύγομεν. ὅταν δὲ ἀσθενεῖς ἐσχάτως γενηθῶμεν, ὥσπερ ἐν στομαχικαῖς καὶ καρδιακαῖς συγκοπαῖς, τότ' οὐδὲ τὴν βραχεῖαν φέροντες τάσιν, οὐδὲ τοῦ μέσου σχήματος ἀνεχόμεθα, καὶ διὰ τοῦτο, καίτοι ἀδύνατοι πρὸς τὰς κινήσεις ὄντες, ὅμως ἄλλοτ' ἄλλῃ διαρρίπτομεν τὰ
C μόρια, ποθοῦντες μέν τινος ἀνωδύνου σχήματος ἐπιτυχεῖν, οὐδὲν δὲ τελέως τοιοῦτον εὑρεῖν δυνάμενοι. ὡς οὖν εἴ τις ὑμῶν ἀνάγκην εἶχεν, ἐξηρτημένον τοῦ τραχήλου λίθον τινὰ μὴ μέγαν περιφέρειν, ἐρρωμένος μὲν ὢν ἀλύπως ἔφερεν, ἄρρωστος δὲ γενόμενος, εὐθὺς ἂν ὡς ἄχθος ἀποθέσθαι προὐθυμεῖτο. κατὰ ταῦτα καὶ τῶν μυῶν ἕκαστος, οἷον τινὰ λίθον βαστάζων τὸ ἐξηρτημένον ὀστοῦν. ἕως ἂν μὲν ἐρρωμένος ᾖ, καταφρονεῖ, μηδ' αἰσθανόμενος τὰ πολλὰ, μηδ' ἐπὶ βραχὺ τοῦ βάρους. ὅταν δ' ἀρρωστήσῃ, τηνικαῦτ' αἰσθάνεται, καὶ δυσφορεῖ, καὶ οἷον τι ἀποσείσασθαι ἄχθος ἐπιθυμῶν, ἄλλοτ' ἄλλου σχήματος ὀρέ-
D γεται. πάντ' οὖν πᾶσιν ὁμολογεῖν φαίνεται τὰ κατὰ τοὺς μῦς συμπτώματα, καὶ τῆς κοινῆς ἀρχῆς ἐξέχεσθαι πάντα, καθ' ἣν ἀπεδείχθησαν ἐξ ἑαυτῶν μὲν εἰς ἐσχάτην ἀεὶ συστολὴν ἐπειγόμενοι, μὴ δυνάμενοι δὲ ταύτης τυχεῖν, ὅτι τοὺς ἀντιτεταγμένους ἀντισπῶντας ἔχουσι, καὶ τὸ τῶν ὀστῶν βάρος ἐξηρτημένον.

Digitized by Google

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΒΙΒΛΙΟΝ Β'.

GALENI DE MOTV MVSCVLORVM LIBER SECVNDVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΔΕΥΤΕΡΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Περὶ τῶν κατὰ τὰς κινήσεις μεταβαλλομένων σχημάτων, καὶ περὶ τῆς φυσικῆς κινήσεως, καὶ τῆς καθ' ὁρμήν.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI.

De figuris quæ per motum variantur, ac de motu naturali & voluntario.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τί ἐστι μέσον ἁπλῶς τῶν μορίων σχῆμα, τί δὲ μή, καὶ τί μὲν ἕκαστος ὁ μῦς ἐνεργεῖ.

ΕΠΕΙ δὲ τὰ πρῶτα ἡμῖν, καὶ οἷον στοιχεῖα τῆς τῶν μυῶν κινήσεως ἀποδέδεικται, προσθῶμεν αὐτοῖς ἤδη τὰ λείποντα, ὥστε μηδὲν ἔτ' ἐνδεῖν, ἀλλ' ἱκανὸν γενέσθαι τὸν ἅπαντα ταῦτα ἀναλεξάμενον ἀκριβῶς, πᾶν ὅτι ἂν περὶ μυὸς προβληθῇ, ῥᾳδίως ἐξευρίσκειν. ἀρξώμεθα οὖν αὖθις ἀπὸ τῶν κατὰ τὰ μόρια σχημάτων, εἰς ἅπερ ἐτελεύτησεν ὁ πρότερος λόγος. καὶ πρῶτόν γε τὸ μέσον σχῆμα προχειρισάμενοι λέγωμεν, ὡς ἐν τούτῳ διττὴν ἀνάγκη κατάστασιν ὑπάρχειν τοῖς μυσίν. ἑτέραν μὲν τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένην, ἣ μηδέτερος τῶν ἀντιτεταγμένων B ἐνεργεῖ μυῶν. ἑτέραν δὲ τὴν νῦν ῥηθησομένην, καθ' ἣν ὁμοίως ἐνεργοῦσιν ἀμφότεροι. ὑπάρχει δ' ἡ μὲν προτέρα, τοῖς ἐλινύουσιν ὡς Ἱπποκράτης ὠνόμασεν. ἡ λοιπὴ δὲ, ὅταν μήτ' ἐκτείνειν, μήτε κάμπτειν τὸ κῶλον ἐπιτρέπωμέν τινι, μηδ' εἰ πάνυ σφόδρα βιάζοιτο. γίνεται δ' αὕτη τῶν ἀντιτεταγμένων μυῶν τὴν τονικὴν καλουμένην ἐχόντων ἐνέργειαν. οὕτω δὲ κἂν εἰ τοῦ μέσου σχήματος ἑκατέρωθεν καταστήσῃς τὸ κῶλον, ὁμοίως ἀμφοτέροις ἐνεργεῖν δυνήσῃ τοῖς μυσίν. ὅταν δ' εἴς τι τῶν ὑπερβολικῶν σχημάτων ἀγάγῃς αὐτό, οἱ ἕτεροι μύες, ἱκανοὶ εἰς τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν. οὐκ ἄδηλον οὐδ' ὅτι καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων σχημάτων, ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δ' ἧττον τὴν τονικὴν ἐνέργειαν ἐνεργήσουσιν οἱ μύες, καὶ

CAPVT PRIMVM.

Quæ ſit media ſimpliciter membrorum figura, quæ non, & quam quiſque muſculus edat.

A QVVM autem prima nobis, ac veluti elementa muſculorum motus demonſtrata ſint, addamus ipſis iam quæ deſunt, vt nihil ampliùs deſideretur, ſed poſſit, qui hæc omnia accuratè legerit, facilè omne, quod de muſculo propoſitum fuerit inuenire. Rurſus igitur incipiamus à figuris, quæ in partibus ſunt, in quibus ſuperior liber deſiit. Ac primum quidem mediam figuram proponentes dicamus, quòd in hac neceſſe eſt duplicem conſtitutionem ineſſe muſculis, al-B teram quidem antea dictam, qua neuter oppoſitorum muſculorum agit; alteram verò, quæ nunc dicetur, in qua ſimiliter vtrique agunt. Exiſtit autem prior quidem quieſcentibus, vt Hippocrates nominabat; reliquæ verò, quum neque extendere neque flectere membrum alicui permittimus, ne ſi maximam quidem vim afferat: fit autem hæc oppoſitis muſculis actionem tonicam nuncupatam habentibus. Sic autem, & ſi prope mediam figuram vtrinque membrum conſtitueris, æquè vtriſque muſculis agere poteris: quum autem ad aliquam earum, quæ excedunt, figurarum duxeris ipſum, cæteri muſculi ſatis eſſe poſſunt actioni eiuſmodi. Non obſcurum autem eſt ne id quidem, quòd in ſingulis dictis figuris aliàs magis, aliàs minùs, tonicam actionem muſculi obeunt; tum quòd

quòd media figura cum tali actione neutra earum quæ excedunt eſt inferior. Ne igitur mediam figuram ſimpliciter carere dolore dicamus, ſed quæ in quiete ſit; media namque figura cum intenſione vtrorumque muſculorum, æquè ac extremæ, dolorem affert. Quum verò in ipſa quiete, media figura partim ſimpliciter ſit, partim non ſimpliciter, ſimpliciter quidem media omnium membri earum excedunt figurarum; non ſimpliciter autem, quæ alterius oppoſitionis ſolius eſt. Quæ quidem ſimpliciter media eſt, ſine defatigatione, vt Hippocrates appellauit, duntaxat fuerit; nulla tamen aliarum exactè eſt ſine defatigatione. Demonſtratio autem eius, quod dicitur, fieri poſſit manifeſta, quum priùs nos ſtatuerimus, & quæ ſimpliciter ſit media figura, & quæ non ſit eiuſmodi. Fiet autem ſermo, quò clarior ſit, in manu tanquam exemplo. Quum igitur in ea extremæ figuræ quatuor ſint, prona, ſupina, ſumma extenſio, ac flexio ſumma, quæ quidem ſimpliciter media eſt, omnium iſtarum eſt media; quæ autem non ſimpliciter media eſt, vnius eſt media vtriuſuis oppoſitionum; alia enim eſt extenſionis extremæ, & flexionis; alia verò ſupinæ, & pronæ, media eſt. Figura igitur ſupina manus eſt, quum concaua quidem eius pars ſurſum eſt, deuexa autem deorſum; prona verò huic contraria; media autem ambarum, quum intrinſecus quidem ſit concauum, extrinſecus autem deuexum; quúmque ſubiectus quidem eſt paruus digitus aliis, os verò cubiti, oſſi radij. Hæc certè media figura poteſt quidem extenſa perfectè manu, poteſt etiam flexa conſtare; quemadmodum ſanè & alterius oppoſitionis media figura poteſt quidem conſtare, quum ſupina eſt manus; poteſt etiam, quum eſt prona: terminus autem illius figuræ eſt vlna rectum angulum faciens ad brachium, & propter hoc ipſam appellant angularem. Media itaque ſimpliciter ex concurſu ambarum dictarum mediarum figurarum fit; aliæ verò mediæ, quatuor quidem erunt vniuerſæ, ſed nulla ipſarum ſimpliciter media totius membri erit, ſed vnius duntaxat oppoſitionis; aut enim extenſionis, & contractionis ſolùm erit media, aut ſupinæ, & pronæ. At quoniam vtraque ipſarum duplex fit iuncta viciſſim exceſſibus reliquæ oppoſitionis, ſic neceſſe eſt, quatuor omninò fiant. In vnaquaque autem ipſarum aliud quidem commune eſt omnium, aliud verò proprium cuiuſque. Commune quidem, quòd omninò vnum aliquod genus muſculorum agit, reliqua verò tria tenduntur quidem per accidens, non autem agunt. Proprium verò cuiuſque, angularis quidem, & pronæ eſt, vt agant quidem ij muſculi, qui intrò conuertunt os radij, alij autem omnes quieſcentes tendantur; cæterum angularis quidem, ſed ſupinæ eſt proprium, vt, qui extra circunducunt, agant, reliqui verò quieſcentes tendantur: eodem autem modo, & in media inter pronam, & ſupinam, cum ſumma quidem extenſione ſoli extendentes, vt agant, eſt proprium, cum flexione verò ſoli flectentes, cum cæteri omnes ocioſi quidem ſint, ſed tendantur.

A ὡς τὸ μετὰ τοιαύτης ἐνεργείας μέσον σχῆμα, τῶν ὑπερβολικῶν οὐδετέρου λείπεται. μὴ τοίνυν ἁπλῶς τὸ μέσον ἀνώδυνον εἶναι λέγωμεν, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ ἐλινύειν. τὸ γὰρ μετὰ τῆς ἑκατέρων τῶν μυῶν τάσεως μέσον σχῆμα, τοῖς ἐσχάτοις ὁμοίως ὀδυνηρόν. ἐπεὶ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ἐλινύειν μέσον σχῆμα, τὸ μὲν ἁπλῶς ἐστι, τὸ δ' οὐχ ἁπλῶς. ἁπλῶς μὲν τὸ πάντων τῶν ὑπερβολικῶν τοῦ κώλου σχημάτων μέσον, οὐχ ἁπλῶς δὲ τὸ τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως μόνης. τὸ μὲν ἁπλῶς μέσον, ἀκάματον ὡς Ἱπποκράτης ἐκάλεσεν εἴη μόνον, οὐ μὴν τῶν γε ἄλλων οὐδὲν B ἀκριβὲς ἀκάματον. ἀπόδειξις δὲ τοῦ λεγομένου γένοιτ' ἂν σαφής, διελομένων πρότερον ἡμῶν, τό θ' ἁπλῶς μέσον σχῆμα, καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα. γενήσεται δ' ὁ λόγος, ἵν' ᾖ σαφής, ἐπὶ χειρός, ὡς ἐπὶ παραδείγματος. ὄντων οὖν ἐν αὐτῇ σχημάτων ἐσχάτων τεττάρων, πρηνοῦς, ὑπτίου, τοῦ κατ' ἔκτασιν ἄκραν, τοῦ κατὰ κάμψιν. τὸ μὲν ἁπλῶς μέσον, ἁπάντων ἐστὶ τούτων μέσον, τὸ δ' οὐχ ἁπλῶς μέσον, ὁποτέρας οὖν τῶν ἀντιθέσεων. ἄλλο μὲν γὰρ ἐκτάσεως ἄκρας, καὶ καμπῆς, ἄλλο δὲ ὑπτίου, καὶ πρηνοῦς τὸ μέσον. ὕπτιον μὲν οὖν ἐστι σχῆμα χειρός, ὅταν C τὸ κοῖλον μὲν αὐτῆς μέρος ἄνωθεν ᾖ, τὸ δὲ κυρτὸν κάτωθεν. πρηνὲς δὲ, τὸ ἐναντίον τούτῳ. μέσον δ' ἀμφοῖν, ὅταν ἔσωθεν μὲν ᾖ τὸ κοῖλον, ἔξωθεν δὲ τὸ κυρτόν. ὑποκείμενος δ' ὁ μὲν μικρὸς δάκτυλος τοῖς ἄλλοις, τὸ δὲ τοῦ πήχεως ὀστοῦν, τῷ τῆς κερκίδος. τοῦτ' οὖν τὸ μέσον σχῆμα, δύναται μὲν ἐκτεταμένης τελέως τῆς χειρός, δύναται δὲ καὶ κεκαμμένης γίγνεσθαι. ὥσπερ οὖν καὶ τὸ τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως μέσον σχῆμα, δύναται μὲν ὑπτίας τῆς χειρός, δύναται δὲ καὶ πρηνοῦς οὔσης ὑπάρχειν. ὅρος δὲ ἐκείνου τοῦ σχήματός ἐστιν, ὁ πῆχυς ὀρθὴν ἐρ- D γαζόμενος γωνίαν πρὸς βραχίονα, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ αὐτὸ καλοῦσιν ἐγγώνιον. τὸ τοίνυν ἁπλῶς μέσον, ἐκ τῆς ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων μέσων σχημάτων συνόδου γίνεται, τὰ δ' ἄλλα μέσα, τέτταρα μὲν ἔσται τὰ σύμπαντα. γενήσεται δ' αὐτῶν οὐδὲν ἁπλῶς ὅλου τοῦ κώλου μέσον, ἀλλὰ μιᾶς ἀντιθέσεως μόνης. ἢ γὰρ ἐκτάσεως, καὶ συστολῆς μόνον ἔσται μέσον, ἢ ὑπτίου τε, καὶ πρηνοῦς. ἐπεὶ δὲ ἑκάτερον αὐτῶν διττὸν γίνεται συζευγνύμενον ἐν μέρει ταῖς ἐκ τῆς λοιπῆς ἀντιθέσεως ὑπερβολαῖς, ἀναγκαῖον οὕτω τὰ πάντα γίνεσθαι τέτταρα. καθ' ἕκαστον δ' E αὐτῶν τὸ μέν τι κοινόν ἐστιν ἁπάντων, τὸ δ' ἴδιον ἑκάστου. κοινὸν μὲν τὸ πάντως ἐνεργεῖν ἕν γέ τι γένος μυῶν. τὰ δ' ἄλλα τρία, τείνεσθαι μὲν κατὰ συμβεβηκός, ἐνεργεῖν δὲ μή. τὸ δ' ἴδιον ἑκάστου, τοῦ μὲν ἐγγωνίου τε, καὶ πρηνοῦς, ἐνεργεῖν μὲν τοὺς ἐπιστρέφοντας ἔσω τὸ τῆς κερκίδος ὀστοῦν. τοὺς δ' ἄλλους πάντας ἀργοῦντας τείνεσθαι. τοῦ δ' ἐγγωνίου μὲν ὑπτίου δὲ, τοὺς μὲν ἔξω περιάγοντας ἐνεργεῖν, τοὺς δὲ ἄλλους ἀργοῦντας τείνεσθαι. κατὰ ταῦτα δὲ κἀν τῷ μέσῳ πρηνοῦς τε, καὶ ὑπτίου. μετὰ μὲν ἄκρας ἐκτάσεως, τοὺς ἐκτείνοντας μόνους ἐνεργεῖν, μετὰ δὲ κάμψεως, F τοὺς κάμπτοντας μόνον. τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀργούντων μὲν, τεινομένων δέ.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς τέχνης τῆς φύσεως περὶ τὴν τῆς χειρὸς διάρθρωσιν.

ΔΕῖ πῃ δή, ὁ λόγος, ἵν' ᾖ σαφής, ἐγνῶσθαι πρότερον ὑπὸ τίνων τε μυῶν, καὶ πῶς ἐχόντων, καὶ ποῖον ἄρθρον κινούντων, αἱ τέτταρες αὗται τῆς χειρὸς ἐπιτελοῦνται κινήσεις. ἔστιν οὖν βραχίων, μόριον τῆς ὅλης χειρὸς τὸ μέγιστον. ὅροι δ' αὐτοῦ, κάτωθεν μὲν τὸ κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἄρθρον. ἀγκῶνα δὲ καλοῦμεν ᾧ ποτιστηριζόμεθα, φησὶν Ἱπποκράτης. ἄνωθεν δ' αὖ πάλιν, τὸ κατ' ὦμον. ἕτερον δὲ μόριον τῆς ὅλης χειρὸς οὐ σμικρότατον ἐφεξῆς τοῦ βραχίονος ὁ πῆχυς καλούμενος. ὁρίζεται δὲ καθ' ὃ μὲν τῷ βραχίονι συνεχής ἐστιν ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἄρθρου, καθ' ὃ δὲ τῷ καρπῷ, πρὸς τούτου πάλιν. ἐν μὲν οὖν τῷ βραχίονι μέγα, καὶ περιφερὲς ἓν ὀστοῦν ἐστιν, ὀνομαζόμενον ὡσαύτως τῷ μορίῳ. κατὰ δὲ τὸν πῆχυν δυοῖν ὀστῶν ὄντων, τὸ μὲν ὁμώνυμόν ἐστι τῷ παντὶ μορίῳ, τὸ δ' ἕτερον κερκὶς ὀνομάζεται. διαρθροῦται δ' ἄμφω πρὸς τὸ τοῦ βραχίονος πέρας τὸ κάτω, πῆχυς μέν, ἵνα περ ἡ μέση τῶν κονδύλων τοῦ βραχίονός ἐστι χώρα, κερκὶς δὲ τὸν ἔξω κόνδυλον τοῦ βραχίονος αὐτοῦ περιβέβηκεν εἰς γλήνην τελευτῶσα· καὶ ὄντι περὶ τοῦτον, οἷον ἄξονά τινα στρεφομένη, τὰς τῆς χειρὸς ἐπιστροφὰς οἰακίζει, εἴσω μὲν αὐτῆς περιαγομένης τὸ πρηνὲς σχῆμα τῆς χειρὸς, ἔξω δὲ τὸ ὕπτιον ἕπεται. τὸ δ' ἐκτείνειν, καὶ κάμπτειν τὴν χεῖρα τῆς τοῦ πήχεως πρὸς τὸν βραχίονα διαρθρώσεως ἔργον ἐστίν. ἀκρίβεια δὲ συνθέσεως ὀστῶν, οὐκ οἶδ' εἴ τινι τῶν ἄλλων ἄρθρων ὑπάρχει τοσαύτη. τοῦ μὲν γὰρ βραχίονος τὸ κάτω πέρας πλατυνθέν, ὁρίζεται κονδύλοις, ὁ δ' αὖ πῆχυς, ἀποφύσεις δύο καμπύλας ποιησάμενος ἀντιτεταγμένας ἀλλήλαις, καὶ μέσην αὐτῶν κοιλότητα τῷ σίγμα γράμματι παραπλησίαν ἐργασάμενος, ταύτῃ τῇ κοιλότητι περιλαμβάνει τὴν μέσην τῶν κονδύλων τοῦ βραχίονος χώραν, ἐοικυῖαν ἀκριβῶς ταῖς κατὰ τὰς τροχιλίας καλουμένας. περιφερομένης οὖν τῆς κοιλότητος τοῦ πήχεως, περὶ τὴν κυρτότητα τοῦ βραχίονος ἐκτείνεσθαί τε, καὶ κάμπτεσθαι τῷ παντὶ κώλῳ συμβαίνει. τοῦ δὲ μηδ' ἑτέρωσε περιχωρεῖν, ἀλλ' ἀεὶ μένειν ἀκριβῆ τὴν διάρθρωσιν, αἱ τῆς μέσης κοιλότητος ὀφρύες αἴτιαι, σφίγγουσαι τὰς ἀποφύσεις τοῦ πήχεως. ὅταν μὲν οὖν ἡ πρόσθιος ἀπόφυσις τῆς κινήσεως ἐξηγῆται, κάμπτεται τὸ κῶλον, ἐκτείνεται δέ, ὅταν ἡ ὄπισθεν. ὅρος δὲ τῆς μὲν καμπῆς, τὴν πρόσθεν ἀπόφυσιν ἑδρασθῆναι πρὸς τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ, τῆς δ' ἐκτάσεως τὴν ὄπισθεν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν κυρτὸν ἦν, καὶ τοῦ πήχεως τῶν ἀποφύσεων ἑκατέρα προμήκης, καὶ διὰ τοῦτο κίνδυνος ἦν θᾶττον, ἢ δεῖ συμβαλλόντων ἀλλήλοις τῶν ὀστῶν, κωλυθῆναι τὴν τοῦ κώλου κίνησιν, ἐξέγλυψεν ἡ φύσις ἑκατέρωθεν τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, εἰς τοσοῦτον ἐγκαταβαινόντων ταῖς κοιλότησιν αὐτοῦ τῶν κορωνῶν τοῦ πήχεως, εἰς ὅσον ἐσχάτην ἔκτασίν τε, καὶ καμπὴν ἡ χεὶρ ἕξειν ἔμελλεν. ἐπεὶ δὲ μείζων ἦν ἡ ὄπισθεν κορωνὴ τοῦ πήχεως, πολὺ βαθυτέραν τὴν ταύτῃ κοιλότητα τοῦ βραχίονος ἐποίησεν, ὥστε διὰ τὸ ταύτῃ βάθος, λεπτὸν ἱκανῶς γενέσθαι τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, ὅσον ἐστὶ μεταξὺ τῶν κοιλοτήτων. οὐ μὴν διέτρησέ γε αὐτό, καίτοι λεπτὸν ὄν, ἵνα μὴ χαλαρὸν πάντῃ καὶ ἀστήρικτον ᾖ τὸ ἄρθρον, μήτε τῶν μυῶν αἱ κινήσεις ἄμετροι. εἰ δέ γε διετρήθη, κάμπτειν μὲν αὖ εἰς τοὐπίσω τὴν χεῖρα δυνατὸν ἦν· ὅσα δὲ ἐκτεταμένοις αὐτῆς

CAPVT II.

De Arte naturæ in manus dearticulatione.

VT autem perſpecta claráque ſit oratio, ſcire priùs oportet, à quibus muſculis, & quomodo ſe habentibus, & qualem articulum mouentibus, quatuor iſti manus motus perficiantur. Eſt igitur brachium, pars totius manus maxima; termini autem ipſius infernè quidem articulus, qui in flexu cubiti eſt (cubitum autem vocamus, cui innitimur, vt inquit Hippocrates) supernè autem rurſus humeri articulus. Altera autem pars totius manus oblonga, nec minima poſt brachium eſt, quam vlnam appellant; terminatur autem, & finitur qua brachio quidem continua eſt, per articulum qui in flexu cubiti eſt; quà autem carpo, conuertitur rurſus per ipſum. In brachio ſanè vnum os apparet magnum, nec non rotundum, nominatum eodem nomine, quo pars. In vlna verò quum duo ſint oſſa, alterum quidem eiuſdem nominis eſt cum tota parte, alterum radius appellatur; dearticulantur autem ambo ad

C brachij oram inferiorem, vlna quidem, vbi medius locus condylorum brachij eſt, radius verò externum brachij ipſius condylum amplectitur in glenen deſinens, atque circum ipſum veluti axem quendam dum vertitur, manus conuerſiones regit, intrò quidem dum circumagit, prona figura manus, extra verò, ſupina ſequitur; extendere autem, & flectere manum, dearticulationis vlnæ ad brachium eſt actio. Exacta autem adeo oſſium compoſitio, neſcio ſi cui aliorum articulorum tanta inſit: brachij enim ora inferior dilatata, nodis cir-

D cumſcribitur, vlna verò contra proceſſus duos flexus faciens ſibi inuicem oppoſitos, mediámque ipſorum cauitatem C litteræ ſimilem efficiens, hac cauitate amplectitur medium locum condylorum brachij, ſimilem ad vnguem nuncupatis trochleatum rotulis. Quum igitur cauitas vlnæ circumfertur circa deuexitatem brachij, extendi atque flecti accidit toti membro. Vt autem in neutram partem inclinet, ſed ſemper exacta dearticulatio maneat, ſupercilia mediæ cauitatis cauſæ ſunt, coarctantes vlnæ apophyſes. Quum igitur anterior

E apophyſis motus dux eſt, flectitur membrum, extenditur autem, quum poſterior; terminus verò, flexionis quidem, vt anteriorem apophyſim affirmet ad os brachij, extenſionis verò, vt poſteriorem. Quum verò, & brachij os curuum ſit, & vlnæ apophyſeon vtraque oblonga, & ob hoc periculum eſſet citiùs, quàm oporteat, oſſibus inuicem congredientibus, ne membri motus prohiberetur, exculpſit natura vtrinque brachij os, in cuius cauitates tantum vlnæ coronæ ſeſe demittunt, quatenus extremam extenſionem, & flexionem manus eſſet habitura.

F Quum autem maior eſſet poſterior vlna corone, multò profundiorem eo loco cauitatem brachij fecit; vt propter profunditatem hoc loco tenue admodum os brachij ſit, quod eſt inter cauitates; non tamen perforauit ipſum, quamuis tenue eſſet, ne laxus vndique minuſque firmus eſſet articulus, neque muſculorum motus nimij. Si verò perforatum fuiſſet, flectere quidem retrò manum liceret: quæ

autem

autem extenſa ipſa firmiter agimus, hæc omnia longè peius fierent; & vtrorumque muſculorum tenſiones eſſent vtique cum magno dolore, quum poſteriores quidem ab animali facultate plus tendantur, quàm ſint nati contrahi; anteriores verò eouſque extendantur, vt periculum ſit eos diuelli. Talis profectò ars naturæ ad dearticulationem exactam eſt.

CAPVT III.

De muſculis manum mouentibus; ac quo pacto in omni, præter quàm in media figura, contorqueantur.

QValis autem ſitus muſculorum ipſam mouentium ſit (quorum cauſa, & dearticulationis mentionem fecimus,) deinceps dicatur. Duo quidem in partibus anterioribus brachij: duo verò in poſterioribus orti ſunt, validis aponeuroſibus vlnæ inſerti. Incipiunt autem maiores quidē eorum à capite brachij, minores verò multò inferius, feruntúrque omnes quatuor rectà ad vlnam, & inſeruntur in hunc ipſum maximè locum, vnde oriri incipiūt coronæ. Poſterior ſanè pars, ipſe ancon eſt, quem Athenienſes quidem olecranū, Dores verò cubitum nuncupant. Anterior verò, vt dictum eſt, quà anterioris corones exortus eſt. Ab his igitur muſculis parte anteriore brachij, & poſteriore ſitis, vlnam attrahentibus, extenſio, & flexio fit. Quatuor autem alij principia quidem habent ex vlna ex vtraque parte curuitatis ad gibberum, duo quidem extrinſecus, duo verò intrinſecus. Omnes autem quum ſint obliqui, oſſi radij inſeruntur, ad finem quidem ipſius inferiorem (vbi dearticulatio eſt ad carpum) magni, in medio verò parui, qui etiam ipſi, dum tenduntur, ad principia ſimul attrahunt radium; & per hūc totam manum, pronam quidem interni, ſupinam externi efficiunt. Quum igitur ſic habeat natura muſculorum mouentium dearticulationes, quæ in gibbero ſunt, demōſtremus iam propoſitum, quòd in quatuor differentiis figuratum non ſimpliciter mediarum, vnum quidē genus muſculorum ſemper agit; omne autem aliud quieſcit quidem ab actione, verùm extenditur. Primùm igitur proponamus eam, quæ etiam tūc primum dicta eſt, quam angularem, & pronam vocabamus; in qua de muſculis quidem mouentibus radium non eſt opus longiori ſermone, quòd videlicet, qui quidem intus ſunt operantur, qui autem foris, ocioſi extenduntur. Sed de muſculis vlnam mouentibus verbis pluribus eſt opus, nam prima imaginatione videbuntur habere exactè mediam conſtitutionem, quòd & angularis media eſt figura, non tamen res ita habet. Si enim vt angularem, ita etiam figuram mediam inter ſupinam, & pronam tota manus haberet, tunc verè media conſtitutio adeſſet ipſis, ſed quoniam eiuſmodi non habet, neceſſe eſt, & hos muſculos, & alios omnes inuerti, quantum tota manus diſcedit à figura ſecundum naturam, quantum autem muſculi diſtorquentur, tantum puto, circa deuexitates oſſium quaſi fracti, & flexi tenduntur, & laborant. Nam media ſimpliciter figura, præterquam quòd nullum muſculum habeat neque agentem, neque qui violenter moueatur, ne aliud quidem eorum, quæ in membris ſunt diſtorquet; vnde ipſi, & hoc tanquam præter cætera maximum atteſtatus eſt Hippocrates

A ἑδραίως ἐνεργοῦμεν, ταῦτά τε σύμπαντα χεῖρον ἂν ἐγίνετο μακρῷ, καὶ τῶν μυῶν ἀμφοτέρων αἱ τάσεις, ἦσαν ἂν ὀδυνηραὶ κομιδῇ. τῶν μὲν ὄπισθεν ὑπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως τεινομένων, ὡς διατεταθῆναι πλέον, ἢ πεφύκασι συστέλλεσθαι, τῶν δ᾽ ἔμπροσθεν εἰς τοσοῦτον ἐκτεινομένων, ὡς κινδυνεῦσαι διασπασθῆναι. τοιαύτη μὲν ἡ τῆς φύσεως τέχνη περὶ τὴν τῆς διαρθρώσεως ἀκρίβειαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

B Περὶ τῶν τὴν χεῖρα κινούντων μυῶν, καὶ πῶς ἐν παντὶ πλὴν ἐν τῷ μέσῳ σχήματι, περιστρέφονται.

Οἵα δέ τις ἡ τῶν κινούντων αὐτὴν μυῶν θέσις, ὧν ἕνεκα καὶ τῆς διαρθρώσεως ἐμνημονεύσαμεν, ἑξῆς λεγέσθω. δύο μὲν ἐν τοῖς πρόσω τοῦ βραχίονος, δύο δ᾽ ἐν τοῖς ὄπισθεν πεφύκασιν, ἰσχυραῖς ἀπονευρώσεσιν ἐμφυόμενοι τῷ πήχει. ἄρχονται δὲ οἱ μὲν μείζους αὐτῶν, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, οἱ δ᾽ ἐλάττους πολὺ κατωτέρω, καὶ φέρονται πάντες οἱ τέτταρες ἐπ᾽ εὐθὺ τοῦ πήχεως, ἐμφύονταί τε κατὰ τοῦτον αὐτὸν μάλιστα τὸν τόπον, ὅθεν ἄρχεται φύεσθαι τὰ κορωνά. τὸ μὲν C οὖν ὀπίσω μέρος, αὐτὸς ὁ ἀγκών ἐστιν, ὃν οἱ Ἀθηναῖοι μὲν ὠλέκρανον, οἱ Δωριεῖς δὲ κύβιτον ὀνομάζουσι. τὸ πρόσω δ᾽, ὥσπερ εἴρηται, καθὸ τῆς ἔμπροσθεν ἐστὶ κορώνης ἡ ἔκφυσις. ὑπὸ τούτων μὲν οὖν τῶν μυῶν, ὀπίσω τε, καὶ πρόσω βραχίονος τὸν πῆχυν ἐπισπωμένων, ἐκτάσεις τε, καὶ κάμψεις γίνονται. τέτταρες δ᾽ ἄλλοι, τὰς μὲν ἀρχὰς ἔχουσιν ἐκ τοῦ πήχεως ἑκατέρωθεν τῆς εἰς τὸν ἀγκῶνα κυρτότητος. δύο μὲν ἔξωθεν, δύο δ᾽ ἔσωθεν, ἅπαντες δ᾽ ὄντες λοξοί, τῷ τῆς κερκίδος ὀστῷ καταφύονται. κατὰ μὲν τὸ κάτω πέρας αὐτῆς, ἵνα περ ἡ πρὸς τὸν καρπὸν διάρθρωσις, οἱ μεγάλοι, κατὰ δὲ τὸ μέσον, D οἱ μικροί. τεινόμενοι δὲ καὶ οὗτοι πρὸς τὰς ἀρχάς, συνεπισπῶνται τὴν κερκίδα, καὶ διὰ ταύτης ὅλην τὴν χεῖρα, πρανῆ μὲν οἱ ἐντός, ὑπτίαν δ᾽ οἱ ἐκτὸς ἐργάζονται. οὕτως οὖν ἐχούσης τῆς φύσεως τῶν κινούντων τὰς κατὰ τὸν ἀγκῶνα διαρθρώσεις μυῶν, ἀποδείξωμεν ἤδη τὸ προκείμενον, ὡς ἐν ταῖς τέτταρσι διαφοραῖς τῶν οὐχ ἁπλῶς μέσων σχημάτων. ἓν μὲν ἑκάστοτε γένος ἐνεργεῖ μυῶν, τὸ δ᾽ ἄλλο πᾶν, ἀργεῖ μέν, ἐκτείνεται δέ. πρῶτον οὖν προχειρισώμεθα τὸ καὶ πρότερον ῥηθέν, ὅπερ ἐγώνιόν τε καὶ πρανὲς ἐκαλοῦμεν. ἐν ᾧ περὶ μὲν τῶν τὴν κερκίδα κινούντων μυῶν, οὐδὲν δεῖ λόE γου πλείονος, ὡς οἱ μὲν ἐντὸς ἐνεργοῦσιν, οἱ δ᾽ ἐκτὸς ἀργοῦντες ἐκταθήσονται. περὶ δὲ τῶν τὸν πῆχυν κινούντων μυῶν, ἀνάγκη πλείονος διελθεῖν λόγου. κατὰ μὲν γὰρ τὴν πρόχειρον φαντασίαν, δόξουσιν ἔχειν τὴν μέσην κατάστασιν ἀκριβῶς, ἐπεὶ καὶ τὸ μέσον σχῆμα τὸ ἐγώνιον, οὐ μήν τοί γ᾽ ἀληθὲς οὕτως ἔχει. εἰ μὲν γὰρ ὥσπερ ἐγώνιον, οὕτω καὶ μέσον ὑπτίας, καὶ πρανοῦς ἡ σύμπασα χεὶρ εἶχε σχῆμα, τότ᾽ ἂν ὄντως ἡ μέση κατάστασις αὐτοῖς ὑπῆρχεν. ἐπεὶ δ᾽ οὐκ ἔχει τοσοῦτον ἀνάγκη διαστρέφεσθαι, καὶ τούτους τοὺς μῦς, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅσον ἐξίσταται τοῦ κατὰ φύσιν σχήματος ἡ σύμπασα F χείρ. ὅσον δ᾽ οἱ μύες διαστρέφονται, εἰς τοσοῦτον οἶμαι περὶ τὰς κυρτότητας τῶν ὀστῶν, οἷον κλώμενοί τε, καὶ καμπτόμενοι, τείνονταί τε, καὶ πονοῦσι. τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς μέσον σχῆμα, πρὸς τῷ μηδένα μυῶν ἔχειν, μήτ᾽ ἐνεργοῦντα, μήτε κινούμενον βιαίως, οὐδὲ διαστρέφει τι τῶν κατὰ τὸ κῶλον. ὅθεν αὐτῷ καὶ τοῦθ᾽ ὡς μέγιστον τῶν ἄλλων ἐμαρτύρησεν Ἱπποκράτης.

τὰ δ' ἄλλα πάντα, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον διεστραμμένους ἔχει, καὶ τοὺς μῦς ἅπαντας, καὶ τοὺς τένοντας, καὶ τὰ νεῦρα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰς φλέβας, καὶ τὰς ἀρτηρίας. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, τὰ μὲν ἔξωθεν τοῦ κώλου, τὰ δ' ἔσωθεν πέφυκεν. ὡς οὖν πέφυκεν, οὕτως ἔχοντα ταῦτα φυλάττει τὸ μέσον ὑπτίου, καὶ πρηνοῦς σχῆμα. τούτων δ' ἑκάτερον ἰσχυρῶς ἅπαντα διαστρέφει. τὸ μὲν γὰρ πρηνές, ὑπὲρ οὗ προτέρου πρόκειται λέγειν, τὴν ἐκτὸς τοῦ πήχεως μυῶν τὴν ὑπτίαν, ὅταν ἐνεργῶσιν ἐργαζομένων αὐτὴν τοσαύτην ποιεῖται τὴν διαστροφήν, ὥστε τὰς μὲν κεφαλὰς αὐτῶν ἔξωθεν εἶναι τοῦ κώλου, τὰς δὲ κοιλίας ὀνομαζομένας, ἄνωθεν, τὰς δ' ἐμφύσεις ἐντός. εἰ δὲ καὶ βιαιότερον ἔτι περιστρέφοις τὴν χεῖρα, τὸν ἕτερον αὐτῶν μυῶν τὸν μείζονα τὸν εἰς τὴν τελευτὴν τῆς κερκίδος ἐμφυόμενον, οὕτως ὄψει κεκαμμένον περὶ τὸ κῶλον, ὥστε τῶν μερῶν αὐτοῦ, τὰ μὲν ἐκτός, τὰ δ' ἐντός, τὰ δ' ἄνωθεν, τὰ δ' ἐν τοῖς κάτω φαίνεσθαι τὴν μὲν κεφαλὴν ἐκτός, τὴν δὲ κοιλίαν ὀνομαζομένην, ἄνωθεν. τὸ δ' ἐπέκεινα ταύτης ἐντός, κάτωθεν δὲ τὴν ἔμφυσιν. οὕτως ἄρα βιαίως κέκλασταί τε, καὶ κέκαμπται. οἱ δ' ἄλλοι μύες οἱ κατὰ τὸν βραχίονα, δι' ὧν ἐκτείνειν, καὶ κάμπτειν τὴν χεῖρα δυνάμεθα, πολὺ μὲν ἧττον τούτων τε, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸν πῆχυν. ἀπολαύουσι δ' οὖν τι καὐτοὶ τῆς διαστροφῆς. τὰ δ' αὐτὰ, κἀν τοῖς ὑπτίοις σχήμασι γίγνεται. καὶ γὰρ οὖν κἀν τούτοις, οἱ μὲν ἐν τῷ πήχει μύες ἐς ἔσχατον πονοῦσιν, οἱ δ' ἐν τῷ βραχίονι συμπονοῦσιν. ὅταν δὲ τὸ μέσον ὑπτίου, καὶ πρηνοῦς ἐργαζόμενοι σχῆμα, τελέως ἐκτείνωμεν, ἢ κάμπτωμεν τὴν χεῖρα, τότε πονοῦσι μὲν ἱκανῶς οἱ κατὰ τὸν βραχίονα μύες, συμπονοῦσι δ' αὐτοῖς οἱ κατὰ τὸν πῆχυν. μόνον οὖν σχημάτων τὸ μέσον ἁπλῶς, ᾧ μηδὲν ὑπερβολῆς μέτεστι κατὰ μηδετέραν ἀντίθεσιν, ἀνώδυνον ἀκριβῶς ἐστι. τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ τέτταρα, τὰ μὲν ἧττον, τὰ δὲ μᾶλλον. ἅπαντα δ' οὖν ὀδυνηρά. καθ' ἕκαστον δ' αὐτῶν πάλιν, εἰς ὅσον ἀποχωρῶν τῆς ἐσχάτης καταστάσεως, ἄγεις ἐπὶ τὴν μέσην τὸ κῶλον, εἰς τοσοῦτον ἧττον ὀδυνηρὸν ἐργάσῃ τὸ σχῆμα. τελέως δὲ ἀνώδυνον οὐδέν, πρὶν ἐπὶ τὸ μέσον ἀκριβῶς ἐλθεῖν. ὥστε ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ τοῦτ' ἤδη πρόδηλον, ὡς ἐν τῷ μέσῳ τούτῳ σχήματι μόνῳ πάντων σχημάτων, ὑπάρχει τελέως ἀναπαύειν τοὺς μύας ἅπαντας. τὰ δ' ἄλλα πάντα, τὰ μὲν ἧττον, τὰ δὲ μᾶλλον, ἕν γέ τι γένος ἐνεργειῶν ἔχει μυῶν.

A cæteræ verò omnes, aliæ magis, aliæ minus, inuerſos habent, & muſculos omnes, & tendones, & neruos, & ad hæc etiam venas, & arterias, omnia enim hæc partim extra membra, partim intrinſecus exiſtunt. Vt igitur nata ſunt, ita ſe habentia hæc, ſeruant figuram mediam inter ſupinam, & pronam. Harum autem vtraque admodum omnia contorquet; prona namque (de qua primum propoſitum eſt dicere,) quæ fit ſupina, dum muſculi vlnæ externi agunt, tantam facit tenſionem, vt ipſorum quidem capita extra membrum ſint; ventres autem nominati, ſupernè; inſertiones verò intus.
B Quòd ſi violentiùs adhuc manum circumuertas, alterum eorum muſculum maiorem, qui in finem radij inſeritur, adeò videbis fluxum eſſe circum membrum, vt eius partium, aliæ foris, aliæ intus, aliæ ſupernè, aliæ deorſum appareant, caput quidem extra; venter autem nominatus ſupernè; quod autem vltra hunc eſt, intus; inferius verò, inſertio; adeò violenter fractus eſt & flexus. Alij verò muſculi, qui in brachio ſunt, per quos extendere, aut flectere manum poſſumus, multò quidem minùs his, cæteriſque, qui in vlna ſunt, habent tamen aliquid, & ipſi contorſionis. Ea-
C dem & in ſupinis figuris fiunt: etenim & in his muſculi quidem, qui in vlna ſunt, ſummè laborant; qui autem in brachio ſunt, ſimul laborant, ſed quum mediam inter ſupinam, & pronam efficientes figuram, perfectè extendimus, aut flectimus manum, tunc laborant quidem valdè muſculi, qui in brachio ſunt; ſimul autem cum ipſis laborant qui in vlna ſunt. Sola igitur figurarum ſimpliciter media, cui nullius exceſſus participatio eſt in neutra oppoſitione, exactè caret dolore, cæteræ verò omnes quatuor partim minus, partim verò magis, omnes tamen ſunt dolorificæ. Vnamquamque autem ipſarum, quan-
D tum diſcedens ab extrema conſtitutione ducis membrum ad mediam, tanto minùs dolorificam efficies figuram. Omninò autem nulla doloris erit expers priùs, quàm ad mediam planè acceſſerit. Quare ex dictis, & hoc iam manifeſtum eſt, quòd huic mediæ figuræ ſoli omnium figurarum ineſt muſculos omnes perfectè quieſcentes præbere, aliæ autem omnes partim minùs, partim verò magis, vnum certè aliquod genus muſculorum agens habent.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἐν τοῖς κοιμωμένοις, πολλὰς εἶναι πολλάκις τῶν μυῶν ἐνεργείας.

Οὔκουν οὐδ' οἱ κοιμώμενοι πάντες ἀργοὺς παντάπασιν ἔχουσιν ἅπαντας τοὺς μῦς, ἀλλ' ὅσοι διὰ μέθην, ἢ κάματον, ἢ ἀρρωστίαν δυνάμεως ἅπαντα τοῦ σώματος τὰ μόρια τελέως ἐκλύσαντες, εἰς τὸ μέσον αὐτὰ σχῆμα τοῖς μυσὶν ἀγαγεῖν ἐπέτρεψαν, οὗτοι μόνοι τελέως ἡσυχάζοντας ἔχουσι τοὺς μῦς. οὐ μὴν οὐδ' ἐν τοῖς ἐσχάτοις σχήμασιν, οὐδὲν μόριον ἔχειν οὐδεὶς δύναται κοιμώμενος. ἰσχυρᾶς γὰρ σφόδρα, καὶ συντόνου τῆς τῶν μυῶν ἐνεργείας εἰς τὰ τοιαῦτα χρῄζομεν. ὅσα δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἐσχάτων τε, καὶ τοῦ μέσου σχήματος, ἐν τούτοις τὰ πλεῖστα ὑπνοῦμεν. ἐν ᾧ γὰρ ἂν τῶν τοιούτων καταστήσας τὸ κῶλον τοῖς τονικῶς ἐνεργοῦσιν ἀμφ' αὐτὸ μυσίν, ἐπιτρέψῃς τὴν φυλακὴν τοῦ σχήματος, ὧδε φυλάττουσιν,

E

CAPVT IV.

In dormientibus multas eſſe ſæpe muſculorum actiones.

NOn igitur ne dormientes quidem omnes penitus ocioſos muſculos habent; ſed quicunque propter ebrietatem, aut defatigationem, aut infirmitatem virium, omnes corporis partes omninò exoluentes, in mediam eas figuram muſculis reducere permiſerunt, hi tantum perfectè muſculos quieſcentes habent. Non tamen in extremis figuris vllam partem quiuis poteſt habe-
F re, dum dormit, valida enim, & vehementer intenſa actione muſculorum ad huiuſmodi indigemus. Quæcunque autem in medio ſunt inter extremas, & mediam figuram, in his vt plurimùm ſomnum capimus, in quacunq; enim talium conſtitués membrum, muſculis circa ipſum tonicè agentibus cuſtodiam figuræ commiſeris, ſic ſeruant adeo,

vt

vt ſedentes ſæpe quidem dormiuerint, & nonnulli deambulantes. Et hoc equidem audiens, antea non credebam; quum autem fuit opus aliquando per totam noctem iter facere, experientia rem ipſam edoctus, coactus ſum credere; fermè enim ſtadium integrum dormiendo, & ſomnia videndo peregi; nec prius excitatus ſum, quàm in lapidem impegerim, & id eſt profectò, quod non permittit dormientibus iter facere longum, quia non poſſunt exactè læuem viam nanciſci. Id igitur ſolis expertis credibile eſt. Cætera autem omnibus euidenter quotidie apparent, quæ in iis, qui dormiunt ſedendo, accidunt. Et ipſorum quoque diſcumbentium pauci omninò exactam figuram in vnaquaque parte habent. Qui autem in manibus aliquid ſeruant, hi quidem, & valdè tonicam actionem oſtendunt, manent enim eorum digiti exactè flexi circa paruum ſæpe corpus, aurum, aut lapidem, aut aliquem nummum. Quod autem inferiori maxillæ accidit, nonne & id manifeſtum eſt? non enim diſcedit à ſuperiore, niſi ſi ebrius aliquis, aut valde ignauus, aut ſummè defeſſus dormiat. Et ipſe quoque ſtertor propter huiuſmodi fieri ſolet, relaxata quidem inferiore maxilla, ſupino autem iacente homine: etenim & id ipſum, videlicet ſupinum iacere, ſignum eſt reſolutionis; ob eámque cauſam vtique, & Hippocrates vtrumque damnat, & ſupinum iacere, & hiare dormientem; decubitus autem in alterum laterum laudat. Cognoſcere autem maximè poſſes, quanta actio huiuſcemodi decubitibus inſit, ſi corpus hominis mortuum ſic inclinaueris; non enim non minimo quidem tempore manebit; ſed ſupinum, aut pronum ſtatim fiet, quocunque grauitate verget. Itaque & ſupinum iacere, & hiare non abſque actione ſtertendi, aut exolutionis, aut ebrietatis, aut ignauiæ, ſunt ſigna. Ideò ruſſus Hippocrates quum omnes partes iubeat luxatas, & contritas, in figuris dolore carentibus chirurgia pertractare, cuiuſmodi, inquit, in inferiori maxilla hominis mediocriter hiantis; qualis enim in manu angularis eſt figura, talis eſt in inferiori maxilla mediocris hiatus, hæc enim eſt extremarum media. Extremæ igitur inferioris maxillæ figuræ ſunt, tum quæ maximè hiantibus, tum quæ dentes inuicem firmantibus fit; quarum illa quidem à muſculis, qui in mento, & collo ſunt, deorſum trahentibus; altera autem ab iis, qui intra maxillam ex palato oriuntur, & iis qui temporales vocantur, perficitur; niſi fortè, & muſculi maſticatorij nuncupati, qui ſunt ad latera inferioris maxillæ, actionem adiuuant; hoc enim alibi diſcutiemus. Verùm mediocriter hiando media figura fit, omnibus dictis muſculis quieſcentibus; cæterùm & morientibus ſponte ſua ad hanc maxilla inferior meritò accedit; omnes enim muſculi actione priuantur. Manifeſtum igitur, quòd dum dormiunt non aperto ore, actio muſculorum retrahentium maxillam conſeruatur; multi verò extenſas, aut flexas ad vnguem manus habentes, vel etiam crura, dormiunt, ſeruantes etiam in his actionem tonicam. Sed fortè longior ſum; quum liceat in memoriam reducere, quæ maximè in promptu ſunt. Quis enim noſtrum officium eſſe negabit ſcilicet effluxiones ſuperfluitatum per muſculos cuſtodiri? Meatuum enim excretoriorum finibus ceu portis quibuſdam cuſtodes præſunt muſculi præualidi,

A ὥστε καὶ καθήμενοι πολλάκις ἐκοιμήθησάν τινες, καὶ περιπατοῦντες ἔνιοι. καὶ τοῦτο ἐγὼ μὲν ἀκούων, ἔμπροσθεν οὐκ ἐπίστευον. ὡς δὲ δεῆσάν με ποτε δι' ὅλης νυκτὸς ὁδοιπορῆσαι, τῇ πείρᾳ τἀληθὲς ἔμαθον, ἠναγκάσθην πιστεῦσαι. σχεδὸν γάρ τι στάδιον ὅλον διῆλθον κοιμώμενός τε, καὶ ὄναρ θεωρῶν, καὶ οὐ πρότερον ἐπηγέρθην, πρὶν προσπταῖσαι λίθῳ. καὶ τοῦτ' ἔστιν ἄρα τὸ μέχρι πλείονος οὐκ ἐπιτρέπον ὁδοιπορεῖν τοῖς ὑπνώττουσι, τὸ μὴ δύνασθαι λείας ἀκριβῶς ἐπιτυχεῖν τῆς ὁδοῦ. τοῦτο μὲν δὴ τοῖς πειραθεῖσι μόνοις πιστόν, τὰ δ' ἄλλα πᾶσιν ἐναργῶς ὁσημέραι φαίνεται, τὰ κατὰ τοὺς ἐν τῷ καθῆσθαι κοι- B μωμένους. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν κατακεκλιμένων, ὀλίγοι παντελῶς τὸ μέσον ἀκριβῶς σχῆμα καθ' ἕκαστον τῶν μορίων ἔχουσιν, ὅσοι δ' ἐν ταῖς χερσί τι φυλάττουσιν, οὗτοι μὲν καὶ πάνυ τὴν τονικὴν ἐνέργειαν ἐπιδείκνυνται. μένουσι γὰρ ἀκριβῶς αὐτῶν οἱ δάκτυλοι κεκαμμένοι περὶ σμικρὸν πολλάκις σῶμα χρυσίον, ἢ λίθον, ἢ νόμισμά τι. τὸ δὲ τῆς κάτω γένυος, ἆρ' οὐ καὶ αὐτὸ πρόδηλον; οὐ γὰρ ἀφίσταται τῆς ἄνω, πλὴν εἰ μεθύων τις, ἢ πάνυ ῥάθυμος, ἢ κεκμηκὼς ἐσχάτως κοιμῷτο. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ῥέγχειν διὰ τὰ τοιαῦτα φιλεῖ γίγνεσθαι. χαλασθείσης μὲν τῆς κάτω γένυος, ὑπτίου δὲ κατακειμένου τοῦ ἀνθρώπου. C καὶ γὰρ οὖν καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ὕπτιον κατακεῖσθαι, σημεῖόν ἐστιν ἐκλύσεως. ταῦτ' ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἄμφω μέμφεται, τό θ' ὕπτιον κατακεῖσθαι, καὶ τὸ χάσκειν κοιμώμενον. τὰς δ' ἐπὶ θάτερον τῶν πλευρῶν κατακλίσεις, ἐπαινεῖ. γνοίης δ' ἂν μάλιστα, πόση τις ἐνέργεια ταῖς τοιαύταις κατακλίσεσιν ὑπάρχει, νεκρὸν ἀνθρώπου σῶμα κατακλίνας οὕτως. οὐδὲ γὰρ τὸν ἀκαρῆ μὲν χρόνον, ἀλλὰ καὶ ὕπτιον, ἢ πρηνὲς αὐτίκα γενήσεται, καθότι ἂν τύχῃ τοῦ βάρους ῥέψαν. ἐκ τούτου καὶ τὸ ὕπτιον κατακεῖσθαι, καὶ τὸ χάσκειν ἐν αὐτῷ τῷ ῥέγχειν, ἢ ἐκλύσεως, ἢ μέθης, ἢ ῥαθυμίας σημεῖα. διὰ τοῦτο πά- D λιν ὁ Ἱπποκράτης, ἅπαντα τὰ μόρια κελεύων ἐν τοῖς ἀνωδύνοις σχήμασιν ἐξαρθρήσαντά τε, καὶ συντριβέντα χειρουργεῖν. ἐπὶ τῆς κάτω γένυός φησιν, ὅσον μετρίως χάσκοντος τοῦ ἀνθρώπου. ὅπερ γὰρ ἐπὶ χειρὸς σχῆμα τὸ ἐγγώνιον, τοιοῦτον ἐπὶ τῆς κάτω γένυος τὸ μετρίως χάσκειν. τοῦτο γὰρ τῶν ἐσχάτων τὸ μέσον. ἔσχατα μὲν οὖν ἐπὶ τῆς κάτω γένυος σχήματα, τό τε μέγιστον χαινόντων γιγνόμενον, καὶ τοὺς ὀδόντας ἐρειδόντων ἀλλήλοις. ὧν τὸ μὲν ὑπὸ τῶν κατὰ τὸν ἀνθερεῶνα, καὶ τὸν τράχηλον μυῶν ἑλκόντων τὸ κάτω, θάτερον δ' ὑπὸ τῶν ἔνδον τῆς γένυος, τῶν ἐκ τῆς ὑπερῴας φυομένων, καὶ τῶν E κροταφιτῶν καλουμένων, ἀποτελεῖται. εἰ μή τι ἄρα καὶ οἱ μασητῆρες καλούμενοι μύες, οἱ κατὰ τὰ πλάγια τῆς κάτω γνάθου συνεπιλαμβάνονται τοῦ ἔργου. τοῦτο μὲν γὰρ ἑτέρωθι διαιρήσομεν. ἀλλά τό γε μετρίως χάσκειν, μέσον τῶν σχημάτων γίνεται πάντων τῶν εἰρημένων ἀργούντων μυῶν. ἀτὰρ οὖν καὶ τοῖς ἀποθνήσκουσιν, αὐτομάτως εἰς τοῦθ' ἡ γένυς ἔρχεται κατὰ λόγον. ἅπαντες γὰρ αὐτοῖς οἱ μύες, τῆς ἐνεργείας στερίσκονται. δῆλον οὖν ὡς ἐν τῷ κοιμᾶσθαι μὴ κεχηνότας διασώζεται τῶν ἀνασπώντων τὴν γένυν μυῶν ἡ ἐνέργεια. πολλοὶ δ' ἀνατεταμένας, ἢ κεκαμμένας, οἱ ἀκριβῶς τὰς χεῖ- F ρας ἔχοντες, καὶ τὰ σκέλη κοιμῶνται, σώζοντες κἀν τούτοις τὴν τονικὴν ἐνέργειαν. μακρολογῶ δ' ἴσως, ἐνὸν ὑπομνῆσαι τὰ προχειρότατα. τίς γὰρ ἀντιλέξει τὸ μὴ οὐχ ἡμέτερον ἔργον ὑπάρχειν, τὸ διὰ μυῶν φρουρεῖσθαι τὰς τῶν περιττωμάτων ἐκροάς; ἐφεστήκασι γὰρ ἐπὶ τοῖς πέρασι τῶν κατ' αὐτὰς ὀχετῶν, ὥσπερ ἐπὶ πύλαις τισὶ φρουροὶ μύες εὔρωστοι

μηδὲν ἐπιτρέποντες ἔξω φέρεσθαι, πρὶν κελεῦσαι τὸν λογι- A
σμόν. ἀλλὰ καὶ τούτους ἐπὶ τῶν κοιμωμένων ὁρῶμεν, τὸ σφέ-
τερον ἔργον ἀμέμπτως ἐκτελοῦντας. καὶ τὸ μεθεῖναί τι τῶν
περιττωμάτων ἀκουσίως, ἢ παραλυθέντων γὰρ τῶν μυῶν
τούτων, ἢ τοῦ λογισμοῦ κακοπραγοῦντος, ὡς ἐν φρενίτισιν,
ἢ καὶ τοῦ λογισμοῦ, καὶ τῶν μυῶν βαρυνομένων, ὡς ἐν μέθαις.
δεῖ γὰρ ἤτοι τὸν λογισμὸν μὴ προεστάναι, ἢ τοὺς μῦς ἐνεργεῖν
μὴ δύνασθαι, ἢ ἀμφοτέρους ἅμα βεβλάφθαι. προπετὴς
οὖν ἀπόφασίς ἐστιν, ἠρεμεῖν τοῖς κοιμωμένοις τὴν ψυχήν,
πλὴν εἰ τὴν ἠρεμίαν οὐ τὴν τελείαν ἡσυχίαν, ἀλλ' οἷον παῦ-
λάν τινα τῆς συντονίας λέγοιεν. εἰ γὰρ τοῦτο, καλῶς τε λέγουσι, B
καὶ ὁμολογοῦμεν αὐτοῖς, οὐ γὰρ ἀναίσθητοι παντάπασίν εἰσιν οἱ
ὑπνώττοντες, ἀλλὰ δυσαίσθητοι. ἢ διὰ τί καλεσάντων ὑπα-
κούουσι, καὶ φωτὸς εἰσκομισθέντος ἐξανίστανται, καὶ ἁπτομένων
αἰσθάνονται; εἰ δέ μοι τὸν μεθύοντα λέγοις, καὶ μηδ' ὅπου γῆς
ἐστιν εἰδότα, καὶ τὸν ὑπὸ ῥαθυμίας Ἐπιμενίδου βαθύτερον κοι-
μώμενον, οὗτοι καὶ πρὶν κοιμᾶσθαι, πλησίον ἀναισθησίας ἦσαν.
καὶ μᾶλλον ἂν ἐπιτρέψαιο φυλακὴν οὑτινοσοῦν ἀνδρὶ δραστη-
ρίῳ κοιμωμένῳ, ἢ τοῖς τοιούτοις ἐγρηγορόσιν. ἀλλ' ὅμως καὶ οὗτοι
διασώζουσι πολλὰς τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν.

C

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τὰς κινήσεις ἁπάσας, καὶ τὰ πάντα σχήματα ἐν τοῖς ὕπνοις,
πλὴν τὰ ἁπλῶς μέσα, εἶναι τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ τῆς φύσεως
ἔργα, καὶ τί διαφέρει τὸ καθ' ὁρμὴν τοῦ κατὰ φύσιν.

Οὔκουν πιστὸς ὁ λόγος, ὁ τὰς τοῖς κοιμωμένοις τε καὶ κε-
καρωμένοις γινομένας ἐνεργείας φυσικὰς ἁπάσας εἶναι
λέγων. οὐ γὰρ ἀληθὲς ἐν τῷ καθόλου τὸ τοιοῦτο. τί γὰρ αὖ, ὅτι
μεταφέρουσι καὶ κινοῦσι παντοίως τὰ κῶλα; τί δ' ὅτι φθέγ-
γονται κοιμώμενοι, μὴ καὶ ταῦτα φύσεως ἔργα φήσουσιν; ἀλλ' D
οὐ παρακολουθοῦμεν αὐτοῖς τῇ διανοίᾳ γιγνομένοις, ἐρεῖ τις
ἴσως. οὐδὲ γὰρ τῇ τῶν βλεφάρων κινήσει διὰ παντός, οὐδ'
ὅταν δημηγορῇς, ἢ ῥητορεύῃς, ἢ διαλέγῃ προσέχεις τὴν διά-
νοιαν ταῖς τῶν μορίων ἁπάντων κινήσεσιν, οὐδ' ὅταν Ἀθήναζε
βαδίζῃς ἐκ Πειραιῶς πάσαις ταῖς ἐπὶ μέρους ἐνεργείαις τῶν
σκελῶν, οἱ μέν γε φροντισταὶ πολλάκις ἔλαθον αὑτοὺς τὴν
ὁδὸν διανύσαντες, καὶ παρελθόντες τὸ χωρίον, ἐφ' ὃ τὴν ἀρ-
χὴν ὥρμησαν. ἆρ' οὖν τὸ βαδίζειν, οὔτε ψυχῆς ἔργον, οὔτε
καθ' ὁρμὴν γίνεται; ὁμοίως γὰρ ἡμᾶς ἔοικεν ἥ τε νῦν δια-
λανθάνειν βάδισις, ἥ τ' ἐν τοῖς ὕπνοις, κίνησις μὲν τῶν κινου- E
μένων μορίων ἐνέργεια δὲ τονικὴ τῶν μὴ κινουμένων. ἣν δ' ἂν
αἰτίαν ἐπὶ τῶν ἐγρηγορότων εἴπῃς τοῦ μὴ παρακολουθεῖν
πολλάκις ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις, ταύτην ἐπὶ τοὺς κοιμω-
μένους τε, καὶ κεκαρωμένους μεταφέρειν, καὶ μηκέτι θαυμάζειν,
πῶς πολλὰ τῶν καθ' ὁρμὴν ἔργων, καὶ τούτοις γίγνεται. τὸ δ' ἀπο-
ροῦντα τῆς αἰτίας, ἑτοίμως ἀποφαίνεσθαι μηδὲν τῶν τοιούτων
ἔργων γίγνεσθαι καθ' ὁρμήν, ὅρα μὴ προπετὲς ᾖ. εἰ μὲν οὖν
μηδὲν κριτηρίῳ σαφεστέρῳ τὰ τοιαῦτα κρίνεσθαι δύναται, πό-
τερα προαιρέσεως, ἢ φύσεώς ἐστιν ἔργα; τί δ' ἄλλο, ἢ τὸ μηδὲν
δεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀποφαίνεσθαι συναίρεται. καὶ δίκαιον ἀπορητι- F
κοὺς γίνεσθαι μᾶλλον ἐπί γε τῶν τοιούτων, ἢ προπετῶς δογμα-
τίζειν. εἰ δ' ἔχομεν ἐναργέστατόν τι κριτήριον τῶν καθ' ὁρμὴν ἔρ-
γων, ὥσπερ οὖν ἔχομεν, ἀποφαινώμεθα θαῤῥοῦντες, οὐ μόνον
ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναπνοὴν αὐτὴν γίνεσθαι
καθ' ὁρμήν, ἄχρι γ' ἂν ὑποπίπτειν καὶ αὐτὴ φαίνεται τῷ κρι-

A nihil permittentes extra ferri prius, quàm ratio
iuſſerit; quin & hos in dormientibus videmus
ſuum officium abſque vitio perficere. Et emit-
tere aliquid ſuperfluitatum inuitè, aut reſolutis
muſculis fit, aut ratione deprauata, vt in phre-
niticis; aut etiam ratione, & muſculis grauatis,
vt in ebrietatibus; oportet enim aut rationem
non præeſſe, aut muſculos agere non poſſe, aut
vtraque ſimul eſſe læſa. Temeraria igitur ſen-
tentia eſt, quæ aſſerit, animam dormientium
quieſcere, niſi ceſſationem hanc non perfectam
quietem, ſed quaſi intermiſſionem quandam vi-
goris dicant; nam ſi hoc dicant, bene dicunt,
B ipſiſque aſſentimur; non enim ſenſus expertes
penitus ſunt dormientes, ſed difficulter ſentien-
tes; cur enim vocantes ſubaudiunt, & lumine
importato exurgunt, & tangentes ſentiunt? Quòd
ſi mihi ebrium dicas, nec vbi terrarum ſit, ſcien-
tem, & eum qui præ ignauia, Epimenide pro-
fundius dormiat, iſti & priùs, quàm dormirent,
prope ſenſus expertes erant; & magis vtique cu-
ſtodiam cuiuſcunque rei permitteres viro frugi,
& ſtrenuo dormienti, quam huiuſcemodi vigi-
lantibus; verumtamen, & iſti conſeruant multas
actiones animales.

C

CAPVT V.

Motus ac figuras omnes præter ſimpliciter media, quæ in ſomno fiunt, animæ non naturæ actiones eſſe; ac quid differat Voluntarium à naturali.

NOn igitur probabilis eſt oratio quæ aſſerit
actiones, quæ fiunt dormientibus, & profun-
diori ſomno oppreſſis, omnes naturales eſſe: non
enim in vniuerſum verum eſt hoc; nonne trans-
ferunt, & mouent variè membra? nonne etiam
D dormientes loquuntur? an & hæc naturæ opera di-
cent? At (dicet fortaſſe quiſpiam) non aſſequimur
mente ea fieri. Neque ſanè palpebrarum motui
ſemper, neque quum concionem habes, aut oras,
aut diſputas, adhibes mentem omnium partium
motibus, neque quum Athenas adis ex Pyræo, om-
nibus particularibus crurum actionibus, nam co-
gitabundi ſæpius imprudenter peregerunt iter, aut
etiam prætererunt locum, ad quem principio pro-
ficiſcebantur. Vtrum igitur ambulatio neque ani-
mæ actio eſt, neque motu voluntario fit? æquè
enim nos, & ambulatio præſens videtur latere, &
E quæ in ſomnis accidit, motus quidem partium,
quæ mouentur; actio autem tonica earum, quæ
non mouentur. Quare quam cauſam in vigilanti-
bus dixeris, quod ſæpe non animaduertunt ſigil-
latim actiones, hanc etiam, & ad dormientes, &
grauius oppreſſos transferre licet, nec ampliùs
admirari, cur multa opera voluntariò, & his
fiant; ſed cauſa ignorantiæ promptè pronuncia-
re, nullum talium operum voluntariò fieri, vide
ne temerarium ſit. Quòd ſi nullo certiore iudi-
cio huiuſcemodi iudicari queant, vtrum volun-
tatis, an naturæ ſint actiones: Quid aliud con-
F cluditur, quàm nihil oportere de his pronuncia-
re? atque æquum potius eſt de huiuſmodi dubi-
tare, quàm temerè decernere. Sed ſi habemus
euidentiſſimum iudicium de voluntariis actioni-
bus; ſicut certè habemus, pronunciemus confi-
denter non ſolùm quodque dictorum, verùm
etiam reſpirationem ipſam motu voluntario
fieri, nimirum quum & ipſa ſubiici iudicio vi-
deatur.

deatur. Quid igitur eſt, quo iudicamus opera voluntaria? Multa tibi confido, non vnum iudicium me daturum, omniaque ſibi inuicem conſentanea. Etenim ſi quæ fiunt, ſedare potes, quum vis; & quæ non fiunt, facere, id eſt motus voluntarius. Si præterea citiùs, aut tardiùs, crebriùs, aut rariùs, ea faciendi poteſtatem habes, nonne omnibus modis manifeſtum eſt actiones eas parere voluntati? Arteriç certè motum, & cordis, neque cohibere, neque excitare, neque crebriorem, neque rariorem, neque tardiorem, neque velociorem, voluntas facere poteſt, idcirco ne animæ quidem opera huiuſcemodi eſſe dicunt, ſed naturæ. Motum autem crurum in his omnibus ratio regit; nam & ſedate dum fit, & rurſus excitare quieſcentem, & velociorem, & tardiorem & rariorem, ac frequentiorem efficere poteſt. Hæc eadem, & reſpirationis motu fiunt, quæ actio quidem eſt diaphragmatis, & muſculorum thoracis, vt in iis, quæ de cauſis reſpirationis ſcripſimus, demonſtratur; animæ autem non naturæ eſt opus, ſiquidem mouere muſculos, animæ officium eſt. Non eſt autem æquum, in quibus cauſam non reperimus, in ipſis diſcedere ab iis, quæ euidenter apparent; euidentia certè ſunt iudicia actionum voluntariarum; cauſam autem non reperimus in iis, quorum particulares actiones non aſſequimur. Qui igitur euidentibus fidem abrogat, ſenſus eſt expers; qui verò de dubiis promptè pronuntiat, temerarius eſt; qui autem propter obſcuritatem, quæ his ineſt, ea quæ etiam clara ſunt, habet ſuſpecta, de numero eorum eſt, qui dubitationibus oblectantur: porrò qui non modò ſuſpecta habet, verùm etiam, quæ clara ſunt, propter obſcuritatem dubiorum ſtudet euertere, extremè fatuus eſt. Ne igitur ſponte ſenſum nobis ipſi adimamus, neque dubitationis æmuli, aut fatui, aut aliud eiuſmodi quiduis ſimus, ſed quod tum rectum eſt, tum modeſtis hominibus conuenit, quod quidem euidens eſt, promptè accipiamus; quod autem eſt dubium, per ocium quæramus. Euidens igitur eſt voluntatem reſpirationi dominari; dubium verò, quam ob cauſam pleraſque actionum voluntariarum mente non aſſequamur. Eo itaque ſuppoſito, quod eſt euidens, ad veſtigandam cauſam transeamus, non contendentes omninò quicquam in ea, nec aſſeuerantes adhuc nos inueniſſe veram cauſam, tametſi ea dictis antea longè eſt probabilior. Cæterùm (vt ego arbitror) nemo adhuc cauſam dixit; ſed dubitatione ſola (cuius iam mentionem feci) adſcripta cauſam ſe putauerunt inueniſſe. Quorum ſanè inſtitutum eſt laudandum, ſiue inuenerint, ſiue inuenire ſtuduerint, ſed non ipſos quoque non decet pigros eſſe ad inueniendum ea, quæ reſtant.

CAPVT VI.

Quo pacto reſpiratio, & cætera actiones quas mente non aſſequimur, voluntaria ſint.

PRincipium autem inueniendi ea hoc faciemus, multos videlicet homines interdum actiones quaſdam egiſſe, quarum paulò poſt penitus ſunt obliti; vt qui per metum, aut ebrietatem, aut aliquid aliud generis eiuſdem egerunt, nihil ampliùs eorum, quæ egerint, dum in illis conſtitutionibus erant, recordantur. Cauſa autem, vt mihi videtur eſt, quòd non intenti actionibus tota mẽte fuerint. Pars enim animæ imaginatrix, quæcunque

A τηρίων. τί τοίνυν ἐστὶν, ᾧ κρίνομεν τὰ καθ' ὁρμὴν ἔργα; πολλά σοι νομίζω δώσειν, οὐχ ἓν κριτήριον, ἅπαντα ἀλλήλοις ὁμολογοῦντα. καὶ γὰρ εἰ τὰ γινόμενα παῦσαι προελόμενος δύναιο, καὶ εἰ μὴ γινόμενα ποιῆσαι, καθ' ὁρμὴν ἐστίν. εἰ τοίνυν πρὸς τούτοις, καὶ τοῦ θᾶττον, ἢ βραδύτερον αὐτὰ γίνεσθαι, καὶ τοῦ πυκνοτέρου, ἢ ἀραιοτέρου ἐξουσίαν ἔχοις, ἆρ' οὐ παντοίως φανερὸν δουλεύσαι τοὔργον τῇ προαιρέσει; ἀρτηρίας μὲν οὖν κίνησιν, καὶ καρδίας, οὔτε παῦσαι, οὔτ' ἐπεγεῖραι, οὔτε πυκνοτέρας, οὔτ' ἀραιοτέρας, οὔτε θάττονα ποιῆσαι ἡ προαίρεσις δύναται, διὰ τοῦτο οὐδὲ ψυχῆς ἔργα τά γε τοιαῦτα εἶναί φασιν, ἀλλὰ φύσεως ὑπάρχειν. B τὴν δὲ τῶν σκελῶν κίνησιν, εἰς πάντα ταῦτα ὁ λογισμὸς ῥυθμίζει. καὶ γὰρ καὶ καταπαύειν γιγνομένην, καὶ πάλιν ἐπεγείρειν ἠρεμοῦσαν, καὶ θάττονα, καὶ βραδυτέραν, καὶ ἀραιοτέραν, καὶ πυκνοτέραν ἐργάζεσθαι δύναται. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα, καὶ περὶ τὴν τῆς ἀναπνοῆς γίνεται κίνησιν, ἐνέργειαν μὲν οὖσαν τῶν φρενῶν, καὶ τῶν τοῦ θώρακος μυῶν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἀποδείκνυται. ψυχῆς δὲ ἔργον οὐ φύσεως ὑπάρχουσαν, εἴπερ τὸ κινεῖν τοὺς μῦς ψυχῆς ἔργον ἐστίν. οὐ δίκαιον δ' ἐν οἷς ἀποροῦμεν, αἰτίας ἀφίστασθαι τῶν ἐναργῶς γιγνωσκομένων. ἐναργῶς μὲν C οὖν γιγνώσκεται τὰ κριτήρια τῶν κατὰ προαίρεσιν ἐνεργειῶν. ἀποροῦμεν δὲ αἰτίας ἐν οἷς οὐ παρακολουθοῦμεν τοῖς κατὰ μέρος ἔργοις. ὁ μὲν οὖν τοῖς ἐναργέσιν ἀπιστῶν, ἀναίσθητος, ὁ δ' ὑπὲρ τῶν ἀπόρων ἑτοίμως ἀποφαινόμενος, προπετής. ὁ δὲ διὰ τὴν ἐν τούτοις ἀσάφειαν ὑποπτεύων καὶ τὰ σαφῆ τῶν τῆς ἀπορίας ἐραστῶν ἐστίν. ὁ δ' οὐ μόνον ὑποπτεύων, ἀλλὰ καὶ ἀνατρέπειν ἀξιῶν τὰ σαφῆ, διὰ τὸ τῶν ἀπόρων ἀσαφὲς, ἀβέλτερος ἐσχάτως. μὴ τοίνυν ἡμεῖς ἑκόντες, μήτ' ἀναίσθητοι γιγνώμεθα, μήτ' ἀπορίας ζηλωταὶ, μήτ' ἀβέλτεροι, μήτ' ἄλλο μηδὲν τῶν τοιούτων, ἀλλ' ὅπερ D ὀρθῶς τε ἔχει, καὶ μετρίοις ἀνθρώποις προσήκει, τὸ μὲν ἐναργὲς ἑτοίμως λαμβάνωμεν, τὸ δ' ἄπορον κατὰ σχολὴν ζητῶμεν. ἐναργὲς μὲν οὖν τὸ τῆς ἀναπνοῆς δεσπόζειν τὴν προαίρεσιν. ἄπορον δὲ τὸ διά τινα αἰτίαν, οὐ παρακολουθοῦμεν τῇ διανοίᾳ πολλαῖς τῶν καθ' ὁρμὴν ἐνεργειῶν. θέντες οὖν ἤδη τὸ ἐναργὲς, ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας ζήτησιν μεταβῶμεν, μηκέτ' ἐν αὐτῇ πάντως διατεινόμενοι, μηδὲ τὴν ἀλήθειαν φάσκοντες εὑρηκέναι πω, κἂν ὅτι μάλιστα τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ᾖ πιθανωτέρα. καίτοι οὐδὲ εἴρηκέ τις, ὡς ἐγὼ νομίζω τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ τὴν ζήτησιν μόνον τῆς ἀπο-E ρίας γράφοντες, ἣν ἐγὼ νῦν δὴ πέπαυμαι λέγων, αἰτίαν ᾠήθησαν εὑρηκέναι. χρὴ μὲν οὖν ἀποδέχεσθαι κἀκείνους, εἴθ' εὗρον, εἴθ' εὑρεῖν ἐσπούδασαν. χρὴ δὲ μηδ' αὐτοὺς ὀκνεῖν ἐξευρίσκειν τὰ λείποντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Πῶς ἡ ἀναπνοὴ, καὶ τἆλλαι ἐνέργειαι, αἷς τῇ διανοίᾳ οὐ παρακολουθοῦμεν, κατὰ προαίρεσιν ὑπάρχουσι.

TΟῦ δὲ εὑρεῖν αὐτὰ, τήνδε τὴν ἀρχὴν ποιησόμεθα, τὸ F πολλοὺς ἀνθρώπους ἐνίοτε πρᾶξαί τινας πράξεις, ταύτας ὀλίγον ὕστερον ἐπιλελῆσθαι τελέως αὐτῶν, οἷοι ὅσοι διὰ φόβον, ἢ μέθην, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, οὐδὲν ὧν ἐν ἐκείναις ταῖς καταστάσεσιν ὄντες ἔπραξαν ἔτι γινώσκουσιν. αἴτιον δέ μοι δοκεῖν ἐστὶ τὸ μὴ προσεσχηκέναι πάνυ τὸν νοῦν περὶ ταῖς πράξεσιν αὐτοὺς ἐσχηκέναι. τὸ γάρ τοι φανταστικὸν μόριον τῆς ψυχῆς, ὅ, τί ποτ'

ἂν ᾖ, ταὐτὸ τοῦτο καὶ μνημονεύειν ἔοικεν. ἂν μὲν οὖν ἐναργεῖς τοὺς τύπους τῶν πραγμάτων ἐν ταῖς φαντασίαις λάβῃ, διασώζει μέχρι παντός, καὶ τοῦτο μὲν τὸ μνημονεύειν ἐστίν. ἂν δ' ἀμυδρούς, καὶ παντάπασιν ἐπιπολῆς, οὐ διασώζει, καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ ἐπιλελῆσθαι. καὶ διὰ τοῦτ' ἐν θυμοῖς, καὶ φροντίσι, καὶ μέθαις, φρενίτισι, καὶ φόβοις, καὶ ὅλως τοῖς ἰσχυροῖς τῆς ψυχῆς παθήμασιν, οὐδενὸς ὧν ἂν πράξωσιν εἰς ὕστερον ἔτι μέμνηνται. τί δή ποτε οὖν θαυμαστόν, κἂν τοῖς ὕπνοις, ἀμυδρῶς ἐνεργούσης τῆς ψυχῆς, ἀμυδρὰς καὶ τὰς φαντασίας γίνεσθαι, καὶ διὰ τοῦτ' οὐδὲ μονίμους; τί δὲ θαυμαστόν, εἰ καὶ κατὰ τὰς ἐγρηγόρσεις, ἢ φροντίζοντός τι τοῦ λογισμοῦ, καὶ παντὸς ὀλίγου δεῖν περὶ τὸ φρόντισμα τεταμένου παντελῶς μικρά τις αὐτοῦ μοῖρα περὶ τὴν βάδισιν ἔχουσα, τὸν τῆς πράξεως τύπον ἀμυδρῶς ἀπομάττεται, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπιλαθομένη πραχθῆμα, μηδ' εἰ καθ' ὁρμὴν ἐπράχθη τοὔργον ἔτι μέμνηται; ὡς γὰρ εἰ μηδ' ὅλως ἐμνημονεύομεν, οὐκ ἂν οἷοί τ' ἦμεν ὑπ' οὐδενὸς διασκέψασθαι τῶν γεγονότων, οὕτως ἐν οἷς μὴ μνημονεύομεν, οὐκ ἴσμεν ὁποῖά ποτ' ἦν. φυλάττεσθαι γὰρ αὐτὰ τῇ μνήμῃ χρὴ πρότερον, ἵν' ὁποῖ' ἄττα τὴν φύσιν ἐστίν, ἑξῆς ἐπισκεπτώμεθα. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν ἐμοὶ γοῦν φαίνεται τὸ τῆς ὁρμῆς ἐνεργούσης περὶ τὴν ἀναπνοὴν ἐν τοῖς ὕπνοις, ἐπειδὰν ἐξαναστῶμεν οὐκ ἔχειν ἡμᾶς εἰπεῖν εἰ κατὰ προαίρεσιν ἀναπνέομεν, ἀλλ' ὅμοιον τῷ καὶ τοὺς πόδας, καὶ τὰς χεῖρας ἐν τοῖς ὕπνοις κινήσαντι, καὶ φθεγξαμένῳ τι, κἄπειτα ἐπιλελησμένῳ, αὖθις προαιρέσεως λέγειν γίνεσθαι τήν τε τῶν κώλων κίνησιν, καὶ τὴν φωνήν. καὶ γὰρ δὴ καὶ οἱ παραπαίοντες λαλοῦσί τε, καὶ βαδίζουσι, καὶ πάσας τὰς καθ' ὁρμὴν κινοῦνται κινήσεις. ἀλλ' οὐδ' οὗτοι παυσάμενοι τῆς παρανοίας, ὧν ἔπραξαν ἔτι μέμνηνται. τρισκαίδεκα γοῦν ἡμέραις οἶδά τινα παραπαίσαντα τόνδε τὸν τρόπον. ᾤετο μὲν Ἀθήνησιν οὐκ ἐν Ῥώμῃ κατακεῖσθαι. συνεχῶς δὲ τὸν συνήθη παῖδα καλῶν, ἐκέλευέν οἱ τὰ πρὸς τὸ γυμνάσιον ἐπιτήδεια κομίζειν, καὶ μικρὸν διαλιπών, ὦ οὗτος ἔφη, πρὸς τὸν Πτολεμαῖον λέγω. βούλομαι γὰρ ἐν αὐτῷ διὰ μακροῦ λούσασθαι, καί που καὶ ἀνεπήδα μεταξύ, καὶ ἀμφιεσάμενος ἂν εὐθὺς τῆς αὐλείου θύρας ἵετο. καὶ κατεχόντων δὲ τῶν ἔνδον, καὶ κωλυόντων ἐξιέναι, διὰ τί κωλύετε, πρὸς αὐτοὺς ἀνεπυνθάνετο. οἱ δὲ (οὐδὲ γὰρ ἦν ἕτερον λέγειν, ἢ αὐτὰ τἀληθῆ) πεπυρέχθαι τε ἂν ἔφασκον αὐτόν, καὶ πυρέττειν ἔτι. ὁ δὲ καὶ πρὸς ταῦτα πάνυ κοσμίως ἀπεκρίνατο. γινώσκειν γὰρ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, ὡς ἔτι λείψανον αὐτῷ πυρετοῦ, παντελῶς δ' εἴη μικρὸν τοῦτο, καὶ μηδὲν ὕποπτον βαλανείῳ βλαβῆναι. γεγονέναι γὰρ ὅλον αὐτῷ τὸν παρόντα πυρετὸν ἐξ ὁδοιπορίας. ἢ οὐ μνημονεύεις, ἐπιστραφεὶς ἔλεγε πρὸς τὸν παῖδα, ὡς συντόνως ὡδοιπορήσαμεν χθὲς ἀπὸ Μεγάρων Ἀθήναζε; τοιαῦτα λέγων, καὶ τοιαῦτα ποιῶν αἱμορραγίας διὰ ῥινῶν ἀθρόας αὐτῷ γενομένης, καὶ μετ' αὐτὴν ἱδρῶτος, ὑγίανε μὲν αὐτίκα μάλα, τῶν δ' ἔμπροσθεν οὐδενὸς ἔτ' ἐμέμνητο. πότερον οὖν (τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ ἐξ ἀρχῆς προὐθέμεθα δεῖξαι) τὸ διαναστῆναι, καὶ διαφθέγξασθαι, καὶ ἀποπατῆσαι, καὶ οὐρῆσαι, ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐν πάσαις ἔπραττεν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι τῶν κατὰ προαίρεσιν ἔργων, ἢ τοῦτο μὲν ἄτοπον; εἰ γὰρ μὴ ταῦτα κατὰ προαίρεσιν, οὐδ' ἄλλο οὐδέν. οὐκ ἐμέμνητο δ' αὐτῶν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐν ταῖς μέθαις πραχθέντων, οἱ νήψαντες ἔτι μέμνηνται.

ea ſit, hæc eadem, & recordari videtur; ſi ita-
A que inſignes impreſſiones rerum in imaginationibus acceperit, conſeruat perpetuò, atque id quidem eſt memoria tenere; ſio verò obſcuras, & penitus ſuperficiarias, non conſeruat, & hoc eſt obliuiſci; & ob hanc cauſam in ira, curis, ebrietatibus, timoribus, phrenitidibus, & omninò in vehementibus animi affectibus, oullius eorum, quæ egerint, in poſterum ampliùs meminerunt. Quid igitur mirum eſt in ſomnis etiam, obſcurè agente anima, obſcuras etiam imaginationes fieri', ideóque nec ſtabiles? quid etiam mirum, ſi in vigilijs ratio-
B ne quidem aliquid meditante, & tota ferè circa curam intenta, parua quædam eius admodum pars circa ambulationem occupata impreſſionem actionis facit obſcuram; & idcirco ſtatim oblita, ne quidem, num ſpontaneo motu opus factum ſit, ampliùs meminit? Vt enim ſi nullo pacto recordaremur, non vtique poſſemus de vlla re præterita conſiderare: ſic in quibus non meminimus, neſcimus, qualiánam eſſent; conſeruari enim ea prius memoria oportet, vt qualiánam ſint natura, deinde conſideremus. Nihil igitur mirum mihi certè videtur, ſi
C motu voluntario reſpirationem in ſomnis agente, poſtquam expergefacti fuerimus, non poſſimus dicere, an ſecundum voluntatem reſpiremus; ſed ſimile profectò accidit, quod illi, qui & pedes, & manus in ſomnis mouerit, & aliquid ſit loquutus; poſtea illorum oblitus, dicat fieri abſque voluntate, & membrorum motum, & vocem. Nam & qui mente errant, loquuntur, & vadunt, & omnes motus voluntarios obeunt, ſed oe hi quidem, quum ad ingenium redierint, amplius meminerunt, quæ egerint. Noui enim quendam per tredecim dies deliraſſe hoc pacto; putabat quidem ſe Athenis, non
D Romæ, iacere; crebro autem familiarem puerum vocans, iubebat ſibi, quæ ad gymnaſium pertinebant, afferri, & pauca intermiſſione facta, heus (inquit) ad Ptolemæum dico, decreui in gymnaſio diu lauari; ac nonnunquam etiam exiliebat interea, atque indutus ibat recta ad oſtium aulæ, ac quum retinerent eum, qui intus erant, exiréque prohiberent, cur prohiberetur, ab eis percontabatur; hi verò (nihil enim licebat aliud dicere, quàm ea, quæ erant vera) febricitaſſe eum dicebant, & adhuc febricitare; ipſe autem, & ad hæc valdè modeſtè reſpondebat; ſcire enim &
E ipſe dicebat, quòd adhuc reliquiæ ſibi febris reſtabant, ſed eas penitus eſſe exiguas, nec metuendum ne à balneo læderetur, ortam enim ſibi totam præſentem febrem ex itinere; an non recordaris, conuerſus ad puerum, dicebat, quòd laborioſè heri iter fecimus à Megaris Athenas? Talia quum diceret, ac faceret, fluxu ſanguinis per nares repentè copioſo ſibi facto, & poſt ipſum ſudore, ſtatim quidem conualuit, ſed eorum, quæ ante ſibi acciderant, nullius ampliùs recordabatur. Vtrum igitur (hoc enim eſt, quod à principio propoſuimus oſtendere,) ſurrexiſſe, & locu-
F tum fuiſſe, & aluum exoneraſſe, & minxiſſe (hæc enim omnia in omnibus illis diebus homo faciebat,) non ſint actiones voluntariæ, an id quidem abſurdum? nam ſi hæ non ſunt voluntariæ, ne vlla alia quidem erit. Non autem eorum recordabatur quemadmodum ne ſobrij quidem eorum, quæ ebrij fecerunt, ampliùs meminerunt.

Quid

Quid igitur mirum ita ſe habere & in reſpiratio-
ne, vt fiat quidem ipſa ex voluntate, ſed quum aliàs
quidem diligentiùs adhibeamus mentem, alias ve-
ro negligentiùs ſegniuſque, idcirco recordemur
quidem actionum, quibus mentem adhibuimus;
obliuiſcamur autem eorum, quæ ſecus ſe habent?
Quoniam verò, cuius rei penitus obliti fuerimus,
hanc ne actam quidem aliquando fuiſſe putamus,
conſequens eſt, vt an cum voluntate acta ſit, ne qui-
dem recordemur. Quòd autem totum opus reſpi-
rationis voluntate, & ſpontè ab anima fiat, decla-
rauit ſeruus barbarus; qui quum vehementi ira
concitatus mortem ſibi conſciſcere decreuiſſet,
proſtratus humi, reſpirationeque cohibita, longo
quidem tempore immobilis erat; poſtea verò pau-
lùm volutatus, hoc pacto mortuus eſt. Quòd ſi non
liceret vſquequaque reſpirationem cohibere, ne
idcircò quidem aliquis negaret, quin ipſa ſecun-
dum voluntatem fieret. Apparent enim eorum
operum, quæ motu voluntario fiunt, alia quidem
libera eſſe, alia verò affectibus corporis ſeruire.
Priora itaque perpetuò abſque impedimento à
nobis fiunt, poſteriora verò non perpetuò, ſed in
tempore quodam, & cum menſura; nam ire ad ali-
quem, & alloqui, & capere aliquid, & recipere, ab-
ſolutè libera ſunt; deijcere verò, & mingere, cor-
poris affectuum ſunt remedia. Atqui nonnulli ta-
cuerunt quidem annum integrum, & eo ampliùs,
idque ſpontè ſua, deiectionem verò, vel vrinam
retinere, non modò annis, ſed ne menſibus qui-
dem quinimò nec diebus paucis, nemo potuit, ad-
eò enim vrgent, ac ſæpe angunt, vel multitudine
grauantia, vel acrimonia mordentia, vt quidam ne
in locum quidem conſuetum abire valuerint. Si-
mile igitur & his eſt & reſpirationis opus, imò
multò magis vrget, ac celeriorem neceſſitatem ha-
bet: etenim periculum eſt, ne quis moriatur, niſi re-
ſpirauerit; atque extremè moleſtum eſt ſuffocari.
Nihil igitur mirum, ſi penitus retinere ipſam ar-
duum ſit: neque enim omnes ad moriendum ſunt
procliues, etiamſi infinitis malis conflictentur, ne-
que qui eò progrediuntur, abire è vita ſummo cum
dolore volunt. Neque igitur quiſpiam eo, quòd ta-
cere quidem, ſi velimus, vſquequaque poſſumus,
reſpirationem verò retinere non poſſumus, ideir-
cò voluntarium quidem opus eſſe vocem, mini-
mè autem, ſed naturalem quiddam, reſpiratio-
nem exiſtimet. Hoc certè arbitror clarè demon-
ſtratum fuiſſe.

CAPVT VII.

Ratio inueniendi Mediam figuram in omni motu.

QVod autem reliquum eſt, toti ſermoni de
mediis figuris deinceps addere æquum eſt.
Vt enim in manibus, quod appellatur angulare,
quod exactè medium ſummæ extenſionis, & fle-
xionis eſt, omnis prorſus doloris eſt expers, ſic
videri poſſet, & in cruribus ſe habere; non tamen
ita eſt, ſed quod in his dolore caret, conſiſtit in-
ter mediam figuram, & extenſionem extremam.
Cauſa autem conſuetudo eſt; plurimùm enim
extenſis cruribus vtimur, huius enim gratia facta
ſunt, vt totum corpus ab his ſuſtineretur, ſtanti-
bus, & ambulantibus nobis; & priùs etiam, quàm
ipſis vtamur, in faſciis extenſa formata ſunt, ideó-
que & in ſomnis, & alioqui diſcumbentibus, exten-
ſa magis, quàm flexa ſunt. Quinetiam multò magis

A τί δὴ θαυμαστὸν οὕτως ἔχειν, καὶ ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς, γίνεσθαι
μὲν αὐτὴν κατὰ προαίρεσιν, ἀλλά ποτε μὲν προσεχόντων τὸν
νοῦν ἐπιμελέστερον, ποτὲ δὲ ἀργότερόν τι, καὶ ῥαθυμότε-
ρον· διὰ τοῦτο μεμνῆσθαι μὲν ἡμᾶς τῶν μετὰ τοῦ προσέχειν
τὸν νοῦν γιγνομένων ἐνεργειῶν, ἐπιλανθάνεσθαι δὲ τῶν ἑτέ-
ρων, ἐπεὶ δ' οὗ γὰρ ἂν ἐπιλαθώμεθα τελέως, τοῦτ' οὐδὲ ἐπι-
πρᾶχθαι ποτὲ νομίζομεν, ἀκόλουθόν ἐστι, μηδ' εἰ μετὰ
προαιρέσεως πραχθῇ μνημονεύειν. ὅτι δ' ὅλον ὑπὸ ψυχῆς
γίγνεται καθ' ὁρμὴν τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἔργον, ἔδειξεν οἰκέτης
βάρβαρος, ὃς ἐπεὶ θυμωθεὶς, εἵλετο τεθνάναι, καταβα-
B λὼν ἑαυτὸν ἐπὶ γῆς, καὶ τὴν ἀναπνοὴν ἐπισχὼν, μέχρι πολ-
λοῦ μὲν ἀκίνητος ἦν· ὕστερον δὲ βραχὺ κυλινδηθεὶς, οὕτως
ἀπέθανεν. εἰ δὲ καὶ μὴ δυνατὸν ἦν μέχρι παντὸς ἐπισχεῖν
τὴν ἀναπνοὴν, οὐκ ἂν οὐδὲ διὰ τοῦτό τις ἀπέγνω, τὸ μὴ
κατὰ προαίρεσιν αὐτὴν γίγνεσθαι. φαίνεται γὰρ τῶν καθ' ὁρ-
μὴν ἔργων, τὰ μὲν ἐλεύθερα πάντη, τὰ δὲ τοῖς τοῦ σώμα-
τος παθήμασι δουλεύοντα. τὰ μὲν οὖν πρότερα, διὰ παν-
τὸς ἀκωλύτως ὑφ' ἡμῶν γίγνεται, τὰ δεύτερα δ' οὐ διὰ
παντὸς, ἀλλ' ἐν χρόνῳ τινὶ, καὶ μετὰ μέτρου. τὸ μὲν γὰρ βα-
δίσαι πρός τινα, καὶ διαλεχθῆναι, καὶ λαβεῖν τι, καὶ δέ-
C ξασθαι, τελέως ἐλεύθερα. τὸ δ' ἀποπατῆσαι, καὶ οὐρῆσαι,
τῶν τοῦ σώματος παθημάτων ἐστὶν ἰάματα. καὶ τοίνυν ἐσιώ-
πησαν μέν τινες ἐνιαυτὸν ὅλον, ἢ πλέονα χρόνον, οὕτω
προελόμενοι. ἀποπάτημα δ', ἢ οὖρον ἐπισχεῖν, οὐχ ὅπως
ἔτεσιν, ἀλλ' οὐδὲ μησὶν, οὐδ' ἡμέραις ὀλίγαις οὐδεὶς δύ-
ναται. οὕτω γὰρ ἐπείγει, καὶ ἀνιᾷ πολλάκις, ἢ τῷ πλήθει βα-
ρύνοντα, ἢ τῇ δριμύτητι δάκνοντα, ὥστ' οὐδ' εἰς τὸν εἰ-
θισμένον τόπον ἐξαρκέσαι τινὲς ἀπελθεῖν ἠδυνήθησαν.
ὅμοιον δὲ τούτοις ἐστὶ, καὶ τὸ τῆς ἀναπνοῆς, καὶ πολὺ μᾶλ-
λον ἐπεῖγον, καὶ συντομωτέραν ἔχον τὴν χρείαν. καὶ γὰρ
D ἀποθανεῖν κίνδυνος μὴ ἀναπνεύσαντα, καὶ ἀνιαρὸν ἐσχά-
τως τὸ ἀποπνίγεσθαι. θαυμαστὸν οὐδὲν οὖν εἰ τελέως αὐ-
τὴν ἐπισχεῖν, χαλεπόν. οὔτε γὰρ ἀποθνήσκειν ἕτοιμοι πάν-
τες, οὐδ' ἂν μυρίοις συνέχωνται κακοῖς, οὔτ' ἂν ἐπὶ τοῦθ'
ὁρμήσωσιν, ἀνιαρῶς ἐξιέναι βούλονται. μὴ τοίνυν τις ἐκ
τοῦ σιωπᾶν μὲν ἡμᾶς προελομένους ἕως παντὸς δύνασθαι,
τὴν δ' ἀναπνοὴν ἀδυνατεῖν ἐπισχεῖν, προαιρέσεως μὲν
ἔργον εἶναι τὴν φωνὴν, ἀπροαίρετον δὲ καὶ φυσικὸν, τὴν ἀνα-
πνοὴν νομιζέτω. τοῦτο μὲν δή μοι δοκῶ σαφῶς ἀποδε-
δεῖχθαι.

E

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Πῶς ἐν τῇ πάσῃ κινήσει, τὸ μέσον σχῆμα εὕρηται.

ΤΟ δὲ λοιπὸν τῷ παντὶ λόγῳ περὶ τῶν μέσων σχημά-
των, ἑξῆς προσθεῖναι δίκαιον. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν χειρῶν τὸ
καλούμενον ἐγγώνιον μέσον ἀκριβῶς ἄκρας ἐκτάσεως, καὶ
καμπῆς ὂν, ἀνωδυνώτατόν ἐστιν, οὕτω δόξειεν ἂν ἔχειν κἀπὶ τῶν
σκελῶν, οὐ μὴν ἔχει γ' οὕτως, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ μέσου
σχήματος, καὶ τῆς ἄκρας ἐκτάσεως, τὸ ἐν τούτοις ἀνώδυνον.
F αἴτιον δὲ τὸ ἔθος, τὰ πολλὰ γὰρ ἐκτεταμένοις τοῖς σκέλεσι χρώ-
μεθα. καὶ γὰρ τούτου χάριν ἐγένετο, τοῦ πᾶν ὀχεῖσθαι τὸ σῶμα
πρὸς αὐτῶν ἑστώτων τε ἡμῶν, καὶ βαδιζόντων. καὶ πρὶν δ' ἐνερ-
γεῖν δι' αὐτῶν, ἐν τοῖς σπαργάνοις ἐκτεταμένα διεπλάσθη.
ταῦτ' ἄρα κἀν τοῖς ὕπνοις, καὶ ἄλλως κατακειμένοις ἐκτέ-
ταται μᾶλλον, ἢ κέκαμπται, ἀλλὰ καὶ πονοῦμεν πολὺ μᾶλλον

CAPVT VIII.

Muſculum qui eſt ad anum, & qui eſt ad veſicam, retentioni excrementorum per ſe inſeruire, excretioni per accidens.

MVſculi quidem qui eſt ad veſicam & anum, officium eſt non excernere excrementa alimenti, ſed retinere. Qua in re multi ſtatim errauerunt, putantes cauſa excernendi excrementa muſculos hos ſactos eſſe; neque potuerunt animaduertere, quòd reſolutis ipſis excernuntur quidem, verùm nobis inuitis, quinetiam propter malam chirurgiam exciſo ſæpe vltra modum ani muſculo, nobis inuitis effluit hæc ſtercus, nempe (opinor) inſtrumentis, quæ effluere prohibent, non manentibus. Non igitur ſimpliciter neque primùm muſculus hic, excretionis inſtrumentum eſt; ſed ne animali perpetuò id accidat, quod quum exciſus fuerit ac reſolutus, accidit, hunc muſculum cuſtodem intempeſtiui exitus excrementorum natura præfecit, quamobrem non modò non agit quicquam ipſe ad excretionem, ſed ne permittit quidem agentibus. Quæ igitur ſunt huius actionis inſtrumenta? plura quidem particularia, ſed duplicia genere; eorum enim alia animæ, alia naturæ ſunt; atque animæ quidem inſtrumenta motu voluntario ſemper agunt, inſtrumenta verò naturæ ſine motu voluntario. Diaphragma quidem, & omnes muſculi epigaſtrij, inſtrumenta animæ ſunt, inteſtinorum autem omnium ſtructura vnà cum ventriculo, naturæ. Verùm de actione horum alibi dictum eſt. De muſculis autem nunc dicemus, quoniam præſens ſermo ipſorum motus enarratio eſt. Muſculi itaque omnes epigaſtrij quum agentes tenduntur, premunt intrò naturæ inſtrumenta; hæc autem, ſi diaphragma ipſis cedat, in illarum locum abeuntia, muſculorum violentiam exoluunt; ſi autem reſiſtant, tunc ceu à duabus manibus preſſa, extrinſecus à muſculis, intrinſecus à diaphragmate, ea quæ continentur in cauitatibus ipſorum, propelluntur. Ad hoc autem adiuuat multum diaphragmatis obliquitas, alterum quidem finem ad cartilaginem pectoris parte anteriore habens, alterum verò ad ſpinam lumborum. Quòd igitur excrementa inteſtinorum exprimantur, à muſculis vtrinque agentibus id accidit, extrinſecus quidem ab iis, qui in epigaſtrio ſunt, intrinſecus verò à diaphragmate, quòd autem infra ſubeat, quod premitur, obliquitas ſepti tranſuerſi cauſa eſt; quo tempore muſculus ani eſt ocioſus. Quúmque plures ſint muſculi in ventre, omnéſque tendantur in egerendo, magis quidem, qui in hypochondriis ſunt; minùs verò, qui infra tenduntur; contra quàm in meiendo habet, magis enim tunc, qui inferiùs, minùs verò, qui in hypochondriis, agunt. Simul autem cum ambobus extenduntur muſculi ſeruientes reſpirationi; non quòd mictionis, aut excretionis ſint inſtrumenta, id enim à ratione alieniſſimum eſt; ſed quia diaphragmatis tenſionem oportebat æqualem eſſe tenſioni muſculorum ventris; erat autem impoſſibile quum ipſum vnus muſculus ſit, cum multis, & magnis certare; periculúmque in hoc, ne victum in amplum ſpatium thoracis euerteretur. Idcircò

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η.

Ὡς οἱ κατὰ τὴν ἕδραν, καὶ κατὰ τὴν κύστιν μύες εἴργειν τὰς ἐκκρίσεις τῶν περιττωμάτων πεφύκασιν, ἐκκρίνειν δὲ οὐ δύνανται, πλὴν κατὰ συμβεβηκός.

Τοῦ μὲν κατὰ τὴν κύστιν τε, καὶ τὴν ἕδραν μυὸς ἔργον ἐστὶν, οὐ τὸ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς, ἀλλὰ τὸ κατέχειν. ἐσφάλησαν δ' εὐθὺς ἐν αὐτῷ τούτῳ πολλοὶ, νομίζοντες ἐκκρίσεως ἕνεκα περιττωμάτων, τοὺς B μῦς τούτους γεγονέναι, μηδ' ὅτι παραλυθέντων αὐτῶν ἐκκρίνεται μὲν, ἀλλ' ἀκουσίως, νοῆσαι δυνηθέντες. ἀτὰρ καὶ διὰ μοχθηρὰν χειρουργίαν, ἐκτμηθέντος πολλάκις ἀμέτρως τοῦ κατὰ τὴν ἕδραν μυὸς, ἀκουσίως ἐκρεῖ ταύτῃ κόπρος, ὡς ἂν οἶμαι τῶν ἐκροὴν κωλυόντων ὀργάνων μὴ μενόντων. οὐκοῦν ἁπλῶς οὐδὲ πρῶτον ἐκκρίσεως ὄργανον ὁ μῦς οὗτός ἐστιν, ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦθ' ὅπερ ὅταν ἐκτμηθῇ τε, καὶ παραλυθῇ γίνεται, διὰ παντὸς συμβαίνῃ τῷ ζῴῳ, φύλακα τῆς ἀκαίρου τῶν περιττωμάτων ἐξόδου, τὸν μῦν τοῦτον ἡ φύσις ἐπέστησεν, ὥστ' οὐχ ὅπως οὐκ ἐνεργεῖ τι πρὸς τὴν ἔκκρι- C σιν αὐτὸς, ἀλλ' οὐδ' ἐπιτρέπει τοῖς ἐνεργοῦσι. τίνα τοίνυν ἐστὶ τὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης ὄργανα; πλείω μὲν κατὰ μέρος, διττὰ δὲ τῷ γένει. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ψυχῆς, τὰ δὲ φύσεώς ἐστι. καὶ τοίνυν ἐνεργεῖ τὰ μὲν τῆς ψυχῆς ὄργανα, καθ' ὁρμὴν ἀεὶ, τὰ δὲ τῆς φύσεως, χωρὶς ὁρμῆς. αἱ μὲν δὴ φρένες, καὶ οἱ κατ' ἐπιγάστριον ἅπαντες μύες, τὰ τῆς ψυχῆς ὄργανα. τῶν δ' ἐντέρων ἁπάντων ἡ σύνταξις ἅμα τῇ γαστρὶ, τὰ τῆς φύσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τούτων ἐνεργείας, ἐν ἑτέροις εἴρηται. περὶ δὲ τῶν μυῶν νῦν ἐροῦμεν, ἐπειδὴ τῆς τούτων κινήσεως ὁ παρὼν λόγος ἐξήγησίς ἐστιν, οἱ D κατὰ τὸ ἐπιγάστριον μύες ἅπαντες ὅταν ἐνεργοῦντες τείνωνται, θλίβουσιν εἴσω τὰ τῆς φύσεως ὄργανα. τὰ δὲ ἢν μὲν εἴκωσιν αἱ φρένες, εἰς τὸν ἐκείνων ἀναχωροῦντα τόπον ἐκλύει τὴν βίαν τῶν μυῶν· ἢν δ' ἀνθιστῶνται, καθάπερ ὑπὸ δυοῖν πιεζόμενα χειρῶν, ἔξωθεν μὲν ὑπὸ τῶν μυῶν, ἔσωθεν δὲ τῶν φρενῶν, ἐκθλίβουσιν αὖ τὰ ἐν ταῖς κοιλότησιν αὐτῶν περιεχόμενα. προστιμωρεῖ δὲ εἰς τοῦτο μεγάλως, ἡ λοξότης τῶν φρενῶν, τὸ μὲν ἕτερον τῶν περάτων, πρὸς τῷ κατὰ τὸ στέρνον χόνδρῳ πρόσω κείμενον ἐχουσῶν, τὸ δ' ἕτερον ὀπίσω κατὰ τὴν ῥάχιν τῆς ὀσφύος. τὸ μὲν ἐκ- E θλίβεσθαι τὰ τῶν ἐντέρων περιττώματα, ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν ἐνεργούντων γίνεται μυῶν, ἔξωθεν μὲν τῶν κατ' ἐπιγάστριον, ἔσωθεν δὲ τῶν φρενῶν. τοῦ δ' ὑπιέναι κάτω τὸ θλιβόμενον, ἡ λοξότης αἰτία τοῦ διαφράγματος. ἀργεῖ δὲ ὁ κατὰ τὴν ἕδραν μῦς τηνικαῦτα. πλειόνων δὲ ὄντων κατὰ τὴν γαστέρα μυῶν, καὶ πάντων τεινομένων ἐν ταῖς ἀποπατήσεσι, μᾶλλον μὲν οἱ πρὸς τοῖς ὑποχονδρίοις, ἧττον δὲ οἱ κάτω τείνονται, ἔμπαλιν ἢ ἐν ταῖς οὐρήσεσιν ἔχει. μᾶλλον γὰρ ἐπ' ἐκείνων, οἱ κάτω, ἧττον δὲ οἱ ὑπὸ τοῖς ὑποχονδρίοις ἐνεργοῦσι. συνεκτείνονται δὲ ἀμφοτέροις, F οἱ κατὰ τὰς ἀναπνοὰς μύες, οὐκ οὐρήσεως ἢ ἀποπατήσεως ὄργανα. τοῦτο μὲν γὰρ ἐσχάτως ἄλογον. ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν φρενῶν τὴν τάσιν, ἴσην ἐχρῆν εἶναι τῇ τάσει τῶν κατὰ τὴν γαστέρα μυῶν, ἦν δ' ἀδύνατον ἕνα μῦν οὔσας αὐτὰς, πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἁμιλλᾶσθαι, καὶ κίνδυνος ἐν τούτοις νικηθείσας εἰς τὴν εὐρυχωρίαν ἀναστραπῆναι τοῦ θώρακος. διὰ

τοῦτο οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς συντείνονται μύες, σφίγγοντες πανταχόθεν αὐτόν. χαλαρὸς γὰρ ὁ θώραξ, ἑτοίμως εἴκει ταῖς φρεσὶν ὠθουμέναις, ὡς ἔνεστι γνῶναι. τείνοντας μὲν τοὺς κατὰ τὴν γαστέρα μῦς, καὶ μάλιστ' αὐτῶν τοὺς κάτωθεν, ἐκλυομένους δὲ τοῦ τόνου τοὺς κατ' αὐτὸν ἅπαντας. ὅλη γὰρ ὀλίγου δεῖν, ἡ γαστὴρ ταῖς τοιαύταις καταστάσεσιν εἰς τὴν τοῦ θώρακος εὐρυχωρίαν ὠθεῖται, σὺν αὐταῖς ταῖς φρεσίν. ἵν' οὖν μὴ γίγνοιτο τοῦτο, καὶ ἡ τῆς διαχωρήσεως ἐνέργεια διαφθείροιτο, πᾶς ὁ θώραξ πανταχόθεν ἰσχυρῶς σφίγγεται. καὶ δῆλον ἐξ ἁπάντων ἤδη τῶν εἰρημένων, ὡς οἱ ταῖς ἐκκρίσεσι τῶν περιττωμάτων ἐφεστῶτες μύες, εἴργειν μὲν αὐτὰ πεφύκασι, καὶ τοῦτ' ἔργον αὐτῶν ἴδιον. ἐκκρίνειν δ' οὐ δύνανται, πλὴν εἰ κατὰ συμβεβηκός, ὅταν ἐνεργοῦντες παύσωνται. ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις, τῶν ἐναντίων κινήσεων ἐναντίοι τινὲς ἐξηγοῦνται μύες, οὕτως ἔχει κἀνταῦθα. τὸ μὲν γὰρ κατέχειν τὰ περιττώματα, τῆς τούτων τῶν μυῶν ἐνεργείας γίγνεται, τὸ δ' ἐκκρίνεσθαι, τῆς τε τῶν κατ' ἐπιγάστριον, καὶ διαφράγματος.

musculi, qui ſunt inter coſtas; ſimul tendunt, A vndique eum conſtringentes (laxus enim thorax promptè cedit diaphragmati, quum pellitur, vt licet colligere,) tendentes quidem muſculos ventris, & maximè ipſorum inferiores; exoluentes autem à vigore omnes, qui in ipſo ſunt. Totus enim fermè venter io huiuſmodi conſtitutionibus in amplum thoracis ſpatium pellitur vnà cum ipſo diaphragmate. Ne igitur hoc fieret, néue egeſtio ipſa labefactaretur, totus thorax vndique validè conſtringitur. Atque ex omnibus iam dictis clarum fit, quòd qui muſculi effluxibus exerementorum B præſident, coërcere quidem ipſa ſuaptè natura poſſunt, idque officium ipſorum eſt proprium; excernere autem nequeunt, niſi ſecundum accidens, quum agere deſierint. Vt igitur in aliis omnibus partibus contrariorum motuum contrarij quidem muſculi ſunt duces, hic quoque ſic habet; retentio enim excrementorum iſtorum muſculorum eſt actio; excretio autem, eorum qui in epigaſtrio ſunt, & diaphragmate.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

C

Περὶ τῆς τοῦ διαφράγματός τε, καὶ τῶν ἄλλων ἀναπνοῆς μυῶν κινήσεως.

Οὗτοι μὲν ἀνάλογον ἔχουσι τοῖς ἐπὶ τῶν ἄλλων μορίων ἀντιτεταγμένοις μυσίν. ἐπὶ δὲ τοῦ διαφράγματος, οὐκ ἔθ' ἁπλῶς εἰπεῖν οἷόν τε τοὺς ἀντιτεταγμένους μῦς. ὡς μὲν γὰρ ἐκκρίσεως περιττωμάτων ὄργανον, τούς τε ἐπέχοντας αὐτὰ πρώτους, καὶ μάλιστα καθ' ἕτερον τινα τρόπον ἀντιθέσεως τοὺς καθ' ἐπιγάστριον ἔχει. ὡς δ' ἀναπνευστικόν, πῇ μὲν ἔχει, πῇ δ' οὐδ' ὅλως ἔχει. τῆς μὲν γὰρ ἐκπνοῆς, οὐδείς ἐστιν ὅλως δημιουργὸς μῦς, ἀλλ' ἔοικε τοῦτ' ἔργον τοῦ θώρακος. μᾶλλον δὲ τὸ πάθημα τῇ πρόσθεν ὑφ' ἡμῶν ὀνομασθείσῃ καταπτώσει. ἐκφύσησις δέ ἐστιν ἀθρόα τοῦ πνεύματος ἔξω φορά, κατὰ τὴν τῶν μεσοπλευρίων μυῶν ἐνέργειαν γιγνομένη. τῆς δ' ἐκφυσήσεως οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς μύες ἔνδον ἅπαντες δημιουργοί. καὶ τοῦτ' αὖ πάλιν ἔοικε τοὔργον τοῦ θώρακος, τῇ πρόσθεν ὀνομασθείσῃ, κατακλίσει μὲν ἐπὶ τοῦ παντὸς σώματος, καταθέσει δ' ἐφ' ἑκάστου τῶν μορίων. ἐναντίας δ' οὔσης, τῇ μὲν ἐκπνοῇ τῆς εἰσπνοῆς, τῇ δ' ἐκφυσήσει, τῆς σφοδρᾶς εἰσπνοῆς (ὄνομα γὰρ ἴδιον οὐκ ἔχει) E τὴν μὲν προτέραν ἀντίθεσιν, αἱ φρένες μόναι δημιουργοῦσι. τὴν δ' ἑτέραν οἱ μεσοπλεύριοι, σὺν τοῖς ἐπὶ τὸν θώρακα καθήκουσι μυσίν, ἀπὸ τῶν ὠμοπλατῶν τε, καὶ τοῦ τραχήλου. δέονται δ' αὐτῆς, μάλιστα μὲν αὐληταί, καὶ σαλπιγκταί, καὶ κήρυκες, ὅταν τὸ καλούμενον πόδα μέλλωσιν ἐρεῖν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τοὺς ἀσκοὺς ἐμφυσῶντες, ἢ τοιοῦτον ἕτερον ὄργανον. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ὅσοι μέχρι πλείστου τὸν θώρακα μεταστῆσαι, διαστεῖλαί τε, καὶ συστεῖλαι βούλονται, ὥστε δικαιότερον ἄν τις τοὺς ἔξωθεν τοῦ θώρακος μῦς τοῖς ἐν τοῖς F μεσοπλευρίοις ἔνδον ἀντιτετάχθαι φήσειεν ἄν, οὐ ταῖς φρεσίν. εἴ γε δὴ μεγίστη μὲν ἡ εἰσπνοή, διὰ τοὺς ἐκτός, μεγίστη δὲ ἐκπνοή, διὰ τοὺς ἐντὸς μεσοπλευρίους γίγνεται. ἀποδείκνυνται δὲ καὶ τούτων, καὶ τῶν ἑξῆς μελλόντων ῥηθήσεσθαι περὶ τῶν κατὰ τὸν θώρακα μυῶν, τὰ μὲν ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων, τὰ δ' ἐν τοῖς περὶ φωνῆς, τὰ δ'

CAPVT IX.

De motu ſepti tranſuerſi, & cæterorum muſculorum reſpirationis.

HI quidem proportione reſpondent muſculis, qui in aliis partibus ſunt oppoſiti; ſed diaphragmati non licet ſimpliciter dicere muſculos eſſe oppoſitos; quatenus enim eſt inſtrumentum excernendi ſuperflua, tum cohibentes ipſa primos, tum maximè alio quodammodo oppoſitionis eos, qui in epigaſtrio ſunt habet; quatenus autem reſpirationi ſeruit, partim quidem habet, partim autem nequaquam; expirationis enim nullus muſculus omninò eſt opifex, ſed hoc opus thoracis, aut potius affectus hic, decidentiæ à nobis antea nominatæ eſt ſimilis. Efflatio autem eſt ſpiritus latio ſimul ac confertim ducta foràs, quæ per muſculorum intercoſtalium actionem fit; efflationis enim muſculi omnes, qui intus ad coſtas ſunt, opifices ſunt; & hoc rurſus opus thoracis ſimile eſt, prius nominatæ quidem in toto corpore reclinationi, depoſitioni verò in ſingulis partibus. Quum autem expirationi contraria ſit inſpiratio; efflationi verò vehemens inſpiratio E (nomine enim proprio caret,) priorem quidem oppoſitionem ſolum diaphragma efficit; alteram verò intercoſtales cum muſculis, qui ad thoracem perueniunt, & ſcapulis, & collo. Indigent autem ipſa maximè quidem tibicines, & tubicines, ac præcones, quum nuncupatum pedem ſunt decantaturi; præcipuè verò, & qui vtres inflant, vel aliud eius generis inſtrumentum; & vt ſimpliciter dicam, qui plurimum thoracem tranſmutare, dilatando, ac contrahendo ipſum, volunt. Quare iuſtiùs vtique quiſpiam muſculos thoracis externos iis, qui coſtarum parte in- F terna ſunt, oppoſitos eſſe dixerit, non diaphragmate; ſiquidem maxima quidem inſpiratio per externos; maxima verò expiratio per internos intercoſtales efficitur. Demonſtrantur autem tum horum, tum deinceps de muſculis thoracis dicendorum, alia in iis libris, quos de reſpirationis cauſis conſcripſimus, alia in iis, quos de voce prodidimus; alia in iis, quos

de

de reſpirationis vſu ſcripſimus. Verùm in præſentia quidem, quod ſupereſt, eſt abſoluendum. Peculiare ſanè quiddam diaphragmati præter alios muſculos accidit tum ex ſitu, tum etiam ex figura, quum agere deſierit, laxiúſque fuerit, nunc quidem ipſius deuexitas verſus ſpinam vergit, nunc verò ad ventrem; multò tamen promptiùs verſus ſpinam fertur, eſtque in omnibus figuris hominis (vna excepta prona) ſuperius quidem diaphragma, inferiùs vero ſpina conſtituitur; quare meritò ad eam vergit, tum quòd grauatur quidem ab iis, quæ anteriori parte ſuperiacent, ex poſteriori verò molliſſimum, & leuiſſimum omnium viſcerum habet pulmonem; verumtamen ipſius deuexitas aliquando excidit in anteriora, tum in figura prona, tum quum agunt quidem muſculi, qui coſtis interſunt, quieſcunt autem, qui ſunt in ventre; quo manifeſtum eſt, quòd tunc attolli ventrem contingit, quod crebro gymnaſtici poſt exercitationes facere ſolent. Quòd ſi vt muſculi intercoſtales ita & ventris muſculi egerint, nominant eiuſmodi ſpiritus cohibitionem. Neceſſe autem eſt interim clauſam eſſe ſuperiorem oram laryngis, ſi enim dum prædicti muſculi agunt, pateat, efflatio eſt; ſin verò vnà cum ipſis, & muſculi, qui in pharynge, & larynge ſunt, tenſi fuerint, non ampliùs efflatio id eſt, ſed iam vox efficitur. Duplex igitur quum ſit tenſio omnibus muſculis, vna quidem, quum agentes in ſe ipſos coëunt; altera verò, quum à muſculis oppoſitis extenduntur; priorem quidem diaphragma in inſpirationibus non violentis habet; alteram verò, quæ bifariam fit (quemadmodum; & antea dictum eſt) aliàs quidem muſculis ventris agentibus, aliàs verò intercoſtalibus, & his etiam ſolis. In expirationibus autem non violentis, quas certè vel maximè expirationes vocamus, ſeparantes eas ab efflationibus, neutram ipſarum habet; ſed qualem cæteris omnibus diximus adeſſe conſtitutionem, quæ in medio extremorum motuum conſiſtit, talem duplicem diaphragma tantùm accipit verſus ſpinam in aliis quidem figuris ſpectantes, in pronis autem ſolis, verſus ventrem. Verùm muſculi coſtarum, & ventris deuexi quidem perpetuò ſunt aſſimilati ſubiectorum inſtrumentorum figuris: ſed quum quieſcunt, huiuſmodi admodum ſunt; quum autem agunt, intro cedunt, minúſque curui fiunt, quum cæteri ferè omnes muſculi, qui alias partes mouent, contrario modo habeant, nam quieſcentes quidem recti; quum verò agunt, curui fiunt. Cauſa porrò differentiæ ipſorum non eſt obſcura. Quum enim quibuſdam ipſorum dura, & renitens ſubſtantia oſſium ſit ſubiecta, quibuſdam verò amplum quoddam ſpatium cedat, iure fit, vt muſculi quidem omnes, qui oſſibus incumbunt, dum contrahuntur, tantum in profunditatem, & latitudinem augeſcentes, quantum de longitudine deperditur, eminentiorem omnem corporis molem habeant, quibus verò, dum tenduntur verſus principium, mollities ſedis cedit, his maior pars corporis occultatur. Non igitur mirum eſt, ſi quum omnes ferè muſculi, qui in membris ſunt, dum agunt, deuexi fiant, ſoli, qui in thorace atque epigaſtrio inſunt, intrò compellantur; ſoli enim ſubiecta ſpatia laxa cedentiáque habent. Ventre certè eo vſque

A ἐν τοῖς περὶ χρείας ἀναπνοῆς. ἀλλὰ τό γε νῦν ἔτι, ὃ συνεχὲς τοῦ λόγου ἀπαρτιστέον. ἴδιον γὰρ δή τι τῷ διαφράγματι παρὰ τοὺς ἄλλους μῦς συμβέβηκεν, ἔκ τε τῆς θέσεώς τε, καὶ τοῦ σχήματος προσγινόμενον, ἐπειδὰν ἐνεργοῦν παύσηται, καὶ γένηται χαλαρώτερον, ἔστιν ὅτε μὲν, ὡς ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἀνακλίνει τὸ κυρτὸν, ἔστιν ὅτε δ', ὡς ἐπὶ τὴν γαστέρα. πολὺ μὲν ἑτοιμότερον, ὡς ἐπὶ τὴν ῥάχιν. ἔστι δὲ κατὰ πάντα τὰ σχήματα τοῦ ἀνθρώπου, πλὴν ἑνὸς τοῦ πρηνοῦς, ἄνωθεν μὲν τὸ διάφραγμα, κάτωθεν δ' ἐργάζεται τὴν ῥάχιν, ὥστ' εὐλόγως ἐπὶ ταύτην ῥέπει, καὶ ὅτι βαρύνεται μὲν B πρὸς τῶν ἔμπροσθεν ἐπικειμένων. ἐκ δὲ τῶν ὄπισθεν μερῶν τὸ μαλακώτατόν τε καὶ κουφότατον, ἁπάντων ἔχει τῶν σπλάγχνων τὸ πνεύμονα, ὅμως μὴν ἐκπίπτει ποτ' αὐτοῦ τὸ κυρτὸν τοῖς πρόσω κατά τε τὸ πρηνὲς σχῆμα, κἀπειδὰν ἐνεργῶσι μὲν οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς μύες, ἀργῶσι δ' οἱ κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ δῆλον ὡς ἐξαίρεσθαι συμβαίνει τηνικαῦτα τὴν κοιλίαν. ἐπιτηδεύουσιν αὐτὸ ποιεῖν συνεχῶς οἱ γυμναστικοὶ μετὰ τοὺς πόνους. εἰ δ' ὥσπερ οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς οὕτως ἐνεργήσωσι, καὶ οἱ κατὰ τὴν γαστέρα τὸ τοιοῦτον ὀνομάζουσι πνεύματος κατάληψιν, ἀνάγκη δ' ἐν τούτῳ κεκλεῖσθαι C τὸ ἄνω πέρας τοῦ λάρυγγος. εἰ γὰρ ἀνοιχθείη τῶν εἰρημένων ἐνεργούντων μυῶν, ἐκφύσησίς ἐστιν. εἰ δ' αὖ σὺν αὐτοῖς, καὶ οἱ κατὰ τὴν φάρυγγα, καὶ λάρυγγα ταθεῖεν, οὐκ ἔτ' ἐκφύσησις τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἤδη φωνὴ γίγνεται. διττῆς οὖν ὑπαρχούσης τάσεως ἅπασι τοῖς μυσὶ, τῆς μὲν ὅταν ἐνεργοῦντες εἰς ἑαυτοὺς συντρέχωσι, τῆς δ' ὅταν ὑπὸ τῶν μυῶν ἀντιτεταγμένων ἐκτείνωνται. τὴν μὲν προτέραν αἱ φρένες ἐν ταῖς ἀβιάστοις εἰσπνοαῖς ἴσχουσι, τὴν δ' ἑτέραν διττῶς γιγνομένην, ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, ποτὲ μὲν τῶν κατὰ τὴν γαστέρα ἐνεργούντων μυῶν, ποτὲ δὲ τῶν κατὰ τὰς πλευρὰς μόνων, καὶ τούτων ὧδε ἐν ταῖς ἀβιάστοις ἐκπνοαῖς, ἃς δὴ καὶ D μάλιστα καλοῦμεν ἐκπνοὰς, ἀφορίζοντες αὐτὰς τῶν ἐκφυσήσεων οὐδετέραν αὐτῶν ἴσχουσιν, ἀλλ' οἵαν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐσχάτων κινήσεων ἔφαμεν γίνεσθαι κατάστασιν, τοιαύτην διττὴν αἱ φρένες μόνον λαμβάνουσιν· ἐπὶ μὲν τὴν ῥάχιν ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασιν, ἐν δὲ τοῖς πρηνέσι μόνοις, ἐπὶ τὴν γαστέρα ῥέπουσαι. τοῖς μέντοι κατὰ τὰς πλευράς τε, καὶ τὴν γαστέρα μυσὶ, κυρτοῖς μὲν οὖσι διὰ παντὸς ὑπάρχει τοῖς τῶν ὑποκειμένων ὀργάνων ὁμοιουμένοις σχήμασιν. ἀλλ' ἐπειδὰν μὲν ἀργῶσιν, ἱκανῶς E εἰσὶ τοιοῦτοι. ἐνεργοῦντες δὲ προστέλλονταί τε, καὶ ἧττον γίγνονται κυρτοὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων μυῶν, ὅσοι τὰ μέλη κινοῦσιν ἔμπαλιν ἐχόντων. εὐθεῖς μὲν γὰρ ἀργοῦντες, ἐνεργοῦντες δὲ γίνονται κυρτοί. ἡ δ' αἰτία τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, οὐκ ἄδηλος. ἐπεὶ γὰρ ὑποβέβληται τοῖς μὲν ὑπὸ αὐτῶν, σκληρὰ καὶ ἀντίτυπος ἡ τῶν ὀστῶν οὐσία, τοῖς δ' εὐρυχωρίαις τις εἴκουσα, κατὰ λόγον οἱ μὲν ἐπὶ τοῖς ὀστοῖς πεφυκότες ἅπαντες, ἐν τῷ συστέλλεσθαι τοσοῦτον εἰς βάθος τε, καὶ πλάτος ἐπιδιδόντες, ὅσον ἀφαιροῦσι τοῦ μήκους, προπετῆ τὸν ὄγκον ἅπαντα τοῦ σώματος ἴσχουσιν. ὅσοις δ' ἐν τῷ τείνεσθαι F πρὸς τὴν ἀρχὴν τὸ μαλακὸν τῆς ἕδρας ὑπείκει, τούτοις καταχρύπτεται τὸ πλέον αὐτῶν τοῦ σώματος. οὐκ οὖν ἔτι θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ πάντων σχεδὸν δὴ τῶν ἐν τοῖς κώλοις μυῶν κυρτουμένων ὅταν ἐνεργῶσιν, οἱ κατὰ τὸν θώρακά τε, καὶ τὸ ἐπιγάστριον μόνοι προστέλλονται. μόνοι γὰρ εἰκούσας ἔχουσι τὰς ὑποκειμένας εὐρυχωρίας. ἀμέλει πληρωθείσης εἰς τ-

σοῦτον τῆς γαστρός, ὡς τείνεσθαι μετ᾽ ὀδύνης, οὐκέτι προσστέλλονται, ὃ γὰρ τοῖς ἄλλοις διὰ παντὸς ὑπάρχει, τὸ τῆς ὑποκειμένης ἕδρας ἀντίτυπον, τοῦτ᾽ ἐν τῷ πεπληρῶσθαι τὴν γαστέρα, τοῖς κατ᾽ ἐπιγάστριον προσγίνεται. πληροῦται δὲ δηλονότι, τοῖς θ᾽ ὑπερεμπλησθεῖσι, καὶ ὑδεριῶσι, καὶ ὅσαι κύουσιν. οἷς δ᾽ ἡ γαστὴρ κενή, τούτοις πρὶν ἐνεργεῖν, κυρτοὶ παραπλησίως τοῖς ὑποκειμένοις ὀργάνοις οἱ μύες. παρὰ γὰρ τὰς ἐκείνων ἐκτείνονται κυρτότητας, ἐνεργοῦντες δέ, προστέλλονται, πιέζονται γὰρ ῥᾳδίως τὰς ὑποκειμένας κοιλότητας. καὶ τοίνυν καὶ οἱ κατὰ τὸν θώρακα μύες, ἐν ταῖς μεταξὺ χώραις τῶν ὀστῶν πεφυκότες, πρὶν μὲν ἐνεργεῖν ὅμοιον ταῖς ὅλαις πλευραῖς ἔχουσι σχῆμα. κυρτοὶ μὲν ἔξωθεν, κοῖλοι δ᾽ ἔνδοθεν ὑπάρχοντες. ὅταν δὲ ἐνεργῶσι θλίβοντες, πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα τὸν ὑποκείμενον ἐν αὐτοῖς ὑμένα τὸν ὑπεζωκότα καλούμενον. δι᾽ αὐτοῦ δέ, καὶ τὸν πνεύμονα, μαλακὸν ἢ χαῦνον ὑπάρχοντα, τοσοῦτον εἴσω χωροῦσιν, ὅσον εἴκουσαν ἔχουσι τὴν οὐσίαν τῶν ὑποκειμένων ὀργάνων. ταῦτ᾽ ἐν τῷ καθόλου τις ἐγνωκὼς περὶ μυῶν κινήσεως, ἅπαντα τὰ κατὰ μέρος ἐξευρίσκειν δυνήσεται.

A repleto, vt quum dolore diſtendatur, non amplius intrò cedunt, quod enim aliis perpetuò ineſt, renitentia videlicet ſubiectæ ſedis, id dum repletus eſt venter, muſculis epigaſtrij accidit, repletur videlicet, & iis qui ſupra modum ſunt repleti, vt aqua intercute laborantibus, & iis quæ vtero gerunt. Quibus verò venter eſt vacuus, his muſculi prius, quàm agant, ſunt curui, quomodo ſubiecta inſtrumenta, ad illorum enim curuitates extenduntur; quum verò agunt, intrò cedunt, premunt enim facilè ſubiectas cauitates. Quin & muſculi, qui in thorace ſunt
B in locis inter oſſa mediis, prius quidem, quàm agant, figuram ſimilem totis coſtis habent, curui quidem extrinſecus, caui verò intrinſecus, quum autem agunt, prementes primùm quidem, & maximè membranam ipſis ſubiectam, ſuccingentem nuncupatam, per ipſam verò, & pulmonem, qui mollis eſt, & laxus, tantùm intrò cedunt, quantum ſubſtantiam ſubiectorum inſtrumentorum cedentem habent. Hæc quum in vniuerſum quis de muſculorum motu tenuerit, particularia omnia inuenire poterit.

GALENO

GALENO ASCRIPTVS
LIBER DE MOTIBVS MANIFESTIS, ET OBSCVRIS.

CAPVT I.

De Facultate, & primis inſtrumentis Motus.

ASSERIT Galenus, illos quorum proprium eſt anatomeo meditari per hoc, quòd dicunt motus liquidos qui animaduertuntur in corporibus animalium, ſenſui manifeſtos intelligere; veruntamen quo membro fiant penitus ignoramus; & quamuis hoc videamus, qualiter fiant non ſcimus: ideò de his doctrioam oportet nos hîc agere, & eorum cauſas inquirere. Principium autem inquiſitionis de motibus liquidis eſt, vt primò inſpiciamus, an ſint actiones mẽbrorum, & an ex eo, quòd ſint paſſiones ab eis. Et per actiones, iotelligo motus agentes imprimentes, & per paſſiones, motus intelligo, qui fiunt à motore agente, quando ipſe mouet aliquid aliud. Et tu poteris vnico exemplo duorum horum motuum naturã intelligere: Nam motus manuum, & pedum, diſtendendo, & contrahendo, vel inclinãdo, & mouẽdo ad vtramque partem, quæ quidem oſſibus eorum interiacent, iuncturis efficiuntur. Manuum autem fit iunctura, quæ eſt in cõpoſitione oſſis adiutorij, & hæc quidem iunctura vocatur mabit, & iunctura, quæ eſt in compoſitione duorum focilium, eſt cum oſſibus; & iunctura oſſiũ baſium, quæ interiacẽt duobus focilibus, & pectini, & vocatur raſceta, & iuncturis digitorum. Pedũ verò motus fiunt iunctura genuum, & calcaneorum, & digitorum. Et ſi quis deſiderat motus iuncturæ humeri numerare cum motibus manus, & iuncturæ motus coxæ cum motibus pedis, non intromittit in ſignificatione diuerſitatem per hoc, vel varietatem: verumtamen ſufficit in hac ſignificatione, vt dicatur, quòd ſummitas, ſiue pomum oſſis adiutorij, in iunctura cõponitur humeri cum pyxide oſſis ſcapulæ; & quòd ſummitas oſſis adiutorij inferior, compoſita in iũcturam abit cum duobus brachij focilibus, ſicut duæ ſummitates duorũ focilium, ab inferiori cum oſſibus paruis raſectæ componuntur. Similiter in pedibus iuncturæ ex compoſitione oſſium, quæ ſunt in eis, erunt. Quòd ſi res in hoc ita ſe habet, anatomici verum in hoc dixerunt, quòd motus manuum, & pedum fiunt oſſibus non tamen ab eis, quoniã hæc quidem eſt actio lacertis mouentis ea. Prouenit ergo ex hoc, vt motus lacerti ſit actio lacerti; & motus oſſium ſit paſſio eorũ; & paſſio eius quod fit, & actio eius quod agit, ſimul exiſtant. Diſcrepant tamen in eo, quòd agens eſt principiũ ſui motus à ſe ipſo, & patiens eſt principiũ ſui motus ab alio. Sicut ergo quãdo lacertus agit, mouet quidẽ primò vnũ duorũ oſſiũ compoſitorum in iunctura, & eſt illud os, quod continuatur cum adiutorio; deinde mouet ſecundò ipſam

A iuncturam mouendo os; ita anatomen conſiderantes inueſtigauerunt an oporteat dici, quòd lacertus ipſe primò, aut recipit etiam virtutẽ motus ab aliquo alio. Vt autem viderunt, quòd vnicuique lacertorum continuantur arteria, & vena, & tertium quiddam, id eſt, neruus, vnicuique eorum intendentes vnumquodque ſigillatim vinculo conſtrinxerunt, conſideraotes in ipſa conſtrictione, an motus impediretur lacertorum, aut mobiles permanerent. Poſtquam autem motum lacertorum ſtrictis arteriis, & venis in ſuo manentem ſtatu deprehenderunt, ipſúmque ſtrictis neruis impediri, quòd ad lacertos quidem virtus dirigitur à neruis aliqua, per quam fit actio eorum, iudicauerunt. Deinde iuxta hanc viam inquiſiuerunt diliB genter, an hæc actio ſit neruis ex ſua natura, & ſubſtantia, an ſupra neruos aliquod membrum ſit, quod neruis virtutem motus exhibeat, ſicut lacertis exhibere viderunt. Adhærentes autem neruis, eóſque præcidentes, ſectionem eorum ſuperiorem in ſua ſenſus & motus habitudine perſiſtere deprehenderunt; inferiorem autem, à loco ſectionis ſenſu priuari, & motu. Ex hoc itaque quod eis apparuit, virtutem motus etiam neruis ab alio membro eis ſuperiori tranſmitti, coniectarunt. Proſpicientes igitur primam neruorum originem, eámque indagantes, quoſdam eorum oriri à ſpinali medulla, quoſdam à cerebro, deprehenderunt. Abſcindentes itaque ſpinalẽ medullã, deprehenderunt, quòd ab inferiori parte ſectionis non tranſC mittitur virtus ad neruos quidem, à quibus virtus oritur, quæ priùs trãſmittebatur ante abſciſſionem, & à ſuperiori verò ſectione, quæ eſt ſuper abſciſſionem, quæ prius traoſmittebatur virtus, tranſmittitur, ac tunc iudicauerunt virtutem quidem motus ad neruos à cerebro tranſmitti. Deinde poſtmodum inquiſiuerunt, an ſit hoc, quoniam illa virtus ſit innata ſubſtantiæ ſuæ propria, an à corde ſibi tranſmittitur; neque ad hoc in iſto loco neceſſitas vrget, quum nos inueniamus vtique neruos exhibere lacertis virtutem motus à cerebro procedentem. Primùm igitur membrum, ac præcipuum, vniuerſa quidem membra corporis animalis mouẽs motu voluntario, eſt cerebrum; cætera verò, quæ quidem cerebro interiacent, & vltiD mo membro quod mouetur, mouent ſe ſecundum ordinem ita, vt vnumquodque eorum mouens, ac motum exiſtat. Reſtat ergo, vt cerebrum moueat tantùm, nec aliud moueat ipſum. Similiter fit, vt manus ac pedes moueantur tantùm. Et iam declaraui in tractatibus, quibus inueſtigaui de virtute ordinante, de virtutibus animæ, quòd cerebrum eget hepate, & corde ad conſeruandum ſubſtantiam ſuam, & quòd non tranſmittitur ab illis virtus, qua fit motus voluntarius. Hîc autem non eſt aliquid, quod nos cogat, vt probationem ad hoc inducemus, quum ſufficiat in

hoc tractatu concluſione propoſitionis illius vti duntaxat, quia non memoraui, quod apparet in anatomia, vt exponerem per hoc, quod virtus ordinatiua tranſmittitur per neruos à cerebro ad lacertos; verùm vt à me intelligeretur ſufficienter, in quo differant motus, & actio; quoniam ſignificatio, quam ſignificat nomen motus, generalior eſt; & ſignificatio, quam ſignificat actio, ſpecialior eſt; quum nos appellemus actionem, motum agentem; & paſſionem, motum ab alio prodeuntem.

CAPVT II.

De motu reſpirationis, qui notior eſt viſus veteribus.

ET ſermo iſte, in quo nos ſumus, eſt quo intendo inueſtigare de vnoquoque motu, quod ſit membrum, quod ab eo patitur; & quod mẽbrum operetur ipſum, verbi gratia de anhelitu, quia melius eſt, vt ponã ſermonem meũ de ipſo, vt exempli cauſa luceſcat, quum nõ conferatur ex exempli quidem ratione duntaxat, verùm cum ipſo exemplo non eſt vtique modica pars, de qua inueſtigare proponimus. Videmus enim manifeſtè, quòd anhelamus; & hæc quidẽ actio animalis eſt compoſita ex aëris inſpiratione ab exteriori ad interius, & expiratione è conuerſo; & apparet etiam quòd id, quod mouetur in cauitate pectoris in C anhelitu facili ſuauiter, concutitur inferius duntaxat; in anhelitu verò magno non ſolùm mouentur inferiora, verùm etiam mouentur loca lateribus omnibus vicina. Diſcordes etiam fuerunt medici in motu anhelitus, an ſit etiam ex lacertis, vt ſunt alij motus voluntarij, aut aliter. Et quidam iudicauerunt, quòd hæc actio naturalis ſit, ſicut pulſus arteriarum, & cordis; alij verò iudicauerunt actionem eſſe voluntariam; alij autem, quòd ſit actio compoſita. Et hæc quidem inquiſitio magis ad dialecticam, quàm ad medicinam ſpectat. Inquiſitio autem, quæ dignior eſt in operibus medicinæ, eſt qua quidem inueſtigatur, quo inſtrumento mouetur clibanus, id eſt cauitas pectoris, per quam fit anhelitus, quoniam hic quidem dilatatur, prout apparet in anatomia. Apparet quoque in anatomia, quòd hic clibanus ex oſſibus, quæ coſtæ vocantur, & ex lacertis componitur interiacentibus. Meritò ergo anatomiam conſiderantes dixerunt, quòd illud membrum, quod diaphragma vocatur, eſt vna pars iſtius clibani, nec tamen illud omnino; & hoc quidem vſque ad tempus magiſtrorum noſtrorum homines arbitrati ſunt, quòd membrum iſtud inſtrumentis anhelitus nobilius exiſtat. In noſtro verò tempore factum eius patuit ex eo, quod de operatione huius E membri declarauit, quòd ſcilicet mouet partes clibani dumtaxat inferiores, quemadmodum illud, quod mouet ſuperiores eius, eſt lacertus à collo deſcendẽs. Mouet quoque id, quod interiacet, lacertus quidem, qui inter latera conſtituitur; niſi quia hic lacertus quidem non dilatat clibanum tantùm, verùm etiam ipſum cõſtringit, quum vnuſquiſque eorũ habeat duas tunicas poſitione diuerſas. Lacerti namque deſcendentes à loco, qui eſt ſupra collũ, dilatant, & diſtendũt clibanũ tantũ. Et vidi ſæpe plures homines in facto neruorum, qui mouent huiuſmodi lacertos, quos prædiximus, quandoquidẽ vinculo cõſtringebãtur abſque clibani F ruptura, quòd vinculum illud eos motu clibani penitus priuabat, & diſcipulos meos inſtruxi qualiter hoc ipſũ, quod declaraui intelligerent. Et ſententia illorum, qui dicunt, quòd anhelitus eſt motus voluntarius, vel actio voluntaria, nullum argumẽtum inducit, quòd maioris quàm hæc, exiſtat roboris ad probandum veritatem eorum; quoniam motus clibani impeditur ſtatim, &

A animal extinguitur ſubitò ore aperto cupiens anhelitum, quum nequeat clibanũ mouere. Vnumquodque horum fuit ab antiquis inuentum; & quædam præter illa, quæ ipſi inuenerunt, poſtmodum reperi.

CAPVT III.

Comparatur cognitio aliorum obſcurorum motuum, & liquidorum quorumdam ad antiquorum cognitionem; & ponitur excuſatio tractationis illius.

ET quodlibet horum antiquitus reputabatur ignotum, quoniam de ipſo nihil anatomiã inſpicientes tetigerunt, cui poſſet aliquis acquieſcere, vel quo poſ- B ſet eſſe contentus, nedũ ſufficienter probarent. Vtinã autem aliquis motuũ, & aliqua actionum harum, quæ reputabantur eſſe ignota, reperiretur à quo membro animalis prodirent; & qualiter ab agente cauſa, quãdo quidem agit; multa quippe horum, quæ vltimo comperi, penes me prius erant ignota, quemadmodum de motu clibani retuli; Et in tractatu quidem tertio de motu pectoris, & pulmonis quædam; ſiquidem mei docuerunt me doctores ad tempora ſua, quibus adieci poſtmodum in libro, quem de difficultate ſpirandi edidi, quod adinueni, poſtquam à magiſtris meis didici. Confeſſus ſum etiam in libro de iuuamentis mem- C brorum ignorantiam meam, quam habui de motu palpebrarum ſuperiorum; deinde verò narraui poſtmodum, qualiter hoc fiat, in tractatu decimo libri mei de cura anatomiæ. Eodem quoque modo ignorabã eſſe duorum neruorum ex vtraque parte arteriarum conſtitutorum, qui falſo, & ſine ratione vocantur apoplectici, quum fuerit in eis ingreſſa malitia, qualiter vox impeditur; demum quippe cum labore maximo, ac difficultate comperi hoc, quum nullus quicquam de ipſis tractauerit ſufficienter. Et hæc quidem ſignificatio erat incognita; demum facta eſt nunc nota, quia reperi neruos mouentes lacertos epiglottidis à duobus D neruis duabus arteriis vicinis, qui apoplectici vocantur, oriri. Ignorabatur quoque cur ex ſpondylis dorſi medulla ſpondyli primi ſi ſecundũ latum tota abſcindatur, donec extrema non ſeſe contingant, vox impediatur illius animalis. Et ſimiliter ſi vnus ſpondylus locum deſerit; quia ſpinæ medulla comprimitur fortiter. Inueni quoque hæc, & alia, quæ reputabant illi, qui fuerunt ante me, ignota de anhelitu, & voce; & eorum inuentio fuit ex eo, quod in anatomia apparebat. Et reperi quoque lacertum, qui vtramque mouet genam, quum priùs fuiſſet ignotus. Nec intelligo quidẽ in hoc loco per vtramque genam duo mandibularum oſſa, ſicut Hippocrates intellexit hac ap- E pellatione in libro ſuo de articulis, quem quidem è contrario nempe vocauerunt, ſed intelligo per vtramque genam, corpora, quæ duas continent mandibulas, quæ recipiunt, quod os implet de humiditatibus, & cibariis aut vento, prout in illo, qui vtres inflat, videtur. Specierũ item laſſitudinis, actio diuerſitatis earum per anatomiam fuit reperta; quando in quibuſdam, qui laborabant hac paſſione, vel membri quod laſſatur, ſenſus impeditur, vel in quibuſdam motus, vel vtrumque ſimul. Et in pluribus eorum nunquam in hac ſpecie locus putabatur eſſe dubitationis, quoniam quidem non dubitatur, quòd in neruis, qui va- F dunt ad membra, in quibus accidit ægritudo, quando ingreditur malitia, noceat ſenſui, & motui. Duæ verò ſpecies aliæ non putabantur, donec reperi, ſecundum quẽ modum erãt in mẽbris corporis, in quibus accidit illud, & non in aliis; quoniam hoc quidem nullatenus accidit in omnibus membris, ob hoc quòd non reperitur in omnibus membris neruus, qui

ſenſum

ſenſum tribuat, & motum lacerto, qui eſt in membro patiente, præterquam oeruus, qui ſenſum tribuit cuti, membrum ſcilicet illud includeoti.

CAPVT IV.

De motu virgæ.

ET iam narraui omnia iſta, quæ apparent ex iſtis rebus in libro meo de anatomia. Et qui indagat de iſtis rebus, remouet hæſirationem earum; & patet eſſe eius per hoc, quod apparet in anatomia. Et quædam harum rerum magis congruit, vt per dialecticam diſcurrantur, niſi quia cum hoc ad hoc anatomia iuuamur. Vtpotè linguæ proxilitas, dooec emineat ori; & ſatyriaſis, quæ accidit in pueris; & in quibuſdam eſt velocior, quando intuentur, quam amant, aut imaginantur eam; quia cauſa augmeoti ex vtroque modo eſt difficilis, ſiue ex voluntate fiat hominis ſiue naturaliter ſine voluntate, & io omnibus motibus, qui fiunt ex voluntate, nihil obſcurius, & dubitabilius hoc. Quoniam in pueris ego video, nedum in aliis, quando ipſi volunt aliquod membrum ex mẽbris ſuis replicare, aut diſtendere, aut in partem declinare, hoc quidem faciunt ex voluotate, & hoc quidem ipſi faciunt per lacertum, qui deſtinatur illi motui, & attribuitur, licet ipſi quidem lacertum illum ignorent, & non ipſi tantùm, ſed etiam multi medicorum Et illud eſt quoniam inuenio membra corporis moueri per lacertum, cui Creator, qui nos creauit, & formauit, & in omni tempore præſens eſt nobis, prudenter indidit potentiam moueodi. Quando igitur aliquem volumus motuum, mouet lacertum, quem ad hunc formauit, & creauit. Et declaraui in opere meo de partium vſu, quòd creauit oos non ſolùm prudens ſcire quid oporrebat melius agere, imò cum prudentia habuit potentiam, qua quidem oihil de hoc, quod melius & competentius prouidit eſſe, defuit agendum; & bonitatem, ac largitatem, in qua nulla ſuit auaritia creandi quod melius eſt. Nec perſcrutari poſſumus opus Creatoris neque quale ſit vere ſcire, & quale inſit corporibus animalium, veruntamen non eſt quidem licitum dicere eum non viuere, vel non agere; imò vtique eſt ſummè prudens, & potens, ac benignus, ſicut iam declarauimus. Et ſi notum eſt & publicum, quod in omnibus corporibus eſt animalium, ſicut quidam putant, verbum iſtud inducit ad hoc, quòd duæ ſunt corporibus animalium animæ; quarum vna creatur naturaliter, & formatur omnibus membris, & eſt præpoſita omnibus quidem voluntatibus eius, ex quibus actiones procedunt per motum lacertorum, qui deputantur illis actiooibus propriè alia verò eſt anima, qua voluntas ineſt actionum. Quidam tamen hoc reſpuentes non fuerunt contenti hoc; & ab ipſo fugerunt, dicentes, quòd anima, qua quidem voluntas exiſtit, eſt illa, quæ per ſe, & ſuam eſſentiam, vniuerſa corporis membra imaginatur, vt quod voluerit de actionibus compleatur. Et huiuſmodi quidem dicti apparet peremptio, propterea, quòd ſi nobis eſſet hæc anima, ignoraremus cum ignorantia actionũ inuenire, an illi quidem lacerti ſint, aut non ſint Et ex eo, quod competit ei, quod diximus, non ſolum eſt verum in animis hominum, verùm etiam in animalibus remotioribus intellectu, hoc eſt in brutis, vt ſunt aſini, oues, porci, adeo quidem, vt animas habeant in ſumma potentia, & prudẽtia, & bonitate, ac largitate, iuxta quod expoſcit natura corporum eorum, aut creatura exigit. Et ſi nos quoque cętera dimiſerimus animalia, & ſimus homine contenti, cui quorundam animalium compa-

A ratione intellectus attribuitur propriè infra illa, videbimus, qoud vt io actionibus, quæ fiunt a voluntate conſiſtit, nec io aliis liquet actionibus, & oon nobilioribus, atque præcipuis. Cõgtuit igitur, vt dicatur, quod nõ eſt actio quidem nobilior homini, nec conuenientior rationali, quam ratiocioari, ac loqui; & hoc quidẽ erit cum diſtioctione, quàm lingua agit in voce expedita, ab epiglottide diſtincta. Quum lacertos habeat lingua, quorũ quidam ipſam ſurſum attrabunt ad partem palati ad oris ſuprema; alij vero in contrariã eius partem trahuot eam, donec ad inferiorem depooant mandibulã; lacertos quoque alios habet quamplures,
B qui ad vtramque partem declinant. Neque aliquis eſt puerorũ oeque adultorũ, & eorumdẽ, qui anatomiam inſpiciũt, qui lacertos linguæ nouerint quando voluerit aliquod nominum pronuntiare, v. g. ſi dicat Petrus, quòd valeat prius excogitare, & intelligere, quo lacerto, & quo motuum, illud nomen proferat. Coouenit igitur, & competit, vt muſculus, cui libido fuerit irrogata, ſecundũ hãc rationẽ incurrat ſatyriaſim, quaodo libidinem autumat, & imaginatur, per aptitudinem reĩ ad hoc. Et quod membrorũ corporis immutatio imitatur animæ immutationẽ, non in motibus tantum, ſed in alteratione coloris erit inſtar huiuſmodi. Et ante modos huiuſmodi alterationũ, quædam ſuot alteratio-
C oes, quæ fiunt calore, & frigore. & ex hoc eſt, quòd ſæpe contingit dimioutio ei, quem arripit timor ſubitus, vel horror, vel anguſtia. Et ex hoc arguerunt quidam, dicentes, quòd animæ quidem non ſunt aliquid per ſe exiſtens, adueniens copori, vt poſſibile ſit abſque corporibus exiſtere, verùm animæ ſunt quid ex corpore. Et quoniam hi inueſtigauerunt de loco quid ſit, diuerſi facti ſunt diuerſitate non modica. Quidam enim dixerunt, quod eſt ſpiritus; & quidam ipſorum dixerunt, quòd eſt alia materies de commixtione elementorum, quam vnuſquiſque eorum profitetur, aut ex compoſitione eorum: & quidam nempe exiſtimauerunt, quod
D virtus eſſet ſubſtantiæ, quæ vnicuique animali tribuitur; & quidam putauerunt ipſi eidem animali eſſentiam ſibi propriam Verum ſubſtantiæ, quæ ſentiunt, & mouentur voluntate, ſunt illæ, quæ animalia nuncupantur. operatio verò eorũ, quæ operantur ex eis ſecũdum epirhetũ ſubſtantiæ, quę habẽt ex commixtione elementorũ. Et iam ſententias in libro noſtro de Elemẽtis cæteras deteximus ſecundum ſententiam Hippocratis, quum vera ſit iſtorum ſententia, qui dixerũt, quod ſubſtantia generationi, & corruptioni ſubiecta, qualitatibus quatuor calida, frigida, ſicca, & humida, & non aliis, immutatur. Inquirere autẽ de anima an eius
E ſubſtantia ſit corporea, neque ceſſet quando corpus accidit alicuius rei animalis deſcẽdere in ea; aut ſit aliquid corpori continuũ, quod cum corpore accidit, aut ſpermatis ſit virtus, & potentia aliqua, cui conueniant quidem eum creatione corporis accidentia animæ: relinquo hoc illis, qui de ſe exiſtimant, quòd hoc ſciunt verè. Satyriaſis autem virgæ ſcio maniſeſtè quòd fit voluntate, & fortaſsè imaginatione tantùm Similiter ſcio ab ore cuiuſlibet hominis egredi linguam, quando hanc actionẽ vult. Cauſæ autẽ propinquæ, hac appellatione appellantur à peritis, & ſapientibus viris in hoc caſu, & ſubtilis ſpeculationis. Meritò autem dixerunt, quòd earum cauſæ duæ ſunt ſimplices, & vna compo-
F ſita. Cauſæ duæ ſimplices ſunt, quod ab arteriis ſpiritus ad iſta duo membra deſtinantur, cum ſint rara, & poroſa interius, ſcilicet virga virilis, & lingua, vel à ſe habent vt erigantur, & dilatentur, & vtriuſque erectio ſequitur, & comitatur ſpiritum intra venas exiſtentem vſque ad exteriora vtriuſque; & pori, qui ſunt inter vtramque, oeceſſitate vacuitatis implẽtur. Sic enim

virgæ virilis impletio fit ab imaginatione, & voluntate; & diſtenſio quidem vehemens habitudine, & valida, ptout dicunt, & teſtantur medici conſiderantes anatomiam, lacertis aliquibus attribuitur paruis, & ſpiritibus, qui cootinentur in arteriis. Et codem modo fit in lingua, quando erigitur, & dilatatur, ei quidem continuè ſpiritus immittuntur, cum co etiam, quòd aliqui lacerti in ea habitudine diſtenduotur. Veritati quidem huiuſmodi dicti atteſtatur, quòd arteriæ in lingua, & virga virili confixæ maiores, quàm in cæteris membris exiſtunt. Cauebo ergo eum, qui verbum meum hoo audit, ne ſcilicet oberret & abhorreat verbum meum, exiſtimando, quòd arteriæ, ſpiritum quidem duntaxat continent, ſicut Eraſiſtratus exiſtimauit; ſed ſæpiùs dixi, quod in arteriis ſanguis ſubtilis continetur calidus cum ſubſtanita quidem aërea; & extrema venarum orificia ſunt adeo ſtricta, quòd id quod ab eis egreditur, ſpiritus eſt tantùm. Et poteris quidem prænoſcere, quid de duobus dictis propinquius extſtat veritati Et magis elegi verbum illius qui dixit, quòd diſtenſio virgæ virilis non eſt minor cauſa, quàm illius, qui dixit, quòd ab arteriis quidem ſpiritus deſtinantur ad virgam virilem, & linguam per id, quod narrabo. Quod eſt, quia præſumet aliquis, & anticipabit dicere, quòd vnumquodque membrum, ſuo ipſius intendit commodo, & reparatiooi; & hoc quidem non ſolùm eſt ſufficiens, ſed, & verum ſed quod dicitur, quod membrum alterius intendat commodo, modum & quantitatem naturæ excedit, quum hoc quidem in hominibus cunctis non reperiatur, nedum in brutis. Et hoc quidem declarauimus ſufficienter in libro noſtro de facultatibus naturalibus. Et quod hoc affirmat, & aſſerit, eſt, quòd ſtomachus nequaquam cibaria digerit, vt per hoc intendat omnia membra animalis reparare; neque hepar quoque cibum immutat hac intentione, & immutat à ſtomacho progreſſum ad ipſum, vt conuertat in ſanguinem, & ad cætera membra mittat: ſimiliter quoque à corde non quidem pulſus actio prodit pro alio membro, ſed pro ſuo commodo. Quod autem dictum eſt veriſimilius ſententiæ naturali, vt dicatur, quòd vnumquodque membrum attrahit ſibi quod conuenit, vt ex ipſo nutriatur. deinde illud immutat quod attraxit, & retinet & aſſimilat ſibi; & expellit à ſe, quod eſt ſibi diuerſum. Quod verò dicitur quòd vnumquodque membrum non intendit quidem reparationi ſuæ, ſed quidquid operatur, operatur vt præſter obſequium aliis membris, nō eſt verū. Quum ergo hoc ſit vnum de iis, quæ in libro noſtro de facultatibus natutalibus declarauimus, oportet vt principiū repletionis accidat quidem membris, quæ implentur, non ex atteriis, ſicut quidam dixerunt, verùm ipſamet membra cum habeant erigi, & propriè dilatari, attrahunt ſpiritus ab arteriis, & implentur ex eis.

CAPVT V.

De motu linguæ.

VIrga verò virilis augetur manifeſtè & fit magna, ſuſcipiendo augmentum non ſolum in longitudine, verùm etiam in circuitu. Sed linguam videmus in longitudine diſtendi, quando ab ore educitur, non tamen augeri in omne corpus ſuum, quemadmodum virga virilis. Similiter quoque non videtur ob ore vniſormiter egredi, quando fortius homo, quàm poteſt, os ſuum aperit, aut quando penitus extat apertum, aut quando inter duas habitudines mediocriter ſe habet. Quoniam in ipſo, cuius eſt os apertum

A fortiter, ae valde plus quàm poſſit, inuoluitur in inferiori labio in tantum, quod ſi conetur quantum poteſt eam eleuare, non valebis eam adaptare, vt ad figuram attingat mediocrem propter hoc, quòd mandibula quidem inferior concomitabitur eam, donec claudatur os; quoniam actio in aperiendo os & in claudendo, eſt huius mandibulæ tantùm, ſuperiori quidem maodibula quieſcente. Et maximè quando aliquis quæſierit linguam eleuare ſurſum eum conatu, donec exteriùs inuoluatur ſuper labium ſuperios, eam concomitatur mandibula inferior, donec concurrant labia, & os claudatur: & hoc fit, quia vinculum linguæ ex parte inferiori anterius; deinde poſt B ipſum eſt extremitas linguæ abſoluta, qua fit propriè diſtinctio vocis, vt fiat pronunciatio, & loquutio. Et hæc extremitas eſt, quæ egreditur exterius ab ore, quum oris apertio quidem fiat, quando mandibula inferior inferius attrahitur, & lingua mandibulæ ſigillatur, quum ſit ei ex parte inferiori tota continuata. Oportet igitur, vt non extrahatur extremitas linguæ ſorſum in illa habitudine, quum vinculum ab inferiori attrahat ipſam, & prohibeat. Et ſecundum hanc rationem, ſi aliquis quæſierit violenter linguam ſuam ſurſum eleuare, videbit mandibulam ſuam inferiorem ſequi eam, & appropin- C quare mandibulæ ſuperiori; & attinget hoc quoque concluſionem oris. Quúmque iam præmiſimus hoc, concludemus ſermonem noſttum, ſicut oportet concluſione ſua; & narrabimus hæſitationem, quæ accidit nobis de eſſe linguæ. Et dignum fuit, & meritò accidit nobis, quum non inueniamus cauſam, propter quam lingua prolixatur, donec ab ore quidem exeat; nec reſponſio quam videmus, egreditur ab illa ambiguitate. Scimus etiam, quòd lacertus mouens linguam, ſumit principium ex partibus tunicæ nodi gutturis, & oſſis, quod aſſimilatur lambda literæ. Ideo oportebat tunc neceſſariò, D vt, ſi lingua attrahatur ad illas partes, aſcendat interdum per lacertos, qui continuantur ei deſuper; & humilietur per lacertum, qui contiouatur ei deorſum, quando ipſe ad ſe attrahit; & declinet interdum, deuiando ad aliquam partium pet lacertum, qui circundat quidem in duas partes. Quum ergo anatomiam inſpicientes in hoc conueniant, quòd nullus motus obedit voluntati, niſi motus lacerti tantum; nec aliquis lacertus linguæ continuatus diſtendit eam, donec adducat eam extra os; tunc meritò in titubationem incidimus quando ſcire volumus qualiter actio fiat linguæ. Et ſi motus aliquis E poſſet in corporibus animalis inueniri, qui voluntate fieret abſque aliquo lacerto, non incideret in hanc quæſtionem aliquid ambiguitatis.

CAPVT VI.

De motu vomitus, & deglutitionis.

OPortet ergo id ſedula inquiſitione inquirere, quoad veritatem conſequamur. Et inſpiciamus ſi forte inueniantur in aliis quoque membris motus voluntates animalis imitantes; & noo ſolùm voluntates eius, verùm id, quod imaginamur exiſtimando, F ſicut in virga fit virili; quia impletur corpus rarefactum vento velociter, ac leuiter; deinde ad tantum attingit motum, quòd impletione ſui creſcit. Et tu poteris ſcire manifeſtiùs ex animali quod ruminat, quòd motus voluntarius non eſt ſolius lacerti; quia hoc animal poſtquam implet ventrem ſuum herbis, aut alio nutrimento, redit in idem, & erigit ipſum paulatim ex eo, quod tranſglutiuit ad os ſuū,

vt

vt molat ipſum, & terat actione ruminationis. Quidam A etiam hominum intendunt euomere, quod potauerunt, præter conatum vehementem volentes expellere facilè, ac velociter, vt non oporteat eos capue conquaſſare, ſicut alij faciunt, & non egeant membrorum prouocatione, quibus euomitur, neque eorum diſtenſione. Et manifeſtum eſt hoc procedere ex eis, quia inſtructi ſunt in hac actione plus, quàm alij; & conſueuerunt omni die, quando exeunt à balneo euomitare, & ſumunt potum ante cibum. Quod ſi aliquis dixerit, quòd œſophagus obedit voluntati in huius actionibus; & ſi dixerit, quòd ſtomachus obſequitur voluntati; & ſi dicat, quòd vterque ei obſequitur; nihil B in hoc caſu refert, in quo ſumus inter hæc, niſi quia alio modo, quàm oportet inquiritur, quum intenderimus inueſtigare de motu membrorum, & non ſumus quidem contenti perſpicere, ex quibus membris illi fiant motus, quin conſideremus cum hoc, ſecundum quem modum fiat actio illorum. Et video manifeſtè in lingua, & in generationis inſtrumentis, illa eadem membra, quæ mouentur; & cum hoc quoque video ſcientia manifeſta, quòd actio linguæ, quæ accidit quando ducitur ab ore, voluntati quidem obſequitur; actio verò generationis inſtrumentorum non fit à voluntate tantùm, ſed ſæpiùs ſine voluntate obſequendo ei, quod anima format, & imaginatur. In C animali quoque ruminante; & in euomente facilè, meritò quiſquis fuerit quæſiuit, an illa actio fuerit ſolius œſophagi, vel ſtomachi, & ſimiliter habitudo in voluntate. Iam oppoſiti ſunt homines in hoc. Et quidam eorum actionem eius attractioni ſtomachi attribuunt. Et quidam eorum attribuunt eam compreſſioni quidem œſophagi, qua comprimitur id quod diſcurrit per ipſum, & coarctatur. Qui autem in ſermone ſuo diſtinxit, & perſcrutatus eſt breuiter actionem membrorum, dixit quòd œſophagus ex duabus componitur tunicis; vna intrinſeca, quæ quidem obedit ſtomacho, per quam ipſe attrahit, quod de- D glutitur, ſicut quod per manum trahit aliquis; alia verò extrinſeca impellit comprimendo circumquaque rem, quæ deglutitur, donec ad ſtomachum perueniat, quemadmodũ coqui faciunt, quando manibus ſuis comprimendo id, quod cõtinent inteſtina, emungunt. Et quidam viderunt, quòd vtraque tunica œſophagi agit in deglutiẽdo, niſi quia maior virtus, ac dignior in hac actione, quã quæ eſt in interiori tunica; & exterior ei facilè ſuffragatur. Et iam quidem declaraui in libro meo de facultatibus naturalibus, quòd præcipua virtus, & maior, & dignior, quæ ad deglutiendum operatur, eſt quidem tunicæ intrinſecæ E œſophagi; actio autem, quæ eſt in tempore vomitus, quæ eſt contraria deglutitioni, fit quidem per aliam tunicam, ſcilicet externam. Oportet ergo, vt ponamus cauſam in maiori parte, virtutem ſtomachi expultricem, quæ non eſt voluntaria, ſed naturalis; & fortaſſis cauſa illius operationis virtus eſt voluntaria; & fortè virtus naturalis in illa habitudine, virtuti ſuffragatur voluntariæ facilè, & modicum. Sed quando vomitat homo ſine voluntate cibum, quando eleuatur ad orificium ſtomachi, ſicut accidit pueris dormientibus, oportet quidem exiſtimare, quòd cauſa illius actionis eſt virtus expultrix; & hæc virtus etiam inuenitur in inteſtinis, & veſica ma- F nifeſtè, & matrice, & inuenitur etiam non minùs in cæteris membris animalis omnibus; niſi quia in iſtis occultiùs inuenitur adeò, vt probatione indigeat. Et iam adinuenimus in eis probationes, & fundauimus in libro noſtro de facultatibus naturalibus.

CAPVT VII.

De motu deyciendi, & mingendi.

ET vt quidam vomitus fit à virtute naturali ſola, & quidam vel totus, vel maxima pars ipſius, fit prorſus à virtute voluntaria, ita reperitur in euacuatione per inferiorem regionem, id eſt per anum; & in euacuatione, quæ fit per vrinam quando mingitur, duplici quidem actione. Fortaſſis enim fiet hoc ab aliquo lacerti vſu, qui congruit ei, extrinſecus B condenſando, & comprimendo anum; vel fortè abſque illius lacerti ope fiet ab inteſtinis, vt egrediatur ſtercus, vel à veſica vrinâ, & hoc fiet in dormiente. Et prouenit hoc etiam propter vigiliam nimiam, vel propter multam materiam, quam quidem continent illa loca, vel propter materiæ punctionem, vt demum dimittatur abſque voluntate, & illa loca non comprimantur à lacerto, neque in illa quidem habitudine quicquam habeant de actione voluntaria, niſi tantùm vnicam, ſcilicet relaxationis actionem, & circularium impedimentum lacertorum, qui continent quidem extrema lacertorum illorum, qui ne fiat abſque voluntate purgatio, ſolùm virtutem prohibent C naturalem in eo qui permanent in ſuo curſu naturali. Quod ſi quidem accidat lacertis illis laxatio, aut incidantur penitus, donec ſectio prorſus appareat, & deiectio quidem, & vrina tunc progreditur prorſus abſque voluntate. Et iam quidam in hoc loco litigium induxerunt, vt vincere videantur, non ex eo, quòd ſequeretur inde commodum, interrogantes, an actionis lacerti laxatio, comprimentis orificia meatuum, & impedimentum eius de actione æſtimetur voluntaria, & dixerunt quòd actio quidem lacerti fit per diſtenſionem eius, & contractionem, & non per relaxationem. Congruit itaque in hoc ca- D pitulo ſententia eorum, qui ſentiunt, quod rerum virtutes æſtimandæ ſunt; quum in eis iam conueniat inquirere de nominibus. Reſtat autem, vt concordes ſimus, quòd lacerti quando meatuum extremitates comprimunt, non egreditur quicquam ab eis, quando verò ab ea actione ceſſant, quod in illis extitit meatibus, egreditur. Meritò igitur dicit obiector, quòd illud, quod egreditur quidem ab illis meatibus, quando relaxatio vincit, illi quidem lacerto contingit actio non voluntaria, quæ fit per virtutem tantùm naturalem; & quod egreditur ab eis, eo in ſua manente complexione, quando ſuf- E fragatur lacertus illis conueniens inſtrumentis extrinſecus, actio fit voluntaria: verè erit ſecundum primam intentionem, vel viam, vel ſemitam primam, vel qualiter voluerit nominare. Et ſi quidem intendit voluntate ſua, illorum lacertorum impedire, vel laxare actionem, ipſis ſua natura non permanentibus, illud quod egreditur actio voluntaria per ſecundam intentionem, & viam ſecundam, non primam appellatur.

CAPVT VIII.

De membris, quæ mouentur motu voluntario.

ET ſub hoc occupationis genere multa continentur alia dubia; imò quidem, ſi dignius eſt verum dicere, ſub hoc capitulo omnia, quæ quidem accidunt, & arcentur à noſtra voluntate, continentur. Quoniam ambulare, currere, calcitrare, & cæteræ quæ pedibus actiones perpetrantur, voluntariæ

dicuntur actiones, per intentionem primam; ſimiliter
actiones, quæ manibus aguntur, voluntariæ dicun-
tur. Vox, & locutio dicuntur eſſe à voluntate, pri-
ma quidem inteotione; manuum autem & pedum
quies, & ceſſatio à ſermone, dicuntur actiones
voluntariæ, intentione quidem, & ſententia ſecun-
da. Quoniam ſicut quando membra noſtra volumus
mouere, eſt illud, quod volumus, actio voluntaria: ita
idem etiam quando volumus ea mouere, erit quidem,
quod volumus, & hoc ſequetur præciſionem conſilij
apud homines in aliqua actionum voluntaria. Nec
hoc quidem currit in ſermone duntaxat hominum,
verùm reperitur ad inſtar hoc in ſermoue Dei ſubli-
mis viro comminantis, tempore neceſſitatis præſenti
amico non ſubuenienti, in hunc modum dicentis.
Nunquid tu præſens fuiſti, ac amico quidem tuo in
mortis articulo iam conſtituto non ſubueniſti, deinde
me fraudulenter adiiſti? egredere à oreo ſancto altari.
Et quidam hominum non admittunt hunc ſermonem
& exiſtimant quidem, quòd non eſt appellanda cauſa
illius, quod accidit, niſi quidem actio imprimat aliquid
in accidentia illius rei, quæ accidit. Et cogitur, qui
hoc dicit verbum, dicere, quòd qui ſe, ne in exercitum
magnum vadat ex regis edicto ad pugnam, & ad ſup-
ponendum ſe periculo, occultat, nullam pœnam me-
retur, quoniam pugnantes illius exercitus ſi ceciderint, ipſe cadet inter eos ratione cadentium, non quia
ipſe occultauit ſe ab eis. Et determinaui inter eos, qui
dicebant verbum hoc, & inter illos, qui aliud verbum
dicebant, hoc modo diſcordiam magnam, & vali-
dam. Et iam orta fuerat ſæpius inter medicos, & phi-
loſophos diſcordia, atque altercatio, vtrum priuatio,
vel non factio eſſet quidem cauſa accidentiæ rei, quæ
accidit. Et doctores legum, & reges, eos qui diſce-
dunt à pugna & eam ſubterfugiunt voluntariè, acriùs
puniunt, quàm illos, qui poſt victoriam hoſtium fu-
giunt. Illi enim qui exiſtimant, quòd non eſt aliquid
priuatum cauſa accidentis rei, non poſſunt ratione
defendere ſe in aliquo contra illum, qui dixit, quod
illi, qui ſubterfugiunt pugnam timore cædis, vel mor-
tis, iuſtè puniuntur: ſed contenti ſunt hoc verbum di-
cere, & ipſum ſæpius iterare, & ſucceſſiuè, quum
non poſſint declarare atque oſtendere, quod nequit
aliquis ei ſufficienter probare, quòd priuatum licet
eſſe cauſam eius, quod accidit in præſenti. Et qui-
dam medicorum intendentes hoc fundamentum ob-
ſeruare, fundauerunt ſe per ipſum, exiſtimantes, quòd
egreſſus egeſtionis, & vrinæ, quando fit abſque vo-
luntate lacerti, qui eſt ſuper orificia meatuum, actio
eſt naturalis, & non voluntaria, neque de actioni-
bus animalibus prorſus. Sed qui ſophiſtarum relin-
quit altercationes & contrarietates, & intendit in eis
quæ in arte iuuant medicinæ, concedit, qui vult actio-
nes iſtas appellare qualitercunque; & intendit inſpi-
cere qualiter ea, quæ iuuant, & vtilia ſunt, duntaxat
inueniãtur, quòd eſt qualiter hæ fiant actiones. Exem-
pli cauſa, quòd in ſtomacho, & inteſtinis virtus vi-
get naturalis, expellens quidem id, quod eis no-
cet quantitate ſua, vel qualitate noxia; & expel-
lit etiam cum hoc interceptum in eis, licet non ſit
nocuum, quando non iuuat; & hoc quidem in mem-
bris in ſua manentibus natura, quando conſequitur ex
hoc, quod continetur commodum per temperãtiam.
Et fortaſsè aliquid intendunt expellere membra in
tempore non idoneo, & non opportuno; & imitatur
ipſa lacertus, qui comprimit, & coarctat illorum ori-
ficia meatuum, vt quid expellat, donec tranſiliat, &
egrediatur; & ſimiliter quando tempus accedit, quo
ſentitur ille exitus ſuperfluitatum, ille quidem lacer-
tus relinquitur, ac remittitur; demum quieſcit ab
A actione ſua, de quo ſermo præceſſit. Nec huius ne-
goti. fecimus mentionem, niſi ob id, quod ſermo ſe
ingeſſit ex continuo, non quidem principaliter ex pri-
ma intentione, quæ propoſito, quod intendebam,
neceſſaria exiſteret præſenti. Nec eſt quidem abſur-
dum cum eo, quod præceſſit rememorari, quod ſum
narraturus. Quod eſt, quia qui videt ophthalmiam
patientem inſuetus hoc videre, oculi eius primò re-
plentur humiditate, & ſi diutius inſpiciat, ophthal-
miam quoque incurrit & ipſe, quia oculi formidan-
tes ægritudinem, debilitantur ex illa, & euaneſcit vir-
tus illorum eſſentialis adeo, vt aliquid ab oculis ad-
B mittat vicinis, qui ſibi cootinuantur quando fuerit
in eis ſuperfluus humor, atque prauus. Et iam qui-
dem hoc innuit Hippocrates, & ſimilia ex eo, quòd
corpori communicat cogitatio, & compatitur in acci-
dentibus, ſermone quem ſcripſit in libro humorum
huiuſmodi. Et fortaſsè quidem videt homo ſerpen-
tem ſubito, & in colore ſuo accidit pallor. Et fortaſsè
quis incedens ſuper apicem pinnaculi, aut montis ex-
celſi timet, & pedes eius tremunt. Similiter quoque
homo videt alium mingentem, aut egerentem, aut
pandiculationes agentem, & ad hoc prouocatur idem
operari, quaſi in membris ipſis viſio ſit intellectus, &
C inſpectio. Et manifeſtiùs hoc declaratur, ac liquidius
ſicut dixi in actionibus, quæ fiunt in lacertis, quo-
niam illas actiones agunt pueri, nedum adulti, quando
voces imitantur, quales alios audiunt proferentes,
quum ignorent ipſi lacertos linguam mouentes, adeò
vt incidant vocem inciſione locutionem formante;
ſimiliter accidit inſpiratio, & expiratio, anhelante la-
certum quo hoc operatur ignorante. Non eſt ergo
mirandum linguam quidem moueri à lacerto volun-
tate duntaxat, ſed in ea virtutem eſſe, qua quidem per-
pendit, quod appetit intellectus, adeo, vt moueat ſe
ipſam motu, vt ab ore quid educatur competenti. Et
iam quidem prædixi quomodo hoc fiat, ſcilicet lin-
D guæ raritate ac poris eius, ſicut in virga vitili. Sed
quia pori virgæ vitilis ampliores exiſtunt, augmen-
tum virgæ virilis immenſum, multam aëris comitatur
ſubſtantiam. linguæ verò pori modici, ideóque non
accidunt in ea raritates multæ, vel magnæ. Et huius
generis quidem eſt, quod de dolore quæritur: quid
namque eſt, quòd illud quod quidem incurrit occu-
patus ex aliquo, & negotioſus in loco, in quo eſt, apo-
ſtema eſt minus. Quando ergo euacuatur, cum eo
quoque quod ab eo non deſiſtit augmentatur. Qui-
dam autem dixerunt, quòd pars animæ diſponens,
& ordinans, qua fit ordinatio, quia cauſa motus exi-
E ſtit voluntarij, & ſenſuum omnium membrorum ſen-
ſenſibilium, quando cogitatione detinetur, & occu-
patur alicuius rei, retardat præuentionem. Et quidam
dixerunt, quod in ipſis membris eſt quædam virtus:
quãdo ergo illa pars ad anguſtiam peruenit ordinatam
animæ, & debilitatur, & euaneſcit, etiã laxatur, res autẽ
debilitata, & euaneſcens habet neceſſe, vt contra id,
quod nocet ei, validius inſurgat. Et hoc quidem ex-
cogitauit vir quidam philoſophus, cuius philoſophia,
atque prudentia puta quidem, & non turbata fuit,
neque inuidia ducebatur, veritatem ſecutus non ver-
bo tantùm, ſed etiam opere. Percuſſionem ſuſtinuit
F is in femore, ex qua ſibi contigit apoſtema. Factum
eſt ergo per hoc, in quo dubitauit; & illud fuit, quo-
niam mirabatur plurimum, qualiter languor eius no-
ctu magis intendebatur, quum etiam maioribus vte-
retur remediis in tenebris, & pedes eius tunc magis
otiabantur, quam in luce, & totum corpus eius erat
opertum, & calefactum. Et ipſe dixit, quòd ſicut re-

leuatum

leuatum fuit, illud quidem non fuit, niſi quia non erat A de nocte alio negotio occupatus videndi, vel audiendi, neque aliquid agendi, neque in aliquo proſpiciendo, neque cogitandi; ſed eius cogitatio conuertebatur in apoſtema coxæ duntaxat. Et dixit, quòd acciderat ei apoſtema priùs ſemel in oculis ſuis, & dolebat noctu vehementiùs; & illud eſt, quoniam ſicut quando oculus ſanus aſpicit alium oculum ægrotum, & intendit circa ægritudinem cogitare, & imaginari, etiam ipſe oculus ægrotat. Sic ita non eſt mirandum, vt cogitatio operetur, ac imaginatio illud: & quamuis ſit in ægritudine femoris, quia diſpoſitio eius, licet admodum ſit modica, tunc tamen ægritudo intenditur, B & augetur. Harum autem rerum veritatem licet non attingamus perfecta probatione, quod tamen de eis dicimus firmè, eſt ſufficiens; & poſſibile eſt, vt non ſit ſufficiens tantùm, ſed verum.

CAPVT IX.

De motu palpebrarum.

ET iam tempus ad aliam ſpeciem motuum liquidiorum redeūdi, ac ſi ſit conuerſio eius quod narrauimus. Quoniam ſicut quædam membra reguntur in virtutibus naturalibus, & motus in eis apparent animales, vel actionibus permixti naturalibus, C ſic inuenio alia membra, quaſi voluntatem ſequentia; & voluntas ei prædominatur dominio manifeſto. Et quum hoc inuenio, quòd permiſcentur eis motus naturales, ſicut motus palpebrarum; quoniam quidem hæc actio erit in pluribus hominibus abſque voluntate; & non reperies aliquem ferè, qui ſic arecat palpebras ſuas, vt non moueat eas, & apertis permaneat oculis, vſque dum velit eos claudere, & claudat, niſi raro.

CAPVT X.

De motu clibani pectoris in tuſſi, riſu, & ſternutatione. D

ET iam inuenimus quoque in motu clybani pectoris totius in tempore tuſſis, riſus, ac ſternutationis, locum ambiguitatis. Et hoc quidem eſt, quoniam iſtud membrum animalis mouetur vtique ſemper per lacertum; & initium motus lacerti mouentis ipſum procedit à fundamento neruorum & origine illorum, adeò quòd homo ſi intenderet illis neruis, & illos amputaret omnes incontinenti præpediretur anhelitus illius animalis. Et ſi quis voluerit forti conatu tuſſi reſiſtere, vt fortaſſis valeat anhelitum arcere, ac continere propter tuſſim paulùlum, ſi fortis fuerit virtus in arcendo, & comprimendo anhelitum ſuum do- E minando ei, diuturniori tamen tempore non poterit reſiſtere quin deficiat, & vincatur, donec, ſiue velit, ſiue nolit tuſſiat. Similiter fit in ſternutatione, quoniam nequit actor eius ipſam comprimere, quando violenter inuadit. Eodem quoque modo hoc quidem inueſtigatur, & anhelitus. Et quidam exiſtimauerunt, quòd anhelitus eſſet actio naturalis non voluntaria, ob id quidē quia viderunt eū in ſopotato, & apoplectico. Et iam ſufficienter quidem expoſuimus de anhelitu in tractatu ſecundo libri noſtri de motu muſculorū; & librum noſtrum inſpicienti competit quod ibi diximus de anhelitu, ad tuſſim reducere, & ſternutationem. F Riſus autem incitatus ex eo, quòd ſuperficialia tanguntur loca ſub axillis, & volæ pedum, non quidem ſub hoc capitulo comprehenditur; neque video quidem ad cognoſcendam cauſam, propter quam ſi tanguntur huiuſmodi loca, huiuſcemodi tactu moueantur motu huiuſmodi, velut quando aliquid videtur riſibile, vel auditur, ſecundum aliquam ſemitam pectoris nec ad cognoſcendam cauſam; propter quam, quando ſimilia viderimus iſtis, vel audierimus, corpus prorumpit in motum riſus, etſi velimus arceri ab eo, & continere quanto poſſumus conamine ſoliciti. Tuſſis verò, ſternutationis, oſcitationis, ſinguitus, pandiculationis habitudinem narraui quidem in cauſis accidentium.

CAPVT XI.

De motu œſophagi in deglutiendo.

B CONtentus ſum autem impræſentiarum ponere quidem exemplum ad inquiſitionem aperiendam de actionibus ambiguis, de quibus hæſitatur, quomodo fiāt Et iam aliquid ex hoc narraui in tractatu ſecundi libri mei de anatomia viuorum animalium. Nunc autem narrabo modum in alia ſpecie animaliū, cauſa quidem exercitij, quum ſciam inter omnia nihil eſſe vtilius ei, qui voluerit acquirere ſecundùm habitudinem, & modum in arte medica; quàm vt in pluribus exercitetur exemplis; quum in tranſitu eius, quod deglutitur ab œſophago plures diſcordes ſint, oportet ad inquirendum diligenter intendere, qualis rei veritas reperiatur. Et primò narrabo ex anatomia C totam formam œſophagi qualis ſit, deinde poſt modum omnia alia membra, quæ ſibi continuantur. Et primum eorum quæ ſibi continuantur, & dignius omnibus eſt ſtomachus. At quidem ſi aliquis dicat œſophagum ipſius eſſe partem, non verebitur hoc dictum neque verecundabitur. Secundū autē ab iis, quæ continuantur œſophago, eſt nodus gutturis, demum lingua, atque os. Et illud eſt, quoniam vna tunicarum œſophagi ſcilicet interior in ſua natura neruoſa, cuncta, quæ ſunt in ore & nodo gutturis inuoluit. Et videtur maniſtè (quando id quod deglutitur ad ſtomachum per œſophagum tranſmittitur) de ſuo loco nodus gutturis moueri primò, & ad partem gutturis eleuari; quando autem quod deglutitum eſt reſidet in fundo ſtomachi, nodus gutturis ſtatim ſubtrahitur, donec ad priſtinum locum redeat. Et ex hoc quidem; quod apparet in hoc capitulo, nobis aperitur initium inquiſitionis; & oritur quæſtio, an nodus gutturis tres habeat partes, quæ ſint, nomen non habens, peltalis, & cymbalaris; & an nodus gutturis in aliquo ſuffragetur, ſemetipſum erigendo ad deglutiendum nutrimentum; an quidam moueatur motu aliquo, quem agit, & operatur deuoratio. Poſtquam autem cogitauit ille, qui magnæ fuit inueſtigationis in inquiſitione huiuſmodi actionis, quod antecedit deuoratio tranſitum eius quod deglutitur in ore, & gutture indagauit, an in motu nodi gutturis ſit aliquod inſtrumentorum, quod actionem operetur illum ſcilicet tranſitum nutrimenti in ore, & gutture; an non ſit ad hanc cauſam poſſibile, vt nodus gutturis attrahatur ſurſum, ſed ſequatur neceſſariò motum membrorum, quibus ſit tranſitus nutrimenti in œſophago. Deinde, neſcio qua diſcordia quidam ſint quibuſdam contrarij. Et duæ illarum ſectarum antiquiores, à veritate fuerunt remotiores, quæ iudicarunt quod nodi gutturis eleuatio, atque erectio motum quidem lingua contingit, qui mouet eam, immittendo quod deglutitur, donec ipſum ad œſophagum perducit. Et qui fuit ex illis in anatomia profundior, ipſe quidem exiſtimauit, quod lingua, quando magis flectitur in deglutiendo, ſurſum attrahit duos lacertos; & attrahunt ſurſum illi duo lacerti nodum gutturis per attractionem ſuam, quoniam inter radicem linguæ, & nodum gutturis infiguntur, propterea quidem continuantur cartilagini,

quæ ſcuto aſſimilatur. Et aſſertores huius verbi exiſtimant, quòd duæ duorum lacertorum extremirates horum deſinant in cartilaginem. Quum omnes ergo, qui profitentur anatomen, in hoc quidem conueniunt, quòd cuiuſque lacerti corpus, quando operatur, & agit, verſus caput ſuum retrahitur, non eſt ergo mirandum, ſi quando lingua ioeuruatur in initio deuorationis omnino illorum lacertorum verſus caput, eorum corpora vnumquodque duorum ſurſum contrahit, loca eorum iuxta linguam, & ſecum quoque cartilaginem ſurſum ſcuto ſimilem. Quum ergo reſiduæ cartilagines duæ nodi gutturis, huic continuentur cartilagini, totus ieeirco oodus gutturis eleuatur atque erigitur. Quòd ſi res, ſicut exiſtimauerunt, quòd apparebat io anatomia, ſe haberet, verbum quod dixerunt, omnibus quæ dixerant, abundantius eſſet. Sed quia duo laeerti, qui cartilagini quidem continuantur, ſcuto ſimili, non continuantur vtique cum lingua, ſed capitum eorum origo exiſtit à duobus oſſis lateribus, quod lambda literæ Græcæ aſſimilatur, eorum patet error, qui quidem exiſtimauerunt, quòd cartilago nodi gutturis aſſimilata ſcuto mouetur, ſiquidem motu linguæ per attractionem duorum lacertorum, quos prædiximus, ſurſum. Et quamuis etiam cùm hoe quòd exiſtimauerunt, verum exiſteret, quod apparebat in aoatomia, non quidem cum cartilagine ſcutea ſurſum quidem attracta duæ cartilagioes reſiduæ de cartilaginibus nodi gutturis attraheretur, quum in eis diſtinctiones eſſent manifeſtæ valde inter quaſdã cartilagines ad inuicem. Quòd ſi quidem in animali mortuo iotendas illos duos lacertos ſurſum trahere, videbis, & cartilaginem vnicam ſurſum trahi parum, & oon videbis ipſum mouere nodum gutturis totum per motum eius. Et hoe apparet in cæteris lacertis oodi gutturis, quoniam vnuſquiſque eorum mouet quidem cartilaginem illam, quæ cootinuatur cum eo duntaxat, motu facili valde. Et manifeſtior quidem modus, quo deprehenditur error huius ſententiæ, eſt quod in animali viuo apparet. Quooiam ſi tu duobus illis intendas laeertis, & amputes illos, deinde labia eoniungas vulneris, & vinculo conſtringas, & dimittas animal agere quodlibet, videbis poſt modicum temporis ipſum deglutire eibum ſuum, & potum, & mouebit oodum gutturis ſui ſicut priùs; neque hoc faceret, ſi fortè laeertus, qui ipſum mouet, amputaretur. Et quòd non prolongetur ſpatium temporis inter incisionem illius lacerti quam faeis, & quod de hoc dixi oportet videre. Et ergo vt animal, quod incidis, & ſearificas, prius affligas fame vel ſiti; & quod de hoc dixi eſt ſuperfluum, quod ad illud, quod neceſſe babetur cum eorum ignorantia; quum quidem eſſe duorum capirum duorum laeertorum ſolùm ſuffieiat ad errorem huiuſmodi ſententiæ & eonſilij detegendum. Quoniam quidem hos duos lacertos infixos eſſe video in duobus lateribus oſſis lambda literæ aſſimilati, & duos alios lacertos video à ſummo vniuſcuiuſque laterum illius oſſis oriundos, inde verſus linguam tendentes, duobus quidem lacertis continuatos ad nodum gutturis diſcurrentibus Et videtur mihi quòd decepti ſunt, & errauerunt io anatomia ſimiarum; quoniã in hoc quidem aoimali reperiuntur duo capita duorum laeertorum ſuperiorum iuncta duobus duorum lacertorum capitibus inferiorũ ita vt ſe contingant, quando animal earnoſum extirit, & delicarum: & hoc erit præ anguſtia duorum laterum oſſis lambdoidis, & ſubrilitate vtriuſque. In animali verò cuius latera huius oſſis fuerint lata, tu quidem capita iſtorum duorum lacertorum videbis ad inuicem ſeiuncta manifeſtè, & maximè quando

A animal extitit magnum, vt taurus, & ſimilia. Et inter illa eapita, diſtantia quoque longitudinis eſt ſenſibilis in omnibus animalibus dentatis. Studeas igitur exerceri quidem primò in huiuſmodi ſpeciebus animalis, vt inter capita lacertorum horum, de quibus fuit locutus, bene diſtioguas: deinde hoe idem in equis, & in eæteris habentibus vngues, eoocris. Quaodo igitur hoe ſeceris, poteris inter vtrumque bene diſtinguere. In ſimiis etiam facilè; & maximè quidem ſi priùs exercueris in ſimiis, quorum capita capitibus canum aſſimilantur. Et quando fuerit aoimal antiquius, & maturius, anatomiam omnium lacertorum melius perſcrutaberis. Poſt autem quàm perfectè de-
B prehendimus, & verè ſcimus, quòd huiuſmodi verbi profeſſores, quod perſerutati ſumus, errauerunt in eo, eonſideremus igitur, an ab alia re, quæ ſit in ore de membris, ſit cauſa attractionis, & erectionis nodi gutturis tempore deglutitionis, & aperiam inſpectionem inquirens ſecundo, quum ioter ipſum, & œſophagum ſit eommunicatio non modica per tunieam quidem interiorem, in qua ſubſtaotia carnis eſt modica valdè; deinde ceſſat in ea caro otiari paulatim, donec ea priuetur penitus, & fit in modum pelliculæ ſpiſſæ, qua totus nodus tegitur gutturis, & os, & eum eategitur ſuperior pars linguæ. Et iam vidi ſemel quoſ-
C dam brutorum animalium medieos, ae ehirurgos volentes in œſophagum infundere quædam, quæ infunduntur animalibus, & tenebatur eius lingua cum mandibula fortiter inferiori ita, quòd commouebatur; & memini quorundam, quæ infunduntur hominibus, quaodo apoplexiam ineurrunt. Nos quoque intendimus faucibus oris quidem, & ponimus quædam in eis cibaria humida liquida; & in radicem linguæ immitto, & infundo, quod eſt in vaſe in œſophagum; & video quòd nodus gutturis tunc eleuatur. Et ex hoe patet manifeſtè, quòd eleuatio nodi gutturis eſt accidens ineuitabile tranſitus eius, quod tranſit per œſopha-
D gum. Et fortaſsè ponimus in œſophago grana modica totunda, quoquidem deglutiantur narcotica, & quædam pharmacica, & quædam quidem, quæ alia opera faciunt reteota cum extremitate lingua, vel interius expulſa, ne prohibeat digitos noſtros, quibus intromittuot grana, doocc ad principium perducantur œſophagi: neque tamen ex hoc huiuſmodi veritas patet verbi, verùm etiam ex hoc quòd non eſt poſſibile, vt alius excogitetur modus, quàm iſte, quem dixerunt quidam in lacertis, quo liceat linguæ quando mouetur ad ſe nodum gutturis attrahere. Et illud eſt, quoniam quum radix linguæ, & duo laecrti deſcen-
E dant ad ipſam à duobus locis, quæ prædiximus, oportuit illis duobus laeertis linguam, neque aliquid aliud moueri; quoniam verbi illius, quod auctor aſſerebat, quòd poſſibile quidem erat oodum gutturis illis duobus attrahi laeertis ſurſum deſeendeotibus ad cartilaginem ſcuteam, error detectus eſt, & patuit falſitas. Cum ergo ſit hìc quidem exiſtimare alium modum quo poſſit hoe ſtare præter hunc, manifeſtè patet hoc eſſe falſum; neque aliquis aliud poterit dicere. Similiter etiam nullus poterit dicere, niſi quòd motus nodi gutturis erit cum tranſitu eius, quod in œſophago, non eum actione linguæ, quum actio quidem linguæ
F tranſitum eius, quod in œſophago deglutitur, antecedat; deinde quieſcit, & præpeditur tempore, quo cibus io œſophagum tranſit. Reſtat ergo oobis indagare cauſam, propter quam mouetur nodus gutturis cum tranſitu rei iniectæ in œſophago à principio vſque ad finem, donec incipiat eius motus, quando iniectum inehoat in œſophago tranſire, & quieſeit quando quieſcit illud, & reſidet. Et res etiam patet, & manifeſta

feſta

feſta eſt ei, qui non exercuit cogitationem ſuam multo exercitio, quod non poteſt eſſe, quin ſit vno duorum modorum: ſiue quod nodus gutturis innatum habeat intellectum, quo moueat ſeipſum, quum videat hoc eſſe ſibi melius, ac dignius, ſiue, quòd eleuetur per attractionem. Quum ergo per primum dictum ſit abſurdum, reſtat vt ſecundum ſit verum, ſcilicet, quòd oodus gutturis eleuetur, quando trahit ipſum œſophagus. Et approbat hoc eſſe verum, & atteſtatur naturalis, quo declarauimus, quòd io omni membro virtus eſt attractrix, qua quidem id, quod eſt ſimile, attrahit ſibi, & aſſimilat; quemadmodum in vnoquoque ipſorum eſt virtus expultrix ad id, quod eſt contrarium ei, & odit. Quod ſi eſt verum, eſt quod declarauimus, quòd deſiderium eſt actio oris ſtomachi, & quòd œſophagus attrahit, quemadmodum res manus, quod competit ei, & deſiderat, quod eſt in gula. Tunicæ verò alterius pellicula, quæ currit, & inueſtit in circuitu ſecundum latitudinem, vtilis eſt quidem, & ſuffragatur, quando ſtomachus quidem ad euomendum aliquid mouetur. Similiter pellicula quædam, quæ eſt in inteſtinis omnibus inueſtit in circuitu in latum, nec aliqua pellicula in eis exiſtit, quæ aliter, quàm hoc modo inueſtiat, quoniam natura non aptauit ad attrahendum aliquid conueniens, ſed educendum quod in ſtomacho ſuperfluit, ſicut explicaui in libro meo de facultatibus naturalibus. Probationes ergo ſecundum hanc viam apud eum, qui cogitationem ſuam circa virtutes actionum exercuit naturalium, ſunt veriores, & magis vrgentes, & ad credendum digniores, quàm argumenta, quæ ſunt præmiſſa. Ille autem cui non eſt inſitum à natura, nec eſt aptus ad intelligendum ſubtilia; nec cogitationem ſuam circa doctrinam eorum, quibus verè comprehenditur cognitio, à pueritia exercuit, nec poſtea in ſcientia rerum naturalium intentionem ſuam diu appoſuit, probationes, quæ fiunt ſenſui manifeſtæ ſecundum modum illarum, quas ſuperiùs narrauimus, non erunt ei firmiores, & magis vigentes: non enim proſpexit, & ſciuit, quòd natura nil operatur fruſtra, & incaſſum. Et quia vna tunica, ſcilicet interior œſophagi, ſola videtur habere ſollicitudinem apparentem in œſophagi actione, non reputo quemquam ad tantam deueniſſe ignorantiam, vt dicat, quòd ſtomachus attrahat id, quod competit ei per pelliculam, quæ diſponitur circulariter in latum; & expellat per pelliculam in lineæ longitudinem; niſi quis in hac vita nihil de hoc excogitauit; ſed acquieſcat quidem ei, quod nouit ſenſu, donec ipſum verè comprehendat; veluti quidam oſtendere volens cuidam volenti hanc viam in gallo, quod pellicula quæ diſponitur in latum, quæ eſt in tunica œſophagi exteriori, quando amputatur amputatione in loogum, videtur illud animal traiicere. Et maoifeſtum eſt, quòd hac vtique anatomia debemus vti in gallo fame priùs afflicto; & illud eſt, quoniam poſtquam fueris vſus hac abſciſſione ſecundum rectitudinem facta in longum, quum non in aliquo ſibi conſeruandum vitam efficiat, ipſe quidem comedit, & bibit priùs, quàm locus vulneratus inflammetur, & doleat, & tunc abſtinebit ab eſu, & potu. Et non ſic quidem declaratur ei, cuius hæc fuerit via ſua ſcilicet de tunica œſophagi; cuius villi tranſeunt, vt linea in longum, & non quia cum interiore parte nodi gutturis continuetur; hoc quidem modo factum, in quo ſumus, magis declarabitur, quàm illo modo, quem prædiximus. Neque declarabitur ei, cuius fuerit hæc via ſua, id quod accidit quibuſdam piſcibus, ſcilicet chamæ, & illi qui vocatur ſonedis, quod ſtomachus vniuſcuiuſque illorum, quando intenſa fame conatur aliquod animal minus eo capere, & euadit illud, ſæpius inuenitur erectos vſque ad os ſuum; & hoc quidem, quia in his animalibus appetitus valde intenditur, & ſuperat.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΟΜΙΟΝ ΕΚ ΘΕΜΙΣΤΙΟΥ ΕΝ ΤΗ ΠΑΡΑΦΡΑΣΕΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ.

GALENI FRAGMENTVM EX THEMISTIO IN PARAPHRASI QVARTI DE PHYSICA AVSCVLTATIONE.

De motu, tempore, ac imaginatione.

QVOD igitur tempus ſine motu non ſit, perſpicuum eſt. Sine motu autem non eo modo quo cenſet Galenus, accipiendum eſt, quod motu agitari tempus intelligimus, ſic enim putat Ariſtotelem dicere. Sed quum motus notitiam temporis notitia conſequatur, quid ergo fruſtra certat, ac ſi contradicere contenderet? Nam & quæ immobilia ſunt, inquit, moti intelligimus, vt mundi polos, & terræ centrum, & tamen hæc ſine motu

Περὶ κινήσεώς τε καὶ χρόνου, καὶ τῆς φαντασίας.

ΔΗΛΟΝ οὖν ὡς οὐκ ἔστι χρόνος ἄνευ κινήσεως. ἄνευ κινήσεως δὲ οὐχ ὃν τρόπον οἴεται Γαληνός. ὅτι κινούμενοι νοοῦμεν τὸν χρόνον· οὕτω γὰρ ὑπολαμβάνει λέγειν Ἀριστοτέλην. ἀλλ' ὅτι τῇ τῆς κινήσεως ἐννοίᾳ συνήρτηται ἡ τοῦ χρόνου, τί οὖν μάτην ἦλθε πρὸς τὸ δῆθεν ἀντιλέγειν ἐπιχειρῶν; καὶ γὰρ τὰ ἀκίνητα, φησί, κινούμενοι νοοῦμεν οἷον τοὺς πόλους τοῦ κόσμου, καὶ τὸ κέντρον τῆς γῆς, καὶ ὅμως οὐκ ἔστι ταῦτα

μετὰ κινήσεως. ἐχρῆν γὰρ καὶ ἀκοῦσαι διαῤῥήδην λέγοντος Ἀριστοτέλους. ἅμα γὰρ μετὰ κινήσεως αἰσθανόμεθα καὶ χρόνου. πλεῖστον δὲ δήπου διαφέρει, ἢ διὰ τοῦτο κινήσεώς τι τὸν χρόνον ὑπολαμβάνειν, διότι τῇ τῆς κινήσεως ἐπινοίᾳ συνεπόμενος, ἢ διὰ τοῦτο ὅτι κινούμενοι νοοῦμεν τὸν χρόνον. ἀλλ' οὗτος μὲν ἐν πολλοῖς τοιοῦτος.

A sunt. Etenim Ariſtotelem apertè dicentem audire oportebat. Nam vnà cum motu & tempus ſentimus. Plurimùm autem differt, aut ideo motus aliquid tempus exiſtimare, quòd ad motus intelligentiam conſequatur; aut ideo quòd nos moti illud tempus intelligamus. Verùm hic ſanè in pluribus huiuſmodi.

ΕΞ ΑΥΤΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΙΣΤΙΟΥ παραφράσεως.

B

ΓΑΓΗΝΩ δὲ οὐ προσεκτέον, οἰομένῳ τὸν χρόνον ἀφορίζεσθαι δι' αὐτοῦ. πολλὰ γὰρ ἐξαριθμησάμενος σημαινόμενα τοῦ προτέρου τε καὶ ὑστέρου, τὰ μὲν ἄλλα οὐκ ἐφαρμόζειν φησὶ τῷ ὁρισμῷ, ὃ κατὰ χρόνον δὲ μόνον· ὥστε εἶναι τὸν χρόνον ἀριθμὸν τῆς κινήσεως κατὰ χρόνον.

EX EADEM PARAPHRASI Themiſtij.

GALENO autem aſſentiendum non eſt, qui tempus per ſe ipſum putat determinari. Quũ enim multa quæ prius ac poſterius ſignificant enumerauerit, cætera quidem definitioni haud conuenire dicit, idque ſolùm ſecundum tempus, vt tempus ſit motionis numerus ſecundum tempus.

C

ΕΚ ΜΙΚΑΗΛΟΥ ΕΦΕΣΙΟΥ περὶ ἐνυπνίων.

ΑΙΤΙΟΝ δὲ τοῦ συμβαίνειν ταῦτα τοῦτ' ἔστι, τὸ φαίνεσθαι μὲν, μὴ ἀπατᾶσθαι δὲ, ἢ τὸ φαίνεσθαι καὶ ἀπατᾶσθαι. ἁρμόζει γὰρ ἐν ἀμφοτέροις ὁ λόγος. ὅτι οὐκ ἀπὸ τῆς αὐτῆς δυνάμεως κρίνει ὁ νοῦς, καὶ ἡ αἴσθησις. ἀλλ' ὅταν ἡ μὲν ὄψις κινῆται, ἢ ἡ φαντασία, καὶ νοσῇ· ὁ δὲ νοῦς ὑγιαίνει καὶ εἴρηται περὶ τούτων πολλὰ, καὶ καλὰ τῷ Γαληνῷ. ἐν τούτοις γὰρ κατακολουθεῖ τῷ Ἀριστοτέλει.

EX MICAELO EPHESIO, de inſomniis.

CAVSA autem propter quam hæc accidunt, hæc eſt, quod appareant quidem, non autem decipiamur, aut quod appareant, & decipiamur (in vtriſque enim ſermo cõuenit) quòd non ab eadem facultate & mens, & phantaſia iudicat Sed quando aſpectus quidem, aut phantaſia mouetur & ægrotat, mens autem ſana eſt. Ac de his multa eáque pulchra à Galeno dicta ſunt; in his enim Ariſtotelem ſequitur.

GALENI DE MOTV THORACIS, ET PVLMONIS.

ARGVMENTI LIBRI.

Pulmonem vacui conſequentia à thorace moueri. Fragmentum fortaſsè eorum trium librorum, quorum meminit octauo de Anat. adminiſtr. capite ſecundo.

QVOD quidem thorax moueatur, manifeſtum nobis ſit, & tangentibus manibus, & oculis videntibus. Quæritur autem, an vtique motus aliquis ſit pulmonis, vel non. Demonſtratum igitur eſt nullum innatum habere motum, ſed ſemper indigere thorace ad motum. Si enim nullam eſt inuenire diſpoſitionem, in qua thorace immobili manente moueatur pulmo, ſed etiam in aliquibus thoracis motibus pereuntibus, ſimul pereat pulmonis motus, non vtique ineptè æſtimabit quis, indigere pulmonem thorace, ipſúmque eſſe principem motus. Ex eo verò, quòd neque ligationem aliquam, neque aliam non fallacem apprehenſionem habet thorax, qua vtens trahat pulmonem, quando dilatatur, ſed abſoluti ſunt vndecumque inuicem (pendet enim pulmo apud inferiora thoracis, ſicut vas in tecto idoneè continente A ipſum,) difficilis, & difficilè excogitabilis ſit cauſa motus eius. Quare igitur nos, inquantum poſſumus, eius cauſas dicamus. Dilatato quidem thorace cōdilatatur omnino pulmo, à conſequentia quæ ad id, quod euacuatur, attractus, ſicut in fiſtulis, quæ in aquam mittuntur, eſt videre: ſi enim mulſeris ore aërem, attrahes aquam, per longā valdè multoties viā præter naturam ſurſum allatam: tantam enim habet vim conſequentia, quæ ad id, quod euacuatur. Et ſuper quid aliud eſt idonea ad replendum, id, quod eſt in medio organorū: & ſi immobilis maneat pulmo, quod in magnis vulnerationibus accidit, apparet tamen euidenter ab extra aër ad vacua thoracis attrahi propter leuitatem potens: quare eo anticipante comprehendere regionem dilatationis, rationabiliter pulmo quieſcit. B Qualiter autem moueretur, cauſa mouente ipſum pereunte? erat autem ipſa in non perueniendo in medio aliquid: ſic enim eſt thorax pulmoni princeps motus.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE RESPIRATIONIS VSV.

CAPVT I.

Caloris vitalis cum flamma comparatio, & vtrum maior flamma minorem extinguat; & an id minus fiat, quod ex alio generatur.

CALOREM vitalem, qui eſt in corde, dicit Ariſtoteles nutriri à ſanguine, pingui & vnctuoſo exiſtente, eodem modo, quo flamma nutritur ab oleo: Et eiuſdem caloris extinctionem, quemadmodum & flammæ, dupliciter fieri. Nam ſicut flamma extinguitur dupliciter, ſiue conſumpto oleo, ſiue addita ei maiore flamma, ſimiliter calor vitalis extinguitur in B morte animalis, aut defectu puri, & pinguis ſanguinis vt in conſumptis, aut aquoſo ſanguine repletis; aut acceſſu caloris maioris, vt in febrientibus. Inueſtigans autem Ariſtoteles, quare maior flamma extinguat minorem flammam ei appoſitam, dicit maiorem flam- A mam conſumere nutrimentum minoris flammæ vſque adeo citò, vt non poſſit æquè citò nutrimentum ſuccedere. Dico autem maiorem flammam trahere ad ſe minorem cauſa ſimilitudinis vſque adeo citò, vt non poſſit æquè citò minor flamma attrahere aliam flammam, ex eo à quo nutritur ſibi ſuccedente. Nutritur autem flamma non ſolùm à pinguedine aliqua, imò etiam ab aëre vicino; & ſit nutritio non vt quidem putant per alterationem nutrimenti, neque per aſſimilationem eius ad id, quod nutritur, ſed per attractionem partium nutrimenti, ſimilium ei quod nutritur; id enim à quo nutritur ignis, neceſſe eſt vt in ſe habeat igneas partes. Quod autem ignis nutritur ex aëre, probant ex eo, quia ſi inter terram fodiatur ſpe- B cus ampla anguſti oris, & magna lignorum congeries intromiſſa incendatur immiſſo igne, obſtruſo quidem foramine, neceſſe eſt ligna eodem momento omnino extingui. Exit enim ignis per poros terræ ſuperiectæ & non poteſt aër intrare ad reparationem

ignis exeuntis, tum quia aër obſtruſior eſt igne, nec æquè mobilis eſt, vt ignis; tum quia neceſſe eſt plus aeris iofluere, quàm ſit ignis affluens, qui teparandus eſt ex eo, pro eo quòd non ex toto aëre, ſed ex ſolis igneis partibus, quæ ſunt in aëre fit ignis; fitque ex plurimo aëre multo minor ignis: nam & ſimiliter in omni nutritione fit ex multo nutrimento res modica per digeſtioonem. Velociter etiam quicquid fit ex alio, minus eſt eo à quo genetatur, quòd tamen plerique negant: nam ſicut, inquiunt, ex modica aqua fit multus fumus, ſimiliter quoque ex modica aqua fit multus aër, ita quoque ex modicò aëre fit multus ignis. Dico autem quòd fumus non fit ex ſola aqua, ſed habet plurimum aerem, in quo diſſeminatæ ſunt aqueæ psrticulæ, quod eſt videre hoc modo. Nam quando bullit aqua in vaſe ad ignem, ignis quidem ttanſit per poros vaſis ad aquam, faciens illam tumeſcere & ampullas eleuari; fiúntque ampullæ ex directo ignis, qui eſt ſub vaſe: ſicque ad mediam aquam ttanſit ignis aſcendens in aërem, attrahitque ſecum aqoeas particulas, cum quibus acri admiſcetur; feruntúrque aqueæ particulæ ſurſum, donec deſeruntur à calore infetiori aëre, quem frigidum eſſe conſtat, vt oſtenſum eſt aliàs. Amplius autem nubes, quum ſit fumus, congelata quidem fit nix, quemadmodum pluuia congelata fit grando; nix autem plutinium habet aëtem quemadmodum ſpuma; & eſt alba vtraque propter aërem ſibi commixtum, quem Ariſtoteles eſſe album oſtendit; ſed hæc hactenus. Quoniam autẽ flamma in continuo fluxu eſt, & continuè generatur alia & alia flsmma, ſucceditque poſterior flamma in locum prioris, imò ſn modum fluuij, putant quidam priorem flammam ſurſum aſcendentem extingui ab aëre. Dico autem eam admiſceri aëri, diſſeminaríque in eo per minutas particulas: nam & ſimiliter diſſeminata fuerat priùs, non ſolùm in eo, à quo generata eſt, imò etiam & in aëre vicino, præſertim quum multò plus nutrimenti habeat flamma ex aëre, quàm ex aliquo alio. Sicut autem flamma in continuo motu eſt, & in modum fluui, alia alij ſuccedit, & ita calor continuè effluit à corde ad venas, & per venas ad totum corpus, & inde continuè effluit extra corpus: nam & veſtes non ob aliud calefaciunt, quàm quia retinent calorem continuè euaporantem à corpore per potos. Sunt autem pori venæ ſubtiliſſimæ, per quas effluit calor, & etiam ſudor, qui nihil aliud eſt quàm aqua ſanguini admixta: quandoque poris smplius dilatatis effluit ipſe ſanguis. Quod autem pori ſint venæ ſubtiliſſimæ, inde patet, quòd quælibet vena producit ex ſe aliam venam minorem, & aliam iterum minorem, vſque dum diuiſio perueniat ad capillares venas. Accidit autem poros per frigiditatem, aut aliquo viſcoto fumo oppilari; & tunc calor multiplicatur in venis, non enim ſufficienter euaporare poteſt; tum propter anguſtiam pororum, tum quia fugit interius propter frigiditatem ſibi contrariam, quæ eſt exterius. Dicit enim Ariſtoteles vltimam digeſtionem cibi fieri in corde, ſanguinémque in ventribus cordis generari. Dicit quoque Ariſtoteles, primum & vniuerſale inſtrumentum omnium ſenſuum eſt cor, non autem cerebrum, vt quidam aſſerunt; hoc autem eſt indicium, quòd impoſſibile eſt dolorem fieri in aliqua psrte corporis, quin fiat paſſio in corde; & ſi multus fuerit dolor facit ſyncopen cordis; nam omnes partes corporis colligationem habent ad cor per medias venas, & arterias, & neruos.

CAPVT II.

A *De vaſorum ortu & propagatione; de partibus ſenſu vacuis, & preditis; ac de partium multarum vſu.*

A Duobus igitur ventriculis cordis procedunt magna vena, & arteria ad ſupremum ſpondylum colli. Nam magna vena, quæ dicitur caua, procedit à dextro ventre cordis; & primo ttanſit ad gibbum hepatis, & iude per dorſum ad caput. Magna verò arteria, quæ dicitur aorta, quando procedit à ſiniſtro ventre cordis, ptimo traoſit ad quintum ſpondylum dorſi, qui cæteris ſpondylis vicinior eſt cordi; vnde quando œſophagus ſpondylis innititur, decli-
B nat quidem in quinto ſpondylo dorſi, & in alteram partem dans locum magnæ arteriæ. Prædicta vena & arteria venientes ad caput, coniunguntur duabus pelliculis cerebri, & etiam pelli, quæ per omnes ſpondylos protenditur, & tegit ſpioalem medullam. Dicunt autem anatomici duplici pelle tegi ſpinalem medullam, quemadmodum & cerebrum. Ab his verò pellibus cerebri, & ſpinalis medullæ procedunt omnes nerui corporis. Nihil igitur de corpore ſenſibile eſt præter venas, & arterias, & pelliculas, & neruos, quum ſit ex eis vnum quoddam continuum cum corde: alia verò membra inſenſibilia ſunt, vt oſſa, &
C ligamenta oſſium. Quorum duplex eſt genus: nam eorum quibuſdam colligantur oſſa ad ſe inuicem, aliis verò colligantur ad muſculos. Sunt autem & cartilagines omnes inſenſibiles quemadmodum & oſſa: nam & plerumque ab oſſibus procedunt, & ſi non omnes. Sunt autem maximæ duæ cartilagines corporis, altera quidem, ex qua conſtat trachæa arteria, & altera, quæ procedit ab oſſe pubis; & maxima pars virgæ virilis, & colli matricis. Sunt etiam inſeoſibiles omnes pinguedines, & medullæ, & ipſum cerebrum, & eſt etiam caro pulmonis inſenſibilis; circundatur autem tribus pelliculis, quarum duæ procedunt à vena & ab
D arteria, quæ à duobus ventribus cordis procedunt, & hæ duæ pelliculæ ſunt ſenſibiles; tertia verò procedit à trachæa arteria, quæ eſt inſenſibilis; quemadmodum ipſa trachæa arteria, à qua procedit, fitque per hsnc inſpiſſatio aëris ad cor ſecundum fiſtulas ipſius, quæ à trachæa arteria procedunt. Similiter autem hepar, & ſplen inſenſibilia ſunt, quemadmodum & pulmo, exceptis etiam quibuſdam venis, neruis, & pellibus, quæ in eis ſunt, quæ procedunt ad pulmonem, & hepar, & ſplenem, dilatantúrque in eis. Sunt autem glandulæ omnes inſenſibiles, quemadmodum & pinguedines, quum ſint de genere pingue-
E dinis; quamuis quædam videantur ſenſibiles propter pelliculas ſibi inſertas. Sunt autem tam pinguedines, quàm glandulæ omnes in corpore ad fomentum, & conſeruationem caloris naturalis: qusmuis enim calor à corde ad totum corpus procedat, ſunt tamen quædam corporis partes magis ſuſceptibiles caloris, quàm cæteræ. Pinguedo enim, quæ ſuperpoſita eſt hepati, & ſpleni, & inteſtinis, calefacit ea, facítque nutrimentum digeri in eis. Vnde quum cuidam pugili pinguedo hæc in pslestra rupta eſſet, & poſtmodum liuida facta, à medico erepta eſſet, cœpit pugil ſupra modum frigoris eſſe impatiens, & conſueta cibi digeſtio in ventre mutata eſt. Glandulæ
F autem quæ à radice linguæ ſunt, non ſolùm generant ſaliuam, ſed etiam digerunt ſanguinem in venis, quæ ad meningas cerebri coniunguntur. Quum enim meninges cerebri conſtent ex ſubtiliſſimis venis, quæ à craſſis venis colli procedunt, non poteſt ſanguis venulas meningum ſubire, niſi fuerit plurimùm digeſtus. Item glandulæ ſunt in meſentorio

calotis

caloris cauſa, attrahentis ſuccum cibi ab inteſtinis ad venam hepatis. Item teſticuli, & mammillæ glanduloſæ ſunt ad generandum ſperma & lac. Adiacent etiam collo veſicæ glandulæ, caloris cauſa attrahentis vrinam à renibus, & inſuper ſperma digerentis. Quidam etiam inter glandulas annumerant renes, qui vrinam attrahunt à vena, quæ eſt in gibbo hepatis: quamuis Ariſtoteles dicat non ob aliud renes eſſe in corpore, quàm vt per eos excoletur vrina: nam vaſa duo deferentia vrinam à gibbo hepatis terminantur ad duos renes; & rurſus ex alia parte renum oriuntur alia vaſa vrinalia procedentia vſque ad veſicam, perforata intra veſicam foraminibus pluribus, atque ſubtilibus, per quæ fluit vrina veſicæ; & hæc quidem foramina in mortuo animali non apparent, pro eo quòd frigiditate obtuſa ſunt.

CAPVT III.

An calor cordis & arteriarum ab aëre ſolo nutriatur.

Dico autem calorem, qui eſt in ſiniſtro ventre cordis, & in arteriis, non ſolùm nutriri ab aëre influente per fiſtulas pulmonis, imò etiam ab aëre influente per poros corporis; quod probatur ex eo, quod addidit in paſſione quadam, quæ dicitur ſuffocatio matris, in qua nulla fit manifeſta inſpiratio aëris. Dico autem in hac paſſione cor comprimi à matrice furſum eleuata; modicúmque calorem remanere in eo, quod nutritur à modico aëre influente per poros. Nam & ſimiliter plura animalia viuunt, non habentia cor neque pulmonem, quorum calor vitalis quum ſit modicus, nutritur ab exteriori aëre influente per poros, hæc autem ſunt parua animalia, vt muſcæ, & ſimilia; & etiam in piſcibus polypodes, & alij omnes, qui ſanguinem non habent: quamuis etiam de cæteris piſcibus ſanguinem habentibus dubitetur, quomodo ſpirent intra aquam. Conſtat autem maiores piſces ſpirare aërem extra aquam, quos etiam pulmonem habere manifeſtum eſt. Minores verò piſces, qui loco pulmonis branchias habent, ſpirant intra aquam, ſpirántque aërem, qui modicus eſt intra aquam, per poros branchiarum, qui ſunt proportionales fiſtulis pulmonis: quemadmodum enim fiſtulæ pulmonis, ita ſimiliter & pori branchiarum vſque adeo anguſtantur in ea parte, quæ terminatur ad cor, vt non capiant aquam, ſed aërem ſolum, qui per poros excolatur ab aqua, tranſiens ad cor. Quòd autem aër ſit intra aquam probatur ex eo, quod quando congelatur aqua, fit minor, propter aëris expreſſionem: vnde Ariſtoteli viſum eſt, quòd piſces, qui branchias habent loco pulmonis non attrahant aërem, ſed aquam attrahant ad refrigerandum calorem cordis. Nam & ſimiliter de habentibus pulmonem dicit Ariſtoteles, quod attrahunt aërem ad refrigerandum calorem cordis, cùm oſtenſum ſit aërem inſpiratum præſtare nutrimentum calori cordis. Hippocrates autem in libro de generatione animalium dicit aërem inſpiratum refrigerare pariter, ac nutrire calorem cordis. Ariſtoteles quoque in quodam loco affirmat, quòd omne nutrimentum influens, refrigerat id quod nutrit, & addit etiam quòd deficiente nutrimento, fiat caloris augmentum ratione vacuitatis; & hoc oſtendit per ſimile eius, quod accidit in ventre & matrice, quæ poſtquam ſunt vacua, calidiora fiunt, quàm quando plena fuerint. Huius autem cauſam determinauimus in libro quem de ſpermate edidimus. Et hoc quidem hactenus.

CAPVT IV.

Principium motus in corde & à ſpiritu; de oppilatione, ſomno, epilepſia, apoplexia.

His igitur præmiſſis, poſtmodum ſcire oportet, quum in corpore ſint vena, & pellis, & neruus, quæ ſunt receptacula ſanguinis, & ſpiritus, & pellis quidem mediam habet naturam inter neruum, & venam; & manifeſtum eſt, quòd ad omnem pelliculam coniungitur aliqua vena, quæ in ipſa pelle diuiditur in multas ſubtiles venulas, ſubtilem ſanguinem capientes. Habet autem & neruus venulas, ideo & fingi poteſt in longum; ſed habet eas plurimùm ſubtiles, ſolum capientes ſpiritum. Dico etiam quòd inſtrumenta omnia ſenſuum continentur pelliculis, fiúntque ſenſus in ipſis pelliculis; vt eſt videre in oculo, cuius pelliculæ plenæ ſunt humore aqueo, & originem habent à cerebri pelliculis; fitque viſus non in cryſtallino humore oculi, vt Ariſtoteli viſum eſt; ſed in pelliculis oculi. Quarum duæ procedunt à duabus pelliculis cerebri; & tertia à neruo, qui opticus id eſt viſibilis dicitur; proceditque ab ipſis pelliculis. Eſt autem præter has pelliculas tres, quædam alia quarta, quæ in oculo, quæ alba eſt, & continet omnes alias, proceditque à pellicula, quæ tegit cranium, & eſt inſenſibilis; eſt autem hæc pellicula in piſcibus valde dura, & ferè in modum oſſis. Similiter autem & pellicula plena aëre locata eſt intra aurem, in qua fit auditus. Et pelliculæ plenæ ſpongioſa carne locatæ ſunt intra nares, in quibus fit olfactus. Et omnes hæ pelliculæ originem habent à pelliculis cerebri. Idem quoque oportet intelligi & de pelliculia linguæ, in qua fit guſtus. De tactu autem dicit Ariſtoteles, quòd fit in carne totius corporis. Dico autem quòd non fit in carne, ſed in pelliculis carni commixtis: manifeſtum eſt enim reticulatam carnem eſſe pelliculis valde ſubtilibus, quæ à craſſis venis procedunt, & ab eis deportant ſubtilem ſanguinem ad nutrimentum carnis. Probat autem Ariſtoteles, quòd principium motus, quemadmodum & ſenſus, eſt in corde, pro eo quòd omnis motio fit cum vi & conatu. Vim autem facit contentio ſpiritus; origo autem ſpiritus eſt in corde; deinde ex contentione ſpiritus, fit in omni conatu inflatio venarum, & neruorum; & etiam pellium cerebri, & ſpinalis medullæ, & præcipuè diaphragmatis. Conſtat enim vires corporis omnes eſſe ex neruorum tenſione; cauſa autem tenſionis nerui nulla eſt alia, quàm ſpiritus neruum inflans. Sed quia origo ſpiritus eſt à corde, oportet priùs diaphragma inflari, & poſtmodum venas, deinde duplicem pellem ſpinalis medullæ, & ipſius cerebri, vltimò verò neruos. Spiritum autem voco non ſolùm vaporem ſanguinis, ſed etiam aërem inſpiratum, qui ei admiſcetur; tranſit enim aër inſpirans à pulmone ad ambos ventres cordis, & inde per venas & pelles vſque ad neruos. In omni igitur conatu fit per contentionem anhelitus, concluſio ſpiritus inter diaphragma, & in ipſis fiſtulis pulmonis, quæ procedunt à trachæa arteria, poſt quam fit aëris inſpiratio; & idem ſpiritus comprehenſione diaphragmatis tranſmittitur per fiſtulas pulmonis ad ventres cordis, & inde ad venas, & pelles, & neruos. Contingit autem oppilationem fieri in loco, in quo vena, & arteria procedentes à corde, tranſeuntes per col-

lum, coniunguntur ad pelliculas cerebri, & ſpinalis medullæ, ex humore, aut fumo multo, aut paruo, & tantùm craſſo, aut ſubtili; fitque ibi oppilatio per anguſtiam venularum, quæ procedunt ab illis venis, diſſeminantúrque in pelliculis cerebri, & ſpinalis medullæ. Dico autem ex hac oppilatione fieri ſomnum: quandoque epilepſiam, & quandoque etiam apuplexiam. Fit autem apoplexia, ex humore plurimo, & craſſo. Epilepſia ex humore non tanto, neque adeo craſſo; & quandoque ex ſolo fumo craſſo, aſcendente à ſtomacho, aut pede, aut aliquo membro alio: in his quidem videtur aura ſubtilis, & frigida aſcendere ad caput. Somnus autem fit ex multo fumo ſubtili, faciente diuturniorem, ſed minorem, & facilè ſolubilem oppilationem; vnde quidam in ſomno ſentiunt, & mouentur, & etiam loquuntur, & imaginantur ſomniantes: nam & ſimiliter imaginantur quidam in epilepſia, & etiam in ſyncope, quæ eſt paſſio cordis. Fit autem quibuſdam in epilepſia ſpuma circa os, dum ſpiritus, qui fertur à corde in venas ſurſum, occurrit humori facienti oppilationem, & ei admixtus ſpuma fit. Eſt enim ſpuma admixtio aëris, & aquæ, aut humoris, ideoque alba eſt, vt aër; & ephialtes quædam epilepſia, quæ fit in ſomno, fit autem ex mixtione tanquam epilepſia; ideoque non in vigilante, ſed in dormiente. Vt enim prædictum eſt, ſomnus & epilepſia fiunt in eodem loco; & ex ſimili cauſa: vnde Ariſtoteles dicit epilepſiam eſſe ſomnum quendam; verum ephialtes longo tempore perdurans in epilepſiam conuertitur. Amplius autem dicit Ariſtoteles, quòd quibuſdam venis colli compreſſis fit homo inſenſibilis; & ſimilis dormienti; vnde & antiqui venas illas vocauerunt carotidas, propterea, quòd in eis fit caros, quod eſt inſenſibilitas, & immobilitas totius corporis. Compreſſio diaphragmatis, quæ fit in reſpirando, cauſa eſt prolationis vocum, quando vuula, quæ eſt in gutture, ſupponitur trachææ arteriæ ita, vt reſpiratio fiat per anguſtum. Spiritus enim exiens per anguſtum, quando colliditur vuulæ ſibi oppoſitæ, facit ſonum, alioquin fit reſpiratio ſine ſono, quando ſpiritus liberum habet exitum; eſt enim diaphragma, reſpirationis origo, & vocis, & omnium virium corporis. Eſt autem & ipſa vuula principium vocis, quia ſenſibilis, ac mobilis, quemadmodum diaphragma. Et inſuper efficit vires corporis, quemadmodum & ipſum diaphragma: nam in omni conatu fit oppilatio omnimoda trachææ arteriæ ſuppoſitæ vuulæ, vt compreſſione diaphragmatis, ſpiritus qui eſt in fiſtulis pulmonis, non poſſit ſurſum per os exire; ſed tranſmittitur ad cor, & à corde ad venas, & inde ad pelles cerebri, & ſpinalis medullæ, à quibus nouiſſimè tranſmittitur ad neruos; quorum tenſio vires corporis efficit; tenduntur autem modico ſpiritu os ſubeunte, & inflante.

CAPVT V.

Quòd pulmo motus & ſenſus ſit expers, & aſpera arteria; an diaphragmatis motus ſit voluntarius; de vſu pulmonis; & aërem ignis eſſe pabulum.

PVlmo autem eſt immobilis per ſe ipſum, & inſenſibilis, quemadmodum & ipſa trachæa arteria, vnde & in peripneumonia non ſentitur dolor, ſed grauitas ſola, mouetur autem pulmo cum diaphragmate, eo quòd colligationem habet ad ipſum quibuſdam pelliculis, & inſuper ex eo, quia dilatatione diaphragmatis maior exiſtit capacitas inter diaphragma, quàm neceſſe eſt impleri ex aëre inſpirato, & inflante fiſtulas pulmonis, quæ in diaphragmate continentur. Quæritur autem de motu diaphragmatis, vtrum ſit voluntarius. Si enim eſt voluntarius, quomodo igitur fit in dormiente; ſi autem non eſt voluntarius, quo modo ergo poteſt voluntariè retineri? nam & quidam leguntur tandiu continuiſſe, donec extincti ſunt. Dico autem motum diaphragmatis voluntarium eſſe, fieri quidem voluntariè per neruos, nihilominus etiam fieri propter aliam cauſam. Nam quum calor continuè effluat à corde, neceſſe eſt continuè influere aërem ad cor, qui inflat pulmonem, & propter hoc totum diaphragma, pro eo quod pulmone inflato neceſſe eſt capacitatem diaphragmatis augeri. Non ſolùm autem inflatio pulmonis, quæ fit ab aëre inſpirato, cauſa eſt vt diaphragma dilatetur, imò etiam, quia aër inſpiratus tranſit à pulmone per cor ad venas diaphragmatis, procedentes à corde, in quo eſt origo venarum omnium, non ſolùm pulſantium, imò etiam & aliarum, vt alibi oſtenditur. Non ſolùm autem venæ diaphragmatis inflantur ſpiritu, imò etiam aliæ venæ remotiores à corde, vt in forti conatu eſt videre: nam & venas pellium cerebri ab eadem cauſa accidit inflari, vt apparet in habentibus fractum cranium, ſi anhelitum contineant: nam & ſpiritus, qui neruos ingreditur, procedit à corde ad neruos per intermedias venas; quod probatur ex eo, quod quibuſdam venis colli compreſſis, fit homo abſque omni ſenſu, & motu. Non ſolum autem pulmo miniſtrat cordi aërem ad nutrimentum caloris vitalis, imò etiam communit, & conſeruat calorem, qui eſt in corde; cuius ſimile eſt in cinere videre, qui ſuperponitur igni ad conſeruandum ipſum. Habet autem pulmo, quemadmodum & cinis, plurimam raritatem, per quam habet ignis moderatam reſpirationem, & moderatam aëris influxionem; fitque inſpiratio, & reſpiratio per fiſtulas, procedentes à trachæa arteria, ad cor terminatas, quæ ſunt pelles circumtegentes pulmonem. Manifeſtum eſt enim, quod ad conſeruationem ignis neceſſarius eſt aer, non vt quidam putant propter refrigerationem, ſed nutrimenti cauſa: eſt enim aër nutrimentum ignis; omne autem nutrimentum ſimile fit ei, cuius eſt nutrimentum: aër enim influens per poros cineris, ignitur, ad reſtaurationem euaporationis ignis; aër enim per digeſtionem fit ignis. Digeſtionem voco ſeparationem ignearum aëris partium ab aliis partibus: eſt enim aër corpus diſſimilium partium, habens caliditatis, & frigiditatis particulas in ſe ipſo; vnde nec aër eſt elementum, ſed, ſicut alibi oſtenſum eſt, duo tantùm ſunt elementa, calidum, & frigidum. Dico etiam quòd ex aëre fit aqua, euaporatione ignearum partium. Nam quum omnium fluminum origo ſit à montibus, dicit Ariſtoteles non ſolùm vapores aqueos aſcendere infernè per venas quaſdam ad crepidinem montium, & inde diſtillare, ſed etiam in ipſis venis montium aërem per frigiditatem in aquam conuerti. Manifeſtum etiam, quòd nec aqua eſt elementum, nec aër; fit enim ex aqua glacies, expreſſione aëris, qui in ea erat; vnde minor eſt glacies, quàm fuerit aqua, propter aëris eductionem: nam & omne metallum maius fit, ſi liquefiat, quàm fuerit prius; ignis enim ſubiens liquefacit aquam, quæ in poris metalli congelata eſt. Sunt autem pori in metallo adeò anguſti, vt non poſſit aër, ſed ſolus ignis ſubire. Rurſus autem oportet ſcire, in omni nutritione, id quod nutritur, attrahere, & congregare particulas ſibi ſimiles, quæ diſſeminatæ ſunt in eo, à quo fit nutrimentum, pro

eo,

eo, quod naturaliter ſimile ad ſuum ſimile tendit. Fit autem digeſtio nutrimenti per calorem, pro eo, quòd calor, vt ait Ariſtoteles, aggregat ſimilia, & diſgregat diſſimilia. Quemadmodum enim in ventilatione adunatur per commotionem granum ſeorſum à paleis, ita etiam ſimiliter in nutrimento fit per calorem commotio omnium partium, & in ipſa commotione ſimiliter in nutrimento ſimilium ad ſe inuicem adunatio. Facit autem calidum commotionem, pro eo quòd in continuo motu eſt, vt eſt videre in aqua bulliente. Amplius autem calor inſpiſſat nutrimentum, dum continua ſua euaporatione partes aqueas ſecum trahit. Deinceps autem oportet ſcire ſolùm diaphragma eſſe principale inſtrumentum reſpirationis, pulmonem autem fiſtulis plenum recipere multitudinem inſpirati aëris in fiſtulis ſuis; & ob hoc receptaculum ſpiritus appellatur. Subeunte igitur aëre inflatur pulmo, & rurſus paulatim detumeſcit, aëre paulatim tranſmiſſo ad cor, ad nutrimentum caloris qui eſt in corde. Vnde quia colligitur multus aër in pulmone, qui ſufficit aliquandiu ad nutrimentum caloris cordis, inde eſt, quòd aliquis poteſt aliquando abſque ſpiratione perdurare, & aliquando abſque interpolatione vocem protrahere. Inſuper autem, & aër breui aliquando tempore permanens in pulmone calido exiſtente, ibíque digeſtus efficitur competentius nutrimentum caloris cordis. Dicit enim Ariſtoteles, quòd piſces, qui branchias loco pulmonis habent, attrahunt interius aquam, ad refrigerandum calorem vitalem cordis. Dico autem calorem vitalem nutrimento indigere, non autem refrigeratione; nutrimentum verò ignis nullatenus eſt aqua, ſed aër. Sunt enim in prædictis piſcibus pori quidem branchiarum ad cor adeò ſubtiles, quod non capiunt, niſi aërem ſolum, per quos tranſit aër, qui eſt aquæ commixtus. Dicit autem Ariſtoteles aërem non eſſe intra aquam, perſuadens hoc ex eo, quòd quum aër leuior ſit, aquæ ſupernatat, non autem admiſcetur ipſi. Eſt autem ſibi ipſi contrarius, quum alibi dicat glaciem fieri ex aqua per expreſſionem aëris, qui eſt in ea. Verùm piſces pulmonem habentes multo plus habent caloris, quàm cæteri piſces, vt delphini, & phoca, & canis, & cete, omnia & ſimilia. Quoniam igitur multus calor, qui eſt in eis multo indiget aëre ad ſui nutrimentum, inde eſt, quòd ſpirant extra aquam.

CAPVT VI.

Vt fit reſpiratio; pororum ortus & dilatatio; cordis tres ventres, de pulmonis, hepatis, lienis, meſaræi, menſenterij, & cordis attractrice facultate.

SCire autem oportet, quòd trachæa arteria veniens ad pulmonem, facit circa eum pellem plenam fiſtulis pluribus, ac ſubtilibus, quæ terminantur ad ventrem ſiniſtrum cordis; habéntque foramina ſubtiliſſima, per quæ capiunt aërem ſolùm, non autem ſanguinem; fitque per hæc foramina inſpiratio aëris ad ſiniſtrum ventrem cordis; ſanguis autem, qui eſt in ſiniſtro ventre cordis, non poteſt per ea affluere propter eorum anguſtiam. Ampliùs autem vena, & arteria procedentes à duobus ventribus cordis, perueniunt ad pulmonem, & faciunt circa eum pelles duas, plenas venis, & arteriis pluribus, ac ſubtilibus. Quoniam autem in conatu fit concluſio ſpiritus, non ſolùm in fiſtulis pulmonis, ſed etiam in venis & neruis, contingit quandoque A terminos venarum ex multo ſpiritu dilatari, ſpiritúque exeunte trahere ſecum ſanguinem; éſtque ſanguis hoc modo exiens ſpumoſus, propter ſpiritum ſibi admixtum. Accidit etiam eadem cauſa ſudorem exire per poros corporis. Eſt autem ſudor, ſanguini aqua admixta. Pori verò ſunt venæ ſubtiliſſimæ, quæ à craſſis venis procedunt. Contingit autem poros ex multo, aut feruido ſpiritu vſque adeò dilatari, vt etiam exeat ſanguis per eos, fiátque ſudor ſanguineus. Miror autem plurimum ſuper eo, quod dicit Ariſtoteles ſe vidiſſe poros cordis in pulmone, per quos fit aëris inſpiratio, & expiratio, cùm ſint B incomprehenſibiles propter ſuam paruitatem, quemadmodum & pori veſicæ, per quos ingreditur vrina; maximè quum per frigiditatem obſtruantur huiuſmodi pori in mortuo animali. Dicit enim tres eſſe ventres cordis quum ſit patens viſui eſſe tantum duos, ab vno enim procedit magna vena, & ab alio magna arteria; in paruis etiam animalibus vnum tantum eſſe, à quo procedit magna arteria. Poſtmodum autem ſcire oportet, quòd pulmo, quum ſit ſpongioſus, & calidus, habet vim attractricem; attrahítque aërem ad ſe, ad refrigerandum calidum cordis, quemadmodum cucurbitula igne intromiſſo; C exit enim ignis per poros cucurbitulæ, & neceſſe eſt aërem ingredi. Idem quoque eſt videre in hepate, quod ſpongioſum eſt, & calidum; attrahítque ſuccum cibi ab inteſtinis per medias venulas cuiuſdam pellis, quæ media eſt per inteſtina, & cauam venam hepatis, & continuata eſt vtriſque; dicuntur autem venulæ illæ meſaraicæ, ſiue meſentericæ; pellis in qua ſunt, meſenterium, ſiue meſaræum appellatur; & protenditur à medio ventre per inteſtina. Dicit enim Ariſtoteles meſenterium vicem radicis obtinere; ſicut enim radix attrahit nutrimentum à terra, ita & meſenterium ab inteſtinis nutrimentum D corporis animalis. Cor etiam, in cuius cauitate plurimus eſt calor continuè effluens, attrahit continuè à fiſtulis pulmonis, attrahit etiam ſuccum cibi à caua vena hepatis, quia, vt ait Ariſtoteles, in corde perfectè digeſtus ſanguis fit. Rurſus autem cor attrahit ab inteſtinis ſuccum cibi aliunde, quàm per hepar, id eſt per mediam arteriam; arteria enim, quæ protenditur à corde per dorſum, & coniungitur meſenterio, non tranſit per hepar, quum dicat Ariſtoteles, *In hepate nulla eſt omninò arteria.*

CAPVT VII.

E *De ſanguine tum venæ, tum arteriæ; de liquido & craſſo; de ſale, & vino; an meatus ſit ſanguinis à vena ad arteriam.*

ESt autem ſanguis arteriæ liquidior, quàm venæ; & præ nimia ſua aquoſitate non coagulatur, quemadmodum ſanguis, qui eſt in vena. Huius autem hæc eſt cauſa, quòd hepar venæ ſuppoſitum maximam habet vim attrahendi; attrahitque ſuccum cibi multum, ac craſſum ab inteſtinis; ideóque in vena multus eſt ſanguis, ac craſſus, qui citò coagulatur, euaporante aqua. E contrario verò ſan- F guis arteriæ modicus eſt, & aquoſus, pro eo, quòd arteria habet vim attrahendi debilem ex ſolo proprio calore, & etiam ex corde. Dicit enim Ariſtoteles, quòd in quibuſdam animalibus ſanguis ipſius venæ liquidus eſt, & non poteſt coagulari, vt in ceruo, & lepore; ſúntque huiuſmodi animalia timida, pro eo, quòd habent ſanguinem frigidum,

& aquoſum. Rurſus autem quædam animalia habent ſanguinem valdè etaſſum, ac terteſtrem, qui coagulatur ſtatim, vt taurus; cuius etiam ſanguis venenoſus eſt. Et huiuſmodi quidem animalia habent pinguedinem quandam terteſtrem, quæ ſepum dicitur; & ſunt plurimùm oſſea, & ſunt etiam ealida, & audacia: nam ſanguis terreſtris plurimum ealidus eſt, pro eo, quòd eſt receptaeulum amoris; ſed prius contingit calorem in eis egiſſe, vt eſt videre in calce, & cinere, ſimiliter & ſale. Nam ſal genus terræ eſt, éſtque ſal terra ineenſa; quod probat Ariſtoteles ex eo, quòd quibuſdam calamis ineenſis, & ineineratis fiat ſal, ſi mixtus fuerit aquæ, & eadem aqua bulliat ad ignem. Vinum etiam quanto fortius eſt, tanto terreſtrius eſt. quod probatur ex eo, quòd quantò fortius eſt, tanto ponderis plus habet, adeò etiam quòd ſupernatat oleum in eo. Amplius autem vinum, & liquores alij, varios ſapores habent ex terra ſibi admixta; vnde in quadam regione vinum ſuſpenſum ad ignem in vtribus, indureſeit in modum ſalis, euaporante aqua. Dicit etiam Ariſtoteles, quòd in ſanguine craſſo inueniuntur neruuli quidam; & quantò craſſior eſt ſanguis, tantò plures inſunt: in liquido autem ſanguine nulli poſſunt inueniri. Dicit etiam Ariſtoteles, quod homines liquidioris ſanguinis, ſunt timidi, ſed boni ſenſus, ex eo, quòd molles carnes habent, ſúntque patibilia maximè in eis inſtrumenta ſenſus. Videndum autem eſt deineeps, vtrum aliquis meatus ſit à vena ad arteriam; quod quidem probatur ex eo, quòd ſi ſeinditur vena, aut arteria, effluit omnis ſanguis, tam qui eſt in venis, quàm qui eſt in arteriis. Quæritur autem quomodo ſanguis intret arteriam, ſi verum eſt, vt plurimi putant, totum ſuecum eibi, ex quo ſit ſanguis, tranſire ad venam hepatis. Aiunt igitur quidam, quòd quum vena, & arteria habeant in corpore parietem communem fiſtulas quaſdam habentem, ſunt quidem in medio illarum fiſtularum quidam meatus anguſti, per

A quos excolatur ſanguis; & meatus illi in mortuo animali non apparent, quoniam per frigiditatem ſunt obſtructi. Dico etiam meſaraicum, per quod tranſit ſuccus cibi ab inteſtinis per totum corpus, non ſolùm continuari venis hepatis, imò etiam arteriæ cuidam procedenti à dorſo, & non tranſeunti per hepar, ſicut teſtantur omnes, qui de anatomia ſcripſerunt: ex quo manifeſtum eſt, ſuccum eibi non omninò tranſmitti ad venam hepatis, imò etiam partim ad arteriam. Ampliùs autem vena, & arteria ſimul in toto corpore ſunt, præterquàm, vt ait Ariſtoteles, in hepate, & ſplene; iunguntúrque ad inuicem quibuſdam pelliculis, in quibus ſunt venulæ ſubtiles,
B per quas ab arteria ad venam excolatur liquidus ſanguis. Scire etiam oportet, quòd non ſolùm à vena hepatis, imò etiam ab arteria ſunt meatus quidam ad renes. Dico autem, quod ab omnibus venis, & arteriis corporis mittitur vrina, quemadmodum & ſudor; nam quemadmodum vrina, ita quoque ſudor nihil aliud eſt, quàm aqua ſanguini admixta. Dico etiam, quòd quemadmodum hepar, ita quoque & ſplen attrahit ſuecum eibi ab inteſtinis per medium meſenterium, cui continuata eſt vena ſplenis, quemadmodum & hepatis vena; vnde ſplen, vt ait Ariſtoteles, rectè hepar ſiniſtrum poteſt appellari. Item à corde protenditur vena ad ſplenem, quemadmodum ad hepar, per quam cor attrahit ſibi ſuecum cibi à ſplene, quemadmodum ab hepate. In ſplene autem, vt ait Ariſtoteles, nulla eſt arteria, quemad-
C modum nec in hepate. Dico autem, quòd in cauo hepatis, & ſplenis inueniuntur, tam arteriæ, quàm venæ; in gibbo autem hepatis ſolæ inueniuntur venæ, quę conueniunt ad cauã venam; in gibbo verò ſplenis, nec vena eſt, nec arteria. M.ror autem, quamplurimos antiquorũ ignoraſſe vſum ſplenis in corpore humano, alios autem opinatos noſſe, penitus erraſſe. Solus verò Ariſtoteles in libro de particulis animalium diligẽter ſupra hoc ſcripſit, qui fuit ſolius veritatis vindex.

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΑΝΑΠΝΟΗΣ ΒΙΒΛΙΟΝ.

GALENI DE VSV RESPIRATIONIS LIBER LEGITIMVS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τὴν τῆς ἀναπνοῆς χρείαν εἶναι, τὴν τῆς ἐμφύτου θερμασίας φυλακὴν, καὶ τὴν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος θρέψιν.

ARGVMENTVM LIBRI.

Reſpirationis vſum eſſe, calorem innatum conſeruari, & ſpiritum animalem nutriri.

CAPVT I.

Propoſitum libri, ac Opiniones veterum de vſu reſpirationis.

QVisnam eſt vſus reſpirationis? quod enim non *vulgaris* ea ſit, hinc apparet, quod ne momentum quidem temporis ea depetdita ſufficere poſſimus; ex quo manifeſtum eſt ad nullam particularem actionem, ſed ad ipſam vitam, eam pertinere. Quemadmodum enim ſi iis, quæ ad ambulandi munus comparata ſunt, priuati fuerimus, ambulandi damnum percipimus; &, ſi iis, quæ ad videndum vtilia ſunt, priuati fuerimus, non videmus: ita etiam, ſi iis, quæ ad vitam neceſſaria ſunt, priuemur, morimur. Quod eſt igitur illud tam ingens à reſpiratione nobis commodum? Num animæ ipſius generatio eſt, vt Aſclepiades ait? An generatio quidem non eſt, verum corroboratio quædam, vt Nicarchi Praxagoras? An innati caloris refrigeratio quædam, vt Philiſtion, & Diocles dicebant? An & nutritio, & refrigeratio, vt Hippocrates? Aut horum quidem nihil eſt, verùm arteriarum expletionis gratia reſpiramus, velut Eraſiſtratus putat? Tot enim fermè extiterunt ſectæ de vſu reſpirationis, etiam ſi aliquæ ex relatis non videantur differre, velut eorum, qui dicunt innatum calorem corroborari à reſpiratione, & qui dicunt eundem ventilari: nihil enim diuerſum dicunt hi ab iis, qui refrigerari tradunt. Atqui dictionem non adeo, ſed ſententiã, ſpectare oportet, quæ ſanè in omnibus

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ὑπόθεσις τοῦ βιβλίου, καὶ περὶ τῆς χρείας ἀναπνοῆς αἱ τῶν παλαιῶν αἱρέσεις.

ΤΙΣ ἡ τῆς ἀναπνοῆς χρεία; ὅτι μὲν γὰρ οὐχ ἡ τυχοῦσα, φανερὸν, ἐκ τοῦ μηδὲ βραχύτατον ἡμᾶς χρόνον ἀρκεῖν δύνασθαι, ἀπολλυμένης αὐτῆς. ᾧ καὶ δῆλον, ὅτι πρὸς εὐθυμίαν τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν διαφέρει. ὥσπερ γὰρ, ὅσα γέγονε πρὸς τὸ βαδίζειν, τούτων στερηθέντες, εἰς τὸ βαδίζειν βλαπτόμεθα. καὶ ὅσα πρὸς τὸ βλέπειν χρήσιμα, τούτων στερηθέντες οὐ βλέπομεν. οὕτως ὅσα πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, τούτων στερηθέντες ἀποθνήσκομεν. τί ποτε οὖν τηλικοῦτόν ἐστι, τὸ παρὰ τῆς ἀναπνοῆς ἡμῖν χρηστόν; ἆρα γε τῆς ψυχῆς αὐτῆς ἐστι γένεσις, ὡς Ἀσκληπιάδης φησὶν, ἢ γένεσις μὲν οὐχὶ, ῥῶσις δέ τις, ὡς τοῦ Νικάρχου Πραξαγόρας; ἢ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀνάψυξίς τις, ὡς Φιλιστίων τε, καὶ Διοκλῆς ἔλεγον; ἢ καὶ θρέψις, καὶ ἔμψυξις, ὡς Ἱπποκράτης; ἢ τούτων μὲν οὐδὲν, ἐπιπληρώσεως δὲ ἕνεκεν ἀρτηριῶν, ἀναπνέομεν, ὡς Ἐρασίστρατος οἴεται; σχεδὸν γὰρ τοσαῦται γεγόνασιν αἱρέσεις περὶ χρείας ἀναπνοῆς, εἰ καί τινες τῶν εἰρημένων, δοκοῖεν μὴ διαφέρειν, ὥσπερ ἥ τε τῶν λεγόντων, ῥώννυσθαι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν ὑπὸ τῆς ἀναπνοῆς, καὶ ἡ τῶν ῥιπίζεσθαι. διαφέρουσι γὰρ οὐδὲν αὗται, τῆς λεγούσης ἐμψύχεσθαι, πλὴν οὐ τὴν λέξιν χρὴ, ἀλλὰ τὴν διάνοιαν σκοπεῖν, ἥτις ἐν ἀπά-

σαις ἐστὶ μία. τὴν γὰρ ψύξιν, οὐκ αὐτὴν δήπου δι᾽ αὐτήν, ὥσπερ οὐδὲ τὴν ῥίπισιν, ἢ τὴν ῥῶσιν, ἀλλ᾽ ὅτι φυλάττουσι τὴν ἔμφυτον θερμότητα, διὰ τοῦτο εἶναί φασι χρησίμους. καὶ εἰ τοῦτό ἐστι τὸ κοινὸν ταῖς τρισὶ δόξαις, ἡ φυλακὴ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, χαλεπὸς ὁ περὶ πασῶν αὐτῶν γὰρ λόγος, καὶ δυσδιαίρετος, ὅτι ψυχῆς οὐσίαν οὐκ ἴσμεν. εἴπερ οὖν ἐνέργεια μὲν ψυχῆς ἡ ζωή, μεγάλα δ᾽ αὕτη φαίνεται πρὸς τῆς ἀναπνοῆς ὠφελεῖσθαι, μέχρι πόσου τὸν τρόπον τῆς ὠφελείας ἀγνοεῖν εἰκός ἐστιν ἡμᾶς; μέχρις ἂν οἶμαι, τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἀγνοῶμεν. ἀλλ᾽ ὅμως τολμητέον τε, καὶ ζητητέον τὸ ἀληθές. εἰ γὰρ καὶ μὴ τύχοιμεν αὐτοῦ, πάντως δήπου πλησιέστερον, ἢ νῦν ἐσμεν, ἀφιξόμεθα. καὶ πρῶτόν γε δύο κεφάλαια πασῶν τῶν εἰρημένων αἱρέσεων ποιησάμενοι, πότερον αὐτῶν ἀληθέστερόν ἐστιν, εὑρεῖν πειραθῶμεν. ἐοίκασι γάρ, αἱ μέν, εἰς τὴν οὐσίαν ἀποβλέπειν τοῦ εἰσπνεομένου ἀέρος, αἱ δέ, εἰς τὴν ποιότητα. τὸ μὲν οὖν γεννᾶσθαι λέγειν τὴν ψυχήν, καὶ τὸ τρέφεσθαι, καὶ τὸ τὰς ἀρτηρίας ἐπιπληροῦσθαι, τὴν οὐσίαν ἐστὶ μόνον αἰτιωμένων, τὸ δὲ ῥιπίζεσθαι, καὶ ῥώννυσθαι, καὶ ψύχεσθαι, τὴν ποιότητα. καθ᾽ ὃν, οἶμαι, λόγον, καὶ σιτίον, ὁ μὲν ὡς γλυκὺ προσφερόμενος, ἢ αὐστηρόν, ἢ θερμόν, ἢ ψυχρόν, τὴν ποιότητα μόνον. ὁ δ᾽ ὡς τρέφον, εἰς τὴν οὐσίαν ἀποβλέπων αἱρεῖται. τοῦτ᾽ οὖν πρῶτον διορισόμεθα, πότερον αὐτῆς τῆς οὐσίας χρήζομεν τοῦ κατὰ τὴν εἰσπνοὴν ἐρχομένου ἀέρος, ἢ τῆς ποιότητος, ἢ ἀμφοτέρων.

A vna exiſtit; refrigerationem enim ipſam non propter ſe ipſam, veluti neque ventilationem, aut corroborationem, commodas perhibent, ſed quòd inſitum calorem conſeruant. Atque ſi hoc tres hæ opinioοes habeant commune, nempe inſiti caloris conſeruationem, difficilis planè de omoibus ipſis tractatio oboritur, & quæ ægrè diſceroi poſſit, propterea, quòd animæ ſubſtantiaοι ignoramus. Si quidem igitur actio animæ eſt vita, atque ipſa à reſpiratione magnopere iuuari videtur, quandiu vtilitatis modum ignorare oos veriſimile eſt? Quouſque ſanè animæ ſubſtantiam ignorauerimus, vt ego planè opinor. Attamen audendum eſt, & veritas inueſtiganda; quam etiam ſi non aſſequamur, omnioo tameo propiùs, quàm nunc ſumus, ad eam perueoiemus. B Et primum vtique omoibus ſupra relatis ſenteotiis in duo capita coactis, vtrum tandem ipſorum verius eſt, inuenire oonabimur, videntur enim aliæ quidem ex eis ad aëris, qui inſpiratur, ſubſtantiam reſpicere, aliæ verò ad qualitatem. Qui igitur animam generari dicunt, & nutriri, & arterias expleri, ſubſtantiam ſolùm cauſantur: qui verò ventilari, & roborari, ac refrigerari, qualitatem. C Iuxta quàm rationem etiam, qui cibum vt dulcem, aut auſterum, aut calidum, aut frigidum exhibet, qualitatem ſolam reſpicit: qui verò vt outrientem, is ſubſtantiæ reſpectu eum offert. Hoc igitur primum determinabimus, vtrum ſubſtantia aëris, qui per inſpirationem aduenit, indigeamus, an qualitate, an vtriſque.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β′.

Τὴν τῆς ἀναπνοῆς χρείαν ἐν τῇ τοῦ ἀέρος οὐσίᾳ μὴ μόνον εἶναι.

Ἐπεὶ τοίνυν εἰσπνεύσαντες μέν, τῆς μὲν οὐσίας εὐποροῦμεν, πνιγόμεθα δὲ οὐδὲν ἧττον, ἢ εἰ μηδ᾽ ὅλως εἰσεπνεύσαμεν, ἐμφαίνεσθαι δοκεῖ, τὸ μὴ δεῖσθαι τῆς οὐσίας. ἀλλὰ πρὸς τοῦθ᾽ ὁ Ἐρασίστρατός φησιν, ὅτι μηδ᾽ ἕλκειν δύναται τὸν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀέρα, κατὰ τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἐπίσχεσιν, ἡ καρδία. φυλάττεσθαι γὰρ, τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, τὸν ἴσον ὄγκον τῆς διαστάσεως, ἐν ταῖς τοιαύταις καταστάσεσιν. εἴπερ οὖν εἵλκυσέ τι μέρος ἀέρος ἡ καρδία, κενὸς ἂν ὁ τοῦ καταληφθέντος ἐγένετο τόπος. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἀδύνατον. ἵν᾽ οὖν μὴ γένηται ἀδύνατον, οὐδὲ μεταλήψεσθαί φησι, τὴν ἀρχήν. δεῖ γάρ, ἵνα τι μεταληφθῇ, μὴ μόνον εἶναι τὸ ἕλξον, ἀλλὰ καὶ τὸ μεταδοῦν, οὐ μεταδίδωσι δὲ ὁ θώραξ, τὸν ἴσον ὄγκον τῆς διαστάσεως φυλάττων, οὐδ᾽ οὖν οὐδ᾽ ἡ καρδία δύναται μεταλαμβάνειν. ἀλλ᾽ ἐπιχειρεῖ μέν, ὡς ἔμπροσθεν, ἀνύει δ᾽ οὐδέν. κἀντεῦθεν τὸ πνίγεσθαι. ἐπεὶ τοίνυν, ἵν᾽ ἑλκύσῃ τι τοῦ ἀέρος ἡ καρδία, συγχωρεῖν χρὴ τὸν θώρακα, συγχωρεῖ δ᾽ ἡνίκα μεταβάλλῃ τὴν διάστασιν, μεταβάλλει δ᾽ εἰσπνεόντων, ἢ ἐκπνεόντων, τηνικαῦτα ἡ καρδία μεταλήψεται. ταυτὶ μὲν ὁ Ἐρασίστρατος. οἱ δ᾽ ἀντιλέγοντες αὐτῷ, πρῶτα μέν, οὐδ᾽ ἀποδεῖξαί που, μηδ᾽ ὅλως παρεσπάρθαι τοῖς σώμασί που κενόν, ἀλλ᾽ ὅτι μὴ ἀθρόον, ὑπομιμνήσκουσιν. ἔπειτα δέ, εἰ καὶ τοῦτο συγχωρηθείη, τὸ μηδ᾽ ὅλως ἐν τῷ κόσμῳ μηδαμοῦ παραπεπλέχθαι κενόν, ἀλλά τοί γ᾽ οὐκ ἀδύνατον εἶναί φασι, τὴν αὐτὴν οὐσίαν, χεομένην τε καὶ πάντῃ τεινομένην, μείζονα τοῦ πρόσθεν τόπον ἐπι-

CAPVT II.

Reſpirationis vſum non eſſe in ſola aëris ſubſtantia.

D Qvandoquidem igitur, poſtquam inſpiratō aëre ſubſtantia eius abundamus, nihilominus ſuffocamur, quàm ſi nihil omnino ioſpiraſſemus, apparere videtur ſubſtantia eius oobis non opus eſſe. Verùm ad hoc Eraſiſtratus inquit, quòd neque cor ipſum aërem ex pulmone trahere poteſt, ſi reſpiratio cohibeatur; in huiuſmodi enim conſtitutionibus æqualem orgaοorum reſpirationis molem ſecundū dimenſionem ſeruari. Si igitur aliquam aëris partem attraheret cor, vacuus relinqueretur attracti locus, id quod impoſſibile E exiſtit; ne itaque impoſſibile fiat, neque ab initio inquit eum tranſumi, oportet eoim ſi aliquid tranſumendum eſt, non ſolùm eſſe quod trahat, ſed & quod tribuat; oon tribuit autem thorax æqualem dimenſionis molē ſeruans: neque igirur cor ipſum tranſumere poteſt, ſed conatur quidem, vt antea, perficit autem nihil, atque inde conſequitur ſuffocatio. Quandoquidē igitur, vt ex aëre quid attrahat cor, thoracē id permittere neceſſe eſt; permittit autem, quum dimenſionem tranſmutat; tranſmutat autē inſpirantibus nobis, aut expirantibus, F & tunc ſanè cor tranſumet. Atque hæc quidē Eraſiſtratus. Cæterùm, qui ei contradicunt, primùm quidē, quòd neque demonſtrauerit alicubi, quod vacuū omnino nō ſit in corporibus diſperſum, ſed quod non ſit aceruatim diſperſum, cōmemorant. Poſtea verò, etiā ſi hoc cōcedatur, quod neque in mundo vſquam vacuum ſit admixtum, attamē nō impoſſibile eſſe aiunt eandē ſubſtantiam fuſam, & penitus tēſam, maiorē, quàm antea, locū occupare.

re Et tertium, quod cum euidentibus ſermo ipſius pugnet: videmus etenim cor in reſpirationis cohibitione aërem ex pulmone attrahere, id quod ad cordis diſtenſionem conſequitur; neque enim poſſibile eſt ex Eraſiſtrati ſententia diſtendi, & nihil attrahere, vacuus namque ſic fieret locus; ſi verò non diſtenditur, manifeſtum eſt, quòd neque mouetur: atqui apparet ipſum moueri, contrarium itaque primi conſequitur, nimirum cor in reſpirationis cohibitione aërem attrahere. Ad hæc verò Eraſiſtrati ſectatores rurſus, tum de fuſione ſimúlque contractione contendunt, omninò contaria ſtatuere conantes, tum de vacui complexu, tum quòd cor à pulmone quidem, tum nihil trahat, verùm à magna arteria, cui priùs ipſum ſuppeditabat: quidam verò, neque diſtendi, neque contrahi cor dicunt, ſed veluti concuti. Porrò, quæ ab Aſclepiadis ſectatoribus dicta ſunt, viſa ſunt mihi meritò relinquenda eſſe, vtpotè manifeſtè abſurda, & iuſtas reptebenſiones ab ipſo Aſclepiade adepta. Duplex igitur oeceſſariò aduerſum illos fit contradictio, vt contra eos quidem, qui ab arteria aërem attrahi aſſerunt membranas agnatas id impedire (quemadmodum ipſe Eraſiſtratus inquit) dicamus; cootra eos verò, qui concuti ſolum cor perhibent, præter id, quod euidentius eſt, loqui indicemus, apparet enim quòd partim diſtendatur, ac partim contrahatur: pariter autem vtriſque dicamus, omnium arteriarum motum, æqualiter fieri, tum circa reſpirationem, tum iuxta eiuſdem cohibitionem. Quæſtio igitur de fuſione ſubſtaotiæ in infinitam ſermonis longitudinem apud vtroſque euagatur. Ad hoc verò, quod à magna arteria cor aërem trahere noo poteſt propter agnatas membranas, reſpondentes ioquiuot Eraſiſtratum de naturali adminiſtratione hæc dixiſſe, non de violenta, atque ea quæ fit præter naturam. Quum enim neceſſarium ſit cor diſtenſum attrahere, tunc ex pulmone quidem id facere, quum habeat, quod inde trahat; minimè verò à magna arteria accipere, quum membranæ id fieri prohibeant: quum verò deſtituitur pulmone nihil ſuppeditante, tunc ſanè ex magna arteria ipſum reuellere, membranis violenter præbere coactis. Cæterùm de motu arteriarum, quòd tum circa reſpirationem, tum iuxta eiuſdem cobibitionem, ſimiliter fiat, nihil miri eſſe aiunt Eraſiſtrati ſectatores; in tantum enim cum ſolummodo diſcrepare à naturali diſpenſatione, quòd non à pulmone, ſed à magna arteria, cor ſpiritum trahens, eundem rurſus ad illam remittit; atque ob hoc ipſum animal ſuffocari inquiunt, quòd pulmonis influxu ſit priuatum. Atque hæc ſuot, quæ ab vtriſque contradicuntur. His accedit amplius, quod nondum eſt relatum, iam verò priuatim, & ſeorſum ab aliis, dicetur, quod mihi valdè efficax, vtpote euidentiſſimum exiſtens, videtur, quid ſit tandem, quod circa reſpirationis cohibitionem prohibeat cor aërem ex pulmone trahere, contrahi verò thoracem, hoc ipſum pati à natura aptum. Si enim inſtrumentum eſſet, quod neque diſtendi, neque conſidere poſſet, fortaſſis ſenſum aliquem haberet, quod ab Eraſiſtrato dicitur; quando verò iuxta illius ipſius traditionem contrahi poteſt, quid prohibet etiam nunc in tantum conſidere ipſum, in quantum à corde euacuatur?

A λαμβάνειν. καὶ τρίτον, ὅτι τοῖς ἐναργέσιν ὁ λόγος αὐτοῦ μάχεται· βλέπομεν γὰρ, ὡς ἕλκει κατὰ τὰς ἐπισχέσεις τῆς ἀναπνοῆς, ἡ καρδία, τὸν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀέρα. τοῦτο δ' ἕπεται τῷ διαστέλλεσθαι τὴν καρδίαν. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται καί τοι, διαστέλλεσθαι μὲν, μηδὲν δ' ἕλκειν· κενὸς γὰρ ἂν οὕτω γένοιτο τόπος. εἰ δ' οὐ διαστέλλεται, δῆλον ὡς οὐδὲ κινεῖται. ἀλλὰ μὴν φαίνεται κινουμένη, τὸ ἐναντίον ἄρα τοῦ πρώτου περαίνεται, τὸ τὴν καρδίαν ἕλκειν ἐν ταῖς ἐπισχέσεσι τῆς ἀναπνοῆς, τὸν ἀέρα. πρὸς δὲ ταῦτα οἱ Ἐρασιστράτειοι πάλιν ἀμφισβητοῦσι, περί τε χύσεως καὶ συστολῆς, τὰ ἐναντία κατασκευάζειν πειρώμενοι· καὶ περὶ B τῆς κενοῦ παραπλοκῆς. καὶ ὡς ἡ μὲν καρδία, παρὰ μὲν τοῦ πνεύμονος, οὐδὲν ἕλκει τηνικαῦτα· παρὰ μέντοι τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἣ πρόσθεν ἐχορήγει. τινὲς δὲ, οὐδὲ διαστέλλεσθαι, ἢ συστέλλεσθαι λέγουσιν αὐτὴν, ἀλλ' οἷον κραδαίνεσθαι. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην εἰρημένα, κάλλιον εἶναί μοι δοκεῖ παραλιπεῖν, ἄτοπά τε φανερῶς ὄντα, καὶ τῶν προσηκόντων ἐλέγχων ὑπὸ Ἀσκληπιάδου τετυχηκότα. διττὴν οὖν ἀνάγκη, πρός γε τούτους γενέσθαι τὴν ἀντιλογίαν. πρὸς μὲν τοὺς, παρὰ τῆς ἀρτηρίας ἕλκεσθαι τὸν ἀέρα λέγοντας, ἀντιλέγοντας, τὴν διὰ τῶν ὑμένων ἐπίφυσιν, C κωλύουσαν, ὡς αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος εἴρηκε. πρὸς δὲ τοὺς κραδαίνεσθαι μόνον, ὅτι παρὰ τὸ φαινόμενον λέγουσι. φαίνεται γὰρ ἐν μέρει διαστελλομένη τε καὶ συστελλομένη. κοινῇ δ' αὖ πρὸς ἀμφοτέρους, τὴν πασῶν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν ὁμοίως γινομένην, κατά τε τὴν ἀναπνοὴν καὶ τὴν ἐπίσχεσιν. ἡ μὲν οὖν περὶ χύσεως οὐσίας ζήτησις, εἰς τὸ ἀπέραντον μῆκος λόγου ἑκατέροις ἐκπίπτει. πρὸς δὲ τὸ μὴ δύνασθαι παρὰ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἑλκύσαι τι τὴν καρδίαν, διὰ τὴν τῶν ὑμένων ἐπίφυσιν, ἀπολογούμενοι, φασὶ, περὶ τῆς κατὰ φύσιν οἰκονομίας, ταῦτα εἰρηκέναι τὸν D Ἐρασίστρατον, οὐ περὶ τῆς βιαίου, καὶ παρὰ φύσιν. ἐπεὶ γὰρ ἀναγκαῖόν ἐστι διαστελλομένην ἑλκύσαι τὴν καρδίαν, ὅταν μὲν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἕλκειν ἔχῃ, παρὰ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας μὴ λαμβάνεσθαι, κωλυόντων τῶν ὑμένων. ὅταν δ' ἀπορῇ τῆς ἐκ τοῦ πνεύμονος χορηγίας, τηνικαῦτα ἐκ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἀντισπᾶν, βιαζομένην τοὺς ὑμένας. περὶ δὲ τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως, ὁμοίως ἔν τε ταῖς ἀναπνοαῖς, καὶ ταῖς ἐπισχέσεσι γιγνομένης, οὔ φασι χρῆναι θαυμάζειν οἱ Ἐρασιστράτειοι, τοσοῦτον γὰρ μόνον παραλλάττειν αὐτὴν, τῆς ἐν τῷ κατὰ φύσιν διοι- E κήσεως, ὅτι μὴ παρὰ τοῦ πνεύμονος, ἀλλὰ παρὰ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἡ καρδία, τὴν ὁλκὴν τοῦ πνεύματος ποιησαμένη, πάλιν εἰς ἐκείνην πέμπει, καὶ διὰ τοῦτό γέ φασιν πνίγεσθαι τὸ ζῷον. ὅτι τῆς παρὰ τοῦ πνεύμονος ἐστέρηται χορηγίας. τὰ μὲν δὴ πρὸς ἑκατέρων ἀντιλεγόμενα, τοιαῦτα τετύχηκεν ὄντα. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τὸ μήπω μὲν εἰρημένον, νῦν δὲ ἰδίᾳ, καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων, εἰρησόμενον, ὅτι μοι δοκεῖ περαίνειν ἐναργέστατον μόνον. ἐν μὲν γὰρ δὴ ταῖς ἐπισχέσεσι τῆς ἀναπνοῆς, τί τὸ κωλῦόν ἐστιν, ἕλκειν μὲν τὴν καρδίαν ἐκ τοῦ πνεύμονος F ἀέρα, συστέλλεσθαι δὲ τὸν θώρακα, πεφυκότα γε τοῦτο πάσχειν. εἰ μὲν γὰρ μήτε διαστῆναι, μήτε συνιζῆσαι δυνάμενον ὄργανον ἦν, ἴσως ἄν τινα νοῦν εἶχε τὸ πρὸς Ἐρασιστράτου λεγόμενον. ἐπεὶ δὲ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον συστέλλεσθαι δύναται, τί κωλύει καὶ νῦν εἰς τοσοῦτον συνιζάνειν, καὶ νῦν αὐτὸν, εἰς ὅσον ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκκενοῦται;

πάντα γὰρ ἄλλα, καὶ διὰ μυῶν ὑπὸ τῆς τοῦ ζώου προαιρέσεως κινεῖσθαί φησιν ὁ Ἐρασίστρατος τὸν θώρακα, κἂν οὕτω οὐδὲν χαλεπὸν, θλίψαι πανταχόθεν αὐτὸν τοῖς μυσὶ, μετὰ τοῦ κωλῦσαι τὴν ἄνωθεν κένωσιν, ὅπερ ἐν ταῖς καλουμέναις τοῦ πνεύματος καταλήψεσι, κἂν ταῖς ἀποπατήσεσι γίνεται. πανταχόθεν γὰρ, ἐν ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις, θλίβομέν τε τὸν θώρακα, καὶ συστέλλομεν, βιαίως κλείοντες τὸν ἄνω πόρον τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ὡς μηδὲν δι' αὐτῆς κενοῦσθαι, ὡς εἴγε μὴ μόνον θλίψαιμεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἀνοίξαιμεν, λάβρος ἐκτὸς ὁ ἀὴρ μετά τινος φέρεται ψόφου, καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτον, ἐκφύσησίς τις, ἀπὸ τῆς ἀψόφου μόνον ἐκπνοῆς, διαφέρουσα πλήθει, καὶ τάχει, κινήσεως. ἵνα γὰρ εἰσπνευσθεὶς ἀὴρ, ἀθρόως αὖθις ἀντιπνευσθῇ, πάντως πολλῆς πανταχόθεν ἐδέησε τοῦ θώρακι. τὸ μὲν δὴ τῆς τάσεως, κοινὸν τριῶν ἐνεργειῶν. τὸ δὲ ἀνεῷχθαι τὸν ἄνω πόρον, ἴδιον τῆς ἐκφυσήσεως. οὐδὲν μὲν οὖν χαλεπὸν, οὐδ' ὅταν ἐπέχωμεν τὴν ἀναπνοὴν, θλίβειν πανταχόθεν τὸν θώρακα, κλείοντας τὸν ἄνω πόρον, οὕτως γὰρ οὐχ ὅπως ἀντιπράττειν, ἀλλὰ καὶ συνεργεῖν ἑλκούσῃ τῇ καρδίᾳ δυνήσεται. καὶ φανερῶς ἐξελήλεγκται ψεῦδος ὂν, τὸ πρὸς Ἐρασιστράτου λεγόμενον, ὡς οὐχ οἷόν τέ ἐστι τὴν καρδίαν μεταλαβεῖν ἐκ πνεύμονος ἀέρα, κατὰ τὰς ἐπισχέσεις τῆς ἀναπνοῆς. ἔστι γὰρ ἑκάστῳ τὴν πεῖραν ἐφ' ἑαυτοῦ λαβεῖν, μυριάκις εἰσπνευσάμενον, πλεῖστον θλίβειν πανταχόθεν τὸν θώρακα, καὶ μηδὲν ἀντεκπνέοντα. φανήσεται γὰρ, σφύζουσα μὲν ἐν τούτῳ ἡ καρδία, πνιγόμενος δ' ὁ ἄνθρωπος, καὶ τοσοῦτόν γε μᾶλλον, καὶ θᾶττον πνιγόμενος, ὅσον πλεῖον εἰσέπνευσεν, ὅπερ καὶ αὐτὸ μετρίως ἐνδείκνυται, μὴ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῆς ποιότητος τοῦ πνεύματος δεῖσθαι τὴν καρδίαν. εἰ γὰρ ἡ καρδία τῆς οὐσίας ἐδεῖτο, μειζόνως ἂν, ἐκ τῆς ἀπορίας αὐτῆς, ἤπερ ἐκ τῆς αὐτῆς περιουσίας, αἱ βλάβαι συνέπιπτον. οὐ μὴν φαίνεταί γε τοῦτο γιγνόμενον, ἀλλ' ὅταν εὐπορῇ πλείστου πνεύματος, ἀνιᾶται τηνικαῦτα μάλιστα. τρίτον ἐπὶ τούτοις, οὐ τὸ τυχὸν γνώρισμα, τὸ, τὴν ἴασιν, τοῖς οὕτω πνιγομένοις, ἐκπνοὴν εἶναι. χρῆν δὲ μᾶλλον εἰσπνοὴν εἶναι, εἴπερ δι' ἔνδειαν οὐσίας ἀέρος ἐπνιγόμεθα. τρία δὴ ταῦτα, φανερῶς καταβάλλει τὸν Ἐρασιστράτου λόγον, ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον, τὸ δύνασθαι τὴν καρδίαν ἕλκειν ἀέρα κατὰ τὰς τῆς ἀναπνοῆς ἐπισχέσεις. οὐδὲν γὰρ ἐφάνη πρὸς τοῦτο ἀντιπράττων ὁ θώραξ. ἕτερον δὲ δεύτερον, τὸ τηνικαῦτα πνίγεσθαι μᾶλλον, ἡνίκα εἰσπνευσάμενοι πλέον. καὶ τρίτον, τὸ μηδ' εἰ πάνυ σφόδρα θλίβομεν τὸν θώρακα πανταχόθεν, ἐν ταῖς ἐπισχέσεσι τῆς ἀναπνοῆς, δαπανᾶσθαι τὸν ἀέρα πρὸς τῆς καρδίας, ἀλλ' ὀρέγεσθαι τὸ ζῶον ἐκπνεῦσαι, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ τῆς πνίξεως ἄκος. ἐκ τούτων μὲν δὴ φανερῶς περαίνεται, τὸ μὴ δι' ἔνδειαν οὐσίας ἀέρος, ἀλλὰ δι' ἄλλο τι πνίγεσθαι τὰ ζῶα· πρὸς δὲ τὰς ὑπολειπούσας τῶν εἰρημένων ἀμφισβητήσεων, αὖθις μεταβάντες, ἐπισκεψώμεθα πρότερον, οἳ λέγουσιν ἀληθέστερα, καὶ πρώτην γε πάλιν ἐξ αὐτῶν, μεταχειρισόμεθα τὴν περὶ τῆς κινήσεως τῶν ἀρτηριῶν. οἱ γάρ τοι τοῖς Ἐρασιστρατείοις ἀμφισβητοῦντες, ἀλλοιοῦσθαί φασι χρῆναι τὴν κίνησιν τῶν ἀρτηριῶν περὶ τὸν τῆς ἐπισχέσεως καιρὸν, εἴτε κραδαίνεσθαι τὴν καρδίαν μόνον, εἴτε καὶ καταστέλλεσθαι ὑποθῶνται, κραδαινομένης μὲν γὰρ, παντάπασιν ἀκινήτους χρὴ γίνεσθαι, μηδὲν λαμβανούσας παρ' αὐτῆς. διαστελλομένης δὲ, καὶ συστελλομένης, διπλοῦν φαίνεσθαι δεῖ τὸν σφυγμόν. ἐν μὲν γὰρ δὴ τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν τὸ ζῶον, συστελλομένη μὲν,

A Præter alia enim & per muſculos pro animantis voluntate moueri thoracem Eraſiſtratus ait. Erit hoc nihil difficultatis eſt, ſi ipſe thorax vndequaque à muſculis comprimatur, ſimúlque etiam euacuatio, quæ ſupernè fit, cohibeatur: id quod in ſpiritus detentionibus, & egeſtionibus contingit, vndequaque enim eiuſmodi actionibus thoracem premimus, & contrahimus, ſuperiorem aſperæ arteriæ meatum vi claudentes, vt ne quid per ipſam euacuetur. Quòd ſi non ſolùm non premamus, ſed & ipſum meatum aperiamus, plurimus aër cum quodam ſtrepitu foris fertur, atque appellatur huiuſmodi res, efflatus quidam B ab expiratione, quæ circa ſtrepitum fit, copia & velocitate motus tantummodo differens; etenim vt inſpiratus aër aceruatim rurſus reſpiretur, multa vndequaque tenſione thoraci opus fuit. At verò tenſio ipſa tribus actibus communis exiſtit; apertio verò ſuperni meatus propria eſt ipſi efflatui. Itaque nihil difficultatis eſt etiam quum reſpirationem cohibemus, vndequaque premere thoracem, ac ſupernum claudere meatum; ita enim nedum non obſiſtere, imò operationem trahentis cordis coadiuuare, poterit. Et apertè coarguitur falſum eſſe, quod Eraſiſtratus dixit, C quòd impoſſibile ſit cor ex pulmone aërem tranſumere circa reſpirationis cohibitionem. Licet enim vnicuique experimentum à ſe ipſo accipere ita, vt ſexcêties inſpirationē faciat, plurimúmque vndequaque thoraceēm premat, & nihil rurſus expiret; apparebit enim nihilominus in ipſo cor quidem pulſare, ſuffocari autem hominem, atque ideo magis, ac citiùs, quo plus inſpirauit; quod ipſum etiam mediocriter indicat non ſubſtantia, ſed qualitate ſpiritus, cor opus habere. Si namque cor ſubſtantia opus haberet, magis vtique ex penuria ipſius, quàm ex abundantia nocumenta acciderent; atqui hoc fieri non conſpi- D citur, ſed, quum maximè ſpiritu redundat, tunc præcipuè affligitur. Tertium inſuper non vulgare ſignum eſt, quòd, qui hoc modo ſuffocantur, per expirationem ſanantur; oportebat autem magis inſpirationem eſſe, quod ſanaret, ſi ob penuriam ſubſtantiæ aëris ſuffocaremur. Tria ſanè hæc manifeſtè confutant Eraſiſtrati ſermonem; vnum quidem, ac primum, quòd cor aërem trahere poteſt circa reſpirationis cohibitiones, nihil enim in hoc obſtare viſus eſt thorax; alterum autem ſecundum quòd tunc magis ſuffocamur, quum plus inſpirauimus; & ter- E tium, quòd neque tametſi valdè vehementer thoracem vndequaque comprimimus circa reſpirationis cohibitiones, aër à corde conſumitur, ſed expetit animal expirare, id enim eſt ſuffocationis medela. Ex his quidem perſpicuè conſequitur non ob inopiam ſubſtantiæ aëris, ſed propter aliud quippiam animalia ſuffocari. Porrò ad reliquas ex prædictis ambiguitatibus rurſus tranſgredientes, conſiderabimus priùs, qui dicant veriora: ac primùm ſanè eam tractabimus, quæ eſt de motu arteriarum. Equidem ij, qui contra Eraſiſtrateos ambigunt, motum arteriarum F mutari oportere aiunt circa cohibitionis tempus, ſiue concuti ſolum, ſiue etiam contrahi cor ſupponamus; ſi enim concutitur, omninò immobiles fieri oportet, quum nihil ab ipſo accipiant; ſi verò diſtendatur, ac contrahatur, duplū apparere oportet pulſum. Cum enim naturali modo habebat animal, vbi cōtrahebatur cor,

ſpiritum,

ſpiritum in arterias mittebat, hæ verò vbi implebantur, diſtendebantur; vbi verò diſtendebatur cor ex pulmone attrahebat, hæ verò tunc dum vacuantur contrahuntur. At verò circa cohibitionis tempus, vbi diſtenditur, ab arteriis trahit, atque omnibus ſanè manifeſtum eſt, quòd recurret ſpiritus, qui prius per ipſas ex corde fuit delatus: atque ita, ſi par fuerit priori, parem etiam faciet diſtentionem arteriarum: ſi verò paucior, minorem omninò faciet, quàm antea, diſtentionem, atque ipſam nimirum circa id tempus faciet, quo priùs contrahebantur, id verò nihil aliud eſt, quàm duplicari motus arteriarum. Atque hoc ita fieri non apparet: quare manifeſtum eſt falſas eſſe ſuppoſitiones Amplius autem, & hoc interrogant, an nihil ex arteriis euacuetur circa cohibitionis tempus. Antea equidem cùm ſecundum naturam animal ſpirabat, ipſe Eraſiſtratus omne id euacuari opinatur, quod ad ipſas à corde eſt demiſſum; manifeſtum eſt autem, quod extra corpus excernebatur, vel quomodocunque aliter euacuabatur. Nunc autem quid tandem dicent? num pertranſire quidem ita velociter ipſum per arterias, velut etiam antea, non tamen, vel minimum eius euacuari? Et quo modo poſſibile eſt ſimul quidem euacuari, non tamen rurſus attrahi ex ambiente, quando cor ab arteriis attrahit, vbi diſtenditur, neque verò hoc ipſum dicere licet. Atqui, ſi omnino poſſibile eſt, quum cor diſtenditur, attrahi quicquã ab arteriis extrorſum, ex ſuperfluo thorax, & pulmo ſunt facti: neque enim hoc dici poteſt, quòd minus trahere ex arteriis, quàm ex pulmone quando incumbentibus etiam membranis nihil minus trahere poteſt. Manifeſta autem fiunt ex pulſuum magnitudine, atque vnicuique patet, quòd multo magis traheret, ſi non in magnæ arteriæ oſculo membranæ innatæ eſſent. In vniuerſum autem, ſi neque cor, neque vlla aliqua arteria ſpiritu in reſpirationis cohibitione caret, id quod ex ipſorum diſtentionibus, quæ eandem, vt prius, molem, conſeruant, fit manifeſtum, ſuffocatio tamen excipit euidenter, palàm fit, quòd non inopia ſubſtantiæ ipſius aëris animalia ſuffocet. Patétque iam etiam Aſclepiadis opinionem vnà cum Eraſiſtrati eſſe confutatam, ſimiliter item Praxagoræ, & Philotimi, & ſi quis alius, nutricationis ſolius, ipſius animalis ſpiritus gratia nos reſpirare dixit Cæterùm rationabiliter, & ex præmeditato in ſermone adiectum eſt, ſolius. Neque enim quòd impoſſibile ſit nutriri animalem ſpiritum à reſpiratione indicat hic ſermo, ſed quòd ſuffocatio reſpiratione cohibita, non propter nutrimenti animalis ſpiritus defectũ, ipſis animalibus contingat, adeſt enim ipſis plurimus in pulmone ſpiritus; atque aliàs longius tempus requiritur ad hoc, vt animal propter nutrientis ſpiritus inopiã pereat. At verò cum Aſclepiade de anima ſermonibus non tantum hæc, ſed alia etiam alibi à nobis dicta pugnant: demonſtratum enim illis eſt, quòd animæ ſubſtantia, etiam ſi vna ſit, per omnem tamen vitam ad multum tempus duret. At iuxta Aſclepiadem neque numerare poſſibile eſt, quot ſubſtantias habeat, ſi quidem ſanè, quæ paulo ante erat, nunc penitus periit; alia autem nunc eſt pauló poſt & ipſa interitura, generabitur verò rurſus altera, quod impoſſibile & abſurdum eſſe, illic claré à me eſt demonſtratum.

A τὸ πνεῦμα ταῖς ἀρτηρίαις ἔπεμπεν, αἱ δὲ πληρούμεναι, διεστέλλοντο. διαστελλομένη δὲ ἥδ', εἷλκεν ἐκ τοῦ πνεύμονος. αἱ δὲ τηνικαῦτα κενούμεναι, συνεστέλλοντο, κατὰ δὲ τὸν ἐπισχέσεως καιρὸν, ἐπεὶ διαστελλομένη περὶ τῶν ἀρτηριῶν ἕλκει, πρόδηλόν που δῆλον, ὅτι πάλιν δραμεῖται, τὸ δι' αὐτῶν, πρότερον ἐκ τῆς καρδίας ἐνηνεγμένον πνεῦμα. καὶ οὕτως, εἰ μὲν ἴσον εἴη τῷ πρόσθεν, ἴσην καὶ ποιήσεται τὴν διαστολὴν ἀρτηριῶν. εἰ δὲ μεῖον, ἐλάττονα πάντως ἢ πρόσθεν, ποιήσεται διαστολὴν, καὶ αὐτὴν δηλονότι κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ποιήσεται, καθ' ὃν συνεστέλλετο πρότερον, τοῦ-
B το δὲ, οὐδέν ἐστιν ἄλλο, ἢ διπλασιασθῆναι τὰς κινήσεις τῶν ἀρτηριῶν, οὐ μὴν φαίνεται οὕτως γινόμενον, ᾧ δῆλον ὅτι ψευδεῖς αἱ ὑποθέσεις εἰσίν. ἔτι δὲ καὶ τοῦτο ἐπερωτῶσιν. εἰ μηδὲν ἐκ τῶν ἀρτηριῶν κενοῦται περὶ τὸν τῆς ἐπισχέσεως καιρόν. ἔμπροσθεν μὲν γὰρ ἡνίκα ἔπνει κατὰ φύσιν τὸ ζῶον, αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος, οἴεται πᾶν ἐκκενοῦσθαι τὸ παρὰ τῆς καρδίας ἐκπεμπόμενον αὐταῖς. δῆλον ὡς ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐκκρίνετο, ἢ πῶς ἄλλως ἐκενοῦτο. νυνὶ δὲ, τί ποτε φήσουσιν; ἆρα διεξέρχεσθαι μὲν οὕτως ὠκέως αὐτὸ, διὰ τῶν ἀρτηριῶν ὥσπερ καὶ πρόσθεν οὐ μὴν ἐκκενοῦσθαι τὸ βραχύτατον αὐτοῦ·
C καὶ πῶς ἐνδέχεται. ἀλλὰ κενοῦσθαι μὲν, οὐ μὴν δ' ἕλκεσθαι αὖθις ἐκ τοῦ περιέχοντος, ὅταν ἡ καρδία παρὰ τῶν ἀρτηριῶν ἀνέλκῃ διαστελλομένη; οὐδὲ τοῦτο εἰπεῖν ἐγχωρεῖ. καὶ μὴν εἴπερ ὅλως ἐστὶν ἀδύνατον ἐν τῷ διαστέλλεσθαι τὴν καρδίαν, ἕλκεσθαί τι παρὰ τῶν ἀρτηριῶν ἔξωθεν, ἐκ τοῦ περιττοῦ, θώραξ καὶ πνεύμων ἐγένετο. οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἐστιν εἰπεῖν ὡς ἔλαττον αὖ εἷλκεν ἐκ τῶν ἀρτηριῶν, ἢ τοῦ πνεύμονος. ὅπου τῶν ὑμένων ἐπικειμένων, ἕλκειν οὐδὲν ἧττον, δύναται. δηλοῦται δὲ ταῦτ' ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν σφυγμῶν. πρόδηλόν που δῆλον, ὡς πολὺ μᾶλλον εἷλκεν ἄν. εἰ μὴ δ' ἐπεφύκεισαν ὑμέ-
D νες ἐν τῷ στόματι τῆς μεγάλης ἀρτηρίας. τὸ δ' ὅλον, εἰ μήθ' ἡ καρδία, μήτε τις τῶν κατὰ μέρος ἀρτηριῶν, ἀπορεῖ πνεύματος, ἐν ταῖς τῆς ἀναπνοῆς ἐπισχέσεσιν, ὡς δηλοῦσιν αὐτῶν αἱ διαστολαὶ, τὸν ἴσον ὄγκον τῷ πρόσθεν, διασώζουσαι, τὸ πνίγεσθαι δὲ δέχεται σαφῶς, δηλοῦν, ὡς οὐχὶ τῆς οὐσίας αὐτῆς τοῦ ἀέρος ἔνδεια πνίγει τὰ ζῶα. δήλη μὲν ἤδη καὶ ἡ Ἀσκληπιάδου ἐξεληλεγμένη δόξα, μετὰ τῆς Ἐρασιστράτου. δήλη τε καὶ ἡ Πραξαγόρου, καὶ Φιλοτίμου, καὶ εἴ τις ἕτερος, ἕνεκα θρέψεως μόνης τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος, ἀναπνεῖν ἡμᾶς φησί. πρόσκειται δ' ἐν τῷ λόγῳ τὸ, μόνης, εὐλόγως.
E οὐδὲ γὰρ, ὡς μὴ ἐνδέχεται τρέφεσθαι τὸ ψυχικὸν πνεῦμα, πρὸς τῆς ἀναπνοῆς, ἀπέδειξεν ὁ λόγος. ἀλλ' ὡς τὸ πνίγεσθαι τοῖς ζώοις, ἐπεχομένης τῆς ἀναπνοῆς οὐ διὰ τὴν ἀτροφίαν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος γίγνεται. πάρεστι γὰρ αὐτοῖς δαψιλὲς ἐν τῷ πνεύμονι τὸ πνεῦμα· καὶ ἄλλως χρόνου μακροτέρου δεῖται, τὸ δι' ἔνδειαν τοῦ τρέφοντος πνεύματος, ἀπόλλυσθαι μέλλον. Ἀσκληπιάδῃ δὲ, οὐδὲ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ δι' ἑτέρων ἡμῖν εἰρημένα, πρὸς τοὺς περὶ ψυχῆς αὐτοῦ λόγους μάχεται. δέδεικται γὰρ ἐν ἐκείνοις, ὡς ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία, κἂν μὴ μία ᾖ διὰ παντὸς τοῦ βίου μέχρι χρόνου συχνοῦ διαμένει. κατὰ
F δὲ τὸν Ἀσκληπιάδην, οὐδ' ἀριθμῆσαι δυνατὸν ὅσας ἔχει. κἂν μὲν γὰρ ὀλίγον πρόσθεν οὖσα, νῦν οἴχεται τελέως. ἄλλη δ' ἐστὶν ἡ νῦν οὖσα. μικρὸν δ' ὕστερον, οἰχήσεται μὲν αὕτη, γενήσεται δ' ἑτέρα. ὡς ἐστιν ἀδύνατον, καὶ ἄτοπον, δι' ἐκείνων ἀποδέδεικται.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Τις τῆς ἀναπνοῆς χρεία.

Εἴτοι νῦν, ἤτοι τῆς οὐσίας αὐτῆς τοῦ ἀέρος, ἤ τινος ἑτέρου ἐνδείᾳ ποιότητος, ἀποθνήσκει τὰ ζῶα πνιγόμενα, δέδεικται θάτερον ἀδύνατον. ἀπολείπεται θάτερον, ἐνδείᾳ ποιότητός τινος, ἐν ταῖς ἐπισχέσεσι τῆς ἀναπνοῆς, πνίγεσθαι τὰ ζῶα. τί γοῦν ἐστιν αὐτή, σκεπτέον. ἐπεὶ τοίνυν, ὅταν ἐν τοῖς κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ τὸν θώρακα τόποις, ἀθροισθῇ θερμασία πλείων τῆς κατὰ φύσιν, ὡς ἐν τοῖς καυσώδεσι πᾶσι συμπίπτει νοσήμασιν, εὐθύς, καὶ πλέον τοῦ συνήθους ἀναπνεῖν ὀρεγόμεθα. δόξειεν ἄν, ἐμψύξεως ἕνεκα ἡ ἀναπνοὴ γίνεσθαι. ἀλλὰ πάλιν ἐπὶ κατεψυγμένων τῶν αὐτῶν τούτων ὀργάνων, ὡς ἔν τε τοῖς βουλίμοις καλουμένοις, κἀπειδάν τις ἰσχυρῷ ὁμιλήσῃ κρύει, μὴ ὅτι ψύχειν τὴν ἐν ἡμῖν θερμασίαν, ἀλλὰ καὶ θερμαίνειν, δι' ὀλίγου δεῖν, ἅπασαν ἐψυγμένην, ὅμως εἰσπνεῖν ὀρεγόμεθα. δόξει ἐναντιοῦσθαι, τὴν ἀναπνοὴν ἐμψύξεως ἕνεκα γίνεσθαι. καί τοί τινες ἀντιλαμβανόμενοι, δεῖσθαι ἀεί φασιν ἐμψύξεως τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν. ἀλλ' ὅταν μὲν αὐξηθῇ, πλείονος. ἐλάττονος δέ, ὅταν ἀρρωστοτέρα γένηται. καὶ τὰς τοιαύτας διαθέσεις, οὐ γὰρ οὕτως ἐναντιοῦσθαι τῷ δόγματί φασιν, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖν οἴονται. χαλεπὸν τοίνυν αὐτὸ τοῦτο πρότερον γίγνεται, καὶ δυσδιαίτητον, ὅταν ἀπὸ τῶν αὐτῶν φαινομένων, ὑπεναντίας ἐνδείξεις ἔχωνται. μεταστῆναι γὰρ ἑκατέρους οἴονται. τοὺς μέν, ὡς ἔμψυξίς ἐστιν ἡ χρεία τῆς ἀναπνοῆς, εἰ θερμαινομένων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἔλαττον ἀναπνέομεν. τοῖς δ' οὐδαμῶς, ὅσον ἐπὶ τούτοις, ἐμψύχεσθαι δεόμεθα. λέγοντος γοῦν, φασίν, Ἱπποκράτους ἐν προγνωστικῷ. ψυχρὸν δ' ἐκπνεόμενον, ἔκ τε τῶν ῥινῶν, καὶ τοῦ στόματος, ὀλέθριον κάρτα ἤδη γίγνεται. τὴν τοιαύτην τις ἐννοησάτω διάθεσιν, οἵα τίς ποτέ ἐστιν. εὑρήσει γάρ, οἶμαι, κατεψυγμένων ἱκανῶς τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, γενομένην αὐτήν. ἐχρῆν οὖν, φασί, μηδόλως ἀναπνεῖν τοὺς οὕτω διακειμένους, ὡς ἂν τὸ τῆς ἐμψύξεως δεόμενον οὐκ ἔχοντας. ὡς γάρ, εἰ μηδὲν ὅλως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐγίνετό τι, τὸ δεόμενον ἐμψύξεως, οὐκ ἂν ἦν οὐδεμία χρεία τῆς ἀναπνοῆς. οὕτως εἰ πρόσθεν ἦν, οἴχεται δὲ νῦν, οὐ δεησόμεθα. πρὸς δὲ ταῦτα, φασίν, ἡ διὰ τῆς ἀναπνοῆς κίνησις ἐξάπτει ῥιπίζουσα. τὸ δέ, ὅτι μὴ ταὐτόν ἐστι τῷ πρόσθεν, οὐ μικροῦ μοι δοκεῖ δεῖσθαι λόγου. πρόσθεν μὲν γὰρ ἔλεγον ἐμψύχεσθαι, νῦν δὲ ἐξάπτεσθαι. ἐναντίον δὲ δήπου τὸ ἐμψύχεσθαι, τῷ ἐξάπτεσθαι. τὸ μὲν γὰρ σβέννυσι, τὸ δέ, ἐξάπτει τὴν θερμότητα. καὶ τὸ μέν, ἵνα μὴ καυθῇ τὸ δεχόμενον αὐτῆς σῶμα. τὸ δέ, ἵνα μὴ καταψυχθῇ, γίνεται, πλὴν εἰ κατὰ συμβεβηκός, καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάπτειν λέγοιεν. οὕτως δ', οὐ τὴν χρείαν τῆς ἀναπνοῆς, ἀλλὰ τὴν ποιητικὴν αἰτίαν εἴρηκεν. ἔστι γοῦν ἄμεινον, ἐπὶ τὸ κοινὸν τῶν τοιούτων αἱρέσεων μεταβάντας, ἐκεῖνο πρότερον διασκέψασθαι. κινδυνεύουσι γὰρ ἅπαντες, ὅσοι περὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας εἰρήκασί τι, τὴν μὲν συντηρίαν αὐτῆς ὀνειρώττειν, οὐ δυνάσθαι δέ, ἀκριβῶς καὶ διηρθρωμένως ἐξηγήσασθαι τὸ σφέτερον νόημα, καὶ διὰ τοῦτο, οἶμαι, οἱ μέν, ἔμψυξιν, οἱ δέ, ῥίπισιν, οἱ δέ, ῥῶσιν γράφουσι.

CAPVT III.

Qui Vſus eſt reſpirationis.

AD quæſtionem igitur, an ipſius aëris ſubſtantiæ, an alicuius qualitatis inopia animalia, quæ ſuffocantur, moriantur, iam reſponſum, ac euidenter indicatum eſt, alterum impoſſibile eſſe; relinquitur itaque alterum, nimirum ob penuriam qualitatis alicuius animalia in reſpirationis cohibitione ſuffocari. Quæ ſit igitur iſta qualitas inquirendum venit. Quandoquidem igitur, vt amplior, B quàm ſecundum naturam, caliditas in locis circa cor, & thoracem fuerit congeſta (quemadmodum in æſtuoſis omnibus contingit morbis) ſtatim, & amplius ſolito reſpirare appetimus, videri poſſit vtique refrigerationis gratia reſpiratio fieri. Verùm rurſus, ſi perfrigeratis iiſdem organis (quemadmodum in dicto bulimo, & vbi quis in magno frigore ſit verſatus, contingit) non ſolùm non refrigerare eam, quæ in nobis eſt, caliditatem oportet, ſed etiam calefacere, vt quæ parum abeſt, quin penitus ſit perfrigerata, & tamen reſpirare appetimus, videtur ſanè contra- C rium eſſe ei videlicet, quòd reſpiratio refrigerationis gratia fiat. At verò aliqui contra inſtantes refrigeratione ſemper opus habere aiunt inſitam animantibus caliditatem, verùm, quũ aucta ea ſit, ampliore, pauciore verò, cum debilior ſit facta; atque eiuſmodi affectiones non ſolũ nõ contrarias huic dogmati eſſe aiunt, verũ & teſtimonium præbere opinãtur. Arduũ igitur hoc primũ eſt, & difficile iudicatu, quũ ab iiſdem apparentibus ſubcõtrarias indicationes habeãt. Neruos enim poſſibile eſt à ſententia ſua auocare; illos quidẽ, quòd refrigeratio eſt vtilitas reſpirationis, ſiquidẽ calefactis reſpirãdi organis, magis cõſueto reſpirare ap- D petimus, refrigeratis verò vice verſa minus inſpiramus; hos autẽ, quòd nequaquã horũ gratia refrigeratione opus habemus. Quũ dicit igitur Hippocrates (inquiunt) in libro prænotionũ, *Spiritus frigidus ex naribus, atque ore exſlãs pernicioſus iã valde exiſtit*, eiuſmodi affectionẽ animo concipere quis poteſt, qualis aliquando contingit: reperiet autem (vt opinor) talem, vbi multũ perfrigerata ſunt reſpirationis organa, factam. Oportebat igitur (inquiũt) neque in totũ reſpirare hoc modo affectos, vtpote qui, quod refrigeratione indiget, non habeãt. Quemadmodũ enim, ſi neq; omninò à prin- E cipio ſtatim quicquã factum fuiſſet quod refrigeratione indigeret, nulla fuiſſet reſpirãdi vtilitas: ita etiã ſi priùs erat, nũc verò periit, nõ indigebimus. Ad hęc porrò inquiũt, quòd motus per reſpirationẽ ventilãdo accendat. Idipſũ verò nõ idẽ eſſe cũ priori, nõ longa diſſertatione mihi egere videtur; priùs enim dicebãt refrigerari, nunc verò accẽdi; cõtraria autẽ vtiq; ſũt refrigerari, & accẽdi alterũ enim extinguit, alterũ accẽdit caliditatẽ; & alteri, vt ne vratur, quod ipſũ ſuſcipit corpus, contingit: alterũ, ne perfrigeſcat idẽ, facit; niſi ſanè per accidẽs frigidũ accẽdere dicãt; ita verò nõ reſpirationis vtilitatẽ, ſed efficientẽ cauſam diceret. Præſtat F igitur ad id, quod cõmune habẽt hæ ſectæ, trãſire, atque illud priùs perſcrutari. Periculum enim eſt omnes, quicunque de inſito calore aliquid dixerunt, de ipſo conſeruando ſomniare, non poſſe autem exactè, & articulatè ſententiam ſuam exprimere, atque ob id, opinor, alii refrigerationem, alij vẽtilationem, alij corroborationem ſcribunt.

Maximè

Maximè verò puto ipſos ad hæc impelli per ea, quæ circa flammas apparent, has enim manifeſtè videmus, ita citò perire, quū aëre priuatæ fuerint, veluti animantia, quemadmodum indicant medicinales cucurbitæ, & omnia, quæ anguſta, & caua circumpoſita, ac perſpiratione prohibentia, facilè ipſas extingunt. Si itaque repertum ſit, quid tandē flāmæ in huiuſmodi diſpoſitionibus patientes extinguātur, fortè etiam inueniri poſſit, quidnam ſit, quo vt vtili à reſpiratione calor animantibus inſitus fruatur. Ad ipſius autem inuentionem omnes modos percurremus, per quos flammæ videntur extingui, & augeri. Non ſolum enim ſi calcem quis ipſis circumponat, ſed & balneis, & Solis ardoribus, & excellentibus frigoribus, & vehementer ventilatæ, & multitudine materiæ ſuper ipſas coaccruatæ, & contrà inopia alimenti videntur extingui. Augentur autem, ac roborantur è moderato frigore, & ſi moderatè vētiles, & commoderato abundent alimēto. Præter hæc verò etiam illud inſuper addatur, quod omnes flāmæ duplici motu moueri videntur, altero à materia, ex qua accenduntur, per quē maximè ſurſum feruntur, & vndequaque diſperguntur, altero verò huic contrario, ad ſui ipſarum principium, ac velut radicē vergente, per quem conſidunt, & contrahuntur. Etenim, ſi facis maximæ ſupernam extremitatem accenderis, confeſtim ad infernā perueniet ignis; & ſi poſtquam lucernæ flammā extinxeris, ad extremū fauilloſæ fuliginis ſurſum vergentis alium ignem admoueris, iam rurſus ardentem lucernæ funiculū videbis, quū nihil tale fieri poſſit, ſi ignis motum ſurſum tantùm haberet. Vltra hæc verò omnia euidenter apparentia, etiā ratione perſcrutabimur primùm quidem, quod poſtremū omniū relatum eſt, à qua neceſſitate duplex motus fiat; poſtea verò alia ſingula deinceps. Quādoquidem igitur omnis flāma velociſſimā habet corruptionē, ſemper enim in ambientem diſpergitur, ob id neceſſariū eſt etiā generationē eius velociſſimam eſſe, aliàs enim neque minimo momēto duraret: atqui generatio vniuſcuiuſque flāmę eſt, ex ſubiecta materia accendi. Meritò igitur nō ſolùm extra à proprio principio, ſed & contrarium ipſi in propriū principiū vergentem motum ſibi à natura inſitum habet. Itaque & corrumpi omnē flammam neceſſarium eſt, ſi aut materia, aut altero motu ſit priuata. Vt enim in vniuerſum dicam (velut ſæpè etiam in aliis locis demonſtratum eſt) ex motibus contrariis, quorum alter alterum mutuò excipit, & conſequitur, alterum ſine altero conſeruari impoſſibile eſt. Ob id igitur moderatè frigido ambiente aëre omnis flāma opus habet; qui enim excellenter calidus eſt, motum alterum ipſius immodicè extra extendēdo, frigidus verò alterū immoderatè intra protundēdo extinguit vterque. Nam immodicè ventilari flammam ad materiam reprimit, velut etiā frigidus ambiens facit; ſupra modū verò moueri, flammā diſpergit, velut etiā calidus facit. Cæterùm ex iis, quæ motum immodicè intra cohibent, eſt & cucurbita, & quicquid aërem eorum, quæ ab interna flamma cōbuſta ſunt, prohibet ab externi frigoris contactu: at verò cōmoderatio, omniū conſeruatrix eſt flammarū. Eodē igitur modo non diſſimile eſt contingere, & circa inſitū animātibus calorem, vtpote qui materiam, vnde accēditur, ſanguinem habet, à natura itē inſitū principiū motus in vtranque partē ita vt altero priuatus, etiam reliquo ex neceſſitate priuetur:

A μάλιστα δὲ αὐτούς, οἶμαι, προτρέπειν τὰ περὶ τὰς φλόγας φαινόμενα. ταύτας γὰρ ἐναργῶς ὁρῶμεν, οὕτως ταχέως ἀπολλυμένας, ὅταν ἀποστερηθῶσιν ἀέρος, ὥσπερ τὰ ζῶα, καθάπερ δηλοῦσιν αἵ τε τῶν ἰατρῶν σικύαι, καὶ πάνθ' ὅσα στενά, καὶ κοῖλα περιτιθέμενα, τὴν διαπνοὴν αὐτῶν εἴρξαντα, ῥᾳδίως κατασβεννύουσιν. εἰ τοίνυν εὑρεθῇ, τί ποτε φλόγες ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι πάσχουσαι, σβέννυνται, τάχ' ἂν εὑρεθείη, τί ποτέ ἐστιν, ὃ παρὰ τῆς ἀναπνοῆς ἀπολαύει χρηστόν, ἡ ἐν τοῖς ζώοις θερμασία. πρὸς δὴ τὴν εὕρεσιν αὐτῶν, πάντας ἐπέλθωμεν τοὺς τρόπους, καθ' οὓς αἱ φλό-

B γες ὁρῶνται σβεννύμεναί τε καὶ αὐξανόμεναι, οὐ γὰρ μόνον εἰ περιθείη τις τίτανον αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς βαλανείοις τε, καὶ τοῖς ἡλίοις τοῖς διακαέσι, καὶ τοῖς ψύχεσι τοῖς ὑπερβάλλουσι, καὶ σφοδρῶς ῥιπιζόμεναι, καὶ πλήθει ὕλης ἐπ' αὐτῶν σωρευθείσης, καὶ τοὐναντίον, ἐνδείᾳ τροφῆς, ὁρῶνται σβεννύμεναι. ῥωννύμεναι δέ, καὶ αὐξανόμεναι, πρός τε τοῦ μετρίου ψυχροῦ, κἂν εἰ μετρίως ῥιπίσῃς, καὶ τροφῆς ἐπιρρεούσης συμμέτρου. ἐπὶ τοίνυν τούτοις, ἔτι κἀκεῖνο προσκείσθω, τὸ φαίνεσθαι πάσας τὰς φλόγας διττὴν κίνησιν κινουμένας, ἑτέραν μὲν ἀπὸ τῆς ὕλης, ὅθεν ἐξάπτονται, μά-

C λιστα μὲν ἄνω φερομένας ἤδη, καὶ πάντῃ σκιδναμένας. ἑτέραν δέ, ἐναντίαν ταύτῃ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἑαυτῶν, καὶ οἷον ῥίζας, συστελλομένας τε καὶ συνιζούσας. καὶ γάρ, εἰ λαμπάδος μεγίστης τὸ ἄνω πέρας ἐξάψαις, ἐπὶ τὸ κάτω, ταχέως ἀφίξεται τὸ πῦρ. κἂν εἰ τὴν λυχνιαίαν φλόγα σβέσας, τῷ πέρατι τῆς ἄνω φερομένης αἰθαλώδους λιγνύος, προσενέγκῃς ἕτερον πῦρ, εἶτ' αὖ καιομένην ὄψει τοῦ λύχνου τὴν θρυαλλίδα, οὐδενὸς τῶν τοιούτων γίγνεσθαι δυναμένου, εἰ μόνον τὸ πῦρ εἶχε τὴν ἐπὶ τὰ ἄνω κίνησιν. ἐπὶ δὴ τούτοις ἅπασι τοῖς φαινομένοις, τῷ λόγῳ σκεψόμεθα, πρῶτον μὲν

D τὸ πάντων ὕστατον ῥηθέν, τὸ διττὸν τῆς κινήσεως, ὑπὸ τίνος ἀνάγκης γίνεται. μετὰ δὲ τοῦτο, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. ἐπεὶ τοίνυν ἅπασα φλόξ, ὠκυτάτην ἔχει τὴν διαφθοράν, ἀεὶ γὰρ εἰς τὸ περιέχον σκίδναται, διὰ τοῦτο, ἀναγκαῖον αὐτῇ καὶ τὴν γένεσιν ταχίστην ὑπάρχειν, ἄλλως γάρ, οὐκ ἂν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον διήρκεσεν. ἀλλ' ἔστιν ἑκάστῃ φλογὶ γένεσις ἐκ τῆς ὑποκειμένης ὕλης ἐξάπτεσθαι. εἰκότως ἄρα κίνησιν, οὐ τὴν ἔξω μόνον τῆς ἰδίας ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐναντίαν αὐτῇ, τὴν εἴσω σύμφυτον ἔχει. καὶ τοίνυν καὶ φθείρεσθαι πᾶσαν φλόγα ἀναγκαῖόν ἐστι, τῆς ὕλης στερηθεῖσαν, ἢ τῆς κινήσεως τῆς

E ἑτέρας. καθόλου γὰρ εἰπεῖν, ὡς πολλάκις ἐν ἑτέροις δέδεικται, τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας κινήσεων μὲν ἐναντίων, τὴν ἑτέραν χωρὶς τῆς ἑτέρας οὐ διασώζεσθαι. ταῦτ' ἄρα, συμμέτρως ψυχροῦ τοῦ περιέχοντος ἀέρος, δεῖται πᾶσα φλόξ. ὁ μὲν γὰρ ὑπερβαλλόντως ἔκθερμος, τὴν ἔξω κίνησιν αὐτῆς ἀμέτρως ἐργαζόμενος. ὁ δὲ ψυχρός, τὴν ἔσωθεν σβέννυσιν. ἀμφότεροι τοίνυν, ῥιπιζόμενοι ἀσυμμέτρως, ἀναστέλλουσι τὴν φλόγα πρὸς τὴν ὕλην, ὥσπερ καὶ τὸ ψυχρόν. τὸ δὲ ὑπερβαλλόντως κινεῖσθαι, σκεδάννυσιν, ὥσπερ καὶ τὸ θερμόν. τῶν δὲ τὴν ἔξω κίνησιν ἄμετρον ἐργαζομένων, ἔστι καὶ σικύα, καὶ πᾶν ὅ, τι περ ἂν τὸν

F ὑπὸ τῆς ἐντὸς φλογὸς ἀέρα διακεκαυμένον εἴρξηται πρὸς τὴν ἔξω τοῦ πυρός, τὴν ψυχρὰν ὁμιλίαν ἰέναι. ἡ δὲ συμμετρία σωτηρία τῆς πάσης φλογός ἐστιν. οὕτως οὖν οὐκ ἀπεικὸς ἔχει κατὰ τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν. εἰς ὕλην μὲν ὅθεν ἀνάπτεται, τὸ αἷμα, σύμφυτον δὲ ἔχουσα κινήσεως ἀρχὴν ἐφ' ἑκάτερα, τῆς ἑτέρας στερηθεῖσα, καὶ τῆς λοιπῆς ἐξ ἀνάγκης στερίσκεται.

καὶ διὰ τοῦτ' αὐτό, ἐάν τε ἀναπνοῆς εἴρξῃς, ἐάν θ' αἵματος, A ἀθρόως διαφθείρεται. καὶ γάρ, καὶ τὴν τοῦ λύχνου φλόγα, ἅμα ἀφαιρήσεις καταπνίξας, ἢ παντάπασιν ἐλαίου στερήσας. ἀνάλογον οὖν τίθετο, τῇ μὲν θρυαλλίδι τὴν καρδίαν· τῷ δὲ ἐλαίῳ, τὸ αἱματῶδες· τῷ δὲ ὀργάνῳ, τὸν πνεύμονα. προσέοικε γὰρ δή τοι ἔξωθεν τῇ καρδίᾳ, δίκην σικύας. ἀλλὰ παρ' ὃν μὲν ἀναπνεῖ τὸ ζῶον χρόνον, εἰκάσαις ἂν αὐτόν, οἶμαι, τετρημένῃ σικύᾳ. κατὰ δὲ τὸν τῆς ἐπισχέσεως καιρόν, ἀτρήτῳ τε, καὶ πανταχόθεν στεγούσῃ. ὡς οὖν ἡ μὲν τετρημένη σικύα, σβεννύειν οὐ δύναται τὴν ἐντὸς φλόγα διὰ τοῦ τρήματος ἀναπνέουσαν, ἡ δὲ τοὐναντίον, παραχρῆμα σβέννυσι καταπνί- B γουσα, τὸν αὐτὸν ὁ πνεύμων τρόπον, ὁ μὲν στεγανός, οἷος ὁ κατὰ τὰς ἐπισχέσεις, σβέννυσι. ὁ τετρημένος δέ, οἷος ὁ κατὰ τὰς ἀναπνοάς, διασώζει τὴν ἔμφυτον θερμότητα. ἐγὼ δὲ καὶ κάμινον ἰδὼν σβεννυμένην ὑπὸ τοῦ μὴ διαπνεῖσθαι, κἄπειτα αὐτὴν παρανοιχθεῖσαν, πολὺ μὲν αἰθαλῶδες ἐκπνεύσασαν, πολὺ δ' ἔξωθεν εἰσπνεύσασαν τὸν ἀέρα καθαρόν, ἐπ' ἀμφοτέροις ἀναλάμψαι, οὐ μικρὰν τῆς ἐκπνοῆς ἐλογισάμην εἶναι τὴν χρείαν, εἰς τὸ κενοῦν τὴν οἷον λιγνὺν τοῦ αἵματος. αἴθαλος γὰρ καὶ καπνός, καὶ λιγνύς, καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον περίτ- C τωμα τῆς καιομένης ὕλης, οὐδὲν ἧττον ὕδατος, ἀποσβέννυσθαι πέφυκε τὸ πῦρ. ἐξ ἁπάντων οὖν τούτων ἐστὶν ἀποδέξασθαι τῶν λεγόντων, τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἕνεκεν, ἀναπνεῖν τὰ ζῶα. καὶ γὰρ τὸ ῥιπίζεσθαι συμμέτρως, χρήσιμον καὶ τὸ μετρίως ψύχεσθαι. ἄμφω γὰρ ταῦτα φαίνεται ῥωννύντα τὴν εἴσω θερμασίαν, κίνησίν τε ἀναγκαῖον ἔχειν κάτω τὸ καπνῶδες, ὡς ἂν εἴποι τις ἐκκενοῦν τῆς τοῦ αἵματος συγκαύσεως. ταῦτ' ἐπιστημονικὴν μὲν οὐκ ἔχει τὴν πίστιν, οὐδ' ἀναγκαίαν τὴν ἀπόδειξιν, οἵαν ἐν τοῖς ἄλλοις ἀεὶ μεταχειρίζεσθαι σπεύδομεν, οὐ μὴν ἐστέρηται τοῦ πιθανοῦ. τὸ γὰρ τάχος τῆς ἀπω- D λείας τοῦ ζώου, τοιαύτην ἐπιζητεῖ τὴν αἰτίαν τῆς τροφῆς, ἣν οἱ θρέψεως ἕνεκα ψυχῆς ἀναπνεῖν ἡμᾶς λέγοντες, αἰτιῶνται χρόνου μακροτέρου δεῖν, γενέσεως δὲ τῆς ψυχῆς Ἀσκληπιάδης φησίν· ὁμολογουμένης μὲν τῷ τάχει, μαχομένης δὲ ἄλλοις μυρίοις, καὶ τοῖς κατ' ἀρχὰς εἰρημένοις, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ, κοινῇ πρὸς ἁπάσας τὰς αἱρέσεις, ὅσαι δι' ἔνδειαν ἀέρος, ἀπόλλυσθαι τὰ ζῶα νομίζουσι στερηθέντα τῆς ἀναπνοῆς. εἰ τοίνυν τὸ τάχος τῆς ἀπωλείας τοῦ ζώου, διὰ μὲν ἀπορίαν τῆς ψυχῆς οὐσίας, οὐκ ἐγχωρεῖ γίγνεσθαι, διὰ δὲ τὴν γένεσιν, ἐγχωρεῖ μέν, ἀλλ' ἐπὶ ψευδέσι ταῖς ὑποθέσεσιν. ἡ δὲ τῆς ἐμ- E φύτου θερμασίας ἀπώλεια, μηδὲν ἔχει τῶν φαινομένων ἐναντιούμενον, εὐλογώτερον ἐκείνου προσέσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὴν τῆς ἀναπνοῆς χρείαν τῇ πείρᾳ ἀποδείκνυσθαι.

ΠΑσαν τοίνυν αὐτὴν ἀναλαβόντες, βασανίσωμεν, ἐπεὶ τῶν ἄλλων ἀληθεστέρα φαίνεται. ἐκ κοινοῦ ἔκ τε τοῦ ῥιπίζεσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, κἀκ F τοῦ συμμέτρως ἐμψύχεσθαι, κἀκ τοῦ τὸ οἷον καπνῶδες αὐτῆς ἀπάγειν ἀποῤῥεῖν, ἓν ἀθροίζεται κεφάλαιον, ἡ σωτηρία τῆς κατὰ φύσιν θερμασίας. εἰς ταύτας οὖν τὰς ἀρχάς, ἴδωμεν εἰ δυνατὸν ἀναγαγεῖν τὰ κατὰ μέρος ἅπαντα, καὶ πρότερον προχειρισθέντα, τὸ κατὰ τὰ βαλανεῖα συμβαῖνον, ἐν οἷς ἐπὶ πλέον διατρίψαντες, ἐκλυόμεθα, τελευτῶντες δέ, καὶ ἀποθνήσκομεν.

A & ob id ipſum ſiue à reſpiratione prohibeas, ſiue ſanguine, ſtatim corrumpitur, nam & lucernæ flammam tolles ſuffocando, aut omninò oleo priuando. Simile itaque ponito cor funiculo, oleo ſanguinem, organo pulmonem, circumſitus namque eſt forinſecus cordi ad cucurbitæ ſimilitudinem. Verùm, quo tempore reſpirat animal, aſſimilaueris ipſum potiùs cucurbitæ perfuratæ; vbi verò reſpiratio cohibetur, imperforatæ & vndequaque concluſæ. Quemadmodum itaque cucurbita perforata flammam inter ſe extinguere non poteſt per foramen reſpirantem; quæ verò contra concluſa eſt, è veſtigio ſuffo- B cando eam extinguit, ad eundem modum pulmo constrictus, velut in reſpiratione cohibita eſt, extinguit; perforatus & rarus, qualis circa reſpirationem eſt, inſitũ calorẽ conſeruat. Ego verò, etiã quũ fornacem viderẽ, ob id quòd reſpirationem non haberet, extingui, & poſtea ipſam aperiri, atque tum multam fuliginem expirare, tum multum purum aërem externum inſpirare, atque vtroque facto flammam ſplẽdorem recipere, non paruam eſſe ratiocinatus ſum expirationis vtilitatem ad hoc, vt id quod veluti fuligo ſanguinis eſt, euacuetur. Fauilla enim & fumus & ſuligo, & omnis C huiuſmodi vſtæ materię ſuperfluitas nihilominus, quàm aqua, ignem extinguere conſueuit. Quare ex omnibus potiſſimum recipiendi ſunt, qui dicunt inſiti caloris gratia animalia reſpirare. Nã & moderatè ventilari vtile eſt, & mediocriter refrigerari. Ambo enim hæc internam caliditatem videntur corroborare; neceſſariúmque eſt motum habere ad fuliginoſũ, vt ita loquar, extra euacuandũ, quod à ſanguinis aduſtione redũdat. Hæc quidem ſcientificam perſuaſionẽ non habent, neque neceſſariam demõſtrationẽ, qualẽ in aliis ſemper adducere in vſu haberemus, non tamẽ fide omni- D nò carent; velocitas enim interitus animalis talem cauſã deſiderat. Quũ alimentũ quidẽ, quod ij, qui nutritionis ipſius animæ gratia reſpirare nos dicunt, cauſantur, longiore tẽpore opus habeat; Generatio verò animæ, quã Aſclepiades cauſam tradidit, conſentiat quidẽ velocitati, puguet verò cũ aliis infinitis, & cũ iis, quæ in principio dicta ſunt hujus tractationis, & generatim cum omnibus ſectis, quæ ob inopiã aëris perire animalia putãt reſpiratione priuata. Si igitur velocitas interitus animalis propter alimẽti ſubſtãtiæ ipſius animæ defectũ fieri nõ poteſt. propter generationẽ autẽ ipſius E fieri poſſibile eſt, ſed per falſas hypotheſes, innati verò caloris perditio nihil habeat, quod ei opponere ſe videatur, rationi vtique magis conſentaneum eſt, vt aliis dimiſſis hanc recipiamus.

CAPVT IV.

Reſpirationis vſus experientia indicatur.

RVrſus igitur eã repetentes omnẽ explorabimus, quãdoquidẽ aliis verior apparet. Itaque ex ventilatione principij ipſius inſiti caloris, & ex F moderata refrigeratione, & ex eius, quod in ipſo velut fumoſum eſt, in totum defluxione, ſumma colligitur vna, conſeruatio videlicet caloris naturalis. In hæc igitur principia videamus, an poſſibile ſit omnia reducere particularia; ac primùm in manus ſumamus id, quod circa balnea contingere videmus, in quibus diutiùs verſantes exoluimur, ac tandem etiam morimur.

Si

Si enim propterea, quòd calidũ reſpirãdo attraſimus, id contingit, oportebat, inquiunt, etiam eos, qui ſuper lebetem aquæ calidæ conſiſtunt, deinde progredientẽ inde vaporem reſpirando hauriunt, eandẽ iniuriã perpeti, & tamen hi minimè videtur lædi. Ex quo conſpicuũ eſt, quòd non caliditatem reſpirando attractam, ſed propter ſpiritus ex toto corpore euacuationẽ in balneis exoluamur. Quomodo igitur & hanc ambiguitatem diſſoluemus? Si vtique hoc coniunctũ verũ eſſe dicemus, quòd ſuffocari eos, qui ex lebete vaporẽ inſpirãt, oporteat, ſiquidẽ omninò refrigerationis gratia reſpirarint, non tamẽ hoc eorũ aſſumptũ concedamus ſcilicet. Atqui nõ ſuffocãtur, ſuffocantur enim nõ minùs, qui ex lebete vaporẽ reſpirando hauriunt, quã qui in balneis. Si verò etiam nõ ſuffocarẽtur, nihil fortaſſis miri eſſet; perſpiratio namque per vniuerſum corpus ſimiliter, vt ea, quæ per os fit, in balneis offenditur. Nõ ſunt autẽ eadẽ, per os tantum malè reſpirare, & tũ per os, tũ per totũ corpus idẽ facere. Eius rei potiſſima demõſtratio in multis ęgris cõtingit, qui per totũ diẽ iudicatoriè exudant, atque id multò magis, quã qui in balneis, nõ tamen exoluuntur ſimiliter, vt illi, neque omninò ſuffocantur, quouſque externũ frigidũ aerem ſpirando attraxerint. Quòd ſi ipſos palliis contectos calidum aliquid reſpirando haurire coẽgeris, confeſtim ſuffocaris; atqui ſi perfrigeratos & rigentes ita contegas, non ſolùm non ſuffoces, ſed neque omninò lædas, donec fuerint excalfacti, nã tũc nõ amplius ſuſtinent, veluti non conſuetũ. Ex quibus omnibus conſpicuũ eſt, quòd non ob euacuatũ ex toto corpore in balneis ſpiritũ exoluamur, ac vitã finiamus, ſed propter caliditatem. Admirari porrò ſubit nõ tã alios, quã Eraſiſtratum, qui tam euidẽter apparentia vanitatis coarguere audet, quem nõ veriſimile eſt inexpertum eſſe doliaris vaporarij hydropicorũ, quod non minùs ab aliis veteribus, quam à Chryſippo Gnidio eſt laudatũ. Euacuantur enim hi toto corpore multo citiùs & ampliùs, quàm in balneis nõ tamen ſuffocantur, propterea quòd frigidũ aerẽ inſpirant, quo ſi quis ipſos priuet, breui moriuntur. Quomodo igitur, inquiunt, in graueolẽtibus ſpecubus, & recens calce oblitis domibus, & ab extinctarũ prunarũ fœtore ſuffocamur? Iuxta Eraſiſtratum quidem, quia tenuis in eiuſmodi conſtitutionibus exiſtens aer, ab arteriis non recipitur, nec continetur, ſed facilè euacuatur, & ob inopiam ſpiritus animal perit. Nos autẽ dicimus, quòd nihil fuerit, vtpote quũ Eraſiſtratus nihil tale demõſtrauerit, quod aut tenuem in talibus redderet aerẽ, aut vt ne ab animantium corporibus recipi ac cõtineri poſſet: niſi fortè vera cauſa alia ſit, aut difficilis extet inuentu. Ad prædicta igitur longiùs ſermonẽ extendere cogimur, conabor tamen pro viribus in compendiũ omnia contrahere. ſi verò nihil habeã, quod dicã, reciſis multis cõtradictionibus id apparere aſſero, motus videlicet, arteriarum in eiuſmodi diſpoſitionibus, neque magnitudine, neque tẽpore prioribus inferiores eſſe, vtpotè, quæ plenæ ſpiritu, qui per ipſas fertur, exiſtant: oportebat autẽ in eis nõ ſolũ velociorem, aut minorem pulſum apparere, ſed eas etiam omninò pulſu priuari, vtpotè aere ipſarum ventriculos opplente penitus priuatas. At verò, ſi Eraſiſtrati (inquiunt) cauſam reiicis, alteram nobis profer. Proferam autem, ſi priùs vos dixeritis mihi, ob quàm cauſam marini piſcatores ex torpedinis contactu torporem incurrant.

A εἰ γὰρ διὰ τὸ θερμὸν ἀναπνέομεν, ἐχρῆν φασι, καὶ τοὺς ὑπὲρ λέβητος ὕδατος θερμοῦ συστάντας, εἶτα ἀναπνέοντας τὸν ἀναφερόμενον ἀτμὸν, ὁμοίως ἀδικεῖσθαι. οὐ μὴν φαίνονται ἀδικούμενοι, ᾧ δῆλον, ὅτι μὴ διὰ τὴν ἀναπνεομένην θερμασίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐξ ὅλου τοῦ σώματος κένωσιν τοῦ πνεύματος, ἐν τοῖς βαλανείοις ἐκλυόμεθα. πῶς οὖν καὶ ταύτην τὴν ἀμφισβήτησιν διαλυσόμεθα; ἐὰν, τὸ μὲν συνημμένον, ἀληθὲς εἶναι φήσωμεν, ὅτι δεῖ πνίγεσθαι τοὺς τὸν ἐκ λέβητος ἀτμὸν εἰσπνέοντας, εἴπερ ὅλως ἐμψύξεως ἕνεκεν ἀναπνέομεν. οὐ μὴν τήν γε πρόσληψιν αὐτῶν. ἀλλὰ μὴν οὐ πνίγονται. πνίγον-
B ται γὰρ οὐδὲν ἧττον τῶν ἐν τοῖς βαλανείοις, οἱ τὸν ἐκ λέβητος ἀτμὸν ἀναπνέοντες. εἰ δὲ καὶ μὴ πνιγόμεθα, θαυμαστὸν οὐδὲν ἂν ἦν ἴσως, ἡ γὰρ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαπνοὴ, κατὰ τὰ βαλανεῖα, τῇ διὰ τοῦ στόματος ὁμοίως βέβλαπται. οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸν, τὸ κατὰ τὸ στόμα μόνον ἀναπνεῖν τινα κακῶς, τοῦ κατὰ τοῦτο, καὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα. μεγίστη δ' ἀπόδειξις, ἐπὶ πολλῶν ἀῤῥώστων γίνεται, δι' ὅλης μὲν ἡμέρας ἱδρούντων κρισίμως, πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς βαλανείοις, οὐ μὴν ἐκλυομένων ὁμοίως ἐκείνοις, οὐδὲ πνιγομένων ὅλως, ἔστ' ἂν ἀναπνέωσι τὸν ἔξωθεν ἀέρα, τὸν ψυχρόν. εἰ δὲ καὶ συνείρξας αὐτοὺς
C ἱματίοις τι θερμὸν ἀναπνεῖν ἀναγκάσαις, ἀποπνίξαις αὐτίκα. τοὺς μέντοι κατεψυγμένους καὶ ῥιγοῦντας, οὕτως συνείρξας, οὐχ ὅπως οὐκ ἀποπνίξῃ, ἀλλ' οὐδ' ἀδικήσεις οὐδὲν, ἄχρις ἂν ἐκθερμανθέντες τύχωσι. τηνικαῦτα δ', οὐκέθ' ὑπομένουσιν, ὡς μὴ συνήθεις. ἐξ ὧν ἁπάντων δῆλον, ὡς οὐ διὰ τὸ κενούμενον ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἐν τοῖς βαλανείοις πνεῦμα, καταλυόμεθά τε, καὶ τελευτῶμεν τὸν βίον, ἀλλὰ διὰ τὴν θερμασίαν. θαυμάσαι δὲ ἔστιν οὐ τῶν ἄλλων τοσοῦτον Ἐρασίστρατον, τῶν οὕτω φαινομένων καταπολμῶντα καταψεύσασθαι, ὃν οὐκ εἰκὸς ἄπειρον εἶναι, τῆς διὰ τοῦ πίθου πυρίας τῶν ὑδεριώντων,
D εὐδοκιμησάσης οὐχ ἥκιστα τῶν ἄλλων παλαιῶν, παρὰ Χρυσίππῳ τῷ Κνιδίῳ. κενοῦνται γὰρ οὗτοι τὸ πᾶν σῶμα πολὺ θᾶττόν τε καὶ μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς βαλανείοις. οὐ μὴν πνίγονται δὲ, διὰ τὸν ψυχρὸν εἰσπνεῖν ἀέρα. τούτου δή ἄν τις αὐτοὺς στερήσειεν, ἀποθνήσκουσιν ἐν τάχει. πῶς οὖν, φασὶν, ἔν τε τοῖς βαρυόδμοις βαράθροις, καὶ τοῖς νεωστὶ κεχρισμένοις οἴκοις τιτάνῳ, καὶ πρὸς τὴν ὀσβεσμένων ἀνθράκων ὀσμῆς πνιγόμεθα; κατὰ μὲν τὸν Ἐρασίστρατον, ὅτι λεπτὸς ὢν ἐν ταῖς τοιαύταις καταστάσεσιν ὁ ἀὴρ, οὐ στέγεται πρὸς τῶν ἀρτηριῶν, ἀλλ' ἐκκενοῦται ῥᾳδίως, καὶ ἐνδείᾳ τοῦ πνεύματος ἀπόλλυται τὸ ζῶον. ἡμεῖς δὲ
E φαμὲν, ὅτι οὐδὲν ἐξετέλεσεν, ὡς Ἐρασιστράτου δείξαντος, ἢ λεπτὸν ἐν ταῖς τοιαύταις τὸν ἀέρα γινόμενον. ἢ μὴ στεγόμενον, τοῖς ζώων σώμασιν. ἢ μὴ τῆς ἀληθοῦς αἰτίας ἑτέρας οὔσης, ἢ χαλεπῆς ὑπαρχούσης εὑρεθῆναι. μακρότερα μὲν οὖν ἀναγκαζόμεθα λέγειν, πρὸς τὰ εἰρημένα, χρὴ δὲ, ὅσον οἷόν τε, πειρᾶσθαι τεμεῖν αὐτὰ συντομώτερον. εἰ δ' οὐδὲν ἔχω φάναι, τὰς πολλὰς ἀντιλογίας περικόψας, τὸ φαίνεσθαι τὰς κινήσεις τῶν ἀρτηριῶν, ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι, μηδὲν ἀπολειπομένας μεγέθει τε, καὶ χρόνῳ τῶν ἔμπροσθεν. ὡς ἂν πλήρεις οὔσας δηλονότι τοῦ δι' αὐτῶν φερομένου πνεύ-
F ματος. ἐχρῆν δὴ αὐτὰς, μὴ ὅτι θᾶττον, ἢ μικρότερον, φαίνεσθαι σφυζομένας, ἀλλ' ἀσφύκτους γίνεσθαι παντάπασιν, ὡς ἐστερημένας τελέως, τοῦ πληροῦντος αὐτῶν τὰς κοιλίας ἀέρος. ἀλλ' εἰ τὴν Ἐρασιστράτου, φασὶ, διαβάλλεις αἰτίαν, εἰπέ. λέξω δὲ, ἐὰν πρότερον ὑμεῖς εἴπητέ μοι, διὰ ποίαν αἰτίαν θαλάττιοι ζωγρεῖς, νάρκης ἁψάμενοι, ναρκῶσι.

A Εἰ δὲ οὐδὲν λέγειν ἔχετε, τοῦτο γοῦν ὅμως ἡμῖν εἰπεῖν συγχωρήσετε, τὸ, τὴν δύναμιν εἶναι τοῦ ζώου ναρκωτικὴν τῶν ἁλισκομένων, οὕτως ἰσχυρὰν, ὥστε καὶ διὰ τοῦ πεπηγότος αὐτοῦ τριόδοντος, εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁλιέων ῥᾳδίως ἀναπέμπειν τὸ πάθος. Οὐκοῦν συγχωρήσετε, εἶναί τινας ἰχθύων ποιότητας, καὶ δυνάμεις, ὧν αἱ μὲν, νάρκην, αἱ δὲ, κάρον, αἱ δὲ ψύξιν, αἱ δὲ, σῆψιν, αἱ δὲ, ἄλλο τι φέρουσι κακόν. ἀέρος δὲ, οὐδεμίαν συγχωρήσετε εἶναι τοιαύτην δύναμιν; ἀλλ' οὐκ ἔχομεν φασὶν, ἐναργῶς δεῖξαι, τίς ἡ ποιότης αὕτη, καὶ τίς ἡ δύναμις αὕτη. τί οὖν τοῦτο πρὸς τὰ παρόντα; διὰ γὰρ τῶν ἀδήλων, οὔτε ἀνατρέπεσθαί τι δίκαιον, οὔτε κατασκευάζεσθαι. μεταβαίνωμεν οὖν ἀπὸ τῶν τοιούτων, B ἐπὶ τὸ κατασκευάζειν ἐναργῶς, ὁποτέραν οὖν τῶν αἱρέσεων ἀνατρέπειν δυνάμεθα. τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἀνατρέποντα τὴν Ἐρασιστράτειον δόξαν, εὐθὺς κατ' ἀρχὰς ἡμῖν ἐρρήθη. τὰ δὲ τὴν ἡμετέραν κατασκευάζοντα, τοιαῦτα μὲν οὖν ὡς οὐχ εὑρίσκομεν, ὡς ἐξ ἀνάγκης περαίνειν. ἁπάντων μέντοι τῶν ἄλλων πιθανώτατα, πρὸς τὸ μηδὲ ἀνατρέπεσθαι πρός τινος τῶν φαινομένων, ταύτην τὴν δόξαν. ἥ τε τὴν μὲν Ἐρασιστράτου περὶ χρείας ἀναπνοῆς ὑπόληψιν, ἤδη καταλιπεῖν δίκαιον, ἐπεὶ κἀν τοῖς περὶ σφυγμῶν λόγοις, ἐξελέγχεται πολυειδῶς σφαλλομένη. C αὐτοὶ δὲ, διὰ βραχέων ἐπιδραμοῦμεν τῶν ἄλλων φαινομένων τὰς αἰτίας, εἰς τὴν προκειμένην ἀναφέροντες ὑπόθεσιν, ὥσπερ κατά γε τὴν γυμνασίαν, μεῖζόν τε καὶ πυκνότερον ἡμᾶς ἀναπνεῖν. οὐ γὰρ ἀπεικὸς, οὐδὲ τοῦτο γίνεσθαι, διὰ τὴν τοῖς σφοδρῶς κινουμένοις αὐξανομένην θερμασίαν. ὅτι γὰρ οὐδ' ἐνταῦθα διὰ τὴν τῶν ἀρτηριῶν ἐπιπλήρωσιν, ἐναργές ἐστιν, ἐκ τοῦ γίνεσθαι μὲν ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς πολλάκις σφοδρῶς, οὐ μὴν ἀλλοιοῦσθαι τὴν ἀναπνοὴν, πρὶν ἱκανῶς θερμανθῆναι. ἐκθερμανθέντων δὲ, κἂν ἐπαυσάμεθα κινούμενοι, μέχρι D πολλοῦ διασωζομένην ὁρᾶσθαι τὴν αὐτὴν ἰδέαν τῆς ἀναπνοῆς. ἀλλὰ καὶ τοῖς καυσώδεσι πυρετοῖς, ὁμοίως ἀναπνεῖν ὀρεγόμεθα, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ὅπου γὰρ ἂν ᾖ μέγιστον τὸ τῆς χρείας δεόμενον, ἐνταῦθα οὐκ ἀπεικὸς ἱκανῶς αὐξάνεσθαι καὶ τὴν χρείαν αὐτήν. ἡ μὲν γὰρ μείζων φλὸξ, μείζονος ἀέρος· ἡ δὲ ἐλάττονος δεῖται, πᾶσα οὖν δεῖται, δι' ἣν ἔμπροσθεν εἴπομεν ἀνάγκην. Οὐκοῦν ἔτι θαυμαστὸν, εἰ κατεψυγμένοι τὰ περὶ τὴν καρδίαν, καὶ τὸν πνεύμονα, τὸν ἔξωθεν ἀέρα ποθοῦσί τε, καὶ δέονται διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἐπισπᾶσθαι. ἐπισπῶνται μὲν γὰρ, ἀλλ' ὀλίγον, καὶ διὰ χρόνου E πολλοῦ. μεγάλως γὰρ, καὶ πυκνῶς, οὐκ ἐγχωρεῖ ῥιπίζειν τὴν βραχεῖαν θερμασίαν. διὰ τί τοίνυν, οἱ μὲν παῖδες, πλεῖόν τι, καὶ πυκνότερον, οἱ δὲ ἀκμάζοντες, ἔλαττόν τι καὶ ἀραιότερον ἀναπνέουσιν; ἢ ὅτι τὰ αὐξανόμενα, πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ἕπεται δ' ἐξ ἀνάγκης πλήθει θερμασίας, μέγεθός τε, καὶ πυκνότης ἀναπνοῆς; Εἰ δὲ καὶ τρέφεται τὸ ψυχικὸν πνεῦμα πρὸς τῆς ἀναπνοῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἀναπνέουσι πλεῖστόν τε, καὶ πυκνότατον οἱ παῖδες. ἔτι καὶ τροφῆς πλείονος, ὡς ἂν αὐξανόμενοι, δέονται. Εἰ δὲ τὸ λιγνυῶδες ἀποχεῖται πλεῖστον, ἐν ταῖς ἀναπνοαῖς, καὶ διὰ F τοῦτο, ἀναπνέουσι πλεῖστόν τε καὶ πυκνότατον. ἔνθα γὰρ ἡ τῆς τροφῆς ἐργασία πλείων, ἐκεῖ καὶ τὸ περίττωμα πλέον. οἷς δ' οἱ νεανίσκοι θερμότεροι τῶν παίδων εἶναι δοκοῦσιν, οὗτοι, τὴν μὲν προειρημένην αἰτίαν οὐ προσήσονται. περὶ μέν τοι τῶν γερόντων, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ, τὸ μὴ οὐκ εἶναι πολὺ ψυχροτέρους αὐτοὺς, τῶν παίδων καὶ νεανίσκων,

A Si verò nihil habetis, quod dicatis, hoc tamen nobis referre permittatis, nempè vim eſſe huius animantis ſtupefactoriam eorum, quæ contingũt, adeò fortem, vt etiam per infixum ipſi tridentem ad manus piſcatorum perfacile vitium accurrat. Itaque concedetis piſcium quaſdam eſſe qualitates, ac vires, quarum aliæ torporem, aliæ altiorem ſoporem, aliæ frigiditatem, aliæ putrefactionem, aliæ aliud quoddam malum inferant, aëris autem nullam talem vim eſſe permittetis? Verùm non habemus (aiunt) euidentem demonſtrationem, quænam qualitas hæc ſit, & quæ tan-B dem. Quid igitur hoc ad præſentia? per obſcura enim nihil ritè, neque euertitur, neque confirmatur. Tranſeamus itaque à talibus ad confirmationem euidentem, vtram tandem ſectam euertere queamus. Quæ quidem igitur neceſſariò Eraſiſtrati opinionem euertunt, ſtatim à principio nobis relata ſunt; quæ verò noſtram confirmant, talia quidem non inuenimus, vt neceſſariò concludant, attamen omnem aliorum maximè credibilia ſunt; ſupra hoc, quòd à nullo penitus eorum, quæ palam apparent, hæc opinio noſtra euertatur. Quare Eraſiſtrati de reſpirationis vtilitate opinionem hic iam relinquere iuſtum eſt, C quandoquidem & in libris de pulſibus multipliciter erroris eſt conuicta; ipſi verò etiam reliquorum apparentium cauſas ad præſentem ſuppoſitionẽ conducentes breuibus percurremus. Velut eſt, quòd in exercitationibus ampliùs, & frequentius reſpiramus, neque enim diſſimile vero eſt, etiã ob calorem ex vehemẽti motu auctum fieri, quòd enim, neque hîc propter arteriarum expletionem reſpiramus, manifeſtũ eſt ex eo, quòd à principio ſtatim ſæpè vehementer contingat, non tamen reſpiratio mutetur priùs, quàm multum calefiamus; vbi verò excalfacti ſumus, etiam ſi ad multum tẽ-D pus à motu quieſcimus tamen eandẽ reſpirationis ſpeciẽ conſeruari videmus. Quin & in æſtuoſis febribus ſimiliter reſpirare appetimus, ob eandem cauſam. Vbi enim maximum fuerit, quod vtilitate indigebit, hîc etiam non abſonum eſt ipſam vtilitatem multùm augeri, maior namque flamma ampliori aëre, minor pauciore opus habet. Omnis verò flamma ipſo indiget ob eã, quam priùs dixi, neceſſitatem. Nequaquam igitur mirum eſt, ſi loci circa cor, & pulmonem perfrigerati, externum aërem deſiderant, indigéntque eius per inſpirationem attractione; attrahunt enim ſed parum, & E per multum tempus, valdè namque & crebrò non expedit paruam caliditatẽ ventilare. Propter quid igitur pueri quidem plus, & frequentius, puberes verò minùs, & rariùs reſpirant? Num quòd qui creſcunt, plurimum habent inſiti caloris, neceſſariò autem ſequitur ad multitudinem caloris, magnitudo, & frequentia reſpirationis? Si verò animalis ſpiritus à reſpiratione etiam nutritur, etiam ob id plurimum, & frequentiſſimè pueri reſpirãt, quòd nutrimento ampliore, vt qui creſcant, opus habent. Si verò etiã fuliginoſum plurimũ in reſpiratione diffunditur, etiã ob id plurimũ, & frequen-F tiſſimè reſpirant, vbi enim amplius alimentũ conficitur, ibi etiam amplius excrementum. Quibus itaque pueri calidiores adoleſcentibus eſſe videntur, hi talem referent cauſam crebrioris ipſorum reſpirationis. Quibus autẽ adoleſcentes calidiores pueris videntur, hi prædictam cauſam non admittent. Atqui de ſenibus nemo dubitat, quin ſint multò, tum pueris, tum adoleſcẽtibus frigidiores, teſtimonium

teſtimonium autem frigiditati præbet ipſa reſpi- A rationis ſpecies, quæ in eis minor fit & rarior. Conſimilia porrò us, quæ in ætatibus apparent, in temporibus, & regionibus, ac naturis contingunt. Teſtimoniúmque præbet calidis ſemper reſpiratio maior, & denſior, frigidis minor, & rarior. Parum etiam, & frequenter reſpirant, qui cibum ac ceperunt, ac biberunt, ob ſepti tranſuerſi coarctationem: Sic & prægnantes: In aqua etiam inter cutem, & in hepatis inflammationibus, ventrique ac ſplenis, conſimiliter reſpirant propter eandem cauſam. Cæterùm de propria horum reſpiratiooe in libris de ſpirandi difficultate dicetur. Nuoc ſa- B tis eſt, vt hoc rurſus demooſtretur, nempè omnia manifeſtè apparentia prædicto dogmati noſtro, de vſu videlicet reſpirationis, teſtimooium præbere.

A ὁμολογεῖ δὲ τῇ ψύξει, καὶ ἡ τῆς ἀναπνοῆς ἰδέα, μικροτέρα τε ἅμα, καὶ ἀραιοτέρα γιγνομένη. παραπλήσια δὲ ταῖς ἐπὶ τῶν ἡλικιῶν φαινομέναις, ἐν ὥραις, καὶ χώραις, καὶ φύσεσι συμβέβηκε. καὶ ὁμολογεῖ γὰρ ἀεὶ, τοῖς μὲν θερμοῖς, ἡ μείζων τε καὶ πυκνοτέρα· τοῖς δὲ ψυχροῖς, ἡ ἐλάττων τε, καὶ ἀραιοτέρα. μικρόν τε, καὶ πυκνὸν ἀναπνέουσιν, οἵ τε ἐδηδοκότες καὶ οἱ πεπωκότες, στενοχωρίᾳ τοῦ διαφράγματος. οὕτω δὲ καὶ αἱ κύουσαι, κἀν τοῖς ὕδερσί τε, καὶ ταῖς φλεγμοναῖς τοῦ ἥπατος, καὶ τῆς γαστρὸς, καὶ τοῦ σπληνὸς, ὁμοίως ἀναπνέουσι, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἀλλὰ B περὶ μὲν τῆς οἰκείας τούτων ἀναπνοῆς, ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας εἰρήσεται. νῦν δὲ ἀρκεῖ καὶ ταῦτα αὖθις ἐνδεῖξαι, ὅτι, πάντ᾽ ὁμολογεῖν τὰ φαινόμενα, τῷ προειρημένῳ δόγματι περὶ χρείας ἀναπνοῆς.

CAPVT V.

De animalis Spiritus nutritione.

Videamus autem deinceps, an animalis ſpiritus à reſpiratione outriri poſſit. Dicamus autem priùs, quomodo quid animalem ſpiritum vocamus, quum ſubſtantiam animæ nos ignoratiſſimus confeſſi. Quoniam igitur ventriculi ſpiritus in cerebro, quum vulnerantur, ſtatim immobiles, ac ſenſus expertes nos reddunt oportet vtique omnino hunc ſenſum ſpiritum, aut ipſam animæ ſubſtantiam eſſe, aut primum vtique ipſius orgaoum. Dictum verò alibi de ipſis fuſiùs, & diligentiùs, vbi etiam hoc ſtatim dictum eſt, quod neceſſarium eſt hunc ſpiritum nutriri. Vnde igitur (inquiuot) aliunde alimentum habebit, quàm ab aëre per inſpirationem attracto? Atqui ex ſanguinis exhalatione haud iocongruum eſt ipſum D nutriri, quemadmodum multis celebribus, tum medicis, tum philoſophis eſt viſum. Verùm, qui Eraſiſtratum ſectantur, non eodem modo, quo qui Hippocratem, ex inſpiratione animalem ſpiritum nutriri tradunt; Illis enim ex corde per arterias ad cerebri membranas, his verò ſtatim per nares in cerebri ventriculos peruenire ſpiritus videtur. Eraſiſtrati quidem de his opinionem etiam hic relinquemus, multiformiter à nobis in libris de pulſuum cauſis coniunctam. Ad veram autem ttaoſgredientes conſiderabimus hoc, quod palam apparet, cuius iam ſæpe experimentum fecimus. Quum enim arteriæ E colli laqueis conſtringuntur, nihil patitur animal, neque ſtatim, neque poſtea; quemadmodum nos aliquando experiundi gratia illas laqueis conſtrinximus, atque totum diem animal inſpirare, & expirare, ac moueri citra impedimentum viſum, ad profundam iam noctem mactauimus. vt qui putaremus, tam diutinam experientiam non amplius fidelem, ac tutam eſſe; poſſe eoim in tanto temporis ſpatio, quo laquei circumoexi fuerant, aliquod ex principalibus membris per conſenſum læſum eſſe. Admirabamur igitur, quum reperiremus arterias F ex principaliſſimis vitalibus organis, ipſo videlicet corde, ad principaliſſima animalia organa, ipſum videlicet cerebrum, protenſas, ita citra omnem vitæ offenſam, iniuriam eam tolerantes. Sed de his etiam in libro de vſu pulſuum ampliùs quæremus. Quod verò ex eis ad præſens vtile exiſtit, cuiúſque gratia

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς θρέψεως τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος.

Ἴδωμεν δ᾽ ἐφεξῆς, εἰ δύναται τρέφεσθαι τὸ ψυχικὸν πνεῦμα, πρὸς τῆς ἀναπνοῆς. εἴπωμεν δὲ πρότερον, C πῶς καλοῦμεν τι ψυχικὸν πνεῦμα, ἀγνοεῖν ὁμολογοῦντες οὐσίαν ψυχῆς. ἐπεὶ τοίνυν αἱ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίαι τοῦ πνεύματος, ἐπειδὰν τρωθῇ, εὐθὺς ἀκινήτους τε καὶ ἀναισθήτους ἡμᾶς ἐργάζονται, χρὴ τοῦτο τὸ πνεῦμα πάντως, ἤτοι τὴν οὐσίαν αὐτὴν εἶναι τῆς ψυχῆς, ἢ τὸ πρῶτόν γε αὐτῆς ὄργανον. εἴρηται δὲ ἑτέρωθι περὶ αὐτῶν, διὰ πλειόνων ἀκριβέστερον, ἐν οἷς καὶ τοῦτ᾽ εὐθὺς εἴρηται, ὡς ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτο τὸ πνεῦμα τρέφεσθαι. πόθεν οὖν, φασὶν, ἄλλοθεν ἕξει τὴν τροφὴν, εἰ μὴ παρὰ τοῦ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκομένου; καί τοι, κἀκ τῆς τοῦ αἵματος D ἀναθυμιάσεως, οὐκ ἀπεικὸς αὐτὸ τρέφεσθαι, καθάπερ καὶ πολλοῖς τῶν ἐλλογίμων ἰατρῶν τε, καὶ φιλοσόφων, ἔδοξεν. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐκ τῆς εἰσπνοῆς ὁμοίως, οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, τοῖς περὶ τὸν Ἱπποκράτην, τρέφεσθαί φασι τὸ ψυχικὸν πνεῦμα. τοῖς μὲν γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας, διὰ τῶν ἀρτηριῶν, ἐπὶ τὰς μήνιγγας. τοῖς δὲ, εὐθὺς διὰ τῶν ῥινῶν, εἰς τὰς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας, ἔρχεσθαι τὸ πνεῦμα δοκεῖ. τὴν μὲν Ἐρασιστράτου περὶ τούτων δόξαν, κἀνταῦθα καταλίπωμεν, ἐξεληλεγμένην πολυειδῶς, περὶ τῶν ἐν σφυγμοῖς αἰτιῶν. ἐπὶ δὲ τὴν ἀληθῆ μεταβάντες, τὴν καὶ ταῖς E ἀρτηρίαις αἷμα μεταδιδοῦσαν, ἐπισκεψώμεθα τουτὶ τὸ φαινόμενον, οὗ πολλάκις ἐπειράθημεν. ἐν γὰρ τοῖς βρόχοις διαλαμβάνεσθαι τὰς κατὰ τὸν τράχηλον ἀρτηρίας, οὐδὲν πάσχει τὸ ζῶον, οὔτ᾽ εὐθὺς, οὔθ᾽ ὕστερον, ὡς ἡμεῖς ἐνίοτε πειρώμενοι, ἐν βρόχοις αὐτὰς διελαμβάνομεν. ὅλην δὲ ἡμέραν, τὸ ζῶον, εἰσπνέον τε, καὶ ἐκπνέον, καὶ κινούμενον ἀκωλύτως ἰδόντες, νυκτὸς ἤδη βαθείας ἐσφάξαμεν. οὐκέτ᾽ ἡγούμενοι τὴν ἐπὶ πλέον πεῖραν, πιστὴν ὑπάρχειν. δύνασθαι γὰρ, ἐν τοσούτῳ χρόνῳ, διὰ τοὺς περικειμένους βρόχους, συμπαθῆσαί τι τῶν κυριωτάτων μορίων. ἐθαυ- F μάζομεν οὖν, τὰς ἐκ τῶν κυριωτάτων τῶν ζωτικῶν ὀργάνων τῶν τῆς καρδίας, εἰς τὰ κυριώτατα τῶν ψυχικῶν, τὸν ἐγκέφαλον, τεταμένας ἀρτηρίας, οὕτως ἄλυπον τῷ παντὶ βίῳ, τὴν βλάβην ἐχούσας εὑρίσκοντες. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, κἀν τῷ περὶ χρείας σφυγμῶν, ἐπιπλέον ζητήσομεν. ὅσον δ᾽ ἐξ αὐτῶν ἐστιν εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον, οὗ χάριν

ἐμνημόνευσα τῶν καρωτίδων ἀρτηριῶν, τοῦτ' αὖθις λεγέσθω, τοῦ μὴ πάνυ τι δεῖσθαι, τοῦ παρὰ τῆς καρδίας πνεύματος, τὸν ἐγκέφαλον. ἀπολείπεται γοῦν, ἤτοι τὴν ἀναθυμίασιν αὐτῷ, τὴν ἐκ τοῦ αἵματος, ἱκανὴν ὑπάρχειν, ἢ τὴν διὰ τῶν ῥινῶν εἰσπνοήν. ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀναθυμίασιν εἰκὸς γενέσθαι δαψιλῆ, βρόχῳ διαληφθεισῶν τῶν ἀρτηριῶν, δείκνυται δὲ τοῦτο, ἐν τῷ περὶ χρείας σφυγμῶν. ἀναγκαῖον οὖν, ἐκ τῆς διὰ τῶν ῥινῶν ἐστιν ὡς τὴν πλείστην εἶναι τροφὴν τῷ ψυχικῷ πνεύματι. τουτέστι τὸ πρὸς Ἱπποκράτους λεγόμενον, ἀρχὴ τροφῆς πνεύματος, στόμα, ῥῖνες, βρόγχος, πνεύμων, καὶ ἡ ἄλλη ἀναπνοή. ἐξ ἁπάντων γὰρ τούτων τρέφεσθαι, μηδαμῆ παραποδιζόμενον. εἰ δὲ καὶ παρεμποδίζοιτο καθ' ἓν ὁποιονοῦν αὐτῶν· ἀλλ' ἔτι, διά γε τῶν λοιπῶν ὑπηρετεῖται. μαθεῖν δὲ ἐναργῶς ἐστιν, ἐξ οὗ μέλλομεν εἰπεῖν φαινομένου, περὶ τῆς οἰκείας πνεύμονος, εἰς τὰς καθ' ὅλον ἀρτηρίας, μεταλήψεως τοῦ πνεύματος. ὡς ἤτοι βραχὺ ἔτι παντελῶς, ἢ οὐδ' ὅλως γίγνεσθαι. περιθέντες γὰρ παιδὸς τῷ στόματι καὶ ταῖς ῥισὶ, μεγάλην κύστιν βοείαν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἀγγεῖον, ὡς μηδαμῆ παραπνεῖσθαι μηδὲν τῆς ἀναπνοῆς, δι' ὅλης ἡμέρας. ἴδομεν ἀκωλύτως πνέοντα τοῦτον. ἐξ οὗ δῆλον, ὡς ἤτοι μικρὸν παντελῶς, ἢ οὐδ' ὅλως, αἱ κατὰ τὸ ζῷον ἀρτηρίαι, ἔχουσι τῶν ἔξωθεν ποιοτήτων ἀνάγκην, καὶ μάλιστα τῆς θερμότητος. τὸ μὲν γὰρ ψυχρότερον, οὐχ ὁμοίως εὔπορον ἅπαντη. χρὴ δ' ἑτοίμως ἰέναι διὰ πάντων τῶν ὀργάνων, τὸ τῆς ψυχῆς πνεῦμα. τὸ δ' αὖ θερμότερον, ἅπαντη μὲν πόριμον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν καταχεῖται, καὶ συντήκει τὸ σῶμα· τελευταῖον δὲ, καὶ αὐτὸ συναπόλλυται, καὶ ἀποσβέννυται. καὶ ἐν μὲν ταῖς ἀποπληξίαις, ψυχρότερον, ἐν δὲ τοῖς πυρετοῖς, θερμότερον τοῦ μέτρου γιγνόμενον. ἐν μὲν ταῖς ἀποπληξίαις, ἴσχεσθαι τοῦ πάντη ῥᾳδίως εἰσιέναι, καὶ διὰ τοῦτο, εἰς ἀκινησίαν τελευτᾷ τὸ πάθος. ἐν δὲ τοῖς πυρετοῖς, εὔπορον μέν τοι πάντη, καταχεῖν δὴ, καθάπερ πῦρ, ἀλλὰ μήτε τρέφειν, μήτε αὐξάνειν τὰ σώματα δύνασθαι. μὴ τοίνυν εἶναι μικρὰν νομίζωμεν τὴν χρείαν τοῖς ζῴοις, τῆς συμμέτρου θερμασίας, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις, μάλιστα μὲν οὖν τῷ πνεύματι τῷ ψυχικῷ, καὶ τοῖς κυριωτάτοις ὀργάνοις, ἤδη δὲ, καὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα. εἰκότως ἄρα τὴν ἀρχὴν τῆς φυσικῆς θερμασίας, τὴν καρδίαν, εἰς τοσοῦτον ἀναπνοῆς χρῄζουσαν ἔχομεν, εἰς ὅσον περ, καὶ συμμέτρου θερμασίας αὐτοὶ χρῄζομεν. ἐδείχθη γὰρ ἀδύνατος ἡ σωτηρία τῆς θερμασίας, χωρὶς τῆς ἀναπνοῆς. ἔκπνουν μὲν δὴ, καὶ εἴσπνουν ἐστὶ ὅλον τὸ σῶμα, κατὰ τὸν Ἱπποκράτους λόγον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμῶν ἑτέρωθι δέδεικται. σύμμετρος δὲ ἀναπνοὴ, τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι μορίοις, ἡ διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἐστιν. ἐγκεφάλου δὲ, καὶ καρδίας, δύο ἐξαίρετα πρόσκειται τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα. τῷ μὲν, ῥῖνες· τῇ δὲ, πνεύμων. ὅπως δὲ ὁ πνεύμων κινοῖτο, θώρακος ἐδεήθη. καὶ δι' αὐτὸ, ὡς μὲν τῇ καρδίᾳ συνημμένος ὁ πνεύμων, τὸ πρῶτόν ἐστι πνευστικὸν ὄργανον. ὡς δὲ ὑπὸ τοῦ θώρακος, κινούμενον, τὸ δεύτερον. εἰ δὲ, τῆς τοῦ αἵματος ἀναθυμιάσεως, εἰς θρέψιν χρῄζει τὸ ψυχικὸν πνεῦμα, πιθανὸν γὰρ καὶ τοῦτο, μεγίστην ἂν ἔχοι καὶ ταύτην, τῆς συμμέτρου θερμασίας τὴν χρείαν, τὰ ζῷα. τὸ μὲν γὰρ ψυχρὸν αἷμα, πῶς ἂν εἰς ἀτμοὺς λύοιτο; ἀμέτρως δὲ θερμὸν, εὐσκέδαστον μὲν εἰς ἀτμοὺς, ἀλλ' εἰς θολεροὺς τούτους, καὶ καπνώδεις. οὐ μὴν τοιοῦτόν γε εἶναι πρέπει τῷ ψυχικῷ

carotidum arteriatum circa collum mentionem A feci, idipſum rurſus dicetur, oempe, quòd cerebrum ſpiritu à corde allato non valde habet opus. Reliquum eſt igitur, aut exhalationem ex ſanguine ipſi ſufficientem eſſe aut per nares inſpirationem. Atqui nec exhalationem largam cootingere veriſimile eſt, ſi arteriæ laqueo ſunt cooſtrictæ; quod ipſum etiam in libro de vſu pulſuom demonſtratur. Neceſſarium igitur eſt ex inſpiratioue per nares potiſſimam alimenti partem animali ſpiritui accedere. Atque hoc eſt, quod ab Hippocrate dicitur: Principium alimenti ſpiritus, os, nares, arteria aſpera, pulmo, B &alia reſpiratio. Ex omnibus enim his nutritur nullatenus impeditus. Si verò etiam impediatur vnum quodcumque tandem ex ipſis, attamen per reliqua alimentum ei ſuggeritur. Diſcere autem ex apparenti, de quo dicturi ſumus, euidenter licet de ſpiritus ex pulmone in arterias totius corporis tranſumptiooe, quòd aut modicè omoino, aut neque omnino contingit. Quum enim aliquando ad os, ac nares pueri magnam veſicam bubulam, aut aliud quoddam vaſculum, vt nulla parte quicquam ex reſpiratione per totum diem prætetſpiraret, appoſuiſC ſemus, vidimus citra obſtaculum puerum ſpirantem: ex quo manifeſtum eſt, quòd parum, aut penitus nihil, arteriæ animalis extrinſecarum qualitatum neceſſitate vrgentur, & maximè caloris. Etenim frigidior ſpititus non ſimiliter penitus pertranſire poteſt. Oportet autem promptè per omnia orgaua, animæ ſpiritum tranſire. At verò calidior penitus quidem penetrat, verùm primùm & exurit, & colliquat corpus, poſtremum verò etiam ipſe extinguitur & perit. Et in apoplexiis quidem frigidior eſt, in febribus verò calidior moderato redditur. In apoplexiis itaque retinetur, vt non facilè peniD tus pertranſire poſſit, & ob id ſanè io motus priuationem deſinit affectus. In febribus verò penetrare quidem penitus poteſt, verùm exurere ad ſimilitudinem igois, non verò nutrire, aut augere corpora valet. Ne igitur paruam eſſe putemus animalibus moderati caloris vtilitatem, verùm maximè neceſſariam, præſertim ſpiritui animali & principaliſſimis organis, iam verò & vniuerſo corpori. Iure igitur principiom naturalis caloris ipſum videlicet cor, reſpiratiooe tantum egens habemus, quantum etiam ipſi moderato calore indigemus. Demonſtratum enim E eſt impoſſibile eſſe ſaluum eſſe calorem citra reſpirationem. Inſpirabile namque & expirabile eſt totum corpus iuxta Hippocratis ſententiam; verùm & nos alibi demonſtrauimus. Moderata autem reſpiratio omnibus aliis partibus per arterias contingit. Cerebro verò & cordi duo præcipua adiacent reſpirationis organa, illi nares, huic pulmo. Cæterùm, vt pulmo moueretur, thorace opus habuit; & propterea, vt cordi quidem copulatus pulmo, primùm reſpirandi organum exiſtit; vt verò à thorace mouetur, ſecundum. Si verò & ſanguinis halitu ad F nutritionem, animalis ſpiritus indiget (credibile enim & hoc ipſum eſt) maximam habuerint ſanè animalia & hanc à moderato calore vtilitatē. Etenim frigidus ſanguis quomodo in halitum ſolueretur? Immodicè verò calidus facilè quidem io vapores diſpergi poteſt, verùm turbidos, & fumoſos; talem verò minimè eſſe coouenit

ſpiritum

ſpiritum animalem, ſed, vt ſi quem alium, puriſſimum & optimum. Ob id igitur, vbi ſanguis melãcholicus, & bilioſus in vitioſos vapores ſoluuntur, alter ad melancholiam, alter ad phrenitim, perducit, proptereáque in æſtuoſis etiam febribus facilè delirant. Nã tametſi bonus tum ſit ſanguis, ob multitudinem tamen caloris fumoſos vapores emittit. Fueritque & hoc non exiguum à naturali calore emolumentum, vt videlicet exhalatio moderata, pura, & bona fiat. At verò, ſi quis vnamquamque partem ex propriis conſtitutionibus agere ſupponat, neque ſic parum profuerit moderatus calor ad conſtitutionis conſeruationem. Siccum equidem, aut humidum immodicè nullum membrum in pauco tempore fieri poterit; frigidum autem extremè, aut calidum manifeſtè fieri poſſit: atqui vniuſcuiuſque membri ſubſtantia, frigidi, & calidi, & ſicci, & humidi quædam temperies exiſtit, vt eam à nulla alia re ita citò corrumpi poſſe veriſimile ſit, velut à calore immoderato. Quòd ſi ita habet, etiam actionem membrorum à nullo promptiùs lædi euidens exiſtit. In aliis quidem igitur organis actionum læſio parui momenti eſt; in his verò, quæ ad vitam pertinent, magni refert; In his poſtremum, quæ non ſolum ad vitam conducunt, ſed etiam ad alia rationem principij habent, maximi, talia autem ſunt cerebrum, & cor; quare eorum conſtitutionis læſio è veſtigio vitæ damnum infert. Atqui ipſam conſtitutionem nihil promptiùs immutare valet, quàm calor immoderatus. Itaque ambo hoc ſermone demonſtrata ſunt, tum vtilitas commoderati caloris, tum vtilitas, quæ ipſi per reſpirationem accedit. Neceſſarium igitur iam, non credibile ſolum, ſed & verum nos inueniſſe, perſpicuè omnibus apparet. Et ſummatim ſanè dicimus vtilitatem reſpirationis eſſe innati caloris conſeruationem. Licet autem, quamuis animæ ſubſtantiam ignoremus, attamen ex diuiſione nihilominus ratiocinari, iis, quæ euidenter apparent in demonſtrationis vſum aſſumptis, ex quorum numero & hoc eſt. Spiritum, qui in ventriculis cerebri continetur, alterum ex duobus eſſe neceſſarium eſt, aut animæ ipſius ſubſtantiam, aut primum eius organum. Sed ſi primum, cerebrum in ſeipſo animæ ſubſtantiam habere neceſſarium eſt, & hanc inſitum eſſe calorem, aut ſpiritum, aut totam ipſius conſtitutionis ſpeciem, aut ſi qua alia præter ipſam incorporea facultas exiſtit. Cæterùm neceſſarium eſt hoc primum, vnum quoddam organum ex prædictis habere ad motum ſubſeruiens, quum ipſa omninò pati non poſſit, & mortis tempore inſtante per primorum ipſius organorum læſionem ſoluatur. Quare ſiue conſtitutio cerebri offendatur, ſiue ſimul qui in eo eſt ſpiritus, ſiue calor ſolus, mors ex neceſſitate animalibus contingit. Atqui nec conſtitutio breui aliter offendi poteſt, quàm per calorem immoderatum, quemadmodum eſt demonſtratum, nec ipſa etiam hic ampliùs adhuc calor: ſed neque quod reſtat adhuc tertium, ſpiritus videlicet ipſe, occaſionem aliquam habere poteſt alterius repentinæ corruptionis præter eas, quæ antea ſunt relatæ, nimirum ſubſtantiæ ipſius totius euacuationem, & immoderatum calorem.

A πνεύματι, ἀλλ' εἴπερ τι ἄλλο, καθαρωτάτῳ τε, καὶ χρηστοτάτῳ. ταῦτ' ἄρα, τὸ μελαγχολικὸν αἷμα, καὶ τὸ πικρόχολον, εἰς ἀτμοὺς μοχθηροὺς λυόμενον, τὸ μὲν, εἰς μελαγχολίαν, τὸ δὲ, εἰς φρενῖτιν ἄγει. διὰ τοῦτο δὲ κἀν τοῖς καυσώδεσι πυρετοῖς ἑτοίμως παραφρονοῦσιν. εἰ γὰρ χρηστὸν ᾖ τηνικαῦτα τὸ αἷμα, διὰ γοῦν τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας, ἀτμίζει καπνωδῶς. εἴη δ' ἂν καὶ τοῦτο, τῆς κατὰ φύσιν θερμασίας ὄφελος οὐ σμικρὸν, ἀτμίζειν σύμμετρόν τε, καὶ καθαρὸν, καὶ χρηστόν. οὐ μὴν οὐδὲ ταῖς οἰκείαις κατασκευαῖς δρᾶσθαι ὅτῳ τῶν μορίων ὑποθοῖτό B τις, οὐδ' οὕτως εἰς τὴν φυλακὴν τῆς κατασκευῆς ὠφελεῖ μικρὸν ἡ σύμμετρος θερμασία. ξηρὸν μὲν γὰρ ἀμέτρως, ἢ ὑγρὸν, οὐκ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ γένοιτο, τῶν μορίων οὐδέν. ψυχρὸν δ' ἐσχάτως, ἢ θερμὸν δύναιτ' ἂν ἐμφανῶς γενέσθαι. καὶ μὴν ἰδία ἑκάστου τῶν μορίων οὐσία, ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, ποιά τις κρᾶσίς ἐστιν. ὥς τε καὶ διαφθείρεσθαι ταύτην ὑπ' οὐδενὸς οὕτω ταχέως εἰκὸς, ὡς ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν θερμασίαν ἀμετρίας. εἰ δὲ καὶ τοῦτο, καὶ τὴν ἐνέργειαν ὑπ' οὐδενὸς ἑτοιμότερον ἐγχωρεῖ βλαβῆναι. τῶν μὲν οὖν ἄλ- C λων ὀργάνων αἱ βλάβαι τῶν ἐνεργειῶν, μικραί. τῶν δ' εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν διαφερόντων, μεγάλαι. τῶν δ' οὐ μόνον εἰς ζωὴν αὐτὴν διαφερόντων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα λόγον ἀρχῆς ἐχόντων, μέγισται. τοιαῦτα δ' ἐστὶν ἐγκέφαλος καὶ καρδία. ὥσθ' ἡ τούτων τῆς κατασκευῆς βλάβη, παραχρῆμα βλάπτει τὴν ζωήν. ἀλλ' οὐδὲν ὑπαλλάττειν αὐτὴν οἷόν τέ ἐστιν ἑτοιμότερον, ἀμέτρου θερμασίας, ὥστε ἄμφω δέδεικται διὰ τοῦ λόγου, τό τε χρήσιμον τῆς συμμέτρου θερμασίας, καὶ τὸ ἐν τῇ ἀναπνοῇ, εἰς αὐτήν. ἀναγκαῖον οὖν ἤδη, μὴ πιθανὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ D τὸ ἀληθὲς εὑρηκέναι, ἑτοίμως μὲν ἀποφαίνεσθαι· καὶ χρείαν εἶναι τῆς ἀναπνοῆς λέγομεν, ἐμφύτου θερμασίας ἀνάπλησιν. ἔνεστι δ' εἰ καὶ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἀγνοοῦμεν, ἀλλ' ἐκ διαιρέσεως, οὐδὲν ἧττον λογίσασθαι λήμμασι τῶν ἀποδείξεων, τοῖς ἐναργῶς γιγνωσκομένοις χρησαμένοις· ὧν καὶ τοῦτό ἐστι. τὸ περιεχόμενον ἐν ταῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίαις πνεῦμα, δυοῖν θάτερον ἀναγκαῖον εἶναι, ἤτοι τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, ἢ τὸ πρῶτον αὐτῆς ὄργανον. ἀλλ' εἰ πρῶτον, ὁ ἐγκέφαλος ἐν ἑαυτῷ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἔχει, ἀναγκαῖόν ἐστι, καὶ ταύτην ἔμφυτον εἶναι θερ- E μασίαν, ἢ τὸ πνεῦμα, ἢ τὸ σύμπαν αὐτῆς τῆς κατασκευῆς εἶδος. ἢ παρ' αὐτὴν, εἴ τις δύναμις ἀσώματος. ἀλλ' ἀναγκαῖον τοῦτο πρῶτον, εἰς τὰς κινήσεις ὄργανον ἕν τι τῶν εἰρημένων ἔχειν, αὐτὴν μὲν ἀπαθῆ παντελῶς ὑπάρχουσαν. ἐν δὲ τοῖς θανάτοις, τῶν πρώτων αὐτῆς ὀργάνων παθόντων, λυομένην. ὥς τε ἐξ ἀνάγκης ἤτοι τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐγκεφάλου βλαπτομένης, ἢ ὁμοῦ τοῦ κατὰ αὐτὸν πνεύματος, ἢ τῆς θερμασίας μόνης, ὁ θάνατός ἐστι τοῖς ζώοις. ἀλλ' οὔτε τὴν κατασκευὴν, ἐν τάχει βλαβῆναι δυνατὸν ἑτέρως, ἀλλ' ἢ διὰ τὴν τῆς θερμασίας F ἀμετρίαν, ὡς ἐδείξαμεν, οὔτ' αὐτὴν πολὺ μᾶλλον τὴν θερμασίαν, ἀλλ' οὐδὲ τὸ λοιπὸν ἔτι, καὶ τρίτον, ἔχει τὸ πνεῦμα δύνασθαι πρόφασιν ἑτέρας φθορᾶς ἐξαιφνιδίου, παρὰ τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας, τήν τε τῆς οὐσίας, ὅλης αὐτοῦ κένωσιν, καὶ τὴν τῆς θερμασίας ἀμετρίαν.

ἀλλ' ἐν ταῖς τῆς ἀναπνοῆς ἐπισχέσεσιν, οὐκ ἔχομεν αἰτίας A εἰρῆσθαι τὴν κένωσιν ὅλης τῆς οὐσίας, ὡς ἐπὶ τῶν εἰς τὰς κοιλίας τρώσεων. ἀπολείπεται, ὅτι διὰ θερμασίας ἀμετρίας ἀποθνήσκομεν. αὕτη μὲν οὖν ἡ μεγίστη χρεία τῆς ἀναπνοῆς. δευτέρα δὲ, θρέψις τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος. γίνεται δὲ, ἡ μὲν προτέρα, δι' ἀμφοτέρων τῆς ἀναπνοῆς τῶν μερῶν, εἰσπνοῆς τε καὶ ἐκπνοῆς. τῆς μὲν οὖν, ἀναψυχούσης τε, καὶ ῥιπιζούσης· τῆς δὲ, τὸ αἰθαλῶδες ἀποχεούσης· ἡ δευτέρα δὲ, διὰ τῆς εἰσπνοῆς μόνης. ὅτι μὲν οὖν εἰς τὴν καρδίαν ἕλκεταί τις ἀέρος μοῖρα, κατὰ τὰς διαστολὰς αὐτῆς, ἀναπληροῦσα τὴν γινομένην κένωσιν, τὸ μέγεθος αὐτό γε τῆς διαστάσεως, ἱκανὸν ἐνδείξασθαι. B ὅτι δὲ, καὶ εἰς τὸν ἐγκέφαλον εἰσπνεῖται, δι' ἑτέρας ἐπιδέδεικται πραγματείας, ἐν ᾗ περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων διαλεγόμεθα. διὰ τί δὲ τῆς καρδίας, εἰς ἑαυτήν τι παρὰ τοῦ πνεύμονος ἑλκούσης ἀέρος ἐπιπεμπούσης τε ταῖς πλησίον ἀρτηρίαις, ὅμως γε ὁ ἐκπνεόμενος, οὐδὲν ἐλάττων φαίνεται τοῦ κατὰ τὴν εἰσπνοὴν ἑλχθέντος, εἰρήσεται μὲν καὶ δι' ἑτέρων ἐπὶ πλέον. ἀπαρκέσει δὲ καὶ νῦν, εἰπεῖν τό γε μόνον, ὡς ἀτμός τις ἐκπνεῖταί τε τοὐπίπαν, ἴσος τῷ πλήθει τῆς μεταληφθείσης μοίρας τοῦ πνεύματος, εἴς τε τὴν καρδίαν, καὶ τὰς ἀρτηρίας. C αἵ τινες δ' εἰσὶ, καὶ διαθέσεις τοῦ σώματος, ἐν αἷς, ἤτοι βραχεῖ πλείων ὁ ἀτμὸς, τοῦ μεταληφθέντος ἀέρος, ἢ ἐλάττων, ἢ ἴσος ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας εἰρήσεται. ἀρκεῖν μὲν μοι δοκεῖ ταῦτα, περὶ χρείας ἀναπνοῆς. ὅσα δὲ ὑπὲρ αὐτῆς τισιν εἴρηται μοχθηρῶς, ῥᾷστα φωραθῆναι δύναιτ' ἂν, μὴ παρέργως ἕκαστον τῶν ἐνταῦθοι γεγραμμένων ἐκλεξαμένοις.

A At verò in reſpirationis cohibitionibus cauſam aſſignare non poſſumus, ipſam vacuationem totius ſubſtantiæ, quemadmodum in vulneribus ventriculis cerebri inflictis habemus. Relinquitur igitur, quòd ob immoderatum calorem vita excedimus. Atque hæc quidem maxima eſt reſpirationis vtilitas. Secunda verò eſt animalis ſpiritus nutritio. Prior equidem per vtraſque reſpirationis partes contingit, inſpirationem videlicet, & expirationem, altera nimirum refrigerante, & ventilante, altera fuliginoſum diffundente; ſecunda verò per inſpirationem ſolùm accidit. Quòd igitur aliqua aëris pars circa diſtentionem cordis in ipſum cor attrahitur, vt B expleat factam euacuationem, id ipſum magnitudo diſtentionis ipſius ſufficienter indicat. Quòd verò etiam ad cerebrum inſpiratur, in alio opere eſt demonſtratum, in quo de Hippocratis, & Platonis dogmatibus diſputamus. Porrò, quum cor à pulmone aërem ad ſe partim attrahat, partímque vicinis arteriis tranſmittat, quam ob cauſam tamen aer, qui expiratur, nihilo paucior appareat, quàm is qui per inſpirationem attractus eſt, dicetur quidem alio loco fuſiùs. Nunc autem hoc ſolum dicere ſufficiet, quòd vapor quidam omninò expiratur, par co- C pia portioni ſpiritus, in cor & arterias tranſumptæ. Qui vero ſint corporis affectus, in quibus paulo amplior, quàm tranſumptus eſt, aut paucior, aut par expiratur, in libris de difficultate ſpirationis dicetur. Atque hæc ſanè mihi de reſpirationis vtilitate ſufficere videntur. Quæ verò de ipſa ab aliquibus vitioſè dicta ſunt, facilè deprehendere poterint, qui ſingula, quæ hic tradita ſunt, non obiter, nec tanquam aliud agentes perlegerint.

Digitized by Google

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΠΝΟΗΣ ΑΙΤΙΩΝ.

GALENI DE CAVSIS RESPIRATIONIS LIBER.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Εἶναι τρία τῆς ἀναπνοῆς αἴτια, τὴν προαιρετικὴν δύναμιν, ὄργανα ὑπηρετούμενα, καὶ τὴν χρείαν.

ARGVMENTVM LIBRI.

Tres eſſe Reſpirationis cauſas, Facultatem voluntariam, Inſtrumenta deſeruientia, & vſum.

RESPIRATIONIS cauſas præſens hic ſermo demonſtrare conſtituit; neque enim reſpirationis hypotheſim confirmare, neque eam impeditam aut omnino præcluſam emendare poteſt, qui cauſas eius ignorat. Qui enim cauſam efficientem re vera deprehenderit, is demum ſolus, tum læſionis differentiam, tum curandi modum cognoſcet. Cæterùm, vt rem rudi modo adumbremus, quum tres ſint in genere reſpirationis cauſæ, facultas voluntaria, inſtrumenta voluntati ſubſeruientia, & ad hæc vſus ipſe, ob quem etiam prioribus cauſis opus habemus. Vſus ſanè principem inter reſpirationis cauſas locum obtinet, vtpotè qui innati caloris commoderationem conſeruat, & animalis ſpiritus ſubſtantiam nutrit. Voluntas verò diſponit, & velut ad rhythmum coaptat ſpirabiles actiones. Verùm inſtrumentorum ſpecies multifida, ac multiformis exiſtit. Quædam enim ad vectionem ſpiritus deſtinata ſunt. Quædam aërem ſuſcipiunt; quædam verò ex eis, ea quæ mouentur, mouent. Principium itaque eſt aër, qui per os, & nares trahitur, materia exiſtens vtilitatis reſpirandi, bifariam partitus; & altera quidem minore ſui parte per nares ad cerebrum defertur, altera verò maiore per aſperam arteriam in pulmonem deuehitur. Atqui ipſa arteria organum vocis, via eſt reſpirationis. Pulmo verò, velut ventriculus profundus, ſpiritui deſtinatus eſt. Eius autem dilatationem, & contractionem thorax gubernat, qui muſculis mouetur, & oſſibus dearticulatur. Quin & ipſum ſeptum tranſuerſum reſpirationis organum eſt. Rotundius autem eſt, & in centro ſuo neruoſum, circumcirca verò carnoſum; ſicut etiam circa coſtas muſculi, qui quidem in mediis ipſorū regionibus exiſtunt,

A Τὰ τῆς ἀναπνοῆς αἴτια, ὁ προκείμενος ἀποδεῖξαι λόγος ἐπαγγέλλεται. οὔτε γὰρ βεβαιῶσαι τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀναπνοῆς, οὔτε παραποδιζομένην, ἢ καὶ τέλεον εἰργομένην, ἐπανορθῶσαι δυνατόν, τὰς αἰτίας αὐτῆς ἀγνοοῦντα. ὁ γάρ τοι ποιοῦν φωράσας πρὸς ἀλήθειαν, οὗτος εἰδήσει μόνος, καὶ τῆς βλάβης τὴν διαφοράν, καὶ τῆς ἰάσεως τὸν τρόπον. ὄντων δὲ τριῶν κατὰ γένος, ὡς τύπῳ φάναι, τῶν αἰτίων τῆς ἀναπνοῆς, δυνάμεως προαιρετικῆς, ὀργάνων τῶν ὑπηρετουμένων τῇ προαιρέσει, κἀπὶ τούτοις, τῆς χρείας, δι' ἣν καὶ τῶν προκειμένων αἰτίων δεόμεθα. ἡ μὲν χρεία, τὸ κυριώτατόν ἐστι τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων, τηροῦσα μὲν τὴν συμμετρίαν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, τρέφουσα δὲ τὴν οὐσίαν τοῦ ψυ-
B χικοῦ πνεύματος. ἡ προαίρεσις δὲ διατάττει, καὶ οἷον ῥυθμίζει τὰς ἀναπνευστικὰς ἐνεργείας. τό γε μὴν τῶν ὀργάνων εἶδος, πολυσχιδές, καὶ πολύτροπόν τι καθέστηκε. τὰ μὲν γάρ, τῇ παραπομπῇ τοῦ πνεύματος ἀνάκειται. τὰ δ' ὑποδέχεται τὸν ἀέρα. τὰ δὲ τούτων ἐστὶ κινητικὰ τῶν κινουμένων. ἀρχὴ μὲν οὖν διά τε τοῦ στόματος, καὶ τῶν ῥινῶν ἑλκόμενος ἀήρ, ὕλη τυγχάνων τῆς κατὰ τὴν ἀναπνοὴν χρείας, διχῆ μεριζόμενος, θατέρῳ μέν, τῷ μείονι, διὰ τῶν ῥινῶν εἰς τὸν ἐγκέφαλον φερόμενος, θατέρῳ δέ, τῷ πλείονι, διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας εἰς τὸν πνεύμο-
C να κομιζόμενος. αὐτή γε μὴν ἡ ἀρτηρία ὄργανον οὖσα φωνῆς, ὁδός ἐστιν ἀναπνοῆς. ὁ δὲ πνεύμων, οἷα βαθὺς γαστὴρ ἀπόκειται τῷ πνεύματι. τούτου δέ, τὰς διαστολάς τε, καὶ συστολάς, θώραξ οἰακίζει, μυσὶ κινούμενος, ὀστοῖς τε διαρθρούμενος. καὶ μήν, καὶ τὸ διάφραγμα, καὶ γὰρ δή, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐστὶν ὄργανον ἀναπνοῆς. κυκλοτερὲς δέ ἐστι, καὶ νευρῶδες μὲν περὶ τὸ κέντρον ἑαυτοῦ, σαρκῶδες δὲ τὰ πέριξ. οὕτω δὲ καὶ οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς μύες, οἱ μὲν ἐν ταῖς μέσαις χώραις αὐτῶν,

δύο καὶ εἴκοσι τυγχάνουσιν, ἢ δύο μὲν οἱ τῶν πρώτων πλευρῶν. ἰσάριθμοι δὲ τούτοις οἱ τῶν ἐσχάτων δύο. καὶ πρὸς τούτοις, οἱ καθήκοντες ἐκ τοῦ τραχήλου τρεῖς. εἶθ' οἱ παρατεταμένοι ταῖς ῥαχίταις, ἑπτά. σὺν αὐτοῖς δὲ, οἱ κατ' ἐπιγάστριον, ὀκτώ. τοσοῦτοι μὲν οἱ ὑπηρετοῦντες μύες τῇ ἀναπνοῇ. ἐνέργειαι δὲ καθ' ἕκαστον τούτων, τῶν μὲν, τῶν φρενῶν, ἀβίαστον ἐργάζεσθαι τὴν ἀναπνοήν. τῶν δὲ κατὰ τὰς πλευρὰς, διαστέλλειν, καὶ συστέλλειν ἀκριβῶς τὸν θώρακα, διπλῶν δὲ ὄντων αὐτῶν, οἱ μὲν ἐκτὸς, τὴν ἐκπνοήν. οἱ δ' ἐντὸς, τὴν εἰσπνοὴν ἀποτελοῦσιν. καὶ τῶν μὲν πρώτων δυοῖν, ἐνέργεια μέν ἐστι, διαστέλλειν μόνον τὸ ἄνω τοῦ θώρακος μέρος. τῶν δ' ἐσχάτων συστέλλειν μόνον τὸ κάτω μέρος. οἱ δ' ἐκ τῶν τραχήλων καθήκοντες, ἀνασπῶσί τε ἅμα, καὶ διαστέλλουσι τὰ τοῦ θώρακος ὑψηλὰ μόρια. τῶν δὲ ὀρθίων, τῶν κατὰ τὸν τράχηλον, οἱ μὲν πρὸς τὰς κλεῖς ἀνατεινόμενοι, προστέλλουσι τὰ ταύτῃ πέρατα τῶν χόνδρων, ὥσπερ καὶ οἱ παρατεταμένοι ταῖς ῥαχίτισι ῥίζαις τῶν πλευρῶν. οἱ δὲ κατ' ἐπιγάστριον, ἕδρα τῶν φρενῶν ὄντες, τῇ τοῦ θώρακος βοηθοῦσι συστολῇ· διττῶν τοίνυν οὐσῶν κατὰ γένος τῶν ἀναπνοῶν, ἀβιάστου τε, καὶ βιαίας, εἶθ' ἑκατέρας αὐτῶν ἐχούσης οἰκεῖα μόρια β'. τήν τε εἰσπνοὴν, τέτταρα τὰ σύμπαντα μόρια γίγνεται τῆς ἀναπνοῆς. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν τεττάρων, ἴδια τῆς φύσεως ὀργάνων ἐστὶ, ἀβιάστου μὲν εἰσπνοῆς, τὸ διάφραγμα, βιαίας δὲ, ὅτε κατὰ τὰ σιμὰ τῶν ὠμοπλατῶν, ὅτ' ἐντὸς τῶν μεσοπλευρίων μοῖρα. ὡσαύτως δὲ, καὶ τῆς ἐκπνοῆς, ἀβιάστου μὲν, οἱ κατ' ἐπιγάστριον μύες. βιαίας δὲ, τῶν μεσοπλευρίων ἡ ἐκτὸς μοῖρα. τὰ μὲν δὴ κατὰ τοὺς μῦς ὧδ' ἔχει. τῶν δὲ νεύρων, τὰ μὲν εἰς τὸ διάφραγμα καθήκοντα, ἐκ τῆς μεταξὺ τετάρτης τε, καὶ πέμπτης, τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ σπονδύλων, διαρθρώσεως ὁρμηθέντα, δύο ὄντα, εἰς αὐτὸ τὸ νευρῶδες αὐτοῦ μέρος καταφύεται. τὰ δ' εἰς τοὺς μεσοπλευρίους μῦς, ἐκ τῆς ῥάχεως διασπειρόμενα, εἰς τὸ στέρνον φέρονται. οὐ γοῦν ὀρθὰ κατὰ τοῦ ζώου μῆκος ἐκτεινόμενα, οὔτ' ἐγκάρσια, ὁμοίως τοῖς μυσὶν, ἀλλὰ λοξὰ φερόμενα, κεφαλὴν μὲν ἔχοντα τὸν ταύτῃ σπόνδυλον, τελευτὴν δὲ, τὸ στέρνον. καὶ μὴν καὶ τὰ εἰς τοὺς ἄλλους μῦς, τοὺς τῆς ἀναπνοῆς δημιουργοὺς, φερόμενα, σχεδὸν ἅπαντα ἐκ τοῦ ῥαχίτου μυελοῦ βεβλάστηκε. τοιούτων οὖν, καὶ τοσούτων ὑπαρχόντων, τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων, εὔδηλον τῷ γε μὴ παντάπασιν ἀναισθήτῳ, τίνι διενήνοχεν ἕκαστον αὐτῶν. ἡ μὲν γὰρ προαίρεσις, ἔοικε τῷ κινοῦντι τὰς ἡνίας καὶ τοὺς ἵππους ἀναβάτῃ. ταῖς δ' ἡνίαις, τὰ νεῦρα ἐοίκασι, καθάπερ καὶ ἵπποις, οἱ μύες. οὕτω δὲ καὶ ἡ χρεία, τὸ ἔσχατον ὀρεκτὸν καθέστηκε τῆς ἀναπνοῆς, ὥσπερ ἡ νίκη, τῆς ἡνιοχικῆς.

A duo & viginti numetantur, duo quidem primarum coſtarum, totidem etiam extremarum, & præter hos tres ex collo vtrinque prouenientes, deinde hi ſeptem qui iuxta ſpinam porrecti, & cum ipſis, qui circa abdomen conſiſtunt, octo. Atque tot ſanè ſunt muſculi reſpirationi ſubſeruientes. Actiones autem ſigillarim, ſepti quidem tranſuerſi, vt reſpitationem liberam faciat, eorum verò, qui circa coſtas ſunt, vt thoracem exactè dilatent, & contrahant. Qui quum duplices ſint, externi expirationem, interni inſpirationem perficiunt. Et primorum quidem duorum actio eſt, vt ſupernam tantum thoracis partem dilatent; extremorum verò, vt infernam eius partem contrahant. Qui verò ex collo deueniunt, retrahunt ſimul & dilatant altas thoracis partes. Ex rectis verò circa collum muſculis, hi qui ad clauiculas extenduntur, fines cartilaginum, quæ iſtic ſunt, contrahunt. Quemadmodum etiam hi, qui ad coſtarum in ſpina radices porriguntur. Qui demum circa abdomen ſunt muſculi, ſepti tranſuerſi ſedes exiſtentes, thoracis contractionem iuuant. Quum itaque duo genera reſpirationum ſint, libera & violenta, habeátque vtraque ipſarum proprias partes duas, inſpirationem videlicet, & expirationem; fit, vt in totum quatuor ſint reſpirationis partes. Cæterum in ſingulis his quatuor partibus propria quædam inſtrumentorum natura eſt; liberæ quidem inſpirationis ſeptum tranſuerſum; Violentæ verò tum muſculus in ſimis ſcapularum ſitus, tum interna intercoſtalium pars. Similiter autem, & expirationis, liberæ quidem muſculi circa abdomen; Violentæ verò externa intercoſtalium pars. Atque hoc quidem modo muſculorum res ſe habet. Porrò nerui duo, qui ad ſeptum pertingunt, ex dearticulatione inter quartam, & quintam colli vertebram progreſſi, in ipſam neruoſam ſepti partem ſe inſerunt; qui verò in muſculos intercoſtales ex ſpina diſperguntur, ad ſternum deferuntur, non vtique recti ſecundum longitudinem animantis extenti, neque velut muſculi, obliqui, ſed tranſuerſim feruntur, caput habentes vertebram, finem verò ſternum. Quin, & qui in alios muſculos reſpirationis opifices feruntur nerui, ferè omnes ex ſpinali medulla naſcuntur. Quare, quum tales & tot exiſtant reſpirationis cauſæ, manifeſtum, vel penitus rudi exiſtimo, qua in re ſingulæ inter ſe diſtent. Voluntas equidem ſimilis eſt equiti, qui habenarum motu equos impellit. Habenis autem ſimiles ſunt nerui, quemadmodum equis muſculi. Sic verò & vſus extremum reſpirationis votum eſt, quemadmodum victoria artis aurigandi.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE VOCE, ET ANHELITV.

TRACTATVS I.

De leſione, & cauſis efficientibus vocis, & anhelitus.

DIxit Galenus, Si neruis, qui ſunt inter coſtas acciderit ſciſſio prope ſpondylos, deſtruetur vox, & anhelitus. Hoc autem idem accidet, ſi oſſa coſtarum ſcindantur, aut ſpinalis medulla ſecundum latitudinem inter finem colli, & initium ſpondylorum, qui reſpiciunt ex oppoſito pectoris. Si autem ſpinalis medulla infra huius loci initium ſeindatur, nec anhelitus omnino, neque vox omninò priuabitur; ſed tantum de vtroque priuabitur ſecundum numerum ſpondylorum, qui opponuntur pectori. Similiter accidit ex inciſiooe coſtarum ſecundum magis, & minus. Muſculus eſt organum motus voluntarij. Et ad vnumquemque muſculum peruenit neruus à cerebro, aut ſpinali medulla, qui ſi ſcindatur, non mouebitur muſculus. Interior autem muſculus, qui eſt inter coſtas, facit anhelitum, & tunc fit, quando aër expellitur vehementer à pectore; & ex eodem anhelitu fit vox, & eſt ei quaſi materia. Et voco collum illum locum, qui eſt inter ſuperius epiglottidis, & ſuperius œſophagi, vſque ad radicem linguæ. In collo autem ſunt muſculi bronchiorum. Et raucedo accidit quando muſculi colli extenduntur, & inchordantur, vt extenduntur in aſſumptione cibi & potus. Et quando epiglottis inchordatur ita, vt conſtringatur, fit vox. & quando conſtringitur, inchordantur muſculi, ex quibus pendet. Et anhelitus quidem fit apud extenſionem muſculorum pectoris, & ſolutionem muſculorum colli, & epiglottidis, & trachææ arteriæ. Raucedo autem accidit extenſione muſculorum colli, aliis omnibus remanentibus in ſuo ſtatu. Vox etiam fit, ſi muſculi epiglottidis extendantur, licet non muſculi colli. Epiglottis ex tribus componitur cartilaginibus inæqualibus, & diſſimilibus; quarum vna eſt anteriùs, ſcilicet maior: duæ verò poſteriùs, quarum altera ſupponitur alteri; quarum ſuperior eſt minor. Habent quoque duas iuncturas; quarum duæ ſunt inter primam, & ſecundam cartilaginem; & duo capita primæ cartilaginis intrant in ſecundam; & ſunt duæ iuncturæ inter ſecundam, & tertiam, quas continent ſex muſculi. In vtraque ſcilicet iunctura ſunt duo muſculi, qui attrahunt tertiam cartilaginem ad poſterius, & aperiunt os epiglottidis. E contrario agunt alij duo muſculi, & ſunt exteriùs; & quando ambo extenduntur, claudunt os epiglottidis clauſu-

A ra perfecta, ita vt nihil ex aëre egrediatur. Neceſſe eſt autem ad hoc vt fiat vox, vt duo modi muſculorum, qui mouent epiglottidem, ſint fortes ita, vt neutrum par cedat alteri in actione. Et intellige per hos muſculos, illos quibus aperitur, & clauditur; & ſunt erecti, & poſiti in rectitudine; & continuantur ex inferiori, & non ſuperius; & mouent iuncturam per ſuperiorem extremitatem; & habent duos neruos proprios, vnum in dextra parte epiglottidis, & alterum in ſiniſtra, qui mouent tertiam cartilaginem; quorum concurſus eſt ex inferiori parte ad ſuperius; qui ſi ſcindatur, laxabuntur illi, ſex ſcilicet muſculi, qui mouent epiglottidem, & deſtruetur motus eorum. Dum vox eſt in epiglottide, agunt in
B ipſam duo modi muſculorum, illi ſcilicet qui aperiunt, & illi qui claudunt; ſed ſi illi, qui claudunt, ſoli agunt, tunc accidet retentio anhelitus; & ſi illi, qui aperiunt, ſoli agunt, neuter tunc accidet anhelitus. Deſtruitur autem vox, quando muſculi, qui claudunt epiglottidem, deſtruuntur: ſiue illi, qui aperiunt, ſaluantur; non enim addunt neque diminuunt in deſtructione vocis. Quando Creator voluit in nobis ponere inſtrumentum vocis, primo poſuit aliquid, quo aër ſit in nobis velociter, & eſt pectus; deinde poſuit occurſum aëris in ipſo ex via ampla ad canalem ſtrictum, vt aër per ſtricturam canalium velociùs currat; velocitas enim facit ipſum fortiorem; qui quando percuſſerit cartilagines, tunc fiet vox;
C percutit etiam præter hoc trachæam arteriam. & vuulam, & ſuperius palatum, & locum curſus aëris per nares. Sed ex hoc non fit ſimpliciter eadem vox, ſed quaſi vox, vt ſtertirio & azegiz. Vox autem non fiet, niſi quando aër percutit primam epiglottidẽ, & eſt poſita ſupra caput tracheæ arteriæ ad modũ inſtrumenti, quo muſici vtuntur tibicines. Si epiglottis amplietur plùs, quàm oportet, minuetur velocitas motus aëris; & ſic diminuetur fortitudo venti tunc ſecundum diminutionem velocitatis, & debilitatem percuſſionis; tunc enim minus reſiſtent cartilagines aëri; non enim ampliantur, niſi quando non extenduntur, & remanent laxatæ. Quando autem epi-
D glottis conſtringitur plus, quàm oportet, tunc aër, qui exit ex epiglottide, erit paruus, & tunc erit minor percuſſio, quapropter vox erit parua; vox enim non poteſt creſcere, niſi creſcant illa duo, quibus fit, aër ſcilicet, & percuſſio incremento proportionali; quodlibet enim creſcit propter incrementum illius, à quo conſtat in ſubſtantia. Egreſſio aëris violenta non fit niſi per extenſionem muſculorum ipſorum; hoc autem differt ſecundum magis, & minus ſecundum fortitudinem extenſionis, & ſe-

cundum multitudinem, & paucitatem muſculorum. In egreſſione autem aëris violenta nimis, neceſſe eſt vt omnes muſcoli pectoris extendantur nimis, & maximè muſculi coſtarum. Anhelitus autem & vox nunquam fiunt abſque his muſculis: In quibus ſi aliquod impedimentum, aut nocumentum acciderit, ſecundum numerum nocumentorum erit deſtructio vocis. Si enim motus medij numeri illorum deſtruitur, medietas vocis deſtruitur, & ſi tertia pars motus deſtruetur, tunc deſtructur & tertia pars vocis; & vniuerſaliter illa pars, quæ deſtruetur de voce, erit ſecundum partem deſtructam de numero illorum muſculorum. Adiuuant autem hos muſculos duo muſculi, qui ſunt apud radicem coſtarum; & illi, qui ſunt ex duobus lateribus ſpondylorum; & ex duobus muſculis procedentibus in longitudinem, muſculi, qui ſunt ſub diaphragmate poſiti. Sermo eſt ex voce; vox eſt ei quaſi materia. Quum enim anhelitus occurrerit epiglottidi, ipſa epiglottide exiſtente æquali in amplitudine, fiet vox; nam quando percuſſerit illam, fiet illud, quod fit in fiſtula apud efflationem.

TRACTATVS II.

De vocis instrumentis proprijs & communibus, ac de efformatione vocis acutæ, grauis, magnæ, paruæ.

EX duobus neruis ſexti paris propagantur ex parte pectoris duo parui rami, qui currunt aſcendentes ad collum ex duobus lateribus trachææ arteriæ, quouſque perueniant ad epiglottidem; quorum vterque continuatur cum quatuor muſculis epiglottidis. Et ſex ex octo muſculis omninò neceſſarij ſunt ad hoc, quòd vox fiat; duo autem alij non in omnibus animalibus reperiuntur; quorum actio eſt, dum epiglottis clauditur completa clauſura. Ex iſtis autem ſex, duo ſunt in ipſo canali epiglottidis; aliorum verò quatuor, duo ſunt à lateribus, & duo poſteriùs. Duo autem muſculi, qui intrant in ipſum canalem epiglottidis, attrahunt iuncturam, quæ inter ſecundam & tertiam cartilaginem, & aperiunt illam duo muſculi, qui ſunt in lateribus, attrahendo illam iuncturam ad latera; & aperiunt eam duo alij muſculi, qui ſunt poſteriùs, attrahendo eandem iuncturam retro. Ex ſex nerui præter duos prædictos neruos continuantur cum muſculis epiglottidis; quorum duo nerui deſcendunt supernè; & in ramos abeunt ex ſeptimo pari neruorum cerebri, quando illud par appropinquat collo, & ſubiungitur per omnes muſculos, qui ſunt extra cartilaginem ſcutalem. Et duo nerui ex illis ſex deſcendunt ex tranſuerſo, & intrant interius epiglottidi, & illic diuiduntur. Et ſunt duo nerui deſcendentes, qui occurrunt duobus neruis aſcendentibus de pectore. Cooperculum epiglottidis eſt locus ſtrictus, & eſt in medio primæ cartilaginis; in quo loco propriè fit vox. Et aër, qui venit ex pulmone, currit per trachæam arteriam; & primo occurrit de ampliſſimo loco, & percutit ipſum; deinde ocurrit orificio cooperculi epiglottidis, quod eſt ſtrictiſſimum ex illo coopertorio; & acquirit velocitatem motus, & fortitudinem; & illic fortiter per-

A cutitur coopertorium epiglottidis, & fit vox. Extenſio duorum muſculorum, qui ſunt intra epiglottidem, prohibet ne coopertorium claudatur apud vocem; nam quando aër vehementer eleuatur, & continet in circuitu partes coopertorij epiglottidis, conſtringit illud coopertorium, & claudit orificium eius, & ſic prohibet ne fiat vox. Quum enim hi duo muſculi ponantur circundantes coopertorium epiglottidis, tunc quando extenduntur, reſiſtunt aëri, qui venit fortiter. Coopertorium epiglottidis, quando homo vociferat, & quando anhelat anhelitu, aperitur, & ampliatur multùm. Quando
B autem anhelitus retinetur, aut quando aliquid comeditur, perfectè clauditur tunc, adeo quòd nihil ex illo tranſibit neque ab interiori parte ad exterius, nec ab exteriori ad interius. Cauſa autem huiuſmodi clauſuræ eſt in ipſa ſubſtantia coopertorij epiglottidis; eſt enim neruoſa, mollis & leuis, vt ſit conſtans, & apta motui. Voci & orationi poſita ſunt tria membra, lingua ſcilicet, & epiglottis, & trachæa arteria. Et vnicuique eorum eſt poſitum quoddam inſtrumentum glandularum ad hoc, vt temperet ipſum conuenienti humiditate. Lingua autem habet duas glandulas, in quibus ſunt duæ venæ, in quibus currit ſaliua ad linguam, &
C ad totum os. Collum autem habet duas glandulas, in quibus generatur humiditas. In epiglottide verò generatur humor phlegmaticus viſcoſus ad hoc, vt humectet illa inſtrumenta. Sed ex duabus glandulis, quæ ſunt in collo, & ex corpore, quod eſt in epiglottide, non proueniunt venæ, in quibus currit humor, ſicut proueniunt ex duabus glandulis linguæ. Sed illæ, quæ ſunt in collo, ſunt in natura ſpongiæ, ex quibus pertranſit humor ille, qui currit ſupernè deorſum, ſine hoc, quòd indigeat eis, aut ſint ei neceſſariæ venæ, in quibus currat. Et poſuit in epiglottide duos dentes, & duo
D foramina tranſeuntia ad illos dentes, ad concludendum orificium coopertorij epiglottidis. Et ſunt ibi duo muſculi continui, continentes radicem tertiæ cartilaginis. Et neceſſe eſt ad hoc, quod vox fiat, quòd aër exeat vehementer; & quod curſus eius in epiglottide ſit ſtrictus. Quando verò canna erit ſtricta, vox erit acuta; & ſi ampla, erit grauis; ſi curta, erit addens in acumine; & ſi longa creſcit in grauitate. Humiditas autem epiglottidis facit voci grauitatem, ſiccitas verò acuitatem, initium generationis vocis, eſt ex orificio linguæ epiglottidis; quod orificium quanto magis exten-
E ditur, tanto magis aëris percuſſio creſcit. Exiſtente ergo amplitudine orificij in ſuo ſtatu, ſi longitudo creſcit, altitudo vocis cadit; ſed magnitudo eius creſcit ſecundum extenſionem orificij linguæ epiglottidis. Amplitudo autem linguæ, dum percuſſio fit illa potentia, quæ erat antequam creſceret amplitudo epiglottidi, minuit acuitatem vocis, & creſcit in craſſitie, & magnitudine. Si verò lingua creuerit nimis, & intrauerit de potentia percuſſionis, tunc creſcet craſſities vocis, quantum creſcet in grauitate, ſed non creſcet in magnitudine; vox autem craſſa fit ex multo aëre ſine potentia. Cætera autem inſtrumenta facta ad
F vocem ſeruiunt huic inſtrumento, ſicut illa quæ ſunt anterius vſque ad orificium linguæ, quæ facta ſunt ad magnificandam vocem, non ad acuendam.

TRACTATVS

TRACTATVS III.

De epiglottide, muſculis, aſpera arteria & alijs vocis & anhelitus organis, ac de voce rauca, clara, graui, acuta, deperdita.

DVo ſunt muſculi eorum qui ſunt epiglottidis, qui proceduot rectè in longitudine; & continuant cartilaginem ſcutalem cum oſſe, quod eſt inter linguam, & epiglottidem; & attrahunt maximam cartilaginem epiglottidis ſurſum, & ante; & incipiunt à loco alto, deinde deſcenduot ad epiglottidem; ex quo babemus, quòd illi attrahunt ſcutalem cartilaginem ad ſuum caput. Et ſimiliter vnuſqoiſque aliorum muſculorum attrahit membrum id, quo continuatur, ad partem ſui capitis. Et ſi hi duo muſculi indicantur, accidet voci maximum nocumentum, eradicabitur enim ſcutalis cartilago, & amplificabiiur locus ille totus; & laxabitur multum ita vt non poſſit reſiſtere aëri, non enim remanet in ipſo niſi tela, quæ continet œſophagum, & cannam tantum. Si autem neruus, qui continuatur cum illis, ſcindatur, minus nocebit voci; diminuetur enim magnitudo eius, & fiet raucedo. Et ſunt quidam muſculi, qui continuant inter hanc cartilaginem, & ſecundam, quorum motus ſi deſtruatur, modicum accidet nocumentum voci, ſcilicet duo muſculi parui, qui ſi ſcindantur parua erit remotio, quæ fiet inter primam & ſecundam cartilaginem. Et dixi de quatuor muſculis, qui ſunt ſuper cartilagines epiglottidis, quoniam continent cannam & epiglottidem intus; nam caput vniuſcuiuſque eorum eſt ſuperius. Non ergo poſſunt declinari ad poſterius, quia ſpondyli colli hoc probent; nec ad anterius, propter hos muſculos, neque ad latera, propter muſculos ex tranſuerſo poſitos; & ſic remanent in canna, & epiglottide extenſi, hoc autem multùm iuuat in hoc quòd fiat vox; aër enim ex quo fit vox, indiget curſu recto, & ſtricto. Si trachæa arteria ex vna eſſet cartilagine continua, non poſſet fieri fluctuatio in aliqua parte eius in percuſſione aëris; ſed facta eſt ex pluribus cartilaginibus; quas continuet quædam tela gracilis, & ſic mouetur, & fluctuat, quando aër occurrit; ideo neceſſarij fuerunt muſculi ad hoc, vt adiuuent, & coniungant ipſam. Et quia trachæa arteria facta eſt, & ad anhelitum, & ad vocem, ideo poſita eſt anhelitui tela, quæ ligat ipſum inter cartilagines. Voci autem facti ſunt cum cartilaginibus iſti muſculi, vt conſtringant, & adiuuent trachæam arteriam. Sunt enim duo muſculi in canali vocis, quibus propriè fit vox; ſunt & alij duo extra, qui continuant tertiam cartilagioem cum œſophago: & duo muſculi qui mouent cannam. Apud deſtructionem motus eorum fit raucedo, & fit vox raoca propter hoc, quòd aliquod corpus non ſonorum percutit anhelitum. Et ipſa canna eſt non ſonora io radice, quia eſt carnoſa humida; epiglottis autem eſt ſonora acutæ vocis, cum ſit cartilaginoſa ſicca, reſiſtens aëri; ideo quando humeſit, accidit raucedo. Et tela quæ eſt ſuper cannam humeſit propter multa humida, quæ per ipſam tranſeunt; vnde ante aut potum, aut cibum vox eſt clara, poſt autem, minus clara; quòd ſi potus fuerit plus, quam oportet, vox erit rauca. Et ideo magis accidit raucedo ſenibus, propter multas ſuperfluitates, quæ generantur in eis. Et in om-

A nibus corporibus illa, quæ ſunt ſicca, ſunt clarioris vocis, quàm illa quæ ſunt humida. Si omnia inſtrumenta vocis aperiaotur, tunc exit multus aer ſubitò, & eſt anhelitus; ſi verò conſtringantur tunc cum aohelitu exit aliquod audibile, quod diuerſatur ſecundum diuerſitatem inſtrumenti quod conſtringitur, adeò quòd fiet percuſſio. Si verò epiglottis fuerit illud quod conſtringitur, tunc ille anhelitus erit vox acuta. Si autem fuerit canna, erit quiddam inter anhelitum & vocem, & eſt raucedo; & hoc erit, ſi non moueris epiglottidem, & dimiſeris eam otioſam. Si verò dimiſeris cannam
B non motam, & moueris epiglottidem, tunc fiet vox ſine raucedine. Canna autem nullam habet actionem in voce, niſi in boc ſolummodo. Origo autem duorum neruorum, qui ſunt in collo à parto duorum neruorum ab alis, ex ipſo cerebro eſt; & hoc eſt, quia actio eorum eſt de nobilioribus actionibus animalibus, & ſubtilior. Genera autem actionum ſunt tria, ſcilicet cogitatio, voluntatis conſeruatio, & imaginatio rerum. Et mittuntur à cerebro ſenſus, & motus voluntarius ad alia membra. Vox autem eſt nobiliſſima actio voluntaria; fit autem ex nobiliſſimo motu animæ, ſcilicet ex motu cogitationis, & deliberationis. Vnde hi duo nerui
C deſcendunt ex ipſo cerebro ad ſtomachum, vt quando cibus defuerit, ſentiat homo; vnde orificium ſtomachi fuit maioris ſenſus quàm cætera membra; & ex illo aſcendunt duo nerui ad muſculos epiglottidis. Et non poſuit Creator hos neruos ex medulla ſpinali, quæ eſt inferior, & propinquior his muſculis, ſed origo eorum neruorum fuit à cerebro, vt inſtrumenta vocis ſint continua cum eo quod regit vocem, ſcilicet cogitatione, quæ eſt in cerebro. Reuerſio autem horum duorum neruorum infernè fuit, vt continuentur cum muſculis infernè, & motus ſit supernè ſcilicet ex
D capitibus ſuis. Et duo nerui qui oriuntur a cerebro diuiduotur in quatuor ramos vnuſquiſque; & currunt ſuper radices coſtarum ex ſuperiori ad inferius; & vnus eorum intrat cor & pulmonem, alius ſtomacbum, tertius reuertitur ad radicem muſculorum epiglottidis, cæteri autem intrant alia membra interiora, & canales. Et apoſtemata muſculorum epiglottidis dicuntur angina interior, & exterior. Et ſi in ſuperiori parte palati acciderit humiditas, tunc claritas vocis corrumpetur. Vox habet duos terminos in acuitate, & grauitate, quos ſi exceſſerit, deſtruetur. Nam ſi orifi-
E cium coopertorij epiglottidis poſt ſtricturam, quam habet in acuitate vocis, amplius conſtringatur, abſcindetur; ſi verò extendatur, & amplificetur poſt amplificationem, qua vox fit in vltimo grauitatis, tunc fiet anhelitus almacror; & ſecundum diminutionem anhelitus, ſi fuerit medius ab anhelitu, qui eſt in nimia velocitate, erit diminutio percuſſionis aëris in coopertorium epiglottidis à prima percuſſione. Si verò anhelitus almacror medius iungatur amplitudini mediæ in orificio coopertorij epiglottidis, tunc vox in veritate erit media inter acutam & grauem, quia motus pectoris indiget potentia. Ideoque qui multum debilitatur, ta-
F cet frequentius, niſi ex aliqua ſolicitudine, & tunc cum magna anguſtia loquitur, & tunc muſculi debiliter conſtringunt pectus, & tranſitus aëris erit tardus. Cogetur ergo vt coopertorium epiglottidis ponat valde ſtrictum, quando voluerit loqui, vt quod deficit ex velocitate aëris, perficiatur ex

ſtrictura curſus eius in epiglottide. Nam ſi inſtrumenta vocis ampliſſima eſſent, tunc vox deſtrueretur.

TRACTATVS IV.

De cauſis iacturæ, & imminutionis vocis & anhelitus.

SI ſpinalis medulla abſcindatur initio pectoris, & fine colli, & in initio dorſi, vbi ſeptimus ſpon- B dylus occurrit octauo, deſtruatur prorſus efflatio, & vox omninò; nerui enim veniunt ad omnes muſculos, qui ſunt intra coſtas, & intra hunc ſpondylum. Ad diaphragma veniunt tria paria neruorum, quorum maius oritur ex ſpinæ medulla poſt ſpondylum tertium ſpondylorum colli; minus oritur ex ſpinali medulla poſt ſpondylum nonum; tertium ex medio inter hæc quidem oritur ex ipſo cerebro. Si ergo ſpinalis medulla abſcindatur apud tertium ſpondylum, tunc diaphragma carebit duobus paribus neruorum, & remanebit ei motus ter- C tij paris, quod venit ex cerebro. Anhelitus al- A maeror fit per muſculos qui ſunt inter coſtas; & muſculi, qui ſunt ſupra ventrem, augent anhelitum, & tamen vox non ex actione iſtorum muſculorum augetur. Et ſi duo nerui, qui ſunt ad partem duarum venarum pulſatilium deſtruantur, vox erit; & accidet muſculis, qui ſunt inter coſtas, aliqua occaſio; propagantur ex his duobus neruis rami, qui continuantur cum canna & pulmone, & diaphragmate, & ſtomacho, & hepate, & ſplene, & omnibus inteſtinis. Ad muſculos autem, qui ſunt inter coſtas, non veniunt nerui niſi ex ſola ſpinali medulla. Et inter muſculos & neruos, qui ſunt in epiglottide & canna, non eſt continuatio. Et omnes muſculi, qui ſunt inter coſtas, ſunt xxij. qui totidem habent neruos; quorum ſi vnus abſcindatur ab vno latere, deſtruetur medietas anhelitus, & medietas vocis. Quidam putauerunt quòd actio anhelitus ſit naturalis, quum fiat in ſomno, & vigilia æqualiter, & ſine voluntate. Alij dicunt ipſum eſſe voluntarium, quoniam quando volumus anhelamus, & quando volumus retinemus; & hoc eſt verum ſecundum nos, vt patet ex noſtra anatomia. Alij dicunt quod eſt medius inter voluntatem, & naturam.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΣΦΥΓΜΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

GALENI DE PVLSVVM VSV LIBER.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Ἡ χρεία τῶν σφυγμῶν ἐστὶν ἐν τῇ τῆς ἐμφύτου θερμασίας τῆς ἑκάστου μορίων παραφυλακῇ, τῇ διὰ τῆς ῥιπίσεώς τε, καὶ ἀναψύξεως, καὶ τῆς τοῦ βλαπτικοῦ ἐκκρίσεως ἀποτελουμένῃ.

ARGVMENTVM LIBRI.

Vſus pulſuum eſt in caloris innati ſingularum partium conſeruatione, qua ventilatione, refrigeratione, & noxy eductione perficitur.

CAPVT PRIMVM.

Pulſuum vſus in quibus diſſimilis, ac ſimilis reſpirationis vſui videatur.

A QVIS vſus pulſuum? an qui & reſpirationis, vt propè omnibus tum Medicis, tum Philoſophis viſum eſt, an præter hunc alius? Non enim certè ipſis inexploratè credendum, quum aduerſari videantur ex aliis quibuſdam euidentibus non pauca, idque potiſſimum quod nunc ſum proditurus. Enimverò reſpiratione priuati, quamprimum morimur. At pulſu orbatas multas partes citra magnam læſionem efficies. Si namque eas, vel quæ per inguina ad crura deſcendunt, vel quæ B per axillas ad manus *repunt*, arterias laqueo intercipere volueris; pulſu quidem illico priuatas reddes quæ in artubus ſunt vniuerſas; non tamen his artubus voluntarium motum adimes, vt nec etiam ſenſum. Si verò temporis decurſu torpidi, frigidi, pallidi, & tabidi euadant, fortaſſis id ſympathia magis, quàm pulſuum damno accidit. At ſi neruos laqueis interceperis, immobiles prorſus, & inſenſibiles partes extemplò efficies. Oportebat itaque & arterias eodem modo ac neruos vitiatas, ſingulis quibus priùs opitulabantur partibus, eas quoque celeriter oblædere. Sed ſanè id omnium abſurdiſſimum ſi ceruicis arterias laqueis interceperis, haud manifeſtè animal oblæſeris, tametſi connectunt ipſæ cor cerebro, princeps vitalium actionum organum, principi animalium.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἐν τίσιν ἡ τῶν σφυγμῶν χρεία ἀνομοία μὲν, ὁμοία δὲ καὶ τῇ τῆς ἀναπνοῆς χρείᾳ δοκεῖ.

A ΤΙΣ ἡ χρεία τῶν σφυγμῶν; ἆρά γε ἥπερ καὶ τῆς ἀναπνοῆς, ὡς, σχεδὸν ἅπασιν ἰατροῖς τε, καὶ φιλοσόφοις ἔδοξεν, ἢ τις ἑτέρα παρὰ ταύτην; οὐ γὰρ δὴ ἀβασανίστως πιστέον αὐτοῖς, ἐναντιοῦσθαι δοκούντων, ἄλλων τέ τινων οὐκ ὀλίγων φαινομένων, καὶ τοῦ νῦν εἰρῆσθαι μέλλοντος οὐχ ἥκιστα. στερηθέντες μὲν γὰρ τῆς ἀναπνοῆς, αὐτίκως ἀποθνήσκομεν, ἄσφυκτα δ' ἀπεργάσῃ πολλὰ τῶν μορίων, ἄνευ μεγάλης βλάβης. εἰ γοῦν ἐθελήσῃς, ἢ τὰς διὰ τῶν βουβώνων ἐπὶ τὰ σκέλη καθηκούσας ἀρτηρίας, ἢ τὰς διὰ τῶν μασχαλῶν, εἰς τὰς χεῖρας B βρόχῳ διαλαβεῖν, ἀσφύκτους μὲν αὐτίκως ἐργάσῃ τὰς ἐν τοῖς κώλοις ἁπάσας, οὐ μὴν παραλύσῃς ταῦτα τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως, ὥσπερ οὐδὲ τῆς αἰσθήσεως. εἰ δ' ἐν τῷ χρόνῳ ναρκώδη τε, καὶ ψυχρὰ, καὶ ὠχρὰ, καὶ ἄτροφα γίγνοιτο, τάχ' ἂν τοῦτο, κατὰ συμπάθειαν μᾶλλον, ἢ τὴν τῶν σφυγμῶν ἀπώλειαν συμβαίνοι. εἰ δὲ τὰ νεῦρα βρόχοις διαλάβοις, ἀκίνητά τε παντελῶς, καὶ ἀναίσθητα παραχρῆμα ποιήσεις τὰ μόρια. ἐχρῆν οὖν καὶ τὰς ἀρτηρίας ὁμοίως τοῖς νεύροις κακωθείσας, εἰς ἅπερ ἔμπροσθεν ὠφέλουν ἕκαστον τῶν μορίων, εἰς ταῦτα καὶ βλάπτειν αὐτίκως. ὃ δὲ δὴ πάντων ἀτοπώτατον, εἰ τὰς κατὰ τὸν τράχηλον ἀρτηρίας βρόχοις διαλάβοις, οὐδὲν σαφὲς βλάψεις τὸ ζῷον, καίτοι συνάπτουσιν αὗται καρδίαν ἐγκεφάλῳ τὸ κυριώτατον τῶν ζωτικῶν ὄργανον, τῷ κυριωτάτῳ τῶν ψυχικῶν.

Εἴπερ οὖν τῶν οὕτως ἐπικαιρίων ἀρτηριῶν ἡ βλάβη, μηδὲν σαφὲς ἀδικεῖ τὸ ζῶον, σχολῇ γ' ἂν τῶν ἄλλων τις ἀδικήσειεν. εἰ δ' οὐδὲν βλάπτουσι πάσχουσαι, πάντη που δῆλον, ὡς οὐδ' ὠφελοῦσιν, οὐδ' ἂν ἐρρωμέναι τύχωσιν. πῶς οὖν ἐκ σφυγμῶν, τὸ μέγιστον προγινώσκομεν; οὐχ ὡς ἐξ αἰτίων πολὺ δυναμένων, φήσει τις. ἀλλ' ὡς σημείων ἐπικαίρων, ὡς εἰ καὶ γρυπουμένοις τοῖς ὄνυξι, καὶ μελαινομένοις τεκμαίροιτό τις περὶ θανάτου. ὅτι γὰρ τοῖς χρησίμοις εἰς τὴν ζωὴν ἕπεταί τινα κατ' ἀνάγκην, ὁ μὲν κίνδυνος ἐπὶ τῇ τοῦ χρησίμου βλάβῃ, τὸ δ' ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον, σημεῖον γίνεται τοῦ κινδύνου. κύριον μὲν οὖν σπλάγχνον, ἡ καρδία. ἐκπεφύκασι δ' ἀπ' αὐτῆς αἱ ἀρτηρίαι, καὶ κινοῦνται τὸν αὐτὸν ἐκείνῃ τρόπον. ὥστε καὶ βλάπτονται τὸν αὐτόν, καὶ ταύτῃ μέγα δηλοῦν πεφύκασιν. ἐδείχθη δέ, οὐ ταὐτὸν ὂν τὸ δηλοῦν μεγάλα, τῷ δύνασθαι μεγάλα. πόθεν οὖν ἐπῆλθεν ἅπασιν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις, εἰς τὴν αὐτὴν χρείαν ἀνάγειν τήν τε ἀναπνοὴν, καὶ τοὺς σφυγμούς; τῆς μὲν, οὕτως εἰς μέγα διαφέρειν ἡμῖν φαινομένης, τῶν δ' ὡς ἔοικεν, ἢ παντάπασιν εἰς οὐδὲν, ἢ παντελῶς μικρόν; ἐμοὶ μὲν οὖν δοκοῦσιν, ὥσπερ οὖν καὶ γράφουσιν οἱ πλείους αὐτῶν, ἐκ τοῦ πεπεῖσθαι παραπλησίους τροπὰς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς αἰτίοις, ἀμφότερα, κοινὴν εἶναι καὶ τὴν χρείαν αὐτῶν ὑπονοῆσαι. τῶν τε γὰρ γυμναζομένων, καὶ λουομένων, καὶ τῶν ὁπωσοῦν ἄλλως θερμαινομένων, οὐ τὴν ἀναπνοὴν μόνον ὠκυτέραν τε, καὶ πυκνοτέραν, καὶ μείζονα γινομένην ἐστὶν εἰδεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς σφυγμοὺς ὡσαύτως πεπονθότας. τῶν τ' ῥιγούντων, καὶ τῶν ὁπωσοῦν ἄλλως ψυχομένων, οὐ τὴν ἀναπνοὴν μόνην ἀραιοτέραν τε, καὶ βραδυτέραν, καὶ μικροτέραν, ἀλλὰ καὶ τοὺς σφυγμούς. καὶ ἐν τοῖς καυσώδεσι πυρετοῖς, πλεῖστον μὲν καὶ τάχιστον, καὶ πυκνότατον ἀναπνέουσι· μεγίστους δ' ἔχουσι, καὶ ταχίστους, καὶ πυκνοτάτους τοὺς σφυγμούς. εἰ δ' ἐπὶ ταῖς ἀσυμμέτροις τροφαῖς, οἱ μὲν σφυγμοὶ μείζονες, αἱ δ' ἀναπνοαὶ γίνονται μικρότεραι, οὐδὲ τοῦτο ἀπόρημα τῷ λόγῳ. μικρότερον μὲν γὰρ ἀναπνέουσιν, ἢ σφύζουσι, στενοχωρίᾳ τῶν φρενῶν. ἀλλ' ὅσῳ μικρότερον, τοσοῦτο πυκνότερον, ἰώμενοι τὴν μικρότητα τῆς ἀναπνοῆς, τῷ συνεχεῖ τῆς ἐνεργείας. ὅσον γὰρ ἐνδεέστερον ἀπέλαυσεν ἡ φύσις ἀέρος, οὐ δυνηθέντος ἐπὶ πλεῖστον διαστῆναι τοῦ θώρακος, τοῦτο ἐπανορθοῦται τῇ πυκνότητι. καὶ διὰ τοῦτο, ἴσον δύναται τὸ μικρότερόν τε ἅμα, καὶ πυκνότερον πνεῦμα, τῷ μείζονί τε ἅμα, καὶ ἀραιοτέρῳ. λέγομεν δὲ νῦν ἀραιότερον σφυγμὸν, τὸν ἐπὶ τροφαῖς, οὐ τὸν πρὸ τῆς τροφῆς, ἐκείνου μὲν γὰρ πυκνότερός ἐστιν, ἀλλὰ τῇ τῆς ἀναπνοῆς ἰδέᾳ παραβάλλοντες. εἰ τοίνυν τρέπεται μὲν ὡσαύτως, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς αἰτίοις, ἡ ἀναπνοὴ τοῖς σφυγμοῖς, βλάπτεται δ' οὐχ ὡσαύτως ἀπολλυμένη, καὶ γὰρ τοῦτ' ἔμπροσθεν ἐδείχθη, συμβαίνοιτ' ἂν οὐδὲν ἧττον ὁμοίως ἀλλήλοις τὰ ἀντικείμενα, τό τε τῆς αὐτῆς ἕνεκα χρείας ἄμφω γεγονέναι, καὶ τὸ, μὴ τῆς αὐτῆς. ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται. χρὴ γὰρ θάτερον αὐτῶν ἀληθὲς ὑπάρχειν, οὐκ ἄμφω.

A Si igitur adeò peroeceſſariarum arteriarum læſio nullam manifeſtam animali læſionem adferat, multo mioùs & aliarum aliqua oblæſerit. At ſi quum affieiuntur, nihil lædaot, vndique conſtat etſi valentes ſint, eas minimè eonſerre. Quomodo igitur ex pulſibus maximè præoofcimus? non vt ex cauſis multa vi pollentibus (dieet aliquis) ſed vt ex ſignis perneceſſariis; quemadmodum ſiquis ex incuruefeentibus vnguibus & nigrantibus de morte coniieiat. Quum enim ea quæ vſom vitæ præſtant, quædam neceſſariò ſequuntur, periculum quidem in eius B qund vſum vitæ præſtat læſione eſt, tum quod ex oeceſſitate ſequitur, ſignum ſit petieuli. Prineeps quidem viſcus eſt eor, ex quo enaſcuntur arteriæ, quæ & eodem quo ipſum modo mouentur, proindéque eodem modo læduotur, atque ita magnum qoid indicare natæ ſunt. At verò monſtratum eſt, noo idem eſſe, magna indicare, ae magna poſſe. Vnde igitor tum Medieis omnibus, tum philoſophis in mentem venit, vt ad eundem vſum & reſpirationem & pulſus adduxerint? quum illa quidem ad magnum vſum excellere nobis appareat, hi verò vel ad ptorſus nullum, vel planè exiguum? C Mihi equidem videntur quemadmodum & ex ipſis plures ſeribunt, quòd conſimilibus conuerſionibus ab iiſdem cauſis conuertantur, inde communem eſſe eorum vſum animo conceepiſſe. Nam & qui exercirantur, & qui in balneo lauantur, & qui aliter quouis modo excalfiuot, eorum non modò reſpirationem celeriorem, frequentiorémque, ae maiorem contueri lieet, ſed etiam pulſus pari modo mutatos. Præterea qoi algent, alitérve quolibet modo ſuot reſrigerati, horum ſicut reſpiratio rarior, tardior, ae minor vſitur, ita & pulſus. Arque in D ardentibus ſebribus maximè, & celerrimè, & denſiſſimè reſpirant, & maximos, velociſſimos, & denſiſſimos pulſus habent. Quòd ſi ab immodicis alimentis pulſus viſuntur maiores, reſpirationes minores, ne id quidem ſcrupulum rationi iniieit. Quippe minorem hi reſpirationem, quàm pulſum, habent propter diaphragmatis compreſſinoem. Cæterùm quantò minorem, tantò hane babent & erebriorem, ſeilieet reſpirationis paruitatem actionis continuitate compenſantes. Quod enim aëris natura thoraee nequeunte ſe latiſſimè aperire, ex minori reſpiratiooe amiſit, id denſitate reſtituit. Ideóque tan-E tumdem minor ſimul, & frequentior reſpiratio poteſt, quantum maior ſimul, atque rarior. Diximus autem hoc loco rariorem pulſum eum, qui comeſtioni ſuecedit, non vtique cum eo qui comeſtionem præcedit comparantes (quippe quo eſt frequentior) ſed ad reſpiratioois ſpeciem referentes. Igitur ſi reſpiratio, pari cum pulſu modo, iiſdem ex cauſis mutatur, non tamen parem ooxam, quum perit, affert (oam id quoque priùs eſt monſtratum) vtique diſſidentia, aduerſáque nihilominus ex æquo inuicem, colligas licet, nempe, tum ambo à natura eiuſ-F dem vſus gratia data, tum non eiuſdem. Verùm ita fieri non poteſt, quum alterum eorum verum eſſe, oon ambo, ſit neceſſum.

CAP.

CAPVT II.

Pulſum, Calorem ſingularum partium conſeruare.

ITaque inueſtigandum qua parte altera rationum decipiat, ipſo reſpirationis vſu pro norma nobis propoſito. Quem vtique vbi de ea tractauimus, duplicem eſſe, ſicut Hippocrates exiſtimauit indicauimus; alterum qui maior eſt, ipſius inſiti caloris conſeruatiooem, alterum, qui minor, animalis ſpiritus nutritionem. At in horum vtroque ex attracto per nares ſpiritu accedete cerebro vtilitatem diximus. Quò minùs mirum eſt, quum exiguum illi commodum ex corde ſuggeratur, ſi carotidibus vocatis arteriis vinculo exceptis, exiguum quoque ſentiat incommodum. Dicet hîc fortaſſe quiſpiam ne minimum quidem apparere incommodum, quando per integrum diei ſpatium (vt ſæpe experti ſumus) animal ſine noxa perduret. Et ſanè rectè dicet. Iam id cum nos dubios haberet, eiuſmodi quoddam euidens in quo fieret experimentum excogitauimus. Prius aotem ratiocinationem ipſam, vnde in ipſum veni, ptoponam. Quooiam demonſtratum à nobis in aliis eſt, eos ventriculos, qui in cerebto habentur, animalis ſpiritus, qui aſſiduè nutriri poſtulet, pleoos eſſe, demooſtratum quoquo non minùs eſt, ſpiritum hunc in motu voluntario conſumi, ſatius fore viſum eſt, vt animal cui vinctæ atteriæ eſſent, currere cogeremus. Quum igitur diu probè cucurriſſet, ſemper autem currere non potuiſſet, operæpretium videbatur cauſam requirere, propter quam dio quidem cucurrit, perpetuò autem non potuit, nec rurſus diutinum curſum continoare, ſed eum ſtatim remittere, abſumpto ſcilicet animali ſpiritu. Sed & huius ipſius euentus cauſa videbatur plexus ille, qui ab Herophilo reticularis eſt vocatus. In hoc enim carotides arteriæ, quum ad cerebrum aſcendunt, antequam duram eius membraoam tranſierint, multifariam ab ipſa finduntur, multis ceu villis ſibi implexæ, veluti ſi retia retibus ſuperpoſita intelligas; tum ſpatium non exiguum, quod cerebri baſis dicitur occupant; quum potuiſſent in ipſum cerebrum, quò ſcilicet à principio tendebant, membranis eius ſtatim traiectis, ſe inſerere. Nunc igitur mirabilis ille plexus, tam tuto à natura, quæ nihil temerè moliatur, loco conditus, magnæ alicuius vtilitatis iodex eſſe videtur. At quoniam & inteſtinorum, & quæ in teſtes ſe inſerunt, vaſorum reuolutionem, tum vt materiæ in his contentæ perfectè conoquerentur, tum vt ſecuturis functionibus abundè præparatæ ſupereſſent, factam contemplabamur, non alienum à ratione videbatur hic quoque tale quippiam commentam eſſe naturam, ac ſimul materiam eam, quæ in arteriis continetur (ea eſt ſanguis calidus, & tenuis, & halituoſus) longo tempore conficere, ſimul animali, qui in cerebro eſt, ſpiritui copioſum alimentum præparare. Proinde quamuis continuatio cum corde cerebro ſit adempta, tamen ſatisfacere ei longo tempore poſſe reticularem plexum, potiſſimum ſi animal quieſcat, ceu animali ſpiritu in motum voluntarium minimè tum conſumpto.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τὸν σφυγμὸν, τῆς τῶν ἑκάστου μορίων θερμότητος φυλακτικόν.

ΖΗτητέον οὖν ὅπῃ τῶν λόγων ὁ ἕτερος παραλογίζεται, κανόνα τῆς κρίσεως ποιησαμένοις ἡμῖν, τὴν χρείαν τῆς ἀναπνοῆς, ἣν ἐδείξαμεν ἐν τοῖς περὶ αὐτῆς λόγοις, διττὴν οὖσαν, ὡς ἐδόκει καὶ Ἱπποκράτει. τὴν μὲν γὰρ ἑτέραν, τὴν μείζω, φυλακὴν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, τὴν δὲ ἑτέραν, τὴν ἐλάττονα, θρέψιν τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος. ἀλλ' εἰς ἄμφω ταῦτα, παρὰ τῆς διὰ τῶν ῥινῶν εἰσπνοῆς, ὠφελεῖσθαι τὸν ἐγκέφαλον ἐλέγομεν. ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν, ὀλίγης αὐτῷ παρὰ καρδίας χορηγουμένης τῆς ἐπικουρίας, ὀλίγην εἶναι, καὶ τὴν βλάβην, τῶν καρωτίδων λεγομένων ἀρτηριῶν, βρόχοις διαληφθεισῶν. ἀλλ' ἴσως τις φήσει, μηδ' ἐλαχίστην φαίνεσθαι. δι' ὅλης γὰρ ἡμέρας τὸ ζῶον, ὡς ἐπειράθημεν πολλάκις, ἀβλαβὲς διαμένει. καὶ ὀρθῶς γε φήσει. καὶ δὴ τοῦθ' ἡμεῖς ἀπορήσαντες, ἐπενοήσαμεν τοιούτου τινὸς ἀποπειραθῆναι φαινομένου. πρότερον δ' ἐρῶ τὸν λογισμὸν, ὅθεν εἰς τοῦθ' ἥκομεν. ἐπεὶ γὰρ ἐν ἑτέροις ἡμῖν ἀποδέδεικται, τὰς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας πνεύματος εἶναι ψυχικοῦ μεστὰς, τροφῆς χρῄζοντος συνεχοῦς. ἀποδέδεικται δὲ, καὶ ὡς δαπανᾶται τοῦτο, ἐν ταῖς καθ' ὁρμὴν κινήσεσιν, ἄμεινον ἐδόκει τρέχειν ἀναγκάζειν τὸ ζῶον, ᾧ τὰς ἀρτηρίας βρόχοις διελάβομεν. ἐπεὶ δὲ μέχρι μὲν πολλοῦ καλῶς ἔτρεχε, μέχρι παντὸς δ' οὐκ ἠδύνατο, ζητεῖν ἐδόκει χρῆναι, διότι μέχρι μὲν πολλοῦ ἔτρεχε, μέχρι παντὸς δὲ οὐκ ἠδύνατο. καὶ πάλιν αὖθ' μέχρι πολλοῦ εὖ διαρκεῖν, ἀλλ' εὐθέως ἐκλύεσθαι δαπανωμένου τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος. ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τούτου τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, πρὸς τῶν ἀμφὶ τὸν Ἡρόφιλον κληθὲν, ἐδόκει τὴν αἰτίαν ἔχειν. ἐκεῖ γὰρ αἱ ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀνιοῦσαι καρωτίδες ἀρτηρίαι, πρὶν διελθεῖν τὴν σκληρὰν μήνιγγα, σχίζονται πολυειδῶς ὑπ' αὐτῆς, περιπλεκόμεναι κατὰ πολλοὺς στίχους, ὡς εἰ νοήσαις ἀλλήλοις ἐπικείμενα δίκτυα πλείω, καὶ χώραν παμπόλλην, ἣν καλοῦσιν, ἐγκεφάλου βάσιν, καταλαμβάνουσιν, ἐνὸν αὐταῖς εὐθὺς μὲν διεκπεσεῖν τὰς μήνιγγας, ἐμφῦναι δὲ εἰς τὸν ἐγκέφαλον, οὗ περ ἐξ ἀρχῆς ἵεναι. τοῦτ' οὖν τὸ θαυμαστὸν πλέγμα, πρὸς τῆς μηδὲν εἰκῇ ποιούσης φύσεως, ἐν οὕτως ἀσφαλεῖ χώρᾳ τεθῆναι, μεγάλης τινὸς ἐδόκει χρείας ἐνδεικτικὸν ὑπάρχειν. ἀλλ' ἐπεὶ τὴν τῶν ἐντέρων ἕλικα, καὶ τὴν εἰς τοὺς ὄρχεις ἐμφυομένων ἀγγείων, ἀκριβοῦς τε πέψεως ἕνεκα τῶν περιεχομένων ὑλῶν, καὶ προσέτι δαψιλοῦς παρασκευῆς ταῖς ἐξῆς ἐνεργείαις ἑωρῶμεν γεγενημένην, εὔλογον ἐδόκει κἀνταῦθα τοιοῦτόν τι μεμηχανῆσθαι τὴν φύσιν, ἅμα τε κατεργαζομένην πολλῷ χρόνῳ τὴν ἐν ταῖς ἀρτηρίαις ὕλην, αἷμα θερμὸν, καὶ λεπτὸν, καὶ ἀτμῶδες ὑπάρχουσαν, ἅμα τε κατασκευάζουσαν τροφὴν δαψιλῆ τῷ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ψυχικῷ πνεύματι. καὶ διὰ τοῦτο κἂν στερηθῇ τῆς πρὸς τὴν καρδίαν συνεχείας ὁ ἐγκέφαλος, ἐξαρκεῖ αὐτῷ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα μέχρι πολλοῦ, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀτρεμῇ τὸ ζῶον, ὡς ἂν μὴ δαπανωμένου τηνικαῦτα τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος εἰς τὴν καθ' ὁρμὴν ἐνέργειαν.

ὃ μὲν δὴ χαλεπώτατόν τε καὶ ἀπορώτατον δοκοῦν, τὸ κατὰ τὰς καρωτίδας ἀρτηρίας, οὐδὲν ἔχειν ἄπορον ἐπιφαίνεται. παραπλησίως δ᾽ αὐτῷ, καὶ τὸ κατὰ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ὧν ἑκάστης βρόχῳ διαληφθείσης, οὐδὲν ἐν τῷ παραυτίκα βλάπτεται τὸ μέρος. ὀχρῆν γάρ, οἶμαι, κἀνταῦθα σκοπεῖν, ὡς οὐκ ἴσον ἐστίν, ἢ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν τῆς ἐμφύτου θερμασίας παθεῖν, ἤ τι τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς θερμαινομένων. τὴν μὲν γάρ, ἀεὶ χρὴ θερμὴν ἱκανῶς ὑπάρχειν. καὶ γὰρ ἑαυτήν, καὶ τἆλλα κινεῖ τε ἅμα σφυγματωδῶς, καὶ θερμαίνει. τοῖς δέ, ἀπόχρη βραχείας εὐπορεῖν θερμασίας εἰς τὸ διασώζεσθαι. καὶ τὴν μέν, εἰ στερήσαις τῆς ἐμφύτου θερμασίας, αὐτήν τε ψύξεις, καὶ τἆλλα πάντα, ὅσα πρότερον ὑπ᾽ αὐτῆς ἐθερμαίνετο. τῶν δ᾽ ἄλλων οὐδὲν στερῆσαι τελέως δυνήσῃ τῆς θερμασίας, κἂν βρόχοις διαλαμβάνῃς τὰς ἀρτηρίας, διά τε γὰρ τῶν χιτώνων ἐπιρρυήσεταί τι, καὶ γὰρ σύμπνουν ἐστί, καὶ σύρρουν ἑαυτῷ πᾶν τὸ σῶμα, κατὰ τὸν Ἱπποκράτους λόγον. ὥστε κἂν μὴ διὰ τῶν ἀρτηριῶν, ἀλλά γε διὰ τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα διὰ φλεβῶν τοῦ συνεχοῦς τῆς μεταλήψεως, εἰς πᾶν μόριον ἐνεχθήσεταί τι τῆς θερμασίας. ἅπαντα οὖν τὰ τοιαῦτα, τοῖς φαινομένοις ὁμολογεῖ. καὶ θαυμαστὸν οὐκ ἔτι δόξει τὴν ἀρχὴν τῆς θερμασίας, μᾶλλον τῶν ἄλλων βλάπτεσθαι στερηθείσης τῆς ἀναπνοῆς. καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἰατρικαῖς σικύαις, ἡ μὲν φλὸξ ἀπόλλυται παραχρῆμα, μένει δ᾽ ἄχρι πλείονος ἡ θερμασία περί τε τὸν ἐντὸς ἀέρα, καὶ κατ᾽ αὐτὸ τὸ σῶμα, οὐ τρεφομένη. οὕτω δὲ κἀν τοῖς οἴκοις, τοῖς ὑπὸ πυρὸς θερμανθεῖσι, θερμασία φαίνεται διαμένουσα, τοῦ πυρὸς ἐσβεσμένου πολλάκις. οὐχ ὅμοιον οὖν ἐστι τὸ κατὰ φύσιν τῇ τε καρδίᾳ, καὶ τοῖς ἄλλοις μορίοις. τὴν μὲν γὰρ ζεῖν ἀεὶ χρή, τοῖς δ᾽ ἀρκεῖ τὸ μὴ παντάπασι καταψύχεσθαι. μάθοις δ᾽ ἂν ἐναργῶς τὸ λεγόμενον, εἰ γυμνώσαις καρδίαν ζώου, αὐτῆς διελὼν τὸ σκέπασμα, ὃ καλοῦσι περικάρδιον χιτῶνα, χωρὶς τοῦ τὸν ἄλλον θώρακα συντρῆσαι. τάχιστα γὰρ ἀποθνήσκει τὸ ζῶον, εἰ καταψύξεις τὴν καρδίαν. εἰ μέν τοι θερμὴν φυλάττοις, οὐδὲν πάσχει. ψύξεις μὲν οὖν αὐτὴν ἐν ἀέρι τὴν χειρουργίαν ψυχρῷ ποιούμενος, καὶ ψυχρὸν καταρραίνων ὕδωρ. φυλάξεις δὲ ὡς πλεῖστον θερμήν, διὰ τῶν ἐναντίων. ἀλλ᾽ εἰ κατεψυγμένης ἤδη, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ ζώου τεθνεῶτος, ἐθέλοις παραχρῆμα τρώσας ὁποτέραν οὖν τῶν κοιλιῶν, καὶ μᾶλλον τὴν ἀριστεράν, καθεῖναι δάκτυλον εἰς αὐτήν, αἰσθήσῃ πολλῆς τῆς θερμασίας. καὶ πολύ γε πλέονος, ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις τοῖς κατὰ φύσιν διακειμένοις. τὸ γὰρ ἴσον μέρος τῆς θερμασίας, ἐλάχιστον μὲν τῇ καρδίᾳ, πάμπολυ δὲ τοῖς ἄλλοις ἐστί. καὶ τοίνυν ὅταν μὴ φυλάττηται τοῦτο, τὸ μὲν ἐκ τῆς καρδίας, οἷον φλὸξ διαφθείρεται. τὸ δ᾽ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἄχρι πολλοῦ παραμένει. φυλακὴ δὲ τῷ ἐκείνης μέν, ἡ ἀναπνοὴ μόνη, τοῖς δ᾽ ἄλλοις, διττή· σφυγμὸς μέν, οἷον παραναπνοή· τό τε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιρρέον ἐξ ἐπιμέτρου. κατὰ δύο τοίνυν αἰτίας ἕκαστον τῶν μορίων πλεονεκτεῖ τῆς καρδίας, εἰς τὸ μὴ ταχέως βλάπτεσθαι θερμασίας ἐνδείᾳ. καὶ γὰρ ὅτι πλείστης μὲν ἐκείνη χρῄζει, τὰ δ᾽ ἄλλα, βραχείας. καὶ ὅτι τῇ μέν, οὐδαμόθεν ἐπιρρεῖ, τοῖς δ᾽ ἀπ᾽ ἐκείνης, ἡ μὲν ἑτοίμως ἐξίστασθαι τοῦ κατὰ φύσιν, τὰ δέ, οὔ.

ae, quod difficillimum videbatur, maximéque A negocium faceſſere, nempe quod in carotidibus arteriis accidit, id nullam etiam habere dubitationem apparet. Similiter nec quod in reliquis omnibus contingit, quarum qualibet vinculo excepta nulla in præſens noxa parti affertur. Oportebat enim (arbitror) hic quoque æſtimari non eſſe ſimile, aut principium ipſum inſiti caloris pati, aut aliquod eorum, quæ ab illo calorem accipiunt. Quippe id ſemper eſſe præcalidum debet, vt quod ſe ipſum & alia, tum moueat vnà pulſatoriè, tum calefaciat; his ſatis ad ſalutem eſt, ſi vel exigui compotes ſint caloris. Et principium quidem B ipſum ſi naturali calore priues, non ipſum modò refrigeres, ſed etiam vniuerſa, quæ ab eo prius calorem ceperunt. Reliquorum nulli, licet arterias vinculo conſtringas, omnem adimere calorem poſſis, quando & per tunicas ipſas nonnihil confluxerit. Eſt enim iuxta Hippocratis ſententiam totum corpus ſibi conſpirabile, atque confluxibile. Quare ſi non per arterias, at certè per alia, & potiſſimùm venas propter eum, qui eſt de vna in alteram, continuum tranſitum, in omnem particulam deferetur caloris aliquid. Omnia igitur alia cum rerum euidentia conſentiunt. C Nec mirum videri præterea debebis, ſi principium caloris, vbi reſpiratione priuatur, plus quàm cætera noxæ contrahit. Quippe in cucurbitulis iis, quibus medici vtuntur, flamma ilicò extinguitur, calor tum in aëre incluſo, tum in ipſo corpore diu manet, idque nullius nutrimenti ope. Simili modo in domibus iis, quæ igni excalfiunt, calor ſæpe remanere cernitur igni extincto. Non ergo eſt ſimilis calor is, qui cordi naturalis eſt ei, qui cæteris partibus; quum id feruere ſemper ſit opus; his ſatis ſit, ſi non ſint frigidæ. Intelliges clariùs quod dicitur, ſi cor animalis nudaueris, D tegumentum id, quod ei velut tunica circumdatum eſt (quam pericardium appellant) diuidens, nulla alia pectoris parte confoſſa. Etenim celerrimè interit animal, ſi cor ipſum refrigeres; ſin calidum ſerues, nihil patitur. Sanè refrigerabis, ſi in frigido aëre chirurgiam adminiſtrabis, præterea ſi frigidam aſperſeris; calidum diutiſſimè ſeruabis, ſi diuerſis rationibus vteris. Cæterùm ſi corde iam refrigerato, & propterea animali iam mortuo velis alterutro ventriculorum eius adaperto, & præcipuè ſiniſtro, digitum in eum ſtatim mittere, magnum inibi calorem deprehendes, longéque maiorem, quàm in aliis ſit parti- E bus, dummodo pro naturæ modo ſe habeant. Quippe par caloris portio vt cordi eſt minima, ſic reliquis partibus eſt omninò magna. Proinde vbi quod pro naturæ modo eſt non ſeruatur, cordis quidem calor, qui veluti flamma eſt, perit; reliquorum calor longo ſpatio durat. at verò illi ſola reſpiratio calorem tuetur. Aliis partibus duplex eius cuſtodia eſt, & pulſus qui veluti quædam reſpiratio eſt, & quod ex abundantiore naturæ gratia accedit, quod à corde confluit. Duplici igitur de cauſa pars quæuis cor ipſum ſuperat, quominus noxam ex caloris inopia celeriter con- F trahat. Siquidem cum illi plurimo ſit opus, cæteris exiguo, quúmque illi à nullo calor confluat, ſed aliis ab illo, vtique illud celeriter à naturali ſtatu recedit, hæc minimè,

CAP.

A

CAPVT III.

Influere à corde Calorem per arterias, & venas, & per alias omnes partes, ac talem eſſe pulſum omnibus partibus, qualem reſpiratio ſoli cordi.

QVòd autem nnn ſolùm per arterias, ſed etiam pet venas, & alia vniuerſa ennfluat à enrde calnr, quoniam de hoc paucis prius facta mentio eſt, rurſus idem reſumendum demonſtrandúmque nobis eſt, ſed ptnpoſitis priùs euidentibus euentis, ex quibus id colligi poſſit. Ergn multis monarchis, gregatiis militibus, iam ſæpe ſingulari pugna decertantibus, ſed & venatnribus ita venas, & arterias vulnerari contigit, vt neceſſe medicis fuerit eas vinculo excipere; qui nmnes non longo interpnſitn ſpatin frigidiores ſibi redditas partes ſenſerunt, ac citiùs quidem, quibus tum arteriæ, tum venæ fuere deuinctæ: ſetiùs quibus arteriæ tantum; minimè verò, quibus ſnlæ venæ. Ex quibus manifeſtum eſt, pet venas qunque aliquem partibus accedere calnrem, quanquam lnngè minnrem, quàm qui per arterias tranſmittatur. Quin ſi quam corpotis partem citra vllum vulnus arctiſſime deligare velis, illicò eam liuidam, frigidámque effectam cnntemplabere; qund planum eſt inde adeò euenire, quòd calnre, qui per nmnes partes ſupernè confluxerat, eſt priuata. Ergo quum hoc qunque demonſtratum iam ſit, nihilque iam aduerſari videatur, quò minùs vnus reſpirarinnis, & pulſuum vſus ſit; facile prnmptúmque enllectu arbitrnr caloris in quaque parte cuſtndiendi cauſa pulſum eſſe conditum. Itaque qund ex reſpiratinne vni præſtatur cordi, id ex pulſu calori illi, qui in toto eſt animali accidit: cnmmunem autem vtriuſque eſſe & animalis ſpiritus nutritinnem, verùm arteriarum magis propriam; ſiquid entum meminimus, quæ de reticulati textu prædiximus. Quoniam igitur in his, quæ de reſpitatinnis vſu tradidimus, mnnſtratum nobis eſt natiuum calorem per immiſſum ſpiritum refrigerati, eundémque per emiſſum hunc veluti purgari, fuliginoſo ſcilicet excrementn expulſn, ambn verò ad eius cuſtndiam vtile aliquid cnnferre, patet & quod de pulſu dicimus, nempe in diaſtole aëream ſubſtantiam quandam attrahi; in ſyſtnle, ex humnrum deuſtinne in roto animali contractum velut fuliginoſum exetementum expelli.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γʹ.

Ἐπιῤῥεῖν ἐκ τῆς καρδίας τὴν θερμασίαν δι' ἀρτηριῶν τε, καὶ φλεβῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων μορίων, τοιοῦτον εἶναι τὸν σφυγμὸν κατὰ τὰ ἅπαντα μόρια, οἷα ἐστὶν ἡ ἀναπνοὴ τῇ καρδίᾳ μόνῃ.

ΠΕρὶ δὲ τοῦ μὴ δι' ἀρτηριῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν φλεβῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπιῤῥεῖν ἐκ τῆς καρδίας, τοῖς μορίοις τὴν θερμασίαν, ἐπεὶ διὰ βραχέος εἴρηται
B
πρόσθεν, αὖθις ἡμῖν ἀναληπτέον τε καὶ ἀποδεικτέον, εἰπόντας πρότερον τὰ φαινόμενα, δι' ὧν ἄν τις αὐτὸ συλλογίσαιτο. πολλοὺς οὖν ἤδη πολλάκις μονομάχους, μονάρχας τε, καὶ στρατιώτας, καὶ κυνηγέτας, οὕτω τρωθῆναι συνέβη φλέβας, καὶ ἀρτηρίας, ὥστε ἀναγκασθῆναι τοὺς ἰατροὺς βρόχῳ διαλαβεῖν αὐτάς. καὶ οὗτοι πάντες, οὐ μετὰ πολὺν χρόνον ψυχροτέρων αἰσθάνονται τῶν μορίων, προσαίτερον μὲν εἰ τὰς φλέβας, καὶ τὰς ἀρτηρίας βρόχῳ διαλάβοις, ὀψιαίτερον δέ, εἰ τὰς ἀρτηρίας μόνον, ἥκιστα δέ, εἰ μόνας τὰς φλέβας. ἐξ ὧν δῆλον, ἥκειν μέν τινα καὶ διὰ τῶν φλεβῶν, εἰς τὰ μόρια θερ-
C
μασίαν, ἀλλ' ἐλάττονα μακρῷ τῆς διὰ τῶν ἀρτηριῶν. εἰ δὲ χωρὶς τραύματος, ἐθελήσαις μόριόν τι τοῦ σώματος λαβὼν ἰσχυρῶς καταδῆσαι, παραχρῆμα πελιδνόν τε, καὶ ψυχρὸν αὐτὸ γενόμενον θεάσῃ. δῆλον ὡς στερηθὲν τῆς ἄνωθεν ἐπιῤῥεούσης, διὰ πάντων τῶν μερῶν αὐτῷ θερμασίας. ὁπότ' οὖν καὶ τοῦτο δέδεικται, καὶ φαίνεται μηδὲν ἐναντιούμενον τῷ μὴ μίαν εἶναι τὴν χρείαν τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῶν σφυγμῶν, ἕτοιμον ἤδη συλλογίσασθαι, φυλακῆς ἕνεκα τῆς καθ' ἕκαστον μόριον θερμασίας γεγονέναι τοὺς σφυγμούς. ὥσθ' ὅπερ ἐκ τῆς ἀναπνοῆς τῇ καρδίᾳ μόνῃ, τοῦτ' ἐξ ἐκείνων ἐστὶ καθ' ὅλον τὸ ζῶον ὑπάρχει
D
θερμῷ. ἐστὶ δὲ καὶ ἡ τῆς πέψεως τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος, κοινὴ μὲν ἀμφοῖν, ἀλλ' ἰδιαίτατον τῶν ἀρτηριῶν. εἴ γε δὴ μεμνήμεθα τῶν ὀλίγον πρόσθεν εἰρημένων περὶ τοῦ δικτυοειδοῦς πλέγματος. ἐπεὶ τοίνυν ἐν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς ἐδείκνυτο, διὰ μὲν τῆς εἰσπνοῆς ἐμψυχόμενον τὸ ἔμφυτον θερμόν, διὰ δὲ τῆς ἀναπνοῆς οἷον καθαιρόμενον, ἐκκρινομένου τοῦ καπνώδους περιττώματος, ἄμφω δὲ ταῦτ' εἰς τὴν φυλακὴν αὐτοῦ συντελεῖν, δῆλον ὡς κἀπὶ τῶν σφυγμῶν ἔσεσθαι ἐν μὲν ταῖς διαστολαῖς ἕλκεσθαι τινὰ οὐσίαν ἀεροειδῆ, κατὰ δὲ τὰς συστολάς, ἐκκρίνεσθαι τὸ ἐκ τῆς τῶν χυμῶν συγκαύσεως, καθ'
E
ὅλον τὸ ζῶον γενόμενον οἷον καπνῶδες περίττωμα.

CAPVT IV.

Aduerſus Archigenem & alios, repleri Arterias in diaſtole, in ſyſtole vacuari.

QVanquam non ignoro tum Archigenem, tum priores eo nonnullos, dum cnntrahitur arteria, impleti eam exiſtimaſſe; dum dilatatur vacuati. Quippe arbitrantur ad tractum, ſyſtolen eſſe conuenientiſſimam, coniectantes id tum ex nre, tum naribus. Quæ ſicuti illi aiunt, in trahendn ſpiritu cnntrahuntur, in reddendo dilatantur; quemadmodum in ægrotantibus fieri cernitur. Imò verò nec in his id alia vlla in parte viſitur, quàm in extremis & cartilagineis narium partibus. Ac cernitur quidem id aliquando in his, qui celerrimè currunt, aut aliàs

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δʹ.

Πρὸς τὸν Ἀρχιγένην καί τινας ἄλλους, ἐν μὲν ταῖς διαστολαῖς πληροῦσθαι τὰς ἀρτηρίας, ἐν δὲ ταῖς συστολαῖς κενοῦσθαι.

ΚΑίτοι γινώσκω τοὺς περὶ τὸν Ἀρχιγένην, καί τινας ἔτι πρότερον ἐν μὲν ταῖς συστολαῖς, πληροῦσθαι τὰς ἀρτηρίας οἰομένους, ἐν δὲ ταῖς διαστολαῖς κενοῦσθαι. πρὸς γὰρ τὴν ἕλξιν ἐπιτηδειοτάτην εἶναι νομίζουσι τὴν συστολήν, τεκ-
F
μαιρόμενοι μάλιστα τῷ τε στόματι, καὶ ταῖς ῥισὶ κατὰ μὲν τὰς εἰσπνοάς, ὡς ἐκεῖνοί φασι, συστελλομένοις, κατὰ δὲ τὰς ἐκπνοάς, διαστελλομένοις· ὅπερ ἐπὶ τῶν ἀῤῥώστων μὲν τὴν δύναμιν ὁρᾶται γινόμενον. οὐδ' οὖν οὐδ' ἐπὶ τούτων κατ' ἄλλο τι μόριον ἢ ἐν τοῖς ὑστάτοις, καὶ χονδρώδεσι τῶν ῥινῶν. ὁρᾶται δέ ποτε κἀπὶ τῶν δραμόντων ὠκέως, ἢ ἄλλως

πως συντόνως γυμναζομένων. οὐ μὴν ἐπ' ἄλλου γε οὐδενός, οὔθ' ὑγιαίνοντος, οὔτε νοσοῦντος. χρὴ δὲ τὴν φυσικὴν κατάστασιν, ἥτις ἂν ᾖ, τοῖς ἀπαραποδίστως τε καὶ ἀκριβῶς ὑγιαίνουσι μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις φαίνεσθαι. ἀλλ' ἔστω γίνεσθαι πᾶσιν ὁμοίως, καὶ φαινέσθωσαν αἵ τε ῥῖνες, καὶ τὰ χείλη συστέλλεσθαι τοῖς εἰσπνέουσι, τίς ἡ ἐκ τούτου πίστις τοῦ ζητουμένου; οὐ γὰρ δὴ ἀνάλογον φήσουσιν ἔχειν ταῖς ἀρτηρίαις τὰ χείλη, καὶ τὰς ῥῖνας. ἀλλὰ τούτοις μὲν ἀνάλογον, τὰ πέρατα τῶν ἀρτηριῶν, αὐταῖς δὲ ταῖς ἀρτηρίαις, αἱ ἀπὸ τούτων ἐπὶ τὴν καρδίαν ὁδοὶ τοῦ πνεύματός εἰσιν. εἰ μὲν οὖν ἐκείνας ἔχουσι δεῖξαι συστελλομένας ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς, εἴη ἄν τι πλέον αὐτοῖς τοῦ παραδείγματος. εἰ δὲ πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελεῖσθαι, ἔτι καὶ καθ' ἑαυτῶν αὐτὸ ἐφέλκονται ἐρουμένων ἂν ἡμῶν, ὥσπερ ἡ φάρυγξ, καὶ ὁ πνεύμων, καὶ σύμπας ὁ θώραξ ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς διαστέλλεται, καὶ τὰς ἀρτηρίας οὕτω χρῆναι διίστασθαι, καθ' ὃν ἕλκουσι χρόνον, οὐ καθ' ὃν ἐκπέμπουσι τὸ πνεῦμα. ἀλλὰ καὶ ἡ μετὰ τὴν συστολὴν αὐτῶν ἡσυχία πολλῷ μακροτέρα γινομένη τῆς μετὰ τὴν διαστολήν, ὥσπερ καὶ ἡ πρὸ τῆς εἰσπνοῆς τῆς μετ' αὐτὴν ἐνδείκνυταί τινα, καὶ κατὰ τοῦτο ἀναλογίαν εἶναι τοῖς σφυγμοῖς πρὸς τὴν ἀναπνοήν. οἵα γοῦν τις ἡ εἰσπνοὴ τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις, τοιοῦτον ἡ διαστολὴ ταῖς ἀρτηρίαις. καὶ οἵα γοῦν τις ἐκείνοις ἡ ἐκπνοή, τοιοῦτον ταῖς ἀρτηρίαις ἡ συστολή. ταύτης δὲ τῆς διπλῆς, καὶ συνθέτου τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως, ἣν δὴ καὶ σφυγμὸν ὀνομάζομεν, ἐξηγεῖται μὲν ἡ καρδία, καθάπερ καὶ ἡμῖν ἐν ἑτέροις, καὶ μυρίοις ἄλλοις πρὸ ἡμῶν ἀποδέδεικται. οὐ μὴν καθ' ὃν Ἐρασίστρατος ὑπελάμβανεν τρόπον, ἀλλ' ὡς Ἡρόφιλός τε καὶ Ἱπποκράτης, καὶ σχεδὸν οἱ δοκιμώτατοι πάντες τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων. ἡ γὰρ ἐν τῷ σώματι τῆς καρδίας δύναμις, ὑφ' ἧς διαστέλλεται, καὶ συστέλλεται διὰ τῶν χιτώνων ἐπιρρέουσα ταῖς ἀρτηρίαις ἁπάσαις, οὕτως αὐτὰς διαστέλλει, καὶ συστέλλει, καθάπερ καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν. ὡς οὖν ἐκείνη, διαστελλομένη μὲν εἰς ἑαυτὴν ἕλκει τὰ πλησιάζοντα τοῖς στόμασιν αὐτῆς, συστελλομένη δέ, ἐκθλίβει. οὕτω καὶ αἱ ἀρτηρίαι, διαστελλόμεναι μὲν ἕλκουσι πανταχόθεν, συστελλόμεναι δ' ἐκθλίβουσι πανταχόσε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τὰς ἀρτηρίας τὴν δύναμιν παρὰ τῆς καρδίας λαμβάνειν τε, καὶ τοῖς τοῦ σώματος ἅπασι μορίοις κοινωνεῖν.

ΤΙ δὴ τοῦτ' ἐστὶ πανταχόθεν καὶ πανταχόσε, σαφέστερον ἔτι διαιρήσω σοι. πάμπολλοι πόροι ταῖς ἀρτηρίαις, οἱ μὲν ἐν αὐτοῖς τοῖς χιτῶσιν οἷον ὀπαί τινες, ἄλλοι δὲ δίκην στομάτων εἰς ἔντερα, καὶ γαστέρα, καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἐκτὸς δέρμα περαίνονται. ἀλλὰ καὶ συνεχεῖς ἀλλήλαις τε, καὶ τῇ καρδίᾳ κατὰ μεγίστους εἰσὶ πόρους, κατὰ τὰς αὐτὰς ἀρτηρίας, μᾶλλον δ' εὐρυχωρίας ἁπάσας. τῆς γε φλεψὶν οὔπω κατὰ μεγάλας. ἀλλ' ἐκφεύγουσι μὲν τὰς αἰσθήσεις αἱ συναναστομώσεις αὐτῶν. ὥστε κἂν ἀπιστοίης δικαίως, ὡς οὐκ οὔσαις, πιστεύσῃς ἂν διὰ τὰ ἄλλα, τὰ πρὸς τῶν παλαιῶν εἰρημένα, καὶ οὐχ ἥκιστα διὰ τόδε τὸ φαινόμενον. εἰ γάρ τις λαβὼν ζῷον ὁτιοῦν τούτων δὴ τῶν μεγάλας τε, καὶ σαφεῖς τὰς φλέβας τε, καὶ τὰς ἀρτηρίας ἐχόντων, οἷον βοῦν, ἢ σῦν, ἢ ὄνον, ἢ ἵππον, ἢ πρόβατον, ἢ ἄρκτον, ἢ πίθηκον, ἢ πάρδαλιν, ἢ ἄνθρωπον αὐτόν, ἤ τι τῶν ἄλλων τῶν παραπλησίων, κατὰ μεγάλας, καὶ πολλὰς ἀρτηρίας τρώσειεν, ἐκκενώσει δι' αὐτῶν ἅπαν τοῦ ζῴου τὸ αἷμα. τούτου πολλάκις τοῦ φαινομένου ἡμεῖς πεῖραν ἐποιησάμεθα,

A laborioſè excitantur, nec tamen in vllo alio, aut ſano, aut laborante. At verò naturalem ſtatum, quicunque is ſit, in minimè impeditis, prorſuſque ſanis potius, quàm in aliis apparere par eſt. Verùm eſto in omnibus ita fiat, appareántque tum nares, tum labra iis, qui inſpirant contrahi, quænam ex his quæſitæ rei fides? Non enim arteriis reſpondere proportione nares, & labra dicent, imò ipſa arteriarum ora his potius reſpondere. Arteriis autem ipſis eas, quæ ab his ad cor, ſpiritus quaſi viæ pertinent. Itaque ſi illas in inſpirationibus oſten-
B dere contractas poſſunt, vtique aliquid ipſis exemplum contulerit; ſin minus præterquam quòd nihil his confert, etiam contra ſe id afferunt; nobis ſcilicet è diuerſo dicturis, quòd tanquam pharynx & pulmones, & pectus vniuerſum in inſpirationibus dilatantur, itidem arterias, quo tempore trahunt, dilatari oportet, non quò ſpiritum reddunt. Sed & quies quæ poſt earum ſyſtolen multo maior quum ſit ea, quæ dilatationem ſequitur; ſicuti quæ inſpirationem præcedit ea, quæ illam ſequitur, indicat in eo quoque proportionem quandam eſſe pulſibus ad reſpirationem. Cuiuſmodi enim inſtru-
C mentis ſpiritus res eſt inſpiratio, eiuſmodi arteriis eſt dilatatio; & cuiuſmodi eſt illis expiratio, eiuſmodi arteriis eſt contractio. Huius autem duplicis, & compoſiti arteriarum motus, quem nunc pulſum appellamus, cor eſt origo (ſicuti tum à nobis, tum ab aliis ante nos quàm plurimis eſt proditum.) non tamen ad eum modum, quo Eraſiſtratus exiſtimauit, ſed ſicut Herophilus, & Hippocrates, ferméque philoſophorum, & medicorum veterum probatiſſimi quique. Nam quæ in cordis corpore vis eſt, vnde contrahitur, ac dilatatur, in omnes arterias per tunicas earum
D influens, ſic eas cogit, aperitque quemadmodum ipſum cor. Sicuti igitur illud, quum dilatatur, ea quæ oſculis ſuis vicina ſunt trahit, dum contrahitur expellit; ſic & arteriæ, quum ſe aperiunt, ad ſe vndique trahunt, quum contrahuntur, in omnem partem expellunt.

CAPVT V.

Arterias facultatem à corde ſuſcipere, ac cum omnibus partibus corporis communicare.

E QVid autem ſibi hoc velit quod vndique & in omnem partem dixi, adhuc clariùs faciam. Numeroſi in arteriis meatus partim veluti ſpiramenta in earum ſunt tunicis, partim oſculorum ſpecie in inteſtina & ventriculum & externam hanc cutim finiuntur. Quin etiam continuatæ tum ſibi, tum verò cordi maximis ſcilicet meatibus, vel potiùs vniuerſis ſuis capacitatibus ſunt. Venis verò non perinde magnis meatibus, ſed ipſarum quidem ſynanaſtomoſes ſenſum noſtrum effugiunt. Vnde ſi ipſis, ceu parum conſtantibus meritò fidem abroges, per alia certè, quæ veteribus ſunt prodita, eos eſſe credas, neque in poſtremis
F ex hac rei euidentia. Siquis namque accepto animali quouis ex iis, quibus amplæ manifeſtæque venæ & arteriæ ſunt, veluti boue, ſue, aſino, equo, oue, vrſo, ſimia, pardali, homine ipſo, vel ſimilium aliquo; magnas multáſque illi arterias vulneret, vniuerſum animalis ſanguinem per eas exhauriet. Huius rei periculum ſubinde fecimus,

&

& quum ſemper vacuatas cum arteriis venas deprehendiſſemus, verum eſſe dogma de communibus arteriarum, & venarum oſculis, nobis perſuaſimus. Quippe per hos ttanſitus arteriæ dilatatæ ex venis ttahunt, contractæ contra, in eas regerunt. Sicuti nimirum per ora, quæ in cutem finiuntur, quicquid halituoſum fuliginoſumque excrementum habent, id excernunt. Recipiunt autem ex ambiente nos aëre, non exiguam in ſe portionem. Atque id eſt, quod Hippocrates dixit corpus eſſe inſpirabile & expirabile totum. Pari modo ex ventre, & inteſtinis tum attrahunt, tum turſum expellunt; itidem & per tenues meatus, quos veluti ſpiramenta per totas habent tunicas, ex circumpoſitis ſpatiis vicisſim trahunt, atque expellunt. A corde verò ipſo accipiunt quidem plus, ſed reddunt minus. Cauſæ ſunt membranarum epiphyſes. De quibus quoniam ab Eraſiſtrato diſputatum abundè eſt, fruſtra nunc à nobis de iiſdem agatur. Verùm videtur ille ſuſpicari, quòd dum contrahuntur, nihil prorſus ex arteriis in cor recipitur, niſi per eas, quæ ſunt in pulmone, quod ſanè ita non eſt, quum fortaſsis etiam pro ipſis naturæ modulis ſe habente animali exiguum aliquid recipiatur. Quippe non adeò mihi ad vnguem membranæ os magnæ atteriæ videntur obſtruere, vt nihil ex ea reddatur, alioqui ſi ſic tum obſtruant, certè violenta quapiam occaſione animal vrgente, neceſſariò id fieri, veriſsimum mihi videtur. Hoc verò, & in aliis noſtris libris eſt demonſtratum, nec magnus eius alioqui vſus ad propoſitam eſt diſputationem. Siquidem ſi arteriæ cordi aliquid impertiunt, ſic vtique ex omni parte tum rurſus remittant; ſin ſecus, ex omni certè parte trahent, tranſmittent autem in omnem partem, præterquam in cor. Ac mihi ſanè melius videtur hoc dogma, quàm Eraſiſtrati ſint hypotheſes; quum nec conſpirabile ſibi eſſe, nec confluxibile corpus poſſit, ſi atteriæ ex omni quidem parte trahant, in omnem autem non tranſmittant, præterea actionis earum vtilitas hac magis ratione ad totum animal pertingat, quippe quum eo pacto quælibet pars tum refrigerari, tum vero purgari, ipſis arteriarum variis motibus vſa poſſit. Vt autem Eraſiſtratus eſt opinatus, canalium anima carentium, non inſtrumentorum vita præditorum vſum animalibus arteriæ præſtant. Nos verò alibi integro volumine multifariam indicauimus, ſanguinem in arteriis, etiam rectè ſe habente animali, contineri. Quod ſi eſt, illud cuiuis pateat, quod non quia ſpiritu à corde immiſſo replentur, vt Eraſiſtratus putauit, idcirco dilatantur potius, quàm ex eo quod dilatantur, idcirco replentur. Quippe ſi ſanguine eſſent vacuæ, fieri fortaſſe poſſet, vt exiguo tempore, quod à corde confluit, ad fines earum perueniret; ſanguinem verò in ſe habentibus fieri omninò nequit, vt motus celeritas cum ea dilatatione conſentiat, quæ ex iis à corde implendis proueniat. Neque enim eo, quod implentur, idcirco dilatantur; verùm ex eo, quod dilatantur, idcirco implentur. Atque hoc quidem, & ſæpe, & paſſim tum à nobis ipſis, tum eorum, qui nos præceſſerunt plurimis ante eſt demonſtratum, arterias ita, vt cor, ſe ipſas mouere, viciſſim ſe attollentes ſummittentéſque, idque eadem, qua

καὶ διὰ παντὸς εὑρίσκοντες ἐκκενουμένας τὰς φλέβας ἅμα A ταῖς ἀρτηρίαις, ἀληθὲς τὸ τῶν συναναστομώσεων ἐκ τούτων ἐπιστώθημεν δόγμα. διὰ γοῦν τούτων τῶν ἀναστομώσεων, ἐκ τῶν φλεβῶν ἕλκουσι μὲν ἐν ταῖς διαστολαῖς αἱ ἀρτηρίαι· ἐκθλίβουσι δὲ εἰς αὐτὰς, ἐν ταῖς συστολαῖς. ὥσπερ διὰ τῶν εἰς τὸ δέρμα περαινομένων στομάτων, ἐκκρίνουσι μὲν ἔξω πᾶν ὅσον ἀτμῶδές τε, καὶ καπνῶδες περίττωμα, μεταλαμβάνουσι δὲ εἰς ἑαυτὰς, ἐκ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος οὐκ ὀλίγην μοῖραν. καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ πρὸς Ἱπποκράτους λεγόμενον, ὡς ἔκπνουν καὶ εἴσπνουν ἐστὶν ὅλον τὸ σῶμα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἔκ τε τῆς γαστρὸς, καὶ τῶν ἐντέρων ἕλκουσί τε, καὶ αὖθις ἐκκρί- B νουσιν. οὕτω δὲ καὶ ἐκ τῶν περιεχουσῶν αὐτὰς χωρῶν, διὰ τῶν λεπτῶν ὀπῶν, τῶν καθ' ὅλους τοὺς χιτῶνας αὐτῶν, ἐν μέρει μὲν ἕλκουσιν, ἐν μέρει δ' ἐκκρίνουσι. παρὰ δὲ τῆς καρδίας, λαμβάνουσι μὲν πλεῖον, διδόασι δ' ἔλαττον. αἴτια δὲ, αἱ τῶν ὑμένων ἐπιφύσεις. ὑπὲρ ὧν αὐτάρκως Ἐρασιστράτου διειλεγμένου, περιττὸν ἡμᾶς νῦν γράφειν. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἔοικεν ὑπολαμβάνειν, μηδὲν ὅλως εἰς τὴν καρδίαν, ἐκ τῶν ἀρτηριῶν μεταλαμβάνεσθαι, πλήν γε διὰ τῶν ἐν πνεύμονι. τὸ δὲ, οὐχ οὕτως ἔχει. τάχα μὲν γὰρ, καὶ τὰ καθ' αὐτὸν τὸν τῆς φύσεως νόμον διοικουμένου τοῦ ζώου, μεταλαμβάνεταί C τι μικρόν. οὐχ οὕτως γάρ μοι δοκοῦσιν ἀκριβῶς ἀποφράττειν τὸ στόμα τῆς μεγάλης ἀρτηρίας οἱ ὑμένες, ὡς μηδὲν ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν καρδίαν παλινδρομεῖν. εἰ δὲ μὴ, ἀλλά τοί γε βιαίας τινὸς περιστάσεως καταλαβούσης τὸ ζῶον, ἀναγκαῖον οὕτως γίνεται. πάντως δὲ μᾶλλον ἀληθὲς εἶναί μοι δοκεῖ. τοῦτο δὲ, καὶ δι' ἑτέρων ἡμῖν γραμμάτων ἀποδέδεικται, καὶ οὐ μεγάλη τις αὐτοῦ χρεία πρὸς τὸν ἐνεστῶτα λόγον. εἰ μὲν γάρ τοι καὶ τῇ καρδίᾳ μεταδιδόασιν αἱ ἀρτηρίαι, πανταχόθεν ἂν οὕτως ἕλκοιέν τε, καὶ αὖθις ἀντιπέμποιεν. εἰ δὲ μὴ πανταχόθεν μὲν ἕλξουσιν, ἐπιπέμψουσι δὲ καὶ πλὴν εἰς τὴν καρδίαν πανταχόσε. καί μοι δοκεῖ, πολλῷ βέλτιον εἶναι τοῦτο τὸ δόγμα τῶν Ἐρασιστρατείων ὑποθέσεων, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σύμπνουν, οὐδὲ σύρρουν εἶναι τὸ σῶμα δυνατὸν ἑαυτῷ τῶν ἀρτηριῶν ἑλκουσῶν μὲν πανταχόθεν, μὴ ἐκπεμπουσῶν δὲ πανταχόσε. καὶ μὲν δὴ τὸ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν χρηστὸν, ὧδ' ἂν μᾶλλον εἰς ἅπαν ἐκτείνοι τὸ ζῶον. οὕτω γὰρ ἅπαν μόνον ἀναψύχεσθαί τε, καὶ καθαίρεσθαι δυνήσεται, ταῖς τῶν ἀρτηριῶν διαφόροις κινήσεσι ἐπιστατούμενον. ὡς δ' Ἐρασίστρατος ὑπελάμβανεν, ὀχετῶν ἀψύχων ἔργον οὐκ ὀργάνων ζωτικῶν, αἱ E ἀρτηρίαι τοῖς ζώοις ὑπηρετοῦσιν. ἡμεῖς δὲ, καὶ δι' ἑτέρου τινὸς ὅλου βιβλίου, πολυειδῶς ἀπεδείξαμεν, αἷμα κἀν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν τὸ ζῶον, ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρτηρίαις περιέχεσθαι. εἰ δὲ τοῦτο, παντί που δῆλον, ὡς οὐχ ὅτι πληροῦνται τοῦ παρὰ τῆς καρδίας ἐπιπεμπομένου πνεύματος, ὡς Ἐρασίστρατος ἐνόμιζε, διὰ τοῦτο διαστέλλονται μᾶλλον, ἢ ὅτι διαστέλλονται, διὰ τοῦτο πληροῦνται. κενῶν μὲν γὰρ αἵματος οὐσῶν, ἐνδέχοιτ' ἂν ἴσως ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, τὸ ἀπὸ τῆς καρδίας ἐπιρρυὲν, ἀφικνεῖσθαι μέχρι τῶν περάτων. αἷμα δὲ εἴσω ἔχοιεν, οὐδαμῶς ἐγχωρεῖ τὸ τάχος τῆς κινήσεως, ὁμολογεῖν τῇ παρὰ τῆς καρδίας πλη- F ρουμένας αὐτὰς διαστέλλεσθαι. οὐ γὰρ ὅτι πληροῦνται, διὰ τοῦτο διαστέλλονται· ἀλλ' ὅτι διαστέλλονται, διὰ τοῦτο πληροῦνται. τοῦτο μὲν δὴ πολλάκις τε, καὶ πανταχοῦ, καὶ ἡμῖν, καὶ πολλοῖς τῶν ἔμπροσθεν, ἀποδέδεικται, τὸ, τὰς ἀρτηρίας ἐνεργεῖν αὐτὰς, ὡς καὶ ἡ καρδία, συστελλομένας τε, καὶ διαστελλομένας ἐν μέρει, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνῃ δύναμιν, ἣν

ἐκ τῆς καρδίας ὁρμωμένην, διὰ τῶν χιτώνων αὐτῶν ἐλέγομεν πέμπεσθαι.

A ipſum vi; quam ſcilicet à corde ortam per tunicas earum tranſmitti diximus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Διαστολήν τε καὶ τὴν συστολήν, ἐνεργείας εἶναι τῶν ἀρτηριῶν.

Κάλλιον δ' εἶναί μοι δοκοῦσι ποιεῖν οἱ ζητοῦντες, ἆρά τε τὴν διαστολήν, ἢ τὴν συστολήν, ἢ ἀμφοτέρας, ἐνεργείας χρὴ νομίζειν τῶν ἀρτηριῶν; ὥσπερ, οἶμαι, καὶ περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς μερῶν, εὐλόγως ἐζητήθη πότερον τὴν ἐκπνοήν, ἢ τὴν εἰσπνοήν, ἢ ἀμφοτέρας ἐνεργείας ὑποληπτέον ὑπάρχειν; ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνων, ἐν ἑτέροις εἴρηται τὰ εἰκότα. περὶ δὲ τῆς τῶν σφυγμῶν κινήσεως, νῦν ζητητέον. εἰ μὲν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, τῆς αὐτῆς ἐνεργείας ἕνεκα γεγόνασιν, ἀναπνοή τε καὶ σφυγμός, καὶ πρὸς τῶν αὐτῶν δημιουργοῦσιν δυνάμεων, ῥᾴδιον ἂν εἴη τῇ πρὸς ἐκείνην ὁμοιότητι, καὶ περὶ τῶν σφυγμῶν τεκμήρασθαι. ἐπεὶ δέ, τῶν μὲν σφυγμῶν ἡ ζωτικὴ δύναμις, ἡ ἀπὸ τῆς καρδίας ὁρμωμένη δημιουργός, τῆς δ' ἀναπνοῆς, ὡς ἐδείξαμεν, ἡ ἀπ' ἐγκεφάλου ψυχική, οὐδὲν ἂν ἡμῖν, ἐκ τῶν περὶ ἐκείνης εὑρημένων εὐπορία τῆς πρὸς τὰ παρόντα χαλεπωτέρας δήπου τῆς εὑρέσεως, καὶ διότι μετὰ τὸν θάνατον, οὐχ ὥσπερ τὰς φλέβας ἐστὶν ἰδεῖν εἰς ἑαυτὰς συμπιπτούσας, οὕτω καὶ τὰς ἀρτηρίας. αἱ μὲν γάρ, ἐπειδὰν κενωθῶσι τοῦ αἵματος, εἰς ἑαυτὰς συνιζάνουσι τελέως· ὥστε τοὺς ἄνωθεν αὐτῶν χιτῶνας, ἐπιπίπτειν τοῖς κάτωθεν. αἱ δ' ἀρτηρίαι μέχρι παντὸς διεστηκυῖαι φαίνονται, διὰ τὸ ἕτερον δηλονότι τῶν ἐν αὐταῖς χιτώνων τὸ σκληρόν. καί τινες, καὶ αὐτὸ τοῦτο, μετὰ τὸν θάνατον γίνεσθαί φασι, πηγνυμένων ὑπὸ τῆς ψύξεως αὐτῶν, καὶ οὐ φύσει τοιούτων οὐσῶν. ἕτεροι δὲ εἰς θερμὸν ὕδωρ ἐμβαλόντες, εἶτ' ἔτι διεστώσας ὁρῶντες, οὕτω πείθονται διακεῖσθαι καὶ πρὸ τοῦ θανάτου. ἐπανελθεῖν γὰρ εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν, ἀπελθούσης τῆς ψύξεως, εἰ δὴ ταύτῃ τι ἐνεωτέριστο. παντοίως οὖν ἀπόρου τοῦ ζητουμένου ὄντος, οἷς τεκμηράμενος ἀμφοτέρας τὰς κινήσεις, τῶν ἀρτηριῶν ἐνεργείας εἶναι νομίζω, ἤδη δὴ φράσω. τὴν μὲν διαστολήν, ὅτι τῆς δυνάμεως ἐρρωμένης μεγάλην γίνεσθαι, ὥσπερ τοὐναντίον, αὐτῆς ἀσθενούσης μικρὰν εἶναι πᾶσι πρόδηλον. ἐχρῆν δέ, εἴπερ ὥς τινες οἴονται, τὸ μὲν συστέλλεσθαι, τῶν ἀρτηριῶν ἐνέργεια, τὸ δὲ διαστέλλεσθαι εἰς τὴν κατὰ φύσιν τῶν χιτώνων διάστασιν, ἐπάνοδος αὐτόματος, πρῶτον μὲν ἴσον ἀεὶ τὸν ὄγκον ὑπάρχειν τῶν διαστολῶν, ἔπειτα μηδὲν μᾶλλον ἐρρωμένης, ἢ ἀρρώστου δυνάμεως εἶναι ἔργον τὸ μέγεθος, οὐδέτερον δ' οὕτως ἔχει. καὶ πρόσεστιν ἕτερον τεκμήριον οὐ μικρὸν εἰς ταὐτὸν συντελοῦν. μέγιστοι καὶ ὑψηλότατοι σφυγμοί, τοῖς κάλλιστα κριθησομένοις γίνονται. καίτοι τότ' οὐκ ἄν τις, οὐδὲ μαινόμενος εἴπῃ τὴν δύναμιν ἀρρωστεῖν. εἰ γὰρ τὸ καλῶς κριθῆναι γίνεται ἐνδείᾳ δυνάμεως, τὸ κακῶς δι' εὐρωστίαν δηλονότι γενήσεται. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ ἀποθανεῖν αὐτό, ῥώμης ἔργον εἶναι φήσομεν. τί οὖν ἂν εἴη γελοιότερον; ἀλλὰ καὶ τὸ σφοδρὸν τῆς πληγῆς ἐν τῷ διαστέλλεσθαι, τοῖς μὲν μᾶλλον, τοῖς δὲ ἧττον ὑπάρχειν, τῶν σφυγμῶν ἐπίτασιν, καὶ ἄνεσιν ἐνεργείας ἐνδείκνυται. εἰ δὲ τὸ φαῦλον τῆς ἐνεργείας ἦν ἡ διαστολή, καθάπερ ἡ ἐκπνοή, οὔτ' ἂν τὸ μᾶλλόν τε, καὶ ἧττον ἦν ἐν αὐτῇ καθὰ ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς, οὔθ' ὅλος ὁ τόνος τε,

CAPVT VI.

Dilatationem & Contractionem eſſe Arteriarum actiones.

Aptius verò mihi dubitare videntur, qui illud quærunt, diaſtoléne, an ſyſtole, an vtraque arteriarum actio ſit cenſenda. Non ſecus arbitror, quàm de reſpirationis partibus meritò à prioribus eſt quæſitum, vtrumne inſpiratio an expiratio, an vtraque, actio ſit exiſtimanda. Verùm de illis alibi dicta ſunt, quæ veriſimilia videbantur. De pulſuum verò motu nunc quærendum. Ergo ſi vti dictum eſt, eiuſdem vſus cauſa reſpiratio, & pulſus animalibus eſſent dati, atque ab iiſdem facultatibus manarent, vtique facile eſſet ex reſpirationis ſimilitudine, etiam de pulſu coniecturam facere. At quoniam pulſuum vitalis facultas, quæ à corde manat effectrix eſt reſpirationis, vt indicauimus, quæ prodit à cerebro animalis, nihil ex iis quæ de illa ſunt inuenta, ad propoſita conſequimur. Iam ex eo quoque difficultas quædam ad inuentionem oritur, quòd poſt mortem non perinde vt venas ſic etiam arterias in ſe recidere videmus. Illæ ſimul, ac vacuæ ſanguine ſunt, prorſus in ſeipſas conſidunt, adeò vt ſuperna earum tunicæ pars cum inferna committatur. Arteriæ ſemper diſſidentibus cernuntur partibus, quod ſcilicet propter alteram earum tunicam, quæ dura eſt euenit. Quanquam ſunt qui hoc ipſum adeò euenire poſt mortem dicant, quòd frigore tum rigeant, non quòd natura tales ſint. Alij quum in aquam calidam coniecissent, ac mox ita diſſidentes conſpexiſſent, ſic eas ſe habere etiam priùs quàm animal moreretur, ſibi perſuaſerunt; quippe in priorem habitum frigiditate iam diſcuſſa fuiſſe reuerſuras, ſi ſcilicet ex hac nouum habitum contraxiſſent. Itaque quum prorſus perdifficilis hæc ſit quæſtio, quibus coniectans rationibus vtrumque motum arteriarum actionem putem iam ſubiiciam. Quòd diaſtole valida facultate magna ſit, ſicuti è diuerſo imbecilla facultate parua, manifeſtè cernitur. Atqui oportebat, ſi quemadmodum quidam autumant, contractio ipſa arteriæ ſit actio, dilatatio verò tunicarum ipſius in naturalem partium diſtantiam ſpontaneus reditus, primum quidem eandem ſemper eſſe dilatationum magnitudinem, deinde magnitudinem nihilo magis robuſtæ, quàm imbecillæ facultatis opus eſſe, quorum vtrumque falſum eſt. Acceditque quo id conijciam, aliud non paruum, quòd maximi altiſſimíque pulſus iis affectibus, qui commodiſſimè per criſim paulò poſt finientur fiunt, quamuis hoc tempore vires eſſe imbecillas ne inſanus quidem dixerit. Nam ſi commodè aliquid per criſim viribus imbecillis finitur, vtique incommodè id fiet iiſdem robuſtis. Quod ſi eſt, mortem ipſam roboris virium opus eſſe dicemus, quo quid dici magis ridiculum poteſt? Quinetiam quòd ictus vehementia aliis pulſibus maior ſit, aliis minor, intendi ac remitti actionem eorum teſtatur. Quòd ſi, tanquam expiratio, ſic diaſtole actionis eſſet remiſſio, vtique nec intenſio in ea, nec remiſſio, ſicuti nec in expiratione cernerentur,

nec

nec omninò robur, & vehementia ictus. At diaſtole quidem per hæc, & alia his ſimilia ex actionum mihi genere videntur; ſeruarique etiam hactenus pulſuum cum reſpiratiône ſimilitudo poteſt.

CAPVT VII.

Contractionem pulſus expirationi aſsimilari.

DEinceps illud conſiderandum videtur, an ſicuti expiratio actionis pectoris remiſſio eſt, vel vtique ceſſatio, efflatus verò actio, atque idcirco intentionem, & remiſſiooem admittens, quod expiratio non facit, ſic ſyſtole in pulſibus, relaxatio arteriarum operis ſit, aliáque huic annexa actio, quæ efflatui reſpondeat. Ac mihi id quoque videtur veriſſimum eſſe. Porrò cooiicio id tum ex iis, quæ communiter de vniuerſis vitæ facultatibus alibi à oobis demonſtrata ſunt, tum ex proportione ad ipſam expiratiooem. Siquidem in iis, quibus de eiuſmodi facultatibos egimus, viſum eſt quodque inſtrumentum contrarias inter ſe, ſibi inſitas facultates habere. Rurſus ſimilitudo ad reſpirationem, exigit in arteriis actionem, quæ proportione reſpondeat efflatui. Etenim abſurdum maximè ſit, niſi potius eiuſmodi, qood fieri omoinò oon poſſit, eſſe aliquem naturæ ſyſtoles arteriarum vſum, nec tamen vim ingenitam, quæ eiuſmodi motum efficeret, datam eſſe. Rationabilius igitur longè eſt, ſicuti cum de reſpirationis difficultate agerem, eſt indicatum, vbi ex humotum deuſtiooe collectus fuliginoſus vapor plurimus eſt, tum animal efflatum appetere; contra quum vel ob ſucci temperiem, vel calotis mediocritatem nihil talis excrementi colligitur, tum ſolum expiratiooem: in arteriis quoque vbi tale excrementum redundat, ſimilem efflatui ſyſtolen edi, reliquas, quum id quod ex ipſis vacuatur, halitui quàm fumo eſt ſimilius. Sanè multa eorum, quæ in pulſu apparent, euidentia documenta ſunt. Veluti & quæ per ſomnum in iis, qui ampliter comedetunt, fieri aduertimus. In his enim remiſſior fit diaſtole, vt quæ tum minor effecta, tum verò tardior intelligatur. Intenſio autem fit ſyſtoles in vtroque, quum & velociter, quàm priùs & magis intrò ſe recipere noſcatur. Videntut autem hæc tum meritò per ſomnum fieri, tum cum expiratione conſentanea eſſe. Quippe intrò magis quàm foràs, naturali calore ſe fereote, cóque etiam circa viſcera & ventrem, qui ſuccos & cibos conooquat, iam plurimo collecto, neceſſum eſt excrementum, quoniam id quoque copioſius gignitor, naturalem vacuationem deſideret. Proinde in reſpiratione expiratio & maior, & plerumque cum efflatu ægris inter dormiendum viſitur; maximéque id, vbi largiùs comederint. In pulſibus verò arteriæ contractio ad euodem ſe exhibet modum. Sic porrò & pueris ambo excellunt, quippe vehemeos eſt his propter incrementum concoctio. Contra ſenum ætas tardiorem & minorem videtur habere ſyſtolen, vtpote minus neceſſariam, quum & imbecilliter concoquat, & ſuccos minimè conficiat. Iam ad proportionem horum, tum anni tempus, tum regio, tum omnis, vno

A καὶ ἡ σφοδρότης τῆς προσβολῆς. ἡ μὲν οὖν διαστολὴ διά ταῦτά τε, καὶ ἄλλα παραπλήσια τούτοις, ἐκ τοῦ τῶν ἐνεργειῶν εἶναί μοι φαίνεται γένους, καὶ σώζοιτ' ἂν ἔτι, καὶ κατὰ τοῦτο ἡ πρὸς τὴν ἀναπνοὴν τῶν σφυγμῶν ὁμοιότης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τὴν τοῦ σφυγμοῦ συστολὴν τῇ ἐκπνοῇ ὁμοίαν εἶναι.

Ἐφεξῆς ἂν εἴη σκεπτέον, εἰ ὥσπερ ἡ ἐκπνοὴ ἄνεσίς ἐστι, καὶ δὴ ἀνάπαυσις τῆς ἐνεργείας τοῦ θώρακος, B ἐκφύσησις δὲ ἐνέργεια, καὶ διὰ τοῦτο τὸ μᾶλλόν τε, καὶ ἧττον ἔχει τῆς ἐκπνοῆς οὐκ ἐχούσης· οὕτως καὶ ἡ συστολὴ μὲν ἐν τοῖς σφυγμοῖς, ἔκλυσις τῆς ἐνεργείας ἐστὶ τῶν ἀρτηριῶν. ἕτερον δέ τι ταύτῃ παρακείμενον ἀνάλογος ταῖς ἐκφυσήσεσιν, ἡ ἐνέργεια. καί μοι δοκεῖ, καὶ τοῦτο, πιθανὸς μᾶλλον ἀληθὴς εἶναι. τεκμαίρεσθαι δὲ ἔκ τε τῶν κοινῇ περὶ πασῶν ἡμῖν τῶν ζωτικῶν δυνάμεων ἑτέρωθι δεδειγμένων, κἀκ τῆς πρὸς αὐτὴν τὴν ἀναπνοὴν ἀναλογίας. ἐν μέν γε τοῖς περὶ τῶν δυνάμεων λογισμοῖς ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων, ἐμφαίνει ἐναντίως ἔχειν ἐμφύτους δυνάμεις. ἡ δ' αὖ τῆς ἀναπνοῆς C ὁμοιότης, ζητεῖ τὴν ἐνέργειαν ἐν ταῖς ἀρτηρίαις, ἀνάλογον ταῖς ἐμφυσήσεσιν. καὶ γὰρ ἀτοπώτατον ἂν εἴη, μᾶλλον δ' ἀδύνατον, ὑπάρχειν μέν τινα χρείαν τῇ φύσει τῆς συστολῆς τῶν ἀρτηριῶν, μηδεμίαν δ' αὐταῖς δεδόσθαι σύμφυτον δύναμιν, δημιουργὸν τῆς τοιαύτης κινήσεως. εὐλογώτερον οὖν μακρῷ, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας ἐδείκνυμεν, ὁπόταν μὲν ἡ ἐκ τῆς τῶν χυμῶν συγκαύσεως, ἀθροιζομένη λιγνυώδης ἀναθυμίασις ἀξιόλογος ᾖ, τηνικαῦτα μὲν ἐκφυσήσεως τὸ ζῶον ἐφίεσθαι. ὁπόταν δ' ἤτοι διὰ τὴν εὐχυμίαν, ἢ τὴν τοῦ θερμοῦ μετριότητα, μηδὲν τοιοῦτον ὑποτρέφηται D περίττωμα, μόνης τῆς ἐκπνοῆς. κἂν ταῖς ἀρτηρίαις, τὴν μὲν ἀνάλογον ταῖς ἐκφυσήσεσι συστολὴν, ἐν ταῖς πλεονεξίαις τοῦ τοιούτου περιττώματος γίνεσθαι. τὰς δ' ἄλλας, ὅταν ἀτμῷ μᾶλλον, ἢ καπνῷ παραπλήσιον ᾖ τὸ κενούμενον ἐξ αὐτῶν. ἐναργῶς δὲ, μαρτύρια πάμπολλα τῶν ἐν τοῖς σφυγμοῖς φαινομένων. οἷα δήπου τὰ κατὰ τοὺς ὕπνους ἐπὶ τῶν ἐδηδοκότων δαψιλῶς. ἐν τούτοις γὰρ, ἐκλύεται μὲν ἡ διαστολὴ μικροτέρα τε ἅμα, καὶ βραδυτέρα γινομένη, ἐπιτείνεται δὲ κατ' ἄμφω ἡ συστολὴ, καὶ γὰρ ὠκυτέρα ἢ πρόσθεν, καὶ ἐπὶ πλέον εἴσω καταποδοῦσα φαίνεται. ἔοικε γὰρ ταῦτα γί- E νεσθαι κατὰ τοὺς ὕπνους, εὐλόγως θ' ἅμα, καὶ ἀνάλογον ταῖς ἐκπνοαῖς. ἔσω γὰρ μᾶλλον, ἢ ἔξω κινουμένης τῆς ἐμφύτου θερμασίας, καὶ διὰ τοῦτο πολλῆς ἀθροιζομένης κατά τε τὰ σπλάγχνα, καὶ τὴν γαστέρα κατεργαζομένης τούς τε χυμοὺς, καὶ τὰ σιτία, πλείων ἀνάγκη, καὶ τὸ περίττωμα γινόμενον, δεῖσθαι τῆς φυσικῆς κενώσεως. καὶ διὰ τοῦτο ἐν μὲν ταῖς ἀναπνοαῖς, ἡ ἐκπνοὴ θάττων τε, καὶ μείζων, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μετ' ἐκφυσήσεως τοῖς κάμνουσι κοιμωμένοις, καὶ μάλιστα ὅταν ἐδηδοκότες ὦσιν ἱκανά. κατὰ δὲ τοὺς σφυγμοὺς, ἡ συστολὴ τὸν αὐτὸν διατίθεται τρόπον. οὕτω τοι καὶ τοῖς παισὶν ἄμφω F πλεονεκτεῖ. πλείστη γὰρ καὶ ἡ τῶν χυμῶν ἐργασία τοῖς τοιούτοις, διὰ τὴν αὔξησιν. ἔμπαλιν δὲ ἡ τῶν γερόντων ἡλικία, βραδυτέραν τε, καὶ μικροτέραν ἔχουσα φαίνεται τὴν συστολὴν, ὡς ἀμυδρὰν, καὶ περὶ τὰς πέψεις ἀσθενοῦσαν, καὶ τοὺς χυμοὺς ἥκιστα κατεργαζομένην, ὡς μὴ ἀναγκαίαν. ἀνάλογον δὲ τούτοις, καὶ τὰς ὥρας τε, καὶ χώρας, καὶ πάσας,

ἁπλῶς τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος τὰς μεταβολὰς, εἰς κρύος τε καὶ θάλπος ἀλλοιοῦσθαί φασι, τοὺς σφυγμούς. οὕτω δὲ καὶ τῶν ψυχικῶν παθῶν, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τε, καὶ νοσημάτων ἕκαστον, ἤτοι τὴν ἔξω κίνησιν αὔξει τῶν ἀρτηριῶν, ἢ τὴν εἴσω. καίτοι γ' ἐχρῆν εἰ διὰ παντὸς ἀνάπαυσίς τις ἦν ἡ διαστολὴ, πρῶτον μηδαμῶς, μήτ' ὠκυτέραν ἑαυτῆς, μήτε βραδυτέραν ταύτην γίνεσθαι. δεύτερον δὲ, καὶ τῆς κινήσεως, ὅρον ἕνα διὰ παντὸς ὑπάρχειν, ὃν ἐκ τῆς φυσικῆς κατασκευῆς, αἱ ἀρτηρίαι κέκτηνται, τὸ δὲ, καὶ τοῦτο περαιτέρω κινεῖν αὐτὰς, ἐνδεικτικὸν ἐστι τῆς τότε γινομένης ἐνεργείας. ἀλλ' οὐκ ἐνεργοῦσα, φασὶν, ἡ ἀρτηρία θᾶττόν τε, καὶ μέχρι πλέονος, εἴσω προέρχεται, ἀλλὰ διὰ τὴν χιτώνων μαλακότητα. πεφύκασι γὰρ οἱ τοιοῦτοι τῆς διαστολῆς ἀφεθέντες, ἐπὶ πλεῖόν τε, καὶ θᾶττον τῶν σκληρῶν εἰς ἑαυτοὺς συνιζάνειν. ἀλλὰ τοῦτο φήσομεν, ὦ γενναῖοι, τῇ μὲν κατὰ τὰς ἡλικίας ἐξαλλαγῇ τῶν ῥυθμῶν ἴσως ὁμολογεῖν. καί τοι δείξομεν ὀλίγον ὕστερον ὅπως διαφέρεται. παμπόλλαις τ' ἄλλαις διαθέσεσιν ἐναργῶς διαφωνεῖ, καθ' ἃς ἐξαιφνίδιος ἡ ἀλλοίωσις γίνεται τῶν ῥυθμῶν, οὐδὲν μέγα τῶν χιτώνων, ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ μεταβάλλειν εἰς μαλακότητά τε, καὶ σκληρότητα δυναμένων. ἐξαπατᾶται δὲ οὐχ ἥκιστα ἡμᾶς, καὶ τὸ καλῶς ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν εἰρημένον, οὐ συνιέντας αὐτὸ προσηκόντως. ἑτοιμότεροι γάρ εἰσί τι πρὸς τὰς κινήσεις οἱ μαλακοὶ χιτῶνες, ὅταν ἐνεργῶσί τι δι' αὐτῶν αἱ δυνάμεις. εὐπειθέστεροι γὰρ οὕτως αὐταῖς εἰσι, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἀγωγότεροι, πρὸς ὅ,τι ἂν ἐθέλωσιν. ὅταν δ' ὑπ' ἐκείνων κινηθέντες, αὖθις ἐαθῶσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν κατάστασιν ἐπανιέναι, τόθ' οἱ σκληροὶ, θᾶττον ἐπανέρχονται τῶν μαλακωτέρων. ὥσπερ καὶ τῶν φυτῶν, τὰ σκληρότερα τῶν μαλακωτέρων, χαλεπώτερον μὲν ὑπείκει τοῖς βιαζομένοις, καὶ μόλις ἕπεται τοῖς ἕλκουσιν. ἀφεθέντα δ' αὖθις, εὐκολώτερον εἰς τὴν ἔμπροσθεν ἐπανέρχεται κατάστασιν. ἀλλὰ καὶ λόγον ἔχει ἐπὶ τοῦτο, περὶ τοῦ φαίνεσθαι γινόμενον οὕτως. ἑκάστῳ γὰρ τῶν σωμάτων ἐστὶ τις ἴδιος λόγος συστάσεως ἄλυπός τε, καὶ ὡς Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἀκάματος, ἐν τῷ μέσῳ δηλονότι τῶν ἀμέτρων αὐτοῦ κινήσεων, καθεστηκυίας. καὶ ταύτης οὐκ ἄνευ καμάτου τινὸς ἐξίστασθαι. καὶ μείζων δὲ κάματος, καὶ αὐτῷ τῷ κινουμένῳ σώματι, καὶ τῇ κινούσῃ δυνάμει τότε μᾶλλόν ἐστιν, ὅταν σκληρόν τε, καὶ ξηρὸν ὑπάρχῃ. τὸ γὰρ οὕτω συνεστηκὸς, ἰσχυροτέραν ἔχει τὴν ἕξιν τοῦ μαλακωτέρου τε, καὶ ὑγροτέρου. ὅσῳ δ' ἂν ἕκαστον τῶν ὁποιοῦν πάσχειν μελλόντων ἰσχυρότερον ᾖ, τοσούτῳ τῷ διατιθέντι δυσκινητότερον γίνεται. εἴπερ οὖν πάσχει μὲν τὸ κινούμενον ὑπὸ τοῦ κινοῦντος, ἐνεργεῖ δὲ καὶ δρᾷ περὶ αὐτὸ τὸ κινοῦν, εὔλογον ἦν ὅσον δυσπαθέστερόν ἐστι τὸ σκληρότερον, εἰς τοσοῦτο, καὶ δυσκινητότερον αὐτὸ γίνεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο, εἴτε φυτὸν ὁποιοῦν, εἴτε τῶν ὀργανικῶν τι τοῦ ζώου μορίων ὑπὸ δυνάμεώς τινος κινοῖτο, τὸ μὲν σκληρὸν, ὡς ἂν δυσπαθέστερόν τε, καὶ δυσκινητότερον, ἧττον ἀκολουθεῖ, ῥᾷον δὲ τὸ μαλακώτερον. τοῦ μαλακωτέρου δὲ τὸ σκληρὸν, θᾶττον εἰς τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν ἐπανέρχεται, ὡς ἂν ἰσχυροτέρᾳ συνεχόμενον ἕξει. φαίνεται γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς, ὅσα μὲν ἁπαλὰ, καὶ νέα λυγιζόμενά τε, καὶ βραδύνοντα κατὰ τὰς εἰς τὴν φύσιν ἐπανόδους, ὅσα δ' ἤδη τέλεια, καὶ σκληρὰ μετὰ πλείονος τοῦ τόνου, καὶ θάττονος

A verbo, ambientis nos aëris ad frigus & calorem mutatio, pulſus alterare videntur. Pari modo & animi affectus omnes, & vitæ ſortes, & morbi, arteriarum motum introrſus extrorſúsve promouent; quanquam ſcilicet oportebat, ſi diaſtole ceſſatio & quies eſſet, primum illud accidere, vt non alias videretur celerior, aliàs tardior; deinde vt terminus & finis motus ſemper is eſſet, quem ex naturali compoſitione arteriæ poſſiderent. Verùm quum præter quoque hunc terminum ſe ipſas moueant, indicium eſt tum etiam obitæ actionis. At inquiunt, arteria non a-
B gendo aliquid, celerius interiúſque deſcendit, ſed propter tunicarum mollitiem; habiles enim ſunt tales ceſſante diaſtole, & vlterius & celerius, quàm duræ, in ſe ipſas recidere. At hoc, viri probi, mutationi illi modulorum pulſus, quæ ex ætate ſpectatur, fortaſſe conſentire dicemus; tametſi paulò poſt, quemadmodum diſſentiat indicabimus. Cæterùm plurimis aliis effectibus euidenter repugnat; in quibus ſcilicet ſubitanea eſt modulorum pulſus mutatio; quum nihil adeò in tantillo tempore mutari in mollitiem, & duritiem poſſit. Fallit
C autem non minimè nos, & quod à veteribus medicis probè dictum, non rectè à nobis intelligitur. Quippe faciliores ad motus erunt molles tunicæ, quum ſcilicet facultates ipſæ aliquid per eas moliuntur; ſi quidem ſic illis ſunt magis obſequentes, & vt ſic dixerim, ad id quod volunt, ſequaciores. Quum verò poſtquam ab iis ſunt motæ, rurſum permittuntur ad ſtatum proprium redire, tum vtique duræ, quàm molles celeriùs reuertuntur. Non aliter planè, quàm duræ ſtirpes, quæ difficiliùs, quàm molles cogenti ipſas cedunt, vix-
D que trahentem ſequuntur; dimiſſæ rurſus in priorem ſtatum facilè redeunt. Quinetiam ſupra id, quod hoc ſic fieri apparet, etiam ratio idem confirmat. Omni enim corpori ſuus quidem ſtatus eſt, omnis tum doloris, tum verò, vt Hippocrates ait, laboris expers, ſcilicet in medio exceſſuum ſui motus poſitus. Nec ab hoc citra offenſam id remoueris. Eſtque maior noxa tum ipſi moto corpori, tum verò facultati, quæ id mouet, quum ipſum durum ſiccúmque eſt, Quod enim ſic eſt affectum, valentiorem habitum habet, quàm id quod mollius eſt, atque humidius. Quantò autem quic-
E quid eorum, quæ paſſura quicquam ſunt, valentius fuerit, tantò vtique eum, qui nouum illi ſtatum inducit, difficilius ſequitur. Ergo ſi quod mouetur, ab eo, quod mouet, patitur, agit autem facitque in ipſum id quod mouet, ratio eſt, vt quantò ægriùs patitur id, quod durius eſt, tantò etiam idem difficilius moueatur. Proinde, ſiue ſtirps vlla, ſiue animantium pars vlla inſtrumentalis à facultate quauis moueatur, quod durum eſt, vtpotè difficilius patibile, difficiliúſque mobile, minùs obſequetur; quod mollius eſt,
F facilius ducetur. At quod eſt durum, ceu valentiore firmatum habitu, velocius in ſuum ſtatum reuertitur. Nam in ipſis ſtirpibus, quæ tenellæ nouellæque ſunt, tum vt ilium vſum præbere, tum verò ad reditum in naturæ habitum ſegnes eſſe cernuntur. E diuerſo, quæ abſoluta iam duráque ſunt, cum impetu maiore, ac

motu

motu celeriore reuertuntur. Ergo præter id, quòd à ſubito mutatis arteriæ motibus refutatur eorum ratio, vt dixi, etiam nec cum iis, quæ fieri euidenter apparent, conſentire videtur eorum hypotheſis; indicato præſertim quòd mollius & imbecillius corpus, vt facilè ducentem ſequitur, ita ſegnius in naturam reuertitur; Durum contra, tum roboris renixu vix vincitur, tum tardius ſequitur, ac celerius, quum ſuo impetui dimittitur, ad propriam naturam feſtinat. Quæ ambo, vt ſumma complectar, tum mollibus arteriis, tum duris per vices incidunt.

CAPVT VIII.

Epilogus totius libri.

DE pulſuum vſu dixi rem totam. Nam & quòd naturalis, qui per totum animal diffunditur, caloris gratia ſiot conditi; & quòd dilatata arteria, is refrigeretur, contracta rurſus purgaretur. Et quòd motus hi, ſpiritus motibus omninò ſint aſſimiles. Et quòd animali ſpiritui conducant. Et quòd vna re tantum reſpiratio & pulſus diſſideant, nempe quòd illa ab animali facultate, hic à vitali manet. Reliquis, vel quòd ad vtilitatem, vel quòd ad motus modum ſpectat, ſimiliter ſe habeant. Dictum præterea ac demonſtratum eſt facilè vtique, qui hæc curiosè relegerit, diſcernere poſſe, & quæ rectè à prioribus ſint dicta, & quæ ſecus. Facilè verò eiuſmodi eſt, & quæcunque membratim de vtraque actione quæruntur ea inuenire.

A τῆς κινήσεως ἐπανερχόμενα. πρὸς δὲ τούτῳ, ὡς ἔφην, καταβάλλειν αὐτοῖς τὸν λόγον τὰς ἐξαίφνης γιγνομένας μεταβολὰς τῶν ῥυθμῶν, οὐδ' ἄλλως ἔοικεν ὁμολογεῖν τοῖς φαινομένοις ἡ ὑπόθεσις, δειχθέντος, τοῦ μὲν μαλακωτέρου σώματος, καὶ ἀσθενεστέρου, ῥᾷον μὲν ἑπομένου τῷ κινοῦντι, βραδύτερον δ' εἰς τὴν φύσιν ἐπανερχομένου, τοῦ δὲ σκληροτέρου διὰ συντονίαν, μόγις μὲν νικωμένου, καὶ διὰ τοῦτο βραδύτερον ἑπομένου. θᾶττόν τε ὅταν ἀφεθῇ, πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπειγομένου φύσιν. συνελόντι δὲ φάναι, καὶ ταῖς μαλακαῖς ἀρτηρίαις ἄμφω συμβέβηκε πάλιν ἐν μέρει, καὶ ταῖς B σκληραῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐπίλογος ὅλου βιβλίου.

ΕΙρηταί μοι τὸ πᾶν ἤδη, περὶ χρείας σφυγμῶν. καὶ γὰρ ὅτι φυσικῆς ἕνεκα τῆς καθ' ὅλον τὸ ζῶον θερμασίας. καὶ ὅτι κατὰ μὲν τὰς διαστολὰς διαψύχεται τοῦτο, κατὰ δὲ τὰς συστολὰς, καθαίρεται. καὶ ὡς αἱ κινήσεις, αὗται, ταῖς ἀναπνευστικαῖς ἐοίκασι πάντῃ, καὶ ὡς καὶ τῷ ψυχικῷ πνεύματι χρήσιμοι. καὶ ὡς καθ' ἓν μόνον, ἀναπνοὴ καὶ σφυγμὸς διαφέρουσι, τῷ τὴν C μὲν ὑπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως, τὸν δ' ὑπὸ τῆς ζωτικῆς γίνεσθαι. τὰ δ' ἄλλα πάντα, καὶ χρείας ἕνεκα, καὶ τρόπου κινήσεως, ὁμοίως ἔχουσιν, εἴρηταί τε καὶ δέδεικται. ῥᾷστον δὴ, τῷ γ' ἐπιμελῶς ἀναλεξαμένῳ διακρίνειν δύνασθαι, τά τε καλῶς ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένα. καὶ τὰ μή. ῥᾴδιον δὲ τῷ τοιούτῳ, καὶ ὅσα κατὰ μέρος ὑπὲρ ἀμφοτέρων ζητεῖται τῶν ἐνεργειῶν, ἐξευρίσκειν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΒΙΒΛΙΟΝ, ΟΤΙ ΤΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΗΤΗ ΤΑΙΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΡΑΣΕΣΙΝ ΕΠΕΤΑΙ.

GALENI LIBER QVOD ANIMI MORES CORPORIS TEMPERAMENTA SEQVANTVR.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Κρᾶσιν εἶναι τὴν ψυχήν, ἧς τὰ μὲν ἤθη, κατὰ τὸν τρόπον τῶν τόπων, καὶ τῶν σιτίων, καὶ συλλήβδην τῆς κράσεως ἀλλοιοῦσθαι κατὰ τοῖς φιλοσόφοις ἀρίστοις.

ARGVMENTVM LIBRI.

Temperamentum eſſe animam, cuius mores mutantur locorum, alimentorum, ac in vniuerſum temperamenti ratione, philoſophorum optimorum auctoritate.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ τῆς ταύτης διδασκαλίας χρεία.

ΤΑΙΣ τοῦ σώματος κράσεσιν ἕπεσθαι τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, οὐχ ἅπαξ, ἢ δίς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις, οὐδ᾽ ἐπ᾽ ἐμαυτοῦ μόνου βασανίσας τε, καὶ πολυειδῶς ἐρευνήσας, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ἀρχῆς μὲν ἅμα τοῖς διδασκάλοις· ὕστερον δὲ σὺν τοῖς ἀρίστοις φιλοσόφοις, ἀληθῆ τε διὰ παντὸς εὗρον τὸν λόγον, ὠφέλιμόν τε τοῖς κοσμοῦσι τὰς ἑαυτῶν ἐθέλουσι ψυχάς. ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἐδήλωσα ἐν τῇ περὶ τῶν ἐθῶν πραγματείᾳ, καὶ διὰ τῶν ἐδεσμάτων τε, καὶ πομάτων, ἔτι τε τῶν ὁσημέραι πραττομένων, εὐκρασίαν ἐργαζόμενοι τῷ σώματι, κἀκ ταύτης εἰς ἀρετήν τι τῆς ψυχῆς συντελέσομεν, ὡς οἱ περὶ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα, καί τινες ἄλλοι τῶν παλαιῶν ἱστοροῦνται πράξαντες.

A

B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τὰς ψυχὰς ἀλλήλων διαφέρειν κατὰ τὰς τῶν ἔργων διαφοράς.

ΑΡχὴ δὲ παντὸς τοῦ μέλλοντος εἰρῆσθαι λόγου, γνῶσις τῆς διαφορᾶς τῶν ἐν τοῖς μικροῖς παιδίοις φαινομένων ἔργων τε, καὶ παθῶν τῆς ψυχῆς, ἐξ ὧν αἱ δυνάμεις αὐτῆς καταδῆλοι γίνονται. τινὰ μὲν γὰρ αὐτῶν φαίνονται δειλότατα, τινὰ δὲ καταπληκτικώτατα. καί τινα μὲν ἄπληστα, καὶ λίχνα. τινὰ δὲ ἐναντίως διακείμενα. καί τινα μὲν ἀναίσχυντα, τινὰ

CAPVT PRIMVM.

Doctrina huius vſus.

A ORATIONEM hanc, corporis temperamenta, facultates animæ ſequi, non ſemel atque bis, ſed frequenter admodum, accurata ac varia inueſtigatione ſcrutatus, nec ſolus ipſe, ſed vnà quidem cum præceptoribus, deinde cum optimis quibuſque philoſophis, veram omninò eſſe comperi, ac iis vtilem, qui ſuis ipſorum animis cultum adferre nituntur; quandoquidem dum vt in commentario de conſuetudinibus ex cibis & potibus, iiſque præterea quæ quotidie adminiſtrantur, probum corpori temperamentum comparamus, etiam ex

B hac turſus animam ad virtutem adipiſcendam nonnihil adiuuabimus; quomodo Pythagoræ ac Platonis imitatores, tum alij quidam veterum feciſſe narrantur.

CAPVT II.

Differre inuicem animas ex actionum differentia.

POrrò ioitium ſermonis quem in præſentia perſequar, à ootione differentiarum petetur, quæ in actiooibus puerulorum, & animæ affectibus apparent, ex quibus facultates ipſius animæ inooteſcent. Alij ſiquidem ex eis timidiſſimi, alij maximè attoniti cernuntur. Hi rurſus inſatiabiles, & præter modum ventri & gulæ dediti. Illi contrà ſunt affecti. Quidam verecundi, nonnulli

nulli quoque impudentes ſunt. Inſuper pleraſque id genus alias differeotias, quas ſimul omnes alibi commemorauimus inuenire licet. Hoc in loco exempli grAria, trium & ſpecierum & partium animæ, diuerſas facultates naturâ pueris ineſſe demonſtraſſe ſuſſicit. Hinc enim erit colligere, non eandem omnes naturam obtinere. Porrò naturæ & ſubſtantiæ vocabulum in huiuſmodi orationibus idem ſignificare liquidò conſtat. Nam ſi ipſorum animæ ſubſtantia mutari non poſſet, eaſdem obirent functiones, iiſdémque ob cauſas conſimiles ducerentur affectibus. Conſtat itaque pueros tantum inter ſe animarum ſubſtantiis, quantum actiooibus & affectibus differre, quod ſi ita ſe habet, facultatibus quoque different. Confunduntur autem in hoc ſtatim ſapieotum plerique parum rectè ſentientes de facultate. Etenim de illis ita mihi fiogere videntur, quaſi res quædam ſubſtantias inhabitet, vt nos domicilia; ignorantes ioterim quòd ſingulorum quæ fiuot, effectrix quædam ſit cauſa conſiderata ſecundum relatiooem ad aliquid; & huius cauſæ ceu rei talis cuiuſpiam priuata aliqua & per ſe exiſtit appellatio. In illo verò, ad id quod fit ab ipſa reſpectu, facultas eſt eius quod efficitur. Eóque tot ſubſtantiæ facultates eſſe pronunciamus, quot functiones; verbi gratia, aloë vim purgaodi & roborandi ſtomachum, & vuloera cruenta glutinandi, & cicatricem inducendi vlceribus, poſtremò palpebrarum humiditates exiccandi obtinet; dum nihil extet vllum præter aloën quod ſingula modo relata faciat. Hæc enim iſta effecit; ac ideo quia poteſt ea facere, tot habere dicta eſt facultates, quot opera. Dicimus itaque aloën poſſe purgare ſtomachum, roborare, glutinare vulnera, cicatricem vlceribus obducere, & oculos humentes exiccare. Nihil autem refert, ſiue purgare poſſe aloën, ſiue purgandi facultatem habere dicas. Eodem modo nec illa ſignificatu variant, oculos humidos poſſe deſiccare, & ſiccandi oculos vim obtinere; ſicut quum dicimus, anima ratiocinatrix quæ in cerebro ſedem habet, per ſenſoria ſentire poteſt, item meminiſſe per ſeoſibilia ex ſe poteſt ipſa, & conſequentiam in rebus pugnaotiamque cernere, denique compoſitionem earum atque reſolutionem pernoſcere, aliud innuimus nihil, quàm ſi breuiore huiuſmodi epilogo comprehendamus. Ratiocinatrix anima variis eſt prædita facultatibus, ſenſu videlicet, memoria, intellectu, aliiſque ſingulis. At quia noo ſolùm ſentire ipſam poſſe dicimus, ſed etiam ſpeciatim videre, audire, odorari, guſtare, & tangere, alias rurſus facultates ipſam habere tuemur, viſoriam, auditricem, odoratricem, guſtatricem, & tactricem. Ita verò & appetentem io ea facultatem ineſſe Plato pronunciabat, quam vtique noo proprio, ſed communi nomine concupiſcibilem appellare cooſueuit. Siquidem plures eſſe & huius animæ cupiditates ait, plures item iraſcibilis. Multò verò tum plures, tum magis varias eius quæ numero tertia eſt, quam idcirco excellentiæ vocabulo concupiſcibilem nominauit, quòd homines ita oonnunquam ea quæ in comprehenſis ſub genere principatum teneot, generis nomine appellare conſuerint; veluti quum carmen hoc à Poëta, illud à Poëtria recitatum eſſe commemorant, nemo eſt qui non Homerum poëtam, Sapphon poëtriam accipiat.

A δὲ αἰσχυντηλά, καὶ πολλὰς ἑτέρας ἔχοντα τοιαύτας διαφοράς, ἃς ἁπάσας ἐν ἑτέροις διῆλθον. ἐν τῷδε δ' ἀρκεῖ παραδείγματος ἕνεκα τῶν τριῶν αὐτῆς εἰδῶν τε, καὶ μερῶν ἐνδείξασθαι τὰς δυνάμεις, ἐναντίας ὑπαρχούσας φύσει τοῖς βρέφεσιν. ἐκ τούτου γὰρ ἐνέσται συλλογίζεσθαι, μὴ τὴν αὐτὴν ἅπασι φύσιν εἶναι ψυχῆς. εὔδηλον δὲ ὅτι τὸ τῆς φύσεως ὄνομα κατὰ τοὺς τοιούτους λόγους, ταὐτὸν σημαίνει τὸ τῆς οὐσίας. εἴπερ γὰρ ἦν ἀπαράλλακτος αὐτῶν ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς, ἐνήργουν τε τὰς αὐτὰς ἐνεργείας, ἔπασχόν τ' αὖ ἀπὸ τῶν αἰτιῶν τὰ αὐτὰ πάθη. δῆλον οὖν ὅτι διαφέρουσιν ἀλ-
B λήλων οἱ παῖδες, εἰς τοσοῦτον ταῖς τῶν ψυχῶν οὐσίαις, εἰς ὅσον καὶ ταῖς ἐνεργείαις τε, καὶ τοῖς παθήμασιν αὐτῶν. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ταῖς δυνάμεσι. συγκεχυμένοι δέ εἰσιν εὐθὺς ἐν τούτῳ πολλοὶ τῶν σοφῶν, ἀδιάρθρωτοι ἐννοίας ἔχοντες περὶ δυνάμεως. ὥσπερ γὰρ ἐνοικοῦντός τινος πράγματος ταῖς οὐσίαις, ὡς ἡμεῖς ταῖς οἰκίαις, οὕτω μοι δοκοῦσι περὶ τῶν δυνάμεων φαντάζεσθαι, μὴ γινώσκοντες ὅτι τῶν γινομένων ἑκάστου, ποιητική τις ἐστιν αἰτία νοουμένη κατὰ τὸ πρός τι, καὶ ταύτης τῆς αἰτίας, ὡς μὲν πράγματος τοιοῦδέ τινος, ἰδία καὶ καθ' ἑαυτὸ προσηγορία τίς ἐστιν. ἐν δὲ τῇ πρός τὸ γι-
C νόμενον ἀφ' ἑαυτῆς σχέσει, δύναμίς ἐστι τοῦ γιγνομένου, καὶ διὰ τοῦτο, τοσαύτας δυνάμεις ἔχειν τὴν οὐσίαν φαμέν, ὅσας ἐνεργείας, οἷον τὴν ἀλόην καθαρτικήν τε δύναμιν ἔχειν, καὶ τονωτικὴν στομάχου, καὶ τραυμάτων ἐναίμων κολλητικήν, ἰσοπέδων ἑλκῶν ἀπουλωτικήν, ὑγρότητος βλεφάρων ξηραντικήν, οὐ δήπου τῶν εἰρημένων ἔργων ἑκάστου ἄλλου τινὸς ποιοῦντος, παρὰ τὴν ἀλόην. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ταῦτα δρῶσα, καὶ διὰ τὸ δύνασθαι ποιεῖν αὐτά, τοσαύτας ἐλέχθη δυνάμεις ἔχειν ὅσα τὰ ἔργα. λέγομεν γοῦν τὴν ἀλόην καθαίρειν δύνασθαι, καὶ ῥωννύναι στόμαχον, καὶ κολ-
D λᾶν τραύματα, καὶ ἕλκη συνουλοῦν, καὶ ὀφθαλμοὺς ὑγροὺς ξηραίνειν, ὡς οὐδὲν διαφέρει, ἢ καθαίρειν δύνασθαι φάναι τὴν ἀλόην, ἢ δύναμιν ἔχειν καθαρτικήν. οὕτω δὲ καὶ τὸ ξηραίνειν ὑγροὺς ὀφθαλμοὺς δύνασθαι, ταὐτὸν σημαίνει τῷ δύναμιν ἔχειν ὀφθαλμῶν ξηραντικήν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅταν εἴπωμεν, ἡ ἐν ἐγκεφάλῳ καθιδρυμένη λογιστικὴ ψυχή, δύναται μὲν αἰσθάνεσθαι διὰ τῶν αἰσθητηρίων, δύναται δὲ καὶ μεμνῆσθαι διὰ τῶν αἰσθητῶν αὐτὴ κατ' αὐτήν, ἀκολουθίαν τε καὶ μάχην ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν, ἀνάλυσίν τε καὶ σύνθεσιν οὐκ ἄλλο τι δηλοῦμεν, ἢ εἰ συλ-
E λαβόντες εἴπομεν. ἡ λογιστικὴ ψυχή, δυνάμεις ἔχει τὰς πλείους· αἴσθησιν, καὶ μνήμην, καὶ σύνεσιν, ἑκάστην τε τῶν ἄλλων. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον αἰσθάνεσθαι δύνασθαί φαμεν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος ὁρᾶν, ἀκούειν, ὀσμᾶσθαι, γεύεσθαι, ἅπτεσθαι. πάλιν αὖ δυνάμεις αὐτὴν ἔχειν λέγομεν, ὀπτικήν, ὀσφραντικήν, ἀκουστικήν, γευστικήν, ἁπτικήν. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐπιθυμητικὴν αὐτῇ δύναμιν ὁ Πλάτων ὑπάρχειν ἔλεγεν, ἣν δὴ κοινῶς ἐπιθυμητικήν, οὐκ ἰδίως ὀνομάζειν ἔθος αὐτῷ. πλείους μὲν γὰρ εἶναι καὶ ταύτης τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίας φησί, πλείους δὲ καὶ τῆς θυμοειδοῦς. πολλῷ δὲ πλείους, καὶ ποικι-
F λωτέρας τῆς τρίτης, ἣν δι' αὐτὸ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ὠνόμασεν ἐπιθυμητικήν, εἰωθότων οὕτω τῶν ἀνθρώπων ἐνίοτε τὰ προέχοντα τῶν ἐν τῷ γένει, τῷ τοῦ γένους προσαγορεύειν ὀνόματι. καθάπερ ὅταν εἴπωσιν ὑπὸ μὲν τοῦ ποιητοῦ λελέχθαι τόδε τὸ ἔπος, ὑπὸ δὲ τῆς ποιητρίας, τόδε. πάντες γὰρ ἀκούομεν Ὅμηρον μὲν λέγεσθαι ποιητήν, Σαπφὼ δὲ ποιήτριαν.

οὕτω δὲ καὶ θῆρα λέγουσιν ἐξαιρέτως τὸν λέοντα, καὶ ἄλλα A τοιαῦτα κατ' ἐξοχὴν ὀνομάζουσιν. ἐπιθυμητικὸν οὖν ἐστι, κατὰ τὸ κοινὸν τῆς ἐπιθυμίας σημαινόμενον, ἀληθείας μὲν καὶ ἐπιστήμης, καὶ μαθημάτων, καὶ συνέσεως, καὶ μνήμης, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν ἁπάντων τῶν καλῶν, ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ψυχῆς, ὃ καλεῖν εἰθίσμεθα λογιστικόν. ἐλευθερίας δὲ καὶ νίκης, καὶ τοῦ κρατεῖν, καὶ ἄρχειν, καὶ δοξάζεσθαι, καὶ τοῦ τιμᾶσθαι, τὸ θυμοειδές. ἀφροδισίων τε καὶ τῆς ἐξ ἑκάστου τῶν ἐσθιομένων τε, καὶ πινομένων ἀπολαύσεως, τὸ κατ' ἐξοχὴν ὀνομαζόμενον ὑπὸ Πλάτωνος ἐπιθυμητικόν, οὔτε τῆς αὐτῆς ψυχῆς, ὄρεξιν τοῦ καλοῦ ἔχειν δυναμένης, οὔτε τῆς λογιστικῆς ἀφροδισίων, ἢ B πομάτων, ἢ βρωμάτων, ὥσπερ οὐδὲ εἰκὸς, ἢ ἀρχῆς, ἢ δόξης, ἢ τιμῆς. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, οὔτε τῆς θυμοειδοῦς, ὀρέξεις εἶχεν, ἥτε λογιστικὴ, καὶ ἡ ἐπιθυμητική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὑπὸ τῆς τῶν ποιητικῶν μεταβολῆς ποιοτήτων βλάπτεσθαι τὴν ψυχήν.

ΟΤι μὲν οὖν τρία τῆς ψυχῆς ἐστιν εἴδη, καὶ ὁ Πλάτων βούλεται ταῦτα, δι' ἑτέρων ἐπιδέδεικται. καὶ τοῦτό γε καὶ C ὅτι τὸ μὲν ἐν ἥπατι, τὸ δὲ ἐν καρδίᾳ, τὸ δὲ ἐν ἐγκεφάλῳ καθίδρυται. ὅτι δὲ ἐκ τούτων τῶν εἰδῶν τε καὶ μερῶν τῆς ὅλης ψυχῆς τὸ λογιστικὸν ἀθάνατόν ἐστι, Πλάτων μὲν φαίνεται πεπεισμένος. ἐγὼ δὲ οὔθ' ὡς ἔστιν, οὔθ' ὡς οὐκ ἔστιν ἔχω διατείνασθαι πρὸς αὐτόν. πρότερον οὖν ἐπισκεψώμεθα περὶ τῶν ἐν καρδίᾳ καὶ ἥπατι τῆς ψυχῆς εἰδῶν, ἃ κἀκείνῳ κἀμοὶ συνωμολόγηται φθείρεσθαι κατὰ τὸν θάνατον. ἔχοντος δὲ ἰδίαν οὐσίαν ἑκατέρου τῶν σπλάγχνων, ἥτις μέν ἐστιν ἀκριβῶς αὐτή, μηδέπω ζητῶμεν. ἀναμνησθῶμεν δὲ περὶ τῆς κοινῆς ἁπάντων σωμάτων συστάσεως. ἐκ δυοῖν γὰρ ἀρχῶν ἡμῖν ἐδείχθη σύνθετος D ὑπάρχειν, ὕλης μὲν ἀποίου κατ' ἐπίνοιαν. ἐχούσης δὲ ἐν αὐτῇ ποιοτήτων τεττάρων κρᾶσιν, θερμότητος, ψυχρότητος, ὑγρότητος, ξηρότητος, ἐκ τούτων καὶ χαλκὸς, καὶ σίδηρος, καὶ χρυσὸς, ἥτε σὰρξ, νεῦρόν τε καὶ χόνδρος, καὶ πιμελὴ, καὶ πάνθ' ἁπλῶς, τὰ πρωτόγονα μὲν ὑπὸ Πλάτωνος, ὁμοιομερῆ δ' ὑπ' Ἀριστοτέλους ὀνομαζόμενα γέγονεν. ὥστε εἴτε αὐτὸς οὗτος Ἀριστοτέλης εἶδος εἶναι τοῦ σώματος εἴπῃ τὴν ψυχήν, ἐρωτητέον αὐτὸν ἢ τούς γ' ἀπ' αὐτοῦ, πότερον τὴν μορφὴν εἶδος εἰρῆσθαι πρὸς αὐτῶν νομίζομεν, ὥσπερ ἐν τοῖς ὀργανικοῖς σώμασιν, ἢ τὴν ἑτέραν ἀρχὴν τῶν φυσικῶν σωμάτων, σῶμα E δημιουργήσασαν, ὅπερ ὁμοιομερές ἐστι καὶ ἁπλοῦν, ὡς πρὸς αἴσθησιν οὐκ ἔχον ὀργανικὴν σύνθεσιν. ἀποκρινοῦνται γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὴν ἑτέραν ἀρχὴν τῶν φυσικῶν σωμάτων, εἴ γε δὴ τούτων εἰσὶ πρώτως ἐνέργειαι. δέδεικται γὰρ τοῦθ' ἡμῖν ἑτέρωθι, καὶ νῦν αὖ δεήσῃ, πάλιν εἰρήσεται. καὶ μὴν εἴπερ ἐξ ὕλης τε καὶ εἴδους ἅπαντα συνέστηκε τὰ τοιαῦτα σώματα, δοκεῖ δὲ καὶ αὐτῷ τῷ Ἀριστοτέλει τῶν τεττάρων ποιοτήτων ἐγγινομένων τῇ ὕλῃ τῶν φυσικῶν, γίγνεσθαι σωματικὴν ἐκ τούτων κρᾶσιν. ἀναγκαῖον αὐτὴν τίθεσθαι τὸ εἶδος, ὥς τί πως καὶ ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία κρᾶσίς ἐστι τῶν τεττάρων, εἴπερ ποιοτήτων ἐθέλεις F λέγειν, ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος, καὶ ψυχρότητος καὶ θερμότητος, ἤτοι σωμάτων, ὑγροῦ, καὶ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ. τῇ δὲ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ τὰς δυνάμεις αὐτῆς ἀκολουθεῖν ἑπομένας, εἴ γε καὶ τὰς ἐνεργείας. εἰ μὲν οὖν καὶ τὸ λογιζόμενον εἶδος τῆς ψυχῆς ᾖ, θνητὸν ἔσται. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ κρᾶσίς τις ἐγκεφάλου,

A Similirer & feram dicentes, leonem indiſcriminatim, atque alia id genus ſecundum excellentiam appellitant? Quate concupiſcibilis communi cupiditatis ſignificatu, putà veritatis, ſcientiæ, diſciplinarum, prudentiæ, memoriæ, & vt vno verbo abſoluam, omnium honeſtorum illa pars eſt animæ, quam ratiocinatricem vocare ſoliti ſumus. At libertatis, victoriæ, vincendi, imperandi gloriam, honorémque aucupandi, vlciſcendi, iraſcibilis. Veneris, eſculentotum, poculentorúmque fruitionis, ea quæ per excellentiam à Platone concupiſcibilis nominatur, quum nec eadem anima hone- B ſtum poſſit appetere, nec rationalis venerea, aut potus, aut eſculenta, quemadmodum nec imperium, vt credibile eſt, aut honorem, aut gloriam. Pari modo nec iraſcibilis, quæ ratiocinatricis & appetitoriæ ſunt, concupiſcit.

CAPVT III.

Lædi animam ex qualitatum actiuarum mutatione.

TReis igitut animæ ſpecies eſſe, Platonis etiam ſententiâ aliâs demonſtrauimus. Inſuper hāc C in iecinore, illam in corde, tertiam in cerebro ſedem occupare. Porrò quòd ex his animæ totius vel ſpeciebus, vel partibus ratiocinatrix immortalis ſit, Plato quidem perſuaſum habere videtut; ego verò, ſit ne an ſitus, cum eo contendere poſſum. Primùm igitur inſpiciamus de animæ ſpeciebus in corde & iecinore ſitis, quas pet mortem corrumpi & interire, tum apud illum, tum apud me in confeſſo eſt. Quum autem peculiatem vtrumque viſcus ſubſtantiam babeat, quæ quidem ſit adamuſſim, hæc nondum quærimus; de communi verò omnium corporum conſtitutione mentionem faciamus; ex duobus enim principiis D eam conſtare oſtendimus, materia ſanè, quæ per intellectum qualitatis ſit expers, verùm in ſe quatuor qualitatum temperiem contineat, calidi, frigidi, humidi, ſicci. Ex quibus æs quoque & fetrum, aurum, caro, nerui, cartilagines, adeps, & planè omnia conſtant quæ Plato ptimigenia, Ariſtoteles ſimilaria vocauit. Proinde is ipſe Ariſtoteles ſi animam corporis eſſe ſpeciem dixerit, rogandus mihi eſt, aut eius ſectatores, vtrum formam ſpeciem eſſe dictam ab ipſo cēſebimus, quemadmodum in corporibus inſtrumentariis, an altetum naturalium corporum ptincipium, putà corporis opifex, quod E ſimilare eſt & ſimplex, vt quod ad ſenſum inſtrumentariam compoſitionem non habeat. Reſpondebunt nimirum neceſſariò, alterum naturalis corporis principium; ſiquidem horum ſunt primariò actiones. Indicatum hoc alibi à nobis eſt, imò etiā nunc, ſi res poſtulet, referemus denuò. Atqui ſi ex materia & forma eiuſmodi corpora omnia conſiſtunt, videtur autem & ipſi Ariſtoteli, quum quatuor qualitates materiæ naturalium innaſcantur, corporeum ex his fieri temperamentum; neceſſitas coget formam ipſam apponi. Quapropter etiam animæ ſubſtanria temperamentum erit F quatuor ſiue qualitatum velis dicere, humiditatis, ſiccitatis, caliditatis, & frigiditatis, ſiue corporum, humidi, calidi, frigidi & ſicci. Quòd autem animi ſubſtantiam facultates eius ſequantut, perinde vt actiones, demonſtrabimus Itaque ſi ratiocinatrix animæ ſpecies ſit, mortalis erit, etenim & ipſa temperamentū quoddam cerebri conſtituitur,

&

& hoc pacto vniuerſæ animæ ſpecies partéſque facultates temperamenta ſequentes habebunt. Atque erit talis animæ eſſentia. At ſi immortalis eſt, vt Plato affirmat, quî fit amabo, quòd cerebro plus ſatis aut refrigerato, aut calefacto, aut exiccato, aut humectato, ipſa protinus emigret? Probè mehercle, feciſſet Plato, ſi eius rei cauſam quoque, ſicut alia pleráque conſcripſiſſet. Mors etenim ſecundum eiuſdem authoris ſententiam accidit, quum anima diſcedit à corpore. Verùm qua ratione contingat, largam ſanguinis euacuationem, cicutam epotam, & febrem perardentem, eam expellere, ſi Plato viueret, nequaquam dedignarer ab eo diſcere. Sed quia in viuis non eſt, nec vllus ex Platonicis præceptoribus cauſam vllam me docuerit, cur ab iis quæ narraui, diſcedere cogatur, haud vereor ipſe dicere, non omnem corporis ſpeciem idoneam eſſe quæ ratiocinatricem animam ſuſcipiat. Hoc namque Platonici dogmatis conſequens eſſe videmus de anima: quanquam eius demonſtrationem vel vnam pronunciare non ita procliue mihi fuerit, quòd quænam ſit animæ ſubſtantia, ignorem, dum ex genere incorporeorum ipſam eſſe ſtatuo. Quippe in corporibus temperamenta mirum in modum inter ſe diuerſa, eáque non parum multa cernimus. Incorporeæ animæ ſubſtantiæ, quæ per ſe eſſe poſſit, non autem ſit qualitas, aut ſpecies corporis, nulla ſuccurrit mihi differentia quantumuis ſedulò diligentique ſtudio perſcrutanti. Sed nec quum nulla corporis ſit portio, in totum ipſum poterit extendi. Horum ſanè nihil ne vel vſque ad imaginationem intelligere poteris, etſi permulto tempore præmeditatus. Illud autem oculis vſurpare licet, quòd ſanguinis euacuatio, & cicutæ potio corpus refrigerent, febris autem vehementior ſupra modum calefaciat. Sed cur (idem repeto) anima corpus impendio aut frigidum aut calidum omnino relinquat, poſt diuturnam inquiſitionem nondum inueni; quemadmodum nec illud, quare flaua bile in cerebro exuperante in delirium rapimur, atra in melancholiam; item cur pituita, & ſimul omnia refrigerantia lethargum cauſentur, ex quibus & memoriæ & intelligentiæ noxa corripimur. Inſuper qua vi ſorbitio cicutæ vltionem ipſam flagitiis debitam moliatur; cui etiam nomen ab affectu quem corpus inde patitur, inditum eſt. Item vinum quo vtimur quotidie, omnem animi triſtitiam & mœrorem manifeſtò diſcutiat. Zeno, vt aiunt, dicere ſolebat, quemadmodum lupini amari in aqua madentes dulces redduntur, ita ſe vino affici & exhilareſcere. Quin Oenopiam radicem hoc inſignius multo efficere narrant, & hanc eſſe hoſpitis Ægyptiæ medicamentum, quod poëta ſcribit.

Mox tulit in vinum medicamentum vnde bibebant,
Nepenthes, quod felle carens mala cuncta recondit.

Valeat igitur Oenopia radix. Nihil enim ad præſens inſtitutum eam requirimus, videntes vinum nunquam non efficere quæ poëtæ recenſent.

Vinum ſuaue tibi nocuum eſt, alios quoque lædit.
Qui affatim capiant ipſum, miniméque decenter.
Vinum etiam nocuit Centauro ipſi Eurytioni
Perithoi in tectis Lapithas aggreſſo: vbi verò
Attigerat mentem vinum, hic furibundus, in ipſis
Perithoi mala contulit ædibus.

Et alibi de ipſo Neleo ſic canit.

Compulit hoc quamuis ſapientem promere cantum,

A καὶ πάνθ' οὕτω τὰ τῆς ψυχῆς εἴδη τε, καὶ μέρη τὰς δυνάμεις ἑπομένας ἕξει τῇ κράσει. καὶ ἔσται τοιαύτη ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία. εἰ δ' ἀθάνατός ἐστιν, ὡς Πλάτων βούλεται, διὰ τί χωρίζεται ψυχθέντος σφοδρῶς, ἢ ὑπερθερμανθέντος, ἢ ὑπερξηρανθέντος, ἢ ὑπερυγρανθέντος τοῦ ἐγκεφάλου, καλῶς ἂν ἐπεποιήκει γράψας αὐτὸς, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ κατ' αὐτὴν ἔγραψε. γίνεται γὰρ ὁ θάνατος κατὰ τὸν Πλάτωνα, χωριζομένης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. διὰ τί δὲ αὐτὴν κένωσις αἵματος χωρίζει πολλὴ, καὶ κώνειον ποθὲν, καὶ πυρετὸς διακαής. εἰ μὲν ὁ Πλάτων ἔζη, παρ' ἐκείνου πάντως ἂν ἠξίωσα μαθεῖν. ἐπεὶ δ'
B οὔτ' ἐκεῖνος ἔστιν ἔτι, καὶ τῶν Πλατωνικῶν διδασκάλων οὐδεὶς οὐδεμίαν αἰτίαν ἐδιδάξατό με, δι' ἣν ὑφ' ὧν εἶπον ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος ἀναγκάζεται χωρίζεσθαι, τολμῶ λέγειν αὐτὸς, ὡς οὐ πᾶν εἶδος σώματος ἐπιτήδειόν ἐστιν ὑποδέξασθαι τὴν λογιστικὴν ψυχήν. ἀκόλουθον γὰρ ὁρῶ τοῦτο, τῷ περὶ ψυχῆς δόγματι τοῦ Πλάτωνος, ἀπόδειξίν γε μὴν οὐδεμίαν ἔχω λέγειν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν με τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ὁποία τίς ἐστιν, ἐκ τοῦ γένους τῶν ἀσωμάτων ὑποτιθέμενον ἡμῶν ὑπάρχειν αὐτήν. ἐν μὲν γὰρ σώματι τὰς κράσεις ὁρῶ πάμπολύ τε διαφερούσας ἀλλήλων, καὶ παμπόλλας οὔσας·
C ἀσωμάτου δ' οὐσίας αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν εἶναι δυναμένης, οὐκ οὔσης δὲ ποιότητος, ἢ εἴδους σώματος, οὐδεμίαν νοῶ διαφορὰν, καίτοι πολλάκις ἐπισκεψάμενός τε, καὶ ζητήσας ἐπιμελῶς. ἀλλ' οὐδὲ πῶς οὐδὲν οὖσα τοῦ σώματος, εἰς ὅλον αὐτὸ δύναιτ' ἂν ἐκτείνεσθαι. τούτων μὲν οὐδὲν οὐδ' ἄχρι φαντασίας ἐννοῆσαι δεδύνημαι, καίτοι προθυμηθεὶς χρόνῳ παμπόλλῳ. γινώσκω δ' ἐκεῖνο ἐναργῶς φαινόμενον, ὡς ἡ μὲν τοῦ αἵματος κένωσις, καὶ ἡ τοῦ κωνείου πόσις, καταψύχουσι τὸ σῶμα, πυρετὸς δὲ σφοδρὸς, ὑπερθερμαίνει. καὶ πάλιν ὁρῶ ταὐτὸν, διὰ τί ψυχόμενον, ἢ ὑπερθερμαινόμενον τὸ σῶμα καταλείπει τε-
D λέως ἡ ψυχὴ, πολλὰ ζητήσας, οὐχ εὗρον. ὥσπερ γε οὐδὲ, διὰ τί χολῆς μὲν ξανθῆς ἐν ἐγκεφάλῳ πλεοναζούσης εἰς παραφροσύνην ἑλκόμεθα. διὰ τί δὲ τῆς μελαίνης εἰς μελαγχολίαν, διὰ τί δὲ τὸ φλέγμα, καὶ ὅλως τὰ ψυκτικὰ φάρμακα ληθάργους, ἐξ ὧν καὶ μνήμης, καὶ συνέσεως βλάβαις ἁλισκόμεθα. καὶ μέντοι καὶ διὰ τιμωρείαν αὐτὴν ἐργάζεται κώνειον ποθὲν, ᾧ καὶ τοὔνομα εὐθὺς παρώνυμον ἀπὸ τοῦ πάθους, ὃ πάσχον ὁρῶ ὑπ' αὐτοῦ τὸ σῶμα. λύπης δὲ ἁπάσης, καὶ δυσθυμίας κουφίζει σαφῶς οἶνος πινόμενος. ἑκάστης γὰρ ἡμέρας, τούτῳ χρώμεθα. καὶ Ζήνων, ὥς φασιν, ἔλεγεν ὅτι καθάπερ οἱ πικροὶ θέρ-
E μοι βρεχόμενοι τῷ ὕδατι, γίνονται γλυκεῖς, οὕτω καὶ αὐτὸν ὑπ' οἴνου διατίθεσθαι. φασὶ δὲ καὶ τὴν οἰνοπίας ῥίζαν, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐργάζεσθαι τοῦτο, καὶ ταύτην εἶναι τὸ τῆς Αἰγυπτίας ξένης φάρμακον, ὅ φησιν ὁ ποιητής.

Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον,
Νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.

ἡ μὲν οὖν οἰνοπία ῥίζα χαιρέτω. δεόμεθα γὰρ αὐτῆς οὐδὲν εἰς τὸν λόγον, ὁρῶντες ὁσημέραι τὸν οἶνον ἐργαζόμενον, ὅσα περ οἱ ποιηταὶ λέγουσιν.

Οἶνός σε τρώει μελιηδὴς, ὅστε καὶ ἄλλους
F Βλάπτει, ὃς ἄν μιν χανδὸν ἕλοι μηδ' αἴσιμα πίνοι.
Οἶνος καὶ κένταυρον ἀγακλυτὸν Εὐρυτίωνα
Ἀάσ' ἐνὶ μεγάρῳ μεγαθύμου Πειριθόοιο.
Ἐς Λαπίθας ἐλθόνθ', ὁ δ' ἐπεὶ φρένας ἄασεν οἴνῳ,
Μαινόμενος κάκ' ἔρεξε δόμον κατὰ Πειριθόοιο.

καὶ ἀλλαχόθι περὶ αὐτοῦ φησι Νηλέος.

Ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀεῖσαι.

Καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καὶ τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκε.
Καί τι ἔπος προέηκεν, ὅπερ τ' ἄρρητον, ἄμεινον.

Οὕτω δὲ καὶ Θέογνις ἔλεγεν. οἶνος πινόμενος πουλὺς, κακόν. ἢν δέ τις αὐτὸν πίνῃ ἐπισταμένως, οὐ κακὸν, ἀλλ' ἀγαθόν. ὄντως γὰρ εἰ συμμέτρως ποθείη καὶ πέψει, καὶ ἀναδόσει, καὶ αἱματώσει, καὶ θρέψει. μεγάλα δὲ συντελεῖ μετ' αὐτῶν, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἡμερωτέραν τε ἅμα, καὶ θαρσαλεωτέραν ἐργάζεσθαι, διὰ μέσης δηλονότι τῆς κατὰ τὸ σῶμα κράσεως, ἣν ἔτι αὖ πάλιν ἐργάζεται διὰ μέσων τῶν χυμῶν. οὐ μόνον δὲ, ὡς ἔφην, κράσεως σώματος ὑπαλλάττει καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ χωρίζειν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σώματος δύναται. τί γὰρ ἂν ἄλλο τις εἴποι, θεώμενος τά ψύχοντά τε καὶ θερμαίνοντα φάρμακα, παραχρῆμα τὸν προσενεγκάμενον ἀναιροῦντα. τοῦ γένους δέ εἰσι τούτων, καὶ οἱ τῶν θηρίων ἰοί. τοὺς δηχθέντας γοῦν ὑπὸ τῆς ἀσπίδος, ὁρῶμεν ἀποθνήσκοντας αὐτίκα. παραπλήσιον τῆς ἀπὸ κωνείου πόσεως, ὡς καὶ τοῦ ταύτης ἰοῦ ψύχοντος. ἀναγκαῖον ἔσται καὶ τοῖς ἰδίαν οὐσίαν ἔχειν ὑποθεμένοις τὴν ψυχὴν, ὁμολογῆσαι δουλεύειν αὐτὴν, ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν. εἴ γε καὶ χωρίζειν ἐξουσίαν ἔχουσι, καὶ παραφρονεῖν ἀναγκάζουσι, καὶ μνήμην, καὶ σύνεσιν ἀφαιρεῖσθαι. καὶ λυπηρότερα, καὶ ἀτολμότερα, καὶ ἀθυμότερα ἐργάζεσθαι, καθάπερ ἐν ταῖς μελαγχολίαις φαίνεται. καὶ τούτων ἔχει τἀναντία ὁ πίνων τὸν οἶνον συμμέτρως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὑπὸ τῶν παθητικῶν ποιοτήτων ὑπαλλάττεσθαι τὴν ψυχήν.

Ἆρ' οὖν ὑπὸ μὲν τῆς κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν κράσεως, ὑπαλλάττεσθαι πεφύκασιν αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ὑπὸ δὲ τῆς κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρὸν οὐδὲν πάσχει; καὶ μὴν τούτου πολλὰ τεκμήρια, κατά τε φάρμακα, καὶ τὴν ὁσημέραι δίαιταν ἐστὶν, ἃ τάχ' ἂν ἐφεξῆς εἴποιμι σύμπαντα. πρότερον ἀναμνήσας ὧν ὁ Πλάτων ἔγραψε λόγων ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος ὑγρότητος εἰς λήθην ἔρχεσθαι τὴν ψυχὴν, ὧν πρότερον ἠπίστατο, πρὶν ἐνδεθῆναι τῷ σώματι. λέγει γὰρ ὧδέ πως αὐτοῖς ῥήμασιν ἐν Τιμαίῳ, κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον τοῦ συγγράμματος, ἔνθα φησὶ τοὺς θεοὺς δημιουργῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ἐνδόντας τὴν ἀθάνατον ψυχὴν εἰς ἐπίρρυτον σῶμα καὶ ἀπόρρυτον. εὔδηλον ὅτι τὴν ὑγρότητα τῆς βρεφῶν οὐσίας αἰνιττόμενος. ἐφεξῆς γοῦν τούτοις τάδε φησίν. αἱ δὲ εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν, οὔτ' ἐκράτουν, οὔτ' ἐκρατοῦντο, καὶ βίᾳ ἐφέροντό τε καὶ ἔφερον. καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν. πολλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ κατακλύζοντος καὶ ἀπορρέοντος κύματος, ὃ τὴν τροφὴν παρεῖχεν, ἔτι μείζονα θόρυβον ἀπειργάζετο τὰ προσπίπτοντα τῶν παθημάτων ἑκάστοις. καὶ μὲν τοι καὶ διέλθωμεν αὐτὰ πάλιν. ἐφεξῆς γάρ φησι. διὰ δὴ ταῦτα πάντα τὰ πάθη κατ' ἀρχάς, ἡ ψυχὴ γίνεται τὸ πρῶτον, ὅταν εἰς σῶμα ἐνδεθῇ θνητὸν, ὅταν δὲ τὸ τῆς αὐξήσεως, καὶ τροφῆς ἔλαττον ἐπίῃ ῥεῦμα. πάλιν δὲ περίοδοι λαμβανόμεναι γαλήνης τὴν ἑαυτῶν ὁδὸν ἴωσι, καὶ καθιστῶνται μᾶλλον ἐπιόντος τοῦ χρόνου, τότε ἤδη πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἰόντων σχῆμα ἑκάστου τῶν κύκλων, αἱ περιφοραὶ κατευθυνόμεναι, τό τε θάτερον καὶ τὸ ταὐτὸν προσαγορευόμεναι κατ' ὀρθὸν, ἔμφρονα τὸν ἔχοντα αὐτὰς γιγνόμενον ἀποτελοῦσιν. ὅταν φησὶ τὸ τῆς αὐξήσεως, καὶ τροφῆς ἔλαττον ἐπίῃ ῥεῦμα, τὴν ὑγρότητα δηλονότι λέγων, τὴν ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένην τῆς κατὰ ψυχὴν ἀνοίας αἰτίαν γενομένην, ὡς τῆς μὲν ξηρότητος εἰς σύνεσιν, τῆς δ' ὑγρότητος, εἰς ἄνοιαν ἀγούσης τὴν ψυχήν.

A *Et riſu immodico turpes ductare choreas,*
Edere quæ multò ſatius tacuiſſe fuiſſet.

Porrò Theognis huiuſmodi dicto vti conſueuit, Larga vini potio mala; moderata non ſolùm non mala, verùm etiam commoda. Siquidem id mediocriter aſſumptum, euidenter reuera concoctioni, diſtributioni, & ſanguificationi conducit. Præterea animum noſtrum manſuetiorem ac audaciorem efficit, interuentu ſcilicet corporis temperamenti, quod rurſus per medios humores generat. At non modo temperamenta corporis, ſicut dictum eſt, animæ quoque functiones immutant, ſed eam quoque à corpore migrare compellunt. B Quid enim aliud dixeris, quum videas tum refrigerantia, tum calefacientia medicamenta ſtatim vbi quis aſſumpſerit, internecionem adferre? Ex quo numero ſunt ferarum venena. Ab aſpide enim demorſi, ſubitò animam efflant. Similiter & à potu cicutæ, quum & huius venenum refrigeret. Vnde neceſſariò, qui peculiarem ſubſtantiam animam habere ſtatuunt, fatentur corporis eam temperamento ſubſeruire. Siquidem & migrare ipſam cogere ea poſſunt, & deſipere compellunt, & memoria & intellectu deſtituunt. Item triſtiores, timidiores, & deiecto animo efficit, quemadmodum in C melancholia apparet. Et hiſce contraria, qui vino vtitur modicè, experietur.

CAPVT IV.

Animam immutari à qualitatibus paßiuis.

AN igitur animæ facultates à calido quidem & frigido temperamento immutabuntur; à ſicco vero humidóque nihil patientur? Atqui multa huius indicia cum in medicamentis, tum in D quotidiano victu extant, quæ fortaſſe poſtea dicturus ſum vniuerſa, ſi primùm quæ Plato conſcripſit, commemorem, quomodo anima propter corporeæ molis humiditatem, in obliuionem eorum incidat, quorum priùs erat conſcia, quàm corpori alligaretur. Hunc enim ipſum ferè ſermonem in Timæo vſurpat, ea libri parte, vbi deos hominem creaſſe ait, animam immortalem in corpus influxile & effluxile immittentes. Nemini dubium eſt, infantium ſubſtantiæ humiditatem hîc ab illo obſcurè vocari. Nam hæc prioribus ſubiungit. *Hi porrò ambitus in largum immerſi flu-* E *uium, neque tenebant, neque tenebantur, ſed vi magna ac impetu tum ferebant, tum ferebantur.* Et paulò poſt: *Quum enim ingens inundaret fluxus, ac rurſus decreſceret, vnde nutrimenti copiam animal reciperet, multò maiorem tumultum cuiuſque affectus foris accidentes excitarunt.* Sed age rurſus eadem percenſeamus, quæ ſtatim apponit. *Quamobrem anima ſic initio affecta, quum primùm corpori mortali alligata fuerit, amens efficitur. At poſtquam nutrimenti & incrementi riuus lenius minuſque fluxerit, anima verò periodi tranquillitate denuo recepta iter ſuum peragant, temporiſque proceſſu magis conſi-* F *ſtant, tunc iam abſolutè circuli cuiuſque ad figuram naturæ ſua propriam redeuntis conuerſiones, alterius & eiuſdem naturam probè diſcernunt, ſapientémque ſic inſtitutum efficiunt.* Quum incrementi, nutritioniſque minor adſit fluxus, inquiens, humiditatem nimirum innuit, quam prius amentiæ cauſam eſſe tradiderat, vt quòd ſiccitas animæ prudentiam, humiditas deſipientiam animæ comparet.

Quod

Quod ſi ita habet, ſummam haud dubiè prudentiam ſumma pariet ſiccitas; quantum vero humoris acceſſerit, tantum à perfecta demetur prudentia, cuius tandem animantis corpus tam expers humiditatis eſt, vti ſtellatum? Nullius opinor, ne propè quidem accedit. Ergo mortalis animantis corpus ad ſummam prudentiam haud prope accedit. Omnes vt humidi, ſic ſtultitiæ participes viuimus. Iam verò, quum rationalis animæ pars, quæ vniformem ſubſtantiam nacta ſit, pro temperamenti corporis ratione mutetur, quid putas ſpeciem eius mortalem neceſſariò pati, quam corpori ſeruire luce clarius eſt? Sed præſtat dicere, non ſeruire, ſed ipſam hanc mortalem animæ ſpeciem, temperamentum eſſe corporis. Nam prius oſtendi mortalem animam temperamentum eſſe corporis. Itaque mortis temperamentum, iraſcibilis animæ pars eſt; iocinoris ea quæ authore Platone concupiſcibilis, ab Ariſtotele vocatur nutrix, & vegetans. Sanè Andronicum Peripateticum, quòd libere, vt virum decet ingenuum, nulla circuitione perplexa vſus, animæ ſubſtantiam aſſeuerare non dubitarit, & laudo, & viri dicta recipio. Talis enim in pleriſque ſcriptis mihi apparet. Quod autem temperamentum eſſe dicat, vel facultatem temperamentum ſequentem, etiam improbo, ob facultatis appoſitionem videlicet. Etenim quòd anima quum ſit quædam eſſentia, diuerſis pollet facultatibus, rectè Ariſtoteles docuit, & priùs in hoc non inelegaoter æquiuocationem ſubdiſtioxit. Quum enim ſubſtantia & materia & ſpecies & ſimul vtrumque dicatur, animam, ſpecialem ſubſtantiam eſſe pronunciauit, quippe qui præter temperamentum aliud dicere potuit nihil, vt ante paulùm indicauimus. In hoc ſubſtantiæ genere Stoicorum quoque opinio comprehenditur, animam ſiquidem ſpiritum aliquem eſſe volunt, quemadmodum & naturam, verùm humidiorem, frigidiorem naturæ ſpiritum: ſicciorem, ac calidiorem animæ. Quamobrem hic ſpiritus peculiaris quædam animæ materies eſt. Materiæ autem ſpecies, vel temperamenti, ex aëreæ igneæque ſubſtantiæ ſymmetria genitæ dicitur. Siquidem nec ſolum aërem, nec ignem animam licet dicere, quoniam nullum in ſummo frigidum aut calidum animantis corpus fieri deprehendas. Imò nec inſigni exceſſu ab altero ſuperari; quandoquidem ſi vel paulò plus exceſſerit moderatum, animal in immodico ignis exceſſu febricitat. Refrigeratur autem, liuétque, & ſenſum difficilem acquirit, aut omninò inſenſibile fit ex aëris temperamento. Qui quidem quantum in ſe, frigidus eſt, ignei verò elementi mixtura temperatus euadit. Nulli igitur dubium eſt, animæ ſubſtantiam ex certa quadam aëris igniſque temperie Stoicis authoribus conflari. Et Chryſippus quidem ex temperata horum mixtione prudens factus eſt, Hippocratis autem filij ob calorem immodicum ſtulti Comicorum fabulis ridentur. Dicet autem forſan aliquis, nec Chryſippum prudentiæ nomine laudandum, item nec illos ſtultitiæ vitio vituperandos eſſe: Similiter & ob iraſcibilis facultatis opera & affectus, neque audaces laudari, neque timidos reprehendi oportere. De his itaque mox conſiderabimus.

ἀλλ' εἴπερ ὑγρότης μὲν ἄνοιαν ἐργάζεται, ξηρότης δὲ σύνεσιν, ἡ μὲν ἄκρα ξηρότης, ἄκραν ἐργάζεται σύνεσιν. ἡ δ' ἐπίμικτος ὑγρότης, τοσοῦτον ἀφαιρήσει τῆς τελείας συνέσεως, ὅσον ἐκοινώνησεν ὑγρότητος. τίνος οὖν ἢ τοῦ ζώου τοιοῦτόν ἐστι σῶμα τίνος ἄμοιρον ὑγρότητος, ὥσπερ τὰ τῶν ἄστρων; οὐδενὸς οὐδ' ἐγγύς, ὥστε οὐδὲ συνέσεως ἄκρας ἐγγύς ἐστι σῶμα θνητοῦ ζώου. πάντες δ' ὥσπερ ὑγρότητος, οὕτω καὶ ἀνοίας μετέχει. εἰ ποτ' οὖν τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς μονοειδῆ οὐσίαν ἔχον τῇ τοῦ σώματος κράσει συμμεταβάλλεται, τί χρὴ νομίσαι πάσχειν τὸ θνητὸν εἶδος αὐτῆς; ἢ δῆλον, ὅτι πάντη δουλεύειν τῷ σώματι, ἄμεινον δὲ φάναι μὴ δουλεύειν. ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτ' εἶναι τὸ θνητὸν τῆς ψυχῆς, τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος. ἐδείχθη γὰρ ἔμπροσθεν ἡ θνητὴ ψυχή, κρᾶσις οὖσα τοῦ σώματος. ἡ μὲν οὖν τῆς καρδίας κρᾶσις, τὸ θυμοειδές ἐστι τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ τοῦ ἥπατος, τὸ καλούμενον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος μὲν ἐπιθυμητικόν, θρεπτικὸν δὲ καὶ φυτικὸν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἀνδρόνικον δὲ τὸν Περιπατητικόν, ὅτι μὲν ὅλως ἐτόλμησεν ἀποφήνασθαι τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, ὡς ἐλεύθερος ἀνὴρ αἰδοῦ τοῦ περιπλέκειν ἀσαφῶς, ἐπαινῶ τε πάνυ καὶ ἀποδέχομαι τὴν φύσιν τοῦ ἀνδρός. εὑρίσκω γὰρ αὐτόν, καὶ κατ' ἄλλα πολλὰ τοιοῦτον. ὅτι δὲ ἤτοι κρᾶσιν εἶναι φησίν, ἢ δύναμιν ἑπομένην τῇ κράσει, καὶ μέμφομαι τῇ προσθήκῃ τῆς δυνάμεως. ἡ γάρ τοι ψυχή, πολλὰς ἔχει δυνάμεις, οὐσία τις οὖσα, καὶ τοῦτο ὀρθῶς Ἀριστοτέλει λέλεκται, καὶ πρόσθεν τοῦτο διώρισται καλῶς ἡ ὁμωνυμία. λεγομένης γὰρ οὐσίας, καὶ τῆς ὕλης, καὶ τοῦ εἴδους, καὶ τοῦ συναμφοτέρου, τὴν κατὰ τὸ εἶδος οὐσίαν ἀπεφήνατο ψυχὴν ὑπάρχειν, οὐκ ἐγχωροῦν λέγειν ἄλλο τι παρὰ τὴν κρᾶσιν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ἰδέᾳ τῆς οὐσίας, καὶ ἡ τῶν Στωικῶν περιέχεται δόξα. πνεῦμα μὲν γάρ τι τὴν ψυχὴν εἶναι βούλονται, καθάπερ καὶ τὴν φύσιν. ἀλλ' ὑγρότερον μὲν καὶ ψυχρότερον τὸ τῆς φύσεως, ξηρότερον δὲ καὶ θερμότερον τὸ τῆς ψυχῆς, ὥστε καὶ τοῦθ' ὕλη μέν τις οἰκεία τῆς ψυχῆς ἐστι τὸ πνεῦμα. τὸ δὲ τῆς ὕλης εἶδος ἤτοι κράσεως, ἐν συμμετρίᾳ γιγνομένης τῆς ἀερώδους τε καὶ πυρώδους οὐσίας. οὔτε γὰρ ἀέρα μόνον οἷόν τε φάναι τὴν ψυχήν, οὔτε πῦρ, ὅτι μήτε ψυχρὸν ἄκρως ἐμφανῆ γίνεσθαι ζώου σῶμα, μήτε ἄκρως θερμόν, ἀλλὰ μηδὲ ἐπικρατούμενον ὑπὸ θατέρου κατὰ μεγάλην ὑπεροχήν. ὅπου γε κἂν βραχεῖ πλέον γένηται τοῦ συμμέτρου, πυρέττει μὲν τὸ ζῷον ἐν ταῖς τοῦ πυρὸς ἀμέτροις ὑπεροχαῖς. καταψύχεται δὲ καὶ πελιδνοῦται, καὶ δυσαίσθητον, ἢ παντελῶς ἀναίσθητον γίνεται κατὰ τὰς τοῦ ἀέρος κράσεις. οὗτος γὰρ αὐτός, ὅσον μὲν ἐφ' ἑαυτῷ, ψυχρός ἐστιν, ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὸ πυρῶδες στοιχεῖον ἐπιμιξίας, εὔκρατος γίνεται. δῆλον οὖν ἤδη σοι γέγονεν, ὡς ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία, κατὰ ποιὰν κρᾶσιν ἀέρος τε, καὶ πυρὸς γίνεται κατὰ τοὺς Στωικούς, καὶ συνετὸς μὲν ὁ Χρύσιππος ἀπείργασται διὰ τὴν τούτων εὔκρατον μῖξιν. οἱ δὲ Ἱπποκράτους υἱεῖς, οὓς ἐπὶ μωρίᾳ σκώπτουσιν οἱ κωμικοί, διὰ τὴν ἄμετρον θέρμην. ἴσως οὖν τις ἐρεῖ, μήτε Χρύσιππον ἐπαινεῖσθαι δεῖν ἐπὶ συνέσει, μήτ' ἐκείνους ἐπὶ μωρίᾳ ψέγεσθαι. παραπλησίως δὲ καὶ εἰς τὰ τοῦ θυμοειδοῦς ἔργα, καὶ πάθη, μήτε τοὺς εὐτόλμους ἐπαινεῖσθαι χρῆναι, μήτε τοὺς ἀτόλμους ψέγεσθαι. περὶ μὲν οὖν τούτων, ὀλίγον πρόσθεν ἐπισκεψόμεθα.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὑπὸ τινῶν ποιοτήτων ἀμείνονά τε, καὶ χείρονα τὴν ψυχὴν γίνεσθαι.

Νῦν δ' οἷς ἐξ ἀρχῆς προὐθέμην, προσθήσω τὰ λείποντα, τοσοῦτον ἔτι πάλιν ἐπειπὼν, ὡς οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ πάντα δεικνύειν ἐν ἅπασι, καὶ ὡς δυοῖν οὐσῶν αἱρέσεων ἐν φιλοσοφίᾳ κατὰ τὴν πρώτην τομήν. ἔνιοι μὲν γὰρ ἡνῶσθαι τὴν κατὰ τὸν κόσμον οὐσίαν ἅπασαν, ἔνιοι δὲ διῃρῆσθαί φασι κενοῦ παραπλοκῇ. τὴν δευτέραν αἵρεσιν ἐφωράσαμεν οὐκ ἀληθῆ, B δι' ἐκείνων τῶν ἐλέγχων, οὓς ἐν τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐγράψαμεν. πρὸς δὲ τὸν παρόντα λόγον ὑπόθεσιν λαβόντες ἀλλοιοῦσθαι τὴν οὐσίαν ἡμῶν, καὶ τὴν κρᾶσιν αὐτῆς ἐν ὁμοιομερεῖ ἐργάζεσθαι τὸ φυσικὸν σῶμα, τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν ἐδείξαμεν, κατὰ τὴν κρᾶσιν συνισταμένην. ἐάν γε μή τις αὐτὴν ὑποθῆται, καθάπερ ὁ Πλάτων, ἀσώματον ὑπάρχειν, ἄνευ τοῦ σώματος εἶναι δυναμένην. ὑποθεμένοις δὲ τοῦτο τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος κράσεως ἐνεργεῖν κωλύεσθαι τὰς οἰκείας ἐνεργείας, ἱκανῶς μὲν ἤδη δέδεικται. προστεθήσονται δὲ καὶ ἄλλαι τινὲς ἀποδείξεις. ἀλλὰ νῦν γε καὶ τούτου τοῦ τρόπου εἰ- C ρημένου, τὸν περὶ τῶν κράσεων λόγον προσθεῖναι δοκεῖ μοι βέλτιον εἶναι. δυνήσονται γὰρ λέγειν οἱ τὴν ψυχὴν εἶδος εἶναι τοῦ σώματος ἡγούμενοι, τὴν συμμετρίαν τῆς κράσεως, οὐ τὴν ξηρότητα, συνετωτέραν αὐτὴν ἐργάζεσθαι, καὶ ταύτῃ διαφωνήσουσι τοῖς ἡγουμένοις, ὅσῳ περ ἂν ἡ κρᾶσις γίνεται ξηροτέρα, τοσούτῳ καὶ τὴν ψυχὴν ἀποτελεῖσθαι ξυνετωτέραν, ἀλλ' εἰ καὶ ξηρότητα μὴ ξυγχωρήσουσι ἐναντίαν εἶναι συνέσεως, εἴ γε μὴν ὑφ' Ἡρακλείτου. καὶ γὰρ οὗτος οὕτως εἶπεν. αὐγὴ ξηρὴ, ψυχὴ σοφωτάτη. τὴν ξηρότητα πάλιν ἀξιῶν εἶναι συνέσεως αἰτίαν. τὸ γὰρ τῆς αὐγῆς ὄνομα τοῦτ' ἐνδείκνυται, καὶ βελτίονά D γε δόξαν ταύτην εἶναι νομιστέον. ἐννοήσαντας καὶ τοὺς ἀστέρας αὐγοειδεῖς τε ἅμα καὶ ξηροὺς ὄντας, ἄκραν σύνεσιν ἔχειν. εἰ γὰρ μή τις αὖθις ὑπάρχειν τοῦτο φαίη, δόξει τῆς τῶν θεῶν ὑπεροχῆς ἀναίσθητος εἶναι. διὰ τί τοίνυν εἰς ἔσχατον ἀφικνούμενοι γῆρας, παρεληρήθησαν οὐκ ὀλίγοι, τῆς τοῦ γήρως ἡλικίας ἐπιδεδειγμένης εἶναι ξηρᾶς; οὐ διὰ τὴν ξηρότητα φήσομεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχρότητα. φανερῶς γὰρ αὕτη, πᾶσι τοῖς ἔργοις τῆς ψυχῆς λυμαίνεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, εἰ καὶ πάρεργά ἐστιν, ἀλλ' ἐναργῶς τῆς προκειμένης νῦν ἡμῖν πραγματείας ἐνδείκνυται τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα καὶ πάθη, ταῖς τοῦ σώματος ἑπό- E μενα κράσεσιν. εἰ μὲν εἶδός ἐστιν ὁμοιομεροῦς σώματος ἡ ψυχὴ, τὴν ἀπόδειξιν ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας ἕξομεν ἐπιστημονικωτάτην. εἰ δ' ὑποθοίμεθα ταύτην ἀθάνατον εἶναι, φύσιν ἰδίαν ἔχουσαν, ὡς Πλάτων ἔλεγεν. ἀλλὰ τό γε δεσπόζεσθαι, καὶ δουλεύειν τῷ σώματι, καὶ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον ὁμολογεῖται, διά τε τὴν τῶν βρεφῶν ἄνοιαν, καὶ τὴν τῶν ἐν γήρᾳ ληρούντων, ἔτι τε τῶν εἰς παραφροσύνην, ἢ μανίαν, ἢ ἐπιλησμοσύνην, ἢ ἄνοιαν ἀφικνουμένων ἐπὶ φαρμάκων δόσεσιν, ἢ τισιν ἐν τῷ σώματι γεννηθεῖσι μοχθηροῖς χυμοῖς. ἄχρι μὲν γὰρ τοῦ λήθην, ἢ ἄνοιαν, ἢ ἀκινησίαν, ἢ ἀναισθησίαν ἕπεσθαι τοῖς εἰρημένοις, F ἐμποδίζεσθαι φαίη τις ἂν αὐτὴν ἐνεργεῖν, αἷς ἔχει φύσει δυνάμεσιν. ὅταν δὲ οἴηται βλέπειν τὰ μὴ βλεπόμενα, καὶ ἀκούειν ἃ μηδεὶς ἐφθέγξατο, καὶ φθέγγηταί τι τῶν αἰσχρῶν, ἢ ἀπορρήτων, ἢ ὅλως ἀσυνέτων, οὐ μόνον ἀπωλείας ἐστὶ τεκμήριον ὧν εἶχε δυνάμεων ἡ ψυχὴ συμφύτων, ἀλλὰ τὸ τῶν ἐναν-

CAPVT V.

Qualitatibus quibuſdam, tum meliorem tum deteriorem animam euadere.

NVnc iis quæ initio ſtatueram, reliqua ſubiungam, ſi tantillũ adhuc rurſus adiecero, omnia in omnibus oſtendi non poſſe, & quòd duæ in philoſophia ſectæ ſecundum primam diuiſionem exiſtant. Nonnulli enim vniuerſam mundi ſubſtantiã vnitam, alij vacui implexu diuiſam eſſe affirmant. Secundam ſectam illis argumentis, quæ in commentatio de Elementis ſecundum Hippocratem tractauimus, nihil habere veritatis deprehendimus. In hoc certè ſermone hypotheſeos loco aſſumemus, humani corporis ſubſtantiam, eiuſque tẽperamentum in parte ſimilari alterationem ſuſtinere, phyſicum corpus ſubſtantiam animæ ex temperamento conſiſtentem efficere oſtendimus, niſi tamen quis incorpoream, ſicut Plato eſſe ponat, quæ citra corpus eſſe poſſit. Statuẽtibus autem proprias animæ actiones à corporis temperamento impediri, abundè ſatis iam monſtratum eſt. Adiicientur & nunc aliæ quædam demõſtrationes. Verùm quum & hic modus ſit explicatus, diſputationem de temperamẽtis apponere videtur nobis eſſe cõmodius. Nam poterunt dicere ij qui animam corporis eſſe formam arbitrantur, commoderationem temperamenti non ſiccitatem reddere eam prudentiorem; & hactenus diſſentient ab aliis quibus perſuaſum eſt, quò temperies euadit ſiccior, hoc animamquoque effici intelligentiorem. Quamuis etiam Heracliti ſectatores ſiccitatem prudentiæ non contrariam eſſe permittant. Hunc enim in modum præceptor illorum ſcriptitauit. *Splendor ſiccus, anima prudentiſſima eſt.* Quo iam dicto prudentiæ cauſam ſiccitatem exiſtimauit. Hoc enim ſplendoris vocabulum innuit. Atque hæc opinionum putãda eſt optima, conſiderantibus etiam ſtellas, quum ſint pellucidæ ſimul & ſiccæ, ſumma præditas eſſe prudẽtia; quam ſi quis eis ineſſe negauerit, is diuinam maieſtatem & excellentiã ſenſu non percipere videtur. Quid ergo plerique ad extremam peruenientes ſenectutẽ delirarunt, quum hęc ætas ſicca eſſe oſtenſa ſit? Non ob ſiccitatem id euenire, ſed frigiditatẽ dicemus, quæ omnibus palàm functionibus animæ aduerſatur, obſtátque. Verùm hæc præter inſtitutũ licet ſint, euidenter tamen præſenti commentario functiones animi, & affectus, corporis imitari temperamentum demonſtrant. Si quidem anima ſpeciei eſt ſimilaris corporis, demõſtrationem ex eius ſubſtantia habebimus maximè ſcientificam. At ſi hanc immortalem eſſe, peculiaris naturæ compotem, ex Platonis autoritate ſtatuamus, eodem certè autore & dominari illam corpori, & ſeruire, in confeſſo eſt, tum propter infantium amentiam, tum ætate delirantium, ad hæc eorum qui ex medicamentorum potu, aut quibuſdam in corpore generatis prauis humoribus in delirium vel inſaniam, vel obliuionem, vel amentiam perueniunt. Quatenus enim obliuio, aut amentia, aut immobilitas, aut inſenſibilitas prædicta ſequitur, impediri dixerit aliquis ipſam, quò minùs operetur facultatibus quas natura obtinet. Quum autem videre ſe putauerit, quæ non videntur, & audire quæ nemo dixerit, & turpe quid aut obſcœnum, aut omninò ſtolidum effutiat, non virtutes natiuas modò, quas habebat, periiſſe: ſed contra-

rias

rias illis inſiluiſſe ſignum eſt certiſſimum. Hoc itaque iam non mediocrem quandam aufert ſuſpicionem animæ ſubſtantiæ, ne non incorporea eſſe cenſeatur. Quomodo enim à corporis communione in contrariam ſibi naturam traduci poſſit, ſi nec qualitas corporis ſit vlla, nec ſpecies, nec affectus, nec denique facultas? Atque hæc omittamus, ne plus operæ in acceſſorio, quàm propoſito inſumatur. Cæterùm quòd corporis vitia animæ imperent, euidenter in melancholia, phrenitide, & inſania perſpicuum eſt. Quippe morbi cauſa ſeipſos interdum & familiares ægroti non agnoſcunt. Quod Thucydides multis accidiſſe ſcribit, & in morbo peſtilenti nunc annis non multis oborto, quem & nos conſpeximus, perſimile videbitur eſſe ei quod eſt non videre propter lippitudinem, aut ſuffuſionem, nihil ipſa viſoria facultate paſſa. At pro vno, tria videre, maximus eſt viſoriæ facultatis affectus, qui propemodum phrenitidi ſimilis exiſtit.

CAPVT VI.

Mutari animam à corporis temperamento Platonis auctoritate.

QVod Plato nimirum exactè nouerat, animam dicens vitioſis corporis humoribus oblædi, vt verba eius ſubiuncta declarant. *Acri enim & ſalſa pituita, ad hæc amari bilioſique humores corpus pererrantes, ſi non exhalant, ſed intrò vapores ſuos retinent, vehementer animæ ſtatum intemperie ſua permutant, morbóſque omnigenos pro maioris minoriſque ratione pauciores ac plures producent. Perferuntur ſanè ad tres animæ ſedes, atque pro locorum varietate varias quiſque ſpecies generat, impatientiæ & languoris, audaciæ rurſus & timiditatis, inſuper obliuionis & hebetudinis.* Hic Plato vitioſos corporis humores animæ parere malignitatem quandam clariſſimè confitetur. Simili ratione propter corporis habitudinem animam ægrotare hunc in modum oſtendit. *Qui copioſo viſcoſóque ſemine abundat, quemadmodum arbor magis ac conuenit fœcunda fructibus, is certè ob infinitos dolores ac voluptates, quibus in libidine eiuſque fœtibus paſſim affectus eſt, per omnem vitæ ætatem inſanit, furítque. Cuius tamen animus, cùm ob infelicitatem corporis ægrotet, & deſipiat, non ægrotans, ſed malè habens putatur. Veritas autem ſic habet. Veneris intemperantia magna ex parte ob generis vnius habitum præ raritate tanquam in corpore fluentem vdúmque animæ morbus efficitur.* Itaque abundè ſatis & hiſce verbis ob corpus malè habitum, animam ægrotare declarauit. Sed nihilominus ſententia Philoſophi ex ſequentibus fit perſpicua. *Sic enim*, inquit, *omnes propemodum voluptatis incontinentia, perinde ac ſi ſponte ſimus improbi, vituperatur, idque non meritò. Nemo ſiquidem vltrò malus; ſed ob prauum corporis habitum, rudémque educationem malus redditur; omni autem hæc inimica inuito adueniunt.* Quòd igitur Plato, quæ modò protulimus, comprobauerit, ex ipſius verbis quæ partim in Timæo, vt iam præpoſita, partim aliis in libris adducit, manifeſtò liquet.

A πιων ἐπεισόδιον. τοῦτο μὲν οὖν ἤδη, καὶ ὑποψίαν τινὰ ἀφαιρεῖ μεγάλην ὅλῃ τῇ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ, μὴ οὐκ ἀσώματος ᾖ. πῶς γὰρ ἂν ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας εἰς τὴν ἐναντίαν ἑαυτῆς φύσιν ἀχθείη, μήτε ποιότης τις οὖσα τοῦ σώματος, μήτ' εἶδος, μήτε πάθος, μήτε δύναμις; ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐάσωμεν, ἵνα μὴ τὸ πάρεργον ἡμῖν γένηται πολὺ μεῖζον ἔργου οὗ προὐθέμεθα, οὐδ' ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος κακῶν δυναστεύεσθαι τὴν ψυχὴν ἐναργῶς ἐν μελαγχολίαις, καὶ φρενίτισι, καὶ μανίαις φαίνεται. τὸ μὲν γὰρ ἀγνοῆσαι διὰ νόσημα σφᾶς τε αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἐπιτηδείους, ὅπερ ὅτε Θουκυδίδης ἐκβῆναι B πολλοῖς φησιν, ἔν τε τῇ λοιμώδει νόσῳ τῇ νῦν γινομένῃ ἔτεσιν οὐ πολλοῖς, ἣν καὶ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, παραπλήσιον εἶναι δόξει τῷ μὴ βλέπειν διὰ λήμην, ἢ ὑπόχυσιν, οὐδὲν αὐτῆς τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως πεπονθυίας. τὸ δ' ἀνθ' ἑνὸς τρία βλέπειν αὖθις, τῆς ὀπτικῆς δυνάμεώς ἐστι μέγιστον πάθος, ὃ τῷ φρενιτίζειν ἔοικεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Ὑπαλλάττεσθαι τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος κράσεως κατὰ τὸν Πλάτωνα.

C Ὅτι δὲ καὶ Πλάτων αὐτὸς οἶδε βλαπτομένην τὴν ψυχὴν ἐπὶ τῇ κακοχυμίᾳ τοῦ σώματος, ἡ ἐξῆς ῥῆσις ἤδη δηλώσει. ὅπου γὰρ ἂν ἡ τῶν ὀξέων, καὶ τῶν ἁλυκῶν φλεγμάτων, ἢ καὶ ὅσοι πικροὶ καὶ χολώδεις χυμοὶ κατὰ τὸ σῶμα πλανηθέντες, ἔξω μὲν μὴ λάβωσιν ἀναπνοὴν, ἐντὸς δὲ εἱλλόμενοι τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀτμίδα τῇ τῆς ψυχῆς διαθέσει σφόδρα συμμίξαντες ἀνακερασθῶσι, παντοδαπὰ νοσήματα τῆς ψυχῆς ἐμποιοῦσι, μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ ἐλάττω, καὶ πλείω. πρός τε τοὺς τρεῖς τόπους ἐνεχθέντα τῆς ψυχῆς, πρὸς ὃν ἂν ἕκαστ' αὐτῶν προσπίπτῃ, ποικίλας μὲν τὰ εἴδη δυσκολίας καὶ δυσθυμίας παντοδαπάς, πολλάκις δὲ θρασύτητάς τε D καὶ δειλίας, ἔτι τε λήθας ἅμα καὶ δυσμαθίας. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει σαφῶς ὁ Πλάτων ὡμολόγησε τὴν ψυχὴν ἐν κακίᾳ τινὶ γίνεσθαι διὰ τὴν ἐν τῷ σώματι κακοχυμίαν. ὥσπερ δὲ πάλιν ἐν νόσῳ καθίστασθαι διὰ τὴν ἐν τῷ σώματι ἕξιν κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ὁ δὲ σπέρμα πολὺ καὶ γλοιῶδες ἔχων, καθάπερ εἰ δένδρον πολύκαρπον τοῦ συμμέτρου πεφυκὸς, ἢ πολλὰς μὲν καθ' ἕκαστον ὠδῖνας, πολλὰς δὲ ἡδονὰς κτώμενος ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα τόκοις, ἐμμανής τε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου γιγνόμενος, διὰ τὰς μεγίστας ἡδονὰς καὶ λύπας, καὶ νόσους, καὶ ἄφρονα ἴσχων ὑπὸ τοῦ E σώματος τὴν ψυχὴν, οὐχ ὡς νοσῶν, ἀλλ' ὡς ἔχων κακῶς δοξάζεται. τὸ δ' ἀληθὲς, ἡ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκολασία, καὶ τὸ πολὺ μέρος διὰ τὴν ἑνὸς γένους ἕξιν ὑπὸ μανότητος. ὡς τὴν ἐν σώματι ῥοώδη, καὶ ὑγραίνουσαν νόσον ψυχῆς γεγονέναι. ἱκανῶς μὲν οὖν κἀν ταύτῃ τῇ ῥήσει τὴν ψυχὴν νοσεῖν ἀπεφήνατο διὰ μοχθηρὰν ἕξιν σώματος. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὅτι καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων ἡ γνώμη καταδήλος γίνεται τοῦ φιλοσόφου. τί γάρ φησι; καὶ σχεδὸν ἅπανθ' ὁπόσα ἡδονῶν ἀκρασία, καὶ ὄνειδος ὡς ἑκόντων λέγεται τῶν κακῶν, οὐκ ὀρθῶς ὀνειδίζεται. κακὸς μὲν γὰρ ἑκὼν οὐδεὶς, διὰ δὲ πονηρὰν ἕξιν τοῦ σώματος, F καὶ ἀπαιδεύτους τροφὰς, κακὸς γίνεται. παντὶ δὲ ταῦτα ἐχθρὰ, καὶ ἄκοντι προσγίνεται. ὅτι μὲν οὖν ὁ Πλάτων αὐτὸς ὁμολογεῖ τὰ προαποδεδειγμένα ὑπ' ἐμοῦ, ἔκ τε τούτων αὐτοῦ τῶν ῥήσεων ἐστὶ δῆλον, ἐξ ἄλλων τε πολλῶν. ὧν τινὰς μὲν ἐν τῷ Τιμαίῳ, καθάπερ καὶ ταύτας τὰς νῦν εἰρημένας, τινὰς δὲ ἐν ἄλλοις βιβλίοις αὐτοῦ ἐστιν εὑρεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὑπαλλάττεσθαι τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος κράσεως κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην.

Ὅτι δὲ καὶ Ἀριστοτέλης τῇ κράσει τοῦ τῆς μητρὸς αἵματος, ἐξ οὗ τὴν γένεσιν ἔχειν ἡμῶν φησὶ τὸ αἷμα, τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις ἀκολουθεῖν οἴεται, δῆλόν ἐστιν ἐκ τῶνδε τῶν ῥήσεων. ἐν τῷ δευτέρῳ μέν γε τῷ περὶ ζώων μορίων, οὕτως ἔγραψεν. ἔστι δὲ ἰσχύος μὲν ποιητικώτερον τὸ παχύτερον αἷμα, καὶ θερμότερον. αἰσθητικώτερον δὲ τὸ λεπτότερον, καὶ ψυχρότερον. τὴν αὐτὴν δὲ ἔχει διαφορὰν, καὶ τῶν ἀνάπαλιν ὑπαρχόντων πρὸς τὸ αἷμα. διὸ καὶ μέλιτται, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ζῶα, φρονιμώτερα τὴν φύσιν ἐστὶν ἐναίμων πολλῶν, καὶ τῶν ἐναίμων τὰ μὲν ψυχρὸν ἔχοντα καὶ λεπτὸν αἷμα, φρονιμώτερα τῶν ἐναντίων. ἄριστα δὲ τὰ θερμὸν ἔχοντα καὶ λεπτὸν, καὶ καθαρὸν αἷμα. πρός τε γὰρ ἀνδρίαν τὰ τοιαῦτα, καὶ φρόνησιν ἔχει καλῶς. διὸ καὶ τὰ ἄνω μόρια πρὸς τὰ κάτω τὴν αὐτὴν ἔχει διαφορὰν, καὶ πρὸς τὸ θῆλυ τὸ ἄρρεν, καὶ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ σώματος. εὔδηλον οὖν ἐστιν, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης ταύτῃ τῇ ῥήσει ἐπαΐειν βουλομένοις, τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις τῇ φύσει τοῦ αἵματος ἀπεφήνατο ἕπεσθαι. οὐδὲν ἧττον καὶ κατωτέρω τοῦ συγγράμματος ἀποφαινόμενος τὴν δόξαν, ἔγραψεν ὧδε. τὰς δὲ καλουμένας ἶνας, αἷμα τὸ μὲν ἔχει, τὸ δὲ οὐκ ἔχει, οἷον τὸ τῶν ἐλάφων, καὶ δορκάδων, διόπερ οὐ πήγνυται τὸ τοιοῦτον αἷμα. τοῦ γὰρ αἵματος τὸ μὲν ὑδατῶδες, μᾶλλον ψυχρόν ἐστι, διὸ καὶ οὐ πήγνυται. τὸ δὲ γεῶδες, πήγνυται ἐξατμιζομένου τοῦ ὑγροῦ ἐν ταῖς πήξεσι, αἱ δὲ ἶνες, γῆς εἰσι. συμβαίνει δὲ ἐνίοτε κἂν γλαφυρώτερον ἔχειν τὴν διάνοιαν τοῦτο, οὐ διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ αἵματος, ἀλλὰ διὰ λεπτότητα μᾶλλον, καὶ διὰ τὸ καθαρὸν εἶναι. τὸ γὰρ γεῶδες, οὐδέτερον ἔχει τούτων. εὐκινητότερον γὰρ ἔχουσι τὴν αἴσθησιν τὰ λεπτοτέραν ἔχοντα τὴν ὑγρασίαν, καὶ καθαρωτέραν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τῶν ἀναίμων ἔνια, συνετωτέραν ἔχει τὴν ψυχὴν ἐνίων ἐναίμων, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον, οἷον ἡ μέλιττα, καὶ τὸ γένος τῶν μυρμήκων, καὶ εἴτι τῶν τοιούτων ἕτερόν ἐστι. δειλότερα γὰρ πάντα τὰ ὑδατώδη. ὁ γὰρ φόβος καταψύχει. προωδοποίηται τοίνυν τὰ πάθη, τὰ τοιαύτην ἔχοντα τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ κρᾶσιν, τὸ γὰρ ὕδωρ τῷ ψυχρῷ πηκτόν ἐστι. διὸ καὶ τὰ ἄλλα ἄναιμα, δειλότερα τῶν ἐναίμων ἐστὶν, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. καὶ ἀκινητίζει γε φοβούμενα, καὶ προΐεται περιττώματα, καὶ μεταβάλλει ἔνια τὰς χρόας αὐτῶν. τὰ δὲ πολλὰς ἔχοντα λίαν ἶνας καὶ παχείας, γεωδέστερα τὴν φύσιν ἐστὶ, καὶ θυμώδη τὸ ἦθος, καὶ ἐκστατικὰ διὰ τὸν θυμόν. θερμότητος γὰρ ποιητικὸς ὁ θυμός. τὰ δὲ στερεὰ θερμανθέντα, μᾶλλόν εἰσιν ἢ προσηκε θερμὰ, ὡς ἡ τῶν ἰνῶν φύσις ἐν τῷ ὑγρῷ. αἱ γὰρ ἶνες στερεώτεραι, καὶ γεωδέστεραι γίνονται, οἷον αἱ πυρίαι ἐν τῷ σώματι, καὶ ζέσιν ποιοῦσιν ἐν τοῖς θυμοῖς. διὸ οἱ ταῦροι, καὶ οἱ κάπροι, θυμώδεις καὶ ἐκστατικοί. τὸ γὰρ αἷμα τούτων, ἰνωδέστατον, καὶ τό γε τῶν ταύρων, τάχιστα πήγνυται πάντων. ἐξαιρουμένων δὲ τῶν ἰνῶν, οὐ πήγνυται τὸ αἷμα. αἱ γὰρ ἶνες γεώδεις. καθάπερ ἐκ πηλοῦ εἴ τις ἐξέλοι τὸ γεῶδες, οὐκ ἂν ξηρανθείη τὸ ὕδωρ. οὕτως καὶ τὸ αἷμα, τῶν ἰνῶν μὲν ἐξαιρουμένων, οὐ πήγνυται· μενουσῶν δὲ πήγνυται, οἷον καὶ ὑγρὰ γῆ, καὶ ὑπὸ ψύχους ἂν πάθοι. τοῦ γὰρ θερμοῦ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἐκθλιβομένου συνεξατμίζεται τὸ ὑγρὸν, καθάπερ εἴρηται πρότερον,

A

CAPVT VII.

Mutari animam à corporis temperamento Ariſtotelis auctoritate.

QVòd autem Ariſtoteles temperamentum materni ſanguinis, ex quo noſtrum ſanguinem originem habere dicit, animi facultates ſequi putet, hæc ex ſecundo de animalium partibus fidem tibi facient. Ita namque ſcriptum reliquit; *Sanguis craſsior calidiórque roboris efficacior eſt.* B *Tenuior autem & frigidior, ſentiendi atque intelligendi maiorem obtinet. Idem diſcrimen in iis quoque habetur, quæ ſanguini proportione reſpondent. Cuius gratia apes, aliáque id genus animalia multa ſanguine carentibus ingenioſiora ſunt. Ad hæc quæ inter ea ſanguine prædita ſunt, ſi frigidiorem & tenuiorem acceperint, magis induſtria ſuis contrariis ſunt. Sed optimè habent, quæ calido, tenui & ſyncero fruuntur; quippe quæ vnà & viribus corporis, & animi prudentia plurimùm valent. Quamobrem pars etiam ſuperior corporis ea ipſa differentia cum inferiori diſsidet, & fœmina cum mare, & pars dextra cum ſiniſtra in iiſdem corporibus.* Hinc conſtat haud dubiè Ariſtotelem facultates C animi, ſanguinis temperamentum imitari, ſignificare voluiſſe; qui etiam paulò infetiùs in eodem commentario confirmat opinionem. *Dictas verò fibras, ſanguis alius continet, alius non item, vt ceruorum, damarum, proindéque talis non coagulatur. Qui enim ſanguis aquoſus, frigidior eſt, ideóque non coaleſcit. Qui verò terrenus, coit humore inter coëundum exalante. Fibræ autem illæ terræ ſunt opificium. Porrò accidit interdum vt ſyncerior hic ſanguis prudentiam conciliet; verùm non ob frigiditatem ſanguinis, ſed tenuitatem potius & munditiam. Terrenum enim* D *eorum neutrum habet. Habent enim ſenſum mobiliorem, quorum humor tenuior & ſyncerior eſt. Propter hunc enim nonnulla ex iis quæ ſanguine carent, animalibus, prudentiorem quibuſdam ſanguine præditis habent animam, vti diximus antea, quemadmodum apes, formicæ, & ſi quid aliud huiuſmodi eſt. Timidiora, quibus ſanguis aquoſus nimium eſt. Metus enim refrigerat. Quapropter ea quibus eius generis temperamentum in corde conſiſtit, metuendi affectibus ſunt opportuniora. Nam aqua frigore congelaſcit. Inde eſt, quòd alia exanguia timore citiùs ac ſanguinea corripiuntur, vt* E *abſoluto ſermone dixerim, à motu ceſſant præ nimio metu, recrementa emittunt, nonnulla etiam ſuos colores immutant. At quorum ſanguis fibris admodum multis craſsiſque refertus eſt, hæc terrena magis conſtant natura, & iraſcibili, & propter iracundiam furibunda ſunt. Iracundia enim calorem excitat. Solida autem calefacta, magis quàm par eſt calida ſunt, vt fibrarum natura in humido. Nam illæ ſolidiores, magiſque terreæ, corporie velut fomenta ſunt, feruorémque per iracundiam accendunt. Quo fit, vt tauri & apri, iracundi, furibundique ſint. Sanguis enim eorum maximè* F *fibroſus. Et taurorum quidem ſanguis omnium celerrime concreſcit. At ſi fibras detraxeris, ſanguis non concreſcet. Vt enim ſi ex luto terrenam portionem ſemoueris, aqua non concreſcet: ita ſanguis fibris detractis (ſunt enim terreæ) non concreſcit. Nam ſi relinquantur, concreſcit, quemadmodum terra humida frigore. Quum enim calor à frigido exprimitur, humor vnà exalat, vt dictum iam eſt,*

atque

atque ita concreſcit, non à calore, ſed à frigore ſiceeſcens. At verò quandiu in corpore continetur, humidus eſt propter calorem animalibus inditum. Hæc præfatus Ariſtoteles, mox ſubiungit quæ ſequuntur. *Merita igitur multorum cauſa eſt ſanguinis natura tum in animalium moribus tum in ſenſu. Totius etenim corporis eſt materia. Iam verò quum alimentum extſtat materies, ſanguis autem vltimum habeatur nutrimentum, multam ſubit differentiam, quum calidus & frigidus eſt, tenuis & craſſus purus turbidus.* Hæc Ariſtotelis verba ſunt, & pleraque alia in libris de animalibus, nec minùs in problematibus huiuſmodi inuenias licet. Sed omnia adſcribere ſuperuacaneum viſum eſt, quoniam ſatis eſt autoris ſententiam de corporis temperamento, & animi facultaribus indicaſſe. Attamen apponam ex primo de animalium hiſtoria iam citato, quorum nonnulla manifeſtè ad temperiem, nonnulla per ſigna phyſiognomonica, deprehenduntur, & quidem eodem authore. Vult enim hic in vnoquoque animalium genere corporis totius conſormationem animi motibus ac facultatibus peculiarem fieri. Exempli gratia, Prædita ſaoguine animantia, ex materno ſanguine ducunt originem. Huius igitur temperamentum mores animi ſequuntur, ſicut modo comprehenſis verbis declaraui. Organicarum autem partium conſormatio propria animi moribus ipſo Ariſtotele aothore fit. At ſecundo hoc modo non parum multa de moribus animi, & corporis temperamento apparent indicia. Quædam ex phyſiognomonicis, clarè nullóque medio temperiem repræſentant. Huiuſmodi autem ſunt quæ ex coloribus, pilis, vocibus, & partium actionibus petuntur. Audiamus igitur iam quæ Ariſtoteles in primo de animalium hiſtoria conſcripſit. *Pars faciei quæ ſub ſincipite poſita inter idipſum & oculos, frons eſt; quibus autem hæc magna, tardiores; quibus parua mobiles; quibus lata, mente moueri idonei; quibus rotunda, iracundi ſunt.* Atque non mulò poſt hunc ferè in modum ſonat. *Supercilia ſub fronte bifariam diſtincta, quæ ſi in rectum exporriguntur, molles ſubeſſe mores ſignificant. Si iuxta naſum inflexa ſunt, auſterum notant & acerbum. Iuxta tempora, deriſorem, diſsimulatorémque indicant, ſi demiſſa inuidiam.* Mox paulò infra ſubiungit. *Oculi pars communis ſuperioris inferioriſque palpebræ angulus eſt, quem duplicem vterque oculus habet, alterum iuxta naſum, alterum iuxta tempora; qui ſi iuſto ſunt longiores, prauitatis nota eſt; ſin breues, morum meliorum; ſi carnoſi more pectunculorum ſunt qui naribus iunguntur, malitiam indicant.* Poſt hæc rurſus inquit, *Candidum oculi magna ex parte ſimile in omnibus eſt. At quod nigrum dicitur, variat. Aliis enim atrum, aliis admodum caſium, aliis fuluum, aliis charopum, quod morum optimorum indicium eſt, & ad cernendi claritatem primatum obtinet.* Poſtea ſubnectit illa. *Oculorum alij grandiores, alij parui, alij mediocres, qui optimi habentur.* Item, *Alij nimium prominentes, alij conditi, alij modicè ſiti. Qui conditi ſunt, clariſsime cernere in genere quoque brutorum animalium poſſunt. Medius tamen ſitus nota morum eſt optimorum, & aut nimium conniuent, aut rigidi intentique conſtant, aut modicè nutant. Notam morum laudabilium habent qui mediocriter conniuent, reliquorum alteri impudentia, alteri inconſtantiæ indices ſunt.* Deinde ſermonem de auribus ſubiicit. *Aures aliæ maiores, aliæ paruæ, aliæ mediocres, & aut nimium, aut parum, aut mediocriter arrecta. Harum quæ quidem*

A καὶ πήγνυται, οὐχ ὑπὸ θερμοῦ, ἀλλ' ὑπὸ ψυχροῦ ξηραινόμενον. ἐν δὲ τοῖς σώμασιν ὑγρόν ἐστι, διὰ τὴν θερμότητα τὴν ἐν τοῖς ζώοις. ταῦτα προειπὼν ὁ Ἀριστοτέλης, ἐφεξῆς αὖθις συνάπτει ταῦτα. πολλῶν δέ ἐστιν αἰτία ἡ τοῦ αἵματος φύσις, καὶ κατὰ τὸ ἦθος τοῖς ζώοις, καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν εὐλόγως. ὕλη γάρ ἐστι παντὸς τοῦ σώματος. ἡ γὰρ τροφή, ὕλη· τὸ δ' αἷμα, ἐσχάτη τροφή. πολλὴν οὖν ποιεῖ διαφορὰν θερμὸν ὂν καὶ ψυχρόν, καὶ λεπτὸν, καὶ παχὺ, καὶ καθαρὸν, καὶ θολερόν. οὐσῶν δὲ καὶ ἄλλων αὐτοῦ ῥήσεων ἐν ταῖς περὶ τῶν ζώων αὐτοῦ πραγματείαις, καὶ τοῖς τῶν προβλημάτων αὐτοῦ βι-
B βλίοις, ἔδοξέ μοι περιττὸν εἶναι περιγράφειν ἁπάσας. ἀρκεῖ γάρ μοι τὴν Ἀριστοτέλους ἐνδείξασθαι γνώμην, ἣν ἔχει περί τε τῶν κράσεων τοῦ σώματος, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων. ὅμως δὲ προσθήσω, καὶ κατὰ τὸ πρῶτον εἰρημένον τῆς τῶν ζώων ἱστορίας, ὧν ἔνια μὲν ἄντικρυς εἰς τὴν κρᾶσιν ἀνάγεται, ἔνια δὲ διὰ μέσων τῶν φυσιογνωμονικῶν σημείων, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη. βούλεται γὰρ ἐπὶ τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσί τε, καὶ δυνάμεσιν, οἰκείαν γίνεσθαι τὴν διάπλασιν ὅλου τοῦ σώματος ἑκάστῳ τῶν ζώων, οἷον αὐτίκα τῶν ἐναίμων ἡ γένεσις μέν ἐστιν, ἐκ τοῦ τῆς μητρὸς αἵματος.
C ἀκολουθεῖ δὲ τῇ κράσει τούτου τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη, καθότι καὶ διὰ τῶν προγεγραμμένων ῥήσεων ἀπεφηνάμην. τῶν δὲ ὀργανικῶν μορίων ἡ διάπλασις οἰκεία τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσι γίγνεται κατ' αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλη. καὶ κατὰ τοῦτο δὴ λοιπόν, οὐκ ὀλίγα πέφυκε περί τε ψυχῆς ἠθῶν, καὶ τῆς τοῦ σώματος κράσεως. ἔνια δὲ τῶν φυσιογνωμονικῶν, ἄντικρύς τε καὶ δι' οὐδενὸς μέσου τὴν κρᾶσιν ἐνδείκνυται. τοιαῦτα δέ ἐστι κατὰ τὰς χρόας καὶ τρίχας, ἔτι τε τὰς φωνὰς, καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν μορίων. ἀκούσωμεν οὖν ἤδη τῶν ὑπὸ Ἀριστοτέλους γεγραμμένων ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ζώων ἱστορίας. προ-
D σώπου δὲ τὸ μὲν ὑπὸ τὸ βρέγμα μεταξὺ τῶν ὀμμάτων, μέτωπον· τοῦτο δὲ οἷς μὲν μέγα, βραδύτεροι, οἷς δὲ μικρὸν, εὐκίνητοι, καὶ οἷς μὲν πλατὺ, ἐκστατικοί. μία μὲν αὕτη ῥῆσις. ἑτέρα δὲ οὐ μετὰ πολὺ τόνδε τὸν τρόπον ἔχουσα. ὑπὸ δὲ τῷ μετώπῳ ὀφρύες διφυεῖς, ὧν αἱ μὲν εὐθεῖαι φύουσαι, μαλακοῦ ἤθους σημεῖον. αἱ δὲ πρὸς τὴν ῥῖνα τὴν καμπυλότητα ἔχουσαι στρυφνοῦ· αἱ δὲ πρὸς τοὺς κροτάφους μώμου, καὶ εἴρωνος· αἱ δὲ κατεσπασμέναι φθόνου. εἶτα πάλιν οὐ μετὰ πολὺ, κοινὸν δὲ βλεφαρίδος μέρος τῆς ἄνω καὶ κάτω, κανθοὶ δύο μὲν πρὸς τῇ ῥινὶ, δύο δὲ πρὸς
E τοῖς κροτάφοις. οἷς μὲν εἰσὶ μακροὶ, κακοηθείας σημεῖον, οἷς δὲ βραχεῖς, ἤθους βελτίονος. ὧν δὲ οἱ κτένες εἰσὶ κρεώδεις ἔχοντες πρὸς τῷ μυκτῆρι, πονηρίας. καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν. ὀφθαλμοῦ δὲ τὸ μὲν λευκὸν, ὅμοιον ἐπὶ πολὺ πᾶσι· τὸ καλούμενον μέλαν διαφέρει. τοῖς μὲν γάρ ἐστι μέλαν. τοῖς δὲ καὶ σφόδρα γλαυκόν. οἷς δὲ χαροπόν, τοῦ βελτίστου σημεῖόν ἐστι. καὶ πρὸς ὀξύτητα ὄψεως κράτιστον. καὶ δὴ καὶ τούτων ἐφεξῆς τάδε γράφει. τῶν δὲ ὀφθαλμῶν οἱ μὲν μικροὶ, οἱ δὲ μεγάλοι, οἱ μέσοι δὲ καὶ βέλτιστοι, καὶ οἱ ἐκτὸς σφόδρα, ἢ ἐντὸς, ἢ μέσως, τούτων οἱ ἐντὸς μάλιστα
F ὀξυωπέστατοι ἐπὶ παντὸς ζώου. οἱ δὲ μέσοι, ἤθους βελτίστου σημεῖον, καὶ ἢ σκαρδαμυκτικοὶ, ἢ ἀτενεῖς, ἢ μέσοι. βελτίστου δὲ ἤθους, σημεῖον, οἱ μέσοι. ἐκείνων δὲ οἱ μὲν ἀναιδεῖς, οἱ δὲ ἀβέβαιοι. καὶ πάλιν οὐ μετὰ πολλὰ, καὶ τὸν περὶ τῶν ὤτων λόγον ὧδέ πως ἔγραψεν. εἰ μὲν πάνυ μικρὰ, ἢ μέσα, ἢ ἐπανεστηκότα σφόδρα ᾖ, ἢ, τούτων τὰ μὲν

Sunt enim inſignis ſtatura, laborum patientes, ſtrenui, agreſtes, & feroces. Qui verò caua loca colunt, paluſtria, aſtuoſa, vbi calidiores quàm frigidiores venti ſpirant, & calidæ aquæ in vſu ſunt, hi corpora non habent magna, neque procera; naturâ verò, lata, carnoſa, pilis nigris obſita. Porrò nigri magis ac candidiores, pituitæ minus quàm bili ſuapte natura obnoxij ſunt, ſtrenui autem, & laborum patientes, naturâ quidem non ſimiliter ſunt, lex autem accedens id perficit. Legem dixit nimirum conſtantem in vnaquaque regione vitæ inſtitutionem, quam & educationem, diſciplinam & conſuetudinem patriam nominamus. Cuius quidem ſermone paulò poſt futuro meminerimus. Libet enim in præſentia eiuſdem authoris verba apponere. *Qui ſublimem & editam regionem habitant, aut planam, ventis opportunam, aquis ſcatentem, ingenti corpore præditi ſunt, & ſibi ipſis ſimiles ſunt, minùs ſtrenui ac magnanimi, ſed animo manſuetiores, ac humaniores cernuntur.* Inſuper & ſubnectens de loco hæc adhuc ſcribit. *Qui macram terram incolunt, aquæ expertem, ſterilem, anni mutationibus ægrè diſcerni poſſunt ipſorum ſpecies; dura ſunt, robuſta, flaua, quibus nigra ſunt, impetus animi habent pertinaces, & obſtinatos.* Etenim quid, ne multa nimis illius citem, addit? *Comperies hominum & formas & mores, regionis naturam vt plurimum imitari.* At regionem ipſam, calidi, frigidi, humidi, & ſicci qualitate ab alia regione differre, ſubinde in iſto libro perſæpe meminit. Quamobrem pergit. *Vbi ſolum amarum, mollinſculum, inſigniter humidum, ſublimibus aquis ſubiectum, vt æſtate calidæ, hyeme frigidæ ſint, reliquiſque anni partibus optimè temperata, homines carnoſi, minúſque articulati, humidi, laborum impatientes, & deſidioſi, animo maligni (id eſt qui mala cogitant) viſuntur. Quare ſegnitie & ſomnolentia laborant, artibus diſcendis inepti, craſſi, miniméque acuti.* Hinc nimirum denuo clariſſimum reddit, non ſolùm mores, ſed ingenij hebetudinem ex quatuor anni temporum iniuria proficiſci. Similia prioribus, & quæ prædicto ſermoni congruant quæ ſubiunguntur infra, hoc modo conſcripſit. *Regio infœcunda, quæ hyeme nimbus, æſtate ſolis infeſtatur ardore, graciles, duros, articulatos, robuſtos, & hiſpidos, in operibus ſubtiles, acutóſque, vigiles, moribus & ira obſtinatos, & propoſiti pertinaces, eóque magis feroces, quàm benignos, cæterum ſubtili acríque ad artium ſtudia ingenio, prudentíque induſtria præditos, ſed omnium maximè in re bellica præſtantes conſpicimus.* Quis non videt & hîc Hippocratem euidenter innuere, non tantùm mores, ſed ingenia quoque ad artes diſcendas hæc acutiora, illa minus felicia, quædam hebetiora craſſioráque loci temperiem conſequi? Non opus nunc habeo, omnia quę in ſecundo aut ſexto epidemiωn libro, de phyſiognomonicis indiciis ponuntur, commemorare, hoc tantum exempli gratia ſufficit adſcribere. *Quorum vena pulſat in cubito, hi furentes ſunt & iracundi; quorum verò quieſcit, ſtupidi.* Hoc modo verba illius ſonant. *Quibus hominibus arteria in cubito vehementiſſimè mouetur, hi furioſi ſunt.* Venas etenim & arterias veteres vocabant, vt ſæpius annotauimus. Atqui non omnem arteriarum motum nominabant pulſum, ſed ſen-

εἰκὸς γὰρ εἴδεα μεγάλα εἶναι, καὶ πρὸς τὸ ταλαίπωρον, καὶ ἀνδρεῖον εὖ πεφυκότα, καὶ τό γε ἄγριον, καὶ θηριῶδες, αἱ τοιαῦται φύσιες οὐχ ἥκιστα ἔχουσιν. ὅσοι δὲ κοῖλα χωρία καὶ λειμώδεα, καὶ πνιγηρὰ, καὶ τῶν θερμῶν πνευμάτων πλέον μέρος μετέχουσιν ἢ τῶν ψυχρῶν, ὕδασί τε χρέονται θερμοῖσιν, οὗτοι δὲ μεγάλοι μὲν οὐκ ἂν εἴησαν, οὐδὲ εὐμήκεες. εὐρέες δὲ πεφυκότες, καὶ σαρκώδεες, καὶ μελανότριχες, καὶ αὐτοὶ μέλανες μᾶλλον, ἢ λευκότεροι, φλεγματίαι τε ἧσσον, ἢ χολώδεες, τὸ δὲ ἀνδρεῖον, καὶ τὸ ταλαίπωρον ἐν τῇ ψυχῇ, φύσει μὲν οὐκ ἂν ὁμοίως ἔχοιεν, νόμος δὲ προσγενόμενος, ἀπεργάσαιτο. νόμον εἴρηκε δηλονότι τὸν νόμιμον ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ τοῦ βίου διαγωγὴν, ἣν δὴ καὶ τροφὴν, καὶ παιδείαν, καὶ συνήθειαν ἐπιχώριον ὀνομάζομεν, οὗ καὶ αὐτοῦ μεμνήσομαι, πρὸς τὸν ὀλίγον ὕστερον εἰρησόμενον λόγον. ἐν γὰρ τῷ παρόντι παραθεῖναι ταύτας ἔτι βούλομαι τὰς ῥήσεις αὐτοῦ. ὅσοι δὲ ὑψηλὴν οἰκέουσι χώρην, ἢ λείην καὶ ἀνεμώδεα, καὶ ἔνυδρον, εἶεν ἂν εἴδεα μεγάλοι, καὶ ἑωυτοῖσι παραπλήσιοι, καὶ ἀνανδρότεροι δὲ καὶ ἡμερώτεραι τούτων αἱ γνῶμαι. καὶ συνάπτων γε ἐφεξῆς περὶ τοῦ χωρίου ἔτι τάδε γράφει. ὅσοι δὲ λεπτὰ, καὶ ἄνυδρα, καὶ ψιλὰ, τῇσι μεταβολῇσι τῶν ὡρέων, οὐκ εὔκριτα ἔχει τῇ χώρῃ τὰ εἴδεα, ἀλλὰ σκληρὰ καὶ εὔτονα, καὶ ξανθότερα, οἷς μελαντώτερα εἶναι τὰ εἴδεα, καὶ τὰς ὀργὰς αὐθάδεάς τε, καὶ ἰδιογνώμονας. καὶ τί γὰρ, ἵνα μὴ πολλῶν μνημονεύσω ῥήσεων αὐτοῦ, ἐφεξῆς ἐρεῖ. εὑρήσεις γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ τῆς χώρης τῇ φύσει ἀκολουθοῦντα, καὶ τὰ εἴδεα τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς τρόπους. αὐτὴν δὲ δηλονότι τὴν χώραν κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν, ἑτέρης χώρης διαφέρειν, εἴρηκε πολλάκις ἐν τῷ συγγράμματι. διὰ γοῦν πάλιν τῶν ἐφεξῆς φησιν. ὅκου μὲν γὰρ ἡ γῆ πίειρα, καὶ μαλθακὴ, καὶ ἔνυδρος, καὶ τὰ ὕδατα κάρτα μετέωρα ἔχουσα, ὥστε θερμὰ εἶναι τοῦ θέρεος, καὶ τοῦ χειμῶνος ψυχρὰ, καὶ τῶν ὡρέων καλῶς κεῖται, ἐνταῦθα καὶ οἱ ἄνθρωποι σαρκώδεές εἰσι, καὶ ἄναρθροι, καὶ ὑγροὶ, καὶ ταλαίπωροι, καὶ τὴν ψυχὴν κακοὶ, ὥστε ἐπὶ πολὺ τὸ ῥᾴθυμον, καὶ τὸ ὑπνηλὸν ἔνεστιν ἐν αὐτοῖς ἰδεῖν, ἔς τε τὰς τέχνας παχέες, καὶ οὐ λεπτοὶ, οὐδὲ ὀξέες. ἐν τούτοις πάλιν ἐδήλωσε σαφέστατα, μὴ μόνον τὰ ἤθη τῇ τῶν ὡρῶν κράσει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀμβλύτητα τῆς διανοίας, ὥσπερ οὖν καὶ τὴν σύνεσιν ἑπομένην. ὅμοια δὲ τούτοις, καὶ κατὰ τὴν ἐχομένην ῥῆσιν ὑπ' αὐτοῦ γέγραπται αὐτοῖς ὀνόμασιν. ὅκου δὲ ἐστὶν ἡ χώρη ψιλή τε, καὶ ἀνώχυρος, καὶ τρηχείη, καὶ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος πιεζομένη, ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου κεκαυμένη, ἐνταῦθα σκληρούς τε, καὶ ἰσχυρούς, καὶ διηρθρωμένους, καὶ εὐτόνους, καὶ δασέας ἴδοις, τό τε ἐργαστικὸν ὀξὺ ἐνεὸν ἐν τῇ φύσει τῇ τοιαύτῃ, καὶ τὸ ἄγρυπνον, τά τε ἤθεα καὶ τὰς ὀργὰς αὐθάδεας, καὶ ἰδιογνώμονας, τοῦ τε ἀγρίου μᾶλλον μετέχοντας, ἢ τοῦ ἡμέρου. ἔς τε τὰς τέχνας ὀξυτέρους τε καὶ συνετωτέρους, καὶ τὰ πολέμια ἀμείνους εὑρήσεις. ἐν τούτῳ πάλιν τῷ λόγῳ σαφῶς, οὐ μόνον τὰ ἤθη τῇ τῆς χώρας κράσει ἀκόλουθα φησὶν ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τέχνας τοὺς μὲν ὀξυτέρους, τοὺς δὲ ἀσυνετωτέρους, τοὺς δὲ ἀμβλυτέρους τε, καὶ παχέας τὴν διάνοιαν. οὐκέτ' οὖν δέομαι τῶν κατὰ τὸ δεύτερον, ἢ τὸ ἕκτον τῶν ἐπιδημιῶν γεγραμμένων, φυσιογνωμονικῶν γνωρισμάτων ἁπάντων μνημονεύειν, ἀλλ' ἀρκεῖ παραγράψαι δείγματος ἕνεκα, τήνδε τὴν λέξιν αὐτοῦ. ὧν ἡ φλὲψ ἡ ἐν ἀγκῶνι σφύζει, μανικοὶ, καὶ ὀξύθυμοι, ὧν δ' ἂν ἀτρεμέῃ, τυφώδεες. κατὰ δὲ τὴν ῥῆσιν ὁ λόγος ἐστὶ τοιοῦτος. ὧν ἀνθρώπων ἡ κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἀρτηρία σφοδροτάτην ποιεῖται τὴν κίνησιν, οὗτοι μανικοί εἰσι. φλέβας μὲν γὰρ καὶ τὰς ἀρτηρίας ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ, καὶ δέδεικται πολλάκις. οὐδέ πω δὲ πᾶσαν ἀρτηριῶν κίνησιν ὠνόμαζον σφυγμὸν, ἀλλὰ μόνον τὴν

Digitized by Google

αἰσθητὴν αὐτὴν, αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ πάντως ὑπάρχον σφοδράν. Ἱπποκράτης δὲ ὡς καὶ πρῶτος ἄρξας τοῦ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος ἔθους, εἴρηκέ που σφυγμὸν ἁπασῶν τῶν ἀρτηριῶν τὴν κίνησιν, ὁποία τις ἂν εἴη. κατὰ μέντοι τήνδε τὴν ῥῆσιν, ἔτι τῷ παλαιοτέρῳ τρόπῳ τῆς ἑρμηνείας χρώμενος, ἐκ σφοδρᾶς κινήσεως τῆς ἀρτηρίας, ἐτεκμήρατο τὸν μανικὸν καὶ ὀξύθυμον ἄνθρωπον, ἐπεὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ θερμασίας, οὕτω σφύζουσιν αἱ ἀρτηρίαι. καὶ μανικοὺς μὲν γὰρ καὶ ὀξυθύμους τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ἐργάζεται, νωθροὺς δὲ καὶ βαρεῖς, καὶ δυσκινήτους, ἡ τῆς κράσεως ψυχρότης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Πρός τινας τὴν ψυχὴν κατὰ τὴν τῶν τόπων διαφορὰν ὑπαλλάττεσθαι.

Ἱπποκράτης μὲν οὖν ἐπιδείξας ἐν ὅλῳ τῷ περὶ ὑδάτων καὶ ὡρῶν κράσεως συγγράμματι, σώματος κράσει ἕπεσθαι τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, οὐ μόνον ὅσαι κατὰ τὸ θυμοειδὲς, ἢ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς εἰσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς κατὰ τὸ λογιστικὸν ἁπάσας, ἀξιοπιστότατός ἐστι μάρτυς, εἴ γέ τις ἐπὶ μάρτυσι ποιοῖτο, καθάπερ ἐνίοις ἔθος ἐστὶ, τὴν τῶν δογμάτων ἀλήθειαν. ἐγὼ δ' οὐχ ὡς μάρτυρα τῷ ἀνδρὶ πιστεύω τοῖς πολλοῖς ὡσαύτως, ἀλλ' ὅτι τὰς ἀποδείξεις αὐτοῦ βεβαίας ὁρῶ, διὰ τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸν ἐπαινῶ τὸν Ἱπποκράτην. τίς γὰρ οὐχ ὁρᾷ τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν ἁπάντων τῶν ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις ἀνθρώπων ἐναντιώτατα διακείμενα, τοῖς ἐγγὺς διακεκαυμένης ζώνης; ἢ τίς οὐκ οἶδε τοὺς ἐν τῷ μέσῳ τούτων ὅσοι τὴν εὔκρατον οἰκοῦσι χώραν ἀμείνους τε τὰ σώματα, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη καὶ σύνεσιν, καὶ φρόνησιν ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων; ἀλλὰ διά τινας τῶν Πλατωνικοὺς μὲν ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων, ἡγουμένους δὲ ἐμποδίζεσθαι μὲν ἐν ταῖς νόσοις τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ σώματος, ὑγιαίνοντας δὲ ἰδίας ἐνεργεῖν, οὔτε ὠφελουμένην, οὔτε βλαπτομένην ὑπ' αὐτοῦ. ἀναγράψω τινὰς ῥήσεις τοῦ Πλάτωνος, ἐν αἷς ἀποφαίνεταί τινας διὰ τὴν τῶν τόπων κρᾶσιν, εἰς φρόνησιν ὠφελουμένους τε καὶ βλαπτομένους ἄνευ τοῦ νοσεῖν τὸ σῶμα. κατὰ μέν γε τὰ πρῶτα τοῦ Τιμαίου λόγον, ἔγραψε. ταύτην δὴ τὴν σύμπασαν διακόσμησιν, καὶ σύνταξιν ἡ θεὸς προτέρους ὑμᾶς διακοσμήσασα, κατῴκισεν. ἐκλεξαμένη τὸν τόπον ἐν ᾧ γεγένησθε, τὴν ὡρῶν τὴν εὐκρασίαν ἐν αὐτῷ κατιδοῦσα, ὅτι ἄνδρας φρονιμωτάτους οἴσοι, ἀλλὰ καὶ συνάπτων ἐφεξῆς. ἅτε οὖν φιλοπόλεμός τε καὶ φιλόσοφος ἡ θεὸς οὖσα, τὸν προσφερεστάτους αὐτῇ μέλλοντα οἴσειν τόπον ἄνδρας τοῦτον ἐκλεξαμένη, πρῶτον κατῴκισεν. ὅτι μὲν οὖν πολὺ δίδωσι τοῖς τόποις, τουτέστι ταῖς ἐπὶ τῆς γῆς οἰκήσεσιν εἴς τε τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη, καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν, ἤδη μὲν κἀκ τούτων ἐστὶ δῆλον, ἀλλὰ κἀν τῷ πέμπτῳ τῶν νόμων ὧδέ πως ἔγραψε. μηδὲ τοῦθ' ὑμᾶς λανθανέτω περὶ τόπων πρὸς τὸ γεννᾶν ἀνθρώπους ἀμείνους καὶ χείρους. ἐναργῶς πάλιν ἐνταῦθα, γεννᾶν τοὺς τόπους φησὶν ἀμείνους τε καὶ χείρους ἀνθρώπους. καὶ ἐφεξῆς δὲ πάλιν ἐπιφέρων τοῖσδε, φησίν. οἱ μέν πού γε διὰ πνεύματα παντοῖα καὶ εἱλήσεις, ἀλλόκοτοί τέ εἰσι, καὶ ἀνείδεοι ἑαυτῶν. οἱ μὲν δι' ὕδατα, οἱ δὲ διὰ τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφὴν ἀναδιδοῦσαν, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἄμεινον καὶ χεῖρον, ταῖς ψυχαῖς δὲ οὐχ ἧττον δυναμένην πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμποιεῖν. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ πνεύματα σαφῶς φησι, καὶ τὰς ἡλιάσεις, τουτέστι τὰς ἐξ ἡλίου θερμότητας εἰς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις προσαθησομένας. εἰ μή τι ἄρα νομίζουσι διὰ μὲν τὰ πνεύματα, καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος ἀέρος θερμότητα

A ſibilem ſolum & qui homini omninò vehemens eſſet. Hippocrates autem conſuetudinis huius, quæ poſt inualuit, tanquam primus autor, omnium arteriarum motum, qualiſcunque ille eſſet, pulſum appellauit. Verùm in iſta ſententia vetuſtiore adhuc interpretandi modo vſus, ex euidenti motu arteriæ, furioſum, aut pronum ad iram coniiciebat, quoniam ob caloris in corde copiam, ita hæ arteriæ pulſant; Nam furibundos ſanè iracundóſque caloris copia efficit; ſegnes, tardos, graues, & ad motum difficiles, temperamenti frigiditas.

B

CAPVT IX.

Aduerſus quoſdam animam mutari pro locorum varietate.

EQuidem Hippocrates in toto de aquarum temperamento, & quatuor anni tempeſtatum commentario, non modo iraſcibilem animæ, aut concupiſcibilem, ſed etiam ratiocinatricem facultates, corporis ſequi temperamentum oſtendens, teſtis eſt fide digniſſimus, ſi quis C dogmatum veritatem à teſtimonio pendere putet, quemadmodum nonnulli pro more habent. Ego ſanè non vt teſti Hippocrati credo, ſicut alij plerique; ſed quòd ſolidas demonſtrationes eius video, idcirco etiam laudo Hippocratem. Nemo ſiquidem non videt corpus animúmque eorum qui ſub Septentrione degunt, longè aliter ab iis qui iuxta Zonam vſtam habitant, affectum eſſe. Aut quis ignorat inter hos, temperatum colentes tractum, corporis præſtantia, moribus animi, ingenio & prudentia cæteris omnibus antecellere? Sed propter quoſdam qui ſe Platonicos nominant, putantes animum à corpore in D morbo impediri, ſanos verò functionibus obeundis nec iuuari nec offendi ab eo, dicta nonnulla Platonis adſcribam, quibus aſſeuerat aliquos ſine morbo ex locorum temperamento vel præſidium ad ſapientiam excipiendam, vel incommodum reportare. Scripſit autem ſtatim in exordio Timæi, *Hunc iam vniuerſum mundum atque ordinem prius à ſe exornatum, nobis incolendum obtulit Dea. Locum itaque delegit, anni temporum temperie gratum, vbi viri orirentur prudentiſſimi.* Mox iterum ſubiungit. *Dea ergo tanquam belli & E ſapientiæ ſtudioſa, locum, qui ſibi ſimillimos producturus eſſet, electum, in primis colendum mortalibus dedit.* Quòd iam locis, hoc eſt, terræ habitaculis ad animi mores, intellectum & prudentiam conciliandam multum tribuit, hinc iam eſt conſpicuum; imò vel ex quinto de legibus ſatis conſtat, vbi ſic ferè ſcribit. *Neque hoc vos lateat de locis, quòd generandis hominibus præſtantioribus & peioribus non parum valent.* Rurſus hic manifeſto loco meliores aut peiores gignente declarat. Poſt hæc iterum. *Quidam ob ventos omnigenos, & ſolis æſtum, alieni à ſeipſis & informes fiunt, alij ob aquas, nonnulli ob ipſum F quod ex terra prodit, alimentum, quod non ſolùm corporibus meliorem peiorémque habitum, ſed etiam animæ non minùs omnia eiuſmodi poteſt inſerere.* Hoc loco ventos & inſolationes, hoc eſt ex ſole calores, animi facultates impedire aduerſari dicit. Iam verò ſunt qui negent propter ventos, aëris ambientis caliditatem frigiditatémque

A témque, & aquarum ac alimenti naturam, homines præſtantiorem atque peiorem animum acquirere poſſe; ab his vero ipſis, non interuenientibus corporis temperamentis, bona & mala in animo effici; hæc namque virorum prudentiam conſequuntur. Verùm illud nos clarè nouimus, ſcilicet alimentum quodque primò in ventriculum quidem demitti ac in eo prius confici; poſtea verò per venas ex hepate ad ipſum pertinentes attractum, humores in corpore creare, ex quibus reliqua membra, & vnà cum ipſis cerebrum, cor & iecur nutriuntur. B At inter alendum calidiores quàm priùs euadunt, frigidiores & humidiores, dum facultati humorum præpollentium aſſimilantur. Saltem nunc ad mentem redeant, qui difficulter admittunt, nutrimentum efficere poſſe hos temperantiores, illos diſſolutos magis, alios incontinentes, nonnullos frugales, confidentes, meticuloſos, manſuetos, modeſtos, & contentionis ac rixæ ſtudioſos, veniántque ad me, audituri quæ ipſos edere, quæ item potare conueniat. Maximum enim ad moralem philoſophiam adiumentum, & præterea ratiocinatricis animæ facultatibus C acceſſionem virtutis ſentient factam, ingenioſiores, magiſque memores, ad hæc ſtudioſiores ac prudentiores redditi. Nam præter alimentum potúmque, ventos ipſos docebo, item aëris nos ambientis temperiem, inſuper regiones quas eligere, quas vitare ex vſu ſit.

A καὶ ψυχρότητα, καὶ τὴν τῶν ὑδάτων τε καὶ τῆς τροφῆς φύσιν, ἀμείνους τε καὶ χείρους τὴν ψυχὴν ἀνθρώπους δύνασθαι γενέσθαι· ταῦτα δὲ αὐτὰ μὴ διὰ μέσων τῶν κράσεων ἐργάζεσθαι τὰ κατὰ ψυχὴν ἀγαθά τε καὶ φαῦλα. καὶ γὰρ ταῦτα αὖ εἴη τῇ συνέσει τῶν ἀνδρῶν ἀκόλουθα. ἀλλ' ἡμεῖς γε σαφῶς ἴσμεν ὡς ἕκαστον ἔδεσμα καταπίνεται μὲν πρῶτον εἰς τὴν γαστέρα, προκατεργασίας δὲ ἐν αὐτῇ μετὰ ταῦτα δὲ διὰ τῶν ἐξ ἥπατος αὐτῇ καθηκουσῶν φλεβῶν ἀναληφθὲν, ἐργάζεται τοὺς ἐν τῷ σώματι χυμοὺς, ἐξ ὧν τρέφεται πάντα μόρια πάντα, καὶ B σὺν αὐτοῖς ἐγκέφαλός τε καὶ καρδία καὶ ἧπαρ. ἐν δὲ δὴ τῷ τρέφεσθαι, θερμότερα σφῶν αὐτῶν γίγνεται, ψυχρότερά τε καὶ ὑγρότερα συνεξομοιούμενα τῇ δυνάμει τῶν ἐπικρατούντων χυμῶν. ὡς σωφρονισθῶσι κἂν νῦν γοῦν οἱ δυσχεραίνοντες τροφὴν δύνασθαι, τοὺς μὲν σωφρονεστέρους, τοὺς δὲ ἀκολαστοτέρους ἐργάζεσθαι, καὶ τοὺς μὲν ἀκρατεστέρους, τούς τε ἐγκρατεστέρους, καὶ θαρσαλέους, καὶ δειλοὺς, ἡμέρους τε καὶ πράους, ἐριστικούς τε καὶ φιλονείκους, ἡκέτωσαν πρός με μαθησόμενοι τίνα μὲν ἐσθίειν αὐτοὺς χρὴ, τίνα δὲ πίνειν. εἴς τε γὰρ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν ὀνήσονται μέγιστα, καὶ πρὸς ταύτῃ κατὰ τὰς τοῦ λογιστικοῦ C δυνάμεις ἐπιδώσουσιν εἰς ἀρετὴν, συνετώτεροι καὶ μνημονικώτεροι γενόμενοι καὶ φιλομαθέστεροι, καὶ φρονιμώτεροι. πρὸς γὰρ ταῖς τροφαῖς καὶ τοῖς πόμασι, καὶ τοὺς ἀνέμους αὐτοὺς διδάξω, καὶ τὰς τοῦ περιέχοντος κράσεις, ἔτι τε τὰς χώρας ὁποίας μὲν αἱρεῖσθαι προσήκει, ὁποίας δὲ φεύγειν.

CAPVT X.

Animam mutari alimentorum ratione.

D AT in memoriam ipſis vel inuitis reducam denuo, quod Plato, à quo cognomentum ſibi vſurpant, non ſemel aut iterum; ſed frequenter admodum de his ſcripſit. Eodem modo ſatis mihi eſt, ſi cum eo quod in Timæo de cibo ſcribitur, etiam & cum eo quod ex ſecundo de legibus (quarum de vini potu duæ ſunt) eius ſententiam appoſuero. *An non primum lege ſanciemus, vt pueri aduſque annum decimum octauum vinum non guſtent? nempe docebimus, eos ignem igni in corpus atque animum prius ſuggerere, quam laboribus ſubeundis idonei fuerint, non oportere. Furioſum namque iuuentutis habitum cauere con-* E *uenit. Dein ad annum ætatis trigeſimum vino moderatè vtentur. Ab ebrietate & vini copia iuuenes omnino abſtineant. At quadragenarij liberius in conuiuijs diſcumbentes, cùm alios Deos, tum Bacchum lætitiæ datorem ad ſacra ſenum & ludos inuocent; qui vinum quaſi remedium aduerſus ſenectutis acerbitatem reliquis mortalibus elargitus eſt vt moleſtiæ atque mœroris ipſos caperet obliuio, ipſique affectio animi, ſicuti ferrum in ignem iniectum, ex duritie in mollitiem deducta tractabilior ſiat.* Ex hoc verborum contextu egregij illi Pla- F tonici meminerint, velim, non modo quæ de vini potu, ſed ætatum differentia quoque ab illo relata ſunt. Eam namque naturam inſaniæ obnoxiam Plato poſuit, quæ adoleſcentium eſt; ſenectutem verò, auſteram, triſtem, & duram, idque non annorum, verùm ſuperantis temperamenti corporis gratia, quod ſingulis ætatibus ineſt. Adoleſcentia ſiquidem calida, & copioſi ſanguinis eſt; ſenectus exanguis & frigida; idcirco ſenibus vini potus eſt vtiliſſimus;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Τὴν ψυχὴν κατὰ τὰς τροφὰς μεταβάλλεσθαι.

D ΑΝαμνήσω δὲ πάλιν αὐτοὺς κἂν μὴ θέλωσιν, ὡς ὁ Πλάτων αὐτὸς ἀφ' οὗ παρονομάζουσιν ἑαυτοὺς, οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πολλάκις ἔγραψε περὶ τούτων. ὡσαύτως δ' οὖν μοι ἀρκέσει προσθεῖναι κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον πρὸς τοῖς περὶ τροφῆς ἐκ Τιμαίου, καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν νόμων, ὧν οἱ μὲν δύο, περὶ οἴνου πόσεώς εἰσιν. ἆρ' οὐ νομοθετήσομεν, πρῶτον μὲν τοὺς παῖδας μέχρις ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα, τὸ παράπαν οἴνου μὴ γεύεσθαι, διδάσκοντες, ὡς οὐ χρὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν, εἴς τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, πρὶν ἐπὶ τοὺς πόνους ἐγχειρεῖν πορεύεσθαι, τὴν ἐμμανῆ εὐλαβούμενοι ἕξιν τῶν νέων. μετὰ δὲ τοῦ- E το, οἴνου μὲν δεῖ γεύεσθαι τοῦ μετρίου, μέχρι τριάκοντα ἐτῶν. μέθης δὲ καὶ πολυοινίας τοπαράπαν νέους ἀπέχεσθαι· τετταράκοντα δὲ ἐπιβαίνοντα ἐτῶν, ἐν τοῖς ξυσσιτίοις εὐωχηθέντα, καλεῖν τούς τε ἄλλους θεοὺς καὶ δὴ καὶ Διόνυσον παρακαλεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτέρων τελετὴν ἅμα καὶ παιδιὰν, ἣν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἐπίκουρον, τῆς τοῦ γήρως αὐστηρότητος, ἐδωρήσατο τὸν οἶνον φάρμακον, ὥστε ἀνίας καὶ δυσθυμίας λήθην γίγνεσθαι, μαλακώτερον ἐκ σκληροῦ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρον ἐντεθέντα γιγνόμενον, καὶ οὕτως εὐπλαστότερον εἶναι. ἐκ ταύτης τῆς ῥήσεως μεμνῆσθαι τοὺς καλοὺς καὶ γνησίους τοὺς F Πλατωνικοὺς, καὶ οὐ μόνον ἀφ' ἧς λέλεκται περὶ πόσεως οἴνου ἐκεῖνο, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἡλικιῶν διαφορᾶς. ἐμμανῆ μὲν γὰρ εἶναί φησι τὴν τῶν μειρακίων φύσιν, αὐστηρὰν δὲ καὶ δύσθυμον, καὶ σκληρὰν τὴν τῶν γερόντων, οὐ δή που διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἔχουσαν κρᾶσιν, τὴν οὖσαν ἑκάστῃ τῶν ἡλικιῶν. ἡ μὲν γὰρ τῶν μειρακίων, θερμὴ καὶ πολύαιμος, ἡ δὲ τῶν γερόντων, ὀλίγαιμός τε καὶ ψυχρά. καὶ διὰ τοῦτό γε αὖ, τοῖς μὲν γέρουσιν ὠφελίμως οἴνου πόσις,

A εἰς συμμετρίαν θερμασίας ἐπανάγουσα τὴν ἐκ τῆς ἡλικίας ψυχρότητα, τοῖς δ' αὐξανομένοις, ἐναντιωτάτη. ζέουσαν γὰρ αὐτῶν τὴν φύσιν, καὶ σφοδρῶς κινουμένην, ὑπερθερμαίνει τε καὶ εἰς ἀμέτρους τε καὶ σφοδρὰς ἐκμαίνει κινήσεις. ἀλλὰ Πλάτωνι μὲν καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν νόμων εἴρηται περὶ πόσεως οἴνου τοῖς βουλομένοις ἀναγινώσκειν, ὠφέλιμα. μόνης δὲ ἐγὼ ἔτι μιᾶς αὐτοῦ ῥήσεως μνημονεύσω κατὰ τὸ τέλος εἰρημένης ἁπάντων τῶν περὶ πόσεως λόγων, ἔνθαπερ εἴρηκε τὸν τῶν Καρχηδονίων λόγον. ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις οὕτω. ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τῆς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων χρείας προσθείμην ἂν τὸν Καρχηδονίων νόμον, μηδέποτε μηδένα ἐπὶ στρατο- B πέδου γεύεσθαι τοῦ πόματος, ἀλλ' ὑδροποσίαις συγγίγνεσθαι τοῦτον τὸν χρόνον ἅπαντα. καὶ κατὰ πόλιν, μήτε δούλους γεύεσθαί ποτε, μὴ δὲ ἄρχοντας τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν, ὃν ἂν ἄρχωσι, μήτ' αὖ κυβερνήτας, μήτε δικαστὰς ἐνεργοὺς ὄντας, οἴνου γεύεσθαι τοπαράπαν, μὴ δὲ ὅστις βουλευόμενος εἰς βουλὴν ἀξίαν τινὰ λόγου συνέρχεται, μὴ δέ γε μεθ' ἡμέραν τοπαράπαν μηδένα, εἰ μὴ σωμασκίας, ἢ νόσων ἕνεκα, μὴ δ' αὖ νύκτωρ, ὅταν ἐπινοῇ τις παῖδας ποιεῖσθαι ἀνὴρ ἢ γυνή. καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἄν τις λέγοι, ἐν οἷς τοῖς γε νοῦν τε καὶ νόμον ἔχουσιν ὀρθὸν, οὐ ποτέος οἶνος. ταῦτα τοῦ Πλάτωνος εἰρηκότος, οὐκ ἐπὶ τῶν C νοσούντων σωμάτων, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀμέμπτως ὑγιαινόντων. ἆρά γε ὑμῖν δοκοῦσιν ὦ γενναιότατοι Πλατωνικοὶ στρατεύειν, καὶ ἄρχειν, καὶ δοκιμάζειν, καὶ κυβερνᾶν ναῦς, οἱ πίνοντες ὑγιαίνοντες, ἀποκρίνασθέ μοι τοὐντεῦθεν ἐρωτῶντι πότερον οὐχ ὥσπερ τις τύραννος ὁ ποθεὶς οἶνος, κωλύει τὴν ψυχὴν μήτε νοεῖν ἀκριβῶς, ἃ πρόσθεν ἐνόει, μήτε πράττειν ὀρθῶς, ἃ πρόσθεν ἔπραττε, καὶ διὰ τοῦτο φυλάττεσθαί φησιν ὁ Πλάτων ὡς πολέμιον; εἰ γὰρ ἅπαξ εἴσω τοῦ σώματος ἀφίκοιτο, καὶ τὸν κυβερνήτην κωλύει ὡς προσήκει μεταχειρίζεσθαι τοὺς οἴακας τῆς νεὼς, καὶ τοὺς στρατευομένους σωφρονεῖν ἐν ταῖς παρατάξεσι, καὶ τοὺς δι- D καστὰς, ὁπότε δὴ δικαίους χρὴ εἶναι, ποιεῖ σφάλλεσθαι, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας ἄρχειν κακῶς, καὶ προστάττειν οὐδὲν ὑγιές. ἡγεῖται γὰρ τὸν οἶνον ἀτμῶν θερμῶν ὅλον τὸ σῶμα, καὶ μάλιστα τὴν κεφαλὴν πληρώσαντα, κινήσεως μὲν ἀμετροτέρας αἴτιον γίγνεσθαι τῷ ἐπιθυμητικῷ μέρει τῆς ψυχῆς καὶ τῷ θυμοειδεῖ· βουλῆς δὲ προπετεστέρας, τῷ λογιστικῷ. καὶ μὴν εἴπερ οὕτως ἔχει ταῦτα, διὰ μέσης τῆς κράσεως αἱ εἰρημέναι τῆς ψυχῆς ἐνέργειαι φαίνονται βλαπτόμεναι πινόντων ἡμῶν τὸν οἶνον, ὥσπερ γε πάλιν ὠφελούμεναί τινες. ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῦθ' ὑμᾶς, ἐὰν βούλησθε, διδάξω καθ' ἕτερον καιρὸν, ἐκ τοῦ θερμαίνειν, ὅσα βλάπτειν E τε καὶ ὠφελεῖν ἡμᾶς οἶνος πέφυκεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι τὴν ἐν τῷ Τιμαίῳ ῥῆσιν παραγράψω, καθ' ἣν προεῖπεν ὁ Πλάτων οὕτως. ταύτῃ κακοὶ πάντες οἱ κακοὶ διὰ δύο ἀκουσιώτατα γιγνόμεθα, ὧν αἰτιατέον μὲν ἀεὶ τοὺς φυτεύοντας τῶν φυτευομένων μᾶλλον, καὶ τοὺς τρέφοντας τῶν τρεφομένων. ἐφεξῆς δὲ εἶπε πειρατέον μὲν ὅπῃ τις δύναται καὶ διὰ τροφῆς, καὶ δι' ἐπιτηδευμάτων, μαθημάτων τε φυγεῖν μὲν κακίαν, τοὐναντίον δὲ ἑλεῖν ἀρετήν. ὥσπερ γὰρ ἐπιτηδεύματα καὶ μαθήματα, κακίας μὲν ἀναιρετικὰ, γεννητικὰ δὲ ἀρετῆς ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ τροφή. λεγομένης ὁπότε τροφῆς ὑπ' αὐτοῦ οὐ μόνον τῆς ἐπὶ σιτίοις, ἀλλὰ καὶ συμ- F πάσης τῶν παίδων τῆς διαίτης· οὐχ οἷόν τε δὴ φάναι κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, εἰρῆσθαι νῦν ὑπ' αὐτοῦ τὴν τροφήν. οὐ γὰρ τοῖς παισὶν, ἀλλὰ τοῖς τελείοις ποιεῖν κελευόμενος, ἔφη πειρατέον μὴ ὅπῃ τις δύναται καὶ διὰ τροφῆς καὶ δι' ἐπιτηδευμάτων, μαθημάτων τε φυγεῖν τὴν κακίαν, τοὐναντίον δ' ἑλεῖν ἀρετήν.

A vt qui ætatis frigiditatem ad commoderationem caloris reducat; augeſcentibus nimiſquam aduerſa; nempe quorum naturam efferueſcentem, & vehementer agitatam, ſupra modum recalefaciat, & immodico grauique motu ad inſaniam adigat. Plato inter alia multa in ſecundo de legibus iſta quoque de vini vſu præcepit, lectoribus haud infrugifera. Quapropter ea ſolum adhuc adferam, quæ ad orationis totius epilogum de potu, Carthaginenſium mores exponens, conſcripſit, hunc in modum: *Sed multo magis Carthaginenſium legem quam Cretenſium Lacedæmoniorumque vſum pro-* B *barim, vt videlicet nullus in exercitu vinum guſtet, ſed toto hoc tempore aquam potet. In ciuitate nec ſerui vnquam vinum bibant, nec magiſtratus eo anno quo Reipub. gubernacula ſuſtinent, item nec præfecti, nec iudices, dum officio ſuo funguntur, ſic conſilium dictuti de rebus arduis, aut non omnino negligendis, imò nullus planè id interdiu bibat, niſi corporis exercitandi, aut morborum gratia; nec vir aut mulier nocte liberis operam daturi; aliaque multa dicere quis poſſet, in quibus hominibus & mentem & legem bonam habentibus, vinum bibendum non ſit.* Hæc quum Plato non de cor-* C poribus ægrotis, ſed de iis quæ inculpata ſanitate fruuntur, dixerit, an vobis ô generoſiſſimi Platonici videntur ii qui vinum bibunt ſani, exercitum ducere, imperare, bene ſe gerere, naues gubernare, reſpondete mihi deinceps interroganti, nónne vinum bibitum, velut tyrannus quiſpiam, animum nec intelligere accuratè, nec agere rectè cogit, quæ prius intelligebat, agebátque? Et propterea Plato tanquam hoſtem obſeruandum cauendumque ipſum ait. Si enim ſemel in corpus peruenerit, nauclerum, ne clauum rectè dirigat, impedit; duces, ne in acie ſapiant; iudices, quum æquos D eſſe conueniat, in errorem ducit; principes malè dominari, & imperare nihil ſani compellit. Cenſet enim vinum totum corpus, & potiſſimum caput calidis vaporibus implens, immoderatioris motus cauſam fieri, concupiſcibili animæ parti, & iraſcibili; ratiocinatrici, conſilii præcipitis ac temerarij. Quod ſi ita eſt, dictæ animæ functiones temperamento interueniente, quum vinum bibimus, oblædi videntur, ſicut contrà nonnullæ adiuuari. Atqui vos, ſi expetatis, docebo alio tempore, quâ ratione vinum ſuo calore proſit, quâ detrimentum mo- E liatur. Nunc Platonis ſententiam in Timæo producere cogito, cuius verba ſunt iſta. *Atque ita omnes boni vel mali ob duplicem rationem, quæ præter voluntatem accidit, efficimur. Eſt autem maior culpa ſerentibus quam ſatis, educantibus quàm his qui educantur, attribuenda.* Mox ſubiicit: *Conandum tamen pro viribus, educationis, ſtudiorum, & diſciplinarum cura malignitatem naturæ extirpare, virtutem conſequi. Quemadmodum enim ſtudia & doctrina malitiam tollunt, virtutem pariunt, ſic educatio.* Nonnunquam Plato educationem non in cibo ſolùm, ſed F vniuerſam quoque puerorum victus rationem interpretatur. Quare altero ſignificatu nequaquam dicta ab eo eſſe poteſt educatio, quum non pueris, ſed adultis iam facere præcipiat: Conabimur, inquiens, pro viribus, educationis, ſtudiorum, & diſciplinarum diligentia malitiam fugere, contrà autem capeſſere virtutem.

Studia

Studia igitur vocat diſciplinas quæ in corpotis exercitatione, modulatione vocis, terræ menſura, & numeris conſiſtunt. Educationis rationem non aliam conſiderare poſſumus, quàm quæ eſculentis, ſorbitionibus & potu perficitur. Inter quæ vinum quoque refertur, cuius mentionem non exiguam in ſecundo de legibus Plato fecit. Quiſquis iam de vniuerſo outrimento citra omnem operam quid ſcire deſideret, tres libros noſtros id tractantes legat licet, quartum præterea de alimentis boni & mali ſucci, cuius lectio planè ad præſens inſtitutum requiritur. Nam vitioſus ſuccus inſignem animi muniis læſionem adfert, bonus ea conſeruat integra.

A ἐπιτηδεύματα οὖν λέγει, τὰ κατὰ γυμναστικὴν καὶ μουσικὴν μαθήματα, τά τε κατὰ γεωμετρίαν καὶ ἀριθμητικήν. τροφὴν δὲ οὐκ ἄλλην τινὰ νοεῖν ἔστι παρὰ τὴν ἐκ τῶν σιτίων, καὶ ῥοφημάτων, καὶ πομάτων, ἐξ ὧν ἐστι καὶ οἶνος, ὑπὲρ οὗ πολλὰ διῆλθεν ὁ Πλάτων ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν νόμων. ὅστις δὲ βούλεται καὶ χωρὶς ἐμοῦ γνῶναί τι περὶ πάσης τῆς ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεως, ἔνεστιν ἀναγινώσκειν αὐτῷ τοὺς τρεῖς περὶ τούτων τῶν ἡμετέρων ὑπομνήσεις, καὶ τὸ τέταρτον ἐπ᾽ αὐταῖς, περὶ εὐχυμίας τε καὶ κακοχυμίας, οὗ μάλιστα χρῄζομεν εἰς τὸ παρόν. πολλὰ μὲν οὖν ἡ κακοχυμία ταῖς τῆς ψυχῆς ἐνεργείαις λυ-
B μαίνεται, σώζει δὲ ἀβλαβεῖς αὐτὰς ἡ εὐχυμία.

CAPVT XI.

Aduerſariorum reſpondet rationibus: & de ortu virtutum & vitiorum.

NOn itaque ſermo hic noſter Philoſophiæ bona de medio tollit, ſed inſtruit ac docet Philoſophorum quoſdam ea neſcientes; quoniam hi cunctos humines adipiſcendæ virtuti idoneos exiſtimant, illi neminem iuſtitiam affectare aiunt quod ſimile fuerit ei, ſi dicas neminem naſci mortalem. Vtrique humanam naturam ex dimidio finierunt. Neque enim omnes æquitatis oſores, neque amici naſcuntur, talem vtrique ex corporum temperamento naturam ſortiti. Quo igitur iure quis laudetur, reprehendatur, ametur, aut odio ſit, quum bonus aut improbus noo ſua ſponte, ſed temperamento quod aliis ex cauſis accipere videtur, euaſerit? Quia, reſpondebimus, omnibus hoc nobis ineſt, vt amplectamur bona, ambiamus, amemus; malum abominemur, odio habeamus & vitemus; igoorantes adhuc genitúmne ſit ita, an minùs. Neque enim alterum ipſorum tale fecit, neque apparauit ipſum huiuſmodi. Scorpiones, phalangia, & viperas occidimus, non à ſe, verùm à natura eiuſmodi creatas. Plato quum Deum generationis expertem, primum & maximum eſſe dicit, bonum tamen appellitat. Et nos eum naturali proſequimur amore, vt qui talis ab æteroo, nec à ſe bonus factus fuerit. Omnino namq; genitus nunquam eſt, qui perpetuus, haud creatus, ac ſempiternus eſt. Iure igitur improbos homines odimus, non priùs quæ tales eos effecerit cauſa indagantes. Contra verò probos, ſiue natura, ſiue inſtitutione & diſciplina, ſiue conſultò, & exercitio tales euaſerint, amplectimur, atque amamus. Imò verò etiam deploratos, & ſceleratos tres ob cauſas rationi conſentaneas è vita tollimus; *prima eſt*, ne ſuperſtites iniuriam nobis inferant; ſecunda, vt ipſis ſimiles in terrorem adducant, tanquam pari ſupplicio excipiendos, ſi præter ius quid patrauerint; tertia denique, quòd illis ipſis mori præſtet, ita animo deprauatis, vt inſanabilem habeant malitiam qui oe à Muſis ipſis quidem erudiri, neque à Socrate, vel Pythagora meliores reddi queant. Demiror autem ea in re Stoïcos, qui quũ vniuerſos homines virtuti comparandæ idoneos *natura* eſſe exiſtiment, eos tamen ab iis qui non honeſtè viuunt, peruerti *proterunt*. Nam reliqua omnia, quæ ipſorum opinionem deſtruunt, omittam, vnum duntaxat ſciſcitabor de his hominibus qui primi procreati ſunt. & ante ſe alterum habuerunt neminem, vnde deprauatio? vel à quibus ipſa manauerit, quid reſpondeant, non ha-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ἀποκρίνεται τοῖς λογισμοῖς τῶν τἀναντία λεγόντων, καὶ περὶ γενέσεως τῆς τε ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας.

Οὐκ οὖν ἀναιρετικὸς οὐδ᾽ ὁ λόγος ἐστὶ τῶν ἐκ φιλοσοφίας καλῶν, ἀλλ᾽ ὑφηγητικός τε καὶ διδασκαλικὸς ἀγνοουμένου τινὸς ἐν αὐτοῖς τῶν φιλοσόφων. οὔτε γὰρ ἡγούμενοι πάντας ἀνθρώπους ἐπιδεκτικοὺς ἀρετῆς ὑπάρχειν, οὔτε μηδένα τὴν δικαιοσύνην αἱρεῖσθαι, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ μηδένα
C γίγνεσθαι φύσει θνητὸν, ἐξ ἡμισείας, ἑκάτεροι τὴν ἀνθρωπίνην ἑωράκασι φύσιν. οὔτε γὰρ ἅπαντες ἐχθροὶ φύονται δικαιοσύνης, οὔθ᾽ ἅπαντες φίλοι. διὰ δὲ τὰς κράσεις τῶν σωμάτων ἑκάτεροι τοιοῦτοι γινόμενοι. πῶς οὖν, φασί, δικαίως τις ἐπαινοῖτο, καὶ ψέγοιτο, ἢ μισοῖτο, ἢ φιλοῖτο, γεγενημένος πονηρὸς, ἢ ἀγαθὸς, οὐ δι᾽ ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ τὴν κρᾶσιν, ἣν ἐξ ἄλλων αἰτιῶν φαίνεται λαμβάνων; ὅτι, φήσομεν ὑπάρχει τοῦτο πᾶσιν ἡμῖν, ἀσπάζεσθαι μὲν τὸ ἀγαθὸν, καὶ προσίεσθαι, καὶ φιλεῖν. ἀποστρέφεσθαι δὲ καὶ μισεῖν καὶ φεύγειν τὸ κακόν· ὅτι οὐκέτι προσεπισκεπτομένοις, οὔτε εἰ γεννητόν ἐστιν, οὔτε εἰ μὴ
D γεννητόν. οὐ γὰρ τὸ ἕτερον αὐτῶν τοιοῦτον ἐποίησεν, οὔτε κατεσκεύασεν αὐτὸ τοιοῦτον. τούς τ᾽ οὖν σκορπίους, καὶ τὰ φαλάγγια, καὶ τὰς ἐχίδνας ἀναιροῦμεν, ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονότα τοιαῦτα καὶ οὐχ ὑφ᾽ ἑαυτῶν. ἀγέννητόν τε τὸν πρῶτον καὶ μέγιστον Θεὸν ὁ Πλάτων λέγων εἶναι, ὅμως ἀγαθὸν ὀνομάζει, καὶ ἡμεῖς δὲ πάντες φύσει φιλοῦμεν αὐτὸν, ὄντα τοιοῦτον ἐξ αἰῶνος, οὐχ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ γενόμενον ἀγαθόν. ὅλως γὰρ οὐδ᾽ ἐγένετό ποτε, διὰ παντὸς ὢν ἀγέννητος καὶ ἀΐδιος. εἰκότως οὖν καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς πονηροὺς μισοῦμεν οὐ προσλογιζόμενοι τὸ
E ποιῆσαν αἴτιον αὐτοὺς τοιούτους. ἔμπαλιν δὲ προσιέμεθα καὶ φιλοῦμεν τοὺς ἀγαθοὺς, εἴτ᾽ ἐκ φύσεως, εἴτ᾽ ἐκ παιδείας καὶ διδασκαλίας, εἴτ᾽ ἐκ προαιρέσεώς τε καὶ ἀσκήσεως ἐγένοντο τοιοῦτοι. καὶ μέντοι καὶ ἀποκτείνομεν τοὺς ἀνιάτους καὶ πονηροὺς, διὰ τρεῖς αἰτίας εὐλόγους, ἵνα μὴ ἡμᾶς ἀδικήσωσι ζῶντες, εἰς φόβον τε τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς ἐνάγωσιν, ὡς κολασθησομένους ἐφ᾽ οἷς ἂν ἀδικήσωσι. καὶ τρίτον ἐστὶ, καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις ἄμεινον τεθνάναι διεφθαρμένοις οὕτω τὴν ψυχὴν, ὡς ἀνίατον ἔχειν τὴν κακίαν, ὡς μηδ᾽ ὑπὸ τῶν Μουσῶν αὐτῶν παιδεύεσθαι, μηδέ γε ὑπὸ Σωκράτους ἢ Πυθαγόρου βελτίους γενέσθαι. θαυμάζω δὲ ἐν τῷδε τῶν Στωϊ-
F κῶν ἅπαντας μὲν ἀνθρώπους εἰς ἀρετῆς κτῆσιν ἐπιτηδείους ἔχειν οἰομένων· διαστρέφεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν οὐ καλῶς ζώντων. ἵνα γὰρ ἐάσω τἆλλα πάντα τὰ καταβάλλοντα τὸν λόγον αὐτῶν, ἓν δὲ μόνον ἐρωτήσω περὶ τῶν πρώτων γενομένων ἀνθρώπων, οἳ μηδένα πρὸ ἑαυτῶν εἶχον ἕτερον, ἡ διαστροφὴ πόθεν; ἢ ὑπὸ τίνων αὐτοῖς ἐγένετο, λέγειν οὐχ ἕξου-

σιν. ὥσπερ καὶ τὰ νῦν χρόνῳ μικρῷ παιδία θεώμενοι πονηρότατα, τίς ἐδίδαξεν αὐτὰ τὴν πονηρίαν, ἀδυνατοῦσι λέγειν. καὶ μάλιστα ἔστιν ἰδεῖν ἢ πολλὰ μὲν ἅμα τρεφόμενα τὴν αὐτὴν τροφὴν ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς γονεῦσιν ἢ διδασκάλοις ἢ παιδαγωγοῖς, ἐναντιώτατα δὲ ταῖς φύσεσι. Τί γὰρ ἐναντιώτερον εἴη τοῦ κοινωνικοῦ παιδίου τῷ φθονερῷ, καθάπερ καὶ τοῦ ἐλεήμονος τῷ ἐπιχαιρεκάκῳ· τοῦ δὲ δειλοῦ πρὸς ἅπαντα θαρσαλέῳ· καὶ τοῦ μωροτάτου τῷ συνετωτάτῳ, καὶ τοῦ φιλαλήθους τῷ φιλοψευδεῖ; καὶ φαίνεταί γε τὰ παιδία κἂν ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς γονεῦσι καὶ διδασκάλοις καὶ παιδαγωγοῖς τρέφηται, κατὰ τὰς εἰρημένας ἐναντιώσεις ἀλλήλων διαφέροντα. παραφυλακτέαι οὖν ὃ δεῖ εἰπεῖν τὰ τοιαῦτα τῶν νῦν φιλοσόφων· ἄμεινον δ᾽ ἐστὶν ἴσως εἰπεῖν οὐ φιλοσόφων, ἀλλ᾽ ἐπαγγελλομένων φιλοσοφεῖν. ὡς εἴγε οὕτως ἐφιλοσόφουν, ἐφύλαττον αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, ἀπὸ τῶν ἐναργῶς φαινομένων τὰς ἀρχὰς τῶν ἀποδείξεων ποιεῖσθαι. καὶ τοῦτο ἐοίκασι μάλιστα πάντων οἱ πάλαι θειότατοι πρᾶξαί γε καὶ κληθῆναι σοφοὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, οὔτε συγγράμματα γράφοντες, οὔτε διαλεκτικὴν, ἢ φυσικὴν ἐπιδεικνύμενοι θεωρίαν, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῶν μὲν τὴν ἀρετὴν. ἀσκήσαντες δ᾽ αὐτὰς ἔργοις οὐ λόγοις οὗτοι νῦν οἱ φιλόσοφοι βλέποντες εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὰ παιδία, κἂν ἄριστα παιδεύηται καὶ μηδὲν ἔχῃ θεάσασθαι παράδειγμα κακίας, ὅμως ἁμαρτάνοντα, τινὲς μὲν αὐτῶν φύσει κακοὺς ἅπαντας ἀνθρώπους ἀπεφήναντο· τινὲς δὲ οὐχ ἅπαντας (σπάνιον γὰρ ὄντως ἐστὶ θεάσασθαι παιδίον ἄμεμπτον) οἱ μὲν οὐδενὸς ὄντος τοιούτου, πάντας ἀνθρώπους ἀπεφήναντο φύσει κακοὺς ὑπάρχειν. οἱ δ᾽ ἕνα ἢ δύο που κατὰ σπάνιον ἰδόντες, οὐ πάντας, ἀλλὰ τοὺς πλείστους ἔφασαν εἶναι κακούς. Εἰ γάρ τις οὐκ ἐπιπείστων τε καὶ φιλονείκων ἐθελήσειεν ἂν ἐλευθερίᾳ γνώμῃ (καθάπερ οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι) τὰ πράγματα θεάσασθαι, παντάπασιν ὀλίγους παῖδας εὑρήσει πρὸς ἀρετὴν εὖ πεφυκότας. καὶ παύσεται μὲν ὅμως ἡγούμενος καὶ πεφυκέναι διαστρέφεσθαι δ᾽ αὐτὰ τῶν ἐξ ἐπιστημόνων γονέων τε, καὶ παιδαγωγῶν, καὶ διδασκάλων· οὐ γὰρ ἐν ἄλλοις γέ ποιν ἐντυγχάνει τὰ παιδία. πάνυ δ᾽ ἀληθεῖς εἰσὶ καὶ οἵδε, στρέφεσθαι λέγοντες ἡμᾶς ὑπό γε τῆς ἡδονῆς, καί τοι γε αὐτῆς μὲν ἐχούσης πολὺ, τοῦ δ᾽ ἀποστρεπτικοῦ τε καὶ τραχέος ὄντος. Εἰ μὲν γὰρ προσῳκειώμεθα πρὸς τὴν ἡδονὴν, οὐκ οὖσαν ἀγαθὸν, ἀλλ᾽ ὡς Πλάτων ἔφη, δέλεαρ μέγιστον κακοῦ· φύσει, κακοὶ πάντες ἐσμέν. Εἰ δ᾽ οὐ πάντες, ἀλλά τινες, ἐκεῖνοι μόνοι φύσει μοχθηροὶ τυγχάνουσιν ὄντες. ἐπεὶ τοίνυν, εἰ μὲν μηδεμίαν ἔχομεν ἑτέραν ἐν ἡμῖν δύναμιν οἰκειουμένην ἡδονὴν ἢ μᾶλλον ἀρετὴν, μᾶλλον ἡδονῆς ἢ τῆς ἰσχυροτέρα τῆς πρὸς τὴν ἡδονὴν ἀγούσης ἡμᾶς φύσει. καὶ οὕτως εἴημεν ἅπαντες κακοὶ, τὴν μὲν κρείττονα δύναμιν καὶ ἀσθενεστέραν, ἰσχυροτέραν δὲ τὴν μοχθηρὰν ἔχοντες, ἢ δὴ κρείττονος ἐστὶν ἰσχυροτέρα, ἢ τίς τοὺς πρώτους ἀνθρώπους ἀνέπεισεν ὑπὸ τῆς ἀσθενεστέρας νικηθῆναι. Ταῦτ᾽ οὖν αὐτὰ τῶν Στωικῶν, ἐμέμψατο καὶ ὁ πάντων ἐπιστημονικώτατος ὁ Ποσειδώνιος, ἐν οἷς ἐπαινεῖν ἐστι μεγίστων ἄξιος, ἐν τούτοις αὐτοῖς μὲν ὑπὸ τῶν ἄλλων οὐχ ἔτυχεν τῶν Στωικῶν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἔπεισαν αὐτοὺς τὴν πατρίδα μᾶλλον, ἢ τὰ δόγματα προδοῦναι. Ποσειδώνιος δὲ τὴν τῶν Στωικῶν αἵρεσιν μᾶλλον ἢ τὴν ἀλήθειαν. διὰ τοῦτο, κατά γε τὴν περὶ τῶν παθῶν πραγματείαν ἐναντιώτατα φέρει Χρυσίππῳ

bebunt, & vt paruos puellos hocce tempore A ſpectant improbiſſimos? Quis ipſos malitiam docuit, haud quaquam valeant aperire. Ac id potiſſimùm in multis videre licet, qui quum eodem victu ſub iiſdem fuerint parentibus, vel præceptoribus, vel pædagogis, diuerſis tamen admodum ducuntur moribus. Quid enim tam contrarium eſt puero ſociabili, quàm inuidus; vt & miſericordi, quàm maleuolus; & timido quàm ad omnia audax; & ſtultiſſimo, quàm ſapientiſſimus; & veridico, quam mendax? Ac videntur vtique pueri, etiamſi apud eoſdem parentes, & magiſtros, & pædagogos educentur, iuxta memoratas contra- B rietates à ſe inuicem differre. Seruant itaque eiuſmodi enunciandas eſſe hodiernorum philoſophorum ſententias; verùm non philoſophos eos fortaſſis, ſed philoſophiam profitentes appellare præſtiterit; Quòd ſi verè philoſopharentur, hoc ipſum imprimis obſeruarent, vt ab his quæ euidenter apparent, demonſtrationum ſumerent principia. Idque videntur maximè omnium præſtitiſſe qui olim admodum diuini re & nomine philoſophi apud homines, neque commentarios ſcribebant, neque dialecticam, neque phyſicam ſpeculationem demonſtrabant, ſed per ſe virtutes C exercentes, eas non verbis ſed operibus declarabant. Hi ergo philoſophi quum ſtatim ab initio pueros, etſi optimè edoceantur, nullumque vitii quod intueantur exemplum habeant, peccare tamen inſpicientes, quidam eorum omnes homines natura vitioſos aſſeruerunt; quidam verò non omnes (rarum enim certè eſt omni culpa vacantem puerum conſpicere) hi quidem, quum nullus ſit eiuſmodi, omnes homines natura vitioſos eſſe ſtatuerunt. Sunt autem qui quum vix vnum duóſve *integros vitæ* viderint, non omnes, ſed plurimos eſſe malos dixerunt. Enimuerò ſi quis non è vulgi fæce, nec contentioſus, vellet ingenuo D iudicio; (ſicut antiqui Philoſophi) res expendere; perpaucos omninò pueros comperiet feliciter ad virtutem natos, imo exiſtimare etiam deſinet, quoſdam ſic à natura fuiſſe comparatos: quandoquidem illi quoque ipſi peruertuntur, qui à peritis parentibus, educatoribus & doctoribus inſtructi fuere. Non enim inter alios pueri convertantur. Stulti prorſus etiam ſunt, qui nos à voluptate obuerti contendunt: tametſi multum illa auerſæ à nobis & exaſperantis naturæ habeat. Atenim ſi magna nobis cum voluptate cognatio intercederet, quæ nihil boni continet, quin, vt Plato E dixit, *eſca malorum eſt maxima*; natura mali omnes eſſemus. quòd ſi non omnes, ſed aliqui, illi ſoli natura praui exiſtunt. Quum igitur, ſiquidem nullam habemus aliam in nobis facultatem familiariorem ipſa voluptate, magis quàm virtute, natura ſit valentior ea quæ nos ad voluptatem allicit: ita etiam mali omnes eſſemus, quum facultatem potiorem obtineremus infirmiorem, & robuſtiorem illam quæ peior eſt; & firmior ea quæ melior: hæc verò primos homines perſuaſit vt ab imbecilliore vincerentur. Hæc igitur Stoicorum decreta reprehendit omnium eruditiſſimus Poſidonius; qui in iis ob quæ maximis dignus laudibus fuiſſet, ab aliis Stoicis nullam planè laudem eſt conſecutus. Nam illi perſuaſum habebant, patriam potius eſſe prodendam quàm ſectæ decreta. Poſidonius autem in animum induxerat Stoïcorum ſectam prodere ſatius eſſe quàm veritatem. Icci co in affectuum tractatione magnopere a Chryſippo diſſentit,

diſſentit, & in diſſertatione de virtutũ differentia: multa enim dixit Chryſippus in quæſtionibus logicis de animi perturbationibus ac plura in iis quę de virtutũ diſcrimine ſcripſit quæ ipſe improbat. Quocirca Poſidonio malitiam hominibus foris aduenire, neutiquã videtur, quòd nequitia nullam in animis noſtris radicem fixerit, vnde prodeat, pullulet augeatúrque: ſed contra ſe rem habere, etenim vitioſitatis ſemẽ nobis ipſis inſitum eſt; proinde non ita malos fugere è re noſtra eſt, vt cõferꝫ proſequi eos qui arcent, & prohibent vitii incrementum. Non enim ſanè (vt aiunt Stoïci) tota nequitię ſarcina foris accidit animis noſtris: Sed maiorem partem improbi ſibimetipſis ſuppeditant; aliunde vero minora his mala ſuperueniunt. Hinc ergo conſuetudines prauæ innaſcuntur animæ parti rationis experti, & falſæ opiniones ei quæ rationis compos eſt; quemadmodum quum à probis honeſtiſque viris erudimur, opiniones haurimus veras, proboſque mores. ſed in ratiocinatrice ſolertia & ſtultitia maioris minoriſque ratione corporis temperamenta ſequuntur: ipſa vero temperamenta primã generationem & rectam victus legem ſequuntur, & inuicem adoleſcunt. Nempe ob calidam temperiem iracundi fiunt. Quippe hiſce irarum æſtibus calor innatus accenditur; è contrario qui commoderatis ſunt temperamentis, cùm animi motus moréſque commoderatos habeant, tranquillitate potiuntur. Quapropter ſermo hic noſter iis quæ liquidò apparent conſentit cauſis, vt à vino & remediis quibuſdam memoratis, proba ac decente viuendi ratione: ſtudiis litterarum & diſciplinis liberalibus adiuuamur; nec ſecus naturalis puerorum corruptelæ reddenda cauſa eſt. Qui autem corporis temperamento animum vel iuuari, vel lædi arbitrantur, illi de puellorum diſcrimine & labe nihil habent quod dicant, nec eorum quoque rationem commodorum exponunt, quæ ex quotidiano victus regimine nobis proueniunt; proinde cauſam nullam adferunt tantæ varietatis morum; ex qua alij iracundi, alij quieti, quidam intelligentes, alij ſecus videntur. Siquidem apud Scythas philoſophus vnus extitit. Athenis plerique ſapientes. Rurſus Abderitani complures ſunt inſipientes: Athenis ſtulti perpauci.

A καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀρετῶν. πολλὰ μὲν οὖν
εἶπε Χρύσιππος ἐν τοῖς λογικῶς ζητουμένοις περὶ τῶν πα-
θῶν τῆς ψυχῆς μεμψάμενος. ἔτι δὲ πλείω τῶν ἐν τοῖς περὶ
διαφόρων τῶν ἀρετῶν. οὐ τοίνυν οὐδὲ Ποσειδωνίῳ δοκεῖ τὴν
κακίαν ἔξωθεν προσιέναι τοῖς ἀνθρώποις οὐδεμίαν ἔχουσαν
ἰδίαν ῥίζαν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, ὅθεν ὁρμωμένη βλαστάνει τε καὶ
αὐξάνει, ἀλλ' αὐτὸ τοὐναντίον εἶναι. καὶ γὰρ καὶ τῆς κακίας ἐν ἡμῖν
αὐτοῖς σπέρμα· καὶ δεόμεθα πάντες οὐχ οὕτω τοῦ φεύγειν τοὺς
πονηροὺς, ὡς τοῦ διώκειν τοὺς καθαρίσοντάς τε καὶ κωλύσοντας
ἡμῶν τὴν αὔξησιν τῆς κακίας. Οὐ γὰρ, ὡς οἱ Στωϊκοί φασιν,
B ἔξωθεν ἐπεισέρχεται ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ σύμπαν τῆς κα-
κίας, ἀλλὰ τὸ πλέον ἐξ ἑαυτῶν ἔχουσιν οἱ πονηροὶ τῶν ἀν-
θρώπων· ἔξωθεν δὲ ἐλάττω τούτων πολλῷ τὸ ἐπεισερχόμενόν
ἐστιν. ἐκ τούτου μὲν οὖν ἐθισμοί τε γίνονται μοχθηροὶ τοῦ τῆς
ψυχῆς ἀλόγου μέρους, καὶ δόξαι ψευδεῖς τοῦ λογικοῦ· καθά-
περ ὅταν ὑπὸ καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσι παιδευώμεθα,
δόξαι μὲν ἀληθεῖς, ἐθισμοί τε χρηστοί. ταῖς κράσεσι δ' ἕπεται
κατὰ μὲν τὸ λογιστικὸν ἀγχίνοιά τε καὶ μωρία, κατὰ τὸ μᾶλ-
λόν τε καὶ ἧττον. αἱ κράσεις δ' αὗται τῇ τε πρώτῃ γενέσει
καὶ ταῖς ὑγιεινοῖς διαίταις ἀκολουθοῦσι καὶ συναυξάνει ἀλ-
C λήλας. διὰ τε γὰρ τὴν θερμὴν κρᾶσιν, ὀξύθυμοι γί-
νονται· ταύταις πάλιν ταῖς ὀξυθυμίαις, ἐκπυροῦσι τὴν ἔμ-
φυτον θερμασίαν· ἔμπαλιν δὲ οἱ σύμμετροι ταῖς κράσεσι συμ-
μέτρως τὰς τῆς ψυχῆς κινήσεις ἔχοντες, εἰς εὐθυμίαν ὠφελοῦν-
ται. ὥσθ' ὁ μὲν ἡμέτερος λόγος ὁμολογεῖ τοῖς ἐναργῶς φαι-
νομένοις κατὰ τὰς αἰτίας, ὥσθ' ὑπ' οἴνου, καὶ φαρμάκων τινῶν
φασκομένων δ' ὑπὸ διαίτης ἀγαθῆς τε καὶ καλῆς· ὥσπερ γε
καὶ ὠφελούμεθά τε καὶ δι' ἐπιτηδευμάτων τε καὶ μαθημάτων·
οὐχ ἥκιστα δὲ τῇ φυσικῇ διαφορᾷ τῶν παιδίων ἀποδίδωσι τὴν
αἰτίαν. οἱ δ' οὖν ἐκ τῆς τοῦ σώματος κράσεως ἡγούμενοι τὴν
D ψυχὴν ὠφελεῖσθαί τε καὶ βλάπτεσθαι, περὶ δὲ τῆς τῶν παί-
δων διαφορᾶς οὐδὲν ἔχουσι λέγειν, ὧν τε ἐκ τῆς διαίτης ὠ-
φελούμεθα, οὐδενὸς ἔχουσιν αἰτίαν ἀποδοῦναι. καθάπερ οὐδὲ
τῆς ἐν τοῖς ἤθεσι διαφορᾶς, καθ' ἣν τὰ μὲν θυμικὰ, τὰ δὲ ἄ-
θυμα. καὶ τὰ μὲν συνετὰ, τὰ δὲ οὐ φαίνεται. ἐν Σκύθαις μὲν γὰρ
εἷς ἀνὴρ ἐγένετο φιλόσοφος· Ἀθήνησι δὲ πολλοὶ τοιοῦτοι. πάλιν
δ' ἐν Ἀβδήροις ἀσύνετοι πολλοὶ τοιοῦτοι δ' Ἀθήνησιν ὀλίγοι.

FRAGMENTVM HIPPOCRATIS

Ex Philone de mundi opificio.

De hominis ætatibus.

Hippocrates verò Medicus ait ſeptem eſſe ætates, infantis, pueri, adoleſcentis, iuuenis, viri, ſenioris, ſenis. Hatum menſuram ſeptimanas annorum, nnn tamen deinceps. Sic autem dicit. In hominis natura ſeptem ſunt tempora quas ætates vocant, infans, puer, adoleſcens, & reliquæ. Infans eſt donec intra ſeptennium dentes emittat. Puer vſque genituræ excretionem, ad geminatum ſeptennium. Adoleſcens vſque barbæ hirſutiem ad annum ter ſeptimum Iuuenis vſque dum creſcit totum corpus, ad quater ſeptimum. Vir, vſque vndequinquageſimum, ad ſeptiesſeptimum. Senior vſque ſextum ſupra quinquageſimum ad octies ſeptimum. Quicquid verò deinceps ſequitur, ad ſenium pertinet.

ΤΟΜΙΟΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

E Ἐκ τοῦ Φίλωνος περὶ τῆς κοσμοποιίας.

Περὶ τῶν ἀνθρώπου ἡλικιῶν.

Ὁ Δ' ἰατρὸς Ἱπποκράτης ἡλικίας ἑπτὰ εἶναί φησι, παι-
δίου, παιδὸς, μειρακίου, νεανίσκου, ἀνδρὸς, πρεσ-
βύτου, γέροντος. Ταύτας δὲ μετρεῖσθαι μὲν ἑβδομάσιν, οὐ
μὴν ταῖς κατὰ τὸ ἑξῆς. λέγει δ' οὕτως. Ἐν ἀνθρώπου φύσει
ἑπτά εἰσιν ὧραι, ἃς ἡλικίας καλέουσι, παιδίον, παῖς, μει-
ράκιον, καὶ αἱ λοιπαί. καὶ παιδίον μέν ἐστιν ἄχρις ἑπτὰ
ἐτῶν ὀδόντων ἐκβολῆς. Παῖς δὲ, ἄχρι γονῆς ἐκ φύσεως,
F ἑπτὰ, δὶς ἑπτά. μειράκιον δ' ἄχρι γενείου λαχνώσιος, ἐς
τὰ τρὶς ἑπτά. νεανίσκος δ' ἄχρις αὐξήσιος ὅλου τοῦ σώματος
ἐς τὰ τετράκις ἑπτά. ἀνὴρ δ' ἄχρις ἑνὸς δέοντος πεντήκον-
τα, εἰς τὰ ἑπτάκις ἑπτά. πρεσβύτης δ' ἄχρι πεντήκοντα
ἕξ, ἐς τὰ ἑπτάκις ὀκτώ· τὸ δ' ἐντεῦθεν, γέρων.

IN SINGVLOS TOMI QVINTI ΤΩΝ ΨΥΧΙΚΩΝ OPERVM

TVM HIPPOCRATIS TVM GALENI

LIBROS CONCISÆ NOTÆ, AC VARIÆ LECTIONES.

QVÆ τὰ φυσιολογικὰ TOMVS QVINTVS complectitur, ΨΥΧΙΚΑ ſunt Hippocratis & Galeni opera DE ANIMA, FACVLTATIBVS, ACTIONIBVS, AC SPIRITIBVS. Hominem duo conſtituunt, corpus & anima. His ſua ſunt φυσιολογικὰ μέρη, corpori τὰ σωματικὰ; animæ τὰ ψυχικά. Illa prioribus tomis iam explicata ſunt, elementa, temperamenta, humores, & partes; hæc deinceps hocce tomo concluſa explicantur facultates, actiones, & ſpiritus. Anima corporis naturalis & organici ἐντελέχεια & actionum omnium cauſa princeps habetur, quæ ſimplex ac diuina ſuis facultatibus proditur ac innoteſcit. Facultas autem, vis quædam eſt per quam forma proprias edit actiones. Actio verò rei opus efficientis motus. Opus quod per actionem iam editum eſt. At facultatum, actionum, & operum totidem ſunt differentiæ. Facultas triplex, naturalis, vitalis, & animalis; naturalis hepati, vitalis cordi, & animalis cerebro vt propriæ ſedi ac fonti, ac parti principi primario inſidet, ac inde in ſingulas corporis partes vectore ſpiritu deuehitur. Spiritus facultatum omnium vinculum, primumque obeundæ functionis inſtrumentum, qui temperie calidus, ſubſtantia tenuiſſimus, ac leuiſſimus, in agendo celerrimus animæ cum diſpari corpore coniungendæ ac conciliandæ, fouendo calori, & quoquouerſum deuehendæ facultati aptiſſimus eſt; hic duplex, inſixus & influens. Inſixus ſuus cuique parti proprius ac innatus eſt. Influens triplex, naturalis qui ab hepate per venas cum ſanguine naturalem facultatem in partes ſingulas etiam remotiſſimas deuehit; vitalis, qui à corde per arterias facultatem vitalem in partes deducit; Animalis denique, qui à cerebro per neruos facultatem animalem. Spiritus, calor innatus & humidum primigenium ratione non re prope differunt. Calor enim innatus humidum primigenium definitur ſpiritu inſito & calore perfuſum. Verùm calor agit, humidum magis patitur, ſpiritus inſtrumentum facultatum, quo functiones omnes ipſæ obeunt. Sed de his omnibus τὰ ψυχικὰ Hippocratis & Galeni opera hîc concluſa ampliſſimè diſſerunt.

---

1. IN GALENI DE ANIMA FRAGMENTVM, EX CAPITE ſecundo libri Nemeſij de natura hominis.

HOc fragmentu Galeni Animam tẽperamentum eſſe impugnat imprubátque Nemeſius. An verò animam temperamentum eſſe crediderit Galenus, id in eius vita c. 14. paucis diluimus, ac Galenum vt Medicum ac Phyſicum ſenſibus addictum, non autem vt Metaphyſicum ac Theologum loquutum fuiſſe protulimus. Hunc autem Nemeſii textum Latinè priùs editum quum animaduerteremus, Græcum quæſiuimus ac hîc appoſuimus.

---

2. IN GALENI FRAGMENTVM EX NEMESII DE TImore capite xx.

Hoc fragmentum ſuperioris conſectarium à nobis Latinè compertum ex Nemeſii monumentis Græcis Græcè collectum ac editum eſt; in quo de ſtomachi morſu ortu ex bile vellicante ac mordente pauca dicuntur.

3. IN GALENI FRAGMENTVM DE SVBSTANTIA facultatum naturalium.

Huc fragmentum Galeni de ſubſtantia facultatum naturalium inſcriptum animæ eſſentiam neque ad ſanitatem, neque ad mores conducere ſubiicit oculis. Hic autem De anima vtrum ea inſit plantis, aut eius facultates, & quæ, paucis diſſeritur. In antiquo codice inuenitur hic liber ita inſcriptus, [illegible]. Interpretes Bartholomæus, Syluanius Salonenſis, & Victor Trincauellius, eorum verò verſionem paulò emendatiorẽ edidimus.

---

4. IN ASCRIPTVM GALENO LIBRVM DE FACVLTATIBVS corpus noſtrum diſpenſantibus.

Quid liber edoceat, eius prodit argumentum. Hic enim pauca diſſeruntur de animæ facultatibus corpus humanum gubernantibus, ac de ſpiritibus, eorúmque fontibus, aut partibus principibus vbi ipſi gignuntur, & vnde ſcaturiunt. Hæc autem medico nata ſint oportet ad morborum dignotionem & curationem. Id fragmentum ſpurium eſſe quidam autumant, verùm ex Galeni germanis libris depromptum eſſe præfigurata libri cenſura proffert.

---

5. IN GALENI LIBROS TRES DE NATVRALIBVS facultatibus.

Hi tres ſunt inſignes De facultatibus naturalibus libri Galeni, quibus facultates naturales, earúmque actiones edocentur. In priore ſiquidem libro De procreatrice, auctrice, ac nutrice facultatibus dictis principibus naturalibus agitur; de miniſtris quoque attractrice, retentrice, coctrice & expultrice; ac proinde etiam de earum actionibus ac inſtrumentis. In altero de nutritione potiſſimum diſſeritur, cibi coctione, alimenti diſtributione, humorum generatione & corruptione, bilis & vrinæ ſecretione. In poſteriore de retentrice & expultrice potiſſimum agitur vteri, ventriculi, & aliarum partium, ac de mutua facultatum conſequutione. Interpres Thomas Linacer cuius verſionem emendatiorem dedimus.

P. 9. v. δ᾽ [illegible]) [illegible], M S.

P. 18. v. [illegible]) [illegible].

P. 25. v. [illegible]] [illegible], Baſ.] [illegible], MS.
P. 36. v. [illegible], Baſ. [illegible], quidam.
P. 39. v. [illegible]) [illegible], Baſ.
P. 48 v. [illegible]) ſic Baſ. verùm delenda ſunt [illegible] & [illegible] vt interpres indicat.
P. 49. v. [illegible]) [illegible].
P. 50. v. [illegible]) [illegible].
P. 53. v. [illegible]] [illegible].
P. 56. v. [illegible]] [illegible].
P. 58. v. [illegible]] [illegible].
P. 60. v. [illegible]] [illegible].
P. 61. v. [illegible]) [illegible].
v. [illegible]] [illegible].
v. [illegible]] [illegible].
P. 63. v. [illegible]) [illegible].
v. [illegible]) [illegible].
P. 64. v. [illegible]) [illegible].
P. 66. v. [illegible]) [illegible] Interpr.
P. 67. v. [illegible]) [illegible], Baſ. idem.
v. [illegible]) [illegible]. Baſ.
P. 76. v. [illegible]) [illegible], MS.

6. IN GALENI LIBROS NOVEM DE HIPPOCRATIS & Platonis placitis.

Libri Galeni nouem De placitis Hippocratis & Platonis ſubſequuntur, quorum primus ex Caio Græcè ac Latinè à nobis editus eſt, qui in Baſilienſi codice totus deſideratus, hîc, vt & aliis in editionibus, quatuor prioribus capitibus ad hunc vſque diem obtruncatus legitur. Interpretes ſunt Ioannes Bernardus Felicianus quem emendauit Alexander Iuſtinianus Chius; Caius Britannicus prioris libri emendator, & Ioannes Gointerius Andernacus, cuius verſionem Riccus emendauit, quámque emendatiorem edidimus. Mens authoris cuiuſque libri titulo & argumento aperitur. Quæ verò [illegible] his in libris edocentur, in capite 14. vitæ Galeni iam protulimus. Sciat verò Medicus hîc tum Hippocratis, tum Platonis potiſſimum præcepta plura ac placita ſeu decreta ſcriptis mandari Medico digniſſima.

P. 78. Poſt argumentum libri primi, caput quintum ſcribatur quale Felicianus dedit

C. 5.

Cordis ſinus viuente animali ſanguine repletos eſſe.

P. 93. v. [illegible], Baſ. [illegible], MS.
v. [illegible], Baſ.] [illegible].
P. 113. v. [illegible]) [illegible], Baſ.
P. 114. [illegible]) [illegible].
P. 115. v. [illegible]) [illegible]) [illegible], Baſ.
P. 119. v. [illegible]) [illegible]. Baſ.
P. 130. v. [illegible], Baſ. [illegible] interpr.
P. 144. v. [illegible], Baſ.] [illegible], emendator.
P. 164. v. [illegible], Ric.] [illegible], Baſ.
P. 171. v. [illegible], Ric.) [illegible] Baſ.
P. 178. v. [illegible]] [illegible].
P. 185. v. [illegible]) [illegible] vel [illegible]. Baſ. ſcribunt in f. g.
P. 185. v. [illegible], Baſ.) [illegible] MS.
v. [illegible]. Baſ [illegible] MS.
P. 186. v. [illegible] MS [illegible] Baſ.
P. 188. v. [illegible], Baſ. cauam venam intelligunt] [illegible], interpr.
P. 211. v. [illegible]. Baſ. [illegible], videtur legi.
P. 251. v. [illegible]] [illegible], interpres vtrumque legit ſed [illegible] melius ac delendum, *exerceuiſſet*.
P. 261. v. [illegible], [illegible]) [illegible].

4. IN FRAGMENTVM GALENI IN TIMÆVM PLATONIS

EX QVATVOR COMMENTARIIS QVOS GALENVS INSCRIPSIT, de iis quæ medicè dicta ſunt in Platonis Timæo.

HOc fragmentum Platonis verba ex Timæo collecta complectitur, quibus de capitis, neruorúmque ſtructura & ſitu, de reſpirationis origine & vſu, ac de facultatibus, ſede, functione, pugna, & ope diſtinctis diſſeritur, hoc fragmentũ Galeni eſſe, tum orationis ſeriẽs, tum doctrina ampliſſimè reſtatur. Imò verò octaui de placitis Hippocratis & Platonis libri capitibus 5. & 6. & libri de Tremore c. 7. ſe eorum quæ Medicè ſcripta ſunt in Platonis Timæo explicationes conditurum pollicetur, ac in libello de propriis libris de rebus quæ hîc tractantur commentarios quatuor ſe conſtruxiſſe aſſerit. Auguſtinus Gadaldinus ſe huius fragmenti inuentorem & primum interpretem eſſe meritò iactitat. Sed is duntaxat Latinum fragmentum capite & cauda obtruncatum edidit. Ioannes Baptiſta Raſarius Medicus Nouarienſis & principio, & fine integrum reſtituit, alia Latinitate interpretatus. Ego verò Græcum Platonis Latinæ interpretationi coniunxi; commentarios autem Galeni ob Græci textus penuriam Latinos duntaxat edidi, aliquando tum hunc, tum alios textus Græcos, noſtris oculis ad hunc vſque diem nondum obiectos, poſteris Græcè & Latinè traditurus. Aduertas velim (lector beneuole) nos Gadaldini editionem nobis prius traditam edidiſſe, quàm Raſarii interpretationem vidiſſemus, vnde editionem noſtram principio & fine, qualem Gadaldinus tradidit, deſtitutam typis mandaſſe, & qui textus anterior & poſterior deſiderabatur, eum partim ex Platone partim ex Raſario collectum ita nos reſtituiſſe.

PLATO I.

De capitis eiuſque partium procreatione, & ſtructura.

IAm verò quum noſtri ortus opifices *humanum* genus expenderent, vtrumid diuturnioris ſed deterioris, an breuioris ſed melioris vitæ efficerent, cenſuerunt vitæ diuturniori ac deteriori breuiorem ac meliorem electione omnino præferendam eſſe. Vnde certè raro quidem oſſe, non autem carnibus & neruis caput quia flexiones non haberet contexerunt. His igitur omnibus de cauſis tum ſenſus, tum prudentiæ magis particeps, ſed longè imbecillius cuiuſque hominis corpori caput appoſitum eſt. Neruos autem ob hanc cauſam & in hunc modum Deus extremæ capitis parti circumponens, eos ſpinæ dorſi ſimilitudine circumplicauit, ſummáſque eis maxillas ſub vul-

ΠΛΑΤΩΝ Α'.

Περὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς αὐτῆς μορίων γενέσεως καὶ τῆς κατασκευῆς.

Ν[illegible] δὲ τοῖς περὶ τὴν ἡμετέραν γένεσιν δημιουργοῖς λογιζομένοις πότερον πολυχρονιώτερον, χεῖρον, ἢ βραχυχρονιώτερον, βέλτιον ἀπεργάσαιντο γένος, ξυνέδοξε, τοῦ πλείονος βίου, φαυλοτέρου δέ, τὸν ἐλάττονα ἀμείνονα ὄντα παντὶ πάντως αἱρετέον. ὅθεν δὴ μανῷ μὲν ὀστῷ, σαρξὶ δὲ καὶ νεύροις κεφαλήν, ἅτε οὐδὲ καμπὰς ἔχουσαν, οὐ ξυνεστέγασαν. κατὰ πάντ' οὖν ταῦτα, εὐαισθητοτέρα μὲν καὶ φρονιμωτέρα, πολὺ δὲ ἀσθενεστέρα παντὸς ἀνδρὸς προσετέθη κεφαλὴ σώματι. τὰ δὲ νεῦρα διὰ ταῦτα καὶ οὕτως ὁ θεὸς ἐπ' ἐσχάτην τὴν κεφαλὴν περιστήσας, κύκλῳ περὶ τὸν τράχηλον ἐκόλλησεν ὁμοιότητι, καὶ τὰς σιαγόνας ἄκρας αὐτοῖς ξυν-

ἔδησεν ὑπὸ τὴν φύσιν τοῦ προσώπου· τὰ δ' ἄλλα εἰς ἅπαντα τὰ μέλη διέσπειρε, ξυνάπτων ἄρθρον ἄρθρῳ. τὴν δὲ δὴ τοῦ στόματος ἡμῶν δύναμιν ὀδοῦσι, καὶ γλώττῃ καὶ χείλεσιν, ἕνεκα τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν ἀρίστων διεκόσμησαν οἱ διακοσμοῦντες, ᾗ νῦν διατέτακται, τὴν μὲν εἴσοδον, τῶν ἀναγκαίων μηχανώμενοι χάριν· τὴν δὲ ἔξοδον, τῶν ἀρίστων. ἀναγκαῖον μὲν γὰρ πᾶν ὅσον εἰσέρχεται τροφὴν διδὸν τῷ σώματι· τὸ δὲ λόγων νᾶμα ἔξω ῥέον, καὶ ὑπηρετοῦν φρονήσει, κάλλιστον καὶ ἄριστον πάντων τῶν ναμάτων.

tus naturam deuinxit alios verò in alias omnes partes diſſeminauit articulum articulo coniungens. Oris verò noſtri naturam dentibus, & lingua, & labiis neceſſariorum & optimorum cauſa, ſicut nunc conſtitutum eſt, adornarunt opifices; quippe qui neceſſatiorum quidem cauſa ingreſſum, optimorum verò molirentur egreſſum. Neceſſarium videlicet eſt quicquid ingreditur alimentum corpori tribuens, at foràs fluens orationis ſeries, & prudentiæ ſubſeruiens, pulcherrima eſt & optima omnium fluxio.

GALENVS.

QVoniam omnis coagmentatio corporis vel calore, vel frigore, vel aliqua impulſione vehementi labefactatur, & ad morbum compellitur; ideo hanc habuit rationem molitor mundi Deus, vt caput ad mundi, quod opus omni morbo carere voluit, formam abſolueretur, eâ enim formâ mundum figurarat, qua vna omnes reliquæ formæ concluduntur, & globoſus eſt fabricatus. At caput ad vtrinque depreſſi parumper globi ſimilitudinem affinxit, in quo ſenſus interpretes, ac nuncij rerum tanquam in arce mirificè ad vſus neceſſarios & facti & collocati ſunt. Atque oculi altiſſimum locum obtinent, plurimáque circumſpiciunt. Cætera quoque inſtrumenta ſenſuum in eodem ſunt collocata; vt aures, quarum munus eſt vt ſonum qui naturâ in ſublime fertur, recipiant; itémque nares, quia omnis odor ad ſuperiora fertur; at oris quanta vtilitas quantúmque decus? Quum enim vita animantium cibo potione, ſpiritu teneatur, ad hæc omnia percipienda os eſt aptiſſimum. Quúmque mentis interpres oratio ſit, ea potiſſimum ore emittitur, atque iis inſtrumentis ferè, quæ ore continentur, articulatur, vt in eo libro qui eſt de vocalium inſtrumentorum diſſectione, itemque in eo cuius index eſt, de voce, demonſtrauimus. Itaque & ſenſa animi, & ſua cogitata homines, niſi os eſſent conſequuti, eloqui nunquam potuiſſent. Sed incredibile eſt quanta opera id ad agendum machinata natura ſit; primùm enim à pulmone arteria vſque ad os intimum pertinet, per quam vox principium à mente ducens percipitur ac funditur; deinde in ore ſita lingua eſt, quæ finita dentibus, vocem immoderatè profuſam fingit & terminat. Eadem ſonos vocis diſtinctos & preſſos efficit, quum & ad dentes, & ad alias partes oris compellit. Iam verò neruorum originem à quibus artus continentur, eorúmque implicationem toto corpore pertinentem, quis eſt qui extare à cerebro neſciat? Quare quum inde naſcantur. tum ad reliquas corporis partes. quaſi rami deducantur, efficitur, vt totum corpus veluti rete complectantur; nam ad oculos porrecti, videndi ſenſum pariunt; ad nares, olfactus; ad aures, auditus; ad linguam, guſtus; ac motionis ſunt inſtrumenta. Inter quos tamen illud intereſt, quòd ſenſuum acutiorum nerui molliſſimi ſint, motionis, duriores. Cæterùm quum extima capitis pars ſentire, non motum ciere deberet, ideo rariore eſt oſſe conueſtita. Quamobrem voluit Plato, huic parti neruos eſſe circumpoſitos, vt quidam illorum in maxillas pertinentes. ſenſuum inſtrumenta eſſent; cæteri ad ſpinam aliáque membra diducti, motionis authores haberentur. Verùm quia de neruis & de capitis oriſque præſtantia eſt à nobis vt alibi ſæpe, ita etiam in libris de vſu partium, & iis qui ſunt de neruorum diſſectione, copioſè diſputatum; ideo non eſt hoc loco propoſitum omnia quæ huc faciunt accuratè pertractare, ne eaſdem res iterare de induſtria voluiſſe videamur.

ΠΛΑΤΩΝ Β'.

Περὶ χρείας τῶν τῆς κεφαλῆς μορίων.

ΤΗν δ' αὖ κεφαλὴν οὔτε μόνον ὀστεΐνην ψιλὴν δυνατὸν ἐᾶν ἦν, διὰ τὴν ἐν ταῖς ὥραις ἐφ' ἑκάτερον ὑπερβολήν, οὔτ' αὖ ξυσκιασθεῖσαν, κωφὴν καὶ ἀναίσθητον, διὰ τὸν τῶν σαρκῶν ὄχλον περιιδεῖν γιγνομένην. τῆς δὴ σαρκοειδοῦς φύσεως, οὐ καταξηραινομένης, λέμμα μεῖζον περιγιγνόμενον ἐχωρίζετο τὸ νῦν λεγόμενον δέρμα. τοῦτο διὰ τὴν περὶ τὸν ἐγκέφαλον νοτίδα ξυνιὸν αὐτὸ πρὸς αὑτὸ καὶ βλαστάνον, κύκλῳ περιημφιέννυ τὴν κεφαλήν. ἡ δὲ νοτὶς ὑπὸ τὰς ῥαφὰς ἀνιοῦσα ἦρδε καὶ συνέκλειεν αὐτὸ ἐπὶ τὴν κορυφήν, οἷον ἅμμα ξυναγαγοῦσα. τὸ δὲ τῶν ῥαφῶν παντοδαπὸν εἶδος γέγονε διὰ τὴν τῶν περιόδων δύναμιν, καὶ τῆς τροφῆς μᾶλλον μὲν ἀλλήλοις μαχομένων τούτων, πλείους· ἧττον δέ, ἐλάττους. τοῦτο δὴ πᾶν τὸ δέρμα κύκλῳ κατεκέντει περὶ τὸ θεῖον· τρηθέντος δέ, καὶ τῆς ἰκμάδος ἔξω δι' αὐτοῦ φερομένης, τὸ μὲν ὑγρὸν καὶ θερμὸν ὅσον εἰλικρινὲς ἀπῄει, τὸ δὲ μικτόν, ἐξ ὧν καὶ τὸ δέρμα ἦν, αἰρόμενον μὲν ὑπὸ τῆς φορᾶς ἔξω, μακρὸν ἐτείνετο, λεπτότητα ἴσην

PLATO II.

De vſu partium capitis.

IPſum porrò caput neque tantummodo oſſeum nudúmque relinqui conſentaneum erat propter tempeſtatum in vtrumque exceſſum, neque rurſus carnium mole contectum, obtuſum & ſenſus expers reddi, erat prætermittendum. Camera igitur natura non omnino reſiccata, quod maius ſupererat, ſegregatum eſt, quod nunc vocatur cutis. Hæc circa cerebri humorem ſibi ipſi coaleſcens & germinans, caput circumueſtiuit; ipſe verò humor ſub ſuturas emanans, irrigauit, & ipſam ad verticem concluſit quaſi vinculum quoddam conducens. Multiplex verò futurarum ſpecies extitit ob circuituum & alimenti facultatem; quúmque hi magis inter ſe pugnant, plures; quum minùs, pauciores; hanc autem totam cutem igne pupugit Deus, ipſâ verò perforatâ, humoréque per ipſam effluente, humidum quidem & calidum, quod erat ſyncerum, abiit; permixtum verò ex iis, ex quibus & ipſa cutis erat, fluxus impetu elatum longius extendebatur tenuitatem

punctur æ

puncturæ ſimilem habens; ſed propter tarditatem ab externo ſpiritu impulſum, rurſus ſub cutem reuolutum radicabatur. Et hanc ſanè ob cauſam in cute capillorum genus adnatum eſt, quum & cognatum ei eſſet id quod ad corij naturam accedit, durius tamen ac denſius concutione quadam à frigore contracta, capillus ſiquidem à cute ſeparatus, frigore coacta coaluit. Atque ita ſanè hirſutum caput noſtrum effecit Deus, tum iis cauſis ductus quas attulimus, tum cogitans carnis vice ipſum tegmen ad cerebri tutelam debere eſſe leue, quod ad vmbram æſtate, hyeme tegumentum parandum ſufficeret, ac nihil ſenſus acumen impediret.

ἔχουσαν κατακεντήματι. διὰ δὲ βραδυτῆτα ἀπωθούμενον ὑπὸ τοῦ περιεστῶτος ἔξωθεν πνεύματος, πάλιν ἐντὸς ὑπὸ τὸ δέρμα εἱλλόμενον κατερριζοῦτο. καὶ κατὰ ταῦτα δὴ τὰ πάθη, τὸ τριχῶν τὸ γένος ἐν τῷ δέρματι πέφυκε, ξυγγενὲς μὲν, ἱμαντῶδες ὂν αὐτοῦ, σκληρότερον δὲ καὶ πυκνότερον τῇ πιλήσει τῆς ψύξεως· ἣν ἀποχωριζομένη δέρματος ἑκάστη θρὶξ, ψυχθεῖσα ξυνεπιλήθη· τούτῳ δὴ λασίαν ἡμῶν ἀπειργάσατο τὴν κεφαλὴν ὁ ποιῶν, χρώμενος μὲν αἰτίοις τοῖς εἰρημένοις, διανοούμενος δὲ ἀντὶ σαρκὸς αὐτὸ δεῖν εἶναι τῆς στέγασμα, τῆς περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἕνεκα ἀσφαλείας, κοῦφον, καὶ θέρους χειμῶνός τε ἱκανὸν σκιὰν καὶ σκέπην παρέχον· εὐαισθησίας δὲ οὐδὲν διακώλυμα ἐμποδὼν γενησόμενον.

GALENVS.

AFfert rationem cur caput neque nudum, neque pondere carnis prægrauatum ſit effectum; nam quum experiri ipſum magnam quandoque vim frigoris & caloris oporteat, ſi nullo tegmine opertum fuiſſet, profectò periculum erat ne durare diutius poſſet; contrà verò, ſi vt reliquas partes, ita hanc quoque carne conueſtiſſet, aliud enim malum imminebat, ne mortales ea mole impediti, ſtupidi bardique fuiſſent. Quocirca mediocritatem eſt aſſequutus vt neque ſolo oſſe, neque copioſa carne caput tegeretur; ac carnem quandam, quam cutim nominamus, inuenit, quæ & ſpongiam imitatur, & multis referta eſt meatibus, nec adeo mollis vt reliqua, nec adeo denſa ſolidáque, ſed eiuſmodi vt caput à frigore caloréque tueatur, & nulli ſit ſenſibus impedimento. Ac ſpongiæ quidem formam eſt imitata, vt humores e cerebro exhalantes facilè tranſmittat; non eſt autem vnum caluariæ os, ſed eius tres ſuturæ ſunt, altera in occipite, quæ lambdoides; altera in ſincipite, quæ coronalis appellatur; tertia duas illas coniungit à lambdoïdis medio per verticem ad coronalem perducta. Quum autem duplex ſit excrementi genus quo cerebrum expurgatur, quod fuliginoſum craſſúmque eſt, per has ſuturas vt patentiores emittitur; quod verò tenuius, per caluariam vtpote quæ rara ſit, nec adeo tamen pateat; *quare*, inquit, *factum eſt vt non planè reſiccata carne* Cerebrum autem molle, tenuéque eſt, & ſub caluaria ipſa reconditur. Ac ne à caluariæ duritie lædatur dum ei annectitur, duplici membrana, altera molliore, duriore altera tectum eſt. Quæ ſanè ipſum infernè ſupernéque protegunt, quæ, inquam, mollior eſt, cerebrum complectitur; altera durior, dupliciter diſtribuitur, vt vna eius pars intra caluariam, altera extra pertineat. Quæ intra caluariam eſt, tenuem membranam, quæ cerebro inuoluta eſt, ab oſſe caluariæ diſtinguit; quæ verò extra caluariam eſt ſita, per ſuturas tranſmittitur, & inter os & carnem eſt collocata; ac quia caluariæ impoſita eſt, ideo pericranium appellatur. Atque ita quidem cerebrum communitum & vndique vallatum eſt ab externis iniuriis planè tutum. Sed nec alimento caret, nam ſpiritu animali qui per arterias ad caput comportatur, tenuiſſimóque ſanguine nutritur; primùm enim è magna illa arteria quæ à ſiniſtro cordis ventriculo ſecundum ſpinam ad collum vſque protenditur, atque inde biſariam ſecatur, ac multis ramulis ad caput aſcendit, ſpiritus cerebro ſubminiſtrantur; ſanguis autem per venas ad caput pertinentes cerebrum ingreditur, ipſúmque calore humoréque ſuo ſuſtentat. Quod autem addit, *humóreque ipſe ſub ſuturis ſcaturiens*, ſignificat cerebri naturam humidam ac mollem, quæ membranam qua tegitur per ſuturas ad caluariam aut capitis verticem emittit. E quibus ſuturis hic fructus exiſtit, vt etiam membranæ per ipſas tranſmiſſæ cerebri alimento perfruantur, itáque conſeruentur; quamobrem ſubiunxit, ſuturas omnis generis eſſe factas, tum quod circuitiones, quas membranæ cerebrum ambientes in orbem faciunt, intra & extra caluariam obtineant, tum quòd per eaſdem vt patentiores membranæ alimentum ex cerebro ducant. Qua in re illud ſcire conuenit, in quo maior ſit ſuturarum varietas, in eo maiorem alimoniæ vim à cerebro trahi; ſiquidem plures ſuturæ, plus alimenti; pauciores, minus tranſmittunt. Vt autem oriri capilli poſſent, quorum originem nos alibi declarauimus, hanc inquit; cutim capitis calore aperiens Deus, multóſque in ea meatus efficiens, ad pilos proferendos accommodauit; eſt enim caloris ea vis atque natura, vt meatus carnis aperiat frigoris, vt cogat atque conſtringat. Quare vi caloris adaperta cute, humor omnis, vnde pili creantur, effluxit; ipſéque humor à calore pulſus, quaſi pullulat, ac neſcio quid fuligini ſimile producitur; quod, vt ipſe ait, quum primùm frigore externo riguit & obduruit, pilus efficitur.

PLATO XXII.

De reſpirationis vſu, ſanguinis procreatione & diſtributione.

ATque ſanè (vnde digreſſa eſt oratio) ab his cauſis & in hunc modum, vt in ſuperioribus dictum eſt, fit reſpiratio; dum ignis quidem cibos diuidit, ac ſpiritum conſequutus intus extollitur, venáſque à ventre communi elatione replet; propterea quod inde, quæ contrita ſunt, hauriat. Qua ſanè ratione per totum corpus omnibus animantibus alimentorum liquores ita diffunduntur. Recenter verò trita, & à cognatis attracta, partim fructuum, partim graminum,

ΠΛΑΤΩΝ ΚΒ'.

Περὶ χρείας ἀναπνοῆς, καὶ τῆς τοῦ αἵματος γενέσεώς τε καὶ διαδόσεως.

ΚΑι δὴ καὶ τὸ τῆς ἀναπνοῆς (ὅθεν ὁ λόγος ὥρμησε) κατὰ ταῦτα καὶ διὰ τούτων γέγονεν, ὥσπερ ἐν τοῖς πρόσθεν εἴρηται, τέμνοντος μὲν τὰ σιτία τοῦ πυρὸς, αἰωρουμένου δὲ ἐντὸς τῷ πνεύματι ξυνεπομένου. τὰς φλέβας δὲ ἐκ τῆς κοιλίας τῇ ξυναιωρήσει πληροῦντος τῷ τὰ τετμημένα αὐτόθεν ἐπαντλεῖν. καὶ διὰ ταῦτα δὴ καθ' ὅλον τὸ σῶμα πᾶσι τοῖς ζώοις τὰ τῆς τροφῆς νάματα οὕτως ἐπίρρυτα γέγονεν. νεότμητα δὲ καὶ ἀπὸ ξυγγενῶν ὄντα, τὰ μὲν, καρπῶν τὰ δὲ, χλόης.

ἃ Θεὸς ἐπ' αὐτὸ τοῦθ' ἡμῖν ἐφύτευσεν, εἰς τροφὴν, παντοδαπὰ μὲν χρώματα ἴσχει διὰ τὴν ξύμμιξιν· ἡ δὲ ἐρυθρὰ, πλείστη περὶ αὐτὸ χρόα διαθεῖ, τῆς τοῦ πυρὸς τομῆς τε καὶ ἐξομόρξεως ἐν ὑγρῷ δεδημιουργημένη φύσις. ὅθεν τοῦ κατὰ τὸ σῶμα ῥέοντος τὸ χρῶμα ἔσχεν οἵαν ὄψιν διεληλύθαμεν, ὃ καλοῦμεν αἷμα, νομὴν σαρκῶν καὶ ξύμπαντος σώματος. ὅθεν ὑδρευόμενα ἕκαστα, πληροῖ τὴν τοῦ κενουμένου βάσιν.

quæ Deus in hunc ipſum finem produxit vt cibum nobis ſubminiſtrarent, colores omnis generis propter commixtionem nanciſcuntur; ſed ruber in eis color omnium longiſſimè diſcurrit, cuius natura ex ignis ſectione & abſterſione in humore confecta proficiſcitur. Vnde eius quod per vniuerſum corpus peruadit color, talis aſpectu eſt, qualem deſcripſimus, quem ſanguinem appellamus, & carnium & vniuerſi corporis pabulum. Vnde irrigatis omnibus, vacuati ſedem replet.

GALENVS.

COnſequens erat vt reſpirationis cauſis expoſitis naturam ſanguinis, cuius nimium calorem reſpiratione indigere dixit, nobis declararet; ac reſpiratio quidem non ſolùm in cauſa eſt vt calor refrigeretur; ſed etiam vt cibus aptè concoquatur, magno eſt adiumento; ignis enim ille internus, quem natiuum calorem nos appellamus, aëris inſpiratione temperatus, concoctos in ſanguinemque mutatos cibos in totum corpus diducit, atque diſtribuit. Quúmque nactus eſt ſpiritum & halitum qui inſpirando ingreditur, tum faciliùs diffluens totum corpus peruadit, facitque vt venæ quæ alioqui conciderent, ſanguine repleantur. Et quanquam fuſus per venas ſanguis propterea quòd ei admiſta pituita ſit, facilè fluit, tamen reſpirationis opem requirit vt in varias corporis partes aſcendat atque deſcendat. Verùm vt quod dicimus perſpicuum ſit, quomodo ſanguis gignatur, nos dilucidè ac breuiter explicemus. Itaque ſcire conuenit commanſum cibum, potioni admiſtum in ventriculum primo detrudi, atque ibidem concoqui & colliquari; tum eum ſuccum ad inteſtinum quod ieiunum vocant, comportari; ex quo permultæ venulæ ad gibbam iecoris partem tanquam ad radicem originemque ſuam confluunt; ac per eas ſuccus ille omnis qui iam factus eſt tenuior, ad iecur deriuatur; ibique à natiuo calore concoctus atque confectus mutatur in ſanguinem, rubrumque colorem à colore iecoris in quo concoquitur, contrahit. Hinc efficitur vt ſanguine generato, quatuor humores exorti inter ſe diſtinguantur; ſiquidem in omni ciborum genere quatuor ineſſe qualitates iam oſtendimus, quæ confecto alimento in quatuor humores peruulgatos conuertuntur. Proinde fit vt leuis ignéaque ſanguinis pars, quæ bilis tum flaua, tum amara, tum pallida nominatur, in fel amandetur; craſſa terreáque, quam atram bilem appellant, in lienem tranſmittatur; frigida atque humida, cui pituitæ nomen eſt, ſimul cum ſanguine diſtributa per venas feratur. Atque ita quidem ex cibo & potu ſanguis procreatur, ac per totum corpus diſtribuitur. Cæterùm ille ſuccus confecti in ventriculo cibi quum ex variis alimentorum generibus exiſtat, priuſquam in iecore in naturam ſanguinis ſe induat, eſt vario colore perſperſus. Verùm quum iecur ſit quaſi concretus quidam ſanguis, Ideo fit vt quum ab eius calore accenditur, ipſe quoque rubeſcat, eóque colore imbutus ad reliquas partes accedat, & ita permeans, alimentum carni vniuerſóque corpori ſubminiſtret.

8. IN GALENI LIBELLVM DE FOETVVM FORMATIONE.

HOc in libro Galeni de formatione, formationiſque partium ordine, & animæ ſubſtantia, ex variis tum Philoſophorum tum medicorum ſententiis diſſeritur; vberius tum libri argumentum, tum ſingula capita edocent. Tres libri interpretes legimus Ioannem Bernardum Felicianum; Cornarium, cuius verſionem emendauit Riccus, & Ioannem Guinterium Andernacum, cuius verſionem paulò emendatiorem edidimus.

9. IN HIPPOCRATIS LIBRVM DE CARNIBVS ſeu principiis.

Quicquid liber complectitur, id, & mentem authoris tum argumentum, tum capita paucis enonciant. Nihilominus tria ſubnectam perſcrutanda, libri authorem, titulum, & doctrinam. Authorem libri HIPPOCRATEM eſſe multis in locis Galenus refert, cui congruit Hippocratica orationis ſeries, ſuffraganturque authores multi & interpretes Cornarius, Zuinggerus, Mercurialis, Duretus, & cæteri. Quis titulus? περὶ σαρκῶν ἢ ἀρχῶν, de carnibus ſeu principiis. De carnibus veteres frequentiùs librum hunc inſcripſerunt ob rationes à Zuinggero proditas. Recentiores verò de Principiis, vnde lapſus ab ἀρχῶν ad σαρκῶν à Mercuriali notatur. Quæ hic doctrina proditur? De corporis humani principiis, partium ſingularum generatione & formatione. de præcipuorum ſenſuum organis, eorumque ſtructura, de ſeptenarij numeri facultatibus in partu & morbis.

P. 302. v. ἀλλ. αὐτῇ] αὐτῇ] vel κατ. ἐν αὐτῷ.

P. 303. v. [illegible] ἀπολείφθη) ἀπολειφθῇ, vel ἀπολείφθη.

v. [illegible] καταλειφθεῖσα) καταλειφθεῖσα, Corn. καὶ περὶ χιτῶνας] οἷον περὶ χιτῶνας, Corn. καταλειφθεῖσα, Cal. περιχιτῶνας, Foeſ.

v. [illegible] ψυχροῦ ψύχεσθαι) οὐδὲ διὰ τὸ ψυχρὸν ψύχεσθαι, Cal.

v. [illegible] αὐτοῦ) αὐτὸ quædam exempl. τὸ ψυχροῦ] καὶ τὸ ψυχροῦ Cal

v. [illegible] οἱ] οἷον. exempl quædam.

v. αὐτ. ψυχροῦ) ψυχροῦ, Corn Zuingg.

v. [illegible] ἀποκαλυφθῆ) ἀποκαλυφθῇ, Corn.

v. [illegible] ὡδὶ] ὡδὶ. exempl. quædam.

Pag. 304. v. [illegible] αὐτῇ) αὐτὸ, exempl. quæd.

v. [illegible] μόριον] μορίων, Cal.

v. [illegible] ἐν τῷ, exempl. quæd.

v. [illegible] ἀρχαῖς exempl. quæd.

v. 34. αὐτῷ) αὐτὸ, exempl. quæd. MS.

P. 305. v. [illegible] κάτω) κάτω, exempl. quæd.

v. [illegible] ἀποκαλυφθῆ] ἀποκαλυφθῇ, Corn.

v. [illegible] προάγονται] προαγόμενα, Foeſ.

v. [illegible] ἐν ὀλίγῳ] ἐν ὀλίγῳ, exempl quæd.

v. [illegible] ξυγκαλοῦσι, ξυγκαλοῦσι, Foeſ. Zuing.

Pag. 306. v. [illegible] αἰτίην] αἰτίαν, Corn.

v. [illegible] ἔνοχος] ἔνοχος, exempl. quæd. vitioſè.

v. [illegible] τῷ ἐμπροσθ] καὶ τῷ ἔμπροσθεν, Corn.

v. [illegible] ἐν τῷ κάτω κοιλίῃ] ἐκ τῆς κάτω κοιλίης, Corn.

v. [illegible] ἀτρέμα) καὶ ἀτρέμα, Corn.

v. [illegible] καταπίνεται) καταπίνεται. Corn.

v. [illegible] ἀπὸ τῆς πόσιος) καὶ τὸ ἀπὸ τῆς πόσιος, Cal.

P. 307. v. [illegible]] [illegible], exempl. quæd.

v. [illegible]) codices quidam non habent.

v. [illegible] ἀγγεῖον) ἀγγεῖον, exempl. quæd. Corn. Zuinggerus.

v. [illegible] διαίτης] διαιτῆς Cal. Interp.

v. [illegible] τοῦ θερμοῦ) τῆς πρώτης θέρμης, Corn. πρώτης τοῦ θερμοῦ, Cal.

v. [illegible] ἐκτέρου] ἐκτέρου, Cal.

v. [illegible] περὶ αὐτὸ) quædam exempl. non habent.

v. [illegible] περὶ αὐτὸ) quædam exempl. non habent.

v. [illegible] θρασείας) θρασεῖα, Corn. Cal.

v. [illegible] αὐτ.) αὐτὸ. exempl. quædam.

v. [illegible] νοῦν] νῦν Cal.

P. 308. [illegible]) [illegible], Corn.

v. [illegible] ἵππος) ἵππον, exempl. quæd.

v. [illegible] αἴτιχα] αἴτιχα, Cal.

v. [illegible]) [illegible], Cal.

v. [illegible] δίαιτα) δίαιτα, interp [illegible]] [illegible].

v. [illegible]

v. [illegible]] [illegible], exempl. quæd.
P. 309. v. [illegible]) [illegible] exempl quædam, quædam etiam legunt, [illegible], quæ ſecutus Calvus, addit [illegible].
v. [illegible]) [illegible]. Vat. Ald. Cal. [illegible] verò, Gorth & Foëſ.
v. [illegible]] [illegible], addit Corn.
v. [illegible]] [illegible], Cal.
v. [illegible]] [illegible], MS.
v. [illegible]] [illegible] MS.
v. [illegible]] [illegible], interp [illegible], Allemant.

10. IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE NATVRA PVERI.

De natura pueri inſcribitur liber, quem partem eſſe libri de genitura Mercurialis autumat, quòd vtriuſque eadem ſit & materia & doctrina. Nam in libro περὶ γονῆς prout ad conceptum confert; hic verò de fœtu per totum geſtationis tempus ad partum vſque producto diſſeritur. Hîc igitur de hominis procreatione, generationiſque organis, cauſis, principiiſque, ac proinde de partium corporis ſtructura, & conformatione agitur, quæ ſingula tum libri argumentum, tum capita prænarrant. Merito itaque ad [illegible] referuntur. Quis author libri? an Hippocrates, an Polybus? Alterutrum authorem eſſe nemo non cedit; verùm Hippocraticam in eo doctrinam & Ionicam loquutionis amœnitatem agnoſcit Galenus. Sed Zuinggerus ob luxuriantem λέξιν, & crebram [illegible] Hippocratis conceptum, & Polybi partum eſſe profert.

P. 310 v. [illegible]] [illegible], Cal.
v. [illegible]) [illegible], M. R.
P. 311. v. [illegible]) [illegible] M. R.
v. [illegible]] [illegible] vel [illegible], Cal.
v. [illegible]) [illegible] M. R
P. 312. v. [illegible]) [illegible]. Vatic. & Ald.
v. [illegible]) [illegible]. Gal
v. [illegible]) [illegible] Gal.
v. [illegible]) [illegible] vel [illegible] M. R.
v. [illegible]) [illegible] Corn. [illegible] Cal.
P. 313. v. [illegible]) [illegible] M. R.
v. [illegible]) [illegible], Vat.
v. [illegible]] [illegible]. Vat.
v. [illegible]) [illegible], Interp.
v. [illegible]] [illegible] quæd. Vaticana.
P. 314. v. [illegible]) [illegible].
v. [illegible]] [illegible]. Cal.
P. 315. v. [illegible]] [illegible], Foeſ. ex Merc.
v. [illegible]) [illegible].
P. 316. v. [illegible]) [illegible] M S.
v. [illegible]) [illegible]. M. S.
v. [illegible]) add. [illegible].
v. [illegible]] [illegible] M. S.
P. 317. v. [illegible] [illegible], exẽpl. quæd.
v. [illegible]) [illegible], M. R.
P. 318. v. [illegible]) [illegible] vel [illegible], exempl. quæd.
P. 319. v. [illegible]) [illegible], Gorth. [illegible], exempl. quæd [illegible] Foëſ. mauult.
P. 320. v. [illegible]] [illegible] Corn. Zuingg.
v. [illegible] ([illegible]. Cal. & Gorth.
v. [illegible]) [illegible]. coniunctim Cal. Gorth. Foëſ. [illegible]) [illegible], exempl. [illegible] MS. [illegible] quædam MS.
v. [illegible]] [illegible] Gorth.
v. [illegible]] [illegible] exempl. Germanica.
P. 321. v. [illegible] exempl. quæd.
P. 322. v. [illegible]] [illegible], exempl omnia aut [illegible] aut [illegible] Cal. Gorth. Foëſ.
v. [illegible]) [illegible]. Corn.
v. [illegible] [illegible] M. R.
v. [illegible]) [illegible], M. R.
P. 323 v. [illegible]] [illegible], exempl. quæd. [illegible] quæd. vitioſè.
v. [illegible]] [illegible], Gal.
v. [illegible]) Ald. & Gorth. nõ legunt.
v. [illegible]] [illegible] | [illegible] Cod. quidam.
P. 324. v. [illegible]] [illegible]. Gorth.
v. [illegible]) [illegible]. Foeſ.
v. [illegible]) [illegible] quædam MS. & publicata
v. [illegible]) [illegible], MS. & publ. & Cal.
P 325. v. [illegible]) [illegible] Corn.
v. [illegible] add. [illegible], M. R.

11. IN GALENI LIBELLVM INSCRIPTVM, AN OMNES partes animalis quod procreatur fiant ſimul.

Hoc Galeni fragmentum Latinè duntaxat, quale prius, editum eſt, quo, an partes omnes animalis quod procreatur aut fœtatur, ſimul cõſtruantur, paucis diſſeritur. Quæ verò ſit propoſitionis diſtinctio, & quæ concluſio, vtramque pauciſſimis id opuſculum edocebit.

12. IN LIBRVM GALENO ASCRIPTVM DE NATVRA & ordine cuiuſlibet corporis.

Hunc libellum Galeno aſcriptum ac ſpurium eſſe lectio ſatis edocet. Eum namque & ordine & iudicio carere cenſura vulgaris iam prodidit. Sed quid in eo diſſeritur? An de natura & ordine cuiuſlibet corporis, ſiue cuiuſque partis, vt fert titulus? Lector ſtudioſos animaduertet hîc primùm de quatuor humoribus; deinde de fœtus procreatione, procreationiſque cauſis, organis, & partium conformatione, poſtremo de febrium dignotione pauca ſingula nec Galeno digna proferri.

13. IN LIBRVM GALENO ASCRIPTVM, DE COMPAGINE membrorum ſiue de natura humana.

Ne videamur aliquod opuſculum Galeno aſcriptum negligentia prætermittere, hunc libellum vt & cæteros ſpurios edidimus. Hic autem liber pleraque vera, & quædam improbata complectitur, qui de ſenſorii organis ac ſenſibus, qui de procreationis principiis, qui de conceptione, qui de fœtu ac partium conformatione medicamenta ſubiicit oculis.
P. 330. v. quæ. quæ progrediens longiùs prope album) progreditur longius prope albulæ amplum.
P. 331. v. da. humiditatem) diuerſitatem.
v. cord. citra] circa.
v. media a] manente] nectuntur] nutriuntur.
v. tat. obteguntur] obtegitur.
P. 332. nuoc. arte] alto.
v. dem. quæ quum ad collum veſicæ deueniunt] quod autem venit, coniunctim vnitur.
v. deſtin. diuturnam] diuinam.
v. ſtat. calefactum] calefaciens.
v. 5. ſecum hunc] huic.
v. 2. ſap communis] communionis.
v. 2. nium. veterum) venter.
P. 333. v. da. interiora] exteriora.

14. IN LIBRVM GALENO ASCRIPTVM, AN ANIMAL SIT quod in vtero eſt.

Hic libellus prauè Galeno aſcriptus, an animal ſit quod in vtero eſt inſcribitur, in quo de paruo & magno mundo diſſeritur, & vtrumque animal eſſe probatur; Hic autem legimus fœtum vteri ergaſtulis concluſum, conceptum & conformatum naturæ, animæ, imò rationis participem, ac animal exiſtere. Interpres Horatius Limanus cuius verſionem edidimus prius emendatam.

15. IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE SEPTIMESTRI PARTV.

Hic liber Hippocratis fœtus eſt, & ab omni antiquitate in Aſclepiadarum familiam receptus, inter Phyſiologica numerandus. Quid autem doceat liber, tum eius inſcriptio, & argumentum, cum capita paucis explicant. Interpretes Cornarius & Foëſius, quorum verſionem emendatiorem dedimus.

P. 342. v. [illegible]] [illegible] Corn. [illegible]) [illegible] M. S. [illegible]) [illegible] M. S. [illegible] quæd. MS.
v. [illegible]) [illegible], M S.
v. [illegible]) [illegible] Cal. [illegible]] [illegible] Corn.
v. [illegible] [illegible]. Foëſ.
v. [illegible]) [illegible] Cal. [illegible]] [illegible] exempl. quæd.
v. [illegible] [illegible] Cal.
v. [illegible]) [illegible] quædam exempl. MS. & Vat. [illegible]] [illegible]. codices quidam.
v. [illegible]] [illegible], cod quidam.
v. [illegible]) [illegible], Cal.
v. [illegible], exempl. quæd.
v. [illegible]] [illegible], exempl. quæd.
v. [illegible]) [illegible] addunt Vatic. exempl. Cal. & Mercur.] [illegible].
v. [illegible]) [illegible], MS.
P. 344. v. [illegible]) [illegible], exempl quæd. [illegible]) [illegible], quæd. exempl.
v. [illegible]] [illegible]. quædam manuſcripta.
v. [illegible] [illegible]. exempl quæd.
v. [illegible]) [illegible] exempl. quæd.
v. [illegible]) [illegible]. quæd manuſcripta.
v. [illegible]] [illegible] M. S.

v. [illegible]] [illegible], quæd. M. S.
v. [illegible]) [illegible], quæd M. S.
v. [illegible]) [illegible] Foeſ. interp.
v. [illegible]] [illegible], exempl. quęd. & Curnar. præterit Caluus.
P. 345. v. [illegible]] [illegible], quædam exempl.
v. [illegible]] [illegible], exempl. quædam.
P. 346. v. [illegible]] [illegible] exempl. quædam & Corn.
v. [illegible]] [illegible] addit Caluus.
v. [illegible]) [illegible], quædam MS. quædam etiam [illegible].

16. IN GALENI LIBRVM DE SEPTIMESTRI PARTV.

Hunc Galeni librum De ſeptimeſtri partu ex editione Ricci tranſcriptum, & cum manuſcripto Regio collatum ac emendatum hîc vt ſuperioris Hippocratis commentarium appoſuimus, cuius doctrinam tum proprius titulus, tum argumentum, tum capita prænunciant. Galenus comm. ad ſentent. 27. l. 6. Epid. ſect. 7. ſe in librum Hippocratis De ſeptimeſtri partu commentarium ſcripſiſſe teſtatur, qui is eſſe videtur, quem præſentem veſtris oculis ſubiicimus, qui inter libros Baſilienſes haud editus eſt.

17. IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE OCTIMEſtri partu.

Hunc librum ſuperioris libri Hippocratis De ſeptimeſtri partu conſectarium eſſe, materiæ eius ſeries ſatis explicat, vtriuſque enim author animaduertitur, idem vſus, & eadem tractatio, quam tum libri argumentum, tum ſingula capita paucis aperiunt.
Pag. 351. v. [illegible]] [illegible] Cal. & Corn.
v. [illegible]) τὶ exempl. quædam.
v. [illegible]] [illegible], Cal.
P. 352. v. [illegible]) [illegible], Corn.
v. [illegible]) [illegible]. M S. quædam.
v. [illegible]) [illegible] quædam M. S.
v. [illegible]) [illegible] M. S.
v. [illegible]) [illegible] M. S.
v. [illegible]) [illegible] Cal.
v. [illegible]] [illegible] M. R. [illegible]) [illegible], M. R.
v. [illegible]) [illegible], Gal.
P. 352. v. [illegible]) [illegible], quędam exempl. [illegible]] [illegible]. Ald. [illegible]. Vatic. [illegible] M. R. non habent ſicut [illegible].
v. [illegible]) [illegible]. M. S. quædam.
v. [illegible]) [illegible], quædam M. S.
v. [illegible]) [illegible] M. R. vitioſè.
v. [illegible]) [illegible], quædam M. S.
v. [illegible]) [illegible] quædam M. S.
v. [illegible]) [illegible] addunt quædam M. S.
v. [illegible]) [illegible], quædam M. S.
v. [illegible]] [illegible], quædam M. S. pro [illegible] Caluus ponit. quædam etiam exemplaria habent, [illegible].

18. IN GALENI LIBRVM DE INSTRVMENTO odoratus.

Liber hic verus Galeni fœtus eſt, vbi de odoratu, eiuſque organis, ac ſitu agitur; de naſi ſtructura, eiuſque partibus, ac anterioribus cerebri ventriculis; de odoribus, ac ſternutamentorum facultatibus. Interpretes Ludouicus Belliſarius, & Trincaueliua, cuius verſionem edidit Riccus, nos verò Belliſarij paulo emendatiorem prius redditam.
P. 355. v. [illegible]) [illegible]. fortaſſis.
v. [illegible]) [illegible], Marg. Baſ.
P. 357. v. [illegible]) f. [illegible].
P. 359. v. [illegible]) f. [illegible], vel [illegible] pro [illegible].
v. [illegible]) [illegible], Baſ. f. [illegible]. vel [illegible].
P. 363. v. [illegible]) f. [illegible], hic latinæ verſioni deeſſe videtur, oblædi, ſic igitur l. ijs oblædi rebus, &c.
v. [illegible]] f. [illegible].
v. [illegible]] an [illegible].

19. IN GALENI LIBROS II. DE MOTV MVSCVLORVM.

Hi duo libri de motu muſculorum, veri ſunt Galeni fœtus, quibus muſculorum actiones edocentur, quemadmodum amplisſimè tum librorum argumenta, tum diſtincta capita prænarrant. Interpretationem Leoniceni paululum emendatiorem edidimus.
P. 367. v. [illegible] M. R.] [illegible] Baſ.
v. [illegible] M. R. [illegible] Baſ.
v. [illegible] M. R. [illegible] Baſ.
P. 368. v. [illegible] Baſ. [illegible] M. R.
v. [illegible]] [illegible] M. S R. & interpr. [illegible], Baſ.
v. [illegible] M. R. Interp.] [illegible], Baſ.
v. [illegible] Interpr.) [illegible], Baſ.
P. 369. v. [illegible]] [illegible], Baſ.
P. 370. v. [illegible] Interp.] [illegible], Baſ.
v. [illegible] M. S.] [illegible], Baſ. Cod.
v. [illegible]) Baſ. delet [illegible].
v. [illegible], Baſ] [illegible] M. S.
v. [illegible]] [illegible] M. S.
v. [illegible]] M. S. [illegible] & melius) [illegible], Baſ
v. [illegible] M. S. [illegible], Baſ.
P. 371. v. [illegible] M. S. [illegible] Baſ. [illegible], Baſ.] [illegible] M. S.
v. [illegible] M. S.] [illegible] Baſ.
Pag. 372. v. [illegible]] [illegible], Baſ.
v. [illegible] [illegible], Baſ.
P. 374. v. [illegible]) [illegible], Baſ.
P. 378 v. [illegible] [illegible].
P. 379. v. [illegible]] [illegible], Baſ
P. 380. v. [illegible] Baſ. [illegible], M. S.
P. 381. v. [illegible]) [illegible].
P. 385. v. [illegible] f.
P. 387. v. [illegible]] [illegible] Baſ. [illegible], M. S.
P. 396. v. [illegible]] [illegible] Baſ. an [illegible].

20. IN LIBRVM GALENO ASCRIPTVM DE MOTIBVS manifeſtis & obſcuris.

Ioannitius è Græco in Arabicum hunc librum tranſtulit. Marcus autem Toletanus ex Arabico in Latinum qualem conſpicis. Galeno aſcriptus eſt. quem certè ex Galeni libris depromptum eſſe hunc libellum orationis ſeries manifeſtè prodit. At huius libri aut alterius conſimilis multoties mentionem facit Galenus, in eóque plures libros ſuos memorat. Ob varias autem tranſlationes quædam menda in eum irrepſerunt. Sed quid hîc docetur? motus, motúumque cauſæ facultates, & inſtrumenta; motus inquam partium obſcuri, manifeſti, voluntarij, violenti, ac naturales.
1. P. 397. v. hunc. Ideò &c.] Ideo intentio nobis hic eſt vt eorum cauſas inquiramus.
v. quæ. Ex pectini) & eſt pecten.
v. raſcet. Iuncturis) Iunctura.
1. P. 398. v. quam. dilatatur) extrahitur.
v. factum] Inſtrumentum.
a. v. poti. lacertos] lacertum.
v. pell. quem) quam.
2. P. 399. v. rat. propriè infra illa] circumſcriptis illis.
v. dita. diſtincta] deſtinata.
P. 400. v. calidus) clarus.
v pot. extat] exiſtat.
P. 401 v ſi. quin] quum.
8. P. 402. v. ipſ. competenti) concepti.
v. quand. ordinatam] ordinatius.
2. P. 403. v. mot. motus palp.] motibus palp.
v. le. ſemitam) ſcenicam.
v. dux. antiquiores] præſumptuoſæ.
3. P. 404. v. lacert. continuatos, continuatis.
a. v. quius. maturius] macrius.
v. dant. à duobus] ab iſtis.
P. 405. v. quod. Tunicæ &c. ſuffragatur] Tunicæ verò alterius, & villi qui veſtiunt & etiam currunt in circuitu ſecundum latitudinem, vtiles ſunt quidem & ſuffragantur.
8. v. quod ſtom perpellic &c. per villos qui diſponuntur circulariter in latum, & expellat per villos qui tendunt.
v. lenſ. pellicula quæ diſponitur] villi qui diſponuntur.
v. ſua. cuius villi tranſeunt] cuius pellicula tranſit.

21. IN GALENI FRAGMENTA EX THEMISTIO IN PAraphraſi quarti de Phyſica auſcultatione.

Textum hunc Themiſtij Latinè duntaxat editum inuenimus, qui Græcè à me ex Themiſtij monumentis Phyſicis collectus iam præſtat. Sed hîc pauca de motu, tempore, & imaginatione narrantur. Michaël quoque Epheſius de inſomnijs fragmentum hîc Græcè inſeruimus.

22. IN

22. IN FRAGMENTVM GALENI DE MOTV THORACIS, ET PVLMONIS.

Galenus hoc fragmento egit pauciſſima de motu thoracis & pulmonis; ac vtrum pulmones citra thoracem motum habeant, diſſerit.

23. IN GALENO ASCRIPTVM LIBRVM DE RESPIRATIONIS VSV.

Hic liber De reſpirationis vſu, ſeu vtilitate Galeno aſcriptus, multa vera, eáq; vt plurimum, Ariſtotelica complectitur, quæ ſingula ad reſpirationis motum, vſúmque, vt facultates, vt cauſæ, aut vt inſtrumenta referuntur.

a. P. 408. v. vnde. Innititur,] vicinior fit, v. quæ. pubis] puppis.
2. P. 409. v. dunt. poſt quam] per quam v. t10. idem] inde.
1. P. 415. v. pro. ſed priùs contingit] ſi prius contigerit. v. ſuperu. oleum] ouum.

24. IN LEGITIMVM GALENI LIBRVM DE VSV RESPIRATIONIS.

Hunc legitimum Galeni librum De vſu ſeu vtilitate reſpirationis omnes agnoſcunt, in quo pulchra omnia de vſu reſpirationis tractantur. Primùm enim Galenus opiniones veterum probas approbat, prauas improbat; deinde de reſpiretionis materia, cauſis, inſtrumentis, ac vſu diſſerit. Verſionem Cornarij paulò emendatiorem edidimus.

P. 419. v. [illegible] MS.] [illegible] Baſ.

25. IN LIBRVM GALENI DE RESPIRATIONIS CAVSIS.

Hunc libellum De cauſis reſpirationis inſcriptum, legitimum quoque eſſe Galeni fœtum nemo reluctatur. Quid autem complectetur ac edoceat, tum libri inſcriptio, tum argumentum aperit.

26. IN LIBRVM GALENO ASCRIPTVM DE VOCE ET ANHELITV.

Hunc aſcriptum Galeno librum ex Galeni commentariis collectum ad Arabes peruenisse vetus cenſura declarat. In eo vocis & anhelitus cauſæ efficiẽtes, inſtrumenta vtrique inſeruientia, propria & communia; vocis differentiæ, læſiones, læſionúmque cauſæ docentur.

1. P. 429. v. Hab. duas] quatuor. v. ag. exterius] anterius.
1. P. 430. V. eand. nerui] muſculi. v. rebri. ſubiungitur] ſubmergontur. v. cort. de ampliſſimo] empliſſimo.
2. V. diſ. vociferat] ſitim fert. v. git. cadit] erit eadem. v. verò intrauerit] minuerit.
1. P. 431. v. cont. minus] nimis. v. exp. continet] continuat. v. cum. exit] erit. v. tem. à parte ad pertem. v. num. cogitatio] cognitio. v. alius. reuertitur] inrrat. v. diminutionem] diuiſionem. v. litu. diminutio] diuiſio.

P. 432. v. tium. ex medio] quod eſt medium.

27. IN GALENI LIBRVM DE PVLSVVM VSV.

Inter [illegible] hic liber De pulſuum vſu, in Codice Baſilieſi Græco poſitus eſt; ſed in noſtra editione inter τὰ ψυχικὰ opera, quòd ad actiones vitales referantur, quæ in eo edocentur. Nam de pulſuum vſu hîc agitur, quemadmodum fert argumentum. Linacer huius libri interpres, cuius verſione hanece emendatiorem animaduertet lector.

P. 436. v. [illegible] χειρουργίας ψυχῶν Baſ.] ψυχῶν [illegible] χειρουργίας.

28. IN GALENI LIBRVM QVOD ANIMI MORES CORPORIS TEMPERAMENTA ſequantur.

Hunc librum Galeni legitimum eſſe manifeſtum eſt. In eo animam corporis ſequi temperamenta docetur; proinde pro variis corporis aut partium alterationibus, varias actiones ipſam edere. Sed aduertas, velim, hanc animam non [illegible], ſed duntaxat nudam [illegible] quæ ſub ſenſum cadit medicum. Interpretes duos legimus, Paulum Craſſum Patauinum; & Ioannem Guinterium Andernacum, cuius verſionem paulò emendatiorem edidimus. Poſteriorem libri partem Codices Baſilienſes non gerunt, neque aliæ priores editiones; ſed eam M. Dionyſius Guerinus pater Doctor Medicus Pariſienſis à Caſobono acceperam mihi tradidit; quam priùs à Federico Morello Profeſſore Regio editam inter meos libellos reconditam inueni, collatámque typis mandaui.

P. 451. v. [illegible]] [illegible] Baſ. & bene.

IN HIPPOCRATIS SEGMENTVM EX PHILONE, DE MVNDI OPIFICIO, De hominis ætatibus.

Hoc fragmentum ex Philone collegimus; licet verò ætates hominis vbique ſcriptorum Hippocratis compertantur, earum tamen ſynopſin, qualem Philo collegit, lectoris oculis idoneam ſubiicimus.

FINIS.

TOMI V. MENDA EMENDATA.

PAgina 2. [illegible] 3. v. [illegible] 5. v. πῆχ. [illegible] 6. v mem. meminit Plato. 8. v. [illegible] 9. v. [illegible] E] B. v. [illegible] 15. v. Ac. auctrixque. 16. v. inter. 17. qu. omne. v. [illegible] 19. v. [illegible] 21. v. quid. Vacuatorum. 21. lic. chariſſ. 23. v. illud. quòd. 24. v. ſup. pars pen-. v. de. infra. 26. v. [illegible] 28. v. tum. ad id. v. fiet. confluat. 30. v. in. ſint poſ. v. nam. demnatæ. 32. v. [illegible] 33. v. [illegible] 34. v. tat. vtatur. 36. v. lij. ſi mauis. v. geri. catenam. 38. [illegible] v. bund. tractoria. 39. v. [illegible] 43. v. [illegible] 44. v. [illegible] v. lido. alius. v. in. diſceptatione 46. v. [illegible] v. Quòd hæc non. 47. v. namq. accedere. 48. v. [illegible] v. [illegible] 49. v. ſi. ſit redd. 52. v. [illegible] 53. v. [illegible] 54. v. duct. attrahentis quum agit fa-. 56 v. [illegible] v. gra. mucronem 57. v. [illegible] 59. v. rhæ infeſt. 62. v. [illegible] 63. v. [illegible] v. [illegible] 64. v. [illegible] 66. v. [illegible] v. [illegible] 67. v. qui eſt fatt v. [illegible] 68. v. [illegible] v. ot. lotium 69. v. [illegible] 71. v. dit. citra. 75. v. [illegible] 77. v. [illegible] 81. v ipſ. quidam. 83. v. imo. huc vſque 84. v. [illegible] 85. v. ſed. memb. 86. v. [illegible] v. [illegible] 90. v. [illegible] v. abſ. & in. 91. v. [illegible] 93. v. ſuaſerunt 93. p. & peculiare larynx. v. [illegible] 97. [illegible] 101. v. rum alium. 105. v. [illegible] v. da. ſenſui. 103. v. num. omiſiſſent. v. [illegible] v. [illegible] 105. v. [illegible] 108. v. num. permultæ. v. mor. eſt in 109. v. [illegible] 110. v. vet. motibus. 111. [illegible] 113. v. [illegible] 114. v. [illegible] 115. v. [illegible] v. [illegible] v. [illegible] v. [illegible] v. [illegible] 116. [illegible] v. [illegible] 117. [illegible] v. [illegible] 118. v. [illegible] v. [illegible] v. [illegible] 121. v. viſc. viſceroſa. v. [illegible] 123. v. eiu. qui. v. [illegible] 126. v. [illegible] 127. v. [illegible] 130. v. [illegible] 132. v. [illegible] 134. v. Seu. Dea. v. Atq. quemlib. 135. v. tis. mali exp. 136. v. [illegible] 137. v. [illegible] 138. v. [illegible] v. adm. proteruus v. pus. definitionum. 139. v. cauſ. quam curſus. v. ceſſ. multo itaque. v. [illegible] 141. v. dict. pede ſine crure. v. [illegible] v. [illegible] v. [illegible] 145. v. inf. de diui-. 146. v. perſ. illud. 147. v. hom. affectuum 150. v. Et me conc. 151. v. [illegible] 152. v. prohibebimus 153. v. ipſ. impetui. 155. v. [illegible] 157. v. qui. quod. v. [illegible] 160. v. ſan. ipſius. 163. v. ſan. & memb-. v. morb. vniuersè. v. tudine, aut ſanitate, v. [illegible] 164. v. rior. ipſius. v. eni. ſit. 166. v. nem. virtuti. 167. v. ſci. affectuum. 169 v. [illegible] 171. v. Pla. ſententia de. v. [illegible] 173. v. [illegible] 174. v. [illegible] 175. v. [illegible] v. [illegible] 178. [illegible] 180. v. [illegible] 183. v. [illegible] v. [illegible] 187. v. [illegible] 188. v. [illegible] v. [illegible] 189. v. [illegible]

191. v. cert. d. quod. 192. v. [illegible]. 193. v. [illegible]. 196. v. ſupp. illæ. 197. v. [illegible]. 199. v. rum. efficere. 201. v. [illegible]. 202. v. [illegible]. 204. v. po. indic. 205. v. [illegible]. v. [illegible]. 207. v. art. quemadm. 209. v. quor. in ratione. v. [illegible]. 211. v. mal. obtegentem. v. arb. motus arbitrarios. v. [illegible]. 212 v. id. habeant. 212. v. [illegible]. 215. v. teſt perferre. v. [illegible]. 218 v. conſ. igne. 219. v. ſumq. affectunm. v. quem. affectuum. 221. v. vlt. inſtrumentom. v. [illegible]. 224. v. nium. per cenſui 22. v. oe ex vol. 226. v. [illegible]. 227. v. rat. & paucis. v. [illegible]. 223. v quam. lineares. 233. v. [illegible]. v. [illegible]. 246. v. frig reſpirationem. v. por. media. 247. v. nem. humiditatem. 248. v. [illegible]. 252. v. mod. Olymp. 254. v. [illegible]. 256. v. ptio. vocauit 257. v. lent. inſerere. 259. v ment. cæteratum. v. hor. vel docendo vel di. v cog. quot &c. 261. v. [illegible]. 264. v. [illegible]. 268. v. [illegible]. v. ſin. verò 269. v. voc. conſiſtenciam. 271. v. [illegible]. 272. v. [illegible]. v. [illegible]. 273. v. adm. nec. v. tera. d ſi. 276. v. Id. tertiæ. 277. v imag. in mundo. v. [illegible]. v. ΠΛΑΤΩΝ. Ibid. ΠΛΑΤΩΝ. 280. v. Quar. bicornem 282. v. [illegible]. v. [illegible]. 283. v. ſion. accidere, quod fatendum. v. [illegible]. 285. v. [illegible]. 286. v. [illegible]. v. ſtant. conſtituat. v. noo, capræ, ſues, boues. 287. [illegible]. 295. v. [illegible]. 296. v. [illegible] v. fract quæ in. 297. v. tim quicquam v. [illegible]. 299. v. [illegible]. 300. v. [illegible] *quæ poſt* [illegible] *ſcribuntur vſque ad* [illegible] *obliteranda ſunt*. 303. v. [illegible]. 307. v. [illegible]. 313. v. dol. ædem. v. vnu. abitud. 314. v. quàm peperere. 316 v. coim. ad eã 318. v. rot. ortũ quand. 320 v. [illegible]. 321. v. ces. deſijt. 322. v. [illegible] v. tump. poſtrema. 324. v. [illegible]. v. partu facili. v eſt alimentum. 327. v. ſum. phlegma. 328. v. poer. Hippocrati. v. [illegible]. circuntortuoſa. 330. v. ſicc. aperiat. v. ſei. attractiuam 332 v. lio. ſecundum calidum & frigidum æqua eſt, ſecondum plos &c. 335. v. [illegible]. 338. v. [illegible]. v. ad. terram. 339. v. ipſ patrem. v fit, &. v. mal. ſit ſatis. v. eſt. incumbit. 340. cæt. diuinius. 341. v. [illegible]. 343. v. op. aut ſermooe. v. [illegible]. 344. v. [illegible]. 345. v. De menſibus. 346. v. [illegible]. v. gru. tempora. 349. v. [illegible]. 348. mus. oonimeſtres. 351. v. rint. pauco temp. 352. v. [illegible]. v. dum. coacer. 353. v. Duo. qoint. 355. v. ea. in ipſum. v. Καὶ. d. [illegible]] [illegible]. 358. v. Vt. diligenti. 359. v. [illegible]. 361. v. [illegible]. v. [illegible]. 368. v. [illegible]. v. [illegible]. v. ta. quandoque. 369. v. [illegible]. 371. v. tus. ſecuodo. 373. v. ſpin. d. in. v. [illegible]. v. [illegible]. 374. v. rem. qui. 375. v. [illegible]. 378. v. [illegible]. 379. v. [illegible]. 382. v. [illegible]. 385. v. [illegible]. 387. v. [illegible]. 390. v. [illegible]. 392. v. [illegible]. 397. v. vt. inducamus. 399. tom. prolixitas. v. dem. eide. v. bim. quod vita in. v. exiſt. corpori. 400. v. cal. ſubſtantia. v. nit ei v. lum. eſt ex. 402. v. dem. his ſimilia. v. ani. & etiam. 404. v. conſideremus. v. & œſophagum. 405. v. adm. res attrahit. v. cul. quæ. v. [illegible]. 407. v. Argumentum. 409. v. quum. quòd quum. 411. v. ſe. de ſale. 417. v. voc. traheret. v. aut. hæc ex. 418. v. [illegible]. v. rend. vbi amp. v. tra. Neutros enim. 419. v. [illegible]. 420. v. [illegible]. v. [illegible]. v. add. habemus. 421. v. [illegible]. 422. v. [illegible]. 423. v. cot. ventriſqoe. v. vid. ſpiritus. v. [illegible]. 424. v. [illegible]. 428. v. tiou primorum. 431. v. tis. incidantur. v. ex. continet. 433. v. [illegible]. 434. v. dior. viſitur. 435. v [illegible]. 439. v. [illegible]. 441. v. rim. affectibus. 444. v por. facultates. v. atque. 448. v. ſicc. Atqui. 449. v. ment. d. mortis] cordis. 452. v. [illegible]. 454. v. [illegible]. 455. v. [illegible]. v. [illegible]. 456. v. [illegible]. v. [illegible]. 468. v. cha-. chaëlis, quoque Epheſij.

Aol 146 1155

Digitized by Google

Digitized by Google